„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

Conţine suplimentul gratuit

DILEMA STUDIILOR UNIVERSITARE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VIII** ■ nr. **386** ■ 7-13 iulie 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8+16 pagini ■ 3,99 lei

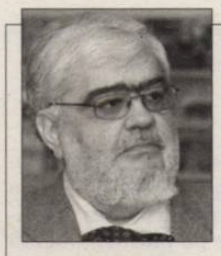

ANDREI PLEŞU

„Totul e foarte simplu“

pagina 3

RADU COSAŞU

„Columbo şi poliţia noastră“

pagina 9

DRAGOŞ PĂTRAŞCU despre

Salonul de Artă Erotică

pagina 17

Criza educaţiei umaniste

„Un popor fără cultură e un popor uşor de manipulat.“

IMMANUEL KANT

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

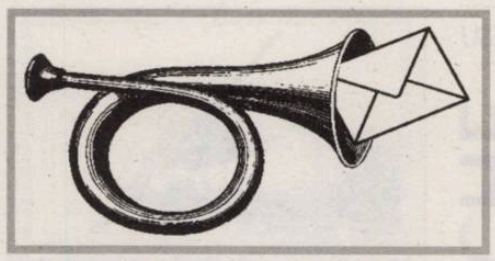

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul lui Gabriel Giurgiu, „Englezii pe care îi cunosc“

Bravo Românіaaaa!!!

Cu mulţi, mulţi ani în urmă, o navă cu echipaj românesc (şi cu pavilion tot românesc) a stat mai mult în Palma de Mallorca. În toate porturile mari ale lumii, Biserica Catolică (cît de mult ar avea de învăţat Biserica Ortodoxă din gesturi de genul acesta!) are misiuni care plimbă gratuit cu microbuzele lor echipajele tuturor navelor, indiferent de pavilion sau de echipaj, ducîndu-i la shopping, iar la final la clubul Stela Maris (numele misiunilor).

De asemenea, tot acolo se organizau campionate de fotbal inter-nave şi/sau interţări, la sfîrşitul cărora se lăsa cu inevitabilele libaţii cu hectolitri de bere. La unul dintre aceste chefuri, părintele catolic a avut ideea să organizeze un concurs de cîntece „de chef şi inima albastră“, pe naţiuni.

Au început polonezii care, timp de mai mult de 30 de minute, ne-au delectat cu cîntece de-ale lor, melancolice şi vag aducînd cu cele ruseşti. Au urmat nemţii (care, inevitabil, au dat-o uşor-uşor pe marşuri la care, pavlovian, loveai cu halba în masă şi dădeai din picior în ritm cazon). Englezii (de fapt, mai mult irlandezi şi scoţieni) ne-au adus iar în culmea beatitudinii (tot involuntar, îţi venea să legeni fularul cu Arsenal sau United domol, deaspura capului, şi să lălăi la lună), pînă cînd a venit rîndul românilor.

Toate celelalte „naţii“ au cîntat timp de cel puţin 10-15 minute, iar acum era rîndul nostru, şi am început să şuierăm febril, fiecare susţinînd altă alegere din cele două sau cel mult trei cîntece „de pahar“ din arhetipul naţional .

Am început pe 12 voci dogite un jalnic „Mă duseeeeeeeeeei să trec la Ooooolt măăă...“, cu refrenul „Suflecată ...cată... cată... cată... pînă la brîu“, care s-a stins în mai puţin de două minute, deoarece nimeni nu ştia toate versurile. Apoi, ne-am adunat toate forţele pentru un „Aşa beau oameniiii buni... pînă luni... cu cecuri... fraţi... marţi... joi...“, care a murit de la sine după alte două minute de lălăială patetică. După care a urmat un luuuuuung moment penibil de linişte, în care toată sala aştepta să cîntăm, iar noi ne uitam transpiraţi şi tîmpi, ca nişte bivoliţe gestante, căutînd disperaţi să încropim ceva. Bineînţeles că nu am reuşit şi, după 2-3 minute, care au părut ore, gazda serii ne-a scăpat strigînd la microfon: „Bravo România!“. Parol mamitzo, aşa a zis părintele: „Bravo România...!!!“

Adăugat de gi57
la data de 26 iunie 2011

AM ZÎMBIT LA...

„Pe surse“

Astăzi am auzit-o pe doamna Andreea Esca promiţînd că după pauza publicitară vom afla cît „prinde la oră“ noul tren chinezesc (27.06.2011 – *Ştirile PRO TV*). Asta mi-a readus în atenţie un subiect care revine mereu (se pare că nu suficient de des) – atitudinea faţă de limbă a celor vizaţi, în sens larg, de testamentul lui Ienăchiţă Văcărescu.

Nu am o meserie legată de limbă, posed o cultură generală medie, dar simt deseori o zgîrietură în ureche la auzul acestui fel de exprimări.

Am înţeles – atunci cînd cei din Ministerul de Interne au stabilit numele de „Serviciu de Crimă Organizată“, nefiind profesionişti ai limbii, au căzut în capcana unui *„false friend“*, adică a unui cuvînt dintr-o limbă străină, care sună foarte asemănător cu un cuvînt din română, dar are de fapt altă semnificaţie. *Crime* din engleză nu înseamnă „crimă“, ci „infracţiune“. Serviciul respectiv se referă la combaterea celor ce se organizează în vederea săvîrşirii de infracţiuni, şi nu de crime. Organizaţiile de tip mafiot au ca scop obţinerea de venituri pe calea infracţiunii, şi nu săvîrşirea neapărat a unor omoruri. Dar poate că e prea mult să le cerem acestor domni asemenea subtilităţi.

Cred că regula de a permite folosirea „legală“ a unor exprimări ca urmare a intrării lor în obişnuinţă, indiferent de gradul de eroare, ar trebui să aibă nişte limite. Poate că astfel ne-am aminti că larg folositul „la ordinea zilei“ este o monstruozitate şi, de fapt, un caragialism! („...Stimabili! Onorabili! faceţi tăcere! Sunt cestiuni importante, arzătoare, *la ordinea zilei*... Aveţi puţintică răbdare...“)

Cred că logica simplă ne poate deseori orienta în alegerea prepoziţiei potrivite: viteza se măsoară în „kilometri *pe* oră“, care nu se „prind“ şi nici nu se „bagă“, chestiunile se află *„pe* ordinea *de* zi“, n-ai ce căuta *pe* tren (doar, ştiu eu, să fie foarte plin...) etc...

Am lăsat pentru sfîrşit savurosul „pe surse“, pentru că îl consider bogat în semnificaţii. Cred că expresia se traduce prin „din surse credibile a căror identitate nu va fi dezvăluită“. Ea nu sună ca o simplă greşeală, ci îmi pare a avea sonoritatea unei expresii de jargon profesional, şi anume al serviciilor de informaţii. Pe şleau vorbind, mie îmi sună a exprimare de securist (sau miliţian). Misterios la prima vedere este ce anume l-ar putea determina pe un om (şi nu-i doar unul!), educat într-ale limbii, cu o carieră în presă, să adopte şi să folosească o exprimare de o asemenea stupiditate lingvistică. Adică să prefere (poate inconştient) să fie perceput ca un apropiat al „serviciilor“ cu preţul de a afişa incultura, probleme cu logica şi, pînă la urmă, absolvire frauduloasă a şcolii generale. Asta îmi aduce aminte de un tip uman pe care l-am cunoscut pe vremea dictaturii. Existau oameni care, fără să fie securişti, încercau să pozeze în aşa ceva, uneori chiar prin folosirea unor exprimări de jargon intern, pentru a crea iluzia că se află mai aproape de cercul puterii, decît restul vulgului. Disprețuind profund Securitatea, găseam fascinant acest lucru. Cît de jalnică trebuie să fie personalitatea unui om care consideră „securistul“ drept un ideal social, tînjeşte la o asemenea poziţie şi nici măcar nu e capabil să o obţină!

Şi mai fascinant, surprinzător şi puţin trist îmi pare faptul că astfel de oameni pot fi găsiţi în presa de azi. Se pare că nu pe presă trebuie să ne bazăm pentru limpezirea confuziei valorilor. Dar oare pe cine?

dr. Andrei URSACHE
Bucureşti

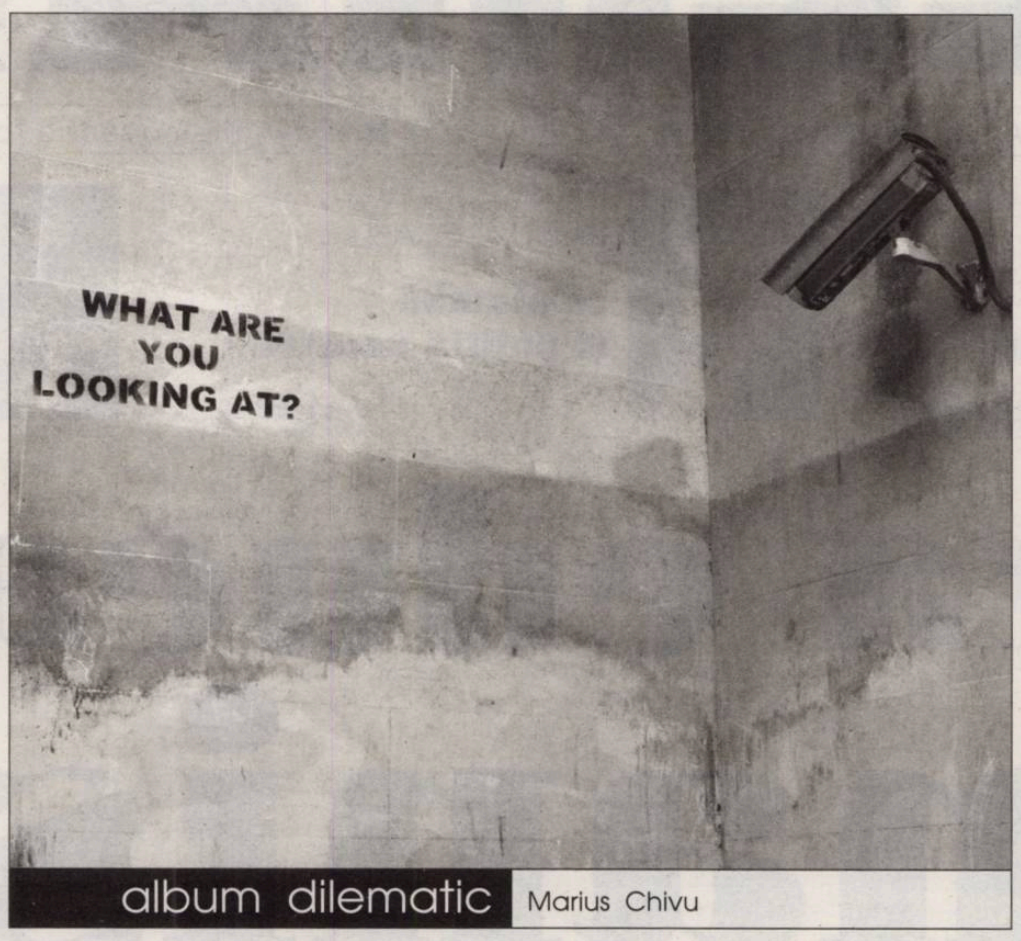

album dilematic Marius Chivu

NR. 385

Cioran şi iubirea divină a vieţii

L-am descoperit într-o după-amiază ploioasă, pe banca unei colege de liceu, în nişte coperţi scorţoase, cuprinzînd pagini îngălbenite şi uşor zdrenţuite pe alocuri – semn că, totuşi, trecuse prin mai multe mîini... Iniţial, am fost siderat de acea profunzime lirică, emanînd nebunie dezabuzată, luciditate seducătoare, care demolau tipare, ideologii ori sisteme, într-un amalgam fabulos, nemaiîntîlnit de mine pînă atunci. Deşi eram de ceva timp prizonierul cuvîntului tipărit şi lecturasem destule volume, nu am reuşit să citesc decît vreo două pagini. Mă aflam pe un teritoriu necunoscut, incitant, dar cred că mă speriasem de ceea ce tocmai descoperisem – o bogăţie luxuriantă, chiar sufocantă a textului... Mi se părea că nu sînt pregătit încă pentru explorarea unui volum întreg.

Ispita se născuse deja în mintea mea. Am avut cîteva tentative de a parcurge cel puţin un capitol însă, de fiecare dată, eram paralizat de o teamă paradoxală, născută dintr-o plăcere aproape psihedelică, ce mă cucerea la lectura acelor idei, pe care nu reuşeam să le cataloghez! O perioadă, am reuşit să-mi domin tentaţia, pînă într-o zi de septembrie, cînd, răvăşit de emoţia examenului admiterii la facultate şi din dorinţa de a mă relaxa, am cumpărat *Lacrimi şi sfinţi* – o carte extrem de greu digerabilă pentru cineva cu oarecare educaţie religioasă creştină (aşa cum eram eu), imposibil de povestit, sfidător de cuceritoare pentru cei ce pun totul sub semnul întrebării...

Din acel moment, i-am devorat cărţile!... Mai ales în momente de cumpănă. Şi azi mă întreb ce poate fi reconfortant la un asemenea cinism, saturat de atîtea doze de aneantizare cosmică! Nu am deocamdată un răspuns. Dar ştiu că Cioran nu (şi-)a urît viaţa! Doar şi-a folosit lirismul, într-un exerciţiu prelung, pentru a-şi exhiba inepuizabilele şi neostoitele obsesii, destinul oferindu-i pentru asta, în mod ironic, onorabila vîrstă de 84 de ani.

Voi continua să-l citesc cu aceeaşi plăcere. Pentru că unele din plictiselile lui au fost sau vor fi şi ale mele, pentru că cel puţin una din idiosincraziile lui m-a încercat şi pe mine. Dar mai ales pentru că atît eu, cît şi genialul parizian mizantrop, ori ceilalţi îndrăgostiţi de verbul lui, iubim viaţa într-un mod insidios, total, necondiţionat, aproape divin. Pentru tot ceea ce ne oferă în orice clipă, fie că sînt dezamăgiri, simple bucurii, iluzii ori clipe astrale...

Mihai MOISE
bluecor@hotmail.com

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Áron BIRÓ ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU
Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU
Andrei PIPPIDI ● Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Bogdan SCOROCÂRJĂ
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Tony GRAY
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

Tiraj 12.500 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de
Adevărul holding
Tel.: 0800.800.111

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Bani din nimic**
- **Dependenţe**
- **Internet pe bani**
- **90-60-90**
- **Rusia**
- **Culorile**

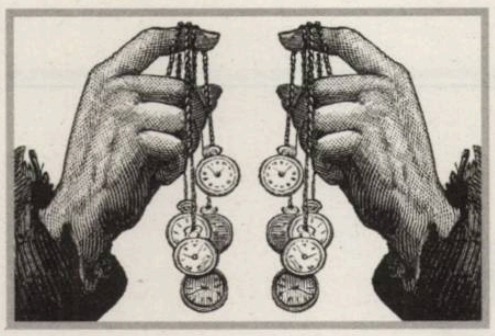

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Totul e foarte simplu

În România de azi, se poate spune orice. Orice năzbîtie, orice caraghioslîc, orice trivialitate. Asta pe de o parte. Pe de altă parte, nu se spune decît un singur lucru: că tot ce se întîmplă rău, la spital sau în bucătărie, la școală, în metrou, la piață, la chioșcul de ziare, la televiziune, la restaurant, pe tarlaua comunală, în pușcării, în Grecia, pe terenul de fotbal, mă rog, pretutindeni, e din vina lui Băsescu. Sau a lui Boc. În felul ăsta, nici nu mai contează cum stau, de fapt, lucrurile. Și, oricum, nu e nimic de făcut. Sursa tuturor relelor fiind unanim acceptată, iar vinovații fiind dictatori, nu ne mai rămîne decît să contemplăm, furioși, dezastrul. Singura satisfacție de care ne mai putem bucura este că avem mereu dreptate: știm unde-i buba! Nu mai e nevoie de analize complicate, de un cîmp de investigație amplu, de atenție distributivă. Privim realul cu un ochi fix. Nu pierdem timpul cu priviri laterale. Sîntem o adunătură de victime inocente, asupra căreia premierul și președintele trag din toate direcțiile.

Aflăm, de pildă, din ziare, că un polițist și-a administrat un glonț în cap, după ce mai întîi și-a omorît părinții. În ultimul său SMS dădea vina pe Boc. Părinții nu voiau să-l primească în casă cu o concubină, iar el n-avea destui bani să-și închirieze o locuință. Așa că și-a lichidat genitorii în semn de protest. Altul s-a legat (cu trei cabluri tricolore!) de un stîlp din fața Palatului Cotroceni, amenințînd că se sinucide. N-avea casă și își pierduse slujba. Voia să rezolve lucrurile printr-o discuție cu președintele, pe care îl soma să se prezinte la picioarele stîlpului. După șase ore și o sticlă de tărie, a renunțat. Tot în fața Cotrocenilor și-a dat foc și un fost militar. S-a fript la un picior strigînd „Jos Băsescu!“. A fost stins și dus la spital. Ancheta n-a stabilit încă motivul concret al gestului său (una din explicațiile posibile e că ar fi citit greșit ce scria pe fluturașul de pensie). Nu vreau să fac bășcălie pe marginea unor atitudini atît de radicale și de costisitoare. Dar nu pot să nu mă mir de simplitatea incredibilă a justificării lor. Și vinovăția și soluția sînt decise la minut, fără prea multe farafastîcuri. Nu te înțelegi cu părinții – îi împuști. Din cauza lui Boc. Ești dat afară din slujbă, stai șase ore pe un stîlp și vrei o conversație cu șeful statului. E simplu! E la mintea cocoșului! *Ce altceva poți face*?!

De curînd, lumea românească a fost zguduită de scandalul bacalaureatului. Peste 50% dintre elevi au picat. Cineva nedus la biserică, cineva care nu pricepe realitățile politice ale zilei, ar putea trage concluzia (scandaloasă!) că elevii au fost prost pregătiți. Dar cum să-i faci vinovați pe bieții copii? Te-ai putea gîndi că nici toți profesorii nu sînt, profesional, la înălțime, dar ei au o scuză inconturnabilă: au salarii mici, nu sînt „motivați“ social și financiar. Așa că rațiunile acestui eșec național trebuie căutate în altă parte: de vină trebuie să fie ministrul Educației. Dar nu numai ministrul de-acum, titrează un ziar, ci *toți* miniștirii Educației de după Revoluție, începînd cu Mihai Șora! Au pus mînă de la mînă și ne-au prostit progeniturile! Elevii picați în 2011, mai realiști, spun că de vină sînt înaintașii lor de anul trecut: atît s-au lăudat, în gura mare, că au copiat, încît s-au luat măsuri: s-au instalat camere de luat vederi. Astfel încît posibilitatea de a copia a scăzut pînă spre imposibil, ca să nu mai spunem că e foarte greu să te concentrezi cînd știi că ești filmat! Și candidații și părinții lor sînt indignați. Soluția: Jos Funeriu! Sau, ca să n-o mai lungim: Jos Boc! Și, în definitiv: Jos Băsescu!

Curios că există și licee unde rata de absolvire a fost de sută la sută: de pildă Colegiul Național „George Coșbuc“ din București. Straniu! Ăștia or fi învățat sub alt ministru, sub alt guvern, sau sub alt președinte! Ori, poate, profesorii de acolo au salarii mai mari. Dacă nu cumva elevii colegiului cu pricina sînt mai nesimțiți și pot scrie despre Vlad Țepeș chiar cînd au în coastă aparate de supraveghere. Dar să nu vorbim de excepții misterioase. Să revenim la simplitatea de fond a lucrurilor și să strigăm ca pe vremea lui Tipătescu: „Rușine pentru guvernul vitreg!“. Sau, ca marele Costăchel Gudurău, în nemuritoarele sale telegrame: „Facem responsabil guvern!“ („bandiți regim bagiucurind constituția!“).

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Turism cultural cu poze

De ani întregi, ne dorim mai mulți turiști străini. În numele acestei dorințe s-a făcut controversata campanie cu „eterna și fascinanta Românie“ în vremea președintelui Iliescu. Iar acum se face campania cu frunza d-nei Udrea. Mă rog, acum lucrurile au devenit mai complexe – căci campania ni se adresează și nouă, cetățenilor români, din moment ce la fiecare colț de stradă dăm peste cîte un panou care ne invită să redescoperim România. Dar ce fel de turism ni se potrivește? Ce le putem oferi străinilor? Aici chestiunea se complică. În materie de litoral nu ne putem pune cu grecii, turcii și bulgarii, la instalațiile de schi stăm, deocamdată, mult mai prost ca Austria. Nu ține. Așa că ne rămîne turismul cultural: să vină dumnealor și să descopere patrimoniul nostru arhitectonic (pînă nu-l demolăm pe tot...), mînăstirile din Bucovina, cetățile săsești etc. Plus agroturismul sau turismul rural (care, într-o accepție mai largă, tot cultural este de fapt): să poftească străinii să vadă, în satele noastre, un mod de viață tradițional, să mănînce brînză și cîrnați „bio“ și să trăiască, nu-i așa, senzații unice.

Sigur că turismul cultural e bun și pentru noi, așa cum e și pentru alții, iar problema concurenței în acest domeniu se pune altfel decît în materie de pîrtii de schi și amenajări pe plajă: în cultură, semnificativă e diferența. Carevasăzică, una e să vezi castelele din Spania și cu totul alta să vezi bisericile de lemn din Maramureș. Clar. Vorbim de unicate. Numai că, în realitate, pentru a aduce bani mulți, turismul – fie el și cultural – devine turism de masă, cu tot ce decurge de aici. Pe scurt – milioane de oameni care să ne calce pragul, să treacă (eventual rapid) pe lîngă capodoperele noastre arhitectonice și artistice, iar noi să avem toată infrastructura necesară pentru a-i primi, pentru a face curat după ei etc. Cultura și patrimoniul ar trece, inevitabil, pe un plan secundar, așa cum ne arată experiența altor țări.

Am fost săptămîna trecută la Pisa: oraș vechi, în care puterea și influența familiei Medici a lăsat urme. Bineînțeles, atracția principală o reprezintă turnul înclinat și Domul de alături, așezate pe Campo dei Miracoli. În fiecare zi, locul e înțesat de oameni care vin din toate colțurile pămîntului să vadă minunea: turnul care stă într-o rînă de sute de ani. Vine, bunăoară, omul cu logodnica, nevasta, copilul, soacra și își face o poză dintr-un anumit unghi, făcîndu-se că „sprijină“ turnul: o să-și distreze prietenii și rudele cu asta la întoarcere. Dacă vine într-un grup organizat, există un ghid care povestește cîteva lucruri despre istoria și arhitectura turnului. (Japonezii, evident, sînt cei mai evoluați în materie: mai nou, ghizii lor vorbesc la un microfon și au atîrnată de gît o mică boxă portabilă care amplifică sunetul.) Pentru cei mai mulți, experiența „culturală“ se termină aici. Unii vizitează Domul, *Il Battistero* și cimitirul. Alții – mai puțini, căci biletul costă – se urcă în turn. Industria de kitsch-uri înflorește de-a lungul străzii: unul lîngă altul, zeci de chioșcuri vînd suveniruri de toate felurile, culorile și stridențele. Parcă nici kitsch-urile nu mai sînt ce-au fost: desenele sînt tot mai stridente, culorile tot mai țipătoare, iar imaginarul „creatorilor“ evadează spre tărîmuri nebănuite sau nepermise pînă mai ieri – de exemplu, poți cumpăra niște chiloți de sport în culorile naționale ale Italiei (roșu, alb, verde), care au imprimate pe partea dinainte părțile intime ale lui *David* di Donatello, „pozate“ și decupate cu Photoshop-ul. Pe străzile din jurul turnului e plin de restaurante și baruri unde localnicii nu calcă: ele sînt „pentru turiști“ – adică scumpe și nu tocmai bune. Dacă vrei să mănînci bine trebuie să mergi departe de forfota turistică. În materie de cultură, Pisa oferă și altceva, iar autoritățile locale se străduiesc de ceva timp să facă o campanie cu acest mesaj. Cam fără succes însă: pentru grupurile organizate, orașul înseamnă un popas scurt de un ceas la turn și cam atît. Așa încît, paradoxal, deși pe Campo dei Miracoli e plin de hoarde de oameni de dimineața pînă seara, nu ies atît de mulți bani pe cît s-ar putea – pentru că cei mai mulți nu dorm în Pisa, nu rămîn mai mult. Seara tîrziu, mașinile de la salubritate intră în funcțiune pentru a curăța mizeria de nedescris rămasă în urma „turiștilor culturali“.

Cît despre partea „rurală“ a turismului, Toscana e plină de oferte. De la o vreme, e la modă *l'agriturismo*. Vechi case de țară sînt renovate și transformate în pensiuni, fermierii își deschid porțile pentru a primi turiști care vor să trăiască experiența vieții la țară – de la mulsul vacii la cositul fînului. Colinele toscane sînt locul ideal pentru a evada din mulțime și mulți italieni le folosesc tocmai pentru a se feri din calea hoardelor de turiști străini veniți să-și facă poze cu turnul înclinat sau cu statuile din Piazza della Signoria din Florența. Fără să se laude prea mult cu „eco“ și „bio“, eficienți și primitori, toscanii chiar îți oferă mîncare tradițională, făcută ca la mama acasă, iar unii au deschis, pe cîte un vîrf de deal, restaurante aprovizionate exclusiv din ferma proprie. De la măsline pînă la vin, totul e produs „la fața locului“.

Una peste alta – și în ciuda crizei – turismul merge bine pe aceste meleaguri. Dar nu numai pentru că există „obiectivele culturale“, ci pentru că oamenii au construit în jurul lor toată structura necesară – de la drumuri bune pînă la servicii publice eficiente. La noi, dincolo de mîndria de a avea frumuseți și comori unice, lucrurile se mișcă greu și mentalitatea e neadecvată. Îmi amintesc că acum cîțiva ani, cînd s-a pus problema construirii unui hotel în apropiere de Voroneț, s-au stîrnit valuri de indignare pentru că se „strica“ frumusețea locului. Poate că era așa, dar ideea principală mi se pare că este alta: dacă vrem să avem turiști, trebuie să fim pregătiți să gestionăm trecerea lor grăbită printre comorile noastre artistice și să știm să-i facem să-și cheltuie banii. Or, noi nu pricepem că nu „ce e de văzut“ contează, ci tot ansamblul dimprejur: drumuri, servicii și toate celelalte. Sună cinic, dar asta e: turismul – inclusiv cel cultural – e făcut nu ca un „act de cultură“, ci ca să aducă bani.

ținerea de minte

„În timp ce glumește cu Ovdeia Hazam și cu bolnavul din patul vecin, Charlie își dă seama deodată că Ovdeia este într-adevăr pe moarte. Înainte de a veni i se spusese că starea lui de sănătate este critică, dar își închipuse ceva de genul unei fracturi deschise de menisc sau de cutie toracică. Acum pricepe că, pentru prima dată în viața lui, atinge un muribund, iar apropierea aceasta îl înspăimîntă, dar îi și trezește un sentiment de fericire sălbatică. Îi mulțumește lui Dumnezeu pentru faptul că cel aflat pe patul de moarte nu este altă persoană dragă lui sau chiar el însuși, pentru faptul că este puternic și sănătos și imediat își va lua tălpășița din locul ăsta, în timp ce Ovdeia nu va mai pleca niciodată nicăieri. Pentru el totul s-a terminat.

Sentimentul acesta de fericire meschină îl face să se rușineze, motiv pentru care începe să vorbească și mai tare, jucînd neobosit rolul măscăriciului, pînă cînd muribundul îi face un semn și bolborosește cîteva cuvinte pe care Charlie nu reușește să le înțeleagă, pe care nici măcar bolnavul din patul vecin nu le pricepe, și abia după ce Ovdeia Hazam repetă de cîteva ori silabele ciuntite, bărbatul reușește să traducă:

– Oranjadă. Spune oranjadă. Vrea să bea, să îi aduceți o sticlă de oranjadă.

– Oranjadă, se miră Charlie, unde ar putea găsi așa ceva? Oranjada este o băutură răcoritoare care nu se mai face de multă vreme, să tot fie o sută de ani de atunci. Mă rog, nu o sută! De vrei douăzeci de ani! Lucy? Riki? Oranjadă? Cînd ați văzut ultima dată o sticlă de oranjadă?

Bolnavul din patul vecin insistă, cu o răutate răzbunătoare, fericit să îi pună în încurcătură, să îi provoace:

– Dar asta vă cere. Atît, nimic mai mult. Este singura lui dorință.“

Amos Oz,
Rime despre viață și moarte,
traducere din ebraică și note
de Ioana Petridean,
Editura Humanitas Fiction, 2011

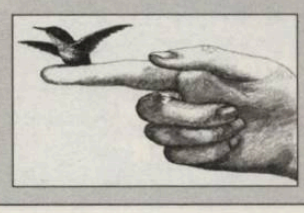

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Două pariuri

(în care va fi vorba despre agricultură, căci despre turism am povestit săptămîna trecută)

Aşadar, pentru prima oară în viaţă (recunosc), mergeam pe Autostrada Soarelui, cunoscută şi sub numele conspirativ de A2. Şoseaua în sine arată bine, dar nu despre asta e vorba în articol, transporturile rutiere române fiind subiect abisal, complex şi imposibil de tratat în mai puţin de cîteva sute de pagini. De fapt, cale de vreo 200 de kilometri, am privit Bărăganul.

Şi am avut ce vedea: una dintre cele mai interesante şi puternice zone agricole din Europa. Pînă la linia orizontului, la dreapta şi la stînga şoselei, din Bucureşti pînă la Cernavodă, cîmpuri organizate impecabil, culturi de porumb, floarea-soarelui şi diverse păioase (nu ştiu să deosebesc orzul de grîu din mersul maşinii), staţii de alimentare şi reparaţii, instalaţii de irigare, silozuri. Nu am văzut nici măcar o parcelă nelucrată. Singurii ciulini pe care i-am zărit erau între marginea şoselei şi gardul de protecţie. Oricum, am înţeles că numita buruiană este un soi de raritate vegetală şi merită protejată. Există şi fonduri europene dedicate protecţiei biodiversităţii, care finanţează atare întreprindere. Absolut toate SMA-urile (sau cum s-or chema acum) plasate prin cîmp, aparent la întîmplare, arătau a proiecte imobiliare, cu acoperişuri noi şi scumpe. Tocmai ce începuse recoltatul la oarece păioase. Am văzut mai multe microdivizii de combine noi-nouţe, New Holland sau John Deere, în formaţii care arătau ca aranjate de generalul Patton. În plus, pentru a întări impresia de ordine milităroasă, din loc în loc mai fluturau şi steaguri cu sigle ale marilor producători de hibrizi sau soiuri modificate genetic. Atrag atenţia că, pentru mine, cultivarea de cereale modificate genetic nu înseamnă o crimă împotriva umanităţii ci, pur şi simplu, un semn că fermierii respectivi sînt utilizatori ai celor mai avansate biotehnologii. Răsucească-se Greenpeace în piaţa publică, nu mă interesează, atîta vreme cît nu au argumente serioase. Ba, mai mult, voi susţine, cu puterile-mi jurnalistice, pe cît voi putea, avizarea soiei modificate genetic pe teritoriul Uniunii Europene. Nu de alta, dar Insula Mare a Brăilei şi bună parte din Bărăgan ar putea reduce la aproape jumătate necesarul european de import de soia furajeră, adusă acum din SUA, Argentina şi Brazilia.

Ajung apoi la hotelul din Neptun, dau drumul la televizor (ce altceva decent sau legal poţi face pe litoralul românesc dacă plouă?) şi, pe unul dintre posturile de ştiri, aflu că tot ceea ce văzusem pînă atunci nu era decît o iluzie optică. Mi se spunea că România se află în plină criză alimentară, că preţurile la mîncare vor atinge niveluri apocaliptice, că pămînturile nelucrate domină peisajul patriei. Un reprezentant al unei federaţii de agricultori ne avertiza că se va scumpi pîinea din cauza secetei (care secetă, nu ştiu) iar şeful unei federaţii a producătorilor de salam ne avertiza că nici cîrnatul nu se va ieftini, dimpotrivă. Căzut pe gînduri, am început a reflecta la cifrele date de Institutul Naţional de Statistică (ce altceva decent sau legal poţi face pe litoralul românesc dacă plouă?). Conform numitei surse, fragila redresare economică a României pe anul trecut se datorează profiturilor din agricultură.

Era să nu pricep nimic. Noroc că mi-am adus aminte: interesul celor care îşi plîngeau de milă la sus-numitele posturi de televiziune era acela de a ne obişnui cu gîndul că scumpirea mîncărurilor este a doua natură a economiei româneşti, indiferent de producţie, atîta vreme cît preţurile mondiale sînt în creştere. Nu am auzit nicăieri recunoscîndu-se public un fapt banal, admis de toţi marii rechini ai agriculturii româneşti, între patru ochi: de cîţiva ani încoace, profiturile lor sînt fabuloase. S-au dotat cu utilaje de cea mai nouă generaţie, productivitatea este în creştere. În plus, au contabili buni şi legături politice solide, astfel încît plata impozitelor este fie un hobby, fie o simplă referinţă culturală (foncirea din scrierile lui Marin Preda).

Pe toţi cei care deplîng soarta agriculturii româneşti, îi invit la o plimbare de circa 200 de kilometri, pînă la Cernavodă. Să descrie ei ce văd.

Gabriel Giurgiu *este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

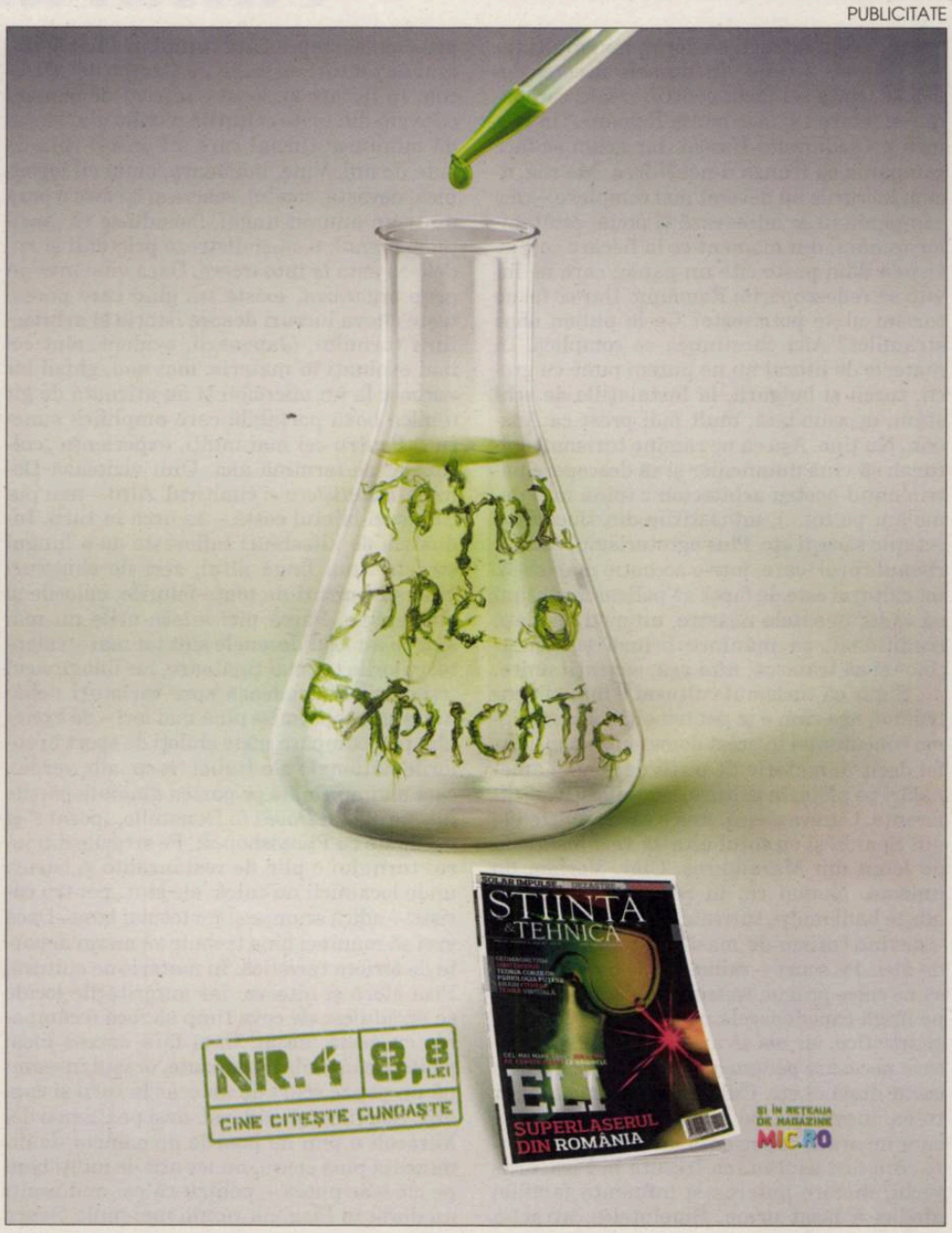

Ovidiu NAHOI

De ce România va pica Bac-ul mereu

Există în Belgia şi lucruri care se pot realiza mai greu decît guvernul naţional. Să-ţi înscrii copilul la o şcoală, de exemplu. Listele de aşteptare sînt enorme, locurile se ocupă cu un an sau chiar doi înainte (pentru un loc la o creşă publică, părinţii au grijă să înscrie copilul încă din luna a treia de... sarcină a mamei). La Bruxelles, numărul mare al celor care vin şi pleacă din capitala europeană şi cererea greu de anticipat de la un an la altul complică şi mai mult situaţia. Pentru a avea şanse, trebuie să depui cereri la cît mai multe şcoli – locurile sînt deja adjudecate din anul trecut, dar vei fi pus pe o listă de aşteptare. Mai multe liste de aşteptare, mai multe şanse de cîştig! Oficial, după cum comunică guvernul Regiunii Bruxelles-Capitale (acest guvern există şi funcţionează, la fel şi cele din Valonia şi Flandra, astfel încît ţara nu este chiar lipsită de autoritate, cum s-ar putea crede), ar fi cu vreo 400 de locuri mai multe decît cereri. Dar cînd întrebi, peste tot ţi se spune acelaşi lucru: *„C'est complet!"*.

În Belgia, Învăţămîntul Fundamental înseamnă grădiniţă şi şcoala primară. Copilul intră, aşadar, pe poarta grădiniţei şi iese din instituţie după clasa a şasea. De fapt, există două sisteme de învăţămînt – cel francofon şi cel neerlandez – complet separate, cu reguli şi curricule diferite. Există, mai bine zis, chiar trei sisteme, dacă îl punem la socoteală şi pe cel al comunităţii germanofone, de vreo 70.000 de suflete.

Aşadar, pentru a prinde locul dorit, nu ai decît să mergi în vizită la cît mai multe şcoli – neapărat cu „rendez-vous" stabilit în prealabil prin telefon – şi să speri că de undeva o să sară iepurele. Dar vizita la o şcoală este o experienţă în sine. Prima surpriză a fost chiar panoul din holul de la intrare: cu litere de-o şchioapă sînt înscrise „valorile şcolii". Sîntem asiguraţi că micuţul nostru va fi crescut în spiritul valorilor democraţiei şi drepturilor omului, că va învăţa să fie tolerant faţă de toate religiile şi să respecte oamenii, indiferent de rasă sau naţionalitate. Că i se va insufla curiozitatea de a descoperi lumea, că i se vor descoperi şi încuraja înclinaţiile şi că fiecare copil va fi privit ca o personalitate distinctă.

Programul lor şcolar este relaxat,
copiii nu primesc teme pentru acasă,
în schimb sînt ocupaţi toată ziua cu diverse activităţi.

„Cred că aţi avut timp să citiţi panoul de la intrare", ne spune directoarea şcolii, imediat ce intrăm în birou. Apoi, timp de aproape o oră, ea va dezvolta principiile înscrise pe panou. Ne spune că băieţelul nostru va deveni foarte repede o fiinţă autonomă. I se va încuraja iniţiativa şi va fi învăţat să-şi asume răspunderea pentru gesturile sale. Disciplina este regula, nu se fac excepţii. Dar asta nu se poate realiza fără cooperarea familiei, sîntem atenţionaţi. În consecinţă, nu se admit întîrzieri la program. Ni se recomandă să-i lipim pe frigider un tabel cu zilele săptămînii şi fructele pe care le va mînca în fiecare dintre acestea. Iar programul să fie respectat. Dar nici nu a împlinit trei ani! – obiectăm noi. Nu contează. Este primul lui program de activitate. Orice tip de violenţă este exclus. Respectul copilului faţă de personalul şcolii este în afara oricărei discuţii – de la director şi pînă la femeia de serviciu, ne asigură directoarea. Şi, iarăşi, intervine rolul familiei: dacă aveţi nemulţumiri faţă de un cadru al şcolii, nu le manifestaţi de faţă cu copilul. Veniţi să le discutaţi cu noi.

Directoarea ne spune apoi cîteva lucruri despre program. Copiii vor merge la muzee şi în excursii de cunoaştere a Belgiei, la spectacole de teatru şi muzică adaptate pentru cei mici. Nu va trece o săptămînă fără o astfel de activitate. De două ori pe an vor merge într-un weekend fără părinţi, doar cu personalul şcolii, pentru a-şi dezvolta autonomia. Vor face sport cu profesori specializaţi, vor putea participa la cercuri de pictură, de gastronomie, de muzică sau în alte domenii spre care vor dovedi înclinaţii. Pentru a afla mai multe, primim un dosar gros de un deget, pe care sîntem îndemnaţi să-l studiem cu atenţie.

După o oră, întîlnirea ia sfîrşit. Abia în stradă ne dăm seama că directoarea ne-a vorbit numai despre valori, despre disciplină, despre dezvoltarea înclinaţiilor copilului. Dar nu ne-a spus un cuvînt despre cîtă aritmetică sau cîtă gramatică va învăţa. Va face teoria mulţimilor încă din clasa întîi? Va deprinde buchea cărţii după învăţătura lui Trăsnea? Nu am aflat.

Programul lor şcolar este relaxat, copiii nu primesc teme pentru acasă, în schimb sînt ocupaţi toată ziua cu diverse activităţi – nu vezi copii jucîndu-se singuri pe stradă sau în faţa blocului. Sistemul pare să vizeze mai curînd insuflarea valorilor unei societăţi liberale decît transmiterea de cunoştinţe cu orice preţ, plecînd de la ideea că fiecare copil sau tînăr va învăţa atîta matematică, chimie, biologie, filozofie sau orice altceva, atît cît va avea nevoie pentru a deprinde o profesie. Este adevărat, aici şi sistemul economic ajută: munca, indiferent de gradul de calificare, este răsplătită suficient pentru măcar o viaţă decentă.

Nu se poate spune că sistemul lor este perfect – oricum, îşi are criticii lui. În 2010, la sesiunea de Bac, rezultatele nu au fost strălucite nici în Belgia. Au promovat doar 57% dintre candidaţi. Dar nimeni nu a pronunţat cuvîntul „dezastru". În definitiv, dacă valorile pe care le-am citit la intrarea în şcoală sînt însuşite, nici nu este chiar atît de rău.

În aceste zile, în România, dezbaterea de după ultima sesiune de Bac este în toi. Se vorbeşte despre note, despre medii, despre materii şi însuşirea de cunoştinţe. Despre valori însă, nu se prea vorbeşte. Semn că dezbaterea o ia pe o direcţie greşită, iar reforma educaţiei – la fel.

Ovidiu Nahoi *este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Patimile comunismului

În ultima sa carte – *Despre comunism. Destinul unei religii politice,* Editura Humanitas, 2011 –, Vladimir Tismăneanu reconfirmă că este stăpînul deplin al subiectului. Într-o privinţă, Vladimir Tismăneanu seamănă cu Emil Cioran: este capabil să scrie carte după carte, care mai de care mai interesantă şi mai provocatoare, despre acelaşi subiect. Întrebat cum de a scris 15 cărţi despre acelaşi lucru, Cioran invoca obsesia. Cu alte cuvinte, Cioran scria pentru că nu putea uita. Vladimir Tismăneanu scrie pentru că nu admite ca noi să uităm. Nu avem voie să uităm comunismul, iar Vladimir Tismăneanu are grijă de asta, ducînd mai departe respectul absolut pentru memoria integrală ca suprem şi mandatoriu exerciţiu etic, aşa cum neuitaţii Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca cereau. Mi-l imaginez pe Vladimir Tismăneanu ca pe un paznic al conştiinţei colective – cînd adoarme, toropită de relativismul derutant al vremii noastre, şi e gata să alunece în eroare fără să-şi dea seama, el o trezeşte cu un şoc de adevăr (o carte despre comunism) şi o readuce în cadrul reperelor fireşti. Nu cunosc pe altcineva care povesteşte mai bine comunismul. Ştiu, fireşte, poveşti cutremurătoare despre oameni obişnuiţi deveniţi eroi sau ticăloşi într-o secundă, despre victime şi călăi care îşi inversează rolurile în chip cu totul neaşteptat, despre turnători şi turnaţi, despre cruzime programată şi inexplicabile gesturi de compasiune, şi aşa mai departe. Poveştile comunismului au, la nivelul conştiinţei individuale, magnitudini dostoievskiene, epuizînd putinţele etice ale umanului în toate sensurile posibile. Vladimir Tismăneanu, însă, are darul unic de a transfera asemenea poveşti adevărate la nivelul sistemului – el povesteşte sistemul, îl analizează povestindu-l. După ştiinţa mea, numai Vladimir Tismăneanu practică această abordare a comunismului.

Cum spuneam, Vladimir Tismăneanu este dintre cei care nu vor să lase tema comunismului să cadă în desuetudine plictisitoare. După cum se ştie, comunismul este salvat în ochii omenirii chiar şi după 1990 pentru că este controversat. Nazismul face unanimitate: a fost o crimă, o oroare, o catastrofă. Comunismul, însă, se discută. Comunismul, aşa cum a fost el, se salvează prin simplul fapt că încă dezbatem dacă e bun în sine, dar a fost rău aplicat, sau dacă este rău în sine şi nu poate fi niciodată altfel aplicat. Această dezbatere, admisibilă intelectualmente, este moralmente strigătoare la cer. În acest context, Vladimir Tismăneanu a ales calea cea mai onestă: spune tot despre subiect. Luminează faptele din toate unghiurile, cu abundenţă de detalii. Vorbeşte despre comunism din perspectivă politică şi ideologică, din perspectiva psihologiei personajelor care au făcut comunismul şi a celor care au fost strivite de comunism, din perspectiva grupurilor favorizate şi a grupurilor reprimate. Comunismul – ne spune de fapt Vladimir Tismăneanu – trebuie citit din toate unghiurile. Şi din oricare l-am citi, ajungem la aceeaşi concluzie: la vremea lui a fost atroce şi, cînd vremea i-a trecut, a devenit periculos. La lansarea cărţii, editorul Gabriel Liiceanu spunea că vede cum activitatea intelectuală a lui Vladimir Tismăneanu, prodigioasă şi neobosită, rodeşte. Dacă Vladimir Tismăneanu s-a clasicizat deja în postura de expert de prim rang al maladiilor ideologice ale secolului trecut, au apărut tineri români în urma lui şi datorită lui. Sînt tineri care se ocupă de comunism fără să-l fi trăit direct, tineri pentru care comunismul nu mai este o traumă personală. Formaţi de Vladimir Tismăneanu, ei vor fi mărturisitorii post-comunismului şi e bine să mărturisească vremurile de acum, ştiindule bine pe cele de dinainte.

Cu această carte în mîini, e bine de ştiut că asasinarea lui Ioan Petru Culianu a ucis şi unul dintre cele mai promiţătoare proiecte interdisciplinare de care am auzit vreodată: un studiu coautorat de V. Tismăneanu şi de I.P. Culianu despre religiile politice. La 21 mai 1991, acest proiect era pe agenda amîndurora. Citiţi această carte excelentă şi jucaţi-vă imaginînd cam ce ar fi adăugat I.P. Culianu – şi politica, dar şi o carte despre politică pot fi, împreună, un joc combinatoriu al minţii, nu-i aşa?

Politica este un exerciţiu de credinţă. Credinţele ne mişcă în lume, şi nimic altceva. Faptul că, în limbajul comun, cînd spui „credinţă" primul gînd zboară la religie, spune ceva. Epoca de după căderea URSS, pe care unii au numit-o superficial „a post-ideologiilor", este o confirmare a celor care, aidoma lui Mircea Eliade, tot spun că *homo religiosus* trăieşte şi e mai viu ca niciodată. Dar chiar şi aşa, mă întreb dacă nu e prea mult să spui despre comunism că e o religie. Sigur, o religie politică sau – aşa cum preferă Vladimir Tismăneanu să spună – o religie seculară. Conceptul în sine are, deja, carieră academică serioasă – vine dinspre intelectuali catolici sau protestanţi de calibru greu, precum Paul Tillich sau Eric Voegelin. Şi totuşi, nu mă pot opri să întreb: nu e cam mult să spui despre o doctrină politică totalitară că este o religie? Orice orbire frenetică e religie? Orice ideal care arde simţurile fundamentale ale omenescului e mistic? Orice individ care fanatizează mase atinge mitul? Iar despre comunism, întrebarea întrebărilor: E posibilă o religie fără Dumnezeu? O religie atee? Poate fi transcendent un proiect „materialist-ştiinţific" de societate? Nu cumva ne fură îndrăzneala metaforei şi provocarea paradoxului?

În orice caz, Vladimir Tismăneanu este un autor superb preocupat de o monstruozitate. Prin urmare, nici una dintre cărţile sale nu trebuie lăsată necitită. Nici aceasta şi, o spun cu încredere nerăbdătoare, nici următoarele.

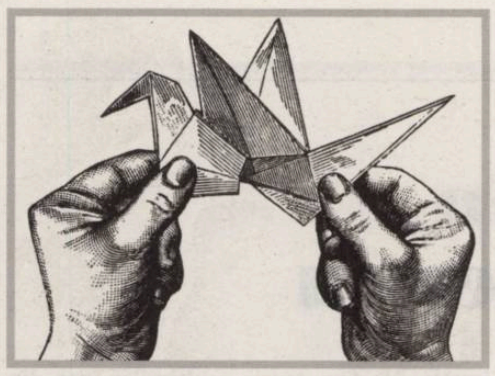

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Căprarul şi varza în patru

Ne munciseră mult în armată. Mîinile noastre erau obişnuite mai degrabă cu legumele decît cu armele. Curăţam cartofi, descărcam şi sortam ceapă, culegeam porumb, roşii, gogonele şi varză. Pentru aceasta din urmă – varza – primisem fiecare cîte un fel de macetă cu care tăiam căpăţîna de la cotor şi o aruncam apoi într-o grămadă. Înaintam încet, căpăţînă cu căpăţînă, stînd aplecaţi. Cîmpul nesfîrşit din urma noastră era presărat din loc în loc cu piramide de varză. Seara de toamnă ne apăsa cu nori întunecaţi şi învălătuciţi, ca în picturile lui Van Gogh.

Din cînd în cînd, lîngă noi venea un tractor cu remorcă şi atunci formam un „lanţ de trăgători“ şi ne apucam să dăm verzele din mînă în mînă pînă cînd ajungeau în remorcă.

„Batalion! Azi tai varză.“

O vreme, am făcut întocmai cum ni s-a arătat. Apoi, nu ştiu cum s-a întîmplat că a trebuit să ne depărtăm unii de alţii cam la vreo doi metri, şi atunci am început să le aruncăm cu două mîini de jos în sus, cu boltă. Comandantul a trecut pe acolo şi ne-a atenţionat să nu trîntim verzele pe jos. Cuvintele lui parcă ne-au stîrnit însă să-i facem în ciudă şi, după ce a plecat, am schimbat stilul, aruncînd verzele ca pe mingea de baschet, cu mişcarea mîinilor de la piept, cum făceam în liceu. Dacă ar fi existat vreun coş sau vreun inel pe acolo, cu siguranţă l-am fi luat la ţintă. Unele mai scăpau pe jos şi noi mai trăgeam cu ochiul spre comandant, să nu cumva să vadă. Ofiţerii erau vigilenţi de teamă să nu se mai întîmple ca la roşii. Acolo, după ce umpluserăm un camion întreg, pentru bulion, cel suit în remorcă aruncase o roşie în altul. Acela ripostase şi aşa se iscase un adevărat război. Comandanţii au reuşit cu greu să ne stăpînească după ce apucaserăm să irosim în cîteva clipe o muncă de o jumătate de zi. Aşa-i la război. O remorcă abia umplută se golise instantaneu, că, deh, nouă ne trebuise muniţie. În plină desfăşurarea a ostilităţilor, cineva ne spusese că zeama de roşii face bine la piele, drept care, dacă pînă atunci ne feream de proiectile, din acel moment am început chiar să le căutăm izbitura. Nu durea nici dacă-ţi veneau în faţă. Eram borşiţi toţi din cap pînă-n picioare, da' nici că ne păsa, uniforma era a statului. Superiorii ţinuseră minte întîmplarea şi acum erau atenţi (chit că verzele nu sînt ca roşiile).

La prînz ne aduseseră mîncare caldă în marmite, cred că era tot cu varză. Tarlaua aparţinea unităţii şi unele din roadele ei ajungeau la cantină şi apoi în burţile noastre. Tăiasem mii de cotoare şi făcusem băşici la mîini de la mînerul de lemn al macetelor. Îi dădeam zor dar, din cauza oboselii, mai greşeam şi tăiam verzele mai sus de cotor. Aşa am descoperit că tăiatul verzei în două, dintr-o singură lovitură de macetă, e o metodă mai bună de compensare a frustrărilor decît pasele de baschet. O vreme am înaintat pe cîmpul de luptă tăind căpăţînile verzei duşmane după cum se nimerea. Mai apoi, cineva a inventat o altă vitejie: tăiatul căpăţînei în două, din zbor. Adică, aruncai varza în sus şi, pînă să cadă, îi treceai lama ascuţită pe la mijloc. Era o mişcare de samurai. Nu ne interesa defel că în urma noastră rămîneau numai jumătăţi de verze. Culmea bucuriei a venit însă cînd altcineva a descoperit o nouă şi fantastică lovitură: despicarea verzei în patru. Se făcea din două mişcări foarte rapide, una verticală şi alta orizontală, aplicate unei căpăţîni în zbor. Pînă să cadă jos, era împătrită. Era nevoie de multă îndemînare şi rapiditate, iar colegul nostru exersa de zor. După mai multe rateuri a reuşit o lovitură de-a dreptul perfectă. Cele patru sferturi de varză i-au căzut la picioare, moarte. În acel moment, de peste cîmp a apărut comandantul, care adulmecase urmele crimelor noastre anterioare. „Trăzniţe-ar! Îţi dau eu ţie, nemernicule... Îţi baţi joc de varza poporului, de recolta socialistă, de mîncarea tovarăşilor tăi? Cît oi fi eu comandantul vostru, tu nu mai primeşti nici o permisie.“ Şi dacă în alte situaţii mai uita de pedepsele cu care ne ameninţa, în cazul acela s-a ţinut de cuvînt.

Nu ştiam pe atunci că ne-am putea îndoi de dreptatea ofiţerului. Gîndindumă azi, îmi spun că totuşi ordinul pentru acea campanie sunase clar: „Batalion! Azi tai varză“. Iar noi nu făcuserăm decît să ne îndeplinim ostăşeasca misiune cît mai bine: tăiasem inamicul varză.

ready made

„Pentru a desvolta silinţa, trebue să vă siliţi. Trebue să vă exercitaţi silinţa cu o sforţare perseverentă. Începeţi imediat cetind această lecţie şi cu toată atenţia. Nu spuneţi că cutare lucru zilnic nu este demn de silinţă entuziastă. Orice muncă, orice lucrare, care vă antrenează să vă urcaţi mai sus, trebue să deştepte aptitudinele voastre cele mai perfecte. Când faceţi un lucru pentru prima oară, faceţi-l încet, vesel, ca să puneţi dela început temelia unui obiceiu bun.“

Dr. Victor Pauchet, *Calea fericirii (propria noastră reeducare),* traducere de colonel Traian Er. Grigorescu, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, 1934

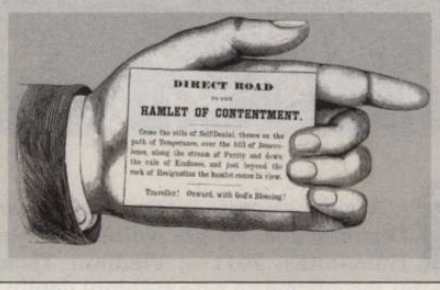

PUBLICITATE

Ia-ți cartea cu rețete deeeliciooooase!
noua colecție
"Delicii în bucătărie" de la Adevărul!

De vineri, 8 iulie,
Volumul 9

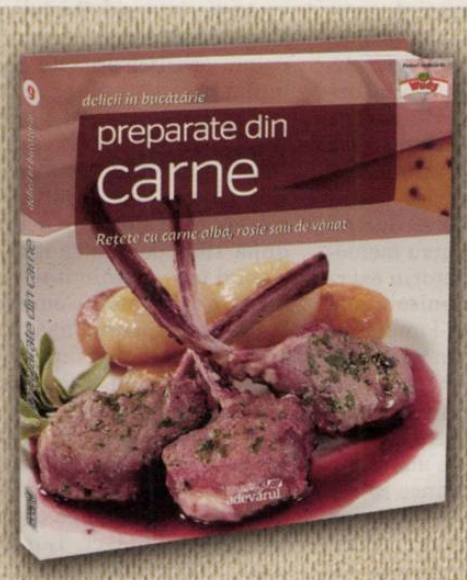

Proiect susținut de Wudy

Informații și abonamente
0800.800.111
(apel gratuit)

Cumpără online pe
www.adevarulshop.ro

ACUM ȘI ÎN REȚEAUA DE MAGAZINE MIC.RO

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Muzeul sinelui

Nu, n-a fost un examen obişnuit. De fapt, nici nu ştiu ce a fost în capul meu cînd le-am cerut masteranzilor în antropologie să-şi imagineze, pe post de examen la cursul de identităţi colective, un „muzeu al sinelui". Orice muzeu este, într-un fel, un muzeu de sine, o *„self-collection"*, cum spune un antropolog american, o selecţie de obiecte şi instanţe care pun în scenă, susţin – şi, la limită, produc – o identitate colectivă, fie ea naţională, locală, profesională sau de alt fel. Pe de altă parte, de la „camera bună" a ţăranului la vitrina cu argintărie sau bibelouri a burghezului, cu toţii ne expunem, într-un fel, în micul muzeu al spaţiului domestic. Dar un „muzeu al mi-

Orice muzeu este, într-un fel, un muzeu de sine, o „self-collection", cum spune un antropolog american.

nelui" (cum avea să se exprime, ironic, o masterandă), obiectualizînd şi obiectivizînd propria persoană, ei bine, asta chiar că a fost o provocare. Una care începea cu explicitarea şi soluţionarea, fie ea şi retorică, a acelei întrebări subterane care însoţeşte orice viaţă şi pe care mai nimeni nu este dispus să o facă publică: de fapt, cine sînt *Eu?* Nu e de mirare astfel că mi-am atras mai multe înjurături decît de obicei... Ceea ce a fost însă minunat este faptul că, pînă la urmă, toţi s-au prins în *joc* – or, cu asta începe totul, nu-i aşa?

Ar fi într-adevăr indiscret să fac publice unele sau altele dintre aceste „creaţii" intime, multe dintre ele de o creativitate debordantă. Dar ansamblul lor, ceea ce mai toate au dovedit a avea în comun, este de-a dreptul fascinant şi ne priveşte, într-un fel, pe toţi, este o expresie *culturală,* nu doar *psihologică*. Cu atît mai mult cu cît doi ani la rînd am ţinut un curs de muzeografie la o şcoală doctorală din Italia, unde le-am cerut cursanţilor exact acelaşi lucru, aşa că puteam să compar muzeele *noastre* cu muzeele *lor*. Ceea ce constituie o abordare antropologică cît se poate de legitimă.

Ei bine, această comparaţie m-a surprins şi m-a fascinat şi pe mine însumi şi am aflat din ea mai multe despre „cultura română" decît dintr-o droaie de sondaje de opinie sau de eseuri sofisticate. Drept care, noaptea tîrziu, le-am trimis tuturor următoarea scrisoare, un fel de examen al meu în faţa lor:

„Ansamblul lucrărilor voastre, mai ales comparat cu *ansamblul* lucrărilor pe aceeaşi temă pe care le-am avut la şcoala internaţională de muzeografie din Italia, scot în evidenţă cîteva trăsături culturale (nu individuale!) extraordinare, interesante pentru voi/noi toţi. Majoritatea a preluat *formatul* filmuleţului lui Paolo Sachetti, designerul italian, pe care l-am vizionat împreună. Ceea ce era fascinant în acest eseu era materialitatea caldă a obiectelor care se înşirau, sacadat, pe ecran, figurînd în trei minute viaţa cotidiană şi reprezentativă a unei persoane pe care nu o vedem nici o clipă. Dar amprenta ei este prezentă în toate aceste obiecte anodine şi mai ales în modul în care acestea sînt privite de subiectul invizibil. Cei care aţi preluat această soluţie grafică, acest format, aţi schimbat însă total perspectiva – şi a fost la toţi aceeaşi. Dacă Paolo se prezintă prin obiectele cotidiene ale unei zile, temporalitatea fiind aceea a unui *prezent continuu*, voi v-aţi etalat obiectele *istoriei* personale, începînd inevitabil cu copilăria. *În nici unul din eseurile italiene nu apare (ca atare) copilăria!* Complementar, indiferent de format, marea majoritate a «muzeelor» voastre, începînd cu copilăria şi/sau ancorîndu-se în devenirea personală, se plasează în familie, se raportează la ea într-un mod care apare de la sine înţeles (chiar dacă uneori cu mici revolte adolescentine, ironii sau tandre detaşări). *În (aproape) nici unul dintre eseurile italiene nu apare familia!* În sfîrşit, practic toţi vorbiţi despre propria persoană. Veţi spune că asta era tema şi că eu v-am obligat. Da şi nu... Unii dintre voi au temperat puţin, dar mai ales teoretic, acest ego-centrism cu idei despre construcţia socială a identităţii/sinelui etc. Doar V. a răsturnat explicit perspectiva, vorbind de la început despre muzeul sinelui *nostru! Aproape nici unul dintre eseurile italiene nu pune însă în scenă (exclusiv) propria personalitate/individualitate!* Eu ca tînără a secolului XXI, eu ca italian tipic, eu ca toscan, eu ca membră a unei comunităţi de viticultori, eu ca muzician etc. – spun ei; nu eu ca eu! Prin ei înşişi, colegii voştri italieni pun în scenă mai degrabă o colectivitate electivă, cu care se identifică însă şi pe care consideră că o exprimă *sui generis*. Sînt mai degrabă *membri* decît *indivizi* – dar sînt membri pentru că au *ales* acest lucru ca *indivizi!* Aici e marele secret.

Italienii au un cult al mamei, ce-i drept, noi avem însă o cultură a părinţilor.

Poveştile voastre – care sînt, în mare, poveştile noastre, ale tuturor românilor – orchestrează diferit istoria modernităţii noastre neterminate şi repetitive, care este, esenţial, o istorie a ieşirii noastre niciodată depline din familie şi trecut comunitar/familial, o eternă revoltă ombilicală. Italienii au un cult al mamei, ce-i drept, noi avem însă o cultură a părinţilor, biologici şi/sau spirituali (care include şi repetitivele noastre paricide...) (A se corela toate acestea cu rezultatele tuturor sondajelor, valabile pentru toate vîrstele şi nivelele de educaţie, care arată că familia rămîne neclintită pe primul loc al «lucrurilor importante în viaţă».) Omul se trage din maimuţă, românul se trage din familie – şi nu s-a tras încă de tot! Noi doar ne visăm *indivizi,* dar rămînem mioritic legaţi de neam: asta e, rudele ţi le dă Dumnezeu!... Şi rămînem astfel ambivalenţi faţă de orice formă de autoritate (generic «parentală»): avem nevoie de ea, dar o negăm permanent în pusee de independenţă, o respingem cu înverşunare, dar, la o adică, ne întoarcem, nostalgici, la căldura ei protectoare. Încă nu ştim prea bine dacă sîntem *noi* sau *eu...*"

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

PUBLICITATE

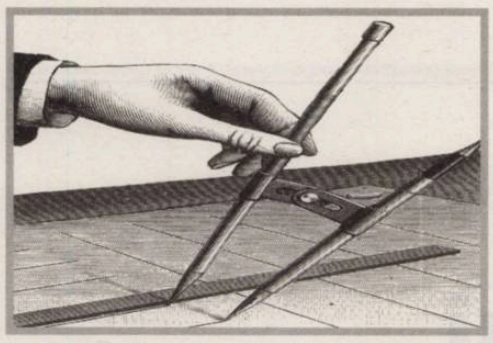

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Ilegalităţi ale Primăriei

Demolările de pe strada Berzei continuă. În zilele de 24 şi 25 iunie au fost nimicite casele aflate la nr. 81 şi 89. Deschid lista oficială a monumentelor istorice din Bucureşti, unde le găsesc pe amîndouă că figurează ca datînd de la sfîrşitul secolului al XIX-lea. Autorizaţia de desfiinţare a fost emisă de Primărie la 2 iunie, deci recent şi după suspendarea PUZ-ului pe baza căruia fuseseră dărîmate pînă atunci, la 26 aprilie, zeci de clădiri. Prin urmare, aveam dreptul să credem că acest masacru, a cărui victimă este un întreg cartier, a încetat, măcar pentru o vreme. Adică pînă alte decizii vor fi luate la 11 iulie, cu ocazia proiectatei întîlniri între domnul Oprescu şi doamna Udrea, ministrul Dezvoltării. Asupra soluţiei ce ar trebui căutate nu se poate anticipa, dar e clar că planurile întocmite pentru a croi noul bulevard au întîmpinat, îndată ce au început să fie cunoscute, rezistenţa populaţiei. Aceasta se exprimă prin acţiunea energică a societăţii civile, care, la rîndul ei, a găsit înţelegere în justiţie. Primăria a pierdut pînă acum cinci procese în care se confrunta cu protestatarii, dar e, în acelaşi timp, ameninţată de constructori, care cer, pentru întîrziere, despăgubiri uriaşe. Aşadar, nici una dintre părţi nu va fi mulţumită, în orice caz.

Deocamdată, Primăria merge înainte pas cu pas, punîndu-i în faţa faptului împlinit pe apărătorii patrimoniului cultural, care au devenit şi apărători ai legii. Aşa se face că demolările au avut loc, iarăşi, la sfîrşit de săptămînă şi noaptea, hoţeşte. În prezenţa unor ONG-uri, în frunte, ca de obicei, cu „Salvaţi Bucureştiul“, şi a unor reprezentanţi ai Inspectoratului de Stat în Construcţii, sfărîmarea casei cu nr. 81 din Berzei s-a oprit cînd s-a lăsat întunericul. După ce „vigilenţii“ au plecat, distrugerea a fost dusă pînă la capăt, fără martori. Nr. 81 rămăsese în picioare, în mijlocul ruinelor, şi se putea crede că va fi cruţată. Acum ni se spune că operaţia prin care a dispărut se cheamă „dezasamblare“ şi că, într-o etapă viitoare, clădirea va fi – unde? cînd? – reconstituită „din materiale tradiţionale“. Nu e prima oară cînd autorităţile mint cinic. Ne pare rău că şi-a pierdut astfel credibilitatea colegul nostru din Comisia Naţională a Monumentelor Istorice, domnul Gh. Pătraşcu, arhitectul-şef al Capitalei.

Problema judiciară nu poate fi ocolită. La 16 iunie, Curtea de Apel Bucureşti a suspendat hotărîrea Consiliului general al Municipiului prin care tot ansamblul de lucrări întreprinse în zona Buzeşti-Berzei era declarat de utilitate publică. Suspendat pînă cînd? Pînă în aprilie 2012, dată la care începe procesul declanşat de „Salvaţi Bucureştiul“. Tactica adoptată de ONG-uri este, deci, de tergiversare, ceea ce ar ridica o piedică legală în calea demolatorilor. Se vede însă că aceştia nu ţin cont de lege: în graba lor, au suprimat cele două clădiri care mai fuseseră pînă acum păstrate. Se taie în carne vie. Au fost expropriate 83 de imobile, au fost evacuate 1000 de persoane. După ultima socoteală, rămăseseră două case în Piaţa Botescu, alte două în str. Baldovin Pîrcălabul, iar în str. Cameliei numai una din două, cealaltă fiind deja ruptă în bucăţi: e vorba doar de cele care erau protejate de statutul lor de monument istoric.

Înverşunarea cu care se urmăreşte evacuarea terenului pentru a face loc blocurilor de 7 etaje ne aduce aminte de alt asalt pe care l-a suferit strada Berzei, cu ani în urmă.

În iarna 1987-1988, superbe vile (nr. 35, nr. 47 etc.) au fost dărîmate. Într-o carte consacrată samavolniciilor Sistematizării (Dinu C. Giurescu – *Distrugerea trecutului României*, Bucureşti 1994) apare o informaţie care arată cît s-a pierdut şi atunci din patrimoniul arhitectural al Capitalei: „Din aproximativ 150 de clădiri existente între străzile Ştirbei Vodă, Berzei, Virgiliu şi Calea Plevnei, numai patru clădiri şi o şcoală au supravieţuit campaniei de demolări din august-octombrie 1987“. O singură diferenţă între ce a săvîrşit Ceauşescu şi ce se întîmplă acum: nimeni nu cuteza să se împotrivească făţiş bunului plac al dictatorului, pe cînd astăzi brutalitatea acestei agresiuni a provocat proteste în presă, manifestaţii în stradă şi recursul la justiţie.

Din păcate, atitudinea profesioniştilor (pasivitate sau complicitate) favorizează desfigurarea oraşului. Să o spunem pe şleau: un arhitect nu e neapărat un intelectual. Respectul trecutului, la care românii n-au fost niciodată sensibili, nu se învaţă la şcoală. Cine cunoaşte istoria colţului de lume în care ne-a semănat Dumnezeu ştie că nici una dintre capitalele de peste Dunăre, nici Sofia sau Belgrad, nici chiar Atena, cu excepţia unor vestigii neoclasice, nu a avut zestrea de arhitectură (sfîrşit de secol XIX şi prima jumătate a secolului al XX-lea) pe care încă o mai preţuiesc aici vizitatorii străini. Dar ei, dacă văd batjocura construcţiilor de beton şi sticlă, total străină de tradiţia locală, suspină şi trec. Răspunderea rămîne asupra noastră.

La întrebarea de ce sîntem aşa de neputincioşi, deşi avem, de zece ani, o lege pentru protecţia monumentelor istorice, nu există scuză, dar merită remarcat că însăşi Primăria, imitînd exemplul întreprinzătorilor privaţi, nesocoteşte legea.

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Cristina CHIRA

SOS Provincia

Palatul Haller din Coplean

În judeţul Cluj, la 7 km nord de Dej, la intrarea în satul Coplean, poate fi admirată ruina tristă a uneia dintre cele mai notabile reşedinţe baroce din Transilvania – palatul familiei Haller. Acoperişul s-a prăbuşit, luînd cu el, în cădere, interiorul palatului, iar zidurile exterioare, pe care cresc în voie buruieni, afişează ca pe o sfidare spectaculoasele ancadramente rococo ale ferestrelor, executate de celebrul sculptor transilvănean Anton Schuchbauer.

Familia Haller de Hallerkö, ramură a uneia dintre cele mai vechi familii de patricieni din Nürnberg, menţionată în documente încă din secolul al XIII-lea, se stabileşte în Transilvania în a doua jumătate a secolului al XV-lea. Prin căsătorii cu nobili maghiari locali, achiziţii de domenii şi o participare activă la viaţa politică a Principatului, familia Haller ajunge în scurt timp să se numere printre principalele familii nobiliare ale Transilvanei. Domeniul de la Coplean, „cu curte“ (reşedinţă, fortificaţii, construcţii anexe), este lăsat prin testament de István Bocskay, voievod al Transilvaniei şi rege al Ungariei în perioada 1605-1606, cumnatului său, Gábor Haller. Urmaşii acestuia refac ansamblul incendiat în 1601 de trupele generalului austriac Basta. În 1729, un inventar menţionează că la Coplean existau: un palat de plan dreptunghiular, înconjurat de o fortificaţie cu patru turnuri dispuse în colţuri şi un turn de intrare cu poartă mobilă, totul înconjurat de un şanţ cu apă.

Puţine dintre elementele palatului renascentist au fost utilizate la reconstruirea integrală, executată la mijlocul secolului al XVIII-lea, a reşedinţei familiei Haller din Coplean. Nu ştim numele arhitectului, dar acesta ridică un nou palat, în stilul barocului transilvan, pe temeliile construcţiei existente. Este păstrat numai subsolul – şi acesta extins – şi sînt refolosite materiale recuperate din vechea construcţie, alături de piatra adusă de la castrul roman de la Căşeiu.

Palatul Haller din Coplean este folosit de proiectul „moNUmenteUITATE“ ca imagine-emblemă.

Terminat înainte de 1771, palatul consta din subsol, parter şi etaj, dispuse pe trei laturi sub forma literei U, deasupra cărora era ridicat un acoperiş tipic pentrzu barocul transilvan, înalt şi cu pantă frîntă. Intrarea este marcată printr-un portic susţinut de patru coloane ionice.

În 1765, exteriorul palatului este îmbogăţit cu decoraţiuni rococo, remarcabile fiind ancadramentele din piatră ale ferestrelor, cu cornişe trilobate puternic profilate, ce adăpostesc scoici uriaşe, capitelurile cu reprezentări zoomorfe ale pilaştrilor încastraţi şi capetele de turci cu turban, care l-au consacrat pe Anton Schuchbauer ca sculptor.

La începutul secolului al XX-lea, palatul este cumpărat de Victor Elekes, iar în 1948 este naţionalizat şi devine sediu CAP. Un releveu făcut în 1956 de către studenţii Institutului de Arhitectură ne arată încă o stare foarte bună a clădirii. După 1989, ansamblul este retrocedat descendenţilor proprietarilor, dar într-o stare mult diferită de cea iniţială. Clădirile sînt toate ruinate, din fortificaţiile şi anexele din jurul palatului nu au mai rămas decît porţiuni ale unui turn; porţile de fier forjat au dispărut, parcul cu plopi, castani, stejari şi răchite a fost transformat în teren arabil.

Palatul Haller din Coplean este folosit de proiectul „moNUmenteUITATE“ ca imagine-emblemă, datorită valorii istorice şi artistice evidente a construcţiei, dar şi din cauza stării alarmante în care aceasta se află.

Nu se mai poate vorbi de restaurare în cazul de la Coplean, dar o conservare a ruinelor – trebuie să recunoaştem, spectaculoase – poate constitui un subiect de concurs de arhitectură, unul internaţional chiar. Iar o rezolvare reuşită pusă în practică ar putea transforma Copleanul, dintr-o localitate puţin cunoscută, într-una celebră.

Cristina Chira *este studentă la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“ din Bucureşti şi coordonatoare a proiectului „moNUmenteUITATE“.*

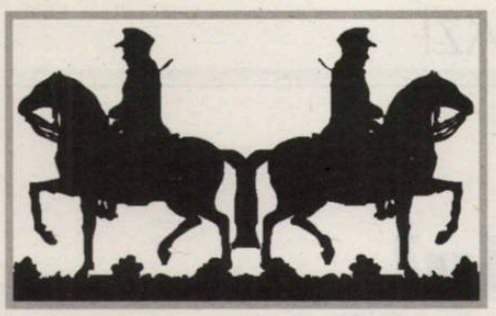

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Columbo şi poliţia noastră

Locotenentul Columbo a apărut de-a-juns de straniu în sîmbetele noastre ante-decembriste, după Sfîntul, Mannix şi Kojak. Şi la el era „cu crime", dar fără revolvere; nu se trăgea, nu aveau loc bătăi; parodiind uşor o formulă solemnă a literaturii noastre, la el chiar se putea spune că biruia gîndul. Era ceva cu totul nou în serialele de dincolo pe care aveam voie să le vedem. Pînă la descoperirea criminalului, ni se impunea un poliţist non-violent care pătrundea în „problemă" calm, politicos, sfios, conştient că nu-i atotputernic şi atotdeştept. Nu poseda decît o singură armă: viclenia sa; se prefăcea că e paşnic, rutinier, un om care îşi face meseria de poliţist fără să ameninţe, fără să terorizeze, doar agasînd. Nimic nu era strălucitor în înfăţişarea sa – ba dimpotrivă: un trenci ponosit, o nevastă oarecare de care mereu aducea vorba, ca orice papugiu, o palmă dusă la frunte în semn de frămîntare, mai toate amănuntele îl mediocrizau cu blîndeţe, plus privirea strîmbă care şi ea îl îmblînzea spre o benignă stîngăcie în mişcări; era mai ales cicălitor, deosebit de volubil, bătea cîmpii, trecea – în anchetele sale – de la una, la alta, cu o dezinvoltură care-i asigura humorul; în sumă, vorba filozofilor, Columbo avea înainte de orice, înainte de a (se) afla cine a ucis, un haz neconform „situaţiei"; nu „mureai" de rîs, dar mureai să ştii unde va ajunge cu prefăcătoriile şi tărăşeniile sale, cu bruştele sale reveniri, răzgîndiri şi revelaţii. În mecanica filmelor poliţiste, Columbo – s-a observat mai puţin asta – ne-a adus în celulele noastre (nervoase, bineînţeles) noutatea unei inteligenţe care gîndeşte dincolo şi în afara subiectului propriu-zis.

Ca rafinament, era peste Sfîntul şi Kojak, deşi nu avea nici pumnul, nici farmecul lor. Adică – pentru a ne fixa precis – bunică-mea, din fotoliul ei, nu i-ar fi strigat niciodată lui Columbo: „Fii atent, e unul după uşă!", cum o făcea la Sfîntul. În ce mă priveşte, în viaţa mea nu am adormit la Columbo, în timp ce la Mannix mi s-a întîmplat nu o dată.

Apare însă o problemă, şi nu cred că fac noi dificultăţi regimului acela, dacă întreb: de ce-or fi datăia drumul la *Columbo?* Nimic nu se proiecta fără un skepsis politic, fără gîndul că-i va plăcea Celui şi celor de sus. Aşa s-a dat drumul (expresie tipică de lagăr) western-urilor – o vreme interzise –, fiindcă lu' nea Nicu îi plăceau dinamismul şi morala lor ţeapănă: binele învingea răul. Nu se plictisea probabil nici la *Sfîntul* sau la celelalte de nivelul acestuia, fiindcă erau tot aşa, simple şi garantate din pdv etic. Plus că demascau orînduirea aceea capitalistă în care abundau crimele şi jafurile, dacă nu inexistente la noi, oricum invizibile în ziare şi pe ecrane. Dar Columbo? Ce a „plăcut", ce a acceptat cenzura supervigilentă? De acord, se vedea din nou cîtă putreziciune zăcea în orînduirea aceea crudă şi nedreaptă... Dar nu dura prea mult? Nu era prea complicat pînă se descoperea criminalul? Columbo nu vorbea prea mult? Nu era, pe scurt, cam plictisitor pentru mintea celui mai iubit dintre pămînteni? (fără glumă: omul a fost foarte dezamăgit că în romanul lui Preda nu era vorba de el). Şi tot fără glumă, dar nu în paranteză, am putut afla din cercurile cele mai avizate care a fost argumentul suprem pentru a lăsa pe „micul ecran" Columbo: el înfiera şi o anume lume bună, mai cu seamă o intelectualitate, iată, morbidă, capabilă de mîrşăvii şi omoruri. Mai toţi cei anchetaţi şi daţi în gît de Columbo erau profesori, avocaţi, medici, persoane onorabile, dar fără onorabilitate la cît de hămesiţi erau după bani. Cu urechile mele am auzit un activist ideologic care „ţinea să sublinieze tăişul antiintelectual" al serialului. Se purta antiintelectualismul fără de care nici un populism nu are spor. Columbo – omul simplu, un mototol la prima impresie – era un justiţiar care rupea măştile rafinaţilor şi cultivaţilor, în fond, nişte criminali. În viziunea acelei cenzuri, Columbo era just, etic şi corect politic. De aia am avut voie să-l vedem şi să ne placă fie şi din alte motive, strict secrete...

De ce rîdeţi? Mă rog, vă priveşte. Pe mine, azi, mă priveşte drept în ochi Peter Falk.

Cătălin ȘTEFĂNESCU

fără doar și **coate**

Verdict: Crimă!

Duminică. Pe la prînz. Am ideea cumplit de proastă să mă duc la cumpărături într-un *cash and carry* cu nume de mijloc de transport subteran, la Cluj. Am zis că fac o chestie deşteaptă ducîndu-mă acolo duminica, la prînz, cînd nu e aglomeraţie. Mă lălăi, căpiat, printre rafturi pline cu marfă, şi-mi vine o idee cu mult mai proastă decît prima. Nefiind, nici pe departe, singurele idei proaste pe care le-am avut la viaţa mea, nu m-am alarmat. Dau iama prin raionul cu chefir caucazian şi, căzut victimă unei pofte de dimensiuni epice, desfac una dintre cutiile pe care mi le pusesem în coş. Şi prind a mă plimba, ca prostu-n tîrg, cu cutia în mînă, holbîndu-mă la fructe şi verdeţuri. Între timp, mai rad şi cîte-un gît de chefir. Minunată şi reparatoare băutură. La un moment dat, observ că se ţine după mine un domn care, bag sama, era însărcinat cu paza locului. Omul vorbeşte la o sculuţă, ia viteză, mă opreşte, şi-mi zice: „Să puneţi cutia aia cu chefir în coş cînd mergeţi la casă!". Îi răspund la un *bună ziua* pe care nici nu i-ar fi trecut prin cap să-l pronunţe, îl asigur că aşa o să fac, şi că nu m-am dus acolo cu gînduri de pradă şi furăciune. El îmi zice, jumătate jenat, jumătate vigilent, că „Bine, bine, da' să plătiţi cutia, că aţi fost văzut pe camere că beţi din ea şi m-au avertizat colegii". Îmi cer scuze pentru mecla mea de infractor căutat internaţional şi îl mai asigur încă o dată de faptul că n-am cum să nu plătesc chefirul ăla, pentru că aşa cum am fost văzut că-l beau, ăia de la supraveghere mă văd şi dacă pun cutia goală altundeva decît în coşul de cumpărături.

Mă uit în jur, caut orice anunţ, orice afiş pe care scrie că n-ai voie să mănînci sau să bei ceva din magazin, înainte de a fi plătit la casă. Fac treaba asta cu răbdare, gata să mă duc înapoi la omul cu paza, să-mi cer scuze că n-am fost atent la vreun anunţ. Nici vorbă de un asemenea text, pe pereţi sau la raioane. Mă mai felicit o dată pentru ideile mele proaste şi mă îndrept spre casele de marcaj. Plătesc şi stau cuminte, la rînd, la ieşire. Dintr-o dată, apare alt domn de la pază. Fără nici o introducere, îmi ia bonul de casă şi se apucă să cotrobăie prin coş. „Aţi băut un chefir! Unde e?", zice omul, scrofulos, la datorie. Îi răspund că chefirul e, bine mersi, în burtă. Dar dacă vrea să vadă cutia goală, corpul delict se găseşte în coş. Omul îl găseşte şi se arată mulţumit. Îl întreb dacă am făcut ceva ilegal. Dacă e interzis să bei dintr-o sticlă cu apă, dintr-o cutie cu chefir sau dintr-un recipient cu lichid de parbriz. Că, de scris, nu scrie nicăieri. Omul zice că nu ştie, dar că i-au spus de la supraveghere să fie atent, că e unul care a băut chefir în magazin. Acum, dacă l-am plătit, e-n regulă.

Dau să ies, dar apare şi-o doamnă, care trebuie să verifice dacă ce e scris pe bon corespunde cu ce e în coş. În situaţia în care datele *bat*, doamna pune o ştampilă pe factură. În timp ce verifică marfa din coş, doamna îl întreabă pe omul de la pază: „Dînsu' e cu chefiru'?". Situaţia e cu atît mai amuzantă cu cît ceilalţi clienţi stau acum şi aruncă priviri chiorîşe către potenţialul hoţ, care e verificat mai amănunţit decît restul lumii. E drept, am scăpat de suspiciunea că aş fi furat ceva, dar n-am scăpat de suspiciune în general. Ceva trebuie să fi făcut, dacă sînt verificat atît de atent. Îi rog pe domnul de la pază şi pe doamna cu ştampila să cheme pe cineva care mă poate lămuri dacă am făcut ceva ilegal, în aşa fel încît să-mi pot cere scuze, dacă am comis o greşeală. Stau un pic şi bat darabana în mînerul coşului, sub privirile scrutătoare ale personalului şi ale clienţilor de la case, uşor trişti că au ratat un flagrant. Şi vine o altă doamnă. Nimeni din personalul magazinului nu s-a complicat cu vreun *bună ziua* sau cu o prezentare. E normal. Faci aşa ceva cu oamenii cumsecade. Nu cu un tip dubios. Mai întreb o dată dacă există undeva un text care interzice fapta gravă pe care am făcut-o şi dacă e normal să tratezi un client ca pe un potenţial infractor. Doamna, un pic încurcată, zice că ar exista un asemenea text, scris mic, pe o foaie pe care o primeşti cînd ţi se dă legitimaţia de client. Bîlbîi şi eu un „Aha...", luîndu-mi tălpăşiţa, vinovat, şi cu chefirul făcut ghem, pe sub epiglotă.

Ajung în parcare. Duc coşul la locul lui. Sună telefonul. O prietenă îmi povesteşte revoltată, ţinîndu-şi lacrimile, ce i s-a întîmplat fie-sii, studentă cu rezultate foarte bune, în anul al III-lea, la Medicină, la Bucureşti. Fata era în sesiune, în sala de examen. Îşi face planul de gestionare a subiectelor, îşi prinde părul la spate şi se pune pe scris. Ce idee proastă am avut eu să merg la cumpărături, hai, treacă-meargă, dar ideea fetei de a-şi strînge părul la spate s-a dovedit a fi cu mult mai proastă. O doamnă care supraveghea studenţii în timpul examenului se apropie de potenţiala infractoare care-şi scria lucrarea, o ridică în picioare în faţa întregii săli, şi-o somează să-şi scoată din ureche dispozitivul *handsfree*, prin intermediul căruia, probabil, cineva de afară îi dicta răspunsurile corecte. Colegii fetei cască ochii, stupefiaţi. Atmosfera de examen se pulverizează, ca simpatia Occidentului pentru români, la Mineriade. Linişte, tensiune maximă, se aşteaptă limpezirea flagrantului, prin care se va dovedi că netrebnica de studentă nu mai are de ales şi trebuie să recunoască, în faţa tuturor, că a copiat. Fata se face verde la faţă, îşi scoate din ureche proteza auditivă şi i-o prezintă doamnei cadru didactic de la Medicină. Nu de la Facultatea de Metalurgie.

Examenul se reia. Aşa cum reluăm şi noi, în fiecare zi, de la capăt, viaţa noastră obişnuită, de cetăţeni europeni, civilizaţi, cu mare respect faţă de valorile democraţiei, educaţi, atît de frumos, în spiritul prezumţiei de nevinovăţie.

***Cătălin Ştefănescu** este realizatorul emisiunii* Garantat 100% *la TVR 1.*

un sport la Răsărit

Handicapul elvețian

Tsonga l-a eliminat pe Federer. Oare nici iarba de la Wimbledon nu mai e ce-a fost?

Refuz să vorbesc despre tehno-botanice, mai ales după finala Djokovic-Nadal – ăştia parcă au mîncat iarba fiarelor! Federer ar putea fi victima unei supradoze de tenis, chestie care în acest sport te pîndeşte la orice colţ de teren. Un ritm infernal, susţinut de bani, faimă... OK, şi pasiune, plus alte energizante mai mult sau mai puţin euforizante, te poate lăsa lat. Nivelarea interioară trebuie să fie teribilă. Închipuiţi-vă: serviciu, primire, aplauze, ceremonie, hotel, avion, serviciu, primire, aplauze, strîngere de mînă, poate o bere, hotel, avion, filmare pentru sponsori, avocat, serviciu, primire... Trebuie să ai ceva strîmb în tine ca să-ţi iasă. Tsonga ştie cît de jos a venit, după nenorocirea cu hernia de disc. Djokovic e sîrb. Mereu ne zice cîte ceva despre poporul lui, război şi sărbătoarea palincii. Djokovic e un clovn, ăştia plîng doar cînd nu-i vede nimeni. Nadal e spaniol. Federer e elveţian. Un mare, liniştit şi bun elveţian. Nu cred că există pe lume handicap mai mare.

Radu NAUM

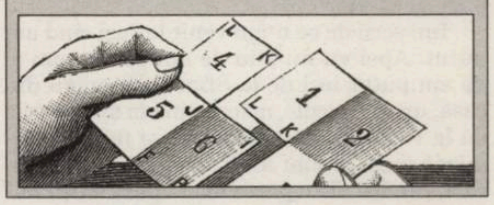

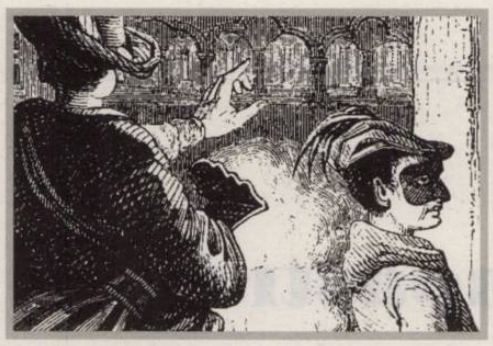

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Cît de alb e calul de sub anumite şei?

Voi începe prin a te întreba, distinse cititor, la ce anume ne aşteptăm oare din partea unui prinţ generic? În rezolvarea acestei întrebări un rol hotărîtor îl joacă imaginarul societăţilor noastre – fie ele şi republici, precum România –, dar şi poveştile pe care le-am aflat, pe cînd juniori eram, din gura bunicilor, din cărţile lui Ispirescu sau de pe discurile Electrecord ale copilăriei. Aşadar, de la un prinţ te aştepţi, mai întîi de toate, să vină călare pe un cal alb. Te aştepţi să-l descăpăţîneze pe zmeul cu şapte capete. Te aştepţi s-o salveze din groaznice pericole pe prinţesa din regatul vecin, apoi s-o ia de nevastră şi să trăiască împreună pîn' la adînci bătrîneţi. Într-o variantă mai globalizată, te mai aştepţi de la un prinţ să fie deghizat (cu blesteme) într-un broscoi (şi să scape *just with a kiss)* sau s-o scoată din somn pe Frumoasa din pădurea adormită şi din letargie pe Albă ca Zăpada. Bref, asta e fişa de post a unui prinţ.

Ei bine, prinţul ce mi-a ieşit în cale în povestea mea cu cai albi pe pereţi se numeşte Paul Lambrino sau Paul Phillipe sau Paul de România (în funcţie de cum îl cunoaşteţi fiecare) şi, în contextul recentului incident dintre preşedintele Băsescu şi Regele Mihai (ştiţi episodul, nu mai insist), domnia sa a remis un comunicat în care spunea că-şi „rezervă dreptul de a-l da în judecată" pe sus-semnatul, pentru că aş fi spus că dînsul e fiul unui fiu nelegitim al fostului prinţ (viitor rege) Carol al II-lea.

Sigur că, în astfel de situaţii, terminologia reprezintă partea sensibilă a afacerii. Drept care amintesc curioşilor că, mult înaintea mea, cea care vedea în Carol Mircea (tatăl prinţului din basmul de faţă) „un copil nelegitim" era chiar Regina Maria, în jurnalul său. Povestea, cît poate fi ea redată aici, sună aşa: moştenitorul Carol a întîlnit-o pe juna Ioana „Zizi" Lambrino – descendenta unor fanarioţi – prin vara lui 1913, iar prin 1918 între cei doi s-a aprins mare amor – concretizat, în septembrie acelaşi an, într-un mariaj (relativ) secret, într-o catedrală rusă din Odessa. Făcută în dezacord cu regulile Casei Regale de România şi fără acordul Regelui Ferdinand, al Reginei Maria, al Parlamentului, Guvernului etc., nunta a produs consternare la Bucureşti şi, după ceva tevatură, a fost anulată în ianuarie 1919. Dar în aprilie 1919 Zizi a rămas însărcinată, iar pe 8 ianuarie 1920 l-a născut pe Carol Mircea. Deşi născut în afara căsătoriei, băieţelul a fost recunoscut de tatăl său (într-o scrisoare către fosta soţie), dar a fost înregistrat sub numele de domnişoară al mamei, Lambrino. În intenţia vădită de a o îndepărta de prinţul moştenitor, Curtea Regală a stabilit cu Zizi un acord bănesc (500.000 de franci francezi plus un fond de 2.200.000 de franci plătibili în următorii 20 de ani), cu condiţia ca aceasta din urmă să părăsească România. Femeia a încasat cecul şi a plecat la Paris, ulterior la Cannes, cu fiul – care fiu a pierdut (mai bine spus: n-a avut niciodată) drepturile constituţionale sau dinastice aferente.

Varianta mea de poveste cu un prinţ.

Aşadar: n-am nici o îndoială că Paul Phillipe *aka* Paul Lambrino *aka* Paul de România e fiul lui Carol Mircea, nici că acesta din urmă ar fi fost fiul *în afara căsătoriei* al lui Carol al II-lea. Evident că e dreptul primului numit să mă dea în judecată de cîte ori doreşte, dar am dubii că aceasta îi va aduce vreun loc în Casa Regală a României – care nu depinde de mine, nici de dl Paul ş.cl., nici de dl Băsescu, nici de nimeni, ci de Regele Mihai – sau că aceasta îl va concilia cu familiile regale ale Europei. Persoane mai pricepute decît mine într-ale personajului în discuţie îmi spun că dl Paul ş.cl. e implicat în peste 35 de procese numai în România – cu ministerele de Externe, de Economie, cu Banca Naţională, cu RAAPPS etc. –, deci s-ar spune că ceva experienţă în domeniu are.

Tocmai în virtutea acestei experienţe îi semnalez distinsului domn vorbitor al unei stranii limbi române următorul detaliu: în comunicatul prin care mă ameninţa discret (că mă bagă în proces) se spune că sus-semnatul interpretează istoria „într-un mod interesat şi departe de adevăr". Cu *adevărul* mai treacă-meargă: e un concept destul de versatil în Istorie şi se mai întîmplă ca fiecare să aibă adevărul său. Dar l-aş ruga pe dl Paul ş.cl. să-mi explice ce înseamnă „în mod interesat". Insinuează dînsul că aş fi primit oarece foloase pentru a spune ce am spus? Sugerează că mă aflu pe statul de plată al Regelui Mihai? Sau al altui rege? Să fie gelos dl Paul ş.cl. că eu am discutat despre fotbal cu Regele Spaniei (poate obţine detalii de la dl Băsescu), iar dînsul nu?!

Drept care transmit şi eu acestui domn (ale cărui probleme de identitate, dincolo de aspectul lor istoric, mă lasă indiferent) că-mi rezerv dreptul de a-l băga exact acolo unde mă împinge şi el.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

...cîte ceva despre dragostea conjugală...

„Iubită Catinco,

Am primit scrisoarea dumitale, şi sfintele sărbători ale Domnului nostru Isus Hristos să-ţi fie de a petrece întru mulţi ani cu sănătate şi cu fericire, cum şi vărului Iordache Miclescu arată-i frăţeştile mele închinăciuni şi de a petrece sfintele sărbători întru mulţi ani cu fericire şi i-am rămas şi îndatorit, cît ni-a mai lungi Dumnezeu viaţa, pentru bunătăţile ce face dumnealui pentru noi. Şi m-am bucurat, iubită Catinco, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, îmi scrii că ni merg trebile noastre bine, care Domnul să vă ajute de a ne mîntui de nişte acolisitori varvari şi răi, care vă rog să vă siliţi cu toate chipurile, ca să fie şi pentru folosul dumitale. Iar pentru mine veţi şti că slavă Domnului mi-i mai binişor de cînd a fost la mine doftorul Samorcaş şi de cînd am scos o al patrulea piatră, mai mare decît toate celelalte de mai nainte, şi, voind Domnul de a-mi fi tot aşa, şi mai bine, apoi cu ajutorul Domnului, gîndesc ca să fiu de Sfîntul Botez la Iaşi cu dumneata, miluind Dumnezeu a ne vedea sănătoşi unul pe altul: unde atunci voiu aduce şi hîrtiile carele îmi scrii. Linişteşte-te dar şi crede că, ferească Dumnezeu, mai viindu-mi furia aceea mare de boală, de dureri şi de junghiuri, apoi, după cum gătisem ca să răpăd, să vă pară a nu-mi trece, fii bine încredinţată că îndată voiu răpăzi ca să viu.

Îmi scrii de ce n-am venit la Iaşi cînd am putut. Apoi eu nu ştiu de am putut veni şi de am putut ieşi de la Sfîntul Dumitru din casă, unde mă culc, măcar pînă la sufragerie; eu la Fîntînele şăd de nevoie şi fără mulţămirea mea, şi mai mult singur, şi cu supărări, fiindcă, de o parte mă supără fraţii dumitale, carii cînd ne vom întîlni, cu ajutorul Domnului, îţi voiu spune toate, vrînd şi luîndu-mă dumnealor şi în batjocură.

Apoi, eu aşa te-aş sfătui să nu intri în însuratul fraţilor dumitale ca să iei vreun blăstăm... Apoi să crezi că eu din patimă nu ţi le scriu acestea, fiindcă-ţi este ştiut cît am răbdat şi rabd, lăsîndu-i pe dumnealor în plata lui Dumnezeu, cum şi acel pizmăreţ şi îndărătnic, acel care-ţi scrie dumitale că din pricina mea n-a putut face învoiala cu Prohiriţa nu trebuie să-ţi fie mirare, că el aşa s-a purtat şi cu mine, şi aşa s-a purtat şi cu răposata... Şi pentru că s-a purtat şi se poartă fără de ispravă îl las şi eu dumitale după cum i se cade...

Şi vei mai şti că şi florile cîte le-ai avut în oale s-au trecut toate din pricina lui Iordache, că le-a pus în odaia cea mare, nelăsînd să se facă foc, zicînd că se strică dacă va fi cald în casă, şi ele au îngheţat toate, şi s-au uscat toate florile din toate oalele. Şi, pe lîngă altele, nici în ogradă n-a căutat de nemică, nici caută, că din cuhne a scos vreo trei care de gunoiu şi de scîrnăvii. Mai ştii că eu nici patimă n-am pe dînsul, decît că-i un puturos, şi un blestemat, şi un tîlhar. Eu însumi i-am zis ca să puie să facă foc în odaia cea mare, şi el nicidecum n-a lăsat, pentru ca să se strice florile toate, precum s-au stricat, mai ales că le şi uda, şi îndată se făceau bocnă şi îngheţau.

Pentru putinile cu brînză, de cea bună, i-am făcut foarte bună socoteală, după cum el a arătat, de cîtă s-a mîncat şi s-a trimis la Iaşi, şi de două care s-au dat una Lăţescului şi una suroră-mi, Smărăndiţei, iar frăţîne-mieu nu i-a dat nici una...

Procirita vei şti că s-a îndupleçat în multe feluri ca să se învoiască cu bărbatu-său şi n-are cu cine...

Şi iată că trimet şi al patrulea piatră, mai mare decît toate celelalte, să o vezi. Fiindc-a ieşit lupuşor, vezi să nu botezi, ca să nu ne mai supere măcar pînă la obştie-hotărîtură. Iar eu sînt al dumitale soţ, Costachi Canano postelnic."

Bolnav şi rămas pe moşie, departe de Iaşiul petrecerilor, postelnicul Costache Cănănău povesteşte soţiei, şi ne povesteşte nouă astăzi, despre lucrurile mărunte alte vieţii de cuplu. Grijile cotidiene şi inevitabilele intervenţii ale celorlalţi ocupă o mare parte din economia unei familii. Abia Crăciunul lui 1835 încheiat, Costache răbufneşte împotriva cumnaţilor care îl agasează pînă la furie, doar hîrtia, ce nu-i atît de mare, şi cerneala, ce nu-i atît de multă, îl opresc de la povestit totul: „şi vrînd Domnul să ne întîlnim cu sănătate, îţi voi arăta, şi vom vorovi pentru toate...", îi scrie Catincăi.

Cam aşa-i şi cu amorul conjugal în care trebuie să încapă de toate: voroave, socri, fraţi, cumnaţi, griji şi nevoi, patimi şi boli, petreceri şi întîlniri, iconomii şi economii, vecini şi amici, lipsuri şi bunăstări, ziua de mîine şi ziua de ieri, afecţiuni şi ciorovăieli, cicăleli şi tăceri, singurătăţi şi filotimii... şi cîte şi mai cîte.

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

30 decembrie 1947 (II)

„[Raport] Nr. 9 (13/5/48)
Legaţia Britanică, Bucureşti, 8 ianuarie 1948

4. La cinci minute după sosirea Regelui, care se spune că ar fi avut loc spre prînz, Dr. Groza a sosit însoţit de Dl Gheorghiu-Dej. Dr. Groza şi Dl Dej au cerut tuturor, în afară de Rege şi de Regina [Mamă], să părăsească încăperea. Dr. Groza s-a plasat pe o latură a încăperii şi n-a luat parte la discuţie. Dl Dej, stînd în faţa Regelui, a declarat că «**Noi şi grave evenimente au intervenit şi ele fac esenţial ca Majestatea Voastră să abdice imediat**». Regele a solicitat un răgaz de 24 de ore pentru a evalua situaţia, la care Dl Dej a replicat că avea la dispoziţie zece minute. După unele discuţii, s-a convenit finalmente că Regele avea o oră la dispoziţie, dar Dl Dej a adăugat că, dacă abdicarea nu era semnată după o oră, poate să se producă o «baie de sînge» în care Regele ar putea fi implicat. Se spune că, în fapt, Regele a semnat după două ore şi jumătate, iar, semnînd, el a întrebat ce avea de făcut, la care Dej a replicat: «**Noi Vă admirăm şi Vă iubim, dar trebuie să plecaţi**», adăugînd că el era acum un cetăţean particular şi că putea fie să părăsească ţara, fie să rămînă, iar, dacă pleca, putea lua cu el orice dorea.

5. S-au întreprins toate eforturile pentru ca Regele şi întregul său anturaj să fie ţinuţi în afara oricărei comunicări cu lumea exterioară. Din momentul în care Regele a pătruns pe Bulevardul Kiseleff, poliţia română de securitate a luat măsuri ca nimeni din anturajul familiei regale ori din anturaj să nu aibă vreo comunicaţie cu lumea exterioară. Telefonul din Palatul Prinţesei Elisabeta a fost întrerupt înainte de sosirea Regelui şi atît Regele, cît şi anturajul său au fost ţinuţi sub supravegherea poliţiei pînă la plecarea lor din România, fiindu-le interzis chiar să conducă neescortaţi propriile lor automobile.

R. Sarell [ministru britanic la Bucureşti]"
(sursa în nr. anterior)

(va urma)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Bacalaureat 2011, spectacolul continuă

De mulţi ani încoace, examenele de bacalaureat sau testările elevilor de clasa a opta devin subiecte de primă pagină sau de subsol al forumurilor, în aceleaşi forme de manifestare: indignări masive, cearta părinţilor şi elevilor cu Ministerul Educaţiei, elevi prinşi cu fiţuici, profesori care nu ştiu baremul de corectare, subiecte scrise greşit pe tablă sau pe foile de examen, perle ale elevilor, nota obţinută de fiica/fiul cutărui demnitar sau vedetă etc.

Nici anul acesta nu a făcut excepţie de la descrierea de mai sus. Două au fost marile teme ale aşa-ziselor dezbateri despre bacalaureatul 2011: introducerea unor sisteme mai performante, şi mai severe, de supraveghere a elevilor în timpul examinării (nu e rău, dar le aşteptăm puse în funcţiune şi la examenele cadrelor didactice sau ale celor care se pregătesc să devină dascăli), şi dacă Ştefan Gheorghidiu este personaj de text dramatic sau nu. (Nu este!)

Am citit în toţi aceşti ani subiectele date la testări. Pe marginea lor, dar şi a rezultatelor obţinute de învăţămîntul românesc ar fi de făcut cîteva observaţii.

Mai întîi, ar fi de vorbit despre cunoştinţele testate la bacalaureat. Cred că Ministerul Educaţiei, profesorii, specialiştii în pedagogie ar trebui să limpezească răspunsul la cîteva întrebări. Ce este bacalaureatul şi ce tip de competenţe ar trebui să verifice examenul dat pentru obţinerea lui? Este vorba despre un *minim* de cunoştinţe şi abilităţi? Sau, mai degrabă, despre o *medie* a celor obţinute în cei doisprezece ani de şcoală?

La ce ar trebui să servească informaţiile şi abilităţile dobîndite în şcoala făcută pînă la optsprezece ani? Răspunsul la aceste întrebări, împreună cu o evaluare onestă a realităţii din educaţia formală a copiilor din România ar putea să ducă la formularea unor standarde corecte, eficiente, practice de testare a performanţelor pentru cei care au absolvit douăsprezece clase. (Mă întreb, cîţi dintre cei care au absolvit deja o facultate ştiu să „scrie un text de tip argumentativ despre cunoaşterea de sine“, să „susţină o opinie despre modul în care se reflectă tema textului dramatic în construcţia personajului“ sau să „precizeze tipul de perspectivă narativă în textul dat“ – fragment din *Nuntă în cer*, Mircea Eliade.)

Mai apoi, ar fi de făcut cîteva comentarii despre felul în care sînt formulate subiectele. Am mai scris despre exprimările apretate şi construcţiile preţioase şi bombastice găsite în documentele Ministerului Educaţiei. Ele se regăsesc din plin şi în documentele de examinare a elevilor: „adverbe de mod folosite ca indici ai subiectivităţii evaluative“, „prezenţa instanţelor comunicării narative“, „ordinea integrării reperelor în cuprinsul lucrării este la alegere“.

Măsura inadecvării felului în care sînt construite testele naţionale o dau nenumăratele exemple de ineficienţă a şcolii româneşti: perlele culese de pe foile elevilor demonstrează, an de an, că elevii, sau în orice caz mulţi dintre ei, nu numai că n-au citit bibliografia de examen sau n-au înţeles ceea ce au citit, ci că habar n-au ce li se cere de fapt să expună pe pagina de examinare; mai departe, lucrările celor care dau examen la facultate scandalizează prin lipsa de cunoştinţe elementare de limbă română sau din specialitatea aleasă de elev; spaţiul public românesc este plin de personaje inculte, agramate, care-şi amintesc cu greu cine a fost Nichita Stănescu, nici vorbă să-i mai şi comenteze afirmaţiile. De pildă cea propusă ca subiect de examen: „A avea un ideal înseamnă a avea o oglindă“. Un subiect numai bun de dat spre reflecţie şi Ministerului Educaţiei.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Amurg, Bella şi bărbaţii

Ultimul film din seria *Amurg (Twilight) – Breaking Dawn*, partea a doua, va fi lansat în 2012, citesc pe undeva. Ştiu că ecranizările romanelor lui Stephenie Meyer au „spart piaţa“, aşa că, din curiozitate (şi imobilizată fiind, temporar) închiriez primele trei filme ale sagăi în cauză *(Amurg, Lună Nouă, Eclipsa)*.

Vreau şi eu să văd ce i-a înnebunit pe atîţia adolescenţi. Intru, cu uşurinţă, în pielea lor, şi... mă las prinsă de filme. Acestea *(Amurg* – 2008, în regia lui Catherine Hardwicke, *Lună nouă* – 2009, Chris Weitz şi *Eclipsa* – 2010, David Slate) sînt, evident, departe de a fi nişte capodopere. Au momente... posibile. Eroii (Kristen Stewart, Robert Pattinson, Taylor Lautner) sînt corect aleşi. Şi conformi cu romanele (de altfel, Stephenie Meyer e şi coscenaristă).

Ceea ce contează, însă, cu adevărat, e povestea. Subiectul în sine, care „ţine“ de cînd lumea: o muritoare ce se îndrăgosteşte de un nemuritor şi, mai mult de atît, de un nemuritor nu perfect, precum Luceafărul, ci aparţinînd, teoretic, Celorlalţi, „Răilor“. Numai că lucrurile nu sînt atît de simple: Răul e un... Rău bun, care îşi ţine sub control partea întunecată: un vampir care nu vînează decît animale, nu atacă oameni.

Povestea devine mai interesantă odată ce citeşti romanele (apărute la Editura Rao, în 2008). Nici acestea nu sînt capodopere de scriitură, dar, dacă ai aşteptări foarte joase în ce le priveşte, sînt mai mult decît te-ai aştepta. Găseşti în ele şi lucruri neobişnuite, şi profunde, pe lîngă noianul de banalităţi.

Romanele pot fi privite, pur şi simplu, ca o combinaţie între *romance* şi *thriller-horror*, ca încă una din obişnuitele serii cu vampiri. Dar nu sînt doar atît. Printre rîndurile simple şi fără meandre al lui Stephenie Meyer pot fi detectate cîteva probleme esenţiale, de cînd lumea, ale omenirii.

Personajul Bellei (Isabella Swan, eroina principală) e unul interesant. E, desigur, o fată frumoasă, dar nu în sensul tipic sexy sportiv din filmele americane standard al cuvîntului: delicată, mică de înălţime, cu un ten palid (caracteristici ce ne sugerează, probabil, premonitoriu, afinităţile ei cu vampirii). De asemenea, Bella nu e populară în sensul clasic al cuvîntului: nu e sociabilă cu orice preţ, nu apreciază cine ştie ce găştile şi nici sportul – e mereu neîndemînatică, accidentată.

Mai mult de atît, e matură pentru vîrsta ei. Preferă singurătatea în locul unei companii indezirabile, îşi înţelege şi protejează părinţii: pleacă în Forks, un oraş uitat de lume din statul Washington, pentru a o lăsa pe mama ei singură cu noul soţ.

Oraşul mic, în care aparent (versurile de două parale sînt deliberate...) nu se întîmplă nimic, e un laitmotiv al multor romane americane contemporane, *horror* (vezi Stephen King). Aseme-nea „tîrguri“ sînt cadrul preferat al întîmplărilor supranaturale, spaţii latente din care răbufnesc monştri, la propriu sau la figurat (frustrările locuitorilor închistaţi).

Bella simte locul, îi simte... micimea. E o eroină cu potenţial, caută altceva-ul, absolutul, metafizicul (evident, totul la proporţiile unui roman de consum pentru adolescenţi). Pasiunea ei pentru Edward e, în fond, aspiraţia ei către eternitatea perfectă: nemurire plus iubire, reţeta ideală a fericirii...

În condiţiile astea, nu are cum s-o afecteze Mike Newton, de pildă, colegul ei de clasă care o invită la un bal de absolvire. Problemele ei se pun la modul absolut, iar singurul „obişnuit“ pe care ea îl acceptă e, de fapt, un neobişnuit mai mic: în afară de Edward, se mai poate apropia doar de Jacob, despre care aflăm, în timp, că e... vîrcolac. Jacob e o întrupare a supranaturalului mai teluric, el transformîndu-se din cînd în cînd într-un uriaş lup roşiatic (pe cînd Edward apare mai curînd ca o combinaţie între un înger şi o pumă).

Vulgarizînd lucrurile, îi putem „descifra“ pe „bărbaţii“ Bellei pornind de la un loc comun: în spatele fiecăruia dintre ei se ascunde o fiară, pe care trebuie să ştii cum s-o îmblînzeşti. În orice caz, oricum am interpreta, romanele Stepheniei Meyer lasă loc şi de un registru de lectură mai puţin superficial (decît cel de la prima vedere).

Selma IUSUF

legende urbane

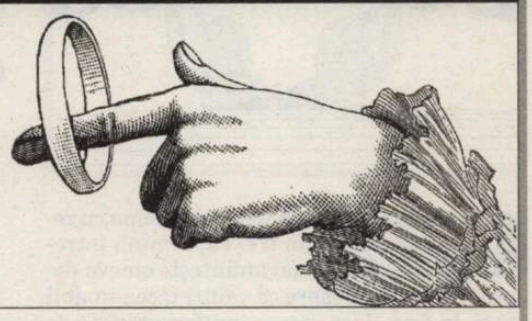

Războiul ştampilelor

„Întreţinerea se plăteşte la Asociaţia cu ştampila ovală. Fiţi alături de cei corecţi şi nu daţi bani la Asociaţia FALSĂ cu ştampila rotundă. Înşelătorii care au furat banii locatarilor. Asociaţia.“ Mesajul ăsta uşor ambiguu stă scris pe uşa care dă într-o mică gheretă din scara unui bloc din cartierul bucureştean Militari. Unde se poartă un război în toată regula.

Pe scurt, ştampilele ovale, încă de dinainte să devină oficial şi cît se poate de geometric ovale, au acuzat ştampilele rotunde că au umflat facturile la întreţinere ale oamenilor, ba chiar că unii reprezentanţi ai rotunzilor şi-au făcut case „pe pămînt“ din banii furaţi. Între timp, datoriile şi aşa mari la apă, gaze şi alte angarale au crescut monstruos, şi în scara respectivă de bloc s-a ajuns la sume care bat sutele de milioane de lei vechi. Înjurătura surdă, discuţiile în format mic, şicanele mărunte, dar bine gîndite şi îmbrînciturile ocazionale au dospit, au bolborosit, au strîns gaze rele şi puturoase sub capac pînă ce coptura a plesnit într-un scandal în plină stradă cu leşinuri, urlete, chirăieli, Poliţie şi Salvare. Acuzate cît se poate de limpede de fraudă, cu facturile despletite şi cu chitanţierele zburătăcite într-un control financiar în forţă al celor care aveau să devină „ovalii“, reprezentantele ştampilelor rotunde au leşinat, cum ziceam, în plină stradă. Au fost udate cu apă în decolteuri şi plesnite uşurel peste faţă. Nu se ştie cîţi au fost impresionaţi de slăbiciunea asta strategică dar, pe măsură ce comedia înainta, leşinatele au ajuns să creadă că într-adevăr le e rău.

Ştampilele rotunde leşinate s-au strîns într-o gaşcă de tanti cu părul scurt vopsit blond pînă la roşu, cu grumazele solide, în carnea groasă a cărora zac încrustate lanţuri late de aur. Reprezentanţii ovalilor sînt nişte tipi mai ciolănoşi îmbrăcaţi invariabil în treninguri sau şorturi şi şlapi. În serile de vară împart nişte beri la pet în faţa blocului. Sînt secondaţi de soţii cu mare potenţial de agresivitate, dar care se aţin mai în planul doi al acţiunii. Ele contribuie însă la linşaj cu replici către madamele acuzate de furt: „Ia mai taci, doamna Ileana, că te jumul acuş cu mîinile mele. Fire-ai a dreacu' de panarama dreacu'! Că acuma ne taie apa la toţi că ai mîncat şi ai băut pă banii la oameni!“ Doamna Ileana, înainte de leşin, apucase să le răspundă: „Da' la ce-ţi trebuie ţie apă, dragă? Ce să faci cu ea, nespălato, că nu ştii să ţii o casă, ţăranco!“ Mîndră pesemne de urbanitatea ei, madam Ileana continuase emiţînd tocita remarcă referitoare la călcîie şi greieri care cîntă în ele. Propriile ei călcîe gălbui-cenuşii se revărsau din nişte papuci de plastic cu toc.

Băgătorii de seamă erau roată în jurul protagoniştilor. Şi ei locatari ai respectivei scări de bloc ameninţate cu tăierea tuturor semnelor de civilizaţie, rîdeau tălîmb, ca la „ţircus“. Dintre cei care nu plătiseră întreţinerea cu lunile, cu anii şi nici n-aveau de gînd s-o facă. „Că Ionescu de la 4 are cele mai mari datorii, bea, mănîncă şi nu dă un ban. Da' ce, io-s mai fraier?“ Persoanele decente din blocul ăla au ajuns să nu plătească nici ele nimic pentru că nu erau convinse de legitimitatea nici uneia dintre asociaţii.

Comunitatea aşezată pe verticala celor 10 etaje de bloc e tipică pentru multe cartiere bucureştene. Aduşi otova prin anii '60, '70 şi '80 de peste tot şi repartizaţi în minuscule apartamente dezolante, cu o linie nesigură între spaţiul public şi cel privat, locuitorii acestor blocuri au toate şansele să devină soldaţii gureşi ai războiului ştampilelor.

Mulţi sînt pensionaţi „pe caz de boală“. Jumătate se revarsă din casă în holurile blocului cu uşa apartamentului permanent deschisă, cu papucii pe afară. Majoritatea au principii solide. Iar ştampila ar fi semnul maxim de onorabilitate. Fie ea ovală sau rotundă. Da' tot nu plătim. Nu sîntem fraierii nimănui, nene!

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio Kiss FM şi Magic FM.*

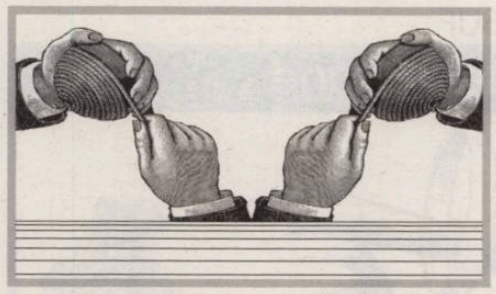

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Liderii contextuali de opinie. Textul cu Regele

Cînd am scris argumentul la tema cu regalitatea, acum trei săptămîni, întrebam dacă îşi mai aminteşte cineva despre monarhie, despre ce valuri făcea în anii '90 şi, în fine, dacă marea indiferenţă faţă de subiect presupune ca sîntem o ţară de republicani. Nu mi-aş fi imaginat tevatura iscată de declaraţiile preşedintelui Băsescu.

Citisem recent, ca să pregătesc numărul din *Dilema veche*, cam toate cărţile despre Regele Mihai, cele două cărţi de interviuri (ar trebui reeditate), volumul omagial editat recent de principele Radu, ba chiar am recitit literatura antimonarhică pe care o aveam prin bibliotecă. Cum îi spuneam lui Mihnea Măruţă în dezbaterea de la temă: nu cred că monarhia e o salvare, dar admir persoana Regelui Mihai. Mai ales că în volumele amintite, un cititor onest găseşte răspunsuri la fel de oneste din partea monarhului faţă de toate calomniile şi miturile vehiculate împotriva sa de propaganda comunistă şi de propaganda antonesciană.

Am scris imediat un text pe care l-am publicat pe platforma de opinii a HotNews (contributors.ro). Şi „imediat" înseamnă chiar asta – a apărut la două ore după declaraţiile preşedintelui. Am făcut ce am considerat că ar trebui să facă un ziarist care are informaţii pe domeniu: am adus argumente, am citat surse relevante şi am pus o concluzie clară, nu apă de ploaie. A doua zi, m-am trezit tîrziu şi era o adevărată furtună în jurul textului, pînă după-amiază depăşise 15.000 de vizualizări şi enorm de multe comentarii, multe mă făceau praf pentru că am intrat în corul anti-Băsescu, destul de multe mă lăudau. Apoi, amici binevoitori îmi trimiteau link-uri: uite, Crin Antonescu spune o prostie în aceeaşi direcţie ca tine; uite, cutare e isteric în aceeaşi direcţie, cum te simţi?

Oricum, sînt mîndru de textul meu, chiar şi aşa, scris la cald. Are argumente, iar cuvintele tari sînt exact trei: incompetenţă, registru grobian şi mitocănie. Atît de mîndru sînt încît îl reproduc aici (redus puţin din lipsă de spaţiu), ca să vadă şi hîrtia. Iată-l:

„Traian Băsescu şi-a atins limita de incompetenţă istorică. Scuze pentru Regele Mihai

(...) Traian Băsescu se bagă în istorie şi gafează în mod ruşinos. Ion Antonescu nu a fost doar prim-ministru. Nu poţi zice că Antonescu a fost prim-ministrul regelui în România aşa cum Winston Churchill a fost premierul regelui în Anglia. Antonescu a fost dictator şi Conducător. Ăsta era titlul pe care şi-l arogase. A fost România un stat criminal faţă de evrei şi romi? Da. Era Regele Mihai şeful statului? Am putea zice că doar simbolic, dar nici măcar asta nu e adevărat. Şef al statului, Conducător, mareşal, şef de trib a fost Antonescu, el îşi spunea cum dorea. Ce a fost Regele atunci? Antonescu îi controla orice mişcare şi toată curtea regală era plină de informatori ai mareşalului. Totuşi, ce decizii lua Regele sub Antonescu? Să luăm un exemplu. Declaraţia de război. E o decizie importantă? Cam este. A ştiut măcar Regele Mihai de decizia de a intra în război? De fapt, Regele Mihai a aflat că România a declarat război sovietelor de la... radio Londra (BBC). Şef al statului? Responsabil de Holocaust? Hm... Cum ziceam: Traian Băsescu şi-a atins limita de incompetenţă istorică.

Avem dovezi că familia regală a încercat să-i protejeze pe evrei. Regina Mamă este declarată Drept între Popoare de statul Israel (...). Citiţi memoriile rabinului Alexandru Şafran: «Am căutat să iau legătura imediat cu regina-mamă. Femeie nobilă prin inimă şi spirit, ea s-a arătat foarte emoţionată de expunerea mea, mai ales de soarta copiilor. A făcut şi ea apel, fără succes, la Antonescu. A avut apoi ideea, sprijinită de rege, de a-i invita la dineu, la Palat, pe Patriarh, pe mareşalul Antonescu şi pe Mihai Antonescu, iar cum cei doi din urmă spuneau că tot ce priveşte deportările depindea de nemţi, l-a invitat şi pe ambasadorul Germaniei la Bucureşti, baronul von Killinger. Regele Mihai şi regina Elena îşi închipuiau că reunind aceşti oameni în jurul mesei regale va fi mai uşor să se discute.» (din volumul *Un tăciune smuls flăcărilor,* Editura Hasefer, 1996, p. 84-85). Şi încă una: rabinul-şef povesteşte pe larg audienţa la Regele Mihai după eliberare, pe 22 septembrie 1944 (...): «Au trecut atîţia ani, dar îmi amintesc mereu cu aceeaşi plăcere de ziua aceea, cu o emoţie mereu reînnoită, căci ştiam mai bine decît alţii ce au făcut regele şi regina pentru noi în anii înspăimîntători pe care i-am trăit. Le-am transmis recunoştinţa noastră nemărginită.» (idem, p. 144)

Atît despre responsabilitatea faţă de Holocaust. A fost «slugă la ruşi»? (ce limbaj!). Doar cîteva motive banale pentru care Regele Mihai nu putea fi slugă la ruşi:

■ Regele Mihai, abia ieşit din adolescenţă, l-a arestat împreună cu garda palatului pe deţinătorul absolut al puterii la acel moment, Ion Antonescu. A făcut asta fără sprijinul politicienilor, care erau de negăsit în acel moment (sfînta laşitate). Apoi a rezistat unor presiuni îngrozitoare din partea armatei sovietice. Tot aproape singur.

■ Regele Mihai a numit premieri democratici care au încercat să continue regimul democratic din România cu armata sovietică în ţară.

■ Regele Mihai a rezistat cererilor sovietice cît a putut. A cerut ajutorul americanilor şi englezilor şi l-a numit pe premierul Groza sub ameninţarea directă a armatei sovietice, după ce diplomaţii occidentali i-au spus că nu există altă cale.

■ Rezistenţa asta a însemnat chiar o grevă regală în care regele a refuzat să ratifice actele guvernului.

■ România a fost ultima ţară comunizată din regiune şi asta se datorează Regelui Mihai.

■ Timp de cîţiva ani, Regele Mihai a fost ultima speranţă a românilor, care manifestau simpatie pentru orice apariţie publică a Regelui, făceau manifestaţii în faţa Palatului, unde camioanele de bătăuşi comunişti veneau şi băteau oamenii cu bestialitate.

■ Spre final, Regele Mihai a plecat la nunta Reginei Elisabeta a II-a, la Londra. Guvernul comunist a crezut că nu se mai întoarce. Erau mulţumiţi că scăpaseră de el. Din Anglia a anunţat guvernul de intenţia sa de a se căsători cu Regina Ana. Guvernul nu i-a acordat permisiunea, pentru a-l face să renunţe la întoarcere. Dar s-a întors.

■ Peste cîteva zile, Petru Groza şi Gheorghiu-Dej s-au prezentat la palat cu cererea de abdicare şi cu pistolul în buzunar şi au ameninţat că îi vor împuşca pe cei 1000 de studenţi arestaţi la manifestarea de Ziua Regelui dacă nu abdică. Gărzile Palatului fuseseră schimbate, artileria îndreptată spre clădire. Ar fi trebuit Regele să abdice? Să răspundă cine se pune în locul lui. Oricum, nu «slugă» şi nu «trădare», e un registru prea grobian faţă de situaţie.

■ Regele Mihai a fost un personaj demn timp de 45 de ani, cît timp ruşii şi comuniştii români i-au sluţit ţara. (...) Traian Basescu a comis o mitocănie impardonabila. Ar trebui să-şi ceară scuze."

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

Cum poţi să-ţi baţi joc de trei milioane trei sute

Duminică mă duc să pun motorină în maşină. Nu era grav deloc. Stresat de scris, de „minciunile" pe care trebuia să le debitez iarăşi la gazetă, zic să fac pauză. Merg la benzinăria de cartier. Pun benzină şi pun şi pun şi pun şi pun. La un moment dat urlu: „Motorină!". Pusesem benzină în loc de motorină. Îmi trag palme. O şoaptă de pe banchetă aievea mi-a spus să întreb înăuntru. Merg înăuntru. E căutat Marian care ştie el. „Dom'le, dacă puneaţi cinci litri mergea. Umpleaţi rezervorul cu motorină şi poate scăpaţi, s-a mai văzut. Dar aşa, am om. Îl vreţi?" Chem omul. N-am bani. Îmi trezesc un prieten din somn. După juma' de oră vine specialistu'. Nu merge prin tanc, o ia prin motor. Vine cu un motoraş, iar eu trebuia să scot cheia din contact cînd o lua prea tare motoraşul. Omul se umple de benzină. Omul stă încordat. Omul îmi scoate benzina. Omul mi-a păpat 800 de mii. Merita! Dar ca să urnesc măgăoaia musai să pun motorină. Pun. De-un milion. Soare. Cum ies din benzinărie, un bou să mă omoare, nu alta. Dar cum nu se terminase ziua, ce-mi vine, hai să ies în oraş. Mă coboară dracu' din maşină. Mă plimb prin împrejurimi. Şi cînd mă-ntorc, hingherii îmi puseseră capacu'. Scoate un milion jumătate să-i cinsteşti, că eşti om. Aşa mi-am petrecut eu duminica asta. Întors acasă, plin de draci, computerul nu-mi mergea, Internetul mă juca, reportofonul mi-era ostil. Un milion jumătate cu opt sute cu un milion egal trei milioane trei sute. Astăzi, cum o fi? Mi-e frică să ies din casă.

PUBLICITATE

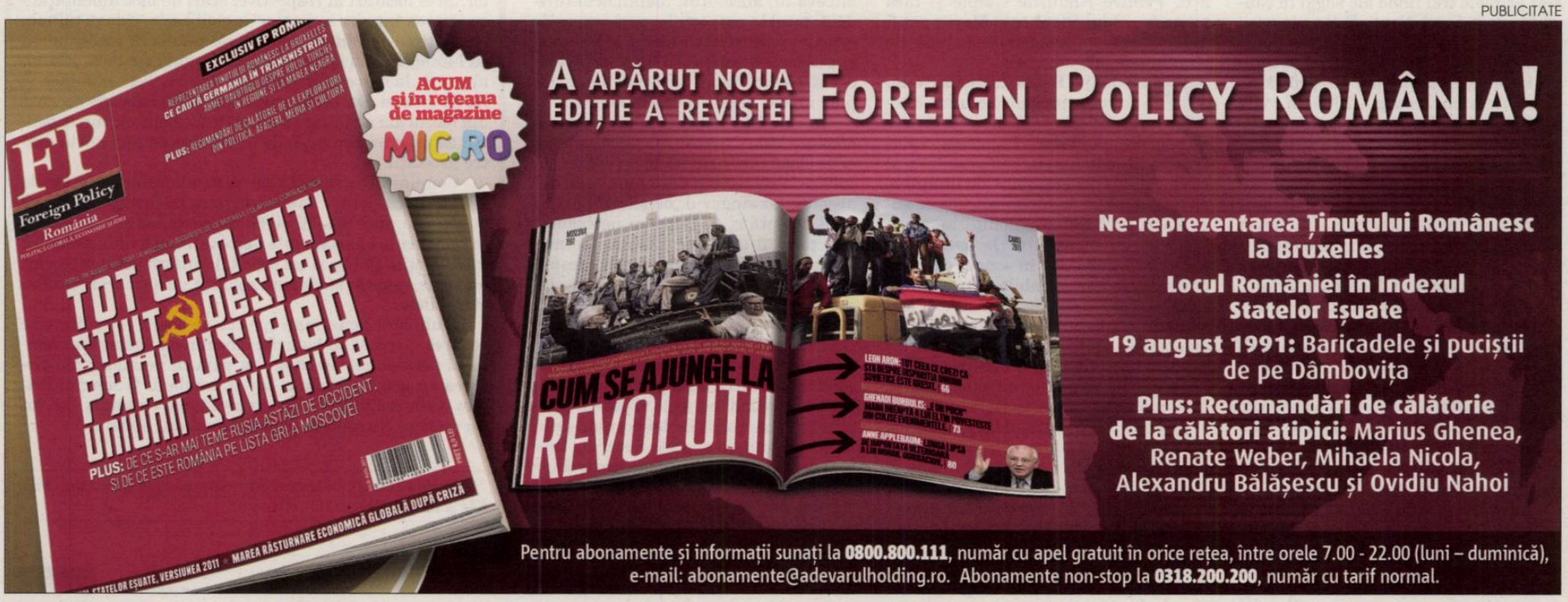

dosar DILEMA VECHE

Coordonatori: Dana JALOBEANU
și Andrei MANOLESCU

Criza educației umaniste

Texte și opinii de:

- Howard HOTSON (Universitatea Oxford)
„Minți pasionate“
- Alexander BAUMGARTEN (Universitatea „Babeș-Bolyai“, Cluj-Napoca)
„Viţelul de aur“
- Sorin COSTREIE (Universitatea din București)
„Criza ştiinţelor umaniste“
- Vladimír URBÁNEK (Institutul de Filozofie al Academiei cehe)
„Proteste de stradă şi umor la Praga“

argument

Istoria intelectuală și criza științelor umaniste

DILEMA VECHE
Criza educației umaniste

Cu aproape 100 de participanţi din toată lumea şi organizată printr-o exemplară colaborare internaţională între indivizi, societăţi profesionale şi instituţii, a 11-a Conferinţă a Societăţii Internaţionale de Istorie Intelectuală, de la sfîrşitul lunii mai, a fost unul dintre cele mai mari evenimente de acest gen desfăşurate la Bucureşti în ultimii 20 de ani. Titlul oficial al conferinţei a fost „Minţi pasionate: raţiune şi emoţii în istoria intelectuală“. Tema neoficială, însă, a fost *Istoria intelectuală în faţa crizei ştiinţelor umaniste*. Se întîmplă rareori ca într-o conferinţă ştiinţifică să se ajungă la opinii comune asupra vreunui subiect. De data aceasta, însă, într-o surprinzătoare unanimitate, profesori de la Oxford, Copenhaga, Helsinki, Praga, Atena sau Bucureşti au spus, pe tonuri diferite, acelaşi lucru. Ne aflăm în faţa unui moment de criză fără precedent în istoria Europei: un moment al redefinirii Universităţii prin restrîngerea sau chiar anihilarea multora dintre domeniile sale tradiţionale, grupate generic sub numele de *ştiinţe umaniste*.

Într-o mare competiţie pentru fonduri din ce în ce mai puţine, multor guverne le e tot mai neclar de ce avem nevoie de luxul studiilor clasice, al filozofiei, al istoriei... La ce folosesc ştiinţele umaniste? Ce beneficiu imediat aduc societăţii?

În încercarea de a răspunde la aceste întrebări, s-au angajat instituţii de prestigiu din toată lumea. S-au agregat *think tank*-uri, s-au scris cărţi şi articole importante. Există iniţiative de acţiune politică. Discuţii publice formulează întrebări fundamentale cu privire la politicile educaţionale şi la rolul Universităţii în lumea modernă. Istoricul ideilor se află într-o poziţie specială în această dezbatere pentru că are toate instrumentele necesare să ne arate că nici criza, nici redefinirea modelelor educaţionale nu sînt noi, ci au o lungă şi dramatică istorie. Politicile educaţionale au schimbat adesea istoria unor naţiuni întregi.

Grupajul s-a născut în parte din discuţiile celei de-a 11-a Conferinţe a ISIH, în parte din ecourile acesteia. I-am provocat pe unii dintre participanţi să ne spună dacă în ţara lor există manifestări ale crizei ştiinţelor umaniste şi cum văd rolul istoricului ideilor în acest context. Societatea Internaţională pentru Istorie Intelectuală a decis ca următoarea conferinţă, din 2012, să aibă loc la Oxford şi să fie dedicată unei serioase discuţii academice în jurul temelor care sînt creionate şi în acest dosar. Conferinţa de la Bucureşti s-a desfăşurat cu sprijinul financiar şi logistic al Universităţii din Bucureşti, al Institutului Cultural Român şi al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I“. (**Dana Jalobeanu**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
după 1 septembrie.

Howard HOTSON

Minți pasionate

Muniție pentru apărarea științelor umaniste

La precedenta conferinţă a Societăţii Internaţionale de Istorie Intelectuală (ISIH), în 2009, la Verona, aveam bune motive să credem că prăbuşirea sistemului financiar global va atrage după sine o profundă reconsiderare a presupoziţiilor economice, intelectuale, culturale şi etice, pe care tot acest sistem se sprijină. Doi ani mai tîrziu, vedem că ceea ce se petrece este exact opusul a ceea ce speram. În loc să se angajeze într-un proces de reflecţie serioasă, discuţie critică şi reconsiderare a sistemului, guvernele retrag – unul după altul şi într-un ritm alarmant – exact finanţarea instituţiilor care le-ar putea ajuta să întreprindă această reflecţie critică.

Iar acest lucru se întîmplă pe scară largă. Semnale de alarmă se aud din toate părţile. Prieteni de la Praga îmi scriu că bugetul Academiei de ştiinţe din Cehia se înjumătăţeşte; jumătatea rămasă va fi redirecţionată pentru acordarea la cerinţele pieţei. Colegii din Olanda ne atrag atenţia asupra reducerii substanţiale a finanţării pentru ştiinţele umaniste. Colaboratorul meu din Ungaria mi-a trimis recent un extras dintr-unul din ultimele acte care reglementează educaţia din ţara sa. „Principalul obiectiv al restructurării educaţiei universitare din Ungaria – se spune acolo – este creşterea competitivităţii, pentru a reflecta cerinţele economiei şi ale pieţei muncii, cu punerea accentului pe educaţia în ştiinţe şi tehnologie, în scopul îmbunătăţirii abilităţilor forţei de muncă şi cu scopul de a asigura rambursarea costurilor formării profesionale."

În plus, aceste schimbări nu sînt restrînse la universităţile publice sau la sistemul de stat şi nu au loc doar în ţările lovite puternic de criza economică. Marta Nussbaum, de la Universitatea din Chicago, nu se sfieşte să numească situaţia ştiinţelor umaniste o „criză de mari proporţii, cu semnificaţie globală" (Marta Nussbaum, *Not for Profit: Why Democracy Needs the Humanities*, Princeton, 2010, p.1). Şi mai îngrijorător mi se pare semnalul de alarmă tras cu mai bine de un an în urmă de preşedintele Universităţii Harvard, Drew Faust, care sublinia – în *New York Review of Books* – „declinul accentuat al numărului de absolvenţi în umanioare şi ştiinţe, acompaniat de creşterea numărului de absolvenţi ai programelor vocaţionale pregătitoare".

Deşi posesoare a unuia dintre cele mai bune sisteme de educaţie din lume, Marea Britanie este pe punctul de a se îmbarca într-un experiment radical de reformă universitară cu efecte potenţial devastatoare, în special asupra ştiinţelor umaniste. Începînd cu anul viitor, va fi sistată orice finanţare publică către educaţia universitară în domeniul ştiinţelor umaniste şi al ştiinţelor sociale. 80% din învăţămîntul universitar urmează să fie finanţat direct din taxele studenţilor, care se ridică astfel de la aproximativ 3000 de lire pe an la aproximativ 9000 de lire pe an (în medie). Scopul declarat al acestei legislaţii este introducerea unui model de profit asemănător celui promovat de universităţile private americane, un model profund contestat şi criticat în Statele Unite. Efectele acestui model asupra educaţiei umaniste în universităţile engleze vor fi dramatice: recent, London Metropolitan University a anunţat desfiinţarea a 70% dintre cursurile oferite, începînd cu 2012. Este vorba despre cursuri (şi programe) de filozofie, istorie, limbi moderne, artele spectacolului. Ele vor dispărea, în încercarea disperată de a proteja cursurile şi programele de finanţe, management, ştiinţe economice şi computer sciences.

Din toate aceste exemple putem vedea un lucru simplu: vorbim de o tendinţă generală, şi nu de o simplă aplicare a unei agende politice sau economice a unui guvern sau altul. Vorbim, de asemenea, de mecanismul cererii şi ofertei, care afectează structura, compoziţia şi valorile intelectuale fundamentale pe care s-a construit, timp de sute de ani, civilizaţia occidentală. Nimeni nu ştie în momentul de faţă cît de mari vor fi consecinţele acestor schimbări. Mi se pare însă că sîntem în pragul unei transformări radicale a structurii sistemelor universitare în cele mai multe dintre ţările europene. Şi cred că vorbim despre o transformare radicală, cu consecinţe greu de măsurat, a întregii istorii intelectuale europene.

© M. Cratofil

Howard Hotson

Scopul educaţiei ar trebui să fie pregătirea unor oameni care să acţioneze şi să gîndească independent şi care, în acelaşi timp, să vadă în slujirea comunităţii realizarea supremă a vieţii lor.

ALBERT EINSTEIN

Nu e foarte important ca cineva să înveţe date. Pentru asta n-are nevoie de facultate. Le poate afla din cărţi. Importanţa unei educaţii într-o facultate de arte liberale nu constă în învăţarea multor date, ci în antrenarea minţii pentru a cunoaşte ce nu se poate afla dintr-un manual.

ALBERT EINSTEIN

Diagnostic

De ce se întîmplă asta? Şi, mai ales, de ce se întîmplă atît de repede? La ultima întrebare se răspunde de obicei invocînd impactul crizei economice globale din 2008 asupra finanţelor publice din întreaga Europă. Dacă statul ajunge la strîmtoare din punct de vedere financiar, este obligat să facă economii şi, evident, primele tăiate sînt bunurile, serviciile şi instituţiile considerate de lux. Ştiinţele umaniste sînt printre acestea din urmă.

Aceasta, însă, este o imagine deformată şi deformatoare. Tăierea de fonduri şi reducerea programelor universitare sau ştiinţifice consacrate ştiinţelor fundamentale sau ştiinţelor umaniste are loc cu o asemenea rapiditate pentru că *presupoziţiile teoretice după care ea se produce şi structurile organizaţionale care o facilitează au fost construite înainte de începutul crizei economice*. Pot argumenta această teză luînd exemplul Marii Britanii – un exemplu, probabil, paradigmatic.

Una dintre primele măsuri luate de Gordon Brown cînd a fost numit prim-ministru, în 2007, a fost să abolească Ministerul Educaţiei şi să-l înlocuiască cu Departamentul pentru inovaţie, universităţi şi abilităţi. Dacă petreceţi cîteva minute navigînd pe pagina de Internet a acestui Minister (http://www.bis.gov.uk), veţi vedea imediat că unul dintre scopurile sale pare să fie subordonarea universităţilor „realităţii economice". Ni se spune, de pildă, că Departamentul pentru finanţe, inovaţie şi abilităţi al noului Minister dezvoltă o economie competitivă prin „crearea condiţiilor succesului economic, promovarea inovaţiei şi a ştiinţelor" şi prin oferirea de „abilităţi şi oportunităţi" de a accede la acest succes. Economia şi finanţele, cu alte cuvinte, propun obiectivele. Ştiinţa serveşte la atingerea lor. Abilităţile intelectuale şi oportunităţile sînt necesare pentru atingerea acestor obiective. Universităţile sînt necesare doar pentru că formează abilităţi. Cunoaşterea, prin urmare, nu mai este o valoare în sine. Educaţia nu mai este o contribuţie la binele general. Universităţile nici nu se mai ocupă de progresul cunoaşterii şi de educarea noilor generaţii, ci produc abilităţile necesare succesului în competiţia economică.

Iată un exemplu: un element-cheie în politica educaţională a guvernului britanic este introducerea universităţilor private antreprenoriale. Se argumentează că această măsură va dezvolta competiţia la nivel universitar, va scădea taxele şi va creşte calitatea. Ceea ce se vede cu ochiul liber este însă altceva. Universităţile private, ca şi universităţile mai mici şi mai noi, se specializează aproape exclusiv pe oferirea de cursuri vocaţionale – economie, finanţe, management, drept – pentru care există cerere imediată şi care, de asemenea, nu necesită investiţii importante în aparatură, biblioteci sau profesori. Evident, universităţile care nu vor oferi decît aceste cursuri şi nu vor finanţa alte activităţi îşi vor permite să le ofere la preţuri mai scăzute, atrăgîndu-i astfel pe studenţi. Prin urmare: impactul aproape imediat al introducerii universităţilor vocaţionale de tip antreprenorial va fi desfiinţarea cursurilor, a programelor şi departamentelor neprofitabile economic, cu scopul de a proteja un curriculum restrîns, vocaţional, imediat profitabil.

Rolul istoricului ideilor în formularea unui tratament

Ce se poate face? Simplu spus, dacă nu luăm singuri apărarea valorilor esenţiale, a valorilor în care credem, nimeni n-o poate face pentru noi. Pînă la urmă, cine este mai bine calificat să explice şi să apere valorile pe care s-a construit civilizaţia europeană, decît specialistul în ştiinţele umaniste? Istoricul ideilor, specialiştii în istorie intelectuală, filozofii, istoricii gîndirii occidentale sînt cei mai în măsură şi să înţeleagă ce se întîmplă, şi să explice care sînt potenţialele consecinţe, să ofere un diagnostic şi să dea o soluţie.

Artele liberale şi criza democraţiei

Să ne gîndim la un exemplu: atenienii au inventat democraţia cam în acelaşi timp cu artele liberale. Şi de atunci, aceste două seturi de valori au evoluat împreună. Artele liberale reprezentau pur şi simplu educaţia adecvată pentru orice cetăţean, pentru orice om liber cu dreptul de a participa la viaţa politică a cetăţii. Ele includeau artele vorbirii (gramatica, retorica, dialectica), adică ceea ce permitea examinarea, formularea precisă şi exprimarea clară a gîndirii în arena publică, disciplinele filozofice ale eticii şi politicii, cele care oferă principiile acţiunii individuale sau colective necesare pentru buna funcţionare a cetăţii, precum şi istoria, înţeleasă ca o colecţie de exemple de comportament politic moral sau imoral. Educaţia liberală culmina cu literatura, prin care aceste lecţii de comportament politic moral erau transmise şi formalizate, constituind cultura comună: ceea ce ţinea, de fapt, cetatea împreună. Acesta a fost curriculum-ul transmis mai departe republicii romane. Iar cînd italienii au redescoperit (sau reinventat) republica civică, în secolele XIV-XV, spre această moştenire antică s-au uitat pentru a reînvia o educaţie umanistă care să-l modeleze şi să-l educe pe cetăţeanul noilor republici. Acest curriculum clasic umanist a reprezentat, pentru Europa modernă, baza educaţiei claselor conducătoare pînă la începutul secolului al XX-lea. Iar cînd, în secolul al XIX-lea sau la începutul secolului al XX-lea, Europa a redescoperit şi a încercat să impună democraţia, tot înspre educaţia clasică s-a uitat.

Idealul educaţional european al secolului al XX-lea poate fi exprimat foarte simplu: accesul universal la posibilitatea de a progresa individual, atît din punct de vedere intelectual cît şi financiar, dublat de credinţa că dezvoltarea individuală prin intermediul unei educaţii de bună calitate este absolut esenţială pentru existenţa unui electorat capabil să susţină şi să asigure funcţionarea democraţiei. Dacă privim însă lucrurile din *această* perspectivă, criza ştiinţelor umaniste nu este nici mai mult, nici mai puţin decît o criză a democraţiei. Şi atunci întrebarea fundamentală din spatele dezbaterii privitoare la finanţarea universităţilor poate fi reformulată. A întreba „Îşi permite statul să finanţeze o bună şi largă educaţie universitară de tip umanist în aceste timpuri de criză?" este de fapt acelaşi lucru cu a întreba „Ne permitem luxul unei democraţii reale după crahul financiar din 2008?". Există actori pe scena politică internaţională pentru care răspunsul la această întrebare e mai curînd negativ. Pentru toţi ceilalţi, însă, universitari sau simpli cetăţeni – care încă mai cred în valorile democratice şi nu vor să trăiască în noi şi neaşteptate forme de dictatură –, răspunsul este simplu, direct, şi extrem de important.

Howard Hotson *este profesor de istorie intelectuală modernă la Universitatea Oxford şi preşedinte al Societăţii Internaţionale pentru Istorie Intelectuală.*

traducere de
Dana JALOBEANU

Alexander BAUMGARTEN

Vițelul de aur

Vreau să lucrez cu o definiţie simplă a intelectualului, pentru a mă întreba dacă există o sursă a crizei conştiinţei intelectuale în lumea pe care o trăiesc în fiecare zi. Ea este: îl numesc intelectual pe cel care produce ficţiune pentru a exprima, fără să aducă în fapt, condiţia de posibilitate a tuturor faptelor. De exemplu, Platon este intelectual cînd spune „Haide, dar, să întemeiem cu mintea o cetate...“. La fel de intelectual este şi Aristotel cînd spune că, pentru a întemeia cetăţi, trebuie să pleci de la realitatea dată şi să pricepi că poţi întemeia în foarte multe feluri, tocmai pentru că cetatea ca principiu este pretutindeni în ocurenţele ei, dar nicăieri în sine. La fel de intelectual este Averroes cînd spune că intelectul tuturor este comun pentru toţi oamenii şi că, gîndind, noi ipostaziem acest intelect fără să îl consumăm niciodată. Augustin e intelectual cînd spune că ştie ce este timpul, doar dacă nu este întrebat, şi Arhimede e intelectual cînd spune că numai obiectele intramundane pot fi ridicate cu o pîrghie. Există două note comune ale acestor intelectuali: ei pun problema posibilităţii fără să o actualizeze şi ei afirmă natura infinită a obiectului acestui efort.

Cele două note comune sînt independente: prima notă spune că intelectualii sînt un fel de magicieni, căci ei îţi arată lucruri care sînt, dar fără să fie ceva anume, deşi doar ele asigură condiţia de a fi a tuturor lucrurilor care sînt ceva şi care au, astfel, o finitudine. A doua notă spune că intelectualii sînt foarte enervanţi pentru toţi cei care îi ascultă, deoarece ei nu pot convinge societatea finanţatoare de progresul muncii lor, de utilitatea şi de definirea clară şi definitivă a muncii lor, de vreme ce susţin că infinitatea întrebărilor puse de ei ţine loc de toate răspunsurile finite pe care doar le ocazionează.

Lumea pe care o trăiesc în fiecare zi îmi oferă un spectacol lung şi delicios al apariţiei unei fiinţe hibride, care nu e nici ficţiunea de mai sus, nu e nici realitatea a cărei condiţie de posibilitate o discută cea dintîi. Dar rolul meu e modest şi revine la a face lista elementelor acestui spectacol şi a dovedi: 1) că între ele este o legătură; 2) că legătura lor dinamitează funcţia intelectualului. Iată descrierea conceptului şi iată elementele lui. În lumea pe care o trăiesc am cunoscut o fiinţă hibridă, inserată discret şi pervers între realitate şi ficţiune, cu pretenţii dominatoare şi discurs care intimidează. O fiinţă care denunţă ficţiunea sub acuza inadecvării la realitate şi care mînjeşte realitatea sub acuza etichetelor care rămîn cînd ficţiunea a fost înlăturată. O fiinţă pe care, dacă vrei să o indici ca realitate, spune că ea e mai mult ficţiune pentru că gîndeşte posibilităţi, iar cînd vrei să îi denunţi falsa pretenţie de ficţiune, pentru că pierde tocmai infinitatea obiectelor ei, spune că ea e mai mult realitate.

Iată exemplele ei, toate contemporane şi toate supuse descripţiei de mai sus. Un prim caz este literatura motivaţională. „Cum să...“ e un gen care se inserează hibrid între realitate şi ficţiune, iar autorii lui nu sînt intelectuali pentru că au lăsat deoparte natura infinită a obiectului lor pentru a spera la un acces la real nemediat pe care, tocmai din acest motiv, îl pierd. Acest gen de texte are în spate o epistemologie care scoate din scenă definiţia intelectualului, surpîndu-i obiectul. Al doilea caz: povestea de succes. Miza acestui gen cade pe substituţia universalului care nu este atins deliberat cu exemplul cazului particular ilustrativ. Propriul său este la nivelul conţinutului, în sensul în care povestea de succes rupe obiectul intelectual de infinitatea lui, de vreme ce prescrie în termeni finiţi ce trebuie să vrei, în general. Al treilea caz: *reality show*. Alăturarea cuvintelor e cum nu se poate mai fericită, e poate cazul regal al teoriei noastre: ce *apare* într-un *reality show?* Realitatea? Dar ea e un caz particular deja dat ca universal, deci pare o ficţiune. Ficţiunea? Nu, căci stările de fapt sînt filmate ca şi cum ar rămîne stări de fapt. Al patrulea caz: telenovela. Sub pretenţia accesării unui cerc foarte larg de privitori, ea a redus pretenţiile de artă cinematografică, proporţional cu speranţa de a spune „povestiri adevărate“. Al cincilea: conceptul „bunelor practici“. Limbajul programelor de finanţare europene conţine etern această rubrică: ea este *implementarea* unui mod de gîndire care încearcă să raţioneze prin substituţia universalului cu un cumul al poveştilor de succes. Al şaselea exemplu: blogul, spaţiu al scriiturii nici public, nici privat, reglat de o suspendare a efortului expresiei estetice în care tipul de „vizare“ a realităţii este comun, unde orice se poate spune în numele confuziei dintre public şi privat.

Adevărata inteligenţă,
ca bogaţia unei bănci,
stă în fondul de rezervă.

ALEXANDRU VLAHUȚĂ

Firește că toate acestea sînt categorii de subcultură. Dar legătura dintre ele ţine de un hibrid între ficţiune şi realitate, ca în faţa unui zeu blocat la propria statuie care nu trimite nicăieri, pe care un alt intelectual cu tematizări infinite l-a recunoscut într-un viţel de aur, turnat în grabă, cît timp el lipsea.

Alexander Baumgarten *este cancelar al Facultăţii de Istorie şi Filozofie de la Universitatea „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca.*

Sorin COSTREIE

Criza științelor umaniste

Retorică sau realitate?

Sînt ştiinţele umaniste în criză? Simplu spus: da şi nu. *Da,* pentru că nu iese fum fără foc; *nu,* pentru că ştiinţele umaniste sînt prin modul lor de a fi într-o criză perpetuă. Complex spus, da, sînt în criză, întrucît sînt date „obiective“ în acest sens, se scriu cărţi, se ţin prelegeri, se desfiinţează departamente şi facultăţi, studenţii universităţilor lumii migrînd în ultimii zeci de ani de la ştiinţele umaniste către ştiinţele sociale şi naturale. Este deja un *locus classicus* în viaţa academică internaţională această discuţie privind criza ştiinţelor umaniste. Pe de altă parte, ştiinţele umaniste par a fi permanent în criză, în sensul în care cultivînd cu precădere valori precum gîndirea critică, frumosul, binele, cunoaşterea de sine, creativitatea şi toleranţa, ele se autosupun permanent unei investigaţii critice, fiind ele însele un obiect de dispută şi investigaţie.

Dar pentru a caracteriza ceva, trebuie mai întîi să vedem ce este acest ceva. Prin ştiinţe umaniste azi, în lumea contemporană, nu se înţelege ceva unitar şi univoc. Nu avem parte în acest caz de un concept clar delimitat, cu o sferă de aplicabilitate unică şi omogenă. În această categorie sînt incluse în genere domenii precum literatura, lingvistica, comunicarea, jurnalismul, media, istoria artei, istoria, filozofia, studiile clasice sau culturale, limbile străine... etc. *Istoria* şi *filozofia* sînt însă de găsit uneori şi în categoria de ştiinţe sociale. De altfel, orice disciplină ştiinţifică îşi are istoria şi filozofia ei, deci un pic de *umanism* au şi cele mai „in-umane“ ştiinţe. Ce ar caracteriza totuşi ştiinţele umaniste? Cred că tot ce ne face mai umani; sîntem *umanişti* ori de cîte ori ne întoarcem gîndirea în mod critic asupra noastră, cînd reflectăm la trecutul şi destinul nostru, cînd ne întrebăm ce sîntem, de ce sîntem aşa şi cum vom evolua în continuare.

Dacă însă domeniul de aplicabilitate al ştiinţelor umaniste nu este clar delimitat în raport cu ce se consideră a fi ştiinţele sociale (sociologia, psihologia, antropologia...), fiind uneori văzute chiar împreună sub cupola de ştiinţe socioumane, delimitarea clară se vrea a fi faţă de ştiinţele naturii, unde avem parte de o gîndire pozitivă, cu rezultate obiective, cuantificabile, indentificabile experimental. Ştiinţa şi tehnologia ţin de aceste ştiinţe naturale sau ale naturii, după cum arta ţine de ştiinţele umaniste. Problema este că, în acest context, ştiinţele umaniste devin „umanioarele“, nucleul dur şi important al educaţiei şi cercetării fiind tocmai ştiinţele naturii precum biologia, fizica sau chimia. Or, tocmai această marginalizare a ştiinţelor umaniste ne pune în criză.

Argumentele pentru care sînt desconsiderate valorile umaniste, în raport cu cele ştiinţifice, sînt în genere bazate pe lipsa unei aplicabilităţi imediate. Dar ce ne poate spune cu exactitate că un chimist îşi va găsi mai repede un loc bun de lucru decît un traducător? De ce un biolog ar fi mai căutat decît un istoric şi de ce un fizician este mai de folos societăţii decît un filozof? Avem mai degrabă nevoie de ingineri decît de literaţi? De ce? De unde toate aceste stereotipii? Gîndind astfel, problema este prost pusă din două motive: mai întîi, dacă avem cu adevărat nevoie de ceva într-o societate normală, atunci acest ceva este dat de nevoia de a avea specialişti cît mai bine pregătiţi, indiferent de domeniul lor. Apoi, de unde şi pînă unde această dihotomie lobotomizantă între umanioare şi restul lumii?

Cred că paralizia indivizilor
e cea mai mare tară
a capitalismului. Întregul
nostru sistem educaţional suferă
din cauza acestei tare. Elevului
îi este insuflată o atitudine
competitiv exagerată,
el e învăţat, ca pregătire pentru
viitoarea carieră, să glorifice
reuşita materială.

ALBERT EINSTEIN

Să facem următorul experiment mental: să eliminăm din viaţa noastră tot ce ţine de *umanioare*. Ce vom avea? O lume fără romane, fără piese de teatru, fără filme, fără muzică; o lume fără istorie şi fără conştiinţă critică; o lume fără muzee, biblioteci, institute de cultură. O lume în definitiv chiar fără ziare şi mass-media. O lume exactă, fără subînţelesuri, dar fără comunicare. O lume fără traducători şi lingvişti. Rezultatul? Un fel de Turn Babel fără sens şi fără destin. E foarte bine că am descoperit puterea de a stăpîni energia nucleară, dar este oare de dorit să o folosim pentru a ne ucide semenii? Foarte bine că ne putem juca genetic cu natura, protejîndu-ne de boli şi prelungindu-ne viaţa, dar vrem ca toate acestea să fie folosite pentru a ne distruge specia? Putem să ne considerăm astfel oameni întregi doar avînd parte de beneficiile tehnicii şi tehnologiei, fără să avem parte de valori morale şi estetice? Fără a deveni patetic, nu cred că putem ocoli dragostea şi sentimentele, buna nebunie a creaţiei şi realele beneficii ale imaginaţiei. Or, toate acestea sînt cu precădere la ele acasă ca obiect de studiu în ştiinţele umaniste. Mai mult, democraţia şi toleranţa nu se învaţă la cursuri de chimie, după cum în nici un caz nu avem parte de cultivarea altruismului la prelegeri de selecţie naturală. Ne învaţă fizica cum să fim mai buni, cum să ne respectăm semenii? Şi o ultimă întrebare: Ultima criză economică mondială a fost cumva generată de umanişti?

Sorin Costreie *este profesor la Facultatea de Filozofie a Universităţii din Bucureşti.*

Laurent MILESI

Agenda cinică a guvernului britanic

Pentru a înţelege impactul noilor dezvoltări asupra învăţământului superior britanic, trebuie observat că în timp ce guvernul Marii Britanii tăia cheltuielile publice într-un mod drastic şi fără precedent, „forţînd" universităţile să crească taxele studenţilor chiar şi peste nivelul recomandat (şi astfel să mărească presiunea asupra profesorilor de a oferi predare „excepţională" pentru ca astfel de creşteri scandaloase să apară justificate), fostul organism de evaluare a cercetării din Marea Britanie (RAE) se transforma în REF (Research Excellence Framework – Cadrul pentru excelenţă în cercetare), al cărui scop (pentru a o spune pe scurt) este de a face astfel încît universitarilor să le devină din ce în ce mai greu să se angajeze în cercetare inovatoare în domenii mai puţin vizibile, de nişă, precum şi să-şi dezvolte studiul prin activităţi de cercetare (precum conferinţele ori workshop-urile) indiferent de gradul de „prestigiu" al locurilor unde ele se desfăşoară.

Consecinţa acestei nefericite coincidenţe este apariţia unei agende cinice – implicite, dar nu inconştiente – ce se face mai ales simţită în rîndurile înghesuite ale umanioarelor şi care se poate descifra în felul următor: „Nu e nevoie să vă obosiţi prea tare să faceţi aşa de multă cercetare – faceţi doar din cea «excelentă» –, dar ce puteţi face e să predaţi mai mult, ca să justificăm costurile, să răspundem cererilor societăţii etc." La Şcoala de Engleză, Comunicare şi Filozofie de la Universitatea Cardiff, adaptarea la aceste consecinţe a fost imediată şi a luat forma deciziei (cvasiunilaterale) a directorului şcolii în conformitate cu care, pentru

a atinge un nivel bun de satisfacere a studentului în NSS (National Student Surveys – Statisticile studenţeşti naţionale), începînd cu anul academic următor va trebui să ne dublăm norma de predare de seminar, fiind în acelaşi timp mai strict monitorizaţi cu privire la rezultatele cercetării noastre. Drept consecinţă, cîţiva colegi au optat fie pentru pensionare prematură (3 la număr), fie pentru plecare către un alt loc de muncă în instituţii mai „deştepte" sau în străinătate (2 pînă în momentul de faţă), de vreme ce modelul academic britanic se dovedeşte din ce în ce mai neatractiv pentru talentele intelectuale.

Totuşi, Cardiff, fiind capitala Ţării Galilor, ar trebui să se simtă oarecum protejată, date fiind constrîngerile geografice ale politicilor academice (chiar dacă acestea nu sînt exprimate explicit): „peste drum", în Swansea, se vorbeşte despre disponibilizarea *întregului* personal academic din departamentele de Limbi Moderne, care ar urma să concureze din nou pe două treimi din posturile existente actual, iar celor care nu vor reuşi li se „promite" că vor fi ţinuţi în poziţii administrative în alte zone ale Universităţii...

În fine (dar doar pentru că lipsa de spaţiu nu permite mai multe exemple), Howard Hotson menţiona cazul Universităţii Metropolitane din Londra, unde s-a decis tăierea a 70% din curriculum-ul umanist; dar să ne amintim şi de ce s-a întîmplat cu micul, dar prestigiosul Departament de Filozofie al Universităţii Middlesex, care a fost închis peste noapte şi fără prea multe discuţii anul trecut, doar pentru că prorectorul universităţii, în superioara-i înţelepciune (şi incontestabilă putere), a considerat că filozofia nu este un domeniu de studiu viabil (citeşte „profitabil")...

Laurent Milesi *este profesor la Şcoala de Engleză, Comunicare şi Filozofie de la Universitatea Cardiff.*

traducere de Sorana CORNEANU

Lia YOKA

Cum strîngem rîndurile

În mod ciudat, atacul asupra Universităţii în belicoasa Grecie nu a fost greu de instrumentat. Nu a fost nevoie de prea multă retorică populistă: parodia unui „dialog public", urmată de o condamnare generală a corupţiei, a fost mai mult decît suficientă pentru a zgîndări complexul de inferioritate al instituţiilor academice periferice şi pentru a coopta reacţii în favoarea excelenţei şi meritocraţiei. Două decade de „creştere", distrugerea sectorului manufacturier şi a agriculturii şi permiterea unui comportament inuman faţă de imigranţi au pregătit terenul, psiho-politic şi economic,

pentru introducerea de terapii de şoc marca FMI împotriva micilor întreprinderi, a serviciilor sociale, a sănătăţii publice şi a educaţiei. Ca să nu mai vorbim de cercetare.

Sistemul nostru public de învăţămînt, semiautonom, numărînd 24 de universităţi şi 16 şcoli tehnice, care oferă acces la educaţie universitară unuia din doi absolvenţi de liceu, va fi radical restructurat. Un comitet director (format din profesori şi din „personalităţi importante", încă nespecificate) va fi introdus curînd, iar finanţarea va depinde în mod mai direct de competiţia de piaţă, oficializînd astfel cooperarea cu companiile şi limitînd numărul studenţilor. (De asemenea, se va aboli participarea studenţilor în administrarea universităţii, iar statutul de „azil" al universităţii, prin care se restricţionează drepturile de intervenţie ale poliţiei, va fi desfiinţat.)

Principiul de bază este următorul: în epoca patentelor pe formele de viaţă, educaţia trebuie vîndută celui care licitează mai mult. Cunoaşterea, echivalată acum cu biţi de infotainment, trebuie pusă în slujba salvării pieţelor prăbuşite.

Notă: Predau la o universitate fondată în 1925, care numără 45 de şcoli şi peste 95.000 de studenţi – cel mai mare număr din ţară. Anul viitor, departamentul de istorie al Şcolii de Arhitectură va oferi doar 21 din cele 30 de cursuri pe care le-a oferit în ultimii ani. Departamentul este deja considerat, chiar şi de către colegii cei mai binevoitori, ca fiind ultimul ce ar putea fi salvat, de vreme ce Şcoala în întregimea ei va avea de înfruntat o reducere bugetară de 60%. Pensionarii nu vor fi înlocuiţi. În ultimele 6 luni, profesorii şi-au plătit din bani proprii tonerele şi hîrtia folosite. Cheltuielile de bibliotecă (incluzînd achiziţia de carte) nu au mai fost acoperite de un an şi jumătate.

Totuşi, reţelele independente de cunoaştere din întreaga lume – fie că folosesc biblioteci şi arhive închise, fie că se bazează pe tehnologii *open-source* – pun sub semnul întrebării valorile culturii de piaţă. Pericolele fatale ale tehno-ştiinţei bazate pe profit sînt astăzi dureros de evidente. Argumentele criticilor comodificării cunoaşterii sînt acum mai puternice şi mai îndreptăţite ca oricînd.

Istoricii ideilor pot aduce în prim-plan principiul istoric (şi politic) după care cunoaşterea nu este proprietate privată. Aşa cum Platon arăta, în apărarea învăţăturii sale împotriva costisitoarelor tutoriale de „deprinderi aplicate" oferite de sofişti (mai ales în *Sofistul),* cunoaşterea e un bun comun care nu poate fi cuantificat şi comodificat. Timp de două milenii, Biserica şi Statul au îmbrăţişat deopotrivă această premisă. (Pentru o prezentare şi dezvoltare a temei, v. George Caffentzis, *A Critique of Commodified Education and Knowledge (from Africa to Maine)*, A Russell Scholar Lecture, University of Southern Maine, February 12, 2008, www.commoner.org.uk/wp-content/.../caffentzis_critiqueeducation.pdf.)

Practic vorbind, istoricii ideilor din universităţi ar putea încuraja crearea de reţele de cunoaştere nonprofit, care să pună în legătură instituţiile academice (care sînt încă majoritar instituţii nonprofit şi astfel permit anumite tipuri de iniţiative de deschidere) cu structuri de cercetare şi dezbatere din afara universităţii. Împărtăşirea cunoaşterii nu va putea probabil garanta democratizarea imediată a structurilor de decizie politică; este însă un *sine qua non* al speranţei pe care o mai putem avea că gîndirea liberă şi justiţia socială rămîn posibile.

Lia Yoka *este profesor de istoria artelor la Şcoala de Arhitectură de la Universitatea „Aristotel" din Thessaloniki.*

traducere de Sorana CORNEANU

Vladimír URBÁNEK

Proteste de stradă și umor la Praga

Nu cred că putem vorbi de o criză a umanioarelor în Republica Cehă. Mai degrabă avem de-a face cu o profundă criză a reprezentării politice, care ameninţă să limiteze sfera publică în domeniile educaţiei, ştiinţei, umanioarelor şi culturii. În vara anului 2009, guvernul plănuia să reducă bugetul pentru cercetarea fundamentală la Academia cehă de ştiinţe cu 50% şi, în schimb, să finanţeze aşa-numita cercetare aplicată şi dezvoltarea tehnologică în sectorul privat. Proiectul a provocat proteste, în special din partea tinerilor academici, care au organizat cu succes evenimente de stradă în Praga, au obţinut interesul mediei şi au reuşit să iniţieze negocieri între academici şi guvern. Tinerii cercetători ai Academiei, reprezentînd ştiinţele şi umanioarele deopotrivă, au fondat asociaţia civică *Forum Science is Alive!*, care a organizat nu doar demonstraţii şi *happening*-uri, dar şi dezbateri publice cu privire la rolul cercetării în societate şi la evaluarea şi finanţarea cercetării. Împreună cu alţi colaboratori, Forumul a organizat campania împotriva proiectelor guvernamentale de reformă a învăţămîntului superior. Petiţia „Pentru o reformă responsabilă“ a fost semnată de în jur de 3000 de cercetători şi oameni de ştiinţă din Academie şi din universităţi.

Recent, guvernul a pregătit noi proiecte, care pot avea consecinţe fatale pentru calitatea învăţămîntului superior din Republica Cehă, în special pentru libertatea academică şi independenţa universităţilor. În acelaşi timp, guvernul intenţionează să introducă un TVA de 20% pentru cărţi, ceea ce ar fi echivalent cu un dezastru pentru literatura non-comercială, inclusiv pentru o parte semnificativă din literatura de specialitate, manualele pentru studenţi etc. şi ar afecta profund societatea cehă în ansamblul ei.

© M. Cratofil

Rolul istoricului ideilor în acest context trebuie să fie acela al unui intelectual critic care să analizeze şi să expună interesele lobby-urilor politice şi de business aflate în spatele aşa-ziselor reforme ale cercetării şi învăţămîntului superior. Va trebui să apărăm viitorul umanioarelor, ştiinţelor şi culturii în general, înainte ca totul să fie privatizat şi vîndut.

În Boemia şi Moravia, nu uităm nici faptul că umorul e o armă puternică împotriva oricărui tip de societate orwelliană şi că prin umor vom reuşi mai bine să creăm solidaritate şi susţinere socială. Iată de ce Forumul a mizat atît de mult pe *happening*-uri teatrale intitulate, de pildă, „Execuţia unui cercetător“ sau „Măsurarea ştiinţei“. În faţa situaţiei critice din universităţi, ştiinţe şi umanioare în multe ţări europene, istoricul ideilor va trebui să reacţioneze cu seriozitate, dar nu trebuie să uite nici faptul că rîsul are un enorm potenţial subversiv.

Notă: În Praga am fondat cu doi ani în urmă iniţiativa „Veda zije!“ sau „Ştiinţa e vie!“ (http://www.vedazije.cz/) ca reacţie împotriva proiectelor guvernamentale de reducere drastică a bugetului cercetării fundamentale, care ar afecta nu doar umanioarele, dar şi ştiinţele naturale şi infrastructura academică de bază din ţara noastră.

Vladimír Urbánek *este cercetător la Institutul de Filozofie al Academiei de Ştiinţe din Republica Cehă.*

traducere de Sorana CORNEANU

Constance BLACKWELL

Folosul umanioarelor și al științelor teoretice

Moţiunea de neîncredere iniţiată de Universitatea Oxford împreună cu alte cîteva universităţi împotriva guvernului de coaliţie din Marea Britanie a fost întru totul îndreptăţită. A venit însă vremea să facem mai mult decît să spunem „Nu“. Cum ar putea fi formulată o moţiune de neîncredere care să acumuleze nu dezamăgire, ci energia pozitivă a universităţilor? Cum ar putea ea avea impact real asupra ştiinţelor umaniste?

Cheia problemei britanice: în mod tradiţional, guvernele văd finanţarea învăţămîntului superior ca pe o investiţie. Guvernanţii se cred prin urmare îndreptăţiţi să decidă ce anume trebuie să înveţe studenţii. Autoritarismul acestei poziţii nu mai trebuie subliniat. Iar acum, cînd dorinţa de a avea o educaţie universitară este tot mai des răspîndită, guvernul ne spune că nu-i poate susţine pe toţi studenţii doritori de studii superioare. Şi atunci ce facem, spunem pur şi simplu că guvernul – ori ţara – nu-şi mai poate permite acest lucru?

Dar dacă am alege să privim această dorinţă de studii superioare ca pe o minunată resursă naţională, şi nu ca pe o povară? Aici putem învăţa de la oamenii de afaceri. Cînd vor să înceapă o afacere, ei iau un împrumut pe care îl vor returna ulterior, reţinînd costurile rambursării din taxele pe care le au de plătit. Acelaşi aranjament ar putea fi folosit pentru studenţi, iar tinerii ar putea fi încurajaţi să urmeze studii superioare prin redefinirea datoriei studenţeşti ca împrumut de afaceri. Aşa cum este definită acum, datoria studenţească este nedreaptă; un individ care vrea să deschidă un butic se bucură de o mai bună logică a taxelor decît un student. În felul acesta, un student ar putea să-şi aleagă domeniul de studiu preferat, fie el în ştiinţe umaniste, arte ori ştiinţe abstracte, fără să se simtă constrîns să urmeze neapărat un program de finanţe-bănci.

Nevoia este scuza pentru orice încălcare a libertăţilor umane.

WILLIAM PITT, om politic britanic din secolul al XVIII-lea

E oare nevoie să încercăm să limităm numărul studenţilor la cei care au reuşit să atingă un anumit nivel la vîrsta de 18 ani? Rezultatele unui studiu pe care l-am realizat cu finanţare de la Fundaţia Carnegie arată că participarea la cursuri pregătitoare între vîrstele de 17 şi 20 de ani poate îmbunătăţi radical capacitatea tînărului de a gîndi şi scrie. Diferenţa s-a dovedit a fi dramatică între studenţii care nu au urmat cursuri pregătitoare, a căror rată de promovare a fost de 2%, şi studenţii care au urmat astfel de cursuri, a căror rată de succes a fost de 60%.

Mai e de adăugat aici un lucru important: nu e deloc util să împărţim studenţii, pentru tot restul vieţii lor, în absolvenţi de cursuri aşa-zis vocaţionale şi absolvenţi ai aşa-ziselor cursuri de arte liberale şi ştiinţe. Cei care urmează o şcoală vocaţională nu trebuie să pornească de la ideea că vor avea o singură „vocaţie“ toată viaţa lor; de altfel, e posibil să se trezească la un moment dat că meseria pentru care s-au pregătit a dispărut de-a binelea. Cînd predam la City University din New York, am avut studenţi care urmaseră cursuri de asistente medicale şi care acum, la 40 de ani, doreau să devină cercetători în domeniul sănătăţii, ori electricieni care, în jurul aceleiaşi vîrste, deciseseră să devină avocaţi în domeniul construcţiilor. Acestor oameni trebuie să li se permită să îşi continue şi să îşi diversifice studiile, dacă vrem ca vîrsta medie de retragere din muncă să ajungă la 70.

Pînă acum am pus, în acest eseu, în primul rînd problema banilor – care este şi grija prioritară a guvernului britanic în momentul de faţă; consecinţa aceste griji este ideea după care artele liberale nu ar mai trebui finanţate de guvernul central şi că ele sînt practic inutile pentru economie. A gîndi că limbile străine, istoria ori ştiinţele abstracte nu trebuie dezvoltate şi că numărul studenţilor în aceste domenii trebuie să scadă e o eroare de proporţii gigantice. Acum, cînd ştim ce ne-a oferit trecutul şi vedem ce ne promite prezentul, o crescută abilitate de a studia şi înţelege istoria altor ţări nu e un lux, ci o necesitate. În mijlocul marilor schimbări pe care le trăim, vom avea nevoie ca ştiinţele şi umanioarele să colaboreze pentru a ne ajuta să înţelegem această lume în accelerată expansiune. Extremismul înfloreşte acolo unde schimbările survenite sînt prea puţin înţelese şi devin astfel înfricoşătoare. Doar o atentă reflecţie asupra moştenirii noastre intelectuale şi a schimbărilor ce ne aşteaptă vor putea transmite mai departe o cultură în care să putem trăi, paşnic, cu toţii.

Constance Blackwell *este Preşedinte al Fundaţiei pentru Istorie Intelectuală şi cercetător la Birkbeck College, Londra.*

traducere de Sorana CORNEANU

Între 26 şi 28 mai 2011 s-a desfăşurat la Bucureşti a 11-a Conferinţă a Societăţii Internaţionale pentru Istorie Intelectuală (http://www.history.ox.ac.uk/isih/). Conferinţa s-a bucurat de sprijinul Universităţii din Bucureşti, al Institutului Cultural Român şi al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I“ (gazda lucrărilor conferinţei). Organizatori locali au fost Dana Jalobeanu (Facultatea de Filozofie, Departamentul de Filozofie Teoretică, Universitatea din Bucureşti) şi Sorana Corneanu (Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine, Departamentul de Engleză, Universitatea din Bucureşti).

Vlad ALEXANDRESCU

Repetiție versus creativitate

De cîtăva vreme asistăm la o adevărată jelanie a profesorilor din Universităţi, sub motiv că sînt covîrşiţi de exigenţele reformei pe care o introduce Legea Educaţiei Naţionale. Viitorul incert, procedurile neclare, exigenţele internaţionaliste sînt tot atîtea cuvinte de ordine sub care dascălii noştri universitari îşi ascund nesiguranţa şi teama de sine. Desigur, standardele au crescut, mizele au devenit mai importante, la uşă se află generaţii moralmente pregătite să ia locul vechii elite universitare, care a făcut legea în facultăţi în ultimii douăzeci de ani. Asistăm probabil la un schimb de generaţie de aceeaşi importanţă ca cel pe care l-am trăit în 1990 şi nu ne poate fi indiferent felul în care acest schimb se produce.

Dacă însă atunci *ruptura* era cuvîntul magic, schimbarea pe care un popor întreg a dorit-o şi pe care unii dintre noi am aşteptat-o, pînă în 1996, în toate straturile societăţii, acum vom asista probabil la un exerciţiu de continuitate, în care tinerii vor lua locul celor care i-au format, ducînd mai departe, în principiu, ceea ce ultimii le-au încredinţat în atîţia ani de coexistenţă la Catedră şi în cercetarea ştiinţifică. Un profesor este dator, la urma urmei, nu numai să pregătească studenţii pentru examene, ci să formeze ucenici mai tineri şi să creeze în jurul lui un mediu ştiinţific în care aceştia să se simtă liberi şi să ia la rîndul lor iniţiativa, responsabilă şi hotărîtoare, a ducerii mai departe a stindardului şcolii în care s-au format. Acesta este sensul propriu al tradiţiei, a ceea ce oamenii îşi trec unul altuia atunci cînd trec ei înşişi, laolaltă cu acel *foc sacru* pe care l-am simţit noi înşine la marii noştri profesori. Dacă şcoală e, ea este doar atunci cînd aceste condiţii sînt pe deplin reunite şi cînd ele fac să pară ridicole orice constrîngeri exterioare, pur formale, pentru că bogăţia spirituală a comunicării unei discipline nu se poate cuantifica într-un număr precis de articole sau de antologii pentru uz didactic. Demonul lui Socrate era, neîndoielnic, doar o mască a libertăţii sale, pe care a transmis-o întregii sale şcoli şi, prin aceasta, armăturii înseşi a Universităţii europene.

Dacă un om nu e bun la nimic altceva, poate măcar să predea filozofie.

WILLIAM JAMES, filozof şi psiholog american din secolul al XIX-lea

Sînt însă catedre în Universitate în care această libertate a lipsit în ultimii ani, avînd drept consecinţă vizibilă sterilitatea intelectuală, vidul de valoare, practicarea mecanică a meseriei, de-a lungul unei zile care seamănă uimitor de tare cu ziua precedentă şi care ar trebui să consacre, printr-un narcisism iconic autoprogramat, figura aceluiaşi, îmbălsămată de exerciţiul puterii şi de aroma abia înăbuşită a adulaţiei. Universităţile sînt grupuri de oameni în care ispita cea mai prezentă este aceea a puterii, pe care marii lor păcătoşi o sorb în fiecare zi cu nesaţ, aşteptînd de fiecare dată un prilej nou de a-şi oferi deliciul supunerii celorlalţi.

Reforma actualei Legi a Educaţiei pare

Tiranul, se ştie, nu suportă variaţia. Iubeşte, în schimb, repetiţia.

îndreptată împotriva acestei categorii de oameni. Tiranul, se ştie, nu suportă variaţia. Iubeşte, în schimb, repetiţia. A văzut-o foarte limpede Camus în *Caligula*. Simulacrele trebuie să-i oglindească aceeaşi figură, dacă se poate chiar a lui însuşi. Tot astfel, micul satrap universitar nu suportă să fie contrazis. În liniştea anxioasă a reducţiei lui fenomenologice, el cultivă idolul calendarului universitar: fiecare moment al anului aduce cu sine aceleaşi evenimente, de la admitere la licenţă, de la examene de an la comisii de doctorat, de la întocmirea normelor la statele „plăţii cu ora", de la lista subiectelor lucrărilor de licenţă la întocmirea comisiilor pentru concursurile pentru posturi vacante. O repetiţie egală a fiecărui moment, prilej de întărire a *administrativului,* în detrimentul înnoirii de sine.

Desigur, în Universitate, *ritualul* îşi are importanţa sa netăgăduită. Ne-o reamintesc ceremoniile marilor Universităţi, care ştiu să acorde toată însemnătatea trecerii unui prag, de la *graduation day* la *doctoratul honoris causa*. Dar ce libertate se ascunde acolo, în pelerinele satinate şi în tocile tari ale profesorilor! Ce foc de artificii al minţii izbucneşte din marile aule înţesate de studenţi eminenţi! Creativitatea este felul în care şcoala de astăzi a ales să transpună libertatea socratică în revenirea implacabilă a aceluiaşi. Se vor ridica dascălii noştri la înălţimea pe care le-o cere propriul lor statut? Vor izbuti ei să resoarbă condiţionările exterioare ale reformei în creativitatea academică de care ar trebui să dea dovadă? Va putea corpul nostru de elită să arate, o dată în plus, că tradiţia lui fondatoare urcă pînă la Platon şi nu se opreşte la figura vreunui sinistru dictator?

Universitatea românească, împărţită între o anumită sete de arhaic şi o certă indigenţă spirituală, se află la mare ananghie!

Vlad Alexandrescu *este profesor la Catedra de Franceză a Facultăţii de Limbi şi Literaturi Străine şi director al Centrului de Cercetare „Fundamentele Modernităţii Europene" a Universităţii din Bucureşti.*

Arleen IONESCU

Scenariul românesc

După anii 2000, România a intrat într-un proces de restructurare a educaţiei şi a cercetării, prin intermediul instituţiilor care asigură cercetarea de excelenţă (CNCSIS, iar începînd cu 2011, CNCS), promovarea calităţii pentru învăţămîntul superior, cercetare, dezvoltare şi inovare (UEFSCDI). Se încearcă atingerea unor standarde asemănătoare celor din statele Uniunii Europene şi SUA, în condiţiile în care cercetătorii sînt de 8-10 ori mai prost plătiţi decît colegii lor europeni şi au resurse de cercetare şi posibilităţi de diseminare a rezultatelor infinit mai puţine. Noţiunea de *sabbatical* este intraductibilă în limba română, deoarece în această ţară nu se poate obţine decît concediu fără plată pentru aplecarea exclusivă asupra cercetării; universitarii care au obţinut o dată în viaţă o mobilitate pentru cercetare se pot considera printre cei mai norocoşi.

Domeniul umanist este sugrumat de o nefirească obsesie metrologică prin care umaniştii sînt evaluaţi cu unităţi de măsură aplicabile doar domeniilor exacte. Criteriile de selecţie a revistelor reprezentative pentru domeniul umanist, stabilite de CNCS pentru anul 2012, aflate la momentul actual încă în dezbatere publică, sînt mai restrictive decît cele aplicate în alte state din Uniunea Europeană şi, aşa cum sînt formulate în această fază (sperăm intermediară), induc o discriminare a culturii naţionale. Ca să amintim doar un singur exemplu: revistele pot obţine un punctaj mare doar cu un colectiv de redacţie format din peste 75% străini.

După tăierea drastică cu 25% a finanţării educaţiei şi cercetării în 2010 din cauza crizei economice (în condiţiile în care acestea erau oricum subfinanţate), la momentul în care cuvîntul de ordine pentru cei care ne evaluează este ISI, cercetătorii din domeniile tehnice (mult mai bine finanţate, datorită impactului cercetării lor în industrie/economie) au la dispoziţie aproximativ 8000 de reviste de specialitate, în timp ce umaniştii au la dispoziţie de aproximativ patru ori mai puţine şanse, revistele cotate în *Arts and Humanities* fiind sub 2000 în lume. În ciuda acestei discrepanţe, standardele de calitate sînt aceleaşi pentru toate domeniile.

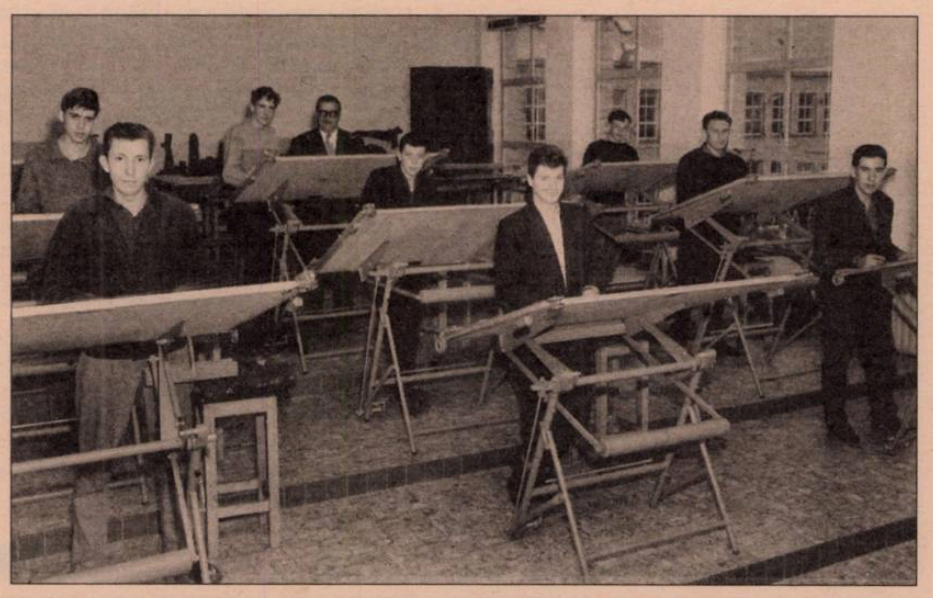

Proiectele de finanţare a cercetării la nivel european (la nivel naţional din ce în ce mai puţine şi mai restrictive) sînt destinate cu preponderenţă oricăror altor domenii decît celor umaniste. Prefixoidul prezentului a devenit *nano-:* domenii precum nano-ştiinţă, nano-medicină, nano-tehnologie sînt cele finanţate la nivel mondial. La sugestia lui Nicholas Royle, ne întrebăm cum am putea să aplicăm prin „nano-gîndire" *(nanothinking*, *Quilt*, 2010) operaţii de ajustare a literaturii, transformînd-o într-o *reality literature*. Majoritatea proiectelor din domeniul umanist converg către formarea deprinderilor de comunicare, achiziţiei de limbi străine, teoriilor globalizării, în timp ce domeniile studiilor culturale, istoriei intelectuale, filozofiei şi literaturii sînt aproape insesizabile într-un ocean de nano-ştiinţe.

Arleen Ionescu *este profesor la Departamentul de Limbi şi Literaturi Străine de la Universitatea din Ploieşti.*

Raluca ALEXANDRESCU

„Rentabilizarea" și „eficientizarea" științelor umaniste

Au trecut aproape 21 de ani de la sfîrşitul unui regim care, în plan cultural, îşi fixase ca ţintă distrugerea totală, sistematică şi durabilă a umanioarelor, a ştiinţelor „inexacte", „speculative", care lucrează suspect cu un material difuz, greu de definit şi evanescent: cuvîntul şi ideile care-i sînt asociate. Regimul comunist îşi îndeplinea planul la hectarele învăţămîntului de masă şi ale alfabetizării cincinale, multiplicînd pînă la saţietate promoţiile de ingineri la Politehnică, trecuţi în prealabil prin zecile, sutele de licee industriale ale patriei. Cei mai norocoşi şi mai învăţaţi reuşeau să intre la clasele de matematică-fizică, socotite deja treapta supremă a rafinării intelectuale a adolescenţilor. Chiar şi aceste clase deveneau păsări din ce în ce mai rare, pe măsură ce politica de culpabilizare a „intelectualilor" devenea o afacere de masă din ce în ce mai gălăgioasă. Cît despre rarele clase de filologie-istorie, ele erau tolerate de obicei în licee cu specializare paralelă (de bază, dacă te uitai la numărul claselor de profil): industrie uşoară. Aşa s-a ajuns ca în Bucureşti, de pildă, în anul 1989, cînd am dat examenul de treapta I la fostul „Zoia Kosmodemianskaia", actuala Şcoală Centrală, liceul pentru care optasem să fie unul dintre cele două de profil umanist din Capitală.

Iar alegerea mea, sprijinită de părinţi, stîrnise deja valuri de uimire printre cunoştinţe, printre profesorii de la gimnaziu şi chiar în familie: toţi ne priveau ca pe nişte curioase exemplare socialmente suicidare. Ce vă trebuie literatură, limbi străine sau – culmea excentricităţii într-o lume care detesta orice ieşea din rînduri – latina? Nu-i frîngeţi copilului viitorul, daţi-l la matematică-fizică, apoi trimiteţi-l la Politehnică. Să ajungă om întreg.

A venit decembrie 1989 şi cu el speranţa schimbării. Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" s-a numit, pentru cîteva luni, în timpul ministeriatului lui Mihai Şora, Liceul „Constantin Noica". Apoi s-a profilat pe franceză şi s-a numit Şcoala Centrală „Jules Michelet", astfel că onomastica bătrînei „Şcoli de fete" bucureştene a început să vorbească despre straturile de istorie, mai vechi sau mai recente, care au trecut peste noi. Odată cu ele, se profila şi o reconsiderare a învăţămîntului umanist, iar pentru scurt timp, pasionaţii de filozofie, de limbi clasice, de istorie, de literatură nu au mai fost socialmente suspecţi – decît, poate, la mineriade.

Nu a durat mult. Iar strategiile naţionale – şi europene – ale zilelor noastre amintesc îngrijorător de mult de politica antiumanistă a ultimilor ani Ceauşescu. Nu atît printr-o practică făţişă de descurajare a ştiinţelor umaniste, cît printr-un discurs care valorizează, din primul an de facultate şi chiar mai devreme, pînă la responsabilii cei mai bine plasaţi să fixeze direcţiile de dezvoltare ale învăţămîntului mediu şi superior, criteriile direct cuantificabile, economice, inginereşti. Cît produce un curs de anul I de istoria ideilor? Cît valorează şi ce impact economic are un curs despre modernitatea timpurie a secolului al XVII-lea? Prin ce studiu de fezabilitate ne putem da seama de eficacitatea economică a unui seminar despre Machiavelli? Cît mai valorează astăzi o cercetare postdoctorală despre ideile politice ale veacului al XIX-lea?

Răspunsurile le primim – că sîntem cadre universitare sau cercetători – în maniere dintre cele mai surprinzătoare, brutale şi directe. Un moment „privilegiat" este cel al sesiunii de examene, cînd realizezi că agresiunea inculturii, a agramatismului *„fier de l'être"* şi a privirii condescendente către obstinaţia noastră, a cîtorva, de a mai crede în puterea ideilor sînt majoritare printre studenţi. Un alt moment este confruntarea cu atacul birocraţiei româneşti, acum ajunsă la faza de simbioză vicioasă cu birocraţia europeană. Universităţile şi institutele de cercetare s-au transformat în fabrici de rapoarte, destinate unor planuri din ce în ce mai ample de evaluare. Criteriile introduse sînt modificate din mers şi au, la origine, gîndirea şi instrumentele de măsură inginereşti. Eşti evaluat la metru sau la hectar, iar conţinutul contează din ce în ce mai puţin.

Dacă ai ghinionul să fii şi fericitul posesor al unei burse de tip POSDRU, lucrurile devin şi mai interesante. Eşti obligat, prin contract, să asişti la seminarii suprarealiste de „formare transversală", unde 10-20 de cercetători postdoctorali, în istorie sau ştiinţe politice, cu sute de ore de predare în amfiteatru şi zeci de conferinţe sau comunicări, sînt puşi în situaţia umilitoare de a înghiţi peroraţiile inepte ale unui „formator" care îi învaţă cum să comunice, explicîndu-le (exemplul e real) că orice discurs „trebuie, indiferent de conţinutul subiectului prezentat, să lase impresia de nou, original şi proaspăt". Ca detergentul Bonux.

Iar exemplele ar putea continua. Din analiza lor ar putea ieşi o carte despre efectele devastatoare ale anihilării simţului ridicolului la „comunicatorii" contemporani. Pînă la urmă, concluzia este însă una singură: recăderea ştiinţelor umaniste într-o zonă tolerată şi aşa-zis dusă în spate de disciplinele „rentabile" va continua să producă generaţii de tineri marcaţi de lipsa reperelor culturale, a spiritului critic şi a discernămîntului. O armată de indivizi conformişti, mărginiţi şi autosuficienţi, ale căror performanţe le putem deja remarca adesea în spaţiul public românesc.

Eşti evaluat la metru sau la hectar,
iar conţinutul contează din ce în ce mai puţin.

Raluca Alexandrescu *este profesor la Facultatea de Ştiinţe Politice de la Universitatea din Bucureşti.*

John Locke, *Despre îndrumarea intelectului* (1706)

Sîntem cu toţii miopi şi de multe ori nu reuşim să vedem mai mult de o singură latură a lucrurilor... Vedem doar în parte şi cunoaştem doar în parte, şi de aceea nu e de mirare că nu reuşim să ajungem la concluzia cea bună, de vreme ce pornim de la înţelegeri parţiale... De aceea se întîmplă că oameni altfel dedicaţi studiului şi adevărului nu ajung să facă progrese în cunoaştere. Eroarea şi adevărul se amestecă în minţile lor; deciziile lor sînt şchioape şi judecăţile lor deseori greşite. Iar asta pentru că nu stau de vorbă decît cu un singur soi de oameni, nu citesc decît un singur soi de cărţi şi nu pleacă urechea decît unui singur soi de argumente. Adevărul e că se cantonează într-un mic Goşen al lumii intelectului, unde găsesc ei lumină, drept pentru care decid că doar acolo e zi; iar restul vastului teritoriu al acelei lumi îl declară scăldat în întuneric şi atunci refuză să mai aibă de-a face cu el. Stau în colţul lor şi îşi întreţin legăturile cu cei cîţiva pe care îi cunosc; sînt buni administratori ai lucrurilor şi produselor din partea lor de lume şi se mulţumesc cu atît, fără să simtă nevoia să se aventureze pe marele ocean al cunoaşterii pentru a descoperi bogăţiile altor locuri, nu mai puţin adevărate, nu mai puţin substanţiale, nu mai puţin utile decît cele de care s-a nimerit să se bucure în pătrăţelul lor de lume, despre care cred că deţine tot ce-i bun în univers. Aceia care trăiesc astfel, adunaţi în teritoriilor lor strîmte şi fără dorinţa de a privi dincolo de limitele cu care hazardul, prejudecata sau lenea le-au îngrădit curiozitatea, făcîndu-i surzi la ideile şi reuşitele restului omenirii, se pot foarte bine compara cu locuitorii insulelor Mariane, care, fiind separaţi de o mare întindere de ape de alte teritorii locuite ale lumii, îşi închipuiau că sînt singurii oameni de pe pămînt... [Acest soi de oameni] vor rămîne departe de acea cuprinzătoare deschidere a minţii care îmbogăţeşte sufletul dedicat adevărului, ce îşi trage seva din cultivarea literelor şi a liberei cercetări a variatelor idei şi argumente ale fiinţelor gînditoare din toate colţurile lumii intelectului. Să ia aminte, aşadar, aceia care vor să cunoască ce spun şi alţii şi astfel să dobîndească o privire largă asupra adevărului în toate dimensiunile lui, să aibă grijă să nu-şi îngusteze şi să-şi întunece singuri perspectiva. Nimeni să nu creadă că întregul adevăr sălăşluieşte doar în ştiinţele pe care el le studiază sau în cărţile pe care el le citeşte. Să judeci poziţiile altora înainte de a le cerceta şi înţelege se cheamă nu că le-ai arătat lor cît de orbi sînt, ci că ţi-ai întunecat singur vederea.

Dana JALOBEANU

Despre moartea ideilor

„Un om nu e nimic altceva decît ceea ce cunoaşte."

FRANCIS BACON – *In praise of knowledge*

S-ar putea să vă fi întrebat adesea cum se naşte o idee – ce asociaţie spontană, proces de iluminare sau calcul analogic face ca un savant să ajungă la ideea din care se naşte o teorie care va schimba lumea. Un singuratic canonic din nordul Europei, matematician briliant şi astronom amator, are ideea genială de a „scoate" Pămîntul din centrul Universului, unde-l plasaseră secole de tradiţie filozofică, şi de a face din el o planetă care se roteşte în jurul Soarelui. Un cărturar singuratic preocupat de optică şi alchimie „descoperă" legea gravitaţiei universale şi reconstruieşte, în cîţiva ani, şi cu elegante formule matematice, „sistemul lumii"... şi fizica pe care încă o învăţăm astăzi la şcoală. Cum se nasc aceste idei?

Există însă şi o altă întrebare, la fel de importantă. Cum mor ideile? Ce se întîmplă cu acele idei care se pierd? Care, dintr-un motiv sau altul, *nu* ajung să se agrege într-o teorie care să schimbe faţa ştiinţei, sau faţa lumii? Sau, chiar dacă ajung să compună o teorie revoluţionară, aceasta se pierde pentru că autorul ei nu ajunge niciodată s-o publice? Sau o publică într-un moment nepotrivit? Sau – publicată, testată şi recunoscută – este înghiţită de vicisitudinile istoriei, pentru a fi descoperită apoi, cu stupoare, de istoricul ideilor, veacuri mai tîrziu.

Am fost atît de învăţaţi să credem în forţa ideilor care schimbă lumea, încît sîntem mai puţin atenţi la fragilitatea lor. Şi totuşi, pentru fiecare Copernic şi Newton există atîţia alţi savanţi şi filozofi astăzi aproape necunoscuţi, deşi autori, la vremea lor, de idei şi teorii originale. Robert Hooke, contemporan şi adversar cu Newton, primul om care vede şi înţelege cum arată lumea microorganismelor văzute la microscop, inventează termenul de „celulă" şi se apropie foarte tare de un nou mod de a descrie lumea vie, surprinzător de asemănător cu ceea ce va fi, secole mai tîrziu, biologia celulară. Într-o serie de prelegeri pe care nu ajunge să le publice în timpul vieţii, pune bazele teoriei clasice a elasticităţii – însă abia peste 200 de ani, după ce sînt redescoperite, legile care guvernează oscilatorul armonic vor ajunge să-i poarte numele. Teoriile lui nu ajung să fie niciodată predate în universitate, publicate în manuale sau tratate, discutate de colegi. Cele mai multe rămîn în manuscris sau în cărţi care nu vor cunoaşte niciodată o a doua ediţie.

Istoricul ideilor descoperă adesea, în manuscrisele rămase de la savanţii trecutului, sau în cărţi care n-au fost niciodată republicate, idei geniale, teorii remarcabile, mult înaintea timpului lor. Pînă la urmă, aripa mecanică inventată de Leonardo da Vinci nu este foarte diferită de unele dintre aparatele de zburat fără motor ale secolului nostru, batiscaful improvizat în 1603 de Cornelius Drebbel, la Londra (un clopot/butoi răsturnat, cu ajutorul căruia inventatorul olandez reuşeşte să traverseze Tamisa... pe sub apă) nu este foarte diferit de clopotul scafandrului folosit pe scară largă în secolul al XIX-lea sau de batiscaful modern.

Doar că, pentru fiecare mare idee care s-a transformat într-o teorie sau într-o mare descoperire tehnologică, zeci, poate sute de alte idei s-au pierdut. Pierderea lor s-a datorat unor contingenţe istorice: filozofii au murit adesea tineri şi fără discipoli. N-a existat întotdeauna o şcoală care să preia ideile, o societate de producere şi prezervare a cunoaşterii care să le preia, să le păstreze şi să le difuzeze, o universitate care să se transforme în mediu educaţional prin care ideile să ajungă la noile generaţii. Într-un anume sens, toate instituţiile citate mai sus, în forma lor clasică sau modernă – universitatea, societatea ştiinţifică, jurnalul de specialitate, conferinţele publice înregistrate şi tipărite – sînt mijloace de apărare pe care societatea umană le-a inventat pentru a păstra şi transmite ideile geniale. Cuvîntul „instituţie" e foarte important aici. Cînd occidentalii au inventat tiparul, mulţi s-au gîndit cu siguranţă că au descoperit mediul perfect de păstrare a tuturor ideilor valoroase. Istoricul ideilor ştie însă că există biblioteci întregi de idei uitate în milioanele de cărţi pe care nu le citeşte nimeni. Pentru ca să trăiască, ideile au nevoie de instituţii care să le înregistreze, organizeze şi transmită mai departe. Universitatea europeană modernă a funcţionat multă vreme ca un astfel de mediu. Nu fără sincope: în fond, revoluţia ştiinţifică şi apariţia ştiinţei moderne s-au petrecut în afara şi împotriva mediului universitar. Însă cu sincope şi crize, cu reforme succesive, universităţile au funcţionat ca instituţii de captare, prezervare şi transmitere a ideilor mari şi a teoriilor generate din ele.

Politicile educaţionale din ultimii ani (unii ar spune zeci de ani) se bazează pe o confuzie de roluri: ele cer instituţiilor construite pentru a prezerva şi transmite cunoaşterea, să producă cunoaştere. Să creeze idei – şi să facă acest lucru planificat, proiectat, respectînd planuri de lucru şi termene fixe. Nu trebuie să fii istoric al ştiinţei pentru a realiza rapid că această modalitate de cercetare ar fi scăpat printre degete sau ar fi omorît ideile mari şi originale. În sistemul actual de cercetare, Newton, Copernicus, Hooke sau Galileo nu şi-ar fi avut locul. Însă adevărata problemă nu este aceasta: în fond, cercetarea are astăzi un altfel de profil, şi un altfel de ritm. Problema e însă că instituţiile astfel obligate să se reinventeze nu-şi mai respectă misiunea de a primi, testa, păstra şi trimite mai departe marile idei sau teorii. Prăpastia dintre cercetarea „de ultimă oră" şi ceea ce se predă sau transmite mai departe nu face decît să se lărgească de la un an la altul. Instituţiile construite ca interfaţă între savant şi generaţiile următoare, instituţiile imaginate ca tezaur al cunoaşterii şi şcoală de transmitere a ideilor sînt obligate să se reconstruiască şi să se reinventeze ca întreprinderi de producţie. Nu poţi să nu te gîndeşti, cu îngrijorare, cîte mari idei, cîte teorii noi, au murit astfel în ultimii ani?

Dana Jalobeanu
este lector la Facultatea de Filozofie, cercetător la Centrul de Cercetare pentru Logica, Istoria şi Filozofia Ştiinţei, Universitatea din Bucureşti, şi secretar general al ISIH.

Francis Bacon, *Progresul cunoaşterii* (1605)

Mai întîi, mi se pare ciudat că din atîtea colegii fundate în Europa, toate sînt consacrate profesiilor şi nici unul nu este destinat artelor şi ştiinţelor în general. Dacă oamenii cred că învăţătura trebuie să folosească acţiunii, cred bine; ei cad însă în eroarea descrisă de fabula antică în care părţile corpului s-au luat la ceartă, revoltîndu-se împotriva stomacului şi acuzîndu-l că este leneş: nu merge, aşa cum fac picioarele, nu gîndeşte, cum face capul. Şi totuşi, stomacul este cel care digeră şi distribuie în tot restul organismului. Tot aşa, cel care crede că filozofia şi studiul universalului sînt învăţături fără utilitate, nu se gîndeşte că toate profesiile se hrănesc, de fapt, din ele. Tocmai acest lucru este, cred, una dintre principalele cauze care a împiedicat progresul cunoaşterii; şi anume, studierea fragmentară şi insuficientă a acestei cunoaşteri fundamentale. Dacă vreţi ca un pom să dea mai mult rod decît pînă acum, nu puteţi face ajustîndu-i crengile; nu-l poate ajuta decît săparea pămîntului dimprejur şi punerea de îngrăşămînt la rădăcină. Nu trebuie uitat nici că insistenţa cu care a fost încurajată învăţătura scolastică a fost nu numai de natură să împiedice progresul ştiinţelor, ci a prejudiciat şi statele şi guvernarea. Din această cauză, suveranilor le lipsesc uneori slujitorii care să-i sfătuiască în chestiuni de stat, şi asta pentru că în universităţi nu există posibilitatea unei instrucţii liberale, în care cei dornici să înveţe să se dedice istoriei, limbilor moderne, cărţilor de politică, discursului civil şi altor astfel de subiecte, extrem de utile celor care vor să servească republica.

Iar pentru că fondatorii colegiilor plantează, iar fondatorii cursurilor irigă, aici ar fi locul potrivit pentru a vorbi despre defecţele care există în cursurile universitare: în principal meschinăria salariului sau a recompensei asociate acestei activităţi, fie că este vorba despre profesori de arte, fie că este vorba despre profesorii disciplinelor recunoscute. Este necesar pentru progresul ştiinţelor ca profesorii să fie oameni dintre cei mai capabili şi mai bine pregătiţi, ca unii desemnaţi să contribuie la generarea şi propagarea ştiinţelor, şi nu doar la folosirea lor momentană. Or, acest lucru nu se poate face decît dacă condiţiile şi statutul de profesor sînt în aşa fel modificate încît să-i încurajeze pe cei mai buni să întreprindă o astfel de muncă, dedicîndu-şi întreaga viaţă [cunoaşterii]. Pentru aceasta, numărul lor trebuie să fie cel puţin comparabil cu numărul celor de competenţă modestă, de care nu putem scăpa în nici o profesie. Cu alte cuvinte, dacă vrem ca ştiinţele să progreseze, ar trebui să respectăm legea militară a lui David, care spunea că *acei care păzesc convoiul* [de provizii] *să aibă o parte egală cu cei care iau parte la luptă*, altminteri, căruţele cu provizii vor fi prost păzite. Tot astfel, profesorii de ştiinţe sînt gardienii magaziei cu provizii a cunoaşterii, de unde sînt aprovizionaţi profesorii disciplinelor practice, şi este drept să fie trataţi în mod egal cu aceştia...

Există şi un alt defect care merită subliniat, iar aici aş avea nevoie de ajutorul unui alchimist, dintre aceia care îi îndeamnă pe oameni să-şi vîndă cărţile şi să construiască furnale, părăsind-o pe Minerva şi muzele, fecioare sterpe, pentru a se încrede cu totul în Vulcan. Ce este însă sigur este că în studiul profund, operativ şi productiv al multor ştiinţe, şi în special al filozofiei naturale şi medicinii, cărţile nu sînt nici pe departe singurele instrumente... În general, cu greu ar putea exista vreun progres în dezvăluirea naturii, dacă nu se prevăd cheltuielile necesare pentru experimente; fie că este vorba despre experimente ţinînd de Vulcan, fie că este vorba despre acelea ale lui Daedalus, furnalul, mecanismul sau oricare altul. Aşa cum secretarii şi spionii prinţilor aduc facturi pentru spionaj, trebuie să le permiteţi spionilor naturii să înainteze facturile lor, altminteri veţi avea un renume prost.

Iar dacă Alexandru i-a dăruit cu generozitate lui Aristotel mijloacele necesare pentru a plăti vînători, pescari, păsărari şi alţii asemenea, cu ajutorul cărora să poată porni la construirea unei istorii a naturii, cu cît mai mult merită (susţinută) o astfel de lucrare în artele naturii.

Un alt defect de semnalat este modul în care conducătorii universităţilor neglijează sau chiar elimină consultările, iar prinţii sau patronii educaţiei nu-şi îndeplinesc datoria de a inspecta locurile pe care le patronează, astfel încît să existe o supraveghere permanentă a modului în care sînt stabilite bibliografiile, exerciţiile şi toate celelalte tradiţii care aparţin învăţăturii, stabilite, unele, încă din Antichitate, şi continuate de atunci – singurul mod în care poate exista un fundament pe care să se efectueze reforma a tot ceea ce este considerat nesatisfăcător...

Un alt defect care merită observat se ridică deasupra celor pînă acum menţionate. Dacă progresul cunoaşterii datorează atît de mult ordinelor, instituţiilor sau universităţilor din acelaşi stat, sau din acelaşi regat, cu cît ar fi cunoaşterea mai avansată dacă ar exista o comunicare mutuală între universităţile Europei, în măsură mult mai mare decît astăzi. Vedem cum multe ordine sau fundaţii, chiar dacă divizate în cîteva teritorii, sub suveranităţi diferite, sînt astfel organizate încît există între ele un fel de contract, o fraternitate şi o alcătuire similară, cu provinciali şi generali. Aşa cum natura a creat fraţii în familii, aşa cum artele mecanice au dus la formarea de bresle în interiorul comunităţilor, aşa cum, prin mirungere, Dumnezeu binecuvîntează frăţia dintre regi şi episcopi, tot aşa există o frăţie între învăţătură şi iluminare, rezultînd din acea paternitate atribuită lui Dumnezeu, care este numit Tatăl luminii şi al iluminării.

Ultimul defect pe care-l voi lua în considerare se referă la faptul că nu există, şi nici n-au existat decît rareori, desemnări publice ale celor care să se ocupe în mod special de vreo anumită parte a cunoaşterii, dintre cele deficitare sau chiar inexistente. Iar acest lucru este un motiv în plus pentru a ne îmbarca într-o examinare atentă a acelor părţi ale cunoaşterii care au fost deja explorate, pentru a vedea ce s-a omis pînă acum. Opinia mulţimii este printre cauzele nevoii; iar marea cantitate de cărţi ne arată mai degrabă redundanţa decît lipsa. Remediul nu este să nu mai tipărim cărţi, ci să scriem mai multe cărţi bune, iar acestea, ca şarpele lui Moise, să devoreze şerpii farmazonilor.

Ruxandra BADEA

Filozofia a murit. Chiar noi am ucis-o

Cu cîtva timp în urmă, în cadrul Conferinţei „Google Zeitgeist“ controversatul fizician şi cosmolog Stephen Hawking afirma cu seninătate şi fără prea multă argumentare că „filozofia a murit“. Au urmat bineînţeles o serie de reacţii, care mai de care mai virulente: filozofi şi teologi s-au întrecut în argumente pentru a infirma cu cît mai multă vehemenţă şi rigoare anunţul sumbru al omului de ştiinţă. Şi eu, recunosc, am fost şocată şi am vrut să îi demonstrez cumva domnului Hawking că nu are dreptate. Dar dacă totuşi ne pripim? Înainte de a respinge o idee, trebuie mai întîi să o înţelegem. Dacă totuşi respingem prematur această afirmaţie, doar pentru că aduce teamă şi neîncredere în propriile noastre strădanii? Incertitudinea – cea de-a doua natură a filozofului şi una dintre cele mai importante facultăţi mentale ale omului – poate deschide nenumărate porţi şi poate duce la descoperiri nebănuite. Să fim umili deci şi să lăsăm la o parte certitudinea că noi (fie ca filozofi, teologi, umanişti sau oameni de opinie) deţinem adevărul şi că omul de ştiinţă greşeşte. Să ne îndoim pentru o clipă de ideile, principiile şi adevărurile noastre.

Dacă stăm bine să ne gîndim, domnul Hawking nu a făcut de fapt altceva decît să reformuleze un aforism vechi de peste un secol, şi anume că „Dumnezeu a murit“. În contextul societăţii moderne, ceea ce Friedrich Nietzsche prevestea era moartea metafizicii – o metafizică care îşi atinsese potenţialul în secolul al XIX-lea şi care continuă şi astăzi să se volatilizeze. Cu alte cuvinte, moralitatea a găsit alte modalităţi de a se reinventa în afara Creştinismului, iar omenirea a respins credinţa într-o ordine cosmică şi valorile absolute pe care aceasta le-ar presupune. Nu ne mai putem mulţumi cu simplul răspuns că omul a fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, aşa cum nu putem lua drept adevăr suprem cuvîntul scris al Bibliei. Domnul Hawking are dreptate cînd afirmă că filozofii şi teologii nu mai pot răspunde la întrebările fundamentale ale individului pentru că nu au ţinut pasul cu dezvoltările ştiinţei. Cu o singură, dar necesară obiecţie: fizicianul îi pune în aceeaşi oală pe teologi şi filozofi. Or, aici – ca absolvent/etern student de filozofie – mă văd obligată să reacţionez: teologia este studiul religiei şi deci al unui sistem de idei despre cosmos şi natura umană; filozofia este studiul problemelor fundamentale ale individului precum existenţa fizică/mentală, cunoaşterea, limbajul etc. Filozofia se deosebeşte fundamental de teologie prin observarea şi abordarea critică a universului fizic şi mental, cît şi prin dependenţa de raţiune şi argumentul logic.

Ceea ce numim noi astăzi filozofie şi ştiinţă îşi au de fapt origini comune în Grecia antică, unde constituiau unul şi acelaşi domeniu de studiu. Fizica şi metafizica – deşi au suferit o uşoară schimbare de înţeles – erau în esenţă părţi ale aceluiaşi întreg, după cum dovedesc şi operele eponime ale lui Aristotel. Acolo unde legile fizice îşi încetau aplicabilitatea, intrau în joc principiile metafizice, însă niciodată în contradicţie sau dispută unele cu altele, ci în pură concordanţă şi armonie. Geometria ocupa şi ea odată un loc de seamă în educaţia filozofilor din Atena. Pe frontispiciul Academiei platonice stătea scris: „Să nu intre cine nu este geometru“. Această ramură a matematicii a fost puternic influenţată de viziunile lui Platon şi era văzută ca domeniu de studiu indispensabil elevilor. Fără studiul spaţiului şi al obiectelor fizice, aceştia nu şi-ar fi putut însuşi „formele eterne“ sau „abstracte“ ale căror aproximare sînt.

În prezent, filozofia s-a îndepărtat mult de scopul şi conţinutul iniţial. În fuga nebună a societăţii contemporane după răspunsuri concise şi imediate, am stors filozofia de însăşi esenţa sa. Filozofii contemporani, în dorinţa de a fi pe placul şi acceptul societăţii, au încercat să se adapteze. Aşa ne-am ales astăzi cu „Filozofia în 60 de minute“ sau „Filozofia în zece paşi“. Chiar şi la cursurile universitare am aflat cu uimire că studenţii acordă mai mult timp literaturii secundare decît înşişi filozofilor care sînt analizaţi. Lăsînd la o parte revolta, stupoarea şi alte sentimente asemănător de neconstructive, trebuie să recunoaştem un lucru: dacă Nietzsche nu a făcut decît să tragă un prim semnal de alarmă, Hawking ne dă un ultim semnal de trezire. Filozofia a murit. Chiar noi am ucis-o şi continuăm să o secăm de viaţă prin fiecare generaţie de absolvenţi de filozofie. Mă număr printre ei şi deci port o parte din vină.

Filozofii contemporani, în dorinţa de a fi pe placul şi acceptul societăţii, au încercat să se adapteze.

Însăşi mintea omului modern plasează filozofia şi ştiinţa în tabere opuse, veşnic în competiţie şi contradicţie. Noi – ca indivizi ai societăţii – ne definim în funcţie de aceste incongruenţe şi ne vedem obligaţi să ne alegem echipa: ori eşti filozof sau teolog, ori eşti om de ştiinţă şi raţionezi în consecinţă. Din nefericire, această scindare în gîndire este mult mai profundă, la momentul de faţă, în societatea românească, decît în alte societăţi. Spre exemplu, în Olanda şi Anglia – ţări unde am avut şansa să studiez şi a căror societate am ajuns să o cunosc – această incongruenţă la nivelul gîndirii nu este atît de puternică. Am avut profesori de filozofie care cunoşteau matematică şi fizică cuantică şi profesori de anatomie umană care credeau în determinism. Ce ne-au sfătuit aceşti profesori să facem ca studenţi universitari, dar şi ca oameni? Să plecăm la drum cu întrebări care nu aşteaptă un răspuns anume, cu o curiozitate nemărginită faţă de lumea înconjurătoare şi un simţ al îndoielii faţă de tot ce vedem şi auzim.

Astfel, pe noi, „umaniştii“, drumul ne-a purtat pe la cursuri de biologie, matematică sau fizică, însă tot nu sînt convinsă că această incursiune în lumea ştiinţei a fost suficientă. Nici unul dintre noi nu s-a dedicat studiului acestor materii, în mod sistematic şi detaliat. A fost doar o pasiune tangenţială în încercarea de a răspunde la întrebări de moment. Însă mulţi studenţi din universităţile din România nu dau dovadă nici măcar de această mică curiozitate, afişînd o adevărată aversiune faţă de ştiinţe. În acest caz, nu îmi mai rămîne decît să mă întreb cu deznădejde: Cum putem noi pretinde că înţelegem filozofia lui Aristotel, cînd nu cunoaştem fizica teoretică de bază? Cum putem concepe noi formele eterne ale lui Platon, cînd nu cunoaştem geometria formelor perceptibile? Cum putem percepe fenomenologia lui Husserl şi Heidegger cu analiza fenomenelor conştiinţei, cînd noi nu ne putem explica impactul fenomenelor concrete?

Ideea care mă face să am încă încredere în omenire este că fiecare individ are o serie de întrebări – de esenţă şi de durată – la care va încerca să găsească un răspuns. Se poate ca unele răspunsuri să nu se lase niciodată găsite, iar altele să vină sub forma altor întrebări. Însă această întreagă avalanşă de întrebări constituie forţa noastră de mişcare, impulsul nostru către dezvoltare, ca indivizi şi ca societate. De aceea mă întristează să văd cum această curiozitate se disipează cu fiecare nouă generaţie de studenţi de filozofie şi este treptat înlocuită cu o amorţeală mentală din care nici cei mai luminaţi profesori ai noştri nu reuşesc să îi scoată. Întrebările devin din ce în ce mai puţine, răspunsurile – din ce în ce mai succinte, iar filozofia a devenit un mijloc de informare, în loc de o perpetuă căutare.

Nici unul dintre noi nu deţine adevărul suprem. Principiul incertitudinii şi al îndoielii este fundamentul pe care orice om – fie că este filozof, om de ştiinţă sau individ mînat de pură curiozitate – ar trebui să-şi croiască drumul către cunoaştere. Nu ştim nimic. Paşii noştri sînt atît de mărunţi, încît nu lasă aproape nici o urmă în istoria Universului. Şi cu toate acestea, cele două tabere îşi continuă vrajba fără cel mai mic ecou sau rezultat: teologii vorbesc cu condescendenţă evoluţioniştilor, filozofii se cred superiori biologilor, iar fizicienii îi desfiinţează constant pe umanişti. Refuzăm să înţelegem lumea altora şi, prin urmare, refuzăm să o acceptăm. Ceea ce ne este străin ne provoacă teamă, nesiguranţă şi, în final, ură. Nu cred că lucrurile se vor schimba într-un viitor apropiat. Dar prefer să văd în mesajul lui Stephen Hawking nu o afirmare a superiorităţii ştiinţifice, ci un îndemn la cooperare între două lumi scindate, la umilitate în faţa necunoscutului, la respect şi toleranţă faţă de alte adevăruri şi la deferenţă în faţa acestor grandori care sînt viaţa şi Universul. Este mult. Este enorm. Dar, cine ştie, poate că această cale va fi singura şansă la viaţă a filozofiei.

Ruxandra Badea *este licenţiată în filozofie la Universitatea Utrecht din Olanda şi a absolvit un masterat în filozofie la Universitatea Warwick din Marea Britanie.*

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!

Ai pînă la reducere 13%!

Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:

Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!

NOU!

Abonamente în străinătate

Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din rețeaua VODAFONE LA 7115 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteți trimite în decursul a 30 de zile Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informații la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioșcurile, caravanele și librăriile ADEVĂRUL

Poștă și partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plății și talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume .....
Compania* .....
Cod fiscal* .....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
județ/sector .....
cod poștal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieți în căsuță numărul de abonamente pe care doriți să-l contractați)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecția Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

și am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poștal ☐ OP nr. ..... din data .....
* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.
Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activități promoționale și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente și informații sunați la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 7⁰⁰ - 22⁰⁰ (luni - duminică), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

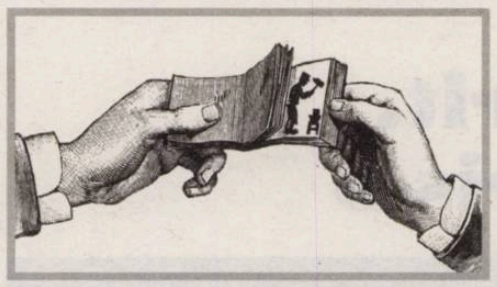

● **Ioan Es. Pop, *Unelte de dormit, cu 10 desene de Dumitru Gorzo*, Editura Cartea Românească, 2011.**

Marius CHIVU

feedbook

Somnul învinsului

Aflat la al cincilea volum de poezie și după o „pauză“ de opt ani, Ioan Es. Pop nu se află deloc într-o postură de invidiat. Primele sale trei cărți, memorabilele *Ieudul fără ieșire* (1994), *Porcec* (1996) și *Pantelimon 113 bis* (1999), i-au adus mai toate premiile literare importante și l-au impus imediat, consolidîndu-i statutul de cel mai important poet debutat după '90. În anii 2000, i-au apărut trei antologii românești (*Podul*, 2000; *Rugăciunea de antracit*, 2002; și *No Exit*, 2007), cîteva ediții bilingve, ba chiar și reeditări, și tot mai multe traduceri în limbi europene. Privind în urmă, Ioan Es. Pop este, alături de Cristi Popescu, Ion Mureșan și Angela Marinescu, printre cei mai citiți/citați și, mai ales, influențabili poeți ai ultimelor generații, în condițiile în care Gellu Naum și M. Ivănescu, de pildă, alți doi mari redescoperiți și cu o cotă critică ridicată și în creștere în ultimele două decenii, nu au fost urmați în poeticile lor de poeții tineri, decît cu foarte puține excepții. S-ar putea spune, așadar, că, în acest moment, Ioan Es. Pop este un poet de-a dreptul clasicizat, chit că împotriva propriului ideal. Dar asta e, în cel mai bun caz, o fatalitate a valorii.

Nu este însă prima dată cînd poetul are de înfruntat așteptări uriașe. În 2003, volumul *Petrecere de pietoni*, primul care apărea după triada deja amintită, se deschidea cu un „argument împotrivă“ unde Ioan Es. Pop își lua cîteva precauții: „Scrisul e doar fractură, iar neputința de a mă trăi întreg – aproape o compensație. Am ajuns la această soluție, justă și pentru mine, și pentru raporturile mele cu alții, lucrînd pe ascuns asupra unei speranțe pe care o visam mîntuitoare: că scriu ca să-l conving pe Dumnezeu, că-mi amîn sau atenuez astfel moartea. M-am înșelat. A scrie nu oferă mîntuire. În schimb, am trăit mica revelație că trebuie să scriu pentru că n-am alte îndemînări; că există o măruntă comunitate de excluși care supraviețuiește prin acest fel de iluzie...“ Era în acel contra-manifest și o încercare de a se detașa de propriul mit, de a renunța să mai confere propriului scris o funcție sacră; altfel spus, era vorba de o eliberare prin recunoașterea imposibilității de a mai crede în forța și de a se mai ridica în tăriile revelator-salvatoare ale poeziei de altădată. Poate că, pe undeva, era vorba (și) despre anxietatea repetiției. Scrisul ca obișnuință.

Ca și acel volum compozit, deși fără jocurile frivole de limbaj de acolo, *Unelte de dormit* nu mai este o carte unitară, de aceea tensiunea care o străbate e una resemnată, tonul este mult mai soft, poetul e cumva concesiv & confesiv, mai narativ și mai explicit, chit că temele (și abordările) sînt aceleași: vina, inadaptarea și izolarea, damnarea și nenorocul, răul visceral și angoasa existențială, captivitatea în prezent și confuzia dintre mîine și ieri, tentația autodistrugerii, vizionarismul întunecat și revelațiile alcoolului... Toate acestea subsumate, mai mult sau mai puțin, supra-temei somnului din titlu ca alternativă a vieții și anticameră a morții, ca spațiu incert – de repaus, ascundere și izolare – între cele două spaime, ca stare de letargie, absență și uitare de sine în vertijul existenței, precum în poemul de deschidere: *„cînd eram mic, visam să fiu și mai mic.* / mai mic decît masa, mai mic decît scaunul, / mai mic decît cizmele mari ale tatălui. / cît un cartof, atîta mă visam. / pentru că primăvara pe cartofi îi puneau în pămînt și gata, / pînă toamna nu-i mai necăjeau. // mă visam în cuib, printre ei, / dormind cu dulceață-n întuneric, / întorcîndu-mă pe-o parte și pe alta vara / iar apoi căzînd din nou în somn. // și toamna să mă trezesc tot nedormit / și tot nespălat ca frații mei / și cînd să dea cu sapa-n noi, să sar deasupra / și să le strig: nu mai săpați, nu mai săpați, / căci vin acasă de bunăvoie, / dacă-n primăvară mă puneți la loc, // și primăvara să fiu primul pe care / îl aruncă înapoi în cuib / și tot așa, să rămîn să dorm mereu, / din cuib în pivniță și din pivniță în cuib, / ani mulți, neîntors și uitat“. Doar că această obsesie a somnului (ea însăși o temă mai veche) nu unifică ciclurile volumului, iar atmosfera apăsătoare, viziunile, ipostazele și scenariile terorii, care altădată șocau acum au ajuns previzibile, sună deja familiar, iar tragismul s-a diluat prin repetitivitate. Sound-ul este același și trebuie să rămînă recognoscibil, nu asta e problema, ci efectul de ecou resimțit: poemul „om de zi, om de noapte“ este doar o altă variantă a poemului dedublării celor doi Pop în ipostazele nocturn-diurn, intim-social din textul mai vechi „în timp ce pop își vîră degetele pe gît“; poemele „cînd am auzit că va trece pe șoseaua noastră“ și „dumnezeul tramvaiului 40“ reiterează același scenariu al așteptării și rătăcirii perpetue din poemele „nănești“ sau din „luni de zile, auzind că circulă din nou“, așa cum „cîntec de leagăn“ reia tema ratării și rușinii, a întoarcerii (în)frînte acasă însoțit de „carele-ncărcate cu nimic“, similiproza „Pînă să ajung în așezarea asta“ în care la marginea unei văi dintr-un sat îndepărtat există un zid de întuneric care desparte lumea aceasta de Dincolo este înrudită cu povestirea „Între frontiere“ unde la marginea unei gropi din afara orașului timpul și spațiul sînt rarefiate și se pot vedea scene din trecut sau din viitor... Scenele de vină și teroare din copilărie revin cu imagini deja știute (cum este îngroparea în pămînt a *Amintirilor din casa morților*), apare din nou personajul măcelarului, precum și al duhovnicului ca pereche a eului alcoolic, iar versuri care acum fac poeme distincte („dorm de două zile. m-am trezit degeaba, / e tot azi“), altădată erau doar finaluri de poeme („[...] numai că mîine iar e azi – dezamăgire / mîine n-o să fie niciciînd mîine“).

Există și cîteva schimbări de registru, cum este ciclul „potriviri după alecsandri & co.“, un exercițiu postmodern al (supra)punerii propriilor viziuni și obsesii în forme clasice, construind un intertext în negativ, ca să zic așa, căci peste pastelul lui Alecsandri se aplică stratul unor tonuri mai grele: *„din văzduh, cumplita iarnă cerne norii de zăpadă.* / de acum, legat cu lanțuri de un leagăn în ogradă, / pe copil or să tot cadă fulgi cu colți sticloși de lup. / va fi trup doar ca să moară cel ce n-a fost niciciînd trup. // iar șezînd în bibliotecă, mult se va mira străinul. / va lăsa deoparte cartea și va da deoparte vinul. / nu de moarte o să-i pese, ci de veșnicia ei. / va fi doar un fel de mîine încheiat la ora trei. // fiara va intra cu jale, melancolică țintind / tomurile de pe rafturi, dac-o să mai fie cînd. / vor bea ceaiuri lungi pe prispă, pufăind din țigaret. / vremea se va toarce moale, timpul va mișca încet. // și cînd neguri arzătoare se vor prăbuși alene, / s-or acoperi de carne și vor ațipi în vene, / unde sîngele-i va duce spre întîiul lor strămoș. / fioros va bate gîndul, sumbri fi-vor și frumoși. // lungi troiene călătoare îi vor clătina puțin. / va fi plin de întuneric, iar opaițul va fi plin“. Acest ciclu numără doar cinci poeme și oricum rămîne un exercițiu, nu e o schimbare, o cale de urmat.

Unelte de dormit este o carte cu destule poeme bune și cu cîteva texte care au mai păstrat din forța de altădată și-și găsesc importanța (cum este cel final, „cu acești ochi, cu care n-am văzut“), doar că, direct spus, nu se ridică la standardele ridicate de Ioan Es. Pop însuși și cele mai multe sînt reluări și autopastișe. Situație care repune pe tapet cîteva întrebări (retorice) fundamentale: are scriitorul „voie“ să se repete și în ce limite? În numele cărui principiu i se poate imputa că nu se reînnoiește constant și cel puțin la aceeași valoare? (Nu este asta o formă de tiranie?) Care este limita trecerii aprofundării unor teme în redundanța lor? Cît de inepuizabil poate fi cu adevărat un scriitor și de ce n-ar fi epuizarea parte din jocul artei, poate chiar cheia ei? Cum o zice Ioan Es. Pop însuși într-un posibil meta-vers: „poezia este istoria celor învinși“.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

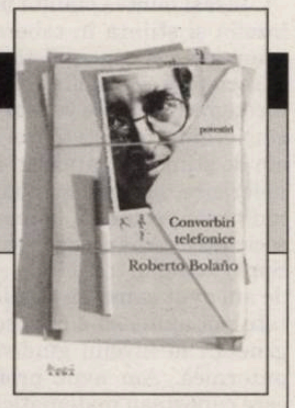

● **Roberto Bolaño, *Convorbiri telefonice*, traducere din limba spaniolă de Dan Munteanu Colán, Editura Leda, 2011.**

Chilian maturizat prin Mexic, Salvador, Franța și stabilit, pînă la urmă, în Spania (unde va și muri, la 50 de ani, pe bază de ficat), Bolaño a ajuns la proză venind dinspre poezie, boemie și impetuozități de copil teribil al literaturii. La noi i s-au tradus mai întîi romanul *Nocturnă în Chile* și volumul de povestiri *Tîrfe asasine* (ambele la Curtea Veche), după care, iată, aceste *Convorbiri telefonice*, conținînd 14 schițe biografice dense ca o anecdotă, dar abisale ca un roman. În general, scriitura lui Bolaño are abundența unei viituri, ascunde un gust egal pentru agonie și joc, își trage răcoarea melancolică din partea de umbră și de mister a omului, cultivă poezia vieților inexplicabile. E o proză iute de mînă, dar și ciudat de delicată, o literatură a existențelor pline, dar pline și de puncte de suspensie. În particular, în *Convorbiri telefonice*, protagoniștii (scriitori, actrițe porno, gangsteri, detectivi, juni încarcerați în Chile, Spania sau URSS, civili itineranți etc.) prilejuiesc mai întotdeauna povești grizonate cu depresii, coșmaruri, relații pierdute în ceață sau sinucideri. Ceva mai colorată e povestirea „Viermele“, despre un contemplativ mereu înarmat și straniu, cu o nelipsită pălărie de pai pe cap și un nelipsit trabuc Bali atîrnîndu-i de buza de jos – personaj al cărui mister conține, printre altele, acest splendid amănunt: „...uneori ridica tonul și atunci părea un nebun care îl imită pe un nebun“. Altă excepție de la cenușiul de fond ar fi „Zăpada“, unde vedem ce viață trebuie să trăiești pentru ca, fără a fi un cititor, să ajungi ferm convins că Bulgakov e cel mai mare scriitor al secolului XX. Numai un poet putea născoci o proză pentru o așa concluzie.

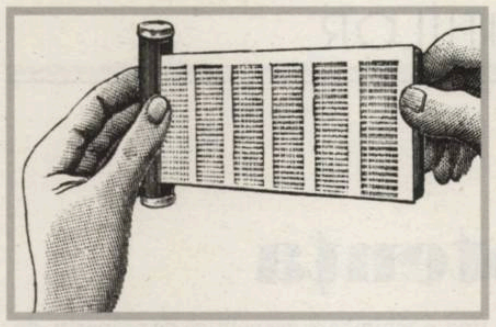

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Sub pecetea vocii

Asta da coincidenţă năucitoare! 17 iunie 2011. Dimineaţa, sorbind alene cafeaua pe canapea, cu ambele pisici torcîndu-mi cocoţate pe umeri, m-am delectat cu cele două sublime audiobook-uri mateine, în lectura lui Marcel Iureş, înregistrate recent la Humanitas: *Remember* şi *Sub pecetea tainei*. Pentru ca seara, la Teatrul de Comedie, să am parte, fă-ţi idee, ţaţo, de un Marcel Iureş demenţial, dureros de provocator turnat în Caţavencu de Alexandru Dabija, *power play*-ul *Scrisorii pierdute*. Aşa regal mai rar!

Mă-nnebunesc după mulţi actori, însă Marcel Iureş rămîne febleţea mea – la bărbaţi, precum Valeria Seciu – la doamne. Verşinin şi Chiriac! Richard III şi Caţavencu! Hamlet, Horaţio, Caligula şi Krapp. Iar acum, vocea de brocarturi diamantine a Conului Rache, trezitorul de taine cu ghimpi şi catifele, laolaltă cu cearcănele grele de păcat şi splendoare ale lui Aubrey de Verre!

Dar s-o iau agale.

Ca ins împovărat pe viaţă cu un defect de vorbire eviscerant, am venerat de cînd mă ştiu dicţia, vocea, timbrul actoricesc. Să poţi domina vocal un auditoriu, să subjugi cu vorba, să suplineşti prin rostire deficitul fizic şi vestimentar mi s-a părut întotdeauna ceva miraculos, de neatins. Am crescut în cultul radioului (televizor am avut abia la 15 ani), astfel încît ştiu ce va să zică prestanţa vocală, identitatea auditivă, pauzele de efect, acea minunare auditivă care te face să uiţi cine sînt (adică *erau,* în fişele de Cadre) Marcela Rusu, Irina Răchiţeanu-Şirianu, Dana Comnea, Lazăr Vrabie... La 10-15 ani, am trăit din plin fascinaţia teatrului radiofonic. M-am forjat sufleteşte cu emisiunea *Noapte bună, copii,* unde mă narcotizau vocile lui Octavian Cotescu şi Constantin Codrescu. Am crescut cu vocea Silviei Chicoş, mi-am lăsat îmbătat auzul de partiturile lui

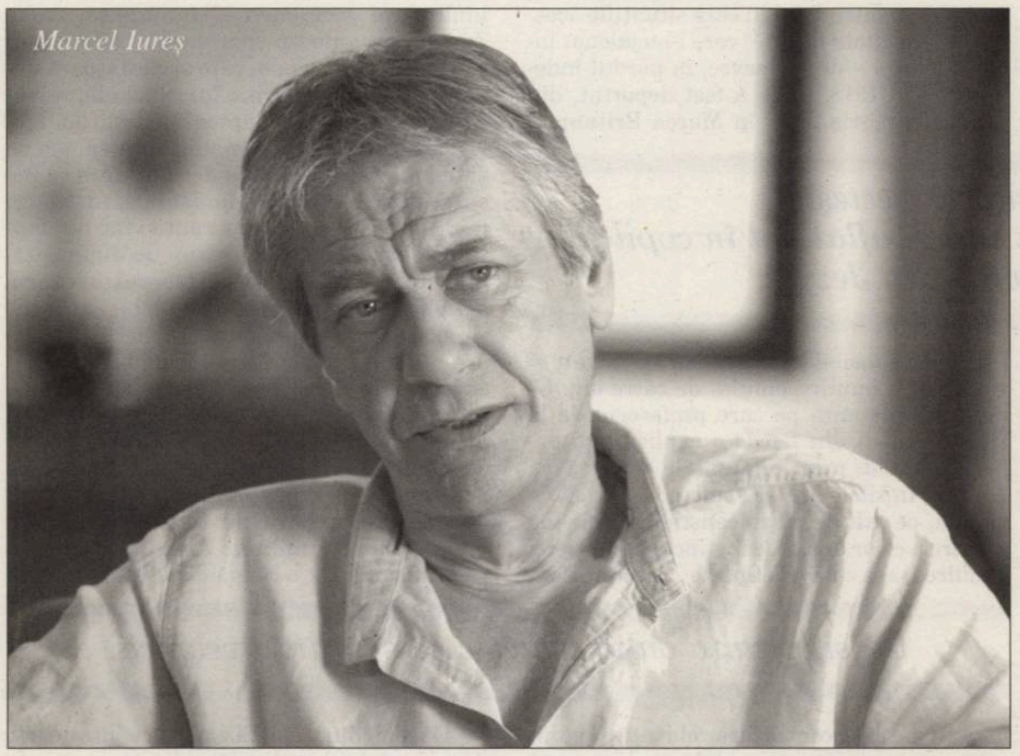
Marcel Iureş

tor două voci superbe, Andrei Pleşu şi Gabriel Liiceanu, însoţite în suita CD-urilor de la Humanitas de timbrul inconfundabil al unor C. Noica, Neagu Djuvara, Ana Blandiana, Patapievici, evident cu Beligan, Vali Seciu, Codrescu, Rebengiuc, Caramitru şi Iureş, alături de Marin Moraru, Marian Râlea, Marius Manole, Dragoş Bucur, Mircea Diaconu, Adrian Pintea, Gheorghe Visu, Gheorghe Motoi, Dorina Chiriac, Rodica Mandache, Claudiu Bleonţ...

Audiobook-urile: o bibliotecă de voci, nostalgii, jubilaţii şi melancolie. Iei teatrul cu tine pe plajă şi-n vîrf de munte, în livada de

Audiobook-urile: o bibliotecă de voci, nostalgii, jubilaţii şi melancolie.

George Vraca, Niki Atanasiu, Beligan, Carmen Stănescu, Birlic, Giugaru, Calboreanu, Nineta Gusti, Clody Bertola, Sanda Toma, Liliana Tomescu, m-am lăsat îngenuncheat auditiv pe viaţă de Emil Botta, am suspinat la Eminescu auzindu-i pe Ovidiu Iuliu Moldovan, Caramitru, Leopoldina Bălănuţă, Cozorici (inclusiv Pittiş, într-o haioasă descopciere a *Scrisorii III*), mi-am umplut cu fervoare biblioteca mentală cu vocile lui George Constantin, Ştefan Iordache, Toma Caragiu, Victor Rebengiuc, Mircea Albulescu, Horaţiu Mălăele, Adela Mărculescu, Irina Petrescu, Oana Pellea, Repan, Ştefan Sileanu...

Pentru ca acum, sexagenar buimac, să-mi alint pavilionul cu audiobook-urile alpruni şi meri de la ţară, în maşină către Păltiniş, Vama Veche, Balcic, Viena, Istanbul sau Toscana. Chiar: Ce şi unde-i merge mai bine şoferului? Pleşu citind *Craii* lui Mateiu de la Bucureşti la Sibiu? Rodica Mandache şi *Dama cu camelii* către Putna? Liiceanu cu *Tinereţe fără bătrîneţe* şi Noica înspre Orăştie? Rebengiuc şi Dostoievski pe drum către Sighet? Toate acestea sînt păstorite, la Humanitas, de Mihaela Coman: o patimă nesecată a scenei auditive şi ecranului mental, fiinţă ultradiscretă, cu stranie alunecare prin lume şi dăruindu-se total meseriei. Teribilă iubitoare de actori, ea a umplut deja o audio-bibliotecă redutabilă. Mihaela n-a uitat că am scris fermecat, acum cîţiva ani, în *Evenimentul zilei*, despre copleşitoarea rostire a *Crailor* mateini de către Andrei Pleşu, astfel încît m-a provocat acum cu continuarea.

Adevărată (re)căftănire a auzului! Faţă de autorii clasici, cu tăietura directă a frazării, retorică realistă şi cazuistică mimetică (mai ales cînd sînt dotaţi şi cu harul replicii), marii *dantelari,* digresivii aluzivi, cei ahotnici de stucatură, trafoare, surfilări, volute şi logii, adică romantici la simţire şi baroci la rostire – ca Mateiu Caragiale – au nevoie de voci care să se plieze *parşiv* pe text. Viril şi pufos totodată. Să te cuprindă tandru, comprehensiv, dar ultimativ şi fără scăpare. Voci alveolare, care să cadă pe text ca pleoapele de bufniţă. Exact aşa sună lectura lui Marcel Iureş: bărbăţie heraldică, salonard-magnetizantă, picurînd mister în retortele alchimiei evocative – în *Remember* – şi naraţiune ambiguă, şugubeţ-tăinuitoare, amestecînd melancolie şi sarcasm, ricanare, pitoresc paseist, hedonism şi cinism, în *Sub pecetea tainei*.

De cealaltă parte, cînd sare din Mateiu în I.L. Caragiale, Iureş umple scena într-un mod aparte. Adică nu pe orizontală, în falduri vocal-gestuale, precum Giugaru, Calboreanu, George Constantin sau Toma Caragiu, ci – precum Ştefan Iordache, Octavian Cotescu, Victor Rebengiuc şi Horaţiu Mălăele – strecurîndu-se, pe verticală. Lasă greul detaliilor în sarcina tăcerilor doldora de îmbieri, a învăluirilor mola-

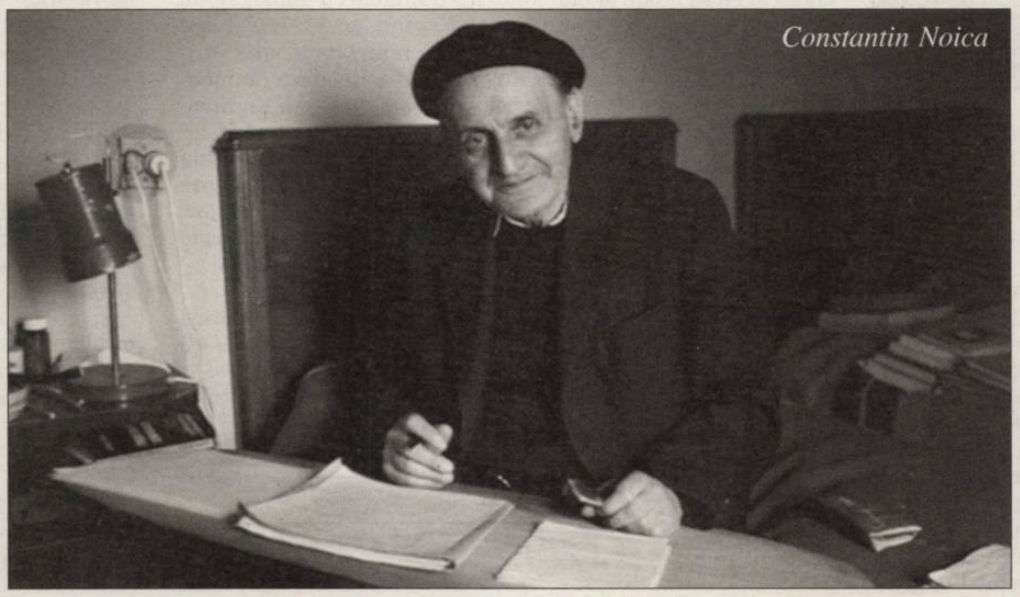
Constantin Noica

tic-persuasive, nu pe seama desfăşurărilor ample, demonstrative.

Mergeţi, vă rog, la *Scrisoarea pierdută* în viziunea lui Alexandru Dabija dacă nu neapărat pentru delirul exasperat de România, binişor adaptat pentru absurd, la un pas de coşmar, atunci pentru partitura extraordinară rezervată lui Marcel Iureş. Un Caţavencu vecin cu Finteşteanu în Tartuffe, dar care ajunge să-şi proiecteze josnicia, versatilitatea cinică şi golul lăuntric la nivel de emblemă naţională. În chip monstruos antologice, scena discursului electoral şi panarama crîncenei beţii finale rotesc sadic demonstraţia caragialiană dinspre blînda, fatala resemnare din „toţi ne iubim ţara, toţi sîntem români... mai mult sau mai puţin oneşti *(Tipătescu rîde)*" către prăbuşirea fără scăpare în vidul duhnind a rachiu al pivniţei saprofite care a ajuns România.

Şi uite-aşa, graţie modulaţiilor din vocea fără pereche a lui Marcel Iureş te vindeci, prin Mateiu, de I.L. Caragiale. Realismul necruţător, „veterotestamentar", al tatălui se îmbunează, trecînd în utopie, filtrat prin fantasmele fiului.

Dan C. Mihăilescu *este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Şi aşa mai departe? Viaţă literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

oferta de carte

PUBLICITATE

PUBLICITATE

cei mai buni

PUBLICITATE

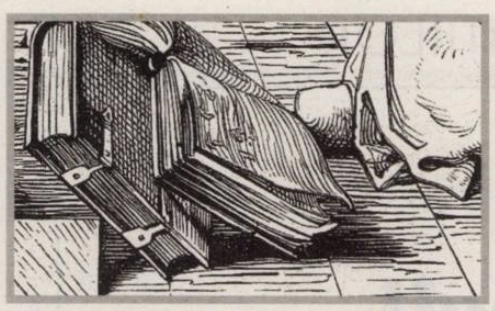

Simona SORA

biographiti

Ignoranța și impotența

Am citit de cîteva ori, cu plăcere și descoperind mereu alte lucruri, convorbirea jurnalistului polonez Tomasz Kwasniewski cu Zygmunt Bauman, preluată recent de *Letttre internationale* din *Gazeta Wyborcza*. V-o recomand și dumneavoastră nu atît pentru claritatea, expresivitatea, ve-

Zygmunt Bauman povestește cum a ajuns un copil obez sau cum a aflat, tot în copilărie, că era singurul evreu din Jezyce.

ridicitatea ideilor sociologului britanic de origine poloneză, celebru printre umaniști pentru sintagme precum „modernitatea lichidă" sau „sinele corporal". Ci mai ales pentru că toate aceste lucruri – cunoscute din cărțile sale, cea scrisă împreună cu profesorul Tim May, *Gîndirea sociologică,* fiind tradusă și în românește –, alături de tumultuoasa sa biografie (cu un exil de peste jumătate de veac) alcătuiesc genul acela de profil intelectual și omenesc pe cît de rar, pe atît de indispensabil. Bauman e un înțelept al tribului care explică în loc să oficieze, care pune la dispoziția celorlalți instrumentul înțelegerii în loc să dea verdicte, un om al experienței, dar și al integrării ei cu ajutorul unui ochi „ce examinează cum ne descurcăm în viață, localizînd totodată aceste detalii pe o hartă ce se întinde dincolo de experiențele noastre imediate".

Nu datorită acestor importante motive am tot recitit însă dialogul – relaxat și plin de umor, la o cafea cu cornulețe calde – în care Zygmunt Bauman povestește cum a ajuns un copil obez sau cum a aflat, tot în copilărie, că era singurul evreu din Jezyce. Ci, mai ales, pentru felul în care situațiile acestea de „unicitate forțată" care i-au jalonat întreaga viață – de la Jezyce, în nordul îndepărtat al URSS, unde a fost deportat, din nou la Varșovia, apoi în Marea Britanie – l-au făcut sensibil la enorma inventivitate și varietate a umilirii omului de către om. Umilirea constantă pe care profesorul de la Universitatea din Leeds o explica mai demult marxist, prin „diferențele de clasă", a devenit, în zilele noastre, o metodă – pe cît de ubicuă, pe atît de puțin conștientizată – de strivire a celor lipsiți de instincte carnasiere. Umilirea, așa cum o definește Zygmunt Bauman în această convorbire relaxată și edificată, este „suma sentimentelor de ignoranță și impotență" pe care le trăiesc, în diferite împrejurări și cu diferite intensități, cei mai mulți dintre oamenii zilelor noastre. Faptul că nu putem reacționa prompt la cele mai multe dintre schimbările din jurul nostru s-ar datora, după Bauman, faptului că acestea ne surprind în derularea lor mai degrabă tehnologică decît omenească. Kundera spunea cam același lucru în *Lentoarea*. Ce ne paralizează însă și ce consolidează impotența umilitoare socialmente? Ignoranța, crede Zygmunt Bauman, sentimentul că nu poți ține pasul cu viteza în care se desfășoară updatarea lumii noastre, o lume lichidă, versatilă care nu se mai adaptează ritmurilor biologice, o lume în care imaterialitatea, viteza și flexibilitatea eului au devenit (fără ca noi s-o știm prea bine) fundamentale. Altfel – și foarte plastic – zis: „Ignoranța vine din faptul că, atunci cînd ne trezim de dimineață, nu putem fi siguri dacă partenerul nu cumva s-a plictisit de noi și n-o să plece, sau dacă slujba la care mă pregătesc să merg mai este acolo și mă așteaptă, ori dacă nu s-a mutat, să zicem, în Bangladesh. Dacă haina pe care o îmbrac mai e la modă și dacă iPad-ul meu are toate gadgeturile pe care ar trebui să le aibă. Dacă adunați nesiguranță, adică ignoranță, cu impotență, adică neputința de a preveni capriciile sorții, veți obține drept rezultat umilirea. Adică sentimentul că nu fac nici cît o ceapă degerată."

Cu siguranță omul trăiește cu speranța veșnică.

De aici, din această zguduire interioară, vine și valul de predicții îngrijorătoare pe care ilustrul sociolog și filozof le face pentru viitorul nostru proxim: un cutremur cultural (după cel economic, încă neîncheiat) ce va aduce o radicală schimbare a stilului și filozofiei de viață; o creștere nemaivăzută a depresiei, boala secolului; o creștere a agresivității instituționalizate; o nouă epocă, întunecată, de căutare a „țapilor ispășitori"; în fine, o schimbare geopolitică de proporții, datorată, între altele, și faptului că „datoria americană față de China depășește de cîteva ori venitul anual al SUA".

Ce-ar fi de făcut? – îl întreabă alertul Tomasz Kwasniewski pe bătrînul înțelept a cărui luciditate și a cărui compasiune transpar la fiecare frază. Răspunsul lui Bauman e și el dublu, cîte unul pentru fiecare palier al umilinței provocate și acceptate. O dată, ar trebui să înțelegem rapid ce ni se întîmplă, să căutăm, la fel de vertiginos precum schimbarea din jurul nostru, instrumentele înțelegerii și, mai ales, să nu renunțăm, pînă la capăt, la curiozitate, la mișcarea înainte, la impulsul care ne-a structurat într-un sens sau altul. În al doilea rînd, soluția la problema umilirii (așadar, a ignoranței și impotenței) i se pare lui Zygmunt Bauman, la cei 86 de ani ai săi și după o viață dedicată mai degrabă științelor, una singură: speranța. „Speranța veșnică" e pentru Bauman, la fel ca pentru cîțiva dintre marii scriitori ai secolului trecut, imponderabila care ar putea clătina previziunile statistice ale începutului de secol: „Nici o statistică, nici o dovadă nu pot ucide speranța, fiindcă ea nu trăiește în această lume din care provin dovezile, ci în viitor. Cel pentru care încă nu au fost întocmite statistici. Se mai spune și că în om se află un suflet nemuritor. Poate. Cu siguranță omul trăiește cu speranța veșnică și exact veșnicia sufletului este una dintre manifestările ei." V-ați fi așteptat ca unul dintre păcatele cele mai grele, deznădejdea, să fie pusă – iată, cu argumente sociologice – la originea umilirii, a ignoranței și a impotenței? Eu nu prea...

Paul BREAZU

audio și n-am cuvinte

Șocul trecutului

● **Various Artists, *Future Nuggets Presents Forever Unreleased Vol. 1. Sound of the Unheard**, 2011.**

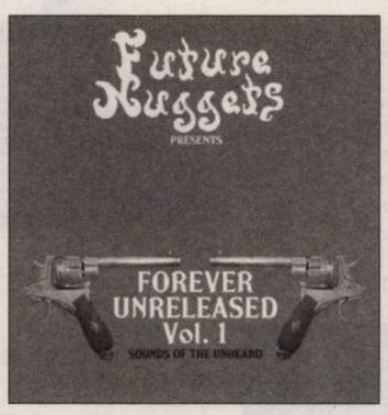

Voci ininteligibile, coruri suave, suspans și efecte spectrale. Un sintetizator care picură stropi de stranietate într-o compoziție psihotică. Ritmul e capabil să arunce șamani în transă. Plutim prin aerul deceniului '60-'70, după ce tocmai ne-am înghițit pe nemestecate rețeta prescrisă de controversații doctori Albert Hoffmann și Timothy Leary? Sîntem în burta Submarinului Galben? Sîntem în cerul plin de diamante sclipitoare al lui Lucy? Sîntem pe insula lui Huxley? Nu. Sîntem chiar în 2011, la un deceniu distanță de anul misiunii lui Hal 9000. Simon Reynolds își lansează o carte aptă să ne descifreze gesturile disperate și vocația de arheologi ai timpului. *Retromania*. Ghost Box Music, *label*-ul britanic independent aflat printre motivele care l-au împins pe Reynolds să nască o teorie, își propagă numele în mediul virtual, cu o viteză impresionantă. Facebook-ul e plin de hauntologi de ocazie. Disfuncționalul Ariel Pink devine star pop. Tîrgurile de *vintage*-uri sînt mai dese și mai populate decît cele de brînză sibiană. Băieții și fetele de la periferie poartă Wayfarer contrafăcuți. Iar noi toți ne aruncăm mai goi ca niciodată în trecut pentru că el a fost cîndva viitorul, în vremurile acelea în care lumea încă putea să vadă dincolo de orizonturile prezentului. Mulțumim domnilor Clarke, Kubrick și Toffler!

„Future Nuggets e de acum gazda oficială a obscurităților muzicale locale, a proiectelor ultraefemere, a genurilor greu încadrabile și a sunetelor cu istorie psihedelică. Un loc predestinat *no name*-urilor sau viitorilor mari anonimi" – spune fundalul roșu al unui *flyer*. Future Nuggets e numele acestui loc, iar creaturile care îl populează se numesc Anahoreții și Australopitecus Oltensis. Sau Steaua de Mare. Sau Ing. Coman. Sau Concentration Band. Sau Mănăstirea Comana. Sau Porno Bob Underground. Etc. Lipsește, totuși, ceva din acel text pus între ghilimele. Această societate secretă mai are un nume: nostalgia. Chiar dacă acesta se vede nevoit să stea așezat lîngă „future".

Cu „După ce au plecat pescărușii", Steaua de Mare trece Marea Neagră pentru a ancora în preistorica psihedelie a spațiului în care timpul se scurge cu viteza hașișului și pe ritmul legănat al cămilei. Orient, miere turcească, vară marocană și o vioară care, pe lîngă a-i adăuga melodramă, face cîntecul să se miște și mai lent. Dacă filmele cu James Bond ar fi fost regizate de vreun Natuk Baytan, aceasta ar fi fost coloana sonoră. Pe „Steaua de Mare", maneaua e stea. Ritmul e pervertit, dansatorii sînt posedați cîteodată de monstrul *papaver somniferum*. Apoi, trezirea: darbuka unui oarecare Anatol îșei croiește, în crescendo, drum printre elucubrațiile cosmo-comice ale unui sintetizator. O repriză brutală de garage rock („Sonic Doom") taie curgerea cvasisomnolentă a compilației, pentru ca Porno Bob Underground („Mellow Fellow") să o închidă cu visul unei lumi în care David Bowie și Syd Barrett sînt cele două fețe ale unui unic personaj.

**Compilația* Future Nuggets Presents Forever Unreleased Vol. 1. Sound of the Unheard *poate fi ascultată integral pe soundcloud.com/future-nuggets/sets/forever-unreleased-vol-1. Dacă vreți mai mult de atît, navigați către* futurenuggets.tumblr.com.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

ce mai spune

Cosmin MANOLACHE

Noaptea magică

În ultimii trei ani am lucrat amestecat, cam pe brînci, pe apucate. Îmi plac începuturile, am multe la teșcherea, unele s-au împlinit între timp, iar din tot hățișul din care încerc să scot cîte ceva aproape că am reușit s-o fac cu *Visul lui Adalbert,* filmul regizat de Gabriel Achim. Am lucrat împreună la scenariu, după ce începusem un altul, abandonat pentru simplul motiv că atunci cînd Gabi a zis: „Hai să-l facem p-ăsta cu reconstituirea!", în minte mi-a revenit tot arsenalul propagandistic al compartimentelor de protecția muncii, pe care-l știam destul de bine de la unchiul meu, inginer de profil la Autocamioane Brașov. Și cum Pynchon îmi place la fel de mult ca Borges, pe care Gabi mi l-a pus în circă deja în cîteva interviuri, am început să asociez, dar nu într-atît de paranoic precum o face Pynchon, mîna personajului principal cu mîna lui Duckadam, Duckadam cu Sevilla, 7 mai cu ziua PCR, reluînd cumva exercițiile pe care le făceam împreună cu un alt prieten mizilean, cînd mergeam la liceu: pînă la jumătatea drumului discutam despre orice, iar de acolo pînă în poarta liceului refăceam cu minuțiozitate drumul întors al discuției, trecînd iarăși prin fiecare schimbare bruscă a subiectului, pentru a ajunge la prima imagine, primele cuvinte ale acelei dimineți. Gabi a contat pe memoria mea, pe atenția pe care o am atunci cînd merg cu trenul, prin piață ori prin cartiere mărginașe, pentru a surprinde detalii. E o boală blîndă. Așa cum eu am contat pe pragmatismul lui, corectîndu-mă atunci cînd o luam pe cîmpii. Am contat pe el și pentru că mai sînt prozatori care au jucat pe cartea scenariului – nu puteam să nu iau în calcul precedentele astea. După filmări, scenariul s-a dovedit a avea prelungiri, ca la Sevilla. Și le are încă: www.noapteamagica.ro, terenul unde încercăm să refacem contextul zilei în care are loc acțiunea filmului colectînd povești, provocînd nostalgii și construindu-ne prin învăluire o campanie de promovare cu niște rezultate colaterale (o să vedeți).

***Cosmin Manolache** este prozator și scenarist. Filmul* Visul lui Adalbert *a avut avanpremiera în cadrul TIFF și va intra pe ecranele românești la toamnă.*

Ce n-a văzut Parisul

– interviu cu Dragoş PĂTRAŞCU –

Salonul de Artă Erotică se mută la Bucureşti. Expoziţia, organizată anual la Iaşi de Galeria de artă „Dana“, se vrea un fel de sinteză a creaţiei artistice vizuale pe teme erotice.

Salonul naţional de artă erotică a ajuns la a şasea ediţie. Ce v-aţi propus acum cinci ani şi cum s-a dezvoltat conceptul?

Totul a început în prima decadă a anilor '90, atunci cînd, la Centrul „Georges Pompidou“ din Paris, am văzut o amplă expoziţie avînd ca subiect erotismul în arta secolului al XX-lea. Pentru un vizitator din estul Europei, chiar artist fiind, o asemenea expoziţie a reprezentat un adevărat şoc vizual, prin totala lipsă de prejudecăţi în abordarea unei teme importante din creaţia artiştilor moderni şi contemporani din Europa Occidentală şi din Statele Unite. Tot atunci am făcut cunoştinţă cu superbele desene, gravuri şi obiecte cu temă erotică ale artistului Hans Bellmer. În 1995, tot la Paris, la galeriile municipale de la Halles, s-a deschis expoziţia „Suprarealismul şi dragostea“. Alături de întreaga pleiadă a suprarealismului occidental, românul Victor Brauner ocupa un loc important în expoziţie, cu desene, pictură şi sculptură de o incredibilă forţă de expresie. Lînga Dalí şi Max Ernst, o surpriză de proporţii: Gellu Naum şi Gherasim Luca, doi importanţi poeţi români suprarealişti, prezenţi cu o serie de colaje lucrate în tandem, în anii '40. Apoi, caietele erotice ale lui Lautrec, Rodin, Degas, Matisse, Picasso, Schiele, Klimt...

va artişti foarte cunoscuţi din Bucureşti şi din ţară, care au dat un plus de atractivitate şi interes salonului. La Iaşi, expoziţia a fost deschisă în patru spaţii generoase, avînd o participare de 120 de artişti. La Bucureşti, în spaţiul de la Căminul Artei am putut să aducem numai o parte dintre lucrările expuse la Iaşi şi în jur de 60 de artişti expozanţi, dintre care mai mult de jumătate sînt studenţi.

E o discuţie veche, dar în care nu s-au dat răspunsuri tranşante, definitive. Ce înseamnă artă erotică, de unde începe pornografia?

Nu cred că termenul de „artă erotică“ este adecvat. Nu poate fi vorba de un curent artistic, mai degrabă am putea aborda noţiunea tematicii, a predilecţiei, a unui anume

Unde începe pornografia? Acolo unde obscenitatea, ca formă facilă şi nesublimată a sexualităţii, este prezentată drept mijloc de expresie.

Toate aceste lucruri s-au conjugat şi, în mai 1996, împreună cu cîţiva graficieni bucureşteni, am deschis o prima expoziţie cu temă erotică la Iaşi, în subsolul Galeriilor „Cupola“. Încă de la început mi-am propus „coagularea“ unui grup de profesionişti care abordau de mult în creaţia lor această temă, salonul „crescînd“ calitativ şi cantitativ de la o ediţie la alta.

Cine sînt artiştii invitaţi anul acesta şi cum i-aţi ales?

Anul acesta, ca de altfel şi la ediţia precedentă, am invitat de la studenţi în primul an la Academia de Artă şi pînă la decani de vîrstă, artişti cu un C.V. impresionant, vechi membri ai U.A.P. din România. Cred că această decizie reprezintă şi plusul ultimelor două ediţii, dinamica lor. Această ultimă ediţie este onorată de prezenţa pe simeze a unui desen în creion de Corneliu Baba, datat 1944. De asemenea, am avut ca invitaţi cîţi-

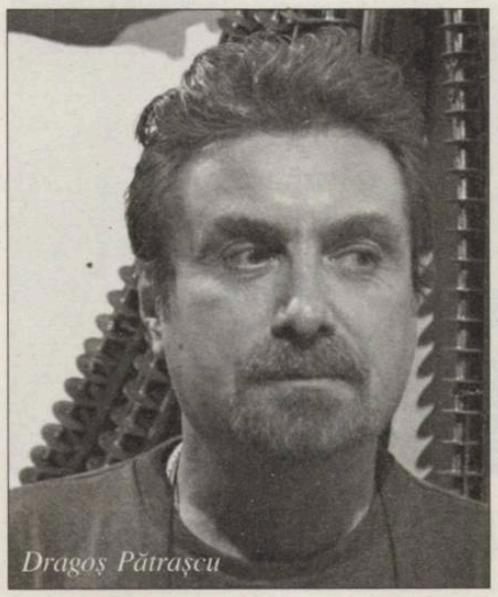

Dragoş Pătraşcu

univers ce ţine de alchimia intimităţii subiective, expresie sinceră şi explozivă din interior, precum poezia. Sau un anume gen de voyeurism, de libertate de a privi, uneori sălbatic, alteori ironic sau autoironic, de multe ori frust, direct. Sentimentele de iubire, senzualitatea, dragostea fizică, sexualitatea în toată complexitatea ei, iată cîmpurile principale de investigaţie ale erotismului în artă. „Depinde de fiecare (artist) felul în care îşi trăieşte istoria privirii, depinde de fiecare să redefinească sexualitatea, depinde de fiecare să reinventeze vertijul transgresiunii împotriva unei pornografii omniprezente şi a unei media condusă de trivialitate şi perversitate“, spunea Georges Bataille în *L'Erotisme* încă din 1957. Unde începe pornografia? Acolo unde obscenitatea, ca formă facilă şi nesublimată a sexualităţii, este prezentată drept mijloc de expresie. O regăsim şi în creaţia unor artişti contemporani de renume. Dar aceasta este o altă poveste...

În istoria acestui eveniment aţi avut parte de reacţii negative? De spectatori ultragiaţi?

La prima ediţie, ţin minte că am văzut cîteva gesturi, previzibile de altfel într-o ţară ieşită nu de multă vreme din caverne: scuipături în sîn, cruci mari. La următoarele ediţii, lucrurile pot spune că s-au aşezat, exuberanţa şi inventivitatea lucrărilor Salonului atrăgînd un public din ce în ce mai numeros.

Ce mai înseamnă azi, într-o epocă în care camerele şi aparatele de fotografiat sînt omniprezente, o imagine tare?

Şocul în artă, chiar dacă este riscant să afirmi că a fost epuizat, e departe de a mai produce reacţii similare celor din anii de glorie ai mijlocului secolului al XX-lea. „Ce n-a văzut Parisul?“ este o sintagmă care vorbeşte de la sine despre percepţia publicului faţă de arta contemporană. Culmea este că, deşi nu sîntem Parisul, această indiferenţă a publicului faţă de inovaţie, creativitate, experiment este omniprezentă şi la cel românesc. Se pare că Internetul şi televiziunile lucrează eficient asupra capacităţii de a mai face exerciţii de admiraţie în faţa operei de artă. Subiectiv vorbind, „imaginea tare“ este cea pe care o ţii minte, care îţi pătrunde în memoria afectivă, toate aceste reacţii variind în funcţie de pregătire, de interes, de mediul sociocultural din care provii, ţinînd de trăsăturile definitorii ale personalităţii.

Există mode, tendinţe în arta erotică? Cît de racordaţi sînt artiştii selectaţi de dvs. în expoziţie la ce se întîmplă în restul lumii?

Din '96 am început o documentare temeinică în privinţa artelor contemporane, Centrul „Pompidou“ fiind un reper pentru mine în acest sens. Nu cred că trebuie să trăim la nesfîrşit complexul unei culturi mici. Boom-ul artei chineze contemporane este concludent. Dacă pînă în 1960 se putea vorbi de o cultură aproape feudală, tradiţionalistă, în cinci decenii au reuşit să ocupe un loc important pe scena artei internaţionale. Fascinaţia artei contemporane constă tocmai în marea ei diversitate, neexistînd o anume orientare care să predomine. Păstrînd proporţiile, acest lucru se poate vedea foarte clar şi în expoziţia de faţă. Sînt aici zone de investigaţie pe care le întîlnim şi la Bucureşti, şi la Paris, şi la Londra...

Am observat, vizitînd expoziţia, că multe, foarte multe dintre operele expuse prezintă o formă sublimată sau voalată a sexului. Există chiar şi lucrări nonfigurative. E o evoluţie neaşteptată, căci, în ultima vreme, artiştii vizuali par să fi îmbrăţişat mai degrabă realismul...

E un fel de neo-neorealism care bîntuie din nou lumea artei, şi nu numai, la noi. Se lucrează în forţă după fotografii, rezultatul fiind globalizator şi derutant: picturi (fotografii mărite) care pot purta una şi aceeaşi semnătură... Acest foto-realism, consumat de mai multe ori în zbuciumatul secol artistic XX, revine pe simeze de cîtva timp ca o noutate, în România, devenind chiar o modă. Se pare că abordarea explicită a temei nu mai este o constantă în viziunile tinerilor artişti şi nu numai, existînd riscul banalului, a stereotipiei. Aşa că modalităţi precum accesarea umorului subtil, a autoironiei, deturnarea de sensuri, glisări de semnificaţii, o figuraţie narativă, poetică, ludică fac din acestă expoziţie un spectacol vizual neplictisitor.

Sexul vinde. Se vinde şi arta erotică?

Nu am investigat piaţa artei cu subiect erotic. Important e că se mai vinde încă arta. Sigur că tema atrage, fiind prezentă aproape în opera fiecărui artist, indiferent de vizibilitatea acestuia. Erotismul este o constantă a vieţii şi, implicit, a artei. Fie că se vinde ori nu.

***Dragoş Pătraşcu** este artist şi curator al Salonului de Artă Erotică deschis la Căminul Artei pînă pe 16 iulie.*

a consemnat Matei MARTIN

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Cu scuzele de rigoare pentru mica întîrziere, am plăcerea să anunţ că de cîteva zile a început ceea ce pre vremuri era o legendă şi azi e o afacere din ce în ce mai dubioasă: Turul Franţei (pe Eurosport). Noi să punem accentul pe ce ne uneşte, vorba din străbuni: frumuseţea peisajelor, civilizaţia drumurilor şi ideea, totuşi, de bicicletă. (Radu Cosaşu)

■ „Din vremurile în care *Cireşarii* şi *Toate pînzele sus!* ne ţineau cu sufletul la gură, iar sticla de Pepsi deschidea multe uşi, nu doar pofta de distracţie, Pepsi-Cola te invită la lansarea Consignaţiei 7080“ – aşa sună anunţul expoziţiei unde mai multe figuri publice sau doar cunoscute au pus laolaltă tot felul de obiecte din acei ani, fiecare cu povestea lui. Vernisajul are loc joi, 7 iulie, ora 19,00, la Grădina OAR (str. Arthur Verona 19), cu Pepsi-Cola, Electric Brother şi multe alte personaje. (Marius Chivu)

■ Vă gîndiţi deja la cărţile pe care o să le puneţi în bagaj pentru vacanţă? În caz că vreţi să mergeţi la sigur, n-ar trebui să uitaţi de *Marele Gatsby* a lui Francis Scott Fitzgerald (Ediţia 2011, Editura Polirom, Colecţia 10+). O carte care nu se va demoda niciodată. **(A.M.S.)**

craii de burta veche

Ostpolitik, varză, sîngerete

Pe 11 octombrie 1970, Tito ateriza la Bonn, fiind astfel primul şef de stat socialist care vizitează R.F.G. Willy Brandt, cancelarul german, l-a întîmpinat la castelul Röttgen, în apropiere de aeroport.

Vizita are loc după o lună de frămîntări şi de discuţii – încheiate cu o revizuire a constituţiei iugoslave cu privire la preşedinţia RSFI – menite să reducă colectivul prezidenţial la numai nouă membri şi să asigure astfel o funcţionare cît mai eficientă a ţării, în perspectiva retragerii sau dispariţiei lui Tito.

Întîlnirea celor doi şefi de stat a fost un gest de deschidere şi de reconciliere – între două ţări inamice aprige, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial – în spiritul *Ostpolitik* (politicii „pro est“) a lui Brandt şi al politicii de „non-aliniere“ a lui Tito. Ce doi aveau, de altfel, multe în comun, ţinînd cont de trecutul lui Brandt: social-democrat pursînge, activist de stînga prigonit de *Gestapo* în anii '30, membru, la 16 ani, al *Tineretul Socialist Muncitor*, iar de la 17 ani, al *Partidului Socialist Muncitoresc*.

Şefii de stat au luat masa la castelul medieval Röttgen, refăcut în 1866 în stil romantic. Mai puţin romantic, dar pe gustul lui Tito, a fost prînzul bavarez dat de Brandt: sîngerete pe varză murată, cotlete de mistreţ, napi muraţi şi cartofi.

Puneţi într-o tingire 2 kg de varză murată tăiată fişii, o frunză de dafin şi piper măcinat. Adăugaţi o jumătate de litru de ulei şi puneţi totul în cuptorul fierbinte, pentru trei sferturi de ceas.

Amicul Dejun

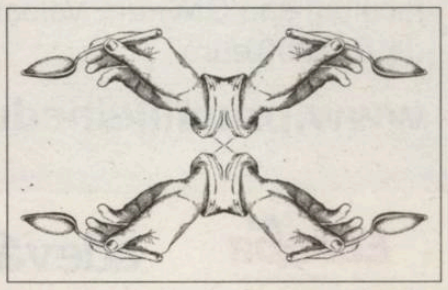

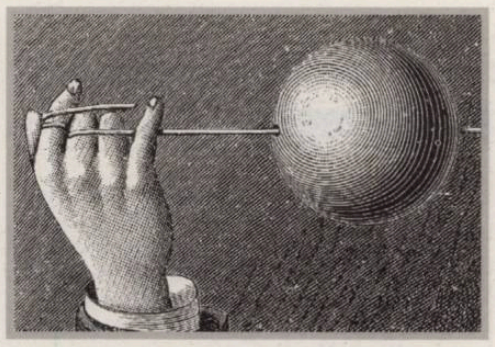

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Bac pe bune

N-am înţeles, în tot vacarmul de după bacalaureat, care e tragedia. Pînă la urmă nu s-a întîmplat nimic. La examenul susţinut în sfîrşit în condiţii concurenţiale decente – nu s-a mai dat voie cu fiţuici, telefoane mobile, ciorne etc. –, nişte loaze nu au luat examenul şi îl vor repeta la toamnă. Avem o rată de promovabilitate de patruzeci şi ceva la sută la nivel naţional, după ce ani în şir am înregistrat cifre peste media europeană. Şocul acestei realităţi nu ar trebui să fie atît de dureros: notele mari de la bac din ultimii zece ani au fost doar o iluzie, n-au fost pe bune. Cel mai tare m-a enervat atitudinea părinţilor şi elevilor care acuzau „supravegherea severă“ şi „baremul strict“. S-a făcut mare tapaj că elevii au fost stresaţi de supraveghetori şi că foile de examen au fost cenzurate după nişte criterii nemiloase. Mi se pare o pseudoexplicaţie: unii au reuşit, totuşi, să treacă examenele. Apoi, s-a spus că subiectele au fost deosebit de grele. Or fi fost grele pentru elevii slab pregătiţi. Cît de uşoare să fie subiectele pentru a putea fi abordate de un elev care a luat un pic peste nota 1? Problema e pusă greşit de la bun început: elevul este cel care trebuie să se adapteze cerinţelor dacă vrea să ia diploma, nu examinatorii să se supună cunoştinţelor limitate ale elevilor.

Cît de uşoare să fie subiectele pentru a putea fi abordate de un elev care a luat un pic peste nota 1?

Frauda în formă continuată, practicată la scară largă, tolerată, dacă nu chiar încurajată de părinţi şi de profesori, a indus ideea că „merge şi aşa“, că parcursul liceal poate fi făcut fără mari eforturi, că examenele sînt un moft. De fapt, liceul şi bacalaureatul sînt un moft doar dacă sînt trecute în felul acesta – diploma în sine are, peste tot în lume, o valoare mult mai mare. Tocmai raritatea, dificultatea de a o obţine îi dau această valoare. Dacă primele opt clase sînt obligatorii, liceul e facultativ. Nu toţi cei care au absolvit opt clase trebuie să meargă la liceu, nu toţi care au intrat trebuie să-l şi termine, nu toţi cei care au reuşit să treacă prin 12 clase trebuie să şi obţină diploma de bacalaureat. În România se consideră cumva firesc ca parcursul şcolar să se încheie cu această diplomă şi să continue, eventual, cu studiile universitare. E o prejudecată: doar elevii capabili au de ce să obţină diplomele. Examenele de pe parcursul şcolarizării şi examenul final, bacalaureatul, sînt modalităţi prin care sînt verificate şi atestate cunoştinţele dobîndite. În Germania, de pildă, unde examenele se dau „pe bune“, promovabilitatea e undeva pe la 42%. Chiar şi numai obţinerea diplomei de *Abitur* reprezintă un merit recunoscut şi un avantaj pe piaţa muncii. Guvernul îşi propune să crească rata de promovabilitate – şi implicit numărul abiturienţilor – însă niciodată nu s-a pus problema unor subiecte mai uşoare la teze. Ceea ce cer responsabilii cu educaţia din landuri (căci materia predată şi examenele se hotărăsc la nivel de land) este o mai bună pregătire încă din timpul ciclurilor gimnaziale.

În Franţa, bacalaureatul este considerat cel mai important examen din viaţa unui tînăr. Există mai multe tipuri de bacalaureat care, fiecare, îndrumă absolventul către un alt parcurs postliceal (sau universitar). Fraude există (deconspirarea subiectelor), însă ele reprezintă mai degrabă excepţia – nu s-a auzit de copiuţe sau suflat ca fenomen de masă. Rata de promovabilitate se situează pe la 85,5%. Raportat la numărul de tineri la vîrsta şcolarizării, numărul elevilor de liceul este ceva mai scăzut decît în ale state europene pentru că elevii mediocri sînt îndrumaţi către gimnazii, şcoli de meserii şi colegii.

Şi în Franţa, şi în Germania examenul de bacalaureat e comentat şi răscomentat în presă – însă nicăieri n-am văzut isteriile precum cele la care am fost martor, recent, în România.

Acum, o droaie de absolvenţi de liceu slab pregătiţi vor trebui să se pună pe învăţat dacă vor să obţină diploma de bacalaureat. Nu e nimic rău în asta. Învăţatul nu dăunează sănătăţii.

trecerea prin reviste

● ORIZONT (NR. 6, 28 IUNIE 2011)

Anchetă despre „de ce se ceartă scriitorii“. Iată trei piste posibile, trei răspunsuri, trei motive de ceartă (şi de adoraţie)! Ruxandra Cesereanu: „Pentru că sînt: orgolioşi, infantili, ridicoli, nevrotici, cusurugii, păguboşi, colerici, autosuficienţi, egocentrici, impacienţi, suspicioşi, grandomani, capricioşi, flecari, geloşi, invidioşi, frustraţi, ranchiunoşi... (Lista de calificative şi de semnături rămîne deschisă.) P.S.: Fireşte, scriitorul (în general şi în particular) are şi calităţi, dar nu din pricina lor se hîrîie/ceartă cu ceilalţi scriitori.“ Octavian Doclin: „Scriitorii adevăraţi, adicătelea veritabili prin conştiinţa lor literară, ştiindu-şi valoarea, nu se ceartă, ei duc polemici de idei, în probleme importante. Se cunosc, nu, răsunătoare polemici ce au rămas în istoria literaturii române, fiindcă au lămurit astfel de probleme. În rest, avem în literele româneşti de astăzi polemişti redutabili precum Al. George şi Gheorghe Grigurcu, dintr-o generaţie literară cu nume ilustre. Şi probleme reale de lămurit.“ Ioana Bot: „(...) Scriitorii se ceartă pentru că sînt şi ei oameni, aşadar. Mai mult, ei se ceartă din aceleaşi pricini ca toţi oamenii: rareori mi-e dat să văd o ceartă scriitoricească (ceartă, iar nu polemică, să ne-nţelegem, deşi nici acolo lucrurile nu sînt mult mai «înalte», întotdeauna) care să nu fi pornit de la orgolii, răutăţi, loialităţi de grup şi pretenţii de castă, de la neînţelegeri personale şi competiţii private, ca la toată lumea. Sub acest aspect, tabloul certurilor scriitorilor e mai degrabă decepţionant prin lipsa de originalitate, prin simplitatea (viscerală?) a acţiunilor şi reacţiunilor din teren.“ (**M. M.**)

PUBLICITATE

Andrei GORZO

dilematograf

● ***Muntele Roşu / Tilva Ros*** **(Serbia, 2010), de Nikola Lezaic.**

Ultima vacanţă

Muntele roşu, filmul de debut al regizorului sîrb Nikola Lezaic (premiat de juriul FIPRESCI la TIFF 2011), documentează arcanele unei subculturi adolescentine de inspiraţie americană – centrată pe *skateboard* şi pe teste de rezistenţă la durere –, înflorite în dezolarea unui oraş industrial (Bor, faimos pentru mina lui de cupru) lovit de recesiune. E un film despre ultima-vară-a-adolescenţei, acea-vară-după-care-începe-integrarea-în-societate-deci-pierderea-stării-de-graţie-etc.-etc., dar acest conflict e „dedramatizat" – e submers într-o selecţie aparent aleatorie de momente ce atestă copios caracterul extrem de schimbător al dispoziţiilor eroilor şi caracterul extrem de ezoteric al codului lor moral. La un moment dat, unul dintre ei e înconjurat din senin de restul grupului şi chestionat cu asprime, dar nu foarte coerent, în privinţa motivelor (presupus impure) pentru care se dă cu *skate*-ul, la care el se apără îndelung şi cu mult patos, dar încă şi mai incoerent. Cu toţii se împacă imediat după aceea, distrugînd cot la cot o maşină – una oricum hîrbuită şi aparent abandonată. Un alt act de vandalism *soft* – invadarea unui supermarket pe *skate*-uri – e urmat de interogarea incoerentă, pe teme de morală, a unei fete (singura din grup) care a furat nişte portocale. Una peste alta, vandalismele nu prea sînt în stilul lor, iar durerea fizică e ceva ce preferă să experimenteze pe propria piele (înfigîndu-şi ace în obraji, flagelîndu-se, punîndu-şi o găleată în cap ca pe un coif şi încasînd lovituri prin ea) decît să le provoace altora. Faţa personajului principal, Toda, e aproape în permanenţă plină de vînătăi, dintre care cele mai urîte îi sînt provocate la un moment dat de un bărbat în toată firea; invitat să dea şi el în bărbatul respectiv, pe care gaşca reuşeşte ceva mai tîrziu să-l prindă la ananghie, el refuză. Mai mult sau mai puţin androgini ca înfăţişare, eroii aproape că ar putea să fie şi postsexuali sau metasexuali – deşi e adevărat că la un moment dat se uită la un porno şi mai există cîteva indicii cum că prezenţa fetei tensionează întrucîtva relaţia dintre Toda şi cel mai apropiat prieten al său, Stefan. Concentraţia scăzută de agresivitate sexuală face parte din specificul *brand*-ului lor de dionisianism adolescentin, ca şi componenta destul de pronunţată de automortificare experimentală; pe lîngă acestea, există şi multe componente mai mult sau mai puţin ortodoxe – ţopăitul în jurul focului, improvizaţiile rap sau gonitul în maşini, cu capul scos pe geam în bătaia curentului.

Mai mult sau mai puţin androgini ca înfăţişare, eroii aproape că ar putea să fie şi postsexuali sau metasexuali.

În toamnă, Stefan urmează să plece la facultate. La fel şi fata, care, de altfel, locuieşte de ceva vreme în Franţa şi nu s-a întors în Bor decît pe durata vacanţei. Unii dintre membrii grupului deţin slujbe temporare – se pregătesc să se lase cooptaţi de lumea mai mult sau mai puţin mare, cu perspective mai deschise (pentru Stefan la Belgrad, pentru fată în Franţa) sau mai închise (căci mulţi dintre ei vor rămîne în orăşelul lor industrial decăzut), din afara coconului lor magic de cascadorii şi ritualuri. Toda e un pic în urma celorlalţi – deocamdată, el nu face decît să se ducă în fiecare zi la Oficiul Forţelor de Muncă. Şi în orice caz, ca fiu de muncitor, e mult mai dezavantajos plasat decît Stefan, de pildă, care e fiul unui sindicalist cu Mercedes. Pe măsură ce vara se apropie de sfîrşit, bezmeticiile lui cresc în număr şi în intensitate, căpătînd aerul unor acte de revoltă împotriva viitorului sau a lipsei de viitor care-l aşteaptă şi împotriva „trădării" celorlalţi. (Pe undeva, situaţia lui începe să se apropie de cea a ultimului membru al grupului din *Idioţii* lui Lars von Trier: în curînd nu va mai rămîne nimeni altcineva care să ţină sus steagul „idioţeniei".) Dar revolta lui rămîne nearticulată explicit – regizorul-scenarist „o face pierdută" cu subtilitate în progresia nu foarte puternic-cauzală a secvenţelor lui de tip *vérité* (apropo, eroii poartă numele actorilor care-i joacă), ce continuă să documenteze zile preponderent senine şi conflicte care par să ţină de toane adolescentine obscure şi fără importanţă. Tot aşa, Nikola Lezaic nu scoate în evidenţă lipsa de viitor a oraşului: sigur, spaţiul folosit de puşti ca arenă de *skateboarding* vorbeşte adesea de la sine şi vedem frînturi din două mitinguri de protest, dar adulţii sînt apariţii rare şi în general benigne. A vedea puritate şi patos – o graţie care mai tîrziu se va pierde – în aviditatea acestor copii de-a-simţi-lucruri-fie-şi-durere-numai-să-simtă-ceva, presupun că ţine şi de disponibilitatea fiecărui spectator (de exemplu, *Variety* a condamnat *Tilva Ros* pentru că n-ar face decît să „glorifice nihilismul" şi „globalizarea unui *brand* american de idioţenie" – *Jackass* & co.). În orice caz, mijloacele lui Lezaic nu sînt agresiv-coercitive: nepunînd la socoteală nişte montaje mai lirice (pe diverse muzici indie pop) cu isprăvi de-ale copiilor (filmate uneori chiar de ei), el nu-şi glorifică tinerii eroi prin modul în care îi filmează (cum fac unii dintre regizorii americani – Larry Clark, Gus Van Sant – care l-au inspirat).

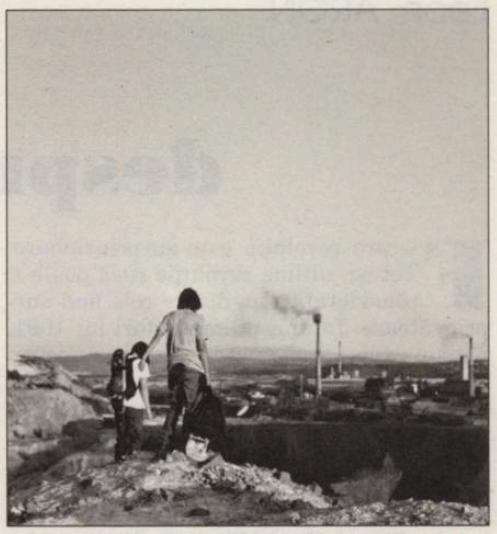

PUBLICITATE

Adevărul îți aduce o colecție care te inspiră

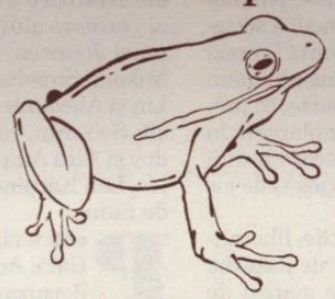

Pentru cei care citesc, acesta este un viitor prinț.
Pentru toți ceilalți este doar o broscuță.

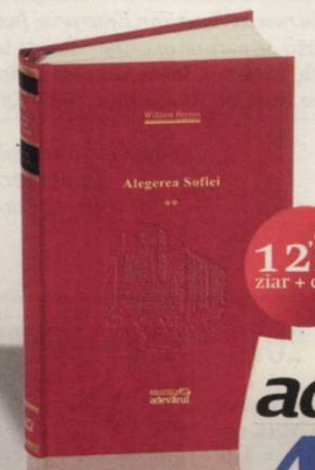

Joi, 7 iulie
WILLIAM STYRON
ALEGEREA SOFIEI
vol. II

12,99 lei
ziar + carte

librăriile adevărul
Informații și abonamente 0800.800.111 (apel gratuit)
Cumpără online pe www.adevarulshop.ro
ACUM ȘI ÎN REȚEAUA DE MAGAZINE MIC.RO

PUBLICITATE

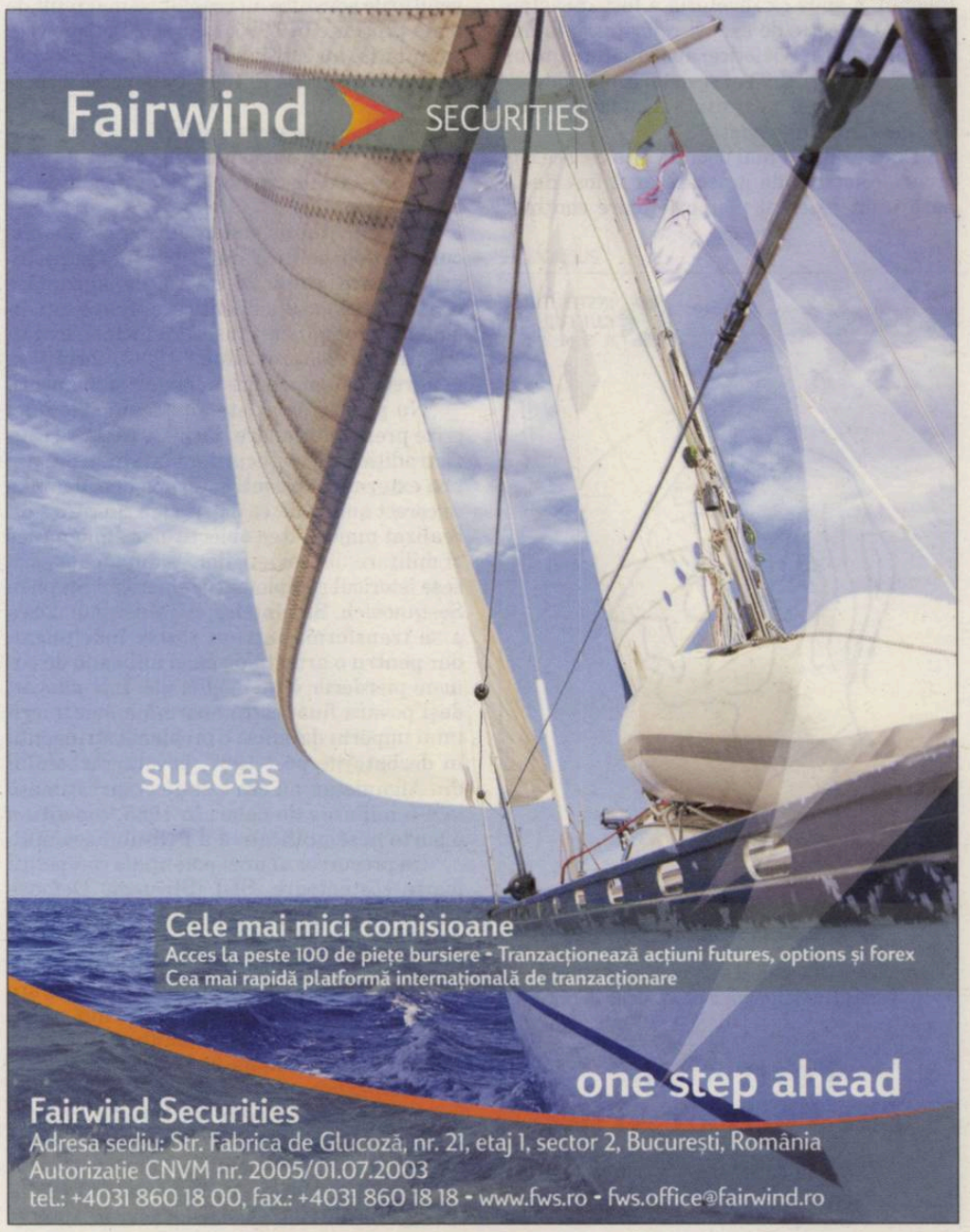

Leon ARON

Tot ceea ce crezi că ştii despre dispariţia URSS este greşit

Fiecare revoluţie este surprinzătoare. Totuşi, ultima revoluţie rusă poate fi considerată una dintre cele mai surprinzătoare. În anii premergători lui 1991, nici un expert, universitar, oficial sau politician nu a prevăzut colapsul iminent al Uniunii Sovietice şi, odată cu dictatura, şi al economiei planificate sau al controlului Kremlinului asupra imperiului domestic şi est-european. Nici disidenţii sovietici, judecînd după memoriile lor, cu o singură excepţie, nu au intuit viitorul. Cînd Mihail Gorbaciov a devenit secretar general al Partidului Comunist, în martie 1985, nici unul dintre contemporanii săi nu a anticipat o criză revoluţionară. Deşi existau dezacorduri cu privire la dimensiunea şi profunzimea problemelor Uniunii Sovietice, nimeni nu se gîndea că ele ameninţă însăşi existenţa sistemului.

De unde această miopie generală? Incapacitatea experţilor occidentali de a anticipa colapsul Uniunii Sovietice poate fi parţial atribuită unui soi de revizionism istoric – i-am putea spune anti-anticomunism –, care avea tendinţa de a exagera stabilitatea şi legitimitatea regimului sovietic. Totuşi, alţii, care nu puteau fi bănuiţi de simpatie pentru comunism, au fost la fel de nelămuriţi în privinţa căderii sale. Unul dintre arhitecţii strategiei Statelor Unite din timpul Războiului Rece, George Kennan, scria că analizarea întregii „istorii a relaţiilor internaţionale în epoca modernă" nu l-a ajutat să găsească „un eveniment mai ciudat şi mai surprinzător, inexplicabil la prima vedere, decît brusca şi totala dezintegrare a unei mari puteri, cunoscute ca Imperiul Ţarist şi, ulterior, Uniunea Sovietică". Richard Pipes, probabil cel mai mare specialist american în istoria Rusiei, consilier al preşedintelui american Ronald Reagan, a spus că revoluţia a fost „neaşteptată". O colecţie de eseuri referitoare la dispariţia Uniunii Sovietice, apărută într-un număr special din 1993 al revistei conservatoare *National Interest,* se intitula „Ciudata moarte a comunismului sovietic".

Dacă ar fi fost mai uşor de înţeles, această eroare colectivă de judecată ar fi fost destinată unui fişier al memoriei care conţinea alte ciudăţenii şi capricii uitate ale ştiinţelor sociale. Totuşi, chiar şi astăzi, la douăzeci de ani distanţă, ipoteza că Uniunea Sovietică va continua să reziste, eventual intrînd într-o fază lungă de declin, pare o concluzie la fel de raţională ca atunci.

Într-adevăr, în 1985 Uniunea Sovietică poseda, în mare măsură, aceleaşi resurse naturale şi umane de care dispunea şi în urmă cu zece ani. Cu siguranţă, standardul de viaţă era mai scăzut decît în Europa de Est şi în mod clar mai scăzut decît în Occident. Lipsurile, raţionalizarea hranei, cozile lungi la magazine şi sărăcia acută erau endemice. Dar Uniunea Sovietică cunoscuse calamităţi mult mai mari şi a făcut faţă fără a ceda din controlul statului asupra societăţii şi economiei, cu atît mai puţin să se predea.

Nici un parametru economic esenţial dinainte de 1985 nu indica un dezastru iminent. Din 1981 pînă în 1985, creşterea PIB-ului sovietic, deşi aflat în scădere faţă de anii 1960 şi 1970, înregistra o medie de 1,9 procente. Acest model apatic, dar nicidecum catastrofal, exista şi în 1989. Deficitele bugetare, care încă din timpul Revoluţiei Franceze erau considerate a fi indici esenţiali pentru anticiparea unei crize revoluţionare, erau în jur de 2% din PIB în 1985. Deşi avansa rapid, diferenţa a rămas la sub 9% din PIB în 1989 – un procent pe care majoritatea economiştilor l-ar considera uşor de gestionat.

Scăderea bruscă a preţului petrolului, de la 66 de dolari barilul în 1980 pînă la 20 de dolari în 1986 (la valorile din 2000), a fost o lovitură puternică pentru finanţele sovietice. Totuşi, ajustat în funcţie de inflaţie, petrolul era mai scump pe pieţele internaţionale în 1985 decît era în 1972, şi doar cu o treime mai mic decît în anii '70. Şi, în acelaşi timp, veniturile sovietice au crescut cu mai mult de două procente în 1985, iar salariile, ajustate cu inflaţia, au continuat să crească în următorii cinci ani, pînă în 1990, cu o medie de peste 7%.

Da, stagnarea era evidentă şi îngrijorătoare. Dar – aşa cum spunea profesorul Peter Rutland – „bolile cronice nu sînt neapărat fatale".

Din punctul de vedere al regimului, circumstanţele politice erau chiar mai puţin îngrijorătoare. După 20 de ani de suprimare constantă a opoziţiei politice, aproape toţi disidenţii proeminenţi fuseseră închişi, exilaţi (ca Andrei Saharov, după 1980), forţaţi să emigreze sau muriseră în lagăre şi închisori.

Nu păreau să existe alte semne ale unei crize prerevoluţionare, inclusiv cealaltă cauză tradiţională a eşecurilor statului – presiunea externă. Din contră, ultima decadă fusese corect analizată ca o perioadă „în care s-au realizat majoritatea obiectivelor diplomatice şi militare ale sovieticilor" – după cum scrisese istoricul şi diplomatul american Stephen Sestanovich. Bineînţeles, Afganistanul părea a se transforma într-un război îndelungat, dar pentru o armată de cinci milioane de oameni pierderile erau neglijabile. Într-adevăr, deşi povara financiară enormă a menţinerii unui imperiu devenise o problemă stringentă în dezbaterile post-1987, povara războiului din Afganistan nu era atît de grea: estimată la 4-5 miliarde de dolari în 1985, constituia o parte nesemnificativă a PIB-ului sovietic.

Ca precursor al unei potenţiale competiţii foarte costisitoare, SDI (Strategic Defense Initiative) propus de Reagan a fost crucial – dar el nu anunţa o înfrîngere militară, avînd în vedere că liderii de la Kremlin ştiau foarte bine că amplasarea unor mijloace de apărare în spaţiul extra-atmosferic va dura mai multe zeci de ani. La fel, deşi manifestaţiile anticomuniste din Polonia în 1980 erau îngrijorătoare pentru sovietici, arătînd slăbiciunea imperiului lor european, în 1985 Solidaritatea părea deja epuizată. Părea că Uniunea Sovietică executa operaţiuni de „pacificare" sîngeroasă în Europa de Est o dată la 12 ani – Ungaria în 1956, Cehoslovacia în 1969 şi Polonia în 1980 –, fără să-i pese prea mult de opinia publică internaţională.

Cu alte cuvinte, Uniunea Sovietică se afla la apogeul puterii şi influenţei sale globale, atît ca imagine internă, cît şi externă.

Desigur, erau o mulţime de probleme structurale – economice, politice, sociale – care puteau explica de ce Uniunea Sovietică s-a prăbuşit, dar ele nu explică complet cum s-a întîmplat şi de ce s-a întîmplat atunci.

Ca aproape toate revoluţiile moderne, cea rusă a fost începută de o liberalizare ezitantă de „sus în jos" – iar motivaţia acesteia mergea dincolo de necesitatea de a corecta economia sau a crea un mediu internaţional mai sigur. Scopul acţiunii lui Gorbaciov era de un incontestabil idealism: voia să construiască o Uniune Sovietică mai morală.

Deşi scopul lor declarat era reforma economică, este destul de clar că Gorbaciov şi susţinătorii săi încercau să corecteze sistemul dintr-o perspectivă etică, mai degrabă decît economică. Multe dintre declaraţiile lor publice din primele zile ale perestroikăi par acum a fi expresia unei frustrări faţă de trecutul stalinist. Era începutul unei căutări disperate de răspunsuri, cu care începe fiecare revoluţie: Ce este o viaţă bună, demnă? Ce este o ordine socială şi economică justă? Ce este un stat decent şi legitim? Care ar trebui să fie relaţia statului cu societatea civilă?

„O nouă revoluţie morală se profilează în întreaga ţară" – a spus Gorbaciov Comitetului Central la întrunirea din ianuarie 1987, cînd a proclamat *glasnost*-ul (deschiderea şi democratizarea) care urma să stea la baza perestroikăi, politica menită să restructureze societatea sovietică. „Are loc o reconsiderare a valorilor şi o reinterpretare creativă a acestora." Mai tîrziu, amintindu-şi sentimentul său „că nu mai puteam continua aşa, şi aveam nevoie de o schimbare radicală a vieţii, de ruperea trecutului", el a numit-o „poziţia sa morală".

Pentru premierul lui Gorbaciov, Nikolai Rîjkov, „starea morală [nravstennoe] a societăţii", în 1985, era cea mai „terifiantă" caracteristică a sa: „Furam de la noi înşine, luam şi dădeam mită, minţeam în rapoarte, în presă, de pe podiumuri înalte, ne complăceam în propriile noastre minciuni, ne decoram unii pe alţii. Şi toate astea – de sus în jos şi de jos în sus".

Un alt membru al cercului de liberalizatori ai lui Gorbaciov, ministrul de Externe Eduard Şevarnadze, era la fel de marcat de nelegiuiri şi corupţie. El îşi aminteşte spunîndu-i lui Gorbaciov în iarna 1984-1985: „Totul este putred. Trebuie să schimbăm tot".

Că reformele au dat naştere unei revoluţii în 1989 s-a datorat în mare măsură unei alte cauze „idealiste": aversiunea personală profundă a lui Gorbaciov faţă de violenţă şi, prin urmare, încăpăţînarea sa de a refuza să adopte metode coercitive cînd amploarea şi profunzimea schimbărilor au început să depăşească intenţia sa iniţială. Implementarea unei represiuni staliniste menite să „menţină sistemul" era o trădare a convingerilor sale cele mai profunde.

Credibilitatea ideologiei oficiale, care, după cum spunea Yakovlev, ţinea laolaltă sistemul politic şi economic „în chingi de oţel", slăbea vizibil. Noi percepţii contribuiau la o schimbare a atitudinilor faţă de regim şi „o schimbare a valorilor". Gradual, legitimitatea aranjamentelor politice era pusă la îndoială.

Scriind unei reviste sovietice în 1987, un cititor rus numea ceea ce se întîmpla în jurul său „o ruptură [perelom] radicală în conştiinţă". Ştim că avea dreptate, pentru că revoluţia rusă este primul mare eveniment de acest fel a cărui evoluţie a fost cartografiată, la început, prin sondaje de opinie. Încă de la sfîrşitul lui 1989, primul sondaj naţional a descoperit că există o puternică susţinere pentru alegeri libere şi legalizarea altor partide decît Partidul Comunist Sovietic – după patru generaţii conduse de o dictatură şi cu partidele politice încă ilegale. La mijlocul anilor '90, mai mult de jumătate dintre cei chestionaţi într-o regiune a Rusiei erau de acord că o „economie sănătoasă" era mult mai probabilă în cazul în care „guvernul permite indivizilor să acţioneze cum doresc". Şase luni mai tîrziu, un sondaj naţional descoperea că 56% dintre respondenţi susţineau o tranziţie rapidă sau graduală la o economie de piaţă. Încă un an a trecut şi procentul a crescut la 64%.

Cei care au determinat această remarcabilă „ruptură în conştiinţă" nu erau diferiţi de cei care provocaseră revoluţiile clasice din epoca modernă: scriitori, jurnalişti, artişti. După cum observa Alexis de Tocqueville, aceşti oameni „au ajutat la crearea unui sentiment general de nemulţumire, care... a creat nevoia unei schimbări revoluţionare. Dintr-odată, „întreaga educaţie politică" a naţiunii a devenit „creaţia intelectualilor săi".

Şi la fel s-a întîmplat şi în Uniunea Sovietică. Cozile la chioşcurile de ziare – de multe ori se formau cozi încă de la 6 dimineaţa şi totul se vindea în două ore – şi creşterea fulminantă a abonamentelor la ziarele şi revistele liberale stau mărturie a puterii devastatoare a celor mai proeminenţi eseişti ai *glasnost*-ului, sau – după cum spunea Samuel Johnson – „a profesorilor adevărului": Mikolai Şimeliov; filozofii politici Igor Kliamkin şi Alexander Ţipko; eseişti geniali, ca Vasili Seliunin, Iuri Cernicenko, Igor Vinogradov şi Ales Adamovici, jurnaliştii Igor Iakovlev, Len Karpinski, Fedor Burlaţki şi alte zeci de nume.

Pentru ei, o renaştere morală era esenţială. Aceasta însemna nu doar o modernizare a sistemului politic şi economic sovietic, nu doar modificarea normelor sociale, ci o revoluţie a individului: o schimbare la nivel personal a fiecărui rus.

Leon Aron *este directorul Departamentului de Studii ruse al American Enterprise Institute şi autor al cărţii, în curs de apariţie* – Roads to the temple: Truth, Memory, Ideas, and Ideals in the Making of the Russian Revolution, 1987-1991.

Varianta integrală a textului în numărul din iulie al revistei Foreign Policy.

PUBLICITATE

tel. 031 7100 645, comenzi@icr.ro

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

cronicar în imagini al vieţii cultural-artistice româneşti de-a lungul a peste şapte decenii

Portretistul
The Portrait Artist
o nouă apariţie la Editura ICR

FP România nr. 23, iulie/august 2011

• **Actualitatea revoluţiilor.** Să mai aşteptăm vreo revoluţie? Motivele colapsului sovietic se regăsesc la baza revoltelor arabe, dar şi în societăţile postcomuniste. • **Indexul statelor eşuate, versiunea 2011.** Cele mai fragile 60 de ţări, cît de ameninţătoare sînt şi de ce trebuie ajutate. • **Marea Răsturnare.** Cine conduce pieţele mondiale după criză. Texte de Ian Bremmer şi alţi 55 de economişti ai momentului. • **Exclusiv FP România:** Reprezentarea Ţinutului Românesc la Bruxelles / Ce caută Germania în Transnistria? / Ahmet Davutoglu despre rolul Turciei în regiune şi la Marea Neagră.

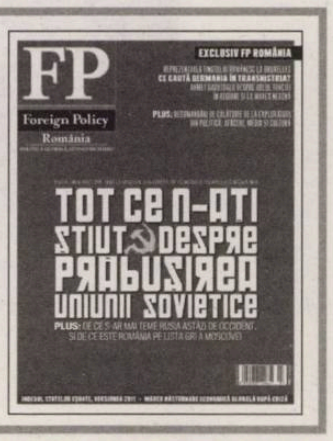

Dorel Dumitru CHIRIŢESCU

Expansionismul monetar american

Declaraţia preşedintelui Obama, conform căreia, dacă forul legislativ american nu măreşte pragul de îndatorare al bugetului, atunci ţara poate intra în incapacitate de plată, a produs o mare bucurie pe multe meleaguri ale planetei, dar mai ales în China şi România. O agenţie de rating chinezească s-a grăbit să scadă cotaţia pentru SUA, ca şi cum ei ar face regulile în finanţele lumii. Despre ai noştri, ce să mai vorbim! Au început, din nou, să-şi şoptească în barbă cu aerul bine cunoscut al celor care ştiu ei ce spun: „Eee, vedeţi?... Tot China o să învingă!... Ştiam noi!...“

Comunistoizii chinezi şi români s-au bucurat prea devreme. Declaraţia amintită nu poate fi judecată decît ca un mijloc de presiune în politica internă pentru a continua, în exterior, ceea ce numim expansionismul monetar american şi susţinerea prin monedă a rolului de unică superputere planetară al Americii.

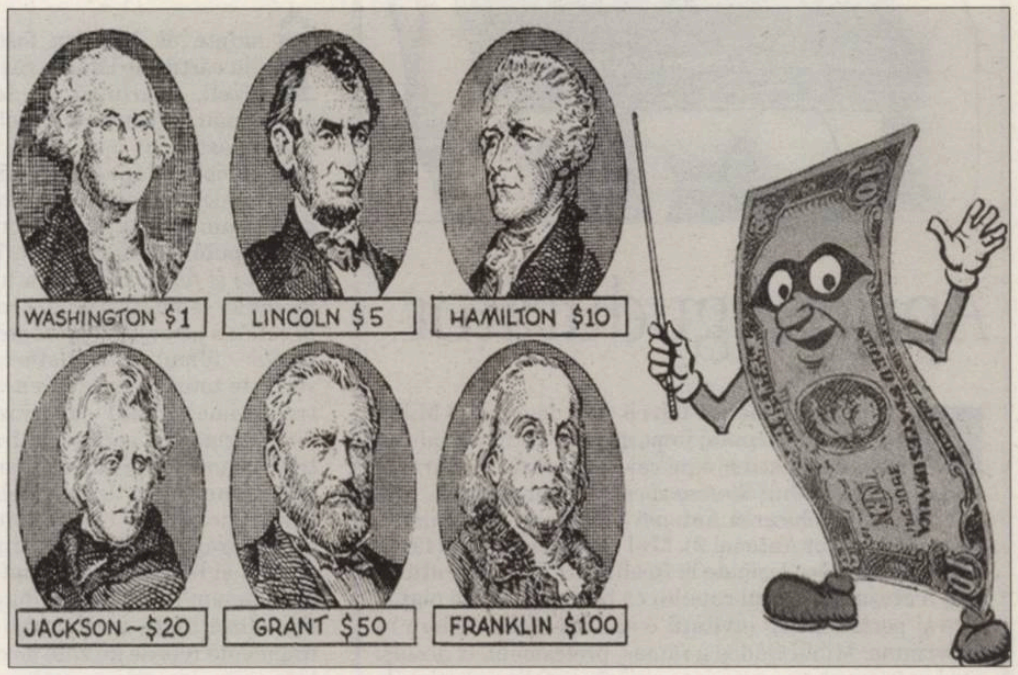

America deţine, prin dolari, controlul a 70% dintre fluxurile financiare internaţionale.

Dolarul american este arma principală. Politica monetară internaţională americană nu a semănat niciodată şi nu seamănă nici azi cu a unui stat obişnuit, mai mult sau mai puţin întins teritorial. Politica monetară a fost în permanenţă una expansionistă, obligată să susţină colosul politic şi militar care a fost şi este America. O politică a banului expansionistă, acomodativă şi foarte ofensivă – am putea spune. Mai ales după Al Doilea Război Mondial, America a impus, ca putere învingătoare, definitiv, dolarul ca monedă de rezervă internaţională.

Cu dolari s-au reconstruit Europa şi Japonia, dar şi multe alte ţări şi zone geografice ale lumii. În acelaşi timp, teritorii întregi au fost obligate sau au cedat de bunăvoie securitatea militară pentru dolari americani. În această perioadă putem discuta despre euro-dolari, petro-dolari ş.a.m.d. Beneficiind de cea mai mare rezervă de aur din lume, America a tipărit mulţi dolari după 1945 deoarece fiecare gest de politică externă economică sau militară trebuia susţinut cu bani.

După 1971, recunoaşterea convertibilităţii în aur a acestor sume uriaşe nu a mai putut fi susţinută. America a renunţat la convertibilitatea în aur a dolarului, intrînd într-o nouă epocă, din punct de vedere monetar – aceea a banilor discreţionari sau a banilor ieftini. Maşina de tipărit a Băncii centrale americane merge azi înainte, bazîndu-se pe trei mari atuuri pe care i le oferă imperiul: putere militară şi economică; încredere bazată pe competitivitate şi inovaţie; responsabilitate politică şi socială.

America deţine, prin dolari, controlul a 70% dintre fluxurile financiare internaţionale. Orice decizie de politică economică luată la Washinghton putînd influenţa aproape orice colţ al lumii. Cînd discutăm despre America, dezbaterea despre criză – dacă este vorba de intervenţionism sau liberalism în economie – devine dintr-odată falsă. Imperiul nu stă să măsoare cantitatea de bani din circulaţie şi nici să vadă dacă poate tipări mai mult sau mai puţin.

Statul american este cel care îşi asumă politic conducerea naţiunii, expansiunea economică, bunăstarea şi stabilitatea cetăţenilor săi. America a decretat, nu întîmplător, că în ultima perioadă întregi zone geografice sînt de un interes maxim pentru ea.

Ca şi multe din celelalte crize, şi cea din 2007 a venit dinspre America, deoarece aşa era şi firesc. Finanţele lumii se desfăşoară prin intermediul multinaţionalelor financiare americane. Sigur, vom spune că sistemul nu funcţionează corect şi că cineva este ticălos. Da, este posibil, numai că aceasta este lumea în care ne mişcăm. America tipăreşte bani, şi pentru ea legile economice se manifestă şi se aplică altfel. America face legile.

Sistemul Monetar Internaţional actual este un haos de monede, cursuri de schimb, reguli de conduită, în care numai deţinătorul de dolari poate să se bucure de stabilitate. Aceasta este legătura cu imperiul. Dacă pentru cele mai multe ţări inflaţia este inamicul public numărul 1, acest fapt nu este valabil şi pentru America. Motivul este faptul că dolarul este moneda cea mai căutată, tranzacţionată şi tezaurizată, astfel că problemele Americii se externalizează extrem de rapid. Dolarul este mai simplu, mai rapid şi cu efecte mai puternice decît bomba atomică. Cine ar fi putut inventa o armă cu care să bombardezi toată planeta, în acelaşi timp, fără să produci victime?

Inflaţia planetară este mecanismul prin care se redistribuie veniturile la nivel global. În acest context, a discuta acum, cu ocazia evenimentelor ultimilor ani, despre o criză a Americii sau, mai mult, a lumii capitaliste mi se pare un demers fără sens.

Una dintre cele mai năstruşnice idei, pe care o tot văd enunţată prin diferite medii populate de tot felul de oameni este aceea că America ar avea deficite mari (mai ales cel comercial) şi că, deci, problemele nu sînt departe. Cum să aibă deficit o ţară care tipăreşte banii lumii? Este ca şi cum vecinul meu s-ar lăuda că mă are dator, iar eu aş avea acasă o tiparniţă de fabricat bani. Interesant!?!

Masa monetară în circulaţie a crescut permanent, dolarul primind o încărcătură politică şi militară extrem de pronunţată. Pentru americani, moneda este altceva decît pentru noi. Economiştii austrieci (Ludwig von Mises) sînt împotriva folosirii în acest fel a monedei. Pentru ei, ca şi pentru noi, moneda este un instrument care trebuie supravegheat atent ca circulaţie şi emisiune, pentru a nu provoca dezechilibre. De aceea se păcătuieşte mult în judecăţi atunci cînd se vorbeşte chiar şi despre criză. Criza noastră nu seamănă cu a lor, deşi atît a noastră, cît şi a lor au aceeaşi cauză.

Nu exagerăm dacă spunem că această criză financiară reprezintă o plată (contraprestaţie) planetară pentru evitarea unui Al Treilea Război Mondial. America nu cedează nici un centimetru şi nici un cent. Totul înseamnă expansiune, fie că este vorba despre expansiune terestră sau, mai nou, expansiune în spaţiul cosmic. Unii economişti spun, în mod fals, că dacă elementul de discreţionaritate din bani este mare, atunci este pusă sub semnul îndoielii acceptabilitatea. Pentru America, această aserţiune nu are nici o valabilitate. De mult timp dolarul american nu mai este o simplă monedă. Azi, este o armă într-un arsenal de alte arme care se susţin reciproc.

Această criză financiară reprezintă o plată (contraprestaţie) planetară pentru evitarea unui Al Treilea Război Mondial.

Principiile economiei, învăţate de noi acasă sau la şcoală, nu-şi mai au locul într-o asemenea ecuaţie. Echilibrul mondial şi pacea mondială pe care le asigură America trebuie plătite într-un fel. Maşinăria inflaţiei planetare a dolarului lucrează tăind zilnic nota de plată a unui prînz la care ne-am aşezat cu toţii în pace.

Azi, etalonul dolarului nu mai este nici aurul (deşi America continuă să fie cel mai mare deţinător de aur din lume) şi nici alte bunuri. Azi, etalonul, baza dolarului, este încrederea în America, în puterea sa militară, tehnologică şi de competitivitate.

Se spune adesea că banii ieftini creează o economie a iluziei. Să fie chiar aşa? Să fie o iluzie faptul că omul a plecat în cosmos? Sau poate fi iluzie faptul că durata de viaţă a unui om era, acum 2000 de ani, 30 de ani, iar acum a ajuns la 80 de ani? Să fie o iluzie că din acest imens interval de timp, pe care-l avem acum la dispoziţie, peste 2/3 îl petrecem în favoarea noastră ca indivizi. Să fie o iluzie tehnologiile de comunicaţie şi circulaţie moderne? Sau poate că tot o iluzie este libertatea de circulaţie şi de exprimare? Omul modern, mai demn şi mai sigur pe sine, nu este o iluzie.

America a gîndit politica monetară aşa cum a gîndit şi celelalte politici: în dinamică, în expansiune, inovativă şi eficace.

Alan Greenspan a fost criticat de multe ori pentru reducerea ratei dobînzii de politică monetară, uitîndu-se contextul istoric în care s-a întîmplat acest lucru. La începutul anilor 2000, ţara avea nevoie de bani pentru a-şi susţine marea expansiune în exterior, de după încheierea Războiului Rece. După evenimentele din septembrie 2001 s-a început războiul împotriva terorismului, astfel încît această nouă etapă trebuia susţinută. Dacă ne vom întreba ce caută America în Irak, atunci vom ajunge să ne întrebăm şi ce a căutat Cristofor Columb în America. Întrebările pot să-şi piardă sensul atunci cînd se scrie istorie. De fapt, ar fi foarte uşor dacă am uita că războiul dintre Orient şi Occident durează de 2500 de ani. Cine nu ştie asta îşi explică, într-adevăr, cu greutate intervenţia americană în Afganistan şi Irak. Sigur că politica banilor ieftini într-o ţară atrage după sine redistribuiri de avuţie în acea ţară, după cum o politică globală a banilor ieftini atrage după sine redistribuiri globale de avuţie.

Aş spune deja că nu mai contează cantitatea de dolari, cît calitatea lor. Or, calitatea lor este bună, atît timp cît America rămîne în fruntea lumii, din punct de vedere al competitivităţii şi tehnologiilor. Pentru America nu echilibrele sînt prioritatea, ci inovarea, nu stabilitatea, ci expansiunea. O altă lume cu alte reguli.

Pentru a ne fi mai uşor în economie trebuie să înţelegem politica. Toate măsurile luate de America după Al Doilea Război Mondial au fost acelea ale unei puteri învingătoare, care se confruntă cu noile provocări impuse pe arena internaţională de competiţia cu URSS şi cu lumea comunistă. Toate gesturile sale politice au stat sub acest semn: de la criza rachetelor din Cuba, războiul din Coreea, Vietnam sau intervenţiile militare din America de Sud, Iugoslavia, Orientul Mijlociu. Mai ales după crizele petroliere din 1973-1974 şi 1978-1979, lumea occidentală şi-a dat seama că, într-o lume a petrolului, nu poate sta la mîna statelor arabe exportatoare de petrol (OPEC).

Politica sa monetară nu poate semăna cu nimic din politicile monetare ale altor state mai mici, pentru simplul motiv că aceasta este politica monetară a unui hegemon, adică o ţară care nu respectă regulile, ci construieşte reguli. Numai plecînd de la aceste lămuriri vom înţelege mai bine mecanismul de transfer al efectelor crizelor financiare în lumea prezentă.

John Adams, preşedintele SUA între anii 1797 şi 1801, a spus că sînt două modalităţi de cucerire şi subjugare a unei naţiuni. Una este prin sabie şi cealaltă este prin îndatorare. Este un mecanism extrem de simplu, care-l scuteşte pe hegemonul modern de implicare directă şi gestiune a unor spaţii extrem de întinse geografic. Prin bani, giraţi şi conduşi de Fondul Monetar Internaţional, se realizează o ocupare subtilă, cu costuri minime. Hegemonul modern impune condiţii din ce în ce mai stricte pe plan internaţional la împrumuturi, iar calificativele agenţiilor specializate ierarhizează ţări şi teritorii .

Cu ocazia acestei crize, majoritatea statelor lumii au redeschis discuţiile cu America şi Fondul Monetar Internaţional. Banii primiţi de la FMI au fost folosiţi pentru recapitalizarea sistemelor bancare, astfel încît să se evite falimente care să fi putut prăbuşi întreg sistemul economic. Uneori, FMI merge pînă acolo încît impune adoptarea unor seturi întregi de legi într-o zonă economico-financiară. Nu degeaba reprezentanţii fondului sînt primiţi, oriunde ar merge pe glob, ca veritabili agenţi ai unei puteri străine, care se implică în cursul unor economii şi societăţi pe care, uneori, nici nu le cunosc foarte bine.

Prin bani, America şi Fondul Monetar Internaţional impun, uneori, condiţii foarte stricte, cum sînt îngheţarea salariilor, majorarea taxelor şi impozitelor, disponibilizări de salariaţi, păstrarea unui deficit bugetar în limite extrem de mici. Prin tot ceea ce face, America demonstrează că banii şi sistemul bancar sînt doar instrumente, şi nu scopuri în sine.

Dorel Dumitru Chiriţescu *este profesor de economie la Universitatea „Constantin Brâncuşi“ din Tîrgu-Jiu. În 2010 a publicat cartea* A treia Romă. Despre capitalism, America şi criza din 2007, *Editura Academică Brâncuşi.*

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

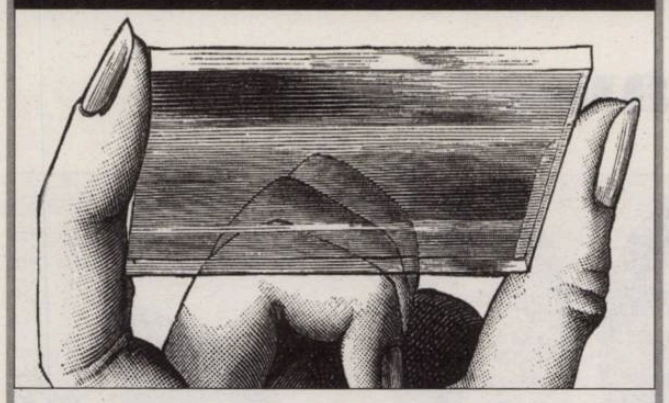

Aprigul gudurător

De cîţiva ani, mă tot întreb cum de a ajuns Mihai Gâdea un personaj important al audiovizualului românesc. Acum e pe cai mari, căci, în afară de moderarea emisiunii *Sinteza zilei,* i s-a dat pe mînă, precum ştim, şi conducerea Antenei 3 (după ce, în prealabil, fusese directorul Antenei 2). Mi-l amintesc pe cînd făcea interviurile acelea leşinate la Realitatea TV – şi pe atunci n-aş fi crezut în ruptul capului că băieţaşul acela plat şi care-şi peria cu sîrg invitaţii o să facă mare carieră în televiziune. Mihai Gâdea a rămas, profesional, la acelaşi nivel ca în urmă cu şase-şapte ani, cînd realiza emisiunile de la Realitatea, numai că acum ne vorbeşte de pe cu totul alte poziţii.

Explicaţia pentru ascensiunea lui fulminantă poate fi dată de faptul că e un mercenar dispus să lupte fără de prihană împotriva inamicilor patronului Voiculescu. Dar această explicaţie nu este de ajuns, fiindcă lătrăi sînt destui pe la Antena 3 şi doar el e pus director. Cu ocazia împlinirii a celor şase ani de existenţă a Antenei 3 şi a show-ului montat pe post în acea zi, mi s-a relevat întreaga hartă a carierei lui Mihai Gâdea.

La un moment dat, el a început să ne spună despre ceva care ar ţine de normalitate. Desigur, era vorba de normalitatea lui: „Vreau să fac un lucru care cred că ţine de normalitate. Doamnelor şi domnilor, aş vrea să-l evoc în această seară pe fondatorul trustului Intact, domnul Dan Voiculescu“. După această prezentare, a urmat un filmuleţ parcă realizat de cei care făceau, înainte de ’89, materiale despre conducătorul iubit. Vocea din *off*, însoţită de o muzică de genul „strîns uniţi în cuget şi-n simţiri“, ne spunea: „Dan Voiculescu este omul căruia i-a plăcut dintotdeauna competiţia. De tînăr, de cînd juca hochei, a înţeles că duritatea nu este doar în sport. Competitori sînt peste tot, oriunde întorci privirea. Unii corecţi, alţii mai puţin corecţi (şi imaginile arătau poza lui Traian Băsescu). Dar tot din sport a învăţat cum să lupte împotriva lor“. Mă uitam şi nu-mi venea să cred că mai poate exista aşa ceva. „La începuturile anilor ’90 – continua vocea din *off* –, cînd mulţi dintre români ieşeau nedumeriţi din comunism, Dan Voiculescu a decis că presa poate fi o afacere, dar şi un cadou pe care-l face românilor.“ Spre deosebire de ceilalţi, dumnealui a ieşit din comunism foarte dumerit. La dumerirea lui au contribuit, desigur, Crescent şi toate celelalte firme ale Securităţii. Dar el e doar un suflet nobil, care a vrut să facă daruri poporului... Despre aceeaşi nobleţe, cu care răspunde tuturor răutăţilor, ni s-a vorbit şi în continuare: „Forţa media nu i-a adus lui Dan Voiculescu numai bucurii, ci i-a atras şi antipatia adversarilor politici, care au făcut tot ce au putut pentru a-l determina să cedeze presiunilor de tot felul. I s-au aruncat în spate fapte pe care nu le-a făcut, s-au inventat poveşti pe care credulii le-au înghiţit. Ce face vicepreşedintele Senatului în faţa atacurilor? Ce nu fac mulţi. Prin fundaţiile sale, încurajează performanţele tinerilor talentaţi, îi ajută să-şi întregească educaţia şi îi ajută pe cei oropsiţi de soartă să ducă o viaţă mai bună. Iar, ca om politic, acţionează pentru ca românii să nu fie umiliţi în ţara lor“. Mare om, mare caracter, ce mai!

Pe scurt, asistăm la fericita întîlnire dintre petec şi sac. Adică dintre lingău şi cel care se înnebuneşte după osanale. Mihai Gâdea este făcut pentru Dan Voiculescu şi viceversa.

Trăim, ca şi-nainte, vremea gudurătorilor, în care capacitatea de a lustrui cu sîrg ţine loc de orice alte calităţi.

Cîndva, în anii ’90, poetul Cristian Popescu îmi spunea: „Nu dispera, bătrîne, pînă la urmă tot noi vom avea cîştig de cauză în faţa dinozaurilor comunismului: îi vom învinge prin moarte naturală“. Voia să spună, desigur, că ei sînt mai în vîrstă şi le vom supravieţui. Între timp, săracu’ Cristi s-a prăpădit. În schimb, un dinozaur ca Dan Voiculescu nu numai că plesneşte de viaţă, dar iată că reuşeşte să-şi şi perpetueze specia.

Florin SPĂTARU

Internet alb-negru

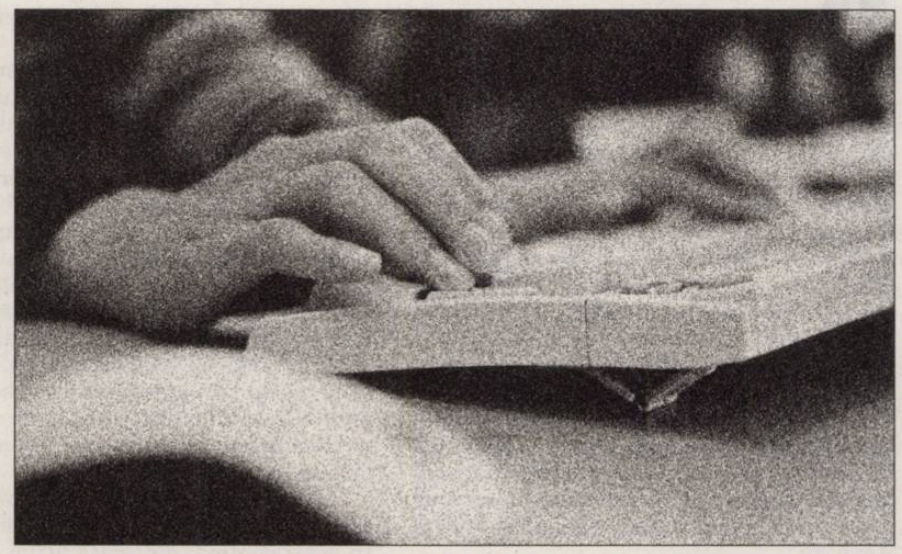

Înainte de Iran au fost persanii din cărţile de istorie, războaiele cu grecii, „Dariu al lui Istaspe“ şi apoi o pauză, pentru că filele manualelor noastre nu mai conţin nimic despre subiect. Manualele de geopolitică din Occident continuă însă cu războiul de zece ani cu Irak şi transformarea într-o republică islamică. Înfloreşte cu răutate şi *fatwa* împotriva lui Salman Rushdie, semn clar al unei radicalizări în cetatea persană reprezentată de *Persepolis* – filmul de animaţie care ne povesteşte totul cu candoarea vocii noastre intime, filmul surprinzînd suav transformările societăţii iraniene şi trăirile unei fetiţe într-o lume unde, din păcate, nu există decît alb şi negru. Şi pentru noi dispar culorile cînd ne gîndim la draga noastră dictatură cvadragenară şi la cum ar fi arătat ea astăzi dacă ne-am fi aflat tot în blocul comunist. Însă toate acestea nu sînt decît fragmente repede învelite de ceaţă şi uitate prin cine ştie ce cotlon al minţii. Pînă cînd vine un fir alb care să le înşire pe toate. Iar acest fir alb porneşte de la simpla realitate: ştim foarte puţine despre noi înşine şi despre cei care locuiesc în aceeaşi ţară cu noi. Străinii de printre noi sînt oglinzi atît de fascinante, încît nu ne pierdem timpul cu a-i întreba cum ne văd ei pe noi şi cum văd bucata noastră de sud-est al Europei, pardon, parte deplină din Europa, geografic vorbind. Iar străinul cu care am băut un pahar de vin cu scorţişoară acum ceva timp era „persan, nu iranian. Sînt foarte mîndru de ţara din care provin şi de istoria ei, chiar dacă îmi e ruşine de conducătorii ei actuali. Traiul

Facebook-ul e interzis în Iran.

la mine acasă e plin de constrîngeri şi de absurdităţi, dar sînt sigur că nu va mai dura mult. Lucrurile se vor schimba şi mă voi putea întoarce în ţară“. O conversaţie te obligă să pui cap la cap piesele ca să integrezi puzzle-ul în universul propriu. Chiar dacă Teheranul e la aceeaşi distanţă de Bucureşti ca Madridul, Iranul e extrem de mic în universul nostru mediatic. Avem mai multe ştiri despre Luxemburg decît despre Iran, care, dacă nu ar avea politicieni caraghioşi, ar fi şi mai în umbră. Mai ales că nouă ne place obscuritatea din cauza căreia ne plîngem atît de des, dar pe care o practicăm magistral cu alţii. Aşa că am vrut să aflu mai multe despre Iran prin noua cunoştinţă. Reflexul contemporan? O raită pe net ca să-l adaug ca prieten. Răspunsul lui amuzat: aici e uşor de făcut acest lucru, dar în Iran viteza Internetului nu depăşeşte viteza melcului, iar reţelele de socializare sînt interzise. Un Internet alb-negru am zice.

Internauţii persani

Iar povestea continuă: după ce au înfiinţat versiuni locale ale McDonald’s şi KFC, respectiv *McMashallah* şi *SFC*, minţile conducătoare iraniene au venit cu ideea de a crea şi un „Internet“ plin de culoare locală, fără nimic obscen, adică fără vreo urmă de influenţe occidentale. Cu numele de *Iraniannet,* acesta va fi operaţional în aproximativ un an şi jumătate şi de el vor putea profita 10 milioane de utilizatori. Totul cu ajutorul tehnologiei europene, care – lucru extrem de interesant – prin trustul finlandezo-german Nokia-Siemens a jucat un rol important în depistarea cyber-disidenţilor acum doi ani, furnizînd Republicii islamiste mijloacele pentru a bloca accesul la diverse site-uri, dar mai ales informaţii despre cetăţenii ce se opun regimului, prin spionarea activităţii lor online şi a interacţiunii de pe reţelele de socializare. Europa – apărătoare a libertăţii şi a valorilor umane doar pe vechiul continent, celelalte nu se pun la socoteală. Există şi veşti bune în schimb, îmi spune cu un zîmbet misterios persanul român. Reţeaua tradiţională de Internet va fi în continuare disponibilă (cu excepţia YouTube, Facebook şi a CNN bineînţeles), iar noutatea pe care o introduce acest proiect va fi fibra optică ce va creşte limita actuală de 128 Kbps. Chiar şi în aceste condiţii grele, iranienii, sau mai degrabă persanii, reuşesc să ajungă pînă la urmă la emisiunile sau conţinutul dorit recurgînd la subterfugii. Folosind proxy-uri, aceştia se pot conecta la orice doresc. Ceea ce ne dă o imagine plăcută despre Internet, care poate fi astfel ca o carte de colorat: fiecare îşi alege propriile reguli cromatice. Libertatea în cîteva clicuri, libertate ce apare prin strecurarea printre cortinele pline de măşti: pe Internet e uşor să fii anonim şi să te poţi elibera de orice constrîngere. Aş spune că Internetul este un teatru spumos prin care ajungem la orice dorim, inclusiv la coşmaruri de nedorit. Totul – la o aruncătură de deget.

Aşadar, una dintre cele mai importante arme ale cenzurii iraniene a Internetului a fost limitarea vitezei de descărcare la 128 de Kbps, măsură impusă de guvern furnizorilor de Internet. Aceasta se adaugă altor surprize în ceea ce priveşte telecomunicarea. Semnalul telefoanelor nu e foarte puternic, se întîmplă destul de des ca o convorbire telefonică să fie pur şi simplu întreruptă, la fel cum se întîmplă şi cu conexiunea la Internet. În aceste condiţii, revolta iraniană de la ultimele alegeri, numită şi revoluţia de pe Internet sau Twitter, pare cu atît mai uimitoare. Mai ales după ce parcurgem lista de delicte ce pot fi comise pe Internet şi care sînt pedepsite cu ani grei de închisoare: orice site contrar moralei sociale este interzis (pornografie, prostituţie etc.), la fel ca orice site ce nu respectă valorile religioase sau sociale sau vreun site ostil guvernului sau vreun site care să permită eludarea sistemului de control guvernamental. Cu cît parcurg lunga listă, cu atît se lăţeşte lista de paranteze ce reprezintă zîmbetul prelungit al interlocutorului meu persan. Acasă la ei, nu stau să se gîndească la cîte legi încalcă atunci cînd se uită la emisiunea preferată sau cînd dau peste femei goale. În schimb, sînt extrem de conştienţi că riscă cîţiva ani de puşcărie pentru un lucru atît de banal ca navigarea pe Internet. Persanul îmi spune în schimb că nu există doar frică, ci şi multă inventivitate. Mi-a dat şi un exemplu elocvent: recentul film *Cronicile unui Iran interzis* de Manon Loizeau, o jurnalistă care a vrut să realizeze o peliculă într-o ţară interzisă jurnaliştilor. Sute de iranieni au contactat-o pe Facebook în urma unui reportaj ce vorbea despre alegerile măsluite şi despre o generaţie asuprită. În cîteva luni, i-au fost trimise aproape 400 de ore de filmuleţe. Manon Loizeau a mers mai departe şi a trimis minicamere de filmat în Iran pentru a surprinde pe ascuns realitatea din această ţara. Iar stick-urile USB au ajuns în Franţa ascunse în dresuri sau prin ciorapi pentru a alcătui filmul. „Am vrut să fac auzită o voce pe care nu o mai auzim. Am vrut să fac cunoscută represiunea despre care nu se mai aude nimic de doi ani. Am vrut să povestesc despre dovezi de curaj nemaipomenit.“

Iranul din exil

Tot despre curaj a fost vorba şi în *The Daily Show* cu Jon Stewart, o emisiune satirică din Statele Unite, cu mult umor, ce colecţionează prostiile din domeniul mass-media şi al politicului de pe mapamond. În luna ianuarie a acestui an, Jon Stewart le-a luat un interviu lui Kambiz Hosseini şi lui Saman Arbabi. Aceşti doi iranieni expatriaţi în Statele Unite realizează o emisiune satirică difuzată şi online, intitulată *Parazit*. Spicuind din interviul lor: „Facebook-ul e bineînţeles interzis în Iran, iar calculatoarele sînt un lux. Iar în Iran toţi cei un sfert de milion de fani care au dat *Like* emisiunii pe Facebook îşi riscă libertatea“. Jon Stewart s-a înclinat pe bună dreptate în faţa celor doi care sînt vizaţi şi atacaţi frecvent de guvernul iranian. Dar, ca să-l parafrazăm pe Saman Arbabi: iranienii radicali îi alimentează pe iranienii care vor să fie liberi. Iar cum pentru a fi liber îţi trebuie mai multă creativitate decît pentru a cenzura, vor exista mereu cei care vor considera paginile în alb şi negru ca pagini de colorat.

Florin Spătaru *este filolog şi lucrează în marketing online.*

Alexandra BACIU

Teoria şandramalei

Cu cîţiva ani în urmă, călătorind pe drumul dintre Bucureşti şi Constanţa, mi-a atras atenţia un lucru pe care nu îl realizasem pînă atunci, deşi îl cunoşteam dintotdeauna: ţara mea e plină de şandramale. Ascunse prin cotloanele curţilor sau tronînd direct în bătătură, pe trotuare, printre blocuri, la şosea, în pădure, la barieră – oriunde te uiţi, observi o mulţime de construcţii mai noi sau mai vechi, mai mari sau mai mici, făcute prost, urît, inutil sau nepractic. Şandramale, magherniţe, coşmelii, oricum le-am denumi, lucrul pe care îl au în comun toate construcţiile despre care vorbesc este faptul că au ca atribut de căpătîi meschinăria. Din cauza lor, în mintea mea a ajuns să se închege o întreagă teorie legată de şandrama ca fenomen social, iar dacă aş mai fi fost şi vreun doctorand la sociologie, probabil că m-aş fi dedicat cu mare pasiune unei teze cu acelaşi subiect. Să mă explic.

Definiţia de dicţionar a unei şandramale este cea de construcţie primitivă de scînduri, eventual în stare proastă, gata să se dărîme, anexă părăginită sau construcţie mare şi veche. Pe lîngă faptul că şandramalele la care mă refer se circumscriu mai toate în limitele acestor definiţii, principala lor resursă de meschinărie derivă din felul în care sînt gîndite şi utilizate aceste construcţii. Miezul problemei – şi, deci, al teoriei – este că existenţa unor astfel de clădiri la scara unei întregi societăţi nu se datorează sărăciei – cum am putea crede la prima vedere –, ci mai degrabă unei anumite lipse de *savoir-vivre*, ca să nu-i spun direct „educaţie“. Construcţia urîtă, sărăcăcioasă, prost gestionată sau prost gîndită nu este neapărat rezultatul unei lipse de resurse materiale. Printre şandramalele cu pricina se numără şi o mulţime nesfîrşită de căsoaie enorme făcute doar ca să fie şi în care este evident că s-au investit destui bani, clădiri scumpe de birouri ridicate de ani întregi şi nefolosite niciodată, vile futuriste cu nichel şi „spoturi“, care parcă stau să decoleze, lăbărţate strîmb pe cîte un ditamai terenul de 70 de metri dintre două blocuri, şi altele asemeni lor. Scumpe sau din puţin, şandramalele sînt construite avînd în minte una dintre zicalele: merge şi-aşa, las' că nu se cunoaşte, mai bine să prisosească decît să lipsească, las' că nu cere de mîncare. O facem ca să fie. Nu contează că n-avem nevoie de casă cu trei nivele (din care două şi jumătate vor rămîne pe veci nefolosite), că n-am avut proiect şi că totul stă să cadă, că nu vom avea niciodată destui bani pentru a o termina (sau pentru a plăti întreţinere la ea), că e înfiptă strîmb şi peste mînă în coasta vreunei clădiri mai vechi (eventual monument istoric), că stă în cîmp, la limita zonei industriale sau la umbra firelor din magistrala energetică naţională.

Se spune că aşa cum faci un lucru, la fel le faci pe toate, iar felul în care arată oraşele şi satele noastre nu face decît să confirme haosul zglobiu care domneşte în România de azi. Gîndirea clăditorului de şandramale nu are legătură cu bogăţia sau cu sărăcia lui, ci cu simţul practic şi cu educaţia. O comunitate în care simţul practic şi simţul civic sînt îndeajuns de puternice nu va ajunge niciodată să se umple de şandramale, indiferent în ce sens ar fluctua nivelul ei de bunăstare. Din contră, într-o comunitate în care aceste două repere sînt slabe, bunăstarea nu va face decît să înmulţească numărul construcţiilor prost aşezate, urîte şi inutile, tocmai pentru că doritorii de şandramale vor avea resursele necesare pentru a le realiza.

Şandramaua este baraca sărăcăcioasă de scînduri din spatele casei, dar şi casa construită deasupra unei spălătorii auto, neterminată şi nelocuită de ani întregi. Şandramaua este fostul complex industrial sau zootehnic pe care statul l-a lăsat să putrezească în picioare, dar şi mall-ul eşuat în afara oraşului, asasinat cu ani în urmă de apariţia altora mai mîndre şi mai centrale. Şandramaua este excrescenţa incertă şi străveche de sub umbra InterContinentalului, rezemată comod pe unul dintre pereţii ArCuB-ului, dar şi complexul de blocuri noi şi întunecoase ridicate strîmb în cîmpii de la marginea oraşului. Bogaţi sau săraci, oamenilor care au legătură cu şandramalele le lipseşte de obicei capacitatea de a gîndi în mod practic, util sau măcar estetic rezultatul muncii sau investiţiei lor. Iar asta nu este în mod obligatoriu vreo vină de neiertat. Nu are nimeni pretenţia să fim vreun neam de Haussmann-i. Dar cînd fenomenul se repetă fractalic la scara unei societăţi întregi, cînd vezi acelaşi model de non-gîndire în spatele atîtor construcţii, începi să-ţi pui întrebări.

În ţările occidentale, şandramaua descrisă mai sus este un fenomen marginal, o arătare rară care joacă rolul excepţiei de la regulă. Da – vine replica –, dar acolo există reguli pe care autorităţile se mai şi deranjează să le impună, pe care oamenii se încăpăţînează în număr mare să le şi respecte. Fără îndoială că aşa este. Dar lucrul asupra căruia cred că merită atrasă atenţia este faptul că, indiferent de legi şi de reguli, indiferent de bogăţie sau de sărăcie, lucrul care reuşeşte să modeleze aspectul unei comunităţi în cel mai evident mod cu putinţă este gradul de apetenţă al acesteia pentru meschin, iar mie mi se pare că şandramalele care ne sufocă azi din toate părţile reprezintă un barometru excelent al nivelului de meschinărie cu care ne confruntăm. Pentru exemplificare, nici n-am nevoie de vreun efort de imaginaţie. Trebuie doar să ies pe balcon şi să admir – privind peste o favelă în miniatură, peste şina de tren dezafectată care desparte două mari centre comerciale, peste ruinele apocaliptice ale unei foste fabrici, peste macarale şi mall-uri – întîia şandrama a ţării: Casa Poporului. Bine, Casa Poporului nu se dărîmă pe noi, şi am reuşit pînă la urmă să-i găsim şi o întrebuinţare – ba chiar două, dacă punem la socoteală şi muzeul din coasta instituţiei parlamentare. (Deşi e cam fudulie şi aşa, dacă ne gîndim că România încă nu a descoperit vreun folos real nici în muzee, nici în instituţia parlamentară, dar asta este o altă teorie.) În rest... e ridicată fără un scop extrem de clar, e urîtă, e făcută după o droaie de proiecte succesive, e pusă rău, e cumplit de costisitoare, ce mai! E un fel de „baba-n mijloc căpitan“ a unui oraş plin de trilioane de şandramale, bojdeuci şi coşmelii. Dar oricum ar fi, pentru a ne vindeca de ea, şandramaua naţională trebuie asumată. Privită bine, studiată, înţeleasă, pusă în context, explicată. Vorba veche: şandramaua recunoscută e pe jumătate iertată.

Definiţia de dicţionar a unei şandramale este cea de construcţie primitivă de scînduri.

Bogaţi sau săraci, oamenilor care au legătură cu şandramalele le lipseşte de obicei capacitatea de a gîndi în mod practic.

NE-AM TREZIT, PESTE NOAPTE, CĂ AU APĂRUT GROPI VERBALE: OMUL PE CARE PLICTISEALA NU-L SPERIE CÎTUȘI DE PUȚIN A CONFUNDAT PĂRĂSIREA UNEI NAVE CU O CONCLUZIE DE BUN SIMȚ

■ Ne-am trezit, peste noapte, cu trei săptămînale satirice în loc de unul: vechii academicieni-caţavenci au fondat *Caţavencii, Academia Caţavencu* apare în continuare, sub aceeaşi denumire, dar cu altă redacţie, iar o parte din fosta redacţie a vechii Academii publică, de vreun an, *Kamikaze*. Le cumpărăm, săptămînal, pe toate, ca să rîdem de trei ori mai mult sau rămînem fideli caţavencilor autentici şi rîdem de trei ori mai bine? (**M. M.**)

■ Am umblat recent pe drumurile ţării şi am constatat că au apărut gropi şi denivelări noi. Vechiul slogan de pe vremea cînd Traian Băsescu era ministrul Transporturilor – „Aici sînt banii dumneavoastră" – ar trebui repus pe marginea şoselelor, nitel modificat: „Banii dumneavoastră s-au terminat". (**M. V.**)

■ Poliţiştii britanici pot fi înjuraţi căci judecătorii nu mai iau în seamă delictul obscenităţilor verbale. S-a dat pe brazdă şi Anglia? (**R. C.**)

■ (Acum) fost preşedinte al PSD Bucureşti, luptător neînfricat împotriva marelui Goagăl şi omul pe care *DEX*-ul nu-l sperie cîtuşi de puţin, Marian Vanghelie a declarat marţi, 28 iunie, jurnaliştilor care voiau să ştie dacă mai e sau nu: „Eu m-am născut preşedinte că aşa m-a făcut viaţa, să ştiţi!". Asta după ce, cu o seară înainte, la B1 TV, explica: „Nu merge la organizaţia de Bucureşti să fie un pămpălău. Nu poţi să conduci organizaţia de Bucureşti decît dacă poţi şi dacă eşti bun, că altfel te ejaculează imediat. Te ejaculează... Adică te ejectează". (**P. M.**)

© A. Vrana

Cu ochii-n 3,14

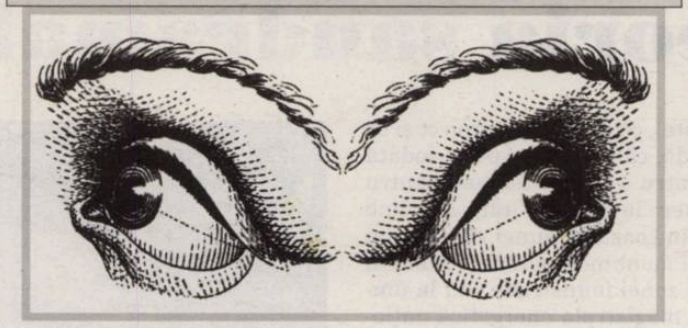

■ Replica unei domnişoare foarte fardate, într-o după-amiază de duminică, mi-a sunat ionescian: „Fată, eu cel mai bine mă simt cînd mă machiez. Măcar ştiu că fac ceva". Cine să mai înţeleagă plictiseala asta? (**A. M. S.**)

■ Un prieten, profesor la Facultatea de Litere a unei universităţi de stat din România, îmi povesteşte că, la examenul de literatură din ultima sesiune, unul dintre studenţii săi a confundat „trubadurii" cu „dromaderii". Probabil că i se trăgea de la *Balada dromaderilor* de Nicu Alifantis & Geo Bogza, aia cu „De-aş avea patru dromadere / N-aş mai visa hipopotami". (**S. S.**)

■ Încercînd să explice recentele sale declaraţii, cel aflat astăzi la cîrma ţării a comparat abdicarea Regelui Mihai cu părăsirea unei nave de către comandantul său. Apoi, actualul preşedinte a declarat că, în anumite condiţii, ar fi gata să renunţe la ultimii doi ani din mandatul său. Adică să-şi părăsească postul? Înseamnă că totuşi ţara nu-i ca nava (căci de flotă nu vorbim). (**A. M.**)

■ Pe străzile Ploieştiului, Primăria te avertizează: „Cînd dai bani la cerşetori, gîndeşte-te pe cine plăteşti!". Nu e nevoie să vezi *Filantropica* pentru a ajunge la o concluzie de bun-simţ. (**A. P.**)

ÎNTR-UN ALT CONTEXT, VORBEAM MAI DEMULT DESPRE UNUL DINTRE PUȚINELE LUCRURI BUNE DIN VIAȚA UNOR MICROBI

■ O mamă îşi educa zgomotos şi cu simţ de răspundere copilul, la semafor: „Tu ai face bine să înveţi odată tabla înmulţirii şi a despărţirii". Într-un alt context, aş fi considerat-o o sintagmă potrivită pentru un studiu antropologic. (**S. G.**)

■ Vorbeam mai demult despre banca din faţa blocului meu, de sub salcie (ca despre unul dintre puţinele lucruri bune din Bucureşti...): acum cîteva zile a dispărut, habar nu am de ce... (**I. P.**)

■ Pensionari (şi nu numai) din toate colţurile ţării s-au mutat pe timp de vară, la cort sau la rulotă, pe Valea Cerbului, lîngă cabana Gura Diham. Poţi vedea aici maşini de Prahova, de Constanţa, de Braşov sau de Galaţi. Pe vremuri, îi numeam ironic „păşunişti"; de cînd nu mai urc pe munte, nu mai îndrăznesc. O jumătate de zi, am urmărit fascinată viaţa acestui mic trib nomad: curăţă cartofi, gătesc, îşi împrejmuiesc „proprietăţile" cu garduri improvizate, îşi spală rufele în pîrîu, beau bere, se mută de la umbră la soare, joacă table, şah etc., schimbă pamperşi la nepoţi, culeg diferite ierburi cu proprietăţi miraculoase, instalează copertine şi umbrele, dezleagă cuvinte încrucişate şi multe altele. Am aflat că seara au şi spectacol: vine ursul! (**A. P.**)

■ Dovedindu-se ştiinţific faptul că sămînţa umană creşte buna-dispoziţie a femeilor după partidele de sex neprotejat, preşedintele Colegiului American al Chirurgilor a scris într-un editorial că „acum există un cadou mai bun de Valentine's Day decît ciocolata", după care a fost forţat să demisioneze. Acum chiar că omul n-o să mai aibă bani de ciocolată. (**M. C.**)

E CÎT SE POATE DE NORMAL CA DOUĂ DECENII DE ÎNGHESUIALĂ SĂ NE PRĂPĂDEASCĂ VOCEA

■ Nimic mai firesc decît ca un *boutique* unde se vînd bijuterii cu diamante să se cheme FiresQ. La fel, e cît se poate de normal ca un imobil care a fost, cîndva, Casa de Pensii a Teatrelor Naţionale şi Operelor Române să fie, astăzi, sediul organizaţiei PDL din sectorul 1. (**D. S.**)

■ După două decenii de observare a deşeurilor de plastic ajunse în oceanele Pacific şi Atlantic, cercetătorii au ajuns la concluzia că a rămas constantă cantitatea lor datorită unor microbi marini care le descompun. Am eu o presimţire că ecologiştii vor ignora ştirea asta. (**M. C.**)

■ După lupte seculare care au durat 20 de ani, Caţavencii „şi-au găsit şi ei mogulul" şi au ajuns colegi cu noi, dilematicii. Acu' să te ţii ce înghesuială de cititori inteligenţi vom avea... (**M. V.**)

■ Un asteroid ne-a trecut pe aproape, la vreo 12.000 de kilometri, şi nu ne-a căzut în cap, să ne zdrobească şi să ne prăpădească. Să mai existe nonviolenţă măcar în cosmos? (**R. C.**)

■ La o gură de metrou, aud vocea unei tinere precipitate: „Daţi-mi şi mie, vă rog, o călătorie de două călătorii". (**S. G.**)

© I. Popovici

PUBLICITATE

Forbes LIFE The Good Life
Apare lunar cadou împreună cu revista Forbes

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

Andrei GORZO

dilematograf 19

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VIII** ■ nr. **387** ■ 14-20 iulie 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

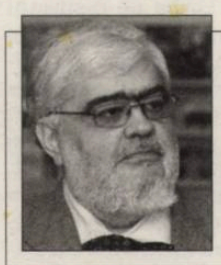

ANDREI PLEŞU

„Note, stări, zile“

pagina 3

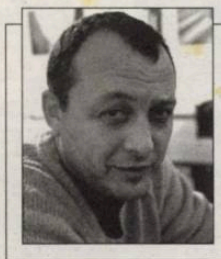

CĂTĂLIN TOADER

„Gărîna 11“

pagina 17

IAROMIRA POPOVICI

„Colecţia de copilării“

pagina 23

Noi să fim sănătoşi?

Despre reforma spitalelor

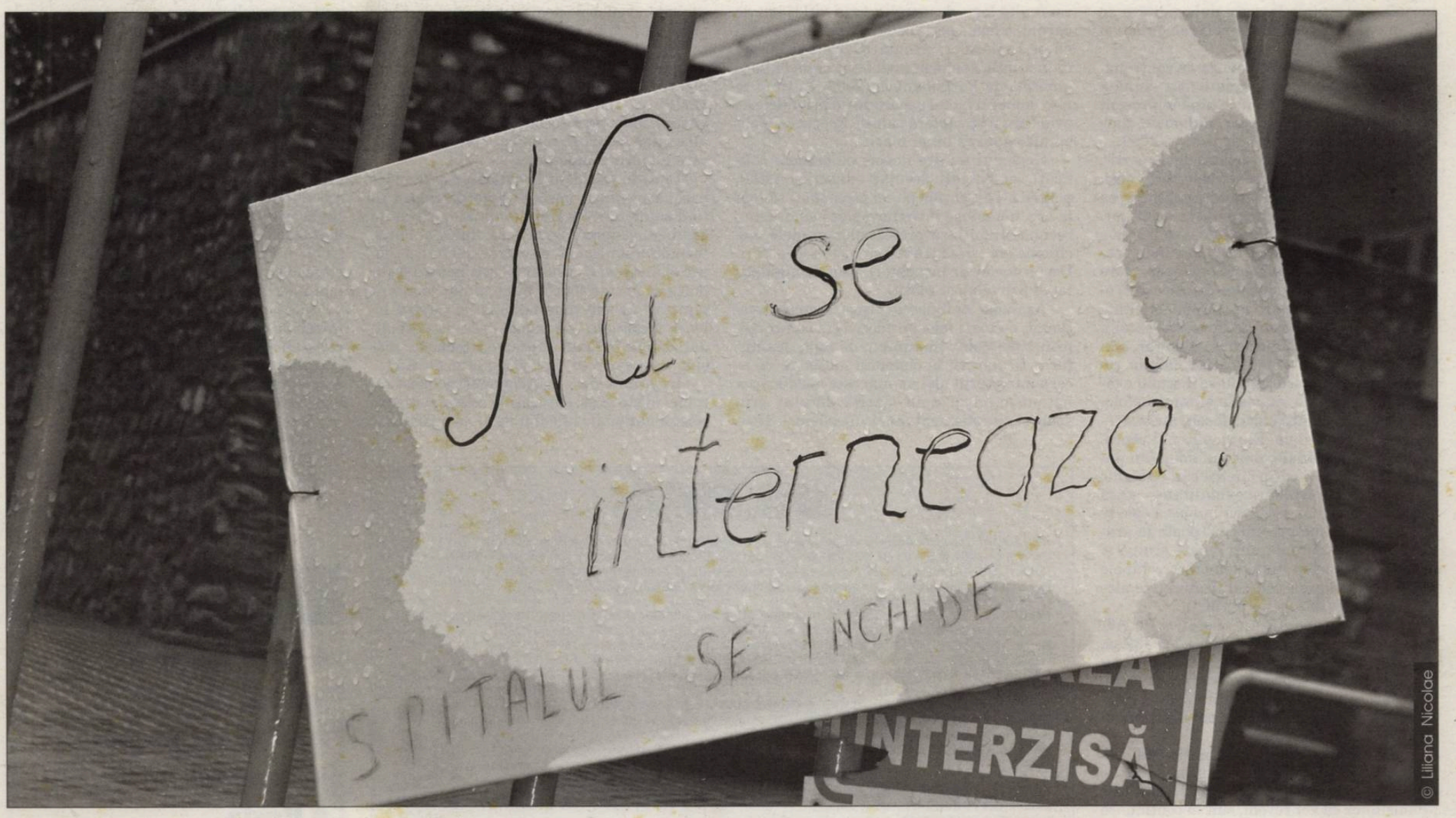

© Liliana Nicolae

Rică Venturiano: „Ori toţi să muriţi, ori toţi să scăpăm!“

I.L. CARAGIALE – „O NOAPTE FURTUNOASĂ“

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

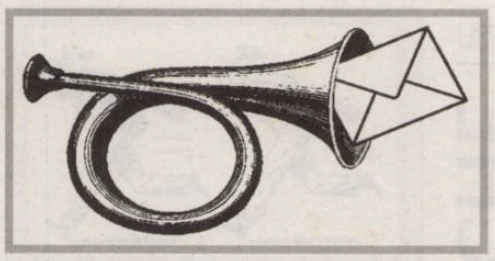

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

ACTUALITĂŢI

Dînd foc educaţiei

Putem să ne prefacem că nimic nu s-a întîmplat după adoptarea, prin asumarea răspunderii, a celor mai multe legi legate între ele ca infractorii prin semne şi argou: a educaţiei, a pensiilor, a salarizării (imediat desfiinţată pentru 2011, prin altă lege) şi, mai nou, Codul Muncii. Putem să ne prefacem că acesta este mersul normal al lucrurilor, într-o ţară membră a Uniunii Europene, a NATO, a ONU, a OSCE şi a altor organisme democratice, cu care împărtăşim – nu-i aşa? – aceleaşi valori şi respingem nedreptatea, impostura, corupţia, dictatura, politizarea excesivă, incompetenţa...

Citind cele mai multe legi apărute în acest fel, adică fără amendamentele opoziţiei şi, în special, fără consultarea populară (mai nou, false consultări cu simpatizanţii din inspectoratele şcolare conduse de partizani, directori şi inspectori fără concurs şi cu de mult decedatele societăţi ştiinţifice pe specialităţi inventate de comunişti ca aliaţi, chipurile, profesionali), am observat următoarele efecte asupra cadrelor didactice.

Art. 284 din LEN nr. 1/2011, referitor la pensionare, din cele cinci paragrafe, are două – (2) şi (3) – cu dedicaţie specială pentru personalul didactic de conducere, de îndrumare şi control, din care rezultă că aceşti conducători puşi politic nu sînt pensionaţi la data împlinirii vîrstei standard, decît în mod excepţional („pentru motive temeinice“), spre deosebire de prostime, care e pensionată obligatoriu. Sau să fi uitat autorii, în textul legii, publicat în *Monitorul Oficial,* să pună virgula după cuvîntul didactic, ceea ce ar fi însemnat revenirea la normalul egalităţii de tratament între conducători (vremelnici) şi supuşi (eterni?).

Referirea LEN la existenţa, în continuare, a distincţiilor „Gheorghe Lazăr“ sună a bătaie de joc, din moment ce pînă în prezent nu s-au acordat nici măcar diplomele, darmite banii, pentru cei cîştigători în 2009.

Intenţia adunării unui grup de „experţi“, care să poată fi directori şi inspectori, aleşi, desigur, dintre actualii numiţi politic, prea seamănă a adunare cu trompeta acoliţilor. Nici un independent nu are vreo şansă de a promova în aceste funcţii. Slăbiciunea este a legii şi a unor regulamente în vigoare, care pun elevul în centrul grijilor tuturor, fără obligaţii de bună creştere sau de obligativitate a participării părinţilor la convocările şcolii, mai nou dirigenţia fiind scoasă din orar, alături de ore de fizică, matematică, chimie, română, în schimb încurajîndu-se discipline fără reprezentare la examene şi total nefolositoare pentru mulţi elevi: desen, muzică, educaţie fizică, religie. Ele ar putea fi reprogramate ca opţionale, una sau două din patru, pentru elevii cu înclinaţii sau pasiune, nu să încarce orarul fără o finalitate – adică elevii nu sînt mai receptivi la operă (poate la manele), la pictura clasică (poate la graffiti), nu sînt mai toleranţi (poate scuipă şi înjură, în loc să-şi ajute semenii), echipele noastre nu se prea văd calificate între alte naţiuni (poate casele de pariuri).

Noua componenţă a Consiliilor de Administraţie din şcoli este o politizare făţişă, prin dictatura primarului şi a consilierilor – toţi aleşi politic –, prin includerea unor părinţi cărora nu li se cer studii, module, pregătire, în timp ce dascălii nu pot fi în comisii de examen fără acestea.

S-a desfiinţat salariul de merit. S-a desfiinţat al 13-lea salariu. S-au tăiat salariile cu 25%, vreme de şase luni, apoi s-a încălcat promisiunea că vor reveni, sînt în continuare tăiate cu 10%. Profesorilor navetişti (care fac naveta nu pentru că vor, ci din dorinţa de a lucra ca dascăli) nu li se mai decontează abonamentele, de la 1 ianuarie 2010, în cele mai multe zone, sub pretextul dependenţei de bugetele locale.

Profesorilor care au obţinut sau vor obţine doctoratul începînd cu 1 ianuarie 2010 nu li se mai plăteşte titlul ştiinţific. De parcă România nu ar fi semnat procesul Bologna, cu trei trepte: licenţă, masterat şi doctorat.

Începînd cu anul 2010, nu li se mai acordă profesorilor care se pensionează recompensa de 1-3 salarii, ca recunoaştere a activităţii, fidelităţii şi reuşitelor profesionale în serviciul şcolii româneşti.

După ce Legea salarizării s-a votat cu coborîrea drastică a salariilor educatorilor, în comparaţie cu înţelegerile cu sindicatele, a venit altă lege, de neaplicare în 2011, iar, de curînd, o lege specială de aducere la nivelul de jos a salariilor, prin tăierea celor majorate în instanţă, conform unei legi *votate în unanimitate* de Parlament, în 2008. În timp ce alte domenii au legi speciale de privilegiere, prin care li se conferă salarii, sporuri şi pensii incomparabil mai mari.

Sistemul nu are nevoie de oameni calificaţi, competenţi, devotaţi educaţiei. Astfel, pentru a-i descuraja pe cei pensionaţi să mai ia ore, noua lege introduce plata cu ora, nerecunoscîndu-li-se profesorilor gradele, vechimea etc., fiind trataţi ca nişte începători. Deci e nevoie de începători, uşor de manipulat şi foarte plost plătiţi.

Aşa-zisa autonomie, care a mai funcţionat, cu mari foloase pentru cei cu funcţii, prin 1998-2000, înseamnă, de fapt, desfiinţarea titulaturii în sistemul naţional (de aceea ministerul nici nu mai este al educaţiei naţionale, ci al unui tineret derutat prin sport şi divertisment muzical-religios). Titular numai în şcoala ta, vei fi dat afară, nu transferat, în caz de restructurare a postului sau dacă „aşa vrea muşchii unei persoane“ care a lipit afişe, a vîndut găleţi şi a distribuit cîte 1 kg de zahăr sau orez în campanii electorale.

Dirigenţia, nemaiexistînd, cînd să fie educat elevul? Aservirea, ca mai înainte, faţă de puterea locală duce la antieducaţie, participare la spectacole manelizate, festivaluri ale berii, întruniri pentru „instruirea“ celor care împlinesc vîrsta pentru a vota.

Cel mai obişnuit traseu este al indivizilor care sînt recompensaţi pentru prostituţie politică sau traseism, spre a se eterniza în funcţii. Unii sînt din vremea comunismului, schimbînd culorile de partid pentru profituri personale, chiar greu de dovedit, atunci pentru ce? Că la clasă nu le-a plăcut niciodată, numai la „dat cu gura“, la pîrîciuni şi organizarea de chefuri pentru şefi şi ambuscade pentru cei nealiniaţi. A se vedea olimpiadele şcolare, unde profesorul care îşi însoţeşte elevii cîştigă locuri şi, implicit, hîrtii de justificare a marii competenţe.

Dacă în Occident fraudarea examenelor poate avea drept consecinţă pierderea pentru totdeauna a dreptului de a mai susţine un examen, sistemul românesc, dulce şi blînd, include organizarea, de către directori, a „supraveghetorilor“ toleranţi, atît pentru a raporta rezultate foarte bune, după care sînt punctaţi ca sub comunişti, cît şi pentru foloase materiale – desigur, greu de dovedit, dar vizibile în luxul ulterior examenelor: maşini, vile, excursii, îmbrăcăminte ş.a.m.d.

În ultimii ani, clientela politică a fost recompensată gras: detaşaţi la cele mai vestite colegii naţionale imediat după ce au obţinut un post în ultimul cătun, educatoare, învăţătoare cu studii superioare ulterioare la ID, cărora partidul le-a recunoscut lucrarea de gradul I despre frunză drept o lucrare de gradul I despre polinoame sau simbolism, transferate, fără examen, direct din sat în municipiu, de la o şcoală sau grădiniţă cu zece copii la clase de elită, puse imediat directoare, sau chiar inspector general, sau chiar secretar de stat!

Se face atîta caz de reformă, dar, în realitate, este vorba numai şi numai de tăieri de salarii, tăieri de drepturi profesionale, tăieri de pensii cu 5% (în loc să fie indexate cu coeficientul inflaţiei), e vorba de dispreţul faţă de carte şi învăţătură, de umilirea, batjocorirea şi spolierea unui valoros corp didactic, din care, foarte curînd, n-o să mai rămînă nimic, decît nişte vechili cu slugile lor.

Au mai fost vremuri grele, cînd era război, cînd a venit tăvălugul roşu din răsărit, dar nu s-a pomenit o asemenea prigonire a dascălilor şi a educaţiei, ceea ce va avea consecinţe nefaste îndelungate pentru o ţară abia intrată în lumea valorilor democratice şi europene.

Gheorghe DUMITRU
dascăl

album dilematic Alex. Leo Şerban

Făcînd cu mîna ţării care pleacă

După ce am citit pe nerăsuflate ultimul număr, am simţit nevoia să îmi asum eu vocea cîtorva studenţi dezamăgiţi şi să scriu despre cum ne simţim.

De un an întreg mă simt naufragiată în propria mea ţară. Am învăţat, însă, repede. Am învăţat să fac focul din resturile aruncate de conlocuitori nevăzuţi dar omniprezenţi, am învăţat să filtrez singură apa care vine de Sus, am învăţat să mă apăr, să mă ascund, să îmi fac propriii zei. Am făcut totul.

N-a fost uşor, dar n-am fost singură. Am fost mai mulţi naufragiaţi deziluzionaţi, blazaţi sau revoltaţi, care s-au trezit pe insula caraghioasă a unei facultăţi ce nu semăna nici pe departe cu ce ni se arătase cîndva pe hartă.

Prea puţin important cum ne-am descurcat fiecare în peisajul învăţămîntului românesc. Altceva mă nelinişteşte. Am impresia că o să rămîn singură.

Făcînd cu mîna flotei care pleacă, plină de puşti pasionaţi, inteligenţi şi vii cu care am vînat ultimele prăzi fantastice, fantastice la propriu, cai verzi pe pereţii universităţilor, deci făcînd cu mîna aşa cum ştiu eu mai bine să fac – scriind –, nu simt nici frică, nici furie, ci doar o mare, mare tristeţe pe care numai un organism tînăr o poate ţine.

Aici pe mal e din ce în ce mai linişte. Mă întreb de ce naiba n-am plecat şi eu. Nu am ce să-mi răspund. Poate că nu mi-a păsat niciodată prea tare de mine. Aştept, aşa cum a aşteptat românul întotdeauna. Cred că e foarte frumos românul cînd aşteaptă. Senin.

Aştept coloniştii.
Aduceţi coloniştii!
Să vină coloniştii...!
Să vină.

Simina
siminup@yahoo.com

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Bogdan SCOROCÂRJĂ
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

Tiraj 12.800 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de
Adevărul holding
Tel.: 0800.800.111

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Bani din nimic**
- **Dependenţe**
- **Internet pe bani**
- **90-60-90**
- **Rusia**
- **Culorile**

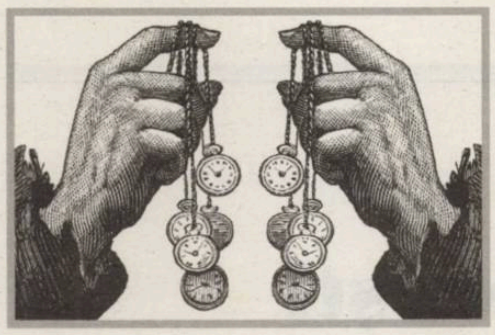

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Note, stări, zile

Tescani, 1989, toamna

De dezvoltat cîteva teme: 1. *Cînd* ai dreptul să stai deoparte și *ce* demisii sînt îngăduite (acceptabile? justificabile? recomandabile?). Nu se pot propune rețete. Trebuie să fii, de fiecare dată, *creator,* la fel de creator ca în scris și ca în orice formă de activitate. 2. Care e calea justă? A-ți valorifica natura, sau a o comprima? A fi o „natură“ în act, o „natură“ dezlănțuită, sau produsul conflictului dintre tine și propria ta natură? Și ce înseamnă acest „tine“ care se opune naturii tale? În numele a *ce* (sau *al cui?)* te poți împotrivi naturii *tale?* Oricum, decizia (și exercițiul) de a-ți trăi *plenar* firea sînt la fel de grele (și de dure), ca și decizia (și exercițiul) înfrînării de sine. S-ar zice că prima versiune e mai la îndemînă, dar, în realitate, o practicăm inconsecvent, înjumătățit, ca și pe cea de-a doua. E la fel de greu să fii tu însuți pînă la capăt, pe cît este de greu să te domini. Adesea, una depinde de cealaltă: te domini, cu ajutorul unei facultăți care e a firii tale, adică a „agregatului“ pe care vrei să-l domini. 3. „Norma“ omului e omul deplin. Omul „normal“ e *sub* normă: e eșecul omului deplin. 4. Oricîtă violență ți-ai face pentru a-ți împlini vocația și oricîtă violență ai face altora, nu o face cu certitudinea că ești îndreptățit, ci cu speranța că vei fi iertat. 5. „Meteoricul“ în cultură: a te prăvăli spectaculos asupra celorlalți, făcînd o groapă mare și pîrjolind tot ce e viață de jur-împrejur. 6. Nuanțe la ideea „totalității“: nu poți merge la fel de departe în toate direcțiile. Trebuie să te decizi pentru o „reducție“ de principiu. Fiecare „creator“ (și, de fapt, orice om) e expresia reducției pentru care a optat. Reducția nu va fi nici motiv de autocomplezență și, cu atît mai puțin, motiv de euforie. Ea trebuie operată strict în vederea unei mai eficiente țintiri a întregului. Cu alte cuvinte, reducția nu trebuie înțeleasă ca o sărăcire de sine, ci ca o stratagemă *ofensivă,* ca o manevră de atac. Reducția „metodică“ e transformarea făpturii proprii în *vîrf,* în ascuțiș radical, iar nu în schemă maniacală. Reducția ca exercițiu. Dacă e bine condusă, dă diamant. Dacă nu – cărbunele cel mai tern și mai funerar.

* * *

Am moștenit, amîndoi, (G. și cu mine), același tertip al maestrului: cînd vrem să pomenim, în scris, numele lui Dumnezeu, să-i invocăm, într-un context sau altul, autoritatea, vorbim nu de El, ci de „zei“. Nu „așa a lăsat Dumnezeu“, ci „așa au vrut zeii“; nu „voia lui Dumnezeu“, ci „voia zeilor“; nu „dar de la Dumnezeu“, ci „dar al zeilor“. Explicația e la îndemînă: cenzura suportă „zeii“, dar nu-l suportă pe Dumnezeu. Fie și numai atît și ar trebui să ne pună pe gînduri. Căci în acest caz, ca și în altele, cenzura se dovedește mai rafinată și mai exactă în strategiile ei, decît sîntem noi înșine: ea știe că „zeii“ nu sînt „periculoși“, în vreme ce Dumnezeu este. Că a vorbi de „zei“ nu e a contraveni grav unei ideologii anti-teiste, în vreme ce a vorbi despre Dumnezeu e a o pune în discuție, a o submina. Dar nu cumva, în afara cenzurii curente, există în noi înșine o cenzură de alt tip, care ne face să optăm, „stilistic“, pentru „zei“? Spunem „zei“ știind (simțind?) că asta nu ne angajează, că, invocîndu-i, nu sîntem neapărat în teritoriul credinței, ci în acela al „metaforei“. „Zeii“ sînt un „travesti“ cultural, antichizant, al transcendenței: o solemnitate neoclasică, o determinare pudică a misterului. Am putea vorbi, tot atît de bine, despre un *„je ne sais quoi“,* despre „soartă“, sau despre hazardul pur. Am putea spune – și o spunem adesea – „necunoscutul“, „o forță“, „o energie“, „absolutul“, „infinitul“, „eternitatea“. Tot atîtea nume cochete pentru „neant“.

E la fel de greu să fii tu însuți pînă la capăt, pe cît este de greu să te domini.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Noi și Dinicu Golescu

Una dintre atitudinile noastre cele mai persistente și vizibile este obiceiul de a ne compara cu „Occidentul“. Uneori înțelept și fatalist („niciodată n-o să-i prindem din urmă...“), alteori cu năduf („de ce n-avem și noi, ceara măsii, un Versailles?“), de cele mai multe ori concret, privind către acele înlesniri ale vieții cotidiene pe care ni le dorim atîta: ne plîngem că n-avem autostrăzi, spitale, parcuri, bune maniere, administrație publică, legi, polițiști, bicicliști, ferme, piețe și altele „ca la ei“. Ni se pare că astfel de comparații la îndemînă dau un sens și o explicație frustrărilor și neajunsurilor din viața noastră cea de toate zilele.

Obiceiul de a ne compara cu „ceilalți“ (firesc, explicabil, îndelung cercetat și explicat de sociologi și antropologi) este atît de puternic încît a creat un întreg limbaj. Mai întîi, pe la începutul anilor '90, termenul de referință generic era „Occidentul“ (cu varianta „Vestul“). Confruntați cu atîtea noutăți, cînd venea vorba să adoptăm vreo lege, vreo noțiune nouă, vreo tehnologie modernă și nu știam exact cu ce se mănîncă, ne întrebam automat: „dar în Occident cum e?“. Apoi, cînd a început să se pună serios problema aderării la Uniunea Europeană, termenul a fost restrîns la „Europa“. (Nimic nou, de fapt, dat fiind că „Europa e cu ochii pe noi“ de la Caragiale încoace.) Pe măsură ce ocupațiunea noastră mintală era să recuperăm decalajul față de „ei“, au apărut noi formule prin care ne raportam la *outgroup:* de la expresiile unui registru înalt, precum „democrațiile occidentale/vestice“, „democrațiile avansate“, pînă la formulele colocviale „lumea civilizată“ sau, pur și simplu, „dincolo“ ori „afară“ (de ex., „X a făcut studii afară“ sau, cînd e vorba de vreo boroboață dîmbovițeană, „dincolo, așa ceva e de neimaginat“).

Am impresia – fără s-o fi verificat printr-un studiu mai sistematic – că în anii '90 nemulțumirile noastre „comparative“ vizau mai degrabă aspecte ale civilizației, chestiuni materiale (de ce n-avem și noi bănci, tehnologie, trenuri, mașini „ca la ei“) sau teme politice (ne plîngeam că democrația noastră e „fragilă și originală“, spre deosebire de „democrațiile lor“). Mi se pare că, în ultimii ani – după ce foarte mulți români au umblat prin țările occidentale și „au văzut cu ochii lor“ cum stă treaba –, discursul public a luat o altă turnură în materie: nu ne mai preocupă atît de mult superioritatea lor tehnologică, politică, socială. Mai bine zis, ne-am obișnuit cu ideea de decalaj. Nu mai avem, precum Dinicu Golescu odinioară, mirări în fața „minunilor“ vestice. Ceea ce invidiem „la ei“ este normalitatea, firescul vieții de toate zilele, confortul cotidian al existenței. Ne-am obișnuit cu realitatea că „ei“ sînt mai avansați tehnologic, n-o mai luăm emoțional, ci am „raționalizat-o“: asta e, cîndva o să fie și la noi la fel, ba chiar a început să fie (căci avem „și noi“ Internet, mașini performante, iPad-uri etc., etc.). În schimb, am ajuns să avem plăcute surprinderi și frumoase relaxări ale psihicului nostru obosit de tranziție cînd constatăm că „la ei“ oamenii zîmbesc pe stradă, șoferii nu înjură, mașinile nu sînt parcate pe trotuar, nu te îmbrîncește nimeni, poți să mergi cu bicicleta prin oraș fără teama că poți ajunge la Urgență și așa mai departe. Nu mai avem uimiri turistice (la vederea catedralelor, muzeelor, palatelor) și nici complexe tehnologice; în schimb, (re)descoperim umanitatea în gesturile ei simple și firești. Am citit, în ultima vreme – în presă, pe bloguri, pe Facebook – tot felul de mărturii ale unor oameni care au fost „afară“ (cîțiva ani, la studii, sau cîteva zile, în vacanță) și s-au întors: cel mai mult apreciază *normalitatea* de acolo.

Nu mai avem uimiri turistice, (re)descoperim umanitatea în gesturile ei simple și firești.

Într-un fel, am evoluat. Am ajuns, carevasăzică, la esența lucrurilor, la oameni și valorile lor – nu mai întoarcem capul, prostește, după vreo mașină, nici nu ne mai mirăm la vederea unui fax. În alt fel însă, batem pasul pe loc – dacă nu cumva chiar am regresat. Căci degeaba voim noi „progresul și numai progresul“ dacă pentru el trebuie să plătim prețul de-normalizării noastre: atît de mult a ajuns să ne enerveze viața de toate zilele în țărișoara noastră (cu televiziunea și politichia ei cu tot) încît ieșirea „afară“ e, pentru cei mai mulți dintre noi, ca permisia pentru soldat: respirăm aerul normalității. Problema e că, la întoarcere, iar ne enervăm și iar o luăm de la capăt. Ar trebui, poate, să-l recitim pe Dinicu Golescu.

ținerea de minte

„Caragiale, cel mai național scriitor, cel care a înțeles mai bine firea noastră, ne-a lăsat și acest aspect: românul nu-și pierde cumpătul în fața crizei. Literatura lui e tonică și plină de consolație astăzi. Dar o întrebare se formulează, totuși: va rămîne astăzi cetățeanul nostru, pînă la capăt, glumeț și imperturbabil? Sau își va schimba caracterul? Verigopulo stă și acum în fața hotelului Continental. Dar privirea sa e abătută și distrată. L-au năpădit și pe el grijile oare? Bodega Tripcovici există și azi; dar e numai un «rendez-vous» pentru bătrînii pensionari, care povestesc nostalgic întîmplări din «le vieux bon temps». Cît va mai ține excelenta dispoziție a românului? Iată, deci, cum după ce cortina a căzut peste *Noaptea furtunoasă,* adică după ce antidotul și-a pierdut efectul, demonul îngrijorării pune din nou chinuitoare întrebări. A fost cîndva aici un paradis de voie bună, dar, ca și pe acela al lui Milton, începem să-l pierdem.“

Mihai Ralea, *Lumea lui Caragiale,*
1931 – acum 80 de ani

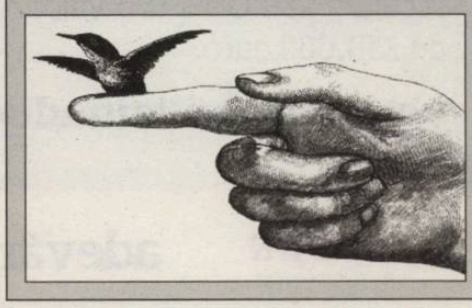

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Constatări **inginereşti**

„Stau de un sfert de oră aici, nu a ajuns. doamna Lipan. Mai stau?“ Îi zic să mai stea încă zece minute şi să întrebe cu glas tare la poartă, la Pangratti, cine e doamna Vitoria Lipan cu oferta de cuţite şi topoare. Mi-a zis că a făcut asta, că e multă lume (era acolo figuraţia de la Surprize, Surprize*) şi că, de fiecare dată cînd a strigat-o pe „doamna Vitoria Lipan cu topoarele“, multă lume a rîs în hohote. Era absolventă de Drept la o universitate particulară, cu licenţa luată la stat. De stat, a stat în total vreo jumătate de oră, cu un bon de poartă pe numele Vitoria Lipan, verişoara lui Ovidiu Lipan de la Phoenix. Aşa îi spusesem, pentru a motiva de ce mă interesează brusc un comis-voiajor care vinde topoare Borner. Inutil să precizez că luase şi bacalaureatul (firesc, din moment ce era licenţiată în Drept).*

Eu am absolvit Politehnica. Tecemeul, pentru a fi mai exact. La stat, pentru că, înainte de '89, nu existau „particularele“. Pe vremea aia, actualii ctitori de universităţi private activau în Partid, nu îşi materializaseră încă fascinaţia (bine ascunsă pe atunci) pentru capitalism. Revin. Am terminat tecemeul cu doar trei lucruri învăţate. Unu: că inginerul nu are voie să înveţe pe de rost, că el trebuie să ştie doar în ce carte să caute. Asta ne-au spus mai toţi profesorii. Cinci ani am învăţat doar în ce cărţi să căutăm. Al doilea lucru l-am aflat de la profesorul Paşcovici, la proiectul de organe de maşini (Reductorul): de un „metric şase“ poţi spînzura un om. Nu e nevoie de un „metric opt“. Pentru umanişti: un metric şase este un şurub cu diametrul de şase milimetri. Această informaţie mi-a pus lumea în corectele sale dimensiuni, mi-a dat reper, mi-a aşezat centrul axelor într-un clasic XOY din plan. În fine, poate cel mai important lucru pe care l-am învăţat a fost că guma este cel mai bun prieten al inginerului. Nu are rost să încerci să păcălești cotele dacă nu îţi iese desenul de prima dată. Este mult mai eficient să ştergi şi să refaci. Să nu trişezi pentru că, în final, munceşti mai mult şi degeaba. Sincer, cu atît am rămas după cinci ani de studenţie inginerească. Întîi, să refuz învăţatul pe de rost, să caut mereu o carte, o sursă, învăţarea. Apoi, să dimensionez corect, să evit exagerarea sau minimalizarea. În fine, să admit cînd am dat greş, că de aia există guma. Cînd încerc să trişez, iese prost. Probabil, de aici mi s-a tras respectul pentru carte, precum şi o admiraţie vecină cu adulaţia păguboasă pentru cei care scriu, adică pentru „ceilalţi“, pentru „umanişti“ de la Universitate. În fond, ce să îmi astîmpere setea de modele? Un rulment, o roată dinţată sau o trecere de degroşare? Mai degrabă o Idee, nu? În timp, admiraţia mi-a (cam) trecut. Cu excepţiile de rigoare, pe care tocmai d-aia le numesc excepţii. Întăresc regula.

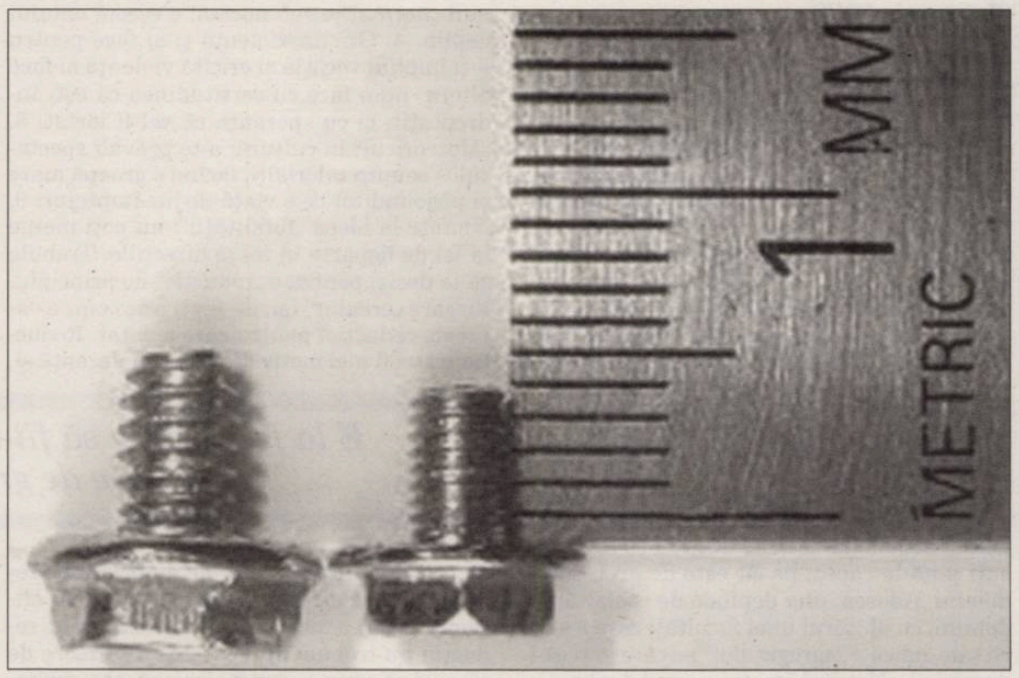

De vreo zece ani încoace, m-au dus trebile profesionale spre mai multe facultăţi de jurnalism (facultăţi umaniste, nu-i aşa?) din toată ţara. Private şi de stat. Cu mici excepţii (grupul de la Iaşi, poate), starea generală mi s-a părut mai degrabă proastă. Lipsă de interes, cultură generală pe sponci, Dan Diaconescu ca model în carieră. Nivelul de intrare este jalnic. Bacalaureaţii intră în facultate fără să ştie din limba română altceva decît cele 300 de cuvinte utilizate de agenţiile de ştiri. Între ele, de multe ori, nu se regăseşte şi prepoziţia „pe“ *pe* care trebuie să o folosim la acuzativ. Amici care predau în Universitate mi-au garantat că situaţiunea nu este mai grozavă nici la filologie. Pe la studii politice şi administrative – cam la fel. Am impresia că studenţii umanişti de azi tratează limba română cu acel soi de condescendenţă blazată cu care mă uit eu la un reductor.

Sincer, habar n-am ce se-ntîmplă cu învăţămîntul umanist. Nu mă pricep, nu îmi permit să mă pronunţ (vechile mele complexe de inginer!). Am doar senzaţia că bacalaureatul tip Funeriu poate să îl ajute, dacă va fi repetat şi în anii viitori. În plus, nu cred că ar strica şi un alt fel de îndrumare din partea profesorilor. De exemplu: Ce metric trebuie să aibă o Idee pentru a spînzura de ea un om?

Gabriel Giurgiu *este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

Gala Premiilor în Educație
Fundația Dinu Patriciu

CÂND PREMIEM EDUCAŢIA
O FACEM MAI PUTERNICĂ

Înscrie-te la cea de-a treia ediție a Galei Premiilor în Educație!

Perioada de înscrieri:
15 iunie – 27 septembrie 2011

Gala Premiilor în Educație este o competiție care urmărește promovarea oamenilor, a proiectelor și a organizațiilor care au avut un impact semnificativ asupra sistemului educațional din România. În competiție se pot înscrie: elevi, studenți, bibliotecari, învățători, educatori, profesori universitari și preuniversitari, școli, facultăți sau ONG-uri. Valoarea totală a premiilor oferite în cadrul competiției este de 250.000 euro.

www.premiileineducatie.ro

Europa fm · adevărul · DILEMA VECHE · Forbes România · Historia · ŞTIINŢĂ & TEHNICĂ · adş București

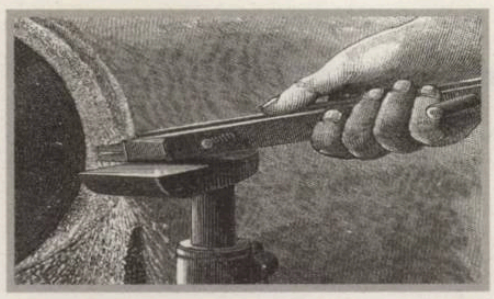

Ovidiu NAHOI

În epicentrul euro-schizofreniei

Ghidurile şi pliantele turistice din Bruxelles îi îndeamnă pe vizitatorii capitalei europene să nu rateze o vizită la Waterloo, suburbia şic din sudul oraşului, cu celebrul cîmp de bătălie. În mod cu totul nedrept faţă de adevărul istoric, personajul principal în discursul publicitar nu este Ducele de Wellington, învingătorul din iunie 1815. Ci învinsul, Napoleon. Puterea brandului îşi spune cuvîntul.

Belgia este, şi ea, într-un fel, o urmare a bătăliei de la Waterloo, un stat născut din aranjamentele Congresului de la Viena şi apoi, în 1830, dintr-o revoluţie prin care s-a desprins de monarhia olandeză. Neutralitatea Belgiei, „stat-tampon" între Franţa şi Germania, ar fi trebuit să fie baza stabilităţii europene. Dar lucrurile nu au stat chiar aşa. În timpul celor două mari războaie ale secolului al XX-lea, Germania i-a încălcat neutralitatea, fără prea multe discuţii.

Dacă tot nu şi-a îndeplinit rolul strategic, Belgia s-a dovedit măcar un exemplu de succes economic. Deţine locul 18 în lume ca PIB pe locuitor, înaintea Germaniei, Marii Britanii, Franţei sau Japoniei. Este al şaptelea comerciant mondial şi ocupă locul 17 în Indexul Dezvoltării Umane, înaintea unor ţări precum Marea Britanie, Noua Zeelandă sau Germania.

După cum toată lumea ştie, Belgia se află astăzi în pragul scindării. La sfîrşitul săptămînii trecute, liderul socialist valon Elio di Rupo, căruia i se încredinţase „misiunea ultimei şanse" pentru formarea unui guvern, la peste un an de la ultimele alegeri, şi-a depus demisia în faţa regelui Albert al II-lea. Suveranul a răspuns lapidar. Le-a cerut liderilor politici ca, „dată fiind gravitatea situaţiei", să-şi îngăduie cîteva zile de reflecţie înainte de a lua decizii cu impact major pentru viitorul ţării. Comentatorii politici locali văd aici dovada unui moment cu adevărat critic. Expresia „gravitatea situaţiei" a apărut pentru prima dată în discursul monarhului. Dovadă că, pe alte meridiane şi în alte împrejurări, liderii politici îşi măsoară vorbele cu foarte mare atenţie. Belgia pare să moară aşa cum şi trăieşte: discret şi cu un talent extraordinar de a complica lucrurile.

Micul stat ilustrează convulsiile întregii Uniuni Europene.

Astăzi, Germania şi Franţa nu mai sînt marii beligeranţi ai Europei, ci, dimpotrivă, pilonii Uniunii, proiectul care a păstrat pacea timp de mai bine de o jumătate de secol. Să se fi încheiat, atunci, rolul istoric al Belgiei? Poate că nu.

Micul stat ilustrează, la scară redusă, convulsiile întregii Uniuni Europene, ale cărei instituţii le găzduieşte pe teritoriul său. Din punct de vedere practic, poate că partiţia nu ar pune mari probleme – guvernele regionale funcţionează la un nivel măcar satisfăcător. Ceea ce nu face decît să sufle în pînzele partizanilor flamanzi ai ruperii ţării.

Simbolistica, însă, este grea. Problemele Belgiei, accentuate de naţionalismul flamand, susţinut de majoritatea locuitorilor regiunii, nu fac decît să se încadreze în curentul centrifug ce afectează o bună parte dintre statele membre. Olanda, sub presiunea partidului naţionaliştilor de dreapta, adoptă o legislaţie dură împotriva emigranţilor, prin care românii şi bulgarii sînt trataţi ca şi cum nu ar fi membri ai Uniunii. Danemarca reintroduce controalele la frontiere, cu de la sine putere, deşi rămîne membru al Spaţiului Schengen. Franţa şi Germania au făcut acelaşi lucru la graniţa comună, punînd Comisia Europeană în faţa faptului împlinit. Comandouri amintind de anii întunecaţi ai celui de-Al Doilea Război Mondial fac demonstraţii de forţă în sate de romi din Ungaria. În timp ce noua Constituţie vine cu un puternic „parfum" de secol XIX, iar lideri de la Budapesta vorbesc tot mai apăsat despre dreptul de a ţine cont doar de voinţa „poporului ungar", chiar împotriva convenţiilor europene. În plină criză E-coli, Germania se grăbeşte să dea, pe nedrept, un picior Spaniei, aflată şi aşa într-o situaţie delicată. Nu a contat că, pînă la urmă, focarul crizei a fost depistat chiar în inima Germaniei, şi nu în castraveţii veniţi din Spania. Gîndul negru al cetăţeanului german că derapajele din Grecia, Irlanda, Spania, Portugalia şi, la orizont, Italia îl vor face să plătească pentru stabilitatea Uniunii este speculat rapid de lideri politici cu ochii mai mult la sondaje.

Ciudat, dar, de multe ori, aceiaşi lideri care dau mesaje de unitate în Consiliul European de la Bruxelles se comportă cu totul altfel odată ajunşi la ei acasă. O Europă unită în faţa crizei la Bruxelles, cu guvernanţă economică, semestru european, fond de intervenţie financiară. Şi o Europă a noilor bariere, în diverse capitale. Venind înapoi în „capitala" europeană, Comisia, „gardianul Tratatelor", reacţionează tîrziu sau nu reacţionează deloc, în pofida semnalelor de îngrijorare trase de Parlamentul European. Unde va duce pînă la urmă această euro-schizofrenie? Convieţuirea dreptei „tradiţionale" – creştin-democrată, populară, conservatoare – cu noii veniţi dinspre dreapta naţionalistă asigură „stabilitate" în capitale, cu preţul reinventării barierelor. Şi anesteziază Comisia Europeană de la Bruxelles.

Pe de o parte, unele lucruri seamănă prea mult cu ceea ce se întîmpla în pragul celui de-Al Doilea Război Mondial, pentru a nu ne îngrijora. Pe de altă parte, puţini sînt gata să mai mizeze astăzi pe dorinţa de război a noilor generaţii, născute şi crescute pe timp de pace, sub protecţia caldă a „statului bunăstării".

Pînă una-alta, ţara-gazdă a principalelor instituţii europene îşi continuă liniştită drumul spre propria desfiinţare, încărcînd cu un nou simbol o realitate europeană deloc dătătoare de speranţă.

P.S. În articolul din numărul trecut, am comparat rezultatele de la Bacalaureatul român cu cele ale examenului naţional belgian, care se susţine la terminarea unui ciclu universitar de trei ani – şi care poartă tot numele de Bacalaureat. Erau singurele cifre comparabile, pentru că se refereau la un examen naţional. Dacă prin aceasta am produs confuzie, dat fiind faptul că în Belgia nu se dă examen la finele ciclului secundar, rog să fiu iertat.

adevărul EUROPA

***Ovidiu Nahoi** este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Patriotismul

– prima contribuţie modestă la o temă atît de mare –

Există o scurtă proză a lui Borges care, pentru mine, rezolvă definitiv problema patriei şi, prin extensie, marea problemă derivată, cea a patriotismului. Se numeşte „Istoria războinicului şi a prizonierei" şi poate fi găsită într-unul dintre volumele de maturitate ale lui Borges, numit *Aleph*. În această proză, ni se prezintă două cazuri, opuse ca sens, dar identice ca esenţă sau – cum spune autorul cu mult mai bine decît aş putea să o fac eu – „faţa şi reversul unei monede, pentru Dumnezeu egale".

Despre primul caz, Borges ne spune că l-a aflat într-o carte a lui Croce. Este cazul lui Droctulft, un războinic longobard care participă la asediul Ravennei, în secolul al VI-lea sau al VIII-lea – sursele lui Borges sînt, desigur, borgesiene. Acest războinic, venit din întunericul reavăn al pădurilor nepătrunse, febril de energia păgînă a distrugerii, bîntuie alături de „ai săi" cîmpia nordică italiană, ca să prăduiască, să siluiască, să ucidă, într-un delir pur al anarhiei. Însă trăieşte un şoc în faţa Ravennei, oraş în care vede ceva ce nu mai văzuse vreodată: „Vede ziua, marmura şi chiparoşii. Vede o lume multiplă, dar ordonată; vede un oraş, un organism făcut din statui, temple, grădini, case, biserici, fîntîni, capiteluri şi spaţii libere frumos ordonate" – spune Borges. Ceva în sufletul inocent şi crud al sălbaticului se mişcă, ceva nebănuit se deşteaptă în el sau, poate, ceva din el ce fusese atît de evident încît părea natural se stinge pentru totdeauna. Droctulft trece de partea Ravennei şi moare apărînd oraşul pe care venise să-l atace, împreună cu „ai săi". I s-a construit un mormînt superb pe care s-a scris un epitaf în latină. Singur că, purtat de instinctele sale pure, războinicul Droctulft nu avea nici cea mai vagă bănuială că poate exista ceva ce se numeşte istorie, dar, din punctul de vedere al istoriei, el a avut dreptate, pentru că la capătul

De cîte ori simt cît este de insuportabil să fii român, mă gîndesc la povestea lui Borges.

următoarelor secole, longobarzii „săi", care l-au socotit trădător cu toate consecinţele teribile pe care această acuzaţie le poate avea la un trib germanic, au devenit lombarzi ca şi locuitorii Ravennei şi apoi, cu toţii şi împreună cu alţii, italieni.

Al doilea caz ajunge la cunoştinţa scriitorului din povestirea bunicii sale, soţia colonelului Borges, comandant prin 1870 al frontierelor argentiniene de la nord şi de la apus. Este cazul unei indience – al cărei nume autorul nu ni-l dezvăluie sau poate că nici nu îl ştie –, care era, de fapt, o englezoaică din Yorkshire ai cărei părinţi emigraseră la Buenos Aires şi care, copilă fiind, fusese răpită în timpul unei invazii de indieni, cum erau obişnuite în oraşele de la limita pampasului de atunci. Cincisprezece ani mai tîrziu, ea era soţia unuia dintre cei mai bravi şefi de trib indieni, cu care avea doi copii şi era fericită. De altfel, acesta este şi răspunsul pe care indianca îl dă bunicii autorului, ea însăşi englezoiacă cu *spleen*-ul exilului marital de la marginea lumii, cînd aceasta îi propune să nu se mai întoarcă în sălbăticie, să îşi ia copiii şi să revină în Anglia. „Sînt fericită!" – i-a răspuns indianca, a întors spatele şi a plecat. În timp, în aceeaşi carne care îşi urma creşterea şi descreşterea, copila răpită se stinsese şi apăruse o femeie, care nu mai vorbea aproape deloc englezeşte, care se mîndrea cu soţul ei şef de trib şi cu copiii lor, care se îmbrăca şi păşea ca o indiancă şi care, ca ultim act de identitate, a făcut un gest cît o declaraţie existenţială definitivă: „...într-o fermă, aproape de mlaştini, cineva jupuia o oaie. Ca într-un vis, indianca a trecut în goana calului. S-a aruncat la pămînt şi a băut sîngele cald. Nu ştiu dacă a făcut-o pentru că nu putea altfel, sau ca un semn de dispreţ şi de sfidare".

Aceşti doi oameni – un barbar care şi-a părăsit tribul pentru oraşul sofisticat pe care trebuia să-l distrugă, murind ca să-l apere, şi o englezoaică din Yorkshire care a fost răpită de barbarii sud-americani şi care a devenit fericită în prizonieratul ei – sînt modelele mele de patriotism. Lecţia lor îmi pare supremă şi mă tulbură mai adînc decît o poezie de O. Goga sau un discurs al lui N. Iorga.

De cîte ori simt cît este de insuportabil să fii român, mă gîndesc la povestea lui Borges, la *războinic* şi la *prizonieră*. Borges însuşi avea un sentiment patriotic rafinat şi discret, ca o reducţie pentru vioară a unei întregi simfonii, ca o nostalgie, căci nostalgia e tot ce poate fi mai trainic în sufletul unui scriitor sud-american. După cum îi plăcea să spună: „pentru mine, patria înseamnă un anumit acord de chitară, cîteva portrete şi o sabie veche".

Patriotismul e un drum fără întoarcere pe care îl alegi sau, poate, te alege el. Patria e o povară pe care nu o poţi purta decît dacă eşti fericit cu ea – patriotul este un Sisif fericit, cum ar spune Camus. Dacă nu poţi fi aşa, atunci mai bine nu eşti patriot, atunci înseamnă că nu ai ajuns la momentul patriotic al biografiei tale sau, poate, că nu ai în tine puterea acestei opţiuni – ceea ce, mă grăbesc să precizez, nu este deloc un semn de slăbiciune, un handicap sau o cauză de inferioritate. Unii ar zice, chiar, dimpotrivă. În orice caz, dacă ajungi pe drumul patriotismului pentru că te-au împins alţii, eşti pierdut. Atunci, patriotismul devine o conspiraţie împotriva ta, o iluzie uriaşă, dacă nu chiar o minciună criminală.

ianuarie 2006

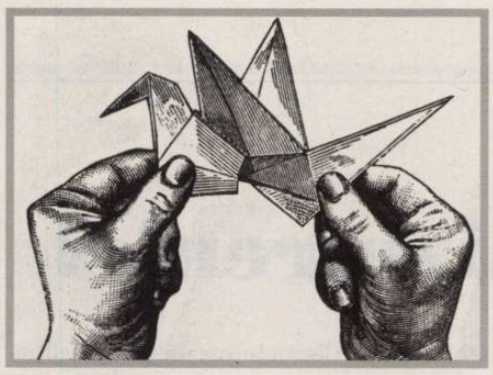

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Integrare

„De ce-i bagi, bă, băşini în cap?! Vrei să ajungă să mintă lumea cu televizorul? Aia-i o băşină de meserie.“

La o terasă, pe la miezul nopţii, după ce s-a mai stins arşiţa de peste zi, se alătură două mese pentru trei familii de expansivi în şlapi – şase adulţi şi un copil de vreo cinci ani. Liderul grupului, un fel de naş al celorlalţi, se aşază pe un scaun, ridicol de mic pentru el, după ce mai întîi îşi apucă pantalonii trei-sferturi de curea şi-i sucește în stînga şi-n dreapta, ca să-i aducă mai sus peste burta păroasă. Mişcarea nu-i prea foloseşte, dar vocea îi răbufneşte abrupt peste liniştea noastră: „Băăăi, mînca-ţi-aş, ăla are numa' băşini în creier. Nu are altceva“. Pare că e vorba de nişte afaceri.

Cucoana de lîngă el, probabil nevasta, s-a tras mai deoparte de masă şi vorbeşte la mobil, ţinîndu-se cu mîna de scaun, în largul loc lăsat între picioare: „Si, Marcelino, si. Alrect“. „Bă, Dudule, cu asta m-ai omorît! Ăla e cu capu-n nori şi, cum ţi-am zis, crede în nişte băşini. Cînd or să se dezumfle, o să pută rău de tot. Băă-şini!“

Al treilea bărbat de la masă îşi pupă nevasta pe după ureche şi se scoală să facă un tur al localului, cu aparatul de filmat în mînă. Filmează lumea de la mesele din jur, fără discriminare şi fără jenă că pe unul îl surprinde gesticulînd cu furculiţa în aer şi pe altul cu chifteaua pe jumătate îmbucată. După cinci minute de şlăpăit printre mese, revine la propriul scaun şi-şi filmează propria nevastă, îmbrăcată într-un combinezon cu pantaloni bufanţi, prins cu elastic pe sub braţe (a revenit moda anilor '80?), în aceleaşi culori leopard ca pantofii soţiei celuilalt.

lora...“ Femeia are vreo 50 de ani, poartă un pantaior alb de pînză, pe sub al cărui bluzon plesneşte un tricou roşu, întins peste pieptul mare. Gîtul gros, tiroidian, îi e înconjurat de un colier din aur masiv. E singura care poartă pantofi: toc înalt, imitaţie de piele de leopard.

Un alt individ, cu părul alb, ochelari şi o talie la fel de rotundă ca a primului, reacţionează: „De ce crezi că-s băşini, mă, Săndele, omul se gîndeşte că aşa e co-

„Băşini! Numa' băşini şi iar băşini!“ explodează iar liderul grupului, bătînd cu palma în masă. „Bă, Dudule, am cunoscut nişte tipi care fac sudură, sudează şi solzi de peşte. O sudează şi pă mă-sa şi pă ta-su, dacă vor. Sînt nişte meseriaşi super-extraordinari, bă. Să-ţi spun ceva: românii sînt cei mai mari meseriaşi în făcutul lucrurilor astea de mînă. Construiesc nişte iahturi de te crăcăneaza. Io n-am văzut aşa ceva în Italia de cînd sînt acolo, de opt ani. Nici frati-miu n-a văzut aşa ceva în toată Spania, c-am vorbit şi cu el.“ „Nu prea cred eu asta – zice Dudu cu un ton rezervat –, dar dacă spui tu, nu te contrazic.“ „Să n-am parte dacă te mint, mînca-ţi-aş gura ta să ţi-o mănînc! Sînt de nota zece, bă, băiete! Mergem la Olteniţa şi-ţi fac cunoştinţă cu ei.“ Pe masă e adusă o tavă cu multe halbe de bere. Bărbaţi şi femei pun mîna pe ele şi ciocnesc în cruciş şi-n curmeziş, urîndu-şi sănătate şi bani mulţi. Copilul ia camera tatălui său şi vrea şi el să filmeze localul. Părintele îi arată cum s-o ţină şi pe ce să apese. „Aşa, tată, deschide capacul ăla şi te uiţi pe acolo. Aaaşa, vezi că nu e greu. Da, ţine-o dreaptă. Te fac regizor, să lucrezi la televiziune.“ „De ce-i bagi, bă, băşini în cap?! Vrei să ajungă să mintă lumea cu televizorul? Aia-i o băşină de meserie.“ „Sandule, băşină e aici în România. La noi te descurci bine cu aşa ceva.“ „Da, da, înţeleg, acolo o s-o filmeze pă majestatea sa. Peste tot e băşină, băăă, chiar dacă-i mai parfumată, îţi spun io. Aşa e în toată lumea.“ „Nu mai face atîta caz, mă, Sănducule! Sperii copilu', lasă-l să se bucure şi el că filmează!“ – intervine femeia în pantaior. „Ştie tata ce trebuie – se bagă şi Dudu – nu vezi că îi merge mai bine decît nouă, e cel mai împlinit, ia uite ce substanţă are pe el.“ Într-adevăr, dintre toţi trei, tatăl copilului are burta cea mai impresionantă. Lîngă el şade o femeie tăcută, subţire, cu părul alb atîrnînd pe umeri.

La masă sînt aduse platouri cu fripturi mustoase şi cartofi natur. „Ohh, Românica! Arată bine, bă, băiete, nu e ca la ăilalţi de-am mîncat alaltăieri-seară, cînd ne-au servit numa' băşini. Asta-i ceafă. Care-i fleică?“ Femeia cu părul alb îl întreabă ceva pe chelner. Omul nu înţelege. Ea repetă. „Aha, toaleta? Acolo.“ Cucoana se ridică să se îndrepte spre uşa indicată, dar înainte îi aruncă bărbatului ei printre dinţi o frază într-o engleză cu cel mai britanic accent posibil. Nu pricep exact ce zice, dar deduc că Europa se schimbă.

ready made

„Ca româncă şi fiică a lui Ion Luca Caragiale sînt mîndră de faima la care i-a ajuns numele şi sînt adînc recunoscătoare Partidului şi guvernului, care l-au aşezat la locul de cinste pe care-l merita.“

Ecaterina Logadi, „Din amintirile mele despre tata“, în volumul *Amintiri despre Caragiale,* Editura Minerva, 1972

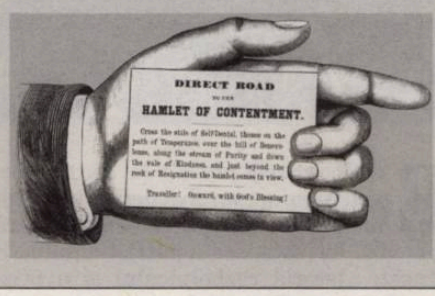

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

O statistică

■ *Provocările (intelectuale) ale cotidianului:* Muică, sîntem neam de hateri; Anul I după Brucan – violenţă într-un bloc; Fenomenul guriţă-garofiţă – diminutive; „Europass; Bac plus ultra (3406, dar doar 81 like!); Zoom urban (doar 2640, dar 237 like!), Micile aberaţii ale marilor oraşe, Micul Bucureşti; *dar nu* Jurnal de vacanţă, Vetălău, România în anul raţei (220/1);

■ *Imaginea de sine/Sensibilităţi identitare:* Biografia unui spectacol; Suspectat de a fi român; Despre parvenire; Fuga de societate; Cultura nemulţumirii; Revenirea religiosului; Lecţia de istorie; Modernizarea învăţămîntului românesc; Balada lui Oedip (la limită, e prea teoretic); Drumul aurului; *dar nu* Lemn şi piatră (doar 846!), Cultură şi agricultură (611/4), Împotriva patrimonializării (711/4), Ochii basarabenilor (137/0);

■ *???:* Iubire şi senilitate; *dar nu* Rătăciţi printre obiecte (1629/0);

■ *Dezinteres:* Închiderea societăţii deschise (1892/12); Paideia şi intelectualitatea (2008/37); Meserie, brăţară de aur (sondaj, 1853/5); Adio, arme (1722/21); Turnul lui Babel (1199/20).

De mult mă ispitea acest exerciţiu pseudo-statistic, ce poate părea, la prima vedere, uşor narcisist: „ratingul“ propriilor mele articole în *Dilema veche*. Raţiunea acestei tentaţii este însă mult mai „sociologică“ şi ne-personală, chiar dacă a fost pusă în mişcare de o impresie cît se poate de subiectivă: trăgînd din cînd în cînd cu coada ochiului la numărul de cititori şi al intrărilor „like“ ale pilulelor, am avut de die, următorul în „top“, Mircea Vasilescu, se află deja în „normalitatea“ unei astfel de reviste. În ceea ce mă priveşte, mă aflu undeva în plaja de mijloc, cu oscilaţii astfel cu atît mai semnificative pentru ceea ce mă interesează de fapt.

Am luat deci articolele pe un an şi m-am uitat la reacţiile numerice ale cititorilor. Lucrurile nu stăteau nici pe departe aşa de alb-negru cum avusesem impresia, nu existau în mod clar subiecte „aşa da“ şi subiecte „aşa nu“. „Ipoteza“ mea maniheistă s-a năruit deci. Şi totuşi, ceva părea să se întrezărească în aceste ape vălurite ale „scorurilor“. Am grupat şi regrupat articolele, le-am analizat ca pe interviurile cu care mă întorc de pe teren, le-am comparat, încercînd să intuiesc ce ar putea avea în comun cele din top şi cele din coadă. Cu timpul, ceva-ceva s-a desprins şi două, trei *teme* majore şi-au făcut apariţia.

Una dintre ele este organic legată de numele rubricii şi ar putea fi intitulată „provocările cotidianului“. Provocările „intelectuale“ însă, cu multă „materie brută“, dar şi cu reflecţii şi generalizări digerabile, căci simplele relatări de viaţă obişnuită, oricît de „picante“ sau „duioase“ ar fi fost ele, au fost penalizate fără ezitări (de exemplu, „Jurnal de vacanţă“, „Vetălău“, „România în anul raţei“). Nu (doar) anecdotica atrage deci, ci o minimă căutare a sensului secund, suficient de problematic pentru a fi dezbătut. În această categorie, recordul de audienţă îl deţine „Muică, sîntem neam de hateri“ (chiar dacă aportul meu era firav, subiectul e-comunicării nu avea cum să lase

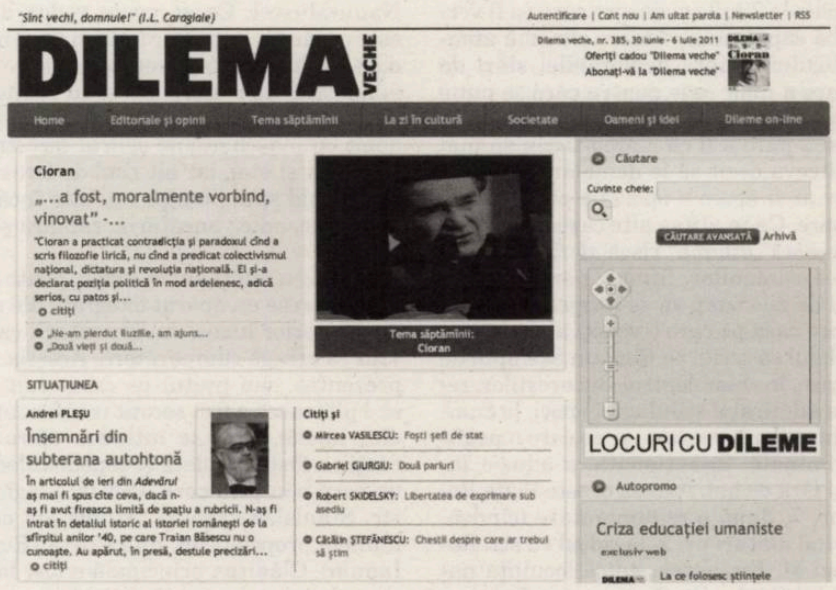

În sfîrşit, au rămas răţuştile urîte, cărora mai nimeni nu le-a acordat prea mare atenţie sau, chiar dacă le-au citit, nu s-au declarat deloc încîntaţi de ele. Structura lor este diversă, dar toate au un grad mai ridicat de abstracţiune. Cel mai interesant caz este cel al unei pilule recente („Închiderea societăţii deschise?“), care tratează subiectul, care mi se pare esenţial, al noilor viziuni despre frontiere şi gestiunea mobilităţilor în Europa şi care a „plăcut“ doar unui număr de cititori de zece ori mai mic decît media. Se pare că străinătatea şi străinii nu interesează decît dacă şi cînd „au ceva cu noi“; în rest, problemele omenirii nu sînt şi ale noastre.

Nimic nou sau surprinzător, de fapt, în aceste socoteli. Dar şi previzibilul spune ceva cînd se confirmă...

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Am luat deci articolele pe un an şi m-am uitat la reacţiile numerice ale cititorilor.

multe ori surpriza (extrem de personală!) de a vedea un număr impresionant de cititori pentru texte care mi se păreau relativ anodine şi, invers, deziluzia (şi mai personală...) că articole pe care le consideram deosebite şi importante treceau relativ neobservate. Desigur, uneori scrii mai bine, alteori – mai rău şi uneori e vacanţă. Dar eram tot mai convins că nu atît *cum* scrii contează, ci despre *ce,* subiectul în sine. Nu despre un „top“ al autorilor este deci vorba, ci despre o privire vag orientată de cifre asupra temelor care par să aibă mai multă trecere la public – mai exact, la publicul (probabil) mai tînăr, care accesează site-ul revistei şi se manifestă în acesta.

Trebuie să încep totuşi cu o simplă plasare statistică în „ratingul“ *Dilemei vechi*. Faţă de Andrei Pleşu, cu peste 15.000 de intrări şi 565 de „admiratori“ în medie pe articol, eu, cu doar puţin peste 2000 de intrări şi 100 de „admiratori“ în medie pe anul acesta, aproape că nici nu exist. (Între paranteze fie spus, imaginea încetăţenită că orice ar scrie Pleşu, lumea îl citeşte, măcar ca să-l înjure, nu pare să fie tocmai conformă cu realitatea: pentru unele pilule a ajuns la indiferent publicul virtual al *Dilemei vechi),* urmat la distanţă de povestea diminutivelor şi de întîmplări comentate din viaţa oraşului („Anul I după Brucan – violenţă într-un bloc“, „Zoom urban“, „Micile aberaţii ale marilor oraşe“, „Micul Bucureşti“ etc.).

A doua categorie de succes, la fel de consistentă, ar putea fi intitulată „sensibilităţi identitare“: tot ceea ce are de-a face cu imaginea românilor – ce sîntem, ce credem că sîntem şi de ce, cum ne văd alţii, cum ar trebui să fim şi ce ar trebui să facem, de la raportarea la comunism la actuala cultură a nemulţumirii. La această categorie, pe primul loc se află pilula „Biografia unui spectacol“, care relata despre reacţiile publicului la filmul *Autobiografia lui Ceauşescu,* urmată de „Suspectat de a fi român“, ce a întrunit un număr record de „admiratori“ care, cred, s-au regăsit în această suspiciune etatizată şi generalizată cu care ne confruntăm cu toţii. Celelalte articole tratează subiecte diverse, de la învăţămînt la religie, dar toate ating o coardă sensibilă, un of identitar explicit şi uşor patetic. Interesant este însă că acele pilule care tratau mai abstract (dar şi mai aprofundat) probleme definitorii ale ro-

Eram tot mai convins că nu atît cum scrii contează, ci despre ce, subiectul în sine.

recorduri de peste 30.000 de cititori, dar pentru altele a „căzut“ la în jur de 5000, cu doar cîţiva sau chiar nici un admirator... Or, Andrei Pleşu are tot timpul acelaşi stil inconfundabil, oscilaţiile acestea părînd astfel să fie datorate tot subiectelor!). Cu aproximativ 3600 de accesări şi 67 de „admiratori“ în memânităţii – de la civilizaţia lemnului la problemele structurale vechi ale agriculturii noastre – au fost mult mai puţin citite şi aproape deloc apreciate (cotele acestor pilule sînt cele mai scăzute). Interesul pentru trecut pare să se oprească la atitudinile (actuale) faţă de comunism...

PUBLICITATE

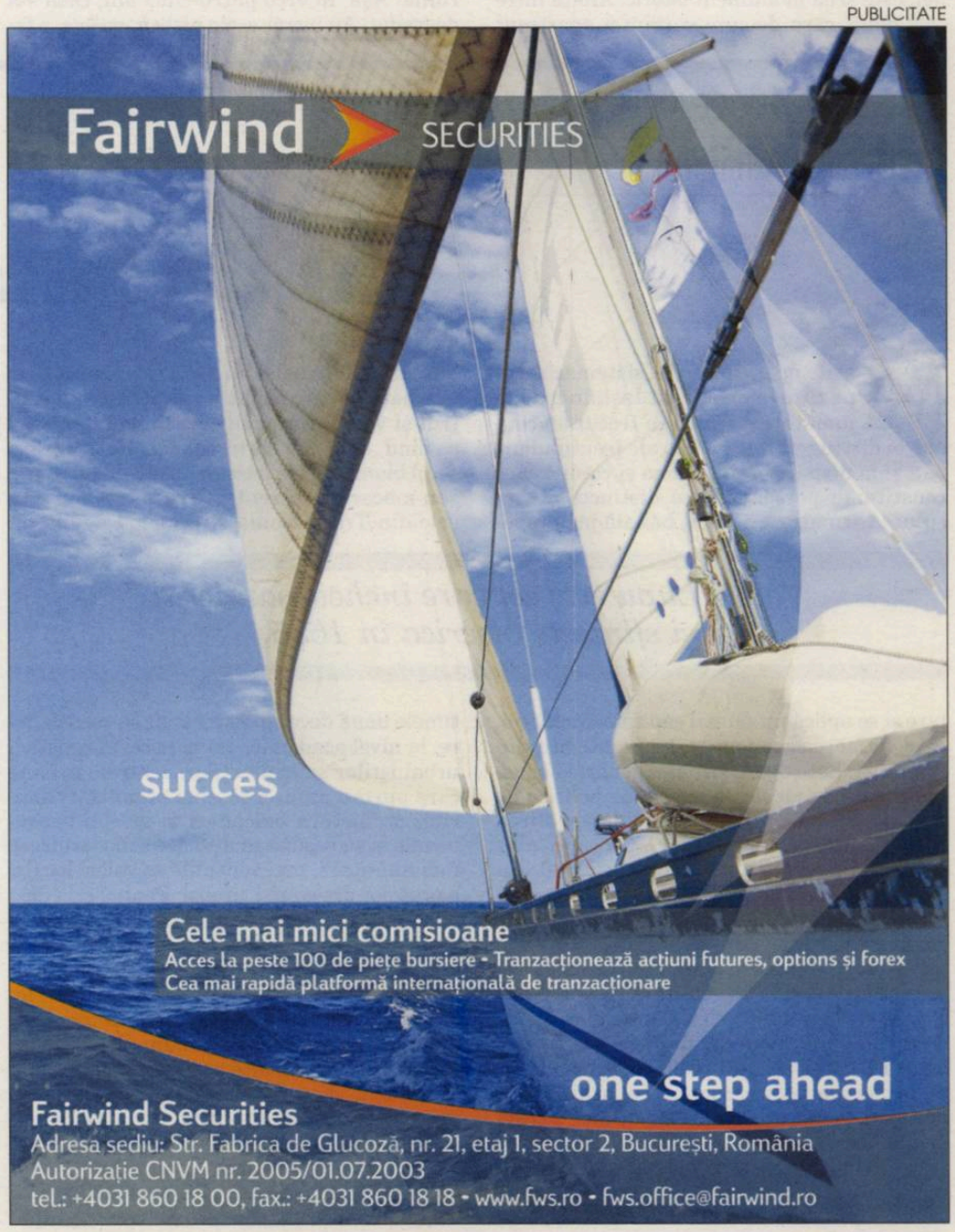

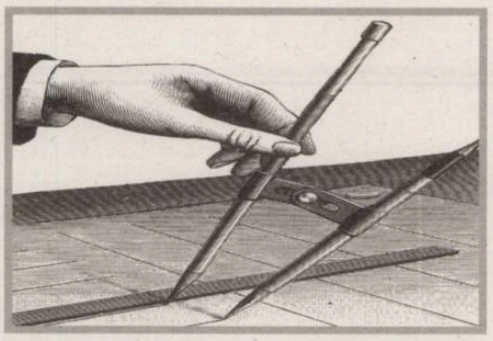

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Piaţa Romană 7

O expoziţie de fotografii care s-a deschis la 7 iulie şi despre care va fi vorba săptămîna viitoare cheamă atenţia publicului asupra deplorabilei stări de conservare a unor case pentru care se pune întrebarea dacă mai merită să fie conservate. Insinuarea pare a fi că e prea tîrziu să mai facem altceva decît să le demolăm. Restaurarea lor ar fi acum o operaţie complexă şi costisitoare. Ca în atîtea alte cazuri, răspunsul la această „dilemă" riscă să fie dinainte în mintea oamenilor, fiindcă părerea lor a avut ani de zile timp să se formeze.

Despre casa pe care o vedeţi aici am mai avut prilejul să scriu, ea fiind un exemplu de clădire care, în chiar centrul Bucureştilor, reprezenta admirabil stilul unei epoci, la cumpăna dintre două veacuri, şi pe care o neglijenţă criminală, intenţionată, a adus-o într-un hal fără de hal. Adresa ei este Piaţa Romană, nr. 7, după o renumerotare (cîndva, nr. 4, avînd alături nr. 2, la colţul cu str. Romană, azi M. Eminescu, adică locuinţa naturalistului Sabba Ştefănescu şi a fiului acestuia, geologul cu acelaşi nume). Pe aceea a construit-o în 1902 arhitectul O. Maugsch unui medic faimos pe vremuri, doctorul Ion Nanu-Muscel. Ce se poate vedea de afară este o clădire cu parter înalt şi etaj, mansardată, cu intrarea spre curte, nu spre stradă, adăpostită de o marchiză şi cu frontonul înconjurat de amoraşi. Aceeaşi modă a împodobit cu mascheroane cadrul ferestrelor de la parter şi etaj, iar alt rînd de ferestre, jos, se deschid spre pivniţă sau alte încăperi de uz casnic, adică bucătăria, cămara şi spălătoria.

Nu cu mulţi ani în urmă, poate zece, în presă au apărut fotografii ale unui interior luxos, cu comentarii care ar fi vrut să atragă cumpărătorii. Aceştia nu s-au prezentat, sau preţul pe care erau dispuşi să-l plătească a fost socotit insuficient. O clădire anexă, care se întindea către fundul curţii, a fost demolată şi repede înlocuită cu un corp nou prin care ASE face legătura cu str. Stanislas Cihoski. Atunci am observat numele proprietarei, dna Curta (Ruxandra Ianula). Clădirea principală a fost lăsată în paragină, ba chiar deteriorată cu reaua-credinţă arătată şi în alte asemenea împrejurări: treptele de la intrare sînt sparte şi prăvălite, de cînd un camion le-a călcat în timpul lucrărilor din curte, şi ferestrele se cască în bătaia vîntului şi ploilor, ca să grăbească ruina. Aşa, în vreo patru-cinci ani, casa s-a degradat. Au intrat acolo nişte *homeless*, o familie care se ocupă cu comerţul de cărţi vechi sau reviste noi, pe care le întind afară, pe o tejghea, în drumul trecătorilor.

Clădirea principală a fost lăsată în paragină, ba chiar deteriorată cu reaua-credinţă arătată şi în alte asemenea împrejurări.

De vreo două ori, le-am cumpărat şi eu cîte o carte prăfuită şi mototolită; am cîştigat astfel simpatia, deloc dezinteresată, a vînzătorului, care m-a poftit să intru ca să inspectez stocul. Un roman de Pirandello a fost deci pretextul cu care am pătruns în interiorul impunător al parterului: un salon care are, în dreapta şi în stînga, cîte două încăperi, iar pe eleganta scară din fund se urcă la etaj, compus, după acelaşi plan, dintr-un spaţiu central şi patru camere. Decoraţia interioară, cu stucaturi în jurul tavanului, s-a păstrat pe alocuri.

Din conversaţia cu „anticarul" am aflat că ASE a avut intenţia de a cumpăra casa, pentru a instala acolo „cancerala" sau cazarea oaspeţilor străini. Ar fi oferit chiar un preţ foarte bun. Între timp, casa fusese cumpărată de un spaniol, care a vîndut-o unui „grec". Cine ştie ce calcul l-a făcut pe noul proprietar să refuze!!! Probabil, se aşteaptă ca, în ziua în care demolarea va fi inevitabilă, acest loc din Piaţa Romană să poată fi vîndut şi mai scump.

Planul clădirii, care acum mi-a apărut clar, este acelaşi cu al unor case de la începutul Bulevardului Lascăr Catargiu, care au desigur aceeaşi vîrstă, datînd din ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Mai mult, cred că şi arhitectul a fost acelaşi, un colaborator al lui Paul Gottereau care se numea Ramontxho. Acest nume bizar mi se pare basc: să fi fost oare unul dintre carliştii care erau siliţi, la sfîrşitul războaielor civile din Spania, să se refugieze în străinătate? Dar personalitatea şi activitatea acestui personaj au nevoie de o cercetare specială. Cu altă ocazie.

***Andrei Pippidi** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Anca BRĂTULEANU

SOS Provincia

O „insulă" în Iaşi

Marile operaţiuni de „sistematizare" pe care le-au suferit Iaşii în a doua jumătate a secolului trecut au condus la distrugeri ireparabile ale ţesutului urban şi la dispariţia unor zone şi clădiri care constituiau personalitatea distinctă a oraşului. Afirmaţia a devenit banală prin repetare şi se aplică nu numai capitalei Moldovei, ci şi numeroaselor oraşe traumatizate din România. Este deci o situaţie generală şi generalizată de ideologia epocii, de politica de partid, cea care filtra inevitabil pregătirea profesională a arhitecţilor, dar mai ales practica de arhitectură a anilor '70-'80. Au mai contribuit la înlocuirea fondului construit existent cu ansambluri de blocuri de locuit cu înălţime mare şi istoriile oficiale ale arhitecturii, cele care tratau ca lipsite de valoare construcţiile secolului al XIX-lea, dar şi cele ale secolului al XX-lea care nu se înscriau în liniile modernismului ante- şi postbelic. De altfel, această poziţie o urma adesea pe cea a unor istorici renumiţi ai arhitecturii europene, cum era Bruno Zevi, care privea arhitectura secolului al XIX-lea de pe poziţiile revoluţionare ale avangardei moderniste.

În România, cele mai vulnerabile s-au dovedit a fi oraşele din zona extracarpatică. Formate pe alte principii decît cele din centrul şi vestul Europei, caracterizate adesea ca fiind „sate mai mari" urbanizate în acelaşi secol blamabil, ele păreau lipsite de coerenţă; sau măcar de coerenţa pe care o aveau oraşele din Transilvania şi Banat. De-abia ultimele două decenii au început să reconsidere, la nivel academic, dar şi la cel al practicii urbaniştilor şi arhitecţilor, centrele urbane care purtau amprenta unei organizări diferite, de factură balcanică şi oriental-europeană; şi să repună în discuţie o modernizare mai nuanţată, mai sensibilă la valori locale, a oraşelor din estul Europei. Pentru cele deja desfigurate, precum Iaşii, a fost însă prea tîrziu: buldozerele îşi făcuseră de mult treaba.

Vasile Lupu este cel care încheie şantierul şi sfinţeşte biserica în 1635.

Nu ştiu numele arhitecţilor care au lucrat la Iaşi, proiectînd blocurile de locuinţe care străjuiesc strada Independenţei. Ştiu însă că – aşa cum, din fericire, s-a întîmplat şi în alte oraşe – au încercat şi au reuşit să salveze părţi valoroase din structura urbană. Profitînd de faptul că bisericile care erau înscrise în lista monumentelor aveau o oarecare „imunitate", le-au ocolit nu numai pe ele, ci şi zonele din jurul lor, păstrînd nişte „insule" în care suprapunerea şi alăturarea unor clădiri din epoci diferite alcătuiesc fragmente coerente ale devenirii oraşului.

Un astfel de ansamblu este şi cel al bisericii Sf. Ioan Botezătorul. Construirea ei este începută de Miron Barnovschi şi durează surprinzător de mult: din 1626 pînă în 1629 de-abia se ajunge la partea superioară a ferestrelor. Vasile Lupu este cel care încheie şantierul şi sfinţeşte biserica în 1635. Renumele ei se datorează unor amenajări defensive mai rar întîlnite: deasupra bolţilor şi sub acoperiş, pe întreg conturul bisericii, este amenajat un drum de strajă cu guri de tragere; apărători plasaţi în turnul clopotniţă şi în pod puteau să respingă un atac asupra lăcaşului de cult sau a zonei din imediata apropiere. Explicaţia se găseşte în cronicile epocii, care semnalează dese incursiuni de jaf ale tătarilor sau ale cazacilor în teritoriile moldoveneşti, determinînd perpetuarea şi perfecţionarea unor forme de fortificare a construcţiilor, fie ele laice sau religioase.

În apropierea bisericii, cîteva case mici, cu înfăţişare modestă stau strînse una în alta şi formează un decor specific pentru ceea ce însemna un ansamblu parohial orăşenesc la început de secol XX. Locuinţa preotului, cea a dascălului, şcoala de cîntăreţi bisericeşti formează împreună cu biserica un decor care combină epoci şi stiluri diferite într-o imagine unitară. Această „insulă" a Iaşilor ar putea să devină – prin grija autorităţilor şi cu ajutorul unor arhitecţi care să propună îmbunătăţirea amenajărilor exterioare – un punct de referinţă în traseul de vizitare a vechii capitale moldovene.

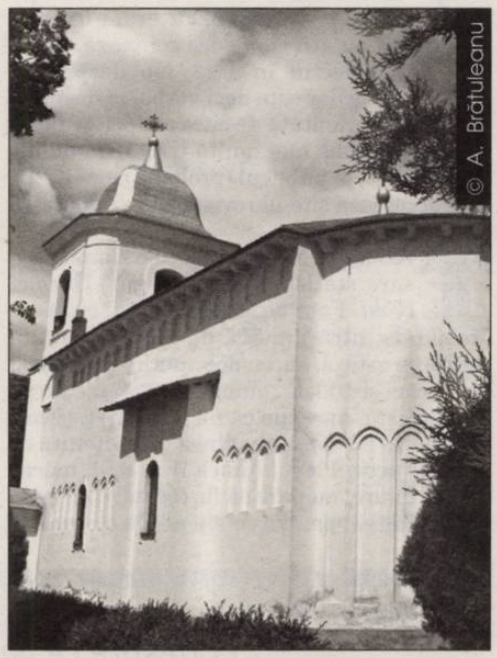

***Anca Brătuleanu** este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu" din Bucureşti.*

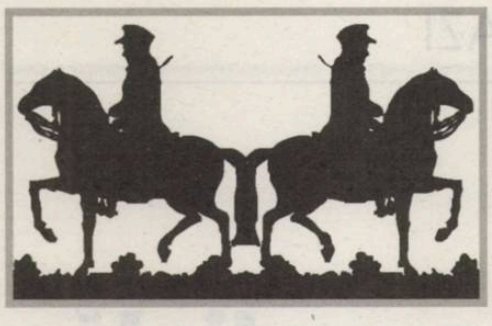

Radu COSAȘU

din viața unui extremist de centru...

Situaţia şi instalaţia în tenisul mondial

După „bătălia“ de la Wimbledon, situaţia în tenisul mondial continuă să fie dominată de patru mari puteri europene: un sîrb – Djokovici, un spaniol –Nadal, un elveţian – Federer, şi un britanic – Murray. Americanii şi australienii nu se mai văd. Pentru prima oară de la Ilie Năstase încoace, să fie patruzeci şi ceva de ani, un balcanic este *number one* în lume. La cîte am auzit despre noi, balcanicii, de ce am face mofturi? Djokovici, în 2011, l-a detronat pe Nadal şi, după victoria de pe insulă, nu sînt foarte multe de discutat: într-un meci în care nici unul nu a fost imperial, „unul dintre ei a fost mai bun“ – după o expresie a lui Nadal, în final. E a cincea oară cînd Nole îl învinge pe Rafa, de data asta şi pe iarbă. Nu e nimeni în lume care să-l fi bătut pe spaniol de cinci ori la rînd. Fiindcă în revista *Dilema veche* (şi nici în redacţia ei) nu se palpită mult pentru tenis (doar cu Andrei Manolescu se poate discuta cu oarecare competenţă mai mult de zece minute), nu voi cădea în probleme tehnice, ci voi încerca să pun în pagină dilema – veche cerinţă, clasică, a directorului nostru fondator: „întotdeauna, care e dilema?“.

Ea e de ajuns de ludică şi nu mai puţin serioasă, dacă se mai acceptă, pentru o clipă, o asemenea frivolitate, bine şi uşor înţeleasă între noi doar de Leo Şerban. S-o enunţ, deci: clasamentul la zi conţine un paradox dpdv al judecăţii pe termen lung. Cel care e punctual pe locul 3, Federer, continuă a fi socotit de specialişti, de foşti campioni, de competenţe indiscutabile, plus zeci de mii de admiratori mai puţin obiectivi, drept „cel mai bun tenisman din toate timpurile“. Mă grăbesc să scriu că eu nu susţin o asemenea apreciere fiindcă pur şi simplu nu am teletrăit în toate timpurile; îl aşez pe Federer drept cel mai bun din lume în ultimii mei 15 teleani – după domnia lui Sampras. Totuşi, la zi, „cel mai bun din toate timpurilor“ e în iulie 2011 al treilea din lume, după doi campioni, şi ei extraordinari, care, logic, nu-s deocamdată decît cei mai buni ai momentului. Ai unor momente întinse între doi-trei ani pentru Nadal, nu se ştie cîte pentru Djokovici. Acesta-i „inconvenientul“ cînd judecăm numai după clasamentele la zi. Fireşte, nu se poate trece peste adevărul strict al scorurilor: la Roland Garros, Federer e cel care-i administrează lui Djokovici prima înfrîngere, după un şir impozant de 46 de victorii, dar în finală, Nadal îl învinge din nou pe helvet, după ce acesta are, în setul 1, 5-2... Mai mult, la Wimbledon, în sfert de finală, Federer îl conduce pe Tsonga cu 2-0 la seturi, şi francezul revine, luîndu-i trei seturi consecutive, ceea ce nu s-a mai văzut: ca Federer să piardă într-un turneu de mare şlem o partidă în care avea două seturi la zero. Se poate conveni, pe românește: „asta e situaţia, n-are apă staţia!“. „Celui mai bun din toate timpurilor“ i se goleşte încet-încet instalaţia. La 29 de ani, după 285 de săptămîni pe locul 1 (Sampras, 286!) devine „o problemă“ să joace cinci seturi cu Djokovici (24 de ani), cu Nadal (25 de ani) sau chiar Tsonga (26). În tenisul năprasnic de azi, ar fi inuman să nu conteze cum se aşază anii pe muşchi, pe artere, pe creier. O fană Federer – printre fanii lui Federer în România Radu Beligan e *number one* – mă întreabă insistent la fiecare eşec al idolului: „De ce nu se retrage, acum, în glorie?“. Nu-i pot răspunde convingător pentru că sînt presat de întrebarea unui savant cu studii înalte în tenis, ca Ion Ţiriac: „Aveţi vreun dubiu că Federer e cel mai bun din toate timpurile?“. Chiar şi după eşecul în faţa lui Tsonga, „Ţiri“ susţine că Federer mai are doi-trei ani buni în care mai poate cuceri trofee; nici MacEnroe (numărul 1 acum 30 de ani) nu-l vede sfîrşit. Cel mai tare mi s-a părut Borg (cel cu 5 victorii la Wimbledon): deşi „l-a văzut pentru prima oară puţin obosit mental“, suedezul crede că Federer mai poate izbîndi într-un mare şlem „dacă va munci mai mult!“. De cînd s-a încheiat Wimbledon-ul, îmi repet această cvasienormitate: „Federer, să muncească mai mult“...

Îl aşez pe Federer drept cel mai bun din lume în ultimii mei 15 teleani.

Între toate aceste opinii, Federer – inegalabil în decenţă şi discreţie – tace precum o casă regală supusă controverselor la zi.

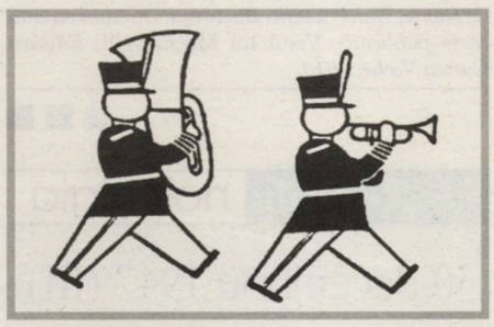

Cătălin ȘTEFĂNESCU

fără doar și coate

România

– momente şi clipe –

Că tot venise vorba, săptămîna trecută, de idei proaste. O bună prietenă a avut o idee cumplit de proastă, în vremurile astea vesele, în care ţara noastră sărbătoreşte ieşirea din criză. I s-a năzărit ei că trebuia să nască. I s-a rupt apa, cum se zice, şi a fugit într-un suflet la clinica unde trebuia să primească asistenţa şi îngrijirile necesare în situaţii de-astea. Chestia se întîmpla un pic mai devreme decît sorocul calculat la nişte consultaţii anterioare. Nelinişte, emoţii, telefoane la rude şi la prieteni. În buna tradiţie de la noi, dacă nu *mişti din urechi,* dacă nu *deschizi uşa cu capul,* dacă nu eşti *simpatic şi generos,* nu prea eşti băgat în seamă. Nimeni nu-ţi zice nimic, eşti omul invizibil. În sfîrşit, la cîteva ore după internare, femeia e gata să nască. Vine un domn anestezist şi-i face ceva. Bag sama că o anestezie. Ce păcatele mele era să-i facă?! Considerînd că şi-a bifat activitatea, omul dispare, fără să mai verifice efectul trebii de care se apucase. În scurt timp, anestezia se dovedeşte a fi insuficientă. O moaşă ia problema în mînă şi repară, mă rog, duce la bun sfîrşit ce începuse domnul anestezist. Femeia, în chinurile facerii, aude ce bombăne moaşa. Ceva referitor la domnul cu pricina, care era un pic *matol*. E vară, ce vreţi?! Lumea e cu mintea la concedii, la terase, la beri, la palavre. un pic de exces de zel şi cade, urît, pe mînă. Dureri sinistre, gîlmă ameninţătoare, la încheietură. Ce faci în situaţia asta? Exact. Aţi intuit corect. Dacă revista pe care o citiţi acum ar avea propensiuni tabloide, aţi putea cîştiga o excursie la Nisipurile de Aur sau o maşină de spălat vase. Nefiind însă cazul, o să trebuiască să vă mulţumiţi cu aceleaşi vechi şi demodate satisfacţii spirituale. Ei bine, da, tînărul are ideea proastă de a merge, însoţit de mama sa, la un serviciu de urgenţă. Nu prea era activitate la locul cu pricina. Cum ziceam adineaori, vară, cald, minţile rătăcite prin visări la concedii exotice. Pacientul şi aparţinătorul se aşază, cuminţi, pe o banchetă. Şi stau. Şi stau. Şi, aţi ghicit din nou, stau. Într-un tîrziu, apare un medic de gardă, extrem de drăguţ, amabil, comunicativ. Le spune, cu un zîmbet larg, pe un ton prietenos: „Comandaserăm pizza şi, dacă n-o mîncam repede, se răcea. Spuneţi, vă rog. Ce s-a-ntîmplat?“.

Cu ceva vreme în urmă, un alt prieten care ideea uluitor de proastă să meargă la o tură de *off-road,* împreună cu prietena lui pe post de copilot. Toată treaba se întîmpla undeva în Secuime. Din autonomie în autonomie, maşina în care se aflau cei doi se răstoarnă. Nimic grav, chestie normală la genul ăsta de activitate. Partea Plus că, în Secuime, mă rog, cel puţin aşa zic legendele, o fluturare de cuţit e la fel de normală ca respiraţia. Ţipete, văicăreli, viermuială pe uşile spitalului. Unii cu mîini şi coaste rupte, alţii cu fălci mutate, ochi umflaţi, nasuri şifonate, sînge pe ţoalele de sărbătoare, *panaramă,* sau *caterincă,* aşa cum ar spune un bun vorbitor de română standard. La un moment dat, cineva strigă mai tare decît toată adunarea. E medicul de gardă. Ca prin minune, se face linişte, ca-ntr-o sală de clasă pe timp de teză. Sau de bac, supravegheat cu cameră video. Doctorul zice, ferm, ceva în maghiară. Domnişoara cu degetul luxat întreabă, în şoaptă, un nuntaş: „Nu vă supăraţi, ce-a zis domnul doctor?“. Iar nuntaşul îi răspunde într-o frumoasă limbă oficială: „O zis ke se ridice mînă sus cine a fekut studii superioare, facultate, aşa ceva...“. Singurii care se trezesc cu mîinile pe sus sînt cei doi pasionaţi de *off-road*. Doctorul deschide uşa unui cabinet şi le spune calm: „*Tessék!* (Poftiţi!)“.

Şi încă ceva. Fără nici o legătură cu nimic. În plină campanie de promovare a meciului de box al lui Lucian Bute, o domnişoară reporter de la o televiziune de ştiri anunţă mîndră, triumfătoare, că echipa dumneaei e singura echipă de filmare din România care a reuşit să pătrundă în locul unde se va disputa marele meci de box. Pregătirile sînt pe ultima sută de metri, şi cîţiva cetăţeni muncesc de zor la inscripţionarea ringului. Domnişoara reporter e traversată de fiorul exclusivităţii şi transmite direct de pe ringul pe care se va boxa peste scurtă vreme. În dreapta ei, mare, limpede, inutil, un anunţ scris cu litere de-o şchioapă: „NU VĂ URCAŢI PE RING!“

Descoperiţi Grădina Carpaţilor! E, de departe, cea mai frumoasă îndeletnicire de pe lumea asta.

„Nu vă supăraţi, ce-a zis domnul doctor?“

Pînă la urmă, naşterea decurge bine. E fată. Copila e sănătoasă şi faină. Tatăl fetiţei mă sună să-mi dea vestea minunată. Printre altele, îmi povesteşte şocat că, în salonul de nou-născuţi, un domn doctor, cică unul foarte bun şi cunoscut, se plimbă, degajat, fumînd.

În aceeaşi ordine a ideilor proaste, un tînăr prieten are lipsa de inspiraţie, că altfel nu pot să-i spun, să meargă cu prietenii la o partidă de fotbal. Omul uită, vreme de cîteva secunde, că nu e Cristiano Ronaldo, face proastă e că domnişoara se alege din toată treaba asta cu un deget luxat. Ştiu că v-aţi prins. Trebuie să meargă la Urgenţă. Ajung la spital şi se aşază, cuminţi, în aşteptarea unui medic de gardă. Linişte şi pace, ca-n Secuime. N-apare nimeni. La un moment dat, după o lungă aşteptare, se aude larmă afară. Zgomotul creşte, uşa holului de spital e dată de perete şi tot spaţiul se umple cu o trupă de nuntaşi care puseseră de-un caft. Ce nuntă e aia, fără un scandal şi fără o bătaie?!

***Cătălin Ştefănescu** este realizatorul emisiunii* Garantat 100% *la TVR 1.*

tolo sport

Descifrați, vă rog!

În ultimele zile prin presă au tot apărut nişte stranii asocieri de litere scrise cu majuscule, precum FRF, LPF, CCA, DNA. Oare C.S. PTRC?

Am stat cu întrebarea minute în şir în faţa ochilor. Am citit-o, am silabisit ultimul acronim şi am picat, pe rînd, testul de spontaneitate, cel de inteligenţă şi testul grilă. În lumina ultimelor întîmplări de la Bac, îngrijorătoare, totuşi, incapacitatea mea de a înţelege ce înseamnă C.S. PTRC. Într-un final, am reuşit! CeSe PeTReCe! Asta înseamnă. Ufff, e doar oboseala de vină?, m-am întrebat, procurîndu-mi un alibi. Nu, e altceva mai drag şi mai bun. Tot weekendul m-am decuplat de la inteligenţa proverbială a românilor şi de la capacitatea lor de a pricepe rapid despre ce e vorba sau, dacă nu pricep, de a improviza strălucit. Am stat cu ochii, cu mintea şi cu sufletul conectat la Lucian Bute, un boxer care vorbeşte ca un pianist. Urmărind lupta lui din ring şi a opta aventură muncită prin care şi-a păstrat centura mondială, am rămas mai puţin atent, dar infinit mai prezent. Sigur, e o Prezenţă cu care nu rezolvi cuvinte încrucişate şi nici nu poţi să te ridici la înălţimea cabalelor din jur, dar e atît de reconfortant să cazi lat dincolo de strategia României moderne, dincolo de problemele politico-culturalo-jurnalistice, să fii cum s-ar zice K.O. intelectual, fără să iei un pumn în faţă. Aşa încît vă salut ignorant, prins în întrebarea fundamental-frivolă: Cînd va unifica Lucian Bute centurile de la versiunile IBF, WBA şi WBC? Descifraţi ce înseamnă!

Cătălin TOLONTAN

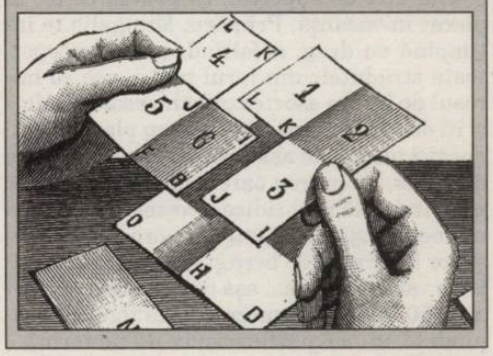

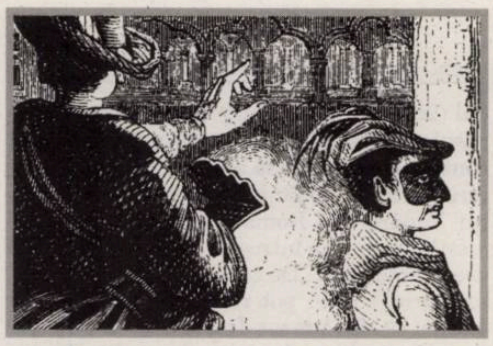

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Lady Gaga și noua (nouă) ordine mondială

Problema, în ceea ce o privește, e faptul că nu poți s-o eviți. Lady Gaga este peste tot, în aproape orice *media* ce contează și în absolut toate cele care nu contează. Programul de televiziune comercial? E acolo. Programul TV de știri? E și acolo: această *lady* atipică a blocat, la sfîrșitul lunii mai a.c., site-ul Amazon prin mulțimea adolescenților care, simultan, au încercat să-și *downloadeze* la preț promoțional noul său album – *Born this Way*. În revistele pentru *teenagers?* Da! Mai bine spus, rar există revistă pentru tineri fără posterul ei (vezi revista *Popcorn*, mai a.c.), și mai ales fără întrebarea dacă personajul are atribute divine sau diavolești. În revistele economice? Și acolo: *The Economist* (din 4 iunie a.c.) îi dedica o pagină la secțiunea „Business", dezvolta o comparație între cîntăreață și Maica Tereza (!) – prin perspectiva charismei și impactului social –, comenta două foarte serioase cărți nou-apărute despre vedetă și plasa totul sub un titlu („*The angel and the monster*") care de mult e clișeu. În revistele pentru femei? Bineînțeles, din moment ce personajul e una dintre femeile cele mai celebre ale începutului de secol. În revistele pentru bărbați? Se subînțelege, deși apare acolo mai îmbrăcată decît ar dori clișeul (și, poate, audiența).

Lady Gaga pare chintesența culturii moderne – cultura spectacolului, a imprevizibilului, a aparenței care contează mai mult decît fondul, a determinismelor care au luat-o razna și nu mai spun nimic, a *show*-ului care poate duce oriunde, de la moarte subită pînă la izbăvirea veșnică. Cînd Lady Gaga se pregătește să intre pe o scenă, prea puțini se întreabă ce anume va cînta ea – în fond, această dimensiune (artistică) a carierei sale e singura cît de cît previzibilă, din moment ce albumele ei se vînd bine, piesele sale sînt de notorietate mondială, varianta video a pieselor sale rulează non-stop la TV iar industria spectacolului pop n-o poate ocoli. În paralel însă, Lady Gaga ascunde o teribilă enigmă: Ce costum (mai bine zis costumație) va purta la următoarea apariție? Va fi îmbrăcată în carne crudă? În hîrtie? În saci de plastic? Sau în coji de ouă? Aici orizontul așteptărilor e deschis; aici se pot face pariuri; aici nimeni nu știe răspunsul – pînă în ultima clipă, cea a revelației de scenă și a *flash*-urilor. Personajul în discuție nu-i *top model* (mică de statură și relativ ștearsă din punctul de vedere al fizionomiei, nu prea are datele cerute pe *catwalk),* dar machiajul o face – cum vedeam mai sus – înger sau demon. Dacă, prin absurd, Lady Gaga ar merge pe stradă, pe lîngă dvs., nouă șanse din zece că n-o veți recunoaște. Dar, imediat ce va urca pe scenă, vă va sări-n ochi.

Clio, Clausewitz și Lady Gaga

Însă ce se întîmplă dacă ubicuitatea și imprevizibilul trec dincolo de scena pop, dacă nu au nimic de-a face cu muzica și nici cu industria de *entertainment?* Cît de senini putem admite că ele ghidează azi reprezentarea noastră despre lume la un nivel mai înalt, mai general și mai profund? Cît de bine ne simțim într-un timp în care reperele sînt sparte, în care orice istorie sau tradiție dispare pentru a lăsa locul unui *prezent continuu*, alcătuit din caleidoscopice piese de *puzzle* ale unei actualități în care ziua de mîine e inevitabil *mai importantă*, *altfel* și *fără nici o legătură* cu ziua de ieri?

Omenirea a stat constant în așteptarea unei *noi ordini mondiale* – deși această sintagmă pare cu totul recentă (dar nu este) și deși trimite, de regulă, prin bibliografia aleatorie a motoarelor de căutare de pe Net, la o miriadă de interpretări conspiraționiste de succes garantat la publicul cu un computer bun și o bibliotecă subțire în casă. *Novus ordo seclorum* a trezit mereu speranțe, ca fiind limanul în care o mai bună orînduire a lumii va apărea din cenușa eșecurilor de ieri. Acest *NOS 1.0.* s-a consumat de nenumărate ori pînă acum – de fiecare dată urmînd fie *logica lui Clio*, a evoluției cronofage și determinate, în care acumularea de ieri contează definitoriu pentru ziua de mîine, fie *logica lui Clausewitz*, în care societățile invadate de vicii sau injustiții treceau prin focul purificator al războaielor și o lume „mai dreaptă și mai bună" ieșea brusc la suprafață în urma unor victorii care – spunea Confucius – ne arată mai curînd cine nu a avut dreptate decît cine a avut.

Numai că acest *NOS 1.0* e de domeniul trecutului, laolaltă cu toate logicile sale posibile. E vremea pentru *NOS 2.0* – o nouă *nouă ordine a secolelor* în care singura logică pare a fi șubrezenia oricărei logici presupuse, în care surpriza de moment ține locul certitudinilor prestabilite și în care (pe scurt) poți spune orice azi, fără teamă de consecințe și deplin asigurat că mîine, tot tu, vei putea susține exact contrariul. Bine ați venit în *noua ordine mondială a logicii lui Lady Gaga!*

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Isterii estivale și interese naționale

De cum intri în stațiunea Saturn, te izbește un anunț „important": „Saturn: stațiune turistică de interes național"; numai că importanța anunțului (care ți-ar da, cel puțin teoretic, garanția calității) este mult atenuată și chiar aruncată în deriziune de cîinele ce se odihnește nestingherit la picioarele pancartei pe care a fost „săpat" îndemnul național. Dacă din cine știe ce motive, patriotice și mai puțin patriotice, poposești pe litoralul românesc, realitatea îți oferă o „ficțiune" la cele mai înalte cote. Să luăm, de pildă, Mangalia, un oraș curățel doar pe strada principală. În rest, Dumnezeu cu mila, căci plaja arată de parcă n-a mai trecut cineva pe acolo de anul trecut. Mai întîi de toate: cîini, cît mai mulți cîini fără stăpîn. Doar întinzi cearșaful și te trezești cu un maidanez, hămesit și jigărit, mirosindu-ți picioarele și cerșind un ceva, asta după ce a tras cît s-a putut de sacii de gunoi, împrăștiind pe nisip conținutul lor, greu de privit și mai ales de suportat. Și pentru că tot ai plecat în vacanță, Primăria Mangalia te întîmpină cu drag, asfaltînd, cam fără spor, toate străduțele din jurul plajei, așa că mirosul de bitum asortează hămeseala cîinilor și îți oferă „aer proaspăt" pentru plămînii tăi, dornici tocmai de așa ceva. Și dacă nu-ți este de ajuns, un patron oarecare s-a gîndit el că n-ar strica să mai ridice o coșmelie, chiar în mijlocul plajei, că poate dă norocul peste el și vor fi doritori de bere și semințe... cît pentru o vară întreagă... așa că o macara de prin anii '50 duduie, la propriu și la figurat, răspîndind în aer parfum suav de motorină... Cîtă grijă pentru copiii din jur, pentru siguranța lor, pentru... Muți cearșaful cîteva zeci de metri și, înainte să-ți dai seama, te-ai așezat în ceva moale... „de cîine, o fi", te consolezi, de parcă ar conta atît de mult în haznaua plină ochi de mucuri, semințe, pungi, pahare de plastic, coceni de porumb, pet-uri, cutii de bere dezmembrate, ambalaje de toate soiurile și de toate sortimentele, resturi de pe la papuci, chiloți, sutiene, slipuri, pălării, pampers, șervețele, ziare, reclame etc. Și dacă, Doamne Sfinte!, te tentează să-ți tragi sufletul în părculețul „special amenajat" pentru copii, trebuie să ai curajul unei aventuri prin herghelia de cîini ce se zbenguie pe iarba copiilor.

Ce splendoare ar fi plimbarea pe faleză... Marea, liniștită de atîta ploaie, lovește agale țărmul... Poezie inutilă, căci oamenii harnici ai patriei noastre s-au apucat să refacă faleza, acu', în plin sezon, cu heirupism, doar cînd nu plouă și cînd nu e soare... Altfel, trebuie să faci slalom printre grămezi de nisip, pietre, scînduri, table, cuie, excavatoare, borduri... Totul lăsat de izbeliște... dai cu tunul și nu zărești nici măcar un singur muncitor... așa, măcar să-l tragi în poză... Rămîn doar baloturile de piatră, așezate într-un peș pe zid, pentru ca la prima adiere de vînt să-i pice în cap copilului neascultător care-a luat-o la fugă înaintea adulților, presupuși deschizători de drumuri...

Fugiți, arată ca un teren minat.

Și dacă dă norocul peste tine și ai parte de ploaie, vînt și frig, te-ai scos... Dacă n-ai plecat cu un geamantan de cărți după tine, nu prea știi ce să faci. Orașul n-are nimic de oferit, doar haine multe și de proastă calitate, covrigării și fast-food-uri pentru care garantează doar Cel de Sus. Cît despre hotel... Preț mare, dar servicii pe sponci... Păi, dacă vrei să mergi la piscină, trebuie să plătești, vrei saună, plătești... vrei... cam atît că altceva nu există... îți rămîne televizorul de care ai fugit și peste care dai... Și te minunezi de peripețiile unui bac „pe bune" și mai ales de ipocrizia fără margini a unor importante canale de știri care se bat cu pumnii în piept că promovează „adevărata valoare", dar întrerup fără rușine o intervenție pe educație pentru a face loc eternei telenovele „iri", fără de care țara nu poate merge înainte. Cît despre copii... holurile hotelului unde o „doamnă recepționeră" îi apostrofează din cînd în cînd cu „Mă, copii, nu mai frecați, mă, canapelele astea și nu mai faceți atîta tărăboi... nu mai bine închiriați voi o pereche de cărți de la doamna (și face semn către recepție) și jucați cărți? Uite, costă 5 lei pe oră, și voi sînteți cinci, 1 leu de fiecare..." La taraba de la colț, cu 5 lei poți cumpăra cinci perechi de cărți...

Și pentru că tot am pomenit de Saturn: fugiți, arată ca un teren minat, plin de buruieni, de hoteluri în paragină unde doar cîinii își mai găsesc locul.

Cam acesta-i litoralul românesc, sau doar partea cunoscută de mine, în care n-aș dori să mai revin, nici măcar pentru o cercetare antropologică... În rest, să aveți soare mult!

Constanța Vintilă-Ghițulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste și sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

30 decembrie 1947 (III)

„[Raport] Nr. 9 (13/5/48) Legația Britanică, București, 8 ianuarie 1948

6. Din momentul în care abdicarea a fost semnată, ori chiar din momentul în care [suita regală] a pătruns pe Bulevardul Kiseleff, cele mai rapide măsuri au fost luate de către trupele din [Divizia] «Tudor Vladimirescu» să dezarmeze garda regală și, se spune, că chiar din seara precedentă zilei abdicării toată garda a fost dezarmată și împrăștiată, iar comandanții ținuți în arest temporar. După cum se poate constata, dizolvarea s-a efectuat fără nici o rezistență, exceptînd cazul cîtorva ofițeri care au făcut o minoră opoziție. Este semnificativ despre starea generală a țării că un Corp, cunoscut ca fiind loial persoanei Regelui, a acceptat să fie împrăștiat atît de blînd.

7. Ar fi de prevăzut că, comuniștii, cît se bucură ei de o extremă nepopularitate în rîndul poporului român pentru ceea ce au făptuit, să apară ca răspîndind zvonul că Regele a abdicat la solicitare pentru a se căsători sau pe motiv că el ar fi fost în conflict cu Guvernul în probleme de politică. Oricum, nimeni în București nu crede aceste zvonuri, iar abdicarea a fost, în general, primită de poporul român ca o nouă lovitură strașnică dată țării de către opresorii comuniști. Abdicarea a fost primită cu profundă întristare și cel mai bun comentariu al moralei populare este acela că populația nu îndrăznește s-o deplîngă public. Cu trei zile mai devreme [de ziua abdicării], agenții comuniști au apărut în public pentru a saluta noua Republică «Populară».

R. Sarell [ministru britanic la București]"
(sursa în nr. 385)

(va urma)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți copiii să vină la tine

O țară întreagă sub șoc

Nu cred că se va schimba mare lucru în învățămîntul românesc după așa-zisul șoc al rezultatelor de la bacalaureatul 2011. Problemele par grave – complicitate între dascăli și elevi la copiat, milioane de lei cheltuite pe meditații inutile, elevi care refuză să-și asume minima responsabilitate pentru rezultatele slabe de la examinare –, iar discuțiile jurnaliștilor și autorităților mizează mai mult pe scandal și revanșe politice, decît pe cauză, efect și soluții.

Dar dovada cea mai importantă că, de fapt, nimeni nu este pregătit, dispus, interesat cu adevărat (nici cadre didactice, nici elevi, nici minister, nici părinți) să remedieze situația din învățămîntul românesc este aceea că toți, absolut toți, par surprinși, stupefiați, intrigați de rezultatele de la examenul de bacalaureat. Deși toți, dar absolut toți, cei implicați ar fi avut posibilitatea să reflecteze din timp la felul în care va decurge evaluarea de sfîrșit de liceu.

Modele de subiecte sînt afișate pe netul ministerului sau sînt publicate în diverse culegeri de exerciții. Pe parcursul anilor de liceu, elevii dau teze, participă la simulări ale examenului de bacalaureat, sînt examinați, verificați. De asemenea, în cadrul meditațiilor, se presupune că profesorii îi testează, corectează, îi îndrumă pe elevi și îi informează pe părinți cu privire la nivelul de pregătire al copiilor lor. Rezultatele slabe la bacalaureat nu pot apărea din senin. Toți au deci posibilitatea să știe din timp, să aproximeze, să prevadă care vor fi rezultatele la examenul din vară. Nu poți crede, chiar și fără să fii specialist în educație, că între pregătirea din liceu și examenul final elevii și profesorii suferă brusc de o amnezie. Și totuși, opinia publică, ministerul, părinții și chiar elevii sînt amuțiți de rezultatele bacalaureatului. Nu există, după știința mea, nici o sesizare, nici o analiză, nici un raport oficial, al vreunui cadru didactic, al vreunui director de liceu, sau al vreunui comitet de părinți care să anunțe deschis, din timp: „copiii noștri nu vor lua bacalaureatul", „liceul nostru nu va avea nici un elev cu note de trecere". Nu există, din cîte știu, nici o cerere de întîlnire între cadre didactice, părinți și autorități în care să se discute preventiv, pe baza rezultatelor din timpul anului școlar, despre soluții pentru un bacalaureat verosimil. Pentru acest fapt, nu sînt prea multe explicații: ori simulările sau testările la care participă copiii nu păstrează standardele impuse de examinarea finală, ori se mizează pe mica descurcăreală, ori toți sînt pregătiți să acopere dezastrul pînă la publicarea lui pe listele cu admiși sau respinși. (Am văzut elevi și părinți devastați de notele afișate și mă întreb: Cît de surprins poți să fii că ai picat bacalaureatul cu nota 2? Cu ce așteptări ai pornit spre examen și ai trecut de el, cînd tot ce ai putut scrie corect pe foaia de examen a fost numele tău?)

Rezultatele slabe la bacalaureat nu pot apărea din senin.

Aș mai adăuga ceva despre procentul, de 44%, al celor care au trecut bacalaureatul: dacă examenul ar reflecta într-adevăr nivelul de cunoștințe al elevilor, dacă aproape jumătate dintre ei ar fi, într-adevăr, capabili să rezolve subiectele dificile propuse de minister, nu cred că este un rezultat slab. Absolvirea liceului cu diplomă de bacalaureat presupune competențe excepționale ale elevilor, nu neapărat împărțite democratic. Diploma de bacalaureat devine absolut necesară atunci cînd vizezi un loc la facultate. Or, un licean care a picat bacul cu nota 3 nu poate, în mod realist, să-și propună, imediat, o pregătire universitară. Sau poate?!

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Mary, Tom și Gerri, noi toți

De mult nu am mai simțit, la vreun film din ultimul timp că, da, l-am... nimerit. Că, în sfîrșit, am ajuns la filmul care „trebuie". „Trebuie" conform propriilor standarde și așteptărilor pe care le am de la un film.

Another year/Un an din viață (2010, scris și regizat de Mike Leigh) este, cu siguranță, un astfel de film. Unul dintre cele care compensează infinitul timp petrecut în cinematografe (ce-i drept, de bunăvoie) cu pelicule de genul *Marea mahmureală 2*, *Iubit de împrumut*, sau, în cel mai bun caz, *Domnișoare de onoare* (film care nu era lipsit de profunzimi, pe alocuri).

Povestea în sine și modul de expunere sînt principalele atuuri al filmului. Și, negreșit, jocul actoricesc: Leslie Manville (Mary) duce „greul" partiturii, dar pe fundalul jocului impecabil al celorlalți actori: Jim Broadbent (Tom), Ruth Sheen (Gerri), Oliver Maltman (Joe), Peter Wight (Ken), David Bradley (Ronnie).

În cele patru momente ale filmului, asociate celor patru anotimpuri, aparent nu se întîmplă nimic. Întreaga poveste pare a fi doar o succesiune de tablouri din viața perfectă a cuplului, ai căror membri nu sînt întîmplător numiți Tom – care e geolog, și Gerri – psiholog.

Interacțiunile celor doi cu alte personaje sînt „cheia" filmului: în special cea cu Mary, colegă de serviciu cu Gerri, dar veșnica perdantă, atît în viața personală, cît și în cea profesională. Tom și Gerri ajung, astfel, să fie doar cadrul pe fundalul căruia se desfășoară viețile mai puțin perfecte ale celorlalți. Cum cea mai imperfectă viață pare să fie cea a lui Mary, aceasta este, de fapt, eroina reală a filmului: imperfecțiunea îi conferă dinamism, un dinamism cel puțin aparent: Mary se agită, încearcă schimbarea, dar cumva între aceiași parametri, restricționată de aceleași limite.

Mary aduce puțin cu personajul lui Annie din *Domnișoare de onoare*, dar în altă fază a vieții. Annie încă mai are șanse, e doar într-un moment de cotitură – dovadă și *happy end*-ul filmului, capacitatea ei de a începe o nouă relație. Mary, aparent, ar putea și ea începe o altă relație, dar, de fapt, lucrurile nu stau chiar așa: singurul pe care îl place, cel puțin inițial, e fiul lui Tom și Gerri, Joe.

Joe înglobează, cu succes, toate valorile părinților săi, fiind, în același timp, mai tînăr – tinerețea lui sugerînd o posibilă cale de recuperare a trecutului, pentru Mary. Joe flirtează, iarăși aparent, cu Mary: „aparent" în sensul păstrării flirtului în limitele relației de familie, în limitele unui joc, pînă la urmă. Cînd Mary, la vederea lui Katie, adevărata aleasă a lui Joe, tinde să depășească barierele admise, purtîndu-se urît cu aceasta, Tom și Gerri o exilează. O taie de pe lista lor. Familia, pe primul loc.

Desigur, morala lui Tom și a alei sale Gerri pare a fi impecabilă. Chiar și reacția lor atunci cînd prietena de familie, tolerată într-un fel, în Edenul lor, „amenință" viitorul fiului (de la care așteptau nepoți, pentru a-l integra și pe el în trendul corect, admis) poate fi considerată normală.

De către unii spectatori. Alți spectatori, ca mine, tind, odată cu înaintarea în vîrstă, să aprecieze mai curînd personaje precum ratata Mary, decît pe Tom și Gerri cei perfecți. Indecizia lui Mary e... umană. Aspirațiile ei către tinerețe, așijderea.

Cred că și regizorul se poziționează, discret dar, totuși... asemenea mie. O dovadă pentru aceasta ar fi personajul Katie, de-a dreptul obositor. În fond, Mary întrupează o sumă a celor mai rele frici ale fiecăruia dintre noi: să fii singur, fără bani și fără nici o perspectivă. O perspectivă totuși se ivește, printr-o moarte: lui Ronnie, fratele lui Tom, îi moare soția, și acesta vine să locuiască, pentru un timp, cu perfectul cuplu. Mary dă peste el, întîmplător, și își mai creează, astfel, o posibilă perspectivă: cu logoreea ei mereu aparent insignifiantă, reușește să primească o privire de la monosilabicul Ronnie – moment antologic în film.

Filmul e cu atît mai remarcabil cu cît Mike Leigh reușește să spună foarte mult cu mijloace aparent minime.

Selma IUSUF

legende urbane

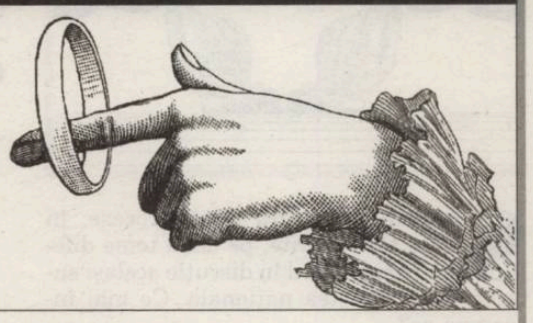

Ce vrea să spună poetul

„Pe la ora două, două și ceva s-a constatat o furtună din care n-am putut să dorm cu nevastă-mea împreună-n pat fiindcă s-a declanșat o... extorsiune al unui degajament al unei construcții de... într-o apă... și după care... vă puteți uita." Un domn povestea reporterului urmările unei puternice furtuni. Acum cîțiva ani, clipul a devenit un viral pe YouTube și motiv de amuzament maxim prin diverse redacții și birouri. Dacă era o glumă, era una chiar reușită; dacă nu, domnul și limbajul dumisale sînt explicabile. Era în fața unui microfon și se cuvenea a vorbi elevat. Și parcă-ți vine, om simplu, să pomenești de extorsiuni ale unor degajamente și să spui că „s-a constatat o furtună" atunci cînd zi de zi auzi la meteo cam așa ceva: „Se vor semnala descărcări electrice și intensificări ale vîntului cu aspect de vijelie. Ploile vor avea și caracter torențial, iar cantitățile de apă vor depăși local 15... 20 l/mp și punctiform 50 l/mp." Sau cînd la radio, brusc aruncat cu 50 de ani în urmă, auzi că o librărie dintr-un oraș oarecare „a găzduit o manifestare a tinereții" printr-un anume vernisaj. Aflăm mai departe că „este vorba despre lucrări cu caracter figurativ și semiabstract, în care ochiul este furat de nuanțele bine subordonate". Și că „dintr-o altă privire critică reiese că, în contextul artistic creat, peisajul reprezintă numai un pretext".

Și iarăși, cu amintirea mult discutatului bacalaureat proaspătă în cap, sigur că foarte multe lucruri „reies". Un comentariu literar în care nu „reiese" nimic parcă nu sună bine. Iar dacă într-un comentariu al unei producțiuni poetice nu pomenești și de „eul poetic", probabil că te depunctează din start. „Leoaică tînără, iubirea" a lui Nichita Stănescu e așa în capetele elevilor: „Tema o constituie consecințele pe care iubirea, năvălind ca un animal de pradă în spațiul sensibilității poetice, le are asupra raportului eului poetic cu lumea exterioară și cu sinele totodată". Mai departe ți se face teamă pentru bietul „eu poetic" trecut pare-se printr-un safari ratat de Discovery: „Pronumele la persoana întîi, «mi»,«mă», «m-», potențează confesiunea eului poetic în sensul că poetul era conștient de eventualitatea ivirii sentimentului de dragoste, dar nu se aștepta ca acesta să fie atît de puternic: «mi-a sărit în față», «mi i-a înfipt în față», «m-a mușcat (...) de față»".

Am auzit persoane care, în conversații absolut informale, spuneau că nu știu cine a „efectuat" ceva. Că un cutare și-a „achiziționat" o mașină. Iar la știri că „edilii orașului" fac și dreg și că la mare „e o distracție pe cinste". Pe coperta patru a diverselor cărți citești caracterizări de genul: „Un roman sclipitor și original... Oricine ar trebui să-l citească". Sau: „E o carte minunată iar autorul nu duce lipsă niciodată de idei minunate – ele freamătă în fiecare pagină". Sau: „Scrie ca un înger; un înger erudit, jucăuș, cu imaginație, un înger extrem de inteligent". O revărsare de cuvinte găunoase. Sau, dacă vreți, o pululație de cuvinte oțioase. Te fac notele astea scurte să cumperi cărțile respective? Mă îndoiesc. În ordinea caracterizărilor, autorii respectivi sînt Robert Pirsig, Chuck Palahniuk și Salman Rushdie. Ar putea fi Mircea Cărtărescu, Radu Aldulescu și Mateiu Caragiale. De pildă.

Am rîs pe săturatelea deseori citind sau ascultînd recenzii prețioase ale unor cărți sau expoziții de pictură. Cuvîntul spus din vîrful buzelor, fraza stufoasă, șerpuită, referințele academice, deseori greu de urmărit, înghețau arta aia vie. O puneau departe de cititor-privitor pe un soclu neverosimil. Am asistat de curînd la o discuție, ce se dorea relativ relaxată, despre Jackson Pollock (pictorul ăla american care dădea frenetic cu bidineaua direct pe pînza întinsă orizontal pe jos). Dincolo de „extorsiunile" expuse de inițiați, un comentariu sincer al unui amic mi s-a părut că se potrivește mănușă pictorului. Comentariul lui suna așa: „Nu știu, mă, io cînd mă uit la pînzele lui mă ia cu ameteală, îmi vine să vomit".

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-șef la știri, radio Kiss FM și Magic FM.*

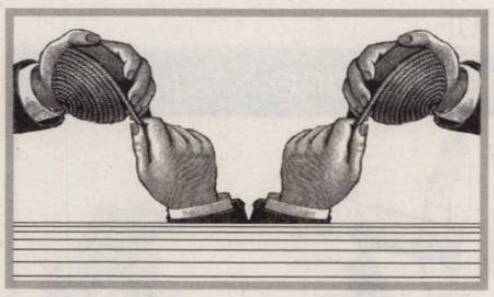

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Dreptul suveran

– de a fi criminal şi iresponsabil –

Săptămîna trecută două procese, în două ţări diferite, pe două teme diferite, dar punînd în discuţie acelaşi subiect: suveranitatea naţională. Ce mai înseamnă ea?

Un tribunal din Olanda a decis că statul olandez este responsabil pentru că nu i-a protejat pe civilii din Bosnia, la Srebenica. Povestea este aşa. Soldaţii olandezi erau sub mandat ONU în Bosnia, încercînd să-i împiedice pe băştinaşi să-şi scoată ochii. Băştinaşii sîrbi au ajuns mai puternici decît băştinaşii musulmani, i-au înconjurat la Srebenica şi au început masacrarea bărbaţilor şi violarea femeilor. O vreme s-au încurcat de soldaţii olandezi, dar aceştia aveau ordin să nu fie provocatori, să nu cumva să se enerveze băştinaşii. Povestea e complicată şi plină de amănunte umilitoare pentru nişte bărbaţi totuşi în uniformă. De pildă, comandantul a cerut sprijin aerian, apoi a fost răzgîndit de ministrul Apărării de la Haga, care îşi pusese în cap ca nici un soldat olandez să nu moară în Bosnia. Aşa că oamenii în uniformă ba s-au predat pe ei, ba au predat armele. Oricum, au predat civilii musulmani pe care ar fi trebuit să-i apere.

Olanda a rămas cumva bîntuită de episodul respectiv, ajungîndu-se chiar ca un guvern să demisioneze în 2002 după un raport critic faţă de cum s-au comportat oficialii atunci. Părea că s-a încheiat, dar acum rudele unora dintre victime au chemat în judecată Olanda şi ONU. Rudele cer despăgubiri, dar nu banii sînt importanţi pentru acest articol, cît principiul invocat: obligaţia legală a ONU şi a unui stat, care îşi asumă un rol internaţional într-o zonă, de a preveni un masacru. Şi nu mai vorbim de obligaţii morale, de dezbateri teoretice sau d-alde astea. Nu, e vorba de obligativitatea legală a unui stat de a proteja civilii unui alt stat, pe un teritoriu străin. Judecătorii au decis în favoarea reclamanţilor, şi Olanda va plăti.

Important e precedentul. Astfel, obligaţia de a proteja devine, din principiu moral, obligaţie legală pentru care un stat poate fi chemat în judecată de către indivizi. Desigur, asta în sine nu va împiedica crime viitoare, dar schimbă cu totul logica poziţionării. Obligaţia de a proteja este principiul care a început să prevaleze faţă de ideea de suveranitate. „Neamestecul în treburili interne“, cum ar zice fostul nostru dictator, pe care din păcate nu l-au fugărit puterile străine la vremea lui. Obligaţia de a proteja a căpătat o aplicare spectaculoasă în Libia, printr-o conjunctură bizară în care Franţa s-a trezit lider moral al lumii libere. Interesant e că Sarkozy a devenit un asemenea campion al ideii obligaţiei de a proteja, după ce l-a bătut la cap Bernard-Henri Lévy. Vedetă intelectuală a Franţei, omul ar trece de un „intelectual al lui Sarkozy“, dacă ar trăi într-o ţară în care presa prezintă simptome de ameţeală cînd vine vorba de dezbateri de idei, dar ştie mereu cine omul cui este.

Desigur, apar o mulţime de întrebări suplimentare. De ce Libia, şi nu Siria? Dictatorul de acolo nu face declaraţii spectaculoase despre cum îşi va măcelări inamicii, dar trimite şi el tancurile peste demonstranţi. Şi de ce nu...? Mă rog, fiecare avem o listă de dictatori nesuferiţi pe care i-am vrea fugăriţi de avioane sofisticate şi armate democratice. Dar e nedrept să reproşezi celor care totuşi încearcă să mişte ceva că nu ne scapă de toţi băieţii răi ai planetei. Deocamdată să notăm precedentul Libia şi acum precedentul Olanda – două puncte mici care schimbă modul în care ne raportăm la suveranitate, un drept care poate fi retras dacă abuzezi de el.

Şi ajung astfel la al doilea caz de suveranitate, mai puţin sîngeroasă: suveranitatea pe bani. Vorbim aici despre banii pe care Europa – citeşte Germania – îi dă, din nou, pentru a salva Grecia. Evident, în Grecia e mare jale că nu mai sînt suverani. Vezi bine, cînd au intrat în datorii pînă peste urechi nu s-a pus problema suveranităţii. Suveranitatea nu e la bine şi la rău, e doar la rău. Evident, ideea în sine de suveranitate nu are nici un sens în dezbaterea respectivă, e un butoi gol în care bat unii pe post de tobă. Şi mai haios este unul dintre mesajele noii stîngi, un fel de mişcare din asta de revoluţie caviar care condamnă măsurile de austeritate din Europa şi vrea întoarcerea la popor. Adică prea decid politicienii măsuri de austeritate peste capul şi împotriva popoarelor, asistăm la un derapaj antidemocratic, huo! Deci, e nedrept pentru popoare. Desigur, prezumţia e că popoarele astea – grec, spaniol, portughez, român – au ajuns în astfel de probleme financiare fără nici un fel de vină. Popoarele astea au fost forţate de o cabală politico-financiară să primească pomeni de la stat. Pur şi simplu, popoarele au încercat să reziste, s-au zbătut, au zis: nu, refuzăm să ieşim de tineri la pensie, refuzăm să muncim puţin, refuzăm ca statul nostru să se împrumute prea mult. În tot acest timp, popoarelor li se băgat pe gît de către politicieni, într-un mod nedemocratic, o politică de largheţe bugetară, pensii devreme şi deficite mari. În tot acest timp, popoarele astea au refuzat să voteze populişti care le-au promis pomeni de la buget. Deci, asta fiind problema, soluţia noii stîngi e simplă: jos cabala austerităţii, popoarele să decidă. Că ele sînt suverane. Şi nu au nici o vină, niciodată.

Să trecem la Germania. Cînd scriu acest articol, Curtea Constituţională a Germaniei judecă un caz interesant. Nişte cetăţeni au atacat decizia de a da bani grecilor. Ce are Curtea Constituţională a Germaniei cu Grecia? Cam ce are Tribunalul olandez cu Srebenica – aceeaşi logică a suveranităţilor împărţite şi complicate, într-o lume tot mai inderdependentă. Argumentul contestatarilor germani este acesta: Constituţia noastră spune că parlamentul german trebuie să controleze orice cheltuială a bănului public de către guvern. Dar dacă guvernul german dă bani Greciei, atunci parlamentul german nu poate controla cheltuirea acestor bani. Că doar nu se va apuca Bundestag-ul să cheme la raport miniştrii greci, nu? Sau se va apuca?

Curtea Constituţională germană e o instituţie foarte interesantă. Am citit lunga decizie pe care a dat-o pe faţă cînd a fost contestată legitimitatea Tratatului de la Lisabona. Curtea a decis pe scurt că tratatul e constituţional. Pe lung, decizia spune că e constituţional, dar în anumite condiţii, foarte drastice. Practic, guvernul german trebuie să ia acceptul parlamentului lor faţă de multe decizii care ţin de UE. Haios este că parlamentul în sine nu prea avea chef de toate astea, dar l-a obligat Curtea să fie mai activ, că doar el este depozitarul suveranităţii naţionale. Aşa că nu m-aş mira, văzînd activismul de groază al judecătorilor constituţionali nemţi, să primim o decizie de genul: acordul de împrumut în sine este constituţional, dar cu anumite condiţii. Care condiţii? De pildă, să controleze parlamentul german unde şi cum ajung banii. Nu ar fi tare? Hai că ar fi. Într-o lume a datoriilor tot mai nesustenabile, suveranitatea aparţine celui care plăteşte. Aşa ţăran cum era el, fostul nostru dictator a intuit direcţia: dacă vrei să fii chiar suveran, îţi înfometezi poporul şi plăteşti toată datoria. Desigur, fostul nostru dictator a aflat prea tîrziu că există şi unele riscuri.

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

1, 5, 10 lei nu mai sînt

N-ai ce face cu 10 lei. Abia de mai poţi să trăieşti cu 50. Nesigur eşti la 100. Denominarea n-a adus cheful de a încinge încă o horă a banilor. Banii cu cifrele lor aiuritoare ne seduc. Apoi, intră la apă, dispar. Dar în aşa fel încît să nu ne prindem. Priviţi meniurile restaurantelor. La prînz, zic. Nu e unul sub 10 lei, deşi în majoritate nu merită decît atît. Covrigul se bate pe urieşime şi pe cifra de-un leu. Dar nu poţi decît să te încovrigăreşti ca să mănînci zilnic covrigul. Şi dacă merg cu asocierea mai departe, covrig cu iaurt, mergi la cinci-şase lei. Dar te încovrigăreşti-iaurţeşti zilnic. Nu poţi. O duci trei-patru zile, apoi ţi se apleacă. Atunci te duci la doijuma-trei lei, plăcintă cu brînză. Scump. Ultime variante: să iei felii de salam pe pîine. Cît poţi să trăieşti în scumpetea asta fără alegere? Varianta ailaltă – să-ţi aduci de acasă. Da. Merge. Dar musai să pierzi timp, să ai grijă de tine. Cu cît tu nu ai grijă de tine, cu atît leul ţi se pare mai inflexibil în inflaţia lui. Da. Ştiu că leul se rostogoleşte, orice curs avantajos ne arată BNR, ştiu însă că o nevoie de a fi tu însuţi e mai bună decît toate. Micile plăceri nu ţi le poţi cultiva hrănindu-te din restaurante, fast-food-uri, covrigării, mezelării, ci oprindu-te din nebunie. Gîndeşte la stomac. Nu poate fi umplut urît, că tu te urîţeşti. Nu poate fi poprit de la bine, doar fiindcă se duce naibii valoarea leului. Stomahul e organ al deliciului. Şi-l poţi bucura dacă stai locului şi-l gîndeşti pe-a doua zi. Nu lupta contra lui, el e ca inflaţia, pîş-pîş te prinde pe neaşteptate.

PUBLICITATE

Noi să fim sănătoși?

Despre reforma spitalelor

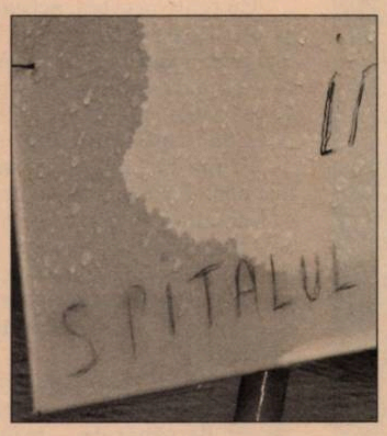

Texte şi opinii de:

● Nicolae REDNIC (medic internist)
„O zi din viaţa unui medic“

● Vasile ASTĂRĂSTOAE (preşedintele Colegiului Medicilor din România)
„În România, medicul este cel blamat“

● Diana DELEANU (preşedinta Societăţii Române de Alergologie, Cluj-Napoca)
„Impactul reformei asupra mea“

● Liliana NICOLAE (jurnalistă)
„Ce frumos era spitalul nostru!... mai ceva ca la pensiune!“

argument

Măturatul sub covor

La începutul anului s-a luat decizia, la îndemnul FMI, de a se reduce numărul spitalelor din România. Ni s-a spus: aveţi un număr prea mare de paturi – media europeană fiind chiar uşor depăşită – iar reţeaua de unităţi spitaliceşti iroseşte inutil resurse. La prima vedere, afirmaţiile par paradoxale. Cum adică „avem prea multe paturi“? Cum adică „avem prea multe spitale“?

De mai bine de 20 de ani, în spitalele din România pacienţii încă împart paturile, stînd cîte doi sau chiar cîte trei într-unul singur, din lipsa locurilor, distribuţia teritorială a unităţilor spitaliceşti este precară – iar în acest context ni se spune că trebuie să mai tăiem şi din toate aceste neajunsuri.

Într-adevăr, dacă e să ne uităm pe o parte a statisticilor, Europa are dreptate. Avem, ce e drept, mai multe internări decît au spitalele UE. Avem unităţi spitaliceşti neperformante. Pe de alta, există şi statistici care spun că accesul românilor la sistemul ambulatoriu de tratament este deficitar şi mult sub media europeană – ceea ce explică şi, mai mult, legitimează numărul ridicat de paturi din spitale.

Este însă de preferat să nu se vorbească despre necesităţi, despre statistici care acuză rata mortalităţii şi neperformanţa sistemului, iar „îndemnul FMI“ să fie folosit ca un fel de ţap ispăşitor al incompetenţei administrative la nivel guvernamental, o incompetenţă care durează de zeci de ani şi care este ascunsă, măturată sub marele covor al reformei.

La fel ca în educaţie, atenţia de la problemele adevărate, de la posibila lor rezolvare este deturnată în mod ostentativ către anumiţi „vinovaţi“. Dacă învăţământul este „pe butuci“ – ultima expresie la modă folosită de autorităţi, în special din cauza profesorilor (apoi a elevilor), sănătatea şchioapătă din cauza medicilor –, profesorii şi doctorii sînt culpabilizaţi pentru toate neajunsurile societăţii.

Dosarul de faţă îşi propune, printre altele, să aducă în discuţie tocmai aceste neajunsuri şi veşnica reformă; semnatarii, în marea lor parte medici, vorbesc despre hibele sistemului în care funcţionează. Diana Deleanu, Preşedinta Societăţii Române de Alergologie şi Imunologie Clinică din Cluj-Napoca, încearcă să facă o radiografie a reformei şi a impactului pe care aceasta o are asupra ei; Nicolae Rednic, medic internist, descrie faţa nevăzută a ceea ce înseamnă o zi din viaţa unui doctor în spitalele româneşti; preşedintele Colegiului Medicilor, Vasile Astărăstoae, declară într-un interviu, printre altele, că „poveştile cu managementul defectuos sau cu risipa banilor nu sînt susţinute de date verificabile“. Jurnaliştii Liliana Nicolae şi Ramona Gabăr prind în reportaje şi interviuri aspecte ale sistemului de sănătate, la firul ierbii. (**Stela Giurgeanu**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
după 1 septembrie.

Stela GIURGEANU

Reformați și resemnați

De la Semashko la Bismarck

Pînă spre finele perioadei comuniste, în Europa funcţionau trei tipuri de sisteme de sănătate: sistemul Beveridge (bazat pe taxe) – în Marea Britanie, Irlanda, Scandinavia, Spania, Portugalia şi Italia, sistemul Bismarck (de asigurări sociale) – adoptat de către toate celelalte ţări vest-europene, în ţările est- şi central-europene existînd sistemul sovietic Semashko – numit astfel după reformatorul sistemului de sănătate din fosta URSS, academicianul Nikolai Alecsandrovici Semashko.

În România, modelul Semashko a funcţionat de la sfîrşitul anilor '40 pînă în '89. Deşi, în principiu, era un sistem benefic (sistem de stat care asigură prin propriile pîrghii gratuitatea, echitatea, accesul tuturor la o asistenţă medicală de calitate şi o politică sanitară bazată pe studii ştiinţifice care să încurajeze profilaxia şi participarea întregii populaţii la sistemul de sănătate), în realitate caracteristicile pe baza cărora funcţiona nu erau altceva decît manifestări ale monopolului absolut, în care doctorii erau salariaţi ai unui singur angajator – statul, iar beneficiarul nu avea nici o alternativă.

Relaţia teorie-practică s-a dovedit a fi în multe privinţe incompatibilă. Iar incompatibilitatea provenea şi din veşnica problemă a finanţării. Sau, mai bine zis, a lipsei acesteia. Utopia „gratuităţii" s-a dizolvat pe măsură ce nevoile reale ale populaţiei demonstrau că fondurile de stat sînt insuficiente. Lipsa dotărilor, a formării specialiştilor, salariile mici şi nemotivante, toate au dat naştere proverbialei „şpăgi", un sindrom care afecta sistemul la toate nivelurile sale.

Reforma sistemului sanitar românesc a început, de fapt, imediat după Revoluţie, cînd s-au pus în discuţie pentru prima dată cele două mari direcţii care aveau să schimbe în bine sistemul neperformant – descentralizarea şi asigurările de sănătate.

MS, CNAS, CM, şi noi

Încă din anii '90, necesitatea asigurărilor de sănătate a fost pusă pe tapet, urmînd ca şapte ani mai tîrziu discuţiile să se concretizeze în adoptarea Legii nr. 145/1997. Bazată pe o versiune modificată a modelului german Bismarck, legea a intrat în vigoare un an mai tîrziu. Se urmărea înlocuirea vechiului sistem de finanţare, bazat pe impozitarea la nivel naţional, prin impozitul separat şi prin impunerea asigurării sociale individuale. Erau urmărite, prin aceasta, două mari obiective. În primul rînd, suplimentarea resurselor financiare alocate pentru sănătate. Apoi, punerea accentului pe sistemul de sănătate primară, prin dezvoltarea unui sistem ambulatoriu. Taxarea separată avea să fie administrată de către fonduri sanitare judeţene, iar trecerea spre acest sistem ar fi fost, de fapt, un prim pas către descentralizare – a doua mare direcţie a reformei.

De la principiile sistemului Semashko, unde gratuitatea şi accesul echitabil al tuturor la sănătate erau punctele forte, s-a trecut astfel la noile valori ale sistemului bazat pe asigurări sociale, dintre care cea mai importantă ar fi fost libertatea asiguratului de a-şi alege furnizorul de servicii, ceea ce ar fi declanşat în mod automat apariţia concurenţei între unităţile medicale, iar de aici, teoretic, ar fi fost pavat drumul pentru îmbunătăţirea serviciilor medicale, culminînd cu calitatea crescută a întregului sistem de sănătate.

Şi totuşi, sistemul de asigurări de sănătate, cel ce avea să pună piatra de bază în schimbarea în bine a întregului sistem, s-a dovedit a fi plin de hibe. În primul rînd, legea a fost şi ea schimbată de cîteva ori în decursul anilor (actul normativ de care vorbim acum este Legea 25/2006); analiştii spun, printre altele, că e o lege permisivă cu unii neplătitori de taxe, pe cînd altora nu le oferă cît investesc (plata contribuţiei fiind diferenţiată, serviciile aceleaşi); cum banii asiguraţilor trec spre sistem prin CNAS, tensiunile între medicii şi Casele de Asigurări au fost mai mult decît garantate; din partea doctorilor sînt acuze de servilism politic – iar acestea sînt doar cîteva dintre imperfecţiunile unei legi care, după toate aparenţele, este constant un măr al discordiei, aruncat chiar în mijlocul sistemului.

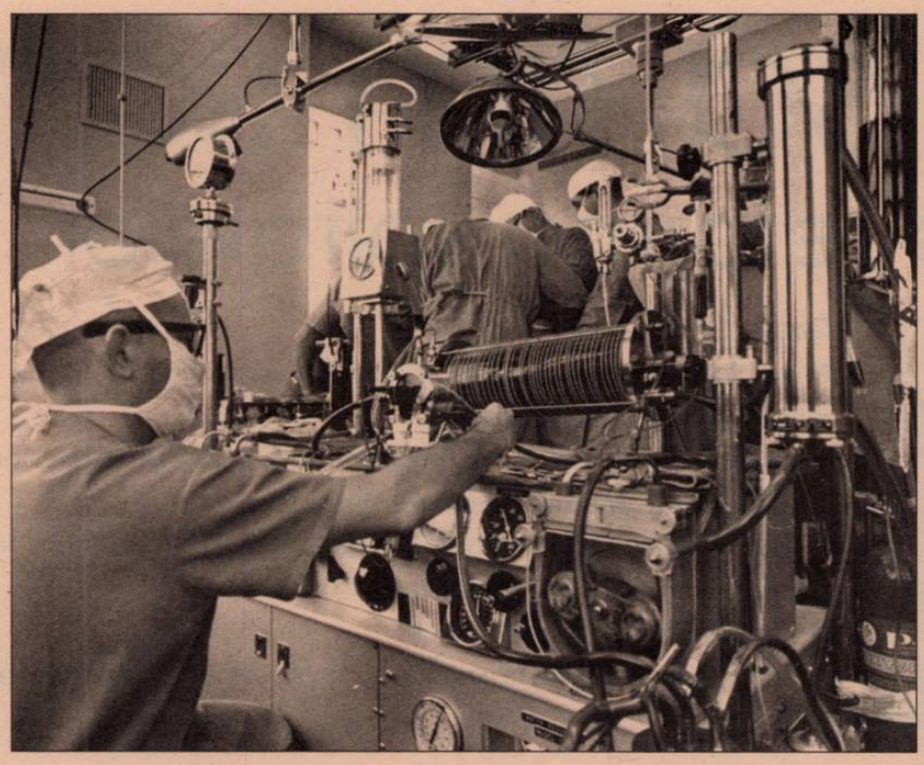

Există un fel de snobism care îi face pe oameni să creadă că pot fi fericiţi fără bani.

ALBERT CAMUS

Cum a ajuns acest sistem, după ani de reforme – conform unui studiu al Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii –, să deţină penultimul loc între ţările europene?

Putem obţine o vagă percepţie doar dacă ne gîndim că, timp de 21 de ani, la conducerea Ministerului Sănătăţii s-au perindat cam tot atîţia miniştri. Mai exact – 18, dintre care unii cu mai multe mandate, cel mai lung mandat aparţinînd lui Eugen Nicolăescu. La fel ca în sistemul de educaţie, implementarea reformei a avut parte numai de iniţiative inconsecvente, fără finalizări. Toată lumea părea că vrea să schimbe ceva, miniştrii şi echipele de specialişti începeau procedurile, le anunţau cu tam-tam. Undeva se producea însă un blocaj. Începeau apoi să se işte diverse scandaluri, problemele deveneau din ce în ce mai acute, iar respectivul ministru abdica (sau era demis), se depărta de responsabilitate, iniţiativele fiind astfel abandonate şi ele în (de)favoarea succesorului. Şi cum nici unul dintre noii veniţi la conducerea Ministerului nu şi-a asumat vreodată măsurile luate de către predecesorul său, totul se lua de la capăt, întîrziindu-se şi, pînă la urmă, stagnîndu-se întregul proces. Astfel, continuitatea proiectelor-pilot, prin care se încerca experimentarea măsurilor de reformare, a fost zădărnicită de fiecare dată din lipsa coerenţei din cadrul conducerii, de inexistenţa unei strategii solide şi de neasumarea eşecurilor.

În peste 20 de ani de reformă s-a ajuns aşadar la performanţa de a nu avea încă nici un cadru legislativ stabil, care să poată pur şi simplu funcţiona bine, fără a fi tot timpul zgîndărit şi modificat, odată cu fiecare nou mandat.

Războiul declaraţiilor

Pe de o parte, ministrul Sănătăţii, Cseke Atilla, declară şi susţine că „reforma este necesară". Nimic mai adevărat, avînd în vedere faptul că pînă acum nu s-a făcut de fapt nimic durabil, care să meargă de la sine. Pe de alta, la conferinţa organizată pe 9 iunie de către Mediafax şi Eureko, „Reforma sănătăţii la analiză", Lucian Duţă, preşedintele Casei Naţionale de Asigurări de Sănătate, a afirmat, în acelaşi context, că „nemulţumirile pacienţilor au crescut, nemulţumirile medicilor au crescut şi avem plecări din ţară a mii de medici, de unde rezultă că reforma ori nu a început, ori a eşuat. Echilibrul de care spuneam nu a fost atins niciodată. Domeniul sănătăţii este un domeniu în care schimbările miniştrilor s-au făcut mai repede decît opririle trenurilor în gară".

Cu toate acestea, actualul ministru pare că se ţine ferm pe poziţii. Nu contează ce a fost pînă acum, ci doar ce va fi de acum înainte – aceasta este politica pe care o susţine. O atitudine care ar fi bună, dacă ar fi susţinută de învăţăminte din trecut.

Prima măsură a actualului ministru a fost descentralizarea. În iunie 2010 s-a votat o Ordonanţă de urgenţă prin care 373 de spitale treceau în subordinea autorităţilor locale, urmînd ca 62 de unităţi – spitale de urgenţă şi cele care reprezintă unităţi de interes naţional – să rămînă în subordinea Ministerului.

Deşi în teorie descentralizarea reprezenta – după sistemul de asigurări de sănătate – următorul pas firesc spre îmbunătăţirea sistemului, măsura s-a dovedit a fi doar pentru unii mumă. Nu şi pentru ceilalţi, adică pentru autorităţile locale, care s-au trezit peste noapte în ogradă cu un ditamai mamutul de întreţinut. Îngrijorărilor autorităţilor publice – care, în general, susţin descentralizarea, dar numai dacă este însoţită de fonduri financiare –, guvernanţii le-au replicat dînd exemplul Bucureştiului, ca... model de „bune practici", cu cele trei spitale trecute în subordinea Primăriei. Bineînţeles, au dat doar exemple, nu şi soluţii.

În acest peisaj, ultima iniţiativă este aceea de a închide mai multe spitale, de a le transforma juridic în secţii sau de a le schimba statutul. Este un tratament la care vor fi supuse mai bine de jumătate din spitalele din ţară, iar justificările acestor măsuri sînt, într-adevăr, greu de contestat. Într-un interviu acordat Mediafax, ministrul Sănătăţii, Cseke Attila, afirma că anumite unităţi spitaliceşti se impune a fi închise căci nu pot fi clasificate drept spitale. Ministrul acuza infrastructura degradată a acestor unităţi propuse pentru desfiinţare, insuficienţa personalului medical şi lipsa de şansă a pacientului de a primi serviciile medicale adecvate.

Însă, una peste alta, ministrul nu a făcut nimic altceva decît să descrie starea generală în care se află majoritatea spitalelor din România. Ca să nu mai vorbim de acel număr de 9200 de paturi care vor fi desfiinţate, „la cerinţa FMI". Acest imperativ a fost formulat pe baza unei statistici europene, conform căreia în România numărul paturilor depăşeşte media europeană. Bineînţeles, celelalte statistici europene, conform cărora accesul la tratamentul ambulatoriu sau starea de sănătate a populaţiei sînt mult sub media europeană – fapt ce ar fi justificat numărul ridicat de paturi la suta de locuitori – nu s-au mai pus în discuţie.

În România de astăzi avem de-a face, aşadar, pe de o parte, cu toate încercările de reforme, cu preluări de modele, cu discursuri pătimaşe, iar pe de alta, cu un sistem de sănătate nesigur, în care predomină inechitatea, în care serviciile către populaţie sînt de cele mai multe ori precare, şi în care doar medicii sînt transformaţi în ţapi ispăşitori. Subfinanţarea şi ignorarea problemelor acute duc la carenţe grave – inaccesibilitatea serviciilor, ignorarea tratamentelor, o stare de sănătate în declin a populaţiei, plecarea personalului calificat – şi, drept consecinţă globală, la implozia întregului sistem.

În rest, vorba oricărui „beneficiar" al sistemului: Doamne-ajută!

Nicolae REDNIC

O zi din viața unui medic

Sînt medic într-un spital universitar dintr-un mare oraş ardelean şi, avînd această meserie, înţeleg mai bine dramele individuale decît cele colective. Recunosc adesea cauza suferinţei unui om de îndată ce îmi deschide uşa, în schimb, ori de cîte ori vorbesc cu prietenul meu din minister, acesta îmi demonstrează că nu pricep nimic din suferinţa sistemului medical naţional şi, mai ales, nu înţeleg beneficiile acestei reforme sanitare. În fiecare zi aştept să se schimbe ceva în bine, în spital. În ultimii douăzeci de ani s-a schimbat de douăzeci de ori formularul de reţete şi tot de atîtea ori cel de concedii medicale. Cam asta a fost reforma care a ajuns pînă la mine. În fiecare zi aştept altceva.

Azi, primul pacient pe care îl văd este un vîrstnic de la ţară, dintr-un judeţ din apropiere. Intră în cabinet sprijinit de fiică şi ginere. Recunosc semnele alarmante ale unei boli probabil severe, încă nediagnosticate, deşi a fost, în ultimele luni, de mai multe ori internat în alte spitale. Îmi vin în minte repede variante de diagnostic, l-aş putea ajuta, poate l-aş putea salva. E nevoie, însă, de investigaţii care nu prea se mai fac la „stat". Fără ele nu are rost să-l internez, nu pot afla cauza bolii. Cu inima strînsă, îi întreb, puteţi plăti cîteva analize? Oamenii se uită unul la altul nelinişti şi întreabă: cît?. Fac un calcul aproximativ, cîteva probe de laborator, o explorare imagistică, un antibiotic mai puternic pînă ne lămurim şi spun: zece milioane de lei vechi. Familia, resemnată, pare totuşi uşurată la auzul cifrei. Au cheltuit mult pînă acum şi se temeau că aici, la clinică, suma va fi mult mai mare. Mîine, ginerele se va reîntoarce cu banii. Semnez actele de internare şi îndrum bolnavul în salon. Pentru acest pacient, reforma ar trebui, mai întîi, să recunoască incapacitatea statului de a-i asigura gratuit sănătate, să mărturisească efortul financiar uriaş pe care îl face românul, dincolo de taxe şi impozite, pentru a susţine sistemul sanitar. În faţa acestui bolnav, reforma ar trebui să pună degetul ruşinii pe obrazul demagogului care redactează legi de felul „orice pacient poate cere înapoi spitalului banii pe care i-a cheltuit din buzunarul propriu, cît timp a fost internat", reforma ar trebui să-l ajute cu un sistem de asigurări private, de încredere, reforma ar trebui să mă scutească pe mine, medic, de a şti preţul unor analize indispensabile. Poate că asta va face.

Cu inima strînsă, îi întreb, puteţi plăti cîteva analize?

Urmează o doamnă care are o boală cronică de peste zece ani. Este o pacientă grijulie, respectă sfaturile şi se simte bine cu un medicament pe care îl ia de la începutul bolii. Vine pentru o „scrisoare medicală", de multe ori doar o supervizare periodică, pe care medicii de familie sînt obligaţi să ne-o ceară nouă, specialiştilor. Mă simt ridicol, medicul de familie şi pacienta însăşi ştiu mai bine decît mine ce trebuie să facă, bolnava îmi spune şi doza din medicament care o ajută cel mai mult. Pierd timp, completez o mulţime de hîrtii, bolnava pierde timp. Pentru această pacientă, reforma ar trebui să aibă încredere în medicii de familie, să le dea competenţe multiple, pe care să le verifice, să le dea responsabilităţi mai multe, ajutor să-şi doteze cabinetele şi o remuneraţie mai mare. Imensa majoritate a bolilor pot fi diagnosticate, tratate şi urmărite de aceştia, mai eficient financiar şi lăsînd mai mult timp şi resurse spitalelor, mie, pentru cazurile dificile.

Pe hol, un pacient îşi pierde cunoştinţa şi cade în ţipetele asistenţei. Alerg, primele măsuri ajută, ce se va întîmpla în următoarele ore este încă nesigur, trebuie supravegheat într-un salon. Avem o brancardă veche, din acelea care se folosesc pe front, iar brancardierii sînt de negăsit de către cele două infirmiere pe care le trimit să-i caute. Arunc o privire în jur, chem un bărbat mai puternic, experienţa mă ajută să aleg unul mai puţin bolnav şi, împreună, destul de neîndemînatic, ducem brancarda cu pacientul pe scări, la etajul doi. Pentru acest pacient, pentru ca el să ajungă mai repede în camera de urgenţă potrivită, reforma ar trebui să cumpere o brancardă uşoară, pe roţi, să ne doteze cu un sistem de comunicaţii rapid, să construiască un plan înclinat, un ascensor, o secţie bine compartimentată, un spital modern.

Văd mai departe bolnavi în regim ambulator, fac vizita pe secţie, sînt chemat pentru două consultaţii la chirurgie, termin explorările care îmi sînt programate, o strecor peste program pe bunica educatoarei copilului colegei mele neurolog, o liniştesc la telefon pe mătuşa care a avut un nod în gît, prezint un caz ilustrativ studenţilor.

Ultimul pacient mă găseşte cu puţine minute înainte de-a încheia această zi de lucru. Un bărbat de vîrstă medie, modest, obosit, speriat, cu soţia alături. Vine tocmai de lîngă Dunăre, în Spitalul orăşenesc i s-a găsit, pe radiografie, o tumoră pulmonară. A călătorit cu trenul toată noaptea, a aşteptat cîteva ore în Spitalul de oncologie supraaglomerat, i s-a spus că este necesară o biopsie, cineva l-a îndrumat la mine. Sînt puţini medici care fac aceste manopere riscante în regiunea noastră, în unele judeţe nu este nimeni, deşi cancerul este o boală atît de frecventă. Nu are acte potrivite ca să-l primesc, nu mai este nici un pat liber în care să-l aşez, îl programez săptămîna viitoare. Mă imploră să-l ajut acum, un drum lung pînă acasă şi înapoi îl îngrozeşte, nu înţelege hăţişul formal din spitale, a aflat că are o boală în care fiecare zi contează, are speranţa că rezultatul biopsiei va fi unul bun, că acest coşmar se va sfîrşi mai repede. Este derutat, extenuat, incapabil, din cauza avalanşei de informaţii pe care le-a primit în puţin timp, să înţeleagă nuanţele explicaţiilor pe care i le dau, riscurile majore, dar şi avantajele acestei manopere agresive. Îl înţeleg bine, zi de zi văd astfel de pacienţi. Ţin echipa medicală mult peste program, facem biopsia, rog un pacient din oraş să doarmă peste noapte acasă şi îl aşez în acest pat. Soţia va dormi pe un scaun, lîngă el. Pentru acest pacient, reforma are multe de făcut. Ar trebui să ţină în ţară miile de medici care pleacă, pentru a ajunge mai repede şi mai uşor la competenţele pe care boala lui le cere, ar trebui să angajeze mii de profesionişti, asistente specializate, psihologi, nutriţionişti, recuperatori, care să aline nenumăratele feţe ale suferinţei lui. Reforma ar trebui să-i preia efortul, pe care bietul om adesea nu-l poate face, de a ajunge la cel mai potrivit medic pentru boala lui.

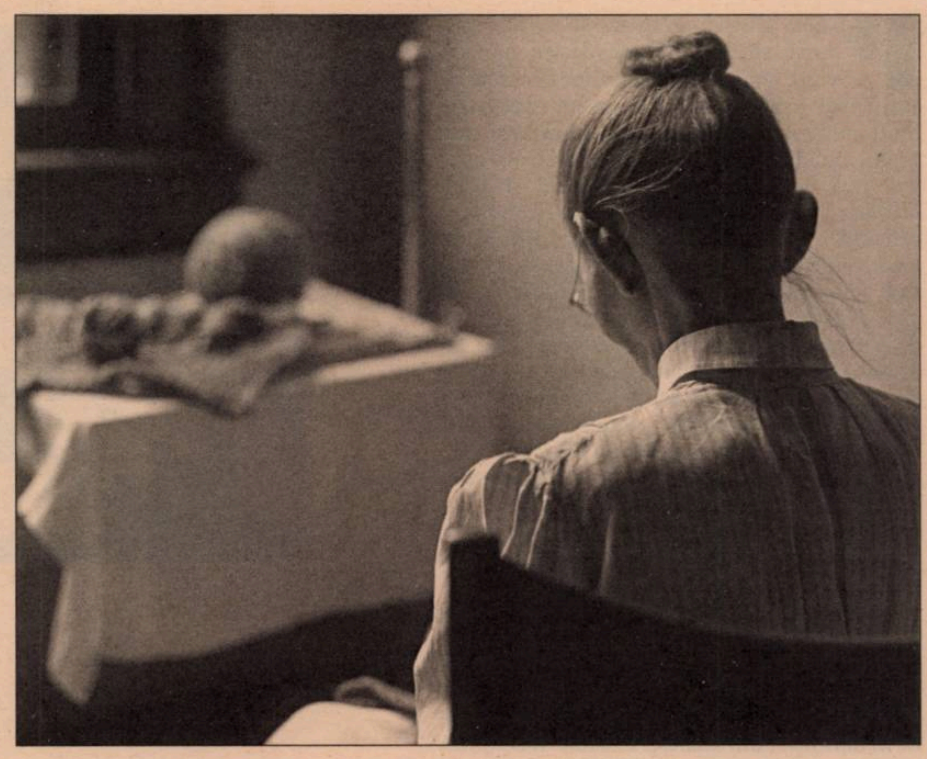

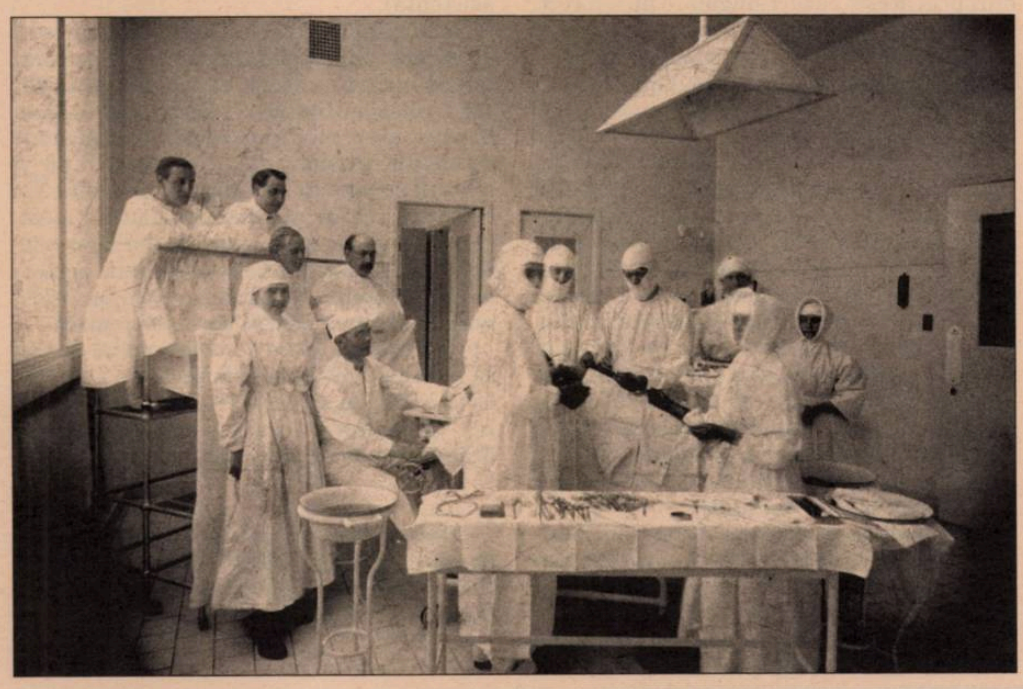

Cu cît fac mai multe planuri,
cu atît mai mult
mă izbeşte realitatea.

FRIEDRICH DÜRRENMATT

E aproape seară, nu are rost să mai ies din spital, începe contravizita. Coridoarele şi saloanele sînt mai liniştite, bolnavii vorbesc între ei, în grupuri mici, îmbrăcaţi în aceleaşi pijamale şi halate de molton uzate. Da, şi asta ar trebui schimbat. Ajung acasă după *Telejurnal*, la cotidiana dezbatere politică vesperală. Politicieni, jurnalişti, directori de spitale discută reforma în sănătate. Se vorbeşte despre importante restructurări, se identifică mari vinovaţi şi se afirmă mari salvatori. Dau dreptate cînd unuia, cînd altuia, e limpede că nu am un punct de vedere clar. Aşa sîntem noi, medicii, înţelegem mai puţin dramele colective.

***Nicolae Rednic** este medic la Spitalul CFR Cluj.*

Diana DELEANU

Impactul reformei asupra mea

Poate, într-un moment de trezire, am dorit să fac o introspecţie asupra vieţii mele, la o jumătate de veac. Şi cum viaţa profesională înseamnă extrem de mult pentru persoanele active, mi-am pus problema influenţei pe care mediul o are asupra mea. Nu e o întrebare retorică răsărită într-un moment de luciditate, ci probabil o reflecţie a ştiinţei asupra germenului de filozofie încolţit în condiţii vitrege. Epigenetica, noua ramură a ştiinţei, aflată în plin avînt şi mult studiată în ultimii ani, explică cum expunerea la mediu poate influenţa individul fără a-i modifica structura genetică. Ea acţionează doar asupra modului cum sînt *expresate* (traduse) unele gene în detrimentul altora. Fenomenul favorizează sau, dimpotrivă, agravează unele caracteristici existente ale individului.

Şi aşa, medic fiind, am ajuns la întrebarea: Cum m-a influenţat reforma sanitară?

În primul moment am rămas descumpănită, căci nu am simţit, nu am văzut reforma sanitară în România. Am auzit vorbindu-se foarte mult şi zgomotos despre ea, dar această reformă, practic, nu există! Conform definiţiei din DEX, „reformă“ înseamnă „a îndrepta“, „a îmbunătăţi“. Nici una dintre aceste acţiuni nu se resimte însă în sănătate.

Există, într-adevăr, multe schimbări care, de oarecare vreme, au ca scop primordial introducerea a cît mai puţini bani în sistemul medical. În România ultimilor 21 de ani, Ministerul Sănătăţii este fruntaş la schimbarea miniştrilor, fiecare venind cu „reforma“ sa, niciodată dusă pînă la capăt şi care, pe cît posibil, a fost distrusă de miniştrii succesori şi faimoasele lor echipe de specialişti (nu se ştie în ce domeniu – căci pe noi, cei ce lucrăm în Sănătate şi chiar facem parte din comisiile de profil înfiinţate de Minister, nu ne consultă nimeni).

Nu doresc să fiu greşit înţeleasă: au existat şi încă mai există aspecte pozitive în sistemul nostru sanitar (unele datorate celor ce lucrează efectiv, altele realizate de şi prin Minister). Realizarea transplantului, dezvoltarea unei reţele de urgenţă, de medicină de familie, creşterea numărului de metode de investigare la un înalt grad de performanţă, noi posibilităţi terapeutice etc. Pe acestea nu le contest nici eu şi sînt convinsă că nimeni nu o face, indiferent de orientarea politică.

Însă perplexitatea mea a fost aşa de mare cînd am realizat că, de fapt, nu pot vorbi de reformă, încît am simţit nevoia să cer şi părerea unor colegi. Am întrebat în jurul meu (de la asistente medicale la profesori universitari, de la rezidenţi la medici primari) care e impactul reformei sanitare asupra lor.

Şi, minune! Răspunsul cel mai frecvent a fost: „Care reformă?“, cu varianta „Asta e reformă?“ – toate reacţiile reflectînd aceeaşi impresie resimţită şi de mine. Şi atunci, îi întrebăm pe guvernanţi: Unde e reforma?

Schimbările care au loc în domeniul sanitar au răsunet neplăcut în comunitate. Şi voi descrie aceste efecte din două puncte de vedere: ca medic şi ca aparţinător al unui pacient (mama mea).

Cînd am început medicina, cuvîntul „medic“ avea ceva magic şi „a fi medic“ echivala cu „salvator de vieţi“, „alinător al suferinţelor“. Azi mă simt (şi nu numai eu) extrem de umilită de atitudinea guvernanţilor faţă de personalul sanitar. Nici regimul Ceauşescu (care a făcut eforturi supreme pentru a atinge acest ţel) n-a reuşit să aducă cota de umilire a profesiei de medic aşa cum au reuşit guvernanţii de azi (cu un efort minim, dar cu o mediatizare maximă).

Vinovaţi de eşecurile sistemului sînt percepuţi a fi medicii, asistenţii, cei care lucrează cu mult peste orele de program, pentru salarii de mizerie. Niciodată nu e de vină lipsa de finanţare cronică, lipsa de adevărat management eficient şi profitabil pentru toţi partenerii (pacienţi, personal, sistem sanitar).

Guvernanţii încearcă, şi din păcate uneori reuşesc, să creeze învrăjbire între pacienţi şi medici, între medicii de familie şi cei specialişti, între nivelul primar de asistenţă şi cel de la nivelul spitalelor, între farmacişti şi medici, între pacienţi şi farmacişti – practic nimeni dintre cei ce lucrează direct nu a scăpat de a fi făcut vinovat de eşecurile reformei sanitare. Singurii nevinovaţi sînt cei ce „implementează reforma“.

Am fost acuzaţi că am introdus 30 de milioane de asiguraţi în sistemul de asigurări (într-o ţară cu vreo 20 de milioane de locuitori, dintre care doar 4-5 milioane sînt plătitori efectivi de asigurare medicală). Nimeni nu scoate un cuvînt însă despre invalidările (şi, respectiv, neplata serviciilor medicale) pe care le face CAS pe motive de deces (pacient externat viu), de lipsa achitării CAS (la cei care sînt la zi cu contribuţiile), de incorectitudinea CNP (la nivel CAS, şi nu la nivelul medicilor).

Minciuna premeditată
nu mai e chestiune de fantezie,
ci de caracter.

TUDOR MUŞATESCU

Am fost acuzaţi şi că am scris reţete compensate în valoare de milioane de euro pentru pacienţi decedaţi. E posibil să fie cîteva astfel de cazuri (dar nicidecum nu e vorba de milioane de euro) – orice pădure are uscăciunile ei –, dar nimeni nu se opune ca aceste abateri să fie descoperite, judecate şi pedepsite conform legislaţiei. Dar ca să faci dintr-o excepţie o regulă şi să justifici lipsa de fonduri prin aceste cazuri singulare nu e corect. (Nu de mult – cei care au trăit acele vremuri ştiu la ce mă refer – „eram amăgiţi“ în *Scînteia* pentru lipsa de carne, ouă, lapte din anii '80 cu badea Ion/ţaţa Maria care a fost prins/prinsă cu 5 kg de carne în plasă.)

Multe dintre situaţiile de *malpraxis* din România sînt imputabile sistemului, care nu oferă şanse egale minime unităţilor sanitare pe tot teritoriul ţării, sau şanse de perfecţionare pentru personal, care nu oferă stimulente celor performanţi din sistem – căci nu sîntem egali în posibilităţi şi aptitudini. Din păcate, plătesc doar indivizii care lucrează, şi nu cei ce fac politici sanitare eronate, permisive pentru astfel de cazuri. Există, oriunde în lume, erori medicale, acestea trebuie identificate, sancţionate şi făcute publice, pentru ca toţi să învăţăm din ele. Nimeni nu se opune acestei normalităţi.

Orice acţiune politică
dusă la extreme
este generatoare de rău.

MARY SHELLEY

Cea mai mare umilire a sistemului sanitar o aduc cei ce ne guvernează şi care se tratează în străinătate. Probabil că, pentru a putea îmbunătăţi sistemul, ar trebui dată o lege prin care toţi cei ce deţin o funcţie de conducere să fie obligaţi să se trateze doar în unităţile de stat româneşti. Aceasta ar fi singura metodă de a reforma cu adevărat (favorabil) şi în scurt timp sistemul sanitar românesc. Dar cînd tu te operezi la Viena, ce mai contează că mulţi nou-născuţi mor arşi la Bucureşti. (Bineînţeles, consider această lege o aberaţie, dar cu astfel de guvernanţi nu putem avea succes decît cu măsuri la nivelul lor.)

Nu doresc să repet ce ştie toată lumea: ne pleacă tinerii medici din ţară, alungaţi de lipsa locurilor de muncă (încă avem blocate posturile), de lipsa unor avantaje, de salarizarea nereală şi, nu în ultimul rînd, de toată situaţia din ţară.

Din punctul de vedere al medicului care lucrează într-o specialitate mică, vă pot spune cu siguranţă că există pacienţi care nu beneficiază de compensări prin CAS, chiar şi pentru tratamente salvatoare, care sînt scumpe pentru un salariat, dar relativ ieftine pentru sistemul sanitar (de exemplu, Anapen pentru şocul anafilactic, imunoterapia specifică cu efecte extrem de bune la copiii alergici, imunoglobulinele pentru adulţii cu imunodeficienţă etc). De asemenea, în contractele cu CAS, o serie de activităţi specifice unor specialităţi sînt complet neglijate sau chiar unele măsuri sînt împotriva unei practici medicale corecte.

Închiderea unor spitale (deşi trebuia făcută conform afirmaţiei că avem prea multe paturi pentru numărul de locuitori) cred că va complica şi mai mult situaţia în sănătate la toate nivelurile (medic de familie, centre superperformante de nivel I). Din păcate, la noi există aglomerări de asistenţă sanitară (chiar performantă) în centrele universitare şi un „deşert“ în restul zonelor.

Nu am simţit, nu am văzut
reforma sanitară în România.

Un alt punct nevralgic e atins de contractele noi cu Casele de Asigurare, care au introdus nivele de tarifare ce vor duce sigur la faliment unităţile sanitare de stat, căci decontarea nu asigură nici măcar preţul unei investigaţii. Vă dau un singur exemplu: 17 puncte decontate (între 20-25 lei) pentru o colonoscopie sau bronhoscopie (care la un sistem cu plată într-un spital de stat se ridică la 300-400 de lei; nu mai dau exemplul costurilor din Germania sau SUA pentru a nu fi ridicolă).

Prin aceste tarife subevaluate drastic nu se asigură nici măcar întreţinerea aparaturii performante, nu mai vorbim de alte costuri, precum curentul electric etc. (nu mai amintesc plata pentru medic, asistentă).

Am menţionat că voi vorbi şi din punctul de vedere al aparţinătorului (care şi-a operat mama în ţară)... doresc să le mulţumesc tuturor colegilor medici şi asistentelor care au îngrijit-o pe mama, luni de zile, în momentele de nefericită suferinţă. A scăpat, fiind şi meritul sistemului sanitar din România. Cu toate acestea: eu am dus aşternuturi, medicamente, eu am încălzit apa la fierbător pentru a o spăla, am dus radiator ca să nu îngheţe de frig în spital. Şi nu mi se pare un peisaj normal şi corect pentru pacienţii români.

Închei însă într-o notă optimistă, dorind ca această temă să se reia peste un an în *Dilema veche,* eu să pot scrie din nou şi să trimit un material complet diferit, la 180 de grade, faţă de cel scris astăzi.

Diana Deleanu *este preşedinta Societăţii Române de Alergologie şi Imunologie Clinică, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Iuliu Haţieganu“, Cluj-Napoca.*

„În România, medicul este cel blamat"

interviu cu Vasile ASTĂRĂSTOAE

Sistemul de sănătate este, la ora actuală, alături de sistemul de educaţie, unul dintre cele mai vitregite, deşi vitale, sectoare ale societăţii româneşti. Care este cea mai mare problemă a sistemului din punctul dumneavoastră de vedere?

Subfinanţarea. România alocă cele mai puţine fonduri în sistemul de sănătate şi, în plus, această alocare este făcută discreţionar, creînd inechităţi majore în sistemul de sănătate. Dacă ţările est- şi central-europene alocă între 6 şi 8% din PIB pentru sănătate, iar ţările din OECD între 10 şi 12% din PIB, România a avut cea mai mare finanţare în 2008, şi anume 4,5% din PIB. De aici celelalte consecinţe – exodul medicilor, indici de morbiditate crescuţi pe bolile cronice, cea mai mare mortalitate infantilă din UE şi cea mai mare mortalitate maternală şi, lucru grav, mortalitatea evitabilă, adică acele afecţiuni care în alte condiţii şi într-un alt sistem nu ar fi condus la deces. Poveştile cu managementul defectuos sau cu risipa banilor nu sînt susţinute de date verificabile şi nu au alt scop decît de a arunca praf în ochii românilor şi de a acoperi incompetenţa decidenţilor.

Plecarea personalului medical calificat în străinătate este o realitate. Prin ce măsură credeţi că poate fi stopată şi ce se va întîmpla în viitor, dacă aceştia nu sînt încurajaţi să rămînă în ţară?

Asistăm la un adevărat exod al medicilor confirmat de cifre. Din 2007 pînă în prezent, au plecat peste 9000 de medici, în timp ce producţia de medici specialişti a fost de peste 7000. Aceasta în situaţia în care România oricum avea cel mai mic număr de medici la mia de locuitori (1,9) din cele 48 de ţări afiliate la Biroul European al OMS. Sînt specialităţi vitale pentru sistem pe „cale de dispariţie", de exemplu anestezia la terapie intensivă: la o normare a Ministerului Sănătăţii ar fi necesari 1072 de ATI-işti. În 2007, existau 946, pentru ca în prezent, cu tot cu medicii rezidenţi, să fie 732. Dacă vrem să oprim exodul medicilor, trebuie să ne raportăm la motivaţia pe care o invocă ei atunci cînd pleacă. Potrivit a trei studii finanţate de către Colegiul Medicilor din România, medicii îşi ierarhizează motivele pentru care doresc să migreze în alte ţări după cum urmează: în primul rînd, realizarea carierei profesionale. În România, din cauza pletorei de acte normative şi modalităţii de funcţionare a sistemului, cariera profesională este imprevizibilă. Schimbăm în fiecare an norme şi regulamente de la desfăşurarea rezidenţiatului pînă la ocuparea unui post, astfel încît nici un medic nu îşi poate face un plan de dezvoltare profesională. În al doilea rînd, există o frustrare pentru că, cu excepţia centrelor universitare, medicii nu au la îndemînă mijloace de a se manifesta profesional şi deci nu pot să facă ceea ce au fost învăţaţi să facă şi ştiu că pot să facă. Şi, nu în ultimul rînd, politizarea excesivă a sistemului şi decredibilizarea concursurilor îi umilesc, pentru că, indiferent cît de buni ar fi, sînt siliţi să aibă informal şi avizul partidului aflat la putere în zona respectivă, chiar dacă reprezentanţii acestuia nu cunosc nimic despre funcţionarea unui sistem de sănătate. Vorbim mai apoi şi de veniturile obţinute. În condiţiile în care UE are un deficit de peste 150.000 de medici, în momentul în care oferta pentru salariu este de cel puţin 10 ori mai mare ca în România, iar locul de muncă este dotat cu tot ceea ce creează confort şi siguranţă pentru exercitarea profesiei, este greu să rezişti tentaţiei de a pleca. Să nu uităm nici de poziţia socială a medicului. Dacă în România medicul este de cele mai multe ori blamat, în celelalte ţări, chiar dacă uneori nu este iubit, în orice caz este respectat, iar presa în goană după senzaţional şi rating are totuşi un grad de responsabilitate şi abordează pe un ton neutru şi nicio-

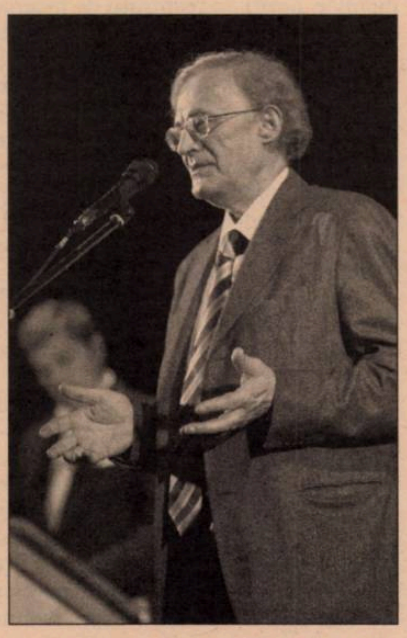

Vasile Astărăstoae
este preşedintele Colegiului Medicilor din România.

Cînd realizezi
că eşti de partea majorităţii,
este timpul
pentru o reformă.

MARK TWAIN

dată acuzator activitatea medicilor.

Această problemă gravă nu a constituit o prioritate pentru decidenţi, dovadă măsurile pe care le-au luat: blocarea posturilor a determinat două generaţii de medici specialişti să îşi găsească loc de muncă pe alte meleaguri, reducerea cu aproximativ 35% a veniturilor, precum şi îndemnurile persoanelor cu răspundere de a pleca din ţară au determinat un număr mare de medici să se angajeze în spitalele din ţările UE. Plecînd de la motivaţii, derivă şi cîteva măsuri. Unităţile medicale trebuie finanţate şi dotate în mod echitabil şi etic. Sînt necesare concursuri naţionale şi reale pentru ocuparea diferitelor posturi şi funcţii, excluderea totală a influenţei politicului partinic în managementul instituţiilor medicale. Aplicarea în practică a recomandării comisiei prezidenţiale pentru sănătate, potrivit căreia venitul minim al unui medic la început de carieră (medic rezident) să fie echivalentul a trei salarii medii pe economie, iar ierarhizarea în continuare să se facă în funcţie de performanţa dovedită de titlul profesional. Şi, nu în ultimul rînd, schimbarea de atitudine faţă de medic, care în loc să fie blamat, să fie respectat.

Descentralizarea este o măsură absolut necesară.

Aş dori să vorbim puţin despre descentralizarea spitalelor. Credeţi că sistemul are pîrghiile necesare pentru a suporta această măsură?

Descentralizarea spitalelor la nivel programatic este o măsură absolut necesară pentru creşterea performanţelor şi asigurarea egalităţii de şanse pentru pacienţi, a echităţii şi dreptăţii sociale. Modalitatea în care s-a realizat în România nu poate să conducă decît la decredibilizarea unui concept bun. Transferul s-a făcut fără actele normative subsecvente necesare, fără a exista un aparat tehnic specializat la nivelul autorităţilor locale şi fără o finanţare corespunzătoare. În acest mod, descentralizarea nu a fost decît o modalitate de a transfera atribuţii, imposibil de îndeplinit, comunităţilor locale şi în condiţii în care abuzul acestora se poate manifesta.

Programul de reorganizare a spitalelor se referă mai mult la „comasarea" lor, la transformarea în secţii ale altor spitale, sau la desfiinţarea propriu-zisă a acestora?

Sînt de acord cu enunţul: nu este vorba despre o reorganizare plecînd de la nevoile de servicii de sănătate ale populaţiei, ci doar de la raţiuni economice. Un spital nu poate fi analizat strict pe raţiuni economice. Eficienţa unui spital derivă din cantitatea de sănătate pe care o produce, şi nu din balanţa economică reflectată în costuri, cheltuieli şi venituri.

Transformarea juridică a unui spital în secţie poate provoca disfuncţionalitate la nivelul actului medical?

Dificil de spus atît timp cît nu se cunosc modalităţile în care va funcţiona acea secţie. Dacă ne-am referi strict la actul medical, atît timp cît aceiaşi medici rezolvă aceleaşi probleme de patologie, ar trebui să nu existe diferenţe. Dacă ne referim însă la modalitatea de gestionare a mijloacelor, atunci diferenţe pot să apară în funcţie de strategia pe care instituţia o adoptă, care deseori nu este susţinută de o pregătire şi de o viziune a celor care au puterea de decizie.

A apărut ideea că restructurarea spitalelor va trebui sprijinită de suplimentarea cu maşini şi personal a serviciului de ambulanţă. Cum comentaţi?

Restructurarea sau desfiinţarea spitalelor nu poate fi suplinită numai de creşterea numărului de ambulanţe, deoarece potrivit reglementărilor nu pot interveni decît în situaţii de urgenţă. De asemenea, restructurarea şi desfiinţarea spitalelor nu pot fi suplinite prin măsuri hilare demne de ţara lui Urmuz, şi anume înfiinţarea de creşe sau azile de bătrîni. Ele trebuie însoţite de înfiinţarea altor servicii medicale accesibile populaţiei din zonă, deoarece un pacient care are nevoie de un consult de specialitate (de exemplu de cardiologie sau de chirurgie), recomandat de medicul de familie din zonă, nu trebuie să fie pus în situaţia de a avea doar două opţiuni: fie să aştepte ca boala să evolueze pînă cînd devine o urgenţă ce îi pune în pericol viaţa şi poate apela la ambulanţă, fie să facă cheltuieli suplimentare (pe care uneori nu le poate acoperi) pentru a se deplasa 80-100 km în localitatea unde există un asemenea specialist.

Cum comentaţi faptul că se urmăreşte desfiinţarea a 9200 de paturi din spitale, într-o ţară în care încă avem doi bolnavi într-un singur pat? Reducerea numărului de paturi nu atrage de la sine mai puţini bani de la Casa de Asigurări?

Reducerea numărului de paturi este expresia necunoaşterii situaţiei reale a sistemului şi a stării de sănătate din România. Se invocă tot timpul normele UE şi recomandările Băncii Mondiale. Ambele argumente sînt false. România are un număr de paturi cu puţin peste media UE, în condiţiile în care morbiditatea prin afecţiuni ce necesită spitalizarea este aproape dublă. În plus, România raportează nu numai numărul paturilor de acuţi, dar şi numărul de bolnavi cronici şi din Centrele sociale. În al doilea rînd, aşazişii experţi ai Băncii Mondiale nu au competenţa în prognoză şi provin din ţări cu un sistem de sănătate diferit. În România nu există un sistem de medicină primară şi ambulator de specialitate capabil de a constitui o barieră reală în faţa spitalului. Şi, nu în ultimul rînd, posibilităţile economice ale unui număr mare de pacienţi îi pun în imposibilitatea de a efectua un tratament în ambulatoriu, ceea ce conduce la internarea acestora în spitale. Angajamentul de a reduce numărul de paturi este nerealist şi va avea drept rezultat existenţa a trei bolnavi într-un pat, în loc de doi, şi nu va diminua cu absolut nici un leu cheltuielile pentru sănătate. Singurul rezultat va fi că această povară se va transfera către cetăţean. Este un exemplu tipic de eludare a responsabilităţii sociale în medicină – concept impus de OMS, UNECO, ONU şi Uniunea Europeană.

a consemnat Stela GIURGEANU

Maternităţile, fabrici de expulzat copii

interviu cu Irina POPESCU, educator prenatal

Acum opt săptămîni plecam spre Maternitate cu o mulţime de spaime şi întrebări şi cu o singură certitudine: venea pe lume Maria. Cum a fost? Cum e de fapt naşterea într-una dintre maternităţile devenite în ultimul timp prea des subiect de ştiri? Naşterea într-o Maternitate de stat din Bucureşti poate fi traumatizantă, şi nu neapărat din motivele pe care vi le imaginaţi. Nu pentru că infirmierele sau asistentele de la neonatologie îţi vorbesc repezit şi nervos, nu pentru că trebuie să aduci de acasă mănuşi chirurgicale şi seringi, nu pentru că în salon nu ai linişte şi nici cearşafuri curate. E vorba mai degrabă de un mediu ostil, care nu încurajează intimitatea dintre mamă şi copil, care nu încurajează alăptatul la sîn şi nici evoluţia firească, uneori lentă, a travaliului. Dacă m-ar întreba cineva acum ce aş fi vrut să ştiu înainte de a naşte, aş răspunde fără ezitare: aş fi vrut să o ştiu pe Irina Popescu. Am cunoscut-o o lună mai tîrziu, la o şedinţă de consiliere pentru alăptare, cînd, evident, s-au văzut efectele startului greşit.

Cum ai ajuns să vrei să schimbi un întreg sistem legat de modul de a naşte în România?

După naşterea primei mele fete, acum şase ani, am fost foarte revoltată, aşa cum sînt, zilnic, multe dintre mamele care nasc. După a doua naştere am trecut de la revoltă la acţiune, îmi era foarte clar că ceva e stricat la sistemul de îngrijiri din maternităţile noastre. Am intrat la Facultatea de Moaşe din cadrul UMF „Carol Davila“, am devenit educator prenatal Lamaze, am lucrat voluntar la un ONG care luptă pentru prevenirea abandonului maternal şi am început să mă specializez în consiliere pentru alăptare. Toate astea au mers în paralel cu altă pregătire, aceea de trainer de comunicare empatică, pentru că am mare nevoie de înţelegere, şi pentru oamenii din jurul meu, şi pentru mine.

Ce înseamnă de fapt, cu adevărat, naştere naturală?

Naşterea naturală, pentru mine, e naşterea nemedicalizată, fără fire, fără substanţe. Sau, mai mult, cînd puterea e lăsată femeii, cu participare deplină, cu bucurie şi transformare. Pentru că te transformă! Este un moment pe care îl ai toată viaţa, o amintire care te face să te simţi invincibilă. Cred că o parte din personalul medical angajat în maternităţile noastre uită deseori pentru ce se află acolo. Pur şi simplu, sînt purtaţi de grijile lor şi se trezesc lucrînd la un fel de fabrică de expulzat copii. Finalitatea: mama şi copilul trebuie să respire (în cel mai bun caz).

Cred că familia care se naşte are nevoie de siguranţă, respect, înţelegere, susţinere, intimitate, empatie, libertate, confort. Naşterea e un proces psiho-emoţional înainte de a fi unul fizic. Un bebeluş are nevoie de contact cu mama sa, imediat după ce se naşte. Nu după o zi, nu după două ore, nu după jumătate de oră! Imediat! Bineînţeles, cînd copilul şi mama sînt sănătoşi – adică în majoritatea cazurilor.

Studiile controlate, medicina bazată pe dovezi au demonstrat importanţa legăturii dintre mamă şi copil; ei nu trebuie separaţi de rutină. În Chişinău – îmi povestea dl dr. Şişcanu – nou-născutul e pus imediat lîngă mamă. Noi nu vrem! Sîntem în urmă cu 20 de ani, şi femeile, şi copiii noştri suferă, la fiecare naştere, din cauza unor mentalităţi învechite. Nu cred că mai există vreo maternitate europeană fără sistemul rooming-in, mama împreună cu copilul. Sîntem buni de muzeu... Dacă nu ar fi dramatic, ar fi amuzant.

Toate astea v-au făcut să vă implicaţi şi să vreţi să schimbaţi ceva.

Vreau să schimb sistemul, pentru că nu pot accepta ce se întîmplă acum în maternităţile noastre. Sîntem fiinţe umane şi avem dreptul la o naştere plină de respect, avem dreptul la o naştere umanizată.

Concret, ce anume învaţă mămicile care vin la cursurile Lamaze pe care le organizaţi?

Mamele care vin la cursurile Lamaze organizate de ANNA (Asociaţia pentru Naştere Naturală şi Alăptare) învaţă, îşi amintesc de fapt, că există o reţetă extraordinară de a da naştere: instinctul natural. Cea mai mare putere, cea mai mare tehnică, cel mai mare atu. Dacă îl găseşti, îl ştergi bine de praf, atunci ai scăpat de grijă, te duci să naşti fluierînd.

La orele de Lamaze facilităm şi învăţarea unor lucruri utile, anatomia naşterii, rolul hormonilor, poziţii şi respiraţii de încercat acasă şi la sală, măsuri non-medicamentoase de confort, identificarea dorinţelor proprii pentru naştere, totul despre alăptarea şi îngrijirea bebeluşului, melancolia şi depresia postpartum. Cursul se adresează şi partenerilor, peste 90% dintre participante vin însoţite.

Faceţi progrese în ceea ce priveşte naşterile naturale şi apropierea dintre mamă şi nounăscut în primele minute după naştere. Ce aţi obţinut pînă acum şi ce urmează?

Am „obţinut“ mame informate, dar limitate de opţiunile în privinţa naşterii. Oferta nu e foarte variată şi uneori alegi doar pe criteriul „cel mai puţin rău“.

Pornind de la această lipsă de finalitate a procesului în care ne-am implicat – schimbarea procesului naşterii în România – a venit firesc şi următorul pas: înfiinţarea unui Centru de naşteri care să respecte şi să împlinească nevoile profunde ale unei femei, ale unui copil, ale tatălui, pe toată perioada perinatală. Lucrăm la acest proiect, ne dorim să existe acest Centru cît mai curînd.

Slăbiciunea unui organism slăbeşte mintea.

JEAN JACQUES ROUSSEAU

Ce aţi vrea să ştie toate femeile care se pregătesc să devină mame? Care sînt lucrurile cu adevărat importante pentru ele şi pentru copiii lor?

Să nu se lase manipulate, să se informeze şi să ia decizii în cunoştinţă de cauză.

Să afle că naşterea naturală nu este un chin, o traumă, un bau-bau. Ci este, poate fi – atunci cînd o laşi să decurgă firesc, cînd alegi un mediu prietenos şi cald în jurul tău – o experienţă extraordinară, plină de putere şi fericire.

Cred că e important să ne ascultăm nevoile şi să le respectăm. Apoi să luptăm pentru drepturile noastre şi ale copilului nostru.

În maternităţile noastre mai este o problemă: nu e deloc promovat şi încurajat alăptatul la sîn. Eu însămi am primit la externare o reţetă de lapte praf.

Multe mame îşi doresc să alăpteze. Ele ar trebui să se informeze din timpul sarcinii despre alăptare, despre practicile de rutină din maternitatea unde doresc să nască. Dacă doreşti să alăptezi şi mergi la o maternitate care îţi dă copilul după nişte ore bune la sîn, iar apoi te primeşte la program de alăptare din trei în trei ore, între timp copilul fiind separat de mamă, se cheamă că ai început cu stîngul. Nu e posibil să mai existe încă aceste... locuri de ţinut copiii încuiaţi, departe de mamele lor. Un pat de plastic şi un biberon cu lapte praf nu îl pot face să simtă dragoste pe micul om de-abia sosit.

Care sînt marile erori din sistem pe care vreţi să le schimbaţi?

Marile erori pleacă de la faptul că sistemul nu acordă valoare oamenilor. Nici celor care lucrează în el, nici celor care beneficiază de serviciile sistemului. Este atît de corupt şi putred acest sistem, încît nu cred că pot gîndi pînă la rădăcinile răului. Cred totuşi că cei care oferă servicii în maternităţi trebuie să iasă din blazarea asta generală, trebuie să fie sensibilizaţi cumva, umanizaţi. Nu e drept ca o nouă familie să-şi înceapă viaţa în haosul ăsta, în lipsa de umanitate din spitalele noastre. Practic, cea mai mare eroare pleacă de la folosirea intervenţiei ca rutină în majoritatea maternităţilor din România.

O intervenţie medicală este utilă atunci cînd apare o complicaţie – folosim episiotomia, perfuzia, cotul moaşei, cezariana, orice, salvăm o viaţă –, are un rost.

Sistemul nu acordă valoare oamenilor.

Dar invers – cînd majoritatea femeilor primesc declanşări artificiale cînd e medicul de gardă, restricţii de mişcare, injecţii, perfuzii, hormoni sintetici, sedative, anestezii, episiotomii, cezariene, absolut degeaba?

Cînd moaşa, aşa-zisa moaşă, se urcă cu cotul pe burta mamei să împingă copilul, cînd femeia la naştere e pusă să nască în poziţie ginecologică, antigravitaţională, apoi îi este aplicată episiotomia de rutină în 95% dintre cazuri; cînd copilul se naşte şi cordonul se taie imediat, contrar dovezilor care cer să fie lăsat să pulseze, iar placenta este scoasă rapid, copilul trece la aspirat şi încălzit pe o masă de plastic, mama este cusută, cel mult e lăsată să-şi vadă fugitiv propriul copil; cînd se administrează lapte praf, fără a încuraja alăptarea, şi se separă copilul de mamă în maternităţi; cînd mamele sînt informate că trebuie să se odihnească, că nu sînt capabile să îşi îngrijească copilul etc.

Toate astea sînt abuzuri, făcute poate fără intenţie, dar prin ignoranţă şi blazare sînt perpetuate zilnic. Există destule studii care dovedesc că intervenţiile de rutină dăunează pe termen scurt şi lung noilor familii. Nu putem ignora acest lucru. Sper ca multe dintre maternităţile noastre să-şi găsească rostul lor adevărat, acela de a aduce noi familii pe lume într-un mediu primitor.

Vi s-au alăturat organizaţii de renume, cum ar fi UNICEF România. E o luptă mai uşoară cu asemenea parteneri? Vezi capătul acestui drum? Se schimbă mentalităţile, încet-încet, în România?

Ne-a bucurat mult faptul că UNICEF a fost alături de noi în campania „Laptele matern. Deseori copiat, niciodată duplicat“, din Săptămîna Mondială a Alăptării. E o validare, o recunoaştere a eforturilor noastre şi ne simţim mîndri că am reuşit ceva frumos împreună. Privesc lucrurile la modul pozitiv şi cred în schimbare. Şi am şi o soluţie pentru schimbare: un exemplu de bune practici care se va extinde în toată ţara şi apoi va pătrunde şi în sistemul actual, „alterîndu-l“ la cererea şi presiunea pacienţilor.

Tot mai multe femei sînt nemulţumite de serviciile oferite în maternităţi, tot mai multe femei vor să nască natural, să fie primite într-un mediu cald, unde să aibă siguranţă, confort, libertate. Schimbarea trebuie să vină de jos în sus, cum bine îmi spunea un mentor acum o vreme. Invers nu vine nimic. Sau vine cu viteza melcului şi mersul racului.

a consemnat Ramona GABĂR

Liliana NICOLAE

„Ce frumos era spitalul nostru!... mai ceva ca la pensiune!"

– Bună ziua!
– Bună ziua!
– Unde e spitalul?
– Păi, chiar aicea: staţi cu spatele la el!
– Bine, dar la poartă scrie „Cămin pentru persoane vîrstnice"...
– Ascultaţi-mă pe mine: ăsta e spitalul! Doar am fost internat aici cînd am fost odată răcit!

În mintea bărbatului trecut de 70 de ani „Spitalul" e tot spital. Chiar dacă a fost desfiinţat. Căci ştie şi asta! Îmi spune că „toată lumea s-a mirat cînd a auzit că se desfiinţează, pentru că veneau aici din toate satele: de la Frumoasa pînă la Cernetu! Acum, l-au desfiinţat şi a rămas aşa!" „Aşa" – adică cu altă firmă la poartă.

Am fost la Cervenia, în Teleorman, la doar două zile după 1 aprilie, dată la care a intrat în vigoare Hotărîrea de Guvern „care a închis spitale". La Cervenia, spitalul s-a transformat peste noapte în cămin de bătrîni. În doar două zile, avea firmă şi ştampilă nouă, iar vechile saloane au început să fie modificate astfel încît să devină camere cu două paturi şi cu grup sanitar propriu.

Oricum, micul spital din Cervenia a avut norocul lui pentru că s-a „transformat" aşa de repede. Din 67 cîte s-au închis în toată ţara, doar 6 au reuşit această performanţă.

Într-unul dintre birouri, cîţiva dintre foştii şi actualii angajaţi (în acelaşi timp!) pun la punct ultimele chestiuni birocratice. Nadia a venit la spital ca infirmieră, în urmă cu 16 ani, iar acum e asistentă. Ionela Stoica e de 20 de ani la Cervenia. Între timp a terminat facultatea şi e director economic la spital. Dragoş Popa a venit într-o duminică la tatăl său, în comună. „L-am rugat să ne ajute la curăţenie în curtea spitalului şi mi-a venit ideea să-l angajez." – povesteşte directorul spitalului, doctor Nicolae Bulumac. „Cînd l-am angajat, i-am dat cadou doi purcei: pe Tom şi pe Jerry. A fost cadoul meu! Pe urmă a terminat facultatea şi a devenit economist!"

Soţia lui Dragoş e asistentă la farmacie, dar face tot ce e nevoie. Mai e şi fizioterapeutul Corina Pantilie, care a venit într-o zi la spital şi a întrebat: „Se poate angaja la dumneavoastră?". „Se poate orice!" – i s-a răspuns.

Satul Cervenia are aproape 3000 de locuitori. Spitalul avea 85 de paturi, împărţite în patru secţii. Într-o comunitate aşa de mică, angajaţii spitalului erau ca o familie: puneau toţi umărul cînd era de lucru, tot împreună lucrau şi în grădina din spate, ca să mai îmbunătăţească masa bolnavilor. Îşi amintesc că vara culegeau portbagaje întregi cu dovlecei şi cu ardei, sau cu mere. Şi localnicii spun, cu nostalgie... „Ce frumos era spitalul nostru! Mai ceva ca la pensiune!".

Directorul – doctorul Bulumac – s-a născut la Cervenia, unde a şi petrecut primii ani ai copilăriei. Întîmplarea a făcut ca, la puţin timp după ce a terminat facultatea, să se întoarcă în satul natal, ca medic. Asta era acum vreo 30 de ani. De atunci e directorul spitalului. Spital care are şi el o istorie pe care localnicii o ştiu foarte bine: a fost înfiinţat la începutul anilor '40, de către un boier de-al locului, Nicolae Racotă (care a făcut în sat şi o şcoală, şi o biserică), împreună cu un medic. „Doctorul Dăniţă trebuia să plece cu o bursă la Hamburg. Numai că, într-o seară de iarnă, boierul Racotă a venit şi l-a luat cu sania, pentru că soţia lui era bolnavă. Apoi au stat de vorbă în noaptea aceea, la o ţuică fiartă, şi au hotărît să facă spitalul. La început s-a numit «preventoriu» şi tot satul a ajutat la construirea lui: fiecare a dat 1 leu pentru o cărămidă."

Reforma în sănătate din 2011 a găsit spitalul din Cervenia – cum spuneam – cu patru secţii: interne, geriatrie, pediatrie şi recuperare medicală. Geriatria era acoperită două zile pe săptămînă de un medic trimis de la Bucureşti, de la Institutul „Ana Aslan",

© L. Nicolae

pediatria – de un medic pensionar, iar pentru celelalte specializări exista cîte un medic permanent.

Chiar şi aşa, pentru localnicii din zonă, spitalul era „salvarea" lor. Cum aveau o problemă – dădeau fuga acolo. Acum, soluţia e să cheme „Salvarea" de la Alexandria. 15 km dus, 15 km întors, pe un drum pe care – spun localnicii – „poate să-ţi sară perfuzia din venă".

Medicul Bulumac le plînge de milă localnicilor. El spune că, de-acum, se vor duce la Alexandria, unde vor fi diagnosticaţi, apoi... „li se pun analizele pe burtă şi sînt trimişi acasă. Aşa se întîmpla şi pînă acum. Numai că ei nu se duceau acasă, ci veneau la noi, că pentru asta erau spitalele mici. Degeaba ştii ce boală ai, dacă nu are cine să te îngrijească, cine să-ţi aplice un tratament. Cred că prin desfiinţarea spitalelor mici asta se pierde: bolnavii nu vor mai avea acces la îngrijire medicală. Spitalele judeţene vor fi asaltate de bolnavi şi nu vor putea să facă faţă."

Spitalul Judeţean din Alexandria este construit în anii '70, dar va intra în curînd într-un program de reabilitare, cu fonduri europene. Este unul dintre cele mai mici din ţară (alături de cele din Călăraşi, Giurgiu şi Sălaj). Are puţin peste 600 de paturi. Doctorul Monica Roşu, director medical, vede, însă, altfel reforma din sănătate. Îmi spune că urgenţele oricum vor veni tot la spitalul din Alexandria, unde veneau şi pînă acum, aşa că nu se pune problema unei supraaglomerări. „Oamenii spun că vin la noi, pentru că în spitalele mici – aşa cum se exprimă ei – n-au aparate la care să-i pună, ca să vadă ce au! Eu cred că e un lucru bun închiderea spitalelor rurale mici, pentru că acolo se internau mai mult bolnavi cronici, cu boli cunoscute. De multe ori, se duceau la spital, se internau şi primeau doar cîteva pastile pe zi, ceea ce pot să facă şi acasă, în patul lor. Important e să se dezvolte serviciile ambulatorii şi spitalele de urgenţă. Iar acestea din urmă să aibă locuri suficiente, medici specialişti, dar şi dotarea necesară, pentru că nu se mai poate face medicină cu un stetoscop şi un tensiometru. Bine, fiecare şi-ar dori să aibă un spital în satul lui. Dar cred că sîntem prea săraci ca să ne permitem acest lucru!"

Înapoi, în Cervenia, în centru, la magazinul sătesc, în jurul microfonului meu se naşte un adevărat talk-show.

– Eu sînt cardiacă. Era să mor acum cîteva zile! De ce?!... Păi, intrasem în panică! Dacă era spitalul aici, dăteam o fugă şi gata! Aşa... am luat o pastilă şi m-am liniştit!

– Eu am fost la spital, la Alexandria, cu aia mică, dar nu se uită nimeni la tine, dacă nu dai bani! Aici, eram ai noştri din sat, ne cunoşteam... plus că e mai curat aici la noi!

– Să vină televiziunea să vadă ce condiţii sînt la Alexandria şi ce condiţii sînt la Cervenia!

– Avem aici un vecin paralizat la pat. Domnul doctor mereu îl interna că avea o situaţie mai precară. Şi-l ajuta! N-a întors spatele la nimeni!

– Aici era şi mîncare ecologică, aveam grădină în spatele spitalului, aveam şi şapte izvoare cu apă bună, ca la staţiune, că veneau oamenii din sat şi luau apă de acolo cu bidoanele!

– Da' nu e posibil să te iei de sănătatea oamenilor! Le iei şi ultima speranţă de viaţă!...

– Marie, cît aveam tensiunea? Că tu mi-ai luat-o... 20! Eh, domnul doctor m-a pus pe picioare în două săptămîni!

Printre protestatari se remarcă un bătrîn care-şi aminteşte, cu vocea tremurîndă, că avea 10 ani cînd s-a deschis preventoriul, în '42.

– Ăsta e cel mai mare război posibil. Mai rău ca-n Libia! Mai au să închidă şi farmaciile, şi gata! La Alexandria de ce să mă duc? Aici e spitalul nostru!

– Dar ce-o să faceţi de-acum? îl întreb.
– Rău!
– Unde o să vă duceţi?
– Sus!...

Doctorul Bulumac mă plimbă prin saloanele goale ale spitalului, apoi prin secţia de recuperare, dotată cu o grămadă de aparate. Secţia va funcţiona şi la Căminul de bătrîni, deşi speranţa tuturor a fost că spitalul de boli cronice s-ar fi putut transforma în spital de geriatrie. Mai ales că începutul fusese făcut, în urmă cu cîţiva ani, prin colaborarea cu Institutul „Ana Aslan". „E păcat! Ar fi trebuit să analizeze fiecare caz în parte, înainte să hotărască cine se închide şi cine nu." – spune doctorul Bulumac. „Eu zic că-i o reformă făcută pe genunchi. Au vrut să taie buboiu', ca să scape pacientul, au tăiat buboiu', a murit şi pacientul. De fapt, cred că se urmăreşte ca cineva să pună mîna pe clădirile şi pe terenul spitalelor închise. La noi s-a încercat lucrul ăsta din 1990. Vom vedea, probabil, peste ceva vreme, ce s-a întîmplat cu spitalele închise."

Spitalele judeţene vor fi asaltate de bolnavi.

Problema oamenilor din Cervenia e (ca în toată ţara, de-altfel) „cum să desfiinţezi ceva, fără să pui nimic în loc?" Deşi, la Cervenia, s-a pus în loc un Cămin de bătrîni. Cine are însă nevoie de aşa ceva? În zonă, sînt oameni săraci, majoritatea cu pensii de CAP, în jur de 300 de lei pe lună, în condiţiile în care la un Cămin de bătrîni trebuie să plăteşti circa 700 de lei pe lună.

Pe de altă parte, localnicii mi-au vorbit despre mentalitatea lor, despre faptul că la ţară este o ruşine să-ţi duci părinţii „la azil"! Te-ar rîde tot satul!

Poate – admit ei –, căminele de bătrîni ar putea fi o soluţie în condiţiile în care tot mai mulţi tineri pleacă să-şi găsească de lucru în alte ţări, iar părinţii vor rămîne singuri acasă.

„Noi învăţăm, oricum, să facem altceva. Ne transformăm din mers!" – îmi spune doctorul Bulumac în timp ce în jurul lui, pe treptele spitalului, se strîng cei cîţiva angajaţi, pentru o poză de final.

„Gata! Haideţi la poză! Asta e trupa! Hai!... Păsărica!..."

Varianta audio poate fi ascultată la http://www.romaniaactualitati.ro/cum_se_inchide_un_spital-29058

Dacă te consideri
prea deştept
ca să plăteşti un doctor,
atunci fii îndeajuns de deştept
să nu te îmbolnăveşti.

PROVERB AFRICAN

Liliana Nicolae *este jurnalistă la Radio România.*

Patricia MIHAIL

Prin ochii unui pacient

Mara se află de mai bine de o oră în sala de aşteptare a unei clinici private din Bucureşti. Este programată la ora 9,30 la o doctoriţă recomandată de prietena unei prietene (cum se întîmplă adesea). „E foarte bună tipa, mergi cu încredere. Bine, să nu-ţi închipui că se comportă ca o prietenă apropiată...“ „Nici nu vreau“, răspunde Mara. „Numai să îmi spună ce am şi cum pot rezolva problema.“

Domnişoara de la recepţie o invită sus. „Etajul I, a treia cameră pe stînga. Urcaţi şi aşteptaţi.“ Iar cu aşteptarea. Se conformează, urcă treptele şi ajunge în holul din faţa cabinetului. E curat, cochet şi... nu miroase a nimic dubios. Semn bun. Dar aşteptarea naşte fel şi fel de scenarii fanteziste, cu boli incurabile şi catastrofe medicale. În astfel de momente, Mara regretă că nu a luat pe nimeni cu ea. Dacă nu era singură, poate nu se gîndea la toate cele. Şi aşteptarea asta... Se uită la ceas cu nervozitate, aproape obsesiv. Simte că timpul nu-i e cel mai bun aliat. E deja 11,30.

E pe punctul de a coborî să întrebe ce se întîmplă – nu e normal ca la ditamai clinica privată, unde dai şi o poală de bani, să aştepţi pînă te uită Dumnezeu –, cînd uşa cabinetului se deschide şi o asistentă tinerică şi drăguţă o pofteşte înăuntru. După un control scurt şi o ecografie, verdictul loveşte nemilos: „Încercăm o lună de tratament, dar ar cam trebui operat. Ne vedem peste o lună“. O lună mai tîrziu, aceeaşi poveste: clinică, întîrziere, aşteptare, control, ecografie, cerut părerea altor doi medici din clinică, verdictul rămîne acelaşi, dar e nuanţat: „Recomand operaţie deschisă, pe care o pot efectua chiar eu, dar numai la spitalul privat x... Gîndiţi-vă, eventual consultaţi şi un alt medic, şi îmi spuneţi ce aţi hotărît“.

Alegerea

Mara are încredere în doctoriţa ei, în principiu. Însă gîndul unei operaţii deschise, preţurile prohibitive de la un spital privat o împiedică să ia decizia fluierînd. Aşa că mai aşteaptă. Încă o lună, două, trei. Dar timpul nu rezolvă toate problemele, aşa cum ne-am dori, şi decizia trebuie luată. Atunci îşi îndreaptă privirea spre un spital de stat. Alte prietene, alte recomandări – în final, se opreşte la un medic despre care auzise „numai de bine“. Excelent profesionist, bun ca pîinea caldă, răbdător şi... un doctor „care nu ia“. „Perfect“, îşi spune Mara. „Îmi fac programare.“ „Nuuu“, intervine prietena. „Nu poţi, că nu are cabinet privat. Trebuie să te duci la spital, la camera de gardă, şi să aştepţi. Eu îmi iau o carte cînd merg acolo. Stau şi citesc; aştept pînă îşi face vizitele în spital, apoi coboară şi le consultă mai întîi pe gravide, pe lăuze, şi apoi pe cele cu alte probleme.“ Înarmată cu răbdare, încrezătoare şi, de data aceasta, însoţită de cineva drag, Mara se duce la spital. Totul se petrece întocmai cum îi fusese povestit, ca şi cum era exersat în prealabil. Ajunsă de la ora 12,00, Mara devine un spectator pasiv, observînd baletul ce se desfăşoară în faţa ei. Asistentele intră şi ies grăbite, uşile tremură nervos; toaleta miroase rău şi e mai neîngrijită ca cea de la metrou; sala de aşteptare e veche, neprimitoare, rece, dar mereu plină. Oameni feluriţi îşi aşteaptă rîndul, încercînd să intre în ritmul imprimat de spital. Mara îşi dă seama că trebuie să pătrundă şi ea „în sistem“, aşa că se lipeşte de o asistentă mai amabilă. („De ce sînt asistentele medicale asemeni secretarelor – atît de inabordabile, de nesuferite?“, se întreabă Mara.) Acum are un „om în interior“. Patru ore trec, şi ajunge în faţa doctorului. Iar control, ecografie, verdict: „Trebuie operaţie. Recomand o intervenţie laparoscopică. Vorbim după ce mă întorc din concediu“.

Recunosc că a fi bolnav
este una dintre cele mai mari
plăceri ale vieţii,
cu condiţia ca boala
să nu fie prea gravă
şi să nu fii obligat să munceşti.

SAMUEL BUTLER

Momentul adevărului

După încă trei luni de aşteptare, Mara se află din nou în sala de la spital. E luni, ora 7,00. Vînzoleală mare, zi de internări. „Aveţi tot ce vă trebuie? Pijama, halat, papuci?“ „Da“, spune Mara, arătînd spre sacoşa mare de plastic cu care a venit. „Gata, acum urcăm“, spune asistenta şi porneşte iute prin labirint. Urcă pe nişte scări, o iau la stînga, apoi coboară, ies în curte, trec printr-un hol strîmt, urcă alte trepte, fac dreapta şi... ajung la salon. „Alegeţi un pat şi ai răbdare. Te cheamă ei...“

Rămasă singură în salon, Mara aruncă o privire în jur şi face inventarul: patru paturi metalice, neprietenoase, un frigider micuţ şi hodorogit, aşternuturi dezinfectate, dar rupte, vai mama lor, o toaletă curăţică, dar rece (şi la propriu, şi la figurat). Treptat, îi sosesc şi colegele de cameră: o gravidă, o tînără dichisită şi o doamnă cu prea multe bijuterii de aur – femei atît de diferite, legate prin aşteptare şi teamă. Ora 10,00. Baletul continuă. Mara este plimbată de colo-colo: recoltarea sîngelui, iar ecografie, completarea unor fişe, luarea tensiunii. Şi înapoi în salon. Ora 13,00. Pe Mara o aşteaptă întreaga familie, să o încurajeze. Mara aşteaptă momentul adevărului. Orele trec greu, iar ea este nedormită şi nemîncată de prea multe ore. Măcar de-ar intra odată în operaţie!... Ora 17,00. Familia pleacă, rămîne prin preajmă doar mama. Ora 18,00. „Doctorul vă va opera sigur în seara asta.“ Ora 20,00. „Mai aşteptaţi puţin.“

Ora 21,00. Mara este dusă din nou prin labirintul cunoscut, este pregătită pentru operaţie (ultima din seara aceea pentru medicul ei), i se pune branula, vorbeşte cu anestezistul. Nu vrea decît să doarmă. O asistentă o conduce în sala de operaţie. Lumină multă, personal medical care roieşte în jurul ei. Toţi par destul de relaxaţi, siguri pe ce trebuie să facă. Întinsă pe masă, Mara aşteaptă. „Oare cît durează după ce îi este administrat anestezicul?“, se întreabă, dar nu apucă să-şi ducă gîndul pînă la capăt. Somn indus. Din acest punct, soarta ei este în mîinile lor.

Intervenţia e cu *happy end*. Tînăra iese cu bine din operaţie, trece pe la Terapie Intensivă, oamenii îşi fac treaba, dimineaţa este dusă într-un alt salon, mai mare. După-amiază este deja acasă. Un an şi ceva mai tîrziu, îşi aminteşte toată experienţa cu amănunte, dar îi pare atît de departe în trecut, că parcă nici nu i s-ar fi întîmplat.

Povestea Marei este povestea oricărui om care a aşteptat vreodată într-un spital din România. Omul care aşteaptă, de prea mulţi ani, schimbarea sistemului, crearea cadrului potrivit pentru ca medicii, împreună cu întreg personalul auxiliar, să îşi poată îndeplini menirea. Omul pentru care cuvîntul „reformă“ este sinonim cu forme fără fond, demagogie, încălcarea promisiunilor, neasumarea răspunderii. Dar este acelaşi om care mai are, încă, puterea să spere. Totuşi, să nu îl lăsăm să mai aştepte...

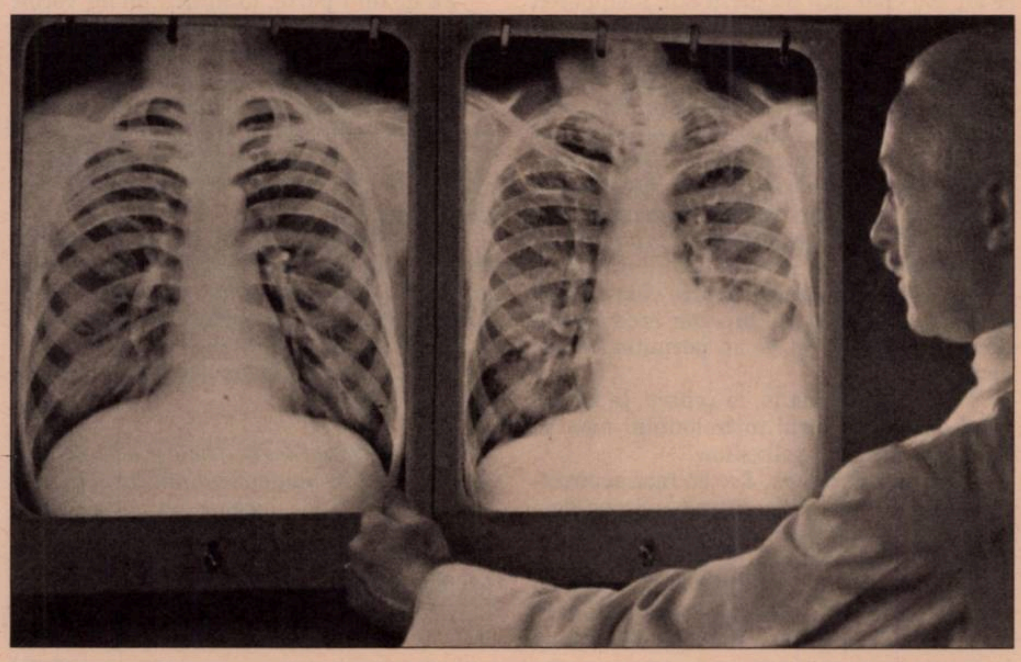

PUBLICITATE

adevărul Shop
www.adevarulshop.ro

Vara asta
CUMPERI ONLINE
de pe
AdevarulShop.ro!

TOUR DE FRANCE
Julian Barnes
29,90 lei

RECVIEM PENTRU UN CUI
Olga Lossky
18,00 lei

VISUL EROILOR
Adolfo Bioy Casares
20,00 lei

Preţurile din ofertă conţin TVA.
Oferta este valabilă în perioada
10 - 31 iulie 2011,
în limita stocului disponibil.

facebook.com/adevarulshop
twitter.com/adevarulshop
youtube.com/adevarulshop

Cătălin BUCIUMEANU

O privire aruncată peste umărul istoriei

Petrus Damiani

Astăzi întreg mapamondul se clădeşte în jurul ideii de comunicare. Progresul pare că ia naştere tot mai des la graniţa dintre posibil şi imposibil. Ştiinţele îşi transgresează frecvent teritoriile într-o ambianţă axată pe comunicarea sferică şi permanentă. Fizica dialoghează cu teologia, teologia cu filozofia, filozofia cu fizica şi tot aşa. Marile întrebări rămîn însă permanent nesaturate. Necesitatea unui numitor comun – a unui răspuns decisiv – reprezintă pentru secolul XXI ceea ce Gralul a întruchipat pentru deloc întunecatul Ev Mediu. Prin urmare, nu este nici prima dată şi cu siguranţă nici ultima cînd umanitatea este în căutarea unui sens subtil, situat dincolo de orizontul vederii. Unul care să satisfacă exigenţele spiritului şi ale curiozităţii noastre funciare. Căci, ce altceva este *întrebarea,* dacă nu istoria punerii ei în diverse contexte?

O privire aruncată peste umărul istoriei ar redeschide cerul din noi, tot aşa cum – din cînd în cînd – spiritul intră în dialog cu el însuşi pentru a reitera sensul propriei existenţe.

A fost o vreme cînd filozofia a servit argumentului creştin forţa de a străbate dincolo de judecăţile şi prejudecăţile împăraţilor romani. A fost o vreme cînd filozofiei i s-a arătat uşa istoriei. Servise atît de bine părinţilor apologeţi, încît existenţa ei părea cu totul nepotrivită vremurilor şi nevoilor Bisericii. A existat, de asemenea, o vreme cînd filozofia s-a întors din exil. Cu remarcabile eforturi de traducere, ea şi-a regăsit locul nu doar în scriptoriile abaţiilor, ci şi în argumentul teologic al călugărilor predicatori.

Combătută şi respinsă, pe de o parte, îmblînzită şi integrată, pe de alta, inima filozofiei n-a încetat să palpite pentru toţi cei care au văzut în ea mai curînd un aliat decît un duşman.

Pesemne că destinul ei se va fi scris într-o cheie providenţială căci, fără ea, înţelegerea noastră ar fi fost, neîndoielnic, ceva mai săracă.

un pas tot atît de important precum cel făcut de Neil Armstrong pe Lună.

Deducţia silogistică şi concluziile ei, uneori radicale, nu erau privite în mediul teologic cu o mare simpatie, fapt ce ne permite să înţelegem de ce filozofia în acel context a rămas vreme îndelungată suspectă pentru multe figuri luminate. Gerardus, episcop de Cenad, era ferm convins că „cei care sînt discipoli ai lui Cristos nu au nevoie de învăţături păgîne“ atîta timp cît orice înţelepciune, chiar şi cea omenească, vine de la Dumnezeu. „E culmea nebuniei să porţi discuţii cu slujnicele despre Cel pe care se cuvine să-l slăvim în faţa îngerilor.“

Iar Petrus Damiani, sfînt şi doctor al Bisericii Romano-Catolice, găsea – prin dispreţul arătat ştiinţelor profane şi dintr-o perspectivă eshatologică – inutilă şi păguboasă întîlnirea călugărului cu filozofia. Dacă filozofia ar fi fost indispensabilă mîntuirii oamenilor – ne spune Damiani în *De sancta simplicitate* –, Dumnezeu nu s-ar fi sfiit să trimită filozofi, în loc de pescari şi oameni de rînd, ca să-i convertească.

„Platon cercetează tainele misterioasei naturi, stabileşte limite pentru orbitele planetelor şi calculează traiectoria aştrilor: îl resping cu dispreţ. Pitagora împarte sfera terestră în latitudini: abia dacă mă interesează; Euclid se apleacă asupra problemelor încîlcite ale figurilor geometrice: îl evit în egală măsură; cît despre toţi retorii, cu silogismele şi sofisticările lor, îi exclud ca nevrednici să trateze chestiunea.“

Chiar dacă opinia sfîntului e frustă, simplificatoare, articulată în alb şi negru, ceea ce rămîne semnificativ este eroarea de perspectivă ce locuia mai toate minţile luminate din vremea sa, vizavi de relaţia filozofiei cu mîntuirea.

Pe acest fundal, îndrăzneala lui Anselm de Canterbury va fi avut însemnătatea unei mici revoluţii. Situat între dialecticieni şi antidialecticieni, Anselm de Canterbury este nevoit să construiască nenumărate punţi. Strategic, el oferă teologiei şi filozofiei ocazia unei întîlniri fecunde pe un pămînt sigur. Stabilind cadrul, el se asigură că mesajul este bine receptat, iar dimensiunea proiectului şi rostul demersului sînt pe deplin asumate.

Dialecticienilor le demonstrează că pirueta filozofică are sens, numai dacă este forjată pe fundamentul credinţei; iar datul de la care raţiunea poate construi ceva ferm este imanenta fidelitate asumată faţă de Dumnezeu. Înţelegerea lumii are drept scop consolidarea credinţei, şi nu – aşa cum s-ar crede cel mai adesea – filozofarea de dragul filozofării, filozofarea cu orice preţ. Întelecţia nu se are pe sine drept scop.

Antidialecticienilor le recomandă o lentilă ceva mai potrivită decît cea îndeobşte folosită. Le oferă posibilitatea de a-şi reevalua datele credinţei în concordanţă cu necesitatea internă a acesteia. Le oferă posibilitatea unei coerenţe fertile cu o tradiţie pierdută şi pe cale de a fi recîştigată. Le oferă – în final – un real motiv de reconciliere cu dialectica. Celui întărit în credinţă nu-i va prisosi strădania de a înţelege *raţional* ceea ce crede.

Există întotdeauna adîncimi neexplorate ale adevărului pe care noi, muritorii, avem datoria să le luminăm; căci Sfinţii Părinţi, oricît de mult şi-au dorit să isprăvească sensurile creaţiei, n-au reuşit să trăiască îndeajuns de mult pentru a-şi duce fapta la bun sfîrşit.

Sondarea credinţei nu are darul de a răpi sufletul pe drumul către Dumnezeu, ba dimpotrivă, are efectul apropierii de El, de vedere a Lui. Treptele urcate sau coborîte în căutarea acelui „ceva mai adînc decît noi înşine“ urmează un protocol fără de care zenitul dogmei s-ar pierde irecuperabil. Tainele credinţei trebuie, înainte de toate, crezute, abia apoi cîntărite-n balanţa – cu şi fără eranţă – a raţiunii.

„Îmi doresc cu ardoare să înţeleg măsura adevărului tău, pe care inima mea îl crede şi îl iubeşte. Căci nu caut să înţeleg ca să cred, ci cred ca să înţeleg. Căci cred chiar şi acest lucru: că nu voi înţelege dacă nu voi crede“ – aceasta este interpretarea dată de Anselm cuvintelor profetului Isaia (7,9): „Dacă nu credeţi veţi fi zdrobiţi.“

Această înaintare prin credinţă către înţelegere a fost pasul hotărîtor, aspectul crucial al dezvoltării doctrinei în următoarele secole. Deşi sursa schimbării a fost o eroare, o eroare de traducere, rezultatul la care s-a ajuns a fost uluitor. Istoria ne consemnează că într-o tălmăcire mai veche a Noului Testament – din greacă în latină –, traducere făcută pe baza *Septuagintei,* Isaia 7, 9 fusese redat în aceşti termeni: „Dacă nu credeţi, nu veţi înţelege“. Deşi cunoştea varianta corectă de traducere, utilizată în Vulgata, Augustin preferă versiunea mai veche atunci cînd o citează în *Despre Treime,* pentru a demonstra cu şi mai multă forţă ceea ce lui i se părea evident – „credinţa caută, dar înţelegerea găseşte“.

Cum Augustin a rămas autoritatea prin excelenţă, faţă de care Evul Mediu s-a simţit profund îndatorat, este uşor să urmărim şi să înţelegem filiaţia acestei idei. Alcuin însuşi, ca şi Beatus de Liébana, îl citează pe „cel mai mare filozof“ atunci cînd îşi îndreaptă atacul împotriva lui Elipandus: „Noi nu am cunoscut şi am crezut, dar «am crezut şi am ajuns să cunoaştem». Căci am crezut ca să înţelegem“.

Întrepătrunderea raţiunii cu credinţa va oferi secolului al XI-lea, şi nu numai, elementele unei priviri proaspete, capabile să schimbe pentru totdeauna faţa filozofiei, a teologiei şi, *in extenso,* a istoriei gîndirii europene.

„Îmi doresc cu ardoare să înţeleg măsura adevărului tău.“

Nevoia unui discurs infailibil a împins Europa reflexivă la ameliorarea unei strategii de reconciliere a teologiei cu filozofia. Vizată era punerea în acord a raţiunii cu credinţa. Fiind un reper inepuizabil, adevărul trebuia luat în posesie prin orice mijloace, dar, aşa cum era şi firesc, nu în orice condiţii. Contemplaţia şi revelaţia aveau să-şi dea mîna în virtutea aceluiaşi ţel: comprehensiunea naturii divine.

Detensionarea acestui complex raţiune-credinţă n-a reprezentat nici pe departe doar o elaborată pierdere de timp. Consecinţele acestor dispute se pot vedea la tot pasul. Nu cred să greşesc atunci cînd afirm că felul în care deslusim astăzi lumea în care trăim se datorează – în parte – disputelor teologale. Sînt cîteva pietre de hotar fără de care istoria ideilor, dar mai ales istoria gîndirii, în acest veac, în aceste timpuri, ar fi arătat cu totul altfel.

Cu Anselm nu ne aflăm nici la începutul frămîntărilor, nici la sfîrşitul lor. Cunoscut ca abate de Canterbury, benedictin prin vocaţie, filozof şi prelat, Anselm reuşeşte, în secolul al XI-lea, să imprime Evului Mediu o nouă dinamică. La îndemnul confraţilor săi de credinţă, el alcătuieşte unul dintre cele mai importante tratate ale epocii: *Monologium* – un model de meditaţie cu privire la esenţa şi existenţa lui Dumnezeu, în care fiece pas îşi află temeiul exclusiv în raţiune şi nimic nu se întemeiază pe autoritatea Scripturii.

Noutatea acestei solicitări developa, printre altele, o incipientă stare de seducţie indusă de orizontul promiţător al unei noi abordări. Pentru secolul al XI-lea, supunerea Sfintelor Scripturi unui demers dialectic era

Cătălin Buciumeanu *este doctorand la Facultatea de Filozofie, Universitatea Bucureşti.*

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!
Ai pînă la reducere 13%!
Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:
Marilyn Monroe
Charlie Chaplin
Capodoperele teatrului românesc
Opera
Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!
NOU!
Abonamente în străinătate
Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din rețeaua VODAFONE LA 7115 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro
Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteți trimite în decursul a 30 de zile
Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informații la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioșcurile, caravanele și librăriile ADEVĂRUL

Poștă și partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plății și talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume .....
Compania* .....
Cod fiscal* .....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
județ/sector .....
cod poștal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieți în căsuță numărul de abonamente pe care doriți să-l contractați)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecția Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

și am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poștal ☐ OP nr. ..... din data .....
* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.
Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activități promoționale și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente și informații sunați la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 7^00 - 22^00 (luni - duminică), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

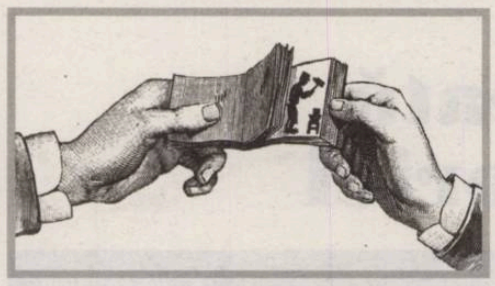

● **Florin Iaru, *Fraier de București*, Editura Polirom, 2011.**

Marius CHIVU

feedbook

Comédii de București

Revistele glossy românești au folosit, pînă acum, destul de timid avantajele ficțiunii, dar rezultatele au fost, în unele cazuri, remarcabile. *Playboy* a fost, spre exemplu, prima revistă glossy de la noi care a publicat proză scurtă. După cîteva traduceri (din Updike, Vonnegut, Márquez, Bradbury și alții clasici moderni) au început să apară și autori români, în general nouăzeciști, printre care chiar nume mari, precum Răzvan Petrescu. Modelul a fost preluat, dar în cheie satirică/memorialistă, și de cvasiomofona *Plai cu boi*. La începutul anilor 2000, *Elle* a publicat în fiecare lună, timp de mai bine de un an, cîte o povestire de Mircea Cărtărescu, pe care ulterior scriitorul le-a adunat între copertele volumului *De ce iubim femeile* (2004), o carte în continuare neegalată și, cred, de neegalat ca vînzări în viitorul mai mult sau mai puțin apropiat, situație care a demitizat o dată în plus ideea că o carte bună nu va fi niciodată (și) un succes comercial. *Tabu* e o altă revistă glossy care, la un moment dat, a publicat în fiecare număr cîte o proză scurtă semnată de un scriitor tînăr, iar *Esquire* a inventat conceptul de „povestire în 89 de cuvinte", concentrate literare care mai pot fi citite și astăzi. Între timp, Florin Piersic jr. și-a adunat în volumul *opere cumplite* (2009) schițele apărute inițial tot în reviste glossy *(Eva, Max*, ghidul *24 Fun)*, iar Mircea Cărtărescu a mai scos un volum de povestiri publicat, parțial, în foileton, în ghidul *7 seri* – e vorba de *Frumoasele străine* (2010). Fac o paranteză pentru a remarca faptul că un alt mare succes literar al ultimilor ani, deopotrivă de critică și de public – romanul *Medgidia, orașul de apoi* (2009) al lui Cristian Teodorescu – a apărut fragmentar, sub forma unor schițe-povestiri, tot într-o publicație periodică, dar nu într-una glossy. Toate aceste exemple, dar și altele m-au făcut să spun cîndva că ar fi minunat dacă acest trend al scriitorilor care scriu ficțiune pentru un public anume și/sau după dimensiunea (redusă) cerută de format, într-o vreme în care revistele literare s-au retras într-o nișă insignifiantă publicistic, iar vînzările prozei (scurte) autohtone, cu excepțiile de rigoare, sînt foarte mici, ar putea duce la o revitalizare a genului scurt. Spuneam chiar că ar fi interesant de văzut dacă și care vor fi mutațiile scrisului însuși sub influența formatului glossy, comercial și relativ restrictiv tematic, stilistic, formal. Acum însă, dat fiind situația presei, mă gîndesc dacă nu cumva acest tip de ficțiune ar putea face chiar mai mult, și anume să împrospăteze conținutul publicațiilor glossy de la noi care, cu vreo două excepții, au ajuns destul de inconsistente și de plicticoase.

În ultimii ani, Florin Iaru a ținut și el cu eroism stindardul literaturii pe meterezele ghidului *24 Fun*, culegerea de față adunînd prozele foarte scurte ale aventurilor sale bucureștene publicate săptămînal sub titlul „Povești neterminate". Dpdv al conținutului literar, ambalajul editorial este, din păcate, destul de meschin, căci *Fraier de București* nu este propriu-zis (doar) o carte de publicistică – ar fi meritat mai mult. Căci scrise alert, cu vervă și mult umor, schițele bucureștene ale lui Florin Iaru sînt, de fapt, niște concentrate ficționale care alternează amintiri și istorii personale cu legende urbane, anecdote și întîmplări auzite de la alții (de obicei Ștefan Agopian sau Mircea Nedelciu) într-o formă care are mult de-a face cu literatura. Scene, situații și dialoguri decupate din biografie sau din spectacolul cotidian, lăsate ca-n realitate sau trecute prin fine filtre literare (cîteva bat înspre fantastic), istorioarele de aproximativ 2000 de semne ale lui Florin Iaru și-au găsit o formulă, unică la noi, de a oferi entertainment (pe durata parcurgerii unei stații de metrou) folosind materialul cel mai la îndemînă, luat direct din viață, din biografie, de pe stradă, de la alții. O minicomedie umană se desprinde din aceste schițe în care poetul povestește întîmplări din copilărie sau din tinerețea în comunism (scene de erotism studențesc prin cămine, petreceri de bloc cu muzică la magnetofon, stat la cozi la alimentare, înghețat prin apartamente, făcut naveta și munci agricole, altercații cu milițieni, povestea unei sticle de Coca-Cola ș.a.), imediat înainte sau după '89 (scene de la mineriade, Caritas, moravuri ale presei românești postdecembriste: *Dracula, Secrete de familie, Cotidianul, Academia Cațavencu*, Grupul pentru Dialog Social etc.), întîmplări și aventuri din viața scriitoricească (cenzură și boema optzecistă de cenaclu, povești de la Editura Cartea Românească, mitologii personale). Cîteva povestiri portretizează indirect personaje culturale (Florin Călinescu, Stelian Tănase, Ion Dumitriu, Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Doina Cornea, Petre Stoica ș.a.), cel mai interesant fiind însă naratorul însuși: boem veșnic amorezat, gazetar mereu fără bani, profesor navetist, un tip tonic și sentimental care intră în tot felul de combinații, deopotrivă erotice și ridicole (pune muzică la petreceri, e fotograf pe la nunți, bea, se bate și e bătut, face sex pe unde apucă, sparge o farmacie, se ceartă cu milițieni), din care iese, cel mai adesea, păcălit. Un simpatic fraier de București. Căci tema care unește toate aceste miniaturi biografiționale este Bucureștiul, cu tot ce are el mai bun și mai rău, mai misterios și mai pitoresc, mai comic și mai fascinant. Decorurile, atmosfera, personajele, moravurile, toate sînt bucureștene, iar Florin Iaru reușește să dea Bucureștiului imaginea literară a unui oraș mereu surprinzător, deopotrivă erotic și periculos, boem și pestriț, populat cu scriitori, gazetari, bețivi, pești și taximetriști atotștiitori, al unui loc cu „faună" bogată unde (ți) se întîmplă întotdeauna cîte ceva. De altfel, toate aceste texte – care cartografiază neîncetat străzi, localuri, cămine – sînt și declarația de dragoste a scriitorului pentru București.

Stilistic vorbind, schițele lui Florin Iaru sînt, prin economia mijloacelor, impecabile, cu multe artificii de un bun efect tragicomic („În lumina chioară, în mijlocul străzii, o mogîldeață. Șoferul zice: «Un mort». Ziarist curajos, însetat de senzațional, am sărit din mașină și m-am apropiat. Nu era un mort. Erau doi."). Cîteva texte sînt absolut memorabile, mai ales dintre cele care-i implică pe scriitori: cînd lui Stelian Tănase i se duce acasă, ca o atenție, un stîlp din tramvaiul 20 cu compostor cu tot; cînd niște poeți se roagă la interfonul lui Eugen Barbu ca Radu G. Țeposu să nu mai fie atacat, măcar pe perioada doliului, în *Săptămîna;* cînd Mariana Marin bea banii pentru costumul de ginere al lui Radu Călin Cristea ș.a. Am să închei citînd dintr-un text teribil intitulat „Fomiști": „În după-amiaza aia de septembrie, am crezut că-l apuc pe Dumnezeu de-un picior cînd, în Piața Kogălniceanu, la alimentară, am prins o coadă mică la brînzeturi. Aveau de toate, aveau și Homorod, un fel de roquefort românesc! Mi-a plouat în gură și am decis să uit că nu-mi plac cozile. Or, asta nu depășea o sută de persoane! Minune dumnezeiască! Singura chestie enervantă era obstacolul de pe podea. Unui amărît i se făcuse rău, căzuse ca o cîrpă, murise și, în așteptarea Salvării, oamenii îl acoperiseră cu un ziar. Să nu se vadă. Dacă memoria nu mă înșală, ziarul care-i acoperea fața era *Informația*. Cineva s-a aplecat și a citit titlul unui articol. Lumea sărea peste el în drum spre casă și înapoi. Cu bonuri în mînuțele ridicate, apoi cu pachetele deasupra capului, țup, țup, peste cadavru. Nu conteneau celebrele vociferări și acuze. Mi-am luat roata de Homorod și, tot ca un balerin macabru, am părăsit alimentara, fericit. Salvarea încă nu venise. Am strîns brînza la piept, cu dragoste sinceră, apoi am ascuns-o-n trei pungi și m-am urcat în troleibuz. Recunoscătoare, brînza m-a apărat de oameni și a făcut aerul respirabil în jurul meu. În ziua aia am fost singur și fericit în mijlocul mulțimii."

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

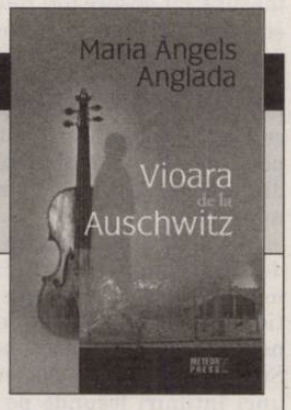

● **Maria Àngels Anglada, *Vioara de la Auschwitz*, traducere din limba catalană de Oana-Dana Balaș, Editura Meteor Press, 2010.**

Pînă la această carte, mi se părea de la sine înțeles că literatura de lagăr – cu „aspectele" ei ținînd de un uriaș horror istoric – nu li se poate adresa decît adolescenților mai copți sau adulților sadea. Ei bine, *Vioara de la Auschwitz* a Mariei Àngels Anglada coboară limita de vîrstă a publicului cititor pînă la nivelul puberilor de 10-12 ani. Și nu infantilizînd *story*-ul, ci adăugînd enunțului concis și limpede o delicatețe de fond care păstrează, chiar și în miezul sinistru al dramelor, tonul unei blîndeți aproape părintești și sensibilitatea pentru orice secundă de frumusețe, fie ea și tragică.

Altminteri, povestea aceasta a unui lutier din Cracovia ajuns deținut la Auschwitz (unde arta lui de meșter de viori îi va salva pînă la urmă viața) este o aprigă competiție între rafinament și cruzime. Partea de cruzime e cea previzibilă și respectă standardele genului („frica de fiecare zi", torturile, umilințele, epuizarea, foamea devastatoare). Partea de rafinament e însă inovatoare: ea ține de meșteșugul vrăjit al lutierului („nervurile parfumate" ale pieselor de lemn etc.), de arhitectura eficientă a romanului (combinînd ficțiunea și documentul oficial), dar și de profilul torționarilor SS (al căror sadism vădește o perversă proporționalitate cu finețea gusturilor sau mîinilor).

În foametea din lagăr, singura fantasmă erotică pe care protagonistul și-o îngăduie, visînd la Eva sa, arată astfel: „...îi plăcea să-i vadă parcă aievea buzele cărnoase, dar nu lipite de ale lui, ci de stratul de unt întins pe pîinea de secară". Mi s-a părut cea mai tulburătoare imagine a romanului. Obscenitatea de aici este doar cea a istoriei, iar ea nu le-a fost interzisă copiilor sub 12 ani.

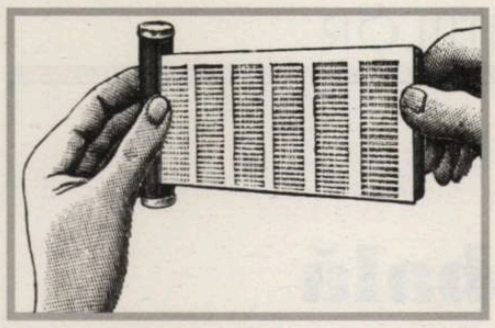

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Vermeer şi surîsurile de pe bicicletă

22 iunie – 4 iulie 2011: Bucureşti-Amsterdam-Delft-Anvers-Bruges-Gand-Lille-Tournai-Bruxelles-Bucureşti. Anul trecut, cînd, aproape sexagenari, am hotărît cu Tania să înghiţim anual, în concediu – atîta viaţă cît ne-o mai dărui Dumnezeu –, cîte-o feliuţă de Evropă, am început cu Florenţa. Săptămînă beton de turism cultural, cu şapte, opt ore de cutreier muzeistic pe zi. De data asta ne-am lăsat îmbătaţi de seria Rembrandt şi de cei trei sublimi Vermeer de la Rijksmuseum, frumuseţi pe care ni le doream sub ochi încă de la 20 de ani, pe cînd Ioan Alexandru venea bucşit de albume somptuoase la cursurile „Eminescu", învăţîndu-ne rostul umbrei pentru lumină, magia chipului ca icoană şi sacralitatea gesturilor domestice, odată cu ardoarea aşteptării revelaţiei, sublimul nunţii şi liniştea dăruirii de sine ca împlinire. Firește că am poposit apoi la Muzeul „Van Gogh", Tania cultivînd încă adolescente fervori în domeniu, iar eu torcînd încercănat, tot cu gîndul la Athos, fuiorul grupului „Prolog", cu multiple, misterios-paradoxale îngemănări de contrarii (Teofan Cretanul şi Klee, Rubliov şi Mondrian, Fra Angelico, Van Gogh, Monet şi Kandinsky...).

Am umblat pe urmele lui Vermeer prin Delft (oraş care m-a vrăjit aproape cît Siena), după Anne Frank în Amsterdam şi Hans Memling prin Bruges. Am încasat din plin şocul uluitoarei picturi flamande timpurii (născut de Petrus Christus, Simon Marmion, Gerard David, Jan Provoost şi mai mulţi Anonimi!), rătăcind halucinaţi prin „Groeningemuseum". Ne-a uluit splendoarea (cu subtil duh oriental) a catedralei „Sfîntului Sînge" din Bruges, am urcat în *beffroi*-uri de 367 de trepte (cu gîndul la Pisa, ori la campanila lui Giotto din Florenţa), ascultînd vrăjiţi cum sună bronzul carioanelor tricentenare... În răstimp am citit cele două volume ale corespondenţei lui Baudelaire din Pléiade, mi-am cumpărat o antologie a scrisorilor lui Stendhal, am primit cadou o selecţie din corespondenţa lui Voltaire şi recentul număr cu dosar Cioran din *Magazine littéraire,* am

Vermeer

prefirat brocante cu ceramică de Delft (unde am umflat cu cinci şi zece euro farfurii de la 1900, plus o carafă cu satiri şi scene bahice de pe la 1890), am cutreierat prin FNAC după DVD-uri cu Jacques Brel...

Pe scurt, ce vreau să spun: noi ne-am făcut serios lecţiile pentru o cinstită călătorie de turism cultural. Ne-am familiarizat cu istoria Ţărilor de Jos, cu amestecul de francofilie, francofobie, germanitate, anglomanie, laxism postmodern ş.a.m.d. Numai că realitatea a sufocat biblioteca. Pur şi simplu. Am observat că, seara şi dimineaţa, cînd ne făceam „raportul de gardă", nu pritoceam întîi de toate evoluţia lui Van Gogh de la realismul plebeiano-rural către Montmartre, floralitatea niponă şi exploziile de la Arles, ori formidabilii ochi roşii de plîns ai călugăriţei lui Simon Marmion, *Mielul mistic* al lui Van Eyck şi altele asemenea. Nu. Ce ne obseda era (ca şi la Praga) *normalitatea*. Cuvîntul ce revine înnebunitor, ca dureroasă utopie, în toate relatările de călătorie ale românilor. Confortul urban, pragmatismul concesiv, supleţea integratoare a vieţii sociale, eficienţa administrativă. Civilitatea, amenitatea, coregrafia plină de amenitate (chit că adeseori ipocrită, în esenţă) a relaţiilor interumane. Faptul că trenurile, autobuzele şi tramvaiele vin nesmintit la ora anunţată pe tabelele din staţie. Că toată lumea respectă legile circulaţiei, pe trotuar ca şi pe carosabil, pe pistele pentru biciclete, în parcuri şi-n magazine. Că-n halucinanta aglomeraţie a gării din Amsterdam, cu mii de tălpi, trolere şi rucsaci pe metru pătrat, nimeni nu calcă pe nimeni pe bătături, nu înghiontește, nu agasează, nu împiedică, nu bruschează, nu cară saci de-o tonă şi nu duhnește a sudoare. Că automatele, afişajul, ca şi ghişeele ori oamenii de ordine funcţionează ireproşabil, precum într-un stup cu legi de sacrosanctă autoritate. Se stă calm, respectuos, cu suavă resemnare, la coadă, pentru călătoria cu vaporaşul, chit că se mai găseşte peste tot cîte-un negru trufaş, vreun hispanofon zgomotos ori un rus băgăreţ (care oricum adoarme cu capul pe masă de cum se intră pe primul canal fermecător adumbrit de frontoanele de la 1600).

Zău, asta m-a iritat, după care m-a tuflit demenţial: că tot ce ţinea de splendorile culturale, liniştea meditativă şi sfînta banalitate a hedonismului pălea – în primă sau ultimă instanţă – înaintea *românescului obsesiv*. De-a lungul celor două săptămîni neerlandeze, n-a fost colţ, peisaj, întîmplare, întîlnire în care frumuseţea, liniştea, plinătatea, suculenţa circumstanţelor de-*acolo* să nu fie alterate de spectrul blestematei realităţi de *acasă*. Adevăr vă zic: am luptat din greu să nu cad în binecunoscutele lamentaţii valahe, pe bună dreptate alimentate de uimirile turiştilor străini. Am luptat în zadar. Martor mi-e Dumnezeu. Cărăm România după noi ca pe un blestem. Un jug nedrept, asupritor, umilitor cît cuprinde. Nu am ajuns să mă bucur de Rembrandt şi Vermeer cît de spectacolul fascinant al bicicletelor din Amsterdam, la care ne-am holbat cu nemiluita. Străzi, cartiere întregi fără nici o maşină. Numai susurul unduitor al roţilor de bicicletă, într-o valsare sărbătorească: femei în toată firea, ducînd senin coşuri cu legume pe ghidon, domni severi plutind laolaltă cu copilaşul blondiu ataşat la spinare, nimfete-n blugi pedalînd cu virilă determinare, dar şi frumuseţi cu rochiile-n vînt, dezgolind vederii, cu nonşalanţă sportivă, desuuri orbitoare. Nu ziceţi că, la cîte-o traversare, cînd le acordai prioritate, te trezeai că-ţi mulţumesc cu un zîmbet larg, care-ţi umplea de plăcere ziua?!?

Cînd, odată întors acasă, am dat, ca-n fiecare vară, de strada decopertată din nu ştiu ce motiv, cu maţele atîrnînd noroios în afară, cum să nu plîngă fierea în mine amintindu-mi de lebedele, raţele sălbatice şi pescăruşii care ne veneau la Amsterdam sub fereastră, de autostrăzile ca-n palmă, hamacul din sufrageria olandeză, aerul curat şi grădina cu iepuri din Lille, ori de mersul ca o plutire în vis din trenul Anvers-Bruges?!?

Cum s-au legat toate astea de *Zen*-ul lui Mircea Cărtărescu vă povestesc joia viitoare.

Nu am ajuns să mă bucur de Rembrandt şi Vermeer cît de spectacolul fascinant al bicicletelor din Amsterdam.

Dan C. Mihăilescu *este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Şi aşa mai departe? Viaţă literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

oferta de carte

PUBLICITATE

PUBLICITATE

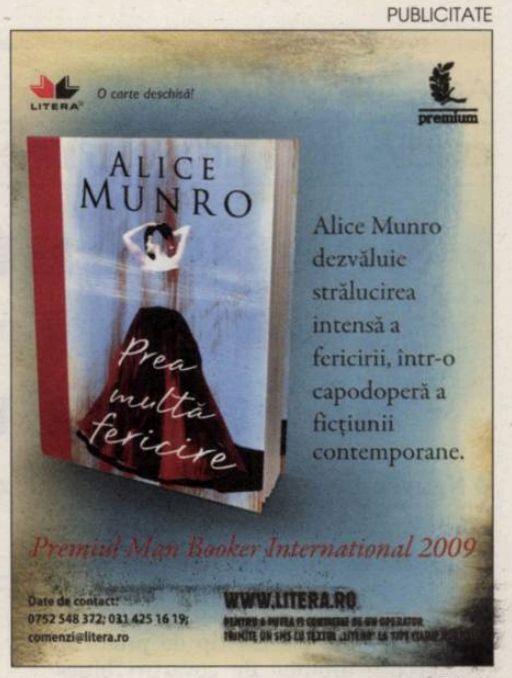

PUBLICITATE

ICR în presa internațională

INSTITUT CULTUREL ROUMAIN

ICR Paris
peste 100 de evenimente pe an
100 artiști invitați
50 parteneri locali

La Roumanie, telle qu'elle se voit
Après avoir assuré le rôle de vitrine d'une production artistique nationale, l'espace d'exposition de l'Institut culturel roumain opère une conversion courageuse avec une programmation photographique engagée dans un discours social. Etat des lieux, condition des âmes, une communication sans langue de bois.

Chasseur d'Images, no. 331, Mars 2011

România, așa cum se vede
După ce a îndeplinit rolul de vitrină a unei producții artistice naționale, spațiul de expoziție al Institutului Cultural Român (de la Paris) operează o conversie curajoasă cu o programare fotografică angajată într-un discurs social. Evaluare a stării de fapt, stare de spirit, o comunicare fără limbaj de lemn.

Chasseur d'Images, nr. 331, Martie 2011

DILEMA

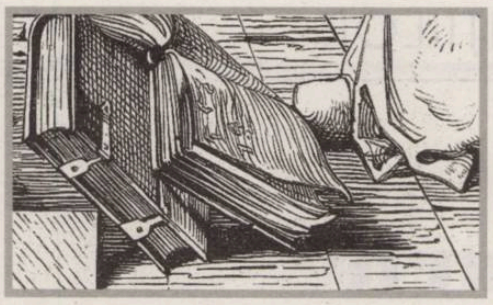

Simona SORA

biographiti

Creativitatea globală

Dacă am fi oneşti şi mai ales dacă ne-am cunoaşte cu adevărat „interesul“, am recunoaşte deschis că ceea ce s-a întîmplat în ultimii cinci ani la ICR ne-a cam luat prin surprindere. Şi pe aceia dintre noi obişnuiţi cu „instituţiile“ româneşti, cu încrengăturile mononucleate de prieteni-suporteri-rude, dar chiar şi pe cei care au avut vreme să cunoască mecanismul prin care grupările de interese (culturale, academice, universitare) se dizolvă la un moment dat necesarmente. Cînd H.-R. Patapievici a venit la conducerea ICR, puţină lume şi-a imaginat că eseistul forte, intelectualul conservator, scriitorul extrem de personal ar fi fost cea mai nimerită persoană pentru a gira funcţionarea unui sistem în care propriile opinii şi convingeri trebuiau să lase loc diversităţii, relativităţii şi democraţiei gusturilor. Şi cei care i-au citit, cu admiraţie, cărţile, şi cei care-l ştiau doar din fotocopiile din *Politice* (care au circulat, într-o epocă nu foarte îndepărtată, în plenul Parlamentului României) s-au întîlnit într-o comună ridicare din umeri: cum ar fi putut teoreticianul „democraţiei incomplete“ să armonizeze şi mai ales să suporte reacţiile haotice ale unei culturi incomplete şi ea, marginale, pline de genii neînţelese şi de cerberi culturali?

La cinci ani de la acceptarea acestei provocări şi la două săptămîni de la încheierea mandatului de preşedinte al EUNIC, ar trebui să recunoaştem că actualul ICR este una dintre rarele instituţii *europene* din România, iar pariul pentru care H.-R.P. şi-a pus între paranteze viaţa sa de pînă atunci e unul cîştigat. Nu ştiu cîţi intelectuali români contemporani ar fi acceptat o perioadă de strictă hărţuire-neînţelegere-ură (dacă vă imaginaţi că exagerez, ascultaţi cîteva zile susurele Google-ului şi pe cel al „vieţii literare“ îngemănate). Oare cîţi intelectuali de primă mărime ar fi acceptat, la limită, să devină simpli funcţionari, promotori ai comunicării şi multipolarităţii culturale şi ai preschimbării opoziţiei moderne centru-periferie prin cooperare şi diplomaţie culturală internaţională?

Actualul ICR este una dintre rarele instituţii europene din România.

Nu prea mulţi, în ciuda ispitelor, pentru că viaţa noastră culturală suferă, oricît am schimba noi tonul pe la colocvii şi simpozioane, de „complexul creatorului“ – cum numea E. Negrici predispoziţia romantic-lucrativă spre autism „creator“, frondă şi bîrfă groasă. Iar între „creatorul“ tipic, cu degetul la tîmplă, biblioteca în spate şi tutuind în dreapta şi-n stînga, de la înălţimea sa olimpiană, şi funcţionarul cu ochelari rotunzi şi mînecuţe, distanţa e încă mare, deşi Kafka şi Pessoa au fost de mult traduşi în româneşte. Cum se împacă aşadar funcţia administrativă şi coordonarea funcţionării unei instituţii-*cluster* (un adevărat ciorchine instituţional cu diverse personalităţi şi idei) cu creativitatea? Cum de poate creativitatea să fie altfel decît individuală, strict personală şi (în raport cu rapacitatea, consumismul şi gargara locurilor comune din jur) strict abisală? E vorba, desigur, de două tipuri diferite de „creativitate“, care însă folosesc aceleaşi individualităţi unice şi reprezentative într-o cultură, la un moment dat.

Cînd H.-R. Patapievici defineşte reţeaua de instituţii culturale care lucrează în peste 130 de ţări, şi al cărei preşedinte a fost în anul trecut, ca pe un model de „creativitate globală... născută din punerea laolaltă a iniţiativelor locale“, îl credem în primul rînd pentru că, în ultimii cinci ani, nenumăraţi scriitori, regizori, artişti plastici, creatori de toate felurile au stat împreună cu alţi oameni creativi din întreaga lume. Mărturisesc, n-am crezut că acest lucru va fi posibil la o asemenea scară. Nu mi s-a părut potrivită, la acel moment, stabilirea unei comisii de traduceri după hachiţele şi simpatiile revistelor culturale româneşti, pentru că lucrez de ani buni la una dintre ele şi ştiu prea bine cum se construiesc portofoliile de colaboratori. Am priceput însă, destul de recent, că nu se putea altfel. La urma urmelor, din genul acesta de subiectivităţi şi omisiuni se nasc toate canoanele. Cum să alegi, fără afurisiri publice şi private, 20 de scriitori români din miile care-au scris vreodată? Cum să împaci suta noastră de ani de literatură cu apariţiile zilei de ieri? Cum alegi 10 scriitori contemporani din cei 15 valabili? Cum propui un scriitor bun: cu toate cărţile sale, sau doar cu cele reuşite? Cum aduci în atenţia unor contemporani cărţi scrise în alte vremuri, dar care, printr-o contorsiune tempospaţială, li se adresează exact lor? Nu poţi decide în privinţa acestor chestiuni decît comunicînd, luînd în discuţie mai multe opinii profesioniste, inteligente, autorizate (deşi subiective), cunoscînd lumea editorială spre care ţinteşti şi venind în întîmpinarea ei, fiind atent, în egală măsură, la insolit şi reprezentativitate. Şi, aş mai zice, ţinîndu-ţi firea, fiind acolo unde eşti, temporar şi întîmplător, aşa cum ai vrea să fie altul atunci cînd, predînd hăţurile, îţi vei vedea de ale tale: onest, deschis şi, în definitiv, creativ, chiar dacă într-un mod instituţional. H-R. Patapievici a făcut-o, împreună cu echipa sa, iar dacă am fi, la rîndul nostru, oneşti, am recunoaşte-o.

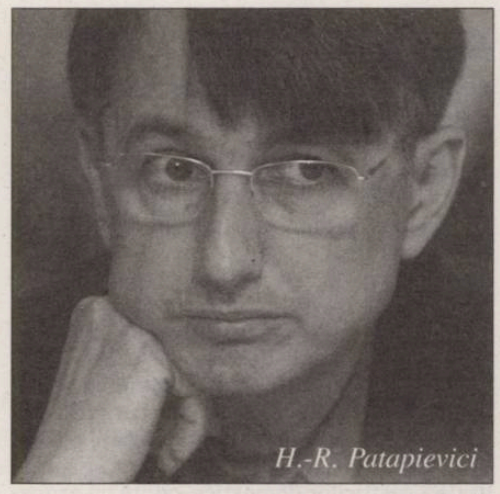

H.-R. Patapievici

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Sentimentul vietnamez al jazzului

● **Nguyên Lê, *Songs Of Freedom*, ACT, 2011.**

Promit că e ultimul album de coveruri de care scriu, pentru o vreme, dar discul lui Nguyên Lê se detaşează categoric în rîndul acestui tip de produse. Numeroase albume de coveruri blues /jazz sînt puse în slujba promovării frăţiei dintre jazzul modern şi genuri muzicale vulgare (în sensul „din popor“) referite drept *world music* (care de fapt e pop-ul de altădată şi de altundeva). E vorba de un efort susţinut de a conserva în bune condiţii liantul dintre tradiţional şi progresiv. Undeva pe drum trebuia să intre şi elementul pop în ecuaţie. Nu sînt sigur de ce, probabil pentru că drumul dinspre trecut spre viitor trebuie să treacă prin piaţă.

Anul trecut Herbie Hancock a adunat laolaltă staruri pop cu vedete *world music* şi le-a pus să cînte nişte piese pop, bruiate de cîteva solouri hancockiene fără prea mare legătură cu materialul original. A şi împuşcat cîteva premii, deci tactica funcţionează. Anul ăsta încearcă şi Nguyên Lê ceva de acest gen, el venind însă din zona francofonă, cu mai puţine vedete, dar idei mai ingenioase. Inovaţia vine din faptul că, în sfîrşit (nu că ar fi singurul, dar nici mulţi nu-s), cineva vede în *world music* şi altceva decît muzica africană sau latino care, pe linie de blues şi cu aportul şcolii solide de chitară neagră, s-au înfipt cel mai adînc în mediile jazz. Nguyên Lê vine din Vietnam şi-şi aduce de acolo tradiţia, chiar dacă e una care are cam la fel de multe legături cu jazzul pe cît are România cu cinematografia SF. Vorbind cu actele pe masă, Nguyên Lê e parizian din născare, dar oricum e cel mai vietnamez muzician de jazz pe care l-am ascultat. Istoria zice că primul jazzer din istoria Vietnamului, un anume Van Minh, s-a născut acum vreo 50 de ani. Primul mare pop-star vietnamez, Trinh Công So'n, a stat mult şi bine în lagărele de reeducare, pentru muzica sa pacifistă. Aşa că Lê are circumstanţe atenuante, în gestul lui de a promova muzica tradiţională vietnameză, cu ajutorul unor piese americane, în cafenele pariziene.

Albumul *Songs of Freedom* e mult mai mult decît o interpretare tribut a răsunătoarelor imnuri folk şi rock'n'roll. Fără a proceda ca Hancock, care pare că doar şi-a lipit propriile partituri peste înregistrările invitaţilor, aici filonul original e identificabil, dar şi foarte îmbogăţit cu elemente exotice, deşi specialitatea lui Nguyên Lê e chitara electrică şi fusion rockul hendrixian. Nu cred că am auzit variante mai interesante decît aici, la „In-A-Gadda-Da-Vida“. Pînă la urmă e un cîntec care trebuia să iasă din Asia, dar, ca şi Nguyên Lê, s-a născut în Occident prin forţa împrejurărilor, iar această versiune instrumentală cîntată pe marimba nu pare deloc forţată. „Redemption Song“ are o variantă ce respectă blazonul ideatic din spatele cîntecului, împrospătată semnificativ cu ajutorul vocii unei alte artiste aflate între două lumi, senegaleza Julia Sarr. Un fel de Björk a Coreei, Youn Sun Nah, versată în coveruri (ascultaţi-i incredibila versiune la „Enter Sandman“ de pe propriul album), contribuie aici pe „Eleanor Rigby“ şi pe „Whole Lotta Love“. Nici ceilalţi invitaţi nu sînt nume mai mari (ca marketing), dar sînt artişti reputaţi în mediile francofone – Himiko Paganotti (pe „Sunshine of Your Love“ al lui Cream şi „Mercedes Benz“ al lui Janice Joplin), belgianul David Linx (din nou Joplin plus o prelucrare bollywoodiană după Stevie Wonder), tunisianul Dhafer Youssef (pe coveruri LedZep şi, din nou, Stevie Wonder).

Ca şi Hancock, Nguyên Lê apelează la hituri care să-i deschidă uşile, el orientîndu-se spre hippie rockul anilor '60-'70. Titlul *Songs of Freedom* o sugerează destul de clar, a fost vremea propovăduirii conceptului de libertate pe orice căi – sexuale, culturale, politice. A fost şi vremea războiului, deci Nguyên Lê are destule raţiuni patriotice de a saluta epoca respectivă. Nu ştiu ce muzică se asculta în junglele Indochinei pe vremea aceea, dar e foarte posibil să fi fost tot Dylan, Hendrix, LedZep şi Beatles, răsunînd de prin elicoptere şi tranşee. N-am văzut încă o variantă rusească a filmului *Good Morning, Vietnam,* aşa că merg pe acest pariu.

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com.*

ce mai spune

Toma ALEXANDRU

„Bucură-te, omule!“

După cum spunea un personaj al lui Horaţiu Mălăele, „de mic copil am vrut să fiu genial, însă părinţii s-au opus“. Asta se întîmpla pe vremea cînd trimiteam bileţele la fete să le întreb dacă mă iubesc şi ele cu aceeaşi pasiune. Atunci mi s-a năzărit că vreau să fiu pictor (pentru că fata a zis „nu“). Deşi a trecut ceva vreme de atunci, îmi place în continuare să desenez. Îmi place aşa mult, încît la un moment dat, în ignoranţa mea infantilă, am decis că, pentru a deveni desenator, trebuie să mă formez la o facultate de profil. Şi pentru că Artele Plastice erau prea „artistice“ pentru mine (plus că trebuia să schimb două autobuze pînă la facultate), m-am decis să intru la Arhitectură. N-a fost să fie. Pentru că atunci cînd s-a închis matriţa cu forma de arhitect în jurul meu, a dat mult pe-afară. Sau a rămas mult spaţiu înăuntru – luaţi-o cum vreţi. Neavînd de gînd să subscriu curentului de acolo, conform căruia, dacă faci o casă pentru un doctor, trebuie să ştii şi un pic de medicină, am fugit repede şi m-am apucat de desenat ce-mi place. De plăcut, mi-au plăcut comics-urile. O idee simplă, care nu are alt scop decît să stîrnească bucuria altor oameni. Îmi place să le desenez, o fac zilnic. Îmi place să-mi imaginez gluma şi să o formulez, şi îmi place cel mai mult să le văd gata. De la o vreme, au început să semene la sfîrşit cu ce am eu în cap la început – asta chiar e bine. Crezul meu simplu e „fă ce-ţi place“. Şi oricum l-ai interpreta, e greu de aplicat. Însă perspectiva din care îmi place să mi-l însuşesc este să scriu şi să ilustrez ce am scris fără compromisuri şi fără să ascult sfaturi de la oamenii care nu au argumente. „Gluma asta nu e amuzantă“ e cea mai goală propoziţie pe care o veţi auzi. Simţul umorului e total subiectiv şi nu te poţi încrede în sugestiile celorlalţi. Bucură-te cînd lumea se bucură de munca ta. Şi ca să închei cercul, o să-l citez din nou pe Mălăele: „Bucură-te, omule!“.

***Toma Alexandru** este performer de stand-up comedy şi realizator al blogului de benzi desenate comics.cevamarunt.ro.*

Cătălin TOADER

Gărîna 11

A mai trecut un an, iar întrebările despre ce surprize ne pregăteşte maestrul de ceremonii Marius Giura au conturat deja răspunsuri. Nu ştiu cum s-a descurcat cu fondurile, dar Festivalul Internaţional de Jazz de la Gărîna s-a rotunjit semnificativ, chiar dacă, odată cu vilele crescute în jurul Poienii, s-a mai pierdut din savoarea locului. Fără aversele de vedete din anii trecuţi, programul e, totuşi, consistent, dacă e să ţinem seama de faptul că avem cel puţin un nume greu în fiecare seară: Avishai Cohen, Hiromi Uehara, Nik Bärtsch, Lars Danielsson. Aşa că haideţi la jazz! Pînă atunci, scanaţi vremea probabilă, achiziţionaţi echipament de munte mai sănătos şi învăţaţi de pe Discovery că nu e bine să-ţi pui cortul în pantă, cu intrarea spre deal.

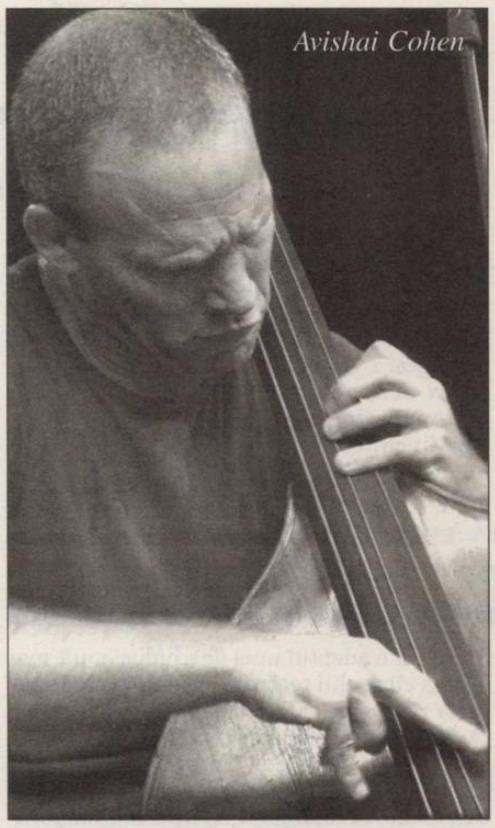
Avishai Cohen

21 iulie, joi seara – Avishai Cohen

Trei cvartete şi, al patrulea pe listă, dar al doilea pe afiş, un trio! Iată programul primei zile de la Gărîna 2011. Zi ce nu trebuie ratată, fiindcă, în mod aproape ironic, propune poate cel mai important nume din festival, cel puţin la nivel de popularitate mondială: Avishai Cohen. Basistul israelian, aflat la apogeul carierei sale, este considerat unul dintre cei mai spectaculoşi muzicieni contemporani, fiind un obişnuit al marilor festivaluri de gen. Chiar dacă nu va fi secondat de extraordinarii Shai Maestro şi Mark Giuliana, ci de conaţionalii Omri Mor (pian) şi Amir Bresler (tobe), şi chiar dacă *Seven Seas* (2011) nu e chiar proiectul meu preferat, sînt convins că în concert vom putea asculta şi multe piese de pe *Gently Disturbed*, *Continuo* sau *At Home* şi că recitalul în sine va fi unul memorabil. Seara e deschisă de Horea Crişovan Quartet, un grup de muzicieni tineri, efervescenţi şi rafinaţi, care explorează trasee funk-jazz-rock, cu o plăcere de invidiat, iar după recitalul lui Avishai ne vom bucura de încă un moment care implică muzicieni români: Liviu Butoi Quartet, avînd-o la voce pe Luiza Zan. Un proiect inedit care reuneşte o mare voce (Luiza Zan), un mare suflător (Liviu Butoi) şi încă doi muzicieni de mare valoare: chitaristul timişorean Tony Kuhn şi percuţionistul francez Thibault Perriard. Ziua de joi se încheie cu o trupă poloneză care s-ar putea să fie marea revelaţie a acestui festival: Jazzpospolita. Patru foarte tineri jazzmeni care refuză să cînte ceva ce poate fi încadrat sau clar definit: mixtură de chill, jazz-rock, muzică de avangardă şi nu-jazz, care va fi cu siguranţă pe placul gărînenilor de ocazie.

Cel mai important nume din festival, cel puţin la nivel de popularitate mondială: Avishai Cohen.

22 iulie, vineri – The Best of Japan

Weekendul începe cu o întoarcere acasă. Grupul violonistei Frederika Krier, născută la Timişoara dar rezidentă în Germania şi şcolită în Statele Unite, vine la Gărîna cu un fusion de jazz, muzică clasică, sonorităţi exotice şi funk, totul pe un fond plin de improvizaţii. Groove de mare calitate, cu un sound aproape grapellian. Capul de afiş al zilei (pentru mulţi, chiar al festivalului) va fi al doilea recital al zilei de vineri – Hiromi Uehara Trio. Considerată de mulţi cel mai bun produs jazzistic al Japoniei contemporane, Hiromi este o pianistă extrem de viscerală şi de spectaculoasă, cu o energie ieşită din comun. De aici şi spectaculozitatea recitalurilor sale, care includ de la compoziţii proprii pînă la reluări celebre, cum este „Spain", compoziţia lui Chick Corea. Antrenată clasic, Hiromi s-a mutat în State şi a studiat la celebrul Berklee College of Music din Boston, unde a devenit protejata lui Ahmad Jamal. În 2009 şi 2010 a făcut parte din proiectele celebrului basist Stanley Clarke, acolo unde l-a întîlnit şi pe actualul ei basist (cu care vine şi la Gărîna), nu mai puţin celebrul Anthony Jackson, inventatorul basului cu şase corzi şi colaborator al unor nume celebre, precum Chick Corea, Al Di Meola, Mike Stern sau Michel Petrucciani. Bonus-ul uriaş este însă celălalt membru al trupei, tobarul Simon Phillips, un monument al instrumentului său. Provenit din rock (a bătut pe albume ale unor trupe faimoase, precum Judas Priest, Procol Harum, Michael Schenker Group, Toto sau Jeff Beck), este unul dintre cei mai solicitaţi tobari de studio şi turneu, fiind considerat un tehnician desăvîrşit. Este prezent pe cel mai nou disc al lui Hiromi, *Voice* (2011), şi va fi omul de urmărit de către muzicienii din audienţă la Gărîna. Seara continuă cu trioul anglo-norvegian Food, modern-electro-jazz cu mult nerv şi cu tuşe clasice, marca ECM, pentru a se încheia cu recitalul Mike Godoroja & The Blue Spirit, despre care nu vă pot spune prea multe. Sau nu vreau.

23 iulie, sîmbătă – Scandinavia în Poiana Lupului

Ultimele două zile de festival transformă Gărîna într-un fiord mioritic, cu mulţi muzicieni norvegieni cerînd azil temporar în Poiana Lupului. Primul pe listă, Mathias Eick, trompetist tînăr dar deja intrat în circuitul jazzistic mondial. Cvintetul său, care conţine doi tobari, propune un jazz puternic şi melancolic în acelaşi timp, ritmic şi fluid, asemeni furtunilor de vară de pe Semenic. Facem apoi o haltă deloc neutră în Elveţia, reprezentată de Ronin, trupa deja obişnuitului prin România Nik Bärtsch. Pian, bas, clarinet şi percuţii, într-o explorare liberă şi strălucitoare a sonorităţilor moderne, adevărate module aurale ce pot fi definite, aleator, ca şi jazz-noir. Muzică de film imaginar, într-un festival cît se poate de real. Odată cu întunericul, revenim în spaţiul norvegian şi primim vizita unei alte doamne, Frøy Aagre, o saxofonistă care a erupt pe plan internaţional de puţină vreme, dar care face deja turnee cu multe recitaluri sold-out. Şcolită la Conservatorul din Birmingham (saxofon) şi Academia de Muzică din Oslo (compoziţie), Frøy Aagre a semnat în 2009 un contract cu casa germană ACT, unde are deja un album editat, *Cycle of Silence* (2010), despre care nemţii de la *Jazz Podium* au scris că e bun „pentru încălzit inimile ascultătorilor în zilele friguroase de iarnă". Final de seară cu recitalul Mario & The Teachers, trei profesori de la Liceul de Muzică din Arad, plus invitaţi, etno-fusion, după propriile declaraţii.

24 iulie, duminică – Plurigeografii sonore

M Theory, chitară, fusion. Triunghiul în care Marius Pop, fiul lui Călin Pop, chitaristul şi vocea din Celelalte Cuvinte, se învîrte în ultima vreme. Şi se pare că se învîrte bine... adică ia premii, compune, cîntă. Un proiect jazz-rock-fusion care va avea multe de spus în anii care vin. Va urma o multinaţională, din fericire doar artistică – cvintetul Jan Bang & The Poppies from Kandahar, adică Jan Bang (live sampling), Jon Hassel (trompetă), Lars Danielsson (bas), Eivind Aarset (chitară), Erik Honore (sampling) şi Arnaud Mercier (sunetist). Un proiect electro cu motive vechi şi noi, cu ţesături de armonii şi ritmuri, o pînză de păianjen în care sunetele se agaţă şi tremură ca o pradă. Lars Danielsson rămîne pe scenă şi pentru ultimul recital al festivalului, un alt proiect măreţ şi plurigeografic, cu magnificul polonez Leszek Możdżer la pian, chitaristul american John Paricelli şi percuţionistul francez Xavier Desandre-Navarre. Atît. Plus bancurile lui Moşu'.

Am scris acum cîţiva ani că Festivalul de Jazz de la Gărîna mi se pare cea mai frumoasă întîmplare românească. Cîteva ediţii mai tîrziu, astăzi, cu burta şi creierul pline de năucitoare amintiri muzicale şi gastronomice, cu două diluvii trăite în direct şi cu mulţi prieteni noi, mă bucur că această întîmplare este, încă, un organism viu.

Am scris acum cîţiva ani că Festivalul de Jazz la Gărîna mi se pare cea mai frumoasă întîmplare românească.

Mai multe despre a 15-a ediţie a Festivalului Internaţional de Jazz de la Gărîna (21-24 iulie) la www.garana-jazz.ro.

***Cătălin Toader** este jurnalist.*

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Azi, 14 iulie 2011, se împlinesc 222 de ani de la căderea Bastiliei. Tot azi, în cea de-a 12-a etapă a Turului Franţei, cicliştii atacă Pirineii. *Vive la France, quand-même.* (Radu Cosaşu)

■ Poate cea mai frumoasă carte despre Bucureşti, o carte-album în formula unui dicţionar în care poveştile sînt la fel de multe ca informaţiile şi ca fotografiile (aproape 500 de imagini – fotografii de epocă şi hărţi inedite sau puţin cunoscute), ajunsă deja la a patra ediţie, revizuită şi adăugită: *Străzi vechi din Bucureştiul de azi* de Alexandru Ofrim, Editura Humanitas. (Marius Chivu)

■ Dacă ajungeţi la Muzeul Ţăranului Român luna asta, intraţi să vedeţi şi expoziţia „Ierburi de leac" a Marianei Gheorghiu-Bădeni din Sala „Irina Nicolau". Veţi descoperi o lume fascinată de obiecte-broderie în fibre şi materii vegetale. (Ana Maria Sandu)

crаii de burta veche

Steak tartare Sutjeska

Sutjeska este cel mai costisitor film realizat în fosta Iugoslavie, despre una dintre cele mai crîncene lupte care a avut loc în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, în Iugoslavia. Filmul a fost turnat în vara lui 1971 şi lansat în 1973, la împlinirea a 30 de ani de la carnagiul de la Sutjeska – bătălia dintre partizanii iugoslavi conduşi de Tito şi puterile Axei.

Tito a fost jucat de Richard Burton, care a petrecut, cu această ocazie, aproape o lună în munţii Zelengora din Bosnia-Herţegovina, în apropiere de rîul Sutjeska, teatrul faimoasei bătălii. De restauraţia echipei de filmare şi a celor doi Tito s-a ocupat, seară de seară, personalul hotelului Europa din Sarajevo. *Wrap party*-ul, petrecerea de încheiere a filmărilor, a fost organizat la Vila Jadranka, în arhipelagul Brioni. S-au pregătit *steak tartare, consommé* cu profiteroluri, boeuf Stroganoff, anghinare în ulei de măsline, salată verde, mango, şi s-a băut Riesling german de Ljutomer şi Refosco italian de Brda.

Pentru *steak*-ul *tartare* se ia 1 kg de carne proaspătă de vită, se curăţă de fibre şi se toacă cît mai fin, prin maşină. Separat, într-un vas, se pun 5 gălbenuşuri de ou, sare şi o linguriţă de muştar. Amestecaţi gălbenuşurile cu o lingură sau cu o furculiţă, adăugînd treptat 100 ml de ulei. Adăugaţi 2 cepe tocate, 2-3 castraveţi muraţi daţi prin răzătoare şi scurşi, capere zdrobite, cîteva fileuri de *anchois* şi boia dulce. Asezonaţi cu Tabasco, ardei iuţi tocaţi mărunt, bulion de roşii şi sos Worchestershire, după gust. Adăugaţi acum carnea tocată şi amestecaţi bine. Ornaţi fiecare porţie cu frunze de salată şi cu pătrunjel proaspăt.

Steak-ul crud pe pat de verdeaţă aminteşte de păşunile abia înverzite ale văii Sutjeska, aşternute cu trupurile celor căzuţi în bătălie.

Amicul Dejun

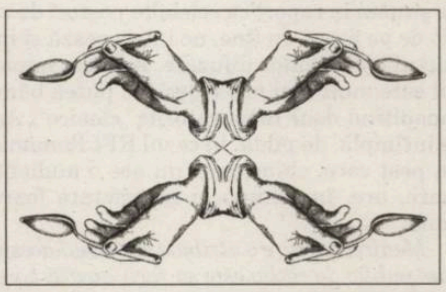

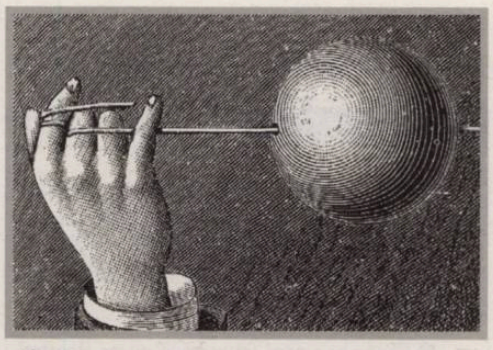

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Pe cînd un actor mare într-un rol mare?

– Festivalul de la Avignon 2011 –

Îmbătrînește urît cel mai inovator festival de teatru din Europa? Directorii festivalului, Hortense Archambault și Vincent Baudriller, vor să păstreze o anumită unitate în selecție și să acopere, pe cît posibil, tendințele majore ale creației teatrale europene. Artiștii asociați (în fiecare an este invitat un alt artist care să dea o direcție estetică) își pun amprenta asupra selecției promovînd propriile valori, gusturi, preferințe artistice. Festivalul de la Avignon nu se vrea o vitrină a celor mai bune sau mai reprezentative creații, ci un spațiu al inovației. E o aspirație asumată chiar cu riscul de a „călca pe nervi". Într-adevăr, mulți spectatori și, de la o vreme, tot mai mulți critici de teatru cer cu insistență o abordare mai „umană"

Un loc în care teatrul se reinventează în permanență.

– adică spectacole accesibile. S-a mers prea departe cu inovația, teatrul a ajuns, pentru unii, de neînțeles. E un mic-mare paradox aici: cu cît artiștii încearcă să fie mai inovativi, cu atît se depărtează de public. Culmea e că la spectacolele invitate în secțiunea „in" sala (de fapt, curtea Palatului Papal) e mereu plină. Dacă spectacolele sînt într-adevăr insuportabile, atunci s-ar putea spune că e o mică-mare formă de masochism.

Anul acesta artistul-asociat e coregraful și dansatorul Boris Charmatz. E un creator cu reputație foarte bună (printre altele, e directorul Centre Chorégraphique National de Rennes), laureat al mai multor premii. Însă numirea sa la conducerea artistică a actualei ediții a festivalului nu a fost primită cu aplauze și urale: ce-ar putea propune un coregraf în sensul unei selecții mai „umane"? Ce-ar putea aduce Boris Charmatz după două-trei ediții consecutive considerate mai definită. El e adeptul unei deschideri mult mai largi a cîmpului teatral – și asta în ciuda tuturor reproșurilor. Nu, Festivalul nu e o „sectă care respinge marile texte" clasice, cum a spus Fabrice Luchini. Tocmai cei care nu-i înțeleg decît pe Shakespeare, Molière, Goethe, Cehov, respingînd creația contemporană, sînt sectanți – le-ar răspunde Charmatz.

Discuția e de fapt veche – la fel de veche ca și festivalul. Acum aproape 65 de ani, fondatorul Jean Vilar a vrut să creeze un spațiu al inovației teatrale, o scenă care să fie diferită de, ba chiar în opoziție cu „prăfuitele teatre de stat pariziene" din acea vreme. Însă, din cîte se pare, clivajele de acum nu mai sînt de actualitate, iar gîlceava dintre „vechi" și „moderni" are acum alte mize, alte direcții: în 1947 era într-adevăr nevoie de o gîndire inovatoare pentru a propune publicului teme relevante și prospețime estetică: un Théâtre National Populaire *vs* „prăfuitele teatre de stat pariziene". Astăzi, încrîncenarea creatoare încurajată de Festivalul de la Avignon pare să fi exclus plăcerea de a merge la teatru. Chiar și acest risc e asumat: „nu ne situăm în zona divertismentului pur", spun directorii. Bun. Dar nici anti-divertisment să nu fie – reproșează criticii. Pe cînd un *Richard al II-lea* cinstit? (anul trecut, la spectacolul după *Richard al II-lea* regizat de Jean-Baptiste Sastre, cu Denis Podalydès, mulți spectatori au plecat, furioși). Pe cînd un Molière montat de Comedia Franceză? Pe cînd un actor mare într-un rol mare? Nu prea curînd – spun cei doi directori ai festivalului, al căror mandat expiră în 2013: „Selecția răspunde unor nevoi pe care le-am identificat în mediul artistic și se bazează pe istoricul acestui festival". Aici intervine un nou (aparent) paradox: secțiunea „in" e conservatoare – în sensul că se păstrează imperativul creativității chiar cu riscul impopularității, în timp ce secțiunea „off", a independenților (sînt peste o mie de spectacole programate) e „grand public" – artiștii sînt mult mai dispuși să facă cu ochiul, să fie pe placul spectatorilor... De 65 de ani, Festivalul de la Avignon e un loc în care teatrul se reinventează în permanență, care trece dincolo de granițe: de granițele teatrului vorbit, de granițele canoanelor, uneori chiar și de granițele bunului-gust. Cîteodată iese, alteori nu. Cîteodată oamenii pleacă fericiți de la spectacol. Alteori ies înfuriați, scîrbiți, ultragiați, frustrați... E prea mult? E prea puțin?

trecerea prin reviste

● SCENA.RO (NR. 14 / IULIE, AUGUST, SEPTEMBRIE)

Dansul contemporan e cea mai „amărîtă" dintre artele spectacolului. Coregrafa Vava Ștefănescu se revoltă împotriva sistemului într-un interviu realizat de Mihaela Michailov.

„Din păcate nu cred că s-a schimbat ceva în acest sens. Nici autoritățile centrale – ministerul, deși are specialiști în artele spectacolului și participă la întruniri internaționale pe aceste teme –, nici directorii teatrelor dramatice (cu foarte puține excepții) nu fac loc dansului contemporan, nu creează acele spații cu utilități infrastructurale specifice. Nimeni din cei care au avut la îndemînă instrumentele puterii, deci cei care, după cum zice verbul, ar trebui să «poată», nu a reușit să creeze ceva solid. Sînt încă ignoranți în cel mai rușinos grad. Da, este de-a dreptul rușinos ca o țară care se pretinde europeană să lase în voia soartei un întreg domeniu artistic, fără nici cea mai mică tresărire. Cei care ocupă asemenea poziții nu sînt preocupați decît de politica goală sau de puterea în sine. Nu putem vorbi de dorința de a construi ceva, despre atenția funciară față de ce se mai creează, față de un anume tip de discurs. Nu există interesul și minima preocupare pentru ce mai este «la modă» în Occident dacă mîndria că avem artiști de valoare nu mai intră în discuție... Este vorba de aceeași ignoranță ca acum 11 ani. Monopolul resurselor fizice (echipamente de scenă sau spații) rămîne în continuare în mîna teatrelor dramatice, iar toate inițiativele private par nepotrivite și pretențioase, la mîna acestor moguli imuabili ai culturii românești. Este evident un raport inechitabil, dar nimeni nu pare să vadă sau să fie deranjat de acest lucru. În schimb, distrugem și ce avem. CNDB este un exemplu. Oare, în sinea lor, cei care au provocat această situație sînt mulțumiți?" (**M. M.**)

„Capitalul nostru e credibilitatea"

– interviu cu Geneviève GOËTZINGER –

RFI România sărbătorește douăzeci de ani de existență. La sfîrșitul lunii mai, Geneviève Goëtzinger, director general RFI, a vorbit, la București, despre sensurile acestei aniversări și despre planurile RFI în lume și în România.

Cum se măsoară performanța la RFI?

Există, desigur, indicatori cuantificabili. Nu e nici un secret aici, nu inventăm nimic nou, ne luăm după cifrele de audiență ca să știm numărul ascultătorilor. La nivel mondial, avem în jur de 38 de milioane de ascultători – cei mai mulți în Africa și în țările arabe. Anul trecut s-a înregistrat, pentru prima dată în trecutul recent, o creștere ușoară a audienței – deschiderea postului Monte Carlo Doualiya a contat mult în acest sens. Însă audiența nu e singurul indicator. Și cota de piață e importantă – vrem să știm unde ne situăm în raport cu celelalte posturi de radio de pe piață. În fine, ne interesează și impactul emisiunilor difuzate. Adesea, impactul este mult mai mare decît ai putea bănui consultînd doar măsurătorile „clasice". Așa se întîmplă, de pildă, în cazul RFI România, un post care, chiar dacă nu are o audiență mare, are, în schimb, o notorietate foarte bună.

Menirea pe care o atribuie guvernul acestui post public de radio este să facă auzită vocea Franței. Există o singură voce?

Principalul nostru capital e credibilitatea. Dacă e ceva care contează atunci cînd alegi să asculți un post de radio, atunci acel lucru e credibilitatea. RFI nu e vocea palatului Elysée, nici vocea Quai d'Orsay... Sîntem un radio public și independent. Dacă am fi într-adevăr vocea cuiva, oamenii n-ar mai avea încredere în noi și nici nu ne-ar mai asculta.

RFI trece printr-o reformă importantă. Anul trecut au fost închise cîteva redacții care emiteau programe în limbi străine (altele decît franceza). De ce?

Pe de o parte, exista un deficit de finanțare deloc neglijabil care împiedica dezvoltarea postului. Pe de altă parte, președintele radioului, Alain de Pouzilhac, a propus un plan strategic de dezvoltare și a fixat alte priorități. Nu mai trăim în epoca Războiului Rece, în care un post precum RFI reprezenta vocea democrației, a libertății etc. În unele locuri nu mai era nevoie de noi. Da, am închis programele în șase limbi. Dar ne consolidăm în Africa, ne dezvoltăm programele în limbile arabice, în engleză, în portugheză.

Lumea s-a schimbat în ultimii douăzeci de ani. Și România s-a schimbat – presa este liberă, piața de media este aglomerată, există o concurență puternică între radiouri, televiziuni, ziare etc. Ce oferă în plus RFI?

Presa este liberă în România, dar libertatea presei nu garantează și pluralismul informației. Din cîte știu, informația europeană, internațională relevantă nu își găsește loc în jurnale. RFI umple acest gol. Jurnaliștii sînt obișnuiți să caute o perspectivă

europeană asupra actualității. Pe de altă parte, RFI a reușit să prezinte cîteva subiecte de interes general ignorate de restul presei. Sau chiar să propună subiecte în exclusivitate. Știrile legate de licitația cu manuscrisele lui Emil Cioran de la Paris, de astă primăvară, au fost difuzate la RFI înainte să devină subiect național. A fost un *scoop*. RFI a fost și primul post de radio din România care a prezentat știrea despre scandalul sexual în care e implicat Dominique Strauss-Kahn. Sînt sigură că mai sînt și alte subiecte prezentate în premieră.

După retragerea BBC, Radio France Internationale a rămas singurul post de radio internațional prezent în România. Cum se face că ați păstrat secția română?

De ce să închidem ceva care funcționează bine? RFI România are o notorietate de 28% – o cifră foarte bună. În peisajul media din România, RFI aduce plusvaloare. E un post ascultat de liderii de opinie, de cei care formează conștiințe. Pe de altă parte, se înscrie în misiunea Audiovizualului Exterior al Franței de promovare a francofoniei și a francofiliei. RFI a renunțat, după debutul crizei economice mondiale, la toate celelalte filiale europene pe care le deținea, precum și la o parte dintre antenele pe care transmitea în alte colțuri ale lumii. Lumea s-a schimbat și s-au schimbat și prioritățile RFI.

Sărbătorim douăzeci de ani de existență a RFI în România. Ce sens dați acestei aniversări?

Sărbătorim douăzeci de ani de continuitate, de prezență în România. Mi-ar fi greu să enumăr toate succesele și satisfacțiile legate de redacția de aici. Pentru mine a fost un privilegiu să revin la București, să-i revăd pe colegii jurnaliști pe care îi cunoșteam deja, să-i cunosc pe membrii mai tineri ai redacției. E un privilegiu și o bucurie.

***Geneviève Goëtzinger** a fost jurnalist la Reseau France Outre Mer între 1985 și 1989. A condus secția politică a RFI între 1996 și 2001. Redactor-șef, editorialist și șef al Departamentului Politic între 2001 și 2003, Geneviève Goetzinger a devenit editor general al RFI în limba franceză în 2003. Director adjunct și director de redacție la France Inter din 2005, ea a revenit la RFI în 2006 ca director general adjunct de informații și antene. Din 2008 este director general RFI.*

a consemnat Matei MARTIN

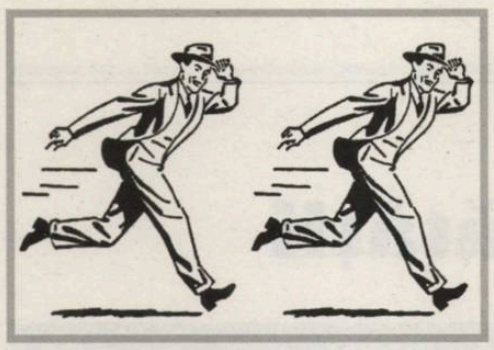

Andrei GORZO

dilematograf

Tea & sympathy

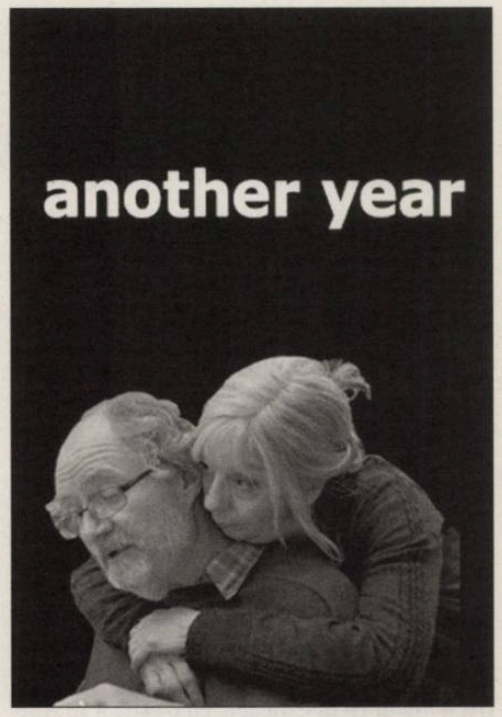

● ***Un an din viaţă / Another Year*** **(Marea Britanie, 2010), de Mike Leigh.**

Tom (Jim Broadbent) şi Gerri (Ruth Sheen), personajele care constituie centrul noului film al lui Mike Leigh, *Un an din viaţă* (prezent anul trecut în competiţia de la Cannes), sînt un cuplu de intelectuali englezi din generaţia lui Leigh (cel mai probabil, roade ale *baby-boom*-ului de imediat după război), cu o căsnicie fericită, cu meserii utile (implicînd, mai mult ca sigur, o orientare politică moderat-de-stînga şi, înainte de asta, o tinereţe şaizecistă mai radical-activistă), cu o casă primitoare (dar în care nu se fumează) şi cu o grădină bine îngrijită (chiar de ei). Frecventată cu plăcere şi de fiul lor de 30 de ani, care la rîndul lui se descurcă bine, casa respectivă constituie şi un refugiu ocazional pentru diverşi apropiaţi de-ai lor, mai puţin fericiţi: o subalternă de-a ei de la serviciu (Lesley Manville), mult timp tratată prost de bărbaţi, ajunsă acum la o vîrstă la care aceştia n-o mai bagă în seamă deloc şi, din cauza asta, din ce în ce mai disperată şi mai alcoolică; un vechi prieten de-al lui (Peter Wight), care, după o viaţă de autoabuzuri şi autoneglijări burlăceşti, se ţine încă şi mai greu pe picioare, e încă şi mai puţin exigent în căutarea unei partenere şi, atunci cînd vrea să i se plîngă înţelegătorului Tom de faptul că nu mai e tînăr, o face dînd vina pe clasicele lipsuri ale „tinerilor de azi"; şi, spre finalul anului calendaristic pe care-l documentează filmul, fratele lui Tom (David Bradley), care, recent rămas văduv, abia catadicseşte să-şi desprindă privirea din gol şi să lege două vorbe. Titlul original al filmului e *Another Year,* ideea fiind aceea de an-catoţi-anii, adică de timp măsurat nu în unităţi dramatice de factură clasică (sau hollywoodiană) – criza care creşte, situaţia care se răstoarnă, climaxul care deznoadă toate firele, cît se schimbă personajele pe parcursul filmului, ce lecţii învaţă etc. –, ci în unităţi mai apropiate de cele care măsoară cursul obişnuit al vieţilor reale: succesiunea anotimpurilor, crize care stagnează sau care se adîncesc încet-încet, stoicismul simplei menţineri pe linia de plutire. Tema filmului pare a fi compasiunea: *„tea and sympathy"*, cum zice foarte englezescul titlu al unei piese de teatru din anii '50, adică ceea ce oferă aici Tom şi Gerri, deşi ceaiul lor e combinat generos cu alcool, iar înţelegerea lor e suflată cu un anumit aer de superioritate, de complacere în propria reuşită, cu sugestia (uitaţi-vă la schimburile lor de priviri cu înţeles, pe la spatele prietenilor-epave) că unul dintre motivele pentru care continuă să tolereze pe lîngă ei asemenea prieteni este că aceştia le permit să ia mai bine măsura propriei perfecţiuni.

E greu de spus dacă prezentarea acestei perfecţiuni se doreşte a fi luată de bună sau privită uşor critic.

E greu de spus dacă prezentarea acestei perfecţiuni se doreşte a fi luată de bună sau privită uşor critic. La urma urmei, criteriul esenţial de departajare între vieţile frumos trăite ale lui Tom & Gerri şi vieţile prost trăite ale prietenilor lor pare a fi împlinirea întru monogamie heterosexuală – un criteriu a cărui centralitate a fost vehement contestată în revoluţionarii ani ('60) ai tinereţii eroilor (şi ai tinereţii lui Leigh). Îmbrăţişarea satisfăcută a acestui criteriu, la bătrîneţe (cel puţin de către personaje – imposibil de spus dacă şi de autor, dat fiind jocul lui de maestru în poziţia de observator atoatescrutător, dar non-*judgmental)*, înseamnă oare înţelepţire sau reacţionarism? În orice caz, e greu de negat existenţa unei componente de cruzime în construcţia personajului Mary – subalterna lui Gerri, ale cărei eforturi de a atrage atenţia bărbaţilor sînt de o disperare nu doar jalnică (în transparenţa ei), ci şi curat patologică. Concepţia lui Leigh despre realism se bazează, în bună măsură, pe cooptarea actorului ca partener cu drepturi nu-chiar-egale-dar-în-orice-caz-mai-mari-decît-la-mulţi-alţi-regizori în construirea personajului (metoda lui este să-i vorbească actorului despre personaj, să-l invite să descopere, prin studiu individual şi prin exerciţii de improvizaţie alături de restul distribuţiei, felul de a vorbi, de a gesticula ş.a.m.d. al personajului respectiv, şi apoi să-i incorporeze descoperirile în scenariul final) şi, tot în bună măsură, pe credinţa cassavetesiană în valoarea de revelaţie a momentelor în care cineva ca Mary (foarte beat, foarte transparent, foarte varză, incapabil să deschidă gura în public fără să se umilească) se umileşte într-un asemenea hal (şi în prim-plan), încît cei de faţă (inclusiv spectatorii filmului) ar vrea să-şi plece privirile, numai că sînt prea fascinaţi. Histrionismul acestei concepţii o apropie mai mult de acel „nou cinema" britanic – zis şi „al tinerilor furioşi" – de la sfîrşitul anilor '50 (unde, tot aşa, pariul se punea mai mult la nivelul elocvenţei actoriceşti, majoritatea talentelor implicate în acea mişcare venind de altfel din teatru, de unde vine şi Leigh), decît de tradiţia care merge de la neorealismul italian pînă la unul dintre cele 10 filme preferate ale lui Leigh, *Moartea domnului Lăzărescu* (unde pariul se pune în primul rînd la nivelul formei cinematografice).

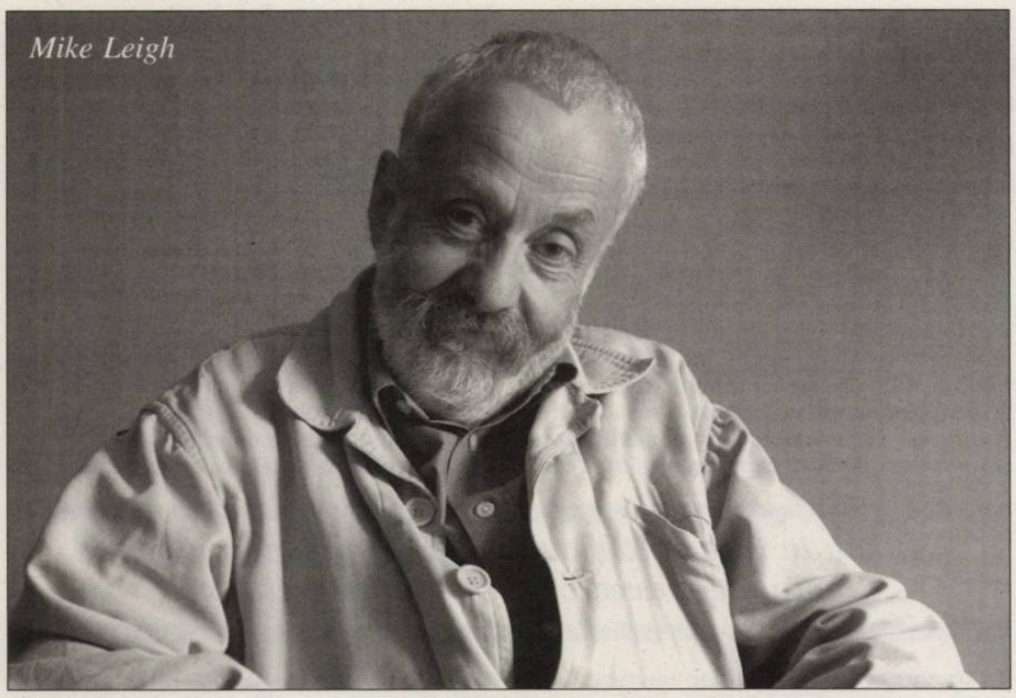
Mike Leigh

cei mai buni

PUBLICITATE

PUBLICITATE

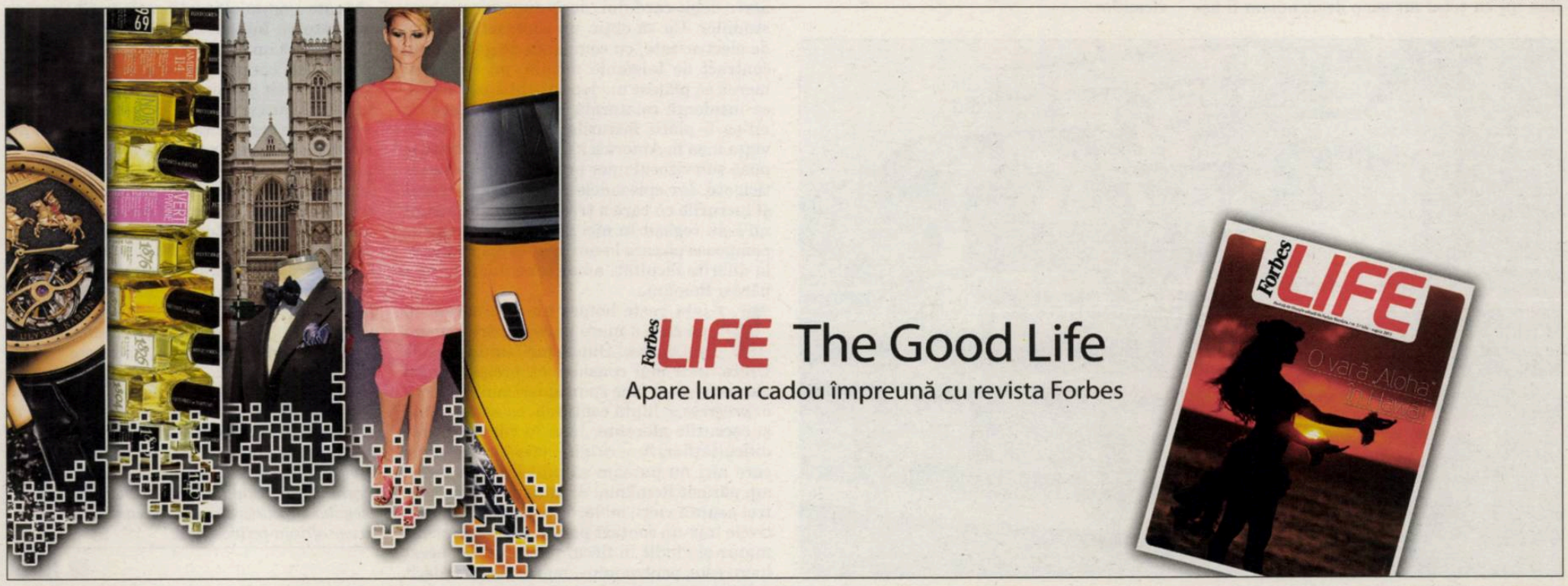

Codrin ARSENE

Himerele şi realităţile străinătăţii

Un prieten mi-a mărturisit că nu-şi poate imagina de ce şi-ar dori alţi străini să emigreze în America. Considera că SUA sînt afectate de acelaşi tip de criză financiară ca şi restul lumii şi, ca atare, oamenii care trăiesc în alte ţări nu ar avea destule motive raţionale pentru a dori să ajungă pe pămînt american. Pe moment, cea mai potrivită replică a fost: depinde ce laşi în urmă şi care sînt lucrurile de care fugi. După cinci ani petrecuţi în America, consider că am o experienţă destul de nuanţată cu privire la lucrurile care m-au făcut să părăsesc România fără a mă uita în urmă şi fără a mă gîndi, nici măcar o dată, că decizia de a pleca din ţară ar fi fost una greşită. Am răsuflat uşurat cînd, în 2006, Boeing-ul 777 în care mă aflam părăsea Bucureştiul pentru a mă duce la Chicago, cu o escală în Amsterdam. Eram liniştit pentru că mă gîndeam că, odată ajuns în America, nu voi trece prin aceleaşi momente de groază precum bunicul meu, care a fost internat la Spitalul Judeţean din Galaţi suferind de gripă, pentru a ieşi din spital cu Hepatita C. Uşurat, pentru că nu va trebui să plătesc mită pentru a obţine carnetul de conducere, aşa cum majoritatea colegilor de liceu a trebuit să o facă. Eram calm, deoarece pentru prima dată credeam că voi ajunge într-o ţară unde tinerii îşi pot construi propriul viitor exclusiv pe baza performanţelor personale, şi nu datorită conexiunilor pe care părinţii sau prietenii de familie le-ar avea. În condiţiile în care aşteptările mele relativ modeste s-au dovedit a fi rezonabile (şi adevărate, în sensul că lucrurile de care fugeam nu s-au repetat aici), consider că aceste anxietăţi au purtat, de asemenea, un rol important în decizia mea de a rămîne în America după terminarea studiilor universitare.

Trezirea la destinaţie

Dar odată ajuns la Chicago, după ce procesul de aclimatizare la condiţiile locale a luat sfîrşit, am descoperit, în timp, alţi demoni pe care a trebuit să-i înfrunt. Cred că un număr destul de mare de români au o opinie romanticizată şi eronată cu privire la dificultăţile care apar în urma unei decizii atît de importante, precum mutarea într-o altă ţară. În viaţa de zi cu zi, vorbim în termeni superficiali cu privire la diferenţele culturale şi sociale care ne despart de vecinii de peste graniţă. Ca şi cum ar fi un fleac, o realitate la care ne putem adapta peste noapte. Însă odată puşi în situaţia de a ne confrunta cu discrepanţele dintre aşteptările personale şi realităţile cotidiene dintr-o altă ţară, cînd fiecare amănunt deţine un cu totul alt sens decît ne-am fi aşteptat, noi, emigranţii, descoperim că ne-am înhămat la o cu totul altă căruţă decît am consimţit anterior. Iar noile cerinţe şi aşteptări cu privire la conduita personală ne trezesc, cu adevărat, la realitate.

Este foarte probabil ca America să fie ţara tuturor posibilităţilor. Însă dorinţele şi visele personale, pe care străinii doresc să le îndeplinească, trebuie reconfigurate în funcţie de cultura locală. Mai exact, pentru a-ţi atinge obiectivele, trebuie să te comporţi, să te îmbraci, să vorbeşti, să acţionezi ca un american. Iar acest proces nu este echivalentul punerii unei măşti la un carnaval pentru a ascunde temporar cine eşti. Să trăieşti în America necesită crearea (mai precis, reevaluarea) unei identităţi personale. Înseamnă să înveţi să gîndeşti şi să comunici în funcţie de condiţiile locale, dintr-un alt climat social. Înseamnă să laşi în urmă nu numai lucrurile de care îţi este frică sau pe care le dispreţuieşti, dar şi un anumit mod de viaţă, de gîndire, un anumit comportament. Uitîndu-mă în urmă, consider că mutarea mea în America a fost, prin excelenţă, un act de credinţă. Cînd trecem strada la semafor pe verde facem acest lucru în virtutea speranţei că şoferul automobilului oprit la intersecţie nu va apăsa pedala de acceleraţie şi nu va trece peste noi. În ciuda regulilor de circulaţie şi a pedepsei asociate unei infracţiuni, nu avem nici un motiv *raţional* să credem că un anumit şofer, într-un anumit moment, nu va decide să ne calce cu maşina. Fenomenul migraţiei globale este prescris într-o logică similară. Cei care pleacă într-o altă ţară apelează la acelaşi tip de credinţă iraţională că, odată ajunşi peste hotare, vor putea să controleze o situaţie necunoscută, dictată de o serie de parametri socioculturali care, de fapt, sînt complet imprevizibili. Iar efectele eşecului integrării sociale pot fi observate la fiecare pas. În America, există sute de comunităţi-enclavă, oameni veniţi de peste hotare care au trăit în această ţară pentru mai bine de un deceniu, dar care nu sînt capabili să se adapteze la modul de viaţă american. Iar cînd incapacitatea lor de a se adapta devine evidentă, tind să trăiască în aceleaşi cartiere, să lucreze cu alţi compatrioţi, să vorbească mereu aceeaşi limbă, cea natală, fără a fi capabili să rostească mai mult de zece cuvinte în engleză, fără a avea vreo idee cu privire la modul de viaţă, cultura şi obiceiurile americanilor.

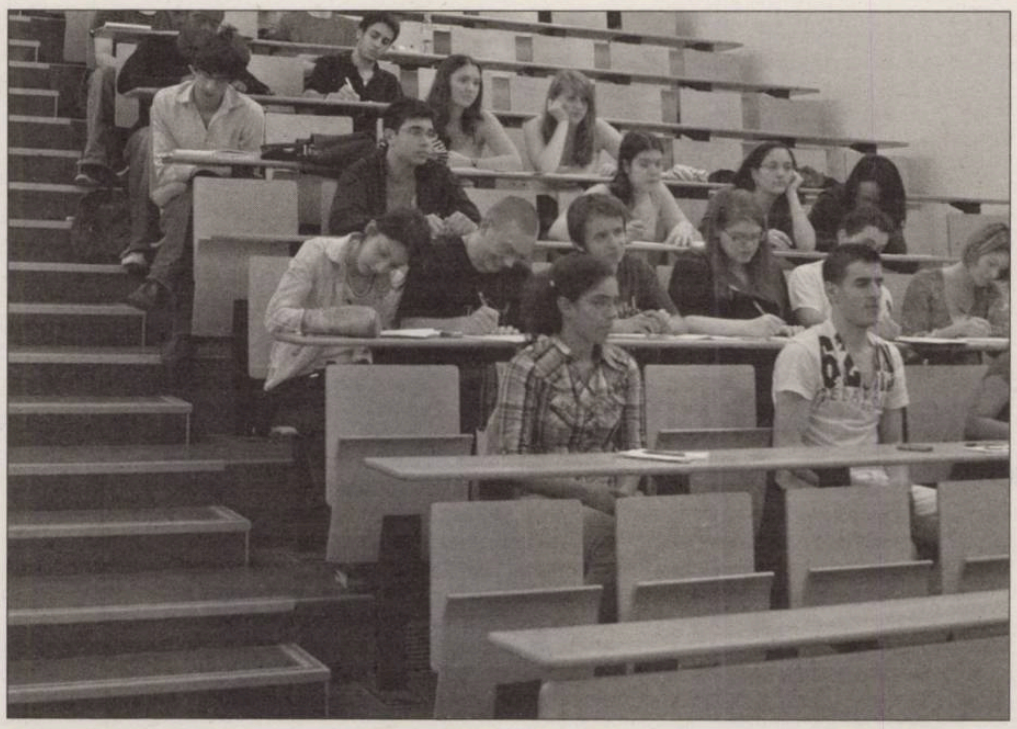

Viza de student

Venind în America pe o viză de student, pe lîngă procesul destul de complicat de aclimatizare, am fost forţat să mă obişnuiesc şi cu un alt aspect critic al vieţii din America: sistemul legal-administrativ. Cum e destul de previzibil, datorită numărului mare de străini în ţară, autorităţile americane au restricţionat drepturile studenţilor străini la maximum. Mai exact, în afara vacanţei de vară, nu am avut dreptul să muncesc mai mult de 19,5 ore pe săptămînă, iar dacă aş fi făcut-o, viza mi-ar fi putut fi revocată instantaneu. De asemenea, nu am avut dreptul să lucrez decît în campus, pe slujbe care nu erau rezervate studenţilor americani. Ca cetăţean străin, nici o bancă nu mi-a acordat vreun împrumut sau o linie de credit (în afara debit-cardului) decît după terminarea studiilor. Ca să obţin un contract cu firma de electricitate, cu compania de gaz sau un contract de telefonie mobilă, mi s-a cerut mereu să plătesc un depozit anticipat, folosit ca incidenţă colaterală în cazul în care nu mi-aş fi plătit facturile la timp. Pe scurt, viaţa mea în America a fost restricţionată şi pusă sub vizorul unor presiuni sociale neanticipate. Iar episoadele prin care am trecut şi lucrurile cu care a trebuit să mă confrunt nu s-au regăsit în nici una dintre broşurile pompoase pe care le-am avut la dispoziţie de la diferite facultăţi americane, înainte de a părăsi România.

A trebuit să arunc sub preş o mare parte din cine şi cum *eram, ca subiect al statului român.*

Viaţa peste hotare nu este paradisul pe care o mare parte dintre români şi-l doresc. După cinci ani în Statele Unite, încă mai consider că prezenţa mea aici este – cum bine spun americanii – *a work in progress*, o luptă continuă, cu satisfacţiile şi eşecurile aferente. Însă în ciuda tuturor dificultăţilor, America îmi oferă un drept pe care nici nu puteam să mi-l imaginez cînd am părăsit România: dreptul de a avea control asupra vieţii mele, de a-mi atinge obiectivele într-un context politic, social şi juridic matur şi gîndit în fiecare detaliu. Iar acest lucru este, pentru mine, mai important decît himerele lăsate în urmă şi decît luptele pe care le-am dus în Statele Unite. Mai mult, acest tip de predictibilitate mi se pare chiar mai important decît visul eronat al Americii tuturor posibilităţilor pe care îl aveam cînd încă mai trăiam în România.

Iubesc America!

În ciuda tuturor acestor dificultăţi, deşi ar părea ciudat, eu iubesc America. Am fost forţat să-mi schimb modul de viaţă, am fost subiectul unor discriminări îndelungate, atît în relaţie cu statul american, cît şi cu companiile private; a trebuit să schimb modul de articulare a cuvintelor cît şi vocabularul pe care îl aveam; şi, poate cel mai important, a trebuit să schimb modul în care mă comport, cum mă raportez la alţi oameni şi a trebuit să arunc sub preş o mare parte din *cine* şi *cum* eram, ca subiect al statului român. În ciuda tuturor acestor deficienţe, repet, iubesc această ţară. Aş putea scrie zeci de pagini în care să explic această declaraţie (oportunităţi personale, condiţii medicale, infrastructură excelentă, salarii decente etc.), dar cred că toate avantajele vieţii mele în Chicago se pot rezuma într-un cuvînt: predictibilitate. Dacă există un lucru pe care ţările dezvoltate îl pot oferi cetăţenilor români – şi dacă nu poate fi găsit şi, poate, nici măcar articulat în faţa celor care nu au făcut această tranziţie – este siguranţa pe care un sistem juridic, politic şi economic, precum cel din America, îl pune la dispoziţia subiecţilor săi. În ciuda tuturor lucrurilor pe care le-am trăit în această ţară, realitatea este că, de cîte ori am fost pus în situaţia de a intra într-un dialog cu o entitate americană (companie imobiliară, loc de muncă, administraţie universitară etc.), am fost tratat cu respect şi, fără excepţie, în virtutea legilor în vigoare. Chiar dacă unele legi şi regulamente au fost uneori, după părerea mea, nedrepte.

În ciuda tuturor dificultăţilor, America îmi oferă dreptul de a avea control asupra vieţii mele.

Codrin Arsene *este masterand în cadrul Programului de Antropologie de la University of Chicago. În 2010, a absolvit aceeaşi universitate, cu o dublă specializare, în ştiinţe politice şi studii internaţionale. A locuit în România, Franţa, Argentina, Tanzania şi Africa de Sud. Este autorul blogului de politici africane African Politics Portal (www.african-politics.com).*

Ioana BOT

Ce mă miră, într-o după-amiază de iulie, după bacalaureat...

„Mult mă mir, de Cantemir,
De Nichita, nici atîta...“
(Nichita Stănescu)

Ar fi putut suna aşa: „După două decenii de reforme succesive şi niciodată terminate ale învăţămîntului românesc, promovabilitatea la examenul de bacalaureat a atins, în sfîrşit, cote realiste, comparabile cu cele din ţări occidentale care au un sistem similar (Franţa, Germania etc.). Aceasta, deşi rezultatele elevilor români la testele PISA continuă să ne situeze pe poziţii ruşinoase. Mai este mult de făcut, dar...“ etc. Sînt convinsă că nu aţi dat de o asemenea ştire nicăieri în gureşa noastră mass-media. În schimb, am asistat cu toţii – mă rog, unii s-au şi implicat, cu surle şi trîmbiţe – la un spectacol la fel de exemplar ca şi bacalaureatul însuşi; ca orice minune mediatică, şi acesta tinde, de-acum, să se stingă, că doar a trecut mai bine de o săptămînă de cînd ţine pagina gazetelor de toate culorile, mai ceva ca un divorţ de vedetă locală sau o gafă prezidenţială. Spectacolul are două acte, simultane şi la fel de sonore şi de violente: identificarea, demascarea şi invocarea urgentă a pedepsirii crunte a vinovaţilor (daţi la ziar cu numele, poza şi eventual propria foaie matricolă veche de bacalaureat), respectiv oferirea de soluţii salvatoare din partea experţilor. De la foşti miniştri la vedetele naţionale, fiecare ştie ce trebuie făcut pentru a îndrepta situaţia, a-i pedepsi pe vinovaţi (mai ales) şi a salva naţia de ruşinea aceasta pe care, desigur, bietul popor (şi bieţii elevi picaţi) nu o merită. La atîţia experţi în educaţie, e de mirare că un asemenea „dezastru“ s-a putut întîmpla; ştiu şi eu fabula copilului care se îneacă în copaie pentru că are prea multe moaşe, dar confirmarea ei nu e prilej de bucurie niciodată. Pe de altă parte, mi se pare admirabilă energia cu care, conştient sau nu, naţia şi creatorii opiniunilor sale au pus în mişcare reflexele defensive ale deculpabilizării: un mecanism care merge ca uns pe la noi, pe la picioarele plaiului... Pentru că identificarea obsesivă a unor vinovaţi „sus-puşi“, nominalizabili şi vizibili, numai buni de expus în piaţa publică, asta spune: vinovaţii sînt ei, nu noi, *vinovaţi sînt ceilalţi, întotdeauna ceilalţi* (un fost ministru arată cu degetul alt fost sau actual ministru, părinţii pe profesori, elevii pe inspectori, profesorii pe cei ce au făcut subiectele, corectorii pe supraveghetori, naţiunea pe Băsescu, Funeriu şi Boc...). Pedepsirea vinovaţilor îi va inocenta pe toţi cei care vor veghea la aplicarea ei. Din nou, reflexele psihologice pe care ni le joacă şi presa, şi puterea, şi opoziţia, şi alţi „experţi“ dau de gol o anume imaturitate socială. Pe care experţii vor şti să o numească mai bine decît o intuiesc eu.

„Problema bacalaureatului“ este, însă, doar o verigă dintr-un lanţ ce va fi greu de rupt: învăţămîntul superior românesc, crescut ca voinicii din poveste şi ca o formă fără fond a „europenizării“, a înmulţit universităţile şi, pe băncile lor, a înmulţit studenţii intraţi fără examen de admitere. „Ţării cît mai mulţi studenţi!“ este, de ani de zile, dictonul esenţial; cu variante precum „Studenţi oricum, numai diplomele să iasă!“, „Standardele universităţilor trebuie să devină confortabile studenţilor“, „Studentul este clientul şi beneficiarul serviciilor educaţionale ale universităţii“, strategia masificării învăţămîntului superior (implicit: şi a celui preuniversitar) s-a construit (cum altfel?) pe 1) generalizarea şi uniformizarea bacalaureatului; 2) inflaţia de note şi diplome la toate nivelele de studiu; 3) bugetarea universităţilor aproape exclusiv proporţional cu numărul de înmatriculaţi; 4) valorizarea instituţiilor şi a programelor care răspund bine acestei cereri de cantitate educaţională (liceele care au promovabilitate mare, universităţile cu mulţi studenţi, programele de studiu atractive la nivel de mase etc.). Profesorii au avut de ales între a se plia pe cerinţele unor asemenea politici ale sistemului (şi a fi recompensaţi pentru aceasta) sau nu (şi a suporta consecinţele, cele mai benigne fiind acelea de a fi „lăsaţi în pace cu cerinţele lor *excesive* cu tot“, ceea ce rimează cu a fi marginalizaţi, discret şi consecvent). Poate că un asemenea moment al adevărului va susţine regîndirea respectivelor politici; personal, mă îndoiesc că o asemenea reformă (ştiu, încă una!) ar mai fi posibilă.

De la un an la altul, m-am văzut confruntată cu o creştere a situaţiilor de „blocaj pedagogic“

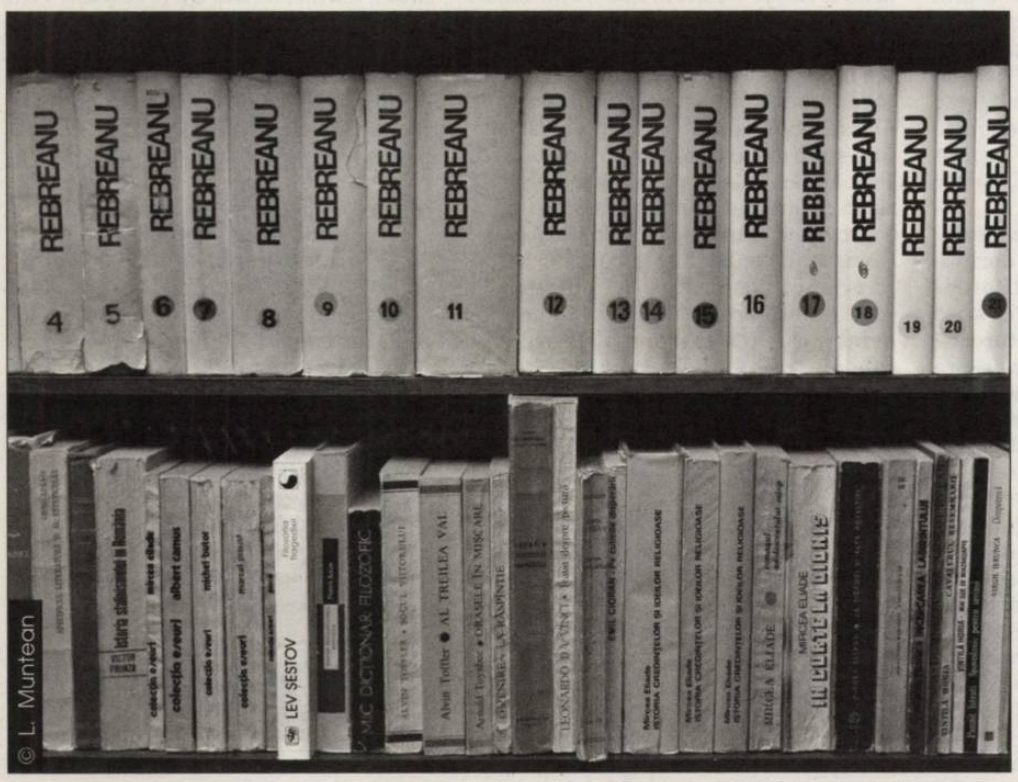

Totuşi, nu la acest nivel mi-aş dori ca bacalaureatul 2011 să zguduie societatea românească (dacă va fi să o facă...). Pentru că ceea ce a dat în vileag acest examen nu este doar lipsa cunoştinţelor de specialitate la jumătate dintre elevii liceelor patriei; n-ar fi grav, cunoştinţele se pot recupera. Notele umflate se pot dezumfla. Clasele se pot repeta, ca şi examenele. Tentativele de fraudă, necesitatea şi efectele camerelor de luat vederi, mirarea elevilor că au avut de dat un examen „pe bune“, supărarea tuturor că „anul trecut i-au lăsat să copieze, iar pe noi acum nu!“, toate vorbesc despre o stare de dezorientare morală, o abdicare de la etica minimală a celor zece porunci, a întregii societăţi. Despre absenţa nu doar a celor „doisprezece ani de educaţie pe băncile şcolii“, ci şi a celor „şapte ani de-acasă“, care ar trebui să îi preceadă pe cei de şcoală. Aceştia 19 sînt mult mai greu de reconstituit decît orice cunoştinţe de specialitate, dacă nu au fost clădiţi la timp. Ca profesoară la universitate, în ultimele două decenii am avut de-a face, an de an, cu studenţii din anul I (ieşiţi, adică, de pe băncile bacalaureatului). Odată cu creşterea numărului lor, de la un an la altul, m-am văzut confruntată cu o creştere a situaţiilor de „blocaj pedagogic“ care îmi spuneau, oblic, ceea ce bacalaureatul acesta spune pe şleau naţiei întregi. Nu toţi studenţii pun astfel de probleme, dar problemele unora riscă să treacă în plan secund aspiraţia celorlalţi pentru un act educaţional de calitate. La ce mă refer? Studenţi încercînd să plagieze sau să fraudeze examene în pofida tuturor momentelor educative, a regulamentelor şi chiar a disciplinelor special create în care li s-a explicat să nu o facă; studenţi revoltaţi că, prinşi fiind, sînt chiar pedepsiţi, că regulamentele în vigoare se aplică. Studenţi (şi părinţii lor) gata să recurgă la avocaţi pentru a intimida un profesor, dar nu să înveţe pentru a trece la examenul cu profesorul respectiv. Studenţi care vin la consultaţii nu pentru a-şi lămuri problemele cursului, ci pentru a întreba profesorul „Ce vreţi să vă fac ca să mă treceţi?“, convinşi că se poate, increduli cînd întîmpină răspunsuri revoltate sau negative. Studenţi care nu ştiu că pentru a citi o carte trebuie să îi întorci paginile (sic!), studenţi minţind infinit pentru a obţine înlesniri de la programul de studiu, studenţi căutînd să te facă din vorbe, deşi un semestru întreg le-ai explicat că nu e nici moral, nici profesionist să o încerce. Studenţi miraţi, la examen: „N-am crezut că o să mă întrebaţi pe bune!“. Studenţi isteţi: „N-am învăţat de prima dată, să văd dacă chiar ne cereţi materia!“. Studenţi perplecşi, în faţa întrebării mele la fel de perplexe („De ce nu ai citit nimic pentru examen?“), mirîndu-se cu o sinceritate năucitor de inocentă: „Da' de ce să citesc? Nu se poate să ne-nţelegem?“.

Studenţi mirîndu-se cu o sinceritate năucitor de inocentă: „Da' de ce să citesc? Nu se poate să ne-nţelegem?“.

Toţi aceştia au fost elevi, au luat un bacalaureat, au devenit studenţi, încearcă să treacă un examen de anul I. Făcînd cu sinceritate ceea ce au fost învăţaţi să facă. De cine? Înainte de a scrie o listă a vinovaţilor care au dus învăţămîntul românesc la dezastru, aş prefera să mai stăm puţin şi pe gînduri. La capătul unei zile normale de lucru, cînd să încep a scrie la acest articol, mi-am făcut nişte socoteli casnice: avusesem de plătit facturi, reparasem ceva în casă cu o firmă, făcusem piaţa etc. Din şase asemenea interacţiuni cu lumea, în patru cazuri era să fiu trasă pe sfoară, reparaţia mi se făcuse de mîntuială, informaţiile mi se dăduseră eronat, marfa nu mi se cîntărise bine... Oamenii aceia au, desigur, copii: care vor face în societate ceea ce au învăţat de la părinţi. Şi poate că le va merge şi aşa, suficient de bine pentru ca, ajungînd studenţii unui profesor ca mine, să se mire de ceea ce le cer „ca de minuni străine“. Profesor? „...Parc-am murit de mult.“

Ioana Bot *este profesoară de literatură română la Universitatea „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca. Cea mai recentă carte publicată:* Sensuri ale perfecţiunii. Literatura cu formă fixă ca încercare asupra limitelor limbajului, *2006.*

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

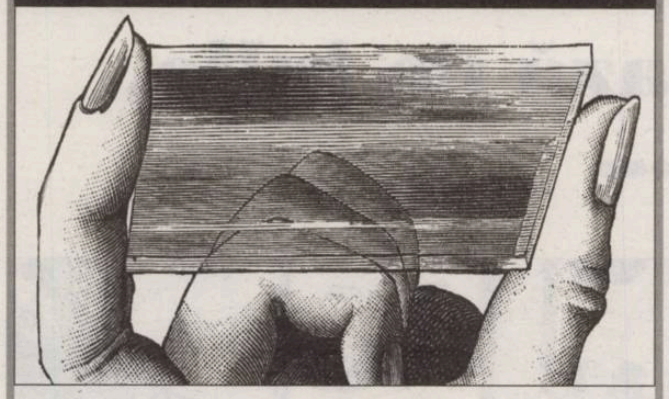

Ororile cotidiene

Acum cîţiva ani, într-o discuţie avută cu Ralu Filip, am abordat şi subiectul ştirilor cu orori, de tipul *Ştirile de la ora 5*. Deşi Ralu Filip, ca preşedinte al CNA, era pus pe fapte măreţe, cînd a venit vorba despre ce s-ar putea face pentru a stăvili pofta televiziunilor pentru accidentele de pe şoselele patriei sau pentru violurile şi hăcuirile din sate, omul a ridicat neputincios din umeri.

La sfîrşitul lunii trecute, citind blogul *Pagina de media*, mi-a atras atenţia un titlu: „Ştirile de la ora 17.00 nu mai au voie ziua. Interzis la crime, violuri şi mutilări". Postul respectiv spunea că, în ziua de 28 iunie, Consiliul Naţional al Audiovizualului a votat o hotărîre care modifică Art. 17 din Codul Audiovizualului şi care stipulează că „posturile de televiziune nu mai au voie să difuzeze imagini de la locul tragediilor, atunci cînd e vorba de sinucideri, crime şi mutilări" şi că „informaţiile despre aceste tragedii pot fi difuzate doar după ora 22,00". Postul se încheia cu precizarea: „Hotărîrea va intra în vigoare după apariţia legii în *Monitorul Oficial*. Mîine Consiliul va trimite documentul la *Monitorul Oficial*".

În sfîrşit, iată că scăpăm de orori – mi-am zis şi am început să aştept apariţia hotărîrii CNA în *Monitorul Oficial*. Cînd am văzut că trece destul timp şi nu mai apare, m-am apucat să fac săpături. Şi aşa am aflat că lucrurile stau puţin altfel: în ziua respectivă, la CNA a avut loc o „discuţie privind necesitatea unui act normativ în legătură cu reflectarea cazurilor de sinucidere în audiovizual" (după cum e trecut şi-n procesul-verbal al şedinţei, publicat pe site-ul instituţiei) şi că, de fapt, decizia de modificare a Art. 17 din Codul Audiovizualului nu a fost trimisă nici pînă acum la *Monitorul Oficial,* pentru că mai sînt nişte proceduri de îndeplinit la CNA.

Oricum, Art. 17 din Codul Audiovizualului (intrat în vigoare în 24 februarie 2011) ar fi fost suficient pentru ca *Ştirile de la ora 5* să nu mai arate cum aşa sînt şi-n ziua de astăzi: „În intervalul orar 6,00-22,00 nu pot fi difuzate programe, altele decît producţiile audiovizuale de ficţiune, care conţin descrieri ori reconstituiri ale unor omucideri/sinucideri, mutilări/automutilări sau tehnici criminale ori practici oculte." În plus, Art. 41 al aceluiaşi cod interzice difuzarea de: „a) imagini ale persoanei aflate în situaţia de victimă, fără acordul acesteia; b) imagini ale persoanei fără discernămînt sau decedate, fără acordul familiei; c) imagini care exploatează sau scot în evidenţă traumele ori traumatismele unei persoane. Fac excepţie cazurile umanitare, pentru difuzarea cărora este necesar acordul persoanei în cauză sau al familiei."

Lucrurile par clare. Cu toate acestea, ştirile de la noi abundă în descrieri de „omucideri/sinucideri, mutilări/automutilări sau tehnici criminale", în imagini care arată traumatisme sau cadavre. E adevărat, acestea din urmă sînt blurate de ochii lumii, dar tot imagini cu cadavre sînt. Apoi, ceea ce numim generic *Ştirile de la ora 5* reprezintă de fapt un mod de a face emisiuni informative care s-a generalizat – la orice oră din zi şi la orice post. Iau, la întîmplare, o astfel de emisiune informativă: *Previziunile zilei* de la Antena 3 (difuzată la ora 10). Într-o ediţie difuzată zilele trecute, prima ştire era despre un accident de la ieşirea din Braşov, unde au murit toate cele cinci pasagere ale unui autoturism (imaginile erau cu maşina de care trăgeau cei de la descarcerare şi cu cadavrele puse în nişte saci albi şi întinse pe carosabil); în a doua ştire, o reporteră ne povestea despre „concubinul găsit în casă cu ambele artere jugulare secţionate" şi despre „concubina care a fugit goală pe geam"; în a treia ştire ni se dădeau detalii despre femeia de 44 de ani din Primăverii care şi-a omorît mama şi apoi s-a sinucis.

La toate acestea, CNA, în ciuda legislaţiei deja existente, continuă să ridice din umeri neputincios.

Lucian POPESCU

Ghid sumar pentru lectura comentariilor online

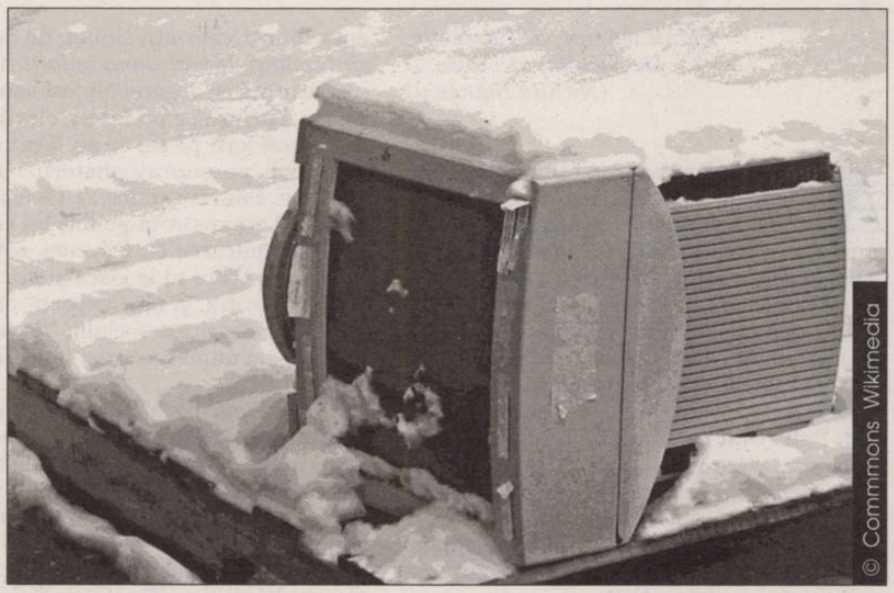

© Commmons Wikimedia

În articolul de mai jos, aveam de gînd să spun cîteva lucruri „înţelepte" despre comentariile din subsolul articolelor de pe site-urile de ştiri. În principiu, voiam să arăt că astfel de comentarii sînt mai valoroase decît par la prima vedere, laolaltă cu comunităţile ad-hoc pe care le reprezintă. Ele sînt valoroase pentru toţi cei implicaţi: jurnaliştii care scriu pe acel site, cititorii pasivi şi cititorii activi – cititorii-scriitori de comentarii – cei care corectează cu aplomb şi bună-credinţă articolele, îl critică sau îl laudă pe jurnalist, argumentează laborios, iau atitudine, îşi spun părerile lor chibzuite sau nu, înjură, închipuie conspiraţii, dau sfaturi, fac glume, *insiderii* care „dau din casă", cei ce protestează legitim sau nu, cei ce se coagulează în grupuri de acţiune, semnează petiţii, acuză guvernul, clasa politică, pe americani, pe ruşi, cei ce sînt atei sau credincioşi, de dreapta, de stînga, cei cu o mulţime de identităţi şi cei cu mesaje obsesive, „trollii" şi „haterii". Pentru toate comentariile există chei de lectură, grile interpretative, strategii de moderare, de recunoaştere a tipurilor de discurs. Fiecare are aşteptări, satisfacţii şi insatisfacţii din experienţa media pe care o încearcă, dificil de catalogat. În continuare sînt doar nişte fragmente despre cum poate fi înţeleasă toată această forfotă – la care iau parte şi care-mi place.

Jurnalistul este acuzat de obicei doar că e de partea lui Băsescu sau nu, a lui Isărescu sau nu, a lui Obama sau nu, a lui Iisus sau nu.

Efectul celei de-a treia persoane. Este un efect observat înainte de apariţia Internetului, dar este foarte vizibil în comentariile online (Davison, W.P. [1983]. The third-person effect in communication. *Public Opinion Quarterly, 47* [1], 1-15). Pe scurt, acesta poate fi enunţat astfel: oamenii cred despre ei înşişi că nu sînt influenţaţi de persuasiunea exercitată de media, în timp ce pe ceilalţi îi consideră impresionabili şi influenţaţi. Gîndindu-se la efectele pe care le va avea un articol sau altul asupra celorlalţi cititori, fiecare se simte dator sa ia atitudine, să contrabalanseze această influenţă. Foarte multe violenţe de limbaj şi formulări radicale, nenuanţate se datorează, cred eu, acestui sentiment că tu nu ai căzut victimă persuasiunii, în timp ce celălalt este vulnerabil la mesaje. Aşa că, de multe ori, comentariile arţăgoase vor de fapt să te salveze pe tine, jurnalist, cititor sau interlocutor.

Atac la autoritatea jurnalistului sau a site-ului. Există o dorinţă aproape de înţeles a cititorilor de a submina autoritatea celui ce scrie un articol. Cred că ea nu se datorează în primul rînd impresiei proaste despre jurnalişti sau intelectuali, ci faptului că statutul jurnalistului şi al intelectualului s-a erodat din motive obiective. Internetul e ieftin, oricine poate scrie ce vrea pe blogul său, cu un cost minim. Jurnalistul nu mai are privilegiul de a fi singurul care deţine puterea de a difuza mesaje în masă. Oricine poate face asta. Nici „intelectualul" nu mai e singurul care poate emite opinii şi trezi emoţii morale. A crescut însă prestigiul „expertului", a aceluia care are timpul şi pregătirea să vină cu viziuni noi, cu cifre şi cu grafice.

Jurnalistul este acuzat de obicei doar că e de partea lui Băsescu sau nu, a lui Isărescu sau nu, a lui Obama sau nu, a lui Iisus sau nu.

Este demn de remarcat cît de puţin sînt criticaţi ziariştii pentru faptul că au renunţat, unii dintre ei, la standardele jurnalistice tradiţionale, la neutralitate, acurateţe, corectitudine. În paranteză merită amintită şi „obiectivitatea", cam grăbit aruncată la gunoi la începutul anilor '90, sub pretextul că o astfel de valoare ar presupune din principiu favorizarea de către jurnalist a poliţicilor guvernamentale şi a activităţii multinaţionalelor. (Pentru respingerea valorii de „obiectivitate jurnalistică" vezi Herman, Edward and Noam Chomsky. 1988. *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon. Pentru o reevaluare a ideii de obiectivitate din punct de vedere al performanţei jurnalistice vezi Sandrine Boudana, A definition of journalistic objectivity as a performance. *Media Culture & Society,* April 2011 vol. 33 no. 3 p. 385-398)

Motivele pentru care unii scriu comentarii şi motivele pentru care majoritatea le citesc. Conform diferitelor studii din spaţiul american, majoritatea celor care parcurg în întregime un articol citesc şi o parte din ceea ce scriu utilizatorii în subsolul articolului. Doar 10% dintre americanii interesaţi de ştiri online spun că nu citesc deloc comentarii. Probabil că există asemănări destul de mari cu mediul online românesc şi cel puţin esenţialul cred că rămîne acelaşi. Comentariile, mai ales cele de pe site-urile ce beneficiază de o pre-moderare – adică acelea unde există un moderator care filtrează mesajele nepublicabile –, sînt foarte populare.

Motivele celor care citesc comentarii sînt însă destul de diferite de motivele pentru care sînt ele scrise. Astfel, cei mai mulţi dintre utilizatori spun că scriu pentru că doresc să aducă un conţinut informativ, să contrabalanseze discuţia, să educe, să îşi împărtăşească experienţa, dar şi să-şi exprime un sentiment puternic, o emoţie sau o opinie. Doar o treime spun că scriu pentru a interacţiona cu alţii, a trimite felicitări sau păreri de rău... Cei care citesc comentariile însă mărturisesc în proporţie de peste 60% că vor să urmărească în primul rînd reacţia oamenilor, felul cum e primit articolul respectiv, că vor să ia pulsul comunităţii, să vadă care e ideea dominantă, opinia mulţimii (Nicholas Diakopoulos, Mor Naaman, Rutgers University, New Brunswick, NJ, USA , *Towards Quality Discourse in Online News Comment* http://comminfo.rutgers.edu/~mor/publications/diakopoulosCSCW2011.pdf).

Postacii pozitivi. De vreo două-trei luni a apărut o nouă specie de „postaci" – simpatică. Ei propagă doar mesaje pozitive. Aproape la orice articol despre Boc-Udrea sau Dan Voiculescu, veţi găsi şi mesaje de solidarizare, de manifestare a încrederii neţărmurite, de punere în valoare a faptelor bune ale acestora. Problema este că apar unul după altul, aproape identice, uşor de recunoscut în stupiditatea lor. Băsescu nu are încă parte de oficiile acestor postaci aprobatori – sau nu am observat eu. Despre el, tot mesaje negative cu „dictachiorul" şi flota, vechi de doi ani, sau oameni care îi dau dreptate tacit ori cu justificări diverse. Vorbesc doar de clişee, nu de mesajele cu sens.

După apariţia pe site-uri a celebrului clip „cool-mogul", realizat de Antena 3, şi a unei avalanşe de injurii şi ironii, au urmat rapid multe mesaje de susţinere pentru Dan Voiculescu: „Voiculescu este un politician competent şi creativ" sau „Decît să-şi bîrfească patronul, mai bine să aibă o relaţie apropiată, astfel de lucruri nu sînt înţelese de românii dornici de intrigă şi scandal". Cît o priveşte pe Elena Udrea, ea este „cel mai capabil ministru şi numai misoginismul e de vină că are o imagine atît de proastă". „E o Evita a României." Semnalez această întorsătură – o premieră prin amploarea ei – pentru că arată o înţelegere mai bună a modului în care oamenii citesc comentariile.

Anonimatul. După părerea mea, a fost întotdeauna o falsă problemă. Nimic nu arată că, dacă oamenii ar scrie sub identitatea lor reală, ar creşte calitatea mesajelor postate. Dacă ar fi posibilă – nu e –, la un moment dat, situaţia în care fiecare identitate să fie dezvăluită instantaneu, ar scădea pur şi simplu cantitatea de mesaje, atît a celor de calitate, cît şi a celor ofensatoare sau lipsite de conţinut. De altfel, de cînd cu posibilitatea de a te loga prin contul de Facebook sau Twitter, tot mai mulţi, în special tinerii, preferă să scrie sub numele lor real.

***Lucian Popescu** este jurnalist la HotNews.*

Iaromira POPOVICI

„Colecţia de copilării“

– povestea unui pasionat de jucării –

Cînd te duci prin Europa, şi nu numai, te şochează cîte feluri de muzee neconvenţionale pot exista. Muzeul grădinilor, al whiskey-ului, al magiei, al motocicletelor... Şi, de ce nu, Muzeul jucăriilor. Orice lucru poate deveni obiect de colecţie, orice colecţie îşi are istoriile ei, evoluţia ei. Nimic nu e prea insignifiant pentru a deveni, în timp, obiect de muzeu: pentru a spune ceva relevant despre epoca în care a fost produs, despre oamenii care îl foloseau şi despre gusturile şi obiceiurile acestora...
Jucăriile, sînt, evident, printre aceste obiecte. Cu atît mai mult cu cît ele reprezintă un soi de imitaţie în mic, şi într-un scop cît se poate de plăcut, a „lumii mari“ în care „se joacă“ adulţii.

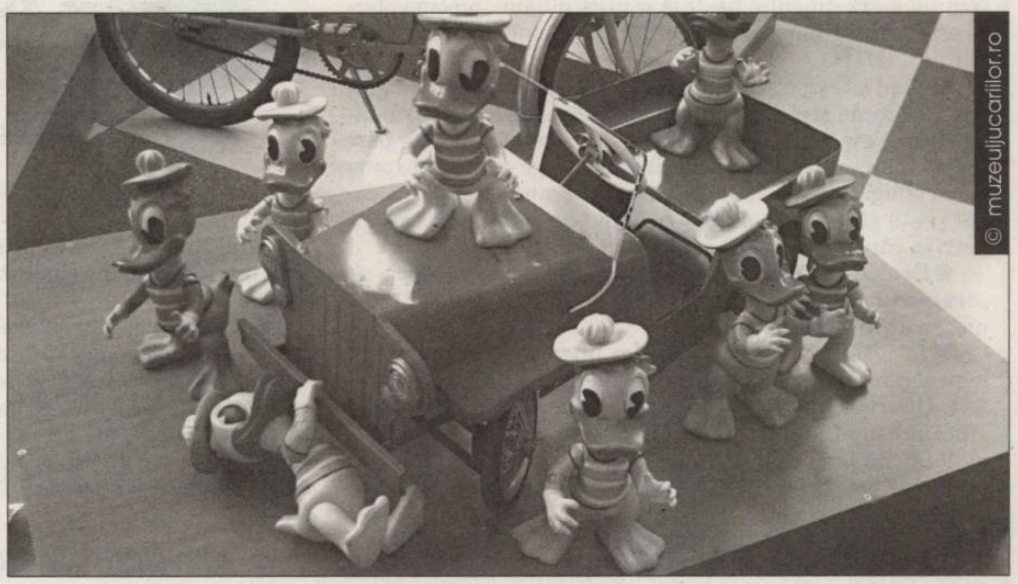

Dumitru Cristian, un inginer român, copil pe vremea lui Ceauşescu, colecţionează, de mult, jucării. Asociaţia pe care o conduce se numeşte *Muzeul jucăriilor.ro* şi, aflăm de pe site-ul ei, „a fost creată la iniţiativa unui grup de entuziaşti iubitori şi păstrători, încă din anii ’60, ai propriilor jucării, şi care, pe parcursul a patru decenii, au strîns şi au colecţionat nenumărate jucării aparţinînd diferitelor generaţii“. Visul dlui Cristian e să facă, în România, un Muzeu al jucăriilor. Pînă şi-l va realiza are suficiente piese în colecţie cît să facă expoziţii. Cea mai recentă a fost „Colecţia de copilării“, organizată, cu ocazia Zilei Copilului, la Muzeul Naţional de Istorie a României.

Expoziţia a fost un prilej pentru o schiţă de istorie neexhaustivă a jucăriilor, din anii ’50 încoace – cu bruşte întoarceri prin anii ’30 şi cu o săritură în... neolitic: „Muzeul a contribuit, la această expoziţie, în mică măsură. Sînt doar două vitrine de la ei, restul, în jur de 400 de jucării, sînt ale noastre. Una dintre piesele oferite de muzeu a fost într-adevăr extraordinară: un ou de lut, gol în interior, care avusese nişte pietricele, un fel de zornăitoare din... neolitic. Cred că e cea mai veche jucărie din România. Mai era un joc de table care a aparţinut lui Nicolae Titulescu şi o păpuşă rusească adusă de Maria Filotti de la Moscova.“

Povestea colecţiei

Dumitru Cristian îşi deapănă povestea jucăriilor sale: „Colecţionez jucării de foarte mult timp. Cele mai vechi sînt chiar din copilărie, au 40 şi ceva de ani. Deja colecţionarea lor a devenit mult mai mult decît un hobby. Ele au fost depozitate la început în vitrina mamei mele: treptat, au început să dispară bibelourile şi să apară maşinuţele. Apoi le-am luat pe cele ale prietenilor, ale verilor mei, pe cele pe care copiii le abandonează în general pe la 15 ani... O jucărie pe care mi-am dorit-o la 10 ani am putut-o avea la 18 ani, pentru un pachet de ţigări. Acum patru-cinci ani mi-am dat seama că pot merge într-o direcţie mai coerentă. Împreună cu cîţiva prieteni, am făcut o asociaţie, m-am împotmolit cu hîrtiile, dar pînă la urmă am reuşit. Avantajul nu a fost decît o chestie de statut, că tot noi între noi am contribuit. Am obţinut sponsorizări de la firmele prietenilor. Dar legea sponsorizării e atît de ambiguă, încît le-am promis acestora că le dau banii înapoi, dacă le vine vreun control pentru cele cîteva milioane pe care le-am primit. În rest, mi-au dat tradiţionalul 2%.

În principiu, e strădania noastră, pentru că avem timp liber şi resurse de muncă, cu criza asta. Acum chiar am putut face o expoziţie frumoasă. Asta a fost cea mai frumoasă. Pentru că ideea de Muzeu al jucăriilor la noi nu există, abia acum prinde contur.

Am avut şansa să călătoresc mult *low cost* în ultimii, mă specializasem pe 1 euro dus, 1 euro întors şi 100 de euro taxe de aeroport. Am reuşit să mă duc la Londra, la Paris, la Nürnberg, de trei ori, ca să mă uit jucării. Şi la Tîrgul Internaţional de Jucării, ca să văd cum a evoluat piaţa. Cel mai frumos e Nürnberg-ul, acolo se fac jucării de cîteva mii de ani.

Tot adunînd aşa, mi-am dat seama că am o colecţie de băiat, că figurine avem mai puţine... Aşa că, de cîţiva ani, ne-am străduit să aducem păpuşi, jucării de cauciuc de pe vremea lui Ceauşescu – se pare că dintr-un cauciuc indestructibil, că nu am văzut nici una stricată.

Atunci lucrurile s-au mai complicat, s-a mai aglomerat un pic şi spaţiul, a trebuit să mai construim un garaj, pe care ni l-a dărîmat Primăria, fiind puţin ilegal. Am început să ne punem întrebări ce e jucărie şi ce nu e. De pildă, bicicletele, sau săniile, sau leagănele. De asemenea, obiectele de papetărie pentru copii...

Din fericire, nu au fost decît vreo două vitrine distruse, nu am avut pagube prea mari, am recuperat aproximativ 90% dintre ele. Doar vreo 20 de jucării au fost distruse. Restul erau (şi unele mai sînt încă) pline de rigips şi de zgură: vreo 2000, depozitate la un prieten la Clejani, deoarece clubul nu mai putea fi folosit.

Înainte de expoziţie, a fost un weekend de coşmar în care toţi am spălat jucării. În primele zile la muzeu se simţea un miros înţepător...“

Jucării şi mode

La expoziţie, dl Cristian a grupat jucăriile tematic. În mijloc tronau mulţi Donalzi din cauciuc, de pe vremea lui Ceauşescu, mărişori, în costum „mariner“, cu etichete privind celelalte exponate.

O primă categorie era cea de maşinuţe. Din tablă, din anii ’60-’70, produse în Germania, Japonia, China. „O jucărie trebuia să reflecte exact modelul la modă. Cînd apărea Renault 8, de pildă, se făcea şi o jucărie Renault 8 destul de repede. Copiii vedeau ultimele mărci, apoi, şi le doreau şi ei. Existau şi maşini cu telecomandă, dar reprezentau cam a zecea parte dintr-un salariu. Erau la modă şi maşinile de poliţie şi de pompieri. Se aduceau şi maşinuţe din străinătate prin surse private, pachete, delegaţii. În România, în anii ’70, cînd preţurile erau stabile, o maşinuţă era în jur de 30 de lei, una cu telecomandă 100 de lei, în momentul în care o pîine costa în jur de 3 lei.“ – precizează Dumitru Cristian.

O jucărie pe care mi-am dorit-o la 10 ani am putut-o avea la 18 ani, pentru un pachet de ţigări.

Am reuşit, în cele din urmă, să punem jucăriile în nişte vitrine, la Clubul copiilor din sectorul 5, într-o sală. Veneau copiii, bunicii, părinţii de la dansuri, de la karate. Din păcate, erau cam aceiaşi copii şi bunici. Mai dădeam cîte o mică petrecere de 1 Iunie, participau o şcoală-două, le dădeam cîtva sucuri, cîteva prăjituri, cu 100 de lei făceai evenimentul. Chiar înainte de expoziţia de la Muzeul Naţional de Istorie, ne sună paznicul de la club că a fost un incendiu acolo şi să recuperăm ce mai putem din jucării.

Existau şi jucării făcute după alte tipuri de maşini destinate „oamenilor muncii“ – după cele utilitare: tractoare, motostivuitoare, buldozere. Puţine aveau mecanism cu baterii. Majoritatea, dacă le împingeai, făceau zgomot, scoteau scîntei. „Erau jucării ecologice. Acum am văzut la Nürnberg tocmai o întoarcere la aşa ceva: multe jucării chiar din lemn, inclusiv trotinete, maşinuţe.“ – spune Dumitru Cristian.

Tot din tablă erau şi puşculiţele. Cea mai veche dintre ele e o cutie de bomboane făcută de Kandia prin anii ’50, cu cifru. Sînt multe variante ale ei, în diverse nuanţe. Cutiile metalice erau pentru grădiniţă, să-ţi pui sandvişul în ele. S-au fabricat din anii ’30 pînă în anii ’80. Jucăriile din tablă rezistau 30-40 de ani, se transmiteau mai multor generaţii.

Tot la capitolul „jucării pentru băieţi“ pot fi încadrate şi cele care reflectau descoperirile ştiinţifice ale epocii: de pildă, nave spaţiale, rachete, roboţi... Printre acestea era şi un Armatron – jucărie japoneză din anii ’70, un braţ articulat care avea mobilitate în toate direcţiile, cu ajutorul lui puteai întoarce obiecte mici.

Japonia a fost cea mai mare producătoare de jucării înainte de China şi Thailanda – ne spune dl Cristian. Din China erau prezenţi, în expoziţie, celebrii muzicanţi, oameni sau maimuţe, care, cel puţin pe mine, una, m-au fascinat în copilărie.

Pentru fetiţe, existau păpuşi, dar nu cele precum Barbie: mai dolofane, mai puţin fotomodel, reprezentînd, probabil, alt tip de standard de frumuseţe. „Păpuşile cele mai scumpe erau cele cu aşa-zisul cap din porţelan. Pentru cei care nu aveau atît de mulţi bani, exista şi varianta mai simplă, cu capul din *papier mâché*, carton muiat, chituit, vopsit. Arăta ca cel de porţelan, dar se putea strica mai repede.“ – precizează Dumitru Cristian.

Tot pentru fete erau maşinile de cusut în miniatură, dar funcţionale. De altfel, păpuşile înfăţişînd meserii erau un *trend* al epocii. Printre ele se număra bucătarul cu tigaia în mînă, căruia, din nefericire, în expoziţe, îi lipsea clătita...

Mai puteau fi văzuţi urşi vechi (din cei care acum au ajuns la mare preţ), jucării ţiuitoare din cauciuc pentru bebeluşi, jocuri precum „Dacii şi Romanii“. De asemenea, o colecţie interesantă de fotografii ale copiilor din diverse epoci, cu jucăriile lor preferate alături.

Se pare că urşii erau de prin anii ’50, aveau mecanism cu arc şi copiau un Shuco german. „Era simplu să copiezi o jucărie estică şi nu te întreba nimeni nimic“, spune dl Cristian. De altfel, mărcile jucăriilor din colecţia sa, în special cele româneşti, sînt o problemă: în general nu sînt menţionate niciunde, şi, ca atare, e greu să alcătuieşti un catalog (singurele mai cunoscute din România sînt Arădeanca şi Metaloglobus).

Expoziţia reprezintă doar o mostră a colecţiei Asociaţiei conduse de Dumitru Cristian. Pasul următor pe care el şi prietenii lui şi-l doresc este un sediu cu mai multe etaje, unde să facă un muzeu.

Pînă atunci, continuă să achiziţioneze jucării care, între timp, au început să capete oarece valoare, pe la tîrgurile de vechituri. De pildă, autobuzul ONT – pe care dl Cristian şi l-a dorit cînd era mic, dar părinţii nu au avut bani să i-l cumpere şi, ca atare, l-a achiziţionat abia la 40 de ani – a devenit, mai nou, un fel de legendă urbană: preţul lui a crescut la cîteva sute de lei, pentru că – se spune printre vînzătorii de jucării – e o asociaţie de profil care nu te primeşte dacă nu-l ai. E drept că şi dl Cristian a întreţinut mitul, transformîndu-l în emblema asociaţiei sale şi fotografiindu-l, precum Amélie pe piticul de grădină, prin oraşele lumii cu diverse fonduri în spate...

SOMNUL MOTORIZAT A COINCIS CU UN ÎNTREG TĂRĂBOI PE TEMA ALTOR CIVILIZAŢII JUDEŢENE

■ Dacă somnul raţiunii (cum s-a zis) naşte monştri, nesomnul marketingului naşte şi el nişte dihănii, precum oferta asta: „Extravaganza reducerilor! Shopping pînă la miezul nopţii!“. (**D. S.**)

■ Cînd citeşti o ştire de acest fel, n-ai cum să nu te gîndeşti la ironia sorţii: „Poliţiştii din Onondaga, din statul american New York, au declarat că un motociclist care participa la un protest motorizat faţă de o lege ce prevede purtarea obligatorie a căştii de protecţie a murit după ce a căzut peste ghidon şi s-a lovit cu capul de asfalt“. Casca împotriva căreia protesta l-ar fi putut salva. (**A. M. S.**)

■ Cea de-a o mia zi de la declanşarea crizei a coincis cu „dezastrul bacalaureatului“. Viaţa are logica ei, deloc stranie, în aniversări. (**R. C.**)

■ În ultimele zile s-a făcut un întreg tărăboi pe tema legii confiscării averilor ilicite. Guvernul a propus un proiect, Opoziţia un altul. Emil Boc spune că proiectul Opoziţiei presupune mai multă birocraţie, deci amînări, şi o mai dificilă punere în aplicare. Tot premierul a spus că în proiectul Opoziţiei nu e menţionată confiscarea averilor provenite din corupţie, deşi atunci cînd vine vorba de averi ilicite, românii se gîndesc în primul rînd la cele provenite din fapte de corupţie. Perfect adevărat, doar că din site-ul DNA rezultă că în ultimele nouă luni s-au pronunţat doar cinci condamnări definitive la nivel naţional în cauze de corupţie. Carevasăzică, despre ce vorbim? Nu cumva era mai utilă propunerea deputatului Daniel Oajdea prin care fabricanţii de haine ar fi fost obligaţi să facă etichetele mai moi? Trebuia poate să adauge în proiect şi că majoritatea *etichetărilor* de corupţie nu sînt validate în justiţie. (**A. M.**)

■ Acum cîteva luni, Stephen Hawking a spus că n-ar trebui să căutăm cu tot dinadinsul existenţa altor civilizaţii în spaţiu pentru că, „dacă extratereştrii ne vor vizita cîndva, va semăna cu descoperirea Americii de către Columb, care nu a ieşit prea bine pentru nativii americani. E suficient să ne uităm la noi pentru a vedea cum viaţa inteligentă evoluează în ceva ce n-am vrea să întîlnim“. Iată o idee interesantă: invazia extraterestră ca pedeapsă divină. (**M. C.**)

Cu ochii-n 3,14

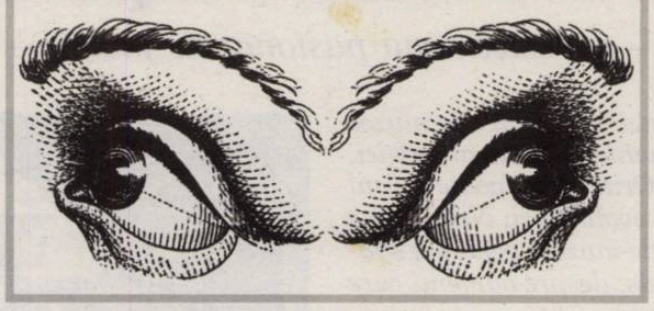

■ Un răspuns într-o scrisoare de la Fisc: „Sîntem nevoiţi să vă returnăm declaraţia fiscală cu rugămintea să o revedeţi şi să faceţi corecturile necesare, deoarece nu putem accepta răspunsul dvs. de la rubrica „Persoane aflate în întreţinere“, unde aţi trecut *Guvernul, Parlamentul, funcţionarii administraţiei locale, judeţene şi de stat, precum şi cîteva milioane de derbedei*“. N-am primit-o eu, dar subscriu. (**A. P.**)

ÎN LOC SĂ LASE STRUCTURA AMEŢITOARE SĂ VORBEASCĂ, MINISTRUL CIRIPEŞTE

■ Peste o sută de telespectatori ai BBC s-au plîns de excesul de zel al comentatorilor de serviciu din timpul turneului de tenis de la Wimbledon. Reproşul e că au vorbit prea mult în loc să lase imaginile să vorbească. Postul de televiziune şi jurnaliştii respectivi au fost nevoiţi să-şi ceară scuze. Acum, că s-a creat un precedent, nu vi se pare că la noi se comentează muuuult prea mult, de pe tuşă, ce se întîmplă în arena politică? (**M. M.**)

■ Arhitectul japonez Kazuya Morita a creat, în Osaka, o casă de 170 mp, ai cărei pereţi sînt îmbrăcaţi, de sus pînă jos, în rafturi pentru cărţi. Casa a fost gîndită pentru un tînăr istoric, posesor al unei colecţii impresionante, Morita spunînd că structura poate susţine pînă la zece tone de cărţi şi că rezistă la cutremure. Gata, mă mut în Japonia! (**P. M.**)

■ Am văzut săptămîna trecută, la Salonic, o biserică dichisită aflată în cel mai puţin probabil loc cu putinţă: în curtea interioară a unui mall. Ieşeai frumos din mall-ul Kosmos şi, ca să ajungi la Magic Park, era musai să treci măcar prin faţa bisericii. Iar dacă te apuca frica văzînd *montagne russe*-ul abrupt sau catapulta dementă 4D care te arunca în sus, la dreapta şi la stînga (simultan cu o viteză ameţitoare), abătîndu-te puţin puteai să te rogi ca să apuci şi roata mare sau aruncarea cu buştean în apă. (**S. S.**)

■ Ministrul Funeriu a declarat, într-un interviu difuzat la TVR, că a citit numele celor 65 de elevi care au luat media 10 la Bac. Să fi fost oare o ameninţare sau un avertisment pentru cei 65? (**S. G.**)

■ Dau un click aiurea în mail, pe Yahoo!, şi nimeresc pe intrenoifemeile.ro. Mă pomenesc *face to face* cu Dana Săvuică şi ea îmi zice: „Bună. Mă bucur că ne întîlnim aici. Eşti femeie sau bărbat?“. Ea aşteaptă, eu mă conformez, îi răspund la întrebare şi dau click mai departe. „Acum, că am rămas doar noi două, vreau să povestim ceva, ca între noi, femeile!“ Veselă, îmi ciripeşte vreo cinci minute despre uscăciunea vaginală şi soluţia naturală pe care a găsit-o ea. Şi dacă eram bărbat? O iau de la capăt, dau click pe celălalt sex şi... nimic: nici ce să fac dacă se usucă şi cade, nici o soluţie naturală, nici că ce bine că am rămas doar noi doi să povestim! Cică tot ce vreau este numărul ei de telefon şi dup-aia mă trimite să văd un meci la televizor... Şi, incredibil, tace! Dincolo de discriminarea de faţă, cred totuşi că în astfel de situaţii virtuale penibile e mai bine să fii bărbat! (**A. P.**)

LA CÎT FUM PRODUC GIGANŢII VERZI, DOAR GIRAFELE POT PLUTI

■ Deşi e ţara cu cele mai mic procent de fumători din Europa (doar 15% din locuitori fumează în mod regulat), Islanda intenţionează să interzică comercializarea ţigărilor, acestea putînd fi procurate numai pe reţetă, din farmacii, pentru o perioadă predeterminată şi numai de către cei care vor să se lase de fumat. La cît fum şi cenuşă produc vulcanii ăia ai lor, îi înţeleg. (**M. C.**)

■ Giganţii ucraineni, fraţii Klitschko (Vladimir – 35 de ani, Vitali – 39!), campioni mondiali la toate cele patru titluri de categorie grea în boxul profesionist, refuză să se înfrunte între ei: „Nu ne lasă mama!“. Iată un răspuns eminent. (**R. C.**)

■ (Tot) în Viena găsesc cele mai simple şi în acelaşi timp uimitoare decoraţiuni de vitrine; după cîini – mere verzi. Ca suport pentru bijuterii. Încîntător contrast! (**I. P.**)

■ Am văzut *Manhattan* al lui Woody Allen în Manhattan. Acum vreau doar să-l mai văd pe Woody în Manhattan. Cer prea mult? (**L. V.**)

■ Dacă arunci o girafă într-o piscină, va pluti sau se va scufunda? Nu, nu e o întrebare de la *Brainiac*, ci problema ştiinţifică ridicată de un paleontolog (şi scriitor de SF) pe nume Darren Nash, care, cu ajutorul unei simulări pe calculator, a ajuns la concluzia că da, girafele pot pluti, „dar ar fi stîngace şi destul de instabile“. Dacă aveţi o girafă pe-acasă, luaţi-o la mare. (**M. C.**)

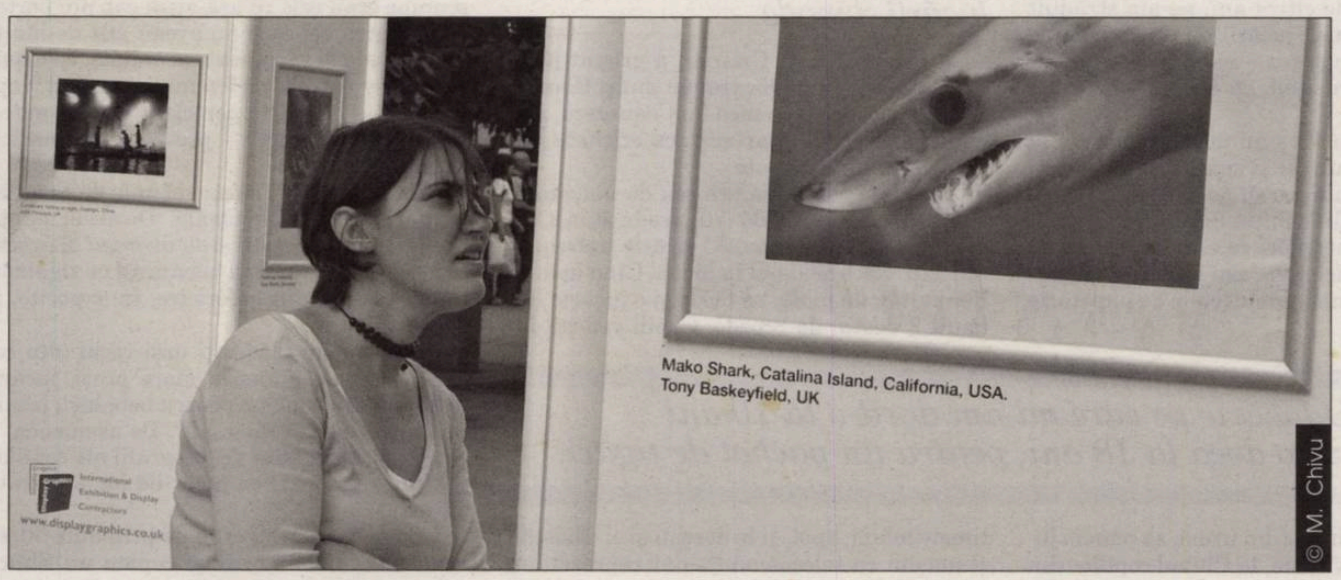

Mako Shark, Catalina Island, California, USA.
Tony Baskeyfield, UK

PUBLICITATE

CALENDAR LICITAŢII ARTMARK 2011

27 ianuarie	LICITAŢIA DE ALB-NEGRU LICITAŢIA DOAMNELOR ARTELOR FRUMOASE ROMÂNEŞTI
23 februarie	LICITAŢIA DE MĂRŢIŞOR ARTĂ PLASTICĂ ŞI SCULPTURĂ
24 februarie	LICITAŢIA DE MĂRŢIŞOR - ARTĂ DECORATIVĂ LICITAŢIA VINURILOR DE COLECŢIE LICITAŢIA COLECŢIEI DE POSTMODERNISM PETRE BUZATOV
23 martie	LICITAŢIA DE PRIMĂVARĂ
13 aprilie	LICITAŢIA DE ROMANTISM ŞI ART NOUVEAU LICITAŢIA DE ARTĂ CONTEMPORANĂ
12 mai	LICITAŢIA VECHI MAEŞTRI AI PICTURII ROMÂNEŞTI (SEC. XVIII-XIX) LICITAŢIA DE ARTĂ DECORATIVĂ ŞI DESIGN (SEC. XVIII - XXI)
2 iunie	LICITAŢIA "PRIMUL MEU TABLOU"
15 iunie	LICITAŢIA DE VARĂ
17 iulie	LICITAŢIA DE ORIENTALISM Hotel Vega, Mamaia
27 septembrie	LICITAŢIA ROMÂNIA REGALĂ
28 septembrie	LICITAŢIA DE IMPRESIONISM ŞI POSTIMPRESIONISM ROMÂNESC Opera Naţională Bucureşti
20 octombrie	LICITAŢIA DE TOAMNĂ
15 noiembrie	LICITAŢIA "VALORI TRADIŢIONALE" LICITAŢIA DE ARTĂ DECORATIVĂ DE EPOCĂ
16 noiembrie	LICITAŢIA DE ECHITAŢIE, CINEGETICĂ ŞI MARINĂRIT LICITAŢIA DE ARTĂ CONTEMPORANĂ
17 noiembrie	LICITAŢIA DE ALB-NEGRU
14 decembrie	LICITAŢIA DE IARNĂ Ateneul Român

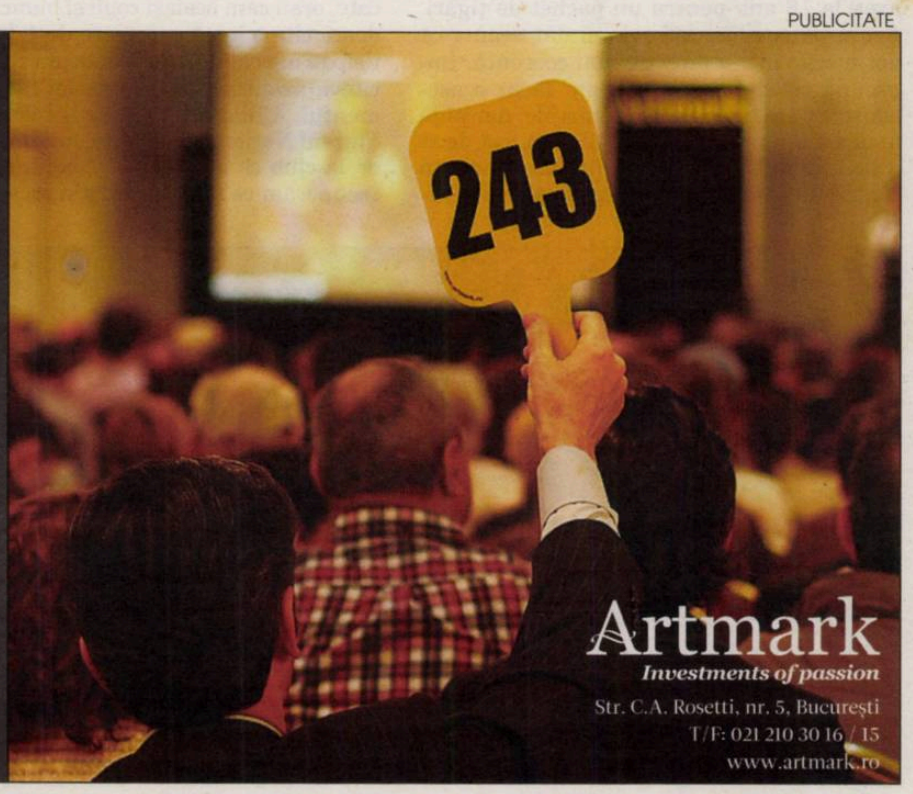

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul VIII ■ nr. 388 ■ 21-27 iulie 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

Adrian CIOROIANU
poveşti suprapuse 10

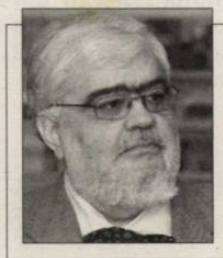

ANDREI PLEŞU
„Ce lipseşte pe piaţa politică“
pagina 3

CRISTIAN GHINEA
„Prolegomene la posibila meserie a unei mame“
pagina 12

Interviu cu basistul
AVISHAI COHEN
pagina 17

Ban la ban trage

Capitalismul speculativ

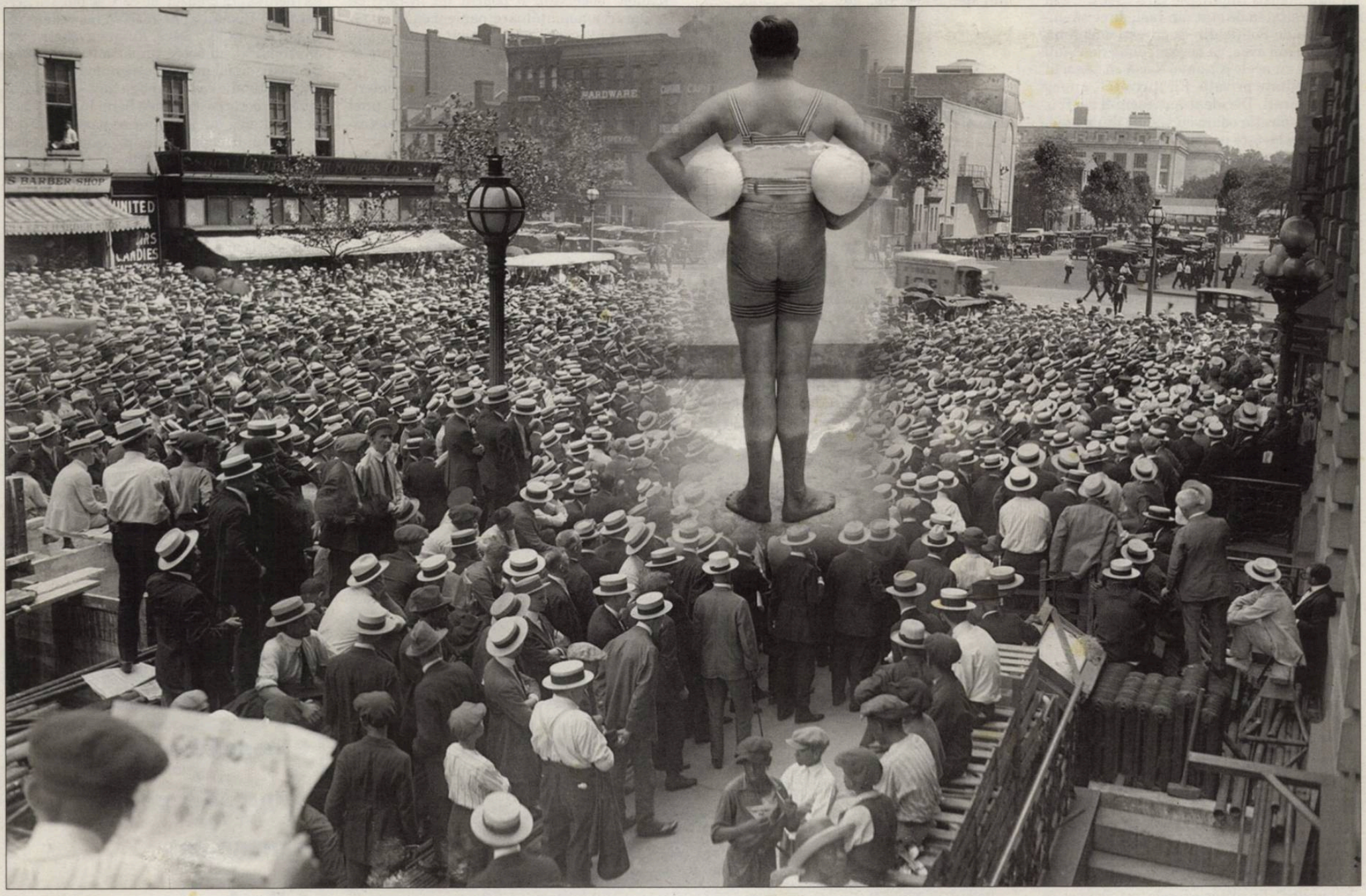

„Banul e ban, în mîinile oricui s-ar afla. Este singura putere care nu e pusă niciodată în discuţie.“

ALEXANDRE DUMAS

5 948489 140600 29

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

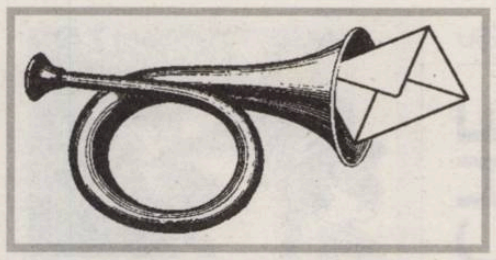

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“ *(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)*

(IN)ACTUALITĂŢI

Putem să ne prefacem că nimic nu s-a întîmplat

Zisa Piaţă a Unirii din Timişoara era mai demult „a Domului“. Multe pieţe din ţară au fost, în ultimii 40 de ani, poreclite, răstălmăcite, falsificate, deşi se bucuraseră înainte vreme de nume cît se poate de potrivite, neaoşe. De regulă, în Transilvania şi-n Banat, piaţa principală a oraşului era de comun şi larg acord denumită *Piaţa Mare*. Însă noi manifestăm un complex nevindecat în legătură cu Unirea noastră (cum care Unire? ambele!). Se vede cît de „siguri“ sîntem de *spiritul* ei şi cît de „convinşi“ că am făcut-o (şi-am păstrat-o) aşa cum se cuvenea.

Cum nici un oraş mai răsărit nu a rămas fără un liceu, o stradă, un patetic parc, o unitate de pompieri „Mihai Eminescu“ (destoinic pompier, poetul), tot astfel, obligatoriu, dăm peste cîte o „Unirii“ pretutindeni. Firavă unirea aia, am senzaţia, căreia îi trebuie atîtea proptele ideologice şi propagandistice, altoite fără rod de-a lungul şi de-a latul Carpaţilor. Toponime devenite, prin răsfolosire şi prin nedreptăţirea altora (poate şi mai meritorii), de-o găunoşenie sforăitoare, de-o ostentaţie dubioasă! Patruşoptul, Cuza şi poeţii naţionalişti împînzesc ţara („Al.I. Cuza“ e universitatea de stat din Iaşi, de ce să nu-i fie şi aia de Poliţie din Bucureşti omonimă? De ce nu am avea, ca nerozii, două mari universităţi cu acelaşi nume? Lasă că „Asachi“ e universitate privată. Ei, „privaţii“, au fost mai inspiraţi. Decidenţilor ieşeni li s-o fi isprăvit inspiraţia odată cu pagina din manual care-l proslăveşte pe imaculatul Domn Cuza, victima „monstruoasei coaliţii“, uitînd premeditat că la Iaşi a fiinţat prima instituţie de învăţămînt superior din Moldova – Academia Mihăileană, inaugurată de domnitorul Mihail Sturdza! Principala universitate ieşeană s-ar fi putut intitula, în mod fericit, fie M. Sturdza, fie G. Asachi). Localităţi „Avram Iancu“ – cît mai aproape de graniţa cu Ungaria, dar nu numai; e plină harta României de ele, ca dovadă (a relei-voinţe sau) a lipsei crase de imaginaţie toponimică. Desigur, asta e şi bătăşenia sau provocarea ultimă a curajosului care se apucă să latre tardiv de dincolo de gardul istoriei.

Inclusiv în oraşul meu natal, undeva prin vestul ţării, liceul a căpătat, heirupist şi pe negîndite, denumirea de „Mihai Viteazul“. Şi s-a ales cu un bust al marelui oltean unificator, acesta părînd că vorbeşte la sceptru în chip de microfon... Dar prelatului Sava Brancovici – o personalitate cu adevărat însemnată pentru regiunea în care trăiesc, şi pentru spiritualitatea românească în ansamblu – ce hibă i-or fi găsit? Într-un tîrziu, memoria martirului ortodox Sava Brancovici a fost omagiată, totuşi: Şcoala de Arte şi Meserii a fost botezată cu numele său ilustru – nedreptăţit, după cum constatăm, chiar şi postum. Ca să primească şi-o uliţă, mai e de aşteptat. Am impresia că obsesia angoasantă de a le „arăta“ maghiarilor (din păcate, jalnic, prin sporirea inflaţiei busturilor dezvelite şi-a onomasticii tocite) că *noi am fost primii şi în veci stăpîni* nu era cu totul străină de valul respectiv de decebal-traianizare şi paşoptizare stradală.

Opinia mea este că străzile locului trebuie, în primul rînd, să primească apelative în acord cu tradiţiile şi specificul locului, nu după mofturile pseudonaţionaliste ale comuniştilor şi, ulterior, ale urmaşilor lor, politruci democratici postrevoluţionari. Atîtea „Republicii“ din atîtea oraşele ar fi frumos să redevină „Strada Mare“! Sună mai omeneşte, mai firesc, mai cald. Şi, pînă la urmă, de cînd e *republica*, la români, prilej de mîndrie? Din acel decembrie de tristă amintire, cînd a fost impusă cu argumentul tancurilor sovietice? Cîţi timişoreni credeţi că v-ar da întîlnire în Piaţa Victoriei, în loc de Operei? Cîţi clujeni ştiu că „la Matei Corvin“, altădată Piaţa „Regele Matia“, figurează în scripte (a cîta oară?) drept Piaţa Unirii? Poate doar cei din Primăria municipiului. Nimeni nu-i spune aşa! Etc. etc.

Cristian SÎRB
cristian.sirb@gmail.com

album dilematic Marius Chivu

ACTUALITĂŢI

Croaţia, Sicilia şi Oneşti

Anul acesta am trecut două zile prin Croaţia – o ţară mică, curată, frumoasă. Un parc natural superb, cu lacuri şi cascade, palatul împăratului Diocleţian adaptat în fel şi chip şi cetatea medievală Dubrovnic (din oraşul cu acelaşi nume) atrag o mulţime de turişti. În cetatea medievală se poate vedea o catedrală catolică, biserica Sf. Vlaho şi statui lui Roland – un cavaler mult pomenit în balade. Croaţia a cedat Bosniei cam 15 km de litoral, pe care aceasta i-a fructificat şi valorificat în chip uimitor. Dar, tot în Croaţia, am văzut case ciuruite de gloanţe din acest ultim război şi rămăşiţele unei case incendiate, unde primarul sîrb şi familia sa şi-au terminat această viaţă în foc mistuitor.

În Sicilia, în continuarea acestei călătorii, sînt prea multe de văzut şi comentat. Fenicieni, celţi, greci, romani, normanzi au lăsat în urma lor amfiteatre, teatre, catedrale, palate uimitoare, refăcute uneori după groaznice cutremure. Mici localităţi, la poalele Etnei, rîd în soare, copleşite de palmieri şi chiparoşi. La intrarea în Palermo, capitala insulei, observăm o poartă de intrare cu sculpturi ameninţătoare: oameni cu braţe tăiate şi ochi scoşi – avertisment pentru cei ce încalcă legea. Astăzi însă, oraşul este împînzit de *homeless*, care dorm pe bănci, mizerie pe străzi, dar şi un parc invadat de palmieri. Ni se spune că acest parc este în grija unei familii de arabi, care are această îndeletnicire din tată în fiu.

La întoarcerea acasă trecem peste Podul Prieteniei (vorba vine) – îngust, meschin, insuficient. Ajungem în Românica unde, imediat lîngă pod, traficul este infernal, dar, cu şoferii noştri aşi în meserie depăşim acest impediment.

Se vorbeşte mult despre scăderea gustului pentru lectură, pentru citit. Populaţia ţării este îmbătrînită şi e greu de crezut că apetenţa pentru lectură a acestora mai poate fi deşteptată. Chiar se mai şi pierde. Titlurile care apar sînt extrem de numeroase şi fiecare are, probabil, o nişă îngustă de cititori. Pe lîngă spectacole multe, canale TV, Internet, s-a ivit şi posibilitatea de a călători, care oferă satisfacţii din plin (filme şi poze pe săturate). În clasa a VIII-a fiind, citisem *Tăunul* de Ethel Voynich. La ora de română, am povestit romanul (e vorba despre lupta de eliberare a Italiei!?), cu emoţie, cu lacrimi în ochi, mai la sfîrşit. Nu cred că l-aş recomanda azi unui elev de vîrsta pe care o aveam eu atunci. Dacă m-ar întreab cineva despre preferinţe aş spune că mi-a plăcut ciclul de romane *Forsyte Saga*, din literatura română – *La Medeleni*, cîndva am gustat sigur din clasici. Asta demult. Mircea Cărtărescu, cu ale sale jurnale, cîte ceva de Andrei Pleşu şi Gabriel Liiceanu. Asta pentru că îi simt aproape.

Aici, în Oneşti, mergem o dată pe lună la concertele oferite de facultăţile de muzică de la Cluj şi Piatra Neamţ. Am avut şansa să-l ascultăm în Oneşti pe Alexandru Tomescu, cu celebrele capricii de N. Paganini, pe celebra Stradivarius. Iar o dată pe săptămînă avem şi lecţii de muzică, ilustrate pe calculator (M. Uschida, Valentina Luşietor, Baramboiu, ş.a. la pian). Pentru lectură – cîteva reviste săptămînale sau trimestriale *(22, Lettre Internationale)*. Rar – o carte.

Şi atît.

Cu bucurie,

Maria NICULESCU
Oneşti

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul lui Cristian Ghinea, „Dreptul suveran de a fi criminal şi iresponsabil“

Citesc multe articole despre Grecia în ultimul timp şi mă şochează delimitarea strictă şi, mi se pare mie, uşor absurdă a punctelor de vedere. Dumneavoastră sînteţi o persoană care pare a fi sensibilă la argumente şi acest lucru mă face să comentez articolul. Desigur, responsabilitatea poporului grec este dincolo de orice întrebare. Dar, simpatia, nedreaptă cred eu, de care se bucură germanii în România, ne face să nu vedem reversul medaliei. Dacă dumneavoastră aţi împrumutat un beţiv, împătimit al cazinourilor, cu o sumă imensă, este numai vina beţivului? Trebuie ca o întreagă ţară să-l împrumute pe beţiv ca să vă dea banii înapoi? Ceea ce nu înţeleg eu, şi nu mi se pare deloc a fi în spiritului capitalismului, este de ce nu plătesc deloc băncile germane, franceze şi chiar şi băncile americane de investiţii. Nu mi se pare că Goldman Sachs ar fi avut ceva de suferit pentru rolul pe care l-a jucat în criza greacă. Poate nu ştiu eu... La fel, toţi iresponsabilii care au împrumutat în neştire un guvern dator vîndut au împrumutat exact pe acest principiu: Grecia e în clubul euro, va fi salvată de Germania şi Franţa. Băncile respective ar trebui învăţate că nu e frumos să te joci cu banii şi este necesar să suporte măcar parţial pierderea. Toată lumea ţipa la cel care s-a împrumutat că este iresponsabil, dar nimeni nu se uita că a fost altcineva care i-a dat sute de miliarde de euro. Iar grecii care ies în stradă exact de asta se plîng: guvernul alege să nu-şi mai plătească datoriile către populaţie în loc să nu le mai plătească pe cele către cîteva bănci mari. Sincer, mi se pare că între un pensionar grec şi un bancher de investiţii de la Goldman Sachs ar trebui să avem pretenţii mai mari de înţelepciune financiară de la ultimul. Dar poate sînt eu ciudat.

adăugat de AlexandruL
la data de 17 Iulie 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Bogdan SCOROCÂRJĂ
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

Tiraj 12.500 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de
Adevărul holding
Tel.: 0800.800.111

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Dependenţe**
- **Internet pe bani**
- **90-60-90**
- **Rusia**
- **Culorile**

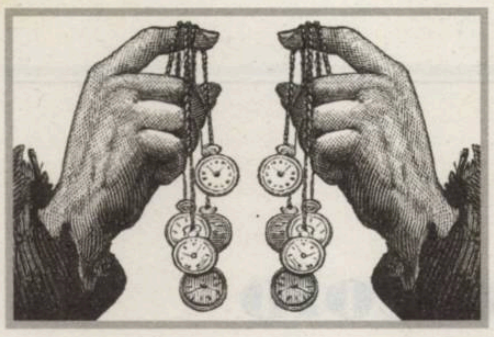

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Ce lipsește pe piața politică

N-am cum să fac un inventar complet. Tejghelele vieții noastre politice, deși multicolore în aparență, sînt, de fapt, goale. Dar m-aș opri la trei însușiri, fără de care, după părerea mea, un om politic nu este nici om întreg, nici politician întreg.

Asistăm mai întîi la o gravă *carență a exprimării*. Nu mă gîndesc numai la cunoașterea aproximativă a limbii materne, la inabilitatea de a construi un discurs sau de a susține o dezbatere civilizată. Mă gîndesc, mai ales, la incapacitatea de a găsi tonul și limbajul potrivit, în funcție de interlocutori și circumstanțe. E ceea ce se numea cîndva „darul limbilor“, înzestrarea (și preocuparea) de a vorbi fiecăruia pe limba lui. S-ar zice, la prima vedere, că propun un exercițiu de ipocrizie. Dar nu despre o retorică șmecher-cameleonică e vorba, ci despre respectul pentru cel cu care vorbești și despre talentul comunicării eficiente. Pe scurt, nu e recomandabil să te porți la o reuniune diplomatică așa cum te porți la bodegă sau la o întîlnire restrînsă de partid. La fel, nu e recomandabil să te porți la o serbare cîmpenească așa cum te-ai purta la susținerea unei teze de doctorat. Or, felul de a fi și de a vorbi al politicienilor noștri e de o tristă monotonie. În general, n-au decît o singură coardă, cel mult două. Ori se străduiesc să fie hazlii cînd nu trebuie, ori se înfurie birjărește. Alții, mai puțini, își iau un aer solemn, țeapăn, de inși „cu greutate“. Cîte unul se dă, neconvingător, drept om de cultură, băiat fin, doldora de citate (inadecvate) și de informații de almanah. Virtutea care le lipsește mai tuturor este *firescul:* grația de a fi ei înșiși, de a se adapta situației fără să-și inventeze un rol, de a se plia pe locul, momentul și personajul cu care se confruntă.

Legată de firesc este și virtutea *autenticității*. Am mai scris despre asta. În contextul de față, ceea ce mă interesează este capacitatea cuiva de a acționa nu strict pe baza unui *calcul,* ci și pe baza unei *convingeri*. E adevărat că viața politică, mai ales în timpul campaniilor electorale, e de negîndit fără o sumedenie de „figuri impuse“. Trebuie să devii simpatic alegătorilor, să te faci văzut printre tarabele vreunei piețe, să tragi cîte o horă, să pupi copii care îți dau flori și țărăncuțe care îți dau pîine cu sare etc. Dar toate astea se pot face teatral, fără har, fals, dacă nu-ți pui problema să asumi în cît mai mare măsură omenescul lor, hazul lor conjunctural, cordialitatea – fie și simbolică – a desfășurării lor. Trebuie *să vrei* să pui cît mai mult *sens,* și cît mai multă *angajare* personală *sinceră* în tot ceea ce pare o scenografie mecanică. La limită, trebuie să te gîndești de două ori înainte de a face un gest sau de a participa la un tip de manifestare care nu ți se potrivesc. Puțină sfială, puțină rezervă nu strică. Dimpotrivă. (Adaug, totuși, că autenticitatea e altceva decît „spontaneitatea“ naturii fruste, inapte de autocontrol, negrădinărite, dezvoltate numai pe palier psiho-fiziologic. Și dl Vanghelie, și dl Becali sînt autentici. Dar nu sînt *decît* autentici. Chiar și așa, sînt însă mai ușor de prizat decît dl Dan Diaconescu, de pildă, a cărui inautenticitate i s-a cuibărit definitiv în grimasa facială pe care o arborează drept zîmbet.)

A treia virtute de care omul politic autohton duce lipsă este *uitarea de sine*. Majoritatea jucătorilor noștri politici sînt manevrați de o dizgrațioasă inflație a Eului. Chiar – și mai ales – cînd nu dispun de un Eu prea bine conturat. Mulțumiți de ei înșiși, bine zidiți în certitudini autocomplezente, încîntați să-și etaleze calitățile proprii („băieți deștepți“, plini de umor, dar oricînd gata de bătaie, hiperdescurcăreți, „mai mult sau mai puțin onești“, ca tot românul, autoritari și bășcălioși, oameni de partid, de gașcă, de comitet, una peste alta mereu îndreptățiți să ocupe orice funcție, să ne conducă, să ne certe, să ne învețe). Oricum, avem de-a face cu inși a căror principală preocupare, a căror axă existențială este reușita personală. Cariera, funcția, poziția în partid, procentajul electoral, averea și plăcerile proprii sînt țeluri constante, cărora li se subordonează tot. Cu alte cuvinte, principala ocupație a lui Ghiță este Ghiță. Restul e materie primă... Carne de tun, public de fraierit, popor. Încă aștept să văd apărînd pe scenă un personaj care să-mi transmită sentimentul că *ceilalți* îl preocupă mai mult decît îl preocupă sinele propriu. Unul care e imun la fascinația victoriei proprii, a „imaginii“ proprii, a rolului lui istoric. Unul care să nu vrea decît să-și facă bine treaba și să plece.

Mi se va spune că între „a fi tu însuți“ și „uitarea de sine“ e o contradicție. Nu e. A fi tu însuți e a nu-ți falsifica natura. A uita de sine e a nu ți-o idolatriza. Ceea ce ți se cere, de fapt, e să nu minți în felul tău de a fi și să nu fii egolatru. E greu! Dar politicienii noștri n-ar avea decît de cîștigat dacă ar înțelege că politica nu e o treabă ușoară, la îndemîna oricărui veleitar lacom (de putere și privilegii).

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Românii n-au talent

Nu știu cum de a ratat presa română ocazia de a mai face niscaiva știri dintr-un top în care – evident – iarăși „România iese prost“. Mai bine decît Bulgaria – uhhh! ne-am liniștit –, dar, orișicît, prost. Ce „dezbateri“ furtunoase ar fi realizat Antena 3 și Realitatea TV – cu lideri sindicali, comentatori, Mugur Ciuvică, universitari, politicieni și Eugen Cristea, fost actor – despre acest subiect! Ce bună ocazie ar fi avut să-l „ia“ la telefon pe Victor Ponta care să declare că – desigur – proasta amplasare a României în acest top este „o consecință a regimului Băsescu“! Ce „actualitate“ de interes național s-ar fi creat vreo cîteva zile! (Bineînțeles, dacă nu apărea iar vreun zvon despre copii răpiți.) Dar subiectul a fost ratat, asta e! Presa „mainstream“ l-a trecut cu vederea – așa că ne rămîne nouă, „moflujilor“.

La începutul lunii mai, pe cînd noi ne delectam la televizor cu ideea că „Românii au talent“, o companie de consultanță în materie de resurse umane și *leadership,* Heidrick & Struggles, a publicat *Global Talent Index* (http://www.globaltalentindex.com/Resources/gti-map.aspx), o cercetare realizată în parteneriat cu Economist Intelligence Unit despre capacitatea țărilor de a dezvolta, atrage și păstra talentele. „Talent“, în cazul de față, se referă nu atît la capacitățile artistice, eventual înnăscute, așa cum sîntem predispuși să înțelegem cuvîntul în limba română, ci, mai pragmatic, la ceea ce în dicționarele limbii engleze e definit ca *„a capacity for achievement or success“*. Este vorba așadar nu de artiști, ci de oamenii dotați cu capacități care le permit să devină lideri, să fie performanți și creativi în acele domenii care susțin dezvoltarea economică și socială. Între cele 60 de țări studiate, România ocupă locul 36-37, la egalitate cu Malaiezia; imediat în fața noastră, pe locurile 31-35, se află Chile, Slovacia, China, Rusia și India; imediat după noi, pe 38-42, sînt Mexic, Venezuela, Columbia, Arabia Saudită și Brazilia. Stăm rău? Bulgaria – ca să ne luăm grija – e pe 49. „Top 10“ arată așa: SUA (desigur), Danemarca, Finlanda, Norvegia, Singapore, Australia, Suedia, Hong Kong, Elveția, Israel. Cercetarea include și o previziune pentru 2015: România va rămîne pe același loc; își vor îmbunătăți situația China, Canada, Australia, Turcia, țările nordice.

Stăm prost la felul în care știm să descoperim talentele.

Dincolo de plăcerea umană de a citi topuri și de a ne compara sumar cu alții, dacă intrăm în detaliile cercetării – altminteri doar „orientativă“ și relativă, ca orice studiu de acest fel – putem găsi cîteva subiecte interesante de reflecție. Clasamentul a fost alcătuit prin punctarea cîtorva criterii aplicate fiecărei țări. Le transcriu aici și pun între paranteze locul ocupat de țara noastră în funcție de fiecare criteriu: caracteristicile demografice (59), calitatea educației obligatorii (32), educația universitară (24), calitatea forței de muncă (35), *„talent environment“* (47), deschiderea (15), predispoziția de a atrage talentele (55). În 2015, chiar dacă în ansamblu ne vom păstra locul, se va schimba cîte ceva pe fiecare criteriu: vom pierde nouă locuri la „educație universitară“, dar vom cîștiga opt la „calitatea educației obligatorii“; vom avansa patru locuri la „calitatea forței de muncă“ și la „predispoziția de a atrage talente“, dar vom cam bate pasul pe loc (ca întreaga Europă, de altfel) la „caracteristicile demografice“, din cauza îmbătrînirii populației. Dacă acordăm credit cifrelor, vestea proastă este că educația universitară își va continua declinul, în ciuda noii obsesii naționale de „a avea o universitate românească în Top 500“. Autorii cercetării accentuează faptul că excelența învățămîntului universitar este principala explicație nu doar pentru previzibila prezență a SUA pe primul loc, dar și pentru apariția Australiei pe locul 6, cu un avans considerabil față de anii trecuți.

Cel mai bine stăm la „deschidere“, după cum se vede – iar în 2015 vom sta și mai bine, urcînd pe locul 10. Ca și în alte situații, studiile aplicate confirmă ceea ce lumea oricum intuiește sau „știe“: din 1990 încoace, românii s-au arătat deschiși către tot ce venea „din Occident“, au fost cei mai euro-entuziaști dintre cetățenii fostelor țări socialiste, așteptînd cu ardoare aderarea la UE, au împrumutat rapid mode, obiceiuri, stiluri de viață „occidentale“. (Cît de bune sînt toate acestea din alte puncte de vedere – cultural, intelectual – e o altă discuție.) Așadar, nimic nou pentru noi cînd ni se dă notă bună la *„openness“*. Vestea bună este că nivelul educației obligatorii va crește. Să sperăm că așa va fi – mai ales după ce un alt studiu recent, realizat de Comisia Europeană, arată că 40% din copiii de 15 ani și 38% din cei de clasa a IV-a au dificultăți la citirea și înțelegerea textelor.

Vestea cu adevărat proastă este că stăm prost – și vom sta în continuare prost – la felul în care știm să descoperim și să atragem talentele (adică oamenii care pot face performanță, pe scurt spus). Și aici, cifrele din studiu confirmă ceea ce se tot spune și la noi de atîta timp: ne pleacă oamenii de valoare. Nu mai este vorba doar de o „fugă a creierelor“, ci de o migrație consistentă a oamenilor care vor să facă treabă cumsecade: de la medici și matematicieni, la zidari și instalatori. Fenomenul are, practic, proporții de masă, iar consecințele lui încep să se vadă. Ne bucurăm degeaba de banii trimiși de „căpșunari“ acasă (deși fără ei, ce-i drept, situația financiară a României ar fi fost și mai proastă). Pe termen lung, plătim mai mult incapacitatea noastră de a ne ține cei mai buni oameni acasă. Degeaba ne lăsăm emoționați de un cîntecel și-o acrobație la o (altminteri, nevinovată) emisiune precum *Românii au talent*. Românii *n-au* talentul de a-și construi și organiza viața în societate și de a gîndi dincolo de ziua de mîine.

ținerea de minte

„Toată confuzia de aici pornește: că în provincie nu există mediu favorabil. Ei și, ce e dacă nu există mediu favorabil? Există în orice caz oameni, și oamenii se pot realiza oriunde, cu sau fără mediu. Nu observați că în nici o literatură din lume nu s-a pus atît de stăruitor și de dezastruos ca în literatura românească problema aceasta a orașului de provincie, cimitir al iluziilor, baltă fără fund și mai știu eu cum? Cred că în Rusia țaristă au fost orașe de provincie mai deprimante ca cele din România modernă, și totuși literatura rusă nu le-a deplîns în cincizeci de volume, și nimeni nu și-a justificat ratarea prin ele. Dimpotrivă, în acele orașe de provincie rusească se căleau suflete extraordinare, se întîmplau tragedii, conflicte, se crea chiar o filozofie... Deci, nu orașul de provincie e de vină, ci insuficiența tînărului care sucombă după doi-trei ani de luptă. Provincia e un mijloc de selecție; oamenii adevărați, oamenii vii și întregi, rezistă, rămîn ei înșiși și-și realizează viața lor – ceilalți, mediocri și atenuați, dispar... Orașul de provincie e un mijloc de selecție naturală.“

Mircea Eliade, *Huliganii* (1935), în colecția „Biblioteca pentru toți“, Editura Litera Internațional, 2010

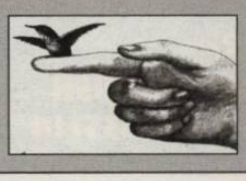

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Asociaţii, pe ici, pe colo

Ani de zile am tocat argumentele, le-am întors pe toate feţele, am înşirat avantajele, am încasat contraargumente, am polemizat amical, am avut pretext de conversaţie la pomeni, botezuri, onomastici. I-am bătut la cap cu încăpăţînare: asocierea îmi părea cea mai logică soluţie, cea mai eficientă, cea mai profitabilă. La un moment dat, m-au trecut şi dubii identitare. Prea semănam cu activiştii de pe vremuri care duceau muncă de lămurire pentru intrarea în colectiv. Neliniştile astea mi-au trecut repede atunci cînd am constatat, în urma unei verificări sumare, că nu purtam pistol.

Şi trecură anii, şi primarul Onţanu s-a hotărît să facă din piaţa Obor o piaţă aşazis europeană. Tare m-am enervat la momentul ăla. Sînt născut şi crescut în preajma Oborului şi demolarea respectivă m-a deranjat. Argumentele invocate mi-au părut subţiri şi fără noimă. Cunosc mari oraşe europene în care pieţele agroalimentare sînt chiar asta: pieţe în care se vînd legume, fructe, brînzeturi, şuncă, ouă şi dulciuri, într-o fermecătoare devălmăşie, stîrnind mirosuri amestecate, invitînd la negociere, plimbare şi negoţ de rit vechi. Primarul Onţanu a crezut că o piaţă aşa-zis europeană trebuie musai să semene cu un mall, să fie învelită în termopan şi să aibă aer condiţionat. Astăzi, noua piaţă este gata. Nu pot spune că rezultatul final îmi displace, deşi am rămas cu nostalgia vechii pieţe. În fine, nu despre viziunea primarului asupra modernităţii este vorba. Urmarea interesantă a mutării într-un nou sediu a fost impactul asupra foştilor mei camarazi de conversaţie din Vidra.

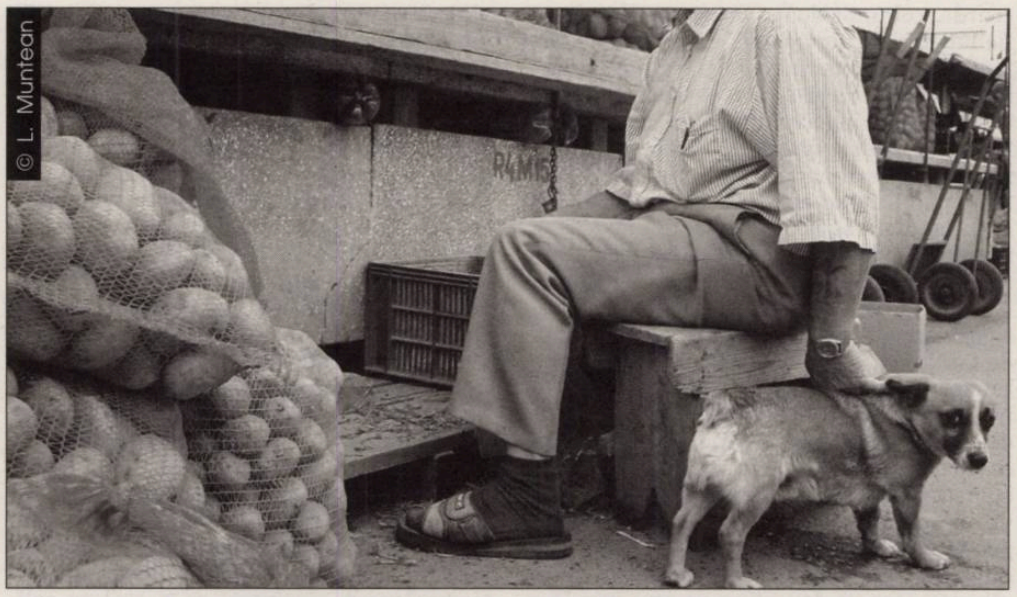
© L. Muntean

Pentru a căpăta mai multe tarabe şi a avea o poziţie mai puternică de negociere cu administraţia pieţei, a apărut Asociaţia Legumicultorilor din Vidra. Au şi firmă la vedere. Carevasăzică, asocierea s-a făcut prin cel mai pur mecanism de piaţă. Piaţă la propriu. Îi aştept acum să ceară încredinţarea angroului de la Sinteşti, din marginea renumitei şatre. Acolo au construit nemţii, prin anii '95-'96, un complex modern pentru colectarea legumelor din zonă. Sînt şase asemenea construcţii în jurul Bucureştiului, cîte una în dreptul fiecărui sector. Teoretic, producătorii ar fi trebuit să se asocieze, să îşi înfiinţeze cîte o cooperativă şi să ia în antrepriză aceste mici burse de legume şi fructe. Din ce ştiu eu, pînă acum nici una dintre aceste miniburse nu a ajuns la vreo asociaţie. Pur şi simplu, deoarece nu există respectivele cooperative. Oamenii din Vidra ar putea fi primii care să reuşească. Sînt curios dacă vor mai veni pînă în Obor sau vor prefera să îşi ducă marfa doar pînă la depozit.

De curînd, am aflat de o asociere funcţională şi prin Bărăgan, în zona Călăraşilor. Fără să intru în amănunte, am aflat că au mai mult de o sută de membri, că iniţiativa şi consultanţa necesare la momentul constituirii au venit tot dinspre Germania, că fac un profit frumuşel şi că reuşesc să îşi negocieze o poziţie bună pe piaţa cerealelor sau în faţa furnizorilor de seminţe, utilaje sau insecticide. Au luat fonduri europene încă de pe vremea SAPARD-ului (pentru necunoscători, asta înseamnă înainte de aderare, adică înainte de 2007). Continuă să ia şi în ziua de azi, pe alte linii de finanţare, cele de dezvoltare rurală. Tractoarele şi combinele sînt proprietatea asociaţiei. Nu li se potrivea modelul *maschinen-ring*, mai utilizat în Ardeal, în triunghiul săsesc. Acolo, fermierii îşi cumpără utilajele astfel încît utilizarea să fie cît mai eficientă. Hans are plug, Jurgen are tractor, Dieter are combină. La momentul aratului, toţi trei folosesc plugul lui Hans, tras de tractorul lui Jurgen. Cînd vine vremea recoltei, toţi folosesc combina lui Dieter. Foarte simplificat, cam ăsta e mecanismul de funcţionare al unui *maschinen-ring*, des întîlnit în Austria şi Germania.

Din păcate, asocierile ţărăneşti sînt rare în România. Pe lîngă puţinele exemple de succes, poţi înşira duzini de eşecuri. Este clar că asocierea în sine nu reprezintă remediul unic, universal şi singur aducător de profit în agricultură. Îţi mai trebuie agronomi, ingineri şi economişti. Iar pe aceştia îi produce sistemul de învăţămînt. Iar ăsta e alt subiect.

Gabriel Giurgiu *este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

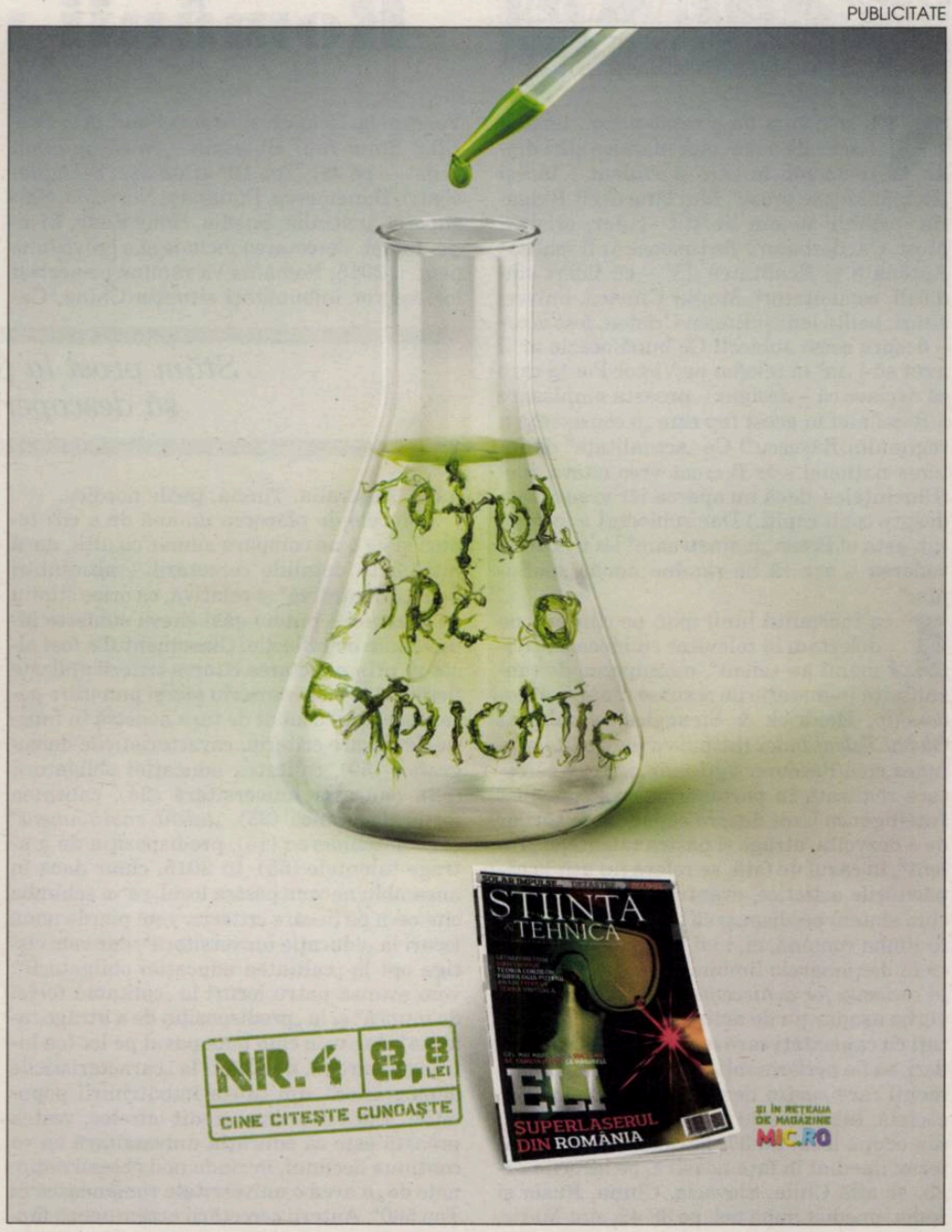

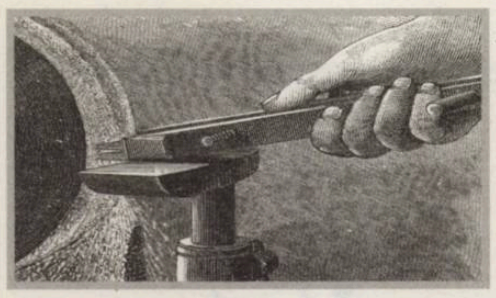

Ovidiu NAHOI

EU şi UE

Scandalul News of the World

– cînd Securitatea poate fi geloasă –

Scandalul din jurul publicaţiei *News of the World* poate deschide o dezbatere asupra libertăţilor individuale în era electronică. Ieftinirea tehnologiilor de supraveghere şi spargerea monopolului statului în folosirea acestora, departe de a contribui la întărirea democraţiei şi la creşterea transparenţei, ridică probleme suplimentare legate de apărarea libertăţilor publice. Sîntem astăzi mult mai expuşi şi vulnerabili în faţa mijloacelor de supraveghere decît eram chiar în vremea Securităţii. Avem nevoie de garanţii suplimentare că datele astfel obţinute nu vor putea fi folosite, la un moment dat, împotriva noastră.

Unde se termină propria noastră siguranţă şi de unde începe abuzul?

Pînă la un anumit moment al evoluţiei tehnologice, arsenalul cu care unii oameni puteau intra în vieţile altor oameni constituia apanajul statelor. Tehnologiile erau suficient de scumpe şi sursele de aprovizionare suficient de limitate pentru a face posibil un control. Iar democraţiile au inventat şi mijloacele de apărare: punerea serviciilor secrete sub control public, comisii parlamentare de anchetă, rapoarte periodice, mijloace de intervenţie bugetară. Desigur, nici un sistem nu s-a dovedit perfect, dar, cel puţin în democraţiile consolidate, lucrurile au funcţionat măcar la un nivel satisfăcător.

Odată cu ieftinirea şi „democratizarea" tehnologiilor, lucrurile se complică îngrozitor. Din „monopol" al statului, supravegherea s-a „privatizat", pînă acolo încît la intrările de metrou se pot vedea anunţuri de genul „vînd microfon spion", urmate de un număr de telefon. Totalitarismul, în accepţiunea lui de secol XX, mai poate fi întîlnit astăzi în puţine state de pe glob. Dar la noi, în lumea democratică, am început să ne obişnuim cu mijloacele de supraveghere, pînă acolo încît aproape nu ne mai deranjează: de la uşurinţa cu care oamenii îşi manipulează datele personale la amprentarea de pe anumite aeroporturi şi pînă la aparent banala supraveghere video de la locurile de muncă. Desigur, toate acestea sînt pentru securitatea noastră, dar şi Securitatea (cu „S" mare) pretindea că ne vrea binele. „Turnătorul", probabil, a dispărut dintre noi. Supravegherea, însă, este tot mai prezentă.

Unde se termină propria noastră siguranţă şi de unde începe abuzul? Astăzi este imposibil să ne imaginăm că mai poate fi ridicat cineva de pe stradă şi supus unei anchete, pentru cîteva vorbe aruncate aiurea. Dar este acest lucru suficient pentru garantarea libertăţilor? Datele obţinute despre noi prin mijloacele de hipersupraveghere pot fi folosite, la un moment dat, împotriva noastră, prin acţiuni de şantaj şi compromitere, prin controlul asupra slăbiciunilor şi a dorinţelor noastre sau, pur şi simplu, prin exploatarea micilor noastre secrete. Ne pîndeşte un altfel de totalitarism, unul de piaţă şi de publicitate, *„soft"*, dar cu atît mai pervers.

Scandalul *News of the World* arată pînă unde pot merge lucrurile atunci cînd dorinţei de audienţă cu orice preţ i se adaugă ajutorul corupt al autorităţii. S-a născut un sistem de control asupra vieţilor oamenilor, pentru care temuta Securitate română ar fi avut toate motivele să fie invidioasă.

„Privatizarea" tehnologiilor de supraveghere nu înseamnă neapărat progresul democraţiei.

Cum poate fi justificată o astfel de acţiune? Poate că în legătură cu ascultările ilegale ale telefoanelor unor politicieni ar putea fi invocat interesul public. Dar poţi apăra democraţia prin mijloacele totalitarismului? Cine îşi poate aroga acest drept? Cît priveşte ascultarea rudelor victimelor atentatelor teroriste de la Londra, din iulie 2005, sau intervenţia în viaţa privată a familiei unei fetiţe dispărute, pentru acestea nu există decît o singură „justificare": dorinţa de a satisface curiozităţile morbide ale unui număr tot mai mare de oameni. Cu o asemenea motivaţie, însă, nu faci faţă nici unui tribunal din lume.

Duminică seara, şeful Poliţiei metropolitane londoneze, Paul Stephenson, şi-a dat demisia. El a afirmat că nu avea nici o bănuială că Neil Wallis, un fost redactor-şef adjunct de la *News of the World,* angajat pe un post de relaţii publice la Scotland Yard, între timp arestat, ar fi fost implicat în interceptări telefonice ilegale. Tot duminică, Rebekah Brooks, fosta directoare a filialei britanice a grupului Murdoch, a fost şi ea arestată. Tăvălugul este, probabil, la început, dar cazul nu se poate închide odată cu distrugerea reţelei din jurul grupului Murdoch. De fapt, întregul scandal arată că „privatizarea" tehnologiilor de supraveghere nu înseamnă neapărat progresul democraţiei, îmbunătăţirea transparenţei şi a controlului public asupra autorităţilor. Dă-le oamenilor multă putere asupra altora, şi nu vor întîrzia să abuzeze de ea. Este valabil, indiferent de forma de proprietate asupra microfonului.

Dacă vor să-şi păstreze libertăţile, societăţile democratice trebuie să găsească mijloacele de punere sub control public a noilor mijloace de supraveghere, aflate fie sub controlul guvernelor, fie în mîini private. Tehnologiile de azi, atît de sofisticate şi într-o continuă transformare, fac misiunea extrem de dificilă, iar instrumentele clasice ale democraţiei s-ar putea să nu fie suficiente. Nimeni nu ştie cum vor arăta soluţiile. Dar scandalul *News of the World* are măcar „meritul" de a fi scos la lumină marile riscuri ale hipersupravegherii privatizate şi, chipurile, democratizate.

adevărul EUROPA

***Ovidiu Nahoi** este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Veşti proaste pentru vîrsta mea

■ Hotărît lucru, trăiesc o vîrstă dificilă. Citesc în ziare statistici clare şi implacabile precum o sentinţă definitivă şi irevocabilă: bărbaţii de 35-45 de ani sînt cele mai triste creaturi. Sondaje şi studii au dus la concluzia că bărbatul de vîrsta mea atinge nivelul de tristeţe maxim pe care îl are de atins în viaţă, iar sentimentul neîmplinirii este şi el la cea mai înaltă cotă. În aceeaşi zi, mai aflu că mortalitatea cea mai ridicată la bărbaţi se datorează atacului de cord (28%) şi că vîrsta cea mai expusă în timpurile noastre este cuprinsă între 35 şi 65 de ani. Fac parte şi din eşantionul acesta. Dacă scap de infarct, mă pîndeşte cancerul: 25% dintre bărbaţi mor de cancer, iar vîrsta de risc maxim, aţi ghicit, include şi vîrsta mea. Plămînii sînt cei mai vulnerabili exploziei celulare canceroase, iar dacă plămînii se ţin bine prin nu ştiu ce minune, atunci prostata (asta, totuşi, ceva mai tîrziu) sau colonul te împinge spre abis. Cu alte cuvinte, statistica mă avertizează: cum treci de 35 de ani, intri în teritoriul spaimelor şi al riscurilor maxime.

■ Îmi cade în mînă o publicaţie financiară. Citesc un articol despre debitorii insolvabili. Din datele băncilor, cei mai mulţi debitori incapabili să returneze credite sînt bărbaţii în jur de 40 de ani, domiciliaţi în Bucureşti, cu studii superioare. Iarăşi, mă califică. Nu sînt deloc în situaţia asta pentru că nu am nici un credit, dar statistica îmi spune că sînt vulnerabil. De fapt, în toate statisticile acestea nu e vorba despre destin, ci despre vulnerabilitate. Tocmai de aceea, mă simt asediat...

■ Avem, fiecare, micile noastre trucuri care ne fac viaţa suportabilă şi temperează infernul celorlalţi. De pildă, prietenul acesta al meu a descoperit că toţi bărbaţii sînt, de fapt, homosexuali. Unii, deschis, asumat, limpede. Alţii, în vastă majoritate, ascuns de ochii tuturor, fără să ştie ei înşişi, de cele mai multe ori, fără să ştie nimeni vreodată. De cînd a ajuns la această concluzie, cam bizară după părerea mea, prietenul meu priveşte lumea cu mai multă înţelegere, cu relaxare, cu nesfîrşită compasiune. El însuşi se simte bine în rolul celui care deţine un mare secret pe care nu-l mai ştie aproape nimeni, dar un secret care explică totul.

Bărbaţii de 35-45 de ani sînt cele mai triste creaturi.

■ Doctore, uneori mi se pare că se rotesc cerurile ca elementele unui rulment. Aud această rotire ca pe o hohotire şi stau, înspăimîntat, privind în sus, aşteptîndu-mă să se întîmple orice. Ce-o fi asta?

■ Emisiunile politice de la televizor au devenit, de ceva vreme, de neprivit. Cînd nu sînt vulgare, sînt agresive, cînd nu sînt evident rău intenţionaţi, moderatorii sînt proşti şi încăpăţînaţi în prostia lor – nu vor să afle, pur şi simplu nu vor să afle, vor doar să li se confirme ceea ce ştiau deja. Sigur că e de rigoare să adaugi imediat după asemenea fraze expresii precum „nu toţi", „mai sînt şi excepţii" sau, dacă eşti generos, să precizezi de la început că cei la care te referi sînt o minoritate într-o breaslă, altfel curată şi serioasă, cu simţul datoriei civice. Dar asemenea bemoluri obligatorii puse muzicii pe care vrei să o cînţi te frustrează, de fapt. Ceea ce vrei să spui sau să strigi are forţă terapeutică doar dacă este o formulă cuprinzătoare, generală, doar dacă e o anatemă sub care cad toţi, fără excepţie. E de bun-simţ şi corect gnoseologic să evidenţiezi grupul la care te referi – dacă e regula, să pui lumină şi asupra excepţiilor, dacă e excepţie, să menţionezi regula. Dar asta nu ajută sufletului tău deloc. Îmi spun că, poate, ajută echilibrului precar al lumii. Dar preţul acestui echilibru este o greutate în plus în sufletul tău.

■ Visez că sar într-o piscină cu pereţi total transparenţi, la care se uită o grămadă de trecători. Un fel de acvariu, de fapt. Nu sînt singur în piscină, dimpotrivă, aş putea spune chiar că e destul de aglomerată. Stau la fund cît pot de mult. Apoi, cînd ies la suprafaţă, fac zgomot, ca şi cum aş fi o balenă. Dau din mîini şi din picioare, plutesc uşor, înot răsucindu-mă tot timpul, stropindu-i pe toţi din jur. O doamnă, vizibil agasată de comportamentul meu, părăseşte piscina şi preferă să treacă în jacuzzi. E limpede, o deranjez. Ceea ce mă surprinde cu totul în acest vis este că nu-mi pasă deloc, absolut deloc că îi deranjez pe cei din jur. Eu nu sînt aşa! – protestează ceva din mine. Mă simt jenat de vioiciunea dezinhibată pe care o am în cel din vis. Ceea ce Rimbaud a scris, într-o zi de luni, profesorului său, Izambard...

■ „Astăzi a murit mama. Sau poate ieri, nu ştiu. Am primit o telegramă de la azil: *Mama decedată. Înmormîntare mîine. Condoleanţe.* Asta nu înseamnă nimic. Poate că a fost ieri... I-am cerut patronului meu două zile de concediu şi nu putea să mă refuze avînd o asemenea scuză. Dar nu părea încîntat. I-am spus: *N-am nici o vină*. Nu mi-a răspuns. Atunci, m-am gîndit că n-ar fi trebuit să-i spun asta. În fond, n-aveam de ce să mă scuz. Mai degrabă el ar fi trebuit să-mi prezinte condoleanţe. Dar mi le va prezenta fără îndoială poimîine cînd mă va vedea în doliu. Deocamdată e ca şi cum mama n-ar fi murit..." Aşa începe *Străinul* lui Camus. Aşa începe înstrăinarea. Statistic, am vîrsta cea mai expusă pentru a trăi asta...

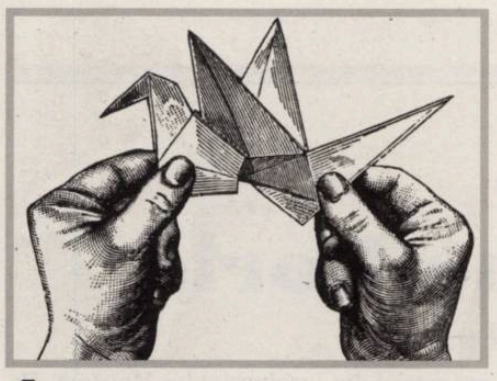

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Legile pe care le-am uitat

În toiul scandalului cu bacalaureatul, am dat peste nişte vechi caiete de matematică, din liceu. Făceam pe atunci meditaţii pentru admiterea la facultate şi umpleam cu exerciţii o mulţime de caiete studenţeşti de cîte 100 de file. La începutul anilor '80, spre deosebire de grozăvia examenului de admitere la facultate, bac-ul era un examen aproape formal. Trebuia doar să iei o notă de trecere pentru a te putea apoi înscrie la o facultate sau, dacă nu voiai la facultate, nota şi diploma contau ca un titlu cu care intrai „în producţie". Nici nu prea cădea nimeni la examenul de bacalaureat. Cred că procentul celor care nu treceau era la fel de insignifiant ca al celor care votau împotriva lui Nicolae Ceauşescu. Erau trei probe: matematică, română şi o lucrare practică. Mai toate notele erau mari şi de regulă se copia, cu concursul mai larg sau mai discret al profesorilor care supravegheau sălile de examen. Ceva emoţii existau totuşi şi mai circula cîte o legendă despre nu ştiu care absolvent din urmă cu cîţiva ani care, pentru că nu trecuse bac-ul, s-a spînzurat de frica părinţilor. Mi-aduc aminte şi cum, după ce am dat proba scrisă de la română, profesoara mea a sunat-o pe mama ca să o întrebe cum mi-am început teza, că ea nu-mi recunoaşte scrisul. Lucrarea era, bineînţeles, cu numele ascuns şi sigilat, iar profesoara mea făcea parte din comisia de corectori şi voia neapărat să-mi dea nota zece...

Ce-am găsit însă prin acele caiete de fizică şi matematică era parcă dintr-o altă lume. O lume de care mi-aduc vag aminte, dar pe care n-o mai înţeleg deloc. Erau mii de exerciţii pe care atunci le-am dus la capăt cu pixul şi cu mintea mea şi la care astăzi mă uit ca la nişte hieroglife. Printre ele mai apăreau şi cîteva noţiuni de teorie. De exemplu, în partea de sus a unei pagini era scris „Legea lui Avogadro". Am avut impulsul să citesc pe litere, ca să mă asigur că numele e diferit de *avocado*. Pe atunci ştiam bine legea aceea despre gaze, dar nu auzisem niciodată de un aşa fruct. Astăzi am descoperit savoarea pe care o are avocado (frecat ca salata de vinete sau doar cu sare, lămîie şi puţin ulei de măsline pe deasupra), dar am uitat complet de Legea lui Avogadro. Prin caietele de fizică am mai dat şi peste alte nume, ca Boyle-Mariotte, Bernoulli sau Kirchhoff, şi peste desene cu planuri înclinate, scripeţi, rezistenţe, condensatori, diode...

Mă întreb dacă nu s-ar putea elimina din învăţătura copiilor amănuntele care se uită.

Apoi, am răsfoit cu uimire caietele de geometrie, algebră şi analiză matematică. Acolo am găsit alte nume, pe cît de bine cunoscute, pe atît de bine uitate: Thales, Ptolemeu, Lagrange, Menelaus, Fermat. Pagini întregi cu logaritmi, matrici şi determinanţi, funcţii trigonometrice, numere complexe, limite, diferenţiale, derivate şi integrale, integrale duble, integrale de volum, integrale curbilinii... Doamne Dumnezeule, cîtă matematică ne băgau în cap. Puteam să rezolv toate acele exerciţii, ştiam formule şi le aplicam cu eficienţă. De la un punct însă, ţin minte că nu mai înţelegeam utilitatea practică a acelor exerciţii (alta decît aceea că te ajutau să intri la facultate). Înţelegeam la ce se pot aplica frumoasele teoreme ale lui Thales, legile sinusului şi cosinusului sau rezolvările ecuaţiilor, dar din derivate şi integrale deja nu mai pricepeam nimic, chiar dacă rezolvam unele destul de complicate. De la analiza matematică şi fizica cuantică încolo, lucrurile deveneau intangibile şi teoriile ininteligibile pentru cei mai mulţi din generaţia mea. Ce-i drept, astăzi nu mai pricep nimic nici din logaritmi şi mă întreb la ce mi-o fi ajutat tot efortul care m-a făcut să-i pot stăpîni atunci. Nu mă mai frămîntă absolut deloc legile lui Kirchhoff, ci mai degrabă legea pensiilor.

Mulţi susţin că pregătirea elevilor de astăzi e incomparabil mai slabă decît era altădată. Şi ăsta poate fi un clişeu care se perpetuează peste vremuri. Adevărul e că nu ştiu cum sînt elevii de azi, dar privind subiectele de la ultimul bacalaureat, mi s-a părut că seamănă foarte bine cu ceea ce tocmai descoperisem prin acele caiete cu file îngălbenite, vechi de aproape 30 de ani. Ni s-a spus şi nouă, li se spune şi elevilor de astăzi că studiile de acest fel ajută la cîştigarea unei culturi generale şi la formarea gîndirii, chiar dacă, odată cu anii, amănuntele se uită. Eu mă întreb dacă nu cumva s-ar putea elimina din învăţătura copiilor tocmai amănuntele alea care se uită. Sau acelea pe care profesorii nu vor reuşi aproape niciodată să le explice într-un mod de neuitat.

ready made

„Exerciţiul 3. Aşezat, maşina de călcat în dreapta pe sol: 1-6 – ridicarea picioarelor în echer, luarea maşinii de călcat şi trecerea acesteia pe sub picioare şi pe deasupra, dintr-o mînă în cealaltă, menţinînd echerul cu contracţie izometrică; 7-8 – aşezarea maşinii de călcat în stînga pe sol."

Gineta Stoenescu,
Culturismul pentru femei,
Editura Sport-Turism, 1982

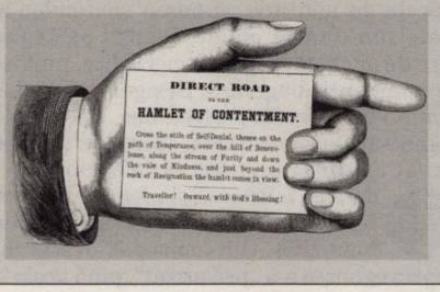

PUBLICITATE

Gala Premiilor în Educație
Fundația Dinu Patriciu

CÂND PREMIEM EDUCAŢIA
O FACEM MAI PUTERNICĂ

Înscrie-te la cea de-a treia ediție a Galei Premiilor în Educație!

Perioada de înscrieri:
15 iunie – 27 septembrie 2011

Gala Premiilor în Educație este o competiție care urmărește promovarea oamenilor, a proiectelor și a organizațiilor care au avut un impact semnificativ asupra sistemului educațional din România. În competiție se pot înscrie: elevi, studenți, bibliotecari, învățători, educatori, profesori universitari și preuniversitari, școli, facultăți sau ONG-uri. Valoarea totală a premiilor oferite în cadrul competiției este de 250.000 euro.

www.premiileineducatie.ro

Europa fm Un radio de milioane de români · adevărul · DILEMA VECHE · Forbes România · Historia · STIINTA & TEHNICA · adș București

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Golan şi filozof

Preşedinţilor noştri nu prea le place poporul pe care îl reprezintă. Ceauşescu era convins, către sfîrşit, că ţara întreagă nu-l merită, iar urmaşul său, Iliescu, i-a etichetat pe toţi cei care i se împotriveau drept golani. Zilele trecute, într-un interviu disecat apoi de toate celelalte televiziuni, Băsescu s-a supărat pe... filozofi. Desigur, era o tiflă cinică la adresa unor *anumiţi* filozofi care au avut naivitatea să creadă în virtuţile sale anticomuniste şi să-l urmeze orbeşte. Doar cu un deget, ca şi cum ar alunga o scamă, s-a debarasat de ei, tratîndu-i drept papagali, cetăţeni inutili societăţii multilateral liberale pe care s-a angajat să o construiască.

Ca să fiu sincer, preferam să fiu *golan*. Ne dădea tuturor celor care ne prinseserăm, mîndri, un petic de hîrtie în piept, un aer de mici Gavroche, luptători naivi – dar luptători! – pe baricadele democraţiei şi cu ochii la un viitor care nu avea cum să mai întîrzie mult. Acum, ca *filozofi,* sîntem cu toţii balastul istoriei, un soi de burghezie a comuniştilor din anii '50, care avem viitorul în spate, nu în faţă.

Căci aici e adevărata problemă pe care o dezvăluie doar în treacăt supărarea preşedintelui Băsescu: sîntem (aproape) integral un popor de „filozofi"! O ţară de puturoşi şi de hoţi cărora nu le place munca, o ţară de mămici care vor să se ocupe de plozii lor doar pentru a-i învăţa cum să copieze la bac, o ţară de doctori şi profesori care nu ştiu decît să ceară bani de feşe şi de cretă, o ţară de pensionari inutili şi de falşi handicapaţi, dar care cu toţii îşi dau cu părerea şi au pretenţii. Uă, la muncă, aşa nu se mai poate!

Calificativul de „filozofi" este foarte potrivit pentru această concepţie „managerială" despre lume şi viaţă. El nu se referă doar la anumiţi filozofi (reali) din grupul cunoscut drept „intelectualii lui Băsescu", aşa cum au avut unii impresia, nici la tagma mai cuprinzătoare a umanioarelor, devenită cenuşăreasa *societăţii cunoaşterii*. Nu, *„filozofi" sînt toţi cei care au fost evaluaţi după criteriile unei eficienţe cuantificabile şi au ieşit sub barem* – şi de care, în consecinţă, statul nu mai are chef să se ocupe: gata cu statul asistenţial al stîngiştilor ăstora de criptocomunişti, antimondialişti şi alţi intelectuali francezi!

Pentru a-l înţelege pe preşedintele Băsescu dincolo de „băsescisme", trebuie deci să renunţăm la nombrilismul nostru naţional,

Zilele trecute, într-un interviu, Băsescu s-a supărat pe... filozofi.

convins că numai nouă ni se întîmplă toate relele de pe lume şi să privim fotografia de familie a conducerii (vizibile şi invizibile) a lumii europene actuale. Al nostru nici nu mai dă atît de rău în poza aceasta! Nici măcar nu poate fi considerat mult mai agresiv sau mai vulgar decît confraţi din ţări mult mai „civilizate" decît a noastră. Mai mult, în anumite privinţe, este chiar net preferabil.

O astfel de perspectivă ne ajută să întretoria publică le servesc de minune, căci pot legitima „raţional" toate deciziile ce decurg din acestea. Din acest punct de vedere – după cum spunea un economist faimos –, cine n-are datorie publică, să-şi cumpere! FMI veghează...

Presimt acuzaţia de „comunist" planînd deasupra textului meu... Îmi pare rău, dar este exact invers! Mie, personal – dar sînt departe de a fi singurul –, exact acest gen de vedem însă faptul că problema este mult mai generală şi, deci, mai gravă: imensa majoritate a acestor oameni politici aflaţi astăzi la cîrma Europei împărtăşesc, *sui generis,* dispreţul faţă de „filozofi" şi sînt porniţi într-o cruciadă hotărîtă şi conjugată împotriva acestora. Nu este vorba deci despre un accident naţional, despre o fantezie personală a unui personaj grosier. Dimpotrivă, mai toţi conducătorii actuali sînt parcă aleşi după acelaşi *job description,* care le pretinde să rostească pe limba culturii lor aceleaşi ameninţări la adresa „filozofilor" societăţii şi să opereze aceleaşi amputări salvatoare ale unor sectoare „filozofice" precum cultura, învăţămîntul, cercetarea şi alte sectoare publice neaducătoare de profit. Şi toţi cred în aceleaşi principii ale unei haiducii neoliberale generalizate. Principii pe care criza şi dainginerie socială îmi sună a *construcţia Omului Nou*. O construcţie incomparabil mai paşnică şi mai realistă decît cea comunistă, dar, într-un fel, mai înfricoşătoare tocmai pentru că are mai multe şanse de reuşită. Iar ceea ce sîntem pe cale să pierdem prin această operaţie în masă nu este nimic altceva decît „fanteziile" umaniste şi iluministe pe care s-a construit modernitatea şi în numele cărora Europa a impus această modernitate lumii întregi. Adică exact ceea ce preşedintele nostru a exprimat atît de laconic: *Ei, nişte filozofi!...*

Desigur, orice om normal la cap trebuie să fie de acord că „nu mai merge aşa", că o serie de măsuri trebuie luate; problema este că nu această luptă de castă împotriva „filozofilor" este strategia cea mai potrivită, mai ales pe termen mediu şi lung.

Ar mai fi ceva de adăugat. Cum s-a întîmplat în atîtea alte cazuri de ideologii dominante, unii „filozofi" sînt fascinaţi de anvergura revoluţionară a proiectului şi/sau îşi întrevăd un loc de cinste în societatea promisă de acesta. Decid deci să slujească proiectul cu trup şi suflet şi îşi pun talentul (adesea real) în slujba prozelitismului. Nu am întîlnit însă nici unul dintre aceşti mercenari care să realizeze că va fi primul sacrificat, tocmai pentru că este doar un „filozof" – şi oportunist pe deasupra –, adică un papagal de papagal, de care puterile reale nu au avut niciodată nevoie, decît tot dintr-un oportunism trecător...

Mă întorc aşadar cu gîndul la vremurile Pieţei Universităţii şi lansez şi eu un soi de îndemn: *Filozofi din lumea'ntreagă, fiţi golani!*

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

PUBLICITATE

Ajut-o să zâmbească pe bătrâna care udă florile din faţa blocului de la fereastră, pentru că nu poate ieşi din casă.

Donează
2 euro prin SMS* la 876
(Vodafone, Orange şi Cosmote)
sau sună* la 0900 900 904
şi 0900 900 906
în Romtelecom
pentru a dona 2 sau 10 euro.

Oferă-i unui bătrân o viaţă sigură şi demnă!

ASISTENŢĂ LA DOMICILIU PENTRU VÂRSTNICI

Proiectul "Asistenţă la domiciliu pentru vârstnici" a fost lansat la Gala Crucii Roşii Române "135 de ani umanitate".

*Numerele sunt oferite gratuit. Nu se percepe TVA. Campania se derulează până la 30 iulie.

PUBLICITATE

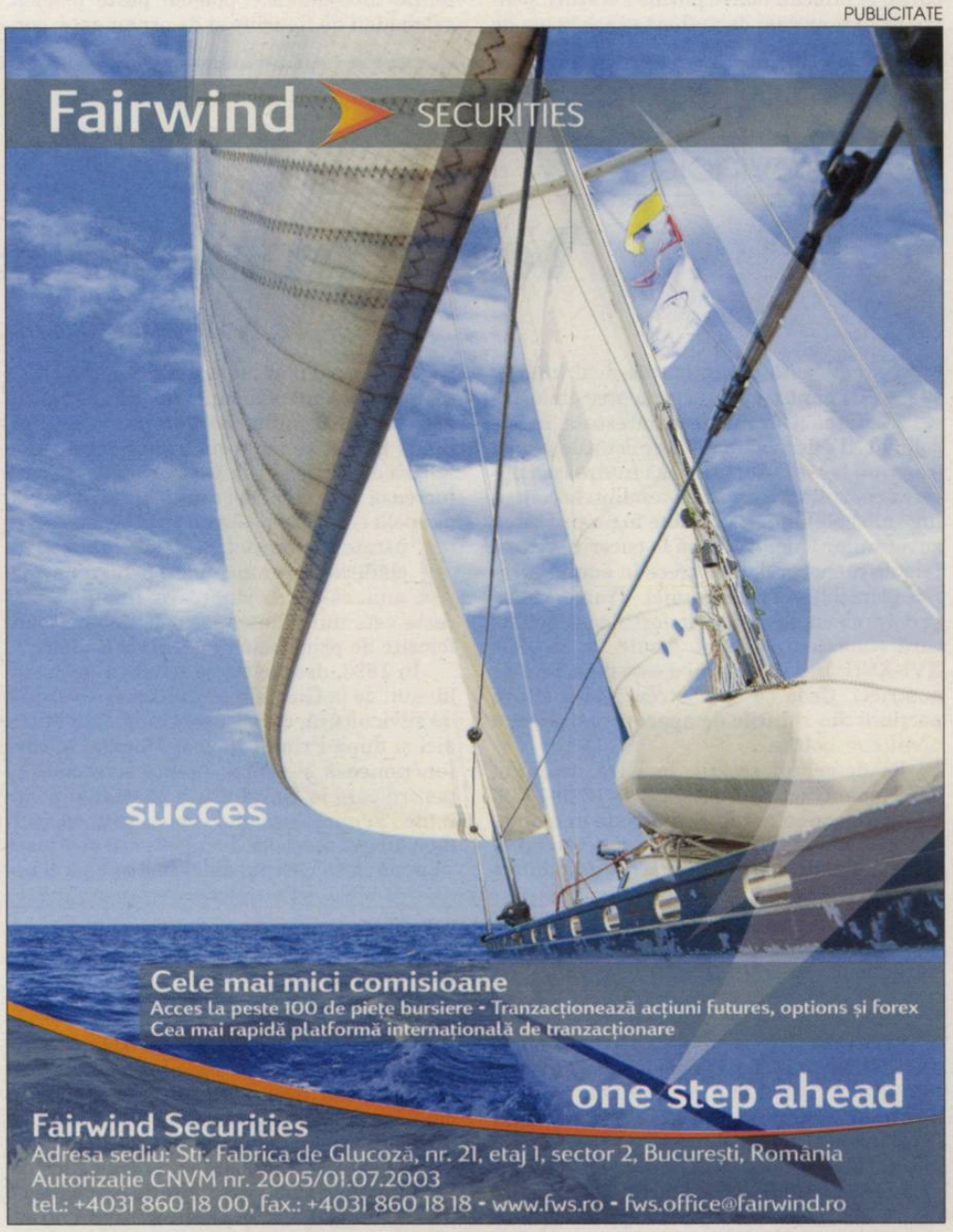

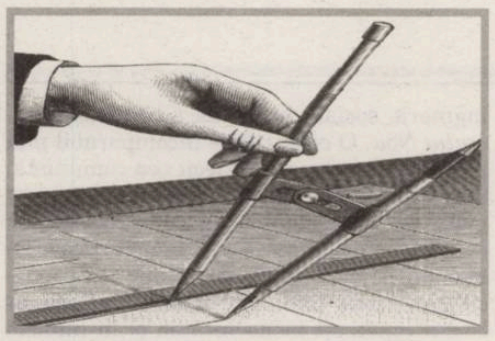

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Caragiale despre Bucureştii lui

„O, ilustre arheolog, care vei trage în viitorul depărtat din ruinele sublime ale Bucureştilor esenţa civilizaţiunii noastre actuale, ce o să gîndeşti tu despre capul meu şi despre al contemporanilor mei?“

Această întrebare şi-o punea scriitorul în 1896, iar noi, care, după mai bine de un secol, ne-o punem la rîndul nostru, nu ne vom încumeta aici să-i dăm un răspuns. Vom spicui însă atît din reflecţiile răutăcioase pe care i le inspirau arhitectura şi urbanismul concepute de contemporanii săi, cît şi din caracterizarea felului în care aceia practicau „controlarea, consfinţirea şi păstrarea patrimoniului“.

Prima constatare a celui care va studia traiul strămoşilor aşa cum era reflectat de înfăţişarea locuinţelor se referă la alinierea imobilelor: „El va găsi mai întîi că, la poporul român din veacul XIX, venii erau unii cu alţii eminamente politicoşi şi discreţi. Plecînd din capătul unei strade, el ar vedea că fiecare casă, una după alta, întoarce spatele celei de la stînga şi are în faţă spatele celei din dreapta“. Comentariul lui Caragiale avea în vedere regulamentul urbanistic căruia îi datorăm casele-vagon şi care, avînd spre stradă numai o latură, cu faţada către o curte îngustă de-a lungul parcelei, economisea segmentul de stradă. Alte deducţii ale investigatorului: „ei erau foarte curaţi şi mîncau foarte puţine sărături, pentru că el n-ar găsi decît foarte rare urme de fîntîni şi de conducte de apă“ (dacă atunci erau rare cişmelele, acuma ele lipsesc cu totul), sau: „erau deştepţi, adică foarte puţin iubitori de somn, pentru că în interiorul caselor n-ar găsi un perete nespart, unde să presupună că s-ar fi putut convenabil alătura un culcuş omenesc“ (aşa, de la uşă la fereastră, ar mai fi loc pentru o canapea).

Concluziile despre caracterul naţional ţin cont şi de alegerea materialelor de construcţie: „Ar mai constata că acest popor, deşi nu iubea luxul, îl suplinea totuşi cu mult bun-gust; că despreţuia piatra şi bronzul, dar le înlocuia cu mult succes prin teracotă şi tinichea, pentru cari avea o deosebită simpatie; că, neavînd destui bolovani pe gîrlă, cultiva cu multă pricepere fabricaţiunea pietrii artificiale“. Noi, care trăim în epoca betonului, nu putem decît să-i dăm dreptate lui Caragiale.

Cînd însă el îşi pierde răbdarea şi izbucneşte furios este din cauza politicii care se amestecă în judecăţile sale. Caricatura următoare a fost provocată de resentimentul contra guvernării liberale: „O singură casă de gust, o singură construcţie convenabilă n-au putut ridica în Bucureşti aceşti favoriţi ai norocului, ai gheşeftului şi ai hrăpirii.

Capitala are aerul unei vaste sindrofii de mahalagioaice bogate, sulemenite, împopoţonate cu panglici.

Pretutindeni, pretenţie bădărănească, lux ridicul, încărcat nepotrivit şi lipsit de eleganţă, pretutindeni grosolănie şi lipsă de intenţie inteligentă – poleieli peste poleieli, grămădeli de figurine şi de ornamente, construcţii strîmbe şi într-un peş, absurdităţi şi nedemnităţi arhitectonice. Capitala are aerul unei vaste sindrofii de mahalagioaice bogate, sulemenite, împopoţonate cu panglici, cu zorzoane şi cu flori artificiale, cari stau una cu spatele la alta, luîndu-se la întrecere să fie care de care mai pretenţioasă şi mai grotescă“. Nedreptate, nici vorbă: Caragiale, ca şi Eminescu alături de el, izbutea să dea patimii politice de care erau amîndoi însufleţiţi veşmîntul artistic al pamfletului. Nu ni-e greu să-i înţelegem: cine trăieşte ca ei, ca noi, o perioadă de confuzie anarhică şi de arbitrar guvernamental are tendinţa firească de a recunoaşte corupţia în orice edificiu nou, public ori privat.

Cît priveşte respectul pentru monumentele istorice şi durerea de a le vedea distruse, îl simţim şi mai aproape pe Caragiale. La Tîrgovişte, în 1900, s-a demolat biserica Vărzaru, al cărei ctitor fusese marele armaş al lui Matei Basarab, acelaşi Radu armaşul de la care există încă, la Vărzăreşti, în Argeş, o bisericuţă frumoasă. Acest act de vandalism a fost denunţat imediat de Tocilescu şi de arhitectul N. Gabrielescu, prieten al lui Caragiale care a lucrat la restaurarea Goliei şi a luat parte la întemeierea Comisiunii Monumentelor. Fie şi ruinată şi îngropată în gunoaie, pe zidurile bisericii „se mai zăreau stinse chipuri de sfinţi şi de drept credincioşi ctitori“, sub pardoseala ei „zăceau osăminte de viteji jupani şi strălucite jupaniţe“, ceea ce nu l-a împiedicat pe primarul Tîrgoviştei să nimicească vechea clădire, fără să mai aştepte vizita inspectorului trimis să constate dacă, „din punctul de vedere al legii pentru conservarea monumentelor istorice“, ea poate fi declasată. „În locul ruinei, o movilă gigantică de moloz şi de cărămizi sparte“ – asta a găsit domnul „comisar al monumentelor“. Ce ar fi trebuit să facă primarul? Păi, „să îngrijească a se curăţa venerabila ruină şi a o îngrădi, iar apoi a pune strajă cu straşnică poruncă să rupă urechile oricărui cetăţean“ care ar fi contribuit la degradarea monumentului. Iar dacă autorităţile ar fi întîrziat să acţioneze pînă după demolare, măsurile recomandate erau darea în judecată a primarului după codul penal (de atunci!) şi condamnarea sa „la punerea lucrului dărîmat în starea dinaintea dărîmării“.

Coane Iancule, cui ne-ai lăsat?

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Anca BRĂTULEANU

SOS Provincia

Veşti bune din judeţul Mureş

– se restaurează ansamblul de la Gurghiu –

Amplasată pe un bot de deal înalt şi cu pante repezi şi greu accesibile, cetatea Gurghiu este atestată în secolul al XIV-lea ca una dintre cetăţile regale *(castrum regalis)* destinate să întărească puterea centrală în raport cu tendinţele centrifuge ale nobilimii. Ea rămîne în proprietatea suveranilor Ungariei pînă la cucerirea acesteia de către turci, cînd trece în administrarea principilor Transilvaniei. Transformări şi dotarea cu elemente de fortificare de factură renascentistă sînt făcute în secolele XVI-XVII. În 1708, cetatea este demolată de austrieci. Ceea ce se păstrează sînt cîteva porţiuni din zidurile de apărare şi o parte a pivniţelor boltite.

Pe domeniul cetăţii, la baza dealului, principele Gheorghe Rákóczi I (1630-1648) ridică o curie cu grădină, realizate în manieră renascentistă; el profită de existenţa apropiată a cetăţii pentru a construi una dintre puţinele reşedinţe nobiliare fără rol defensiv din Transilvania. Istoria modernă a acesteia este legată de familia Bornemisza, proprietari ai domeniului între 1717 şi 1870. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi la începutul secolului al XIX-lea, construcţia existentă este amplificată, edificiile completînd un careu ce înconjoară o grădină. Mai vechiul spaţiu plantat se extinde, astfel încît în anul 1840 apare menţionat aici „parcul englezesc al baronului Bornemisza“. În apropiere, în sat, se mai construiesc tot acum o moară de hîrtie şi o fabrică de sticlă, la care lucrează meşteri aduşi din Cehia şi Moravia; o capelă este amplasată pe locul vechii cetăţi.

Intrate în proprietatea statului în 1870, clădirile sînt amenajate pentru nevoile unui castel de vînătoare. În anii '80, acesta este unul dintre locurile de vînătoare folosite de principele moştenitor Rudolf.

În 1893, destinaţia se schimbă, şi pe domeniul de la Gurghiu se înfiinţează o şcoală de silvicultură, care îşi continuă activitatea aici şi după Primul Război Mondial şi care funcţionează şi astăzi. Acesta este motivul pentru care la Gurghiu s-a păstrat şi poate fi încă admirat peisajul remarcabil, alcătuit de-a lungul secolelor de intervenţii destinate să pună în valoare mediul construit şi cel natural, totodată. Clădirile sînt relativ bine păstrate; parcul se întinde încă pe un teritoriu cuprins între reşedinţă şi cetate, depăşind cu mult dimensiunea grădinii iniţiale. Specii rare – unele aduse din China şi America de Nord – sînt aclimatizate aici, iar formele de relief sînt accentuate de amenajările peisagere: grupuri de plante şi arbori de culori diferite în funcţie de anotimp, trasee cu forme sinuoase străjuite de bănci şi statui de piatră, un pîrîu, un lac cu insulă, chioşcuri.

Proiectul a fost deja început de doamna arhitect Iolanda Szekeres.

Da, e adevărat că arhitectura clădirilor are nevoie de restaurare, că multe dintre amenajări nu sînt îngrijite de oarecare vreme, e adevărat că multe dintre piesele de piatră sculptată sînt incomplete, dar cu puţină imaginaţie ne putem da seama cum arăta întregul ansamblu. Şi cum va arăta el, dacă proiectul – care a fost deja început de unul dintre cei mai buni restauratori ai noştri, doamna arhitect Iolanda Szekeres – va putea fi continuat şi executat. Muzeul Judeţean Mureş şi Consiliul Judeţean al aceluiaşi judeţ par să fi decis că locul merită să-şi continue existenţa şi să-şi etaleze frumuseţea, şi pentru noi, dar şi pentru generaţiile viitoare. Nu putem decît să le salutăm hotărîrea şi să ne pregătim de drum: trebuie să mergem la Gurghiu!

Anca Brătuleanu *este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“ din Bucureşti.*

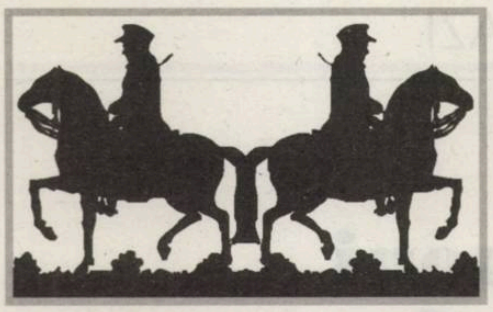

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Note cvasi-informative despre o evoluție

După 60 de ani plini de lirism și subversivitate, nu mai vibrez voios la Turul Franței.

Sîmbătă, 9 iulie, în etapa a IX-a, abia am tresărit cînd kazahul Vinokurov a atacat, într-o cățărare medie, dar s-a stins pe ultimul kilometru. A doua zi, cînd a căzut urît de tot și a trebuit să abandoneze, nu m-am crispat mai mult decît la oricare accident biciclistic.

Vinokurov nu era favoritul meu, nu am favoriți în ultimii ani, dominați de Contador; mă lasă rece Contador și conflictul lui cu doi frați luxemburghezi.

S-a deteriorat ceva între mine și *Le Tour*.

L-am descoperit în '51, soldat într-o redacție militară la Cluj, cumpărînd *L'Humanité* de la un chioșc de pe Corso, pe ultima pagină totul era despre *Tour,* adică despre Coppi, Bartali și alte minuni care treceau Alpii pe bicicletă, ceea ce nu mai „văzusem" sau citisem, un basm strict realist, nu cu gîște sălbatice, nu cu trei mușchetari.

Savant spus, ca în orice „amor", între noi a fost un raport cultural. Livresc. Gazetăresc. În fond, intelectual, dacă mi se permite.

Politic, cu cît se estompase basmul, era tot mai clar și mai tendențios că e evadarea mea, singura admisibilă în epocă pentru un om care „nu vrea să plece" – vorba bunicii.

S-a deteriorat ceva între mine și Le Tour.

În fiecare vară – incorect politic, ba chiar inadmisibil în tragedii ca '68-ul praghez – evadam cu acei necunoscuți numiți fastuos Bahamontes, Geminiani, Anquetil, Poulidor, Merckx. Alții erau onirici. Alții chiar „depuneau actele în Iorga". Eu aveam evadarea mea. Un rest de seriozitate ideologică îmi interzicea s-o numesc o aventură.

Pedestru, pînă în '89, nu am „văzut" Turul decît alergînd prin orașul București – de la mine, de lîngă Foișor pînă la o Difuzare a presei de pe Magheru (azi, pe-un colț al Cărtureștilor), unde mi se puneau sub tejghea *Mirroir Sprint*-urile speciale, bisăptămînale, ediția verde și galbenă. După ce a dispărut *Mirroir*-ul (publicație a partidului comunist, dar nu se simțea), am „văzut" Turul citind *L'Equipe,* la care mă abonase cineva din Germania. Ultimul Tur, cel din '89, cînd americanul Lemond l-a învins pe Fignon cu cîțiva centimetri de roată, l-am conspectat la Neptun cu două luni întîrziere, în septembrie, cu colecția adusă de la București și cu *Cevengur*-ul lui Platonov în dactilograma traducerii de către Jeanine Ianoși și George Bălăiță.

S-a instalat o răceală între mine și el și încerc – cu un anume scrupul – să fixez de cînd: cam de la Pantani? cam de la Lance Armstrong? Pe ei i-am văzut cu ochii mei. Au fost ultimii care m-au entuziasmat în zborurile lor planînd peste Alpi și Pirinei. Erau din rasa celor care pluteau după cîteva apăsări pe pedale; aveau puterea magică de a fi eroi și escroci, dramatici și trișori. Intrau în legenda Turului, și tot ei – exasperînd controalele antidoping – au vulnerabilizat-o, au compromis-o, au demitizat-o, justificîndu-și detractorii intransigenți.

Ei au fost ultimii cu care am rezistat la atacurile antidoping pline de aplomb ale lui Naum și Banciu, în care dreptatea se confunda cu adevărul, dar asta nu mă prea interesa în fața spectacolului ciclist întins pe sute de kilometri, cu zeci de mii de oameni entuziasmați și indiferenți la scandalul dopajului.

Azi, Contador – dopat sau nu – nu-mi dă fiorul unui atac purtat de Lance sau Pantani; mă cam biruie gîndul că Turul – oricît s-au perfecționat materialele – nu mai produce talentele acelea grandioase care nășteau controverse existențiale. Să fie efectele perverse ale „controlului la sînge"?

Și nici nu mai am de ce și unde să evadez. Am evoluat – „a căzut un cod", cum se spune în spionaj. „Asta este" – cum se zice între doi îndrăgostiți la ora aceea penibilă a unor „explicații" sincere.

N. red.: Rubrica „extremistului de centru" va reveni începînd cu 11 august.

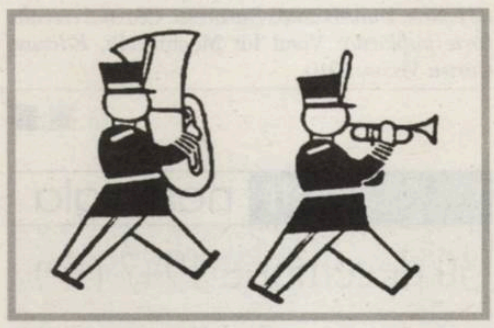

Cătălin ȘTEFĂNESCU

fără doar și **coate**

Domnul Ceaușescu exagerează

Au trecut peste douăzeci de ani de cînd în România se puteau interzice un film, o carte, o piesă muzicală, un spectacol de teatru. Dacă actul artistic nu corespundea, din punct de vedere ideologic, tovarășii însărcinați cu educația și cultura socialistă îl puneau la popreală. Nu aveai cum să-i dai în judecată și să-i tragi la răspundere pentru abuzurile greu de imaginat pe care le făceau. Nu puteai să-i dai în judecată nici pentru că erau proști, analfabeți, primitivi, ticăloși sau, pur și simplu, perfizi și răi. Prin urmare, în România președintelui Nicolae Ceaușescu nu puteai să te adresezi justiției pentru un abuz comis de vreun tovarăș de la legendarul Consiliu al Culturii și Educației Socialiste, care interzicea un spectacol. Azi, într-o Românie departe de a fi o democrație perfectă, te poți adresa justiției pentru orice chestie îți trece prin minte. Iar acest lucru poate fi făcut de orice cetățean al acestei țări.

De curînd, domnul Valentin Ceaușescu, fiul lui Nicolae Ceaușescu, a pierdut un proces împotriva Teatrului Odeon. Reclamantul înregistrase la OSIM numele familiei sale și dorea ca spectacolul *Ultimele ore ale lui Nicolae Ceaușescu* să fie oprit, pentru că folosea, fără drept, marca înregistrată *Ceaușescu,* cerînd și daune morale simbolice în valoare de 1 leu. Procesul s-a încheiat fără ca reclamantul să aibă cîștig de cauză.

Ar fi foarte ușor să transformi povestea asta într-un mișto crunt, într-o turnare de zoaie în cap, troacă de porci, spălare pe jos, facere de arșice, vărzuială și cîte și mai cîte. Generoasa limbă română excelează la capitolul ăsta. Dar răspunsul pe care îl poate primi un asemenea act de exercitare a libertății, așa cum este chemarea în judecată a Teatrului Odeon de către domnul Valentin Ceaușescu, trebuie să aibă un ton civilizat. Altminteri, anii trecuți din Decembrie '89 pînă acum s-ar dovedi a fi un timp pierdut de pomană.

Domnul Valentin Ceaușescu nu a ales să fie fiul lui Nicolae Ceaușescu. Ca noi toți, în raport cu părinții noștri. Spre deosebire de fratele său mai mic, Nicu Ceaușescu, nu a fost o prezență politică vizibilă în anii în care tatăl lor a condus țara. Cu toate astea, vrînd-nevrînd, a fost unul dintre cei care s-au bucurat de prezența familiei sale la vîrful sistemului autocratic din România. Dincolo de implicarea sa în fotbal, ca susținător fervent al echipei Steaua, discreția prezenței sale în spațiul public e un lucru recunoscut. În nebunia evenimentelor de la sfîrșitul lui 1989 a fost arestat, acuzat de subminarea economiei naționale și reținut, pînă prin august 1990. A fost, alături de sora sa, victima unor acuzații nedovedite, a unui val de ură și dorință de răzbunare, lucruri oarecum firești pentru starea psihologică atît de complicată a unui popor sălbăticit, ținut sub teroare și muncit interior, inconștient, de un vechi și profund sentiment de culpabilitate. A văzut, ca noi toți, la televizor, simulacrul de proces intentat părinților săi, care au sfîrșit în fața plutonului de execuție. Cei mai mulți dintre noi vedeau cum zac pe jos trupurile „Odiosului" și „Sinistrei" care terorizaseră România. Domnul Valentin Ceaușescu își vedea părinții, executați în urma unui proces jenant, la care asistaseră chiar apropiați ai familiei prezidențiale. La televizor, se arătau obsesiv „robinetele de aur" din reședințele familiei Ceaușescu, ale Zoiei Ceaușescu, „bogățiile neînchipuite" de care se bucuraseră „Tiranii", împreună cu „beizadelele" lor. Ulterior, s-a dovedit că robinetele cu pricina nu erau din aur, iar celebrele conturi ale lui Nicolae Ceaușescu au rămas la fel de nedescoperite ca OZN-ul prăbușit la Roswell.

Nicolae Ceaușescu a dorit să se livreze plenar.

Nu e foarte greu să înțelegi frustrarea domnului Valentin Ceaușescu, un om care și-a văzut părinții executați, fratele și sora murind după lungi suferințe, numele familiei porcăit în toate felurile posibile, de mii de ori pe zi, atîta amar de vreme. Însă domnul Valentin Ceaușescu ar trebui să înțeleagă că numele familiei sale nu-i mai aparține doar dumnealui. Vrînd-nevrînd, el ne aparține tuturor. Nicolae Ceaușescu a dorit cu orice chip să nu-și mai aparțină, ci să se livreze *plenar* întregului popor. Dacă domnul Valentin Ceaușescu e deranjat de abuzurile asupra numelui familiei sale, de ce n-a înregistrat marca înainte de 1989, cînd numele era folosit sufocant? De ce n-a protestat în justiție atunci cînd, zilnic, spectacolele omagiale purtau numele *Ceaușescu?* Știu, cele mai multe spectacole erau oferite gratuit, dar nu erau tot folosiri comerciale ale *mărcii,* cîtă vreme, totuși, uneori, biletele la teatru, cărțile, discurile, ziarele și revistele unde era pomenit numele aveau un preț? În plus, înregistrarea la OSIM a mărcii *Ceaușescu* e profund insuficientă pentru dorința de a proteja același nume. Departe de mine intenția de a dori să-l jignesc pe reclamant, dar îi amintesc faptul că acest popor, bun sau rău, ticălos sau blajin, e, în primul rînd, unul cumplit de hîtru. Nu știu dacă asta e de bine sau de rău. Dar știu că domnul Valentin Ceaușescu ar trebui să mai înscrie o serie de mărci care se referă la aceeași entitate: *Stejarul din Scornicești, Cel mai iubit fiu al poporului, Geniul din Carpați, Conducătorul iubit, Comandantul suprem, Tovarășu', Campionul Păcii, Ctitorul, Demiurgul, Pingelică, Ceașcă, Nick Ciao, Realesu', Ceaușică, Scornicelu', Csoszi,* și lista e lungă.

Democrația adevărată e fragilă prin natura ei, se redefinește zilnic, se adresează la fel de generos și celor care nu o înțeleg sau nu o acceptă. Ne creează un spațiu rezonabil tuturor. Îl înțeleg pe domnul Valentin Ceaușescu, atunci cînd caută osemintele părinților săi sau cînd e deranjat că vede portretul tatălui său caricaturizat într-o imagine vampirică, pe o sticlă de vodcă ce îi poartă numele. Dar nu îl mai înțeleg cînd vrea să interzică un spectacol de teatru. Aici, domnul Ceaușescu exagerează. Și face un deserviciu propriei reputații la care, bănuiesc, ține foarte mult.

Cătălin Ștefănescu *este realizatorul emisiunii* Garantat 100% *la TVR 1.*

un sport la Răsărit

Bute președinte?

O, da! Și mama prim-ministrului prăjiturilor (atenție, știu exact ce vorbesc!). Piratat de politicieni și antipoliticieni, de afaceriști, de întreprinderi de stat care contribuie la pușculița-frunzulița și, în general, de oricine are chef să se bage în seamă, Bute mai are doar de auzit celebrul îndemn cotrocenist care i-a zguduit urechile și lui Hagi. Dar națiunea nu mai e ca pe vremea Cupei Mondiale '94. Nu mai există o luptă clară. Nu mai e vorba de „noi" și „ei". E o ciorbă opacă din care oameni ca Lucian nasc o tresărire. Bute chiar a fost, pentru o zi, președinte, în sensul în care pînă și pentru Elena Udrea a fost mai important decît Traian Basescu. E ceva. Dar e un președinte în exil, căci șansa lui e să stea cît mai departe de țară. Aici oamenii se bat pe bătaia lui. Aici imaginea lui e în clar-obscurul management-ului galei conform principiului „facem rău ca să facem bine". Luăm bani de unde putem ca să promovăm România. O fi bine, o fi rău? Și ce e România? Ce mai e? Bute, preț de un pumn. Apoi, înapoi. Știți de ce în Canada nu i se va striga „Bute președinte"? Nu, n-o întrebați pe ea...

Radu NAUM

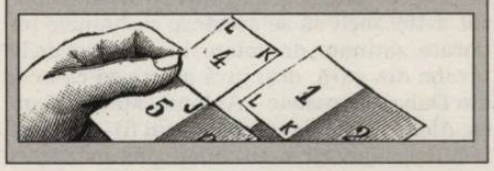

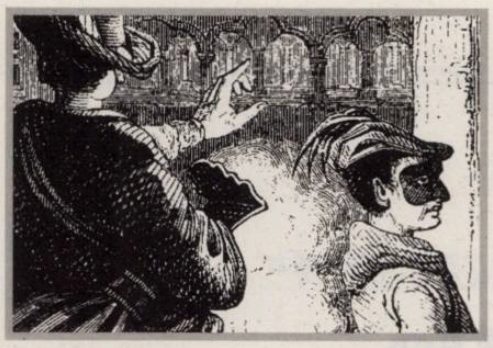

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

A dus NASA oameni pe Lună sau nu?

Și oare cînd vom mai merge spre stele?

Pentru a nu vă mai fierbe inutil în aceste zile călduroase, voi spune de la bun început că eu fac parte dintre cei ce cred că da, NASA a dus oameni pe Lună. Admit dreptul la opinie al negativiștilor și conspiraționiștilor de azi – și, cu toate acestea, cred că ei bat cîmpii și că zborul spre stele și popasul la prima răspîntie (asta a însemnat adăstarea lui Armstrong & Aldrin pe Luna albă a unui cer de vară din 1969) chiar a fost una dintre cele mai frumoase aventuri umane. Cu atît mai frumoasă cu cît a plecat, la origini, din sînge și din teamă. Wernher von Braun, inginerul-pilon al programului spațial american *Apollo,* fusese înainte de aceasta proiectantul care-a pus pe masa lui Hitler (și pe cerul Londrei) rachetele ucigașe V2. O mai fericită reconversie nu există: racheta ce trebuia să schimbe în rău cursul Războiului Mondial a devenit sămînța capsulei din care, 25 de ani mai tîrziu, Neil Armstrong a coborît cu bine în praful unui corp ceresc altul decît cel pe care *Homo erectus* se ridicase-n călcîie în negura insondabilă a timpurilor. De atunci, din 1969, lumea – și cu ea omul – n-a mai fost la fel: ne-am simțit mai puternici întru a visa mai departe și mai curajoși întru a ne dori mai mult; ne-am crezut mai aproape de (dumne)zei și ne-am văzut fața oglindită în lumina unui alt orizont.

Popasul pe Lună – și graba de a-l face – a plecat totodată și din teama Războiului Rece. În octombrie 1957, Sputnik-ul sovietic a făcut *bip-bip* pe orbita Pămîntului și, atunci, America și-a dat seama că, dacă nu grăbește cursa, s-ar putea s-o piardă. În iulie 1958 lua naștere NASA *(National Aeronautics and Space Administration),* iar în octombrie 1960 Alan Shepard urma să devină primul om ieșit în spațiu – ceea ce nu s-a întîmplat, din cauza unor întîrzieri în program. Astfel încît sovieticul Iuri Gagarin i-a luat-o înainte – în aprilie 1961; la trei săptămîni distanță l-a urmat și Shepard. În acel moment, în meciul spațial era 2-0 pentru URSS.

Și apoi a venit entuziasmul lui J.F. Kennedy. „Pînă la sfîrșitul acestei decade vom trimite primul om pe Lună" – a spus el și, deși firul propriei vieți s-a rupt mai-nainte de a-și vedea pariul cîștigat, pe 20 iulie 1969 pasul a fost făcut. Eram prea mic pentru a-mi aduce aminte – dar ce știu este că pe această polemică și-au terminat viața bunicii mei: bunicul matern și bunicul patern (oameni care făcuseră războiul și care i-au tot așteptau pe americani pînă cînd s-au mulțumit cu Nixon la București) au luat în serios salutul de pe Lună al lui Armstrong, pe cînd ambele mele bunici, mai circumspecte, au păstrat pînă la capăt o urmă de îndoială. „Machea, așa o fi?" – spunea cu accent sudic mamaia mea după tată (cînd eu îi dădeam ca sigur că-ntr-un an-doi vom întîlni extratereștri prin văzduh) și privea spre icoană ca și cum tot de-acolo ar fi urmat răspunsul.

Iară generația mea a crescut crezînd că *UFO, Star Trek, Războiul stelelor, Odiseea spațială 2010, Solaris*-ul lui Stanislav Lem, *Colecția de povestiri științifico-fantastice* (broșuri hărtănite din anii '60) și *Almanahul Anticipația* (din anii '80) chiar vorbesc despre noile *frontiere finale*. Eram soldat al Pactului de la Varșovia în anul în care naveta spațială *Challenger* a explodat la lansare (în 1986) și eram cetățean al unei țări admise în NATO atunci cînd (în 2003) naveta *Columbia* a explodat spre aterizare. Dar dincolo de aceste două accidente au fost alte 133 de lansări care au mers cu bine. Din acest motiv privesc înapoi cu nostalgie acum, cînd – după ultima lansare de pe 8 iulie ce trecu – programul navetelor spațiale își trage obloanele. Nimeni nu știe foarte clar ce va urma. Să-și fi pierdut cerul de deasupra noastră din atracție? În 1965, în culmea cursei spațiale, 4,4% din bugetul SUA mergea spre programul spațial; în 2010, doar 0,5%. Președintele Obama spunea recent că în timpul vieții noastre un om va ajunge pe Marte – dar parcă nu ne mai înfioară; și parcă și Marte ni se pare cam aproape. Rușii au încetinit pasul și ei, mulțumindu-se – alături de americani, canadieni și alți cîțiva – să țină în viață, măcar pînă în 2020, o *stație spațială internațională* care oricum a intrat în banalitate. China anunță anumite ambiții – inclusiv trimiterea unui om pe Lună –, dar nu e foarte limpede cînd și cum se va întîmpla asta. Vom saluta evenimentul, dar probabil că nu vom mai tresări ca în '69.

Din acest motiv vin și spun, iată, că dacă pofta noastră de zbor spre înalt pare a fi intrat într-o oarecare criză, poate că ar fi timpul ca acei extratereștri care-or exista, dac-or exista, să ne dea un semn și nouă din mila măriei lor și, înspre a ne înzdrăveni și pe noi cît de cît, să ne facă astfel să privim din nou mai departe spre stele – *to boldly go where no man has gone before*.

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Cu norodul pe litoral...

Să nu se creadă că România arată cum arată din cauza nemților, chinezilor sau confraților noștri bulgarii. Trăim într-o mare hazna și asta este ceea ce am știut construi. Dincolo de aspectul neîngrijit al litoralului românesc (Am aflat abia săptămîna aceasta că heirupismul iluzoriu se datora unei „vizite de lucru" a unei alte Elene. Și că slujbașii noștri cei obedienți cîrpăceau orice pentru a face pe plac „conducătorilor iubiți", și nu pentru că așa trebuie.), „poluarea" revine, în mare măsură, turistului de neam-prost. Nu cu prea multe parale în pungă, turistul român și-a agățat copiii de gît, și-a pus costumația „aia" de-l poți recunoaște peste tot în lume, adică pantaloni de poliester, trei sferturi, legați cu șiret, așa, pe șolduri, tricoul în dungi, de o calitate chinezească „ultrasubțire", astfel încît părul de pe piept să se strecoare prin țesătura „fină", și ce nu se vede să iasă prin deschizătura de la piept, unde nasturii, lăsați de izbelițe, descoperă lanțul mare „aurit", de care deseori atîrnă o „Fecioară" nedefinită. Șlapii plescăie agale în ritmul cojilor de seminte, scuipate zi și noapte, în capul tuturor. Turista s-a gătit nevoie mare pentru această „sărbătoare", căci tot cartierul și tot satul trebuie să afle că ea, Leana lu' Marin Pîrlitu, pleacă la mare, nu oriunde, ci la Marea Neagră. Așa că și-a pus părul pe moațe, și-a vopsit unghiile, și asta înainte de a le curăța, și-a scos lănțușele, și cerceluși, și inelușele, și brățările de prin sertare, și le-a agățat pe unde s-a putut astfel încît să se asorteze cu hainele înflorate, satinate, dantelate, luate direct de la taraba din gară, deși jură pe mă-sa că ar fi din Dubai. Odraslele – Antonio, Mario, Bianca, Alesia, Antonia (și cine-o mai fi) – primiră restul de bijuterii; n-au chiloți, dar au brățări și lanțuri grele. Pînă la urmă, nu hainele ar avea cine știe ce importanță, ci conduitele acestor personaje, venite să se „distreze", din diferite colțuri ale țării, și chiar ale lumii, și comportîndu-se de parcă totul li se cuvine, sinchisindu-se prea puțin de ceilalți.

Mai întîi de toate, turistul vine la mare în grup, cu amici și cumnați, cu nepoți și nepoate, cu frați și surori, pentru a povesti apoi, la grătarul din spatele blocului, faptele lor de vitejie, așa... pînă dă prima ninsoare. Mai apoi, nu-și mai permit să se așeze pe cearșaf, a muncit luni și luni, și tot familionul, plus gașca, are bani cît să se fălească p'un șezlong și toată plaja să fie a lor. „Dobitocul" care și-a permis să-și așeze cearșaful chiar în dreptul șezlongurilor lor trebuie pedepsit. Auzi, sărăntocul, să le acopere priveliștea și să le știrbească din frumusețea zării! Așa că un tătic îl strigă repede pe Antonio, un puști de vreo cinci anișori, îi șopti ceva la ureche și apoi se reașează satisfăcut, așteptînd efectul șoaptelor sale. Și puștiul, convins că „domnul" e un prieten de-al tatălui, răstoarnă găletușa cu nisip direct în mijlocul cearșafului. Cum „domnul" nu se supără din prima, Mario urmă la rînd, răsturnînd găletușa cu apă direct pe spinarea goală și bronzată a doamnei. Doamna nu mai fu ca domnul, chiar se supără și-l apostrofă destul de dur pe puști, dar tatăl sări ca ars (și cu el tot clanul) și înjură de mamă și dumnezei; auzi, să le strice lor concediul niște amărîți care nu-și permit nici măcar să ia un șezlong! Și cum se făcu pîrtie în jurul lor, se puseră pe „distracție" mare și importantă: spart semințe, băut bere și zornăit la table, pe sunetele „dulci și suave" ale unuia ce cînta de viață și supărări direct de pe telefonul mobil. Puștii fură lăsați la voia întîmplării, să facă ce vor, că doar „închiriase" toată plaja. Din cînd în cînd, una dintre mămici punea „ordine", strigînd: „Mario, dă-i sabia aia și lu' Antonio, că vă ia mama dracului!", „Antonia, lasă dracu' chiloții ăia pă tine, că-ți ard una, de nu te vezi!". Și se „prăjiră" așa mai toată ziua... Bianca îi alimenta cu semințe de la taraba din colț... Antonia le căra pahare cu bere rece... Nenea cu „porumbii... porumbași..." le hrănea odraslele... Doamna cu „coliere colorate... din scoici și perle de mare..." le împodobea chipurile... Domnul cu „bilete la cel mai mareeeeeeee concert al verii cu cel mai mareeeeeeee, cel mai tareeeee numeeeeee al muzicii românești, marele Floriiiiin..." le aranjă seara. Ba mai cumpărară și papuci, pietre de frecat picioarele, sticle cu nămol de cel bun de la Techirghiol, saltele colorate, făcură poze, vorbiră la telefon, tare, mult, colorat, își povestiră aventurile, tot tare, să audă tot tîrgul, cît să-i acopere pe ăia de la Radio Vacanța...

Plecară obosiți spre 7, roșii ca racii, lăsînd în urmă rodul muncii lor de cîteva luni, risipit pe nisip, printre pungi, coji, mucuri, pet-uri, pahare, seminte, banane și multe altele. În frunte, ea cu unghiile sărite, cu părul dus, mîncînd de zori dintr-o pungă de seminte pe care și-o atîrnase de gît...

***Constanța Vintilă-Ghițulescu** este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste și sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

30 decembrie 1947 (IV)

„[Raport] Nr. 9 (13/5/48)
Legația Britanică, București,
8 ianuarie 1948

8. Guvernul Român nu și-a respectat propria-i promisiune de a permite Regelui să ia cu el tot ce-și dorea. I s-a permis, oricum, să ia cu el principalii membri ai anturajului său, cu excepția – după cum s-a raportat – a Dlui Savel Rădulescu, care a fost considerat un personaj prea politic ca să i se aprobe plecarea. Regele a apărut ca fiind subiectul unor discuții nedemne în legătură cu ceea ce putea ori nu putea să ia cu el, iar finalmente, cu 24 ore înainte de plecare, a manifestat neliniște și dezgust, în privința modului în care a fost tratat. La sfîrșit, oricum, el a fost tratat cu o anume curtoazie și i s-a îngăduit să părăsească țara cu demnitate. Trenul său regal a fost trimis din București la Sinaia, iar la Sinaia i s-a îngăduit să se îmbarce la peronul regal pe care s-a întins obișnuitul covor roșu. Oricum, nimănui nu i s-a îngăduit să se apropie de peron în momentul îmbarcării.

9. După plecarea Regelui Mihai, acei membri ai familiei sale, Prințesa Elisabeta și Prințesa Ileana de Habsburg, care era notorie pentru legăturile sale cu comuniștii, din ultimii trei ani, rapid și-au aflat soarta. Ele au primit, nu de la amicii lor comuniști, ci de la poliția de securitate a Ministrului de Interne, un ordin concis să părăsească țara în decurs de trei zile. În cazul Prințesei Ileana, ordinul era însoțit cu o scurtă notă cu cerneală de la Dl Bodnăraș, «prietenul» ei apropiat, care-i recomanda să se supună ordinelor poliției, el neputînd s-o întîlnească. Eu am înțeles că Prințesa Elisabeta a fost obligată să cedeze Statului foarte întinsa sa proprietate în România, moștenită de la fratele său.

R. Sarell
[ministru britanic la București]"

(sursa în nr. 385)
(va urma)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Copiii în faţa televizorului

În emisiunile pentru copii, mai toată lumea cîntă şi dansează. Cu mici excepţii, ici-colo o jumătate de oră dedicată poveştilor, spuse sau desenate, televiziunile par să se străduiască din greu să ne convingă că ţara e pregătită cu generaţii noi pentru showbiz, că musteşte de talente în domeniul muzical. Dar, mai ales, televiziunile par a fi convinse că acest tip de emisiuni naşte explozii de rating în rîndul celor mici sau al adolescenţilor.

Sigur, nu e rău să-ţi doreşti să aduci copiii în faţa televizorului, mai curînd prin muzică decît prin thrillere sau imagini de la locul accidentelelor de pe şoselele patriei. Asta în cazul în care scopul emisiunilor, acela de a descoperi talente autentice şi de a propune celor mici o alternativă verosimilă la orele petrecute în faţa calculatorului, ar putea fi îndeplinit în formatele de emisiuni alese de realizatori. Am cîteva îndoieli...

Unduiri lascive, ochi fardaţi ca de carnaval, rictusuri de suferinţe atroce sau zîmbete false.

Mai întîi, emisiunile cu pricina sînt de neprivit: kitsch-ul care stăpîneşte scenografia, costumele, coregrafia transformă pînă şi cele mai înduioşătoare interpretări ale copiilor în momente de stînjeneală, stupoare, indignare. Unduiri lascive, ochi fardaţi ca de carnaval care se închid şi se deschid obligatoriu către tavan, umeri dezgoliţi, pantofi cu toc nesiguri sub gleznele încă fragile, pumni strînşi coborîţi în deznădejde şi palme deschise, ridicate către soare, versuri despre fericire şi nenoroc, rictusuri de suferinţe atroce sau zîmbete false, rochiţe care se străduiesc cu greu să acopere decent trupurile firave, sacouri cu revere sclipicioase şi cămăşi în culori care te orbesc, toate îi transformă pe bieţii copii în nişte imitaţii jalnice ale modelelor lor mai mari, care deja se lăbărţează pe micul ecran, la orice oră din zi şi din noapte.

Mai apoi, cred că a miza în exces pe spectacolul facil, lejer, dat de cîteva voci anonime, inocente, dar fără virtuţi speciale pentru a face rating major în rîndul minorilor este un exemplu tipic de inadecvare, de ignoranţă, de nepricepere, de necunoaştere a intereselor şi preocupărilor celor pe care vrei să-i aduci în faţa televizorului. La drept vorbind, cred că grupul-ţintă al acestor emisiuni nu poate fi format decît din părinţii, bunicii şi, cel mult, fraţii mai mari şi mai impresionabili ai protagoniştilor lor. Astfel de emisiuni nu pot fi decît sursă de inspiraţie pentru adulţii care visează să devină părinţi de vedete, cu orice preţ.

Recunosc, nu-i uşor să realizezi emisiuni pentru copii. Sînt aprigi, necruţători cu telecomanda, n-au răbdare, se plictisesc repede, sînt greu de atras într-un demers educativ, cultural, care nu vizează preocupările lor imediate. Ca redactor sau producător al unei astfel de emisiuni trebuie să ai în gînd cîteva repere atunci cînd porneşti la drum către inima copiilor. În primul rînd, care sînt preocupările, interesele, curiozităţile, trăsăturile emoţionale, capacităţile cognitive ale vîrstei căreia i te adresezi. Mai apoi, suportul părinţilor nu-i deloc de neglijat: pot fi folosiţi ca mediatori între emisiune şi copil, ei avînd la îndemînă mult mai multe mijloace de seducţie pentru a-i convinge pe cei mici să asculte şi să vadă şi altceva decît desene animate şi filme pe calculator; cu alte cuvinte, o emisiune care să convingă părintele de beneficiile ei în plan educativ poate deveni o emisiune urmărită de copilul lui. O emisiune în care informaţia culturală sau ştiinţifică şi limba română folosită corect să-şi găsească locul printre poveşti, jocuri sau animaţii.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

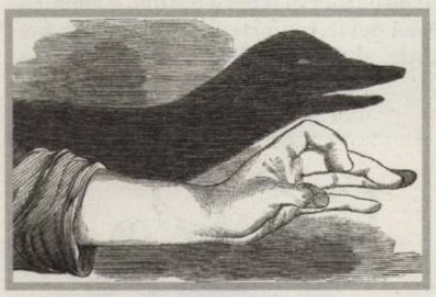

Iaromira POPOVICI

bazar

Căldură, iar, mare...

Ştiu că am citit, cînd eram mică, diverse poveşti în care soarele a fost furat, şi cu toţii s-au chinuit să-l recupereze... În verile toride, ca cea de acum, mai că mi-ar plăcea să fiu personajul negativ dintr-o asemenea poveste...

Îl înţeleg, de fiecare dată tot mai bine, şi pe bietul erou caragialesc din *Căldură mare*. Eu, una, pot duce cele mai rele friguri, dar cu arşiţa nu mă-mpac. Mereu mi-au fost mai apropiate zilele noroase...

Amintirile despre veri, cel puţin despre cele la oraş, nu sînt semnificative – decît în foarte mică măsură. Pe lîngă aproape-leşinuri pe stradă şi sufocări, cu chiu, cu vai îmi vin în minte şi unele aproximativ mai plăcute, adunate în timp.

Sînt cîteva *„must“*-uri de vară, de la sine (sau de la lume) înţelese. Unul e legat de „răcoritoare“. Cînd eram mică, existau chioşcurile cu sirop şi sifon, de 75 de bani, sau cu sifon simplu, de 25 de bani. Erau printre preferatele mele, le căutam (şi le ştiam locurile) prin tot oraşul. Îmi doream să fie non-stop, ca seara, cînd ies de la film, să pot bea un sirop.

Aproape la înălţimea lor erau acvariile pline cu un lichid gălbui, cam diluat şi dulceag, de la Romarta Copiilor: se numea citronadă. Era foarte rece şi se agita în vasele mari, pătrăţoase şi transparente. De fiecare dată cînd îmi cumpăram ceva de acolo (şi ţin minte că, de multe ori, îmi luam uniforme pentru şcoală) mă delectam cu un pahar plin cu acel lichid.

Apoi – îngheţata. Bucureştiul era, pe atunci, plin de îngheţate bune, care se făceau, de multe ori, în laboratoarele proprii ale cofetăriilor. Copiii au o chestie cu îngheţata de ciocolată: îmi plăcea şi mie şi, ca atare, o înfulecam în toate formele, inclusiv în cea de parfe.

Mai ales în cea de parfe. Odată, am exagerat cu parfeurile. Nu ştiu cîte am mîncat, ştiu că aveam vreo 12 ani şi că mi-a fost atît de rău, încît de atunci încolo nu am mai putut mînca îngheţată de ciocolată. Niciodată.

O altă posibilă „scăpare“ era bazinul. Ştrandul. Mică, mergeam la Ştrandul Tineretului şi mi se părea ideal. În liceu, am descoperit Ştrandul studenţesc. Aveam o colegă acolo, cu o anumită aură: era şi deşteaptă şi emancipată. Cu ea am fost prima dată la Studenţesc, şi chiar am traversat lacul în gaşcă. A fost experienţa vieţii mele mărunte.

La bazin, în schimb, eram expertă... La mare, la hotelul Mangalia, era o piscină care pe atunci mi se părea fabuloasă: cu apă de mare, încălzită, şi ades schimbată. Acolo mă duceam singură, de mică: erau primele mele acţiuni independente. Îmi făceam, cu conştiinciozitate, cele 30 de bazine. Momentul extazului era la ieşire: cu părul semi-ud şi fiţe de înotătoare, mă duceam la barul hotelului. Acolo aveau... Pepsi! Era unul dintre puţinele locuri din ţară unde se mai găsea Pepsi pe la începutul anilor '80, şi nu pot uita nici pînă azi cum îl savuram de pe un scaun înalt, de bar, dintr-un pahar cu gheaţă.

Lucruri de nimic, veţi spune, atît de mici: dar de vară... Te ajutau (şi te mai ajută încă...) să supravieţuieşti căldurii. Mă ajutau şi altele, şi mai prozaice: casa bunicilor mei, din Bucureşti, înaltă şi răcoroasă, cu pivniţă şi magazie, în care puteai juca „faţea“ liniştit; cinematografele de pe fostul 6 Martie, actualmente Regina Elisabeta, în care găseam mereu cîte un filmuleţ de văzut, oricît de puţin complicat, precum *Aventuri în marea Nordului...*; şi, de ce nu, muzeele bucureştene, pe care le reluam la rînd în fiecare vară, fără plictiseală, de la *Cloşca cu puii de aur* de la Muzeul Naţional de Istorie, la animalele împăiate zîmbind vesele din dioramele de la Muzeul „Antipa“ (asta înainte de restaurare).

Astăzi, lucrurile s-au schimbat destul de mult: există aerul condiţionat şi poţi trece vara cu el, mai uşor, în chiar propria-ţi casă. (Ţin minte vremurile, prin anii '90 la sfîrşit, cînd mergeam la mall pentru aer condiţionat.) Şi călătoriile, lesne de făcut, în locuri în care vara e mai uşor de suportat decît aici. Totuşi, ceva din atmosfera sufocantă, apăsătoare şi fără perspectivă a verilor de altădată s-a păstrat. Şi, cel puţin pentru mine, una, se va păstra mereu.

Selma IUSUF

legende urbane

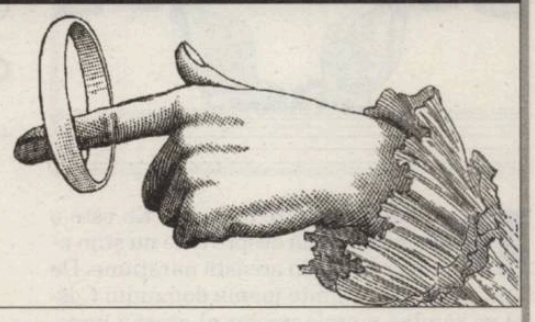

Cu branula în mînuță

Tanti Stela nu are acces la Internet. Dar a auzit mai întîi la televizor şi apoi pe bancă, în faţa blocului, că umblă prin Bucureşti şi prin localităţile din jur o dubă neagră sau chiar o ambulanţă falsă care fură copii şi-i lasă fără organe. Povestea are variaţiuni. Unii copii – furaţi din malluri, parcuri, hipermarketuri – sînt aduşi înapoi fix în locul de unde au fost răpiţi, uşor abulici şi dezorientaţi (după anestezie şi operaţie n-au cum să fie altminteri, sărmanii), cu o „branulă în mînuţă“ şi fără un rinichi. Lipsa rinichiului se descoperă cînd părintele vrea să-i facă baie copilului şi vede că ăla e tăiat pe „burtică“. Sau la un „control medical de rutină“. Se ştiu chiar detaliile răpirii din mall: copilul e luat, dus într-o toaletă, tuns, i se pun ochelari de soare şi o şapcă, i se schimbă „hăinuţele“ ca într-un film cu spioni. Alte poveşti trag şi mai tare spre sinistru. Copiii cu pricina sînt găsiţi în şanţuri sau păduri, goliţi de organe cu totul, cusuţi curat la loc şi cu bani pe piept sau în aceeaşi „mînuţă“. Suma variază între o mie cinci sute şi două mii de lei noi. Lîngă bani, opţional, mai e cîte un bilet care ori zice „Înmormîntare uşoară“, ori „Îmi pare rău“. În unele cazuri, răpitorii lasă şi trandafiri roşii.

De regulă, asemenea poveşti se nasc, circulă şi intră în hibernare, pentru o perioadă, fără să zguduie cine ştie cum societatea. Uneori însă ce rămînea povestit în faţa blocului sau comentat pe net se umflă, se revarsă (cu ceva ajutor şi de la unele televiziuni) şi face poliţia să reacţioneze.

Povestea are toate ingredientele emoţionale care construiesc o bună legendă urbană: e vorba, în primul rînd, de copii (cu tot alaiul de diminutive: au hăinuţe, mînuţe, mămici şi tătici), e spectaculoasă, cu răpiri, deghizări, organe furate şi are culoare locală. Răpitorii sînt, evident, străini, dar de pe aici, de aproape: bulgari, ruşi, ucraineni. Banii de înmormîntare tuşează bine scenariul.

Se pare că povestea cu rinichii furaţi din om a apărut prima oară prin anii '90 în New Orleans, în preajma unui Mardi Gras. Acolo nu mai erau copilaşi, ci turişti rămaşi fără organ. Povestea sună un pic mai urban ca la Bucureşti: un turist bea cu nişte necunoscuţi în bar şi se trezeşte ameţit într-o cadă de baie plină cu gheaţă. Pe pieptu-i scrie cu ruj *„Call 911 or you will die“*.

Despre rinichi româneşti furaţi în Bulgaria am auzit pentru prima oară prin 2009. Era o poveste cu nişte turişti care-şi lasă copilul în maşină în benzinărie, ca apoi să se trezească fără el. Primesc un telefon peste cîteva zile şi-şi găsesc copilul cam în acelaşi loc, dar fără rinichiuţ. Răpitorii dovedesc însă, de fiecare dată, o generozitate stranie: victima nu e omorîtă cu totul, iar dacă e omorîtă, primeşte (în România) ajutor de înmormîntare. Vestul, mai rece, se bazează pe serviciile de urgenţă, ba îl conservă pe bietul om cu totul în gheaţă, ca pe rinichi.

La pachet cu poveştile în sine vin şi toate teoriile conspiraţiei. În cazul turiştilor români din Bulgaria, se pare că persoane cu interese în domeniul hotelier românesc au vrut să se dea o lovitură nimicitoare plajelor mai galbene şi apelor mai limpezi ale litoralului bulgăresc. În cazul recent al copiilor săltaţi de pe străzile şi din magazinele oraşului, se doreşte pur şi simplu o „deturnare a atenţiei“ de la problemele mai grave cu care se confruntă lumea.

Şi, iarăşi, e incredibil cîtă lume – altminteri normală la cap – crede poveştile astea. Grija pentru propriul copil nici nu se poate pune la îndoială, dar maternitatea sau paternitatea n-au cum să-ţi răpească un elementar simţ al ridicolului. Ne strîngem seara la foc, povestim, ne înspăimîntăm împreună şi unii pe alţii, întărim legăturile noastre umane cu poveşti zemoase, umbroase, misterioase sau de-a dreptul scîrboase. Dar dacă te apucă rîsul în faţa lui tanti Stela care are nepoţei cînd auzi că un copil umblă brambura prin Afi Cotroceni cu „o branulă în mînuţă“, nu te văd bine.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio Kiss FM şi Magic FM.*

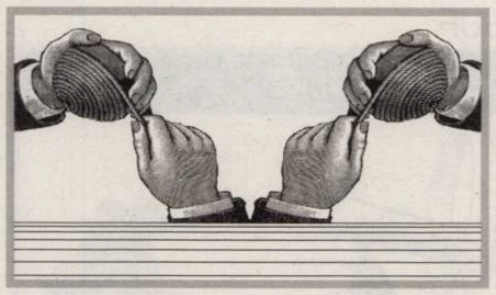

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Prolegomene la studierea fenomenului „De ce e mă-ta curvă?“

Domnul Costel are o mamă. Ea este o doamnă banală despre care nu ştim aproape nimic în această naraţiune. De fapt, ce face şi ce simte mama domnului Costel va rămîne marele mister al acestei naraţiuni – vă spun de la bun început, ca să nu vă enervaţi mai încolo şi să-mi ziceţi ceva de mama.

Domnul Gigel are o convingere. Domnul Gigel este profund convins că mama domnului Costel este o curvă. Drept urmare, domnul Gigel spune tuturor: „Dragă, tu ştiai că măsa lui Costel e curvă?“. Apoi domnul Gigel publică o serie de articole cu titluri sugestive: „Se zvoneşte prin oraş că mama domnului Costel este curvă“; „Noi detalii despre probabila activitate de curvă a mamei domnului Costel“; „Editorial: Cît vom mai suporta curvele de printre noi?!“; „Academicianul Fănache confirmă: Domnul Manole are dovezi că mă-sa lui Costel este o curvă“. La televiziune se dezbate ore în şir subiectul zilei: preşedintele Băsescu a decorat-o cu Ordinul Antimonarhist al Muncii pe curva de mama lui Costel.

Evident, cel mai mare expert contemporan în subiect este domnul Gigel şi el este invitat peste tot să îşi expună convingerile. Opinia publică se împarte ferm în două tabere. Prima tabără spune: Este absolut scandalos faptul că mă-sa (nu mai e mama) lu' Costel (nu mai e domnul) este curvă, şi autorităţile trebuie să ia măsuri ferme sau să-şi dea demisia! Cealaltă tabără se enervează şi zice: Asta este adevărata problemă a României!? Într-o ţară în care pensionarii mor de foame pe străzi, noi ne preocupăm de faptul că măsa lu' Costel e curvă?!

Desigur, nu toată lumea se înfierbîntă şi îşi pierde capul. Mulţi oameni sînt echidistanţi şi oneşti, nu vor să joace nici cu unii, nici cu alţii, aşa că se situează la mijloc. Analiştii echidistanţi îndeamnă la reţinere şi raţiune: domnule, problema este complicată, noi nu putem şti sigur de ce a devenit mama domnului Costel curvă, putem doar să speculăm că a fost vorba de nişte circumstanţe complexe, nu e corect să aruncăm aşa cu etichete, ar trebui să înţelegem cauzele reale, de substanţă, ale curvăsăriei în acest caz, înainte de a ajunge la un verdict definitiv.

Analiştii media dezbat şi ei profund modul în care ziariştii se raportează la faptul devenit acum o banalitate publică, anume că doamna Costel este curvă. Intelectualii nu stau deoparte. Intelectualul mai vechi, de pe la Academie, spune: această dezbatere despre curvăsăria doamnei Costel arată decăderea moravurilor la care a ajuns societatea noastră; simplul fapt că fii de curve pot ajunge cetăţeni onorabili ar fi de neimaginat într-o societate care îşi recunoaşte şi îşi respectă valorile. În revista *Suflet românesc,* seria a 15-a, număr XXXVLC, este publicat un apel al membrilor Uniunii Scriitorilor, filiala Feteşti, din care citäm: „Respingem ferm ponegrirea numelui oraşului nostru în acest scandal, este de notorietate faptul că mama domnului Costel a plecat de aici cînd avea 20 de ani, deci activitatea de curvă a desfăşurat-o la Bucureşti, nu înţelegem cum este posibil să apară titluri de genul «Curva din Feteşti»“.

Intelectualul mai nou, mai umblat, mai multiculti: această dezbatere despre numărul de bărbaţi cu care a avut contacte sexuale pe bani doamna Costel nu arată decît gradul de subdezvoltare al societăţii româneşti, de fapt, curvăsăria în sine este un termen revolut, Derrida ne-a demonstrat foarte clar că doamna Costel avea tot dreptul să fie curvă şi faptul că fiul său neagă şi afirmă că nu ar fi putut să fie curvă arată că el este un intelectual depăşit de vremuri, care nu poate accepta că societatea românească se schimbă, este pur şi simplu prizonierul unei fantasme intelectuale interbelice care l-a programat social să creadă că mă-sa nu a fost curvă, eu personal am participat acum cîteva zile la Salzburg la o conferinţă europeană cu tema „Preacurvia între tradiţie şi modernitate“, unde am expus această idee, voi publica textul intervenţiei mele în *Observator cultural*. Pe criticatac.ro se lansează dezbaterea „Curve din toate ţările, uniţi-vă!“ – despre exploatarea neoliberală a femeilor în societatea capitalistă modernă.

Undeva, pe la începuturile dezbaterii, cineva l-a întrebat şi pe domnul Costel ceva, anume de ce a ascuns atîta timp opiniei publice acest aspect din biografia sa. La început, a crezut că e o glumă şi a refuzat să răspundă. Asta a turnat gaz pe foc: în continuare, are ceva de ascuns. Apoi zice: Oameni buni, sînteţi nebuni, mama a fost taxatoare, apoi a făcut liceul şi facultatea la seral şi a ajuns... Ha, ha, cum adică, dom'le, taxatoare, cînd toată lumea ştie că ea a fost curvă? Ha, ha, de aici adică vine vorba aia cu „Daţi biletul din mînă-n mînă pînă-n fund la taxatoare“, ha ha. Domnule, te dau în judecată. Cum să mă dai, dom'le, în judecată, e dreptul meu la opinie.

Domnul Costel este exasperat. Prietenii buni îi dau sfaturi utile: zi şi tu că mă-sa lu' Gigel a fost stripteuză. Cum el o ţine una şi bună că mama lui nu a fost curvă, ci taxatoare, un val de indignare străbate presa: te provocăm să aduci dovezi că mă-ta nu a fost curvă.

Evident că domnul Costel face o figură palidă în faţa domnului Gigel. Domnul Gigel vorbeşte viguros şi cu convingere, şi tema s-a instalat pe agenda publică exact în această formă: Cum e posibil ca mă-sa lu' Costel să fie curvă şi noi să nu ştim, cine a mai contribuit la această ascundere a adevărului? Dar nu e curvă, de unde v-a venit cu asta? – sare cu ochii vineţi domnul Costel să-şi apere mama. Domnule, cum poţi să afirmi aşa ceva!? Ceilalţi participanţi la emisiunea live din studio se uită miraţi unii la alţii şi zîmbesc superior, cu o evidentă milă faţă de Costel: chiar o fi tîmpit sau se preface, vrea să ne ducă cu preşul şi joacă teatru? Serios, cum poţi afirma acum că mă-ta nu e curvă?! Dar ce dovezi ai că nu e adevărat? Arată-ne dovezile. Sîntem dispuşi să te credem, doar oameni sîntem. Nu înţelegem de ce ai acest gen de comportament nervos, refractar şi antidemocratic, nu avem nimic personal cu tine, noi doar dezbatem. Nu putem, ca ziarişti profesionişti, să ignorăm un subiect care interesează opinia publică, uite ce scriu telespectatorii în SMS-uri: „Afară cu curvele şi cu ungurii din ţară!“; „Mereu am bănuit că e ceva în neregulă cu Costel ăsta, nu vedeţi ce faţă are?“; „Hai, Steaua!“; „Şi mă-sa lu' Băsescu e curvă, am văzut-o eu aseară pe centură“; „Dar de mă-sa lu' Victor Ponta de ce nu ziceţi nimic?“.

Publicitate.

Eugen ISTODOR

negustori și mușterii

Bere la 3,50 la Argentin

e Azuga la juma. Mă uit în ghidul Billa de cumpărături şi descopăr stupefiat că se poate şi mai ieftin. Berea Cozia 3,19 la pet de doi litri. Azuga o bei în companie. Stai la crîşma de pe Blănari şi mai priveşti la o gagică, mai la o tinereţe. Îţi iei două chiftele şi o pîine de la „Împinge tava“ Argentin şi om te-ai făcut pe o zi. Trei cincizeci cu doi lei, cinci cincizeci. Şase, să zicem. Dar nu poţi trage de o bere o zi. Sau eu nu pot. Asta înseamnă că n-am educaţie pe răbdare, plăcere, companie. Dacă iei de la Billa doi litri de bere la trei lei şi nouăşpe bani, atunci iei şi o sută de grame cîrnaţi la un leu cincizeci şi nouă suta de grame. Ah, şi-o pîine. Dar le mănînci acasă, dacă eşti singur, dai drumul la teve. Cablul te costă zece lei pe zi. E toxic. Pe scurt, poţi trăi cu şase lei pe zi timp de 365 de zile? Gîndesc la viitorul meu. Dacă voi fi singur şi sănătos, pot duce un argentin sau o vînătoare de oferte? Să vedem. 6 lei ori 365 egal 2190. Adică, pe bani vechi şi adevăraţi... am uitat. Nu ştiu să număr bani. Măcar atîta pensie oi avea şi eu la bătrîneţe? Nu mă pricep la nimic: nici la adunat bani, nici la calculat zilnic cît îmi trebuie. Dar nici statul nu se pricepe la ceva. Darmite să-mi chibzuiască banii pentru pensie. Legile se modifică precum ciorapii, bătrînii sînt nişte javre. Aşa că ce-i de făcut cu mine?! Mă îmbătrînesc. Într-o lume a cîrnaţilor şi a berii ieftine, o singură şansă: să devin conform. Sau să mor un pic mai tînăr, dacă văd că nu mă ţin baierele pungii.

PUBLICITATE

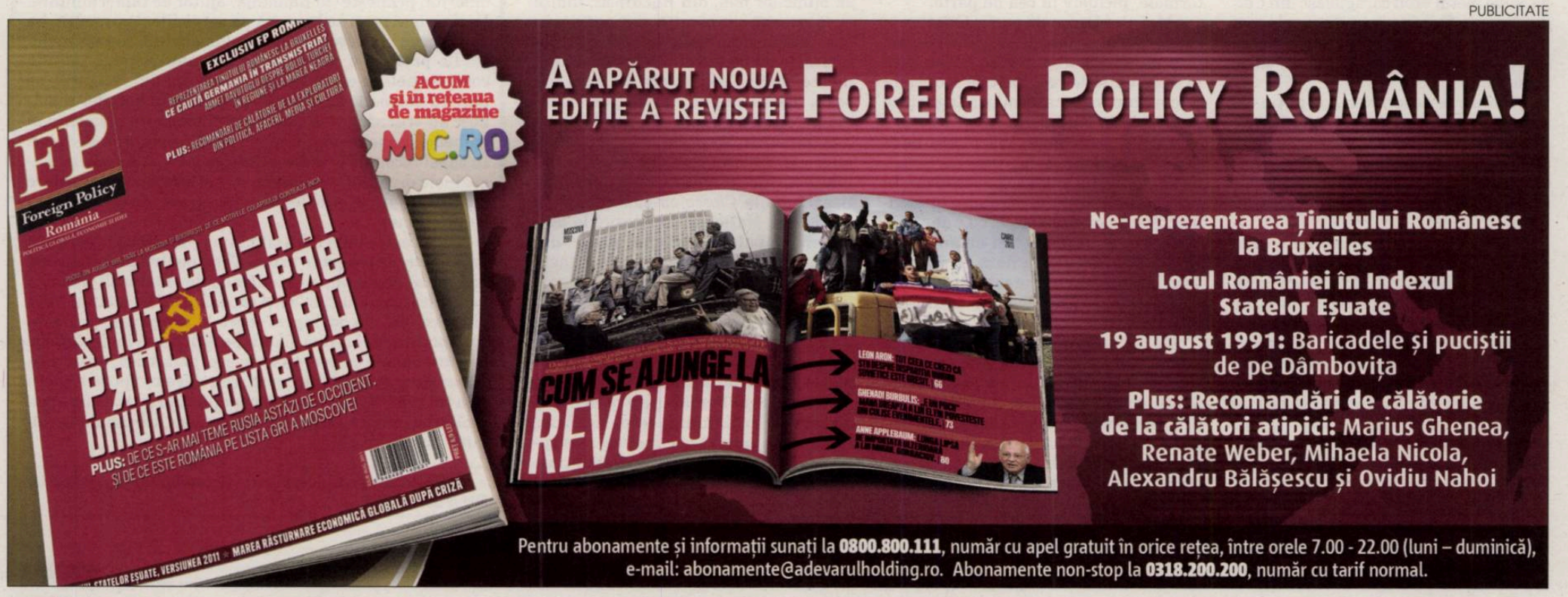

Ban la ban trage

Capitalismul speculativ

Texte şi opinii de:

● Cătălin Augustin STOICA (sociolog, director al Centrului de Sociologie Urbană şi Regională)
„Capitalism, oameni bogaţi şi alte dureri“

● George VULCĂNESCU (analist economic, bloombiz.ro)
„Ceva care stă pe loc şi nu e niciodată nimerit“

● Andrei POSTELNICU (consultant independent)
„Sapa şi dobînda“

● Raluca BÂRA-IACOB (jurnalistă la *Forbes România)*
„Alchimistul pieţelor valutare“

● Cătălin ALISTARI (consultant editorial la revista *Capital)*
„Pariu pe cursul valutelor“

● Bogdan IANCU (antropolog, cercetător la Muzeul Ţăranului Român)
„Piramidele şi păgubiţii“

argument

Speculaţi, speculaţi!

DILEMA VECHE
Ban la ban trage
Capitalismul speculativ

Capitalismul nu are presă bună. I se pun în cîrcă o grămadă de neajunsuri. Cine e de vină că ratele cresc, cresc neîncetat, transformîndu-ne în sclavii băncilor? Capitalismul, bineînţeles. Cine e de vină că pensia nu mai ajunge nici pentru medicamente? Capitalismul, desigur. Cine e de vină pentru toate inegalităţile sociale din lumea de azi (n-are rost să le enumăr pe toate)? Capitalismul, bată-l vina! Cînd n-ai bani, dai vina pe sistem, pe sistemul ăsta din care doar cîţiva, foarte puţini, cîştigă, în vreme ce majoritatea iese în pagubă. Această atitudine, rezultat al frustrărilor, e de înţeles dacă ne gîndim că în România capitalismul şi-a scos colţii înainte să ne arate zăhărelul. Sîntem datori vînduţi înainte să ne fi bucurat cu adevărat de beneficiile libertăţii pieţei. Dincolo de această realitate brutală şi imediată, imaginea capitalismului nu are cum să fie mai bună decît figura capitaliştilor înşişi. În zorii democraţiei şi-ai libertăţii, nişte foşti s-au trezit înaintea celorlalţi şi cunoscînd resursele şi resorturile s-au îmbogăţit, devenind apoi vaşnici agenţi de promovare ai liberalismului. Poate că n-au făcut nimic ilegal, dar au ştiut să speculeze momentul; au avut un start bun. Din perspectivă capitalistă, nu e nimic greşit în asta. Pentru că sistemul în sine e bazat pe speculaţie: piaţa cere mere? Speculăm nevoia de mere şi vindem scump. E nevoie de bani? Dăm bani cu împrumut şi obţinem profit din dobîndă. E nevoie de bani mulţi? Dăm şi mai mulţi şi, investind, obţinem dividende. Etc. Dincolo însă de sectorul productiv există un soi de economie paralelă în care banii circulă, neştiuţi, după legi numai de ei ştiute, dintr-un cont în altul – şi aduc profit. „Capitalismul speculativ“ începe în această zonă nebuloasă a paradisurilor fiscale, trece prin Forex – piaţa tranzacţiilor valutare, pe la bursele unde nici măcar nu se mai ştie exact ce anume se vinde şi de ce preţul fluctuează halucinant de la un minut la altul, prin băncile ale căror dobînzi se ajustează din mers, prin conturile firmelor mari care-şi vînd şi cumpără active doar pentru a-şi mări cifrele de afaceri... În aceste cazuri, „speculativ“ capătă o conotaţie negativă, căci „speculaţii“ lucrează cumva pe şest, la limita legii şi forţînd sistemul.

Pînă la urmă, capitalismul nu poate fi decît speculativ – el se bazează pe un joc al cererii şi al ofertei, iar concurenţa e unica regulă a acestui joc. La fel ca democraţia, e cel mai bun dintre sistemele posibile. Pînă descoperim altul mai bun, speculaţi, speculaţi! (**Matei Martin**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
după 1 septembrie.

Bogdan IANCU

Piramidele și păgubiții

În toamna lui 1993 o frenezie fără margini a pus stăpînire brusc pe familia şi rudele mele: cu toţii îşi doreau să depună urgent bani la jocul de întrajutorare Caritas de la Cluj, unde auziseră că sumele de încasat după trei-patru luni erau de opt ori mai mari. Ziarele vremii semănau confuzie în minţile înfierbîntate ale lor şi ale cunoscuţilor noştri: unele descriau sistemul piramidal imaginat de Ion Stoica drept o schemă financiară sinucigaşă pentru participanţii de la bază, altele îl descriau pe patron drept un personaj providenţial, fără să ofere totuşi detalii despre reţeta acestuia. Cu toate că nimeni nu înţelegea ce se întîmplă cu adevărat în catedrala minunilor financiare de la Cluj, zvonurile străzii tindeau să alimenteze un entuziasm din ce în ce mai difuz. Iar zvonurile vorbeau despre cum Clujul devenise un fel de El Dorado în care locuitorii se plimbau în maşini luxoase, cumpărau în prostie electrocasnice de ultimă generaţie şi, în general, nu prea ştiau ce altceva să mai facă cu banii încasaţi de la Caritas decît să joace din nou. Mihai Tatulici contribuia la consolidarea hagiografiei lui Ion Stoica printr-un interviu la televiziunea naţională care avea menirea să risipească din temerile produse de cîteva materiale jurnalistice care chestionau credibilitatea jocului de întrajutorare. Primarul tricolor al Clujului, Gheorghe Funar, îşi punea la bătaie popularitatea pentru a gira şi el reţeta Caritas.

Cu bocceluţa la Cluj

La sfîrşitul lui septembrie, bunicii i-au sunat pe ai mei şi l-au rugat pe tata să meargă la Cluj să depună banii încasaţi din vînzarea a două vaci de lapte. Tata împreună cu doi colegi de serviciu şi un vecin din blocul în care locuiam au plecat cu maşina, într-o dimineaţă de octombrie, la Cluj. Singurele lor bagaje erau cîteva bocceluţe cu bani de la rude şi prieteni (cu toţii participaseră la plata benzinei). Sumele erau rezultatul unor combinaţii creative de împrumuturi, vînzări de animale ale rudelor de la ţară, retrageri de bani depuşi pentru cumpărarea unei maşini etc. Cei patru s-au întors după două zile şi jumătate. Erau transfiguraţi. Văzuseră Mecca, se întîlniseră cu pelerinii veniţi din toate colţurile ţării. Tata se întorsese cu ceva bani pe care nu reuşise să îi depună, pentru că între timp fusese introdus un plafon maxim de participare. Ipoteza lui era că oamenii de la ghişeu văzuseră în buletin că e din Oltenia şi încercau să îi minimizeze profitul, pentru a-i privilegia pe ardeleni. Lunile care au urmat au trecut greu, iar somnul alor mei era din ce în ce mai

Bernard Madoff este iniţiatorul celui mai mare joc piramidal din istorie. Afacerea lui a adus prejudicii de peste 18 miliarde de dolari. Arestat şi judecat, a primit o pedeapsă de 150 de ani de detenţie. Judecătorul a dat sentinţă maximă pentru fiecare din cele 11 capete de acuzare. Avocaţii au făcut recurs, solicitînd o sentinţă mai blîndă: 12 ani, „ceea ce înseamnă, oricum, aproape o pedeapsă pe viaţă“ (Madoff are 71 de ani). Judecătorul a reconfirmat pedeapsa iniţială, afirmînd că un om inteligent şi care a săvîrşit infracţiunea în formă continuată, păgubind cîteva mii de oameni, nu mai are nici măcar dreptul să spere că va putea ieşi vreodată din închisoare.

populat cu coşmaruri generate de zvonuri timide cum că retragerile de bani se fac din ce în ce mai anevoios, termenul limită nu se mai respectă etc. După aproape patru luni, cei patru pelerini mergeau din nou la Cluj alimentaţi de speranţe timide. Aveau să se întoarcă cu mîinile în buzunare şi cu promisiunea că în maximum două luni vor fi chemaţi să-şi încaseze banii. În iulie nu mai sperau nimic, iar în august Caritas şi-a dat oficial ultima suflare. Înainte să fie arestat, Ion Stoica încerca să dirijeze responsabilitatea pentru eşecul Caritas către băncile care – spunea el – îi blocau tranzacţiile care stăteau la baza algoritmului secret al jocului. Cîteva luni mai tîrziu, la noi în oraş apărea un joc clonat după structura Caritas. Un prieten de familie i-a încurajat pe ai mei să fie printre primii deponenţi, garantîndu-le succesul. În mai puţin de două luni şi jumătate ai mei recuperau de la puiul de Caritas autohton aproape toată suma pierdută la Cluj şi radiau de fericire ca şi cum ar fi cîştigat la loto. Cînd jocul a dat faliment după modelul brevetat de Caritas, unii dintre păgubiţi au organizat un grup de asalt care a vandalizat sediul firmei, amplasat într-o sală din fosta Casă de cultură a Sindicatelor.

În iulie nu mai sperau nimic, iar în august Caritas şi-a dat oficial ultima suflare.

România are una dintre cele mai mici rate de depozitare în conturi bancare din UE.

„Dormi liniştit, FNI lucrează pentru tine“

Cîţiva ani mai tîrziu, acelaşi prieten de familie ne vizita şi le făcea cadou alor mei un exemplar din ziarul *Curentul* în care se făcea publicitate Fondului Naţional de Investiţii. Timp de mai bine de doi ani, ai mei au tot depus sume consistente la FNI – tata plecase pe şantier în Israel –, motivaţi de dobînzile generoase pe care le plasau tot la FNI, imediat după ce le încasau. Din nou reţeta părea să fie plasată într-o zonă de creativitate misterioasă. Sorin Ovidiu Vîntu, creatorul FNI, apărea atît de rar în fotografii de presă, încît mulţi oameni ajunseseră să se întrebe dacă acesta există cu adevărat. La sfîrşitul lui 1999, ecranele televizoarelor din România au fost năpădite de celebrele clipuri „Dormi liniştit, FNI lucrează pentru tine“. Somnul liniştit al celor aproximativ 300.000 de „investitori“ FNI a fost curmat brusc, în primăvara lui 2000, de prăbuşirea fondului. Detaliile mecanismului de funcţionare sînt de-acum bine documentate şi au fost publicate în miile de articole de presă alocate cazului: un nou joc piramidal, un număr redus de cîştigători şi o mare masă de păcăliţi. Jocuri de acelaşi tip au înflorit în prima decadă postsocialistă în tot sud-estul Europei: Rusia, Bulgaria, Albania. România a fost un caz aparte pentru că seria de falimente a jocurilor piramidale (Gerald-Focşani, Mega Caritas-Piteşti) a fost dublată de cele ale cîtorva bănci care s-au aneantizat ca urmare a unor afaceri nebuloase: Bancorex, Banca Internaţională a Religiilor, Banca Turco-Română.

Mecanismele de funcţionare şi implicaţiile sociale pe termen scurt şi mediu, generate de existenţa acestor entităţi economice – ultimele au sucombat prin 2005 –, au generat o întreagă literatură socio-antropologică dedicată lor. În articolul „Încredere, speranţă şi Caritas în ţara piramidelor: România, 1990-1994“, Katherine Verdery construieşte un răspuns la întrebarea „De ce un asemenea entuziasm în masă?“, legat de jocurile de tip Caritas, altul decît cele ale jurnaliştilor care defilau cu lăcomia pe post de model explicativ unic: „Printre cauze se aflau inflaţia care ajunsese la 300% în 1993, o scădere cu 40% a venitului real prin comparaţie cu 1989, rate negative ale dobînzii şi acces problematic la credite şi împrumuturi, în special pentru micii producători. Cei mai mulţi dintre cei cu care am vorbit spuneau despre Caritas că era singura investiţie pe care o puteau face pentru a ţine pasul cu inflaţia: depunerile cu 50% şi-au pierdut din valoare, nu au cîştigat, distrugîndu-se astfel economiile de-o viaţă ale oamenilor“. Autoarea argumenta că fenomenul Caritas a fost, prin implicaţiile culturale şi sociale, momentul crucial al primilor ani din postsocialism în regîndirea banilor: „(...) i-a împins pe oameni să gîndească altfel despre bani; a concentrat toate anxietăţile lor privind procesele mai cuprinzătoare de transformare pornind de la socialism“.

Astăzi, România are una dintre cele mai mici rate de depozitare în conturi bancare din UE şi, la cealaltă extremă, cel mai consistent public consumator de credite pentru nevoi personale. Piramidele financiare – construite pe economiile plasate de cele mai multe ori orbeşte – prăbuşite sub ochii românilor ca nişte castele din cărţi de joc au construit baza unui comportament financiar împărţit între cele două extreme. Adevărata cultură „credit doar cu buletinul“ a fost afectată numai de apariţia crizei financiare, publicul a devenit prudent şi, în ultimii doi ani, rata de economisire a crescut uşor, iar creditele au intrat în recesiune.

***Bogdan Iancu** este cercetător la Muzeul Ţăranului Român. Susţine seminarii la Facultatea de Ştiinţe Politice, SNSPA.*

■ „Aproape 30% dintre cei care au depozite cred că şi-ar pierde economiile dacă banca ar da faliment, în timp ce 39% spun că şi-ar recupera parţial banii. Şi aceasta în condiţiile în care doar 13% dintre respondenţi ştiu că economiile lor sînt garantate în limita a 50.000 de euro. «Un nivel scăzut de informare a populaţiei cu privire la sistemul bancar poate influenţa deciziile de economisire», crede Eugen Dijmărescu, directorul FGBD. Doar 16% din cei care folosesc servicii bancare au depozite la bănci, iar raportul GfK arată că românii economisesc tot mai puţin.“

(Ciprian Botea – „Jumătate din români nu ştiu că depozitele bancare sînt garantate“, *Ziarul Financiar*, 13 decembrie 2010)

■ „(...) la nivelul anului 2006, aproximativ 40% dintre românii din mediul urban, cu vîrste cuprinse între 18 şi 65 de ani, au contractat cel puţin un tip de credit. Dintre tipurile de credit utilizate, cele pentru nevoi personale au cea mai mare incidenţă printre românii din mediul urban.“

(*Comportamentul financiar al populaţiei din România*. Ianuarie 2007 – Daedalus Group Consulting. http://www.daedalus.ro/nivelul/financiar_rom.pdf)

■ „În anul 2009, a scăzut semnificativ procentul persoanelor care au contractat credite, faţă de anul anterior. Creditul de nevoi personale a contribuit în cea mai mare măsură la această scădere. Pe de altă parte, în ultimii doi ani s-a înregistrat o creştere a numărului celor care aleg să facă economii.“

(*Comportamentul financiar al românilor şi bunurile deţinute*. Ianuarie 2010 – Daedalus Mildward Brown, http://www.daedalus.ro/financing/comportament_rom.pdf)

Andrei POSTELNICU

Sapa și dobînda

Acum cîţiva ani, bunicul meu m-a întrebat de ce unii oameni au parte de dobînzi mai scăzute decît alţii atunci cînd împrumută bani de la bancă. Intuiţia lui nativă, dar şi anii trăiţi sub comunism îl făceau să creadă că nu era în regulă. Învăţător de profesie, bunicul e un om care a citit multe şi posedă o inteligenţă de invidiat – însă nu se prea pricepe la treburile financiare. Am fost aşadar nevoit să-i explic, cît mai pe înţeles, cum e cu riscul pe care băncile şi-l asumă atunci cînd dau bani cu împrumut; i-am povestit că se poate întîmpla, de pildă, ca un anume împrumut să nu mai fie restituit la timp sau deloc şi cum, teoretic vorbind, acest risc se regăseşte în dobînda pe care cetăţeanul X o plăteşte pentru credit. Fiindcă riscul diferă de la o persoană la alta, diferă şi dobînda.

Legătura dintre risc şi răsplată

După ce m-a ascultat, bunicul mi-a povestit cum, la scurt timp după însurătoare, se afla în curtea socrului său cînd un vecin a venit să-i ceară cu împrumut o sapă. Socrul i-a răspuns că nu are, şi omul şi-a văzut de drum. După plecarea vecinului, bunicul şi-a interpelat socrul, contrariat: doar văzuse el însuşi sapa în şură! De ce nu a vrut să-şi ajute vecinul? – a vrut să afle ginerele de atunci şi bunicul meu de acum. Socrul a răspuns sec: Ultima dată cînd împrumutase sapa, acelaşi vecin i-o adusese înapoi plină de noroi. „Bag seamă că şi cu dobînzile astea e cam la fel, nu?“ m-a întrebat bunicul la finalul poveştii. Am rămas mut. Întreaga conversaţie, cu tot cu explicaţia mea şi povestea bunicului, nu a durat nici zece minute. În acest interval, bunicul, învăţătorul născut şi trăit la sat, a priceput esenţa unei noţiuni de economie care face obiectul a kilometri cubi de studii şi cercetări. Bineînţeles, atît explicaţia mea cît şi înţelegerea lui erau sumare şi fruste. Dar, chiar şi aşa, bunicul a aflat ce voia să afle.

Legătura între risc şi răsplata primită pentru asumarea lui (reflectată în nivelul dobînzilor, în cazul creditelor) stă la baza finanţelor. În funcţie de piaţa în cauză şi de complexitatea acesteia şi a contextului, această legătură este mai evidentă sau nu, mai uşor de înţeles sau nu. Este însă vital ca legătura să existe, să fie înţeleasă de un număr cît mai mare de oameni. Se obţine astfel o evaluare cît mai corectă a riscurilor asumate atît de cei care dau banii cu împrumut, cît şi de restul jucătorilor din piaţă.

Păduri şi uscături

Tocmai neînţelegerea acestei legături a stat la baza crizei financiare din toamna anului 2008, care a culminat cu falimentul spectaculos al băncii Lehman Brothers. Nimeni nu mai înţelegea această fundamentală legătură între risc şi răsplata pentru asumarea lui. Astfel, circuitul banilor prin ecosistemul economiei mondiale a îngheţat subit. Nimeni nu mai avea încredere că va primi înapoi sapa dată cu împrumut – fie ea şi plină de noroi. Pe măsură ce au ieşit la iveală dedesubturile crizei şi mecanismele care au dus la exacerbarea ei, s-au înteţit şi vocile care solicitau capetele bancherilor responsabili pentru această ruptură. Bunul simţ colectiv a înţeles că nu poţi lua o Dacie 1300, să pui pe ea o emblemă de BMW şi s-o vinzi la preţ de bijuterie inginerească bavareză – ea tot rebut al anilor '80, zămislit la Mioveni, rămîne. Tocmai asta făcuseră bancherii noştri, din punct de vedere financiar. Încercaseră – şi reuşiseră – să vîndă gazele de eşapament ale unor maşini stricate de mult – şi le-au vîndut la preţ de parfumuri fine. Cu alte cuvinte, aveam de-a face cu hoţie la drumul mare, deghizată în matematici complexe. Legătura dintre risc şi răsplata pentru asumarea lui fie se rupsese cu totul, fie atinsese cote paroxistice de complexitate care ascundeau faptul că, în realitate, împăraţii finanţelor umblau despuiaţi prin tîrg.

Odată trecută furia crizei şi odată ce spiritele s-au calmat, acum este important să înţelegem că aceste excese, care au produs criza, nu invalidează întregul sistem financiar internaţional. Utilizînd imaginea pădurii cu inevitabile uscături, criza a scos la iveală enorm de multe uscături – dar nu a pus sub semnul îndoielii nevoia de copaci sau utilitatea copacului ca organism biologic. Acest adevăr nu pare să intre în calculul celor care pledează acum pentru controale cît mai stricte asupra circuitului banilor în economia mondială, tocmai pentru a evita o nouă criză. Cu indignare sforăitoare şi demonstrînd o ignoranţă pe măsură, aceşti indivizi argumentează voios o revenire la vremurile cînd mutarea unui milion de dolari peste cinci graniţe necesita sute de semnături şi dura trei luni. Cred că pericolul vine din executarea acestei tranzacţii prin atingerea a două taste într-o fracţiune de secundă.

> *„A spune că nu vor mai fi crize deoarece reglementăm finanţele este ca şi cum am spune că nu vor mai fi beţii deoarece vom interzice alcoolul“.*

În cazul recent al crizei din Grecia a devenit foarte *de rigueur,* pentru o anumită felie a opiniei publice, să behăie cu jelanie despre cît de rele, urîte şi neînţelegătoare sînt pieţele financiare cu bietul popor elen. E incomod să ne amintim că poporul elen a fost cel care a votat politicieni în baza pomenilor electorale date de aceştia şi că, în ţara care ni i-a dat pe Pitagora, pe Euclid şi pe Arhimede, puţini s-au oprit să întrebe dacă statul are suficienţi bani pentru a plăti toate promisiunile. Nu, e mai simplu să dăm vina pe „capitaliştii cei răi“ care pun acum întrebări incomode despre cum va fi Grecia în stare să dea înapoi banii împrumutaţi, care au temeritatea de a susţine că nu toate măsurile aşazis sociale sînt în realitate măsuri sociale, ci proiecte electorale – care insistă, cu alte cuvinte, să înţeleagă acea legătură între risc asumat şi răsplată pentru asumarea lui.

Natura sistemului financiar internaţional şi importanţa acestuia pentru noi toţi ar putea fi înţelese mai lesne dacă ne gîndim la acest sistem ca la agricultura modernă. Aceasta utilizează tehnologii complexe, irigaţii la scară largă, pentru a produce hrana zilnică. Ce-i drept, din cînd în cînd se mai sparge digul cîte unui canal de irigaţii, se produc inundaţii şi mor oameni. Uneori se descoperă că un anume component chimic din îngrăşăminte e cancerigen. Mai apare şi cîte un producător lacom care se joacă de-a ucenicul vrăjitor şi vine la piaţă cu cine ştie ce grozăvii, care nimeresc apoi în farfuria unui nevinovat şi-l trimit direct la morgă...

În agricultură, ca şi în finanţe şi în aproape orice alt domeniu, totul a devenit mai complicat şi mai greu de înţeles decît odinioară. Banii circulă acum mai repede şi pe căi mai complicate; mîncarea ne ajunge pe masă altfel; avionul care ne-a dus la Londra e mult mai complex decît prototipul lui Traian Vuia. Această complicare a lucrurilor produce victime colaterale, iar soarta lor ni se pare, poate, crudă, sacrificiul lor – prea mare. De aceea, pentru unii, soarta acestor victime colaterale ne arată nevoia de a reveni la acele vremuri simple cînd cu toţii ne hrăneam cu ce creştea sau păştea în bătătură; cînd viteza nu ucidea deoarece calul sau boul merg încet; cînd bancherii ştiau fiecare client pe nume, iar creditele erau simple de explicat şi de priceput.

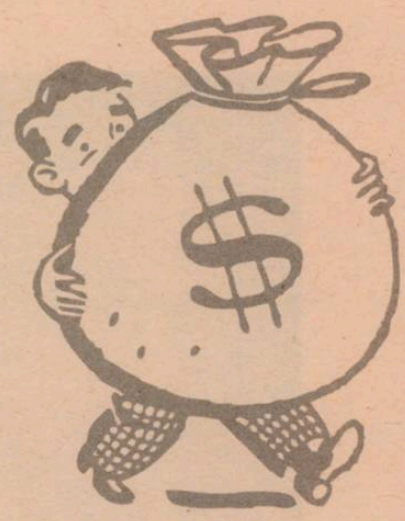

Unde sînt bancherii de altădată...

Dacă trecem de superficialitatea lor îmbrăcată în bucolic, aceste argumente ignoră adevăruri pe cît de inexorabile, pe atît de complexe: agricultura modernă a salvat milioane de oameni de la foamete, transporturile de mare viteză, cînd nu au făcut victime, au oferit accesul la o viaţă mai bună altor cîteva milioane; iar finanţele au făcut posibile toate aceste progrese, chiar dacă, pe parcurs, s-au petrecut şi accidente monumentale. Pentru România, aceasta este prima criză economică reală din postcomunism, de aici venind şi isteria cu care ea este tratată. Asta nu schimbă faptul că ea era eminamente previzibilă şi că efectele sale ar fi putut fi atenuate de politici publice bine gîndite.

Capitalismul reflectă natura umană, aşa cum o face orice alt domeniu de activitate, iar natura umană a fost dintotdeauna vulnerabilă la ispita excesului. Crizele financiare sînt o manifestare a unor excese. Sînt ca mahmureala de după o beţie cruntă. A spune că nu vor mai fi crize deoarece reglementăm finanţele este ca şi cum am spune că nu vor mai fi beţii deoarece vom interzice alcoolul, ignorînd istoria care ne arată că, orice am face, oamenii sfîrşesc prin a bea, dacă asta îşi doresc. Ceea ce putem face – şi ce trebuie să facem – este să încercăm să evităm comele alcoolice. Să facem capitalismul mai puţin nociv, aşa cum şi transporturile sau agricultura au devenit mai sigure. Dar crize vor mai fi, victime vor mai fi, şi va mai fi şi inevitabila, indignanta, nedreapta suferinţă a victimelor colaterale.

Andrei Postelnicu *este consultant independent. În 2009 a fost consilier al preşedintelui Senatului, Mircea Geoană. Timp de opt ani, a lucrat la redacţia din New York a cotidianului* Financial Times, *precum şi în redacţia londoneză a agenţiei Bloomberg News. A publicat articole de analiză şi comentarii în* Foreign Policy *şi* Newsweek, *a colaborat la BBC – Radio şi TV.*

Un alt model: economia islamică

Ce legătură e între etică, islam şi afaceri? Criza financiară – spun unii teologi musulmani – e un semn că sistemul economic mondial este viciat; legea islamică *(sharia)* permite profitul, dar interzice dobînda – iar sistemul economic *sharia* este o alternativă mai sigură, mai etică la capitalism. Dovada fiabilităţii afacerilor făcute în sistemul *sharia:* băncile islamice nu au fost lovite de criza de *cash* – spun aceiaşi teologi musulmani... *Sharia* înseamnă o cu totul altă relaţie între bancă şi clienţi, un alt tip de contracte şi, evident, cu totul alte strategii de cîştig. Băncile islamice nu au dreptul să acorde împrumuturi cu dobîndă *(riba),* care sînt asimilate cu cămătăria, aşa că produsele bancare oferite sînt diferite: *ihara* (o formă de *leasing), musharaka* (participaţie), *murabaha* (împărţirea profitului). Optînd pentru *murabaha,* clientul poate evita să se îndatoreze şi să plătească dobîndă: banca îi cumpără produsul şi împarte beneficiile obţinute de pe urma folosirii bunului respectiv cu clientul. În ultimii 30 de ani, s-au deschis peste 300 de instituţii financiare islamice în 75 de ţări. Activele acestor instituţii depăşesc 300 de miliarde de dolari. Băncile islamice înregistrează o creştere medie anuală de 15%. Sună prea bine? Pînă la urmă, e doar o chestiune de traducere: mecanismele sînt, una peste alta, aceleaşi, iar obiectivul principal rămîne profitul. Legile economiei funcţionează, la fel ca şi legile fizicii, peste tot pe glob. Totul e un joc cu sumă nulă. Pînă la proba contrarie... (**M. M.**)

Cătălin ALISTARI

Pariu pe cursul valutelor

Cine nu s-a visat, măcar o dată, drept mare speculator la bursă? Atacul reuşit asupra lirei sterline l-a transformat pe George Soros într-un idol. Gordon Gekko din celebra serie de film *Wall Street,* creionat în scenariu ca un fel de rău suprem, este perceput de public drept un personaj pozitiv. Lăsînd ipocrizia deoparte, avem cu toţii mai multă sau mai puţină admiraţie – ori un sentiment amestecat de admiraţie şi invidie – pentru oamenii care au abilitatea de a face bani fără efort. Specula, fie că e cu acţiuni, cu valute ori mărfuri, are o doză de farmec irezistibil: profit fără responsabilităţi morale ataşate.

Acum mai mulţi ani, la o petrecere, un tip, auzind că lucrez la o revistă economică, mă ia deoparte şi, foarte conspirativ, îmi dă o carte de vizită. Noul meu amic avea un prieten plin de *cash* (tocmai vînduse pe bani mulţi un *business)* şi împreună jucau pe Forex. Ar fi dorit să ştie – „ai şi tu un comision" – diverse chestii din mediul economic, înainte de a se întîmpla, presupunînd că un ziarist are acces la informaţii confidenţiale înaintea publicului larg. Habar n-aveam ce vorbea omul ăsta, iar Forex îmi părea un termen din chineză. Lucrurile s-au schimbat între timp.

Zilele acestea e mai uşor ca niciodată să fii speculant financiar. Nu trebuie să ştii cîte galioane au scufundat furtunile, pentru a cumpăra în avans anume mirodenii. Nu ai nevoie de multe milioane la purtător ca să poţi intra în joc; ori de relaţii sus-puse. Nici măcar de diplomă de bacalaureat n-ai nevoie. Tot ce trebuie să faci ca să intri în elita speculanţilor financiari este să deschizi un cont Forex şi să caşti bine ochii. Cel puţin asta spun reclamele. Dacă pînă şi vînzătoare aia, Maria, a reuşit să ducă acasă 3000 de euro într-o zi, noi ce cusur am avea?

Piaţa Foreign Exchanges – bursa valutelor, sau cum vreţi s-o numiţi – nu este o noutate. Nou este doar accesul facil, iar prin asta înţeleg faptul că pe piaţă pot intra şi oameni obişnuiţi, cu bugete obişnuite. Principalii actori ai Forex sînt băncile mari ale lumii, băncile naţionale, fondurile de investiţii, marile companii multinaţionale şi speculatorii. În ultima categorie aţi intra, dacă aţi începe să tranzacţionaţi valute. Minimum de fonduri necesar este 500 de euro, însă, ca să înţelegi ceva din poveste, ai nevoie de 3000-5000 de euro. Chiar şi aşa, suma este insignifiantă avînd în vedere nivelul de variaţie al valutelor, de multe ori schimbîndu-se doar a doua şi a treia cifră de după virgulă. Jucînd doar suma propriu-zisă, aţi putea eventual cîştiga sau pierde cîţiva euro. Aici intervine levierul *(leverage)* pe care-l oferă brokerii, furnizorii platformelor de tranzacţionare. Cei 5000 de euro ai voştri dau dreptul la a tranzacţiona 500.000 de euro. Zecimalele înseamnă deja sute sau mii de euro. Este mai profitabil, dar şi foarte riscant. Banii aduşi de acasă înseamnă doar 1% din întreaga sumă şi sînt foarte, foarte uşor de pierdut. Dacă nu aţi deschis o opţiune *„stop loss"* la o anumită sumă, investiţia se poate evapora în cîteva minute. Iar brokerul vă închide contul imediat ce acesta a ajuns la zero. Ca să revii în joc, trebuie să depui alţi bani. Alt avantaj e că poţi intra în piaţă direct printr-o vînzare, adică poţi vinde o anume valută, fără ca mai întîi s-o cumperi. Întotdeauna e vorba despre o pereche valutară, gen euro-dolar, dolar-yen, leu-euro etc., la care se raportează variaţiile de cotaţie.

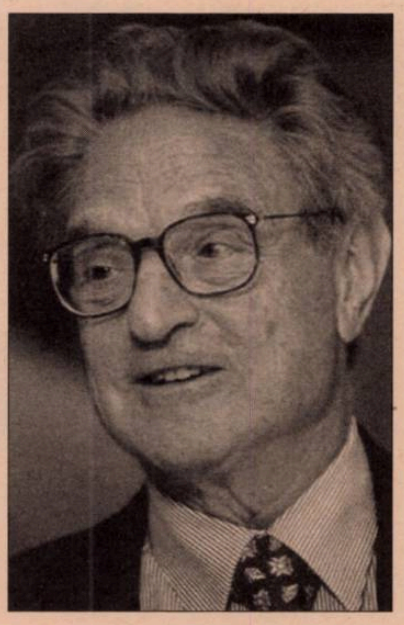

George Soros

Cine cîştigă din Forex? Pentru marile bănci şi companii, piaţa respectivă este un instrument prin care-şi reglează mecanismele interne sau se adaptează realităţilor economice. Dacă băncile produc sau nu profit din diferenţe valutare este greu de spus, pentru că nu există nici un fel de rapoarte oficiale. La rîndul lor, marile companii folosesc Forex pentru a obţine valuta de care au nevoie la achiziţii de materii prime sau la plata salariilor în străinătate. Speculatorii sînt un efect colateral al pieţei. Mai trebuie spus că pentru marii speculatori, cei care au fonduri de milioane, Forex nu este foarte interesantă din cauza marjelor mici de profit. Cu aceeaşi investiţie se pot produce profituri mult mai mari pe piaţa derivatelor (CDS-uri) sau a comodităţilor, de exemplu.

Cum poţi cîştiga pe Forex? Relativ greu. Nu există statistici oficiale, dar se vehiculează că 90% dintre participanţi pierd. Posibilitatea tranzacţionării în timp real este o opţiune periculoasă. Ai nevoie de nervi tari să priveşti, în direct, cum îţi pleacă banii din cont. Cei mai mulţi nu rezistă şi, la un moment dat, ies din tranzacţie, preferînd o pierdere oarecare, unui dezastru. La fel, îşi autolimitează cîştigurile pentru că nu au tărie suficientă să aştepte momentul cînd variaţia de curs le aduce profit maxim şi ies repede, marcînd un cîştig mai mic.

Ca să fii jucător, ajută să ai o oarecare perspectivă economică. Dacă, ipotetic, Silvio Berlusconi ar fi prins din nou în pat cu o minoră, Italia s-ar destabiliza politic, i-ar scădea ratingul şi, prin urmare, cotaţia euro ar scădea. Ar fi bine să vinzi moneda europeană şi să cumperi dolari. Pe măsură ce procurorul italian citeşte verdictul lui Berlusconi, contul tău acumulează profit. Apoi e o chestiune de ore pînă cînd iese Jean-Claude Trichet, şeful Băncii Centrale Europene, sau vreun alt înalt oficial să spună că moneda europeană n-are nici o legătură cu pretinsul delict de sex cu minore. Este exact momentul cînd trebuie să-ţi vinzi dolarii, pentru a marca profitul. Ca să faci o „analiză" de genul celei de mai sus nu trebuie să fii Warren Buffett şi nici nu ai nevoie de cine ştie ce informaţii. Este suficient să te uiţi la ştirile de la ora 19,00, să ai ceva bănuţi de investit şi o grămadă de noroc. Să gîndeşti nu este musai, pentru că poţi să plăteşti o firmă de brokeraj specializată să-ţi livreze zilnic analizele şi predicţiile, unor specialişti. Pentru banii de investit sînt prietenii, băncile ori contul nevestei. Norocul este, de fapt, singura condiţie *sine qua non.*

Cătălin Alistari *este consultant editorial la revista* Capital.

Raluca BÂRA-IACOB

Alchimistul pieţelor valutare

„Nu aveam un piedestal. Am atacat deliberat lira sterlină, tocmai pentru a-mi construi unul." George Soros spune că acesta a fost motivul genialului atac asupra lirei sterline care i-a adus, în urmă cu aproape două decenii, faima unui miliard de dolari cîştigat peste noapte. Cum a reuşit un manager de fonduri de hedging *să transforme lira în mărunţiş şi, apoi, într-o proprie mină de aur?*

■ **16 septembrie 1992. Ora 19,00.** Norman Lamont, cancelarul britanic al Trezoreriei, iese în faţa camerelor de televiziune şi anunţă că Marea Britanie se retrage din European Exchange Rate Mechanism (ERM – Mecanismul Ratelor de Schimb al Sistemului Monetar European). Lira sterlină tocmai fusese victima unui atac speculativ fără precedent, iar Banca Angliei nu mai putea să intervină pe pieţele valutare pentru a o salva. Ce se întîmplase, de fapt?

■ **Iunie, 1992.** În apăsătoarea vară a lui 1992, cînd instituţiile europene se aflau la ananghie, iar Marea Britanie se zbătea în recesiune, George Soros a ştiut că timpul lui sosise, în sfîrşit. O remarcă a preşedintelui Bundesbank, referitoare la o posibilă instabilitate a valutelor europene, a reprezentat impulsul iniţial. Soros a pornit cu un pariu pe deprecierea lirei italiene (pe care a intrat *short,* adică la vînzare, în piaţa internaţională valutară Forex). Lira italiană s-a clătinat.

■ **August-septembrie 1992.** Încurajat de această victorie, Soros a continuat cu asediul lirei sterline. A intrat din nou *short* în piaţă, de această dată mizînd pe prăbuşirea monedei Marii Britanii. George Soros, managerul fondului de *hedging* Quantum Fund, era mai mult decît sigur că autorităţile britanice vor fi forţate să se retragă din ERM şi să permită, astfel, lirei să se deprecieze în raport cu celelalte valute, în special în raport cu marca germană, valuta dominantă. ERM a fost un sistem introdus de către Comunitatea Europeană în 1979 pentru a reduce variabilitatea cursului de schimb şi pentru a atinge stabilitatea monetară pe continent. Totul – pentru pregătirea Uniunii Economice şi Monetare şi, implicit, pentru introducerea monedei euro. Trebuie să ţinem cont şi de rolul Germaniei în toată ecuaţia: după reunificarea din 1990, ea devenise o forţă economică de neoprit, iar Banca Centrală – un reper incontestabil. Cele două economii diferite, a Germaniei şi a Marii Britanii, aveau nevoie de politici monetare diferite: Germania – de dobînzi mari, pentru a combate inflaţia (reunificarea înghiţise investiţii masive), iar Marea Britanie – de dobînzi mici, pentru că se zbătea în recesiune. Prin urmare, ieşirea în decor a englezilor, care nu ar fi putut ţine pasul cu politica monetară a Bundesbank, rămăsese doar o chestiune de timp. George Soros a intrat *short* în piaţa valutară pe liră şi *long* (la cumpărare) pe marca germană. Astfel, în săptămînile de dinaintea memorabilului 16 septembrie, laolaltă cu alţi speculatori, el vindea miliarde de lire în speranţa că le va răscumpăra la cotaţii mai mici. Mai precis, a vîndut lire sterline în valoare de peste zece miliarde de dolari, începînd de la cursul de o liră egal 2,7 mărci germane.

■ **16 septembrie 1992, ora 17,00.** La data care avea să intre în istoria pieţelor financiare drept „Miercurea Neagră", Banca Angliei arunca în piaţă miliarde de lire sterline pentru a contracara asediul. N-a fost suficient. În aceeaşi zi, dobînda de politică monetară a fost majorată cu două puncte procentuale (de la 10% la 12%) pentru a atrage şi sprijinul investitorilor în aprecierea lirei. Fără folos. Pînă la sfîrşitul zilei, lira era la pămînt. Cînd a ajuns la cursul de 2,3 (mărci germane/liră), Soros a cumpărat înapoi lire, dar la un preţ mult mai mic faţă de cel la care le vînduse. Şi-a adjudecat peste un miliard de dolari din diferenţa de curs. Atît Marea Britanie, cît şi Italia au ieşit dramatic de pe scena ERM. Piedestalul lui Soros era ca şi construit.

■ **Lecţii şi biografie.** Ceea ce s-a petrecut în vara şi în toamna anului 1992 a demonstrat, de fapt, că sistemul care celebra deja cinci ani de stabilitate a ratelor de schimb nu era nici pe departe infailibil. Pentru speculatorii lacomi ai pieţelor valutare, „Miercurea Neagră" rămîne şi astăzi un exemplu clar că totul este posibil într-una dintre cele mai volatile pieţe financiare (posibile) din lume – Forex. Un manager englez cu o experienţă de două decenii în industria fondurilor deschise de investiţii îmi spunea că George Soros este exemplul cel mai evident al unei apropieri strict raţionale de propriile plasamente. Absolut nimic subiectiv şi emoţional în decizii. O bună parte din această detaşare a fost dobîndită chiar din copilărie. Născut în 1930, în Ungaria, Soros a trecut cu bine prin ocupaţia nazistă din 1944. La adăpostul unei false identităţi, scapă din bătălia de la Budapesta şi de percheziţiile ruşilor şi ale nemţilor (1945) şi, doi ani mai tîrziu, emigrează în Anglia, unde absolvă London School of Economics. Cei care i-au citit pe nerăsuflate povestea vieţii, care l-au urmărit ca vînzător de genţi ieftine şi suveniruri prin Anglia, ca *trader* care realiza operaţiuni de arbitraj mai apoi şi, de la 26 de ani, ca broker pe Wall Street nu aveau să se îndoiască de faptul că, începînd din 1973, cînd a pornit pe cont propriu fondul de *hedging* Quantum Fund, o nouă eră a cîştigurilor pe pieţele valutare stătea să înceapă. Cele 12 milioane de dolari adunate, atunci, de la investitori, au crescut, acum, o avere de 14,5 miliarde de dolari. Un piedestal solid de la înălţimea căruia George Soros se face auzit de fiecare dată.

Raluca Bâra-Iacob *este jurnalistă la* Forbes România.

Lidia MOISE

Raiul fericirii fiscale, sub lupa crizei

Paradisul fiscal este simultan un vis de aur, împlinit, al neoliberalismului descătuşat de povara birurilor, şi un univers vîscos, ceţos, prin care se mişcă, se albesc şi se odihnesc averile lumii. Pentru români paradisul ăsta nu este chiar aşa de îndepărtat. Am putea observa chiar că o mulţime de prosperi oameni de afaceri l-au descoperit deja din primii ani de tranziţie spre ceea ce numim astăzi economie de piaţă. Trăim cu paradisul sau cu mesagerii săi în casă, de vreme ce în România funcţionează mai mult de 1300 de firme cu domiciliul în ţări cu fiscalitate mai mult decît prietenoasă.

Dinspre paradisurile fiscale s-au revărsat deci investiţii străine directe de aproape 1,3 miliarde de euro, cam 4,4% din totalul capitalurilor străine din România. Dinspre Antilele Olandeze, de pildă, au pătruns, prin 15 firme, investiţii directe de peste jumătate de miliard de euro. Acest calcul estimativ al capitalurilor cu parfum exotic, de paradis fiscal, nu ţine cont de banii veniţi dinspre Elveţia – un paradis fiscal în stare pură, şi nici de cei sosiţi din Cipru – un alt colţ de lume bănuit că nu şi-a abandonat reflexele de teritoriu discret şi primitor pentru evazioniştii altor ţări. Dar investiţiile acestor companii cu sediul fixat în Insulele Virgine Britanice, în Gibraltar sau în Insulele Marshall nu sînt în mod obligatoriu fructul ilegalităţii şi nici nu trebuie privite cu suspiciune. Pur şi simplu, ar trebui verificat dacă nu cumva reprezintă bani care au zburat din România, fără să fie taxaţi, şi se întorc acum aici la lucru, tot cu scopul clar de a nu plăti vreun impozit. În epoca globalizării nu putem închide uşa în nas investiţiilor, chiar dacă profitul lor este taxat în altă parte. O ţară în care mai mult de o treime din economie rulează, fără grija taxelor, posibilitatea unui flux major de bani către şi dinspre paradisurile fiscale are cote înalte. Dar România nu are nici legile, nici mecanismele şi nici instituţiile capabile să depisteze posibilele fraude ascunse prin insulele fericirii fiscale.

În acest moment, paradisurile fiscale au o cotă de popularitate extrem de joasă în rîndul liderilor planetei. Criza financiară, care a debutat prin prăbuşirea băncii de investiţii Lehman Brothers, în octombrie 2008, a dezlănţuit însă un adevărat război împotriva aşa-numitelor paradisuri fiscale. Mai întîi preşedintele american Barack Obama şi apoi, mai vocal şi agresiv, Nicolas Sarkozy, liderul din Palatul Elysée, au atacat sacrosanctele teritorii ale fiscalităţii prietenoase. Norii se aşezaseră deja deasupra paradisurilor fiscale încă din 11 septembrie 2001, cînd devenise clar că banii diverselor organizaţii teroriste se pot mişca lejer în imperiile fiscalităţii joase, acompaniate de obicei de o discreţie absolută în privinţa banilor îngăduiţi. Atunci a apărut celebra normă bancară generalizată care îi obliga pe bancheri să culeagă informaţii punctuale despre clienţi. Iniţiativa, menită să identifice teroriştii şi banii negri, poartă şi acum numele unui program aparent inofensiv – „cunoaşte-ţi clienţii". Şase ani şi patru zile mai tîrziu, într-un alt septembrie, sumbru, de data asta, pentru lumea financiară, ochii lumii s-au rostogolit din nou către paradisurile fiscale. Motivele? Foamea de bani a guvernelor, care nu mai puteau tolera evaziunea cetăţenilor avuţi şi încercarea de a intimida fondurile de risc, considerate artizanii turbulenţelor pieţelor financiare. Influenta Organizaţie pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică (OECD) a publicat o listă neagră a statelor şi teritoriilor care pot fi calificate ca „paradis fiscal". Şi aici a început compromisul.

Căci – nu-i aşa – în folclorul urban al ţărilor dezvoltate, paradisul fiscal nu este tocmai un loc binecuvîntat, ci dimpotrivă, este exact locul unde doar bogaţii au acces. Mai ales cei a căror bogăţie şi imagine sînt controversate. Cînd vrei să-ţi închipui un paradis fiscal, vezi cu ochii minţii soare, mult soare, simţi în nări adierea brizei marine, miros de havană şi parfum de orhidee. Un poster uriaş, invitaţie către Bahamas, rezolvă problema de imaginaţie. Într-adevăr, Bahamas are reputaţia de a se fi transformat, dintr-un cămin al piraţilor mărilor, într-un paradis al banilor netaxaţi. Dar acest dominion britanic nu este singura insulă a fericirii fiscale. Coroana britanică gospodăreşte calm şi tacticos o pleiadă de teritorii care oferă o paletă diversă de servicii financiare pentru cei care n-au chef să plătească taxe acasă la ei. Channel Islands, Jersey, Guernsey sînt dominioane britanice care au guverne proprii, însă şeful statului este regina Marii Britanii. De altfel, chiar atunci cînd Bahamas a renunţat la o monedă numită liră şi a adoptat o alta – denumită dolarul din Bahamas şi legată de moneda americană – nu a abandonat şi imaginea reginei Elisabeta a II-a a Marii Britanii. Toate aceste insule ale independenţei fiscale au dezvoltat sectoare financiare înfloritoare. Jersey, de pildă, este un jucător important în piaţa bancară a conturilor *off-shore,* a fondurilor de investiţii şi a înregistrării corporaţiilor multinaţionale. Insula Man are reputaţia unuia dintre cele mai sigure paradisuri fiscale. Nu taxează nici un cîştig de capital, n-are nici o taxă pe cifra de afaceri sau pe transferurile de capital şi nu aplică vreo taxă vamală. Taxele aplicate sînt suportabile şi tind către zero. Într-o poziţie şi mai agreabilă pentru afacerile apăsate de diversele agenţii naţionale de represiune fiscală se găseşte un alt teritoriu britanic, Gibraltarul. În Gibraltar nu există taxă pe cîştigul de capital, nici impozit pe avere şi nici taxe de consum, deci lipseşte mănoasa taxă pe valoarea adăugată. Totuşi, în Gibraltar se plătesc impozite pe venit, pe proprietate şi taxe vamale. Însă doar rezidenţii le plătesc, cei ştampilaţi cu statutul de persoană cu venit net mare sau managerii executivi ai unor companii din alte ţări n-au treabă cu birurile locale.

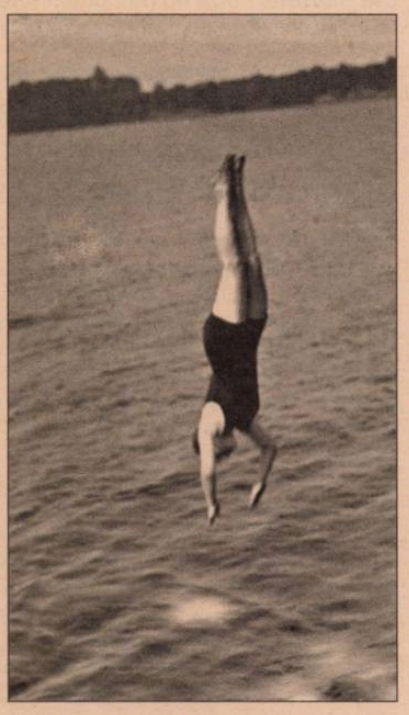

Dar ar fi greşit să ne închipuim că paradisurile fiscale sînt nişte insule fermecate, mici teritorii aflate sub oblăduirea metropolei financiare care este Londra. Irlanda, de pildă, are un puternic profil de paradis fiscal. Prăbuşirea economiei sale în timpul crizei a lăsat un spaţiu de manevră adversarilor fiscalităţii reduse. În ciuda presiunii salvatorilor săi de moment, Guvernele irlandeze stau stîncă în faţa UE şi FMI. În plus, Irlanda a ademenit cu impozitul său pe profitul firmelor de numai 12,5% o mulţime de investitori.

Dar cel mai puternic paradis fiscal rămîne Elveţia, locul în care se odihnesc, prin tradiţie şi cu maximă discreţie, mari averi ale lumii. Cînd a apărut însă pe lista OECD şi a fost oficial ştampilată ca fiind un paradis fiscal, Elveţia a respins agresiv acuzaţia. Şi totuşi, cantoanele sale cu o fiscalitate minimală au devenit reşedinţele permanente ale bogaţilor lumii. Doar plictiseala îi îndepărtează pe francezii cu bani, de pildă, de un eventual exil elevţian. Elveţia a acceptat însă pretenţiile americanilor de a furniza informaţii complete despre conturile deschise de cetăţenii lor în băncile sale. A călcat în picioare inviolabilul secret bancar ori de cîte ori o ţară a formulat aceleaşi cereri de transparenţă. Atît. Asta a fost singura concesie; în rest, taxele sale rămîn joase, iar banii stau în siguranţă, cîtă vreme sînt legal obţinuţi. Informaţiile despre clienţi nu sînt însă lectură publică, pot fi obţinute doar dacă un stat le cere în mod expres. În esenţă, paradisurile fiscale sînt destul de specializate. Întăriţi-vă statul, deci, domnilor!

Lidia Moise *este jurnalist economic. A fost redactor-şef adjunct la* Evenimentul zilei. *În prezent realizează* Jurnalul economic *la TVR.*

PUBLICITATE

DILEMA VECHE
Ban la ban trage
Capitalismul spectacol

George VULCĂNESCU

Ceva care stă pe loc și nu e niciodată nimerit

Se întîmpla în urmă cu vreo zece ani. Scriam deja de cinci ani despre piaţa bursieră, chiar din momentul reluării tranzacţiilor cu acţiuni în România. Bursa nu avea practic istoric după pauza impusă de 45 de ani, iar eu învăţam cu ce se „mănîncă" piaţa de capital odată cu evoluţia acesteia. Aşa se face că, la sfîrşitul anilor '90, ştiam şi nu ştiam nimic despre bursă şi tranzacţiile cu acţiuni. Ştiam tot pentru că urmăream cotaţiile, discutam cu brokerii, cunoşteam principalii indicatori ai companiilor pe care îi calculam pentru a evalua, în pagina mea, oportunitatea de investiţie într-un titlu sau altul. În realitate, eram la fel de neştiutor ca un ministru din ziua de azi, care nu leagă teoria de practică. Iar eu nu legasem vreodată două tranzacţii între ele, una de cumpărare şi alta de vînzare.

Alain Delon, într-o secvenţă de la bursă din filmul Eclipsa *de Michelangelo Antonioni*

La scurt timp după deschiderea bursei, îmi alcătuisem un mic portofoliu de acţiuni, pe care l-am lăsat, însă, să zacă. Spiritul meu de jucător pe bursă se oprise la faza de achiziţie. Mulţi urmăresc fenomenul sportiv, dar nu toţi sînt jucători la pronosport. Eu, însă, aş fi vrut să şi cîştig pe bursă, şi eram convins că voi prinde oportunităţile, dacă tot scriam despre ele. Ceva fundamental s-a schimbat în viziunea mea despre piaţa acţiunilor, şi asta m-a marcat într-atît încît, deşi am continuat să cumpăr acţiuni, m-am limitat la contemplarea pieţei. Le ţin acolo, pentru moştenitori. Nu este cea mai corectă abordare, pentru că, între timp, unele companii s-au delistat şi a trebuit să lichidez şi eu deţinerea. Dar de ce m-am înmuiat?

La un moment dat, în toamna anului 1999 îmi propusesem să dezleg enigma cotaţiilor acţiunilor unei societăţi listate pe bursă. Nu era o companie importantă, dar variaţiile de preţ semnificative şi volumul de tranzacţionare trădau un interes deosebit din partea investitorilor. Am intuit o manipulare a preţului acţiunilor şi am încercat să aflu cine stă în spatele ei. Perioada modificărilor de preţ, ca rezultat al unor manipulări grosolane, părea îndepărtată, chiar dacă piaţa acţiunilor era încă la vîrsta „grădiniţei". Şi eu, fără să îmi dau seama de urmări, susţinusem manipularea pieţei în perioada în care bursa era în „faşă". Prin 1996, conduceam secţia „Investiţii personale" la revista *Capital*, cînd s-a luat decizia promovării jocului bursier în rîndul tinerilor. Am organizat un concurs cu premii în bani (echivalentul a 300 de dolari). Învingător a fost un student care a pus, în mod repetat, oferte de cumpărare şi vînzare pe acelaşi emitent. Nu a fost singurul concurent care a procedat astfel, dar el a rămas, la final, cu cel mai mare profit. Urmare a succesului său, studentul a fost racolat de către o companie de brokeraj. Astăzi este unul dintre cei mai apreciaţi şi mai respectaţi oameni din piaţa de capital, coordonează operaţiuni de milioane de euro şi continuă să fie unic prin modul în care înţelege să se implice activ în promovarea pieţei bursiere.

Să revin la istorisirea iniţială. M-am întîlnit cu unul dintre cei care investeau puternic (în termenii acelor timpuri) în titlurile emitentului, fusese vedeta pieţei. Investitorii din piaţa de capital cu greu se lăsau convinşi să recunoască faptul că sînt implicaţi în tranzacţiile cu acţiuni, darămite să mai şi vorbească despre asta. Iar omul meu îşi luase măsurile de precauţie. Nu mi-a permis să îi public numele, iar de fotografiat nici nu mai putea fi vorba. În schimb, a venit la întîlnire cu un alt investitor. Aşa aveam să cunosc doi oameni cu adevărat interesanţi, nişte aventurieri în adevăratul sens al cuvîntului (unul dintre ei fusese marinar). Amîndoi făcuseră bani din bişniţa cu blugi şi dolari, dar trecuseră de la speculă la o nouă condiţie: cea de speculator. Aveam să aflu că nu lucrau singuri, ci într-o adevărată reţea. Nu exista Internet, pagerul nu dispăruse din peisaj, iar telefonul mobil era în plină ascensiune. Oamenii se organizaseră astfel pentru a avea acces la informaţii: unul cunoştea o secretară la o companie listată, altul – un director, alţii citeau presa sau monitorizau ştirile. Urmăreau orice zvon despre companiile listate. Se bipăiau imediat ce apărea ceva nou. Informaţiile erau verificate rapid şi se trecea la acţiune. Cînd luau ţeapă din cauza unor alarme false, se sprijineau în piaţă. Pentru a-şi minimiza pierderile, intrau la reciprocitate cu ordine de cumpărare, pentru a susţine cotaţia ameninţată să se prăbuşească. Iar cînd miroseau profitul, forţau cotaţiile. Piaţa nu mai putea fi manevrată cu cîteva sute de dolari, ca în perioada de deschidere a bursei, dar cu cîteva mii, micii investitori făceau profituri bunicele. Marinarul îşi vînduse apartamentul cu trei camere ca să intre în business, dar spre sfîrşitul anilor '90 bursa intrase în declin şi nici investitorii nu o duceau prea bine. Asta îi determinase să se „asocieze". Nu am mai auzit de ei, de atunci, şi nu ştiu dacă mai sînt şi acum în piaţă.

Bursa de valori de la New York (NYSE) a fost creată în 1817. 15 septembrie 1886 este prima dată cînd au fost tranzacţionate mai mult de un milion de acţiuni. Din 10 octombrie 1853 n-a mai existat nici o zi în care să se tranzacţioneze mai puţin de un milion de acţiuni. În 1982 au apărut primele zile bursiere de peste 100 de milioane de acţiuni. Începînd cu 1992, volumul mediu de acţiuni tranzacţionate zilnic ajunge la 300 de milioane. Pe 28 octombrie 1997 se înregistrează un nou record: peste un miliard de acţiuni tranzacţionate. Pe 27 februarie 2007 s-a înregistrat cel mai mare volum de acţiuni tranzaţionate din istoria de pînă acum a bursei: patru miliarde de acţiuni.

Nu intri pe bursă dacă eşti alergic la risc. Pentru cei temători există depozitele bancare.

Eu am învăţat însă mai multe lecţii. Nu intri pe bursă dacă eşti alergic la risc. Pentru cei temători există depozitele bancare. De aceea, în terminologia de specialitate există investitori şi deponenţi. O altă lecţie este: Dacă ai decis să investeşti în acţiuni, atunci trebuie să fii activ. Iar ca să fii activ, trebuie să fii informat. Tot de poveste este şi modul în care te poţi îmbogăţi sau sărăci pe bursă, indiferent de condiţiile macroeconomice sau indicatorii financiari ai companiilor. Mă feresc să spun „îmbogăţi sau sărăci la noi", deşi „afară" s-ar face puşcărie pentru ceva asemănător (să mai spună cineva că nu e bine în România!). La mai bine de zece ani distanţă de prima istorioară, la mijlocul lunii martie 2011, a „ieşit" pe piaţă ştirea că Transgaz, operatorul care deţine monopolul transportului de gaze, va distribui acţionarilor 90% din profitul companiei. La aproape 10% din preţul curent al unei acţiuni, dividendele depăşeau cu două puncte procentuale inflaţia din anul trecut, în care a realizat profitul. Informaţia nu a fost negată de companie, iar timp de o săptămînă, titlurile emitentului TGN au înregistrat creşteri; de la 255,5 lei, la un maxim de 273,85. Un cîştig de 7% în mai puţin de zece zile, la care se adaugă şi cîştigul din dividende este o bună afacere! Dar vai, ştirea este infirmată în Adunarea Generală a Acţionarilor, reprezentanţii statului, acţionarul majoritar prin Ministerul Economiei, respingînd propunerea de dividend! Urmarea previzibilă: acţiunile se prăbuşesc pînă sub preţul de la care a început creşterea generată de ştirea iniţială. Dar pe 9 iunie, la reluarea AGA, o nouă lovitură de teatru: Ministerul Economiei acceptă dividendul propus cu o lună şi jumătate în urmă. Se reia trendul de creştere, pentru ca investitorii să se încadreze în data de referinţă care le dădea dreptul la dividende. După ex-dividend preţul scade din nou, de această dată firesc, cu 10%. Şedinţa de tranzacţionare din 6 iulie se închidea pentru simbolul TGN la 244.0 lei. Aşadar, ne întoarcem la primele lecţii. Informaţia şi viteza de mişcare. E drept că cel care are informaţia la prima mînă este avantajat, dar poveştile mele fac parte din evoluţia jocului la bursă la noi. Asta nu înseamnă că tranzacţiile cu acţiuni nu pot aduce şi satisfacţii micilor investitori. Dar ca să nu fie excepţia de la regulă, trebuie respectate celelalte reguli. În rest, lucrurile se vor schimba cu totul în bine cînd masa critică de investitori activi va fi mai aproape de ţinta de 300.000 (acum sînt sub 10.000). Un număr mare de investitori înseamnă companii valoroase pe bursă şi o protecţie în plus pentru micul investitor. Nu neg „evoluţiile pozitive", dar nici nu pot să îmi ascund părerea de rău că acest obiectiv pare a reprezenta pentru Bursa Valori de la Bucureşti mai mult decît reprezintă ţinta de inflaţie pentru Banca Naţională: ceva care stă pe loc, dar nu e niciodată nimerit!

George Vulcănescu *este analist economic la bloombiz.ro. A publicat în numeroase ziare şi reviste de specialitate, printre care* Capital, Piaţa Financiară, Adevărul. *A fost consilier al şefului Bursei de Valori Bucureşti.*

Ruxandra Irina CIOCÎRLAN

Clientul face toți banii

La mai puțin de un deceniu de la așa-numitul *tech bubble* de la sfîrșitul anilor '90, entuziasmul investitorilor față de posibilitățile de capitalizare a mediului online pare a atinge din nou cote debordante. În luna mai, LinkedIn (rețea socială de business) a fost evaluată la 3,3 miliarde de dolari, iar Skype (aplicație de telefonie audio-video prin Internet) a fost cumpărată de Microsoft cu 8,5 miliarde de dolari. Marile companii web precum Google, rețeaua socială Facebook sau platforma de micro-blogging Twitter spun o poveste deosebit de atrăgătoare pentru întreprinzători și finanțatori deopotrivă: în online, o idee genială însoțită de un capital inițial mic, dar „crescută" de o echipă pasionată de developeri și o bază mare de clienți poate obține, în timp, sume record. Cu toate acestea, start-up-urile IT nu reprezintă o sursă de profit garantată, iar în România dezvoltarea și finanțarea proiectelor de acest gen „este încă o misiune extrem de dificilă, dacă nu imposibilă" (http://wall-street.ro/articol/Companii/93269/Start-up-urile-care-au-pus-Romania-pe-arta-antreprenoriatului-web-mondial.html).

Bogdan Bocșe (www.bogdanbocse.com), un antreprenor de 23 de ani care în 2008 a obținut o finanțare din partea fondului de investiții Seed Money pentru primul său start-up, subscrie la această afirmație și ne povestește despre experiența sa antreprenorială. „În România nu e un lucru stabil, nu există reguli pe care, dacă le respecți, primești 100, 1000 sau 100.000 de dolari. Și nu înseamnă nici că, dacă obții bani, o să ai și succes. Eu am avut noroc. Prima și singura idee pe care am prezentat-o pentru finanțare de tip *seed* (acordată de așa-numiții «îngeri de business» care oferă fonduri pentru inițierea unei afaceri în schimbul unei cote din acțiunile acesteia) era un sistem [numit XTWIP (eXtended Team Work Interactive Platform)] care permitea dezvoltatorilor de aplicații să transforme aplicații de orice natură – desenare, proiectare, editare imagini, text etc. – în aplicații colaborative. Adică mai mulți oameni puteau edita același text, sunet, film, cod în același timp, văzînd rezultatele interacțiunilor celorlalți instantaneu. Asta se întîmpla în 2008, înainte ca Google să fi anunțat Google Wave, o idee similară, în mai 2009.

Din cîte știam eu, în 2008 pe piața din România exista doar un singur *business angel* – Seed Money, fondul de investiții *seed* cu capital spaniol reprezentat de Vlad Stan. Am aflat că Vlad Stan ține un *speech* la un eveniment de la ASE. Pe tot parcursul evenimentului, am intervenit mai mult sau mai puțin oportun. După conferință, mi-am luat inima în dinți, m-am dus la Vlad și l-am întrebat dacă fumează. Am mers la o țigară și i-am povestit despre cum TWIP urma să schimbe lumea. Cum credeam eu c-o s-o schimbe. Am obținut o carte de vizită și o întîlnire. (...) Au urmat cîteva întîlniri cu investitorii și cu asociatul meu de atunci, în care am povestit ideea, ne-am consultat cu niște specialiști de-ai lor și am trasat o înțelegere de principiu care nu obliga legal părțile. Nu pot să spun cifrele exacte, dar pot să spun că ofereau o finanțare de maximum 50.000 de euro pentru 20% sau mai puțin din companie. A urmat o fază pre-contractuală de cîteva luni, în care am stabilit acționariatul, condițiile finanțării și am făcut formalitățile. Pe termen lung, proiectul n-a mers așa cum am anticipat – am făcut cîteva greșeli de începători, ne-am concentrat prea mult pe detalii tehnice și prea puțin pe a găsi clienți. După mai multe versiuni ale produsului și cîteva tentative de a-l promova, eu m-am retras oficial din proiect în aprilie 2010. A fost o decizie grea pentru mine, dar cu cît îți recunoști și asumi greșelile mai repede, cu atît mai bine.

În România nu exista o piață de seed investors, *nu există un* cash flow *în astfel de investiții.*

La al doilea proiect, TimeOP (www.timeop.com) [un *software* care detaliază activitatea angajaților pe un calculator într-o formă grafică atractivă], n-am mai căutat o sursă de investiție. Am lucrat cu Radu Conteș, un bun prieten și un asociat de încredere. Am pierdut nopți dezvoltînd produsul, am mers la conferințe să căutam clienți, am făcut campanii și am plătit singuri puținele facturi pe care le-am avut. Noi am făcut și dezvoltare, și marketing, și vînzări, și PR, și management de proiect. A fost solicitant, dar, în mod ironic, am simțit că am avut mai multă libertate decît la primul proiect. Deciziile se luau mai ușor și se puneau în practică mai repede. Rezultatele sînt încă sub așteptări, dar mult peste nivelul primului proiect.

Dacă deja ai primul client, ai șanse mult mai mari ca cineva să creadă că ai o idee de succes. Dacă n-ai clienți, trebuie să ai măcar utilizatori *free* de ordinul zecilor de mii – e ceea ce se numește *traction*. E bine (din perspectiva investitorilor) să fii «în trend»: aplicații mobile, integrări de rețele sociale etc. În România nu exista o piață de *seed investors,* nu există un *cash flow* în astfel de investiții. Din acest motiv, puținii care există și activează pe piața de aici au acțiuni și decizii de investiții rare, nu fiindcă nu au bani, ci pentru că rareori li se întîmplă să dea peste o idee care merită măcar timpul lor, ca să nu mai zicem banii.

Ce îți trebuie ca să cîștigi? E simplu. Clienți. Mulți clienți. Nu investitori."

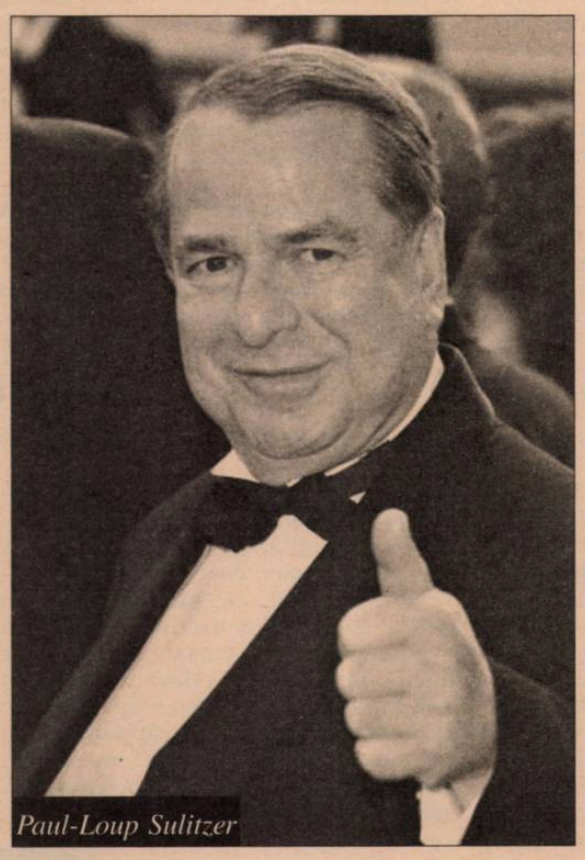
Paul-Loup Sulitzer

„Arată că ai bani și-i vei avea"

E mereu amabil, zîmbitor, optimist. Se vede de la o poștă: o duce bine. În anii lui de glorie, prin '70-'80, era mereu pe prima pagină a ziarelor în compania celebrităților din politică, cinema sau sport și era mereu însoțit de cele mai rîvnite femei ale Parisului. Om de afaceri, autor de succes, actor într-un film realizat de el însuși după o carte scrisă tot de el însuși, acest „lup bătrîn" revine în actualitate după ce, în ultimul deceniu, a fost aproape uitat. Acum opt ani a suferit un atac cerebral care l-a ținut multă vreme la pat. Recent, s-a însurat pentru a treia oară. Și a publicat o nouă carte: *Money II*.

Paul-Loup Sulitzer este, într-adevăr, o figură legendară în Franța și nu numai acolo. „Am fost la fel de cunoscut ca Gérard Depardieu, Michel Platini sau Alain Delon", își amintește el într-un interviu din *Le Monde*. Tatăl său, Jules Sulitzer, emigrant evreu din România, a murit pe cînd el avea zece ani. La 16 ani, Paul-Loup s-a angajat la o companie de transport în Orientul Mijlociu. La 21 devenea cel mai tînăr președinte-director general al unei companii multinaționale franceze. Firma sa se ocupa cu vînzarea de gadget-uri – niște brelocuri „concepute" în Marea Britanie și fabricate în Orientul Mijlociu. A fost unul dintre primii care au simțit efectele și beneficiile globalizării: a învățat repede cum funcționează mecanismele speculative, și-a adaptat afacerile la noile condiții de pe piețele financiare etc. În 1968 a creat un holding de companii, apoi a devenit consultant financiar. În 1980 publică *Money,* care va deveni o carte-cult a „lupilor tineri", a micilor investitori care vor să devină mari oameni de afaceri. S-a spus că *Money* ar fi și un nou gen literar: westernul financiar. Sau finance-fiction. Nu e singura carte pe care a semnat-o. În total a publicat peste 35 de cărți, care s-au vîndut în mai bine de patruzeci de milioane de exemplare. Romane, culegeri de nuvele, ghiduri practice pentru cei care vor să se îmbogățească – toate au avut un succes enorm. Printre sfaturile sale: „arată că ai bani și-i vei avea". Totul e doar un joc al aparențelor, al imposturii. Nu trebuie să fii bogat ca să-ți permiți ceea ce-și permit bogații – spune Sulitzer. „Un bancher vă împrumută bani în măsura în care nu aveți nevoie de ei. Dacă chiar aveți nevoie de bani înseamnă că sînteți într-o situație disperată. Fiind într-o situație disperată nu aveți cum să fiți interesant pentru bancher".

De opt ani, Paul-Loup Sulitzer nu mai are pașaport. Documentul i-a fost confiscat de justiție, căci este cercetat într-un proces. „E ca pe vremea Rusiei lui Andropov, cînd se folosea un Magnum 350 ca să omori un țînțar." Sulitzer nu e cercetat pentru un delict minor. Ci în deja celebrul caz „Angolagate" – o afacere internațională de trafic de arme sovietice în Angola (în valoare de 790 de milioane de dolari) în care mai sînt implicați directori de bănci și înalți funcționari, inclusiv fostul consilier prezidențial Jacques Attali. „Am vrut să fac afaceri dar m-au prins cu degetele în borcanul cu miere", se plînge Sulitzer. Pe Paul-Loup Sulitzer l-am văzut, în urmă cu doi-trei ani, la București. Venise să-și lanseze cîteva cărți în limba română (apărute, toate, la o editură mică, obscură) și să „facă afaceri". Din ziare am aflat că trebuia să se ocupe de valorificarea mărcii „Dracula" într-un proiect de turism cultural. Ceva mai tîrziu am aflat, tot din ziare, că afacerea, în care era implicat statul, a picat. Să-și fi băgat cineva degetele în borcanul cu miere? (**M. M.**)

Cătălin Augustin STOICA

Capitalism, oameni bogați și alte dureri

Antipatia românilor faţă de noile realităţi economice pare a fi profundă. Majoritari în rîndul celor care îmbrăţişează astfel de opinii sînt pierzătorii interminabilei şi incertei tranziţii postcomuniste (e.g., pensionari, muncitori industriali, agricultori, persoane cu nivel scăzut de calificare şi şcolaritate etc.). Aceştia nu sînt însă singurii dezamăgiţi de capitalismul postcomunist. Alte categorii de dezamăgiţi îi includ (e drept, într-o proporţie mai scăzută) şi pe indivizii cu nivel ridicat de şcolaritate, dar cu venituri extrem de scăzute, cum ar fi medicii sau profesorii – exemple clasice ale aşa-numitei inconsistenţe de status – dar şi pe micii întreprinzători. Pe fondul actualei crize economice şi al măsurilor de austeritate, este foarte probabil ca ponderea celor care manifestă atitudini critice radicale faţă de binefacerile capitalismului să fi crescut.

Politicienii aflaţi la stînga spectrului politic îşi freacă probabil bucuroşi mîinile la auzul unor astfel de opinii care s-ar putea transforma în multe voturi pro-stînga la viitoarele alegeri. Ca urmare, reprezentanţii stîngii dau apă la moară populaţiei dezamăgite, perorînd la nesfîrşit despre injusteţea şi caracterul cvasicriminal al măsurilor luate de actuala guvernare de centru-dreapta; în timp ce plîng pe umărul poporului abuzat de guvernanţii de dreapta, aceiaşi politicieni de stînga trec sub tăcere averile fabuloase pe care unii dintre ei le posedă. Înspăimîntaţi probabil şi de cifrele scăzute din sondaje, politicienii din coaliţia de guvernare încearcă să demonstreze alegătorilor superioritatea principiilor economice neo-conservatoare şi cît de mult bine au făcut prin tăieri de salarii şi concedieri masive. Alegătorii se încăpăţînează însă să nu recunoască binele făcut şi ignoră apelurile la solidaritate pe timp de criză. (În treacăt fie spus, mă întreb ce baze de solidaritate socială ar putea exista între un biet profesor de liceu sau o croitoreasă în *sweat-shop*-urile mioritice şi [foşti] miniştri posesori de vile somptuoase pe malul lacului Snagov.) Drept urmare, cei aflaţi la putere se supără iremediabil pe popor, aruncînd vina pe „graşii de la stat", sindicalişti, opoziţie, mentalităţi învechite şi înclinaţia către furt şi şpagă a majorităţii cetăţenilor ţării din generaţiile anterioare (potrivit lui Daniel Funeriu).

Care ar fi însă cauzele dezamăgirii şi dezgustului concetăţenilor noştri faţă de noua ordine economică? În primul rînd, orice schimbare de regim politic şi economic generează aşteptări şi frustrări. În 1990, mulţi români şi alţi est-europeni au crezut că prăbuşirea socialismului de stat va conduce imediat (sau, cel mult, în doi-trei ani) la instaurarea bunăstării economice proprii Vestului. Hrăniţi de mituri propagandistice comuniste cu privire la aşa-zisa imensă bogăţie naţională (rîuri, ape, munţi, petrol, bauxită...), talentul, abnegaţia şi genialitatea poporului român, mulţi conaţionali au fost şocaţi să constate faptul că economia lui Ceauşescu era o imensă ruină, cu mastodonţi industriali falimentari şi energofagi, populaţi de muncitori industriali cu o productivitate a muncii extrem de scăzută şi nepregătiţi pentru o piaţă a muncii caracteristică unei economii de piaţă. Ezitările de reformă radicală, strategia temporizării, promisiunile aberante şi pomenile electorale ale politicienilor români post-1990 nu au făcut decît să acutizeze problemele structurale ale economiei, generînd sărăcie extremă şi resentimente profunde faţă de capitalism.

În al doilea rînd, complexitatea şi haosul reconstrucţiei instituţionale postsocialiste au condus la instaurarea unui tip aparte de capitalism, i.e., *capitalismul politic*. Potrivit lui Max Weber, acest tip de capitalism se caracterizează prin obţinerea de profituri uriaşe prin înţelegere cu şi sub protecţia factorilor politici. Sociologul american Andrew G. Walder identifica doi factori instituţionali responsabili de apariţia capitalismului politic în ţările postcomuniste: amploarea schimbărilor de regim politic şi prezenţa/absenţa unor bariere în calea însuşirii bunurilor publice de către agenţi privaţi. România (alături de Bulgaria) reprezintă cazuri paradigmatice pentru capitalismul politic postsocialist. Ambele ţări au cunoscut schimbări radicale de regim politic (de la totalitarism la pluralism politic/democraţie), dar aceste schimbări s-au produs *în absenţa unor bariere formale eficiente* care ar fi putut împiedica privatizarea frauduloasă a proprietăţii de stat. Aşa cum am mai discutat în paginile acestei reviste, la începutul anilor '90 principalii protagonişti ai capitalismului politic de la noi erau foşti demnitari de rang doi ai regimului comunist, foşti directori ai întreprinderilor de stat, angajaţi ai serviciilor secrete sau apropiaţi ai acestor instituţii oculte. Avantajul de care au beneficiat aceşti oameni provenea din *capitalul social* pe care îl deţineau ori, altfel spus, se datora faptului că aparţineau unor reţele sociale prin intermediul cărora aveau acces la resurse financiare sau la informaţii privilegiate privind sectoarele profitabile din economie ori iminenţa unor privatizări. Un alt drum al înavuţirii postcomuniste a fost reprezentat de intrarea în politică; poziţiile de parlamentar şi demnitar guvernamental au fost rapid şi abil transformate de unii politicieni în averi considerabile – un exemplu clasic de conversie a *capitalului politic* în *capital financiar* (ori situaţia de *„power seeking wealth"*). Începînd cu anul 2000, apar tot mai multe exemple ce ilustrează un alt tip de carieră asociat capitalismului politic: intrarea în politică a unor oameni de afaceri, în scopul maximizării profiturilor obţinute din afaceri private şi/sau pentru a se bucura de imunitate (situaţia de *„wealth seeking power"*).

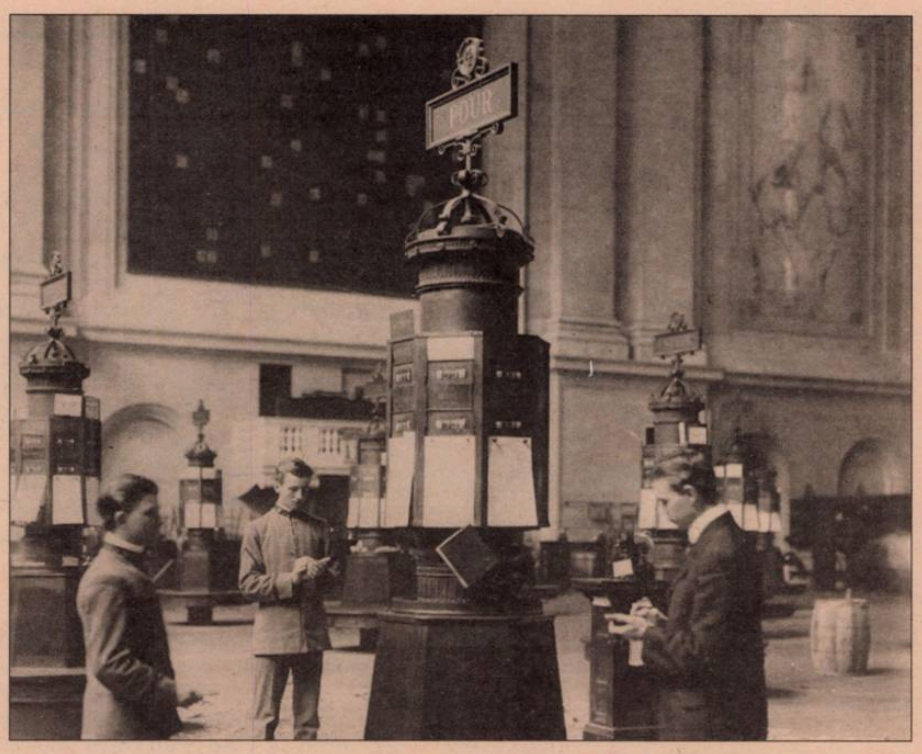

Lucrurile prezentate anterior sînt cunoscute de foarte mulţi români. Pe de-o parte, avem de-a face cu spectacolul mediatic suprarealist furnizat de unii dintre noii îmbogăţiţi ai tranziţiei. Revistele *glossy*, tabloidele sau emisiunile TV sînt pline de relatări cu privire la consumul ostentativ, isprăvile erotice ori experienţele mistice ale milionarilor români. Pe de altă parte, nu puţini sînt cei care au avut contact direct cu noii îmbogăţiţi şi atitudinea lor de superioritate; mă refer aici la baroni locali, beizadele şi alte figuri jalnice care se bucură de drepturi şi privilegii însemnate în fiefurile lor.

Aşadar, schimbarea de regim, dinamica aşteptărilor şi a frustrărilor generate de Decembrie 1989, profilul sinistru al unora dintre noii îmbogăţiti ai tranziţiei şi dificultăţile imense ale acesteia reprezintă unele dintre cauzele majore ale antipatiei românilor faţă de capitalism. Acestora li se adaugă alte posibile cauze.

Chiar dacă a fost instituit prin forţă, regimul comunist a cultivat, vreme de peste patru decenii, ideile justiţiei sociale şi ale egalitarismului, idei care încă se bucură de o susţinere importantă în rîndul românilor (vezi bunăoară studiul lui Septimiu Chelcea, „Justiţia socială socialistă şi comunismul rezidual în România după un deceniu de tranziţie. O analiză secundară" în *Sociologie Românească*, 2000). Părerile negative despre actuala ordine economică şi succesul în afaceri se datorează şi faptului că o parte a cîştigătorilor tranziţiei este formată din indivizi (sau progenituri ale celor) care au deţinut funcţii importante în comunism. Or, pentru mulţi români, regimul comunist a fost un regim ilegitim, instituit prin forţă la finele celui de-Al Doilea Război Mondial. Din acest punct de vedere şi mai ales pe fondul actualei crize şi pauperizări în masă, este greu să fii entuziasmat cu privire la succesul capitalist al foştilor comunişti, al descendenţilor acestora sau al persoanelor apropiate de vîrful ierarhiei politice după 1990.

„Orice schimbare de regim politic şi economic generează aşteptări şi frustrări."

***Cătălin Augustin Stoica** şi-a obţinut titlul de doctor în Sociologie la Universitatea Stanford (SUA) în 2005. În prezent este director general al Centrului de Sociologie Urbană şi Regională – CURS şi lector universitar la Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative din Bucureşti.*

Potrivit unui sondaj de opinie la nivel naţional realizat de CURS în cadrul programului „Barometrul de Opinie Publică" în octombrie 2003, 50% dintre intervievaţi considerau că oamenii bogaţi din România şi-au făcut averile prin încălcarea legilor, 24% prin relaţiile care le-au avut, 6% datorită norocului, 4% prin alte mijloace; doar 8% dintre respondenţi credeau că averile în România au fost făcute prin muncă cinstită şi merit personal. Un alt sondaj la nivel naţional realizat de acelaşi institut pentru *Jurnalul Naţional* în decembrie 2005 arăta faptul că 52% dintre subiecţi susţineau că averile autohtone au fost făcute prin furt şi înşelăciune, 22% prin relaţii, 9% datorită norocului, 1% prin alte mijloace. Din nou, doar 8% dintre cei intervievaţi credeau că oamenii bogaţi din ţară şi-au dobîndit averile prin muncă cinstită şi merite personale. Alte sondaje şi anchete sociologice relevă faptul că, în mod frecvent, majoritatea respondenţilor asociază termeni precum „capitalism" sau „oameni de afaceri români" cu „hoţie", „furt", „corupţie", „relaţii", „exploatare", „politicieni/politică".

Cristian CHIVU

Bine, Doamne!

„Ce e răul?“

În Thassos, la sfîrşitul lui noiembrie, în miezul zilei, timpul parcă prevestea vremea apocalipsei. Ploua cataclismic, cu stropi uriaşi, care prin ponderabilitatea lor se izbeau asurzitor de gresia de pe prispa casei, suspendată deasupra apelor ca arca lui Noe. Marea furibundă încerca prin salturi obstinat de repetitive să ajungă la casă şi să o înfulece în *apeiron*-ul ei. Îngroziţi în faţa acestui spectacol terifiant, ne-am cuibărit zgribuliţi în casa-corabie, luînd cu noi ceea ce voiam să se perpetueze după cataclism, a-nume vinul şi filozofia. Apoi, în calitatea noastră de chezaşi ai acestei moşteniri a u-manităţii, am destupat o butelcă din vinul lui Macedon şi am purces la cunoscutul de acum simpozion (syn=împreună+pino=a bea). Să vă facem cunoscute personajele simpozionului, prin prisma a ceea ce în-seamnă pentru ei creştinismul: pentru Cristi (Cr.) o opţiune, nu o obligaţie, pentru Mihai (M.) o opţiune obligatorie în zile festive, pentru Clement (Cl.) o vocaţie tîrzie sub auspi-ciile pariului lui Pascal, pentru Ion (I.) un mod anastatic de a-şi refula pesimismul morbid, pentru Costena (Cos.) o obligaţie op-ţională cu iz de nubilitate eshatologică şi pentru Iulia (Iul.) o copulaţie sfios de năbă-dăioasă, între litere şi duh.

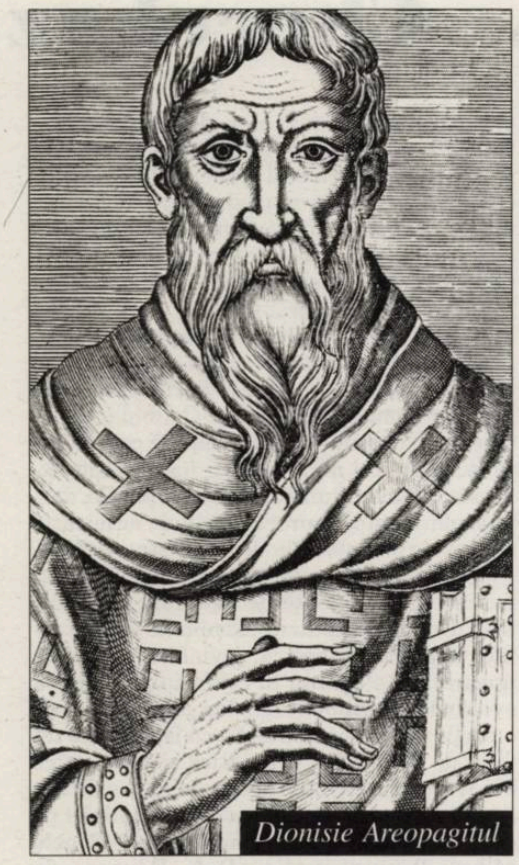
Dionisie Areopagitul

Cr.: Dragi *sympotes,* în acest cadru apo-caliptic apăsător, vom aborda o problemă spi-noasă, cea a răului. „Ce e rău, de ce e, cum e, de unde vine şi revine, cînd a început a fi şi cînd nu va mai fi?“, iată întrebări covîrşi-toare care, conştient sau inconştient, îi răvăşesc pe toţi oamenii. Dionisie Areopagitul încearcă să definească răul: „Răul nici măcar nu are ipostas, ci este un *paripostas* (cuvînt dionisian care vrea să spună că stă pe lîngă alt ipostas) al binelui, devenind nu prin si-ne, ci prin bine“. Adică, am tîlcui noi, el nu are esenţă, substanţă, ci este o denaturare a binelui, un lichen pe trunchiul binelui. „A-şadar, răul este împotriva (literal *para=pe lîngă,* în sensul de parazit) căii şi a scopului existenţei noastre, împotriva cauzei, obîrşiei, scopului, definiţiei, voinţei şi ipostasului nostru. Privaţiune este, dar, răul, şi lipsă, şi boală, şi asimetrie, şi păcat, ca unul ce fiind fără rost, fără frumuseţe, fără viaţă, fără minte şi raţiune, nu este în nici un chip“. Astfel, dacă răul este nimic, Dumnezeu nu poate fi autorul nimicului, de aceea Vasile cel Mare are o lucrare cu un titlu sugestiv: *Că Dumnezeu nu este autorul răului.*

I.: *Pany ge,* vorba lui Platon. Dumnezeu, Cel ce este cu adevărat *(O ontos On)* nu poate fi autorul a ceea ce nu este! Răul este modul de a nu fi, adică să mă exprim mai pe înţe-lesul vostru, este o perversiune ontologică.

Cl.: Dragă Cristi, şocantă această isagogă a ta, pare totalmente lipsită de realism! Trec cu vederea comentariul literar succint al preacucernicului poet, de după trei pahare de vin. Cum dară să nu fie răul, cîtă vreme este atît de evident în viaţa noastră? Cum să nu fie ceva care este atît de palpabil, atît de viu şi real, ceva care zilnic ne otrăveşte sufletul şi ne biciuie carnea? Teoria teologilor Bisericii, exprimată aici de Dionisie sau chiar de Augustin prin definirea răului ca o *privatio boni* este vădit insuficientă! Iar co-mentariile voastre nu reprezintă decît un in-controlabil puseu misticoido-filozofico-teo-logic!

I.: Nu am spus că nu există, ci că nu este, mare diferenţă! În limba elină este o dife-renţă între a fi, *to einai*, şi a exista, *to hy-parchein,* care este un compus din *hypo* (sub) şi *archein,* a începe, adică îşi începe existenţa de la o obîrşie *(arche).* Răul nu are *to einai*, ci doar *to hyparchein*, pentru că – aşa cum a spus Dionisie – există pe spinarea binelui.

Cr.: Exact! Nu-şi are devenirea *(to gignes-thai)* ca substanţă *(kata tin oysian),* ci pe lîn-gă *ousia* binelui, ca „accident“ al ei *(kata to symbebikos).*

M.: Întrebările lui Clem nu au fost atît de facile, preaneafurisiţilor la timp, ca să fie elucidate prin divagaţiile voastre filologico-teologice. Este, există – pentru mine sînt doar nişte termeni. Cînd îţi moare copilul în braţe, nu cred că te mai gîndeşti la această finuţă distincţie de şuetă insipidă, pentru că simţi pe pielea ta că răul este şi prea este, ci, scrutînd cerurile, te întrebi cine este au-torul răului. Vechii greci identificau cauza răului în materie, Kant – în caracterul tre-cător al firii umane, Schopenhauer – în în-săşi viaţa noastră, Părinţii – în lipsa binelui, dar cînd ţi *se întîmplă* ceea ce am spus mai sus, deşi nimic nu e întîmplător, primul gînd este să-L consideri pe Dumnezeu auto-rul răului, iar primul impuls să te iei la trîn-tă cu Dumnezeu, asta în varianta că ajungi să te atingi de El!

Cos.: Cu siguranţă că în faţa unei astfel de încercări păleşte orice teorie, fie chiar şi adevărul! Silogismele rigide ale teodiceei lui Leibniz, care încearcă să demonstreze că prezenţa răului nu infirmă bunătatea lui Dumnezeu, par vorbe goale. Dar dincolo de percepţia noastră asupra divinităţii în mo-mentele în care sîntem oprimaţi de malefic, Dumnezeul iubirii nu poate crea răul. Dum-nezeul cel viu, care m-a lăsat să trăiesc mai mult decît am murit, nu este autorul morţii!

Iul.: În *Fraţii Karamazov,* în faţa credin-ciosului Alioşa, Ivan dă cîteva exemple cutre-murătoare despre fiinţe nevinovate care su-feră (călvaţul din poezia lui Nekrasov bătut bestial, fiica de şapte ani maltratată de tatăl ei, copilul de curte de opt ani sfîrtecat de cî-nii stăpînului lui, la ordinul acestuia), fără ca Dumnezeu cel drept să intervină.

M.: Indubitabil, Dostoievski a avut ace-leaşi frămîntări ca şi noi şi a vrut să sublni-nieze că toate aceste nedreptăţi nu se potri-vesc cu Dumnezeul cel bun şi drept. Să nu uităm că unii oameni cred în Dumnezeu doar ca să aibă pe cine să înjure!

Iul.: Eu cred că Dostoievski îşi lasă eroii să se revolte împotriva lui Dumnezeu, tocmai pentru a repudia viziunea idololatră a unui Dumnezeu justiţiar. El vrea în definitiv să desfiinţeze un idol, pentru a-L prezenta apoi pe Dumnezeul cel viu, Dumnezeul iubirii, la care nu poţi ajunge decît după ce îţi omori dumnezeii falşi, plăsmuiţi antropomorfic în mintea ta!

I.: După părerea mea, teodiceea ca formă şi esenţă nu ar fi fost acceptată de Părinţii Bisericii, pentru că ea este desfiinţată de do-uă întrebări radical de simple: Cine ştie ca-re este dreptatea lui Dumnezeu şi de ce tre-buie ca aceasta să semene cu cea omenească? Să nu uităm că cei trei prieteni ai lui Iov, tri-butari mentalităţii justiţiare, conform căreia răul este un mijloc de a fi pedepsite păcatele, iar Dumnezeu este un judecător strict care împarte matematic binele şi răul, direct pro-porţional cu faptele oamenilor, sînt mustraţi chiar de Însuşi Dumnezeu.

Cl.: Ce vrei să insinuezi, că Dumnezeu nu pedepseşte? Staţi că vă dă şi nenea ingineru' un citat din Augustin, parafrazat, că nu sînt specialist ca voi, care va lămuri decisiv problema. Răul – spune el – este de două fe-luri, răul primordial, ca obîrşie şi esenţă, al cărui autor sub nici un chip nu poate fi Dum-nezeu, şi răul secundar, care constă în pedep-sirea faptelor celor rele, al cărui autor este Dumnezeu.

Cos.: Această teorie a răului secundar nu a fost însă niciodată acceptată de Biserică, chiar dacă, neoficial, în practică şi didahie, se propovăduieşte această impietate teolo-gică de la *vlădică pîn' la opincă,* cum spune românul. Este modalitatea cea mai simplă de a controla masele şi de a le obliga *să alea-gă* creştinismul, dar asta duce implacabil la pervertirea mesajului dumnezeiesc. Dumne-zeu nu pedepseşte pentru că nu este autorul răului, de orice fel ar fi! Păcatul – ne spune Maxim Mărturisitorul – nu este încălcare a unei legi, ci o boală care trebuie vindecată, un eşec existenţial – am adăuga noi, ţinînd cont că la origine *hamartano* însemna *a eşua*. Atunci cînd eu păcătuiesc, adică mă abat de la calea mea ontologică de a răspîndi frumosul, efectele şi repercusiunile acestei atitudini nu sînt punitive, ci pancosmice, pentru că – aşa cum spunea Schmemman – *lumea se mîntuieşte sau se osîndeşte cu fiecare din noi*. Nu este vorba de o relaţie etiologică păcat-pedeapsă, ci de o interdependenţă fun-ciară şi de o interferenţă energetică între faptele noastre şi cosmos.

I.: Bravo! În primul rînd, relaţia cu Dum-nezeu excede cadrele mercantile ale lui *do ut des*. În al doilea rînd, scopul nostru pe pă-mînt nu e *eudaimonia,* o traiectorie existen-ţială melifluă, ci *teleiosis*, desăvîşirea. Fără o viziune eshatologică, răul este, *întors şi a-teu* – ca să-l parafrazăm pe marele Emin. *Te-los panton,* cum conchid grecii cînd dau să se plictisească, preaneînţărcatule, zi niscai concluzii că azi ai fost cam parcimonios în cu-vinte!

Cr.: Rămîn cîteva întrebări la care o să dăm răspuns altă dată, cum ar fi dacă răul e veşnic sau nu, adică problema apocatas-tazei. După cele spuse azi, putem conclu-ziona că răul este o pervertire a *a fi*-ului nos-tru, iar păcatul – atracţia spre *me on* (nefiin-dul). Fără o viziune agapică eshatologică asupra istoriei, orice concepţie despre rău creează idoli ai lui Dumnezeu, fapt ce poate fi în definitiv mai nociv decît ateismul.

Ropotul metalic al ploii începu treptat să se stingă, iar norii storşi de putere şi apă s-au lăbărţat haotic pe tăria cerului, lăsînd loc curcubeului să se strecoare printre ei şi să împungă simetric marea. Istoviţi după acest maraton în care am fost fugăriţi de extincţie, am ieşit afară murmurînd: Bine, Doamne!

Cristian Chivu *este doctor în teologie al Fa-cultăţii de Teologie Thessalonic şi doctorand al Fa-cultăţii de Filozofie a Universităţii „Aristotel“, sec-ţia Limbi clasice. Cea mai recentă carte publicată este* Marcu Evghenicul (2010). Opere complete I, *studiu introductiv, note, traducere, editare text grec original.*

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!
Ai pînă la reducere 13%!
Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:
Marilyn Monroe
Charlie Chaplin
Capodoperele teatrului românesc
Opera
Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!
NOU!
Abonamente în străinătate
Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din rețeaua VODAFONE LA 7485 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro
Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteți trimite în decursul a 30 de zile
Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informații la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioșcurile, caravanele și librăriile ADEVĂRUL

Poștă și partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plății și talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume .....
Compania* .....
Cod fiscal* .....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
județ/sector .....
cod poștal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieți în căsuță numărul de abonamente pe care doriți să-l contractați)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecția Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

și am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poștal ☐ OP nr. ..... din data .....
* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.
Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activități promoționale și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente și informații sunați la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 9⁰⁰ - 18⁰⁰ (luni - vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

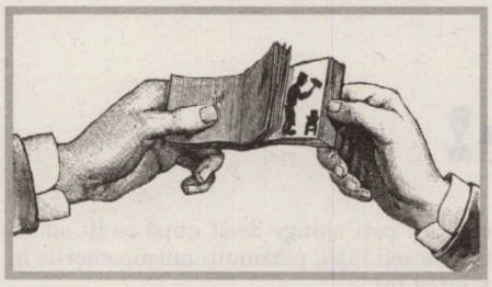

Marius CHIVU

feedbook

Cherchez la tante!

● **Monica Pillat, *Ioana Celibidache: o mătușă de poveste*, Editura Humanitas, 2011.**

Toate volumele de corespondență ale familiei Pillat apărute în ultimii trei ani *(Biruința unei iubiri* – scrisorile dintre Dinu și Nelli Pillat; *Sufletul nu cunoaște distanțele* – corespondența Piei Pillat cu familia, și *Minunea timpului trăit* – scrisorile aceleiași Pia Pillat schimbate, de data aceasta, cu Monica Pillat și cu Lily Teodoreanu) sînt, fără excepție, deopotrivă frumoase și emoționante, singulare mărturii ale familiei de moșieri intelectuali prinse sub vremile unei lumi care nu mai era a lor. Scriitoarea și eseista Monica Pillat este cea care s-a ocupat strălucit de îngrijirea tuturor acestor ediții, importante pentru istoria culturală, memorialistica, dar și literatura română, căci confiscatul (de către comuniști, acum jumătate de secol) și miraculos recuperatul roman al lui Dinu Pillat, *Așteptînd ceasul de apoi,* a apărut, anul trecut, tot sub îngrijirea sa.

Cel mai recent volum este unul de convorbiri cu pictoriță Ioana Celibidache (născută Procopie Dumitrescu, nepoată de frate a Mariei Pillat, aceasta din urmă soția poetului Ion Pillat și bunica Monicăi Pillat), personaj, din păcate, destul de puțin cunoscut la noi, oricum asociat fatalmente imaginii mult mai celebrului ei soț, dirijorul Sergiu Celibidache. De altfel, Monica Pillat însăși și-a cunoscut îndepărtata, la propriu și la figurat, mătușă, foarte tîrziu, abia la sfîrșitul anilor 2000, moment în care, după moartea mamei sale, istoricul de artă Cornelia Pillat, s-a găsit în postura nostalgică de ultim descendent al familiei Pillat, iar Ioana Celibidache, pe atunci în vîrstă de 85 de ani, rămăsese și ea o ultimă ramură din celebrul arbore genealogic. Povestea întîlnirii pentru prima dată, acum trei ani, a celor două femei, despărțite atîta timp de istorie, vîrstă și geografie, dar, mai ales, de hazardul vieții, este emoționantă și deschide acest mic volum în care portretul Ioanei Celibidache se conturează, pagină cu pagină, sub forma mai multor conversații sentimental-familiare, dar neconvenționale, de-a lungul cărora nepoata o „descoase" fascinată, de-a dreptul îndrăgostită de propria mătușă, și o provoacă la povești cu o curiozitate nestăpînită, mereu tandră. Ideea acestei cărți-portret vine tîrziu, după întîlnirea de la Paris (oraș unde aproape nonagenara Ioana Celibidache locuiește în continuare), dar capătă consistență la modul cel mai firesc, fiind, de fapt, expresia celebrării unei regăsiri familiale, dar, în același timp, și un exercițiu de admirație dublat de o declarație de dragoste subită.

Ioana Celibidache se dovedește a fi un personaj cît se poate de agreabil, cuceritor de-a dreptul: excentric, extrem de vital și tonic. Este charismatică, jovială, deopotrivă naturală și elegantă în confesiune, dispusă evocărilor sentimentale, dar gata oricînd de o porție zdravănă de rîs, fie că istorisește tot felul de întîmplări dramatice și/sau comice din trecut, fie că discută despre artă și Dumnezeu ori despre cine știe ce personalități pe care le-a cunoscut de-a lungul vremii (Regele Mihai, Regina Angliei, Dalí, Eduardo de Filippo, Felix Klee ș.a.), fie că invocă prezența spirituală foarte puternică a regretatului și adoratului soț („Sergiu e aici. E cu mine. Nu e mort, e transparent"). Și poveștile se înșiră fermecător, cam de-a valma, dar fermecător, singurul lor cusur fiind scurtimea și, uneori, puținătatea detaliilor. Altfel, apar scene din copilăria bucureșteană în sînul familiei burgheze cu guvernante din Anglia cînd băiețoasa, orgolioasa și tupeista Ioana, care n-avea astîmpăr la școala de maici și care apoi chiulea de la cursurile Liceului Francez, era poreclită D'Artagnan, cînd citea și scria poezie (amorezată fiind de profesoara de matematică), publicînd la vîrsta adolescenței două volume de poeme în franceză („Oncle Ion Pillat a văzut odată ce scrisesem și i-a spus tatei: «Asta mică are talent»")...

Urmează momentele mai serioase, dramatice uneori, ale maturității, cum ar fi plecarea clandestină din țară, în 1946, cu un avion militar francez (fără știrea tatălui pe care nu l-a mai revăzut niciodată: „Cînd am cerut să mi-l trimită pe tata, comuniștii mi-au răspuns: «Dacă vreți, vi-l trimitem mort!»"), confiscarea averii familiei și vînzarea obiectelor personale pentru supraviețuire, pușcăria făcută de sora Suzanne (pentru „vina" de a-l fi cunoscut pe Regele Mihai, de a proveni dintr-o familie de moșieri și de a fi sora unei autoexilate), perioada în care a servit într-o cafenea și a fost fotomodel, apoi cursurile de pictură de la Paris, Berlin și Roma (orașul revederii cu propria mamă, după patruzeci de ani), cele două mariaje de dinaintea căsătoriei cu Sergiu Celibidache, pe care l-a cunoscut la Buenos Aires (episodul predestinatei întîlniri este memorabil), posibilitatea de a juca într-un film al lui Vittorio de Sica (anexa fotografiilor din epocă arată o femeie frumoasă și elegantă – „Îmi place să mă îmbrac, mă distrează", zice la un moment dat), anii în care a făcut jurnalism și în care și-a expus cu succes picturile prin toată lumea (a fost numită „surioara lui Paul Klee"), prima întoarcere în România în 1974; arestarea, la cererea lui Adrian Năstase, cînd, cu ocazia unei vizite pariziene a lui Ion Iliescu, a strigat la Ambasada română „Jos comunismul!" – toate acestea, și multe, multe altele se derulează pe *fast-forward* ca într-un film cu aventuri de la mijlocul secolului trecut și/sau din ultimele decenii.

Aceste istorisiri și evocări se întorc însă sau gravitează în jurul figurii lui Sergiu Celibidache, un bărbat fermecător el însuși, interesant și spiritual, la fel de exuberant, tandru, voios și plin de umor („Puteai rîde cu el de dimineața pînă seara. Cu el nu m-am plictisit nici o secundă"), un caracter puternic și dominant, artist genial, profund religios, atașat și dedicat ideii de românitate, un bărbat de care s-a îndrăgostit, măritată fiind, din prima clipă cînd l-a văzut („M-am întors acasă plutind, ca de pe altă lume, și i-am spus lui Nicolae [Duca – al doilea soț, *n.m.*]": «L-am găsit pe bărbatul vieții mele!»), pe care apoi l-a adorat & adulat, alături de care a trăit o viață mondenă însoțindu-l în turnee și călătorind prin toată lumea, care a inspirat-o și care a ajutat-o să-și găsească și să-și modeleze personalitatea artistică (pictura sa este inextricabil legată de muzică), dar care, deși nu a dominat-o cu totul, a ținut-o, artistic vorbind, în plan secund („Nu tu publicitate, nu tu comerț, nu tu agent, nu tu să te pui în prim-plan. Nimic. Am fost totdeauna cea care s-a pus în umbră"). De altfel, portretul celebrului dirijor (despre care a și scris cartea *Sergiu, altfel)* este spiritualizat la maxim: „Sergiu era profund mistic. Avea o curiozitate extraordinară de a imagina sau de a ști ce se întîmplă dincolo. Mi-a spus cîndva că la concerte, cînd dirijează, adesea vede îngeri. Înainte de fiecare concert se adîncea în rugăciune. Avea o religie proprie, făurită din împletirea budismului cu creștinismul ortodox...". Volumul se încheie cu alte dialoguri purtate prin e-mail și cu un joc, cel în care cele două femei completează, în paralel, Chestionarul lui Proust și unde Ioana Celibidache spune că deviza sa este să rîdă și că, dacă ar fi să aleagă un scriitor cu care să facă schimb de identitate, l-ar alege pe Păstorel Teodoreanu, „pentru că era mereu beat și fericit".

Spirituală și imprevizibilă, „trăznită" cum o caracterizează cineva, Ioana Celibidache se dezvăluie drept un personaj de un farmec retro-chic cuceritor, de o poftă de viață, de rîs și o seninătate contagioase („Chiar bătrînă, la vîrsta mea, nu vreau deloc să mor"), în fine, de o eleganță, artistică și de caracter, exemplară... O femeie cum nu prea mai poți întîlni în vremurile astea.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Sahoko Kaji, Noriko Hama, Robert Ainsley, Jonathan Rice, *Ghidul xenofobului. Japonezii*, traducere din limba engleză de Adriana Bădescu, Editura Nemira, 2011.**

Din ce am constatat eu (ca tată de puștoaică), fetele de 12-13 ani de pe la noi arată un interes plin de chicoteli și gîdilici pentru orice apariții băiețești nipone. Poate unde i-or vedea ele mai mărunței, mai tehnologizați și mai zîmbitori din priviri, sau poate unde or fi fost vrăjite, în fragedă pruncie, de eroi animați gen *Samurai Jack* ori *Naruto* – cert e că, astăzi, japonezii au un succes nebun la puberimea fetească română.

Îngrijorat de fenomen (ca orice tată de puștoaică), am înșfăcat volumul despre ei din seria *Ghidul xenofobului* și am început să-l citesc cu un ochi rău, hotărît să pufnesc nemulțumit la fiecare rînd. N-a fost să fie. Textul – voit chichiricios – e mult prea simpatic ca să insiști cu încruntarea. Se lasă deoparte măreția samurailor și orice alte glorii ale nației lor, și se discută despre melicurile cele mai răspîndite, generate (mai toate) de obsesia națională pentru evitarea situațiilor stînjenitoare. Punînd detaliile cap la cap – cortegiul kafkian al ritualurilor nipone, subtilitatea plecăciunilor, acrobațiile verbale ale modestiei, piruetele pe după cireș, munca în exces (unde vacanțele, acceptate numai forțat, sînt marcate de simptome de sevraj), spirala fără sfîrșit a schimbului de cadouri sau de felicitări, WC-urile superechipate (aducînd mai degrabă cu cabina de pilotaj a unui avion), pileala în interes de serviciu, practicarea masivă a *karaoke*-lui –, înțelegi că faptul de a fi japonez se poate dovedi istovitor.

Pe scurt, maliția acestei cărți m-a îmbunat. Are și fiică-mea dreptatea ei să-i adore pe niponi. În fond, vorba lor: „Nici un fulg de zăpadă nu cade într-un loc greșit".

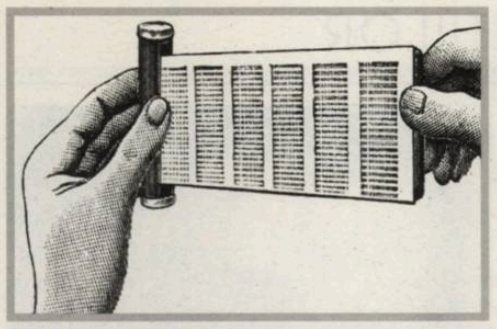

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Unde eşti acasă: înăuntru sau afară?

Întrebare fără vîrstă şi geografie, potrivit temperamentului, istoriei, eredităţii, mediului, tuturor celor care-ţi compun firea şi-ţi determină destinul.

N-o să fac tocmai cititorilor *Dilemei vechi* teoria chibritului privind deosebirile dintre seminţiile de păstori şi cele de navigatori, dintre sedentari şi nomazi, dintre Nord şi Sud, firile de munte faţă de cele de cîmpie ori deşert. Dintre cultivatorii de cereale şi crescătorii de vite. Sau dintre băutorii de bere şi cei de vin, faţă de dăruiţii tăriilor alcoolice. Cît pot fi de atraşi podgoreanul sau apicultorul de mirajul oceanului şi cît să-şi viseze marinarul sau beduinii o livadă aromitoare, plină de stupi şi bortilită de cîrtiţe?! Dar la toate astea m-am gîndit mereu, atunci cînd mă-ntrebam de ce nu simt nici fir de dorinţă de-a ieşi din ţară, legîndu-mi tot mai sofisticat nepăsarea (nu vă spun de cîţi prieteni condamnată!) de esenţa ruralităţii noastre, de ancestrala „legătură a românului cu pămîntul, lanurile şi pădurea“ ş.a.m.d. Am avut profesori, colegi, rude şi prieteni care

Ce va să zică obsesia străinătăţii, magia plecării.

trăiau 11 luni pe an numai cu gîndul la paşaportul care să-i ducă de revelion măcar la Varşovia, Dresda, Sofia, de nu la Paris. În cei trei ani pierduţi ca traducător dactilograf la „ICE Mecanoexportimport“ (i.e. „stagiul obligatoriu în producţie“) aveam să văd cîteva cazuri dureros de exemplare pentru ce va să zică obsesia străinătăţii, magia plecării, psihoza alienantă a ieşirii din ţară. Specialişti desăvîrşiţi, multilingvi, oameni cu două, trei facultăţi, ajunşi literalmente nevropaţi din pricina „neieşirii vizei“, a vreunei anonime ucigaşe ori a „întoarcerii de la scara avionului“. M-au lecuit pe vecie, îmi ziceam eu, de obsesia magicului *Afară*. Vizuina şi ograda, punctate cînd şi cînd de-o banală drumeţie carpatină, îmi erau cît se poate de dulce suficiente. Cînd îmi vedea indiferenţa la chestiune, Marin Bucur, care visa la Paris cel puţin cîteva ore pe zi, se încrunta patern, avertizîndu-mă că „lumea este atîta cît o vezi“ şi că „puţin călătoreşti, puţin cunoşti“. El m-a avertizat cel dintîi că, odată intrat la idee, adică odată *ieşit,* te îmbolnăveşti fără leac. Pe atunci, însă, am rîs copios de ceea ce consideram a fi un moft, un chiriţism. Unul înduioşător, de înţeles la o adică, dar nu mai puţin meprizabil. Şi cum oare să-i fi înţeles tocmai eu pe unii profesori de franceză care ascultau numai Radio France, făceau pe dracu-n patru să pună mîna pe-un Truffaut ori pe casetele cu *Apostrophes*-urile lui Pivot, oameni care şi-ar fi tăiat un deget pentru un abonament la *Paris Match*, făcînd săptămînal drumuri „pe Iorga“, la paşapoarte, ca la Mecca, doar-doar or mai ajunge cîteva zile pe malurile Senei, la FNAC şi *„marché aux puces“*.

Prin 1987, cînd m-am hotărît şi eu să fac demersuri pentru o plecare (cei năpăstuiţi de asiduităţile cu pricina au fost Zoe Dumitrescu-Buşulenga şi D.R. Popescu) a fost exclusiv din sfinte raţiuni paterne. Îmi găsisem fiica (era prin clasa a IV-a), venită de la şcoală, întinsă pe pat ca-ntr-un exerciţiu de yoga, inspirînd evlavios aroma unui ambalaj de ciocolată... primit cadou! Conţinutul îl mîncase „milostivul“ coleg de bancă, fiu de „oameni cu posibilităţi“ (sinucis între timp). Atunci am luat foc şi uite-aşa, la 34 de ani, am acceptat şi eu că ar fi bine să ies măcar pînă la Belgrad, să-mi pot blagoslovi copilul cu un Nestlé, un Finetti, un Suchard, ceva. (N-a fost să fie pînă-n 1990, cînd, exact din Belgrad, am venit acasă cu un gentoi de vreo zece kg bucşit numai cu dulciuri.)

Nu ştiu ce blesteme plătesc, fapt e că la aproape şaizeci de ani am dat rău în damblaua plecărilor. E ca una dintre acele frenezii maniacale de andropauză, care te fac să aspiri pe nemestecate şi negîndite orice risc. Numai ce ne-am întors de-o săptămînă din Belgia şi Olanda, că deja vorbim de-o Londră sau Barcelonă pentru vara viitoare, de-un revelion budapestan, de-o Irlandă (prea scumpă, ca, de altfel, Scoţia şi Croaţia) ori măcar de-un Nesebar, un Veliko Tîrnovo, că tot îmi face ritmic poftă Vintilă Mihăilescu, povestindu-şi dilematic suavele îndulciri levantine.

Din 1990 încoace, am tot umblat, ce-i drept, pe-*Afară,* dar niciodată cu patimă, în

Agenda turistică a lăsat locul jurnalului de idei.

transă, cu sentimente ultimative. Eurocentric şi balcanofil, anti-exotism, non-asiatic şi anti-ocean, credeam doar că am dobîndit, în fine, încă una dintre minimele cerinţe de igienă mentală ale intelectualului care se respectă. Şi pe care generaţia lui Maiorescu, de pildă, o slujea nesmintit, mergînd vara şi iarna la Biarritz şi la conac, la Roma, Viena sau Paris şi apoi la moşie. La început, n-a fost decît simpla dorinţă de-a bifa chestiile. Ajungeam şi noi pe unde ne tot povestiseră prietenii. Cu timpul, agenda turistică a lăsat locul jurnalului de idei. N-am mai străbătut îmbătaţi de miasme pieţele de peşte şi brînzeturi, ci am început colindul marilor galerii de artă. Pentru ca, după bucşirea vizual-mentală, să dăm frîu liber celei mai febril-fermecătoare manii de cuplu pe care o slujim, Tania şi cu mine, de aproape patru decenii. Sociometrie, aşa-i zicem noi maniei de-a face speculaţii la nesfîrşit pe seama fizionomiilor întîlnite, a întîmplărilor şi contextelor de tot felul. Cred că multe cupluri bine sudate se delectează cu plăcerea asta nevinovată. Să-ţi petreci dimineţile pe Corso şi serile pe faleză, să cutreieri parcurile şi muzeele, să sirotezi o cafea sau o bere la măsuţa de pe trotuar, să aluneci pe trotuare holbîndu-te din vitrină-n vitrină – totul cu privirea aţintită la ceilalţi, trăgînd cu urechea la şoaptele trecătorilor, ascultîndu-le tocmeala cu negustorii şi făcînd infinite conjecturi despre statutul lor social, financiar, marital, apoi comparîndu-le specificul etnic, vigoarea tradiţiilor, prejudecăţile, complexele de superioritate sau inferioritate ş.a.m.d.

Prin aceste mici şedinţe de extaz domestic ne-am vindecat de idealizarea străinătăţii, risc inconturnabil pentru neofiţii în materie. Am văzut bine mersi că există *şi Dincolo* meschinărie şi xenofobie, pungăşie, cinism, făţărnicie, clientelism, corupţie şi mafiotism, ne-am simţit trataţi ca slugile, deşi plăteam aceleaşi preţuri cu localnicii, pe scurt, ne-am înţeles mai bine deopotrivă atuurile şi carenţele. Niciodată nu am blamat ceauşismul mai direct, mai epidermic şi mai *sufleteşte* ca-n faţa automatelor pentru bilete, a bancomatelor, a opulenţei din supermarché-uri şi a tot ce ne exfolia sadic ignoranţa estică.

Acum, bunăoară, pe cît m-a încîntat *biciclismul* din Amsterdam (adevărat blazon etnic, de cod moral şi spirit civic), pe atîta m-a contrariat mîrlănia flamandă. La Florenţa, măcar, trufia locală se manifesta net, cavalereşte: cu toţii eram nişte pigmei pe lîngă chelnerii şi negustorii cu alură de principe. La Bruges, însă, cînd eşti întrebat cu seacă încruntare „Vous êtes russes?“, cînd eşti busculat de un localnic numai fiindcă ai căscat gura la o vitrină şi el n-a avut loc de tine, iar argintarul refuză sastisit să-ţi arate un amărît de pandantiv, convins că „n-ai tu moacă de el“ – apoi adio fantasme!

Dar tot nu v-am spus cum se leagă toate astea de *Zen*-ul lui Cărtărescu, aşa cum promiteam în articolul de joia trecută. Da' ce, dau turcii?!

Dan C. Mihăilescu *este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Şi aşa mai departe? Viaţă literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

PUBLICITATE

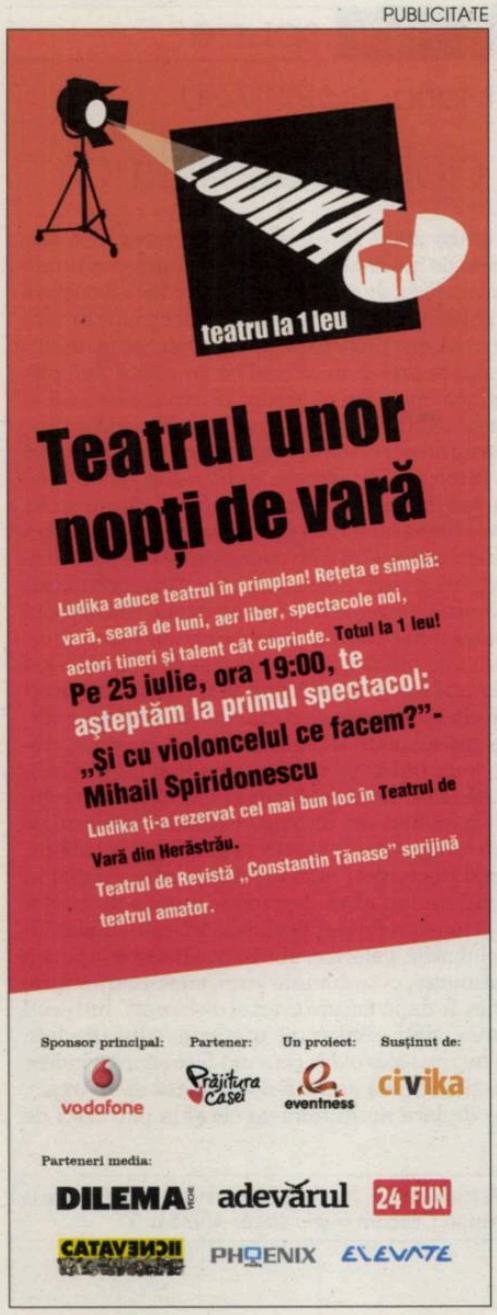

PUBLICITATE

PUBLICITATE

oferta de carte

PUBLICITATE

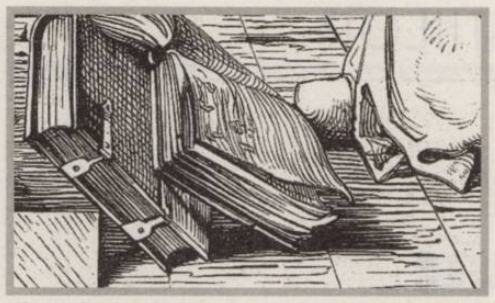

Simona SORA

biographiti

Jocul adevărului

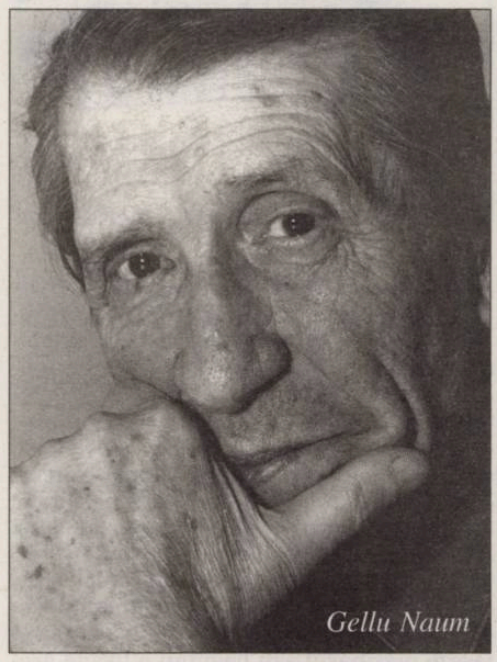
Gellu Naum

Îndelungul dialog, înregistrat şi transcris la mijlocul anilor '70, al lui Gellu Naum cu Sanda Roşescu.

Cu postumitatea vizibilă a lui Gellu Naum s-a întîmplat un lucru greu de discutat din exteriorul grupului naumian. Ultima carte publicată în timpul vieţii sale, antologia postfaţată de Ioana Pârvulescu, *Ascet la baraca de tir,* adună – după o logică personală şi o cronologie interioară – poeme scrise în ultimii treizeci de ani, un fel de testament poetic. Lucrurile despre care poetul voia să-şi amintească în această ultimă carte ţineau deja de logica „părţii celeilalte": „capătul drumului", „cămaşa de şarpe", „cei care mai vedeau", „călătoria cu Stelică" (prietenul mort în adolescenţă), „oul morţilor", „scara vieţii" sau „sita care cerne invers" din „(n)AUM în ploaie". Pe de altă parte, cartea Simonei Popescu, *Salvarea speciei,* poate fi citită şi ca o introducere la cele două cărţi postume ale lui Gellu Naum scrise de mult, dar publicate abia în 2003: întîi *Calea Şearpelui,* carte iniţiatică, misterioasă, fără legătură cu poezia instituţională şi cu speciile ei, apoi îndelungul dialog, înregistrat şi transcris la mijlocul anilor '70, al poetului cu Sanda Roşescu, pe atunci o tînără studentă care îi frecventa pe Gellu şi Lygia Naum la Comana, alături de Sebastian Reichmann, Dan Stanciu şi Gheorghe Rasovszky.

Fără introducerea cumva divulgatoare din *Salvarea speciei,* volumul de convorbiri cu Sanda Roşescu (analistă jungiană ce trăieşte în Franţa din 1978) ar fi fost mai greu de înţeles, cu toată tenta memorialistică mai accentuată decît în cazul celorlalte cărţi. Cum se ştie acum, în „sistemul" lui Gellu Naum, „situaţia lumei" opune (deşi opoziţiile ies din acest antisistem) „cutia maladiei conştientului" unei zone din afara conştientului, numită „musa", care nu e inconştientul jungian, fiind însă „centrul lumei". Despre separaţia aceasta se discută, în mod esenţial, în această minunată carte (pe care am recitit-o recent, cu prilejul unui drum la Comana), în care simpatia şi prietenia fac legătura între două lumi distincte. Sanda Roşescu întreabă de pe poziţia noastră, a cititorilor înarmaţi cu presupoziţii, cu noştinţe şi bibliografii, cu încremeniri mai mult omeneşti decît culturale şi cu (în fond) puţină disponibilitate. Iar miracolul care se produce (în cazul celor puţin predispuşi la asemenea experimente senzoriale) ţine, pînă la urmă, chiar de provocarea acelei stări pe care Gellu Naum o numeşte *disponibilitate,* condiţia (obligatorie, dar nu suficientă) a înscrierii pe orbita propriului destin: „A fi disponibil, adică a fi liber, înseamnă a nu te dedubla, a păstra unitatea centrului, pe oricare cerc (de favorabilitate sau de nefavorabilitate) te-ai afla". Trezirea acestei ipostaze şi înţelegerea felului în care „te lucrează conştientul" sînt cele două stări pe care poetul încerca să i le transmită interlocutoarei sale (acum aproape 40 de ani) prin aceste convorbiri între doi oameni aşezaţi foarte diferit în lume, pe care doar disponibilitatea reciprocă îi putea apropia şi, poate, o înţelegere particulară a suprarealistului „joc al adevărului". În cele şase seri în care se întîlnesc, ei discută despre propria situare (în interior-exterior) a diferitelor realităţi care determină fiinţa istorică şi, mai ales, pe cea poetică. Prima discuţie despre biografic/poetic alunecă însă, pe nesimţite, în domeniul posibilităţii reale de a trăi într-un „timp vertical"... unde nu contează epocile şi cu atît mai puţin generaţiile: „Dacă ai reuşi să vezi altfel decît eşti obişnuită, dacă ai reuşi să strîngi timpul (şi nu numai timpul), să-i dai şi dimensiunea verticală pe care el a avut-o dintotdeauna, atunci te-ai putea întîlni faţă în faţă cu toţi cei pe care ne place să-i socotim fraţi de-a lungul cîtorva milenii..."

Dialogul despre jocul (suprarealist) al adevărului este prilejul unei, deloc abstracte, introduceri în ritualurile de „curăţare" ale grupului suprarealist: „Cînd se aglomerau între noi prea multe *malentendu*-uri, încercam să le curăţăm, brutal, prin jocul adevărului... jocul acesta era precedat de o acumulare de mică sau de mare murdărie, că această mică sau mare murdărie îi preceda necesitatea... S-ar părea că jocul ne era necesar fiecăruia şi tuturor, în măsura în care eram depozitarii vreunei cantităţi de gunoi. Lucrul devenea însă grav cînd grupul, grupul întreg, era contaminat de gunoaie şi cînd, în numele adevărului acestor gunoaie, violenta pe cel ce încerca să i se opună... Jocul adevărului însemna bruscarea altora de către tine – ceea ce ar putea fi acceptabil, dar şi bruscarea ta de către alţii". Extraordinara convorbire despre *marea linişte a dragostei adevărate* e transmutată în experienţa scrisului, unde favorabilitatea/nefavorabilitatea oamenilor e esenţială, capitolul despre superstiţii e un clasic al genului biografic fabulos, dacă n-ar fi cea mai pură memorialistică... poetică. Mesagerii nenorocirii (cînd vorbea despre Gherasim Luca se stingea lumina), *anunţătorii* (fata care vestea cutremure, războaie, boli mortale), declanşatorii sînt doar pasagerii unor curente nefaste pe care le poţi opri făcînd „ceva de domeniul liniştii". Aşa ceva este, după ce a trecut un timp de la prima ei publicare, şi această carte, o explozie de linişte care, orice am face, zguduie teoreticalele, concluziile stufoase şi indisponibilitatea cronică a lumii în care trăim. Voi reveni.

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

Agonie. Şi puţin extaz

● **Lady Gaga, *Born This Way*, Interscope, 2011.**

Poate că nu o să-mi ierte nimeni afirmaţia următoare: mă interesează Lady Gaga doar ca ultimă reprezentare a unui ordin defunct, în loja căruia stau aliniaţi, tăcuţi, preoţii marilor schisme pop. Ei sînt Sinatra şi Prince, Elvis şi Madonna, Elton, Bowie şi Freddie, Jacko şi Robbie. Cu siguranţă, mai sînt şi alţii, ştiţi voi care. Undeva, în stînga celei pe care o ştim şi ca Madonna Louise Veronica Ciccone, un loc liber îşi aşteaptă ocupantul. Amuzant sau nu, numele acestuia ar putea fi Stefani Joanne Angelina Germanotta.

În mare parte, produsul numit Lady Gaga întruchipează chiar agonia pop-ului ca fenomen de masă, construit după toate regulile Lumii Vechi, chiar dacă mijloacele de propagare aparţin Noii Orînduiri 2.0. Gaga nu e starul pop al noii generaţii în întregul ei, ci al noii generaţii conectate prea superficial. Mediumul, în cazul ei, nu s-a confundat cu mesajul. Şi nici nu a fost agentul care să-şi permită să-l altereze. E un soi de disperare şi confuzie la mijloc, chiar dacă afirmaţiile tari ale performerei spun altceva. Videoclipurile – vehiculele fără de care muzica ei n-ar avea nici un sens, aşa cum ele însele n-ar avea nici un sens fără stilistica vestimentară şi imagistica presupus şocantă – nu-şi asumă niciodată o identitate proprie, ci sînt colaje ale tuturor obsesiilor popiste de pînă astăzi, conserve ale esenţelor tari cu care artişti mai vechi sau mai noi au încercat şi, uneori, au reuşit să dinamiteze prejudecăţile culturii populare. Parabolele din „Thriller" şi culorile din „Come Undone". Exhibiţionismul din „Fame" şi aluziile periculoase (pe vremea aceea) din „Like a Prayer". Şi aşa mai departe. Textele vînează eterne conotaţii subversive – religie şi libertate, sexualitate şi celebritate etc. –, dar, de cele mai multe ori, sînt lipsite de subtilitate şi de substanţă. Asta cînd nu sînt de-a dreptul hilare. Încercaţi să înghiţiţi aşa ceva fără să vă înecaţi: *„I've had enough, this is my prayer / That I'll die living just as free as my hair".*

Born This Way, noul – a fost lansat în mai, anul acesta – şi cel de-al doilea album de studio al americancei, nu se îndepărtează de *The Fame*, debutul din 2008. E încărcat cu aceleaşi excese. Multe. Prea multe. Este tot pop, în înţelesul cu care ne-am obişnuit de decenii întregi. Vrei hard şi glam-rock, disco, electro şi techno? Un pic de country? Operă? Ţi-e dor de anii '70, '80 şi '90? Sau doar vrei să afli cum sunau ei? OK, sînt toate aici, într-o dezordine năucitoare. Totul capătă sens, însă, într-o poveste în care întregul *establishment* popist se cutremură, se face bucăţi. Iar muzica ei este oglinda în care acesta se priveşte – o creatură care îi seamănă perfect creatorului. *(The Fame* nu arăta asta chiar atît de evident. Dar nici 2008 nu semăna cu 2011, din perspectiva convulsiilor sistemului.)

În mijlocul acestui haos, tronează o artistă care vrea să arate totul foarte-foarte repede, pentru că ştie că nu va dura şi că va fi devorată de vortexul numit *trendsetting,* mai devreme decît orice predecesor. Că a făcut în trei ani cît alţii în mult mai mulţi. (Deşi, în muzica de astăzi, să rezişti trei ani sus înseamnă să rezişti acolo o veşnicie.) N-o să poată avea timpul Madonnei pentru că timpul acela curgea altfel. Iar lumea aceea arăta altfel. Lucrul acesta mi-o face ceva mai simpatică. Ceea ce nu se întîmplă şi cu muzica ei. Dar chiar mai contează asta în cazul – îmi permit s-o spun – ultimei preotese pop?

***Paul Breazu** este jurnalist.*

ce mai spune

Maria POPISTAŞU

Niște cioburi de oglindă

La mijlocul anilor 2000, Bucureştiul îi promitea unei fete de douăzeci şi ceva de ani să devină a doua capitală culturală a lumii. Făcusem un liceu de artă şi rămăsesem încă conectată cu un mediu care părea subversiv, frecventam cercuri în care se asculta muzica cea mai proaspătă de afară, mergeam în cluburi a căror legalitate preferam să cred că nu există. Îmi plăceau Lipscanii şi mă bucuram că aveam teatru la Green şi la Act şi, deşi lucram la TNB, căinam soarta lui zaharisită de teatru de stat. Bucureştiul era oraşul în care artiştii străini veneau şi îşi doreau să rămînă. Deşi plecam cu lucrul în străinătate şi îmi plăcea, nu îmi doream în ruptul capului să rămîn acolo. Perpetuam, în cele cîteva interviuri pe care le dădeam ca tînără speranţă, un patriotism *cool* în care spuneam că afară s-au inventat deja toate şi că generaţia mea are şansa să construiască o scenă culturală nouă, proaspătă şi nemaivăzută. Bucureştiul avea potenţialul unui mic Berlin, despre care auzisem atîtea.

La treizeci de ani, mă trezesc că am fost ca indienii care veneau cu aur la întîlnirea cu coloniştii şi îl dădeau bucuroşi la schimb pentru cîteva mărgele de sticlă. Bucureştiul mi-a vînturat pe sub nas nişte cioburi de oglindă iar eu, inocentă, credulă şi prostită, i-am întins pe tavă anii cei mai buni. Acum blestem toate cafenelele din Dorobanţi şi din Centrul Vechi, cu tot ce au adus şi au luat ele. Împing în slalom căruciorul pe trotuarele mereu crîmpoţite de lucrări la gaze, apă şi cabluri, iar cluburi nu mai frecventez. Aş fi oricum printre cei mai în vîrstă. Bucureştiul nu îmi oferă mai nimic dincolo de gardul casei mele, aşa că am aprofundat Berlinul. Am contemplat îndelung nu doar cluburile, galeriile, muzeele sau scena artistică care frige în continuare, ci trotuarele largi, supermarketurile ieftine şi parcurile de după fiecare cvartal de blocuri. Întrevăd posibilitatea unei vieţi civilizate, o ofertă educaţională considerabilă şi un *je ne sais quois* care mă face să mă gîndesc serios să mă las purtată de această nouă ofertă de mărgele. Presimt că m-aş declara mulţumită cu ele şi la patruzeci de ani.

***Maria Popistaşu** este actriţă. Cel mai recent film în care a jucat este* Marţi după Crăciun *(regia Radu Muntean).*

„Îmi plac la nebunie Stevie Wonder şi Bach“

– interviu cu Avishai COHEN –

Considerat unul dintre cei mai spectaculoşi şi mai versatili basişti de jazz contemporani, israelianul Avishai Cohen vine pentru a doua oară în România pe 21 iulie, la Festivalul de Jazz de la Gărîna. Şcolit în pian, bass electric şi contrabas, fost membru al sextetului Origin, condus de Chick Corea, şi mare fan al sonorităţilor latino, Avishai Cohen este considerat de ziarul Jerusalem Post *cel mai de succes produs de export din jazzul israelian. La Gărîna, Avishai Cohen va concerta, în seara de 21 iulie, în formula sa preferată, cea de trio, alături de pianistul Omri Mor şi de tobarul Amir Bresler. Mai multe detalii la www.garana-jazz.ro.*

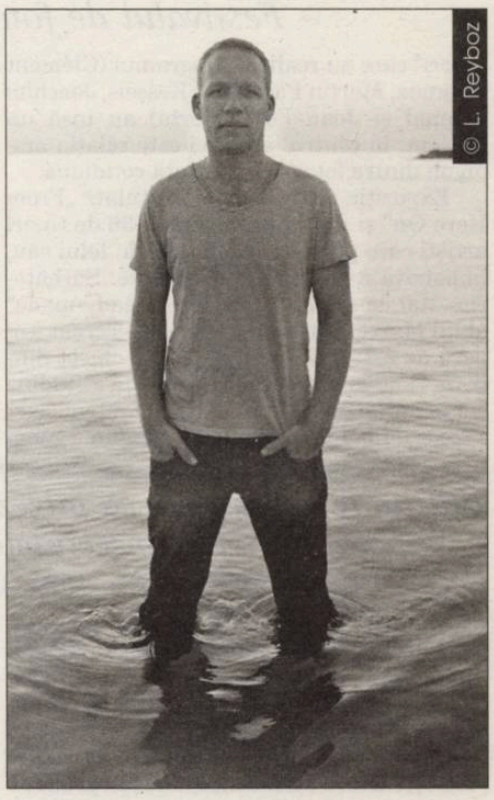
© L. Reyboz

Cum a intervenit muzica în viaţa dumneavoastră? Vorbim despre moştenirea unor gene muzicale sau, pur şi simplu, despre o întîmplare?

Totul a început din copilărie, în muzică găseam mereu bucurie şi libertate. Copil fiind, imaginaţia mea era stimulată de muzică. Cred că, la un moment dat, muzica era singurul mod prin care-mi puteam exprima sentimente, iar această nevoie de a comunica anumite stări a devenit din ce în ce mai puternică în timp. În casa în care am copilărit muzica era un element foarte important. Mama mea este o persoană cu pronunţate înclinaţii artistice; pe vremuri, preda arta în şcoală, iar în casă obişnuieşte să cînte mai tot timpul. În plus, în casa noastră s-a auzit muzică mereu, clasică sau alte genuri, fie că venea de la radio sau de la vinilurile mamei mele, ceea ce mi-a influenţat enorm dezvoltarea muzicală ulterioară.

Aţi început cu pianul şi aţi ajuns la bas. Cum s-a produs această migraţie între instrumente?

Pe cînd aveam 14 ani, eram în St. Louis şi aveam un profesor de pian pe nume Lloyd Bartlett, mare fan *stride piano* (stil dezvoltat pe Coasta de Est în anii '20, bazat pe ritmuri de marş şi *ragtime,* o formă primitivă, dar foarte spectaculoasă de jazz, ai căror exponenţi de marcă au fost James Price Johnson, Thomas „Fats“ Waller, Art Tatum, Oscar Peterson sau Thelonious Monk – *n. red).* În acelaşi timp, în perioada liceului, ascultam foarte mult rock britanic, iar asta m-a făcut foarte curios în privinţa basului electric. Am început să studiez cu un mare basist şi profesor, Jay Hungerford, care mi-a cîntat, la unul dintre cursuri, ceva din Jaco Pastorius. Ceea ce am auzit atunci m-a lovit ca un ciocan. În doar cîteva minute, muzica lui Jaco mi-a schimbat viaţa.

Ce a urmat după perioada petrecută în St. Louis? Cum aţi evoluat artistic?

M-am mutat în New York cînd aveam 21 de ani, cu scopul bine definit de a urma o carieră de basist de jazz. Tot timpul am fost deschis la multe alte genuri, de la muzică latino pînă la funk şi reggae, aşa că m-am îmbibat de foarte multă muzică din care se cînta/asculta la New York în acea vreme, jazz, în mod special. Am început să cutreier cluburile şi să cînt pe scene pe care cîntaseră mulţi muzicieni celebri înaintea mea, şi am crescut din asta. Mi-am construit, încet-încet, încrederea că pot deveni un muzician important. Am cunoscut şi mulţi oameni de mare valoare, astfel că evoluţia mea a fost una cît se poate de firească.

Care au fost întîlnirile decisive, artistic vorbind, din viaţa dvs.?

Am trăit experienţe memorabile în toate colţurile lumii, şi asta mi-a influenţat, într-un fel sau altul, exprimarea muzicală. Îmi este foarte greu să aleg doar cîteva dintre întîlnirile importante, dar cred că cea mai importantă dintre toate este descoperirea muzicii lui Jaco Pastorius. Asta a fost o descoperire atît de puternică, încît mi-a influenţat decisiv cariera, a creat o nouă direcţie artistică pentru mine.

De asemenea, cînd m-am mutat la New York am fost foarte atras de salsa, dar şi de diferite ritmuri afro-caraibiene. Am început să studiez muzica latină şi am început chiar să şi cînt cu mulţi muzicieni latino. S-a dezvoltat o conexiune foarte puternică cu acest gen de muzică şi asta mi-a modelat în mare măsură atît forma de exprimare instrumentală, cît şi maniera de a scrie muzică. Este un element important în viaţa mea.

Mirosurile, culorile, tot ceea ce mă înconjoară îmi afectează emoţiile.

Ce muzică ascultaţi?

Ascult o grămadă de muzică, bineînţeles. Muzică clasică, piese pop şi multe alte genuri, cele mai multe primite de la prieteni. Îmi plac la nebunie Stevie Wonder şi Bach, dar ascult cu mare plăcere multă muzică nouă, dacă e de calitate.

Credeţi că trioul este forma de exprimare supremă în jazz?

Este, în mod cert, un format care mi-a plăcut dintotdeauna, indiferent dacă e vorba de imprimări de studio sau de concerte live. Formula de trio permite foarte multă libertate de expresie şi-i implică total pe toţi cei trei membri. Sînt convins că este una dintre cele mai eficiente formule... Am cîntat mult în trio, şi voi continua să fac asta. Chiar şi la Gărîna vin cu un trio, ceea ce e pe sufletul meu.

Ce tabieturi aveţi cînd scrieţi muzică?

În majoritatea cazurilor, scriu atunci cînd sînt acasă, în faţa pianului. Îmi place să am mult timp la dispoziţie pentru asta, sper ca la anul să petrec mai mult timp acasă, scriind muzică. Pe de altă parte, există momente în care scriu în timpul turneelor, ceea ce e natural, avînd în vedere faptul că petrec majoritatea timpului între hoteluri, avioane şi săli de concerte.

Care este povestea din spatele recentului album Seven Seas*? Este o întoarcere la origini?*

Pe *Seven Seas* am găsit echilibrul pe care l-am căutat cu înverşunare pe albumul *Aurora,* care a fost o evadare din formula clasică de trio. Am vrut să concentrez atenţia publicului pe versuri şi pe pasajele vocale. Am format un grup special pentru acest CD, apoi am plecat în turneu pentru doi ani, iar rezultatul este *Seven Seas*. Părţile vocale sînt încă prezente, dar mai puţin stridente. Procentajul mai ridicat de jazz pur este datorat faptului că noile piese sînt rezultatul unor ani de turnee împreună. Consider că acesta este cel mai firesc curs în jazz, creaţie prin interacţiune permanentă. Esenţa pe *Seven Seas* este finul echilibru dintre cîteva dintre albumele mele precedente şi multe elemente noi.

Care este relaţia dvs. cu Universul?

Natura este cea care are cea mai mare influenţă asupra mea, indiscutabil. Mirosurile, culorile, tot ceea ce mă înconjoară îmi afectează emoţiile, cred că asta se reflectă vizibil, la un moment dat, în muzica pe care o compun. Sau, cel puţin, îmi place să cred că aşa e.

Aţi fost deja în România, ce amintiri aveţi de aici?

Data trecută cînd am fost în România am prezentat un proiect duo, cu Shai Maestro la pian, dar sînt nerăbdător să ofer spectatorilor de la Gărîna şi muzica de pe noul album, împreună cu Amir Bresler şi Omri Mor – ambii sînt nişte muzicieni tineri şi extrem de talentaţi din Israel. Sper să mă distrez cel puţin la fel cum am făcut-o şi la vizita anterioară!

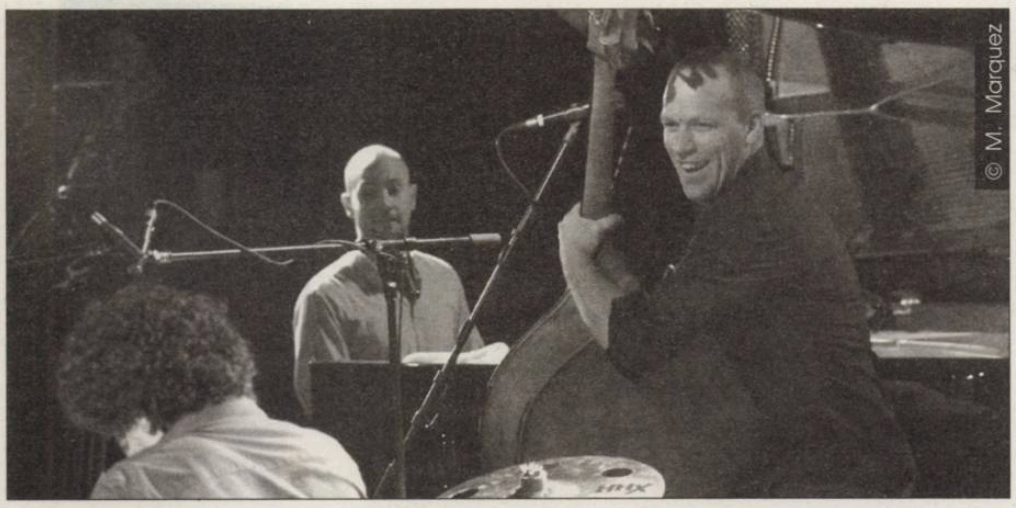
© M. Marquez

a consemnat Cătălin TOADER

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Fără răutăcisme ordinare, cu toată bonomia unor observaţii salubre – „fişele de lectură ale lui Băsescu după manualul de filozofie“ – *Caţavencii,* nr. 2, din 6 iulie. I-auzi una: „Erasmus din Rotterdam – mă mir că nu m-am întîlnit cu el la biblioteca din port“. I-auzi a doua: „Nietzsche – mi-a plăcut aia cu «voinţa de putere». De la el am învăţat o chestie pe care o aplic în politică: eşti om cu mine, sînt supraom cu tine“. *Et pour la bonne bouche:* „Heidegger – merge, dar după gustul meu mai bun e Heineken“. (Radu Cosaşu)

■ *Îngăduinţa nordului* de Philip Hensher (traducere de Iulia Arsintescu, Editura Leda) – 955 de pagini de literatură britanică realistă pură. Un roman care, dacă s-ar deranja să bată la uşa literaturii franceze, iar Michel Houellebecq ar apărea în prag, i-ar da pantalonii jos şi i-ar face o poză. (Marius Chivu)

■ Nu rataţi Muzeul Benzii Desenate (de la MNAC). Pe căldura asta insuportabilă, răcoriţi-vă ochii şi mintea cu o colecţie a celor mai haioase personaje de benzi desenate. (Matei Martin)

craii de burta veche

Prînz afgan sub cerul liber

Pe 9 ianuarie 1968, Tito îşi începea turul de o lună al ţărilor nealiniate din Asia şi din Orientul Mijlociu cu o vizită la Kabul, la invitaţia lui Mohammed Zahir – ultimul şah afgan înainte de abolirea monarhiei, în 1973.

Masa s-a ţinut sub cerul liber, într-un loc în care nu exista apă curentă. Bucătarii au improvizat tandure – cuptoare-puţ săpate în pămînt –, iar bucatele s-au aşternut pe covoare întinse direct pe jos: peşti de apă curgătoare cu legume, tocană de pui cu orez, escalopuri flambate cu ardei, friptură de miel afgană cu ceapă verde şi cartofi copţi, fructe confiate şi mere coapte cu nuci. S-au băut sucuri de fructe şi lapte de oaie.

Escalopurile se taie dintr-un kg de muşchi de vită şi se bat bine. Se cern cu 50 gr de rozmarin proaspăt şi se tăvălesc pe ambele feţe prin 150 gr de piper negru sau verde măcinat, amestecat cu 20 gr de sare. Se prăjesc apoi în 200 gr de unt topit, cîte 2 minute pe fiecare parte, se pun pe un platou larg, se stropesc cu 40 ml de coniac încălzit şi se flambează în momentul în care sînt aduse la masă.

Cinci ani mai tîrziu, în 1973, în timp ce şahul se afla în Italia, vărul său Daud Khan organizează o lovitură de stat, devenind primul preşedinte al Afganistanului. Mohammed Zahir revine în Afganistan abia în 2002, cînd primeşte titlul onorific *Baba,* un fel de „tată al naţiunii“, şi moare în 2007 la Kabul, pe pămînt natal.

Amicul Dejun

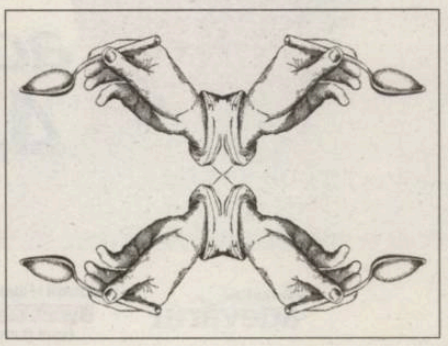

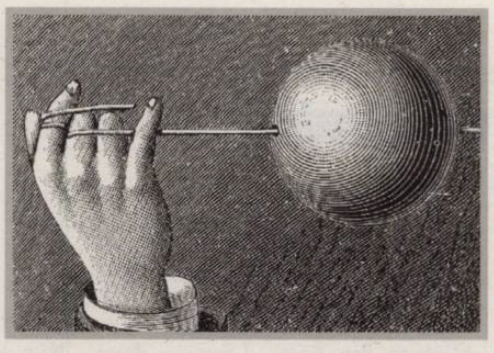

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Atenţie! Se umblă la canoane

– Festivalul de fotografie de la Arles –

De la Henri Cartier-Bresson la Juergen Teller trecînd prin Lucien Clergue, Brassai, Man Ray, Nam June Paik şi Peter Lindbergh – cu toţii au expus măcar o dată la Arles. Nu doar selecţia riguroasă şi valoarea colecţiilor expuse atrag vizitatorii, ci şi punerea în scenă a fotografiilor. La Arles se expune peste tot: pe străzi, în hale industriale, în subsoluri sau în turnuri, în băcănii sau în frizerii, în teatrul antic sau la Muzeul de artă contemporană.

Dacă în anii precedenţi agenda festivalului gravita în jurul unor artişti-vedetă sau a unor tendinţe, ediţia de acum pare să mizeze pe democratizarea fotografiei şi, mai ales, pe consecinţele acestui „exces de imagine“. În urmă cu vreo zece ani, cînd festivalul celebra deja treizeci de ani de existenţă, au fost acceptate pentru prima dată în selecţia oficială fotografiile digitale. Între timp, şi arta fotografică, şi lumea s-au schimbat. Evident, s-a schimbat şi festivalul.

Mutarea atenţiei dinspre estetică spre conţinut (în general, e vorba de tematici sociale) spune multe despre relevanţa fotografiei în epoca de azi. De vreme ce tehnica fotografică a devenit tot mai accesibilă, de vreme ce (aproape) oricine poate deveni artist, festivalul caută relevanţa în mesajul operei de artă, în puterea de seducţie, în valorile sociale pe care le poate promova. În ultimii ani, selecţionerii au urmărit constant teme precum relaţia dintre religie şi politică, democraţia, manipularea prin mass-media, drepturile omului şi toleranţa. Anul acesta (la fel ca la ediţia precedentă) nu există un artist-invitat sau un selecţioner unic, deci nici o direcţie clară a festivalului. Cei cinci „instigatori“ care au realizat programul (Clément Chéroux, Martin Parr, Erik Kessels, Joachim Schmid şi Joan Fontcuberta) au însă un concept: în centrul atenţiei este relaţia ambiguă dintre fotografie şi viaţa cotidiană.

Expoziţia centrală este intitulată „From Here On“ şi are ca protagonişti 36 de tineri artişti care protestează, fiecare în felul său, împotriva avalanşei foto-mediale. Sărbătorim 100 de ani de la celebrul „ready-made“ al lui Marcel Duchamp. Atunci s-a creat o operă de artă prin mutarea unui obiect dintr-un cîmp în altul. „Astăzi, această atitudine s-a generalizat“ – spune Joan Fontcuberta. „Accesul liber la milioane de imagini a generat un teritoriu creator nou şi a schimbat canoanele fotografiei.“ Exact asta fac artiştii invitaţi anul acesta la Arles: umblă pe la canoane... Titlul expoziţiei sugerează o schimbare de paradigmă: „From Here On“ (de aici înainte)... adio tiraje originale. Expoziţia reuneşte cîteva serii-concept cu fotografii de amator, imagini pixelate, prost încadrate, captate de nişte aparate banale, imagini „fotografiate“ de un aparat minuscul ataşat de zgarda unei pisici etc. Reţeta artiştilor e simplă şi urmează trei etape: recuperare, apropriere, deturnare de sens.

Exemplară în acest sens e expoziţia-manifest a lui Thomas Mailaender. Artistul francez expune – sub titlul „Chicken Museum“ – o serie de fotografii culese de pe Internet: sînt poze turistice, imagini luate în te miri ce restaurant, pe străzi, în casele oamenilor obişnuiţi; fotografii de la nunţi şi petreceri de absolvire a liceului; fotografii haioase cu oameni şi animale – în fine, poze de amatori. Pentru a da un sens acestui ghiveci vizual, artistul a umplut galeria de găini. Vizitatorii care vor să-i vadă expoziţia se plimbă, bezmetic, printre găinile isterizate, calcă pe paiele impregnate cu dejecţii etc. Expresia „orbul găinii“ (nu ştiu dacă există şi în franceză; oare cum s-o spune?) se potriveşte aici la fix: la cîte imagini „strigă“ de peste tot, nici nu ştii unde să mai priveşti. Pînă la urmă – vorba lui Daniel Arasse – „nu vedeţi nimic“... Totul e doar un experiment ştiinţific – susţine Thomas Mailaender. De fapt, totul e doar o ironie dură la adresa practicilor muzeale de azi: pentru că fotografia e accesibilă, gratis şi, mai ales, multă, colecţia de artă şi-a pierdut relevanţa. Aşa o fi, dacă zice Mailaender. Dar fotografia în sine e cît se poate de actuală. Dovadă – şi succesul festivalului de la Arles. Anul acesta sînt aşteptaţi peste cinci sute de mii de vizitatori.

Ediţia de acum pare să mizeze pe democratizarea fotografiei şi, mai ales, pe consecinţele acestui „exces de imagine“.

trecerea prin reviste

● *ROMÂNIA LITERARĂ*
(NR. 27, 8-14 IULIE 2011)

România literară încearcă să facă un recensămînt al cărţilor de căpătîi. Dosarul ediţiei urmăreşte care au fost cărţile cu adevărat formatoare ale scriitorilor români. Iniţiatorul dezbaterii, Nicolae Manolescu, este primul care răspunde:

„O carte de căpătîi este totdeauna o carte pe care am citit-o mai demult şi de mai multe ori. Nu e vorba de obicei de un *coup de foudre*. Ea a «lucrat» o bună bucată de vreme în subconştientul nostru, înainte ca noi să devenim conştienţi de prezenţa ei. Această stare de latenţă poate dura ani şi ani. Cartea de căpătîi nu excelează prin spontaneitate. Acţiunea ei e laborioasă. Ştie să aştepte. Nevoia noastră de ea se coace la foc mic. Şi, într-o bună seară, îşi găseşte locul la căpătîi. E greu de spus dacă ne amintim s-o fi citit într-o împrejurare importantă din trecutul nostru sau într-una absolut banală şi pe care am uitat-o. Dacă e legată de o anumită persoană care a jucat un rol în viaţa noastră şi care ne-a pus-o în mînă sau ne-a vorbit despre ea, atunci e simplu: ceea ce ne-o face familiară este sentimentul pe care persoana cu pricina l-a stîrnit cîndva în noi. Se poate şi s-o fi văzut, cînd începeam să citim, pe noptiera părintească. Sau ca unul dintre părinţi să ne fi citit din ea. Şi, după un timp, să fi vrut să verificăm noi înşine impresia din copilărie. Sau, de ce nu, să fi dat mai tîrziu peste ea într-un raft de bibliotecă, aşa cum dai peste o cunoştinţă veche. Prima mea carte de căpătîi au fost *Poveştile* lui Andersen. Cînd s-a născut fiul meu, continua să se afle pe noptieră. Aşa se face că povestea care l-a fascinat în copilărie şi pe care i-am citit-o sau spus-o de nenumărate ori, pînă la a o învăţa amîndoi pe dinafară, a fost *Scăpărătoarea* scriitorului danez.“ (**M. M.**)

PUBLICITATE

Adevărul îţi aduce o colecţie care te inspiră

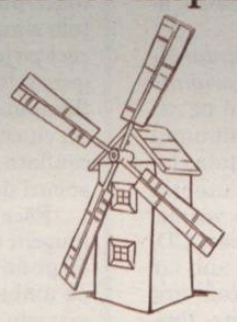

Pentru cei care citesc acesta este un gigant fioros.
Pentru toţi ceilalţi este o moară de vânt.

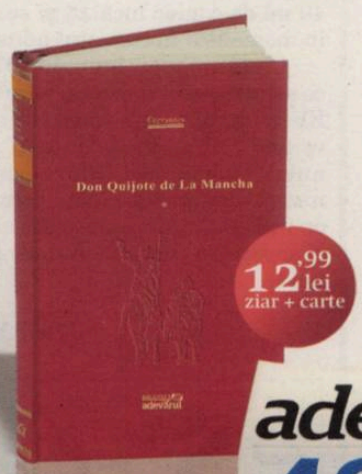

Joi, 21 iulie
CERVANTES
DON QUIJOTE DE LA MANCHA
vol. I

12,99 lei
ziar + carte

librăriile adevărul
Informaţii şi abonamente 0800.800.111 (apel gratuit)
Cumpără online pe www.adevarulshop.ro
ACUM ŞI ÎN REŢEAUA DE MAGAZINE MIC.RO

PUBLICITATE

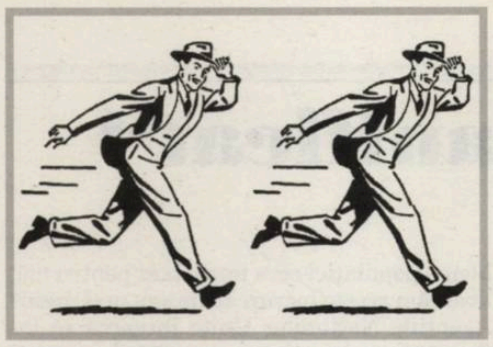

Andrei GORZO

dilematograf

Armonia Universului

● ***În patru timpi / Le quattro volte*** **(Italia, 2010), de Michelangelo Frammartino.**

Un poem despre transmigraţia sufletelor, deghizat într-un documentar observaţional.

E puţin probabil ca vara asta să intre pe piaţă un film încă şi mai neconvenţional decît *Le quattro volte* al lui Michelangelo Frammartino (remarcat anul trecut la Cannes): un poem despre transmigraţia sufletelor, deghizat într-un documentar observaţional, fără dialoguri, despre oameni, capre şi copaci din Calabria. (Din păcate, abia intrat – fără nici o promovare –, el pare să fi şi ieşit – cel puţin din Bucureşti, unde a rulat o săptămînă la „Europa“, un cinema lipsit de vino-ncoace. Există oare vreo şansă de recuperare a lui de către mult mai frecventatul Nou Cinematograf al Regizorului Român?) Dacă în ceea ce priveşte calitatea spiritualităţii sale există loc pentru unele dubii (sintetizate de Richard Brody de la *The New Yorker*, care a găsit-o „difuză“, la nivelul unui gînd pios New Age-ist inscripţionat pe o carte poştală), sînt greu de contestat rigoarea şi „jucăuşenia“ execuţiei. Cei „patru timpi“ pomeniţi în titlu nu desemnează doar anotimpurile, ci şi formele materiale pe care pare să le ia un spirit pe parcursul filmului: dintr-un om bătrîn, el trece într-un ied nounăscut, apoi într-un copac, apoi în cărbunii făcuţi din acel copac, iar apoi într-un fuior de fum ce iese prin coşul unei case, deasupra colţului de stradă pe unde trecuse cîndva bătrînul de la început. Acel colţ de stradă e doar unul dintre spaţiile care apar iar şi iar în film, filmate de fiecare dată din aceleaşi unghiuri, în cadre lungi şi adesea fixe. Această repetare disciplinată a cîtorva spaţii şi a unghiurilor din care sînt filmate, coroborată cu alegerea judicioasă a unghiurilor respective (astfel încît să fixeze cît mai bine spaţiile în memoria spectatorului) şi cu durata lungă a cadrelor (aceeaşi treabă), joacă un rol important în generarea efectului de armonie magică – de reîntoarcere a spiritului la locurile cunoscute. E important că artistul nu încearcă să evoce supranaturalul prin efecte vizuale (fie ele şi simple efecte de operatorie) sau muzicale. În sădirea ideii respective în capul spectatorului, o funcţie crucială îi revine, la un moment dat, unui efect de montaj (trecerea de la un cadru în care trupul unui om e dus spre locul de înmormîntare la un cadru în care un ied se naşte), dar, în cea mai mare parte a timpului, Frammartino aplică premisa baziniană că – deşi filmul nu e un documentar, ci o ficţiune despre fenomene ce transcend realităţile fizice cunoscute, ba *tocmai* pentru că nu e un documentar, ci o ficţiune despre asemenea fenomene – e important ca un procent cît mai mare din ceea ce pare să se întîmple pe ecran să se fi întîmplat chiar aşa în faţa camerei. Asta – scria André Bazin – îi conferă o autoritate mai mare decît a unei simple poveşti, şi anume autoritatea unui „documentar imaginar“, cu atît mai preţioasă în cazul poveştilor ce implică fenomene supranaturale.

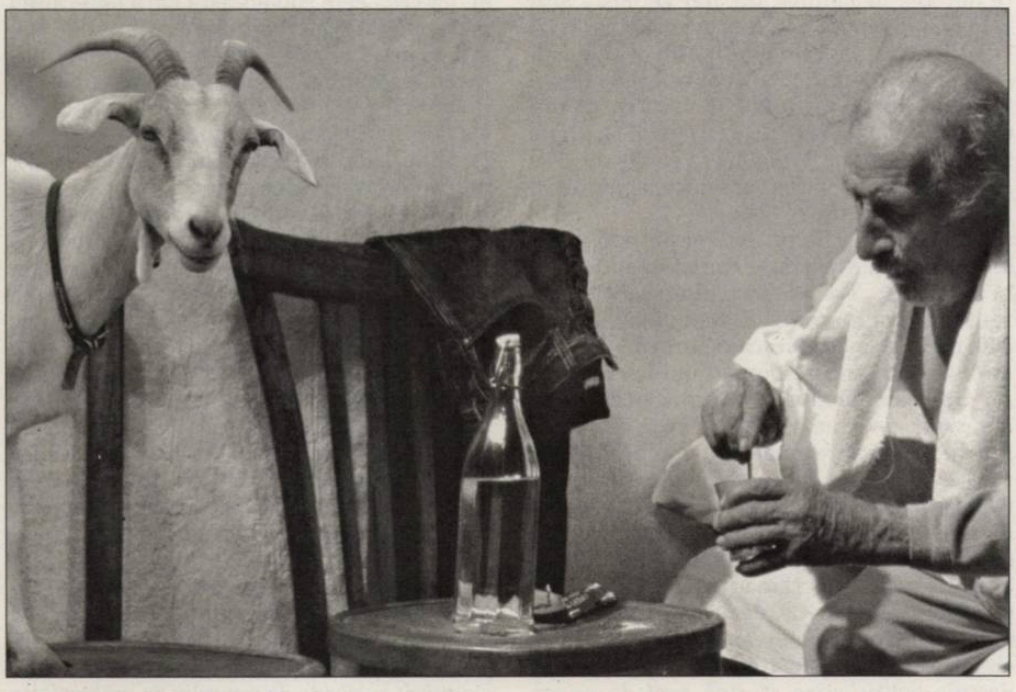

Cea mai spectaculoasă serie de acţiuni coregrafiată de Frammartino – într-un singur cadru care se califică drept un tur de forţă comic demn de Jacques Tati – implică nişte capre închise într-un ţarc, drumul care trece pe lîngă ele ca să intre în sat, bifurcîndu-se la intrare, o procesiune de soldaţi romani venind pe drum la vale din direcţia satului (durează un pic pînă cînd pot fi identificaţi drept săteni care reconstituie ritualic patimile lui Hristos), o maşină rămasă în urma lor la răspîntie, proptită într-un obiect oarecare ca să n-o ia la vale, şi, în sfîrşit, un căţel nervos, care, atunci cînd se satură să le ţină calea participanţilor la ceremonie, începe să dea tîrcoale maşinii. Mai puţin dificil de obţinut – deşi spectaculoase, la rîndul lor – trebuie să fi fost imaginile următoare, în care turma de capre pune stăpînire pe dormitorul şi pe bucătăria unei case. Şi apoi, ideea odată plantată în mintea spectatorului, ea nu mai trebuie impulsionată nici măcar prin asemenea miniperformanţe de dresură sau de răbdare. Filmarea îndelungată a unui anumit ied, într-o secvenţă nocturnă în care acesta stă lipit de un zid, separat de ceilalţi, e un impuls suficient pentru imaginaţia spectatorului – pentru întrebări ca: El să fie? Doarme? Se gîndeşte? La ce? De la un punct încolo, artistul e liber să-şi purifice mijloacele pînă la a nu mai pune nimic în scenă, filmînd doar (frînturi din) ritualuri, procese naturale şi procese tehnice: iarna înzăpezind un copac; alte forme de viaţă cuibărite în trupul acestuia; tăierea şi transportarea lui, într-un soi de procesiune – pe acelaşi drum pe care trecuse mai întîi cortegiul de „romani“, iar apoi un cortegiu funerar –, pentru a juca un rol într-un ritual-sărbătoare implicînd întreaga comunitate; transformarea lui în cherestea, în cărbune, în fum. Indiferent ce se mai poate spune despre această călătorie/cascadorie etno-mistică, elegant calculată ca să-l pună pe spectator/turist în contact sau în iluzia contactului cu Armonia Universului, ce e important, pentru iubitorii de film, este că respectiva cascadorie se bazează pe studierea perspicace a formei cinematografice, a resurselor de armonie pe care le recelează aceasta – indiferent cum o fi cu Universul.

cei mai buni

PUBLICITATE

PUBLICITATE

„Viitorul este cel care trebuie planificat“

– interviu cu François FARAH –

În ce constă activitatea dumneavoastră ca reprezentant al UNFPA?

Sînt în România de un an şi jumătate şi am învăţat foarte multe despre ţara dumneavoastră şi despre schimbările care au loc aici, ca, de altfel, în toată regiunea Europei de Est. UNFPA şi-a început activitatea în România în anul 1996. Nu noi, în calitate de reprezentanţi ai ONU, sîntem cei care implementează măsurile, ci autorităţile guvernamentale, organizaţiile societăţii civile şi cele nonguvernamentale. Instituţiile ţării sînt cele care pun în practică aceste activităţi. Noi le asistăm la nivel de orientare, de direcţionare. De exemplu, ne ocupăm de sănătatea reproducerii, de problemele tinerilor, de chestiuni legate de gen, de discriminare, de inegalitate socială... Noi sîntem, dacă vreţi, garantul unui mandat pentru care România este semnatară, sîntem aici pentru a sensibiliza autoritatea publică pe aceste aspecte, pentru a împărtăşi din experienţa altor ţări sau regiuni şi pentru a investi în proiecte-pilot. Sîntem, aşadar, o instituţie de consiliere la nivel de politici de echitate socială şi mai ales pe probleme de populaţie. Am avut ocazia de a lucra pe chestiuni majore, cum sînt migraţia, îmbătrînirea populaţiei, scăderea natalităţii, am încercat să punem în lumină aceste probleme şi, mai ales, implicaţiile acestora. România este o ţară în care populaţia îmbătrîneşte. Avem o populaţie în vîrstă de peste 60 de ani numeroasă, în continuă creştere. Care sînt implicaţiile acestui fenomen pentru pensii, de exemplu? Care sînt ele din perspectiva participării oamenilor la deciziile publice, a politicii care îi priveşte direct, ce parteneri sociali putem atrage? Ce trebuie instituţionalizat la acest nivel? Din nefericire pentru noi, nu am reuşit să mai obţinem finanţare directă din partea organizaţiei, după 2009. La închiderea ciclului de programe pentru România din perioada 2005-2009, Consiliul Executiv al UNFPA, care include, prin rotaţie, reprezentanţi a 36 de ţări – fiecare cu un mandat de trei ani –, a concluzionat că România are acum un alt statut ca membră a UE, devenind astfel ţară donatoare de fonduri. În aceste condiţii, România nu mai este eligibilă pentru fonduri de la UNFPA pentru că ea se poate autofinanţa.

PUBLICITATE

DILEMA VECHE

ROMANIAN CULTURAL INSTITUTE NEW YORK

"O instituție românească care merge americănește."

Dan Perjovschi

Ca ţară donatoare, România, prin Ministerul Afacerilor Externe, a contribuit deja cu 100.000 de dolari pentru realizarea unor proiecte în ţările vecine – Moldova şi Serbia. Este vorba de un proiect pentru combaterea violenţei domestice în Republica Moldova. Proiectul pentru Serbia s-a concentrat pe includerea în societate a populaţiei dezavantajate, în special de etnie romă, şi s-a bazat pe conceptul de „mediator sanitar“ *(health mediator)* dezvoltat în România. Am dezvoltat acest concept şi a fost de succes.

Ajutorarea statelor mai puţin dezvoltate este, de altfel, o practică obişnuită şi în ţările dezvoltate precum UE, Canada, SUA, Australia, Japonia, Ţările Scandinave. Acestea s-au pus de acord pentru a rezerva pînă la 0,7 din PIB-ul naţional pentru ajutorul către ţările sărace din lume.

Este România activă în acest domeniu?

România nu este încă la acest nivel de 0,7 din PIB, dar începe să pună bazele ajutorului internaţional. Şi are ambiţia de a deveni ţară donatoare în sens plenar. Din nefericire, criza financiară a afectat direct finanţarea din partea României. Deci încercăm să fim inventivi şi să lucrăm pe chestiuni care cer timp şi implicare, dar mai puţini bani. Temele prioritare sînt legate de tineri, de societatea civilă, sistemele de informare logistică – la Ministerul Sănătăţii, de îmbătrînirea populaţiei, unde lucrăm cu Ministerul Muncii, Familiei şi Protecţiei Sociale. M-am întîlnit atît cu ONG-uri, cît şi cu reprezentanţi ai Ministerului Muncii, Familiei şi Protecţiei Sociale pentru a încerca să identificăm care sînt programele şi practicile pentru pregătirea Strategiei pentru Îmbătrînirea Populaţiei care a fost adoptată la Madrid în 2002. S-a stabilit acolo că ţările semnatare trebuie să prezinte rapoarte naţionale despre realizările lor, ce au făcut la nivel politic – ca programe, ca instituţii, ca fonduri. Se discută despre *active ageing*, îmbătrînirea activă concepută ca ciclu de viaţă. Nu trebuie să aşteptăm să realizăm că îmbătrînim cînd acest lucru se întîmplă, trebuie să pregătim bătrîneţea pentru ca ea să fie un element de ansamblu în evoluţia vieţii, un progres, şi nu un regres. Ceea ce constatăm pînă în prezent este că, dacă ieşim la pensie, parcă nu mai facem parte din societate, sîntem respinşi. Lucrăm la percepţia bătrîneţii. Lucrăm la cooperarea intergenerațională, la solidaritatea între tineri şi vîrstnici. Cînd punem bătrîneţea în contextul percepţiei pozitive, constructive şi integrate, avem certitudinea că îmbătrînim cu demnitate, că nu sîntem respinşi.

Care sînt problemele cele mai grave ale României şi Republicii Moldova din punctul de vedere al populaţiei?

Toate ţările, toate societăţile au probleme sociale. România nu este un caz izolat. Ea este o ţară care a cunoscut foarte multe schimbări în sensul progresului social, din punctul de vedere al participării indivizilor la viaţa publică. Dar sînt probleme sociale care au persistat din vechiul regim. Vorbesc mai ales despre servicii, despre accesul la ele, fie că sînt cele de educaţie, de sănătate, dar şi probleme de incluziune socială, de integrare economică. Vorbesc deci de aceste două aspecte. În ciuda progresului care se înregistrează, există cu certitudine o discrepanţă pe care o vedem la nivelul unor parametri: rural faţă de urban, între diverse categorii sociale, între majoritate şi minorităţi. Există statistici, indicatori de abandon şcolar, pe care îi vedem tot mai des mai ales la categoriile defavorizate, la romi, de exemplu. Serviciile de sănătate nu sînt egalizate, nu sînt pentru toţi. Dacă vorbim despre îmbătrînirea populaţiei, avem şi probleme legate de decenţa pensiilor. Deci există progrese, dar ele nu sînt universale. Există, de asemenea, probleme de integrare a tinerilor – şi aici vedem iarăşi disparităţi. Aceştia au acces inegal la piaţa muncii, ceea ce motivează o parte a tinerilor să părăsească ţara şi duce la migraţie. Şi abia aici începe o discuţie serioasă.

În Republica Moldova, procentul celor de

vîrstă activă din afara ţării este de aproape 30%. Deci aproape o treime din populaţia activă e în afara ţării. Şi la nivelul productivităţii în interiorul ţării există probleme. Chiar dacă emigranţii trimit bani în ţară, asta poate rezolva doar o parte a chestiunii, mai creşte puterea de cumpărare, dar se naşte altă problemă, pentru că acest transfer de bani se utilizează, de cele mai multe ori, în consum direct. Ce facem? Avem tineri cu diplomă care nu găsesc unde să muncească din cauza economiei care nu generează locuri de muncă şi care vor fi împinşi să emigreze, deci se naşte un cerc vicios care duce la migraţie. Acesta e unul dintre aspecte.

E posibil să fie un milion de români în Italia, dar nu avem date statistice suficiente în acest sens. Trebuie formulate politici coerente pentru migraţie. Este un fenomen social, dar şi demografic: cînd părăsim ţara, fie amînăm constituirea unei familii, fie avem un copil sau doi în afara ţării şi trăim acolo şi nu mai revenim. Acestea duc la diminuarea dinamicii şi regenerării populaţiei într-o ţară. Aş mai adăuga problema persoanelor rămase în ţară, pe cont propriu ori în grija celor mai în vîrstă: copilul lăsat în grija bunicii sau mama în vîrstă lăsată singură. Există această generaţie rămasă aici şi care are probleme de educaţie, de orientare... Nu am date asupra numărului copiilor care au rămas singuri după ce părinţii au plecat. Nu sînt destule politici care să ţină cont de aceste

Migraţia este naturală pentru o ţară, dar avem nevoie de o reglementare a consecinţelor acesteia.

evenimente ce devin fenomene, dar avem neapărată nevoie să le creăm şi să le dezvoltăm. Migraţia este naturală pentru o ţară care a fost atîtea decenii cu graniţele închise, oamenii vor să respire. Dar avem nevoie de o reglementare a consecinţelor migraţiei.

În altă ordine de idei, în România nu există un sistem de pensii bine pus la punct. Există mai mulţi bătrîni decît cei care îi susţin. Se nasc tot mai puţini copii şi tot mai mulţi părăsesc ţara. Românii vor trăi mai mult, vor fi mai longevivi, iar segmentul populaţiei vîrstnice – mai numeros. Ministerul Muncii, Familiei şi Protecţiei Sociale este conştient de acest lucru, există studii cu proiecţii ale numărului şi structurii populaţiei pe următorii 30 de ani. Noi încercăm să sensibilizăm opinia publică asupra acestei probleme pe trei niveluri: cel al autorităţii publice – sectorul interesat de formularea politicilor, apoi media şi, cu siguranţă, societatea civilă – pentru că acestea sensibilizează puterea şi pe politicieni. Întrebarea este însă cea legată de priorităţi. Este problema populaţiei ceva important pentru noi, abordăm aceste lucruri acum sau mai tîrziu? Agenţiile Naţiunilor Unite încearcă să influenţeze scala aceasta a priorităţilor pentru a le spune celor din Guvern: este prioritar, trebuie făcut cu prioritate. De ce? Pentru că efectele sînt pe termen lung, aşa cum am explicat mai sus. Trebuie să rezolvăm *acum,* nu să aşteptăm ca boala să se manifeste pentru a interveni. Dacă spunem că acum prioritatea este construcţia unei şosele, foarte bine, toată lumea are dreptate, dar întrebarea este dacă ştim cu adevărat ce este mai inteligent să facem? Totul este necesar, dar ce este mai inteligent să facem pentru a gestiona mai bine viitorul? Nu doar prezentul, ci mai ales viitorul. Viitorul este cel care trebuie planificat în egală măsură cu prezentul.

Cum stăm la capitolul natalitate?

Sînt probleme complexe. Scăderea natalităţii apare în toată Europa. Fertilitatea se calculează ca raport între numărul de copii născuţi vii şi numărul femeilor de vîrstă fertilă (între 15 şi 49 de ani). Se iau 1000 de femei pe o perioadă anume şi vedem cîţi copii au avut aceste femei. Va rezulta numărul de copii născuţi de o femeie în perioada ei fertilă. Vorbim astfel despre rata totală de fertilitate. Aceasta dă descendenţa medie finală, indicator important al nivelului de stabilitate al populaţiei. Avem nevoie de 2,1 copii per femeie, pentru a vorbi despre o populaţie stabilă – adică înlocuirea simplă a generaţiilor, contracarînd astfel mortalitatea. 2,1 este nivelul de stabilitate al populaţiei, tot ceea este sub această cifră determină pe termen lung o reducere a populaţiei. România are 1,38, adică sub nivelul de stabilizare a populaţiei. Ce înseamnă asta pentru România? Că între 2002 şi 2011 populaţia s-a diminuat semnificativ. Avem o scădere a fertilităţii, dar şi o schimbare a structurii demografice. Avem acea structură de piramidă, unde copiii vin să stabilizeze baza şi unde bătrînii se află la vîrf. Cei de la bază trebuie să fie destul de numeroşi pentru a-i contrabalansa pe cei care înaintează în vîrstă. Dacă avem o îngustare a bazei şi o lărgire a vîrfului, pe termen lung, vor fi perturbări economice şi de cost social. Va fi tot mai greu să menţinem stabil nivelul de viaţă socială. Mai puţine naşteri, mai puţine căsătorii şi la vîrste tot mai tîrzii, tot mai puţini copii. Avem nevoie aşadar de echilibru demografic, dar nu pe seama scăderii calităţii vieţii, sau a inegalităţii sociale, sau a diminuării investiţiei în capitalul uman, sau cel destinat educaţiei copiilor. Sînt cîteva ţări care au reuşit: redresarea din Franţa, de pildă, începînd cu anul 1976. De atunci s-au pus în practică multe politici sociale care să încurajeze natalitatea, s-au construit creşe, s-a mărit perioada de concediu de maternitate etc., iar azi nivelul ratei totale a fertilităţii în Franţa a ajuns în jurul valorii de 2,0. A fost o redresare pentru că au fost multe investiţii în plan social. Asta ne duce cu gîndul la drepturile sociale, la redefinirea acestora, în relaţie cu natalitatea, formarea familiei etc. A avea un copil este un proiect social. În ce context are el loc, cu ce parametri, cu ce noţiuni, ce idealuri?

***François Farah** este reprezentant UNFPA (Fondul ONU pentru Populaţie) pentru România, director de ţară pentru FRI Macedonia, Moldova şi Serbia şi, de asemenea, responsabil pe probleme de securitate ONU în România. Este doctor în demografie socială, a lucrat în multe ţări din lume pe probleme de dezvoltare şi iubeşte România pentru căldura locuitorilor săi.*

a consemnat Iuliana ALEXA

Versiunea integrală a acestui interviu o puteţi citi pe www.dilemaveche.ro

Horia DINULESCU

Subtila iradiere a casei

– sau despre arhitectura amprentată –

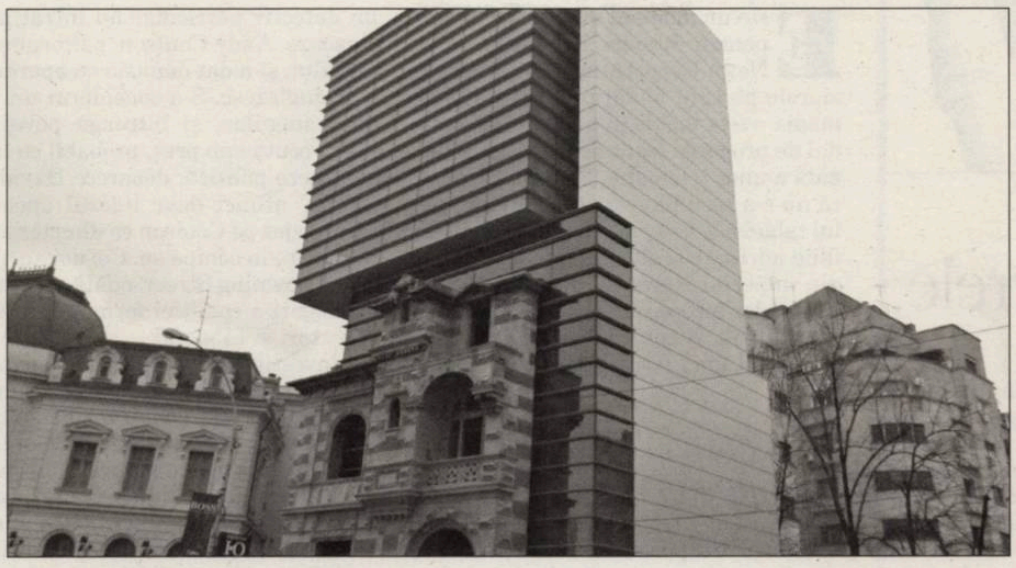

Două momente din vremea facultăţii îmi par, astăzi mai mult ca atunci, grăitoare pentru locuirea între arhitecturi.

Cel dintîi este legat de releveul de la Muzeul Satului. Proiectul cu care începea pe atunci anul întîi la Facultatea de Arhitectură din Bucureşti. Ce înseamnă de fapt acest „releveu“? Pentru început, echipele de studenţi iau în primire cîte o gospodărie „tradiţională“ din Muzeu. O măsoară pe toate feţele. Sînt creionate detaliile considerate a fi semnificative, sînt schiţate motivele decorative, ciopliturile, chertările şi îmbinările. Rezultatul final se referă la o suită de planşe care vor prezenta grafic, precum oricare alt proiect de arhitectură, planurile, secţiunile, detaliile şi perspectivele obiectului „disecat“. Aşadar, cel dintîi pas prin poarta întredeschisă a facultăţii îl punea pe proaspătul student într-o situaţie specială a practicii de arhitectură – spaţiul exista impunîndu-se doar explicitarea sa grafică după regulile precise ale unui limbaj tehnic.

Cel de-al doilea moment care îmi vine în minte şi care acum, la o distanţă de cîţiva ani de la terminarea facultăţii, se cuplează semnificativ cu primul, avînd meritul incontestabil al închiderii sale într-un soi de tîlc, se referă tot la un releveu. De data aceasta, anul IV. Decorul aerisit şi înverzit al Muzeului Satului fusese înlocuit cu o clădire ce urma a fi demolată în cursul următoarelor zile. Aşadar, nici alei şerpuite pe sub coroane înverzite de arbori, nici case cuminţi, cu grijă aşezate îndărătul plăcuţelor explicative. În schimb, ziduri proaspăt dezvelite de mobilier, găuri acolo unde pînă nu de mult se închideau ferestre şi uşi, pardoseli rupte de manevrele, acum indiferente, ale muncitorilor, şi praf, mult praf...

De data aceasta, releveul echivala cu o grăbită autopsie a casei, înainte de a fi sfărîmată pentru o recuperare imobiliară a terenului. Dacă scopul demersului va fi fost acela de a păstra, măcar documentar, statura structurii condamnate, ori reprezenta, din nou, un simplu exerciţiu de facultate nu are importanţă. Ceea ce are sens, însă, se referă la devenirea casei (indiferent de funcţiunea sa – publică ori privată; indiferent de amplitudinea sa – de la arhitectura neutră a străzii pînă la arhitectura de reprezentare; indiferent de situarea cronologică sau stilistică).

În Muzeul Satului avem de-a face cu o arhitectură specială. Indiscutabil pitorească, potrivită destinaţie turistică de weekend sau atunci cînd vrem să schiţăm o imagine cu noimă în faţa unor vizitatori şi, iată, bun obiect de studiu pentru proaspeţii studenţi de la Arhitectură. O arhitectură constantă ca imagine, încremenită însă în propria-i expunere. Desfăcută din contextul originar şi remontată sub un bol de sticlă, etichetată, măsurată şi argumentată. Este o arhitectură selectată pentru a reprezenta, nicidecum pentru a funcţiona. Propria-i devenire încetează tocmai în momentul conştientizării propriei reprezentativităţi. Eventualele „erori“, precum deformarea în timp a lemnului ori deteriorarea tencuielii, sînt prompt reparate. Aşa şi trebuie, chiar dacă astfel casa ajunge să cunoască o aparentă tinereţe fără bătrîneţe, în fapt, o perpetuă fardare a unui chip lipsit de propriile „riduri de expresie“...

De cealaltă parte – arhitectura expusă, casa din afara muzeului. Este cea care poate fi şi, de cele mai multe ori, chiar este modificată de beneficiari, arhitecţi, meşteri ori zilieri angajaţi la întîmplare, arhitectura modificată pentru a face faţă teribilelor cutremure prevestite ori prognozate, alterată deja de cutremurele trecute, de scurgerea timpului, îmbătrînirea materialului ori poluare... Este o arhitectură care devine.

Nu mă voi referi în aceste rînduri la construcţia abia terminată şi deja înscenată pe paginile revistelor de arhitectură, înainte ca ordinea şi curăţenia liniilor ori detaliilor să fi fost „parazitate“ cu semnele locuirii. Mă voi referi însă la arhitectura „parazitată“, arhitectura lăsată să existe. Aceasta este arhitectura condamnată la deferenţă.

Cine nu a trecut, măcar o dată în viaţă, pe lîngă o clădire în curs de a fi demolată? Abandonată de foştii proprietari, acum incomodă şi străină în propriul său spaţiu, devenită subit motiv de disconfort vizual, cu golurile văduvite de uşi şi ferestre. Urme prăfuite de tablouri pe tencuiala încăperilor, pardoseală şi trepte zgîriate, tocite de trecerea atîtor paşi, o grămadă de moloz acolo unde pînă nu de mult fusese soba din teracotă (cu grijă „salvată“ şi evacuată, probabil pentru a fi remontată altundeva), cabluri electrice inutil atîrnînd din tavane... Privind toate aceste semne ale vieţii ce va fi fost îndărătul zidurilor, dar şi împrejurul lor, se poate uşor înţelege cum trăiau foştii locatari, dacă erau tineri sau vîrstnici, pasionaţi de artă, de lectură sau de muzica clasică... Parte din viaţa lor a iradiat substanţa arhitecturii.

Avem de-a face cu o subtilă structură a casei care ajunge să dubleze şi să se insereze în chiar substanţa zidurilor. Imposibil de proiectat de către arhitect, nu-i aparţine acestuia. Este indiferentă la datele cuprinse în proiectul iniţial de arhitectură – nu mai este suficientă enumerarea materialelor, a cantităţilor de tot felul, a suprafeţelor ori indicilor urbanistici. În schimb, aparţine contextului din care clădirea face parte, context aducînd laolaltă oameni şi destine, calamităţi naturale şi răbufniri sociale, decizii urbanistice şi progres tehnologic, momente de graţie laolaltă cu momente de cumpănă... Această structură iradiată poate, la un moment dat, fie să garanteze dăinuirea clădirii, fie să o continue într-un alt tip de existenţă.

Casa în sine nu mai contează ca subiect de arhitectură cît contează ca martor.

Pentru cea dintîi categorie sînt martore acele case care, deşi nereprezentînd repere arhitecturale ori urbanistice de referinţă, se constituie drept referinţe tocmai datorită acelei structuri compuse din „urmele“ vremurilor, ale momentelor şi întîmplărilor cu semnificaţie. Casa în sine nu mai contează ca subiect de arhitectură cît contează ca martor. Cîteodată o observăm mulţumită plăcuţelor montate pe faţade, puţin peste nivelul ochilor – „Aici a locuit scriitorul/actorul/academicianul/ compozitorul...“ sau „Aici a avut loc semnarea cutărui document în anul...“. Alteori o observăm datorită „cicatricilor“ pe care le expune: urme de gloanţe rătăcite în vremea unei revoluţii oarecare, înscrisuri cu vopsea din vremea unei manifestaţii oarecare în piaţa unei universităţi oarecare... Alteori nici nu ne mai oprim pentru a o observa. Structura aceasta difuză ajunge, din rezultat al locuirii, justificare a existenţei casei.

În cea de-a doua categorie îşi au locul acele clădiri care vor fi fost cîndva. Dacă acea structură iradiată va fi fost una consistentă, atunci va continua să existe şi după eliminarea suportului, în chiar acelaşi spaţiu. Rămîne unica formă de existenţă a casei! Trecerea aceasta într-un alt chip al existenţei într-u absenţă acoperă întreaga paletă, de la amintitele plăcuţe explicative („În acest loc se afla casa care a găzduit...“ sau „Pe amplasamentul acestei construcţii se afla sediul ziarului...“) pînă la situaţia în care reedificarea în acelaşi loc este obligată să reia ori să păstreze măcar parte a defunctului edificiu (cazul acelui hotel de pe Calea Victoriei ridicat pe locul vechiului Teatru Naţional ori sediul Uniunii Arhitecţilor înălţîndu-se dintre/între zidurile fostului sediu al Direcţiei a V-a a Securităţii, sediu ars în evenimentele din Decembrie '89).

Astfel, atunci cînd se decide demolarea unei clădiri subit considerate a fi de prisos ori atunci cînd aceasta ajunge să fie negociată şi transferată pe piaţa imobiliară, alături de structura concretă, alături de descrierile cuprinzînd numărul de camere, de caturi, locaţia şi suprafaţa, costurile şi oportunităţile, această structură a sa, amprentată şi amprentabilă, este prezentă, chiar dacă mai mereu ignorată.

Sper că dublul exerciţiu studenţesc amintit la începutul acestui text să fi fost perpetuat. De la „machetele“ din Muzeul Satului, intacte şi indiferente, parcă ieri edificate şi nicicînd locuite, pînă la experienţa parcurgerii unei clădiri purtîndu-şi propriile „riduri de expresie“ – iată o potrivită parabolă a arhitecturii. O parabolă urmărind trecerea şi transformarea arhitecturii, o parabolă în care arhitectura nu este blocată prin proiectul aseptic de pe hîrtia albă, cîtă vreme acesta reprezintă doar o predispoziţie. Ieşită de pe planşeta arhitectului, arhitectura aparţine tuturor celor intrînd în contact cu ea, locuind-o, amprentînd-o, admirînd-o sau detestînd-o. Responsabilitatea în aceeaşi măsură...

Nu în ultimul rînd, exerciţiul poate reprezenta şi un binevenit moment de răgaz în contagioasa vervă a demolării indiferente şi rapide a caselor, pentru a le înlocui cu proiecte.

***Horia Dinulescu** este arhitect.*

PUBLICITATE

adevărul Shop
www.adevarulshop.ro

Vara asta
CUMPERI ONLINE
de pe
AdevarulShop.ro!

TOUR DE FRANCE
Julian Barnes
29,90 lei

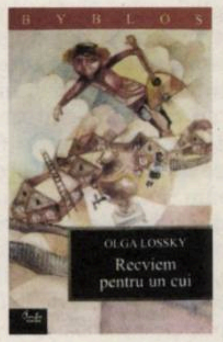

RECVIEM PENTRU UN CUI
Olga Lossky
18,00 lei

VISUL EROILOR
Adolfo Bioy Casares
20,00 lei

Prețurile din ofertă conțin TVA.
Oferta este valabilă în perioada
10 - 31 iulie 2011,
în limita stocului disponibil.

facebook.com/adevarulshop
twitter.com/adevarulshop
youtube.com/adevarulshop

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

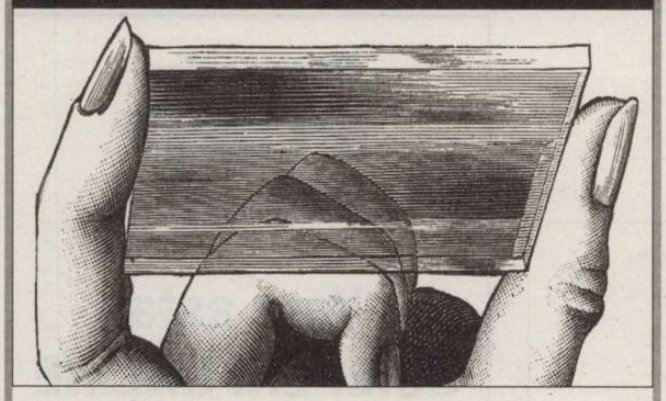

De ce iubim cadavrele

Într-un comentariu postat pe Facebook la articolul meu de săptămîna trecută despre CNA şi ştirile cu orori care se dau la televiziunile noastre, o cititoare din Cluj, Myela Sticeye, scria: „Ştirile astea mie îmi par să fie un substitut al execuţiilor publice, fie un mod prin care omul amărît şi limitat se poate simţi fericit privind mizeria altora. Îmi amintesc cum o mătuşă de-a mea, analfabetă şi în prag de senilitate la 90 şi ceva de ani, le urmărea cu religiozitate şi îi compătimea pe toţi criminalii şi pe toate victimele, făcîndu-şi cruci infinite şi rugîndu-se de-a valma pentru sufletele lor, în acelaşi timp mulţumind lui Dumnezeu că ea e sănătoasă şi ferită de astfel de primejdii...“

Scriam şi eu, acum cîtăva vreme, că torturile şi execuţiile medievale din piaţa publică au un corespondent astăzi în ştirile cu măcuiri, sfîrtecări sau violuri... Se pare că interesul pentru astfel de lucruri tari ţine de natura umană şi nu depinde de vremuri.

Spre deosebire de cititoarea noastră însă, nu cred că dorinţa de a vedea violenţe se întîlneşte numai la oamenii simpli, needucaţi. Ca şi pornografia, imaginile violente reprezintă un surogat destinat unor nevoi primare, iar acestea nu prea *devin după facultăţi*. Am cunoscut, de exemplu, oameni culţi şi inteligenţi care mi-au mărturisit că au căutat pe Internet imaginile necenzurate cu decapitările realizate de fundamentaliştii islamici, cînd acestea erau la modă. De ce-ai vrea să vezi aşa ceva? – îi întrebam. Pentru că asta e realitatea, decapitările fac parte din lumea în care trăim – mi se răspundea. A privi aşa ceva era, deci, o formă de cunoaştere. Ştiu, de asemenea, oameni la fel de culţi şi de inteligenţi care se uită regulat la mizeriile de la OTV sau la telenovele. Totul a început cu o curiozitate, cu dorinţa declarată de a „studia fenomenul“ sau de a vedea „spectacolul grotesc al naturii umane“, dar se pare că fenomenul studiat i-a prins în mrejele lui. La fel ca pornografia, deci, spectacolul violenţei, bălăcăreala umană sau melodrama ieftină pot crea dependenţă.

De ce sînt interesaţi oamenii de imagini cu dezastre şi cu semenii lor sfîrtecaţi? Explicaţia pe care-o dă cititoarea noastră este plauzibilă: telespectatorii stau confortabil în fotoliul lor, unde nimic nu-i atinge, şi se felicită că, în ciuda nenorocirilor la care asistă, ei supravieţuiesc. S-ar putea să mai joace un rol în această ecuaţie şi niscaiva atavisme de violenţă, pe care telespectatorul le poate astfel resuscita. Într-o lume din ce în ce mai paşnică şi mai civilizată, unii au totuşi nevoie să-şi trezească animalul din ei, ca să simtă că trăiesc cu adevărat. Nu în ultimul rînd, cred că este vorba de o legitimă dorinţă de cunoaştere. Şi nu orice fel de cunoaştere, ci a unuia dintre cele mai mari mistere cu care ne confruntăm – moartea. De ce nu ne putem abţine să aruncăm măcar o privire la trupul întins pe catafalc, chiar dacă nu am cunoscut omul în timpul vieţii? De ce sîntem frustraţi (deşi nu o recunoaştem) cînd televiziunile blurează imaginile cadavrelor? De ce există oameni interesaţi să urmărească pe Internet cum alţi oameni îşi dau duhul? Pentru că astfel au impresia că vor şti mai multe despre moarte, că vor fi ceva mai pregătiţi pentru momentul în care le va veni şi lor rîndul. Cam la fel se întîmplă şi cu adolescentul care se pregăteşte pentru „marele moment“, începutul vieţii sexuale, studiind cu atenţie revistele deocheate. (Cînd va ajunge însă la acel mare moment, va vedea că lucrurile stau puţin altfel...)

N-aş vrea să închei, totuşi, în această notă. Faptul că apetenţa publicului pentru ştiri violente ar ţine, cumva, de cunoaştere nu le face mai puţin blamabile. Ele pervertesc mintea spectatorului, iar colecţia de orori strînse buchet într-o emisiune de ştiri nu face altceva decît să inducă o percepţie falsă asupra realităţii. Trăim într-o lume violentă – cum spune clişeul –, dar, din fericire, nu într-atît de violentă.

Mihnea DUMITRU

Din ştirile lumii

Este un moment extrem de delicat pentru Rupert Murdoch, şeful News Corporation. Unul dintre ziarele pe care le deţine imperiul său media a fost închis în urma unui scandal de proporţii legat de ascultarea ilegală a unor telefoane. Practica se pare că nu s-a rezumat strict la săptămînalul tabloid *News of the World,* acuzaţiile fiind adresate şi altor titluri de renume din imperiul News Corporation. Lista victimelor începe cu Casa Regală a Marii Britanii şi continuă cu robotul de telefon al unei fetiţe răpite şi ucise în 2002.

News Corp, de mult şi la noi

News Corporation este al doilea conglomerat mass-media din lume, după Walt Disney. Are active în valoare de 60 de miliarde de dolari la nivel mondial, adică aproximativ PIB-ul Croaţiei. Deţine, pe lîngă ziare şi reviste din SUA şi pînă în Fiji, din care enumăr *The Times, New York Post* şi *Wall Street Journal,* staţii de televiziune şi radio, editura HarperCollins şi o parte din serviciul online Hulu.com. Pe lîngă posturile de televiziune National Geographic, Universal Channel şi Syfy, tot ce înseamnă Fox, de la casa de distribuţie 20th century Fox şi pînă la canalele Fox News este, de asemenea, controlat de News Corporation. Ca simplu detaliu, 12,5% din postul românesc B1 TV aparţine aceluiaşi gigant media.

News Corporation este al doilea conglomerat mass-media din lume.

La vîrful acestei structuri stă Rupert Murdoch. Născut în 1931 în Melbourne, Australia şi cu studii la Oxford, Murdoch s-a întors la 22 de ani să preia compania tatălui său, un jucător important în piaţa mass-media regională de pe continentul austral. În 1968, a intrat pe piaţa media din Regatul Unit prin cumpărarea săptămînalului *News of the World,* pe care l-a transformat în tabloid în 1984. A fost supranumit „membrul permanent al guvernului“, indiferent de partidul aflat la putere.

În Marea Britanie, News Corporation deţine şi controlul operatorului de satelit BSkyB cu 39,1% din acţiuni, urmînd ca, anul acesta, parlamentul britanic să fi votat asupra preluării şi restului de 60,9%. Scandalul sus-amintit a făcut ca întreaga afacere să dispară de pe radarul financiar. Marea majoritate a profitului News Corporation vine din programele oferite prin cablu, fapt ce va duce la pierderi semnificative pentru firmă în perioada imediat următoare. Este important de menţionat că segmentul care conţine publicaţiile conglomeratului internaţional contribuie doar cu o foarte mică parte din cîştiguri.

Scandal în tabloidele Majestăţii Sale

Scandalul nu este nou. În 2005, *News of the World* scria despre genunchiul rănit al prinţului William. Palatul Buckingham a cerut o investigaţie din partea poliţiei, care a descoperit că telefonul prinţului fusese accesat în mod ilegal. În 2007, un editor al ziarului şi un detectiv particular au intrat la închisoare. Andy Coulson, editorul-şef al ziarului, şi-a dat demisia cu aparent umor englezesc. S-a considerat un incident singular, şi întreaga poveste a fost trecută sub preş, probabil cu largă susţinere politică, deoarece David Cameron, atunci doar liderul opoziţiei, l-a angajat pe Coulson ca director de comunicare în echipa sa. Cei doi au ajuns pe 10 Downing Street, odată cu victoria la alegeri a coaliţiei formate din Conservatori şi Libdemi.

Investigaţia jurnalistică legată de înregistrările ilegale a fost continuată de cotidianul *The Guardian,* de-a lungul ultimilor ani. Publicaţia independentă de centru-stînga (cu audienţă masivă în clasa de mijloc şi în genere pro-Laburistă) a dezvăluit că politicieni şi celebrităţi ale lumii londoneze sesizaseră posibile incidente similare cu ale prinţului William. Alte articole din *The Guardian* acuzau înţelegeri tenebroase pentru milioane de euro între tabloid şi victime, pentru ca acestea din urmă să renunţe la acuzaţii. În-un final, Andy Coulson şi-a dat demisia din Cabinetul premierului.

În emisiunea de comedie *The Daily Show,* „analistul britanic“ John Oliver declara că nu există o minimă în decenţa unui tabloid britanic. *News of the World* – spunea el – este acelaşi ziar care a angajat un detectiv pentru a investiga starea de sănătate a lui Freddy Mercury, cîntăreţ mort de SIDA. Pe 4 iulie, a apărut ştirea că tabloidul ştergea mesajele telefonice din robotul unei familii căreia îi dispăruse fetiţa de 13 ani. Se presupune că acţiunea a fost făcută pentru ca tabloidul să afle mai multe informaţii despre răpirea acesteia, dar cuplată cu descoperirea faptului că ziarul mai accesase în mod ilegal şi telefoanele victimelor de la 11 septembrie şi ale familiilor militarilor morţi în Irak şi Afganistan, suma acuzaţiilor a întrecut cu mult limitele ilegalului şi a explodat în oprobriu public şi linşaj politic. *News of the World* a fost închis la decizia lui Rupert Murdoch, deşi mogulul media a declarat că doar o parte din acuzaţiile ridicate la adresa sa, a firmei sale şi mai ales a tabloidului britanic sînt minciuni sfruntate. Compania – a declarat Murdoch – va rula mesaje de scuze poporului britanic, de-a lungul săptămînii.

Deocamdată, impresia publică îl identifică pe Murdoch ca vinovat principal.

La poarta pixelului albastru

Presa din Marea Britanie suferă de probleme sistemice, de mulţi ani. *The Times,* probabil cel mai cunoscut cotidian la nivel mondial, are o circulaţie medie de numai 620.000 de copii, la o populaţie de 60 de milioane. Nu este de mirare că îşi schimbă formatul spre dimensiunea tabloid şi, bănuiesc eu, va suferi şi o scădere în calitatea informaţiilor. În piaţa aceasta, *The Sun* vinde 3,3 milioane de copii. *News of the World* rula 2,7 milioane, aşa că, odată cu dispariţia acestuia, există loc pentru competiţie. Nu uit să menţionez faptul că toate trei sînt deţinute de Rupert Murdoch şi că este clar că scandalul interceptărilor, la cîţi ani are deja, nu a făcut decît să schimbe o piesă de pe tabla de şah a News Corporation.

Este clar că scandalul atinge nu numai tagma ziariştilor, dar se varsă şi în mediul politic cu ceva putere. Dacă fostul editor-şef al *News of the World* va fi pus sub acuzare şi arestat, atunci David Cameron, primministrul Marii Britanii, va avea de suferit. *The Economist* observă însă că scandalul atinge atîtea puncte din societatea englezească, încît s-ar putea foarte bine să nu existe un singur vinovat capital. Deocamdată, David Cameron nu are de suferit prea mult, dar este posibil – conform publicaţiei – ca răul să vină în doze mici şi să-i erodeze credibilitatea, pe termen lung.

Bloggerul mic dărîmă mogulul mare

Deocamdată, impresia publică îl identifică pe Murdoch ca vinovat principal, un mogul media al unei alte ere, dacă e să analizăm cumpărarea de către News Corporation a site-ului Myspace în 2005 cu 585 de milioane de dolari şi vînzarea lui anul acesta cu 35 de milioane. Vina a fost a site-ului Facebook, care a devenit mult mai popular în ultimii ani, deşi decizia a fost criticată şi la momentul încheierii sale ca fiind lipsită de viziune. De altfel, vina pentru declinul presei scrise este în bună parte a Internetului, deşi publicaţii de nişă precum *The Economist* chiar înregistrează profit, iar site-ul *The Guardian* este al doilea de profil, la nivelul Marii Britanii, în accesări. În acest sens, Murdoch a făcut o serie întreagă de greşeli, începînd cu implementarea de „ziduri de plată“ pentru publicaţiile sale cele mai cunoscute *(The Times* şi *Wall Street Journal).* Într-adevăr, marile corporaţii mass-media sînt prinse între cîştiguri medii spre mici în zona reclamelor, dacă oferă conţinutul gratis, şi pierderea unei mari porţiuni din vizitatori, dacă implementează plata pentru informaţie. Totul se întîmplă într-o eră în care dreptul la Internet începe să fie legiferat alături de dreptul la informare şi va fi interesant de văzut cum se vor lupta marii jucători din piaţa media cu bloggerul anonim care este dispus să retransmită informaţiile obţinute. Minus soluţia creativă, dar uşor criminală a Chinei, cu aşa-numitul Zid de Foc şi joaca de-a bătaia pe oasele bloggerilor, se prea poate ca soluţia căutată să se găsească nu în comercializarea informaţiei, ci a surselor individuale de ştiri, la nivel atomizat şi social. Pînă atunci însă, domnii Murdoch, Cameron şi zeci de alţi posibili acuzaţi au de dat explicaţii cu privire la un tabloid murdar.

Mihnea Dumitru *este doctor în ştiinţe politice.*

Stela GIURGEANU

Terapie prin sunet

Elena este o fetiţă brunetă, cu ochii mari şi cu un zîmbet cald. Este foarte timidă. Cînd o saluţi însă, îţi întinde prompt mîna, te priveşte în ochi şi îţi răspunde politicos: „încîntată de cunoştinţă". Elena are tetrapareză spastică. Sînt cazuri cînd, la naştere, creierul copilului nu este oxigenat corespunzător. Atunci apar leziuni cerebrale şi de cele mai multe ori este pus diagnosticul: tetrapareză spastică.

Mădălin a fost un copil absolut normal – povesteşte mama sa –, dar care din cauza unui vaccin făcut la o vîrstă prea mică, într-o doză prea mare, acum îşi duce viaţa în scaunul cu rotile. Nu poate merge singur, nici măcar nu poate sta în capul oaselor fără sprijin. Este o boală care afectează toate membrele, asociată atît cu complicaţiile ortopedice, cît şi cu diverse forme de retard, strabism, sau convulsii. Nu poate fi vindecată, dar poate fi ameliorată, atît medicamentos cît şi prin terapie, antrenînd alţi centri neurologici.

Despre Anabella aflu că este premiantă la o şcoală normală. Deşi tetrapareza o împiedică să meargă normal, deşi îi încleştează involuntar braţul drept, nu se consideră a fi „în afara" lumii. Cînd terapeutele o întreabă, în timpul exerciţiilor, dacă a obosit şi vrea o pauză, răspunde senin: „Cum poţi obosi, cînd faci ceva ce îţi place?". În România nu există statistici clare ale persoanelor cu dizabilităţi psihomotorii şi nici o diferenţiere clară a serviciilor socio-medicale adresate acestora după nevoile specifice. În lipsa acestor diferenţieri, sistemul nu se poate dezvolta corespunzător, serviciile existente fiind puţine şi greu accesibile majorităţii.

Alternativa la sistem

În curtea Centrului pentru Sănătate Mintală din Bucureşti, ocolind clădirea principală, pe o alee umbrită de pomi, ajungi la o anexă – grădiniţa Centrului. Întrebi de Fundaţia Aquarius, iar asistenta de la intrare te îndrumă spre „a doua cameră pe dreapta", la doamna Aurelia. Intru în plină sesiune de terapie. Într-o încăpere luminoasă, cu spaliere de lemn şi mochetă albastră, cu saltele şi perne de gimnastică, o fetiţă se „joacă" cu cele două terapeute, dansează, rîde, îşi cheamă mama să intre în joc cu ele, refugiindu-se doar de vreo două ori în colţ, spunînd, ca reminiscenţe ale unui vechi repertoriu, „nu frică". În rest, cere să i se pună Mozart, pe care îl adoră, acceptă şi Kitaro, dar cel mai mult, trecînd prin faţa unui senzor de mişcare, priveşte fascinată cum joaca cu propriile mişcări provoacă o ploaie de sunete.

Aveam să aflu, puţin mai tîrziu, că fetiţa cu comportament normal, pe care tocmai o văzusem, a venit aici în urmă cu cîteva luni, înconjurată de un zid de timiditate şi introvertire care îi rupea legăturile cu lumea. Cu greu putea fi convinsă să îşi mişte mîinile, sau picioarele, era covîrşită de o frică care îi paraliza orice gest.

„Aici" înseamnă Fundaţia Aquarius – o organizaţie nonprofit care s-a înfiinţat în 2001 şi a cărei principală activitate este medicina holistică. **Aurelia Olaru,** preşedinta fundaţiei, îmi povesteşte: „Practic, de la asta am început, de la dietă, fitoterapie, homeopatie – o ştiinţă puţin cunoscută în România, deşi larg răspîndită şi cultivată în Europa. La noi, chiar atunci cînd se vorbeşte de homeopatie, nu se cunosc lucrurile importante legate de acest domeniu, faptul că lucrează în primul rînd pe nivelul informaţional al bolii; mulţi au impresia, cînd aud de homeopatie, că este vorba de «leacuri băbeşti» fără nici o aplicabilitate ştiinţifică. Dar e vorba de o corelare între ştiinţă şi suflet. Pentru a putea vindeca, trebuie să înţelegi sursa problemelor pacientului. Dacă eşti în afara lor, nu poţi face nimic altceva decît să asişti, eventual să ameliorezi."

Fundaţia Aquarius – o organizaţie nonprofit a cărei principală activitate este medicina holistică.

De la cursuri de homeopatie la lucrul cu copiii, mai ales cu cei cu deficienţe grave, a fost doar un pas.

„În 2000-2001 am scris un proiect care a cîştigat finanţare de la PHARE, în domeniul descentralizării sistemului instituţionalizat pentru copii, un domeniu considerat pe atunci a fi prioritar" – povesteşte Aurelia Olaru. „Am reuşit prin cîştigarea acelui proiect să înfiinţăm un Centru de tratament în sistem holistic pentru copii cu nevoi speciale, un centru care a început să funcţioneze din anul 2002."

Timp de un an, cît a durat proiectul, aici au fost trataţi copii şi adolescenţi care aveau atît dizabilităţi psiho-locomotorii, dar şi copii care sufereau de sechele ale unor afecţiuni anterioare sau care aveau tulburări comportamentale. Metodele de tratament folosite, de la macrobiotică (alimentaţia corectă) şi fitoterapie (tratament cu plante), la reflexologie, kinetoterapie, acupunctură şi consiliere psiho-emoţională au dat rezultate, însă

timpul foarte scurt al finanţării a blocat dezvoltarea sistematică şi durabilă a proiectului.

„Am primit finanţare pentru un an de funcţionare a acelui centru de terapie. Iar asta înseamnă totuşi un timp foarte scurt – mai ales cînd vorbeşti de probleme grave – cum sînt cele ale copiilor instituţionalizaţi – a căror soluţionare nu constă doar într-un program de un an."

Terapia prin muzică

Fundaţia a continuat cu proiecte terapeutice şi, în urmă cu un an, în 2010, a iniţiat, ca premieră în România, sistemul „Soundbeam – terapie prin muzică şi sunet pentru copii cu nevoi speciale". „Căutam sponsori pentru acest program şi am avut norocul să prindem o finanţare oferită de Mol România, pe un proiect de terapie emoţională. Am discutat cu conducerea Centrului pentru Sănătate Mintală, care a fost foarte deschisă şi ne-a pus la dispoziţie acest spaţiu." Banii obţinuţi au fost folosiţi exclusiv pentru achiziţionarea aparatului SoundBeam, fundaţia funcţionînd pe bază de voluntariat.

Ce înseamnă, de fapt, această terapie?

„În primul rînd, este vorba de o terapie cunoscută şi folosită în Europa de mai bine de 20 ani." Principiul pe care se bazează şi în virtutea căruia funcţionează este transformarea mişcărilor, cu ajutorul unui aparat cu senzori, în sunet. Astfel, orice mişcare, chiar şi un simplu tremurat al degetului sau o tresărire a unui muşchi facial, este perceptibilă la nivel sonor. Şi cu cît mişcarea capătă mai multă fluiditate, sunetele devin mai armonioase, aparatul în sine fiind, de fapt, un translator al întregii noastre corporalităţi. Deşi aparatul a fost inventat iniţial pentru muzică avangardistă, el a devenit unul dintre cele mai eficiente mijloace terapeutice.

„Cînd conştientizează muzica, copiii cu probleme psiho-locomotorii capătă, în primul rînd, o motivaţie pentru mişcarea propriului corp. Iar acesta este primul pas pe care îl fac pentru a-şi depăşi deficienţele de orice tip, fie ele de mişcare sau de exprimare."

De aici începe, de fapt, procesul de recuperare, urmînd efectul bulgărelui de zăpadă. Depăşirea deficienţei de mişcare provoacă dezvoltarea conştiinţei de sine, realizîndu-se astfel legătura dintre cauză şi efect, ceea ce declanşează mecanismul încrederii în sine. Mi se mai spune că pacienţii ajung să-şi deblocheze acel potenţial de exprimare pe care alte metode terapeutice nu-l pot atinge şi valorifica.

„Observăm de fiecare dată nişte schimbări fantastice, care au loc, bineînţeles, în funcţie de fiecare copil în parte. Le vedem fie de la o şedinţă la alta, fie dintr-odată, ca într-un salt uimitor. Diferenţiat, observăm şi schimbările pe plan locomotor, de motricitate sau psihic. O miză importantă în acest program este şi faptul că aici li se acordă maximă atenţie, faptul că le vorbim ca unor oameni capabili să înţeleagă, şi nu ca unor copii cu probleme."

Copiii care vin la Fundaţie suferă de tot felul de dizabilităţi. Locomotorii, tulburări comportamentale, deficienţe de vorbire – mai tot timpul purtînd însă eticheta aceluiaşi singur diagnostic. „Avem, de exemplu, trei copii, cu acelaşi diagnostic. Tetrapareză spastică. Sînt însă absolut diferiţi. Vorbim de trei copii, cu trei lumi diferite, cu niveluri de percepţie diferite. Ca terapeut trebuie să asculţi nevoile fiecăruia."

De proiectul Fundaţiei Aquarius beneficiază în prezent doar un număr redus de copii, majoritatea provenind din medii defavorizate, ceea ce este un impediment în impactul total al terapiei. „Lucrăm cît se poate de mult şi cu părinţii. Ce se poate face în două şedinţe pe săptămînă? Trebuie educat şi mediul familial, aşa încît terapia să poată fi continuată şi în timpul săptămînii, acasă. Mai este şi problema deplasării. Nu avem fonduri necesare de a le pune la dispoziţie mijloace de transport, şi fiecare părinte sau bunic este nevoit să se descurce de unul singur."

Din cauza acestor lipsuri, mulţi nu termină programul sau nu ajung să-l parcurgă „ca la carte". Însă, chiar şi cu întreruperile survenite, schimbările nu sînt efemere, de scurtă durată, nu sînt mici diferenţe de comportament ce au loc doar în timpul sesiunii de terapie.

„O schimbare radicală am observat-o la unul dintre copiii care au venit anul trecut. Cînd l-am cunoscut, nu se putea deplasa singur, îl ţineau părinţii de mîini, era încruntat şi încrîncenat. Schimbarea s-a produs încă de la prima şedinţă cînd a lucrat cu senzorul de mişcare."

Mi se povesteşte că acel copil, diagnosticat cu tetrapareză spastică, în prezent insistă să se plimbe singur, cîntă şi rîde.

După un an de terapie Soundbeam, dar după o pauză îndelungată, a primit de curînd rezultatele ultimei electroencefalograme. „Prezenta un traseu normal. Dar, mai mult, acel copil începuse să fie prezent şi viu în viaţa sa."

Cu ochii-n 3,14

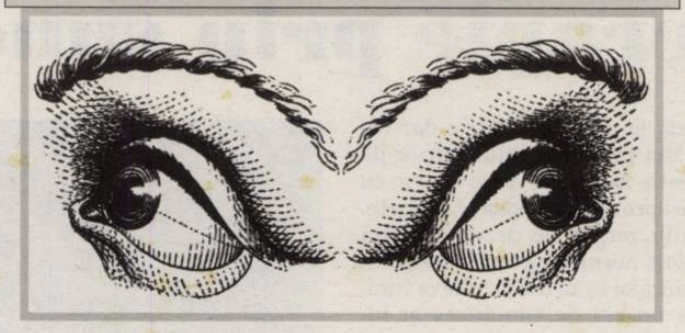

DIN CICLUL „MANELE BÎNTUITE DE FANTOME ŞI ÎNFRÎNGERI CU FILTRARE PRIN APĂ"

■ Din ciclul „Boxez pentru tine": „Decît să plîngă mama, mai bine plînge mama lui". Această frază, rostită de Lucian Bute imediat după meciul în care l-a făcut KO pe Jean-Paul Mendy, va rămîne, cu siguranţă, în memoria noastră afectivă şi colectivă. (**M. M.**)

■ Cu vreo cîţiva ani în urmă am auzit de Florin Salam şi m-am amuzat. Mi s-a părut un nume de scenă, de manele, extraordinar. Acum am auzit că mai există şi senzaţionalul Sandu Ciorbă. Mă gîndesc că pînă la un meniu complet ne mai lipsesc totuşi vreun Gogu Friptură, pentru

felul doi, şi desertul, care ar putea fi, la alegere, între o Gina Tiramisu şi un Nelu Papanaş. Pînă una-alta: Poftă bună! (Şi nu care cumva să vă atingeţi de Guţă.) (**A. M.**)

■ Ce-a ajuns şi Realitatea TV: să-l aibă invitat la dezbateri pe Dan Diaconescu şi să facă reportaje despre case bîntuite de fantome (ce-i drept, una dintre puţinele ştiri nepolitizate). În condiţiile astea, prefer oricînd o cinstită şi realistă ştire de la ora 5. (**M. C.**)

■ De cîte ori văd pe cîte unii care se bat, fie la box, fie la K1, cînd se prezintă bătăuşii se zice cam aşa: Gigel – 30 de meciuri, 29 de victorii, o remiză; Marcel – 20 de meciuri, tot atîtea victorii, din care 12 prin KO. Şi tot aşa. Din punct de vedere statistic, nu pricep o chestie: cum de ăştia au toţi mai multe victorii decît înfrîngeri? Dar toţi, toţi, toţi, fără excepţie. Uitaţi-vă să vedeţi. Chiar şi rataţii ăia pe care îi aducem la Bucureşti ca să îi bată campionii noştri în mod patriotic, chiar şi ăia au mult mai multe victorii decît înfrîngeri. Ăia cum le-au făcut? Acum am o dilemă: dacă Gigel are 30 de meciuri şi 29 de victorii, undeva pe lume există, din punct de vedere statistic, un Fănel care are 30 de meciuri şi 29 de înfrîngeri, nu? Ei bine, ăştia unde sînt? Cum dai de ei? E vreo firmă la care suni: dom'le, am nevoie de unu' pe care să-l bat, să fie negru şi urît, preferabil cu cicatrice? Aş comanda şi eu un din ăsta ca să îl bat cînd vreau, mi-ar plăcea să semene cu Putin sau cu Fidel Castro… (**C. G.**)

■ În *Anunţul telefonic:* „Omorîm acarienii! Curat, cu aparat special profesional, acarienii din covoare, mochete, perne, paturi etc., aspirăm cu filtrare prin apă, fără să facem praf în casă. Program flexibil. Preţ în funcţie de suprafaţă". Nişte criminali! (**A. P.**)

DIN CICLUL „SĂ VINĂ ÎNGERII LA SAPĂ, SĂ FACĂ ABISUL DEASUPRA!"

■ Cum se obişnuieşte la noi, nici o idee nu e valabilă dacă nu e pusă în rimă. Oamenii din Siliştea-Gumeşti – acolo unde apăruseră Moromeţii lui Preda – au stat de vorbă în prezenţa lui Paul Rogojinaru de la *Adevărul* şi au tras o concluzie de-ajuns de muzicală cu privire la cel mai important eveniment al zilei: „Ăia de picară Bacu' / Să vină la sapă, dă-i dracu'". Nu ştiu să se mai fi împerecheat, în română, dracu' cu Bacu'. (**R. C.**)

■ Adrian Enache: „Se pare că îngerii din cer aveau nevoie de un lider şi l-au chemat pe Cornel Fugaru". Da, dom'le, sigur asta s-a întîmplat. (**C. G.**)

■ Muncitorii unei firme din Hunedoara s-au gîndit ei să facă o parcare în fosta cetate Sarmizegetusa. „Am considerat că o parcare în acest loc este o chestie de bun-simţ", a spus un consultant din cadrul firmei, un tip pe nume Goga. Asta e, noi vrem parcări! (**M. C.**)

■ Trec prin Piaţa Romană şi o tipă îmi întinde un flyer pe care scrie: „Abisul sex-expertelor. 0742…… Non Stop!". Păi, dacă nici abisul sexului nu funcţionează non-stop, atunci ce?! (**M. C.**)

■ Unul dintre cele mai grozave leacuri împotriva căldurii: o pizza cu blat de îngheţată de vanilie şi multe din fructele pămîntului pe deasupra. La Viena, la gelateria Hoher Markt. (**I. P.**)

DIN CICLUL „CU DOUĂ LUMÎNĂRI LA NIVELUL GURU, TE APROPII PERICULOS (ZICE RECLAMA) DE O MARE TĂCERE

■ Am auzit că există pe piaţă o „trusă" completă de înmormîntări. Cu două lumînări, un prosop, cîteva acatiste şi alte cele potrivite evenimentului. Cu alte cuvinte, kit de supravieţuire la îngropăciune? (**S. G.**)

■ Din ciclul „Ambiguitate să fie, dar s-o ştim şi noi": ce interesant sună „creşterea ratei de penetrare la nivelul gospodăriilor"! E vorba despre Internet, la ce vă gîndeaţi? (**M. V.**)

■ Blogger-ul britanic Edward Hugh – absolvent al London School of Economics în anii '60 şi considerat un adevărat guru economic, opiniile sale fiind urmărite chiar şi de Fondul Monetar Internaţional – susţine, într-un articol publicat în *The New York Times,* că Germania ar trebui să renunţe la euro şi să revină la marca germană. Ce ţi-e şi cu britanicii ăştia – ştiau ei ceva în ianuarie '99 de-au refuzat să adopte moneda unică!… (**P. M.**)

■ Oare de ce nici una dintre bicicletele care se închiriază în Herăstrău şi în Parcul Aviatorilor nu are claxon, sonerie, ceva care să-i avertizeze pe cei aflaţi în calea ta că te apropii periculos? Din rezonuri economice, desigur, iar partea bună e că inovaţia atinge şi în această zonă culmile expresivităţii involuntare: de la „tit-tit"-ul copiilor, la „pardon"-ul răstit al doamnişoarelor, şi pînă la „Dă-te, bă chiorule, de pe pistăăăă". (**S. S.**)

■ Creveţii – mai ales creveţii crocanţi – au puteri nebănuite: orice făptură din Univers care n-a avut şansa de a se naşte crevete şi de a deveni crocant i-ar invidia pentru asta, fiindcă (zice reclama) „Creveţii crocanţi eliberează vara". (**D. S.**)

■ Ce aţi zice dacă aţi primi o carte de vizită cu radiografia unei mîini, în care unul dintre degete e fracturat? E vorba de un recuperator de creanţe care îşi oferă serviciile, iar modelul de carte de vizită există. Idee – ca şi meseria – cinică. (**A. M. S.**)

■ Patru milioane de francezi se declară singuratici. Am văzut o manifestaţie în care sute de tineri şi bătrîni arborau – fiecare, într-o mare tăcere – pancarte pe care scria foarte apăsat: *Je suis seul.* Ca unul care nu crede în incomunicabilitate, pot scrie că a fost cel mai puternic miting de solidaritate din secolul XXI. (**R. C.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEȘU**

DILEMA VECHE

2 în 1

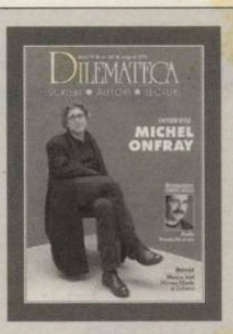

Dilema veche + Dilemateca

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE ■ Anul VIII ■ nr. 389 ■ 28 iulie – 3 august 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 6,99 lei

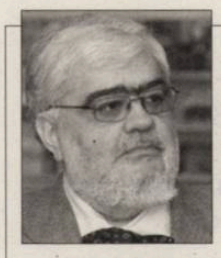

ANDREI PLEȘU

„Slujitorul credincios și înțelept“

pagina 3

SELMA IUSUF

„Mimoze de asfalt“

pagina 11

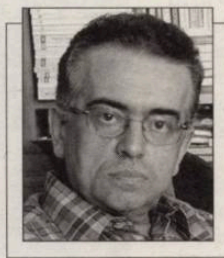

DAN C. MIHĂILESCU

„Ce bună ar fi fost a treia jumătate!“

pagina 15

Dependent? Depinde...

– sau, mai pe romglezește: ești addict, *bre? –*

„Chiar și într-o societate liberă vor exista mereu captivi: ai mizeriei, ai vîrstei, ai prejudecăților, ai pasiunilor.“

JULES MICHELET

Redacția DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 București ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

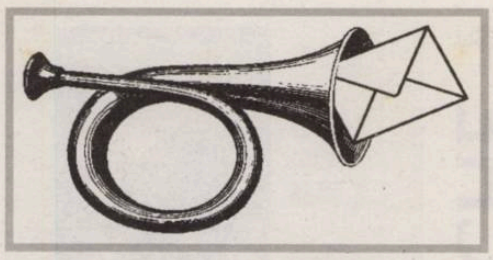

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

ACTUALITĂŢI

Rezistenţa prin bancuri

Revin asupra rezistenţei poporului prin cultura bancului, în perioada comunistă. În ziua de 10 iulie 2011, *Adevărul* a publicat pe prima pagină o poză în care apărea monumentul din 1977 în memoria răsculaţilor de la 1907 şi care era amplasat în faţa halelor Obor.

După cum se ştie, în grupul statuar apar două figuri – un ţăran în picioare cu mîna dreaptă ridicată şi altul, cu mîinile legate la spate, trîntit mort la picioarele celui dintîi.

Ei bine, în anii '80, pe timpul penuriei de alimente, bucureştenii au pus în gura ţăranului cu mîna ridicată următoarea strofă:

„Hoo...! Nu daţi năvală!
S-a terminat carnea din hală.
Ăsta de-l vedeţi trîntit,
Tot la coadă a murit!“

Iaca încă o dovadă că românul s-a născut poet!

Cu stimă,

M. COSTEA
Ploieşti, str. Cameliei nr. 16
bl. 30, sc. B, ap. 38

album dilematic Cezar Paul-Bădescu

NR 387

Articolul lui Dan C. Mihăilescu „Vermeer şi surîsurile de pe bicicletă“

Lamentaţii intelectuale

Dragă *Dilema*,

Eu nu mai rezist. Dacă mai citesc un singur articol cu lamentaţii intelectuale despre ce frumos e în Vest şi ce urît e în România, mă jur că mi se face rău de la stomac. Nu mai pot să mai citesc nici o singură dată cuvîntul „normalitate“ scris sau zis aşa, fandosit. Oricum, cu ocazia citirii celui de-al 1000-lea articol cu smiorcăieli pretenţioase cu iz de durere sinceră (felicitări, domnule Mihăilescu! Pentru poveşti adevărate despre Amsterdam, vă rog contactaţi-mă! S-ar putea să stric din imaginea idilică de vacanţă, dar eu zic că merită), m-am gîndit să vă scriu şi eu o poveste. E cu Germania, cum am văzut că vă place.

Săptămîna trecută am mers să-l vedem pe B.B. King la Bonn. A fost o întîlnire magică şi unică, eu am 27 de ani, timp este, dar despre B.B. King... nu ştim sigur. De fiecare dată cînd iese de pe scenă, ar putea fi ultima dată cînd iese de pe scenă. La 85 de ani, are umor, face cu ochiul, cîntă de te topeşti şi mînuieşte cu graţie o chitară electrică. Pînă aici toate bune. Răbdărică, vă rog.

Rafinat, elegant şi plin de graţie – aşa cum se cuvinte unui public din Vest –, nemţii au venit în şlapi, în bermude, în sandale de munte. M-am simţit în minoritate, şi nu, nu purtam rochia de duminică mioritică, ci haine mai drăguţe, mai alese, aşa cum, de modă veche fiind, mi s-a părut potrivit pentru un concert de talia celui în cauză. Am fost în minoritate şi cînd am cerut un pahar cu vin, domnişoara de la bar a părut zăpăcită, la concert se bea bere la pet. Am stat într-un colţ, mi-am băut vinul şi m-am bucurat de muzică. Toate astea în timp ce „firescul“ public german dansa şi se îndopa cu hot-dogi mici, medii şi mari. Acuma, domnilor, n-am putut să nu mă gîndesc: dacă scena asta se producea în România, oare nu citeam deja un articol despre cît de mici şi nepotriviţi sîntem, aşa, ca naţie? Cum a venit tocmai B.B. King, şi n-am avut şi noi o şampanie şi o rochie de lamé să-l aşteptăm? Acuma că a fost în Germania, nu-i aşa că-i doar o dovadă a relaxării germane, că doar haina nu-l face pe om şi hot-dog-ul nici atîta? Nu-mi răspundeţi, mă mulţumesc cu un moment de cugetare. La o adică, există şi varianta că am mîntit.

Cu cele mai bune urări,

Bianca-Olivia NIŢĂ
Freelance journalist and copywriter
biancaolivia_nita@yahoo.com

Răspunsul lui Dan C. Mihăilescu

Smiorcăiala mi-o fi fost pretenţioasă, nu zic nu. Dar să ştiţi că durerea a fost sinceră. Oricum, de cugetat am cugetat.

Cu tot binele,

DCM

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul „Măgurele – centrul Europei în domeniul laserului“, nr. 383

Pericolul invaziilor tabloide

Cei mai mari duşmani al proiectului vor fi ignoranţa şi prostia. Nu, nu a participanţilor la proiect, ci a chibiţilor politico-mediatici.

Cred că semidocţi ca Dan Voiculescu şi Sergiu Andon abia aşteaptă astfel de proiecte, pentru a se băga în seamă cu cîte o iniţiativă legislativă de limitare a puterii laserelor la valori megawatte pe teritoriul românesc. Dacă le iese şi de o comisie parlamentară de cercetare a efectelor laserelor petawatte asupra mecanicii cereşti şi a posibilei dezaxări terestre, devine ciubucul lor. Vor încasa şi suplimente pecuniare de la membrii în comisia parlamentară cu pricina.

Nu este un proces de intenţie, ci anticipare realistă. Pentru pregătirea loviturilor preventive.

Aşadar, e bine să începeţi încă de pe acum cu prezentări pe înţelesul proştilor. Cum ar fi: *un laser de petawaţi în attosecunde eliberează (în Jouli) energia echivalentă cu cea rezultată din catabolizarea a două muşcături de şaormă*. Nu e nici un pericol pentru fauna sălbatică, ci doar pentru cea parlamentară.

Marius Delaepicentru
24 iulie 2011

Articolul Ioanei Bot „Ce mă miră, într-o după-amiază de iulie, după bacalaureat...“, nr. 387

Prin ochi de 24 de ani

Eu aş putea să spun că sînt destul de proaspăt trecută prin sistemul actual de învăţămînt, întrucît am 24 de ani. Cum au stat lucrurile la mine? Păi... există profesori care nu-şi fac meseria cum trebuie şi nu sînt de condamnat. Mie mi se pare că a fi profesor înseamnă a fi pasionat de ceea ce predai, a fi un bun psiholog, a comunica şi a înţelege. Ei bine, eu am dat de prea puţini oameni de genul ăsta în şcoală. Mulţi au ajuns profesori din întîmplare sau că aşa a fost conjunctura. Ţinînd cont de cît de puţini bani primesc, e greu ca, de la un anumit moment, să vină cu drag să predea. Am fost în şcoală un elev bun. Prindeam din zbor de obicei informaţiile şi drept urmare nu m-am spetit niciodată să învăţ. Au fost materii la care intereseul meu a coincis cu cel al profesorului, cumva se transmiteau lipsa chefului şi dezinteresul, şi am ajuns acum să-mi pară rău că nu ştiu istorie, de exemplu, că nu am avut profesorul care să mă atragă să învăţ istoria, ci am avut profesori care spuneau totul mecanic şi nu încercau să creeze o poveste dintr-un război. Eu cred că nivelul de cunoştinţe ţine, în primul şi în primul rînd, de elevi. Învăţi pentru tine, pentru cultura ta generală şi pentru a fi capabil mai tîrziu să porţi discuţii din diferite domenii, să ştii ce e embrionul, pistilul, atracţia gravitaţională, forţa de frecare, formula vitezei, integrala, ecuaţia de gradul doi, să nu confunzi genul dramatic cu drama, să ştii ce e o nuvelă... şi aş putea continua. Astea sînt elemente de bază, pe care le întîlneşti, pe care ar trebui să ţi le însuşeşti. Cele 12 clase clar trebuie să te găsească la un nivel cel puţin mediu pentru că, pînă la urmă, vrem oameni de valoare în ţara asta, presupun că sînt de ajuns cei care nu ştiu diferenţa între „ejaculează“ şi „ejectează“. Aşa că nu, eu nu cred că părinţii sînt vinovaţi. Părinţii mei, de exemplu, nu au avut habar de cînd învăţam eu, de cînd îmi făceam temele şi cum am trecut prin liceu şi facultate. Şi nu, nu pentru că au fost ignoranţi, ci pentru că eu am învăţat pentru mine, nu pentru ei sau pentru note.

Adriana Avram
22 iulie 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

Tiraj 14.000 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de
Adevărul holding
Tel.: 0800.800.111

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Internet pe bani**
- **90-60-90**
- **Rusia**
- **Culorile**

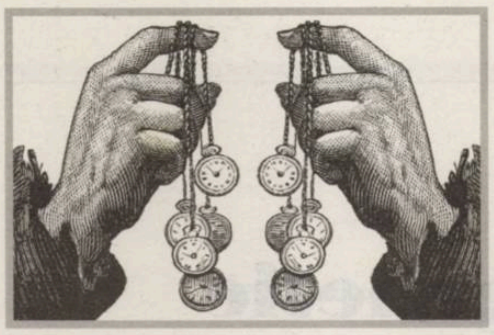

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

Slujitorul credincios şi înţelept

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

În două dintre Evanghelii (Matei şi Luca) ni se oferă parabola slujitorului (robului) credincios şi înţelept. E vorba despre un om care, urmînd să plece pentru o perioadă de timp nedeterminată, îl pune pe unul dintre slujitorii săi, mai mare peste toţi ceilalţi, cu îndatorirea „să le dea hrană la timp“. Dacă îşi va face treaba conştiincios, slujitorul acesta va binemerita, la întoarcerea stăpînului, să fie pus „peste toate avuţiile sale“. Dacă nu, dacă se va comporta asemenea unui vătaf brutal şi se va lăsa ademenit de plăcerile şefiei, slujitorul va plăti cu viaţa şi cu sufletul (va fi „despicat în două“ – spune textul – şi azvîrlit în iad, laolaltă cu făţarnicii).

Ca toate parabolele, şi aceasta are mai multe straturi de înţeles. E o referinţă la Judecata de Apoi, la venirea (de neanticipat) a lui Dumnezeu, la datoria de a fi pregătit, clipă de clipă, pentru „evaluarea“ finală. Adresată ucenicilor, parabola aceasta spune însă ceva şi despre oficiul încredinţat de Dumnezeu preoţilor. Ei sînt „puşi“ (adică au un „mandat“, o „delegaţie“) să păstorească comunitatea semenilor lor în intervalul, saturat de aşteptare, dintre ziua de azi şi ziua Judecăţii. Esenţial e faptul că ei nu sînt puşi în postura unor căpetenii severe, a unor distribuitori de porunci, a unor „stăpîni“. Ceea ce li se cere e *să dea hrană la timp* celor pe care îi păstoresc, adică să le fie de folos, să-i slujească, să-i gospodărească, să le întreţină metabolismul spiritual. Atît. „Stăpînul“ nu le-a încredinţat, cu alte cuvinte, rolul *său,* ci i-a făcut „mai mari“ într-o activitate *subalternă:* nobilă, de neînlocuit, dar auxiliară. A operat, aşadar, un transfer, temporar, de responsabilitate. Cei care înţeleg acest transfer drept legitimare *personală,* drept „elecţiune“ care îndeamnă la ştăbie arbitrară şi vanitoasă, vor cădea în păcatul făţărniciei şi vor fi evacuaţi.

Parabola aceasta îmi vine în minte ori de cîte ori slujitorii Bisericii mele alunecă spre triumfalism, suficienţă, mîndrie lumească şi eficienţă lucrativă. Cînd aud, de pildă, că un preot din Ardeal, lîngă corpul neînsufleţit al unui enoriaş (întîmplător un mare poet), comunică apropiaţilor că defunctul e în urmă cu plata cotizaţiei parohiale. Sau cînd văd, cum am văzut cu ceva timp în urmă, un alt preot snopindu-l în bătaie pe unul dintre reprezentanţii turmei sale. De asemenea, cînd unele publicaţii religioase sau posturi de televiziune „de profil“ adoptă tonul şi limbajul discursului omagial. O sumedenie de parohi şi teologi vorbesc despre „Biserica noastră“ cum vorbeau activiştii de pe vremuri despre partid, sau cum vorbesc gaiţele patriotice despre ţărişoară: exaltat, encomiastic, lacrimogen. Triste probe de *slavă deşartă*. Ca şi cum rostul Bisericii pe lume ar fi să-şi facă chip cioplit, să se înalţe pe sine, iar rostul slujitorilor ei – să-şi înflorească portretul. Ştiu cît de antipatic devin, pentru unii, spunînd astfel de lucruri. Dar, în fond, sînt parte a acestei Biserici şi pot fi mîhnit de unele semne de nevrednicie, aşa cum pot fi bucuros de vredniciile ei. Sînt şi eu dintre „robii“ care trebuie hrăniţi de *alţi robi,* chemaţi, „sezonier“, la dregătorii veghetoare şi slujitoare. Sînt îndreptăţit, deci, să mă plîng cînd nu-mi primesc hrana „la timp“ sau cînd primesc hrană nepotrivită.

Desfăşurarea momentului aniversar m-a întristat.

Am fost martor, în aceste zile, la aniversarea celor 60 de ani de viaţă ai Prea Fericitului Daniel, patriarhul creştinătăţii româneşti. Mă adaug, sincer, celor care i-au spus, cu acest prilej, „La mulţi şi spornici ani!“. M-am numărat, la începutul mandatului său, printre cei care s-au bucurat *public* de ceea ce mi se părea o alegere optimă. Îi ştiu calităţile, vigoarea şi tenacitatea organizatorică, zelul. Dar trebuie să mărturisesc că desfăşurarea momentului aniversar m-a întristat. Lucrurile au căpătat o turnură excesivă, pe care Prea Fericitul ar fi putut-o ajusta. Aniversarea în sine era firească. Dar *stilul* ei mi-a amintit de o nu prea fericită „tradiţie omagială“ autohtonă. „Album aniversar“, „Volum omagial“, film documentar realizat de Trinitas, ceremonii ample, discursuri înaripate, texte riscînd idolatria, cînd nu frizau prostul gust (ziarul *Lumina* a recurs, flasc, la toate clişeele acestui tip de eveniment: Patriarhul s-a născut „în zilele fierbinţi ale lunii lui Cuptor“, la Dobreşti, „un sat binecuvîntat de Dumnezeu cu oameni credincioşi“. „Încă de la o vîrstă fragedă...“ etc. etc.). Nu cred că aşa se sărbătoreşte un *slujitor,* un *rob al lui Dumnezeu,* un om care a ales, prin călugărie, nu doar lepădarea de lume, ci şi lepădarea de sine. Cei care asmut asupra lui toate hergheliile preamăririi lumeşti nu-i fac nici un serviciu.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

De la principii la realitate

Spania a hotărît recent să facă un pas înapoi în privinţa accesului românilor pe piaţa muncii: nu va mai fi liber; va fi nevoie de permis de muncă şi de alte formalităţi birocratice. Explicaţia e la îndemînă: criză, şomaj mare în Spania, deci necesitatea de a limita posibilitatea „altora“ de a lua locurile de muncă, şi aşa puţine, ale cetăţenilor spanioli.

Ani la rînd, milionul de români din Spania a reprezentat un „caz de succes“. Ai noştri îşi găseau de lucru şi cîştigau mai bine, patronii spanioli angajau mînă de lucru bună şi ieftină. N-au fost – cu mici excepţii – nici măcar tulburări sociale, precum în Italia: presa şi politicienii nu prea au avut ocazia să se ocupe de „problema românilor din Spania“ sau a „romilor români din Spania“. În anii aceia, economia spaniolă mergea bine: îmi amintesc ce tristeţe a copleşit presa italiană acum cîtva timp, cînd în statistici s-a constatat că, la anumiţi indicatori economici, Spania depăşise Italia. Acum e criză. În numele crizei şi din lipsă de imaginaţie, se aplică (aşa se întîmplă peste tot) soluţia la îndemînă: un pas înapoi. A crescut şomajul, deci limităm accesul la piaţa muncii. E adevărat, dintre românii aflaţi deja în Spania, mulţi sînt în şomaj, deci n-ar avea sens să mai fie primiţi şi alţii. Dar acesta nu e decît un „argument“ de suprafaţă. Economic, probabil că nu va ajuta Spania prea mult: amărîtele de locuri de muncă existente nu vor reduce semnificativ şomajul printre spanioli. Dar simbolic, guvernul (de centru-stînga!) speră că va mai ciupi un pic de încredere şi voturi făcîndu-se că se ocupă de bunăstarea propriului popor. Nu altfel fac alte guverne din alte ţări, care limitează accesul pe piaţa muncii pentru cetăţenii unor ţări din UE, sub presiunea unor partide populiste şi naţionaliste. De fapt, ceea ce sună prost în decizia autorităţilor din Spania este faptul că se întorc la un stadiu anterior.

Numai că migraţia masivă a românilor în Spania are o semnificaţie mai importantă, dincolo de aspectele economice şi de miliardele de euro trimise acasă. Dacă simplificăm puţin perspectiva şi privim faptele în sine, constatăm că, prin aşezarea unui milion de români în Spania (şi altul în Italia), este prima dată cînd funcţionează la nivel de masă unul dintre principiile Uniunii Europene, care spune că orice cetăţean are dreptul să muncească, să se angajeze, să se stabilească oriunde pe teritoriul UE. O cantitate mare de oameni a luat în serios libera circulaţie a persoanelor şi s-a dus să-şi caute de lucru în altă ţară a Uniunii. Dacă „a luat în serios“ pare neadecvat, putem spune că „a profitat“ sau „a beneficiat“ – chestie de interpretare. Dar faptul rămîne. Şi mă refer, desigur, la cei care lucrează acolo cu forme legale. E pentru prima dată cînd un principiu formulat atît de sofisticat în documentele comunitare este „tradus“ pe înţelesul lor de înşişi cetăţenii europeni: avem voie, ca urmare a integrării, să lucrăm în altă ţară? Atunci, s-o facem. Nu mai e vorba de o mînă de pensionari britanici care se retrag în satele însorite din sudul Spaniei şi Portugaliei, nici de cîteva vedete care îşi cumpără casă în Toscana sau pe Valea Loarei pentru că e la modă, nici de manageri de bănci ori multinaţionale pe care slujba îi poartă de colocolo, oriunde firma-mamă îşi mai deschide sucursale. Nu. E vorba despre un fenomen de masă. Or, ditamai principiul înscris în toate tratatele şi documentele comunitare a fost gîndit pentru toţi cetăţenii UE. Şi (desigur, din cauza sărăciei, a tranziţiei etc. – dar nu asta contează acum), imediat ce au dobîndit statutul de cetăţeni europeni, cîteva milioane de români s-au hotărît să-şi schimbe viaţa cu ajutorul acestui principiu. Ceea ce a creat unele erori de limbaj: multă lume i-a numit pe românii din Spania şi Italia „imigranţi“, deşi termenul nu se aplică cetăţenilor europeni. (Nimănui nu-i trece prin cap, de pildă, să-l numească „imigrant“ pe directorul filialei din România a unei bănci austriece sau franceze, trimis din ţara-mamă să lucreze o vreme aici – şi care eventual rămîne de tot aici, sînt destule cazuri.) Această inadecvare de limbaj arată că lumea nu era pregătită pentru această nouă realitate care a decurs din principiul liberei circulaţii a persoanelor: bine-bine, o fi scriind în documentele europene, dar chiar aşa repede?

Multă lume i-a numit pe românii din Spania şi Italia „imigranţi“.

Acum, Spania a decis să revină la stadiul anterior. Nu e singura. Franţa expulzează imigranţi, Danemarca reintroduce controlul la frontiere şi, în general, peisajul european e tot mai trist. Summiturile europene sînt tot mai mult nişte ciondăneli între şefi de state care vor să-şi protejeze cît mai mult „interesele naţionale“ şi se gîndesc mai mult la alegerile din ţara lor decît la frumoasele principii din Tratate. Simon Jenkins, editorialist la *The Guardian,* observă că neîncrederea în proiectul european a devenit majoritară: „Cel mai recent Eurobarometru al opiniei publice arată că numărul persoanelor care nu au încredere în proiectul european îl depăşeşte pentru prima dată pe cel al celor care au încredere, în special în Marea Britanie, Germania şi Franţa. Sondajele de opinie arată că din ce în ce mai puţine ţări consideră apartenenţa la UE un lucru bun, opoziţia faţă de UE crescînd pe măsură ce înaintăm spre nordul Europei. Există riscul ca atitudinile eurosceptice să apară de-a lungul graniţelor istorice“. Dacă nu cumva au reapărut deja, dar încă sînt ambalate într-un soi de ipocrizie de către nişte lideri europeni mediocri care, dacă tot au moştenit de la predecesorii lor ideea de Europă Unită, profită de ea atîta timp cît încă nu au curajul s-o abandoneze cu totul. Deocamdată, o lasă baltă pe bucăţi: în chestiuni punctuale, dau vina pe cine sau ce se nimereşte în cale – de la „castravetele spaniol“ la „lenea grecească“ şi de la „romii din România“ la „încăpăţînarea germană“...

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Baubau modificat genetic

Colega are curiozităţi simple. Îmi este colegă în sensul invocat des de Mircea Badea: arată bine, este tinerică şi habar nu am cu ce se ocupă. Mă aştept să o văd prin reviste glossy. Mă întreabă direct dacă nu cumva organismele modificate genetic îi pot declanşa celulita. O liniştesc cu vorbe simple, calde, colegiale. Este greu să presupun că va mînca salată verde modificată genetic, iar soia cea rea nu-i va ajunge direct în farfurie.

O altă cunoştinţă este convinsă că mulţi americani sînt obezi pentru că (se ştie sigur, nu-i aşa?) ei mănîncă numai „din alea" modificate genetic. Îi povestesc mica mea aventură culinară din Statele Unite. Prin '92, deci cu mulţi ani înainte de apariţia biotehnologiilor genetice, am reuşit contraperformanţa de a mă îngrăşa 9 kilograme în doar trei luni. Pur şi simplu, mîncarea din America este mult prea ieftină, gustoasă şi servită în porţii uriaşe. Cînd vezi pe mami şi tati – cîntărind împreună peste 300 de kilograme – cum îşi instalează odorul de 3-4 ani la restaurant în faţa unei farfurii cît roata carului, plină ochi cu cartofi prăjiţi asezonaţi cu maioneză, lîngă un burger stropit de vreo trei feluri de sosuri, îţi dai seama cam care este originea problemei. Pur şi simplu, porţiile sînt prea mari, iar mîncarea este prea ieftină. Ca şi benzina – dar ăsta este alt subiect.

De curînd, Parlamentul European a votat o rezoluţie care doreşte să „naţionalizeze" decizia cu privire la cultivarea oricărui soi de plantă ieşită din laboratoarele care aplică biotehnologii. În acest moment, avizarea unui anumit soi se face la

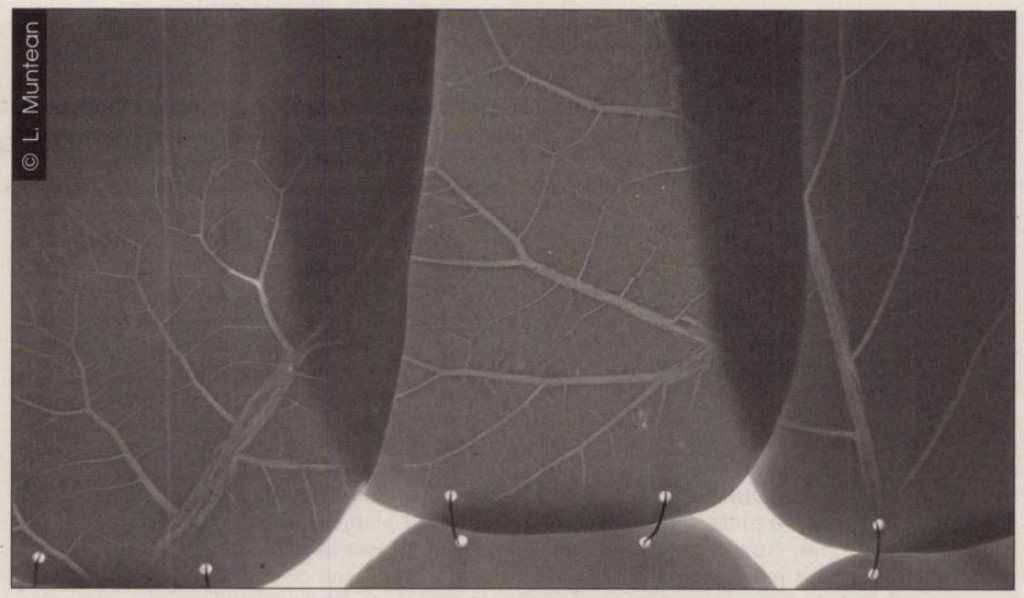
© L. Muntean

o organizaţie numită EFSA (European Food Safety Agency), în urma unor proceduri complicate, sofisticate, menite să protejeze Uniunea Europeană de plante dăunătoare publicului, naturii sau industriilor influente. Una dintre ele este cea chimică, producătoare de insecticide şi fungicide de care nu ar mai fi nevoie în cantităţile actuale. Alt grup expus este chiar cel al producătorilor europeni de hibrizi şi soiuri modificate genetic. Handicapul în domeniul biotehnologiei între Europa şi Statele Unite este serios, americanii sînt mult mai avansaţi, astfel încît eliminarea restricţiilor nu ar face decît să consolideze poziţia deja dominantă a firmelor de peste Ocean. Miza economică este uriaşă. Un singur exemplu: soia modificată genetic. Se foloseşte ca proteină vegetală în hrana animalelor de carne: găini, porci, vite. În UE, cultivarea ei este interzisă. Procedurile de avizare sînt pornite de ani buni, numai că decizia de undă verde la cultivare întîrzie. În atari condiţii, zootehniştii din Europa se văd nevoiţi să importe cam 40 de milioane de tone anual. Miza este în valoare de cca 12-13 miliarde de euro. Din ei, cam 3 miliarde ar putea să vină spre agricultura românească. Condiţiile de climă şi mediu ar permite României să cultive suprafeţe importante cu odioasa soia creată în laborator. Cea naturală – nemodificată – nu se produce pentru că randamentul ar fi foarte slab, din cauza buruienilor sau a costurilor „la impuse" ale ierbicidelor, insecticidelor şi stropirilor repetate.

În urma votului din Parlamentul European, decizia de avizare a soiurilor modificate genetic va fi luată de la EFSA şi va fi trimisă spre statele membre. Probabil Consiliul European va fi de acord. Comisia va mormăi a nemulţumire, dar se va supune. Pasul următor va fi întărirea cu puteri executive a unor comisii naţionale care acum sînt mai mult decorative. O fi bine, o fi rău să se cultive şi în România plantele aflate acum sub embargo în Uniunea Europeană, dar importate din greu? Dacă e bine, de ce e bine? Dimpotrivă, dacă e rău, cît ar fi de rău să se cultive şi de ce? Provocare la dezbatere, la informare, la comunicare şi transparenţă.

Până atunci, pînă cînd presa locală va fi interesată de subiect şi va încerca să colecteze informaţii de la cît mai multe „grupuri de cercetători britanici", subiectul merită a fi cît mai clar definit. Ce înseamnă OMG-urile, cum se produc, de unde ar putea să apară eventualele riscuri? Deocamdată, atîta ştiu cu siguranţă: soia modificată genetic nu încurajează celulita.

__Gabriel Giurgiu__ este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.

PUBLICITATE

PUBLICITATE

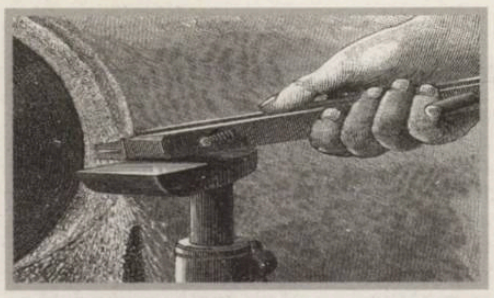

Ovidiu NAHOI

EU şi UE

Ieşirea din recesiune, intrarea în întîrziere

Un vînticel plăcut, răcoros începe să adie prin cabinetele guvernanţilor de la Bucureşti. Se pare că ieşim din recesiune! Potrivit previziunilor Comisiei Europene, PIB-ul României ar urma să crească cu 1,5% în acest an şi cu 3,7% în anul viitor. Premierul Boc anunţă deja creşteri de pensii şi de salarii. În judeţe, oraşe şi comune, prind să li se umfle nările: vom primi din nou bani de investiţii şi, culmea, chiar înainte de alegerile locale din vara lui 2012! Dar nu cumva boarea reconfortantă vine doar din aparatele de aer condiţionat? Să privim un pic spre vecinii noştri...

Într-adevăr, România va avea parte de creşteri în următorii ani. Problema este că alţii din regiunea noastră vor creşte mai mult. Statele baltice par să se mişte cel mai bine în 2011 şi 2012: plusuri de 3,3 şi 4 procente în Letonia, de 5 şi 4,7 procente în Lituania. Estonia, care a trecut la euro la 1 ianuarie 2011, ar urma să crească cu 4,9% în 2011 şi 4% în 2012. Slovacia, care a intrat în zona euro la 1 ianuarie 2009, se aşteaptă la creşteri de 3,3% în 2011 şi 4,4% în 2012. Mult mai bine decît Cehia cea eurosceptică, unde se aşteaptă creşteri de 2, respectiv de 2,9 procente. Bulgaria ar urma să crească cu 2,7% în 2011 şi 3,7% în 2012.

Polonia, statul membru al UE care a traversat cel mai bine criza financiară, se poate aştepta la creşteri de 4, respectiv 3,7% în următorii doi ani. Şi, să nu uităm, Polonia nu a scăzut în timpul crizei! Ungaria, plonjată în recesiune cu mult înainte de România şi de celelalte state din regiune, aşteaptă creşteri de 2,7 şi 2,6 procente.

Ce înseamnă toate acestea? Că distanţa dintre România şi statele Europei Centrale şi de Est are şanse mici să se reducă, ba chiar se va mări în următoarea perioadă. Ne îndepărtăm, aşadar, de obiectivul strategic cu care am aderat la Uniune: reducerea decalajelor istorice dintre România şi media europeană.

Riscăm să ne îmbătăm cu apa rece a unor creşteri economice firave, inferioare regiunii. Cînd, de fapt, România are nevoie de creşteri susţinute, peste media Europei Centrale, dacă vrea să recupereze cu adevărat din handicapul ei istoric. Avem nevoie nu de ritmuri de creştere „europene", ci de-a dreptul „chinezeşti" sau, mai aproape de noi, „turceşti".

Vom creşte, aşadar, în anii următori, dar vom creşte puţin.

Oportunităţi există. Numai dacă am reuşi în fiecare an să cheltuim cîte 3 miliarde de euro în plus, din fondurile europene, tot ar însemna o creştere a PIB în jurul a 2,5 procente, fără a mai pune la socoteală efectul de rostogolire al unor investiţii inteligente. Să luăm din nou exemplul Poloniei. Fondurile europene reprezintă în Polonia una dintre sursele de bază pentru stabilitatea financiară şi pentru investiţii şi, se spune, au ajutat ţara să traverseze atît de bine criza economică. Polonia atrage din fonduri europene peste 1100 de euro pe cap de locuitor, în timp ce România, mai puţin de 500. Deci, de mai bine de două ori mai multă bogăţie din partea Europei, pentru fiecare polonez, în comparaţie cu fiecare român. Unii vor spune că, în 2007, în debutul ciclului bugetar european, Polonia era deja de trei ani membru UE, în timp ce România de-abia adera. Da, dar nimeni nu ne-a oprit să pregătim din timp mecanismele de absorbţie a fondurilor. Ştiam că vom adera în 2007! Din vina României şi nu a altcuiva, Agenţia de Plăţi pentru Agricultură a fost acreditată de-abia la un an de la aderare. Şi, pînă la urmă, faptul că am aderat la doi ani şi jumătate în urma blocului central-european îşi are cauzele tot în România.

O altă posibilitate de creştere ar fi recucerirea unei părţi însemnate din piaţa internă. România reuşeşte să producă doar 60% din alimentele pe care le consumă. Dar ar putea produce de patru ori mai mult decît necesarul intern. Valoarea producţiei agricole este azi de 7% din PIB. O creştere de 6 ori a acestei sume ar putea aduce, în cîţiva ani, un plus de peste 40% la Produsul Intern Brut – apreciază Raportul BCR privind situaţia din agricultură, publicat acum cîteva zile.

Piaţa textilelor este invadată de produse de proastă calitate, falsificate şi, cel mai grav, nefiscalizate, venite în special din China. Cu mai puţin de un deceniu în urmă, eram numiţi „croitorii Europei". În ultimii doi ani, cca 30.000 de locuri de muncă s-au pierdut în această industrie, conform datelor furnizate de patronatul de profil. Cu cîteva zile în urmă, premierul Boc a inaugurat, pompos, un mare bazar cu produse importate din China, dînd un semnal catastrofal producătorilor locali.

Nu în ultimul rînd, România poate creşte prin atragerea investiţiilor străine. Şi aceasta înseamnă nu doar – aşa cum se tot spune – un regim fiscal atractiv şi o legislaţie stabilă. Ne trebuie ceva mai mult. Proiectele care aduc dezvoltare pe termen lung au nevoie nu neapărat de mînă de lucru ieftină, ci mai ales de specialişti. Nu putem să-i atragem fără aeroporturi şi autostrăzi, fără universităţi şi şcoli bune, fără spitale, fără prestigioase instituţii culturale, fără dotări sportive, turistice, de petrecere a timpului liber. O ţară în care să-ţi facă plăcere să trăieşti este ceea ce-şi doresc românii de succes din întreaga lume, pentru a reveni acasă. Cu ei, s-ar putea construi o ţară.

Vom creşte, aşadar, în anii următori, dar vom creşte puţin. Iar vecinii din regiune se vor uita cu aroganţă spre noi, în oglinzile retrovizoare. Mai rău este că această creştere, care nu va servi deloc obiectivului strategic de modernizare a României, va fi folosită şi pe post de stindard electoral. Ceea ce este mincinos, trist şi revoltător.

adevărul EUROPA

Ovidiu Nahoi *este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Caragiale şi mamelucărimea

Anticipînd anul Caragiale, iată un fragment dintr-un text al lui Paul Zarifopol, din 1932:

„Dînd drumul unui năduf ce ar putea părea vechi şi adînc, scrie Caragiale doctorului Urechia, cu data de 27 decembrie 1907, următoarele: «Intrarea în viaţa publică mi-a fost pînă acum închisă de boierii şi de ciocoii noştri pe simpla bănuială instinctivă că n-aş fi amantul destul de fidel al sacrei noastre Constituţiuni. De ce adică astăzi, la bătrîneţe, să nu fiu leal, să nu le dau dreptate oamenilor, arătînd pe faţă de ce sentimente sînt animat faţă de actuala organizare de stat? De ce să nu arăt lumii cum am văzut eu împrejurările sociale şi politice la care am asistat şi ca istoric, nu numai ca simplu comediante. Şi deşi mamelucărimea mă va huidui în unison, poate să am norocul ca în mulţimea lumii cinstite, inteligente şi dezinteresate, să găsesc cîteva aprobări, care să mă plătească cu prisos de necazurile îndelungatei mele proscripţiuni.» În o scrisoare precedentă către acelaşi (9 decembrie 1907), Caragiale anunţase intenţia de a scoate o foaie săptămînală în sensul broşurii *1907,* cu încrederea că acum, scrisul său, dezvelind ticăloşia politicienilor, îi impresionează mult pe aceştia, în zăpăceala în care se găsesc; şi adaoge despre Constituţiunea de atunci că e pe moarte şi că va mai trăi, poate, cît va trăi regel Carol, sau poate el însuşi, om cuminte, o va schimba. Cum toţi prietenii săi ştiu, Caragiale vroia atunci să fie deputat şi, un timp, nici nu s-a îndoit de asta. A participat foarte viu la campania partidului conservator-democrat; a ţinut discursuri şi a închinat toasturi. Se făcuse soldat politic deplin disciplinat. Mai tîrziu, în 26 ianuarie 1911, Caragiale, refuzînd a protesta în publicitate împotriva expulzării doctorului Rakowski, cum îl rugase Alexandru Dobrogeanu, răspunde acestuia astfel: «Te înşeli crezîndu-mă absolut independent. În viaţa profesională, ca literat şi eu, cît ţine ciurul apă, oi fi; dar în viaţa publică nu sînt deloc: sînt absolut legat de cuvîntul de onoare să nu fac un pas fără ordinul expres al şefului conservatorilor-democraţi.» Totuşi, deputat nu s-a ales. Cred că asta l-a amărît, deocamdată cel puţin, destul de rău (...) Anul 1910 este anul *Schiţelor nouă,* despre care a spus Caragiale odată că «nu le-ar da pentru tot ce a scris». În om triumfă iarăşi artistul literar. Politica fusese, în fiecare rînd, numai incident şi, în definitiv, pacoste – însă nu de tot. Întors din prima sa călătorie conservator-democrată, Caragiale mi-a spus «Mă, ştiu c-am avut de ce rîde!». Şi această formulă rezumativă a revenit pe urmă, ani de zile, în gura lui Caragiale. Sub perturbările de suprafaţă, după ce i se potolise groaza din luna răscoalelor ţărăneşti şi se consolase de decepţii, politica recădea, fatal pentru dînsul, sub categoria pe care i-o fixase în *Moftul român.*"

Caragiale vroia atunci să fie deputat.

Acum, cîteva observaţii scurte. Prima, uimitoare pentru mulţi: Caragiale însuşi devine, la un moment dat, soldat disciplinat, în regimentul unui partid politic. Oricine ştie cîte ceva despre genul de om care era Caragiale, se va mira, măcar. Sigur, Caragiale intră într-un partid politic în care credea. Un partid politic al cărui lider fondator, Take Ionescu, avea să fie mereu în cea mai înaltă admiraţie a aprigului Caragiale. Pe de altă parte, Caragiale ştia mai bine decît oricine cum e politica, cum sînt partidele, cine sînt cei care se ocupă cu politica. Nu putea fi atît de naiv încît să creadă că „ai noştri" sînt fundamental diferiţi de „ai lor". Şi, totuşi, se înregimentează. Mai mult, vrea să ajungă deputat. Şi încă, face tot ceea ce canonul politic cere pentru asta: campanie electorală, discursuri şi toasturi, disciplină de partid. Nu ajunge deputat şi se supără...

Întors din prima sa călătorie conservator-democrată, Caragiale mi-a spus «Mă, ştiu c-am avut de ce rîde!».

A doua observaţie, din categoria „România eternă": Mamelucărimea îl va fi înjurat copios pentru abordarea politicii. Copios şi ipocrit. De cîte ori un literat de seamă încearcă politica, intră în scenă, compactă şi vioaie, mamelucărimea. La început, îl înjură că a intrat în politică. Apoi, îl înjură că, în politică fiind, nu face ceea ce ei cred că ar trebui să facă şi nu spune ceea ce ei cred că trebuie să spună. Aşadar, la început îl înjură pentru că şi-a vîndut sufletul diavolului de partid şi libertatea pentru un fotoliu oarecare, după aceea îl înjură că e prea liber şi nu face ceea ce mamelucărimea zice că trebuie să facă, dacă tot s-a înlănţuit politic.

A treia observaţie, prelungirea unui gînd din textul lui Zarifopol, o mică perlă de înţelepciune: Dacă nu ştii să rîzi, sau mai bine zis, dacă nu ştii să găseşti motive de rîs în politică, mai bine nu te aventura. În politică, rîsul e terapia supremă. Te ajută să vezi exact dimensiunile lucrurilor şi oamenilor. Politicienii, în general, sînt purtătorii unui mesaj tragic. Vorbesc lesne despre crize (de vină e puterea), suferinţe (ale poporului, desigur), trădare (a opoziţiei de fiecare dată), dreptate (se face numai cînd vorbitorul vine la putere) etc. Dacă îi iei pe de-a-ntregul în serios, te sminteşti. Dacă nu poţi rîde de ei, mai bine stai în afara politicii...

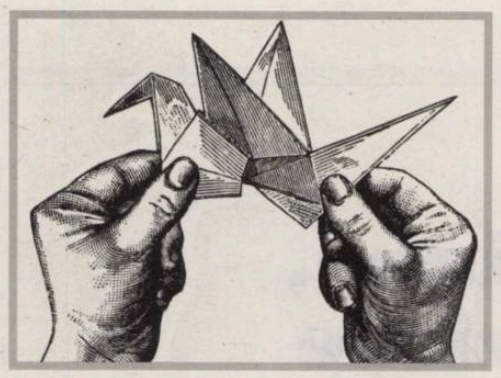

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Cine spiţează spiţe, vara cînd e cald

Căldură mare, într-o miercuri, aproape de orele prînzului. Nebunul acela de copil intrase cu roata bicicletei lui, abia cumpărate, în spiţele bicicletei copilului meu, cică de încercare, să vadă „cum buşeşte“ bicicleta lui. Rupsese o spiţă, iar roata bicicletei copilului meu se descentrase. Cînd se descentrează, nu mai funcţionează bine nici frîna şi e musai s-o repari cît mai repede. Fusesem la magazinul de unde o cumpărasem. Îmi spuseseră că n-au spiţe de mărimea aceea şi să mai vin peste două zile. Acum eram peste două zile şi umblam cu bicicleta rabatabilă în portbagaj. „Aţi primit spiţe de 24?“ Dar erau alţi vînzători şi nu mai ştiau absolut nimic. L-au chemat pe cel din spate, care se ocupa cu reparaţiile. Un tip lent care se făcea că nu aude mai nimic (sau poate chiar nu auzea). Se tot ştergea pe frunte cu dosul palmei şi îmi arunca o privire tîmpă. În cele din urmă, mi-a spus să aduc bicicleta. Am scos-o din portbagaj şi am tîrît-o pînă în faţa magazinului. Cînd a văzut-o, a exclamat: „Ah, păi, cum să am aşa ceva! Cine v-a spus să veniţi la noi?“. Era clar. Am urcat bicicleta înapoi în maşină şi am simţit cum îmi curg şiroaie de transpiraţie pe tîmple. Mai ştiam vreo două magazine pe Ştefan cel Mare. Aerul condiţionat abia dacă mai făcea faţă, termometrul arăta 37 de grade. Puţinii oameni de pe stradă mergeau cocoşaţi parcă de soare.

În cele din urmă, am ajuns în faţa magazinului pe care-l ştiam, dar, fiindcă n-aveam unde să parchez, am mai dat o tură. Pînă la urmă, am găsit un loc pe aleea din faţa Circului. În fond, puteam să folosesc şi bicicleta. Am scos-o din portbagaj, m-am suit pe ea şi am mers pînă la uşa magazinului. Eram lac de apă. Vînzătoarea mi-a ascultat povestea, a privit sceptică spre roata cu spiţa ruptă, după care mi-a spus să vorbesc cu băiatul din spate. Ceva mai vioi decît primul, tipul a scos imediat o ruletă, a măsurat spiţa şi apoi mi-a zis că nu crede să aibă aşa ceva. A început totuşi să caute într-o cutie de carton plină cu seturi de spiţe de toate mărimile. Din cînd în cînd, mai măsura cîte una şi dădea din cap nemulţumit. „Îmi pare rău, n-am“ a zis într-un tîrziu. „Şi eu ce-ar trebui să fac ca să-mi pot repara bicicleta? Să dau comandă pentru o spiţă?“ „Nu ştiu ce să vă spun, noi n-avem, şi asta pentru că nici nu ne-a trebuit mărimea asta pînă acum. Şi dacă nu ne-a trebuit niciodată, vă daţi seama că n-o s-o comandăm vreodată.“ Poate că şi căldura mi-a blocat orice reacţie. Dar mi-am adus aminte de cel mai postcomunist răspuns pe care-l auzisem cu ani în urmă, tot de la un magazin de biciclete. Mi se spărsese o roată şi îl întrebasem pe vînzător – dacă tot au atîtea biciclete de vînzare, de ce nu vînd şi camere de cauciuc potrivite pentru roţile lor. Atunci a răsărit patronul şi mi-a răspuns: „Noi vindem ce vrem noi, nu ce vreţi dumneavoastră!“. Mi s-a părut cel mai perfect slogan comercial al vremurilor noastre.

În sfîrşit, am plecat, tot pe bicicleta care făcea hîr-hîr cu roata ei descentrată, şi m-am îndreptat fără nici o speranţă către un alt magazin pe care-l ştiam pe undeva pe vizavi. Am intrat trăgînd bicicleta de coarne. M-a întîmpinat o femeie blondă, între două vîrste, cu pantaloni negri mulaţi pe picioarele groase. Eu am început să-mi spun poezia. „Nuuu“ a răspuns ea după ce s-a lămurit despre ce e vorba. „Nu găsiţi aşa ceva pe la magazine. Dumneavoastră aveţi nevoie de un spiţer.“ Căldura... Mi-am zis că m-o fi văzut congestionat la faţă. Să mă duc la spiţer, la farmacie adică, să-mi iau tensiunea? Dar era un cuvînt din poveşti. Nu cumva femeia vorbea de ăla care se pricepe la spiţe? Observîndu-mă încurcat, mi-a explicat: „La cineva care spiţează.“ „Ahh, există?“ „Da, eu ştiu unul pe Dorobanţi. De la benzinărie, imediat la dreapta. Numa' să nu vă ia prea mult, că pe Dorobanţi, deh... ştiţi cum e.“

M-am urcat din nou pe bicicletă şi m-am întors la maşină. Am pornit spre Dorobanţi şi am descoperit mica prăvălie, dar acolo... iar probleme cu parcarea. Am găsit loc la vreo două sute de metri. N-am mai scos bicicleta şi m-am dus pe jos. Am intrat într-o curte unde m-a întîmpinat un tip înalt cu părul scurt şi alb. „Ce problemă aveţi?“ „O spiţă.“ „Unde?“ „La bicicletă.“ „Care?“ „E-n maşină.“ „Ce aşteptaţi de n-o aduceţi încoa'?“ „Păi, aveţi?“ „Cum să n-avem.“ „Cît costă?“ „Dacă-i spiţă, trebuie centrată roata şi face 20 de lei, plus spiţa, un leu cincizeci. O facem pe loc.“ M-am dus după bicicletă pe asfaltul încins. Două sute de metri dus, două întors... pe ea, hîr-hîr.

Nici n-am apucat s-o bag bine în curte că băieţii ştiau deja că e roata din spate. La o vedere mai atentă, au descoperit chiar mai multe: „Sînt chiar două spiţe rupte. Costele, apucă-te şi centrează, dacă o faci mai repede decît mine, ai o îngheţată gratis.“ Trei oameni forfoteau neîncetat în curtea aceea cimentată şi fierbinte. Într-un colţ mergea un televizor cu *Să te prezint părinţilor*. Mecanicii mai trăgeau cîte o privire şi comentau: „Cum se vede că-s aranjate prostiile astea...“. Costel dăduse deja roata jos. I-a schimbat spiţele în cîteva minute şi a pus-o pe furca de centrare. Atunci am văzut pentru prima dată ce înseamnă să „spiţezi“. Cu o cheie în formă de fluture, s-a apucat să strîngă spiţele, una ici, alta colo, după cum îi arăta furca. Le încerca apoi cu mîna, să vadă cît sînt de întinse. Era ca şi cum ar fi acordat o vioară. Meserie adevărată. Nu ştiu dacă şi-a cîştigat îngheţata de la şef, dar pînă la urmă i-a ieşit cercul perfect şi, după 20 de minute, eu aveam roata centrată şi pusă la loc. Cu totul, m-a costat 25 de lei. Am ieşit în stradă şi simţeam că-mi fierb sandalele.

ready made

Marţi, 2 martie [1948]

„Văzut azi primele rândunici, presa le anunţase de multă vreme, abia astăzi am dat ochii cu dânsele.“

Carol al II-lea,
Între datorie şi pasiune. Însemnări zilnice,
vol. V (1946-1948),
Editura Curtea Veche, 2001

PUBLICITATE

în curând

RULETISTUL

Mircea Cărtărescu

în lectura autorului

HUMANITAS multimedia

HUMANITAS
multimedia

PUBLICITATE

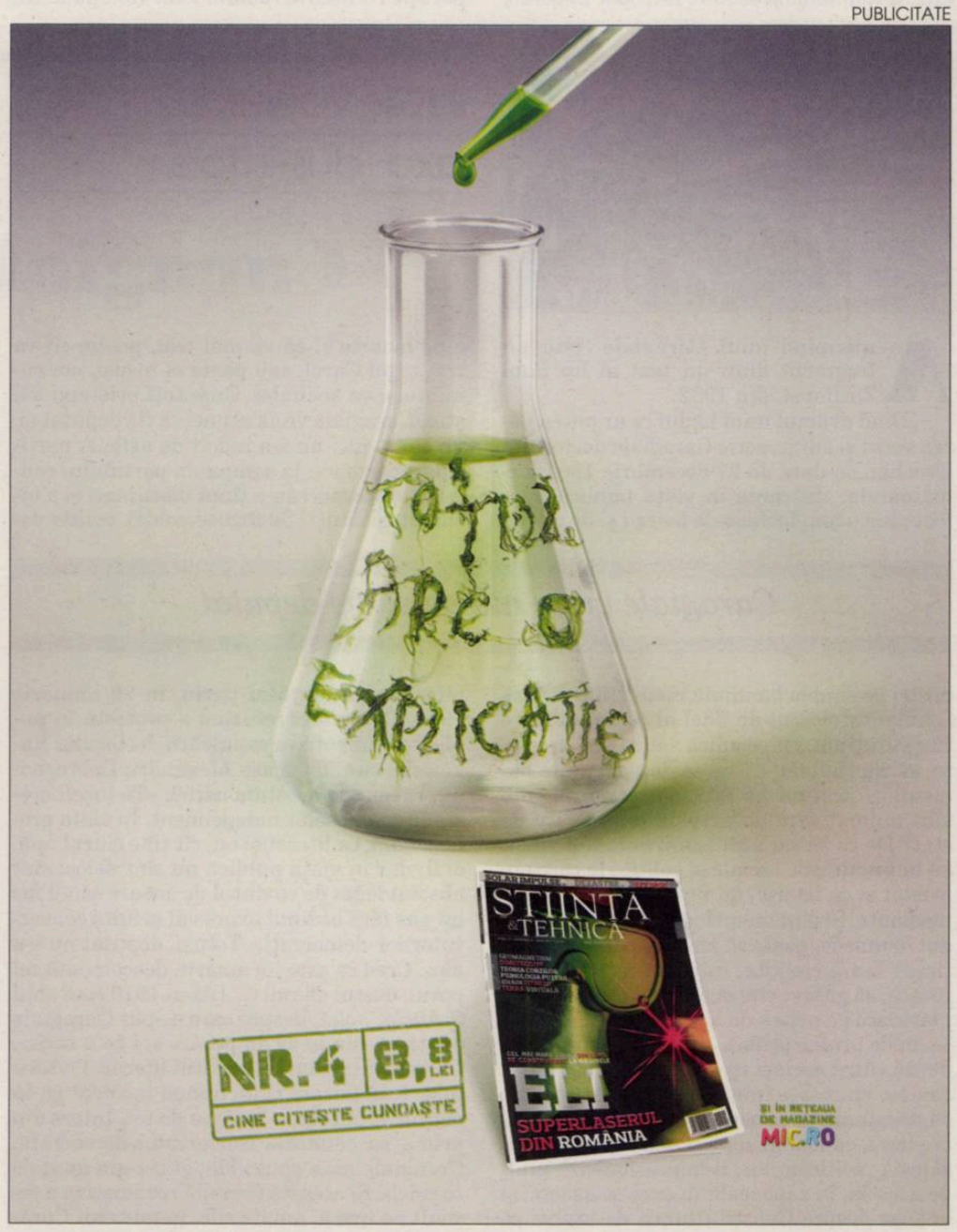

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Case făloase şi macroeconomie

Privesc de ceva vreme, de pe veranda pensiunii unde ne facem şedinţele de teren, la cele trei case (neterminate) care s-au ridicat recent pe buza dealului din faţă, şi nu înţeleg ceva. În satul în care ne aflăm, densitatea „caselor făloase" este incredibilă. Aproape jumătate din populaţia activă este plecată în străinătate încă de la 16 ani şi toţi nu au decît un singur gînd: să-şi ridice propria casă. Din vreo mie de elevi, doar cinci-şase merg mai departe la facultate, ceea ce este privit în comunitate ca o pierdere de vreme: „De ce să facă o facultate, ca să plece apoi în Italia în construcţii sau în agricultură cu o diplomă în buzunar?". Mai recent, părinţii tineri se apucă de casă pentru copii, încă de la naşterea acestora, astfel încît pînă la căsătorie să fie siguri că aceştia au „tot ce le trebuie", adică o casă mare. Regula generală a acestui gen de case, pretutindeni pe unde au apărut ele în ţară, este că întorc integral spatele trecutului şi localului, pentru a marca în mod ostentatoriu emanciparea ţăranului. O „casă făloasă" nu mai este o gospodărie: „Gata cu bălegarul!" – îmi explica odată un astfel de proaspăt proprietar. Aceste trei case la care mă tot uit se încadrează şi ele perfect în această tipologie, sînt mari, cu multe camere în care nu va sta nimeni, fără anexele unei gospodării ţărăneşti etc. Şi totuşi, se află în mijlocul unor curele de pămînt îngrijit cultivate cu porumb iar un tractor se tot învîrte de azi-dimineaţă prin spatele lor. Dacă tot acest tineret rural constructor de case făloase nu mai vrea să audă de agricultură şi îşi cîştigă existenţa din muncă salarială în străinătate, cine continuă să cultive pămîntul şi de ce?

Povestea acestui sat, pe care încep să o descifrez încet-încet, spune multe. A început în timpul comunismului, cînd, fiind în afara tuturor drumurilor cît de cît circulate şi neavînd astfel posibilitatea unor navete convenabile, localnicii au trebuit să-şi găsească de lucru mai departe de casă. Şi mulţi au găsit pe la avicolele din judeţ sau chiar mai îndepărtate. Aici au început să achiziţioneze pe cîţiva bani gunoiul de la păsări, plin de resturi de nutreţ. Îl aduceau acasă, îl strecurau şi creşteau cu boabele recuperate porci şi/sau vaci, pe care îi contractau la stat – şi mai vindeau şi pe sub mînă. „Au prins mirosul banului" – îmi explică actualul antreprenor al satului. Iar cea mai mare parte a acestor bani a mers în case, începînd astfel deja o concurenţă internă între gospodari. După ce a căzut comunismul, această sursă de venit a secat însă curînd, creşterea vitelor devenind nerentabilă. Au plecat atunci pe capete în Italia, unde lucrează în construcţii, dar şi în agricultură. Socoteala e simplă: „În de două ori mai puţin timp cîştigă de cel puţin două ori mai mulţi bani decît dacă ar rămîne în sat" spune un tînăr venit acasă pentru cîteva zile. Iar banii, merg şi de data aceasta în case.

Părinţii lor, cei care au făcut un ban frumos în timpul comunismului, crescînd porci şi vite şi cultivînd porumb pentru acestea, nu sînt însă de acord să renunţe total la muncile agricole. Se mai ocupă ei, mai plătesc, cu banii copiilor, oameni din satele vecine, se mai duc cu ATV-ul să verifice lucrările, mă rog, fac ce fac şi nu se dau bătuţi. Chiar dacă produsele nu prea mai aduc bani, destinaţia lor a fost reciclată, asigurînd o „alimentaţie sănătoasă" – după cum au început să se exprime unii dintre ei – propriei familii. Gazda noastră, de pildă, tocmai a tăiat un porc mare pe care l-a tranşat în două şi l-a trimis pachet celor doi băieţi din Italia; iar laptele de la vacă îl păstrează pentru nepoţii rămaşi în sat. După două-trei încercări eşuate, nimeni nu a mai încercat însă să facă o microfermă de animale şi să trăiască din aceasta. Iar numărul celor care se îndîrjesc să persevereze (şi) în activităţi agricole scade vertiginos pe zi ce trece. Şi alte surse de venit practic nu există.

O „casă făloasă" nu mai este o gospodărie: „Gata cu bălegarul!"

Este vorba despre un sat bogat, care trăieşte însă din remitenţe şi, o dată pe an, în august, cînd se întorc migranţii acasă, din consum. În rest, nu există decît mici afaceri dependente de acest consum şi mai ales de construcţiile neîncetate de case. Comparativ cu alte sate din ţară, acesta se află undeva la mijloc, între agricultura de subzistenţă din satele mai sărace şi despărţirea totală de agricultură, în cele unde casele făloase au devenit singura preocupare.

Toată această mică poveste locală are însă un tîlc mult mai larg. Dacă vorbim despre întreaga Românie, avem ţara cu practic cea mai mare pondere de populaţie rurală şi agricolă şi cu cel mai mare potenţial bio din Europa. Valorificarea acestor resurse excepţionale a fost – şi este – limitată, fără doar şi poate, de obstacolele unei concurenţe internaţionale acerbe şi bine pregătite să-şi apere avantajele. A fost – şi este – însă risipită şi de o totală nepricepere, ca să mă exprim eufemistic, a statului român care, în loc să se străduiască să convertească o parte a acestei forţe de muncă în agricultori/fermieri, a transformat satul românesc într-un spaţiu de săraci, şomeri şi salariaţi în străinătate. Astfel, competenţele şi disponibilităţile agricole existente ale acestei populaţii de ţărani practic dispar, iar cele noi, de fermieri mici şi mijlocii, sînt de-a dreptul descurajate.

Întrebarea societală majoră care se pune în această situaţie este următoarea: Ce se va întîmpla cînd ofertele Europei se vor reduce drastic, cînd „fondurile structurale" se vor încheia iar „căpşunarii" vor fi constrînşi să se întoarcă la casele lor făloase prin care suflă vîntul? „Se vor apuca din nou de agricultură, că între timp au învăţat în Italia ce trebuie făcut!" – este de părere antreprenorul satului. Îmi place optimismul său, dar tare mă îndoiesc că poate fi extins la nivelul întregii ţări...

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

PUBLICITATE

UNIUNEA EUROPEANĂ · GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU · Fondul Social European POSDRU 2007-2013 · Instrumente Structurale 2007-2013 · CNDIPT OIPOSDRU · UNIVERSITATEA DIN ORADEA, FACULTATEA DE ŞTIINŢE ECONOMICE

Comunicat de presă: Premii la Gala PRACTeam

Facultatea de Ştiinţe Economice, Universitatea din Oradea, în calitate de coordonator inter-regional, în parteneriat cu Universitatea de Vest din Timişoara - Facultatea de Economie şi de Administrare a Afacerilor şi Universitatea „Ştefan cel Mare" Suceava - Facultatea de Ştiinţe Economice şi Administraţie Publică, în cadrul proiectului „Practica studenţilor economişti. Parteneriat inter-regional pe piaţa muncii între universităţi şi mediul de afaceri" (acronim PRACTeam), proiect cofinanţat din Fondul Social European - „Investeşte în oameni!", Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 - 2013; Axa prioritară 2 „Corelarea învăţării pe tot parcursul vieţii cu piaţa muncii"; Domeniul major de intervenţie 2.1 „Tranziţia de la şcoală la viaţa activă"; contract: POSDRU/90/2.1/S/64150; valoarea totală a proiectului: 20.941.500 lei; perioada de implementare: 01.10.2010 - 30.09.2013, Manager de proiect - Prof. univ. dr. Anca DODESCU, anunţă premiile Galei PRACTeam.

În luna iulie, sub coordonarea echipei de la nivel inter-regional, are loc desfăşurarea Galei PRACTeam, eveniment care urmăreşte atingerea obiectivelor proiectului: dezvoltarea aptitudinilor de muncă ale studenţilor economişti în perioada stagiilor de pregătire practică şi internship, realizate în cadrul unui parteneriat inter-regional pe piaţa muncii între universităţi şi mediul de afaceri, în vederea îmbunătăţirii inserţiei economiştilor pe piaţa muncii.
Gala PRACTeam se organizează pe niveluri - teritorial - la nivelul partenerilor şi inter-regional - la nivelul Universităţii din Oradea - cu scopul evaluării, selectării, nominalizării, promovării şi premierii studenţilor selectaţi în grupurile ţintă ale proiectului PRACTeam.
Premierea are loc în cadrul evenimentului inter-regional Gala PRACTeam de la Oradea, în data de 29 iulie 2011, eveniment în cadrul cărora se acordă următoarele premii: Premii pentru performanţe deosebite demonstrate pe parcursul sau la sfârsitul stagiului de practică: 3 Premii de excelenţă (1850 RON); 36 Premii I pentru rezultate excepţionale (1200 RON) obţinute pe perioada stagiului de practică (36 studenţi, câte 1 student de la fiecare specializare de licenţă şi masterat/partener/an = 12X3 = 36 studenţi/an); Premiile concursului „Idei de îmbunătăţire a activităţii organizaţiei gazdă a stagiilor de pregătire practică": Premiul I inter-regional - 1600 RON; Premiul II inter-regional - 1500 RON; Premiul III inter-regional - 1400 RON.
Detalii pe site-ul proiectului www.practeam.ro, secţiunea Gala PRACTeam.

Pentru informaţii suplimentare: www.practeam.ro
Contact: contact@practeam.ro

PUBLICITATE

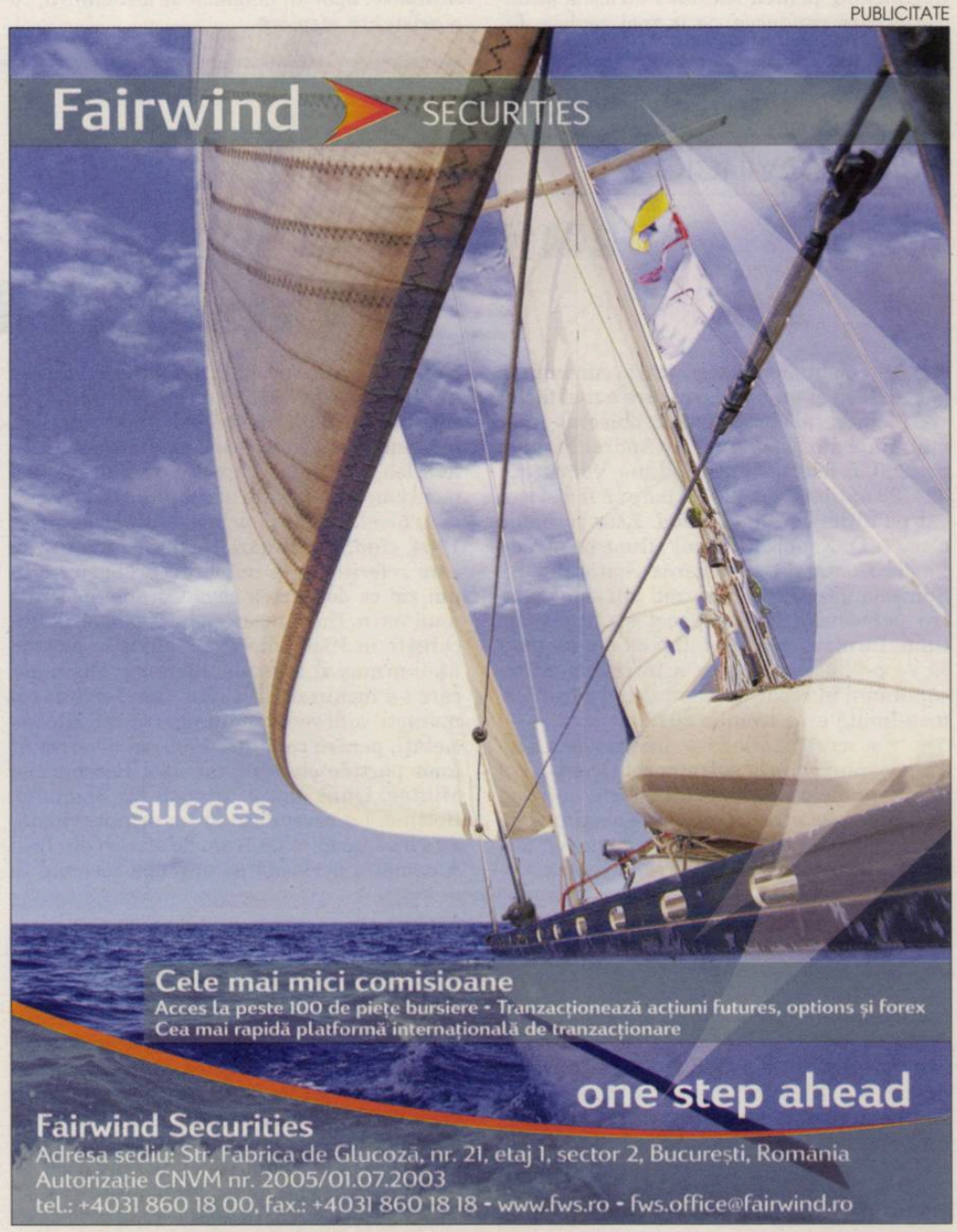

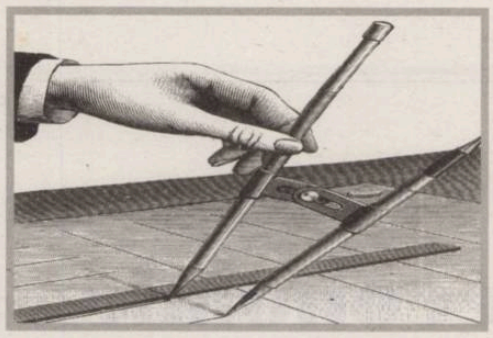

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Începuturile Bulevardului Lascăr Catargiu

Anul trecut făgăduiam că voi relua povestea acestei vechi străzi, iar deunăzi, oprindu-mă în Piaţa Romană, intrasem în casa doctorului Ion Nanu-Muscel (ştiţi, sau au ştiut bunicile voastre, cel cu „piramidonul Nanu-Muscel" care se prepara la farmacie). Zona e dintre cele mai interesante din centru: s-a păstrat, pînă acum, relativ intactă, avînd un fond construit format din locuinţe cu un caracter de paradă, pentru a scoate în evidenţă poziţia socială a proprietarului. Bulevardul Colţei – cum se numea la început, înainte de a primi numele fostului prim-ministru, onorat şi cu o statuie – a apărut în 1898 în cadrul unei vaste campanii de corectare şi uniformizare a traseelor stradale, care avea drept scop ordonarea structurii urbane şi înlesnirea circulaţiei.

Bulevardul Colţei a apărut în 1898 în cadrul unei vaste campanii de corectare şi uniformizare a traseelor stradale.

Mă întorc acum la povestea neterminată, fiindcă generozitatea unor tineri cercetători în istoria arhitecturii, aflaţi sub îndrumarea profesoarei lor Anca Brătuleanu, mi-a pus la dispoziţie planurile unor case de pe Lascăr Catargiu, dintre primele de pe partea dreaptă, avansînd în direcţia Pieţei Victoria.

Unul dintre aceste dosare poartă semnătura Ed. Ramonatxo, ca arhitect şi totodată beneficiar, pentru nr. 4 de astăzi, aşadar clădirea care urmează îndată după casa Petraşcu. Aceea va fi însă construită abia în 1913, de arhitectul Spiridon Cegăneanu, pentru Nicolae Petraşcu, publicistul care conducea pe atunci revista *Literatură şi artă română*. Cine era Ramonatxo nu mai ştie nimeni cu precizie: colaborator al lui Gottereau, prieten cu Mincu şi cu sculptorul Carl Storck, venise probabil din Franţa şi numele său ar indica originea din regiunea franco-cantabrică (nu era din Catalonia şi Xavier Villacrosse, de numele căruia se leagă cîteva clădiri importante din Bucureştii de secol XIX?). Oricum, prezenţa lui aici nu a fost determinată de un singur contract, căci a lucrat şi în provincie, la cimitirul Viişoara din Piteşti, aşa că şi-a construit propria casă în mijlocul Capitalei. Cred că-i pot atribui şi casa Nanu-Muscel, datorită planului asemănător. Paginile proiectului privitor la nr. 4, în succesiunea lor, ne permit să păşim odată cu un vizitator în vestibul şi să urcăm scara centrală. La parter, biroul în stînga şi salonul în dreapta se deschid spre stradă cu două ferestre mari. Din salon se trece în sufragerie, care comunică, pe sub scară, prin oficiu, cu bucătăria. La etaj se găsesc trei camere, baia şi o toaletă. Mansarda este dominată de un turnuleţ, iar faţada etajului e străpunsă de trei ferestre. Din istoria mai recentă a casei îmi aduc aminte că o pancartă, la intrare, anunţa nişte lecţii de acordeon „după metoda King Vidor". Încă de curînd au fost acolo o farmacie, apoi un magazin de antichităţi, cu o existenţă efemeră.

Numărul 6 de azi era 16 în 1900, an în care Al. Gr. Ionescu, care locuia alături, a depus la Primărie o cerere pentru a-şi clădi încă o casă, „cu trei caturi", de zid, despărţită de stradă printr-un grilaj de fier pe soclu de piatră şi retrasă din aliniere cu patru metri. Tot Ramonatxo a primit sarcina de a construi acest imobil. Conform planului, subsolul are patru încăperi, la parter şi la etaj tot patru, legătura fiind făcută printr-o scară circulară. Faţada cu o decoraţie încărcată – o fereastră în dreapta intrării, două în stînga – şi acoperişul înalt atrag atenţia.

Cu doi ani mai înainte, în aprilie 1898, o cerere asemănătoare, fără numele arhitectului, se referă la nr. 10, fiind semnată de inginerul Alexandru Mareş, despre care sîntem informaţi cu acelaşi prilej că locuia în strada Clopotarii Vechi, la nr. 1. Terenul era situat la colţul bulevardului cu strada Visarion. Alături, o casă de aceeaşi vîrstă, la nr. 8 de pe Visarion, a fost distrusă fără milă acum cinci ani, fără să se construiască nimic în locul ei, aşa că a rămas o ruină. Casa Mareş se compune dintr-un parter înalt: vestibul, antreu, salon, salonaş, birou, sufragerie şi oficiu, la etaj două camere şi odaia copiilor, baie şi bucătărie, iar într-un turn alt birou şi o toaletă. Subsolul cuprindea altă bucătărie şi alt oficiu, odaia bucătăresei, pivniţa de vinuri, cămara, pivniţa de lemne şi spălătoria.

Din aceste exemple se poate înţelege felul de viaţă pe care-l duceau locuitorii. Biroul era indispensabil pentru profesia stăpînului casei. Salonul şi sufrageria indică o sociabilitate rituală, salonaşul, în schimb, este destinat reuniunilor mai intime, de familie.

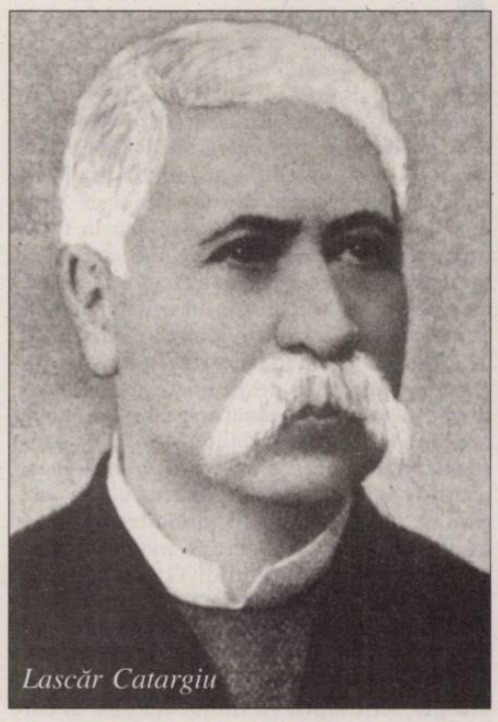

Lascăr Catargiu

Copiii îşi aveau dormitorul lîngă cel al părinţilor. Servitorii trăiau la subsol, în zona destinată aprovizionării şi altor funcţii domestice. Acest tip de organizare a existenţei burgheze a marcat o epocă.

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Sorin Cristian SEMENIUC

SOS Provincia

Iaşi: Salvarea, în ultima clipă, a Casei A.D. Xenopol

Un monument istoric foarte cunoscut în Iaşi, şi nu numai, şi care a mai făcut, integral sau parţial, obiectul unor materiale din *Dilema veche* (Andrei Pippidi, nr. 260, 8 februarie 2009; Lina Vdovîi, nr. 324, 29 aprilie-5 mai 2010) pare să fi fost salvat pe ultima sută de metri. Este vorba de Casa A.D. Xenopol, imobil situat pe strada Vasile Conta, în apropierea Spitalului Sf. Spiridon. Devenită în ultimii ani sălaş pentru persoanele fără adăpost şi, în acelaşi timp, furnizoare a senzaţiei că e gata-gata să se prăbuşească, casa a intrat de cîteva săptămîni în reparaţii capitale, al căror termen-limită este 15 iulie 2012.

Un scurt istoric însă, înainte de a dezvălui soluţia salvatoare. Deşi poartă numele renumitului istoric, sociolog şi filozof ieşean, clădirea i-a aparţinut, de fapt, celei de-a treia soţii a lui Xenopol: fosta sa studentă, cu 20 de ani mai tînără, Coralia Gatoschi (1869-1951), o poetesă aspirantă, apropiată şi lui Eminescu, cel care, în vara lui 1886, la Repedea, lîngă Iaşi, a copiat poezia „La Steaua" într-un album al madamei, cu cîteva luni înainte de prima publicare, din octombrie (Mihai Eminescu, *Opere III*, ediţie critică de D. Murăraşu, 1995, p. 334). Xenopol şi Riria – numele „de scenă" al Coraliei – s-au căsătorit în 1908 şi au locuit în această casă pînă la mutarea familiei în Bucureşti, în 1915. Nu este cunoscută, cu certitudine, data construirii, unii specialişti indicînd însă primele decenii ale secolului al XIX-lea, în timp ce Direcţia de Cultură Iaşi menţionează sfîrşitul secolului. Cert este că la Arhivele Statului prima atestare apare în 1904, cînd, la Primăria Iaşi, a ajuns o sesizare referitoare la iminenta prăbuşire a unui zid ce despărţea casa Coraliei de cea a unui vecin. După moartea lui Xenopol, la Bucureşti, în 1920, imobilul a ajuns în posesia unui urmaş al acestuia, Sigmund Diamant, care l-a închiriat CFR-ului. Confiscat de comunişti, a devenit sediu pentru diferite societăţi, pentru ca, după 1989, să fie atribuit unor partide obscure, iar apoi Parchetului Militar. Unul dintre urmaşii lui Sigmund, Bettino, l-a revendicat şi l-a primit, vînzîndu-l însă imediat unui om de afaceri din Iaşi. A urmat o perioadă de aproape zece ani în care atît Primăria, cît şi Ministerul Culturii au analizat oportunitatea cumpărării imobilului. După ce s-au înţeles cu proprietarul, reprezentanţii celei din urmă instituţii au avizat favorabil propunerea, care a căzut însă, după ce Ministerul de Finanţe a respins achiziţia. În tot acest timp, monumentul istoric s-a degradat de la o zi la alta.

Casa A.D. Xenopol ar trebui să devină un centru de afaceri.

În final, proprietarul a renunţat la orice tentativă de a-l mai vinde şi a reuşit să obţină fonduri europene pentru reabilitarea clădirii, care va fi restaurată respectînd proiectul casei vechi şi restricţiile impuse de includerea în categoria monumentelor.

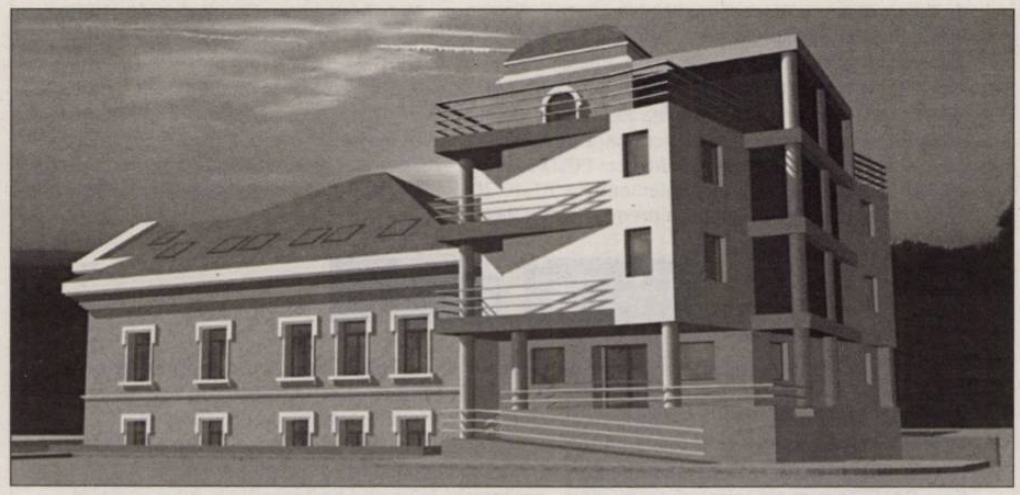

De anul viitor, Casa A.D. Xenopol ar trebui să devină un centru de afaceri care va include un restaurant şi birouri, existînd şi posibilitatea amenajării unei făbricuţe de bere care va fi comercializată tot aici, după un model care există în Austria şi Germania. În principal însă, centrul va avea o componentă de incubator de afaceri în domenii precum IT, juridic, marketing şi contabil. Valoarea totală a lucrărilor este de 11,5 milioane de lei, 60% fiind asiguraţi de proprietar, dintr-un credit, iar restul de Uniunea Europeană.

Începerea lucrărilor a stîrnit, totuşi, controverse, după ce o parte a casei a fost demolată. Mai mulţi locatari din zonă au sesizat Primăria, aceeaşi problemă ridicîndu-se şi pe bloguri ale iubitorilor ieşeni de istorie. Răspunsul investitorului a fost că respectiva porţiune fusese construită în anii '30 şi nu avea statutul special al restului clădirii, existînd încă din 2008 o autorizaţie emisă de Primărie pentru demolarea acelei anexe.

Sorin Cristian Semeniuc *este doctorand al Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi.*

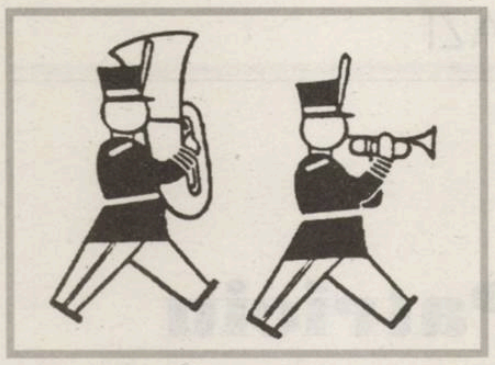

Cătălin ŞTEFĂNESCU

fără doar şi coate

Amy Winehouse, Dementul de la Oslo şi săbiile de la Deta

Ce faine sînt zilele astea. Ce luminoase sînt feţele unor cetăţeni care s-au orientat în viaţă, au ţinut morţiş să lucreze prin televiziuni, chestia le-a ieşit, iar acum îşi fac numărul cum ştiu ei mai bine. Se panichează în direct, se oţărăsc la camerele de luat vederi, de ai senzaţia că sînt gata să-ţi dea un cap în gură, consumă cu o voluptate sinistră puhoiul de nutreţ ştirist, anunţă cu aplomb inegalabil catastrofa, vestea proastă, şi *compătimesc* solidar cu întreaga planetă, care cască ochii cît cepele. Euforia anunţării veştilor proaste nu e un ospăţ măreţ doar prin părţile noastre. Toată lumea pare gata să se automutileze cu entuziasmul anunţării şi comentării catastrofelor. La noi însă, chestia asta are ceva din arta desăvîrşită a şopîrlismului şi din tichia de mărgăritar specifică ştiinţei noastre de a boci, în timp ce facem cu ochiul către public. E clar că n-om fi singurul loc de pe planetă unde palpită vivacitatea asta bizară în preajma veştilor proaste şi a parastaselor. Dar dacă s-o face vreodată un clasament mondial al consumului de falsitate şi de panseuri înţelepte pe timp de doliu, e aproape sigur că apucăm un loc meritat în primii trei. Pentru că, da, ipocrizia nu e o invenţie românească. Dar imaginea comandourilor de păririști de la noi, abonaţi la deconstruirea profesională a fiecărui eveniment de la emisiunile de ştiri, permanent proptiţi în block-start, gata să sprinteze spre explicarea fără dubii a luminii şi a întunericului, a apei calde şi a mersului pe jos, imaginea asta are atîta culoare şi vervă, încît cu greu poate rata un premiu la orice competiţie din lume.

Amy Winehouse a murit şi, teoretic, ar fi trebuit să dea lovitura în presa de la noi, dar n-a reuşit să prindă nici măcar o fărîmă din spaţiul de care s-a bucurat sinuciderea Mădălinei Manole. E normal. N-a fost pe-aici, n-a călcat pe la Festivalul de la Mamaia şi nici pe la Cerbul de Aur. Pentru invitaţii de la OTV, pronunţarea numelui Winehouse e o probă de sport extrem, iar pentru cititorii titlului senzaţional din fiecare seară, e motiv clar de strabism galopant sau de luxaţie de nerv optic. De succes mult mai mare decît moartea cîntăreţei se bucură însă celebrul club al celor care au murit la 27 de ani. E motiv de speculaţii faine, de chemat numerologi, ghicitoare, *profailări* şi clarvăzători care au auzit de Kurt Cobain, Jimi Hendrix şi Janis Joplin, exact în aceeaşi măsură în care Iri şi Moni au auzit de Noam Chomsky. În plus, dacă n-a fost să aibă noroc în viaţă, minunata cîntăreaţă n-are noroc nici în moarte, stingerea ei nimerindu-se prea aproape de ieşirea la rampă a *Dementului de la Oslo* şi de faptele de arme ale tinerilor purtători de săbii, odraslele primarului de la Deta. Ghinion mare şi pentru cîţiva solişti, compozitori şi specialişti în toate, care abia au apucat să spună cîteva păreri pricepute, din care să se înţeleagă că sufletul de artist e universal nefericit şi neînţeles.

Dar a venit, glorios, misteriosul Breivik de la Oslo. A ras tot în jurul lui. Vreme de trei zile, nici o veste proastă n-a mai putut să-şi iţească ţeasta în proximitatea dumnealui. Pe la televiziuni, guri hămesite de cifre grase, de victime cîtă frunză şi iarbă, au crescut ca aluatul de cozonac şi-au luat-o la sănătoasa, cu vorbe mari, pe calea litaniilor obişnuite în caz de catastrofă. În situaţiile astea, doamnele, domnişoarele şi domnii ştiutori de toate se comportă ca nişte grupe din trupele speciale, perfect antrenate pentru misiunile pe care le au de executat. Se trezesc şi se echipează extrem de repede, se reped la rastelul cu cuvinte potrivite pentru astfel de situaţii şi găsesc instantaneu calea spre televiziuni, unde trag, din toate poziţiile, cu cuvintele din dotare. Iese un măcel care concurează serios realitatea de la faţa locului. Pentru că aşa trebuie să iasă. Altminteri, care mai e şpilul? Dacă n-ai fost acolo, să vezi cum mor oamenii în jurul tău, n-are nici un farmec. Ei bine, cu un pic de efort şi îngroşare de vene, cu oamenii potriviţi la locurile potrivite, cu arsenalul de vorbe bine alese şi verificate în toate situaţiile, reuşim să aducem oroarea în casa omului, la o calitate cel puţin rezonabilă. În plus, la desert mai amintim şi că „România se afla pe harta criminalului". Asta, aşa, cu fineţe, ca să ţinem poporul şi după publicitate. Şi să-i spunem pe urmă că, de fapt, *Bestia de la Oslo* era pe spate după Vlad Ţepeş, pe care-l considera un mare meseriaş. să ţinem minte exact cum se face. Noroc cu săbiile de la Deta, care l-au dat jos pe Breivik din ierarhie şi au întors povestea pe tradiţionalele noastre târgi de la urgenţă şi în legendarele birouri de la Ministerul de Interne.

Pe urmă, vin glorios „a ţării steaguri", plictisiţii de serviciu, teoreticienii *hipsterizaţi,* experţii în cîmpuri semantice contemporane, care ştiu să aşeze orice nedumerire a oricui, orice întrebare, dubiu, neliniște

Mai amintim pe finesco şi că cel mai bun prieten al *Dementului* e ungur. Şi nu uităm să spunem şi să arătăm în amănunt, de vreo patru zeci de mii de ori, cum a procedat *Monstrul cu chip de om*. Asta ca să fie clar şi manifestată pe ici şi pe colo, într-o matrice a *întîrzierii procesului nostru de sincronizare cu lumea contemporană*. Cu alte cuvinte, dacă zici că mîrlănia de prin nu ştiu care spoturi publicitare face rău, eşti anacronic şi conformist. Iar dacă zici că isteria mediatică a prezentării catastrofei, obsesia patologică a transformării criminalului în personaj şi reluarea maladivă, zile în şir, a meliţării raţionamentelor sinistre ale unui tip defect încurajează profund nevroza, atunci eşti inadecvat, purist sau, în cel mai bun caz, naiv. E mişto să stai şi să faci pe detaşatul, pe recele şi pe sincronizatul. Dar, dacă ăsta e mersul lumii, în ce-or mai fi specialişti domnii ăştia, din moment ce tot ce se întîmplă e... normal?

E mişto să stai şi să faci pe detaşatul, pe recele şi pe sincronizatul.

Cătălin Ştefănescu *este realizatorul emisiunii* Garantat 100% *la TVR 1.*

PUBLICITATE

DILEMA VECHE recomandă

Citește noul număr Forbes România!

Sistemul medical privat, noul El Dorado

După ce a creat și vândut Flanco și Credisson, antreprenorul Florin Andronescu mizează zeci de milioane de euro pe domeniul medical, cel mai fierbinte sector pentru investiții. De această dată, împreună cu soția sa, Doris.

Revista Forbes România apare lunea, la fiecare două săptămâni

* Pentru abonamente și informații sunați la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 9.00 - 18.00 (luni – vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente non-stop la **0318.200.200**, număr cu tarif normal.

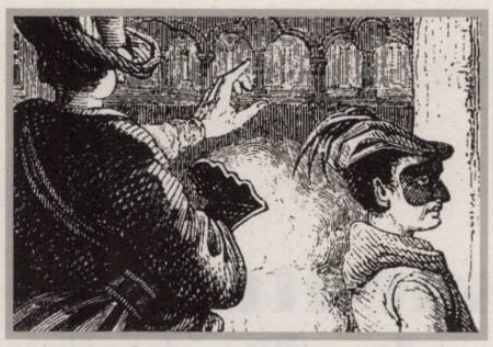

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Cum stă treaba cu Patriciu

Aspune că Dinu Patriciu este un personaj controversat sună într-atît de banal încît nici nu mai dezvolt ideea. E ca şi cum ai spune că paralela 45 trece prin România – toată lumea e de acord cu asta, deşi nimeni nu poate spune dacă acest adevăr e de bine sau de rău. A scrie însă în *Dilema veche* această banalitate despre Patriciu poate duce, deasupra unor ochi, la ceva ridicări de sprîncene. Le înţeleg, dar nu le încurajez. Aşa cum văd eu lucrurile, Patriciu este el însuşi o dilemă personificată. Ca unul care am interacţionat puţin cu personajul în speţă şi am avut mai curînd relaţii contorsionate (prin oameni, prin opţiuni, prin contexte), aş putea spune orice – în ceea ce-l priveşte –, dar tot n-aş fi foarte sigur cît anume mă înşel şi cît am dreptate. O mulţime de întrebări îl pot viza. Dar, cum nu mi-am propus vreodată să (v)i le pun, ajung la concluzia că toate acestea se pot sintetiza într-una singură. Despre acest lucru vă propun să discutăm puţin aici.

Unii spun că personajul este un rechin rapace, alţii – că e un sensibil introvertit. Alegeţi ce vreţi. Dar important mi se pare altceva: pînă la urmă, de ce anume ne interesează *cum este* respectivul? Ce-i face pe oameni să discute despre el? În primul rînd, prin ce anume este acest personaj unul public? Prin faptul că, în accepţiunea celor mai mulţi dintre români, e bogat – iar pentru unii chiar prea bogat. Nu contează că în raport cu un om bogat din Golf (sau de la Est de UE, din Rusia sau China), dl Patriciu e mai curînd junior; ceea ce contează este că, în peisajul avuţiei româneşti, personajul nostru e cel mai bogat dintre bogaţi. Or, relaţia românilor cu bogaţii e destul de pervertită ea însăşi – explicabilă poate prin secole de frustrare şi de nevoi, plus prin modele culturale în care furtul merelor de aur din grădina altuia şi oleacă de fantasmare haiducească încă îşi au locul. A fi bogat şi iubit în România este, deocamdată, o contradicţie în termeni. Nu numai la noi, evident, stau aşa lucrurile; dar n-aş paria că situaţia se va schimba aici prea curînd. Apoi, Dinu Patriciu este un liberal pursînge – cu toate plusurile şi minusurile aferente termenului. E liberal

O întrebare bifurcată în legătură cu un personaj

într-un peisaj românesc (inclusiv PNL) despre care nu ştiu cît musteşte de liberalism (mai curînd aş fi tentat să cred că nu musteşte deloc). Cînd nu-i ajunge liberalismul, cochetează cu libertarianismul – deşi şansele ca România să guste aşa ceva (de bunăvoie, şi nu silită de cineva) în următorul secol sînt minime.

Sînt intrigat, bunăoară, de editorialele lui Patriciu din *Adevărul:* unele mi se par extrem de bune şi de o substanţă cu mult-mult peste media presei scrise autohtone. Poţi fi de acord cu autorul de acolo sau nu – dar subiectele sînt reale. Pe de altă parte, nu-mi e deloc clară lejeritatea cu care Patriciu pariază pe cîte ceva sau cîte cineva şi nici nu-mi dau seama dacă, finalmente, pariul e unul cîştigător pentru parior. Să dau un exemplu: rămîne încă o enigmă de ce, în 2009, Patriciu l-a preferat pe Antonescu lui Tăriceanu – mişcare din care, deocamdată, Dan Voiculescu (sau poate chiar şi Traian Băsescu) a cîştigat mai mult decît Patriciu. Sau alt exemplu: trustul lui Patriciu a pus pe tarabele de ziare *must*-uri ale literaturii universale într-un ritm admirabil şi neliniştitor totodată. N-a fost, bineînţeles, singurul, iar moda nu s-a născut în România; dar cert e că niciodată n-a fost mai uşor în România să cumperi o carte clasică bună. Cîştigă ziarele din asta, pe termen lung? Cîştigă, tot pe termen lung, editurile? Cîştigă Dinu Patriciu din colecţiile astea de clasici? Tot acest trust ţine în lumina *inteligheţiei* reviste de istorie, de business, de politică externă sau – mai nou – de caţavenci. Mizează în continuare pe presa scrisă (şi pe ziare groase, pe care le face şi mai groase) într-o vreme în care orice alt „mogul" şi-a tras de mult televiziune, iar ziarele fie s-au mondenizat, fie s-au subţiat, fie s-au internetizat. În revistele trustului publică oameni de tot felul: fie talentaţi, fie îngăduiţi, fie chiar şi din falanga celor ce au ca refren „Ruşine, Dinu Patriciu!". O fi profitul patronului (în bani, în imagine, în tot ce vreţi) proporţional cu investiţia? Unii cred că el îşi spală astfel păcate. Alţii cred că, de fapt, el vede ziua de poimîine şi simte oportunităţile. Dilema rămîne deschisă. Şi tot dileme deschise-s în tot restul. Unii cred că el dictează ploile în PNL; sau la *Adevărul;* sau la *Dilema veche;* sau la postul TV care aud că se pregăteşte să iasă de pe Internet. Iar alţii (în rîndul cărora votez) cred că nu-i aşa.

Drept care, la final, sintetizez singura întrebare bifurcată ce poate trece un pic mai departe de interesul nostru imediat: Dacă şi în ce fel îl va reţine Istoria pe un astfel de personaj?

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Amărîta noastră cultură şi blazaţii ei servitori...

Cînd Nicolae Creţulescu termina Facultatea de Medicină din Paris şi ajungea la Bucureşti, cu brevetul de medic în buzunar şi dorinţa de a practica meseria pentru care a fost pregătit, a stîrnit pe bună dreptate nemulţumirea semenilor săi. Societatea nu era încă pregătită să accepte că boierii pot munci „altfel" decît „gîndind". Dregătoria, diplomaţia şi viaţa politică nu l-au împiedicat pe omul politic Nicolae Creţulescu să rămînă fidel medicinei, căreia i s-a dedicat cu pasiune ori de cîte ori s-a ivit ocazia. Şi ocazii au fost multe: tipăreşte primul manual de anatomie descriptivă (1843), înfiinţează Mica Şcoală de chirurgie de la Spitalul Colţea, îl sprijină pe Carol Davila în lupta sa pentru ridicarea unei Şcoli Naţionale de Medicină şi Farmacie, apoi fondează Societatea Medicală Ştiinţifică (1857). Acelaşi lucru vor face Nicolae şi Ştefan Golescu, Ioan Ghica, Mihail Kogălniceanu, C.A. Rosetti, Manolache Epureanu, Dimitrie A. Sturdza şi mulţi alţii, pentru a cita doar numele cunoscute. Ion Ghica, cu studii în inginerie şi matematică la Paris, a urmat o remarcabilă carieră politică, de la bei de Samos pînă la prim-ministru al României şi ambasador la Londra. Dar s-a implicat în toate activităţile culturale ale epocii, de la fondarea primei Universităţi româneşti şi pînă la ridicarea de societăţi şi reviste menite să faciliteze „instituţionalizarea culturii" (expresia îi aparţine lui Paul Cornea).

Ce vreau să spun este că această generaţie, implicată în modernizarea României, a crezut profund şi obsesiv în ridicarea ei prin cultură, că a pus pe primul loc educaţia şi reformarea învăţămîntului, că a investit enorm în societăţi literare şi academice, teatre, gazete, şcoli, catedre, universităţi, tipografii, biblioteci, muzee, filarmonici, orchestre, fundaţii menite să trimită cît mai mulţi tineri săraci la studii etc., că, de cele mai multe ori, „investiţiile" au fost însoţite de donaţii personale şi eforturi individuale, dublate de solidarităţi de grup, că, deşi ajunşi oameni politici, n-au uitat niciodată pasiunea lor mai veche pentru cultură, că au încurajat material şi uman „valoarea". Nu au abdicat niciodată de la misiunea culturală menită a aduce progresul în patria lor, deşi vremurile erau poate mai „tulburi" decît astăzi.

Profesioniştii de altădată nu mai vor să se implice.

Astăzi, mulţi dintre colegii şi amicii mei, unii dintre ei cercetători şi profesori buni, altădată îndrăgostiţi de cultură, au ajuns în funcţii destul de importante. Mi-aş fi dorit, şi am sperat, că vor folosi „influenţa" şi puterea căpătate pentru a sprijini, ca paşoptiştii de odinioară, amărîta noastră cultură. La unii dintre ei m-am dus cu jalba în proţap, cerîndu-le să nu lase să moară o revistă, să pună umărul la apariţia şi trăinicia unei colecţii de istorie socială, care să înlocuiască eternele traduceri, să facă lobby pentru publicarea unor studii de calitate, să stopeze, printr-o lege inteligentă, plagiatul autohton şi pernicios, să pună o „vorbă bună" pe lîngă „buzunarele pline" şi să susţină congrese internaţionale, care să aducă în centrul „lumii" cercetarea românească, să se bată cu imobilismul degradant de prin arhive şi muzee pentru o soartă dotură, educaţie şi, mai ales, pentru ei. Rezultatele au fost mai mult decît dezamăgitoare. Deşi continuă să se fălească cu titlul de „profesori", să afirme cu emfază că „nu se poate fără educaţie şi cercetare", că numai de „cei buni se înconjoară", ei, profesioniştii de altădată, nu mai vor să se implice, nu din cine ştie ce temeri, ci pur şi simplu din blazare şi comoditate. Le e bine pe meterezele „bunăstării", jucînd table cu cine ştie ce baron pe malul mării, savurînd înălţimea fotoliilor lor, în care se vor îndesa cu „folos" pe viitorime, pentru a se salva şi îndepărta cît mai mult de masele „inculte", inclusiv de amici agasanţi şi obsedaţi de atîta cultură. S-au adaptat, carevasăzică. Şi cînd au parte de o aşa companie selectă, plină ochi de „succesuri" şi „almanahe", nu mai contează dacă citesc din Foucault sau din... *Cancan!*

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

30 decembrie 1947 (V)

„[Raport] Nr. 9 (13/5/48)
Legaţia Britanică, Bucureşti,
8 ianuarie 1948

10. Este un puternic simţămînt în România în sensul că plecarea Regelui marchează nu numai sfîrşitul unei epoci, dar – după cum comuniştii nu au cutezat să evidenţieze – începutul unei noi epoci de sovietizare a României, care ar putea cu greu să lase neafectate interesele britanice. Aşa după cum Dr. Groza a remarcat, pot fi nenumărate surprize pentru aceia care nu înţeleg evoluţia internă a ţării.

11. Evenimentele neplăcute din ultimul an care s-au produs pentru acele clase pe care comuniştii le consideră reacţionare, [mă fac să] cred că ceea ce va surveni în lunile ce vin va fi mai rău. Un recensămînt al populaţiei, care include un inventar al oricărui bun posedat de către orice cetăţean al ţării, este promis pentru această lună. Aceasta poate să însemne, în condiţiile actuale, cu greu altceva decît confiscarea oricărei proprietăţi private peste nivelul considerat necesar unui proletar.

12. Rapiditatea cu care revoluţia comunistă s-a înfăptuit în România pare să provoace o mare duritate şi mari suferinţe. În aceste condiţii, eu trebuie să fiu scuzat pentru că sînt pesimist în privinţa viitorului întreprinderilor britanice şi neliniştit în legătură cu siguranţa oamenilor de afaceri din România. [...]

Am onoarea să fiu,
cu cel mai înalt respect, Sir,
al Dv. obedient şi umil slujitor
R. Sarell
[ministru britanic la Bucureşti]*"

*Raportul este adresat premierului britanic C.R. Attlee.

(Great Britain, Public Record Office, London, Kew, Foreign Office – 371/72472; sursa în nr. 385; v. nr. 385-389)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

O scrisoare bîntuie Facebook-ul

Tînărul revoltat de pe net – scrisoarea lui, apărută pe Facebook, a fost mai apoi publicată de mai toate cotidianele – îi acuză pe toţi adulţii din România de nedreptatea care li se face adolescenţilor ajunşi în faţa examenului de bacalaureat: înconjuraţi de modele superficiale, vulgare, ignorante, analfabete, de dascăli incompetenţi, de politicieni corupţi, liceenii ar trebui socotiţi ultimii, în ordinea vinovaţilor, pentru eşecul învăţămîntului românesc.

Deocamdată – o notă bună la bacalaureat.

La prima vedere, scrisoarea tînărului pare de necombătut: educaţia în România a pierdut bătălia. Am totuşi cîteva nedumeriri.

Prima ar fi că nu înţeleg din ce s-a născut revolta şi pentru ce ne muştruluieşte proaspătul absolvent de liceu: mai toate comentariile, ale celor chemaţi şi mai puţin chemaţi să-şi dea cu părerea – ziarişti, profesori, funcţionari ai Ministerului Educaţiei, sindicalişti, părinţi – au arătat cu degetul înspre adulţii patriei, şi nu înspre generaţia aflată în bănci.

Mai apoi, nu pricep cum de a ajuns tînărul cu pricina să-şi fixeze standarde atît de înalte în privinţa rezultatelor şcolare: nu se aşteaptă nimeni la genera-ţii de „genii eminesciene“ sau cu „intelect de Einstein“. Dar te poţi aştepta ca mulţi dintre tinerii de azi, mai bine şi mai corect informaţi decît tinerii de ieri, cu mai multe soluţii de conectare, la propriu şi la figurat, la modele performante, la spaţii culturale şi de educaţie profesională, să-şi evalueze mai corect şansele pe care le au şi să le fructifice cu mai mult spor.

„Copii bătuţi de soartă că s-au născut într-o ţară ca asta“ – se mai spune în scrisoare. Sînt mulţi, nu zic nu, dar cu siguranţă semnatarul scrisorii nu face parte dintre ei; el doar îi vede la televizor, în reportajele din periferiile oraşelor sau din cătunele sărace ale ţării pe cei care într-adevăr sînt fără de noroc, pe cei care au de mici grija zilei de mîine, pe cei care nu vor avea niciodată cum să-i citească postările de pe Facebook.

O altă întrebare ar fi – În numele cui crede că vorbeşte?. E sigur că toţi cei de-o vîrstă cu el sînt pregătiţi să pornească la luptă? Şi dacă da, la ce fel de luptă? Deocamdată, din ce spun rectorii de facultăţi şi profesorii de liceu, pe baricade se doarme: elevii chemaţi la meditaţii, la recuperarea materiei, sînt plecaţi în vacanţă. E meritorie dorinţa de a arăta că eşti mai bun decît cei care te-au format. Dar singurul fel în care văd posibilă realizarea acestui scop este să reuşeşti acolo unde ceilalţi n-au reuşit: să foloseşti o limbă română curată şi corectă, să te ţii departe de modelele proaste, pe care le deteşti, să aspiri la a deveni un doctor sau un profesor de elită, nu la o diplomă cîştigată cu orice preţ, să-ţi asumi responsabilitatea pentru eşecuri.

Aş avea şi un mic reproş de stilistică a discursului: revolta tînărului este înţesată de cuvinte tari, cuvinte cărora, oricît m-aş strădui, nu le pot găsi acoperire în realitate: „slugile voastre“ (n-au fost slugile nimănui), „generaţie de sacrificiu“ (dintre toţi cei siliţi să trecem prin tranziţia asta tristă, aş îndrăzni să spun totuşi că cei tineri au, mulţi dintre ei, parte fie şi numai de protecţia părinţilor), „sîntem forţa fiindcă sîntem viitorul“ (lucrurile nu sînt aşa de simple, eşti tînăr deci ai forţă).

E bine că se revoltă. E bine că e nemulţumit de ceea ce i se oferă, şi i se oferă puţin, prost şi dezlînat. E şi mai bine că-şi doreşte să cureţe ţara de „gunoaie“. Deocamdată, însă, îi propun, părinteşte, să înceapă cu scopuri mai mici: acela de a trece dincolo de promisiuni şi indignări, pentru a lua, de pildă, o notă bună la bacalaureat.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Tom Hanks şi Julia Roberts

Tom Hanks şi Julia Roberts au fost în topul idolilor tinereţii mele. În anii '90, primii mei ani de libertate postrevoluţionară, cînd şi eu, şi ei aveam în jur de 20 de ani, i-am văzut în cîteva filme care mi-au rămas, pînă azi, drept repere... romantice.

Filme în general nu geniale, dar calde. Afectuoase. Filme la sfîrşitul cărora nu rămîi cu senzaţia că totul, în astă lume rea, e derizoriu şi lipsit de speranţă.

De pildă, *Sleepless in Seattle* (Nora Ephron, 1993), cu Tom Hanks şi Meg Ryan: mult timp, prototipul meu de comedie romantică. În care Tom Hanks, departe de a fi perfect, e uman şi firesc. În care povestea se leagă plăcut, fără să-i simţi nodurile. Da, e o comedie siropoasă, în care se insistă pe ideea de predestinare în amor, pe destin: dar într-un mod nesupărător. Întîlnirea finală de pe Empire State Building, e emoţionantă (ca şi constanta referinţă la filmul în care aceasta [nu] se întîmplă pentru prima oară – *An Affair to Remember*, 1957, Leo Carrey, cu Cary Grant şi Deborah Kerr) şi m-a făcut să ţin neapărat să urc şi eu acolo, cînd am fost la New York.

Sau *You've Got Mail* (Nora Ephron, 1998), tot cu Tom Hanks şi Meg Ryan, un fel de *remake*, cu variaţiuni pe aceeaşi temă, a celei dintîi comedii romantice: ideea destinului rămîne, destul de nou-apărutul Internet intră în joc, şi se adaugă puţin mai mult umor. Tom Hanks e, şi aici, un personaj credibil.

Ca să nu mai vorbim de *Philadelphia* (1993, Jonathan Demme), *Forrest Gump* (Robert Zemeckis, 1994), filme din altă ligă, care de altfel au şi luat Oscaruri (Tom Hanks – pentru cel mai bun rol principal masculin în ambele, Robert Zemeckis – pentru regie). Sau de *Terminal*-ul lui Spielberg (2004).

Julia Roberts, iarăşi, este una dintre actriţele care „au făcut epocă“ pentru generaţia noastră. *Pretty Woman* (Garry Marshall, 1990, cu Richard Gere) a fost Cenuşăreasa vremurilor noastre. O comedie romantică bine făcută, cu toate ingredientele necesare succesului: o poveste de amor şi ascensiune socială cu protagonişti spectaculoşi. Julia Roberts cu care am... rămas e cea de acolo. Sau cea din *Erin Brokovich* (Steven Soderbergh, 2000), un film pe cu totul altă linie, feminist şi militant, dar tot un punct de referinţă în epocă (într-o altă, deja, epocă...). Ori cea din *Monalisa Smile* (Mike Newell, 2003).

Timpul a trecut, şi noi, şi actorii am mai îmbătrînit. A apărut *Eat, Pray, Love* (Ryan Murphy, 2010), după savurosul roman al Elizabethei Gilbert, cu Julia Roberts şi Javier Bardem. Din păcate, filmul nu a fost deloc la fel de savuros precum romanul. Şi nici Julia Roberts atît de potrivită în rol.

Ultimul film în care au jucat cei doi este *Larry Crowne* (2011), regizat chiar de Tom Hanks. La prima vedere, filmul are toate posibilele atuuri pentru a fi pe plac generaţiei care a „crescut“ cu Tom Hanks şi Julia Roberts: este povestea unui tip de vîrstă mijlocie care, pierzîndu-şi jobul (lucra într-un supermarket), e obligat să se înscrie la facultate pentru a-şi putea găsi o altă slujbă. Practic, îşi ia viaţa de la început: învaţă, îşi face prieteni şi se îndrăgosteşte de profesoara de comunicare – Julia Roberts.

Povestea e posibilă, dar rămîne strict posibilă. Nu „se ţine“ pînă la capăt. Ceva scîrţîie, nu se produce, cu adevărat, declicul... Personajul Juliei Roberts e, poate, unul dintre punctele mai tari ale filmului, are nuanţe, şi haz. Cel al lui Tom Hanks, însă...

Din păcate, *Larry Crowne* nu e un film bun. Idolii tinereţii mele riscă să fie daţi jos de pe piedestal...

De către publicul actual, presupun. Nu de către mine, cu siguranţă. Eu, una, îi tolerez şi aşa. Îi consider precum pe prietenii din şcoală sau liceu: sînt atît de vechi, încît li se iartă aproape orice.

Desigur că, acum, poate că filme precum *Sleepless in Seattle* sau *Pretty Woman* n-ar mai fi succese de *box office* atît de sigure. Publicul s-ar putea să vrea ceva mai alambicat, nu povestea simplă, presărată cu cîteva dialoguri sprinţare şi puţin umor...

Şi totuşi, pentru mine, filmele amintite rămîn posibile. Fix în liga lor. Pentru protagoniştii lor, sper în roluri memorabile, în viitor.

Selma IUSUF

legende urbane

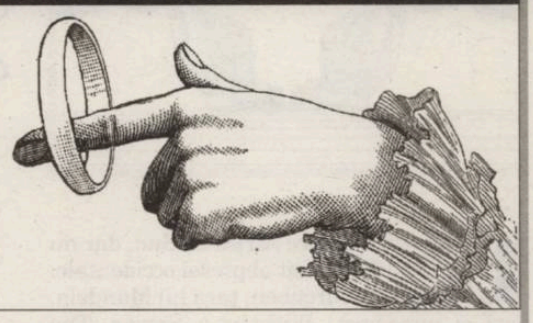

Mimoze de asfalt

Mimoza e o plantă cu flori mici, rozalii, care se chircesc imediat ce sînt atinse. Mimoză e şi domnişoara Crina Bunescu de la doi. Există de-adevăratelea în Bucureştiul ăsta şi nu e picată din vreun roman victorian.

Într-o bună zi, din bazinul hidroforului domnişoarei Bunescu aflat într-un luminator comun cu al vecinului, începu să ţîşnească apă ca dintr-o fîntînă arteziană. Primul care a văzut nenorocirea, şi care s-a temut să nu fie apoi linşat de cuplul de foşti balerini de la unu, a fost chiar vecinul domnişoarei. A zburătăcit dezorientat din casă pînă spre uşa Crinei, unde a bătut şi nu i s-a răspuns, s-a uitat cu ochi de cîine bătut la telefonul mobil – nu avea numărul ei că abia se mutase –, s-a întrebat dacă mormanul de prosoape proaspăt spălate ar putea absorbi diluviul şi s-a întors plin de îngrijorare în luminatorul cu pricina.

Unde, de sub un coculeţ brun, îl priveau, mustind de spaime, ochii catifelaţi ai domnişoarei Bunescu. „Vai, dar ce se întîmplă?“ şopocăi pierdută, cu o mînă fină la piept. „Vă curge bazinul, doamnă“ spuse vecinul căruia amicii i-au recunoscut dintotdeauna simţul umorului chiar şi în cele mai negre situaţii. „Dar cum s-a întîmplat, ce putem face, să sunăm pe cineva, dar nu are dop?“ au fost cîteva dintre întrebările venite una dupa alta, pe nerăsuflate, din gura în formă de inimioară roz a Crinei. Între timp, vecinul, pe care potopul îl surprinsese doar într-o pereche de blugi tăiaţi, se opintea să aşeze în locaşul cuvenit ceva ce într-adevăr semăna a dop.

Domnişoara Bunescu, educată, nu putea să lase aşa pauze de conversaţie cu, iată, vecinul care, ce-i drept, icnea din cauza efortului; dar asta nu se pune drept conversaţie. Aşa că, ciripitoare, continuă: „Vai, dar vă mulţumesc din suflet pentru ajutor. Chiar dacă facem cunoştinţă în asemenea situaţie nefericită... numele meu e Crina Bunescu“. Şi-i întinde mîna ăluia, stropit pînă în albul ochilor, cu apa bolborosindu-i năvalnic peste mîini şi peste picioare. Vecinul, care întotdeauna urîse gestul de mecanic auto plin de ulei pe mîini, dar care dă noroc cu antebraţul, luă o mînă din stropitoare şi zgîlţîi umed mîna Crinei. Înainte ca totul să înceapă să semene cu un film cu instalatori nemţi, vecinul rezolvă cu o mişcare fermă originea şi cauza potopului. Mulţumirile au curs mai abitir ca apa: „Vă mulţumesc din suflet, nu ştiu ce mă făceam singură cu problema asta, să ştiţi că o să mai îndrăznesc să vă deranjez dacă am probleme, şi aşa mai departe“. Auzind 'ceste vorbe, vecinul, băiat fin, răspunse, în timp ce se întorcea a pleca: „Nici o problemă, oricînd“. Şopti apoi încet în barbă – „dacă mă pricep“. Domnişoara Bunescu n-a auzit ultima parte, iar vecinul trăieşte azi cu teama că în apartamentul de alături va urma un potop de stricăciuni.

V-am spus povestea lungă a Crinei Bunescu pentru că e plin oraşul de fete asemenea. O pungă de cumpărături mai grea de un kil jumate trebuie musai cărată de prietenul atent. Un calculator care face figuri, un bec ars, mail-ul blocat, acumulatorii terminaţi în aparatul de fotografiat induc imediat un gest reflex: se pune mîna pe telefon oricînd, indiferent de ora întîmplării, şi se comunică mieunat nenorocirea.

Eu le întîlnesc peste tot. Grămezi de mimoze cu voci subţirele şi pierdute în liftul corporatist, alte tone de mimoze la sala de sport. Aici, una mai intră direct pe tocuri în sală, alta îşi cară poşeta tot pînă acolo şi o pune lîngă gantere, ailaltă se mîţîie că nu poate să facă abdomene şi eşuează în scîncete slăbite pe saltea. Mă gîndesc că ceva-ceva or avea de cîştigat, dar nu-mi dau încă seama ce.

Lasă că şi eu am pus toate cele patru baterii dintr-un aparat cu semnul + în sus şi m-am mirat că nu merge. Cineva s-a mirat la rîndu-i de imensa-mi stupiditate. I-am arătat foarte convinsă patru semne care indicau cum vine polaritatea. Erau patru şurubele în cruce. Eu una am cîştigat o porţie zdravănă de rîs. Dar mimoză cred că nu-s.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio Kiss FM şi Magic FM.*

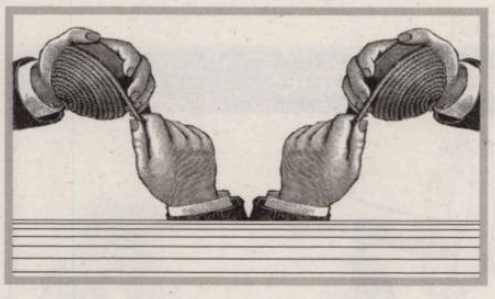

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Fetiţe rasiste, ardeleni şi Larry Flynt

Un articol despre Africa de Sud, dar nu în tonul obişnuit al presei occidentale: naţiunea curcubeu, ţara lui Mandela, flori şi pupături: „Without a Savior. The staggering breadth of southern Africa's political dysfunction" *(Bookforum,* Aprilie / Mai 2011).

Pe scurt: urmaşii lui Mandela sînt corupţi pînă în măduva oaselor, iar formaţiunea-erou a luptei cu apartheid-ul, Congresul Naţional African, domină autoritar politica de acolo, distribuind rente. Un fragment simpatic: „Acum patru ani, Kenny era un ex-infractor sărac. Acum, deţine două Porsche, un BMW şi un Lamborghini. Sursa banilor e un mister, dar cert e că sînt mulţi bani, iar Kenny îi azvîrle în toate părţile, de pildă la petreceri unde bea Dom Perignon şi mănîncă sushi de pe corpurile unor fete aproape goale. Aceste orgii sînt lovituri publicitare pentru cluburile de noapte ale lui Kenny – ZAR, localuri scumpe unde se distrează afaceriştii negri şi prietenii lor politici. Mulţi cred că ZAR e un loc obscen, dat fiind că cei mai mulţi sud-africani abia au ce mînca. Alţii, cum e «prietenul cel mai bun» al lui Kenny, Julius Malema, cred că el este «un model pentru noua generaţie». Julius este liderul de 30 de ani al aripii de tineret a Congresului Naţional African, celebru pentru puseurile sale anticapitaliste şi pentru admiraţia faţă de Robert Mugabe. Julius spune că vorbeşte în numele săracilor, dar are un stil de viaţă ce aduce cu al unui porc de capitalist – ceasuri scumpe, costume şi pantofi italieneşti, jeep-uri imense şi vile în suburbii, toate cumpărate din nu se ştie ce bani. Julius poate fi periculos cînd se distrează. Anul trecut l-a pocnit pe unul dintre vecinii săi care a îndrăznit să-i sugereze să dea muzica mai încet. În seara asta, el se ceartă cu Helen Zille, politiciană albă, lidera Alianţei Democratice, primul partid al opoziţiei, care deţine puterea locală în Cape Town. Administraţia locală condusă de Zille este curată, eficientă şi transparentă – şi cu atît mai urîtă de Julius, care e enervat că acesta rămîne un colţ de ţară unde o „fetiţă rasistă" îi poate spune lui ce să facă. «Helen Zille nu va închide ZAR la două noaptea cum face cu celelalte cluburi de noapte din Cape Town» zice Julius. «Congresul Naţional African deţine ZAR şi vom petrece pînă dimineaţa»."

Săracul Mandela. Cum o fi să vezi că partidul tău a ajuns scut după care golanii tineri îşi bagă picioarele în norme elementare de civilizaţie. Cam aşa se duc dracului marile proiecte: pentru că golanii din generaţia următoare cred că eroii de dinaintea lor s-au sacrificat pentru ca ei să poată da muzica la maximum. Iar primăriţa albă care vrea linişte noaptea în oraş este, în mod evident, rasistă. Liniştea şi civilizaţia sînt invenţii ale societăţii tradiţionale – rasistă, misoginǎ, frustrată –, invenţii împotriva libertăţii umane. Generaţii de negri asupriţi de albi se răzbună acum dînd muzica tare noaptea.

Faza asta cu muzica tare ca semn al emancipării negrilor faţă de „fetiţa rasistă" mi-a adus aminte de o păţanie de acum cîţiva ani. Se mutaseră sub mine temporar nişte inşi, am înţeles după aceea că erau aduşi de proprietară ca să muncească la construcţia vilei de la marginea Bucureştiului. Băieţii vorbeau la bloc cam aşa cum vorbeşti la ţară de pe un deal pe altul: Băăă, Ioaneee! Unde-ii, măăăă, telecomanda? Mă rog, cînd au început cu manele date la maximum m-am dus la ei. O dată, de două ori. A treia oară eram cu toţii nervoşi. La care, unul dintre ei a început să urle la mine, cu un accent ardelenesc foarte puternic: „Bă, tu ai ceva cu noi, nu ne suporţi că sîntem din Ardeal şi tu eşti mitic". Am izbucnit într-un rîs nervos. Era fabulos. Generaţii de ardeleni care s-au crezut superiori şi şi-au învăţat copiii că ei sînt mai buni decît restul românilor vorbeau prin gura gibonului respectiv. Gibonul clama superioritatea civilizaţiei ardelene pentru dreptul său de a se comporta necivilizat. Şi de a pune tare... manele. Înţelegeţi paradoxul situaţiei: reprezentantul în carne şi oase al civilizaţiei central-europene în mijlocul Bucureştiului balcanic urla la un mitic că e dreptul lui să asculte muzică turcească dată la maximum. Oricum, le-am aplicat un procedeu atît de sever-birocratic încît şi bătrînul Franz-Iosif ar fi fost mîndru de mine. Împreună cu şeful de scară am vrut să aplicăm regulile la sînge: ia să vedem, domnii austro-ungari sînt înscrişi în cartea de imobil? A, nu!? E grav? Trebuie să vină poliţia, să o amendeze pe proprietară. A doua zi, reprezentanţii civilizaţiei superioare ardelene se cărau din blocul nostru de mitici. Am fost mîndru de mine, chiar aşa cum eram eu: exemplar al speciei nereuşite de mitici care nu suportă muzica tare.

■ Larry Flynt a scris o carte. Şi dă interviuri la ziarişti ca să-şi promoveze produsul intelectual. În *The Independent* din 27 mai, Johann Hari publică un portret şi un interviu cu el („Larry Flynt: Freedom fighter, pornographer, monster?"). De reţinut acest fragment: „Îi citesc dintr-o scrisoare deschisă pe care i-a trimis-o un grup feminist, în 1981: «Faceţi în mod frecvent glume pe seama torturii sexuale. Cum credeţi că se simt victimele Strangulatorului din Hillside citind parodiile din *Hustler* care îl glorifică? Larry Flynt, aţi fost victima unui atac violent, ilegal. V-a plăcut brutalitatea îndreptată împotriva dumneavoastră în 1978, cînd aţi fost împuşcat în faţa tribunalului? V-a excitat sexual? Dacă nu, de ce continuaţi să propagaţi ideea că femeilor le place suferinţa implicată de violenţa sexuală?». Arată foarte uimit. Poooftiim? Am aşa impresia că uneori acest interviu înseamnă să urlu întrebări către o peşteră goală şi primesc înapoi doar cîte un ecou. Îi citesc din nou acelaşi fragment. Pare încurcat. «Nu pricep. Ce vor să zică? Ce vrea să zică dacă mi-a plăcut?» Aţi fost împuşcat de un nebun. «Dar ăsta nu e un act sexual, cum pot să compare una cu alta?». Dar fiind violată de o bandă de golani nu e un act sexual pentru victimă. Să fii violată într-un lagăr de concentrare nu e act sexual pentru victimă *(înainte de asta vorbiseră de alte articole din* Hustler *cu violuri în grup şi în lagăre de concentrare* – nota C.G.). Să fii omorîtă de Strangulatorul din Hillside nu e un act sexual pentru victimă. Tocmai asta e întreaga idee. Mă întrerupe şi zice – vorbind repede pentru prima şi ultima dată în interviu – «Nici măcar nu-mi amintesc să fi scris ceva despre Strangulatorul din Hillside, dar chiar dacă am scris, ce are a face asta cu atacul împotriva mea?»".

Omul nu pricepe o analogie simplă şi explicită, ar avea nevoie să i se deseneze conceptul de empatie. Mari furori a făcut filmul despre viaţa acestui om, filmul cu Woody Harrelson. Ce mai erou al libertăţii de exprimare ieşea el acolo, cum se lupta cu sistemul bigot şi închistat! Totuşi, nu pricepe o analogie foarte simplă şi e uimit de ea. Poate cînd am văzut cu toţii acel film romanţat am trecut peste o ipoteză simplă, mai simplă decît ipoteza Flynt-erou-împotriva-sistemului. Poate că pur şi simplu omul e cretin emoţional.

■ ■ ■

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

Promoţie! Mănînci gratis

La colţul Carrefour cu lactate, un nou produs lactat. Promoţie! Mănînci gratis. La colţul de mezel, mezel. Promoţie! Mănînci gratis. Ciuguleşti de ici, de colo, ieşi plin. Ieşi sătul. Eşti aranjat pe ziua de azi. Ce faci mîine? O iei de la capăt. Ciugulitul face bine. Mai tai din banii zilei. Nu dai banii pe prostii. Mergi în piaţă. Guşti brînză „să deguşti şi tu!". Iei un măr pentru un copil. Şi gata încă o zi. Vrei să citeşti? Te duci la Diverta şi parazitezi/citeşti cît vrei pe canapea. Poţi să supravieţuieşti în oraşul mare. Nu te faci de rîs umblînd să pui botu', doar că pierzi timpul. La sate, faci la fel. O iei din casă-n casă şi te compromiţi, adică te compromiţi dacă o faci zilnic, cu program. Te chemi cerşetor. Varianta cea mai nasoală e să mănînci zilnic pe banii tăi. Coşmar. Să fii cinstit, s-o duci aşa o viaţă. Nu, nu, aşa ceva e imposibil. Nu-i viaţă de trăit. Te poate bucura să-ţi cumperi zilnic şi să nu „furi", să nu trişezi un pic? Eu vorbesc? Eu n-am trişat şi nici nu-mi plac promoţiile, mîncatul din „covrigei" de ăştia. Nu ştiu cum e, dar lupta pentru a face rost de bani ca să-i risipeşti pe mîncare-îmbrăcăminte mi se pare grandioasă şi dificultoasă. Din păcate, omul n-a inventat alt joc decît acesta economic. Cîştigi? Dai! Plăteşti. Întoarcerea în pădure nu mai e posibilă. Păduri nebătute, cu iepuri, nu mai sînt prin România. Iepuri ca să mănînci şi să supravieţuieşti. Păduri cu ciuperci ar mai fi. Eu n-am însă imaginaţia trăitului fără supermarket. Ştiu, sînt pierdut.

PUBLICITATE

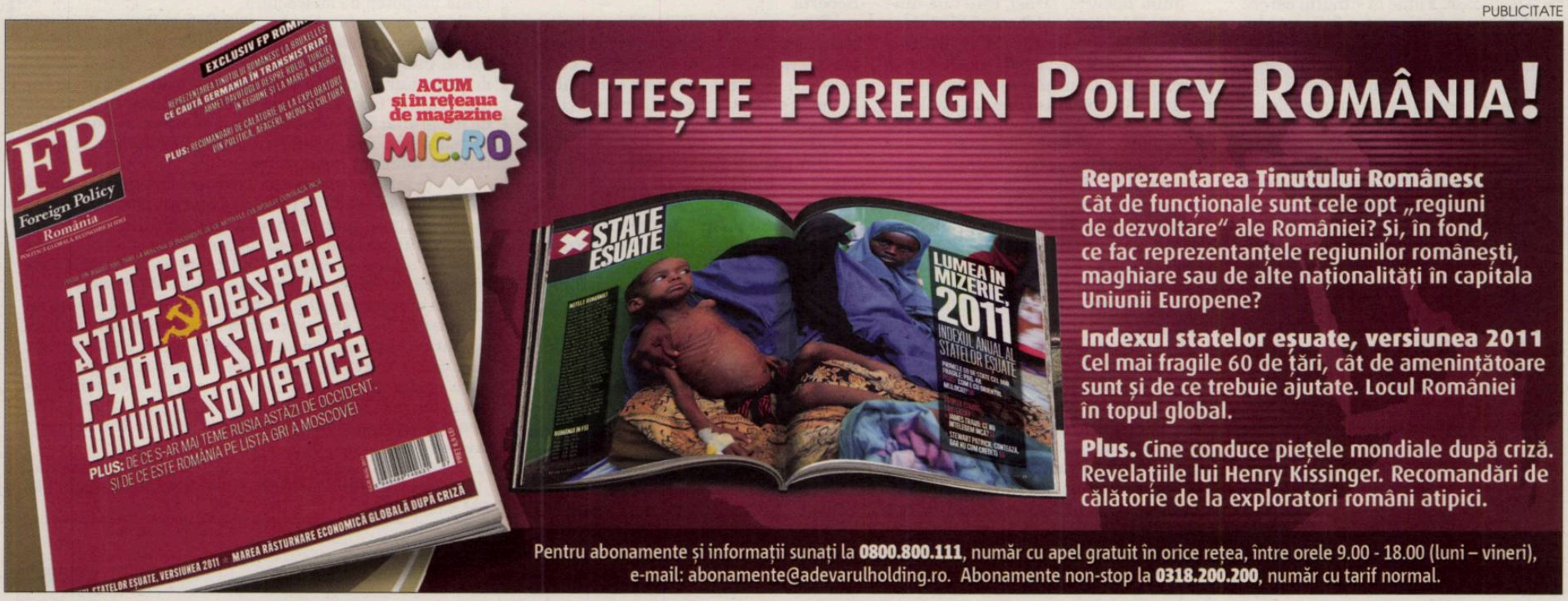

Dependent? Depinde...

sau, mai pe romglezește: ești *addict*, bre?

Texte şi opinii de:

- Mugur CIUMĂGEANU (psihoterapeut)

„Pupat Piaţa Dependenţei“

- Alfred DUMITRESCU (psihanalist)

„Un «pansament» cu efect trecător“

- Violeta DINCĂ (coproprietară a bistroului Violeta's)

„Gătitul şi starea de bine“

- Cristian MANU (parapantist)

„Cerul, norii, păsările, parapanta...“

- Ciprian MIHALI (profesor de filozofie contemporană la Universitatea „Babeș-Bolyai“

„Repetiţie, obişnuinţă, dependenţă“

- Valentin SIMIONOV (director executiv al Asociației Romanian Harm Reduction Network)

„Dependenţa de droguri“

- Daniel VIGHI (scriitor)

„Moşul Nuca“

argument

Dependența de dependențe

Sînt o persoană care are nevoie de dependenţe. Mă scol dimineaţa şi nu pot fără uriaşa cană de cafea tare, la ibric (cană care, ades, se transformă în căni...). Nu pot fără să citesc cîteva pagini plăcute sau să văd puţin dintr-un film, cînd îmi beau cafeaua. La micul dejun, nu pot fără radio. Fără un anumit radio.

Şi asta încă nu-i nimic. Au fost seri la rînd în care nu am putut fără un anumit serial, la care am stat să mă uit pînă tîrziu în noapte. Seri, în perioadele de maxim stres, în care mîncam disperat tot ce găseam în frigider. Sau beam. Perioade în care am descoperit mall-ul, sau, mai de mult, McDonald's-ul, în care frecventam respectivele „sanctuare ale consumului“ zilnic. Momentul în care a venit, la început de ani '90, Coca-Cola la noi şi cînd beam cîte doi litri pe zi din preadoritul lichid.

Ca să nu mai vorbim de alte perioade, cele mai fericite din vieţile noastre mărunte – cele în care m-am îndrăgostit: atunci, fără zilnica vedere şi atingere a persoanei iubite simţeam, cum bine se ştie, că nu mai puteam respira...

Pot, aşadar – cred –, înţelege ce înseamnă să ai dependenţe. E drept că nu e vorba aici de cele majore, direct distrugătoare de sănătate: despre ele veţi citi în dosarul tematic.

Acesta îşi propune să arunce o privire asupra dependenţelor în general, şi a celor foarte grave, precum cea de droguri, de pildă; dar şi asupra celor aparent mai puţin serioase, dar uneori cu consecinţe la fel de nocive, precum cea de computer.

Ne interesează de ce apar dependenţele, care este mecanismul ce duce la instituirea lor şi cum pot fi rezolvate. Sau, măcar, diminuate.

Vor încerca să ne lămurească psihologi, psihoterapeuţi, ONG-işti, dar şi scriitori, filozofi, profesori... Ba chiar şi pasionaţi într-ale gătitului şi parapantei.

În cazul ultimilor doi, dependenţa apare ca ceva pozitiv: un lucru pe care-l tot repeţi, pentru a te simţi mai bine, dar şi pentru a oferi ceva altora.

Apare, de asemenea, în număr, ideea că societatea contemporană tinde să fie, ea însăşi, dependentă de... dependenţe. Există şi dependenţe induse sau, mai ales, încurajate de aceasta: aici se integrează toate cele consumiste pomenite la început, precum cea de shopping, de McDonald's, de Coca-Cola, de seriale etc.

Dependenţele sînt, pînă la urmă, nevoia omului nu prea puternic de a avea ceva constant în viaţa lui, pe care să creadă că-l poate controla şi care să-i ofere confort şi consolare, fără – aparent – prea multe probleme. Dependenţele sînt căutări ale insului cu o voinţă redusă de a trăi măcar un moment de extaz, cu toate riscurile de după. Ele ne ajută, pe cei mai imperfecţi dintre noi, să supravieţuim, prost şi nescuzabil, într-o lume imprevizibilă. (**Iaromira Popovici**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
după 1 septembrie.

Un „pansament" cu efect trecător

interviu cu Alfred DUMITRESCU

Ce înseamnă „dependenţă" în termeni de specialitate?

Vreau să remarc de la bun început că termenul „dependenţă" apare în discursul de specialitate în două contexte aparent foarte diferite: pe de o parte, este folosit ca o categorie diagnostică distinctă (desemnînd, în cvasiomonimie cu cel de „adicţie", nevoia irepresibilă şi/sau abuzul de anumite substanţe sau comportamente) şi, pe de altă parte, ca dimensiune fundamentală a relaţiei individului cu ceilalţi (permiţînd astfel situarea fiecăruia dintre noi într-o anume zonă a continuum-ului dependenţă-independenţă).

De ce doar aparent diferite? Pentru că ambele contexte trimit la „nevoia de ceva/cineva" (tutun/alcool/substanţe psiho-stimulante sau părinţi/partener/parteneră) fără de care individul „dependent" cade pradă unor stări de mare disconfort, trăite subiectiv, ca plictiseală, anxietate, furie, tristeţe, sentiment de neajutorare sau chiar suferinţă organică.

De ce fac oamenii dependenţe, cînd le fac?

Încerc să răspund pe scurt la o întrebare pornind de la care se poate construi un lung tratat de specialitate: dezvoltăm dependenţe în primul rînd pentru a încerca să controlăm o stare de tensiune interioară, ale cărei origini preferăm, în mod conştient sau inconştient, să le ignorăm.

Cu alte cuvinte, recurgem la un „pansament" cu efect trecător, dar imediat, şi evităm (din nou conştient sau inconştient) un „tratament" care ne-ar obliga, într-o măsură mai mare sau mai mică, să ne (re)punem în chestiune nevoile, dorinţele, valorile şi opţiunile de viaţă.

O a doua sursă a dependenţelor, de altfel nu total independentă (sic!) de prima, este căutarea plăcerii; senzaţia de relaxare oferită de fumatul unei ţigări, dezinhibiţia şi euforia produse de alcool sau alte substanţe, sentimentul de lipsă de responsabilităţi generat de subordonarea absolută în raport cu o autoritate sînt toate stimulatoare, într-o formă sau alta, de plăcere.

Aşadar, evitarea suferinţei/neplăcerii şi căutarea plăcerii – aceste atît de fundamentale „motoare" ale lumii animale – sînt, şi în cazul nostru, dar în moduri mult mai sofisticate, sursele primare ale dependenţelor de tot felul.

Unde e graniţa dintre normalitate şi patologie în ce priveşte dependenţele?

„Normalitatea" şi „patologia/anormalitatea" fiind întotdeauna determinate cultural, fiecare moment istoric al unei anumite civilizaţii a construit propriile norme în raport cu care comportamentele sînt definite ca aparţinînd una sau alteia dintre aceste categorii. De asemenea, diferite categorii sociale sau subculturi pot fi purtătoarele unor seturi de criterii extrem de diferite relativ la ceea ce este „normal" *vs* „abuziv"; îmi amintesc, de pildă, un cardiac care, întrebat dacă nu cumva abuzează de alcool, răspundea cu deplină seninătate: „vai de mine, dom' doctor, io mai mult de un litru de ţuică şi doi litri de vin pe zi nu beau, adică aşa, ca toată lumea".

Aşadar, putem vorbi, într-o oarecare măsură, despre „mode", în ceea ce priveşte calificarea unui anumit comportament, şi este suficient să urmărim un episod dintr-un serial precum *Mad Men* pentru a avea imaginea schimbărilor de percepţie pe care societatea americană le-a parcurs în doar cîteva decenii: de la fumatul admis şi chiar încurajat ca ritual de socializare din dormitor pînă în birouri, trecînd prin toate spaţiile publice posibile, la interzicerea lui absolută, în cele din urmă şi, mai ales, la oprobriul public îndreptat asupra celor ce sînt astăzi percepuţi ca atentatori la sănătatea proprie şi a celor din jur şi, mai ales, ca persoane demne de dispreţ pentru că sînt incapabile să renunţe la această dependenţă.

Desigur, unele dintre aceste schimbări de percepţie se datorează evoluţiei cunoaşterii medicale (de altfel, supusă şi ea unor fenomene de „modă" – dar acesta este un alt subiect...), altele sînt însă mult mai legate de modul particular în care societatea încearcă să normativizeze relaţiile dintre indivizi şi, în final, alocarea resurselor. Faptul că fiecare nouă dependenţă calificată ca atare generează o nouă „piaţă" de produse menite să o trateze nu este poate deloc întîmplător în această ordine de idei.

„Trebuie să încerci totul, deoarece omul consumului este bîntuit de teama de a „rata" ceva, vreo plăcere, oricare ar fi ea. Nu se ştie niciodată dacă o anumită experienţă (Crăciunul în Insulele Canare, anghila cu whiskey, muzeul Prado, LSD-ul, dragostea în stil japonez) nu va scoate din tine o «senzaţie»".

JEAN BAUDRILLARD, *SOCIETATEA DE CONSUM*

Dacă ar fi să încerc totuşi să trasez o „graniţă" între normal şi patologic, aş situa-o undeva în zona sentimentului de „nu pot fără", adică a momentului din care consumul unei anumite substanţe, recurgerea la un anumit comportament sau prezenţa unei/unor anumite persoane în imediata apropiere sînt trăite de către individ ca fiind vitale pentru menţinerea unei stări de bine psihic sau organic.

Care sînt dependenţele cel mai frecvent întîlnite astăzi? (un top...?)

Lumea modernă şi, în special, civilizaţia occidentală acordă din ce în ce mai multă atenţie problematicilor legate de dependenţă, ele fiind astăzi considerate ca probleme majore de sănătate publică. Concomitent, observăm cum lista dependenţelor „oficiale" se lungeşte pe zi ce trece, incluzînd, în afara bine cunoscutelor alcool, tutun, droguri diferite sau medicamente, şi jocurile în spaţiul virtual sau combinaţia dintre *„work"* şi sufixul preluat de la „alcoholism" şi care a dat extrem de actualul *„workaholism"*.

Sentimentul de „nu pot fără".

Şi poate că nu este o întîmplare faptul că această înflorire a dependenţelor în primul dintre cele două sensuri pe care le-am menţionat se petrece în contextul unei culturi occidentale care valorizează din ce în ce mai mult in-dependenţa în sensul ei secund, adică cel de dimensiune a relaţiei cu ceilalţi. Desigur, un grad suficient de independenţă este necesar pentru construcţia unui „proiect personal" autentic şi satisfăcător, dar există, ca întotdeauna, şi un „revers al medaliei"; astfel, corelaţia dintre creşterea numărului de dependenţe diagnosticate ca atare şi subţierea legăturilor interumane în societăţile moderne, adică un fel de „dependenţă de independenţă" (a se vedea, de pildă, proporţia de peste 50% a „căminelor cu o singură persoană" din multe capitale europene) ne poate da de gîndit: oare a deveni din ce în ce mai in-dependenţi de ceilalţi nu ne face însingurarea intolerabilă în absenţa unor paleative chimice sau comportamentale?

Există şi dependenţe induse de societate? Care sînt acelea?

Evident, fiecare societate favorizează anumite dependenţe, în principal prin acceptarea lor ca fireşti şi mai degrabă benigne (a se vedea fumatul de opium în China secolului trecut, tutunul în Occidentul anilor '50 sau shopping-ul în ziua de azi).

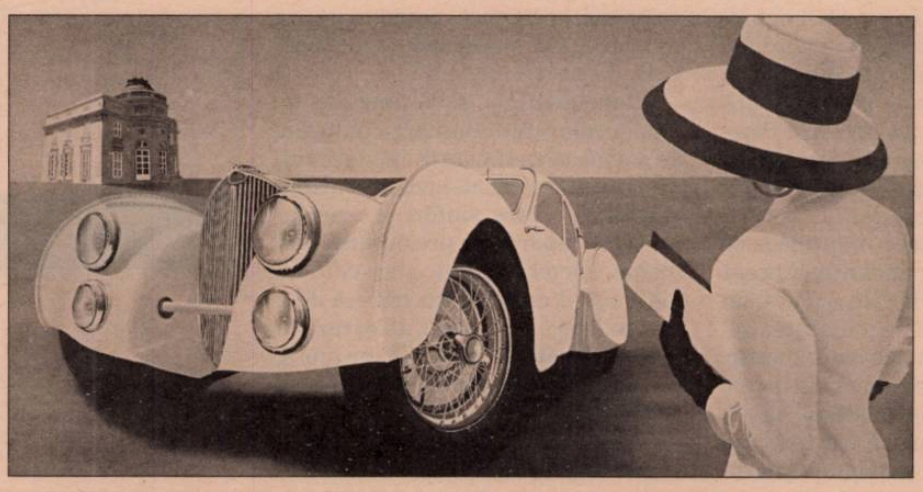

În plus, fiecare evoluţie tehnologică aduce cu sine noi „posibilităţi" şi în materie de dependenţe, după cum ştiu foarte bine toţi părinţii îngrijoraţi de multele ore petrecute de copiii lor adolescenţi în compania prietenilor virtuali din reţelele de socializare. De aici pînă la a vorbi despre dependenţe induse social este însă o oarecare distanţă; societatea poate favoriza anumite dependenţe, dar fiecare dintre noi face alegeri, cu mai mult sau mai puţin discernămînt.

Există dependenţe tipice... româneşti? Dar europene?

Nu-mi vine în minte nici o astfel de dependenţă tipic „mioritică" sau chiar europeană; cred că în ceea ce priveşte dependenţele sîntem destul de bine ancoraţi în spaţiul culturii şi civilizaţiei occidentale, chiar dacă în condiţiile unui oarecare decalaj temporal – de pildă, în privinţa importanţei încă foarte mari pe care familia o are în universul nostru relaţional (după cum semnala de curînd Vintilă Mihăilescu în paginile *Dilemei vechi*).

Cum (dacă...) le rezolvă psihanaliza?

Psihanaliza nu este un demers adresat în mod specific rezolvării unor probleme punctuale ale individului şi, implicit, nici dependenţelor în accepţiunea de adicţii.

Pe de altă parte, propunîndu-şi să faciliteze o mai bună cunoaştere de sine şi o explorare profundă a nevoilor, fantasmelor şi motivaţiilor personale, terapia psihanalitică ne permite să accedem la dimensiuni, pînă atunci ignorate, ale alegerilor noastre de viaţă şi, astfel, la resorturile dependenţelor noastre, în ambele accepţiuni ale termenului. Psihanaliza ne poate ajuta să dobîndim un grad mai mare de libertate interioară şi, prin aceasta, posibilitatea de a ne elibera de dependenţele nocive şi, de ce nu, de a le trăi mai puţin ambivalent şi mai deplin pe cele care ne luminează existenţa.

De aceea, dintr-o perspectivă psihanalitică, dihotomia normal-patologic nu este suficientă şi aş vorbi mai degrabă despre continuum-ul dependenţă-independenţă, acordînd atenţie şi intervalului pe care l-aş numi cel al „dependenţelor sănătoase", în care „sănătos" se referă, în principal, la dimensiunea psihologică a existenţei individului (fără a face însă în totalitate abstracţie de cea biologică).

Aş include în această categorie toate acele „legături" – fie ele cu anumite preferinţe, comportamente sau persoane – care, fără a ne fi imperios necesare pentru buna noastră funcţionare, ne aduc ceea ce se numeşte azi o mai bună calitate a vieţii.

Încercaţi doar să vă imaginaţi cum ar fi viaţa noastră dacă am avea cu toţii acelaşi regim alimentar, fie el oricît de „sănătos", dar fără preferinţe individuale, dacă am fi lipsiţi de micile noastre tabieturi (care pot fi, la limită, considerate ca nişte dependenţe comportamentale) şi dacă am fi perfect capabili să trăim fără a avea vreodată nevoie de prezenţa şi suportul emoţional al altcuiva (adică într-o totală in-dependenţă afectivă).

În limite rezonabile – adică dincoace de acel „nu pot fără" care ne face prizonierii unor substanţe, comportamente sau persoane –, dependenţele noastre ne conferă unicitate, coerenţă şi bogăţie interioară, ne întregesc ca persoane cu nevoi şi vulnerabilităţi şi, mai ales, ne ajută să fim empatici şi toleranţi cu semenii noştri, cu dependenţele lor cu tot.

Alfred Dumitrescu *este psiholog, psihanalist formator şi supervizor, membru fondator al Societăţii Române de Psihanaliză.*

a consemnat Iaromira POPOVICI

Miruna ŢECHERĂ

Dependență și autonomie

– La cîţi ani devine cineva matur? se interesă Chelfa.

– Nu depinde de vîrstă, răspunse bătrînul. Cei mai mulţi dintre noi rămînem copii pînă la sfîrşitul vieţii. Adult, ce vorbă mare! Păi, e foarte simplu: un adult nu are nevoie de proptele nici ca să gîndească, nici ca să făptuiască. E un ins de sine stătător, autonom. E un ins singur, un ins care nu suferă însă de singurătate. Să devii adult e o încercare primejdioasă, mulţi pier pe drumul ăsta, pier de epuizare, ca nişte păstrăvi care urcă rîul; mulţi se tem atît de tare, încît nici măcar nu încearcă vreodată să devină adulţi. A fi adult e o stare de graţie. Înseamnă a nu mai cunoaşte singurătatea.

Ion Vianu, Caietele lui Ozias

Ce este dependenţa? Unde plasăm graniţa dintre normalitate şi patologie, în această privinţă? Care sînt cele mai frecvent întîlnite dependenţe, azi? Se pot ele vindeca? De ce şi cînd devin oamenii dependenţi?

Sînt doar cîteva întrebări pe tema dependenţei. Le-am citit şi m-am întrebat cum se face că nici una dintre ele nu trezeşte vibraţia care mă provoacă să scriu. Şi apoi m-am lămurit: accentul este pus pe informaţie, statistică, soluţie. Lipsea ceva. Viaţa. Respectiv faptul că vorbim despre oameni, despre suferinţa lor care ia uneori şi forma dependenţei.

Ne-am obişnuit să facem clasificări şi descrieri, să stabilim dacă şi ce este normal sau nu, ca într-un soi de pat al lui Procust. Ca şi cum nu ar fi suficient că trăim aiuritor şi artificial, fără pasiune şi fără vise. Apelăm la etichete ori la aparate sofisticate, renunţînd treptat la viziunea de ansamblu dată de confruntarea cu ceea ce înseamnă a fi viu. Ajungem astfel la a fi dependenţi de tehnologie ori doar de informaţie, de cît mai multă informaţie. Eludăm sinteza. Uităm că omul este un întreg. Iar persoana din faţa noastră, cu aspectele sale particulare, cu istoria sa dispare în/din dorinţa de a o plasa cît mai rapid într-o categorie bine determinată.

Putem vorbi la un prim nivel despre o dependenţă naturală, necesară în anumite etape de dezvoltare. Bebeluşii nu pot supravieţui fără hrană, contact fizic şi dragoste din partea mamei, adolescenţii au nevoie permanentă de încurajări şi validări de la persoane din exterior (de preferinţă, nu din partea părinţilor de care încearcă să se separe) datorită fragilităţii presupuse de transformarea ce-i conduce de la ce au fost la ce vor deveni, persoanele în vîrstă au nevoie de ajutor fizic, de atenţie şi de a fi ascultaţi spre a nu trăi în izolare. O persoană în doliu are nevoie de cineva apropiat cu care să poată plînge sau depăna amintiri.

Există apoi un alt nivel în care dependenţa devine un comportament care ne stăpîneşte. Nu se mai află sub controlul nostru, ci ne controlează. Cu alte cuvinte, sîntem mai degrabă posedaţi: nu ne putem opri din a sta cu orele la calculator, din a face cumpărături, din a mînca, a consuma anumite substanţe, a juca jocuri de noroc sau orice altceva. O atare stare apare pe fondul unei absenţe parţiale a conştiinţei: nu ştim ce anume ne determină să procedăm astfel. Iar dacă ştim, o ştim superficial, fără putinţa de a opri comportamentul. Pe de altă parte, avem de-a face cu un anume grad de lipsă a contactului cu realitatea – pierdem fie noţiunea timpului, fie pe cea a banilor sau a propriei sănătăţi. Dispare graniţa dintre fantasmă şi real. Nu mai sîntem în prezent, batem pasul pe loc, ne inhibăm dezvoltarea, creativitatea – în fapt, nu mai trăim, ci doar ne omorîm timpul.

„Asemenea unui toxicoman, consumatorul modern este dependent de confort: ceea ce-l motivează mult mai mult decît nevoia unei satisfacţii suplimentare este dorinţa de a evita jena şi frustrarea provocate de întreruprerea unei obişnuinţe.“

GILLES LIPOVETSKY, *FERICIREA PARADOXALĂ*

Mai poate fi vorba şi despre legătura cu o persoană/categorie de persoane de care depindem. Şi nu oricum. Ci emoţional – ne este teamă că vom fi respinşi, părăsiţi, admonestaţi, aşa încît renunţăm la a fi noi înşine, ne orientăm în funcţie de persoana/persoanele respective. Facem ceea ce acestea ne cer sau ceea ce ne imaginăm că aşteaptă de la noi. Avem nevoie de aprobarea şi de suportul lor. Iar în momentul în care sîntem în situaţia de a decide pentru noi, ne aflăm deja înstrăinaţi de propriile nevoi, ne găsim atît de lipsiţi de o viziune personală asupra vieţii, încît sîntem incapabili să hotărîm ori să acţionăm. Ne confruntăm cu îndoieli, cu teama de a face erori, nesiguranţă, dileme (!) insurmontabile. Viaţa devine atunci prea dificilă, astfel încît ne refugiem din nou în dependenţă ca într-un cerc vicios. Trăim fără a ne asuma responsabilitatea pentru propria viaţă, trăim aşteptînd ca altcineva să ne rezolve problemele sau blamîndu-i pe alţii pentru nemulţumirea noastră.

Rîndurile citate din romanul lui Ion Vianu la începutul acestui articol descriu pe cît de sugestiv, pe atît de precis starea opusă celei de dependenţă. Căci autonomia şi dependenţa reprezintă doar capetele unui continuum pe care glisăm fiecare dintre noi în diferite etape ale vieţii.

Miruna Ţecheră *este psiholog psihoterapeut. Lucrează în practica privată.*

Mugur CIUMĂGEANU

Pupat Piața Dependenței

Tipare

Avem de toate, ca-n cîntecul pamfletoidistic al Planetei Moldova: dependenţa de celălalt, de ciocolată, de jocuri de noroc, de Internet (de Facebook, mai precis), de sex, de muncă, de adrenalină, de şoping, de abţibilduri cu Barbie, de culoarea galbenă, de exerciţii fizice, de alcool, de heroină, de medici, de oxigen, de curăţenie, de divaisuri, de orice, de tricouri de bumbac, de nimic... În societatea asta globalizată, aproape că fără să respirăm şi ne descoperim dependenţi. Pentru că fiecare dependenţă creează în jurul ei un strălucitor cocon de iţe emoţionale, economice şi ideologice care ne *leagă* mai tare de obiectul dependenţei.

Pentru început, este simplu să găseşti în repetiţie, în tipar, un mijloc de a gestiona nişte emoţii. Depindem, iniţial, mai degrabă de ritm şi ritual, decît de obiectul în sine. Luaţi, de exemplu, banalul duş de dimineaţă – v-aţi pus problema că aţi putea avea un profil adictiv? Mulţi dintre noi ajung să simtă o stare de disconfort toată ziua, dacă vreo circumstanţă nu le-a permis să-l facă. Nu pentru că obiectiv sînt murdari. Ci pentru că li s-a ciobit tiparul, pentru că o sincopă a înţepat cotidianul.

Obişnuinţe

Apoi e ca la carte: te trezeşti dimineaţa. Da, da. Bei cafeaua, da, da... şi ţigara, da, da.. şi duşul, da, da... Şi eventual şi Internetul, cu toţi apucaţii ăia matinali care au apucat să posteze de cu seara. Da, da... E ca un ceas. Nu trebuie să fii alcolic sau heroinoman ca să fii dependent. Într-un mod soft sîntem cu toţii dependenţi de ceva, toleranţi faţă de tabieturile, ticăielile sau obişnuinţele celorlalţi. Nimeni nu se gîndeşte, în această etapă, la terapie sau la vreo boală.

Pe de altă parte însă, obişnuinţa înseamnă o imensă oportunitate economică. Tabieturile noastre alimentează buzunarele arareori *fair trade* ale îmbuibaţilor capitalişti, care au aproape orice produs ne-am putea imagina la îndemîna obişnuinţei noastre. E un tîrg simplu – pentru orice obişnuinţă a noastră, piaţa creează un produs. Ar trebui să fie de ajuns, dar piaţa ne caută la...

...Compulsii

Ne caută la acele resorturi interne care ne fac *să nu ne putem abţine*. Să tremurăm în faţa standului cu îngheţată sau cu rochiţe sau cu maşinuţe şi să vrem intens-aci-şi-amu obiectul. Să-l posedăm apoi simţind o ardentă eliberare aproape erotică, o covîrşitoare energie. Care va scădea ca intensitate dacă obiectul nu-şi schimbă din însuşiri.

Nici o problemă. Capitalistul veghează şi ştie cît de compulsivi putem fi. Nu o ştie conştient, nu a studiat tratate de psihologie a adicţiilor, dar o simte undeva în stomacul compulsiilor lui. Şi, ca urmare, se va folosi de această slăbiciune. Şi ne va rîcîi îndelung la coarda sensibilă, obligîndu-ne să dezlănţuim animalul din noi, în speranţa deşartă a unei eliberări emoţionale.

Controlul impulsurilor

E momentul să intre în joc şi psiho-profesionistul. Să explice că această înşiruire tipar-obişnuinţă-compulsie este una care ţine de o patologie a minţii (şi nu a sufletului, pentru că termenul de *patimă* este perimat şi oricum nu prezintă interes economic). Adicţiile, mai nou, fie că e vorba de sex, de cumpărături sau de ţigări, sînt catalogate şi atent poziţionate drept condiţii patologice. *Ergo,* ca boli, mai pe înţelesul mulţimii.

Evident, o boală necesită tratament. O boală este *un lucru,* ceva la care te poţi raporta, care are un debut şi un deznodămînt, care poate antrena un al doilea cerc economic al cîştigului şi exploatării. Cu cît sînt mai multe adicţii pe piaţă, cu atît mecanismul economic al întreţinerii şi apoi a iluzoriei lor vindecări este mai vivace.

„Una din ironiile epocii este că cei excluşi de la consum sînt ei înşişi un fel de hiperconsumatori. (...). În Marea Britanie, doi copii din trei în mediile defavorizate au televizoare în camera lor.“

GILLES LIPOVETSKY, *FERICIREA PARADOXALĂ*

Mai mult decît atît, o boală este mai puţin apăsătoare moral decît o patimă. E mai uşor să explici cuiva că ţi-e slab axul serotoninergic şi că ai un control slab al impulsurilor, pentru că ţi-au spus medicii, nu? E mai uşor să spui asta decît să vorbeşti despre cît de mult eşti robit de acel mic ritual de a plăti cu cardul a nu ştiu cîta cămaşa pe care, din momentul achiziţiei, ştii că nu o vei purta...

Dependenţe fizice

Cercul se închide rotund. Trăim pe o piaţă a dependenţelor în plină dezvoltare. Ceea ce înseamnă că predispoziţia noastră pentru repetiţie şi ritual, micile noastre obişnuinţe şi slăbiciuni sînt întreţinute copios de un mecanism economic, cu sprijinul inocent al ştiinţelor psi (psihiatria, psihologia...). Rezultă o pletoră de clasificări şi propuneri de noi diagnostice, care într-un fel justifică şi slăbiciunea şi întreţin sau creează noi cicluri de consum.

Nu că patimile n-ar fi existat de cînd lumea. Dar a profita global de slăbiciunea noastră nu mi se pare corect. Dacă aş avea un duhovnic, acum, despre aceste lucruri mi-ar veni să-i vorbesc. Dar n-am, aşa că mai dau o raită pe Facebook, să văd ce post-uri au apărut azi.

Mugur Ciumăgeanu *este psihoterapeut.*

Dependența de droguri

interviu cu Valentin SIMIONOV

Este dependența pe care o creează principala problemă a consumului de droguri?

Deși comunitatea medicală este unanimă atunci cînd consideră dependența de droguri ca fiind o boală cronică, există și voci care susțin că ea este doar un simptom al unor probleme pe care individul nu le poate gestiona. Viitorii consumatori abuzivi apelează la substanțe pentru a trata aceste probleme, ca automedicație.

Pentru a avea o imagine corectă despre substanțele psihoactive și efectele lor, este de dorit ca ele să fie considerate fiecare în parte, ca substanțe diferite, nu sub termenul general de „droguri", care poate induce confuzia că „toate sînt la fel de periculoase". Din păcate, domeniul adicțiilor este foarte greu de înțeles de public din cauza campaniilor negative și a promovării, a atitudinilor fundamentate pe morală, nu pe știință, cu privire la consumul de droguri și, implicit, la cei care le consumă. Supoziția de la care se pleacă este că inițierea consumului de droguri este o alegere individuală, iar consecințele (boli, dependență, închisoare, marginalizare, moarte) trebuie asumate individual. Se ignoră importanța educației, a regimului legislativ și a condițiilor socio-economice ce determină sau mențin consumul de droguri. Cînd toți acești factori vor fi puși laolaltă și interpretați ca atare, problema consumului de droguri va putea fi privită din unghiuri noi, fapt ce ar putea genera soluții noi.

Cum se explică și cum se manifestă această dependență? La ce categorii de vîrstă, socio-profesionale este mai des întîlnită?

Majoritatea consumatorilor dependenți din România sînt tineri – media de vîrstă fiind între 20-27 ani – care au petrecut doar cîțiva ani în sistemul de educație, provin din familii dezorganizate, mulți au cunoscut violența domestică, iar o bună parte au trăit în condiții extreme, pe stradă, fără familie, expuși tuturor factorilor de stres ce pot distruge o personalitate în formare. Aceste condiții nu se regăsesc în cazul consumatorilor ocazionali de droguri: un procent necunoscut dintre aceștia nu atinge niciodată parametrii dependenței; ei au studii medii sau superioare, provin din pătura mijlocie sau din apropierea ei și utilizează substanțe cu risc redus de dependență sau consumă alcool în limite rezonabile. Dacă analizăm statisticile privitoare la numărul de dependenți de droguri, descoperim că acestea diferă în funcție de substanță. Din cei peste 75,5 milioane de europeni care au consumat canabis cel puțin o dată în viață, numai 4 milioane au adoptat un consum zilnic asimilabil dependenței (EMCDDA, 2011). În cazul consumatorilor de heroină/opiacee, dependența este mai degrabă regula decît excepția.

„(...) Omul consumator se consideră un fel de supus plăcerii, o întreprindere de plăcere și satisfacție. Un fel de supus-fericirii, îndrăgostiți, adulator-adulat, seducător-sedus, prticipant, euforic și dinamic."

JEAN BAUDRILLARD,
SOCIETATEA DE CONSUM

Cum poate fi eradicată, care sînt metodele prin care poți reduce dependența de droguri, ca fenomen? Poți ajuta o persoană să nu mai fie dependentă?

Dependența de droguri nu poate fi eradicată ca fenomen, însă impactul său poate fi redus în sensul minimizării riscurilor pe care le implică asupra individului și societății. Insistența cu care se acționează în direcția obținerii abstinenței produce uneori mai mult rău decît bine. Dezintoxicarea trebuie realizată cu acordul pacientului, nu doar a familiei sau legii.

Depășirea dependenței este un proces complicat ce poate dura ani de zile. Multe persoane care au atins abstinența continuă să se identifice ca alcoolici sau dependenți de droguri tocmai pentru a nu uita că pericolul dependenței poate reapărea în orice clipă. Uneori, substituția se dovedește o metodă mai bună de gestionare a dependenței și permite stabilizarea pacientului, primul pas către un stil de viață sănătos. Nu trebuie să uităm că atingerea abstinenței necesită cîteodată ocolul substitutiv și un timp mai mare de 21 de zile, cît durează de obicei cura de dezintoxicare.

Care este situația în România, comparativ cu alte țări din Europa?

Astăzi ne confruntăm cu o explozie a consumului așa-numitelor droguri „legale" la nivel european. Din diverse motive, tinerii au o imagine pozitivă despre aceste droguri, deși mass-media și formatorii de opinie au insistat pe efectele lor devastatoare asupra sănătății. Articolele din presă și-au atins doar pe jumătate scopul: au alertat părinții, însă, pe de altă parte, au trezit curiozitatea copiilor. Creșterea consumului de droguri în rîndul tinerilor e percepută ca fiind un pericol pentru noua generație. La nivel european există totuși diferențe semnificative: se pare că drogurile noi sînt mult mai populare în țările foste comuniste, unde disponibilitatea drogurilor clasice este mai redusă decît în țările occidentale. Ca regulă generală, consumatorii de droguri „legale" sînt mai interesați de canabinoizii sintetici (sau *spice*, mixuri vegetale care se fumează).

Prevalența consumului de droguri în România este încă redusă la toate tipurile de substanțe. Conform statisticilor, 1,6% dintre români au consumat canabis cel puțin o dată în viață, cu mult sub media europeană, situată între 10-30%. Aceste date nu se corelează totuși cu interesul pentru drogurile legale. Conform ultimului studiu ANA (2011), prevalența consumului de droguri „legale" de-a lungul vieții în București este de aproape 12%. Trecerea consumatorilor de heroină injectabilă la stimulente sintetice crește riscul apariției unui nou val epidemic HIV, ale cărui semne au început deja să se arate în București.

Ce face organizația dvs. pentru a reduce dependența față de droguri?

Romanian Harm Reduction Network este o rețea de organizații și persoane care urmăresc reducerea consecințelor negative ale consumului de droguri. Intervențiile susținute de noi urmăresc prevenirea HIV prin programe de schimb de seringi și tratament substitutiv, reducerea stigmei și a discriminării consumatorilor și reforma politicii în domeniul drogurilor, prin concentrarea eforturilor de combatere în direcția traficului, nu a consumului, ceea ce în practică înseamnă eliminarea pedepselor ce vizează consumatorii și concentrarea pe arestarea și încarcerarea traficanților de droguri. Organizațiile noastre membre acoperă un segment neglijat de instituțiile statului: consumatorii de droguri din afara serviciilor medicale și sociale, adică majoritatea consumatorilor de droguri.

***Valentin Simionov** este director executiv al Asociației Romanian Harm Reduction Network.*

Cerul, norii, păsările, parapanta...

interviu cu Cristian MANU

Practicați de mult acest sport (parapanta)?

De 13 ani.

Ce v-a făcut să îl alegeți? Cînd, cum, povestea...

Deși nu eram un fricos (făceam la vremea aceea alpinism), gîndul de a sta atîrnat în aer de niște „ațe" mă făcea să-l refuz mereu pe vărul meu Mihai Pârvulescu, care, în repetate rînduri, vreme de un an, la Brașov, a încercat să mă convingă să încerc senzația zborului liber, cu parapanta lui. Pînă la urmă, m-a convins totuși, și-ntr-o bună zi (a fost chiar o zi bună), am acceptat.

La ce performanțe ați ajuns?

Cel mai lung zbor a fost de 159 de km, de la Miercurea Ciuc la Ivești (între Tecuci și Galați) și dețin recordul național la zborul cu pasager (83 km). Am cîștigat de mai multe ori concursuri naționale de distanță liberă, iar în 2009 am ieșit nr. 5 mondial la clasa tandem în World Xcontest, adică în disciplina de zbor de distanță liberă cu pasageri.

Ce senzație ați avut cînd ați zburat prima dată cu parapanta?

Nu pot s-o descriu în cuvinte foarte precise, tot ce știu e că după două săptămîni aveam deja propria mea parapantă și foloseam absolut orice moment liber pentru a ieși la zbor.

Are legătură cu ceea ce oamenii își imaginează că ar fi zborul? Cu senzația de depășire a condiției umane?

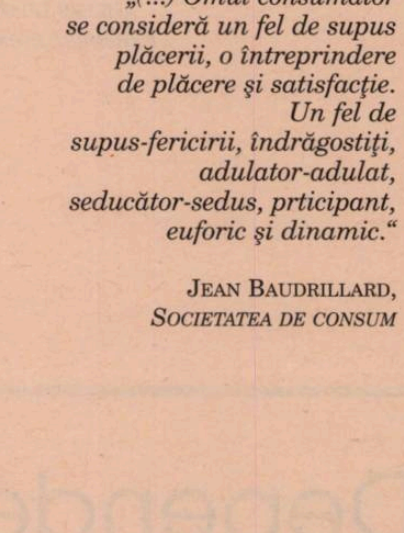

Pentru mine zborul e senzația supremă de libertate. Nu mai există decît cerul, norii, păsările, parapanta și vînătoarea următorului curent ascendent. Peisajul de la baza norului are într-adevăr o forță mistică asupra mea.

Ce senzație mai aveți acum, după mai mult timp de practicare a sportului?

Aceeași bucurie ca la început, e un sport în care înveți în permanență și ajungi un fin observator al naturii. Are și ceva șamanic, dacă vreți.

Se poate vorbi de o dependență de această senzație: dependența de adrenalină, de risc?

Tocmai am citit un studiu în *Pilot magazin* prin care se arată că responsabilă pentru dependența de zborul liber care apare la planoriști, parașutiști, parapantiști, deltaplaniști etc. este așa-numita dopamină, o substanță secretată de creier în timpul zborului. E cea care creează dependență la mulți dintre zburători.

Cum se manifestă această dependență, în cazul dvs.?

Ies la zbor de cîte ori îmi permit timpul liber și vremea.

Cum o puteți controla, păstra în limitele normalității?

Parapantele cu care zbor nu sînt cele mai performante, dar sînt sigure și se pilotează cu ușurință.

Sportul pe care-l practicați este periculos. Vă mai e frică atunci cînd îl practicați?

Recunosc că sînt momente (de exemplu, cînd treci brusc din aer calm în aer turbulent) cînd, chiar și acum, mi-este frică. Dar asta face parte din joc.

Puteți controla parapanta?

Da, de altfel cred că acesta nu e un sport pentru cei care nu-și controlează frica, panica te poate pune în pericol, prin decizii greșite, mai mult chiar decît dacă ai lăsa parapanta să zboare singură.

Cum poate fi depășită?

În cazul meu, cînd în aer sînt turbulențe, cînd detectez frica, mă concentrez pe eficientizarea urcării în curentul ascendent și fac două-trei respirații ample.

Unde ați încadra dependența de sporturile extreme, în raport cu alte dependențe?

Nu se compară cu nici o dependență, este drept că nu pot spune decît făcînd comparație cu fumatul și băutul (mai ales de bere, care se potrivește de minune, după un zbor).

E o dependență... pozitivă?

Categoric, mă „resetează" total și mă încarcă cu energie.

***Cristian Manu** este campion la parapantă.*

pagină realizată
de Iaromira POPOVICI

Ciprian MIHALI

Repetiție, obișnuință, dependență

Există în viaţa fiecăruia dintre noi un anumit număr de gesturi şi comportamente pe care le reluăm forţat, mecanic sau voit. Ele ţes o pînză de fond de pe care ies în evidenţă gînduri, acţiuni, sentimente excepţionale, acelea cărora le acordăm valoare individuală şi colectivă. Aceste repetiţii, de orice fel ar fi ele, nu au nimic spectaculos şi, de multe ori, nimic reflectat sau problematic. Pe unele le deprindem foarte de timpuriu: am putea chiar spune că procesul educării în cei şapte ani de-acasă, mai ales, este, într-un anumit fel, o creştere într-ale repetării, ale deprinderii şi familiarizării cu feluri de a se purta care fac suportabilă şi chiar dezirabilă viaţa cu ceilalţi.

Aş deosebi aici pe scurt între trei feluri de repetiţie.

Primul fel, căruia i-aş spune chiar *repetiţie simplă,* constă în reluarea mecanică sau forţată a unor gesturi, adesea sub un impuls sau o constrîngere exterioară. A se trezi la o oră timpurie obligat de programul de muncă sau de un ordin militar, a sta la coadă pentru a cumpăra cele trebuincioase în timpul regimului comunist, bunăoară, sînt acţiuni ce pot fi reluate de oricîte ori acest lucru se impune, dar odată ce constrîngerea dispare, gestul dispare, iar dispariţia lui poate fi resimţită ca o eliberare.

Al doilea fel de repetiţie este *obişnuinţa*. Ea intervine în momentul în care interiorizăm motivaţia sau utilitatea actului de a repeta şi în care obişnuinţa devine un facilitator al acţiunilor noastre, ca o prelungire oarecum firească, naturală a corpului activ. A înota, a merge cu bicicleta sînt astfel de naturalizări prin care corpul se adaptează unui mediu exterior, el însuşi devenit astfel mai prietenos. Obişnuinţele sînt a doua natură pentru că ele creează în jurul nostru o zonă tampon între fragilitatea corpului nostru şi agresivitatea lumii din jur. Pierderea obişnuinţelor se petrece în momente excepţionale, fericite sau tragice, şi este resimţită ca o traumă; regăsirea lor, chiar mimată şi simplificată (ca în cazul unor deţinuţi din lagărele de concentrare), poate fi interpretată ca o condiţie de supravieţuire. Aş include printre nişte obişnuinţe mai speciale şi tabieturile, mici ritualuri cu valoare simbolică şi estetică.

În sfîrşit, *dependenţele* sînt obişnuinţe scăpate de sub control. Ele intervin cînd a doua natură devine mai puternică decît prima, adică atunci cînd părţile corpului sau ale minţii supuse obişnuinţelor le iau în posesie pe celelalte. Cel mai simplu exemplu: fumatul preluat ca o descoperire, o frondă sau un tabiet se transformă în dependenţă. Dependenţele apar cînd gesturile repetate şi cele unice încetează să mai fie distincte, pentru a se transforma într-un continuum amorf, cu praguri de rezistenţă tot mai scăzute, pînă la dispariţia lor. Gestul repetării dependente e unul controlat nu de o forţă externă (ca în cazul repetiţiei), nici de o forţă internă (ca în cazul obişnuinţei), ci de slăbiciunea internă care nu încetează să se justifice. Spre deosebire de obişnuinţe, care sînt ritualuri de supravieţuire, dependenţele sînt mecanisme de autodistrugere.

Ipoteza mea rapidă acum este următoarea: cred că saltul abisal de la modernitatea şchioapă a comunismului la postmodernitatea obosită şi obositoare de azi e un salt în gol al societăţii româneşti, în multe dintre practicile sale cotidiene – de la repetiţii impuse la dependenţe trăite ca forme de adaptare la actualitate. Mai cred că etapa pe care am ars-o şi care constituie însuşi miezul modernizării unei societăţi este aceea a instaurării de obişnuinţe sociale. Repetiţiile mecanice (în muncă, alimentaţie, locuire etc.) ale epocii comuniste au putut fi trăite ca nişte automatisme fără implicare personală. Indiferenţa, jocul dublu, simularea au fost justificări pentru un soi de rezistenţă la orice fel de opresiune, într-o uitare de sine şi de ceilalţi în chiar actul executării unor astfel de repetiţii.

Atunci cînd presiunea exterioară a dispărut, s-a născut ceea ce părea a fi şansa unei reconstrucţii de sine. Din acest proiect a lipsit însă asumarea faptului că repetiţiile care devin obişnuinţe nu doar înlesnesc relaţiile cu ceilalţi, ci sînt şi exerciţii de autodisciplinare şi de rigoare impuse sieşi. Aşa că ne-am aruncat orbeşte în consum, mijlocul şi în acelaşi timp scopul cel mai la îndemînă pentru edificarea acestui sine în sfîrşit eliberat de porunci exterioare. Dar consumul nu creează obişnuinţe decît arareori şi în forme care nu sînt accesibile tuturor. El creează brutal dependenţe, pe corpuri şi minţi fragilizate de iluzii şi simulări anterioare, sărind neîntîrziat în alte iluzii şi simulări, ce păreau mai reale pentru că erau mai abundente şi mai colorate. Consumul de lucruri, consumul de imagini, consumul de sine, o frenezie chinuitoare şi mereu nesatisfăcută a efortului de a şterge limite, de a transgresa, ca şi cum un nou produs cumpărat, ingurgitat, distrus ne-ar elibera de povara repetiţiilor, ne-ar crea o a doua natură. Cînd, de fapt, a consuma mult şi fără discernămînt e calea cea mai rapidă către pierderea oricărei independenţe şi către o suferinţă individuală care ne face să ne urîm şi să-i urîm pe ceilalţi.

Ciprian Mihali *predă filozofie contemporană la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Cea mai recentă carte a sa, scrisă împreună cu Augustin Ioan, este* Dublu tratat de urbanologie *(2009).*

Alcor C. CRIŞAN

Otravă şi antidot

În vremuri de criză, unele primării din oraşele de provincie îşi răsfaţă cetăţenii plantînd palmieri şi construind noi fîntîni arteziene. Asta în timp ce guvernele unor ţări aparent mai înstărite se luptă cu cotaţiile agenţiilor de rating, iar mii şi mii de oameni demonstrează în van împotriva măsurilor de austeritate.

Într-un asemenea context, poate părea o frivolitate absolută să te preocupe semnificaţiile absconse ale gustului pentru frumos. Lux, calm şi voluptate... Plăcerile rafinate, viaţa pe picior mare, ne-grija zilei de mîine – iată tot atîtea motive să dai apă la moară celor care oricum nu vedeau cu ochi buni tot ce făceai, chiar şi înainte de izbucnirea crizei. Cu atît mai mult acum, cînd se poartă în public strînsul curelei, ar trebui să te simţi vinovat că eşti în continuare sclavul lucrurilor de calitate. Vinovat măcar de vinovăţie, dacă nu şi de ceva mai palpabil.

De parcă fiecare clipă de plăcere, de uitare a monotoniei cenuşii care te înconjoară, fiecare moment de evadare din rutina vieţii de zi cu zi ar fi ceva furat celor din jur. Cu ani în urmă, cînd serialul *Totul despre sex* era în culmea gloriei, prietenia prin intermediar cu cele patru cochete a avut darul să te ademenească şi pe tine cu mîntuirea amăgitoare prin cumpărături. Golul tot mai adînc care se căsca în jurul tău putea fi umplut cu ceva. Nimicul tot mai întins care nu înceta să se extindă putea fi oprit, măcar temporar, cu o nouă mai mică sau mai mare nebunie. În timp ce Samantha mai trecea pe răboj încă un armăsar focos cu care se despletise în dormitor, mai cuminţica ei prietenă Carrie îşi mai cumpăra o pereche de pantofi. La fel şi tu, modest aspirant la gloria trecătoare a succesului de casă şi de critică. Dacă nu o pereche de la Manolo Blahnik, atunci măcar de la Fratelli Rossetti. Dacă nu o poşetă de la Louis Vuitton, atunci măcar nişte ochelari de soare de la Ermenegildo Zegna. Dacă nu ceva de la Gucci, atunci măcar un flecuşteţ de la Armani.

De fapt, nimic nu e ceea ce pare. Dependenţa de produsele de marcă e, şi ea, relativă. Otravă şi antidot în egală măsură.

Totul reprezintă o etapă suplimentară, o treaptă în plus urcată pe scara valorilor, chiar şi relative. Încă din facultate ai început să îţi dai seama de ce e, cu adevărat, important. „Nu haina face pe om" sună bine, ca proverb, dar lucrurile stau cam pe dos, pentru că, în prezent, tocmai „haina face pe om". Evident, nu în stilul ţopistic, cu etichetele hainelor „de marcă" la vedere. Bunul-gust se mai şi învaţă, în ciuda opiniilor contrare. Se învaţă şi se descoperă. Uneori se re-descoperă. Plecînd de la lucrurile mărunte. Chiar şi fără prea mulţi bani în buzunar, îţi poţi permite să dai dovadă de stil. Nu costă nimic să pui o farfurie pe faţa de masă, chiar dacă nu mănînci cine ştie ce. O floare într-un pahar cu apă, un şervet frumos împăturit, o lumînare aprinsă la momentul potrivit – iată doar cîteva dintre detaliile aparent nesemnificative care dau viaţă şi culoare unei existenţe altfel terne.

Îţi poţi permite detaşarea de nimicnicii, odată ce ai gustat, măcar pentru scurt timp, din plăcerea pe care ele ţi-o acordă. După ce l-ai văzut pe Richard Gere în *American Gigolo* cum alege dintre nenumăratele cravate şi cămăşi de mătase, aruncîndu-le aparent la întîmplare înainte de a le combina, după ce ai dobîndit şi tu naturaleţea asocierii dungilor cu picăţele, a inului cu mătase, şi a intercalării sorbet-ului între peşte şi friptură, atunci te poţi bucura ca un adevărat adept al lui Epicur, savurînd, în clipele de restrişte financiară, o felie de pîine şi un pahar cu apă.

„(...) Televiziunea fabrică o «violenţă fericită», adică o violenţă rapidă, nedureroasă, concepută pentru a nu deranja prin aceea că duce la un final fericit.(...) Televiziunea este mediumul care-i expune pe cei mai vulnerabili la violenţa imaginilor fericirii consumeriste."

GILLES LIPOVETSKY,
FERICIREA PARADOXALĂ

O felie de pîine neagră proaspătă, abia scoasă din cuptor. Un pahar de apă rece de izvor, mai mult vis decît realitate. Şi, dacă e o zi bună şi ai reuşit să dai o fugă pînă la Londra, atunci poate că merită să te răsfeţi. Mergi la Fortnum & Mason şi te despleteşti şi tu puţin... La urma urmelor, chiar şi Poirot mînca fursecuri de la Fortnum. Cobori la subsol şi te instalezi pe un scaun cu picior de la bar. Comanzi nişte mezeluri italiene sau spaniole şi un vin bun franţuzesc. Un Margaux, un Saint Julien sau un Saint Estephe. E doar o gustare. E doar avanpremiera. Te bucuri, mai mult cu gîndul, de bogăţia care te înconjoară. Cutiile înmiresmate de ceai şi cafea de la parter, care te îmbie fiecare să le guşti. Din India sau China, din Africa sau America Latină, cu frunze atent selecţionate şi boabe prăjite pe-ndelete, în pungi cu forme abundente sau în cutii atent meşteşugite.

Evident, e doar luxul precar al celor care nu sînt cu adevărat bogaţi decît la suflet. Cei plini de bani nu au astfel de zbuciumuri. Iar dacă, poate, le au, încă nu şi-au publicat amintirile.

Alcor C. Crişan *e membru al Asociaţiei Internaţionale a Interpreţilor de Conferinţă şi admirator al lui Hercule Poirot; în prezent stabilit la Bruxelles, în aşteptarea unor vremuri mai bune...*

Monica PETRESCU

Dependențele adolescenților

În şcoală fiecare copil îşi dezvoltă deprinderi şi aptitudini pentru a se forma ca personalitate unică şi originală. Despre „ceilalţi“ fiecare vorbeşte mai cu uşurinţă decît despre el însuşi. Mai apoi începe să se cunoască pe sine. Abilitatea de cunoaştere a propriei persoane este urmată de formarea unei imagini proprii, iar cunoaşterea de sine este un proces afectiv, cognitiv şi motivaţional de ordin individual. Ceea ce surprinde de obicei la adolescent este faptul că el a devenit dintr-odată altul. Dorinţa de afirmare a personalităţii se împleteşte cu una de libertate (neasumată, de cele mai multe ori).

Refuzul unei conduite disciplinate (nonconformismul, teribilismul) îi poate purta pe adolescenţi uneori în zone pe care să nu le poată controla. Trebuie făcută diferenţa între dependenţele fiziologice: consumul de droguri, alcool, nicotină (aceasta din urmă începe ca un obicei social şi devine o dependenţă fiziologică) şi tendinţele obsesive sau pasiunile excesive pe care greşit le putem percepe din start ca dependenţe echivalente cu cele fiziologice. Pe cele din urmă le vom numi doar dependenţe.

Dependenţa adolescenţilor, care în fapt reprezintă o stare de subordonare, este paradoxal percepută de aceştia ca o formulă de libertate. Dependentă este o persoană care simte nevoia de a acţiona într-un anume fel într-o anumită activitate. Sînt lucruri pe care tindem să le repetăm, să le căutăm şi cărora le simţim acut lipsa cînd nu le avem.

Aş menţiona cîteva probleme cu care generaţia actuală de adolescenţi se confruntă: dependenţa de calculator (de activităţi pe care le ai pe calculator) – navigarea pe Internet, jocurile; accesarea site-urilor de socializare (Facebook, hi5), ne putem aduce aminte de I.L. Caragiale şi de minunatele stereotipuri prezentate în schiţele sale (o replică peste timp); dependenţa de mass-media – iniţial, copilul descoperă că privitul la televizor este distractiv (de la obişnuinţă se ajunge la abuz şi apoi la dependenţă); dependenţa de telefonia mobilă; dependenţa de gadget-uri; dependenţa de „imagine“ – ideea de integrare socială pe valori superficiale precum imitarea imaginii percepute a unor modele; dependenţa de shopping.

Valorile sînt lucruri în care credem; ele fac parte din caracterul nostru. O sursă a dependenţei poate fi determinată de îmbrăţişarea altor valori decît cele proprii, ale unor valori superficiale şi efemere ale timpului căruia îi aparţii. O altă sursă poate să derive din instalarea unui dezechilibru între drepturile şi îndatoririle pe care le ai, primele putînd să inducă dependenţe, cele din urmă reuşind să le pondereze, dacă nu să le anihileze.

În general, cînd este folosit cuvîntul dependenţă, el are o conotaţie negativă. Nu trebuie să cădem în această capcană lingvistică şi trebuie făcute precizări iniţiale. Discutăm aici despre dependenţe, şi nu despre pasiuni fireşti care, pentru scurte perioade de timp, pot acapara interesul unui copil (conştient de ceea ce face şi avînd control asupra situaţiei).

Ca educator, întrebările pe care ţi le pui sînt două: Ce poţi face ca elevii tăi să fie avizaţi şi suficient de reflexivi pentru „a nu fi uşor atraşi“ către o dependenţă?; Ce soluţii ai pentru a scoate elevul dintr-o atare situaţie (sau, mai bine-zis, cum poţi să-l ajuţi să iasă singur)?

Răspunsurile la aceste întrebări le putem găsi în educaţie, în comunitate – ca partener social în educaţie, şi timpul şi interesul pe care familia le acordă copiilor.

E important să cultivăm elevilor o autonomie de gîndire în spaţiul libertăţii. Ce te faci însă cu inconştientul „Am libertatea de a-mi face rău?!“. Cum o combaţi? Nu există reţete. Ţine de voinţa de a găsi soluţia pentru fiecare caz în parte. După apropierea de sine şi dialog interior, în mod paradoxal, dar firesc, urmează distanţarea. Capacitatea de a face o construcţie în afara ta e o soluţie la propria-ţi dependenţă, căci cea de pe urmă înseamnă de fapt o îngrădire în propriul eu într-o formulă de egoism neidentificat, nedeclarat şi nefast; ieşirea din sine, deschiderea către ceilalţi (există atîţia alţii...) într-un spaţiu cultural benefic.

Astfel, elevul, omul din spatele lui, înarmat cu o etică, cu o cultură solidă şi cu aspiraţii de spiritualitate, va avea forţa discernămîntului, nu va cădea prea uşor în capcana dependenţelor mai vechi, mai noi sau în curs de apariţie. Cel puţin, va avea o ecranare şi, deci, o protecţie mai mare. „Dăruind vei dobîndi“ nu e doar o sintagmă consacrată, e o certitudine – dobîndeşti o independenţă (în antinomie cu dependenţa) interioară care este o libertate înţeleasă.

Soluţia e pînă la urmă întoarcerea către realitatea căreia îi aparţii, într-o dorinţă de zidire a constantelor care au susţinut echilibrul lumii de secole: frumosul, adevărul, compasiunea, înţelegerea, respectul, onestitatea. Cuvîntul-cheie care delimitează cadrul unei dependenţe este cuvîntul limită. Dincoace sau dincolo de limită...

Concluzia este că, dacă ţi s-au creat repere solide din familie, care mai apoi au fost îmbogăţite de şcoală, ai toate şansele să poţi discerne corect în momentele-cheie (în care poţi aluneca uşor în zona negativă a existenţei tale) din viaţă.

„Poveştile“ viitorului tău vor deveni realitatea în care le vei dezvolta şi vei crea. Căci lucrurile sînt ceea ce le facem noi să fie...

Monica Petrescu *este profesoară de matematică la Şcoala nr. 11 „Ion Heliade Rădulescu“ din Bucureşti.*

Daniel VIGHI

Moșul Nuca

Dependenţa poate fi „de bune“. Sau „de rele“. Dependenţa de alcool şi de droguri e de rău. Aşa, cel puţin, spun medicii. Dar ei spun la fel şi referitor la dependenţa de dulciuri, de carne. Dependenţa de sucuri proaste, cu „chimicale“ care dau produsului culori turbate: roz, roşu-cardinal, verde, oranj. Dependenţa de concentrate, de e-uri, de marfa alimentară contrafăcută. Mai adăugaţi dependenţa de fast food-uri, de aripioare KFC. Dependenţa de vegetarianism. Dependenţa de cure de slăbit. De produse eco. Dependenţa de tutun care strică plămînii omului. Şi dantura lui. Adăugaţi şi dependenţele nobile faţă de care mulţi au îndoieli că sînt chiar aşa. Sau le privesc cu indiferenţă. Le ignoră şi nici nu ştiu că există. Spre exemplu, dependenţa nobilă de cititul cărţilor. Dependenţa la fel de nobilă a audiţiei zi şi noapte, eventual cu căştile pe urechi, a muzicii de jazz. A blues-urilor. Dependenţa de punk. De manele. De hip-hop. Dependenţa de filme. Dar şi dependenţa de dorul de ducă. De excursii în locuri puţin cercetate. Dependenţa de natură. Dependenţa de expediţii şi de reveriile legate de pregătirea lor preţ de un an. Dependenţa de expediţia în Patagonia.

Mi le pot imagina pe multe dintre ele, întrucît sînt, la rîndul meu, dependent de reverii. O să încerc să dibui cîteva, ca să vă convingeţi că dependenţa este prezentă la masa mea de scris. Pîrdalnica imaginaţie creatoare mi-l readuce aievea în amintire pe moşul Nuca, un beţivan din copilăria mea, care pute a ţigară şi a izmene, a sudoare, a pişi pute, ia te uită cum m-a năpădit mirosul: „du-te acasă“, zice tanti Lenuţa, femeia de serviciu de la Azilul de bătrîni, şi el chiar o ascultă, ar vrea să se scoale din iarba din parcul oraşului, nu departe de malul rîului Mureş, e toamnă în imaginea care ni se arată: exist dependent în toamna lui moş Nuca, s-au topit cîteva decenii de atunci, îmi aduc perfect aminte cum, la vremea de liceu, beam lichior de ciocolată cu colegul Ioani Abfalter la terasa „Pescăruşul“, şi moşul Nuca dormea dependent de alcool, prăvălit în iarba din parc. Încercam şi noi să aflăm cum e să fii dependent de alcool şi de tutun. Prin urmare, sorbeam din paharul cu lichior şi sugeam năprasnic din ţigara Amiral. În anii aceia ascultam *Green River* – albumul formaţiei Creedence Clearwater Revival Tot atunci moşul Nuca intra clătinîndu-se în curtea casei lui părăsite în care a crescut loboda, şi piru, şi floarea denumită barbar pizda ţigăncii. La fel, laptele cîinelui, părul porcului, bozul înalt şi pipirigul de baltă. Sînt dependent de amintirea cu moşul Nuca intrînd în curtea aceea în care a venit toamna, şi verdele crud al buruienilor s-a făcut gălbui, apoi amărui, apoi tabac, apoi s-a răsucit ars de bruma care s-a lăsat peste flenduriţele de la nădragii lui moş Nuca care, fiind toamnă aurie, doarme în şopronul cuptorului de făcut ţuică „de la MAT“ care va deveni mai apoi întreprinderea Vinalcool, secţia Radna. Sînt dependent de imaginea aceea, de mirosul „de comină“, de răchie autumnală, de fum şi de chiştocul de ţigară răsucită din foaie de ziar, de moş, chiar lîngă butoiul numit răcitor, şi a venit tanti Lenuţa şi i-a zis: „du-te acasă, prăpăditule“. Sînt dependent de felul în care el s-a uitat la modul serios înaintea lui, gata să plece deoarece nu mai ştie de cîte nopţi doarme la cazanul de „fript ţuică“.

„Dacă există un consum hedonist, există şi o dimensiune seismografică a hiperconsumului dominată de alternanţa repetată a fericirii cu tristeţea, a exaltării cu depresia“.

GILLES LIPOVETSKY,
FERICIREA PARADOXALĂ

Moşul Nuca – un boschetar din copilăria mea despre care ştiu că a ajuns aşa din cauză că era dependent de alcool. În luna noiembrie mergea pe la oameni cu un „firiz“ şi o pilă cu care ascuţea zimţii ferăstrăului. Moşul Nuca tăia lemne pe capra tăietorului – o imagine faţă de care sînt cu totul dependent. Şi de mirosul de „firizană“ sînt dependent, după cum sînt dependent şi de cuvîntul „firizană“ care se numeşte literar rumeguş. Aceasta, „firizana“ adică, se aşternea ca neaua de Crăciun peste cizmoacele sparte din gumă înfundate cu fîn ale moşului. Firizul lui se văieta ore în şir în şopron. Pe urmă se oprea la vremea prînzului, în amiaza gri de noiembrie, şi bătrînul primea paharul care se numea „deţ“ (sînt dependent şi de acest cuvînt popular). Moşul îl sorbea pe îndelete şi nici că vroia mîncare, aşa de tare rîvnea la un deţ. Altul! „Vezi ce face băutura din om, nici mîncare nu-i trebuie“, îmi zice bunică-mea cu inflexiuni sapienţiale în glas, în vreme ce îi dădea coltucul de pîine cu zama de cartofi şi costiţă afumată care, orişicîtuşi, nu valorau cît deţul de răchie. Un dependent, moşul Nuca!

Daniel Vighi *este scriitor.*

Ana Maria MINTICI

Jocurile online

„Spaţii în care viaţa materială se extinde"

La nivel mondial, jocurile virtuale precum *World of Warcraft*, *EVE Online* sau *Second Life* înregistrează zilnic aproape 20 de milioane de utilizatori distincţi. Ei interacţionează, colaborează şi formează relaţii prin intermediul avatarurilor lor, în ceea ce se numesc MMORPG-uri (Massively Multi-User Online Role-Playing Games).

Jocurile virtuale sînt adesea acuzate ca fiind doar o „evadare" din viaţa materială. Eu, una, cred că acestea sînt mai mult de atît, avînd în vedere comunităţile create în joc care se transpun uneori şi în viaţa „reală". Cercetători ai acestor spaţii virtuale au arătat că identităţile şi experienţele noastre virtuale nu sînt separate de identităţile şi experienţele lumii materiale. Ele coexistă şi coevoluează pe măsură ce se modelează una pe cealaltă. MMORPG-urile nu sînt atît o nouă formă de joacă, pe cît un nou mediu de comunicare care permite alte forme de identitate şi interacţiune socială. Mai mult de atît, abilităţi şi competenţe descoperite şi exersate în joc transpar în viaţa materială la fel de des cum se întîmplă şi reversul.

Jucătorii pot juca singuri, dar este mai avantajos să joace în grupuri, numite ghilde, clanuri sau corporaţii. Acestea sînt comunităţi persistente cu structură prestabilită, create de către jucători, cu o combinaţie echilibrată de roluri. Membrii corporaţiei *Romania Renegades* din *EVE Online*, formată în 2004, spun adesea că sînt o comunitate, o familie. Comunitatea este coezivă tocmai pentru că se prelungeşte în planul material. Adesea, referirile la calitatea grupului sînt direct legate de contactul nemijlocit, din „viaţa reală": „Pe noi ne leagă ceva, ne cunoaştem. Noi ne jucăm pentru noi, pentru grupul ăsta. Mie îmi place o dată la două săptămîni să-l pup pe chelie pe H." (J.,32).

„În calitate de consumator, omul redevine solitar; prizonier, în cel mai bun caz gregar (programul TV urmărit în familie, publicul stadioanelor sau al cinematografelor etc.). Structurile consumului sînt în acelaşi timp foarte fluide şi nepermisive."

JEAN BAUDRILLARD, *SOCIETATEA DE CONSUM*

Jucătorii se întîlnesc o dată la două săptămîni şi merg „la grătare", cel mai adesea la liderul alianţei acasă, unde se strîng de obicei între 10 şi 20 persoane. O dată pe an, în februarie, se organizează o întrunire mai mare cu un ansamblu de corporaţii, numit alianţa *Romanian Legion*, cînd se face o excursie într-un alt oraş din ţară sau străinătate. Grupul acesta activează precum capital social, întrucît membrii se ajută adesea în viaţa materială, în funcţie de profesiile pe care le au. Statisticile arată că utilizatorul obişnuit al acestor jocuri online petrece săptămînal aproximativ 17 ore în spaţiul virtual, asta însemnînd cam două ore şi jumătate pe zi. Extremele ajung undeva la 8 ore pe zi, ceea ce echivalează cu un job *full time*, făcîndu-ne să ne întrebăm oare ce anume îi motivează pe jucători? Unii spun că jocurile acestea sînt doar pentru copii şi adolescenţi, însă realitatea este un pic diferită. În *EVE Online*, de exemplu, joc care adună 60.000 de utilizatori zilnic, media de vîrstă a jucătorilor este de 27 de ani. De asemenea, aceste jocuri sînt adesea practicate „în familie": soţi, fraţi sau părinţi cu copiii lor.

Cercetătorii au listat ca motivaţii principale de a juca MMORPG-uri: realizările (dorinţa de a deveni puternic prin acumularea de iteme, de resurse şi atingerea unor obiective înalte), socializarea (dorinţa de a interacţiona cu alţi jucători şi de a forma relaţii importante, suportive, care implică dezvăluirea preocupărilor din viaţa materială), explorarea, manipularea (plăcerea de a-i păcăli, aţîţa, domina şi dezamăgi pe ceilalţi) şi imersiunea (bucuria de a fi într-o lume fantastică, precum şi de a fi *altcineva)*. Întrucît utilizatorii sînt conştienţi că acest timp petrecut în realitatea virtuală trebuie sacrificat din viaţa materială, un jucător din *EVE Online* spune că a făcut totuşi alegerea corectă, întrucît: *„EVE* este un joc foarte bun, pe principiul – o pierdere cît mai mică şi o distracţie enormă".

Persistă totuşi întrebarea: Jocurile virtuale creează dependenţă, dăunează? Nicholas Yee, cercetător al MMORPG-urilor, a stabilit, prin cercetările întreprinse, că 50% dintre jucătorii chestionaţi se autodeclară dependenţi de un joc MMORPG, iar 18% au considerat că le dăunează mult în educaţie, sănătate, planul financiar şi cel relaţional. Evident, situaţia de faţă arată că beneficiile aduse de joc sînt mai mari decît costurile. Unul dintre aceste beneficii este că spaţiul virtual ajută la depăşirea anxietăţilor. De exemplu, utilizatorii care se subestimează pot deveni puternici şi competenţi în acest spaţiu, depăşind anxietăţile din viaţa materială. Sau, utilizatorii care se simt subevaluaţi, neapreciaţi, în viaţa materială, pot deveni membri necesari şi valoroşi ai unor grupuri virtuale. De asemenea, utilizatorii cu o imagine de sine negativă pot alege să aibă avataruri atractive, cu reprezentări corporale pe care şi le doresc în viaţa materială. Pe scurt, aceste medii sînt seducătoare pentru unii utilizatori deoarece îi ajută să-şi controleze sau să-şi ţină în frîu anxietăţile. În jocurile virtuale se produc fenomene importante care pot crea, modela şi restructura relaţii în lumea materială. Aceste cyberspaţii sînt nu doar spaţii virtuale în care evadezi din viaţa materială, ci şi spaţii în care viaţa materială se extinde.

Aşa cum spunea şi Yee – Dacă ai putea fi oricine, oriunde, ai alege mereu să fii exact cel care eşti? Presupunînd că nu sîntem constrînşi la formele umane şi la modalităţile de mişcare şi interacţiune derivate din legile fizicii, ce ne-ar opri de la a încerca altele noi? Dacă trupul este doar „proteza" originală (Katherine Hayles), ce ne opreşte de la a gîndi „în afara trupului"?

Ana Maria Mintici *este psihoterapeut, sociolog şi antropolog.*

Andrei DECU

Noul IAD

Nu este vorba de echipa I.A.D. din schiţa „Mefisto" a lui Toma Caragiu, ci de o posibilă nouă boală – dependenţa de Internet (**I**nternet **A**ddiction **D**isorder). Intuiesc deja cîteva replici: „copchii ăştia, nu îi mai dezlipeşti de la calculator, să se mai ducă domnule să bată mingea şi pe stradă". Pe lîngă relativ faimoasele jocuri virtuale de tip MMORPG *(Mulţi Mulţi Oameni Online în Rolul de Prinţ Gheorghe...)* pe care se înghesuie zeci de milioane de oameni (!) să plătească echivalentul a 50 de lei lunar, există o sumedenie de alternative nonludice la pierderea/investirea timpului „pe net" folosite şi de „oamenii mari". Mă întreb cine nu va invoca faptul că slujba ne cere să fim permanent informaţi, să raportăm la minut, să facem cerere pentru o cutie de pixuri în reţeaua companiei, apoi să ne amintim că reţelele de socializare sînt acum unelte de angajare; şi că puţin divertisment nu a făcut rău nimănui, deşi parcă ne enervează acel prieten care pare că are prea mult timp liber pentru trimis mai departe ataşamente şi lista kilometrică de oameni pe unde a trecut acel mail ş.a.m.d.

Dezvoltarea Internetului a avut oricum efecte vizibile asupra felului în care ne construim identitatea. Pentru adolescenţi reprezintă acum o variantă de a-şi explora identitatea şi de a experimenta, printre altele, sentimentul de apartenenţă la un grup, delimitarea faţă de prieteni şi familie şi, nu în ultimul rînd, exprimarea neliniştilor şi a frustrărilor prin intermediul reţelelor de socializare (care tocmai au primit recent una nouă în familie), a camerelor de *chat* (reinventate multimedia), a *blog*-urilor şi a altor tipuri de comunităţi pe Internet. Şcoli progresive dotează fiecare elev cu un laptop, însă cît de departe putem merge? Internetul corespunde nevoii de răspuns rapid în comunicare şi cercetare, însă folosirea sa exagerată poate conduce la rezultate slabe, tocmai în performanţele academice şi comunicarea cu persoanele apropiate.

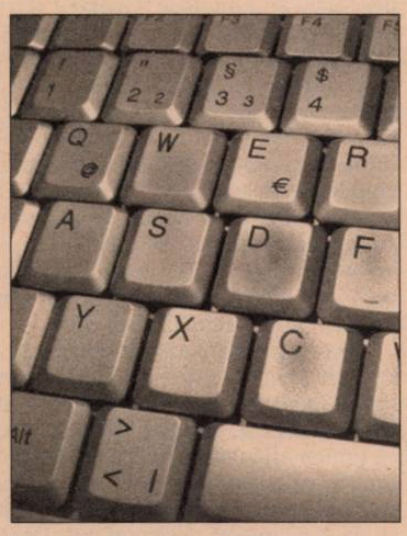

Putem sta liniştiţi pentru moment, suportul empiric pentru atestarea IAD drept dependenţă nu există, e greu să aduni dovezi în favoarea unei concluzii clare, mai ales cînd această posibilă dereglare poate masca de fapt depresia, hiperactivitatea etc. Cu toate acestea, în ţări precum Coreea de Sud, Japonia, China, SUA şi Regatul Unit al Marii Britanii au apărut încet-încet cercetări, apoi specialişti şi în cele din urmă clinici dedicate persoanelor care petrec prea mult timp în faţa calculatorului. Mi se pare interesant că prima clinică de acest tip din Statele Unite (deschisă destul de recent, în 2009) se află în Redmond, foarte aproape de sediul unui gigant IT. Soluţiile adoptate la nivel mondial sînt pur şi simplu renunţarea la Internet timp de cîteva săptămîni, exerciţiu fizic şi promovarea unor alternative plăcute la petrecerea timpului în compania ecranului.

Testele iniţiale pentru detectarea acestui comportament deviant au fost adaptate după unele clinice pentru detectarea dependenţei de jocurile de noroc. Acest lucru mi se pare potrivit, avînd în vedere cîţi oameni ajung să-şi cîştige pîinea de pe urma Internetului la nivel profesionist şi, în acelaşi timp, cîţi îşi petrec timpul avînd grijă de plăntuţele lor virtuale i.e. non-reale sau, şi mai frumos, de ale prietenilor lor, tot virtuali.

Dacă vreţi un test iniţial, simptomele asociate cu dependenţa de Internet sînt legate de creşterea timpului petrecut zilnic pe Internet, dificultăţi în a renunţa la această activitate, asocierea sa cu un sentiment de euforie, dorinţa de a petrece şi mai mult timp online, neglijarea prietenilor şi a familiei, anxietate în absenţa Internetului, performanţe mai slabe la şcoală sau la locul de muncă, sentimentul de vină/ruşine/depresie ca rezultat al comportamentului, schimbări în ritmul circadian, schimbări bruşte de greutate, dureri de spate sau de cap, retragerea din alte activităţi plăcute. Pentru copiii de pînă la 12 ani, se poate considera un semnal de alarmă şi un semn de dependenţă atunci cînd petrec în jur de şase ore pe Internet.

Am menţionat mai sus lista de ţări în care au apărut clinicile pentru tratarea dependenţei de Internet cu un motiv: toate se bucură de un statut economic relativ avantajos, fapt ce le-a permis copiilor să fie la curent cu noile tehnologii pe post de consumatori fideli, în contrast cu părinţii care, de multe ori, au pierdut contactul cu tehnologia. Consecinţele la nivel social ale acestui fapt cred că abia acum încep să iasă la suprafaţă. Şi noi, ca importatori ai unui stil de viaţă destul de vestic, am putea să îi acordăm mai multă atenţie. Apropo, cît timp petrec online copiii voştri şi ce activităţi au?

Tot ce ştiu este că datorită (sau poate ar trebui să spun „din cauza") faptului că ne bucurăm de tehnologie avansată în materie de comunicaţii mobile şi reţele *broadband* – România fiind constant în primele 10 locuri din topurile celor mai rapide viteze medii de acces la Internet din lume –, eu îmi verific mail-ul cu mult înainte de a mă ridica din pat dimineaţa.

Andrei Decu *este consultant IT, licenţiat în ştiinţa calculatoarelor şi antropologie, interesat de interacţiunea om-computer şi design ergonomic.*

Pseudodependențe

Nu toate dependențele sînt patologice sau strict nocive. Unele pot avea chiar efecte benefice, precum cea de gătit. Despre aceasta şi despre alte... pseudodependențe – în rîndurile de mai jos. ***(I. P.)***

Violeta DINCĂ

Gătitul şi starea de bine

Cînd zic „mi-ar plăcea să-ţi gătesc ceva, într-o zi“ zic „mi-eşti drag(ă)“. Gătesc – (mă) dăruiesc; cum glumea un prieten: cînd vreau să mi te-apropii, să mă exprim afectuos şi nu găsesc mijloace, pentru moment, în mine, tot vine ceva căldură din cuptor, nu pleci de la mine cu sufletul gol.

Dacă ţi-am gătit, măcar o dată, ştii cîteva lucruri importante despre mine.

Cînd nu pot găti, îmi lipsesc zgomotele bucătăriei, fîşîitul verdeţurilor spălate, toc-toc-ul constant al lamei cuţitului retezînd legume, hîrşîitul pietrei de ascuţit cuţite, freamătul supelor care fierb pe plite, clinchetul paharelor şi al tacîmurilor, scîrţîitul ceramicii bine lustruite. E un ritm familiar, liniştitor şi energizant, în acelaşi timp, în zgomotele-astea, e o orchestră pe care-mi place s-o dirijez, în mijlocul căreia mă odihnesc psihic muncind fizic. Găsesc tihnă, normalitate şi bucurie în cele mai presante şi copleşitoare momente din activitatea din bucătărie. Cînd comenzile se succed cu o repeziciune care le face aproape imposibil de urmărit, cînd oricît de rapidă şi eficientă mi-aş propune şi aş reuşi să fiu, le pierd şirul, mă surprind zîmbind, încîntată. Mi-e bine.

În perioade dificile, în momente absurde, în clipe de-ndoială, cînd nu mai ştiu sigur care-i pasul următor, încep prin a coace o pîine. Pînă termin de frămîntat aluatul, ştiu din nou cine sînt; pînă dospeşte, realitatea capătă din nou consistenţă, cînd iese pîinea din cuptor deja zîmbesc.

Cînd nu gătesc, orice culori, ingrediente, mirosuri, texturi, cuvinte văd, simt, aud, se aliniază şi se adună cuminţi într-o cratiţă imaginară, în care se naşte un nou fel de mîncare. Mintea mea aglutinează automat şi fără avertizare: midii-negru-portocaliu-roşu-ardei-verde-pătrunjel-ienibahar-coriandru-ghimbir-lămîie-picant-dulce-acrişor-rodie-crocant-orez; dacă am timp, procesez, asimilez, prelucrez, dacă nu, impresiile de peste zi se aştern cum-necum apucă, le visez peste noapte, iar dimineaţa le scriu.

Să merg undeva unde să-mi servească o mîncare cu ale cărei ingrediente bucătarul, în mod vizibil, nu s-a descurcat, din care n-a obţinut ce-ar fi putut, a căror valoare a risipit-o, mă umple de frustrări. Încep să bîţîi din picioare ca un dansator căruia i-ai pus muzică, dar pe care l-ai legat de scaun.

Copilăria petrecută la bunici a avut gust de mălai copt, nuci verzi, zmeură, pîine prăjită, gem de caise şi scovergi. Grădiniţa a avut gust de mîncare de mazăre, musaca, macaroane cu carne şi ceai de tei. Mi-am iubit mult bunicile. Îmi găteau, mă alintau, le simţeam dragostea în fiecare sorbitură de cacao cu lapte, în fiecare lingură de orez cu lapte şi dulceaţă. Amintirile mele sînt, în mare parte, gusturi şi mirosuri. Într-o oarecare măsură încerc, gătind, să le retrăiesc, să le reconstitui pentru mine şi pentru copii. Cînd gătesc, dragostea bunicilor mele ajunge pînă la copiii mei, care n-au apucat să le cunoască. Gătitul e, uneori, din punctul ăsta de vedere, întoarcere în timp. Alteori, e aventură. Două-trei ingrediente în plus sau în minus pot schimba totul. Gîndesc şi simt totul în termeni de gust şi miros. Cînd o mîncare-mi iese bine şi văd cum faţa celui care-o gustă se luminează de surpriză şi plăcere, mă simt ca un magician. Gătitul îmi face bine; iar cînd găseşti starea aia profundă de bine şi ştii exact cum s-o regăseşti oricînd, de ce te-ai mai opri?

***Violeta Dincă** este mamă a trei copii (Ela, Alexandru şi Emre), partenera de viaţă a lui Ediz, coproprietară a bistroului Violeta's, absolventă de Litere, 34 de ani, dependentă de gătit.*

Sorina SĂVULESCU

...De gura lumii

...dependenţele în funcţie de care sau împotriva cărora se derulează viaţa noastră. Cele pe care le fabricăm – tutun, alcool, jocuri – şi care duc deseori la adicţie.

Cele pe care le suportăm, fructe ale istoriei, instituţiilor şi prejudecăţilor noastre. Ne-am putea, oare, dezbăra de ultimele?

„În fapt, m-am căsătorit cu pîrîtul la data de... din dorinţa de a întemeia o familie bazată pe afecţiune şi înţelegere... însă după cîteva luni relaţiile conjugale s-au deteriorat, au apărut primele probleme... din căsătorie au rezultat doi copii...“ şi scriu, şi scriu ceea ce s-ar numi o „expunere de motive într-o acţiune de divorţ“...

De data asta e o „ea“. Nu se împacă prea bine cu statutul de „reclamantă“, dar faptul că „el“ a ajuns în sfîrşit „pîrît“ o unge pe suflet, un suflet, bag seama, chinuit.

„Îl las, doamnă, îl las... Sînteţi măritată? Aaa... nu? Mai bine singură decît să dai de un nenorocit...“

Ascult, întreb, scriu, la început îmi scuz indiscreţia – „Ştiţi, instanţa trebuie să cunoască...“, apoi atmosfera se dezgheaţă, începe să-mi povestească...

Pentru mine, ca avocat, e a nu ştiu cîta căsnicie „desfăcută“ tîrziu, după nişte ani care – mulţi, puţini – înseamnă ceva într-o viaţă de om consumată undeva între conflict surd şi violenţă domestică... de ce acum?

„Pentru că nu mai pot. Şi oricum, copiii au crescut, pentru ei m-am sacrificat, să aibă un tată, măcar atît.“

Ei da, mai „am o speţă“. Se spune că divorţurile sînt dintre cele mai simple cauze. Iar motivarea petiţiilor de acest fel se brodează aproape totdeauna pe eşecul vrerii de a avea o familie, de „a face casă“. Şi oamenii ăştia, „domni“ şi „doamne“ prin căsătorie, ajunşi în punctul caracterizat ca „ireconciliabil“ al încetării mariajului, mai curînd par a-şi justifica neîmplinirea în ochii celorlalţi – din postura de aserviţi – decît faţă de sine.

Doi oameni aleg să trăiască împreună pentru că se iubesc. Aşa se povesteşte de obicei noima căsniciei, sau cel puţin aşa ştiam eu, şi-i drept, mai văd din cînd în cînd asta. Cam rar.

Lăsînd povestea la o parte, „realismul“ impune însă o „partidă“ bună, la vîrsta adecvată, slujba, masa şi darul adaptate la costul per tacîm şi „ambiţiile“ tinerilor miri şi *staff*-ului de căsătorie. Se pare că expresia „a pune pirostriile“ nu e străină de ce se întîmplă după... vin copiii! „Ea“ îi creşte, „el“ îi „educă“, pleacă cinci zile pe an la mare, cinci la munte, se fac economii, reproşuri şi consilii de familie cu mama, tata şi cei mai buni prieteni, cînd lucrurile nu merg. Apoi, mai uşor cu fardurile, mai rar cu berea, se cumpără o maşină, electrocasnice, se „iese“ în lume „în familie“, iar în cele din urmă ea devine „scorpie“ şi el „bădăran“. Unii îmbătrînesc împreună, alţii devin clienţii mei...

Mai toţi cei pe care îi cunosc în postura de „divorţaţi“ – justiţiabili ori prieteni – mi-au lăsat impresia că subiectul devine invariabil delicat, dacă nu chiar jenant. Pentru că lumea află, ştie şi discută. Pentru că e de luat în calcul zisul prejudiciu de imagine.

Iar copilul trebuie să aibă mamă şi tată, chiar dacă uneori ei se mai bat. Deşi de multe ori fiecare stă în colţul lui din casă butonînd telecomanda televizorului, vorbind la telefon. Cu alţii. Şi totuşi – vorba clientei mele – „domnişoară, dumneavoastră de ce nu vă măritaţi, aveţi o vîrstă, un băiat bun mai găsiţi şi copiii se cresc mai uşor acum, pe urmă n-o să mai aveţi răbdare“. Aşa e, aş spune eu, depinde din ce unghi priveşti lucrurile, că doar viaţa nu se face nici ea de una singură.

***Sorina Săvulescu** este avocat.*

Patricia MIHAIL

Dependența este atunci cînd...

...exagerezi. În general, noţiunea de „dependenţă“ ne duce cu gîndul la alcoolism sau consum excesiv de droguri. Buuun, dar cum rămîne cu celelalte dependenţe – cele considerate inofensive? De obicei, se porneşte de la o gîndire de genul „nimeni nu e perfect“, „om sînt, trebuie să am şi eu un viciu“, „o plăcere am şi eu“. Dar cît de grave sînt ele, de fapt? Am ales, în cele ce urmează, vreo cinci dintre plăcerile vieţii, arătînd ce se întîmplă cînd iau forma dependenţei de:

■ *Facebook*. Reţeaua de socializare creată de tînărul Mark Zuckerberg acum vreo şapte ani are în prezent peste 750 de milioane de utilizatori activi, care petrec peste 700 de miliarde de minute pe lună adăugînd prieteni în listă, postînd filmuleţe, link-uri, fotografii etc. Pînă aici toate bune şi frumoase. Însă cînd începi să stai *numai* pe Facebook, dînd *like* în stînga şi-n dreapta, preferînd să schimbi mesaje pe chat, decît să te vezi cu prietenii *face to face* (ştii tu, ăia de-i cunoşti pe bune, nu restul de 3758 pe care îi ai în listă), cînd începi să ai *status updates* din zece în zece minute, cu texte ca „m-am trezit“ sau „am mîncat de prînz“, atunci trebuie să ştii că ai o problemă...

■ *FarmVille*. Ferma asta păcătoasă are 60 de milioane de jucători în întreaga lume, în 2011. Oameni care s-au mutat la ţară, cel puţin în mediul virtual. Ce poate fi mai minunat decît să ai propria-ţi fermă, să plantezi fasolică şi să culegi fructe din copăcei în formă de curcubeu sau vată de zahăr? Vă spun eu: să realizezi că... nu e pe bune!!! Că e OK să te distrezi cîteva minute pe zi, cînd n-ai ce face, dînd o raită prin fermă, dar să îţi dai seama de ce oamenii se uită la tine ca la un ciudat dacă le strigi, din senin: „E 15,00, trebuie să-mi culeg cartofii şi azaleele, pînă nu se ofilesc!“.

■ *Tînăr şi neliniştit*. Serialul-fluviu care mi-a marcat copilăria, adolescenţa, viaţa a ajuns în România la episodul 4040. (Vi se pare mult? În SUA s-a ajuns pe la 9700.) Tineri şi neliniştiţi cum sîntem, ne-am uitat la această epopee TV, lăcrimînd atunci cînd Victor s-a despărţit de Nikki. Sau cînd nu ştiu mai care a murit în accident de maşină (întotdeauna cineva moare aşa). Sau cînd ăla înalt află, după 15 ani, că fi-sa nu e de fapt a lui, şi că blonda l-a minţit, fiindcă l-a înşelat cu ăla mai în vîrstă, care... Vedeţi? Deja e prea mult!

■ *Shopping*. Cunoscută şi ca dependenţa de mall, ea apare cînd ai suficienţi bănuţi (sau „pe cineva“ cu un card plin) şi prea mult timp liber. Atunci, îţi arunci poşeţica pe braţ şi începi să colinzi magazinele – nu pentru că ai nevoie de haine care să-ţi acopere corpul, ci pentru că „fatăăă, nu îmi mai place nimic din dulaaap“.

■ *Telefonul mobil*. Treaba cu telefonul la purtător e că „toată lumea are“. Mai mult, pentru că vrem să comunicăm pînă ne ies ochii din cap, de cîţiva ani încoace am început să avem cîte două-trei telefoane. Şi-atunci vorbim: în casă, în parc, în autobuz, pe stradă, la birou, chiar şi cînd sîntem pe budă, la cinematograf. Iar dacă, Doamne fereşte, îl uităm acasă, ne simţim dezbrăcaţi, confuzi, părăsiţi şi singuri.

Acest text este un pamflet şi trebuie citit ca atare. Acum îl închei pentru că trebuie să-mi culeg recolta din „fermă“...

Anca MANOLESCU

Despărţirea de maestrul spiritual?

Cînd nu aţipeşte în convenţie ori suficienţă, relaţia maestru – discipol e una dintre cele mai intense experienţe omeneşti. O dovedesc extremele pe care le poate atinge: ataşament pasionat şi traumă a rupturii, fidelitate neştirbită, dar şi rivalitate aspră între îndrumător şi învăţăcelul emancipat, intimitate hrănitoare şi melancolie acută a depărtării. E vorba de fiecare dată despre „minunea transmiterii“, spune George Steiner care, în *Lessons of the Masters* (2003, *Despre discipolat,* Editura Compania, 2005; *Maeştri şi discipoli,* Humanitas, 2011), vizitează cu aleasă pricepere o sumedenie de cazuri din cultura occidentală pentru a încerca să organizeze uimirea în faţa fenomenului predării. Rădăcinile acestui fenomen, structurile, ca şi o mare parte din realitatea lui sînt de natură religioasă. Iată de ce Steiner evocă adesea tradiţiile monoteiste, ca pe un fundal pentru situaţiile de transmitere laică (filozofică, ştiinţifică, artistică) pe care le analizează.

Plotin

Dar, în cazul transmiterii religioase sau, mai larg, spirituale, ce transmite maestrul discipolului său? Cînd e vorba despre o cale de cunoaştere care transformă fiinţa întreagă a călătorului, tinzînd să îl asimileze ţintei infinite a drumului, cum se petrec lucrurile? Ce predă îndrumătorul celui îndrumat? Steiner, alături de atîţia alţii, o spune limpede: nu atît o învăţătură, cît împlinirea ei vie; nu în primul rînd o doctrină, cît itineranţa însăşi a maestrului, spectacolul unui om aflat pe cale. Aşadar, nu un depozit, ci un exemplu de urmat. „Predarea exemplară înseamnă actualizare şi poate fi mută... Socrate şi sfinţii predau prin însăşi existenţa lor.“

Porphyrios, de pildă, nu a socotit că e de ajuns să editeze tratatele maestrului său. A scris o *Viaţă a lui Plotin* care ne restituie seninătatea ardentă a unui unificat în drum spre Unu. Tot de acolo aflăm negraba lui Plotin de a pune în scris o cercetare vie, care îmbina inspiraţia fulgurantă a maestrului cu obiceiul de a porni de la problemele puse de discipoli. În *Trupul şi societatea,* Peter Brown evocă cercurile de studiu din primele veacuri creştine şi intensitatea căutării spirituale care îi lega pe ucenici de învăţătorul lor. Ceea ce îi captiva pe apropiaţii lui Origen şi pe intelectualii creştini din secolele următoare „a fost nu atît învăţătura lui, oricît de înviorătoare şi de multe ori tulburătoare era ea“, spune Brown, ci viaţa alexandrinului, dedicată cu o neomenească cristalinitate ascultării Logosului, „felul în care Origen, ca exeget şi îndrumător spiritual, prezentase viaţa unui învăţător creştin ca fiind suspendată deasupra timpului şi a spaţiului... De la bun început, mesajul lui Origen fusese categoric şi plin de credinţă personală: Vă rog fierbinte pe toţi: preschimbaţi-vă. Luaţi această hotărîre, de a vedea că în voi există o capacitate de a vă preschimba.“

Aşa stînd lucrurile, în ce raport se află discipolul faţă de maestrul său? Sigur că cel din urmă are faţă de cel dintîi o superioritate amplu recunoscută, că el lucrează asupra discipolului ca asupra unei materii prime, supuse, plastice, ascultătoare. Sigur că prin clarviziune, experienţă, *diakrisis* (capacitatea de deosebire a duhurilor) îl modelează, îl limpezeşte, îl conduce pe ucenic. Sigur că îi poate preda acestuia o învăţătură, o doctrină, o metodă. Totuşi, nu postura de *dominus* face din el un maestru. Ceea ce face din el un maestru este intensitatea cu care asumă el însuşi postura *ucenicului* faţă de Logosul divin; este priceperea lui de *călător* spre/împreună cu ţinta infinită. Aceasta e excelenţa maestrului spiritual: realizarea superioară a condiţiei de ucenic şi călător. Ceea ce oferă el în primul rînd este un model viu de preschimbare. În pustia egipteană *(Pateric,* Avva Pimen, 173) nişte învăţăcei în ale ascezei cer mai marelui lor să le dea reguli şi porunci, să-şi exercite aşadar autoritatea normativă, să le predea o reţetă. Cel somat îl consultă pe Avva Pimen, care îi răspunde: „Nu, fă tu întîi ce ai de făcut şi, dacă ei vor să trăiască, vor vedea şi vor face şi ei... fii pentru ei pildă, nu legiuitor“.

Ce este un exeget teolog al Origen altceva decît un „vînător“ aflat pe pistele sensului christic, un urmăritor al urmelor lăsate de Logos în textele sacre? Ce descrie Grigore de Nyssa în *Viaţa lui Moise* şi în *Tîlcuire la Cîntarea Cîntărilor* altceva decît traseul spiritual nesfîrşit, „mişcarea stabilă“ a călătorului atras de „spinarea“ divinului? Itineranţa învăţătorului pe urmele lui Christos o urmăreau discipolii în cercurile de studiu ale primelor secole, nu centralitatea impozantă a maestrului. Învăţătorul spiritual poate fi un „îndrumător“ pentru că se află, primul, antrenat în dinamica drumului. De aceea face sensibilă, evidentă, mobilizatoare această dinamică în faţa discipolilor săi. El poate deveni un *exemplum* în calitate de învăţăcel-învăţător, de itinerant-îndrumător. În el, ucenicii află modelul adus la incandescenţă al unei traiectorii pe care le rămîne să o realizeze, fiecare, în propria lor variantă. Actul dinamic al cunoaşterii şi abia apoi conţinutul ei este ceea ce predă învăţătorul discipolilor.

* * *

Există în Occidentul modern ideea că un gînditor nu îşi atinge statura întreagă decît atunci cînd se desface de maestrul său, cînd îl lasă în urmă, îl uită, îl „omoară“ – operaţie simbolică legiferată de mitul oedipian al psihanalizei.

Nu chiar aşa se petrec lucrurile în cazul căutării spirituale. Depăşirea, autonomia, originalitatea primesc aici alte nuanţe. Sigur că se pot cita cazuri de discipoli revoltaţi împotriva maestrului. Dar logica tradiţiei pune revolta lor pe seama mîniei de a fi fost respinşi de învăţător (Kylon plănuind incendiul în care pier pitagoreii şi poate chiar Pitagora) sau pe seama geloziei faţă de un intim al maestrului: în Anatolia secolului XII, Shams din Tabriz, „Soarele“ care „luase de căpăstru sufletul“ poetului mistic Rûmî e alungat şi poate asasinat de discipolii celui din urmă. În Evanghelii, e ignoranţa, orbirea ucigaşă a lui Iuda.

Desigur că, pe de altă parte, cultura europeană s-a construit mai cu seamă pe continuităţi, pe atenţia creatoare faţă de gîndirea înaintaşilor. Se pot cita în acest sens binecunoscute declaraţii, de la cea a lui Bernard din Chartres, cum că gînditorii vremii lui, „modernii“ medievali, văd mai departe decît înaintaşii fiindcă sînt pitici purtaţi pe umerii uriaşi ai celor vechi; sau, în secolul al XX-lea, cea a lui Alfred North Whitehead, potrivit căruia întreaga filozofie occidentală nu constituie decît note de subsol la dialogurile lui Platon.

Dar modernitatea a dat legitimitate individului autonom, care, liber de autoritatea tradiţiei, îşi organizează singur concepţia despre real şi despre destinul propriu. Pe acest fundal, despărţirea de maestru a putut căpăta un relief „ucigaş“, ba de o vreme chiar relaţia învăţător – discipol a început să nu mai aibă credit.

În cazul căutării spirituale, depăşirea, originalitatea, autonomia faţă de maestru primesc alte nuanţe. În primul rînd, fiindcă ceea ce predă maestrul ucenicului este tocmai depăşirea de sine. Cu grade de experinţă diferite, ei tind spre acelaşi reper care îi depăşeşte infinit pe amîndoi. Apoi pentru că maestrul – în măsura în care e fidel oficiului său – nu face decît să trezească ochiul spiritual al discipolului, fiind de la sine înţeles că cel din urmă trebuie să-şi parcurgă propriul drum, să-şi realizeze propria preschimbare. În varianta lui bună, maestrul e o transparenţă către Învăţătorul divin. El nu intervine decît cît e strict necesar pentru a-şi ghida ucenicul; fiind o figură a dinamicii spirituale, e activ mai ales după ce a trecut. În preajma morţii, un maestru hasid din secolul al XVIII-lea, Rabbi Nahman din Bratzlaw, le spune discipolilor adunaţi în jurul său: „Pentru ce vă tulburaţi? Nu fac decît să vă deschid cale“.

În sfîrşit, pentru că pretutindeni, de la shivaismul din Caşmir, la autorii sufiţi şi la mistica creştină, maestrul şi discipolul ştiu că divinul este cel care se manifestă şi lucrează în amîndoi, că el este cel care îi atrage din adîncul relaţiei lor. În funcţie de mişcările Duhului, rolurile se pot inversa, maestrul poate învăţa de la ucenic. Raportul lor devine unul de colegialitate, de amplificare reciprocă în orizontul infinit al drumului.

Anca Manolescu *este cercetător în domeniul antropologiei religioase şi doctor în filozofie. Cele mai recente cărţi publicate sînt* Nicolas de Cues ou l'autre modernité, *L'Harmattan, 2010 şi* Stilul religiei în modernitatea tîrzie, *Polirom, 2011.*

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!
Ai pînă la reducere 13%!
Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:
Marilyn Monroe
Charlie Chaplin
Capodoperele teatrului românesc
Opera
Primești o dată pe lună revista Dilemateca!
NOU!
Abonamente în străinătate
Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din țară, acum îi poți oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicațiile: **Cațavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Știință și Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

cei mai buni

PUBLICITATE

CÂND PREMIEM EDUCAȚIA O FACEM MAI PUTERNICĂ
Gala Premiilor în Educație
Înscrie-te la cea de-a treia ediție a Galei Premiilor în Educație!
Perioada de înscrieri: 15 iunie - 27 septembrie 2011
www.premiileineducatie.ro

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din reţeaua VODAFONE LA 7485 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteţi trimite în decursul a 30 de zile Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informaţii la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioşcurile, caravanele şi librăriile ADEVĂRUL

Poştă şi partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plăţii şi talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume.....
Compania* .....
Cod fiscal*.....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
judeţ/sector .....
cod poştal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieţi în căsuţă numărul de abonamente pe care doriţi să-l contractaţi)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecţia Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

şi am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poştal ☐ OP nr. ..... din data .....

* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.

Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activităţi promoţionale şi să le dezvăluie terţilor conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări şi să solicit ştergerea datelor adresându-mă societăţii S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente şi informaţii sunaţi la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea, între orele 9^00 - 18^00 (luni - vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

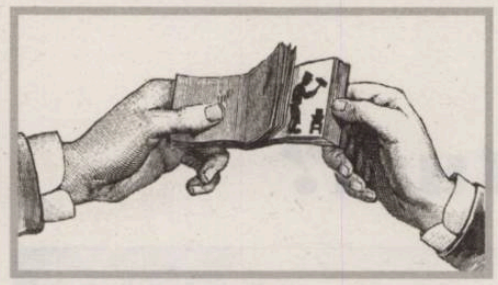

Marius CHIVU

feedbook

Doriţi să recitiţi?

● ***Ochelarii de fum. Antologie de proză contemporană*, prefaţă de Paul Cernat, Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti şi Editura Cartex, 2011.**

Avem ghinion şi cu antologiile. Ca şi în cazul premiilor literare, volumele colective de poezie sau proză sînt, în general, nişte demersuri selectiv/editoriale destul de nebuloase. Din fericire, s-au tradus şi la noi în ultimii ani cîteva antologii de proză extraordinare (precum celebrele antologiii Granta – *Cei mai buni tineri romancieri britanici,* Editura Curtea Veche, 2006 şi *Cei mai buni tineri romancieri americani,* Editura Leda, 2009; sau *From Russia with Love,* Editura ART, 2009), volume care excelează deopotrivă prin relevanţa, stricteţea şi claritatea criteriilor de selecţie şi prin calitatea textelor, dar, din nefericire, nu pare ca acestea să fi inspirat, să fi funcţionat ca model pentru nimeni.

Ochelarii de fum, o „antologie" care adună textele a 32 de prozatori români contemporani, este un volum care are, la prima vedere, tot ce-i trebuie pentru a ţi se opri respiraţia de emoţie în faţa raftului din librărie. Doar că pofta dispare citind. În primul rînd, nu afli cine a făcut selecţia autorilor şi a textelor (nimeni nu-şi revendică acest demers prefaţat cu un entuziasm de complezenţă de către Paul Cernat), şi, mai ales, ce intenţionează această culegere, care este miza ei, ce vrea să demonstreze, acel „de ce" din spatele oricărei iniţiative de gen. Altfel spus, nu prea şti ce citeşti în afara unui volum colectiv şi-atît. Dar asta nici măcar n-ar fi fost o problemă atît de mare, dacă autorii selectaţi ar fi aparţinut măcar aceleiaşi categorii (de vîrstă, valorice etc.). Numai că selecţia numelor nu te lămureşte nici ea, dimpotrivă: sînt prezenţi scriitori din toate regiunile ţării (deci nu doar bucureşteni, deşi volumul stă sub sigla Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti), din mai multe generaţii, dar şi de valori foarte diferite, unii fiind profesionişti (clasici în viaţă, cum se spune: Gabriela Adameşteanu, Ştefan Agopian, Nicolae Breban, Ioan Groşan, Cristian Teodorescu, Daniel Vighi sau din generaţii mai tinere: Iulian Ciocan, Radu Pavel Gheo, Maria Manolescu, Lucian Dan Teodorovici), de ocazie (Florin Bican, Lucian Mîndruţă, Dan-Silviu Boerescu), dar şi amatori, nu atît la propriu, cît la figurat (Ioan Cărmăzan, Mihaela Perciun, Lucia Verona, Florica Bud). Aşadar, selecţia numelor nu spune decît că sînt tot felul de autori şi foarte mulţi pentru un astfel de demers. Antologiile străine menţionate mai sus, spre exemplu, au selectat mult mai puţine nume la o cantitate de text de cîteva ori mai mare. În cazul de faţă, fiecărui autor îi revin doar cîteva pagini. Dar nici asta n-ar fi fost cu adevărat o problemă, dacă antologia ar fi fost una de proză scurtă. Numai că aproximativ jumătate din texte sînt fragmente de roman. Mai bine zis, fragmente de doar cîteva pagini din romane deja publicate. Căci abia acest aspect este cel care te deconcertează cu adevărat: *Ochelarii de fum* este un volum (aproape) deja citit.

Neimplicînd la modul absolut un criteriu valoric al selecţiei, nu e o antologie; aşa cum, fără a selecta exclusiv povestiri/fragmente inedite, nu e nici un volum colectiv de proză (scurtă). *Ochelarii de fum* este, de fapt, pe jumătate un catalog cu mostre de proză deja publicată din cele pe care editurile (mai ales cele străine) le oferă gratuit, în scop promoţional, pe la tîrgurile de carte, cealaltă jumătate fiind texte inedite, în cel mai bun caz, mediocre, în general cu o stilistică suferindă şi cu numeroase exprimări stîngace.

Astfel, Ştefan Agopian, Radu Aldulescu, Daniel Bănulescu, Gabriel Chifu, Dumitru Crudu, Ioana Drăgan, Radu Pavel Gheo, Ioan Groşan, Florina Ilis, Ion Iovan, Maria Manolescu, Lucian Dan Teodorovici, Cătălin Ţîrlea sau Varujan Vosganian, cu toţii sînt prezenţi cu fragmente din romane sau cu povestiri din volume deja publicate, unele acum cîteva decenii. În caz că doreaţi să recitiţi. Alţi autori însă sînt prezenţi cu texte noi, deşi unele dintre acestea au mai apărut prin reviste şi oricum nu dau măsura valorii lor. Daniel Vighi reconstituie, în maniera livrescă borgesiană, istoria unui evreu rătăcitor („O povestire cultă despre Mayer Amigo"); Gabriela Adameşteanu suprapune două epoci, cea actuală şi cea comunistă, într-un fotomontaj narativ cam plicticos („Viaţă bicoloră"); Nicolae Breban e prezent cu un fragment nou dintr-o nuvelă care sună la fel („Un act gratuit"); Cristian Teodorescu oferă, nu tocmai o proză, ci o confesiune în cheie dramatică („Duceţi-mă ca pe preşedinţi"); Emilian Galaicu-Păun scrie o poveste de dragoste la limita livresculului şi a genului de spionaj – poate cel mai interesant text din volum („Avia Maria"); Florin Bican scrie un amuzant dialog pe teme edilice dintr-un parc bucureştean („Pinguinii"); Horia Gârbea imaginează, destul de neinspirat, o scenă în care Felix Sima îl întîlneşte, la Sinaia, pe Stănică Raţiu care i-l prezintă pe Gore Pirgu în timp ce trece pe lîngă ei Spirache Necşulescu etc. („La Sinaia, la Cazino"); Doina Ruşti nu mai scrie cu fantome şi spirite, o dă pe tema vampirică („Mult aşteptatul ceas al dnei Glodeanu"); Ştefania Coşovei – scrie o schiţă bănulesciană („Semne pe ape"), iar Iulian Ciocan – pe tema conflictului de generaţii la scriitorii basarabeni.

Cea de-a treia categorie de texte sînt cele care ar putea fi analizate la un curs de *non-creative writing*. Lucia Verona povesteşte un vis, Mariana Gorczyca face textualism *cinquante ans après,* iar Mihaela Perciun, Florica Bud şi Ioan Cărmăzan scriu ca nişte elevi de gimnaziu care încă nu stăpînesc limba română. De altfel, exprimările defectuoase şi umorul involuntar din povestirea „Eva" a lui Ioan Cărmăzan sînt, într-adevăr, antologice. Merge să citez o scenă pentru descreţirea frunţilor acum, la finalul unei recenzii pline de dezamăgire: „Primul ei bărbat a fost Pătru. Eva s-a iubit cu el la marginea mahalalei, în lanul de grîu, într-o noapte cu stele. Copil de dascăl din Belobreşca, Pătru a iubit-o cu patimă şi urletele ei s-au auzit pînă departe. Dimineaţa, cînd i-a trezit roua, Eva a văzut pe tot corpul lui Pătru pete aurii ca spicul de grîu şi o clipă a crezut că soarele care pripea e de vină. Cînd Pătru s-a trezit din somn Eva, speriată, a început să-l spele cu rouă şi Pătru a rîs şi i-a povestit cum l-a însemnat pe el ţiganca cu care se iubise prima oară în viaţa lui în lanul de grîu la Belobreşca şi mai zicea că blestemul ţigăncii spunea că ori de cîte ori se va iubi cu o altă femeie în lanul de grîu va purta cîteva zile urme de spice aurii pe corp. Eva l-a crezut şi s-a întristat, iar Pătru a iubit-o din nou şi fata speriată a vomitat."

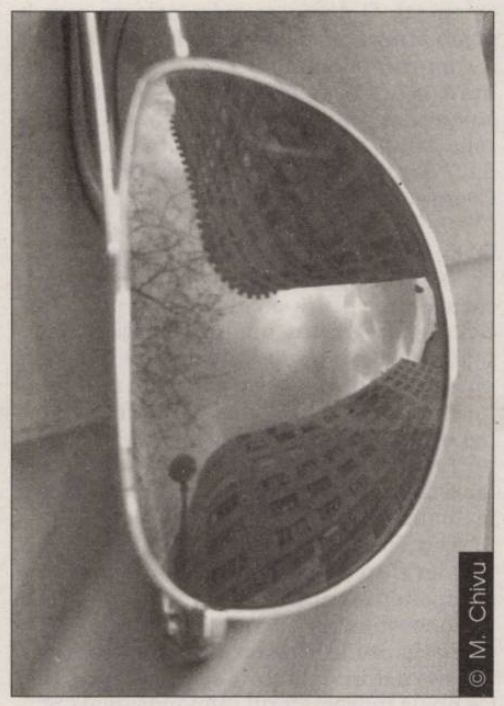
© M. Chivu

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

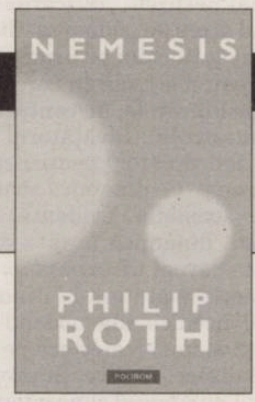

● **Philip Roth, *Nemesis,* traducere din limba engleză de Radu Pavel Gheo, Colecţia „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, 2011.**

În calitate de zeiţă a răzbunării, Nemesis se ocupa cu echilibrul între fericirea şi nenorocirile din vieţile bieţilor oameni. Misiune grea, aş zice eu, şi cam urîţică. Ea poate trece drept justiţie divină, dar, ca „implementare", e rudă bună cu tragedia, cu ironia sorţii sau cu absurdul. Sau cu toate trei laolaltă, ca în acest recent roman al lui Philip Roth, unde un om bun ajunge să fie *împovărat* de „bunătatea lui fermă şi naturală".

Sîntem în vara lui 1944. Lumea se îndeletniceşte în general cu războiul, dar noi ne aflăm în cartierul evreiesc din Newark (pe lîngă New Jersey), unde, pe un teren de joacă, mai mulţi copii îşi văd de meciul lor de softball, sub supravegherea „domnului Cantor" (un june profesor de sport adorat de toată puştimea pentru fibra lui atletică, blîndeţea relaxată şi siguranţa de sine). Aici e cald, bine şi pace. După care, brusc, va fi curată catastrofă: o epidemie de poliomielită (boală misterioasă, la vremea aceea) schilodeşte tot ce întîlneşte mai copilăros şi mai nevinovat în Newark. Domnul Cantor îi caută de vină lui Dumnezeu (ce-ar fi putut El să demonstreze cu acest virus?), apoi, cum povestea devine tot mai complicată, se învinovăţeşte pe sine însuşi şi ia imediat măsuri – unele drastice, pe linia schilodirilor sufleteşti.

Într-un fel, poliomielita lui Philip Roth e opusul ciumei lui Camus: nu e alegorică şi generală, ci concretă şi personală; şi nu foloseşte parabola pentru a judeca istoria mare, ci porneşte de la un accident al istoriei mărunte pentru a te aduce, cu un ciudat duh al blîndeţii, la o discuţie despre raţiunile sufletului. O discuţie înspre care proza lui Roth urcă lin, ca o rampă pentru persoanele în scaun cu rotile.

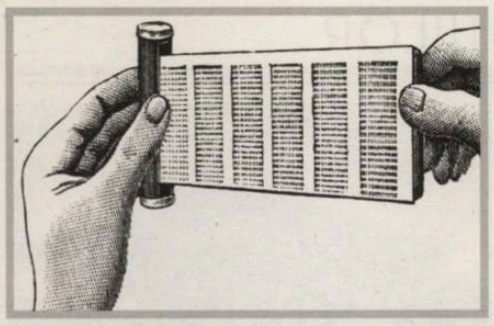

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Ce bună ar fi fost a treia jumătate!

Trebuie să recunosc: ciclotimia întru care mă alint, dar cu care mă şi hărţuiesc de cînd mă ştiu, îmi contrariază adeseori rudele şi prietenii. Retractil histrionic, egoist altruist, pudibond exhibiţionist, bufon metafizic, insubordonat adaptabil, tradiţionalist ecumenic, resemnat hiperactiv, filantrop mizantrop, democrat autoritarist, defetist euforic – toate astea reclamă o anume (cam multă, sinceri să fim!) disponibilitate comprehensivă din partea bieţilor receptori. Cum poţi, spun ei cu dreptate, să pronezi nihilismul cioranian, credinţa că totul e demult pierdut şi că nimic nu are rost, pentru ca, în acelaşi timp, să fii de un vitalism creator debordant?! Cum e posibil ca, simultan, să demolezi cinic orice proiecţie fantasmatică şi să hrăneşti fermecător utopii? Paseist înrăit, dar obsesiv ancorat în prezent. Naţionalist eurocentric şi cosmopolit. Eticist estetizant. Francofil hipnotizat de pragmatismul britanic, disciplina teutonă şi pasionalitatea italo-hispanică. Blazat sarcastic şi liric sentimentaloid, acrit de lehamite, dar livrat „activismului din disperare" definit de Mircea Vulcănescu drept raţiune de a fi pentru intelectualul român.

„Mă laşi?!?" parcă-l aud exclamînd excedat pe „omul recent".

Iac-aşa, într-un haios nudism paseist aveam să piruetez patetic miercuri 6 iulie crt. în sala „Mitiţă Constantinescu" a Băncii Naţionale, alături de guvernatorul Mugur Isărescu, Adrian Vasilescu şi Cristian Păunescu, împreună cu Dinu C. Giurescu, Nicolae Noica, Ion Bulei, Nicolae Lascu, Jana Balacciu-Matei, Gabriel Tureanu, vorbind despre albumul Cristinei Ţurlea *Centrul istoric financiar-bancar al Bucureştilor* (ed. Cadmos-Meronia). O plăcere pentru ochii nostalgici, excurs dedicat *City*-ului bucureştean dintre Piaţa Senatului şi Universitate, de la Piaţa Sf. Gheorghe în Lipscani, Carada, Strada Franceză şi Smîrdan, între Lafayette, Hanul Grecilor, Stavropoleos, palatul Bursei şi Biserica Rusă. Istoricul liberal al Bătrînei Doamne cu „puii" săi de aur: Chrissoveloni, Marmorosch-Blank, Banca Franceză, Banca de Scont, Banca de Credit Român, Banca Agricolă, Banca Anglo-Română, plus multe instituţii de credit şi societăţi de asigurare, „Dacia", „Adriatica", „Generala", „Fonciera", CEC, Casa Rurală, Creditul Funciar Urban şi cel Rural ş.a.m.d.

> „Mă laşi?!?" *parcă-l aud exclamînd excedat pe „omul recent".*

Cum, oare, să nu-mi fi reiterat şi acolo convingerea exprimată cu cîteva săptămîni înainte, cînd am lansat *Lipscani. Ghid turistic* de Eugen Istodor (v. *Dilema veche* din 23 iunie), precum că *Zona* e moartă de mult, pradă dezvoltatorilor imobiliari care aşteaptă crocodileşte viitorul mare cutremur, apt să scuipe-n neant patrimoniul şi să elanseze huidumele arhitecturale ale ciocoismului megaloman?! Apoi, Ghiţă, să nu ne mintim chiar aşa, de la obraz, vorba lui Tipătescu! Deasupra aglomeraţiei delirante de sub copertinele multelor cafenele, bistrouri şi restaurante ce compun raiul de azi al hedonismului dîmboviţean, patronat cu vrednicie de Domnia Sa Caru' cu bere, există realitatea dureroasă a clădirilor în descompunere, cu acoperişuri, calcane, balcoane, trafoare, stucaturi, ferestre şi cariatide în prăbuşire. Cum să nu te simţi ca la o slujbă de maslu, ori ca-ntr-o disperată respiraţie gură-la-gură, cînd tu evoci şi invoci duhurile Bucureştilor lui Eminescu, Brătianu, Carada, P.P. Carp şi Marghiloman, în vreme ce realitatea îţi strigă în faţă că eşti de mult pierdut, tombateră inconştientă, moşneag plîngăcios, care nu înţelegi diabolica fatalitate ce dictează înălţarea turnurilor gen Dubai peste provincialele *maghernițe* stil neoromânesc?!

Nu ziceţi că am fost părintește, adică sever taxat ca defetist de acad. Dinu C. Giurescu?! Şi amical scuturat de optimista intervenţie a dnei Jana Balacciu?! După care, amuzat-înduioşat de tumbele mele cioraniene, acad. Mugur Isărescu, om al *Măsurii* prin excelenţă, ne-a recomandat tuturor echilibrul.

Ca sceptic iubitor de Bucureşti şi România Veche, cu neputinţă de dezamăgit, fiindcă nu mai cultiv nici o iluzie (ceea ce nu înseamnă nicidecum că am depus armele, gata să mă spînzur de grindă) nu pot zice decît: să dea Dumnezeu să se împlinească fie şi numai jumătate din proiectele BNR şi ale guvernatorului Isărescu în ce priveşte Centrul Istoric, aşa cum s-au împlinit ele pînă acum! E secreta nădejde a scepticului nemîntuit care sînt.

Ce mă frămîntă e neînţelegerea optimiştilor, a celor care nu vor să vadă decît jumătatea plină a paharului. Norocul meu, totuşi, că am destui asemenea în preajmă! Adevărat, sînt tot mai puţin eul euforic de altădată, dar, slavă Domnului, nici disforic nu am ajuns! Optimiştilor *sans faille* le recomand să citească *Zen*-ul lui Mircea Cărtărescu şi-i conjur să-mi spună ce ne facem cu aceste formidabile energii creatoare împăienjenite de nevroza valahă!

„De ce Dumnezeu sînt român şi nu tenie sau ocean?" exclamă MC. „Sînt din nou în Bucureştiul ajuns efectiv o ruină şi un maidan. Mă uit la trotuarele pline de scuipaţi şi fecale. La cîinii slabi ca umbrele. Fiecare colţişor al acestei lumi e uscat, fărîmiţat, fisurat, împălidat de praf şi ţărînă. Cumpăr ziare, mă uit pe ele: nu înţeleg nimic, nu mă interesează nimic." „Inutil să mai scriu că oraşu-ăsta isteric a pus iar laba pe noi, cu absurdul total al situaţiilor. De ce să mai trăim aici? Nu ne mai leagă nimic de lumea asta lumpenizată."

Atenţie: avem de-a face cu exasperarea de Bucureşti (şi România) a unui scriitor care ne-a dăruit pagini superbe despre oraşul *Crailor* mateini, dar care se defineşte acum doar în contexte (auto)distructive: „ultimul om, gol şi fără nădejde, curg printre degete în pumnul propriului meu timp"; „aş merge oricînd în Antarctica, aş trăi acolo într-un adăpost sub gheaţă, ani, zeci de ani"; „sînt o epavă eşuată pe ţărmul vieţii şi al scrisului. Trăiesc în vid, un vid cu vegetaţie multicoloră".

Adăugată la obsesiile pur scriitoriceşti – îmbătrînirea, secătuirea imaginaţiei şi alterarea copilului divin din fiinţa scrisului, indiferenţa, neînţelegerea, invidia, resentimentele şi chiar ura celor din jur, duşmănia otrăvită a receptării în ţară, direct (şi sadic) proporţională egofiliei exacerbate, legitima obsesie a banilor, adică a sărăciei care te împinge inexorabil către gazetărie şi gaspiajul macerant – imaginea României ca piatră de moară legată de gît, în scrisul lui Mircea Cărtărescu este, precum altădată la Cioran, oglinda, pretextul, motivaţia unei disperări prea puţin datorate eului învolburat de „complexul lui Fiesco", aşă cum l-a botezat Ion Vartic.

Cum să mai ai ochi pentru jumătatea plină a paharului, cînd jumătatea goală îţi paralizează nervul speranţei? Ce se mai poate spera în (sau de la) România de azi?!? Te iei cu mîinile de cap – aşa cum dogarul cuprinde butoiul – şi visezi să ţi se-ncingă de undeva doaga lipsă. Ce păcat că paharul nu are trei jumătăţi, nu-i aşa?

Şi Cristina Ţurlea este un fidel adept al devizei „totul se poate". Am zîmbit sardonic, însă, citindu-i o replică dintr-un interviu recent. Apropo de zvonul cum că se aşteaptă deteriorarea irecuperabilă a sediului Marmorosch-Blank, spre a ridica şi acolo un turn al disperărilor noastre, autoarea albumului dedicat *Centrului Istoric financiar* spune: „dar ar fi bine să nu dăm crezare zvonurilor, *chiar dacă ele se cam adeveresc...*" (subl. mea, care mă dispensează de orice comentariu).

În rest, toate bune şi *vivat* vacanţa. Cu voia lui Dumnezeu şi îngăduinţa redacţiei, ne revedem aici joi, 1 septembrie.

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Şi aşa mai departe? Viaţă literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

oferta de carte

PUBLICITATE

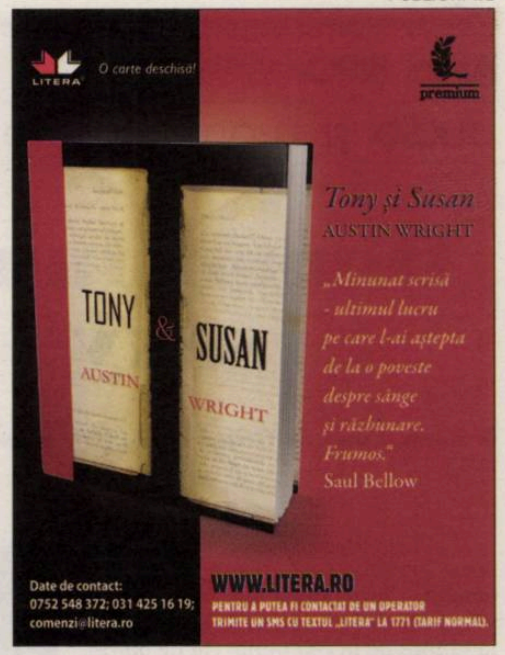

PUBLICITATE

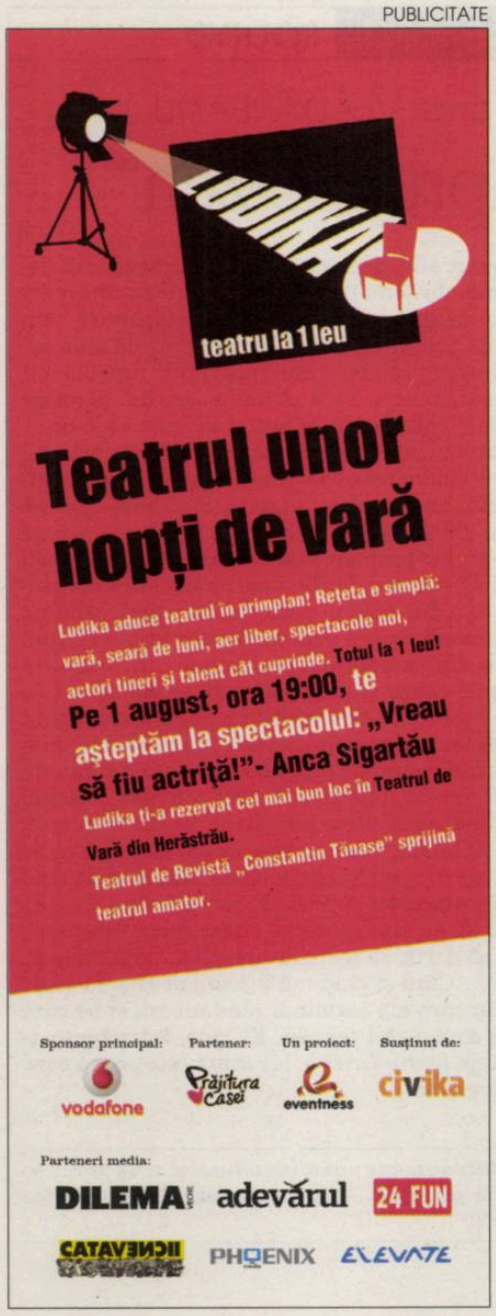

PUBLICITATE

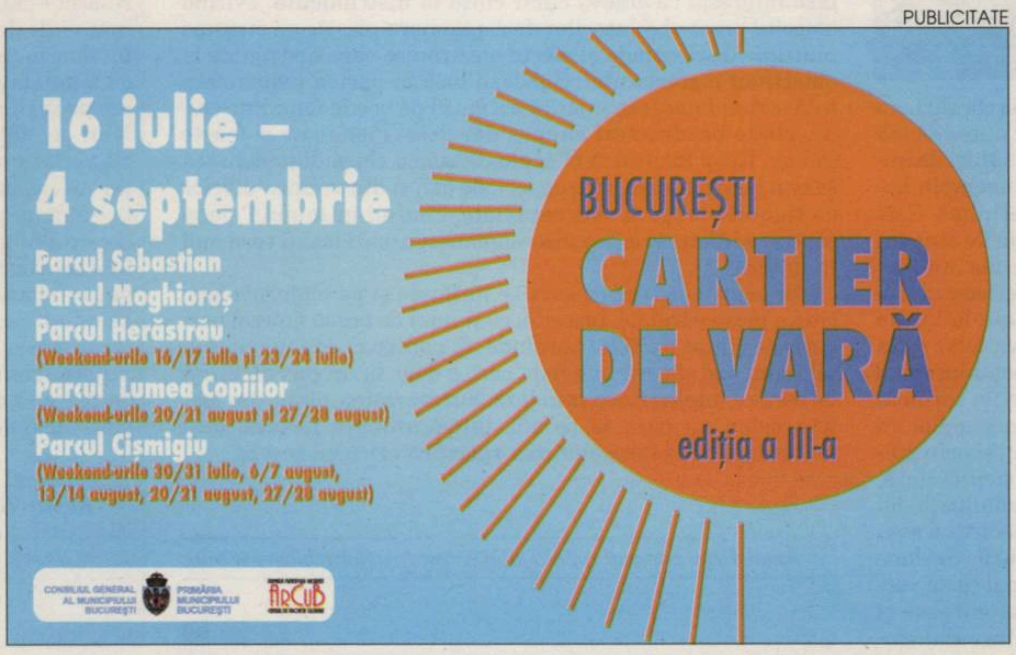

PUBLICITATE

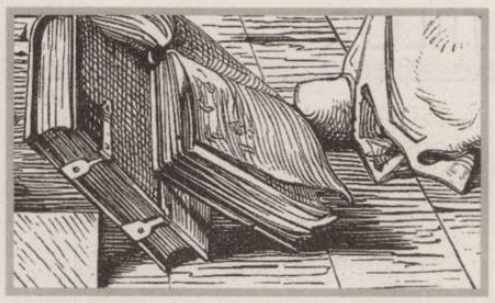

Simona SORA

biographiti

Lectura senzorială

Am ajuns săptămîna trecută la Comana, cam într-o doară, fără să mă gîndesc prea mult. L-am întrebat pe Dan Stanciu (care-a petrecut mult timp acolo încă de pe vremea cînd era elev la Liceul „Tonitza“) cum se ajunge la casa lui Gellu Naum şi mi-a explicat, cum face de obicei, eliptic şi geometric: de la Mănăstirea Comana drept pînă în centru, apoi dreapta şi o vezi pe dreapta, acoperită de iederă. Aşa a fost, doar că – venind din partea opusă – invers.

Casa de la Comana, aflată acum în grija Fundaţiei „Gellu Naum“, e un loc cu totul privilegiat în biografia lui Gellu Naum, urmele ei şi ale împrejurimilor mlăştinoase sînt un topos imposibil de ignorat în multe texte naumiene, în poeme sau în *Zenobia,* dar şi în dialogul autobiografic cu Sanda Roşescu, înregistrat în iarna dintre anii 1975-1976, probabil la Bucureşti, nu la Comana, unde soţii Naum locuiau doar vara. Cu toate acestea, Comana, cu haloul ei luminos, revine de mai multe ori chiar şi în acest dialog despre interior-exterior, certitudini eruptive, lectura senzorială sau despre disponibilitate şi înţelegerea liberă adusă de aceasta. În fond, Comana pare mai mult decît un loc exterior, aşa cum Japonica, pisica lui Gellu Naum, era cineva care înţelegea în mod natural cum anumite fiinţe (sau nefiinţe) pot fi favorabile sau nefavorabile cuiva.

Călătoria la Comana, în mlaştini şi prin „pădurea care vîjîie de cîte ori e vînt“, mi-a amintit, în primul rînd, această convorbire veche de aproape 40 de ani pe care o psihanalistă jungiană (ce trăieşte azi în Franţa) a provocat-o ca pe un „joc al adevărului“. Pornită fără ideea publicării, fără o schemă literară, biografică sau „parapsihologică“ (subiect tentant ori de cîte ori vine vorba despre Gellu Naum), convorbirea transcrisă a rămas în arhiva Naum, fiind editată după moartea acestuia de Simona Popescu, la Editura Paralela 45. Cele cîteva cuvinte de introducere ale Sandei Roşescu, de o modestie rară, par o curioasă recunoaştere a unei situaţii de viaţă: da, în urmă cu mult timp, l-a înregistrat, în şase seri succesive, pe Gellu Naum vorbind despre lucruri esenţiale, mai importante decît literatura şi mai importante decît grupul suprarealist, nici ele trecute cu totul sub tăcere.

Probabil lucrul cel mai important pe care-l descrie Gellu Naum în acest dialog „între mine şi mine cu ajutorul tău“ (cum îi spune, spre final, „favorabilei“ Sanda Roşescu) este felul în care ne lucrează „maladia conştientului“. E o zonă suficient de obscură, limpezită doar oblic prin fapte de viaţă şi povestiri despre „dresajul disocierilor conştiente“ şi care ar fi, desigur, o bună introducere la *Calea Şearpelui,* cu condiţia să nu pierdem din vedere avertismentul naumian: „Nu concep dobitoc mai mare decît cel care, după ce ar auzi bîiguielile astea ale mele, ar încerca să-mi interpreteze, să-mi explice, să-mi dezocultizeze poemele în «lumina» lor. Toată pălăvrăgeala mea nu are nimic a face cu poemele mele, deşi e acelaşi lucru. Dar, ca să fie acelaşi lucru, trebuie mai întîi să fie înţelese ca fiind altceva, nu ca un lucru separat...“

„Îmi face plăcere să-ţi spun că nu reţin mai nimic din ce citesc. Reţin numai stări...“

Ce m-a interesat însă în mod deosebit la această relectură accidentală (am aflat apoi că pe 29 septembrie se împlinesc 10 ani de la moartea lui Gellu Naum) au fost trei lucruri, importante nu doar în cărţile sale: lectura senzorială, oamenii „cu stea“ şi iubirile fericite.

Lectura senzorială pe care o practică Gellu Naum e un soi de citire opusă lecturii conştiente, culturale – cum s-ar zice, cu creionul în mînă. La un prim nivel, de lectura senzorială ţine şi scufundarea în carte, identificarea cu diferitele personaje livreşti, înlocuirea timpului vieţii personale cu acela care se scurge (independent de tine, cititor) în carte. În accepţia lui Gellu Naum însă, lectura senzorială e mai mult decît atît, e o lectură cvasimediumnică prin care intri în contact cu „fraţi“ spirituali pe care-i recunoşti indiferent în ce limbă au scris, indiferent de „sisteme“ şi, mai ales, indiferent de obscuritatea aparentă a scrierii lor. Lectura senzorială e un alt fel de disponibilitate interioară prin care cititorul recunoaşte lucruri, fapte, situaţii pe care le împărtăşeşte într-un fel imediat cu scriitorul. E o experienţă (tangibilă) a nondualităţii care aduce infinit mai mult decît lectura raţională, diurnă, academică: „Îmi face plăcere să-ţi spun că nu reţin mai nimic din ce citesc. Nici date, nici nume, nici idei, nici evenimente... Reţin numai stări... Aşa, se creează un fel de contact între mine şi cel ce a scris textul... Înţeleg (de fapt, *recunosc)* ce spune el, dincolo de prima exprimare... Citesc cu uşurinţă textele obscure. De obicei, ele mi se par mai limpezi decît cele mai explicite manuale... Un tratat obscur, de alchimie, mi se deschide ca o scrisoare... Fireşte, nu e vorba de procedee, de formule sau mai ştiu eu ce... Mi se întîmplă să înţeleg *(să recunosc)* ceva pe care cel ce l-a scris poate că nici n-a bănuit că îl scrie... Într-o vreme, cînd nu mai suportam lectura cărţilor literare, citeam cu plăcere cărţi de fizică sau de geologie, scrise de specialişti, pentru specialişti. O, să nu-ţi închipui că mă instruiam!... Nu reţineam nimic din conţinutul lor «manifest», ca să zic aşa... Şi nici nu completam cu imaginaţia proprie nimic, pentru că procesul de *recunoaştere* se înfăptuia şi acolo, deşi pe alt plan. «Stările» aparţineau, fireşte, acelui plan...“

Cine ştie, poate chiar aşa, senzorial, ar trebui citită şi această carte vorbită, aproape brutală în adevărul ei.

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Dimensiunea sexy

● **Koop, *Coup de Grâce 1997-2007,* Diesel Music AB, 2011.**

Unii susţin că sexul şi muzica merg mînă în mînă. Alţii – că nicidecum, că emisiile feromonale nu fac decît să vîndă muzică goală, ori să încerce să-ţi ia gîndul de la cea bună. Ca de obicei, dau tuturor dreptate, dar am cîteva precizări de făcut.

În primul rînd, găsesc că dansul e terenul comun, activitatea în care cele două preocupări – prima senzorială şi cealaltă cerebrală (sau invers?) – îşi dau mîna. Probabil antropologii ar putea să mă ajute cu lămuriri în ce priveşte relaţia dintre ritualuri de împerechere, dans şi muzici etno-tradiţionale, de exemplu hora noastră din străbuni (şi varianta ei sexy, periniţa). Cert e că legături există. Venind mai încoace, legăturile sînt tot mai evidente în variantele moderne, urbane ale muzicii „populare“ „eliberate“, pînă într-acolo încît numeroase videoclipuri, cît se poate de oficiale, au o expresivitate la limita soft-pornografiei, ori (dacă mă gîndesc la isprava celor de la Rammstein) chiar dincolo de ea. Folk-ul şi epoca hippie au redefinit poziţia umanităţii şi a muzicii faţă de, în termeni inchizitoriali, „blestemul sexului“. Manelele s-au impus nu doar prin versurile „bazate pe fapte adevărate“, ci şi prin pulsul sonor al ritmului hipnotic, pentru mintea neprotejată, care incită la dans lasciv. Hip-hop-ul pare să renunţe la denunţuri socio-politice şi, printr-o perversă încolăcire cu soul şi R'n'B, a apucat şi el pe o cale promiscuă. Cluburile de dans moderne au realizat că publicul nu le trece pragul ca să vorbească, să asculte şi să vadă, ci ca să pipăie, să miroase şi să guste. De rock nu mai vorbesc, doar acolo s-a inventat sintagma *sex, drugs and rock'n'roll,* deşi în vremuri recente au apărut unele subgenuri oculte ce propovăduiesc ascetismul şi abstinenţa. Cu cît ne apropiem mai mult de muzicile cerebrale, dansul tinde să iasă din schemă şi, odată cu el, şi conotaţiile sexy. Atitudinile tind să devină tot mai prefreudiene (se zice că Wagner e de vină), deşi, zău, există suficientă muzică clasică senzuală. La urma urmei, de la Offenbach avem *Can Can*-ul.

În fine, ideea de la care pornisem era că, în ciuda a ceea ce ar putea dicta intuiţia, există şi jazz sexy. O demonstrează suedezii Koop cu ajutorul best of-ului *Coup de Grâce,* care poate e cam prematur după doar trei albume, dar adună la un loc ceea ce contează din cariera grupului. Koop este de fapt un cuplu de samplişti (Magnus Zingmark şi Oscar Simonsson) care propun un jazz subţire instrumental, dar foarte atractiv prin sound-ul sexy asigurat de contribuţiile vocale ale invitatelor Ane Brun şi Yukimi Nagano, care, pe lîngă propriile cariere solo, sînt frecvente colaboratoare ale scenei trip hop britanice. Ziceam că jazzul e cam subţire aici, şi cu asta vreau să zic că membrii Koop nu cîntă propriu-zis muzică, ci o alcătuiesc din eşantioane standard mărunte, dar suficient de mărunte şi bine legate între ele încît să nu realizezi că e un colaj pînă nu-ţi spune cineva. Koop reuşesc să lase impresia că cineva chiar cîntă la instrumente, evitînd obiceiul prost al colatorilor de a aglomera piesele cu straturi multiple de decupaje şi efecte electronice care distrag de la obiectivul materialului. Suedezii lasă în partea instrumentală strictul necesar şi mută accentul pe vocile feminine calde, pliate pe structuri simple, dar deloc monotone şi foarte *catchy*. Koop identifică şi exploatează cu clasă dimensiunea sexy a jazzului care nu e de ieri, de azi, ci din vremea divelor cu ţigarete lungi şi voci catifelate, cîntînd în lumină slabă şi acompaniate de cîţiva instrumentişti ursuzi lăsaţi ceva mai în umbră.

Şi pentru că lucruri sexy se întîmplă şi pe plaje, avem şi cîteva piese văratice, însorite, cu fundal de bossa nova şi percuţie de cîntat în (şi la) bermude. Şi pentru că era inevitabil, albumul are şi ceva trip hop, care e doar la un pas distanţă de ceea ce înţeleg Koop prin jazz. Surprinzător, nimic din toate acestea nu pare să se afle într-o asociere forţată, deşi materialul are eterogenitatea specifică oricărui *best of.*

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com.*

ce mai spune

Elena VLĂDĂREANU

„Aproape zen“

La ultima ecografie, doctoriţa m-a asigurat că mai devreme de 9 septembrie nu o să se întîmple. Fac socoteala zilnic. Mult nu mi se pare că ar mai fi. Dimpotrivă. Am prietene care îmi povestesc că în ultima perioadă abia aşteptau, nu mai aveau răbdare. Eu, în schimb, nu mă simt pregătită. Aş mai sta aşa. Plus că îmi place. Îmi place de mor, ca să fiu mai exactă. Nu aş putea să spun ce şi de ce anume, e ca atunci cînd partenerul te pune să-i spui de ce-l iubeşti. Ce e ciudat este că (mai că) îmi place şi de mine. Am mai multă energie decît înainte. Sînt bine-dispusă şi aproape zen. Zic „aproape“ pentru că în ultima vreme am început să-mi fac griji: apartamentul e plin de furnici şi nu ştim cum să scăpăm de ele, Pamuk insistă să persevereze în ceea ce a dus deja la perfecţiune, adică vălătuci de blană motănească zboară prin toată casa (deşi aspirăm relativ des), nu am cumpărat nimic-nimic... R. lucrează mai mult decît de obicei (şi decît normal) şi mă aştept ca în ziua în care o să-l sun să-l invit la o plimbare urgentă cu taxiul la „Cantacuzino“ să îmi spună „nu pot acum, mai am de verificat trei pagini de programe“. În acest timp, tot felul de sfaturi mă fac deja să mă simt o mamă vitregă. Să vorbesc cu tine, să-ţi citesc poveşti şi poezii, să-ţi cînt, iar eu nu pot. Ai văzut, mai vorbesc şi eu, dar mai mult în gînd, nu pot cu voce tare pentru că de fiecare dată cînd încerc ajung să vorbesc tot cu Pisicel, care are ceva de spus mai tot timpul. Mi se mai spune să citesc cărţi, forumuri, să fac mişcare, să dorm, să merg la cursuri *lamaze,* să înot, să dau motanii... Cînd şi cînd mă mai gîndesc şi la masteratul meu, din care am terminat abia un an, şi pe care nu ştiu cum şi cînd o să-l termin. Ei bine, între toate acestea, sînt de fapt foarte fericită. Iar acum este prima oară cînd scriu despre tine.

***Elena Vlădăreanu** este jurnalist cultural şi scriitoare. Cea mai recentă carte publicată* – Spaţiu privat *(Editura Cartea Românească, 2009)*

Mihaela MICHAILOV

La marginea lumii

Un festival cu o temă laxă are avantajul unei deschideri conceptuale extrem de generoase. După ce, timp de cîţiva ani, Festivalul Malta de la Poznan (Polonia) şi-a căutat o identitate structurantă, a recurs la construcţia tematică, prin care mai multe formule performative – dans, spectacole în aer liber, concerte, montări site-specific – îşi găsesc un context specific de comunicare.

Singura problemă a festivalului este că spectacolele autohtone selectate nu sînt reprezentative pentru fenomenul teatral polonez, ceea ce le plasează într-un decalaj de valoare faţă de cele invitate din străinătate.

Anul acesta, tema festivalului, desfăşurat în perioada 4-9 iulie, a fost „Excluderea".

Corpul eruptiv

Doi performeri pun întrebări. Spectacolul lui Jan Fabre – *Prometheus Landscape II* – începe interogînd: Cine este eroul contemporan? Un luptător fanatic, un filozof ascet, un om obişnuit, o construcţie mentală, un pol de putere terorizantă, un revoltat, un creator de sistem sfărîmat, un nimeni? În spatele celor doi performeri, la distanţă egală de fiecare dintre ei, un corp masiv şi inert stă, legat, pe un scaun. Este exemplificarea antitetică a imaginarului eroului. După ce tirul de întrebări se opreşte, cortina se ridică. Un spaţiu slab luminat, ca o peşteră pe ai cărei pereţi zac corpuri reduse la tăcere, devine teritoriul bombardamentului impulsurilor, al sexualităţii explozive, al senzorialului brut şi poetic. Fabre creează un cîmp corporal agonic, în care fiecare senzaţie – panică, durere excesivă, eliberare, încleştare, apropiere – este explorată în toată fizicalitatea ei. Spectacolul ca un spaţiu al eroziunii intimităţii şi trăirii coşmareşti.

Tema Festivalului de la Poznan a fost „Excluderea".

Totul e un „imens nimic", supravegheat de corpul suspendat al lui Prometeu. Nimic din ceea ce pare capabil să se salveze nu-şi găseşte locul în celula somnambulică imaginată de Fabre.

În *Prometheus Landscape II,* Jan Fabre ordonează dezordinea. Radicalizează corpul anarhic şi-l transformă în principal motor de acţiune. Lumea e o imensă găleată de nisip care pulverizează materia vie. Scena devine un tărîm apocaliptic, o cursă de oameni-şoareci care se ascund şi mişună convulsiv. Corpurile tresar electrocutate. Sînt acţionate de forţe eruptive din afara lor. Sînt stinse cu extinctoare ca şi cum ar fi incendii distructive. Jetul de fum este asemeni unei bombe care doboară corpul. Îl face să-şi înghită propriile mişcări, să se dezlănţuie furibund, pentru ca, în secunda următoare, să-l pună la pămînt. Tema centrală a spectacolelor lui Jan Fabre – expulzarea lent-violentă a lumii în moarte – este structurată aici la nivelul încordării fizice dintre prezenţa corpului delirant şi prezenţa corpului amorţit – două stadii ale distrugerii şi renaşterii.

Fabre studiază creşterea şi descreşterea corpului, natura lui maleabilă, transformările lui sub influenţa unor materii cu care intră în contact. Nisipul aruncat peste el îi modifică volumul şi-l face să se dilate. Mişcările devin din ce în ce mai lichide şi imposibile. Jetul de fum îi dă trupului o anumită transparenţă şi creşte ritmul sacadat al gesturilor, care par să se desprindă de corpul-sursă. Între mişcarea-efect şi corpul-cauză se instituie *o ruptură de declanşare*, care presupune un spaţiu gol, o suspensie în ordinea intenţională a producerii gesturilor. *Prometheus Landscape II* devine astfel o cercetare performativă a corpului permeabil.

Cînd vîrstnicii se cîntă

End of the Road, creat de Young@Heart (grup fondat în 1982 în Northampton), este un performance-concert, gîndit ca un fel de *jam-session*. Persoane cu vîrsta medie 70 de ani interpretează cîntece celebre ale anilor '70-'80, acompaniaţi de un pianist, într-un spaţiu conceput ca un bar, care devine carcasa unui timp sonorizat. Fiecare personaj creat este individualizat printr-un detaliu vestimentar – pelerină mov, pălărie cu voal, smoking – sau printr-un gest – mîngîierea obsesivă a unei păpuşi.

Valoarea lui *End of the Road* stă în statutul de împuternicire pe care îl conferă celor aparent inutilizabili de la o vîrstă încolo, aşezaţi la marginea eficienţei competitive. Rolul spectacolului este unul de document performativ, care stabilizează receptarea funcţiei vitale a vîrstnicilor în orice societate. Tocmai de aceea dimensiunea lui politică, de spectacol-cadru pentru cei slab reprezentaţi, este atît de importantă

End of the Road este o arhivă de poveşti-song-uri, care localizează apartenenţa la o vîrstă deschisă şi care reuşesc, prin mobilizarea şi propulsarea acestei vîrste, să capete vizibilitate. Vîrstnicii devin comunicatori de identitate a unei lumi, intermediatori de evenimente majore, naratori care coabitează cu un spirit al vremii şi autori colectivi ai unui mod de existenţă. Ei recitesc, tandru-nostalgic, trecerea care îi separă, apropiindu-i totodată, prin povestea împărtăşită, de noi. Vîrstnicii sînt mărturii în mişcare. Sînt voci care narează ceea ce au ascultat cîndva. A asculta devine acţiunea-pilon în spectacol. Poveştile vîrstnicilor transcend localizările ferm delimitate şi ajung să fie „adăposturi" pentru un conţinut de viaţă care ne conectează la o moştenire de sensuri atemporale. Productivitatea lor simbolică, capacitatea de a se autoreprezenta şi de a reprezenta un sistem de relaţii le conferă un spaţiu de afirmare.

End of the Road este un spectacol de resurecţie a unui timp care devine palpabil prin cei care îl re-construiesc, legitimîndu-se astfel ca purtători de cuvînt simbolic ai unei vîrste.

Actorii-cîntăreţi devin performeri sociali care, prin valoarea gestului lor politic, se autoreprezintă.

Film din piele arsă

Kornél Mundruczó, regizor de teatru şi film, născut la Budapesta în 1975, spectacularizează cruzimea lumii în care trăim şi transformă existenţa într-un circ al terorii. În *It Is Hard To Be A God* (inspirat din fraţii Strugatsky), violenţa sub-uman de umană naşte creiere care fac din fiecare gest un act monstruos de întemeiere a răului. Lumea există ca să fie filmată în toată *digestia de cruzime* de care e capabilă.

În două camioane pline de blugi şi cauciucuri, corpurile unor femei traficate sînt filmate de un regizor de filme porno isteric, asistat de alţi cîţiva prieteni. Spaţiul devine un abator în care pielea este arsă, carnea e jupuită pînă cînd nu mai rămîne din ea decît o rană deschisă care doare la fiecare atingere. Mundruczó învăleşte brutalitatea într-un musical cinic, alternînd contraste situaţionale radicale – patroana-peşte a bordelului-camion cîntă, acompaniată, Mamy Blue, în timp ce fetele, lovite şi bătute, se ridică brusc şi dansează. Trăim într-un show al exceselor, care neutralizează carapacea violentă a suportabilităţii umilinţelor. La fel ca în *Tender Son,* filmul care face parte din „Frankenstein Project", conceput de Mundruczó, umilirea corpului slab devine cu atît mai traumatizantă cu cît camera îi înregistrează forţa de distrugere.

Regizorul transferă structura de rol victimă-călău în intimitatea actului de a privi. Spectatorii care privesc fără să acţioneze, care îşi asumă statutul de observatori fideli ai macro-spectacolului dezintegrant, sînt complicii execuţiei violenţelor. Ei devin, prin partajarea supunerii, victime ucise şi ucigaşe ale sistemului. Cine este deasupra lor?

Mihaela Michailov *este critic de teatru şi dramaturg.*

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Cum e vară, dar asta nu ne diminuează angoasele şi nici nu ne împiedică să spunem (la nevoie) minciuni mici pentru a salva situaţii mari, vă recomand volumul de povestiri *Minciuni de vară* al lui Bernhard Schlink (traducere de Gabriela Eftimie, Editura Polirom). Povestirea mea favorită este cea în care un bărbat bolnav de cancer decide să se eutanasieze în secret, în timp ce-şi invită familia într-o cabană la munte pentru o ultimă vară împreună. Citiţi să vedeţi ce se întîmplă! (Marius Chivu)

■ În *România literară* din 22 iulie 2011, *Litera din scrisoarea misterioasă:* fragmente din *novella* inedită rămasă de la Alex. Leo Şerban. Scrisă în limba engleză şi tradusă de Antoaneta Ralian, va apărea în curînd la Editura Polirom. „Povestirea ultraisto-suprarealisto-postmodernistă – scrie Antoaneta Ralian în prezentare – se derulează zburdalnic sub ochii noştri, jucînd ping-pong cu timpul şi spaţiul, împănată cu jocuri de cuvinte, paradoxuri, *quiproquo*-uri, personaje interşanjabile, reminiscenţe din lecturile filozofico-literare ale lui a.l.ş., inoculări mistico-ezoterice, preţiozităţi leoşerbăniste etc.". (Mircea Vasilescu)

craii de burta veche

Turcul şi tramvaiul

Existau în Bucureşti cîteva restaurante turceşti remarcabile. Cînd mă întreb ce anume aveau în comun, îmi amintesc că, pe lîngă mîncarea excelentă, galantarul bine garnisit, firea hazlie şi ospitalieră a cîte unui şef de sală turc, mai era ceva: vechiul *Kervan* din şoseaua Viilor, de mult apusul *Şark,* pe calea Buzeşti, *Pînar, Altîn Şahin, Altîn Kebap,* toate se întîmpla să se afle în preajma unei linii de tramvai.

Ciorba de linte de la *Şark* părea cu atît mai fierbinte, şi *ayran*-ul cu atît mai răcoritor, cînd tramvaiul 20 gonea legănat, la numai trei metri de mese, răscolind praful Buzeştilor şi lăsînd în urmă un nor electric cu iz de bachelită încinsă. Scrîşnetul lui 7, cînd lua curba din şoseaua Viilor spre Trafic Greu, trecînd prin faţa terasei umbrite de la Kervan, articula iuţeala salatei *Ezme,* zdrelea nervii şi auzul, şi înteţea setea cu care sorbeai *rakî*-ul rece, lăptos, de anason. Privelişte staţiei înguste şi aglomerate a lui 16 de pe Moşilor vechi, văzută prin geamul fumuriu şi gros de la *Altîn Şahin,* devenea un tablou vivant negustoresc, cu tîrgoveţi, paporniţe şi desagi, numai bun de privit peste masa bogată de dinaintea ta.

Praful şi ariditatea împrejurimilor prefăceau şi cel mai ponosit restaurant turcesc într-o oază verde, abundentă, cu havuz, răcoare şi bucate alese. Traficul intens al tramvaielor te făcea să te simţi permanent pe drum, într-o staţie şi la capăt de linie deopotrivă; între popasul hrănitor şi mirajul săţios al destinaţiei e locul în care se naşte foamea neostoită a călătorului.

Amicul Dejun

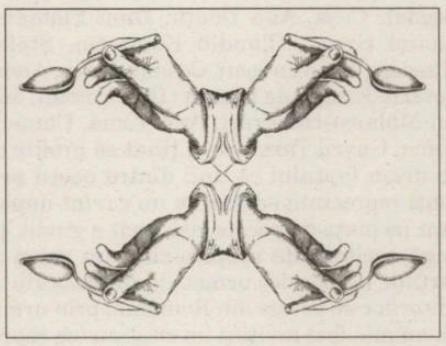

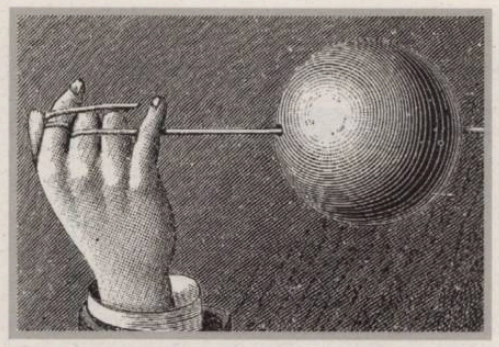

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Herta Müller cere un Muzeu al Exilului

Cultivarea memoriei e o misiune asumată cu sinceritate şi pragmatism în Germania: războaiele, comunismul şi mai ales fascismul, experienţa totalitară, represiunea, viaţa cotidiană în comunism, poveştile cu spioni şi turnători – toate aceste episoade din istoria ultimului secol sînt studiate în şcoli, centre de cercetare şi, nu în ultimul rînd, în muzee şi locuri memoriale. La Berlin, istoria recentă e aproape contemporană: urmele vechiului zid care despărţea oraşul şi lumea sînt vizibile la tot pasul, casele evreilor deportaţi sînt marcate cu plăcuţe memoriale, fiecare loc în care s-a întîmplat ceva semnificativ pentru istoria mare sau mică e însemnat. E şi firesc să se întîmple asta într-o ţară care a trecut prin două dictaturi. Exilul face parte tot din această istorie – însă el nu este studiat cum se cuvine, crede Herta Müller. Scriitoarea i-a solicitat recent cancelarului Angela Merkel să încuviinţeze deschiderea unui Muzeu al Exilului. „În timpul săptămînii Premiului Nobel de la Stockholm am fost întrebată, nu o dată, despre ceilalţi autori germani distinşi cu Nobel. Am amintit atunci de destinul tragic al lui Nelly Sachs, ajunsă la disperare după ce a emigrat la Stockholm şi care – la fel ca Thomas Mann şi Hermann Hesse – n-a mai putut şi n-a mai vrut să se întoarcă în Germania după încheierea războiului, deşi devenise cetăţean de onoare al oraşului Berlin. Vizite scurte – da, asta puteau toţi trei. Şi Konrad Merz putea, care fugise încă din 1934 în Olanda, unde a reuşit să supravieţuiască ocupaţiei germane, ascuns într-un dulap. Am apucat să mă întîlnesc cu el, l-am invitat, şi am văzut cum pe bătrîn îl podideau lacrimile atunci cînd se gîndea la tinereţea lui berlineză şi la pierderea oraşului său de baştină. Dar nici el nu s-a putut întoarce. Konrad Merz, care pe atunci se numea Kurt Lehmann, a fost probabil unul dintre primii emigranţi care, în plus, a scris primul roman despre viaţa în exil. Titlul e: *Ein Mensch fällt aus Deutschland (Un om cade din Germania)*. Exilul e o consecinţă a primei prigoane din Germania. Scriitori, muzicieni, pictori, arhitecţi, dar şi medici, jurişti şi bineînţeles politicieni au fost alungaţi din cel de-al Treilea Reich sau arestaţi şi ucişi în lagărele de concentrare. Doar foarte puţini dintre cei plecaţi s-au decis după 1945 să se întoarcă în Germania de-acum democratică. Nu o dată s-a întîmplat să fie înjuraţi de cei rămaşi. Şi mă gîndesc aici la apariţia lui Paul Celan sau a lui Albert Vigoleis Thelen în Gruppe 47. Însă în cazul celor mai mulţi e un lucru ştiut: după război, nimeni nu mai vroia să audă de ei."

„Herta Müller are cel puţin două lucruri în comun cu Nelly Sachs şi Thomas Mann: toţi trei sînt laureaţi ai Premiului Nobel; toţi trei au trecut şi au fost marcaţi de experienţa exilului."

Herta Müller are cel puţin două lucruri în comun cu Nelly Sachs şi Thomas Mann: toţi trei sînt laureaţi ai Premiului Nobel; toţi trei au trecut şi au fost marcaţi de experienţa exilului. Nelly Sachs şi Thomas Mann au părăsit Germania din cauza nazismului, Herta Müller a părăsit România natală din cauza comunismului.

În România există deja un Institut Naţional pentru Memoria Exilului care are ca obiect de activitate culegerea, arhivarea şi publicarea documentelor referitoare la exilul românesc din perioada 1940-1989, precum şi rezolvarea unor probleme pendinte legate de fostul exil. Pe cînd şi un Muzeu al Exilului Românesc care să recupereze, printre altele, şi destinul unor Emil Cioran, Mircea Eliade, Eugène Ionesco, Herta Müller?

trecerea prin reviste

● *DIE ZEIT* (IULIE 2010)

Liao Yiwu (născut în 1958 în Sichuan) este autorul unui poem despre evenimentele din Piaţa Tiananmen din 1989. Poemul, intitulat „Masacrul", a circulat clandestin în China, a fost tradus şi publicat în Occident. Liao Yiwu a fost arestat pentru propagandă contrarevoluţionară şi a fost ţinut la închisoare vreme de patru ani. A devenit una dintre cele mai cunoscute voci ale disidenţei chineze din Occident. Nu are voie să publice în China, cărţile sale circulă însă în ediţii limitate şi clandestine. Recent, i-a apărut în Germania romanul *Für ein Lied und hundert Lieder (Pentru un cîntec şi o sută de cîntece)*. Săptămînalul *Die Zeit* a publicat un interviu cu autorul. „La un moment dat, în carte, apare un personaj care spune: «Cînd scrii, îţi pui viaţa la bătaie». Acţiunea e plasată în anii '80. Ce înţelegeţi prin această frază?

Fraza asta nu numai că rezumă destinul meu. Ea e grăitoare şi pentru destinul cărţii. Manuscrisul mi-a fost confiscat de trei ori. A trebuit s-o rescriu de la capăt, de trei ori. Editura germană Fischer a amînat publicarea cărţii pentru siguranţa mea, pînă la sosirea mea la Berlin. Să-ţi pui viaţa la bătaie ca să scrii – e valabil şi astăzi."

Şi totuşi, n-a vrut niciodată să părăsească ţara definitiv. De ce? „În China există material pentru cărţile mele, acolo sînt lucruri despre care pot să scriu, poveşti îngrozitoare şi adevărate pe care n-aş putea să le mai găsesc nicăieri. Un poet nu-şi poate permite sentimente precum ura sau fatalismul. În filozofia chineză există o aşa-numită circulaţie a legilor divine – cam ca fatalismul. În orice caz, sîntem responsabili pentru propriile noastre acţiuni. Noi înşine luăm deciziile. Dacă aş fi fatalist, aş fi rămas în China şi probabil că mi-aş fi pierdut libertatea din cauza acestei cărţi." (**M. M.**)

Radu VANCU

Poezia a fost la Bistriţa

Ajuns la ediţia a treia, Festivalul de Poezie şi Muzică de cameră de la Bistriţa e deja o referinţă de primă autoritate pe piaţa manifestărilor de gen din România, din fericire tot mai numeroase în ultima vreme (însă, din păcate, destul de puţine prin comparaţie cu ce se întîmplă oriunde altundeva în Europa – ajunge să amintim că n-avem nici un festival internaţional de poezie, oricît de prizărit. Dar n-aş vrea să insist pe chestiuni dureroase într-un text care ţine să relateze despre o reuşită).

Iată, pe scurt, despre ce e vorba: între 14 şi 17 iulie, Asociaţia Argument din Bistriţa, împreună cu Societatea de Concerte Bistriţa, Primăria Bistriţa, CNAM Bistriţa, Hotel Metropolis, *Observator Cultural*, *Dilema veche*, au adus la Bistriţa cîţiva poeţi din cam toate generaţiile literare active azi: Emil Brumaru, Svetlana Cârstean, Rita Chirian, Bogdan Coşa, Ana Donţu, Dinu Flămând, Anatol Grosu, Claudiu Komartin, Ştefan Manasia, Ion Mureşan, Cosmin Perţa, Andra Rotaru. Echipa de proiect (Dan Coman, Marin Mălaicu-Hondrari, Ana Toma, Camelia Toma, Gavril Ţărmure) a ţinut să profite de pe urma faptului că unii dintre poeţii prezenţi reprezintă edituri cu un cuvînt important pe piaţa de poezie, aşa încît a gîndit, pe lîngă recitalurile propriu-zise, un salon al cărţilor de poezie, urmat de un colocviu al editorilor de poezie din România; prin urmare, au mai fost invitaţi un cristian (ca reprezentant al Casei de Pariuri Literare) şi Claudia Fitcoschi (din partea Editurii Polirom). Au mai avut loc lansări de carte (Dinu Flămând – *În amonte/En amont,* Charmides, 2011; Ştefan Manasia – *Motocicleta de lemn,* Charmides, 2011; Bogdan Coşa – *Poker*, Cartea Românească, 2011; Cosmin Perţa – *Fără titlu,* Paralela 45, 2011; Adriana Barna, *Lentile de contact* – Charmides, 2011) şi, în ultima zi, o ediţie a Institutului Blecher al lui Claudiu Komartin, la care au citit tinerele poete Ana Donţu şi Emilia Zăgrian.

Au fost, cum era de aşteptat, zile atît de pline, încît va fi imposibil să le rezum într-un biet *compte rendu*. Sigur, lecturile din splendida sinagogă au fost minunate – nici nu putea fi altfel, avînd în vedere lista poeţilor invitaţi. Însă cred că toată lumea *(y compris* atît invitaţii, cît şi spectatorii) e de acord că vîrful absolut al Festivalului a fost dat de apariţiile publice ale lui Emil Brumaru, aflat într-o formă uluitoare – nu l-am văzut niciodată atît de reactiv, cu o facondă torenţială şi hipnotică, într-o dispoziţie confesivă (ai fi zis) nelimitată. Au fost două asemenea momente, cel dintîi vineri, la Plan B Club Café, într-un dialog cu Ion Mureşan (trebuiau să mai participe Emilian Galaicu-Păun, care n-a primit viza, habar n-am de ce..., şi Dinu Flămând, care n-a mai ajuns la discuţii, prins probabil cu programul Zilelor Bistriţei, desfăşurate în acelaşi timp cu Festivalul – Dinu Flămând fiind cetăţean de onoare al Bistriţei), la care practic n-am avut ce să moderez: Brumaru fiind în amintita formă ravisant-bavardă, şi eu, şi Ion Mureşan am înţeles că n-avem altceva de făcut decît să tăcem şi să admirăm.

„Despre scris ca fericire şi scrisul pe fericire"

Al doilea moment de graţie al lui Emil Brumaru a fost cel de sîmbătă seara, la încheierea lecturilor. N-a citit aproape nimic, a vorbit despre studenţia lui la Medicină (catalizat de poezia Ritei Chirian, care a citit chiar înaintea lui) şi despre începuturile lui literare, despre scris ca fericire şi scrisul pe fericire, realmente fabulos, sala a fost în transă o oră sau cît o fi durat, poate mai mult. Ştiu că sînt înregistrate ambele discursuri, ar fi minunat dacă le-ar transcrie cineva.

N-aş vrea însă să povestesc numai despre poeţi şi poezie şi să uit muzica – pentru că e un festival de poezie şi muzică de cameră, la urma urmei. În ce mă priveşte, recitalul de vineri, susţinut de Antal Szalai (la vioară – Stradivarius) şi Jozsef Balogh (pian), a fost la fel de răvăşitor ca poezia cea mai pură & disperată (cei doi muzicieni unguri cîntă împreună de cînd aveau 9 ani, se înţelege cum a sunat Prokofiev-ul lor). Sîmbăta a fost şi ea cu adevărat muzicală, în cel mai plin înţeles al cuvîntului – cuplul Aurelian-Octav Popa (celebrul clarinetist) şi Sanda Popa (violă) a fost admirabil, au şi revenit de altfel de patru ori pe scenă, la bisuri, nu-i lăsa lumea să mai plece din sinagogă. Maestrul Popa e de o vitalitate adolescentină la cei 74 de ani ai săi, Emil Brumaru şi-a exprimat public, în timpul recitalului-confesiune de la final, invidia pentru zburdălnicia ceva mai vîrstnicului artist (Brumaru avînd 72). N-avea pur şi simplu astîmpăr, după recital a ţinut să discute cu mine despre Herta Müller, Kundera şi Thomas Mann (era în deplină cunoştinţă de cauză pe toate cele trei subiecte), despre poezia română contemporană (aici, cam lacunar) şi despre copii şi nepoţei (Sebastian, respectiv Joachim – aici, absolut *an expert!)*. E absolut formidabil cum ştie Gavril Ţărmure să aducă muzicieni de o asemenea calitate, la Bistriţa.

Am văzut puţine întîlniri de poeţi atît de profesionist organizate; în plus, dacă mă gîndesc şi la zecile de liceeni aşezaţi cuminţi pe băncile din sinagogă, ascultînd ore în şir recitalul de poezie română contemporană, îmi spun că ar fi o mare pierdere ca acest minunat festival să nu ajungă la ediţia 30.

***Radu Vancu** este scriitor. Cea mai recentă carte publicată este* Amintiri pentru tatăl meu, *Editura Vinea, 2010.*

Andrei GORZO

dilematograf

Götterdämmerung

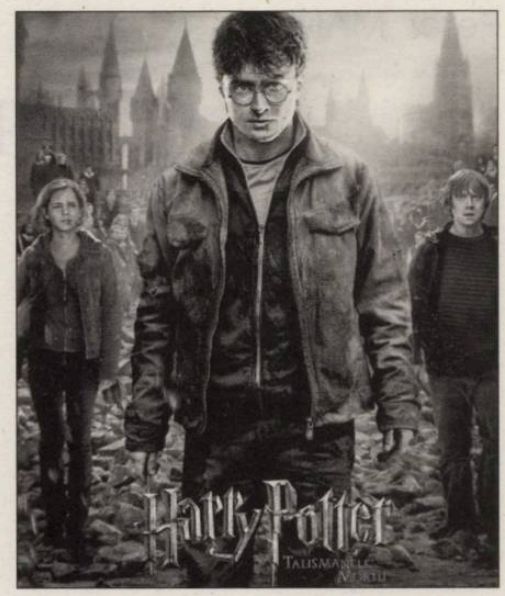

● ***Harry Potter şi talismanele morţii – partea a doua / Harry Potter and the Deathly Hallows: Part 2*** **(SUA-UK, 2011), de David Yates.**

Asediul final al lui Voldemort (vrăjitorul cel rău) şi al hoardelor lui asupra Şcolii de Magie Hogwarts e o afacere cum-altfel-decît-apocaliptică (ceruri vinete sau negre, muzică marţială, peisaje ca după bombardament, Voldemort şi Harry Potter tîrîndu-se, cu ultimele puteri, spre baghetele magice care le-au scăpat din mîini, în ralanti şi în tunete Dolby născute la fiecare contact al coatelor şi al genunchilor lor cu pămîntul), dar ştacheta în materie de *Sturm und Drang* de acest tip rămîne neatinsă acolo unde a aşezat-o, în 2003, episodul final din *Stăpînul inelelor*. Întîlnirile lui Harry şi ale prietenilor lui cu un dragon şi un şarpe sînt un pic fuşerite, gen am-bifat-o-şi-pe-asta, ceea ce e de înţeles, avînd în vedere că dragonul e cel puţin al doilea din serie (mă gîndesc la cel învins de Harry în episodul 4), iar lupta cu şarpele trebuie să fie a treia (după cele din episoadele 2 şi 7). Iar în timpul marii bătălii se întîmplă ca un personaj să moară, să ajungă într-o gară scăldată în lumină albă, să se plimbe un pic pe peron în compania unui prieten mort mai de mult şi imediat după aceea să revină în bătălie, cu forţe proaspete, fără să fi întîmpinat nici o problemă la frontiera dintre lumi: o mobilitate de individiat, dar care, odată dovedită, mai degrabă scade decît ridică miza *Sturm und Drang*-ului – dacă un lucru ca ăsta se poate rezolva atît de uşor, atunci nu mai e atît de mult în joc. Pe de altă parte, pentru aceia dintre noi care am stat alături de seria Potter, la bine şi la rău, timp de zece ani, acest episod final (al optulea) are o încărcătură emoţională practic

Ceruri vinete sau negre, muzică marţială, peisaje ca după bombardament, Voldemort şi Harry Potter tîrîndu-se spre baghetele magice.

ready-made, pe care, orice ar face, n-ar putea-o rasoli de tot. Daniel Radcliffe (Harry), Rupert Grint (Ron, amicul lui Harry) şi Emma Watson (Hermione, prietena lui Ron), care în 2001 aveau 12, 13 şi 11 ani, au acum 22, 23 şi 21 – o bună parte din încărcătura emoţională se datorează faptului că s-au făcut mari sub ochii noştri. Apoi, realizatorii, care de-a lungul timpului au muncit din greu la fixarea unei serii de personaje secundare (jucate de aproape întregul sindicat al actorilor din Marea Britanie) în inimile spectatorilor, nu mai trebuie aici decît să reintroducă în scenă personajele respective pentru cîte o ultimă reverenţă, ca să culeagă roadele muncii de pînă acum. Ocazie de care însă nu prea profită: eminenţe ca Jim Broadbent şi Emma Thompson abia dacă sînt onorate cu cîte un cadru răzleţ, d-apoi cu cîte un moment de glorie. Numai Alan Rickman îşi poate încheia apoteotic seria de apariţii în rolul temutului profesor Severus, cu încă o rundă de terorizat elevii prin vocea-şi-privirea-lui-celepline-de-o-scîrbă-nesfîrşită, plus un montaj de *flashback*-uri (inclusiv din îndepărtata lui tinereţe) care ne arată cum a ajuns aşa. Cu nasul, pletele şi odăjdiile lui corbii, şi cu faţa schimonosită – sub un strat de machiaj gros ca al unei vedete de film mut – într-o reprezentare expresionistă a sufletului contorsionat, Severus al lui Rickman se trage dintr-o bogată şi distinsă tradiţie iconico-teatrală ce-l reuneşte pe Heathcliff cu „Corbul“ lui Brandon Lee şi pe Richard al III-lea al lui Laurence Olivier cu pastorii nefericiţi care bîntuie unele dintre vechile filme nordice.

În rest, ce-ar mai fi de spus? Ajutate şi de componenta „documentară“ conferită de maturizarea actorilor în faţa camerei, cele opt filme se leagă într-o cronică poetică respectabilă a descoperirilor extatice şi/sau chinuitoare ce definesc copilăria şi adolescenţa (chiar şi în absenţa oricărui arsenal de abracadabre), descoperiri care, în pofida ocazionalelor invocări sforăitoare ale eternului blablabla dintre Bine şi Rău, au inclus destule reiterări ale ideii că lumea e plină de vrăjitori nici întru totul buni, nici întru totul răi, ci în primul rînd failibili. În ceea ce priveşte tratarea regizorală, aceasta rareori a coborît în submediocritate, după cum rareori a depăşit parametrii unui profesionalism nejucăuş şi neambiţios, fără experimentări şi fără excentricităţi – într-un cuvînt, impersonal. Fiind vorba de la bun început despre o instituţie pop-culturală de mare importanţă, e de înţeles că s-a mers pe ideea „mai bine cu un funcţionar decît cu un vizionar“. În primele două episoade, funcţionarul Chris Columbus a furnizat matriţa: o tratare de tip Disney World a unor tropi literari preponderent britanici – unii dintre ei, riscant de parohiali. În episodul 3, Alfonso Cuarón – cel mai puţin funcţionar şi cel mai poet dintre regizorii angajaţi – a reuşit să introducă cîteva idei noi. În schimb, Mike Newell – mecanicul angajat pentru episodul 4 – a avut probleme cu fluidizarea amestecului de *fantasy, school-adventure story* şi *soap opera* cu liceeni în care începea să se transforme seria. În fine, David Yates – cu o tratare destul de bombastică, gen *Götterdämmerung*-produs-în-masă, dar cu imagini elegant compuse şi cu o tehnică solidă a liniştii-încărcate de-dinainte-de-furtună – a stabilizat-o începînd cu episodul 5. Şi cam asta a fost.

PUBLICITATE

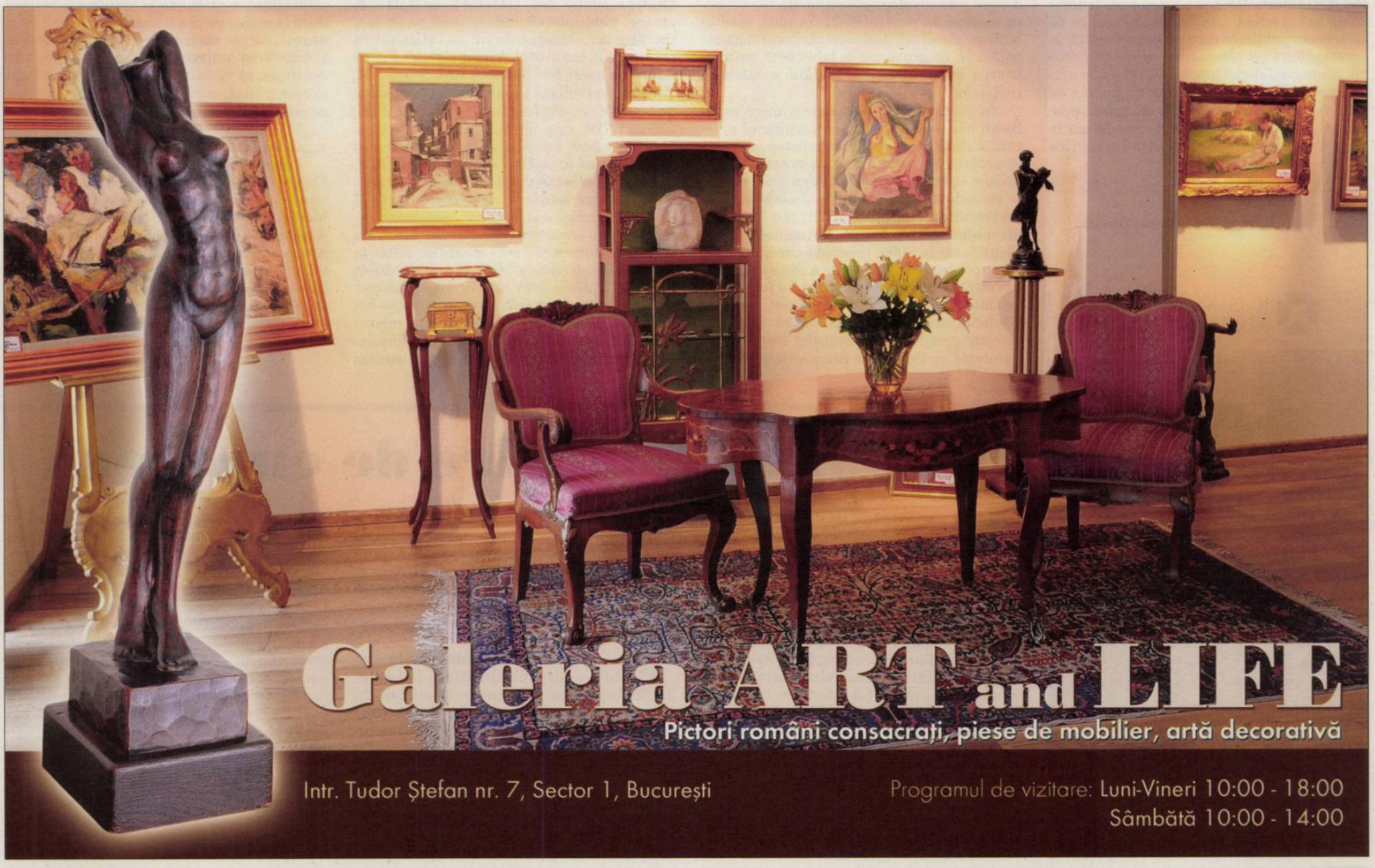

Peter MANU

Capcana cu parfum de Nobel

Era în luna mai, cred, cînd am fost înştiinţat, prin poştă, că fusesem promovat la rang de profesor la Albert Einstein College of Medicine în New York. Mi-am pus o pereche veche de bluejeans, un tricou negru şi haina ponosită de piele pe care o cumpărasem la Istanbul cu decenii în urmă şi am luat trenul suburban către orăşelul în care locuia iubita din acel an. I-am spus la uşă; şi-a încreţit fruntea şi m-a întrebat: Nu erai deja? Apoi n-am mai vorbit despre asta. Nu eram; fusesem asistent la State University of New York şi asociat la University of Connecticut. Dar nimănui nu părea să-i pese, iar procesul de trecere dintre aceste trepte nu lăsase nici el urme; un formular, un curriculum vitae adus la zi şi apoi multe luni pînă la aflarea deciziei.

Un lucru e clar: nu auzisem niciodată despre reviste ISI şi factorul lor de impact. Nici pînă cînd am devenit profesor şi nici mai tîrziu, între 2004-2007, cînd am făcut parte din comitetul care hotăra promovările la Einstein. Ne întîlneam la început de an universitar, 36 sau 40 de oameni trecuţi prin multe. Fiecare dintre noi primea dosarul unei cereri de promovare şi numele unui coleg dintre profesorii facultăţii, pentru ca împreună să stabilim, în următoarele şase luni, dacă persoana era cunoscută pe plan naţional, în California, să zicem, sau în Texas, de personalităţile domeniului în care lucra candidatul. Evaluarea publicaţiilor şi documentarea suportului financiar primit din afara Universităţii aveau o importanţă secundară. Cînd eram gata, spuneam ce era de spus comitetului, apoi urma o discuţie şi un vot de la care erau excluşi colegii de catedră ai candidatului. Asta era tot. A fost promovat, la recomandarea perechii din care făceam parte, un om cu 8 lucrări care era adorat ca lector de către membrii prestigioasei societăţi internaţionale pentru care trudise 20 de ani şi a fost respins un chirurg cu 65 de articole publicate care nu era cunoscut de nimeni dintre cei care contau în specialitatea lui. L-am considerat promovabil şi pe un urolog care publicase o jumătate de duzină de articole şi cîteva capitole în monografii, pentru că „crescuse" generaţii de specialişti în programul de rezidenţă pe care-l conducea şi care era apreciat ca unul dintre cele mai bune din America de Nord. Iar faptul că un internist evalua un fiziolog sau un chirurg nu era considerat o problemă. În fond, trebuia doar să înţeleg care era obiectul de studiu sau de activitate didactică şi să aflu, de la experţi, dacă rezultatele obţinute schimbaseră felul în care erau interpretate fenomene biologice sau se practica medicina.

În alte părţi, inclusiv în România, sistemul e diferit şi se bazează pe valoarea revistelor în care sînt publicate cercetările candidaţilor şi pe ecoul pe care îl au aceste publicaţii. Primul test este includerea revistei pe lista creată de Institute for Scientific Information (ISI), divizia de scientometrie a Thompson Reuters Corporation. Apoi se ia în consideraţie factorul de impact al revistei, care rezultă *grosso modo* din numărul citărilor articolelor revistei împărţit la numărul de articole publicate în ea. Ecoul publicaţiei se măsoară prin numărul de citări în reviste cotate ISI. Felul în care sînt folosiţi aceşti indicatori în România poate fi exemplificat printr-un extras din regulamentul de promovare al Institutului Naţional pentru Fizica Materialelor care specifică că „Activitatea ştiinţifică se evaluează pe baza publicaţiilor în reviste cu referenţi incluse în sistemul ISI" şi că „baremul minim" pentru promovare ca cercetător ştiinţific gradul I sînt 10 asemenea lucrări. Nu este deloc clar de ce 10 şi nu 15 sau 5 articole. Sistemul mi se pare absurd, pentru că acordă valoare unor măsurători care sînt influenţate de domeniul de activitate, tema articolului şi natura concluziilor. Se ştie, bunăoară, că referatele generale şi metaanalizele sînt mult mai des citate (din lenevie, căci altfel ar trebui să citim/citäm mai mult) decît lucrările care prezintă cercetări originale. Iar ecoul poate fi manipulat prin autocitare, dragostea de sine despre care ne spunea bardul din Stratford-upon-Avon în sonetul *LXII*. În plus, stadiul bibliografic al oricărei cercetări este efectuat astăzi pe Internet, nu la bibliotecă, prin folosirea cuvintelor-cheie, şi nu a numelui revistelor.

În cazuri-limită, se poate ajunge la situaţii în care numărul publicaţiilor şi al citărilor din sistemul ISI nu reflectă valoarea cercetării. Să examinăm, ca exemplu, prin prisma scientometrică, valoarea a ceea ce este considerată, la posturile de televiziune, performanţa ştiinţifică de vîrf din România ultimului deceniu – descoperirea telocitelor. Identificate în 2005, telocitele cardiace şi un presupus potenţial al lor de a „regenera" inima după infarctul de miocard au fost popularizate intens, începînd din 2009, de către academicianul Laurenţiu Mircea Popescu, director general al Institutului Naţional de Patologie şi Cercetări Biomedicale „Victor Babeş" din Bucureşti şi editor-şef (fondator) al revistei *Journal of Cellular and Molecular Medicine (JCMM)*. Vom menţiona acum că existenţa *JCMM* pare să fi fost importantă şi pentru producţia ştiinţifică a academicianului Popescu. Din anul 2000 pînă astăzi, academicianul Popescu a produs 75 de publicaţii, sau 6,5 articole/an. Remarcăm însă că 52 din cele 75 (69,3%) de articole apărute din 2000 au fost publicate în *JCCM*.

După cîte ştiu, articolul care anunţă descoperirea telocitelor miocardice (Hinescu ME, Popescu LM. „Interstitial Cajal-like cells (ICLC) in human atrial myocardium", *JCMM* 2005; 9: 972-975) a apărut în 2005. În articol este prezentată dovada vizuală a unui nou tip de celule interstiţiale mici, care au cîte două-trei extensiuni moniliforme lungi care intră în contact cu celulele musculare, capilarele şi celulele ţesutului conjunctiv. Detalii ultrastructurale şi imunochimice au fost publicate un an mai tîrziu într-un articol în care se indică posibilitatea că aceste celule contribuie, printre altele, la tulburările ritmului inimii. Imediat după aceea este publicat un articol în care autorii se declară atraşi de ideea că aceste celule ar putea participa la regenerarea cardiacă (Popescu LM et al., „Insights into the interstitium of ventricular myocardium: interstitial Cajal-like cells", *JCMM* 2006; 10: 429-458). Rolul telocitelor în regenerarea propriu-zisă nu a fost însă niciodată demonstrat.

Din *Google Scholar,* o bază de date gratuită care publică numărul de citări ale fiecărei publicaţii ştiinţifice, se poate afla uşor că există 32 de articole care au menţionat, în ultimii şase ani, lucrarea în care cercetătorii Hinescu şi Popescu au descris prezenţa telocitelor din inimă. Vom observa mai întîi că 22 din cele 32 de articole au fost publicate în *JCMM*. 19 articole (59,4%) sînt autocitări. Dintre celelalte, doar trei sînt în articole care au fost publicate altundeva decît în *JCMM* de către cercetători care nu au colaborat cu echipa de la Institutul „Victor Babeş". Prima citare de acest fel (Sanders KM, Ward SM, „Interstitial cells of Cajal: a new perspective on smooth muscle function", *J Physiol* 2006; 576:721-726) este formulată astfel: *"...there have also been morphological description of cells, referred to as interstitial cells of Cajal, in locations other than smooth muscle tissues"*. A doua citare este la fel de neutră (Barth M et al., *„Cordial connections: molecular ensembles and structures of adhering junctions connecting interstitial cells of cardiac valves in situ and in cell culture", Cell Tissue Res* 2009; 337:63-77: *„Cells with similar long processes not only occur under cell culture conditions but also in situ"*. A treia se află într-un referat general (Aguilar HN, Mitchell BF, „Physiological pathways and molecular mechanism regulating uterine contractility", *Hum Reprod Update* 2010; 16:725-744) despre contractilitatea uterului. *Nothing to write home about.*

Analiza bibliografiei ultimelor 3 articole publicate de Laurenţiu Popescu în ultimele 3 numere din *JCMM* indică din nou un număr substanţial de autocitări şi faptul că majoritatea lucrărilor autocitate au fost publicate în *JCMM:* în numărul din aprilie 2011, cu 42 de referinţe bibliografice, dintre care 22 sînt autocitări, iar 15 din acestea din urmă au fost publicate în *JCMM;* în numărul din mai a fost publicat un articol al academicianului Popescu cu 26 de referinţe bibliografice care includ 10 autocitări, dintre care 7 au fost publicate în *JCMM;* în sfîrşit, articolul publicat în numărul din iunie are 76 de referinţe bibliografice care cuprind 15 autocitări dintre care 10 publicate în *JCMM*. Cum în aceste trei luni *JCMM* a publicat 55 de articole, rezultă că cele 32 de autocitări au contribuit cu 0,58 la factorul de impact al revistei pentru această perioadă. Media autocitărilor academicianului Popescu în aceste 3 numere ale revistei este de 32,7%. Comparativ, aceste autocitări au o frecvenţă substanţial mai mare decît cea înregistrată în reviste medicale de prestigiu, cum ar fi *New England Journal of Medicine* (11,7%), *Lancet* (12,2%) si *Cell* (15,7%).

Un bărbat cunoscut multora dintre cetăţenii României tranziţiei, Constantin Bălăceanu-Stolnici, a reuşit să adulmece, în povestea telocitelor academicianului Popescu, „un uşor parfum de Nobel". Departe de mine gîndul de a contesta precizia olfactivă a unui om cu atîtea calităţi. Îmi este teamă însă că acest subtil miros a rămas în capcana ISI de care trebuie cumva să scăpăm dacă vrem ca rezultatele cercetării din România să treacă graniţa dintre celebritatea autohtonă şi lumea competiţiei dure care caracterizează ştiinţa „mare". Pînă atunci, nu pot decît să sper că în ce priveşte promovarea universitară vom începe, sau continua, să ne întrebăm nu cît s-a publicat şi cine a citat, ci cum s-a schimbat, în bine, ce ştim sau ce ni se întîmplă.

***Peter Manu** este profesor la Albert Einstein College of Medicine din New York. A publicat rezultatele cercetărilor sale în* Annals of Internal Medicine, Archives of Internal Medicine, American Journal of Medicine, Journal of the American Medical Association *şi a contribuit la tratatul* Cecil's Textbook of Medicine *(2007). În România a publicat, împreună cu Horia Bozdoghină, volumul* Polemica Paulescu: ştiinţă, politică, memorie *(Editura Curtea Veche, 2010).*

PUBLICITATE

ICR în presa internaţională

RUMÄNSKA KULTURINSTITUTET

"Relaţiile dintre ţări nu se bazează numai pe contacte politice şi economice. Deseori, promotorii culturii, fie că este vorba de muzică, artă sau literatură, sunt cei care contribuie la adevărata consolidare a legăturilor şi apropierii dintre două naţiuni. De mai bine de un an, avem privilegiul de a cunoaşte cultura română în toate formele ei, datorită **Institutului Cultural Român de la Stockholm**, situat în apropierea Palatului Regal, pe Bulevardul Skeppsbron. Intensa activitate a acestui institut înseamnă mult pentru cunoaşterea moştenirii culturale româneşti în Suedia."

Majestatea Sa Carl XVI Gustaf, Regele Suediei

Ultima dezamăgire de european

Am participat la întîlnirea cu raportorii pe Justiţie ai Comisiei Europene. Singura mea dorinţă a fost de a le spune, clar şi răspicat, despre încărcătura inumană de dosare, care are ca efect nu doar epuizarea psihică a judecătorului, extrem de periculoasă, cît, mai ales, încălcarea, în acest mod, a dreptului la un proces echitabil al părţilor. Într-un cuvînt – nedreptatea, comisă din lipsa timpului material pentru citirea dosarelor. Că judecătorul nu poate fi responsabilizat material pînă cînd munca lui nu va fi normată. Le-am spus că există două categorii de judecători: extenuaţi şi indiferenţi. Le-am spus că nu există intenţia politică de a avea o justiţie eficientă, iar toate măsurile care se iau sînt superficiale, doar pentru a se crea aparenţa unei preocupări de reformare. Că se menţine acelaşi sistem meschin, învechit, compromis, confortabil, prin previzibilitate, cu oameni care controlează şi care se lasă controlaţi, iar modificarea codurilor este o măsură formală, menită să creeze iluzia că se face, totuşi, ceva în această luptă necontenită a autorităţilor române, pentru binele naţional şi comunitar. Că nu există dosare autentice de mare corupţie.

Am avut sentimentul unui justiţiabil care-şi strigă nedreptatea în faţa unei instanţe de judecată autistă. În faţa mea, judecătorul suprem din Franţa căsca, cu lacrimi. Singura persoană vie, interesată a fost doamna care stenodactilografia. În rest, un zid format din domni politicoşi şi expeditivi, care se tot schimbau între ei. Începuse să-mi pară rău că-i deranjez. Am închis ochii şi-am vorbit aşa, cu ochii închişi. La sfîrşit, am avut sentimentul inutilului. Am plecat acasă, pe trotuarele sparte şi încărcate cu gunoaie, pe care circulă oameni şi cîini amărîţi, într-o ţară fără corupţi. Şi, totuşi, cu naivitate, am aşteptat raportul. Inevitabilul s-a produs. Realitate trunchiată, superficialitate intenţionată şi interpretări tendenţioase. Nimic din adevărul românesc. Prin urmare, există şi-o minciună europeană, mult mai dezamăgitoare. Dar, dincolo de acest efemer spectacol european, există un adevăr sacru de veacuri, care, din păcate, mereu are mai mult viitor, decît prezent: Justiţia se va împlini, de-ar fi să piară pămîntul.

Daniela PANIOGLU,
judecător la Curtea de Apel Bucureşti – Secţia întîia penală

Petre RĂILEANU

Etalonul Brâncuşi

Brâncuşi – Serra, iată o întîlnire neaşteptată, dar nu lipsită de motivaţii şi interes, propusă de Fundaţia Beyeler de lîngă Basel, Elveţia. Cele 40 de opere ale lui Brâncuşi expuse împreună cu 10 lucrări din diferite perioade ale sculptorului american creează un dialog în timp între doi artişti ancoraţi în universuri diferite, dar care au în comun, dincolo de ideea de serialitate, căutările în redefinirea spaţiului propusă de creaţiile lor respective.

Oricît de îndepărtaţi ca orizont şi ca stil, între cei doi artişti există punţi şi paralele posibile, ba chiar şi un raport de influenţă directă, după cum mărturiseşte artistul american: „În perioada cît am stat la Paris (1964-1965 – *n.m., P.R.),* nu făcusem încă nici o sculptură, dar, timp de o lună, am mers aproape în fiecare zi la atelierul lui Brâncuşi pentru a desena. Opera lui mi se pare un catalog de posibilităţi artistice“. După întîlnirea cu opera lui Brâncuşi, Richard Serra alege definitiv sculptura ca mod de expresie artistică.

Richard Serra (născut la San Francisco, 1939), considerat drept minimalist (în cadrul mai larg al tendinţei abstracţioniste din sculptură), este cunoscut mai ales pentru seria denumită *Props* – sculpturi din oţel compuse prin asamblarea de platouri, rulouri, suprafeţe rectangulare, ţevi susţinute de tije de plumb. Elansate şi epurate, lucrările lui propun noi jocuri de echilibre între volume şi suprafeţe şi trasează perspective inedite în spaţiul ocupat de opere. Catalogul de posibilităţi artistice detectat de artistul american în opera lui Brâncuşi nu este străin de propriile lui căutări inaugurate în anii '60, purtate atît în domeniul formelor, cît şi al gestului creator. Aşa, de exemplu, *Splashing,* 1968, este o formă rezultată din coagularea unei mase de plumb topit, fără altă intervenţie decît gestul energic al mîinii artistului lansînd materia incandescentă. Ceea ce rezultă nu poate fi catalogat nici ca pictură, nici ca sculptură, operă aleatorie, ieşită din gestul spontan al artistului, aflat în proximitatea dicteului automat al suprarealiştilor sau al acţiunii *dripping* inaugurate de Jackson Pollock. Richard Serra a realizat mai multe video care surprind chiar actul creaţiei, ceea ce relativizează caracterul spontan al acesteia, absolutizînd doar gestul artistului, efemer şi irepetabil. Altă preocupare majoră a artistului american, inspirată de demersul lui Brâncuşi, este redefinirea spaţiului prin propriile lucrări, printr-un fel de scandare după ritmul impus de noile raporturi de forţă stabilite între opere şi locul în care acestea sînt plasate. Formele imaginate de Serra aprofundează programul său estetic, ele părăsesc orice referinţă la figurativ şi elimină raportarea operei la soclu, în felul sintetic practicat de Brâncuşi. Richard Serra construieşte o serie de lucrări mari, din plumb şi apoi din oţel, capabile să stea pe sol datorită propriei lor greutăţi. Ele sînt astfel concepute încît, invers decît la Brâncuşi, să nu mai poată fi accesibile văzului în întregime dintr-odată; privitorul se află în inima operei, confruntat cu „textura“ intimă a sculpturii, care poate avea aparenţa unui zid masiv de metal, precum *Fernando Pessoa,* o placă de 9 metri lungime şi cîntărind 40 de tone, prezentă în expoziţia de la Basel, sau pe aceea a unui val de magmă îngheţat, transpus în plan orizontal, închizînd privitorul într-un labirint ondulat, îndelung polisat.

* * *

Aşa cum a fost concepută, expoziţia eliberează ideea de transmitere de la un artist la altul: transmitere-asimilare-respingere-singularizare, un proces invizibil pe parcursul căruia se construieşte o operă de o incontestabilă originalitate. Ajuns la Paris în anul 1904, Brâncuşi a lucrat o vreme – cum se ştie – pe lîngă Rodin, de care s-a despărţit decis să-şi găsească propriul drum în artă. Opera lui Brâncuşi este adesea apropiată de manifestările unor civilizaţii vechi, asimilate domeniului artistic, în ciuda faptului că obiectele respective au o destinaţie utilitară, ritualică sau magică, fie că e vorba de tratamentul lemnului în regiunea sa natală, de arta Cicladelor sau de obiectele ritualice ce constituie corpusul a ceea ce este desemnat sub sintagma „artă neagră“. Brâncuşi se situează însă în centrul modernităţii, iar atelierul în care artistul oficia înconjurat de creaţiile şi de „creaturile“ sale a constituit, timp de mai multe decenii, unul dintre centrele de iradiere din galaxia artei moderne. Dintre contemporani, artistul de care Brâncuşi e cel mai legat este Marcel Duchamp care, din 1913 şi pînă la moartea sculptorului, survenită în 1957, a fost agentul acestuia în America, ocupîndu-se – lucru rar între doi artişti – de expoziţiile şi de vînzările de opere. Între cei doi circulau idei, influenţe, exista chiar un fel de complicitate pe care unii au fost tentaţi să o citească aproape ca pe o relaţie homosexuală, în orice caz, ambiguă; Brâncuşi îi spunea lui Marcel, în scrisori, Maurice (scris şi Morice, iar uneori fără majusculă), un apelativ adoptat la modul ludic pentru orice persoană demnă de afecţiune sau încredere, o comunitate fictivă în care erau uneori admise şi femei. Din această perspectivă, una dintre operele emblematice ale lui Duchamp poate fi interpretată într-un raport de proximitate cu formele imaginate de Brâncuşi. Este vorba de faimosul obiect ce poartă în loc de semnătură şi titlu: R. Mutt 1917. Opera a intrat în istorie drept *Fontaine,* dar înfăţişează un urinoar. Marcel Duchamp, cu gustul lui pentru jocurile de cuvinte şi enigme de tot felul, ne pune în faţa unei erezii estetice care, în timp, a acumulat şi statutul de şaradă textual-vizuală fără cuvinte.

Transmitere-asimilare-respingere-singularizare.

Operele lui Brâncuşi dau o stranie senzaţie de imaterialitate, în ciuda numelor generice.

Aici urinoar are dublu sens, dublă lectură: obiectul care receptează, dar şi organul care emite. Pe primul îl avem în faţa ochilor. Duchamp nu pronunţă cuvîntul, nu-l scrie, dar ni-l arată – obiectul în cauză este în mod spontan desemnat: urinoar. Asta e lectura imediată. Lectura pasivă a unui obiect pasiv. Poziţia în care e prezentat, invers decît cea normală, începe să creeze multiplicarea lecturilor. Astfel aşezat, obiectul poate fi asociat cu un tors de bărbat. Duchamp cunoştea bine operele lui Brâncuşi, care a început seria *Tors*-urilor încă din 1909, cel mai reprezentativ pentru această paralelă fiind *Torse de jeune homme,* din 1917, chiar anul fabricării obiectului lui Duchamp.

De altfel, încă din 1918, revista *Mercure de France* preciza, fără să semnaleze sursa din care deţine informaţia, că această operă semnată R. Mutt şi trimisă la Salonul Independenţilor din New York s-ar fi chemat *Le Bouddha de la salle de bain.* Adăgînd: „...nu s-a observat că această curbură a bazinelor sau a fîntînilor de felul celei pe care D. Richard Mutt voia să o expună la Salonul Independenţilor din New York prezintă forma unui Buddha aşezat“.

Ajungem la a doua lectură posibilă. Urinoar (de acum cuvîntul s-a asociat cu obiectul) poate fi numit şi organul care emite: în prelungirea orificiului care ne priveşte ca un ochi de ciclop putem întregi organul emitent, sexul bărbătesc ca un tub de carne. Un monstru din familia *gargouilles* pe care se scurge apa de ploaie escamotat privirii. În paralel, *Tors*-ul lui Brâncuşi joacă şi el pe ambiguitatea ascuns-aparent: chiar dacă silueta de bărbat e formată din întretăierea netă a trei planuri, fără nici un alt accident morfologic, întregul *Tors* este o glorioasă ipostaziere a organului nenumit. La ambii artişti, mai subtil decît la Magritte, cuvintele se impun fără ca ele să fie scrise, iar seriile dual-antinomice vizibil-invizibil, sus-jos, concret-abstract, grav-ludic se multiplică şi ele.

Ar mai exista şi a treia lectură a acestui obiect, complet în acord cu provocările artei avangardiste din 1917. Tot activă. Obiectul în chestiune, fîntîna-urinoar, ar putea în orice moment să urineze pe bombeurile privitorilor. E chiar de mirare că nu a fost imaginat un asemenea happening. Sau ar putea la fel de bine, în perfectă coerenţă semantică cu accepţiunile cuvîntului *fîntînă* – izvor de apă, izvor al vieţii –, să-şi proiecteze conţinutul seminal. Sămînţa acestui agregat ar fi în mod necesar rece, ducîndu-ne cu gîndul la scenele de sabat din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, unde unele femei ar fi fost fecundate de sămînţa rece a Diavolului – conform declaraţiilor smulse de anchetatorii Bisericii. Rece – intrăm în regnul maşinilor, *La Mariée...* şi imersiunea în complicata reţea de tuburi şi maşini, mai nou chiar de reţele care asaltează şi invadează viul. Ca şi cum toate aceste obiecte, maşini, maşinării, reţele şi-ar fi promulgat propria declaraţie de independenţă.

Duchamp era un „dandy cinic“ care, contrar tuturor sau majorităţii artiştilor din epoca sa, voia să creeze impresia că spune mult mai puţin decît se crede, în conformitate cu programul său estetic rezumat de sintagma *Beauté d'indifférence.*

* * *

Expoziţia de la Basel se deschide cu *Sărutul* lui Brâncuşi, prezentat în patru variante care acoperă trei decenii de căutări, perioada anilor 1907, 1908-1938. Ca şi în cazul altor serii reprezentate în expoziţie, capetele ovale, păsările, peştii, Brâncuşi va lucra la eliminarea progresivă a detaliilor figurative. Operele sale dau o stranie senzaţie de imaterialitate, în ciuda numelor concrete generice: *Pasăre* (în diferite variante), *Peşte, Ţestoasa, Adam şi Eva, Cap de copil, Muză* etc. Brâncuşi voia ca operele sale să nu pară făcute de mînă de om, ele sînt fragmente de materie puse ca nişte oglinzi în faţa lumii. În plin secol XX, dominat pe plan estetic de derizoriu, incompletitudine, de fragment şi insignifiant, pînă la „dezordinea scatologică“ din arta contemporană, el este un căutător de esenţe. De aceea, asemenea unui *Janus bifrons,* Brâncuşi are acest statut ambivalent care-l singularizează în istoria artei: pe de o parte, aparţine modernităţii, fiind chiar unul dintre iniţiatorii ei; pe de altă parte, el se prezintă ca un artist atemporal.

***Petre Răileanu** este jurnalist la RFI.*

PUBLICITATE

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
CNDIPT OIPOSDRU
UNIVERSITATEA DIN ORADEA, FACULTATEA DE ŞTIINŢE ECONOMICE

PRACTeam - un posibil model de răspuns la nevoile de practică ale studenţilor economişti

Proiectul PRACTeam îşi propune ca obiectiv general dezvoltarea aptitudinilor de muncă ale studenţilor economişti în perioada stagiilor de pregătire practică şi internship, realizate în cadrul unui parteneriat inter-regional pe piaţa muncii între universităţi şi mediul de afaceri, în vederea îmbunătăţirii inserţiei economiştilor pe piaţa muncii.
PRACTeam a reuşit în acest an:
- să informeze studenţii economişti din cele trei universităţi partenere despre posibilitatea de a realiza activitatea de practică economică prin intermediul Campaniilor PRACTeam, campanii organizate în ianuarie 2011, la care au participat sute de studenţi şi zeci de reprezentanţi ai mediului de afaceri interesaţi de activitatea practică a studenţilor economişti;
- să stabilească elementele administrative şi de organizare prin încheierea a 162 de Acorduri de parteneriat între cele trei universităţi partenere şi organizaţii gazdă de practică: agenţi economici, instituţii etc.;
- să selecteze 162 de angajaţi din întreprinderi/ organizaţii gazdă de practică pe care i-a instruit în calitate de tutori;
- să consilieze şi să orienteze în carieră un număr total de 801 studenţi economişti;
- să elaboreze, să publice şi să distribuie tuturor studenţilor selectaţi în grupurile ţintă ale proiectului seria de volume "Ghid de practică a studentului PRACTeam";
- să desfăşoare stagiile de practică pentru studenţii economişti din cele trei universităţi partenere;
- să stimuleze participarea directă şi activă a studenţilor economişti la stagiile de practică prin acordarea de subvenţii la finalul desfăşurării activităţilor prevăzute în proiect;
- să organizeze concursul "Idei de îmbunătăţire a stagiilor de pregătire practică", cu premii în cadrul evenimentului inter-regional Gala PRACTeam, Oradea din 29 iulie 2011.

PRACTeam este acronimul proiectului „Practica studenţilor economişti. Parteneriat inter-regional pe piaţa muncii între universităţi şi mediul de afaceri", Proiect cofinanţat din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 - "Investeşte în oameni!"Contract nr. POSDRU/90/2.1/S/64150, Coordonator inter-regional: Universitatea din Oradea, Facultatea de Ştiinţe Economice. Parteneri: Universitatea de Vest din Timişoara - Facultatea de Economie şi de Administrare a Afacerilor; Universitatea „Ştefan cel Mare", Suceava - Facultatea de Ştiinţe Economice şi Administraţie Publică; perioada de implementare: 01.10.2010 - 30.09. 2013. Valoare totală proiect: 19.830.198.00 lei. Manager proiect - prof. univ.dr. Anca DODESCU.

Detalii despre toate activităţile proiectului la www.practeam.ro

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

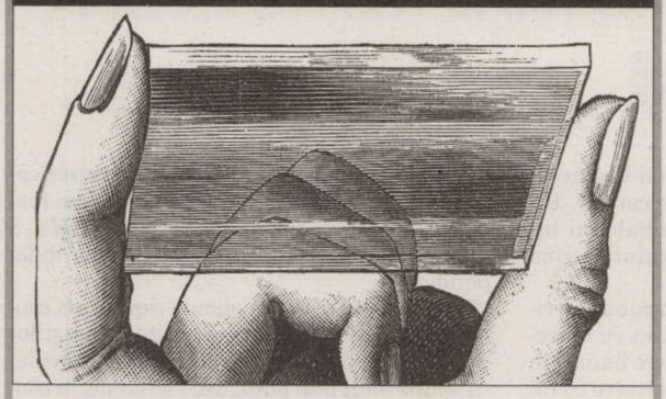

Cianurile de care avem nevoie

De mai mulţi ani, Roşia Montană Gold Corporation investeşte o groază de bani în campanii insistente care să facă publicul să creadă că această companie e cel puţin Maica Tereza venită să ajute această ţară năpăstuită. (Banii investiţi în publicitate, oricît de mulţi, la fel ca şi cei promişi pentru prezervarea mediului sau a patrimoniului vor fi un mizilic pe lîngă cîştigurile companiei, dacă va pune mîna pe aurul Apusenilor...)

Cel mai scandalos clip mi s-a părut unul de acum cîţiva ani, în care cei de la RMGC se foloseau de copii pentru a înmuia inima publicului: o fetiţă tristă, într-un decor dezolant, zicea „vreau să-nvăţ într-o şcoală nouă“, un băieţel lîngă un rîu poluat spunea „vreau să pescuiesc în ape curate“, o altă fetiţă la fel de tristă ne zicea că vrea o slujbă nouă pentru tatăl său etc. Desigur, arhanghelul Gabriel de la RMGC era cel despre care ni se spunea că va îndeplini dorinţele acestor sărmani copii.

Acum, cei de la Roşia Montană Gold Corporation au revenit cu o campanie în forţă la televiziunile noastre. Probabil îşi dau seama că obiectivul lor e aproape şi trag tare pe ultima sută de metri. Acum, cînd aurul se scumpeşte vertiginos din cauza crizei, autorităţile se grăbesc subit să le facă mult aşteptatul cadou celor de la RMGC. Cel mai recent gest „filantropic“ către ei este al ministrului Culturii Kelemen Hunor, care a acordat certificatul de descărcare arheologică pentru masivul Cîrnic şi s-a transformat peste noapte în susţinător al firmei canadiene de exploatare a aurului şi adversar al intrării Roşiei Montane pe lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Clipurile TV din campania de acum ne vorbesc iarăşi despre lăudabilul demers RMGC, care nu este altul decît de ecologizare a zonei, de conservare a patrimoniului, ba chiar de salvare a lui. Ni se spune că proiectul minier va crea peste 2300 de locuri de muncă sau că vor fi investite 70 de milioane de dolari pentru patrimoniul de la Roşia Montană. Numai intenţii bune şi nimic altceva. Roşia Montană are nevoie de salvatoarea RMGC pentru a ieşi din dezastrul în care se află. Şi România, odată cu ea. Mai trebuie să ni se mai spună doar că cianurile sînt numai bune de întins pe pîine şi că aşa se vor rezolva problemele alimentare ale acestui popor.

Pentru a se vedea cu sacii (de aur) în căruţă, cei de la Roşia Montană Gold Corporation au ştiut dintotdeauna „să fie atenţi“ cu diferite categorii care i-ar putea ajuta. Anul trecut, făcea valuri în presă o excursie de lux în Noua Zeelandă, cu care RMGC îi cadorisea pe nişte jurnalişti plini de deontologie profesională – printre care Robert Turcescu, Mihai Tatulici, Doru Buşcu sau Vlad Macovei. Lideri de opinie şi de publicaţii care trebuiau unşi şi frăgeziţi.

La fel, compania canadiană îi are în vedere, de cîtva timp, şi pe intelectuali. Munceşte din greu şi la acest capitol şi încearcă pe toate părţile. Inclusiv eu, un neicanimeni, am primit în vreo două rînduri propuneri să particip la tot felul de proiecte puse la cale de RMGC (proiecte împachetate în intenţii nobile, ca tot ce face această companie cu care ne-a binecuvîntat Dumnezeu). Mă gîndesc că alţi intelectuali, cu adevărat cunoscuţi, au avut parte de mult mai multe propuneri. Tentaţia de a face pactul cu diavolul e mare, pentru că diavolul are mulţi bani. Şi, în plus, poţi să-ţi acorzi şi circumstanţe atenuante: cum el pozează în măicuţă de caritate, te poţi iluziona că eşti de partea cea bună.

Deunăzi, l-am văzut într-un spot publicitar al RMGC pe Răzvan Theodorescu. În privinţa lui, n-am avut nici o surpriză – îi ştiam faptele de bravură încă de pe vremea Băncii Religiilor. Numai că, pe lîngă el, în grupul de intelectuali susţinători ai companiei canadiene, mai sînt şi alţii. Iată că cianurile au şi un benefic rol de turnesol. Ce pot să mai spun?... Sper, pentru ei, măcar să le fie ruşine.

Tudor Călin ZAROJANU

România

Televiziunile, ziarele – tipărite ori electronice – şi site-urile de ştiri ne pun zilnic în faţă ţara în care susţin ele că trăim. Şi lumea întreagă, firească, dar, cum cămaşa ţi-e mai aproape de piele decît haina, interesul e invers proporţional cu raza teritorială. Este şi motivul pentru care ştirile, publicaţiile şi canalele locale sînt mai prizate decît cele naţionale. Este, totodată, pricina din care presa se specializează tot mai mult. De data asta vorbim despre teritoriul mental şi emoţional: dacă sînt mort după pescuit, atunci prefer o revistă care scrie numai despre asta.

„În care susţin ele că trăim“ este o formulare obligatorie din mai multe puncte de vedere. În primul rînd, aria de acoperire. Nu, ceea ce vedem şi citim nu acoperă ceea ce se-ntîmplă şi ceea ce e de văzut în România. Din fericire, ne mai bazăm şi pe experienţa proprie, pe cunoaşterea nemijlocită şi pe relatările cunoscuţilor. Din nefericire, nici aşa nu e suficient, şi tabloul rămîne veşnic incomplet.

În al doilea rînd, criteriile de selecţie. Aici nu e nevoie să detaliez căci paradigma e binecunoscută: să fie naşpa. Excepţiile nu fac decît să confirme regula.

În al treilea rînd, împachetarea. „Cutremur la Institutul de Fizică al Pămîntului: Mărmureanu nu mai e director.“ Realitatea sugerată: ori s-a întîmplat acolo ceva dubios din punct de vedere uman (lupte intestine, corupţie, deturnări de fonduri), ori – mai grav – omul a fost ejectat pentru că descoperise că ne paşte un cutremur catastrofal şi „Ei“ nu vor să se ştie asta! Realitatea reală: distinsul cercetător împlinise încă de acum opt ani vîrsta de pensie şi s-a decis să lase locul generaţiei următoare. Motivele confuziei voite: să se transmită un mesaj negativ, să se capteze atenţia pe orice cale şi cu orice preţ, să nu se rateze un jalnic joc de cuvinte. Sînt exact cele trei imperative majore ale presei româneşti.

Toate drumurile erau bune, toţi oamenii erau amabili, peste tot era linişte şi pace.

Ţara în 6D

Scanînd presa şi sintetizînd mesajele ei, România s-ar caracteriza prin cîteva trăsături principale:

- o clasă politică mizerabilă, în special partidele aflate la putere (indiferent care);
- o populaţie aproape muritoare de foame;
- o infrastructură dezastruoasă, în special drumurile;
- o mulţime de motive să regretăm vremurile de dinainte de Decembrie 1989;
- corupţie endemică;
- false vedete, milionari de carton.

Să privim de aproape:

- nu clasa politică e mizerabilă, ci unii dintre reprezentanţii ei la vîrf şi mecanismele prin care tinerii de valoare din toate partidele sînt împiedicaţi să promoveze;
- populaţia României nu este muritoare de foame, după nici un criteriu posibil; observaţi grija cu care presa ocoleşte criteriile şi cifrele, preferînd axiomele; bulgarii au trecut, acum cîţiva ani, prin salarii de 70-80 de euro;
- am parcurs cu maşina sute de kilometri în fiecare weekend, plus vacanţele, în toate direcţiile, şi deocamdată n-am dat de drumurile alea dezastruoase decît la accesul în Cristuru Secuiesc;
- azi, în plină criză, România exportă lunar mai mult decît o făcea anual înainte de 1990; între 1990 şi 2010, salariul real a crescut cu 24%; în 1985, dintr-un salariu mediu se puteau cumpăra 2019 ouă (dacă le găseai la preţul oficial!), azi – peste 3000; orice comparaţie de preţuri pentru bunurile de consum şi servicii este de fapt ridicolă, cîtă vreme 99,99% dintre acestea nu existau deloc – cîţi oameni cunoaşteţi fără telefon mobil sau cablu TV?; rezervele valutare ale BNR sînt de 48 de miliarde dolari, echivalentul a 30% din PIB şi a 8,7 luni de importuri, în vreme ce, în 1973, rezervele erau de 470,5 de milioane dolari, 2,4% din PIB şi doar 1,4 luni de importuri;
- corupţia este endemică într-adevăr, dar sîntem toţi parte a ei; ca să existe oameni care iau şpagă trebuie să dea cineva; iar fiecare obiect sau serviciu cumpărat fără acte încurajează furtul sau evaziunea fiscală;
- falsele vedete, în particular milionarii de carton, sînt 100% creaţia presei; nu şi-au pus afişe pe străzi, n-au distribuit fluturaşi sau prospecte.

România reală

Am petrecut şase zile de vis în România reală, mai exact în Ţinutul Secuiesc. Teribile senzaţii! Eram în altă ţară (nu vorbesc din punct de vedere etnic, ci al civilizaţiei şi al calmului) şi totuşi în ţara noastră, eram departe de casă şi totuşi nu aşa departe. Cred că e combinaţia ideală. Am locuit la Praid, într-o pensiune impecabilă, „Melinda“, găsită pe Internet şi antamată simplu şi elegant printr-un schimb de mail-uri şi depunerea unui aconto într-o bancă. 70 de lei pe noapte, patru oameni. Pensiunea – şi aveam să constatăm că şi celelalte din zonă – a fost construită şi dotată cu gîndul la familii cu copii: în curte, pe lîngă spaţiul de parcare suficient pentru cinci maşini, există mai multe rînduri de leagăne, plasă elastică pentru sărituri, balansoar, tobogan cu o căsuţă sub el, o altă căsuţă, mult mai mare (parter şi etaj!), pentru joaca juniorilor, cu tot cu jucării, veselă etc. în ea; masă de ping-pong (cu palete şi mingi, firește), joc de darts, o piscină gonflabilă în care pot intra simultan doi adulţi şi doi-trei copii, un iaz cu peşte şi podeţ pe deasupra, două foişoare cu mese şi băncuţe, o a treia masă în aer liber, a patra sub acelaşi acoperiş cu uriaşul cuptor-grătar. În afara corpului de clădire al gazdelor sînt şase camere cu toate utilităţile necesare (mai puţin aer condiţionat, dar nici nu era nevoie, chiar pe caniculă) şi o bucătărie cu două chiuvete, două frigidere, două aragaze, cuptor cu microunde, filtru de cafea, trei mese, 12 scaune... Nici cînd am fost simultan cinci familii în pensiune, nu ne-am călcat pe picioare. Iar grija pentru detalii e extraordinară: nu există nici o fereastră fără plasă contra insectelor, iar în curte au avut grijă să prevadă un WC de serviciu, să nu urci la etaj pentru o urgenţă, cînd eşti în curte! Gazdele – o pereche cu două fete – de-o eficienţă, atenţie şi discreţie desăvîrşite.

Gîndiţi-vă o clipă la investiţie. Şapte rînduri de instalaţii complete de apă, şapte televizoare, o centrală puternică etc. Au putut s-o facă şi a meritat s-o facă. În ciuda impresiei întreţinute de presă, se face turism la greu în România. O altă pensiune din zonă ne refuzase pentru că nu avea nici o cameră liberă.

Tunsul buruienilor pe şosea

Am parcurs 600 km în şase zile. Sovata, Sighişoara, Tîrgu Mureş, Odorheiu Secuiesc, barajul şi lacul de la Zetea, Băile Homorodului. Toate drumurile erau bune, toţi oamenii erau amabili, peste tot era linişte şi pace, mîncarea era bună oriunde şi la preţuri modice. În multe locuri sînt lucrări edilitare – de pildă, în grădina zoologică din Braşov. Pe şosea, o maşină utilitară tundea buruienile care puteau înfunda rigola...

Şase zile n-am prea deschis televizorul. Copiii nu voiau desene animate, voiau în curte, în salină (unde cred că erau o mie de oameni) sau la drum. N-am urmărit nici o ştire. Am ratat astfel şansa să aflăm că în România, chiar în acele zile, era naşpa, naşpa, naşpa...

***Tudor Călin Zarojanu** este jurnalist şi scriitor.*

Lina VDOVÎI

Paşaportul românesc, visul unei nopţi de vară

*Pe Ştefan cel Mare, bulevardul de promenadă al chişinăuenilor, împînzit de magazine care se vor cochete şi exclusiviste şi un McDonald's mai popular decît în America profundă, nu e nimeni care să îţi vorbească atunci cînd întrebarea ta conţine cuvintele-cheie ale neliniştii tuturor basarabenilor din lume: România, Uniunea Europeană, dublă cetăţenie, Rusia şi comunism. Nimeni nu se va opri firesc pe stradă, cu o schiţă de zîmbet placid, şi-ţi va răspunde la salut fără a tresări nervos în momentul în care dai glas cuvintelor interzise. Volubilitatea care-l caracterizează pe fiecare moldovean şi care ia dimensiuni de neînchipuit mai cu seamă după cîteva păhărele de licori bahice se transformă instantaneu în reticenţă sau într-un „*je ne sais quoi*" impasibil, dar explicabil. Poţi tu să fii întruchiparea perfectă a politeţii şi a amabilităţii, că dacă se produce declicul şi îţi scapă păsărica, aşteptatele răspunsuri vor avea forma unor alte întrebări: nu ştiu, nu-ţi pot spune, dar cine eşti şi de unde vii?*

Prin urmare, sînt cîteva lecţii de însuşit înainte de a purcede la drum prin Chişinău sau oriunde în Moldova cu scopul de a chestiona în legătură cu cetăţenia română, pe care ştii că o primesc aproximativ 5000 de basarabeni anual. Trebuie să ştii că deşi populaţia este divizată în ceea ce priveşte opţiunile politice în două jumătăţi aproape egale, Legea cetăţeniei române nr. 21 din 1 martie 1991, care prevedea posibilitatea redobîndirii acesteia de către cetăţenii care au pierdut-o (art. 10), a creat premisele necesare pentru ca majoritatea să înceapă demersurile în acest sens. Este necesară doar anexarea la dosar a unei adeverinţe care să ateste faptul că localitatea de naştere a făcut parte din teritoriul României pînă în august 1940, dată pînă la care ruşii au colonizat ţinutul dintre Nistru şi Prut. Aşa se face că există un număr consistent de locuitori ai Republicii Moldova, obstinaţi vorbitori de limbă rusă şi fanatici nostalgici după comunism care, deşi n-au crezut niciodată în unitatea românească, ci, dimpotrivă, s-au opus feroce oricărei asocieri de această natură, călătoresc relaxaţi prin Uniunea Europeană afişînd, la nevoie, paşaportul românesc care trebuie să fie, mai nou, biometric.

Iluzia unei identităţi alternative

Cetăţenia română este, în felul acesta, pentru populaţia din partea stîngă a Prutului, o adevărată mană cerească. De cele mai multe ori, în imaginaţia ţăranului cocîrjat, pentru care fiecare seară de vară caniculară, desprinsă parcă din romanele bucolice, este un prilej de visare, paşaportul românesc reprezintă biletul spre Europa, spre ţările mediteraneene unde, a auzit el, ar aduna în şase luni bani cît în doi ani dacă ar fi angajat în Moldova. Italia, Spania sau Portugalia sînt acele locuri pe care le-a văzut în fotografiile rudelor sau ale vecinilor, în casele lor renovate, în maşinile parcate în faţa porţilor de fier, chiar dacă una dintre roţi e înecată în vreo baltă noroioasă, în copiii năzbîtioşi, cu Internet pe telefoanele mobile, sau în gazoanele din burta curţilor, ultima fiţă importată din patriile adoptate. Iluzia bunăstării căpătate relativ facil este cea care îi adoarme şi îi trezeşte din somn în crucea dimineţii.

Dar de la vis pînă la realitate e un drum lung, anevoios şi costisitor, care se suceşte şi se răsuceşte în curgerea lui. Pentru cei mai mulţi dintre basarabeni, acesta are distanţa dintre Chişinău şi Bucureşti şi durata celor cîţiva ani de expectativă covîrşitoare. Din 2000 încoace, din cauza numeroaselor modificări prin care a trecut Legea cetăţeniei române, „drumeţii" au făcut popasuri fie la Biroul Cetăţenie din cadrul Ministerului Justiţiei, fie la Autoritatea Naţională a Cetăţeniei ori la instituţiile din Chişinău – Ambasada României sau Consulatul Român. Şi nu de puţine ori au fost nevoiţi să împrumute sau să caute pe sub saltele sume mari de bani fără de care numărul de kilometri dintre ei şi meleagurile cu măslini şi portocali ar fi rămas acelaşi.

E mai bine totuşi decît să îşi îndese trei tricouri într-o boccea şi să treacă de controlul vamal împărţind puţinul oxigen dintr-un butoi de plastic cu alţi emigranţi ilegali. Aşa au început temerarii – cei care au tatonat calea. Apoi, basarabenii au început să adune maldăre de acte, certificate de naştere, adeverinţe, procuri, caziere şi declaraţii autentificate, în cozi infernale la Arhiva Naţională sau la Consulatul Român, şi au dat startul unei călătorii onirice, în care mirificul document este elementul esenţial, comun.

Un român rătăcit în Moldova

Puţini sînt cei pentru care avantajele redobîndirii cetăţeniei române contează semnificativ mai puţin decît recunoaşterea sau oficializarea, într-un fel, a apartenenţei la poporul român. Îi poţi număra pe degete pe moldovenii care tresar atunci cînd în România au loc proteste împotriva măsurilor de austeritate sau pe cei care se mai înduioşează la auzul unor cuvinte româneşti pronunţate corect şi lin.

Iurie Colesnic este preşedintele Asociaţiei Oamenilor de Ştiinţă în Agricultură din Republica Moldova. La cei 73 de ani ai săi este dîrz, senin ca un cer de vară, un pic haios, după unii, în convingerea sa nestrămutată că este român. Născut pe 28 iunie 1938: „nu am nici un dubiu că sînt român". Ba chiar i se pare un abuz cînd este chestionat în această privinţă. „Eu nu înţeleg de ce unii oameni îşi mai pun această întrebare. E simplu ca «Bună ziua!»." Şi zilele lui sînt bune, alunecă uşor din una în alta, locuieşte cu familia fiului său şi aplică tot soiul de proiecte aparent alambicate cu finanţare europeană în domeniul agriculturii.

Despre procedura de redobîndire a cetăţeniei române a aflat de la rudeniile sale din România. „Vreau să spun că peste Prut sînt foarte multe rude de-ale mele. Am un unchi profesor la Universitatea «Al. I. Cuza» din Iaşi, un alt unchi care e profesor la Academia Militară, mătuşi care au fost profesoare, mulţi verişori. De asemenea, un verişor care e profesor de fizică la liceu." Spre deosebire de mulţi conaţionali de-ai săi care au depus teancuri de acte doar pentru a-şi facilita accesul în statele cu salarii plătite în euro, bărbatul din faţa mea nu şi-a dorit decît să fie cît mai aproape de români. Cetăţenia, pentru el, e un soi de confirmare oficială a status-ului, de transpunere fizică a trăirilor sale patriotice, care au luat forma unui document: „a fost din orgoliu, pentru a demonstra celorlalţi că aceasta este adevărata mea naţionalitate" – identitatea pierdută şi recuperată.

Iurie Colesnic e un caz aparte în toată această poveste cu redobîndirea cetăţeniei, excepţia care a confirmat regula lungilor aşteptări, pentru că la el tevatura a durat, în mod neverosimil pentru ceilalţi, doar două săptămîni. A fost mai simplu decît a sperat. În două săptămîni, a primit confirmarea intenţiei de a se înscrie în comunitatea românească şi, deşi a solicitat apoi, în ordinea firească a lucrurilor, paşaportul, actul în sine e doar „de formă", de pus la păstrare într-un sertar, pentru că toate vizele domnului Colesnic sălăşluiesc între filele paşaportului albastru, moldovenesc.

„Noi nu sîntem ruşi sau sovietici"

Pentru o imagine corectă, coerentă şi cît mai aproape de realitatea chinuitoare prinsă între anii 2002-2009 precum o gîză într-o pînză de păianjen, se impune însă menţionarea situaţiilor în care din momentul solicitării pînă la rostirea jurămîntului de credinţă s-au scurs alene, spre disperarea basarabenilor, şase sau chiar şapte ani. „Au fost cei mai grei ani, în care m-am agitat, am întrebat în toate părţile, am fost confuză şi neinformată", povesteşte vădit emoţionată Stealina Gînga, o femeie de vîrsta a treia, micuţă, firavă şi cu voce subţire, care a depus dosarul în 2002 şi a jurat loialitate statului român în 2008. Argumentul ei se înscrie în seria declaraţiilor de patriotism franc: „Simţeam nevoia de a oficializa cumva legătura, identitatea mea, statutul de român. Eu aveam impresia că, primind cetăţenia română, lumea va înţelege mai uşor că aparţine poporului român şi se va întări oarecum această legătură dintre oamenii de pe cele două maluri ale Prutului. Credeam că dacă ruşii de aici, şi nu numai, vor vedea că sînt atîţia oameni care îşi doresc cetăţenia, atunci ne vor lăsa în pace. Parcă voiam să demonstrez cuiva că noi sîntem români, nu ruşi sau sovietici". A ieşit de cîteva ori din ţară cu paşaportul românesc, dar zice că de fiecare dată cînd îl scoate din poşetă are un sentiment de mîndrie, asemănător cu senzaţia unei victorii înţelese de foarte puţini.

Bunăstarea e biometrică

Adevăraţii norocoşi, cei care folosesc adjectivul „binecuvîntat" în autocaracterizarea lor, sînt, în mod ironic, leneşii sau mai bine zis basarabenii cu răbdarea de fier. Ei au aşteptat cuminţi pînă în anul 2009, cînd procedura de acordare a cetăţeniei s-a simplificat considerabil, iar numărul lunilor care se scurgeau de la depunerea dosarului pînă la publicarea dovezii de cetăţenie a scăzut. Pentru Oxana Pascal, de pildă, asta a însemnat şapte luni, alături de Mihai Vîrlan şi mulţi alţi bursieri români care au început demersurile după fatidicul aprilie 2009. „În primul rînd, am avut posibilitatea de a mă informa corect de pe site-ul Ministerului Justiţiei, care conţine toate informaţiile necesare, de la numărul de cópii ale unor acte, pînă la programul de lucru al instituţiilor", punctează Oxana, studentă în anul al II-lea la un master în Iaşi. Atît ea cît şi ceilalţi beneficiari ai burselor Guvernului român îşi doresc ferm să se stabilească în România. De-a lungul anilor de studii au înţeles că, deşi îi macină dorul de părinţii rămaşi singuri în Moldova să cultive hectarele de pămînt pîrjolit de soare, „aici e mult mai bine". Salariile sînt mai mari, vacanţele parcă mai lungi şi oamenii, pentru mulţi dintre ei, mai ordonaţi şi mai zeloşi în ceea ce fac.

Din schemă însă nu pot fi excluşi cetăţenii de altă naţionalitate decît cea moldovenească. În Republica Moldova există un număr considerabil de ruşi sau ucraineni care, deşi ştiu să bombăne doar două cuvinte în limba română, au fost printre primii care au format cozi la Consulatul Român din Chişinău sau la Secţia de Paşapoarte din Bucureşti şi se bucură în prezent de beneficiile celei de-a doua cetăţenii. Tamara Dogot are rădăcini ucrainene şi o română defectuoasă, dar amuzantă, care o face pe ea mai simpatică şi pe tine să chicoteşti uneori, involuntar. „Mi-a fost greu la Bucureşti, cînd am vrut să îmi iau paşaportul. Era un rumânaş acolo care îmi tot spune ceva de achitarea unor taxe la Trezorerie, iar am înţeles Frizerie. Şi căutam, nedumerită, dar dornică de a respecta legea, o frizerie." Cu ajutorul unor basarabeni vorbitori de limbă română şi rusă a ajuns, în final, la destinaţia corectă. A rămas însă surprinsă de comportamentul şi atitudinea funcţionarilor români, care i-au explicat „cu multă răbdare" toţi paşii. „Rumânaşii sînt buni" a fost concluzia. Şi e de înţeles, avînd în vedere faptul că a călătorit de nenumărate ori în Italia, la fiul ei, cetăţean cu acte româneşti provenite pe linie parentală. Ajungi să-i dai dreptate după ce-i auzi justificarea. „Voiam să ieşim eu şi copilul meu afară. Păi, de ce să stăm aici, în Moldova, ca într-o cutie de conservă?" Bună întrebare.

Tamara Dogot face parte dintr-o categorie impunătoare ca număr de locuitori ai Republicii Moldova cu cetăţenie dublă. Deşi sensibil şi gingaş, adevărul nu poate fi ocolit sau ignorat: interesul economic primează indubitabil în majoritatea cazurilor de redobîndire a cetăţeniei. Abia apoi vin romanticii cu aspiraţii unificatoare.

Undeva în lume, nişte politicieni europeni şi jurnalişti francezi cîrtesc, Traian Băsescu e criticat tot mai mult, dar în Republica Moldova, calea spre obţinerea cetăţeniei curge în tihna ei şerpuitoare. Duminicile, bătrînii în continuare se îndreaptă cătinel spre biserică, unde aprind lumînări cu smerenie şi suspină după nepoţii aflaţi în Italia, Spania, Portugalia.

***Lina Vdovîi** este şef de departament la* Opinia veche, *Iaşi, şi stagiar la Fundaţia Soros România în cadrul programului „Migrants in the Spotlight: Training and Capacity Building for Media Representatives and Students". Reportajul a fost realizat prin intermediul Fundaţiei Soros România, în cadrul proiectului „Sprijin pentru agenda europeană a Republicii Moldova", implementat în perioada aprilie-octombrie 2011.*

DIN MECANISMUL PLĂCERILOR SIMPLE REZULTĂ CĂ AM INTRAT ÎN CEL PUŢIN PATRU-CINCI NICĂIERI

■ La o notiţă apărută acum două săptămîni în această rubrică, în care scria că „din site-ul DNA rezultă că în ultimele nouă luni s-au pronunţat doar cinci condamnări definitive la nivel naţional în cauze de corupţie“, DNA ne-a răspuns cu un comunicat care precizează că „în perioada octombrie 2010 – iunie 2011, instanţele de judecată au pronunţat un număr de 102 hotărîri definitive prin care au fost condamnaţi 168 de inculpaţi“. Mulţumim pentru precizare. Dar între timp am citit şi Raportul Comisiei Europene cu privire la Justiţie: parcă şi 102 tot puţine sînt... (**M. V.**)

■ La Piaţa Sudului, deasupra unei tarabe, un cîrlig de agăţat popor: „Măsurăm procentul de grăsime din organism“. Ceva mai încolo, în forfota pieţei, o rotiţă din mecanismul contrabandei îşi striga marfa: „Avem ţigări pentru doamnele plinuţe!“. (**D. S.**)

■ Pentru toţi iubitorii de cărţi şi librării: în Marea Britanie a apărut „The Book Barge“ – o librărie independentă, găzduită de o barjă care îşi croieşte drum prin reţeaua de canale a Regatului Unit. Sarah Henshaw, iniţiatoarea proiectului librăriei plutitoare, spune că şi-a propus „să promoveze un stil de viaţă mai tihnit, mai domol, al plăcerilor simple, căni de ceai, conversaţie, cultură şi, bineînţeles, ghemuirea în pat cu o carte bună de la Book Barge“. Mai ştiţi că acum vreo două săptămîni voiam să mă mut în Japonia? M-am răzgîndit. (**P. M.**)

■ Am ajuns, după mult timp, la Vama Veche. Am intrat în cel puţin patru-cinci locuri, la diferite ore din zi. De peste tot se auzea numai muzică românească. Mi s-a părut ciudat. Să aibă vreo legătură cu campania de promovare a turismului românesc? (**A. M. S.**)

■ În română nu i s-au tradus decît vreo trei cărţi, şi la distanţe de decenii, deşi a fost un mare scriitor şi un intelectual cu o biografie agitată: membru al partidului comunist spaniol, arestat de Gestapo şi trimis în lagărul de concentrare de la Buchenwald în anii '40, coordonator apoi al activităţilor clandestine de rezistenţă împotriva regimului lui Franco, exclus din partidul comunist în 1964 pentru

Cu ochii-n 3,14

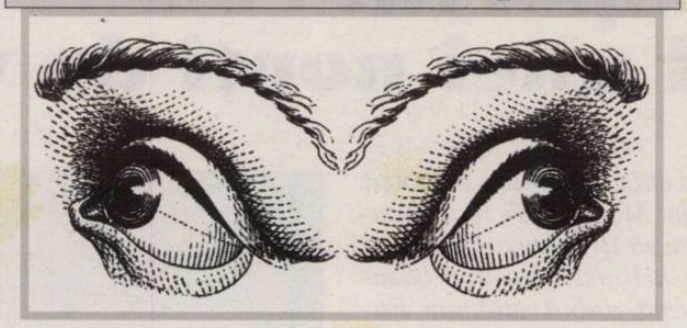

criticile şi divergenţele de opinie. Într-un interviu pe care i l-am luat în 2002 pentru revista *22*, mărturisea: „Ruptura mea de comunism a fost radicală. Nu poţi spune despre comunism că doar s-a întîmplat să iasă rău. Sînt oameni inteligenţi care susţin asta, dar nu, comunismul nu poate duce nicăieri. Comunismul a fost doar nomenclatură, corupţie şi forţă opresivă“. Evreu spaniol vorbitor de germană ajuns scriitor francez nominalizat la Oscar ca scenarist pentru un regizor grec, Jorge Semprún a murit luna trecută, la 84 de ani. Unul dintre nepoţii lui este căsătorit cu o româncă. (**M. C.**)

CE NEVOIE AVEŢI DE ASPIRAŢII SCURTE? UN TITLU OBSCUR, LA 35 DE GRADE, RĂCOREŞTE ORGANISMUL

■ În Piaţa Crîngaşi, întrebat de perioada de garanţie a unui ventilator, vînzătorul a răspuns, zîmbind complice: „Ce nevoie aveţi de garanţie, că vă fac proba aici, pe loc“. O strategie, mă gîndesc, numai bună de aplicat cînd FMI-ul este solicitat să ne aloce fonduri. (**S. G.**)

■ În autobuz, un tînăr care vorbea prea tare la telefonul mobil, lăudîndu-se ce „gagică bună“ întîlnise cu o seară înainte, zice la un moment dat: „...Bill Gates ca bani şi Nicu Ghează ca jmecherie“. Ce aspiraţii au unii! (**P. M.**)

■ Directorul unei şcoli din Florida, George Kenney, obişnuia ca, între două ore de matematică, să-şi relaxeze şi motiveze elevii prin scurte şedinţe de hipnoză. Povestea – care îi viza, se pare, şi pe unii dintre părinţii elevilor – a ieşit la iveală după ce cîţiva dintre copiii hipnotizaţi s-au sinucis, iar unul a avut un accident de maşină. Proful a negat orice implicare, apoi, în faţa dovezilor, a început să plîngă. Nu foarte tare, căci, dacă se va stabili vreo legătură între una şi alta, s-ar putea alege cel mult cu două luni de închisoare şi o amendă de 500 de dolari. Asta dacă nu-l hipnotizează şi pe judecător. (**S. S.**)

■ A apărut pilula cu ciorbă de varză. Aştept un meniu întreg. (**S. G.**)

■ Titlu cu litere de-o şchioapă în *Jurnalul naţional:* „România nu va muri de foame, dar românii, da“. Cogitaţiunea îi aparţine secretarului de stat de la Ministerul Agriculturii, Adrian Rădulescu. Să înţelegem că, după ce îşi va încheia mandatul dl secretar de stat, nu va mai fi valabilă vorba aceea cu „frumoasă ţară, păcat că-i locuită“? (**M. V.**)

■ Într-un obscur film comunist, de pe la începutul anilor '80, am descoperit că şi pe vremea aceea, deşi nu existau jeep-uri, oamenii îşi etalau statutul şi funcţia prin maşinile pe care le deţineau: tovarăşul inginer avea un amărît de Oltcit, tovarăşul director al uzinei era la volanul unei Dacii, iar tovarăşul profesor universitar conducea o Lada. Tovarăşul maistru venea la uzină cu bicicleta. Totodată, mi-am amintit de o expresie de mult uitată şi care nu mai e deloc valabilă astăzi: „Ce te uiţi ca la maşini străine?“. (**A. P.**)

■ Pe stradă, la 35 de grade, o fetiţă care mînca fără nici o poftă o îngheţată a spus ceva inadmisibil în copilăria mea: „Mami, de-abia aştept să vină iarna!“. Hm, sîntem din ce în ce mai nemulţumiţi. (**A. P.**)

■ După cercetări minuţioase, oamenii de ştiinţă au confirmat ceea ce omenirea ştia deja de sute de ani: anume, faptul că berea răcoreşte organismul. Aştept un studiu serios care să demonstreze că apa hidratează. (**M. M.**)

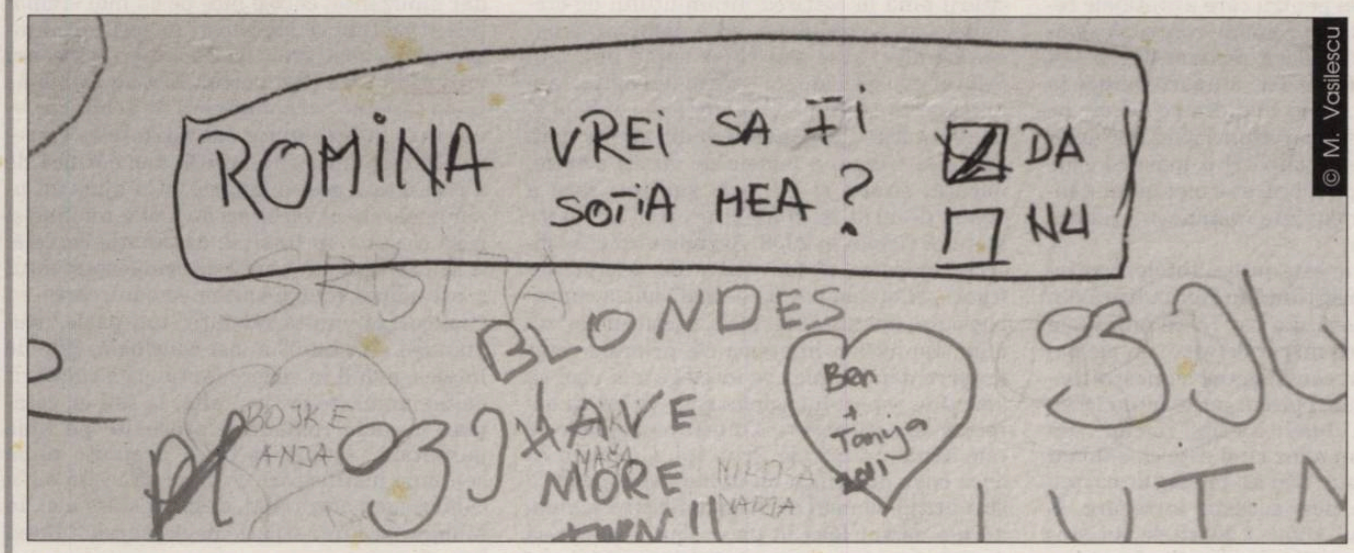

CAUT O DOAMNĂ DE 16 KM CU AER CONDIŢIONAT

■ Am fost cu bicicleta la reparat (i se rupsese o spiţă), la un magazin de specialitate. Ce credeţi că mi-a recomandat vînzătoarea, după ce mi-a spus că în magazinul respectiv nu-mi pot rezolva problema? Să-mi caut un *spiţer*. (**A. M.**)

■ În transportul public se pot întîmpla cele mai uimitoare lucruri: într-o recentă călătorie cu autobuzul 131, o doamnă de vîrsta a treia i-a atras atenţia alteia, care se apropia deja de cea de-a patra, să nu mai vorbească atît, că o deranjează. Replica mulţimii călătoare a venit prompt, cu rezonanţe nostalgice: „Dacă nu-ţi place, ia-ţi maşină mică!“. (**I. P.**)

■ De pe bacau.adevarul.ro aflu că maşinile poştei din Bacău sînt parcate pe un teren al lui Dumitru Sechelariu (fostul primar cu nume de stadion), contra sumei de 9000 de euro pe lună. Locul cu pricina e la 16 km distanţă. Temă pentru acasă: să se afle 1) cît costă motorina consumată aiurea pentru drumul pînă la parcare şi înapoi; 2) de ce oamenii nu au încredere în Poşta Română, aşa că nu se abonează la ziare şi reviste. (**M. V.**)

■ În Japonia s-a inventat vesta cu aer condiţionat. Ce vestă! Ce veste!... (**M. M.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul VIII ■ nr. 390 ■ 4-10 august 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis 4

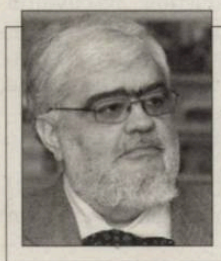

ANDREI PLEŞU

„Un nou prilej de gîlceavă“

pagina 3

ANA-MARIA TOLBARU

„Scandalul tabloidelor englezeşti“

pagina 5

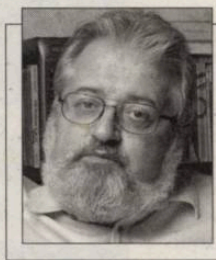

ANDREI PIPPIDI

„Ce se va alege de oraşul nostru?“

pagina 8

Presa online

Acces gratuit sau plătit?

„Cînd un puşti de 14 ani îţi poate da peste cap afacerea în timpul lui liber, nu pentru că te urăşte, ci pentru că te iubeşte, atunci ai o problemă.“

CLAY SHIRKY, consultant în domeniul Internet

5 948489 140600 31

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

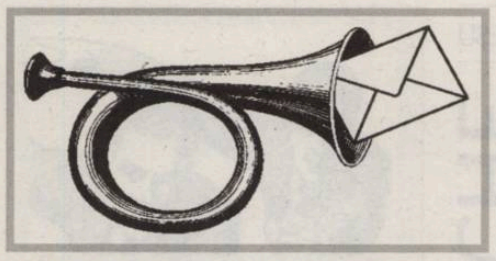

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

NR. 386

Despre criza educaţiei umaniste

Este necesar un master în literatură pentru a scrie romane? Se pare că da, ba chiar o lume „fără umanioare“ este o „lume exactă, fără subînţelesuri, dar fără comunicare. (...) Un fel de Turn Babel fără sens şi fără destin“ precum în distopia imaginată de domnul profesor de la Facultatea de Filozofie, Sorin Costreie, în „Criza ştiinţelor umaniste?“. Acelaşi profesor se întreabă „de unde şi pînă unde această dihotomie lobotomizantă între umanioare şi restul lumii?“ pentru ca, în paragraful imediat următor, să afirme că fără o educaţie umanistă nu pot exista valori morale şi că, pînă la urmă, tehnologia nu are nici o valoare. Paragraful se încheie cu o întrebare retorică, în nici un fel tendenţioasă, şi anume: „Ultima criză economică mondială a fost cumva generată de umanişti?“ Pe scurt, *Four legs good, two legs bad!*

Din fericire, restul articolelor din dosarul „Criza educaţiei umaniste“ sînt mai moderate. Dar nici nu vin cu nimic nou, doar cu aceeaşi „modestă“ atitudine de martiri ai culturii, prezentă în toate articolele pe această temă. Aş vrea să văd măcar un articol în care cineva să încerce să răspundă la două întrebări, şi anume: Cît de accesibilă trebuie şi poate să fie educaţia umanistă şi cît de importantă e educaţia umanistă în prezent? Înainte de a fi acuzat că sînt un „realist“ lipsit de „buna nebunie a creaţiei“, trebuie să precizez că sînt pasionat de foarte multe domenii umaniste (de la lingvistică la artă). De aceea, sînt dezamăgit de felul în care este tratat subiectul.

Nu cred că a existat, vreodată, o perioadă în care copiii se duceau la şcoală cu Homer în ghiozdan. Se uită uşor că, pînă relativ recent, educaţia de orice fel era puţin accesibilă. Pe vremea cînd la Oxford toţi studenţii vorbeau în latină şi greacă, marea majoritate a tinerilor nu aveau studii superioare. A compara mediul universitar de acum cu cel de acum 100 de ani este irelevant. A studia filozofia la facultate a fost şi este, pînă la urmă, un moft. Nici o facultate nu garantează un loc de muncă, cu atît mai mult una umanistă. Şi mie mi-ar fi plăcut să studiez trei sau patru ani lingvistică indo-europeană, dar cîţi experţi în avestană pot să trăiască din asta în România?! În plus, filozofie se poate face şi fără studii de specialitate (a se vedea marea majoritate a filozofilor din istorie) şi avînd alte ocupaţii (a se vedea Spinoza). Poate soluţia la eliminarea criteriilor economice în analiza studiilor umaniste este eliminarea finanţării din partea statului. Pînă la urmă, dacă nu ceri bani, nu o să ţi se ceară bani. Cum se spune în engleză – *You can't have one's cake and eat it too.*

În privinţa utilităţii educaţiei umaniste în prezent, sînt foarte multe de spus. Pe scurt, marinari şi fermieri au creat cultura greacă antică, absolvenţi de facultăţi au creat *happening*-uri teatrale. Am exagerat, dar nu cu mult. Oare nu este şi vina „umaniştilor“ că educaţia umanistă este ameninţată? Cine a contribuit la eliminarea majorităţii criteriilor de ierahizare a artei, astfel încît în prezent contează mai mult criteriile comerciale (a se vedea cariera lui Damien Hirst). Probabil oameni ca profesoarea de istoria artelor Lia York care, în articolul „Cum strîngem rîndurile“, este mai preocupată de activism politic decît de catedra ei. Cum poţi să susţii efectele pozitive ale educaţiei umaniste cînd profesori universitari de arte scriu lucruri precum „Două decade de «creştere», distrugerea sectorului manufacturier şi a agriculturii şi permiterea unui comportament inuman faţă de imigranţi au pregătit terenul, psiho-politic şi economic, pentru introducerea de terapii de şoc marca FMI împotriva micilor întreprinderi, a serviciilor sociale, a sănătăţii publice şi a educaţiei.“ sau „Împărtăşirea cunoaşterii nu va putea probabil garanta democratizarea imediată a structurilor de decizie politică; este însă un *sine qua non* al speranţei pe care o mai putem avea că gîndirea liberă şi justiţia socială rămîn posibile.“

O altă problemă foarte importantă a educaţiei umaniste este proasta înţelegere a fenomenelor ştiinţifice, manifestată mai ales prin tolerarea unor teorii depăşite ştiinţific sau chiar fraudulente (a se vedea, de exemplu, Margaret Mead, psihanaliza, ipoteza Sapir-Whorf, teoriile postcolonialiste şi feministe etc.). Exemple de acest fel se pot întîlni şi în *Dilema veche* (nu, genurile gramaticale ale cuvintelor nu influenţează societatea; altfel, în Iranul vorbitor de o limbă fără genuri, femeile ar fi tratate mai bine decît în Suedia).

Nu ştiu dacă chiar există o criză în educaţia umanistă, una separat de o criză generală a educaţiei. Dar dacă există, atunci cred că principalele cauze sînt interne, nu externe. În plus, cu reprezentanţi ca profesorii de mai sus şi ca unii dintre colaboratorii de la revista dvs., poate că o criză în educaţia umanistă nu este chiar un lucru atît de rău. Îmi pare rău doar de profesorii de latină, că ei, săracii, nu au nici o vină.

Mihai Alexandru POPA
akaiskander2@yahoo.com

album dilematic Răzvan Brăileanu

ACTUALITĂŢI

„Să mă sesizez“?!...

Duduia din faţa mea gesticulează congestionată, direcţionînd spre mine un tir onomatopeic. Lîngă ea, ţinîndu-i ceremonios umbrela, un aghiotant cu aer kafkian stă în cumpănă dacă să o susţină sau nu. Pînă la urmă, timiditatea învinge şi individul rămîne să tacă stingher în ploaie. Este ora 10 dimineaţa, într-o dimineaţă de marţi, undeva pe un trotuar în paradisul corporatist al platformei Pipera.

*

Lucrez în Pipera de vreo şapte ani. Am văzut cum, direct proporţional cu înălţimea turnurilor de birouri, a crescut nepăsarea şi nesimţirea celor care timp de vreo opt ore pe zi le populează. Anonimi proletari pe stil nou, corporatist, cu manierele şi apucăturile genitorilor, altfel blamaţi. Şi, ce-i mai rău, avînd acelaşi egocentrism feroce.

Pentru ei, străzile din Pipera sînt mereu prea aglomerate. Ei sînt cei care, mînaţi de irepresibile urgenţe, depăşesc coada ordonată făcută de ceilalţi. Pentru ei nici locurile de parcare n-au fost vreodată destule. Astfel au apărut trotuarul şi spaţiul verde ca alternative firești pentru expansiune. Într-o zi, mi-a trecut prin cap că, în loc să stau în coada ordonată şi să mă enervez, mai bine iau metroul. În altă zi, chinuindu-mă să mă strecor, pentru a ocoli o baltă, pe un trotuar blocat de maşini, mi-a venit în minte că este un moment bun să schimb ceva mai mult în alveola mea. Aia în care, dacă am altera fiecare cîte ceva, lumea ar fi un loc mai suportabil. Şi am pus mîna pe telefon.

Am descoperit astfel ca Poliţia locală a sectorului 2 poate să fie şi altceva decît o instituţie abstractă cu pagină web. Că de fiecare dată cînd faci o sesizare argumentată pe un solid argument legal (art. 142 din Codul Rutier, în cazul de faţă), cineva poate să te ajute. Că ajutorul ăsta poate să vină în jumătate de oră sub forma unui echipaj de poliţie care aplică amenzi. Că poţi repeta de şase ori chestia asta şi nimeni nu se supără. Poate doar cei cărora li se aplică amenda.

Maşinile continuă să parcheze pe trotuar, fără a lăsa loc pentru pietoni. Eu continui să sun la Poliţie, care îşi face treaba. Deocamdată nu avem legislaţie pentru a ridica maşinile de pe trotuar – îmi spun ei. Nu-i nimic, merge şi cu amenzi, dovadă că maşinile care parchează pe trotuarul *meu* sînt mereu altele. Suprafaţa aceasta de douazeci de metri pătraţi a devenit acum un bastion. Şi nu mă simt deloc rău apărîndu-l!

*

Încerc să rămîn calm şi chiar îmi iese. Răspund politicos şarjelor de indignare care răzbat dinspre corporatista în fierbere. Doamna deţine o oarecare funcţie în stabilimentul bancar în faţa căruia dialogăm. Cînd a fost informată că a primit o amendă pentru parcare ilegală, a răzbit vajnic prin ploaie să dea piept cu impertinentul sesizator. Recte eu. Cînd mă întreabă despre mobilul cruciadei, îi explic: sînt cetăţean, trotuarul este şi al meu, deci am datoria „să mă sesizez“. Datoria civică. Într-o răbufnire finală duduia concluzionează ireductibil: „Pe cuvîntul meu, dumneata eşti invidios pe ăştia care au maşină!“. Mă îndepărtez surîzînd. În fond, mai sînt multe maşini, multe dudui, multe zile de marţi. Şi doar un trotuar.

Cu admiraţie excesivă,

Octavian MANESCU
octavian.manescu@gmail.com

NR. 387

Articolul Ioanei Bot, „Ce mă miră, într-o după-amiază de iulie, după bacalaureat...“, *Există întotdeauna două feţe ale monedei*

Să vă povestim cît de greu ne-a fost în calitate de părinţi să le explicăm fiilor noştri că scopul mersului la şcoală nu sînt notele, ci cunoştinţele, că nu contează colegii loaze care abia au trecut în primii trei ani de liceu la o materie şi s-au trezit aproape geniali în clasa a XII-a, cînd au început să se mediteze cu doamna profesoară de la clasă? Cam care a trebuit să fie tăria de caracter a acestor tineri care şi-au propus să nu copieze niciodată, orice ar fi, şi cam cum au avut de înfruntat sfîrşitul de an, cînd mediile lor nu erau printre primele din clasă; cam cum am mediat, în calitate de părinţi, drama momentului în care cîţiva elevi din clasă şi-au descoperit referatul plasat de o altă doamnă profesoară pe un site, contra cost, şi cum ar fi dorit s-o roage (în naivitatea lor) pe „doamna“ în cauză să vadă şi ei întreaga lucrare, în speranţa că se vor găsi citaţi ca autori (măcar); că doamna în cauză (deşi autor de manuale, profesoară la un colegiu cu ştaif) le preda la modul: „Luaţi din carte şi faceţi voi rezumatul lecţiei X“, dînsa lucrînd la clasă, timp de patru ani, acelaşi obstinant model de probleme care nici măcar nu făcea parte din materia de studiu de liceu? Sau să vă explicăm cum e cu profesorii care vin la oră şi-şi predau materiile într-o bătaie totală de joc? Să vă explicăm cam cum se pune problema opţionalelor în liceu? Să revenim la problema meditaţiilor, intectual incestuoase, ale propriilor elevi de la clasă? Aşa cum spuneaţi, înainte să vă intre pe băncile universităţii, respectivii studenţi au 12 ani de carte (din care cel puţin în ultimii patru merg la şcoala cca opt ore/zi, dorm cca patru-cinci ore/zi şi în restul timpului fac teme; în consecinţă, sînt în braţele şcolii, şi nu ale familiei, integral, cel puţin patru ani, ceea ce ar trebui să lase semne, altele decît hoţia, dacă nu tot hoţie ar vedea şi aici; şi lipsa de principii şi de interes; şi grevele şi permanenta vină aruncată asupra altora; desigur, există şi exemplele dvs., dar există şi ale noastre; şi apropo de bacalaureat: Aţi încercat să puneţi mîna pe creion şi hîrtie şi, în timpul acordat, să rezolvaţi singură subiectele (nu de la materia în care sînteţi expert, ci de la o altă materie)?; vi se par exprimările cerinţelor de la Limba Română a fi efectuate într-un limbaj care să-i permită viitoarei asistente medicale sau viitorului lucrător de la ghişeu a fi în măsură să le înţeleagă sensul şi să poată rezolva conform baremului? Ce dorim a fi bacalaureatul: Un examen de maturitate ce trebuie trecut doar de viitorii academicieni sau de către omul mediu? Sînt, din păcate, foarte multe de spus şi are, ca de obicei în România, toată lumea dreptate...

adăugat de George Ionescu
la data de 19 iulie 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de Adevărul holding

Tiraj 14.500 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

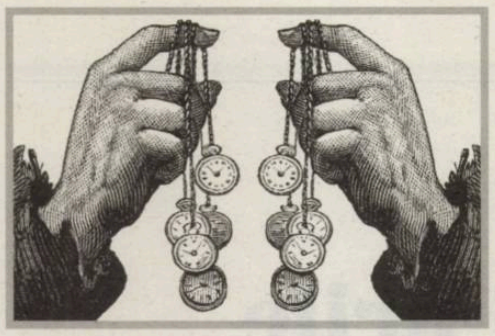

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

Un nou prilej de gîlceavă: Muzeul Comunismului

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Partidul Democrat Liberal, prin prim-vicepreşedintele său Theodor Baconschi, a propus înființarea la București a unui Muzeu al Comunismului. Privită în sine, inițiativa mi se pare de bun-simț. În ciuda condamnării prezidențiale a vechiului regim, noi nu avem încă, la atîta vreme după 1989, ceea ce alte foste țări comuniste au. Singura performanță românească în domeniu s-a realizat prin efortul privat al unor oameni admirabili, dedicați pînă la uitare de sine proiectului lor de la Sighet: Ana Blandiana şi Romulus Rusan. Muzeul de acolo este o impunătoare reuşită. Dar el nu „clasează“ subiectul. Guvernul are toate motivele să promoveze ideea unui muzeu de anvergură, şi la București. S-ar spune că necesitatea acestui muzeu e subînțeleasă. Nu e. În orice caz, nu în ambianța autohtonă, unde o sumedenie de grupuri, grupulețe, fracțiuni şi personalități abia așteaptă să se încaiere în numele unor „principii“ de beton.

Sondajele spun că 51% dintre români găsesc legitimă înființarea muzeului. Din punctul meu de vedere, procentul e mai curînd neliniştitor. Într-o emisiune a domnului Radu Moraru, reacțiile publice erau de natură să-mi confirme neliniştea: ieşea la lumină tot arsenalul de amnezii vesele, tocmai bune să alimenteze nostalgia. Era mai bine înainte, aveam bani de concediu şi de zugrăvit, s-au făcut blocuri, s-a făcut metrou etc. Cu acest tip de interlocutori nu se poate dialoga. Filozofia lor de viață, nevoile lor fundamentale, metabolismul lor sufletesc nu sînt sensibile la samavolniciile unei dictaturi şi nici la beneficiile (oricît de costisitoare) ale unui sistem democratic. Tot ce s-ar putea face, pentru a le reîmprospăta memoria, ar fi să li se organizeze o rezervație în care să trăiască două-trei luni în condițiile anilor '80. Sau să fie mutați în Coreea de Nord. Oricum, pentru ei, un Muzeu al Comunismului e o cheltuială inutilă a unor politicieni nerecunoscători.

Dar disputa se poartă şi la nivele „mai înalte“. De ce o asemenea inițiativă tocmai acum? Evident, din motive electorale. (Deşi s-ar pierde, după sondaje, 49% din sprijinul alegătorilor.) „Ce intenții se ascund în spatele acestei inițiative?“ – sună glasul suspiciunii dîmbovițene. Dar de ce un muzeu nou cînd avem unul la Sighet? Rezultă că 45 de ani de dictatură comunistă nu merită şi un al doilea muzeu, de data aceasta în Capitală. Dar de ce la Hala Filaret, şi nu la Jilava? Ideea că centrul Bucureştiului e mai uşor de introdus într-un circuit turistic decît marginea lui nu pare să conteze. Contestația îmbracă, uneori, forme amar-revoluționare: trăim încă în comunism, conduşi de comunişti. Nu se poate face un muzeu din ceva încă prezent! Altcineva propune o simplă replică rezumativă la Sighet. Altcineva e de acord cu proiectul, dar cere ca expunerea muzeală să fie „mai relaxată“. În sfîrşit, o altă opinie socoteşte discriminatorie separarea comunismului de celelalte totalitarisme naționale şi internaționale. Nu e frumos să-l bombăni pe Stalin, fără să-i zici vreo două şi lui Carol al II-lea.

Nu e frumos să-l bombăni pe Stalin.

Nu se cade să scoatem în relief oroarea sub care am stat 45 de ani, decît dacă punem la fiert un ghiveci solemn, în care comunismul e o năpastă *între altele*. Jos discriminarea negativă! Preferabilă ar fi o discriminare pozitivă: comunismul o fi fost el rău, nu zic, dar au fost şi rele mai rele, față de care el alunecă spre „bunicel“...

Nici inițiatorii proiectului nu par preocupați să-şi asigure simpatia şi solidaritatea altora. Muzeul e încă o schiță, dar se vorbeşte deja de desființarea unor instituții deja existente, cu teme de cercetare asemănătoare. De la „revoluționarii“ lui Ion Iliescu pînă la radicalii din jurul lui Marius Oprea, toți urmează să treacă printr-o înțeleaptă „comasare“, aşa încît eventualele „disidențe“ să fie evacuate. O provocare deficientă strategic, mai ales la început de drum, cînd e nevoie mai curînd de sprijin consensual, decît de antagonizări isterice. Nu ne-am putea gîndi la o țîră de unitate şi cordialitate? N-am putea amîna divergențele şi „epurările“ de conjunctură? Personal, cred, de pildă, că orice s-ar putea spune de rău despre Marius Oprea, meritele şi competențele lui nu pot fi lichidate atît de simplu. În fond, s-a ocupat de zonă, pe vremea cînd alții erau încă în tatonări... E drept că şi el, la rîndul lui, face din subiect o afacere strict personală, cu recriminări violente şi frustrări egocentrice. Cum vedem, problematica muzeului propus de domnul Baconschi e... complexă. Şi unul dintre primele roluri pe care un asemenea muzeu trebuie să le asume e tocmai acela de a deveni spațiul unei dezbateri rezonabile, consistente, deschise, nuanțate şi libere. Fără prea multă ideologie, fără prea multe „personalități“, fără prea multe orgolii. Muzeul Comunismului trebuie să fie un muzeu al tuturor celor care vor să priceapă. Nu al oamenilor cutăruia contra oamenilor cutăruia.

Aud că la Washington există proiectul unui Muzeu Global al Comunismului. Pariem că se va face înaintea celui din București?

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

România şi mai cum?

Ar trebui, poate, să încep să „contorizez“ formulele negative despre România. De la o vreme (mi se pare?) aud şi citesc (în presă, pe bloguri, pe Facebook etc.) tot mai multe şi mai variate. Articolele de opinie din presă sînt pline de adjective, discuțiile cu amicii ori cunoscuții nu se poate să nu ajungă la niscaiva epitete defavorabile. România e (în ordine întîmplătoare): urîtă, coruptă, săracă, birocratică, mizeră, mizerabilă, prăpădită, ca vai de ea, nasoală, naşpa, de cacao (cu varianta „hard“ pe care n-o mai transcriu aici), subdezvoltată, înapoiată, primitivă, imbecilă, infectă, amărîtă, manelizată, becalizată, țiganizată. România este, de asemenea: republică bananieră, coada Europei, codaşa Europei, țara lu' Papură Vodă, țara lu' Peşte Prăjit, țara lu' Foaie Verde, țara hoților. Şi aşa mai departe: lista rămîne deschisă, cititorii sînt rugați să completeze cu alte epitete, formule, caracterizări pe care le-au citit/auzit.

E greu de explicat de ce s-au răspîndit atît de mult asemenea formule negative şi de ce locuitorii României au o părere atît de proastă despre țara lor. (Ce-i drept, au şi cîte-un impuls autocritic, căci circulă şi vorba „frumoasă țară, păcat că-i locuită“.) S-ar putea recurge la nenumăratele studii şi eseuri despre specificul național, despre firea românilor etc. ori, desigur, s-ar putea face noi studii psiho-antropo-sociologice serioase care să ne ajute să înțelegem mai bine de ce sîntem aşa, şi nu altminteri. Ar trebui – pentru echilibru – studiate şi atributele pozitive pe care le atribuim țărişoarei. Dar mă tem că aici lista va fi mai scurtă şi mai săracă: fantezia noastră adjectivală e mai productivă în rele, decît în bune. Cînd e să vorbim de bine despre România, ne pierdem într-o retorică umflată şi „de suflet“, cu epitete de secol XIX. Şi cam atît. Nu ştim să vorbim *normal* despre țara în care trăim.

Dar pînă la lămurirea cauzelor şi a motivelor care ne împing (de sute de ani?...) spre fatalism şi negație, mă preocupă mai degrabă altceva. *Cine* spune despre România că e aşa şi pe dincolo? „Noi“, desigur – de la vlădică pînă la opincă, de la președinte la şomer. De la intelectualul dezabuzat pînă la nea Cutare din capul uliței, sătui – şi unul, şi celălalt – să-i vadă pe „ăştia“ la televizor cum duc țara de rîpă. Dar vorbim despre România ca şi cum ar fi altceva decît noi; sau noi decît ea. Auzi în jur o sumedenie de oameni spunînd că țara e aşa şi pe dincolo, mă-nțelegi, nu poți pentru ca să te mai înțelegi cu ea, a ajuns o căzătură, o aia... Cum ar veni, „ne excludem“ din peisajul țării: România e naşpa, spre deosebire de „noi“ care, dacă am fi ajutați să punem în aplicare toate gîndurile şi ideile nobile şi frumoase pe care le avem în cap, am face din țărişoară un paradis. Da' nu ne lasă, domnule! Te pui cu „ăştia“? Toți sînt o apă şi-un pămînt... Şi uite-aşa, reluăm în spațiul public, pe rețelele de socializare şi pe unde se mai nimereşte, obiceiuri îndelung şi frumos descrise în literatura noastră clasică (mai ales în romanul de inspirație rurală): comentăm politica în poiană sau la cîrciumă, îl înjurăm pe primar la o țuică (ba chiar şi pe Vodă, că acum e libertate) şi tragem concluzii: *România* este, face, drege. Ea. România şi mai cum?

Toate aceste figuri ale limbajului – reluate şi tocate insistent la televiziune – au creat un fel de realitate mentală de care ne e greu să scăpăm. Presa *„mainstream“* e plină de stereotipii negative pe care mulți au ajuns să le ia de-a gata, pe negîndite şi nemestecate, doar pentru că autoritatea simbolică a presei le încarcă şi mai mult cu atributul „adevărului“. Aşa încît foarte mulți nu mai văd micile adevăruri verificabile care se află la doi pași de ei. Dacă de la televizor află că, în general, „țara merge prost“, oamenii nu mai au disponibilitatea să observe că în comunitatea lor, în oraşul lor, pe strada lor s-a întîmplat ceva bun. Dacă au căpătat „sindromul lumii rele“ (văzînd la televizor că e plină țara de accidente, furtişaguri, violențe), mulți concetățeni de-ai noştri nu se mai gîndesc că ar putea, pas cu pas, să rezolve o problemă, să ceară un drept, să strige dacă sînt încălcate regulile. Fatalmente, predomină concluzia că „România merge într-o direcție greşită“, că a ajuns în ultimul hal şi trebuie schimbată. O stranie şi schizoidă separare între „noi“ şi „ea“ (țara) ne creează probleme suplimentare de identitate şi apartenență: țara „ne-a abandonat“, deci nici noi n-o mai simțim ca „a noastră“. E doar „a lor“. „România lui Băsescu“, „România mogulilor“, „România baronilor locali“, „România capitalismului de cumetrie“, „a neocomuniştilor şi securiştilor“ şi multe altele.

Vorbim despre România ca şi cum ar fi altceva decît noi; sau noi decît ea.

Explicabilă în bună măsură prin oboseala tranziției şi prin neîncrederea dominantă din societatea românească, o asemenea atitudine e cel mai mare obstacol în calea revenirii pe calea normală. Am participat săptămîna trecută (cu Cosmin Alexandru şi Cristian Lupşa) la o dezbatere organizată de GRASP (Global Romanian Society of Young Professionals), o asociație inițiată de tineri care s-au şcolit serios (în România şi în străinătate) şi, mai ales, au deprins un alt gen de atitudine decît bombănitul național de pe margine şi ciuda că „ea“, țărişoara, a luat-o razna. Ei nu se exclud din peisaj, ci vor să se implice. Simplu şi eficient. Dezbaterea era despre „Schimbarea României“ şi întrebarea esențială era „Ce trebuie făcut pentru a schimba lucrurile în jurul nostru?“. Eram tot în România, tot cu cetățeni români. Dar aveam sentimentul că e altceva decît peisajul dominant al lamentărilor naționale. Cînd vezi tineri inteligenți, (deja) buni profesioniști în domeniile lor şi care nu vor să se alăture corului de fataliști irecuperabili, vezi de fapt o comunitate de oameni care au un scop, niște interese, o dorință de implicare, niște idealuri. Cu totul altceva decît portretul alcătuit României din clişee de limbaj şi stereotipii de gîndire, repetate obsesiv la televizor. În definitiv, fiecare îşi construieşte, mental, România „lui“ şi constată – chiar dacă nu l-a citit pe Sartre sau l-a citit, dar nu-i place – că „infernul sînt ceilalți“. Pînă la urmă, România e cum e – nici prea-prea, nici foarte-foarte. Numai că, trăind într-un discurs dominant negativ şi care propagă ne-apartenența (România e totdeauna „ea“, „cealaltă“), ajungem să nu mai percepem ce se întîmplă în jur şi să întrebăm tot timpul: România şi mai cum?

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Cui nu-i plac OMG-urile

Se ia o tulpină de soia (un exemplu luat nu tocmai la întîmplare), se citeşte codul său genetic, se modifică o anumită secvenţă, iar planta nou obţinută (tot soia) este mai rezistentă la insecte, buruieni sau secetă. Se poate obţine o asemenea modificare prin selecţie îndelungată, preţ de mai multe zeci de generaţii de plante încrucişate controlat. Ar dura foarte mult şi ar costa enorm. Prin încrucişări repetate şi controlate s-au obţinut vaca Holstein, cîinele *caniche* sau porcul domestic. Să nu uit lipiţanii, găinile de ouă sau Frumosul de Voineşti (ăsta e un măr!). Tot astfel au apărut grîul de panificaţie (foarte departe de soiul sălbatic de acum 10.000 de ani), oaia ţurcană sau lalelele olandeze de un milion de feluri. Fără obsesia întru productivitate a zeci de generaţii de agriculturi din toate ţările lumii, planeta nu ar fi putut hrăni atîtea miliarde de oameni în ziua de azi. Diferenţa între procedeul „natural" şi cel „genetic" constă numai în viteză. Atît. Rezultatul este acelaşi: un soi mai productiv, mai performant, mai rezistent, obţinut strict din „materialul clientului", adică planta pe care ne-a dat-o Dumnezeu (sau, pentru atei, Natura). În tot ciclul *apariţiei* unui OMG, sînt implicate foarte puţine chimicale. În tot ciclul *de viaţă* al unei plante MG e nevoie de foarte puţine chimicale. De fapt, ăsta este un mare necaz pentru una dintre cele mai bogate şi influente industrii mondiale: cea a îngrăşămintelor şi insecticidelor. Domniile lor sînt cei mai aprigi duşmani ai OMG-urilor. Am vaga bănuială că toata zavera împotriva OMG va dispărea de îndată ce marile corporaţii, precum Bayer sau DuPont, îşi vor crea divizii specializate pe biotehnologii. Nemţii de la Bayer au şi pornit investiţiile. De DuPont nu ştiu nimic. În acest articol voi face abstracţie de bugetele de miliarde pe care industria chimică le pune la dispoziţia „grupurilor de cercetători britanici" pentru a dovedi că OMG-urile sînt o pacoste. De aceea, toţi vor fi consideraţi a fi „de bună-credinţă".

Cei mai aprigi sînt „ecologiştii de bună-credinţă". Ei cred că se duce naibii biodiversitatea (care este un soi de multiculturalism în agricultură) pentru că toţi fermierii lumii vor produce numai soiuri modificate, de mare productivitate. Ce se va alege de porumbul sau cartoful „tradiţional"? Habar nu am. Cert este că porumbul şi cartoful aduse de Columb în Europa au dispărut de mult. Altfel, Bătrînul Continent nu ar fi putut hrăni nici jumătate din locuitorii de azi. Noi mîncăm zi de zi cartofi modificaţi genetic timp de generaţii întregi de încrucişări naturale. În plus, i-aş întreba pe aceiaşi ecologişti de bună-credinţă: De ce ar prefera culturi stropite cu chimicale din greu? De dragul albinuţelor care tot dispar într-un ritm alarmant? Ba nu – mi se va spune – noi, ecologiştii, nu vrem nici chimicale, ci numai culturi organice. Atunci să facă bine domnii verzi să decidă un criteriu după care, într-o lume care cultivă doar bio, cam jumătate din populaţia planetei ar trebui eutanasiată. Şase miliarde şi jumătate de locuitori nu se pot hrăni doar din producţie bio. Sau e mai bine să se mai defrişeze vreo jumătate de Amazon?

Astfel au apărut grîul de panificaţie, oaia ţurcană sau lalelele olandeze.

Al doilea grup de inamici ai OMG-urilor este format din „autohtoniştii de bună-credinţă". Ei nu plîng doar de mila Planetei (ca ecologiştii). Ei au şi griji sociale. Doresc prosperitatea micilor fermieri. Ignoră mecanismele pieţei, sînt dispuşi să subvenţioneze cu orice preţ... orice preţ. Doresc să cumpere legumele doar din poarta ţăranului, dispreţuiesc supermarket-urile iar globalizarea li se pare cam nasoală. De ce să cumperi mere din Argentina, cînd Voineştii sînt la doi paşi? Ciudat este că ei, „autohtoniştii", sînt în aparentă contradicţie cu „tiermondiştii de bună-credinţă" (categorie cvasi-inexistentă în lumea românească reală, cu excepţia cîtorva snobi cu lecturi nedigerate din *Le Monde Diplomatique)*.

Fie vorba între noi, am constatat că pe la noi, prin piaţa publică, există doar o enormă ignoranţă în legătură cu ceea ce sînt, de fapt, organismele modificate genetic. Acesteia i se adaugă multe legende urbane, distribuite viral din greu pe Internet de către „mail-răspîndaci de bună-credinţă" şi cocteilul e gata. Mama lor de biotehnologii! Huo!

***Gabriel Giurgiu** este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

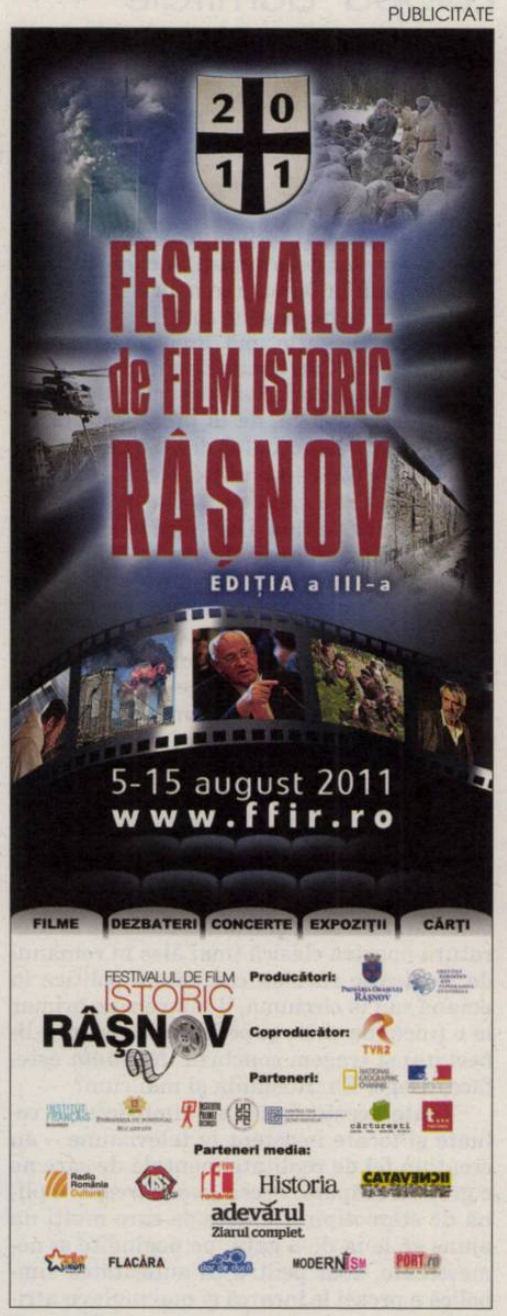

PUBLICITATE

PUBLICITATE

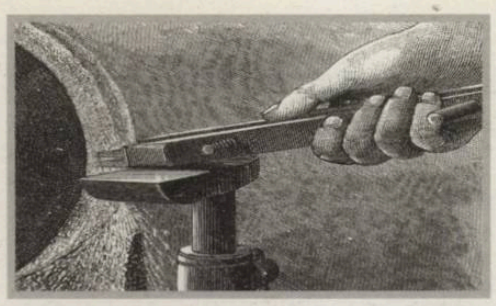

Ana-Maria TOLBARU

EU şi **UE**

Scandalul tabloidelor englezeşti

– poveşti şocante cu şi la orice preţ –

Desfiinţarea unuia dintre cele mai renumite tabloide din Marea Britanie, *News of the World,* i-a şocat atît cititorii ziarului, cît şi pe jurnaliştii care lucrau în redacţie. Practicile „extrem de imorale", cauzate de setea pentru cît mai multe poveşti, au guvernat deciziile editoriale ale acestui tabloid. Competiţia pe piaţă era acerbă. Dar ce preţ erau jurnaliştii dispuşi să plătească pentru a ieşi mereu învingători? Orice preţ?

Proaspătă absolventă a unei facultăţi de jurnalism din Marea Britanie, căutam un loc de muncă în domeniu. Printre sutele de aplicaţii am găsit o ofertă tentantă – o agenţie de ştiri care genera materiale pentru tabloide precum *The Sun* şi *The Mail*. Ştiam că, în ciuda reputaţiei „de scandal" a tabloidelor, mulţi jurnalişti de succes, care atunci lucrau pentru *The Telegraph* sau *The Guardian,* îşi începuseră cariera în redacţia *The Sun*. Am studiat atent cerinţele aplicaţiei pentru job: trebuia să găsesc o poveste ieşită din comun – probleme medicale grave, relaţii eşuate, drame personale. Am reuşit să vorbesc cu o persoană bolnavă de cancer, care fusese abandonată de prieteni în faţa bolii care o paralizase la pat. Am fost chemată la interviu.

Trei paşi pentru a obţine o poveste

„Imaginează-ţi o familie al cărei copil a fost omorît. Ei nu vor să vorbească cu reporterii. Ţie îţi trebuie povestea. Care crezi că sînt paşii pe care trebuie să-i urmezi pentru a obţine ceea ce vrei?" – m-a întrebat editorul-şef în timpul interviului. „Cred că, mai întîi, le-aş spune că trebuie să-mi povestească tot ce s-a întîmplat, pentru că astfel îi pot face dreptate copilului lor – lucru pe care, probabil, şi el şi l-ar dori. Apoi, le-aş spune că este bine să vorbească despre aşa ceva, pentru că, astfel, alţi părinţi vor fi avertizaţi. Apoi, dacă tot ar refuza, le-aş oferi bani." – am răspuns. Editorul-şef a dat în cap: „Aceştia sînt exact acei trei paşi pe care vroiam să-i aud". „Bravo" mi-a spus. Am zîmbit. Brusc, însă, m-am gîndit, oare aş putea să practic aşa ceva? Pentru o astfel de meserie mă pregătisem, pentru aşa ceva studiasem politică, drept, etică, cultură, istorie, teorie media? Am fost foarte aproape de a obţine jobul, însă, în final, nu s-a materializat.

Editorul ziarului englezesc pentru care am lucrat apoi în Bruxelles, trecut prin multe redacţii locale, dar mai ales naţionale din Anglia, m-a bătut pe umăr, spunînd: „a fost o binecuvîntare deghizată într-o înfrîngere!".

Poate că nu am înţeles cu adevărat ce a vrut să spună, pînă luna trecută, cînd vestea că tabloidul britanic *News of the World,* cu o istorie de 168 de ani, se va închide a inundat toate site-urile de media socială, oamenii din toată lumea împrăştiind, şocaţi, zvonul. Poate că al treilea pas, cel de a oferi bani în schimbul unei poveşti, era, de fapt, în practică, cea mai folosită metodă.

News of the World tipărea ultima ediţie pe 10 iulie 2011, după ce jurnalişti din redacţie au interceptat convorbirile telefonice ale familiei fetiţei de 9 ani Sarah Payne, care a fost răpită, violată şi omorîtă în 2000. Scandalul, care la început implica o mînă de reporteri, s-a transformat, treptat, într-un lanţ de peste zece arestări. Editorii publicaţiei ştiau despre interceptări. Mai mult, chiar şi restul jurnaliştilor cunoşteau practicile colegilor. Cu toate acestea, nimeni nu a suflat un cuvînt. Poliţia, care avusese timp să se uite peste dosarele depuse împotriva *News of the World* pentru aceste interceptări, nu reuşise, vreme de patru ani, să analizeze situaţia. Uneori, poliţiştii chiar cereau bani jurnaliştilor în schimbul unor informaţii secrete, iar aceştia îşi goleau buzunarele pentru a obţine, *cu şi la orice preţ,* un nou cap de ziar.

„A fost o binecuvîntare deghizată într-o înfrîngere!"

Orice preţ?

„Această zi marchează sfîrşitul unui ziar pentru care jurnaliştii ar căuta să obţină poveşti cu orice preţ" a spus Dan Arnold, reporter de investigaţii pentru *News of the World* între 1994 şi 1996, în ziua în care tabloidul se tipărea pentru ultima dată, cu titlul: „Vă mulţumim şi la revedere". Dar care este limita pe care orice jurnalist ar trebui să o respecte? „Înainte de a decide să interceptezi telefoane, trebuie să te asiguri că ai deja suficiente dovezi, că există o criminalitate pe care vrei să o arăţi publicului. Metodele de investigaţii trebuie să fie proporţionale cu gravitatea faptelor pe care urmăreşti să le dezvălui." – spune Edgar Forbes, avocat media britanic şi analist de cazuri media pentru cotidianul *The Guardian*. Investigaţia reporterilor de la *News of the World* s-a amestecat în derularea procesului legal al uciderii lui Sarah Payne şi a provocat suferinţă părinţilor ei. „O astfel de practică nu numai că este ilegală, dar şi extrem de imorală" – spune Forbes. El consideră că acest tip de investigaţii, care dezvăluie constant informaţii obţinute prin metode imorale, pune în pericol standardele jurnalismului în Marea Britanie. Comisia de plîngeri legate de presă (Press Complaints Commission), principalul gardian al principiilor jurnalistice, a atras foarte multe critici în ultimii ani – adaugă el. Pentru a-şi recăpăta imaginea, jurnalismul de investigaţii din Marea Britanie ar trebui să fie mai bine monitorizat în privinţa respectării legilor media şi a eticii profesionale – precizează Forbes: „O astfel de situaţie ne arată că avem nevoie de standarde mai înalte şi de o mult mai bună monitorizare şi sancţionare."

adevărul EUROPA

Ana-Maria Tolbaru *este redactor la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Multiculti a murit!

Din 22 iulie încoace, citesc cu infinită tristeţe despre tragedia norvegiană. Parcurg presa din lumea întreagă, haotic şi fără oprire, pentru că mă interesează ce cred, despre acest atac brutal, şi australienii, şi sud-africanii, şi americanii, şi indienii, şi japonezii, şi ruşii, şi britanicii, şi turcii. După ce situaţia de fapt s-a lămurit – ştim numărul victimelor, ştim cine e autorul şi am aflat, în mare, cam ce este în capul lui, ştim armele crimei şi părem siguri şi pe mobilul ei –, comentariile au devenit monotone. Înţeleg şi salut monotonia plîngerii victimelor – memoria celor ucişi de Breivik trebuie păstrată vie, tocmai ca să ne păzim de cei ca Breivik. Înţeleg şi monotonia discuţiilor despre extremism şi xenofobie. Dar nu pot înţelege monotonia comentariului politic. Ca să fiu mai limpede, trebuie să ne aducem aminte cîte ceva.

Octombrie 2010. Vorbind tinerilor CDU, la Postdam, cancelarul Angela Merkel spune limpede că proiectul unei societăţi multiculturale în Germania a eşuat şi adaugă, pentru claritate, că oricine vrea să se stabilească în Germania trebuie să înveţe limba germană şi să respecte regulile culturii locale. Cu cîteva zile înainte, Horst Seehofer, liderul CSU, spusese exact acelaşi lucru, făcînd *head-line* în presa germană cu formula categorică şi memorabilă *„Multikulti ist tot!"*

Februarie 2011. În cadrul simandicosului seminar anual pe probleme de securitate, de la München, premierul David Cameron spune că „statul multicultural" a produs daune majore societăţii britanice, că iluzia coabitării separate a mai multor culturi într-o aceeaşi ţară generează radicalism şi terorism, că paradigma multiculturalismului – în care toate guvernele britanice din ultimii 20 de ani au gîndit rezolvarea tensiunilor culturale din interiorul Marii Britanii – trebuie schimbată. Cameron spunea că e timpul ca toleranţa pasivă să fie înlocuită cu un liberalism musculos. Pe şleau, în ţara noastră, puteţi să rămîneţi în cadrul culturii voastre doar dacă nu atentaţi la cultura noastră. De pildă, Cameron a anunţat că acele organizaţii islamice care nu militează pentru drepturile femeilor, nu vor mai primi subvenţii guvernamentale. Furia liderilor musulmani britanici a fost inevitabilă. Cîteva zile mai tîrziu, într-un interviu pentru TF1, Nicolas Sarkozy a spus şi el că multiculturalismul este un eşec. „Am fost prea preocupaţi de identitatea imigrantului care vine într-o ţară şi deloc preocupaţi de identitatea ţării în care vine imigrantul." – spunea preşedintele francez. Aceste puncte de vedere ale celor trei cei mai importanţi lideri europeni au născut imediat reacţii. Doi foşti şefi de guvern legendari – australianul John Howard şi spaniolul Jose Maria Aznar – au confirmat imediat, public: şi ei cred că multiculturalismul a eşuat.

Care e limita toleranţei, dacă există vreuna?

De multă vreme, Europa încearcă să construiască o societate multiculturală. Mai precis, o societate în care diferenţele culturale dintre grupuri etnice sau religioase să nu fie alterate, păstrîndu-se ţesutul social fundamental, spiritul de solidaritate şi de respect reciproc între membrii societăţii. Toleranţa este, desigur, cuvîntul-cheie. Ţările europene par a avea toate trăsăturile pentru a asigura succesul proiectului multicultural. Sînt, înainte de toate, vechi şi consolidate democraţii. Cel puţin în vestul Europei, apune acum cea de-a treia generaţie care nu a mai cunoscut totalitarismul. Apoi, societăţile europene sînt, toate, produsul paradoxal al combinaţiei dintre creştinism (religie universală a iubirii aproapelui) şi iluminism (mişcarea intelectuală a toleranţei raţionale definitive). Au, deci, tot ce le trebuie pentru a fi multiculturale. Însă, în toţi aceşti ani, nimeni nu a ştiut să răspundă la două întrebări fundamentale: „Care e limita toleranţei, dacă există vreuna? (Locke pare a sugera ceva, dar imprecis şi greu de tradus în viaţa de zi cu zi) şi Cum poate funcţiona sistemul social în datele lui de performanţă iniţiale, dacă se respectă cu stricteţe diferenţele culturale între grupuri? (de pildă – Cum rezolvi diferenţele majore de etică a muncii între grupuri culturale extrem de diferite în această privinţă?). Dar nu încerc eu, aici, să dau răspuns unor asemenea grozave întrebări. Eu vreau, doar, să atrag atenţia asupra unei abordări care sigur nu ne duce la vreun răspuns valabil. Este vorba despre abordarea ideologică. Dacă problema multiculturalismului este politizată, atunci putem fi siguri că nu avem nici o şansă să găsim soluţiile corecte. De ce? Din multe motive, dar cele mai importante două sînt: 1) abordarea politică este partizană, confruntaţională şi exclude empatia, adică exact condiţia primară, *sine qua non,* a oricărei abordări utile a multiculturalismului şi 2) politicienii nu caută să rezolve probleme care nu pot fi rezolvate în timpul unui ciclu electoral, ci le speculează pentru voturi.

Spun toate acestea pentru că abominabilul asasinat din Norvegia nu poate fi înţeles dacă este folosit în scop politic. Mai pe şleau, dacă stînga foloseşte acest act de terorism drept argument împotriva dreptei, atunci ratăm tot şi – cred eu – subscriem, involuntar, la crimă. Pentru că efortul de a deligitima o întreagă orientare politică, ceea ce simplist, dar elocvent pentru toată lumea se cheamă „dreapta", asociind-o unui descreierat, nu face decît să legitimeze descreieratul. Sigur că ideologia poate ucide – noi, în Estul Europei ştim mai bine decît oricine că aşa este –, dar nu orice ideologie ucide. Nu orice om care nu crede în multiculturalism detonează bombe sau trage rafale de mitralieră asupra unor copii.

În fine, o remarcă de un trist şi alarmant bun-simţ am găsit într-un editorial publicat de un mare cotidian din Canada: una dintre lecţiile pe care noi toţi trebuie să le învăţăm după această tragedie este că, în faţa nebunilor, nimeni nu e sigur. Nici măcar norvegienii – cel mai blînd şi mai bun popor din cîte cunoaşte autorul canadian. Dar şi acest autor român.

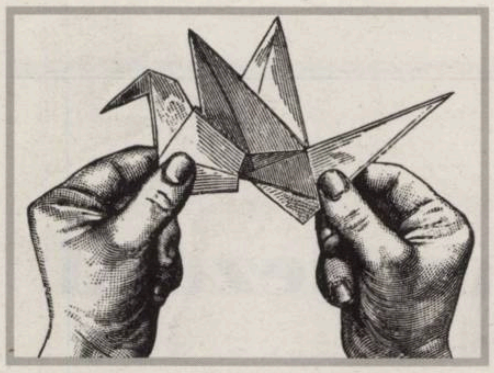

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Cinci cucoane vesele

Am povestit de curînd cum pe unii indivizi, deschiderea graniţelor şi libertatea i-a preschimbat din nişte măgăruşi provinciali într-un fel de scroafe globale. Din fericire însă, există şi reversul medaliei, adică persoane care au ştiut cum să-şi recupereze o viaţă decentă.

La o masă alăturată, o doamnă de vreo 65 de ani, un fel de Juliette Gréco din urmă cu vreo 20 de ani, cu tenul ridat şi ars de soare pe gîtul ce îi ieşea dintr-un mare decolteu alb, conversa la telefon cu nişte prietene care nu nimereau strada şi terasa unde ea le aştepta. „Din Lipscani la stînga, Doamne, parcă aţi veni din Gheboaia!“ În timp ce vorbea, îi cerea chelnerului să unească două mese, să mai aducă scaune, aşa ca, la sosirea prietenelor, totul să fie gata pregătit. După vreo trei asemenea telefoane de ghidare, pigmentate cu oftaturi şi mici ironii, doamnele au apărut, în sfîrşit: patru cucoane spre 70 de ani, şontîcăind pe stradă, fiecare în ritmul ei, mai săltat, mai legănat sau mai încovoiat. Cînd au observat localul şi pe cea care le aştepta, au izbucnit în exclamaţii. Mica scenă de efuziune a perturbat pentru moment orice altă activitate din local. Au schimbat complimente, s-au admirat unele pe altele ţinîndu-se de umeri, şi-au şters ochelarii căzuţi de pe nas în urma îmbrăţişărilor...

Care mai de care mai cochetă, cu bluze de mătase vaporoase (după mîndria cu care le purtau erau de bună seamă şi cele mai bune), ceasuri frumoase, bijuterii pregnante, asortate vîrstei. Una dintre ele o confiscase pur şi simplu pe „Juliette Gréco“ şi nu o mai slăbea cu întrebările, părea că n-o mai văzuse de mult. Era mică şi brunetă, tunsă scurt, într-un stil aducînd într-un fel cu Monica Lovinescu. Una din cele cinci părea să distoneze cu restul grupului, cu părul nevopsit şi cu un dinte lipsă, vorbea mai tare, iar mai tîrziu a început să gesticuleze cu furculiţa prin aer. Purta un mic semn de doliu. Aş zice că era un fel de Giulietta Massina din *La strada,* dar, evident, mai în vîrstă decît personajul lui Fellini. După ce a scos însă din geantă un evantai colorat, cu mîner de sidef, pe care a început să-l vînture cu o oarecare discreţie şi distincţie, toate impresiile anterioare s-au şters.

Pe scurt, cucoanele, pline de vioiciunea specifică acestei vîrste, se veseleau grozav. Nu păreau la prima escapadă de acest fel, dar nici nu dădeau senzaţia că ar face asta foarte des. Vorbeau despre nepoatele din Italia, despre plecarea de acasă a ginerelui uneia dintre ele, despre novacul proaspăt adus într-o zi de Gelu, de la Giurgiu, despre siluetă... Toate păreau să ţină la acest capitol, cu o (uşoară) excepţie despre care, dacă tot am pornit comparaţiile, aş spune că era un fel de Leopoldina Bălănuţă într-unul din cele patru roluri din *Caré de dame:* madam Protopopescu. Pe masă li s-au adus platouri cu brînză şi roşii, măsline, jamboane, salate.

Am observat şi că foloseau telefoanele mobile fără prea mare efort, nu păreau nici depăşite de vremuri, nici retrograde. Am continuat să ciulesc indiscret urechile. A venit vorba şi despre soţi, iar una dintre ele, despre care aş risca şi ultima comparaţie – Inna Ciurikova (cine şi-o mai aminteşte) – a dat din mînă a lehamite. Ei bine, vine o vîrstă cînd e destul de limpede că bărbaţii nu mai au acelaşi preţ ca odinioară. Sînt buni doar cînd mai repară ceva prin casă sau cînd aduc un novac proaspăt de la Giurgiu. Cucoanele beau bere. Am văzut nenumărate adunări de bărbaţi la bere şi ştiu ce vorbesc între ei, chiar şi cînd au peste 60 de ani. Evident, cucoanele de lîngă mine erau ceva mai decente, fără să fie sau să facă pe naivele. Una remarca „fauna“ din centrul vechi, alta mărturisea că-l place pe DSK şi că a fost scandalizată de întregul scandal pe care l-a urmărit cu atenţie. Culte şi informate, genul de foste profesoare care au ieşit cu bine din comunism şi din tranziţie şi nu se deosebesc de pensionarele din Occident. Mi-au amintit de Rodula, gazda din Pireu, fostă vînzătoare de bilete de autobuz care, la 70 de ani (prin 1995), îşi chema prietenele de trei ori pe săptămînă să joace canastă. Era mereu pe fază, ţinea cu Panatinaikos şi se manifesta zgomotos în ciuda vecinilor care erau fani Olimpiakos. Admirasem modul ei de viaţă şi mă uimise pensia ei de atunci, echivalentă cu vreo 900 de mărci germane, cu care-şi permitea tot ce ar trebui să-şi permită un pensionar obişnuit. Pe vremea aceea, pensionarele noastre erau aproape toate nişte biete supravieţuitoare ocupate cu gospodăria.

Vecinele mele de masă erau însă pline de viaţă şi de înţelepciune. Păreau să aibă timp liber şi precupări interesante. Brusc m-am gîndit că doar întîmplarea face să fiu mai tînăr cu vreo 20 de ani. Tot aşa de bine aş fi putut să fac parte din generaţia lor, să fi fost colegi de şcoală sau de facultate. Mi-am imaginat chiar cum ar fi fost să-i fi făcut curte în tinereţe vreuneia dintre ele (nici una nu cred că fusese prea frumoasă, cu siguranţă însă toate au fost şic). Am detectat cum vremea şi vremurile şi-au lăsat amprente pe figurile lor, le-au tocit farmecul (o mică pată maro pe la tîmplă, o zbîrcitură în colţul gurii...). Au cîştigat în schimb seninătatea şi ştiinţa de a trăi. Am realizat şi că, numai cu cîţiva ani înainte, probabil că nici nu mi-ar fi trecut prin minte aşa un exerciţiu de imaginaţie.

ready made

„30 [septembrie 1846]

Numai cîţiva oameni sînt astăseară pe acest vas Arbad. Puţini, puţini de tot. Şi ce deosebire în fiecare? Ici, alături o femee pe un pat comod, doarme în braţe cu soţul ei şi la picioarele-i fica ei pruncă, doarme legănată de o altă femee, sluga, ce este silită să vegheze sau, cel puţin, adesea să se deştepte, să strice dulceaţa somnului ei, pentru ca să învelească un copil, pe care stăpînă-sa, într-un moment de plăcere, l-a născut. Şi pentru ce acea femee este aşa de chinuită? Pentru că a născut-o Ion. Şi pentru ce cealaltă este liniştită? Pentru că a născut-o George.“

C.A. Rosetti, *Jurnalul meu,*
Editura Dacia, 1974

PUBLICITATE

SUCCESUL este posibil!

O campanie Forbes România susținută de bestjobs

Recomandările lui Bogdan Pițigoi
1. Începe propria afacere încă din studenție.
2. Înscrie-te voluntar în cele mai diverse activități pentru comunitate.
3. Învață mult și informează-te continuu.

Campanie de promovare a educației antrepenoriale pentru studenți, inițiată de Forbes România.

Ești antrepenor?
Susține și tu ideile de afaceri ale studenților!

Ești student?
- Vino la Academia Forbes și participă la concursul de idei antrepenoriale!
- La sfârșitul drumului te așteaptă o bursă și multe alte premii.

mai multe detalii pe forbes.ro

PUBLICITATE

Forbes România
Cea mai citită revistă de business life din lume vă invită la
Concurs sărituri peste obstacole
Club Equestria Snagov
5 - 7 August
parteneri media: adevărul Forbes
sponsori: EUROSPORT OCULUS FARMEXPERT SCHLOSSER
Clubul de echitație Equestria
(Str. Hipodromului FN, Sat Tâncăbești, Comuna Snagov, Județul Ilfov)

Alexandra BACIU

Manelistul de şcoală nouă

Dacă mă întrebi pe mine, toţi sînt manelişti sadea. În fiecare dimineaţă merg cu metroul pînă în Pipera, la multinaţională, se îmbracă *business* sau *hip*, au licenţe în tot felul de domenii, se duc la teatru, la film, în Vamă, unii chiar citesc. Dacă îi întrebi de Minune sau de Guţă, se strîmbă, scîrbiţi. Şi totuşi, sînt manelişti.

Să definim un pic termenii. În dicţionare, definiţiile manelei se învîrt în jurul ideii de cîntec de dragoste turcesc sau cu origini orientale nedefinite, cu un invariabil caracter lirico-erotic. Etimologia turcească – *manì* sau *mane*, în funcţie de sursă – e uşor de recunoscut: cuvîntul *aman*. Adică „aoleu". Adică maneaua nu este altceva decît o aoleală lirico-erotică. Dar acest lucru este valabil doar în lumea ermetică şi puţin frecventabilă a dicţionarelor, ori nu despre asta e vorba aici, ci despre maneaua vie, vînoasă şi vocală pe care o cunoaştem cu toţii mai bine decît ne-am dori. Maneaua actuală nu se mai vrea deloc lirică, a schimbat erotismul cu pornografia şi a transformat aoleala muzicală a celor care o zbiară în aoleala disperată a celor care o aud fără voia lor. E frustă, ştie ce vrea şi nu-i pasă nici cît negru sub unghie de ce vrei tu. Manelistul îi seamănă întru totul: nu are subtilităţi, nici nevoi complexe, şi nici lui nu-i pasă nici cît negru sub unghie de ce vrei tu. Vrei să nu auzi maneaua lui duminică dimineaţa din spatele blocului? Vrei să stai pe locul pe care îl ai înscris pe bilet? Vrei să ai linişte noaptea în camping? Vrei să nu-şi arunce gunoiul de la balcon? Vrei să nu intre cu maşina pe plajă? Te priveşte, nenică! Ce vrei tu e fix treaba ta, şi el n-are de gînd să te împiedice să continui să vrei ce-oi vrea. Dar nici n-ar putea traduce vreodată în manelеşte ideea aia tembelă cu „libertatea ta se termină acolo unde începe libertatea mea", pentru că unele lucruri sînt pur şi simplu intraductibile în maneleză.

Aşa se face că manelistul de azi nu mai e totuna cu manelistul de ieri – ascultătorul de Guţă şi Minune – şi nici cu cel de răsalaltăieri – cîntăreţul de meterhanele de amoare. Ca să nu mai vorbim de faptul că termenul „manelist", deşi unul extrem de prezent în vorbirea acutală, lipseşte aproape cu desăvîrşire din dicţionare. Îl găsim doar într-un dicţionar de argou, şi acolo doar cu titlu peiorativ, desemnîndu-i pe interpreţii unor cîntece de valoare artistică îndoielnică. Abia ultima definiţie de aici face trimitere şi la cei care cîntau manelele originale, bietul manelist fiind lipsit de susţinerea DEX-ului – de care ar cam avea nevoie pentru a fi credibil într-o atare ipostază ceva mai demnă.

Deci maneaua nu mai e manea, iar manelistul s-a adjectivat de tot, devenind mai degrabă un atribut, în locul substantivului care se visează. Manelistul de şcoală nouă – denumit aici cu titlu demonstrativ „de Pipera" – are branduri pe el şi training-uri la activ, are dead-line-uri şi team-building-uri, are orice loc comun corporatist la care ne-am putea gîndi, că oricum nu asta contează. Ce îl identifică pe el ca manelist de Pipera e *I-pad*-ul sau *MP3-Player*-ul sau *smart-phone*-ul sau orice altă drăcărie mică, scumpă şi cu *touch-pad* pe care o foloseşte din plin pentru a-şi umple fiecare secundă petrecută de unul singur, departe de birou sau de televizor. Manelistul de Pipera nu suportă liniştea dintre propriile urechi. Se zvoneşte că, dacă te uiţi în abis, acesta are prostul obicei să se uite şi el la tine, lucru pe care manelistul de Pipera l-a auzit şi de care încearcă să se ferească. Aşa că umple golul cu zgomot.

Dimineaţa înainte de cafea şi seara după încă o zi de muncă, colegii de metrou ai manelistului de Pipera au bucuria de a auzi la volum maxim minunăţiile pe care le ascultă el (sau ea, evident). Îţi place sau nu, stai lipit

Ceva ciudat
tot se întîmplă cu oamenii ăştia...

de el şi auzi şi tu orice se întîmplă să bubuie din căştile minuscule – dar din ce în ce mai puternice – ale respectivului: Megadeth sau Britney Spears, 50 Cent sau Nirvana, Armin van Buuren sau orice altceva dintre chestiile alea interminabile din care nu se înţelege decît undţ-undţ-undţ. Urlă. Bubuie. ESTE. Şi îi conferă stăpînului de drăcărie aura orbitoare şi charisma imparabilă a manelistului clişeizat, aflat în culmea măreţiei sale, în spatele blocului sau în piaţă: cu maieu de plastic, transpirat şi rîgîind a mici, tolănit pe capota maşinii tunate din care răsună Guţă. În ochii multora dintre vecinii de metrou ai manelistului de Pipera se poate ghici acelaşi respect pe care l-ar nutri necondiţionat şi pentru specia clasică de manelist. Oamenii încearcă să se fofileze cît mai departe, aruncînd în urmă priviri otrăvite, lipsite însă de puterea de a-i feri de undţ-urile, răgetele şi bubuielile sinistre. E-adevărat, nici nu prea au unde să se ducă, pentru că metrourile sînt extrem de aglomerate la orele despre care vorbim, dar şi pentru că manelиştii de Pipera sînt ubicui, iar singura libertate pe care le-o oferă tovarăşilor de drum este cea de a se înghesui într-un colţ în care bubuie crunt Metallica sau într-unul în care Inna nu ratează nici o acută. Unii, mai curajoşi, ajung chiar să comenteze fondul sonor cu care sînt bombardaţi fără drept de apel. Evident, manelistul de Pipera nu-i aude niciodată pentru că nu are cum. Plus că este şi extrem de ocupat să se uite în jur cu priviri colorate în tonuri crunte, de rebel superior şi neînţeles sau de divă invidiată, în funcţie de cîntecele care se revarsă în momentul respectiv din căşti.

Nu vreau să generalizez. Nu toţi purtătorii de căşti fac parte din sus-numita specie de Pipera, şi chiar am ajuns să-i observ cu mult interes pe cei care ascultă muzică în metrou şi din ale căror căşti nu se revarsă către mine zgomote pe care nu-mi doresc să le aud. Drăcăriile lor n-or avea buton de volum? Sau n-or şti ei să-l folosească cum trebuie? Ceva ciudat tot se întîmplă cu oamenii ăştia, că doar n-or fi ei mai breji ca alţii, să fie în stare să asculte muzică la căşti fără să facă din asta o manelărie totală. Chiar aşa: „manelărie" cînd băgăm şi noi în dicţionarele-alea?

PUBLICITATE

PUBLICITATE

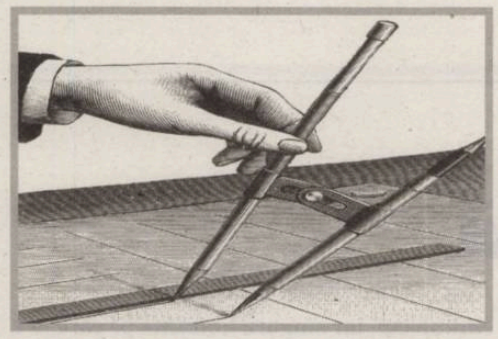

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Ce se va alege de oraşul nostru?

Timp de cinci ani, am căutat să atrag atenţia asupra siluirii oraşului de către elanul constructiv pe care l-au declanşat noile condiţii economice şi sociale. O voi face şi aici – pentru a cîta oară? –, sperînd că se va trezi în sfîrşit conştiinţa celor care au în mîinile lor soarta Capitalei.

În ultimele două decenii, vedem cum, în diverse puncte ale hărţii Centrului Istoric, vechi clădiri, neîncăpătoare pentru posibilităţile de îmbogăţire pe care le rîvneşte un proprietar, de cele mai multe ori recent, sînt înlocuite de turnuri de beton şi sticlă plăsmuite după modele străine. Se distruge astfel o identitate istorică. Ea nu era făurită în Evul Mediu, ca în numeroase şi fericite cazuri din Occidentul căruia ne dăm silinţa să-i imităm doar ultima faţă. Mai întîi, fiindcă societatea românească n-a avut nici libertatea, nici mijloacele care au îngăduit acolo splendori de arhitectură inimitabile, apoi fiindcă, în afară de distrugerile aduse de războaie sau cutremure, substituirea unei fizionomii a oraşului cu alta, mereu alta, a rezultat din silinţa pe care şi-au dat-o oamenii locului de a recupera mereu întîrzierile faţă de o lume care, dincolo de graniţele noastre, reprezenta puterea sau bunăstarea. Cel mai adesea, modelul se găsea în Occident, dar să nu uităm nici Casa Scînteii sau labirinturile de blocuri care au aplicat peste Bucureşti o mască sovietică. Cu excepţia acestui episod, care pare încheiat, „Fata Morgana“ urmărită în continua ei retragere invita la occidentalizare, pe care ai noştri, o generaţie după alta, au recunoscut-o echivalentă cu modernizarea.

Mi se va spune că aceeaşi logică ne condamnă la încă o transformare. Sub Carol I s-au dărîmat turnul Colţei şi biserica lui Matei Basarab de la Sărindar, sub Carol al II-lea marile proiecte urbanistice au cerut şi ele, ca preţ al lor, sacrificarea unor elemente ale vechiului oraş care aveau o indiscutabilă valoare culturală. Au venit dictaturile, una după alta. Legionarii n-au avut timp decît să dea Pieţei Unirii de astăzi numele de 6 Septembrie, data loviturii de stat prin care-l înlăturaseră pe regele detestat de ei, şi Dacia – bulevardului Vintilă Brătianu, Antonescu a ordonat demolarea casei Cantacuzino-Moruzi de pe Calea Victoriei, de care avea nevoie pentru deschiderea spre Gara de Nord, realizată mai tîrziu de Ceauşescu. Acesta din urmă poartă responsabilitatea unor distrugeri fără seamăn. Ceea ce se întîmplă acum este că, în locul Statului care loveşte în dreapta şi în stînga spre a îndeplini o misiune modernizatoare, avem de-a face cu specula de terenuri, nesăţioasă de a cîştiga orice palmă de pămînt pentru construcţii rentabile. Aşadar, dacă s-ar întoarce printre noi „împuşcatul“, s-ar mîndri cu isprăvile noilor capitalişti.

Oraşul e îmbrîncit în anonimizare şi uniformizare.

Problema este că, întorcînd iarăşi spatele trecutului, oraşul e îmbrîncit în anonimizare şi uniformizare. Din cauzele pe care le-am arătat, rămăseseră atît de puţine semne deslușitoare ale istoriei bucureştene. Le suprimăm şi pe astea, gata, s-a terminat!

Lista oficială a monumentelor istorice cuprinde, la nivelul anului 2004, vreo cincisprezece „parcelări“ ca zone protejate, ceea ce nu împiedică, de altfel, intervenţii agresive care se strecoară ca excepţii. Cîte monumente istorice individuale? Socotind şi bisericile, vreo două mii, risipite prin tot oraşul pînă la periferiile sale. Păi, nu-i destul? va zice cititorul, fie că are un interes personal să dărîme „casa lu' mama-mare“, ca să vîndă terenul liber unei firme, fie că, pur şi simplu, ştie de la televizor ce înseamnă Progresul. Nu, nu-i destul, fiindcă din 2004 s-au mai dărîmat unele case, le-a dat foc cineva peste noapte ori le roade paragina. Şi mai e ceva: casele cărora nu li s-a recunoscut calitatea de monument istoric, cu acte în regulă, n-au nici o şansă să scape. Sînt foarte multe care, cînd s-a întocmit lista, au fost trecute cu vederea, şi de această neglijenţă profită afaceriştii dezvoltării imobiliare. Chiar pentru imobile înscrise ca monumente istorice curg cererile de declasare.

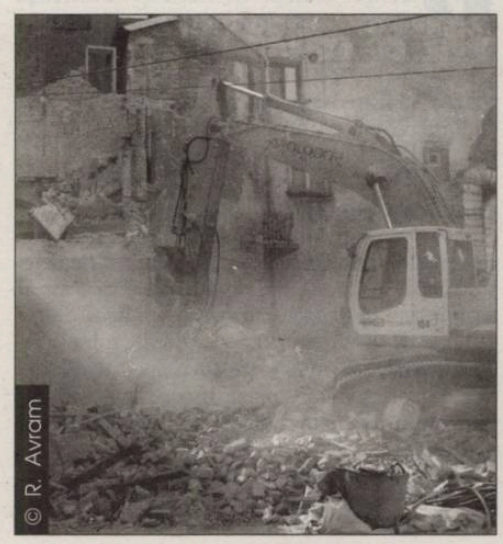
© R. Avram

Deci, singurul lucru de făcut este să se înţeleagă că, aşa cum toate bisericile construite înainte de 1834 au fost declarate monumente istorice (lege din 1919), tot aşa clădirile de arhitectură civilă dintre 1880 şi 1920, admiţînd că cele anterioare, cîte vor mai fi, erau deja protejate, trebuie să rămînă neatinse. Pentru asta, la orice schimbare de proprietate sau modificare a caracterului casei, va fi necesară condiţia unui examen de către un specialist autorizat. Cînd vorbim de aceste limite cronologice convenţionale, ţinem seama de faptul că Bucureşti, în măsura în care şi-a putut păstra un profil specific, întipărit în literatură şi în memoria publică, în ţară şi în străinătate, este oraşul care a existat în acea epocă. Ne plac sau nu, nu ne putem schimba părinţii. Iar sub ochii noştri se săvîrşeşte un adevărat paricid cultural.

Dacă o experienţă din vecinătate ne poate îngădui să prevedem viitorul cel mai plauzibil, uitaţi-vă ce a devenit Atena, supraîncărcată de circulaţia maşinilor, unde doar ici şi colo au mai rămas colţuri cu arhitectura neoclasică atît de dragă secolului al XIX-lea.

Andrei Pippidi
fost preşedinte al Comisiei Naţionale
a Monumentelor Istorice

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Anca BRĂTULEANU

SOS Provincia

„Băile Herculane“ (I)

Nu m-am mai gîndit la Herculane în ultima vreme. De curînd am aflat că primarul localităţii a comandat un proiect pentru refacerea parcului central, cel din faţa fostului Cazinou.

Şi mi-am amintit de ultima vizită făcută la Herculane, în 2004. M-am întîlnit acolo cu un prieten englez, istoric de artă, al cărui domeniu de studiu este secolul al XIX-lea în Europa centrală şi de est. Cu alte cuvinte, ne-am dus ştiind din cărţi ce urma să vedem. Sau crezînd că ştim.

Nimic mai fals! Nici o carte nu ne pregătise pentru ce aveam să trăim din plin în cele 16 ore ale unei zile frumoase de septembrie. Ar fi trebuit să fie decorul unui film făcut de Tarkovski împreună cu Kusturica, asta în cazul în care aşa ceva s-ar fi putut întîmpla. Oricum, şi fără ei, am rîs cu lacrimi care tindeau să se transforme în plîns, m-am simţit umilită şi pe alocuri disperată, pierdută şi desprinsă de lume şi, totodată, solidară cu cei care – de nevoie şi în condiţii indescriptibile – îşi „făceau cura“ la Herculane. Şi ruşinată. Fiindcă vedeam totul împreună cu un străin, extrem de atent la toate detaliile de arhitectură şi de viaţă.

Mă simţeam nefericită fiindcă domnul venit de la Edinburgh să admire localitatea care făcea – alături de Karlovy Vari şi Marienbad – faima staţiunilor balneare din Europa centrală, nu vedea decît ruine şi ruine în devenire, tencuieli coşcovite, cîrpeli ucigătoare de orice identitate, termopane „de policlinică“ (cum le numeşte fiul meu pe cele înrămate cu PVC alb) acolo unde se „restaurase“ cîte o clădire; Hotelul Cerna – cel construit în perioada interbelică – cu faţada proaspăt vopsită în culorile drapelului naţional; un altul, monument istoric şi el, cu faţada semiîmbrăcată în faianţă neagră, de baie. O vizită „privată“, organizată cu bunăvoinţa plătită a unui localnic, ne-a lăsat să vedem interiorul cu detalii splendide ale „artei 1900“, cele care scăpaseră de elanul colectorilor de metale, ale Hotelului Dacia. Şi tot acolo, o frumoasă scară de marmură era „înviorată“ de vegetaţia care pătrundea năvalnic prin foste ferestre; camere cărora alţi „colecţionari“ le extrăseseră parchetul. Păstrate ca prin minune, unele elemente decorative, basoreliefuri, pasajul acoperit de peste Cerna, susţinut de elegante coloane de fontă, împreună cu tamburul cilindric decorat cu pictură amintitoare a frescelor de la Herculaneum, din Italia, mai sugerau cîte ceva din farmecul atît de lăudat al localităţii. Ca şi spectaculosul decor natural al Văii Cernei, domnind triumfător peste „adunătura de şandramale“, cum ar numi-o probabil doamna Alexandra Baciu. Da, articolul său din *Dilema veche* se suprapune perfect nu numai peste conturul României: la scară mai mică, Herculane se încadrează temeinic în atributele fundamentale ale şandramalei naţionale.

Ar fi trebuit să fie decorul unui film făcut de Tarkovski împreună cu Kusturica.

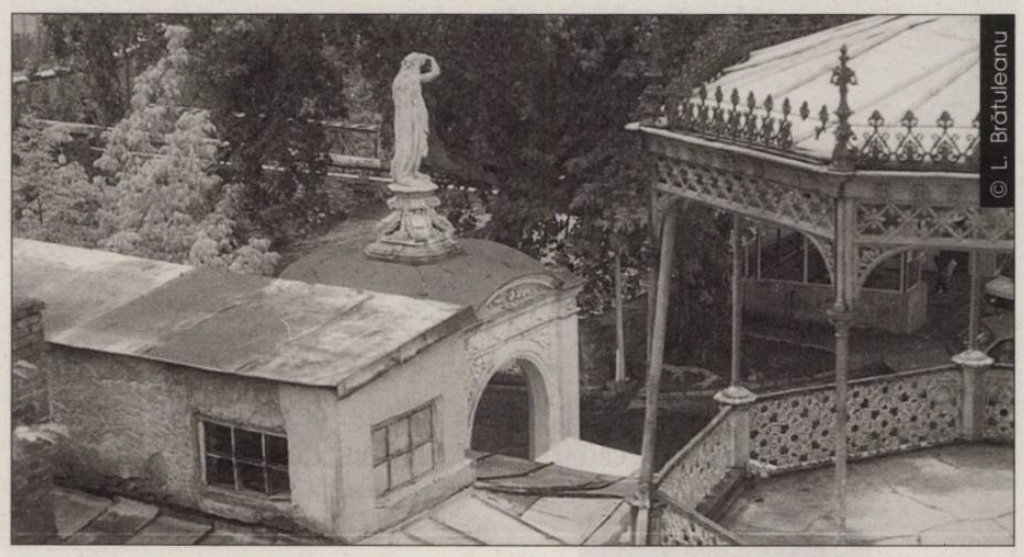
© L. Brătuleanu

La toate astea şi la multe altele văzute şi simţite acum şapte ani – şi despre care nu voi scrie fiindcă, sincer, mi-e greu – m-am gîndit cînd am aflat de iniţiativa primarului din Herculane. Ca şi la studiile făcute acum cîţiva ani de Institutul Naţional al Monumentelor Istorice împreună cu URBAN-PROIECT, ambele institute naţionale şi guvernamentale. Ca şi la anii mulţi pe care colega mea, arhitecta Daniela Enescu, i-a consacrat studiului staţiunilor balneare din România, la simpozioanele organizate cu elan şi uriaşe eforturi de aceeaşi persoană, în dorinţa şi speranţa de a atrage atenţia asupra felului în care o intervenţie inteligentă şi profesionist condusă ar putea să readucă, în peisajul românesc (şi european), valorile încă recuperabile ale unui loc de excepţie.

M-am mai gîndit şi la doamna Mona Muscă, cea care, ca ministru al Culturii, intenţiona să pună pe masa CSAT-ului cîteva astfel de zone din ţară, socotind că prevenirea dispariţiei lor de pe hartă ar fi un subiect vrednic de inclus între cele ale siguranţei naţionale.

Şi cred că domnul primar, plin de bune intenţii, aşa cum aud, s-ar putea folosi de toate astea şi ar putea să facă din proiectul parcului doar o primă etapă a unei intervenţii de amploare, care ar fi capabilă să ne redea nu numai staţiunea Herculane în toată splendoarea ei, ci şi speranţa.

Anca Brătuleanu *este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“ din Bucureşti.*

Cătălin ŞTEFĂNESCU

fără doar şi coate

Daddy, I'm Home!

E ceva ce nu se leagă. Ceva care nu puşcă. Ceva care a scîrţîit o vreme, iar acum huruie de-a dreptul. Ca entuziast al proiectului european, îmi vine greu să recunosc lucrurile astea. Dar starea de fapt care bolboroseşte în momentul ăsta e atît de evidentă, încît nu-i poate lăsa indiferenţi nici măcar pe euroentuziaştii patologici, hotărîţi să nu vadă decît partea vizionară, plăcută, edenică, a problemei.

Ştiu că o să-i supăr foarte rău pe unii, spunînd aşa ceva. Dar, dintr-odată, extrem de repede, sîntem foarte mulţi în jurul meselor cu trufandale. Într-o perioadă scurtă, fără traversarea unor procese de reconstrucţie socială, de redescoperire a nevoilor profunde şi adevărate, de existenţă comunitară şi de respect pentru interesul şi valorile comune, ne-am trezit egali, din toate punctele de vedere, cu toţi semenii noştri din Europa. În teorie, lucrul e absolut corect. Avem, cu toţii, dreptul la o viaţă bună şi la şanse egale. Însă e foarte greu să înţelegi măsura, atunci cînd, zeci de ani, ai primit totul cu porţia.

E minunat să mergi în concediu în străinătate, să descoperi locuri noi, să cunoşti oameni. Ultimii ani au produs nişte modificări uluitoare în peisajul general al imaginii concediului european. Nu mai există locşor de pe acest continent, să nu fie supraaglomerat. Şi nu mă refer doar la legendarele pieţe ale Romei, la bulevardele pariziene, la Rambla barceloneză sau la terasele scăldate în clinchet de halbe – la Viena şi la München. E aglomerat, acum, şi în cele mai obscure cătune din Pirinei, în aşezări normande şi bretone în care fluiera vîntul, sau în micile sate de pescari din sudul Cretei. Năvala noastră, a celor puşi la popreală ani la rînd, e colosală. Pe lîngă noi, pe lîngă unguri, cehi, bulgari, polonezi, vin valurile de turişti ruşi care schimbă filozofia concediului, aşa cum o înţelegeau occidentalii, în urmă cu doar cîţiva ani. Şi schimbă, cu atît mai dramatic, perspectiva actuală, de recesiune, asupra vacanţei. Un cîrciumar din Creta îmi povestea cazul exemplar al crizei europene, din punctul lui de vedere: „Domnule, lumea s-a schimbat complet în doar cîţiva ani. Cu puţină vreme în urmă, veneau aici nemţii şi comandau cinci-şase feluri, pentru fiecare persoană, la o masă. Lăsau bacşiş pînă-n trei euro. Acum, vin ruşii care comandă cît comandau nemţii, lasă, lejer, bacşiş peste cinşpe euro, iar turistul german a ajuns să mă întrebe cam cîţi peşti ar intra în două sute de grame de peşte mic, prăjit." Toate astea petrecîndu-se într-o ţară superbă, un paradis al vacanţelor, unde în toate călătoriile din ultimii zece ani nu am primit, nici măcar o dată, un bon fiscal.

Pînă la urmă, se dovedeşte că înţelegerea măsurii e foarte grea pentru toată lumea. E dificil să accepţi că trecerea de la brînză cu roşii, direct la antricot de viţel cu sos gorgonzola, e un proces foarte complicat, care aduce cu sine o mulţime de alte nevoi şi, în cele din urmă, un alt fel de a înţelege realitatea. Dreptul la egalitate de şanse nu mai e suficient. Dedesubtul lui, palpită o uriaşă dorinţă de recuperare, o foame, mai mult sau mai puţin conştientă, de a gusta din opulenţa imaginii pe care ne-am făcut-o despre democraţie, atunci cînd o priveam de la distanţă, printre gratiile rezonabile, în aşa fel încît să nu apară riscul dispariţiei totale a oricărei forme de confort. Unii cred, pe bună dreptate, că au tot dreptul de a trăi din ce în ce mai bine, iar alţii cred, la fel de îndreptăţit, că au dreptul de a trăi cel puţin la fel de bine cum au făcut-o pînă acum.

Cu cîţiva ani în urmă, în Scoţia, am cunoscut un personaj excepţional. Un nigerian şcolit la instituţii de educaţie de mare soi din Anglia, excelent partener de dialog, la seminarul la care participam împreună, şi minunat tovarăş de explorat locuri cu beri cremoase, care întind noaptea pînă la ore mici. La un moment dat, în cel mai simplu mod cu putinţă, mi-a predat o lecţie despre postcolonialism, care poate înlocui, prin exemplaritatea ei, un lung şir de conferinţe, laolaltă cu un raft de cărţi aride. Îmi povestea despre neliniştile comunităţilor tradiţionale din cîteva importante oraşe britanice, unde numărul de locuitori de provenienţă africană începea să-l depăşească pe cel al populaţiei autohtone. Pe de o parte, împărtăşea din plin starea de spirit a locuitorilor tradiţionali ai unui spaţiu care se modifica galopant sub ochii lor. Le înţelegea îngrijorările şi circumspecţia cu care priveau spre viitor. Nu e foate ușor să accepţi o schimbare bruscă a regulilor jocului, într-un spaţiu în care predictibilitatea şi aşezarea în regulă fac parte din definiţia locului, de nişte sute bune de ani. Pe de altă parte, mi-a spus o poveste care, dincolo de hohotul de rîs pe care l-a produs, m-a cutremurat. Îmi spunea că, în fosta colonie britanică în care se născuse, atunci cînd erau la şcoala primară, şi mult după, tuturor copiilor li se spunea, zi de zi, că omul alb, englezul, e... Tata. Că de la omul alb, de la englez, vine educaţia. Tot de acolo vine prosperitatea. Şi tot de acolo vin credinţa în Dumnezeu şi încrederea în viitor. „Prin urmare..." – mi-a zis – „...în momentul în care am ajuns la Londra, după ce am ieşit din aeroport, am deschis larg braţele şi am strigat, fericit: *Tată! Am venit acasă!*"

Dreptul la egalitate de şanse nu mai e suficient.

frustrării. Libertatea e stoarsă ca un fruct din care nu se mai extrag esenţe, ci cantităţi record de suc natural. Cînd producţia de fructe nu mai e suficientă sau devine alarmant de costisitoare, apar soluţiile chimice, soluţiile surogat, formulele care garantează satisfacţia prin „arome identic naturale". În fond, e greu pentru toată lumea. Unii trebuie să se obişnuiască, într-un fel sau altul, cu treptele naturale ale descoperirii prosperităţii, iar alţii – cu ideea că bunăstarea de ieri ar cam trebui să se dilueze mîine, în cantităţi

***Cătălin Ştefănescu** este realizatorul emisiunii* Garantat 100% *la TVR 1.*

un sport la Răsărit

Probleme cu parcarea stadionului

Dacă tot nu vine Argentina în România, de ce nu mergem noi în Argentina?

Asta cu Mahomed nu e valabilă. Răspunsul fotbalistic ar fi că am fost deja în Brazilia cu o echipă de doi lei, şi nici ăia grei. Ne-am dus la plajă, deşi invitaţia era pentru un meci adevărat, de gală, aşa cum trebuia să fie şi inaugurarea noului Naţional. Aşa că retragerea lui Ronaldo a fost după imaginea echipei invitate, destul de ratată. Deci nu putem să mergem în America de Sud că s-ar putea să nu ne mai cheme nimeni. În plus, ar fi trebuit să căram proaspăta Arenă pînă la Buenos Aires, şi cică acolo e cam înghesuială, greu s-o parcăm. Acu', dincolo de băşcălia tradiţională, în viitor va trebui să antamăm pe bani mai puţini pe unii mai simţiţi, pe unii care nu ne seamănă chiar atît de mult. Nu ştiu dacă „Naşul" Grondona (capul tuturor capilor în Argentina şi al doilea om după Blatter la FIFA) i-a tras-o „Naşului" Sandu pentru că ştia că faima României nu-i permite să se dea drept fecioară violată. Dar Spania, de exemplu, ar fi părut o variantă mai serioasă şi mai valoroasă. Şi la o adică puteam să mergem şi pînă la Madrid cu stadion cu tot. Le mai dădeam de lucru alor noştri...

Radu NAUM

Codrin Liviu CUŢITARU

De gustibus...

Un profesor de-al meu mi-a povestit, cu ani în urmă, un episod din tinereţea lui ieşeană, demn de antologat într-o (nescrisă încă) istorie a progresului mentalităţilor (şi chiar al „tehnologiilor", aşa-zicînd) pe plaiuri mioritice. Era la începutul anilor '60 şi, dacă vă vine să credeţi, abia atunci debuta prin urbe un obicei apusean (deşi, să recunoaştem, la origine tot oriental!) de a merge *în oraş, la o cafea*. Boierimea locală se delecta, desigur, de secole bune, după cum atestă „izvoarele", cu minunata licoare, îndeosebi după mesele copioase, dar numai în intimitatea conacelor proprii. Se pare că românii – altfel mari vizitatori de „cîrciumi" şi „hanuri", încă din vremuri imemoriale – nu au dezvoltat, în paralel, şi un concept al „cafenelei", precum europenii vestici, decît tîrziu, vă spuneam, în a doua jumătate a secolului trecuţ. Povestea amintită are ca personaje cîţiva tineri ai acelor ani „proletari", veniţi, cu burse de stat, la Universitatea ieşeană, de prin diverse sate şi cătune moldoveneşti. Deşi studenţi de ceva timp, deruta lor în mediul urban rămînea majoră, adaptarea la standardele „oraşului" dovedindu-se un proces cultural îndelungat, anevoios şi, frecvent, încărcat de imense primejdii. Profesorul – coleg cu respectivii juni – observase că pînă şi traversatul străzii devenea, pentru unii dintre ei, o veritabilă experienţă iniţiatică.

Pe acest fond, un lucru extraordinar se petrecu într-o seară de toamnă. Un student dintr-o serie mai veche (şi, prin urmare, ceva mai avizată în derularea „misterelor Iaşului") abordă, în cămin, grupul de novici cu o relatare năucitoare. Cică, la restaurantul „Mioriţa" (iată ce istorii complexe au unele locuri cărora am încetat, de mult timp, să le mai acordăm atenţie!), „se băgase cafea la ceaşcă". „Adică" – explica entuziast omul nostru – „te duci şi comanzi, liniştit, *o cafea*. Ţi-o aduce ospătarul, frumos, pe tavă, împreună cu un pahar cu apă." Toţi ascultau, cu gurile vag întredeschise, ca şi cum ar fi fost părtaşi la dezvăluirea uneia dintre teribilele enigme ale Universului. Fostul meu profesor mi-a mărturisit că îşi construise – încă de pe vremea cînd era „internist" la „Negruzzi" – un bun instinct de conservare (în lumea urbană), ce-l ferea de situaţii penibile. Asculta foarte atent astfel de naraţiuni şi îi lăsa mereu pe ceilalţi să pună întrebările încuietoare. Aidoma lui Moromete (aflat în vizită la Bucureşti), prefera să-şi consume mirările în forul său interior, aprobînd orice, fără obligaţia însă de a şi crede totul. Inevitabilul s-a produs şi în acea inubliabilă seară autumnală. Un băietan roşcovan din echipă, cu bujorii sănătăţii rurale în obraji, îl interogă, la un moment dat, neconvins, pe povestitor: „Şi tu vrei să spui că-ţi aduce ăla *cafeaua* acolo, aşa, chiar cu tot ce-i trebuie? Şi *cu mămăliguţă caldă*, cu tot?"

Toţi ascultau, cu gurile vag întredeschise.

Progresul – o ştie oricine – a fost, dintotdeauna, o chestiune de „naturalizare" a nefamiliarului la familiar. Nu te poţi aşeza în „evoluţie", fără a-ţi lua măcar puţin din „autarhia" atotprotectoare, în care încerci să te ascunzi, fie şi pentru un minut în plus, aşa cum faci în dimineţile geroase, cînd ai vrea să amîni ieşirea traumatizantă din plapumă chiar şi cu două secunde. Ea – autarhia – este ursuleţul tău de pluş, pe care, precum copiii înspăimîntaţi de întuneric, îl strîngi puternic în braţe, inducîndu-ţi, subliminal, ideea că totul va fi în regulă. Nu sînt biolog şi nici antropolog, dar cred că, ştiinţific vorbind, nu sîntem dotaţi – în ciuda aparenţelor istorice, admit! – *să ne schimbăm abrupt şi radical*. Ceea ce unii numesc „obtuzitate", alţii „spirit refractar", iar alţii de-a dreptul „retard" nu constituie altceva decît un impuls legitim de autoconservare, înscris în codurile noastre genetice de adîncime. Voi găsi semnificaţia noutăţii doar în măsura în care aceasta îmi va explora, delicat, sensurile ataşate deja, de mine, intervalului obsolet. Înţeleg, altfel zis, „inovatorul", cu condiţia inexorabilă a prezenţei *mele* în procesul naşterii *sale* din „tradiţional". Cum istoria nu permite – nici măcar în „durata" ei „lungă" – desfăşurarea, *en detail*, a spectacolului evolutiv, atunci eu, ca individ „captiv" într-un cronotop dat, sînt nevoit să-mi „iau" codurile tradiţiei cu mine, în momentul în care, sub presiunea timpului, „păşesc" în progres.

De aceea, o afirm cu întreaga convingere, atunci cînd copiii proprii vă vorbesc despre „procesoarele *Intel* cu 48 de nuclee", „graphene", „bioplanturi cerebrale", „*tablet PC*-uri" (sau, mai pe „româneşte", „*iPad*-uri"!), „tranzistori virtuali nanosferici", *iPhone 4*-uri", „HTML 5", „cameră foto cu control tactil", „*MP3 Player*-uri", „memorie *RAM*", „*kilobytes*", „*megabytes*", „*gigabytes*" şi „pixeli", nu disperaţi! Retrăgeţi-vă, o clipă, în sine, inspiraţi profund şi apoi zîmbiţi optimist! Încercaţi să retrăiţi, atavic, sentimentele strămoşilor dumneavoastră dinaintea fiecărui „salt" evolutiv. Puteţi să şi număraţi, relaxat, pînă la zece. Scuturaţi-vă rapid braţele precum gimnaştii în încălzirea pentru săriturile de la sol. Veţi vedea astfel că viitorul nu arată aşa de rău cum aţi crezut, poate, privind fugitiv la figura nedumerit-interogativă a adolescentului din faţa dumneavoastră. Consolaţi-vă apoi la gîndul că, fără nici un dubiu, cu puţină mămăliguţă caldă, le veţi înghiţi, treptat, pe toate.

***Codrin Liviu Cuţitaru** este prof. dr. la Facultatea de Litere a Universităţii din Iaşi (Catedra de Engleză). Cea mai recentă carte publicată:* Istoreme, *Editura Institutul European, 2009.*

N.red.: Rubrica „extremistului de centru" va reveni începînd cu 11 august.

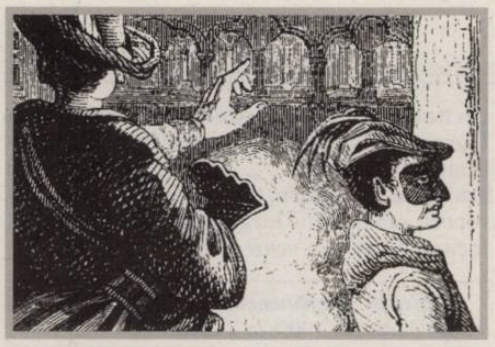

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Cruciada lui Breivik

– și ce cred arabii –

Teribilul atentat din 22 iulie a.c. ne-a pus în fața evidenței: în Europa – inclusiv în state prin definiție pașnice, precum Danemarca, Norvegia, Finlanda, Suedia ș.a. – teama de imigrație, de mondializare și multiculturalism (și în particular teama de ofensiva infiltraționistă a islamului) duce spre structurarea unei extreme drepte înnoite la față. Acest fundamentalism creștin al secolului XXI își revendică mize mari: apărarea identității europene *(id est* creștine), apărarea crucii, cultul arian al legăturilor de sînge, cultul zeului scandinav Odin plus galeria aferentă de legende sau simboluri celtice. Această xenofobie combinată cu teme religioase pare a fi o „specializare" a scandinavilor (vezi http://www.presseurop.eu/ro/content/article/796511-extrema-dreapta-isi-schimba-hainele), dar impactul ei este cu mult mai larg în Europa, din Rusia și pînă în Italia, Elveția sau Franța. Internetul și rețelele sociale fac – în acest mediu extremist – comunicarea cu mult mai ușoară. A trebuit ca Anders Breivik să apară pe prima pagină a ziarelor din toată lumea pentru ca să observăm că unul dintre forumurile online ale extremiștilor nordici (pe care figura și el) numără peste 20.000 de membri activi. Cînd vorbea despre „armata" sa din Europa, Breivik – în toată nebunia lui – se baza pe ceva. Desigur, membrii unui site, chiar și extremist, nu-s neapărat criminali în devenire – dar la fel de clar e că, la un nivel mai profund, politica europeană se află în curs de radicalizare: grupări anarho-extremiste, care acum 15 ani dădeau cu pietre în scutieri pe străzile unor pașnice capitale, au ajuns între timp partide parlamentare, cu activități la vedere și votanți asumați. Un detaliu pe care vi-l propun atenției: sub ochii noștri, aceste grupări *ultra* își instituie încetul cu încet monopolul asupra unui cuvînt care, pînă ieri, părea benign și frumos prin trimiterile sale implicite: *cruciadă*. Episodul Breivik acolo a fermentat: într-un mediu în care *noua cruciadă* este parola pentru o luptă – pe viață și pe moarte, după cum se vede – împotriva islamismului care, în această perspectivă, asediază Europa. Ca întotdeauna de-a lungul istoriei, extremele se alimentează între ele: musulmanii ce mărșăluiesc pe străzile Londrei cerînd instituirea (în acest oraș!) a legii *șaria* nu fac altceva decît să dea o pîine de mîncat tuturor camarazilor de idei ai lui Breivik. Să nu ne mire episoade noi în această poveste. Mă aștept ca partidele europene, care-și vor accentua un astfel de mesaj identitar, să aibă ceva profituri electorale.

Semne bune anul n-are.

Dacă tot vorbim despre musulmani, să vedem ce mai cred și ei despre noi. La sfîrșitul lui iunie a.c., revista *Newsweek* și siteul partener thedailybeast.com au operat un interesant sondaj în rîndul egiptenilor recent eliberați de sub dictatură. Rezultatele ne pun pe gînduri: bunăoară, încrederea egiptenilor în SUA (și administrația Obama) e în scădere. Doar 22% dintre ei cred că America a acționat în interesul Egiptului, în timpul revoluției. În ceea ce privește relația cu Tel Aviv-ul, 70% dintre cei chestionați cred că acordul egipteano-israelian de la Camp David (1978) ar trebui amendat sau chiar anulat. Antipatia egiptenilor față de Israel e *aproape palpabilă* (scrie revista în chestiune): doar 3% dintre intervievați au o impresie pozitivă despre statul evreu vecin (!). Tot în ceea ce privește vecinătatea, 75% dintre egipteni par a-l dezaproba pe regele Abdulah al Arabiei Saudite (perceput ca proamerican), în timp ce doar 32% îl dezaprobă pe năstrușnicul lider iranian Ahmadinejad. La polul opus, pe lista favoriților se află – surpriză? nu chiar – Turcia și guvernul Erdogan al acesteia: 38% dintre chestionați cred că acest stat a fost și este cel mai aproape de aspirațiile egiptene. În fine, în privința viitorului politic (Egiptul se pregătește pentru alegeri, în cursul acestei toamne) 47% văd în Amr Mussa – fostul lider al Ligii Arabe – un posibil președinte al țării. Vestea nu-i tocmai rea; am avut ocazia de a-l întîlni pe Mussa la locul său de muncă și cred că este un personaj rațional cu care se poate conlucra. Totuși, și sprijinul pentru o alianță din care să facă parte partidul Fraților Musulmani e în creștere – deocamdată 27% cred că aceasta ar fi benefică.

Așadar: pe de o parte, avem în Europa o expresie politică a curentului *white power* care a intrat într-o dinamică ce nu dă semne de oțilire în viitorul apropiat; chiar și dreapta moderată va fi obligată să-și adapteze discursul, prin adoptarea unor note mai ferme. Iar pe de altă parte, avem o lume arabă în care sentimentele proccidentale sînt în pierdere de viteză chiar și în rîndurile islamiștilor moderați.

Puneți față în față aceste tendințe și vom înțelege de ce trebuie să fii realmente optimist pentru a-ți imagina că ceva bun urmează să se întîmple în viitorul previzibil.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Graz, Caracal și dix-huitième

Cînd am ajuns la Graz, într-o după-amiază de duminică a acestui iulie, ploua de mama focului, era frig și bătea un vînt de-ți înghețа sufletul. Citiserăm despre o așa vreme, dar căldura de „acasă" ne duse cu gîndul doar la „hai că n-o fi chiar așa" și la haine din in și sandale. Holul hotelului, unde am regăsit o parte dintre colegii mei veniți din toată lumea pentru cel de-al treisprezecelea congres internațional, dedicat secolului al XVIII-lea, mi-a dat o oarecare satisfacție: Europa venise la Graz în haine de vară fără să ia în seamă cele 15 grade, nu eram singura. De la periferie, sub ploaie și frig, orașul nu părea mai mult de un Caracal austriac. Și mi-am zis: ce ar fi fost dacă orașul meu de peste Olt, Caracal, ar fi fost nominalizat să pregătească un congres internațional cu vreo 400 de participanți? Ar fi fost în stare? Acu' nu că austriecii ar fi făcut cine știe ce eforturi de coordonare, o parte din zona semicentrală se afla în construcție, și se lucra pe bune, altminteri zona protejată prin tot felul de paravane, dar venea congresul...

Descoperirea orașului, după calvarul frigului, a fost o bucurie: o mică bijuterie sculptată în piatră, cu cafenele, buticuri, muzee, restaurante și multe altele. Apropo, nu văzui nici un cîine, m-am uitat cu insistență, nici măcar în zona de periferie, nici mizerie pe jos, nici mucuri de țigare aruncate aiurea, nici fumători pasionali care să-ți arunce fumul în nas de cum te așezi la masă, nici oameni agresivi pe stradă... Și ceea ce mi s-a părut extraordinar fură mijloacele de trasport, multe și moderne, într-un oraș care se poate face la pas fără absolut nici o problemă. La Caracal, noțiunea de autobuz nu există și, atunci cînd există, ar fi preferabil să te ferești, dat fiind anticitatea unor astfel de „hardughii" care încă circulă pe drumurile patriei. Și cum îmi petrec o mare parte din timp prin arhivele românești, nu m-am putut abține să nu trec pe la arhivele din Graz (Caracalul nu are așa ceva, ce să păstreze în ele? Măgarii romilor de prin tot orașul?), mai ales că pregătiseră o expoziție dedicată pedepsei în secolul al XVIII-lea. Nu fu cine știe ce mare, cam ca expoziția noastră cu bucatele de la Arhivele Centrale, informații, stampe, documente lipite pe niște panouri, dar atitudinea spune totul: portăreasa nu înțelegea o iotă engleză, dar m-a lăsat să intru, fără controale și trecere în revistă a buletinului, de cum am pronunțat cuvîntul expoziție. Singură, fără însoțitor, indicîndu-mi-se doar drumul. Văzui nu numai expoziția mea, ci o alta dedicată fotografiei din vremea celui de-Al Doilea Război și, mai presus de toate, colindai prin arhive... Distanțele culturale sînt așa... cam de o sută de ani... E de-ajuns să vizitezi toaletele de aici și WC-urile de la Arhivele centrale din București că, dacă ți-ai propune chiar să rămîi în jocul imaginativ al Caracalului local, ai intra în colaps hepatic..

Iar la Universitatea Karl Franzens din Graz care nu „aduce" deloc cu Universitatea din București, la nivel de construcție și dotare, darminte cu una imaginară de la Caracal, ci te duce departe către UK, se dezbătură problemele filozofice, literare, politice, sociale, culturale specifice secolului al XVIII-lea. Se vorbi mult despre Beccaria, Rousseau, Voltaire, Montesquieu, Hume, Adam Smith, Jane Austin, Beckett, Diderot, Casanova, Tocqueville. Și cum oportunismul îi așa un viciu internațional, multe lucruri se învîrtiră în jurul marilor filozofi ai Luminilor: „Asia Centrală și Rousseau", „Slavii în *l'Esprit des Lois*", „Enciclopedia în Japonia", „Republica Literelor și Estul Asiei", „Voltaire și India" și chiar *„Les Lumières face à la crise"*. Dar dacă interdisciplinaritatea n-a lipsit, selecția a fost aproape nulă, lucru des întîlnit în marile congrese unde organizatorul unei sesiuni își aduce prietenii „să se pună în valoare", la Graz, de astă dată. Și dacă ai norocul și nimerești într-un grup internațional, unit doar de filozofia dreptului, să zicem, și unde, firește, toată lumea cunoaște pe toată lumea, te adaptazi... altminteri românii cu românii, francezii cu francezii, italienii cu italienii etc... așteptînd să fie audiați de alții... ceea ce nu e niciodată prea evident...

Și cum tot credem că ceea ce se spune pe la noi nu contează, că de, cine să aibă urechi să audă toate „prostiile", spuse așa să ne aflăm în treabă, nu mică mi-a fost jena cînd am fost trasă de urechi de-o bună amică de la Sankt-Petersburg care a ținut să-mi reamintească episodul „Nistrului" și că „n-am fost chiar de prima dată cu învingătorii"...

Cît despre Caracal, oraș al multelor congrese internaționale... poate într-o altă viață...

Constanța Vintilă-Ghițulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste și sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Nevoia de purificare (I)

„Devenise «normal» să mergem pe străzi întunecate noaptea, să se dărîme biserici, să auzi că o altă carte a fost cenzurată. Ni se vorbea despre progres, în timp ce noi ajunsesem să deținem primul loc în Europa la frig, întuneric și frică. Ni se țineau predici despre «omul nou» în timp ce noi ne degradam din ce în ce mai mult. Aerul devenea tot mai irespirabil în timp ce marșurile triumfale ne anunțau că inimile noastre sînt pline de recunoștință. În fiecare zi eram convinși că am ajuns la limita răului, pentru a constata a doua zi că răul putea fi și mai adînc. Nu numai tropicală, nu numai ubuescă, dictatura sub care am traversat un lung, interminabil coșmar, unea misticismul și teroarea, monologul cel mai arbitrar și tăcerea cea mai resemnată. Numai vocea aspră, obsesivă, a dictatorului avea dreptul să vorbească, să decidă, să interpreteze adevărul unic, să ni-l reveleze. Sufeream de frig? Vocea lui ne spunea cu cinism că astfel ne călim. Duceam lipsă de alimente? Aceeași voce ne avertiza că mîncăm prea mult. Ne era frică? Ea ne atrăgea atenția pe un ton amenințător că trăim în cea mai umană dintre societăți. Decidea ce trebuia să ținem minte și ce trebuia să uităm, ce să gîndim, ce era interzis să gîndim, ce să iubim (firește, înainte de toate coșmarul în care ne găseam și pe organizatorii lui), ce-aveam voie să iubim (firește, înainte de toate normalitatea normală), de parcă ne-am fi aflat într-o mare tabără militară sau într-o imensă mînăstire atee; hotăra ce aveam voie să citim și ce nu aveam voie să citim, ce filme aveam dreptul să vedem, ce filme nu aveam dreptul să vedem, cîți copii să creștem, și ce urma să învețe ei la școală, a cui moarte putea fi anunțată și a cui moarte trebuia trecută sub tăcere. Nicăieri în Europa modernă nu s-a ajuns la desăvîrșirea monologului ca la noi."

Octavian Paler, *Pagini de jurnal*, în *România literară*, 28 decembrie 1989

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Bătălii mărunte

Despre micile bătălii zilnice

Am făcut mult timp parte dintr-un grup de consiliere a tinerilor aflați la început de viață independentă, dusă în afara zidurilor organizațiilor în care au crescut: ore întregi dezbăteam liste lungi cu sfaturi, îndrumări, informații (despre viața profesională, oportunități financiare, cabinete specializate pe diverse tipuri de consiliere gratuită, instituții ale statului sau organizații nonguvernamentale care-i pot ajuta, domenii culturale etc.), toate necesare pentru a se descurca în hățișurile junglei urbane.

O bună parte din lista mai sus amintită era acoperită de sfaturi care se refereau la protecția lor împotriva minciunii, a furturilor, înșelăciunii, birocrației, a indiferenței: cum să verifice fiecare factură pe care o primesc de la supermarket, gaze, electricitate, telefonie, aprozar, ca să fie siguri că plătesc exact pentru ceea ce primesc și să nu cedeze în fața nici unui kilowat, măr, minut de convorbiri telefonice, pachet de zahăr apărut din neant pe factura lor; cum să verifice aparatul de taxat al taximetrelor, fiindcă de multe ori cifrele de la suma de plată se învîrtesc mai repede decît kilometri parcurși; cum să-și stăpînească nervii și să-și multiplice resursele de răbdare în fața ghișeelor care schimbă de la o zi la alta regulile de funcționare, listele cu acte necesare sau stările sufletești ale funcționarilor din spatele lor.

Le-am mai vorbit despre cum să-și protejeze aparatura electrică atunci cînd curentul este tăiat brusc, pentru un timp nedeterminat, și revine cu o intensitate asasină; despre cîntarele din piețe sau magazine, care, atunci cînd nu sînt măsluite, sînt înghesuite în cele mai nefirești locuri, departe de ochii cumpărătorului; despre merele românești care sînt, de fapt, din Spania, despre portofelele care trebuie ținute la buzunarul de la piept și poșetele musai bine închise și strînse sub umăr, despre falsele reduceri la haine sau încălțăminte, despre administratorii de bloc care pot uita să treacă în conturile asociației sumele încasate, despre falsele termene de garanție de produse, despre șoferii de autobuz care opresc între stații să-și cumpere țigări sau pîine.

Le-am mai spus apoi că micile atenții, dar foarte micile atenții date celor care prestează servicii de orice fel trebuie să recompenseze o faptă bine făcută, și nu simplul gest de a te băga în seamă. Am avut de povestit, tot atunci, în orele de consiliere, multele și nefericitele experiențe cu meseriașii chemați pentru reparații în casă, cu mecanicii auto și instalatorii, și i-am prevenit că zîmbetul lor larg și mulțumirea de sine afișată în exces sînt, de obicei, invers proporționale cu eficiența, onestitatea și priceperea lor.

Le-am vorbit, deci, despre micile bătălii zilnice pe care ca adult le ai de dus în România de azi. Le-am mai spus, însă, că pînă la bătăliile cu miză mare – cele împotriva corupției politicienilor, a legilor ineficiente, a incompetenței guvernanților – cele mărunte, de fiecare pas făcut între serviciu și casă, cele care-ți consumă, într-adevăr, mult timp, energie, încredere, bunăvoință nu-s chiar de lepădat: ca să le poți cere celor care te conduc să fie onești, trebuie ca tu însuți să reziști ispitei de a lua sau a da mită, de a face treabă de mîntuială, fiindcă oricum așa fac toți, de a cumpăra favoruri, de a renunța la drepturile tale fiindcă oricum nu te ascultă nimeni, de a încălca drepturile altora, fiindcă oricum nu te pedepsește nimeni.

Pe scurt, că fără lupta cu sine, lupta cu ceilalți e perdantă.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Tot bulgarii...

Am fost, de curînd, iar, la mare la bulgari. Mai fusesem o dată, dar de Paști, la Nesebar, unde orașul era femecător, dar hotelul la care am stat – industrial. E drept că nu pot uita, nici pînă acum, faptul că puteam bea, indiferent ce, nelimitat, la barul local; și că puteam mînca nonstop...

De astă dată nu am mai fost atît de... în sistem. Am ales să mergem la Krapetz, un sat nu departe de graniță. Nu la hotel, ci la o pensiune.

Drumul pe care am luat-o, de astă dată prin România, cel de la Cochirleni, semăna cu cele părăsite, fără sate pe kilometri întregi, din Bulgaria.

Ajungînd, în cele din urmă, la pensiune, am descoperit o altfel de lume a... pensiunilor decît în România. În primul rînd, mai puțin kitsch. Case mai puțin urîte, nu atît de megalomanice și neasortate. Mai normale.

Deci, se poate. Se poate ca un sat să arate ca... un sat, fără *showing off*-uri inutile. Fără verde, portocaliu, rozbombon și turnulețe. Cu piatră pe dinafară, la vedere, expusă într-un mod plăcut. Cu grădini îngrijite, dar mai libere ca la noi, mai sălbatice, lăsînd florile să crească (aproape) cît de mari vor.

Sălbatice, de altfel, sînt și plantele de pe marginea drumurilor. Bălării, se poate spune. Nu știu dacă sînt bălării asumate sau întîmplătoare, cert e că sînt interesante, dau locului o latură ecologică și una de ținut neexplorat, cu potențial: cînd drumul spre plajă trece printr-o junglă, te gîndești că pe malul mării te poate aștepta o aventură.

Plaja însăși era mai sălbatică: în apă nu am văzut vreo geamandură, și nici vreun salvamar pe margine. După ce i-am testat însă adîncimea, aproape de mal, m-am mai liniștit. Și am putut constata cît era de... perfectă: nisipul era fin, nu erau alge, și nici pietre pe fund, era curată. Dacă nu-ți dădea senzația de... Paradis de-a dreptul, ca cea albastră și transparentă din Grecia, era măcar o variantă, nu se știe de ce și cum, îmbunătățită, a Mării Negre de la noi (mai plină de alge și alte cele).

Lăsînd poezia (dacă a fost vreuna pînă acum) deoparte, la bulgari e bună și mîncarea. Da, mîncarea contează și ea, cu siguranță. Există, pentru majoritatea celor plecați la mare, mitul peștelui pe care trebuie să-l mănînci acolo, că să fii perfect integrat în atmosfera... marină. Numai că, în România, cu cîteva excepții, e mai greu să ajungi să-l trăiești.

În Bulgaria, poți mînca pește bun, mult și divers. Și nu foarte scump. Chiar și scoici, în demult faimosul Dalboka, unde de fapt sînt două restaurante, unul mai de fițe și altul mai puțin, în care găsești scoici chiar și la desert. Mai greu, însă, găsești locuri la masă: vin, în special românii, de peste... stațiuni, la scoica lăudată (cea a cărei coajă, în alte vacanțe, doar o culegeau, s-o pună la colecție).

Același lucru se întîmplă, de altfel, și cu melcii, cei pe care îi cumpăram, lăcuiți, în copilărie, de la tarabe, ori îi culegeam, sparți, de pe lîngă digul din Mangalia. Gazda noastră de la Vila Kibella ni i-a gătit, într-o seară, și nu am murit de la ei.

La Dalboka mîncarea a fost bună, și serviciul... eficient. Întrebîndu-l, deloc politic corect, pe un prieten care se duce mai des la bulgari, cum sînt bulgarii, a răspuns: modești. Modești mi-au părut și mie chelnerii, care pur și simplu își făceau treaba, fără fițe și figuri. Alergau, la propriu, cu platourile de colo-acolo, fără bancuri inutile, adăstări așijderea sau sugestii necerute.

La pensiunea la care stăteam era, de asemenea, piscină. O piscină nu foarte mare, dar curată și suficient de adîncă și de lungă cît să faci 10-20 de ture de întreținere. Și cît să bifezi și... mitul piscinei, în care, pe sub pomi și printre flori, îți poți bea liniștit cocktail-ul, în stilul familiei Ewing de altădată...

Una peste alta, la bulgari nu a fost perfect, dar a fost mai aproape de mitul unei vacanțe normale la mare. De, fapt, chiar a fost o vacanță mai aproape de normalitate. Cu mai puțin stres, mai multă natură, mai puțini bani cheltuiți aiurea: acolo nu prea aveai pe ce cheltui... Am plecat, totuși, cu trei căni cu trandafiri, o cutie de jeleuri foarte galbene, ca din copilăria mea, și o hîrtie igienică cu Scufița Roșie pe ambalaj.

Selma IUSUF

legende urbane

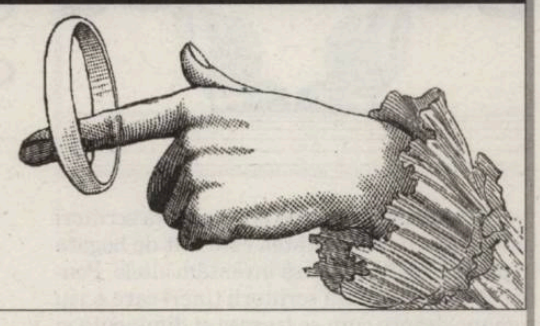

Artă, frate!

„Doamnă, vă aduc tot io și rigipsu', e calitativ, nu ca astea care le-ați avut înainte. Tapetu' vi-l pun tot băieții de la mine. (De partea cealaltă, în telefon, zuruie scurt o voce feminină.) Păi, da, că se poartă tapet acuma...“ Omul stătea tolănit la o masă pe terasa unui restaurant, iar pe burta-i impresionantă învelită molatic într-un tricou albastru și-ar fi putut așeza în siguranță farfuria cu ciorbă. Omul are o echipă de meșteri și, dacă „te lași pe mîna lui“, îți face casa ca-n reviste, într-o lună. În fața lui, pe masă, mai odihnesc două telefoane mobile, în afară de cel lipit deja la ureche.

Dacă gusturile coincid și dacă te lași pe mîna lui, o să ai cornișe, colțare, scafe, brîuri, arcade și volute de rigips prin toată casa. Ori se sparge peretele care desparte balconul și se face acolo o arcadă vopsită violent portocaliu sau galben, mărginită măiastru de spoturi deasupra. Ori se sparge peretele care desparte bucătăria și se face – dacă nu arcada cu spoturi – un blat de bar cu niște frumoase colțuri casetate în care poți pune coșulețe, odorizante de cameră în formă de piatră de rîu sau o sticlă de vin roșu culcată în coșulețul de servit. Poate și poza aia frumoasă din Grecia, de anul trecut, cînd v-ați fotografiat transpirați, roșii și veseli (fusese al naibii de cald, peste 40) cu un imens homar viu din acvariul cu bietele vietăți marine arătate cu degetul și ajunse apoi în farfurie. Homarul ăla, săracul, probabil că mai trăiește și acum. Nu-l vroia nimeni, era prea impresionant, și apoi, cum naiba se mănîncă așa ceva?

Tot nenea burtosul se va ocupa și de autorizațiile de dărîmare a pereților despărțitori, acolo unde e nevoie. Are și doi băieți care știu să pună încălzire prin pardoseală și să bage gresie prin toată casa, că „trage căldura la iarnă mai bine“. E mai modern așa, a văzut dealtfel cum sînt făcute casele adevărate prin Italia și Spania, la mare. A terminat și el una de curînd în România, la munte, la „niște băieți“.

Am văzut destule case pe dinăuntru care arătau fix pe gustul meșterului de mai sus. N-am nici cea mai mică intenție de a le ridiculiza și nici de a le critica. Atîta vreme cît scafele, spoturile și culorile tari nu se revarsă în stradă, cît nu dărîmi blocul în care stai ca să-ți faci arcadele, cine ce treabă are?

Îmi recunosc însă o anume iritare în fața unor interioare căutate. În fața unor case-muzeu locuite. Le veți fi văzut și dumneavoastră, ori prin revistele dedicate, ori pe viu. În casele astea nu vezi picior de televizor. E vulgar privitul la televizor. Ori nu ai, ori, dacă ai, îl ascunzi într-un dulap vechi de lemn. Bun, oamenii ăia or citi, atunci, or sta pe net că doară nu poți să-ți admiri toată ziua grădina organizată sălbăticit sau să gătești îndelung și organic în bucătăria aia cu iz provensal. În bucătăria în care nu poți ajunge, decît cățărat pe o scară, la toate oalele și cratițele care atîrnă foarte sus de una dintre grinzile de lemn care taie tavanele. Sînt de décor, mi se spune. Tot de décor sînt însă și cărțile aranjate savant prin casele astea. Cărțile rînduite clasic cu cotoarele la vedere în bibliotecă nu-s OK. În artisticul interior, cărțile stau puse una peste alta în turnulețe, pe jos. Dacă vrei să răsfoiești una mai dinspre bază, trebuie să deranjezi tot ansamblul. Albume de fotografie sau ghiduri ilustrate despre brînza maturată stau la capul paturilor albe. Mai toate au cîte o pereche de ochelari aruncată peste. Un rol hotărîtor în mizanscena asta îl va fi avut și artistul-fotograf care, invariabil, pune ba orhidee, ba flori suave de cîmp în baie. Impresia de locuire va fi sugerată de un pled aruncat neglijent pe brațul unei canapele. De o pereche de cizme (neapărat englezești, neapărat de cauciuc) înnămolite, lepădate lîngă un șemineu pîlpîitor.

Proletară cum sînt, m-aș simți probabil mai bine în bucătăria îndoielnic rigipsată, lîngă fotografia prost încadrată din Grecia decît în livingurile alea *artsy* unde, la naiba, măsuța de cafea stă la șapte metri depărtare de canapea.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-șef la știri, radio Kiss FM și Magic FM.*

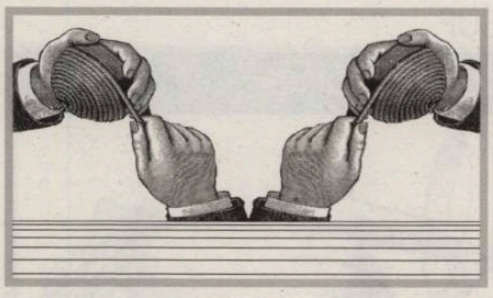

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Povestea lui Dincă Ţiganu şi alte poveşti

■ Pentru că poveştile bune merită scriitori buni. Pentru că realitatea este atît de bogată în poveşti încît e păcat să inventăm altele. Pentru că mă enervează scriitorii tineri care scriu romane despre cum se trezesc ei dimineaţa şi cum se uită, ore în şir, la propriul buric. Deaia astăzi am trei poveşti.

■ Prima e povestea lui Dincă Ţiganul. Cică acum vreo două secole, trăia în Moldova un boier mare, respectat şi iubit de toată lumea, Dumitrache Cantacuzino Paşcanu. El se iubea mult cu soaţa sa, coana Profiriţa. O problemă avea însă: nu aveau copii. Dar nu era mare supărare, că erau darnici şi omenoşi cu restul lumii. Aveau o mulţime de robi ţigani cu care se purtau omenos, iar pe cei mai răsăriţi îi luau pe lîngă casă. Aşa se face că Maria, o frumuseţe de ţigancă cu ochii negri, ajunse fată-n casă. Cum era obiceiul pe vremea aceea, picioarele de boier erau spălate şi masate seara. Se pare că Maria avea un talent special, că Profiriţa noastră a insistat să se ocupe ea şi de conu Dumitrache. Azi aşa, mîine la fel, Maria rămase grea.

■ Coana Profiriţa nu făcu caz din asta, purcese rapid să o mărite pe Maria cu birjarul şi dusă fuse fata din casă, iar conul Dumitrache nu zise nici „pîs". Îşi duseră ei existenţa bucolică ca într-o carte de Ion Creangă. Maria făcu o minune de băiat căruia îi zise Dincă. Os de boier cantacuzin şi de ţigancă roabă. Rob şi el săracu'. Dar coana Profiriţa, care nu avea copii, îl îndrăgi şi-l luă pe lîngă ea. Îl făcu băiat în casă. Conu Dumitrache nu avea păreri despre asta şi e pe cale să iasă din poveste, dar nu înainte să meargă la grajd şi să-i dea Mariei „carte de iertare" – cum ar veni, a făcut-o om liber, nu mai era sclavă. Dar ea rămase pe lîngă casă, că unde să se ducă? Şi muri Dumitrache de moarte bună, în pace şi iubit de toţi.

■ Atunci îşi făcu coana Profiriţa damblaua la care visa de mult: a plecat la Paris. A luat apartament pe Rue de la Paix, a intrat în lumea bună pariziană şi se numea „Princesse Cantacuzène, née comtesse de Miroslava". Şi cine-i era om de încredere la Paris? Dincă. Flăcău mîndru, frumos, educat. O problemă avea însă prinţesa Cantacuzène: nu-i plăceau mîncărurile cele occidentale. Aşa că îl trimise pe Dincă să-i cate bucătăreasă. El o găsi pe Clementina, franţuzoaică sadea, şi se îndrăgosti de ea. Doar că această Clementină nu prea ştia să gătească. Aşa că ea stătea în bucătărie, şi tot Dincă îi gătea boieroaicei mîncăruri din cele moldoveneşti. Cînd au fost daţi în vileag, nu s-a supărat coana Profiriţa, ba chiar i-a mărit leafa băiatului şi Clementina a rămas pe lîngă ei, să se iubească cu Dincă.

■ Au mai trăit ei aşa la Paris cîţiva ani ca într-un roman de Balzac, pînă cînd coana şi-a dat seama că moşiile de acasă începeau să scîrţîie şi nu vor mai susţine mult timp traiul de acolo. Acu, că-şi făcuse femeia damblaua, l-a luat pe Dincă şi pe Clementina şi s-au întors în Moldova. I s-a zis lui Dincă la Paris că mai bine ar rămîne acolo, că întors în Moldova, el tot rob ar fi, ba chiar i se oferi şi o slujbă de bibliotecar, că ştia băiatul carte. Dar el prea se ataşase de coana Profiriţa, care tare nu s-ar descurca fără el şi, în plus, îl va elibera boieroaica, nu-i bai.

■ Se întoarse Dincă rob în Moldova cu franţuzoaica Clementina după el. Şi numai ce ajunseră la moşie că ieşi Maria în faţa caleştii şi sări Dincă de pe capră şi îşi pupă mama şi se strînseră şi se îmbrăţişară că de mult nu se văzuseră. Văzînd aşa ceva, Clementina tare se miră şi întrebă cine e femeia ceea. O ţigancă, roaba mea, răspunse cucoana. Ce?? Dincă e ţigan? Şi rob!? Leşină Clementina. Franţuzoaica nu concepea să se iubească cu un rob. Nu mai vru să audă de Dincă pînă ce nu va fi dezrobit şi se ruga săracu' Dincă de coana Profiriţa să-i deie drumu' din robie, şi nu voia boieroaica. Aşa mare fu tărăboiul, parese că nu se mai pomenîse ţigan rob iubindu-se cu o franţuzoaică sadea, că ajunse vorba la Vodă Grigore Ghyca, om bun şi inimos. Merse Vodă la masă la coana Profiriţa, care îi era mătuşă, şi din vorbă-n vorbă o rugă să-l lase liber pe Dincă. Se enervă cucoana şi zise: „Măria ta, nu pot, bre! Îl iubesc prea mult pe dracul ăsta de Dincă. E leit bărbată-miu, dragul meu bărbat mort, l-am crescut, l-am educat ca pe copilul meu, îl iubesc de nu pot trăi fără el şi dacă l-oi lăsa liber ce face? Pleacă în lume cu franţuzoaica! Eu aş muri fără Dincă!"

■ Plecă Vodă mîhnit. Se duse boieroaica la Dincă să-l certe, îşi făcu Clementina bagajele să plece la Paris. Se duse Vodă în Divan şi zise boierilor să urgenteze dezrobirea ţiganilor, că el de mult voia să facă asta, că nu se cade ţară evropeană cu sclavie, să fim de rîsu' lumii, dar boierii nu se înţelegeau pe detalii: să deie drumul ţiganilor cu despăgubiri sau fără despăgubiri pentru stăpînii lor. Dincă nu ştiu săracu' ce se vorbeşte în Divan. Văzînd că-i pleacă Clementina şi că nici Vodă nu reuşi să o înduplece pe coană, luă Dincă un pistol, o omorî pe Clementină şi apoi îşi zbură creierii de rob.

■ Auzind Vodă aşa grozăvie, se mîhni şi zise în Divan: „Acum un ceas am vorbit cu nenorocitul acela. Să fi avut mai multă tărie de suflet, acum, în loc de două cadavre, ar fi fost în lume doi oameni fericiţi. Păcatul e al meu... Vă rog, domnilor miniştri, să nu plecaţi de aici pînă nu veţi rezolva chestiunea emancipării ţiganilor".

■ Ei, ce poveste, nu? E spusă de Gheorghe Sion, de la care o luă C. Gane, o spuse şi el în *Trecute vieţi de doamne şi domniţe,* de unde luai şi eu citatele de mai sus. Dar povestea lui Dincă Ţiganu îşi aşteaptă încă romancierul. Şi ce mai poveste, Doamne! Cu domniţe, boieri, robi, Paris, Moldova, un vodă bun, o franţuzoaică neiubitoare şi o boieroaică prea iubitoare. Dacă nu romancierul, măcar telenovela. Pentru că povestea lui Dincă Ţiganu bate de departe pe Sclava Isaura. Nu înţeleg de ce facem telenovele cu romi, fără să facem una despre Dincă Ţiganu. Unde mai pui că e şi poveste adevărată.

■ V-am promis trei poveşti, dar uite că mă luai cu Dincă pe larg şi nu mai am loc de astelalte două. Vi le zic pe scurt. A doua e povestea lui Cristian Ungureanu, primul pompier mort în Bucureşti de 45 de ani încoace. E povestea unui băiat de la ţară care trage de fiare, se angajează pompier şi îşi ţine familia de acasă cu bani. Un pompier care moare fără să înţeleagă de ce... ca să stingă un foc care nu ameninţa nici un om, doar un depozit. Un pompier plîns de colegi frustraţi, căutaţi la cap de un psiholog militar prea milităros. Plîns de părinţii de acasă, de fratele căruia i s-a promis degeaba că va fi angajat pompier. Povestea lui Cristian Ungureanu, pompierul de la ţară, este spusă de Georgiana Ilie în ultimul număr din *Decît o revistă* (cea mai bună revistă din România). Deci poftiţi de o citiţi acolo. Şi povestea lui Ungureanu îşi aşteaptă romancierul.

■ Mai e apoi povestea lui Roger Casement, diplomat britanic care a scris rapoarte despre cum erau trataţi băştinaşii din Congo şi apoi cei din Amazonia, rapoarte care au cutremurat lumea civilizată. Acum, cînd citim povestea, Roger este judecat pentru trădare, de către Imperiul pe care l-a servit... şi pe bună dreptate. De fapt, a fost judecat, acum aşteaptă să vadă dacă va fi şi executat. Dar nu vă zic nimic, ca să nu stric plăcerea. Pentru că Roger Casement şi-a găsit romancierul. Se numeşte Mario Vargas Llosa, a scris povestea adevărată a lui Roger în 2010 şi tocmai ce a fost tradusă la Humanitas, se numeşte *Visul celtului*.

■ ■ ■

Eugen ISTODOR

negustori și mușterii

M-am dus să schimb uleiul mașinii

E un second-hand japonez, descoperit de mine în tufişurile Casei Presei Libere. Suzuki. De ce îmi place? Că-ntr-un an de zile, după ce zăcuse alt an în tufişuri, mi-a mers ceas. Vă vine să credeţi? Cum s-o las, dacă ea nu m-a lăsat? Şi nu m-a lăsat la drumuri lungi şi urîte. Aşa se face că săptămîna trecută m-am dus să-i fac un bine maşinii. Credeţi că-i poţi fi recunoscător ieftin? Nu! Mecanicul a început să se uite la ea ca la felul şaişpe. Bun. O roată nu vă mai ţine. Cablul de ambreiaj nu vă mai ţine. Filtrul de ulei, filtrul de polen, filtrul de motorină, plăcuţe de frînă, aia, ailaltă, uite una, uite tot, uite, nu e, de ce nu e, acuşica se rupe, merită renovare, merită uitare, aşa ceva nu există. Total? Douăj' de milioane pe puţin. Nu, nu, nu mai mergeţi cu ea, sînteţi inconştient, sînteţi mort dacă o scoateţi din garaj acum. Vreau doar schimbul de ulei. Nu, uite, nu merg nici becurile. Faza lungă? Nu, a scurtă. De ce? V-au mîncat şobolanii cablurile. Da, ăsta da argument, şi mi se arată ditamai cuiburile în maşină. La asta mă cutremur şi accept să mi se facă şi curentul. Total patru milioane. Aşa mai merge. Maşina devenise o rablă sub ochii mecanicului. Asta mă durea. Asta mă înspăimînta. Un lucru util şi plăcut devenise în zece minute de cercetare ştiinţifică un jeg, o bombă cu ceas costisitoare. Poate au dreptate mecanicii, poate maşina chiar merită reparaţii de acest fel. Poate însă nu ne jefuiesc în halul ăsta.

PUBLICITATE

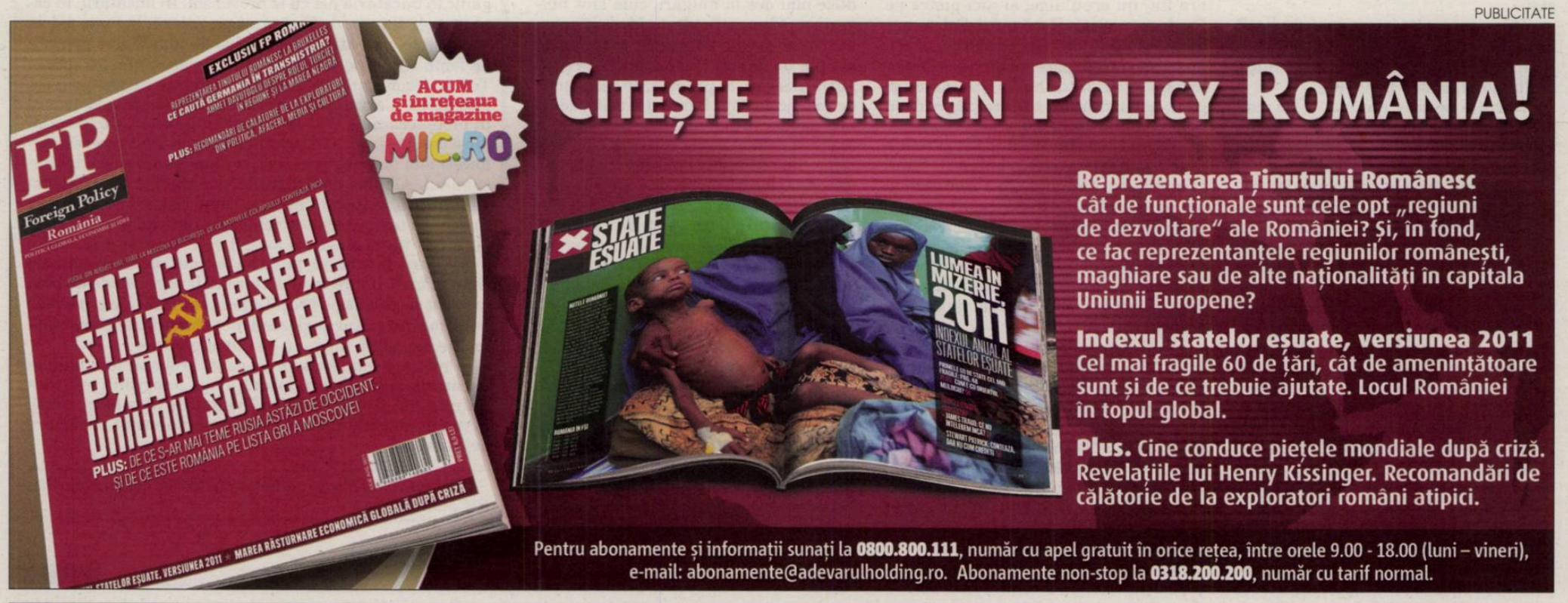

Presa online
Acces gratuit sau plătit?

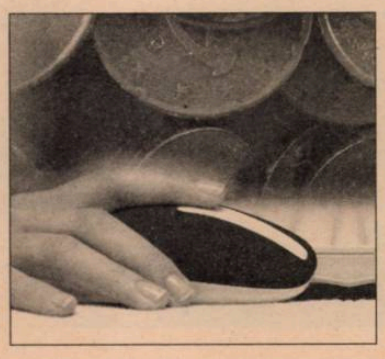

Texte şi opinii:

- „Să se plătească, primesc, dar atunci să se schimbe ceva...“
- „Sau să nu se plătească, primesc, dar să se schimbe oricum...“
- „Cum vom revrăji lumea online“ – dialog cu Constantin VICĂ
- „Cheia? Ceva bun de citit...“
- „Starea naţiunii .ro“
- „Relevanţa digitală. Cum să faci ca să contezi online“

argument
Pe ce dăm banii?

Veştile vin una după alta, de cîtăva vreme: *Times* a introdus plata pe conţinutul online; *New York Times* are, de cînd îşi „taxează“ cititorii online, peste 225.000 de abonaţi; cîteva trusturi media din Slovacia au decis să introducă (toate în acelaşi timp!) plata pentru cititorii ediţiilor electronice. Ş.a.m.d. Pe scurt: variantele online ale tot mai multor ziare şi reviste le cer cititorilor să plătească pentru ceea ce „consumă“. Pare o adevărată revoluţie. Sau măcar o schimbare majoră. Impresia generală era că ziarele şi revistele „stau“ pe Internet la îndemîna tuturor – liber şi gratuit. Şi acum – gata, s-a terminat!

Dacă reflectăm un pic şi dăm la o parte învelişul emoţional al acestor reacţii, descoperim, în primul rînd, că problema nu e chiar aşa nouă. *Le Monde* încasează ceva bani de pe site de vreo 12 ani, *New York Times* a oferit, multă vreme, acces liber la articolele din ultimele şapte zile şi acces plătit la arhivă; la fel au procedat/procedează *Corriere della Sera, La Stampa* şi alte ziare din diverse ţări. Revistele? *The Economist,* de exemplu, la un moment dat „dădea“ nişte articole pe bani, apoi a oferit totul gratis, apoi iar a trecut la „ceva gratis – altceva pe bani“. Pe courrierinternational.com de la început a existat sistemul simplu de plată „pe articol“, acum e ceva mai sofisticat. Şi nici măcar la noi, în România (ah, reflexul de a ne compara!...), ideea de a plăti pentru a citi pe Internet nu e nouă: *Academia Caţavencu* a experimentat-o, hăt, demult, cînd ideea de plată cu cardul online părea, printre români, echivalentă cu plopii care fac pere... Iar *Ziarul financiar* a oferit şi el, cam de cînd a apărut *zf.ro,* acces gratuit doar la o parte a conţinutului; cine voia tot trebuia să plătească.

Atunci despre ce vorbim? Dacă ideea e deja veche şi funcţionează, de ce ne mai batem capul?

E veche, dar ce s-a întîmplat pînă acum ţine mai degrabă de experimente, de nişe, de tatonări. Acum, vorbim despre marile ziare şi marile trusturi de presă care ridică *paywalls* între conţinutul pe care îl produc şi cititori; despre imposibilitatea (dovedită deja, în ciuda iluziilor care au domnit ani la rînd) de a „ţine“ ediţiile online ale ziarelor la îndemîna tuturor, complet gratis. Despre schimbările pe care acest proces de introducere a plăţii pentru publicistica online le va aduce în felul nostru de a concepe, realiza şi citi presa. Şi despre cît e „revoluţie“ şi cît schimbare previzibilă în faptul că, online, presa-aşa-cum-o-ştiam devine altceva. Ce? **(Mircea Vasilescu)**

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
după 1 septembrie.

Să se plătească, primesc, dar atunci să se schimbe ceva...

După ce Internetul a început să se dezvolte cu adevărat (adică să fie o reţea deschisă, potenţial, oricărui posesor de computer personal), ziarele şi revistele păreau să-şi fi găsit o „a doua natură", construindu-şi versiuni online. La începutul anilor '90, acestea presupuneau, în primul rînd, texte şi (pe ici, pe colo, cît permitea tehnologia) niscaiva imagini. În 1995 existau pe Internet puţin peste o mie de publicaţii din toată lumea (printre ele, şi Dilema...*). Dar ediţiile electronice nu erau, atunci, decît simple „reciclări" ale conţinutului tipărit: un fel de „ofertă specială" pentru cine nu putea (dintr-un motiv sau altul) să citească publicaţia pe hîrtie. Sau un moft, o mişcare de marketing, o autobăgare în seamă: hai să fim şi noi prezenţi online, că aşa e moda. De atunci, pare să fi trecut o veşnicie...*

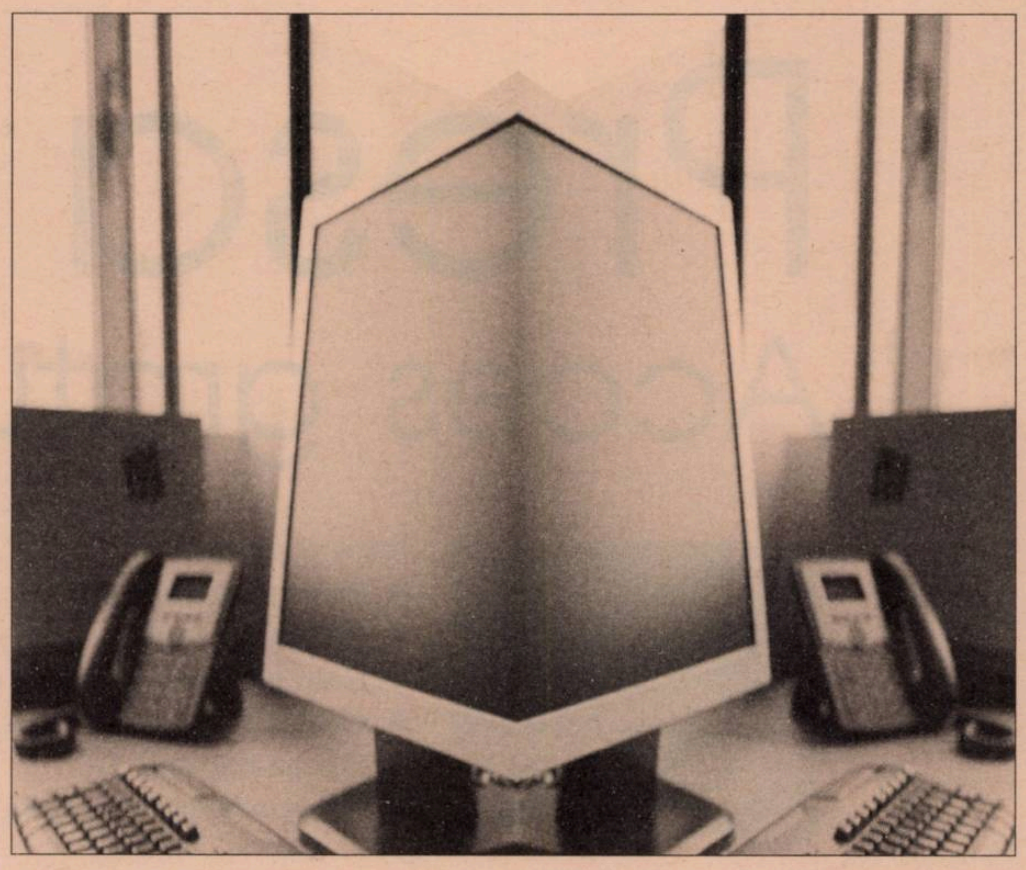

Nu cititorii sînt puţini, ci banii

Vînzările ziarelor tipărite tot scad, din '90 încoace, în lumea occidentală, iar în ultimii ani scăderea s-a accentuat: faţă de 2005, în 2009 britanicii au cumpărat cu 16% mai puţine ziare, americanii cu 13%, germanii cu 8%, francezii cu aproape 6%. S-au vîndut mai multe ziare în China, Brazilia, India – adică în ţările cu cea mai mare creştere economică, în care sistemul modern al presei s-a dezvoltat mai tîrziu. În Occident însă, una dintre cauzele care explică diminuarea vînzărilor o constituie Internetul. Nu doar prin simpla apariţie online a ziarelor (unde acelaşi conţinut din versiunea pe hîrtie este gratuit), ci – mai ales – prin noile forme de exprimare şi difuzare a informaţiilor aduse de web 2.0. Ştirile şi articolele de opinie sînt preluate de pe site-urile ziarelor şi răspîndite (tot gratuit, desigur) pe mii de bloguri ori pe reţelele sociale. S-au dezvoltat, în ultimii ani, şi „agregatorii": site-uri care pun la un loc şi organizează ştiri şi articole din mai multe publicaţii, precum *Drudge Report, Huffington Post* ori *Art & Letters Daily*. Apărute pe post de „revista presei", unele au devenit afaceri independente, depăşind uneori numărul de cititori al ziarelor pe care, de fapt, le „parazitau". La noi, HotNews.ro a început ca revistapresei.ro şi a ajuns, astăzi, unul dintre site-urile de informaţii cu cel mai mare trafic, furnizînd conţinut propriu, pe lîngă vechile „sinteze" şi agregări de articole din diverse surse. Pe scurt, audienţa cumulată a ziarelor şi revistelor e mai mare decît oricînd, *tocmai* datorită Internetului, care permite o difuzare amplă a conţinutului – spune Larry Kilman de la World Association of Newspapers (WAN), într-un dosar publicat de *The Economist* pe 9 iulie 2011. Stereotipul „nu se mai citesc ziare" n-are nici o bază: presa e citită mai mult decît oricînd. Dar nu mai este „presa pe care o ştiam". De fapt, suferinţa cea mare vine din lipsa veniturilor, nu a cititorilor – mai spune Larry Kilman. („*Back to the cofee house*" – un dosar special publicat de *The Economist,* 9 iulie 2011.)

Plătim, dar pentru altceva

Marile ziare generaliste au ajuns, aşadar, în situaţia de a nu mai putea susţine, din punct de vedere financiar, ediţiile online (şi nici cele tipărite nu se simt prea bine...). S-a spulberat şi speranţa că un trafic numeros pe site va atrage publicitate, deci bani. N-a mers. De fapt, întregul model care a funcţionat în presa tipărită, de-a lungul epocii industriale, se dovedeşte, acum, caduc: să ai cît mai mulţi cumpărători ai ziarului/revistei, pentru a atrage cît mai multă publicitate (deci bani), astfel încît să menţii preţul ziarului cît mai jos. Pe Internet, acest principiu simplu n-a funcţionat: chiar şi ziarele mari, cu milioane de cititori online (unde conţinutul e gratis), nu reuşesc să scoată din publicitatea pe site mai mult de 20% din banii de care au nevoie pentru a merge mai departe. Soluţia? Aparent, e la îndemîna oricui: orice bun gospodar îţi spune să nu dai pe gratis un lucru în care ai investit muncă, bani, inteligenţă. Aşadar, să vindem conţinutul *online*.

Financial Times şi *Wall Street Journal* au început de multă vreme să-şi vîndă ediţia electronică. Şi au avut succes, evident: oamenii care citesc aceste ziare sînt, în general, din *business* şi – simplu spus – sînt dispuşi să plătească pentru a citi nişte lucruri care îi ajută să cîştige bani. Cu „marele public" însă e mai complicat. Încercările din anii '90 de a cere bani pentru conţinutul online au dat greş. *New York Times,* de pildă, cerea la un moment dat bani pe articolele mai vechi de 7 zile (cam un dolar bucata). Era – simbolic vorbind – o formă de a atrage atenţia asupra mediului online: textul citit se arhivează *for ever* şi îl poţi reciti oricînd, dar te costă. Cu dolarul respectiv plăteai comoditatea de a citi de acasă sau de la birou un articol vechi pentru care, altminteri, ar fi trebuit să te duci la o bibliotecă unde se află colecţia ziarului. Practic, plăteai nu articolul în sine, ci un „serviciu suplimentar". N-a ţinut nici asta. În marile trusturi de presă, taurul a fost luat de coarne recent: se va plăti *conţinutul*. „Lucrul în sine." Cel mai mare tam-tam s-a făcut în jurul „cazului" Rupert Murdoch & *Times*. „Ultimul mogul" (cum îl numeşte *The Economist,* vezi p. VI din acest dosar) a decis: cei care vor să intre în acest adevărat templu al presei mondiale trebuie să plătească. Faima celor doi (mogulul şi ziarul) a creat aşteptări şi comentarii. Acum, lumea se întreabă care sînt rezultatele financiare, dar News Corp încă nu a dat cifre oficiale. Roy Greenslade de la *The Guardian* comenta pe blogul său, în noiembrie 2010, anunţul făcut de New Corp: 105.000 de „plătitori" pentru conţinutul digital (http://www.guardian.co.uk/media/greenslade/2010/nov/02/thetimes-paywalls).

New York Times – care a introdus şi el un *paywall* – a anunţat: are deja 225.000 de abonaţi la versiunea electronică. Mult, puţin? Puţin – dacă ne raportăm la zecile de milioane de oameni care dădeau click pe nytimes.com cînd era totul gratis. Mult – dacă ne raportăm la aşteptări sau la un alt caz, care a eşuat lamentabil: *Newsday*. Înaintea tuturor, în octombrie 2009, proprietarii ziarului au decis să introducă plata pe site, iar în cîteva luni au reuşit să atragă doar 35 de abonaţi (http://www.observer.com/2010/media/after-three-months-only-35-subscriptions-newsdays-web-site).

Între timp, au trecut şi alţii la plata pentru conţinutul online ori se pregătesc să o facă. În Slovacia, firma Piano Media gestionează 9 site-uri (ziare, televiziuni, reviste) pentru care utilizatorul plăteşte 2,90 euro pe lună, banii urmînd să fie împărţiţi în funcţie de cît timp stă cititorul pe fiecare site. Piano Media îşi păstrează un comision de 30%. Acest model – crede Tomas Bella, director la Piano Media – ar putea funcţiona şi în alte ţări europene, unde „bariera limbii le asigură furnizorilor de conţinut o protecţie faţă de concurenţa directă". Modelul este, de fapt, o aplicare la scară mai mică a unei platforme pe care a construit-o deja Google: site-urile care vor bani pentru acces se pot înscrie pe Google One Pass, contra unui comision de 10%. În Germania, *Berliner Morgenpost* şi *Hamburger Abendblatt* testează un *paywall* care le va lăsa, totuşi, cititorilor acces gratuit la o anumită parte a conţinutului. Şi în alte ţări se întîmplă acelaşi lucru. S-ar părea că e inevitabil: în scurt timp, cititorii de presă online vor plăti pentru conţinut.

Plătim pentru presa online?
Da. Dar trebuie să devină un alt gen de presă.

„Audienţa nu e pe Twitter, dar ştirile sînt pe Twitter."

MARK JONES,
global communities editor la Reuters

Numai că va fi vorba despre *alt fel de conţinut*. *The Economist* citează opinia unui consultant media, Juan Señor de la Innovation Media Consulting, care nu are încredere în simpla introducere a plăţii pentru conţinut: „Nu poţi rezolva problema modelului de afacere fără să schimbi modelul editorial". Aşa încît Juan Señor recomandă schimbarea radicală a site-urilor, a felului în care „ziarul" e împărţit în secţiuni, pentru a se diferenţia de ediţia tipărită: conţinutul trebuie adus mai aproape de felul în care gîndesc cititorii versiunii electronice.

Plătim pentru presa online? Da. Dar trebuie să devină un alt gen de presă, în concordanţă cu mediul şi cu „noii cititori", care înlocuiesc foşnetul hîrtiei cu clicăielile mouse-ului.

Sau să nu se plătească, primesc, dar să se schimbe oricum...

Cu sau fără conţinut online plătit, ziarele şi revistele deja nu mai sînt ce au fost. În jurul publicaţiilor cresc afaceri colaterale care să aducă venituri suplimentare. Într-o lume măsurată de-a lungul şi de-a latul (şi ţinută din scurt!) de specialiştii în marketing, publicaţiile au devenit şi branduri. Aşa încît se inventează şi aplică noi tehnici de a aduce bani din vînzarea brand-ului, a imaginii, a notorietăţii şi respectabilităţii ziarului: nu se mai scot bani doar din conţinutul editorial, se scot bani (şi) din încrederea publicului fidel în ziarul preferat.

Manevre de marketing

În copilăria mea, revista *Pif* oferea *gadgets* (o jucărioară sau altceva), care o făcea şi mai dorită. Azi, orice ziar sau revistă care se respectă are căni, pixuri, tricouri şi alte „artizanale" inscripţionate cu logo-ul său. De vreo 20 de ani, ziarele apar cu *add-ons,* adică le oferă cumpărătorilor cărţi, filme pe DVD, muzică pe CD. Asemenea manevre de marketing au adus venituri bunicele şi au fidelizat publicul. Dacă în alte ţări (Italia, Spania, Franţa) ele s-au făcut cu măsură (ziarele păstrîndu-şi identitatea şi personalitatea), în România au devenit de vreo doi ani procedeu curent: principalele cotidiene au „dat" aproape zilnic cîte ceva la pachet; nu numai cele de calitate, dar şi unele tabloide sau ziare de sport. Piaţa s-a suprasaturat de cărţi şi colecţii de filme de toate felurile, iar ziarele riscă să fie percepute ca simple „ambalaje" sau „pretexte" pentru a-i vinde clientului *altceva*. Tot cu măsură au apărut în lume şi alte afaceri legate de publicaţii. *New York Times* şi *Daily Telegraph* au lansat *wine clubs;* unele ziare germane le oferă cititorilor/abonaţilor, sub brandul (deci garanţia) lor, croaziere; *Aftonbladet,* un ziar popular suedez, patronează un club de fitness, pe care i l-a acordat sub licenţă şi săptămînalului german *Die Zeit* (care nu e popular!). Există şi lucruri mai fine: *The Spectator* le oferă periodic cititorilor, contra cost (de la cîteva zeci la 2-300 de *pounds)*, conferinţe, dezbateri între mari personalităţi politice şi intelectuale sau o cină cu redactorul-şef; ori, recent, ceva cu totul special: o serată cu whiskey şi trabucuri în memoria lui Winston Churchill, la preţul special de 185 de lire de persoană.

Aşadar, un ziar nu mai înseamnă pur şi simplu o sumă de texte şi imagini puse pe hîrtie; e o mică întreprindere care, pe lîngă funcţiile sale despre care învăţăm din manual, trebuie să producă şi bani. Publicaţiile îşi vînd conţinutul, (re)numele şi tot ce se mai poate. În acest peisaj, singurul lucru rămas gratuit era accesul la versiunea *online.* Pentru cît timp?

Altceva şi altfel

Problema cu Internetul este că, devenind accesibil la nivel de masă, a ajuns să pară, mai ales pentru tineri, „de la sine înţeles". Iar în asta se include şi informaţia: apariţia blogurilor şi a reţelelor sociale a creat canale suplimentare de difuzare a informaţiilor, practic imposibil de controlat. Şi atunci, ce sens are să ceri bani pentru ceva de pe site-ul „tău", din moment ce mîine va apărea oricum pe alt site, blog etc.? Şi, la viteza de circulaţie pe Internet, ce poate face un trust de presă dacă i se preiau un articol şi-o poză care, în cîteva ceasuri, ajung pe mii de bloguri şi reţele sau în milioane de inbox-uri? Cîte mega-procese poate declanşa?

Există militanţi radicali ai web-ului care ridică din sprîncene la orice încercare de a limita în vreun fel (inclusiv prin introducerea unei taxe) accesul *tuturor* la Internet. Există însă şi destui oameni mai degrabă moderaţi, temperaţi ori sceptici care nu văd cu ochi buni ideea de a plăti pentru a putea citi ştiri şi articole online. Argumentele lor merg de la chestiuni practice pînă la grija pentru soarta democraţiei şi a libertăţii de exprimare. Unii nu văd rostul taxării unui site de ştiri: aceleaşi informaţii vor apărea gratuit în altă parte; articolele vor fi preluate, rezumate, reambalate şi-napoi la lume date. Introducerea plăţii n-ar face decît să încurajeze piratarea conţinutului jurnalistic – aşa cum se întîmplă deja cu muzica ori filmele. Alţii consideră că plata pentru conţinutul online îi va defavoriza pe cei cu o situaţie economică precară, limitîndu-le accesul la informaţie şi dezbatere, ceea ce înseamnă mai puţină democraţie. Sînt şi unii care cred că transformarea presei online în sursă de profit va dicta şi mai intens decît pînă acum subiectele, abordarea şi ierarhiile: *totul* se va supune legilor pieţei, Internetul va intra şi el în mecanismul financiar al patronilor de presă. Pe scurt, indiferent de motivaţii şi argumente, cei care se împotrivesc plăţii pentru presa online ajung la o întrebare retorică simplă: de ce să stricăm ceea ce pînă acum a mers bine? Mai bine găsim alte soluţii de finanţare a presei online.

Publicaţiile îşi vînd conţinutul, (re)numele şi tot ce se mai poate.

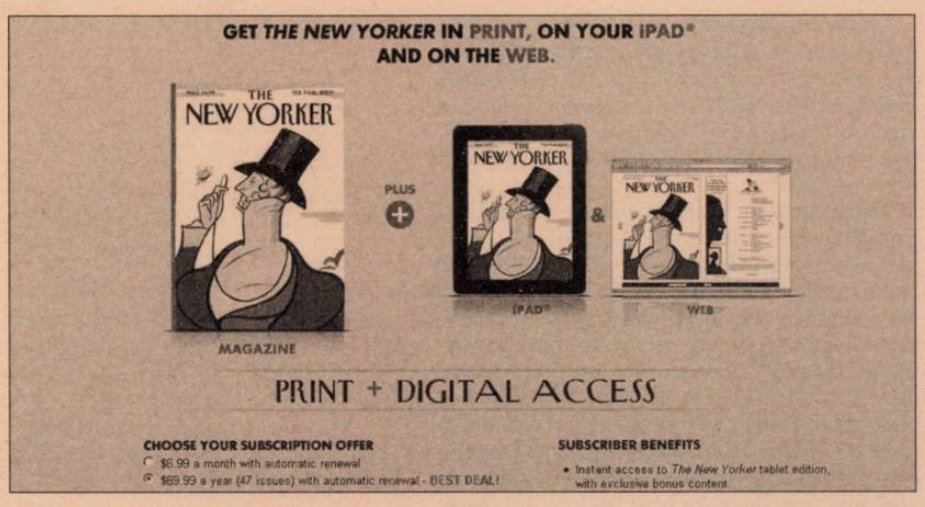

Ca şi adepţii necondiţionaţi ai *pay-wall*-ului, adversarii săi judecă în termenii modelului de presă existent pînă acum. Or, presa online a devenit deja altceva: revoluţiile din ţările arabe au fost transmise în direct de oameni simpli – pe reţele sociale ori cu telefonul mobil. Jurnaliştii profesionişti colaborează tot mai mult cu cititorii pentru a găsi subiecte, pentru a afla detalii, pentru a completa o informaţie etc. „Jurnaliştii trebuie să accepte că nu au monopolul asupra înţelepciunii. Acum zece ani era o idee cu totul ameninţătoare, şi încă mai e pentru unii", spune Alan Rusbridger, jurnalist la *The Guardian*. Şi tot el redefineşte succint relaţia dintre jurnalişti şi cititori: „Dacă eşti deschis către contribuţii din partea altora, vei sfîrşi prin a avea un conţinut mai bogat, mai bun, mai diversificat decît dacă ai încerca să lucrezi singur. În lumea reală, dacă punem la un loc ce ştiu oamenii va însemna mai mult decît ştim noi, cei din birourile redacţionale". *(The Economist,* 9 iulie 2011)

Gratuit sau nu, ştirile se fac şi circulă *altfel* în mediile electronice. Iar ceea ce numeam pînă mai ieri „public" devine un fel de partener în producerea şi difuzarea ştirilor. Nu mai e nevoie de jurnalişti profesionişti, din moment ce oricine poate plasa rapid o ştire sau o fotografie pe blog sau pe Facebook? Ba da. Ba chiar meseria de jurnalist devine, într-un fel, mai complexă. E nevoie de cineva care ştie să verifice, să pună în context, să analizeze, să asamblеze ştirile „nude". Şi să producă şi altceva, pe lîngă ştiri.

Pagini realizate
de Mircea VASILESCU

Variante, posibilităţi, modele

Deocamdată, cîtă vreme ziarele şi revistele online – care cer bani de la cititori pentru versiunile electronice – sînt în minoritate, există cîteva „modele de business". Cu alte cuvinte, fiecare încearcă să-şi adapteze la specificul şi publicul său modul de a vinde conţinutul. Mai jos, cîteva exemple ale unor ziare şi reviste europene de referinţă.

■ ***Corriere della Sera*** are o versiune integrală a ziarului în format electronic pentru PC, iPad, iPhone şi alte tablete. Cine se abonează poate folosi *oricare* dintre variante, în funcţie de terminalul pe care citeşte. Preţuri: 0,99 euro pentru o zi; 4,99 euro pentru o săptămînă; 19,99 euro pentru o lună; 99,99 pentru 6 luni; 179,99 pentru un an. Pentru firme există oferte de abonare separate. Accesul la conţinutul site-ului *corriere.it* (articole, foto, TV, bloguri) este gratuit.

■ ***Le Monde*** are o „ediţie pentru abonaţi", care include accesul contra cost la conţinutul web integral (cu posibilitatea de personalizare a conţinutului, de publicare a blogului propriu pe site-ul ziarului şi alte avantaje), versiune pentru iPad şi iPhone, acces la arhivă şi la bazele de date ale ziarului. Pe *lemonde.fr* accesul este gratuit doar la o parte a conţinutului. Preţuri: 15 euro/lună pentru web + iPad + iPhone, 27 euro/lună varianta „premium" (care include şi ziarul tipărit).

■ ***Die Zeit*** (ziar săptămînal; cu diverse suplimente) oferă un abonament digital care include versiunea pdf, cele mai importante 14 articole în versiune audio, e-Pub şi aplicaţii pentru tablete şi telefon mobil. Preţul este de 2,99 euro pe ediţie. Abonaţii la revista tipărită primesc ediţia digitală cu doar 40 de cenţi pe ediţie. Accesul la varianta web (pe *zeit.de,* cu conţinutul ediţiei tipărite şi conţinut exclusiv online) este gratuit.

■ ***Prospect*** (revistă lunară) are două variante de abonament: pentru ediţia tipărită + ediţia web (începînd de la 17,99 lire sterline) şi doar ediţia web (începînd de la 24 de lire sterline). Doar abonaţii au acces la tot conţinutul online (care include *podcasts)* şi la arhivă.

■ ***The Economist*** (revistă săptămînală) oferă, în acelaşi abonament, ediţia tipărită, acces la tot conţinutul online, varianta audio a *tuturor* articolelor din ediţia tipărită, acces la arhivă, la analizele şi rapoartele speciale furnizate de Economist Intelligence Unit, versiuni pentru iPad, Iphone, Android. În plus, fiecare nou abonat va avea copacul său plantat în *Economist Forest*. Formulele de plată sînt flexibile, începînd de la 30 de lire pe trimestru (pentru britanici) sau 38 de euro pe trimestru (pentru ediţia internaţională, în funcţie de ţară). Cea mai bună ofertă este abonamentul pe 3 ani cu 360 de euro.

■ ***Courrier International*** (revistă săptămînală) a avut, cîtăva vreme, sistemul plăţii „la bucată": cîteva articole puteau fi citite gratuit, altele plătind 1 euro pentru fiecare. În prezent, există un abonament *en ligne* care include versiunea pdf (descărcabilă *înainte de* apariţia ediţiei tipărite), posibilitatea de a răsfoi online revista, acces la tot conţinutul web şi la arhivă, versiuni pentru iPhone şi iPad. Preţuri: 7 euro pe săptămînă, 84 euro pe an.

Cum vom revrăji lumea online

dialog cu Constantin VICĂ

Mircea Vasilescu: *În principiu, eşti pentru sau contra plăţii pentru conţinutul online al ziarelor şi revistelor? Adică „da, publicaţiile trebuie să-şi scoată banii din ceva, ba chiar să facă un oarece profit" sau „nu, Internetul trebuie să rămînă liber şi accesibil oricui, a se slăbi cu profitul"?*

Constantin Vică: Situaţia – ca să citez un titlu celebru de rubrică – nu stă „nici aşa, nici altminteri". Informaţia pe care o produc publicaţiile ce au emigrat în mediul online nu e singura informaţie din reţea, aş spune că e chiar una dintre cele mai puţin importante. Eu cred că una dintre schimbările aduse de Internet este apariţia platformelor care permit alt tip de producţie informaţională şi agregare (fie cele de bloguri, blogurile colective sau agenţiile colective şi deschise de ştiri precum Slashdot.org), Wikipedia (care, orice s-ar zice, pe zi ce trece devine mai bună), accesul deschis la documentaţia ştiinţifică şi academică, modulele colaborative etc. Dar, revenind la oile noastre, cred, cu aceeaşi tărie, că orice conţinut bun şi muncit ar trebui plătit. Publicaţiile sînt obligate să aibă un profit (pentru că altfel ar fi dependente economic sau politic, deci şi mai uşor influenţabile), dar Internetul trebuie să rămînă liber, adică să permită accesul oricui, fie pentru extragerea, fie pentru producerea de informaţie. Internetul este o structură de mai multe spaţii: de la cel al organizării informaţiei (numit uneori *cyberspace)* pînă la cel fizic, terminalele, serverele, routerele şi ceea ce le conectează. Fluxul, curgerea informaţiei se întîmplă după reguli diferite la fiecare strat al său. Pe noi ne interesează, desigur, ce se întîmplă pe pînza *world wide web*-ului. Iar aici răspunsul ne vine din principiile de design (http://www.w3.org/Design-Issues/Principles.html): *web*-ul – prin modularitatea şi descentralizarea sa – este incompatibil cu copyright-ul, cu un control oferit de acest instrument de protecţie al producătorilor culturali.

În plus, *web*-ul este şi geografic, şi lingvistic, oricît de mult am crede că e „satul global". Contează demografia cititorilor dintr-o limbă, contează numărul. O publicaţie apărută într-o limbă de circulaţie are şanse mai mari de a fi profitabilă din publicitate sau alte servicii online decît una apărută în română. Pur şi simplu asta-i matematica! Şi tot teoria reţelelor ne arată cum publicul nu se împarte echitabil, ci cîteva noduri ale reţelei atrag majoritatea participanţilor. Astfel, *New York Times* va avea întotdeauna mai mulţi cititori decît *Adevărul*, oricît de bun ar fi conţinutul românesc. *NYTimes* îşi (va) permite să limiteze accesul la conţinut şi să-l monetizeze direct, pe cînd *Adevărul* nu poate atinge masa critică. A spune că *„information wants to be free"* e o opţiune ideologică, nici măcar o conjectură; nu are rost să dezbatem *credinţele* de acest tip (pe care eu unul le îmbrăţişez). Dar, mă întreb, o informaţie liberă neapărat trebuie să fie lipsită de costuri (ea nu este, avem costuri *de timp* în regăsirea ei, plătim cu *atenţia* noastră), iar o informaţie care e gratuită e neapărat liberă (să ne închipuim că un om cu intenţii rele vrea să propage un tip de informaţie, o face gratuit, dar îi pune pe cititori într-o stare de servitute)?

Mircea Vasilescu: *Carevasăzică, în loc să mă scoţi scurt din dilemă, nu faci decît să mă adînceşti... Prea bine. Încerc să-ţi retez un pic din diplomaţie („nici aşa, nici altminteri", da?...). Matematica ne arată, într-adevăr, că* New York Times *va avea întotdeauna un bazin de potenţiali cititori (dispuşi să plătească) mai mare decît* Adevărul. *Şi-atunci, ce-i de făcut? Varianta electronică a ziarului românesc – sau sloven, sau maghiar, sau suedez – nu va putea să-şi vîndă conţinutul, din lipsă de „masă critică"? Dacă-i aşa, va muri. Căci nu se poate ţine la infinit pe gratis ediţia online a unui ziar tipărit. Iaca paradox: se tot vorbeşte despre „moartea presei tipărite", iar noi prevestim moartea ziarelor online?*

> *„Mulţi jurnalişti care mai degrabă desconsiderau* social media *şi-au schimbat atitudinea în ultimele cîteva luni, cînd valoarea reţelelor de socializare a ieşit în evidenţă prin felul în care au reflectat revoltele din ţările arabe şi cutremurul din Japonia".*
>
> LIZ HERON, *editor la* New York Times

Constantin Vică: E bine că ai zis/scris „ziare" – tocmai aici îmi pare problema. Nu mai e nevoie de ziare, ci de generatori de conţinut care pot oferi şi altceva decît actualitatea zilei. Web-ul a dat tuturor accesul la „copacul de Cracovia", adică la news.google.com, şi oricine îşi poate face tabloidul şi ştirile mici, de consum. Un generator de conţinut care să reziste şi mîine, şi peste trei ani, la care să poţi reveni fără a fi depăşit, o *informaţie* cu un *înţeles* pe care doar prin acel generator îl poţi avea – este posibil şi poate fi profitabil. Cînd produci un conţinut special, dar şi pe platforme inteligente, care te fac să te simţi bine că citeşti în format digital (aplicaţiile pentru telefoanele inteligente şi tablete sînt o dovadă că s-a început), cred că poţi spera la abonaţi. Cei care se abonează nu o fac pentru „actualitatea mică", cotidiană, ci pentru una cu o perspectivă mai largă. Vrei să pierzi timpul online cu mica bîrfă şi două vedete sexy, dar nu vei plăti financiar pentru asta (ai alte costuri, oricum); cînd însă cauţi ceva relevant ţie, vieţii tale sociale, economice sau politice, te vei gîndi de două ori şi poate că una dintre cele mai simple căi este să-ţi faci un abonament.

Chiar dacă nu le mai găsesc rostul, ediţiile online ale ziarelor sînt aproape profitabile, zic eu. Au costuri mici, folosesc un conţinut reciclat din *print* şi adaugă rar elemente noi, adică un *Breaking News* pe prima pagină preluat de la vreo agenţie sau televiziune (de cele mai multe ori). Cursa pentru „actualitatea mică" nu se poate face cu filtre – tu ai intrat, tu nu etc. Pentru că peste 80% din conţinutul ziarelor online e comun, ele sînt la dispoziţia unui singur arbitru – Google – care să le scoată primele în cursă. Accesul trebuie să fie gratuit, liber şi popular, altfel cursa pentru reclame va fi pierdută. Ziarele fără reclame ar fi ca muzeele fără exponate. Îţi închipui site-ul *Click!* sau *The Sun* fără reclame, simple ca nişte caiete de şcolari?

În acest context, probabil că unele ziare vor rezista aşa, bazate pe reclame şi flux popular, altele vor ieşi de sub umbra copacului de Cracovia oferind *înţeles*. Sau vor împărţi conţinutul în două tipuri, unul gratuit, altul pe bază de abonament. Această a doua variantă există de la începuturi (e.g. *Le Monde* face asta de peste zece ani), un singur exemplu fiind plata accesului la arhiva publicaţiei. Dar, vai, nici o publicaţie online românească nu are un serviciu de arhivare funcţional. Nu poţi fi efemer şi să ceri angajament.

> *Chiar dacă nu le mai găsesc rostul, ediţiile online ale ziarelor sînt aproape profitabile.*

Mircea Vasilescu: *Mi-am luat notiţe (mulţumesc!) şi m-am mai liniştit. Aşadar – dacă înţeleg eu bine – pentru a vedea* dessous-*urile vreunei vedete şi pentru a citi bîrfe, omul, bunăoară, de-un paregzamplu, o să stea liniştit la locul lui şi o să aştepte ca vreun blogger să pună la vedere, gratis (după inerentul proces de hăcuire, piratare, „rezumare" etc. etc.), conţinutul cu pricina (deşi am impresia că e vorba mai degrabă despre forme, nu de conţinut, dacă ne referim la vedete şi starlete...). Dacă însă se oferă înţeles,* „approfondimento" *(cum se zice în Italia), calitate – gata, cetitoriul online se va căuta mintenaş de card. Simplific:* Click, Sun *şi* Bild *vor trăi din acces popular & reclame pe site;* Dilema veche, Prospect *şi* Die Zeit *pot să pună plată pe conţinutul online, că vor găsi clienţi. Corect?*

Constantin Vică: Pentru mine vedetele şi starletele sînt un conţinut minunat, e o pierdere de timp reconfortantă să citeşti ştiri din viaţa unora pe care nu-i cunoşti, e ca şi cum ai asculta poveşti la disc, doar vocile s-au mai alterat :). Nu ştiu ce vor face *Click!* şi *Bild,* probabil vor alerga încontinuu către sex, crimă, sex şi crimă, vor avea accesări tot mai mari şi mai mari pînă vor deveni hyperprofitabile. *Click!* trebuie să vegheze ca broadband-ul să ajungă în toată România şi accesul la Internet să fie ieftin şi bun. Şi va avea piaţă veşnică! Să nu subestimăm importanţa fast-food-ului, a pornografiei şi, în general, a tabloidizării în dezvoltarea noilor tehnologii informaţionale. Pornografia – se ştie – e laboratorul de R&D al Internetului. Să luăm numai cazul Lena Söderberg şi apariţia algoritmilor pentru procesarea imaginilor. Fotografia, încă de la început, a mers mînă în mînă şi cu pornografia. Dacă vrei să fii în fluxul rapid, trebuie să le foloseşti. Design-ul unui site de tabloid e standard şi nu pune probleme, e o reţetă. Dar dacă am un abonament, vreau o viziune asupra design-ului, vreau să ştiu ce e în acel *nexus* unde m-am oprit. E clar că deocamdată nu avem nici design de publicaţie care să te convingă să fii abonat.

Şi dacă tot ai rostit carduri, să-mi garanteze mie vreun trust de presă că vom avea tranzacţii 100% sigure şi sfera privată *(privacy)* respectată *aşa cum vreau eu,* şi mă voi abona. Şi abonat fiind, ce mă va împiedica să nu redistribui conţinutul plătit? Să-l pun pe Rapidshare, de exemplu, sau pe Scribd? Va face *Dilema veche* poliţie pe Internet în apărarea copyright-ului său?

Mircea Vasilescu: *Ziarele / revistele trebuie să producă, pentru varianta online, un conţinut specific? Ce fel? Cum? Adică nu doar „articole plus poze", ca în print, ci altceva / altfel? Să „integreze" un pic de radio, un pic de TV, un pic de nu-ştiu-ce?*

Constantin Vică: Nu mă hazardez să spun cum trebuie să fie acel conţinut. Mă gîndesc că e treaba unui departament de R&D sau a unui proiect mai larg, în care să întrebăm şi publicul ce conţinut vrea, cît îl valorizează, la ce renunţă pentru el etc. În acest moment nu avem o hartă clară a web-ului românesc în interacţiunea sa cu societatea românească (desigur, pînă o vom termina de desenat, s-ar putea schimba obiectul de studiu!). Nu avem un raport interdisciplinar despre acest hypermedia. Nu prea ştim nimic, studiile privind obiceiurile de consum online ne spun foarte puţin (la fel

© L. Vasiliu

Constantin Vică *Mircea Vasilescu*

PRESA ONLINE – ACCES GRATUIT SAU PLĂTIT?

şi datele de trafic), destul cît să-ţi faci un plan vag despre ce însemni tu online, care să meargă, totuşi!, pentru că e încă începutul colonizării şi încă poţi avea idei simple care să-ţi aducă trafic. Dar inovaţii nu se pot face în acest ritm.

În plus, societatea românească e una dintre cele mai puţin colaborative, se vede la ritmul de creştere şi îmbunătăţire al Wikipediei româneşti, şi atunci nu prea văd cum pot funcţiona proiecte de genul Slashdot sau Wikileaks, adică o alternativă la ştirile oficiale. Pentru că Wikileaks chiar a fost o inovaţie în actualitatea mediatică, a avut un gen de conţinut special (scos din secret). L-am putea numi un artefact tehnopolitic (felul *criptat* de distribuire a materialului prin intermediul unor terţe părţi). O idee care nu e o inovaţie – de cînd lumea oamenii au vrut să afle secretele *cele mari*.

Pare surprinzător, dar cel mai bun colonizator al web-ului românesc este Biserica Ortodoxă Română, în acelaşi timp un pol conservator care umbreşte societatea noastră. Ea – prin reţeaua sa de site-uri, bloguri, forumuri şi reţele sociale care produc conţinut întruna – ţine un public captiv şi-l exploatează perfect, cu un profit infinit, ce-i drept, al Domnului.

Am putea vorbi (scrie) mii de poveşti despre ce se întîmplă pe web-ul românesc, insulă cu insulă, navigator lîngă navigator, dar pînă nu scăpăm din logica unui cotidian în care reciclăm acelaşi conţinut, nu putem spune publicului că-i vindem altceva decît *distracţie*. Cînd ai un ecran în faţă, distracţia lecturii online se plăteşte prin acceptarea publicităţii, adică prin răspîndirea atenţiei *(distragerea atenţiei)*. Dacă ai juca WOW sau chiar SuperMario pe PS3, ai avea o cu totul altă dispoziţie: te imersezi. Spune-mi dacă te-ai imersat vreodată în lectura online (pe orice dispozitiv, de la e-reader la tabletă) şi ai uitat, cu orele, de tine? Mie nu mi-a reuşit. Dar m-am imersat într-un joc de mai multe ori (sau într-un spectacol de teatru, chiar şi în filme). Cum poţi face un conţinut pe care cititorii să se joace continuu, cu plăcere, să se imerseze aflînd ceea ce caută şi ceea ce-i face fericiţi? Ce mă face să mă opresc mult timp pe un *website,* să renunţ la a căuta altceva? Trebuie să fie ceva provocator, care mă pune într-o dispoziţie nouă: să încerc toate variantele, să văd unde mă duce un anume fir narativ în care eu sînt personajul principal (sau vreau să devin). Jocurile gratifică oamenii mai bine decît lectura. „Care este site-ul tău favorit şi de ce?" Îţi închipui o astfel de întrebare în oracolul clasei a treia?

Mircea Vasilescu: *Nu mai am acces la oracolele copiilor de-a treia, dar ceva mă face să cred că întrebarea deja există, cu răspunsuri cu tot. Şi mă grăbesc să spun că şi în „lumea reală" jocurile gratifică oamenii mai bine decît lectura. Problema mi se pare că ar trebui pusă un pic altfel. E clar că un ziar sau o revistă puse online trebuie să devină altceva decît varianta lor tipărită. Şi funcţionează în alt context. Cu cine „se bat" ele? Cu televiziunile? Care, la rîndul lor, îşi fac site-uri „altfel", pentru a capta un alt fel de public. Hai s-o luăm invers, chiar dacă nu prea avem studii despre comportamentul online: trebuie să ne* formăm *un public pentru online?*

Constantin Vică: Toată lumea „se bate" cu toată lumea. Doar o parte din traficul online al unei publicaţii e realizat de cititorii fideli, care accesează direct în bara de URL site-ul, dintr-un *reader* online sau dintr-o aplicaţie de smartphone/tabletă. Unii vin prin recomandare (fie din Facebook sau altă reţea socială, fie dintr-un link transmis prin *instant messenger,* fie de pe un blog sau un portal de ştiri etc.), iar alţii vin din căutarea pe Google etc. (toate aceste lucruri ni le spun statisticile). Cred că e irelevant ce face editorul acelui *website* în lumea tangibilă, dacă e televiziune, ziar sau revistă. Pur şi simplu, distincţiile acestea nu funcţionează sau funcţionează parţial: de exemplu, nimeni nu va căuta cele mai noi ştiri pe site-ul unei reviste lunare şi nu poţi fideliza publicul cu această specie jurnalistică. O revistă lunară sau săptămînală precum *Dilema veche* nu „se bate" cu vreun cotidian, ci cu alte platforme de opinie şi comentarii, cu blogurile bine scrise (unde nu se postează zilnic), cu colecţiile digitale, cu alte magazine străine (publicul *Dilemei* citeşte şi în alte limbi, nu circulă doar în ghettoul digital românesc), de aceea contează felul în care cititorul îşi schimbă ritmul lecturii online şi cîte opţiuni interesante găseşte din prima pagină. Publicaţiile de acest tip îşi pot fideliza mai uşor cititorii pentru că oferă un conţinut special, *quality* parcă i se zice în limbajul de lemn al editorilor, nu? Depinde ce înţelegem prin *formare:* vrei un public nou sau vrei ca publicul vechi să migreze cu totul online şi să plătească abonament? Sau poate vrei să-l faci să stea mai mult de 30 de minute pe website-ul tău – ceea ce e destul de greu...

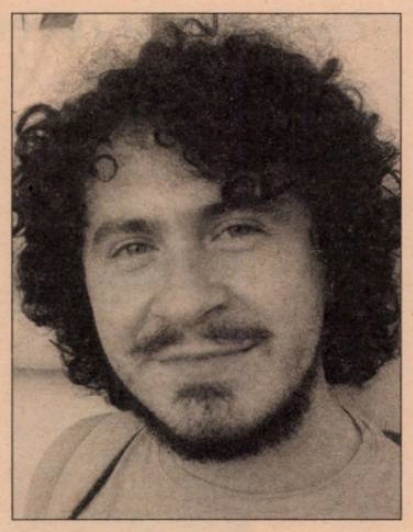

Constantin Vică

Cum îl poţi face pe cititor să accepte că valoarea articolului se converteşte într-o valoare financiară?

Mircea Vasilescu: *De acord, e greu să-l faci să stea mai mult de 30 de minute pe site. Dar* Dilema veche *(ca şi* New Yorker, Die Zeit, Prospect *şi altele) publică şi texte ceva mai lungi. Inevitabil. Dacă sînt bune, îşi găsesc cîteva mii de cititori (în ciuda statisticilor – dar mai ales a păreriştilor – care zic că, pe net, trebuie să scrii scurt şi cu poze!). Eventual, cititorul îşi salvează textul lung şi îl citeşte altădată (pe computer ori tabletă), cînd are mai mult timp. Au apărut şi* „tools" *pentru aşa ceva. Aşadar: ne facem griji (mai mult sau mai puţin) degeaba? Pînă la urmă, problema rămîne, am impresia, aceeaşi: dă-i omului ceva bun de citit – restul e tehnologie, de la hîrtie & librărie la link & e-ink...*

Constantin Vică: Ai mare dreptate: un conţinut bun ţine omul online (mai ales că există extensii pentru navigatoare precum *Readability* care îţi golesc ecranul de partea vizuală, rămînînd text pur sau aplicaţii foarte bune pentru tablete etc.), dar cum îl poţi face pe cititor să accepte că valoarea articolului se converteşte într-o valoare financiară? Iar textele lungi se pot introduce într-un context care să le spargă în fragmente de maximum 3000 de semne pe pagină, dublate de infografii sau vizualizări, elemente care comută cititorul către un alt tip de atenţie, fără a-l îndepărta de text.

Totuşi, acest hypermediu trebuie tratat în natura sa: de ce să nu producem conţinut interactiv (dar nu foarte, pentru a lăsa loc şi informaţiei & înţelesului *autorilor* să se strecoare), video+audio+text, cred că trebuie să depăşim paranteza Gutenberg şi să privim conţinutul într-un continuum de percepţii. Mie îmi plac foarte mult webdocumentarele (nu ştiu să se fi făcut ceva de acest gen în România), ele chiar explorează şi exploatează mediul.

Publicaţiile precum *Dilema veche* mai pot face ceva: să fie curatorii web-ului, cei care propun un traseu şi o direcţie pentru înţelegerea unui subiect din conţinut *deja existent*. Dar, să nu uităm îndemnul unui metafizician american, Michael Heim, un pionier al analizei Internetului, care ne cere să fim sceptici faţă de cei care dau o încadrare şi o structură, o despărţire-ruptură în fluxul general al informaţiei pe Internet.

În plus, aceste publicaţii pot să genereze mici *sfere publice* (care nu sînt *spaţiul comun* văzut de Hannah Arendt şi ca un loc al dejecţiilor noastre, al *trolling-ului* social – *spaţiul comun* există pe blogurile şi forumurile unde nu există editor şi orice e permis), nu locuri unidirecţionate ideologic (e cam greu, iar *Dilema veche*, *New Yorker* sau *Prospect* sînt deja produsele şi gazdele unor ideologii, dar măcar nu sînt *în serviciul* unor ideologii), sfere de dezbatere. Cred că cel mai bun model de cum se poate face o dezbatere online îl găsim pe site-ul *The Economist* (chiar e un conţinut special/exclusiv pentru web): http://www.economist.com/debate/archive. Editorul are o poziţie şi invită specialişti să formuleze argumente pro şi contra. Există un moderator-arbitru, un vot popular şi comentariile cititorilor. Întregul proces durează cam două săptămîni. Formatul e incredibil de simplu, dar funcţionează.

Desigur – mă vei întreba – cum facem rost de bani pentru aceste noi tipuri de conţinut, structurare a informaţiei etc.? Un webdocumentar costă de la 10.000 de euro în sus (pe un subiect care nu presupune costuri de documentare prea mari), un *web curator* (ca meserie) încă nu avem, poate dezbaterile se pot face mai uşor. Dar cred că pentru un astfel de conţinut oamenii şi-ar face abonament. Sau ar fi finanţat de părţi interesate să se nască o dezbatere. A fost criza nucleară de la Fukushima – nici o dezbatere consistentă în online-ul românesc sau în societatea românească, în general, iar dacă privim factura de energie electrică, vedem că procente bune din lumina de la bec vin de la Cernavodă. O dezbatere fără format e ca o discuţie între mai mulţi oameni în aceeaşi încăpere, dar fiecare vorbind pe fereastră. Singura mea frică e că marile companii şi agenţiile lor de media nu vor înţelege foarte repede că nu e vorba de advertorial într-o astfel de dezbatere şi nu vor dori să le finanţeze – cu toate că unele dezbateri *The Economist* sînt finanţate (nu plătite sau comandate!) de companii.

Mă întorc la observaţia ta: „restul e tehnologie". Nu cred, orice tehnologie a informaţiei, care se ridică la nivelul de mediu, dă natura conţinutului. Nu spun locul comun al lui McLuhan (de la naşterea căruia s-au împlinit 100 de ani), însă ce e gîndit pentru tipar rămîne în tipar, iar ce e gîndit pentru tabletă poate călători pe mai multe terminale, într-un mod diferit. Cum vom revrăji lumea, nu ştiu, dar e clar că şi urechea e importantă (nu numai ochiul) pentru generatorii de conţinut ai satului global. Oricum, e vremea experimentului, eu m-am săturat să tot importăm reţete.

Acest dialog s-a desfăşurat (aproape) faţă în faţă: pe Internet, cu ajutorul unui Googledoc.

Glosar

■ ***Information wants to be free:*** un slogan al activiştilor tehnologici invocat de cîte ori se pune problema limitării accesului la informaţie. Criticii drepturilor asupra proprietăţii intelectuale consideră că sistemul guvernamental de control al exclusivităţii este în conflict cu dezvoltarea domeniului public al informaţiei. (http://en.wikipedia.org/wiki/Information_wants_to_be_free)

■ ***L'Arbre de Cracovie:*** locul în care, sub *L'Ancien Regime,* se spuneau ultimele ştiri şi bîrfe de la palatul regal. Era un copac bătrîn pe aleea cu castani plantaţi de cardinalul Richelieu la Palais Royal. Cantitatea de ştiri false (numite în limbaj popular *craques)* a condus la numele de *„arbre de Cracovie"*. (http://fr.wikipedia.org/wiki/Arbre_de_Cracovie).

■ ***Lenna (sau Lena):*** numele dat unei imagini-test decupate din *Playboy,* ediţia din noiembrie 1972. Este o fotografie realizată de Dwight Hooker cu Lena Söderberg, fotomodel suedez. Este probabil fotografia cea mai folosită pentru teste privind algoritmii de procesare a imaginii pe computer, dată ca exemplu în publicaţiile ştiinţifice. (http://en.wikipedia.org/wiki/Lenna)

■ ***Nexus****: connectio a pagina in paginam aliam est.* (http://la.wikipedia.org/wiki/Nexus)

■ ***Webdocumentar:*** o producţie documentară care diferă de formele tradiţionale – video, audio, foto – prin aplicarea unor instrumente multimedia. Capacitatea multimedia interactivă a Internetului le oferă autorilor de documentare un mediu unic în care să creeze producţii non-lineare, combinînd fotografie, text, audio, video, animaţie şi infografice. (http://en.wikipedia.org/wiki/Web_documentary)

■ ***Troll:*** în jargonul Internetului, cineva care postează într-o comunitate online un comentariu enervant, în afara subiectului, cu intenţia de a provoca reacţii emoţionale din partea cititorilor sau de a întrerupe discuţia normală. (http://en.wikipedia.org/wiki/Troll_(Internet))

Cheia? Ceva bun de citit...

Circulă cîteva locuri comune despre presa online. Se spune, de pildă, că pe Internet trebuie să scrii scurt: textele lungi sînt bune pe hîrtie, dar îi adorm pe cititorii de pe web. Şi neapărat să fii interactiv: dacă omu' n-are posibilitatea să comenteze, să dea „like", să „şeruiască" articolul cu prietenii – l-ai pierdut de client. Se mai spune că, presa fiind o afacere (deci depinzînd de audienţă), subiectele tratate se supun necondiţionat regulilor pieţei: scrii despre ce vrea clientu' şi laşi deoparte categoriile/genurile jurnalistice care n-au audienţă. Jurnalism de investigaţie? Scump şi greoi la citit. Reportaje ample? Nu mai sîntem în anii '30. Dar dacă toate acestea nu sînt decît clişee derivate din gîndirea ante-Internet aplicată la Internet? Web-ul are resurse mari şi complexe, iar cititul continuă să fie diversificat...

Două contra-exemple

În ultimii ani au apărut cîteva proiecte „alternative" la tendinţa principală a presei online care utilizează inteligent şi creativ resursele online. Nu sînt interesate de audienţa de masă, nici nu ţin neapărat să aibă milioane de click-uri. Vor în primul rînd să ofere un conţinut de calitate. Gratuit (cel puţin deocamdată). Şi găsesc forme alternative de finanţare.

ProPublica (www.propublica.org) este o platformă independentă pentru jurnalismul „în interes public", condusă de Paul Steiger, fost *managing editor* la *Wall Street Journal*. Funcţionează ca o organizaţie non-profit: finanţarea se face din donaţii, iar scopul declarat este de a face jurnalism de investigaţie – adică ceea ce trusturile media consideră „un lux": costă mult (timp şi bani) şi nu e printre categoriile aducătoare de profit rapid (http://www.azcentral.com/specials/special01/0528bolles-stateofreporting.html). Pentru un asemenea proiect, mediul online e ideal: costuri mici de difuzare, posibilităţi enorme de preluare, reproducere şi circulaţie, inclusiv (sau mai ales) prin implicarea cititorilor/utilizatorilor care răspîndesc articolele trimiţînd linkuri către toate zările şi creînd astfel „sfera de interes public" de care are nevoie proiectul. Există şi la noi aşa ceva: Centrul Român pentru Jurnalism de Investigaţie (www.crji.org). Şi funcţionează cumva şi modelul de finanţare: Fundaţia Soros România a organizat de curînd un concurs de proiecte jurnalistice de investigaţie, pentru a susţine temele de interes public. De altfel, în limba engleză a apărut şi un termen pentru acest tip de presă: *philanthrojournalism*. Adică organizaţii de presă care funcţionează exclusiv pe Internet, susţinute financiar din donaţii („precum catedrele şi universităţile", spune Arianna Huffington, fondatoarea *Huffington Post*). Unele dintre ele primesc bani şi de la cititori (care sînt trataţi ca membri ai comunităţii online, deci plătesc un fel de „cotizaţie").

În acelaşi sens al recuperării şi redimensionării unui gen de jurnalism considerat „greu digerabil" pe Internet merge şi *longform.org* – o platformă care susţine textele ample, care au făcut (şi încă mai fac) gloria presei scrise de calitate. Iniţiatorii săi consideră că textele lungi merită o „a doua şansă": să fie salvate pe computer sau tabletă pentru a fi citite în timpul liber, „cu tabiet", ca pe vremuri. Pentru asta, folosesc cîteva unelte „anexate" browser-ului (precum Instapaper sau Read It Later) care convertesc textele găsite online într-un format plăcut la citit. Au în arhivă texte lungi de „nonficţiune" apărute în presă începînd cu 1899. Departe de a „pune" pur şi simplu online nişte articole lungi, autorii proiectului vor să provoace o anumită practică de lectură pe dispozitivele electronice (computer, tabletă, Kindle etc.). Cei mai mulţi utilizatori se mişcă repede online, sar de la una la alta, citesc rapid şi „utilitar" ştirile de care au nevoie. Cu Instapaper (sau altele) pot citi offline, în timpul liber. Nu lungimea textului e problema; mai degrabă ar trebui să ne întrebăm, crede Max Linsky (unul dintre fondatorii platformei), „ce probleme ale lecturii digitale mai avem încă de rezolvat?". Aşa încît a propus, pentru festivalul South by Southwest (http://sxsw.com), un subiect de dezbatere cu un titlu polemic: *The Death of the Death of Longform Journalism*.

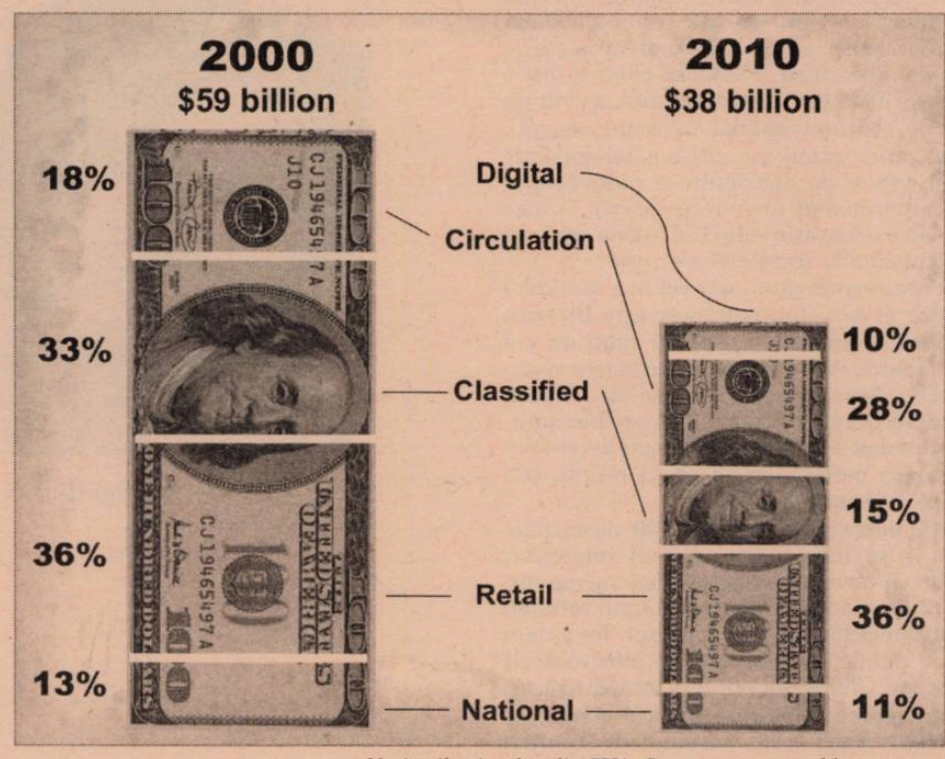

Veniturile ziarelor din SUA. Sursa: newsosaur.blogspot.com

„Epoca mogulilor globali s-a încheiat. Dl Murdoch ar face un serviciu familiei sale şi acţionarilor dacă ar recunoaşte asta şi ar face un pas înapoi.

„Last of the Moguls", în The Economist, *23 iulie 2011*

Aşadar, tot conţinutul contează?

Exemplele de mai sus sugerează că, în ciuda a ceea ce se crede în general, formatele digitale nu „impun" neapărat anumite forme predeterminate ale jurnalismului, iar imperativele obişnuite ale web-ului (să faci trafic, să fii interactiv, să scrii scurt, cu link-uri şi imagini) nu sînt suficiente. Sîntem în plin experiment, practicile de lectură online se redefinesc permanent, aşa încît şi jurnalismul se readaptează. Se fac tot timpul studii despre obişnuinţele consumatorilor pe Internet şi se identifică noi reguli. Andrew Davies, consultant la o firmă care se ocupă de presa online şi conţinutul plătit (www. idioplatform.com), stabileşte trei reguli de bază pentru succesul publicaţiilor care decid să solicite plată de la cititorii online: într-o lume digitală, conţinutul trebuie să poată fi reprodus cu uşurinţă, trebuie să fie accesibil („pentru toţi, nu doar pentru cei care vor pdf") şi trebuie să fie inteligibil de către computere (adică să poată fi indexat, clasificat şi identificat cu uşurinţă de motoarele de căutare).

Cu alte cuvinte, important e mai degrabă „ambalajul" în care se prezintă conţinutul. În rest, rămîne o problemă editorială: „Cel mai bun lucru pe care îl pot face jurnaliştii şi editorii este să le dea oamenilor ceva bun de citit. Fără asta, toată tehnologia nu face doi bani", crede Marco Arment, cel care a inventat Instapaper. În acest fel, îţi asiguri loialitatea publicului. Iar în Europa – spre deosebire de SUA, unde marele public este mai instabil, migrează mai repede către nou – publicul de presă este în general fidel. Cea mai mare piaţă de ziare şi reviste, Germania, a pierdut 10% din venituri în urma crizei, ceea ce nu e foarte mult. Rasmus Kleis Nielsen, de la Reuters Institute for the Study of Journalism (Oxford University), e de părere că „industria presei din Germania are un public numeros şi fidel, branduri puternice şi resurse editoriale de calitate" pentru a trece cu bine peste criză. În mod asemănător se vor comporta şi organizaţiile de presă din alte ţări europene, care au de făcut faţă mai degrabă declinului pe termen lung decît temerilor pe termen scurt, crede Rasmus Kleis Nielsen *(The Economist,* 9 iulie 2011).

Cu alte cuvinte, în Europa, cine şi-a creat un public fidel în „epoca presei pe hîrtie" va face pasul cel mare şi online (inclusiv prin vinderea conţinutului). Cine nu, nu se ştie. România e şi ea în Europa. Deci? *(v. pagina următoare)*

Deocamdată, doar la americani

În cel mai recent studiu realizat de Pew Research Center for the People & the Press, 65% dintre tinerii cu vîrsta cuprinsă între 18 şi 29 de ani au drept sursă principală de ştiri Internetul – mai mulţi decît cei care au drept sursă de informare televiziunea. Doar 21% citesc ziare. În categoria de vîrstă 50-64 de ani, Internetul (34%) şi ziarele tipărite (38%) sînt aproape la egalitate ca sursă de ştiri. Dacă web-ul creşte în popularitate, apare „efectul de reţea": întrucît tot mai mulţi oameni utilizează site-urile de ştiri, acele site-uri devin tot mai valoroase pentru ei, în special pentru că cititorii comentează ştirile şi chiar contribuie la realizarea lor. Totodată, există o „migraţie" dinspre computer spre *smartphones* şi tablete: 47% dintre adulţii americani declară că citesc ştiri (cel puţin cele locale) pe telefon sau tabletă.

N.red.: Cifrele sînt valabile doar pentru SUA. Dar nu se spune că, în materie de Internet şi noi tehnologii, ce se întîmplă în SUA se va întîmpla inevitabil şi în restul lumii?

Sursa: *The Story So Far. What We Know About Digital Journalism*, raport realizat de Tow Center for Digital Journalism, Columbia Journalism School, 2011.

Starea națiunii .ro

Internetul la români este unul dintre puţinele lucruri care ar putea ajuta la eliminarea (sau măcar diminuarea) „complexului bulgăresc“: în materie de viteză pe Internet, sîntem pe primele locuri în lume, ne comparăm doar cu „cei mari“, nu cu vecinii de peste Dunăre. În acelaşi timp, cine, cum, de ce, cît utilizează Internetul rămîn nişte întrebări (cam) fără răspunsuri. Nu prea sînt studii ample despre practicile şi obişnuinţele internautului român, nici despre „ce-l mînă pe el în luptă“ cu mouse-ul. Cumpărăturile online au mai crescut în ultima vreme, dar volumul lor e în continuare destul de mic. Presa online, în schimb, a crescut. Cel puţin în comparaţie cu ziarele pe hîrtie: de ceva timp, BRAT (Biroul Român de Audit al Tirajelor) şi SNA (Studiul Naţional de Audienţă) arată că, în ansamblu, vînzările ziarelor şi revistelor au scăzut dramatic. În paralel, traficul pe site-urile multor publicaţii a crescut. Doar pentru că e gratis? Şi dacă n-ar mai fi?...

Ce a fost

În anii '90, cînd pe site-ul *Academiei Caţavencu* s-a introdus plata, părea o excentricitate. Se plătea cu cardul (într-o vreme cînd puţini români aveau card), printr-un sistem din afara ţării (căci la noi încă nu erau), o sumă modică. Aha – şi-au zis unii... Nu e pentru noi, e pentru românii din străinătate, care îşi pot permite să plătească. De fapt, era pentru noi, dar... împotriva noastră: mult bănet din asta n-avea cum să iasă, în schimb vînzările ediţiei pe hîrtie au crescut. Punîndu-şi conţinutul gratis pe site, caţavencii îşi canibalizau revista. Şi-au dat seama la timp. Plata pe site a rămas o manevră „de conjunctură“, nu o „strategie de business“, dar şi-a dovedit utilitatea.

Tot cam pe atunci, inspirat de fraţii săi mai mari *Wall Street Journal* şi *Financial Times, Ziarul financiar* avea o formulă de a restricţiona accesul pe site, pe bază de *user* şi *password*. La vedere se aflau doar părţi din articole. Pentru ştiri financiare existau (chiar şi atunci, chiar şi la noi) potenţiali clienţi. Şi versiunea tipărită, deşi nu vindea un număr foarte mare de exemplare, era super-profitabilă. După cîtva timp, accesul pe site a devenit gratuit. A fost tot un fel de experiment, dar nu contează: intră, alături de *Academia Caţavencu,* în istoria conţinutul plătit pe online-ul românesc.

Subiectul începe să intereseze

De la o vreme, pe urmele dezbaterii din alte ţări, se discută şi la noi despre plata pentru presa online. *Ziarul financiar* a publicat recent un articol („Modelul conţinutului online plătit începe să prindă contur“), mai degrabă pentru a-şi susţine propriul demers decît pentru a discuta problema. Cîteva referinţe la subiect au apărut şi pe reporter-virtual.ro şi paginademedia.ro. Şi, desigur, pe blogurile profesioniştilor din branşă. Există opinii pro şi contra cu privire la pregătirea publicului românesc pentru a trece la plata pentru conţinutul online. Dezbaterea nu este însă prea consistentă, iar în lipsa unor studii aprofundate despre online-ul românesc (iar cele care sînt, sînt comandate, plătite şi ţinute de o companie sau alta), nu prea se leagă ceva consistent. Există totuşi unele semne. Tabletele şi telefoanele „inteligente“ au mare succes în România – ceea ce înseamnă că există un segment destul de mare de public dinamic, *updated.* Industria media şi de divertisment din România va fi foarte dinamică pînă în 2015, se spune într-un raport publicat acum cîteva zile de PwC. DailyBusiness.ro citează opinia lui Bogdan Belciu, partener la PwC România: „În contextul în care consumatorul are acces la atît de multe medii care oferă conţinut gratuit, directorii generali din industria de divertisment şi media trebuie să-şi adapteze modelele de afaceri pentru a capta tendinţele mereu în schimbare ale cererii de consum. Pînă la urmă, pentru a crea conţinut de calitate în continuare şi pentru a-l face disponibil pe Internet cineva trebuie să plătească“.

Cine să plătească? Aceasta-i întrebarea.

„În medie, un vizitator rămîne doar 3 minute pe un site obişnuit de ştiri. Iar pe site-urile de ştiri cu traficul cel mai mare, de la Yahoo News *pînă la* Washington Post *şi* Fox News*, cei mai mulţi fac doar cîteva vizite pe lună. Un studiu din 2005 arăta că aproximativ jumătate dintre cititorii de ziare din SUA petreceau cel puţin 30 de minute pe zi citind cotidianul preferat.“*

Sursa: Pew Research Center's Project for Excellence in Journalism

Ce este

Ziarul financiar a reintrodus de curînd sistemul plăţii pentru conţinutul online. Nu vinde pur şi simplu articole din ziar, ci un pachet în care intră şi ştiri, articole, analize furnizate de Mediafax şi *Business Magazin*. Plus ceva publicitate, advertoriale în *Zf* şi monitorizări de presă. Căci, deocamdată, pachetul este destinat companiilor, nu persoanelor. În schimb, revista *Ciao* a introdus plata prin sms şi card pentru cei care vor să vadă poze cu vedete şi să citească bîrfe: faci click pe o poză, apare un *paywall* care te invită să plăteşti; poţi cumpăra accesul la 6 sau 12 numere la alegere.

Şi cam atît.

De fapt, mai e ceva – un caz care poate fi interesant. Nu „ţine“ de vreun trust de presă, e o revistă independentă şi „artizanală“. Dar are la bază o idee în jurul căreia a construit cu inteligenţă şi a reuşit să creeze o adevărată comunitate de cititori (nu numai pe Facebook, unde are deja peste 35.000 de fani). Se numeşte *Decât o Revistă* (www.decatorevista.ro) şi vinde pe site versiunea pdf a fiecărei ediţii, publicînd totuşi unele lucruri cu acces gratuit. Despre „cazul DoR“ scrie Cristian Lupşa în pagina următoare.

Ce urmează?

Dacă avem Internet de mare viteză, o industrie media dinamică, vînzări bune la tablete şi *smartphones,* o anume deschidere pentru ce e nou (stăm bine la *openness,* conform Global Talent Index), ce-ar putea să urmeze? Orice. Problema e nu *dacă,* problema e *cînd*. Marile ziare americane şi britanice par „de pe altă lume“, dar dacă plata pentru conţinutul online a ajuns regulă pentru ziare şi reviste din Franţa şi Germania, ba chiar şi din Slovacia, cu siguranţă se va întîmpla acelaşi lucru şi la noi.

Să aşteptăm. Cine va face primul *paywall* adevărat are şansa unui mare succes (nu doar pentru că e primul, ci şi pentru că – dacă va şti să comunice eficient – va atrage mulţi curioşi, snobi, „experimentalişti“) sau a unui eşec mediocru (căci după ce ai cerut bani pe site şi n-a mers, răzgîndirea şi revenirea la gratuitate ar fi cam jenante).

Problema însă rămîne aceeaşi: *cine are de vînzare un conţinut original, care nu poate fi găsit în altă parte, deci merită să dai banii?* Pînă la aflarea răspunsului, ne putem da liniştiţi cu părerea. E gratis.

Pagini realizate
de Mircea VASILESCU

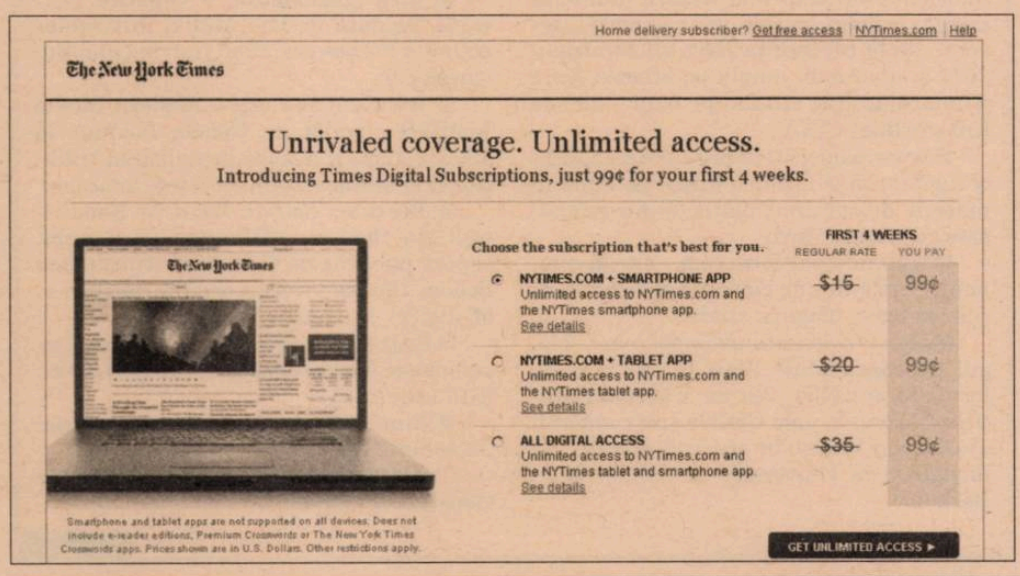

PUBLICITATE
ABONEAZĂ-TE ACUM!
Ai pînă la reducere 13%!
Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:
Marilyn Monroe
Charlie Chaplin
Capodoperele teatrului românesc
Opera
Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!
NOU!
Abonamente în străinătate
Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Caţavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

METODE DE ABONARE

PUBLICITATE

SMS

3 luni abonament Trimite un SMS doar din rețeaua VODAFONE LA **7485** cu textul ***DILEMA VECHE***

- Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
- Vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro
Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteți trimite în decursul a 30 de zile
Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informații la tel: **0800.800.111**.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioșcurile, caravanele și librăriile ADEVĂRUL

Poștă și partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plății și talonul completat

ADRESA DE LIVRARE

Nume .....
Prenume.....
Compania* .....
Cod fiscal*.....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
județ/sector .....
cod poștal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieți în căsuță numărul de abonamente pe care doriți să-l contractați)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecția **Marilyn Monroe**
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecția **Charlie Chaplin**
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția **Teatru românesc**
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția **Opera**
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

și am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poștal ☐ OP nr. ..... din data .....

* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.

Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activități promoționale și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente și informații sunați la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 9^{00} - 18^{00} (luni - vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la **0318.200.200** (număr cu tarif normal)

Cristian LUPȘA

Relevanță digitală

Cum să faci ca să contezi online

În ultimul weekend din iulie, cele mai creative minți tinere din jurnalismul de revistă american s-au închis în redacția celebrului blog de bîrfe Gawker și au produs o revistă în 48 de ore. A fost al treilea număr al unui proiect început anul trecut, un experiment nu atît de viteză, cît de implicare a unei comunități.

Longshot Mag a anunțat încă de cîteva luni weekendul în care vor lucra. Chiar dacă s-au strîns cîțiva zeci de editori, graficieni și corectori, ideea a fost de la bun început că vor construi revista folosind conținut primit din întreaga lume, în acel weeknd. Au comunicat exclusiv prin Internet – în special prin Twitter. Tot prin Internet au strîns și bani pentru producție – cîteva mii de dolari adunați prin Kickstarter, o platformă online de strîngere de fonduri. Apoi, timp de cîteva săptămîni, au făcut o campanie de *teasing*, pentru tema numărului și au anunțat că există locuri de congregare de la San Francisco la Copenhaga, unde cei care voiau să contribuie puteau să se strîngă și să producă texte, ilustrații sau fotografii. Pe 29 iulie au anunțat tema – datorie –, 24 de ore au primit materiale, iar pe 31 iulie erau gata cu designul și corectura. Revista – dublată de o versiune radio – era gata de cumpărat prin Magcloud, un serviciu care stochează reviste și alte publicații și le tipărește și trimite la comandă.

E o poveste optimistă, pentru că e o poveste despre creativitatea pe care o permite lumea digitală. E despre viteză, dar nu în sensul unei știri de două rînduri pe care te-ai luptat să o scuipi primul. Și, poate cel mai important, e o dovadă că publicul, dacă i te adresezi cum trebuie și dacă o faci prin rețelele sociale și metodele care astăzi îi vin bine, va participa, crea și chiar cumpăra.

Funcția de creator de comunitate – pe care Longshot o îndeplinește atît de bine – nu era pînă recent pe lista priorităților jurnaliștilor. Nici cea de agregator. Nici cea de curator. Internetul a făcut aceste funcții indispensabile.

Am aflat asta experimentînd.

În aprilie 2009, alături de cîțiva colegi jurnaliști și designeri, am început un proiect independent numit *Decât o Revistă*, o revistă centrată pe eseuri și jurnalism narativ, forme care necesită documentare exhaustivă și un proces îndelungat de scriere și rescriere. La prima vedere, DoR era opusul erei digitale: texte lungi, cu suișuri și coborîșuri narative, un pariu într-o lume despre care se spune că nu citește.

Ne-am decis s-o tipărim și nu s-o livrăm pur și simplu în PDF – nu pentru că nu ne place lumea digitală, ci pentru că o revistă are o dinamică de răsfoire și o capacitate de a livra surpriză care n-au fost încă egalate online. Comunicarea însă, am desfășurat-o online – în special prin Facebook. Nu ne-am făcut reclamă, cît am avut discuții cu fanii, cărora le-am cerut idei, le-am arătat ce se întîmplă în spatele ușilor închise și i-am făcut părtași la proces. Cînd a venit vremea pentru lansarea primului număr, în noiembrie 2009, s-au strîns peste 500 de oameni într-un club din București.

Lucrurile au mers tot mai bine de atunci încolo. Varianta tipărită continuă să fie produsul nostru principal, dar lumea digitală e locul în care se strînge comunitatea – pe Facebook sînt deja peste 35.000 de fani. Ce am învățat în acești doi ani sînt lecții importante pentru toți cei care se gîndesc la ce va face internetul din produsul lor:

- în primul rînd, nu mai poți lucra într-o peșteră. Netul ne-a obișnuit cu transparență, implicare, viteză în comunicare. Dacă produsul tău e opac și divorțat de interesele unei comunități, n-o să intereseze prea multă lume;
- forma de livrare e importantă. Mulți ne-au întrebat la început de ce insistăm să apărem pe hîrtie – „printul moare", ni s-a repetat. Da, printul prost făcut, cel pe care nu merită să-l colecționezi, o să moară. DoR e însă un obiect de colecție și cititorii noștri îl pun bine deoparte (mai ales că se împrumută și se fură);
- forma de livrare nu e totul. Nu ne așteptăm să fim citiți doar pentru că ne-am tipărit. Comunitatea digitală e formată din mii de oameni care poate n-au văzut niciodată revista tipărită. ADN-ul unei publicații – în cazul nostru dorința de a explica România modernă și nevoia de a face jurnalism sub formă de poveste – trebuie să se regăsească și-n online. (Fie că e vorba de rețele sociale, conținut creat exclusiv pentru net sau alte produse);
- inovația depinde și de factori externi. DoR poate fi răsfoită integral pe o platformă numită ISSUU, iar PDF-uri din fiecare număr pot fi plătite prin PayPal și ulterior descărcate. Nu e mare lucru; nu e încă versiunea de iPad. N-am vrut să încărcăm fiecare articol din fiecare număr pe site, pentru că experiența de citire a unei reviste e diferită. Dar n-am ajuns încă pe iPad, pentru că oricît de mulți programatori am avea în România, încă n-am găsit unii care să cunoască și să fie interesați de dinamica de citire, de cum se îmbină designul cu funcționalitatea, de cum valorifici conținutul. (Vom face totuși un experiment în toamnă).
- inovația editorială depinde și de sistemele de plată. Continui să cred că dacă produci conținut de calitate, o să-l poți vinde. Doar că trebuie să te ajute și sistemele de plată, care în România sînt greoaie și deficitare. Unde e *one-click buy*-ul lui Amazon sau iTunes? Dar micro-plățile – cele care le-au permis celor de la Longshot să strîngă banii de producție?

Se poate filozofa la infinit despre dinamica dintre Internet și presă, despre cum vom consuma informație digitală și dacă vom plăti pentru ea. Eu am ales să mă refer la produse care nu vor face rabat de la calitate, produse care construiesc comunități fără de care n-ar putea să se susțină.

Nu cred că Internetul va omorî aceste forme de creativitate și nici jurnalismul de formă lungă pe care noi ne străduim să-l împachetăm în DoR. O mulțime de proiecte inovative de afară – cum ar fi The Atavist sau Byliner.com – dovedesc că jurnalismul de profunzime și onlineul fac casă bună. Și mai mult, că oamenii citesc și plătesc pentru ce citesc dacă experiența a fost onestă, emoționantă și relevantă pentru viețile pe care le duc. Dacă rezolvăm ecuația relevanței, vom fi citiți – indiferent de suportul de livrare. Dacă nu, probabil că ne meritățm imaginea de pagini îngălbenite și neinteresante.

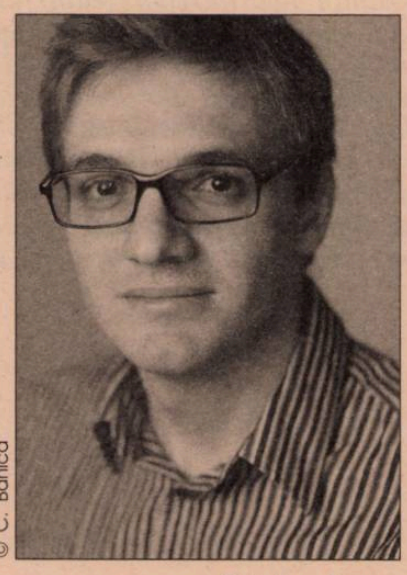
© C. Bănică

Cristian Lupșa

„Căutarea știrilor a fost activitatea cea mai importantă în deceniul trecut. În deceniul următor, cea mai importantă s-ar putea să fie transmiterea lor către alții. În jur de 20-30% dintre vizitatorii site-urilor de știri provin de pe Google și de pe Google News."

Sursa: Pew Research Centre's Project for Excellence in Journalism

***Cristian Lupșa** este editor la* Decât o Revistă *(decatorevista.ro).*

Surse și resurse

- www.themediabriefing.com – știri și informații în timp real despre industria media; comentarii ale unor experți, secvențe de la conferința *Paywall Strategies 2011* și un studiu amplu pe aceeași temă (sumarul gratis, studiul pe bani – 895 de lire sterline + TVA);
- www.paidcontent.org – *the economics of digital content;* tot ce mișcă pe lume în materie de conținut plătit (și nu numai) este consemnat aici;
- www.idioplatform.com – site al companiei britanice de consultanță *idio;* conține articole, bloguri, studii;
- *http://newsosaur.blogspot.com/* - blogul „știrozaurului" Alan D. Mutter, de formație jurnalist, fost nr. 2 la *San Francisco Chronicle,* apoi CEO la trei companii din Silicon Valley; în prezent, profesor de jurnalism la University of California at Berkeley.
- www.longform.org – o platformă de „articole lungi" (reportaje, eseuri, *stories)* apărute în presă începînd cu 1899;
- http://gigaom.com – GigaOM Network, fondată de Om Malik, fost senior editor la Forbes.com, Red Herring and Business 2.0;
- www.poynter.org – Modern Media Institute, fondat de Nelson Poynter în 1975; cercetări despre jurnalismul tradițional și online, studii, cursuri, articole;
- *The Story So Far. What We Know About the Business of Digital Journalism,* raport publicat de Columbia Journalism School (http://www.cjr.org/the_business_of_digital_journalism/)
- *Back to the Coffee House. A special report on the future of news,* în *The Economist,* 9-15 iulie 2011
- Bineînțeles, comanescu.ro și jurnalismonline.ro.

...și multe, multe căutări „specifice" pe Google...

Laurent CHRZANOVSKI

Elveţia şi România

– o moştenire comună antică pentru două mitologii identitare diferite –

Identitatea naţională şi mitologia care contribuie la fondarea ei sînt concepte cu rădăcini vechi, dar ale căror eclozіune şi dezvoltare pot fi situate, pentru cea mai mare parte a ţărilor europene, în cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea. În această epocă, elitele cantoanelor elveţiene, ca şi cele ale diferitelor entităţi, care formează România de azi, descoperă interesul faţă de istoria romană ca factor de susţinere a propagandei identitare. De-a lungul istoriei lor moderne, cele două ţări vor aborda marile evenimente ale Antichităţii, în două maniere foarte diferite şi unice în felul lor.

Pretutindeni în Europa, promotorii patriotismelor în curs de afirmare au făcut alegeri neechivoce, preferîndu-i uneori mai degrabă pe celţi şi pe conducătorii lor, invadatorilor romani. Aşa a fost, de pildă, pentru Franţa, mitul lui Brennus, născut în timpul Revoluţiei Franceze, iar apoi cel al lui Vercingétorix, făurit în epoca Restauraţiei; pentru Germania, cel al lui Arminius, conducător german victorios asupra romanilor. Pe de altă parte, alţii se declarau urmaşi ai romanităţii, aşa cum a fost, desigur, cazul Italiei, dar şi al Spaniei, care preferă să-l glorifice pe Traian, născut pe teritoriul său, şi care a făcut, în schimb, prea puţin caz de Celtiberi.

România a reuşit paradoxul de a fi la fel de mîndră de originile sale dacice, cît şi de moştenirea romană şi de latinitatea sa, după cum au dovedit, în 2006, amplele manifestări de sărbătorire a împlinirii a 1900 de ani de la crearea Provinciei romane Dacia. De asemenea, se pot vedea, în majoritatea oraşelor româneşti, statui ridicate în onoarea regelui Decebal, în apropierea monumentelor care îl glorifică pe împăratul Traian. Elveţia, la rîndul ei, a reuşit un alt paradox, acela de a crea un neologism, o figură federativă neo-clasică, Helvetia, fără să recurgă nici la moştenirea galică, nici la cea romană (dacă exceptăm etimologia latină a acestei creaţii virtuale). Nu îl celebrează, de fapt, nici pe Divico, marele şef helvet care-l înfruntă pe Cezar la Bibracte, nici pe celebrul său învingător care s-a aflat la originea romanizării ţării.

Cauzele acestui recurs foarte diferit la Antichitate sînt de căutat în evoluţia geopolitică a celor două ţări. La mijlocul secolului al XVIII-lea, Maria-Tereza a Austriei şi fiul ei, Iosif al II-lea, decid să întărească credibilitatea şi legitimitatea reformelor lor agrare, miniere şi politice, în Transilvania, printr-o mare campanie de propagandă centrată pe conceptul *Dacia Felix Restituta*. Această simbolistică va fi preluată în mod continuu pînă la Marea Unire din 1921, cînd regele Ferdinand I va bate, de asemenea, medalii cu portretul său pe o faţă şi portretul împăratului Traian pe cealaltă faţă, întotdeauna cu deviza *Dacia Felix*.

În acelaşi timp, în Elveţia, anumiţi eruditi au încercat să elaboreze un concept federativ şi să dea un puternic simbol istoric Confederaţiei, eclipsată de bogăţia particularităţilor cantonale. Asistăm astfel la apariţia, în timpul ultimei treimi a secolului al XVII-lea, a figurii Helvetia, alegorie feminină reprezentînd Confederaţia. Numele său este derivat din cel al helveţilor, un termen utilizat pentru prima oară de Iuliu Cezar în *Comentariile Războiului Galic*, pentru a defini un ansamblu sau federaţie a popoarelor galice care trăiau pe actualul platou elveţian. Elveţia a devenit *Confédération helvétique* şi chiar *République helvétique* sub Napoleon, pentru ca apoi Constituţia din 1999 s-o transforme în *Confédération suisse*. Astăzi, termenul de *Helvétie* este utilizat în mai multe limbi, printre care şi limba română, pentru a desemna *la Suisse*.

Două motive explică de ce elveţienii n-au dorit, aşa cum au făcut românii, să invoce rădăcinile lor helvetice şi/sau romane ca surse ale unei mitologii fondatoare: pe de o parte, fiecare dintre statele independente care compuneau vechea Confederaţie avea o puternică identitate istorică proprie, iar, pe de altă parte, diferenţele culturale şi lingvistice regionale au făcut ca partea germanofonă a ţării să-şi vadă identitatea provenind mai degrabă dinspre popoarele germanice care s-au succedat pe teritoriul lor, decît de prezenţa romană (vestitul Wilhelm Tell este un bun exemplu în acest sens). În acelaşi timp, minorităţile francofone, italofone şi reto-romanice erau în mod natural mai înclinate să dea importanţă trecutului lor latin.

© Wikimedia

Elveţia, bogat patrimoniu roman

Chiar dacă este eclipsată de renumele internaţional al siturilor naturale şi al centrelor urbane din epoca medievală, care abundă în Elveţia, moştenirea arheologică romană de aici este tot atît de importantă pe cît este de puţin cunoscută, chiar şi acolo unde este vorba de numeroasele sale situri de excepţie.

Romanitatea ţării începe chiar cu deplasarea către vest a celei mai mari părţi a popoarelor şi a populaţiilor cunoscute sub numele comun de helveţi. După Cezar, sub presiunea triburilor de germanici coborînd către sud – cimbrii şi teutonii –, aproape 400.000 de helveţi, incendiindu-şi satele, încep în anul 58 î.Ch. un lung periplu care ar fi trebuit să-i conducă pe coastele mediteraneene. Temîndu-se pentru stabilitatea tinerei provincii romane Narbonensis, Cezar a ordonat distrugerea unicului pod de peste Ron, la Geneva, obligîndu-i astfel pe migratori să se îndrepte spre nord. Fără a fi descurajaţi de acest obstacol, helveţii îşi continuă marşul pe teritoriul galic. Hotărît însă să nu-şi asume riscul unei bulversări majore în echilibrul populaţiei din Gallia, Cezar îi va opri pe helveţi din drumul lor la Bibracte, unde îi va înfrînge definitiv. Printr-un tratat încheiat cu această ocazie, ei vor fi obligaţi să revină pe teritoriile lor de origine şi să-şi refondeze propriile habitate.

Pentru a închide principala cale de trecere dintre lacul Léman şi Jura, Cezar decide, în anul 44 î.Ch., să fondeze colonia Iulia Equestris, amplasată pe locul actualului oraş Nyon. El ordonă, de asemenea, unuia dintre locotenenţii săi, Lucius Munatius Plancus, să facă acelaşi lucru pe teritoriul rauracilor, cu scopul de a bloca orice migraţie între Rin şi Jura. Dar asasinarea sa, precum şi anii de război civil care au urmat nu au permis finalizarea planurilor sale de romanizare a platoului elveţian. Doar între finele secolului I î.Ch. şi primul deceniu al secolului următor, în urma cuceririi trecătorilor alpine de către împăratul Augustus, întreg teritoriul elveţian a fost integrat în Imperiul Roman, fiind împărţit în patru provincii distincte. Oraşul Geneva, situat pe malul drept al Ronului, a fost ataşat la provincia Gallia Narbonensis. Platoul elveţian constituia partea meridională a provinciei Germania Superior, care cuprindea şi actualele regiuni Franche-Comté, Bourgogne şi Haut-Rhin. Pe de altă parte, cantonul Valais constituia, împreună cu Valea Aostei, provincia Alpes Poeninae. În sfîrşit, Elveţia orientală făcea parte din provincia Raetia, care se întindea de la Grizonii actuali pînă în Tirol şi în sudul Bavariei.

În cele patru mari centre urbane al acestui teritoriu se păstrează monumente de excepţie. Pe un mic platou dominînd Lacul Léman, la 18 km vest de Geneva, vestigiile *Coloniei Iulia Equestris,* una dintre rarele colonii a căror fondare a fost hotărîtă de însuşi Cezar, emerg la fiecare colţ de stradă al vechiului oraş Nyon. Basilica forumului, descoperită în anul 1974, este conservată într-un mod remarcabil. Zidurile sale adăpostesc astăzi Muzeul Roman, special amenajat la subsol. Printre alte edificii cunoscute, trebuie amintite piaţa, termele şi mai ales amfiteatrul, a cărui descoperire neaşteptată, în 1996, a făcut senzaţie în principalele publicaţii ale ţării – monumentul nu era menţionat în nici o sursă istorică.

Peste treizeci de studenţi şi cercetători elveţieni au participat în mod constant la săpăturile organizate de Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei.

Dorită de Cezar, dar fondată – după războaiele civile – de către Augustus, *Colonia Paterna Munatia Felix Apollinaris Augusta Emerita Raurica* se situează pe malul stîng al Rinului, la cîţiva kilometri în amonte de Basel. Forumul, teatrul, mai multe temple, terme şi locuinţe, la fel ca rămăşiţele castrumului militar tardiv constituie un ansamblu foare bine conservat, astăzi foarte vizitat de turişti.

Bogat în numeroase monumente bine conservate, dar situate în centrul platoului elveţian, Aventicum este cu siguranţă oraşul roman care a cunoscut cea mai mare expansiune demografică. Probabil originar într-un centru helvet, în mod progresiv romanizat, oraşul va purta numele de *Forum Tiberii* înainte de a intra în istorie sub numele de *Colonia Pia Flavia Constans Emerita Helvetiorum Foederata*. Acest semn de recunoştinţă a împăratului Vespasian, al cărui tată a locuit mult timp în oraş, dovedeşte, totodată, ataşamentul popoarelor romanizate faţă de originile lor celtice. Federaţia helveţilor, menţionată în titulatura oraşului, nu poate să nu ne amintească de Sanctuarul Federal al celor Trei Galii, implantat în inima coloniei Lyon. Mai modest, *Forumul Claudii Vallensium,* astăzi Martigny, a fost fondat de Claudiu, între 41 şi 47 d.Ch., în partea occidentală a regiunii Valais, în locul în care drumul venind dinspre Marele Saint-Bernard întîlneşte Valea Ronului. Putem aici admira amfiteatrul, vestigiile mai multor *domus,* dar mai ales unul dintre *mithraea* cele mai bine conservate din nordul Alpilor.

În sfîrşit, nu am putea conclude acest scurt rezumat, fără să menţionăm splendidele vestigii cu o multitudine de mozaicuri policrome ale primului grup episcopal din Geneva, astăzi pus în valoare într-un muzeu special amenajat sub catedrală. Ele sînt considerate, pe scară europeană, ca făcînd parte dintre cele mai importante monumente creştine din secolul al IV-lea care au supravieţuit pînă în zilele noastre.

Arheologie complementară, colaborare exemplară

În ciuda depărtării geografice, teritoriile României şi Elveţiei au numeroase puncte comune, un studiu sinoptic demonstrînd analogii de o mare utilitate pentru arheologi şi istorici. Pentru epoca romană, putem sublinia afinităţi în modul de gîndire şi de exprimare artistică ale celor două teritorii, legate de substratul celtic romanizat, dar mai ales surprinzătoarea similitudine a dezvoltării habitatelor, a oraşelor şi satelor, în condiţii topografice cvasi-identice: munţi, piemonturi şi platouri străbătute de rîuri şi fluvii navigabile. De altfel, pentru specialişti, siturile militare romane din Dacia reprezintă un complement indispensabil al marelui castru elveţian de la Vindonissa, baza Legiunii XI Claudia (astăzi Windisch, situat între Aarau şi Zürich, pe un platou dominînd rîul Aar). Această armată a primit de fapt ordin de la Traian, în 101 d.Chr. să părăsească Platoul elveţian pentru a se instala în Moesia, cu scopul de a contribui la războiul împotriva dacilor.

În ceea ce priveşte cultura materială, datele provenind din săpăturile de la Vindonissa, astăzi utilizate la nivel mondial, găsesc aici succesorii lor imediaţi în artefactele regăsite în marile castre din România de la Porolissum, Potaissa şi încă multe altele, fondate la puţin timp după abandonarea sitului elveţian. Pe aceste premise a început, încă de la finele anilor '70, o colaborare fructuoasă între arheologii dintre cele două ţări. De-a lungul a şase ani (1979-1984), peste treizeci de studenţi şi cercetători elveţieni au participat în mod constant la săpăturile organizate de Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei pe situl de la *Colonia Ulpia Traiana Sarmizegetusa,* capitala provinciei romane din Dacia.

Motivaţi de reuşita acestor prime schimburi, dr. Dorin Alicu (şeful secţiei de arheologie a Muzeului Naţional de Istorie a Transilvaniei) şi dr. Hans Bögli (director al sitului şi al Muzeului de Arheologie din Avenches) au lansat în 1990 *Congresele romano-elveţiene de politică edilitară în provinciile Imperiului Roman*. Aceste întîlniri ştiinţifice internaţionale de înalt nivel, care au avut loc la Deva în 1991, la Berna în 1994, la Tulcea în 1997, din nou la Deva în 2008, au permis un schimb de experienţă unic, pentru mai mult de o sută de cercetători veniţi din întreaga Europă.

***Laurent Chrzanovski** este doctor în arheologie şi predă la universităţile din Lyon şi Fribourg. Fiu de diplomat elveţian, s-a stabilit la Deva în 2006.*

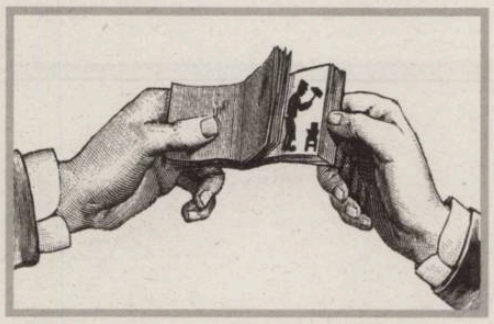

Marius CHIVU

feedbook

Umbra tatălui

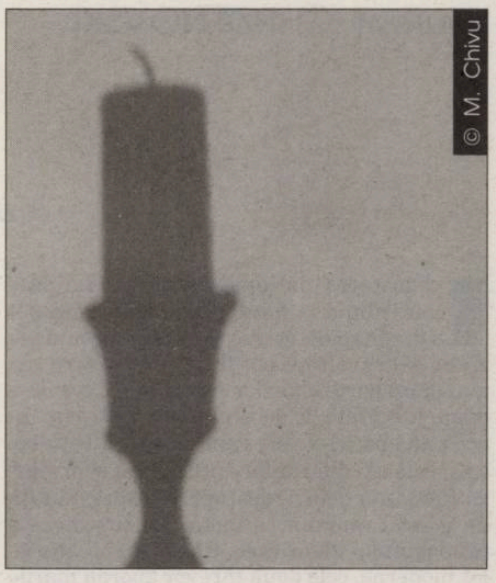

● **Radu Vancu, *Amintiri pentru tatăl meu*, Editura Vinea, 2010.**

Poemele de doliu pentru tatăl dispărut pe care Radu Vancu le-a publicat de-a lungul anilor în volumele sale, *Biografia litteraria* (2006) şi *Monstrul fericit* (2009), trebuia, odată şi-odată, să fie recuperate şi completate pentru a forma numai ele o carte de sine stătătoare. „Moartea celor dragi nu se învecheşte niciodată. Mortul putrezeşte, moartea lui nu prinde nici măcar mucegai. Ea e pururi cu tine, în tine, lucrează neîncetat, ca rugăciunea celui bun şi zbaterea celui rău, încît ajunge să ţi se pară că-i acolo încă dinainte ca cel drag să moară şi va fi acolo pînă la sfîrşit, cînd vei ajunge şi tu la capitolul acela. Şi cînd, poate, moartea celui drag în sfîrşit va muri.“ Aceste vorbe din textul introductiv, care explică alcătuirea cu poeme vechi şi noi a volumului, sînt, de fapt, şi un *statement* al poetului pentru care această temă a morţii premature şi definitive este cea mai puternică, mai întîi prin biografie, prin încărcătura ei psihologică şi emoţională, apoi prin inepuizare, prin felul în care se transformă în obsesie.

Aproape insuportabilă, pe alocuri, din cauza (datorită?) încărcăturii emoţionale.

Amintiri pentru tatăl meu este, de fapt, cartea pesistenţei doliului – orice poem este o formă de doliu – pe fondul neresemnării cu dezastrul sinuciderii, al pierderii, dispariţiei, absenţei iremediabile. Toate aceste ipostaze ale părintelui mort de propria mînă provoacă tot atîtea forme ale durerii, regretului şi jelaniei lirice. Fiul-poet evocă fără să judece amintirea tatălui beţiv, i se adresează, îşi consemnează şi îşi sondează propriile stări, poemele („romanul ăsta analitic în versuri“) fiind deopotrivă expresia dorului, a unei iubiri întrerupte prematur – o declaraţie de dragoste *in absentia*, dar şi o formă de „îmblînzire“ a consecinţelor sinuciderii la nivel existenţial, ba chiar de împotrivire, căci dorinţa subconştientă şi realitatea asemănării cu propriul tată nu e lipsită de percepţia unei posibile eredităţi fatale şi de angoasa imposibilităţii desprinderii de un destin tragic („a fi Vancu e ocnă“). Complicitatea din copilărie, cînd fiul era martorul tăcut al exceselor bahice ale tatălui, se suprapune cu identificarea de mai tîrziu („îmi eşti tot mai aproape, poate pentru că semăn tot mai mult cu tine“), cînd fiul descoperă, la rîndu-i, că „orice beţie este o boală învinsă“. O vreme, fiul trăieşte în oglinda borgesiană a tatălui („oglinzile şi paternitatea / înmulţesc imaginile şi sînt abominabile“), îi repetă gesturile alcoolice, fie din disperarea de a fi rămas singur, fie pentru că încearcă să-i reconstituie şi să-i înţeleagă (poate chiar să-i legitimeze) drama. O neînţelegere – de fapt, o îndepărtare – care creşte. În ciuda amintirilor şi a tuturor gesturilor recuperatorii (într-un poem, fiul citeşte cărţile favorite ale tatălui în efortul de „unire a singurătăţilor“), fiul realizează că, nici unul nefiind de faţă cu adevărat la viaţa celuilalt, cei doi îşi vor rămîne unul altuia nişte necunoscuţi: „nici nu ştiu dacă într-adevăr am fost – sînt? – fiul tău. / Pe bărbatul de douăzeci şi şase de ani, puhăvit în primele luni după însurătoare, / nu l-ai cunoscut. Nici eu n-am apucat să cunosc bărbatul care ai fi putut să fii; / şi, de asemenea, nu-l cunoşti pe bărbatul mai tînăr deja / decît unii dintre prietenii mei, / mai tînăr cu fiecare an cu care eu mă fac mai bătrîn / şi căruia-i spun în textele astea tată. / Mi-ar fi plăcut ca noi toţi ăştia să fi băut o vodcă împreună.“ („Părinţi şi copii“)

Cel de-al treilea, şi ultimul, ciclu al volumului, se deschide cu poemul „32“ în care fiul pare să fi depăşit pragul psihic al ratării şi morţii tatălui. Astfel, este consemnată, fie şi parţial, ieşirea de sub influenţa nefastă a acestui complex patern tocmai prin multiplicarea paternităţii: „N-am murit pînă la urmă înainte de 30 de ani. / Nu mi-a dat, precum ţie, tată, viaţa în cap / ca unei vite iluminate. Am amintiri frumoase / cu soarele scelerat de la miezul nopţii / fierbîndu-mi răbdător creierul, / mă uit la ele întruna, ca un veteran paraplegic // la pozele din război. Am avut şi revelaţia, / de cîteva ori, am bifat practic / toate paragrafele: să plantezi un pom, / să faci un copil, să ai revelaţia. / Voi avea peste o lună 32, tati, sînt viu, sînt fericit, / nimic din ce-am trăit nu corespunde // cu ce era demn de trăit la 18 ani.“ Fiul a ajuns el însuşi tată şi nu va repeta, la rîndu-i, greşeala, păcatul, inconştienţa de a provoca cu o eventuală sinucidere acelaşi dezastru în viaţa propriului fiu. Este consemnat chiar şi un sentiment de vinovăţie, ca şi cum fiul n-ar avea dreptul să fie fericit în absenţa tatălui, ca şi cum fericirea fiului ar datora ceva, ar nesocoti, ar impieta gestul sinuciderii tatălui („cine e însă uzurpatorul / care a făcut din ruina mea / un imperiu?“). Care abominabil gest oricum continuă să fie reperul existenţei sale de bărbat matur („în fiecare dimineaţă îmi înfloreşte în creier / zîmbetul unui splendid cadavru. / De atunci, în loc de creier am cadavrul tău.“) Ultimul poem al cărţii, „Sfoara de rafie“, unul dintre cele mai bune, aduce tema creştină a întîlnirii de Apoi, a unei mîntuiri în lipsa recunoaşterii celor doi: „Dacă ar fi să se întîmple azi / nu m-ai recunoaşte. Au trecut 13 ani / de la numărul tău cu sfoara de rafie, / şi în 13 ani de bătut capul cu trucul tău / m-am îngrăşat 20 de kilograme. / port barbă, peste inimă mi-a crescut păr // des ca iarba de pe mormîntul tău. / Dacă ar fi să se întîmple azi, cum ziceam, dacă ar sări lespezile de pe morminte / şi aţi ţîşni voi morţii, toţi deodată, / ca popcornul pocnind afară din cratiţă, / cu carne albă şi pufoasă pe oasele înnegrite // ca bobul de porumb prăjit, şi aţi veni fiecare / să vă căutaţi viii, nu m-ai recunoaşte. / Dar asta n-are nici o importanţă – nici pruncul nu-şi recunoaşte / de la naştere părintele. O să te iau de mînă / şi o să fii pruncul născut de mine în lumea veşnic pufoasă, / în care totu-i alb ca sfoara de rafie nefolosită.“

Aproape insuportabilă, pe alocuri, din cauza (datorită?) încărcăturii emoţionale, *Amintiri pentru tatăl meu* este deopotrivă un act de profundă indiscreţie şi generozitate. Ca orice carte de poezie adevărată.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

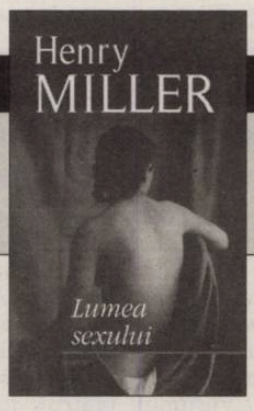

● **Henry Miller, *Lumea sexului*, traducere din limba engleză de Alexandru Vlad, Colecţia „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 2011.**

E lucru serios. Fără perdele sau mănuşi, cu oarece filozofie a forţei vitale, ceva frondă de satir la adresa robotizării globaliste, niscaiva confesiuni despre propriile scrieri şi propria viaţă, plus iuţi sclipiri de poezie în desluşirea lucrurilor, Henry Miller cartografiază *Lumea sexului* sub forma unui eseu despre firescul extazului şi bucuria misterului, adică despre ce ar trebui să însemne abilitatea de a trăi şi a te bucura de viaţă. De ce nu e „cîh!“ să tot vorbeşti despre sex, să tragi înspre miezul vieţii „sexul în întreg patosul lui patologic“? Răspunsul lui Miller sună cam aşa: 1) de-aia, cîtă vreme sexul ţine de libertatea naturală a omului; 2) pentru că şi de-asta Parisul e unul dintre cele mai frumoase locuri din lume; 3) pentru că, mai ales în vremurile de acum (ale vidului emoţional şi funcţionării prin automatisme), „tot ce contează este ca miraculosul să devină norma“; 4) pentru că orice maestru al artei erotice aduce mai degrabă cu un om religios decît cu un gladiator.

Miller a vrut să fie cît mai limpede, motiv pentru care prima variantă a cărţii, din 1940, a fost în bună parte rescrisă, 17 ani mai tîrziu. Ce-i sigur e că noua versiune te loveşte în – ca să zic aşa – moalele capului, fie prin frumuseţea formulării, fie prin acolada erudită sau insolitul enunţurilor. Una dintre afirmaţiile-şoc sună aşa: „o descriere nudă a actului fizic ne poate uneori transporta într-o stare care transcende eroticul şi poate crea în noi iluzia că sîntem ascunşi vederii celui atotvăzător, chiar dacă numai pentru cîteva momente care-ţi taie respiraţia“. Ca experienţă înalt-furişă, sexul pare să aibă, în lumea lui Miller, şi ceva înalt-copilăresc.

PUBLICITATE

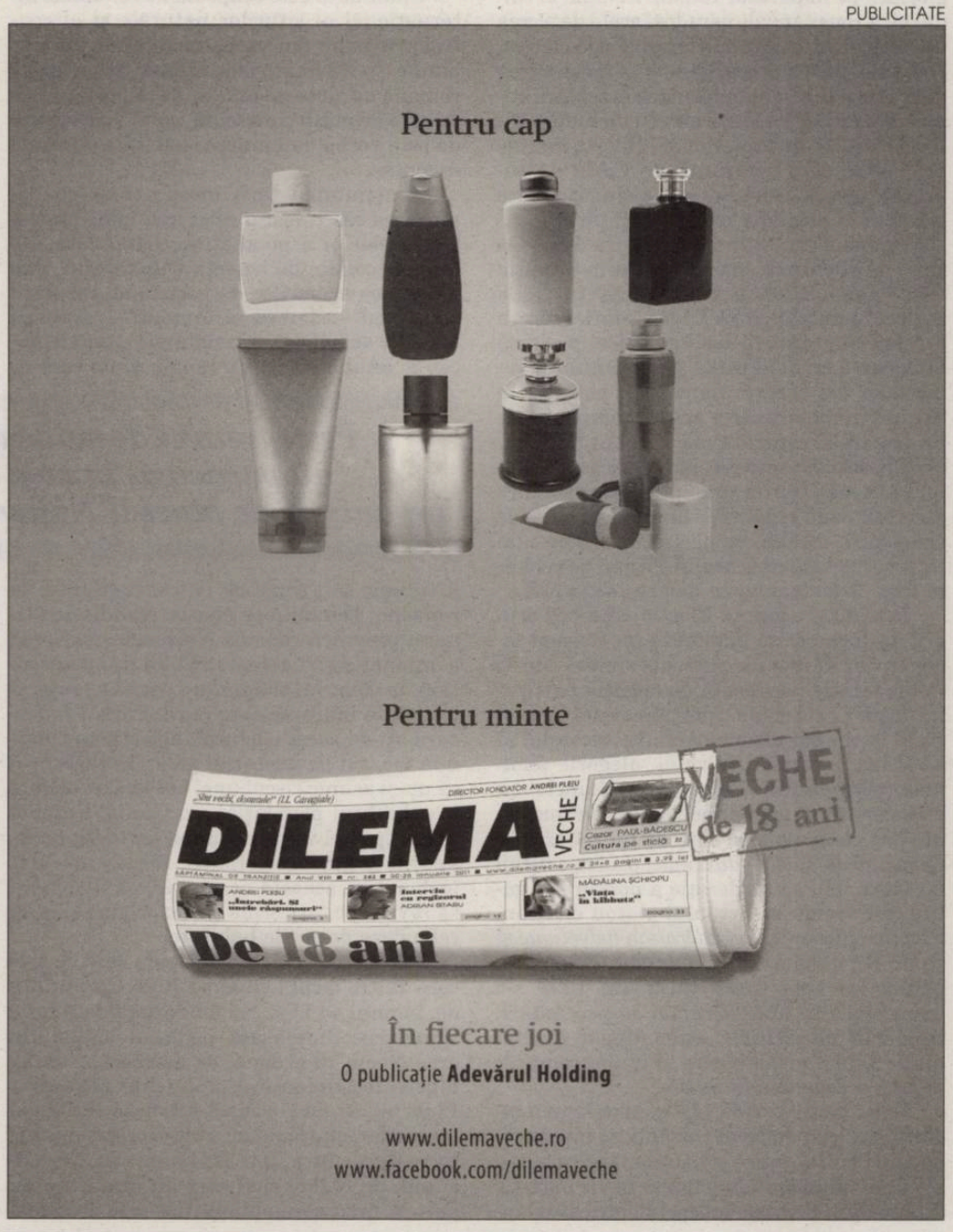

Marina DUMITRESCU

Scrisoare deschisă

Plănuiesc de mult redactarea acestei epistole colegial-dramatice, dar hotărîrea de a nu o mai amîna mi-a provocat-o recentul articol al domnului Andrei Pippidi – „Crime în serie“ (referitor la PUZ-ul ce ameninţă perimetrul Liceului francez). Încă un text excelînd prin competenţă, documentare şi implicare, ce se adaugă intervenţiilor săptămînale în *Dilema veche* ale cunoscutului istoric – căruia nu pot decît să-i doresc să-şi ducă neobosit mai departe pledoaria pentru oprirea masacrului edilitar care flagelează Bucureştiul. Solidarizarea cu demersul şi atitudinea domnului Pippidi constituie aşadar punctul de plecare al prezentului apel către formatorii de opinie din mass-media.

Sub ochii noştri ai tuturor, de ani de zile, Capitala (şi aşa traumatizată de stricăciunile vechiului regim) e victima unui insidios proces de falsă autodistrugere, cu acte în regulă, în urma căruia mafia cu mănuşi a speculei imobiliare îşi clădeşte imperiul kitsch. Dacă am socoti Bucureştiul o fiinţă, am putea compara această agresiune cu otrăvirea plămînilor prin care oraşul respiră. Se întîmplă însă că tocmai zonele vitale pentru memoria şi *atractivitatea lui turistică (!)* sînt cele mai de PREŢ în ochii parveniţilor, dornici să se reinventeze, uzurpînd amintirea adevăratei „lumi bune“ care dădea cîndva strălucire şi farmec micului Paris. În termeni mai aspri, dar plastici, îmi vine să spun că, sub privirile noastre placide sau greşit-îngăduitoare, Bucureştiul chelešte. Locurile dezgolite în cartierele cele mai frumoase şi... „protejate“ se înmulţesc peste noapte, lăsîndu-ne perplecşi. Fapt aparent paradoxal, dacă observăm, pe de altă parte,

Cum de atîtea voci, proteste sau manifestări în favoarea Bucureştiului istoric (atît cît mai există) nu reuşesc să dejoace strategia celor care tind să-l anihileze?

vigilenţa crescîndă a diverselor ONG- uri, asociaţii, site-uri sau chiar publicaţii pro-patrimoniu, tot mai active în ultimii ani. Încît se ridică întrebarea: Cum de rezultatele nu sînt pe măsură? Cum de atîtea voci, proteste sau manifestări în favoarea Bucureştiului istoric (atît cît mai există) nu reuşesc să dejoace strategia celor care tind să-l anihileze? Un răspuns e cuprins în întrebare: chiar *absenţa* unei strategii în rîndul „pro-bucureştenilor“ explică ineficienţa reacţiilor lor; lipsa solidarizării explicite, a coordonării şi a colaborării *consecvente* între reprezentanţii societăţii civile, autorităţile culturale şi mass-media. Oricît de spectaculoase sau convingătoare ar fi, protestele ad-hoc, happening-urile lui Theodor Paleologu, cărţile despre istoria Bucureştilor, expoziţiile sau conferinţele vor fi ignorate cu graţie, atîta timp cît nu se vor coagula într-o strategie mai periculoasă pentru „duşman“, ghidonată de Ministerul Culturii şi susţinută constant de mass-media, în talk- show-uri de mare audienţă, editoriale, spoturi publicitare ş.a.m.d. De ce „băieţii deştepţi“ din imobiliar nu sînt chemaţi la rampă să dea socoteala în legătură cu maltratarea patrimoniului edilitar şi istoric al Bucureştiului? Excelenţi oameni de TV, precum Radu Moraru, Robert Turcescu, Rodica Culcer, Horia Patapievici, Ioana Lupea, Mircea Marian, dar şi Cristian Tabără, Cornel Mihalache, Marina Constantinescu sau Eugenia Vodă ar trebui să folosească prestigiul media, pe care îl gestionează, şi pentru a ţine sub atenţie grava chestiune urbanistică. Nu doar ocazional, ci sistematic. Nu de formă, ci cu scopul precis de a salva ce se mai poate salva. Reunindu-şi eforturile în faţa unui inamic cultural comun. Dacă intervenţiile săptămînale ale d-lui Andrei Pippidi în *Dilema veche* reprezintă în acest sens un model demn de urmat, nu e doar fiindcă pun pe tapet situaţii concrete bine documentate, dar şi pentru că ilustrează forţa unui demers consecvent, *pe termen lung*.

În urmă cu cîteva luni, vedea lumina tiparului un volum care ar trebui să existe în biblioteca oricărui om lucid: *Raportul comisiei prezidenţiale pentru patrimoniul construit, siturile istorice şi naturale*, editat de ICR şi realizat de un colectiv de 21 de prestigioşi specialişti (arhitecţi, istorici, teologi, artişti, ingineri), angrenaţi într-o vastă operaţiune de sistematizare a problemelor şi identificare a soluţiilor pentru salvagardarea patrimoniului naţional. În 400 de pagini, trei mari capitole, zeci de subcapitole şi de fotografii, această posibilă carte de căpătîi oferă o imagine dramatică a ceea ce am putea valorifica dacă am şti să preţuim. Pînă la chestiunea de fond, alta e deocamdată problema, şi anume că valoroasa lucrare nu se află în circulaţie. Din motive derizorii de legislaţie (care ating şi distribuţia altor publicaţii din această categorie, precum cele ale CNSAS), un asemenea subiect de dezbatere zace în umbră, deja ignorat!... Iată de ce, în perspectiva grilei de toamnă, profesioniştii de bună credinţă din mass-media ar trebui să-l recupereze aşa cum merită.

Marina Dumitrescu *este jurnalistă la Radio România.*

oferta de carte

PUBLICITATE

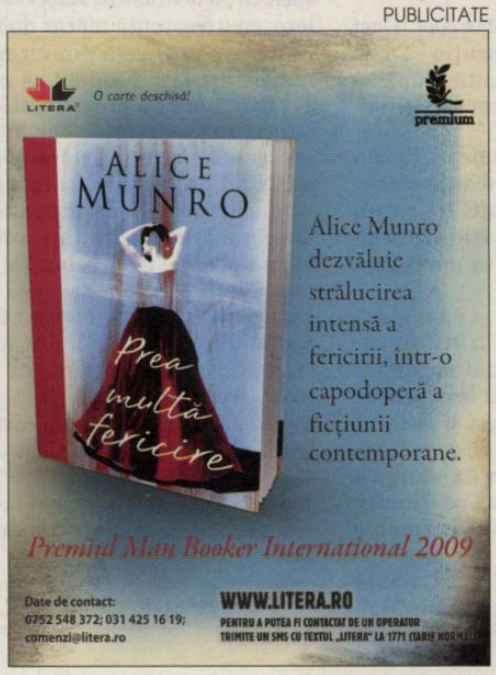

PUBLICITATE

LA NOI, N-AI DE CE SĂ COPIEZI PENTRU CĂ SE SUFLĂ

Educaţie şi distracţie alternativă

Ediţia a VI-a
2-11 August 2011
Alexandria

www.ideoideis.ro

Festivalul Naţional de Teatru Tânăr
ideo ideis

Pas cu pas

Biletele pentru evenimentele speciale pot fi găsite la Casa de Cultură a Sindicatelor şi se cumpără în seara spectacolului. Preţul unui bilet este de 20 RON. Intrarea pentru spectacolele de copii este gratuită.

RADIO GUERRILLA
ELIBERADIO

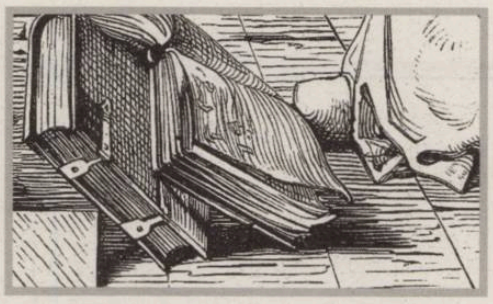

Simona SORA

biographiti

Testul bicicletei

În finalul cărţii sale cult, *Anticancer* (tradusă şi în româneşte, la Editura Elena Francisc), David Servan-Schreiber schiţa două posibile reacţii ale viitorilor săi cititori. Unii care, citind povestea de îmblînzire a bolii, ar zice: „Dacă astăzi se simte bine înseamnă că boala nu a fost aşa de gravă"; alţii, genul acela de pariori cinici, care ar fi chibiţat: „Înainte de a-i urma sfaturile, aşteptaţi să vedeţi dacă va mai trăi la anul." Se pare însă – de cîteva zile o putem spune cu siguranţă – că nici unii, nici ceilalţi n-ar fi avut reacţia bună. Primii – pentru că tumora cerebrală descoperită acum 20 de ani de neuropsihiatrul francez, cofondatorul Centrului pentru Medicină Integrativă al Universităţii din Pittsburgh, era suficient de agresivă încît să-l termine în cîteva săptămîni. Ceilalţi – tocmai fiindcă terapeutul de vocaţie care a devenit Servan-Schreiber luptînd cu boala i-a rezistat acesteia o viaţă întreagă, plină, trăită cu adevărat, pînă la ultimele sale consecinţe. El a murit, e drept, zilele trecute, la 50 de ani, însă ştiind că a mişcat în medicina de vîrf mai mult decît au reuşit sute de cărţi de terapii alternative şi nenumărate seminarii de medicină integrativă de pe toate continentele.

De fapt, ceea ce a reuşit David Servan-Schreiber – fiul fondatorului revistei *L'Express,* autorul *Sfidării mondiale* – prin cele trei cărţi ale sale, trăite pe viu, serios documentate, dar „divulgate" într-un limbaj accesibil multora, a fost o breşă în rezistenţa acerbă a castei medical-alopate. Cu cît a fost mai ironizat, fiind numit „guru new-age" sau „pionierul curcumei şi al ceaiului verde", cu atît el a continuat să explice, experimenteze, povestească metoda sa – una simplă, de bun simţ şi, mai ales, veche de secole în Orient. Ce spune, în fond, DSS în *Guérir,* în *Anticancer* sau în foarte recentul său eseu *On peut se dire au revoir plusieurs fois?* Cîteva lucruri neaşteptate pentru cineva care, la 30 de ani, miza totul pe ştiinţă: că putem trăi mai bine schimbîndu-ne regimul alimentar, exprimîndu-ne emoţiile şi controlîndu-le, pînă la eliminare, pe cele negative (ostilitatea fiind dezastruoasă!); că avem nevoie de susţinerea (poate şi de iubirea) celor din jur, dar şi de acceptarea de sine (cu bune şi... foarte bune), dar şi de o mică activitate fizică, producătoare, nu-i aşa?, de endorfine. Mai spune (dîndu-i, şi el, dreptate lui Spinoza) că trupul şi sufletul sînt două manifestări ale uneia şi aceleiaşi entităţi sau că „spiritul se află în fiecare celulă a corpului", la fel ca unii neurologi şi cardiologi celebri (Candance Pert sau Dean Ornish, de pildă) a căror reputaţie ştiinţifică nu a fost vreodată umbrită de recursul la curcuma, ciuperci japoneze sau (extraordinarul!) sirop de agave.

Ce devastatoare pot fi stresul, ostilitatea şi autoagresiunea remuşcărilor sau vinovăţiei!

DSS a scris de pe poziţiile unui serios cercetător, dar şi de pe cele ale unui om care pricepe, în carnea sa, fraza (în egală măsură a lui Irvin Yalom şi a Simonei de Beauvoir) *toţi oamenii sînt muritori.* Şi a explicat, ca foarte puţini alţi medici de vîrf, felul în care este influenţat sistemul imunitar de către creierul emoţional, ce devastatoare pot fi stresul, ostilitatea şi autoagresiunea remuşcărilor sau vinovăţiei, cum funcţionează neuropeptidele transmiţînd emoţia, sau în ce fel efectul placebo poate fi considerat „numele secret al sănătăţii". Nu despre altceva vorbea Herbert Benson – unul dintre cei mai importanţi cardiologi de la Harvard – cînd le prescria pacienţilor săi relaxarea, renunţarea, meditaţia.

S-ar putea spune – şi probabil că s-a spus deja, aşa cum se repetă tot felul de lucruri evidente la moartea unui om care i-a influenţat pe mulţi – că cei 20 de ani de supravieţuire, în care Servan-Schreiber s-a transformat într-unul dintre terapeuţii secolului, au fost o lecţie de curaj extrem, o încleştare mai dură decît schiul nautic printre rechini, pe care-l practica (împreună cu tatăl său) în adolescenţă. E curajul rar de a-ţi schimba viaţa, de a experimenta (pe sine) ce aduce acest lucru, curajul de a te vedea rău înţeles, dar a continua să explici propria variantă pînă la sfîrşit – căci între apariţia ultimei lui cărţi şi moartea sa s-a scurs abia o lună. Într-un fel, vindecătorul în care s-a transformat neuropsihiatrul de la Universitatea din Pittsburgh le-a răspuns (în micul eseu testamentar recent publicat) inclusiv celor care ridică în continuare din umeri, neîncrezători faţă de metodele „integrative": „Cazul meu a fost un singur caz, nu un studiu ştiinţific, el neputînd nici confirma, nici infirma o metodă." Ce ar putea însă face şi mai simpatică această metodă stoică pentru oameni curajoşi este ceea ce DSS numeşte „testul bicicletei", o nouă poveste care, în cazul său, verifica nivelul plăcerii de a trăi. În urmă cu un an, cînd a aflat despre grava recidivă a cancerului său cerebral, DSS se afla într-un spital parizian unde ajunsese cu bicicleta. A stat şi s-a gîndit (practic) cum va reacţiona nebuloasa vie, pe care tocmai o văzuse în propriul craniu, la hurducăturile inevitabile pe piatra cubică dintr-o anumită zonă din Paris. Apoi, cu optimismul său rar şi molipsitor, s-a urcat pe şaua bătrînei biciclete şi a mai străbătut, pentru ultima dată, Parisul.

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

The MOOod îţi dă aripi

The MOOod, *OOo, self-released,* 2011

Vocea asta prepuberă şi cumva horroristă e un vierme: îţi sfredeleşte timpanele şi ţi le mănîncă pe dinăuntru. Un prim exemplu: „Stay Right". Chiar prima piesă de pe album. Începe cu un solo de chitară foarte *brit,* foarte *post,* foarte *cool.* Deci foarte, foarte des întîlnit. După 14 secunde, senzaţia că The MOOod seamănă cu o trupă care seamănă cu altă trupă se dizolvă într-o proporţie stimabilă. Viermele e acolo, îţi stă în timpane şi lucrează. Roade. Ronţăie. Rîcîie.

Şi asta nu e tot. Un alt exemplu: „Two Times". Prima piesă compusă vreodată de acest grup. Un intro atmosferic. Şi el *brit, post, cool.* Adună, în cele cîteva secunde, tot ce am învăţat la cursurile intensive de la alde Joy Division & compania. Apoi, trebuie să intervină vocea care-ţi va purta creierul şi cîntecul în altă dimensiune.

Încă una şi gata: „Back in the Shop". Este şi ea o piesă mai veche, legată de începuturile formaţiei. Un riff în cadenţă, dansabil, *à la* Arctic Monkeys. Dacă mai suportaţi enumerarea, şi el încărcat de aceleaşi conotaţii *brit, post* şi *cool.* Îl urmează din nou viermele ăsta obraznic şi inocent în acelaşi timp, care face ca un simplu cîntec despre *shopping*-ul văzut prin ochii revistei *Cosmopolitan* să sune ca soundtrack-ul unei scene în care Tiffany îl plimbă pe Chucky prin magazinele din Lower East Side. Fără ca Rob Zombie să fie implicat în vreun fel.

Şi aşa mai departe, pînă la capătul acestui prim album al trupei bucureştene: inimitabilul *falsetto* al lui Marius Moise nu se satură să contrasteze, în cel mai bun sens cu putinţă, cu tot ceea ce construiesc instrumentele.

The MOOod e o formaţie care s-a alăturat, prin 2006-2007, unei generaţii dispuse să o rupă, estetic, cu trecutul acela în care muzica de gen din România se bălăcea între punk-ul facil, rock-ul alternativ împiedicat şi zaţul de britpop care a rămas după ce CD-urile venite din Cool Britannia au expirat. Care încerca, în fond, să se racordeze la ceea ce se producea, în acel moment, în părţile de lume care contează cînd vine vorba de muzică. Sursa era dată de acelaşi spaţiu, care, cîndva prin 2004, asista, pentru a nu ştiu cîta oară, la ceea ce *New Musical Express* n-a obosit niciodată să ştampileze, cu o frecvenţă măcar dubioasă, ca fiind cea mai glorioasă renaştere muzicală din ultimul deceniu. Britanică renaşterea, se-nţelege. Evident că nu era doar atît.

Din mîna de proiecte născute atunci, unul mi s-a părut a fi cu un pas în faţă. The MOOd e acela. Muzica puştanilor are o energie care, doar ea şi poate doar pentru mine, îi duce, păstrînd proporţiile, în liga descendenţilor unor The Clash – bunicii tuturor acelor punkeri paradoxali, dotaţi, blasfemia blasfemiilor!, cu afinităţi rockiste. Sau The Libertines – emblema pedalei de acceleraţie lipite de podea în noul, pe vremea cînd Pete Doherty avea costumele ceva mai neşifonate, garage rock. În cazul trupei de care vorbesc aici, cîteva amănunte din etosul lor îi duc la fel de aproape de scena americană. The MOOd sînt, în multe momente, şi *„hard as a rock".* Au reuşit să aducă în sunetul generaţiei lor o spontaneitate şi o sinceritate la care alte trupe locale doar visează frumos. Adăugaţi acolo atitudine, o chestie esenţială în muzica de orice fel, şi o să vă faceţi deja o idee despre ce înseamnă ei în aridul peisaj indigen. Şi mergeţi să-i vedeţi pe viu, pentru că în concerte muzica lor explodează pur şi simplu.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

ce mai spune

Laura ALBULESCU

„Scuzaţi-mă că v-am zdrobit meduza cu dicţionarul"

Călătorind cu maşina două zile, am citit doi Julian Barnes, cîte unul pe zi. Primul mi-a confirmat o intuiţie, şi anume că „imposibilul pretinde întotdeauna ceva mai mult timp". Al doilea, o certitudine: întîlnirea dintre un scriitor bun şi un traducător pe măsură (în cazul în speţă, e vorba de Radu Paraschivescu) este un regal, dar, ca orice lux, are tendinţa de a fi rarisim. Am mai descoperit cu această ocazie că-mi place la nebunie cum sună „de-a berbeleacul". Şi că proza scurtă este un lucru grozav, dacă încape pe mîinile cui trebuie.

Traducînd un studiu academic pentru teza de doctorat, nu sînt capabilă să-mi depăşesc o stupoare: cum este posibil ca un *homo academicus* plin de toţi epoleţii pe care îi poate împărţi cu magnanimitate Universitatea (şi mă refer aici la nivelul Oxbridge) să poată debita cu atîta dezinvoltură platitudini de o prodigioasă banalitate, submediocrităţi de se scorojesc pereţii? Sub aplauzele confraţilor şi cu binecuvîntarea – cel puţin tacită – a sistemului, se înţelege. Nu vorbesc aici despre categoria „neinteresant", ci despre nulitate. Vestea proastă este că tipul acesta de universitar reprezintă o parte deloc de neglijat din corpul academic, probabil şi cea mai eficientă. În orice caz, să traduci aşa ceva este ca şi cum ai mînca nisip.

Dar viaţa e în altă parte. Am plecat în vacanţă o lună. Sper să învăţ să înot şi să pot să spun fluent, într-o limbă slavă, dar exotică pentru mine: „Scuzaţi-mă că v-am zdrobit meduza cu dicţionarul meu". S-ar zice că fericirea devine obligatorie în aceste condiţii. Dar nu. *Happiness isn't good enough for me. I demand euphoria!*

***Laura Albulescu** este redactor-şef la Editura ART.*

Daria GHIU

Arta în căutarea unei noi modernităţi

– Curated by_Vienna 2011. Modernităţile Estului –

La mijlocul lunii mai, la Viena, cu ocazia Tîrgului de artă *Viennafair,* aveai şansa să vezi la un loc un număr impresionant de galerii şi spaţii de artă din România. Această prezenţă masivă, susţinută de către Institutul Cultural Român, îţi oferea o imagine destul de concludentă asupra scenei artistice locale şi asupra artiştilor români care funcţionează într-un circuit internaţional. Erau prezente Galeriile Andreiana Mihail, Ivan, Recycle Nest din Bucureşti, Jecza din Timişoara, Plan B, Sabot, Laika din Cluj, platformele independende Vector (Iaşi) şi Centrul de Introspecţie Vizuală (Bucureşti), revista *IDEA artă+societate.*

În paralel cu Tîrgul de artă, a avut loc şi un amplu proiect, *curated_by,* în care galerii importante din Viena au deschis, timp de cîteva luni, expoziţii cu artişti provenind din Estul Europei. „Timp de peste o sută de ani, modernitatea a fost caracterizată de supremaţia economică, politică şi (nu în ultimul rînd) culturală a Vestului. Artă internaţională însemna doar artă provenind din Europa de Vest, Statele Unite şi naţiuni precum Japonia. Restul era clasificat drept necivilizat." – aşa descrie criticul de artă şi curatorul vienez Sabine B. Vogel situaţia internaţională a artei contemporane, un caz care începe să se nuanţeze după 1989, printr-o deschidere deopotrivă spre Est şi Sud. Timp de decenii, arta creată dincolo de Cortina de Fier e considerată ca nefiind *modernă,* o artă imposibil de subordonat canonului unic, dominant, al modernităţii occidentale. „Percepţia asupra artei este determinată de graniţe politice" – încheie Vogel. Era, deci, momentul ca, odată graniţele spulberate, supremaţia modelului vestic să dispară în favoarea unei noi hărţi: cea a micromodelelor, a modernităţilor multiple.

curated by_Vienna 2011 East by South West s-a aflat în acest an la a treia ediţie şi a implicat 21 de galerii, 21 de curatori şi un număr impresionant de artişti din Estul Europei. Din catalogul *curated_by* am extras o parte din analiza realizată de către criticul de artă vienez. Iniţiat de către *departure-Creative Agency* a Municipalităţii Vienei (ceva de neimaginat pentru Primăria Bucureştiului, de exemplu!), *curated by* a investigat în 2011 transformările Europei ultimilor ani, Viena funcţionînd precum un liant cultural pentru locuri precum Budapesta, Bucureşti, Cluj, Istanbul, Cracovia, Varşovia, Ljubljana, Praga, Riga, Sofia, Tallinn, Tbilisi, Vilnius, Zagreb. Titlul – parafrază la Hitchcock, *East by South West* – „reflectă statutul Vienei, în diferite momente ale istoriei europene, de avocat al culturii şi artei contemporane din spaţiul Europei de Est". Dar nu înseamnă asta oare căutarea, de către Vest, a unui nou rol dominant?

Un discurs precum acesta, de „unificare" a Europei, pare deja unul suprasolicitat şi suprasaturat: instituţiile vestice realizează, de douăzeci de ani încoace, megaretrospective dedicate artei estice şi identifică figuri artistice istorice venite din ţările estice, figuri ce ajung rapid să facă o carieră internaţională. Christoph Thun-Hohenstein, directorul *curated by,* pune aceste probleme încă actuale, legate de receptarea şi înghiţirea occidentală a Estului: „Sistemul de artă global a împresurat aceste ţări, selectînd ceea ce este comercial «exploatabil» pentru o audienţă internaţională şi arătînd în bienale şi simpozioane platforme «atractive» şi critice la adresa pieţei de artă", dar iniţiativa sa o vede precum o colaborare sistematică între cele mai bune galerii vieneze şi importanţi curatori internaţionali, cu scopul de a arăta relevanţa artei acestei arii geografice, multitudinea de discursuri pe care ea le provoacă, discursuri ce pot deschide o nouă analiză a conceptului de modernitate, într-un centru cultural precum Viena.

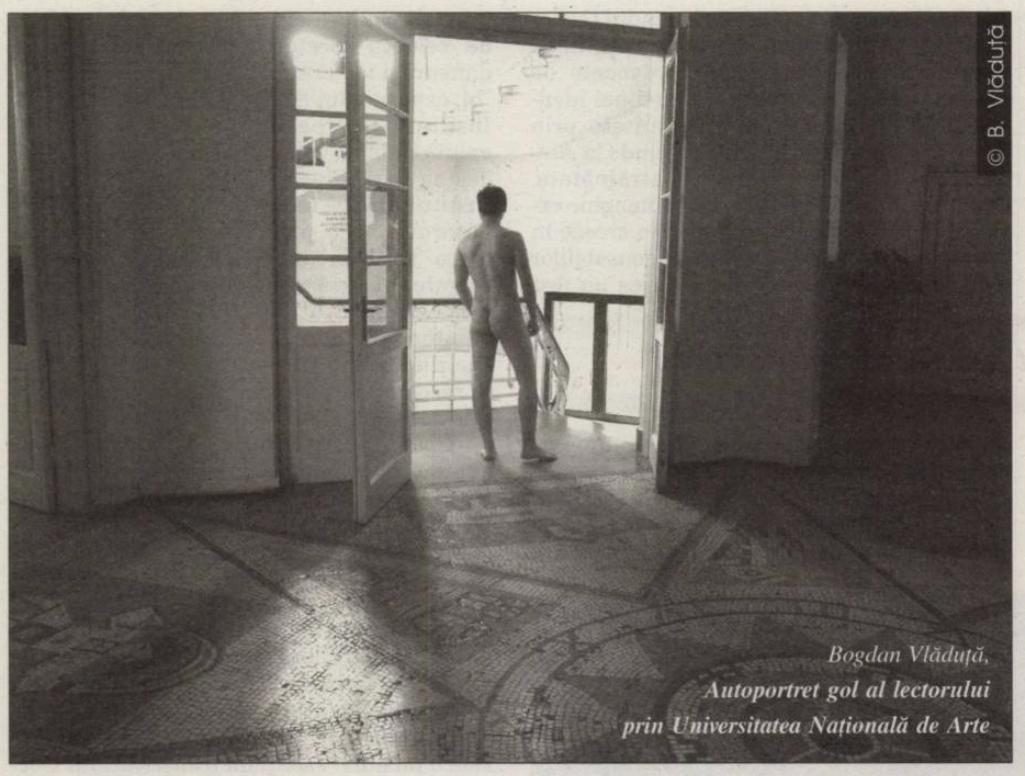
© B. Vlăduţă

Bogdan Vlăduţă,
Autoportret gol al lectorului
prin Universitatea Naţională de Arte

Unele dintre expoziţiile cele mai dense şi care au vizat artişti din România au fost „Communism never happened", curatoriată de către Ami Barak la Galeria Charim (artişti: Mircea Cantor, Călin Dan, Adrian Ghenie, Iosif Király, Victor Man, Olivia Mihălţianu, Ciprian Mureşan, Ioana Nemeş, Şerban Savu), „Material culture" a artistelor Anetta Mona Chişa şi Lucia Tkáčová (Galeria Christine König, curator Dessislava Dimova) şi „Actual" la Galeria Mezzanin. Aceasta din urmă, curatoriată de către artistul Ion Grigorescu, îi avea pe artiştii Vladimir Bulat, Ghenadie Popescu (Republica Moldova), Florina Coulin, Ovidiu Feneş, Andrei Gheorghiu, Paul Gherasim, Nicu Mihali, Ghenadie Popescu, Bogdan Vlăduţă, Peter Alexander. „Actual" mi s-a părut o expoziţie importantă, pentru că îl are pe Ion Grigorescu, de data aceasta în poziţia de curator, şi pentru că artistul român este la ora actuală una dintre figurile româneşti, aparţinînd generaţiei '70, cele mai discutate şi cele mai circulate internaţional.

Ion Grigorescu îşi explorează propriile limite ale corpului şi propria sa intimitate, iar unica lui audienţă este camera de luat vederi.

Ion Grigorescu „Actual"

În ultimele două luni, mi s-a întîmplat să îl văd pe Ion Grigorescu în două spaţii şi două ipostaze diferite. La Viena şi în Pavilionul României de la Veneţia, în cadrul celei de-a 54-a ediţii a Bienalei de artă. Dacă prima expoziţie s-a încheiat la începutul lunii iulie, Bienala este deschisă pînă pe 28 noiembrie. La Viena îl regăsim pe artist într-o expoziţie în care, discret, orchestrează totul. Cea de-a doua imagine a sa, la Veneţia, este – în schimb – a unui Grigorescu prezentat precum o figură istorică, un Grigorescu exponent al avangardei estice.

Deşi artistul nu este prezent în galeria vieneză cu nici o lucrare, expoziţia în sine devine o operă, prin modul în care lucrările se înlănţuie înăuntrul ei, prin declaraţia de credinţă a artistului, prin biografiile subiective scrise rînd cu rînd de către artist. Grigorescu îşi joacă rolul ambiguu de participant şi martor: este martorul lucrărilor unor artişti în care crede şi în acelaşi timp e participantul activ, *dumnezeul* expoziţiei, cel care o asamblează. Într-o analiză pe care curatoarea slovenă Zdenka Badovinac i-o face la începutul anilor 2000, aceasta spune că, în performanţele lui, Ion Grigorescu îşi explorează propriile limite ale corpului şi propria intimitate, iar unica lui audienţă este camera de luat vederi. De data aceasta, vorbim tot de explorări în intimitate – box cu camera de luat vederi –, dar Grigorescu devine intermediarul acestor lucrări şi ne aşază pe noi în poziţia auditorului.

Artiştii săi sînt, fiecare în parte, evadaţi, detaşaţi dintr-un loc în celălalt. Asta împart cu el, acest soi de *scăpare de lume,* fuga continuă şi evadarea în artă şi din artă către altceva. Dar ceea ce îi deosebeşte de el este fuga de locul originar – fie în Vest, fie în România –, aceasta îi face să fie veşnic dezrădăcinaţii şi *outsiderii.* Dacă la Grigorescu vorbim de acea opţiune de a nu emigra în perioada comunistă pentru că „acasă e mai greu" să-ţi practici arta, iar arta pentru el este refugiul ultim, la o parte dintre artiştii săi vorbim despre plecare şi despre apărarea individualităţii prin emigrare, aşa cum spune chiar Grigorescu. Acesta este cazul lui Vladimir Bulat, al lui Andrei Gheorghiu sau al Florinei Coulin. Dar pentru fiecare în parte arta este teritoriul de exprimare a libertăţii. Oriunde ai fi în lume, esenţial este *să te simţi liber* să îţi practici arta. Arta ca teritoriu al tuturor deteritorializărilor – aceasta este una dintre lecţiile pe care vrea să le dea Ion Grigorescu.

Şi astfel, o nouă idee de modernitate, desprinsă de obosita tiranie istorică a fatalităţilor geografice Vest-Est-Sud, ar putea începe să vadă lumina zilei, „coborînd" arta la nivelul nevoilor elementare ale omului şi lăsînd-o liberă să-şi exercite virtuţile eliberatoare şi formatoare.

***Daria Ghiu** este critic de artă.*

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Dacă vreţi să aflaţi ce experienţă extrem-noroioasă poate fi festivalul de la Glastonbury, citiţi relatările de la faţa locului ale lui Mihai Brezeanu, pe dordeduca.ro (http://dordeduca.ro/impresii/glastonbury_live_bb_king_bono_alte_fete_si_baieti/8030/). Şi pentru că probabil o să vă placă, citiţi şi impresiile de la Gărîna. Şi, mai bine, urmăriţi-l de-acum încolo pe Mihai, are ochiul atent şi verbul sprinţar. (Luiza Vasiliu)

■ Acum cîţiva ani, cînd au apărut şi la noi în traducere *Corecţiile* lui Jonathan Franzen, Alex. Leo Şerban a descris & recomandat romanul drept „500 de pagini de adevăr". Şi ce dreptate a avut! Acum Editura Polirom a scos ediţia a doua, tot în traducerea Corneliei Bucur. (Marius Chivu)

■ Dacă sînteţi cumva dintre cei care au citit *Lumea Sofiei* cu sentimentul acela că „asta va fi una dintre cele 10 cărţi esenţiale pentru viitorul meu copil", aflaţi că Jostein Gaarder a mai comis un roman filozofic. Tocmai bun de deschis apetitul pentru întrebări esenţiale, aparent printr-un joc, aşa într-o doară, cum era şi *Lumea Sofiei.* Zice-se că un copil a descoperit o lume compusă din cărţi de joc. Cine sînt ele? De unde vin? Cine a făcut regulile? Nu cumva şi noi... Se numeşte *Misterul Cărţilor de Joc.* Dar nu e nici carte pentru copii, nici roman poliţist. E roman filozofic, cum vă ziceam. (Cristian Ghinea)

craii de burta veche

Ficăţei Jacqueline Kennedy

Tito a fost primul preşedinte de stat socialist care a vizitat SUA în octombrie 1963, la numai un an după criza rachetelor cubaneze. L-a întîlnit pe John F. Kennedy la Washington şi pe U Thant, secretarul general al ONU, la New York. Cina de la Hotelul Waldorf Astoria a fost tulburată de protestele emigranţilor din Iugoslavia, în majoritate croaţi, tolerate de poliţia newyorkeză care nu a luat nici o măsură pentru a-i dispersa. John F. Kennedy i-a cerut scuze personal lui Tito, asigurîndu-l că protestele, datorate unor tensiuni interne din SUA, erau adresate mai degrabă lui.

La cina din Washington s-a gătit o reţetă a lui Jacqueline Kennedy: *Buton Mushrooms Stuffed with Goose Liver (Ciuperci umplute cu ficat de gîscă).* Se iau 400 gr de ficat de gîscă, se pun în lapte şi se lasă la frigider peste noapte. A doua zi, se fierbe totul 20 de minute, la flacără mică. Ficatul se scoate apoi din lapte, se spală cu grijă în apă călduţă şi se zvîntă cu un şervet; se aşază într-un vas curat, se sărează uşor şi se acoperă cu 300 ml de ulei fierbinte, încălzit la 160° C. Se lasă să se răcească. Culegeţi cu o lingură grăsimea de la suprafaţa laptelui în care a fiert ficatul şi lasaţi-o să se răcească deoparte. Ficatul poate fi mîncat ca atare, alături de seul răcit, cu pîine prăjită cu unt, sau poate fi folosit ca umplutură, după cum urmează: se taie în cubuleţe şi se pasează printr-o sită metalică. Se bate apoi spumă, cu 50 gr de unt încălzit, două linguri de *Courvoisier,* piper negru măcinat şi un vîrf de sare. Umpleţi pălării de ciuperci cu acest pateu şi coaceţi-le 15 minute la 180° C.

Amicul Dejun

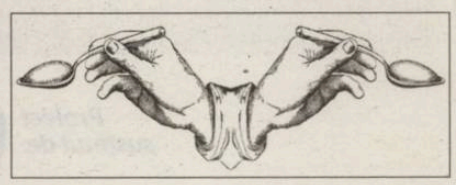

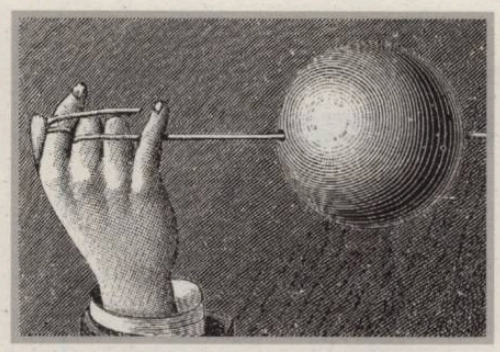

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Goethe Institut la 60 de ani

Nu există multe ţări care să investească atît de mult în reprezentarea culturală ca Germania. 150 de Institute Goethe în 93 de ţări şi aproape 1000 de birouri de legătură (biblioteci, săli de lectură, centre de predare a limbii şi examinare etc.) reprezintă platforma de pe care Germania îşi organizează schimburile culturale cu exteriorul. Doar cîteva dictaturi interzic înfiinţarea unor asemenea reprezentanţe care ţin deja de politica externă a Germaniei. Institutul Goethe împlineşte anul acesta 60 de ani. O vîrstă rotundă. Momentul aniversar e numai bun pentru un bilanţ.

„La Revoluţia din Egipt am participat şi noi."

Germania anului 1951. Cîţiva profesori înfiinţează la München o asociaţie menită să promoveze limba germană. Cultura şi limba – credeau ei – erau elementele prin care Germania se putea reînscrie în rîndul ţărilor civilizate. După încheierea războiului şi conştientizarea dezastrelor provocate de nazism, ţara era în căutarea unei noi identităţi. Şi identitatea se construieşte prin cultură. Un an mai tîrziu se deschide la Atena primul Institut Goethe din străinătate. Urmează, în curînd, Cairo. Noua imagine externă pe care Istitutul trebuia s-o creeze în exterior nu a întrunit acordul responsabililor culturali şi al diplomaţilor. Adesea au fost discuţii aprinse, scandaluri, ameninţări cu reducerea substanţială a fondurilor. La sfîrşitul anilor '60, directorul reţelei de Institute Goethe a demisionat, pentru că nu vroia să gireze un program cultural axat pe tradiţii, nu vroia ca Germania să se prezinte în Africa de Vest cu spectacole folclorice bazate pe dansuri şi iodlere. Un deceniu mai tîrziu, în '74, expoziţia lui Klaus Staeck, organizată de Institutul Goethe din Londra, a scandalizat opinia publică (comisia de cultură din Bundestag l-a audiat pe directorul de atunci al Institutului) pe motiv că lucrările grafice ale autorului erau prea frivole, prea provocatoare. Tradiţie sau modernitate? Opere consacrate sau artă contemporană? Din fericire, directorii Institutului şi-au cîştigat, în timp, o autonomie aproape totală faţă de politic: deciziile se iau în centrala de la München, la recomandarea experţilor prezenţi în pieţele culturale către care se exportă.

Goethe Institut duce o politică pe cît de subtilă, pe atît de pragmatică în ceea ce priveşte promovarea limbii germane în lume. De pildă, în India, Rusia şi Brazilia, trei megastate în plină dezvoltare economică, politicile culturale susţin implicit şi propriile interese economice. Oferindu-le tinerilor de acolo cursuri de limbă, Germania îşi asigură formarea viitorilor parteneri de dialog. Pe de altă parte, formarea acestor tineri în spiritul culturii occidentale este esenţială pentru viitorul ţării lor. Cursurile de limbă constituie o misiune esenţială a Institutului Goethe şi, în acelaşi timp, o sursă (importantă) de venit. 30% din bugetul anual al Institutului (care depăşeşte 220 de milioane de euro) provine din taxele de studiu.

Central în acţiunea Institutului Goethe a fost şi este lumea extraeuropeană. Astăzi, Institutul Goethe are drept misiune promovarea democraţiei şi a libertăţilor civile. În Orientul Mijlociu şi în ţările magrebine, programele s-au concentrat în mod conştient pe stimularea dialogului intercultural. Dincolo de dezbaterile publice şi de cultivarea intelighentsiei cu preocupări şi viziuni prooccidentale, Institutul a finanţat producţia culturală locală: scurtmetraje, teatru, carte – toate acestea conţin valori sociale care pot fi valorificate politic. „Ceea ce am sădit atunci rodeşte acum." – spune Lehmann. „La Revoluţia din Egipt am participat şi noi – Goethe Institut a fost loc de întîlnire al opoziţiei. Nu direct, ci prin faptul că am stimulat exprimarea unor nemulţumiri, prin faptul că am încurajat configurarea unei agende de revendicări." Se mai poate îndoi cineva de utilitatea, de necesitatea Institutului Goethe?

trecerea prin reviste

● *THE NEW YORK TIMES,* 21 IULIE 2011

Ciprian Mureşan este unul dintre cei mai bine cotaţi artişti contemporani de la noi. Cea mai recentă expoziţie a sa poate fi văzută pînă pe 12 august la galeria David Nolan din New York. Criticul de artă Holland Cotter (laureat în 2009 al premiului Pulitzer) a mers la David Nolan Gallery, i-a plăcut ce a văzut şi a scris în *The New York Times* despre *show*-ul lui Mureşan, pe care îl consideră, alături de Mircea Cantor şi Şerban Savu, „unul dintre tinerii artişti români remarcabili care erau adolescenţi în 1989, şi apoi adulţi în timpul perioadei de politici confuze şi idealuri dezamăgite care a urmat. Nu e surprinzător că utopia apare în arta lui Ciprian Mureşan doar în forme ambigue. (...) Într-un video din 2011, vedem călugări în robă într-un scriptoriu. Nu transcriu texte religioase, ci desenează copii după ilustraţii din albume de artă: o pictură abstractă de Malevici, alta de Mondrian, o fotografie de Joseph Beuys. Toţi cei trei sînt nişte celebri artişti utopici; arta lor are statutul sfintei scripturi. Inutil să menţionăm că abordarea dlui Mureşan nu e defel reverenţioasă. Călugării, aflăm în cele din urmă, nu sînt călugări; sînt prietenii artişti ai dlui Mureşan. Majoritatea imaginilor pe care le copiază provin dintr-un catalog al operei conceptualistei americane Elaine Sturtevant, care a făcut carieră recreînd arta altor artişti, mai ales a superstarurilor masculine, cu intenţia, printre altele, de a sparge miturile originalităţii şi geniului. Dl Mureşan îi duce demersul mai departe, printr-un video cu artişti care fac copii după reproducerile pe hîrtie ale recreărilor dnei Sturtevant, derivate la rîndulor lor din reproduceri pe hîrtie ale originalelor." **(L.V.)**

cei mai buni

PUBLICITATE

PUBLICITATE

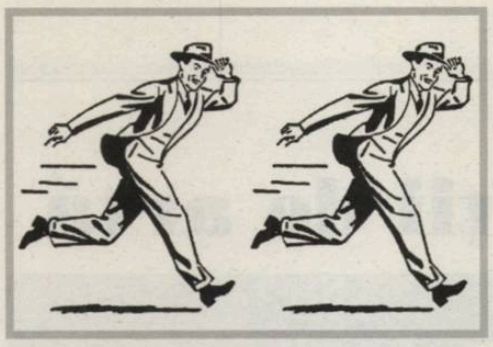

Andrei GORZO

dilematograf

Colonizatorul de copilării

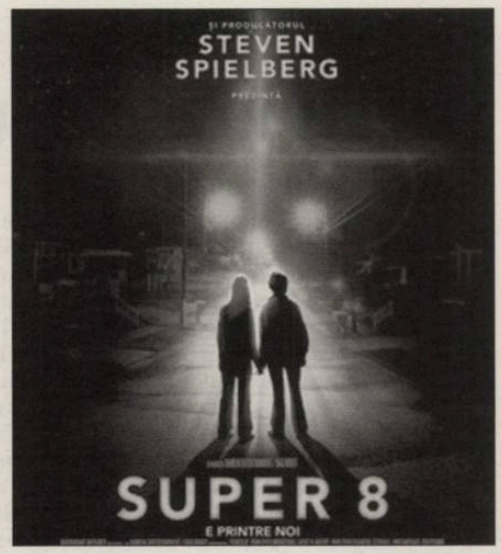

● ***Super 8* (SUA, 2011), de J.J. Abrams.**

Trop narativ cu trop narativ, motiv tematic cu motiv tematic şi decizie regizorală cu decizie regizorală, *Super 8* al lui J. J. Abrams e pastişat după filme *vintage* de-ale lui Steven Spielberg: *Întîlniri de gradul trei, E.T., The Goonies* (pe care Maestrul doar l-a produs) şi – mai recent – *Războiul lumilor*. Sigur că această afirmaţie nu e prea informativă de una singură – Spielberg, în calitatea lui de principal inventator al cinematografului pop contemporan, aflîndu-se în spatele (aproape) oricărui *blockbuster* din vara asta.

Filmul poate plăcea copiilor şi poate stîrni nostalgii după copilării colonizate de Spielberg.

Dar în cazul de faţă e vorba despre o operaţiune de clonare în toată regula (care-i mai şi poartă semnătura de producător). Epoca în care e plasat *Super 8* este sfîrşitul anilor '70 – adică după miracolul *Întîlnirilor...*, dar înainte de pogorîrea lui *E.T.* Scena e un orăşel fictiv, prezentat (după modelul suburbiilor din *E.T.* şi *Întîlniri...)* ca un mic paradis, deşi în cele din urmă devine situl unui război civil (ca în *Războiul lumilor).* Eroii sînt o gaşcă de copii (ca în *The Goonies)* care (la fel ca Spielberg în anii '50 şi ca Abrams în anii '70) fac filme *horror* cu o cameră de amator (cu peliculă de 8 mm, căci lumea nu trecuse încă la VHS în drum spre digital), în timp ce în jurul lor încep să se producă fenomene paranormale-pe-bune. Protagonistul e un băieţel căruia îi lipseşte un părinte – la fel ca în *E.T.*, numai că aici e vorba de mamă, iar lipsa acesteia nu e lăsată discret în fundal, ci e exploatată laborios întru crearea de mister & melodramă. La fel ca în *E.T.*, forţele armate (aici, aeriene) sînt sinistre. Şi toate misterele se rezolvă într-o serie de momente de comuniune miraculoasă, dintre care unul intim, de *tête-à-tête* (ca în *E.T.)* şi unul „comunitar" (ca în *Întîlniri...).* Trecînd de la poveste la modul în care aceasta e articulată, secundă de secundă, în imagini şi sunete (adică trecînd de la *narrative* la *narration* – cum ar spune stilisticianul David Bordwell), mişcările stilistice ale lui Spielberg sînt reproduse îndeajuns de corect încît să impună *Super 8* ca pe cel mai bine regizat *blockbuster* apărut pînă acum în vara asta. Camera şi/sau personajele se mişcă tot timpul, dar, aproape în orice fază a reorganizării imaginii, elementele care o compun par să ne întîmpine privirea în formaţia lor de maximă claritate şi maxim impact grafic, ca în vinietele unei benzi desenate. Spielberg e, de altfel, un maestru al decupajelor desenate (*storyboard*-uri) iar, aici, o secvenţă precum aceea în care un lucrător de la o benzinărie e atacat de un monstru este un exemplu de lecţie bine învăţată: fiecare cadru are percutanţa compoziţională a unui cadru de BD, amplificată de mişcările de cameră. Cea mai tipică mişcare începe de la o înălţime sensibil mai mică decît a personajului şi combină o ridicare rapidă la nivelul acestuia sau chiar mai sus cu o avîntare spre el sau ea: pe scurt, spectatorul e în permanenţă propulsat (tot înainte) şi înălţat (înaripat). De asemenea, Spielberg e un maestru al retragerii bruşte a camerei, deci al revelării spaţiului – pentru suspans (cît de izolată e benzinăria!) sau pentru spectacol (cît de mulţi sînt!); pe scurt, camera lui stăpîneşte spaţiul într-un mod care face foarte dificilă ieşirea spectatorului din el. Iar Abrams produce o imitaţie competentă.

Dar chiar trebuia să fie atît de obedient? Conform materialelor promoţionale, *Super 8* e un film foarte personal pentru el – în 1979 avea 13 ani şi făcea filme *horror* cu o cameră Super 8 –, dar personalitatea lui cu greu se poate vedea de-a marelui colonizator de copilării. În pofida cîtorva detalii simpatice „de epocă", şapte'j'nouăle lui e reconstruit aproape exclusiv din tropi spielbergieni, tropi ce reprezintă la rîndul lor reconstruiri (dar cu adevărat imaginative, nu còpii xerox) ale unor tropi din SF-ul anilor '50. (Filmul însuşi pare să facă aluzie la acest fapt atunci cînd plasează venirea extraterestrului pe Pămînt în '58 – cînd *Spielberg* avea (aproape) 13 ani – sau atunci cînd o cetăţeană isterizată pune fenomenele paranormale pe seama unei invazii sovietice.) Aşadar, istoria e totuna cu istoria filmului – ca la Tarantino, cu diferenţa că, la Tarantino, aceasta din urmă e comentată cu imaginaţie critică, pe cînd aici e doar pastişată cu atenţie. Şi, cu toată această atenţie, elementele spielbergiene – majoritatea copiate corect – nu se leagă atît de organic cum ar trebui: misterul menţinut de Abrams în jurul mamei absente nu slujeşte decît o funcţie de tip Iñárritu, hai-să-mai-băgăm-ceva-că-parcă-nu-i-destul-de-încărcat, soluţionarea finală a *Războiului lumilor* prin *E.T.* e scoasă din pălărie, iar creatura e un model de duzină. Sînt convins că filmul poate plăcea copiilor şi că poate stîrni nostalgii după copilării colonizate de Spielberg, dar, dacă vorbim despre zgîndărirea vulnerabilităţilor personale, eu însumi le aveam exact pe alea care trebuie – nu numai ca fost supus colonial, ci şi ca fost *auteur* de filme cu extratereştri realizate (pe VHS) împreună cu colegii de liceu (printre ei şi un viitor coleg la *Dilema veche)* –, şi totuşi filmul nu prea le-a atins.

PUBLICITATE

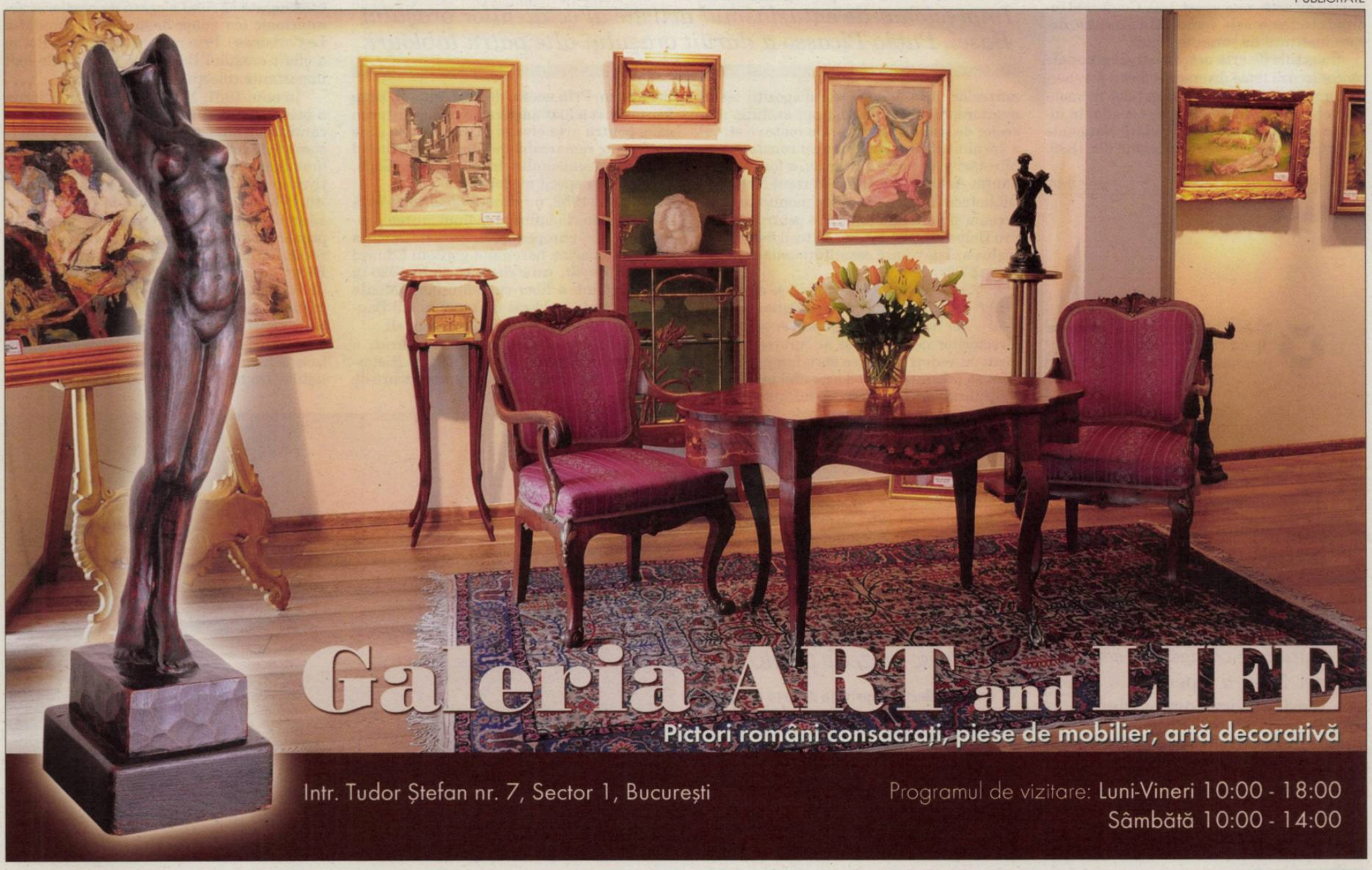

Eva-Maria PREISWERK

Elveţia, o ţară mică cu mari colecţii de artă

2011 este un an special pentru Elveţia şi România, marcînd aniversarea a 100 de ani de la stabilirea relaţiilor diplomatice între cele două ţări. Încă de la începutul secolului al XIX-lea, elveţieni atraşi de multiplele posibilităţi, oferite de această frumoasă ţară, au venit aici pentru a-şi găsi bunăstarea şi aici au rămas, contribuind în special la crearea sistemului poştal în România, la forarea puţurilor, la livrarea maşinilor şi motoarelor pentru vapoarele de pe Dunăre, la amenajarea grădinilor publice din Capitală şi la dezvoltarea fabricilor industriale şi a serviciilor. În 1880, guvernul elveţian deschidea un consulat general la Bucureşti iar, şase ani mai tîrziu, cele două ţări semnau un acord comercial. De atunci şi pînă la sfîrşitul celui de-Al Doilea Război Mondial, relaţiile nu au încetat să se intensifice, cunoscînd o perioadă de letargie în timpul comunismului. Începînd cu anii '90, investiţiile elveţiene şi-au reluat ritmul, iar cooperarea în toate sectoarele de activitate s-a dezvoltat din nou. Astfel, după programul de cooperare derulat în perioada de aşa-zisă tranziţie a României, Elveţia a acordat României o nouă contribuţie nerambursabilă ce depăşeşte suma de 140 de milioane de euro, destinată reducerii disparităţilor socio-economice în cadrul Uniunii Europene extinse.

Elveţia este adesea percepută numai ca actor economic cu greutate. În general, se uită importanţa activităţilor culturale şi artistice care se derulează în Elveţia şi asupra cărora am ţinut să atrag atenţia cititorilor români. De aceea, profitînd de aniversarea a 100 de ani de relaţii diplomatice între ţările noastre, Ambasada are plăcerea de a publica, graţie bunăvoinţei şi deosebitei colaborări cu *Dilema veche,* două articole care pun în valoare două sectoare ale acestei activităţi culturale, dintre care unul implică o bogată şi intensă cooperare între cele două ţări. Sper ca aceste articole să resusciteze interesul pentru cooperarea culturală şi să dea naştere unor noi proiecte care să întărească prietenia dintre ţările noastre şi să promoveze arta în general.

Livio HÜRZELER
Ambasadorul Elveţiei la Bucureşti

Numărul impresionant de colecţii de artă şi muzee ale Elveţiei face parte dintre particularităţile mai puţin amintite ale acestei ţări. La o suprafaţă de 41.285 km² şi o populaţie de 7,78 milioane de locuitori, Elveţia numără în prezent 1089 de muzee.

Din 1965 pînă astăzi, evoluînd între globalizare şi teama de pierdere a identităţii, numărul muzeelor s-a triplat, ajungînd de la 340, la numărul actual. În prezent, aproximativ o cincime dintre muzeele Elveţiei sînt muzee de artă, mai exact 180. Conform tradiţiei elveţiene, este vorba, fără excepţie, despre instituţii de sorginte civică.

Colecţiile de artă orăşeneşti şi cantonale concentrează teme diverse şi oferă o perspectivă amplă asupra evoluţiei artelor frumoase. Dezvoltarea acestor muzee s-a aflat în interacţiune cu activitatea Societăţii Naţionale de Arte Frumoase – care, începînd din 1839, a organizat în mod constant diferite expoziţii – şi cu adoptarea Constituţiei federale, în 1848. Una dintre misiunile importante ale cantoanelor şi oraşelor era, încă din acea perioadă, susţinerea şi promovarea artei, lucru care reflectă în mod pregnant caracterul federal al Elveţiei. Stabilitatea politică oferită de statul federal şi avîntul economic al secolului al XIX-lea au creat premisele ideale pentru înfiinţarea de colecţii de artă private. Deseori, aceste colecţii au ajuns în posesia muzeelor, prin donaţii sau dispoziţii testamentare, lucru care a susţinut evoluţia muzeelor de stat ale Elveţiei. Cu toate că statul a sprijinit şi promovat în mod constant manifestări şi proiecte culturale, a fondat şi finanţat Arhivele Statului, Muzeul Naţional, Biblioteca Naţională, Patrimoniul istoric, precum şi Fundaţia elveţiană pentru cultură Pro Helvetia, promovarea culturii federale se realizează pe o bază constituţională doar din anul 2000.

Impresionat de entuziasmul artistic al cetăţenilor oraşului Basel, Pablo Picasso a dăruit oraşului alte patru tablouri.

Viaţa culturală elveţiană şi-a deschis noi orizonturi prin pasiunea artiştilor înşişi, precum şi prin entuziasmul directorilor de muzee şi al curatorilor, oameni cu vederi deschise spre lume, care au ştiut să prezinte, în mod accesibil publicului, conţinutul muzeelor şi să înfăţişeze noile tendinţe. Mai mult, persoanele particulare iubitoare de artă participă la discursul artistic în calitate de mecena şi de donatori către muzee publice. Este de o rară valoare faptul că populaţia din Basel, prin plebiscit şi cu mijloace financiare colecţionate spontan, a făcut posibilă, în 1967, achiziţionarea de către Muzeul orăşenesc a două tablouri de Picasso. Impresionat de entuziasmul artistic al cetăţenilor oraşului Basel, Pablo Picasso a dăruit oraşului alte patru tablouri.

Colecţiile private îmbogăţesc muzeele publice

Istoria colecţiilor private de artă elveţiene se scrie cu precădere în secolul al XX-lea. Bancherii şi marii industriaşi, cuprinşi de pasiunea pentru artă, devin adevăraţi mecena şi, mai tîrziu, comercianţi de artă încununaţi de succes. Pe de altă parte, colecţionarii se arată impresionaţi de operele pictorilor elveţieni contemporani lor – de pildă, Ferdinand Hodler, Cuno Amiet, Félix Vallotton. Începînd cu 1908, iubitorii de artă elveţieni îi descoperă şi pe maeştrii impresionismului şi postimpresionismului francez – Monet, Renoir, Pissarro, Sisley, Gauguin, Cézanne, Van Gogh, artişti care trezesc entuziasm peste decenii şi care sînt astfel intens reprezentaţi în Elveţia. De asemenea, şi arta venind de dincolo de graniţele Europei a trezit interesul multor colecţionari elveţieni.

În jurul anului 1900, în Solothurn, Oscar Miller a început să achiziţioneze, cu mijloace limitate, artă contemporană elveţiană, urmat fiind de Josef Müller, fiu de industriaş, al cărui interes s-a extins în curînd şi asupra contemporanilor francezi ca Cézanne, Matisse, Braque, Léger, asupra spaniolului Picasso şi asupra culturilor din afara Europei. Alături de Müller se implică şi sora acestuia, Gertrud Dübi-Müller, precum şi Dr. Walter Schnyder, începînd cu anii '20. În anii '60, aceşti colecţionari au înfiinţat fundaţii pentru lucrările de artă deţinute, precizînd ca acestea să fie expuse în Muzeul de Artă din Solothurn. Prin aceste donaţii, într-un timp foarte scurt a luat naştere un muzeu de prim rang pentru arta elveţiană, ce dispune şi de un număr remarcabil de lucrări aparţinînd postimpresionismului francez (Van Gogh, Cézanne) şi epocii moderne.

În anul 1952, o rafinată donaţie de artă asiatică a dus la înfiinţarea unui muzeu pentru artă non-europeană, în Zürich. Donaţia venea din partea baronului german Eduard von der Heydt, care cumpărase în 1926 şi vestita colină a liber-cugetătorilor, „Monte Verita", unde a ridicat un hotel în stil Bauhaus pentru oaspeţii săi internaţionali.

La preluarea colecţiei, oraşul Zürich a transformat conacul Wesendonck din Rieterpark într-un muzeu, care astăzi se bucură de consideraţie internaţională.

Conacul fusese construit în 1850 pentru negustorul de mătăsuri Otto Wesendonck, emigrat din Germania după 1848. Wesendonck a intrat în istorie prin mecenatul său generos în favoarea lui Richard Wagner, iar soţia sa, Mathilde Wesendonck, a fost muza compozitorului pentru ciclul *Wesendonck-Lieder* şi pentru opera *Tristan şi Isolda*.

Muzeul Rietberg din Zürich reprezintă cea mai importantă instituţie din Elveţia pentru artă non-europeană, alături de colecţia Baur, inaugurată la Geneva în 1964 – colecţie a Fundaţiei de artă est-asiatică aparţinînd lui Alfred Baur, producător elveţian de îngrăşăminte în Colombo/Sri Lanka.

O înzestrare extraordinară pentru Muzeul de Artă din Basel a însemnat, în anul 1963, donaţia de artă cubistă a bancherului Raoul La Roche din Paris. În anii '20, prietenul lui La Roche, arhitectul elveţian Le Corbusier, a construit o vilă în Auteuil, lîngă Paris, pentru colecţia privată a bancherului. În scurt timp, structura a fost considerată ca fiind o operă de pionierat arhitectonic (ea adăposteşte astăzi Fundaţia Le Corbusier). Prin mecenatul său, La Roche a oferit oraşului Basel una dintre cele mai importante colecţii de artă cubistă.

În anul 1981, Muzeul de Artă din Berna a primit cea mai mare donaţie calitativă şi cantitativă din istoria sa centenară. Comerciantul de artă şi globetrotter-ul de origine braziliano-elveţiană Georges F. Keller a activat în anii '20 la Paris şi, începînd cu anii '40, la New York, în calitate de galerist, consilier al marilor colecţionari internaţionali, precum legendarul Albert C. Barnes. Graţie relaţiilor de prietenie menţinute la Berna, Keller a depus aici, încă din 1951, colecţia sa de tablouri. Pe lîngă operele lui Cézanne, Matisse, Renoir, Modigliani, Picasso, Dalí, Soutine, Utrillo şi alţii, Keller a lăsat, prin dispoziţie testamentară, mijloace suplimentare pentru achiziţionarea de opere ale artiştilor francezi din aceeaşi epocă.

Pablo Picasso,
***Arlechin şezînd,** 1923,*
Muzeul de Artă din Basel

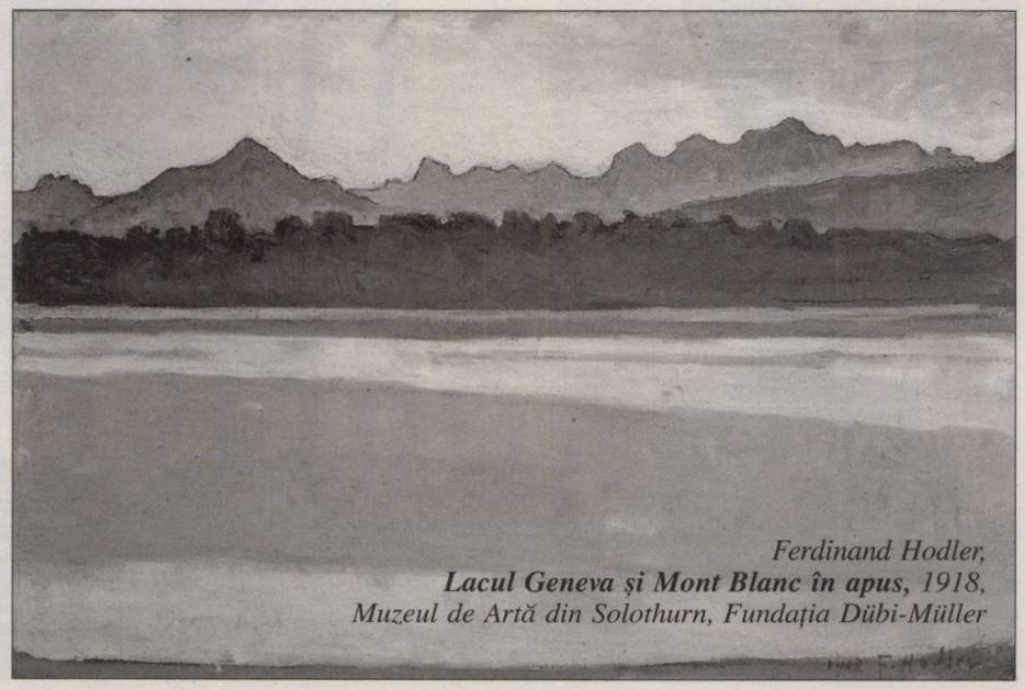

Ferdinand Hodler,
***Lacul Geneva şi Mont Blanc în apus,** 1918,*
Muzeul de Artă din Solothurn, Fundaţia Dübi-Müller

PUBLICITATE

DILEMA VECHE

ISTITUTO ROMENO DI CULTURA E RICERCA UMANISTICA DI VENEZIA

Ţin să mulţumesc în mod deosebit Institutului Român de Cultură şi Cercetare Umanistică de la Veneţia *pentru onoarea pe care ne-a făcut-o organizând acest concert, la Teatrul La Fenice, alături de câştigătorii ediţiei din 2010 a* Operalia – The World Opera Competition.

Plácido Domingo

1911–2011, 100 de ani de relaţii diplomatice

Elveţia. România.

Colecţionari şi artişti independenţi

Alături de muzeele de artă publice, se remarcă în mod deosebit apariţia, în ultimii 50 de ani, a unui număr impresionant de muzee private – în majoritate sub forma juridică a unei donaţii. În această categorie se înscriu colecţii importante de artă şi muzee dedicate operei unei personalităţi artistice. Farmecul acestor colecţii este sporit de faptul că unele au rămas în vilele proprietarilor, în care respiră încă atmosfera epocii şi personalitatea colecţionarului.

Probabil că primul muzeu privat al statului federal a fost ridicat în anii 1877-1888 la Geneva, de către iubitorul de artă Gustave Revilliod: Muzeul Ariana, o impresionantă construcţie ridicată în stil neoclasic pentru a adăposti colecţiile sale eclectice uriaşe. În aspiraţia sa didactico-enciclopedică tipică pentru secolul al XIX-lea, Revilliod a colecţionat neobosit picturi, sculpturi, ceramică orientală şi europeană, mobilă, obiecte din cositor, obiecte fine lucrate în aur şi argint, monede şi medalii, arme şi alte obiecte din Europa, cu scopul temerar de a prezenta dezvoltarea culturii prin produse artistice ale timpului. Încă de pe vremea sa, în ghidurile de călătorie, Muzeul Ariana figura printre obiectivele demne de vizitat ale oraşului Geneva. La moartea sa, în 1890, colecţia a devenit proprietate a oraşului Geneva, lucrările au fost examinate ştiinţific şi transferate în Muzeul de Artă şi Istorie. În prezent, după o restaurare încheiată în 1933, Muzeul Ariana găzduieşte colecţii impresionante de ceramică şi obiecte din sticlă.

Fără îndoială, cele mai importante donaţii de artă ale Elveţiei au fost transmise de Oskar Reinhart, oraşului Winterthur, în 1940 şi, respectiv, Confederaţiei Elveţiene, în 1958. Născut într-o familie de negustori cu un imperiu comercial de talie mondială, în care se cultivau interesul pentru artă şi mecenatul, Reinhart s-a retras la vîrsta de 39 de ani din afacerea familiei, dedicîndu-se pasiunii sale pentru artă. Înzestrat cu o cunoaştere obiectivă şi cu un simţ al calităţii infailibil, încă de timpuriu Reinhart a structurat bazele unui muzeu care să cuprindă colecţia personală, pe care dorea s-o expună public. O parte din această colecţie e reprezentată de pictura germană, austriacă şi elveţiană a secolelor XVIII-XX şi de 7000 de lucrări grafice din secolele XVII-XX, realizate, printre alţii, de Rembrandt, Goya, Toulouse-Lautrec – colecţie pe care a donato oraşului Winterthur. Oraşul a transformat vechiul gimnaziu în Muzeul Oskar Reinhart, inaugurat în 1952. Înconjurat de opere fundamentale ale colecţiei sale atît de valoroase – o incursiune prin istoria artei europene din secolul al XIV-lea pînă în secolul al XX-lea, cu accent pe impresionismul francez –, Oskar Reinhart a hotărît să-şi petreacă restul vieţii în vila spaţioasă „Am Römerholz". Vila şi parcul sînt accesibile în calitate de muzeu al statului încă din 1970, conform dorinţei sale de a servi comunităţii prin propria colecţie de artă.

Reinhart s-a retras la vîrsta de 39 de ani din afacerea familiei, dedicîndu-se pasiunii sale pentru artă.

După moartea industriaşului şi marelui colecţionar de artă Emil Georg Bührle în anul 1956, urmaşii săi au întemeiat o fundaţie în care au adunat 200 dintre cele mai importante lucrări ale colecţiei. Vila situată la marginea oraşului Zürich, lîngă locuinţa colecţionarului, a devenit accesibilă pentru public din anul 1960. De atunci, familia se ocupă de cheltuielile de întreţinere şi funcţionare. Bührle s-a născut în Germania, a studiat filozofia, literatura şi arta, apoi s-a stabilit ca industriaş la Zürich. Colecţia sa, realizată cu preponderenţă după Al Doilea Război Mondial, numără lucrări din pictura franceză impresionistă şi postimpresionistă. La aceasta se mai adaugă opere ale pictorilor aparţinînd grupării Nabis, ale foviştilor, cubiştilor şi ale reprezentanţilor Avangardei franceze, precum şi un segment de artă mai veche, ce cuprinde pictori olandezi din secolul al XVII-lea, pictori italieni din secolele XVI-XVIII şi o grupare de sculpturi gotice din lemn. Mai mult, în 1943, industriaşul a înfiinţat Fundaţia Emil Bührle pentru literatura elveţiană, în 1944 – Fundaţia Goethe pentru artă şi ştiinţă şi, în 1958, a dăruit Muzeului de Artă din Zürich o aripă utilă, cu multe posibilităţi funcţionale pentru expoziţii alternative.

Expoziţia de vară din 2011 aduce împreună forma sensibilă a creaţiei lui Constantin Brâncuşi şi severitatea sculpturii în metal a lui Richard Serra.

În 1987, John A. Brown i-a moştenit pe părinţii săi industriaşi şi colecţionari, Sidney şi Jenny Brown-Sulzer, şi s-a decis, către sfîrşitul vieţii, să înfiinţeze o fundaţie pe domeniul familiei, vila „Langmatt" din Baden, care în 1990 s-a transformat în muzeu.

Tatăl său, inginerul de origine engleză Sidney William Brown, aparţinea generaţiei de fondatori ai concernului de electricitate Brown Boveri Company (BBC). Printre primii tineri elveţieni iubitori de artă, Sidney şi Jenny Brown au început în 1908 să colecţioneze impresionişti francezi, cu picturi de Picasso, Renoir, Monet, Sisley, Cézanne şi Gauguin. Şi astăzi se poate admira în totalitate galeria de tablouri de la „Langmatt", o vilă construită în stil de casă de ţară englezească, a cărei autenticitate se păstrează din 1905. Muzeul se menţine prin mijloace proprii, susţinut financiar şi de sponsori, iar întreţinerea parcului o finanţează oraşul Baden.

Unul dintre cele mai impresionante muzee private recent instituite este Fundaţia Beyeler, înfiinţată în 1997 în Riehen, lîngă Basel. Ea oferă, prin cele cca 200 de opere expuse din colecţia privată a lui Ernst Beyeler, o retrospectivă a celor mai de seamă reprezentanţi ai modernismului, alăturată în mod neaşteptat sculpturilor din Africa şi Oceania. Începînd cu impresionişti tîrzii şi postimpresionişti – Cézanne, Van Gogh şi Monet –, colecţia cuprinde şi artişti ca Picasso, Braque, Mondrian, Kandinsky, Matisse şi Klee. Expresionismul american este reprezentat de Rothko şi Newman. Se pot admira şi opere de Baselitz, Kiefer şi Tapiès. Clădirea cu un etaj a ilustrului arhitect italian Renzo Piano se află într-o relaţie echilibrată cu natura şi arta, cu spaţii largi străbătute de lumina zilei. Sînt impresionante sala de expoziţie a *Nuferilor* lui Monet şi figura sculptată a lui Alberto Giacometti, oglindindu-se în heleşteul din faţa ferestrelor.

Prin dispoziţie testamentară, lucrările din galeria comercială aparţinînd lui Ernst Beyeler au fost scoase la licitaţie în 20 iunie 2011. Suma obţinută, cca 50 de milioane de lire sterline, constituie un capital de bază menit să acopere deficitul fundaţiei şi să o consolideze pe termen lung. Expoziţiile temporare prezentate de Fundaţia Beyeler sînt întotdeauna în raport cu artiştii deja prezenţi în colecţia permanentă.

Expoziţia de vară din 2011 aduce împreună forma sensibilă a creaţiei lui Constantin Brâncuşi şi severitatea sculpturii în metal a lui Richard Serra, într-un dialog deschis şi coerent. Sculptorul român şi consecvenţa sa în reducerea formelor l-au determinat pe tînărul american să-şi găsească calea spre un minimalism radical.

Printre muzeele recent înfiinţate, notabilă este colecţia Rosengart din Lucerna, deschisă publicului în 2002, care cuprinde în număr mare opere aparţinînd lui Klee, Picasso şi artişti impresionişti. Donaţia a fost făcută de Siegfried Rosengart şi fiica acestuia, Angela Rosengart.

Centrul Paul Klee din Berna deţine patru mii de opere ale artistului. Beneficiind de finanţare din partea statului şi deopotrivă privată, Centrul Klee a fost inaugurat în 2005, în arhitectura fantezistă a lui Renzo Piano.

Modul în care arta se oferă publicului – felul său de adresare – face ca Elveţia să consemneze, de mai mulţi ani şi în mod sistematic, mai multe intrări la muzee decît în cinematografe. În ultimii ani, vizita la muzeu face parte din industria de divertisment. Muzeul de astăzi este digitalizat, funcţional în reţeaua online, propune numeroase prezentări cu caracter de eveniment, toate în scopul de a-şi asigura atractivitatea în cercuri tot mai largi ale populaţiei.

traducere din limba germană
de Lavinia G. POP

Pierre-Auguste Renoir, ***Domnişoara Irène Cahen d'Anvers,*** *1880, colecţia E.G. Bührle, Zürich*

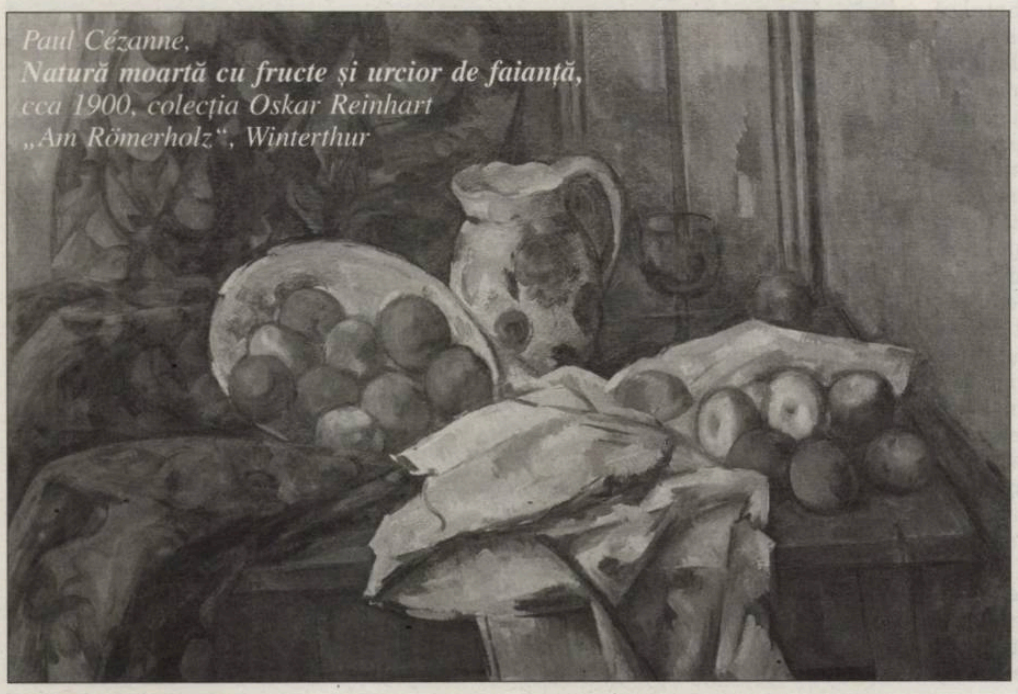

Paul Cézanne, ***Natură moartă cu fructe şi urcior de faianţă,*** *cca 1900, colecţia Oskar Reinhart „Am Römerholz", Winterthur*

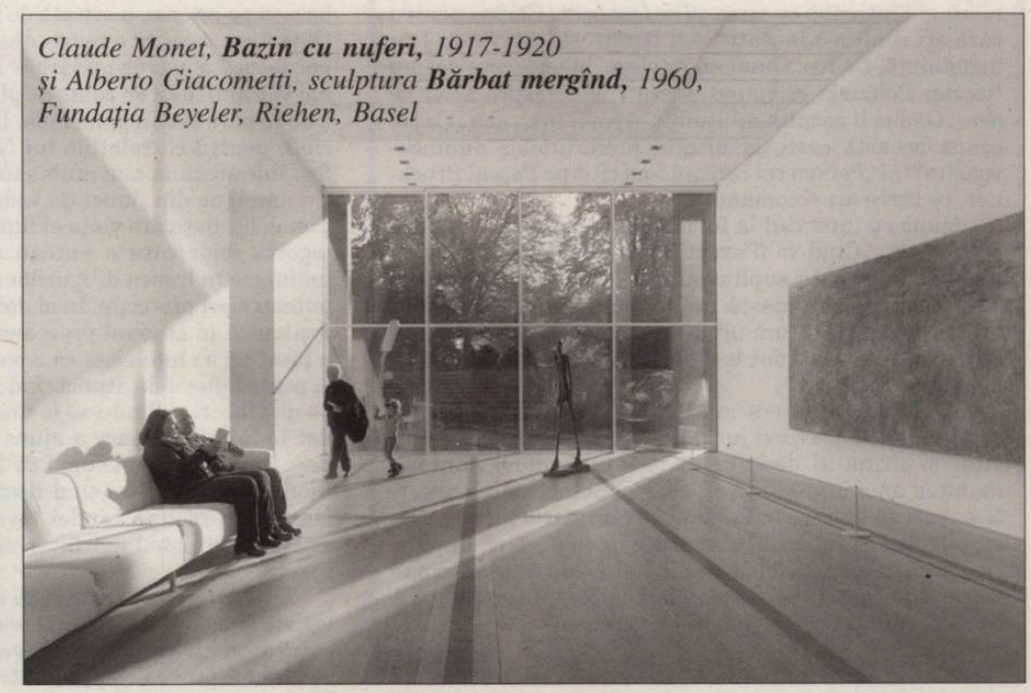

Claude Monet, ***Bazin cu nuferi,*** *1917-1920 şi Alberto Giacometti, sculptura* ***Bărbat mergînd,*** *1960, Fundaţia Beyeler, Riehen, Basel*

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

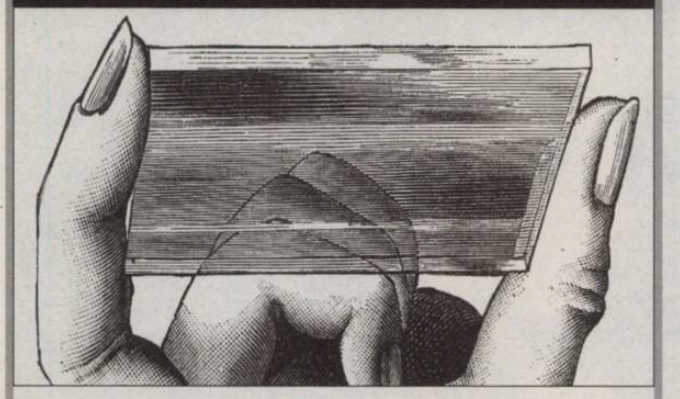

Uluitor

Acum cîteva săptamîni, scriam despre Mihai Gâdea: „Mi-l amintesc pe cînd făcea interviurile acelea leşinate la Realitatea TV – şi pe atunci n-aş fi crezut în ruptul capului că băieţaşul acela plat şi careşi peria cu sîrg invitaţii o să facă mare carieră în televiziune. Mihai Gâdea a rămas, profesional, la acelaşi nivel ca în urmă cu şase-şapte ani, cînd realiza emisiunile de la Realitatea, numai că acum ne vorbeşte de pe cu totul alte poziţii."

Ca pentru a-mi da dreptate, Gâdea a început să facă din nou interviuri, în cadrul emisiunii *Sinteza zilei*. I-am putut vedea profesionalismul pus la lucru cu ocazia unui eveniment – invitarea lui Pascal Bruckner pe platourile Antenei 3. Nu e puţin lucru să ai un invitat de un asemenea calibru, căci Bruckner nu e nici Mugur Ciuvică, nici Valentin Stan...

Ei bine, rareori mi-a fost dat să văd un interviu realizat aşa de amatoristic. Prima întrebare pusă de Gâdea lui Bruckner – dacă e vinovat Strauss-Kahn. După principiul *unde dai şi unde crapă*, bineînţeles. A doua întrebare – inspirată parcă din oracolele şcolare şi numai bună de pus unui Paulo Coelho: „Care e cel mai important lucru al vieţii?". Pe post de a treia întrebare, l-am putut asculta pe Gâdea filozofînd: „Noi am descoperit în ultimii 21 de ani că aproape există lucruri mai importante decît dragostea. Că dragostea fără materie, că dragostea fără a avea o viaţă asigurată din punct de vedere material aproape că de multe ori nu are sens. Şi aproape că uneori te întrebi dacă cel mai important lucru din viaţă rămîne dragostea, dacă cel mai important lucru din viaţă rămîne fericirea, frumuseţea şi lucrurile pe care le-am enumerat." Adînc, aproape cu adevărat adînc! Totul spus pe un ton sfătos, de care numai Gâdea e în stare. Apoi, invitatul a fost întrebat ce ştie despre România (putea să lipsească o asemenea întrebare?). Apoi dacă l-a citit pe Eminescu. Omul răspunde că nu, dar că l-a citit pe Liiceanu – la care Gâdea înghite cu noduri.

Deja trecuseră zece minute din interviu şi Gâdea nu se referise deloc la Băsescu. Desigur, nu a mai putut rezista şi a adus vorba şi de preşedinte: „Este vreun alt român pe care-l apreciaţi, vreun mare compozitor sau poate pe cineva din artă? Poate ştiţi – e un mare scriitor Băsescu". Ce conta că nu avea nici o legătură şi că însăşi glumiţa era fără sare şi piper? Omul a bifat că l-a altoit din nou pe Băsescu şi urma să fie, încă o dată, mîngîiat pe creştet de patron.

Şi aşa, încet-încet, din gafă-n gafă, ajungem la întrebarea de forţă din arsenalul de intervievator al lui Mihai Gâdea: „Aţi venit în România pentru a vă lansa o carte. Despre ce este această carte şi care este cel mai important lucru pe care scriitorul ar vrea să-l spună despre lucrarea lui?". Pascal Bruckner se uită la el nedumerit şi-l întreabă ce carte. „*The last book*. Cartea pentru care aţi venit s-o lansaţi." – îl lămureşte, privindu-l cu îngăduinţă, Gâdea. Omul nu înţelege, bîiguie ceva despre Roman Polanski şi spune cîteva fraze despre *Luni de fiere*. Gâdea îl ascultă mulţumit. Apoi îl întreabă „Ce loc ocupă această carte la nivelul preferinţelor dumneavoastră?" şi „Pentru cei care nu l-au citit pe Pascal Bruckner, ce carte aţi recomanda?".

Ajuns cu interviul la final, Gâdea mai are o singură curiozitate: „Cînd va fi exact lansarea şi dacă ne puteţi da nişte informaţii suplimentare?". La care Bruckner îi răspunde: „Va fi lansată mîine după-amiază, într-o librărie. Din păcate, am uitat numele acestei librării, nu ştiu adresa exactă, dar este în Bucureşti – asta e tot ce pot să vă spun."

Mă uitam şi mi-era mie ruşine de ce vedeam. Cum se poate să te pretinzi jurnalist, să ai un asemenea invitat şi să nu ai decenţa să te documentezi minimal înaintea unui interviu cu el? Să nu ştii nici măcar ce carte a venit să lanseze în România – *Paradoxul iubirii*. (Despre faptul că interviul a avut loc în engleză şi, în plus, cu o traducătoare la fel de pe dinafară – nu mai vorbim...) Oare ce norme de profesionalism le cere directorul Antenei 3, Mihai Gâdea, subordonaţilor săi?

Anamaria DOBINCIUC

Fete care sărută fete (şi băieţi care le privesc)

The L World (2004-2009) a fost singurul serial de ficţiune care şi-a propus să prezinte stilul de viaţă al unei comunităţi de lesbiene. (Dacă a reuşit sau nu e discutabil.) Însă cum trăiesc lesbienele în comunităţi hetero? E greu de spus. Cu excepţia cîtorva seriale *(Glee, Pretty Little Liars, Grey's Anatomy, Skins* UK), personajele lesbiene sînt de obicei episodice. Sau de ce să introduci un nou personaj? E mai simplu să-i creezi unui personaj principal *straight* o nouă identitate sexuală la care poate renunţa oricînd.

În lipsa unui bărbat (non-abuziv)

Noul sezon *Weeds*, al şaptelea, ne-o prezintă pe Nancy Botwin la trei ani distanţă de unde am lăsat-o la sfîrşitul sezonului precedent, adică în închisoare. Nancy tocmai e anunţată că e eliberată condiţionat, iar despre viaţa ei în închisoare aflăm doar atît: a fost într-o relaţie lesbiană cu Olga, colega ei de celulă. Sărutul lor pasional de despărţire provoacă o reacţie puternică printre celelalte deţinute şi chiar empatie din partea gardianului („Poate o să vă revedeţi în curînd."). Nancy însă are alte griji şi nu pare a fi afectată de despărţirea de Olga. Iar următorul episod sugerează deja că nu o vom vedea pe Nancy în alte relaţii lesbiene. După toate dificultăţile întîmpinate în noua sa postură de eliberată condiţionat, aceasta găseşte un moment de relaxare în prima sa ţigară cu marijuana şi în braţele lui Demetri, fratele Olgăi. Demetri devine noul său furnizor de iarbă după ce Nancy îi livrează o geantă cu arme, geantă la care a avut acces datorită Olgăi şi care făcea parte din planurile lor de viitor. Se pare însă că acel viitor comun era imaginat doar de Olga – nimic din acţiunile lui Nancy nu sugerează că Olga ar mai avea loc în viaţa ei după închisoare. Dar dacă Nancy n-a fost implicată emoţional în relaţia cu Olga, a fost această relaţie una de convenienţă, motivată pur şi simplu de lipsa unui bărbat, sau a fost o relaţie bazată pe interes, motivată de faptul că Olga avea ceva ce o putea ajuta să repornească afacerea cu iarbă? Deşi prima variantă e cît se poate de plauzibilă, a doua pare şi mai plauzibilă. În primul rînd, pentru că relaţiile lui Nancy au fost întotdeauna mai mult sau mai puţin ambigue din punct de vedere emoţional, bărbaţii din viaţa ei fiind din categoria celor care o puteau ajuta să înainteze în lumea drogurilor şi care îi puteau oferi protecţie. În al doilea rînd, pentru că în sezonul precedent Nancy a lăsat să se înţeleagă că sexualitatea ei poate fi flexibilă atunci cînd vine vorba de afaceri. Aflîndu-se la un moment dat în Seattle, Nancy a ajuns să cumpere haşiş, de la un cuplu de lesbiene, Fiona şi Linda. Neavînd destui bani, Nancy îi propune Lindei favoruri sexuale în schimbul mărfii, însă este refuzată.

Isabelle Hodes, cea mai tînără lesbiană de pe micul ecran.

Luînd în considerare şirul de relaţii eşuate şi modul în care acestea reflectă caracterul lui Nancy, am putea trece cu vederea faptul că relaţia dintre Nancy şi Olga nu e printre cele mai pozitive reprezentări media ale lesbianismului. Apoi, nu putem uita că, în privinţa reprezentărilor lesbiene, *Weeds* e printre cele mai progresiste seriale, avînd-o printre personajele recurente, de-a lungul a mai multe sezoane, pe Isabelle Hodes, cea mai tînără lesbiană de pe micul ecran.

True Blood: un alt serial de succes, un nou sezon, şi o altă relaţie lesbiană. La sfîrşitul sezonului trecut, Tara a plecat din Bon Temps, hotărîtă să lase în urmă supranaturalul şi trecutul său nefericit. După un an, Tara şi-a creat o nouă identitate în New Orleans, unde e cunoscută sub numele de Toni, e luptătoare, iar oponenta sa se dovedeşte a fi şi iubita sa. Abia în al cincilea episod Tara i se confesează lui Sookie şi îşi explică sentimentele pentru Naomi, care între timp a aflat că Tara a minţit în privinţa identităţii sale. Discuţia dintre cele două prietene ne dă motive să credem că relaţia dintre Tara şi Naomi nu e doar o fază şi că acest personaj va reveni pe parcursul serialului. Şi totuşi, noua identitate sexuală a Tarei ridică unele suspiciuni. Avînd în vedere cît de mult a avut de suferit din cauza bărbaţilor (Sam, Eggs şi, în final, vampirul Franklin care intenţiona să o transforme în soţia lui veşnică, împotriva voinţei sale), motivul pentru care acum Tara e într-o relaţie lesbiană ar părea să fie neîncrederea în bărbaţi, frica de o altă relaţie heterosexuală abuzivă. Un asemenea scenariu nu ar fi foarte departe de cazuri reale, deci verosimil, însă atît Alan Ball, creatorul serialului, cît şi scenaristul Alexander Woo insistă că nu acesta a fost motivul pentru care au decis să-i creeze Tarei o nouă identitate sexuală. Woo, citat de After-Ellen.com, crede că au fost destul de atenţi încît să nu sugereze că ceea ce a împins-o într-o relaţie cu o altă femeie ar fi fost cursul vieţii ei. Ei bine, nu au fost destul de atenţi. Dacă prima relaţie a Tarei după experienţa extrem de negativă cu vampirul Franklin e una lesbiană, scenariştii nu doar sugerează că noua relaţie e consecinţa acelei experienţe, ci o şi aruncă pe Tara (mai ales prin noua ei ocupaţie de luptătoare) în stereotipul lesbienei furioase care-i urăşte pe bărbaţi. Singura parte pozitivă a acestui mesaj confuz pe care-l transmit scenariştii *True Blood* e că în sfîrşit o vedem pe Tara într-o relaţie fericită.

Bisexualitatea ca orientare are un grad de vizibilitate aproape de zero.

Bisexualitate chic

Dacă *Weeds* şi *True Blood* stau destul de bine la capitolul reprezentări LGBT şi săruturile lesbiene ale lui Nancy, respectiv ale Tarei indică nişte relaţii de durată, şi nu doar nişte rătăciri sau experimentări, nu acelaşi lucru se poate spune despre alte seriale. Sărutul lesbian, de cele mai multe ori între un personaj principal *straight* şi un personaj episodic gay sau bi, a devenit obligatoriu pentru orice serial care se respectă. Fără nici un dubiu, orice episod cu un sărut lesbian va face audienţă. Dintre serialele difuzate la noi, asemenea episoade au fost în: *Sex And The City, Desperate Housewives, House, Heroes, One Tree Hill, The O.C., Gossip Girl, The Simpsons*. Printre cele mai celebre rămîne episodul din *Friends,* în care Rachel (Jennifer Aniston) împarte un sărut cu Melissa (Winona Ryder), iar dintre cele mai recente e de menţionat episodul din *Community,* în care Brita o sărută pe o fată despre care crede că e lesbiană, iar aceasta, la rîndul ei, crede că Brita e lesbiană, ambele fiind de fapt hetero.

Din păcate, episodul cu sărutul lesbian nu e nimic mai mult decît o strategie de marketing ieftină şi creează falsa impresie că cel puţin bisexualitatea, dacă nu lesbianismul, se bucură de o vizibilitate sporită. De fapt, bisexualitatea ca orientare are un grad de vizibilitate aproape de zero. În schimb, bisexualitatea e prezentată ca un experiment, iar cînd e prezentată ca un experiment *cool* atunci intervin problemele. Desigur, tendinţa bisexualităţii chic nu e ceva nou, doar asistăm la un nou val post-Britney-Madonna, post-t.A.T.u. şi reîmprospătat puţin de Katy Perry, cu al ei „I Kissed A Girl". Singura noutate ar fi dublul standard pe care l-a adus cu el acest nou val. Dacă în anii '70, datorită glam-rock-ului şi unor staruri ca David Bowie, bisexualitatea chic era atît pentru fete, cît şi pentru băieţi, acum tendinţa e acceptabilă doar în cazul fetelor. Apoi, dacă ne uităm mai atent la fetele care sărută fete pe micul ecran, fie ele *straight,* gay sau bi, observăm că toate sînt feminine şi frumoase în mod convenţional, chiar şi cele dintr-un serial ca *The L World,* şi dintr-odată devine evident că aceste mostre de bisexualitate sînt destinate nu neapărat privirii lesbiene, ci privirii masculine. Acesta e de altfel şi motivul pentru care săruturile lesbiene din seriale nu duc la nimic mai mult – bărbaţii vor să vadă două femei sărutîndu-se, dar în acelaşi timp vor să ştie că se vor întoarce la ei. Acceptarea doar a acestui tip de manifestări lesbiene adresate privirii masculine e de fapt la fel de homofobă şi ignorantă ca reacţia celor care spun că reprezentările LGBT din media „promovează" orientări sau identităţi sexuale, deci corup tineretul.

Cît despre efectele pe care tendinţa bisexualităţii chic le are în spaţiul real, acestea sînt destul de bizare: două fete *straight* sărutîndu-se într-un club – e acceptabil, dar două lesbiene ţinîndu-se de mînă într-un muzeu – nu e. (Ironia? Era vorba de expoziţia „Gertrude Stein" din San Francisco.)

***Anamaria Dobinciuc** este absolventă a masteratului de Societate mediatică, Facultatea de Studii Europene, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca.*

Liliana NICOLAE

Şase luni concediu pentru stres

Trezit la 6. Pregătit copilul pentru şcoală. Soţul, pentru serviciu. Dat de mîncare la pisici. Aerisit prin casă. Mici nimicuri. Zi de zi. La 8, ieşit pe uşă. Cu maşina – din Titan pînă dincolo de Băneasa. O provocare. Zi de zi. Serviciu. Întîlniri. Pauze scurte. Deadline-uri. Proiecte.

Pe seară, traversat Bucureştiul înapoi. Din Băneasa pînă-n Titan. O provocare. Ajungi acasă – după orele 20. Un pahar de vin. Culcat. A doua zi – de la capăt.

„Recunosc, e un fel de a-ţi distruge viaţa asumat!“

Carmen are 45 de ani. Este o femeie firavă, poartă ochelari, şi are o sensibilitate pe care cu greu te lasă să o ghiceşti. N-ai zice că „duce-n spate“, de ani de zile, programul „asumat“. Glumeşte, spunînd că are program de bărbat şi femeie, în acelaşi timp. Sînt curioasă să ştiu dacă se întreabă uneori cum rezistă. „Nu, dar mă gîndesc permanent ce să fac ca să nu cedez. De exemplu: zilele trecute am fost să eutanasiem pisica surorii mele. Nu era în plan. Am întîrziat la un training. M-am dus doar în pauză să plîng, căci nu poţi rămîne insensibil, apoi au reînceput discuţiile cu partenerii de consorţiu, iar am plîns în pauză... Însă acest eveniment nu trebuia să mă perturbeze prea mult, pentru că aveam treburi de făcut şi nu m-ar fi iertat nimeni dacă nu le făceam. Singura preocupare în tot ce fac e să nu cedez. În locul în care muncesc eu, au cedat pînă acum patru persoane. Eu nu-mi permit să cedez pentru că am obligaţii – familia şi tot ce trebuie să duc în spate! Norocul meu cred că este faptul că descopăr la mine o capacitate de a mă adapta la stres, de a-mi asuma dificultăţile şi de a accepta că în viaţă trebuie să faci mai curînd ce trebuie făcut, şi nu neapărat să cauţi să fii fericit. Un pic de experinţă, un pic de anduranţă...“

Aşadar, pe primul loc e jobul. Îmi spune că celelalte griji nu pălesc, dar se obiectivează un pic faţă de ele. Faptul că fiica ei are examen anul acesta, moartea cuiva drag – nu o lasă indiferentă, dar le priveşte ca lucruri care fac parte din viaţă şi peste care va trece oricum!

Weekendul o prinde pe Carmen cu toate treburile casei, care trebuie şi ele făcute: cumpărături, mîncare, curăţenie. Extrem de rar se vede cu prietenii. Extrem de rar înseamnă de trei ori pe an, iar atunci întîlnirile sînt programate cu săptămîni înainte.

Singurul lucru pe care spune că poate să-l facă împotriva stresului este o lună de concediu pe an. „Ne pregătim concediul cu luni înainte, ca totul să fie foarte bine organizat. E o lună în care mergem în lume, să vedem cum trăiesc alţii, să vedem locuri frumoase şi – ceea ce este cel mai important! – să uităm că sîntem angajaţi. În concediu realizez ce om bun sînt, ce membru activ al societăţii pot fi! Mă bucur de natură, de o piesă muzicală... În viaţa de zi cu zi, adică sub stres, aceste lucruri sînt foarte departe!“

„N-aş putea trăi fără stresul de a fi o mamă bună“

Povestea următoare poate începe aşa: Trezit peste noapte. Încălzit laptele. Învelit copiii. Verificat dacă cel mic mai are febră. Făcut mîncare. Cu grijă. Fără prăjeli şi fără grăsimi. Îmbrăcat copilul mic. Cel mare trage de tine. Nu-şi găseşte jucăria preferată. Apoi vrea la baie.

Mona îşi trăieşte viaţa între treburi şi griji (aparent) mici şi multe, care-i umplu existenţa şi sufletul. „Cu cît eşti mai responsabil, mai conştient de anumite lucruri, cu atît eşti mai stresat. Înainte să am copii, nu m-am gîndit cum o să fiu eu ca mamă. Avînd în vedere cît mi-am dorit, eram convinsă că o să fiu o mamă perfectă. Sau aproape! Apoi, pentru că deseori nu reuşesc să fiu aşa cum mi-am propus, încep să-mi fac griji: Dacă n-am procedat bine? Dacă nu reuşesc să le dau copiilor mei o educaţie aşa cum trebuie? Dacă nu le dau suficientă libertate? Dacă îi ocrotesc prea mult?... Cînd mă gîndesc ce le dau de mîncare, citesc etichetele... şi ăsta e un stres!“

Mona nu mai aminteşte de zilele în care unul dintre copiii ei este bolnav! Sînt zile în care albeşte, la propriu! Dar spune că n-ar putea trăi fără „motivele acestea de stres“. Nu concepe să lase copiii la bunici, ca să doarmă cu soţul, sau să plece în vacanţă. „Acest «stres» nu mă face să mă simt aşa rău. Poate doar mai obosită, poate n-am grijă de soţul meu sau de mine, aşa cum ar trebui! Dar sînt alte lucruri mult mai frumoase care compensează ceea ce «pierd».“

„Ăsta e stresul: gîndurili şi amărăciunea!“

Cel mai mult, Monei îi place să stea cu copiii, iar cel mai mare stres este acela că poate nu le acordă suficientă dragoste şi atenţie. E şi acesta un stres. Un altfel de stres.

„Aoleo, ce ne facem?“

„Oboseală! Nervi! Sîntem terminaţi de nervi şi de muncă! Uite, din cauza la bani! Salariile mici, servicii nu e, toate scumpe, ne-au tăiat şi ajutoarele... Toate astea e un stres şi poţi să înnebuneşti! S-o iei razna! Ajunge la creier, faci un şoc şi din cauza asta moare lumea! Ăsta e stresul: gîndurili şi amărăciunea!“ Într-un microbuz care mă duce spre Tîntava, în judeţul Giurgiu, nu m-am abţinut să nu întreb o femeie care se întorcea cu găleţile goale de la piaţă (vînduse căpşune) ce crede ea că e stresul. Se spune că la ţară oamenii sînt mai puţin stresaţi, dar femeia mă contrazice. „Cum poţi să dormi liniştit cînd ştii că, dacă nu vinzi căpşunile, n-ai ce să pui pe masă a doua zi? Şi dacă mai vine şi o ploaie mare, se duce totul pe apa sîmbetei! Sau dacă nu plouă!! Nici aşa nu e bine!“

Pe de altă parte, în ultimii ani, tot mai mulţi oameni de la ţară vor să trăiască la fel ca la oraş. Să-ţi „tragi“ apă în curte sau să cumperi o maşină de spălat devin „investiţii“ care-ţi dau dureri de cap – aveam să aflu de la Ninel, pe care l-am vizitat la Tîntava. Ninel le simte pe pielea lui, cînd pe 20, în fiecare lună, vine pe strada lui funcţionara de la bancă să încaseze rata. Apoi mai e faptul că la ţară nu mai poţi trăi doar din munca cîmpului.

La piaţă totul se vinde – dacă se vinde! – pe un preţ de nimic. Aşa că ai nevoie de un serviciu. Iar aici, pentru Ninel – şi nu numai! – începe aventura: „Eu sînt conducător auto. Lucrez la o firmă care, atunci cînd are bani de motorină, nu are curse, cînd are curse, nu are bani de salarii. Nu ştiu niciodată dacă, atunci cînd vine ziua de salariu, o să mai şi primesc nişte bani, şi niciodată nu ştiu cît primesc! Singurele certitudini sînt – aşa cum v-am spus – ziua de 20, cînd vine funcţionara de la bancă să încaseze rata, şi ziua de 15, cînd vine factura la lumină. În rest: cauţi de lucru în altă parte! Suni şi ţi se spune... «A! tocmai s-a ocupat! Dacă veneaţi ieri...» Eh, cum să n-o iei razna? Sau, te duci la o firmă şi ţi se spune «Vă sunăm noi!». Şi te duci acasă cu speranţă, şi aştepţi o zi, două, trei... pînă-ţi dai seama că aştepţi degeaba!“

Ninel, un bărbat robust şi plin de viaţă altădată, se simte la 44 de ani, ca un „hibrid“, adică pierdut între două lumi: comunismul – în care a crescut, şi capitalismul – în care nu-şi găseşte locul. „Bîjbîim între două lumi! Eu mă uit la vecinii mei de la ţară: pe vremuri, lumea era veselă, satul – înfloritor... nu era stresul de azi! Acum toţi sînt încrîncenaţi de zici că vine apocalipsa! Pe vremea lui Ceauşescu era stresul că nu-mi place să lucrez pe basculă. Nu-i nimic, mă duceam să lucrez pe Aro! Sau mă făceam strungar! Dar într-o săptămînă aveai unde să te duci. Acum... stăm acasă două generaţii: eu cu nevastă-mea şi băiatul cu nevasta. Stăm şi jucăm table că nu găsim de lucru. Cum să nu o iei razna? Bunică-mea, care a trăit 75 de ani, a avut trei copii, o mai bătea şi bărbatul, muncea de dimineaţa pînă seara, dar eu n-am văzut-o o dată stresată sau nervoasă. Ea zicea mereu: «Las' că o facem şi pe asta, las' că şi mîine e o zi! » La noi, cuvîntul de ordine e «Aoleo!» «Aoleo, ce ne facem?» «Aoleo, încotro o luăm! »“.

„Pe vremea lui Ceauşescu era stresul că nu-mi place să lucrez pe basculă.“

Îl privesc cu simpatie pe Ninel şi-mi pare rău că prea s-au adunat toţi norii deasupra lui! Mă întreb dacă nu cumva un psiholog l-ar ajuta. „Să zică lumea că-s nebun?“ *(rîde!)* „De unde bani pentru psiholog? La noi, la ţară, şi sala de sport, şi psihologul sînt la butic. La birt. Zici: «Bă, hai să bem ceva de supărare!» Şi bei! Pe datorie! Eu, dacă aş avea un salariu decent, fi-miu la fel – să-mi permit două zile la mare, ca pe vremuri, cînd îmi luam prietenii cu maşinile, cu cortul, şi eram fericiţi! – m-aş de-stresa singur!“

Stresul altora

Despre englezi se spune că au un calm proverbial. Christian Mititelu a trăit la Londra mai bine de 30 de ani. Nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată nervos (iar asta nu cred că se datorează în special anilor petrecuţi pe insula britanică). Căci, cu siguranţă, şi englezii au motivele lor de stres.

„Acolo concurenţa este acerbă. Concurenţa pentru a găsi o slujbă mai bună, pentru a fi performant, pentru a merge la universitate, e mai greu şi se plăteşte foarte mult. Însă, temperamental, englezii s-ar putea să fie mai puţin înclinaţi spre stres, sau există un anume fel de disciplină, care vine din educaţie, şi care îi face să se exteriorizeze mai puţin.“

Există, însă, o diferenţă mare în ceea ce priveşte motivele de stres. În Anglia, ca şi în alte ţări occidentale, relaţia cu autorităţile, de exemplu, este rareori un motiv de stres. „În România este încă o problemă cu atitudinea autorităţilor şi cu birocraţia. La fel şi în cazul serviciilor: funcţionarul este ori excedat, ori urîcios, ori plictisit. De multe ori, un funcţionar te pune la punct, te ceartă, în loc să te ajute. În Anglia, funcţionarii sînt îndrumaţi şi selectaţi să se comporte cît mai amabil cu publicul, pentru că sînt plătiţi din banul public şi sînt acolo să te ajute.“

Iarăşi, în Finlanda motivele de stres sînt diferite. Ţară nordică fiind, se confruntă cu iarnă lungă, aproape şase luni pe an, în două dintre ele fiind întuneric şi în timpul zilei, în special în partea de nord a ţării. Nu e deloc uşor să te ţii departe de depresii, sinuciderile sînt frecvente, iar rata divorţurilor e ridicată. Dar finlandezii se plîng din ce în ce mai mult de *burn out* sau, altfel spus, „sindromul arderii complete“ – o stare de epuizare, atît fizică cît şi psihică. E, de fapt, numele pe care medicii din anumite ţări l-au dat, mai nou, stresului. În special stresului generat de strădania de a fi cel mai bun, într-o societate a competiţiei.

Kimo Sarlin, jurnalist la Helsinki, spune că, dacă medicii pun diagnosticul *burn out,* soluţia este: o vacanţă care poate ajunge pînă la şase luni pe an. După şase luni eşti alt om, dar şi întoarcerea la muncă e o adevărată provocare.

Verianta audio poate fi ascultată la www.romania-actualitati.ro/ viata_ca_un_stres-30433

Liliana Nicolae *este jurnalist la* Radio România.

VĂRUL MOLECULAR AL UNUI MINOR CUMINTE ÎI TRIMITEA CONSUMATORULUI DE GUNOI PRIVIRI MIRATE

■ În numărul din august, revista *Wired* face un top al celor mai subevaluate substanţe neurotransmiţătoare. Astfel, vasopresina, „vărul molecular al oxitocinei, e o substanţă chimică din creier despre care oamenii de ştiinţă cred că amplifică sentimentele de încredere şi iubire, încurajînd învăţarea, memoria, agresivitatea şi, pretind unii, monogamia". Mi se pare că am un exces de vasopresină. (**L. V.**)

■ Ştirile PRO TV de la ora cinci au rămas un experiment de televiziune aproape uitat. Asta pentru că astăzi toate posturile „de ştiri" folosesc formula la mai toate orele, începînd chiar de dimineaţă. Fapte diverse, în mare parte sinistre, sînt înşirate minute întregi sub formă de informaţii. Cadavre lăsate să zacă o jumătate de an într-un fotoliu de rude care vor să le încaseze pensia, poveşti despre lupte cu săbii ninja şi pistoale cu bile, „mascaţi" sărind gardul casei unui „fiu de bulibaşă" care se ocupa cu furtul de fier vechi sau acuzaţii de abuz sexual asupra unui minor aduse unui preot de la Cotroceni formează corpul principal al „ştirilor" unei dimineţi de vară. Unde mai punem neprofesionalismul făuritorilor acestor „ştiri", pentru care prezumţia de nevinovăţie funcţionează doar din cînd în cînd, carcera e confundată cu închisoarea, iar ironiile sau indignările nestăpînite ale crainicilor sînt scufundate într-o înduioşătoare mare de diminutive. Ca pentru sufleţelul telespectatorului cretinel. (**A. M.**)

■ Dacă la noi au fost reluate, la un moment dat, ciocolatele mici şi rotunde cu personaje din „Scufiţa Roşie", la bulgari le-am recunoscut pe ambalajul de la hîrtie igienică: viu colorat, Lupul se uita galeş spre Scufiţă, care stătea mai încolo, cuminte, cu coşuleţul. (**I. P.**)

■ Acum un an, Keith Richards îi trimitea lui Amy Winehouse următorul mesaj: *„Take it easy, bitch!"*. Well, she didn't! (**M. C.**)

■ Întru protecţia consumatorului, la o baracă din Vama Veche se vînd „clătite comestibile". (**S. G.**)

■ „Parlamentul englez, întrunit la Cambridge, a fost cel care a votat, în 1388, prima lege naţională împotriva poluării. Această lege privea atît poluarea aerului, cît şi a apei. Nu trebuia să se arunce nici un fel de gunoi în rîuri, nici să fie lăsat pe străzi. Toate deşeurile trebuiau să fie transportate în afara oraşului. *În caz contrar*, proclama legea, *aerul va fi în mare măsură viciat şi otrăvit, boli nenumărate şi epidemii de nesuportat se vor ivi zilnic.*" (Jean Gimpel, *Revoluţia industrială în Evul Mediu*, Editura Meridiane, 1983, p. 88). Ceea ce poate fi interpretat în două feluri: 1) încă de pe atunci, englezii erau ecologişti sau 2) încă de pe atunci, englezii poluau. (**M. V.**)

■ Nu mă învăţ minte, aşa că la cîrciumi aflate pe malul rîurilor sau la cele de la mare întreb de fiecare dată dacă peştele din meniu e proaspăt şi din zonă. Dau de aceleaşi priviri mirate ale chelnerilor şi de aceleaşi răspunsuri ofuscate. Oare aş avea mai mult noroc dacă m-ar interesa carnea de vînat? (**A. M. S.**)

Cu ochii-n 3,14

CU DOUĂ JELEURI BLINDATE, UNDEVA ACOLO SUS SE VA ÎNCINGE O CLARVIZIUNE CALDĂ

■ Un anunţ online: „Firmă de construcţii, angajăm secretară, serioasă, activă, cunoştinţe operare PC, o limbă este binevenită." Cu două nu merge? (**A. P.**)

■ Alarmă cu bombă în magazinul de dulciuri! Un articol panicos şi panicard din *Evenimentul zilei* calculează gramele şi kilogramele de zahăr pe care le îngurgităm, poate fără să ştim, de fiecare dată cînd mîncăm îngheţată, ciocolată, bomboane, jeleuri, prăjituri etc. „În sezonul cald, un puşti de 7 ani poate topi lejer 100 de îngheţate" – avertizează autorul. Nasol – zahărul nu hrăneşte, ci secătuieşte corpul de vitamine. Mai jos, autorul vine cu alte precizări: „Uitaţi-vă la copilul dvs. cît e de mic. Are 25 de kilograme. Ştiţi cît zahăr îngurgitează într-un an? Aproape cît greutatea lui corporală. Dacă nu v-aţi lămurit, luaţi un sac de 25 kg de zahăr, tăiaţi-i sfoara cu un cuţit şi deşertaţi-l pe gîtul copilului". Nu ştiu de ce, dar îmi cam vine să vomit. (**M. M.**)

■ În Elveţia se construiesc tot mai multe buncăre. Ţara are puţin peste 7,5 milioane de locuitori, iar buncărele antiatomice construite deja au o capacitate care depăşeşte 8,5 milioane de oameni. Sînt 300.000 de buncăre în total, susţine *Neue Züricher Zeitung*. Recent s-a dat undă verde pentru reabilitarea şi modernizarea unităţilor mai vechi şi construirea altora noi. N-am decît o singură explicaţie: cu criza asta, nu s-au mai înfiinţat bănci, iar fabricanţii de seifuri nu mai au unde să-şi plaseze uşile blindate. (**M. M.**)

■ Mikhalis Kakogiannis s-a reunit cu Anthony Quinn şi cu Alan Bates. Undeva acolo sus se va încinge un sirtaki. (**M. C.**)

■ Reclamă plătită pe Facebook: „Sînteţi născut înainte de 1985? Nu trebuie să vă temeţi de viitor". Aha! Şi dacă eu mi-s născută după 1985, să înţeleg că trebuie să mă tem? Două click-uri mai încolo, iar: „Sînteţi născută înainte de 1985? Următoarele 12 luni vă îngrijorează? Esmeralda vă oferă o clarviziune gratuită". Asta-i cam ca la droguri – prima clarviziune gratis, după aceea… începi să te temi. (**P. M.**)

■ Într-o zi cu valuri destul de mari, lîngă un foişor al salvamarilor din nordul Neptunului erau arborate două steaguri, unul galben cu roşu şi altul roşu. Pe un panou aflat dedesubt erau trecute semnificaţiile acestor complicate combinaţii de steaguri (cică potrivit nu ştiu cărui cod internaţional). Ei bine, combinaţia din acea zi însemna, conform panoului, „intrarea în mare interzisă". În apă erau însă sute de oameni care se jucau cu valurile. Un salvamar mi-a explicat că e într-adevăr periculos să intri în mare, că ei şi-au făcut datoria să anunţe acest lucru (s-au acoperit), dar nu au şi autoritatea să impună interdicţia în faţa unei mulţimi de turişti nerăbdători să se scalde. A doua zi erau nişte valuri mici, complet inofensive, o apă caldă, numai bună de înotat, dar combinaţia de steaguri era neschimbată: „intrarea în mare interzisă". Cu alte cuvinte, turiştii se scaldă, iar salvamarii o scaldă. (**A. M.**)

LA FINAL, DIFERENŢELE DINTRE SPERANŢĂ ŞI EXCESUL DE ROMÂN AU FOST IGNORATE

■ La festivalul de jazz de la Gărîna a fost aşa: un israelian a ridicat, la propriu, poiana în picioare şi a revenit pe scenă, la trei bisuri, pentru încă vreo şapte-opt cîntece (*„We don't know what to play anymore!"*, a zis la un moment dat Avishai Cohen); o japoneză n-a mai venit şi la al doilea bis, în ciuda urletelor publicului (se pare că Hiromi nu cîntă mai mult decît se specifică în contract); un elveţian, care şi-a cîntat pînă acum zen-groove-ul de patru ori pe plaiurile mioritice, a făcut la final plecăciuni publicului (după concert, Nik Bärtsch a stat la taclale cu oamenii în ploaie, iar cu unii chiar a băut pînă la 3 dimineaţa); iar un suedez a coborît de pe scenă, înainte de *sound-check,* şi s-a pupat cu fetele din rîndul întîi (Lars Danielsson şi-a făcut deja prieteni aici). (**M. C.**)

■ Sub titlul „Blocul meu cunoaşte adevărul", ziarul *Timişoara* publică un mic articol care începe aşa: „Peste 300 de voluntari au lipit abţibilduri cu mesajul «Basarabia e România» în toate judeţele ţării, inclusiv România". Articolul a apărut în numărul din *(atenţie!)* 21-20.07.2011. Găsiţi diferenţele dintre adevăr şi realitate în enunţurile de mai sus. (**L. V.**)

■ Lăsaţi orice speranţă toţi cei care aveţi vreo treabă, lunile astea, la serviciul „Resurse umane" al Ministerului Sănătăţii. La telefon nu vă răspunde nimeni, iar în cele două ore bisăptămînale de program, la poartă e un cerber care vă verifică nu doar identitatea, ci şi intenţiile. La „resurse" va fi închis şi pustiu pînă la toamnă, cînd s-or face mustul şi pastrama. Oare de ce le-o zice resurse *umane?* (**S. S.**)

■ La intrarea în pasajul rutier de la Piaţa Victoriei, panoul electronic avertizează: „Reducceţi viteza!". Întotdeauna m-a înduioşat excesul de zel ortografic. (**L. V.**)

■ Da, pot pentru ca să spun că naţia s-a mai civilizat: deunăzi am văzut pe stradă un român care (preocupat de curăţenia urbei) îşi scutura mătreaţa într-un coş de gunoi. (**D. S.**)

■ Anul acesta au murit şi Mircea Horia Simionescu, cel mai original prozator român postbelic, şi Mircea Ivănescu, poate cel mai important poet al aceleiaşi perioade. Ambele dispariţii au fost cvasi-ignorate de presa care a transformat însă în priveghi naţional morţile unor scriitori mediocri precum Adrian Păunescu şi Fănuş Neagu. Vă dau întîlnire în posteritate, cînd MHS şi M. Ivănescu vor fi încă vii! (**M. C.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

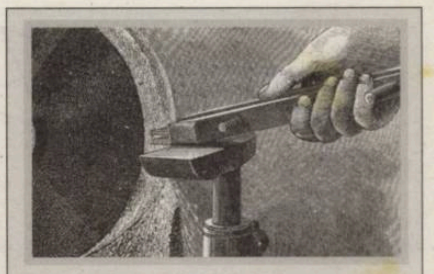

Ovidiu NAHOI

EU şi UE 5

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul VIII ■ nr. 391 ■ 11-17 august 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

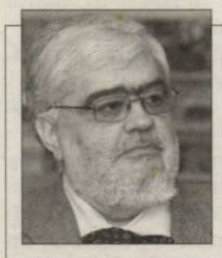

ANDREI PLEŞU

„O parabolă profană“

pagina 3

SOLOMON MARCUS

„Cine este pe bancnota de 10 lei?“

pagina 5

MĂDĂLINA ŞCHIOPU

„Breivik: saga unei orori“

pagina 21

90-60-90

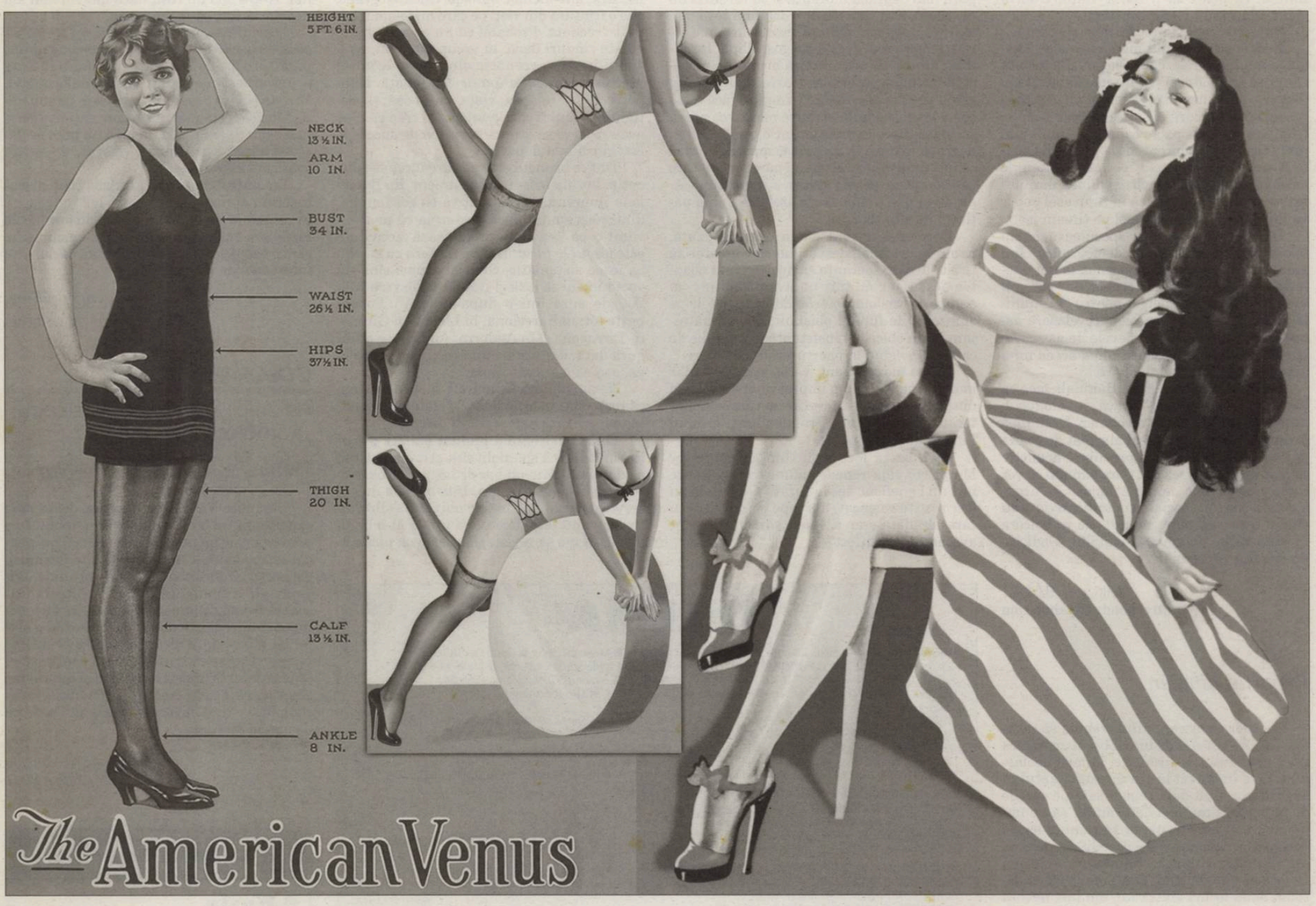

„Chiar şi manechinele pe care le vedem prin reviste îşi doresc să arate precum ele însele.“

CHERI K. ERDMAN

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

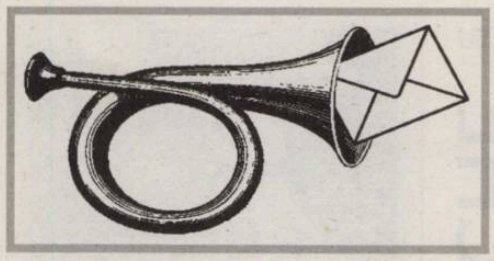

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

ACTUALITĂŢI

Prezumţia de mediocritate – condamnarea la mediocritate

Dacă apare bănuiala că prea lesne ajungem „carne de tun“ într-o societate consumistă decadentă, pentru a ne lămuri putem încerca să cronometrăm rubricile de sport de la TV, şi să comparăm minutele alocate fotbalului (inclusiv cancanurilor aferente) cu cele alocate altor sporturi. (Însă de-ar fi ăsta singurul „turnesol“...)

Cînd ziua văd în jur atîtea publicaţii de scandal, sau cînd acelaşi lucru mă covîrşeşte la televizor înspre seară, mă cuprinde un fel de spaimă: „Ăştia sîntem? Chiar aşa vrem să fim?“.

Se spune că responsabilii din mass-media decid ce conţinut să difuzeze pe bază de sondaje demografice, pe bază de studii de piaţă. Comprehensive, evidente.

Hm! Chiar aşa înclinăm noi graficele!?

Sau doar îşi dau cu presupusul cei care participă la goana după „rating“ că aşa este „publicul-ţintă majoritar“? Sau doar simt ei că aspectele murdare atrag ochiul şi asta e tot ce contează? Nemaiinteresînd că telespectatorul/cititorul va ajunge rapid, hrănindu-se cu ele, să creadă că aşa este de fapt realitatea, că aşa-i va fi toată viaţa. Cumva chiar adaptîndu-i-se inconştient.

Subiectivisme, autocritică şi speranţe...

Recunosc! Şi ochiul meu e atras de imaginea unui picior dezgolit. Dar nu mă încîntă că mi se exploatează aşa intens slăbiciunea. (Las la o parte aspectul că nici ei nu sînt prea grozavi dacă recurg la soluţii aşa de simple. Cum am lăsat deoparte aspectul – mult mai profund – că un emitent mass-media nu poate fi *extrem de comercial* pe termen lung: e *tactic* să dai poporului „circ şi pîine“, dar nu-i foarte *strategic*, pentru că în timp acel popor va involuta şi te va trage şi pe tine în jos.)

Da, eu cred că ei doar speculează, că nu folosesc cu adevărat studii demografice. (Îmi amintesc că prin 1995 se pornea la noi o televiziune comercială puternică, dar care nu avea facilitatea de teletext pentru că „studiile de piaţă ale americanilor“ revelaseră aspectul că românii nu au nevoie de aşa ceva. Nu sînt sociolog, dar chestiunea aceea mi-a adus ceva semne de întrebare...)

Prezumţia de prezumţie. Bănuiala mea că bănuiala lor nu ne ajută. Dacă sînt singurul, atunci ar trebui să mă resemnez. Dacă însă presupun că nu-s singurul alarmat de goana în jos a societăţii, atunci prezumez deductiv că mai sînt şi alte reacţii. Care bănuim că vor conta cînd devin o „minimă majoritate“ (constituind vectori sociali semnificativi), sau cînd o ceva-mai-mare majoritate va boicota în mod tacit. Schimbînd canalul. Dedicîndu-se altor preocupări.

Mircea BĂDUŢ
mirceabadut@yahoo.com

Reportaj din cer

Un zbor ca oricare altul trebuia să ne aducă acasă într-o zi de luni. Zborul aparţinea unei companii low-cost care, în mod neobişnuit, ne-a îmbarcat la ora corectă. Faptul că locurile nu erau deja repartizate pe cărţile de îmbarcare nu ne-a determinat să ne îmbulzim, mai ales că părea să rămînă locuri neocupate. Estimarea s-a dovedit a fi doar cu aproximaţie corectă. Rămăseseră locuri izolate pe cîte un rînd, dar, pentru că ne doream două locuri alăturate, am fost nevoiţi să ajungem pînă la coada avionului, pe penultimul rînd. În spatele nostru rămăseseră doar trei doamne care şi-au adjudecat ultimul şir.

album dilematic Iaromira Popovici

Le-am măsurat instinctiv în încercarea de a ne anticipa zborul. Cea mai tînără era, de fapt, o domnişoară subţire, şatenă, cu figura mai degrabă inocentă şi cu un surîs un pic timid. Era urmată de o doamnă ceva mai matură, ceva mai plinuţă, cu o fizionomie care-ţi sugera mai degrabă o gospodină. Iar ultima dintre ele era o tînără brunetă, îmbrăcată în culori puternice, foarte sigură pe ea, genul pe care ai vrea să-l trimiţi să facă toate comisioanele administrative pentru că părea să se descurce în orice situaţie. Am fost mai degrabă uşuraţi în această companie pentru că nici unul dintre vecini nu părea genul care să-i strige, de peste rînduri, stewart-ului „Adu-mi şi mie o cola, frăţioare!“, aşa cum păţisem în alte zboruri.

Decolarea a avut loc la ora prevăzută. Eram în grafic şi, deşi ştiam că vom ateriza tîrziu, aveam speranţa să ne petrecem noaptea acasă, iar nu într-un avion sau într-un aeroport. Răsfoiam nerăbdători revistele pe zumzetul de fundal obişnuit, iar eu mă uitam ca de obicei cu insistenţă la paginile de călătorii, visînd la oportunităţile viitoare.

La un moment dat, vocea stridentă, dar mai ales cu un volum impresionant a vecinei din spate mi-a oprit reveriile în care se amestecau nefiresc porţi Brandenburg, grădini Luxemburg şi gondole.

„Păi, ce să fac, fată, cum să muncesc? M-am convins repede: munca nu-ţi aduce nici un beneficiu. Ies la furat.“ Cuvintele au fost rostite răspicat, aproape cu mîndria cu care altădată s-ar fi spus „sînt medic, sînt avocat, sînt arhitect“.

Stupefiaţi de francheţea declaraţiei surprinse fără voie, ne-am privit. Nu ştiam că de-abia acum urma să se desfăşoare în faţa noastră, într-un mod aproape cinematografic, cîte o frîntură din vieţi pe care nu le-am fi bănuit vreodată. Probabil că nu aş scrie toate aceste rînduri dacă, în vreun moment, aş fi simţit în vocea vreuneia dintre protagoniste vreo ezitare, vreun ton de confidenţă. Dimpotrivă, îşi relatau viaţa cu vocea şi atitudinea omului care a reuşit. Şi cred că n-ar avea rezerve să ştie că povestea de succes le este dusă mai departe.

Tînăra brunetă era cea care începuse discuţia. Locuia într-un apartament din Barcelona împreună cu alţi cîţiva tineri români, dintre care unul avea pretenţia că ar fi învăţat-o că cea mai prodigioasă activitate este *ieşitul la furat*. Dar ea nu fura cu ei. Nu, ea ieşea sistematic, chiar şi atunci cînd nu voia nimeni să iasă şi „tot făcea de vreo 150-200 de euro într-o după-amiază“. Fusese peste tot: în Barcelona, în Lleida, în Girona, în Tarragona şi în Andorra. Au prins-o o singură dată, dar atunci nu avea mare lucru la ea, aşa că a scăpat rapid.

Ne-am pipăit buzunarele să ne asigurăm că toate sînt la locurile lor. Geanta mea stătea bine fixată sub scaunul din faţă.

Tînăra inocentă a preluat ştafeta discuţiei indicînd că spaniolii sînt şi creduli. Cum ea dansează într-un bar de noapte, acolo trebuie să bei ca să rezişti. Într-o zi s-a dus la serviciu cu sandalele cele noi iar, la sfîrşitul turei, o altă fată de acolo a provocat-o la un pariu: că n-o să reziste, fără să bea, nici măcar o noapte. Miza: sandalele cele noi. Tînăra cu figura inocentă şi zîmbetul timid a acceptat. „Spanioloaica credea că o să mă facă.“ Dar nu! Pentru că, în următoarea seară, tînăra şatenă a băut înainte să vină la muncă. Şi a cîştigat pariul.

Au rîs într-o complicitate de serial american. A fost rîndul gospodinei să povestească. Vocea ei caldă şi mai bine temperată prevestea ceva mai multă înţelepciune şi scene casnice. Într-adevăr, problemele ei erau legate de copii. Cel mic avea rău de maşină şi nu-i puteau face nimic ca să meargă şi ei în călătorii mai lungi.

„Dar ştiţi ce-i ciudat? În BMW-u, vomită întotdeauna, în Ibiza – niciodată.“

„Ce e aia Ibiza?“ ceru precizări bruneta, poate în scop de *scouting*.

„Cum ce e aia? *Seat Ibiza*.“ răsună răspunsul liniştitor.

Era din nou rîndul brunetei, probabil cea mai expansivă dintre cele trei, să povestească scene din viaţa de colocatar a apartamentului românesc care reamintea perfect de un *„auberge espagnol“*. Prietenia şi relaţia cu ea a unuia dintre colocatari, modalităţile de plată a chiriei şi mobilarea apartamentului au fost, pe rînd, aduse în discuţie. Despre aceasta din urmă, interlocutoarele au fost asigurate că toate obiectele erau furate, chiar şi bibelourile.

Gospodina simţi nevoia să intre în competiţie: „Pe vremea cînd ieşeam la furat, mi se spunea şi mie în grup că sînt cea mai bună. Adică, mă rog, furam cele mai multe haine, cum era la vremea aceea. Dar acum m-am oprit. În primul rînd, că nu mai am nevoie şi, în al doilea, m-a avertizat avocatul că mi-au trecut trei vieţi şi nu mai am decît una şi, după aia, nu mai e proces civil, e penal. N-are nici un rost, dacă nici nu mai am nevoie să fur, să mă risc aşa.“

Discuţia a continuat în acelaşi *tempo vivace*, cu acelaşi volum nestingherit de nimic, pînă aproape de aterizare. Cu puţin înainte o stewardesă a admirat sandalele brunetei. Nici un cuvînt despre vreo vînzare pe sub mînă, nici o ofertă mai puţin convenţională. Le luase din Spania. „Da, în ţară nu prea se găseşte nimic aşa frumos, colorat, de vară“, confirmă stewardesa.

La puţin timp am aterizat. Nu discutaserăm aproape nimic între noi tot zborul. Şi să nu uit: de la un anumit moment încolo nu ne-am mai supravegheat nici buzunarele, şi nici bagajele. Ne convinseserăm că nu erau interesate de second-hand.

Olivia SGARBURA
olivia.sgarbura@gmail.com

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul lui Mircea Vasilescu, „România şi mai cum?“

Trebuie s-o spunem mai clar

Domnule Vasilescu, după modesta mea experienţă de om care a întîlnit români pe vreo trei continente, cred că ceea ce ne marchează cu galben, în raport cu alte neamuri, este disponibilitatea noastră – oriunde, oricînd – de a spune „ca la noi, la nimeni“. Această formă de lamentaţie este, în sine, benignă. Mulţi dintre românii care se plîng astfel îşi iubesc ţara şi mulţi dintre ei trăiesc binişor. Dar spunem acest lucru pentru că ni se pare *cool*. Şi uneori o spunem şi altora. Iar aceştia poate ne şi cred. Şi astfel lucrurile se complică – în defavoarea noastră. Poate că de aici ni se trage.

Adăugat de fra diavolo
la data de 08 August 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef) Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Áron BIRÓ ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

Tiraj 14.500 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de
Adevărul holding

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Rusia**
- **Culorile**

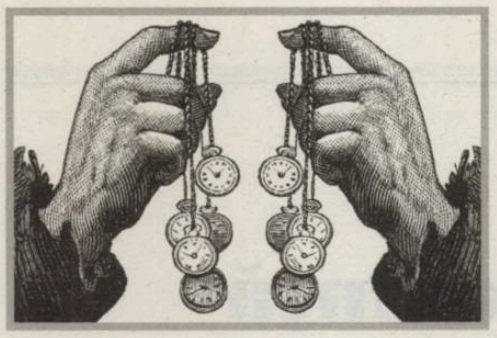

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

O parabolă profană

Un om s-a luat în vorbe cu un alt om, aflat, temporar, într-o importantă dregătorie. N-ar fi făcut-o, poate – mai ales că îl susținuse cîndva –, dacă nu s-ar fi simțit zgîndărit de tot soiul de pozne ale dregătorului, care de care mai nărăvașe, mai răstite, mai pe-alături cu drumul. Nu că el ar fi fost perfect, dar s-a gîndit că unui ins puternic, unui bărbat adevărat îiești mai de folos arătîndu-i greșelile, decît cădelnițîndu-l bleg, de dimineață pînă seara. Din păcate, ca toți zgîndăritorii, zgîndăritorului nostru nu-i plăcea să fie, la rîndul lui, zgîndărit. S-a înfuriat. Și s-a trezit adăugînd încă o boacănă la multele, măruntele și mai puțin mărunțele boacăne ale dregătoriei sale.

O a doua variantă, dacă totuși te decizi să intri în joc, ar fi să dovedești „agresorului“ că judecă greșit.

În ce a constat gîlceava? Bombănitorul i-a făcut preopinentului său cîteva reproșuri. Că, de pildă, nu știe destulă istorie, că vorbește cam buruienos, că se sabotează singur înstrăinîndu-și de-a valma și prieteni, și dușmani, că nu e destul de respectuos cu propria sa dregătorie și că nu prea citește. E enervant, nu zic, să auzi astfel de hărțuieli. Dar dacă ești un ins matur, sau măcar abil, dacă dispui de o picătură de umor și de foarte, foarte multă inteligență (în afara „deșteptăciunii“ tale native), ai la îndemînă mai multe feluri de a răspunde „decent“.

O primă variantă ar fi să nu răspunzi deloc. Dregătoria în care te afli îți îngăduie să te comporți suveran, să nu iei notă de toate glasurile care ajung pînă la tine. În definitiv, ai lucruri mai importante de făcut. Ai de rezolvat o sumedenie de „crize“, încîlceli politice și tensiuni publice. N-ai timp de răfuieli țanțoșe cu toți guralivii, cu toți căutătorii de nod în papură, cu toți cei care te critică. O a doua variantă, dacă totuși te decizi să intri în joc, ar fi să dovedești „agresorului“ că judecă greșit. Să-i spui că ai dreptul să vezi istoria altfel decît el, că nu înțelegi să fii ipocrit și să te porți altfel decît îți e firea, că nu doar tu te-ai burzuluit la cei din preajmă ci că, slavă Domnului, ai și încasat, ani de-a rîndul, seară de seară, lighene întregi de sudălmi, multe nedrepte și isterice. Ai fi putut spune, de asemenea, că ai o viziune neconvențională despre dregătoria ta și că, deci, nu poți fi judecat după standarde abstracte. În sfîrșit, că ești și ai fost întotdeauna un om al faptei, nu un devorator de cărți. Nici nu ai pretins vreodată că ești un fin intelectual. O a treia variantă ar fi să asumi postura nobleții autocritice: da, știu că sînt departe de a fi un model ireproșabil, știu că am o serie întreagă de defecte și că, mai des decît ar fi îngăduit, mă ia gura pe dinainte, am ieșiri necontrolate, dacă nu chiar nedemne. Regret sincer inadecvările de care mă fac responsabil, dar, realist vorbind, nu mi se poate cere să devin peste noapte altcineva. Mă voi strădui să fac ajustările de rigoare, apelînd, totuși, la înțelegerea și solidaritatea pe care dregătoria mea le poate pretinde în mod legitim.

„Agresatul“ n-a avut însă puterea să ia în calcul vreuna dintre variantele de mai sus. A ales – pentru a vorbi pe limba lui – soluția „ba pe-a mă-tii!“. Te legi de izmenele mele? Mă leg și eu de ciorapii tăi! Faci bășcălie de nasul meu? O să fac și eu bășcălie de ochii tăi! Mă vorbești de rău? Las' că scot eu din sertar niște rele despre dumneata de-o să-ți sune apa-n cap! Totul încununat cu un discurs bățos despre „decență“.

Rezultatul? Partizanii dregătorului suferă în tăcere. Dușmanii, euforici, îi fac „sîc!“, bucuroși că i-a mai zis-o cineva. Televiziunile tăvălesc obscen litigiul prin toate balele îndîrjirilor lor. Cît despre „agresor“, nu-i rămîn decît două concluzii: 1) A avut dreptate să se îndoiască de calitea umană a „agresatului“. 2) Trebuie să se teamă. A băgat-o pe mînecă! O s-o pățească! Musai să telegrafieze amicilor: „Viața, onorul nesigure! Nu mai putem merge cafine!“

Dar dregătorul? Ce va face dregătorul? O ipoteză (utopică) ar fi să ia o hotărîre curajoasă, de natură să-i amuțească pe toți: să-și ceară scuze. Cealaltă ar fi să spună bărbățește tot ce are de spus. Să facă marile dezvăluiri denigratoare pe care, din bunătate și „decență“, le-a ținut pînă acum secrete. Altfel, totul va rămîne la nivelul unui infantil joc al mușchilor, cu perspective de a se perpetua, mediocru, la nesfîrșit.

P.S. Orice asemănare între personajele acestei parabole și personaje reale este, evident, cu totul întîmplătoare.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Pahar de stînga sau de dreapta?

Într-un weekend la Viena, stau la taclale cu un bun prieten despre ce și cum se mai întîmplă. La un moment dat – eram într-un restaurant – cere un pahar cu apă de la robinet. La Viena, apa de la robinet vine din munți, deci e foarte bună. Și, pornind de aici (și pentru că e un vechi cititor dilematic), îmi spune că problema apei de la robinet e, mai nou, un subiect de dezbatere. În unele localuri, ți se aduce, dar o plătești; în altele, nu plătești, dar chelnerul te invită să ți-o iei singur; în fine, există și localuri în care ți se aduce la masă și nu plătești. Nu prea înțeleg ce e de dezbătut aici: fiecare patron sau șef de local hotărăște cum crede mai bine și ține seama de reacțiile clienților. Dar prietenul – care stă de douăzeci de ani acolo – îmi explică: nu numai că, dacă deschizi subiectul într-un cerc de prieteni, descoperi că oamenii au păreri diferite și le argumentează cu convingere, dar au apărut și unele comentarii în ziare pe tema asta. Pentru că problema e complexă: comportă aspecte de marketing (cei care cer 20 de cenți pe paharul cu apă și îi trec pe nota de plată ar putea să-i includă în preț altfel și să-ți „prezinte“ paharul cu apă drept gratuit), de eficiență a muncii (dacă fiecare client îl trimite pe chelner după cîte un pahar cu apă, acesta nu-și mai poate face alte treburi mai importante), de tradiție (să-i oferi un pahar cu apă oaspetelui care-ți calcă pragul e un semn de elementară ospitalitate). Etc. Patronatele, sindicatele și consumatorii au, cu siguranță, opinii diferite pe această temă. Cădem de acord, prietenul meu și cu mine, asupra unui fapt: disponibilitatea austriecilor către dezbatere e mare, din moment ce pot „scoate“ atîtea fineți și nuanțe dintr-un pahar cu apă. Și schimbăm subiectul.

La Viena, apa de la robinet vine din munți, deci e foarte bună.

Mă gîndesc însă că, dincolo de aparența unei chestiuni fără importanță, exemplul acesta spune ceva despre exercițiul de a dezbate, de a susține opinii și de a te confrunta cu opiniile altuia. E esențial pentru democrație. Ar trebui să devină aproape un reflex pentru orice bun cetățean: indiferent de subiect, trebuie făcut exercițiul confruntării de opinii, trebuie încercat cît mai des gestul de a te pune în pielea (sau în pantofii, cum se spune pe la alții) altcuiva.

Povestea cu paharul de apă e expresivă tocmai pentru că în ea este vorba despre oamenii care știu să facă acest exercițiu. Poate uneori îl fac în exces: dezbat tot felul de probleme nerelevante sau pentru care soluțiile sînt la îndemînă. În spațiul public occidental, există adesea un exces de dezbateri chiar și pe subiecte mari, importante. Iar în mediile intelectuale, predispoziția către exprimarea propriilor opinii e încă și mai mare decît printre clienții unui restaurant care vor un pahar cu apă. În general, după evenimente importante sau după incidente majore ziarele se umplu de comentarii și polemici. Ceea ce e foarte bine, pentru că asta contribuie la efortul societății de a-și explica ce i se întîmplă. Partea proastă este că în joc intră ideologiile și, adesea, dezbaterile o iau pe lîngă drum. Multe teme ajung într-un adevărat blocaj pentru că, în locul confruntării argumentelor și opiniilor în logica și relevanța lor, se confruntă opiniile de stînga cu opiniile de dreapta, care devin relevante „pentru că sînt de stînga“ sau „pentru că sînt de dreapta“ (depinde de perspectivă...). În special în țările de „giantă latină“, mai emoționale din fire, unde partidele comuniste au fost puternice și au lăsat urme adînci (și, uneori, nelămurite) în viața publică, orice episod care generează comentarii ajunge un pretext pentru o luptă între stînga și dreapta; sau, de multe ori, o ocazie pentru stînga de a lansa un atac la baionetă asupra dreptei. (Căci în țările cu pricina, în speță Franța și Italia, intelectualitatea e mai ales de stînga, ca și mediile care produc și întreține dezbaterea.) Bunăoară, intervenția americană în Afganistan și Irak a fost îndelung explicată prin faptul că Bush jr. era „neocon“, reprezenta interesele dreptei etc. Acum, că Obama se apropie de încheierea mandatului și soldații americani tot în Afganistan și Irak sînt, mulți sînt dezamăgiți de pregedintele american (pentru că nu e destul de „la stînga“, cum în mod naiv se așteptau unii), dar mai nimeni nu repune în discuția relevanța și validitatea argumentației de genul „americanii au intervenit în Irak pentru că Bush era de dreapta“.

Ceva asemănător se întîmplă acum în siajul crimelor în masă din Norvegia. Se comentează mult, în Europa, despre ideologiile de dreapta și se brodează în jurul faptului că Breivik era un „produs“ al acestor idelogii. Sigur că era și asta; dar nu era nevoie să apară un criminal în masă pentru a dezbate prezența populismului în Europa, cu un limbaj adoptat și de stînga, și de dreapta, mișcîndu-se vioi într-un public dezamăgit și dezorientat de lipsa acută de soluții care se manifestă și la stînga, și la dreapta. Însăși această ofensivă a stîngii intelectuale de a-i găsi bube în cap dreptei moderate (au apărut și la noi comentarii despre discursul „fascistoid“ al anticomuniștilor) are un aer populist și stilul unei dezvăluiri de presă. Căci în felul acesta se pierde din vedere adevărata problemă: populismul și intoleranța sînt în creștere în Europa de multă vreme, în dauna moderației – fie ea o moderație „de stînga“ sau „de dreapta“.

Sînt sigur că, pînă la următoarea mea vizită la Viena, dezbaterea pe tema paharului cu apă va ajunge la un rezultat. Poate se va și reglementa cumva chestiunea. Doar dacă nu cumva, între timp, unii sau alții își vor pune problema dacă paharul e de dreapta sau de stînga. În felul acesta, toată lumea va uita că, de fapt, era vorba despre apa din pahar...

ținerea de minte

„Intenția cu care plecase ea era desigur asemănătoare celei a popoarelor care pregătesc printr-o demonstrație armată izbînda diplomației lor. Nu se putea să fi plecat decît pentru a obține din parte-mi condiții mai bune, mai multă libertate, mai mult lux. În cazul acesta, învingător între noi doi aș fi fost eu, dacă aș fi avut puterea să aștept, să aștept momentul cînd, văzînd că nu obținea nimic, s-ar fi întors de la sine. Dar dacă la jocul de cărți, în război, unde important este numai să cîștigi, se poate rezista *bluff*-ului, în dragoste și în gelozie, fără să mai vorbim de suferință, condițiile nu sînt deloc aceleași. Dacă pentru a aștepta, pentru a «ține», aș lăsa-o pe Albertine să stea departe de mine mai multe zile, mai multe săptămîni poate, aș nărui ceea ce fusese scopul meu timp de mai bine de un an: de a nu o lăsa liberă nici o oră.“

Marcel Proust,
În căutarea timpului pierdut,
traducere de Eugenia și Radu Cioculescu, Editura Leda, 2008

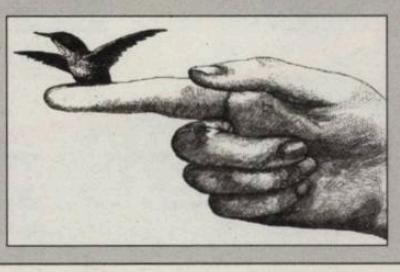

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Snobul de bună-credinţă

Începusem să enumăr care sînt grupurile de opozanţi de bună-credinţă ai Organismelor Modificate Genetic (OMG). Şi ziceam că un OMG este ceva aparţinînd regnului vegetal care a trecut printr-un laborator sofisticat şi căruia i s-a modificat discret o secvenţă din codul genetic, astfel încît să fie mai rezistent la secetă, insecte, buruieni. Să fie, carevasăzică, mai productiv. Mai ziceam că biotehnologiile scurtcircuitează nişte generaţii de încrucişări naturale repetate, necesare pînă acum pentru a ameliora un soi de grîu, de panseluţe sau de cartofi. OMG-urile nu sînt prea simpatice. Fie vorba între noi, simpla lor denumire, adică înşirarea cuvintelor „Organisme" – în loc de „plante" sau „soiuri" – şi „Modificate Genetic" – în loc de mult mai banalul „ameliorate ştiinţific" – dă fiori. Te aştepţi să se năpustească spre tine, dinspre ogor, o creatură demnă de „Alien – partea a cincea, Monstrul din Fundulea". Mai aminteam că inamicul numărul 1 al unor culturi, care să nu aibă nevoie de atît de multe chimicale (îngrăşăminte, fungicide, insecticide), este constituit, în primul rînd, de marile corporaţii ale industriei chimice, multimiliardare (proporţional influente politic) pe plan mondial. Şi mai înşiram trei grupuri de cetăţeni ai Europei care se opun, plini de bună-credinţă, cultivării OMG-urilor pe lanurile Bătrînului Continent: ecologiştii (se strică biodiversitatea), autohtoniştii (dorim să cumpărăm mere româneşti, nu argentiniene) şi tiermondiştii (ba să cumpărăm şi de la amărîţii din lumea a treia, căci Europa are datoria să îi ajute, dar ăia să nu cumva să devină sclavii producătorilor de OMG-uri).

De ceva vreme, asist la formarea unui alt grup: cel al snobilor de bună-credinţă. În general, ei sînt tineri, purtători de tricouri cu Che Guevara, foarte activi pe forumuri, bloguri, feisbuc şi tuiter. Sînt mîndri că lucrează într-o corporaţie multinaţională care îi seacă de energie 14 ore pe zi (cel puţin), şase zile pe săptămînă (cel puţin). Ar fi – mi se spune în termeni de marketing – segmentul urban-activ-tînăr-cu studii superioare (reprezintă nişa de piaţă la care rîvnesc toate televiziunile). Au început să cumpere din tîrgurile de produse tradiţionale (ceea ce este foarte bine), să prefere o ţuică bună unui whiskey cu etichetă simandicoasă (chestiune de gust, dar subscriu) şi să se uite cu greaţă în direcţia McDonald's-urilor (o mică exagerare). Pînă aici, nimic rău. Dacă au bani şi îşi pot permite să mănînce bio, eco, trendy şi cool e bine. Poate, dacă ar evita şi semipreparatele de supermarket, pe care le devorează luni-vineri în pauza de masă, ar fi un pic mai consecvenţi. Dar, în linii mari, e bine. S-a născut o clasă de mijloc dinamică, relativ bogată, care susţine o cerere de produse alimentare *„slow food"*. Pe baza lor, se naşte şi creşte o industrie a delicateselor „făcute-n casă". Ceea ce nu e rău, în teorie.

Rău mi se pare momentul cînd snobul de bună-credinţă pică în plasa unor teorii socioeconomice dubioase, fără argumente sustenabile. Cum ar fi, lupta cu încălzirea globală, cu OMG-urile sau cu multinaţionalele (nu cele la care sînt angajaţi, evident). Snobul de bună-credinţă are acces la Internet, îşi citeşte, zilnic, conştiincios,

mail-urile, are studii extrem de specializate (cultura generală nu este punctul său forte), astfel încît devine victimă sigură a mesajelor care informează despre nu ştiu ce descoperire a vreunui grup de cercetători britanici sau a renumitului „doctor Melinci... nu ştiu cum" (înainte ca acesta să devină starul unui clip publicitar pentru o fabrică de pîine). Sărmanul om este mult prea ocupat cu ceea ce îi cere multinaţionala să facă, astfel încît nu mai stă să verifice. Ia de bune toate cele. Astfel, devine convins de toate nenorocirile pe care le aduce OMG-ul: că omoară culturile tradiţionale (fără nici o dovadă), că îi săracieşte pe sud-americani (în ciuda tuturor statisticilor) sau că dăunează grav consumatorului (măcar că, în 90% din cazuri, acesta este Vaca, nu Omul).

Cu asta închei, pentru moment, pledoariile pentru OMG-uri. Subiectul naşte pasiuni înflăcărate, de ambele părţi ale baricadei. Ceea ce este bine. Mai aştept să se adune şi revin.

***Gabriel Giurgiu** este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

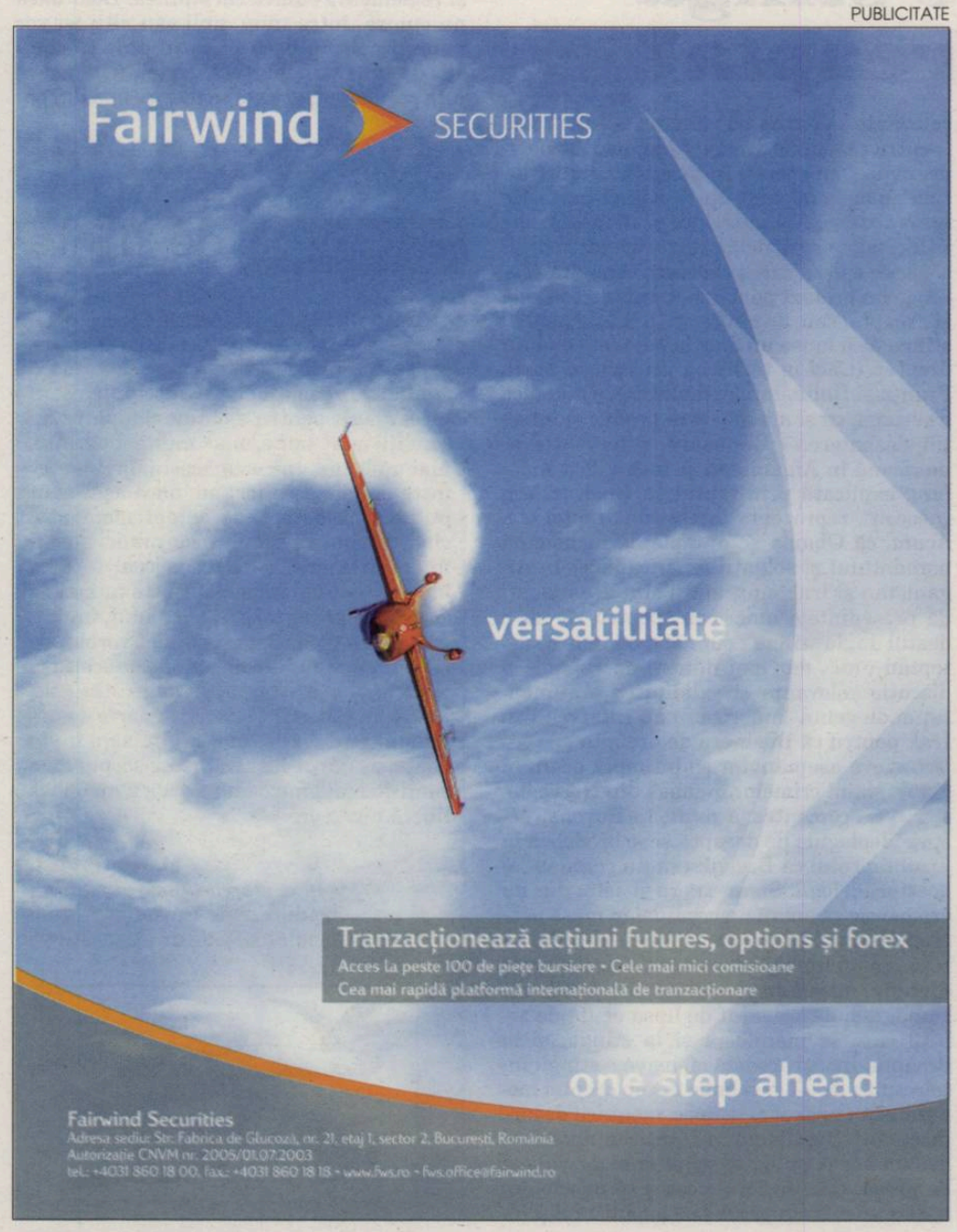

PUBLICITATE

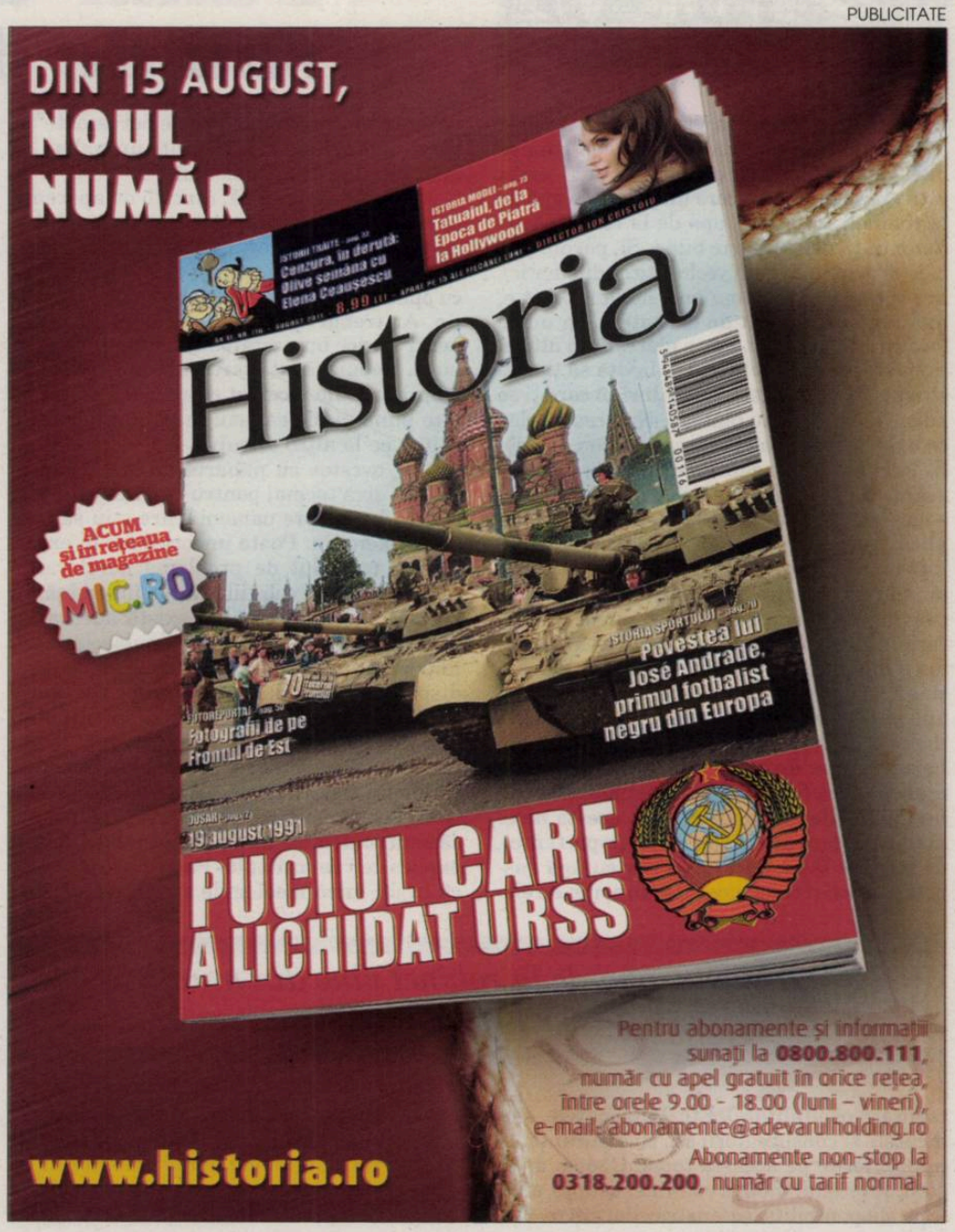

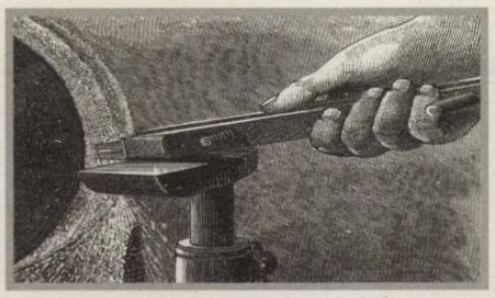

Ovidiu NAHOI

EU şi UE

Avem o şansă. Cum o irosim?

România a fost inclusă de Comisia Europeană printre cele şase ţări care vor putea primi în condiţii mult mai uşoare banii din proiectele finanţate prin politica de coeziune. Cei dispuşi să vadă în aceasta o mare victorie trebuie să revină repede cu picioarele pe pămînt. Avem o şansă, dar mai e mult pînă departe.

De fapt, ne aflăm în aceeaşi „grupă" cu Grecia, Irlanda, Letonia, Portugalia şi Ungaria, celelalte cinci potenţiale beneficiare ale măsurii. Sîntem în „grupa" statelor europene afectate în cel mai înalt grad de criza economică – Italia şi Spania mai lipsesc! – şi cărora Comisia Europeană încearcă să le dea un ajutor, în vederea creşterii economice şi a competitivităţii. E mai degrabă o măsură excepţională, pentru a salva state în situaţii extrem de dificile. Planul ar permite plata anticipată a unor fonduri deja alocate. Mai mult, statele beneficiare ar urma să contribuie cu doar 5% din valoarea proiectelor, faţă de o treime în prezent.

Comisia speră astfel că programele care nu au fost încă executate, din lipsă de fonduri naţionale, să poată fi astfel finalizate. Iar ţările cu probleme să beneficieze de injecţii financiare importante, la costurile cele mai mici existente pe piaţă la ora actuală – practic, zero.

„Aceste propuneri constituie un răspuns excepţional la circumstanţe excepţionale. Accelerarea utilizării acestor fonduri, împreună cu programele de asistenţă financiară, demonstrează angajamentul Comisiei de a impulsiona prosperitatea şi competitivitatea ţărilor cel mai grav afectate în urma crizei financiare, contribuind în acest mod la un fel de Plan Marshall pentru redresarea economică." – a declarat preşedintele Comisiei Europene, José Manuel Barroso.

Din păcate, comunicarea Comisiei Europene a făcut prea puţin obiectul unor dezbateri, într-o Românie ocupată pînă peste cap cu bătăliile politice interne de zi cu zi. Iar atunci cînd, totuşi, s-a mai scris sau vorbit cîte

Ne aflăm în aceeaşi „grupă" cu Grecia, Irlanda, Letonia, Portugalia şi Ungaria.

ceva, tonul a fost mai degrabă unul entuziast – cum s-ar spune, ne-a pus Dumnezeu palma-n cap!

Ei bine, trebuie spus că ne aflăm deocamdată în faţa unei propuneri care ar urma să fie aprobată, pînă la sfîrşitul anului, de Parlamentul European şi apoi de Consiliu. Aşa cum arată propunerea, este de aşteptat ca ea să fie îmbrăţişată cu entuziasm de majoritatea europarlamentarilor. Dar în Consiliu s-ar putea ca lucrurile să devină destul de complicate. Este posibil ca state membre mari contributoare la bugetul european – precum Germania, Olanda sau Marea Britanie – să ridice anumite obiecţii şi să ceară noi garanţii că banii contribuabililor vor fi cheltuiţi cu folos în ţările cu probleme. Şi că nu vor intra în buzunarele unor mafii locale. Blestemata monitorizare pe justiţie s-ar putea să ne tragă iarăşi în jos şi să fie invocată de unele state membre. Din Polonia se fac auzite – deocamdată, în presă – unele voci nemulţumite: De ce state care nu şi-au respectat ţintele de deficit sînt acum favorizate, în timp ce Polonia, care şi-a făcut temele, este pedepsită? Apoi, ce va spune Spania, o ţară care resimte şi ea din greu criza economică, dar a fost întotdeauna dată ca exemplu de eficienţă în absorbţia fondurilor europene? Nu se va simţi şi Madridul îndreptăţit să ceară anumite înlesniri? Cum ar fi primit premierul Zapatero, din ce în ce mai contestat la el acasă, dacă s-ar întoarce de la Consiliu cu mîna goală?

E adevărat, Comisia a fost prevăzătoare şi a inclus în propunerea sa condiţii suplimentare, de altfel în acord cu noua filozofie a Bruxelles-ului privind politica de coeziune. Banii nu vor fi acordaţi oricum, ci vor fi finanţate proiectele care vor determina creştere economică şi ocuparea forţei de muncă sau investiţiile în infrastructura de transport. Chiar şi aşa, este posibil ca în Consiliu statele mari să impună condiţii mai multe şi mai aspre – liderii naţionali vor să reducă pe cît posibil riscurile de a fi criticaţi la ei acasă pentru largheţea cu care ar cheltui banii contribuabililor.

Desigur, interesul României este în sensul opus: propunerea Comisiei să fie adoptată cît mai repede şi în condiţii cît mai lejere. Dar chiar şi aşa, va fi aceasta pentru noi o garanţie a succesului şi a redresării economice? Greu de spus.

În primul rînd, pentru că, de la înălţimea etajului guvernamental, nu a venit nici un semnal că s-ar pregăti un program coerent pentru folosirea acestor bani. Ce vom finanţa? Care să fie proiectele care vor determina cu adevărat, pe temen lung, crearea de locuri de muncă, expansiune economică şi creşterea competitivităţii? În ce să investim, pe ce să pariem? Pe infrastructură, pe cercetare şi educaţie, pe agricultură şi dezvoltare rurală, pe proiecte industriale? Deşi asemenea teme ar trebui să facă obiectul viitoarei campanii electorale, puterea tace, iar opoziţiei nici că-i pasă!

Un proiect naţional credibil, asumat de putere şi de opoziţie, ar putea avea darul de a convinge statele membre, în al treisprezecelea ceas şi jumătate, că merităm nu neapărat înlesnirile propuse de Comisie, ci, în realitate, banii contribuabilului european.

Aşa cum au pornit lucrurile pare că ne îndreptăm mai degrabă spre un eşec istoric. Am ratat primul Plan Marshall, de după Război, din cauza unor lideri politici criminali de-a dreptul. Îl vom rata şi pe al doilea, din cauza unora inconştienţi? Timp pentru a schimba lucrurile încă mai avem. Dar este din ce în ce mai puţin.

adevărul EUROPA

***Ovidiu Nahoi** este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Solomon MARCUS

Cine este pe bancnota de 10 lei?

Cumpărasem ceva şi am întins vînzătoarei o bancnotă de 10 lei, dar chiar în acel moment mi-a venit ideea unui experiment. Simulînd ignoranţa, cu aerul că vreau să aflu de la ea, o întreb: Ştiţi cumva cine este bărbatul de pe această bancnotă? Răspunsul a fost spontan şi fără curiozitatea de a privi bancnotă: „Nu ştiu, domnule, o fi vreun procopsit de scriitor. Dar nu are nici o importanţă; totul este valoarea şi ea este scrisă clar: 10 lei".

Nu era scriitor, era pictor, dar cred că pentru persoana respectivă o atare diferenţă nu prezintă nici un interes. Scriitor sau pictor, tot un „procopsit" era.

Selecţia personalităţilor care apar pe cele şapte tipuri de bancnote a fost bine chibzuită. În ordinea crescătoare a valorii bancnotelor, avem un istoric: Iorga; un compozitor: Enescu; un pictor: Grigorescu; un pionier al aviaţiei: Vlaicu; trei scriitori: Caragiale, Blaga şi Eminescu. Primii doi şi ultimul provin din Nordul Moldovei, zonă recunoscută a fi excelat prin creativitate în domeniile umaniste; al treilea şi al cincilea sînt din Muntenia, iar ceilalţi doi sînt transilvăneni. O relativă omogenitate de generaţie poate fi observată: toţi s-au născut în secolul al XIX-lea şi, cu o singură excepţie, au murit în secolul trecut.

Să introduci un element de cultură pe un obiect strict utilitar – banul – iată o idee care nu poate fi decît salutată, în ipoteza că privirea cetăţeanului se va opri măcar în treacăt pe chipul de pe bancnotă, va fi curios să afle ceva despre el, dacă nu cumva ştia dinainte despre cine este vorba; şi în acest caz, îşi va întipări mai bine în minte însemnătatea sa. Dar, cu regret trebuie să observăm, acest ipotetic scenariu, de foarte multe ori, nu funcţionează.

Eşecul se observă nu numai în cazul

bancnotelor, ci şi în multe alte cazuri similare. Foarte multe persoane nu au curiozitatea de a şti cine este cel care dă numele străzii pe care locuiesc. Am identificat numeroşi elevi care ignoră – şi nici nu au avut curiozitatea de a întreba – cine este cel care dă numele şcolii la care ei învaţă. Mi s-a întîmplat ca la festivitatea de premiere a cîştigătorilor unor concursuri şcolare care purtau nume celebre (Arhimede, Lalescu) să constat că unii premiaţi ignorau identitatea numelor respective („desigur, o fi un matematician, altfel nu era ales ca nume al unui concurs de matematică"). Dacă doreai să afli mai mult – de exemplu, cam cînd a trăit –, atunci riscai răspunsuri dintre cele mai extravagante.

Cîţi dau atenţie chipurilor de pe timbrele poştale? Cîţi sînt curioşi să ştie proveniența din nume proprii a unor cuvinte comune („simptomul de celebritate este faptul că ţi se scrie numele cu literă mică")? O situaţie penibilă o prezintă de multe ori portretele de pe pereţii şcolilor. În Cabinetul de matematică al unei şcoli în care elevii aveau zilnic ore de clasă se aflau pe pereţi portretele lui Pitagora, Euclid, Newton, Ţiţeica, Pompeiu, Lalescu, Vrânceanu şi Moisil. Am constatat că cei mai mulţi elevi nici măcar nu avuseseră curiozitatea de a privi acele chipuri, de a dori să afle ce ispravă au la activul lor, de ce merită ei să fie aduşi în atenţia noilor generaţii. Nici unul nu-i adresase profesorului o întrebare în acest sens. Dar, parcă într-o deliberată complicitate, nici profesorii nu avuseseră iniţiativa de a-i informa pe elevi în acest sens. I-am întrebat pe elevi: De ce credeţi voi că se pun aceste tablouri pe pereţi? Răspunsul a fost dezarmant: „Ca să nu rămînă pereţii goi".

Dacă m-aş opri aici, aş putea fi bănuit că preconizez reluarea concursurilor de pe vremuri, de tipul *Cine ştie, cîştigă* sau că doresc să se introducă şi la noi concursuri de tipul acelora de la TV5 Monde, *Questions pour un champion*. Or fi avînd şi ele un rost, dar altceva mă interesează aici. Fenomenele negative pe care le-am semnalat sînt efectul unor deficienţe grave ale sistemului educaţional şi al mentalităţii dominante în multe sectoare ale vieţii sociale, în viaţa multor familii, dar în primul rînd în mass-media. Tinerii primesc în şcoală anumite cunoştinţe, reţin anumite date, exersează folosirea unor unelte, a unor procedee, dar nu capătă esenţialul: *nevoia* de a înţelege, *curiozitatea* de a afla, *plăcerea* de a asimila idei, *bucuria* de a face ceva cu propriile lor puteri intelectuale şi *ambiţia* de a se realiza ca personalităţi. Evident, este aici o apreciere generică, pe care trebuie s-o înţelegem cu excepţiile de rigoare. Şcoala actuală nu reuşeşte să convertească activitatea sa într-un *act de cultură*, în ciuda faptului că avem mulţi profesori foarte buni; dar ei lucrează pe un scenariu învechit, prăfuit, cu programe avînd grave lacune, cu multe lucruri care trebuie eliminate, cu manuale la fel de deficitare ca şi programele pe care se bazează, cu un scenariu depăşit al relaţiei educator-elev, în care accentul cade pe predare şi comandă, nu pe interacţiune, întrebare şi discuţie critică. Drept urmare, foarte mulţi tineri intră în viaţă şi în profesie fără *nevoia de cultură;* dacă nu au avut şansa de a se naşte cu ea sau/şi de a beneficia de o educaţie specială acasă sau/şi de condiţii speciale în şcoală, indiferenţa lor faţă de marile personalităţi ale istoriei este de aşteptat. Dar de aici ni se trag multe nenorociri.

***Solomon Marcus** este matematician, membru al Academiei Române.*

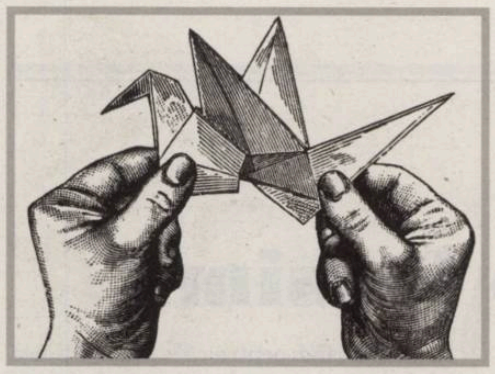

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Supravieţuitor pe două roţi

În prima porţiune, pe alee, între blocuri, să mă feresc de cîini. E mai ales ăla negru care dă de fiecare dată alarma şi apoi sar toţi. Primele dăţi, mă opream şi le ziceam marş, acum am observat că, dacă trec în viteză, îi iau prin surprindere şi nu se pot ţine după mine. Aleargă cîteva zeci de metri lipăind şi plescăind mîrîit (nu pot să latre cînd aleargă), după care se lasă păgubaşi. E periculos însă dacă ajungi cu viteză în intersecţie, atent la ei, şi apare vreo maşină...

Stop. Bordură înaltă. Ajung între benzile galbene de pe trotuarul bulevardului. E destul de lat, e mai bine. Atenţie, crengi joase. Din nou, ceva probleme cu niscai femei în vîrstă. Unele se deplasează foarte încet, altele chiar adastă imobile pe banda care ar trebui să fie a mea. Nu aud claxonul şi nici nu prea pare să le intereseze ce e în jurul lor. Altceva e cu femeile mai tinere, ştiu şi asta: fac mişcări bruşte şi imprevizibile. Să le claxonezi? Le sperii şi situaţia se poate agrava. Un taximetrist face manevre şi-mi taie calea chiar pe trotuar. Mă întreb cum m-aş putea răzbuna cu doar cele două roţi ale mele. Ajung la intersecţie. Iar bordura. Vine porţiunea pe carosabil. Din viteazul vînător de pietoance speriate, mă transform într-un biet iepuraş fugărit de maşini. Să-i dau tare că acum s-oprite la stopul dinainte, poate scap de ele pînă la intersecţia următoare. Nu scap, viiine fluxul din spate, vîj, vîj. Mai în dreapta, mai lîngă bordură că nu-i de glumă. Uite duba ce aproape trece. Următorul stop e verde şi trebuie să merg înainte. Atenţie la nebunia cu şoferii care fac dreapta şi nu văd bicicletele. S-o iau pe trecere? Ca să fiu corect ar trebui să mă dau jos de pe bicicletă. Mai bine nu... Iar vine fluxul. Maşină parcată cu colţul scos în stradă. Dilemă: îl ocolesc sau opresc, îl ocolesc sau nu. Ce vine din spate? Stau. Trece tot şirul şi pornesc din nou. Maşini la stop. Încap printre cele două oglinzi? Trec, dar mă dezechilibrez uşor. Intru pe străduţe. E linişte. Pe Caloian Judeţul (ce mai nume!) îi văd iarăşi pe pensionarii care joacă rummy în faţa garajului. Şi-au instalat măsuţa pe trotuar şi-au pus pe ea o pătură portocalie. Exact ca ieri. Cum or juca rummy în doi?

Nu recomand nimănui aşa o tîmpenie.

Cîine sare de sub maşina parcată. Se repede. Schimb şase, schimb şapte, clanc-clanc. Apăs tare şi-i simt răsuflarea în urma pedalei: rauuu, tîl, tîl, mîrrr, hrr, hraaa ta, ta, ta... Nu mă prinde. Intru iar în bulevardul mare. Piaţa Alba Iulia. Pistă. Trec cu bine de stîlpişorul culcat. Iam, iam, miros de şaorma de la Spring Time. Mă intersectez cu alt biciclist. Ne adulmecăm, curioşi, din mers, precum cîinii scoşi la plimbare. Iarăşi trec pe lîngă afişele decolorate cu Salvatore Adamo şi Demis Roussos. Un alt tip cu chelie pedalează în paralel pe carosabil. De ce nu foloseşte banda de pe trotuar? E mai curajos ca mine? E mai deştept? E mai experimentat? Să-l ia naiba. Bandă îngustată. BMW care dă cu spatele din parcare. Aoleu! Pizda mă-tii!

Ce să mai zici. (Şoferul de BMW – mi-a spus un prieten – e singur pe lume şi cu puţa mică.) Bătrînel cu şoricar în lesă. Ca de fiecare dată: omul pe partea lui de trotuar, cămitoare de corporatişti ieşiţi la fumat. O strîng ca s-o bag în lift. Na, c-am scăpat şi de data asta. Nu recomand nimănui aşa o tîmpenie.

ready made

„Cine credeţi că ar putea învinge America protejată de Început şi Sfârşit, cu Coloana Infinitului bine sudată între Carpaţi şi Munţii Stâncoşi? Ce deşert ar mai cunoaşte setea după ce s-ar uni Dunărea cu Missouri? Din ce Mississippi ar bea Diavolul invidiei, dacă ura lui ar fi înecată anterior răbufnirii, în Marea cea Neagră, iar în Delta Dunării şi-ar scufunda picioarele, până la cele mai infailibile glezne?“

Ioan Silvan, *America – o escală spre cer,* Editura Cărbiţa, Arad, 2003

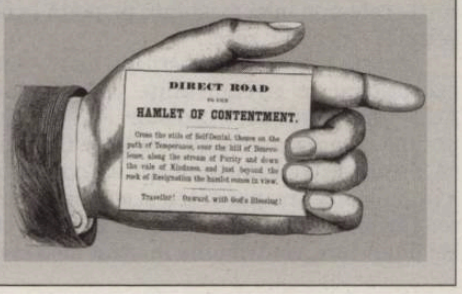

PUBLICITATE

MAISON HAUTE HORLOGERIE
Official Agent, Calea Victoriei 68–70, Bucureşti
Tel.: 0374 04 06 10, office@mhh.ro, www.mhh.ro

Montegrappa
ITALIA
ITALY'S PREMIERE WRITING INSTRUMENTS
montegrappa.com

CITTÀ D'ARTE
VENEZIA

Forza Rossa *Caffe*

by LAVAZZA

Restaurant, Events and more ...

3 motive

să veniţi la Restaurantul Forza Rossa Caffe:

*1 - **un concept unic în România**: un restaurant recunoscut pentru specialităţile originale de coffee design şi gastronomie moleculară*

*2 - **locul perfect** pentru o întâlnire de afaceri, discuţia discretă cu un client sau un meniu specific servit zilnic la prânz*

*3 - **amplasat ideal** pe Calea Victoriei, lângă Ferrari Store, în Centrul Istoric al Bucureştiului*

Restaurantul Forza Rossa Caffe
Calea Victoriei nr. 1-5,
lângă Ferrari Store,
Deschis zilnic între orele 10^{00} - 23^{00}.

Rezervări la: **031 437 92 53**
rezervari@forzarossacaffe.ro

www.forzarossacaffe.ro

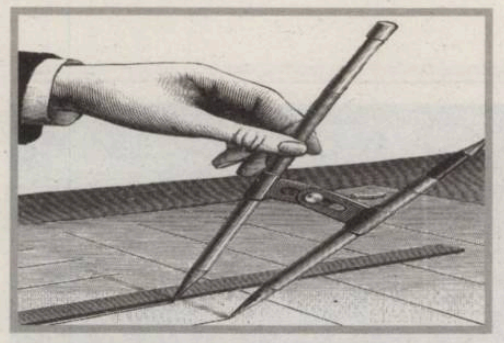

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

O carte care vine la timp

Am mai avut prilejul să atrag atenţia asupra Editurii Simetria, care produce, la un înalt nivel, atît al conţinutului, cît şi al formei grafice, lucrări referitoare la trecutul şi prezentul arhitecturii româneşti. Am găsit astăzi în cutia mea de scrisori un nou volum pentru care ţin să mulţumesc donatorului anonim (bine informat, fiindcă a ştiut unde să-şi depună ofranda). Mă simt de aceea dator să semnalez cititorilor obişnuiţi ai acestei rubrici cartea editată de Mirela Duculescu – *Fondul documentar de arhitectură din România. Raport preliminar de politică culturală*. Ea se constituie într-un apel, din partea Ordinului Arhitecţilor, pentru înfiinţarea şi organizarea unor structuri memoriale ale profesiunii, aşteptate de mai multă vreme. Tema aceasta nu poate să nu fie în directă legătură cu problema despre care am de scris în fiecare săptămînă: ce trebuie păstrat din patrimoniul de arhitectură al Capitalei şi ce criterii de atribuire a valorii documentare poate să invoce judecata de care e nevoie.

Culegerea de observaţii şi reflecţii, pe care o răsfoiesc, începe prin a constata că sursele, cel puţin pentru istoria dintre prima jumătate a secolului al XIX-lea şi schimbarea brutală de regim din 1948 şi anii următori, nu lipsesc, dar sînt dispersate, fiind de căutat în Arhivele Naţionale, la Bucureşti sau în provincie. Profesorul Nicolae Lascu, principalul nostru specialist în materie de urbanism, înşiră fondurile esenţiale: Biblioteca Academiei, Ministere ca al Lucrărilor Publice sau al Internelor, muzee judeţene sau municipale, primării etc. Că inventarierea lor n-a fost încă dusă la îndeplinire firesc în condiţiile pe care le cunoaştem e o situaţie care se întîlneşte şi în alte ţări. Dificultăţi şi mai mari se ivesc cînd e vorba de arhivele postbelice, distruse sau împrăştiate în ultimii douăzeci de ani, sau pentru a reţine proiectele realizate în actualele birouri de arhitectură, peste măsură înmulţite şi, adesea, efemere. Rămîn însă arhive personale moştenite de la arhitecţi de seamă de către familiile lor, dacă le-au păstrat sau depus în custodia unui depozit oficial, deschis cercetării. De multe ori totuşi, asemenea colecţii de documente au fost descoperite întîmplător şi salvate *in extremis* (Henriette Delavrancea-Gibory, în podul fostei locuinţe a arhitectei, sau Tiberiu Niga, la un centru de topit hîrtie!). Virgil Ştefan Nităulescu, cu autoritatea pe care i-o dau funcţiile ocupate pînă acum în Ministerul Culturii, pledează pentru înfiinţarea unui muzeu al arhitecturii româneşti, aşa cum există în străinătate – peste o sută! Idealul pentru care militează arh. Şerban Ţigănaş este în acelaşi timp arhivă, cît mai cuprinzătoare, şi muzeu, datorită fotografiilor şi filmului. Unul din cei care au conceput de mult un muzeu al arhitecturii din România, punîndu-i bazele prin numeroase expoziţii şi simpozioane internaţionale, este Alexandru Beldiman, căruia i se datorează Editura Simetria. Originalitatea contribuţiei lui la acest volum este că propune chiar un viitor sediu pentru muzeu în Halele Obor, operă a lui Horia Creangă, şi că manifestă înţelegere şi respect faţă de anumite personalităţi care, în perioada comunistă, s-au străduit să-şi facă meseria cu demnitate şi ingeniozitate. La rîndul său, Şerban Sturdza depune mărturie despre experienţele sale proprii sau ale altora, atît români, cît şi străini, care pot fi valorificate în strădania de a asigura comunicarea arhitectului cu lumea din jur. Organizarea unor arhive de arhitectură şi urbanism în Franţa şi Marea Britanie oferă exemplele pe care Cristina Woinaroski le propune ca vrednice de a fi imitate. Un caz local este cel prezentat de Mircea Paşca, a cărui investigaţie a privit arhitectura de la Oradea în preajma Primului Război Mondial. Alt studiu de caz, analizat de Ştefan Ghenciulescu, se referă la revista *Arhitectura*, nu cea din epoca clasică 1906-1944, ci în anii 1999-2010, cînd a devenit un mijloc de informare nu numai asupra realităţii româneşti, ci şi pentru contextul internaţional. Articole de Alex Axinte & Cristi Borcan, Mădălin Ghigeanu şi Andrei Mărgulescu continuă să demonstreze necesitatea unei arhive culturale a arhitecturii româneşti.

Dificultăţi şi mai mari se ivesc cînd e vorba de arhivele postbelice, distruse sau împrăştiate în ultimii douăzeci de ani.

Pentru situaţia din Bucureşti sînt de văzut paginile lui Matei Bellu despre Centrul Civic şi relatarea pasionată a Doinei Vella despre lupta dusă în decembrie 2010-ianuarie 2011 pentru a stăvili devastarea zonei Buzeşti-Berzei. Dacă n-ar fi acel final optimist care vrea să ne asigure de o redresare către care năzuim, aş fi de acord cu fiecare rînd al acestei mărturii istorice despre demolări. Autoarea, pe care am întîlnit-o în zilele în care hala Matache era împresurată de excavatoarele de la „Euroconstruct", a descris exact „de pe teren" scene ale distrugerii la care asistăm.

Căutarea adevărului şi conservarea lui – aşa cum le evocă în postfaţa sa Mariana Celac – formează miezul acestei cărţi. Ele găsesc cea mai convingătoare argumentare în ilustraţia, extrem de bogată şi instructivă, care însoţeşte textele.

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Anca BRĂTULEANU

SOS Provincia

Chestionarele lui Odobescu

În anii 1871-1873, Alexandru Odobescu, pe atunci ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, trimite către învăţătorii satelor din România ordinul de a răspunde la un chestionar referitor la „antichităţile" aflătoare pe teritoriul satului, amplasarea, descrierea şi starea lor; era cerută totodată şi reproducerea legendelor locale legate de acestea, sau fapte petrecute în legătură cu ele. Chestionarele completate, aflate în opt volume la Biblioteca Academiei Române (ms.223-230), fac parte din bibliografia obligatorie a cercetătorilor şi restauratorilor edificiilor din mediul rural. Totodată, ele conţin informaţii dintre cele mai interesante referitoare la mentalităţi şi aspiraţii, moduri de viaţă, dar şi ilustratoare pentru felul de a privi al lumii săteşti de la sfîrşitul secolului al XIX-lea. În scurte vorbe, chiar ele sînt „monumentabile", piese valoroase ale unui patrimoniu ce merită studiat, pentru a înţelege mai profund cîteva secole de viaţă rurală românească.

Bazate în bună măsură şi pe Chestionarele lui Odobescu, studiile întreprinse pînă acum arată că în secolul al XVII-lea, cu precădere în perioada domniei lui Matei Basarab, boierii încep să-şi construiască ample reşedinţe pe moşiile pe care le deţin. Curţile boiereşti – fiindcă astfel s-au numit pînă tîrziu, la jumătatea secolului al XX-lea – erau ansambluri vaste, înconjurate cu ziduri puternice, aşezate de regulă pe o înălţime. Casa boierului, anexele destinate slujitorilor şi slujbaşilor se aflau toate alipite la interiorul zidului de incintă, astfel încît suprafaţa de teren neconstruită a curţii putea adăposti sătenii cu bunurile lor, în cazul în care trupe străine sau grupuri răzleţe de atacatori făceau incursiuni de jaf. Alipită acestei incinte, o alta, mai mică, închidea curtea bisericii, în fapt o capelă, locul în care boierul şi familia lui participau la slujba religioasă. Adeseori, acesta era şi locul de îngropare al familiei boierului şi destule astfel de biserici, devenite între timp biserici parohiale, păstrează încă mormintele celor care le-au construit.

Incinta curţii mai păstrează doar porţiuni de zid şi bolţile pivniţei casei.

Aproximativ 60 de astfel de ansambluri de curte sînt atestate a fi fost ridicate în Ţara Românească în secolul al XVII-lea.

O astfel de reşedinţă era cea construită la Băjeşti, Argeş, în 1666, la porunca marelui ban Mareş. Plasată pe o faleză înaltă, curtea era înconjurată cu ziduri puternice, „în forma unei cetăţui" – cum ne informează Chestionarul completat pentru satul Băjeşti. În interior, alipită zidului, era casa marelui ban. Pe latura de sud a curţii, altă incintă – cu ziduri înalte şi turnuri de colţ prevăzute cu guri de tragere – înconjura biserica.

Astfel descrisă, curtea lui Mareş Băjescu ilustrează caracterul de apărare pe care îl aveau asemenea ansambluri în epocă. Ea se diferenţiază totuşi de acestea din urmă prin cîteva detalii, pe care tot Chestionarul le scoate în evidenţă. Aflăm astfel că reşedinţa era dotată cu o baie – prevăzută cu canale pentru apă caldă şi rece – iar ferestrele casei erau decorate cu „tocuri de piatră vînătă săpată", care mai existau încă la sfîrşitul veacului trecut. Şi, ultim şi grăitor detaliu, Chestionarul consemnează prezenţa unui heleşteu în imediata apropiere a curţii, în mijlocul căruia se ridica, pe stîlpi de zidărie, un foişor accesibil direct din curte printr-un „pod de aramă, aşezat tot pe stîlpi de piatră, pe care se preumbla zisul Mareş cu familia sa şi privea la mulţimea şi frumuseţea peştilor". Pare limpede că marele ban dorea o locuinţă îmbogăţită cu elemente care să-i confere confort şi un caracter reprezentativ.

Astăzi, incinta curţii mai păstrează doar porţiuni de zid şi bolţile pivniţei casei. Alături însă, fosta capelă de curte – devenită în timp biserică parohială a satului – a beneficiat de o recentă şi îngrijită restaurare făcută de doamna arhitect Constanţa Carp. Poate că la vederea rezultatelor, autorităţile locale se vor hotărî să restaureze şi partea laică a ansamblului. Iar Chestionarele lui Odobescu îşi vor dovedi încă o dată utilitatea.

Anca Brătuleanu *este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu" din Bucureşti.*

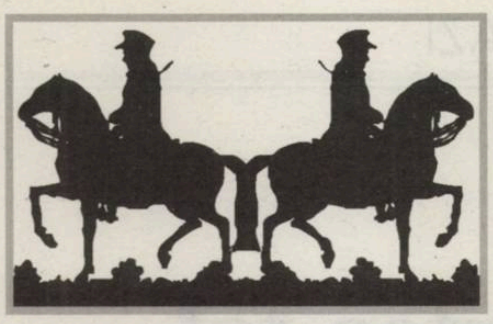

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Notă informativă cu privire la unele convorbiri telefonice

Stimaţi lucrători şi lucrătoare din serviciile multilateral dezvoltate; dacă vă interesează – şi ştiu că vă interesează –,

în ultimele două săptămîni, am primit următoarele telefoane (nu posed Internet) care mi s-au părut de un anume interes social, politic, economic, poate şi intelectual:

De la un prieten din Toulouse: „Ai ştiut că ultimul bărbat iubit de Marina Ţvetaeva a fost tatăl lui Andrei Tarkovski?“ (Nu ştiam.)

De la un tînăr informatician care lucrează la o firmă germană: „Mă enervează cum pe nemţii mei nu-i enervează absolut nimic... Nici măcar căldura.“

De la un cercetător în problemele istoriei religiilor: „Vă ţin un minut... Am întîlnit la o crîşmă un zilier care, spre uimirea generală, a cerut o berică, anunţînd că s-a angajat la IPPP. Ce-i aia? l-au întrebat. Întreprinderea Pumni Picioare Palme.“ (L-am informat că mai există pe lume un PPP – *Pensée permanente positive*. Adică, dacă rămîi joia într-un lift blocat, îţi spui – bine că nu e vineri, fiindcă făceam weekendul în lift.)

De la New York, o colegă de redacţie, biruitoare: „L-am văzut pe Philip Roth şi am un autograf de la el.“

De la *Gazeta Sporturilor* care îmi cerea să tai trei rînduri dintr-un articol al meu fiindcă a ieşit prea lung şi am tăiat finalul, în care ceream să ni se dea încă o dată golul uruguayanului Suarez, o fabuloasă schimbare de picior, în finala cu Paraguay a Cupei Americii.

De la un admirabil confrate prozator care mi-a comunicat că a terminat o nuvelă dedicată lui Milan Kundera (adaug că am mai fost sunat de un fan al cehului, îngrijorat după ce citise că Milan nu mai primeşte pe nimeni la el, la Paris... Eu o ştiam de la prietenul din Toulouse.)

De la Olăneşti, unde era în concediu, un fost editor al meu: „Ai citit Zen-ul lui Cărtărescu?“

De la un foarte minuţios şi exigent cititor al *Dilemei vechi*, cu observaţii săptămînale: „Să comunici, te rog, la secretariat (ton sever), că nu mi-a plăcut deloc la numărul cu spitalele, citatul de pe întîia din Rică Venturiano... În situaţia în care ne găsim, cum să pui pe hîrtie: «Ori toţi să muriţi, ori toţi să scăpăm?»“. (Am vrut să-i replic că nu are umor, dar m-am reţinut fiindcă ştiu că are probleme grele cu sănătatea lui; după ce-am închis, m-am gîndit cu o anume admiraţie cum de mai are, în situaţia lui, putere ca să se indigneze şi să pună mîna pe telefon pentru, la urma urmei, un fleac? Şi dacă nu-i un fleac?)

De la Olăneşti, unde era în concediu, un fost editor al meu: „Ai citit *Zen*-ul lui Cărtărescu?“ şi-o lungă filipică împotriva megalomaniei autorului. (L-am întrerupt: „Cred că avem de-a face cu o megalomanie îndreptăţită...“, dar nu a avut chef să-mi asculte dezvoltarea ideii.)

De la München, ca pe un P.S. după o lungă convorbire cu un prieten de demult: „Am uitat să-ţi spun, ştii de ce DSK s-a comportat cu aia cum s-a comportat?“ Nu. „Fiindcă nu i-a plăcut hotelul.“ („Banc german“, dar nu am vrut să mă dau mare ca bucureştean.)

Din Drumul Taberei, de la o prietenă din adolescenţă cu care vorbesc de două-trei ori pe săptămînă: „Acum am terminat *Nemesis* a lui Philip Roth... Încă tremur... Am luat *Petit Robert*-ul...“ şi a început să-mi povestească pe îndelete biografia zeiţei (iar eu nu am întrerupt-o).

De la Tel Aviv, cea mai bătrînă prietenă a mamei mele – 98 de ani – care m-a rugat frumos să iau în fiecare dimineaţă păducel, că face bine la inimă, că ia şi ea, i s-a trimis de la Bucureşti.

De la un fel de văr din Braşov, sociolog încă marxist, care din cînd în cînd mă sună ca să-mi propună subiecte pentru notele de la 3,14: „Ai auzit că unul în America şi-a făcut un iaht din aur şi diamante...? Ştii cît a costat? Un miliard! Dar ştii cît e necesar ca să se stopeze foametea din Africa? Tot un miliard... N-ai voie să nu scrii măcar trei rînduri despre aşa un scandal!“ (i-am răspuns că o să mă mai gîndesc, acum sînt în concediu.)

De la un bătrîn confrate de pe Bulevardul Ion Mihalache, care, la cîteva minute după ce s-a încheiat *Fiesta* (la TVR 1), a ţinut să-mi spună încă o dată că „Hemingway al meu e mai bun decît Scott Fitzgerald al tău“.

Preciezez că am răspuns din ce în ce mai sobru şi mai laconic fiindcă, de zece zile, la fiecare apel telefonic, aşteptam să mi se comunice că o fiinţă foarte apropiată, aflată în agonie, s-a prăpădit. De mult sînt de părerea lui Blaise Cendrars: „Cît timp vorbeşti, există speranţă“. Dar viaţă rămîne incultă. Ca şi moartea.

Cătălin ȘTEFĂNESCU

fără doar și **coate**

Răzbunări, patimi, resemnări

Nu vreau să insinuez nimic. Nu vreau s-o dau cotită. Nu generalizez, şi nici nu vreau să înjur naţia cu orice chip, în virtutea vreunor ascunse plăceri masochiste. Povestesc doar ce-am văzut, la un drum, prin ţară.

Început de august. Cald. Drum prost şi aglomerat. Porţiuni de şosea pe care poţi merge normal, decorate, ici şi colo, cînd nu te-aştepţi, de gropi discrete ca suprafaţă, dar foarte adînci. Parcă e o joacă absurdă, pornită de un tembel care stă ascuns şi se amuză. Dacă dai într-o groapă de-asta, ai toate şansele să pleci mai departe tractat sau pe o platformă. La urma urmei, noroc mare cu aglomeraţia, pentru că eşti obligat să mergi foarte încet, în coloană. În situaţia asta, ce să faci, stînd la rînd? Ai putea să opreşti maşina pe celălalt sens, în aşa fel încît să-i blochezi pe compatrioţii care depăşesc şmechereşte, în timp ce toată lumea stă la coadă. Ai putea să contribui cu ceva la modificarea rînjetelor primitive. Să faci şi tu ceva, pentru a da jos satisfacţia lăbărţată, de pe meclele celor care le-au mai tras-o încă o dată papagalilor cu care locuiesc în aceeaşi ţară, lăsîndu-i să aştepte, ca fraierii, în ordine, la coadă. Asta înseamnă, în mod obligatoriu, scandal, bătaie, răngi de prin portbagaje, sau bîte, frumos pirogravate cu motive populare, elemente de ospitalitate pură, aflate în multe dintre maşinile noastre. Dar ai plecat cu un alt scop la drumul ăsta, nu cu dorinţa de a ajunge cu capul spart şi ochii vineţi la ştirile de la cinci. Prin urmare, stai la coadă, filozofînd despre eterna gîlceavă a laşităţii cu raţiunea.

La un moment dat, are şi filozofatul momentele lui de oboseală. Mai ales că-şi plimbă silogismele prin subiectul ăsta a miliarda oară. Şi-atunci, ce faci, cînd nu mai intră nici o ţigară, şi cînd nu mai e nimic de ascultat prin maşină sau la radio? Caşti ochii la lumea din jur. Puzderie de maşini cu numere de Italia şi de Spania. Nu, nu sînt turişti italieni şi spanioli care au văzut meciul lui Bute şi s-au hotărît, brusc, să pornească în explorarea Grădinii Carpaţilor. Sînt foşti locuitori ai acestei grădini, cetăţeni cărora li s-a urît cu binele de prin părţile astea, şi s-au dus la muncă prin alte curţi şi grădini ale Europei. Sînt sute, mii de maşini care aduc acasă, în concediu, românii plecaţi la muncă „afară“. Competiţia între mărcile de maşini cu care să facă impresie puternică – la revenirea în sat sau în parcarea de la scara blocului – s-a terminat de cîţiva ani. A venit criza şi ne-a forţat pe toţi să reducem

Asta înseamnă, în mod obligatoriu, scandal, bătaie, răngi de prin portbagaje, sau bîte.

drastic cheltuielile alocate impresiei artistice. Cele mai multe maşini sînt vechiuţe şi de mic litraj. Toate sînt pline ochi cu bagaje, baloţi, marfă, cadouri, chestii pentru cei care-i aşteaptă acasă.

Cînd se stă la coadă, mai toţi ies din maşini. Unii pleacă să vadă ce s-a întîmplat, alţii se uită după cunoscuţi, se strigă, deschid capotele, şi-şi arată motoarele maşinilor. Sute, mii de familii care se întorc acasă şi, cu tot cu buimăceala drumului lung, cercetează locul în care s-au oprit şi lumea alături de care stau la coadă. Mai toţi se măsoară din priviri, se evaluează, scanează totul în jur. Cei mai mulţi dintre bărbaţi poartă pantaloni trei sferturi, maiouri sau tricouri imprimate cu tot soiul de texte şi imagini, iar în picioare poartă şlapi sau sandale cu şosete. Femeile poartă bijuterii de aur, copiind, la haine, uluitor de mult din imaginea bărbaţilor. Sînt mulţi, foarte mulţi şi, în mod evident, foarte obosiţi. Nu numai din cauza drumului foarte lung. Pur şi simplu, se vede pe ei faptul că vin de la muncă. Unii poartă în priviri un soi de superioritate, mai degrabă timidă, un soi de declaraţie a victoriei că au reuşit să plece de aici, iar acum se întorc în concediu. E ca o victorie asupra propriului sine, dar şi asupra celorlalţi care au rămas. Iar felul în care se uită în jur e un amestec de nostalgie care se vrea înfrînată, şi exigenţă a unui om sosit acasă, dar, cumva, aflat în inspecţie.

Benzinăriile de pe traseu sînt pline ochi, şi se stă mult la fiecare pompă de alimentare. Cozile de la casele de marcat sînt la fel de spectaculoase ca cele de pe şosea. Numai că aici spectacolul e de altă natură. Spaţiul e mult mai mic, iar instinctul de a deveni vizibil se coace mult mai repede. Şi e ajutat din plin de prezenţa copiilor, ale căror chicoteli, fugi şi hîrjoane prin benzinărie dau ocazii de manifesare pentru autoritatea părinţilor. Spiritul critic deprins, vrînd-nevrînd, prin alte părţi, devine, aici, exigenţă afişată. La casele de marcat, se vorbeşte tare, cu un ton în care se citeşte un soi de sfidare. E ca şi cînd unii s-ar răzbuna pe lumea de acasă, prin ton şi atitudine. O răzbunare din cauza lumii de „afară“, în care sînt forţaţi să trăiască şi să muncească, dar pe care nu pot să se răzbune. O ură indulgentă şi drăgăstoasă străbate din tonurile pe care se vorbeşte.

Şi toate astea se întîmplă pe fundalul unor drumuri cu circulaţia oprită din cauza lucrărilor. Vine un an electoral şi toate puhoaiele de lume aflată în concediu trebuie să vadă că se lucrează. Ziua, la sfîrşit de săptămînă, cînd e traficul cel mai sălbatic. Noaptea nu se poate lucra pentru că se doarme. Nimeni nu anunţă nimic. Se stă la cozi, între trei şi cinci ore. Semnalizarea lucrărilor parcă e făcută de cineva, fie foarte beat, fie pornit să-şi bată joc de întregul univers. La un viaduct lung cît o zi de post, vreo zece oameni lucrează imponderabil, iar alţii, tot vreo zece, se odihnesc. Mai precis, stau. Totul invită la isterie. La răzbunare. La agresivitate. Şi, cînd se potoleşte mînia – la dispreţ. Şi la un soi de tristeţe adîncă, la o prăpastie, la o genune de resemnare, din care străbate ecoul unui refren atît de cunoscut nouă: „Nu se poate, domnule. N-ai cu cine“.

***Cătălin Ştefănescu** este realizatorul emisiunii* Garantat 100% *la TVR 1.*

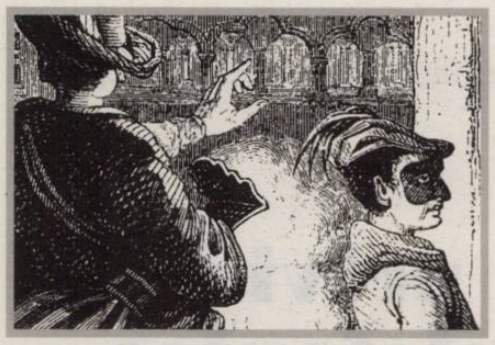

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Dana, eu sînt de partea ta!

Pilotul (român) al unui avion în zbor îi spune controloarei de zbor din turnul de control (româncă şi ea) cîteva glumiţe ca de la băiat la fată, o întreabă (totul în engleză!) dacă mama ei mai face gogoşi, apoi mai flirtează preţ de cîteva fraze şi... Ai-ai-ai! Ce scandal! Secvenţa audio ajunge – *via* un tabloid – în toate buletinele de ştiri naţionale, şi un aer de catastrofă bate prin redacţiile TV, unde filfîie o zi întreagă, iar întregul arsenal de ironii al naţiei noastre (inepuizabil) trage din toate poziţiile. Pe ea o cheamă Dana, iar el este, în tot acest incident, „pilotul". Ei bine, în onoarea lor scriu cele de mai jos.

În ciuda faptului că despre ei se vorbeşte puţin – la timpul trecut sau prezent –, România a avut şi are o excelentă reputaţie în materie de profesionişti ai aeronauticii. Cei

Ceauşescu măcar îi respecta pe piloţi.

ce treceţi prin Bucureşti ştiţi deja, pe un bulevard principal, un *Monument al Aviatorilor*. Probabil că unii vor crede că acel Icarus de-acolo trimite la vreo metaforă demnă de neamul în care *zburătorul* e mai curînd un vis ce tulbură somnul adolescentelor decît un pilot. Ei bine, nu: monumentul, ridicat în vara lui 1935, chiar trimite la o tradiţie ce era meritorie încă de-atunci. Poate că unii dintre noi nu se simt prea bine în pielea (sau în paşaportul) lor de români – dar aceasta n-are de-a face cu faptul că unii dintre românii secolului trecut chiar au năzuit spre înalt, în timp de pace sau de războaie, lăsîndu-ne fapte şi legende aeronautice de valoare – nu exagerez – mondială.

În paranteză fie spus, România a avut, în trei dintre deceniile secolului al XX-lea ('60-'80), un lider care a colindat pe calea aerului mai mult, probabil, decît oricare altul din istoria întregii Europe de Est. Un istoric sau un statistician care va inventaria, pe baza datelor existente, kilometrii-aero străbătuţi de N. Ceauşescu, cred că ne-ar uimi pe toţi. Respectivul scăpase teafăr dintr-un accident de avion la Moscova (în noiembrie 1957 – cel în care a murit Grigore Preoteasa) şi de-atunci a căpătat convingerea, pe care o mai spunea din cînd în cînd comilitonilor, că nu va muri în avion. (Ceea ce, după cum ştiţi, chiar aşa a şi fost.) Desigur, putem glosa oricît pe seama poftei de zbor a lui Ceauşescu, pe seama eficienţelor sau fanfaronadei deplasărilor sale. Dar un detaliu rămîne: în spatele lui Ceauşescu – de fapt, în faţa lui – în toate acele zboruri s-au aflat nişte piloţi buni. Condamnarea comunismului nu poate nega acest lucru. Şi, oricît de apucat era Ceauşescu şi oricît de dispus era el să dea ordine tuturor celor din jurul lui, un lucru e cert: niciodată, *never ever*, el n-a dat ordine şi nu s-a răstit la vreun pilot. Am închis paranteza.

Şi astfel ajungem la Dana şi la pilotul cu care ea vorbea în engleză despre gogoşi. Şi ea, şi el au toată admiraţia mea. Pentru că-mi place ca oamenii de a căror siguranţă de minte & mînă depinde viaţa cîtorva zeci de pasageri să fie calmi şi relaxaţi. Cei care i-au luat în balon ar fi preferat probabil ca ei – cei din carlingă şi cei din turnul de control – să fie încruntaţi şi să vorbească monosilabic, în cifre şi indicative geografice. Să scrîşnească din dinţi şi să stea înţepeniţi la butoane, ecrane şi manşe. Habar n-am ce spune protocolul acestor profesii – dar m-ar mira ca vreun punct de acolo să precizeze că nu au voie să glumească atîta vreme cît menirea lor, în aer sau la sol, e una şi bună: să aibă tot atîtea aterizări cîte decolări şi să ducă în linişte oamenii dintr-un loc în altul. În rest, nu cred că e treaba nimănui ce anume vorbesc ei şi ce fel de dulceaţă preferă ei pe gogoşi. Haideţi să acceptăm ideea că de-acolo, de sus, lumea se vede puţin altfel. De cîteva ori, în ultimii ani, cîţiva comandanţi de zbor m-au invitat în *cockpit* şi am avut ocazia de a vedea cum, de sub nori, se vede România noaptea. Dacă avionul vine spre casă dinspre Vest, cum intri pe teritoriul ţării, undeva pe stînga, apare un nor lăptos de lumină plutind deasupra pămîntului. Acolo e Clujul. Mai mergi puţin şi, tot pe stînga, alt nor lăptos luminat – e Sibiul. Dacă priveşti spre dreapta, vezi undeva departe, pe dreapta, ceaţa luminoasă a Craiovei. Şi repede apare, în faţă, ca o cale lactee culcată la pămînt, Bucureştiul. Cum spuneam: de-acolo, de sus, zi sau noapte, lumea pare mai frumoasă.

Aşa încît haideţi să-i lăsăm pe controlorii de zbor şi pe piloţi să converseze cum şi despre ce vor ei (apropo: în majoritate, ei vorbesc limbi străine mai bine decît mulţi alţii dintre cei aparent serioşi, care oricum spun şi mai multe prostii). Cîtă vreme ei sînt calmi înseamnă că totul merge bine. De-asta zic: Dana, lasă-i în plata Domnului pe toţi cusurgiii şi criticii ipocriţi şi spune-ne, nu ne mai fierbe, ca să aflăm odată – mai face mămicuţa ta gogoşile alea bune?

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Promovare universitară şi şmecheria ISI

Trăim în România, nu în Franţa, Anglia sau SUA, or pentru această ţară trebuie să promovăm valoarea. Degeaba ne vom compara noi cu Oxford şi Paris, cînd ştim bine că tradiţia noastră universitară se duce cu chiu, cu vai spre mijlocul secolului al XIX-lea, degeaba ne batem cu pumnii în piept pentru criterii ISI, ERIH şi alte indexuri internaţionale, dacă nu vom încerca să facem curat, mai întîi şi întîi de toate, în propria noastră ogradă. Cînd maculatura, impostura, plagiatul ne-au înghiţit, cînd şmecheria „intelectuală" se află la tot colţul, pe noi ne preocupă grija de ISI, dar nici măcar o clipă de ce se întîmplă în România. Or, înainte ca acest concept ISI să prindă contur în criteriile alea de abilitare a viitorilor profesori universitari atît de aşteptate, hulite şi care abia fură, în sfîrşit finalizate, şmecherii s-au adaptat, dînd cu flit oricărei comisii. De vreo cîţiva ani, universităţile de provincie s-au umplut de reviste ISI, una mai proastă decît alta, una mai subţire decît alta; şi pentru că listele de aşteptare sînt lungi şi doritori din ce în ce mai numeroşi, spaţiul tipografic se negociază mai ceva ca la piaţă, şi se scot suplimente... să ajungă la toată lumea. E deja cunoscută de toţi soarta revistei *Metalurgia,* unde se îmbină de mama focului oţelul şi integrarea europeană. Se întreabă cineva care e pînă la urmă specificitatea revistei, sau doar că-i ISI? Şi că fu cum fu pînă prin 2010, adică exact pînă cînd începu nebunia ISI, şi cînd această revistă a fierului şi oţelului (că asta înseamnă metalurgie, nu?!) primeşte şi „altele": de la Uniunea Europeană la păduri, de la turism la management, de la ştiinţe politice la administraţie şi aşa mai departe. Priviţi doar numărul 11 din 2011, adică ultimul, (http://www.metalurgia.ro/Metalurgia_International_11_2011.pdf) şi veţi vedea cum un articol de cinci pagini despre turismul european devine atît de important încît să fie publicat într-o revistă de metalurgie, dar ISI. Las la o parte faptul că jumătate din revistă se află cumva într-o relaţie de rudenie cu unul dintre cei care fac revista, aflat în frunte la Advisory Board. Şi apoi, tata, socru şi ce-o mai fi semnează alături de alţi cinci „pui", toţi într-un nume. O fi poate coincidenţă de nume să te cheme la fel, să ai cam aceleaşi preocupări, să vrei să publici în aceeaşi revistă, în acelaşi număr, în acelaşi an, toţi la un loc, reuniţi sub umbra ISI, fiecare cu cîte cinci pagini ISI, şi uneori chiar de două ori, că de... acum cît se poate... Ce mai, familie mare, revistă mică...

Se vrură cărţi publicate la edituri din străinătate, odată zvonul lansat, băieţii deştepţi alergară pînă la Paris, luară, prin mijloace doar de ei ştiute, un ISBN, scoaseră vreo două exemplare, tot la Caracal, că deh!, cine să ştie unde se tipări, hîrtia e aceeaşi peste tot, închiseră afacerea şi aruncară cartea pe masa promovării. Interesează pe cineva calitatea? Se vorbeşte vreodată în toate aceste criterii de calitate? Are cineva timp să citească? Importante sînt coperţile şi linguşirile din introducere, de lansare nu poate fi vorba, nu de alta, dar cele două exemplare n-ar ajunge nici pentru soţ, soţie, soacră... Cauţi apoi cu lupa un exemplar, măcar să-i faci o recenzie, dar, în afară de prezenţa ei în dosarul de promovare, cartea e dată dispărută. Or – observ eu –, după ce se dădu liber la doctori, şi jumătate din populaţia României căpătă titlul de doctor, doar aşa să se afle în treabă, că dacă tot îi gratis şi pe nimic, de ce nu (sic!), cealaltă jumătate de Românie se pregăteşte să capete titlul de profesor universitar...

Inexistenţa unor criterii de bună calitate nu va face decît să încurajeze frauda şi mica mînărie, specifice României. Aici, la noi acasă, ar trebui, mai întîi şi întîi de toate, să impunem lucrul bine făcut, să primeze calitatea, şi nu cantitatea, să fie sancţionat drastic plagiatul, nepotismul şi impostura, să fie promovată şi răsplătită inteligenţa, să se investească cu folos şi inteligent în cercetare, să aflăm odată ce vrem să producem, genii sau oameni utili, lor şi societăţii, să se stabilească, odată pentru totdeauna, criterii clare şi simple, de departajare a cercetării de norma didactică, să promovăm cercetarea pe subiecte de interes naţional – căci cine flutură pe sub nas subiecte gen „revoluţia franceză" din fotoliul de profesor universitar, fără să fi văzut vreodată o arhivă franceză şi fără să vorbească franceză de secol XVIII, se păcăleşte pe sine pe banii noştri –, să se stimuleze, prin burse ale statului român, interdisciplinaritatea etc. Multe, multe sînt de făcut...

Dincolo de băşcălie, ceea ce se întîmplă mi se pare foarte grav şi de-o tristeţe dezarmantă şi disperată.

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Nevoia de purificare (II)

„...tirania a tiranizat nu numai cu ajutorul poliţiei şi al celor gata să servească, fără probleme de conştiinţă, orice regim. Ea a tiranizat şi cu ajutorul, mai mult sau mai puţin involuntar, al celor tiranizaţi. Fără arhitecţi care au acceptat fatalitatea prostului-gust al dictaturii n-ar fi fost posibilă desfigurarea unei bune părţi a Bucureştiului, ascunderea bisericilor scăpate de demolare şi ridicarea colhozurilor de beton din «centrul civic». Fără jurişti docili n-ar fi fost posibile atîtea farse judiciare. Fără scriitori şi ziarişti care şi-au spus «aşa sînt vremurile» n-ar fi fost înnegrită atîta hîrtie cu ode aduse dictaturii. Fără sculptori şi pictori resemnaţi să-şi umilească talentul n-ar fi existat expoziţiile delirante în care din tapiserii, marmuri, bronzuri, tablouri, te priveau, surîzătoare, chipurile cele mai urîte de români. Putem uita oare că dictatura a scos la iveală din adîncul defectelor noastre ce era mai rău, urmărind cu o perseverenţă diabolică să ne abrutizeze, să ne transforme în complici? Putem uita oare că au fost români, nu străini, cei care au depus zel în «opera» de sistematizare şi cei care au exaltat patriotismul celei mai antinaţionale dictaturi? Că tot români au fost cei care au rescris cărţile de istorie pentru a ascunde impostura dictaturii, cei care au exercitat o cenzură sălbatică, arzînd cărţi abia tipărite, cei care aplaudau prăbuşirea ţării în marasm, şi cei care ziceau «nu e nimic de făcut», în timp ce România agoniza. La Otopeni am văzut cum erau dărîmate casele. Se săpa o groapă mare, un mormînt, după care casa era împinsă acolo. Astfel de cimitire se extindeau, în vreme ce cimitirele unde erau îngropaţi morţii noştri erau transformate în cîmpuri pentru sfeclă şi ridichi."

Octavian Paler, *Pagini de jurnal,*
în *România literară,* 28 decembrie 1989
(v. şi nr. anterior)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Un alt tip de muzeu

Uimirile mele, marile mele mirări în faţa Occidentului se petrec mai puţin în preajma construcţiilor excentrice, a marilor monumente istorice, a peisajelor exotice sau a semnelor evidente de bunăstare. Mai curînd, mă impresionează normalitatea sub care se desfăşoară viaţa de zi cu zi a francezilor, englezilor, berlinezilor, austriecilor, cehilor; şi buna lor creştere, politeţea chiar şi distantă, ospitalitatea lor care nu se manifestă zgomotos, sub forma unei dorinţe de a flecări necuviincios şi de a trage cît mai multe foloase de pe urma străinului venit să le viziteze ţara, ci una de tip onest, în care simţi că eşti bine-venit, prin simplul fapt că tot ceea ce ţi se promite în pliante ţi se şi oferă.

În contrast cu toate cele descrise mai sus, avem aici, în România, destule motive să ne simţim mai puţin acasă decît oriunde în altă parte a lumii. Avem zilnic, în preajma noastră, dovezi de mitocănie, proastă-creştere, indiferenţă, cruzime, ignoranţă.

În ciuda acestui fapt, sau poate tocmai de aceea, de cîte ori ies în stradă, mă simt tot mai mult tentată să-i construiesc copilului meu, *ad-hoc,* un muzeu al gesturilor rare şi, în aparenţă, inutile, tocmai pentru că, prin singularitatea lor, nu par a construi nimic. Şi totuşi: îi arăt, ori de cîte ori am ocazia, un puşti care aruncă hîrtia la gunoi, semnul politicos prin care o doamnă este invitată să intre prima pe uşa unei cafenele, mîna de ajutor care i se oferă unui bătrîn ca să urce scările autobuzului, felul în care o doamnă îşi cere scuze că a blocat, cu sacoşele, intrarea într-un magazin, faţa de masă albă şi serviciul impecabil dintr-un restaurant, surîsul binevoitor al celui împins din greşeală de un trecător, invitaţia adresată celui dezavantajat de a sări peste rîndul din faţa casei de marcat sau a cabinetului medical.

Un muzeu al gesturilor rare şi, în aparenţă, inutile.

Îi mai povestesc, oricît de des, despre un medic care şi-a primit pacientul zîmbind, despre un dascăl care-şi preţuieşte elevii, despre grupul de tineri – nevedete – care traduce varianta latină a Bibliei în româneşte, despre profesori care construiesc instituţii de cultură, despre studenţi săraci care muncesc pentru a-şi plăti taxele, despre membrii organizaţiilor sau asociaţiilor care împart prezervative la sate, dăruiesc ghiozdane copiilor săraci sau adună bani pentru un microbuz şcolar, despre doctoranzi care-şi omagiază maeştrii, despre cei care muncesc, neştiuţi şi nelăudaţi de nimeni, la restaurarea bisericilor.

Nu ostenesc să caut şi alte exemple, oricît de puţine: mici semne de normalitate: ici-colo, un articol bine scris, un talent autentic şi cuviincios, o ţinută îngrijită, un gest de politeţe sau unul de îngăduinţă, un semn de generozitate sau de compasiune lipsit de ostentaţie, un colţ de natură bine îngrijit, un dialog cu argumente şi idei, un semn de prietenie rară sau de admiraţie, un dar făcut cu gînd bun, un cartier bine gospodărit, un magazin curat.

În final, i-aş propune copilului meu nu doar să privească acest muzeu, ci să se înscrie printre exponatele lui, să dea de privit celor care caută, ca şi mine, imagini ale unei societăţi cuviincioase.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

De-ale căsniciei, pe... atunci

Luna asta împlinesc un număr ameţitor şi aproape indecent de ani de cînd m-am căsătorit.

Ce poate urma, după o asemenea introducere, decît „Mulţi înainte!“ şi „Pe atunci erau alte vremuri, alte mentalităţi...“.

Într-adevăr, erau. Cum am început facultatea pe vremea răposatului, exista, încă din primii ani, frica de... repartiţie. Repartiţia guvernamentală obligatorie era un bau-bau care, vrînd-nevrînd, te făcea atent, de la început, şi la problema matrimonială: în sensul că, dacă tot te hotărai s-o rezolvi, trebuia s-o faci înainte de sfîrşitul facultăţii, altfel riscai să-ţi pierzi de tot alesul.

Plus că, pe lîngă frica asta, exista şi o mai mare presiune socială. Un fel de frică socială, i-aş putea spune, de gura şi opinia societăţii: un om neînsurat nu putea fi considerat integrat social, realizat, pe linie... De altfel, dacă erai divorţat, puteai avea probleme la „locul de muncă“.

Şi, iarăşi, mai presus de toate aceste presiuni sociale şi ideologice ale epocii, exista un soi de prejudecată privind... amorul liber. Nu că nu s-ar fi practicat, Doamne fereşte, pe unde vrei şi pe unde nu vrei, la toate... nivelurile: doar că nu pe faţă. Întreprinderile socialiste erau împînzite de idile subterane; pe faţă, însă, toţi oamenii muncii erau soţi exemplari...

Mai era o cauză, mai concretă şi mai serioasă, pentru care părinţii îşi sfătuiau copiii să nu practice amorul liber prea devreme: lipsa metodelor de contracepţie şi faptul că avorturile erau ilegale. În atare situaţie, o sarcină neprevăzută şi nedorită, în liceu, să zicem, îţi strica viaţa. Sau ţi-o punea, la propriu, în pericol, dacă încercai formule neconvenţioanle, gen sonde.

Ca atare, mai de voie, mai de nevoie, pe vremea aceea, a tinereţii mele, oamenii erau mai puritani. Mai conservatori. Se căsătoreau mai tineri, pînă-n 25 de ani – dacă reuşeau.

Şi, în general, reuşeau. Aplicînd metoda: primul venit, punct ochit, ultimul venit. Mai pe-nţeles, fetele, în general, se căsătoreau cu primul (hai, şi al doilea...) iubit. Se-ndrăgosteau, ieşeau un pic împreună, mai la un film, la o cofetărie, la un bar, la munte, la mare, şi, cam după un an, se „luau“ oficial.

La starea civilă, unde trebuia să răspunzi la clasica formulă cu „Cetăţene...“. La biserică, unde se făceau în multe cazuri nunţi, şi pe atunci. Şi la restaurant, unde te dădeai în stambă, cu naşi şi cu dar cu tot.

La starea civilă trebuia să ai ceva un pic formal, şi mai puţin sexy (pe atunci), în genul unui „taioraş“ şi al unei fuste reglementare, nici prea largă, nici prea strîmtă, cam fix deasupra genunchilor. La cununia religioasă – o rochie de mireasă falnică, de pe Lipscani, croită sau închiriată, cu voal ca de perdea şi flori de pînză... Ginerele era în clasicul costum negru, posibil de chelner, mai lucios eventual, cu pantofii ascuţiţi la bot. Iar „soacra mare“, dacă nu naşa, avea obişnuita rochie mulată pe trupul cu rotunjimi în exces.

Dar să ieşim din atmosfera kusturiciană. La propria mea cununie civilă am purtat o rochie de împrumut, roz cu dungi albe şi cu guler „mariner“. Ginerele a purtat un costum tot de împrumut, bej, cred. Nu am făcut, atunci, deloc, căsătorie religioasă: mi-era frică de petrecerea cu dar de după, care ne ameninţa.

Am făcut o masă într-o sufragerie de bloc, la care s-au înghesuit oaspeţi vruţi şi nevruţi. Care au mîncat cît au apucat, căci îmi amintesc că bucatele nu erau chiar îndestulătoare.

Îmi amintesc, de asemenea, cadourile: vreo două seturi de cearşafuri bleu cu floricele, vreo două roz asemenea (pe toate le am pînă în ziua de azi, doar îmi sînt un fel de trusou.), vreo două seturi de pahare tot la fel... Aşa era industria produselor „de casă“ pe vremea lui Ceauşescu, în ultimul lui an: fără imaginaţie, fără diversitate.

După respectiva masă, ne-am luat cîte cadouri şi cîte buchete am putut, şi ne-am întors în demisolul în care locuiam. Ţin minte că nu mai aveam nici un ban, pentru că ne întorseserăm de la mare lefteri, cu o zi înainte de cununia civilă.

La scurt timp după aceasta a venit... Revoluţia din '89. Acum, moravurile sînt altele: probabil, mai normale.

Selma IUSUF

legende urbane

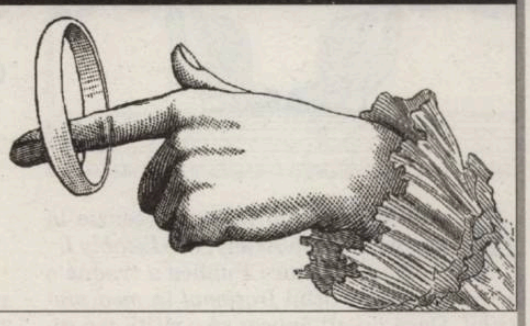

Nu aruncăm nimic!

Căutam în debara, zilele trecute, un album vechi de fotografii. Din cele cu bunici fotografiate în mantouri pe Calea Victoriei. Cum înălţimea nu mă ajută cine ştie ce, ajunsesem să cotrobăi în orb într-unul dintre rafturile de sus ale unei biblioteci străvechi, plină cu de toate, exilată acolo. Scotoceala din ce în ce mai nervoasă mi-a fost întreruptă extrem de brusc şi de neaşteptat de o durere cruntă în creştetul capului. Îmi căzuse în ţeastă un ciorăpel lung de lînă brodat cu reni, din acelea care se agaţă pe te miri unde de Crăciun. Ciorăpelul era plin cu, cu... nici nu ştiu cum se numesc, un fel de racorduri metalice sau garnituri, cele care se folosesc la montarea unei baterii de duş sau chiuvetă, cam aşa ceva. Le pusesem bine în ciorăpelul de sărbătoare la ultima mutare (a cincea, a şasea?).

Durerea ascuţită şi surpriza m-au făcut să dau un pas în spate. Am călcat aiurea pe una dintre sandalele cu toc înalt, ortopedic, luate acum două veri şi pe care le purtasem o singură dată şi care zăceau grămadă laolaltă cu alte încălţări. Mi-am scrîntit lejer glezna. Din fericire, ce promitea a fi o avalanşă de evenimente în cascadă, ca în filmele unde personajului îi cad pe rînd în cap o minge de plajă, şase cutii de pantofi şi crosele de golf, s-a terminat aici. Nu am căzut peste aspirator ca să-l fac bucăţi, nu m-am agăţat în cădere de cutia în care se prăfuieşte o sticlă de Ouzo cu două păhărele cadou, nici de o cutie metalică, mare şi rotundă în care fuseseră biscuiţi danezi şi în care păstrăm cuie, rulete inutilizabile, imemoriale gheme de sfoară maro deja putredă şi cîrligele de atîrnat ale unor perdele de mult dispărute. Nici n-am avut norocul să calc, de pildă, pe şerpii moi umpluţi cu cîlţi, din aceia care se pun iarna între ferestre, la rîndul lor nefolosiţi, de cînd cu toţii am descoperit termopanul.

Am ieşit din debaraua cu pricina destul de zguduită, cu o mînă frecînd un cucui, un picior şchiopătînd şi cu nişte întrebări: De unde naiba şi de ce adunăm atîtea lucruri? O să ajung ca una din cucoanele alea bătrîne care nu mai pot respira în propria casă plină pînă la refuz de cutii goale de carton, pet-uri şi cîrpe? Cîte haine nepurtate şi pe care nu le voi purta vreodată am în şifonier? Ce a fost în capul meu cînd mi-am cumpărat trei rochii deodată, deşi eu nu ies din blugi? De ce am în dulapul din bucătărie două răzătoare – aia frumoasă de la IKEA şi aia veche cu mîner roşu? Ce naiba să mai fac acum cu toate cursurile de stilistică de la facultate? Cui îi pasă ce-i aia „anadiploza“? Ce caută, în cutii şi cutiuţe, sîrme, capete de ciocan fără mîner, ghemuri de elastice şi farfurii de hîrtie colorată, încă în ţiplă? Unde naiba vieţuiesc eu acasă? De regulă, pe un colţ de canapea, pe o latură de birou şi într-un pat, noaptea. Restul e ocupat de monstrul ăsta diform al lucrurilor care se tîrăşte insidios din debarale, sertare şi cămări şi-mi ocupă viaţa.

Rîdeam de părinţii mei care mai păstrează încă prin dulapuri căciuliţe de pe vremea cînd eram copii. Care mai ţin prin balcoane cutii cu gresie care nu se potriveşte la nimic. Vopsea uscată. Tricourile mele din liceu cu Slayer (!!) bune să devină cîrpe de praf, deşi folosesc şi ei lavete luate din magazin. Pungi şi punguliţe în care nici măcar gunoiul nu-l poţi arunca. I-a trebuit mamei o săptămînă să-l convingă pe mult mai conservatorul tată să arunce, în cele din urmă, taburete de bucătărie delabrate pe care le aveau încă de cînd se luaseră. Gîndeam atunci, chipurile cu înţelepciune, „eh, sînt bătrîni, se leagă altfel de lucruri“. Mă văd a fi însă exact la fel. Hîrciogărind conştient sau nu tot felul de nimicuri. Înotînd într-o mare de lucruri pe care nu le foloseşte nimeni.

Deschideţi debaraua la dumneavoastră acasă. Dacă folosiţi măcar un sfert din lucrurile adunate acolo, mă înclin cu respect.

P.S. Albumul de fotografii nu l-am găsit.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio Kiss FM şi Magic FM.*

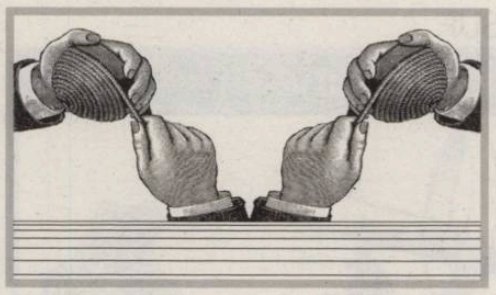

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Ce bine că sîntem proşti!

Acum doi ani am făcut o recenzie la cartea lui Dan Ariely, *Predictably Irrational*. Editura Publica a tradus-o în românește cu titlul *Irațional în mod previzibil*. Dacă nu ați apucat să o citiți, v-o recomand cu căldură, am văzut-o prin librării. Ariely este unul dintre cei mai bine cotați autori din zona economiei comportamentale, adică zona de cercetare (academică) economică care studiază deciziile individuale, o adevărată ruptură de zona economiei clasice, care studiază pieţe şi sisteme.

Între timp, tot Publica a tradus în română şi continuarea – *Iraţionalitatea benefică – Avantajele neaşteptate ale sfidării logicii la serviciu şi acasă*. Chiar că neaşteptate. Prima carte a lui Ariely era cam sumbră, practic omul cerceta acolo cîteva moduri în care sîntem proşti în mod sistematic. Tindem să supraevaluăm ceea ce posedăm, tindem să ignorăm consecinţele pe termen lung, tindem să facem diverse prostii care acum, graţie unora ca Ariely, sînt clasificate şi studiate sistematic. În încheierea recenziei trecute („De ce sîntem proşti la cumpărături – Şi de ce e bine să rămînem aşa“) comiteam şi o critică de principiu. Ariely propunea diverse scheme, mai degrabă complicate, prin care statul sau alte entităţi ne-ar putea salva de noi înşine. Ei, aici aveam o problemă. Genul acesta de intenţii bune duce la catastrofe în practică, nu mai bine ne acomodăm cu propria prostie, decît să încercăm să o stîrpim dînd în alte păcate?

Tocmai de aceea e neaşteptată pirueta lui Ariely în această a doua carte. Omul se concentrează acum, nici mai mult, nici mai puţin, decît pe efectele benefice ale iraţionalităţii noastre. Adică demonstrează prin experimente că sîntem proşti într-un mod util. Cartea nu este academică (adică nu îţi rupi dinţii în teorii şi note de subsol), ci una de popularizare. Deci, merge de vacanţă, chiar şi pe plajă.

Şi este şi foarte haioasă, cum şi prima era. Profesorul Ariely are aşa o poftă de viaţă şi de experimente încît veţi rîde mult. Unele experimente chiar te lasă mască. De pildă, omul trebuie să simtă că munca sa are un scop. Ce a făcut experimentatorul? A luat două grupuri de studenţi cărora le dădea bani ca să facă nişte roboţei din piese Lego. Ei decideau cîţi roboţei, în funcţie de cîţi bani îşi propuneau să cîştige. Acelaşi scenariu pentru ambele grupuri, cu o mică modificare. În cazul primului grup, asistentul vine, ia robotul şi îl pune pe raft. Pentru al doilea grup, asistentul vine, ia robotul şi îl desface în bucăţi în faţa studentului care îl făcuse. Raţional vorbind, nu ar trebui să conteze. Studentul face robotul, ia banii, oricum ştie că va fi desfăcut în piesele iniţiale, doar nu crede că a creat o operă pentru eternitate. Dar simpla vedere a faptului că munca sa este inutilă – desfacerea imediată în bucăţi a robotului – a redus drastic pofta de a crea roboţi a celor din grupul 2 faţă de cei din grupul 1. Este iraţional? Este. Este benefic? Este. Munca cu sens, chiar şi aparent, face planeta să se învîrtă. Ei bine, cam aşa este cartea: experimente haioase, dar cu cap, interpretare, talent de scriitor şi povestitor din partea lui Ariely. Şi nu sînt decît cîteva zeci de experimente de acest gen.

Ce alte modele de iraţionalitate benefică mai descrie profesorul nostru? Efectul IKEA: ţii mai mult la lucruri dacă implică şi ceva efort personal. Pentru asta i-a pus pe subiecţi să facă figuri origami şi apoi a organizat un tîrg, un fel de licitaţie pentru ce au produs, invariabil ceilalţi ofereau mai puţini bani decît credea autorul că face figurina sa din hîrtie. Mai aflăm că simţim o chemare iraţională pentru dreptate, chestie care ne face să ne răzbunăm, deşi nu avem nici un avantaj raţional din asta. Dar şi că nişte scuze cerute la timp au un efect uimitor, deşi raţional vorbind nu ne ajută cu nimic. (A angajat un actor pe post de chelner şi ăsta se încurca lăsînd rest prea mult. În timp ce interacţiona cu oamenii, actorul vorbea la telefon într-un mod nepoliticos. În unele cazuri îşi cerea scuze ulterior, în altele nu. Cei cărora le-a cerut scuze i-au spus în număr mult mai mare că se încurcase la bani, ceilalţi l-au pedepsit şi au plecat cu banii.)

Poate cea mai uimitoare demonstraţie a efectului benefic al iraţionalităţii este capacitatea omului de a se adapta. Ne adaptăm la medii ostile, ne adaptăm la ceilalţi, ne adaptăm la mariaj, ne adaptăm la copiii noştri, ne adaptăm la job. Şi facem asta autominţindu-ne în moduri foarte drăguţe. Atenţie, nu spun că normal ar fi să nu ne adaptăm. Dimpotrivă, e normal să se întîmple aşa. Doar că e neaşteptat dintr-un punct de vedere pur raţional. Capacitatea omului de a se adapta este absolut uimitoare, mai mare decît ar lăsa să se vadă o anticipare raţională. Şi aici experimentele şi cazurile sînt uimitoare. De pildă, nişte cercetători au comparat trei grupuri egale de oameni: cîştigători la loterie, oameni care au rămas paralizaţi în urma unor accidente şi un grup de oameni banali, ca test. I-au întrebat pe toţi dacă şi cît de fericiţi sînt. Vă imaginaţi probabil că primii erau cei mai fericiţi. Probabil, dar nu avem de unde să ştim pentru că aici a fost o mică şmecherie: nu i-au întrebat imediat, ci la un an după eveniment (cîştigul, respectiv accidentul). Ei bine, cîştigătorii la loto erau doar cu puţin mai fericiţi decît paralizaţii. Pur şi simplu, genul acesta de evenimente are un efect imediat masiv, apoi omul se adaptează, trece. Dacă natura ta internă e de fericit, vei fi fericit oricum, dacă nu, nu.

În fine, nu toate cazurile sînt atît de dramatice, iar Ariely are chiar şi sfaturi foarte utile scoase de pe urma experimentelor, ca de pildă acesta, că tot ziceam că e o carte ce merge pe plajă: „Dacă aveţi de optat între a investi într-o experienţă trecătoare (scufundări subacvatice) sau una constantă (o canapea nouă) şi anticipaţi că ambele vor avea acelaşi impact asupra gradului de satisfacţie în ansamblu, alegeţi-o pe cea trecătoare. Efectul pe termen lung al canapelei asupra fericirii voastre va fi probabil mult mai redus decît vă aşteptaţi“ (p. 204).

În fine, nu am loc să descriu pe larg, aşa că doar vă stîrnesc curiozitatea. Ariely a demonstrat prin experimente că nu există o corelaţie între performanţă şi mărimea salariului. Ba chiar, de la un nivel în sus, o plată prea mare face ca omul să ia decizii greşite (a demonstrat asta pe muncitori indieni, foarte interesant!). Deci, nu e de mirare că bonus-urile primite de bancheri au dus la atît de multe catastrofe, pur şi simplu miza personală a devenit prea mare pentru ca omul respectiv să mai gîndească raţional. Şi o alta, Ariely al nostru ajunge la concluzia că piaţa căsătoriilor din SUA este una profund distorsionată şi disfuncţională, face diverse experimente pe site-urile matrimoniale şi ajunge la concluzia că mai bine face el un site matrimonial de la zero. Lectură iraţională plăcută!

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

Regulat primesc mesajul:

„la data de... aveţi de achitat rata dumneavoastră la credit. Asiguraţi fondurile necesare.“ Este vorba de UniCredit Ţiriac. Regulat sînt umilit cu acest mesaj. Regulat, la data salariului, am aceşti bani în cont. Excepţie de vreo trei-patru ori n-am avut aceşti bani. Aşa că un robot îmi trimite regulat acelaşi mesaj. Cu nesimţire, cu nepăsare, ca roboţii. Regulat primesc scrisori, felicitări, promoţii de la bănci cu care am lucrat pe vremuri şi în contractul cărora am bifat clar căsuţa: „nu vreau corespondenţă!“. Urăsc băncile astea. Se vorbeşte de grija faţă de client. De fapt, nu există nici o grijă. Funcţionari făcuţi pe vremea boom-ului imobiliar n-au cap, au maţe, şi alea petrecute între ele. Scrii tone de hîrtie adunate sub formă de contracte ca să fii bătaia de neglijenţă a lor. Nimeni nu se uită pe ce scrii tu, nu contează că tu eşti detaliul universului lor, nu. Eşti înşurubat brusc într-un mecanism bolnav de piar, marcheting care nu te protejează, nu-ţi dă satisfacţie, îţi dă zeci de motive să fugi de lumea asta bancară. A cămăşilor sinistru de albe la guler. Băncărimea asta n-are trecut, n-are viitor, ea este a lui azi. Îi merge, îi curge, haihai! Eroarea nu e în mine, e în ghemul ăsta de nătărăi rostogoliţi de vremuri şi puşi să execute, fiindcă altfel li se taie salariul, le mor creditele „preferenţiale“, li se distruge poziţia iluzorie. Aţi auzit vreo revoltă a funcţionarului de bancă, în favoarea sa, să nu mai umble bezmetici şi fără cap sau, în favoarea mea, clientul? Nu. Nu veţi auzi niciodată. Sînt vai de capul lor. N-au nevoie să gîndească. Ei au proceduri.

PUBLICITATE

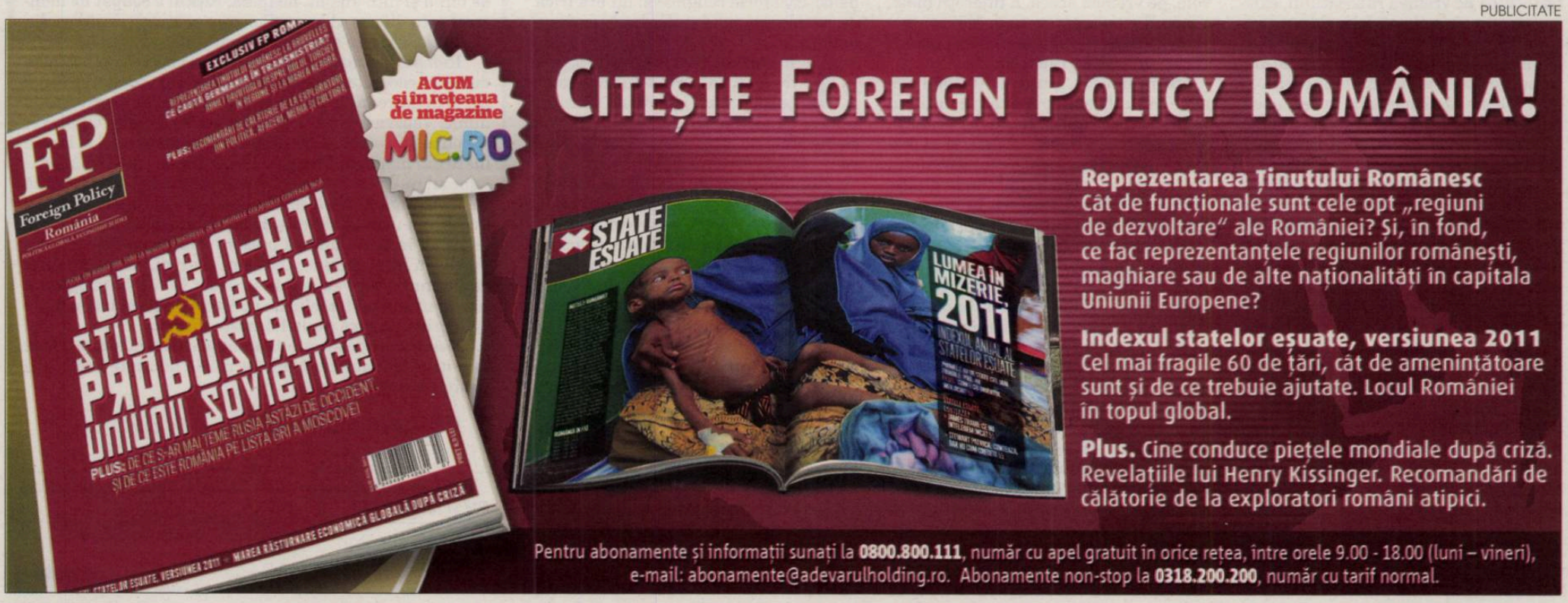

90-60-90

Texte şi opinii de:

● Lavinia BĂLULESCU (jurnalistă)
„Deşteaptă şi urîtă“

● Mugur CIUMĂGEANU (psihoterapeut)
„Mama Natură şi agentul 0,7“

● Anamaria DOBINCIUC (analist media)
„Anorexic & bulimic – rolul mass-mediei în răspîndirea imaginii corpului slab“

● Lucia TERZEA-OFRIM (antropolog)
„Frumuseţea în cm şi kg“

● Marek VÂLCU (chirurg plastic)
„Oamenii vor frumuseţe uniformă“ – interviu

argument

Promisiunile proporţiilor

Probabil că 90-60-90 şi lui Dumnezeu îi place. De-asta ne-a dat *Cosmo,* jogging, fitness şi SPA, dieteticieni şi nutriţionişti, botox, liposucţii şi lifting.

În Occident, în ultima jumătate de secol, standardele relativ robuste din anii ’50 au fost înlocuite de manechinele filiforme, pe la începutul anilor ’70, apoi modelele sportive din anii ’80 au fost schimbate cu frumuseţile androgine şi *skinny* ce au impus, din a doua jumătate a anilor ’90 şi pînă astăzi, o anume siluetă a frumuseţii care presupune o serie de exigenţe referitoare la circumferinţele şi dimensiunile corpului, la o anumită armonie a elementelor fizionomice şi la o proporţie bine definită a capului, bazinului, braţelor, taliei, şoldurilor etc.

90-60-90 sau 76-56-81 sau 86-61-86... *Whatever!*

Televiziunea, cinema-ul, videoclipurile, revistele, fotografia, publicitatea, adică mass-media, moda şi formele de cultură populară promovează, cu excepţiile de rigoare, imaginea *aceleiaşi* femei perfecte, prin proporţii, armonie şi atitudine. O fantezie/fantasmă media ce invadează şi ocupă mentalul colectiv prin repetare şi asociere cu simbolurile gratificatoare ale sexualităţii, puterii şi fericirii, devenind o adevărată obsesie colectivă generatoare de complexe şi frustrări pentru cei care confundă, pînă la capăt, frumuseţea cu trendul societăţii de consum & entertainment, cu marketingul şi arta simulacrului.

Dar cît de discutabilă este dorinţa femeilor de (a face orice pentru) a se încadra în standardele fizice ale frumuseţii şi, mai ales, cît de blamabilă este preferinţa (sau instinctul) bărbaţilor pentru un asemenea ideal?

Şi de ce n-am crede, tocmai acum, promisiunile plăcerilor acestor proporţii? (**Marius Chivu**)

BARBURISME

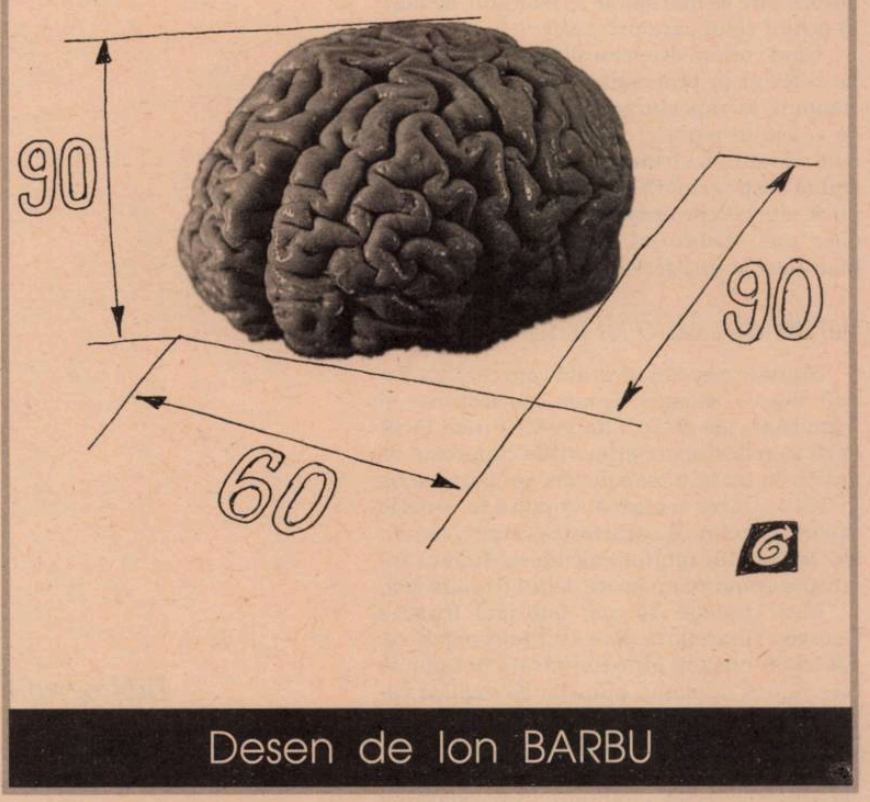

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
după 1 septembrie.

Lucia TERZEA-OFRIM

Frumusețea în cm și kg

Nici că se putea alege un moment mai potrivit pentru a vorbi despre forma corpului. Acum, în plină vară, fiecare dintre noi ajunge sau măcar visează să ajungă pe o plajă în care să nu mai rămînă, din tot ce este, din tot ce crede despre sine, decît un trup pierdut printre alte trupuri, fără griji, fără termene-limită, fără altă preocupare decît corpul. Propriul corp, dar şi corpurile celorlalţi, înghesuite pe plajă ca o colonie de pinguini. Cum spunea cineva: animale aflate în concedii plătite.

Inevitabil, pe o plajă ai ocazia să contempli o bună parte dintre formele pe care le poate lua imperfecţiunea. Rarele momente în care zăreşti siluete armonioase nu fac decît să accentueze şi mai mult impresia că specia umană dezvoltă o uluitoare varietate a abaterilor, a defectelor, a deformărilor. O leoaică va semăna întotdeauna cu o altă leoaică, iar despre pinguini, ce să mai spun, parcă toţi sînt la fel, pe cînd o aglomerare de corpuri umane oferă un inegalabil spectacol al diversităţii.

Probabil tocmai această multitudine a formelor pe care le poate lua corpul omenesc, această intolerabilă devălmăşie a conturului a condus la necesitatea de a fixa un canon al siluetei dezirabile. Din atîtea posibilităţi, trebuia să fie clar ce e urît, ce e frumos, ce e mai frumos şi, mai ales, ce e cel mai frumos. Oamenii sînt preocupaţi nu atît de lux, calm şi voluptate, cît de clasificare, ordine şi ierarhie. La urma urmei, luxul e o formă de clasificare, cu accent pe distincţie (de unde şi expresia *a avea clasă),* apoi calmul e un fel de ordine, iar ierarhia poate fi o sursă de voluptate pentru cei ce se vor mereu în vîrful grămezii sau, cum se spune acum, în topuri.

Deşi frumuseţea se impune instantaneu, fără a avea nevoie de introduceri, de prezentări, de pregătiri speciale, deşi vorbim fără ezitare de „o frumuseţe izbitoare“, încercarea de a stabili o ierarhie în domeniul esteticii corporale nu este o treabă chiar atît de simplă. Nu e de ajuns să ştim că frumuseţea va mîntui lumea sau că e doar o promisiune de fericire, avem nevoie de criterii, de etaloane, de norme, de rapoarte şi proporţii, pentru a putea tinde spre o evaluare obiectivă a acelui „nu ştiu ce“ despre care se mai spune că s-ar afla, de fapt, în ochiul celui care priveşte.

Cînd vorbim despre o siluetă armonioasă, ne referim la proporţia elementelor care o compun, la raportarea fiecărui detaliu faţă de celelalte părţi şi faţă de întreg. Astăzi, cînd idealul de frumuseţe este supleţea, a spune despre cineva că „a luat proporţii“ implică, dincolo de creşterea dimensiunilor, ideea unei deformări, expresia sugerînd în fond tocmai pierderea proporţiilor ideale.

Venus din Milo în taior

Statuile greceşti ne arată cam ce ştiau anticii despre măsuri, canon, perfecţiune şi frumuseţe, iar artiştii Renaşterii n-au făcut decît să redescopere proporţiile cunoscute de antici. În tratatul său despre proporţii scris în 1613, Dürer încearcă să pună în ecuaţie raporturile care ar caracteriza corpul frumos, dar la capătul multor calcule se declara învins, spunînd că nu poate defini frumuseţea.

Mai aproape de noi, istoricul francez Georges Vigarello ne face să înţelegem de ce, astăzi, Venus din Milo îmbrăcată în taior ar face figură de damă plinuţă. El explică tuturor în agreabila sa *Istorie a frumuseţii* felul în care idealul corporal s-a schimbat de la o epocă la alta. Într-adevăr, cultul supleţii este relativ recent, impunîndu-se odată cu primele manechine angajate în 1858 de Charles Frederick Worth, considerat părintele nişei *haute couture*. În ultimii ani, evoluţia greutăţii ideale cunoaşte salturi uimitoare. Dacă în 1933, la o înălţime de 1,68, o femeie ar fi trebuit să cîntărească 60 de kilograme, în 2001 i se cere ca acul cîntarului să nu treacă de 48. Cu astfel de exigenţe nu e de mirare că în 2006 explodează scandalul manechinelor anorexice care au murit din pricina înfometării. Un scandal lipsit în fond de consecinţe, de vreme ce idealul siluetelor caşectice nu a pălit şi nu a slăbit. Nici nu mai avea de unde... Totuşi, au apărut şi modele alternative, concursuri de Miss pentru grăsuţe, dar oricît de populare ar fi, aceste frumuseţi nu reuşesc să scape nici de aerul parodic şi nici de efortul de supracompensare, pe care l-am regăsit într-un banc primit prin mail, din care poţi afla lunga listă de motive prin care o balenă se felicită că nu e sirenă. Oricum, asta sună mai bine decît culpabilizarea.

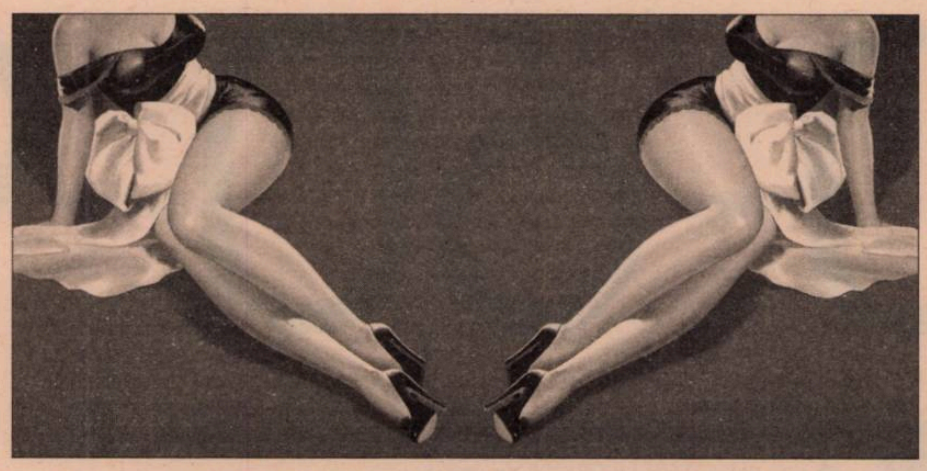

S-a observat ciudăţenia faptului că, odată cu epoca modernă a îndestulării şi a evidentei abundenţe alimentare, idealul corporal este reprezentat de femeia slabă, ce se ridică de la masă înainte de a se sătura deplin, renunţînd la sosuri savuroase, la un supliment de desert, poate şi la pîine, pentru a-şi păstra atît linia pură, cît şi conştiinţa curată. Da, iată, ea nu cedează tentaţiilor, ea e mai presus de pofte, ea deţine controlul asupra corpului ei. Abţinerea ca probă a tristei voinţe. Vanitatea, orgoliul cîtorva centimetri în minus devorează fără milă plăcerea de a mînca.

Imperativul autocontrolului cuplat cu o adevărată mitologie dietetică realizează o întreagă ştiinţă de a nu mînca. Cît de paradoxal este tot acest efort de autostăpînire pus apoi în slujba conformării la tirania unor norme străine: atîţia centimetri, atîtea kilograme. Cît efort să nu mai fii tu, doar ca să semeni cu alţii despre care ţi s-a tot spus că sînt mai frumoşi decît tine. Te grozăveşti că eşti stăpînul corpului tău doar ca să fii un mai bun sclav al ideii altora despre ce e rău şi ce e bine, despre ce e frumos şi despre ce e urît. Aşadar, nimic mai cultural decît frumuseţea corpului. Ce-i drept, cultura lucrează cu materialul clientului, adică cu ce l-a înzestrat natura, însă jocul e aproape întotdeauna cîştigat de artificiu.

Mondializarea frumuseții

Nu putem neglija presiunea mediului şi competiţia în vederea seducţiei. Surprinzător, sondajele demonstrează că trei sferturi din publicul care urmăreşte concursurile de Miss la TV este format din femei cu vîrste apropiate de cea a concurentelor. De fapt, este normal ca femeile să fie curioase în legătură cu noutăţile sezonului la bursa frumuseţii, vor să vadă ce detalii au cota ridicată, dacă nu în vederea alinierii, cel puţin pentru o mai bună apreciere a locului pe care îl deţin în sistemul standard de evaluare de tip clepsidră 90-60-90.

În acelaşi sens, dar din categoria ştiinţei împrăştiate prin ziare, amintesc constatarea de tip etologic, conform căreia, atunci cînd zăresc o femeie, bărbaţii se uită în primul moment la faţă şi abia apoi coboară privirea, în timp ce femeile „sar“ peste faţă şi evaluează direct sînii „celeilalte“, armele potenţialei rivale. Dacă femeile se uită la femei, nu este mai puţin adevărat că bărbaţii se uită la bărbaţi. Ar fi totuşi diferenţa că, privind fiecare competiţiile destinate genului lor, femeile se măsoară şi se compară cu alte femei, în timp ce bărbaţii se identifică cu alţi bărbaţi. Să ne gîndim doar la fotbal, unde publicul majoritar bărbătesc celebrează virtuţi masculine, trăind astfel măcar prin delegaţie un eroism care scoate din rînd şi din rutină. Cîţi nu jinduiesc după un astfel de profil accentuat, de mare folos în sportul de zi cu zi al alergatului după fuste! Lucrurile acestea ar fi valabile dacă au dreptate cei care spun că, pentru a avea succes, o femeie trebuie să fie frumoasă, iar un bărbat trebuie doar să iasă cumva în evidenţă.

Pentru că e atît de importantă, frumuseţea feminină tinde spre mondializare. Criteriile occidentale de frumuseţe cuceresc continent după continent, odată cu industria cosmetică şi marketingul aferent. În America de Sud sau în Asia, o femeie are şanse mai mari să fie considerată frumoasă, dacă are trăsături europene. Simptomatic, titlul de Miss Univers 2007 a fost dobîndit pentru prima oară de o chinezoaică, desigur frumoasă, dar care nu avea mai nimic asiatic în înfăţişare. La o înălţime de 1,82, cîntărea 49 de kilograme, avea pielea albă, nasul fin, picioarele lungi şi ochii nebridaţi. De altfel, cea mai cerută operaţie estetică în China este debridarea ochilor şi alungirea nasului. În plus, tot mai multe chinezoaice, deşi au un indice de masă corporală normal, se consideră prea grase şi încearcă să slăbească sau se operează. Exact ca europencele.

Citeam deunăzi că un grup de cercetători a constatat că rata divorţurilor este invers proporţională cu dimensiunile dobîndite, în timp, de soţie. Adică o femeie îşi păstrează bărbatul, doar dacă îşi păstrează proporţiile. Poate că lucrurile nu stau tocmai aşa. Îmi amintesc o replică dintr-un film văzut tare demult, *Ash Wednesday,* care m-a pus atunci pe gînduri. Era vorba despre un cuplu între două vîrste – el interpretat de Henry Fonda, ea de Liz Taylor – surprins în plină criză conjugală, în pragul despărţirii. La un moment dat, el îi reproşează felul în care arată, îi spune că e grasă şi deformată. Cu speranţa că îl va recîştiga, ea slăbeşte considerabil şi recurge pe ascuns la operaţii estetice, reuşind să se remodeleze în mod spectaculos. Tot efortul ei este inutil. Răspunsul lui răsună implacabil, de o sinceritate ucigătoare: „Nici un chirurg din lume nu poate opera felul în care te văd eu“.

Da, atunci cînd nu mai iubesc, bărbaţii nu-şi mai dau nici o osteneală să mintă; atunci, la sfîrşit, pot fi crezuţi pe cuvînt. Nu mai lasă loc pentru nici o îndoială. Dacă la începutul unei relaţii o femeie are nelinişti şi se mai întreabă „Oare mă iubeşte?“, la capătul poveştii va avea parte de certitudini. Una dintre ele ar fi, iată, că un bărbat nu se (re)cucereşte doar cu un număr ideal de kilograme, dispuse acolo unde trebuie, în funcţie de gustul zilei. E nevoie de mai mult, poate de altceva, care nu poate fi nici măsurat, nici cîntărit.

Nimic mai cultural decît frumuseţea corpului.

Centimetri celebri

Anne Nicole Smith (în 1999)
106-68-99
Raquel Welch 94-58-89
Charlize Theron 91-61-91
Angelina Jolie 91-68-91
Halle Berry 90-55-92,5
Carmen Electra 90-57,5-87,5
Brigitte Nielsen 90-60-92,5
Eva Green 90-60-87,5
Elle Macpherson 90-62,5-87,5
Monica Bellucci 89-61-89
Claudia Schiffer 87,5-60-90
Catherine Zeta-Jones 86-63-91
Ayshwarya Rai 85-60-85
Dita von Teese 84-53-84
Calista Flockhart 80-57,5-75

Bibliografie esențială:

Istoria corpului, *3 vol., Alain Corbin, Jean-Jacques Courtine, Georges Vigarello (coord.), Editura ART, 2008-2010*

Istoria frumuseţii, *ediţie îngrijită de Umberto Eco, Editura RAO, 2008*

Lucia Terzea-Ofrim *este lector univ. dr., predă cursuri de antropologie culturală la Facultatea de Litere, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Ce mi-e drag nu mi-e urît. Pentru o antropologie a emoţiei, *Editura Paideia, 2009.*

Mugur CIUMĂGEANU

Mama Natură și agentul 0,7

Noroc că evoluţionismul nu are o estetică intrinsecă. Şi nici o morală ataşată acestei estetici. Evoluţionismul propune mai degrabă o estetică cauzală. Îţi spune *de ce* a ajuns x sau y să fie considerat frumos. Şi nu face consideraţii calokagatice, de tipul „este bine şi adevărat că x sau y sau veta e frumoasă". Acum, că am făcut această introducere, haideţi să vedem cît de des îşi clăteşte ochii mama. Mama natură.

Un personaj virulent

Iudaismul timpuriu îngloba cultul unei doamne Dumnezeu, Aşerah, zeiţă a fertilităţii şi a naturii, cu sîni şi coapse generoase. Doamna God, ce naiba! Aşerah a fost aruncată din panteonul şi aşa destul de rarefiat, condamnată la invizibilitate, lăsîndu-i consortului toate meritele creaţiei. Poate de la înălţimea acestui exil vine şi virulenţa ei.

Hai să o cunoaştem, nu dintr-o perspectivă *wicca*, ci mai degrabă ca un portret antropomorfizat. Mama Natură (MN) este pragmatică şi crud de indiferentă la adresa suferinţelor provocate creaturilor ei. MN nu se trezeşte dimineaţa, în ascunzătoarea ei, să-şi împodobească chipul, să-l feminizeze cumva. Ea este cea care aruncă fardul şi boiul peste tot poporul, îndemnînd la înşelătorie, iluzie şi mistificare. Nu vă lăsaţi prostiţi, cetăţeni. MN nu vă vrea binele. Vă vrea boaşele.

Selectivă. Selectivă sexual

MN e o meşteşugară a aspectelor aparent inutile ale creaţiei. Ea i-a dăruit păunului coadă, astfel că amărîtul trebuie să stea în ţarcuri ca să nu-l mănînce jivinele, pentru că podoaba îl încurcă în viaţa de zi cu zi. Coadă care nu-l face frumos decît în ochii vreunui hegeloman de duminică, şi nu în rîndul femelelor curcoforme din propria lui rasă. Coadă care-l face însă, potenţial, dezirabil sexual. Pentru aceleaşi femele antemenţionate, evident.

Apropo, MN le-a pus femeilor sîni pe piept, într-o celebrare a inutilităţii, de ajung săracele-bine-dotate să nu înţeleagă nimic dintr-o fugă sănătoasă sau să trebuiască să facă manevre de manipulare la culcare. Iar noi, bărbaţii, venerăm întru frumos acele bucăţi de carne ca o dovadă vie a calităţilor materno-morale ale purtătoarelor. Se pare că alăptatul s-ar fi realizat mai eficient cu un rînd de mamele mici, ca la căţele. Dar mama nu a vrut aşa. Pentru că nu ar fi fost *frumos* pentru noi.

MN are, evident, altă treabă decît Herr IHVH. Dacă domnul se ocupă cu selecţia naturală, încurajînd indivizii dintr-o specie, de la o generaţie la alta, să devină mai ageri şi mai eficienţi, MN este şefa departamentului de selecţie sexuală. Ea ne solomoneşte cu promisiunea unor atribute care nu ne folosesc decît strict la împerechere sau la marketingul pentru împerechere. Oricît ar fi acestea de inutile şi uneori în antiteză cu logica domnului Herr. MN este, în fond, responsabilă cu fertilitatea. Şi are o minte machiavelică în a-şi scuza mijloacele, asigurîndu-se că noi ne vom perpetua. Şi pare, cel puţin cu raionul numit umanitate, să fi lansat un şlagăr *evergreen*.

Olimpică la matematică

MN are multe trucuri în tolbă. Acum este momentul să fii atent sau atentă, să te duci la primul sertar unde ai un metru de croitorie şi, dacă eşti bărbat, să măsori circumferinţa taliei şi a şoldurilor consoartei. Dacă eşti femeie, te descurci să te centimetrizezi singură. Dacă raportul talie/coapse este în jurul lui 0,7 (90-60-90 ar trebui să fie citit, la perfecţiune, 90-63-90), femeia care eşti sau cu care trăieşti are un hoitişor de toată frumuseţea. Fie că e grasă, slabă, potrivită, înaltă, brunetă sau deşteaptă.

MN te-a aruncat în plasa propriei ei înclinaţii spre calcule. Mentale şi inconştiente. Ai căzut în capcana pe care, pentru că eşti un animal estetizant, o numeşti frumuseţe. Dar, în fond, în ochii Mamei, nu rămîne decît un calcul. Şi MN, cum îţi spuneam, are multe trucuri în tolbă. Vezi lungimea penisului. Sau roşeaţa buzelor. Sau culoarea părului. Sau fesele bărbaţilor. Sau, pentru că am mai spus-o, mărimea şi dimensiunile sînilor.

Face experimente pe oameni!

Aşa cum spuneam la început, evoluţionismul nu propune o estetică, ci poate oferi cîteva explicaţii de ce considerăm frumos ceea ce vedem ca frumos. I-o fi plăcînd lui Dumnezeu ce-i frumos, dar doamna God a avut alte intenţii. A vrut să se asigure că prin selecţie am creat un canon al înşelătoriei şi al promisiunilor intersexe care să ne menţină vie alerta sexuală şi reproductivă. Cam asta este, pe scurt, varianta MN despre frumuseţe.

Evoluţionismul nu propune o estetică, ci poate oferi cîteva explicaţii.

„O femeie care nu poate fi urîtă nu e frumoasă."

KARL KRAUS

Să vă dau un exemplu. Cu zero. Zero şapte: în vechimea cea veche, acum jdemii de ani, mortalitatea mamei la naştere era destul de mare, oricum incomparabil mai mare dacă priveai în cuiburile celorlalte jivine. Ca bărbat, trebuia să te asiguri că alegi bine o femeie cu bazin generos, promisiune a viitoarelor replici ale tale mai mult sau mai puţin fidele. Şi evele ce-au făcut, cu sprijinul Mamei celei mari? Au început să-şi topească circumferinţa taliei, ca şoldurile să pară mai late. Înţelegeţi? Să *promită* doar un bazin mai copios. În fond, ochii bărbaţilor au topit talia femeilor, şi apoi prototipurilor reuşite le-au spus *frumoasa mea*. Ajung cîteva zeci de generaţii (iar MN are tot timpul din lume), şi-i gata canonul.

Dacă ar fi să mergem pe logica selecţiei naturale (aia a lui Herr IHVH, cu omul apt de supravieţuire optimă), omenirea ar arăta foarte diferit. Toţi bărbaţii ar avea penisuri mici, iar toate femeile n-ar avea talie, ar avea buze subţiri şi sîni canci. Dar noi ne închinăm Mamei Naturi şi ea ne aruncă vălul tiranic al frumuseţii peste ochi. Iar MN este crudă. Într-atît de crudă, încît n-are nici o remuşcare să te ţină botoxificată şi liposucţionată numai pentru a menţine un canon pe care l-a impus într-o dureros de dulce strategie de marketing sexual. Scapă cine poate.

***Mugur Ciumăgeanu** este psihoterapeut.*

© arhiva Florian Ciobanu

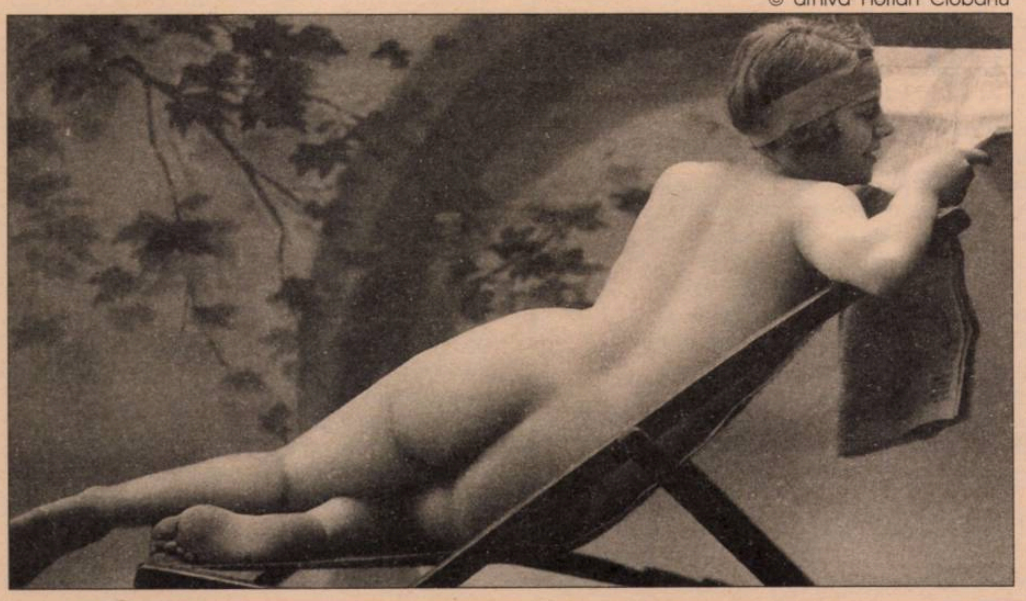

„Încorsetarea veşmintelor feminine începe prin secolele al XI-lea sau al XII-lea, în rîndurile aristocraţiei, prima formă de corset făcîndu-şi apariţia în secolul al XIV-lea. Platoşă ciudată, impusă de sensibilitatea nouă faţă de rigiditate şi rectitudine. Această modelare a corpului feminin cu ajutorul protezelor corespunde tocmai începutului procesului de civilitate analizat de Robert Elias. Timp de cinci secole, moralişti, medici şi fabricanţi de balene pentru corsete se vor întrece, unii – în fabricarea discursului despre virtuţile ţinutei, alţii – în îmbunătăţirea mijloacelor tehnice. Generaţii întregi de oameni deprind astfel profesia deformării trupului feminin, tot mai rigid, mai strîns, mai departe de formele suple şi zvîcnirile animalităţii. Principiul este atît de evident, încît, chiar şi după izbucnirile revoluţiei de eliberare a corpului, oasele de balene şi caşaloţi au fost folosite chiar pînă în anii '50 pentru a încătuşa moliciunile. Totuşi, începînd cu secolul al XVIII-lea, o sensibilitate radical diferită a început să mijească: de ce să ne opunem corpului ca unui duşman pe care îl purtăm în noi, de ce să nu ascultăm ce are el de spus, de ce să nu acceptăm că trupul poate să trăiască în armonie cu natura şi în contact direct cu ea?"

din *Trupuri de femei, priviri de bărbaţi. Sociologia sînilor goi*,
de Jean-Claude Kaufmann,
traducere de Violeta Barna,
Editura Humanitas, 2009

Adina POPESCU

Blugii numărul douăşapte

„Ce m-am îngrăşat, fatăă! Uită-te şi tu ce şunci am pus pe mine! Dacă nu slăbesc la loc, mă sinucid. Pe bune.“ Era mărturisirea supremă a disperării pe care am auzit-o sub diferite forme în toţi cei patru ani de liceu. Fete înalte, fete scunde, fete cu coşuri pe faţă, fete urîte sau frumoase, fete cu piepturile aproape plate şi cu trupurile încă în formare, în general fete slabe, toate îşi suflecau tricourile prin vestiarele sălii de sport pentru a-şi arăta demonstrativ „cele trei burţi“ iluzorii pe care şi le umflau la comandă ca să pară de-a dreptul monstruoase. Apoi se chinuiau să-şi închidă ultimul nasture al blugilor prea strîmţi, aleşi în mod intenţionat cu două numere mai mici, şi oftau. Îşi aruncau priviri lăcrimoase una, alteia, iar printre lacrimi lucrurile se văd oricum deformat. „Ce slabă eşti tu, fată! Ce naibii faci? Ce mănînci? Dă-mi şi mie o cură! Ce te invidiez, să mor io!“

Idealul adolescenţei mele era să-ţi vină blugii numărul douăşapte. Douăşase era prea de tot, deja invidia nu mai era simulată, fetele atîrnau de gardul din curtea liceului şi se uitau după toate fundurile în douăşase, fără cuvinte, doar cu priviri gata să ucidă. În anii '90, nu se găseau uşor blugi „de firmă“, doar chinezisme de tipul Pyramid sau Kinatas, fără măsuri, impersonali. Cînd aduceau marfă la micul magazin Motor din Piaţa Lahovari se forma o coadă lălăită pînă după colţ. Erau grupuleţe de fete din „Coşbuc“, „Cantemir“ sau din „Zoia“ care considerau că slăbiseră îndeajuns ca să intre în douăşapte. Se ţineau de mîini, îmbujorate, intrau două cîte două în cabinele de probă, de aceea coada se mişca atît de încet. În spatele perdelelor se duceau lupte în toată regula: cracul stîng, cracul drept, aplecări, contorsionări, respiraţii gîfîite, burţi lipite de spate (fetele nu mîncau nimic înainte de marea „probă“), senzaţia neplăcută că a doua piele, cea de împrumut, plesneşte. Şi cea mai grea caznă – ultimul nasture. „Hai că-ţi vin, fată! Se mai lasă.“ „Sigur nu-mi fac fundu' prea mare?“ Unele cedau nervos şi cereau un douăşopt sau douăşnouă. Ieşeau din cabine cu o atitudine de om învins. Intenţionau să poarte blugii doar cu tricouri lungi care să le acopere fundul, dar mai ales numărul de pe etichetă. Să ai pe tine un douăşnouă şi să-l mai şi afişezi, asta înseamnă că eşti „o vacă grasă şi nesimţită, pe deasupra“.

În clasa a noua, Voichiţa, o fată uşor bucălată şi cu un corp de copil, a slăbit aproape cinşpe kile. Timp de cîteva luni, partea feminină a liceului a vorbit numai despre asta. „Cică n-a mai mîncat nimic!“, ziceau fetele întorcînd capul pe culoar după o Voichiţă proaspăt întoarsă de la Auschwitz. „Cum, fată, să nu mănînci *nimic* un an întreg?!“ Unele fete au ajuns totuşi la concluzia că era prea slabă şi au strîmbat din nas. „Nu mi-ar plăcea să fiu aşa schelet, fată! Şi nu mai are nici ţîţe... parcă anul trecut avea ceva, ceva!“ Însă, în momentul în care au văzut-o sărutîndu-se cu cel mai mişto tip de la B, au tăcut. „Seamănă cu Kate Moss!“ au decretat susţinătoarele Voichiţei. A fi foarte slabă era, desigur, principala condiţie pentru a avea un iubit printre băieţii populari.

Irina era înaltă, voinică, cu forme „de femeie“ şi cu o faţă drăgălaşă, ca o lună plină. Toţi spuneau că era a douăşpea, iar ea nu era decît a noua. Nu avea pretenţii să poarte blugi douăşapte, se îmbrăca doar cu fuste lungi, crăpate într-o parte, şi cu bluze decoltate, ca să-şi pună în evidenţă sînii mai mult decît înmuguriţi. Şi nu părea să sufere că nu era slabă. Bărbăţuşi trecuţi de 20 de ani, mereu alţii, veneau în fiecare zi s-o ia de la liceu cu maşinile lor scumpe. „E curvă!“ Fetele o urau. Însă urau faptul că ea nu asudă în cabinele de probă de la magazinul cu blugi Motor. Şi că nu-şi numără caloriile. „Uită-te la ea! E şi înaltă, e şi grasă... e un monstru!“ Pînă la urmă, Irina a cedat

© M. Chivu

presiunilor şi bîrfelor şi s-a întors din vacanţă, într-a zecea, cu zece kile mai slabă. Era trasă la faţă şi avea o mină tristă. Cu ochii ei verzi semăna acum cu o pisică înfometată şi jigărită. Fetele au înconjurat-o cu false zîmbete admirative. „Oau, ce-ai slăbit, fată! Ce-ai făcut?“. „Ai ţinut-o p-aia cu o zi orez, o zi carne, o zi legume?“ Era de-a lor...

Cure de slăbit

În urmă cu cincisprezece ani nu prea existau nutriţionişti, regimuri şmechere şi medicamente minune pentru slăbit (tocmai am deschis mail-ul şi în spam-uri am descoperit următorul mesaj: „Xantoslim devorează grăsimile! Slăbeşti 9 kilograme pe săptămînă, fără efort, fără dietă!“). Erau doar cîteva „cure“ care se dădeau din mînă-n mînă, scrise cu pixul pe coli de hîrtie. Parcă le văd şi acum: „Prima zi. Mic dejun – un iaurt, o sută de grame de şuncă slabă, un măr“ etc. Însă fetele care se învoiau de la ora de sport ori de cîte ori aveau ocazia, pe motiv că „sînt pe stop“, pentru că n-aveau chef să transpire şi să-şi strice machiajul ştiau că singura metodă garantată de a slăbi era înfometarea. Regula de aur – a nu se depăşi 1200 de calorii pe zi. Fetele aveau prin buzunare liste întregi cu alimente şi, în dreptul lor, cîte calorii conţine fiecare. Cîteodată se certau. „Cum să conţină, fată, un măr cincizeci de calorii?! Atît de mult? E doar un măr!“ Altă dată îşi plîngeau de milă. „E ora şase şi mi-am mîncat toate caloriile... Nu mai am voie nimic pînă mîine! Fată, n-ai un Tic-Tac că mor de foame... ăla are doar două calorii şi nu se pune.“ Războiul împotriva caloriilor părea unul etern. Trăiam într-o lume în care nimic nu era frumos sau urît, alb sau negru, doar totul, absolut totul avea calorii şi îngrăşa.

Pe la finalul clasei a noua, am descoperit principalul motiv pentru care nu aveam încă un prieten: eram grasă. Nu m-am gîndit nici o clipă că s-ar putea să fie de vină modul în care mă îmbrăcam – cămăşile vechi şi lungi pînă la genunchi ale tatei, blugii vîrîţi în bocanci –, timiditatea mea sau, pur şi simplu, băieţii pe care îi cunoscusem, toţi nişte stupizi, la o vîrstă incertă. Aveam blugi douăşnouă, eram grasă şi atît. Inevitabil, am început să număr caloriile, mintea mea era mereu plină de calcule complicate, un ou fiert plus trei frunze de salată şi să nu uit covrigul din pauză, ah covrigul m-a dat peste cap, m-a îngrăşat teribil, s-a dus naibii totul! Dacă depăşeam cele 1200, făceam ore în şir gimnastică împreună cu o Cindy Crawford incredibil de slabă care îmi zîmbea încurajator de pe caseta video: „Beţi două guri de apă! Respiraţi!“. O dată pe săptămînă îmi permiteam o ciocolată Snickers, mi-o cumpăram de vineri şi o mîncam duminică, cu îngheţituri mici şi vinovate. A venit şi vacanţa de vară care n-a însemnat decît un alt şir lung de calorii numărate. În sfîrşit, toamna, din nou la şcoală şi rezultatul: „Mamă, ce-ai slăbit, fatăăă! Arăţi bestial. Cum ai făcut? Ce-ai mîncat?“. Nimic – îmi venea să spun, dar am tăcut şi mi-am savurat doar victoria care nu avea un gust anume. Dar nici calorii. A doua zi, am dat fuga la primul magazin Little Big care se deschisese în Bucureşti şi mi-am luat o pereche de blugi douăşapte. Îi mai păstrez şi acum, ca o mărturie a acelor vremuri de restrişte.

O dată pe săptămînă
îmi permiteam o ciocolată Snickers.

Primul prieten a apărut ceva mai tîrziu, iar întîlnirea cu el nu a avut nici o legătură cu kilogramele mele. În urma „curei“, m-am ales doar cu o carenţă de vitamina B, pe termen lung, şi cu un nou păr, cu un fir subţire pe care nici un măr de cincizeci de calorii nu va mai putea să-l revigoreze vreodată. Nu ştiu ce se întîmplă cu fetele de azi şi cu caloriile lor. Şi nici nu mă interesează. N-aş mai trece încă o dată prin adolescenţă, nici măcar cu mintea mea de acum.

Emil BRUMARU

Sonet XIII

Dac-ai avea, iubito, acelaşi cur bombat
Ce-ţi tremura acuma vreo zece ani în urmă
Sub fusta de-o pălmuţă, te-aş priponi de pat
Să fii a mea, dar numai a mea ci nu în turmă.
Şi-n iesle de Murano ţi-aş da doar chifle moi
Să ţi se facă buca mai plină şi mai dulce
Şi-odată la trei zile şi-un kilogram de-oloi
Ca sînii dup-aceea în căni să ţi-i pot mulge,
Şi te-aş plimba pe preşuri numai în patru labe
Şi-n gură cu zăbală de vechi mărgăritare
Să se-ntărească muşchii în locurile slabe,
Şi ţesălîndu-ţi părul din cap şi-ntre picioare
Ţi-aş da-ntr-o seară drumul prin casa încuiată
Dac-i avea, iubito, oh, curul de-altădată!

din volumul *Infernala comedie*, Editura Brumar, 2005

supliment editat
de **Dilema veche**

DILEMA STUDIILOR UNIVERSITARE

Stela GIURGEANU

Din sumar

● Alexander BAUMGARTEN
„Despre discernămînt, în cazul cercetării“
● Adrian MUNTEANU
„De ce nu cred în succesul reformei“
● Diana DELEANU
„Învăţămîntul în România de azi“
● Gabriel TEMPEA
„Viena. Bologna. Benning“
● Ruxandra Irina CIOCÎRLAN
„Educaţie pentru succes“
● Nicoletta BARTUNEK
„Studii în străinătate şi întoarcerea acasă“
● Alexandru DOBRE
„Student la Londra“

Legea nr. 1 şi mărul discordiei

La începutul anului proiectul unei noi legi a fost promulgat. Încrezător în această îndelung contestată Lege Naţională a Educaţiei, între „trebuie să ne concentrăm pe viitor“ şi „legea este perfectibilă“, preşedintele Traian Băsescu a ales să semneze actul de promulgare, declarînd totodată că legea reprezintă „un moment extrem de important pentru reforma României în ansamblul ei“. De altfel, şi ministrul Educaţiei, Daniel Funeriu, a declarat entuziast că această lege va moderniza învăţămîntul românesc şi îl va aduce de acum încolo pe aceeaşi treaptă cu cel european. Sînt afirmaţii destul de curajoase, în contextul unui învăţămînt care nu numai că este cu mult în urma sistemelor educaţionale din ţările Europei de Vest, ci şi etichetat ca fiind unul foarte aproape de colaps.

Care sînt cîteva dintre noutăţile, modificările acestei legi – o lege privită cînd cu scepticism de către cei care, trecuţi prin 20 de ani de reforme nefinisate, nu mai pot primi cu seninătate noi şi noi reglementări, cînd hulită de reprezentanţii sindicatelor, sau ameninţată de opoziţie, dar şi aşteptată şi apreciată de către cei care îşi doresc un sistem care să meargă cu adevărat; ce prevede, pe scurt, această lege?

În primul rînd, învăţămîntul obligatoriu va fi de 10 ani, grupaţi în 4 clase primare plus una pregătitoare, şi gimnaziul care va include de acum şi clasa a 9-a, liceul avînd durata de trei ani. La finalizarea gimnaziului, elevii vor susţine o examinare naţională care va cuprinde o probă în care elevii vor trebui să-şi etaleze cunoştinţele în utilizarea calculatorului, urmată de două probe scrise, una din domeniul umanist, cealaltă din domeniul ştiinţific.

Noua lege introduce de asemenea şi conceptul de „portofoliu educaţional“, care va cuprinde totalitatea diplomelor, a certificatelor obţinute în urma evaluării competenţelor dobîndite sau a participării elevului la activităţi de învăţare. Portofoliul educaţional este, de altfel, elementul central al evaluării învăţării, debutînd cu clasa pregătitoare şi reprezentînd pe parcursul procesului de educaţie cartea de identitate educaţională a elevului.

Şi, pentru că vorbim de „procesul de educaţie“, se urmăreşte ca prin noua legislaţie părinţii să fie activ implicaţi. Astfel, în momentul înscrierii copiilor la şcoală, unitatea de învăţămînt respectivă va încheia cu părinţii un „contract educaţional“, în care vor fi stipulate drepturile şi obligaţiile reciproce – un aspect prin care responsabilitatea educaţiei să revină şi părintelui sau tutorelui legal, nu doar şcolii şi profesorilor.

Tot la acest capitol intră şi descentralizarea sistemului. Prin transferarea şcolilor în subordinea autorităţilor locale se urmăreşte o mai mare implicare a societăţii în educaţie. Cu cît o şcoală va fi mai căutată, cu atît acesteia i se vor aloca mai multe fonduri, iar reputaţia, în teorie, va fi direct proporţională cu rezultatele şi cu finanţarea.

Se urmăreşte ca prin noua legislaţie părinţii să fie activ implicaţi.

Cît priveşte sistemul de învăţămînt superior, schimbările s-au dorit a fi, în primul rînd, o „curăţare“ a universităţilor. În primul rînd, instituţiile de învăţămînt superior vor fi clasificate în trei categorii, clasificare făcută atît pe baza unor evaluări de programe, cît şi a capacităţii instituţionale. Vor fi universităţi axate pe educaţie, universităţi de educaţie şi cercetare ştiinţifică sau creaţie artistică, şi universităţi de cercetare avansată şi educaţie. Bineînţeles, finanţarea va fi diferenţiată, în funcţie de performanţa programelor de studiu.

Structura funcţiilor de conducere din universităţi este şi ea schimbată. Mandatele rectorilor sînt limitate la două, însumînd fiecare cîte patru ani, decanii sînt aleşi prin concurs public, organizat de către rectorul universităţii. Nepotismul este luat şi el în vedere de noua lege. Astfel, ocuparea concomitentă a funcţiilor de conducere de către rude de pînă la gradul III este interzisă.

Cît despre programele de doctorat, schimbările intervin atît în ceea ce îi priveşte pe conducătorii de program (dreptul de a conduce un doctorat va fi acordat pe criteriul competenţei, nemaifiind limitat la nivelul profesorilor universitari), cît şi a numărului cu mult redus de studenţi pe care aceştia îi pot îndruma de acum încolo. De asemenea, conducătorii de doctorat vor fi evaluaţi o dată la cinci ani.

Noua lege prevede însă o serie de noi alte măsuri. Este contestată la nivel politic, dar şi social. Sînt aruncate acuze de discriminare, de inechitate, dar sînt şi voci care o apără, declarînd-o necesară, văzută ca o gură de oxigen într-un sistem îmbîcsit. Suplimentul de faţă îşi propune să facă aşadar, pe lîngă o analiză la firul ierbii a sistemului românesc în comparaţie cu sistemele din străinătate – mărturii ale studenţilor români care au ales să studieze în afară, şi o dezbatere a noii Legi şi a impactului pe care aceasta îl are şi îl va avea asupra noastră, cei direct sau indirect implicaţi.

În data de 15 septembrie, împreună cu *Dilema veche:*
suplimentul *EDUCATI,* un proiect realizat de Centrul de Excelenţă în Studiul Imaginii
- o incursiune printre experienţe trăite de doctoranzi români, la diferite facultăţi din lume.
- de la dorinţă la adaptare, care sînt paşii pe care un aspirant la titlul academic trebuie să-i parcurgă, cît de greu este să depăşeşti dificultăţile şi cît de mult atîrnă acestea în balanţă cu satisfacţia studiului?
- un articol de Sorin Alexandrescu: *Trecători prin Occident*
- doctoranzii Alexandru Calcatinge, Bogdan Cristea, Gabriela Brozba, Ioana Mitea, Mihaela Dracea-Chelşoi, Nicoleta Ştiucă şi alţii răspund la o amplă anchetă despre amintirile păstrate din stagiul de cercetare.

Alexander BAUMGARTEN

Despre discernămînt, în cazul cercetării

Se conturează o polemică. Pe de o parte, cei care susţin ideea unei internaţionalizări a ştiinţei româneşti, care înseamnă aliniere la standardele internaţionale de evaluare a rezultatelor cercetării, comunicarea competitivă a cercetării româneşti cu cele mai bune centre de profil din orice universitate a lumii, atragerea cercetătorilor străini şi din diaspora românească în spaţiul cercetării româneşti. De cealaltă parte, o îngrijorare deschisă privitoare la situaţia studiilor cu specific românesc în valul internaţionalizării, apoi o îngrijorare foarte divers manifestată pentru destinul ştiinţelor umaniste în presiunea apropierii lor scientometrice de alte domenii de cunoaştere. Cei dintîi au de partea lor noua lege a învăţămîntului şi instituţiile statului care o aplică. Ceilalţi au poziţii venerabile în academii, institute, universităţi. Pentru a suprima orice ipocrizie, mă refer la acest fenomen din interiorul lui (sînt membru al instituţiei care finanţează, în România, cercetarea): această apartenenţă nu poate arunca o umbră de îndoială asupra sincerităţii analizei mele, ci, dimpotrivă, dezvăluie nuditatea unei participări cu vorbe şi fapte la ceea ce cred în privinţa acestei dispute.

Am profitat de lipsa de vigilenţă a indexatorilor şi am creat noi reviste ISI.

Mai întîi, este limpede că polemica nu este cu totul nouă, ci se înscrie într-o serie de dispute cunoscute istoriei culturii române, ai cărei actori celebri defilează în memoria noastră, începînd cu întemeierea României moderne. Versiunea actuală a polemicii are, însă, o particularitate care reuşeşte să angajeze mai mult decît s-a putut disputa pînă acum în istoria noastră: ea pune problema scientometriei ca ştiinţă capabilă să măsoare universalizarea, performanţa şi ierarhia cunoaşterii. Or, se ştie, cel mai adesea criteriile acesteia sînt aprig discutate, contestate, relativizate. Nu pot intra aici în aspectul conţinutului evocat al acestei ştiinţe, dar pot face o remarcă asupra locului ei în istoria noastră culturală: dacă scientometria este o ştiinţă decisă să exprime cantitativ rezultatele cunoaşterii, atunci ea poate fi în mod corect clasată printre alte fenomene care îşi propun să exprime prin categoria cantităţii universul, cunoaşterea, societatea, schimbul; pe scurt, orice. Chiar dacă nimeni nu poate contesta faptul că genul comun al acestor aluzii este fenomenul modernităţii europene, este totuşi surprinzător şi, cred, nou, să legi eforturile scientometriei de fenomenul general al modernităţii şi să faci din ea o expresie a omului modern, responsabilizînd-o, la fel cu toate trăsăturile modernităţii, de crizele cunoscute ale acesteia. Cînd ştim că toate aceste crize au provenit, în general, din nesupunerea universului calităţilor la expresia lor cantitativă, putem chema la judecata comună a fenomenelor omului modern şi scientometria. Aşa, episodul polemicii româneşti are o şansă, mai generală, de a fi prilejul unei bune discuţii despre destinul modernităţii. Tocmai de aceea, pentru gustul unui filozof, ea nu ar trebui scăpată. Să reţinem, deocamdată, acest aspect al dimensiunii *maxime* a înţelegerii acestei polemici.

Ei i se adaugă însă şi o dimensiune *minimă,* prin natura ei de propriu al spaţiului local. Propunînd criterii de analiză a rezultatelor cercetării compatibile cu ce se petrece în orice universitate performantă, cercetarea românească a retrăit fenomenul identificat de Maiorescu în „formele fără fond", întrucît a generat în mediul căruia i s-a adresat o tendinţă de mimetism formal al regulilor. De pildă: s-au cerut publicaţii în reviste cotate ISI? Nu-i nimic, am profitat de lipsa de vigilenţă a indexatorilor şi am creat noi reviste ISI, unde s-a publicat pripit şi forma a fost mimată. S-a cerut ca postdocii să desfăşoare stagii în alte universităţi decît s-au format? Nu-i nimic, au apărut aplicaţii care îl numeau drept mentor pe fostul *Doktorvater* de la instituţia de unde proveneau şi aplicanţii, sub scuza că doctoratul lor fusese organizat la altă instituţie, căci acasă (tocmai că) nu erau abilitaţi să o facă! S-au cerut publicaţii indexate în catalogul mondial *worldcat,* ca semn al circulaţiei internaţionale şi al achiziţiei în mari biblioteci, ca semn al unui criteriu total desprins de România, deci absolut obiectiv? Nu-i nimic, cei care au avut cunoştinte pe la editori străini, oricît de mărunţi, au dat fuguţa cu manuscrisul, iar titlul lor era indexat chiar în timpul aplicaţiilor! Asemenea exemple nasc o întrebare foarte filozofică: Ce regulă poţi impune la nivel cantitativ, care să nu poată fi mimată? Sau – dacă răspunsul este „nici una" – atunci intuiţia lui Maiorescu se dovedeşte mai profundă decît ştiam vreodată, şi apare drept o năucitoare critică a modernităţii cantitativiste înseşi, şi nu doar a lumii româneşti.

Propriul studiilor româneşti nu trebuie să intre în contradicţie cu nevoia impusă de lege.

Am exersat şi exersez cu entuziasm inventarea regulilor tot mai precise de relevare a performanţei şi mă gîndesc conştiincios în tot ceasul vieţii mele la adaptarea umanistelor la aceste reguli. Tocmai de aceea, reflectez serios la „dreptatea celorlalţi": cînd ei vorbesc despre pericolul pierderii studiilor cu specific românesc în aceste criterii sau despre natura improprie a criteriilor adresate umaniştilor, îmi dau seama că aici este, natural, un sîmbure de adevăr. Firească că propriul studiilor româneşti nu trebuie să intre în contradicţie cu nevoia impusă de lege de a găsi evaluatori străini pentru proiectele locale (or, de aceea există lectorate româneşti în mari universităţi ale lumii!), firească că intersecţia adesea imperceptibilă dintre cercetare şi creaţie în cazul umaniştilor este pierdută în faţa anglofonizării discursului umanist, care survine odată cu invocarea bazelor de date „internaţionale" (care, în universităţile franceze sau germane nu funcţionează, totuşi, în acelaşi sens în care noi le invocăm: cuvîntul „internaţional", dincolo de triumfalismul lui, subliniază mai degrabă locul unei marginalităţi în penurie predicate despre noi înşine).

De aceea, în această polemică nu există „buni" şi „răi", nu există progresişti şi retrograzi, cît timp chestiunea „progresului" însuşi ne poate preocupa în sens problematic. Dar în această polemică, totuşi, sensul şi imperativul datoriei, undeva, *se decid:* aceasta este spaţiul determinat de răspunsurile la două întrebări, corespondente celor două instanţe – cea minimă şi cea maximă, invocate mai sus.

Referindu-mă la cea minimă, întrebarea este: Cum pot elimina impostura? În primul rînd, prin programe precise, comprehensibile, mereu comparabile ca de la egal la egal cu orice se petrece în domenii similare între oameni, prin programe aplicate neechivoc şi fără conflicte de interese, prin evaluatori internaţionali. *Aşa cum o spune legea,* chiar dacă ea este, inerent, una a cantităţilor. Dar, dacă nu s-a inventat încă un criteriu al cantităţii care să nu poată fi mimat, atunci accentul evaluării calitative, asumate, responsabile şi *fără modele,* numai prin discernămîntul şi experienţa singulară a omului cult şi experimentat, îşi reface locul pe cale de a se pierde. Or, aici, instanţa minimă de mai sus se deschide spre cea maximă şi o invocă.

Referindu-mă la cea maximă, ea este: Cum pot recunoaşte ştiinţa autentică, fără a fi prizonierul modernităţii, cel puţin în domeniul umanistelor? Aici, ca şi mai sus, criteriile cantitative (baze de date pentru reviste, de pildă) sînt de nelipsit, dar nu sînt suficiente. Nimic nu poate da atestatul cantitativ al curiozităţii, inteligenţei, intuiţiei, puterii de problematizare a unui cercetător onest. Nimic nu poate da măsura intrării absolute a intrării noului în lume (chestiune în privinţa căreia mă înclin complet în faţa competenţei teologului, care spune că el intră în lume numai „ca un fur în noapte"). De aceea, conceptul evaluării calitative mi se pare de nesubstituit: tot aşa cum, în faţa presiunii universului cuantificator, nu este onest să ne vindem corpul, conştiinţa sau votul, la fel de puţin realist mi se pare să ne încredem doar în aprecieri numerice ale puterilor de exersare ale limitelor minţii noastre, cînd ea se confruntă cu noul.

Alexander Baumgarten *este conferenţiar universitar la Catedra de Istoria Filozofiei Antice şi Medievale, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca.*

Adrian MUNTEANU

De ce nu cred în succesul reformei

Risc (sau mă risc?) şi împărtăşesc cîteva gînduri legate doar de educaţia universitară. Aş fi vrut să fie un manifest. Pentru conducători, colegi de breaslă, studenţi, patroni, manageri... Din păcate, nu ştiu să scriu aşa ceva. Prin urmare, rîndurile ce urmează sînt un amalgam!

Scurtă trecere în revistă

De la clasamentele asociaţiei AdAstra privind performanţa academică, la rapoartele altor organisme neguvernamentale sau chiar MEdC şi, în final, la relatările din media, universităţilor autohtone li s-a creat în ultimii ani o imagine de instituţii rigide, fără performanţă, măcinate de interese de grup şi corupţie. Excepţiile nu au puterea de a penetra media. Spre deosebire de perioada comunistă, concurenţa se face simţită şi pe piaţa serviciilor educaţionale. Putem spune că universităţile publice pierd studenţi şi, ca efect, pierd fonduri. Evoluţia demografică a ultimilor ani afectează şi ea oferta universităţilor, care a ajuns în ultimii ani să depăşească cererea. Într-o perioadă în care concepte precum „economia cunoaşterii" devin realitate, politica guvernamentală poate fi caracterizată prin cinism, neexistînd nici o strategie reală a învăţămîntului, pe termen lung/*lifelong learning*. Repet: nu există strategie. Există doar declaraţii mai mult sau mai puţin politicianiste.

„Instituţiile sînt regula jocului iar organizaţiile – jucătorii", afirma Douglas North, laureat al premiului Nobel în economie. *Up-date*-ul intelectual nu se poate realiza decît prin intermediul *lifelong learning*. Astea sînt vremurile.

Îmi asum riscul de a considera Universitatea o instituţie ce are investitori direcţi (statul prin finanţarea oferită, părinţii/studenţii care plătesc taxe), un grup-ţintă de beneficiari (absolvenţii de liceu şi absolvenţii de facultate) şi beneficiari indirecţi (societatea, în general), dar cu diferenţe fundamentale comparativ cu o firmă. Aceasta deoarece, în timp ce o firmă răspunde doar intereselor proprietarilor-acţionarilor, o universitate trebuie să răspundă intereselor tuturor beneficiarilor săi. Educaţia este un produs cu propria cerere de consum, dar modelele consumatoriste aplicabile altor pieţe nu pot fi transferate educaţiei, fără a înţelege particularităţile acestei pieţe. Studentul potenţial nu mai poate fi privit doar ca un consumator/client căruia universitatea i se adresează prin vînzarea unor servicii mai mult sau mai puţin adecvate, ci trebuie înţeles şi ca o resursă pe care universitatea o pune la dispoziţia jucătorilor productivi de pe piaţă! Studenţii, la rîndul lor, trebuie să înţeleagă acest lucru. Există voci mai mult sau mai puţin recunoscute care afirmă că planurile de învăţămînt universitar nu reflectă nevoile pieţei. Probabil este adevărat. Putem spune însă, din acest punct de vedere, că Universitatea are influenţă asupra beneficiarilor săi, dar în acelaşi timp poate fi influenţată de aceştia. Angajatorii nu sînt mulţumiţi de pregătirea absolvenţilor noştri. Dar de pregătirea absolvenţilor unor universităţi străine sînt mulţumiţi? Cum se manifestă responsabilitate în cadrul relaţiei universitate-angajatori? Doar unidirecţional? Dar în cadrul relaţiei universitate-părinţi? Influenţele sînt liniare? Doar universitatea este vinovată?

Într-un interviu acordat cotidianului *South China Morning Post* pe la începtul anului 2000, premierul britanic Tony Blair afirma: „Educaţia britanică oferă studenţilor viziunea asupra Marii Britanii din secolul XXI: inovativă, dinamică şi adevăratul lider al noii ordini mondiale. Educaţia britanică reprezintă un bilet pe viaţă la clasa I şi îmi doresc ca acest bilet să ajungă, pe cît posibil, la cîţi mai mulţi oameni".

Cu teama că aş greşi, pot spune că prin această exprimare premierul britanic a jucat rolul unui specialist în relaţii publice şi a comunicat informaţii despre un brand: sistemul educaţional britanic. Dacă punem în contrapartidă declaraţiile oficialilor noştri, ce observăm? Nu spun că lucrurile trebuie ascunse sub preş.

Aş fi dorit ca în Legea Educaţiei Naţionale să regăsesc viziune, strategie, obiective, planuri de acţiuni şi termene bine definite. Şi un buget alocat! Aş fi dorit să regăsesc răspunsuri la întrebări de tipul: Cine sînt beneficiarii Universităţii? Care e diferenţa dintre beneficiari şi clienţi? Ce efect are internaţionalizarea învăţămîntului asupra universităţilor româneşti şi cum reacţionăm? Care sînt şi cum pot fi aplicate strategiile pentru a influenţa comportamentul beneficiarilor? Aş fi dorit ca Legea Educaţiei să aibă o abordare *top-down*, şi nu *bottom-up*. Să nu pornească de la „copaci" pentru a descoperi „pădurea". În orice pădure, copacul bolnav este eliminat individual. Aş fi dorit să nu fie pus totul în aceeaşi oală (ştiinţe umane, exacte, medicină) şi la sfîrşit să crezi că vei obţine... Chateaubriand.

Aş fi dorit ca în Legea Educaţiei Naţionale să regăsesc viziune, strategie, obiective, planuri de acţiuni şi termene bine definite.

La o analiză succintă a concepţiei beneficiarilor autohtoni despre facultate-universitate, putem observa că cei mai mulţi consideră că aceasta vinde produse (cursuri) şi servicii pentru studenţi! „Piaţa" autohtonă nu mai consideră *a priori* că produsele şi serviciile educaţionale contribuie la îmbunătăţirea capitalului uman conform proverbului „Ai carte, ai parte". Din această cauză, coroborată cu lipsa unei viziuni asupra sistemului educaţional, marea masă a consumatorilor de educaţie nici nu se informează corect asupra produsului pe care îl cumpără.

Lista unei Universităţi

Cadrul juridic care reglementează astăzi educaţia în România stabileşte două atribuţii: educaţia/instruirea oferită elevilor/studenţilor, respectiv activităţile de cercetare pe care trebuie să le desfăşoare profesorii. Apare astfel prima întrebare: Cine sînt beneficiarii fiecăreia dintre cele două componente? Ar trebui, mai întîi, să identificăm componentele mediului în care funcţionează o universitate. Studenţii şi profesorii reprezintă o componentă internă, primară, tradiţională, activă (în principiu), de obicei un mediu al tuturor problemelor, dar care poate deveni, în anumite circumstanţe, un mediu al unei singure probleme (cazarea pentru studenţi, lipsa fondurilor bugetare pentru profesori sau studenţi), sprijinitor (dar care poate deveni oponent sau neutru în anumite dezbateri). Elevii de liceu, posibili candidaţi la examenul de admitere, sînt o componentă externă, tradiţională (în mod constant şi periodic interferează cu universitatea), activă (oarecum conştienţi de interesele comune cu universitatea, putînd afecta evoluţia universităţii), primară (au o mare putere de a influenţa) şi sînt un mediu al unei singure probleme iniţiale (examenul de admitere). Părinţii elevilor constituie o componentă externă, tradiţională, activă, primară, un mediu al tuturor problemelor (sînt preocupaţi şi de alte aspecte ale vieţii în universitate, de legalitatea şi prestigiul diplomei, taxele de şcolarizare etc.). Posibilii cursanţi pentru programele postuniversitare – o componentă externă, latentă – pot fi atraşi spre aceste programe. Ministerul Educaţiei e o componentă externă, latentă (declarativ se implică numai în anumite probleme în viaţa universităţii), secundară (nu mai are, prin aplicarea sistemului finanţării *per capita,* posibilitatea de a interfera direct şi permanent cu universitatea), tradiţională, cu tendinţa de a deveni mediul problemelor fierbinţi. Deşi teoretic ar trebui să fie un mediu-suport.

Există doar declaraţii mai mult sau mai puţin politicianiste.

Această listă nu epuizează ansamblul componentelor care interacţionează sau pot interacţiona cu o universitate, arată însă complexitatea relaţiilor de care depinde sau cu care se întîlneşte o universitate şi amploarea interacţiunilor pe care le ridică relaţia cu mediul ei.

Universitatea între ieri şi azi, cu tendinţă către mîine

În accepţiuneaa clasică, conceptul general de educaţie era adesea asociat cu un loc (campus) al cărui scop este acela de formare a unor capacităţi la anumiţi subiecţi, prin anumite modalităţi de interacţiune. Instituţiile/instructorii controlează furnizarea educaţiei, în timp ce studentul este responsabil cu învăţarea. Era abordarea de tip *„magister dixit"*. Universitatea de astăzi trebuie însă să urmărească un scop mai complex şi multilateral, în comparaţie cu cel clasic. De aceea, pe lîngă cercetarea ştiinţifică şi cercetarea ştiinţei, care formează esenţa ei şi îi justifică dreptul la existenţă, Universitatea trebuie să-şi propună încă două ţinte, şi anume: formarea personalităţii spirituale a studentului şi pregătirea pentru o profesiune (Neculau, A., *Cîmpul universitar şi actorii săi).* O astfel de abordare şi misiune implică un management universitar bazat pe prezent şi viitor, conform lui P. Drucker: „Toate instituţiile există şi îşi desfăşoară activitatea în două perioade de timp: cea de astăzi şi cea de mîine. Viitorul se pregăteşte astăzi, în majoritatea cazurilor în mod irevocabil. Iar acest viitor nu reprezintă neapărat o continuare a prezentului... A conduce numai pe seama evidenţelor, a faptelor şi a experienţei din trecut este ca şi cum ai conduce un automobil pe o stradă privind doar prin oglinda retrovizoare."

La polul opus acestei afirmaţii, top-managementul nostru din zona educaţională ce face? Schimbă data bacalaureatului (contrar legii), publică metodologii cu întîrziere (contrar legii), amînă datele de admitere (contrar legii). Exemplele pot continua pentru că trăim vremurile lui „Heirup!". Unii spun că totul se face în numele reformei. Avînd propriile limite intelectuale, recunosc că nu înţeleg. Las citatele la o parte şi mă întreb: Ce sînt consideraţi cei care vin la Universitate? „Studenţi" sau „clienţi"? Mi se pare că în ultimii ani au fost consideraţi doar clienţi. Iar rezultatele se văd. Mă întreb pentru că, dincolo de cifre, criterii ştiinţifice mai mult sau mai puţin contestate, declaraţii sforăitoare din partea ministeriabililor şi a politrucilor, finanţarea învăţămîntului rămîne în continuare marea problemă. Această problemă poate fi rezolvată doar prin trei mijloace: Stat, Biserică, acţiuni filantropice/donaţii. Mai există altele?

Nu ştiu cum va arăta viitorul. Ştiu doar că viitorul depinde de trecut şi mai ales de prezent. Văd cum lumea se revoltă împotriva eutanasierii cîinilor vagabonzi, tratamentului cailor semisălbatici din Deltă, taxei auto şi altele. Este un lucru extraordinar! Nu am văzut revoltă cînd au murit copii în Maternitatea Giuleşti! Nu văd revolta elevilor, a părinţilor, angajatorilor, legată de educaţie, deşi toţi clamează „reforma" şi „dusul de rîpă".

***Adrian Munteanu** este lector la Facultatea de Economie şi Administrarea Afacerilor, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi.*

Ce (ne) facem cu noua Lege a Învăţământului?

Avem o nouă Lege a Învăţământului. Este ba contestată, ba lăudată, dorită, pînă la urmă de toată lumea. Ce aduce nou această lege şi cum se raportează la realităţile sistemului educaţional actorii direct implicaţi în sistemul de învăţămînt?

1) Un profesor mai poate face carieră în România?
2) Meseria vs bani este o dilemă adusă mereu în discuţie, cînd vine vorba de statutul unui profesor. Cum vedeţi statutul unui profesor în România, pregătirea şi viitorul unei elite profesorale?
3) Oficial se vorbeşte că noua Lege a Învăţământului va fi una modernă, care va face şcolile din România să fie compatibile cu şcolile europene, dar toate acestea în condiţiile în care bugetul alocat educaţiei va fi mai mic decît cel din ţările UE? Cum comentaţi?
4) Ce aduce nou această ultimă lege, în domeniul universitar?
5) Cum comentaţi decizia de clasificare a universităţilor?
6) Cît timp credeţi că vom mai avea parte de reforme şi ce va provoca această lipsă de coerenţă în viitor?
7) Cum imaginaţi un scenariu optimist, dar şi unul pesimist în ceea ce priveşte viitorul şcolii româneşti?

Prof. univ. dr.
Cornel HARANGUŞ
rectorul Universităţii „Tibiscus“ din Timişoara

1) Întrebare complexă pentru că asociază două noţiuni complexe – carieră şi România de azi. Contextul, adică România de azi, este perceput ca ostil carierei, inclusiv celei profesorale, din cauza multor piedici pentru obţinerea recunoaşterii. Multe dintre aceste piedici sînt cauzate de legislaţia neadecvată şi blocajele birocratice. Precizez că nici în România considerată coruptă nu se poate edifica o carieră pe corupţie. Cariera profesorală nu poate fi decît una autentică, bazată pe merit. Recunoaşterea meritului individual în societatea noastră este adesea combinată cu o falsă promovare a persoanelor, pe alte baze decît meritul real. Ceea ce îi dezamăgeşte pe mulţi oameni oneşti, iar dezamăgirea este ostilă carierei. Dar, ieşind din această viziune pesimistă, pot spune că şi azi în România se poate face carieră de profesor. Principalul lucru este să nu se urmărească *a priori* cariera, ci aceasta să vină ca rezultat al preţuirii meseriei de profesor. Laurii apar pe fruntea celor care îi ignoră.

2) Se vorbeşte la talk-show-urile televizate că, pentru a ridica nivelul calitativ al învăţămîntului din România, este nevoie de bani, de mulţi bani. Adică, să se ofere profesorilor salarii mari, şcolilor de orice nivel – mulţi bani pentru investiţii etc. Nu cred într-un asemenea raţionament. Dacă orientarea axiologică a profesorilor favorizează corupţia, atunci a le oferi mai mulţi bani ar însemna, cel puţin pentru unii, a-i face mai corpolenţi. Calitatea învăţămîntului de orice nivel nu depinde direct şi mecanic de bani. Eu văd acest raport de determinare ca avînd, pe termen lung, un curs invers: să se facă un învăţămînt de calitate, să se asaneze mintea copiilor de ideea de a se baza pe corupţie, pe fraudă, în şcoală şi apoi în viaţa socială, şi abia apoi putem aştepta bani.

3) Am răspuns, în parte, la întrebare, dar mai adaug următoarele: Vom putea considera că învăţămîntul românesc se va apropia de cel vest-european, cînd oamenii din România cu stare financiară bună – politicieni şi alte categorii – îşi vor da copiii la şcolile româneşti pentru educaţie şi formare profesională. Acesta va fi primul semn al apropierii, şi nicidecum o salarizare mai bună. Tot aşa cum primul semn al apropierii asistenţei medicale româneşti de cea europeană va fi faptul că aceeaşi categorie de oameni se va trata de boli în spitalele româneşti. Dacă vrem buget mai mare, învăţămîntul trebuie să formeze oameni capabili să producă mai multă bogăţie, iar pentru aceasta trebuie renunţat la coruperea acestuia prin fraudele cunoscute.

Formidabila reacţie critică şi de respingere a noii legi a educaţiei arată că aceasta aduce un spirit nou.

4) Formidabila reacţie critică şi de respingere a noii Legi a Educaţiei arată că aceasta aduce un spirit nou, că a atins puternic vechile putreziciuni ale învăţămîntului şi multe alte interese legate de cutume blocante ale performanţei. Aceasta, ca aspect general. Sectorial, legea a adus noutăţile, cred, deja observate, privind alegerea structurilor de conducere, etica constituirii acestor structuri, ca şi a funcţionării lor, incompatibilităţile, idei noi privind curricula, spiritul european al fundamentării raţionamentelor manageriale pe realitatea şi adevărul lucrurilor, şi nu pe iluzii şi falsificări. Dar precizez că legea are atîrnate de ea multe zdrenţe ale mentalităţilor vechi, cunoscute, provenite, cred, din lobby-ul individual sau de grup făcut pe parcursul elaborării acesteia în Parlament. Aşa se face că, în universităţile private, Consiliul de Administraţie are o stranie poziţie juridică, prin care concurează Senatul în mod nejustificat, pînă la a-i submina autoritatea de organ suprem de deliberare şi decizie în instituţie.

5) Consider că clasificarea universităţilor din România va oferi un tablou mai clar şi mai exact al instituţiilor de învăţămînt superior din ţară. S-ar putea ca această operaţie să atingă multe interese instituţionale şi individuale. Aşa se explică valul de critici ale deciziei. Dar lucrurile trebuie privite din unghiul viitorului. Pentru a depăşi faza „primitivă“ a învăţămîntului superior din România, apărută după 1990, este nevoie de o delimitare între ceea ce avem şi ceea ce trebuie să avem în acest domeniu. Clasificarea universităţilor va oferi unghiuri mai realiste pentru o asemenea delimitare. Dacă vrem să nu mai fim ceea ce sîntem în prezent, trebuie să acceptăm şi anumite sacrificii.

Legea are atîrnate de ea multe zdrenţe ale mentalităţilor vechi.

6) Mă leg, la această întrebare, de cuvîntul „coerenţă“, deoarece este vehiculat în caracterizarea negativă a tuturor politicilor – economică, financiară, socială, a învăţămîntului, a sănătăţii etc. Ce vi se pare că înseamnă a fi coerent? Înseamnă a nu ieşi din logica unei premise şi a o dezvolta la nesfîrşit – fie ca discurs, fie ca acţiune. Este vorba de logica îngustă a identităţii, incapabilă să se coreleze cu realitatea. Dar dacă premisa nu e bună? Cel care se crede Napoleon va lua ca premisă propoziţia „Eu sînt Napoleon“ şi va dezvolta un discurs foarte coerent, în limitele premisei, pînă la sfîrşitul vieţii sau pînă cînd se va trezi. Acest discurs poate fi atît de coerent, încît nici cel mai bine dotat spirit logic nu va găsi o fisură în coerenţa lui. Şi totuşi, individul este în cea mai eronată conştiinţă de sine şi într-o activitate total lipsită de raţiune. Ce vreau să spun cu aceasta? Că trebuie să admitem schimbările, modificările, transformările, reforma. Iar reforma poate avea faze mai pline de schimbări sau mai liniştite, dacă s-a ajuns la o stare de lucruri bună. Nu putem face politică cu principiul coerenţei, care nu este decît o transpunere argumentativă a principiului logic al identităţii şi al celui al noncontradicţiei, principii limitative şi care nu sînt singurele. Jurnalismul nostru şi-a însuşit acest lucru bazal din logică şi teoria adevărului, dar există dezvoltări mai complexe decît identitatea şi coerenţa. Trebuie să admitem şi diversitatea, şi schimbarea, care nu trebuie văzute ca „incoerenţe“, ci ca dezvoltări, în multe din cazuri. Incoerenţa este o greşeală logică în discurs, dar nu poate concura la distrugerea abordării perspectivale şi la admiterea schimbării. De exemplu, nu putem face politică socială şi salarială numai cu principiul dreptului cîştigat. Dacă am proceda astfel, ar însemna că societatea de azi are o culpă juridică de neînlăturat faţă de „moşieri“ şi „burghezi“ – vorba unui politician –, „moşieri“ care, de altfel, se şi folosesc de acest principiu, în mod coerent. Principiul acesta al coerenţei, luat ca unic principiu al raţionalităţii şi ca unic criteriu al adevărului, reprezintă o mare piedică pentru orice guvernare, o piedică ce trebuie înlăturată, fără să se cadă în cealaltă extremă. Guvernul trebuie să guverneze în mod raţional, coerenţa fiind un mic firicel în această raţionalitate. Jurnaliştii ar trebui să amintească în cri-

7) Am să răspund scurt. Un scenariu optimist pentru şcoala românească? Menţinerea spiritului bacalaureatului din iulie 2011, aducerea verificărilor la formula antifraudă, aşezarea şcolii pe direcţia deontologiei bazate pe adevăr ş.a.m.d. Toate acestea pe durată lungă. Scenariul pesimist ar fi acela al schimbării direcţiei actuale, despre care am vorbit, schimbarea prin anulare a ceea ce s-a obţinut pozitiv (şi apreciat de multă lume) în învăţămînt, din motive politicianiste, întoarcerea la copiat şi fraudă.

DILEMA STUDIILOR **UNIVERSITARE**

Prof. univ. dr. Alexandru ŢICLEA

rectorul Universităţii Ecologice din Bucureşti

1) Da, mai poate face! Educaţia şi învăţămîntul sînt piloni de bază ai oricărei societăţi. Vor exista întotdeauna cei doi „actori“ ai acţiunilor respective: copiii, tinerii, adolescenţii, pe de o parte, şi învăţătorii, profesorii, cadrele didactice, pe de altă parte. Rolul societăţii este de a organiza cît mai bine derularea în condiţii optime a educaţiei şi învăţămîntului şi a relaţiei dintre cele două componente, precum şi a celor ce condiţionează relaţia respectivă.

Au existat, există şi vor exista profesori în România. În aceste condiţii, a îmbrăţişa această profesiune poate fi o opţiune. Desigur, întrebarea are o trimitere mai profundă: Ce înţelegem prin „a face carieră“? Aşteptări, satisfacţii, constrîngeri? În orice caz, pentru a face „carieră“ în această zonă îţi trebuie har, îţi trebuie „chemare“. Nu este o meserie ca oricare alta. În fiecare elev, în fiecare student pe care îl formezi, îl educi, îl înveţi, te regăseşti, laşi o părticică din tine. Recomand tinerilor să se îndrepte spre această carieră; peste ani vor avea satisfacţii deosebite.

2) Nicăieri în lume nu te îmbogăţeşti din activitatea de profesor. Societatea trebuie să se organizeze, astfel încît să asigure un trai decent celor ce se ocupă de educarea şi învăţarea tinerei generaţii, indiferent de locul activităţii (sat, oraş), de nivel (şcoală, liceu, universitate) sau de momentul derulării (început de carieră, pensionare). Respectul şi statutul se obţin de fiecare profesor prin modul în care se apleacă pe meseria aleasă, de cum evoluează alături de tînăra generaţie. Găsirea unor instrumente şi modalităţi de motivare şi de stimulare a celor din această zonă, de a deveni repere ale unei generaţii, de a se înscrie în aşa-numitele „elite“, de a obţine respectul întregii societăţi este o altă obligaţie a factorilor de decizie.

3) Problema trebuie privită în complex. Există o datorie a cetăţenilor unei ţări de a achita toate obligaţiile care le revin (taxe, impozite etc). Acestea sînt sursele de bază ale unui buget din care se susţin sănătatea, învăţămîntul, infrastructura şi alte cheltuieli. Atîta timp cît avem o economie neagră sau gri de peste 40% (recunoscut oficial), atîta timp cît toţi marii contribuabili (şi chiar cei mai mici) practică o evaziune fiscală semnificativă, atîta timp cît marele capital „fuge“ din ţară, reproşurile trebuie orientate în altă direcţie.

Pe de altă parte, o legislaţie „nepieptănată“ şi cu caracter „populist“ obligă statul la cheltuieli inutile şi neechitabile: pensii „nesimţite“, indemnizaţii şi facilităţi pentru mii de „revoluţionari“, structuri bugetare inutile şi neperformante etc., afectînd posibilul buget pentru educaţie, de exemplu.

O dezvoltare economică mai puternică ar conduce şi la un buget mai important, care să acopere într-o măsură mai mare chetuielile şi pentru învăţămînt.

4) Legea în ansamblul ei este un pas înainte, cu trei condiţii: să se elaboreze un număr impresionant de reglementări secundare şi terţiare coerente şi aplicabile în condiţiile existente; să existe o continuitate de aplicare a ei, cel puţin la nivelul unui ciclu educaţional; personalul didactic să fie evaluat după competenţe şi performanţă, şi nu după criterii mai puţin semnificative (ca de exemplu, vîrsta). Din realităţile de după 1990, din păcate, nici una dintre condiţiile de mai sus nu au fost asigurate. În această situaţie, reforma a eşuat şi s-a mers din rău în mai rău.

5) Poate fi o modalitate de a ordona din punct de vedere al performanţei, al competenţelor, de înscriere în exigenţele actuale a numărului mult prea mare de universităţi existente în prezent, creaţii tot ale sistemului. Cît priveşte persoana care face această ordonare, criteriile, procedurile, modalităţile utilizate – aceasta este o altă discuţie. Inadecvat alese sau aplicate, cele menţionate anterior pot conduce la compromiterea acţiunii.

O legislaţie „nepieptănată“ şi cu caracter „populist“ obligă statul la cheltuieli inutile.

6) Numai în măsura în care societatea românească îşi va găsi o stabilitate politică, socială şi economică, elementele de suprastructură şi componentele acestora vor avea parte de stabilitate şi coerenţă de aplicare în timp. Pe de altă parte, trebuie să constatăm că trăim într-o dinamică globală evidentă, cu o evoluţie ce impune adaptarea din mers şi a formelor de educaţie şi învăţămînt. Dar factorii de decizie trebuie să înţeleagă şi să anticipeze evoluţia socială şi să acţioneze în consecinţă.

7) Sînt semne de revenire la elemente de tradiţie care şi-au dovedit eficienţa în timp: întoarcerea la uniforme; reînfiinţarea şcolilor de meserii; organizarea Bacalaureatului pe nivele de educare, formare, competenţe; clasificarea universităţilor şi reducerea numărului acestora, corespunzător nevoilor societăţii. Scenariul optimist este legat de asigurarea cadrului de aplicare a celor de mai sus, ferit de imixtiuni politice şi criterii subiective, şi de menţinerea la orizont de timp şi spaţiu a aplicabilităţii lor. Scenariul pesimist este legat de constatarea pasivă a deficienţelor sistemului, de dezbateri sterile şi contraproductive şi de funcţionarea sistemului în virtutea unei inerţii, lipsită de eficienţă şi performanţă. Scenariul pesimist este legat de tendinţa de a transforma educaţia şi învăţămîntul în cîmp de luptă al politicii interne. Rezultatul va fi fuga „valorilor“ – o societate românească fără valori şi fără elită.

Prof. univ. dr. Corina DUMITRESCU

rector Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir“ din Bucureşti

1) Da, cred că un profesor mai poate face carieră în România, atît în mediul preuniversitar, cît şi în cel universitar.

2) Desigur că, dincolo de meritele profesionale, statutul deosebit al profesorului trebuie susţinut şi prin asigurarea unui salariu corespunzător, motivant în cele din urmă. Dacă profesorul nu va fi recompensat corect pentru activitatea sa, în scurt timp vom avea tot mai puţini profesori şi, de asemenea, elita acestei categorii va intra în... zodia dispariţiei sale.

3) Dacă modernizarea educaţiei naţionale este reprezentată de închiderea de şcoli şi de dispariţia unor universităţi, această lege şi-a atins scopul pentru care a fost adoptată prin angajarea răspunderii Guvernului.

4) Dispariţia autonomiei universitare, distrugerea elitelor universitare prin lovitura fără precedent dată statutului profesorilor care au împlinit 65 de ani, atît în ceea ce priveşte activitatea de predare, cît şi aceea de conducere de doctorat şi îngrădirea dreptului la muncă a cadrelor didactice care au pînă în 65 de ani.

5. Decizia de clasificare a universităţilor este una strict formală. Este de notorietate faptul că toate universităţile de stat şi marea majoritate a celor particulare au fost evaluate instituţional de către A.R.A.C.I.S., proces care se mai desfăşoară şi în acest an. Legea actuală reglementează o nouă procedură de clasificare a universităţilor, nouă doar ca formă, pentru că ea se va baza tot pe o evaluare instituţională. Din punctul meu de vedere, această forţare a notei pe care o încearcă actualul ministru prin dorinţa de a realiza o aşa-zisă clasificare a universităţilor reprezintă şi o încălcare a actualei legi, doar din dorinţa de a se juca cu finanţarea universităţilor de stat, pe de o parte, şi de a da o lovitură de imagine universităţilor particulare, pe de altă parte.

6) Cred că, din demagogie, sensul termenului de reformă pe care ar consacra-o această lege a educaţiei a fost golit de conţinut. Lipsa de coerenţă pe care aţi remarcat-o nu poate să genereze decît haos.

7) Un scenariu pesimist pentru şcoala românească ar fi menţinerea în zona de decizie a neprofesioniştilor şi a celor care nu iubesc şcoala românească, iar un scenariu optimist rezultă în antiteză cu cel pesimist.

a consemnat Stela GIURGEANU

Lizica MIHUŢ

Punctele tari ale Legii Învăţămîntului

■ Universităţile, prin noua lege, au posibilitatea să devină antreprenoriale în sensul cel mai bun al cuvîntului, ceea ce va permite dezvoltarea fără precedent a acestora, deopotrivă în plan academic, ştiinţific şi financiar;

■ Noua lege permite un management modern, centrat pe interesele studentului şi, din acest punct de vedere, se află în consens cu opinia exprimată de Uniunea Europeană. Este absolut firesc ca învăţămîntul superior românesc să se alinieze acestei filozofii exprimate de Uniunea Europeană, deoarece constituie o parte din aria europeană a învăţămîntului superior;

■ Pentru prima dată se stipulează un fapt excepţional, şi anume că angajarea cadrelor didactice se realizează fără a se ţine seama de vîrstă. Promovarea acestora nu se mai face pe criteriul vîrstei, ci ţinîndu-se cont de calitatea profesională, ceea ce reprezintă o deschidere fără precedent către tinerii de valoare;

■ Fără îndoială, noua lege propune o binevenită întărire a eticii universitare;

Noua lege propune o binevenită întărire a eticii universitare.

■ Modul de finanţare cuprins în noua lege este solid şi sustenabil prin atragerea de fonduri proprii, ceea ce permite antrenarea comunităţii academice în obţinerea de programe şi proiecte prin competiţie, atît pe plan naţional, cît şi internaţional;

■ Din cîte ne dăm noi seama, noul mod de formare a colegilor din preuniversitar, şi anume printr-un masterat didactic, reprezintă un pas înainte foarte important în dobîndirea unei reale calităţi în pregătirea profesională a cadrelor didactice din preuniversitar;

■ Cît priveşte pensionarea cadrelor didactice la 65 de ani, este de remarcat că senatele universităţilor au libertatea de a-i menţine în universitate dacă sînt valoroşi şi dacă prezenţa acestora este foarte importantă pentru universitate, în regim de plată cu ora, deopotrivă la licenţă, masterat şi doctorat;

■ Toate conducerile la nivel de facultate, departament, rectorat îşi vor încheia mandatul în anul 2012 după un orar stabilit de senatul universităţii.

***Lizica Mihuţ** este rectorul Universităţii „Aurel Vlaicu“ din Arad.*

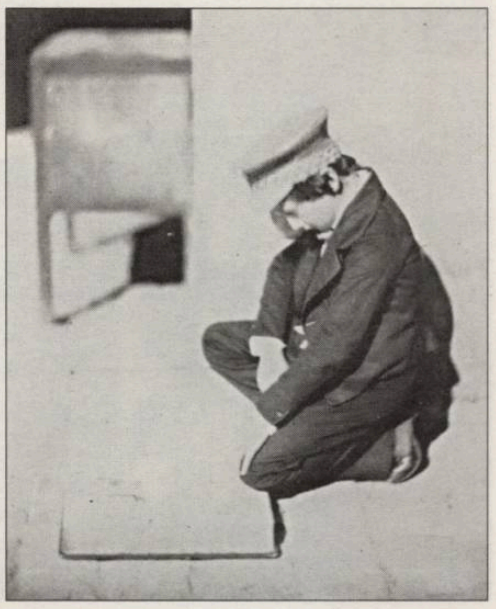

Orizonturi deschise

În urmă cu cîteva luni am participat la conferinţa de presă a Fundaţiei „Dinu Patriciu", care avea ca punct de plecare programul de burse pentru studenţi „Orizonturi deschise", tema centrală fiind reîntoarcerea tinerilor bursieri în ţară. În următoarele pagini am selecţionat cîteva dintre mărturiile lor, publicate de altfel şi în volumul de interviuri Poveşti despre devenirea mea, *editat de Fundaţia „Dinu Patriciu" în colaborare cu colectivul revistei* Decît o revistă.

Alexandra SLĂVILĂ,

MSc Financial Economics, Maastricht University, Olanda

Liceul mi s-a părut mai greu decît facultatea din România. În clasele I-VIII aveam numai note bune, însă nu depuneam un efort considerabil. Efectul considerabil îl depuneam la dans sportiv. Eram a treia pe ţară. În momentul în care am intrat la Colegiul Naţional „Sfîntul Sava", am simţit că nu-mi pot menţine performanţa în dans şi în acelaşi timp să am note bune. A fost o alegere grea, însă a trebuit să o fac pentru că îmi place să fac lucrurile cît pot de bine.

Am ales Finanţe-Bănci pentru că mă interesa domeniul. Nu m-am angajat, dar m-am implicat într-o asociaţie studenţească şi am avut tot felul de job-uri part-time, care consideram că nu-mi pot afecta performanţa academică. Am lucrat la un call center, am promovat un magazin de haine bussiness şi, pentru o scurtă perioadă, am fost *mystery shopper*.

În ultimul an de facultate eram într-un haos de informaţie – multe ţări, multe mastere – şi mi-a fost greu să decid. După alegerea masterului a trebuit să dau teste în limba engleză: TOEFL nu a fost o problemă, dar GMAT (Graduate Management Admission Test) mi s-a părut unul dintre cele mai grele examene pe care le-am dat vreodată, pentru că implică logică şi matematică, este contracronometru şi durează patru ore. Perioada în care a trebuit să aplic pentru mastere a fost una foarte solicitantă: mă duceam la cursuri, ajungeam acasă şi mai învăţam ceva pentru facultate, după care făceam un test GMAT de patru ore şi apoi mai lucram şi pentru licenţă.

În timpul facultăţii am fost la o şcoală de vară din Olanda şi mi-a plăcut foarte mult sistemul olandez, unde totul este aplicat şi dinamic, şi chiar rămîi cu ceva în final. Aşa am ajuns să aleg Olanda. Apoi am ales Maastricht University, pentru că ei sînt renumiţi în Olanda pentru sistemul „problem-based learning", iar programul pe care l-am ales (Financial Economics) a fost o continuare aplicată a ceea ce am studiat la ASE.

În ultimul an de facultate eram într-un haos de informaţie.

Cînd am ajuns acolo am avut un şoc: era la polul opus ASE-ului. Îţi dădeau materiale, citeai de unul singur, după care veneai la tutoriale şi erai propriul tău profesor. Le prezentai celorlalţi teoria şi, pentru că aveau şi întrebări, trebuia să ştii foarte bine despre ce vorbeşti. Profesorul intervenea destul de rar în timpul prezentărilor.

După ce prezentam o temă, aveam un proiect pe care trebuia să-l facem pe baza a ceea ce ne-am predat noi. Proiectul consta în probleme noi, pe care trebuia să le rezolvăm în grup – eram trei în grup, şi nouă în total. Aşa am învăţat să lucrez în echipă, să găsesc soluţii fără a avea un model prestabilit, şi să expun rezultatele într-o manieră care să fie pe înţelesul celorlalţi colegi.

Andreea APOSTU

MSc Finance and International Business, Aarhus School of Business, Danemarca

Am aplicat la mai multe facultăţi pentru master, dar am ales Danemarca. Mă atrăgea ţara, pentru că nu auzisem prea multe despre ea. Mereu am fost conştiincioasă cu şcoala, dar am simţit nevoia să fac activităţi unde să cunosc şi alţi oameni. În Danemarca era atîta diversitate culturală încît nu puteam să stau tot timpul cu nasul în cărţi şi să nu explorez ce e în jurul meu. M-am înscris la cursuri de daneză, făceam aerobic, apoi, din semestrul doi, m-am înscris la cursuri de salsa.

La şcoală trebuia să-i spui profesorului pe nume, chiar dacă avea 50-60 de ani. Simţeai că ei sînt acolo pentru tine şi că asta este satisfacţia lor: să te facă să înţelegi. Învăţam după manuale folosite în toate universităţile de renume, făceam multe studii de caz. Examenele erau cu cărţile deschise. Pe ei îi interesează să ştii să foloseşti informaţia. Să ştii să o aplici, mai puţin să o memorezi. Am avut şi examene de şase ore.

Alexandra VASILE

MSc Comparative and International Education, University of Oxford, Anglia

Am absolvit Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine la Universitatea Bucureşti. Am avut noroc de nişte profesori foarte buni. Ne făcea plăcere să venim la cursuri ca să-i auzim, să luăm notiţe. Nu cred că am lipsit mai mult de cîteva ore, şi atunci cu păreri de rău. Pentru că ceea ce ne transmiteau era foarte interesant şi, văzîndu-i, m-am gîndit că vreau şi eu să fiu asemeni lor. Şi tatăl meu a fost profesor de limba engleză, la liceu, şi nu m-a descurajat niciodată să intru în învăţămînt.

În ultimul an de facultate, am primit o bursă Soros de un an la University of Arkansas. Mi-a plăcut pentru că acolo, în sud, toţi studenţii erau foarte uniţi şi profesorii lor chiar îşi făceau timp să vorbească cu tine.

O cerinţă a bursei era ca la întoarcere să facem un proiect de voluntariat care să ajute comunitatea. Şi m-am gîndit: ce pot face eu mai bine? Am avut ideea iniţierii unui proiect care să ajute copiii dintr-un centru de plasament. Prima oară a fost foarte intimidant să stau în faţa copiilor, dar cu fiecare lecţie, atmosfera era din ce în ce mai destinsă. Proiectul s-a întins pe un an.

După licenţă am aplicat la mastere de studii americane sau literatură în Olanda, Germania şi Anglia. Oxford mi se părea ceva de neatins, dar totuşi am încercat. La literatură nu era ceva care să mă atragă, însă mai jos pe listă era masterul de educaţie internaţională şi comparată, la care m-am înscris pînă la urmă. Mi se părea şi puţin restrictiv să fac în continuare ceea ce studiasem deja trei ani. Voiam să încerc şi altceva. Cînd m-au acceptat, am spus nu tuturor celorlalţi şi am început să-mi caut bursă.

Am plecat la sfîrşitul lui septembrie 2009. Cînd am ajuns la Oxford am zis: vreau să văd unde s-a filmat *Harry Potter*. Colegiul Christ Church era într-adevăr impunător, dar nu am avut acel sentiment la care mă aşteptam. În schimb am găsit un colegiu ignorat de multă lume, All Souls. Arăta extraordinar. Acela ar fi trebuit să fie simbolul Oxfordului, nu Christ Church.

Au fost lucruri care nici după un an de zile nu aş fi putut spune cu mîna pe inimă că-mi plăceau: vremea, pentru că nu era niciodată soare, şi mîncarea. La Oxford exista o tradiţie care mi-a plăcut în mod deosebit. La examene fiecare student trebuia să poarte o garofiţă: albă pentru primul examen, roz pentru cele parţiale, şi roşu la ultimul. Păstrez şi acum garofiţele examenelor mele.

La şcoală, pentru fiecare seminar ne-au dat o listă foarte lungă de cărţi la fiecare temă. Şi în prima săptămînă am încercat să le citesc pe toate. Aproape le-am terminat, dar a fost groaznic. Apoi cineva mi-a spus că trebuia să le aleg doar pe cele relevante pentru temă.

Majoritatea cursurilor erau structurate în jurul diverselor ţări, ale căror sisteme educaţionale le comparai. O săptămînă am stat la sistemul japonez, care îi plăcea mult profesorului. În Japonia, cel mai mare elogiu pe care îl poţi face unui profesor este să reproduci întocmai ce ţi-a spus el.

Profesorii de la Oxford practic recapitulează ceea ce se presupunea că tu citiseşi dinainte. Deşi mi-a plăcut foarte mult, n-aş putea spune că sistemul de predare este unul pe care l-aş adopta. Mi s-a părut pe alocuri prea formal, distanţa profesor-student era mai mare decît văzusem în Statele Unite.

Cînd am ajuns înapoi în România, în septembrie 2010, primul lucru pe care l-am făcut a fost să-mi scot roba academică şi toca şi să-mi spun: cînd o să le mai port vreodată?. Acolo le purtam tot timpul, chiar şi cînd mîncam.

După care am început să primesc întrebări precum „de ce te-ai întors?". M-am enervat. Nimeni nu m-a întrebat dacă mai voiam să rămîn. Cred că merită să te întorci dacă ai găsit ceva pentru care doreşti să stai. Cum s-a întîmplat cu mine. Nici nu m-am gîndit să aplic pentru doctorat acolo, pentru că îmi doream să mă întorc şi să predau în mediul universitar.

Cînd am început să caut, posturi erau aproape imposibil de găsit. Mă izbeam de „încearcă mai tîrziu". Pînă cînd, într-o zi, am avut şansa de a afla despre un post la Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine „Dimitrie Cantemir". Chiar în ziua cînd am semnat contractul am avut şi primul meu seminar. Eram foarte emoţionată, noroc că şi studenţii erau anul I. Cînd am ajuns acasă, nu-mi venea să cred că făcusem asta. Cred că dacă aş fi ştiut dinainte că voi preda în ziua aceea, aş fi fost şi mai emoţionată.

Susţin un seminar universitar pentru anii I şi II, la care studenţii învaţă gramatică, vocabular, argumentare, scrierea unui eseu. Mi-am dat repede seama că poate ideile mele nu corespund sută la sută cu nevoile lor, aşa că-i întreb şi despre ce şi-ar dori ei să discutăm. Nu are sens să predau numai ce este impus prin programă.

N-aş putea să lucrez într-o multinaţională cu program 9-17 şi stat la birou. Îmi place să fiu înconjurată de studenţi. Şi îmi place să vin acasă, azi la o oră, mîine la alta, şi să corectez lucrări.

Planul meu e ca la toamnă să aplic pentru un doctorat. Vreau să rămîn în ţară, pentru a-mi continua cariera universitară.

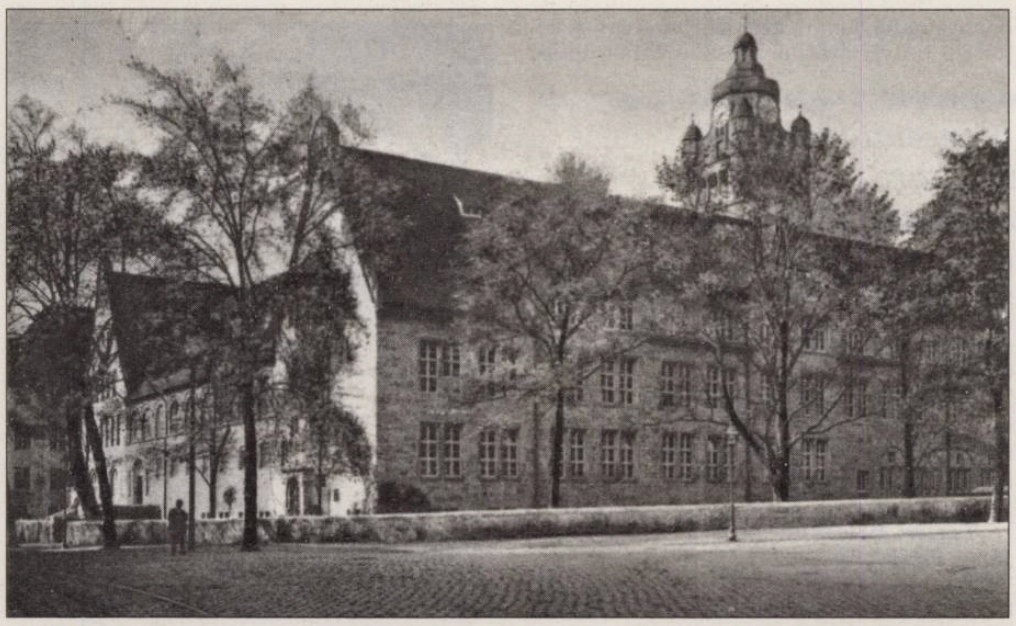

Ruxandra BADEA

Discipol caută Maestru

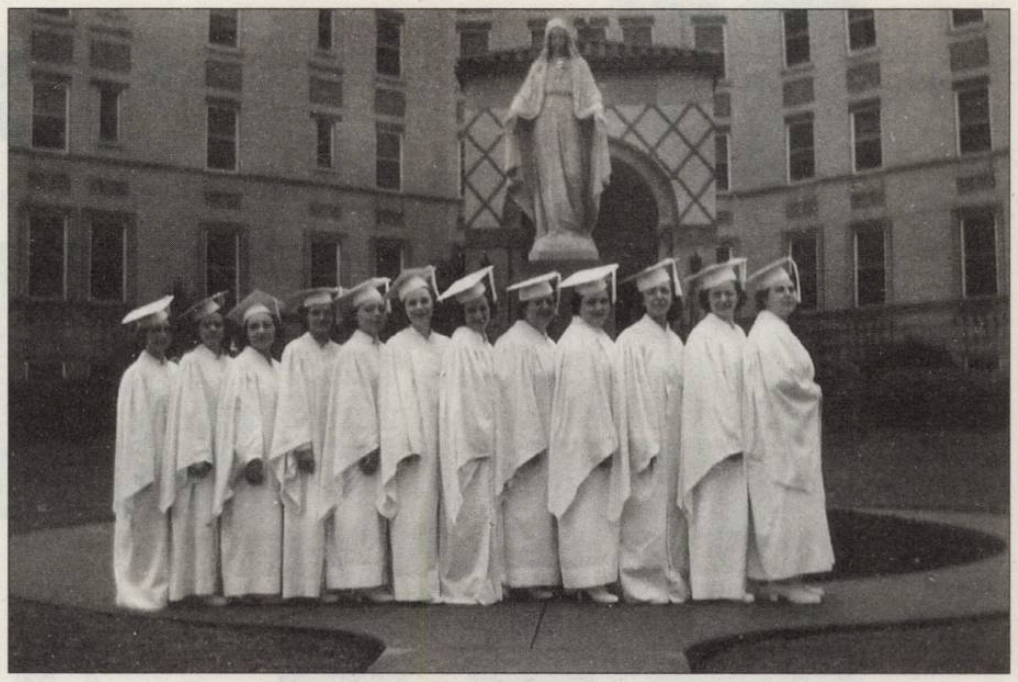

Într-un număr trecut al *Dilemei vechi,* Anca Manolescu face o binevenită trecere în revistă a relaţiei Maestru-Discipol din perspectivă religioasă şi spirituală, lăsînd însă un semn de întrebare asupra locului pe care această relaţie îl ocupă în societatea modernă şi, în special, în cultura românească (v. „Despărţirea de maestrul spiritual?“, în *Dilema veche,* nr. 389, 28 iulie 2011). Doresc, prin urmare, să reiau acest subiect prin prisma actualului şi a utilităţii practice.

Dacă s-ar căuta un cuvînt care să descrie cît mai exact viaţa culturală din România postcomunistă, acesta ar fi, cel mai probabil, cuvîntul „discontinuitate“. Pînă în anii '80, marii gînditori români care au supravieţuit politicii antielitiste din timpul comunismului au adunat în jurul lor oameni capabili intelectual, care să ducă mai departe nu atît ideile şi doctrinele lor, cît mai ales spiritul virtuţii întru care aceşti gînditori au trăit. Aşa se face că Nae Ionescu i-a avut ca discipoli pe Petre Ţuţea, Mircea Eliade, Constantin Noica, Emil Cioran şi Mircea Vulcănescu; Mircea Eliade l-a avut la rîndul său drept discipol pe Ioan Petru Culianu, iar cel care încheie tradiţia pare să fie Constantin Noica cu „Şcoala de la Păltiniş“ şi ai săi discipoli – Gabriel Liiceanu şi Andrei Pleşu.

După 1989, societatea românească s-a dezvăţat rapid de rolul său de preluare, păstrare şi transmitere a cunoştinţelor. Ideile şi doctrinele nu se mai transmit din generaţie în generaţie, ci sînt proclamate cu îndrăzneală de orice concetăţean, pe fondul unei libertăţi incontrolabile de exprimare şi al individualismul postdecembrist. În acest context, este uimitor nu faptul că relaţia Maestru-Discipol a dispărut din societate, ci mai ales faptul că ea a fost dată uitării fără pic de regret din partea mediului cultural. În urma acestei dispariţii rămîn totuşi cîteva întrebări: De ce a pierit această nobilă relaţie din tradiţia românească? Ce mai înseamnă a fi Maestru în ziua de astăzi? Cum arată Discipolul prezentului? Mai este posibilă/dorită o relaţie Maestru-Discipol într-o societate care îşi trage seva din impolitețe, nepotism şi jigniri televizate?

Ce ar trebui să înţelegem prin relaţia Maestru-Discipol?

Probabil că cel mai simplu mod de a rezuma importanţa relaţiei Maestru-Discipol este prin următorul enunţ: a existat odată un gînditor pe nume Platon care a avut un Discipol pe nume Aristotel, care la rîndul său a avut un Discipol pe nume Alexandru (devenit „cel Mare“). De fapt, relaţia Maestru-Discipol este un dialog permanent şi susţinut între generaţii, iar această moştenire ideologică transmisă de la minte la minte reprezintă liantul cultural al unei societăţi puternice. Dacă în prezent mediul cultural românesc se caracterizează prin „discontinuitate“ este pentru că nu mai există această tradiţie în care Maestrul şi Discipolul îşi asumă roluri bine definite şi intră într-un joc bine pus la punct al descoperirii şi împărtăşirii. Această legătură sacră Maestru-Discipol, care era odată liant între generaţii şi factor de coagulare al unei culturi, care asigura o continuitate a ideilor şi sistemelor de gîndire, a fost dată uitării. Problema acum se pune dacă mai există ceva de recuperat din această veche tradiţie.

Nu vorbesc aici despre relaţia profesor-student care poate surveni sau nu în timpul facultăţii şi care este îngrădită de rigorile şi formalităţile mediului academic. Majoritatea universităţilor conferă studentului cadrul optim pentru însuşirea teoriei de bază şi satisfacerea unor curiozităţi culturale, ştiinţifice sau metafizice. Însă cutez a afirma că marile întrebări se nasc la contactul cu viaţa sau, mai bine spus, la izbitura năucitoare de zidurile rugoase ale existenţei, şi nicidecum de pereţii netezi ai unei facultăţi. Se întîmplă ca mulţi dintre noi să aibă în timpul studiului cîte un profesor cu care simţim că putem comunica mai deschis, un educator care ne inspiră spre o anumită cale, însă educaţia trebuie să continue mult timp în afara uşilor facultăţii, sub un anumit ghidaj. De aceea, cînd vorbesc despre relaţia Maestru-Discipol mă refer la acea legătură care era odată construită în afara mediului strict protocolar, în traiul de zi cu zi, în praful şi miracolul existenţei, în vîltoarea vieţii din care această relaţie îşi trăgea seva.

Ce implică rolul de Discipol?

Articolul de faţă a vorbit despre relaţia Maestru-Discipol cu referire strictă la mediul cultural şi ştiinţific, însă ea este la fel de vitală şi în domeniul meşteşugurilor. Nimeni nu se naşte învăţat, iar pentru a face performanţă e necesar a învăţa de la oameni performanţi. Nu doar Discipolul în filozofie şi arte are nevoie de îndrumarea unui Maestru, ci şi croitorul, brutarul, mecanicul, olarul sau zidarul. Dorinţa de a meşteşugi cea mai bună lingură de lemn, de a construi cel mai trainic zid sau de a scoate cea mai gustoasă pîine nu se află cu nimic mai prejos decît dorinţa de a descoperi veriga lipsă a evoluţiei sau de a scrie cea mai frumoasă poezie. Dorinţa de a fi cel mai bun, de a produce rezultate remarcabile şi nemaiîntîlnite dă naştere aceleiaşi forţe creatoare atît la olar, cît şi la filozof.

Din nefericire, lucrurile în societatea românească stau în aşa fel încît tinerii dorităori şi capabili de performanţă aleg să plece şi, deseori, să rămînă peste graniţe. Însă nu doar această scurgere de IQ este de vină pentru lipsa de Discipoli de pe piaţa culturală, ci şi contextul general al momentului. Lumea virtualului şi cea a realului imediat au devenit prea solicitante pentru mintea şi spiritul uman. Viaţa modernă ne trăieşte la un pas atît de intens, atît de năucitor, încît însăşi viteza propriilor noastre gînduri a început să ne pară lentă. De ce şi-ar lua un necunoscut din preţiosul timp pentru a bate la uşa unui Maestru, aşa cum Platon a bătut la uşa lui Socrate? De ce ar alege cineva să transforme o ciocnire accidentală într-o întîlnire fatidică, cum a făcut domnul Gabriel Liiceanu din întîlnirea cu Maestrul Noica în acel vestibul?

Principala înzestrare a unui Discipol cred că ar trebui să fie *căutarea* – setea de întrebări şi răspunsuri, interesul pentru necunoscut. În afară de această deschidere mentală, este necesar ca Discipolul să dispună de un grad de umilitate şi chiar de abandon. De aceea, cred că perioada în care un individ poate fi Discipol se încadrează undeva între 25 şi 30 de ani. La această vîrstă individul nu este nici prea „necopt“, pentru că are în spate cîţiva ani de studiu, dar nici prea „bătătorit“ pentru a se mai lăsa modelat. Discipolul trebuie să plece singur în căutarea Maestrului; trebuie să fie destul de inteligent pentru a face singur diferenţa dintre bine şi rău, şi destul de înţelept pentru a-şi da seama dacă Maestrul îl îndrumă greşit. Se poate ca, la un moment dat, Discipolul să îşi depăşească Maestrul în anumite privinţe; cu toate acestea, este necesar a se respecta o ierarhia iniţială, iar Discipolul să accepte că nu va putea deveni niciodată Maestrul Maestrului său.

Perioada în care un individ poate fi Discipol se încadrează undeva între 25 şi 30 de ani.

Care ne sînt Maeştrii?

Voi începe prin a spune că un Maestru nu se naşte, ci se formează dintr-un fost Discipol. E necesar ca el să fi trecut prin această fază pentru a putea avea o perspectivă de ansamblu asupra întregii relaţii. Un Maestru nu se proclamă singur „Maestru“, ci este denumit astfel de Discipolii care îl caută şi îl roagă să le lumineze calea. Ideal ar fi ca relaţia Maestru-Discipol să nu fie relaţia unui olar cu o bucată de lut pe care o modelează după bunul plac, ci să semene mai degrabă cu relaţia pe care un sculptor o are cu o bucată de marmură pe care o cioplește pînă cînd descoperă şi eliberează din ea forma originară. Nu cutez a da o vîrstă minimă pentru rolul de Maestru, însă, pe lîngă capacităţile intelectuale, el trebuie să dea dovadă de o vastă experienţă de viaţă. Prin intermediul cuvintelor şi ideilor sale, Maestrul este o lumină călăuzitoare. El este un reper moral, un om care a reuşit să îşi reconstruiască un sistem al iluziilor, nepierzînd din vedere nimicnicia existenţei. Maestrul este responsabil pentru Discipol, devenind astfel unul dintre stîlpii destinului său. Nu în ultimul rînd, Maestrul ideal se va rezuma exclusiv la instruirea Discipolului, şi nu va înlesni în nici un fel calea acestuia spre diferite poziţii sau funcţii, răpindu-i astfel bucuria de a se realiza prin forţe proprii.

Avem nevoie acum, mai mult ca niciodată, de Maeştri. Există tineri care duc o luptă continuă de a-şi redefini valorile şi de a căuta noi repere într-o ţară a şmecherilor, a scurtăturilor, a banului uşor făcut, a insultelor ridicate la rang de artă. Există tineri pentru care fiecare zi este o nouă încercare de a înţelege şi de a accepta adevărurile unei societăţi în care cu greu se regăsesc. Unde sînt Maeştrii să îi îndrume? Domnul Andrei Pleşu remarcă: „România postcomunistă trebuie să-şi inventeze o elită din nimic sau din rămăşiţele şubrede ale celei vechi“. Este adevărat, dar avem nevoie ca „rămăşiţele“ de minţi luminate ale societăţii româneşti să se lase căutate şi găsite, iar în final să îşi asume rolul de Maeştri.

Există în această lume şi, cu precădere, în societatea în care trăim un uimitor exces de nebunie, de grabă, de cruzime, de neomenie, încît însăşi ideea de căutare a Maestrului pare să dea dovadă de utopism, zădărnicie, chiar ridicol. Totuşi, tind să cred în continuare că sîntem cu toţii combinaţia fericită sau nefericită a tuturor persoanelor care ne-au atins la un moment dat viaţa. Cred în puterea individului de a-şi da singur un destin şi în căutarea perpetuă care împinge omul mereu înainte. Şi mai cred că oricît voi dialoga eu cu Maeştrii Nietzsche şi Dostoievski, ei niciodată nu vor fi curioşi să afle „care îmi este ideea“, aşa cum Maestrul Noica îi întreba odată pe ai săi Discipoli.

Ruxandra Badea *este licenţiată în filozofie la Universitatea Utrecht din Olanda şi a absolvit un masterat în filozofie la Universitatea Warwick din Marea Britanie.*

UNIVERSITATE
"DIMITRIE C

Primul sistem național educațional de învățământ superior evaluat cu "Grad de încredere

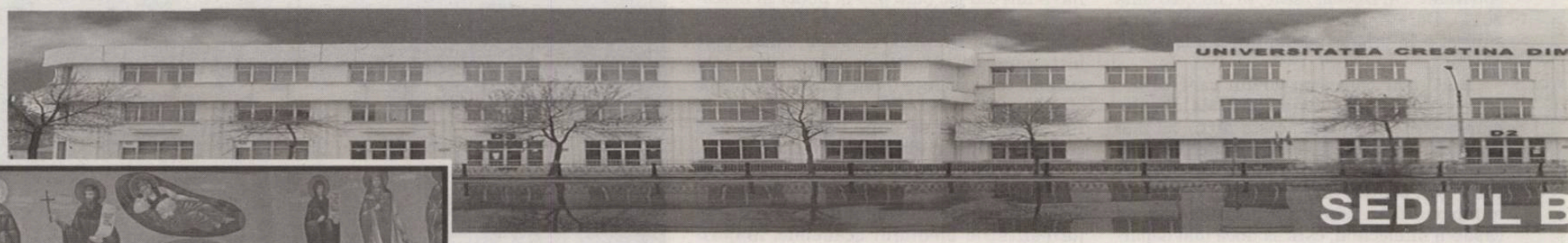

Capela

Sală de lectură

Studenți în propria sală de tribunal

Laborator de informatică

Festivitate absolvire

ADMITE

•FACULTATEA DE MANAGEMENT TURISTIC ŞI COMER

TAXE: 500 € - învăţământ de zi; 450 € - învăţământ cu frecvenţă redusă;

•FACULTATEA DE RELAŢII ECONOMICE INTERNAŢIONAL

TAXE: 450 € - învăţământ de zi; 400 € - învăţământ cu frecvenţă redu

•FACULTATEA DE FINANŢE, BĂNCI ŞI CONTABILITATE

SPECIALIZAREA FINANŢE BĂNCI: TAXE: 450€ - învăţământ de zi; 400€ - învăţământ cu frecve

SPECIALIZAREA CONTABILITATE ŞI INFORMATICĂ DE GESTIUNE: TAXE: 450€ - învă

•FACULTATEA DE MARKETING

TAXE: 450 € - învăţământ de zi;

•FACULTATEA DE ŞTIINŢE JURIDICE ŞI ADMINISTRATIV

SPECIALIZAREA DREPT: TAXE: 400 € - învăţământ de zi; 350 € - învăţământ cu frecv

SPECIALIZAREA ADMINISTRAŢIE PUBLICĂ: TAXE: 400€ - învăţământ de zi; 350€ - învăţământ cu

•FACULTATEA DE ŞTIINŢE POLITICE

SPECIALIZAREA ŞTIINŢE POLITICE: TAXE: Anul I 350€ - învăţământ de zi; 300 € - învăţământ cu fr

Anii superiori: 400 € - învăţământ

SPECIALIZAREA COMUNICARE ŞI RELAŢII PUBLICE: TAXE: Anul I 350 € - înv

Anii superiori: 400 € - înv

•FACULTATEA DE LIMBI ŞI LITERATURI STRĂINE

TAXE: 450 € - pentru limbile engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă;
550 € - pentru limbile arabă, japoneză, chineză, turcă, rusă;

•FACULTATEA DE ISTORIE

TAXE: Anul I: 200 €; Anii superiori: 300 €

TAXA DE ÎNSCRIERE: 70 RON (Taxa de şcolarizare se achită în lei, la cursul BNR din ziua efectuării plăţii.)

CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE DREPT

Str. Burebista nr. 2, Tel: 0264.43.22.11; 0264.43.22.65;
www.dimitriecantemir.ro; E-mail: drept@dimitriecantemir.ro

FACULTATEA DE ŞTIINŢE ECONOMICE

Str. Theodor Mihaly nr. 56; Tel: 0264.41.46.68; 0264.41.48.22;
www.cantemir.cluj.astral.ro; E-mail: info@cantemir.cluj.astral.ro

BRAŞOV

FACULTATEA DE RELAŢII ECONOMICE INTERNAŢIONA

Str. Bisericii Române nr. 107; Tel: 0268.41.90.77; 0268.41.87.88;
www.universitatea-cantemir.ro; E-mail: secretariat@universitatea-cantemir.ro

FACULTATEA DE FINANŢE, BĂNCI ŞI CONTABILITATE

Str. Bisericii Române nr. 107; Tel: 0268.41.90.77; 0268.41.87.88;
www.universitatea-cantemir.ro; E-mail: secretariat@universitatea-cantemir.ro

SIBIU

FACULTATEA DE GEOGRAFIA TURISMULUI
FACULTATEA DE MANAGEMENT TURISTIC ŞI COMERCI

Str. Acad. Simion Mehedinţi nr. 5-7; Tel/Fax.: 0269.22.28.99;
E-mail: geoturismuniv@yahoo.com

TIMIŞOARA

FACULTATEA DE MANAGEMENT TURISTIC ŞI COMERCI

Str. Aurelianus nr.2, Tel: 0256.22.13.55;
www.ucdctm.ro; E-mail: office@ucdctm.ro

CONSTANŢA

FACULTATEA DE MANAGEMENT TURISTIC ŞI COMERCI

Bdul. Dezrobirii nr. 90A, Tel/Fax.: 0241.54.43.03;
E-mail: mtc-cta@ucdcro.ro

Splaiul Unirii nr. 176, secto

Tel: 021.330.79.00, 021.

A CREŞTINĂ
ANTEMIR”

licat”cel mai înalt calificativ ce poate fi acordat unei universități din România

Certificat ARACIS

CUREŞTI

E R E 2 0 1 1

AL

MASTERATE 2011

FACULTATEA DE ŞTIINŢE JURIDICE ŞI ADMINISTRATIVE

redusă;
ânt de zi;

1. Drept internaţional şi comunitar
2. Dreptul afacerilor
3. Carieră judiciară
4. Instituţii de drept administrativ
5. Medierea conflictelor
6. Ştiinţe penale - Criminologie şi criminalistică

FACULTATEA DE MANAGEMENT TURISTIC ŞI COMERCIAL

redusă;
enţă redusă

1. Managementul afacerilor în turism
2. Management, marketing şi negocieri în afaceri
3. Managementul afacerilor în comerţ

nţă redusă;
zi;
ânt de zi;
ânt de zi;

4. Management educaţional

FACULTATEA DE RELAŢII ECONOMICE INTERNAŢIONALE

1. Integrare şi afaceri europene
2. Managementul afacerilor internaţionale

FACULTATEA DE ŞTIINŢE POLITICE

1. Studii de securitate şi apărare
2. Relaţii politice internaţionale
3. Master internaţional economie socială

FACULTATEA DE ISTORIE

1. Sud-estul european şi centrele de putere
2. Instituţii şi politici de prevenire a conflictelor şi gestionarea crizelor (sec. XX, începutul sec. XXI)

FACULTATEA DE FINANŢE, BĂNCI ŞI CONTABILITATE

1. Management financiar-bancar
2. Finanţe şi gestiunea afacerilor
3. Gestiune şi audit financiar

La toate masteratele din Bucureşti, ***taxa de şcolarizare este de 250 euro/semestru.***

CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE ŞTIINŢE ECONOMICE

1. Managementul afacerilor în turism şi comerţ - 4 semestre - 2100 ron/an
2. Marketing şi negocieri în afaceri - 4 semestre - 2100 ron/an
3. Management financiar-bancar - 4 semestre - 2100 ron/an
4. Contabilitate şi auditul afacerilor - 4 semestre - 2100 ron/an

FACULTATEA DE DREPT

1. Mecanismele juridice ale economiei de piaţă în statul de drept - 3 semestre - 2100 ron/an
2. Ştiinţe penale şi criminalistică - 3 semestre - 2100 ron/an

TIMIŞOARA

FACULTATEA DE MANAGEMENT TURISTIC ŞI COMERCIAL

1. Managementul afacerilor în turism - 4 semestre - 400 euro/an
2. Administrare şi negocieri în afaceri - 4 semestre - 400 euro/an

SIBIU

FACULTATEA DE GEOGRAFIA TURISMULUI

1. Turism rural şi calitatea mediului aînconjurător - 4 semestre - 400 euro/an
2. Turismul şi dezvoltarea durabilă a economiei - 4 semestre - 400 euro/an

r 4, Bucureşti, www.ucdc.ro
30.79.11, 021.330.65.39.

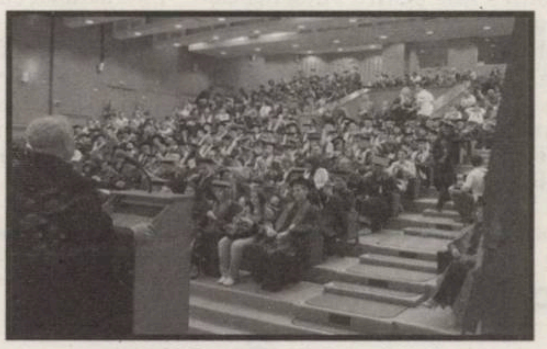

Aula Magna a Universității

Librărie

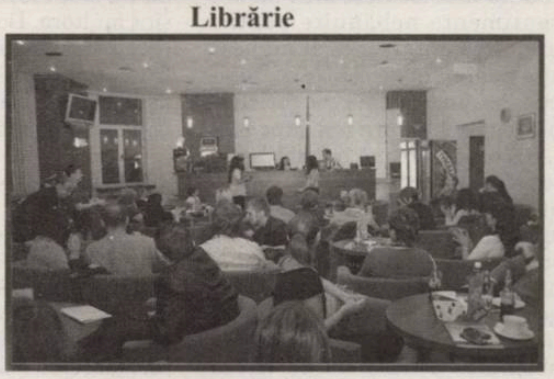

Kuky Caffe

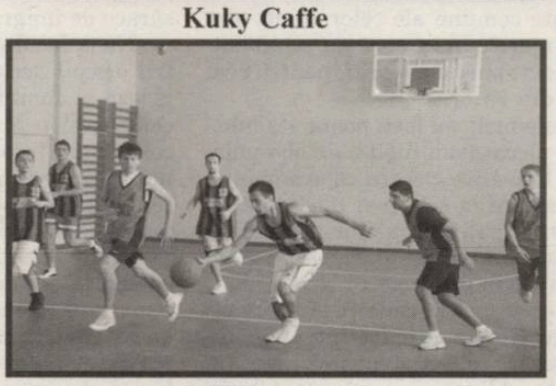

Sală de sport

Daniela MIRONESCU

Piatra de încercare

Am absolvit un master de comunicare instituţională, în cadrul unei universităţi din partea italiană a Elveţiei, unde am beneficiat de o bursă acordată de facultatea la care am studiat şi de Primăria oraşului Lugano. Trebuie să admit că a fost o provocare din toate punctele de vedere, de la cel educativ-formativ, terminînd cu cel personal.

Un rol semnificativ în derularea „aventurii elveţiene" l-au avut atît formarea mea educativă în sistemul didactic românesc, în diferitele sale etape de dezvoltare, cît şi experienţa mea didactică anterioară, ca profesor în învăţămîntul preuniversitar.

Un lucru demn de remarcat a fost că această experienţă formativă a avut loc la „un deceniu" după terminarea primei facultăţi la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. Acest lucru mi-a dat posibilitatea să observ şi să compar cele două sisteme de învăţămînt, cele două moduri de abordare ale formării tinerilor. Este adevărat că sistemul superior românesc a cunoscut o anumită evoluţie, dar există întotdeauna loc de mai bine.

Diferenţele semnificative dintre cele două sisteme pornesc de la modul de abordare al educaţiei şi al raportului tînăr-educaţie.

În sistemul elveţian, tînărul este centrul procesului educativ, acordîndu-se o atenţie deosebită nu doar aspectului calitativ al formării şi pregătirii sale pentru viitoarea carieră, dar, mai ales, modului practic în care viitorul absolvent poate folosi ceea ce a învăţat. Multe dintre cursurile la care am participat au avut o latură practică consistentă (marcată prin lucrări de grup şi individuale, proiecte de cercetare etc).

În schimb, în sistemul românesc, deşi raportul dintre student şi procesul educativ s-a modificat mult în ultimii ani, există o mare problemă legată de adaptarea şi pregătirea studenţilor pentru piaţa muncii. O parte, încă însemnată, din cursuri par să fie inutile în profesia aleasă de tineri. Inutilitatea şi inadecvarea cursurilor în raport cu piaţa muncii se observă din ce în ce mai vizibil în ultimul timp, cînd, şi pe fondul crizei economice, o importantă parte a absolvenţilor „îngroaşă" numărul şomerilor sau al celor care prestează munci necalificate.

Există multe alte elemente care sînt demne de semnalat, dar poate cu o altă ocazie...

Interacţiunea dintre culturi are şi ea rolul ei în definirea, în ansamblu, a „experienţei elveţiene". Comunitatea academică a fost extrem de variată – şi nu mă refer doar la colegii de master, ci şi la profesorii pe care i-am avut. La început, a fost un „şoc", venind dintr-un sistem de învăţămînt monolingvistic, în care numărul studenţilor străini este extrem de redus în comparaţie cu cel al studenţilor autohtoni, căci, de exemplu, am avut posibilitatea de a interacţiona cu tineri nu numai din spaţiul european, ci şi din cel american sau asiatic.

Ca experienţă personală, nu există termen de comparaţie, a fost una deosebită, nu doar prin prisma prieteniilor pe care le-am legat, cît mai ales prin mediul, cultura şi stilul de viaţă în care am relaţionat această perioadă.

Întoarcerea acasă a fost extrem de dură, mă refer aici la modul în care cei din jur te privesc şi te tratează, dar şi la posibilii angajatori care ar trebui să se raporteze la anumite valori, precum performanţă, competiţie, lucru în echipă etc.

Procentul celor care aleg să se întoarcă este destul de mic.

Există două unghiuri de abordare a problemei, care se fac simţite atît la nivelul mentalităţii oamenilor obişnuiţi, cît şi la nivelul angajatorilor (fie din domeniul public, fie din cel privat).

La nivelul oamenilor obişnuiţi, cu care intrăm în contact zi de zi, există două atitudini extrem de bine conturate. Prima este o atitudine admirativă, apreciativă, legată de faptul că ai reuşit să ai o astfel de experienţă. Cea de-a doua atitudine are, să spunem, o tentă negativă, ostilă, fiind caracterizată de invidie, răutate şi o atitudine de genul „ai venit să ne dai lecţii".

Dualitatea o simţim şi în cazul angajatorilor, indiferent dacă provin din sectorul public sau cel privat. Dar, lucrurile se nuanţează în ceea ce priveşte a doua atitudine, cea negativistă, în cazul celor două domenii de activitate (privat sau public). În sectorul public, există o atitudine de opoziţie a sistemului în raport cu tot ceea ce vine din exterior, este nou şi încearcă să aducă elemente care să îmbunătăţească, să eficientizeze munca sau să schimbe modul de a gîndi şi a acţiona al celor ce sînt incluşi în acest sistem. Pe de altă parte, în sistemul privat, considerat dinamic şi receptiv la ceea ce este nou şi care poate aduce o valoare în plus companiei, se observă o influenţă a crizei financiare în „abordarea" acestei atitudini. Pregătirea unui tînăr în afara României reprezintă un dezavantaj pentru mediul privat deoarece, în general, acest lucru solicită investiţii substanţiale în resursele umane, din partea angajatorilor, fapt care este împotriva politicii de reducere/minimizare a costurilor din mediul privat.

Din punctul meu de vedere, cel de-al doilea tip de atitudine este cel dominant în societatea noastră.

Problema reală este modul în care fiecare tînăr întors acasă încearcă să se adapteze sau să facă faţă acestor provocări.

Însă faptul că există tineri care vor să se întoarcă acasă pentru a încerca să „schimbe ceva" este un lucru care ar trebui să ne dea de gîndit şi să ne bucure, pentru că o parte din investiţia în instruirea acestor tineri se reîntoarce în societatea noastră. Este adevărat că procentul celor care aleg să se întoarcă este destul de mic, şi asta poate că ar trebui să fie o altă temă de luat în seamă... Ce ar trebui să ofere societatea românească acestor tineri care vor să se întoarcă şi să demonstreze că în România există încă valori?

Daniela Mironescu *lucrează în prezent în cadrul Fundaţiei de Tineret a Municipiului Bucureşti. A absolvit, în 2009, Masterul de Comunicare Instituţională al Facultăţii de Comunicare, din cadrul Universita della Svizzera Italiana (Lugano, Elveţia).*

Cristiana MOISESCU

Între două lumi

Nu am fost niciodată legată de casă, de patrie, de România. La fel ca mulţi alţii, mă bucuram cînd plecam din ţară, cînd pe bilet stătea scrisă o destinaţie îndepărtată, diferită, în care, preţ de cîteva zile, mă puteam simţi mai umană şi, da, mai fericită. Reacţia inversă, de respingere, apărea cînd, în aeroport fiind, se anunţa cursa finală, către oraşul nedorit – Bucureşti, România.

Astăzi, cînd nu mai locuiesc aici, mi-am descoperit sentimente nebănuite pentru spaţiul pe care, involuntar, încă îl numesc *acasă*. O relaţie dominată de contrarii, iubire-ură, atracţie-respingere, durere-fericire-mîndrie umple legăturile care mă aduc mai mereu acasă, bucuroasă că mă întorc, dar şi uşurată că pot să mă duc înapoi.

Am plecat acum un an, lăsînd în urmă un post stabil şi, pe alocuri, satisfăcător, care anunţa pentru viitor cuvîntul „carieră" şi experienţe interesante; o viaţă împărţită între două oraşe, cu prietenii strînse, oameni frumoşi şi locuri dragi. De altfel, sînt circumstanţe obişnuite pentru cei de vîrsta mea, elemente comune ale celor veniţi din provincie în marele oraş, care au schimbat viaţa din trecut, pusă pe *repeat*, pentru cea *fast-forward* din viitor.

Motivele mele au fost, poate, rizibile. Am plecat (sau fugit?) de oboseala din România, pentru că era molipsitoare. O vedeam în cele mai mici detalii, furişată prin scările blocurilor cenuşii şi ruinele caselor din alte timpuri, ascunsă în sînul oamenilor, împovărîndu-i şi făcîndu-i să se uite mereu urît la ceilalţi. Am plecat pentru că, după o experienţă într-o facultate românească, unde „atenţiile" erau, la fel ca prezenţa, obligatorii, am învăţat lecţii despre dezinteres şi dezgust.

Cei doi ani petrecuţi în Bucureşti au fost luminaţi cînd şi cînd de întîlniri cu oameni interesanţi, care mi-au devenit modele, şi, uneori, prieteni; de plimbări prin muzee, unde voci străine îmi aduceau oarecare speranţă şi mîndrie în suflet, că iată, se poate şi aici, dar şi uşurarea că acei oameni vor pleca din România şi cu experienţa unor lucruri frumoase, nu doar a haosului bucureştean, atît de inedit pentru ei.

Însă aceste frînturi de normalitate nu mi-au fost îndeajuns, aşa cum nu cred că le sînt multora. Domina lupta de zi cu zi pentru un cuvînt amabil, o privire drăguţă, un gest frumos; mă loveam tot timpul de priviri triste şi experienţe devenite tragice prin însăşi banalitatea şi frecvenţa cu care au loc aici.

Mă numesc european

Aşa că am plecat în Londra, oraşul visat, oraşul iubit de la primele silabe. Oraş cu bune şi rele, dureros de intens pe alocuri, naiv de izolat uneori, unde amabilitatea, fie ea şi de suprafaţă, e la ordinea zilei, la fel ca incidentele violente care au loc în cartierele sărace de imigranţi.

Noua facultate este o oglindă bună pentru oraşul acesta: vibrantă, reală, prestigioasă şi dominată de imigranţi. O lume a contrastelor. Majoritatea provin din fostele colonii ale Imperiului, însă sînt multe alte naţii prezente. După cum se vede, cuvîntul „imigrant" e la ordinea zilei. Eu însă fac un efort conştient pentru a mi-l apropia. Într-o perioadă în care identitatea cuiva a devenit un subiect intens dezbătut, eu mă simt mai întîi europeană şi apoi româncă. Am dus cu mine bucăţi din România în suflet şi am adoptat părţi ale noului cămin, dar şi ingrediente din lumi îndepărtate de spaţiul european.

Pe cei rămaşi în ţară îi văd împărţiţi în două tabere: cei entuziasmaţi, care găsesc oportunităţi în greutăţi şi lucruri de schimbat, şi cei intraţi în sistem, care au învăţat deja că nu se schimbă nimic. Între cele două categorii se întind kilometri întregi de Românie uitată, cu oameni demoralizaţi, obosiţi, prăfuiţi. Oameni pe care nu îi interesează proiectele culturale răsărite ici şi colo prin oraşele mai mari, oameni care nu vor intra niciodată în Cărtureşti, şi poate nici într-o altă librărie, oameni cărora „brandul de ţară" al doamnei Udrea nu le spune mare lucru. Oameni care, în schimb, sînt principalii – şi cei mai sever – afectaţi de deciziile luate în ministere, care nu au spitale, şcoli, canalizare sau căldură.

Eu mă simt mai întîi europeană şi apoi româncă.

Cei mai norocoşi de atît sînt descurajaţi şi descurajanţi. Toţi îmi urează „Noroc!" şi speră că „nu ai de gînd să te întorci, nu?". De fiecare dată, mi se strînge inima. „Nu – bîigui eu – deşi...". „Nu, nu ai ce căuta aici", îmi zic ei. Uneori însă, mi se face dor, un dor aproape nedorit, pentru că îmi vesteşte continuarea căutării unui „acasă". Nu ştiu dacă acest dor se va transforma vreodată într-o dorinţă reală de schimbare sau dacă, pus într-o balanţă imaginară, va putea vreodată cîntări mai greu decît normalitatea vieţii *din afară*.

România din mine

În Londra, cînd şi cînd, aud limba română şi, la fel cum făceam în cazul unei limbi străine în Bucureşti, ciulesc urechile. România nu este menţionată des în ziare, dar cînd se întîmplă, rareori e de bine. Duc lipsa unor produse româneşti, unor locuri şi unor persoane, dar nu sînt senzaţii intense. La facultate nu am mulţi români în preajmă, motiv pentru care România încă prezintă interes pentru colegii mei. Cînd mă întreabă cum e ţara mea, le zîmbesc trist. Îmi vin în minte toate lucrurile frumoase şi figurile demne din trecutul ei, dar îmi dau repede seama că România actuală nu e cea din cărţile de istorie. Aşa încît le spun despre realitatea pe care am lăsat-o în urmă, despre munţii frumoşi, despre „Micul Paris", devenit, pe alocuri, o mică mahala, uneori despre comunism şi corupţie, despre oamenii frumoşi, dar trişti.

Mai tot timpul mă urmăreşte un vag sentiment de vinovăţie pentru portretul-tipar, plin de clişee, făcut unei ţări pe care o iubesc. Acelaşi sentiment vinovat apare şi cînd mă gîndesc la cei lăsaţi în urmă, oameni poate mai curajoşi decît mine sau poate mai naivi. Ori mai încrezători. Sub această umbră de remuşcare stă însă tristeţe, nu pentru că am plecat, ci pentru că nu am putut rămîne. Mă întreb cum ar fi fost să mă fi născut într-o ţară din care să nu fiu nevoită să plec. Cum ar fi fost să-i pot duce imperfecţiunile în spate, fără ca acestea să mă oprească din drum? Uneori, faptul că îmi iubesc ţara de la distanţă îmi sună a ipocrizie, şi atunci îmi spun că o să mă întorc.

Cristiana Moisescu *este studentă la School of Oriental and African Studies (SOAS) din Londra, specializarea Limba arabă şi Studii politice. În România, a studiat jurnalismul, iar din 2010 este membră LSRS.*

Gabriel TEMPEA

Viena. Bologna. Benning

Nu puţine erau surprizele pe care Viena le oferea unui student român, ieşit pentru prima dată din ţară la mijlocul anilor '90. Multe dintre ele, cele cotidiene mai ales, erau totuşi uşor de relativizat. Cunoşteam din filme abundenţa supermarketurilor, punctualitatea şi confortul transportului în comun deveneau repede de la sine înţelese, iar, cu puţin exerciţiu, reuşisem să-mi depăşesc şi timorarea în raporturile cu funcţionarii corecţi şi eficienţi. Despre dotarea generoasă a laboratoarelor şi bibliotecilor ştiam de la colegi şi profesori mai umblaţi. Accesibilitatea studiilor universitare însă mi-a provocat un real şoc cultural. Cum pe atunci incertitudinile nu erau atît de uşor de tranşat ca în epoca portalului Google, am purtat, neîncrezător, acelaşi dialog cu mai mulţi colegi de studiu sau vecini de cămin:

„– Cum, la voi chiar nu se dă examen de admitere??

– Nu.

– Bun, şi ce trebuie să faci ca să urmezi o facultate anume?

– Să te înscrii, pur şi simplu. Singura condiţie de eligibilitate e absolvirea Bacalaureatului."

Examenul de admitere la o facultate mult rîvnită putea încă fi o experienţă traumatizantă în România la începutul anilor '90. Însoţită de preliminarii îndelungate şi laborioase, admiterea dobîndea adesea dimensiunea unui moment existenţial crucial, a unui adevărat ritual de trecere. Mai întîi, o serie întreagă de criterii pragmatice (perspectiva unui serviciu sigur şi lucrativ, competitivitatea pe piaţa internaţională a muncii, reputaţia facultăţii) sau prozaice (distanţa dintre universitate şi locuinţă, de pildă) erau îndelung cumpănite în familie în dezbateri aprinse, generatoare de nevroze. Erau invocate, desigur, şi aptitudinile candidatului. Acestea reflectau adesea mai mult proiecţia ambiţiilor familiei, decît suma înclinaţiilor difuze ale unui şcolar influenţabil. Rezultatul deciziei luate cu multe ezitări era avansat subit la rangul de ideal. Urma purgatoriul meditaţiilor şi al testelor preliminarii, absolvite cu sufletul la gură. Aflam cu stupoare că acestei întregi tevaturi îi corespundea în Austria o decizie individuală, urmată de o simplă formalitate birocratică: înscrierea (excepţie fac studiile care presupun o vocaţie creativă: muzică, film, arte plastice...).

Acestei întregi tevaturi îi corespundea în Austria o decizie individuală.

O surpriză de proporţii mai mici, dar comparabile, mi-au prilejuit-o protestele studenţeşti şi modul (unanim aprobator) în care ele sînt receptate de către profesori. Aproape invariabil, protestele sînt privite ca o manifestare pozitivă a iniţiativei politice în rîndul studenţilor, ca o dovadă a faptului că „le pasă", o atitudine care trebuie încurajată necondiţionat. Obiectul protestelor are, pînă la urmă o importanţă secundară. Cele mai recente (şi printre cele mai vehemente) mişcări studenţeşti au fost îndreptate împotriva implementării Procesului Bologna la Universitate şi la Academia de Arte. Lipsa examenelor de admitere şi a taxelor de studii conduce inevitabil şi la suportabile disfuncţionalităţi: amfiteatre aglomerate şi liste de aşteptare pentru examene, în primii ani de studiu. Eliminarea haosului din anii de început, eficientizarea prin divizare a ciclului universitar şi, desigur, îmbunătăţirea compatibilităţii diplomelor la nivel european erau argumentele adepţilor procesului Bologna în Austria. Combaterea haosului şi eficientizarea învăţămîntului impuneau şi măsuri destul de rigide care, deşi implementate cu succes la Universitatea Tehnică încă din 2007, au stîrnit scepticism la Universitate şi s-au dovedit impracticabile la Academia de Arte Plastice. În semn de protest, Aula Academiei şi cel mai mare amfiteatru al Universităţii au fost ocupate de către studenţi, timp de peste zece săptămîni, între octombrie 2009 şi ianuarie 2010. Manifestaţiile-maraton erau îndreptate în principal împotriva introducerii sistemului *bachelor-master* şi a măsurilor tot mai pronunţate de austeritate din învăţămînt. La Academie, deşi majoritatea a fost oarecum dezarmată de receptivitatea cu care partenerii de negocieri acceptau să pună în discuţie (şi în bună parte să abandoneze) măsurile procesului Bologna, un grup tot mai restrîns şi tot mai radical formula critici cu un spectru tot mai larg, ce depăşea cadrul sistemului universitar. Vechi sloganuri împrumutate din retorica anului 1968, contestînd legitimitatea democraţiei reprezentative, a economiei liberale şi a capitalismului în general erau vehiculate ca idei proaspete, a căror (urgentă!) abordare ar fi menită să soluţioneze, între multe altele, şi neajunsurile din învăţămînt. Deşi el însuşi era contestat cu virulenţă în cadrul protestelor, rectorul Academiei de Arte saluta mişcările studenţeşti cu sintagma (citez cu aproximaţie): „Este misiunea noastră să pregătim o generaţie activă politic".

Programată de multă vreme, o conferinţă a cineastului american James Benning trebuia să aibă loc la Academia de Arte exact în toiul protestelor. Interesul studenţilor înclina în mod vădit în favoarea talk-ului legendarului regizor; greva şi manifestaţiile au fost temporar abandonate şi studenţii au inundat (ca în vreme „de pace") sala de curs în care era programată conferinţa. James Benning însă, aflînd din presă despre mişcările studenţeşti, a decis din proprie iniţiativă să se solidarizeze cu protestele. În locul mult-aşteptatei prelegeri despre filmele sale de avangardă, ne-a vorbit timp de peste o oră, cu un entuziasm nu tocmai contagios, despre angajamentul său social şi despre experienţele sale revoluţionare din tinereţe. La sfîrşitul conferinţei, studenţii s-au întors mai curînd dezamăgiţi, decît mobilizaţi, în aula înţesată cu lozinci şi manifeste.

***Gabriel Tempea** a absolvit secţia de inginerie fizică a Universităţii „Politehnica" din Bucureşti în 1996. A fost doctorand, apoi cercetător asistent la Universitatea Tehnică din Viena. În prezent, lucrează într-o întreprindere, în domeniul opticii. Din 2006, studiază arte plastice şi film la Academia de Arte Plastice din Viena.*

Nicoletta BARTUNEK

Studii în străinătate şi întoarcerea în ţară

Cum aş putea să rezum experienţa de student român în altă ţară? Mi-e suficient de multe ori un singur cuvînt: comparaţie. Mi s-au cerut întotdeauna comparaţii: am fost comparată cu „ai lor" sau cu „ai noştri" şi, poate mai important decît toate, eu am fost de multe ori cea care le propunea. Întoarcerea în ţară a atenuat puţin lucrurile. Sînt recunoscătoare sistemului din care am plecat şi celui în care am ajuns pentru o perioadă destul de îndelungată. Comparaţia nu are sens atîta timp cît ambele ţări (care sînt de fapt trei, căci mi-a fost dat să mă plimb puţin şi prin a treia ţară) au participat în egală măsură la persoana care vi se adresează acum.

Am observat însă că studenţia în străinătate e un subiect tare la modă şi, fiind vizată de titulatură, m-am trezit de multe ori urmărind valul. Atunci cînd eşti „dincolo", ţi se împăienjeneşte privirea cu cîte-o lăcrimioară falimentară de fiecare dată cînd te gîndeşti că vrei să te întorci în ţară. Pe tema asta, prin monitorul care te apropie de ei, te izbesc oameni necunoscuţi cu argumente fantomatice, care se transformă în siluete aureale. Te măgulesc sintagme ca: „modele de succes", „oportunităţi", „provocări" şi exagerări precum „şanse pentru România". Apoi priveşti cu suspiciune afirmaţiile legate de dezaprobarea societăţii, nemulţumiri şi subestimare.

Cine sînt însă tinerii care au studiat în afară sau care pleacă la studii în străinătate, cine sînt cei atît de admiraţi, dar şi blamaţi pentru decizia lor de a se întoarce în ţară? Citind articole pe tema asta realizezi că tagmei acesteia îi corespunde o definiţie pe care eu am tot trecut-o cu vederea: „«Studiile în străinătate» formează «tineri profesionişti» utili pentru ţară". Reflectînd asupra definiţiei, am realizat că am greşit statisticile în care mă căutam. Am greşit amarnic crezînd în melodia pe care unele cuvinte o emană. M-au prins în jocul lor două contrarii care îmi tot fac viaţa amară: locul meu e printre „umanişti", mă căutam degeaba între „profesionişti".

Nu mă încadrez aşadar în tipicul studentului român cu diplomă de peste hotare. Am hotărît să urmez un drum mai complicat. Am plecat din România cu „viză pentru studii" în Italia, iar eu adăugam în gînd pe toate documentele „student la filozofie". Încă dinainte de plecare, alesesem domeniul acesta de multe ori anevoios. Timp de vreo doi ani am frecventat sălile de curs din România. Eram întotdeauna înconjurată de întrebări: Ce ai să faci cu filozofia? Ce profesie o să ai? Răspundeam zîmbind că nu ştiu, deşi mă pregăteam pentru necunoscut, încă de prin liceu. Îmi răsună şi acum în minte primele mele întîlniri cu filozofia: ca să o impresionez pe profesoara de română, la care ţineam foarte mult, mă tot străduiam să reţin cum se scrie numele lui Nietzsche. (Pentru asta învăţasem o poezioară: „Nietzsche masă, Nietzsche casă, Nietzsche dragă jupîneasă!".)

Nu mă încadrez aşadar în tipicul studentului român cu diplomă de peste hotare.

Trecuseră apoi cei doi ani de studiu la Cluj şi hotărîrea mea de a pleca la studii „în străinătate" parcă venea ca un răspuns la toate acele întrebări care îmi erau adresate aproape necontenit. Şi le răspundeam într-o doară: *eu* nu ştiu cu se mănîncă PR-ul, *eu* nu ştiu ce-i aia marketing. PR-ul reuşesc să mi-l explic spunînd „relaţii publice", doar ca să evit varianta originală. Ştiu însă ce e transcendent şi ce-i transcendental şi cu asta plec acum la italieni!

Ce-am găsit acolo? Cursuri, cursuri şi iar cursuri. Un program extrem de încărcat. Plecam dimineaţa, mă întorceam seara, şi abia dacă mai ajungeam pînă la cantină. Mă „îngropam" din ce în ce mai mult în cărţi. Pregăteam între o mie şi două mii de pagini de texte pentru examenele orale, care durau şi pînă la o oră. Adevărul e că „examene" au fost doar cele din primii ani, în ultimul an de licenţă şi-apoi la masterat se transformaseră deja în discuţii serioase, care trebuiau justificate încă de la primul cuvînt. Mi s-a întîmplat odată să întreb sfios de unde să încep. Mi s-a răspuns, respectuos, că face parte din examen. „Acum e rîndul tău să dai dovadă că ştii să întreţii un discurs." Am găsit oameni fascinaţi de ceea ce făceau şi profesori foarte buni. Spun *profesori* pentru că majoritatea dintre ei chiar asta sînt: oameni care vor să te înveţe ceva. M-au învăluit într-o lume aparte, timp de şase ani: într-un balon de săpun. Am trăit acolo cu ei şi cu alţi studenţi, respirînd acelaşi aer. Înainte de a încheia peripeţia, am hotărît să mă confrunt cu o a treia ţară. Germania – al treilea element cam limitat în timp din pregătirea mea „profesională" – m-a convins că unele fantezii se pot împlini. Mă simţeam într-un mic paradis atunci cînd dădeam tîrcoale cu mirare unui dulăpior care ascundea ultimele două numere ale revistelor pe care eu, de cele mai multe ori, le consultam virtual. Eram năucită de atîta esenţă materială. Am terminat cu toate astea de curînd, extrem de mulţumită de ce am primit şi de ce am reuşit să dau.

Cît despre întoarcerea în ţară, am hotărît cu entuziasm că da, voi reveni, deşi hotărîrea o luasem încă dinainte de plecare. Voiam să mă întorc la ceea ce încă nu reuşisem să uit nicicum: o atmosferă în care respiram cultură, în care mă simţeam bine în filozofie şi cu prietenii la un pahar de vin şi, mai ales, în limba mea. Bursa e pe terminate, aşa că, chiar cu planuri de continuare în lumea universitară în care aş vrea să mă întorc, a trebuit să mă gîndesc la bani. Şi-am dat din nou peste problema iniţială: Ce-i aia marketing? Ce-i aia PR?

Mă tot bîntuie o frază adunată de la prieteni – „Tu ai trăit numai prin facultăţi unde nu se învaţă lucruri practice..." Aşa e! Şi ăsta e motivul pentru care mă tot întreb de la întoarcerea în ţară dacă eu de fapt fac parte dintre acei „tineri studenţi români plecaţi la studii în afară". Nu ştiu ce ar trebui să sper pentru situaţia mea de aici şi parcă mi-e greu să critic sistemul. Nu sînt vînată de nici o multinaţională, nu am făcut *„team building"* şi nici nu mă prea pricep la socoteli...

***Nicoletta Bartunek** a fost studentă a Facultăţii de Filozofie din Italia (Perugia) şi bursieră Erasmus a Westfälische Wilhelms-Universität Münster. În prezent, este prim-consilier pentru Proiecte în cadrul Ligii Studenţilor Români din Străinătate (LSRS), filiala Italia.*

Diana DELEANU

Învăţământul în România de azi

Sînt membru al corpului didactic universitar al Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, un minister care ar trebui numit, mai scurt, al Haosului. Dacă ministrul meu nu are în tezaurul său lingvistic noţiunea de „promoţie", considerînd că „20 de generaţii" – indivizi cu vîrsta cuprinsă între 18 şi 38 ani – ar fi trebuit să fie corecte la Bacalaureat, atunci eu nu mai am nici o şansă. În aceste condiţii, noua lege care ne va guverna va fi: „scapă cine poate!".

Îmi vine greu să găsesc un exemplu mai rău printre miniştrii învăţământului. Învăţământul e la pămînt, fără speranţă, cercetarea agonizează, sportul nu are performanţe, şi toţi participanţii din sistem (elevi, studenţi, cadre didactice, cercetători, tineri, sportivi) sînt nemulţumiţi din foarte multe motive (nu numai din cauza salarizării şi finanţării minime)!

Nemulţumirea generală este că nivelul de pregătire e mult inferior, nivelul de predare are multiple lacune, nefiind adaptat prezentului, criteriile de promovare sînt injuste şi arbitrare.

Ceea ce face puternic un sistem de învăţămînt e tradiţia care include continuitatea, o continuitate pe care guvernanţii noştri o tot omoară. Facem reformă de mai mulţi ani, dar nu o terminăm, căci media mandatului unui ministru la putere e sub trei ani. O reformă ar fi trebuit să înceapă cu o promoţie şi să meargă paralel cu aceasta, pînă atinge toate structurile. La noi am început deodată, la toate nivelele, şi am bulversat totul. Reformele în învăţămînt influenţează societatea doar la ani după aplicare, căci ele se adresează viitorului. Guvernanţii doresc să facă azi şi acum ceea ce nici o structură de învăţămînt serioasă nu a făcut (şi sigur nu va face).

Guvernanţii se laudă că au fost elevi slabi, neinteresaţi de învăţătură.

Eşecul major ar putea porni de la pierderea respectului faţă de instituţia de învăţămînt, cu tot ce înseamnă ea. Dacă guvernanţii se laudă că au fost elevi slabi, neinteresaţi de învăţătură, sau că au bacalaureate date tardiv, nu putem spera la mai mult nici de la tinerii care fac o legătură directă între situaţia şcolară şi performanţe. La aceasta se adugă şi mediatizarea stridentă a unor cazuri irelevante pentru întregul sistem, referitoare la profesori corupţi.

Haosul e creat şi de corupţie, de nerespectarea legislaţiei. Să luăm de exemplu noua Lege a Învăţămîntului. Se vehiculează, ca şi în vechea lege, vîrsta de pensionare de 65 ani în mediul universitar, dar, surpriză: avem şi în prezent rectori care o depăşesc; şi nu e singura lege nerespectată (vezi atribuirea de granturi, de fonduri UE, şi în cazul celor ce au avut „nenorocul" să fie „prinşi" de presă; am asistat la demisii cu scandal. Putem noi să dăm un exemplu tinerei generaţii, cînd se încalcă, la nivel înalt, regulile pe care o obligăm să le respecte?

Calitatea învăţămîntului a fost subminată ani de zile, sistematic prin promovări acolo unde lipsea valoarea, de nepotisme (membrii de familie, de cumetrie, de pahar – puşi în poziţii de conducere, şi aceasta se petrece generalizat în oricare dintre ministerele din România, căci, nu-i aşa, politicienii noştri au o apetenţă nemaipomenită pentru titluri universitare!).

Legat de promovări, un subiect spinos îl reprezintă şi noile criterii de promovare în învăţămîntul superior. S-a făcut ierarhizarea revistelor profesionale şi majoritatea celor româneşti au indice de impact sau de referinţă 0! Nu contest, poate acesta este nivelul revistelor româneşti în clasificarea conform criteriilor internaţionale ISI, dar să promovezi în România ţinînd cont doar de acest criteriu înseamnă „înmormîntarea" învăţămîntului universitar românesc.

Dacă ai optat pentru cercetare într-un domeniu de larg interes, e posibil ca articolele publicate să atingă cote astronomice de citare. Dacă însă lucrezi într-un domeniu îngust şi numărul de citări va fi redus, oare cine poate decide care contribuţie e mai valoroasă?

Universităţile din România au o vîrstă de 150 de ani şi nu pot fi comparate (ca vechime) cu Oxford, Bologna, Sorbona – universităţi încărcate de secole de continuitate. În aceste condiţii, Ministerul doreşte promovarea universitară la nivel internaţional venind cu aceste criterii care vor îngropa firavul parter realizat cu dificultate pînă acum.

Mircea Miclea, eminenţa cenuşie a noii Legi a Învăţămîntului, figurează în Sistemul Thomson Web of Science cu 0 citări! Şi nu uitaţi, domnia sa a fost acuzat de plagiat în 2005 pentru *Psihologia Cognitivă – modele teoretico-experimentale* (Wikipedia). Pentru o astfel de suspiciune, în ţările cu care vrem să ne comparăm şi să concurăm, un ministru îşi dă demisia. Este etic să lăsăm pe mîna unui astfel de profesor o lege care ne va guverna copiii pentru mulţi ani de acum înainte? Oare la conducerea Ministerului şi la elaborarea Legii Învăţămîntului n-ar fi obligatorie cooperarea unui mare număr de cadre didactice cu vechime minimă de peste 20 ani în educaţie?

Să analizăm noile criterii de promovare introduse. România e o ţară fruntaşă, cu poziţii de lider în economie (toate ramurile), în sport (medaliile de aur şi argint), în sănătate (TBC eradicat, mortalitate nulă infantilă şi maternă). Văd oare vreo sprînceană de îndoială la citirea acestor afirmaţii? Cu aşa realizări, e normal ca al nostru corp didactic să figureze numai în reviste cu cota de impact peste 5 (cote mai mici ar fi sub nivelul Ministerului nostru superperformant!). Oare dacă Van Gogh ar trăi şi ar fi român, ar merita să-l angajăm în învăţămînt? Nu, căci a vîndut doar un tablou, deci nu există performanţă. Citind CV domnului ministru Funeriu, rămîi impresionat de numărul de publicaţii şi de citări. La evaluarea lucrărilor se constată ca acestea au fost efectuate la Strasbourg, Japonia sau SUA. La cei mulţi laureaţi Nobel, români pe care îi avem (în oricare dintre domeniile de acordare), vă vine oare în minte vreunul care să fi fost premiat pentru activitatea desfăşurată în România?

Ministerul doreşte promovarea universitară la nivel internaţional.

Corpul didactic e de acord cu criterii de promovare de nivel înalt, dar acestea trebuie implementate treptat, odată cu creşterea şi dezvoltarea sistemului nostru educaţional. Acest sistem a fost subfinanţat în anii '80, proces care a continuat şi în anii '90 şi s-a desăvîrşit în anii 2000. Trebuie mai întîi să-l vindecăm şi apoi să-i pretindem să „muncească cu rezultate"!

Discutăm despre continuitate obligatorie pentru un învăţămînt sănătos, puternic, dar ultimii doi ani au adus cele mai reduse fonduri pentru granturile cîştigate. Deci am trăit într-o sincopă în cercetare. Cercetarea ştiinţifică nu se poate efectua în salturi. Iar prin continuitate înţeleg nu menţinerea aceloraşi persoane, ci întărirea unui sistem în care pot lucra mulţi, pentru perioade limitate.

Să discutăm şi depre normele de încadrare şi finanţare care se fac după numărul de ore, respectiv de studenţi. Deşi cuvîntul are origine latină, el poate că provine în sistemul nostru de învăţămînt din rusescul „norma". Noi nu creăm posturi pentru că avem nevoie de ele, ci pentru că avem „o normă".

Dar nu mai contează originea latină sau că limba latină stă la baza culturii europene, fiind şi azi studiată, pentru că secţiile nu sînt rentabile: puţini studenţi, bani pe măsură – şi în aceeaşi situaţie sînt alte multe specializări cu interes redus, dar obligatorii pentru orice naţiune. La universităţile mari (cu care tot vrem să ne comparăm), astfel de specializări sînt susţinute de cele profitabile. Dacă dorim să supravieţuim, nu e voie să renunţăm la educaţie în toate aspectele ei (aşa cum, din păcate, încurajează Ministerul nostru). Poate să pară absurd funcţionarilor din Minister, dar trebuie să avem ani şi cu un singur student la o specialitate, căci munca lui în viitor este indispensabilă unei societăţi sănătoase.

În normele despre care vorbeam figurează numai orele cu studenţii: noi sîntem angajaţi şi plătiţi numai după norma didactică. În schimb, promovările se fac după realizările în cercetare (care nu e normată sau recompensată prin salariu, ci doar ca supliment în momentul obţinerii unui grant).

Ca indivizi, putem avea aptitudini mai dezvoltate pentru didactic, cercetare sau pentru activitatea practică. Toţi trebuie integraţi în învăţămînt deoarece tinerii trebuie educaţi sub toate aspectele, pentru a se putea orienta conform aptitudinilor şi preferinţelor. În universităţile vestice există posturi de cercetare (care nu au prevăzută munca didactică) şi, ca să fim realişti, nu există un om universal capabil să facă, la nivel de performanţă, totul (cei care reuşesc sînt genii, iar geniile sînt puţine!).

Şi, probabil, cel mai trist aspect este exodul tinerilor către alte meleaguri. Împinşi de legi incorecte, de corupţie, de lipsuri, tinerii noştri – care sînt şi deştepţi, şi muncitori (dovadă stînd realizarea lor profesională în sisteme corecte şi bine manageriate) – ne părăsesc.

***Diana Deleanu** este profesor universitar la Universitatea de Medicină şi Farmacie „Iuliu Haţieganu" din Cluj-Napoca.*

Alexandru DOBRE

Student la Londra

Opt ani au trecut de cînd m-am rupt de învăţămîntul românesc. Se întîmpla la sfîrşitul clasei a VII-a. Părinţii mei au hotărît (mare noroc am avut!) că ar fi mai bine să mă transfere la o şcoala privată din Bucureşti. Următorii cinci ani mi-au demonstrat diferenţele uriaşe dintre cele două sisteme de învăţămînt: pregătirea profesorilor, structura anului şcolar, libertatea de exprimare şi, cel mai important, mentalitatea celor din jurul meu. Această şcoală de „fiţe“ – cum este adesea considerată în Bucureşti – a fost şi este o rampă de lansare pentru serii întregi de români care, an de an, au intrat la cele mai bune facultăţi din lume: Oxford, Cambridge, LSE, UCL, Columbia. Aceste rezultate s-au datorat în mare măsură sistemului de învăţămînt. Chiulitul, şpaga, învoirile sau copiatul mi-au ieşit repede din vocabular, într-un loc în care respectul faţă de sine şi de cei din jur este cel mai important. Posibilitatea de a cunoaşte elevi din întreaga lume mi-a permis să văd dincolo de România, să cunosc şi să respect alte culturi cu care, în alte circumstanţe, nu aş fi avut de-a face.

Am ales Londra şi University College London ca destinaţie pentru viitorul meu academic. Învăţămîntul superior din România nu m-a convins că ar putea fi o rampă de lansare. Din punctul meu de vedere, pentru o ţară care a dat lumii mari valori, este inadmisibil să nu aibă o facultate pe măsură.

La UCL am hotărît să studiez istorie. Am ales departamentul SSEES *(School of Slavonic and East European Studies)* deoarece am vrut să înţeleg felul în care ideea lui Marx despre comunism a schimbat istoria secolului al XX-lea. Pornind de la Primul Război Mondial, cursurile pe care mi le-am ales au cuprins perioada cea mai tumultuoasă din istoria acestei regiuni. Deşi am studiat în străinătate în ultimii trei ani, acest curs m-a apropiat de România, în sensul în care am înţeles unele dintre motivele pentru care ne aflăm în această situaţie.

În România, a merge la facultate a devenit un lucru absolut normal. Mai mult, masterul şi chiar doctoratul sînt considerate necesare pentru a reuşi în viaţă. Numărul mare de studenţi nu reprezintă succesul sistemului românesc de învăţămînt. Mai degrabă este încununarea mediocrităţii în care ne aflăm. Faptul că atît de mulţi reuşesc să intre la facultăţi (şi cu ce medii!) ne dovedeşte că acest sistem nu face diferenţa între adevăratele valori intelectuale şi masa populaţiei. O altă cifră incredibilă în România, la facultate, este rata promovabilităţii. Nu e nici o bucurie că majoritatea celor care intră la facultate reuşesc să termine fără probleme. Toate aceste lucruri fac ca facultăţile româneşti să nu fie recunoscute pe plan internaţional ca adevărate instituţii de învăţămînt superior.

În România, a merge la facultate a devenit un lucru absolut normal.

Spre deosebire de România, în Anglia, procentajul celor care ajung să studieze la facultăţile de top este foarte mic, raportat la numărul absolvenţilor de liceu. Astfel, nivelul învăţămîntului creşte într-un mediu în care doar cei mai buni concurează. Continuînd comparaţia, masterul şi doctoratul reprezintă adevărate culmi academice.

Totuşi, străinătatea

O altă diferenţă importantă între cele două sisteme de învăţămînt este dată de organizarea cursurilor şi a seminariilor. În cele mai multe dintre cazuri, accentul se pune pe studiul individual, la bibliotecă sau acasă. A urma cursurile unei facultăţi bune nu înseamnă a-ţi petrece întreaga zi ascultînd diferiţi profesori. Cursurile sînt ocazii pentru student de a afla ultimele opinii referitoare la subiectele pe care le studiază. Spre exemplu, un curs despre Revoluţia Rusă nu este un monolog al profesorului cu privire la evenimentele cele mai importante şi anii în care s-au desfăşurat. Este de datoria studentului să se pregătească înainte de curs pentru a putea beneficia de cunoştinţele profesorului. Astfel, cursul devine o discuţie despre părerile diferiţilor istorici, o analiză a felului în care a fost perceput de contemporani, iar mai apoi influenţat de alte evenimente, precum Războiul Rece sau Căderea Zidului Berlinului. Scopul cursului nu este acela de a primi mură-n gură informaţia pe care o poţi afla singur dintr-o carte.

La seminar, asistentul sau profesorul iniţiază o discuţie despre subiectul curent, încercînd să afle părerile studenţilor. Pornind de la o întrebare, se creează o întreagă dezbatere, în care fiecare student este liber să-şi exprime şi argumenteze părerea. Scopul discuţiei nu este acela de a dovedi cine ştie mai mult sau de a-l impresiona pe profesor; din acest schimb de opinii, studentul obţine o multitudine de perspective asupra subiectului. Ceea ce face această discuţie atractivă pentru student este calitatea profesorului sau a asistentului.

Absolvenţii facultăţilor de top nu termină cu notele celor din România. Un procentaj foarte mic, aproximativ 3-4%, devin absolvenţi cu distincţia *„First“,* care înseamnă o notă mai mare de 7. În România, un 7 ar fi o tragedie într-o ţară în care toţi ne mîndrim cu 9,99-le nostru.

Low-cost-ul educaţional

Învăţînd la una dintre primele zece facultăţi din lume, am avut oportunitatea de a întîlni cîţiva profesori şi asistenţi remarcabili. Nu este nici o coincidenţă că astfel de profesori mi-au apărut în drumul meu academic. Făcînd o analogie, calitatea învăţămîntului este similară cu cea a companiilor aeriene. Low-cost-urile transportă milioane de pasageri zilnic, fără nici o problemă. Totuşi, calitatea piloţilor, a aeronavelor, confortul din interior şi aeroporturile în care ajungi la destinaţie sînt cîteva dintre diferenţe. La fel şi cu facultăţile. Materiile pe care le studiezi la facultăţile de renume din lume, comparativ cu alte facultăţi, nu diferă foarte mult la prima vedere. Un student la economie, de pildă, ar putea să înveţe după acelaşi manual la ASE (în România) sau la LSE (în Marea Britanie). Diferenţa majoră între cei doi absolvenţi va fi dată de calitatea profesorilor pe care i-a avut de-a lungul celor trei ani. Similar cu low-cost-ul care aterizează pe faimosul Băneasa, la fel şi absolventul de ASE va întîmpina greutăţi în încercarea de a-şi găsi un job bun. Faptul de a absolvi o facultate de renume te ajută să te dezvolţi pe plan profesional, dar îţi creează şi facilităţi în găsirea slujbei dorite. În Anglia, în plină recesiune în 2008, numărul tinerilor şomeri depăşea un milion. Totuşi, absovenţii celor mai bine cotate facultăţi din Londra, Oxford şi Cambridge, şi-au găsit încă joburi. Pînă la urmă, cu toţii ştim că trăim într-o lume în care brandul contează, iar calitatea CV-ului este dată, în mare măsură, de educaţie. Din păcate, mulţi tineri cu un potenţial foarte mare nu reuşesc în viaţă tocmai din cauza calităţii educaţiei, intrînd astfel într-un cerc vicios, din care le este foarte greu să iasă.

Viaţa în Londra

Calitatea sistemului de învăţămînt şi oportunităţile de a obţine o slujbă bună nu sînt singurele avantaje pentru a studia în străinătate. În cazul meu, Londra mi-a oferit trei ani minunaţi. Este genul de oraş care satisface pe oricine, indiferent de gust, buzunar sau stare. De la petrecerile studenţeşti din Camden Town la sutele de evenimente culturale, de la cluburile cosmopolite din Soho la parcurile care ocupă o mare parte a oraşului, pînă la muzeele ce împînzesc capitala, Londra este, probabil, cel mai viu oraş european. Ca student, Londra îţi deschide orizontul, îţi prezintă oameni din întreaga lume, te aşteaptă să încerci mîncăruri de pe întreg mapamondul, îţi încîntă mintea şi sufletul cu cele mai noi şi interesante expoziţii şi te invită la dans în fiecare zi şi noapte. Este un oraş ideal pentru studentul care vrea să experimenteze viaţa trăită în ritm continuu...

Efectele sistemului de învăţămînt se fac simţite şi în viaţa cotidiană din Londra. De la felul în care vorbesc, se îmbracă şi se comportă, londonezii se diferenţiază imediat. Ţin minte şi acum prima mea întîlnire cu metroul londonez. Intrînd în metrou la *„rush hour“,* am rămas plăcut surprins să observ că aproape toţi călătorii citeau o carte sau un ziar. Adaptarea la viaţa din Londra nu este dificilă.

În puţinele rînduri cînd m-am gîndit la România, mi-a fost îndeajuns să deschid televizorul, să urmăresc zece minute ştirile, ca să îmi dau seama că sîntem tot acolo, între crimele şi violurile de la orele 17, senzaţionalul de seară şi frustrările exprimate de „x“ şi „y“, încercînd să facă rating.

Din punct de vedere academic, românii sînt bine văzuţi. Am întîlnit studenţi din întreaga ţară care s-au adaptat la sistemul de învăţămînt, reuşind să se angajeze corespunzător. De asemenea, am întîlnit profesori şi asistenţi care, la rîndul lor, au reuşit să treacă dincolo de prejudecăţi. Brandul România atrage imediat atenţia localnicilor, care sînt circumspecţi. Pînă la urmă, e normal dacă ne gîndim că numărul celor care vin în Marea Britanie la studii este cu mult mai mic decît cel al cerşetorilor sau hoţilor. De la frizerul din colţ pînă la şoferul de taxi sau vînzătorul din supermarket, toţi se feresc să aibă de-a face cu românii. De cele mai multe ori, conversaţiile se termină în momentul în care află de unde eşti. Puţinii care continuă discuţia întreabă imediat de ţigani. Asta e, din păcate, imaginea pe care ne-am creat-o de mai bine de 20 de ani.

Deşi am studiat în străinătate în ultimii trei ani, acest curs m-a apropiat de România.

România anului 2011 nu mai este România Nadiei, a lui Ilie sau Hagi. Nici măcar de Ceauşescu nu se mai discută. Lipsa de valori internaţionale se face simţită. În afara altor repere, doar melodia Alexandrei Stan „Saxobeat“, care se difuzează constant la posturile de radio, mai aminteşte englezilor că nu toţi românii sînt hoţi, cerşetori sau căpşunari... Mult prea puţin!

Alexandru Dobre *este student la UCL, Marea Britanie.*

Luminița Anda MANDACHE

Îndreptar pentru cei cu gînduri de plecare

O mulțime de discuții din ultima vreme purtate cu amici din colțuri diferite ale lumii mă duceau inevitabil spre același subiect. Sub impulsul unei „deformații profesionale", am gîndit inductiv și am ajuns la concluzia că nevoia noastră, a generațiilor tinere, de a discuta despre „acasă" poartă cu sine mai mult de o serie de gînduri comune despre un spațiu fizic pe cale de dispariție. Este un alt simptom al schimbărilor în plan cultural produse de globalizare, de data aceasta tot mai aproape de nodul de bază al societății: familia.

Acasă. *Foyer. Hogar. Home. Home sweet home.* Nicăieri nu-i ca acasă. La fel spune și românul, de sărbători, cînd se vede cu frigiderul plin și masa clătinînd de bunătăți. La fel și noi, tinerii de peste tot, cînd ajungem lîngă părinți, indiferent din ce colțuri ale lumii am veni. Și la fel ne spune și cultura pop(ulară) prin alaiul ei de filme în care vedem generații întregi mișunînd în cadre construite cu răbdarea scenografilor și imaginația directorului de imagine. Un lucru pare clar: nevoia de „acasă" bătea, pînă acum ceva vreme, orice culturalism. De la familiile Aymara din Chile pînă la lipovenii din Dobrogea, de la șamanii kazaci pînă la tibetanii din Asia, toți ne întoarcem seara „acasă". Pentru că, de fapt, tema lui „acasă" stă în mijlocul discuției despre familie și relații parentale. Tind însă să cred că odată cu mobilitatea percepută ca un capital, rezultat al unui cosmopolitism „în masă" – evident produs al globalizării –, „acasă" se transformă tot mai mult într-o realitate relativist culturală.

coace. Ea – bîjbîind un răspuns. „Acasă" a fost apartamentul în care și-a petrecut copilăria iar apoi adolescența. Și tot „acasă" au fost bunicii. Plecînd apoi la studii, casele au cunoscut alți proprietari. „Acasă" de acum este mai mult un „la ai mei", unde abia dacă găsește întrerupătorul în sufragerie sau dulapul cu pîine în bucătărie. „Acasă" fusese și la București, acolo unde au rămas însă o parte dintre amintirile și lecturile ei. „Acasă" era acum și camera de cămin din campusul unde studia, cameră ticsită de amintirile lăsate de alți oameni, alte lecturi, dar aceeași fotografie cu părinții pe perete. Concluzia: „acasă" e în același timp un loc stabil, construit de oameni și prieteni prin legăturile lor strînse, dar și un loc „împrăștiat" în diferite colțuri ale lumii. „Acasă" e un pic peste tot pe unde am trăit.

Două luni mai tîrziu, un schimb electronic de păreri și gînduri între Germania și România. Un el și o ea care se văitau că nu și-l mai găsesc pe „acasă". „Era acolo în casa părinților mei din Göttingen acum cîțiva ani, înainte să încep facultatea. Tînjeam după el cînd plecăm departe, mă bucuram sincer cînd îl regăseam, dar cu timpul ne-am răcit. Cînd ajung acolo mă simt incomod lovindu-mă la degetul mic de la picior de mobila nouă din camera mea transformată în salon." Ea, tot așa. Întoarsă „acasă" nu-și mai găsește o carte după care tînjea și care lenevește acum pe patul unui vecin (care probabil o avea în curricula la secțiunea Lecturi de vacanță). Ne-am gîndit atît de mult la acest „acasă" în orele de serviciu de oboseală maximă, în pauzele de ca-

veneau de la serviciu „acasă" sau sunetul soneriei din casa bunicii anunțînd venirea poștașului, a părinților sau a vreunui vecin. E unul dintre sunetele pe care le distingi de la prima notă. Într-o țară cît Oltenia, toată lumea merge „acasă" la final de săptămînă. Belgienii care lucrează în Bruxelles se întorc în orășelele lor, studenții din Leuven, Liège sau Louvain la Neuve tot așa. Trenurile care pleacă vineri seară din gara de la Louvain la Neuve sînt încărcate de trolere cu rufe murdare și cărți. Aceleași trolere se întorc duminică pe înserat cu rufele curate, cutii cu mîncare și cărți. E trenul studenților navetiști, care pe timp de sesiune ține loc de sală de studiu. Abia dacă mai găsești atunci o pereche de ochi atîntită în altă parte decît asupra foilor albe de *„syllabus"*.

În weekend, campusul e al străinilor, la fel ca și în vacanțe. Străini care discută despre „noi", „voi" și „belgienii". Cele două studente – străine și ele de Vestul Europei – discută despre ziua cînd vor ajunge acasă, la aproape final de vacanță. Își dau însă seamă că – gîndind „la rece" – nu se vor mai întoarce la aceleași case de odinioară. Bunicii au murit, părinții au vîndut casa de la țară. În oraș părinții au schimbat apartamentul pe un confort I cu o cameră sau două în plus. Au schimbat și mobila, au pus termopane – la baie mai ales, acolo unde sînt probleme „cu umezeala". Și parchet laminat „pentru că nu e scump și se curăță ușor". „Acasă" sînt părinții și prietenii? „Prietenii mei sînt peste tot prin lume" spune o studentă. „Cînd ajung acasă bag de seamă că ei sînt plecați la studii sau la lucru prin alte părți ale Europei și oricum tînjesec după cei din Belgia. Cînd ajung în Belgia, îmi lipsesc prietenii români pe care nu i-am văzut cu anii. Bunicii nu mai sînt. Cu părinții vorbesc pe Skype aproape zilnic, e ca și cum aș fi alături de ei." Concluzia: O întrebare – Unde te duci de fapt cînd spui că pleci acasă?

Și unde e „acasă" atunci? Să fie oare ceasul să ne încropim un Acasă al nostru? Sau căutarea noastră e simptomul unei generații în schimbare? Mobilitatea gîndită drept capital în sine produce schimbări în lanț. Ne mișcăm, ne adaptăm – uneori prea mult –, ne îndepărtăm inevitabil de realitatea locului din care am venit, iar la întoarcere ne simțim aproape goi. În căutările noastre, pe drumuri, printre hărți, case și oameni, noi ne-am pierdut „casele" iar cu tot cu ele, și un echilibru. Unde ne e carapacea, melci viteji și grăbiți ce sîntem?

Făcînd o gimnastică a cosmopolitismului, ne schimbăm și modul de a ne gîndi în doi, iar mai apoi în trei sau patru, ca familie. Mă întreb așa, mai mult în gol: ce părinți vor (vom) ajunge „tinerii de azi" cu așa gînduri despre „casele" lor? Nu trebuie să răspundeți…

Luminița-Anda Mandache *este studentă în cadrul programului de master 2 în Antropologie la Université Catholique de Louvain, Belgia.*

Trenul studenților navetiști care pe timp de sesiune ține loc de sală de studiu.

La finalul lunii ianuarie, un Fiat gri și prăfuit rula pe șoseaua de centură spre cartierele periferice ale Mendozei în Argentina. Mendoza – acolo unde Darwin ajunsese într-o călătorie de două zile călăre venind dinspre Valparaiso, în aventura sa cu Beagle în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Soarele bătea fără milă străzile seci și culturile de viță-de-vie care fac din Mendoza o atracție turistică pentru iubitorii de vin. În mașină, doi tineri încercau să afle cît de mare e distanța culturală dintre Buenos Aires și București, discutînd despre „acasele" lor. El, convins că „acasă" sînt oamenii – părinții, familia mare, cei 17 prieteni. Dar și casa de la țară care adăpostea amintirile multor generații de la 1900 în-

fea sau în diminețile fără chef, pentru ca, regăsindu-l, să ne dăm seama apoi că era mai frumos în imaginația și amintirile noastre. Concluzia: Se schimbă mereu „acasă"?

Încă două luni mai tîrziu, iunie 2011. Două studente stau în bucătăria unui cămin din campusul aproape gol al unei universități belgiene. Toți belgienii sînt „acasă", ca în fiecare final de săptămînă și fiecare vacanță. În timpul anului universitar, vinerea pe la 6 începe un concert asurzitor de roți rostogolite, zgîriind agresiv asfaltul. În zona gării, zgomotul e și mai strident. În pasaje, are un ecou adînc. Cunosc sunetul ăsta la fel de bine precum sunetul cheii rotite în ușă de către părinții, la orele 16, cînd

Masterate pe bani grei

În căutarea celor mai scumpe masterate din România, pe site-ul www.studentie.ro am găsit o listă cu masterate din toate domeniile. Spicuim cîteva:

La Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași, în cadrul facultăților de Informatică, Geografie și Geologie, se percep taxe de 3000 lei anual pentru masterate în limba engleză (Geochimia mediului, Sisteme, Optimizare computațională, Lingvistica computațională, Master Ingineria sistemelor software etc.). La Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, cele mai prețuite masterate vizează specializarile de Teatru, Film și Multimedia, respectiv, Actorie și Regie, pentru care prețul crește la 4500 lei pe an. Cele mai scumpe masterate din cadrul Universitatii „Lucian Blaga" din Sibiu aparțin Facultății de Științe Economice, taxa de școlarizare fiind aici de 3000 lei pe an. La Universitatea „Transilvania" din Brașov, Masteratul de Stil și performanță în interpretarea instrumentală și vocală costă 5000 lei, pe an. MBA-urile depășesc cu mult aceste prețuri, la ASE, de exemplu, un program costînd pînă 13.500 de euro.

Ruxandra Irina CIOCÎRLAN

Educaţie pentru succes

În iulie 2009, după afişarea rezultatelor de la BAC, situaţia era clară: intrasem fără probleme la University of Birmingham şi Durham University, cele două facultăţi din Marea Britanie care îmi „făcuseră oferte" pentru un *degree* în Ştiinţe Politice. (În sistemul britanic de intrare la facultate, după trimiterea tuturor documentelor necesare pentru aplicare, candidaţii acceptaţi la facultăţile dorite de ei primesc o „ofertă" condiţionată, adică pot obţine un loc definitiv în instituţiile în cauză dacă obţin o anumită notă la examenele de la sfîrşitul liceului. Un candidat poate aplica la maximum 5 facultăţi.)

Dar după doi ani de muncă susţinută pentru a obţine acest rezultat – medii mari, activităţi extraşcolare, olimpiade, examene de engleză, întortocheatul proces de aplicare –, am început să ezit. Simţeam că, în ciuda tuturor lucrurilor, sfîrşisem pe un drum greşit. Aşa că am tot amînat trimiterea actelor cerute pentru a-mi ocupa definitiv locul la Birmingham. Cam pe atunci am aflat de IE University, facultatea la care studiez acum Comunicare, specializarea Jurnalism.

Acum doi ani, IEU (nivel de licenţă) era un proiect de-abia pus pe picioare de IE Business School, o instituţie privată de învăţămînt superior din Madrid, Spania, care oferă programe de master şi doctorat în limba engleză (locul 8 în *Financial Times* Global MBA Rankings 2011). Noua universitate avea să fie amplasată în Segovia, un mic orăşel istoric (populaţie: 57.000) la 90 km de Madrid. Avea, pe atunci, o idee educaţională atrăgătoare – îmbinarea activă a teoriei cu practica –, o excepţională echipă de promovare, un campus demn de înscris în patrimoniul UNESCO şi fonduri de milioane de euro pentru susţinerea proiectului. Căuta însă studenţi.

Şi îi atrăgea destul de repede datorită promptitudinii şi profesionalismului celor care se ocupau de recrutarea studenţilor. Pentru edificare: momentul în care m-am hotărît să aplic la IE, deşi procesul era încă şi mai dificil decît cel din UK şi deşi riscam să îmi pierd locul la University of Birmingham dacă nu îl confirmam pînă la o dată apropiată, a fost cînd, trimiţînd un e-mail în care întrebam despre criteriile de acordare a burselor oferite de facultate, am primit un răspuns în exact 9 minute. Un e-mail cu aceleaşi întrebări trimis la Birmingham în urmă cu 12 zile avea să mai aştepte încă 5 pînă să primească în sfîrşit o replică de două rînduri – „Nu oferim burse. *Yours sincerely*"...

A baza o decizie atît de importantă pe un detaliu categoric minor poate părea naiv, însă în cei doi ani – din patru – studiaţi la IE am descoperit că respectul faţă de student, faţă de timpul, nervii şi inteligenţa lui reprezintă aici o politică asumată de toată lumea –, de la femei de serviciu la secretare, de la profesori la rector. Adeverinţele, documentele, informaţiile necesare se obţin în cîteva minute, doar explicîndu-i secretarei (care ne cunoaşte pe nume) despre ce este vorba. Dacă o carte inclusă în bibliografia unui curs nu se află în bibliotecă, putem face o cerere ca titlul respectiv să fie cumpărat de facultate în cîte copii este necesar. Profesorii sînt dispuşi să se întîlnească cu studenţii de cîte ori este nevoie pentru a-i îndruma în realizarea proiectelor din cadrul cursurilor, iar evaluarea lucrărilor constă într-un feedback detaliat justificînd nota oferită.

Am ales să studiez în străinătate pentru că îmi doream o experienţă multiculturală.

Cerinţele sînt totuşi pe măsura „privilegiilor" – cursurile nu presupun un ritual automatizat de predare-scriere, ci discuţii avizate, sofisticat-critice pe marginea unui subiect documentat în prealabil. Documentarea constă în consultarea unei multitudini de surse şi lecturarea a sute de pagini de pe o zi pe alta, plus pregătirea de studii de caz şi prezentări pe marginea celor citite. De asemenea, toate cursurile au 90% prezenţă obligatorie (studenţii pot lipsi de la maximum două-trei sesiuni din 20-30), iar activitatea în clasă poate conta pînă la 20% din media finală a cursului, care se împarte în rest între eseuri, proiecte şi examene. Acest gen de evaluare continuă te ajută – cred eu – să devii alergător de cursă lungă: să poţi lucra la capacitate maximă pentru mai mult timp, să planifici, să îţi asumi responsabilitatea pentru propriile alegeri. E mult mai uşor să dai vina pe sorţi atunci cînd pici un examen care determină 80% dintr-o medie, decît atunci cînd examenul final contează doar 30%, iar restul depinde de munca depusă de tine de-a lungul unui întreg semestru. Aceasta este realitatea.

Tot realitate este şi aşa-numita „perioadă online". În ultimele două luni ale anului academic, studenţii sînt încurajaţi să facă o perioadă de practică la orice companie sau ONG din lume, participînd în acelaşi timp la cursuri sub formă de forumuri şi videoconferinţe. Departamentului de Marketing îi place să spună că programul de internship & învăţămînt online ilustrează „perfect" principiul IE de îmbinare a teoriei cu practica, însă povestea lor şchioapătă. În ultimii doi ani, sistemul s-a dovedit a fi aproape nefezabil din pricina cantităţii epuizante de muncă adunată în timpul acestor două luni. Încîntaţi de ideea că CV-urile studenţilor vor include, la terminarea facultăţii, cel puţin opt luni de experienţă de muncă, profesorii pierd din vedere faptul că în perioada online studenţii ajung, de fapt, să se lupte cu două slujbe *full-time* – facultatea şi practica –, iar această cantitate de stres îi împiedică să exceleze la una, fără a avea rezultate mult mai slabe la cealaltă.

În iunie 2011, studenţii au completat un formular de feedback comprehensiv detaliind experienţa lor în timpul perioadei online. Sînt deci şanse foarte mari ca programul să fie complet regîndit pînă anul viitor, întrucît IEU foloseşte în permanenţă informaţiile date de studenţi pentru a adapta programul academic la nevoie reale ale acestora. De exemplu, la sfîrşitul fiecărui semestru, studenţii evaluează performanţa profesorilor din acea jumătate de an, părerile fiind luate în considerare de către administraţia facultăţii la reînnoirea anuală a contractelor profesorale, iar asta după ce în 2009-2010 facultatea s-a confruntat cu numeroase plîngeri datorate numărului foarte mare de ore de curs pe săptămînă. Pentru comparaţie, la o facultate britanică studenţii au în jur de 15 ore de curs pe săptămînă în primul an, iar noi aveam 30. La începutul celui de-al doilea an de studiu acestea au fost reduse cu 10/curs.

Şi mai e tehnologia – laboratoarele de producţie media, sălile de clasă cu computer şi proiector individual, dar mai ales deschiderea faţă de noile gadget-uri şi programe. Pentru o generaţie *tech-oriented* ca a noastră, e minunat că e-mail-ul este un mijloc atît de eficient de comunicare cu profesorii, secretariatul, decanatul, inclusiv pentru predarea lucrărilor de curs; că avem o bibliotecă online gigantică ce poate fi accesată de oriunde te-ai afla; că sîntem încurajaţi să ne folosim laptopurile pentru a lua notiţe. Ba chiar în primul semestru din anul întîi, la o materie la care trebuia să scriem mult (nu pentru că ni se dicta, ci pentru că nu voiam să pierdem nici un cuvînt din explicaţiile unui profesor excepţional) am luat notiţe în echipă. Folosind o platformă online, mai mulţi studenţi din sală au contribuit la scrierea, editarea şi formatarea notiţelor de curs în timp real, creînd o versiune completă a predării, consultată ulterior de toţi cursanţii.

La o facultate britanică studenţii au în jur de 15 ore de curs pe săptămînă.

Nu am ales să studiez în străinătate cu scopul explicit de a face carieră în afara ţării, ci pentru că îmi doream o experienţă multiculturală (IEU are studenţi de peste 60 de naţionalităţi) într-un mediu academic care să încurajeze şi să răsplătească excelenţa. Facultatea pe care am ales-o întruneşte multe alte deziderate, pe lîngă acestea două: mă entuziasmează, mă motivează, mă ajută oricînd am nevoie. Rezultatul este un „dans" perfect sincronizat. Eu mă concentrez pe a învăţa, a acumula experienţă, a reuşi. De detalii se ocupă IE.

Ruxandra Irina Ciocîrlan *este studentă în anul III la Comunicare în cadrul IE University din Segovia, Spania.*

Elena-Daria TANASĂ

În nordul sălbatic

Am aterizat într-o zi toridă la noi în ţară, răcoroasă acolo. O zi de august. Aeroport mic, aproape primitiv, asemănător cu cel de unde plecasem, din Timişoara. Foarte multă verdeaţă, simplitate în arhitectură, spaţiu, linişte, ordine. Acolo oamenii îşi iau cuminţi biletul de stat la coadă, pînă şi la pîine. Acolo oamenii vorbesc „păsărească“ (aşa cum spune un autor român care a ajuns pe acele meleaguri). De aceea şi eram înarmată cu un ghid de conversaţie, primit cadou şi sugestiv marcat de textul: „Lumea e atît de mare pe cît vrem să ne-o imaginăm. Ştiu că ai imaginaţie aşa că îţi doresc călătorie magică!“.

Acolo maşinile sînt rare şi silenţioase. Acolo nu există cîini sau pisici fără stăpîn, acolo te întîlneşti cu iepuri noaptea pe stradă.

ameţeală. Aproximaţia lor era la 700 de euro lunar. Suna promiţător, dar într-un mod negativ, şi scenariile din mintea mea începeau să se deruleze într-un mod divers: voi merge acolo – dar nu voi avea bani de mîncare, nu voi putea plăti cazare şi mă vor da afară, nu voi putea face pur şi simplu faţă şi mă voi întoarce cu coada între picioare. (Adevăr a grăit cine a scris că am imaginaţie...)

Aşa am ajuns într-un campus plin de oameni de peste tot din lume – eram acolo toate culorile, formele şi fiecare cu reticenţele lui. A urmat cazarea, întîlnirea cu vecinii, descoperirea magazinelor şi a primelor aventuri. De unde să ştii ce să mănînci, cum, de unde? Pîinea este dulce (poate au şi ei cozonac, cine ştie, nu ne-am uitat noi bine), care e brînza şi de care, cît priveşte legume-

Primirea de care am avut parte la Universitatea Jönköping a fost peste aşteptări.

Niciodată nu am avut planuri de viitor. De cînd eram mică mă miram atunci cînd cineva spunea: „Cînd voi fi mare vreau să mă fac doctor!“. Nu am înţeles niciodată de unde vin astfel de porniri, iar cînd am început să zic şi eu că vreau ba să fiu pictoriţă, ba scriitoare, replica a venit repede şi caustică: „Şi din ce vei mînca?“. La vremea respectivă, nu înţelegeam ce e atît de rău, aşa că nu am mai zis nimic şi nici nu m-am mai gîndit. Ajunsă la facultate, mi-am dat seama că probabil au fost mai cîştigaţi cei care ştiau, oricît de vag, ceea ce vor să facă în viaţă. Aşa că, atunci cînd s-a anunţat concursul de dosare pentru burse Erasmus, mi-am zis să rămîn şi eu cu ceva din facultate. Oricum toţi visează să plece din ţară.

Portugalia, Olanda, Slovenia sau Suedia? Am încercat îndelung să înţeleg portugheza, apoi am renunţat. În Olanda voiau să te facă mai catolic decît Papa, fiind o universitate cu tentă religioasă. Slovenia şi Suedia sunau destul de bine. La interviu am fost lăudată că nu am ales Portugalia, cică acolo lumea merge la distracţie, nu la învăţat. Au cam strîmbat din nas că nu am ales Olanda, dar alegerea finală a fost pe placul tuturor (singurul deranjat a fost probabil contul din bancă).

Site-ul universităţii este plin de informaţii, atractiv, accesibil, ofertă de cazare (chiar avînd posibilitatea să alegi cu cine vrei să fii în cameră), dar cînd ajungi la o scurtă evaluare a cheltuielilor, te cam ia cu

le şi fructele era clar că nu mai mîncăm un an de zile, şi aşa mai departe. Surprinzător, limba nu a fost o problemă, cred că ghidul a rămas neatins, deoarece de la mic la mare toată lumea ştia engleză.

Primirea de care am avut parte la Universitatea Jönköping a fost peste aşteptări sau depăşind orice imaginaţie de student din România. În primul rînd, am primit cîte un e-mail care conţinea agenda clară, sălile, apoi programul, orarul, toate informaţiile necesare şi tot ceea ce ai fi avut nevoie ca să te simţi binevenit. Pe lîngă aceasta, un

ne să poţi rezerva o sală doar pentru asta, să munceşti pe brînci, dar să ai un fotoliu confortabil într-o bibliotecă spaţioasă şi luminoasă unde să găseşti toate materialele de care ai nevoie. Vrei o carte de la o altă bibliotecă naţională sau din Europa? Durează, dar nu e imposibil.

Am învăţat că o şcoală, care nu funcţionează pe bază de taxe, poate să-ţi ofere toate condiţiile de dezvoltare posibilă. Am învăţat, printre altele, cum să fiu producător şi prezentator Radio şi TV, să-mi fac curaj să abordez persoane necunoscute şi să discut cu ele despre diverse subiecte,

Să munceşti pe brînci, dar să ai un fotoliu confortabil într-o bibliotecă spaţioasă şi luminoasă.

prînz copios şi un călduros bun venit. Cine dorea putea să aplice pentru o persoană de contact după care să te ţii ca scaiul ca să îţi arate oraşul şi tot ce aveai nevoie, poate chiar să înveţi limba. Domeniul meu de studiu era „Relaţii publice“ şi, deşi ei nu au secţie, ştiau să le aplice.

A urmat un an în care am fost fascinată de tot ce mi se întîmpla, atît din punct de vedere educaţional, cît şi ca experienţă culturală. Am învăţat ce înseamnă să ai proiecte serioase în care munca în echipă, cu persoane cu care nu ai schimbat nici o vorbă pînă atunci, presupufără a mă teme că voi fi respinsă – toată lumea se bucură să coopereze cu studenţii (şi nu, nu le este frică de o cameră de filmat).

Însă, cele mai dragi amintiri vor fi cele legate de toţi cei pe care i-am cunoscut acolo. Oameni veniţi de peste tot din lume care se adunau la aceeaşi masă, fiecare gătind ceva specific culturii sale, fiecare aducînd o altă impresie asupra lumii, un alt subiect de discuţie, o nouă fişă pentru arhiva de cultură generală personală. Oameni calzi, fiecare foarte departe de casă, dar cu o dorinţă de cunoaştere şi socializare pe care nu le întîlneşti în alte circumstanţe.

Cît priveşte stereotipurile, da, unele se confirmă, altele nu. Dar, peste toate, este vorba de o ocazie unică de a învăţa ceea ce cărţile îţi pot doar vag descrie.

La Universitatea Jönköping am stat un an. Un an plin de emoţii pentru fiecare nou proiect, cu reticenţe specific culturale legate de diverse activităţi, cu o poftă de mers la cursuri, un an în care am participat la tot felul de activităţi – experienţă care, din păcate, la revenire s-a pierdut.

Acolo zilele de vară sînt nesfîrşite, dar şi nopţile iernii. Acolo oamenii sînt liniştiţi şi politicoşi. Acolo studenţii au clubul lor, în care nu intră nici un străin, preţurile sînt studenţeşti, iar volumul muzicii nu te lasă surd înainte de vîrsta de 30 de ani. Acolo pînă şi cel mai petrecăreţ student este prezent la cursuri luni dimineaţa la 8 sau cu teancul de cărţi în sălile de lectură. Acolo am trăit cel mai frumos an de studenţie şi mi-am lăsat sufletul la bibliotecă. Acolo este un oraş de 100.000 de locuitori, în nordul sălbatic – Suedia. Acolo am învăţat că tinerii sînt viitorul şi, percepuţi ca atare, sînt mereu respectaţi.

Elena-Daria Tanasă *este absolventă a Universităţii de Vest din Timişoara, a beneficiat de o mobilitate de studiu la Universitatea Jönköping, Suedia, şi este membru al Ligii Studenţilor Români din Străinătate.*

Monica MORARIU

Sistemul olandez

Cînd am pus piciorul în Amsterdam a fost mai degrabă un sentiment de libertate şi încredere, ca atunci cînd mergi pe bicicletă şi nu prea ştii unde să te duci, dar îţi place cum pedalezi. Am început să învăţ olandeza de supermarket, să descopăr locurile cele mai grozave, să mă sui pe bicicletă şi să-i dau drumul pur şi simplu.

Sînt subiectivă cînd compar sistemul de învăţămînt românesc cu cel de acolo. Generalizînd, aş putea spune că cele mai mari diferenţe stau în resurse, atitudine şi metode. Primul pas care facilitează performanţa e accesul simplu şi neîngrădit la cărţi şi tehnologie şi contactul cu profesorii bine pregătiţi şi deschişi. Deşi pare banal, e uimitor cît de multe poate schimba un sistem de comunicare de tipul Blackboard – o platformă online prin care te înscrii la cursuri, rezervi cărţi la bibliotecă, obţii evaluări de la profesori şi afli exact ce bibliografie va fi discutată în fiecare săptămînă din an.

M-am întors în 2009 şi nu pot spune că regret. Am revenit cu o infuzie de încredere şi entuziasm, dar fără să-mi imaginez că isprava mea va deschide brusc uşile angaja-

am plecat după trei luni. Am vrut să înfiinţez un partid politic, cu doctrină liberală, adresat tinerilor, dar am înţeles cît de limitate sînt resursele. Am obţinut finanţare europeană pentru un plan de afaceri – un centru regional pentru dezvoltare antreprenorială în rîndul tinerilor. Apoi m-am implicat în GRSPSociety, o asociaţie de tineri români care studiază prin diferite colţuri ale lumii şi care au planuri ambiţioase.

Cele mai mari diferenţe stau în resurse, atitudine şi metode.

torilor români. Am decis să rămîn la Iaşi şi să încep căutările pe piaţa locală. Sfîrşitul lui 2009 şi începutul lui 2010 au venit cu mari blocaje în mai toate sectoarele – posturile în universităţi erau blocate, nici un concurs în întreaga administraţie publică, iar sfera privată avea tot mai puţine de oferit.

Eram o tînără de 25 de ani, întoarsă acasă, fără o ţintă precisă pentru următorul cincinal.

M-am angajat la o companie de IT, dar

Încerc să contribui la naşterea proiectului de voluntariat „Made in Romania“ – o iniţiativă a unor studenţi la Medicină şi rezidenţi din Iaşi care au dezvoltat şi au susţinut ani la rînd proiecte din cadrul Societăţii Studenţilor Medicinişti.

(text preluat din volumul de interviuri Poveşti despre devenirea mea, *realizat de* Decît o revistă, *interviuri luate foştilor bursieri ai Fundaţiei „Dinu Patriciu“)*

Dilema studiilor universitare

supliment al revistei
Dilema veche nr. 393,
25-31 august 2011

Coordonator: Stela GIURGEANU
Corectură: Ruxandra MIHĂILĂ, Patricia MIHAIL
Prezentare grafică: Dan STANCIU
Secretariat de redacţie: Dana CĂLINESCU
Tehnoredactare: Adrian DAMIAN

Erată

În Suplimentul *Dilema studiilor universitare* apărut în data de 7 iulie s-au strecurat cîteva erori nominale, pentru care ne cerem scuze domnilor Mădălin Bîrdeanu, manager partner Liga Software, şi Gigel Paraschiv, decan al Facultăţii de Ingineria Sistemelor Biotehnice, Bucureşti.

DILEMATIX

Orașul unde ne-ar plăcea să jocuim (II)

supliment pentru copii editat de Dilema veche

Gata, mi-am făcut un itinerar pentru vacanța care va începe în curînd: voi vizita cîteva orașe fanteziste, futuriste, nemaivăzute. Poate că voi merge vreo două săptămîni și pe la țară, la Ferma Bufnițelor Campestre, însă vă mărturisesc că-mi place mai mult spațiul urban. Textele pe care mi le-ați trimis voi m-au inspirat, și cîteva dintre orașele propuse de voi mi-au atras atenția în mod deosebit. Citind despre ele, m-am apucat să-mi fac bagajele, să trimit e-mail-uri și să dau telefoane pentru rezervări și tot restul. În final, programul meu de vacanță arată cam așa:

Pentru început, mă voi deplasa cu Mașina Timpului. Am cumpărat bilete care m-au costat o avere, dar nu contează. Nu contează nici că în perioada asta a anului sînt cozi, iar Mașina e atît de aglomerată încît te simți ca într-o conservă de sardele în suc propriu.

Voi merge mai întîi în trecut și voi vizita Bucureștiul de la 1900. E o alegere perfectă pentru shopping. Mi-am comandat deja un frac, la un vestit croitor, și un joben, la pălărierul de la Curtea regală. Apoi, înapoi în Mașina Timpului, pentru o excursie de o zi într-un București paralel! Vreau să văd și eu acel oraș-minune fără praf, fără zgomot, fără murdărie și cu oameni care să-mi zîmbească pe stradă. În plus, mi-a făcut poftă cineva de plăcinte cu mere și cu scorțișoară. Apropo de plăcinte! Am vorbit cu cei care dețin Poarta Stelară să mă transporte într-o altă dimensiune, ca să vizitez Orașul Dulce. Mă voi caza chiar acasă la un dulcinel, însă nu voi sta mai mult de trei zile, altfel risc să fac diabet. De acolo, voi merge direct în Rai. Însă nu e un rai oarecare, e celebrul RAI 2.0. Aș vrea să văd cu ochii mei că în sfîrșit s-a desființat granița cu Iadul. E o veste chiar mai bună decît cea cu dărîmarea Zidului de la Berlin, pe care am primit-o în urmă cu 20 și ceva de ani.

După un sejur petrecut în RAI, m-am gîndit să folosesc o Carte cu coperți roșii drept portal și să vizitez pe repede înainte încă vreo 10 orașe: un oraș comestibil, un altul de turtă dulce, Orașul Halloween, Merișor, Floriland, Orașul OZN etc. Nu le mai țin minte pe toate. Oricum va fi un adevărat tur de forță, am plătit deja ghizi locali care să-mi arate în maximum trei ore tot ce e de văzut în fiecare oraș în parte, ca să nu zăbovesc prea mult.

Mă voi întoarce o săptămînă la Modernești, fostul București, viitorul Bucareșt. Mi-am dat întîlnire aici cu un prieten robot, pe la jumătatea lui iulie. Vom bea împreună o ceașcă cu vaselină și voi ronțăi șuruburi și piulițe.

Am mai auzit despre un oraș dintr-o zonă montană, unde toată lumea face sport. Aș merge și acolo, doar că nu știu cum se ajunge. Așa că mă voi mulțumi cu Cetatea de Scaune, deși traficul de scaune e insuportabil, mai ales lunea.

La finalul vacanței, mă voi relaxa în orașul de la mare al Ilenei Zirra – Coxzirra –, unde, întins pe un șezlog, voi citi Ciocoii vechi și noi, *o carte recomandată de Bogdan.*

Uf, ce program încărcat! Asta nu mai e vacanță, e o cursă contra cronometru. Am plecat! Vă mulțumesc tuturor pentru sugestii și ne vedem la toamnă. Chiar pe 15 septembrie. Punct.

Orașul de la 1900

Orașul în care aș vrea să locuiesc nu face parte dintre filmele SF, nici dintre cele de groază, dar nici dintre cele obișnuite. Orașul în care aș vrea să locuiesc chiar a existat acum 100 de ani. Arhitectura nu este singurul lucru care mă face să-mi doresc să locuiesc în acest tip de oraș. De fapt, cred că arhitectura mă interesează cel mai puțin. În schimb, străzile abia circulate de mașini, parcurile și părculețele la tot pasul, spațiile verzi, lacurile cristaline (de unde nu lipsesc lebedele și rațele, în așteptarea firimiturilor de pîine), aerul curat și cerul senin – acestea sînt, după părerea mea, cele mai semnificative lucruri, fără de care orașul meu din 1900 s-ar asemăna cu orașul meu de astăzi, care nu-mi place.

Aș fi mușteriul permanent al acelor străduțe înguste și al zecilor de magazine înghesuite în care, surprinzător, încap o grămadă de oameni – doamne cu rochii elegante, domnițe nerăbdătoare și domni indecișI în alegerea cadoului perfect. Aceste *boutique*-uri reprezintă o mare parte din viziunea mea asupra orașului de la 1900. Filmele vechi și poveștile

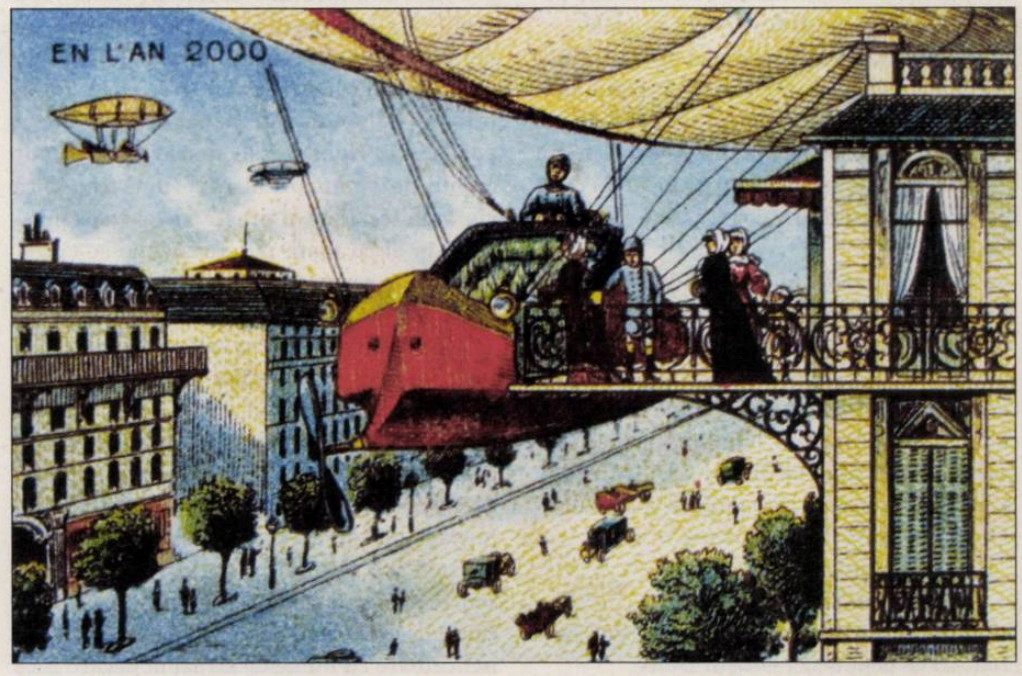

Ce s-a mai ales și de domnișoarele acestea...

străbunicilor nu prea menționează mall-uri sau supermarket-uri. Probabil că, dacă am spune aceste cuvinte în preajma lor, ne-ar întreba, cu uimire, ce înseamnă.

De asemenea, mi-ar plăcea să ascult acele discuții zilnice între clientele *boutique*-urilor sau între vînzătoare și cliente.

– Vai, dar ce aglomerație! Dacă acum este așa, la început de săptămînă, sîmbăta cum o fi?

– Sînt complet de acord. De cînd stați la coadă?

– Oh, cu siguranță de mai mult de jumătate de ceas! Și dumneavoastră?

– Ei! Eu am venit acum 15 minute; am văzut această coadă imensă și m-am decis să mai probez cîteva rochii, între timp. Și ce idee splendidă am avut! Ia uitați, încă patru persoane și urmez eu. Intuiția...

– Da, da, într-adevăr. Intuiția este tare folositoare! Dar, vai, ce-o face vînzătoarea? Pe cuvînt, are aceeași clientă în față, de cîteva minute bune!

– Am observat și eu același lucru. Poate are o problemă...

– Ei! Ce problemă să aibă? Vă spun, dacă mă duc acum la ea, să vedeți ce repede o să termine.

– Așa-i, așa-i. Ce s-a mai ales și de domnișoarele acestea...

Oamenii politicoși, cu un permanent zîmbet pe față, ar face parte cu siguranță din orașul în care aș vrea să locuiesc. Bănuiesc că nimănui nu îi face plăcere să-și înceapă ziua cu un brutar morocănos (care mai și arde pîinea, pe deasupra) sau cu un birjar care nu înțelege sensul cuvintelor „cel mai scurt drum". Nu – astfel de oameni nu au ce căuta în orașul meu ideal.

Bineînțeles, nu ar trebui să existe sfîrșit de săptămînă fără cel puțin un bal. Acestea ar avea loc în niște clădiri superbe, cu încăperi atît de înalte, încît abia ai mai putea vedea detaliile picturilor de pe tavan. Ușile din lemn ar crea o atmosferă și mai adecvată împreună cu pereții și podeaua în culori precum auriul sau argintiul.

Pe lîngă toate acestea, orașul în care aș vrea să locuiesc ar fi cel mai unit oraș dintotdeauna. Vecinii s-ar ajuta între ei cu orice ar avea nevoie; toți cetățenii s-ar întîlni în fiecare săptămînă în piața cea mare din centru, pentru a rezolva problemele orașului, pentru a-și susține ideile de îmbunătățire a lui, pentru a discuta ultimele noutăți, pentru a critica serviciile orașului (Primăria, croitoreasa, vînzătoarele, brutarul, cofetarul... și așa mai departe), atunci cînd este cazul – într-un cuvînt, pentru a socializa. Dacă cetățenii unui oraș nu socializează din cînd în cînd, devin distanți și nonșalanți, fiecare pe principiul „eu sînt bine, ceilalți se descurcă".

Așadar, chiar dacă orașul în care mi-aș dori să locuiesc nu are extratereștri pe post de locuitori, nave spațiale pe post de mașini și case în formă de sfere – el nu mai poate fi real. Din moment ce a existat odată, iar lucrurile de acum sînt mult mai diferite de ceea ce a fost atunci – îl putem considera, oarecum, din lumea fantastică! Prin urmare, ar trebui să ne așteptăm la povești cu omuleți verzi de la începutul secolului al XX-lea...

Marina Teodora ZORILĂ, *clasa a VI-a, Școala nr. 12 „Herăstrău", București*

Bine aţi venit în oraşul lui Lucian unde totul e cam... dulce! Imaginaţi-vă că vă plimbaţi pe străzi pavate cu tablete de ciocolată albă şi că treceţi pe lîngă blocurile din bezea. Gustos, nu-i aşa? Dulcineii au găsit o soluţie şi pentru a produce energie: nişte reactoare dulci ce funcţionează cu... dulceaţa din aer! Lucrurile stau cu totul altfel în Gloomville, oraşul imaginat de Kitty. Nu atingeţi pereţii caselor! Puteţi căpăta infecţii fatale!

Oraşul Dulce

Poarta transdimensională 11-603 a fost activată. Hans intră în ea, dispărînd în spaţiu şi timp. O lumină puternică îl orbi, apoi se trezi într-un coridor alb-negru. Era pierdut pe unul dintre cotloanele temporalo-spaţiale. Văzu o uşă, o deschise şi observă că se afla într-o fundătură. Intră pe o altă uşă, ajungînd într-o brutărie. Un brutar scund şi gras, văzîndu-l pe Hans, se sperie şi îl goni.

Ieşind pe uşa brutăriei, Hans fu surprins de ceea ce vedea. Totul în jur era ca un vis dulce al unui copil de cinci ani. Parcă era într-o cofetărie gigantică. Uimit, merse pe bulevardul principal, admirînd toate obiectele banale pe lîngă care trecea zilnic şi care erau acum făcute din dulciuri. Strada era pavată cu tablete largi de ciocolată albă. Hans gustă dintr-una pe care nu călcase. Trotuarele erau din marţipan, iar bordurile – din scorţişoară. Blocurile erau din bezea, iar Primăria – din ciocolată neagră. Felinarele erau făcute din zahăr ars, iar pomii erau din jeleu, de care atîrnau mere caramelizate. Florile aveau petale din bomboane şi frunze din acadele.

În sfîrşit, totul era dulce şi incredibil. Hans era foarte impresionat şi arăta ca o bombă gata să explodeze. Şi, totuşi, firea lui îi spunea că lipseşte ceva din peisaj. Luă un binoclu mentolat şi, urcîndu-se în vîrful unui bloc, văzu lanţul Munţilor Gustoşi străjuind zările.

Hans, vădit bucuros, o luă la goană pe scara de marmeladă, deoarece liftul de caramel era stricat, şi chemă un taxi de turtă dulce. Porni apoi în viteză spre Munţii Gustoşi. Trebuie menţionat că munţii erau, de fapt, o rezervaţie naturală poziţionată în centrul Oraşului Dulce. Ajuns la poalele munţilor, Hans întîlni o creatură.

– Cine eşti? o întrebă Hans.

– Sînt un dulcinel.

– Ce sînt dulcineii?

– Dulcineii sau humanus gustosus sînt creaturi ce populează Oraşul Dulce.

– Şi că veni vorba, unde e, mai exact, Oraşul Dulce?

– Este în dimensiunea a zecea, Universul Lemnos cinci, Galaxia Omega, Planeta Beta – Cigny.

– Şi pe această planetă sînt doar dulcinei?

– Desigur că nu. Sînt dulcinei, pietroizi, sontarani, umbroizi, secoracşi, lemnoizi şi devoratori de pămînt. Dulcineii sînt cei mai paşnici, pietroizii sînt de piatră, la propriu şi la figurat, sontaranii se hrănesc printr-o cavitate din ceafă, umbroizii dizolvă carnea umană, secoracşii au cap de caracatiţă, lemnoizii prind rădăcini, iar devoratorii de pămînt absorb pămîntul pe care îl întîlnesc. Bine că îl avem pe brutar, care repară ceea ce distrug creaturile.

– Bine... presupun că ne mai vedem, spuse Hans, uluit de relatarea neobişnuită a paznicului.

Intră în rezervaţia naturală şi începu să escaladeze cel mai înalt munte. Încet, dar vizibil, copacii de jeleu erau înlocuiţi de brazi din lemn dulce şi pini vanilaţi. Iarba deasă era înlocuită de stînci de zahăr. Hans văzu acvile şi şoimi de ciocolată zburînd printre norii de frişcă. În cele din urmă, ajungînd în vrîf, Hans întîlni o capră de miere ce zburda printre stînci. Aceasta behăi vesel la auzul paşilor săi. Hans, vesel, scoase din buzunar cornul de vînătoare al poporului său, care cîntărea trei tone, îl propti pe doi bolovani şi suflă în el cu toată puterea. Văile se cutremurară de răsunetul puternic ce zgudui planeta, afectînd armonia spaţio-temporală.

Se trezi, apoi, într-o sală vastă cu pereţi roşii, iar în centru se aflau o hartă ultradetaliată a realităţii înseşi, cît şi o hartă tridemensională a Oraşului Dulce, care era cu mult mai mare decît îşi putea imagina. Munţii Gustoşi se aflau în centrul oraşului, fiind împrejmuiţi de un zid circular. Era un oraş aparent modern, cu intersecţii la care erau semafoare de îngheţată şi zebre de ciocolată. Străzile se intersectau în unghi drept, avînd indicatoare cu nume de străzi la fiecare zece metri.

Oraşul Dulce avea trei străzi principale,

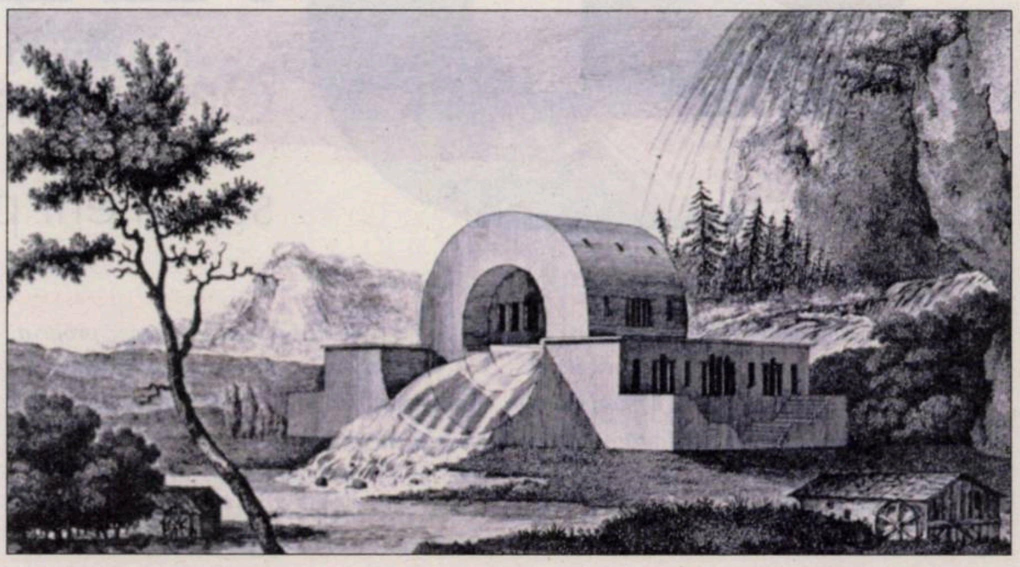

şi anume: Strada de Ciocolată, Strada de Caramel şi Strada de Vanilie. Blocurile aveau fiecare cîte zece etaje şi o terasă pe acoperiş, cu mese, copaci şi flori. Oraşul era împrejmuit de un zid gros din oţel cu zahăr. Energia electrică era procurată de douăzeci de reactoare dulci, care colectau dulceaţa din aer şi o transformau în energie.

Hans tresări, căci fu atins de ceva pe spate. Se întoarse şi văzu un omuleţ verde, cu ochi mari, nări mici şi trei degete la fiecare mînă.

– Salut, pămînteanule! Identifică-te şi du-mă la şeful tău! Scuze, dar mereu am vrut să spun asta.

– Nu-i nimic, spuse Hans. Îmi poţi spune cum am ajuns aici?

– Simplu! Octava corespondentă sunetului produs de comprimatorul tău de aer a declanşat un flux temporalo-spaţial.

– Şi în română?

– Cornul tău a produs un sunet care a format o gaură de vierme.

– Mulţumesc pentru explicaţie, dar cum am ajuns aici, în Oraşul Dulce?

– Şi mai simplu. Oraşul Dulce e o aşezare impresionantă. Are nouă mii nouă sute nouă zeci şi nouă de străzi şi străduţe, alei şi bulevarde. Este locuit de peste o mie de miliarde de fiinţe. Este construit din peste un zecilion de dulciuri, un bilion de sosuri şi un trilion de tipuri de ciocolată. Dar cea mai importantă caracteristică e că are o bibliotecă. Acolo se află toate informaţiile existente, care depăşesc orice imaginaţie. Acolo îţi e scăparea. Portalul e încă deschis şi nu uita că biblioteca este în nordul oraşului.

Biblioteca era o clădire impresionantă, avea o mie de etaje ce puteau fi accesate cu uşurinţă, folosind ultraliftul care putea zbura în toate direcţiile. Ea conţinea un infinit de cărţi aranjate şi îngrijite de bibliotecar. Acesta stătea la un birou, era o persoană nici tînără, nici bătrînă, purtînd o pereche de ochelari cu lentile groase. Avea o privire pătrunzătoare şi un zîmbet sincer şi prietenos.

– Salutări, Hans! Cu ce vînt pe aici? întrebă bibliotecarul, cu nasul într-o carte de antropaleontologie.

– Cum de-mi ştii numele?

– Eu ştiu totul! spuse bibliotecarul pe un ton apăsat.

– Ştii şi cum să ajung acasă?

– Bineînţeles! Trebuie să te foloseşti de gaura de vierme creată de Devoratorii Metalici.

– Ce sînt aceia?

– Sînt un fel de pisici de mare, cu scheletul de metal, care se hrănesc cu orice le iese în cale, călătorind în jurul planetelor şi, datorită vitezei lor, se creează găuri de vierme, portale în timp şi spaţiu. Gaura formată se află în sudul Oraşului Dulce.

Hans o luă la goană spre sudul oraşului. Ajuns acolo, văzu un portal, iar de partea cealaltă se vedeau colinele elveţiene.

Hans trecu prin portal şi se trezi acasă. Ajunse înainte de ora prînzului. La masă, mama lui Hans îl întrebă:

– Ce ai păţit, fiule? Nici nu te-ai atins de desert!

Lucian AMARIEI, *clasa a VI-a, CN „Mihai Viteazul“, Slobozia*

Gloomville

Clădiri

Casele din Gloomville sînt clădiri în formă de paralelipiped dreptunghic, clădite din piatră extrem de dură şi acoperite de iederă otrăvitoare. ATENŢIE! NU ATINGE PEREŢII CASELOR! POŢI CĂPĂTA INFECŢII FATALE! Mda, iedera asta face multe ravagii, mai sigur să stai departe de ea! În secolul al XVIII-lea, proprietarii unor astfel de case dădeau foc la iederă, dar aceasta, carbonizîndu-se, emana un gaz toxic, mulţi oameni nevinovaţi murind din această pricină. Dar să revenim, totuşi, la clădirile noastre... îţi explicam forma acestora (paralelipiped dreptunghic) şi materialul din care sînt făcute (piatră – granit mai exact). Şi, mda, TOOOOAAAAAAATE casele din Gloomville sînt identice, numai ici şi colo mai vezi vreun bloc de pe care cade tencuiala. Ah, apropo, şi pe blocuri creşte iederă otrăvitoare.

Străzi

Ne, ne, ne, să nu cumva să crezi că străzile din Gloomville sînt asfaltate. Pe jos e numai noroi. Foarte des te afli în pericolul de a călca într-o balegă de vacă (am uitat să menţionez că, în Gloomville, lumea merge călare pe vaci). Dar lasă că nu-i nimic... o să ai noroc!!! Ah, pardon... ÎN GLOOMVILLE **NU** EXISTĂ NOROC!!!

Orăşenii

Mai ştii că ţi-am povestit de vremea aceea în care lumea dădea foc la iedera otrăvitoare? Ei, păi atunci, din cauza gazului atît de toxic, a murit mai toată populaţia *umană* a Gloomville-ului. Puţinii zombie care locuiau pe-atunci acolo au profitat de ocazie şi s-au răsculat împotriva oamenilor, reuşind să îi învingă. Pe cei care li se opuneau, i-au gazat cu iederă. (Trebuie menţionat că zombie sînt imuni la iedera otrăvitoare). Cucerind, astfel, oraşul, maleficii zombie şi-au chemat cumnaţii: VAMPIRI, VÎRCOLACI, LINCANTROPI, FANTOME, SPIRITE, SPECTRE, şi tot felul de creaturi îngrozitoare. Care formează acum populaţia din Gloomville.

Vremea

Soarele nu răsare NICIODATĂ! Păi, nu-i logic...? Lumina ar ucide creaturile nopţii.

Kitty GÎRJĂU, *clasa a VI-a, Şcoala Europeană, Bucureşti*

Agatha s-a urcat în Maşina Timpului şi a nimerit într-un Bucureşti paralel. Aici nu există praf, zgomot, murdărie şi poluare. La fiecare pas sînt oaze de verdeaţă şi patiserii care te îmbie cu plăcinte cu mere. Pe stradă, toţi oamenii zîmbesc. Ce vis! Din care trebuie să ne trezim urgent, pentru a ajunge în oraşul de coşmar al lui Alex. Atenţie la animalele mutante!

Un București paralel

Prin geamul deschis intră o adiere caldă. Poate prea caldă pentru luna aprilie. Cartea lăsată neglijent pe pat îşi deschide paginile în bătaia vîntului stîrnit de uşa trîntită. Praf. Odată cu vîntul, intră în casă şi praful de pe străzile cu găuri în asfalt şi clădiri dărîmate sau în curs de demolare, aşa cum e tot oraşul, de fapt. E vineri seara. Soarele mai străluceşte puţin înainte de a se stinge în alţi şi alţi nori plini de praf, cu zgomotul motoarelor turate puternic, pe fundal.

La adăpostul luminii crepusculare, pe una dintre străzile obscure ale Bucureştilor, doi bărbaţi cu părul cărunt, ciufuliţi şi mînjiţi de uleiuri şi vopseluri colorate, probabil trecuţi de prima tinereţe, meşteresc o maşinărie ciudată, dintr-o grămadă de fiare şi fire metalice. Nimeni nu-i va deranja aici.

Pe la ora asta, pensionarele gătesc cina, care trebuie să aibă neapărat un miros puternic de ceapă şi carne prăjită, special împrăştiat în toată scara blocului, cu scopul de a le arăta vecinilor statutul lor social, dar şi talentul bucătăresei.

– Mai pune puţină benzină în rezervor, Radu, doar nu vrei să rămînem în pană, prin cine ştie ce Epocă Preistorică!

– Nu dom'le!

Ciudaţii savanţi se ocupă acum de unul dintre cele mai importante proiecte ale lor: Maşina Timpului.

– Mai repede! Urcă, Radu!

– Cum să urc, Tudor?! Ai uitat să pui apă în minifrigider!

– Nu poţi să stai fără apă?

– Chiar nu pot mai mult de 5 zile, 11 ore, 45 de minute şi...

– Bine, fie! Îţi aduc apă de la robinet.

– Nu! Mai bine, nu! Lasă... Decît să beau apă de la robinet, mai bine mor de sete...

– Atunci, hai odată!

Cei doi intră... sau cum se poate numi oare introducerea lor în ciudăţenia obţinută din grămada de fier vechi, vopsit strident, multicolor? Un ochi neavizat nu ar fi văzut nici o uşă prin care să te strecori.

Un sunet de sticlă spartă, o lumină puternică şi... întuneric. Fierătania dispare din curtea casei cu nr. 125.

O altă lume

Aceeaşi grămadă de fier, multicoloră, apare pe o stradă inundată de lumina solară, filtrată de norii de un alb curat. Clădirile vechi sînt într-o stare perfectă, iar din casele curate se aud rîsete de copii şi ies aburi de cafea. Printre ramurile înflorite ale merilor de pe alee bate un vînt nici prea cald, nici prea rece, iar pe străzile netede circulă biciclete şi maşini ce folosesc benzină ecologică.

Din grămada de fiare ies cei doi bărbaţi la fel de cărunţi, dar parcă mult mai ciufuliţi. Pe lîngă ei trece o doamnă cu un cîine.

– Mă scuzaţi, ştiţi cumva în ce an sîntem? întrebă Radu, cel mai tînăr dintre ei.

– În anul 2011, domnule, mai exact în luna aprilie. S-a întîmplat ceva cu dumneavoastră?

– Nu. Mulţumesc pentru ajutor.

Tudor îl apucă de umeri pe Radu şi începu să-l scuture puternic.

– Omule, ai uitat să pui ceva, sau ai calculat ceva greşit?

– Ce ai, Tudore?

– Sîntem tot în anul 2011, poate doar cu cîteva ore mai tîrziu sau mai devreme! Dar unde? Tot în România?

– Imposibil!!!

– Radule, a greşi e omeneşte. Ai greşit şi tu...

– E imposibil! La noi pe stradă nu-i aşa de curat şi sînt gunoaie aruncate pe jos la tot pasul...

– Poate au făcut curat azi.

– Curat? Cum să fi făcut curat pe strada asta? Uită-te la maşinile acelea ecologice, nu sîntem în Bucureştii zilelor noastre, sîntem în viitor!

– Nu, nu sîntem. Tocmai am întrebat-o pe femeia cu cîinele. E aprilie 2011.

– Cu neputinţă! Sîntem tot în Bucureşti, tot în aprilie 2011 şi totul e diferit faţă de cum era acum zece minute.

Şi dacă sîntem în altă lume? O lume paralelă.

– Şi dacă sîntem în altă lume? O lume paralelă. Asta presupune că avem în faţa noastră acelaşi oraş, cu aceleaşi date geografice şi aceiaşi oameni, cu aceleaşi date personale. Singura diferenţă, din cîte văd eu, e comportamentul lor, care este total diferit.

– Hai să mutăm undeva maşinăria, nu se prea potriveşte cu peisajul din jurul nostru.

– Apoi, mergem să bem un pahar cu apă.

Cei doi savanţi urcară pe scările unei case pînă la etajul 2, unde intrară pe palier.

– Dacă aş şti mai exact ce-i pe aici, aş rămîne în această lume paralelă. Poate că aşa am să fac. N-ai rămîne şi tu?

– Cine ştie ce se mai întîmplă şi pe aici, Radule. Nimic nu poate fi atît de bun, fără să aibă şi un mic defect, mormăie Tudor a-

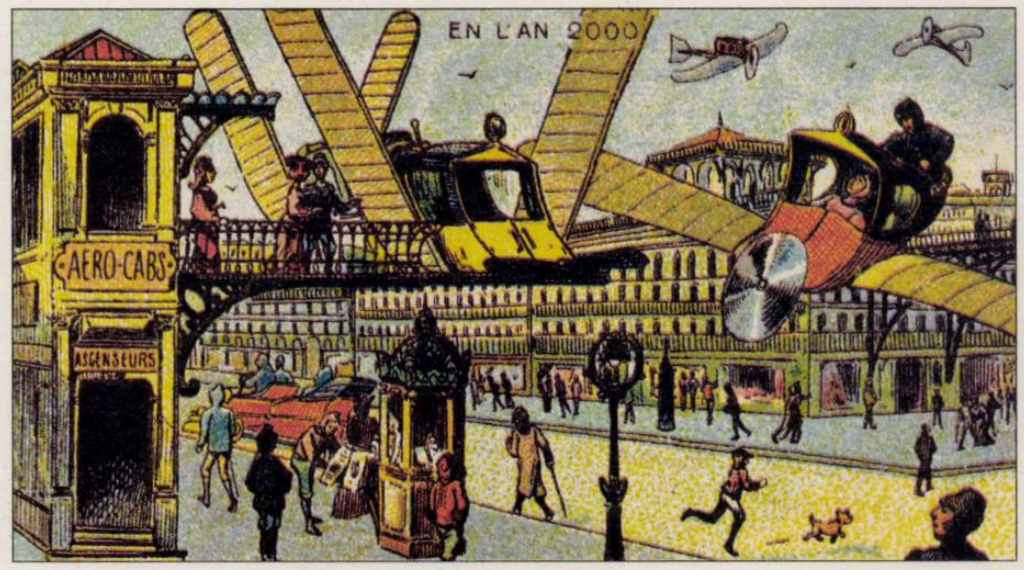

bia auzit.

Intrară pe o uşă din lemn mat, nelăcuit, rămasă totuşi în stare perfectă. Nu-şi aminteau ca uşa lor să fie aşa, dar avea acelaşi număr bine ştiut. Intrară într-o casă complet diferită de a lor: ordonată, curată, elegant mobilată, cu aparatură electrocasnică modernă. Păşesc în linişte pe holul bine luminat, decorat cu tablouri viu colorate. Dau nas în nas cu doi bărbaţi, la patru ace. Stupoare! Erau „dublurile" lor. Toţi patru se sperie, ţipă, se mai uită încă o dată miraţi unii la alţii şi încep să se ciupească pentru a fi siguri că nu visează. După cîteva secunde se dezmeticesc şi fac cunoştinţă. Este unul dintre cele mai bizare momente din viaţa lor. În final, cei doi savanţi bogaţi îi conduc prin „oraşul perfect" pe ciudaţii ieşiţi din fierătaniile Maşinii Timpului.

Pe străzile perfecte ale Bucureştilor din lumea paralelă, imposibil de imaginat pentru cei veniţi din praful, zgomotul, murdăria şi poluarea Capitalei, se plimbă două perechi de gemeni, sau cel puţin aşa par. Doi dintre bărbaţi se uită miraţi în jurul lor, la copacii înfloriţi, aliniaţi cuminţi în faţa fiecărei clădiri. Par picaţi din cer. Pe chipurile celorlaţi doi se poate citi amuzamentul, atunci cînd trec pe lîngă fiecare dintre cei care lor li se pare banal, dar care vizitatorilor li se pare ca rupt dintr-un vis frumos.

Cei doi vizitatori zîmbesc la fiecare pas, la vederea fiecărei feţe liniştite şi prietenoase sau a unei oaze de verdeaţă şi al celui mai mic detaliu al arhitecturii vechi a oraşului, bine conservată şi întreţinută. Se lasă înduioşaţi de orice adiere înmiresmată, de orice rîs de copil, împletit cu clinchetul unei biciclete, murmurul unei note cîntate la pian, chitară sau saxofon, în vechile case bucureştene. Trag cu nesaţ în piept aburul mirosind a pîine caldă dintr-o brutărie sau aromele ieşite din patiseriile în care se coc pe vetre cu foc de lemn imense plăcinte cu mere şi scorţişoară ori cu dovleac. Cei doi au în faţă îmbinarea perfectă dintre oraşul modern şi cel vechi, oraş plin de cultură şi istorie, preţuită şi bine păstrată.

Întoarcerea acasă

Într-un tîrziu, savanţii ajung, împreună cu maşinăria lor multicoloră, în faţa casei, din lumea reală.

– Şi aici poate fi la fel, Radule.

– Poate nu chiar la fel. Noi nu am purta niciodată costume ca acelea ale lor...

– Probabil că ai dreptate... Oricum, putem face ceva, putem face o schimbare. Putem face şi păstra curăţenie, putem în primul rînd restaura şi păstra vechile clădiri, putem planta copaci noi, putem...

– Putem, Tudore, putem... ţipă cu năduf Radu, ciufulit mai mult ca niciodată.

– Şşşt! Vrem să dormim la ora asta, lunaticule! ţipă arţăgoasă vecina de la etajul 3.

Agatha Cristiana GEORGESCU, *clasa a VII-a, Liceul Bilingv „Miguel de Cervantes", Bucureşti*

Un oraș de coșmar

Fum negru se ridică din fabrica de otravă de la marginea oraşului. Fumul pluteşte în aerul rece şi străluceşte în lumina albă a lunii. Această fabrică este singurul motiv de mîndrie pentru locuitorii din oraş. Pe gardul fabricii este scrijelit uşor stîngaci: Strada Victoriei, nr. 13. Nu-s sigur de ce i se spune strada Victoriei, dar ştiu că e în sectorul 13, cel mai murdar sector. Şi fabrica, aflîndu-se la nr. 13, sigur că vă duce cu gîndul la ceva morbid, nu-i aşa?

Oraşul e împărţit în două mari zone: cea a bogaţilor şi cea a săracilor, limita fiind marcată de un rîu ce constituie principala sursă de apă pentru cei săraci. Toate reziduurile, inclusiv cele de la fabrică, se varsă în rîu.

Pe străzile distruse se poate observa un ambuteiaj de toată frumuseţea... dar nimănui nu-i pasă. Lipsa poliţiştilor îi fac pe hoţi să atace frecvent, brutal, fără milă. Prin tufişurile decolorate de la periferie se tîrăsc tot felul de animale mutante ce nu ezită să îi atace pe bieţii pietoni. Aceasta este doar o umbră a oraşului ce odată era numit Micul Paris şi nu va mai fi niciodată ce-a fost.

Alex PANĂ, *clasa a VI-a, Şcoala Europeană, Bucureşti*

Copiii din clasa a V-a de la Colegiul Naţional „B.P. Hasdeu“ din Buzău şi-au imaginat mai multe oraşe în care le-ar plăcea să joace şotron. Toate par desprinse din poveşti, însă sursa de inspiraţie a fost aceeaşi: Buzăul, oraşul lor natal. Uneori oraşul ideal este alb şi negru, alteori e dublu, iar într-o altă variantă e locuit de măruţe – cetăţeni verzi şi rotunzi ca nişte mere.

Orașe de basm

– imaginate de copiii din clasa a V-a, de la CN „B.P. Hasdeu“ din Buzău –

Dragă Dilematix,
Cum ar putea să arate oraşul nostru altfel decît în infinit de multe feluri. ...Oraşul cu mai multe feţe este cel la care visăm cu toţii. Unul al metamorfozelor instantanee, produse de un gînd sau de o dorinţă, oraşul labirintic unde, odată intrat, ai şansa unor aventuri unice menite să te transforme şi pe tine radical.
Prin urmare, am dat curs invitaţiei tale, ne-am lăsat iarăşi provocaţi şi ne-am imaginat cum ar putea arăta oraşul perfect sau cum ar putea fi transformat oraşul nostru concret, real, într-unul incredibil. Ce să vezi! Chiar ceea ce nu ne place să vedem zi de zi ne-a dat apă la moară. Ne-am mărit sau micşorat lentila, ne-am înflorit-o sau înverzit-o, am răsturnat-o, am arcuit-o, am zgîriat-o... şi iată ce a ieşit.

Prof. Amalia Gabriela Şerbu

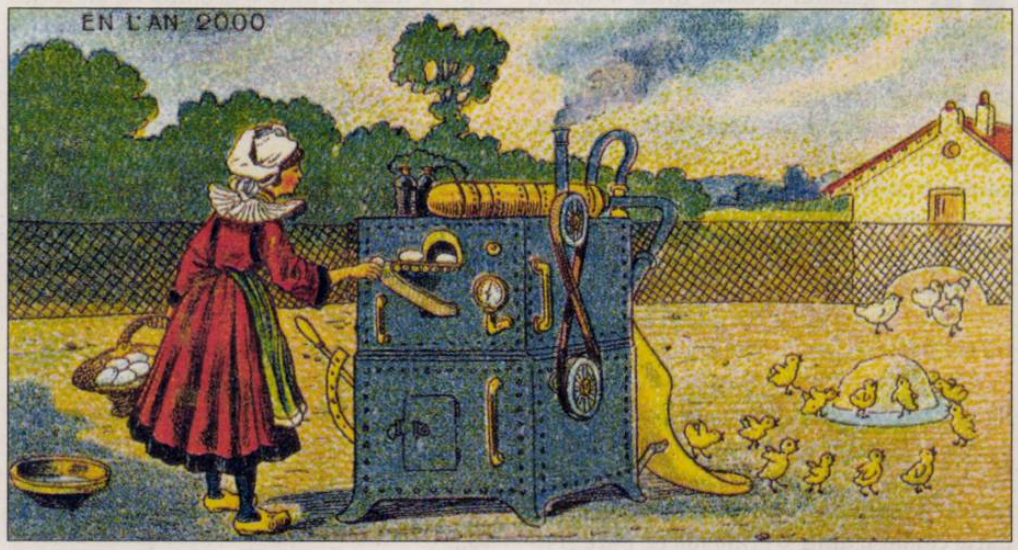

Oraşul Halloween

Oraşul – o casă a mii de oameni, pe care fiecare şi-o imaginează altfel, ar trebui să fie negru şi mov. Palatul din centru (unde se află acum Primăria) să fie foarte înfricoşător, ceasul să bată la ora fixă şi soneria să fie ca un strigăt. Oraşul meu aş vrea să amintească mereu de Halloween. Locuitorii nu aş vrea să fie trişti, însă hainele lor să fie foarte închise la culoare. Dacă tot ceea ce am spus va deveni realitate, toată lumea ar fi egală, nu ar mai fi nimeni discriminat, nu ar mai fi nimeni bogat sau sărac, nu ar mai fi furturi şi, cel mai important, va fi curăţenie pe trotuar, în adevăratul sens al cuvîntului. Aşa am putea deveni un oraş model! Nu spun acum că doar dacă vom fi un oraş-Halloween am putea face aceste lucruri, însă este un început. Acest oraş nu va fi niciodată construit, din păcate, deoarece unii fără pic de imaginaţie (ei se cred realişti, precum părinţii mei, de exemplu!!!) spun că nu este normal. Dar dacă cineva este interesat de ideea mea, ea rămîne valabilă, iar eu vă stau la dispoziţie!

Andra Elena MEŞCA

Oraşul alb-negru

Oraşul meu natal este un oraş foarte preţios: are atîtea lucruri minunate, dar şi pietre preţioase. Acestea sînt ascunse în pămînt, iar oamenii le caută mereu. Buzăul este împărţit în două, de aceea îl numesc oraşul *alb-negru:* de la Biserica Eroilor la Primărie este *Bikasa,* iar de la Primărie la celălalt capăt al oraşului este *Burak*. Bikasa este oraşul bun, condus de Crăiasa Albă. Burak este oraşul rău, îndrumat de Crăiasa Neagră. Cei din rasa Bikasa au pielea albă, iar cei din Burak sînt negri. Crăiasa Albă locuieşte într-un castel cu sute de turnuri, unde îi găzduieşte pe copii. Pe ceilalţi oameni îi lasă să facă ce vor: să se plimbe prin Bikasa, să cultive plante. Crăiasa Neagră are un copac imens, întunecat şi foarte bătrîn, în care locuieşte, alături de copiii pe care îi ţine ostatici. Pe părinţii lor îi alungă în minele aflate sub ţinutul Burak. Îi pune să extragă toate diamantele din pămînt, pentru a-i face coroane preţioase.

Ceea ce desparte Bikasa de Burak sau Burak de Bikasa este Primăria, care se numeşte *Gardenia*. Primăria este o clădire înaltă, din aur masiv, cu o grădină interioară. În această grădină, în mijloc, pe o piatră înaltă, stă Înţeleptul de la Miazăzi. El meditează şi se gîndeşte cum să unească cele două oraşe, ieşind o lume gri. Un rîu otrăvit înconjoară Buzăul. Oricine se udă, chiar şi cu un strop din rîu, moare. Rîul se numeşte *Flavius*. El inundă Buzăul în fiecare an, pe 1 aprilie. E rău, dar ţine unite cele două regiuni. E chiar magnific! Bikasienii au hectare de viţă-de-vie, aici, în oraş, iar buracii au un muzeu al diamantelor, rubinelor şi smaraldelor.

Maria JUNGHETU

Oraşul (de turtă) dulce

Dacă ar fi să-mi imaginez oraşul altfel, m-aş gîndi la un oraş de basm în care totul este dulce. Acesta ar avea acadele în loc de copaci, oameni din jeleuri care n-ar mai trebui să bea apă deoarece la robinete ar curge doar suc, rîul Buzău ar fi din ciocolată topită şi cu cremă de căpşuni înăuntru, casele ar fi din marţipan şi turtă dulce, pe jos un strat gros de îngheţată, cerul ar fi dintr-o pală nesfîrşită de vată de zahăr de culoare violet, păsările ar fi din bezea şi şcolile – din rahat de fructe. Toate vitaminele necesare organismului ar fi în dulciuri, iar sufletele oamenilor ar fi atît de dulci precum aspectul lor.

Florin MARDAN

Merişor

În oraşul meu, cetăţenii sînt rotunzi ca nişte mere verzi şi se numesc „măruţe“. Nu au o uniformă, de obicei umblă în blugi şi tricouri. Din căciulile lor negre ies frunze verzi. Străzile sînt largi, cu multe parcuri, amenajate pentru copii şi plimbări. De asemenea, curăţenia străzilor este asigurată de serviciul pentru curăţenie Planeta verde. Clădirile sînt mari, cu multe ferestre, colorate în diferite culori care reflectă razele soarelui în diverse nuanţe, în funcţie de orele zilei. Astfel, dimineaţa sînt roz, la prînz – verzi şi seara – violet. Dar şi cerul are cîte o altă culoare în fiecare zi.

Măruţele îşi duc viaţa sub cupola celor patru anotimpuri. Primăvara adesea plouă cu stele, vara este foarte mult soare-verde, iar toamna plouă cu frunze verzi, roz, portocalii, negre, roşii, galbene. Iarna ninge tot verde, iar în vacanţă, temele pentru şcoală sînt cu desăvîrşire interzise. Fiecare cetăţean are cîte un dragon negru, roz, alb sau de alte culori; aceştia sînt foarte prietenoşi şi duc măruţele peste tot. Cînd un dragon este avariat, el se repară la un *dealer* autorizat Dragon building. Măruţele au diferite funcţii sociale: profesori, gunoieri etc., dar ele sînt plătite la fel, cu 100.000 de frunzişoare.

Bianca NICULESCU

Oraşul comestibil

A fost odată ca niciodată, căci aşa încep mai toate poveştile, un oraş care era făcut din clătite, cu munţi de ciocolată, cîmpii de acadele şi dealuri de dropsuri. Dar, cel mai ingenios lucru era că această lume nu se termina niciodată, zi de zi apăreau ţinuturi noi de explorat. Oamenii de aici se înţelegeau cu animalele, chiar şi cu clătitele în care trăiau... Vă gîndiţi oare de ce era oraşul atît de special? Ei bine, oamenii aveau puteri magice. Vă închipuiţi cum este să survolezi munţii de ciocolată?

Ozana IONESCU

Floriland

În oraşul Floriland, care se aseamănă cu oraşul Buzău, totul este din flori, iar oamenii se plimbă cu cele mai moderne automobile, Albinuţele. Primăria din centrul oraşului, situată lîngă Piaţa Dalia, este făcută din trandafiri de un portocaliu deschis şi din crini albi. Piaţa este un loc gol, asfaltat cu petale de trandafiri de cea mai bună calitate şi are din loc în loc felinare din iederă căţărătoare.

Pe Bulevardul Roselor, faţă în faţă cu o cofetărie numită Liliacia este Casa Ghiocelului, zisă şi Casa Albă. Toată este construită numai din ghiocei. La capătul Bulevardului Roselor este un parc ce are acelaşi nume ca şi oraşul, şi unde găseşti inedite modalităţi de a-ţi petrece timpul (leagănele sînt din bujori, toboganele – din caprifoi, iar căluşeii – din lalea).

Cea mai populară prăjitură este cea cu blat de narcisă şi cu umplutură de panseluţă, iar îngheţata floribolantă este cea de trandafiri. Unora le place şerbetul din flori de cais sau de vişin. Sucul cel mai bun din oraş este sucul de panseluţă. Berea se face din margaretă sau din primulă şi se bea cu gheaţă de trandafiri sau de mac. Cafeaua de cea mai bună calitate este din gălbenele de pădure şi poate fi îndulcită cu zahăr de crin. Bijuteriile cele mai valoroase sînt cele făcute din lăcrămioare, din busuioc sau din bujor. Lenjeria intimă este făcută din cele mai fine petale de trandafir de import. Totul se cumpără pe bază de florinţi.

Carmen MOCANU

Oraşul viitorului

Eu mă întreb cum o să arate oraşul meu în viitor. Roboţi pe toate drumurile, maşini care zboară şi pot atinge viteza luminii – astă îmi doresc eu. În fiecare zi cînd am merge la şcoală, am învăţa doar punîndu-ne o cască specială şi nu ar mai fi nevoie de teme. Copiii ar primi rucsacuri cu propulsoare care pot atinge şi viteza de o sută de ani lumină pe minut, calculatoare portabile şi multe altele, în timp ce adulţii ar avea toate acestea încorporate în maşinile zburătoare. Cînd copiii vor să se joace şi nu au loc, apăsînd pe un buton, se vor teleporta într-un loc virtual unde ar putea face tot ce îşi doresc.

Victor BOSIE

Oraşul securizat

Securitatea oamenilor va reprezenta totul în viitor. Casele vor fi prevăzute cu un „panou al securităţii“, care verifică retina, amprenta şi timbrul vocii. Dacă vine cineva şi nu este înregistrat în baza de date, computerul va anunţa singur poliţia. După verificare, casa îţi va ura „bun venit“. Casa va fi de fapt un computer gigantic. Va fi de ajuns să-i spui ce vrei, iar casa îţi va oferi totul. Dacă ai scăpat ceva pe jos, casa va curăţa cu ajutorul unei podele care absoarbe instantaneu. Poliţişii viitorului nu vor mai fi oa-

ORAŞUL ÎN CARE NE-AR PLĂCEA SĂ **JOCUIM** (II)

meni, ci roboţi incoruptibili. Medicii vor exersa ore în şir pentru a face o operaţie adevărată, cu ajutorul unei mîini virtuale. Nu va mai fi nimic deosebit să întîlneşti fiinţe mici şi verzi sau înalte şi albastre. Se vor face concedii interplanetare. Din cauza timpului de zbor foarte lung, oamenii vor sta în aşa-zise „camere de dormit", în care vor fi adormiţi cu ajutorul unui sedativ uşor. În şcoli, profesorii vor fi roboţi, iar fiecare copil va avea un computer care va scrie după dictare. Nu se vor consuma băuturi alcoolice şi nici nu se va fuma, acestea fiind interzise prin lege, deoarece dăunează grav sănătăţii.

Vlad Cristian TUDOR

Oraşul OZN

Se pare că am ajuns în primăvara anului 2070. Exact ca în filmele SF, totul este fascinant. Străzile sînt făcute din capace de stilouri colorate în fel şi chip de către pictori, pentru reciclare. Din cîte am înţeles de la localnici, pictorii sînt nişte dragoni găsiţi în gheaţa de acum 30.000 de ani. Aceştia îşi pot colora flăcările după voia lor, iar cînd sînt suflate pe un obiect, se transformă imediat în vopsea. Tot mergînd, am remarcat casele sau, cel puţin, pe cele care erau parcate. Probabil vă întrebaţi cum pot fi casele parcate. Vă voi da o explicaţie pentru această întrebare, dar şi pentru faptul că nu mai există hoteluri sau hoţi. Cu ajutorul unor telecomenzi, casele se pot împacheta împreună cu toate obiectele din ele şi pot încăpea într-o cutiuţă. Cui îi mai trebuie hoteluri dacă poate sta în propria casă, oriunde?! Cînd mai au timp hoţii să fure, dacă niciodată nu se întîmplă să nu fie nimeni acasă?

După atîta umblat pe capace de stilouri reciclate, m-am decis să vizitez Primăria. Cînd am ajuns în faţa acesteia, am observat că era un OZN mare, de un albastru strălucitor. Apoi m-am interesat de ce Primăria era un OZN. Am aflat că omenirea a cunoscut în sfîrşit extratereştrii şi a decis – doarece sînt mult mai evoluaţi decît noi – să conducă ei oraşele, ţările, judeţele şi restul. Oamenii doar aprobă sau dezaprobă propunerile lor.

Diana MÂNDRUŢĂ

Oraşul de vis

Dacă vom merge spre stînga, vom vedea o parte dintre tehnologiile viitorului: casele levitează, iar trenurile te duc la destinaţie cu o viteză ameţitoare. Mai mergem cîţiva paşi şi vom vedea o şcoală. Orele de curs se desfăşoară în aer liber, iar tablele pline de praf sînt înlocuite cu holograme foarte igienice şi cît se poate de reale. Desigur că pe aici oamenii se şi distrează! Putem să mergem în parcul de distracţii de pe Lună sau putem vizita coloniile de pe Marte. Aici ne producem propria mîncare prin tehnica hidrofermelor. Şi energia electrică o producem noi şi vindem excesul. Noi avem şi o poliţie avansată! Avem avioane-spion, sisteme de apărare cu laser şi un antivirus pentru protecţia sistemelor! Înapoi la distracţie! Avem un tun care trimite o capsulă cu oameni pînă pe Lună. O praştie imensă lansează artificii în spaţiu, pentru a avea focuri de artificii pe toată planeta. Nu sînt decît patru zgîrie-nori, dar mari de ajung pînă în exosferă. Poate doriţi să vedeţi lumea de sus, în adevăratul sens al cuvîntului. Primele două sute de etaje au apartamente dotate cu tehnologii inovatoare, de ultimă generaţie. Următoarele două sute de etaje au birouri destinate cercetării compoziţiei aerului (poluarea atmosferei, nivelul de radiaţii). De la etajul 400 pînă la 1000, vom găsi mall-uri imense unde se comercializează produse din tot universul. Iar de acolo pînă la etajul 1500 avem apartamente fără geamuri, deoarece sînt acoperite la exterior cu panouri solare. Desigur, acesta a fost numai primul zgîrienori. Al doilea are 2000 de etaje, dintre care 1000 se află sub pămînt. Ultimele zece chiar ating magma din centrul pămîntului. Acolo oamenii de ştiinţă încearcă să dezvolte noi metode de încălzire ecologică.

Paul MELINTE

Oraşul din oraş

La intrarea în oraş, pe partea stîngă se află patinoarul cu aer, unde trebuie să purtaţi nişte adidaşi speciali care vă ridică la trei centimetri deasupra solului. Pe cealaltă parte este „Biserica Eroilor". Aici îi puteţi întîlni pe cei care au murit în Primul Război Mondial, puteţi discuta cu fantomele lor la un ceai. Fantomele sînt bune, nu vă speriaţi! Ele sînt îmbrăcate ca nişte soldaţi, dar au o insignă pe care scrie cu litere aurii: „Membru de onoare al Academiei Fantomelor".

Acum sîntem în cartierul meu, pe Bulevardul 1 Decembrie 1918. Vă plac blocurile? Sînt făcute din cărămizi de rocă din Vestul Sălbatic, amestecate cu un soi de aur-praf, de aceea lucesc. Apartamentele sînt mobilate frumos, fiecare are o bucătărie performantă, un sistem Home Cinema în sufragerie şi un tobogan la fereastra camerei copilului, pentru a ieşi mai repede la joacă.

Acesta este Colegiul Naţional ,,B.P. Hasdeu" unde învăţ. Este un monument istoric care a fost păstrat foarte bine. Sălile de clasă au cîte o tablă magnetică, un calculator, un video proiector şi un şoricel înţelept. Şoriceii îi ajută pe profesori să predea lecţiile. Aceştia sînt nişte rozătoare speciale care au fost aduse din China de la templul Hîîîîîjjjcabîţ (cred că aşa se numea), unde se află crescătoria de astfel de şoareci.

Am ajuns în centrul oraşului, frumos loc! Clădirea aceea roz este Primăria făcută din vată de zahăr, dar care nu poate fi mîncată! Altfel vă daţi seama că nu ar mai rămîne nimic din ea! În centru, este şi Piaţa Daciei, unde se ţin de obicei concertele trupelor din America, cînd vin în România.

Gata, acum trebuie să plec la generatorul de energie ECO, unde te poţi oferi voluntar să mergi pe o bicicletă pentru a genera energie. Să nu uit... Buzăul este condus de mintea copiilor din oraşul meu, plus mintea mea. A mea a fost ideea cu Primăria din vată de zahăr, evident!

Anca ROŞCULETE

PUBLICITATE

Noi, la AXA Asigurări, ne-am propus să redefinim standardele. Nu e doar un slogan, pentru noi este o zi obişnuită de lucru. Avem grijă ca asigurările de viaţă pe care le oferim, consultanţa şi chiar modul în care interacţionăm zilnic cu clienţii noştri să răspundă acestui obiectiv. De aceea, în peste 60 de ţări din întreaga lume, mai mult de 95 de milioane de clienţi găsesc în noi un partener disponibil, atent şi de încredere.
Un partener a cărui principală grijă eşti tu!

www.axa-asigurari.ro

AXA ASIGURARI
redefinim / standardele

În anul 3000, în ţara NMPTTPB se află oraşul Bucureşt, un oraş cu două etaje. Cea mai veche clădire este Plaza Mall care are o mie de ani. Lui Horaţiu nu-i place aici, aşa că merge şi mai departe în timp şi ajunge în anul 5000, cînd găseşte un oraş într-un „glob de protecţie", pentru că aerul „de afară" nu se mai poate respira. O fi acesta oraşul perfect? Poate că este cel al Ioanei: un oraş pitic, în spatele unui melc mic.

Mai mult ca perfect?

Un oraş perfect. Greu de imaginat. Nimic nu poate fi perfect. Poate doar să tindă să fie perfect. Şi cu cît avansăm în timp, lucrurile se apropie din ce în ce mai mult de perfecţiunea pe care nu o vor atinge niciodată. Aşa că viitorul este cu siguranţă mai perfect, ca să zicem aşa, decît prezentul. Drept urmare, pentru a găsi oraşul cel mai aproape de perfecţiune, trebuie să căutăm în viitor.

Să ne gîndim, de exemplu, la anul 3000 şi să facem o incursiune în timp. Harta politică a lumii este schimbată şi nu mai sîntem în România. Nu pentru că în călătoria temporală ne-am deplasat puţin şi în spaţiu, ci pentru că România nu există. Ne aflăm în NMPTTPB. Aşa se numeşte ţara. N-am idee de unde vin iniţialele şi, oricum, nu contează. Noi vrem să găsim un mare oraş. Aşa că pornim la drum. Găsim nişte oameni plimbîndu-se. Îi întrebăm unde este cel mai apropiat oraş. Ne arată încotro să o luăm şi pornim. Mergem ce mergem şi găsim prima aşezare. Nu e aşa de impresionantă. Blocuri de zece etaje, străzi, parcă

Onde? La Bucureşti? Che semnifică asta? Bucureşti? Poate te referi la Bùcareşt.

am fi în Bucureşti. Zăresc un indicator pe care scrie „Bine ai venit în vilajul Cioceşti". Carevasăzică ăsta-i sat! Intrăm. Totul pare ca într-un oraş din zilele noastre. Principala diferenţă ar fi că, în loc de maşini, circulă nişte bile transparente. Îl întrebăm pe un sătean:

– Nu vă supăraţi, cum se ajunge la Bucureşti?

Acela îmi răspunde într-o română schimbată de cea pe care o ştiam, dar pe care o înţeleg:

– Onde? La Bucureşti? Che semnifică asta? Bucureşti? Poate te referi la Bùcareşt. Dacă da, necesiţi să mai te duci vro 200 de kilometri la vest. Colo e Bucareştu.

– Bine, mersi.

Facem cum ne zice omul, închiriem una dintre acele bile şi mergem 200 km spre vest. În faţa ochilor noştri se întrezăreşte o enormitate neagră. Nu se vede nimic clar. Ne apropiem ce ne apropiem, şi vedem nişte clădiri de douăzeci de etaje, roşii, luminate de lămpi galbene. Asta o fi periferia. Dar deasupra, la vreo 200 de metri înălţime, se vede o platformă. Ce-o fi acolo nu se ştie. Intrăm în oraş, mii de bile transparente merg pe străzile late cît terenurile de fotbal. Pe deasupra lor trec poduri pietonale, care aduc aminte de Veneţia. Sînt blocuri imense de zeci de etaje, de o parte şi de alta a străzii. Trotuarele sînt aproape goale. Toţi oamenii merg pe reţeaua de poduri suspendate. Lucrul cel mai ciudat este că, deasupra noastră nu se vede cerul albastru, ci doar o platformă neagră, pe care sînt puse becuri care luminează oraşul. La ce-o folosi asta? Există doar o cale de a afla. Mai opresc un om:

– Nu vă supăraţi, la ce foloseşte chestia asta de deasupra?

– Da com se poate să no ştii asta? Toţi ştiu! Sopra mai e un etaj. E com ar fi doue oraşi unu sopra altu. E adevărat che e un puţin urît. În alte oraşi platforma asta e albastră, şi cu disene de nori pe ea. Zici che e un cer adevărat.

– Şi de ce au făcut-o?

– Ei, de ce? Pentru che să intre mai molţi oameni în un oraş. Con un etaj ar intra 10 milioni. Aşa intră 20.

– Aha...

Am plecat spre centrul oraşului. Dacă totul era cum mă aşteptam, centrul ar fi trebuit să fie vechi. Am mers şi am ajuns la o clădire cunoscută. Era un mall. Un om care m-a văzut că mă cam holbam la el îmi zice:

– E cel mai vechi edificiu din oraş. Are aproape 1000 de ani. Se crede che se numeşte Plaza Mall.

Am plecat surprins că asta a ajuns să fie un monument istoric. Dar hai să urcăm la etaj! Se văd un fel de lifturi. Sînt nişte platforme rotunde de 100 de metri în diametru.

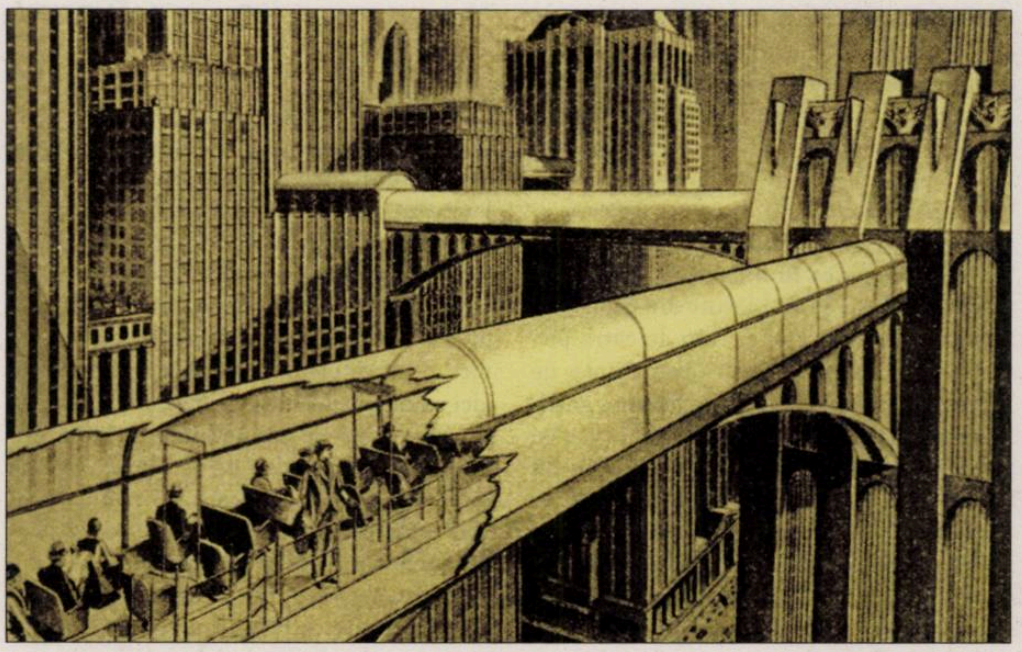

Ne urcăm pe una dintre ele. Se ridică propulsată de un jet de aer comprimat. Soarele era la apus. Oraşul de deasupra arăta cam la fel ca cel de dedesubt. Singura diferenţă ar fi că aici mai existau şi nişte plante.

Oraşul ăsta nu mi se pare cine ştie ce. Poate ar trebui să ne gîndim mai în viitor. Să zicem anul 4000, sau nu, mai bine 5000. Ne transportăm în timp. Ce Dumnezeu e asta?! Sîntem din nou pe un cîmp. În faţă se zăreşte un glob uriaş de sticlă. De fapt, dintr-un material transparent, căci nu cred că oamenii de acum mai folosesc sticla. E o jumătate de sferă, cu dimensiuni monumentale. S-ar putea să aibă kilometri întregi în înălţime, iar ca diametru, sute. Înăuntrul lui se văd ca nişte umbre, ca nişte desene, clădiri întortocheate, puse una peste alta, fără nici un sens. Dar lucrul care a avut cea mai mare impresie asupra mea au fost norii. Cei mai negri nori pe care mi-a fost dat să-i văd vreodată. Se mişcau repede şi, din loc în loc, apăreau vîrtejuri. În plus, aerul avea un miros ascuţit şi pătrunzător, foarte neplăcut. Avea chiar o culoare gălbuie. Cine ştie ce conţinea această atmosferă şi cît de toxică era. În plus, era cald, foarte cald. Cred că erau vreo 40 de grade. Şi eram în luna noiembrie.

E cel mai vechi edificiu din oraş. Are aproape 1000 de ani. Se crede che se numeşte Plaza Mall.

Ar trebui să intrăm în interiorul „globului de protecţie". Am ajuns în faţa lui. Ne învîrtim în jurul lui, dar nu e nici o intrare. Un om care ne-a văzut a binevoit să ne lase să intrăm. A scos din buzunar o biluţă, a mişcat-o printre degete şi o bucată din perete s-a dat la o parte. Am intrat, iar omul ne-a zis ceva ce n-am înţeles nici pînă în ziua de azi. Apoi a plecat şi ne-a lăsat singuri. În glob era plăcut. Temperatura era perfectă, la fel umiditatea, aerul era cel mai curat pe care l-am respirat vreodată. Chiar avea un rol globul. Oraşul arăta ca o junglă. Clădirile erau rotunde, la început se ridicau drepte, apoi luau o curbă bruscă de 90 de grade, apoi luau alta, se duceau în sus, după care în jos, unele ajungeau aproape de tavanul globului, pentru ca apoi să coboare pînă aproape de sol. În afară de asta, singura caracteristică pe care aş putea s-o găsesc e că nu existau colţuri şi nici un fel de linii drepte. Nu exista nici un mijloc de transport, nici străzi, nici trotuare. Oamenii mergeau pe jos, fiecare pe unde apuca. Acest oraş pare cu adevărat diferit de cele actuale. Era un haos absolut, dar mai relaxant şi mai lejer decît ordinea primului oraş. Din loc în loc erau amplasate rezervoare de apă şi mecanisme care împrospătau aerul. În centrul oraşului nu erau clădiri, ci o foarte mică pădure. Era rotundă şi avea vreo cincizeci de metri în diametru. Era încîlcită şi haotică, ca şi clădirile oraşului. Aducea a pădure tropicală, dar avea de la palmieri şi liane, pînă la brazi. În rest, nu exista nici un fel de vegetaţie. O parte din oraş era ocupată de un fel de fabrică-magazin. Singurul loc de unde puteai să iei ceva. Era imens şi nu e de mirare că era unicul. Aici se producea absolut totul şi se dădea la populaţie. Fiecare lua ce vroia şi cît vroia. Nu există bani, nu există nici o restricţie. Oraşul pare independent, pare o ţară, un polis.

S-ar putea să fi găsit oraşul perfect. Ba nu! Spusesem mai devreme că acesta nu există, deci s-ar putea să fi găsit oraşul cvasiperfect. Mai departe, nu mai căutăm. Ne-am plimbat deja prea mult. Aşa că, deocamdată, să luăm acest oraş drept cel mai bun posibil.

Horaţiu CHEVAL, *clasa a VII-a, Liceul Bilingv „Miguel de Cervantes", Bucureşti*

Un oraş mic

Era odată un melc mic ce purta în spate un oraş pitic. Şi-n acest oraş pitic, mă visam, cum străbăteam, într-o zi întreagă, făr' ca lumea să mă vadă, un cîmp întins şi neatins. Căci acest oraş pitic, oricît ar fi de mic, e destul de mare şi-are multe ogoare. În jumătate stau căsuţe înşirate, iar dincolo de căsuţe, în cealaltă jumătate, sînt păduri şi cîmpuri minunate. Oameni şi animale trăiesc în pace iubitoare. Muncitorii se trezesc de zor să muncească la ogor, copii mari şi mici îşi iau traista-n spate să meargă să-nveţe carte, poeţii cu pana-n mînă se uită pe cer şi se inspiră din minunăţiile ce se iviră, căci păsările mari şi mici cîntă toate o doină şi te lasă să asculţi cu inima plină. Fecioare se furişează-n taină la feciorii lor iubiţi, iar taţii le plîng de dor, amărîţi. Fluturaşii zboară veseli, albinuţe-i însoţesc, iar găinile din curte cotcodăcesc. Noaptea ceru-i înstelat, suflă-o adiere, leagănă flori de cireş, delicat, c-o mîngîiere. Totu-i redus la tăcere. Toate acestea le admir de pe cîmpu-ntins şi-mi şoptesc prin lacrimi: „Ce păcat că-i doar un vis..."

Ioana TODEA, *clasa a V-a, Şcoala nr. 195, Bucureşti*

ColonHelp Junior

Pentru un copil sănătos și plin de energie!

Un copil cu câteva kilograme în plus este unul sănătos, cred în mod greşit unele mămici. Cifrele raportate de medici ne confirmă că lucrurile nu stau aşa. Kilogramele în plus înseamnă risc de obezitate, iar România se clasează pe locul al treilea în Europa în ceea ce priveşte numărul copiilor obezi. Cei mai mulți dintre acești copii provin din mediul urban. Mai mult, pe fondul alimentației nesănătoase şi al sedentarismului apar din ce în ce mai frecvent la vârste mici balonările şi problemele de tranzit intestinal, colesterolul mărit şi diabetul de tip 2.

În întâmpinarea părinților care știu că micuții lor au nevoie de ce-i mai bun pentru a crește sănătoşi vine Zenyth Pharmaceuticals, care a creat ColonHelp Junior, vitaminizant şi detoxifiant 100% natural, gândit special pentru cei mici. ColonHelp Junior este un supliment alimentar cu 50% fibre (psyllium şi susan) şi 50% fructe uscate, recomandat pentru îmbunătățirea digestiei, reglarea tranzitului intestinal şi prevenirea obezității.

ColonHelp Junior îmbunătățește digestia!

Ca multe alte afecțiuni care nu sunt specifice copiilor, constipația apare la cei mici tot din cauza alimentației neadecvate. Din alimentația micuților lipsesc de cele mai multe ori fructele şi legumele crude, cerealele integrale şi apa în cantitate suficientă. În schimb, cei mici mănâncă foarte multe alimente procesate, lipsite de nutrienți şi de fibre.

Statisticile arată că 12% dintre copiii mai mici de 12 ani suferă de constipație.

Datorită conținutului ridicat de fibre de psyllium şi semințe de susan, ColonHelp Junior îmbunătățește digestia şi reglează tranzitul intestinal, contribuind la rezolvarea constipației. Totodată, papaya şi ananasul din formula ColonHelp Junior asigură două enzime importante – papayna şi bromelaina – care îmbunătățesc digestia. Același efect benefic asupra digestiei îl au şi prunele uscate, foarte bune laxative şi nuca de cocos, un bun depurativ. Este bine de ştiut că îmbunătățirea digestiei duce şi la o mai bună asimilare a vitaminelor şi mineralelor, lucru care previne carențele, foarte frecvente şi periculoase la vârste fragede.

A, B şi C, alfabetul imunității, în ColonHelp Junior!

Vrei ca micuțul tău să crească sănătos şi să fie mereu plin de energie? Învață-l să facă diferența între alimentele sănătoase şi cele care nu-i oferă vitaminele şi mineralele de care are nevoie, ci numai calorii goale şi care îl obişnuiesc cu gusturile puternice şi artificiale. Alege pentru el ColonHelp Junior, produs 100% natural!

Pe lângă fibrele de psylllium şi susan, ColonHelp Junior conține fructe de Goji, cătină, afine, merişor, considerate „superfructe" datorită antioxidanților (vitaminele A, C, E) şi celorlalte componente valoroase: vitamine din grupul B sau minerale (calciu, magneziu, potasiu etc.).

Datorită vitaminelor şi mineralelor conținute, ColonHelp Junior are un puternic efect tonic şi revitalizant, fiind recomandat în perioadele de convalescență şi apatie sau ca adjuvant în creşterea imunității. Vitamina A are un rol important în regenerarea celulară şi creşterea osoasă. În plus, ajută la întărirea sistemului imunitar. Efectul antioxidant al vitaminei C este de asemenea bine cunoscut. Vara mai ales, pielea are de câştigat în urma unei alimentații bogate în vitamina C, deoarece aceasta stimulează producția de colagen şi protejează pielea de efectul nociv al radiațiilor solare. Vitaminele din grupul B joacă un rol foarte important în menținerea unui nivel energetic ridicat, dar stimulează şi imunitatea organismului.

Administrat în combinație cu iaurt, ca parte a unui mic dejun sănătos, ColonHelp Junior întăreşte imunitatea, combate infecțiile intestinale şi urinare şi previne obezitatea. Copiii îl vor îndrăgi imediat datorită gustului natural de fructe!

ColonHelp Junior, un produs pentru întreaga familie!

ColonHelp Junior este bun pentru copii, dar şi pentru mămici, tătici, bunici! Este un reglator excelent al scaunului, recomandat gravidelor şi celor care alăptează. De asemenea, poate fi folosit în cure de detoxifiere şi vitaminizare de către adulți, persoane în convalescență sau cele sensibile la gustul condimentelor din ColonHelp clasic. În cazul adulților, produsul este recomandat pentru ameliorarea balonărilor, a digestiei incomplete, a refluxului gastric, a colonului iritabil şi pentru reducerea colesterolului. ColonHelp Junior este de ajutor şi în curele de slăbire datorită fibrelor care reduc senzația de foame şi vitaminelor care previn stările de epuizare, frecvente în timpul dietelor.

O linguriță de ColonHelp Junior conține o doză apreciabilă de vitamina C – 12 mg, cunoscută şi ca vitamina imunității!

SOS, obezitatea!

Obezitatea în copilărie sau adolescență crește riscul apariției bolilor asociate la vârsta adultă, chiar dacă adultul va avea o greutate normală. Însă de cele mai multe ori, un copil obez va fi un adult obez. Iată de ce este foarte important ca micuții să aibă tot timpul o greutate normală şi orice derapaj să fie corectat rapid. Primele probleme cauzate de obezitate sunt de natură emoțională, iar cei mai mulți copii percep obezitatea ca pe un handicap fizic. Copiii cu kilograme în plus au o încredere scăzută în ei înşişi şi sunt nemulțumiți în ceea ce priveşte aspectul fizic, sunt predispuşi la rezultate slabe la învățătură şi la izolare socială.

„ColonHelp Junior este un mic dejun delicios pentru copilul meu"

Simona Bălănescu, realizator tv de emisiuni de sănătate, a fost întotdeauna un susținător al produsului ColonHelp. A testat împreună cu Marc, fiul ei, produsul ColonHelp Junior: *„Este de datoria părintelui să îi dea copilului produsele cele mai sănătoase. Atunci când merg la cumpărături cu Marc îi explic că anumite alimente nu sunt bune, iar altele sunt necesare pentru a creşte mare. Produsele cu exces de zahăr pot fi înlocuite cu succes de batoanele din semințe de susan cu miere sau chiar cu un bol de semințe de floarea-soarelui, migdale, stafide şi poate boabe de strugure. Deşi se spune că dulciurile conferă energie micuților, eu cred că această energie şi-o pot lua cu uşurință din fructele proaspete. Şi mai cred că părintele este un model, iar dacă el mănâncă sănătos, şi copilul său va face la fel. ColonHelp Junior poate fi consumat cu iaurt şi poate constitui un mic dejun delicios pentru cei mici. Ajută la creşterea imunității datorită conținutului de vitamina C, este puternic energizant şi reglează tranzitul intestinal."*

ColonHelp Junior - bun şi pentru mămici, tătici, bunici!

Alege cel mai sănătos cadou pentru tine şi juniorul tău!

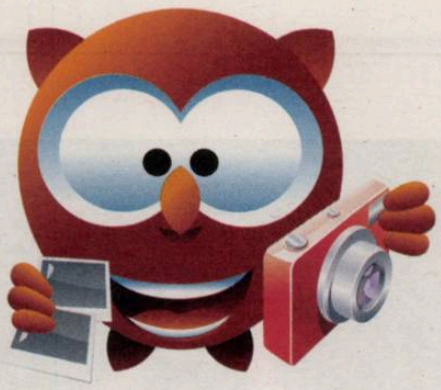

Bine aţi venit în Moderneşti, oraşul unde apare revista Dilema nouă! *În viziunea lui Dani, e tot un fel de Bucureşti, însă ceva mai... modern. Aici puteţi merge non-stop la teatru pentru că actorii sînt roboţi. Şi mai spectaculos este însă RAI-ul 2.0 al lui Teo! O variantă upgrade a Raiului original, creat după proiectele lui Leonardo da Vinci şi ale lui Bill Gates. Ana îşi doreşte ca în oraşul ei maşinile să zboare cu 7km/h.*

Moderneşti

Bun venit în oraşul ultramodern şi futurist înfiinţat de destul de mult timp, cam prin secolul al XXVI-lea şi jumătate. Iar oraşul este numit... Moderneşti! Ştiu ca vă sună cunoscut, deoarece stră-stră-stră[....]-stră-moşul acestui oraş este Bucureşti. Dar aproape totul este schimbat.

Să începem cu domeniul culturii. Cea mai citită revistă de cultură este clar *Dilema*. Dar, nu mai e *Dilema veche,* ci *Dilema nouă*. Şcolile au avansat foarte mult. Gata cu tortura! Acum copiii trebuie doar să meargă la şcoală şi să aştepte să li se pună casca de învăţare (bănuiesc că ştiţi ce face) şi în două minute, gata! Credeţi că drumul durează mai mult?

Ei bine, cu noul teleportator (nu e chiar aşa de nou, l-am îmbunătăţit pe cel din secolul al XXV-lea), îţi ia mai puţin de 0,000000001 de secunde, pentru a ajunge la destinaţie. Din cauza teleportorului, au dispărut avioanele, trenurile, autobuzele etc. Sau poate mai sînt cîteva... dar nu-s prea folosite. Cu toate acestea, dorinţa de a conduce nu a dispărut!

Maşinile aeriene sînt foarte la modă. Viteza la cea mai bună dintre ele poate ajunge pînă la 1200 km/oră. Dar chiar şi la viteza asta nu mai sînt accidente, datorită blindajului foarte solid. Cel mai serios accident din ultimii 50 de ani a avut ca pagube două zgîrieturi, ceea ce l-a revoltat pe şofer foarte mult.

Dar să trecem la lucruri mai serioase acum, cum ar fi Distracţia! Jocurile pe calculator sînt demodate. Bun venit în jocurile 20D! Unii îşi amintesc vechile reclame de tipul „Simţi că trăieşti jocul?“. Ei bine acum chiar îl trăieşti (în afară de lovituri) cu ajutorul unui sistem de „armură“ format din cască, pantofi şi mănuşi electronice. Dacă se vrea distracţie în aer liber, ei bine... centrul oraşului este dedicat în totalitate copiilor! Toboganele de modă veche încă s-au păstrat, dar cu mici modificări. De exemplu: coborîre mult mai rapidă şi nedureroasă. Probleme cu prietenii? Vrei să ai unul care să te asculte mereu? Ei bine, ia-ţi un robot. Se comportă şi arată exact ca un copil normal. Nitrocicletele (bicicletele) şi Turboboard-urile (skateboard-urile) vă aduc distracţie garantată şi o experienţă de neuitat! Lucrurile care ni se păreau foarte avansate în trecut, acum sînt banale. Detectoarele de minciuni sînt jucării pentru copii. Gastronomia a avansat considerabil. Bucătăria este un al doisprezecelea rai pentru gospodinele înrăite, dar nu vă obosiţi cu muncile casnice! Se va ocupa de ele un robot, programat pentru astfel de lucruri. Ştiu că nu vi se pare foarte nou, dar acesta termină foarte rapid curăţenia în casă. Şi apropo de case. Adevărate minunăţii! Cu trei etaje, pe puţin! Construite în maximum două zile, desigur cu noul sistem de construcţii minuscule. Este simplu: casa se face la scară mică, iar după, este mărită la mărimea la care trebuie să fie.

Şcolile au avansat foarte mult. Gata cu tortura!

Reciclarea a devenit lege, iar apa este produsă artificial în fabrică, pentru a avea grijă să nu dispară cea naturală. Prin oraş sînt şi locuri de recreere, normal. Teatrul oraşului este deschis non-stop (actorii sînt roboţi). Parcuri găseşti pe fiecare stradă.

Să ne întoarcem la cultură. Am uitat să menţionez limba! Dar cred că ştiţi deja că este o combinaţie între engleză şi română. Se învaţă peste tot în lume.

În mod sigur, Moderneşti este un oraş aproape perfect! Sper că v-a placut turul şi vă mai aşteptăm în vizită!

Dani Mateo GÎRBESCU, *clasa a V-a, Şcoala „Happy Planet Kids“, Bucureşti*

În Lilitown

Numele meu este Ana şi locuiesc în Bucureşti. Oraşul meu ar fi mai frumos şi mai liniştit fără hoţi, mai ales că poliţia nu ar mai fi atît de agitată. Atunci cînd aveam cinci ani l-am întrebat pe tata dacă se pot construi nişte tuburi uriaşe, invizibile sau transparente, prin care să pot merge la cea mai buna prietenă a mea ca să mă joc. Ar fi interesant dacă maşinile ar zbura prinzînd o viteză de 7 km/h. Şi mai frumos ar fi dacă maşinile ar face acrobaţii ca avioanele: să facă semicercuri, inimi etc. Mi-ar plăcea ca blocurile să fie înalte de douăzeci de etaje şi să aibă cinci lifturi. Apartamentele să aibă cinci camere, să fie spaţioase şi să aibă mobilier modern. Pe blocuri să fie multe televizoare LCD care să conţină cincizeci de programe interesante pentru copii. Vara, oamenii să poarte încălţăminte şi îmbrăcăminte frumos colorate, comode şi diferite accesorii. În toate parcurile din oraşul meu leagănele să se dea peste cap, să mai fie inele, să poţi să te ţii cu mîinile şi să te dai peste cap. Toboganele să fie cu apă ca să îţi pui centura şi să te rostogolească. Parcurile să fie împărţite aşa: pentru oameni mari, pentru copii, pentru bebeluşi, pentru animale, ca nimeni să nu se plictisească.

Oraşul meu vreau să se numească Lilitown şi să fie locuit de cei mai prietenoşi oameni!

Ana VLADIMIROV, *clasa a II-a, Şcoala nr. 188, Bucureşti*

RAI 2.0

Acum mult timp, chiar înaintea Big Bang-ului, Dumnezeu a creat Raiul: Raiul disco, Raiul sport, Raiul electro şi Raiul 2.0 beta. După vreo 2000 de milioane de decenii şi vreo 12 Raiuri 2.0 beta, Dumnezeu a decis să creeze Raiul 2.0 după proiectele lui Leonardo da Vinci şi ale lui Bill Gates. Acum iată că renumitul ziar *Heaven Times* scrie mai multe informaţii despre noul tărîm:

- îngerii vor evolua de la îngeri 2.0 la îngeri 3.0, turbo, cu aripi cu semnalizare sonoră şi luminoasă;
- la fiecare 20 de metri vom avea un magazin de îmbrăcăminte şi unul de aripi de lux. Se vînd aripi de înger, aripi de motor şi aripi de Ferrari ca să avem şi o pată de culoare;
- clădirile vor avea un design modern şi albastru, toate cu marginile rotunjite, după proiectul arhitectului Nor Claudiu (zis Cloudy);
- maşinile poluante se vor înlocui cu maşinăriile zburătoare ale lui Da Vinci;
- se desfiinţează graniţa cu IAD, ceea ce e bine! Trupele de îngeri grăniceri se vor converti în programatori care să scrie interfaţa PS3 cu XBox Kinect, Mac OS cu Windows şi IPhone cu Google Android;
- tematica „albă“ va fi înlocuită cu tematica „viitorul azi“ şi vor apărea la fiecare colţ de stradă cinematografe albastre cu proiecţii de fapte bune, în direct de pe Pămînt;
- să nu uităm că cele 60 de trepte de lemn, pe care trebuie să le urci cînd mori, vor fi înlocuite cu scări rulante, noi şi foarte sigure!

Acestea sînt informaţiile oferite, dacă nu aţi văzut cumva deja reclamele pe Rai Uno şi Rai Due. Nu uitaţi că apartamentele în RAI 2.0 sînt scoase deja la vînzare şi costă cel puţin 2000 de fapte bune şi cel mult 5 păcate iertate.

Odată cazaţi în Rai 2.0, veţi fi brusc loviţi de Stilul Art New(veau) al secolului al XXV-lea, stil super „şmecher“. Vă previn, totul va fi diferit: azi hotdog cu muştar, mîine coldcat cu maioneză!

Cum spuneam, în ziua de mîine nu ne vom îmbrăca, vom fi tatuaţi temporar cu haine „şmechere“. Hainele totuşi vor ascunde pielea şi vă asigurăm că nu se vede nimic prin ele. Pantofii? Simplu, ei nu vor fi înlocuiţi, dar vor avea ventilatoare pentru a zbura. Şepcile? Da, genial, şepci pictate. Şepcile vor fi înlocuite de super „şmechere“ plăci de fibră de carbon colorată, care vă vor proteja de razele ultraviolete.

Am uitat să vă spun că soarele a devenit radioactiv şi oraşul e acoperit cu o cupolă de oţel, pe care ziua se proiectează desene animate şi noaptea... alte desene animate.

De asemenea, să nu uităm că, înainte, animalele de companie erau cîinii şi pisicile, iar acum oamenii preferă pufoşenia (un mic ghem cu doi ochi care, cînd înjuri, îşi pune un scut şi, cînd vorbeşti frumos, spune „Te pup“). Să nu uităm TV-ul, care acum va fi înlocuit cu noul şi super „şmecherul“ PORC (Powerful Ocular Resolution Company), adică lentile de contact pe care poţi urmări programele TV. Se pot găsi în mai multe culori şi de mai multe dimensiuni, dar sînt la mare căutare cele căcăniu în dungi.

Totuşi, sper că nu v-a înfricoşat nimic şi că visaţi în continuare să trăiţi în RAI 2.0!

Teo NEGUŢ, *clasa a VI-a, Şcoala Europeană, Bucureşti*

Pentru că sînt deja în clasa a VIII-a şi au buletin, copiii de la Şcoala „Marin Sorescu“ sînt ceva mai realişti şi mai implicaţi civic. Ei nu visează la oraşe fanteziste, ci povestesc despre oraşele minunate care există astăzi în lume, cum ar fi Viena sau Parisul, sau găsesc soluţii pentru ca oraşul lor – Bucureşti – să se schimbe în bine. Andrei care e abia într-a III-a îşi închipuie că locuieşte într-un Bucureşti ideal... din anul 2071.

Un oraș pentru toată lumea

Ilariopolis

N-am călătorit niciodată mult. N-am văzut oraşe peste oraşe, geniale, importante, normale sau murdare. N-am putut face asta, chiar dacă mi-am dorit. Escapadele mele cele mai dese şi cele care mi s-au întipărit în memorie au fost cele către casa bunicilor, la ţară. Şi, trebuie să mărturisesc, am fost dintotdeauna mai atras de pacea mediului rural. Oraşul mi s-a părut de multe ori prea zgomotos şi obositor. Chiar dacă mi-am trăit toată viaţa în Bucureşti (iar aici se află toate amintirile mele), am dispreţuit acest oraş şi mi-am dorit mai degrabă să plec la munte sau la mare. A trebuit totuşi să treacă zile, luni, ani, ca să realizez umorul negru, paradoxul şi ciudăţenia oraşului meu, Bucureşti. Locul unde, lîngă mormane de gunoi, se înalţă vile impunătoare de milioane de euro. Locul unde sînt maşini extrem de scumpe, dar prea mulţi oameni săraci. Locul unde absurdul se confundă cu normalul, iar grotescul cu plăcutul. Acesta este oraşul unde tragedia este estompată de umor negru şi haz de necaz. Un oraş, care chiar în ciuda aspectelor urîte, merită numele de Ilariopolis (oraşul bucuriei) atribuit de către Octavian Paler. Bucureştiul e un oraş pentru oameni introvertiţi, dar şi pentru extrovertiţi. Este un oraş pentru bătrîni, dar şi pentru copii. Un oraş pentru oameni de la ţară, dar şi din mediul urban, astfel încît aceste două noţiuni (de urban şi rural) îşi pierd din substanţă, consistenţă şi nu mai înseamnă absolut nimic. Un oraş pentru odihniţi şi obosiţi, Bucureşti este un oraş pentru toată lumea.

Maximilian DOBRE

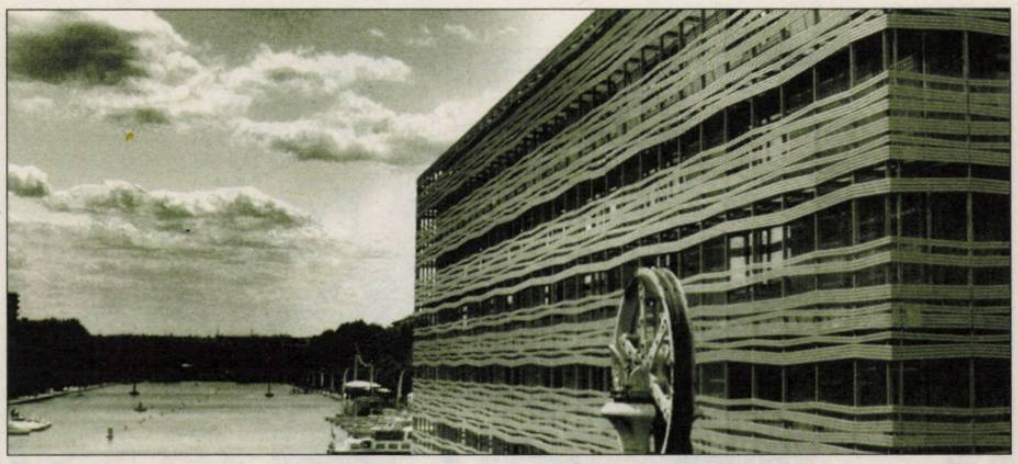

Dar parcurile, teatrele şi mall-urile îi fac pe locuitori să uite de problemele oraşului în favoarea distracţiei.

Ştefan SEBASTIAN

Micul Paris, azi

Locuiesc în Bucureşti şi pot să spun că îmi place. Cu toate că metropola este un amalgam de clădiri urîte şi frumoase, de parcuri şi gaze de eşapament, are un farmec aparte. Cu toţii ştim că, în trecut, Bucureştiul purta numele de Micul Paris, reprezentînd o variantă mai mică şi îndepărtată a luminoasei capitale franceze. Cu toate că în perioada comunistă au fost distruse multe clădiri impresionante, în locul lor au apărut altele, pentru ca, astăzi, sticla şi oţelul să se combine cu eleganta arhitectură interbelică.

În Bucureştiul zilelor noastre există însă numeroase probleme, cum ar fi cozile interminabile de maşini, canalizarea, sau periculoasele haite de cîini ce colindă toată ziua străduţele dintre blocuri sau case. De la fereastra apartamentului meu se poate remarca degradeul de la albastru la gri al cerului, pe linia orizontului formîndu-se un strat gros de smog.

Oraşul ideal?

Eu cred că oraşul ideal ar fi unul al viitorului, unde să locuim în blocuri de 200 de etaje, cu multe spaţii verzi între ele, iar traficul nu ar fi o problemă, pentru că toate vehiculele pot să zboare. Îmi imaginez un astfel de oraş SF, unde energia să nu mai polueze, iar deşeurile să poată fi dezintegrate direct.

Mi-ar plăcea să mă teleportez pînă în curtea şcolii şi să studiem astronomia cu profesori extratereştri care să organizeze periodic excursii pe alte planete, iar în loc de caiete să folosim un robo-calculator care, de preferat, să ne spună şi cînd greşim, iar la lecţiile de istorie să învăţăm despre criza de demult şi despre un domn, mare luptător cu moţiunile de cenzură.

Vlad GEORGESCU

Viena este unul dintre oraşele mele preferate. Curăţenia, ordinea şi disciplina sînt la ele acasă.

Oraşul perfect?

Lumea noastră este plină de oraşe minunate. Mulţi visăm să mergem la Paris sau la Londra, însă chiar şi cele mai frumoase oraşe nu duc lipsă de probleme. Asta m-a făcut să mă întreb: Oare este posibil să construim „oraşul perfect“? Toţi visăm la acest oraş, însă poate el să părăsească lumea fictivă?

Mulţi avem cerinţe care pot fi considerate „exigente“. De la locaţie pînă la cea mai mică vieţuitoare. Oare chiar ne dorim un oraş cu plajă ? Apusul soarelui, văzut din astfel de locuri, este minunat, dar oare problemele, care se nasc simultan cu această locaţie, nu pot „spulbera“ alegerea noastră? Dezastrele care pot avea loc în orice zi împiedică oraşul nostru de vis să fie „perfect“.

De asemenea, cum rămîne cu locuinţele? Clădiri ce par să atingă norii sau căsuţa drăguţă cu grădiniţă, la care visăm după o anumită perioadă? Ne dorim un oraş mare sau mic? Ce am vrea să se găsească în el? Ideile noastre nu par atît de certe! Poate faptul că nu ne putem hotărî arată că ne schimbăm mereu concepţiile despre acest oraş şi poate ar fi mai bine să rămînă doar un vis.

Florica MIRCEA

Oraşul preferat

Viena este unul dintre oraşele mele preferate. Curăţenia, ordinea şi disciplina sînt la ele acasă. Pe străzile din centru miroase a parfum îmbietor. Oamenii sînt foarte ordonaţi şi disciplinaţi. Dacă văd un gunoi pe jos îl ridică şi îl pun la coş. Pentru a diminua poluarea, mulţi au renunţat la maşini şi şi-au cumpărat biciclete. Astfel traficul nu este aglomerat ca în alte mari oraşe. Spaţiile verzi sînt foarte importante şi de aceea tot oraşul este împînzit cu pomi şi flori.

Din toate aceste motive, eu consider Viena un oraş unde toată lumea şi-ar dori să locuiască.

Laurenţiu SOARE

Sportul la el acasă

Oraşul, în care aş dori să trăiesc, s-ar afla într-o zonă montană străjuit de munţi înalţi. El ar avea foarte multe pîrtii de schi şi o telegondolă care să te ducă pînă pe albele căciuli ale munţilor. De pe munţi se poate vedea valea împădurită a rîului ce străbate oraşul.

În centrul atenţiei s-ar afla multe hoteluri, magazine de suveniruri şi un cinematograf 3D. De asemenea, aici s-ar afla un parc de distracţii şi băi termale.

Primarul oraşului ar trebui să fie un împătimit al sporturilor. La dorinţa acestuia, o echipă de roboţi constructori ar clădi pentru el tot ce îşi doreşte.

Un oraş ca acesta ar avea multe probleme cu energia, dar s-ar putea construi centrale eoliene pe vîrful munţilor.

Un singur defect are oraşul acesta, nu are nume.

Ioan PARASCHIVESCU

100% automatizat

Oraşul în care aş dori să trăiesc este unul 100% automatizat. Un oraş mare, cu mulţi locuitori, ce utilizează mereu ultimul tip de tehnologie şi cele mai noi gadget-uri.

Populaţia, pe lîngă capacitatea ei de a se descurca cu tehnologia, ar fi de asemenea mai civilizată, neîncercînd să fraudeze sistemul, atît de bine pus la punct de către autorităţi şi firme.

Oraşul nu s-ar confrunta cu pene de curent, existînd multe generatoare gata să vină în ajutor la nevoie. Aparatele ar fi la preţuri rezonabile, pentru ca toată lumea să poată fi în rînd cu ceilalţi. Hacker-ii şi viruşii nu ar cauza nici o problemă, locuitorii oraşului fiind prevăzuţi cu ultimele tipuri de software împotriva lor.

Deoarece aceste lucruri ar avea nevoie de o mare sursă de curent, la marginea oraşului ar fi construite centrale eoliene, iar pe blocuri ar fi montate panouri solare pentru a micşora consumul. Acest oraş este prea bine pus la punct pentru a da greş.

Răzvan DOBRE

Copiii din clasa a VIII-a de la Şcoala nr. 194 „Marin Sorescu“, Bucureşti

Bucureşti, în anul 2071

Bună ziua! Este 2071, într-o frumoasă zi de primăvară. Sînt undeva... în Bucureşti. Ce credeţi că aş fi văzut acum şaizeci de ani? Nici nu vreau să-mi mai amintesc. Merg alene pe o alee şi mă bucur de tot ceea ce mă înconjoară. O lege urbanistică a îmbrăcat oraşul în verdeaţă, nu mai sînt acoperişurile mohorîte de altădată şi nici străzile prăfuite şi aglomerate. Acum toate au fost înlocuite cu straturi de pămînt proaspăt şi flori vesele şi parfumate. Mici hublouri lasă loc luminii, în casele oamenilor, sau lasă liber mini-navetelor de transport să îşi ia zborul pentru a duce mai repede călătorii la destinaţie. Şcoala, în care am trudit cu greu ani mulţi, este şi ea desfiinţată. Copiii învaţă acum acasă, în faţa unui calculator cu imagini tridimensionale.

Mă îndrept grăbit spre casă. Este timpul să-mi fac exerciţiile fizice cu ajutorul simulatorului care are grijă de mine să mă menţin sănătos pentru a putea să vă povestesc şi peste alţi ani despre planul urbanistic al oraşului în care trăiesc.

Ce bine că oraşul prăfuit şi zgomotos de altădată a rămas doar o amintire!

Andrei Alexandru REDIU, *clasa a III-a, Şcoala nr. 192, Bucureşti*

Atît Max cît şi Nicolae şi-au demonstrat talentul de arhitecţi. Max îşi propune să-şi reconstruiască oraşul de la zero şi are nişte planuri bine puse la punct. Vă spun doar atît: în mijlocul oraşului va fi plantat un arbore sequoia. Nicolae ar construi un oraş doar pe verticală. Am uitat să vă zic că el ar fi un fir de iarbă şi de aceea ar iubi verdeaţa. Iulia are gînduri şi mai îndrăzneţe: va muta New York-ul la Bucureşti!

Reconstruit de la zero

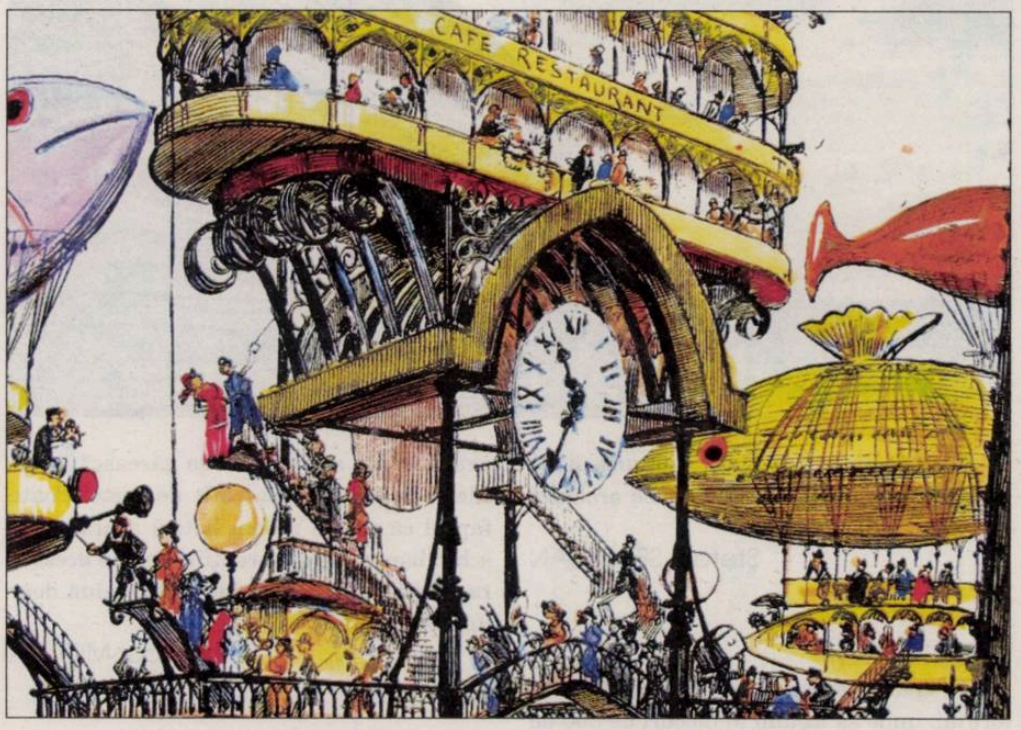

Oraşul nostru nu se poate numi „perfect“. Mi se pare că este desenat într-un stil nepăsător şi prostesc. Mi-ar plăcea să fiu arhitectul-şef al oraşului nostru, deoarece chiar aş vrea să-l schimb în totalitate. Eu vă voi prezenta oraşul creat de mine. Oraşul meu.

Cum am zis, voi începe de la zero. Aş alege acelaşi loc. La început, va fi pămînt plan. Voi trasa o linie albă în formă de cerc mare, încît să-mi ajungă pentru tot ce vreau eu să fac. Prima oară, voi planta un sequoia în mijloc şi-l voi îngriji vreme de o lună, timp în care el se va înălţa 5 metri. Voi crea şanţuri în jurul copacului ca nişte linii, toate începînd de-a lungul liniei albe spre centrul cercului, adică spre copac. La capete voi săpa grupuri în formă de tuburi, de 10 metri lungime. Din acele puţuri va ieşi apa care se va duce în şanţuri şi va curge spre copac, hrănindu-l. După aceea, voi pune mori de vînt care vor încărca o baterie mare ce va fi îngropată la 20 de metri sub copac şi va fi izolată pentru a nu fi udată de apă. După aceea voi ridica stîlpi, în cerc, de diferite înălţimi. Vor fi din ce în ce mai înalţi din interior spre exterior. Voi pune platforme pe acei stîlpi în formă de cerc. Acelea vor fi platformele pentru trenurile magnetice (trenuri care se mişcă printr-un fenomen fizic: magneţii; se vor mişca prin împingerea de către forţa cauzată de respingerea magneţilor) care vor ajunge pe la fiecare platformă de la ultimul etaj al clădirii cu înălţimea respectivă.

Apoi voi ridica clădirile pentru înălţimea fiecărei platforme. Clădirile vor avea structura din fibră de carbon şi vor fi acoperite de sticlă cu grosime de 5 mm. Va fi din aceste materiale pentru a nu cădea la cutremure. Vor avea stîlpi din metal lipiţi şi de pămînt, şi de clădire, pentru a o ţine fixă.

Clădirile vor avea structura din fibră de carbon şi vor fi acoperite de sticlă cu grosime de 5 mm.

După aceea voi pune pămînt gros de 1 m şi voi crea o mică grădină pe fiecare acoperiş. În fiecare grădină voi face, într-un colţ, cabina de lift care va veni cu oameni din toată clădirea şi aceştia vor intra în trenul ce va opri la platforma de lîngă grădină. Voi face o mică cărare care va duce la platformă, voi pune doi copaci şi cîte un exemplar din mai multe specii de plante şi de flori.

Dar nu uitaţi de şanţuri! Acestea vor fi acoperite cu sticlă şi mici copăcei vor creşte din mici găuri în geam. Vor fi la distanţă de 5 metri. Vor fi, de asemenea, străzi. Am uitat să vă zic că nu se va asfalta pămîntul, ci se va pune piatră cubică care va arăta ca o gresie. Străzile vor fi de-a lungul şanţurilor. Şanţurile vor fi chiar pe mijloc, iar oamenii vor merge pe părţi.

Acesta este oraşul meu de vis. Mi se pare perfect în fiecare privinţă. Dar poate doar eu îl văd aşa. Sau poate şi altcineva...

Max JULEA

Vis pe verticală

Cine nu a visat în nopţile înstelate de vară, lungit în şezlong, în balconul unui apartament, cînd luna strălucea şi-l mai răcorea puţin vîntul cu miros de tei? Eu am făcut-o de mai multe ori.

Dacă aş fi arhitect, aş desena numai pe verticală. Mi se pare ceva foarte important să desenezi dimensiuni noi, îndrăzneţe şi pline de lumină pentru oraşul tău care, astăzi, stă să se sufoce în hăţişurile de clădiri înghesuite din cartiere, ce strivesc orice perspectivă. Mi-aş dori să fac un oraş înalt, foarte înalt. Să proiectez totul pe verticală, parcă special făcut pentru Spiderman. Mi-aş dori să văd clădiri luminoase, zgîrie-nori, grădini suspendate şi garaje subterane care să mărească spaţiul pentru ochiul ce le priveşte. Dacă te înalţi, totul ţi se pare mai liber. Asta este! Am găsit! Foarte multă libertate. Şi multă verdeaţă. De ce? Pentru că eu sînt numai un firicel de iarbă. Da! Aţi auzit bine! Sînt un firicel de iarbă care a răsărit într-un ghiveci de pe un balcon al unui bloc cenuşiu, dintr-un cartier care s-a pierdut în zarva marelui oraş de beton. Vreau să mă eliberez. Vreau să stau liniştit în grădina elegantă a clădirii mele semeţe şi să vă zîmbesc. De fapt, toate grădinile vor fi elegante. Şi nici nu vor ocupa mult spaţiu, pentru că vor fi amplasate pe clădiri şi fiecare zgîrie-nori va avea propria sursă de oxigen. Bună idee, nu-i aşa?

Aaaa, încă ceva: aş vrea să amenajez în grădina mea şi un acvariu în care sute de peşti coloraţi să se joace plini de încîntare. Ştiţi? Privitul peştilor relaxează. Ca şi privitul peisajului. De aceea voi privi oraşul de sus, de foarte sus. Priveliştea va fi încîntătoare. Voi vedea şosele ca nişte panglici netede şi largi, pe care maşina mea de lux să poată fugi fără griji. Voi avea maşină? Cred că da, pentru că în oraşul viitorului orice fir de iarbă, care se respectă, are maşină... de lux. Autostrăzi şi pasaje suspendate impunătoare vor traversa şi ele semeţe oraşul meu curat şi modern.

Orice fir de iarbă, care se respectă, are maşină... de lux.

Totul va fi ca un vis frumos. Un vis pe verticală! Voi ce credeţi, vom reuşi?

Nicolae Mihai AVRAM, *clasa a V-a, Şcoala nr. 139 „Mircea Sântimbreanu“, Bucureşti*

Micul New York

Bucureştiul este supranumit Micul Paris, dar cum s-ar numi Bucureştiul dacă ar fi o variantă în miniatură a binecunoscutului New York? Eu nu mi-am putut imagina o versiune mai mică a marelui oraş, deci o să vă introduc (să vă fac turul) într-o versiune îmbunătăţită.

De sus, oraşul pare un fel de puzzle ce înfăţişează un rîu şi malurile galben-maronii ce îl înconjoară, rîul vărsîndu-se, în final, în mare (la propriu). Din lateral pare a fi un munte ce se înalţă pînă peste nori, iar de la poale pînă în vîrf se întîlnesc, în această ordine, următoarele culori: galben, roşu, bej, negru, apoi mult albastru şi gri. De jos (de pe pămînt), nu se prea vede nimic în afară de conducte şi iar conducte ce formează o pînză de fire de diferite culori şi forme.

Un pic mai sus intrăm deja în peisajul urban. Pămîntul se zgîlţîie sub greutatea colosală a metrourilor pline cu oameni grăbiţi care au o destinaţie clară şi nu îşi permit să întîrzie mai mult de o clipită. Pe peronul metroului aşteaptă aceiaşi oameni grăbiţi, care intră, într-o disciplină impresionantă, în vagoane. Un bărbat înalt, bine-făcut, cu o servietă din piele neagră, iese şi împinge o portiţă, apoi iese direct în stardă prin arcada albă de mărimea unui elefant.

Trei benzi pe un sens, fiecare ocupată de sute de maşini. Maşini mici şi simpatice, maşini mari şi înfiorătoare, taxiuri galbene cu dungi din carouri, autobuze, microbuze şi alte autovehicule îşi fac plimbarea zilnică. Semafoarele strălucesc, indicînd un roşu aprins. Ca prin minune, toate maşinile se opresc, iar cînd reîncep să meargă, se mişcă ca o armată bine antrenată la o paradă.

Pe trotuar oamenii se mişcă în toate direcţiile. Zeci de fast-food-uri şi alte restaurante sînt înşiruite pe marginea trotuarelor. Înăuntru e vîlvă mare. Sunete de pahare de băuturi alcoolice se aud.

Mai sus, pe stradă, se află o clădire mare şi rotundă acoperită cu sticlă pe aproape toată suprafaţa. Este un centru comercial. Adolescenţi colindă magazinele şi cafenelele. Fetele ţin 4-5 pungi în fiecare mînă şi localizează cele mai faimoase magazine.

Ieşim de acolo şi o clădire mare de culoarea nisipului domină peisajul, alături de un zgîrie-nori acoperit în întregime de plăci albastre în care s-ar putea reflecta chiar şi o furnică. Înăuntru sînt birourile diferitelor companii. Angajaţi încercănaţi, cu cănile de cafea pe mese şi cu foi şi notiţe peste tot, tastează cu mîinile tremurînde ultimul cuvînt dintr-un document sau o cerere.

Mergînd mai departe, ajungem în suburbii. Casele arată toate cam la fel: acoperişuri roşii sau maro, pereţi din scînduri de lemn vopsite în alb sau din cărămidă, culorile variind de la alb la maro. Grădinile din faţa caselor au iarba tunsă la milimetru şi unele case au şi cîteva tufişuri ici şi colo. Bărbaţii tund iarba şi îşi spală maşinile, copiii merg pe biciclete sau pe skateboard-uri, fetele şi mamele (sau femeile în general) nu apar în peisaj, ele fiind la cumpărături sau la serviciu.

În port sînt vapoare cu pasageri care urcă sau coboară în şi din vapoare. Altele, mai murdare, au mai multe pînze şi plase cu peşti pe care le descarcă în port, fiind transportate mai apoi la fabrici sau direct în magazine.

Îndepărtîndu-ne de oraş, acesta dispare odată cu toate minunăţiile lui.

Iulia VLAD, *clasa a VI-a, Şcoala Europeană, Bucureşti*

Maşinăria de schimbat vieţi a Alinei nu are efect doar asupra oamenilor, dar şi asupra oraşului. În „noul oraş„, toată lumea e bogată. Ba chiar mai mult decît atît, au apărut roboţei care te salută pe stradă şi pomişori care se udă şi se curăţă singuri. Dacă nu vă place acest oraş, puteţi să-l schimbaţi cu un altul unde veţi ajunge cu ajutorul Cărţii cu coperţi roşii a Anei, care este un misterios portal.

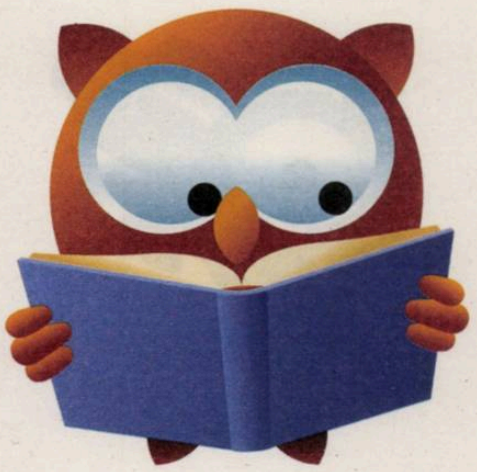

Maşinăria de schimbat vieţi

Doar cîteva ore ne despart de momentul mult aşteptat. Toţi locuitorii oraşului stau cu sufletul la gură, adunaţi în centru. Ne simţim ca la Anul Nou, cînd nu ai loc să arunci un ac. Cine ne vede sigur se întreabă ce este cu acea mulţime nerăbdătoare. Şi răspunsul e unul ciudat: aşteptăm ca Tom şi Mike să pornească maşinăria ce promite a ne schimba viaţa. Acum poate vă întrebaţi cine sînt Tom şi Mike şi ce au făcut ei. Sînt doi tipi pe la vreo 20 de ani ce promit că maşinăria la care lucrează chiar din adolescenţă va schimba faţada oraşului şi totodată înfăţişarea locuitorilor.

Nu după mult timp, pe scena amenajată cu atîta spor de către Primărie îşi fac apariţia cei doi. Ne salută, ne întreabă una, alta, după care unul dintre ei scoate o „jucărie“ de mărimea unei cutii cu chibrituri, în mijlocul căreia e un buton violet. După ce îl vor apăsa, ne vom lua rămas bun de la străzile prost pavate, de la clădirile vechi, de la casele micuţe din centru şi de la cafenelele pline ochi, de pe străzile lăturalnice. Probabil că nu vom mai vedea oameni cu feţe triste, care la 6 dimineaţa merg grăbiţi spre locul de muncă, autobuze aglomerate sau mizerie.

Dar acum vorbele sînt de prisos. Numărătoarea inversă a început: 5, 4, 3, 2, 1, şi butonul este apăsat, iar într-o clipită nu mai recunoşti nimic. Parcă eram cu toţii musafiri într-un oraş necunoscut unde clădirile înalte erau la ele acasă, se circula pe trei benzi, iar oamenii erau bine dispuşi şi joviali.

Şocată, plec ca să cunosc „noul oraş“. Este ciudat să-i spun nou, deoarece e acelaşi loc pe care îl ştiu de atîţia ani. Încep prin a o lua drept pe bulevardul pe care mă plimbam zilnic. Dar cînd dau colţul de la pizzerie, fac brusc un pas în spate. Totul e schimbat. Teatrul pare a fi acum o clădire de birouri, covrigăria – un magazin mic şi sofisticat de pantofi, iar tipul care mai ieri trecea cu furgoneta de îngheţată, îmi face cu mîna de la volanul unui Bentley alb.

Numărătoarea inversă a început: 5, 4, 3, 2, 1.

Chiar şi doamna care îl plimbă pe Ralf, căţeluşul mic şi murdar, s-a transformat într-o doamnă bine ce merge ţanţoş, ţinînd în mînă o poşetă scumpă.

Dar dacă toată lumea s-a schimbat, oare eu am rămas aceeaşi? Am luat-o la fugă pînă la cea mai apropiată oglindă. Ooo, nu! Unde e părul meu scurt şi brunet? Tricoul şi blugii? Brăţările şi geanta pe un umăr? Nu a mai rămas nimic. În schimbul lor am primit o „perucă“ blondă, o fustă şi o cămaşă. Mă voi obişnui eu şi cu asta. Mai greu îmi va fi să accept că chioşcurile mici şi drăguţe au fost înlocuite de adevăraţi mastodonţi de fier şi sticlă, parcurile mari, odată pline de copii, sînt acum locuri mici, aflate sub atenta supraveghere a gardienilor, iar restaurantele exotice au luat locul celor rustice. Felinarele din lemn au dispărut, la fel şi grădinile pline cu flori de la parterul blocurilor. În schimb, au apărut tot felul de roboţei care te salută politicos, uneori te ajută şi îţi ridică moralul. Au apărut pomişori mici care se udă şi se curăţă singuri. Chiar şi în parcuri leagănele şi învîrtitorile se urnesc şi se opresc la o simplă bătaie din palme. În concluzie, ai tot ce îţi poţi dori aici.

Cu timpul, oamenii s-au obişnuit cu noul *look* al oraşului şi al lor, chiar au început să-şi dorească mai mult. Aşa că anul viitor Mike şi Tom ne-au promis că vor reveni cu ceva şi mai spectaculos!

***Alina ATUDORI,** clasa a VII-a, Şcoala nr. 197, Bucureşti*

Cartea cu coperta roşie

Ma săturasem de oraşul meu, era foarte plictisitor, oamenii nu erau veseli şi nici păsările nu mai cîntau. Nu puteam să mai rămîn acolo, aşa că m-am hotărît să plec într-un univers paralel... dar cum?

Am fost la bibliotecă să aflu cum pot să părăsesc universul nostru, pentru a găsi unul mai bun şi mai vesel. Am stat la bibliotecă ore întregi şi n-am aflat nimic, dar tocmai cînd îmi pierdusem speranţa, am văzut pe un raft foarte înalt o carte cu copertă roşie, groasă, care părea să aibă o sută de ani. Am împrumutat-o şi am plecat acasă. Pe la ora 1 noaptea mi-am amintit de cartea cu coperta roşie şi am deschis-o. M-am uitat prin ea şi, cînd am ajuns la pagina 27, am fost absorbită de un portal. În acel tunel către o altă lume am văzut un băieţel care m-a rugat să vin cu el ca să văd locuri noi. Am acceptat şi am plecat împreună cu băieţelul să văd primul oraş din cealaltă dimensiune.

Era o dimineaţă frumoasă de vară în oraşul Twilitown. Păsărelele cîntau, oamenii veseli fluierau în drumul lor spre serviciu, iar copiii se jucau veseli în parcuri. Twilitown era un oraş aflat în mijlocul Continentului Lovailo, în ţara Asiandar. Am văzut ce făceau oamenii şi am dormit acolo. Dimineaţa cînd m-am trezit era la fel ca în ziua precedentă: oamenii nu făceau nimic nou. Am deschis cartea cu coperta roşie şi m-a trimis în alt oraş. Am ajuns într-un oraş liniştit. La început credeam că nu văd bine, dar mi-am dat seama că oraşul era Alb-Negru. Oamenii erau supăraţi, copiii plîngeau, iar cînd am întrebat un localnic de ce erau oamenii aşa de supăraţi, mi-a răspuns că în apropiere trăieşte un monstru care se hrăneşte cu tristeţe şi că le-a luat toate culorile ca să-i facă trişti, apoi va pleca, cînd lor nu le va mai rămîne nimic.

Am devenit foarte nervoasă: un monstru nu putea să se hrănească pur şi simplu cu sentimentele oamenilor şi apoi să plece, iar bieţilor oameni să nu le mai rămînă nimic! Aşa că m-am dus împreună cu băieţelul pe care îl întîlnisem în portal şi, cînd am ajuns în peştera monstrului, am văzut un balaur cu zece capete care scuipa flăcări pe nări. M-am speriat puţin, dar m-am gîndit la bieţii locuitori ai oraşului Alb-Negru şi am început să rîd foarte tare. Aflasem între timp că monstrul nu suportă rîsetele oamenilor. Acum nu ştia cum să-şi acopere urechile şi încet-încet îşi pierdea cîte un cap. În scurt timp, mulţi locuitori mi s-au alăturat. Toţi rîdeam în cor, iar balaurul n-a mai rezistat şi a explodat. Locuitorii erau mai veseli, dar din păcate nu au putut să-şi recupereze culorile.

Nu prea vroiam să trăiesc într-un oraş Alb-Negru, aşa că am deschis cartea cu copertă roşie şi am plecat spre alt oraş. Am ajuns într-un oraş perfect: locuitorii erau veseli, făceau alte lucruri în fiecare zi, era aşa curat că puteai să mănînci de pe jos, acolo nu se întîmpla nimic rău. După mai multe zile însă, îmi era dor de casa mea din Bucureşti, îmi era dor de colegii de şcoală, de parcurile cu pomi înfloriţi, îmi era dor de realitate.

Am deschis cartea şi am plecat acasă. M-am trezit dimineaţa în camera mea, cartea cu copertă roşie lipsea, fusese doar un vis!? M-am dus la bibliotecă să întreb dacă există acea carte. Bibliotecara a spus că nu ştie despre ce vorbesc. M-am dus să mă uit pe rafturi şi am văzut cartea. Am vrut s-o deschid, dar dacă nu mai puteam ieşi din ea, de data asta? M-am gîndit: oraşul meu, chiar dacă nu este foarte îngrijit, e perfect pentru mine.

***Ana-Miruna MIHAI,** clasa a V-a, Liceul „Waldorf“, Bucureşti*

PUBLICITATE

INSTITUT FRANÇAIS BUCAREST

Diplome internaţionale

Cursuri şi ateliere pentru copii şi adolescenţi

Serviciu de traduceri si interpretariat

Cursuri de limba franceză generală

Cursuri speciale de franceză în mediul profesional

Cursuri « à la carte » de limba franceză

Cursuri în întreprinderi

Cours « à la carte » de roumain langue étrangère

Simulări pentru examenele DELF şi DALF

Bd. Dacia,77
Tel: 0374 125 206/0374 125 209
Program: luni-joi/12.00 - 18.00
inscri@culture-france.ro
www.institut-francais.ro

INSTITUTUL FRANCEZ DIN BUCUREST I

Asistenta mea Adina scrie un roman fantasy în care există un mare oraş „locuit" de... scaune. Chiar aşa se şi numeşte: Cetatea de Scaune. Iniţial a fost doar Cetatea de Scaun, însă este vorba despre un loc unde magia numelui a acţionat din plin, pentru că locuitorii oraşului au ajuns cu timpul la concluzia că posesia unui scaun de calitate ar putea să-i acorde oricui prestigiu şi importanţă.

Adina POPESCU

Cetatea de Scaune

Pricoliciul ajunse în mijlocul marelui oraş, mult mai repede decît se aştepta. Era ca şi cum oraşul l-ar fi înghiţit pur şi simplu şi s-ar fi trezit dintr-odată în burta plină de praf şi de murdărie a unui aspirator. Plecase destul de nesigur în legătură cu intenţiile sale de pe maidanul plin de gunoaie de la marginea oraşului, îi ocolise temător pe oamenii cu chipurile aidoma ţărînei pe care o scormoneau în căutarea vreunui obiect de preţ, apoi se pomeni că se strecoară pe străduţe lăturalnice, descoperind că toate drumurile duceau în centru şi că nu era nimeni care să-l bage în seamă, nici măcar atunci cînd traversa prin locuri nemarcate. O vreme hoinări pe acoperişuri, iar atunci cînd clădirile deveniră prea înalte ca să mai merite osteneala să le escaladeze, se prelinse pe asfaltul trotuarelor atît de discret, încît toţi trecătorii văzură în el doar o umbră.

Cînd se opri pentru prima oară ca să privească în jur, căci pînă atunci fusese prea preocupat să se ferească de oameni şi să nu stea în calea lor, îşi aminti de ziua în care sosiseră tăietorii de lemne şi de momentul în care fugise departe de Grota sa, imaginîndu-şi cum ar fi arătat Pădurea dacă s-ar fi transformat peste noapte într-un oraş. El nu văzuse niciodată un oraş, nicidecum unul *atît* de mare, însă acesta era atît de ciudat, încît nu semăna deloc cu ceea ce-şi imaginase el.

Călătorul ar fi spus că era un alt loc în care magia numelui acţionase din plin, fără să ia în calcul pîrghiile financiare, inflaţia, mecanismele pieţei şi alte considerente pur economice care degradaseră oraşul într-un asemenea hal, încît acum arăta ca o maşinărie uzată despre care n-ai fi putut spune cu exactitate dacă aparţinea trecutului sau viitorului. Iniţial, Capitala se numise Cetatea de Scaun, fiindcă aici îşi avea reşedinţa conducătorul ţării, însă locuitorii ei analizaseră mai bine numele şi ajunseseră la concluzia că posesia unui scaun de calitate ar putea să acorde oricui prestigiu şi importanţă. Cu timpul, toţi cetăţenii care îşi doreau să devină sau chiar presupuneau că sînt nişte persoane suspuse, cu rang şi cu funcţii înalte, începură să-şi cumpere scaune în neştire. Astfel, scaunul deveni un simbol al bunăstării şi, mai mult decît atît, un blazon al posesorului său. A avea un scaun îmbrăcat în catifea, cu ciucuri auriţi sau un jilţ din lemn de abanos, cu incrustaţii şi cu o pernuţă mică, cu înveliş din mătase, sub şezut, echivala cu a fi un om înstărit, cu un trai confortabil.

Scaunul deveni un blazon al posesorului său.

Nimeni nu impusese această nouă ierarhie, cea a scaunelor. Era vorba despre o mentalitate ce se formase treptat şi de la sine. Drept urmare, în momentul în care Pricoliciul păşise pentru prima oară în Capitală, oraşul părea locuit mai degrabă de scaune decît de oameni. Acestea erau diferite, în funcţie de personalitatea şi de situaţia financiară ale celor cărora le aparţineau – scaune din plastic, scaune din fier forjat, scaune ergonomice de birou, scaune îmbrăcate în piele, scaune rotunde, pătrate, înalte sau scunde, cu patru picioare şi cu un singur picior, tabureţi şi fotolii impozante, tronuri, băncuţe pe care putea să încapă o întreagă familie, scaune pentru bebeluşi, scaune moi, tapiţate şi scaune tari, ţepene, din lemn masiv, scaunele dentiştilor, ale funcţionarilor publici, ale arbitrilor meciurilor de tenis, ale judecătorilor, scaune electrice, şezlonguri şi balansoare. În general, oamenii nu-şi prea ţineau scaunele pe-acasă unde nu le-ar fi văzut decît familia şi prietenii apropiaţi, aşa că le scoteau afară, în stradă, în faţa locuinţelor şi a magazinelor. Din cînd în cînd, se mai aşezau pe ele ca să-şi bea cafeaua şi să citească ziarele sau pur şi simplu ca să se uite la trecători şi, uneori, să le dea bineţe. Scaunele scumpe erau legate cu lanţuri ca cele ale bicicletelor de stîlpii porţii pentru a nu fi furate, iar unele erau prevăzute chiar şi cu sisteme de alarmă. Mulţi dintre pietoni renunţaseră să mai meargă pe jos şi se deplasau acum cu ajutorul unor scaune cu rotile. În zilele obişnuite de lucru, mai exact lunea, acestea erau atît de multe încît aşa-zisul „trafic de scaune" devenea foarte aglomerat.

Era tocmai o zi de luni, o zi fără sfînt, adică atunci cînd se muncea cu spor în întreaga ţară. Sfintele săptămînii – de la Marţolea şi pînă la Sfînta Duminică – erau iubite de oameni fiindcă interziceau anumite munci şi, în plus, mai trebuiau şi sărbătorite cum se cuvine. Aşa că, în celelalte zile în afară de luni se muncea oarecum, dar puţin şi mai în silă.

În acea dimineaţă de luni, o mulţime grăbită de oameni se revărsa pe străzi, înghiontindu-se printre scaunele cu rotile din trafic, pentru a ajunge cît mai repede la serviciu. Pricoliciul remarcă un om cu scaun la cap, adică un tînăr cît se poate de serios care mergea pe stradă cu cel mai bun scaun al său sprijinit pe creştetul capului. Într-o staţie de autobuz, era un altul care ţinea cu dinţii de scaun şi încerca cu orice preţ să se urce în autobuz, cu scaunul în dinţi. Tot aici, Pricoliciul auzi pentru prima oară expresia: „Ţine-ţi scaunul acasă!", adresată tînărului cu dinţii înfipţi în scaun, de o bunicuţă care aştepta liniştită autobuzul şezînd pe un scăunel de pescar.

Nedumerit, Pricoliciul care se pitise în spatele tonetei de bilete îşi mută atenţia spre o tînără care încerca să-şi liniştească bebeluşul agitat pe care îl ţinea în portbebe.

– Are un scaun! îl lămuri plină de mîndrie pe soţul ei.

Tot în staţie, mai era un cerşetor care stătea de-a dreptul pe trotuar, cu o mînă întinsă.

– Bietul de el! E atît de sărac că n-are nici măcar un amărît de scaun! remarcă o doamnă bine îmbrăcată care trecu pe lîngă el, trăgînd după ea un impozant fotoliu pe roţi în care se tolănise un motan obez.

De obicei, Pricoliciul întrebuinţa cuvintele în sensuri foarte stricte, fără să fie conştient de multiplele lor sensuri şi că acestea ar putea avea o înrîurire asupra lucrurilor pe care le denumesc. Aşa că nu pricepu mare lucru din povestea cu scaunele şi nu căută o explicaţie logică, închipuindu-şi că era doar o ciudăţenie a acelor locuri. Totuşi, brusc şi fără motiv, se simţi deprimat şi stingher.

Se mută într-o intersecţie unde văzu maldăre de scaune vechi sau rupte aruncate de cetăţeni, pe care gunoierii ar fi trebuit să le ridice, însă numărul lor era atît de mare, încît aceştia le dădeau pur şi simplu foc. Un fum vineţiu se ridica în permanenţă din rămăşiţele scaunelor arse, transformîndu-se într-o ceaţă densă ce învăluia oraşul. Locuitorii săi păreau să fi uitat cum arătau culorile, cînd totul în jur era atît de lipsit de culoare. Începuseră să se îmbrace doar în haine albe şi negre. Nici în casele lor lucrurile nu stăteau mai bine. Oglinzile erau acoperite de pîclă, iar celelalte obiecte păreau scufundate într-o supă groasă, cenuşie.

Mergînd mai departe şi tot căscînd gura, Pricoliciul văzu o sumedenie de magazine de mobilă care expuneau scaunele noi chiar pe trotuar, şi cîteva Sîngerii de unde oamenii îşi cumpărau sînge, pentru a-şi hrăni vampirii domestici. Pîndi mai multă vreme cîţiva cîini vagabonzi care lipăiau dîrele de sînge din urma bidoanelor sparte. Blana lor era la fel de prăfuită ca hainele oamenilor şi toţi păreau să se scarpine de purici, în acelaşi ritm. Îşi închipui despre el însuşi că nu era decît o altă mogîldeaţă incoloră şi insignifiantă care bîntuie prin marele oraş.

– Hei, dă-te mai încolo! Ţi s-a lăţit scaunul, sau ce?

O fată cu un ten gălbejit, în ciuda machiajului abundent, îl împinse de pe bordura din piatră a unei fîntîni arteziene. Pricoliciul tocmai se aşezase pentru că simţea că picioarele îi erau prea grele ca să-l mai ducă în altă parte. Era într-o piaţă publică unde oamenii, cu sau fără scaune, mişunau ca furnicile. O clipă a avut senzaţia că fata i se adresase lui. Însă atunci cînd îi întoarse privirea, îşi dădu seama că se uită prin el, la locul gol de lîngă ea. Era doar o prezenţă, însă nu şi o persoană.

La un moment dat, fata plecă, iar pricoliciul se pomeni singur pe bordura fîntînii, doar el şi o revistă ilustrată, mototolită. După ce silabisi titlul de pe copertă – *Făt-Fru-mos vrea în sfîrşit să se în-soare?* – se gîndi dacă merita să o şterpelească ori ba, după cum îi era obiceiul. Însă brusc îşi dădu seama că nu mai era interesat de nimic şi se lăsă cuprins de o stare pe care deseori oamenii o numesc apatie. Sentimentul de tristeţe pe care îl încercase mai devreme, la groapa de gunoi, se estompase, de parcă ceaţa densă a oraşului l-ar fi învăluit, transformîndu-l treptat în indiferenţă. Nu mai simţea nimic. Nu-i mai era dor de casă, nu-l mai aştepta pe Călător, nu-şi mai dorea să meargă nicăieri. Apoi, făcu o serie de gesturi mărunte care nu aveau nici un scop decît să-i umple timpul. Timpul... atît de preţios pentru un Pricolici care trăia în Umbra Sfîrşitului devenise dintr-odată fără rost.

Luă revista, se scărpină în cap, îşi deschise raniţa, scotoci prin ea, foşni o foaie de cort, zdrăngăni nişte monezi, mirosi o alifie mentolată, mestecă o bucăţică de coajă de copac, aprinse un chibrit şi suflă ca să-l stingă, constată că termosul era gol, se înţepă într-un ciob despre care habar n-avea cum nimerise acolo şi se pomeni ţinînd în mînă o pană de Pasăre Măiastră pe care o luase la întîmplare atunci cînd plecase în mare grabă din Crîngul Pantofarilor, fără să ştie dacă îi va folosi vreodată la ceva. O culesese de pe jos în ziua în care apăruseră pentru prima oară Mesagerii Urmei, iar un stol de Păsări Măiastre migraseră într-un mod dezorganizat spre Sud. Era o pană micuţă, albăstruie. Se uită mirat la ea, de parcă atunci ar fi văzut-o pentru prima oară.

– Măiestrele nu-şi pierd penele doar atunci cînd mor, vestesc sau preschimbă, mormăi Pricoliciul.

Chiar atunci o pală de vînt, de fapt un curent de aer, de parcă Oraşul însuşi ar fi oftat printr-o gură de canal din apropiere, i-o smulse dintre degete. Preţ de cîteva clipe, pana pluti deasupra fîntînii, apoi se lăsă în rotocoale pline de graţie la pămînt, atingînd uşor asfaltul. Şi, în acel moment, se petrecu a zecea sau poate chiar a mia parte dintr-un miracol!

Fragment din romanul fantasy în lucru
O istorie recentă a Ţării Vamipirilor

Dragii noştri „buzăi“ şi-au imaginat de data asta oraşul în care m-am născut eu, Dilematix. Acesta ar putea fi un oraş unde casele sînt 100% independente sau un oraş cu o singură casă sau un oraş de carton sau... Un lucru e cert: am locuit, cîndva, pe vremea faraonilor, într-un oraş-piramidă. Nu vă spun mai mult de atît, vă las să descoperiţi singuri posibilele mele oraşe! Încă ceva: am trecut la chimie.

Un oraş numit Dilematia

În oraşul unde s-a născut Dilematix există o adevărată mitologie acvatică, aeriană, terestră, extraterestră! Copiii dintr-a VII-a sînt serioşi, au învăţat să scrie repede, învîrt imediat o poveste pe degete!
Prof. Mihaela NICOLAE, CN „Mihai Eminescu“, Buzău

Dilematix mi-a spus că s-a născut într-un oraş unde nu s-a inventat tristeţea. În Dilematia nu există nori, tunete sau fulgere. Cînd plouă, e senin şi linişte. Iarna, zăpada se aşterne doar pe trotuar, nu şi pe şosele. Acolo nu există accidente, nici ambuteiaje, nici boli. La ei, nu se duc la spital decît cei care nu se pot opri din rîs. În oraş nu se fumează, nu se bea, nu există poluare. Dilematia este oraşul unde toţi ar vrea să trăiască.

Elena BĂLAN

În oraşul lui Dile nu există stîlpi de înaltă tensiune, nici conducte subterane. Casele sînt 100% independente. Acoperişurile caselor sînt din panouri foto-voltaice. Au formă sferică pentru a amortiza şocurile seismelor, iar zgîrie-norii sînt cilindrici, pentru a permite aterizarea ozeneurilor. Nu există cîini vagabonzi pe străzi, iar oraşul are protecţie antiaeriană, bazată pe electromagneţi. În plus, oraşul e susţinut deasupra norilor de trei supermagneţi. Asta explică şi mersul săltăreţ al lui Dile. Toate aceste informaţii au fost furnizate în mod oficial de ambasadorul Dilematix.

Cosmin TUDOR

Dilematix îmi spune că oraşul lui seamănă cu un acvariu. Pe străzi poţi vedea cum se deplasează pe trotuare, pavate cu scoici, multe steluţe de mare, caracatiţe gri şi cam posomorîte. Dacă te uiţi mai atent, descoperi că, de fapt, fiinţele astea marine seamănă cu nişte oameni trişti. Starea li se datorează faptului că Dumnezeu nu i-a hrănit cam de mult cu puţină ploaie caldă de vară. Casele acestui oraş au pereţii rotunjiţi şi, ca plante de interior, sînt alge gigantice.

Oana MANEA

Cele mai fericite picioare sînt cele ce dansează step, lăsîndu-se în voia şi în extazul ritmului. La mine-n oraş toată lumea ştie să danseze step. Învăţăm cu cea mai pură răbdare, se oferă importanţă fiecărui pas. Picioarele noastre intră în pantofii speciali de step (cu toc glazurat de plăcuţe fine de fier). Cel mai mult îmi place cum plutesc dansatorii pe scenă.

Maria MILEA

Şuvoaie de apă au început să curgă pe străzi, inundînd oraşul. Eram disperaţi. Dar, pînă ce apa să ne treacă de piept, ne-au crescut branhii. Rondurile de flori s-au transformat în recifuri de corali. Peşti de turtă dulce se mişcau de colo-colo. Din zona Circului au scăpat cîţiva căluţi de mare, însă au fost ascultători şi s-au întors sub cortul de culoarea fisticului. Culorile erau superbe sub apă! Oraşul mi se părea prins într-o gheară de *crème brûlée*. Însă eu fiind bufniţă, i-am spus lui Dilematix că nu sînt încîntată să trăiesc într-un paradis acvatic...

Andreea POŞIRCĂ

Am locuit cîndva într-un oraş-piramidă, pe vremea lui Tutankhamon, un faraon foarte mic (de vreo 18 cm). Eu eram cel mai bun prieten şi cel mai bun scrib al lui. Într-o zi mi-a mărturisit că cel de-al doilea prenume al său, cel pe care nimeni nu-l mai ştia, este Dilematix. Am notat asta în jurnalul meu şi, la moartea faraonului, am pus însemnările în sarcofagul lui, ca să nu mai ştie nimeni secretul. Cînd arheologii au deschis sarcofagul, în mod ciudat, n-au mai găsit jurnalul. Cred că faraonul a luat cu sine însemnările mele, în lumea morţilor. E posibil însă ca paginile să se fi dezintegrat, căci erau făcute dintr-un material prost?! Aceasta este întrebarea.

Teodor MOLDOVEANU

Dilematix mi-a spus că oraşul din care vine el avea o singură casă. Oraşul acesta era plasat pe un cîmp pustiu. Călătorii care treceau prin oraş se mirau, constatînd că poate exista atîta pustietate acolo. Dar lucrurile s-au schimbat cînd Dilematix a crescut şi s-a hotărît să facă acest spaţiu să-şi merite numele de oraş. Dilematix a plecat la New York şi a angajat nişte constructori de top. Construcţiile au mers bine, acum oraşul are autostrăzi, casele au faţade din panouri solare, iar casa lui Dilematix nu mai e, de mult, singura din oraş.

Gabriel TOMESCU

La noi în oraş, cerul devenise o pastă albastră, pentru că cineva s-a jucat într-un laborator cu nişte pastă de dinţi. Dilematix era acela! Luase o notă mai mică la chimie şi voia s-o repare. Dar nu i-a reuşit experimentul! A luat o pastă de dinţi şi o periuţă şi a început să pună peste ele acid clorhidric şi azotic. Şi buuum! Cerul s-a făcut albastru! Toată lumea din oraş s-a speriat. Doamna profesoară i-a văzut straniul experiment şi, sincer, avea o faţă cam supărată. E clar, Dilematix nu trece la chimie.

Andreea IONESCU

Ghici cum era la mine în oraş? În oraşul meu era mereu mare zarvă. Brutăriile erau pline de oameni dornici să mănînce o pîine, magazinele aveau produse proaspete, farmaciile aveau medicamente la jumătate de preţ. Ceasul cel mare din Centru era acoperit cu aur şi arăta mereu ora exactă. Toată lumea avea serviciu. Străzile erau pavate, pe trotuare nu erau parcate maşini şi toate casele aveau paratrăsnet. Era aşa de curat peste tot, iar copacii străjuiau fiecare stradă.

Maria COMAN

Am locuit cîndva într-un oraş-piramidă. Acolo m-am lovit la cap cînd m-am urcat pe bloc ca să admir lumea de sus. M-am trezit într-un spital în formă de cub, pe o masă de piatră. O mumie voia să-mi scoată creierul cu un cîrlig. Dar prietenul meu, Dilematix, a oprit-o. Dile mi-a spus că mumia era doctorul şi că eu aveam amnezie. Apoi, s-a oferit să-mi arate el oraşul. Poate aşa o să-mi recapăt memoria. El mi-a arătat Poliţia, în formă de piramidă, unde nişte mumii puneau capcane pentru hoţi. Şi Primăria era o piramidă. Mi se părea că Dilematix e faraonul însuşi.

Alexandru ZĂVOIANU

Cînd l-am întrebat pe Dilematix cum se numeşte oraşul de unde vine, mi-a răspuns: Nohando City. Mi-a spus că acolo nu există poluare de nici un fel, mijloacele de transport sînt eco, iar clădirile seamănă cu piramidele Egiptului. Lumea lui Dilematix are, în loc de cer, un acoperiş uriaş ca o cupolă. Oamenii sînt buni la suflet, iubesc animalele şi nu se ceartă între ei. Nohandezii sînt mari iubitori de muzică, îl iubesc pe Michael Jackson pentru că are melodii optimiste. Dile însuşi locuieşte pe strada Flower şi are o vilă nemaipomenită. Pare construită din lemn, dar, de fapt, este din piatră şi are un basorelief abstract.

Lucia JIPA

În oraşul meu aerian mă agăţ de păsări pentru a călători. Merg, merg, merg şi, deşi ating viteza sunetului, abia ajung. Merg spre redacţia *Dilemei Electronix*, o clădire cu scut antiextraterestru şi, în timp ce încerc să parchez mijlocul de transport, îl văd şi pe Dile. Îl salut şi îmi spune că e ocupat, are de citit cele un milion de compuneri primite de la copii. Îl las pe Dile şi mă întorc la treaba mea. Uff! Ce mare este oraşul acesta!

Teodor MUŞAT

În oraşul acela, peste tot erau panouri pe care scria: „Dilematix! E cel mai tare!“ sau „Cine e cel mai frumos din lume? Dilematix!“ Într-un fel, era bine, pentru că Dilematix se simţea în centrul atenţiei, dar era şi rău, căci orice greşeală a lui ar fi fost observată. Oricum, era o vedetă! La tine în oraş, Dilematix, aş vrea să trăiesc toată viaţa!

Andreea LECA

Vorbeam cu Dilematix despre copilărie: „Pe străzile oraşului meu creşteau bambuşi lungi, ce mă adăposteau de ploile de vară. Îmi plăcea să stau în ploaie şi mama să strige neîncetat după mine. Vegetaţia era specifică Africii, mult verde înconjura oraşul. Aveam şi un prieten, un cimpanzeu. Tot timpul îl împărţeam frăţeşte. A dispărut fără urmă, într-o zi, după o furtună.“ Dilematix suspina şi nu mai putea să lege cuvintele între ele, aşa că l-am rugat să se oprească.

Denisa PĂNESCU

Cartonvile

Dilematix mi-a spus că s-a născut într-un oraş de carton. Totul este acolo din carton. La bancă, geamul care te desparte de casier este din carton transparent, cu nuanţe portocalii. În parc, băncuţele sînt din carton împletit şi asfaltul e din carton armat. Spitalul are pense, bisturiuri şi foarfece de hîrtie de împachetat cadouri. Secţia de poliţie are pistoale, cartuşe şi uşi de hîrtie autocolantă. Uneori ai senzaţia că pînă şi oamenii sînt de carton. La un moment dat, Dilematix a fost nevoit să plece din oraş, pentru că i se făcea greaţă de la gustul mîncării din hîrtia veche a unui alamanah din 1900 toamna – tînjea după gustul hîrtiei creponate.

***Răzvan GHEORGHE,** clasa a VII-a, CN „B.P. Hasdeu“, Buzău*

Oraşul alfabet

Oraşul lui Dilematix se întinde de-a lungul Autostrăzii AZ. Vă întrebaţi, probabil, ce fel de autostradă e asta? Ca să fiu mai explicit, e autostrada de la A la Z. Cred că oraşul Alfabet e cel mai potrivit şi mai frumos oraş pentru Dilematix. În primul rînd, imaginaţi-vă un oraş cu toate străzile paralele. Nici măcar o intersecţie, nici măcar un unghi drept. Locuitorii ar merge permanent paralel unul cu altul, făcîndu-şi cu mîna, fără să se mai dea cap în cap.

Edilul-şef, un fel de primar, a cărui pasiune supremă e caligrafia, ar pune rapid în aplicare o lege foarte importantă: toate clădirile din oraş trebuie să aibă forma literelor din alfabet, mai puţin literele i, ă, î, şi asta pentru că n-ar avea de ce să le spînzure deasupra diacriticele. Sînt sigur că lui Dilematix i-ar plăcea să locuiască într-un S pentru că s-ar simţi tot timpul ca într-un carusel. N-ar fi deloc plictisitor oraşul lui Dilematix şi cred că cei mai fericiţi ar fi copiii. Imaginaţi-vă ce uşor ar învăţa alfabetul: „Eu stau într-un A“, „Merg la film în O“, „Mama lucrează în R“. Şi-apoi, ca orice oraş care se respectă, şi acesta ar avea oferte pentru turişti: Motelul T din centru sau Motelul E chiar de pe autostradă. În oraşul lui Dilematix, cea mai importantă preocupare a locuitorilor e scrisul: scrisul pe nisip, scrisul pe pămînt, scrisul pe palmă şi, din cînd în cînd, scrisul pe hîrtie. Acest „din cînd în cînd“ m-a salvat...

S-a apucat Dilematix de scris şi, entuziast cum îl ştiu, m-a strecurat în povestea lui. Era calea cea mai uşoară de a ajunge pe Autostrada de la A la Z.

***Andrei Ştefan MIHALCEA,** clasa a IV-a, Şcoala „G. E. Palade“, Buzău*

Eugen revine în forță cu un basm modern. Îl veți cunoaște pe Pișpirel care se va război cu un vestit cîntăreț la clapa magică, călare pe un Ferrari roșu. Nu se vor bate nici cu paloșurile, nici cu buzduganele, ci cu telefoanele mobile. Spre final, Pișpirel îi va recupera tatălui său, împăratul, neprețuita căciulă, furată de trei brunete cumplite, apoi se va întoarce acasă cu o blondă platinată.

Pișpirel și clapa magică

A fost odată ca niciodată – că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti – un împărat puternic şi mîndru care avea trei feciori. Cel mare era încrezut şi lacom, al doilea era un petrecăreţ şi jumătate, leneş, vesel şi cu temperament sangvinic, iar mezinul, păi, mezinul era liniştit, curajos, isteţ, harnic, generos şi era urît de fraţii săi mai mari, pentru calităţile sale. Împăratul îl iubea pe Pişpirel – căci acesta era numele fiului mai mic – mai mult decît pe ceilalţi doi, ceea ce stîrnea invidia acestora.

Cînd fratele cel mare tocmai împlinea douăzeci de ierni, veni la curtea regelui un cîntăreţ cu o clapă năzbîtioasă. De cîte ori bătea claviatura într-un anume fel (manelistic), oamenii împietreau de groază şi aşa rămîneau. Vraja putea fi desfăcută doar cu o altă melodie (în nici un caz vreo manea!), cunoscută doar de cîntăreţul cu pricina. Împăratul, neştiind totul despre instrumentul fermecat, porunci ca acel cîntăreţ să fie adus la banchetul dat în cinstea fiului său celui mai mare.

– Tată, zise Pişpirel, eu mă duc să mă plimb puţin pe afară, dar să nu începeţi petrecerea fără mine!

Cînd se plimba el prin grădină, auzi un zgomot ciudat dinspre palat şi se îndreptă într-acolo. Tocmai cînd intră pe poartă, îl văzu pe cîntăreţul cu clapa împietrind pe toată lumea şi furînd căciula împăratului şi pe cei doi fraţi ai săi. Apoi, se dădu de trei ori peste cap, se transformă într-un Ferrari roşu, decapotabil şi dispăru împreună cu statuile şi căciula, însă nu înainte să îi dezpietrească pe ceilalţi (cu sonorităţi de Chopin bine simţite).

Cînd văzu asta, mezinul se repezi în camera sa, îşi luă bazooka fermecată şi se duse la tatăl său, spunîndu-i:

– Mă voi duce să îmi recuperez fraţii şi să-ţi aduc căciula înapoi.

Ochii împăratului se umplură de lacrimi, dar se abţinu să plîngă, şi îi zise fiului său:

– Nu te duce, băiatul meu, nu vreau să te pierd şi pe tine la fel cum i-am pierdut pe ceilalţi doi copii ai mei, şi, mai important, căciula!

– Dacă te duci, nu mai există cale de întoarcere, căci acel monstru – sau ce o fi – te va împietri şi pe tine, tronul nu va mai avea moştenitor, spuse îngrijorată şi mama lui Pişpirel.

Acesta, însă, se îndreptă spre grajd, scoase de acolo un BMW alb, înaripat, încălecă şi p-aci ţi-e drumul! Merse el zi şi noapte fără oprire, pe urmele hoţului, pînă ajunse la un palat cu totul şi cu totul din piele ecologică. Băiatul îşi întrebă BMW-ul:

– Ce să fac eu acum? Nu ştiu cum să intru în acest loc. Sfătuieşte-mă, te rog!

– Trebuie să căutăm, să vedem dacă nu este vreun orificiu pe unde se poate intra.

Se uitară peste tot, însă nu avură succes.

– Mai ai o singură şansă, spuse maşina. Trebuie să provoci la luptă creatura care locuieşte acolo.

– Aşa am să fac. Dar tare aş vrea mai întîi să fac un grafitti pe pielea asta ecologică!

Pişpirel se duse la poarta palatului şi lansă o rachetă cu bazooka în aceasta. La un moment dat, porţile se deschiseră şi de acolo ieşi cîntăreţul. Lupta începu. Băiatul scoase un telefon mobil fermecat şi îşi atacă inamicul cu „De ce mă minţi?“ de Nicolae Guţă. Duşmanul se feri, se dădu de trei ori peste cap şi se transformă într-un zmeu mare şi urît. Şi se luptară, şi se luptară, pînă ce amîndoi obosiră. Deasupra lor zbura un piţigoi, care se uita lacom la cei doi.

– Piţigoiule, piţigoiule, adu-mi nişte apă rece de izvor, căci, dacă mi-aduci, ţi-l voi da pe acest pişpirel drept mîncare, spuse zmeul.

– Piţigoiule, piţigoiule, adu-mi niţică apă şi să vezi ce te vei mai ospăta din carnea zmeului ista! Şi, pe deasupra, îţi voi da palatul acesta cu tot ce se află în el, în afara căciulii tatălui meu, a celor doi fraţi şi a clapei magice!

Pasărea plecă şi în scurt timp sosi cu apa cerută de Pişpirel. Acesta, prinzînd noi puteri, îl strînse pe zmeu atît de tare în braţe, încît aproape îi ieşiră ochii din cap (poate şi urechile, nu ştiu sigur) şi îl băgă în pămînt pînă la gît şi îi tăie capul cu mobilul fermecat. Îl lăsă pe piţigoi să mănînce din carnea zmeului, iar el se duse să îşi elibereze fraţii. Negăsindu-i nicăieri, se întristă. Luă clapa, însă căciula era de negăsit.

Cînd ieşi din palat, piţigoiul îi zise:

– Pentru că ai fost atît de generos cu mine, îţi voi spune unde poţi găsi ceea ce cauţi. Ascultă-mă bine, fiindcă nu o să-ţi repet a doua oară şi să nu mă întrerupi! Zmeul i-a dus pe fraţii tăi la o familie de jderi, iar căciula a dat-o în paza a trei brunete care pot părea fermecătoare, însă nu te lăsa înşelat de aparenţe!

Cu aceste cuvinte, piţigoiul zbură şi se aşeză în vîrful palatului.

Pişpirel, mulţumit de cele ce aflase, încălecă pe BMW-ul său şi se îndreptă spre pădurea unde credea că îşi poate găsi fraţii. La marginea acesteia, maşina se opri brusc şi nu vru să mai înainteze cu nici un chip, deoarece nu putea să zboare şi nici să meargă prin pădurea deasă şi întunecată. Aşadar, băiatul se duse singur. Merse el ce merse şi dădu peste un pui de capră lăsat de izbelişte în voia sălbăticiunilor. Îl luă şi-l puse într-o sacoşă reciclabilă. (Pişpirel era întotdeauna pregătit.) Iedul îi zise:

– Fiindcă m-ai salvat de la o moarte sigură, spune-mi doar ce vrei şi eu îţi voi îndeplini acea dorinţă.

Pişpirel, convins de fapul că ierbivora nu îi poate fi de vreun folos, îi spuse totuşi ce vroia.

– Ia-te după mine..., şi iedul îl conduse la o vizuină.

Băiatul se gîndi ce să facă, iar puiul de capră îi zise că, fiind noapte, jderii trebuie să fi plecat la vînătoare, deci acum e momentul oportun să îi salveze pe cei doi. Pişpirel intră şi îşi găsi fraţii pietrificaţi. Cîntă melodia la clapă şi aceştia începură să revină la normal. Tocmai cînd se salutau şi îşi

strîngeau mîinile cu bucurie, mijlociul observă că se crapă de ziuă. Chiar în acel moment, o pereche de jderi furioşi şi obosiţi năvăliră în vizuină. Mezinul îi împietri cu ajutorul pianului electric. Pişpirel îi mulţumi micului ied pentru ajutorul dat şi se despărţiră.

Cînd erau aproape să iasă din pădure, fratele cel mare auzi un muget care cerea ajutor şi toţi trei se îndreptară într-acolo. Văzură un cerb urît şi dizgraţios, rănit de moarte. Mezinul se îndreptă spre animal şi îi pansă rana, cu oarecare scîrbă, dar inima lui bună îi spunea că aşa trebuie să procedeze. Totuşi, peste cîteva minute, acesta muri. Din desişuri ieşi atunci o pisicuţă jigărită care se adresă fraţilor:

– Dacă îmi daţi acel cerb să îl mănînc, vă voi spune unde să găsiţi căciula tatălui vostru.

Pişpirel, fericit că poate scăpa de pocitania din faţa lui, fără să o îngroape, îşi dădu consimţămîntul. După ce se ospătă, pisicuţa le spuse:

– Căciula, după cîte mi-a spus piţigoiul, se află la trei brunete care nu au pic de milă. Le puteţi găsi în împărăţia rivală. Mult noroc!

Cu aceste cuvinte, pisicuţa dispăru înapoi în boscheţi. Pişpirel se gîndi: „Ce de scîrboşenii în pădurea asta! Lua-o-ar naiba de conştiinţă!“ Cei trei se întoarseră în împărăţia tatălui lor cu BMW-ul fiţos. Cînd îi văzu, împăratul nu-şi mai încăpu în piele de bucurie.

– Ce bine ar fi fost dacă aţi fi găsit şi căciula! spuse acesta.

– Nu te îngrijora, tată! zise fratele cel mare. Mă voi duce şi voi recupera căciula pierdută!

– Furată, îl corectă împăratul.

– Ba nu, eu mă voi duce! zise şi mijlociul.

– Pot să mă duc şi eu, tati? întrebă Pişpirel făcînd nişte ochi de căţeluş.

– În acest caz, aveţi binecuvîntarea mea, spuse împăratul.

Cei trei porniră la drum. Cînd ajunseră în cealaltă împărăţie, se despărţiră, rămînînd ca peste trei săptămîni să se întîlnească exact în acelaşi loc.

Pişpirel ajunse la o cocioabă ca aceea din *Hänsel şi Gretel* şi, cînd bătu la uşă, în prag se ivi o baborniţă brunetă, cu o sclipire diabolică în ochi. Băiatul nu se lăsă impresionat de atitudinea mieroasă a femeii şi o întrebă dacă nu deţine cumva, din întîmplare, o căciulă. Deodată, faţa bătrînei se schimbă şi îl atacă pe Pişpirel cu nişte unghii mari şi ascuţite sub care se adunase un strat de mizerie. Acesta era pregătit, aşa că îşi scoase mobilul de la cingătoare şi îi reteză brunetei mai întîi o mînă, apoi capul.

– Am întrebat doar! comentă Pişpirel.

După aceea, căută în toată casa şi găsi, într-adevăr, căciula. Dar ce mai găsi? În pivniţă era ţinută captivă o blondă platinată. Îi tăie aţele care-i legau mîinile şi, după ce se asigură că nu mai e nimeni în casă, plecă împreună cu fata, care semăna cu Madonna, şi cu căciula, spre palatul tatălui său. Cînd le arătă pe amîndouă părintelui său, acesta pur şi simplu înnebuni de fericire.

Pe Pişpirel îl izbi atunci un gînd panicat. Ştia de la piţigoi şi de la pisicuţă că erau trei brunete, nu una. Asta însemna că fraţii săi erau într-un pericol care îi pîndea la orice pas! Se hotărî să plece din nou ca să îşi avertizeze fraţii, însă chiar în acel moment, mijlociul veni cu trista veste că cel mai mare dintre copiii împăratului a fost ucis, fiind ademenit şi prostit. Cînd îl văzu pe fratele său mai mic, se bucură.

Pişpirel se căsători cu blonda salvată şi avură mulţi nepoţi şi strănepoţi, care învăţară toţi să cînte la clapă doar muzică clasică.

Şi am încălecat pe o căpşună şi v-am spus o mare minciună. De fapt, totul s-a întîmplat aievea, dar trebuia să respect convenţiile basmului!

Eugen DEDIU-SANDU, *clasa a VIII-a, Şcoala nr. 5 „C.M. Popescu“, Bucureşti.*

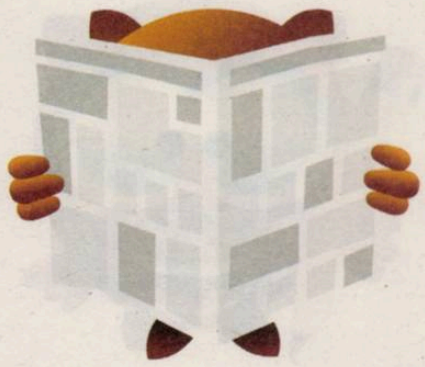

Bogdan vă va demonstra că o carte aparent plicticoasă din bibliografia şcolară poate deveni o lectură interesantă. Dacă veţi citi Ciocoii vechi şi noi *de Nicolae Filimon şi veţi reuşi să treceţi peste şirurile nesfîrşite de date istorice, veţi descoperi psihologia românului parvenit din toate timpurile. În cazul în care vreţi să citiţi ceva mai* light, *Tudor vă propune o carte „de vacanţă", cu intrigă poliţistă.*

Psihologia românului parvenit din toate timpurile

● ***Ciocoii vechi şi noi*, de Nicolae Filimon**

Luat, citit, renunţat, luat din nou, citit şi terminat. De spus ar fi multe despre romanul lui Nicolae Filimon, căci dezbate o temă destul de des întîlnită pe teritoriul românilor: abuzurile. Într-adevăr, nu se poate numi un roman facil, un roman de relaxare, căci necesită cîteva cunoştinţe de istorie, o mare atenţie (limbajul încărcat de arhaisme poate fi de neînţeles cîteodată) şi multă, multă atenţie.

Una peste alta, pe lîngă faptul că am în palmares vreo trei lecturări ale „Domniilor fanariote", ale „Revoluţiei de la 1821" din manualul de istorie şi că în sfîrşit am aflat ce înseamnă cuvîntul „sofologhiotatos", tind să cred că mi-a plăcut. Trecînd peste şirurile nesfîrşite de date istorice, ani înşiruiţi unul după altul precum numerele de telefon, plus efortul de imaginaţie depus pentru a crea o imagine cît de cît decentă a vestimentaţiei din acele vremuri, romanul dezvăluie psihologia românului parvenit, din toate timpurile. Aceste personaje denumite ciocoi sînt studiate cu meticulozitate, fiecare detaliu fiind evidenţiat prin ironii subtile. Totuşi, cel mai derutant aspect este că în primele etape ale ascensiunii personajului principal, Dinu Păturică, ne putem regăsi fiecare dintre noi în comportamentul său.

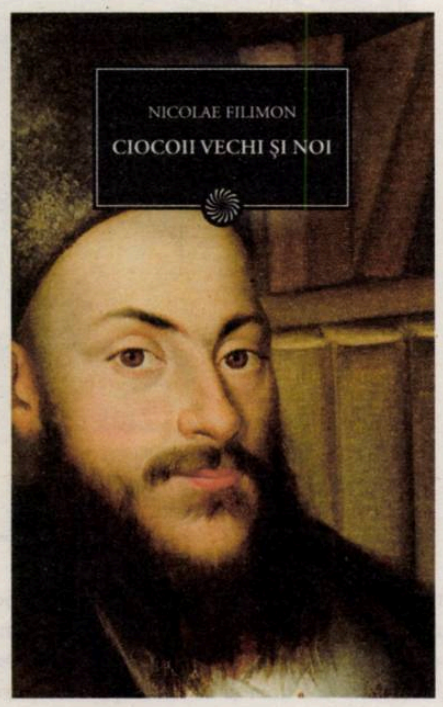

Ambiţios, prietenos, dornic de cultivare, loial stăpînului său – Andronache Tuzuluc (un ciocoi care săvîrşise multe viclenii pentru a intra în graţiile Marelui Ban, Gheorghe Caragea). Cine l-ar fi condamnat dacă şi-ar fi dorit să se „procopsească" pe spinarea lui? Cu toate că unele fragmente se pot lectura cu greutate, fiecare descriere reuşeşte să creeze un portret moral desăvîrşit al personajelor. Aşadar, pe măsură ce înaintam, descopeream din ce în ce mai multe vicii ale Postelnicului Andronache Tuzuluc, din ce în ce mai multă ipocrizie şi desfrîu. Nici nu e de mirare că slujitorul său credincios şi-ar fi dorit să se realizeze folosindu-se de averile sale. La o adică, cine ar condamna un hoţ care fură de la alt hoţ? Şi din desfrîu în desfrîu, din petrecere în petrecere, Andronache izbuteşte un lucru destul de greu de realizat: îşi îndepărtează toţi prietenii adevăraţi şi întîlneşte o sumedenie de profitori şi linguşitori, care doresc să-i „mănînce" bogăţia. Printre aceştia se numără şi o frumoasă grecoaică numită Duduca (soţia sa) şi un negustor josnic, care vindea numai marfă de calitate proastă, cu preţuri exorbitante, Chir Costea Chiorul.

Uimitor în romanul *Ciocoii vechi şi noi* este că pînă într-un anumit punct nici nu mai ştii în pielea cui să te pui; mare parte dintre participanţii la acţiune nu sînt altceva decît hoţi bine iniţiaţi în această artă, care-şi bun beţe-n roate unul altuia, pentru ca în final să se unească pentru un scop comun: banii. Singurul personaj care izbuteşte în cele din urmă să-şi asigure o viaţă ceva mai lungă şi mai curată decît ceilalţi este fostul vătaf al lui Andronache, Niculăiţă. Doar prin muncă cinstită şi devotament ajunge să se însoare cu aleasa sa.

Cît despre deznodămînt, fiecare dintre ciocoii prezentaţi ajunge la apogeu, fiecare comite nelegiuirile şi păcatele sale capitale, motiv pentru care societatea îi răsplăteşte ca atare: prin singurătate, nebunie şi o moarte de cîine. Desigur, finalul este destul de tragic, dat fiind că iniţial Dinu Păturică nu era altceva decît un tînăr cu „ambiţiuni" mari, în pielea căruia te puteai regăsi cu mare uşurinţă. Însă aceasta este realitatea. Un vechi proverb românesc spune că „Lupul îşi schimbă părul, dar năravul ba". La fel se poate spune şi despre societatea românească. În ciuda evoluţiei permanente, a modernizării, ciocoii, oamenii parveniţi, desfrînaţi, lacomi, hoţi, ipocriţi şi mincinoşi nu vor muri nicicînd.

***Bogdan Cătălin MEREUŢĂ,** clasa a VIII-a, Şcoala nr. 40 „Iulia Hasdeu", Galaţi*

Crimă şi mister

● ***Oraşul borcanelor* de Arnaldur Indriđason**

Vacanţă. *În sfîrşit.* Cum se termină şcoala, nimeni nu mai are chef de romane grele, de obositoarea bibliografie şcolară obligatorie.Un exemplu tare bun de carte uşoară ar fi *Oraşul borcanelor,* de Arnaldur Indriđason, o carte poliţistă „de buzunar" pe care o s-o lăsaţi greu de-o parte. Acum, o prezentare mai pe scurt:

Islanda... O insuliţă mică acolo, undeva departe, într-un ocean amărît din nord stă şi îngheaţă liniştită fără să-i pese de restul lumii. O ţară tare la locul ei, nu? Puţini locuitori, mai că ai crede că se cunosc cu toţii între ei! Dar ceva a deranjat calmul care domnea peste Reykjavík... CRIMĂ! Într-o comunitate restrînsă ca a lor, vestea se duce ca gîndul. Nici n-apucă ucigaşul să-şi facă treaba cum se cade, că dimineaţa îşi şi vede opera pe prima pagină a cotidianului.

Dar unele crime ajung să fie mai celebre decît altele. Un exemplu bun ar fi cel de pe prima pagină a unui ziar din Reykjavík de prin 2000 şi ceva:

Un bărbat de aproximativ 70 de ani este găsit mort în propria casă. Cauza morţii se crede a fi o rană la cap, cauzată de o scrumieră. Lîngă corp s-a găsit un bilet enigmatic, care nu a fost încă descifrat. Numele victimei este Holberg. Deocamdată poliţia nu are nici un suspect.

Poliţia nu a reuşit să facă mare lucru (ca în toate cărţile poliţiste, nu?), aşa că acest misterios caz a fost predat *Sherlock Holmes*-ului local, unui detectiv călit, pe nume Erlendur. Demn de milă, bietul bătrîn! Un senior printre detectivii islandezi, divorţat şi cu doi copii dependenţi de droguri, care nu-i vorbeau aproape niciodată, aşa că nu îi mergea tare bine. Avea o răbdare ieşită din comun şi un simţ al umorului cam crud, dar se înţelegea destul de bine cu toată lumea. Bătrînul avea cîţiva colegi care-l ajutau din cînd în cînd, iar dintre ei merită amintiţi Sigurđur Óli (opusul polar al lui Erlendur, un om organizat, ordonat, care face totul ca la carte) şi Elínborg (o detectivă charismatică, descurcăreaţă şi zîmbitoare).

Erlendur se pune să vorbească cu vecinii bătrînelului, care nu-l pot ajuta cu prea multe chestii. Un pensionar simpatic, fără griji, puţin cam retras, dar nimic ieşit din comun. Neaflînd nimic, aparent dezlînata echipă a detectivului începe să caute în apartamentul victimei.

La prima vedere, totul era normal: o bibliotecă mică, cîteva fotolii, o măsuţă pentru cafea (răsturnată), un televizor vechi... nimic important. Dar după o inspecţie mai amănunţită, Erlendur şi-a dat seama că Holberg nu era pensionarul obişnuit care stătea la parterul blocului. Departe de a părea a fi un cetăţean model, el era obsedat de lucruri necurate. Rău necurate, nu ca Azorel după o baie în nămol.

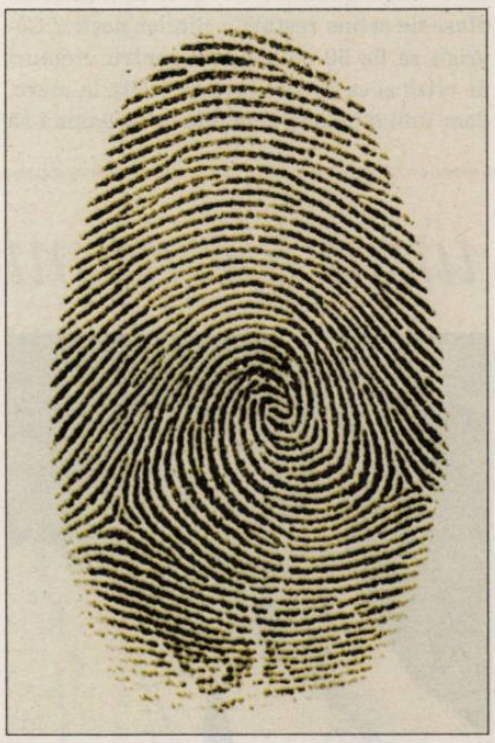

După cîtva timp folosit în slujba descifrării cazului, echipa lui Erlendur descoperă că Holberg a fost (în tinereţe) un adevărat Casanova, care ademenea dame nebănuitoare şi-şi făcea de cap cu ele cît poftea. Reuşind să facă rost de cîteva nume ale unor victime (seduse şi abandonate pe atunci...), în speranţa de a găsi ceva relevant pentru caz, cei doi asistenţi sînt trimişi în explorare. Aici am întîlnit un citat care chiar m-a făcut să rîd:

Sigurđur Óli se întreba cum să formuleze întrebarea. Avea o listă cu numele a zece femei care locuiseră în Húsavík înainte şi după 1960, dar se mutaseră între timp în Reykjavík. [...] Însă cum să pună întrebarea acestor femei vîrstnice? „Scuzaţi-mă, doamnă, sînt de la poliţie şi am fost trimis să vă întreb dacă aţi fost vreodată violată în Húsavík cînd locuiaţi acolo."

Trecînd peste suspect de mulţi suspecţi, ei înşişi nefiind chiar cetăţeni model, Erlendur şi asistenţii lui reuşesc în final să rezolve cazul. Dar finalul păleşte în comparaţie cu călătoria, care e redată cu un umor şi cu un mister de-a dreptul superbe.

Oraşul borcanelor este o carte tare faină, numai bună pentru vacanţă, cînd n-ai nimic altceva de făcut (deşi probabil n-o să aveţi timp de altceva pînă o terminaţi).

***Tudor RUSAN,** clasa a VII-a, CN „Moise Nicoară", Arad*

Pentru că sîntem deja la începutul verii, Ileana visează la mare şi îşi imaginează Oraşul de cărbune al lui Zirra, adică Coxzirra. Cu el vom încheia acest tur al oraşelor reale sau virtuale. Iar la finalul finalului, Andrei vă povesteşte despre o minunată carte a lui Kurt Vonnegut. Eu am plecat deja în căutarea propriului Katmandu. Ţineţi cont de acest sfat dacă vreţi să deveniţi scriitori! Vacanţă plăcută!

Ileana ZIRRA

Coxirra

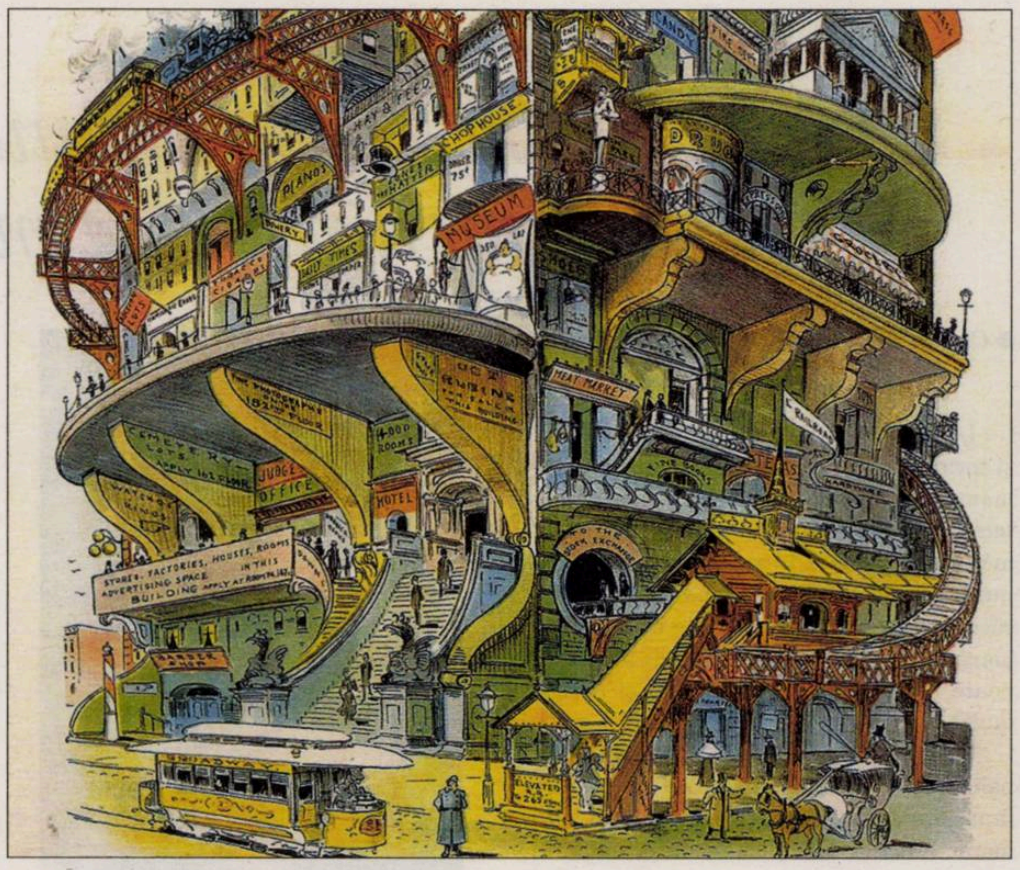

Nu pot să spun că am călătorit foarte, foarte mult în comparaţie cu alţii, adică am colegi, acum, într-a IX-a, care se pot da mari că au cutreierat Europa în gimnaziu, ceea ce sună prea bine şi sînt chiar invidioasă, dar voi trăi şi cu ideea că eu îmi petrec vacanţele cu cortul la mare, nu ca alţii, la hotel de cinci stele, să plec spre plajă de-abia la 11 dimineaţa; eu adorm cu sunetul valurilor pe fundal şi mă trezesc auzind pescăruşi, iar apoi facem concurs *care vede mai mulţi delfini* la orele 7 în zori, uneori prindem şi răsăritul pentru că lenevim pe malul apei, de plăcere, pînă dimineaţa.

Iniţial vroiam să vă povestesc despre Timişoara şi Sibiu, oraşele mele de suflet, dar cînd am scris doar două amărîte de cuvinte despre mare, instant mi-a venit un chef nebun să mut o combinaţie de Timişoara şi Sibiu la marginea Mării Negre şi să-i spun oraşul meu preferat. Nume? Greu de spus. Cum mă marchează pe mine numele meu în liceu şi toate glumele destul de reuşite la adresa mea, parcă simt un ghiont să numesc acest oraş ori Zirra, ori Cox. Sau ce-ar fi să facem chiar o combinaţie? Coxirra! Care ar însemna *Oraşul de cărbune al lui Zirra*. Eh, ar fi vag pe aproape, ţinînd cont de faptul că resurse avem şi pe la Marea Neagră, dar mai degrabă petrol, nu cărbune inferior (sper că aţi învăţat bine la geografie, ca să înţelegeţi la ce mă refer).

Acest oraş, *Coxirra,* va avea alei lungi şi curate, care miros a trandafiri de dulceaţă, încît să te simţi ca în Parcul Rozelor din Timişoara, dar pe jos se vor afla scoici roz. Nu avem nevoie de o Volga, care să treacă pe lîngă, sau vreun pod, avem Marea Neagră, şi pe post de nuferi folosim algele. Partea bună este că nu avem broaşte, dar de peşti nu scăpăm. Iar mie personal îmi plac, aşa că nu mă deranjează chiar deloc.

Ca să fim siguri că nimeni nu se va îneca, pe post de faruri vom avea turnuri înalte ca în Sibiu, dar să te urci pînă în vîrf este un adevărat chin, aşa că sper că sînteţi amatori de sport. Dacă nu, luaţi-vă gîndul de la aşa un act eroic de ispravă.

De ce nu am putea încadra şi cîteva elemente specifice oraşelor americane pe care le-am vizitat eu şi care mi-au plăcut? Şi nu, nu sînt clişeistice oraşele acelea, da, sînt suburbii după care nu mă omor, plictisitoare ca în serialele slabe care apar acuma la tembelizor, dar *Oraşul care nu doarme niciodată* chiar merită văzut. Cu toate că eu, cu vreo cinci zile înaintea aşa-zisului accident cu cele două clădiri, *The Twins,* le-am vizitat împreună cu surorile mele, Alexandra şi Maria, şi aş fi putut fi deja scrum, n-aş mai fi ajuns nicidecum să scriu nimic în *Dilematix,* ei bine, cu toate acestea, oraşul mi-a plăcut nespus cînd aveam 5-6 ani. Şi clădirile înalte nu m-au impresionat, dar totuşi, toate adunate la un loc te transpuneau un pic într-o altă lume, şi nu era un SF după care nu mă omor eu (desigur, asta nu înseamnă că voi nu aveţi texte SF reuşite!), era... un simţămînt *înalt*. Şi ce-ar fi să avem plase de strîns resturile cîinilor noştri? Covrigii să fie 50 de bani, ca pentru vremuri de criză şi ca pentru o viaţă trăită la mare, doar unii ştim sau vom afla ce înseamnă să rămîi falit pe plajă. Se poate rezista cu pepeni galbeni şi verzi în *Coxirra,* dar din cînd în cînd nu se va mai putea trăi doar din peşte, oamenii vor dori şi ceva muşchi de porc, de aceea o să ajungă pînă aici răspînditul lanţ de magazine de băcănie *La Vit(t)a Bella,* iar haine vom găsi cu preţuri de mîna a doua, calitatea întîi, într-un laborator care le creează el în funcţie de gusturile fiecăruia. Partea amuzantă este că îţi scanează limba! De aceea prefer să dau o fugă pînă în Vama Veche să îmi iau o fustă, pentru că *omul de ştiinţă* care a inventat acel laborator a luat totul prea literar/în serios.

> *Eu vă promit că am să pun difuzoare prin staţiile de autobuz şi FAC ŞI-UN METROU.*

Eu vă promit că am să pun difuzoare prin staţiile de autobuz şi FAC ŞI-UN METROU, care, dacă voi avea buget, o va lua pe sub Marea Neagră, iar undeva, mai în larg, am să pun un lift care să te ridice 10 metri în aer, să poţi privi melancolic valurile care se formează aici, în larg. Ca muzică aş pune melodii cît se poate de *jah,* ca lumea să se destindă şi să nu uite că, deşi se află într-un oraş aglomerat, marea şi voia bună sînt la jumătate de kilometru. Asta tot uită cei din Constanţa! Bob Marley va fi cap de listă. Iar în mijlocul oraşului voi face o scenă mare, ca cea din Piaţa Constituţiei din Bucureşti, unde voi încerca să îi aduc pe plozii lui Bobiţă Marley, măcar de două ori pe an.

Ce-ar mai fi cu putinţă să vreţi să ştiţi despre acest oraş? A, da, parcuri de distracţie gratuite! Călătoriile cu autobuzul, dacă sînt plătite, sînt şi rambursate cu o îngheţată la 3 bilete.Vă aştept să luaţi trenul încoace, eu mă simt ca-n vacanţă în oraşul ăsta! Şi-aşa nu mai e mult! Pentru primul *trip* în Coxirra trebuie să aduceţi prăjituri pătrăţele cu lămîie!

În căutarea unui loc numit Katmandu

● ***O lume absurdă*, de Kurt Vonnegut**

O lume absurdă, a Americii secolului trecut, este descrisă cu un umor amar de către autorul cărţii, Kurt Vonnegut. Cultul pentru armele de foc, alimentat de eroii filmelor western sau de eroii marilor războaie ale vremii, duce la un accident care influenţează destinul personajului principal, încă de la vîrsta de 12 ani. Se retrage în afara societăţii, pentru a-şi găsi rostul. Bucătăria e mediul lui preferat, povestirea întrerupîndu-se din cînd în cînd, pentru a ni se prezenta cîte o reţetă culinară (cuprinzînd, de fapt, comentarii subtile ale autorului). Finalul ne prezintă concluzia unei vieţi trăite în afara oricăror valori tradiţionale sau morale, printr-o inscripţie întîlnită de Dick într-un loc public:

Socrate a zis: *To do is to be,*
Sartre a zis: *To be is to do,*

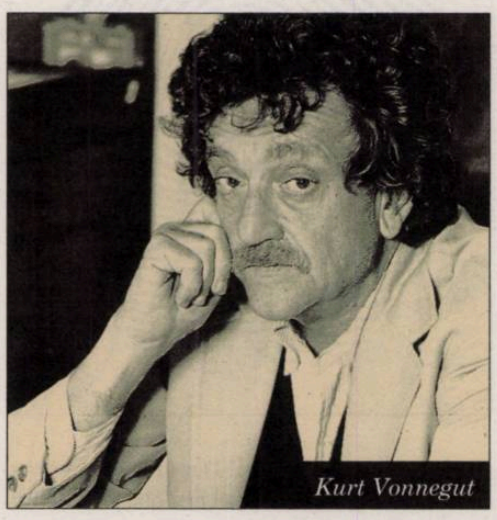

Kurt Vonnegut

Sinatra a zis: *Do be, do be, do.*

Cînd absurdul nu se instalează datorită lejerităţii folosirii armelor de foc sau a drogurilor, acesta se datorează setei de îmbogăţire a oamenilor, dorinţei de a acumula bunuri cu care să epateze. Un personaj, un haitian vorbind creola – dialect care nu cunoştea decît timpul prezent al verbelor –, traversînd un oraş american pustiit de viaţă din cauza exploziei accidentale a unei bombe cu neutroni, deci nelocuit, spune, văzînd opulenţa clădirilor: „Ce bogaţi sînt! Ce bogaţi sînt!"

Tînărul îşi caută salvarea prin împlinirea în artă, scriind o piesă de teatru, a cărei acţiune se petrece într-un loc ideal, căruia el îi dă numele unui loc real: Katmandu. Profesoara lui îi spune: „Trebuie neapărat să te faci scriitor şi să pleci, să găseşti acel lucru pe care toţi ar fi trebuit să avem curajul de a-l căuta: propriul tău Katmandu."

***Andrei POPA,** clasa a VII-a, CN „Moise Nicoară", Arad*

DILEMATIX
supliment al revistei
Dilema veche nr. 382
8-14 iunie 2011
Coordonator:
Adina POPESCU
Redactor colaborator:
Ileana ZIRRA,
clasa a IX-a, Colegiul Naţional Bilingv „George Coşbuc", Bucureşti
Vinlete: shutterstock
Secretar general de redacţie:
Dana CĂLINESCU
Corectură:
Patricia MIHAIL
şi Ruxandra MIHĂILĂ
Prezentare grafică:
Dan STANCIU
Tehnoredactare:
Adrian DAMIAN
e-mail: dilematix@gmail.com
tel.: 021.231.35.00

Anamaria DOBINCIUC

Anorexic & bulimic

rolul mass-mediei în răspîndirea imaginii corpului slab

Dacă vreo civilizaţie extraterestră monitorizează conţinutul mediatic din spaţiul euroatlantic, există o singură concluzie la care poate ajunge: cultura noastră e obsedată de pierderea în greutate. Zilnic, prin intermediul mass-mediei, sîntem bombardaţi cu sfaturi şi studii: ce dietă e la modă, ce alimente sînt nesănătoase, ce alimente sînt sănătoase, dar bogate în calorii, care e cea mai eficientă rutină de exerciţii fizice etc. Mai mult, în mod eronat se propagă asumpţia conform căreia autocontrolul este singurul factor care influenţează greutatea corporală.

Mass-media a jucat un rol major în răspîndirea imaginii corpului slab într-un mod care nu ar fi fost posibil înainte de apariţia televiziunii, respectiv a Internetului. Pentru multe femei (pentru că problema e una de natură genizată), idealul de frumuseţe promovat de media, impus zilnic prin intermediul televiziunii, al revistelor, al filmelor, le distorsionează imaginea de sine. Sub presiunea de a fi cît mai slabe, încrederea în sine a femeilor este zdruncinată în mod sistematic. Iar consecinţele pot fi dezastruoase: anorexia şi bulimia sînt boli din ce în ce mai răspîndite. Adesea, în mărturiile anorexicilor sau ale bulimicilor întîlnim un concept menţionat mai sus, şi anume cel de autocontrol, deoarece iniţial se crede că înfometarea, respectiv regurgitaţia se pot controla. Astfel, un „proiect" de îmbunătăţire a aspectului fizic poate deveni un „proiect" de autodistrugere.

Centimetri celebri

Shakira 90-60-87,5
Beyoncé 90-65-95
Anastacia 90-70-87,5
Britney Spears 87,5-65-80
Madonna 86-58-83
Kylie Minogue 85-57,5-85
Duffy 85-62,5-80
Alicia Keys 85-65-95
Björk 80-67,5-82,5

Anxietăţile feminităţii

Numărul tot mai mare de cazuri de tulburări de alimentaţie, în special cele de anorexie, care sînt mai uşor de identificat, i-a făcut pe cercetătorii din domeniul psihologiei sănătăţii să îşi îndrepte atenţia şi înspre mass-media, explicaţiile de natură psihologică nemaifiind suficiente pentru a determina cauzele care stau la baza tulburărilor de alimentaţie.

În *The Media & Body Image,* Maggie Wykes şi Barrie Gunter analizează precedentele istorice ale înfometării şi identifică schimbările care au survenit la nivelul motivaţiilor. Expansiunea unei culturi adresate în principal tinerilor şi care, prin urmare, valorifică tinereţea, precum şi expansiunea unor industrii ca cea a modei şi frumuseţii, elibe-rarea femeilor, dar şi atenţia acordată de mass-media stilului de viaţă al femeilor, problemelor femeilor – toate acestea constituie contextul în care perspectiva asupra autoînfometării, deci asupra anorexiei s-a schimbat. Perspectiva contemporană asupra tulburărilor de alimentaţie – spun Wykes şi Gunter – constă în faptul că acestea sînt văzute, înainte de toate, ca avînd o legătură directă cu estetica unui corp slab, singurul tip de corp care caracterizează femeia ideală.

Deşi majoritatea cercetătorilor şi teoreticienilor acordă întîietate contextului cultural, deci implicit rolului pe care îl joacă mass-media, nu toţi subscriu la această viziune cînd vine vorba de anorexie. Teoria lui René Girard, de exemplu, este una a mimetismului, una care minimalizează contextul mediatic. În *Anorexie et désir mimétique,* Girard susţine că anorexia reprezintă un cîmp al rivalităţii dintre femei şi ţine, prin urmare, de voinţă. O primă analiză mimetică duce spre concluzia că epidemia actuală de cazuri de anorexie este o contagiere printre adolescentele care, văzînd modelele de frumuseţe din media, îşi doresc şi ele să fie la fel de slabe. Însă dorinţa de imitaţie vine şi din înclinaţia înspre rivalitate, înspre competiţie. Anorexia poate fi corelată şi cu un sentiment de neputinţă şi cu o tentativă de revoltă împotriva acestui sentiment de neputinţă. Anorexia ar fi, astfel, o tentativă de control absolut. Această abordare se îndepărtează de interpretarea psihanalitică a anorexiei, conform căreia anorexia reprezintă refuzul feminităţii sau identificarea cu mama, şi face din anorexie o boală la baza căreia stă voinţa.

Femeia anorexică – spune Girard – nu pune sub semnul întrebării idealul feminin propus de societate şi nici nu bănuieşte că, dîndu-şi toată silinţa să îl atingă, se îndreaptă spre autodistrugere. Nimeni nu reuşeşte să o convingă de faptul că este într-adevăr bolnavă şi că are nevoie de ajutor. Femeia anorexică vede în eforturile celor din jur, de a o ajuta, invidie – aceştia doresc să o facă să renunţe la „victoria" ei, doar pentru că ei înşişi nu sînt capabili să o egaleze. Girard merge chiar mai departe, afirmînd că multe femei şi-ar dori să fie anorexice, însă, din fericire, puţine reuşesc.

René Girard vine să minimalizeze din nou rolul mass-mediei în diseminarea imaginii corpului slab, prin aceea că susţine că, de fapt, cultura noastră a fost întotdeauna una anorexică, printre exemplele enumerate fiind povestirea „Un artist al foamei" de Kafka. Mai mult, în încercarea de a-şi argumenta cît mai puternic propria teorie, Girard minimalizează chiar rolul pe care îl are societatea de consum în construirea obsesiei pentru corpul slab. Corpul ca obiect al societăţii de consum constituie un aspect important, atît în teoria socioculturală, cît şi în teoria feministă referitoare la tulburările de alimentaţie. Girard susţine însă că sistemul capitalist nu este cu nimic responsabil atunci cînd vine vorba de tulburări de alimentaţie – sistemul capitalist preferă consumul în detrimentul abstinenţei. Punct valid în cazul anorexiei, însă nu şi în cazul unor tulburări precum bulimia sau mîncatul compulsiv – unde sentimentul de vinovăţie care vine odată cu mîncatul, respectiv luarea din nou în greutate –, elemente pe care se bazează industria de diete.

Teoria lui Girard este similară cu interpretările date anorexiei în discursul pop, despre care vorbeşte şi Eliza Burke în articolul său, *„Feminine Visions: Anorexia and Contagion in Pop Discourse".* Conform acestor interpretări, cauza principală a anorexiei este contagierea, adică privirea feminină. Cu alte cuvinte, femeile se compară unele cu altele şi astfel se creează un oarecare mediu competitiv în care miza este un corp cît mai slab. Noţiunea de contagiere sugerează că argumentul societăţii de consum, deşi s-a dovedit a fi util în interpretările feministe ale anorexiei, limitează posibilităţile de înţelegere a relaţiei dintre femei, în calitatea lor de consumatori, şi imaginile media ale corpului feminin slab. Noţiunea de contagiere spune despre femei că acestea nu sînt doar un pericol pentru ele însele, ci şi pentru celelalte femei. Eliza Burke este însă de părere că această idee de contagiere, care este propagată şi prin intermediul articolelor din presă, din presa tabloidă de cele mai multe ori, constituie o forţă contraproductivă care întreţine o serie de anxietăţi legate de feminitatea actuală.

Fără teorii, doar thinspiration

Lupta împotriva tulburărilor de alimentaţie este îngreunată şi de reţeaua de pro-anorexici, respectiv pro-bulimici care s-a creat prin intermediul Internetului. Organizaţiile care luptă împotriva acestor site-uri sînt, de cele mai multe ori, depăşite de situaţie, deoarece în momentul în care un astfel de site este închis, un altul apare. În viziunea pro-anorexicilor, anorexia şi bulimia nu sînt nişte boli şi în nici un caz nu necesită a fi tratate. Anorexia şi bulimia sînt – am putea spune – prietenele lor: Ana şi Mia.

Pe lîngă forumul nelipsit de pe orice site pro-ana, mai există şi numeroase liste şi sfaturi grupate sub titulatura *thinspiration.* Cu alte cuvinte, sînt listate acolo o serie de lucruri care să îi motiveze pe pro-anorexici. Paginile de *thinspiration* constau, în general, în numeroase fotografii cu modele şi vedete, fotografii care nu sînt diferite de cele pe care le vedem în orice revistă şi mai ales în publicitate. În plus, sfaturile cu privire la lucrurile care se pot face pentru a-ţi distrage atenţia de la mîncare nu sînt deloc diferite de sfaturile găsite în revistele pentru femei.

Cultul celebrităţilor

Din presă putem afla oricînd ce dietă urmează vedeta noastră preferată. La fel, dacă o vedetă a slăbit recent, vom avea pictoriale care ne prezintă „victoria" acesteia în lupta cu kilogramele. Însă atunci cînd o vedetă a mers prea departe cu dietele şi a ajuns să sufere de anorexie, presa o ia în vizor, nu pentru a o felicita, ci pentru a o ridiculiza (Mary-Kate Olsen şi Calista Flockhart sînt doar două exemple).

În mod cert, tulburările de alimentaţie le afectează cel mai mult pe femeile care deţin aşa-numitele *display jobs,* corpurile lor trebuind să fie pregătite pentru a fi arătate publicului oricînd. Iar în astfel de domenii chiar se încurajează comportamente nesănătoase care pot duce în cele din urmă la anorexie sau la bulimie, şi uneori chiar la moarte. Înfometarea şi regurgitaţia sînt privite ca practici normale la Hollywood, la fel ca alte obiceiuri de tip anorexic şi bulimic: folosirea laxativelor, a pilulelor pentru slăbit, exerciţii fizice efectuate excesiv, diete constante etc.

Faptul că vedetele reprezintă modele pentru adolescente ar trebui să-i responsabilizeze pe producătorii de produse media. Din păcate, lucrurile nu stau deloc aşa. Dimpotrivă, publicul-ţintă al strategiilor de marketing, de promovare a vedetelor este din ce în ce mai tînăr, iar strategiile – din ce în ce mai agresive. În acest context, chiar nu mai este surprinzător faptul că fetiţe de cinci ani sînt îngrijorate din cauza greutăţii lor.

Deşi mass-media nu poate fi considerată o cauză directă a tulburărilor de alimentaţie, rolul acesteia nu poate fi minimalizat. Prin spaţiul mare acordat metodelor de slăbit adoptate de celebrităţi, media încurajează obiceiuri nesănătoase, de tip anorexic şi bulimic.

Anamaria Dobinciuc *este absolventă a masteratului de Societate mediatică, Facultatea de Studii Europene, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca.*

Lavinia BĂLULESCU

Deșteaptă și urîtă

„*Beautiful? Oh, screw beautiful. I'm brilliant. If you want to appease me, compliment my brain!*“ Replica a fost rostită de Cristina Yang, medic chirurg, personaj în serialul *Grey's Anatomy*, şi m-a făcut să-mi pară rău că n-am formulat-o eu, pentru că de gîndit, sigur o gîndisem deja. Am trăit vreo 20 de ani cu impresia că frumuseţea nu doar că nu e importantă, dar este şi superfluă. Cred că de mică mi s-a inoculat cumva, discret, ideea că o femeie foarte frumoasă este în mod sigur nu atît de inteligentă, de unde am înţeles că, pentru a fi foarte deşteaptă, o femeie trebuie să fie, obligatoriu, urîtă. Un clişeu social care mi s-a confirmat de atîtea ori. La olimpiade, spre exemplu, cunoşteam doar fete prea grase, prea slabe, prea negricioase, prea albe, cu nasuri prea mici sau prea lungi, cu ochi prea înguşti sau, dimpotrivă, enormi, oricum curiozităţi neplăcute privirii. În schimb, aveam prietene care nu luau cele mai mari note din clasă, dar care puteau face orice băiat de liceu să întoarcă privirea după ele. Eu eram undeva la mijloc. Nu mă hotărîsem încă dacă vreau să fiu frumoasă sau deşteaptă. Dacă vreau să intru prima la facultate sau dacă vreau să am cele mai frumoase picioare din cartier.

© L. Adrian

Primii pantofi cu toc

Eram în clasa întîi cînd mătuşa mea s-a măritat şi, printre altele, pentru nuntă şi-a cumpărat o pereche de pantofi albi cu toc. Îmi amintesc încălţările acelea, cu o precizie uluitoare, deşi nu le-am mai văzut de aproape 20 de ani. Cred că încă pot să simt chiar şi consistenţa pielii lor, textura, felul în care suna tocul de metal pe asfalt. Pantofii mi-au fost promişi mie, dacă sînt cuminte, şi la vreo două săptămîni după nuntă i-am şi primit. Îmi veneau puţin mari, dar nu foarte, pentru că mătuşa mea era micuţă, pe cînd picioarele mele anunţau de pe atunci că mă voi transforma într-o femeie înaltă, cu oase late şi cel puţin 39 la picior. Am purtat pantofii prima dată pe stradă, la joacă. Am sărit chiar şi elasticul cu ei, fără probleme, şi cred că au mai durat ani şi ani pînă cînd o altă fată de pe strada mea să poarte cu aşa eleganţă o pereche de pantofi cu toc. Îi luam în picioare cînd mă duceam la colţ să cumpăr sifon, cînd mă plimbam prin curte sau cînd jucam cărţi la poartă, cînd mă cocoţam pe gard dacă nu mă lăsa maică-mea afară şi, într-o noapte, i-am purtat şi în somn, pe ascuns, sub cearşaf, fără ca ai mei să ştie că stau în pat încălţată. În vara aceea de acum 20 de ani, îmi amintesc prea bine, în fiecare noapte a ei visam că a doua zi lîngă pat mă vor aştepta alte şi alte perechi de pantofi cu toc. Mătuşa mea mi-a explicat că aceste încălţări sînt cea mai bună armă a unei femei, că îţi alungesc picioarele, că îţi transformă silueta, cel mai puţin important lucru fiind faptul că te fac să pari mai înaltă. Trebuia să suferim toate, oricît de incomod ar fi fost, ca să devenim mai frumoase.

© arhiva Florian Ciobanu

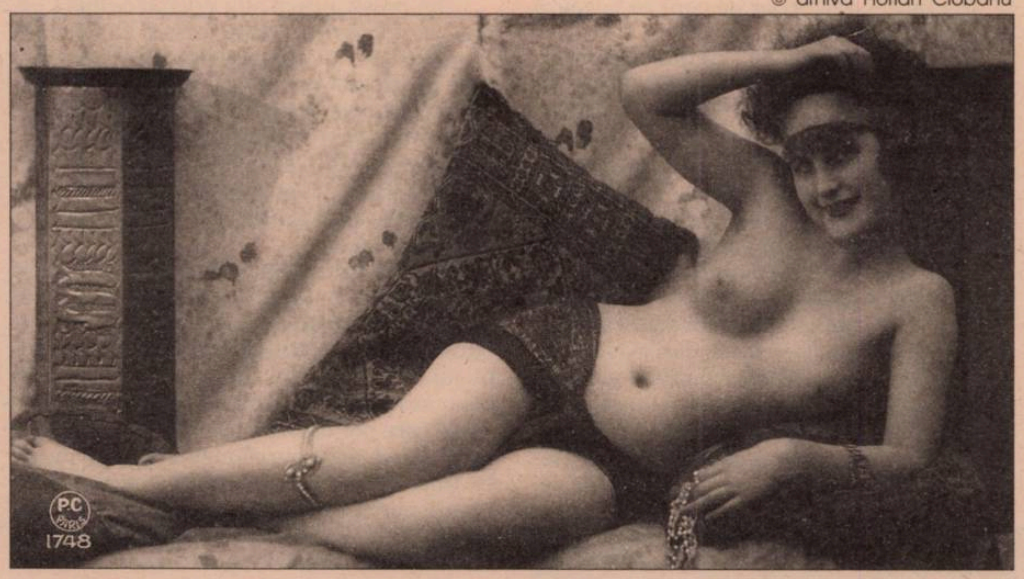

Trebuia să suferim toate, oricît de incomod ar fi fost, ca să devenim mai frumoase.

O viaţă de tenişi

Prin clasa a cincea sau a şasea, taicămiu mi-a cumpărat primii pantofi cu toc, numai ai mei. Acum ar părea nişte hidoşenii, dar pe atunci au fost minunaţi, aveau un toc gros şi platforme, ceva pe care mergeam destul de uşor, avînd în vedere halul în care arătau. Apoi s-a întîmplat ceva cu mine, nu ştiu exact ce, dar am ajuns la concluzia că vreau să fiu deşteaptă. M-am pus mai serios pe citit şi mi-am dat seama că distanţele devin mai mici dacă sînt îmbrăcată şi încălţată mai puţin pretenţios. Eram oricum mai înaltă decît toţi băieţii din clasă, aşa că, încet, încet, m-am reorientat către tenişi. Cumva, nu ştiu cum, toţi pantofii cu toc pe care îi visasem vreodată s-au transformat într-o încălţăminte uşoară, băieţoasă, cu şireturi, fustele scurte, pe care mi le imaginasem, s-au făcut pantaloni, iar ultimul bastion, părul lung, a picat şi el cînd m-am ras prima dată în cap în clasa a zecea. Cred că tot liceul am privit cu superioritate fetele care se chinuiau să îşi vopsească părul, să îşi facă unghiile şi se măsurau ca să vadă cît de aproape sînt de mărimile 90-60-90. În mod sigur mi-am imaginat că eu ştiu lucruri de care ele nu au habar.

În vara de după ce intrasem la facultate am mers la mare, unde m-am îndrăgostit rapid de un tip cu părul lung şi creţ. Îmi amintesc că mergeam cu autobuzul, într-o căldură infernală, ne duceam de la Mamaia la Năvodari, cînd s-a uitat fix la mine şi mi-a zis: „Tu cum de nu te machiezi niciodată?“. N-am prea ştiut ce să-i răspund. Eu şi băiatul de la mare nici măcar nu ne-am sărutat vreodată. A fost nevoie de 20 de ani ca să pricep că nu trebuie să mă sluţesc ca să-mi vină idei bune şi să-mi dau seama că cele mai inteligente femei, pe care le ştiu, sînt, întîmplător, extrem de frumoase. Acum, fără să mă gîndesc prea mult dacă sînt cea mai drăguţă sau cea mai deşteaptă persoană dintr-o încăpere, ştiu din prima că, în mod sigur, am cel mai grozav, cel mai lung păr, şi asta deocamdată îmi ajunge.

***Lavinia Bălulescu** este jurnalistă şi scriitoare. Cea mai recentă carte publicată: volumul de poezie* Lavinucea, *Editura Cartea Românească, 2007.*

Lubriq von EROSFERA

Mărimile nu prea contează

Cerul e la zenit. E deja atît de cald, încît imaginea începe să tremure – se vede ca pe ecranul unui televizor cu lămpile arse. Lumea bună s-a retras la umbră. Pe plajă au rămas doar curajoasele, inconştientele şi disperatele. Stau şi se perpelesc arătîndu-şi cărnurile bătute de soare. Razele soarelui le pîrjolesc spinările arcuite, pulpele voluptuoase, sfîrcurile ţuguiate sau bucile rotunjoare. Formele astea sînt ca dunele de nisip: mereu în mişcare, cresc şi descresc, se umflă ispititor, doar pentru ca apoi să se topească în aerul încins. Totul e ca într-o fotografie supraexpusă: contururile se dizolvă, marginile îşi pierd claritatea şi numai densitatea carnaţiei mai dă un sens imaginii difuze. Cînd soarele loveşte perpendicular e aceeaşi culoare peste tot, un fel de arămiu care bate spre roşiatic. Din orice unghi te-ai uita, se vede o rotunjime ademenitoare, o adîncime care te cheamă. Puful roşcat, încreţit de vîntul salin, perii deşi şi tăioşi ori rozul delicios de neted sînt singurele zone de şarf.

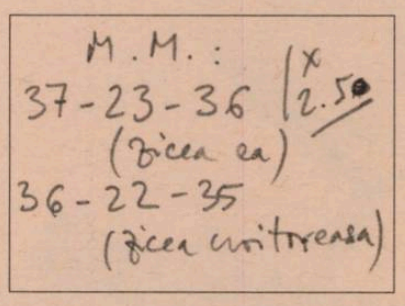

Mărimile lui Marilyn Monroe notate de Alex. Leo Şerban

Multe au pielea precum coaja de portocală, altele – brăzdate de şanţuri şi falduri. Uneori, pe dermă apar nişte intarsii alb-violacee. E crema de soare pe care porii suprasaturaţi n-o mai pot reţine. Alteori, suprafaţa pigmentată e presărată cu un strat rugos de particule infime de nisip şi de sare marină. Lumina se joacă printre granulele minuscule, spărgînd razele în scînteieri haotice. Dar şi acestea sînt detalii care individualizează numai parţial şi doar pentru o fracţiune de secundă. Cînd temperatura depăşeşte patruzeci de grade, mărimile şi formele îşi pierd consistenţa şi relevanţa. Măsura ideală e de fapt un moft, o invenţie a industriei textile, care are nevoie de standarde pentru a-şi putea vinde produsele. Aici, pe plaja de nudişti de la Costineşti, nu haina o face pe femeie. Vorba aia: jos textila, sus reptila!

***Lubriq** este editorul site-ului erosfera.ro. Susţine pe site-ul* Dilemei vechi *o rubrică intitulată „Surîsul vertical“.*

„Oamenii vor frumusețe uniformă"

interviu cu chirurgul plastic Marek VÂLCU

Cît de mulți români au apelat în ultimii ani la chirurgia plastică?

Înainte de criză a fost un val de solicitări, apoi, de fiecare dată cînd statul anunța vreo tăiere de salarii sau vreo diminuare a pensiilor, observam o reducere semnificativă. Anul acesta, solicitările au fost și mai puține. Dar româncele sînt femei latino, le place să impresioneze, să arate bine, să fie sexy, așa că va exista oricum o piață a chirurgiei plastice.

Dată fiind această fluctuație a cererilor, înțeleg că pacienții dvs. nu sînt neapărat din clase sociale peste medie...

În România, cu cît lucrurile merg mai prost, cu atît există mai multe fițe. Așa că cei bogați se duc și se operează în străinătate, unde operațiile costă mai mult, deci înseamnă că sînt, automat, mai bune. La clinica mea vin pacienți cu venituri medii și puțin peste medii, prin urmare sînt influențați de venituri atunci cînd aleg să facă o operație estetică. Or, la capitolul injectabile prețurile noastre sînt cu 60-80% mai mici decît în străinătate.

Dincolo de prețuri, sînt oamenii îndreptățiți să se opereze afară?

Eu am văzut operații nereușite și în Occident: și în Germania, și în Polonia, și în State... Eu însumi probabil că am dat cîteva chixuri. În acest domeniu, toată lumea este supusă riscului de a greși. Există variații de calitate peste tot, chiar în interiorul aceleiași țări – problema ar constitui-o persistența în rateuri... Există doctori mai dedicați, care au îndemînare și sînt talentați, care studiază în continuare, care judecă și înțeleg bine ceea ce fac, alții însă nu sînt făcuți pentru meseria asta.

Există un exod în Occident și al chirurgilor plastici?

Din păcate, nu. Pentru că nu te primește nimeni la clinicile de afară. Chiar dacă ești foarte bun, tot trebuie să-ți dai examenele încă o dată acolo. De altfel, în toată lumea este inflație de chirurgi plastici. Cine nu vrea să facă niște injectabile pe o grămadă de bani!?

Există impostori în meseria asta?

Peste tot există impostori. În State deschid un cabinet, fac niște bani, apoi fug într-un alt stat și, pînă sînt prinși, trec douăzeci de ani.

„40% dintre femei *sînt* fashion victims"

Care este împărțirea pe gen a pacienților dvs.?

Aproximativ 90% sînt femei.

Dintre toate serviciile pe care le oferă clinica dvs., care sînt cele mai solicitate de către românce?

Injecțiile cu botox și cu hialuronic sînt o nebunie în acest moment. Hialuronicul este un acid care umflă zona respectivă și care rezistă între șase luni și doi ani, întinerind o față cu zece ani, în numai zece minute. De exemplu, cum dvs. tot aveți acest aspect finuț, șanțul din jurul gurii ar putea dispărea în cîteva minute și v-ar face să arătați și mai tînăr.

Cît m-ar costa supraîntinerirea asta?

300 de euro.

Un salariu mediu pentru o tinerețe încă netrecută... Ce mai vor româncele în afară de injecțiile cu botox și hialuronic?

Implanturi cu silicoane, reparații de nasuri și liposucții.

Au motivații reale?

40% dintre ele sînt *fashion victims,* restul au motivații reale. Dar pe cel puțin două din zece eu reușesc să le conving că nu e nevoie să apeleze la astfel de implanturi, ajustări sau injectări. Chiar în acest moment, am în cabinet o pacientă tînără, de 22 de ani, cu sîni mari și căzuți, dar nu-mi vine să-i las tăieturi la vîrsta asta și pe o piele așa de fină și de frumoasă. O să-i fac o liposucție și i-am recomandat deja să-și opereze sînii mai tîrziu, după naștere.

Marek Vâlcu

Iată o problemă morală ridicată de această meserie!

Da, și sînt consecvent. Nu toți pacienții au nevoie de operații, plus că există riscul ca apoi să fie nemulțumiți de rezultat. Dacă operez un pacient care nu necesita cu adevărat să fie operat, mă pun singur într-o situație neplăcută. Căci feedback-ul meu este mulțumirea pacienților. Chirurgii plastici vînd, în fond, fericire.

Ce se întîmplă cînd operația nu reușește?

În puținele cazuri în care nici eu, nici pacientul nu sîntem mulțumiți, refac operația. Asta dacă nu cumva preferă să fie operat de altcineva. Uneori rămîn cicatrici și e normal ca cicatricea să fie corectată cu o altă operație. Pacientul e stresat, nevrotic, se îngrașă după operație, fumează – or, cînd fumezi cicatricile devin maronii din cauza proastei circulații a sîngelui... Dar nu căutăm vinovați, ci încercăm să îndreptăm lucrurile.

Spuneți că vindeți oamenilor fericire; dar chiar le este suficient o operație pentru a fi fericiți?

Eu cred că 90% dintre români obțin fericirea cu lucruri mici, cu bani, cu etichete...

Nu e cam trist?

Ba da, e superficial și trist, dar n-o să fim toți Schopenhauer *(rîde).*

„Femeia perfectă nu există. Dacă ar fi existat, și-o oprea Dumnezeu pentru el."

VOLTAIRE

Primiți și solicitări bizare?

Da. De exemplu, unele paciente cer forme ale buzelor contrar oricăror standarde. Una dintre pacientele mele a venit după un timp să-și opereze din nou buzele, pentru că i se părea că le are ca toate celelalte.

Solicită femeile aceste operații pentru că le cer bărbații, pentru că vor să se conformeze idealurilor masculine?

Femeile, în general, nu ascultă de bărbații lor, în privința operațiilor estetice. De cele mai multe ori, bărbații nici nu sînt de acord cu astfel de intervenții. Problema femeilor este propria lor percepție asupra corpului și a frumuseții. De fiecare dată cînd vine la mine o pacientă care suferă în urma unui divorț sau a unei despărțiri, îi spun că bărbatul nu se va întoarce acasă doar pentru niște silicoane. Aceste paciente nu sînt potrivite pentru operații, iar eu le spun că au nevoie, de fapt, de reconciliere, nu de operație.

Bărbații ce operații solicită?

La fel ca femeile. Transsexualii vor silicoane, bărbații care au sîni mai mari vor scoaterea lor, corecții la nas, liposucții... Celor tineri le recomand să facă sport. Le spun că nu merită să se opereze atît de repede.

„Chirurgii plastici vînd, în fond, fericire."

„Vrem corpuri mai bune"

Cît de „ideal" este idealul 90-60-90?

Frumusețea nu este matematică. Mă uit și eu la televizor la vedete și încerc să identific anumite repere de frumusețe ale lumii de azi. Sigur că există un șablon, dar frumusețea este armonie. O pacientă, pe care am operat-o de mai multe ori, a vrut la un moment dat și o corectare la nas. Eu am refuzat-o, spunîndu-i că nu are nevoie de așa ceva, că nasul ei, așa cum era, îi conferea personalitate, dar ea s-a operat în altă parte și, cînd ne-am reîntîlnit, își pierduse orice farmec – pur și simplu nu mai era ea.

Credeți că, în general, oamenii preferă standardele, în locul frumuseții atipice?

Da. Lumea vrea frumusețe uniformă.

Credeți că frumusețea vine din interior?

Frumusețea vine *numai* din interior.

N-o să vă creadă nimeni. Tocmai dvs. spuneți asta?

Eu cred că fiecare trebuie să-și găsească propriul ideal de frumusețe și că nu trebuie să se asemene cu nimeni. Chirurgul plastic este un intermediar între om și Dumnezeu, dar frumusețea este, de fapt, o energie. Cu sau fără un nas perfect, cu sîni mari sau mici, emani aceeași căldură, bunătate, farmec, inteligență... Acestea nu se schimbă odată cu corpul.

Cînd eram mai tînăr, credeam că frumusețea e importantă, acum nu mai cred asta. Dar dacă pacienții mei vor altceva, eu sînt capabil să-i ajut să-și împlinească dorințele. Și îi înțeleg, pentru că această nevoie a lor este una justificată în lumea în care trăim. Industria chirurgiei plastice s-a dezvoltat în paralel cu celelalte industrii care ne îmbunătățesc viața. Conducem mașini mai bune, avem frigidere și televizoare mai bune, vrem corpuri mai bune. Există oameni care se exprimă împotriva chirurgiei plastice, din rațiuni diverse, inclusiv religioase – „trupul e de la Dumnezeu" –, dar care își cumpără haine tot mai scumpe, mașini tot mai puternice etc. Dacă acestea aduc tot o îmbunătățire vieții noastre, de ce să aplicăm corpului alte reguli!?

Există defecte profesionale în meseria asta? Adică, se întîmplă să vedeți o femeie pe stradă și să vă gîndiți cum i-ați corecta anumite părți ale corpului?

Nu, pentru că știu că nu toți oamenii au nevoie de operațiile mele și că cei mai mulți se simt minunat în pielea lor.

Dar dacă ați fi pe o plajă plină cu nudiste, la ce v-ați uita mai întîi?

La apa mării.

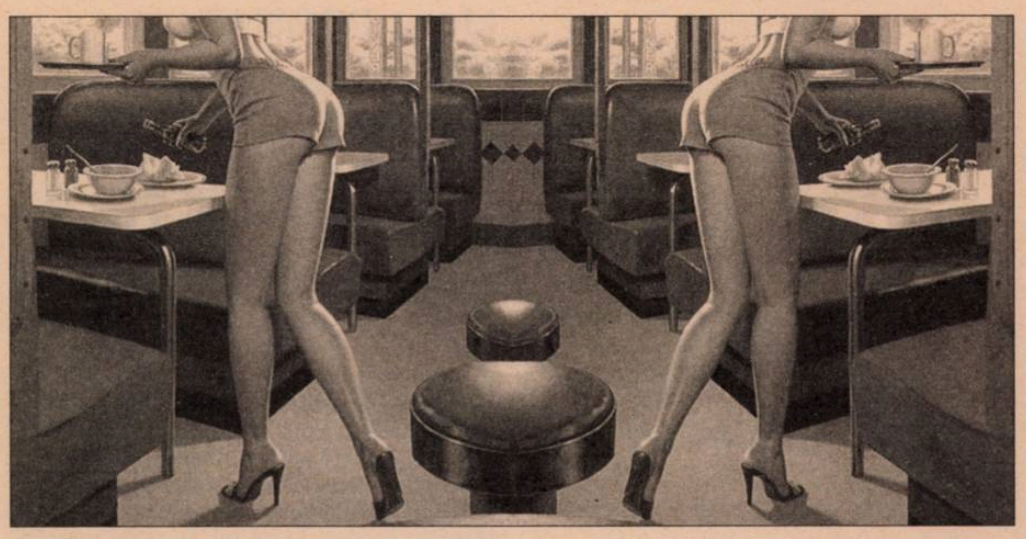

Într-un interviu mai vechi publicat în revista *Dilema veche,* Constantin Stan, membru al Societății Române de Chirurgie Plastică și Reconstructivă, expunea astfel standardele de frumusețe ale chirurgiei estetice: „Fața trebuie să fie plină, în formă de inimă, fără riduri, cu o piele deschisă la culoare, cu ochii mari, cu umerii obrajilor proeminenți. Gura ar trebui să aibă colțurile ridicate, buzele cărnoase și, preferabil, volumul buzelor să fie egal. Nasul este mediu spre mic, cu vîrful ușor ascuțit. Toate aceste lucruri sînt valabile dacă ne referim la față. În ceea ce privește corpul, dacă acum cîțiva ani se cereau sîni cît mai mari, acum se poartă sînii proporționali, medii, cu o formă naturală, așa-numita picătură de ploaie. Mijlocul se cere a fi cît mai mic cu putință, iar bazinul, acceptîndu-l pe cel natural, osos și cu aripioare, de dimensiuni reduse. Picioarele sînt lungi, cu gambe subțiri, cu pielea netedă, cît mai luminoasă..."

Marek Vâlcu *este medic primar, asistent universitar UMF „Carol Davila", membru al Societății Române de Chirurgie Plastică și vicepreședinte ale Academiei Române de Chirurgie Estetică.*

a consemnat Marius CHIVU

Cum vă raportați la „idealul" 90-60-90?

Maria BALABAȘ
vocea proiectului Avant'n'Gard

Perioada în care mi-am dorit să am 90-60-90 cred că a fost cea a liceului. Compensam lipsa măsurilor ideale prin păr lung, muzică rock şi excursii montane. Chiar dacă eram „slabă", corpul meu nu a vrut să se încadreze niciodată în standarde şi, neînţelegîndu-l, îl ascundeam. Cîndva după facultate mi-am diversificat gustul muzical, mi-am tăiat părul, m-am îndrăgostit, m-am feminizat şi-am uitat pentru totdeauna de 90-60-90.

Dana DEAC
jurnalistă

Marilyn Monroe este, probabil, „vinovată" pentru acest tipar. 90-60-90 sînt dimensiunile ei etern seducătoare. Din micul meu apartament situat în Floreasca văd mereu trupuri de pensionare care, îmi place să cred, au încăput cîndva în dimensiunile celebrei blonde, fiind remarcate în treacăt la probele de rochii şi taioare de către croitoresele celebre din cartier. Da, am fost şi eu sedusă de acest 90-60-90, am visat şi eu, măcar o dată, că sînt Marilyn. Iar visul meu mă purta ca într-un muzeu multimedia de la „Omul vitruvian" al lui Leonardo da Vinci la *Gentlemen Prefer Blondes* al lui Howard Hawks.

P.S. Am aflat că Megan Fox are un tatuaj cu Marilyn Monroe, probabil aşa crede ea că se obţine seducţia. Proporţiile de aur nu nasc dorinţe, nu provoacă vise de la sine şi prin sine. Trebuie să ai suflet de Marilyn, iar asta nu se poate tatua nicicum.

Andreea ESCA
jurnalistă

N-am fost niciodată preocupată de proporţiile ideale. M-am simţit mereu bine în pielea mea, la început datorită încrederii insuflate de părinţi, apoi datorită faptului că reuşeam să fiu populară în orice situaţie. Desigur, nici n-am avut mari defecte. Cred că am fost şi sînt o femeie normală care are doar grijă să rămînă într-o formă civilizată. Acum, de exemplu, sînt în vacanţă în Miami şi văd pe străzi femei perfecte care aleargă non-stop, dar, sincer, n-aş deranja-o pe nici una cu o invitaţie la cină. Unu, pentru că nu aş vrea să-i stric forma cu o masă, şi doi, pentru că au o perfecţiune fără pic de *sex-appeal,* aşa că... Şarmul unei femei nu stă în 90-60-90.

Simona KESSLER
agent literar

În lumea modei, 90-60-90 e un ideal *passé*. Se spune că erau măsurile lui Marilyn Monroe, care la 1,66 m înălţime purta măsura 16! Azi supermodelele urmează mai curînd calapodul 76-56-81 la 1,75-1,80 m înălţime, sînt mai înalte, mai plate, mai *twiggy;* „femeia şnur" poartă măsura 0, ba chiar 00. Pe lîngă aceste „umeraşe ambulante", voluptuoasa Marilyn ar trece la bondoace pufoase! În tinereţea mea, modelul vestimentar era cel al adultului, adolescentele se îmbrăcau „ca nişte doamne", pe cînd azi doamnele se îmbracă mai curînd ca nişte adolescente, cu tot farmecul şi ridicolul pe care-l implică această răsturnare de modele. M-am simţit întotdeauna bine în pielea mea, şi cînd eram tînără şi slabă, şi acum cînd sînt mai bătrînă şi mai grasă. *„Inner beauty"* nu se măsoară în centimetri.

Medeea MARINESCU
actriţă

Balzac spunea că adevărata frumuseţe este acea frumuseţe atinsă de un pic de imperfecţiune. Avea dreptate Balzac, frumuseţea perfectă riscă să devină plictisitoare, asta desigur dacă nu e dublată şi de altceva. Nu m-am regăsit niciodată în standardul 90-60-90 şi nici nu mi-a trecut prin cap să încerc să mă apropii de cifrele astea. Şi nu pentru că ar fi „strugurii acri", ci pentru că acesta e doar un reper relativ care trebuie nuanţat. Dar recunosc că frumuseţea presupune proporţie, echilibru. Dacă adăugăm şarmul şi personalitatea, cred că atunci găsim acea frumuseţe care te poate cuceri. Şi Privirea. O frumuseţe fără ochi e inexistentă.

Centimetri celebri

Jayne Mansfield 101-53-91
Dolly Parton 107-66-99
Sophia Loren 96,5-61-96,5
Mae West 96-61-96
Sharon Tate 91-56-89
Ava Gardner 91-58-94
Rita Hayworth 91,5-61-91,5
Brigitte Bardot 89-48-89
(la începutul carierei)
Greta Garbo 89-66-96
Grace Kelly 86-61-89

„În viaţă există şi lucruri mai importante decît să arăţi foarte, foarte, foarte bine."

BEN STILLER ÎN *ZOOLANDER*

Ioana NICOLAIE
scriitoare

Cînd am aflat eu cum e cu frumuseţea, pe la 16-17 ani, dintr-o carte cu sfaturi pentru domnişoare, criteriile erau mai laxe decît azi: corpul ideal încă nu ţinea de numărul fix de centimetri, ci de echilibrul între circumferinţa umerilor şi a şoldurilor. Dacă cele două erau egale sau cu un vag avantaj la şolduri era minunat. Dacă umerii însă o luau din loc, n-aveai şanse la podium. M-am măsurat cu metrul de croitorie – pe vremea aceea coseam la maşină – şi-am fost mulţumită. Dar între timp am abandonat croitoria, aşa că nici măsurătorile nu mă mai preocupă.

Mirela OPRIȘOR
actriţă

Mai important decît aspectul fizic este dispoziţia. Prefer compania unei persoane bine dispuse şi optimiste, unei superbităţi mai mereu posace şi constipate din cauza eforturilor depuse pentru a-şi menţine fizicul perfect. Nu trebuie generalizat, nu înseamnă acum că toţi graşii sînt simpatici şi, obligatoriu, toţi slabii, nervoşi. Eu am avut norocul să semăn cu tata care a avut aceeaşi greutate, cu mici oscilaţii, de cînd îl ştiu. Şi mănîncă aiurea, nu respectă un program. Nu am avut probleme cu greutatea decît atunci cînd am născut. Iar cînd eram adolescentă, altele erau problemele mele. Sînt mioapă. Am fost aragazul cu patru ochi al cercului de prieteni. Acum, la 38 de ani, ţin cont de aspectul fizic, bineînţeles, nu bag în mine ca o spartă. Dar nu acesta este criteriul după care îmi ghidez existenţa.

Maria POPISTAȘU
actriţă

Din cîte am aflat, acest *ratio,* care s-a impus odată cu supermodelele anilor '90, s-a datat deja şi a fost înlocuit de androginul 86-61-86. Eu nu am fost o candidată la proporţiile ideale nici atunci, nici acum, aşa că m-am setat încă din adolescenţă să nu mi le doresc. Poziţia s-a demonstrat una sănătoasă şi m-a ferit de o serie de neajunsuri care vin deodată cu frustrările legate de prezenţa fizică. În altă ordine de idei, am 1,69 m înălţime şi sînt sursa mistoului în casă pentru că declar în acte că am 1,68. Nu mi-am dorit nici să fiu o înaltă, iar 1,69 îmi pare un strigăt disperat de „am *aproape* 1,70", pe cînd 1,68 mă fereşte să dau explicaţii. Cred că asta spune că etalonul nu îmi este indiferent, dimpotrivă, îl cunosc, dar mă feresc să mă raportez la el ca la un ţel, şi astfel mă protejez. N-aş avea nici o şansă să mă aliniez lui, precum Anca Ţurcaşiu, care alunecă perfect prin silueta de platbandă în *Miss Litoral*.

Oana SÎRBU
actriţă şi cîntăreaţă

Eu am fost educată de părinţii şi de bunicii mei într-un mod conservator. Bunica mea era croitoreasă, ne făcea rochii şi costume, şi îmi aduc aminte cum spunea că totul depinde de tipar. La 20 de ani – deşi la 21 m-am măritat – nu eram lăsată să port chiar tot ce voiam, mai ales pantofi cu toc înalt. M-am considerat întotdeauna o fată frumoasă şi n-am avut probleme din acest punct de vedere, mai ales că eram curtată de toţi băieţii şi primeam multe cereri de prietenie sau căsătorie. Mereu am fost un om autentic, original şi cred că totul are legătură cu educaţia şi cu felul în care eşti construit pe dinăuntru. Dezaprob orice urmă de artificiu, aşa că nu sînt de acord cu faptul că azi se merge, exclusiv aproape, pe imagine, şi nu pe fond. În plus, există o uniformizare în tot şi-n toate: fetele seamănă-ntre ele, recurg la tot soiul de artificii, toate au extensii de păr, injecţii cu botox sau unghii *french*. Bărbaţii, practic, nici nu mai ştiu pe cine să cucerească, printre atîtea uniforme de fals. Noroc că sînt cuceriţi ei, pînă să se dezmeticească.

Cecilia ȘTEFĂNESCU
scriitoare

Cînd eram foarte mică, mama îmi tot susura la ureche, ca un refren, că sînt cea mai frumoasă fetiţă din lume. Multă vreme am crezut-o, mai ales că mama avea şi argumente extrem de convingătoare, însoţite de poveşti în care, bebeluş fiind în cărucior, lumea întorcea capul după mine şi se minuna. Şi am ţinut-o aşa, cu frumuseţea, pînă în clasa a V-a, cînd m-am ales cu o nouă colegă de bancă, Laura. Laura avea ochii verzi şi părul brunet, nişte buze roşii, conturate pronunţat, un corp de băieţoi şi o uniformă care pornea de la un guleraş croşetat din macrame alb ca spuma laptelui. Ţin minte că, într-o zi, mama clătea nişte rufe în baie. Am stat după coada ei, gînditoare, după care i-am spus că Laura e mai frumoasă decît mine. Mama nu s-a lăsat, mi-a zis în continuare că eu sînt, că frumuseţea e în ochiul celui care priveşte, că eu, în plus, eram şi cea mai deşteaptă. N-a ţinut. Cu toate astea, i-am rămas veşnic recunoscătoare. Undeva, într-un colţ al minţii, poate într-unul important, am rămas cu acest complex nejustificat şi caraghios de superioritate, care mai tîrziu m-a făcut să nu-mi pese deloc sau, cel mult, să privesc ca pe o abstracţiune dimensiunile ideale ale femeilor lumii noastre.

Simona TACHE
jurnalistă

Nu m-a preocupat niciodată idealul 90-60-90. Am avut şi am, în schimb, o obsesie legată de „idealul 50". 50 de kilograme, gen. Marele meu noroc e că nu m-am născut după '90, deci nu m-am jucat cu Barbie cînd eram mică, ci cu păpuşi grăsuţe şi crăcănate. Dacă, în aceste condiţii, trăiesc într-o permanentă goană către „idealul 50", nici nu vreau să-mi imaginez cum ar fi fost dacă mi-aş fi început viaţa printre păpuşi foarte slabe, cu sînii mari, talie de viespe şi picioare lungi.

Ana ULARU
actriţă, vocalistă Sunday People

Cred că frumuseţea umană e o stare intimă şi perenă. Şi cred că oglindirea excesivă e un pericol, poate deveni un monstru hulpav care să te facă pînă la urmă să te negi. Idealul 90-60-90 mi-a fost destul de departe. Oricum idealurile se schimbă, azi e glorificată anorexia, mîine condamnată. Cred că în meseria noastră e nevoie de oameni de toate vîrstele, cu orice fel de trup sau chip. Sport fac doar cînd simt nevoia, cu competiţie şi mai mult pentru tonifiere psihică. În rest, prefer să fiu eu însămi o surpriză pentru mine.

a consemnat (cu mare plăcere)
Marius CHIVU

Andrei GĂITĂNARU

Cum discutăm cu un secular-umanist?

Oricine doreşte să observe cum solilocviul poate îmbrăca haina dialogului, trebuie să urmărească o dezbatere între reprezentanţii secular-umanismului şi cei ai Bisericii. În mod riguros, în cadrul acestor întîlniri, răspunsurile nu răspund, contraargumentele nu contrazic, iar întrebările neglijează în mod consecvent argumentele partenerului de discuţii. Am constatat încă o dată acest lucru, fiind invitat să particip în cadrul unei dezbateri publice dedicate întrebării „Dăunează învăţămîntul religios statului laic?“. Evenimentul îi aducea faţă în faţă pe reprezentanţi ai secular-umanismului, precum domnul Alexandru Toma Pătraşcu, şi pe cei reperaţi ca fiind, în general, practicanţi ai unei reflecţii creştine în mijlocul cetăţii. Deşi profilul celor din urmă poate fi extrem de variat, invitaţia adresată acestora pleca de la presupunerea că în chestiunea învăţămîntului religios avem de-a face cu o poziţie unitară – ca şi cum cei care merg la Biserică şi spun *Simbolul de credinţă* nu au încotro şi acceptă de la sine orice formă de învăţămînt religios. În faţa acestei experienţe, mi-a devenit limpede faptul că întîlnirea discursivă cu un reprezentant al secular-umanismului trebuie să ţină cont de cîteva reguli minimale. Deşi nu îmbrăţişez poziţia actualismului analitic – potrivit căruia orice discurs purtător de sens este făcut posibil de respectarea unui număr *determinat* de reguli (J.L. Austin şi John Searle) sau de condiţii ideatice (Jürgen Habermas) –, cred că eficienţa şi coerenţa unui dialog între secular-umanişti şi susţinătorii Bisericii depinde, în primul rînd, de respectarea cîtorva astfel de condiţii. Date fiind constrîngerilor editoriale, mă voi referi doar la cele care mi se par a fi mai importante.

1. Nu încercaţi să contraargumentaţi împotriva tezelor secular-umaniste. Gestul dumneavoastră va fi privit ca o evidentă dovadă a încercării de a perpetua obscurantismul de sorginte ecleziastică în care vă situaţi. De pildă, dacă veţi încerca să explicaţi semnificaţia *avatonului* – interdicţia adresată femeilor de a umbla pe Sfîntul Munte –, veţi fi acuzat de misoginism. Dacă veţi arăta că există mănăstiri de maici în care accesul bărbaţilor este interzis, vi se va răspunde că avem de-a face cu încălcarea drepturilor omului. Desigur, aţi putea argumenta arătînd că neînţelegerea are la bază întîlnirea dintre două definiţii ale omului – una proprie Antichităţii tîrzii, care privilegia dimensiunea contemplativă a omului, ca punct de inflexiune între lumea sublunară şi lumea zeilor; alta, proprie secolului al XVI-lea, care sublinia asupra abilităţii omului de a reflecta lumea prin intermediul intelectului, ca punct de reconstrucţie a lumii din perspectiva propriei subiectivităţi. Vi se va răspunde că prima era, oricum, o bazaconie, cea de-a doua fiind singura pe care o putem folosi pentru a putea spune ceva cu o oarecare certitudine. Dacă veţi încerca să arătaţi că trecerea de la o definiţie la alta poate fi urmărită în cadrul Certei Universaliilor, cu o atenţie sporită asupra franciscanului William of Ockham, nimeni nu-şi va aminti nici măcar de briciul pe care Quine dorea să îl folosească pentru a rade barba lui Platon. În egală măsură, de cele mai multe ori, un membru al clerului Bisericii angajat într-o discuţie cu un reprezentant al secular-umaniştilor va acuza perpetuu tonul vitriolant al acestora, minînd în realitate orice formă de dialog cu acesta.

2. Nu vă angajaţi în discuţie presupunînd că partenerul dvs. de discuţie cunoaşte semnificaţia sofismului *„non sequitur“*. Experienţa ne arată că, de obicei, este chiar invers. Dacă, de exemplu, veţi discuta cu un secular-umanist despre predarea religiei în şcoli, acesta va invoca trei obiecţii în favoarea eliminării respectivei discipline din programa şcolară: abaterile morale ale profesorilor de religie, lipsa de experienţă pedagogică a unora dintre aceştia şi calitatea îndoielnică a manualelor de religie. Plecînd de la aceste triste adevăruri, un secular-umanist nu va propune ameliorarea situaţiei, ci doar extirparea de la rădăcină a condiţiilor sale de posibilitate. Degeaba vom arăta că la fel stau lucrurile cu multe alte discipline – că nu poţi elimina chimia din programa şcolară doar pentru că anumiţi profesori îşi lasă corigenţi elevii pentru a primi şpagă de la părinţii acestora sau că fizica este predată fără a face recurs la acel segment de istorie a ideilor care îi oferă sens şi perspectivă. Vi se va răspunde că fizica sau chimia sînt discipline profund ştiinţifice, spre deosebire de religie, care este doar o plăsmuire opiacee.

Fizica sau chimia sînt discipline profund ştiinţifice, spre deosebire de religie, care este doar o plăsmuire opiacee.

Abandonînd din start dezbaterea asupra complicatei relaţii dintre credinţă şi cunoaştere, veţi fi poate tentaţi să insistaţi asupra beneficiilor culturale oferite de predarea religiei în şcoli. Vi se va aminti de Inchiziţie, de Galileo Galilei şi de cazul Tanacu. Pentru aceasta va fi trecut cu vederea cazul Hiroshima-Nagasaky, rămînînd complet neînţeleasă atît necesitatea predării religiei pentru a diminua tentaţia unui bombardament nuclear, cît şi necesitatea predării disciplinelor ştiinţifice pentru a reduce şansele apariţiei unui nou val de obscurantism religios.

Evident, într-un astfel de dialog, ne putem aştepta ca mulţi dintre reprezentanţii clerului Bisericii să reclame observaţiile sulfuroase ale secular-umaniştilor, fără a lua în serios problemele invocate de ei şi fără a se întreba dacă orele de religie nu ar trebui predate în cadrul întîlnirilor catehetice ale fiecărei parohii. Aceştia vor înţelege prea puţin că orice astfel de obiecţie are în spatele său o problemă de rezolvat şi că punerea acestora în lumina evidenţei reprezintă pasul cel mai temeinic către o direcţie reparatorie – la fel cum, pentru tradiţia ascetică a Bisericii, gestul descensional propriu spovedaniei reprezintă piatra de temelie a oricărei ascensiuni către Dumnezeu.

3. Nu în cele din urmă, într-o discuţie cu un secular-umanist, evitaţi să invocaţi principiul democratic al majorităţii. Degeaba veţi spune, pe linia liberalismului clasic, că democraţia este răul cel mai mic şi că, din moment ce majoritatea cetăţenilor unei ţări se declară a fi creştini, predarea religiei creştine în şcoli, cu acordul acestora, poate primi o justificare satisfăcătoare. Un secular-umanist îţi va răspunde, pe bună dreptate, că, potrivit aceluiaşi principiu democratic, trebuie respectate şi drepturile minorităţii atee – sau non-teiste, pentru a folosi denumirea corectă politic a acestei comunităţi. Astfel, vi se va arăta că cel mai bun mijloc de protejare a respectivei minorităţi este eliminarea religiei din *curricula* şcolară. Unii reprezentanţi ai clerului Bisericii vor răspunde minorităţii atee/non-teiste cu aceeaşi monedă a indiferenţei totale. Dacă, potrivit noii legi a învăţămîntului, mărturisitorii altor culte creştine sau cei ai altor religii au, în principiu, posibilitatea de a participa la orele de religie specifice credinţei lor, minoritatea secular-umanistă nu are la dispoziţie nici o alternativă satisfăcătoare. Unui ateu care nu doreşte să participe la cursurile de religie creştină nu-i poţi oferi ca alternativă cursuri de introducere în iudaism, islam sau jainism. Pur şi simplu, nu se încadrează. Ce să îi oferi, atunci? Epicur? Nietzsche? Bakunin? Dawkins? Hawking? La această întrebare s-ar putea răspunde doar în cadrul unei dezbateri publice. Sînt sigur de faptul că într-o astfel de întîlnire a argumentelor nu se va ajunge prea departe dacă nu vor fi respectate fie doar şi cele trei reguli de dialog ilustrate mai sus. Mă întreb, însă, cît de departe se va ajunge odată cu respectarea lor.

***Andrei Găitănaru** este doctorand la Facultatea de Filozofie şi membru al Centrului de Studii Medievale de la Universitatea Bucureşti.*

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!
Ai pînă la reducere 13%!
Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:
Marilyn Monroe
Charlie Chaplin
Capodoperele teatrului românesc
Opera
Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!
NOU!
Abonamente în străinătate
Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Caţavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din rețeaua VODAFONE LA 7485 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro
Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteți trimite în decursul a 30 de zile
Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informații la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioșcurile, caravanele și librăriile ADEVĂRUL

Poștă și partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plății și talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume .....
Compania* .....
Cod fiscal* .....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
județ/sector .....
cod poștal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieți în căsuță numărul de abonamente pe care doriți să-l contractați)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecția Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

și am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poștal ☐ OP nr. ..... din data .....
* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.
Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activități promoționale și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente și informații sunați la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 9^00 - 18^00 (luni - vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

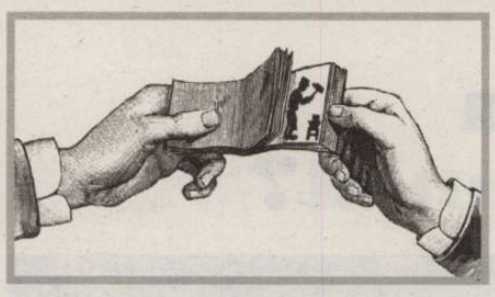

● **Mircea Cărtărescu, *Zen. Jurnal 2004-2010*, Editura Humanitas, 2011.**

Marius CHIVU

feedbook

partea întunecată a orbitorului

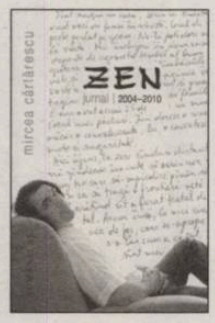

„Stop cerebral complet. M-am degradat. În fiecare zi îmi spun că nu mai merită să trăiesc. Am eșuat, n-am înțeles și n-am învățat nimic. Mi-e atît de frică de viitor, încît mă trezesc noaptea țipînd sau plîngînd în hohote. Nu mai sînt eu însumi, nu mai știu dacă am să mai fiu. Cît mai cred în *Orbitor?* Eu nu mai sînt în literatură. Mintea mea nu mai fantazează. Sînt teribil de decăzut și descurajat. Sînt numai limite, impotent și terminat. Pînă și eu am fost mai bun decît mine. Sînt foarte nefericit...“ Am compilat o infimă parte din frazele care dau tonul jurnalului primilor trei ani (2004-2006) dintr-un total de șapte adunați aici. Sînt anii în care Mircea Cărtărescu se luptă să înceapă volumul final al trilogiei *Orbitor,* un proiect monumental, întins pe durata a 14 ani și care avea să însumeze aproximativ 1500 de pagini, fiind, de altfel, și prima trilogie încheiată din literatura noastră. Presiunea este enormă, pe măsura ambiției – scriitorul știe că, fără a încheia și volumul trei, *Aripa dreaptă* a fluturelui său vizionar, totul a fost în van. Iar blocajul este pe măsura mizei. Cu fața mereu înspre trecut, diaristul M.C. își consemnează masochist toate îndoielile, disperările și opintelile pe zeci și sute de pagini în care face figura celui lipsit de inspirație, forță și încredere, a unui Mesia izgonit, părăsit de grația cu care a scris „ca după dictare“ Cartea sa. Căci, în încercarea de a găsi din nou intrarea în sfera creației adevărate, scriitorul se identifică cu personajul său Mircea al cărui manuscris orbitor „se scrie“ sub veghea Știutorilor, conjurația divină al cărui Ales este. Nimicnicia vieții, pierderea norocului, slăbiciunea trupului, puținătatea ideilor și a puterilor creatoare, mutenia vocii iluminatoare – toată această zbatere a scriitorului cu propriul destin & operă, toată această confesiune a neputinței, autodenigrare, autoflagelare, penitență și umilire de sine este, de fapt, și un fel de punere în oglinda abisului trilogiei. Lecturile mereu reluate din Biblie, visele/întîlnirile nocturne cu stranii „vizitatori“, retorica lamentației de psalmist părăsit și amenințat cu neantul, toate fac parte dintr-un fel de ritual deopotrivă al identificării, al epuizării și înduplecării grației divine. Ca și cum Mircea nu-și va termina niciodată înălțătorul său manuscris, atîta vreme cît M.C. nu(-și) va (re)cunoaște pragul mundan cel mai de jos. Este nevoie de un schimb de energii între polii opuși, de un negativ (al scriitorului) care să developeze imaginea luminoasă (a personajului). Grandoarea și măreția *Orbitorului* cereau o combustie existențială pe măsură, romanul nu putea străluci fără întunericul din jurnal a cărui dimensiune ficțională-metaforică este mai importantă decît cea existențial-biografică. De aici impresia de neverosimilitate și senzația de ipocrizie pe care scriitorul o anticipă în cîteva rînduri – „«Are nevastă frumoasă, are copil, are glorie, are tot ce vrea. De ce pizda măsii se plînge tot timpul?»“ –, ca și cum unui scriitor de succes i s-ar anula dreptul la nefericire și i s-ar interzice expresia propriilor angoase.

În această cheie, jurnalul este un fel de sub-text al romanului, meta-nota lui de subsol în care-l urmărim pe scriitor tot mai epuizat pe măsură ce personajul lui se înalță. Faptul că, spre deosebire de precedentul volum din jurnal care era un laborator de creație pentru *Corpul,* acum jurnalul tace în această privință, nemaifiind construit ca un *work in progress,* semnifică tocmai metamorfoza mizei: încheierea trilogiei nu se mai reflectă în jurnal atît prin conținut și formă, cît prin spiritul ei. Blocajul deplîns pe sute de pagini, mărturisirea diaristului că nu are forța și inspirația de a începe să scrie și *Aripa dreaptă,* sînt o formă de invocare, de provocare și întreținere a propriei forțe creatoare pentru a termina trilogia, dar, în același timp, și o amînare a punctului final, o întîrziere a anticipatului sevraj după drogul scrisului, o întreținere a iluziei că aventura (încă mai) durează. Din toate cele peste 600 de pagini de jurnal, doar 58 (!) se suprapun peste perioada în care scriitorul lucrează efectiv la *Aripa dreaptă*. Ar fi putut la fel de bine să anunțe terminarea cărții înainte să menționeze începerea scrierii ei. Scriitorul se plînge că nu are forța de a-și duce la bun sfîrșit cartea inclusiv pentru a-și masca teama de a o face. Căci presiunii uriașe de a încheia trilogia i se opune, din cealaltă direcție, angoasa sfîrșitului. O dovedește faptul că momentului în care diaristul consemnează încheierea trilogiei („ultimele pagini le-am scris plîngînd în hohote, nu mai vedeam literele de lacrimi“) îi urmează imediat depresia post-scripturală. Compilez o altă infimă parte din frazele care continuă să dea tonul jurnalului următorilor patru ani: „Să mai scrii după *Orbitor?* Sînt iar la fundul sacului fără fund al depresiei mele. Sînt îngrozitor, teribil de nefericit. Mor aici, acum, pe pagina asta. Am ajuns în acea situație în care unui autor nu i se mai deschid decît cîteva drumuri: alcoolul, sinuciderea sau rușinea permanentă de a nu fi avut curajul să alegi unul din primele două. Nu mai citesc nimic, nu mai știu nimic...“ Fluturele a primit și și-a luat zborul cu aripile scriitorului care rămîne singur, în dezechilibru pe marginea prăpastiei.

Dar dincolo de credința aproape inumană în literatură (mistica scrisului și postura de vizionar a scriitorului), de ambiția nemaiîntîlnită de a scrie ceva durabil și adevărat, travaliul și consumul de energie uriașe puse în slujba scrisului, orgoliul și îndoiala adiacente, oscilația inerentă între rațiune și paranoia (deopotrivă confesiune, testament și *ars poetica,* toate acestea – e-adevărat, dense, solicitante, greu de suportat – au fost citite prost în cheia grandomaniei, bagatelizate, comentate *so far* inadecvat, cu meschinărie și condescendență de critica literară – de altfel, voi reveni asupra acestui nou episod al receptării lui Cărtărescu săptămîna viitoare), jurnalul este și un portret al artistului la vîrsta mijlocie. E pentru prima dată cînd o scriere a optzecistului ăla tînăr, cu plete, îmbrăcat în blugi vorbește despre oboseală, bătrînețe, epuizare. Trecerea timpului este aici o temă extraordinară prin contrastele create, și nostalgia capătă nuanțe mai închise. Prezența tot mai vie a fiului Gabriel pe fondul atacului celebral al tatălui scriitorului, iubirea pentru Gabriel și pentru Ioana (de mult n-a mai fost M.C. atît de tandru și de sentimental – singurul contrapunct adevărat la chinul de a fi scriitor și la tragismul de a îmbătrîni) în timp ce corpul și mintea încep să-i joace feste, boala soției tocmai cînd se mută în casa nouă mult dorită, moartea unui prieten scriitor (Gheorghe Crăciun) în timp ce propria operă i se traduce în toată lumea... Există în jurnal pagini copleșitoare despre treceri, schimbări și pierderi, despre dezastrele „vieții care viețuiește“ (motto-ul matein al acestui jurnal). Iată unul dintre cele mai puternice astfel de fragmente: „Ascultam [pe casetă] vocișoara Ionuței spunîndu-l pe *Zdreanță* acum nouăsprezece ani, vocea Cristinei cînd avea ea însăși puțin peste 20, vocea mea, propria mea voce întoarsă din adîncul vremii. Am început, firește, să plîng. Nu-nțelegeam pînă-acum plînsul bătrînilor, mi se părea un act senil. Să vezi cum minunea trece, cum totul se distruge, cum lucrurile dragi din fiecare etapă a vieții tale sînt date afară și se tasează unele-n altele, cum prietenii tăi mor, cum copiii devin adulți și sînt alții, și tu trebuie să găsești mereu feluri noi de a face față acestor schimbări de decor care te iau mereu pe neașteptate. Totul trece, totul se distruge, totul se destramă. Ionuța de-atunci a dispărut ca un dulap vechi și-n locul ei e acum alta, eu am dispărut și dispar cu fiecare clipă, și trebuie să mă reînvăț, în oglindă, în fiecare dimineață. Dar nu se poate spune.“

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Eva Gabrielsson & Marie-Françoise Colombani, *Millennium, Stieg și eu*, traducere din limba franceză de Doru Mareș, Editura Pandora M, 2011.**

Așa e omul de azi: proiectant. Uitați-vă și la suedezul Stieg Larsson. Cînd a murit (în 2004, la 50 de ani), lăsa în urmă numai proiecte: proiectul unei serii polițiste *Millennium* în 10 volume (dintre care primele trei așteptau deja, în manuscris, să fie publicate de Editura Norstedts); proiectul unei căsătorii cu Eva Gabrielsson, iubita lui de o viață și partenera în toate cele; proiectul unei idilice „căbănuțe pentru scris“, undeva pe o insulă („treizeci de metri pătrați amenajați ca interiorul unui vapor, cu o fereastră uriașă dînd către apă și o masă de bucătărie suficient de mare pentru a putea scrie amîndoi în același timp“); proiectele curente ale unui gazetar militant, convins (în general) că stînga e dreaptă și revoltat (în particular) de extremismul nazist, de „violența patriarhală“ și de toate așa-numitele „crime de onoare“. După moartea lui subită (de la excesul „inimos“ de cafea, tutun, efort, temeri), volumele trilogiei *Millennium,* vîndute în 50 de milioane de exemplare, transformă numele lui Stieg Larsson într-o industrie profitabilă, potrivit unui marketing pe care el, scriitorul, nu l-ar fi acceptat întru totul. Persoana cea mai îndreptățită să administreze postumitatea scrierilor sale ar fi fost Eva Gabrielsson, numai că acesteia, ca „simplă concubină“, nu-i rămîne decît dreptul la doliu.

Este dreptul pe care ea și-l exercită în *Millennium, Stieg și eu,* cu o determinare vikingă. Mărturiile sale (despre adevăratele coordonate ale acestui om profund timid, funciarmente bun, dar ferm în reacții) au vibrația protestului amoros: povestesc o iubire, criticînd o societate. Și le oferă fanilor *Millennium* argumentele unei pasiuni avizate.

Paul BREAZU

Cîştigarea competiţiei pentru atenţie

– *marketingul viral în muzică* –

De prin 2001 încoace, industria muzicală se clatină şi se tot clatină. Cît adevăr e în această afirmaţie? Destul de puţin pentru cineva ca Thom Yorke sau Paula Seling.

În 2007, Radiohead se punea de-a curmezişul drumului bătătorit pe care mărşăluise industria muzicală pînă atunci. Pentru nişte primadone ale rockului alternativ, tipii ăştia din Oxfordshire aveau destul de mult tupeu – dar erau şi îndeajuns de puternici încît să-şi permită să pună o cruce mare şi neagră peste cavoul intereselor industriei muzicale – în a-şi lua soarta în propriile mîini, refuzînd semnarea unui contract cu o mare (pentru că şi ei sînt mari) casă de discuri. Povestea o ştie toată lumea: lansare de album online, pe un site construit pentru această ocazie, fără ştampila unui *label,* cu – surpriză! – preţul pe care voiai tu să-l oferi. Zero era suficient pentru a descărca *In Rainbows* direct în calculatorul tău. Statistica spune că, pînă la apariţia *box set*-ului care conţinea şi albumul, întîmplată la două luni de la cea online, încasările obţinute de Radiohead au fost mai mari decît totalul celor pentru anteriorul album, *Hail to the Thief,* produs şi lansat pe CD de gigantul EMI. O excelentă mişcare, veţi exclama! Da, o excelentă strategie de marketing pentru prezentul şi viitorul trupei, aş adăuga eu. Povestea merge, desigur, mai departe. Noul album al trupei lui Thom Yorke, *The King of Limbs,* a urmat întrucîtva modelul de lansare descris mai sus, cu o diferenţă: publicul avea parte şi de un album-ziar. Suportul fizic – şi era, iarăşi, unul pe care nu-l mai folosise nimeni pînă atunci la un nivel atît de înalt – nu era nici de data aceasta uitat, pentru că simţul tactil al fanilor trebuia recompensat şi el.

Acum puţin timp, trupa americană TV on the Radio şi-a lansat un album. Nimic nou pînă aici, lucrul acesta întîmplîndu-se astfel de la *The Voice of Frank Sinatra* (1946) încoace. Odată cu lansarea acestui album, TVotR şi-a lansat şi un videoclip. Iarăşi nimic surprinzător. Prin anii '80, cînd acest mediu, care a făcut posibilă apariţia unei televizuni precum MTV, ucidea doar propagandistic radioul, videoclipul devenea standardul de marketing al lansării unui nou album. Cîrligul ce te trimitea pe tine, amatorul de muzică, să cumperi acel obiect care conţinea opera unui/unor artist/artişti. Inovaţia vine abia la sfîrşit: videoclipul de care vorbeam mai devreme are aproape 60 de minute, imaginile sînt acompaniate de cele 13 piese ale ediţiei *deluxe* a *Nine Types of Light,* iar tu îl poţi vedea pe YouTube. (Cred că o mai făcuseră şi cîteva trupe prin anii '60-'70, dar aia e doar treaba LSD-ului.) Gratis! Parcă sună diferit de ceea ce ştiam noi despre muzică prin anii '90.

„Gratis" este parola către noul univers al consumatorului de muzică. Alături de „mp3", desigur. Minunata lume veche, cea care ne complimenta instinctul de colecţionari, de colectori de obiecte învestite cu funcţie afectivă, se scufundă cu o viteză în urcare, lăsînd vederii arhitectura unui spaţiu complet diferit. Astăzi, ne numim *useri*. Sau *utilizatori*. Şi trăim într-o interacţiune perpetuă. De asta există Arctic Monkeys. Şi Lily Allen. Şi mulţi, mulţi alţii. Avem acces infinit, buzunarele nu ne sînt complet golite, deţinem controlul alegerilor noastre mai mult decît în trecut, chiar dacă acel catalizator numit „recomandare" încă are funcţie. Calitatea şi obiectele în sine nu mai sînt, însă, neapărat punctul forte al alegerilor pe care le facem în muzică. Am cîştigat pentru că am pierdut.

„Gratis" este parola către noul univers al consumatorului de muzică.

Scenariile de marketing pentru acest tip de produs cultural numit muzică se diversifică şi ele. Cîţi oameni, cam tot atîtea idei. Industria muzicală se află în tranziţie, de la un model în care label-ul/casa de discuri îşi subordona totul, la unele în care rolul creatorului independent este/vrea să fie esenţial. În consecinţă, centralismul impus cîndva de *majors* îşi restrînge aria de funcţionare – agonizînd zgomotos, în unele părţi, dar şi încercînd să se adapteze, în altele –, împins în afara jocului de modelul *word-of-mouth,* mult mai adaptat mediului în care ne scăldăm acum. Numiţi-l marketing viral, dacă vreţi. Un domeniu în care inclasabilul domn Trent Reznor şi-a dat şi el doctoratul cu brio în vremea lui *Year Zero*.

În mare, succesul în muzica de astăzi – şi, automat, îngrăşarea conturilor bancare – este rezultatul cîştigării competiţiei pentru atenţie. Ca şi în trecut, de altfel. Tehnic vorbind însă, diferenţa dintre mediile online şi offline în ceea ce priveşte atenţia pe care ţi-o poate acorda un anumit individ este uriaşă. Era Internetului ne-a cadorisit pe (aproape) toţi cu sindromul deficitului de atenţie. Sîntem momiţi constant de următorul *click,* nereuşind să ne concentrăm în acel mediu mai mult decît o face un peştişor de acvariu. Aşa se face că acolo vor învinge doar cei care reuşesc să ne capteze. Fie că asta înseamnă să pui toate piesele unui album pe un film de o oră, pe care să îl livrezi gratis, să creezi un site pe care să-ţi oferi muzica cu zero lei, să o dai în *leasing,* precum Puya, să fii prietenul tuturor pe Facebook. Sau pur şi simplu să calci în picioare tot ceea ce te-au învăţat manualele. Şi încă o chestie: dacă vă întrebaţi ce caută numele Paulei Seling în acest text, o să vă spun că solista a oferit publicului, în 2010, un album cu cîntece de Paşte spre descărcare gratuită de pe Internet.

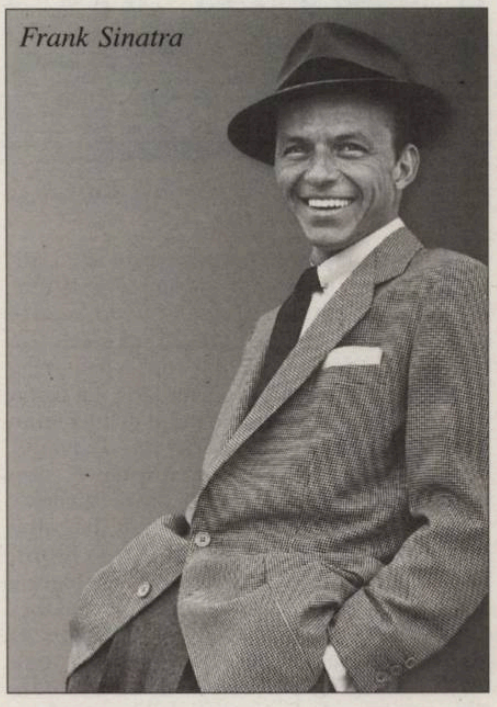

Frank Sinatra

***Paul Breazu** este jurnalist.*

PUBLICITATE

Adevărul îți aduce o colecție care te inspiră

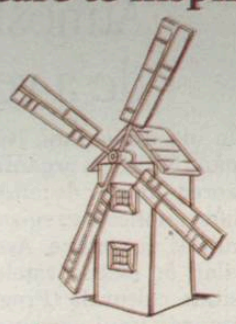

Pentru cei care citesc acesta este un gigant fioros.
Pentru toți ceilalți este o moară de vânt.

Joi, 11 august,
DAVID LODGE
SCHIMB DE DAME

librăriile adevărul
Informații și abonamente (apel gratuit)
Cumpără online pe www.adevarulshop.ro
ACUM ȘI ÎN REȚEAUA DE MAGAZINE MIC.RO

PUBLICITATE

Cea mai citită revistă de business life din România

73.000* de cititori/ediție

Din 8 august, noul număr

Ovidiu Buduşan nu poate intra în pielea avocatului de business.
E un tip singuratic, care îşi cară biroul în valiză, de la un proces la altul. Şi totuşi.

ATITUDINE ÎN AFACERI www.forbes.ro

* Conform datelor SNA ianuarie 2010 – ianuarie 2011

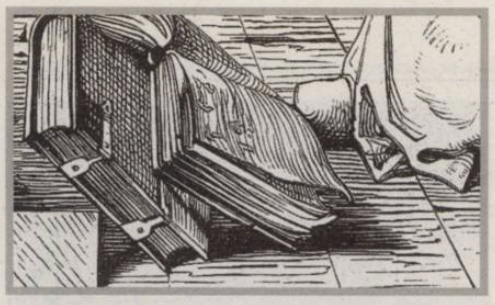

Simona SORA

biographiti

Prim-romancieri

Acum cîţiva ani, o franţuzoaică a publicat un roman de debut intitulat pur şi simplu *Premier roman,* o carte nici mai bună, nici mai proastă ca altele din categoria ei de... vîrstă, dar care a fost prilej de ironii şi de mare haz jurnalistic. La urma urmelor, ce poţi să ceri de la un prim-roman intitulat chiar aşa, *Prim roman?* Inovaţie? Surpriză? Ingeniozitate? Poate măcar coerenţă, deşi ăsta e un lucru de maturitate. Chestiunea primului roman este însă mai complicată. În Franţa, dar şi în alte locuri, primul roman este considerat a fi o categorie aparte (aşa cum e eseul, teatrul, biografia), o categorie literară ce trebuie tratată separat şi care, prin tratamentul excepţional, provoacă şi alte segregări. Prim-romancierii se întîlnesc între ei la festivaluri de literatură separate, dedicate noii specii literare, primesc premii la o altă categorie decît aceea de roman pur şi simplu. Criteriul de eligibilitate al primadonelor romaneşti ar fi, aşadar, dezvirginarea editorială pe lungi spaţii, căci, nu-i aşa, prim-romanul nu-i nuvelă sau poem în proză... Nu e nici rău, nici bine, e numai straniu, adică străin de sensurile – cîte-or mai fi rămas – literaturii şi de acea bună emulaţie (pe care unii o cred invidie) de breaslă care te face să te iei la trîntă, cînd scrii, cu tot ce s-a scris vreodată.

Criteriul de eligibilitate ar fi dezvirginarea editorială.

Într-un editorial recent din *Magazine Littéraire,* Joseph Macé-Scaron, şi el fost prim-romancier, dar mai ales animator al emisiunii *Jeux d'épreuves,* de pe France Culture, explica nevoia de separare a debutului în roman ca pe o prelungire a instinctului matern. Criticul (de vocaţie, nu de liberschimb) ar avea, prin urmare, un instinct de moaşă şi mai apoi unul de puericultor, cam în felul în care cineva care nu are copii se ocupă de copiii altora. Dar nu doar el. În preajma unui roman care, în fine, va vedea lumina tiparului lucrează o adevărată „familie literară" ce începe cu editorul înduioşat de gînguritul debutantului, continuă cu redactorul amuzat de greşelile (puerile) de stil şi compoziţie, şi (nu) se încheie cu recenzentul ce a învăţat, odată cu codul minimal al manierelor literare, că nu „distrugi" un roman de debut şi, mai ales, că foloseşti un alt instrumentar, adaptat la un alt calibru. Poate există – dar profilul lui e încă tulbure – şi un cititor de romane de debut, un primcititor ce-şi ia avînt odată cu fiecare roman dorlotat în creuzetele lumii literare. Doar aşa, această lume îşi poate regăsi, periodic, strigătul de victorie care însoţeşte un debut surprinzător, cu adevărat interesant sau măcar unul legat la toţi nasturii.

De fapt, criteriul euforiei receptoare a fost înlocuit, în zilele noastre, de cel al cifrelor. A fi pasionat de literatura nouă înseamnă a cunoaşte cifra vînzărilor, a nimeri tirajele, a aproxima impactul de masă. Dintre microboom-urile franţuzeşti ale ultimilor ani, nici o primadonă literară nu a întrecut-o pe Françoise Segan, care a vîndut 3.700.000 de exemplare din *Bonjour tristesse* (1954). E drept însă că şi Marie Darrieussecq a vîndut 230.000 de exemplare din *Truismes* (în româneşte *Schimbarea la trup),* iar belgiancaminune Amélie Nothomb – 200.000 de exemplare din primul ei roman, *L'Hygiène de l'assassin (Igiena asasinului)* – două glumiţe ingenioase ce se citesc cu plăcere. Ce te faci însă cînd la aceeaşi categorie concurezi cu prim-romane precum *Dicţionarul kazar* al lui Milorad Pavić? Mai faci o categorie: Premiul Goncourt pentru prim-roman străin. Ca la Cannes.

Criteriul euforiei receptoare a fost înlocuit, în zilele noastre, de cel al cifrelor.

Cum stau lucrurile la noi? Mai prost, desigur, ca în toate celelalte privinţe. Îşi mai aminteşte cineva de un roman de debut scris de Jolán Benedek şi intitulat *Sufleţelul Justinei?* Ce tiraj o fi avut, cine s-o fi ocupat de el? N-a fost reeditat, deşi la apariţie a luat toate premiile şi a avut un cor de cronici pozitive. Pînă acum cîţiva ani, romanul de debut al lui Răzvan Rădulescu, *Viaţa şi faptele lui Ilie Cazane,* era de negăsit şi nu-l citise nimeni, deşi a fost, probabil, *cel mai bun roman* din primul deceniu de după 1989 şi, într-un fel, manifestul noului val cinematografic. Ce tiraje au avut şi cum au fost aduse la lumină debuturi remarcabile precum *Legături bolnăvicioase* de Cecilia Ştefănescu, *Degete mici* de Filip Florian, *Fata din casa vagon* de Ana-Maria Sandu, *Băgău* al Ioanei Bradea, *Est-Falia* Ştefaniei Mihalache sau recentul *Deadline* al Adinei Rosetti? Cine mai ştie? La urma urmei, debutul durează doar pînă la următoarea carte publicată. Cel mai bine e să intri rapid în *ligaromanuluiprofesionist,* iar ideal şi de bunsimţ ar fi să intri odată cu prima carte. Nu e oare profund aberant, dacă ştim cîte ceva despre literatură, să ne mai agăţăm de criteriul, ilogic şi vag jignitor, al debutului şi eventual al vîrstei biologice? Dacă avem „romancieri de pînă în 30 de ani", de ce nu am avea şi categoria „romancieri de sub 85"? – în fond, literatura e o chestiune de excepţie.

Nu cred că există o soluţie care să liniştească pe toată lumea. La urma urmelor, s-ar putea ca toate aceste categorii şi subcategorii, făcute de funcţionarii literaturii pentru premii şi festivaluri, „să atragă", cum se zice, bani într-o zonă săracă prin tradiţie. S-ar putea însă, la fel de bine, ca fărîmiţarea asta categorială care lucrează cu criterii atenuate să stimuleze grafomanii (genul acela simpatic de oameni care-au visat, o viaţă, să se spună despre ei că sînt scriitori) sau pe junii mimetici (care-au dat de o reţetă lucrativă şi s-au gîndit s-o aplice într-o literatură ce are, cronic, o problemă cu cunoaşterea mai multor literaturi). De ce n-ar avea şi ei, în definitiv, sfertul lor de oră?

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Pian vs laptop

● Bugge Wesseltoft & Henrik Schwarz, *Duo,* Jazzland, 2011.

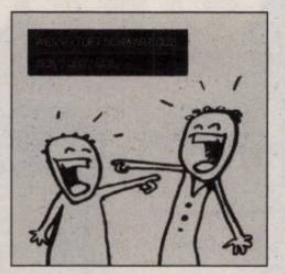

Vreau, nu vreau, cu preferinţele muzicale tot în jurul scandinavilor gravitez, deşi nu o fac cu un plan anume. Întotdeauna iau contact cu muzica la recomandarea presei sau a prietenilor, iar după ce curiozitatea mă împinge spre o documentare ceva mai profundă aflu că e vorba de cîte un artist norvegian sau suedez. Pînă la un punct i-am avut şi pe finlandezi la inimă, însă, de cînd au început să exporte masiv (HIM, Nightwish, victoria shock-rock la Eurovision), tacticile de marketing le-au devenit bătătoare la ureche. Cu norvegienii însă, mereu sînt luat pe nepregătite. Nu ştii niciodată la ce să te aştepţi de la ei, vezi şi recentele tragedii civile. Au fost şi altele înainte, la fel de explozive şi apărute de nicăieri. Acum 20 de ani, acolo se cocea unul din cele mai extreme genuri de heavy metal, cu trupe ale căror membri propovăduiau filozofii bizare, deopotrivă psihedelice şi naţionalist-extremiste, vînau homosexuali, se înjunghiau unii pe alţii prin păduri şi dădeau foc bisericilor. Cîţiva ani mai tîrziu, unii dintre ei se creştinau, alţii se apucau de muzică de cameră sau electronică, iar un caz notoriu s-a dovedit a fi el însuşi gay şi s-a apucat de design vestimentar. Unii susţin că muzica rock le ia minţile, dar uite că teroristul de la Oslo asculta o compoziţie Clint Mansell de pe coloana sonoră a filmului *Lord of the Rings* cînd a deschis focul. Sînt oameni sofisticaţi – norvegienii. Cu jazzul, ei au cam aceeaşi abordare subversivă – l-au apucat de la un capăt, l-au întors pe dos, l-au împerecheat cu ce le-a venit la îndemînă şi i-au zis future jazz, deşi nu toată lumea le împărtăşeşte concepţia asupra viitorului genului. Eu le-o împărtăşesc. *„It makes jazz fun again",* citeam pe ceva abţibild lipit pe un CD din ăsta.

Bugge Wesseltoft, fost acompaniator al lui Jan Garbarek, e unul dintre pionierii genului, dar, spre deosebire de colegii săi de conspiraţie, care parcă au mai multe sensibilităţi pop, merge pe improvizaţie. Adică foloseşte o metodologie consacrată în jazz, însă o aplică şi pe muzică electronică, apropiindu-se de ideile electroniştilor clasici nemţi. Pe albumul ăsta, responsabilul cu electrotehnica e chiar un neamţ, laptopistul Henrik Schwarz. El vine din o cu totul altă zonă – producător de muzică dance, DJ techno şi remixator de hituri Michael Jackson. Metoda e, din cîte am înţeles, următoarea: Wesseltoft bate la clape cam ce-i vine, sunetul e transferat în timp real în laptopul lui Schwarz care, tot în timp real, îl mixează şi texturează, îl pasează înapoi, iar Wesseltoft încearcă să îl prindă şi să-i dea o continuitate cît de cît logică (în logica muzicală). Apoi circuitul e reluat. În mod clar, cei doi se distrează de minune – o sugerează şi coperta. Din fericire, reuşesc să-l atragă în distracţie şi pe ascultător. Schwarz e DJ de meserie, iar cerinţa de bază a meseriei e să reacţioneze în timp real la semnalele contextului în care se află, în special la public. Wesseltoft, ca jazzer, e ceva mai introvertit, el trebuie doar să reacţioneze la propriile idei, întoarse din laptopul partenerului.

Albumul e o conversaţie între două feluri de a fi muzician, atît de opuse, încît se pretează mai degrabă la conflict decît la colaborare. Deşi l-a subminat mereu, Wesseltoft merge în general pe mîna jazzului de pian clasic, lăsîndu-l pe Schwarz să-şi facă de cap de partea celalaltă. Uneori mai pune la bătaie şi un fel de xilofon, convertit în muzică tehno de colegul său. Pentru acest album nu s-a compus absolut nimic. Totul e înregistare la prima mînă – atît în studio (probabil s-au tăiat totuşi momentele mai puţin *catchy),* cît şi pe scenă: apar pe disc trei bucăţi improvizate live la Köln, Luxembourg şi, cea mai importantă, de la Berlin. Acolo cei doi s-au întîlnit pentru prima dată, au urcat pe aceeaşi scenă şi au început să facă treaba asta fără nici o planificare, iar succesul prestaţiei i-a convins să mute jucăriile şi în studio, rezultatul fiind albumul în discuţie. E şi ăsta un fel de a face muzică. Dacă mi l-ar fi povestit cineva, aş fi pariat împotriva lui. Rezultatul de pe disc, însă, e cu totul surprinzător.

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com.*

ce mai spune

Daniela BĂCANU

„Atmosfera plăcută de a vedea filme"

În ultimii doi ani, Noul Cinematograf al Regizorului Român (NCRR) a organizat evenimente ce au vizat popularizarea filmelor de autor şi încurajarea întîlnirilor şi discuţiilor publice cu regizori, cu critici de film sau cu personalităţi autohtone. Avem proiecte ce vizează educarea elevilor, de toate vîrstele, în arta cinematografică şi diversitate culturală (Programul „cinema.edu"), precum şi înfiinţarea unui cineclub de film românesc dedicat studenţilor (Proiectul „Luni de Film"). Vara aceasta v-am pregătit o serie de filme excelente, pe care le veţi putea urmări în aer liber, în zilele cu cer senin. În luna august, pe lîngă proiecţiile noastre, vom avea o serie de documentare din domeniul sociocultural, pregătite de Ginger Group. Documentarele fac parte din Proiectul „Sonar", prin care Ginger Group doreşte să atragă atenţia oamenilor asupra drepturilor pe care le au şi asupra libertăţii de exprimare, şi să arate că încălcarea acestora poate fi combătută prin intermediul artei, nu neapărat prin violenţă. Între 23-28 august, va avea loc Festivalul de Film „Anonimul". Cei care vor participa la festival se vor bucura de o selecţie alcătuită din cele mai bune filme de anul acesta şi vor avea parte de multe surprize plăcute. În plus, tot în august, vom avea două premiere: *Mierea / Bal* de Semih Kaplanoğlu şi *Submarinul / Submarino* de Thomas Vinterberg, ce vor putea fi vizionate în exclusivitate la NCRR. Din toamnă, pregătim o serie de proiecţii în colaborare cu Institutul Goethe şi cu Centrul Ceh şi vom găzdui Festivalul Filmului Sîrbesc şi Festivalul Filmului Maghiar. Considerăm că este vital ca publicul să se reîntoarcă în sălile de cinema, să redescopere atmosfera plăcută de a vedea filme, de a discuta şi interpreta scenele într-o sală plină şi animată.

***Daniela Băcanu** este director al Asociaţiei Culturale Macondo iar Noul Cinematograf al Regizorului Român este un proiect al asociaţiei („Sala Horia Bernea", Str. Intrarea Monetăriei nr. 3, Muzeul Ţăranului Român, www.ncrr.ro).*

„Atît demistificarea cît şi idealizarea ratează fenomenul iubirii“

– interviu cu scriitorul Pascal BRUCKNER –

În vreme ce iubirile de vară se consumă la malul mărilor şi al oceanelor lumii, la Bucureşti s-au pus întrebări despre iubire. Nu întrebări stupide gen „Ce-i iubirea?“, ci interogaţii despre semnificaţiile iubirii în societatea occidentală contemporană. De la Noua dezordine amoroasă, *din 1977, Pascal Bruckner ne-a obişnuit cu abordări spectaculoase şi bine ţintite ale intimităţii şi sexualităţii într-o lume dacă nu tot mai schizoidă, măcar tot mai imprevizibilă. În aroma aerului condiţionat de la Athénée Palace, printre unduirile angoasante ale cazului Breivik din Norvegia, am stat de vorbă cu unul dintre scriitorii reprezentativi ai generaţiei „Noilor filozofi“ francezi.*

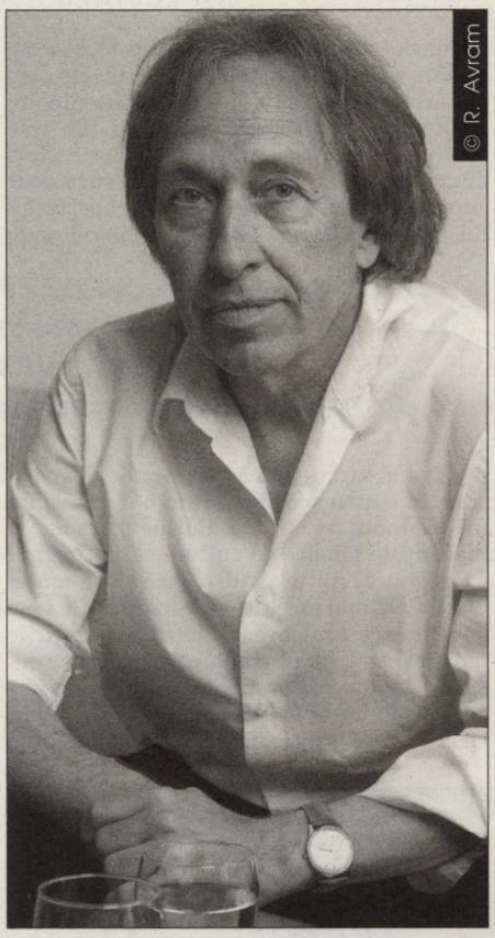
© R. Avram

Au trecut mai bine de 30 de ani de la Noua dezordine amoroasă, *o carte care releva şi ea paradoxuri ale iubirii în Occidentul contemporan (scrisă în colaborare cu Alain Finkielkraut). Noua dumneavoastră carte se înscrie în proiectul lansat în 1977? S-a schimbat ceva, şi ce, de atunci?*

Cred că *Noua dezordine amoroasă* a fost prima tentativă de a face bilanţul lui Mai 1968 şi a tuturor dezordinilor care au urmat, în materie de iubire în Occident. *Paradoxul iubirii* reia, după 30 de ani, acelaşi subiect, întrebîndu-se ce s-a întîmplat atunci, ce am trăit atunci şi ce a rămas apoi, ce a fost bun şi ce a fost rău în ceea ce s-a întîmplat. E vorba despre o abordare asemănătoare, dar acum am extins tema sexului pînă la întîlnirea ei cu cea a iubirii. Vorbesc în acest ultim volum despre relaţia dintre iubire şi politică, şi ideologie, despre felul în care iubirea funcţionează în sistemele totalitare. O schimbare importantă s-a petrecut din anii 1960 pînă azi. Atunci termenul-cheie de acces la problema intimului era *dorinţa,* „maşina dezirantă“ a lui Deleuze, psihanaliza etc. Iubirea era masca „civilizată“ sub care se dezlănţuiau poftele. Mai 1968 voia să ucidă limbajul iubirii, pentru a-l înlocui cu limbajul pulsiunii. Problema este că această înlocuire a iubirii cu dorinţa n-a făcut decît să consolideze importanţa intimităţii, a sentimentului, în societate. Sub pretextul emancipării moravurilor, a reevaluării societăţii, a fost reînviat discursul evanghelic.

Astăzi, se vorbeşte despre iubire ca în Evanghelii, cu reverenţiozitate, cu patos, dar trebuie să vedem dacă nu cumva această pioşenie nu ascunde nişte pericole.

Cartea dvs. tematizează lupta care se dă în minţile modernilor între valorizarea fidelităţii din iubire şi libertatea întru iubire. N-ar trebui făcută imediat diferenţa între o iubire-pasiune, carnală şi mai ales legată de imaginar, şi iubirea-caritate, care nu-şi are locul aici, în lume? Despre ultima chiar vorbiţi, printr-o formulă foarte interesantă – „dragostea de sărăcie“. Explicaţi-o mai detaliat.

E o chestiune despre care am vorbit mai pe larg în alte cărţi *(Iubirea faţă de aproapele,* de pildă). Dar, într-adevăr, e vorba despre o ambiguitate esenţială a iubirii caritative, care se îndreaptă aparent către aproapele nostru nefericit. Or, ne dăm seama repede că nu el este destinaţia, ci nefericirea însăşi. Noi avem nevoie de nevoia nevoiaşilor de asistenţă. Ei sînt cei care ne fac pe noi utili, avem nevoie de ei pentru a da un sens acţiunilor noastre şi pentru a ne privi într-o oglindă frumoasă. Caritatea nu înseamnă să îl ajuţi pe cel lipsit de toate, ci mai ales să îl ajuţi să nu-i mai lipsească nimic şi să îi oferi mijloacele de care are nevoie pentru a nu mai duce lipsă de nimic. În catolicism, mai ales, există o ambivalenţă a caritătii, între voinţa de a veni în ajutorul celor care n-au de nici unele şi idolatrizarea sărăciei în ea însăşi: ideea că sărăcia este ea însăşi mai bună decît bogăţia, şi trebuie să existe mizerabili pentru ca mizericordia să aibă sens, o face să stăruie. Există această atitudine la Maica Tereza şi la mulţi alţii, iar această atitudine nu poate fi decît dăunătoare pentru evoluţia societăţilor noastre.

O altă miză importantă a cărţii dvs. este denunţarea mitului „anti-iubire“: „demistificarea mai face încă parte din mit“ scrieţi spre sfîrşitul Paradoxului iubirii. *Şi adăugaţi: „Trebuie să renunţăm la o ultimă iluzie, aceea de a denunţa iubirea ca fiind o iluzie“. Nu e asta tot un mit?*

Nu pot să răspund la întrebarea dvs. pentru că nu există un răspuns. Dar pot spune că există două feluri de discurs despre iubire în societăţile occidentale: cel al demistificării, de la Racine la Albert Cohen şi la încă mulţi alţii, printre care moraliştii francezi de secol XVII, care spune că nu există iubire, există doar amor propriu, şi că iubirea nu-i decît o mască care disimulează poftele sub aparenţa devoţiunii. Geniul acestor scriitori este să spună că, de fiecare dată cînd vorbim despre tandreţe, aceasta nu e decît o aparenţă a egoismului. Asta face Proust în toată opera lui, Albert Cohen – la fel, iar primul care formulează magistral această idee este ducele La Rouchefoucauld. Apoi, există un alt discurs, ţinut mai ales de teoreticieni creştini, care spune că iubirea terestră este nimic în raport cu iubirea divină, iar noi trebuie mereu să depăşim acest stadiu, al iubirii lumeşti, pentru a înţelege cu adevărat ce este iubirea. Cred că atît demistificarea, cît şi idealizarea iubirii ratează fenomenul iubirii, pentru că ea există şi în afara suferinţei, şi apoi pentru că ea există în chiar imperfecţiunea ei, omenească, şi pentru că nu-i poţi opune mereu iubirea creştină, care e în cele din urmă depersonalizată. Căci Dumnezeu ne iubeşte în mod egal pe toţi. Noi oscilăm mereu între aceste două postulate, şi pierdem de fiecare dată, astfel, raportarea corectă la iubirea omenească.

Mai 1968 voia să ucidă limbajul iubirii, pentru a-l înlocui cu limbajul pulsiunii.

Nu puteam rata evenimentul zilei: în cel mai incitant capitol al cărţii – „Ideologia iubirii“ –, vorbiţi despre creştinism şi comunism ca despre două ideologii ale iubirii. În România, o astfel de alăturare e considerată de mulţi un sacrilegiu. De aceea, vă întreb: Credeţi că putem înţelege iubirea în afara unei ideologii a ei?

Atunci cînd vorbeşti despre iubire, poţi vorbi despre iubirile tale, despre experienţele tale, într-un discurs foarte fragmentar, ceea ce de pildă Barthes a încercat să facă în *Fragmente dintr-un discurs îndrăgostit*. Restul, într-adevăr, e un discurs global, care se declină în funcţie de două ideologii cu difuzare planetară. Una vorbeşte un limbaj teologic, recurge la figura lui Dumnezeu ca iubire şi, pentru a comunia lumea, îşi extermină duşmanii – evrei, protestanţi, musulmani etc. Cealaltă este comunismul, care e o erezie a creştinismului. Comunismul e o ideologie care, în numele unei societăţi perfecte, a inventat noţiunea de „duşmanul poporului“ (a făcut-o Stalin). Sînt de fapt două sisteme de persecuţie în istorie, nazismul, care e întemeiat pe ură – iar unul dintre exemple este aici genocidul din Rwanda –, şi comunismul, pe o iubire silnică. Acestea rămîn de altfel două pericole importante: discursul urii, dar şi cel al unei iubiri prea importante, care poartă în ea germenul distrugerii, aşa după cum ne aminteşte fraza Conciliului de la Trento: „în afara Bisericii nu există salvare“.

Există însă iubirea trăită în cuplu, care nu se erodează din pricina contaminării ideologice, ci cu trecerea timpului. Întrebarea care se pune aici este cum să facem să supravieţuiască relaţia de cuplu în ciuda anilor care trec, a dorinţei care scade, iar încercările de a rămîne uniţi reprezintă mereu un efort de păcălire a timpului.

O ultimă întrebare. Tema intimului şi a individualismului în viaţa contemporană este abordată de mulţi gînditori contemporani, dintre care pe unii îi şi citaţi. De cine vă simţiţi mai aproape şi ce aduceţi nou, mă gîndesc în raport cu Gilles Lipovetsky în primul rînd, sau cu Alain Ehrenberg?

Există un grup de gînditori cu care mă simt solidar: Luc Ferry, cu care sînt prieten, Alain Finkielkraut, André Comte-Sponville – toţi sînt oameni care gîndesc, pornind de la abordări diferite, aceleaşi teme. Facem parte din aceeaşi generaţie, iar viziunea noastră asupra iubirii este foarte apropiată. Faţă de Luc Ferry, care a intrat în sfera puterii politice, eu nu am optimismul care mi-ar permite să-l urmez. Dar noi toţi gîndim împreună aceleaşi lucruri, dar tragem concluzii diferite.

a consemnat Alexandru MATEI

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Marta Petreu, *Acasă, pe cîmpia Armagedonului,* roman (Editura Polirom, 2011). De mult nu au mai apărut acolo, pe cîmpia transilvană, unde „a te cînta“ înseamnă „a te plînge“, o mamă şi un tată de o asemenea vigoare epică, o naratoare de o sensibilitate pe măsura inteligenţei, statornic încredinţată de această „idee greu de argumentat raţional: gîndurile bune şi cele rele ale oamenilor se totalizează undeva, formînd un fel de psihosferă, ca un halou al lumii, cu urmări asupra noastră“. Pentru mine, deocamdată, cel mai bun roman al anului. (Radu Cosaşu)

■ Cel mai strălucit eseu care poate fi citit vara aceasta în limba română poate fi găsit în numărul curent al revistei *Lettre Internationale,* e scris de fostul campion mondial de şah Garri Kasparov, se intitulează „Maestrul de şah şi computerul“ şi arată cum computerele au reuşit să scadă tot mai mult vîrsta şahiştilor de primă mînă ducînd (tocmai prin asta) jocul într-o fundătură şi aproape distrugîndu-l. Concluzia e amară: dacă înainte şahul ilumina mintea umană, acum mintea artificială iluminează şahul, fără ca oamenii să mai extragă beneficii de pe urma acestui joc al inteligenţei. (Marius Chivu)

■ Numărul de vară al revistei *Tiuk!.* Se poate citi integral aici: http://www.tiuk.reea.net/, are anchetă („Ai avut vreo perioadă a foamei în viaţă? Cu ce asociezi foamea?“), dialoguri (cu Emil Brumaru, Marian Crişan, Tudor Giurgiu ş.a.), o schiţă de Ilf şi Petrov, cronici şi recenzii, proză şi poezie, ba chiar şi două „(ne)interviuri“ (cu Iris şi Radu Afrim). Vorba redacţiei *Tiuk!:* Lectură faină! (Luiza Vasiliu)

craii de burta veche

Cocktail Hemingway *à la* Fidel, pentru Tito

Penultima vizită de stat a lui Tito a avut loc în Cuba, cu ocazia celei de-a şasea conferinţe a statelor nealinate, la începutul lui septembrie 1979. Prînzul de lucru, la care au participat mai mult de 400 de persoane, a avut loc la *Palacio de las Convenciones* din Havana, cel mai mare centru de conferinţe cubanez, construit special pentru acest eveniment şi inaugurat cu această ocazie.

Înainte de prînz, s-a oferit un cocktail Hemingway preparat din 1,5 kg de ananas şi 200 gr de limete tăiate în cubuleţe, puse într-un bol larg şi acoperite cu o jumătate de litru de rom Bacardi (preferatul lui Hemingway, furnizat cu greu la acea vreme, după ce firma, cubaneză la origini, a părăsit ţara, odată cu venirea lui Castro la putere), cu acelaşi volum de Cola „cubaneză“ (versiunea cubană a „Ro-Colei“ autohtone de pe vremuri?) şi cu gheaţă pisată, din belşug. Au urmat, la masă, homar la grătar cu sos de mango, cupă de orez cu peşte oceanic, cotlet de vită argentinian împănat cu slănină, fasole neagră caribică cu legume, muguri de trestie de zahăr cu maioneză şi banane însiropate. S-a preparat şi „peşte în stil Havana“, din fileuri de peşte alb fierte 15 minute cu morcovi, sferturi de lămîi şi mirodenii. Peştele se scurge apoi de apă şi se stropeşte cu unt topit. Se mănîncă rece, cu lămîi, mango şi banane feliate alături, şi se spune că era gustarea favorită a lui Hemingway, cînd se afla la Havana.

Amicul Dejun

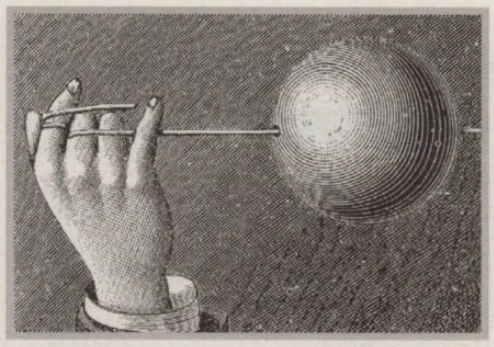

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Criza economică şi crizele culturii

– un (contra)exemplu: Olanda –

E criză peste tot. În Olanda au început să se închidă teatre, orchestre şi ansambluri de dans. Nu doar sectorul independent e afectat de măsurile de austeritate. Şi instituţiile de stat au parte de reduceri masive de buget. În 2012 măsurile se anunţă încă şi mai severe: guvernul de la Haga s-a angajat să-şi reducă cheltuielile cu 200 de milioane de euro – anunţă *Frankfurter Allgemeine Zeitung* –, iar cel mai la îndemînă este să taie la greu din bugetul pentru cultură. Pentru România o asemenea măsură ar fi fost previzibilă şi nu ar fi scandalizat probabil pe nimeni. Cultura nu a fost niciodată o prioritate pentru stat, banii s-au dat – cînd s-au dat – mai mult dintr-un fel de milă faţă de artişti, decît ca o investiţie strategică. În Olanda, în schimb, muzeele, teatrele, opera sînt văzute ca spaţii de maximă utilitate publică. Ele oferă publicului larg nişte servicii considerate indispensabile, cu putere federativă, dătătoare de identitate naţională. Cu austeritatea, da, sînt de acord toţi olandezii, dar nu cînd vine vorba de cultură!

În iunie, mai mulţi artişti au participat la un marş nocturn prin capitala regatului, cerînd guvernului să-şi schimbe planul. Artiştii şi numeroşi consumatori de artă s-au baricadat apoi în teatre şi muzee doar pentru a afla, a doua zi, după şedinţa de guvern, că măsurile sînt încă şi mai drastice decît se aşteptau: s-a tăiat o treime din cheltuielile pentru artele spectacolului şi zece procente din cheltuielile instituţiilor muzeale. Din cele zece orchestre vor rămîne doar opt – cinci dintre ele cu un buget care le asigură doar supravieţuirea, nu şi dezvoltarea repertoriului sau finanţarea producţiilor. Din cele şapte ansambluri de dans vor rămîne doar patru. Un teatru şi o operă rămîn fără nici un fel de finanţare. Cîteva mii de angajaţi în instituţiile publice de cultură (artişti şi administratori culturali) urmează să fie concediaţi. Cele mai afectate sînt instituţiile mici şi cele care promovează inovaţia – marile muzee şi teatrele cu tradiţie îşi păstrează bugetele. Reducerea posturilor obligă şi universităţile de profil să renunţe la (o parte din) locuri. Din 2013 vor fi cu un 25% mai puţine locuri pentru artişti plastici şi dansatori şi cu 10% mai puţine locuri pentru muzicieni.

„Olanda va fi, după adoptarea acestor măsuri de austeritate, o ţară mai bună", a spus premierul Mark Rutte (Partidul Popular pentru Libertate şi Democraţie; liberal). „În sfîrşit vom înlătura greşelile epocii apuse a statului social." Această atitudine, considerată „neobrăzată" de reprezentanţii sectorului cultural, a fost comentată şi răscomentată în mai toate ziarele de calitate. Fără prea mare efect. Căci popularitatea lui Mark Rutte e în creştere – chiar şi după ce s-a dovedit că explicaţiile legate de austeritate sînt, de fapt, ipocrite, de vreme de acelaşi premier, care a tăiat bugetele pentru cultură, s-a angajat să ajute financiar Grecia aflată în colaps. „Cultura e un hobby al stîngiştilor" – crede Rutte. Într-un fel, are dreptate, pot să-i înţeleg ironia sarcastică. Cu programe culturale nu cîştigi şi nici nu poţi să pierzi alegeri.

> *„Cu programe culturale nu cîştigi şi nici nu poţi să pierzi alegeri."*

Problema subvenţiilor pentru cultură – aşa cum o înţeleg liberalii de la guvernare – e că ele ar descuraja competiţia. Odată ce apare o instituţie de cultură subvenţionată de stat, ea va fi mereu dependentă de finanţare, va cere să fie întreţinută de „societatea productivă". La una dintre dezbaterile publice pe marginea reducerilor de buget, un reprezentant al guvernului a dat exemplul lui Rembrandt: nici el nu a avut parte de vreun post plătit din banii statului. De ce ar plăti statul atîţia artişti, în dauna competiţiei?

Una peste alta, episodul are cel puţin două concluzii. Unu: că vechile mijloace şaişoptiste – grève, provocări, demonstraţii etc. – nu mai funcţionează, nu mai ajung să influenţeze decizia politică. Doi: că (im)popularitatea guvernanţilor trece prin, dar nu e determinată de politicile culturale adoptate. Nici nu ştiu care dintre aceste concluzii mă întristează mai tare.

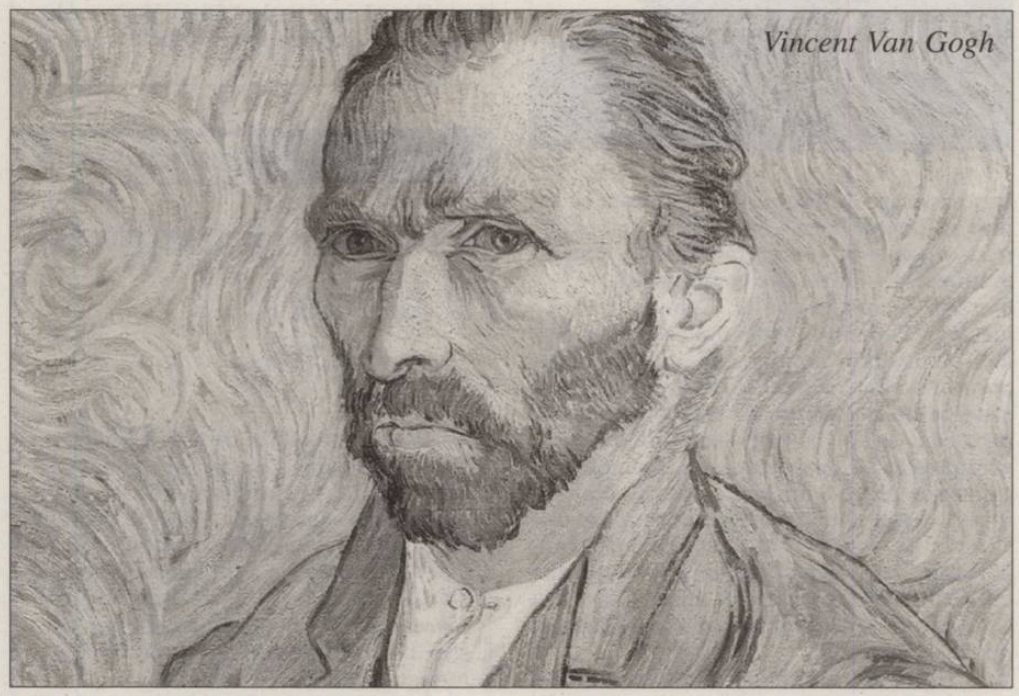

Vincent Van Gogh

trecerea prin reviste

● VICE
(NR. 2, IULIE-AUGUST)

Născut în Japonia, crescut în Italia şi devenit celebru la Londra, Nicola Formichetti este noul director creativ al casei de modă (Thierry) Mugler, fashion director al revistelor *Uniqlo* şi *Vogue Hommes Japan*, cea din urmă fiind considerată una dintre cele mai bune reviste de modă pentru bărbaţi din lume, dar şi designerul din spatele controversatei-scandaloasei-etc. Lady Gaga.

Nr. 2 al revistei *Vice* publică un interviu cu el: *„Mugler n-a fost niciodată un brand comercial. Vei muta accentul de pe podium şi îl vei face vandabil?* Nu, vreau ca brandul să aibă succes, desigur, dar vreau să continui lucrurile pe care Mugler le-a reprezentat de la bun început. E mai important să fii senzaţional decît să vinzi produse. Vreau să reînviu acel sentiment pe care l-am avut cînd am văzut prima dată hainele lui Thierry Mugler sau clipul «Too Funky» pe care l-a făcut pentru George Michael. Ce vreau să surprind e atitudinea, mai degrabă decît să fac o grămadă de bani pentru brandul ăsta... *Situaţia s-a schimbat dramatic faţă de prima perioadă, cînd designerii nu o voiau pe Lady Gaga în creaţiile lor...* Mie mi-a plăcut de la început. Mă atrag ciudaţii. Oamenii s-au purtat super naşpa cu ea. Alexander McQueen a fost singurul care a plăcut-o de la început. Ne-a spus că putem lua orice vrem din atelierul lui. *Crezi că proiectul Gaga a fost o extensie firească a ceea ce tu şi tinerii designeri londonezi făceaţi înainte ca ea să devină celebră?* Nu ne gîndeam deloc la asta. Noi făceam doar ce făceam noi. Gaga a transformat chestia asta în realitate. Ea a dat un sens lăbăriilor mele. A devenit întruparea umană a paginilor de revistă pe care le făceam. Acum fac ceva care chiar trăieşte! Ideile mele se plimbă de colo-colo şi vorbesc cu oamenii." (**M. C.**)

PUBLICITATE

● ***Din dragoste, cu cele mai bune intenţii*** **(România, 2011), de Adrian Sitaru.**

Andrei GORZO

dilematograf

Un regizor cu multe resurse

Un tînăr de vreo 30 de ani (Bogdan Dumitrache), stabilit în Bucureşti, se întoarce val-vîrtej în orăşelul său natal (neidentificat), unde mama sa (Nataşa Raab) a făcut un atac cerebral. Starea de dezordine mintală în care o găseşte îl sperie şi mai tare, dar e asigurat că accidentul e unul minor şi, într-adevăr, a doua zi dimineaţa, pacienta e complet lucidă şi chiar binedispusă. Dar este ea cu adevărat în afara oricărui pericol? Devotatul ei însoţitor nu se poate abţine să-i chestioneze pe faţă comportamentul – oare e normal din partea ei să spună lucrul cutare sau să facă gestul cutărică? –, şi acesta e doar începutul paranoiei lui, care constituie principalul obiect al investigaţiei lui Adrian Sitaru în noul lui film (cel de-al doilea) – *Din dragoste, cu cele mai bune intenţii*. Scenariul lui Sitaru e construit, cu subtilitate, ca o succesiune de mici alarme urmate de dezamorsări parţiale şi apoi de reactivări, succesiune menită să-l prindă şi pe spectator, într-o anumită măsură, în această paranoia, lăsînd totodată loc pentru suspiciunea că principalul pericol la adresa mamei e alarmismul hărţuitor al fiului. Sitaru se pricepe să amestece semnalele că e bine cu semnalele că s-ar putea să nu fie atît de bine. Pe de-o parte, doctorul (Adrian Titieni), care o îngrijeşte pe mamă, se comportă ca şi cînd ar şti ce face, iar pacienta are încredere în el. Pe de altă parte, arată ca un om demodat, provincial pînă în măduva oaselor, prin excelenţă *mărunt* – n-arată ca *o autoritate*. Pe de-o parte, salonul e curat, pereţii – proaspăt vopsiţi, personalul – atent (pacienta e o personalitate în oraş). Pe de altă parte, în salon nu există nici măcar un ventilator care să lupte cu zăpuşeala verii, iar pe coridor se desfăşoară o zgomotoasă lucrare de renovare. Deci cum ar fi mai bine pentru bolnavă? Să fie mutată la cealaltă doctoriţă (Clara Vodă), în privinţa căreia semnalele sînt, iarăşi amestecate? Să fie mutată, fie şi cu forţa, într-un oraş mai mare? Evident că, de la prietenele care vin să o vadă pînă la amicul doctor (într-un oraş mai mare) al fiului ei, toată lumea are păreri şi recomandări, adesea contradictorii, care intensifică paranoia fiului şi terorismul lui împotriva mamei, a tatălui (Marian Râlea) şi a prietenei (Alina Grigore) venite după el de la Bucureşti.

Sitaru se pricepe să amestece semnalele că e bine cu semnalele că s-ar putea să nu fie atît de bine.

La această inginerie dramaturgică delicată, care menţine o stare de criză la foc mic pe toată durata filmului (producînd şi un comic destul de pervers, cu o nuanţă Hitchcock-Polanski), Sitaru adaugă un pariu regizoral: protagonistul e văzut aproape tot timpul din unghiurile subiective ale celorlalte personaje de pe lîngă el. Cu alte cuvinte, în cea mai mare parte a filmului, naraţiunea se articulează cinematografic prin trecerea ştafetei privitului de la un personaj la altul, protagonistul fiind singurul căruia i se refuză acest privilegiu, singurul care nu se află decît *sub* observaţie. E vorba despre priviri/cadre lungi, foarte solicitante tehnic – în primul rînd (sau, dacă nu primul, atunci cel mai evident) pentru actorul Bogdan Dumitrache, care în vreo două secvenţe trebuie nu doar să stea de vorbă cu camera ca şi cînd ar fi tatăl, respectiv prietena lui (ale căror voci îi răspund din *off*), ci să şi danseze cu ea (luîndu-i-o înainte, lăsîndu-se ajuns din urmă şi depăşit, mergînd „umăr la umăr" cu ea pe stradă sau pe culoarele spitalului). Sitaru, care a experimentat cu camera subiectivă şi în filmul său de debut, *Pescuit sportiv* (unde pasarea ştafetei privitului dinamiza un triunghi erotic), a învăţat din acea experienţă: mişcările camerei sînt mult mai line aici (dincolo erau hurducăite), ca şi predările/preluările de ştafetă, şi lipsesc cu totul şotiile amatoristice – nimeni nu vine spre cameră ca s-o pupe sau ca să-i dea o palmă. Cu toată noua lui prudenţă, Sitaru continuă să caute complicaţia, aventura tehnică, variaţiunea care îl obligă să rezolve o nouă problemă (de exemplu, o oglindă care face ca posesorul privirii să intre şi el în cadru). E un *entertainer* – chiar şi nepunînd la socoteală jocul cu unghiurile subiective, mizanscena lui prezintă numere de virtuozitate (du-te-vino-ul de doctori, infirmiere şi vizitatori care se creează la un moment dat în salon) şi idei vizuale năstruşnice (masca de iepure purtată de o altă bolnavă, desfigurată într-un accident). Sitaru se conformează, aici, principiilor stilistice de bază ale „noului cinema românesc" născut din *Moartea domnului Lăzărescu* (de altfel, filmul său poate fi văzut ca o completare la *...Lăzărescu:* ce-ar fi dacă, de data asta, spitalele ar fi mai curînd OK, iar problema ar constitui-o însoţitorii bolnavilor?) şi, în acelaşi timp, îşi păstrează o certă independenţă, rezolvîndu-şi cu brio o listă personală de probleme şi curiozităţi tehnice, rămasă de la filmul precedent (asta la nivel regizoral), şi (la nivel dramaturgic) jucîndu-se cu minţile spectatorilor într-un mod care pare intim legat de tipul lui particular de umor. Recent proiectat, în premieră mondială, la Festivalul de la Locarno, acest film sclipitor va intra pe ecranele noastre la toamnă.

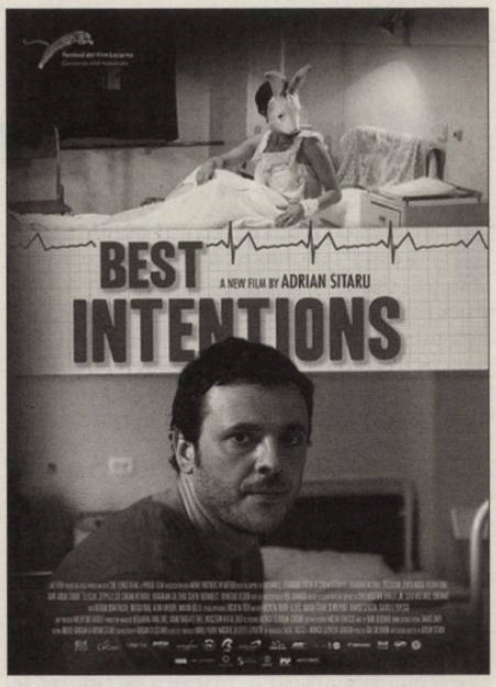

PUBLICITATE

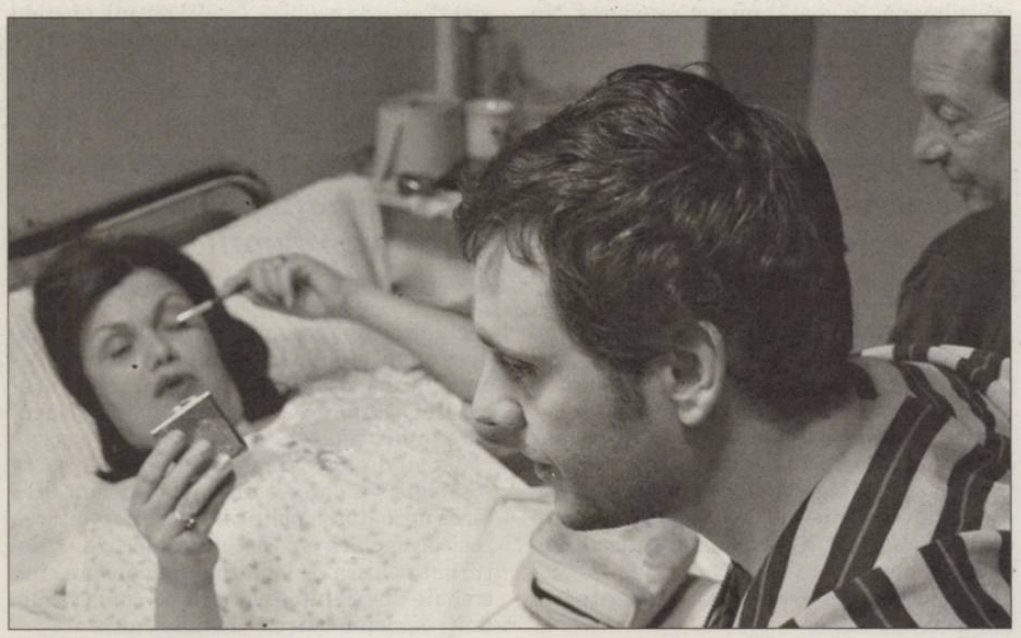

PUBLICITATE

16 iulie –
4 septembrie
Parcul Sebastian
Parcul Moghioroș
Parcul Herăstrău
(Weekend-urile 16/17 iulie și 23/24 iulie)
Parcul Lumea Copiilor
(Weekend-urile 20/21 august și 27/28 august)
Parcul Cismigiu
(Weekend-urile 30/31 iulie, 6/7 august, 13/14 august, 20/21 august, 27/28 august)
BUCUREȘTI
CARTIER DE VARĂ
ediția a III-a
CONSILIUL GENERAL AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI
FirCUB

PUBLICITATE

PUBLICITATE

LA NOI, N-AI DE CE SĂ COPIEZI PENTRU CĂ SE SUFLĂ

Educație și distracție alternativă

Ediția a VI-a
2-11 August 2011
Alexandria

www.ideoideis.ro

Festivalul Național de Teatru Tânăr
ideo ideis

Pas cu pas

Biletele pentru evenimentele speciale pot fi găsite la Casa de Cultură a Sindicatelor și se cumpără în seara spectacolului. Prețul unui bilet este de 20 RON. Intrarea pentru spectacolele de copii este gratuită.

RADIO GUERRILLA
ELIBERADIO

Rémi NILSEN

Metafore aplicate ad litteram de un terorist

În urmă cu trei ani, postul public de radio din Finlanda m-a invitat la o discuţie, după ce un individ înarmat a ucis cinci persoane la o şcoală din Finlanda. Am fost atunci întrebat de ce s-a întîmplat aşa ceva în Finlanda, şi nu în Norvegia, avînd în vedere că ţările sînt similare din punct de vedere cultural, geografic şi demografic. La acel moment mi-a fost greu să răspund şi chiar să fac speculaţii. Acum mă găsesc în cealaltă postură şi la fel de nedumerit: Există ceva „extrem" în societatea norvegiană? Este această funcţională societate social-democrată caracterizată prin încredere şi egalitate?

Ştirea că teroristul care a detonat o maşină capcană lîngă biroul prim-ministrului Norvegiei şi a atacat o întîlnire de tineret la Utøya, omorînd 76 de persoane era norvegian – şi un „conservator cultural", aşa cum singur s-a numit – a fost şocantă şi incredibilă, derutînd întreaga Norvegie. Noi nu ne gîndeam că avem extremişti de dreapta gata să şi acţioneze potrivit credinţelor lor. A fost acesta doar un nebun? Un lup singuratic autoradicalizat? Şi de ce a masacrat tineri de la AUF, organizaţia de tineret a moderatului Partid Laburist de centru stînga? Răspunsuri definitive nu vom avea probabil niciodată. Prin definiţie, un individ care ucide copii, cu sînge rece, e un psihopat. Cu toate acestea, întrebarea pe care trebuie să ne-o punem este în ce fel o tot mai agresivă dezbatere politică publică poate pava drumul către asemenea atrocităţi. Ce se întîmplă cînd metaforele şi alegoriile din aceste dezbateri sînt luate cuvînt cu cuvînt?

O caracteristică a politicii din Scandinavia este că sistemul social-democrat existent este atît de preţuit de către populaţie, încît toate partidele politice îl iau în braţe, chiar şi dreapta (la începutul anului, chiar au declarat că şi ei au contribuit la crearea lui, la fel de mult ca şi mişcarea muncitorească). Dreapta rasistă – în special cea din Danemarca, dar şi din Norvegia şi Suedia – a îmbrăţişat, la rîndu-i, acest model şi consideră că ameninţarea principală la adresa lui este imigraţia, şi nu creşterea inegalităţilor create de globalizarea neoliberală sau lăcomia industriei financiare. Doar dreapta liberală mai susţine că sistemul nu este viabil (în ciuda realităţii contrare şi a faptului că toate sondajele arată că o majoritate foarte mare de norvegieni e dispusă să plătească mai multe taxe pentru a menţine sistemul de protecţie socială). Discursul despre iminenta prăbuşire a modelului social-democrat este unul central în cadrul ramurii de extremă dreapta „cultural conservatoare" din care face parte şi Anders Behring Breivik. Este important să acordăm o atenţie specială diferenţelor dintre mişcarea neo-nazistă şi aceşti „conservatori culturali".

A fost acesta doar un nebun?
Un lup singuratic autoradicalizat?

În postările online pe care Breivik le-a făcut, nu apare nici un semn al rasismului tradiţional de extremă dreapta; el condamnă islamul ca ideologie politică, şi nu pe musulmani ca fiind o rasă biologic inferioară; nu promovează cruciadele împotriva lumii islamice (doar contra musulmanilor din Europa); susţine Israelul şi denunţă nazismul istoric. Principalii lui inamici sînt ceea ce el numeşte „marxişti culturali", formulă care în esenţă se referă la oricine se pronunţă pentru multiculturalism, adică mari părţi din spectrul politic. În manifestul său, ideea principală este aceea că Europa a fost invadată de islam. El foloseşte statisticile demografice ca pe o armă şi îi acuză pe „marxiştii culturali" că ar fi vîndut Europa. „Manifestul" lui este în cea mai mare parte o lucrare cu bucăţi copiate din diverse texte anti-islamice, cele mai multe din surse de limbă engleză şi cîteva norvegiene. Conţine o seamă de incoerenţe, dar arată nevoia de a trage o concluzie „logică" asupra a ceea ce autorul vede a fi o Europă în stare de război sau de ocupaţie şi un soi de nostalgie difuză pentru Europa dinainte de 1918. Ca majoritatea naţionaliştilor, el nu pare să ştie foarte multe despre istoria şi cultura pe care pretinde că le apără.

Cu toate acestea, scrierile lui Breivik nu sînt nişte fabulaţii sălbatice ale unui nebun, ci mai degrabă ceva familiar. Am mai auzit asemenea lucruri şi înainte, de multe ori. Ele nu sînt aşa departe de cele ce declară Partidul Progresului din Norvegia (al cărui membru a fost şi Breivik timp de şase-şapte ani şi pe care l-a părăsit la mijlocul anilor 2000, cînd Breivik a devenit mai radical). Partidul s-a lansat ca o formaţiune pledînd împotriva taxelor, în anii '70, dar a evoluat, în anii '80 devenind cel mai important partid xenofob din Norvegia. În anii '90 s-a descotorosit de elementele sale cele mai radicale şi a devenit o parte mai mult sau mai puţin acceptată a scenei politice principale. După 11 septembrie 2001, partidul a înfierat islamul ca fiind o religie inerent rea şi a legitimat rasismul împotriva musulmanilor sub ideea de „critică a religiei".

În campania electorală din 2009, liderul partidului, Siv Jensen, a lansat o teza numită *snik-islamisering*, potrivit căreia ar exista un proces secret de islamizare a societăţii norvegiene. Dar, pentru că nu a găsit nici un exemplu potrivit în Norvegia, s-a întors către Suedia, spunînd că suburbia Rosengard din Malmö ar fi fost invadată de musulmani şi condusă prin legea islamică Şaria. Metaforic sau literal? Cu doar trei luni în urmă, imigraţionisto-scepticul Christian Tybring-Gjedde, membru al Partidului Progresului, a declarat în parlament că „adevărul este că islamul este în creştere şi valorile în care credem sînt pe cale de dispariţie în ţara noastră" şi că „nu poate fi găsit nici un musulman care să se distanţeze de Şaria". „Părintele" Partidului Progresului – Carl I. Hagen (care l-a condus din 1978 pînă în 2006) – a spus în 2004, într-un discurs în faţa unui grup de creştini: „Ei (musulmanii), asemeni lui Hitler, au trasat cu mult timp în urmă un plan de islamizare a lumii".

Chiar dacă Partidul Progresului hrăneşte (metaforic) ideea unei invazii musulmane şi a unei conspiraţii împotriva Europei de Vest, trebuie spus că e destul de moderat în comparaţie cu Democraţii suedezi care au cîştigat anul trecut 20 de locuri în parlamentul din Suedia. Liderul lor, Jimmie Åkesson, a declarat în repetate rînduri că de la cel de-Al Doilea Război Mondial, islamul este cea mai mare ameninţare la adresa Suediei. Această idee a ameninţării, sau chiar a ocupaţiei, e de asemenea propagată în Danemarca de către Partidul Poporului Danez. E al treilea partid ca mărime din Danemarca (a cîştigat 13,8% din voturi la alegerile din 2007) şi declară că imigraţia musulmană este „cel mai mare dezastru naţional" din ultimele decenii. Nu ezită să facă apel la combaterea acestei ameninţări cu alegorice (?) referiri la mişcarea de rezistenţă daneză din timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Acestea sînt doar cîteva exemple, mai degrabă moderate, din discursuri rasiste care au devenit „normale" în politica europeană şi în care miniştri francezi vorbesc despre necesitatea apărării „identităţii franceze", iar prim-miniştrii Germaniei şi Marii Britanii declară că „multiculturalismul a eşuat", fără să aducă alte argumente, ci doar o implicită confirmare a nefondatei credinţe xenofobe potrivit căreia culturi diferite (creştină şi musulmană, în speţă) nu pot conviețui. Nu mai vorbim de mişcarea Tea Party din SUA care nu ezită să-l compare pe Obama cu Hitler, invocînd în acelaşi timp teorii conspiraţioniste potrivit cărora preşedintele american ar fi un musulman infiltrat şi cere chiar să-i controleze certificatul de naştere. Ce se întîmplă dacă lumea ia *ad litteram* o asemenea retorică, astfel de metafore?

Scrierile lui Breivik nu sînt nişte fabulaţii sălbatice ale unui nebun, ci mai degrabă ceva familiar.

Dar întrebarea rămîne: De ce Norvegia? De ce un asemenea act extrem de ură într-o ţară liniştită şi sigură, cu puţine tensiuni sociale, care practic nu are şomaj şi în care echitatea socială e la un nivel ridicat? Potrivit standardelor ONU, Norvegia este una din ţările cele mai bune în care se poate trăi din întreaga lume.

Chiar dacă diferenţele de clasă din Norvegia sînt destul de mici, ele totuşi există în termeni de venituri şi cultură. În ultimele decenii a avut loc o recompunere a claselor prin care am văzut votanţi din rîndul muncitorilor migrînd de la Partidul Laburist, social-democrat, către Partidul Progresului populist şi xenofob. Felul în care s-a petrecut această schimbare e încă o enigmă şi mulţi oameni de stînga au încercat să descifreze „codul Partidului Progresului". Cea mai comună explicaţie este aceea că, profesionalizîndu-se, Partidul Laburist a creat o distanţă între politicieni şi ceilalţi oameni, în vreme ce Partidul Progresului e mult mai popular şi e mai uşor să te identifici cu el. Populiştii şi segmente din dreapta liberală, la început în Danemarca şi ceva mai tîrziu şi în Norvegia, au lansat o „bătălie culturală" împotriva *„political corectness"* (un termen pe care Breivik îl foloseşte adesea).

Pentru toate partidele importante din Norvegia care se denumesc social-democrate, sistemul e atît de popular încît a te pronunţa împotriva lui poate fi o reţetă pentru un dezastru electoral, dar dreapta liberală şi multe segmente economic liberale din Partidul Laburist au ajuns la consensul că sistemul de protecţie socială nu e viabil pe termen lung. Dreapta liberală foloseşte asta, bineînţeles, pentru a aduce argumente în favoarea privatizării serviciilor publice, în vreme ce dreapta populistă, Partidul Progresului, dă vina pe imigranţi. Aşadar, combinaţia între o identificare populară şi o mai facilă înţelegere a unor probleme economice complexe poate fi explicaţia pentru crearea unei atmosfere xenofobe. Toate pe fondul unei acceptări mai generale a rasismului anti-islamic de după 11 septembrie 2001. Dar, din nou, această atmosferă xenofobă nu e particulară Norvegiei.

Inamicul principal al lui Breivik – şi al altor „conservatori culturali" – nu sînt musulmanii, cărora le respectă puternicele sentimente de identitate, ci slabii şi „femininii" „marxişti culturali", promotorii multiculturalismului. Asta explică de ce Breivik a ales să atace Partidul Laburist, şi nu o moschee sau vreun alt loc ori simbol islamic. Argumentul nu este nou şi poate fi găsit de-a lungul întregii Europe: stînga, prin insistenţa sa asupra trecutului imperialist al omului alb, îi denigrează pe albi – e un rasism invers, spun ei. De aceea Breivik insistă că el este un antirasist.

Breivik îşi arată o enormă ură faţă de politica de centru-stînga din Norvegia. E aici în joc o dinamică socială greu de explicat: De ce acest om, care a crescut în îmbelşugata parte de vest din Oslo, a prins o asemenea ură împotriva curentului politic principal? Nu cred că avem destule elemente pentru a face o deosebire clară între chestiunile psihologice, mediul social şi contextul politic. Oricum, componenta „marxistă" nu e de neglijat. În ultimii ani, liberalii şi conservatorii de dreapta au evidenţiat într-un mod agresiv crimele comunismului (Stalin şi Pol Pot), echivalînd marxismul cu nazismul, argumentul implicit fiind că pînă şi gîndirea unor schimbări sociale poate conduce din neatenţie la regimuri totalitare. Argumentul a fost adesea folosit pentru a acuza stînga că ar avea o agendă secretă, aşa încît să-i discrediteze dorinţa pentru o societate mai dreaptă şi mai echitabilă. Această strategie s-a dovedit un mijloc eficient de a bloca dezbaterea politică despre dezvoltarea socioeconomică a societăţilor noastre. A deturnat politica de la dezbaterea despre cum trebuie distribuite resursele şi cum trebuie uniţi oamenii, către o „bătălie culturală".

În întreaga Europă vedem aceleaşi antagonisme ce par să fie şi motivaţia politică din spatele actelor lui Breivik. E greu de determinat ce a cauzat trecerea la fapte într-un asemenea caz extrem, dar cel puţin pentru moment e de învăţat că o normalizare a rasismului şi a discursurilor agresive în sfera publică poate radicaliza persoane alienate. Dreapta populistă şi xenofobă nu ar trebui blamată pentru asemenea acte oribile de terorism, dar aceste acte scot în evidenţă responsabilităţile pe care le avem cu toţii în discursurile noastre. Metaforele pot fi citite literal. Nu e vorba de libertatea exprimării, ci de onestitatea şi responsabilitatea retoricii noastre.

Rémi Nilsen *este redactor-şef al publicaţiei* Le Monde diplomatique, *filiala din Oslo.*

Text preluat din reţeaua Eurozine

traducere de Andrei MANOLESCU

PUBLICITATE

ICR în presa internaţională

ROMANIAN CULTURAL INSTITUTE

Valuri, furtuni şi orizonturi: Romanian Cinema Now

"Nu mai este pentru nimeni o noutate faptul că, prin sprijinul oferit de ICR Londra, unele dintre cele mai noi şi mai interesante filme româneşti sunt prezente peste tot în Marea Britanie. De când *4 luni, 3 săptămâni şi 2 zile* a câştigat Palme D'Or la Cannes în 2007, cinematograful românesc nu a dezminţit aşteptările create, graţie unor deja bine cunoscuţi regizori precum Cristian Mungiu, Corneliu Porumboiu, Cristi Puiu sau Radu Muntean."

Cotidianul *The Guardian*

DILEMA

Mădălina ȘCHIOPU

Anders Behring Breivik: saga unei orori

Ecourile pe marginea actului terorist care a zguduit zona scandinavă la o magnitudine nemaîntîlnită de la asasinarea lui Olof Palme încoace (unii spun chiar că de la Al Doilea Război Mondial) continuă. Lucru rar întîlnit, asasinul a lăsat în urma lui un manifest „pentru rezistența europeană" de 1500 de pagini, în care își explică gestul și oferă baza teoretică pentru acțiunea lui. Anders Behring Breivik a fost încadrat ba în categoria „creștin fundamentalist", ba „neo-nazist", ba „rasist". Avem de-a face, de fapt, cu o ideologie care, deși are puncte comune cu cele vechi, se distinge prin elemente noi, din perspectiva nemulțumiților în fața noii evoluții europene. Cum discuția despre imigrația scăpată de sub control și părțile mai puțin luminoase ale multiculturalismului este de obicei înăbușită în spațiul public și presă, ea răbufnește, în note uneori apocaliptice, pe Internet. Este în afara discuției faptul că Breivik este un psihopat cu înclinații diabolice: ce nu poate fi ignorat este acel segment în creștere al populației occidentale, mai ales tinere și educate, care împărtășește, măcar în parte, ideile expuse de Breivik în „manifest".

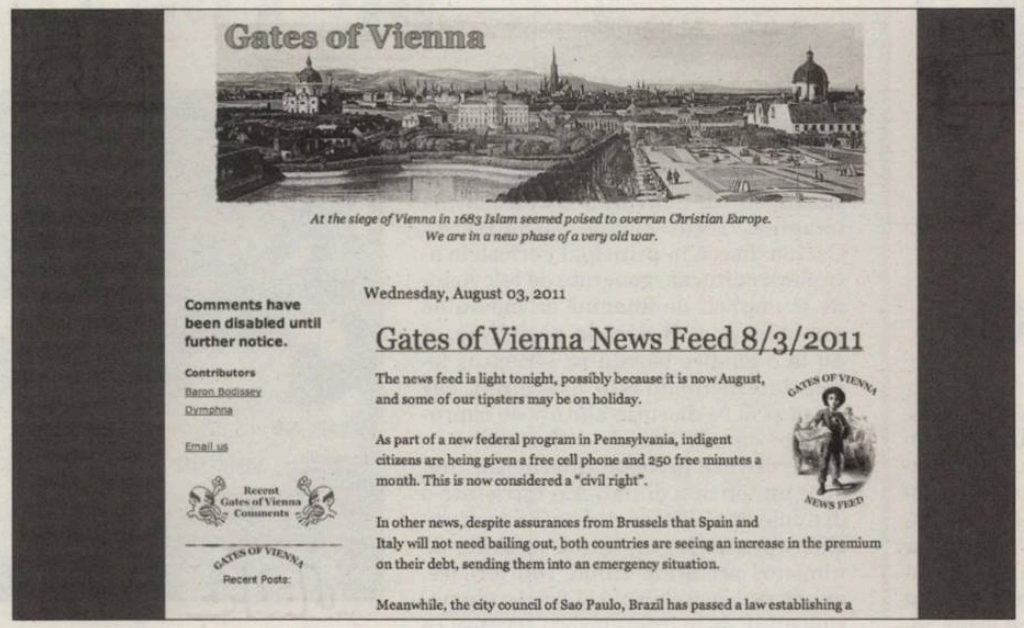

Geneza unui manifest

Din cele 1500 de pagini lăsate de Breivik, o mică parte îi aparțin (cele mai incoerente sau care cuprind informații despre viața lui privată): grosul este luat, *copy&paste,* din bloguri, site-uri, informații și articole publicate pe Internet. Atrage atenția diferența de registre: unul teoretic, rece și detașat, împrumutat de la alții, și altul, personal, marcat de grandomanie.

Printre sursele menționate de norvegian se numără blogul „Gates of Vienna", numit astfel după bătălia și victoria de la Viena din 1683, cînd trupele europene conduse de Jan Sobieski au dat lovitura de grație Imperiului Otoman. Blogul proeuropean a fost inițiat de un cuplu de americani (culmea) în vîrstă, care nu prea aveau cu ce să-și umple timpul liber. Nici n-au bănuit aceștia că blogul „de familie" menit să documenteze actele de terorism islamic sau persecuția ne-musulmanilor în țările islamice avea să atragă în curînd numeroși tineri de pe ambele maluri ale Atlanticului. Majoritatea cu o educație peste medie, aceștia aveau să mute în curînd discuția de la extremismul islamic la dezbateri despre imigrație, identitatea și istoria europeană, „marxismul cultural" și, mai cu seamă, ceea ce ei numesc „trădarea elitelor (europene și americane)". De la simpli „posteri", unii au fost invitați de proprietarii blogului să scrie articole și eseuri „de fond". S-au conformat, bucuroși că pot să publice anonim ceea ce nu pot spune răspicat *„in real life"*.

Anders Behring Breivik a fost încadrat ba în categoria „creștin fundamentalist", ba „neo-nazist", ba „rasist".

Breivik a lăsat de-a lungul timpului doar două scurte comentarii pe Gates of Vienna, iar proprietarul blogului l-a găsit „ciudat". Norvegianul a continuat însă să citească materialele cu asiduitate. Menționați ca sursă de inspirație în manifest, pensionarii americani și creația lor online s-au trezit vedete de nedorită faimă în *Der Spiegel* sau *Time,* iar traficul blogului a crescut de vreo zece ori în perioada de după atentat. Brusca faimă, departe de a-i bucura, i-a speriat la culme: au închis secțiunea de comentarii, s-au delimitat puternic de Breivik, au refuzat să dea declarații sau interviuri presei și sînt îngroziți de consecințe, printre care posibila acuzație de *„hate crime"*.

Altfel, despre violuri

Vedeta incontestabilă de la Gates of Vienna și din întreaga blogosferă cu aceeași orientare este un norvegian care publică sub pseudonimul „Fjordman". Pe Internet, este o celebritate cu mii de cititori. Popularitatea lui a „explodat" acum șase ani, în urma publicării unui articol cu titlul „Epidemia de violuri din Suedia". Ideea de bază a articolului era următoarea: cum violurile au crescut în Suedia de cîteva ori în ultimul deceniu, autoritățile suedeze au găsit explicația în faptul că victimele sînt mai deschise și mai dispuse să raporteze abuzurile poliției. De fapt – e de părere Fjordman –, creșterea trebuie pusă pe seama faptului că autorii sînt în mare parte imigranți, îndeosebi musulmani, iar victimele sînt femei suedeze. „Elita politică" și presa încearcă să ascundă acest fapt. Drept dovadă, Fjordman citește printre rînduri presa scandinavă și modul „corect politic" în care este ascunsă rasa, etnia și identitatea autorilor cînd cazul este „problematic". Articolul a lansat, la rîndul lui, o epidemie: au apărut numeroase bloguri din mai toate țările occidentale, preocupate de „citirea printre rînduri" a presei, și estimări comparative între crimele comise de imigranți și de populația băștinașă. Se oferă și modalitățile de decodare a stilului jurnalistic: „tînăr/tineri" înseamnă „imigranți musulmani", „periferie", sau „zonă diversă" înseamnă „cartier cu criminalitate ridicată, în care europenii sînt terorizați de imigranți", dacă nu apare fotografia autorilor înseamnă că sînt arabi sau africani, „victima se afla într-un loc nepotrivit" se traduce prin „victima a îndrăznit să calce într-o zonă locuită deja în majoritate de non-europeni" etc.

În manifest, Breivik l-a desemnat pe compatriotul său Fjordman drept idolul său absolut și i-a preluat fragmente din articole pe bandă rulantă. Fjordman e departe de a fi încîntat de titlu: la fel sînt alți autori „antijihadiști", menționați ca sursă de inspirație de Breivik, ca Robert Spencer, Bat Yeor sau Pamela Geller. Deprimat la aflarea veștilor – mărturisește Fjordman pe Gates of Vienna –, s-a închis în casă cu o sticlă de vin, o carte despre istoria medievală europeană și un film vechi. Încă meditează la ce s-a întîmplat fiindcă în nici un rînd al lui „nu a aprobat vreodată violența". A refuzat orice interviu în presă, deși a avut numeroase cereri după atentat, și speră să-și poată păstra, în continuare, anonimatul.

Epilog deschis

Paginile scrise personal de Breivik dovedesc un nivel de manie a grandorii care poate fi amuzantă, dacă n-ar fi avut urmări atît de tragice: se consideră urmaș al cavalerilor templieri și salvator al civilizației europene în fața invaziilor barbare. Sînt cîteva pagini însă care atrag atenția, în noianul de sminteli: atacurile pe care le-a suferit din partea imigranților și poveștile similare ale unor amici sau amice loviți, jefuiți, violate sau insultați (în calitatea lor de norvegieni, și nu la întîmplare) de către nou-veniți. Au rămas încrustate în memoria lui și, pe fondul unui psihic labil și al unei sensibilități exacerbate, a încercat să găsească explicații. Cum în realitate puțini erau dispuși să vorbească despre asta, deși în sinea lor știu că este o problemă, a căutat informații pe Internet. Așa a început să considere că vinovați nu sînt străinii, ci cei care i-au adus: „elitele trădătoare", spune el. Și-a ales drept țintă a „răzbunării" Partidul Laburist, inclusiv organizația de tineret. Restul e istorie. Sîngeroasă.

Între timp, traficul crește vertiginos pe blogurile și site-urile menționate de el. Uniunea Europeană însăși, la cel mai înalt nivel, ar vrea să ia măsuri în privința supravegherii online: cei vizați spun că vor găsi soluții să continue și își declară încă o dată ostilitatea față de ceea ce numesc „elitele trădătoare", „oligarhia de la Bruxelles", „Eurabia" și „noua URSS". Măsură restrictivă – radicalizare: un cerc vicios, care probabil își va continua rotirea în gol în următorii ani.

Nu în ultimul rînd, printre cei care vizitează prima dată blogurile de tip Gates of Vienna după masacrul de la Oslo, se disting două reacții, ambele puternic emoționale. Unii vin să-i acuze pe administratori și participanți de rasism, fascism, islamofobie, bigotism. Și mai sînt ceilalți: cei care spun „ce bine îmi pare că v-am găsit" și rămîn.

Insula Utoya

cei mai buni

PUBLICITATE

oferta de carte

PUBLICITATE

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

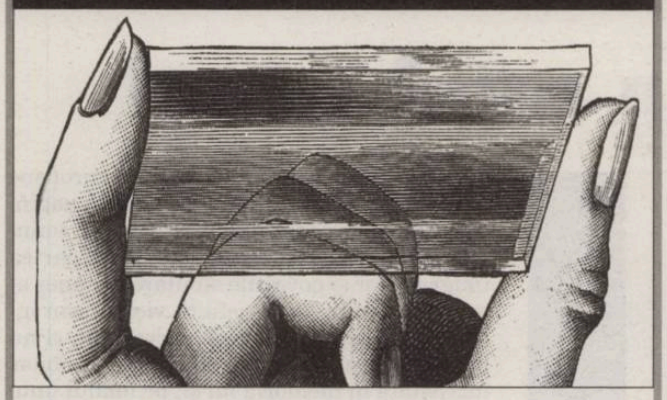

Pauză de publicitate

Ştiţi pe Barbara Blade. Este o aşa-zisă supereroină, un fel de Lara Croft cu pălărie de Indiana Jones şi cu nume de vînător de vampiri, din reclamele TV pentru Lady Speed Stick. În spotul care promovează varianta „Waterproof" a produsului, apriga doamnă vrea să pună mîna pe nu ştiu ce comoară a piraţilor şi se luptă cu nişte indivizi fioroşi, pe o corabie. La un moment dat, unul dintre ei aruncă apa dintr-o găleată înspre ea şi – curios, pentru că ştim că apa e o armă redutabilă – eroina nu păţeşte nimic. Vocea din off ne spune: „Nimic n-o opreşte, nici măcar apa". *Wow!* – îţi vine să exclami cu admiraţie – teribila Barbara Blade face faţă fără nici o problemă acelui ingredient malefic care pe noi, muritorii de rînd, ne chinuie zilnic sub duş!...

Sărmanii publicitari! Să trebuiască să-şi îmbine elucubraţiile creative cu cerinţa de a prezenta proprietăţile produsului promovat – grea treabă! (Spotul care promovează varianta pentru bărbaţi, Mennen Speed Stick Waterproof, este, măcar, mai puţin aberant; singurul lucru care te lasă interzis acolo e că, după ce i-a salvat unei femei căţelul din mare, eroul se întreţine cu ea pe plajă stînd cu axila deasupra nasului nefericitei – oare acesta să fie preţul pe care trebuie să-l plătească pentru că i-a fost salvat animalul de companie?)

Gafe şi umor involuntar au nu numai reclamele realizate în străinătate, ci, desigur, şi cele făcute la noi. Se pare că publicitarii – de oriunde din lumea aceasta – conştientizează în mod acut pericolul pe care-l presupune o banală stropire cu apă. (Să facă ei parte din specia celebrei vrăjitoare pe care a răpus-o Dorothy din Kansas?) Într-un spot Actimel, neînfricatul campion de box Leonard Doroftei este pus să facă faţă unei adevărate provocări. Vine plin de voie bună de după un colţ al casei şi, pe nepregătite, nenorocirea se întîmplă: este stropit cu un furtun de udat grădina. Doroftei, dîrz, nu se lasă intimidat că doar a băut Actimel şi a devenit supraom! Schiţează o figură din box şi astfel învinge stropii malefici. Numai un campion ca el poate una ca asta!

Puţine reclame se bucură, totuşi, de umor involuntar; cele mai multe sînt doar stupide. Uneori, în această stupiditate a lor, transmit – tot involuntar – mesaje nefaste. Aşa cum e spotul care promovează reducerea la materialele de construcţii Lindab. Vedem un bărbat, pe care o voce feminină, din spatele aparatului de filmat, îl întreabă ca la interogatoriu: „Ia zi, mă, ce-ai făcut cu banii?" El spune spăşit: „Dar ştii, iubita, acoperişul Lindab..." Nu apucă să termine, că se şi trezeşte cu o palmă zdravănă. (Există, în cadrul campaniei, şi o variantă cu tigaia dată-n cap – pe care doar o auzim.) Şi vocea din *off* ne oferă explicaţia: „Toată lumea ştie de reducerea de pînă la 25% la acoperişul complet Lindab, chiar şi soţia ta". Om fi noi glumeţi, dar, într-o ţară în care violenţa conjugală e înfloritoare, un astfel de spot nu mi se pare deloc în regulă. Şi chiar dacă nu am avea această problemă naţională, el tot un spot de prost-gust rămîne...

Cu toate acestea, lucrurile se mişcă şi la noi. Nu pot decît să aplaud suspendarea ştiristului de la TVR 2, Lucian Pîrvoiu, în urma unor remarci incorecte făcute pe post („Ambasadorul Marii Britanii spunea că a descoperit în Ferentari spiritul olimpic. Să fim serioşi, spiritul olimpic la ce? La furat de portofele, la tras în venă?"). Sper ca acest exemplu să-i mai deştepte şi pe alţii.

Florin SPĂTARU

Cum să devii celebru pe YouTube

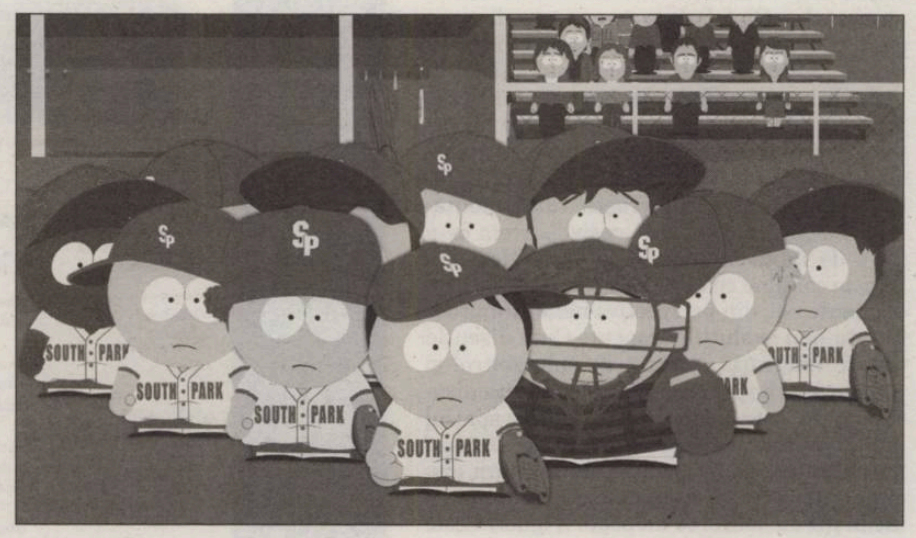

Giovanni Sartori scria despre „...fenomenul video [care] îl transformă pe *homo sapiens* produs de cultura scrisă într-un *homo videns,* în care cuvîntul e detronat de imagine. Totul devine vizualizare". Cartea disecă în principal pericolele atrofierii culturale generate de televiziune şi implicit de imagine ca mediu de comunicare ce instigă la pasivitate, şi nu la o gîndire bazată pe structuri logice. Internetul nu este vizat direct, dar intră şi el în discuţie alături de capcanele pe care le întinde utilizatorilor.

În ceea ce priveşte Internetul, tind spre un ton mai diluat. Am intra într-o distopie dacă Internetul ar fi folosit exclusiv pentru ingurgitarea valurilor de nimicuri proferate zilnic. Din fericire, există pe crengile sale şi fructe ale paradisului: de la interviuri cu scriitori ce te fac să descoperi dimensiunile nebănuite ale paraliteraturii, pînă la studii pertinente şi scheme care îţi explică în detaliu cum să construieşti corect un stup de albine. Un alt motiv de optimism ar fi şi democraţia propagată de acest mijloc de comunicare în masă: sistemelor politice represive, precum cel chinez sau cel iranian, le este pusă la grea încercare libertatea cu botniţe – cenzura. Acest domeniu al preschimbării perpetue impresionează însă prin posibilităţile sale nelimitate.

Homo interneticus are deci lumea la degetul mic şi poate afla cîte ceva despre orice i-ar trece prin minte. Iar mintea noastră zburdă nestingherită pe plaiurile vizuale, la recomandările prietenilor: un link într-un mail sau în fereastra de Yahoo Messenger e un bilet gratuit spre un spectacol de cîteva minute. Aceste cîteva minute filmate şi de impact, astfel încît să genereze efectul de *buzz,* alcătuiesc ceea ce se numeşte, în domeniu, un viral. Ironia sartoriană din spatele denumirii ascunde curiozitatea ancestrală, îndoită cu nevoia contemporană de distracţie. Aşa ne cufundăm în marea de filmuleţe comice, tîmpite, drăguţe, de un *ha ha* sau de cinci hohote.

Homo interneticus *are deci lumea la degetul mic.*

Ca să ajungă celebru, un filmuleţ are nevoie de un ceva anume care să anime cohorte de voyeuri ce admiră sau contrazic cele văzute. De cele mai multe ori, se creează grupuri de distracţie şi, *célébrité oblige,* un lanţ epigonic mai scurt sau mai lung. Să trecem în revistă categoriile în care se pot încadra filmuleţele virale:

■ **Viralul cu animăluţe.** Oricît de puternic te-ai opune dulcegăriilor şi oricît de zgîrcit ai fi cu emoţiile tale, aceste filmuleţe cu pisicei, căţei şi bebeluşi te fac să cedezi ca în faţa unui Darth Vader în scutece. Rîsul simpatic al unui copilaş sau o remarcă pe care o poate face inocent te înmoaie la minut. Partea întunecată a umorului însă contraatacă, şi parodiile apelează uneori la *slow motion*-uri cu efecte spumoase. Nu există un site anume dedicat acestora şi nici nu e nevoie, pentru că aceste fimuleţe sînt echivalentul modern al expresiei *a se vinde ca pîinea caldă,* ce pare vetustă. Propunem *a se vinde ca un viral cu animăluţe.*

■ **Viralul *fail*.** Avem în faţă o încercare a cuiva de a se ridica pe roata din spate a motocicletei în plină viteză, pe altcineva făcînd scheme de *parkour,* pe un tip într-un kimono dîndu-se peste cap şi apoi jonglînd cu un *nunchak* etc. Toate aceste exemple au un lucru în comun, şi anume eşuează mai mult sau mai puţin lamentabil. Umorul negru este absolut necesar pentru a aprecia aceste tentative în care cele mai multe ori cineva se loveşte „de i se seacă sufletul", precum Cănuţă, un erou ipotetic, tipic pentru aceste filmuleţe. De observat că turma de nereuşite paşte pe YouTube, bineînţeles, dar îşi are ţarcul pe Failblog.org.

■ **Viralul cu bîlbe.** Televiziunile sînt principalul furnizor al acestor filmuleţe şi, dacă ar fi să strîngem şi mai mult cercul, am ajunge la emisiunile informative. Cuvintele stîlcite, mîncate, prost pronunţate, prost citite sau neînţelese fac deliciul emisiunilor de divertisment, gen *Cronica Cîrcotaşilor*.

■ **Viralul politic.** Conţine actanţi surprinşi cu porumbelul scăpat pentru a anunţa lumii nu pacea, ci parodia. Sînt memorabile „citatele" lui George Dubya Bush, cele berlusconiene sau cele vangheliene; *Casse-toi pauvre con* ul sarkozyan, *la fellation / inflation* a Rachidei Dati şi multe altele fac parte din spectrul politic ce ne inundă, din păcate foarte rar, cu umor voluntar. Rămîn ieşirile involuntare şi lapsus-urile păgubaşe.

Am încercat o succintă clasificare a filmuleţelor, dar categoriile pot fi nelimitate, avînd în vedere că un viral poate răsări din orice domeniu. Dar ce-ar trebui să ştim ca să realizăm un viral?

Cum să realizezi un viral?

Sfaturile le aflăm tot din filmuleţele de pe YouTube care ne explică ecuaţiile din spatele unui viral. Personaje drăgălaşe, durată scurtă şi ceva de impact. Poate fi o poantă sau ceva nemaivăzut. Să fie scurt şi la obiect, să conţină aluzii sexuale, să-i atragă imediat pe oameni, să fie verde şi cu pere. Multe dintre aceste reţete au un umor involuntar intrinsec, pentru că apelează la aceleaşi argumente pe care le folosesc şi cărţile oamenilor de afaceri ce scriu invariabil volumaşe cu sfaturi despre cum să faci primul milion de dolari. Cel în euro este puţin mai dificil de făcut. Banalităţile învelite în poleiala consultanţei pot atrage turme, dar un viral care depăşeşte recorduri este greu de inventat. De cele mai multe ori, efectul apare spontan precum un capriciu al Fortunei. Ceea ce nu este neapărat ciudat, avînd în vedere că filmuleţele sînt bărcuţe pe o mare digitală în aşteptarea vîntului viral.

Partea frumoasă e că oricine poate deveni autorul unui viral: un telefon şi un porumbel care mănîncă îngheţată vor face minuni. Partea urîtă e că publicitarii care au pe fişa postului transformarea clipurilor în virale de cele mai multe ori o dau în bară. Există excepţii care, şi mai urît, se transformă în remix-uri ce ar tinde spre infinit, dacă pînă şi cel mai cretin public nu s-ar plictisi în final. Să presupunem că ai dat lovitura, ce te aşteaptă acum?

Cu ce te mai alegi de pe urma unui viral?

■ **Cartea Recordurilor.** Ray William Johnson este creatorul videoblogului *Egal cu Trei* şi a stabilit un record mondial, deţinînd cei mai mulţi abonaţi de pe YouTube: 4.078.988. Ray a inventat jurnalul viralelor. Un filmuleţ scurt în care trece în revistă cele mai importante virale ale săptămînii. Ca să putem vedea spaţiul pe care îl ocupă viralele în viaţa de zi cu zi, să amintim că pe durata a trei ani canalul său de pe YouTube a adunat peste 1 miliard de vizualizări. Iată că şi filmuleţele despre virale pot ajunge virale la rîndul lor.

■ **South Park.** Celebrisimul serial de desene animate a pornit de la unul dintre primele virale. Un filmuleţ realizat de cei doi creatori a stîrnit un *buzz* suficient de puternic pentru a demara o colaborare cu Comedy Central. E de notat şi că serialul a dedicat un episod viralelor: „Canada în grevă", în care starurile viralelor de pe YouTube ajung să se măcelărească reciproc pentru dolarii „teoretici" obţinuţi din vizualizări. Dincolo de umorul sadic, marcă înregistrată a serialului, ajungem la o realitate interesantă: deşi uneori mai populare decît alte emisiuni ce-şi trag seva din rating-uri, filmuleţele nu aduc bani creatorilor lor, mediul nefiind momentan suficient de matur pentru a-i susţine pe eventualii comici.

Celebritatea cîştigată de realizatorii de virale se traduce prin scurte momente de glorie internetică şi doar puţini dintre ei îşi pun talentul sau creativitatea la contribuţie pentru a ajunge mai departe. Rămîn filmuleţele, fire de nisip ce reflectă o lume întreagă – ca să-l citäm, puţin cîş, pe William Blake.

***Florin Spătaru** este filolog şi lucrează în marketing online.*

„Etnobotanicele se dovedesc mai nocive decît heroina“

– interviu cu dr. Lucian VASILESCU –

La Spitalul „Prof. Dr. Alexandru Obregia“ – un pavilion închis şi păzit. Nu se intră decît cu buletinul şi dacă cineva dinăuntru ştie de tine. Înăuntru, un tînăr cu o bluză de pijama deschisă nu ştie să răspundă la o întrebare, aparent simplă, a unei asistente: În ce zi sîntem? Un altul ar trebui să plece acasă, dar nu are cu ce haine... Ne aflăm la secţia 16: una dintre puţinele din ţară dedicată toxicomanilor.

Ce înseamnă secţia 16?

Pînă acum un an şi jumătate-doi, aici erau numeroşi tineri (majoritatea între 18 şi 25 de ani) dependenţi de heroină. Spre surpriza noastră, de un an şi jumătate-doi, aceştia au început să lase locul celor dependenţi de substanţele aşa-zise etnobotanice, aşa-zise legale, care, tot spre marea noastră surpriză, se dovedesc a fi mult mai nocive decît heroina. Şi îmi cîntăresc bine cuvintele.

În ce sens sînt mai nocive?

Marea problemă cu heroina este, în primul rînd, dependenţa pe care aceasta o dă – practic, starea de sclavie în care e ţinut cel care a apucat să simtă gustul ei; apoi alte probleme sînt date de folosirea seringii. În principiu, nu moare omul pentru că ia heroină (bineînţeles, excepţii făcînd supradozele şi alte situaţii), nu se descrie o hepatopatie, o nefropatie dată de heroină. Pe cînd aceste noi droguri au un efect direct toxic somatic, o accelerare a activităţii sistemului cardiocirculator, care, dacă întîlneşte un teren preexistent fragil, poate să ducă la deces. Sau, oricum, pînă la tulburări cardiace de ritm, ischemice. Se descrie şi un efect toxic direct cerebral. În plus, apare o simptomatologie psihiatrică ce evocă o schizofrenie.

Ce substanţe sînt cele care produc astfel de tulburări?

Capul de listă este cea numită *„pure by magic“*. Cel în cauză ajunge să experimenteze o frică intensă, să aibă halucinaţii, să i se pară că e urmărit, că e agresat de Poliţie, de Securitate, cel mai adesea în complot cu cei dragi. Atunci comportamentul îi este pe măsură, în sensul că devine agresiv fie faţă de cei dragi, fie faţă de el însuşi. Avem cazuri de tentativă de spînzurare, de aruncare de la etaj etc. Pe lîngă aceste efecte, dependenţa pe care o dau etnobotanicele nu este cu nimic inferioară celei pe care o dă heroina.

Accesul la heroină e uşor?

Într-o anumită lume, într-o anumită subcultură, e destul de uşor: e vorba de ceea a tinerilor care sînt pe stradă, care sînt băieţi de cartier, „băieţi de băieţi“..., care au, poate, un anume grad de rebeliune faţă de societate. La un moment dat, apare şi ideea aceasta: hai să consumăm ceva ce *ei* (societatea...) nu consumă. Apoi presiunea grupului este foarte mare: dacă sînt un asemenea tînăr, oarecum dezorientat, fără cine ştie de studii, cu nişte modele de genul cei care dau tunuri, care cîntă manele, care joacă fotbal ori au maşini 4x4 şi vile cu piscină, şi vreau să fac parte dintr-un anumit grup de şmecheri, şi în acel grup se consumă heroină, dacă nu consum şi eu, mi-e interzis accesul, şi nu e în regulă...

Care e filiera prin care poţi intra în posesia heroinei?

Există traficanţi de heroină, mai mari sau mai mici. În principiu, ce am putea vedea dacă ne-am plimba prin anumite zone ar fi nişte... amărîţi. Aceştia, de fapt, sînt consumatori care îşi asumă, benevol, riscul de a fi prinşi de organele în drept, şi cărora le rămîne o cantitate de heroină pentru doza zilnică. Cei care nu consumă şi organizează transporturile, cei care au maşinile şi pisinele foarte mari, nu sînt vizibili, neapărat. Ceea ce nu înseamnă că nu există...

În ce priveşte etnobotanicele: dacă au efectele extrem de nocive pe care le-aţi menţionat, de ce sînt considerate legale?

În primul rînd, pentru că substanţele pe care le conţin sînt necunoscute. O substanţă, ca să fie ilegală, trebuie să-şi aibă locul într-o anumită anexă dintr-o anumită lege a Ministerului Sănătăţii, pe o anumită listă: iarba (marijuana, cu denumirea ştiinţifică tetrahidro-canabinolul) este drog pentru că se află pe o anumită listă, heroina – de asemenea. Diazepamul, dacă nu este prescris de medic, este considerat un drog.

Eu consider toată povestea asta ca pe un atac: mai ales asupra Europei, unde au apărut, aproape în toate ţările, aceste substanţe – necunoscute, şi care pot fi, deci, comercializate, cărora li s-a făcut o publicitate deşănţată, care au fost numite bio, organice, energizante fără efecte secundare... În plus, managementul şi marketingul lor sînt impresionante: pe pliculeţele respective scrie „Pămînt de flori“ sau „Îngrăşămînt pentru plante“. Ca să comercializezi aşa ceva nu-ţi trebuie nici un aviz. Dacă se duce poliţistul şi te întreabă de ce vinzi, spui că le vinzi ca să le pună omul la plante. Păi, şi dacă a venit omul de 20 de ori într-o noapte şi a tot luat cîte un pliculeţ? Răspunsul este: Eu i-am spus s-o pună la plante, acum ce a făcut el cu substanţa respectivă...

Ce simt consumatorii cînd iau heroină?

Heroina este un depresant al sistemului nervos şi, în acelaşi timp, cel mai puternic anestezic. Ea duce către o stare de beatitudine, de linişte imensă, unde nu există durere, nu există păcat, nici anxietate, unde totul este o lipsă de griji şi o fericire continuă. Aşa ar trebui să arate paradisul chimic. Din punct de vedere chimic, te poţi apropia de ideea de paradis, de contopirea cu eternitatea prin heroină. După starea de beatitudine, urmează una de normalitate, care durează cîteva ore. Apoi, după 12-24 de ore, apar stările de sevraj: pofta de a consuma din nou, diverse dureri, probleme, care se calmează în momentul cînd omul consumă din nou. Semnele de sevraj, timp de o săptămînă, se accentuează. De la acest sevraj nu se moare. Este foarte neplăcut. Cînd ştii că doar dacă tragi puţină heroină îţi trece, te îndeamnă să consumi. Senzaţia este ca în cazul unei gripe puternice: ochi lăcrimoşi, dureri de oase, de muşchi, stare proastă, insomnie, nervi, draci...

Ce faci dacă vrei să te laşi?

Te adresezi unui medic, vii la spital şi urmezi un tratament care să facă sevrajul mai suportabil. Nu toţi vor să se lase de tot, unii vor doar să diminueze consumul, să facă o pauză...

Ce simt cei care iau etnobotanice?

În cazul acestora, efectul este la polul opus. Ca asupra unei mîrţoage care primeşte un bici pe spinare. Brusc, totul se accelerează: inima bate mai repede, sîngele ajunge mai mult la muşchi, expiraţiile sînt mai frecvente. Nu este o stare de beatitudine, ci una de hipervigilenţă, de bine prin atotputernicia pe care o simţi în momentul acela.

Ceea ce tratăm e acea stare de nebunie temporară. De aici pînă la oprirea consumului e o cale foarte lungă.

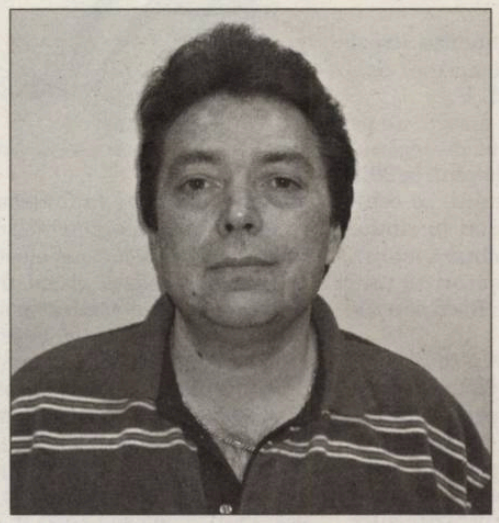

Poţi face atunci orice, dar numai să stai locului nu: am văzut oameni cu răni la picioare pentru că au mers două zile şi două nopţi... Agitaţie, excitare, totul într-o viteză maximală.

După un vîrf de excitare foarte plăcut, cam într-o jumătate de oră starea se prăbuşeşte şi de la cel mai... tare din parcare, brusc, începi să te simţi ultimul om. Atunci omul se mai duce şi-şi mai ia o dată, îşi mai ia un pliculeţ. Cunosc oameni care şi-au luat de 14 ori într-o noapte, din jumătate în jumătate de oră.

După care urmează acea stare de psihoză asemănătoare schizofreniei, de care vorbeam. Ca un motor de maşină, dacă vreţi: dacă merg cu turbometrul în zona roşie, la un moment dat o să sparg turbina de la motor.

Pe aceştia cum îi vindecaţi?

Dorinţa de a opri consumul este mult mai slabă decît în cazul heroinei. Perioada de abstinenţă – mult mai scurtă. Numeroşi dintre ei ajung, conform legii, în internare nevoluntară, nu pentru că au consumat, ci datorită simptomatologiei ce evocă o schizofrenie: am oameni care au sărit cu cuţitul la membrii familiei, i-au tăiat mîna părintelui, au pus mîna pe pistol şi au început să tragă. Sau s-a ajuns la situaţii aparent hilare: sub imperiul fricii intense, cîte unul s-a suit pe stîlpul de iluminat, şi a trebuit să vină poliţia cu negociatorii să-l coboare; sau s-a urcat pe bloc şi a ameninţat că se aruncă. Aşa că ajung în spital cu Salvarea, cu Poliţia, cu cătuşe la mîini. Trebuie ţinuţi şi trataţi împotriva voinţei lor.

Ceea ce tratăm e acea stare de nebunie temporară. De aici pînă la oprirea consumului e o cale foarte lungă.

Care ar fi, atunci, soluţia? Interzicerea lor?

Haideţi să ne înţelegem: dacă le interzicem nu înseamnă că nu vor mai exista: heroina este interzisă, dar se găseşte.... Dar mi se pare că interzicerea lor e un gest de dreptate şi de coerenţă socială.

Unde încadraţi marijuana?

Departe de mine de a spune că e bine să fumăm marijuana. Deşi tinerii spun că aceasta nu creează dependenţă, nu e adevărat. Dar aici e un spital de psihiatrie: vine omul pentru lucruri serioase. Nu o să vedeţi un student la Arhitectură care în timpul weekendului să vină la balamuc după ce a fumat iarbă.

Se poate face vreo apropiere între dependenţa de alcool sau de fumat şi cea faţă de heroină sau etnobotanice?

Dependenţa, sclavia faţă de o substanţă este ceea ce le face asemănătoare: şi alcoolicul va bea, în principiu, toată viaţa... Dar alcoolul ucide încet....

Însă, în principiu nu aş compara droguri de tip iarbă, alcool, tutun, care şi ele creează dependenţe şi sînt nocive pentru sănătate, cu cele dure, care ameninţă viaţa imediat, de tip heroină şi etnobotanice.

Sînt drogurile permise în alte ţări, precum Olanda, de pildă?

Asta e tot o glumă a tinerilor. Nu există droguri permise. În anumite ţări, în cadrul eforturilor de a lupta împotriva drogurilor injectabile, pe lîngă alte măsuri din sfera psiho-educativă s-a luat şi următoarea: ca-n oraşe mari, aglomerate, porturi, de genul Rotterdam, Amsterdam, să se deschidă anumite locuri numite *coffee-shop*-uri în care să fie legal să fumezi un joint. Dar pe stradă este ilegal, în casă e ilegal, în majoritatea oraşelor şi satelor e ilegal. Aparent, această acţiune a fost un succes: dacă mergi în cartiere rău-famate, pot veni la tine nişte băieţi şi-ţi dau ce vrei tu: marijuana, cocaină... Dacă le ceri heroină, deja se supără pe tine... Pe ideea că eu fac ce vreau, dar ştiu ce fac.

Se pot... vindeca dependenţele de droguri?

Întrebare greşită din start – pe care mi-o pune toată lumea. Termenul de vindecare este impropriu. Este vorba de o tulburare cronică prin definiţie, cu remisiuni şi recăderi. Ne propunem să atingem o stare de remisiune. Cît va ţine ea... nu putem şti ce se va întîmpla cu omul respectiv pînă la sfîrşitul vieţii sale...

***Lucian Vasilescu** este medic-şef al Secţiei 16, Toxicomanii, din cadrul Spitalului de Psihiatrie „Prof. Dr. Alexandru Obregia“.*

a consemnat Iaromira POPOVICI

Cu ochii-n 3,14

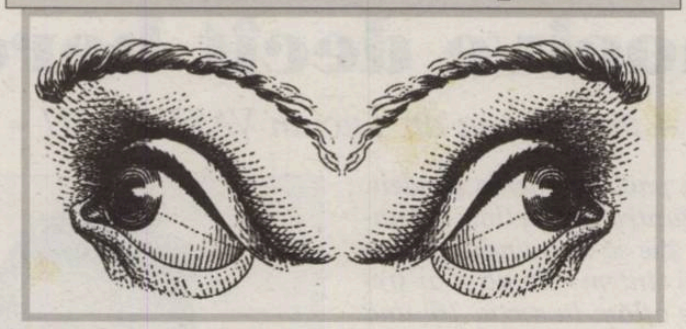

A MAI OBSERVAT CINEVA CĂ ZGOMOTUL PRODUS DE PROPUNERILE POLITICE SEAMĂNĂ ÎN DETALIU CU EVOLUŢIA CREIERULUI TIMID?

■ A mai observat cineva că noaptea pe anumite străzi din centrul Bucureştiului nu este nici un bec aprins? Salvăm planeta băgîndu-ne degetele în ochi? (**M. V.**)

■ Citesc, intrigat, că cea mai zgomotoasă insectă de pe Terra are un „penis cîntător". Zgomotul produs de organul acestei insecte subacvatice atinge un volum de pînă la 99,2 decibeli. Intensitatea, notează autorii studiului, „e echivalentă sunetelor auzite de un spectator aşezat în rîndul întîi la un concert susţinut de o orchestră simfonică mare". O minimă rigoare academică i-ar obliga pe autori să precizeze şi partitura interpretată de orchestră: e Bach sau Vivaldi? Mozart sau Enescu? (**M. M.**)

■ Întors din concediu, am constatat că DNA a reacţionat la o notiţă a mea de la această rubrică. Eu nu făcusem decît să folosesc date culese chiar de pe site-ul respectivei instituţii (care între timp s-au modificat), despre hotărîrile judecătoreşti definitive privind *cauzele de corupţie* (erau atunci doar cinci în nouă luni). Nu vorbeam despre numărul total de condamnări obţinute ca urmare a rechizitoriilor DNA şi nici nu mă gîndeam să contest munca procurorilor. Voiam doar să demonstrez că propunerile politice legate de confiscarea averilor ilicite sînt numai de ochii electoratului. Altfel, nu pot decît să-i salut pe cei de la biroul de informare şi relaţii publice al DNA care citesc atît de atent această rubrică şi să-i asigur că şi noi urmărim la fel de atent site-ul şi comunicatele lor. (**A. M.**)

■ Sînt veşti după care nu mai poţi spune nimic. De pildă: specialiştii de la Universitatea din Cambridge apreciază că evoluţia creierului uman s-a încheiat. (**R. C.**)

■ În Castelul Dracula (care e, de fapt, hotel) din Pasul Tihuţa ai ocazia, în sfîrşit, să-l vezi pe Dracula: nu prea de aproape, ieşind dintr-un coşciug aflat în pivniţa hotelului. După care te bate pe umăr, mascat, dintr-un ungher al aceleiaşi pivniţe. Măcar acolo se încearcă, deşi timid, să se facă ceva cu mitul... (**I. P.**)

ATÎTA TIMP CÎT SE PRECONIZEAZĂ O LEGE CARE VA INTERZICE TELEFOANELE MOBILE CU ETAJ, DE CE NU S-AR ÎNFIINŢA O ŞCOALĂ DE FOTBAL ALIMENTAR?

■ Richard A. Muller, considerat – datorită echilibrului său – unul dintre cei mai credibili savanţi care se ocupă de încălzirea globală, a declarat recent într-un interviu din *Scientific American:* „Atîta timp cît China şi India au o industrie în continuă dezvoltare, restul lumii poate să-şi reducă emisiile oricît de mult, că oricum nu se va constata nici o diferenţă". (**M. C.**)

■ În Irlanda se preconizează o lege care va interzice fumatul în maşina personală. Poate există totuşi un amendament cu privire la fumatul în maşina altcuiva... (**S. G.**)

■ De cînd noile generaţii de automobile au devenit reţele sofisticate de *device*-uri electronice şi computere conectate la Internet, există riscul unor cyber-atacuri din partea hackerilor care pot deturna automobilele personale folosind doar nişte software-uri şi telefoanele mobile. BMW şi Fujitsu colaborează intens pentru a securiza şofatul. (**M. C.**)

■ Cum mi-au plăcut întotdeauna autobuzele londoneze cu etaj şi deschidere, am urmărit cîteva zile noile autobuze turistice care se plimbă de la Piaţa Romană spre Piaţa Presei. Sîmbătă şi mai ales duminică erau cîţiva călători, de luni însă autobuzul turistic se plimba gol-goluţ şi atît de trist de-ţi venea să te urci în el. Din păcate, eram în maşină şi, cu siguranţă, n-aş fi avut unde parca. (**S. S.**)

■ În topul cerşetorilor bucureşteni au intrat Raritatea, din zona Gării de Nord, cu 15.000 de euro pe lună, şi Limonada din Romană, cu 18.000. Cică Raritatea a apelat la o agenţie de publicitate pentru textul pe care îl spune – „Nu dai bani, rămîi cu ei şi mori cu ei!". Limonada are texte clasice, însă trage oamenii de mînecă şi de geantă pînă cînd capătă ceva. Dacă cu Dreptul sau cu Medicina tot mori de foame, de ce nu s-ar înfiinţa o şcoală de cerşetorie sau măcar nişte cursuri „de calificare"? Cerşetori profesionişti avem, diploma şi atestatul le mai lipsesc. (**A. P.**)

■ Nu am înţeles de ce, la fixarea grupelor pentru Mondialul de fotbal din 2014, comentatorul TVR 1 s-a trezit exclamînd vesel: „Mulţumesc!", atunci cînd din urnă s-a extras Turcia ca viitoare adversară în grupa noastră. Eu n-aş fi emis decît un ţîţîit îngîndurat. (**R. C.**)

■ Şoc după şoc în Piaţa Amzei. Un club promite *„The most shocking show in Bucharest in a medieval setup"*, iar la doar cîţiva metri distanţă, un magazin alimentar vine cu „o ofertă shock: costiţe ţărăneşti la un preţ foarte convenabil". Fiecare se şochează cum poate. (**A. M. S.**)

A MAI OBSERVAT CINEVA CÎT DE CONFORTABIL (APROAPE TURISTIC) S-A ÎNCHIS LUMEA?

■ A mai observat cineva cît de multă reclamă se dă acum pe Discovery? În sfîrşit, cei din publicitate şi-au dat seama că oamenii se uită la emisiuni realizate de profesionişti, unde animalele nu fac politică. (**M. C.**)

■ S-a găsit în sfîrşit soluţia pentru cei cărora le e frică să meargă la medicul stomatolog: o clinică din Germania oferă tratament sub hipnoză. Te aşezi confortabil în scaun, medicul psihiatru te adoarme, apoi vine dentistul şi-şi face treaba. Cît timp faci nani se repară şi dinţişorii. (**M. M.**)

■ În metrou, un tinerel citeşte (aproape cu evlavie), dintr-o revistă de culturism, un articol cu un titlu gîndit să înalţe temple: „Calea lui Arnold pentru un piept gigantic". (**D. S.**)

■ Din ciclul „Trebuia să poarte un nume": popasul turistic „Căţeaua leşinată", pensiunea „Bambuu", restaurantul „La Pitulice". (**M. V.**)

■ Tristeţea lunii august: Hotelul Chelsea s-a închis. De tot. Şi nici un Leonard nu-i va mai spune unei Janis a lui: *„I remember you well in the Chelsea Hotel, / You were talking so brave and so sweet, / Giving me head on the unmade bed, / While the limousines wait in the street"*. (**L. V.**)

■ Leslie B. Vosshall, cercetătoare în neurogenetică la Rockefeller University: „Unii oameni sînt pur şi simplu nişte magneţi de ţînţari – asta e o poveste de cînd lumea". Uitîndu-mă atent la harta înţepăturilor din cap pînă-n picioare, mi-e clar că şi eu sînt un magnet de ţînţari. În cazul ăsta, nu-mi rămîne decît să mă împrietenesc cu magneţii de frigider. (**L. V.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEȘU**

DILEMA VECHE

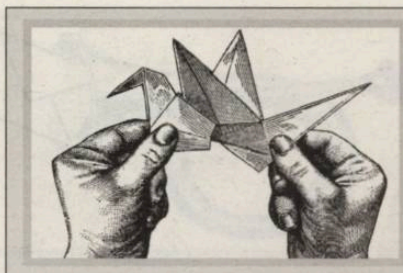

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie 6

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE ■ Anul **VIII** ■ nr. **392** ■ 18-24 august 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

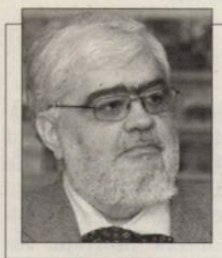

ANDREI PLEȘU

„Informații utile“

pagina 3

LUIZA VASILIU

„Vara la New York“

pagina 20

STELA GIURGEANU

„Ce (mai) e putred în Vama Veche“

pagina 23

Rusia de azi

Cum arată și ce vrea

© Reuters

„Rusia merge pe calea democratică, dar a ajuns numai la jumătatea drumului.“

MIHAIL GORBACIOV

Redacția DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 București ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

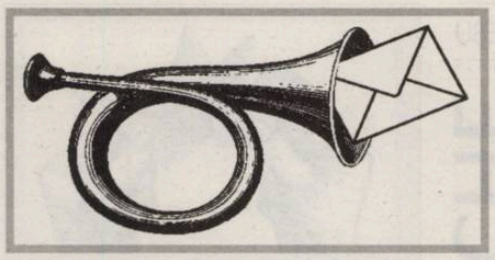

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul lui Mircea Vasilescu, „România şi mai cum?“

Ochiul sătulului îngraşă friptura de pe masă

În România, trei categorii trăiesc bine din *salariu* (de fapt, „cîştigă“, nu „trăiesc“... că de trăit nu trăiesc aşa de bine...): cei de top din multinaţionale, cei care au două-trei job-uri concomitent şi sinecuriştii. Primele două, ca să cîştige aşa, îşi calculează şi timpul pe care-l consumă pe veceu şi lucrează pînă la 1 noaptea, deci n-au timp să se bucure de nimic, n-au timp nici să cheltuie ce cîştigă (cel mult se bucură că noaptea nu e aşa mare traficul cînd merg acasă). Rămîne doar a treia, care apucă să se bucure de progresele societăţii + patronii, dar nici ăştia nu toţi, că ăştia sînt stresaţi din cale-afară... şi apoi, cîţi pot fi ăştia că, deh, în cărţile pe care le citiţi dvs. scrie – capitalismul îi favorizează pe cei întreprinzători, cu iniţiativă... da, da, sănătate să fie, că o să avem toţi iniţiative.

Nu vă mai îmbătaţi cu iluzia că „televiziunea“ deformează... Televiziunea, cel mult, selectează, dar *ceea ce arată nu e fals*. Nu-mi trebuie televiziune, ajunge să intru din Ungaria pe la Nădlac sau să zbor pe la Băneasa, să văd falia care ne desparte de Europa... şi asta... era mai puţin creionată în anii '90... (De ex., Ungaria s-a schimbat în bine, iar la noi s-a degradat şi ce era frumos.)

Toţi, dar toţi, fără nici o excepţie, pe care-i cunosc dintre intelectuali sau oameni serioşi, cînd au ajuns să se înfrupte din putere sau din sinecuri, sau pur şi simplu au dat de bine în privat, toţi au căzut în mirajul lui „nu-i chiar aşa de rău“, de unde ajung la vorba din Evanghelie că mai uşor trece cămila prin urechile acului, decît bogatul în împărăţia lui Dumnezeu. Şi toţi îi atribuie presei eventuala pisică moartă. Îmi amintesc de săracul Emil Constantinescu care, la final de mandat, povestea deja ce-a crescut România sub el şi nu mai găsea nimica de făcut, şi tot aşa, era „dezamăgit „de prestaţia presei care nu arată decît rău. Dar el era primul om dinafara sistemului ajuns pe culmi şi noi eram încă în epoca romantismului democratic... pînă la el nici nu visaserăm mai mult... Deci el are o scuză. Cei de azi nu mai au scuze. Ei trebuiau să înveţe din greşelile sau slăbiciunea lui Constantinescu.

Ziceţi dvs.: „E greu de explicat de ce s-au răspîndit atît de mult asemenea formule negative“ – poate e greu pentru dvs., de la înălţimea statutului dvs. Mai umblaţi cu metroul? Pe la gară mai aveţi treabă? Din maşină se vede greu colbul depus pe străzi, iar la birourile din centru nu ajunge putoarea din gunoaie, chiar dacă (cel puţin în Bucureşti) gunoaiele şi pestilenţialitatea fac decor comun cu ştaiful şi luxul (a se vedea Centrul Istoric). Dar chiar dacă stau alături, nu se amestecă percepţiile, că ochiul odihnit nu vede decît ce-i place, nasul – la fel, iar dacă ai de auzit, îţi trebe „urechi“ (altele decît ale tale).

Mai ziceţi apoi „Dar vorbim despre România ca şi cum ar fi altceva decît noi“... Da, chiar e altceva decît mine. Şi ştiţi de ce? Pentru că eu în România de azi sînt considerat nebun şi frustrat ori de cîte ori mă revolt pe sistem. Eu sînt măcar o dată pe săptămînă (ori de cîte ori aştept pînă la exasperare un autobuz) la compania de transport local să le cer să afişeze şi să respecte un orar aşa cum e *normal* într-o ţară civilizată. Mă îndîrjesc în a crede că măcar ca să scape de gura mea vor face ceva. Rezultatul ştiţi care e? Eu sînt socotit nebun şi nici o schimbare, deşi cer un lucru firesc. Dar a-l cere mă face *outsider*, că românul comun tace şi-ndură. Ba mi se spune mereu „numai dvs. vă plîngeţi“... cu toate că, la orice sondaj făcut pe stradă, toată lumea spune că transportul în Iaşi e un dezastru. Şi totuşi, nimeni nu se plînge, că, dacă s-ar mai plînge încă 200 de păgubiţi, sigur s-ar face ceva, repet, de nevoie, dacă nu de voie. [...] Aşa că, la cîţi scuipaţi încasez de cînd m-am întors în această ţară, şi la cîţi am încasat de afară pentru ţară, deşi nu-mi neg apartenenţa la românism, că asta n-am cum, daţi-mi măcar voie măcar să mă exclud din această hazna în care a căzut România. Şi dacă mă consider altceva decît România nu înseamnă că sînt altceva decît toţi românii. Bineînţeles că sînt şi oameni minunaţi aici. Bineînţeles că se întîmplă şi lucruri frumoase. Dar fondul dă culoarea unui tablou, nu obiectele mici... chiar dacă lucrurile frumoase nu sînt acoperite de vopseaua dominantă... Ele pot să se vadă, fondul tot prost rămîne...

Apoi, lucrurile frumoase sînt fireşti. De ce să mă bucur că mi-au pus dale pe trotuar după ani în care mi-am rupt papucii şi valizele în cimentul crăpat? De ce să mă bucur că s-au împuţinat ţînţarii, cînd în Germania nu m-a bîzîit niciodată vreunul? Aş vrea să-i văd pe acei tineri după patru-cinci ani de încercări, că şi eu, cînd m-am întors, gîndeam la fel – „ce-i de făcut?“... Ba chiar făceam propaganda întorsului şi altora, le spuneam că aici avem ce face, este de construit, putem să ne luptăm. Simţeam că aici măcar pot să mă lupt, aici sînt ca peştele în apă (mă întreb, astea cu „ce e de făcut?“ şi „schimbarea României“ n-or fi tot stereotipii şi clişee de limbaj?).

Şi să vă spun, părerea mea... „dilema mea“... De ce cred eu că a murit şi ultima speranţă, sau *cînd* a murit şi ultima speranţă: Atunci cînd intelectualii „publici“ s-au aristocratizat. Cînd erau rupţi în fund gîndeau lucid, erau treji, erau vigilenţi. Acuma aud muzica ce le place, sînt autosuficienţi, sînt „boieri“, sînt consultanţi, sînt analişti, dau verdicte, împart dreptate, plîng pe umărul naţiunii, dar de sus, tătos, povăţuitor. Ei ştiu, ei nu se înşală, ei nu greşesc, ei nu se coboară în mocirla televiziunilor... ei văd limpede. În anii '90 sau chiar pînă în 2004, încă nu mă dezamăgiseră toţi, de aia speram, de aia m-am întors. Era tot timpul perspectiva alternativei, era încă un grup la care te puteai ralia şi chiar faptul că eram o minoritate te făcea să simţi că merită să lupţi, că ai ceva de cîştigat şi nimic de pierdut. Azi nu mai am încredere nici în colegul de birou, că s-ar putea ca mîine unul dintre noi să trebuiască să plece. Sînt român că n-am ce face şi nu mi-e jenă cu asta. Am trecut, în opinia mea despre românism, şi prin stadiul „C. Rădulescu Motru“, acum mi-e greaţă, dar nu înseamnă că nu pot recîştiga un entuziasm. Din viaţă ştiu că lucrurile se pot schimba şi în bine, şi în rău foarte rapid, dar măcar ce e limpede negru nu pot vedea că-i alb, nici de dragul ţărişoarei, nici de dragul mobilizării aproapelui...

adăugat de Natafletz
la data de 8 august 2011 04:08:19

Răspunsul lui Mircea Vasilescu

Vă înţeleg şi, în ansamblu, vă dau dreptate. Dar dacă – aşa cum spuneţi – „a murit şi *ultima* speranţă“ (sublinierea îmi aparţine), ce e de făcut? Ajungem la stadiul din vechiul banc cu „ultimul care pleacă din ţară stinge lumina“? Ne lamentăm în continuare? Scriem eseuri despre fatalism, românism etc.? Tot ce se poate. Eu nu militez pentru entuziasme şi heirupisme întru binele ţărişoarei (şi nu *militez* în general, nu mă prinde), ci doar spun că un pic de consecvenţă în construirea normalităţii de toate zilele nu ne strică deloc. Ca să ajungă să nu mai fie pişcaţi de ţînţari, nemţii – totuşi – au făcut ceva, nu?

album dilematic | Marius Chivu

NR. 389

Articolul lui Tudor Călin Zarojanu, „România“

Drumuri prin trei ţări

Citind articolul despre România aparţinînd dlui Tudor Călin Zarojanu, m-a frapat mulţumirea sa privind starea drumurilor de la noi. Eu am avut ocazia să compar starea drumurilor din trei ţări, călătorind, ca de obicei în ultimii ani, spre Grecia. Motivul: vacanţa la Marea Mediterană, care nu suportă comparaţie cu Marea Neagră, din păcate.

Deci, părăsim Bucureştiul pe şoseaua spre Giurgiu. Îmi amintesc că se dădea termen pentru un drum european cu patru benzi în 2009. Nu ieşim bine şi ajungem în localitatea 1 Decembrie – aici şoseaua este într-o stare jalnică şi autocarul pare că trosneşte din încheieturi. În fine, la Adunaţii Copăceni s-a făcut ocolirea modernă a localităţii. Dar ajungînd în Giurgiu, imaginea despre drumul spre Orient se confirmă. Cînd s-a renunţat la vama care dădea direct spre pod, s-a redesenat un drum lateral care o ia spre stînga prin periferia acestui oraş. Drumul este sub orice critică şi autocarul pare că iar se rupe din încheieturi. La fel, şi zona dinspre vamă spre pod poartă aceeaşi amprentă a dezinteresului. Parcă am vrea să confirmăm imaginea proastă despre noi. Pe pod se aşteaptă pentru că bulgarii s-au apucat în plin sezon să repare o bandă a carosabilului şi poţi aştepta şi o oră şi jumătate. Ieşim în fine din vama bulgărească şi drumul continuă în condiţii din ce în ce mai bune. Parcă faţă de anii trecuţi sînt date în folosinţă noi porţiuni de autostradă. Se circulă în condiţii mai bune fără aglomeraţie, este trecut de miezul nopţii. Singura porţiune proastă a drumului se află, paradoxal, în zona Capitalei, dar construcţiile arată că în curînd se va da în folosinţă autostrada de centură a Sofiei. Am ajuns în Grecia, unde drumul de la frontieră se face spre Salonic în regim de autostradă. Există şi aici o ciudăţenie, nu faci decît vreo 5 kilometri şi treci din nou pe drum de două benzi, pe lîngă autostrada care pare terminată dar nu este dată în folosinţă, situaţie pe care o constat de vreo trei ani. Se pare că le lipsesc banii ca să finalizeze ultimele detalii.

Am petrecut anul acesta vacanţa la Sarti pe braţul Sithonia – cel din mijloc al peninsulei Halkidiki. Localitatea, fost sat de pescari, mi-a amintit într-un fel de vacanţele la 2 Mai. Este aşezată într-un golf cu ape curate şi limpezi cu irizări de turcoaz şi ultramarin. În faţă se vede silueta maiestuoasă a muntelui Athos şi în zilele bune se văd şi mînăstirile. Vila era situată într-un complex dominat de turiştii unguri, mai erau şi slovaci. Şi cu această ocazie am aflat că ungurii, dar şi concetăţenii din vestul României preferă să meargă prin Serbia şi Macedonia spre Grecia, drumurile sînt mult mai bune.

Am petrecut o vacanţă plăcută, parcă anul acesta preţurile au fost cele mai mici, iar la taverna lui Iani, unde mîncam excelent, un prînz nu trecea de 25 de euro pentru două persoane. Şi nota bene pentru cîrcotaşi: primeam bon fiscal! Ne-am simţit foarte bine, doar la televizor mai observam cum se certau grecii la Tesalonic şi la Atena într-o limbă pe care n-o pricep, dar mi-a sărit în ureche cuvîntul simfonia, cînd europenii au decis să ajute Grecia. Chiar dacă preţul benzinei atinge un nivel înfricoşător de aproape 2 euro, am călătorit în partea de centură a oraşului Salonic sîmbăta aproape o oră jumătate bară la bară pe trei benzi – ieşeau tesalonicenii la plajă în Halkidiki.

Joe NEGUŢ
joenegut@gmail.com

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de
Adevărul holding

Tiraj 13.500 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

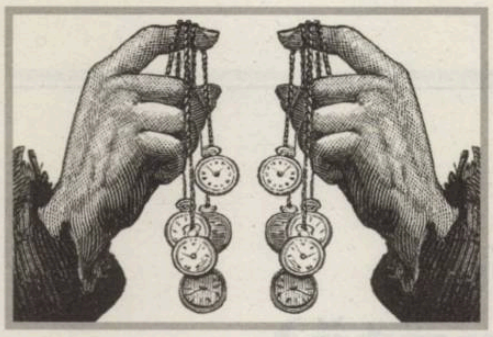

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

Informații utile

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

România reușește, de veacuri, să ilustreze spectaculos alternanța, ba chiar simultaneitatea, unor afecte și situații ireconciliabile: dramă și băşcălie, rîs și plîns, veselie și tristețe, vehemență și toropeală, indignare și conciliere. Ni se oferă zilnic, în ziare și la televiziuni, numeroase exemple. Asistăm la interminabile dezbateri în care și invitații, și moderatorii deplîng catastrofe naționale ireparabile printre glumițe, replici „haioase“, piruete jucăușe. Sîntem specialiști în hazul de necaz. Doliul de fond se arborează într-o atmosferă de bună-dispoziție telegenică. Cei din platou, cînd bosumflați, cînd șmecheri, cînd apocaliptici, cînd zglobii, se simt bine. Cu alte cuvinte – cum spunea cineva –, situația e tragică, dar nu e serioasă…

Ziarele știu să facă o nonșalantă selecție între știri importante și știri vandabile. Orice informație e cîntărită după eventualele ei conotații politice și după *„rating“*. Așa se face că, la un moment dat, sîntem înștiințați (și *nu* în jurnalistica de cancan) că dnei Elena Udrea, la o conferință de presă, i s-au văzut chiloții. Sau că s-a împiedicat și era să cadă cînd a coborît de pe podiumul unei întruniri. Altădată, ni se comunică isprăvi fenomenale ale dlui Radu Mazăre (deghizamente bezmetice, date despre cum și-a pierdut „virginitatea“, detalii despre „femeia braziliancă“ etc.). Mai aflăm că dl Crin Antonescu a mîngîiat miei la Botoșani, că dl Tălmăcean dansează ca Michael Jackson și cîte și mai cîte, de natură să lămurească, pe căi subtile, criza generală. Dar există și *„breaking news“* dincolo de universul VIP-urilor. Repet, nu citez decît titluri din gazete importante, nu din mlaștina tabloidelor, unde ele sînt, mai mult sau mai puțin, la locul lor. Se întîmplă, e drept, ca, uneori, ziarele „mari“ să preia anumite articole din tabloide, dar asumîndu-le, în fond, prin această preluare, ca fiind demne de *„brandul“* lor nobil. Exemple: „Un tînăr a violat o femeie de două ori în același loc (sic!), la trei luni distanță“, „Un brăilean a fost prins beat la volan în capitală“, „Un minor de 12 ani din Florești este cercetat penal pentru furt“. Sau, trecînd la vedete mai picante: „Daniela Crudu a părăsit matinalul Neatza după scandalul cu Leo din Strehaia“, „Borcea vrea ca Marcel Pavel să-i cînte la nuntă melodia *Frumoasa mea*“, „Sînziana Buruiană și Laurette i-au dat cadou Andreei Tonciu un penis dulce“, „În ce scandal a mai fost implicat Sorin Marica, iubitul Andreei Spătaru“, „Miracolul din decolteu: cum i-au crescut Andreei Bălan niște sîni gigantici“. Sîntem, de asemenea, informați, că Simona Sensual nu poate dormi pe burtă din cauza silicoanelor, că „prințul“ și Bianca s-au împăcat și merg din nou la cumpărături, că, în schimb, Keo nu vrea să se însoare cu Andreea Bălan. Un cotidian îndeobște sobru publică un interviu cu Adelina Pestriț (cine sînt, domnule, toate fetele astea?!), în care una dintre întrebări sună astfel: „Ai spus că vrei să mai adaugi un tatuaj. Despre ce este vorba?“. Nu mai vorbesc de iliadele și odiseele Columbeanu-Zăvoranu, din care presa autohtonă s-a hrănit luni întregi, pînă la indigestie. Recomand editorilor români cu pretenții să răsfoiască publicații echivalente din alte țări europene. Vor constata că astfel de teme și texte sînt de negîndit în *Frankfurter Allgemaine Zeitung*, în *The New York Times*, *Le Monde*, *Neue Züricher Zeitung*, *Gazeta Wyborcza* și altele, din aceeași familie. Și că e degradant să cultivi „informația“ la acest nivel, mai cu seamă într-un moment în care majoritatea cititorilor trăiesc în marasm. Știu dinainte răspunsul: asta se cere! Și, în definitiv, tocmai pentru că vremurile sînt grele, lumea trebuie să se mai și destindă. Ca și cum nu te poți destinde decît aruncîndu-te în gol. Ca și cînd cea mai bună soluție pentru un om însetat ar fi o sticlă cu oțet. Ca și cînd înfometatul se poate salva scărpinîndu-se în nas. Și totuși, asta pare să fie rețeta preferată a mediilor noastre: vești proaste de toate calibrele, știri nule, care nu interesează decît subretele, bîrfe deocheate și minimalizarea (sau direct ignorarea) veștilor bune.

Rețeta preferată a mediilor noastre: vești proaste de toate calibrele, știri nule, care nu interesează decît subretele.

Nu facem emisiuni despre performanțele consistente ale Institutului Cultural Român, dar dedicăm o tacla în doi peri unui textuleț al lui Patapievici, extras de pe nu știu ce blog obscur. Nu prea comentăm festivitatea de premiere a tinerilor bacalaureați de nota 10 (excepție: un editorial de Radu Paraschivescu), dar analizăm dacă e corect ca viitorii candidați să fie supravegheați și, deci, împiedicați să copieze. Cum ziceam la început: sîntem – vorba poetului – „o țară tristă plină de umor“. Dar mai ales tristă.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Ce fel de sfîrșit pentru UE?

S-a umplut presa lumii de titluri pe tema „sfîrșitul Europei“ sau „sfîrșitul zonei euro“. După ce, cu chiu cu vai, s-a găsit o soluție pentru salvarea Greciei, a venit la rînd Italia. Și nu e deloc același lucru, pentru că Italia este printre cele mai mari economii ale Europei. Deocamdată, s-a găsit o cîrpeală. S-ar părea că o soluție ar fi emiterea unor euro-bonduri, ceea ce ar însemna că datoriile Italiei (și ale altor state) ar fi împărțite „frățește“ între țările europene. Germania se opune, iar la ora cînd scriu acest articol are loc o întîlnire între Angela Merkel și Nicolas Sarkozy pentru a identifica „măsuri de urgență“ întru salvarea zonei euro. Angela Merkel a anunțat deja că nu trebuie să ne așteptăm la mare lucru de la această întîlnire.

Oricum nu ne așteptam: impasul UE este major, unele dintre problemele care au condus la acest impas se cunoșteau de multă vreme (deci puteau fi rezolvate la timp), dar actualii lideri europeni nu știu, nu pot sau nu vor să adopte soluții pe termen lung, ci se mulțumesc cu „măsuri de urgență“ și cu amînări. Obișnuiți cu paradisul negocierilor care s-a creat în UE – care permite lungi dezbateri menite să nu afecteze cîtuși de puțin interesele vreunui stat membru – și cu logica perversă a consensului, liderii europeni sînt încă dependenți de ciclurile electorale naționale. Or, așa-zisul consens e ipocrit și, de multe ori, duce doar la amînarea deciziei. Problema e că, acum, nu se mai poate amîna nimic. Poate doar sfîrșitul.

Dar despre ce fel de sfîrșit este vorba? *Le Monde* a publicat zilele trecute o „ficțiune politică“ despre ieșirea Germaniei din zona euro și revenirea la marcă. Asta ar însemna, mai devreme sau mai tîrziu (dar nu foarte tîrziu!), desființarea Uniunii Europene. George Soros crede că, pentru a evita colapsul monedei euro, ar trebui eliminate din Euroland Grecia și Portugalia. Doare, dar costă mai puțin. În schimb, crede Soros, Germania ar trebui să-și asume rolul de salvator al Uniunii Europene: a fost împinsă în această poziție (sau a „căzut“ singură în ea, amînînd anul trecut găsirea unei soluții pentru Grecia), așa că nu prea are încotro. Alți comentatori și economiști emit, desigur, alte păreri și fac diverse scenarii. Dar cred că, de fapt, problemele se întind dincolo de eventuala rezolvare grabnică a chestiunilor financiare. Pe de o parte, UE plătește acum inconștiența unor state care nu au respectat reglementările europene. Dar plătește și prețul ipocriziei și al „aranjamentelor“: nu prea e cinstit să te răsteți la Grecia cînd Franța și Germania nu au respectat, nici ele, acum cîțiva ani, unul dintre principiile de convergență stabilite la Maastricht pentru țările din zona euro (și anume deficitul bugetar sub 3%). Dar au fost iertate. Mai bine zis, s-au iertat singure, căci ele dau tonul în UE. Pe de altă parte, criza mondială și recesiunea scot la iveală în mod acut niște probleme care, în vremuri de bunăstare, zăceau în supa călduță a discursurilor despre integrare și unitate europeană. Mîndri de unicitatea proiectului european și de sinteza între unitate și diversitate, liderii europeni au plutit prea multă vreme între necesitatea unei integrări mai accentuate și realitatea statelor naționale. Or, nu poți face la nesfîrșit echilibristică între dusul către „Europa unită“ și întorsul spre „interesele naționale“. Nu poți guverna un mega-stat încă neclar, dar cu o jumătate de miliard de locuitori, cu criterii și mentalitate de secol XIX, cînd tocmai se afirmau națiunile. Nu poți spune că vrei o „Europă a cetățenilor“ fără să-i convingi pe cetățeni că merită efortul.

Eurobarometrul arată că majoritatea cetățenilor nu mai vrea Europa unită.

Sumele enorme cheltuite pe programele de comunicare ale Comisiei Europene n-au reușit mare lucru: în vremuri proaste, oamenii se refugiază din nou în comunitățile naționale și consideră că integrarea europeană nu le-a adus avantaje. E explicabil: măcar „în sînul națiunii“ se simt mai protejați, au niște repere care îi ajută să supraviețuiască (moral, emoțional) mai bine decît vorbele abstracte ale birocraților de la Bruxelles. Dar nu e numai atît: absența unor lideri europeni adevărați face și mai neconvingătoare soliditatea proiectului UE. Să constatăm că, deocamdată, toată lumea stă cu ochii pe Sarkozy și Merkel, nu pe Barroso și Van Rompuy. Reacțiile la burse le declanșează declarațiile președintelui francez și ale cancelarului german (ori ale miniștrilor lor de finanțe), nu volumul de haiku-uri al distinsului președinte al Consiliului European.

Acum e riscant să mai propui o „Europă a cetățenilor“: Eurobarometrul arată că majoritatea cetățenilor nu mai vrea Europa unită. Partidele populiste înfloresc în mai toate țările și propovăduiesc ieșirea din zona euro, reintroducerea controalelor la frontiere și alte asemenea întoarceri în trecut. Problema cea mai gravă este că nu mai e posibilă o simplă întoarcere la stadiul imediat anterior. E o copilărie să crezi că 27 de țări ar putea spune, scurt, „pardon, n-a mers“ și s-ar putea întoarce fără probleme la ce erau înainte: fiecare cu moneda sa, cu granițele sale, cu taxe vamale pentru produsele de import ș.a.m.d. Căderea ar fi mult mai mare și nimeni nu poate prezice unde s-ar opri. Uniunea Europeană nu are un „plan B“. Au spus-o de multe ori chiar importanți lideri europeni. Iată încă un lucru pe care cel mai mulți l-au uitat. Sau se prefac că nu-l știu.

ținerea de minte

Rondelul dezastrului mondial

„Nori se bat la orizon.
Tot apusul sîngerează.
Urlă groaznic un ciclon,
Sena din adînc oftează.

Bubuiri ce nu-ncetează
Sînt un tunet unison.
Nori se bat la orizon.
Tot apusul sîngerează.

State noi se-nființează,
Prăbușit e cîte-un tron... –
Moartea-și plimbă monoton
Coasa ei ce vieți retează. –
Nori se bat la orizon.“

Alexandru Macedonski, *Excelsior*,
Editura Curtea Veche, Colecția
„Biblioteca pentru toți“, 2011

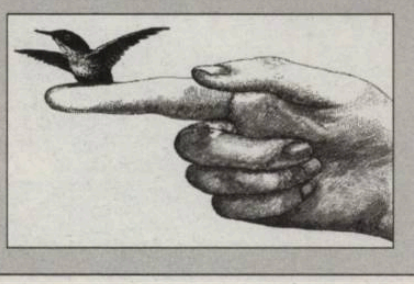

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Iritări estivale (lipsite de importanţă)

„La toboganul-tub“, ăsta e numele de cod pe care l-a dat fii-mea unui loc de joacă de lîngă casă, amenajat de o benzinărie. Şi mie îmi place acolo. Benzinăria are şi o cafenea, beau o bere în timp ce mă uit după copil. Ba mai citesc şi o carte, un ziar, o revistă. Necazurile sînt două: tonele de coji de seminţe pe care personalul benzinăriei se chinuie să le mătură zilnic şi haita de cîini vagabonzi de pe micul petic de iarbă din spatele benzinăriei. Vă spun şi locul, să vă feriţi. E vorba de intersecţia de pe Calea Călăraşilor, vizavi de biserica Sfîntul Mina. Feriţi-vă să treceţi pe acolo în cursul serii. Nu ştiu din ce motiv, dar după ora şase, cîinii ăia o iau razna. Sînt exact şapte bucăţi. Sînt solizi, bine hrăniţi (domnul Mari de la măcelărie este un mare iubitor de cîini) şi agresivi. Atacă relativ la întîmplare, cam din doi în doi, pietonii de pe Călăraşilor. Ne-au atacat şi pe noi, pe fii-mea şi pe mine. Am avut noroc cu un taximetrist care a oprit maşina între noi şi hăită, permiţîndu-ne să cîştigăm un pic de timp, să traversăm spre La Scena. A doua zi, am încercat manevra de evitare. Am mers în sens contrar drumului spre casă, înspre Unirea, am traversat pe lîngă trecerea de pietoni şi am făcut un mic ocol. Nu a fost bine, copilul nu a înţeles de ce nu traversăm pe la semafor, „ca oamenii civilizaţi“. I-am adus aminte cît de tare s-a speriat cînd au sărit dulăii ăia pe noi, dar tot a rămas cu o nedumerire: în ce condiţii se pot face derogări de la axioma traversării numai „pe la trecere“. A treia zi, bag de seamă că, la momentul plecării noastre, toată haita era suspect de blajină. Profit, îmi chem copilul şi plecăm. Mi se lămureşte şi misterul. Un domn bine îmbrăcat, cu aspect burghez, îi hrănea, le dădea apă, îi îngrijea. În trecere, îi spun că nu cred că face bine, că haita este extrem de agresivă, că atacă foarte mulţi pietoni. A luat foc. A început să turuie de mama focului că îi pare rău că mă apreciază de multă vreme de la televizor, că el face foarte multe pentru cîinii vagabonzi, că tot el a castrat mai mulţi cîini decît toţi primarii bucureşteni la un loc, că animalele nu au nici o vină. „O fi vina noastră“, zic. Îi spun că, în urmă cu două zile, de-abia am scăpat nemuşcaţi de protejaţii domniei sale. Răspunsul m-a lăsat mască. „Ei sînt nişte animale nevinovate, dacă a încercat să o muşte pe fiica dumneavoastră, cu ea o fi vreo problemă.“ Eh, vă daţi seama că mi s-a urcat la cap. De la distanţă (eram deja în staţia de tramvai, deci în siguranţă), i-am zis că îmi iau o bîtă şi îi iau la omor pe toţi şapte, în legitimă apărare. Că am dreptul să merg în siguranţă şi că am tot dreptul să îmi apăr acest drept. Un şofer de RATB care aştepta la semafor s-a băgat în vorbă de la volan, şi i-a strigat „hrănitorului de căţei“ să şi-i ia acasă dacă îi iubeşte atît de tare, că a văzut „cu ochii lui oameni muşcaţi de javrele alea“.

Acum sînt într-o mare dilemă. Sincer, nu mă văd mînuind o bîtă de baseball în mijlocul haitei dezlănţuite. Ar fi şi riscant, şi uşor ridicol. Metoda cu chiftelele otrăvite nu îmi place, mi se pare laşă, dezgustătoare. Să sun la hingheri, mi-e teamă că e cam inutil. Au puţini oameni, nu fac

faţă reclamaţiilor. În plus, după ce prind cîinii, îi duc în nişte adăposturi oribile, de unde sînt eliberaţi de „iubitori de animale“ cumsecade, cu naturelul simţitor (toţi cei şapte au pe urechi nişte chestii de plastic cu un număr de înregistrare, or fi şi castraţi, nu zic nu, că nu am avut răgazul să verific).

Mă grăbesc să îmi iau papara de la amicii iubitori de cîini vagabonzi. Nu cred în tărăşenia cu castrarea, sperînd în scăderea naturală a populaţiei de „comunitari“. Dacă vrea cineva să îi adopte într-un termen rezonabil, să facă bine să îi adopte. Dacă nu (ei bine, o zic şi pe asta): dacă nu, cîinii ăştia trebuie omorîţi. Cît mai fără dureri, evident.

Pînă la urmă, după o dezbatere cu fii-mea (parte direct interesată în rezolvarea problemei), ea a venit cu o soluţie interesantă: chifteaua cu purgativ. „Tati, tu crezi că un cîine care face caca mai are chef de muşcat oamenii?“ Fii-mea are 6 ani. Este mămica adoptivă a tuturor animalelor de pripas din cartier.

***Gabriel Giurgiu** este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

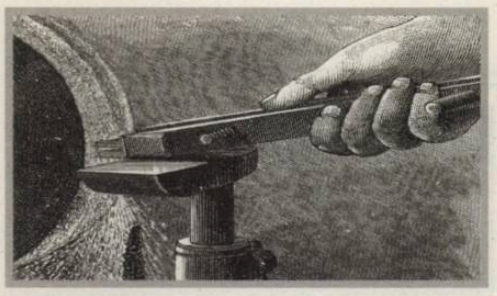

Ovidiu NAHOI

EU şi UE

Vedere din Croaţia

Croaţia a fost prima ţară pe care am vizitat-o pe cont propriu, ca simplu turist, şi nu ca ziarist. Se întîmpla în 1999, la vreo patru luni după încetarea ultimului război din Balcani – intervenţia aliată împotriva Iugoslaviei lui Miloşevici.

Îmi aduc minte că, după ce am trecut o frontieră ungaro-croată pustie, păzită de un poliţist croat gras, plictisit şi lovit în cap de căldură, ne-am trezit, după vreo cîţiva kilometri, în faţa unui filtru desprins parcă din filmele de război: o maşină de poliţie plasată de-a curmezişul drumului, flancată de cîţiva indivizi bine făcuţi, în combinezoane negre şi cu armele automate la vedere.

Urmele războiului erau vizibile – case distruse şi, în unele locuri, terenuri împrejmuite cu bandă roşie – deminarea nu se încheiase încă. Altfel, Croaţia încerca să-şi repornească celebra industrie turistică, la patru ani după acordurile de la Dayton şi la doi ani de la ultimele ciocniri sporadice în Slavonia orientală. Criza din primăvara lui 1999, pornită de la conflictul din Kosovo, dăduse însă o nouă lovitură. Turiştii erau puţini.

Am revenit în Croaţia în vara lui 2004. Filtrele de pe şosele nu mai existau. Deşi urmele războiului nu dispăruseră, turiştii se înmulţiseră, iar optimismul începea să revină. Pe şoselele de munte se circula uneori bară la bară, hotelurile, pensiunile şi terasele erau pline.

În sfîrşit, vara lui 2011. A treia vizită. Şi odată cu ea, surpriza: autostrăzile! Agăţate de coastele munţilor, cu viaducte traversînd văi şi prăpăstii ameţitoare, cu tuneluri luminate impecabil – dintre care cele mai lungi depăşesc cinci kilometri.

La declararea independenţei, în 1991, Croaţiei îi reveneau mai puţin de 300 de kilometri din autostrăzile iugoslave. Acum au 1150. Şi vorbim despre o ţară săracă în resurse naturale, cu puţin teren agricol de calitate (cu toate acestea, în magazine, cea mai mare parte a produselor alimentare este de provenienţă autohtonă).

Nici evoluţiile economice ale Croaţiei nu au impresionat. Puternic afectată de război în anii '90, avînd ca povară şi situaţia a sute de mii de refugiaţi, economia s-a menţinut în trendul regiunii şi nimic mai mult. A început să crească constant în anii 2000, dar în anii 2009 şi 2010 a înregistrat o scădere cumulată de aproape 7 procente, iar refacerea se anunţă timidă. Este adevărat, PIB-ul pe cap de locuitor al Croaţiei era, în 2010, potrivit datelor FMI, de peste 17.000 de euro (65% din media Uniunii Europene), peste cel al României, care a scăzut sub 12.000 de euro. Dar populaţia Croaţiei nici nu ajunge la 4,3 milioane. Resursele nu sînt, aşadar, extraordinare. Şi, mai mult, spre deosebire de România, Croaţia nu a avut la dispoziţie, în ultimii ani, generoasele fonduri de coeziune din bugetul Uniunii Europene. Fonduri pentru care se va califica de-abia după aderarea preconizată în 2013.

Şi totuşi, această ţară, cu o economie care, totuşi, nu impresionează, depedentă de capricioasa industrie a turismului, fără acces la fonduri de coeziune, reuşeşte acolo unde România înregistrează eşecuri răsunătoare. Impresionanta autostradă de 300 de kilometri de la Zagreb la Split, plină de viaducte şi tuneluri, a costat, potrivit datelor disponibile în 2009, circa 6 milioane de euro pe kilometru. În acelaşi timp, CNADR estima un cost de 25 de milioane de euro pe kilometru, iar pe tronsonul Cernavodă-Medgidia costurile depăşeau 7 milioane de euro pe kilometru.

Sutele de kilometri de autostradă construite în ultimii ani demonstrează că obiectivul este realizabil, chiar în condiţiile unor evoluţii economice mai degrabă modeste.

Această ţară, cu o economie care nu impresionează, reuşeşte acolo unde România înregistrează eşecuri răsunătoare.

Poate fi adusă în discuţie, desigur, chestiunea corupţiei. Dar ne dă, oare, lecţii Croaţia în materie de anticorupţie? Da şi nu. Da, fiindcă, totuşi, Croaţia va adera la Uniunea Europeană fără ruşinosul Mecanism de Cooperare şi Verificare (monitorizarea pe justiţie). Comisia Europeană a vrut să se asigure, în timpul negocierilor, că Zagrebul îndeplineşte condiţiile înainte de aderare, după ce s-a „fript" cu România şi Bulgaria. Totuşi, Croaţia nu ar fi neapărat un model, dacă ne gîndim că numai în urmă cu un an, asupra aderării Croaţiei planau dubii serioase, tocmai din cauza progreselor limitate în domeniul reformei justiţiei şi luptei anticorupţie. Este adevărat că un fost premier, Ivo Sanader, a fost arestat la sfîrşitul anului 2010, pentru corupţie, fără a mai vorbi despre predarea criminalilor de război, trimişi în faţa Tribunalului de la Haga. Dar chiar pot fi realizate atîtea progrese în timp atît de scurt? Să nu ne facem iluzii, sîntem, totuşi, în Balcani – chiar dacă croaţilor nu le place să li se spună asta, fiindcă ei se consideră centraleuropeni. Cu toate aceste semne de întrebare, Croaţia poate spune, măcar, că a reuşit să se pună la punct în materie de autostrăzi, pe parcursul a cîtorva ani.

Cînd m-am întors acasă, la intrarea în România, radioul transmitea de zor despre vizitele premierului şi ale ministrului transporturilor pe veşnicile şantiere ale autostrăzilor româneşti din vis. Se comentau mult ameninţările premierului cum că le va tăia capetele constructorilor, dacă nu vor termina lucrările în termenele stabilite.

În acelaşi timp, înaintam cu greu, pe cei 600 de kilometri care despart vestul ţării de Bucureşti pe şosele, în unele locuri, mai degradate decît în anii trecuţi, pline de lucrări şi semafoare, cam în aceleaşi locuri pe care le ştiam de ani buni. Senzaţia era că rămînem în urmă şi că ne transformăm, încetul cu încetul, într-o provincie, chiar şi pentru fostele surate din lagărul comunist.

Croaţia tocmai îmi servise o frumoasă lecţie.

adevărul EUROPA

***Ovidiu Nahoi** este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Idioţi citind...

În *Rereading* (1993), Matei Călinescu spune că multiplicarea cărţilor a produs ceva ca o diluţie a lecturii, determinînd trecerea de la „lectura intensivă" la „lectura extensivă". Multiplicarea cuvîntului scris este un proces de neoprit, aidoma exploziei de celule canceroase – tehnologiile fac multiplicarea tot mai lesnicioasă, ba chiar îndeamnă, subliminal, la ea. Astăzi, nimic nu poate opri pe oricine să scrie ceva şi să pună sub ochii tuturor ce scrie. Nu discut aici dacă acest proces formidabil este sau nu benefic. Dar simt nevoia, ca învechit autor de rubrică într-o revistă majoră, să spun cîte ceva despre ceea ce văd că se întîmplă cu lectura articolelor de revistă în vremea mea. Din păcate, Matei Călinescu a plecat dintre noi (vara aceasta s-au împlinit doi ani) şi nu mai are cine să-mi explice cum se face că lectura devine tot mai mult contrariul ei. Această democratizare totală a publicatului transformă lectura în altceva decît a fost vreme de secole. Simt că Matei Călinescu era omul cel mai potrivit să-mi explice cum de lectura unei cărţi este diferită de lectura unui articol de revistă şi, astfel, aş fi aflat şi eu cum de e posibil să citeşti un articol de pe o anumită treaptă a ignoranţei şi, urmare a lecturii, să cazi pe o treaptă inferioară. În general, lectura este pozitiv conotată pentru că, de cînd a apărut cuvîntul scris, s-a considerat că el este mijlocul cel mai eficace pentru a lupta cu păcatul greu al ignoranţei. Citind, afli. Citind, descoperi. Citind, înţelegi. Deopotrivă, ce e cu tine şi ce e cu lumea din jurul tău.

De curînd, însă, am descoperit că există şi o formă a lecturii care produce exact efectul invers. Adică, idiot fiind, poţi citi ceva şi devii mai idiot decît erai. Există o formă a lecturii care îţi plasează fiinţa în regres, şi nu în progres, o formă a lecturii care te obnubilează şi te tîmpeşte, în loc să te deschidă şi să te lumineze. Veţi spune că e vorba despre lectura textelor proaste. Sigur că există şi asemenea cazuri, dar descoperirea mea nu se referă la calitatea textului, ci la cea a lecturii şi, implicit, a lectorului.

O fenomenologie a urii.

Frecventez rar şi cu precauţie comentariile online de sub articolele de pe site-urile presei noastre. Ştiu colegi condeieri care le citesc cu nesaţ doar pe cele din dreptul textelor lor şi suferă cînd sînt insultaţi şi se înseninează cînd găsesc cîte o vorbă bună. Sincer, nu-i invidiez. De puţinele ori cînd am citit asemenea comentarii, mai toate mi s-au părut exemple uriaşe de idioţenie agresivă şi am constatat un lucru: cele mai multe (aş risca chiar un procent, 90%) nu au nici o legătură cu subiectul articolului. Exclud, acum, excepţiile – adică acele comentarii care spun ceva despre subiect, pe care oricine le citeşte cu real interes – şi constat că există, în mare, trei categorii de comentarii. Unele sînt chelfăneli între postaci, iar spaţiul de comentarii de sub articol e doar maidanul pe care se întîlnesc mardeiaşii. Am putut observa, de pildă, cum caftul începe în josul unui articolul semnat C.T. Popescu, continuă sub articolul din aceeaşi zi al lui Ion Cristoiu, se prelungeşte în locul rezervat comentariilor articolului lui Andrei Pleşu şi tot aşa – oamenii se fugăresc neobosit prin faldurile infinite ale netului. Dacă nimereşti peste ce scriu aceşti oameni sub al patrulea sau al cincilea articol astfel vizitat de ei, nu înţelegi nimic. Nu ştii ce le-a venit, din ce s-au luat, despre ce e vorba. Vezi doar valul de lături pe care îl aruncă unul în capul altuia, cu voluptate porcină. A doua categorie de comentarii sînt, de fapt, anunţuri, declaraţii *„urbi et orbi"*, publicitate. Cineva are ceva de adus la cunoştinţa lumii, intră pe Internet, se agaţă de articolul cutare şi postează, în loc de comentariu, declaraţia sa. Poate fi orice: vinde un televizor, are un horoscop precis, ştie cum să oprească criza economică globală sau, pur şi simplu, urlă din toţi rărunchii (cu majuscule) „Jos Băsescu!". În fine, a treia categorie este cea care mă preocupă acum. E vorba despre cei care citesc un text predispuşi să-l facă praf. E un fel de lectură *a priori* setată să fie negativă. Textul se abordează cu comanda interioară: „E o jigodie, trebuie să-l execut". De ce? Pentru că acest lector îl urăşte pe acest autor. E, desigur, dreptul lui s-o facă, dar, mă întreb, dacă urăşti pe cineva, de ce îi cauţi textele, de ce umbli după el? Nu este firesc, dacă urăşti pe cineva, să-l eviţi? Cu atît mai uşor cu cît nu-l cunoşti personal şi viaţa ta curge foarte bine în totala absenţă a autorului. A citi, deşi urăşti autorul sau, în fine, ce îţi imaginezi tu că este sau reprezintă autorul, mi se pare un tip de lectură nou apărută. De fapt, este o non-lectură. Ura orbeşte, inhibă canalul colector deschis natural cînd un lector firesc îşi lasă ochii pentru un text oarecare şi mutilează oribil înţelegerea. De fapt, aceşti oameni nu vin spre text ca să-l citească, ci vin ca să scrie dedesubt chestii tari. Ei nu citesc, deşi scriu un comentariu sub text şi nu-l cunosc pe autor, deşi îi fac portretul moral în cele mai fine nuanţe. Paginile de comentarii online sînt, în general, o fenomenologie a urii. Observ o fervoare a demascării – „staţi, băi, că vă spun eu cine e ăsta!" –, deşi, aşa cum se întîmplă în mai toate exerciţiile de demascare, cel care demască habar nu are despre ce vorbeşte sau, mai grav, minte de îngheaţă apele. Acest fel de a citi un text este, încă, o enigmă pentru mine. De aceea, cînd voi avea răgaz, voi continua să răsfoiesc comentariile acestea şi mă voi întreba ce fel de creaturi sînt cele care se hrănesc cu propriul venin pe care îl secretă în preajma autorului urît. Cînd voi avea răspunsul, îl voi comunica.

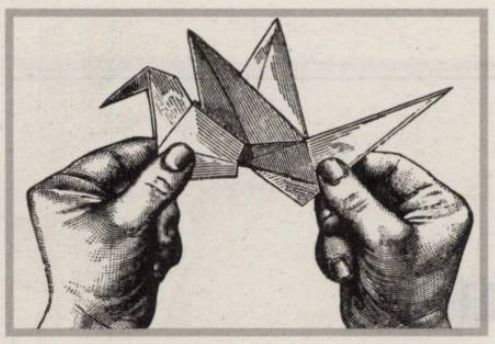

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Ne cred proşti

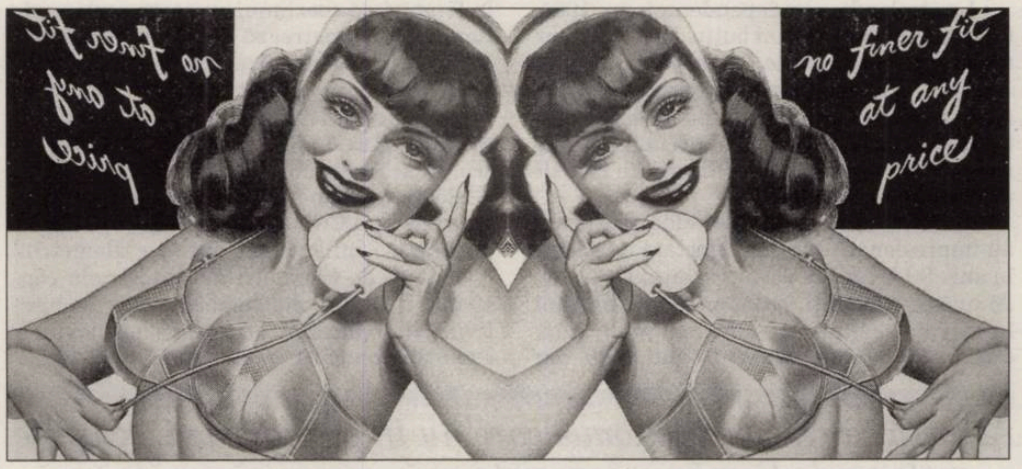

O fată care s-a recomandat „promoter“ pentru firma X m-a abordat într-un mall: „Nu vreţi să participaţi la un concurs la care puteţi să cîştigaţi ceva?“. „Şi dacă o să cîştig ceva de care nu am nevoie sau nu-mi place?“ „Cred că merită să vă încercaţi şansa, nu veţi fi dezamăgit. Trebuie doar să completaţi tabelul acesta.“ „Nu, mersi.“ M-am mai învîrtit puţin prin acel mall şi, cînd am trecut din nou pe lîngă fata „promoter“, m-a abordat cu acelaşi text şi aceeaşi nonşalanţă, uitînd că stătuse de vorbă cu mine cu doar cinci minute în urmă.

Am intrat apoi într-un magazin de pantofi (o firmă care se doreşte cu pretenţii) şi am cerut să probez o pereche. Vînzătoarea mi-a spus că nu au numărul 43. Am cerut atunci un alt model. „Nici din acela nu avem măsura 43. De fapt, ca să ştiţi, nu avem numărul ăsta la nici un model.“

Mi-am adus aminte cum, tot în vara asta, la un magazin de articole sportive din Neptun, o vînzătoare binevoitoare mi-a spus că nu au costume de baie pentru că la mare nu se cere aşa ceva. „Oamenii vin totdeauna cu ele de acasă“ – mi-a explicat. Atunci mi-a venit s-o întreb de ce nu au sănii.

La autoservirea amintitului mall bucureştean am ascultat de cîteva ori un anunţ potrivit căruia, dacă faci cumpărături în valoare de nu ştiu cît, vei primi un tichet de parcare (în parcarea mall-ului) pentru cinci ore. Adică, de ce-ai vrea să mai stai cinci ore? Poate că ar vrea ei, dar asta e altă chestiune.

Hipermarket-urile au inventat şi titulatura „consilier de vînzări“. E vorba de cei care te trimit de la unul la altul cu formula „la colegii de pe raion“. Cînd, în cele din urmă, reuşeşti să stai de vorbă cu unul, aproape de fiecare dată constaţi că nu eşti cu absolut nimic mai lămurit sau mai cîştigat. „Consilierul de vînzări“ e un individ cu care nu ai nici un interes comun. El te consiliază în interesul magazinului şi asta se vede imediat din formule de genul: „Mă interesează hanoracul acela bej, aveţi numărul meu?“ „Nu avem numărul dvs., dar cred că v-ar sta foarte bine şi culoarea mov.“

Mai nou, la benzinării există obiceiul ca, după ce iei benzină, şi eventual şi o ciocolată sau un suc, vînzătorul să te întrebe dacă nu vrei şi o napolitană, o bomboană, nişte gumă... Eu răspund de fiecare dată că nu vreau, pentru că dacă voiam îmi luam singur. Pe deasupra, nici nu-mi plac napolitanele şi îmi propun mereu să nu mai iau benzină de la vînzătorii enervanţi.

În fine, tot la o reţea de benzinării am descoperit şi „promoţia“ prin care ţi se oferă, în funcţie de cantitatea de benzină cumpărată, timbre de pus pe o cartolină. Cînd aduni un anumit număr de timbre, după multe plinuri şi foarte mulţi kilometri parcurşi, primeşti un discount la cîteva produse. E vorba de nişte căni de cafea şi un mic automat de ness care te face dependent de nişte capsule.

Ce vreau să demonstrez e că prea mulţi dintre negustorii noştri încearcă (şi după mai bine de 20 de ani de comerţ liber) să ne bage pe gît mărfurile pe care ei singuri şi le închipuie bune, necesare şi vandabile. Şi că ne jignesc permanent inteligenţa. Ei continuă să creadă că un bun negustor e acela care vinde gheaţă eschimoşilor şi nisip beduinilor. Dar cel ce face asta e, de fapt, un bun păcălitor (ca să nu zic escroc).

ready made

„Vinterlocvia, adică arta a vorbi şi a imita deosebite sunete animale şi mehanice fără o părere de a vorbi cu gura era în vechime o agiutătoare a maghiei. (...)

Sinior Frangopulo, mag şi vintrelog, carele prin a sa artă au adus în mirare capitaliile Evropei, au sosit aice şi fără preget va produce a sa artă. După ce au petrecut mulţi ani în Anglia şi au visitat Franţia şi Italia, Sinior Frangopulo au dat reprezentaţii şi la Constantinopole în seraiul imperial. Un negru eunuh ce era faţă la acea reprezentaţie, auzi deodată o albină bîzîind lîngă urechi şi temîndu-se a nu fi muşcat, îndelungat s-au apărat cu mîinile, dar neputînd scăpa de ea deschise de grabă uşa ca să fugă, cînd deodată se sperie mai mult auzindu-se atacat de urletul a trei dulăi, bietul negru puţin de nu se făcu roş de frică, mai ales cînt toată adunarea auzea albina şi lătratul dulăilor, înţălese că acele operaţii erau a Magului Vintelor.“

Albina Românească nr. 55, din 1847, *apud* Vl. Diculescu, *Viaţa cotidiană a Ţării Româneşti în documente (1800-1848),* Editura Dacia, 1970

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Forza Rossa *Caffe*

by LAVAZZA

Restaurant, Events and more ...

3 motive

să veniţi la Restaurantul
Forza Rossa Caffe:

*1 - **un concept unic în România**: un restaurant recunoscut pentru specialităţile originale de coffee design şi gastronomie moleculară*

*2 - **locul perfect** pentru o întâlnire de afaceri, discuţia discretă cu un client sau un meniu specific servit zilnic la prânz*

*3 - **amplasat ideal** pe Calea Victoriei, lângă Ferrari Store, în Centrul Istoric al Bucureştiului*

Restaurantul Forza Rossa Caffe
Calea Victoriei nr. 1-5,
lângă Ferrari Store,
Deschis zilnic între orele 10^{00} - 23^{00}.

Rezervări la: **031 437 92 53**
rezervari@forzarossacaffe.ro

www.forzarossacaffe.ro

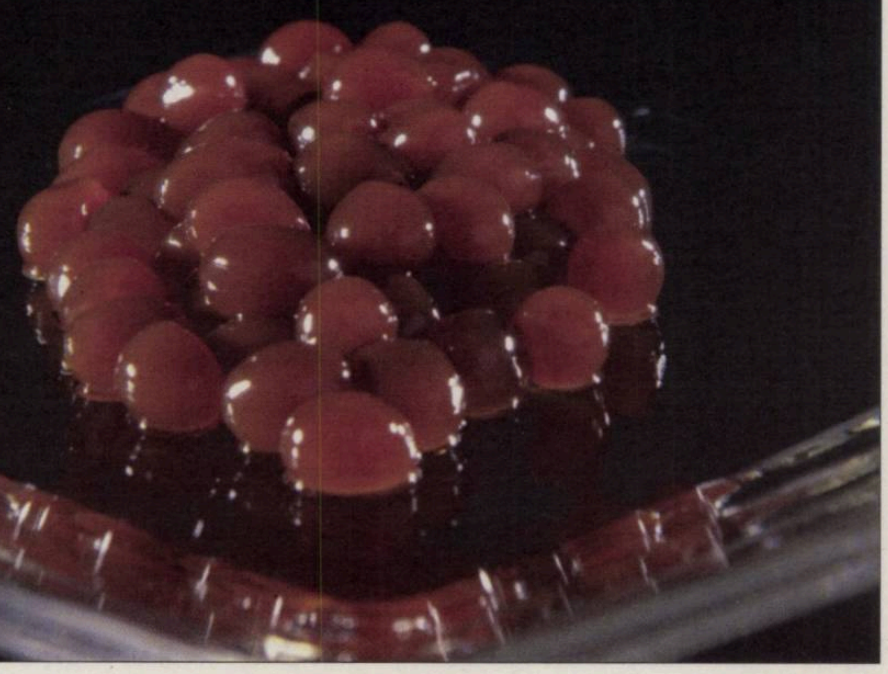

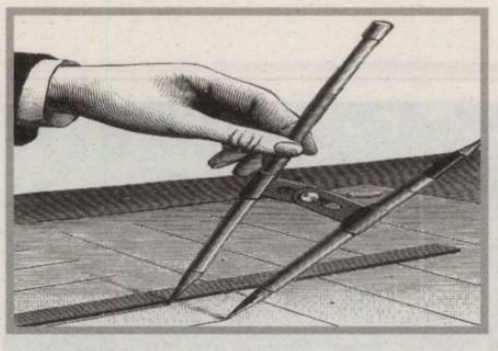

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Trei case pe Griviţei

Calea Griviţei – Podul Tîrgovişteidinioară – era, acum numai o sută de ani, artera vitală de legătură între Gara de Nord şi centru. Pînă la răspîntia cu Buzeşti, a avut, pe ambele laturi, case negustoreşti frumoase care reflectau mîndria de a fi dobîndit, într-o singură generaţie, o avere de lăsat, odată cu locuinţa, urmaşilor. De la Buzeşti încolo, agitaţia febrilă a unui comerţ de contact direct cu strada dădea clădirilor un aspect de bazar levantin, de suk african, ceea ce îşi aminteşte foarte bine Gregor von Rezzori. Cît se întindea însă mahalaua Sfinţii Voievozi, mergînd către Manea Brutarul, atmosfera patriarhală se aşternea ocrotitoare peste case fără etaj sau doar cu unul singur, cărora totuşi îmbrăcămintea de stucatură le înnobila înfăţişarea, iar cîte un cerdac, coborînd spre copacii din jur, era locul unde stăpînii îşi sorbeau cafeaua, cu ochii după trecători.

O Primărie megalomană a reuşit pînă acum să distrugă tot ce a putut, la răscrucea Căii Griviţei cu Buzeşti, dincolo de care privirea nu se mai opreşte pînă la vechiul hotel de la colţul cu str. Dr. Polizu. Dacă au mai rămas în picioare Hala Matache şi casa cu ferestre în stil arăbesc de la care se deschide strada spre piaţă, aceasta se datorează unei reacţii energice a activiştilor din ONG-uri, dar mai departe, la intrările în Buzeşti ale străzilor Popa Tatu şi Mircea Vulcănescu – acolo unde se plănuieşte un larg sens giratoriu –, demolările vor intra adînc în aceşti afluenţi ai Diametralei. De fapt, şi Calea Griviţei e ameninţată. Asaltul nu se poate opri, e ca o boală molipsitoare. Semnele acestei contagiuni se recunosc chiar la destul de mare distanţă în interiorul Căii Griviţei care, de ani de zile, începuse să fie muşcată de blocuri, şi din direcţia opusă.

O situaţie disperată este aceea pe care o semnalez astăzi, deşi nu am avut timp să caut informaţii despre istoria celor trei case cu numerele 50-54. Cele mai vechi sînt desigur ultimele două, venind dinspre gară. Nr. 54 fiind pe colţ, are intrarea prin cerdac, ascunsă de frunziş, retrasă ca şi cum maşinile de la parcajul din faţă ar fi gata să năvălească peste ea. Chiar aşa cum este, cu largile ei ferestre prăfuite şi închise sau sparte, cu acoperişul desfundat şi cu zidurile jupuite, are o eleganţă care vine din armonia proporţiilor. Faţada lungă e cea întoarsă spre stradă, cu ornamente care abia se mai disting în mijloc şi la cadrul ferestrelor. Urmează nr. 52: din dreapta şi din stînga, trepte suie către cerdacul din faţa uşii de intrare, iar aceasta e străjuită de doi pilaştri care susţin un baldachin de piatră boltit. Deasupra arcului din partea superioară a uşii este locul unei steme care lipseşte. În acest element ca şi în toate celelalte se distinge amintirea caselor boiereşti neoclasice. Buna arhitectură tradiţională nu cuprinde decît parter şi pod. Între parapetele de cărămizi cu care e baricadată contra homleşilor în căutare de adăpost, casa pare zidită de vie. Alături, nr. 50 este şi ea părăsită. Mai tînără decît celelalte două, fiindcă manifestă tendinţa de modernizare, casa are şi un etaj care aliniază cinci ferestre. Intrarea e adîncă şi boltită, ca de gang, dar etajul înaintează deasupra ei, avînd acolo o fereastră mărginită de o balustradă de fier forjat.

A fi proprietarul unui monument istoric nu e o fericire.

Aceste case figurează pe lista monumentelor istorice (categoria B), prin urmare demolarea lor e interzisă. Dar nimic nu le împiedică să se dărîme singure, dacă sînt lăsate în paragină. Este soluţia pe care au adoptat-o numeroşi proprietari care, fie că n-au mijloacele unor reparaţii din ce în ce mai costisitoare, fie că doresc să aibă cît mai repede terenul liber pentru o construcţie nouă care i-ar îmbogăţi. E clar că a fi proprietarul unui monument istoric nu e o fericire (după cum ştiu din proprie experienţă). Pentru a face faţă datoriei de a păstra şi îngriji, ar fi de căutat un cumpărător capabil să suporte cheltuielile necesare. Însă deoarece a trecut timpul, cu consecinţe dezastruoase pentru starea clădirii respective, e greu de închipuit că cineva s-ar supune de bunăvoie la obligaţiile pe care le comportă o asemenea proprietate. S-ar putea rezolva ceva prin expropriere? Da, ar înceta spectacolul dezonorant al caselor dărăpănate, dar povara întreţinerii sau restaurării ar trece asupra statului, într-un moment în care preferă să se încarce cu cheltuieli nesăbuite şi mult mai mari (pasajul Basarab, Magistrala Uranus, Catedrala Neamului). Apelul la binefăcători privaţi? Ce garanţie a bunelor lor intenţii ar putea oferi? Să zicem – nu ştiu dacă e cazul – că aceste case au fost naţionalizate, aşa cum e probabil: statul a restituit, dar fără a-şi asuma legal plata unor despăgubiri pentru deteriorarea pricinuită de-a lungul zecilor de ani de neglijenţă dispreţuitoare. Comunismul a cauzat daune, patrimoniului, mult mai mari decît cele produse de Ceauşescu însuşi. Succesorii lui se mulţumesc cu gesturi formale de renegare a regimului pe care l-au îngropat.

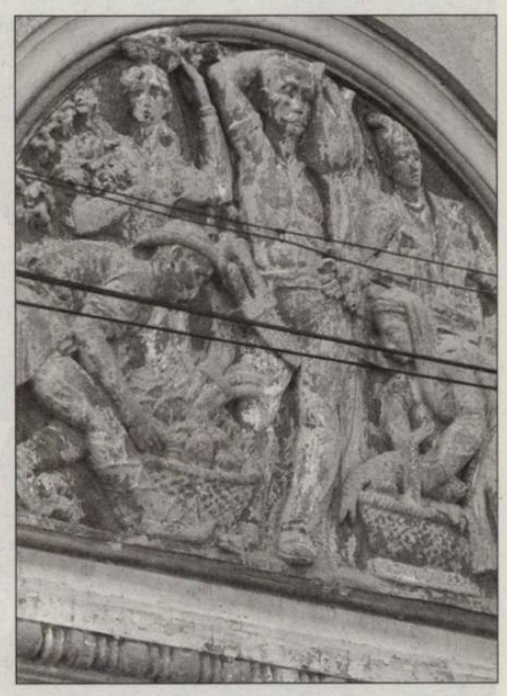

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Ana-Maria STAN

SOS Provincia

Destinaţii estivale...

Recent, preocupată să îmi planific vacanţa de vară, am răsfoit mai multe ghiduri turistice naţionale, fie tipărite, fie în variantă electronică. Printre ele, am ajuns şi la un volum publicat în 1932, intitulat *România balneară şi turistică*. Autorii săi, doi universitari clujeni – medicul urolog, prof. Emil Ţeposu, şi biologul Valeriu Puşcariu, pe atunci tînăr asistent la Institutul de Speologie –, ofereau o radiografie sistematică şi atractivă a locurilor de interes turistic, reuşind „să îmbrăţişeze bogăţia neîntrecută a izvoarelor noastre minerale“, şi totodată „să îndrume paşii drumeţilor înspre tot ceea ce merită să fie cunoscut şi apreciat în cuprinsul ţării întregite“.

Dincolo de interesul pe care îl au capitolele dedicate unor staţiuni balneare şi/sau climatice care nu mai funcţionează azi – Şuligul (Maramureş) sau Jabeniţa (jud. Mureş) – sau au devenit mai greu accesibile românilor – Burnas (azi în Ucraina, pe malul Mării Negre) –, sînt nenumărate referinţe la localităţi pe care le poţi vizita şi în prezent cu plăcere.

Dintre acestea mă opresc acum la Lipova, orăşel de lîngă Arad, renumit nu doar pentru apele sale minerale, ci şi pentru monumentele istorice şi religioase din zonă. Din punct de vedere balnear, epoca de glorie a Lipovei a fost cea interbelică, proprietăţile terapeutice ale izvoarelor minerale de aici fiind însă cunoscute încă din secolul al XVI-lea. După 1925-1930, Lipova a intrat definitiv în circuitul balnear, existînd acolo un camping cu peste 500 de locuri şi ştranduri cu tot confortul.

În apropiere de Lipova şi băile sale, vizitatorii interesaţi găsesc mai multe obiective demne de vizitat, unul dintre cele mai remarcate fiind Castelul Şoimoş. Monument istoric de clasă A, această cetate medievală care păzeşte defileul Mureşului a avut un destin zbuciumat. Ridicată spre sfîrşitul secolului al XII-lea, ea a trecut prin mîinile multor proprietari nobiliari sau princiari. Printre cele mai cunoscute episoade din istoria cetăţii se numără stăpînirea sa de către Iancu de Hunedoara, asedierea ei de către răsculaţii conduşi de Gheorghe Doja la 1515, dominaţia turcilor din secolele XVI-XVII, care se termină definitiv la 1688. La o sută de ani distanţă, în 1788, Cetatea Şoimoş şi-a încheiat rolul de bastion de pază, de atunci începînd treptat şi degradarea/demolarea ei. În timp, Şoimoşul a ajuns un simplu loc de agrement popular printre localnici, care petreceau, de exemplu, ziua de 1 Mai la iarbă verde, printre zidurile rămase încă în picioare. Din 2007, un grup de pasionaţi ai naturii şi patrimoniului – Centrul Zonal Ecologic Arad – a început, cu sprijin financiar american şi specialişti locali, să readucă Şoimoşul în circuitul public. După acţiuni de curăţare a zonei, la Şoimoş s-au derulat şi cîteva concerte de muzică veche (în 2007 şi 2010), iar recent se discută din ce în ce mai intens despre reabilitarea cetăţii (cu peste 5 milioane de euro) şi folosirea ei pentru şcoli de vară şi conferinţe internaţionale.

Băile Lipova au redevenit un loc căutat de turiştii români şi străini.

Ana-Maria Stan *este doctor în istorie, cercetător la Muzeul Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca.*

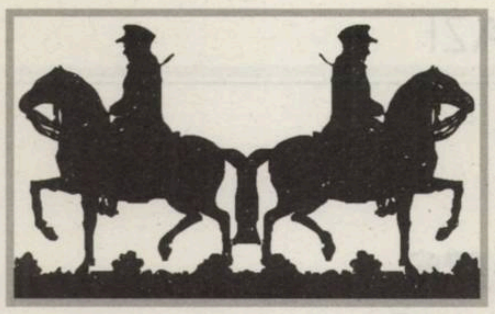

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Despre cefele şi maxilarele chipului uman

Cehii noştri dragi – Smîrkovski, Dubcek, Mlinar... – au lansat printre celebrele lor 2000 de cuvinte acel „socialism cu faţă umană“. Expresia – oricît devenisem de reci la minune – ne înfiorase. Faţa umană – luată chiar la propriu, copilăreşte sau ipohondric, ca la O.R.L., cu nas, gît şi urechi – ne ispitea spre patetisme, cea mai parşivă ispită; bolnav de cinefilie, vedeam în ea şi o sublimare în politic a *Asului de pică*, a blondei lui Forman, a „micilor margarete“ inventate de Chytilova, a acelei şcoli praghieze de cinema care ne bulversa privirea, tandreţea, grotescul, ca nimeni alta după neorealismul italian. Toate tratativele dintre sovieticii îngheţaţi şi primăvăraticii praghezi le-am urmărit în august '68 – o, un august într-un bloc de gheaţă! – cu acest chip uman în faţa ochilor, de parcă ne frăgeziserăm la minte trăind tragedia. (De unde vorba scornită de subsemnatul: fragedie.) Era suficient să priveşti la Brejnev şi ai lui – inclusiv la cefele lor, acolo unde Tolstoi aprecia că se vede caracterul omului – şi apoi să treci la Dubcek şi Smîrkovski, ca să pricepi imediat ce dinamită se ascunde în teoria asta fiziognomistă introdusă în politică.

Noi am avut parte de socialismul cu mutră încremenită.

Ceauşescu şi cenzura lui nu o suportau şi nu există discurs al tiranului în care să susţină „socialismul cu chip uman“. El era – ca şmecher teoretician – pentru socialismul real. Cu mintea lui realmente isteaţă, Nea Nicu pricepuse imediat subversivitatea termenului. De ce să mai aibă socialismul chip uman cînd trăiam oricum în cea mai umană orînduire, aceea în care „limba comună era munca“? (Chiar nu vă mai aduceţi aminte de tîmpeniile astea?) Odată, prin 1984, un activist ţeapăn ne lămurise într-un seminar special pentru elitele din redacţie: „socialismul cu chip uman e pentru noi un pleonasm“. Doar în *'84*-ul lui Orwell se comiteau astfel de drăguţe aberaţii. Replică de neuitat cu care lucram aproape mecanic – se ştie ce produce o mecanică placată pe ce e viu... – de cîte ori, de cîte sute de ori contemplam plenarele, congresele, vizitele de lucru, plecările şi sosirile cu mii şi mii de bucureşteni, aşa-numiţii *mişimişi*. Alea „chipuri umane“ – cele din prezidiu, de la aeroport, de pe arături, înconjurînd cu imensă dragoste etc. etc. Mutre împietrite, impenetrabile în solemnitatea slugărniciei. Noi am avut parte de socialismul cu mutră încremenită.

După '89, într-o secundă lungă cît 24 de ore, „chipul uman“ a făcut fleoşc!, de nu pareză, chiar hemiplegie. („Acea hemiplegie a spiritului cum numea Raymond Aron blocajul în „stînga“ şi „dreapta“.) Chipul uman a fost fulgerător compromis de socialismul cu care se împerechease abuziv şi iluzionat. „Socialismul cu chip uman“ a fost repede demascat ca un pseudonim al perestroicii gorbacioviene, or „noi n-am murit pentru Perestroika“, aşa scria mare şi desluşit pe pancartele purtate de anticomunişti cu fălcile bine încleştate, ca în desenele clasice ale lui 1 Mai muncitoresc. În logica acelora, „chipul uman“ nu mai putea fi decît o parolă a nostalgiei pro-socialiste, vai de capul ei! Dar ar fi fost oare un pleonasm dacă s-ar fi precizat că „am murit pentru un capitalism cu faţă umană“? Nu ştiu. Nu ştiu decît că nici un partid mare, mic, de dreapta, de stînga sau de sinteză între ele – adică antibolşevic şi proceauşist!, da, există azi un asemenea partid... – n-a avut ideea să introducă în programul său vreo referinţă la chipul uman în perioada de tranziţie. Politic vorbind, îl scosesem din vocabular ca pe-o vorbă proastă. Nu mi-a rămas din el, din „chipul uman“, decît dreptul strict omenesc de a mi-l privi, dimineaţa, în oglindă, în timp ce mă săpunesc pentru a mă bărbieri. Am rămas un nostalgic al frunţii, al sprîncenelor, al nasului, al bărbiei.

La 43 de ani de la Praga, la 10 ani de cînd am scris acest articol, constat că încă mă încearcă – odată cu reumatismul – puternice puseuri de umanism.

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Drumurile noastre toate...

Există o similaritate fascinantă între drumurile pe care le apucă diferitele societăţi ieşite din comunism. Teoretic, ele se cheamă „tranziţie“ iar pentru Europa aceasta este reglementată de „foi de parcurs“ emise de Bruxelles. Ştim deja că acestea nu împiedică ţările să o mai ia şi pe arătură, dar, în mare, toate drumurile duc la UE. Dincolo de acest parcurs al economiilor şi democraţiilor, există însă o tranziţie la firul ierbii, o tranziţie comportamentală pe care se îmbulzesc cetăţenii după *marea decompresie* a căderii regimurilor totalitare şi care nu beneficiază de nici o hartă sau marcaj rutier. Şi totuşi, oameni din culturi şi cu orizonturi profund diferite par să repete, fără să ştie, acelaşi scenariu prestabilit, să aibă năzuinţe similare şi să inventeze soluţii asemănătoare la marea provocare a „libertăţii“.

Din acest punct de vedere, o raită prin Albania pare să fie un soi de călătorie în timpul scurt al postsocialismului. Şi aceasta deşi Albania nu poate fi comparată cu nici o altă ţară europeană, pe de o parte, datorită organizării sale societale înrădăcinate încă profund în relaţiile de sînge adăpostite de unităţile domestice izolate ale „kulelor“, pe de altă parte, din cauza izolării excepţionale în care a aruncat-o un dictator pe lîngă care Ceauşescu al nostru face figură de democrat. Altfel spus, deşi Albania a luat startul de pe cu totul alte coordonate, oamenii ei s-au regăsit în doar cîţiva ani pe aceleaşi drumuri ca şi noi.

Pe la începuturi, albanezii s-au aruncat şi ei plini de speranţe într-un Caritas naţional în care au pierdut însă cît în trei FNI-uri. A rezultat un soi de război civil în care şi-au pierdut viaţa peste două mii de cetăţeni şi care a aruncat ţara într-un haos suplimentar. A venit apoi soluţia emigrării, îmbrăţişată rapid de o parte considerabilă a populaţiei. Iar odată cu munca în străinătate, au apărut şi investiţiile în maşini şi case.

La capitolul maşini, albanezii sînt încă în faza Mercedes, visul de propăşire al fiecăruia (cu plăcerea mea pentru statistici improvizate, am stat vreo oră la o cafea în Gjirokastra să număr maşinile ce treceau pe uliţele strîmte ale bazarului: aproape 60% erau Mercedes-uri de toate generaţiile). Traficul nu respectă nici o regulă iar semnalizarea, despre care scriam cu o altă ocazie, pare să nu fi fost încă inventată. Tot ce e maşină nouă ţîşneşte pe lîngă tine şi te depăşeşte pe stînga sau pe dreapta, pe sens contrar sau prin şanţ şi se înfige în final într-un ambuteiaj care nu miră pe nimeni. Din cînd în cînd, şoferii se opresc să mai schimbe o vorbă şi claxonează de fiecare dată cînd văd cîte un prieten. Spaţiul public este al fiecăruia.

Un soi de călătorie în timpul scurt al postsocialismului.

La capitolul case, albanezii au ars etapele, astfel încît localităţile lor sînt un amestec de dezolare comunistă, boticărie a anilor '90 şi urbanism violent al anilor 2000. Per ansamblu, postsocialismul înseamnă şi aici frenezie urbanistică: toată ţara este un şantier – cum ar spune doamna Udrea –, nici o regulă nu pare să funcţioneze iar edilii se întrec în iniţiative incoerente, dar personale. Cei întorşi cu bani din Italia sau Anglia îşi ridică instantaneu case făloase pe unde apucă, sînt atît de grăbiţi uneori, încît acestea se prăbuşesc înainte de a fi terminate. Uneori le mai dărîmă, demonstrativ, şi statul, căci marea majoritate sînt fără autorizaţie. Nu sînt două case la fel, fiecare dorind să iasă în evidenţă printr-o inventivitate personală şi adesea debordantă. Cei cu mai puţine mijloace îşi decupează o faţadă de bloc comunist pe care o amenajează după gustul lor de noi proprietari. Şi unii, şi alţii folosesc aceleaşi culori ţipătoare, aceleaşi termopane şi acoperişuri Lindab. Iar cei lipsiţi de orice mijloace înjură „democraţia“. Cu toţii, de la cetăţeni la edili, îşi încununează apoi creaţia arhitecturală cu însemne heraldice ţanţoşe, de la vulturi şi lei de ipsos la statui de bronz, toate plasate cît mai la vedere. (La capitolul acesta, ansamblul statuar din capitala Macedoniei vecine bate însă tot ceea ce am văzut vreodată într-o ţară postsocialistă!) Pentru toate acestea este valabilă eticheta de „turbo-arhitectură“, prin care descria Prishtina un urbanist străin.

În afară de maşini şi case, există apoi spălătorii de maşini (pentru ei) şi saloane de coafură (pentru ele). Pe seară, şi ei, şi ele ies la vedere, refăcînd pe cîte un corso universul glocal de *peetsees & machos*. La extrema cealaltă, găseşti însă totdeauna şi pretutindeni o ospitalitate şi o jovialitate proaspătă, care îţi trezesc nostalgii după vremurile de început cînd mai exista aşa ceva şi pe la noi.

Dincolo de toate acestea există însă atracţia oglinzii pe care o astfel de ţară o întinde, involuntar, oricărui român. Ai adesea sentimente paterne şi îţi vine să le spui, uneori, albanezilor: *Ei, măi copii, şi noi am fost ca voi, lasă, o să creşteţi şi o să vedeţi!...* Pe de altă parte însă, dacă treci de acest paternalism ieftin, îţi dai seama de o diferenţă care nu mai este în avantajul nostru: şi ei investesc mai tot cîştigul din străinătate pe case făloase, dar nu pentru a lăsa camerele nelocuite, ci pentru a le transforma în hoteluri şi/sau restaurante, Albania avînd astfel, pe litoral cel puţin, un potenţial turistic la care România, infinit mai bogată, nici nu poate visa. Mai mult, ceea ce s-a construit nu a fost doar afacere de baron local şi nu a vizat doar „oamenii cu bani“ – deşi nici ei nu duc lipsă nici de unii, nici de alţii. Astfel, în Albania nu trebuie să fii *nouveau riche* pentru a construi hoteluri sau pentru a te simţi bine într-una dintre nenumăratele cîrciumioare noi, unde se poate mînca excelent la preţuri de patru ori mai mici decît la noi şi unde turişti cu bani şi localnici fără pot „socializa“ deopotrivă. Libera iniţiativă (chiar dacă haotică) a fost acordată tuturor şi s-a orientat spre toate categoriile de public.

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

un sport la Răsărit

E mai bine fără Mutu şi Tamaş la Naţională? Şi pînă cînd?

„Noi i-am lăsat pe băieţii ăştia în prima urnă valorică şi ei au ajuns în a patra, aşa că nu ştiu de ce ar trebui iertaţi. În ultimii ani am avut de toate la Naţională, mai puţin rezultate.“ – Dan Petrescu. Greu să zici mai bine. Aşa văzînd chestiunea, e rău fără cei doi, căci şansa unor subiecte de primă pagină scade dramatic. Intrăm în epoca şprîţurilor de vară. Dar Dan ştie. Ştie că vor fi iertaţi. Că absenţa unei adevărate naţionale joacă în favoarea „genialilor golani“. O bătaie luată de la Franţa va face din revenirea lor o cauză naţională, aceea a unei naţionale inexistente. Şubrezimea sistemului face forţa indivizilor-stat, adevăr valabil în politică şi în sport deopotrivă. Mutu e un fel de Dracula, ne sperie cînd apare, dar ţărişoara n-ar mai fi aceeaşi fără el. Cu Tamaş e mai simplu. Băiatul se distrează. Viaţa lui e poveste cum numai lumea de azi poate susţine, un milionar simpatic care lasă în urmă o dîră de pahare frînte şi fălci rectificate. De partea celor doi e şi amnezia noastră proverbială. Ne e lene să ne amintim, şi atunci iertăm. Deci, nu ştiu. Nu ştiu dacă ne e mai bine fără Mutu şi Tamaş la Naţională. Cînd om avea o Naţională mai vorbim.

Radu NAUM

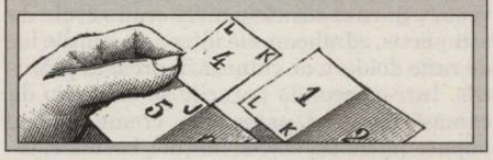

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

De ce n-am mers (nici) la Bon Jovi

Din punctul meu subiectiv de vedere, pop&rock-ul este un subcapitol notabil al istoriei contemporane. O piesă bună, un album reuşit sau un concert de excepţie încapsulează ceva din spiritul unei epoci, din respiraţia unei generaţii (vezi Woodstock, 1969). Ca fost DJ în studenţie, nu-mi pot imagina ultimii, gri, ani ai lui Ceauşescu fără evadarea pe care mi-a (sau *ne-a)* prilejuit-o muzica acelor ani – de la Def Leppard la Iris, *via* toate starurile sau cometuţele din peisaj. Sînt suficient de ataşat de muzica anilor '80 – din considerente pe care cei 40+ le vor intui – încît să înţeleg foarte bine cum şi de ce fiecare generaţie, dintotdeauna, se simte la fel de ataşată de ritmul ce i-a însoţit ieşirea în lume şi primul sărut. Sînt ataşat, dar nu exclusivist: plăcerea mea de a urmări fenomenul rock nu s-a oprit la căderea Zidului Berlinului; sînt dispus oricînd să recunosc valoarea – şi/sau eficienţa economică – a unor staruri *hit-makers* de azi. Ca fenomene culturale, Lady Gaga (despre care am scris acum cîteva săptămîni) sau trupa U2 (al căror album *The Joshua Tree,* din 1987, l-am procurat în toamna aceluiaşi an de pe piaţa informală autohtonă – deşi România, vă aduc aminte, în acel moment era teoretic în afara fluxului pop&rock occidental), cu toate diferenţele dintre ele, mi se par redutabile. Drept care cred că ar merita o analiză ceva mai aplicată.

Pe care, totuşi, n-o voi face aici. Tot ce vreau să spun este de ce n-am mers la recentul concert al celor de la Bon Jovi la Bucureşti – deşi *Slippery When Wet,* albumul lor din '86, mi se pare în continuare unul foarte bun şi deşi între timp au tot scos hituri. După cum n-am fost la Bon Jovi, n-am fost nici la Depeche Mode, nici la Madonna sau Roxette. Şi nici la Alphaville, la Gazebo, Scorpions sau la Alice Cooper, atunci cînd au venit pe-aici – deşi muzica lor îmi place. Să vă spun un mic secret: ca ministru, am avut plăcerea de a-i invita pe cîţiva dintre cei de mai sus – care se întîmplau să fie în România – la sediul Externelor româneşti, la o cafea. E prima dată cînd fac acest lucru public – dar las detaliile pentru altă dată – şi păstrez bucuria, împărtăşită cu cîţiva martori, că surpriza a fost plăcută pentru ei (nu graţie mie, cît graţiei chestiei în sine).

Erau mai aproape atunci cînd nu veneau.

Şi totuşi, nici mai ieri şi nici mîine n-am mers şi nici nu cred că voi merge la concertele lor (cu o excepţie: Leonard Cohen). În primul rînd, pentru că mi se pare că ei vin ceva mai tîrziu decît îi aşteptam eu. Poate pentru că între timp am mai îmbătrînit – şi nici ei nu s-au putut sustrage aceleiaşi inevitabilităţi. Nu-i condamn, bineînţeles, pe cei care se duc să-i vadă – dar am o reţinere în a le călca pe urme. Fel de fel de gînduri îmi trec prin minte: uneori îmi spun că, oameni fiind şi ei, tocmai criza i-a scos din casă şi astfel se face că au descoperit (mai bine mai tîrziu...) că pe harta unui turneu poate încăpea şi o ţară spre care pînă atunci nu-şi dădeau ghes. Alteori mă tem – sincer, temerea mi-a fost infiltrată de amici ce lucrează în acest *business* – că majoritatea celor ce încep să vină aici cer bani mai mulţi decît obţin la ei acasă (sau pe alte scene din Occident) şi uneori chiar îi şi obţin.

Aş fi dat mult s-o văd pe Madonna *live* în august 1988; dar în august 2009... *great, bine aţi venit, simţiţi-vă ca acasă,* dar parcă am alte treburi. O să-mi spuneţi că nu-i nimic raţional în acest refuz, în a accepta că nici acei oameni nu se pot sustrage timpului – şi vă voi răspunde că nu despre asta e vorba. O să spuneţi că vocea lor e aceeaşi (de acord – zic şi eu), că vîrsta nu subminează valoarea acolo unde ea este (iarăşi de acord) sau că, atîta vreme cît unii dintre noi – şi sînt mulţi – vor să-i vadă, e bine ca ei să vină. De acord, de acord, de acord. Dar tot nu-mi şterge această senzaţie de decalaj între momentul aşteptării mele şi momentul sosirii lor.

Să fie, repet, vîrsta? Sau comoditatea? Să fie preaplinul zilelor de azi şi schimbarea de paradigmă care face să poţi vedea un spectacol (sau un meci) mult *mai în profunzime* la televizor decît îl poţi vedea din lojă sau din tribune? Sau este doar acea senzaţie stranie că, dintr-un anume punct de vedere, te simţi mai ataşat de *imaginea* a ceea ce admirai (în posterele de care cu greu făceai rost la 18+) decît de *prezenţa* lor propriu-zisă, cu care astăzi unele dintre (ex-)staruri ne răsplătesc? *Bref:* parcă-i simţeam mai aproape atunci, altădată, cînd ei nu erau pe-aici.

P.S. Lucia Popa, preţuită profesoară a Facultăţii de Istorie, UB, s-a retras într-o lume în care Diderot, Napoleon ş.cl. îi vor fi mai aproape decît studenţii. R.i.p. Viaţa merge mai departe. Viaţa despre care vorbeşte şi excelenta revistă *National Geographic-România,* ajunsă – felicitări! – la numărul 100.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Stima de sine a pacientului român

S-a vorbit mult, se vorbeşte încă *(Dilema veche* chiar a consacrat un număr întreg acestui subiect) despre sistemul sanitar românesc (medici, asistente, infirmiere, spitale etc.), dar aud rar şi aproape deloc cîte ceva despre conduitele pacienţilor, adică ale beneficiarilor acestui sistem deficitar. Or, eu cred şi sînt convinsă că multe neajunsuri din sistemul sanitar românesc se datorează şi pacienţilor, celor care vin într-un spital, de pildă, nu spre a se vindeca sau a căta alinare unei suferinţe, cu decenţă şi respect pentru ei şi cei din jur, ci cu pretenţii şi conduite proaste. Să mă explic: în vara lui 2009 am trecut prin experienţa unei naşteri la celebra maternitate Giuleşti; dincolo de neajunsurile unui spital public, mari probleme n-am prea avut, nici cu infirmierele (de o stupiditate şi avariţie crasă), nici cu asistentele (care fură OK), nici cu doctorii (care se comportară aproape ireproşabil), ci cu tovarăşele mele de salon. Într-o rezervă de doi pe doi, mă pomenii înghesuită cu două „intelectuale" de Buzău şi Pantelimon; în formă: aveau deja două săptămîni de spital şi doi bebe, prematuri, care nu voiau să ia „naibii odată în greutate" şi să plece acasă. Mai întîi de toate, Giuleştiul lui 2009 arăta (sînt convinsă că arată şi acum) cam ca Gara de Nord, adică trafic intens. Din cinci în cinci minute, o zdrahoancă băga capul pe uşă şi striga „chiloţi aveem, vată aveeeem, cămăşi de noapte aveeeem, scutece aveeem, pampers aveem". Şi cum suratele mele erau sătule de atît plictis, zdrahoancele intrau cu genţile lor de rafie doldora de chinezării proaste şi inutile. Într-o secundă paturile se umpleau de cămăşi, body-uri, şampoane, creme, pudre, papuci, pijamale, cercei, lanţuri, basmale, tenişi, căciuli şi căciuliţe, ochelari, pantofi, feţe de masă, lenjuri şi lenjerii şi multe altele de-ţi sta mintea în loc. Inutil să spun că nu le oprea nimeni şi nici nu le întreba cineva unde merg, tîrînd după ele coloratele hardughii de rafie, pline ochi de microbi. Protest, cui să-l spui? Cînd, într-una din zile, am îndrăznit să-i cer buzoiencei să-şi mute găleata de chiparoase pe hol, căci mirosul (asortat cu miasmele toaletei din dotare) era „îmbătător" şi „înnebunitor", reacţia fu pe măsură: mă privi cu sictir suprem, se repezi la unul dintre mobile şi trînti: „Auzi fat-o ce zice asta, să mut pe hol florile de la tine. Îi invidioasă, fată, că ea nu primi nici una. Să veniţi, fato, diseară, pe la mine, auzi". Şi veniră, grămadă, vreo şapte, cu copii, cu fraţi, cu cumnaţi, cu nepoţi, într-o încăpere de doi pe doi... şi se puseră pe vorbe... şi vorbiră... aşa vreo două ore... şi mîncară... Inutil să spun că nu fu nimeni să-i oprească, cu portarul se aranjaseră, ca oricine, cu un 50 de lei puteau să şi doarmă. Nu prea conta că mai era şi altcineva în salon, nici că era după naştere, nici că vizitatorii puteau aduce microbi din exterior, nici că puneau în pericol sănătatea copiilor abia născuţi, nici că în regulament se specifică clar că există un program de vizite din care copiii sînt excluşi... Şi-apoi îşi petreceau timpul una la Carrefour-ul din apropiere, cealaltă vorbind la telefoane non-stop şi fără oprire, aranjîndu-şi afacerile, căci din meseria de învăţătoare nu-i prea ieşea cine ştie ce, şi-atunci striga tare şi mult la „proastele" care nu reuşeau să plaseze marfa cosmetică pe cărările Buzăului.

Să vă povestesc despre spirtierele în care seara sfîrîiau de mama focului ouăle şi dimineaţa clocoteau cafelele, despre mirosurile de salamuri fetide şi usturoi trecut, de zacuştele scoase de prin borcane, de munţii de mîncare purtaţi prin sacoşele de plastic, de parcă foametea iminentă ar fi lovit instantaneu şi rapid, chiar colţul ăla de lume; despre „miresmele" parfumurilor ieftine aruncate din abundenţă pe trupurile transpirate şi rareori spălate, căci chiuveta nu ajungea la toată lumea; despre trăncăneala continuă în care „cît ai dat la doctorul X, cîţi ţi-a luat asistenta Y" erau mai ceva ca Tatăl nostru, repetate la infinit, făcîndu-se şi desfăcîndu-se preţuri şi servicii, fără ca cineva să exprime vreo pretenţie în acest sens (personal nu mi-a cerut nimeni nici un ban, asta nu înseamnă că nu m-am lăsat contaminată de mica şpagă, presupusă a însoţi orice serviciu gratuit şi minim garantat); despre telefoanele mobile, această plagă a societăţii noastre moderne, care sunau fără oprire, pe toate tonurile, pe toate muzicile, cu înjurături din toate limbile; despre poveştile de groază spuse tare, cu patimă, detaliat şi apăsat oricui avea urechi... Din toată această experienţă, respectul şi stima de sine au fost întotdeauna repetente. Pacientul venise acolo cu pretenţii de la doctori, asistente, spital, minister, guvern... dar fără pretenţie de la sine...

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Nevoia de purificare (III)

„Această dictatură (...) îţi intra prin toate mijloacele în casă, în suflet şi chiar în mormînt. Te făcea să te simţi neputincios ca individ, dezarmat, dependent cu totul de ea. Îţi cerea să te declari fericit şi, dacă nu voiai, o striga ea pentru tine, iar după aceea te aducea în situaţia să regreţi că trăieşti. Ca să aibă o slujbă, un rost (dictatura fiind unicul patron, instanţa primă şi ultimă care hotăra dacă eşti om sau cîine), ca să se apere de riscuri, pe ei şi pe copiii lor, oamenii erau nevoiţi să dea un înţeles înfricoşător acestui sfat din *Hamlet:* «Şi puneţi gurii voastre lacăt. Vremea e scoasă din ţîţîni». Realitatea îţi amintea la fiecare pas că «ei» te puteau anihila, te puteau strivi, ca pe un vierme, iar această presiune permanentă pătrundea în noi şi acţiona de acolo împotriva noastră, devenea panică, frică, prudenţă, jandarm. Exista o a doua poliţie din care făceau parte teama, resemnarea, spaimele, tăcerile, înţelepciunea şi chiar speranţele noastre, căci speranţa că un sfîrşit va veni de la sine într-o zi era mai degrabă un drog, o scuză, un pretext pentru a aştepta, pentru a amîna ieşirea din paralizie. Uneori, ne consolam cu întrebarea: «Ce pricep alţii?». Şi, într-adevăr, cum să priceapă un străin trăirea coşmarului ca normalitate? Ne deprinsesem cu frigul, cu teama, cu sila, ne obişnuisem să mergem la o şedinţă unde să ascultăm plictisiţi un referat inept, plin de minciuni sforăitoare, apoi să vedem că doi, trei demagogi iau cuvîntul, ni se părea inevitabil să aşteptăm să se termine mascarada, convinşi (de cîte ori n-am gîndit astfel?) că viaţa e altceva, dincolo de aceste vorbe şi de aceste tăceri, şi nu observam decît uneori că viaţa noastră se consuma, din nefericire, tocmai în aceste vorbe şi aceste tăceri."

Octavian Paler, Pagini de jurnal, în *România literară,* 28 decembrie 1989 (v. şi nr. 390-391)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

O experiență „dramatică“

Mersul la teatrul de păpuși cu un grup de 13-14 copii de 3-4 ani este o acțiune riscantă, plină de neprevăzut, care-ți cere abilități supraomenești, resurse inepuizabile de răbdare îngerească, calm divin, atenție și reflexe de general pe front. Și, nu în ultimul rînd, oleacă de umor.

O sală mare, de cîteva sute de locuri, plină de copii care nu stau locului (desemnat de educatoare). Te strecori cu grupa ta, încercînd, cu o privire de vultur și cu speranțe firave, să găsești un grup compact de scaune goale. Le găsești, cu puțin noroc, sub mormane de ghiozdane, sticle de apă, hăinuțe, după ce ai depășit zeci de obstacole umane de doar cîțiva anișori, obstacole în continuă mișcare, indiferente la chemările neliniștite, deznădăjduite, ale celorlalte educatoare.

În sfîrșit, îi așezi pe scaune. Te fîțîi printre rînduri, deschei nasturi, legi șireturi, dezlegi șireturile nepereche

Le spui a zecea oară ce poveste vor vedea.

înnodate, așezi paltoane, desfaci căciuli, întrebi (din nou) de pipi sau de apă, așezi (din nou) aceleași paltoane dărîmate de excesul de bucurie al posesorilor lor, îi asiguri că imediat începe spectacolul, le spui a zecea oară ce poveste vor vedea, te străduiești să-i convingi (din nou) că nu-i va uita nimeni în sală și că mămicile lor se bucură că ei sînt acolo. Și că toate, desigur, așteaptă cu nerăbdare să le audă poveștile despre ce au văzut la teatrul de păpuși.

Se stinge lumina. Moment-cheie, stai cu inima cît un purice, cîțiva dintre copii sînt la prima lor experiență de acest gen, iar întunericul poate declanșa – și chiar declanșează – reacții de nestăvilit: chiote, mușchii prelungi, lacrimi, fuga din scaun, strigăte de ajutor, „fac pipi“, „dar mama cînd vine?“, și, fără alte soluții la îndemînă, prinzi începutul spectacolului cu doi-trei copii pe genunchi, și mîinile întinse protector peste ceilalți doi de lîngă tine.

Începe. Teama nu te-a părăsit: astfel imobilizată, reacțiile tale nu mai pot fi prompte și în scurt timp îți dai seama că cele mai adînci și negre premoniții ale tale se adeveresc: un băiețel, aflat în grija ta, încearcă să urce pe scenă să-i arate lui Făt-Frumos unde s-a ascuns balaurul. O fetiță vrea să vadă de aproape rochia prințesei. Rînd pe rînd, de-a lungul vizitelor la teatrul pentru copii, piticii au fost avertizați din sală că Albă ca Zăpada este otrăvită de mașteră, Scufiței Roșii i s-a spus ce rută ocolitoare poate alege pentru a ajunge la bunica ei, teafără și nevătămată, fata babei a fost certată pentru că a lăsat cățelușa neîngrijită, casa de turtă dulce a fost verificată și declarată necomestibilă, motanul încălțat a fost certat pentru că nu are mustățile foarte lungi, prințului i s-a spus, de la jumătatea poveștii, că Cenușăreasa e aleasa lui și că n-are rost să le mai vadă pe cele două surori mai mari și mai vitrege, rățușca cea urîtă a fost consolată că va ajunge lebădă etc. Poveștile sînt urmărite cu sufletul la gură, gurile căscate, ochii larg deschiși, mîinile frămîntate pe genunchi, sprîncenele încruntate, buzele murmurînd replici celebre odată cu actorii, mici dansuri în jurul scaunelor, rîsete nestăvilite, bucurie nedisimulată cînd binele învinge răul. Adică întotdeauna.

Pe drumul de întoarcere, comentariile copiilor se transformă în cele mai necruțătoare cronici de teatru: unde scenariul n-a respectat punct cu punct povestea spusă de mamă sau de educatoare, ce costume (n)-au fost întocmai cu visurile lor, ce bucuroasă va fi mama cînd va afla că Hansel și Gretel au găsit drumul către casă.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

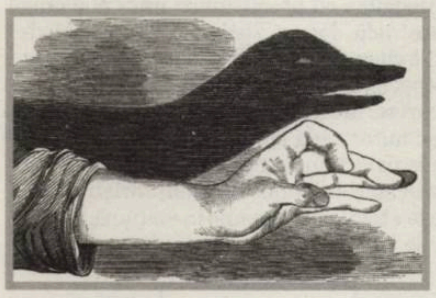

Iaromira POPOVICI

bazar

Turism ecologic și mitologic

Cele două tipuri de turism din titlu, care rimează, sînt destul de greu de găsit la noi. Cel din urmă poate fi, eventual, „întreprins“ ceva mai ușor, pentru că mit poate deveni orice... Cel ecologic însă, de cele mai multe ori, cel puțin în România, e doar o formă fără fond.

Tocmai de aceea, invitația la Tășuleasa Social, cu ocazia celui mai recent proiect al lor, „Pădurea pedagogică“, poate fi considerată un eveniment. Un eveniment ecologic real într-un domeniu plin, altfel, de aparențe... Tășuleasa Social este o asociație, creată în 2000, după numele muntelui la poalele căruia își are sediul, care își propune să-i învețe pe tinerii voluntari, în principiu elevi de liceu, să se implice în problemele ecologice și sociale ale zonei. Asociația a fost înființată în 2000, în județul Bistrița-Năsăud, de Alin Uhlmann Ușeriu, reîntors pe pămînturile bunicilor după ce emigrase în Germania. Sintetizînd rezultatele multor proiecte desfășurate la Tășuleasa, aflăm de pe site-ul lor că: „Am intervenit în cinci dintre inundațiile mari din România, am vaccinat 650 de copii, împotriva hepatitei, am participat la renovarea a 10 școli rurale și a mai multor grădinițe. După inundații, ne-am concentrat pe comunitățile locale și le-am ajutat să conștientizeze care sînt cauzele acestei probleme: defrișările abuzive și necontrolate. Apoi, împreună cu voluntarii noștri, am derulat mai multe proiecte de împăduriri și de educație ecologică în județele Bistrița-Năsăud și Suceava. Rezultatele uneia dintre campaniile noastre, Verde 003, au însemnat, măsurate în cifre, 70 de tone de gunoi, 2200 de voluntari, 450 de kilometri de maluri de apă curățate“.

Pe scurt – o altfel de mentalitate: nu doar ecologică, ci una centrată pe voluntariat și pe implicare. „Îmi pasă“ și „se poate“ în loc de obișnuita indiferență. Plantare de puieți în loc de despădurire, strîngerea gunoaielor și educarea oamenilor în acest sens, în loc de ignorarea lor. Lucrul cu voluntari, în loc de muncă plătită: o motivație de alt ordin decît cea strict materială.

Sună prea militant, veți spune. Poate, dar cînd există proiecte care chiar fac ceva, într-o lume a nepăsării și profitului, merită semnalate fără obișnuitele ironii. Tășuleasa poate fi un model de cum poate fi gestionată, altfel decît sîntem obișnuiți, o zonă cu un imens potențial turistic, precum cea a Munților Bîrgăului.

Ultimul lor proiect, lansat pe 30 iulie a.c. – „Pădurea pedagogică“ – e o... mostră de pădure pe-nțelesul tuturor, jucăușă: „În «Pădurea Pedagogică» natura devine un obiect de studiu care ne poate spune multe nu doar despre copaci și apă, ci și despre comportamentul nostru și relația dintre oameni.“ – spune Alin Uhlmann Ușeriu. O pădure în care te poți urca chiar în copaci și aluneca de la un copac la altul cu ajutorul unui sistem de frînghii și scripeți, fără să le faci rău acestora.

Vorbeam, în titlu, de turism ecologic. Turism ecologic merită întreprins într-un loc precum Tășuleasa, numai ca să vezi că se poate și în România.

În ce privește turismul... mitologic, mă refeream, mai în glumă, mai în serios, la Hotelul Castel Dracula, situat chiar în Pasul Tihuța, principala cale de legătură între Transilvania și Moldova, nu departe de Tășuleasa, în locul unde Bram Stoker a plasat acțiunea romanului său. De altfel, statuia acestuia se află chiar în fața castelului. Așa cum, în hotel, se găsesc apartamente cu numele personajelor romanului. Precum și o cameră a groazei, situată la subsol, interzisă cardiacilor, așa cum scrie în anunț (dar nu vă temeți, e un *horror* eufemistic spus *soft...*). „Situat la 1116 m altitudine la Piatra Fîntînele, Hotel Castel Dracula și împrejurimile vă oferă confort, relaxare, istorie și suspans.“ – aflăm de pe site-ul lui. Precum și că a sa „construcție a durat 7 ani (1976-1983) și este singurul hotel tip Castel din România, cu turn și curte interioară“.

Camera în care am stat nu a avut nimic *horror*, a fost obișnuită. Mîncarea, în schimb, a fost bună. Iar peisajul – senzațional. În contextual Munților Bîrgăului, mitul lui Dracula devine posibil.

Selma IUSUF

legende urbane

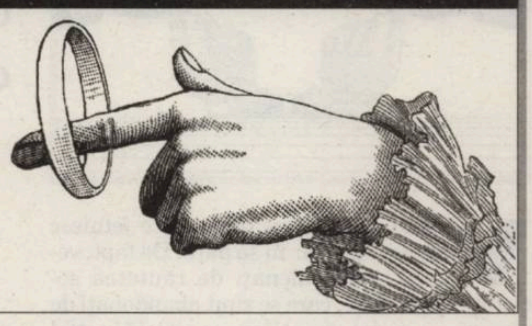

Organic is the new black

Domnul Marinescu de la unu dădu un pic în spate. Mă privea jumătate amuzat, jumătate contrariat; plicul din mînă era ținut precum un scut mititel. Sunase la ușă într-o duminică spre seară, iar eu îi deschisesem cu o semiveselie relaxată. Reacția lui m-a contrariat și pe mine pentru o secundă, ca apoi să mă adun și să-mi explic înfățișarea.

„Haha, știți, mi-am făcut o mască. Miere, ou...“ N-avea sens să continui; mi-a dat repede plicul rătăcit în cutia lui poștală și a plecat fără cuvinte. „Haide, dom'le, parcă nevastă-ta nu-și face“ am mormăit, evident după ce am închis ușa amabil și nu m-a mai auzit nimeni.

Căci dacă își face și nevasta-sa, la fel arată. O față glazurată, lucioasă și imobilă ca o crustă de cozonac. Un galben hepatic, nesănătos. Urme adînci ale ridurilor de rîs rămase încrustate ca pe fața unui Buddha grăsan și etern zîmbitor; asta dacă te apuci să te hăhăi cu maclavaisul ăla pe față. Te poate lovi o nefericire imediat, însă veselia de dinainte e săpată în piatră; geaba ai ochii triști, masca strălucitoare a păstrat fericirea, precum chihlimbarul gîzele. Bașca mirosul. E oribil, vă asigur. Uleiul de măsline și mierea din compoziție nu pot ascunde miasmele de gălbenuș crud. Același în fața căruia, dacă curgea în ochiurile prăjite, plîngeați în copilărie.

În plus, domnul Marinescu n-a fost izbit doar de fața mea cît se poate de grotescă – cum e să fii privit dintr-un soi de țiplă gălbuie de doi ochi conturați rotund cu ou și să ți se zîmbească c-o gură la fel de rotund conturată? O fi fost speriat, bietul, și de părul meu care arăta ca al unei vrăjitoare țicnite. Vîlvoi, cu șuvițe năclăite și țepene. E efectul uleiului de ricin. E teribil de vîscos și-ți face părul ca cimentul. Miroase urît.

De ce să te supui unor asemenea încercări? Pentru că nu mai vrei chestii artificiale. La naiba cu măștile, cremele, gelurile de duș alea frumos mirositoare, dar pline de SLES (n-are legătură cu Linux-urile, e Sodium lauryl ether sulfate, aka ucigașul din săpun). Pentru că vrei să te întorci la natură și să nu mai pui zilnic trei sute de mii de chimicale pe tine. Pentru că ai auzit că, după aia, o să ai pielea fetei fină precum laptele caprelor care coboară de pe Galaad și părul des și unduios ca al unei zîne.

Ăsta a fost și motivul pentru care, după ce am gătit pe propria față, am zis să arunc la coș și vopsele de păr la fel de corozive precum Cola, cică. Și am cumpărat henna naturală. O știam încă din copilărie, bunică-mea obișnuia să-mi pună amestecul ăla vegetal în cap, în fiecare vacanță de vară. Nu mai știu cum făcea ea, dar eu am mocirlit toată baia. Pentru că pulberea fină de ierburi amestecată cu apă se face ca un noroi nelegat. Un noroi fărîmicios pe care trebuie să-l întinzi pe cap. Sigur că ajunge și pe cap, dar mai ajunge în chiuvetă, în cadă, pe gresie, pe faianță, un pic pe prosoapele atîrnate, un pic pe oglindă. Și colorează instantaneu. Așa că, cu o mînă punem mocirla în cap, cu a doua dăm cu Cilit și ștergem imediat cu un burete. Acolo unde se vede pe dată. Peste cîteva zile veți descoperi că ați cărat vopseaua cu papucul și prin casă, pe covoare. Masca de pe față se spală după un sfert de oră. Masca din cap peste vreo două. Mocirla de henna se ține de la patru ore pînă la o noapte întreagă. *Slow food* pentru trup, într-adevăr.

A doua zi vă duceți frîntă la serviciu. Dimineața nu vă mai faceți omleta tradițională. Ați consumat toate ouăle pe față și în cap. Vă mirose, în schimb, părul a omletă. Unghiile au devenit verzulii-negre, de la henna spălată cu greu dimineața. Nu puteți renunța nici la rimel, nici la pudră, nici la blush. SLES la loc.

Henna mai adastă în părul spălat. Rugați-vă să nu plouă.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-șef la știri, radio Kiss FM și Magic FM.*

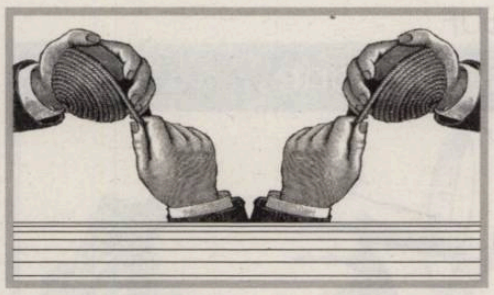

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Revoluţionarii care erau răsculaţi care erau tîlhari

Vedem imagini cu tineri care jefuiesc magazine. Dar ni se pare. De fapt, vedem tineri alienaţi de răutatea societăţii capitaliste, care se simt abandonaţi de guvern şi societate şi îşi manifestă astfel frustrarea îndreptăţită. Stai, dom'le, puţin, mai uită-te o dată: uite, golani care fură haine, derbedei care incendiază, uite, unu dă şuturi în uşa unei farmacii, apoi intră şi o devastează, pare-se că farmacia era de vină că nu băgase plasme TV. Nu, Sir, te înşeli, nu vezi ce ţi se pare că vezi, trebuie să vezi contextul: societatea capitalistă a fost crudă cu ei, guvernul conservator s-a pus pe austeritate bugetară, în aceşti tineri zbiară spiritul revoluţionar proletar, sînt dezmoşteniţii neoliberalismului. Dom'le, dar totuşi, dacă sînt aşa muritori de foame, nu mai bine jefuiau un fast-food, că plasma TV nu e chiar produs de primă necesitate. Sir, eşti un idiot porc de capitalist, lasă că vă dăm noi foc, băi, îmbuibaţilor!

Cam aşa s-a desfăşurat pe scurt discuţia din Marea Britanie între oamenii normali, cărora derbedeii le-au confiscat momentan oraşele, şi intelectualii radicali de stînga, care nu ar lăsa nelăudată nici o mizerie cu iz de revoluţie. Este un sentiment occidental al vinovăţiei istorice – generaţii de oameni care au trăit bine şi au fost apoi învăţaţi la universitate de către profesori „progresişti" că poartă o vină atavică, că din vina lor alţii au trăit mereu rău, iar acum, dacă sînt jefuiţi şi umiliţi, e tot vina lor, şi-o merită. E greu de înţeles în România acest gen de sentiment, pentru că noi nu am apucat niciodată, de fapt, să trăim bine şi să ne simţim apoi vinovaţi, abia ce decolase şi creşterea economică în România în 2000-2008 şi... boom! Ne uităm la televizor, vedem derbedei care încasează ajutoare sociale de cîteva ori mai mari decît salariul mediu din România şi acum resimt o nevoie socială acută să aibă plasme TV, deci se organizează să le ia pe gratis. Singura dilemă legitimă pentru noi e de ce nu a scos poliţia armele şi de ce par atît de pămpălăi poliţiştii britanici (e o întreagă filozofie stupidă în spatele tacticii izolează-i-lasă-i-să-spargă-şi-îi-ridicăm-ulterior, dar nu am loc aici).

Bon, deci neavînd noi, orfanii comunismului, motiv să intrăm în dilema scursuri umane *vs* revoluţionari, e totuşi haios să-i vedem pe englezi zbătîndu-se în aşa dezbateri. E drept că stînga extremă a pierdut rapid partida, iar stînga moderată a fost de partea normală la cap a discuţiei. Pur şi simplu, oricît i s-a băgat pe gît mantra vinovăţiei istorice, englezul mediu refuză să se uite la jefuitori şi să vadă revoluţionari. Dom'le, nu le iese şi pace! Deşi minţi luminate le-au spus de la început care este interpretarea corectă a evenimentelor, valul de indignare care a cerut restabilirea rapidă şi dură a ordinii nu a putut fi potolit.

Pe site-ul *The Guardian,* cu comentarii moderate şi cititori de centru-stînga, nu am mai văzut aşa o furie a comentariilor negative ca la articolul Ninei Power, o profesoară de filozofie care a scris un editorial numit „Nu putem ignora contextul revoltelor din Londra" („There is a context to London's riots that can't be ignored"). Pe scurt, guvernul e de vină pentru că a venit cu politici de austeritate. Şi zice profesoara noastră de filozofie (ador genul!) cam aşa: în vreme ce oamenii *(people)* ies pe străzi, trebuie să ne gîndim la creşterea inegalităţii şi la scăderea mobilităţii sociale, bla bla (am dat referinţa, citiţi singuri). Adică ăia de pe străzi sînt *people,* cuvînt care se poate traduce prin oameni, dar şi prin popor, societate, depinde de context. Deci pentru profesoara noastră, poporul iese pe străzi. Poporul care comentează a cam divorţat însă de poporul care iese noaptea pe străzi. Englezul mediu, chiar şi ăla de stînga, refuză să înţeleagă sensul revoluţionar al jafului, şi pace!

Ca să vezi comedie, *The Huffington Post* s-a pus pe cenzurat vocile revoluţiei. S-a dus vestea pe Internet despre o discuţie organizată acolo cu cineva numit Jody McInture, prezentat ca „activist". Dau să văd şi eu discuţia, cînd colo, titlul există („Brixton: Q & A With Jody McIntyre, Activist Who Observed Brixton Riots"), dar în loc de conţinut un anunţ care zice: „Ni s-a adus la cunoştinţă că unele dintre comentariile făcute de către intervievat în acest articol ar putea fi considerate incitări la activităţi ilegale. Drept urmare, am şters acest articol". Pentru cine nu ştie, *The Huffington Post* este un blog colectiv cu o audienţă foarte mare, unde stînga americană se adună să înjure societatea capitalistă şi să concluzioneze, la modul neutru, ce jeguri umane sînt republicanii care îl incomodează pe Barack Obama de la operaţiunea de schimbare a lumii. Ce o fi spus activistul de s-a ajuns la aşa măsuri şi oare ce reacţie o fi avut publicul de la *The Huffington Post?* Nu avem de unde să ştim.

Iar BBC-ul meu iar o dă în bară la cuvinte. Ascult BBC la radio cam în fiecare seară, de cînd nu mai am televizor, deci sînt un fel de public captiv de bunăvoie. Asta nu mă împiedică să mă amuz de veşnicele lor probleme cu termenii. Multă vreme, teroriştii din Irak şi Afganistan au fost la BBC „luptători". Tot multă vreme, soldaţii americani au fost „forţele de ocupaţie", astfel încît la BBC ocupanţii luptau cot la cot cu armata irakiană împotriva „luptătorilor". De obicei, armata unei ţări luptă contra ocupantului, dar într-un fel bizar guvernul ales de poporul irakian şi armata sa nu pricepea chestia asta. Teroriştii din Palestina nu au devenit niciodată terorişti la BBC, au diverse alte denumiri. În fine, se întîmplă din nou. În primele două zile, BBC i-a numit pe autorii jafurilor „protestatari". Atenţie: am zis „autorii jafurilor". Asta e o descriere tehnică, erau nişte jafuri, aveau nişte autori. După normele scrise ale BBC – descrii ce vezi – asta ar fi trebuit să fie denumirea. Dar după normele implicite ale BBC – descrii ce vezi, dar nu uita ce ţi-a băgat în cap profesorul de filozofie de la facultate – jafurile alea trebuiau văzute în context. Iar, contextul... Aşadar, a fost nevoie ca publicul, adică proştii care nu pricep Contextul, să dea telefoane, să critice BBC şi să ceară ca huliganii şi infractorii să fie numiţi huligani şi infractori. Purtătorul de cuvînt al BBC s-a apărat zicînd că BBC i-a numit nu doar „protestari", ci a vorbit şi de „revoltă" şi „revoltaţi" *(riot/rioters).* Păi, nici asta nu prea erau – să fii revoltat este totuşi un act politic, e un fel de protestar care s-a supărat şi a pus mîna pe bîtă, dar rămîne un act politic. Unu care jefuieşte un magazin de haine nu comite un act politic, ci un jaf. La ora cînd scriu asta (ziua a patra), BBC vorbeşte despre *riot* şi despre *violence.* Se întîmplă nişte violenţe, adică e aşa un fel de fenomen natural, ca şi cum ai spune că plouă afară, fără autori.

Noroc cu un purtător de cuvînt al poliţiei care tocmai a ieşit şi a zis: avem imaginile a sute de oameni implicaţi, vom veni după voi şi vă vom ridica. Acum, că vor ridica nişte revoluţionari sau nişte tîlhari e mai puţin important, bine că îi vor ridica.

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

Taxa pe Autostradă

5 lei. Ce-mi dă mie statul pentru cinci lei? Aglomeraţia nebună din Bucureşti. Ca nişte cîrnaţi stăm să nimerim drumul înspre Drister-Ressu-Titan. Mare metropolă e, dom'le, oraşul ăsta. În pas de melc poţi vedea obiceiurile locului: aruncatul ţigării pe geam, aruncatul pet-urilor pe geam, o bătaie în intersecţie, un cap în gură pe dreapta. Dezlănţuirea tuturor poftelor bezmetice. Se urlă, se ceartă, se cere, se mănîncă, se behăie. Toaleta e cu taxă 1,5 lei şi o plăteşti, ţi se dă un voucher ca să-ţi cumperi o porcărie preambalată pe care s-o deşerţi în primul WC de autostradă fără taxă. Să observăm fin că austriecii au pus prima OMV-ul şi apoi Petromul, e vorba de bulucul din benzinării. Nici dracu' nu opreşte în Petrom, aşa că nu e cîştig la Petrom, e la OMV. Să nu fim naţionalişti, să bănuim că e pură coincidenţă. Aridul drum pe autostradă e animat de vreun turbat ce te îngrămădeşte cînd trece pe lîngă tine cu 256 de kilometri pe oră. Apoi, vine seria litro, benzinării simpatice ca design. Nu prea intri, tragi ca nebunu' să-ţi ţii rîndul în coadă. Se termină autostrada, o zdrăngăni prin satele Făclia, Satu Nou, treci pe lîngă pişoarca lui doctor puşcă. Şi cum deştepţii de la autostrăzi sînt bineveniţi în rîndul tîmpiţilor şi ridicolilor lumii ăsteia, sîntem invitaţi, taman unde ne ies ţiganii cu piersici, miez de nucă, struguri în cale, s-o luăm prin paradisiacul centru al Cernavodăi. Drum tăntălit, mototol. O întinzi spre Medgidia cu promisiunea unui nou crac de autostradă, doar că Medgidia nu mai e Medgidia, se cheamă Murfatlar acum şi nu pricepi ce aştepţi. Semnalizarea minimă şi vreo căruţă te circăresc. Mori de ciudă, turbare, rîie. Ehe, intri pe autostrada spre staţiuni, termini autostrada neterminată Agigea-Murfatlar. O tălălîi prin staţiuni, unde 82% din turişti o ard, că aşa le e felul, din staţiune în staţiune. Ăsta-i drum de 5 lei.

PUBLICITATE

CITEȘTE FOREIGN POLICY ROMÂNIA!

Reprezentarea Ținutului Românesc
Cât de funcționale sunt cele opt „regiuni de dezvoltare" ale României? Și, în fond, ce fac reprezentanțele regiunilor românești, maghiare sau de alte naționalități în capitala Uniunii Europene?

Indexul statelor eșuate, versiunea 2011
Cel mai fragile 60 de țări, cât de amenințătoare sunt și de ce trebuie ajutate. Locul României în topul global.

Plus. Cine conduce pieţele mondiale după criză. Revelațiile lui Henry Kissinger. Recomandări de călătorie de la exploratori români atipici.

Pentru abonamente și informații sunați la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 9.00 - 18.00 (luni – vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro. Abonamente non-stop la **0318.200.200**, număr cu tarif normal.

Rusia de azi
Cum arată și ce vrea

Texte și opinii de:

● Gleb PAVLOVSKI (fost consilier la Kremlin)
„Politica alternativelor care nu există" – interviu

● Ivan KRASTEV (politolog)
„Pot călători, e democrație"

● Dan DUNGACIU (profesor universitar)
„Rusia: manual de întrebuințare"

● Paul IVAN (cercetător, Centre for European Policy Studies)
„Relațiile cu Moscova trec și prin Bruxelles"

● Stanislav SECRIERU (cercetător, Centrul pentru Studii Est-Europene și Asiatice)
„Nimic nou pe frontul de Est"

● Nina HRUȘCEVA (profesoară, New School University)
„Schimbarea în care nu crede nimeni"

argument

Indiferență creativă

DILEMA VECHE
Rusia de azi
Cum arată și ce vrea

Cîndva, demult, tocmai prin 1982, Ronald Reagan a fost întrebat ce se mai întîmplă cu dezgheţul din relaţia cu URSS. Glumeţ cum îl ştim, Reagan a răspuns că e multă vorbărie din partea ruşilor, dar nici un fel de fapte, că ei, americanii adică, ar vrea, dar *„it takes two to tango"*. Cum ar veni, e nevoie de doi parteneri ca să iasă de-un tangou.

A murit URSS, s-a dus şi Războiul Rece. Americanii sînt la a *n*-a relansare a relaţiei cu Moscova şi nu e clar nici acum dacă va ieşi de-un tangou. În ce ne priveşte, Rusia e motiv de văicăreală, de indiferenţă sau de nervi. Văicăreala e destul de prezentă în spaţiul public şi sună cam aşa: văleu, de ce nu avem noi relaţii bune cu Rusia, că Germania şi Italia se înţeleg cu ea, numai noi ne dăm colţoşi. E uşor să ai relaţii bune cu Rusia cînd eşti Italia şi Germania, cînd între tine şi Rusia se găsesc o grămadă de state mai mici, care în general nu au relaţii bune cu Rusia. Chestie de noroc geografic.

Dar să zicem că am fi noi un popor de isterici care scot limba la ruşi în mod inutil. Să zicem doar. Întrebarea importantă este totuşi: Rusia vrea să danseze tangou cu noi? Din nu foarte multele contacte pe care le-am avut şi eu cu oficiali şi reprezentanţi ai *establishment*-ului de la Moscova, nu mi s-a părut că ar avea chef de tangou cu noi. Pur şi simplu, pe harta mentală a decidenţilor din Rusia, România (ca şi alte state din Est) este un pion al americanilor în coasta lor şi trebuie ba cumpărată, ba pedepsită, ba ameninţată. Ei bine, cu o ţară care te tratează de pion nu prea poţi să dezvolţi un parteneriat.

Impresia mea e că Rusia nu are chef de parteneriate cu ţări din astea mai mici, pentru Rusia eşti pionul ei sau eşti duşman. Doar dacă eşti Germania sau Franţa, atunci merită să facă eforturi, altfel e cum ziceam: pion sau duşman. Deci, văicărelile regulate ale unor politicieni, analişti, ziarişti – trebuie, dar e musai, musai să avem o relaţie bună cu Rusia – îmi provoacă zîmbete: domnule, dar Rusia vrea o relaţie cu tine?

Altfel, nici nu avem de ce să ne certăm cu ruşii. Indiferenţa e cea mai bună, după umila mea părere, nu prea avem interese comune cu Rusia, iar acolo unde avem divergenţe de opinii (energie, Republica Moldova), oricum o confruntare directă nu ne-ar aduce nimic bun, aşa că mai bine ne vedem de treabă pe proiectele noastre şi cînd o fi să se supere Rusia, jucăm multilateral şi-i băgăm şi pe alţii în joc.

Pe scurt: văicăreala e inutilă, dușmănia e periculoasă, indiferenţa creativă e cea mai bună. Şi asta o să-i irite cel mai mult pe cei de la Moscova. Ştiţi cum se spune: opusul dragostei nu este ura, ci indiferenţa. Aşa e şi în relaţiile cu imperiile în decădere: sînt enervate nu atît de ostilitate, cît de indiferenţă. Dar această indiferenţă strategică nu se confundă cu neştiinţa. Trebuie să ştim ce se întîmplă cu Rusia, cum gîndeşte Rusia. Şi tocmai asta vrea acest dosar: să mai dăm o tură, aşa în trecere, indiferent, pe la Moscova, să vedem ce mai zice lumea.
(Cristian Ghinea)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
după 1 septembrie.

Politica alternativelor care nu există

sau despre cum funcţionează puterea în Rusia

Gleb Pavlovski, fost disident, născut în Ucraina, a devenit ulterior „tehnolog politic", aşa cum sînt cunoscute în Rusia personajele care fac şi desfac puterea. A lucrat pentru Elţîn în 1996, pentru Putin şi apoi pentru Medvedev. În aprilie 2011, a ieşit brusc din cercul de apropiaţi ai Kremlinului, după ce a făcut comentarii indiscrete despre cum şi cine ar putea candida la alegerile din 2012. Chiar înainte de demiterea sa, a înregistrat o lungă convorbire cu Ivan Krastev şi cu Tatiana Jurjenko, publicată în revista Transit. *Reproducem aici, cu acordul autorilor, largi fragmente din discuţia care avea să fie, fără să-şi fi propus nimeni, ultimul interviu dat de Gleb Pavlovski în calitate de consilier la Kremlin.* ***(C. G.)***

Cînd s-a născut Pavlovski tehnologul politic?

Termenul de „tehnolog politic" a intrat în discursul public în 1996, după realegerea lui Elţîn. Ideea a fost că trebuia iniţiată o „intervenţie" în politic, dar care să aibă nişte obiective strategice. Alegeri se mai ţinuseră şi în trecut, dar aceea nu era politică adevărată. Alegerile frumos dichisite din 1993, referendumul constituţional al lui Elţîn, toată implicarea mass-mediei – au avut un impact puternic. Oamenii au început să fie suspicioşi asupra faptului că „următorul Elţîn" s-ar putea transforma într-unul şi mai periculos. Această teamă că nu există o alternativă la Elţîn a început să se dezvolte la începutul lui 1993.

De fapt, toată această problemă a „alternativelor care nu existau la Elţîn" este una foarte interesantă. Mai tîrziu ne-am adus aminte că la fel ziceam şi despre Gorbaciov: nu există alternativă la el. Apoi s-a văzut că a existat o alternativă şi la Gorbaciov, dar şi la perestroika: era Elţîn. Şi culmea, imediat ce şi-a făcut apariţia pe scenă Elţîn, s-a strigat deja că nu există alternativă pentru a-l înlocui.

Iavlinski a publicat în primăvara lui 1993 un articol care se numea chiar aşa: „Sînt pregătit să fiu o alternativă la Elţîn", şi a făcut valuri. Aşa şi-a făcut intrarea pe scena politică, cu acel articol. De aceea, cînd a apărut Putin, sloganul „Nu există alternativă la Putin" nu a venit de la noi, de sus, a pornit de jos, fără instigarea noastră. Dar ne-am folosit de el imediat.

De la apariţia lui Medvedev ca preşedinte nu se mai poate spune: nu există alternativă la Putin. Sau: nu există o alternativă la Medvedev.

Da, tandemul a distrus logica „politicii alternativelor care nu există". Pentru că ideea lipsei unei alternative la Elţîn s-a dovedit a fi eficientă în alegeri, am început să mă gîndesc cum a fost cu adevărat organizată puterea în Rusia. Am dezbătut această problemă şi cu istoricul Mihail Gefter. Odată ce am realizat că nimic nu s-a schimbat în esenţă, mi-am făcut o idee asupra modului în care ar putea fi folosit potenţialul politic al „alternativelor care nu există".

Pe de o parte, avem puterea fără reprezentare, dar, pe de altă parte, opinia publică trebuie luată în seamă. Nu este acelaşi lucru cu puterea autoritară clasică, căreia nu trebuie să-i pese de ceea ce gîndesc oamenii pentru că ceea ce gîndesc este controlat de poliţia secretă.

Este o formă de putere mai arhaică – puterea „moşierului". Înainte, boierii ruşi obişnuiau să delege administraţia moşiei unui neamţ, şi ei trăiau la Moscova sau la Paris. Ţăranii se pot revolta, pot să îşi ceară drepturile şi pot chiar să-l omoare pe neamţ, dacă este prea dur. Dar el administrează în numele proprietarului, şi nu al lui.

Să ne întoarcem la politica alternativelor care nu există. Au fost comuniştii cu adevărat percepuţi ca o reală ameninţare în 1996?

În ianuarie 1996, conducătorul partidului comunist, Ghenadi Ziuganov, avea 40% în sondaje, iar Elţîn doar 5%, deci ar fi greu să spunem că nu a fost o ameninţare. Dar, bineînţeles, „întoarcerea la comunism" a fost în mare măsură un mit pe care s-a şi bazat campania electorală din 1996 – mitul bolşevicului cu un cuţit în dinţi, care va veni şi îţi va lua proprietatea, apartamentul şi aşa mai departe.

Boris Elţîn

Ce au ştiut tehnologii politici ai anilor '90 în plus faţă de politicieni?

Pentru noi, alegerile parlamentare din 1995 au fost testul-cheie. Au fost organizate cu supervizarea directă a lui Elţîn şi a şefului securităţii, Alexander Korzakov. A existat un proiect numit partidul Congresul Comunităţilor Ruseşti (CCR) pe care l-am dezvoltat şi care a fost în aşa fel gîndit încît să unească platforma liberală şi populismul exacerbat. O opţiune ciudată, ceva similar *Tea Party* în SUA: un program de dreapta formulat în termeni de stînga. Exact la asta ne-am şi gîndit: dacă vrei să convingi votanţii cu privire la ceva ce aparent contravine valorilor lor şi chiar intereselor personale, trebuie să o prezinţi ca pe o expresie a puterii la care nu există nici o alternativă. Generalul Lebed a fost ales ca imagine a CCR. Avea o voce înspăimîntătoare: în războiul din Transnistria, vocea lui a fost folosită pentru a slăbi rezistenţa – a fost transmis prin megafoane pentru ca studenţii din Chişinău aflaţi în tranşee să îl poată auzi şi să tremure. Cu toate acestea, Lebed a fost în realitate un intelectual militar timid şi fragil care se prefăcea a fi un monstru terifiant, dar în esenţă îi lipsea încrederea în sine. De fapt, a devenit chiar o obişnuinţă faptul că politicienilor ruşi le lipseşte încrederea în sine.

Programul CCR promova un liberalism favorabil oamenilor simpli. Pînă în momentul alegerilor reuşiserăm deja să umflăm un balon virtual: în toate sondajele de opinie, CCR ieşea pe locul doi, după comunişti. Comuniştii erau speriaţi – dar CCR nici măcar nu a trecut pragul electoral. Problema reală a fost că ne lipsea un aparat regional. Atunci am realizat că este uşor să umfli un balon, dar pentru a strînge voturile ai nevoie de aparat local. Comuniştii aveau aparatul lor, noi am eşuat în acest sens. Această constatare a stat la baza planificării modelului 1996. De această dată, întreaga campanie a fost construită pe baroni locali, unii dintre ei nu chiar loiali. În primul tur, trebuia să le arătăm că rezistenţa este inutilă – trebuiau să treacă de partea lui Elţîn. Adevărat, Elţîn nu a cîştigat din primul tur. Dar trebuia să demonstreze că nu va pierde, că nu va permite să piardă cea de-a doua rundă. Strategii noştri politici erau aproape de a stabili hegemonia lui Elţîn ca lider pentru care nu există alternativă. Votîndu-l pe Elţîn, oamenii au votat pentru putere, dar a contat şi frica lor de a fi lăsaţi fără putere.

Problema era că la alegeri ai nevoie şi de alţi candidaţi.

În Occident se crede că în era Elţîn a existat democraţie, poate imperfectă, dar totuşi democraţie. Şi că a existat competiţie politică. Totuşi, după ce a ajuns la putere, Putin a stabilit un regim autoritar, un model complet diferit. Ca un om din interior, cum vedeţi dumneavoastră această diferenţă dintre regimul Putin şi regimul Elţîn?

Totul este rezultatul victoriei categorice a lui Putin, a succesului său accidental, care a fost tradus mai apoi într-un referendum continuu: societatea era întrebată în orice tip de probleme, indiferent dacă era pro sau contra lui Putin. Vechea infrastructură a lui Elţîn, bazată pe ideea preşedintelui fără alternativă, formată din mai mult sau mai puţin aceiaşi actori, s-a păstrat. Au fost adăugate totuşi alte cîteva obiective. De exemplu, Elţîn nu a ştiut ce să facă cu moştenirea armatei sovietice, acesta fiind şi motivul pentru care a păstrat armata în cea mai mare parte departe de sistemul de decizie. Practic, a tăiat sursele de finanţare pentru armată. În acest caz, Elţîn a suferit un conflict de personalitate alimentat de moştenirea erei sovietice. Pe de o parte, era convins că o superputere are nevoie de o armată puternică, iar pe de altă parte, pacifismul – de natură sovietică, radicală – făcea şi el parte din natura lui. Şi cum n-a acţionat din timp, fără fonduri de la bugetul statului, armata plana asupra sistemului constituţional ca o eventuală ameninţare. A fost parcă o parodie a modelului latin american: o armată sărăcită faţă în faţă cu elite pacifiste ce se îmbogăţeau. Într-un fel, democraţia a fost construită lăsînd armata undeva în afara sferei sale. Nimeni nu avea nici o idee de ceea ce se întîmpla cu armata. Generalii delapidau fondurile, iar soldaţii mureau practic de foame. Ce efect poate avea o asemenea armată asupra ţării? Nimic bun nu poate ieşi din aşa ceva.

Există o conexiune cu războiul din Cecenia?

A existat un alt motiv, uitat, în spatele războiului din Cecenia: a da unei armate înfuriate ceva de făcut. În anii '90, statul nu avea legitimitate, nu prea putea determina oamenii să meargă la război. Cei care au luptat în primul război din Cecenia au fost, dintr-un motiv sau altul, aceia care au crezut că trebuie să servească patria sau cei care s-au trezit luaţi pe sus. A devenit clar imediat faptul că acea armată nu este capabilă să lupte, şi au început să fie trimise forţele de poliţie şi trupele speciale OMON, prin rotaţie din fiecare regiune a ţării. Toate forţele noastre de poliţie au trecut printr-un război, care a fost nu numai real, dar şi sîngeros. Aceasta este cheia de înţelegere a ce s-a întîmplat ulterior. Aceşti oameni au fost incredibil de brutalizaţi. În acelaşi timp, mulţi dintre ei afişau un eroism măreţ. De exemplu, trupele OMON din Ryazan au fost prinse de ceceni într-o rîpă şi au refuzat să se predea. Exact ca cei 300 de spartani. I-au omorît pînă la ultimul om. Dar odată întorşi acasă, luptătorii din Cecenia, simţind deja gustul sîngelui, au devenit periculoşi, mulţi dintre ei asociindu-se cu grupuri de infractori.

Care a fost viziunea lui Elţîn cu privire la spaţiul postsovietic? De ce, de exemplu, relaţiile cu Ucraina şi Belarus s-au dezvoltat într-un mod atît de diferit? De ce a rămas doar o idee reunificarea cu Belarus?

Toate proiectele de uniune cu Belarus au fost practic croite de preşedintele belarus Lukaşenco. Intenţia lui era să devină preşedintele Rusiei şi al Belarusului după Elţîn. Unirea s-ar fi produs practic inevitabil, dacă ar fi fost supusă unui referendum popular. Pînă la apariţia lui Putin, nu mai era nimeni la fel de popular. O parte a elitei economice ruseşti, în principal sectorul industrial, avea o orientare pro-Minsk. Belarus deţinea cel mai dezvoltat sector al complexului industrial militar sovietic – modernizat cel mai recent – în anii '80. Lukaşenco voia să ofere la schimb Belarus pentru Kremlin. Dar la începutul anului 1996 cei de la Kremlin au început să-şi pună întrebări cu privire la costul pe care îl implică cumpărarea Belarusului de la Lukaşenco. Erau pregătiţi să plătească orice preţ cu excepţia Kremlinului! Aşa s-a dezvoltat stilul de tîrguială între Rusia şi Belarus. Şi tot aşa nu a dus nicăieri. În schimb, dinamica relaţiilor cu preşedintele ucrainean Leonid Kucima a fost diferită. El balansa între Rusia şi Vest, fără a da vreodată impresia că este dispus să accepte ca Ucraina să fie anexată Rusiei. Iar problema „Crimeei ruseşti" a fost întotdeauna secundară pentru Elţîn.

Cel fel de Ucrainã dorea Elţîn?

Cred că Elţîn era autist din punct de vedere geopolitic. Iubea grandilocvenţa, politicile în stil grandios, summit-urile şi aşa mai departe. Pentru el tot ce era important se întîmpla la Moscova, nu prea îi păsa de ce se întîmpla în Ucraina. L-a privit pe Kucima ca pe un administrator sovietic; vorbeau aceeaşi limbă. Dar nu au discutat niciodată ideea re-

vigorării imperiului sovietic. În plus, Kucima a fost într-un fel speriat de Elţîn. Mulţi îl credeau pe Elţîn imprevizibil. De aceea, Kucima avea oamenii săi la Kremlin, pentru a spiona ce se plănuieşte.

Cum a putut Moscova să facă o asemenea greşeală la alegerile prezidenţiale din 2004 în Ucraina? Eraţi acolo în acel moment, lucrînd pentru Ianukovici. Cum priviţi acest eşec azi?

Kucima a distrus totul încă de la început: ne-a impus propriul joc, care în realitate nu se potrivea jocului nostru.

Vreţi să spuneţi că operaţiunea „succesorul" nu a ieşit?

A ieşit, dar nu am fost noi cei care am ales succesorul. Kucima făcea un joc propriu, dar în acelaşi timp ne cerea acordul la fiecare pas. Iar planul său se schimba tot timpul. La început a dorit să candideze pentru un alt mandat. Şi asta cînd ne aflam deja aproape de alegeri, undeva pe la sfîrşitul primăverii lui 2004. Se întîmpla la acea faimoasă partidă de băut pe care a avut-o cu preşedintele parlamentului, Volodimir Litvin, şi care a durat vreo trei zile. Atunci Litvin aproape l-a convis pe Kucima să rămînă la putere. Dar apoi Kucima s-a răzgîndit şi s-a decis să-şi caute un succesor. Aşa a ajuns iar la Victor Ianukovici. Nu avea un plan clar. Ianukovici nu era pregătit în nici un fel pentru acest rol. Afişa, ca şi generalul Lebed, o figură aparent înfricoşătoare, dar în realitate era un om nevertebral. Cînd se lovea de o criză, era pierdut. Dacă echipa sa funcţionează bine, atunci e un lider bun. Probabil ar fi fost un bun nomenclaturist sovietic, dar ca politician nu e potrivit. Deci, Kucima l-a propus pe Ianukovici, şi Moscova nu a intervenit.

Apoi, evenimentele din Kiev – în special rapiditatea cu care s-a divizat cercul lui Kucima – au lăsat o puternică impresie asupra lui Putin. În teorie, ştia că aceste lucruri sînt posibile, dar acum avea exemplul concret al unui aparat care s-a prăbuşit sub ochii lui. Kucima a pierdut instantaneu controlul; cu toţii, inclusiv gărzile de corp, s-au reorientat.

Vă propun să vorbim despre Putin. La începutul anilor 2000 chiar era o figură autentică, un lider politic popular. Ar fi cîştigat oricum alegerile. De ce a fost nevoie să fie manipulate?

Putin nu s-a văzut ameninţat de nici o opoziţie serioasă, dar nu a vrut să concureze împotriva unor mici alergători insignifianţi. Ideea de bază din spatele alegerilor prezidenţiale din 2004 a fost aceea de a-l transforma într-un referendum – un referendum de confirmare. La acel moment nu a existat într-adevăr alternativă la Putin pentru preşedinţie. Problema era că la alegeri ai nevoie şi de alţi candidaţi. Era important să ne asigurăm că Putin nu se va suprapune sau nu va intra în conflict cu ei, chiar şi la modul virtual. Aceasta nu a ţinut atît de mult de politică, cît – aş spune eu – de estetică. Ceva asemănător apariţiei ceremoniale a basileului, incomparabilul „Prim Cetăţean". La acel moment a fost pur şi simplu o chestiune de design al campaniei, şi nu de politică. Abia mai tîrziu s-a transformat într-un tip de politică.

Cît de stabil este regimul Putin? Cît de importantă este stabilitatea pentru el?

Stabilitatea este o teză propagandistă, pînă la urmă. Există un tip de stabilitate care poate fi verificată în termeni relativi, şi există stabilitatea ca prioritate politică. Priorităţile politice au fost promovate încă înainte de a se cunoaşte măcar un început de stabilitate, la începutul deceniului trecut, cînd aproape totul era instabil. Nu aveam nici măcar o echipă stabilă. Putin nu a deţinut controlul nici măcar asupra propriei echipe. Echipa lui semăna mai degrabă cu stafidele dintr-un biscuite, oameni integraţi în echipele altor oameni. Echipa lui Elţîn, pe de altă parte, era ca o împletitură, ţinută laolaltă de interesul lor comun faţă de trecut şi atitudinea faţă de Elţîn, de proprietate şi viziuni.

Cum înţelegea Putin stabilitatea? El nu îşi dorea să fie un preşedinte de tranziţie. A fost conştient de faptul că mulţi îl percepeau ca fiind o asemenea figură trecătoare, a cărei responsabilitate se rezuma doar la aceea de a oferi timp celorlalţi pentru a pregăti următoarele alegeri. Şi din cîte ştiu, mulţi din echipa lui Elţîn l-au perceput în acest mod. Dar el nu îşi dorea să fie o figură temporară şi nu îi plăcea să fie controlat, sau ideologia lui să fie controlată. Cîteodată reuşea să îşi impună punctul de vedere, de exemplu, în ceea ce priveşte imnul naţional al Rusiei *(revenirea la imnul sovietic):* aceea a fost ideea lui, pe care a reuşit să o aducă în atenţia celorlalţi. Dar în primele lui zile ca preşedinte marea majoritate a deciziilor nu i-au aparţinut. În principiu, aceasta a fost şi problema pe care Putin a încercat să o rezolve în 2003. De aceea a şi intrat în conflict cu Alexandru Voloşin. S-a speculat că din cauza cazului Hodorkovski, dar acela a fost doar un pretext. În realitate, nu cred că Yukos a reprezentat o problemă-cheie pentru Putin în acel moment. Pentru el, problema-cheie o reprezentau relaţiile cu echipa Kremlinului. Era o modalitate foarte bună de a scăpa de supravegherea Familiei. Asta era important pentru el, dar trebuia să fie atent să nu intre într-un conflict direct cu Elţîn. Nu şi-a dorit un conflict direct cu Elţîn, de aceea nu se atingea de nici un om aflat în cercul lui Elţîn, ca de exemplu, oligarhul Oleg Deripaska. Dar Hodorkovski nu a fost niciodată apropiat lui Elţîn. Voloşin şi echipa lui nu au cedat, şi conflictul a început să escaladeze. Putin nu a făcut nici un compromis, chiar dacă la început acest lucru părea posibil. Acela a fost momentul în care puterea a început să roiască în jurul lui. Acesta este motivul pentru care alegerile din 2004 au luat o formă triumfală şi a apărut un nou tip de putere, o putere de neclintit, care putea asigura stabilitate. Nu este vorba despre stabilitatea regimului politic – nu cred că Putin se gîndeşte în aceşti termeni. Este vorba de stabilitatea ca o construcţie socială, ca o modalitate de a organiza societatea.

Pe biroul lui sînt butoane, pe care el le apasă, dar cablurile de dedesubt lipsesc.

Am vorbit despre lipsa unei alternative la Gorbaciov, la Elţîn şi la Putin. În ajunul alegerilor din 2011, sîntem în faţa unui sfîrşit de capitol, încetează politica „lipsei de alternativă"? Sau poate fi oprit timpul şi menţinut statu-quo-ul?

Cred că atît Medvedev cît şi Putin sînt conştienţi că situaţia actuală nu poate continua pentru încă un mandat. Percepţia lor asupra situaţiei este diferită şi nici unul dintre ei nu crede că acest tandem poate continua. Deşi unor oameni din jurul lor nu le-ar displăcea acest lucru. Lor le-ar plăcea ca tandemul să continue. De vreme ce regulile jocului sînt clare. Nu este foarte comod, într-adevăr. Ai nevoie de două linii telefonice, dar te poţi obişnui cu asta. Dar Putin nu se poate întoarce, pur şi simplu, pe postul său vechi. Se gîndeşte la noi idei pentru a reveni.

Dar de ce nu se poate întoarce?

Gleb Pavlovski

Pentru a fi succesorul cui? Pentru a fi urmaşul unui candidat pe care el însuşi l-a propus? Asta l-ar transforma într-un om slab. Şi va fi nevoit ca întreg mandatul viitor să explice de ce a făcut această greşeală. El nu este aşa, nu gîndeşte în acest mod. Are nevoie de putere, de o mişcare neaşteptată plănuită de el, ceva şiretlic, o intrare spectaculoasă. În acelaşi timp, Medvedev este supărat că mecanismele create de Putin nu funcţionează. Pe biroul lui sînt butoane, pe care el le apasă, dar cablurile de dedesubt lipsesc. În acelaşi timp, înţelege că nu poate să-şi încheie preşedinţia cu aceste alegeri. Spre deosebire de Putin, el are propria viziune asupra statului. Trebuie să îşi pună în aplicare această viziune. Dar nu îşi permite un conflict cu Putin. Este extrem de dificil. Pînă una-alta, este vorba despre etica unei prietenii. Prietenii nu se pot trăda unul pe altul. Elţîn ar fi putut, drumul lui a fost pavat cu cadavre de foşti vechi prieteni. În final nu a rămas poate nici unul căruia să nu i se fi întors spatele în mod grosolan. Ca atare, tandemul este într-un punct mort. Medvedev nu doreşte să continue în acelaşi fel pentru încă patru ani. Putin împărtăşeşte aceeaşi opinie. Dar şi mai ciudat ar fi ca el să devină preşedinte, iar Medvedev prim-ministru. Ar fi suprarealist. Putin ştie că există totuşi nişte reguli globale pe care trebuie să le urmezi. Nu poate fi prea excentric.

Acum au nevoie de o inovaţie similară ideii de „stabilitate" de la sfîrşitul anilor '90. La acea vreme majoritatea oamenilor tînjeau după o putere puternică şi stabilă. Acum starea de spirit s-a schimbat. Noul strat social care a apărut în ultimele decade, clasa de mijloc, nu este prea optimist. Sînt într-o stare de constantă iritare. Cred că este mai mult o aparenţă decît realitate, dar le place să vorbească şi continuă să cîştige pondere. Reţelele sociale au impus şi ele un anumit discurs despre putere. Internetul rusesc a adoptat un discurs extrem de dur. Dacă ai o dispoziţie bună, pur şi simplu nu te vei face auzit pe Internet. Internetul este un mediu radical.

În cele mai multe cazuri reflectă poziţii polarizate.

Da, trebuie să facem totuşi diferenţa între polarizarea virtuală şi polarizarea din viaţa reală. Autorităţile adoră sprijinul pasiv, confirmat de altfel şi prin alegeri. Dar acest sprijin nu poate fi de fapt mobilizat. Nu ia forma mobilizării politice; nu este pregătit să formeze o coaliţie în jurul unei idei sau a unui program. Nimeni nu ştie ce să facă în privinţa asta. Tot ce poţi face este să îţi verifici încontinuu cotele din sondaje. Chiar dacă cifrele sînt bune, frica rămîne, pentru că indiferent către cine te întorci primeşti zero reacţie. Asta i s-a întîmplat şi lui Medvedev, şi ideii lui de modernizare. Cred că a fost o experienţă nouă şi neplăcută pentru el să descopere că pînă şi cei care ar fi trebuit să fie interesaţi de modernizare, cercurile de afaceri, nu i-au răspuns. Cei cărora le era frică de Putin nu au răspuns nici ei. Sau poate nu sînt cu adevăraţi speriaţi de el? Nu este foarte clar ce trebuie făcut în această situaţie.

De aceea aş spune că niciodată nu am fost mai aproape de nişte alegeri fără soluţii ca pînă azi. Anul electoral 2012 sună mai degrabă ca o apocalipsă. În Moscova toţi vorbesc despre calendarul maiaş – 2012 sfîrşitul lumii. În 2012, pămîntul se va cutremura, cerul va fulgera, şi o piatră gigantică cu un nou calendar va cădea din raiuri. Şi o voce va spune: mulţumim că folosiţi calendarul nostru. Scenariul sună tautologic. Dar senzaţia generală care se conturează independent de propagandă este că, cel mai probabil, Medvedev va candida pentru un nou mandat la preşedinţie, în timp ce Putin încearcă să se decidă ce rol îşi doreşte să joace după alegeri. Ce îi va coace mintea rămîne de văzut.

Interviu realizat pentru *Transit – Europäische Revue*. Publicat iniţial în Eurozine (www.eurozine.com) în limba engleză. Versiunea în limba germană va apărea în *Transit* în toamna 2011.

© *Transit* – Europäische Revue
© Eurozine

traducere de Claudia SILAGHI

Boris Elţîn şi Bill Clinton

Dan DUNGACIU

Rusia: manual de întrebuințare

„Ieri-noapte am băut cu ruşii... Era să mor.
Azi dimineaţă m-am trezit...
Mai bine muream ieri!“

(din memoriile nepublicate
ale unui diplomat occidental)

Există despre Rusia o vorbă celebră rostită de un personaj faimos: „Rusia este o ghicitoare, înfăşurată într-un mister, în interiorul unei enigme“. Chiar aşa că fie? Chiar atît de absconsă şi incomprehensibilă să fie această Rusie precum credea Winston Churchill? Ne îndoim că, cel puţin în ceea ce Donald Rumsfeld numea „Noua Europă“, atunci cînd cineva este întrebat despre Rusia, va cădea năucit în dubitaţii încercînd să înţeleagă ce vrei să spui sau cum să se dumirească în faţa acestei abisale întrebări... Departe de noi gîndul de a nega complexitatea unui fenomen precum cel numit „Rusia“, dar de aici pînă a o declara ininteligibilă e un pas excesiv. În prestaţia ei (geo)politică, Rusia nu e atît de surprinzătoare şi de inedită pe cît ne place, deseori, să credem. Din păcate.

Ce se întîmplă acolo?

Astăzi, politica internă a Federaţiei Ruse a intrat în accelerație. S-a petrecut recent – vă amintiţi? – „misterul“ candidaturilor. Hamlet s-a mutat pe Volga şi toată lumea se întreba, shakespearian, cînd despre Putin, cînd despre Medvedev: „Va candida sau nu va candida?“. Evident, chestiunea a fost tranşată urgent: vor candida ambii! Unii se grăbesc să acrediteze ideea că această bătălie la vîrf va fi începutul democratizării veritabile a Rusiei – aşa cum se discuta atunci cînd generalul de armată Lebed se pregătea să candideze la preşedinţie şi se spunea că democraţia va începe în Rusia doar atunci cînd servicile secrete militare vor începe războiul cu KGB-ul. Din păcate, Lebed a suferit un accident de elicopter şi democraţia veritabilă din Rusia s-a mai amînat un pic.

Ce se întîmplă acum? De unde atîta agitaţie şi suspans pe scena politică?

Sondajele de opinie indică cifre care ridică probleme tehnologilor de la Kremlin. Ratingul celor de la putere coboară, chiar dacă, în comparaţie cu cel al liderilor europeni, este consistent (Putin are încă cca 60%, însă pe tendinţă descrescătoare). Întrebarea e aceasta: Cum să faci să recîştigi adeziunea publicului – una dintre dimensiunile importante ale „putinismului“? Cum să îl reconectezi la spaţiul politic? Cum să îl faci să te (mai) creadă?

Soluții pentru (ne)liniștea noastră

Prima idee care vine în minte este un conflict militar consistent, un război chiar. „Coada dă din cîine“ şi la Moscova, chiar dacă ruşii nu fac filme pe tema asta. Dacă Putin a devenit cu adevărat Putin în urma confruntărilor sîngeroase din Cecenia, de ce nu ar mai funcţiona o dată? Nimeni, firește, nu are certitudinea că ea a fost eliminată complet, dar trebuie să ţinem seama că soluţia rămîne extremă, fie şi în cazul Rusiei.

Teoretic, o altă soluţie ar fi aducerea pe scenă a unor lideri tineri, de altă formulă. Soluţia nu e fezabilă. În primul rînd, pentru că timpul e scurt; în al doilea rînd, pentru că o creştere spectaculoasă şi rapidă a unui tînăr politician nu s-ar putea orchestra, nici măcar de către tehnologii de la Kremlin, decît pe seama scăderii sau minimalizării lui Putin. Şi asta, cel puţin deocamdată, nu se poate.

În aceste condiţii, o soluţie realistă pentru reconectarea populaţiei la politică – în special populaţia urbană, educată şi prosperă – poate fi găsită prin intermediul unei *bătălii interne*. Este nevoie de un nou tip de mobilizare, în ciuda faptului că nu se mai pot aduce actori noi pe scenă. Urmează, deci, filmul anului: confruntarea Putin-Medvedev! Va trebui să ne aşteptăm la o dispută relativ dură între cei doi, dar care niciodată nu va depăşi punctul de fierbere sau criza care riscă să fisureze iremediabil sistemul. În urma acestei confruntări, victorios va fi Putin.

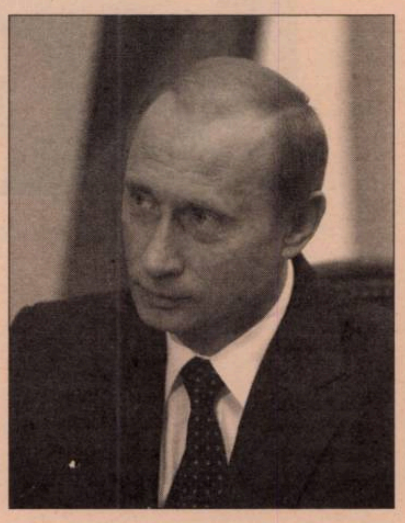

Vladimir Putin

Am văzut astăzi o declaraţie
nefericită a ambasadorului
Federaţiei Ruse la Bucureşti,
că a trecut vremea Războiului
Rece. Şi eu mă văd nevoit,
deşi o voi face şi oficial,
să-l atenţionez că a trecut
vremea Războiului Rece
şi că nu-şi mai pot face centre
de influenţă în politica
românească sau, dacă
şi le vor face, le vom reteza.

TRAIAN BĂSESCU
(preşedintele României,
4 decembrie 2009)

Privind spre Rusia de la București

În raport cu Rusia, nici România nu are multe întrebări abisale de pus. Confruntarea durează de vreo 200 de ani, şi nu s-au schimbat multe de atunci. Doar decorul. După 1989, ruptura s-a petrecut imediat ce România a arătat clar că merge spre Vest şi nu îşi gîndeşte destinul în raport cu Estul. Maximum de „simpatie“ din partea rusă a fost, se pare, livrat pe la mijlocul anilor '90, şi s-a tradus printr-o teză emanată de tratatul geopolitic al lui Dughin, după care România se poate chiar reuni cu Basarabia, dar – cum altfel? – doar în condiţiile unei bune relaţionări cu Rusia. Una dintre expresiile concrete ale acestui proiect a fost aşa-numitul „Plan Belkovschi“, prezentat şi la Bucureşti prin 2003, eveniment petrecut, deloc întîmplător, în preajma intrării României în NATO şi în toiul negocierilor de la Chişinău privind chestiunea transnistreană. După integrarea euroatlantică a României, surprinzător, toate „ofertele“ Rusiei au încetat. Cel puţin pînă acum.

Ceea ce trebuie însă reţinut este că niciodată relaţia bilaterală România-Rusia nu a fost strict personală, iar ideea după care preţul gazelor depinde de tonul declaraţiilor unuia sau altuia dintre preşedinţii de la Bucureşti este naivă. Preţul gazelor a crescut cînd în România era un preşedinte care avea toate datele să nu se întîmple asta. Şi totuşi, negocierile cu Moscova s-au blocat, nici o resetare nefiind deocamdată viabilă.

Problema este de fond. Chestiunea nu se referă la *dezirabilitatea* unei relaţii bune cu Rusia – cine se îndoieşte de asta? –, ci de *maniera* în care ea se poate obţine. O relaţie bună cu Moscova se poate obţine, teoretic, şi mîine, dar cu un preţ inacceptabil. Preţul sacrificării agendei publice a României în raport cu Rusia şi al eliminării de pe agenda bilaterală a unor chestiuni „minore“ de tipul: tezaurul românesc, chestiunea pactului Ribbentrop-Molotov (din a cărui discuţie Republica Moldova este ignorată sistematic, şi nu doar la Moscova!), parteneriatul strategic cu SUA, ideea de ocupaţie rusă a Basarabiei, existenţa „limbii şi poporului moldovenesc“ etc.

„Prețul corect“ pentru relația România-Rusia

Poate face Bucureştiul asta? Riscul este enorm, indiferent cine ar decide să purceadă la o asemenea întreprindere geopolitică. Pentru că, o repetăm, problema nu este tonul adoptat în relaţia bilaterală, ci poziţiile strategice, de fond, care ar trebui sacrificate. Pentru că Rusia nu acceptă jumătăţi de măsură. Dacă unii politicieni români mai cred aşa ceva, să se uite niţel spre Est, spre Chişinău, şi să înţeleagă că Rusia nu poate fi păcălită prin vorbe sau gesturi parţiale. Preşedinţii de la Chişinău – cu excepţia lui Mihai Ghimpu – aveau toate datele să fie agreaţi la Moscova nu doar pentru că proveneau din sistemul sovietic, ci pentru că inclusiv limba maternă a copiilor lor a fost limba rusă, limba română fiind însuşită tîrziu de fiii şi fiicele lor, fie că se numeau Snegur, Luchinschi sau Voronin. Şi ei au făcut aproape toate concesiile faţă de Moscova: au stat în genunchi cînd a fost nevoie, nu au acţionat Rusia în judecată pentru că nu vrea să îşi retragă trupele, au semnat documente inacceptabile, au declarat tot ce se putea declara. Dar pentru că nu au făcut un singur lucru, unul singur, adică legitimarea prezenţei trupelor ruse pe teritoriul R. Moldova, nu au primit, în fond, nimic. După 20 de ani de independenţă – faţă de România sau faţă de Rusia? –, Republica Moldova „negociază“ cu Moscova fără să aibă, în realitate, nici o carte cîştigătoare în mînă... Aviz amatorilor!

Din această perspectivă trebuie evaluată relaţia româno-rusă, şi nu din cea a unor declaraţii ferme de la Bucureşti sau a unor isterii de la Moscova. Reacţia Rusiei după afirmaţia preşedintelui Băsescu de asumare a ordinului de trecere a Prutului – o afirmaţie de altfel de bun-simţ pentru orice şef de stat român de azi şi de mîine – a fost surprinzătoare şi a ieşit din orice canoane diplomatice. Dar asta nu arată forţă, ci slăbiciune. La fel şi ieşirea impetuoasă şi comică a unui Moş Teacă de la NATO, şi blogger pe deasupra, care a fost trimis acolo să reprezinte Moscova, tocmai pentru a ţine vie în ochii occidentalilor ideea unei Rusii incontrolabile şi care poate lovi oricînd, dacă nu e ţinută în frîu relativ rezonabil de – cine altcineva? – Vladimir Putin şi echipa lui. Este o sfidare extraordinară că tu, Rusia, după ce ai ras jumătate de Cecenie în numele apartenenţei acestui teritoriu la spaţiul Federaţiei Ruse şi ai făcut un război cu Georgia pentru două provincii separatiste, să reacţionezi astfel atunci cînd preşedintele României nu face decît să reamintească lumii că Rusia a ocupat teritoriul dintre Prut şi Nistru şi că acest lucru nu poate fi şi nu trebuie să fie ignorat.

Ce e de făcut?

Deocamdată nu mare lucru. Ţinînd seama că agenda româno-rusă nu este deloc clarificată şi că în intervalul de timp care urmează – cum am văzut – nici liderii, nici politicile nu se vor schimba la Bucureşti sau la Moscova, situaţia rămîne îngheţată. „Resetarea“ ruso-americană – sau ceea ce la Washington se cheamă „regîndirea Eurasiei“ – nu va duce nici ea la măsuri definitive în acest spaţiu. Pentru că aici jocurile rămîn cu sumă nulă. Cu cît SUA cedează teren mai mult în regiune în numele resetării, cu atît cîştigă mai mult Rusia, dacă nu direct, atunci prin intermediul unei relaţii strînse cu Germania şi, mai nou, Franţa (după cum a sesizat diplomatic şi senatorul Lueger în raportul său vizînd chestiunea transnistreană, cînd a sugerat că America este tot mai marginalizată în acest dosar). Neutralitatea nu există în această regiune (în R. Moldova, de pildă, neutralitatea înseamnă „NATO, nu!“, pe cînd trupele ruseşti, da!).

În actualul context geopolitic, cu o Rusie care nu îşi va schimba rapid profilul şi liderii, şansele resetării relaţiei Bucureşti-Moscova sînt aşadar minime. Căci această resetare nu poate fi făcută, cum am văzut, în schimbul renunţării la o agendă pe care România a menţinut-o chiar şi în contexte mai dramatice. Cei care cred că pot schimba lucrurile doar prin schimbarea limbajului se înşeală.

În ceea ce priveşte acţiunile imediate, Bucureştiul trebuie să facă un singur lucru: să ţină un ochi atent îndreptat spre R. Moldova. Evoluţiile politice interne de acolo şi viitoarele negocieri pe dosarul transnistrean vor transmite semnale mult mai semnificative decît comunicatele isterice al MAE rus.

Rusia nu crede nici în lacrimi, nici în simple declaraţii de intenţii. Ar fi bine să nu creadă nici Bucureştiul.

Dan Dungaciu *este profesor la Universitatea Bucureşti şi director al Institutului de Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale al Academiei Române (ISPRI). În 2011 a publicat la Editura Cartier lucrarea* Basarabia e România? Dileme identitare şi (geo)politice în R. Moldova.

Stanislav SECRIERU

Nimic nou pe frontul de Est

despre continuitatea autoritară şi utilitatea resetării

De curînd, Rusia a intrat în febra preelectorală, iar în relaţia Bucureşti-Moscova s-a consumat un nou episod tensionat. Aşadar, este un moment oportun să aruncăm o privire în „bucătăria internă" a vecinului de la răsărit şi să medităm asupra relaţiilor ruso-române în contextul obiectivelor de politică externă a României.

Incertitudinea autoritară

Una dintre trăsăturile definitorii ale regimurilor democratice sînt alegerile. Un vot popular liber exprimat rezervă o doză de incertitudine cu privire la cîştigătorul scrutinului. Rusia se apropie rapid de un megaciclu electoral, compus din alegeri parlamentare (decembrie 2011) şi prezidenţiale (martie 2012). Elemente de suspans sînt prezente în procesul preelectoral din Rusia. Aparent ele sînt semne ale democratizării. Însă o privire mai atentă dezvăluie natura autoritară a incertitudinii din Rusia.

Întrebarea care provoacă nelinişte este dacă revine Vladimir Putin la preşedinţie sau Dmitri Medvedev va candida pentru un nou mandat? Aproape orice declaraţie publică este privită actualmente în Rusia prin prisma „Putin sau Medvedev". Dacă eşti la Moscova în aceste zile poţi să mergi la showul cu aromă politică unde reprezentantele sexului frumos îşi rup maiouri în două pentru Putin sau, alternativ, să frecventezi „lecţii" de cum să renunţi la berea oferită gratis de simpatizante sumar îmbrăcate ale preşedintelui Medvedev. Politicieni, oameni de afaceri sau formatori de opinie hrănesc suspansul, exprimîndu-se în favoarea unuia din cei doi piloni ai tandemului. Astfel, se creează impresia existenţei unei alegeri. Simplificat, aceasta se reduce la întrebarea: Îţi doreşti un lider erodat al cărui discurs despre realizările deceniului stabilităţii readuc în memorie stagnarea brejnevistă, sau un conducător tînăr, care stăpîneşte gadget-uri şi promite modernizarea statului? Dar întrebarea ascunde o falsă dilemă, cel puţin atît timp cît Vladimir Putin rămîne custode al sistemului politic edificat din 2000 încoace.

Premierul rus a sugerat recent că, după alegerile din primăvară, mediul politic va trebui „curăţat". Aşa cum garantul *tandemocraţei* nu dă semne că ar fi dispus să lase pe altcineva să facă ordine post-electorală, este mai puţin relevant dacă va continua preşedintele Medvedev. În 2004, Vladimir Putin s-a prezentat la alegerile prezidenţiale ca un actor politic autonom care a reuşit să se debaraseze de oamenii „familiei Elţîn" şi să planteze persoane loiale în funcţii-cheie din stat. Afacerea Yukos a servit drept dovadă a emancipării şi preeminenţei lui Putin în sistem. La încheierea primului mandat, preşedintele Medvedev este preponderent înconjurat de oamenii lui Putin şi activează în sistemul de coordonate creionat de predecesorul său. Aşadar, nu este o surpriză faptul că alegerea de a candida nu îi aparţine exclusiv lui Medvedev. Premierul rus a fost foarte explicit în această privinţă – „ne vom aşeza şi vom decide împreună". Este de neimaginat că cel nominalizat va eşua. Deci „alegerea" se va face în spatele uşilor închise. Cetăţenii vor avea eventual rolul de a legitima la urne decizia luată în urma unui proces netransparent. Misterul cu privire la spaţiul temporar în care va avea loc „întîlnirea de taină" şi, evident, rezultatul acesteia alimentează incertitudinea autoritară în Rusia.

Modernizarea supravegheată

Soluţia la incertitudinea autoritară ar fi modernizarea politică a Rusiei. Modernizarea ar elimina dubiile cu privire la regulile potrivit cărora se desfăşoară competiţia politică, inclusiv tranziţia de putere, şi ar garanta separarea puterii politice de afaceri (proprietate). În discursul electoral de la Krasnoyarsk din 2008, Dmitri Medvedev a anunţat ca prioritate modernizarea centrată pe patru „i": investiţii, inovaţii, infrastructura şi instituţii. Ultimul „i" din acel cvartet insufla speranţă că conceptul de modernizare în Rusia va trece dincolo de imperativele absorbţiei de tehnologii avansate. După preluarea fotoliului prezidenţial, Medvedev a vorbit constant despre necesitatea combaterii corupţiei, reforma sistemului judiciar, reforma poliţiei, extinderea participării politice şi îmbunătăţirea climatului investiţional. Însă modernizarea nu se face doar prin intermediul discursurilor. Intenţiile trebuie să treacă testul realităţii.

Rusia nu a confirmat, iar mesagerul modernizării a pierdut mult din credibilitate. Redenumirea miliţiei în poliţie nu a schimbat calitatea serviciilor oferite de forţele de ordine. Aşa cum remarcă autorul anonim al celebrului cont Twitter *KermlinRussia (o parodie a contului de Twitter al Kremlinului):* „Dacă sînteţi urmărit de poliţist, simulaţi decesul. Poliţia noastră nu este interesată de cadavre". Continuarea procesului Hodorkovski şi al asociatului său Platon Lebedev este un caz clasic de „nihilism juridic", fenomen dăunător pe care preşedintele Medvedev şi-a propus să-l combată.

Dmitri Medvedev

Rusia are relaţii extrem de apropiate cu Franţa, Germania, SUA, nu ştiu de ce vrem noi să fim mai catolici decît Papa şi nu-mi dau seama care este ideea de a irita în permanenţă Rusia, cum face Traian Băsescu; poate că are un proiect pe care eu nu-l înţeleg, dar mie mi se pare contraproductiv – nu pentru el (poate el îşi clădeşte un anumit tip de statuie), dar pentru România, pentru pieţele economice sigur este un proiect contraproductiv.

ADRIAN NĂSTASE
(fost prim-ministru
interviu pentru ziarul *Ring*,
27 iulie 2011)

„Dacă sînteţi urmărit de poliţist, simulaţi decesul."

Dincolo de gesturi simbolice faţă de opoziţie, autorităţile nu au pus în practică intenţia de a coborî pragul electoral pentru partide politice la 5%. În acelaşi timp, tandemul a confirmat propensiunea de a emula competiţia politică, creînd senzaţia de modernizare politică. Recent a fost lansat Frontul Popular în frunte cu premierul rus şi a fost resuscitat partidul de orientare liberală Cauza Dreaptă, preluat de omul de afaceri Mihail Prohorov – apropiat de putere şi co-proprietarul echipei din NBA New Jersey Nets.

Resetarea ratată

O serie de state europene au profitat de foamea Rusiei pentru modernizarea tehnologică. Dublarea eforturilor autorităţilor ruse în negocieri de aderare la Organizaţia Mondială a Comerţului şi planuri de privatizare controlată a unor active de stat au trezit interesul companiilor europene. În consecinţă, relaţiile economice ruso-europene s-au revigorat semnificativ, în ciuda diferenţelor politice principiale şi a disputelor comerciale ocazionale. UE a propus un set de programe în cadrul parteneriatului pentru modernizare cu Rusia. Unele state membre au urmărit, pe lîngă agenda mercantilă şi prin detensionarea relaţiilor cu Rusia, amplificarea impactului asupra politicii externe a UE, inclusiv în vecinătatea estică. România a ratat ocazia. Comunitatea de afaceri nu a avansat dincolo de discursul abstract cu privire la recuperarea pieţei ruseşti. Necesitatea relansării politice exprimate de Ministerul de Externe, la începutul lui 2011, s-a împotmolit la faza de implementare. La toate acestea, poate fi adăugată o atitudine majoritar reticentă a opiniei publice cu privire la normalizarea relaţiilor ruso-române. Dar de ce România, stat membru al NATO, ai cărui principali parteneri comerciali sînt în UE, ar dori normalizarea relaţiilor politice şi intensificarea raporturilor comerciale cu Rusia?

Rusia reprezintă o piaţă imensă, iar marja de profit destul de mare compensează riscurile unui mediu investiţional nociv. Aşadar, lipsa României de pe piaţa rusească nu este altceva decît ignorarea unor oportunităţi de afaceri profitabile. Investitori ruşi nu le-au irosit pe cele din România. Fără îndoială, recuperarea pieţei ruseşti la nivelul perioadei CAER-ului este nefezabilă. Agenţii economici din România care se vor decide să pătrundă pe piaţa rusească vor avea de înfruntat nu atît obstacole de ordin politic, cît concurenţa aprigă cu companii europene, turceşti şi chinezeşti. Cunoaşterea bună a spaţiului, conexiuni cu oameni de afaceri locali şi competitivitatea sînt esenţiale pentru un eventual succes. Relaţia politică funcţională poate fi un atu, în special cînd ţinteşti participarea la proiecte din sectoare considerate strategice. Dar acesta este apanajul guvernului, şi nu al sectorului privat din România. În general, afacerile considerate în Rusia mici şi mijlocii (proporţiile diferă substanţial de România) nu sînt detectate de sonarul Kremlinului.

Rusia este un actor care poate influenţa constructiv sau distructiv agenda de securitate europeană, în special în spaţiul post-sovietic. Cel puţin pentru următorul deceniu, România va reprezenta frontiera clubului transatlantic, acolo unde vecinătăţile Rusiei şi UE/NATO se suprapun. Prin urmare, interesul României este o relaţie non-conflictuală între Rusia şi Vestul instituţionalizat, stabilitatea la frontiera estică, pregătirea extinderii UE spre est, pentru a profita promt de o nouă oportunitate în viitor. Cultivarea unei relaţii conflictuale cu Rusia, chiar şi de pe poziţia de stat membru a NATO, nu este cea mai optimă strategie pentru România. Moscova excelează la joc obstrucţionist. Ambasadorul rus la NATO Dmitri Rogozin, care potrivit unui oficial de la Cartierul General a făcut o treabă „excelentă" începînd din 2008 pentru a adînci diviziunile între aliaţi, a demonstrat recent aptitudinile distructive ale diplomaţiei ruse, a căror ţintă a fost România. Kremlinul va specula în continuare orice ocazie oferită de autorităţile de la Bucureşti pentru a prezenta România drept un stat membru nociv pentru relaţiile ruso-europene. Persistenţa din partea României va fi contraproductivă. „De prea multe ori abordăm probleme frontal, în loc să urmăm tendinţa europeană" remarca într-un dialog un diplomat român.

Alternativ, România poate face uz mai eficient de resurse de politică externă, pliindu-se pe un discurs european pozitiv cu elemente de cooperare faţă de Rusia. Aşa cum a mărturisit un cercetător german care furnizează expertiză guvernului federal: „Ne dăm bine seama că viziunea Poloniei despre Rusia nu a evoluat dramatic, dar ajustarea discursului şi a politicilor faţă de Moscova a facilitat substanţial promovarea agendei economice şi de politică externă a guvernului de la Varşovia, inclusiv în cadrul UE". Polonia a renegociat contractul cu Gazpromul, a semnat contractul pentru construcţia terminalului LNG (gaz lichefiat) şi a promovat activ obiectivele sale în Moldova, Ucraina şi Belarus. Aşadar, contrar opiniei dominante, normalizarea raporturilor politice cu Rusia nu presupune renunţarea României la diversificarea energetică (Nabucco, AGRI) sau diminuarea sprijinului pentru viitorul european al Moldovei. Sînt şanse minime ca o nouă tentativă de resetare să aibă succes pînă la finalizarea ciclului electoral în Rusia. Diplomaţia română are suficient timp să pregătească normalizarea relaţiilor cu Rusia, care să contribuie indirect la realizarea obiectivelor de politică externă a României pe termen mediu şi lung.

Stanislav Secrieru *este cercetător asociat la Centrul pentru Studii Est-Europene şi Asiatice din Bucureşti. A publicat volumul* Rusia după Imperiu: între putere regională şi custode global *(Iaşi, Editura Institutul European, 2008).*

Paul IVAN

Relaţiile cu Moscova trec şi prin Bruxelles

Rusia – Uniunea Europeană

Deşi la nivel declarativ Uniunea Europeană (UE) şi Rusia îşi descriu relaţia bilaterală ca fiind una de „parteneriat strategic“, în fapt deseori parteneriatul lipseşte, iar strategiile nu aduc rezultatele aşteptate. Nu rareori Rusia este un motiv de divizare în interiorul UE şi o provocare la adresa politicii externe comune pe care aceasta se străduieşte să o construiască. La baza acestei relaţii problematice stau diferenţe ideologice notabile. În ciuda proiectului occidental de democratizare a Rusiei din anii '90, aceasta nu a dezvoltat o democraţie liberală, ci una *gestionată (managed democracy)* şi *suverană,* în care media şi alegerile sînt controlate iar libertăţile civile deseori încălcate. Rusia şi UE văd şi lumea din jurul lor prin lentile diferite. Prin interdependenţele şi solidarităţile pe care s-a construit, Uniunea Europeană este un proiect postmodern, pe cînd Rusia continuă să acţioneze după regulile unui realism hobbesian în care suveranitatea şi politica de forţă sînt elementele care contează.

Pentru UE, Rusia este cel mai mare vecin al său şi cel mai mare dintre furnizorii săi externi de resurse energetice. Pentru Rusia, UE este de departe principalul partener comercial şi principala sursă de investiţii directe. În ultima decadă, economia rusă a ajuns dependentă de exporturile de resurse energetice iar aceasta i-a afectat şi politica externă. Preşedinţia lui Vladimir Putin a coincis cu creşterea preţului petrolului şi gazelor, noile venituri întărind Rusia şi făcînd-o mai puţin cooperantă. Scăderea acestor preţuri, criza economică globală care a afectat puternic şi Rusia, venirea la putere a lui Dmitri Medvedev precum şi *resetarea* relaţiilor dintre Moscova şi Washington au făcut Rusia mai cooperantă şi au dus şi la îmbunătăţirea relaţiilor ei cu UE. Cu toate acestea, rezultatele concrete întîrzie să apară iar cooperarea pe anumite dosare (Afganistan, Iran, crimă organizată) este însoţită de competiţie sau conflict pe altele (energie, relaţiile cu ţările din vecinătate).

În plan diplomatic, Rusia şi UE negociază un nou acord-cadru, dar încheierea acestui proces este încă foarte departe. Între timp, cadrul de cooperare deja existent a fost suplimentat anul trecut cu semnarea unui *Parteneriat pentru modernizare*. Rezultatele acestuia din urmă sînt mai degrabă modeste, deoarece pentru Rusia parteneriatul nu este prioritar, iar cele două părţi sînt interesate oricum de aspecte diferite, Rusia – de transferul de tehnologii europene, iar UE – de întărirea statului de drept în Rusia. În schimb, UE sprijină Rusia în ce priveşte accederea ei la Organizaţia Mondială a Comerţului (OMC) care pare să fi depăşit ultimele obstacole, după 18 ani de la cererea de admitere. Liderii europeni speră că acest cadru al OMC va constrînge Rusia şi îi va tempera obiceiul de a folosi reglementările comerciale ca arme politice împotriva ţărilor neascultătoare.

Rezultatele cooperării dintre UE şi Rusia sînt relativ limitate şi pentru că Rusiei nu îi place să negocieze cu instituţii care reprezintă 27 de state, ci preferă să menţină relaţiile cu statele UE la nivel bilateral, acolo unde îşi permite să le trateze după reguli diferite şi să se bucure de avantajul puterii sale relative. Această bilateralizare slăbeşte Uniunea şi, în lipsa unei solidarităţi europene, acest sistem se autoperpetuează. Statele care au probleme cu Rusia le ridică la nivelul UE şi blochează negocierile cu Moscova, iar celelalte, frustrate că lucrurile nu avansează, decid să realizeze acorduri bilaterale.

Dacă la nivelul Uniunii s-a ajuns la un numitor comun faţă de Rusia, deseori diferenţele dintre statele UE de poziţionare faţă de această ţară sînt foarte vizibile. Deşi relaţiile cu Rusia nu sînt influenţate doar de geografie, este clar că unele state din proximitatea Rusiei, care au avut de suferit de pe urma politicilor acesteia, au relaţii mai dificile cu Moscova. Încă nu a avut loc un proces de reconciliere istorică între Rusia şi aceste state, şi aceasta le afectează relaţiile bilaterale. Chiar şi procesul de reconciliere dintre Rusia şi Polonia pare că a încetinit în urma controverselor legate de anchetarea accidentului aviatic de la Smolensk. Relaţiile dintre Marea Britanie şi Rusia s-au deteriorat în urma asasinării lui Alexander Litvinenko pe teritoriul britanic şi a acuzaţiilor reciproce de spionaj şi al expulzărilor de diplomaţi care i-au urmat. De cealaltă parte, state precum Grecia, Cipru, Italia şi uneori chiar Germania sprijină, deseori în interiorul UE, poziţii favorabile Rusiei.

Unul dintre dosarele cele mai dificile dintre cei doi actori este cel al relaţiilor cu statele din vecinătatea lor comună. Rusia clamează dreptul la o sferă de interese privilegiate la frontierele sale şi nu priveşte cu ochi buni iniţiativele în zonă ale UE. De altfel, rezultatele eforturilor UE de reformare sînt împărţite în această regiune, în care pentru mulţi democraţia originală a Rusiei reprezintă încă o alternativă ideologică legitimă la modelele promovate de Occident. La acesta se mai adaugă alte dosare caracterizate prin dezacord şi/sau lipsă de progres: Kosovo, Abhazia şi Osetia de Nord, Transnistria, chestiunea vizelor încă necesare ruşilor pentru a călători în UE, cazul Hodorkovski şi Magniţki ş.a.

Cu toate acestea, cele mai vehemente şi ameninţătoare reacţii ale Kremlinului se leagă de proiectul de construire (de către NATO) a unui sistem antirachetă. Deşi Rusia nu este vizată de acest sistem, care nu îi ameninţă masivul arsenal nuclear, Kremlinul este încă departe de a accepta un compromis şi ameninţă cu o reîncepere a cursei înarmărilor. Acest ultim dosar complică şi relaţiile României cu Rusia.

© E. Draper

George Bush şi Vladimir Putin

Sînt aproape sigur că Rusia nu va fi capabilă să supravieţuiască în actualele sale graniţe, pînă în 2020. (...) Factorul-cheie care va determina colapsul Rusiei va fi preţul petrolului. Acum cinci ani, era destul ca barilul de petrol să coste 30 de dolari pentru ca Rusia să aibă un buget echilibrat. În acest an, preţul „corect“ e de 115 dolari, din cauza creşterii cheltuielilor statului, a risipei şi corupţiei. Anul viitor, cifra asta va sări la 125. Dacă preţul la baril scade sub 90 de dolari, este începutul unei crize economice foarte serioase pentru Rusia. Din păcate, numai o criză severă ar putea produce şocul necesar unei schimbări.

SERGEI PETROV
(deputat în Duma Rusiei,
fragment din articolul
„Poate Rusia să supravieţuiască
pînă în 2020?“,
publicat în *The Moscow Times,*
5 august 2011)

România – Rusia

Contextul de mai sus este acela în care au loc relaţiile României cu Rusia. Cele două ţări dau de obicei impresia că se ignoră, iar cînd nu o fac, interacţiunile lor sînt reci, „pragmatice“, uneori tensionate. România intră în acea categorie de state care au o relaţie dificilă cu Rusia, şi din cauza unui bagaj istoric complicat şi dificil de gestionat. Pentru mulţi români, Rusia e ţara care le-a luat Basarabia de cîte ori a avut ocazia, ţara aliată care le-a promis să le adăpostească tezaurul, pe care apoi nu l-a mai returnat, şi cea care le-a impus comunismul. Figuri mai luminate – precum cea a contelui rus Kiseleff – nu reuşesc să atenueze prea mult din neîncrederea lor faţă de Rusia oficială. Pentru această Rusie oficială, România este o ţară dintr-o altă ligă, o ţară care acum 70 de ani era aliată cu inamicul ei nazist, iar acum – cu rivalul american. Chiar şi în perioada dintre aceste momente, cînd România era în sfera ei de influenţă, îi provoca deseori dureri de cap. Relaţiile dintre Moscova şi Bucureşti nu au cunoscut îmbunătăţiri notabile şi pentru că o reconciliere istorică între cele două ţări nici măcar nu a început. Mai mult, unele dintre aceste dosare istorice îşi păstrează actualitatea. Disputa asupra viitorului Republicii Moldova – în UE sau în „sfera de interese privilegiate“ a Kremlinului – este unul dintre acestea.

Interesele României şi Rusiei sînt divergente şi în ceea ce priveşte produsul principal al schimburilor lor comerciale, gazul. Chiar dacă această relaţie economică a fost una relativ stabilă (excepţie făcînd crizelor gazului din 2006 şi 2009), interesul evident al României e să îşi diversifice furnizorii. Politica Rusiei, atît în România cît şi în celelalte state europene, e să îşi menţină această piaţă captivă. Prin urmare, cele două state susţin (în general) proiecte energetice concurente.

Pe lîngă aceste elemente de mai sus, care ţin mai degrabă de relaţia dintre guverne, putem observa că puterea de atracţie de tip *soft power* a Rusiei în România este aproape nulă.

Pentru o Românie criticată mereu în UE pe motive de corupţie, Rusia este mai degrabă un anti-model. Modelul rusesc de *democraţie suverană,* cu a sa centralizare şi accese autoritare, e departe de standardele europene. Dincolo de arbitrarul puterii, Rusia este un stat slab, în care preşedintele şi premierul acţionează deseori pe post de *pompieri,* intervenţiile lor directe fiind necesare şi pentru rezolvarea unor probleme relativ minore. Chiar şi aşa, instrucţiunile lor nu sînt de multe ori respectate, după cum arată telegramele diplomatice americane recent date publicităţii. Mai mult, aceste documente confirmă dimensiunile corupţiei din Rusia lui Putin şi uneori relaţiile strînse pînă la contopire dintre funcţionarii statului şi lumea interlopă. Dacă preşedintele Medvedev vorbea de „nihilismul legal“ care îi caracterizează pe cetăţenii ruşi, procurorul militar şef al Rusiei declara anul acesta că o cincime din bugetul anual al Apărării este furat de funcţionari şi militari corupţi. Astfel, la mai bine de 11 ani de la venirea la putere a liderului forte Vladimir Putin, Rusia e una dintre cele mai corupte ţări din lume, clasîndu-se pe locul 154 din 178 de state, în cel mai recent Indice de Percepere a Corupţiei al Transparency International (România e pe locul 69).

Nici în ceea ce priveşte nivelul său de dezvoltare economică şi socială, Rusia nu poate stîrni admiraţia prea multor români. Graţie rezervelor sale energetice, Rusia are un PIB pe cap de locuitor ceva mai mare decît al României, dar această bogăţie este mult mai inegal răspîndită în societate. *Noii ruşi,* milionarii post-sovietici, sînt mai degrabă văzuţi ca simboluri ale opulenţei şi corupţiei, decît ca întreprinzători respectabili. Rusia are de asemenea un Indice al Dezvoltării Umane mai scăzut decît al României, iar ruşii trăiesc în medie cu şapte ani mai puţin decît românii, în bună măsură din cauza deceselor premature cauzate de consum excesiv de alcool. Această imagine a Rusiei în România nu este ajutată nici de faptul că, spre deosebire de ţările din fosta Uniune Sovietică, cultura rusă contemporană şi Rusia în general au o prezenţă marginală în România.

Este limpede că o *resetare* a relaţiilor româno-ruse încă nu a avut loc. Perpetuarea de către Rusia a unor atitudini imperiale în vecinătatea sa, lipsa unui dialog susţinut şi a unui început de reconciliere între cele două capitale fac puţin probabilă producerea acestei *resetări* în viitorul apropiat. Relaţiile dintre cele două state vor continua să fie mai degrabă reci, de cooperare pe anumite dosare, dar şi punctate de „împunsături“ şi neplăceri reciproce pe altele. De aceea este în interesul României să susţină politica UE de angajare a Rusiei în diverse formate de cooperare bilaterală şi globală care vor avea rolul de a o „socializa“ şi de a-i modera excesele. Dincolo de acest nivel, cum în viitorul apropiat nu sînt de aşteptat schimbări notabile pe scena politică rusească, România ar trebui să susţină o politică europeană de lungă durată care să sprijine mult mai activ actorii ne-statali din Rusia – prin programe de cooperare între organizaţiile neguvernamentale din cele două părţi, programe de tineret, schimburi de studenţi şi universitari ş.a. Astfel, s-ar sublinia încă o dată că nu este nimic imanent în lipsa democraţiei din Rusia şi s-ar pune poate bazele unei relaţii de vecinătate ceva mai bune.

Paul Ivan *este cercetător la Centre for European Policy Studies (CEPS) din Bruxelles şi expert afiliat Centrului Român de Politici Europene (CRPE).*

Ivan KRASTEV

Pot călători, e democrație

În binecunoscutul ei articol din noiembrie 1979 – „Dictaturile şi dublele standarde“, Jeane Kirkpatrick susţine că regimurile totalitare bazate pe ideologia revoluţionară nu sînt doar mai opresive decît regimurile autoritare tradiţionale, ci şi mult mai dificil de liberalizat sau democratizat. În viziunea ei, ideologia reprezintă o sursă de legitimitate pentru acest tip de regim, oferindu-i unele dintre calităţile teocraţiei.

Totodată, ideologia a servit şi ca un mijloc pentru a menţine coerenţa elitei aflate la putere. Noţiunea de „linie de partid“ a însemnat pentru regimurile leniniste ceea ce procedurile democratice au însemnat pentru regimurile din Vest – după cum remarca Ken Jowitt. Existenţa unui partid de guvernămînt înrădăcinat într-o ideologie a fost vitală pentru rezolvarea problemei succesiunii, cea mai periculoasă sursă de instabilitate în regimurile autocratice. Decizia bazată pe ideologie a servit şi ca instrument de mobilizare politică. După cum demonstrează istoria Uniunii Sovietice, uneori era mai uşor să mori pentru regim decît să trăieşti în ţara condusă de acel regim. Eroismul poporului sovietic din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial reprezintă demonstraţia supremă a puterii dictatorilor înarmaţi cu o ideologie.

Noţiunea ideologiei ca sursă a puterii regimurilor absolutiste face parte din moştenirea Războiului Rece într-o măsură atît de mare, încît punctul de vedere al elitei postsovietice – conform căruia ideologia comunistă a reprezentat una dintre slăbiciunile regimului – este surprinzător. Prăbuşirea URSS a arătat totuşi că ideologia slăbeşte pînă la urmă regimurile absolutiste. Asta se întîmplă pentru că ideologia hrăneşte iluziile reformatoare ale elitei şi în acelaşi timp oferă disidenţilor o platformă şi un limbaj, punîndu-le la îndemînă un ideal spre care regimul tinde şi cu care poate fi comparat.

În ultimii douăzeci de ani, s-au publicat mii de cărţi pe tema naturii revoluţiei lui Mihail Gorbaciov. Argumentul meu cheie este acela că Gorbaciov a început reforma nu pentru că şi-a pierdut încrederea în comunism, ci pentru că a rămas un adevărat credincios al comunismului, ferm convins că socialismul autentic pe care spera să îl instaureze s-ar fi dovedit net superior capitalismului democratic din Vest. Acest gen de reforme se datorează deseori unei percepţii eronate a realităţii de către lideri – şi nu înţelegerii cu acurateţe a acesteia.

Ideologia nu numai că hrăneşte iluziile elitei de la putere, ci oferă totodată opoziţiei un discurs pe care îl poate utiliza pentru a exercita presiuni asupra regimului. Ca o regulă, disidenţii din blocul sovietic erau foşti adepţi; înainte de a se opune cu vehemenţă regimurilor marxiste, aceştia criticaseră deseori regimul din care făceau parte, folosind tocmai limbajul marxist. Revoluţiile din 1989 s-au născut şi din încercarea elitelor comuniste de a reforma regimul, tot atît pe cît s-au născut din mişcările de opoziţie, care au pretins iniţial că doresc reforma regimurilor, cînd de fapt doreau desfiinţarea acestora.

Cum să te opui unui regim fără ideologie?

Rezistenţa împotriva regimului lui Putin este atît de dificilă tocmai datorită lipsei oricărei ideologii dincolo de un melanj de zgomote fără sens produse de Kremlin. Experţii în relaţii publice nu sînt potriviţi pentru rolul de ideologi, deoarece o ideologie, spre deosebire de o campanie publicitară, este ceva în care autorii săi trebuie să creadă. Lipsa unei reale ideologii în cazul noilor regimuri autoritare explică tendinţa acestora de a se autopercepe asemenea unor corporaţii; pentru a se menţine la putere, încearcă să elimine însăşi ideea de interes public. În acest context, glorificarea pieţei nu subminează noul capitalism autoritar, ci îl poate chiar întări. În contextul în care interesul public nu este nimic mai mult decît rezultatul neintenţionat al milioanelor de indivizi urmărindu-şi interese private, atunci orice sacrificiu în numele interesului public reprezintă o pierdere.

Lipsa ideologiei în cazul noilor regimuri autoritare explică, într-o oarecare măsură, de ce lumea democrată este reticentă să le confrunte. Acestea nu caută să îşi exporte modelele politice şi, în consecinţă, nu reprezintă o ameninţare. Noile regimuri autoritare nu urmăresc să transforme lumea sau să îşi impună sistemele asupra altor ţări. Astfel, astăzi conflictul nu se mai duce între lumea liberă *vs* lumea autoritarismului, ci mai degrabă lumea liberă împotriva lumii regimurilor parazitare.

„România există graţie faptului că mii de soldaţi de-ai noştri au eliberat-o de sub jugul otoman. Cum poate să se întoarcă împotriva celui care a creat-o, care i-a făcut bine? Istoric, Rusia este tatăl României.“

SERGHEI MARKOV
(deputat în Duma Rusiei, citat de Mediafax, 9 august 2011)

Putin nu este Stalin. El nu încearcă să conducă Rusia interzicînd populaţiei să călătorească, ci permiţîndu-i să facă asta.

De asemenea, în spatele convingerii că autoritarismul este condamnat fie la moarte lentă prin reformă, fie la una subită, prin colaps, stă presupunerea conform căreia deschiderea graniţelor este fatală pentru autocraţii. La mijlocul secolului al XIX-lea, Adolphe de Custine, aristocratul francez care în 1839 a plecat în Rusia în căutare de argumente în favoarea conservatorismului şi s-a întors ca avocat al constituţionalismului, susţinuse deja că „sistemul politic al Rusiei nu poate rezista la 20 de ani de comunicare liberă cu Europa de Vest“. Teoria sa reprezintă astăzi o certitudine pentru foarte mulţi: graniţele deschise permit contactul indivizilor cu alte moduri de viaţă, spre care aceştia tind apoi, conducînd astfel la creşterea cererii pentru schimbare. De asemenea, graniţele deschise înlesnesc organizarea acţiunilor colective, cu ajutor din afară.

Dar este adevărat că deschiderea graniţelor destabilizează regimurile autoritare? E cert că Stalin credea asta: a trimis în Gulag milioane de soldaţi sovietici a căror unică crimă a fost că văzuseră Europa de Vest sau chiar Europa Centrală. Însă Putin nu este Stalin. El nu încearcă să conducă Rusia interzicînd populaţiei să călătorească, ci permiţîndu-i să facă asta. E adevărat că graniţele deschise limitează capacitatea de a-ţi manipula şi persecuta cetăţenii, dar tot ele pot ajuta la supravieţuirea regimului.

În urmă cu aproape 40 de ani, economistul Albert O. Hirschman explica, în strălucita sa cărţulie *Exit, Voice, and Loyalty,* de ce căile ferate din Nigeria au avut o performanţă atît de redusă faţă de competiţie – camioane şi autobuze. În viziunea sa, consumatorii, respectiv clienţii căilor ferate nigeriene sau orice fel de persoană membră într-o organizaţie, îşi pot manifesta nemulţumirea prin două moduri: renunţarea sau vociferarea. Renunţarea este prima opţiune: pur şi simplu pleci, cumperi altă marcă de şampon sau demisionezi din partid sau pleci din ţară. A doua opţiune este vociferarea, iar ea presupune efort, protest. După cum subliniază Hirschman, dacă renunţarea este facilă – cum ar fi de pildă faptul că ai la îndemînă atîtea camioane şi autobuze pe care să le preferi căilor ferate nigeriene –, atunci tendinţa de a vocifera scade. Pur şi simplu, renunţarea presupune mai puţin efort şi agitaţie decît vociferarea.

Renunţarea este o variantă atractivă în mod special pentru ruşii din clasa de mijloc, care se bucură de statutul de consumatori. În acelaşi timp, li se pun bariere clare pentru a nu se mobiliza la acţiune colectivă. Situaţia demografică a Rusiei – populaţia în curs de scădere şi îmbătrînire – şi identitatea naţională slabă a ţării au făcut ca renunţarea să devină o alegere naturală pentru cei nemulţumiţi de regim. Apariţia unei clase de mijloc care pur şi simplu s-a obişnuit cu ideea renunţării este chiar cheia supravieţuirii regimului. Economistul rus Leonid Grigoriev sugera recent că peste „două milioane de democraţi ruşi au părăsit ţara în ultimul deceniu“. Iar opţiunea de a părăsi Rusia pentru că este nedemocratică nu este acelaşi lucru cu a vota pentru a face Rusia democratică.

De fapt, explicaţia lui Hirschman poate reprezenta cheia pentru a înţelege de ce opoziţia în faţa regimului lui Putin este atît de dificilă. Aşa se explică eşecul reformelor şi, în consecinţă, pierderea spiritului reformator din Rusia. În mod paradoxal, deschiderea graniţelor şi dreptul de rezidenţă şi muncă în străinătate au contribuit la declinul reformei politice: categoriile cele mai susceptibile de a fi deranjate de calitatea slabă a guvernării în Rusia sînt totodată cele mai pregătite şi capabile de a părăsi ţara. Pentru aceste persoane este mai uşor să îşi schimbe ţara de reşedinţă, decît să o reformeze. De ce să încerci să transformi Rusia în Germania, cînd nu există nici o garanţie că asta s-ar putea întîmpla în timpul vieţii tale, iar Germania este atît de aproape? Sondajele de opinie demonstrează preferinţa clasei de mijloc ruseşti de a munci în străinătate şi a se întoarce în ţară de sărbători pentru a se reîntîlni cu prietenii şi familia.

Comparaţia între explozia de energie reformistă din anii '80 şi lipsa de motivaţie de astăzi mă conduce la ideea că, în timp ce închiderea frontierelor a distrus comunismul sovietic, deschiderea lor a ajutat noul autoritarism rusesc să supravieţuiască. Sistemul sovietic îşi ţinea cetăţenii prizonieri în interiorul graniţelor. Schimbarea sistemului era singura variantă pentru a ţi se schimba viaţa. Rusia de astăzi, pe de altă parte, seamănă cu sistemul de căi ferate nigeriene – va rămîne ineficientă atîta timp cît există destui bani pentru combustibil care să compenseze această ineficienţă. Principalul motiv pentru care ruşii ezită să protesteze nu este teama, ci faptul că cei cărora le păsa cel mai mult au părăsit deja ţara sau vor face asta în viitorul apropiat – sau pur şi simplu s-au mutat în realitatea virtuală a Internetului (ruşii petrec în medie de două ori mai mult timp utilizînd reţele de socializare decît vest-europenii). Consecinţa este lipsa unei mase critice de persoane care să ceară schimbarea.

Unde vor conduce toate acestea? Nu este uşor de prognozat. Dar aş spune că viitorul regimurilor autoritare disfuncţionale ca acela din Rusia de astăzi este mai puţin probabil să aducă democraţie decît decădere. Nu va fi vorba de ceva de genul „după Putin, potopul“, ci mai degrabă: „după Putin, putregaiul uscat“.

Ivan Krastev *este politolog bulgar, preşedinte al Centre for Liberal Strategies – un think tank din Sofia – şi* permanent fellow *la Institute for Human Science din Viena. Acest articol, publicat cu acordul autorului, este o versiune a conferinţei ţinute la Ambasada Canadei din Washington D.C, în cadrul prelegerilor Seymour Martin Lipset despre Democraţie în Lume.*

Apărut în *Transit*.
Preluat din reţeaua Eurozine (www.eurozine.com).

© Ivan Krastev / IWM
© Eurozine

traducere de Ioana IVANOV

Nina HRUŞCEVA

Schimbarea în care nu crede nimeni

Modernizarea este la ordinea zilei în Rusia. Planul este ca ţara să fie propulsată rapid în secolul XXI, prin intermediul nanotehnologiei şi al centrului de inovare Skolkovo, cunoscut şi ca Silicon Valley-ul rusesc. Lăsînd la o parte faptul că reuşita modernizării tehnologice stă sub semnul întrebării, ar fi oare aceasta suficientă pentru a aduce o schimbare în Rusia?

Schimbarea trebuie în mod cert să fie legată de modernizarea politică. Dar de unde ar putea veni aceasta? De la omul care ţine cu adevărat hăţurile, prim-ministrul Vladimir Putin? Sau de la preşedintele Dmitri Medvedev, care pretinde puterea în ideea că e un promotor al inovaţiei tehnice? Va veni de la vîrf, ca în trecut? Sau de jos, cum s-a întîmplat în Africa şi Orientul Mijlociu?

Anatoli Ciubais, părintele privatizării ruseşti din anii '90 şi actualul manager al conglomeratului naţional în domeniul nanotehnologiei RosNano, sugera recent că perspectiva unei modernizări politice a Rusiei este vagă. „Astăzi – spunea el – nu există cerere pentru aşa ceva. O asemenea cerere ar presupune existenţa unui grup social care să o promoveze."

Igor Iurgens, preşedintele Institutului pentru Dezvoltare Contemporană şi protejatul modernizatorului-şef Medvedev, are îndoieli similare privind schimbarea politică. Ruşii – zice el – „nu sînt cetăţeni, sînt un fel de trib". Astfel, în opinia sa, este puţin probabil să aibă loc schimbări, înainte de 2050, în societatea rusească atît de arhaică.

Politicienii ruşi au avut întotdeauna tendinţa să dea termene-limită pentru schimbare: este memorabilă promisiunea lui Nikita Hruşciov de a construi comunismul pînă în 1980. Încă aşteptăm. Există şi percepţia comună că ruşii nu sînt pregătiţi să îşi asume responsabilităţile pe care le presupune cetăţenia. Încă o dată, importul democraţiei de tip vestic depinde de dorinţa unui ţar luminat şi binevoitor.

Ruşii nemulţumiţi de sistemul actual au foarte puţine opţiuni pentru alegerile din 2012. Ei trebuie fie să susţină candidaţii marginali ai opoziţiei, care nu au un mesaj coerent şi nu oferă o alternativă credibilă la conducerea actuală a ţării, fie să se mulţumească cu speranţa că modernizarea va veni de la vîrf, deci practic trebuie să susţină sistemul.

„Rusia a trecut direct de la privaţiune la privatizări."

FRÉDÉRIC BEIGBEDER

Dincolo de opoziţia politică, numeroase iniţiative apolitice protestează, în ultimul timp, împotriva unor politici specifice ale guvernului, conducînd inevitabil la confruntări cu ordinea politică existentă. Aceste manifestări nu sînt încă substanţiale. Dar în aceste grupuri – automobilişti, voluntari ecologişti şi organizatori de campanii caritabile – stă mai degrabă speranţa pentru modernizare politică, decît în politicieni.

Ruşii nu sînt cetăţeni, sînt un fel de trib.

Dacă luăm în calcul exemplele Egiptului şi Tunisiei, schimbarea în Rusia poate veni numai de jos în sus. Însă înainte ca aceasta să se întîmple, iar populaţia să se implice cu adevărat în viitorul politic al ţării (fie în 2012, fie în 2050), mai e de înfruntat o provocare majoră: schimbarea de mentalitate, atît în rîndul liderilor cît şi la nivelul populaţiei. Pentru a obţine modernizare politică şi efecte pe termen lung, Rusia trebuie să depăşească o serie de aspecte moştenite din trecut.

Prima provocare este de ordin geografic: nouă zone de fus orar (înainte de decretul prezidenţial de anul trecut erau 11) nu sînt viabile pentru modernizarea ţării. Problemele Petersburg-ului, un oraş relativ modern, aproape de Finlanda, nu au aproape nimic în comun cu cele ale imensei Siberii.

Cea de a doua provocare constă în evocarea, cu mîndrie încă, a simbolurilor depăşite ale puterii statului – de exemplu, stema, un vultur cu două capete, moştenită din perioada imperiului – de parcă acestea ar mai fi reprezentative pentru naţiunea de astăzi. Vulturul cu două capete este un simbol al dominaţiei ruseşti peste Est şi Vest, şi nu este adaptat realităţii actuale.

Cea de a treia provocare, enormă, cu care Rusia se confruntă, se referă la ideologie şi identitate. În ciuda aspiraţiilor lui Medvedev spre modernizare, statul lui Putin se comportă deseori de parcă am fi în secolul al XV-lea. Şi de parcă Putin ar fi descendentul direct al regilor bizantini, iar Moscova cea de a treia Romă, dar cu Mercedes şi supermarketuri. Exact ca în secolele bizantine, Rusia crede că este o naţiune cu o misiune divină, destinată să reziste decăderii şi distrugerii din Occident. Şi totuşi, ortodoxismul, religia pe baza căreia s-a clădit gloria Imperiului Bizantin, nu este capabil, ca religie de stat, să ţină pasul cu schimbările politice din lumea contemporană. În definitiv, ideile promovate de Biserica ortodoxă – de exemplu, superioritatea spiritului – intră în conflict cu progresul, atribut indispensabil al modernizării.

Nina Hruşceva *este profesoară de Afaceri Internaţionale la New School University din New York şi a fost* visiting fellow *la Institute for Human Sciences (IWM) în Viena. A publicat cartea* Imagining Nabokov: Russia Between Art and Politics. *Este strănepoata fostului lider sovietic Nikita Hruşciov. Articolul a fost publicat în revista* IWM *(www.iwm.at) şi republicat cu acordul autoarei.*

Copyright: IWM

traducere de Ioana IVANOV

Daniel TREISMAN

Strategia lui Tom Sawyer

Pe vremuri, Rusia putea trăi lejer doar din exploatarea resurselor de petrol şi gaze naturale. Nu mai este cazul. Asta se spune atît la Kremlin, cît şi în cercurile intelectualilor disidenţi din Moscova. Rusia trebuie să investească în tehnologie avansată, cum ar fi nanotehnologia, laserul, ingineria genetică, superconductorii şi alte produse şi procese bogate informaţional pentru a putea prospera.

Inovaţia – asemenea maternităţii şi sărbătorilor legale – a devenit o valoare universală atît de celebrată, încît o conteşti numai dacă ai chef de probleme. Deci, vreau să fiu bine înţeles: susţinerea ştiinţei trebuie să fie o prioritate în sine.

Totuşi, ca strategie de dezvoltare economică, investiţiile în tehnologia de vîrf se pot dovedi dezamăgitoare pentru susţinătorii lor.

De ce nu au invenţiile un impact mai mare?

Noile descoperiri necesită o perioadă lungă pînă să schimbe modul de a face afaceri. E nevoie de investiţii masive pentru a înlocui tehnologia depăşită cu cea nouă. Reorganizarea fabricilor în secolul al XIX-lea pentru a folosi energia electrică a durat zeci de ani.

Contează mai mult unde sînt dezvoltate ideile noi, nu unde sînt inventate. Acest lucru depinde mai puţin de capacitatea mentală a cercetătorilor sau de existenţa fondurilor pentru cercetare, cît de existenţa unei mediu de afaceri de calitate.

„Am urmat un curs de citire rapidă şi am reuşit să citesc
Război şi pace
în douăzeci de minute.
E vorba despre Rusia."

WOODY ALLEN

În ţările cu drept de proprietate garantat, pieţe competitive şi reglementare liberală, descoperirile – chiar şi cele importate – pot fi comercializate rapid şi profitabil. Prin contrast, acolo unde dreptul de proprietate nu este sigur iar pieţele sînt distorsionate de birocraţi corupţi şi monopolişti, chiar dacă investitorii locali deţin patente, ei se vor orienta către medii mai prielnice pentru a-şi dezvolta invenţiile.

Concluzia e simplă: chiar dacă cercetătorii ruşi au idei geniale, ele vor fi exploatate în alte părţi, pînă cînd ţara va trece prin reforme majore. Inovaţia şi centrele tehnologice nu sînt substitute ale liberalizării, care e necesară în Rusia pentru a îmbunătăţi mediul de afaceri.

Deşi e crucială pentru omenire ca întreg, inovaţia tehnologică este una dintre cele mai dificile metode de dezvoltare a unei ţări. Este favorabilă numai acelor ţări care au utilizat deja toate căile uşoare spre prosperitate.

Care sînt acelea? În Moscova zilelor noastre a vorbi despre ajungerea din urmă *(catch-up)* este de prost-gust. Sentimentul general este că Rusia trebuie să găsească o cale să cîştige cursa, fără a-i depăşi pe lideri.

O întrebare: Rusia ar prefera o creştere de 2,7 procente pe an, asemenea SUA, sau 8%, asemenea Chinei? De ce e nevoie pentru o astfel de creştere economică? Răspunsurile sînt familiare şi evidente, dar sînt aceleaşi de mai sus, cînd mă refeream la condiţiile pentru dezvoltarea inovaţiilor. Competiţia – managerii trebuie să lupte să-şi depăşească rivalii. Garantarea dreptului de proprietate – pentru ca antreprenorii să-şi asume riscul achiziţionării de echipament scump. Legislaţie favorabilă mediului de afaceri – pentru a atrage investitori străini cu know-how.

Într-un capitol faimos din romanul *Huckleberry Finn* de Mark Twain, Tom Sawyer decide să elibereze un sclav care era încuiat într-o baracă. În loc să folosească cheia, Tom decide să sape sub uşă cu un cuţit de bucătărie, pentru a avea parte de mai multă aventură. În mod sigur ar fi o aventură pentru Rusia să-şi extindă economia prin intermediul descoperirilor în nanotehnologie şi genetică. Susţinerea ştiinţei este un obiectiv important pentru orice ţară. Dar... există modalităţi mai uşoare de creştere economică.

Daniel Treisman *este profesor de ştiinţe politice la University of California, Los Angeles, şi* visiting fellow *la Institute for Human Sciences (IWM) din Viena. Cea mai recentă carte publicată este* The Return: Russia's Journey from Gorbachev to Medvedev. *Articolul de mai sus a apărut în revista* IWN *(www.iwm.at) şi este republicat cu acordul autorului.*

Copyright: IWM

Augustin IOAN

Stîlp de fum în San Giorgio Maggiore

Probabil cea mai bine plasată biserică a Veneţiei, după San Marco, biserica desemnată în cele ce urmează cu sigla SGM (terminată, după moartea autorului, şi completată în ansamblul mănăstiresc de Baldassarre Longhena) este, probabil, cea mai spectaculoasă lucrare de artă sacră a lui Andrea Palladio. Campanilla sa este a doua după cea din piaţa de peste Canal Grande. Claustrele care îi sînt adosate sînt o minune a acestui tip de refugiu din lume (în Veneto, le concurează, în topul propriu, doar cele patru de la biserica unde odihnesc moaştele Sf. Anton de Padova).

Dar ea este, de asemenea, plasată într-un triptic de lucrări palladiene la Veneţia. Biserica de la Zittele i se adaugă în stînga, cum privim dinspre coloanele de intrare în Piaţa San Marco, pentru ca triada să se închidă cu Il Redentore. Zittele este un cer cupolat peste un pămînt pătrat. Nu este nimic altceva de spus în ceea ce priveşte spaţiul sacru. Poate doar faptul că, aproape în acelaşi timp istoric, la un mod similar, uluitor de simplu şi de expresiv de a reprezenta arhitectural o *imago mundi* se gîndise şi Mimar Sinan Paşa, la Istanbul. Chiesa del Redentore, dedicată de Senatul Serenissimei Republici, ca şi Santa Maria della Salute, ieşirii din ciuma de la 1576, este un plan treflat precedat de un pronaos cu capele laterale. Pentru noi, cei obişnuiţi cu scara minoră a bisericilor treflate de pe la noi, Il Redentore ne dă o lecţie binemeritată de excelenţă a acestui tip de biserică. Dacă aş fi prins a treia duminică din iulie la Veneţia, vedeam şi sărbătoarea anuală în care veneţienii, în pelerinaj, trec canalul Giudecca pînă la acest lăcaş de cult, spre a mulţumi, iarăşi şi iarăşi, cerului cupolat dinlăuntrul său.

Fiecare dintre aceste biserici de (acelaşi) autor îşi merită cu prisosinţă locul în istoriile arhitecturii, nu doar pentru logica structurală a interioarelor, ci şi pentru reuşita (vizibilă mai ales la SGM şi Redentore) de a propune o faţadă tîrziu-renascentistă unor bazilici.

Mai pe scurt, arcele de triumf care sînt faţadele palladiene sînt compuse dintr-un fronton triunghiular întreg pentru nava principală şi cîte o jumătate de fronton de o parte şi de alta, care încununează navele laterale. Se poate vedea încă un astfel de exerciţiu palladian de placare a unui lăcaş de cult, de data aceasta preexistent (gîndit de Jacopo Sansovino), la San Francesco della Vigna, o mănăstire aflată lîngă Arsenal. Trebuie doar să mai adaug că am stat o săptămînă fix lîngă zidurile unei alte lucrări palladiene, Convento della Carità (la Ponte dell'Accademia).

Structura interioară, logică pînă la ultimele consecinţe, de la SGM invită la o înţelegere aproape şcolărească (dacă şcolarul, însă, e la arhitectură) a modului în care bolţile şi cupolele se intersectează spre a-şi înmîna eforturile, din nod în nod, spre pămînt. Aceste toate puncte de intersecţie, de tensiuni, sînt tivite cu piatră. Prin urmare, avem următoarea convenţie vizuală: cîmpurile sînt albe, iar muchiile, coloanele şi pilaştrii sînt gri. Pilaştrii sînt, la rîndul lor, flancaţi de cîte o coloană angajată de-a dreapta şi de-a stînga, realizînd treimi şi ajutînd la disiparea, inclusiv vizuală, a tensiunilor nu doar pe verticală, din cer în lagună, ci şi pe orizontală. SGM este un tratat de raţionalitate a modului cum trebuie alcătuită o biserică.

Il Redentore ne dă o lecţie binemeritată de excelenţă a acestui tip de biserică.

Totuşi, ce fel de noutate aş mai putea aduce la ceea ce se află scris în toate bunele cărţi de arhitectură, dacă m-aş opri aici? În definitiv, *Dilema veche* nu este o revistă de istoria arhitecturii. Noutatea o constituie, sper, comentariul la o instalaţie site-specific a lui Anish Kapoor (http://artobserved.com/2011/06/ao-on-site-at-the-54th-venice-biennale-2011-preview-with-photoset-of-anish-kapoors-ascension-at-basilica-sangiorgio-di-maggiore/, http://www.flickr.com/photos/52211994@N06/5850239242, http://twitpic.com/5m0mmu). Nu este singura instalaţie din Veneţia Bienalei de artă şi, mai cu seamă – lucru care m-a interesat cel mai mult – nu este singura instalaţie de – cum să îi spun? – artă contemporană care se foloseşte de spaţiul interior şi/sau exterior al unui lăcaş religios veneţian. Nu am o statistică a bienalelor anterioare, spre a vedea în ce măsură această apropriere a spaţiului sacru este o tendinţă nouă, întrucît mărturisesc, spre ruşinea mea, că nu am urmărit cu atenţie decît Bienalele de arhitectură. Speculez, deci, că tema celei de artă de anul acesta, IllumiNations, predispunea, parcă, la o astfel de abordare. Revenind la instalaţia lui Kapoor de la SGM, care chiar este o instalaţie în sensul mecanic al termenului, ea constă într-o coloană de fum alb, care se generează sub cupola centrală a naosului, este apoi forţată să urce strict vertical şi, mai ales, să fie absorbită integral sub ochiul cupolei de o „hotă" care, apoi, iese printr-o fereastră a cupolei şi se vede, ca un şarpe de aluminiu, cînd priveşti SGM de peste lagună, să spunem chiar din faţă de la Arsenal. În dreptul celor patru stîlpi centrali, care susţin cupola, se află patru instalaţii verticale cu ventilatoare, care forţează coloana să urce dextrogir (rotindu-se în sensul acelor de ceasornic), ceea ce ea, ascultătoare, chiar face. Sus de tot, înainte de a se lăsa înghiţită şi scuipată afară, coloana de fum este şi luminată.

Ca instalaţie, întreaga înscenare este foarte interesantă. Stîlpul de fum urcă, rotindu-se în ascensiunea sa. Nu ştiu cum ar comenta criticii de artă rezultatul (în primul rînd Erwin Kessler, dar – glumesc! – mi-e şi frică să-l întreb, după ce i-am citit comentariul la adresa întregii expoziţii). Orice arhitect care cochetează cu tema sacrului desigur că vibrează altfel la o astfel de propunere, pentru că ea nu poate să rămînă doar artistică. Am aflat ulterior că instalaţia nu e atît de specifică locului, că a mai fost, cu alte cuvinte, expusă. Fie! Dar nu într-o asemenea biserică. Am nimerit acolo chiar la vremea liturghiei. Printr-o foarte stranie coincidenţă, am văzut Il Redentore, Zittele şi SGM, una după alta, intrînd înăuntru pentru a prinde, în fiecare dintre ele, fix aceeaşi bucată de slujbă. Apoi, trecînd Giudecca şi ajungînd la Zattere, unde stăteam, am prins şi acolo, a patra oară, acelaşi moment liturgic final, ca şi cînd am fi trăit aceeaşi secvenţă temporală repetată, iarăşi şi iarăşi.

La SGM, coloana de fum preceda, în ordinea spaţială, mulţimea (da, mulţimea!) de credincioşi, strînşi lîngă altar şi, deci, dincolo de ea. Ceva, în ordinea simbolică, mi s-a părut straniu. Dacă stîlpul de fum dorea să reprezinte ceea ce cred eu, lumea în rugăciune îi întorsese spatele. Pe de altă parte, a face vizibil ceea ce este nu numai de nerostit, ci şi de nevăzut, mi se părea o forţare. Sînt, însă, dispus să recunosc că nu am dreptate, dacă mă convinge cineva. Altfel, nimic de spus, impresionantă asocierea dintre o capodoperă arhitecturală şi această piesă eterică de artă contemporană...

***Augustin Ioan** este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu" din Bucureşti.*

PUBLICITATE

INSTITUTO CULTURAL ROMENO

„Îmi exprim profunda gratitudine faţă de **Institutul Cultural Român** pentru extraordinarele momente muzicale oferite prin concertele prezentate de corul Theophania şi Enesco Quartet în biserica *Madre de Deus* din Museu Nacional do Azulejo."

Maria Antonia Pinto de Matos
Director – Museu Nacional do Azulejo din Lisabona
în deschiderea concertului susţinut de Enesco Quartet

DILEMA VECHE

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!

Ai pînă la reducere 13%!

Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:

Marilyn Monroe

Charlie Chaplin

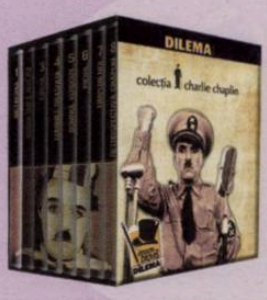

Capodoperele teatrului românesc

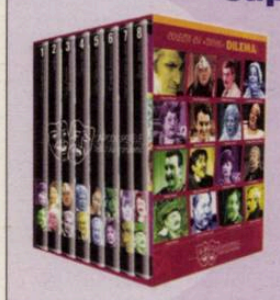

Opera

Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!

NOU!

Abonamente în străinătate

Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Caţavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din reţeaua VODAFONE LA 7485 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro
Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteţi trimite în decursul a 30 de zile
Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informaţii la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioşcurile, caravanele şi librăriile ADEVĂRUL

Poştă şi partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plăţii şi talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume.....
Compania* .....
Cod fiscal*.....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
judeţ/sector .....
cod poştal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieţi în căsuţă numărul de abonamente pe care doriţi să-l contractaţi)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecţia Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

şi am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poştal ☐ OP nr. ..... din data .....
* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.
Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activităţi promoţionale şi să le dezvăluie terţilor conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări şi să solicit ştergerea datelor adresându-mă societăţii S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente şi informaţii sunaţi la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea, între orele 9^00 - 18^00 (luni - vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

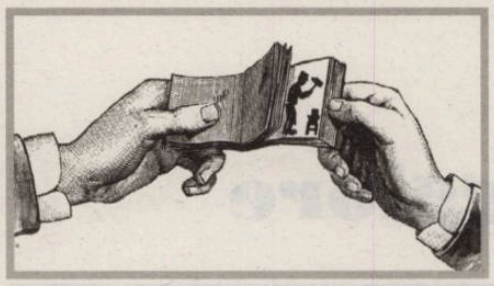

● **Mircea Cărtărescu, *Zen. Jurnal 2004-2010*, Editura Humanitas, 2011.**

Marius CHIVU

feedbook

Imaginea lui Cărtărescu

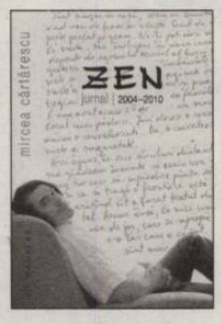

„E o mare capcană să crezi că jurnalul meu mă exprimă mai adevărat pe mine însumi decît *Travesti* sau *Orbitor*. El arată pur şi simplu altă zonă a minţii mele...“ mărturisea Mircea Cărtărescu într-un interviu publicat de *Dilema veche* în 2005, imediat după publicarea volumului doi din jurnalul său. Fiind vorba şi de un jurnal publicat, practic, pe măsură ce se scrie, devine cu atît mai dificil de estimat în ce măsură se amestecă autobiografia cu autoficţiunea, ce lasă pe dinafară şi ce inventează, asta dacă nu cumva tocmai acest complex şi pervers joc de-a convenţia autenticităţii, de-a negocierea cu propriul eu („cel mai misterios cuvînt din lume“), este speculat de un autor postmodern căruia trucurile, ambiguităţile şi libertăţile literaturii îi sînt prea bine cunoscute. De altfel, citindu-i atent jurnalele, sînt destule indicii că scriitorul se livrează sub forma propriului personaj egocentric, narcisist, maniacal, un postmodernist mistic ce visează, la propriu şi la figurat, literatură, conectat cu trup şi minte la propria operă care este însăşi viaţa şi chemarea lui, un personaj după chipul şi asemănarea scriitorului, dar un personaj al extremelor, capricios, contradictoriu, perfect antinomic, cu cît mai fascinant/detestabil, cu atît mai construit. Iată un fragment din *Zen* unde diaristul ne spune clar ce (nu) citim cînd îl citim: „Cel care-mi citeşte jurnalul nu intră în viaţa mea, şi nu (doar) pentru că orice text scris mistifică viaţa. Dar pentru că sensul jurnalului meu nu e de a-mi dezbrăca inima-n fundul gol, ca la doctor. Cochilia nu este şi nici nu reprezintă viaţa melcului. Dacă este o proiecţie a acesteia, regulile acestei proiecţii sînt imens, ininteligibil complicate. Doar regulile, ele, seamănă cu viaţa, nu şi proiecţia. De fapt, cochilia are rolul să protejeze viaţa, cît timp ea zvîcneşte încă, băloasă, în interiorul ei. Cînd viaţa dispare, abia atunci poţi duce jurnalu-ăsta la ureche ca să auzi în el vuietul mării.“

O întreagă tradiţie a jurnalului literar, dar, mai ales, tipul de literatură mesianic-vizionară pe care îl practică Mircea Cărtărescu avertizează că acel M.C. din jurnal nu poate fi decît un altul proiectat cu totul în arhitectura propriei opere. De aceea, am citit *Zen*, cum am arătat săptămîna trecută, ca pe un fel de punere în abisul convenţiei jurnalului, ca pe o ficţiune confesională/fabulă mistico-autobiografică, o meta-notă de subsol a *Orbitorului,* roman construit pe mai multe niveluri auctoriale şi al cărui efect este tocmai convergenţa mai multor proiecţii narative, unele ieşind din cadrul propriei ficţiunii: dacă manuscrisul din trilogie îi este revelat personajului Mircea, povestea/destinul lui Mircea a cui revelaţie este?! De aici figura aproape tragică a psalmist-diaristului învăluit în propria lamentaţie ca într-un cocon, strigîndu-şi îndoiala şi deplîngîndu-şi părăsirea în faţa operei care nu i s-a revelat pînă la capăt şi pe care încearcă s-o legitimeze metafizic. Ipostază şi discurs care i-au iritat pe cîţiva critici care au rămas pînă la capăt la un nivel al percepţiei foarte *terre-à-terre,* izolat de universul metaforic al romanului, tentaţi mai degrabă de judecăţi morale aplicate personajului diarist ca unui nelegiuit în carne şi oase.

Am revenit asupra acestui aspect tocmai pentru că vreau să remarc două chestiuni problematice legate de receptarea de pînă acum a jurnalului. Mai întîi, destule cronici au ales calea cea mai comodă, mai convenabilă, dar şi mai inadecvată, abuzivă uneori, de a-l citi: aceea de a lua totul de bun. Situată la primul şi cel mai accesibil nivel, cel biografic, deci presupus autentic, al semnificaţiei, lectura criticilor literari n-a reuşit, în cîteva rînduri, decît „performanţa“ de a reproduce spusele şi ideile diaristului sau, mai bine zis, de a produce nişte recenzii de rezonanţă, scrise pe un ton persiflant şi jubilator, citîndu-l pe diarist în favoarea propriilor opinii. Dacă M.C. se lamentează că nu mai are inspiraţie pentru a termina trilogia şi că scrisul său a devenit mediocru, dacă îşi bagatelizează scrierile improvizate dar aducătoare de succes, dacă se arată dezgustat de publicistica sa, de ţara sa, de viaţa sa etc. toate acestea devin sub ochii recenzenţilor dovezi clare ale faptului că au avut dreptate atunci cînd i-au criticat cărţile sau cînd i-au prezis un blocaj al carierei. Ca şi cum M.C. şi-ar fi scris şi publicat jurnalul în aşa fel pentru a le da dreptate detractorilor săi şi pentru a le alimenta reţinerile, ca şi cum *Zen* ar putea fi vreodată „citat“ împotriva *Aripii drepte* sau a volumului *De ce iubim femeile!* Căci cu adevărat cît de relevante pot fi afirmaţiile diaristului pentru judecarea propriei opere şi cît de legitim este recursul criticilor la ele!?

În al doilea rînd, este interesant felul în care criticii au reacţionat la paginile în care M.C., pe lîngă lamentaţiile cu privire la propriul blocaj scriptural, deplînge receptarea cărţilor sale în ţară, în paralel cu „contabilizarea“ succeselor traducerilor. Daniel Cristea-Enache e de părere că „personajul atît de suferitor închegat de Cărtărescu [...] va sensibiliza un public larg, preponderent feminin; va impulsiona instituţiile noastre culturale înspre o şi mai bună sprijinire a operei lui M.C.; şi va stîrni ironiile criticilor uscaţi şi insensibili...“, adăugînd că „personajul de jurnal îşi distinge şi îşi setează anticipator categoriile de public, laolaltă cu reacţiile lor, exact aşa cum o face şi autorul cărţii“. În acelaşi număr 582 din *Observator cultural,* Paul Cernat scrie şi el: „Cu adevărat ingenios este modul în care diaristul îşi programează receptarea, inclusiv prin aparteuri către cititori din viitor, de peste zeci sau milioane de ani. Încă mai persuasive sînt tehnicile de manipulare/contrafacere ficţională a autenticităţii biografice, jocul de învăluire-dezvăluire prin care M.C. avertizează că trece sub tăcere lucruri «grave», ce nu se cuvin spuse, sau strategiile prin care preîntîmpină ori parează preventiv criticile şi înjurăturile cititorilor «ipocriţi» autodenigrîndu-se mai abitir, spre a-şi putea venera mai bine ipostaza din trecut.“ Mi se par două perspective dacă nu necinstite, atunci măcar hazardate, care seamănă mai degrabă a procese de intenţie decît a interpretări critice, şi care duc, o dată în plus, în fundătură relaţia tensionată din ultimii ani dintre Mircea Cărtărescu şi criticii săi. După cum se ştie, urmarea anchetei de anul trecut a *Adevărului literar & artistic* care desemna *Orbitor* drept romanul ultimului deceniu a fost interviul în care scriitorul a emis cîteva judecăţi foarte dure la adresa unor critici care, considera el, i-au desfiinţat cu rea-credinţă ultima parte a trilogiei. (Am mai spus-o şi cu altă ocazie, Mircea Cărtărescu a greşit atunci de două ori: mai întîi pentru că a încălcat codul nescris conform căruia un scriitor nu comentează receptarea propriei cărţi, apoi pentru că a creat un precedent care deja i-a impulsionat şi pe alţi scriitori „să-şi facă singuri dreptate“.) Cum Daniel Cristea-Enache şi Paul Cernat erau atunci printre criticii pe care Mircea Cărtărescu îi „învinovăţea“, cineva s-ar putea întreba acum cît de oportune/obiective/cinstite sînt afirmaţiile lor şi dacă nu cumva aceştia mai degrabă au ripostat decît au recenzat jurnalul. E-adevărat că M.C. se arată, de cîteva ori, foarte afectat de receptarea *Aripei drepte* şi are cuvinte foarte dure la adresa criticilor pe care-i numeşte „scorpioni“, părerea mea este însă că totul intră în logica discursului lamentaţiei şi că, de data asta, criticii şi-au supraevaluat importanţa fiind cel puţin la fel de sensibili ca diaristul căruia i-au aplicat automat prezumţia de ipocrizie.

Pînă una-alta, se pare că „strategiile“ de preîntîmpinare şi parare preventivă a criticilor şi a reacţiilor nu funcţionează şi că scriitorului i se reproşează acum inclusiv excesul de umilinţă/nefericire, privit, cum-necum, tot ca o formă – necinstită, se-nţelege! – de gestionare a imaginii. Dar care ar fi imaginea lui Mircea Cărtărescu care să mulţumească pe toată lumea?

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **José Saramago, *Ultimul caiet. Texte scrise pentru blog: martie 2009 – noiembrie 2009*, traducere din limba portugheză & spaniolă de Simina Popa & Lavinia Similaru, Editura Polirom, 2011.**

Sînt ultimele texte postate de Saramago pe blogul său. Adică textele de final ale unui om care îşi atingea vîrsta finală (87 de ani) păstrînd preocupări cît pentru întreg blogul pămîntesc. El zicea că postările lui ar consta în „comentarii, reflecţii, simple opinii despre una, alta“; Eco zicea că ele ar fi expresia unei indignări multilateral dezvoltate; altcîneva, într-o gazetă, vorbea chiar despre „excesul de indignare“ şi îi nega „vechiului“ scriitor orice calitate de blogger. Recunosc, nu sînt un *blogtrotter,* dar faptul că pe Saramago îl interesau şi îl stîrneau – *en connaisseur* – atît de multe lucruri mi se pare un argument onest în favoarea blogului său.

Pe de altă parte, reunite într-un volum, textele acestea însumează un extraordinar jurnal indirect, al unui Saramago răscolitor pînă la sfîrşit. E, într-adevăr, un om indignat (cînd vine vorba de „catedralele cumpărăturilor“, de crime în numele politicii şi al religiei), trăieşte mîhnirile unui soi de Paler lusitan (ori de cîte ori redescoperă că „există unele moduri de a fi fericit pur şi simplu odioase“), pare adesea curat utopic în încrederea sa în stînga şi exagerat de cîrcotaş în „ereziile“ lui, dar e invariabil epocal cînd îi admiră pe Kafka, Pessoa, Sábato, Márquez, Pat şi Patachon sau Almodóvar, ori cînd discută (cu umor) despre universitatea pentru persoane în vîrstă pe care a ajuns să o patroneze sau despre zîmbetul (deloc comic) al lui Charlot. Sau cînd, de dragul unei idei, face gestul suprem de a vorbi, preţ de un paragraf, şi despre fotbal.

Ultimul caiet al lui Saramago pare un meci cu toată lumea, dar nu e. E un derby.

Codrin Liviu CUȚITARU

O dilemă fonetică

Cu mai mult timp în urmă, un coleg filolog m-a oprit – destul de abrupt – prin Universitate. Era plin de indignare şi, în mod vizibil, avea nevoie de un interlocutor, pentru a-şi povesti, terapeutic, necazul. „Bătrîne" – îşi începu el litania, fără alte politeţuri introductive – „nu mai pot suporta *administraţia* de nici un fel, de la nici un nivel, ţi-o spun cu toată convingerea şi revolta. Nu mă refer la anumiţi oameni din serviciile administrative, ci la *administraţie* ca fenomen mondial. A devenit un monstru autist – şi, iată, tu care le ai cu astea, vei observa că vorbesc aici de-a dreptul nietzscheean (făcu un gest de alintătură, cum s-o clasific, *academică)* –, ce ne mănîncă sufletele tuturor. Trăieşte doar pentru sine, înfruptîndu-se, vampiric, din sîngele multitudinii. Nu *serveşte* omului simplu, aşa cum ar trebui să se întîmple (administratorul este, pînă la urmă, ştii tot atît de bine ca şi mine, şi etimologic vorbind, dacă ne gîndim la cuvîntul suprem al administrării unui sistem, cel de *ministru*, un *servitor* al mulţimii), ci *trăieşte* din biata lui fragilitate. De la miniteriabili, pînă la ultimii directoraşi, numai vampiri. Adevăraţi paraziţi ontologici, hrăniţi adică direct din *fiinţă*. Din sărmana fiinţă umană."

Simţind, probabil, în uşoara mea agitaţie psihosomatică, nevoia mişcării ceva mai concludente dinspre teoreticul banal-abstractizant către situaţiunea concret-edificatoare (şi generatoare, în fond, a neostoitei iritări la care eram martor!), amicul meu trecu la exemplificări. „Dragul meu, *administraţia* şi-a creat pînă şi un limbaj al ei, pe care poţi să-l interpretezi cum vrei, acesta reuşind să acopere toate variantele posibile spre care realitatea ar putea evolua sau involua. Ei (administratorii, bănuiesc, *n.m.)* consideră că discursul lor ar fi *diplomatic,* metaforic şi nuanţat carevasăzică, dar nu e decît *ucigaş*, creator de confuzii fatidice, ceea ce pe mine, ca lingvist, mă omoară. Ori de cîte ori mă duc cu o petiţie la *sistem* (acum chiar că ajunsese să se exprime nietzschean, *n.m.)* – legitimă, desigur, mă ştii doar că nu sînt reclamagiu – primesc aprobările – între ghilimele, pune, te rog, cuvîntul *aprobări!* – cele mai absurde. Dacă cer administraţiei blocului libertatea de a-mi închide, cu o uşă suplimentară, intrîndul la apartamentul propriu, mi se răspunde, grotesc, că *se aprobă, dar numai cu acordul semnat al tuturor celorlalte 84 de familii din bloc,* acord pe care, bineînţeles, nu-l voi primi niciodată." Colegul meu nervos făcu o pauză de respiraţie.

„Dacă" – reluă el parcă mai obosit – „mă pune Sfîntul să solicit instituţiei *aprobarea* de a participa la o conferinţă internaţională în domeniul meu, mi se răspunde *da, cu acoperirea personală a cheltuielilor*. Dacă cer prelungire cu cîteva luni, la teză, pentru vreun doctorand de-al meu bugetar, mi se comunică, *da, cu taxă*. Dacă mă duc la circumscripţia financiară, şi spun – *amînaţi-mi, vă rog, cu o lună, plata impozitului pe drepturi de autor* –, răspunsul este, ai ghicit, nu mă îndoiesc, *de acord, cu achitarea penalităţilor ce se impun*. Dacă solicit despăgubirea legală a maică-mii – venită din Basarabia în '40 – de către stat, precizînd că avem toate documentele doveditoare ale refugiului, mai puţin estimarea valorii fostei proprietăţi din Republica Moldova, întrucît autorităţile locale – rusofone – refuză, în prezent, să ne-o trimită, verdictul autorităţilor noastre, deşi politicos, sună totuşi ameţitor: *aprobăm, cu deosebită plăcere, pe baza existenţei documentului oficial moldovenesc*. Cer, la Primărie, intabularea garsonierei mătuşii decedate, menţionînd faptul că, din motive obiective, dumneaei nu poate să mai semneze şi mi se dă replica infailibilă – *da, cu semnătura proprietarei de drept.*" Amicul mă privi exasperat, roşu ca un rac.

„Recent" – continuă interlocutorul meu indignat – „am cerut Universităţii să mă lase să folosesc *Aula Magna* pentru lucrările simpozionului nostru anual de lingvistică şi ştii ce mi s-a răspuns?" Am ridicat, interogativ, sprîncenele. *„Da, dar cu prioritatea tuturor celorlalte activităţi academice ce ar putea avea loc, în incintă, în perioada respectivă*. Adică *nu*, omule. Aici apare deruta mea fundamentală. De ce nu sînt toate aceste solicitări respinse *de facto?* De ce ne trebuie răspunsul prin învăluire? De ce apelăm mereu, în administraţie, la acest pervers *limbaj diplomatic?* De ce ne ascundem, ipocriţi, după formule oximoronice? Ca filolog, solicit un răspuns (am fost pe punctul de a-i recita automat – *aprob nevoia unui răspuns, cu condiţia anulării tuturor întrebărilor de mai sus* –, însă, observînd seriozitatea întunecată a amicului, m-am abţinut, *n.m.).* În ultimă instanţă, *administraţia* derulează un act de corupere a limbii şi, mai ales, a sensului ei. *Da*-ul devine *nu*. Cele două antonime se combină dizgraţios, funcţionînd ca un fel de *nu-da* ori *da-nu*." Colegul păru, fugitiv, luminat de o revelaţie. „Mă gîndesc" – adăugă el imediat – „că, pe cererile oficiale, ar fi mai corect, din unghi lingvistic, să se scrie ceva bizar, o amestecătură între *da* şi *nu*, de genul *nd*, *dn* sau, mai coerent fonetic (am uitat să precizez că amicul e un fonetician remarcabil, *n.m.), du*, *na*, *au*, *ua*, *an*, *ud*."

Cuprins de un momentan vertij, am făcut gestul de a mă sprijini de perete. Prietenul se opri brusc din tiradă şi, pesemne nedumerit de prelunga şi suspecta mea tăcere, mă întrebă imperativ: „Nu spui chiar nimic, bătrîne? Nu-i aşa că am dreptate?". Ca fiu sincer, eu tocmai îmi amintisem că eram directorul Şcolii doctorale de la Litere şi, ca atare, am lătrat scurt, lipsit de tentaţia oricărei concesii: *„Au!"*.

> Administraţia *şi-a creat pînă şi un limbaj al ei, pe care poţi să-l interpretezi cum vrei.*

> *Am lătrat scurt, lipsit de tentaţia oricărei concesii:* „Au!".

***Codrin Liviu Cuțitaru** este prof. dr. la Facultatea de Litere a Universității din Iași (Catedra de Engleză). Cea mai recentă carte publicată:* Istoreme, *Editura Institutul European, 2009.*

PUBLICITATE

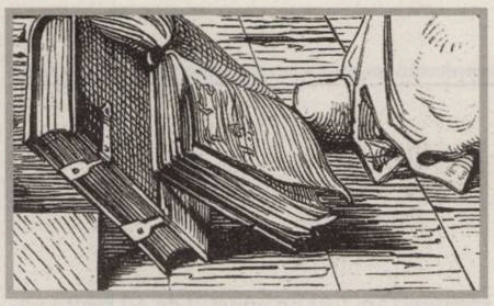

Simona SORA

biographiti

Analfabeta

M-am gîndit nu o dată, pe vremea cînd locuiam în Elveţia, la Fribourg, să dau o fugă pînă la Neuchâtel, unde trăia pe atunci Agota Kristof. Ştiam despre ea cîteva lucruri: că fugise din Ungaria în '56, că nu-i place să dea interviuri, că este o extraordinară scriitoare de limbă franceză – *Le grand cahier,* prima parte a *Trilogiei gemenilor,* fiind, pentru mine, dovada irefutabilă a inventării unei noi limbi scriitoriceşti şi a unei lumi cu totul insolite. N-am ajuns pentru că era prea simplu, poate şi pentru că preferam, de pe atunci, să nu leg omul de cartea pe care-a scris-o (cu una sau două excepţii, care au confirmat între timp regula) şi în mod sigur pentru că, în Elveţia, între a te gîndi că ai vrea să vezi pe cineva şi a o face există cîţiva paşi prea bine formalizaţi ca să mai fie şi parcurşi.

Ştiu însă sigur că, dacă aş fi citit înainte *Analfabeta,* cartea publicată în 2004, la Editura Zoé din Lausanne, aş fi făcut pe dracu-n patru s-o cunosc pe Agota Kristof. Dacă *Marele caiet, Dovada* şi *A treia minciună,* adică cele trei romane care alcătuiesc *Trilogia gemenilor* (tradusă, din fericire, şi în românește, la Editura Trei), reprezintă genul acela de cărţi pentru care merită să te apuci de citit sau să-ţi faci din literatură o viaţă, *Analfabeta* este adevărul cuiva care ştie mai mult despre durere, cruzime şi moarte decît sute de scriitori contemporani care şi-au făcut din aceste „subiecte" marote lucrativ-declarative. E drept, dacă n-aş fi ştiut cîte ceva despre scriitura dură, tăioasă, lapidară din *Marele caiet,* poate nici n-aş fi căutat vreodată *Analfabeta* – o scurtă carte alcătuită din 11 secvenţe autobiografice, publicate mai întîi în foileton, într-o revistă din Zürich.

Nu afli din această microautobiografie scrisă pe tonul esenţial (curăţat, în egală măsură, de sensiblerie şi autocompătimire) din *Trilogia gemenilor* secretul înţelegerii de fond sau al coerenţei de formă din principalele cărţi ale Agotei Kristof şi nici felul în care cineva care luptă, la propriu, cu o limbă „inamică" ajunge să o stăpînească. Poţi afla în schimb cum îţi poţi pierde propria limbă (deşi, dacă n-ai păţit-o, cu greu poţi pricepe) şi, odată cu ea, singura viaţă care conta: „La început, nu exista decît o singură limbă. Obiectele, lucrurile, sentimentele, culorile, visurile, scrisorile, cărţile, jurnalele, toate erau această limbă. Nu-mi puteam imagina că ar putea exista o altă limbă, că o fiinţă omenească ar putea pronunţa un cuvînt pe care eu să nu-l înţeleg... La 21 de ani, cînd am ajuns din întîmplare într-un oraş din Elveţia unde se vorbea franceza, m-am confruntat cu o limbă total necunoscută pentru mine. Aşa a început lupta mea de a cuceri această limbă, o luptă lungă şi înverşunată care va dura cît propria-mi viaţă. Vorbesc franceza de peste 30 de ani, scriu în franceză de mai mult de 20 de ani, dar încă nu o cunosc. O vorbesc cu greşeli şi nu pot s-o scriu decît ajutîndu-mă de dicţionare pe care le consult adesea. Din această cauză spun că şi limba franceză este o limbă inamică. Dar mai există un motiv şi acesta este cel mai grav: această limbă mi-a ucis limba maternă. Mi-am lăsat în Ungaria jurnalul scris în limba mea secretă şi, de asemenea, primele mele poeme. Mi-am lăsat, în acelaşi timp, fraţii şi părinţii fără să-i previn, fără să le spun la revedere sau adio."

> *„Doar devenind nimic, poţi deveni scriitor."*

Mai poţi înţelege, fără îndoială, din autobiografia de 52 de pagini a Agotei Kristof cîte ceva despre felul în care cititul poate deveni din pedeapsă boală incurabilă şi, în cele din urmă, o disciplină imaginativă aplicată trăitului şi o negociere cu moartea în limba „duşmană": „Citesc. E ca o boală. Citesc tot ce-mi cade în mînă, citesc tot ce-mi cade sub ochi: ziare, cărţi de şcoală, afişe, bucăţi de hîrtie găsite pe stradă, reţete de bucătărie, cărţi pentru copii. Tot ce e tipărit.... Cum ar fi fost viaţa mea dacă nu mi-aş fi părăsit ţara? Mai dură, mai săracă, dar mai puţin singuratică, mai puţin fracturată, poate chiar fericită. Sînt însă sigură că aş fi scris tot ce am scris, în orice limbă."

La fel ca în romanul lui Max Frisch, *Eu nu sînt Stiller, Analfabeta* surprinde ceva straniu, un mecanism de anihilare a diferenţei cu binişorul, cu binele, cu mai binele, mecanism care, în Elveţia, este probabil mai elaborat, mai codificat şi mai respectat ca oriunde altundeva. Nu poţi, nici măcar atunci cînd eşti omeneşte termi-

Agota Kristof

nat, să nu respecţi acest frumos malaxor care nu-ţi lasă nici o alegere. Ca să scapi, ar trebui să ştii poate – ca Agota Kristof – că „doar devenind nimic, poţi deveni scriitor" şi să-ţi poţi asuma acest nimic.Trebuie mai ales să nu uiţi ruptura cu lumea care te-a făcut cine eşti, şi să-ţi scrii diferenţa cît de bine poţi în limba pe care n-ai ales-o: „La cinci ani după ce am ajuns în Elveţia, vorbesc franceza, dar nu o citesc. M-am transformat într-o analfabetă, eu care citesc încă de la 4 ani. Ştiu că nu voi scrie niciodată în franceză aşa cum scriu scriitorii născuţi în această limbă, dar voi scrie cum pot, în cel mai bun fel în care voi putea. Nu am ales eu această limbă. Mi-a fost impusă de destin, de soartă, de circumstanţele vieţii mele. Sînt obligată să scriu în franceză. E o provocare. Provocarea adresată unei analfabete..."

Sper să citim în curînd şi în românește *Analfabeta,* o addenda dură şi nemiloasă la toate romanţurile exilului.

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

Timpul generaţiei atemporale

● **John Maus, *We Must Become the Pitiless Censors of Ourselves,* Upset the Rhythm, 2011.**

Bătrînele sintetizatoare ale pop-ului optzecist sînt pretutindeni. Iar vocea baritonală, îmbrăcată din cap pînă-n picioare în reverb – un efect cu care te întîlneşti în muzica zilelor noastre chiar mai des decît cu mai mult decît înnebunitorul auto-tune –, pluteşte prin ele ca o fantomă printr-un castel abandonat. Vagi ritmuri disco, venite din depărtare, care lasă să se întrevadă silueta subţire a vreunui oarecare domn Arthur Russell, îşi fac loc lîngă arpegiatoarele excesive. Cîntecele sînt turnate în structuri simple, minimaliste. Un riff oarecum intruziv şi polar, *à la* New Order, stă bine ascuns în spatele spectrului unui alt suflet tragic, pe numele lui Ian Curtis. Acum, la fel ca întotdeauna. Sau cel puţin la fel ca în trecutul acela pe care reuşim să ni-l mai regăsim cît de cît, ca pe o primă amintire înecată în timp, extrasă dintr-o copilărie vopsită în culori de Polaroid. *„Baby, you and me all across the world / Jackie Chan flashing all across the world / Hulk Hogan flashing all across the world / Baby, let's go fly all across the world"* îşi rîde în barbă vocea de pe „Believer". Tobele, vă rog! A venit vremea generaţiei atemporale, „cohorta revoltată de voievozi fără ţară, rătăciţi în ceaţa dintre ficţiune şi realitate", cum o numea, recent, un critic de muzică. Iar John Maus este unul dintre ei.

S-a născut în 1980, anul care a deschis balul unui deceniu obsedant pentru mare parte din muzicienii de astăzi. (Şi pentru unii dintre noi.) Majoritatea sunetelor acelor vremuri trebuie să-i fi trecut pe lîngă urechile un pic prea tinere. Iar partea rămasă – să fie blurată într-o proporţie importantă de trecerea timpului. Deschiderea uriaşelor arhive ale trecutului, provocată de revoluţia digitală, a suprapus, însă, timpurile acelea peste amintirile noastre din timpurile acelea. Exact aşa îmi sună, în esenţă, şi acest al treilea album de studio al americanului cu studii de filozofie politică şi cu o carieră academică în faţă: îndepărtat, retroidian, escapist, lichefiat de melancolia după o epocă căreia autorul îi mai aude şi recunoaşte doar ecourile. Cu acelaşi background ca mult mai celebrul Ariel Pink – în trupa căruia a şi cîntat, de altfel –, John Maus se revendică acestei generaţii derutate de prezent, dezlegate/abandonate de contemporaneitate – creditaţi-i pe cyberpunkerii Bruce Sterling şi William Gibson pentru această teorie –, care se întoarce la analogic în plină eră a digitalului. Muzica lui Maus arată (şi simte) ca o fotografie făcută cu un *smartphone* setat pe Hipstamatic. E de acum, dar filtrul lipit pe ea o trimite în trecut. E de acum, dar se scufundă în altă epocă pentru a primi girul unei autenticităţi şi al unui sunet pe care timpurile acestea le mai pot livra cu greutate. Aţi putea s-o numiţi contrafacere, dar o să greşiţi. Ironia conţinută o salvează complet de la a fi arătată cu degetul.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

ce mai spune

Mihaela PETROVAN

„Caravana BookLand a plecat prin ţară"

Tîrgul de Carte urban Bookland a plecat deja prin ţară sub forma unei caravane a cărei călătorie de nouă săptămîni se va termina abia pe 16 octombrie, după ce va străbate nouă oraşe ale ţării: Constanţa, Brăila, Iaşi, Cluj-Napoca, Alba Iulia, Arad, Timişoara, Sibiu şi Braşov. BookLand se va desfăşura în cele mai mari mall-uri din aceste oraşe (săptămînal – de miercuri pînă duminică), va fi coordonat de o echipă de peste 580 de oameni, fiind şi primul mare tîrg de carte cu servicii integrate oferite editurilor: logistică transport, spaţiu expunere, promovare media, *merchandising,* vînzare. Precedentul sună foarte bine: vînzările de carte de la prima ediţie a tîrgului, susţinut la Bucureşti în primăvara acestui an, au fost de peste 100.000 de euro şi estimăm dublarea veniturilor în ţară.

Orice produs, ca să se vîndă, trebuie să fie la îndemîna cumpărătorului. Iar BookLand asta face – aduce cartea în mijlocul oamenilor. Bucureştenii sînt răsfăţaţi cu evenimente zi de zi. Eu, ca om de provincie (cum zic bucureştenii), consider că locuitorii altor oraşe mari vor fi mai mult decît bucuroşi să se întîlnească cu cartea, în spaţiile care le sînt deja dragi. Motiv pentru care aplicăm aceeaşi formulă şi în Caravana BookLand, tîrgul fiind găzduit, cum spuneam, de nu mai puţin de nouă mari mall-uri.

Deşi la anunţarea Caravanei BookLand am impus o limită de 50 edituri, la rugămintea editurilor am acceptat înscrierea a 75 dintre ele. Începînd cu anul viitor, Ministerul Culturii va sprijini financiar acest proiect cultural care aduce beneficii concrete pieţei de carte. Iar la finalul lunii august, va fi disponibilă şi librăria online BookLand.

***Mihaela Petrovan** este fondatorul Tîrgului de Carte urban BookLand. Mai multe la http://book-land.ro.*

Alice POPESCU

La braţ cu Marx, prin Berlin

De curînd am susţinut la Berlin conferinţa „O socio-psihanaliză a realismului socialist“ (în calitate de autoare a cărţii omonime, publicate la Editura Trei, în 2009). Evenimentul a fost organizat de ICR Berlin, în colaborare cu Institutul pentru Literatură Universală şi Comparată „Peter Szondi“ din cadrul Universităţii Libere din capitala germană. Prelegerii i-au urmat o interesantă prezentare susţinută de filozoful şi jurnalistul berlinez de origine croată Boris Buden şi un dialog despre *condiţia postcomunistă*.

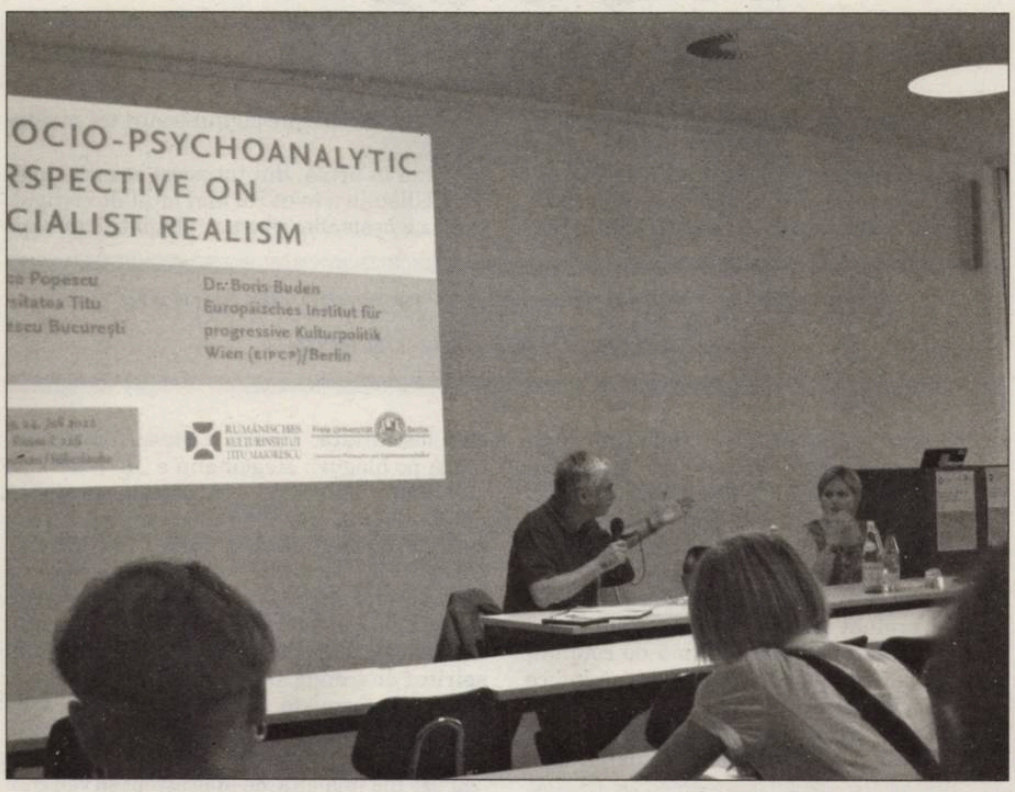

Boris Buden este un actor cultural important în spaţiul germanofon. A făcut studii de filozofie la Klagenfurt, Zagreb şi Ljubljana, apoi şi-a obţinut doctoratul în ştiinţe culturale la Universitatea Humboldt din Berlin. În fosta Iugoslavie a activat în mişcarea de eliberare şi a fost, în anii '90, co-editor la revista *Arkzin* din Zagreb. S-a făcut remarcat ca traducător în croată al operelor lui Freud, Adorno, dar şi al *Dicţionarului de psihanaliză* de Laplanche-Pontalis. A fondat şi este redactor-şef al Editurii Bastard unde, în 1998, a fost editat, pentru prima dată în limba croată, *Manifestul Partidului Comunist,* cu o prefaţă de Slavoj Žižek. De altfel, colaborarea cu Žižek nu este singulară, Boris Buden nutrind o simpatie conceptuală pentru autorul celebrei *Aţi spus cumva totalitarism?*. În Germania este cunoscut pentru volumele de eseuri *Barricades I* şi *Barricades II* şi pentru bogata sa activitate publicistică. Prestigioasa Editură Suhrkamp i-a publicat, în 2009, cel mai recent volum, *Zone de trecere: despre sfîrşitul postcomunismului*. La noi i-au fost traduse cîteva eseuri percutante în revista clujeană *Idea arta+societate* şi *Observator cultural*.

În atmosfera boemă a Berlinului, dacă vii dintr-o ţară ex-comunistă precum România, nu prea ai chef să te plimbi la braţ cu Marx. Mi se va reproşa că fac parte din „monocultura liberală“ bucureşteană. Probabil; însă cred că lucrurile sînt puţin mai complexe decît atît.

De ce fiecare criză a capitalismului trebuie convertită automat într-o nouă creditare a doctrinei marxiste.

Mărturisesc că mă aflu tot atît de departe de iluzia liberală pe cît m-aş afla de cea marxistă, deşi îl iau cît se poate de în serios pe Marcuse în chiar cartea pe care am scris-o. Totuşi, am o problemă în a înţelege de ce fiecare criză a capitalismului trebuie convertită automat într-o nouă şi revirginantă creditare a doctrinei marxiste, în condiţiile în care, pînă una-alta, capitalismul este singurul care s-a dovedit a fi cît de cît funcţional. Şi nu invoc motive economice, ci antropologice: în binomul egalitate-libertate, fiecare element pare să evolueze invers proporţional cu celălalt, prin urmare, ar fi de ajuns să ne întrebăm dacă viaţa este psihologic suportabilă în absenţa libertăţii. Nu. Dar în absenţa egalităţii? Se poate răspunde tot cu o întrebare: *La ce le foloseşte sclavilor egalitatea?* A fost aporia comunismului pe care eu l-am cunoscut. Aşa că nu mă grăbesc să îmi însuşesc definiţiile unor gînditori contemporani – altfel, cu adevărat fascinante – pentru fenomene pe care ei le analizează de pe poziţia observatorului (refugiaţi, precum Groys, din RDG, în „defectuoasa“ democraţie vestică, suficient de liberă, însă, încît să le tolereze opinii contrare), dar pe care eu le-am trăit altfel. Cred că este dreptul şi obligaţia celor din ţările în care totalitarismul nu a lăsat loc dubiilor să îşi facă singuri travaliul de conştientizare şi să îşi elaboreze propriile concluzii privitoare la experienţele care le aparţin. Pe de altă parte, pentru o participare corectă la discursul european, autori precum Žižek, Badiou şi Groys trebuie citiţi şi luaţi în serios în România. Dar mai ales pentru datoria pe care o avem, faţă de noi şi faţă de cei care au trăit altfel de „comunisme“, de a completa acest discurs cu partea noastră de adevăr. Dacă nu, riscăm să ne anulăm istoria... Ar fi trist să repetăm greşeala de a prelua din exterior interpretări de-a gata ale unor lucruri care ne aparţin ca experienţă şi de a le „înghiţi“ comod, marcînd încă o „sincronie“ forţată cu Europa, doar pentru a arăta cît de detaşaţi sîntem, intelectualmente, de propriul trecut, cît de la timp ne înscriem în trendul cultural contemporan şi cît de bine ne-am făcut temele în privinţa marxismului occidental. Pot să înţeleg perfect simpatiile de stînga ale lui Boris Buden, asentimentul său pentru teorii care relativizează noţiunile de comunism şi totalitarism (are dreptate, comunismul trebuie discutat în istoricitatea sa şi, aş adăuga, în geografia sa), dar îmi este greu să numesc ceea ce s-a întîmplat în România „capitalism cu monopol de stat“, aşa cum, pe bună dreptate, propune, ţinînd însă cont, mai degrabă de experienţa iugoslavă. Pe cît de interesante mi se par, de asemenea, încercările de valorizare a realismului socialist prin recontextualizare culturală, pe atît de incongruentă cu istoria concretă a literaturii române îmi sună, de exemplu, aserţiunea lui Groys conform căreia realismul socialist ar fi fost o încercare de salvare a literaturii – de către Stalin – din faţa pericolului avangardist. O întrebare: în Vest, unde pericolul nu a întîmpinat nici o oprelişte, a suferit, cumva, literatura, de pe urma avangardei? Din nou, venind dintr-o ţară în care Tito a pus capăt realismului socialist în chiar anul în care acesta începea pentru tot restul blocului sovietic, Boris Buden are şansa de a putea vedea lucrurile şi altfel decît ne-am permite să le vedem noi. Din România însă, o astfel de perspectivă mi se pare imposibilă.

Deşi de pe o poziţie cu totul diferită, am înţeles mai multe din agreabila întîlnire cu Boris Buden, decît dacă aş fi rămas în ţară şi aş fi hrănit autismul postcomunist cu încă alte zece lecturi din cărţi autohtone. Aş mai adăuga şi şansa de a fi avut o audienţă atentă şi interesată şi un moderator (Bernhard Metz) profesionist şi discret.

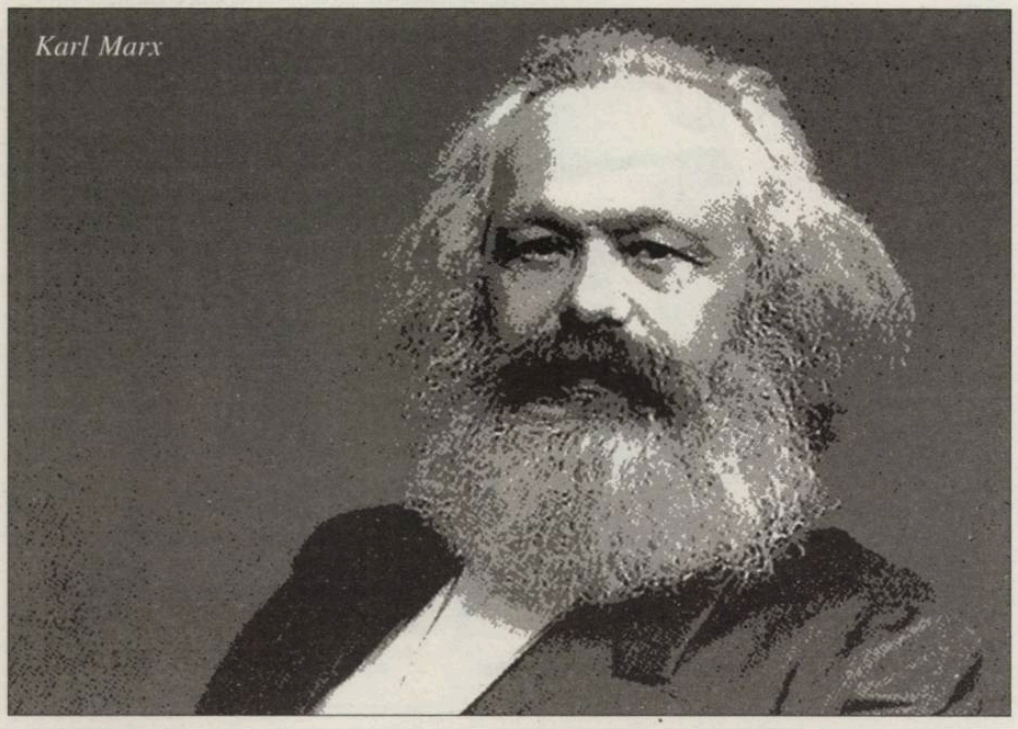
Karl Marx

***Alice Popescu** este lector univ. dr. la Universitatea „Titu Maiorescu“ din Bucureşti.*

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Vă propun să urmăriţi pe Cinemax reluarea unui docu-non-documentar, *Frost/Nixon,* cu totul obligatoriu după ce-aţi văzut celebrisimul *Toţi oamenii preşedintelui;* parcă niciunde nu ni s-a spus mai clar că televiziunea ne îmbolnăveşte de maniheism, de reducţionismul la alb-negru. De văzut şi chiar de revăzut de la Preşedinţie pînă la orice primărie, trecînd prin orice studio TV pro sau antiguvernamental. (Radu Cosaşu)

■ Jools Holland este unul dintre cei mai cunoscuţi pianişti, compozitori şi prezentatori de emisiuni radio-TV din Marea Britanie. Ca muzician, a colaborat cu Sting, Clapton, The Who, Bono, Gilmour şi cu cine a mai vrut el, iar la BBC 2 prezintă cel mai amuzant, mai spectaculos (şi mai premiat) talk-show muzical din lume – *Jools Holland Show,* redifuzat şi de TVR 1, de luni pînă joi, de la ora 00,40 (imediat după serialul *Grey's Anatomy).* La una dintre ediţii i-a avut invitaţi pe Metallica, Carla Bruni, Kings of Leon şi încă vreo trei trupe, cu care se conversa, făcea glume şi îi punea să cînte prin rotaţie. Asta e conceptul emisiunii. (Marius Chivu)

craii de burta veche

Mazarin cu angelică

Dizolvaţi 40 gr de drojdie în 200 ml de lapte călduţ şi strecuraţi totul printr-o pînză; amestecaţi laptele cu făină, pînă obţineţi un aluat moale, de consistenţa celui pentru brioşe; daţi-i o formă şi lăsaţi-l să se coacă la foc mic. Cînd e pe jumătate făcut, încă încruzit, adăugaţi-i 6 ouă întregi, 6 gălbenuşuri, un vîrf de sare şi destulă făină pentru a forma o cocă, de data aceasta, mai fermă; frămîntaţi-o bine, pînă e perfect netedă. Adăugaţi la urmă 175 gr de zahăr şi 175 gr de unt solid, frămîntat – vara, sau topit – iarna. Umpleţi cu acestă compoziţie o treime dintr-un timbal cu pereţi netezi, uns cu unt şi nu foarte înalt; lăsaţi aluatul să crească la cald, pînă i se dublează volumul, şi puneţi apoi timbalul în cuptorul încins. Între timp, preparaţi o macedonie din angelici frumoase, coji de chitră confiate şi ananas: maceraţi mai întîi fructele într-un sirop de zahăr vanilat şi ţineţi-le la cald. Scoateţi după aceea fructele şi topiţi în restul de sirop 250 gr de unt tăiat în bucăţi mici. După ce scoateţi prăjitura de la cuptor, tăiaţi-o în felii transversale şi recompuneţi-o apoi pe un platou, alternînd fiecare felie cu un strat de macedonie şi stropind fiecare strat cu puţin sirop. Cînd prăjitura s-a întărit, turnaţi deasupra restul de sirop şi ornaţi-o de jur-împrejur cu prune *reine-Claude*, adică renclode.

Din angelică, *angelica archangelica,* viguroasa plantă montană, se extrage acidul angelic, cunoscut pentru efectul calmant, şi se distilează, în mînăstirile cartuziene, faimosul lichior *Chartreuse*. Nu-i de mirare că o astfel de prăjitură poartă numele unui cardinal.

Amicul Dejun

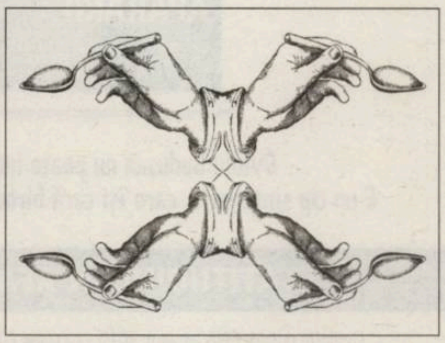

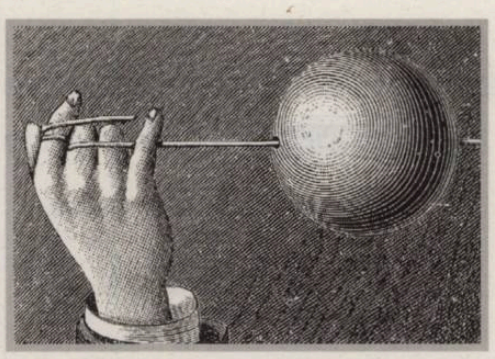

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Sex, droguri şi violenţă

Luni în şir, presa culturală din Germania nu s-a mai săturat de acest scandal. Povestea a început ca un *policier* – e vorba de un furt intelectual, a continuat în stil roman noir, s-a amplificat, devenind thriller, şi s-a terminat precum o telenovelă. Protagonista e o tînără scriitoare, Helene Hegemann. E autoarea celui mai mare plagiat din ultimul deceniu. Pînă să se descopere plagiatul, presa culturală declara, la unison, că romanul ei intitulat *Axolotl Roadkill* reprezintă cel mai bun debut din ultimii zece ani. Autoarea, acum majoră, a început să scrie acest roman pe cînd avea doar 16 şi povesteşte despre întîlniri şi experienţe care, teoretic, ar fi interzise unei minore: partuze, consum de droguri, violenţe, infracţiuni. Totul într-un limbaj piperat-inventiv, pe care cu siguranţă nu la orele de limbă şi literatură germană de la liceu l-a învăţat… La apariţia romanului (în ianuarie 2010), săptămînalul *Die Zeit* a apreciat „jargonul sarcastic urban care se suprapune peste zgomotul de fond al prezentului nostru“ şi l-a situat „undeva între *Bonjour, tristesse* şi *Crazy*“. Şi *Die Welt*, *Der Spiegel*, *Süddeutsche Zeitung* şi *Frankfurter Allgemeine Zeitung* au avut numai cuvinte de laudă pentru limbajul „autentic“, „original“ şi „tare“ inventat de Hegemann. Numai că, la nici două zile după apariţie, s-a demonstrat că unele pasaje au fost preluate direct, fără consemnarea sursei, dintr-o altă operă literară. Hegemann a contura şi-a asumat doar o parte din vină – anume faptul că nu a verificat dacă opera e originală –, însă şi-a apărat, discret, autoarea: ce pretenţii poţi să ai din partea unei tinere scriitoare crescute în spiritul culturii promovate pe Internet? Autentic şi original – iată o pereche de cuvinte cu înţelesuri tot mai incerte…

Unele pasaje au fost preluate direct, fără consemnarea sursei.

Pînă la urmă, din tot acest scandal, editura Ullstein a avut cel mai mult de cîştigat: cartea e bestseller, faza cu plagiatul aproape piat dintr-un roman publicat pe blog. Airen – aşa se numeşte bloggerul – a explicat, după ce s-a deconspirat plagiatul, că a scris o poveste „originală“, nu neapărat „autentică“. Cînd a fost constrînsă să se scuze, autoarea plagiatoare a plagiat încă o dată, afirmînd că „nu există originalitate, doar autenticitate“. De fapt, tocmai pe asemenea jocuri intertextuale se bazau cele două romane. Reproşurilor cu privire la plagiat, Hegemann le-a răspuns explicînd că „a copiat“ de la Airen pentru că îl consideră un „mare scriitor“. Cînd a preluat pasaje din cartea lui, nu a vrut decît să intre într-o formă de comunicare cu el. Ghilimele sau note care să indice că e vorba de citate, nu apar nicăieri, dar asta ar fi vina editurii, care nu a înţeles ce şi cum a preluat ea – a spus Hegemann. Editura Ullstein a fost uitată. Tinerii o citesc şi o comentează pe bloguri. Hegemann e „de-a lor“, „le zice bine“... Adevărul e că „Nu am curajul să mă gîndesc la ziua de mîine; de fapt, nu am curajul să mă gîndesc la nimic“. În roman se găseşte cîte ceva din sarcasmul cotidian şi foarte multă scîrbă faţă de o societate pe care autoarea o consideră autosuficientă. Nu ştiu însă dacă grozăviile pe care le evocă vin din spiritul de frondă sau, dimpotrivă, dintr-un soi de conformism la/faţă de societatea de consum care, nu-i aşa, exact asta aşteaptă: sex, droguri şi violenţă.

Autentic şi original – iată o pereche de cuvinte cu înţelesuri tot mai incerte…

Pînă una-alta, de-abia aştept să văd cum va fi primită cartea de către cititorii români. (*Rămăşiţele unui Axolotl*, editura Litera). Există cel puţin o latură interesantă din punct de vedere literar: anume în corespondenţele ce s-ar putea stabili între povestirile demente ale autoarei germane şi, de pildă, anumite faze ale douămiismului.

trecerea prin reviste

LE FIGARO (3 AUGUST 2011)

Din *Le Figaro* aflăm că unul dintre primele filme ale maestrului suspansului, Alfred Hitchcock, a fost descoperit în Noua Zeelandă. Anunţul a fost făcut de Arhiva de film din Noua Zeelandă. Acest film mut, care datează din 1923, a fost regizat de Graham Cutts, dar Hitchcock a lucrat la el ca scenarist, scenograf, monteur şi asistent de regie. Avea pe atunci 24 de ani. Filmul *The White Shadow*, descris de Arhiva de Film „ca o melodramă cu o atmosferă stranie, spune povestea a două surori, una angelică şi una demonică“. Se crede că ar fi vorba de singura copie conservată a acestui film. Primele trei bobine ale acestui film, descoperite acum, se pare că au fost donate arhivei din Noua Zeelandă în anii '90. Ele reprezintă mai mult de jumătate din film. Soarta ultimelor trei bobine rămîne încă un mister. David Sterritt, preşedintele Societăţii naţionale americane a criticilor de film, afirmă că „e vorba despre o descoperire semnificativă pentru cercetători, critici şi admiratorii extraordinarei filmografii a lui Hitchcock şi că aceste trei bobine din *The White Shadow* reprezintă o ocazie unică de a studia ideile narative şi vizuale chiar înainte de a prinde formă“. Bobinele fac parte dintr-o serie mai mare de pelicule de filme mute donate Arhivei de film din Noua Zeelandă în 1993, după moartea proiecţionistului Jack Murtagh, care lucra într-un cinema la Hastings, încă de la începutul secolului. În epocă, se presupunea că cinemaurile distrugeau filmele la sfîrşitul perioadei de difuzare, dar Jack Murtagh le-a conservat într-o magazie construită în grădina sa. În arhive se munceşte pentru salvarea colecţiei lăsate de acest proiecţionist, ea fiind foarte fragilă, căci filmele se fabricau atunci pe o peliculă pe bază de nitraţi, foarte uşor inflamabile. Această colecţie a permis deja recuperarea unui film al lui John Ford, *Upstream* – care fusese considerat pierdut. (**A. M. S.**)

PUBLICITATE

Cea mai citită revistă
de business life din România
73.000* de cititori/ediție

A apărut noul număr

Ovidiu Budușan nu poate intra în pielea avocatului de business.
E un tip singuratic, care își cară biroul în valiză, de la un proces la altul. Și totuși.

ATITUDINE ÎN AFACERI www.forbes.ro

* Conform datelor SNA ianuarie 2010 – ianuarie 2011

PUBLICITATE

DILEMATIX
SUPLIMENT PENTRU COPII INTELIGENȚI EDITAT DE DILEMA

din 15 septembrie
numai împreună cu DILEMA

Salvați vacanța de vară!

După cum știți, Dilematix a aflat de la o Agenție de Turism că vacanța de vară a dispărut fără urmă. Ați reușit să aflați ce s-a întîmplat cu ea? Cine a furat-o sau... unde s-a ascuns și de ce? Ajutați-l pe Dilematix să rezolve acest mister. Așteptăm rezultatele investigațiilor voastre, anchete, procese verbale, jurnale detectivistice și alte texte cu iz polițist, iar cele mai interesante vor fi publicate în numărul din septembrie al suplimentului și vor cîștiga premii. Exemplificați textele cu desene și fotografii realizate de voi. De asemenea, așteptăm să trimiteți recenzii ale ultimelor cărți citite, reportaje și interviuri cu personalități reale sau fictive pe adresa : dilematix@gmail.com

Data-limită de transmitere a materialelor (texte, desene): 30 august 2011

NOTĂ: Se acceptă doar textele în format doc, docx, rtf, scrise cu diacritice și desene în format jpg sau pdf

Pentru toate lucrările autorilor trimise către Dilematix, transferul proprietății intelectuale se realizează în mod automat către SC Satiricon SRL în momentul expedierii acestora prin intermediul poștei electronice.

Partener:
Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Supliment realizat cu sprijinul genesis collegiate

Andrei GORZO

dilematograf

Showman

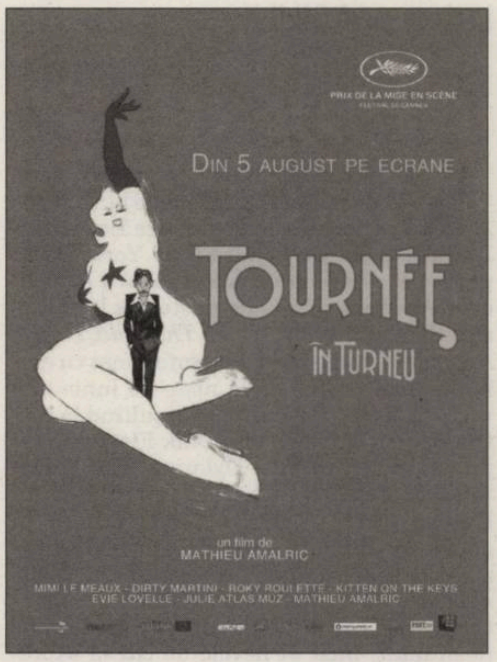

● ***În turneu / Tournée*** **(Franța, 2010), de Mathieu Amalric.**

O deturnare post-feministă a striptease*-ului.*

În *Tournée* al lui Mathieu Amalric, Amalric însuși joacă rolul unui fost tele-producător francez, autoreinventat în SUA ca impresar al unei trupe de New Burlesque, care-și aduce trupa în Franța pentru un turneu și, în timp ce se zbate (uneori fără succes) să facă rost din mers de săli de spectacol, mai trebuie să se confrunte și cu familia pe care a abandonat-o cu ani în urmă. Jucat de Amalric cu marca lui patentată de energie ambiguă – cînd ca de băiețandru inimos, cînd ca de viezure slinos (vorba lui Todd McCarthy de la *Hollywood Reporter*, Amalric ar trebui să-l joace cîndva pe Roman Polanski) –, impresarul e o figură destul de tradițională de *show-businessman* crizat, mereu cu telefonul într-o mînă și cu scrumul căzînd pe el din țigara uitată în mîna cealaltă, mereu pe punctul de a fi înghițit de haosul pe care încearcă să-l gestioneze. (O figură asemănătoare, dintr-un alt film care a rulat recent în București, este cea a euro-producătorului cinematografic din *Tatăl copiilor mei* – personaj al cărui model din viața reală, regretatul producător Humbert Balsan, este și una dintre sursele de inspirație declarate ale lui Amalric.) De asemenea, ca film făcut de un actor despre viața unei trupe ambulante, *Tournée* are profilul tematic pe care era de așteptat să-l aibă – ideile și sentimentele pe care le exprimă sînt binecunoscute: trupa e adevărata familie a impresarului, starea de provizorat, de încă-un-oraș-provincial-încă-un-hotel, e singura în care se simte acasă ș.a.m.d. Pe de altă parte, neoburlescul e o formă neobișnuită de spectacol: o deturnare post-feministă a *striptease*-ului, care, mizînd pe parodie sau pur și simplu pe extravaganța mizanscenei, încearcă să scape de sub controlul tradițional al fanteziei sexuale masculine, devenind o pură manifestare a bucuriei artistei (care poate fi și artist) de a se exprima sau de a „se prosti" cu imaginație (dar și cu profesionalism). Trupa americană din *Tournée* constă din cinci femei și un bărbat, care – după cum nota mai demult, în aceste pagini, Anamaria Dobinciuc – îi tot amintesc impresarului că nu e spectacolul lui. În același articol dedicat fenomenului, autoarea mai observa că neoburlescul încearcă să se opună idealurilor de perfecțiune fizică promovate de media, lucru ce reiese și din *Tournée:* aici, artistele care ies cel mai tare în evidență sînt moderat-felliniene (în timp ce publicul e *middle-class* și mixt). Filmul depinde considerabil de numerele lor sceniče pentru a se menține animat (una dansează ținînd în mînă o mînă amputată, alta pare să-și extragă din fund o panglică interminabilă, alta dansează cu un balon imens tras peste cap), dar, deși le mai dă cîte ceva de făcut și între spectacole (în principal, niște sex și niște confidențe), scenariul nu-i oferă fiecăreia cîte o poveste. Trăsătura lor cea mai bine documentată în film e strălucirea de aviariu pe care o au împreună (rîd mult), capacitatea lor de a transforma (după cum spunea Amalric într-un interviu) „în loc de sărbătoare" cel mai melancolic hol de recepție al unui hotel provincial.

Structura filmului e una laxă, care privilegiază momentele minore (de tipul holului de hotel transformat în aviariu) și incidentele care în termeni narativi sau dramatici „nu duc nicăieri", dar care – majoritatea deciziilor auctoriale ale lui Amalric fiind dictate de instinctele lui de actor, iar instinctele lui de actor fiind totodată excentrice și ascuțite – conțin aproape întotdeauna cîte ceva interesant (idiosincratic și volatil) din acest punct de vedere: de pildă, fabuloasa compatibilitate chimică ce se manifestă între impresar și o femeie pe care abia a întîlnit-o – angajată a unei benzinării la care el oprește în drum spre Paris –, fără ca nici unul dintre ei să facă ceva (personajul ei nu mai reapare); sau izbucnirea unei vînzătoare de supermarket, care se declară o fană a spectacolului și care devine ostilă atunci cînd artiștii n-o lasă să se descheie la cămașă ca să le „arate ceva". Modelul declarat al lui Amalric e John Cassavetes, un alt cineast care construia ca regizor urmîndu-și niște instincte idiosincratice de actor (și care are un film, *The Killing of a Chinese Bookie,* despre un patron nu prea prosper de club de *striptease),* dar excentricitatea instinctelor și a momentelor lui Cassavetes era mult mai încărcată și mai greu de digerat; Amalric a făcut un film drăguț și ușor. *Sight and Sound* îl interpretează, interesant, ca pe un film despre atracția/repulsia franceză față de energia culturii americane și ca pe o alegorie a situației lui Amalric însuși, prins între cinematograful francez de autor (a tot jucat pentru Arnaud Desplechin) și pop-ul anglo-saxon (a fost personaj negativ într-un James Bond): bătrînul director de teatru parizian, care refuză cu dispreț să-i pună la dispoziție sala, e jucat de André S. Labarthe, fost coleg cu Godard și Truffaut în legendara echipă de critici creată de André Bazin la *Cahiers du cinéma* (și apoi actor în *Vivre sa vie* al lui Godard). Dar, chiar și așa, premiul pentru regie pe care l-a primit la Cannes e cam mult pentru meritele acestui film.

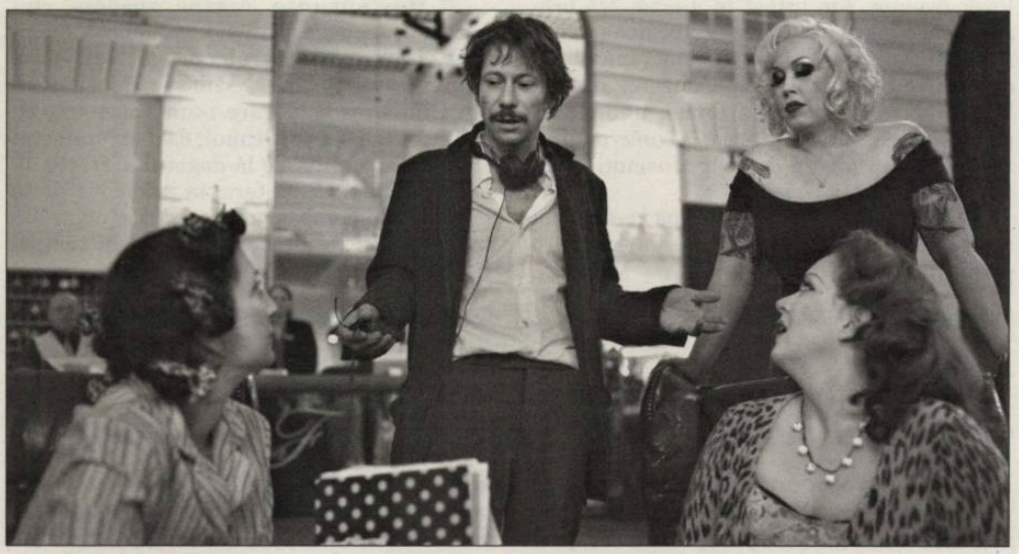

work in progress

Dilemateca 64

■ Un dosar despre *Cartea roșie* a lui C.G. Jung în românește, o carte-spectacol (păstrată pînă de curînd într-un seif din Zürich) despre „natura cunoașterii de sine, natura sufletului, relațiile dintre gîndire, sentimente și tipurile psihologice, relația masculinității și feminității interioare și exterioare, uniunea opușilor, solitudinea, valoarea studiului și a învățării, statutul științei, semnificația simbolurilor și modul în care trebuie să fie înțelese, sensul războiului, al nebuniei, al nebuniei divine și al psihiatriei, cum trebuie înțeleasă astăzi imitația lui Hristos, moartea lui Dumnezeu, semnificația istorică a lui Nietzsche și relația dintre magie și rațiune". (Sonu Shamdasani)

■ Un comentariu semnat de Cosana Nicolae Eram la cartea profesorului suedez de istoria artei Tom Sandqvist, *Dada Est. Românii de la Cabaretul Voltaire,* „cea mai nuanțată perspectivă care există la ora actuală în limba engleză" despre fenomenul avangardei românești.

■ „Biografia unui artist nu ne învață ceva esențial despre opera lui. Dimpotrivă, am spune, de vreme ce detaliile triviale și marile sau micile slăbiciuni îl coboară de pe tronul simbolic al poeziei" – scrie Ion Vianu în rubrica „Portrete interioare", dedicată în septembrie nevrozei lui Rainer Maria Rilke.

■ O discuție provocată de Petre Răileanu în jurul unei cărți care a polarizat spiritele în Franța: *Intelectualii falsificatori. Triumful mediatic al experților în minciună* de Pascal Boniface, un pamflet ce are meritul de a aduce în discuție tema „intelectualului mediatic".

PUBLICITATE

Luiza VASILIU

Vara la New York

Am plecat spre New York cu întîrziere: 45 de minute cu 783-ul de la Victoriei la Otopeni, 30 de minute București-Londra, două ore Londra-New York. Poate pentru că era Ziua Internațională a Alcoolicilor Anonimi și ziua de naștere a lui Maurice Sendak (cel cu *Where The Wild Things Are),* iar 10 iunie 2011 s-a contaminat cu aiureală și dezordine de la niște 10 iunie mai vechi. Am trecut Atlanticul ascultînd la căștile British Airways-ului Pink Floyd (prima jumătate de drum) și Dylan (a doua jumătate), ca să-mi intre bine în cap că plec *din* Europa *înspre* America. Cînd pornești în astfel de călătorii, orice prostioară devine simbolică, orice nimic prevestește lucrurile mărețe care te-așteaptă. Odată ce-ajungi acolo, totul ți se întîmplă atît de repede și de neanunțat, încît ai nevoie de cîteva săptămîni după ce te-ai întors deja acasă, ca să faci ordine, cît de cît, prin ce-ai văzut și-ai trăit în minunata lume nouă.

■ **Jet lag.** De la caz la caz. La mine-a fost doar la dus. E ca și cum corpul ar fi rămas la București, iar mintea trecuse deja la ora New York-ului. După o săptămînă de trezit la 6 în fiecare dimineață, a ajuns și corpul pe coasta de est.

■ **Oamenii.** Relaxați, amabili, zîmbitori, intră în vorbă cu tine una-două și n-au nici o problemă să-ți povestească, la trei minute după ce v-ați cunoscut în stația de metrou, istoria vieții lor sentimentale. În magazin, dacă pui mîna pe-o rochie, auzi inevitabil de undeva (și nu de la un angajat al magazinului): „Vai, dar ce frumoasă e, sigur o să vă stea bine!", în supermarket cineva se oprește astîmpărat, m-am trezit brusc că-mi trebuie un tatuaj pe omoplatul drept, în West Village am suspinat pe lîngă toate rochiile din toate vitrinele și l-am căutat din priviri pe Philip Seymour Hoffman luîndu-și porția matinală de jogging, în Chelsea am mers mult la cinema-ul de lîngă Chelsea Hotel (care tocmai s-a închis, spre tristețea lui Patti Smith și a altor nostalgici), în Brooklyn am mîncat pizza nu departe de casa lui Capote, în Central Park am pozat veverițe și fîntîna din *Angels in America,* în Coney Island am mers la Mermaid Parade, m-am dat în unul dintre cele mai vechi rollercoastere din America (dar am aflat asta de-abia după ce-am coborît din el, jurîndu-mi că nu-mi mai trebuie și-a doua oară) și i-am văzut pe vînzătorii de mango pe băț fugăriți de poliție. Viu și agitat, NY-ul îți cere permanent să-i faci față. Noaptea, dacă dormi cu geamurile deschise, ai impresia că mașinile de pompieri (cu o sirenă care sună ca strigătul unui sinucigaș de pe Empire State) fac ture la tine în pat, ziua trebuie să intri în ritmul cumplit al orașului, să alergi dintr-o parte în alta, să faci cît mai multe lucruri deodată. Ceea ce e destul de obositor dacă vii dintr-o parte a lumii unde *tout est pris à la légère* și, pe deasupra, mai ești și moldoveancă.

■ **Lecturi.** În primul rînd *The New Yorker,* apoi *Village Voice, The Onion, The L Magazine* (și șocul că ultimele trei se dau gratis), eventual *The Atlantic*. Pentru că sînt atît de bine scrise, le citești mai întîi din plăcere, și abia apoi din nevoia de informație.

■ **Senzațional.** Un cuvînt care înseamnă cu totul altceva aici, și cu totul altceva a-

După o săptămînă de trezit la 6 în fiecare dimineață, a ajuns și corpul pe coasta de est.

mut de admirație în fața ceasului-pandantiv cu Marilyn pe care-l porți la gît, ca și cum ar fi un Rembrandt nemaivăzut, la coadă la bilete două doamne chicotesc în spatele tău: „Poate ea crede că n-am observat cît de bine și-a asortat cerceii cu geanta și cămașa! Dar noi am văzut tot." Complimentele sînt dezinteresate, privirile – amabile, gesturile – firești. De aici poate și-un aer de *coolness* care plutește deasupra orașului încă de pe vremea primilor *cool cats* și-a jazzului de big band. Și mai plutește ceva, ca-ntr-un poem de Ginsberg despre NY: *„tenderness flowing thru the buildings",* mai ales la apus, cînd Hudson-ul și cerul deasupra lui devin roz pal, roșii, albăstrii, mov, verzui și foarte liniștite. Cele mai frumoase apusuri de soare într-un oraș le-am văzut, culmea, la New York, despre care se spune că are clădiri prea înalte ca să apuci să mai privești și cerul.

■ **Orașul.** În East Village, boem și negricrîncenă a fanilor care se-adunaseră în spatele nostru. Nu există urmă de îndoială, în altă viață am fost o *groupie*.

■ **Senzațional bis.** Mergi într-o dimineață ca să-ți iei o cafea cu lapte și trece pe lîngă tine un tip costumat în Superman. Nimeni nu se oprește în mijlocul drumului ca să caște gura. Superman trece mai departe, ziua începe bine.

■ **Woody Allen.** La picnicul din Central Park de 4 iulie, un amic al unei amice a spus că are un amic care i-a zis că l-a văzut pe Woody cu cîteva zile înainte, plimbîndu-se pe Park Avenue. Am intrat în alertă. Mă pregăteam să-mi confecționez o pancartă pe care să scriu *„Looking for Woody"* și să mă plimb cu ea prin Upper East Side, dar am aflat că Woody tocmai plecase la Roma, unde începuse filmările la adaptarea *Decameronului*. Așa că m-am dus la Jewish Museum Heritage ca să revăd *Manhattan*.

■ **Concerte.** La 12 ore după ce-am aterizat la NY, eram în Central Park, sub o ploaie măruntă, ca să-i văd pe Medeski, Martin and Wood, una dintre trupele mele preferate de jazz. Mirosea a marijuana, iar jet lag-ul meu mă amețise și-mi încețoșase privirea. Tot a marijuana mirosea și în Brooklyn, unde i-am văzut pe Beirut, înconjurată de sute de pușți de 14 ani care butonau non-stop telefoanele și știau versurile pe de rost. Au mai fost nordicii de la Jagga Jazzist și britanicii de la Wild Beasts, ambele concerte în Le Poisson Rouge, ambele experiențe muzicale puternice și personale, la limita dintre spectacol, artă și *altceva*. Dacă citești *Uncut,* intri zilnic pe Pitchfork și Stereogum, guști indie, jazz și contemporary classical, New York e raiul. Un rai unde poți asculta într-o sîmbătă după-masă, tolănit pe-o pajiște de pe Governor's Island, cum unii dintre cei mai buni muzicieni newyorkezi cîntă gratis, pentru vreo două sute de oameni, legendara și jucăuș-minimalista „In C" a lui Terry Riley. După care mănînci o înghețată curcubeu și te întorci în oraș pentru că mai sînt atîtea lucruri de făcut.

■ **Dans.** La finalul lui 2011, legendara Merce Cunningham Dance Company se va desființa. A fost dorința coregrafului, dispărut în 2009. Sîmbătă, 16 iulie, am mers la Lincoln Center pentru o zi întreagă dedicată lui Cunningham, unul dintre cei mai importanți dansatori și coregrafi din a doua jumătate a secolului XX, coleg de avînt artistic (conceptual) cu John Cage, Robert Rauschenberg, Bruce Nauman ș.a. Nu numai că am văzut cu ochii mei *Square Game* și *Duets,* dar am și învățat să dansez coregrafia de la *Field Dances,* printre *Silver Clouds* ai lui Warhol (perne pufoase plutind prin încăpere și folosite drept decor pentru *RainForest).* O să spuneți că fac *name-dropping,* ceea ce e parțial adevărat.

■ **Cinema.** Biletul costă 13 dolari, scaunele se lasă pe spate ca-n avion, sălile au aer condiționat și nu sună nici un mobil. O plăcere.

■ **Restaurante.** Afgane, suedeze, chinezești, japoneze, indiene, cubaneze, mexicane, franțuzești, ucrainene, la New York mănînci mult și bine. N-am să uit melcișorii din Chinatown, pe care i-am scormonit cu scobitoarea pînă la ultimul, deși nu erau mai mari decît unghia de la degetul arătător.

■ **Muzee.** După terapia intensivă de la Paris, din noiembrie anul trecut, cînd m-am îndopat cu expoziții permanente și temporare, pînă mi-a venit rău, n-am mai putut înghiți la New York decît o vizită la Metropolitan, unde-am stat la o coadă de aproape două ore ca să văd *„Savage Beauty",* expoziția dedicată lui Alexander McQueen. Gotic, întunecat, magistral, senzual, mă tem că va mai trece multă vreme pînă vom mai avea un creator de modă (și de artă) la fel de iconoclast precum McQueen.

Viu și agitat,
NY-ul îți cere permanent să-i faci față.

■ **Mituri.** Da, dacă mergi pe deasupra unei guri de aerisire de la metrou, îți zboară fusta. Și da, sînt și șobolani, aleargă seara de la un tomberon la altul. Și da, *frozen yogurt* e o mare invenție a umanității.

■ **Restul.** Librării, *blueberry muffins,* barurile, Bleeker St., taximetriștii, tipul din metrou care-a făcut Cubul Rubik în 20 de secunde, muzici peste tot, aerul fierbinte și lipicios de pe stradă, aerul rece și uscat dinăuntru, bacșișurile grase, negrii frumoși, noaptea pe Brooklyn Bridge, *„oh sweet mama"* în loc de fluierăturile admirative ale muncitorilor de la noi și cîte și mai cîte.

■ **Rezumat.** La New York, faci tot ce vrei, ești tot ce vrei. Numai să știi cum.

Pe site-ul Dilemei vechi *puteți vedea o galerie foto cu New York-ul vara: http://www.dilemaveche.ro/galerii-foto/vara-new-york*

Călin HERA

Naţional Arena

Iau maşina, deşi locuiesc aproape. O iau ca să verific cum e cu cele 192 de locuri în parcarea subterană şi 1200 în cea supraetajată. Şi din comoditate. E sîmbătă seara, cui îi arde de călătorii? Parcarea nu-i, desigur, nicicum. Mai precis, nu e accesibilă muritorilor de rînd. Cel puţin nu azi, cînd Naţional Arena e cu porţile deschise.

Parchez pe o străduţă laterală. Bulevardul Pierre de Coubertin e plin ochi. Oameni şi maşini caută să-şi ia unul altuia locul, cît mai repede. Dau zor.

Un domn cu bască iese dintr-o vilă să-şi plimbe cîinele. Un cîine bătrîn. Amîndoi par din alt film: sînt singurii care se mişcă alene. „Cînd, oare, o să se termine nebunia asta?“ întreabă omul cu bască, de parcă ar vorbi cu cîinele. „Ehe, ăsta o să fie cartierul nostru, de-acum...“ răspunde (neîntrebat) un bărbat cu baston, venind din sens opus.

Acţiunea se desfăşoară însă în altă parte. La capătul bulevardului e un gard dincolo de care se înalţă Noul Templu. Iar azi, porţile sînt deschise. Deci, se dă năvală. O năvală destul de liniştită, totuşi, ca un ritual din care doar nerăbdarea tresaltă.

Prima reacţie: oau!

Trec de poartă. De o parte şi de alta a aleii, fete şi băieţi împart ziare gratuite. Un singur ziar, mai precis, *D'ale Bucureştilor* „ediţie specială editată de Primăria municipiului Bucureşti“ (fără alte detalii despre tiraj, echipa redacţională, tipografie ş.a.m.d.), în care Sorin Oprescu se laudă: „Am promis bucureştenilor că vor avea un stadion la standarde internaţionale şi m-am ţinut de cuvînt“, e scris mare pe paginile din mijloc ale gazetei ad-hoc, sub fotografia tip poster a Naţional Arena.

Opt pagini, hîrtie lucioasă, texte aerisite, fonturi retro la titluri, mergînd pînă la corp 102, multe fotografii color, ce surprind diferite faze ale construcţiei şi, peste tot, de la prima la ultima pagină: primarul împopoţonat cu cocarda tricoloră, primarul dînd indicaţii, primarul cu mîinile în buzunar pe şantier alături de preşedintele FRF, primarul la o masă alături de preşedintele UEFA. Nici o surpriză: mai sînt zece luni pînă la alegeri, aşa că primarul Sorin Oprescu trebuie să-şi facă numărul.

Dar astea-s amănunte pe care le poţi înghiţi sau nu. Poţi trece mai departe sau ba. spontani scot cîte un „oau!“, apoi se pun pe fotografiat.

Am mai fost pe stadioane adevărate, prin Europa. În Italia, în Germania, în Spania. Cunosc atmosfera. Dar aici e vorba de altceva. Pentru că Naţional Arena e o surpriză. În România nu se poate construi aşa ceva. Dacă s-ar fi făcut un sondaj de opinie, acesta ar fi fost răspunsul cel mai popular. În timp ce încerc să-mi explic, văd un bărbat în vîrstă făcîndu-şi cruce. Ca să fiu mai exact, îl observ abia atunci cînd mă înghionteşte (în momentul în care ajunge la Sfîntul Duh). Face o mişcare largă, de-aia. Oricum, nu pare genul care se duce prea des la biserică. Şi nu pare nici să ştie că i se întîmplă în ziua în care se sărbătoreşte Schimbarea la faţă. Dar îşi dădea seama că i se întîmplă ceva: are faţa senină, relaxată. Se citeşte pe ea bucurie. Lucrul cel mai interesant ăsta e: bucureştenii veniţi la stadion şi-au pierdut, nu ştiu cum şi nu ştiu pe unde, feţele posomorîte. Şi-au schimbat grimasele şi zîmbesc. Parcă sînt mulţumiţi, dintr-odată.

Privesc, iar şi iar, spre ecranele gigantice (30 m² fiecare) atîrnate deasupra stadionului, imediat sub acoperişul rabatabil (strîns acum). Noroc că apar imagini cu Sorin Oprescu, care explică ceva, în timpul unei vizite pe şantier: reuşesc astfel să mă uit şi în altă parte.

La cinci metri mai sus, două femei, mamă şi fiică, stau nemişcate pe scaune. Trec cîteva minute, cît timp fotografiez elemente de structură şi, desigur, ecranele gigantice. Sînt la fel de liniştite, ca la teatru. Privesc. Pur şi simplu stau şi se uită, aşa. Le regăsesc acolo şi după ce dau ocol arenei. Nu-i vorbă, îşi aleseseră locuri la tribuna VIP, unde fotoliile sînt moi, confortabile. Dar fiecare loc din cele 55.000 atrage. Atunci cînd te aşezi, ţi se pare că ăla e locul tău.

Noaptea vînătorilor de instantanee

Ca să verific teoria, încep să verific. Să-mi dau seama cum „se vede“ din diferite zone ale tribunelor. Ei bine, poţi urmări un meci, în condiţii mai mult decît decente, de pe primul rînd al peluzei, din spatele porţii ori de la cucurigu (zonele din colţul terenului). Dar ăsta e bine să rămînă secretul nostru. Nu trebuie folosit ca argument de aceia

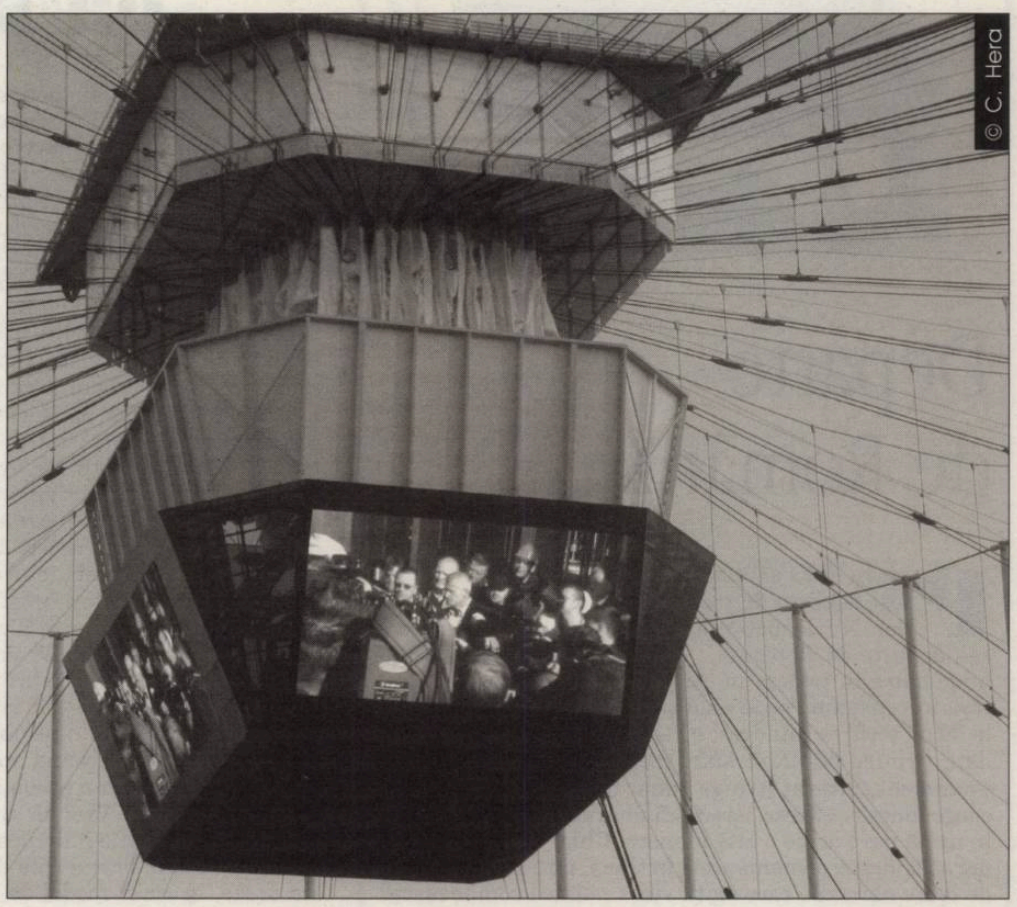

teni mohorîţi pe care îi ştiu de pe stradă sau din troleibuz. Dar, totuşi, par alţii. Unii fericiţi (scuzaţi cuvîntul). E nevoie de atît de puţin ca oamenii să-şi schimbe mimica feţei! OK, 146 de milioane de euro nu e chiar puţin, dar orişicît. Nu ştiu cît va costa, în final, Catedrala Mîntuirii Neamului şi nici cum va arăta. Dar pot presupune că va fi ceva mai scumpă şi că impactul real asupra oamenilor va fi mai mic. Pentru că mi se pare extrem de dificil să mai poţi obţine aşa o schimbare pe feţele oamenilor, fără să le dai, practic, nimic. Decît o senzaţie. Una de bine (greu de explicat).

Timp de patru ore adun o colecţie impresionantă de chipuri. Un om bătrîn căruia nu-i vine să creadă, o fetiţă cu codiţe ţopăind pe scări, un puşti în cîrcă la taică-său, un domn serios îmbrăcat cu tricoul Naţionalei, două femei simple, foarte simple şi foarte fericite, un poliţist, un angajat BGS, un tip în maiou care se fotografiază pe sine, o tipă cu sînii generoşi, excesiv de generoşi, zîmbindu-i prietenului care o fotografiază (alături de alţi cîţiva entuziaşti care-şi fac de lucru în jurul ei).

Să vezi că mai sînt şi alţi vînători de chipuri, îmi spun. Apoi îmi dau seama că unul dintre ei mă vînează pe mine. E un domn aproape corpolent, de vreo 55 de ani, cu ochelari de soare, tricou bleumarin şi o geantă foto atîrnată pe umăr. Reuşesc să-l păcălesc şi asta mă face şi pe mine să zîmbesc. Mai mult, îl pîndesc şi-l fotografiez eu pe el în momentul în care am un unghi bun (lumina era deja perfectă, se aprinseseră toate cele 264 de reflectoare, cu un total de 2000 de lucşi).

Plec de la stadion după ce apare Sorin Oprescu în carne şi oase. Coborît parcă de pe ecranele gigant ca Badea Cîrţan de pe Columna lui Traian. Costumul e altul. De braţul lui stă atîrnat acum Corneliu Vadim Tudor. Dar asta e altă poveste. Ne apropiem de miezul nopţii şi lumea continuă să vină la stadion. Se dau feţe destinse.

Bucureştenii veniţi la stadion şi-au pierdut feţele posomorîte.

Din cîte văd, lumea trece mai departe. Unii se opresc, din loc în loc, pentru fotografii. Lumina e bună.

Urc scările monumentale. De la etaj, zeci de oameni fotografiază puhoiul de pe alee. E bine. Apoi mă trezesc în mijlocul tribunelor. Mă simt ca în anecdota cu ţăranul care vede prima dată o girafă şi se scarpină în cap, spunînd că aşa ceva nu există. Mă uit să văd cum reacţionează şi ceilalţi. Cei mai care au avut ideea să repartizeze aleator locurile pentru plătitorii de bilete. Da, e o idee stupidă, care îi pune în încurcătură pe cei care vor să vină la meci cu familia. Ideea nu e să socializezi într-atît încît tu să stai într-un loc şi soţia cu copilul în altul.

Fotografiez terenul din diferite unghiuri. Apoi, treptat, venit la Naţional Arena să văd, mă transform în vînător de instantanee. Vînez chipuri de oameni. Sînt aceiaşi bucureş-

Călin Hera este jurnalist.

oferta de carte

PUBLICITATE

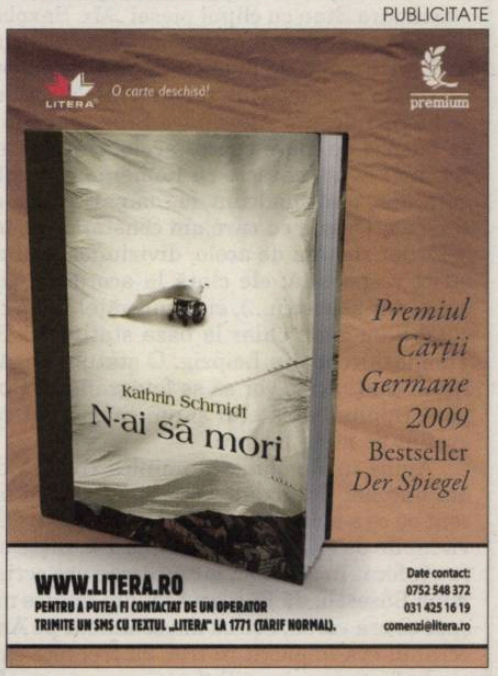

cei mai buni

PUBLICITATE

PUBLICITATE

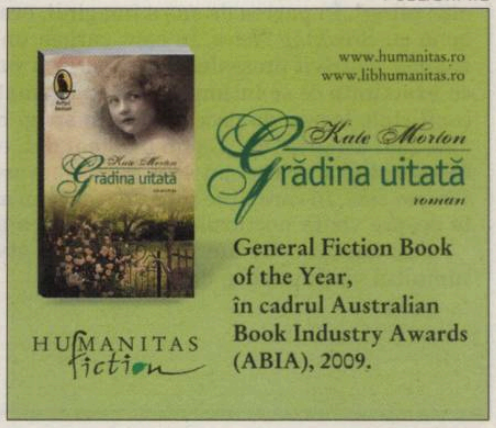

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

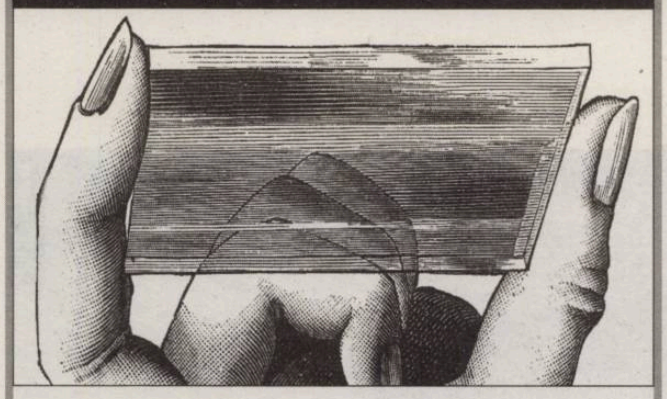

Departe de România

Pentru două săptămîni, cît am avut concediu, am fost departe de ţara mea de glorii, ţara mea de dor. Nu de distanţă vorbesc, căci Germania nu e aşa departe de România... Într-o Bavarie tradiţională, unde oamenii trăiesc în case de pe la 1500 şi merg la biserici construite pe la anul o mie şi ceva, unde berăriile la fel de vechi se mîndresc cu tot felul de specialităţi ciudate, printre care *Rauchbier* (bere afumată), unde orice eveniment cultural strînge public numeros, iar viaţa decurge liniştit şi firesc, isteria dîmboviţeană pe care-o laşi în urmă pare de pe o altă planetă. Chiar te întrebi: cum pot să trăiască oamenii aceia în tihnă, fără să aibă habar de toate lucrurile care agită viaţa publică românească? Pierd toate *Breaking News*-urile de la televiziunile noastre, toate discuţiile aprinse şi extrem de interesante din studiouri, toate declaraţiile unor politicieni şi contra-declaraţiile altor politicieni, toată febrilitatea pe care o au jurnaliştii noştri, conştienţi că transmit publicului evenimente de început şi (mai ales) de sfîrşit de lume!

Alături de bavarezi, m-am cufundat şi eu în viaţa aceasta plină de inconştienţă, în care nu mai ajunge la tine nici unul dintre lucrurile epocale de la Bucureşti şi în care – vorba sloganului unei televiziuni tipic româneşti – nici nu ştii ce pierzi. La televizorul din camera de hotel aveam o groază de posturi germane (de la cele centrale, pînă la cele bavareze), CNN şi un canal franţuzesc de turism. În mod absolut curios, la nici un post nu se pomenea o iotă despre ceea ce se întîmpla în România. Singura prezenţă românească era la postul de muzică Viva: Alexandra Stan cu clipul piesei „Mr. Saxobeat", care era dat de nemţi destul de des (şi în playlist-ul postului, şi în fiecare calup de publicitate, într-un spot care vindea un ringtone cu melodia respectivă). Nu ştiam foarte multe lucruri despre Alexandra Stan, dar am constatat că se bucură de mare succes acolo, cu piesa ei în engleză. Am mai avut contacte cu România în unele mari oraşe germane, unde dădeam de compatrioţi de-ai noştri care cerşeau. Ocazie cu care am constatat că, în branşa cerşetorilor români de acolo, diviziunea muncii este foarte strict respectată: ele cîntă la acordeon („cîntă" e mult spus, dar să zicem...), ei au un căţel lîngă ei. Pe unul cu căţel l-am găsit chiar la baza statuii lui Bach de lîngă Thomaskirche din Leipzig. O statuie lîngă care toţi turiştii veniţi acolo vor să se fotografieze. Eu i-am făcut o poză tipului cu căţelul şi am considerat că m-am fotografiat pe mine însumi.

Ajuns în România, duminica trecută după-amiaza, am butonat nerăbdător telecomanda, să mă pun la curent cu ce s-a mai întîmplat aici. Am dat, desigur, la televiziunile de ştiri. La Realitatea TV, nişte oameni discutau înfocat în studiou, iar pe ecran era scris mare „Unde pupă Băsescu, dă Băsescu". N-am înţeles mare lucru despre ce era vorba, aşa că am schimbat pe Antena 3. Acolo ecranul era împărţit în trei, cu trei feţe care dezbăteau şi ele furtunos, iar titlul scris mare era „Băsescu rîde, alţii plîng". În partea de sus a imaginii, era o bandă galbenă cu *Breaking News*, în care curgea un text care ne spunea „Potrivit pressalert.ro, superiorii vameşilor ştiau cu exactitate ce se întîmplă şi erau chemaţi să medieze conflictele legate de procentele din şpăgi care trebuiau date mai departe" etc. La un moment dat, emisiunea s-a întrerupt şi a apărut un spot de promovare a emisiunii *Sinteza zilei*, în care ni se promitea că vom afla „mai multe despre vizita nocturnă a Elenei Udrea la Cotroceni".

Sînt confuz... Ce am pierdut cît am stat departe de tumultul vieţii publice din România?

Petre BARBU

Cît te costă ca să-l citeşti pe Pleşu?

Să-mi imaginez pentru cîteva minute că aş fi patronul revistei *Dilema veche*. Aş încerca să cumpăr în exclusivitate şi pe viaţă drepturile de autor pe online şi print ale lui Andrei Pleşu, Radu Cosaşu, Mircea Vasilescu, Cristian Ghinea şi ale celorlalţi oameni din redacţie. (Ar fi nişte negocieri dure, pentru că nu e uşor să negociezi cu intelectualii. Dar eu am banii şi ei au drepturile. Întotdeauna cîştigă cei care au banii.) Să-mi imaginez că, pînă la urmă, aş reuşi să le cumpăr drepturile pentru tot ce vor scrie pînă la sfîrşitul vieţii lor. Aşadar, aş avea asigurate pentru timp îndelungat scrierile unor branduri jurnalistice.

Dar ce să fac cu aceste branduri? Trebuie să le vînd, trebuie să obţin profit! Un calcul negustoresc (şi simplist) pare la îndemîna oricui şi îl vizează pe consumatorul de „dileme": vrei să-l citeşti pe Andrei Pleşu? Intră pe site-ul dilemaveche.ro, plăteşte şi citeşte ce-a scris în această săptămînă domnul Andrei Pleşu! Este un brand, merită să-i cumperi scrisul! Îl vrei pe domnul Radu Cosaşu? Plăteşte! Vrei să citeşti ce-a scris domnul Vintilă Mihăilescu? Scoate cardul! Toate brandurile de la *Dilema veche,* în acest model de business, vor putea fi accesate fără să fii enervat de bannerele publicitare, cum se întîmplă în prezent. (Afară cu publicitatea! Veniturile mele vin din vînzarea acestor branduri.)

Problema presei autohtone pe Internet este calitatea conţinutului pe care-l oferă.

Nu poţi să citeşti pe net? Atunci du-te la chioşc şi cumpără revista tipărită! Totuşi, tu, cititor fidel al revistei *Dilema veche,* vrei să-i citeşti pe net pe favoriţii tăi, dar nu-ţi permiţi să scoţi bani din buzunar. Ţii morţiş să-i citeşti moca, cum se spune, ca pînă acum. Nu se mai poate, trebuie să plăteşti! Dacă nu vrei să plăteşti pentru Pleşu, Vasilescu, Mihăilescu, atunci du-te şi citeşte-i pe Cartianu, Orcan, Cristoiu, textele lor sînt *free* pe site-ul *Adevărul!* Mulţumeşte-te cu ceea ce este gratis! Într-adevăr, sînt alte „branduri", altă „marfă", alt conţinut, dar e moca. La *Dilema veche,* publicaţie *premium,* de nişă, trebuie să plăteşti!

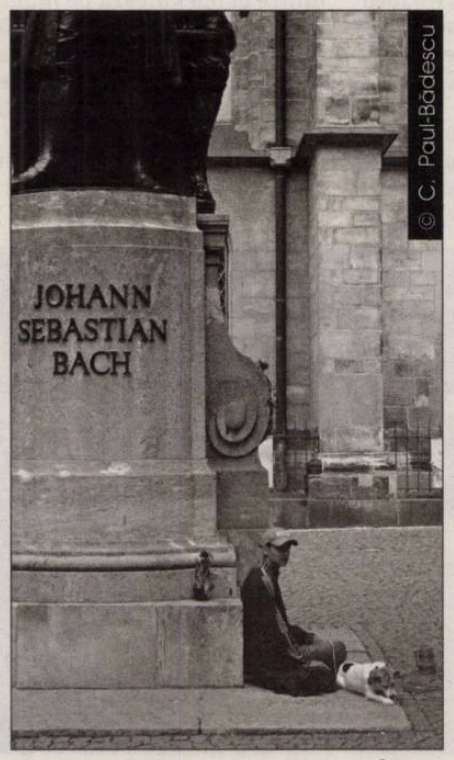

Ca oricărui produs destinat vînzării, şi autorilor din *Dilema veche* trebuie să le stabilesc nişte preţuri. Îmi imaginez... Care să fie preţul unei accesări la un articol semnat de Andrei Pleşu? Să fie 1 euro, 50 de eurocenţi sau 25 de cenţi? E mult, e puţin? Ce criterii să iau în calcul pentru a fixa preţul? Brandurile mele nu au concurenţă pe piaţă, aşa încît nu pot să mă inspir şi să mă orientez. Atunci, să le pun nişte preţuri care-mi trec prin cap, la plesneală, apoi să le reglez din mers! Nu merge! Ştiu că preţul se formează la întîlnirea dintre cerere şi ofertă. Dar care este cererea? Cîţi dintre actualii cititori ai *Dilemei* online, care se bucură de gratuitate, vor fi dispuşi să plătească 15 eurocenţi pentru o accesare pe Pleşu? Şi alţi 15 pentru Cosaşu, 10 pentru Vasilescu sau 10 eurocenţi pentru Ghinea? Şi asta în fiecare săptămînă! Jumătate dintre actualii cititori? Un sfert? Greu de răspuns! În absenţa unei cercetări amănunţite şi solide a publicului consumator dispus să plătească pentru conţinutul revistei *Dilema veche,* orice răspuns de genul „eu cred că..." este hazardat. Nu se face business fără cercetare (*„research",* cum se spune în corporaţii), fără studii de piaţă, fără concluzii clare asupra comportamentului consumatorului. Nu poţi să te arunci cu capu-n piaţă fără o documentare riguroasă şi solidă şi să ceri bani cititorilor care au fost obişnuiţi pînă acum să dea doar *click!*

Conţinutul de calitate creează dependenţă.

Mă opresc aici cu acest exerciţiu de imaginaţie pentru un posibil model de business online. Prost exerciţiu? Totuşi, nu mă pot abţine să nu-mi „dau cu părerea": numărul cititorilor dispuşi să plătească pentru a citi *Dilema veche* pe net nu va susţine acest tip de business.

Cred că modelul *pay-per-view* aplicat presei pe Internet, fie de nişă, fie generalist, nu este viabil ca afacere în România. Şi nu din cauza consumatorilor care au fost obişnuiţi să primească totul pe gratis. Nu din cauza lipsei lor de educaţie. (Nu facem afaceri ca să educăm publicul.) Cred că problema presei autohtone pe Internet nu este publicul, ci calitatea conţinutului pe care-l oferă. În prezent, cred că presa noastră online livrează un conţinut de slabă calitate. De aceea, nici nu merită taxat. Aceeaşi ştire se poate accesa pe zeci de site-uri. De ce să te abonezi la unul, cînd aceeaşi „marfă" poţi s-o găseşti gratis pe altul? De ce să plăteşti pentru ştiri fabricate după metoda *„copy/paste",* pentru comentarii scrise pe genunchi, pentru analize debile şi pentru „datul cu părerea"? Un conţinut de slabă calitate, aruncat cu furca, a creat actuala dependenţă a publicului de gratuitate.

Editorii care vor livra conţinut de calitate, exclusivităţi, încredere, care vor crea afinităţi şi, foarte important!, vor crea dependenţă consumatorilor se vor putea gîndi (asta după un *research* obligatoriu) să ceară bani pe marfa lor. Conţinutul de calitate creează dependenţă şi, implicit, audienţă, iar audienţa aduce bani. Produsul de media nu este un furnizor de conţinut (cum este cazul presei noastre, o adunătură de ştiri şi comentarii), ci trebuie să fie un furnizor de audienţă. O audienţă bine ţintită.

Cred că succesul financiar al afacerii *pay-per-view* depinde de răspunsurile la două întrebări. Prima întrebare: Ce conţinut merită să fie vîndut? Ştirile? Opiniile? Comentariile? Analizele? Exclusivităţile? A doua: Cum să stabileşti preţul conţinutului scos la vînzare? Cînd antreprenorii de pe piaţa online vor răspunde corect la aceste întrebări, vom şti că lectura pe net a unui articol semnat de Andrei Pleşu sau Radu Cosaşu îşi merită banii. Pînă atunci, să ne bucurăm de gratuitatea Internetului.

***Petre Barbu** este senior-editor la revista* Forbes.

Stela GIURGEANU

Ce (mai) e putred în Vama Veche

Este învelită într-o poleială elegant răsucită, găurită într-o parte, ca într-un restaurant de mari fiţe, ca s-o poţi stoarce finuţ, fără să o atingi, evitînd neplăcerea de a te murdări pe mînă. E pusă, aseptic, pe marginea unei farfurii pline cu salată, în dreptul unui pahar cu vin, prin care se dizolvă, încet, ultimele raze ale soarelui de la Vama Veche.

Căci te afli, după mai bine de zece ani, din nou în Vamă. Intoxicat de toate poveştile şi campaniile derulate întru „salvarea" Vamei, încerci să dibuieşti marile „catastrofe" care – după cît se spunea – ar fi distrus, ar fi nenorocit, ar fi terminat locul. Însă nu vezi nimic altceva decît cam acelaşi peisaj cunoscut şi în adolescenţă.

Într-adevăr, nu mai este vorba de plaja sălbatică de dinainte de '89, pe care de fapt nici nu ai cunoscut-o, dar sălbăticia proverbială a dispărut oricum după Revoluţie, odată ce locul a devenit accesibil. Pînă atunci, Vama Veche era scoasă din circuitul turistic dată fiind vecinătatea sa cu graniţa bulgară. Erau doar singuraticii cei care se aventurau aici. Scriitori, muzicieni, artişti prin excelenţă, care se redescoperau în singurătatea plajei ne-turistice.

Dar asta a durat pînă prin anii '90, cînd aici au început să vină din ce în ce mai mulţi oameni, tineri alungaţi de celelalte staţiuni etichetate cu dispreţ ca staţiuni „de pensionari". Creşterea turiştilor a atras după sine şi apariţia serviciilor, care ofereau la început strict locuri de cazare. De aici pînă la afacerile sezoniere a fost doar un pas.

Au apărut aşadar din ce în ce mai multe. Dughene de gogoşi, langoşi, clătite şi alte fast-food-uri, s-au ivit terase, multe magazinaşe de nimicuri, iar uliţa ce duce către plajă s-a transformat în strada principală, plină acum de tricouri rock şi haine hippy. Dar toate astea nu puteau omorî Vama Veche.

Căci, deşi găseşti aici de la chinezării la mărci consacrate, de la pensiuni la bancomate, nu poţi spune că toate acestea distrug un loc. După Revoluţie, localnicii înşişi au fost primii care şi-au dat seama de potenţialul locului. Buhul i se dusese deja, ca loc de mare liniştit. Şi pentru că prea mulţi şi-au dorit un loc liniştit la mare, paradoxul s-a produs, iar Vama a devenit o destinaţie. S-au deschis pensiuni, la început timid, apoi din ce în ce mai multe, pensiuni care funcţionează, în mare parte, în virtutea „vorbei din vorbă", fiind adică *„pour les connaisseurs"*.

„Mi-e frică să fac reclamă pe Internet" – îmi mărturiseşte o proprietară de pensiune. Dacă ar face-o – îmi explică – ar avea obligaţia să primească pe orişicine ar bate la poartă, neavînd dreptul de a refuza. Aşa vin doar „aleşii" pe sprînceană. Care sînt destul de mulţi, căci dacă la oraş se vorbeşte de criza economică, aici efectele negative nu s-au simţit. S-au simţit însă alea bune, îmi spune hîtru doamna mea, spunînd că „nemaiavînd bani de străinătate, românii se opresc aici, iar banii rămîn în ţară".

Condiţiile din cele mai multe pensiuni sînt minimale: pat, dulap şi scaun. Dacă vrei baie în cameră, plăteşti 80 de lei. Dacă te mulţumeşti cu ea pe hol, preţul mai scade. Poţi găsi diferite variaţiuni la preţuri, căci ofertele sînt multe. Însă nu diferenţe enorme. După spusele unui alt proprietar de pensiune, „între noi nu există concurenţă, aici ne avem toţi ca fraţii, adică dacă n-am eu locuri, te trimit la vecinul, unde ştiu că ai aceleaşi condiţii". Iar aceasta este o temă pe care o tot întîlnesc în zonele unde se încearcă crearea unui regim turistic: se invocă, uşor patriotic, lipsa concurenţei, „la noi, la români, nu există aşa ceva", concurenţa fiind demonizată, văzută ca un lucru capitalist, adică murdar şi ruşinos.

„Să te ai ca fraţii" este, la prima vedere, atmosfera din Vamă. Pe lîngă faptul că eşti la mare, iar spiritul de vacanţă îţi umple inima de libertate, te simţi ca în sînul unei mari familii. Îţi plimbi ochii cu voioşie peste micile nebunii din stradă, peste improvizaţiile care (iniţial) îţi par amuzante, peste inscripţiile jucăuşe de peste tot. „Clătite comestibile", „shaorma comunistă", „mici bio" şi altele aşijderea – văzute din avion alcătuiesc un tablou nonconformist care îmbie la relaxare. Rockerii cu haine de piele, hipioate cu fuste lungi şi priviri romantice, tineri entuziasmaţi, cu marea în priviri şi briza în plete – toate readuc frînturi din depărtata adolescenţă. Şi huzureşti ceva vreme în acest clişeu, căci te afli în peisajul ne(mai)văzut de zece ani, pe o terasă îmbietoare, cu podea de lemn, canapele de răchită, cu un tavan acoperit artistic de năvoade mari, prinse ici şi colo de lămpi antice.

Ca să depistezi nisipul trebuie să faci cărare printre pet-uri.

Iar pe fundal auzi marea, simţi briza şi aerul sărat.

Însă treci, inevitabil, după savurarea peisajului, la savurarea mîncării. Iei, surîzător, lămîia elegant ambalată, fără să gîndeşti că vei declanşa declicul: de la prima atingere, degetele străpung poleiala, se unesc într-o secundă, de parcă nimic nu le-ar fi stat în cale şi vezi cum de sub învelişul protector se scurge peste salată un soi de zămîrcă verzui-albicioasă, pătată pe alocuri cu accente maro. Un mucegai cum rar ţi-a fost dat să vezi, ţinut laolaltă doar de găselniţa poleielii.

Direct proporţional cu scurgerea zămîrcii încep să dispară, rînd pe rînd, beatitudinea de mare, relaxarea de soare, dragul de Vamă.

Puţin în dreapta ta, auzi înjurăturile tari ale unor tineri care joacă volei. Pe terasă, chiar lîngă tine, două adolescente anorexice rup bucăţele din gardul de stuf al terasei, ca să-l spioneze pe un anume Gigel. Iar pe oliviera din faţă stă scrijelit isteric: *„Andreea was here"*.

Te uiţi din nou în farfurie, după care chemi chelnerul. Îi arăţi jenanta lămîie şi refuzi. Amical. Încerci să rămîi în clişeu. Comanzi mai bine guvizi. Care apar, după un timp, cu mămăliguţă, şi, surprinzător, cu un nou boţ de poleială. Pe care, de data asta, îl desfaci cu prudenţă, ca nu care cumva să sară ceva dinăuntru. Nu găseşti decît confirmarea primei lămîi moarte, putrede pînă în esenţă, de prezenţa căreia eşti pe deplin siderat. Iar clişeul de nonconformism, de libertate, de etc. se destramă sub imperiul realităţii. Devii paranoic, te uiţi furios după chelner, dornic de o explicaţie pertinentă. Te uiţi, dar nu-l mai vezi, te tot uiţi, după care faci un semn disperat către altcineva. „Ne cerem scuze, colegul s-a ruşinat atît de tare că nu mai poate ieşi pe terasă pînă nu plecaţi" – este probabil cea mai dezarmantă replică pe care cineva o poate primi din partea personalului unui restaurant. Ţi se oferă, ce e drept, în contul aceleiaşi stări de ruşinare, o bere din partea casei, cîteva scuze şoptite, abia înţelese, ochi lăsaţi în jos, timid, ca de fată mare. Şi pleci descumpănit. Nici măcar nu te mai poţi revolta, ba mai mult, te simţi cumva stînjenit de ruşinea bietului chelner, pe care l-ai lăsat, probabil, plîngînd trist prin bucătărie. Mai că eşti tentat să laşi şi un bacşiş care să acopere şi salatele, şi berile din partea casei.

Revoltele însă încep a doua zi. În forţă şi fără procese de conştiinţă. Cînd tot ce părea idilic la înserare, devine hidos în lumina zilei. Ajungi la plajă, dar ideea de a-ţi scoate încălţările şi de a merge cu piciorul gol pe nisip dispare imediat: ca să depistezi nisipul trebuie să faci cărare printre pet-uri, conserve, cioburi, mucurile de ţigară care capitonează practic întreaga plajă. Există sporadice coşuri de gunoi, dar majoritatea sînt ori prea pline, ori prea „neaccesibile" celor care, în numele nonconformismului, preferă aruncatul pe jos. Căci ceea ce se înţelege la Vamă prin nonconformism şi libertate este de fapt o adunătură de clişee, o etichetă sub care se erijează spiritul *„cool"*. „Înfrăţirea cu natura" de pe vremuri a devenit un soi de nesimţire deghizată prin nonşalanţă. Improvizaţiile „şui" sînt de fapt nepăsare şi fuşereală. Se încearcă o spoială de Woodstock pe un perete putred. Nu există, de fapt, o dorinţă reală de a face ceva într-adevăr de calitate.

Cît despre aşa-zisul „spirit" al vamaoiţilor de a împărţi merinde, ţigări sau băutură, este speculat la maximum. Dacă pe vremuri, pe plaja goală se întîmpla să întîlneşti pe cineva, îi ofereai, ce e drept, o ţigară sau împărţeai din puţinul tău; azi însă, obiceiul s-a transformat în năravul unei permanente cerşetorii. E cool, adică, să faci chetă – să ceri bani în spiritul boemei, să bei din sticla cuiva, fără să ceri voie, căci, nu-i aşa, deşi nu mai faci doi paşi fără că cineva să-ţi ceară bani, deşi ai impresia că te afli într-o staţiune de homelessi, prăbuşiţi care pe unde apucă – nu te poţi supăra: eşti doar la Vama Veche, tre' să fii cool.

Dacă e să stai pe plajă, de întins prosopul peste gunoaie, te cam jenezi. Închiriezi aşadar un şezlong, plăteşti 15 lei, şi încerci să menţii concentrarea pe mare, pe soare, pe linişte. Dar care linişte? De la o terasă se aude un DJ care face dedicaţii semidocte. Din altă parte, de la o scenă improvizată de un post de radio, se fac chemări disperate şi stîngace spre nu-ştiu-ce concurs. Prin faţa ta, trece un pîlc de pseudohipioţi, cu tobe şi fluiere, chemîndu-te la un concert de seară. Mimarea unei veselii şi a unei stări de *party all the time*. Cîţiva cîini se zbenguie în voie şi priveşti siderat lipsa de reacţie a unora întinşi peste gunoaie, la plajă, cînd patrupedele îi calcă, voioase, în picioare. De altfel, o tînără subţire, cu pălărie mare şi cîine mic făcea în acea zi furori pe plajă cînd, în urma pasului său senzual, îşi tot pierdea potaia pe la diferite cearceafuri.

Zînele şi visătorii se transformă în toiul zilei într-o adunătură de tineri disperaţi să fie cool. Să existe în absolut. Inscripţiile pe care le percepeai glumeţe la venire ţi se par uşor retarde, după doar cîteva ore de asimilare a locului. Mîncarea o descoperi în mare parte banală. Iar serviciile, pline de lehamite.

După două zile, la înserare, mai dai o roată pe plajă. Te opreşti la o terasă. O bancă mizeră. O masă peste care zemuiesc multe lichide neidentificate, impregnate deja în structura lemnului. Comanzi un soi de mojito, care nici nu a auzit însă vreodată de mojito. Priveşti în zare marea. Dar ochii ţi se opresc pe statura voinică a unui îngrijitor. Cu bustul gol, tatuat, cu un şort căzut sub burta voluminoasă, ţinea în mînă o greblă firavă de plastic. A dat de două ori în jurul său, într-o încercare tristă de a strînge gunoaiele. A obosit curînd, s-a aşezat pe un scaun şi şi-a strivit ţigara în nisip. N-a mai dus-o la gunoi.

Cu ochii-n 3,14

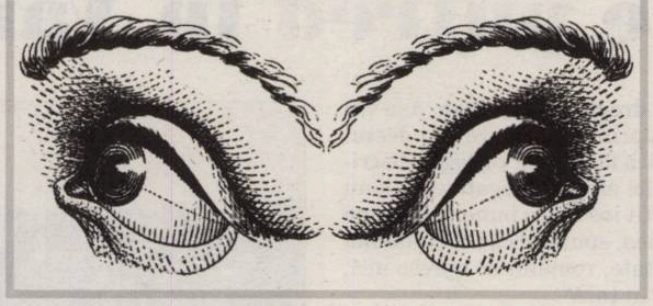

A SPUNE CĂ 100.000 DE OAMENI ÎŞI EXPRIMĂ BUCURIA ÎN PREAJMA ALVEOLELOR DE GHEAŢĂ E CAM TOT AIA CU A SPUNE CĂ ROMÂNUL AR PUTEA FUNCŢIONA RECE

■ Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării a recomandat Academiei Române schimbarea definiţiei termenului „ţigan" din DEX, pentru că nu menţionează sensul peiorativ. Recomandarea vine ca urmare a unei petiţii semnate de trei organizaţii civice care cer eliminarea formulărilor „epitet dat unei persoane cu apucături rele" şi „epitet dat unei persoane brunete" existente în actualul dicţionar. Păi, a spune că termenul „ţigan" are conotaţii peiorative e cam tot aia cu a spune că e un epitet dat unei persoane cu apucături rele. În sfîrşit, asta are mai puţină importanţă, dar mă tem că e o controversă din care pînă la urmă ar putea să iasă o mare ţigănie. (**A. M.**)

■ A creat o mare stupoare teribila informaţie conform căreia cei (aproximativ) 100.000 de oameni care au venit să vadă noul stadion naţional nu au lăsat în urma lor nici un fel de gunoaie şi mizerii, „firma de salubritate neavînd, practic, ce face". O fi acest stadion occidental, şi accidental?... (**R. C.**)

■ Toată vară am văzut la TV un spot în care un român îşi exprimă bucuria pentru faptul că afară e cald şi că s-au deschis terasele, apoi se întîlneşte cu alţi prieteni români şi cu toţii beau însetaţi cîte o bere la halbă. Concluzia: „Românii iubesc berea!". Da, e adevărat, aşa cum iubesc şi vinul, ţuica şi, la o adică, chiar şi vodca sau whisky-ul. Vorba unei prietene hippioate de pe timpuri, la 2 Mai, căreia m-am oferit odată să-i fac un ness şi m-a refuzat cu demnitate: „Nu beau nimic fără grade!". (**A. P.**)

■ Nasc spirite inventive şi în preajma cuptoarelor unde se rumenesc aluaturi. Unui asemenea creator de gusturi proaspete i se datorează (cred) produsul pe care l-am văzut etalat în vitrina unei patiserii: „ştrudel cu porc". (**D. S.**)

■ Se pare – au constatat cîţiva cercetători spanioli – că prima ţigară, cea fumată în primele 30 de minute după trezire, provoacă cele mai mari prejudicii alveolelor pulmonare, aplazii care pot duce direct la cancer de plămîni. Dar ţigara *de după*-amiază oare la ce poate duce? (**S. S.**)

■ Un *mousse* de ciocolată plin de aşchii de gheaţă, servit în Bucureşti de curînd, la o cofetărie cu destule pretenţii, mi-a adus aminte de o întîmplare de acum cîţiva ani. Eram în Braşov, comandasem un *parfait* (tot de ciocolată), iar chelneriţa ne adusese unul îngheţat bocnă, imposibil de mîncat. Replica ei de atunci, cînd i-am atras atenţia, a fost memorabilă: „Nu ştiu ce să vă zic... Aşa mi l-au dat de la bucătărie. Vreţi să vi-l bag un pic la cuptorul cu microunde?". (**P. M.**)

■ Am făcut greşeala să deschid televizorul pe Realitatea TV. Un corespondent transmitea de la faţa locului: „La Mamaia este cel mai aglomerat weekend. Ca pe vremea lui Nicolae Ceauşescu, cînd tot românul îşi permitea să meargă la mare". N-am să mai greşesc a doua oară. (**L. V.**)

■ În zona Dristor din Bucureşti, o firmă de servicii funerare face bună vecinătate cu un magazin naturist. Mă gîndesc că cele două ar putea funcţiona sub o singură denumire: „La Mioriţa". (**S. G.**)

■ Ştiu că lumea arde. Dar dacă vrei cu tot dinadinsul să te piepteni, n-are cum să te lase rece o vopsea de păr care, printre multele culori enumerate, vine cu o propunere ca asta: încearcă nuanţa „stafidă modernă". (**A. M. S.**)

ÎN ROMÂNIA POŢI VEDEA NU MAI PUŢIN DE 209 MILIARDE DE MICŞORĂRI PE TERMEN LUNG

■ Pe Calea Moşilor, un îndemn atipic, scris mare, cu vopsea albă, pe asfalt: „Zîmbeşte-le colegilor tăi de trotuar!". Nu ştiu a cui a fost iniţiativa, dar faptul că în România poţi vedea aşa ceva m-a făcut într-adevăr să zîmbesc. (**A. P.**)

■ În chiar ziua în care au fost scoase la vînzare, s-au vîndut nu mai puţin de 42.000 de bilete pentru *National September 11 Memorial and Museum,* care se va deschide la 12 septembrie chiar pe locul de la Ground Zero. Anul acesta se fac 10 ani. (**M. C.**)

■ Luna trecută s-a lansat racheta Atlantis, cea de-a 33-a rachetă şi ultima din istoricul program de lansări al NASA care a costat SUA, în ultimele trei decenii, 209 miliarde de dolari. De acum încolo zborurile în spaţiu vor fi făcute doar în interes economic, cu NASA pe post de partener. Glasul banilor se aude acum şi-n spaţiu. (**M. C.**)

■ Traian Băsescu: „Cei care anunţă măriri de salarii fac rău României". Şi cei care anunţă micşorări îi fac vreun pustiu de bine? (**M. V.**)

■ Au apărut grădiniţe unde se învaţă limba chineză. Cine zice că în România nu se gîndeşte pe termen lung?... (**M. V.**)

GÎNDUL ROMÂNESC ARE ÎN EL CEVA DE PROIECTIL DANSÎND PRIN NOI CU ANIMALELE

■ Un cetăţean s-a urcat pe un stîlp de lîngă Palatul Cotroceni şi ameninţa că se aruncă de acolo. Forţele de intervenţie i-au oferit un ceai, omul l-a acceptat. Numai că îi puseseră laxativ în ceai. Şi s-a dat jos. Pare-se că gîndul de a face pe el sus pe stîlp a fost mai îngrozitor decît sinuciderea. Mi se par foarte tari poliţiştii noştri, eu ştiam faza din filme cu somniferul pus în pizza, dar cred că nu mergea să-l adormi pe om sus pe stîlp. (**C. G.**)

■ Din înţelepciunile miezoase şi haioase – cu o mare putere de generalizare şi la alte mese – ale fotbalului românesc: „Atmosfera e ciudată cînd bei numai apă plată". Mi se spune că e şi o reclamă pentru bere. Ciudat, eu beau numai apă plată. (**R. C.**)

■ Blonda lui Bote/Burlăciţa/Bianca Drăguşanu, despre unul dintre pretendenţii la farmecele ei: „Are în el ceva de *macho,* un... un *je ne sais quoi*... înţelegi?". Am înţeles şi m-am cutremurat. (**L. V.**)

■ Un bărbat de 39 de ani, tată a doi copii, a murit tăind cu flexul un proiectil găsit, ca să-l ducă la fier vechi. Întrebat dacă nu şi-a dat seama că proiectilul va exploda, prietenul lui a zis: „Şi ce să facă, să moară de foame?". Cum e: prostia trece drept disperare sau e camuflată în foame? (**M. C.**)

■ „Ca texan, m-am simţit ofensat de fotografia cu cei doi bărbaţi dansînd în timpul paradei gay de la New York. Nu, nu pentru că doi bărbaţi dansau împreună; dar, ce naiba, purtau pantaloni scurţi şi cizme de cowboy!!!" – asta a scris luna trecută celor de la *Times* un american din localitatea... Nederland. Simţul ironic al toponomiei! (**M. C.**)

■ Scriam mai demult despre una dintre inscripţiile găsite pe zidurile bucureştene: „Iisus vine!". De curînd am regăsit-o, prin zona Sălii Palatului, cu o urmare firească, am putea spune: „Iisus vine şi trece prin noi!". (**I. P.**)

■ La Delfinariul din Constanţa s-au adus cinci canguri pitici şi cinci maimuţe pitice. De ce? Delfinii se-nţeleg numai cu animalele pitice? (**L. V.**)

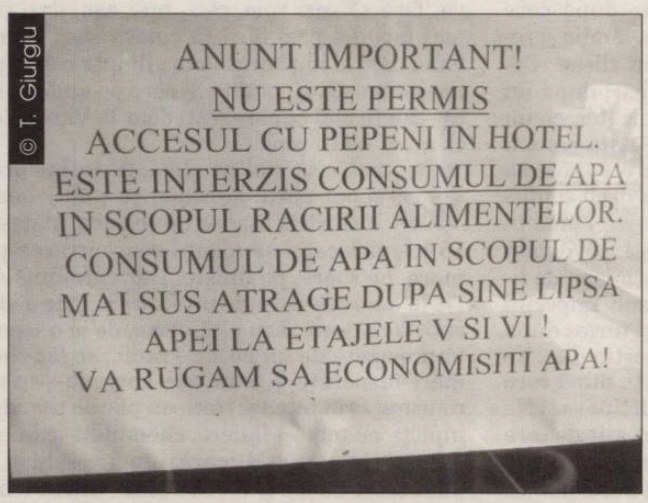

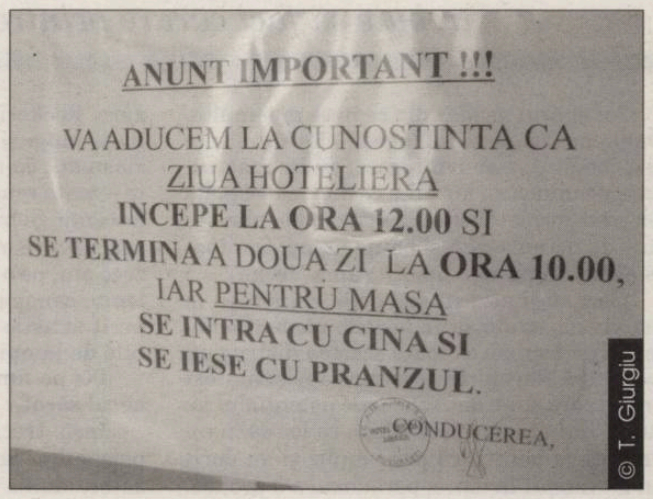

PUBLICITATE

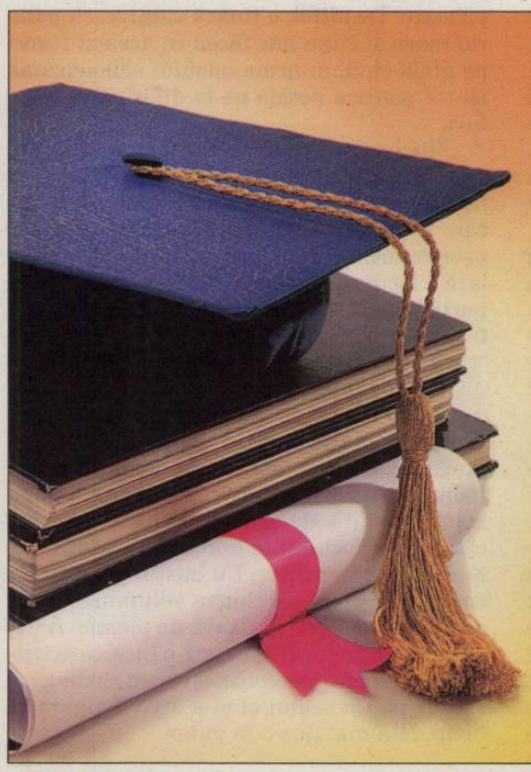

suplimentul
dilema studiilor universitare

din 25 august, numai cu
DILEMA VECHE

CE ÎI DETERMINĂ PE TINERII STUDENŢI SĂ PLECE ÎN STRĂINĂTATE?
Oportunităţile, curiozitatea sau nevoia unui sistem de învăţămînt mai bun? Citiţi mărturiile tinerilor plecaţi în diferite colţuri ale lumii.

AVEM O NOUĂ LEGE A ÎNVĂŢĂMÎNTULUI. CE (NE) FACEM CU EA?
Rectori ai Universităţilor din România, cercetători şi profesori încearcă să răspundă mult disputatei probleme.

CARE MAI SÎNT MASTERATELE LA MODĂ?
Pe ce criterii mai sînt alese?

supliment editat
de **Dilema veche**

DILEMA STUDIILOR UNIVERSITARE

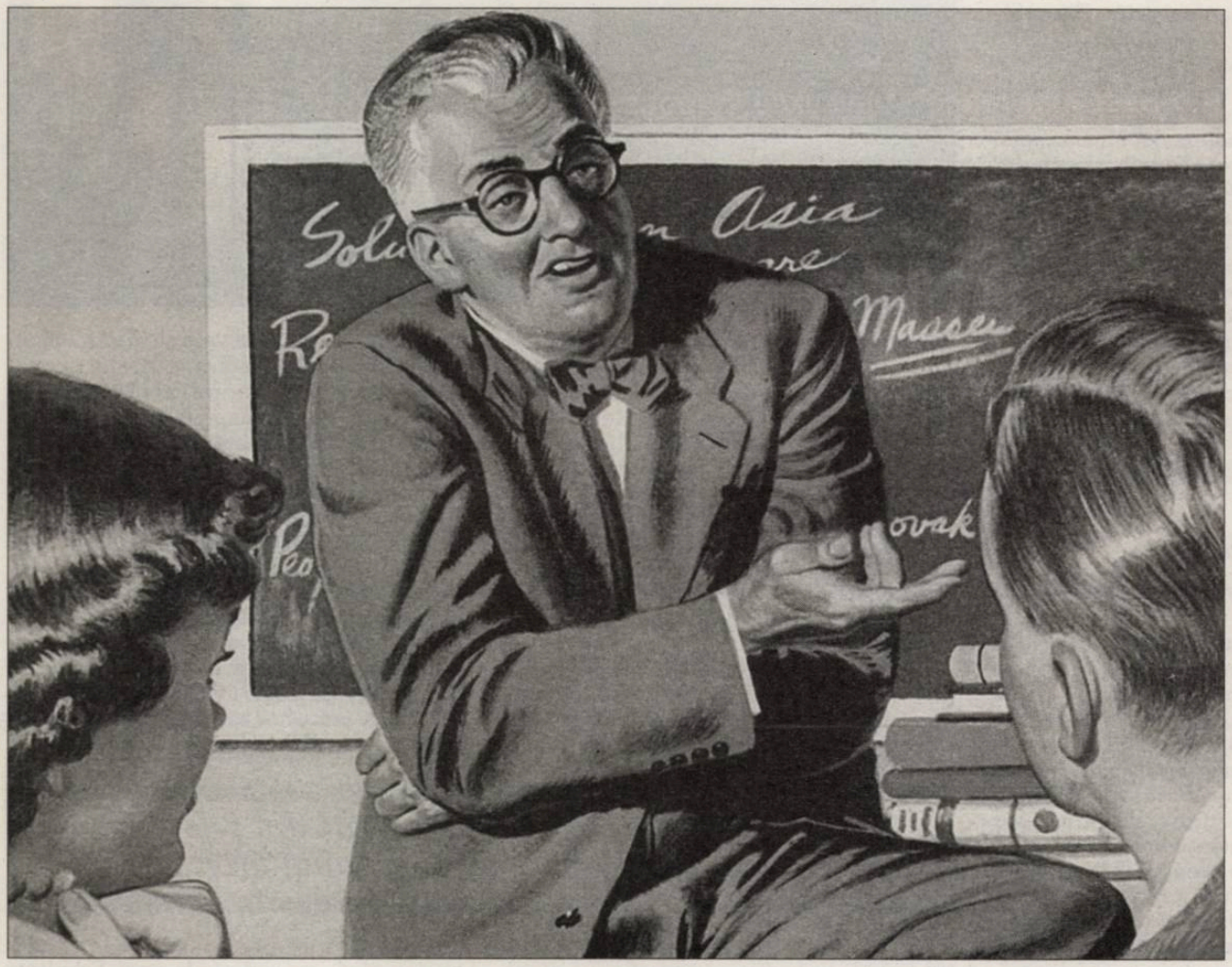

Din sumar

● Ioana BOT
„Un master, două mastere... şi mai multe întrebări“
● Otilia HEDEŞAN
„Şansa de a face lucrurile de la capăt“
● George GURESCU
„Dreptul de a fi oneşti“
● Alexandra COLUMBAN
„Bologna şi formarea intelectualilor“
● Sorana ŞERBAN
„Un alt fel de forum“

Supliment realizat cu sprijinul:
Orange Romania
ECDL Romania
Elefant.ro

Stela GIURGEANU

Educaţia noastră cea de toate reformele

Sistemul educaţional din România este mereu prilej de discuţii pătimaşe. De la părinţii care-i blamează, în primul rînd, pe profesori pentru „educaţia slabă“ pe care o primesc copiii lor, la miniştrii (mulţi) care acuză mai tot timpul „moştenirile grele“ cu care au *ei* de-a face. Discuţiile sînt întotdeauna aprinse pentru că subiectul în cauză este unul care ne priveşte, în mod direct, pe toţi. În fiecare an se lansează dispute ample, care încing spiritele, care declanşează acţiuni de protest, dezbateri concretizate în conferinţe la nivel naţional, dar care se termină, mai tot timpul, cu un sentiment de inutilitate.

Se vorbeşte, de zeci de ani, de reformă. Un concept care azi a ajuns să aibă doar dimensiunile unui simplu cuvînt, vehiculat la nivel ministerial, agitat prin campanii electorale – concept care a ajuns, inevitabil, o formă fără fond. Căci o reformă, mai ales una în educaţie, nu poate fi derulată doar pe timpul unui mandat, doar de ochii lumii. Cadrele didactice susţin încontinuu că pentru o reformă autentică trebuie preluat un model de succes, aplicat de la primele clase, testat cel puţin 10 ani. Ceea ce nu este cazul la noi. În educaţie, ca şi în sănătate, schimbările ministeriale nu aduc nimic altceva decît alte emoţii, perpetuate de la mandat la mandat, legile părînd a fi ceva mereu la îndemîna iniţiativelor unui cutare sau cutare ministru. Lipsa de coerenţă însă duce în mod sigur la prăbuşirea întregului sistem, la înlocuirea sa cu forme de tranziţie, prin această politică făcută într-un stil clasic românesc. Adică de azi pe mîine.

Suplimentul de faţă îşi propune, pe lîngă prezentarea concretă a problemelor din sistemul de învăţămînt superior, să demareze şi o discuţie despre noua Lege a Învăţămîntului – urmînd ca în al doilea număr, pe aceeaşi temă, care va apărea pe data de 1 septembrie, să demarăm o anchetă printre actorii direct implicaţi în sistemul educaţional.

Un sistem educaţional despre care se spune, cel mai adesea, că este „la pămînt“, dar pe care foarte puţini se încumetă să-l redreseze.

Printre semnatarii acestui dosar se numără Ioana Bot, profesor universitar la catedra de literatură română din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca, al cărei articol de deschidere – „Un master, două mastere... şi mai multe întrebări“ – îşi propune să dezbată şi problema masteratelor care, conform noii Legi a Învăţămîntului, vor fi împărţite în masterate profesionale, de cercetare şi didactice. Ce va însemna însă acest lucru pe termen lung?

Problema este reluată şi într-un interviu acordat revistei noastre de către Otilia Hedeşan, profesor universitar la Facultatea de Litere a Universităţii de Vest din Timişoara, care declară, printre altele, că sistemul de învăţămînt universitar este „istovit“ nu din cauza reformelor multe, ci mai ales pentru că acestea „au fost mereu anunţate, niciodată duse pînă la capăt“.

„Dreptul de a fi oneşti“ este articolul semnat de George Gurescu, redactor-şef al revistei *Opinia veche* din Iaşi. „Învăţămîntul superior de la noi este azi la fel de bun ca cel din urmă cu 20 de ani.“ – afirmă cu o uşoară ironie autorul, prezentînd o analiză la firul ierbii a ceea ce se petrece în educaţia superioară din România.

Deja controversatul sistem Bologna este şi el prezent în articole semnate de beneficiarii direcţi – studenţi aflaţi la diferite facultăţi din România, dar şi din străinătate.

Există însă, în amalgamul de reproşuri, îngrijorări şi contestări, şi o latură pozitivă. Iar aceasta se referă cu precădere la „investitorii în sistem“. Fie că sînt guvernamentali sau nonguvernamentali, se derulează de ani buni, în paralel cu reformele, proiecte axate pe anumite aspecte ale sistemului, un soi de bucăţi bine aranjate ale unui mozaic complex.

Proiectele din educaţie sînt prezente, în aceste pagini, prin articole ample şi interviuri. Din partea guvernamentală, Proiectul „Întreprinderea simulată“ – cofinanţat din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 şi implementat de către Ministerul Educaţiei în parteneriat cu Universitatea Politehnica din Bucureşti, Universitatea Petrol-Gaze din Ploieşti, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi“ din Iaşi, Universitatea Valahia din Tîrgovişte şi OSB Consulting GmbH din Austria, partener transnaţional – este prezentat prin opiniile experţilor austrieci şi ale angajatorilor incluşi în acest proiect.

Nonguvernamental, anul 2011 a debutat cu o serie de conferinţe şi forumuri. Pe 15 iunie a avut loc, la Bucureşti, lansarea celei de-a treia ediţii a Galei Premiilor în Educaţie – organizată de Fundaţia „Dinu Patriciu“ –, care s-a concretizat într-o conferinţă cu tema „Soluţii pentru îmbunătăţirea sistemului de educaţie în România“. De asemenea, cu doar cîteva săptămîni înainte, a avut loc a doua ediţie a Forumului Educaţiei, organizat de Grupul Educativa, Liga Studenţilor Români din Străinătate (LSRS), Clubul pentru România şi Asociaţia Clubul Român pentru Relaţii Externe, Diplomaţie şi Afaceri Europene (CRREDAE).

Ideea principală care s-ar desprinde din întregul dosar este că iniţiativele direcţionate – promovate pe termen lung şi sprijinite atît de Ministerul Educaţiei, cît şi de societatea civilă – sînt singurele care, prin coerenţă, au o şansă de reuşită, în ciuda multelor reforme. Stabilitatea şi cursivitatea acestor acţiuni sînt, în discursul majoritar negativ care planează asupra sistemului de învăţămînt din România de azi, o gură de oxigen.

Ioana BOT

Un master, două mastere... şi mai multe întrebări

Am avut masterele visurilor noastre. Nu vă e dor de ele? Mie, da.

Cu mult înainte să bată prin universităţile româneşti tornadele reformei Bologna, acestea începuseră să îşi construiască programe de master; era prin 1994-1996, iar programele erau concepute într-o libertate care ne face, azi, nostalgici: elitiste, cu discipline de performanţă, durau cîte trei şi patru semestre (adică, perioada de studii bugetate a unui student care termina licenţa în patru ani se mai lungea cu încă doi!), cu profesori străini prestigioşi pe care în sfîrşit îi vedeam predînd şi la noi, în carne şi oase, cu tăieturi interdisciplinare ameţitoare, astăzi, pentru oricine lucrează la planurile de învăţămînt. Totul se plătea – (treaba statului de unde!) – şi, în consecinţă, am aflat după cîţiva ani de fericire masterală că totul se plăteşte: că universităţile au făcut datorii mari, că *facultăţile sînt pe deficit* (propoziţie mai importantă în existenţa mea profesională decît oricare dintre versurile „Odei în metru antic"), că masterele astea sînt bugetofage şi că aşa nu se mai poate. Era de aşteptat: absolvenţii de master rămîneau cu visul elitelor în creier (şi, îndrăznesc să adaug, cu cunoştinţele adecvate viselor), voiau toţi doctorate şi posturi în cercetare şi-n învăţămîntul superior, plecau în lumea largă ca nişte rachete cosmice ultraperformante... un adevărat scandal, în lumea economiei de piaţă şi a politicilor concordanţei optime între programele universitare şi cererile de pe piaţa muncii.

Absolvenţii de master rămîneau cu visul elitelor în creier.

Avem un program de master. Ce facem cu el? Facem ce vrem, rezultatul nu contează.

Căderea din mitul originar în istoria cotidiană s-a întîmplat, şi în ceea ce priveşte masteratele, odată cu reforma Bologna. Visam o universitate reformată şi ameliorată radical, universitatea noului mileniu – de unde se vede dreptatea zicalei „Fereşte-mă, Doamne, de visele care devin realitate!". Masteratele pentru elite ştiinţifice au murit în faţa masificării învăţămîntului universitar.

Întrerupt după primii trei ani (de licenţă), parcursul formativ universitar al unui tînăr de azi poate – sau nu – să continue cu un master de încă doi ani (în cazul facultăţilor umaniste şi al celor de ştiinţe dure, cel puţin). Conceput în numele mobilităţii de carieră, al noilor politici de *lifelonglearning*, al nevoii oricărui tînăr de a-şi ajusta din mers opţiunile de carieră (dacă după trei ani constată că vrea să înveţe altceva, de ce să nu poată schimba traseul?), al ameliorării ofertei de studii, al deschiderii inter- şi chiar transdisciplinare etc. etc., noul master de tip Bologna promitea paradisul studiilor universitare de performanţă (un rai „mobil" şi – să nu uităm – „adecvat" la realitatea noului mileniu). De fapt, masterul a fost foarte repede asimilat unei trepte necesare, de nu chiar obligatorii, în inserţia pe piaţa muncii: dacă vrei un job mai bun, trebuie să ai un master. Un master în... *ce specializare?* Din motive lesne de înţeles, rămîn la exemplele domeniului meu – dar cred că situaţia este, sub aspectele discutate aici, aproape generală. Surpriza legislaţiei româneşti – care la surprize e foarte bună, orice s-ar zice – a fost că a reglementat strict angajarea absolvenţilor cu studii universitare în învăţămîntul secundar (principalul angajator al absolvenţilor de Litere, Matematică, Geografie, Fizică, Istorie etc.): cine are numai licenţă predă numai în învăţămîntul obligatoriu (clasele I – VIII/IX), cine vrea să perdea la liceu trebuie să aibă şi master!

Adînc gîndită, dar neterminat scrisă, reglementarea ministerială uita să mai spună însă în ce domeniu – faţă de studiile de licenţă, respectiv faţă de specializarea în care avea să predea noul profesor – trebuia să fi fost obţinută diploma de master. Situaţiile rezultate de aici ţin de domeniul absurdului: un licenţiat în Limba şi literatura franceză nu poate preda franceza la clase de liceu decît dacă are studii masterale de... Istoria relaţiilor internaţionale? Meloterapie? Antropologie? Franceză? Limba japoneză? *Nu existau precizări legale în acest sens,* inspectoratele şcolare aranjează lucrurile la angajare – să sperăm că o fac după legea bunului-simţ, dînd orele celui cu masterul la franceză. Să nu credem, însă, că somnul legii n-ar naşte şi monştri, în ţara unde totul se aranjează, pînă la urmă. Licenţiaţii fără master îşi găsesc greu posturi pentru că şcolile care au şi clase de liceu refuză să îi angajeze, de teama dificultăţilor pe care le vor avea în alcătuirea catedrelor. Iar dacă licenţiatul în matematică trebuie să aibă un master tot în matematică pentru a preda matematica la clase de liceu, toate pretenţiile de mobilitate, interdisciplinaritate şi pluripregătire ale reformei Bologna se mai văd o dată duse pe apele Europei. De fapt, programul de studii universitare necesar pentru un job adecvat cu domeniul de studii rămîne de 5 ani (3 de licenţă + 2 de master). Îl puteţi întrerupe după primii trei ani, pe răspunderea dvs. Dar n-o să vă angajaţi uşor nicăieri: angajatorii serioşi n-o să vă ia, iar cei neserioşi – pe care nu vi-i dorim – îi vor lua pe absolvenţii de mastere mai degrabă *trendy*.

Pînă să constate că nu se angajau mai bine dacă aveau diplome la masterate uşurele şi ubicue, licenţiaţii patriei s-au dus, ani la rînd, ca albinele la miere, spre ofertele unor specializări atractive, colorate şi pe engleza de firmă spuse, dar „goale pe dinăuntru", dibace înfrumuseţări lexicale ale unor meserii pentru stăpînirea cărora o şcoală vocaţională e suficientă. Avem mastere în Meloterapie, în Bussiness delocalizat

(vînzări prin corespondenţă), în Reflexoterapie, în Informatica design-ului vestimentar, în Relaţii transatlantice, Relaţii europene, Relaţii internaţionale, Relaţii umane, Relaţii interpersonale, Gestiunea relaţiilor de întreprindere, Istoria relaţiilor internaţionale, Politici geostrategice, Securitate internaţională, Relaţia şi patologia cuplului, Turism cinegetic etc. Poate că, nefiind „de specialitate", nu înţeleg eu necesitatea şi specialitatea specială a unora precum acestea. Revenind aşadar în curtea mea, mă întreb dacă absolventul unui master de Literatura secolului XX poate preda, la liceu sau la facultate, lecţii despre literatura altor secole? Diploma de master în Istoria imaginarului îl face mai pregătit pentru a preda gramatică, ortografie şi comunicare la clasa a X-a? Îl angajăm, că are master, sau îl refuzăm, cerînd diplomei să garanteze altceva, ceva mai general şi (îndrăznesc să spun) mai clasic: un bun profesor de română la clasa copilului meu, dintr-a V-a pînă la bac (visul banal şi modest al oricărui părinte). Rezultatul e că promoţii întregi de masteranzi s-au văzut aruncaţi în realitate cu diplome ce vorbeau de specializări incerte, inadecvate cadrului legal – incert şi el, pe multe dintre axele sale...

Mulţi vor prefera specializări din cele care aduc jobul repede şi banul uşor.

Avem trei tipuri de master. Cum procedăm? Nu ştim, încă nu s-a precizat de la Minister.

Venind mai ales în întîmpinarea crizei din învăţămîntul secundar, noua Lege a Educaţiei (Legea Funeriu) stabileşte că masteratele vor fi de-acum înainte de trei feluri: 1) profesionale (pentru meserii artistice etc.), 2) de cercetare şi 3) didactice. Facultăţilor precum cea unde lucrez eu le revine sarcina să construiască masterate din a doua şi a treia categorie. Pare să fie limpede. Absolvenţii de masterate didactice vor ieşi mai bine pregătiţi pentru catedrele care îi aşteaptă, cei de la cercetare se vor angaja pe calea spinoasă a performanţei ştiinţifice. Dar, după legea veche, care este sfînta Constituţiune, şi care spune că învăţămîntul la noi e gratuit (în anumite limite), rămîne faptul că un cetăţean al patriei poate să facă, pe banii statului său (care sînt şi banii lui, în fond), *un singur master*. Ceea ce înseamnă că, după primii trei ani de licenţă, la 21-22 de ani, studentul-copilandru trebuie să decidă dacă vrea să meargă în învăţămînt (sau în producţie, la alte specializări) sau în cercetare: cei care fac masteratul didactic pot deveni profesori, cei care fac masteratul de cercetare pot urma un doctorat şi căuta posturi în universităţi (unde, deduc, vor ajunge să le predea studenţilor fără să aibă competenţe de didactică... acestea fiind din celălalt masterat!). Logic, nu?

Din nou, posibilitatea opţiunilor multiple, dinamica formării personale ca reflex al dinamicii pieţei muncii şi evoluţiei vremurilor – toate aceste vorbe frumoase care însoţesc implementarea reformei Bologna se duc la vale, „pe o cale neînturnată". Pe lîngă că e foarte costisitor să susţii cîte două masterate (unul didactic şi altul de cercetare) pentru toate specializările unei Facultăţi (iar specializările care nu oferă *şi* masterate sînt mai neinteresante şi pentru cei ce vin la licenţă), este nerealist să ne închipuim că vom avea, an de an, candidaţi la master care „vor şti din prima" că vor să fie musai profesori *sau* cercetători. Rezultatul pe care îl prevăd, la nivelul pieţei viitoare a muncii, va fi că, decît să aleagă atît de radical, cei mai mulţi vor prefera specializări din cele care aduc jobul repede şi banul uşor. Mintea românului cea de pe urmă îi va aduce la masterate „serioase", plătite din bani proprii, mult mai tîrziu în parcursul personal al fiecăruia – dacă vor mai putea să şi le permită. Dar poate că masteratele didactice se vor putea încrucişa cu cele de cercetare, măcar pe o treime dintre cursurile oferite în acelaşi domeniu? Poate că e mai bine să „negociem" cu stricteţea legii care face ordine în haosul masteral? Este soluţia pentru care pledează cei mai mulţi decani de la Facultăţile de Litere din ţară. Ministerul nu a oferit nici un răspuns la sugestiile lor, după cum nu a oferit nici o metodologie de construcţie a noilor programe de studii (cu trei luni înainte de examenul de admitere). Ceea ce înseamnă că, în septembrie 2011, deşi avem o lege nouă, vom organiza admiteri la masteratele cele vechi, în devălmăşia „ultimei promoţii" a vechiului sistem. Septembrie, ultimul bal...

***Ioana Bot** este profesoară de literatură română la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Din 2008, este prodecan (responsabil cu programele de studii masterale şi doctorale).*

Otilia HEDEŞAN

Şansa de a face lucrurile de la capăt

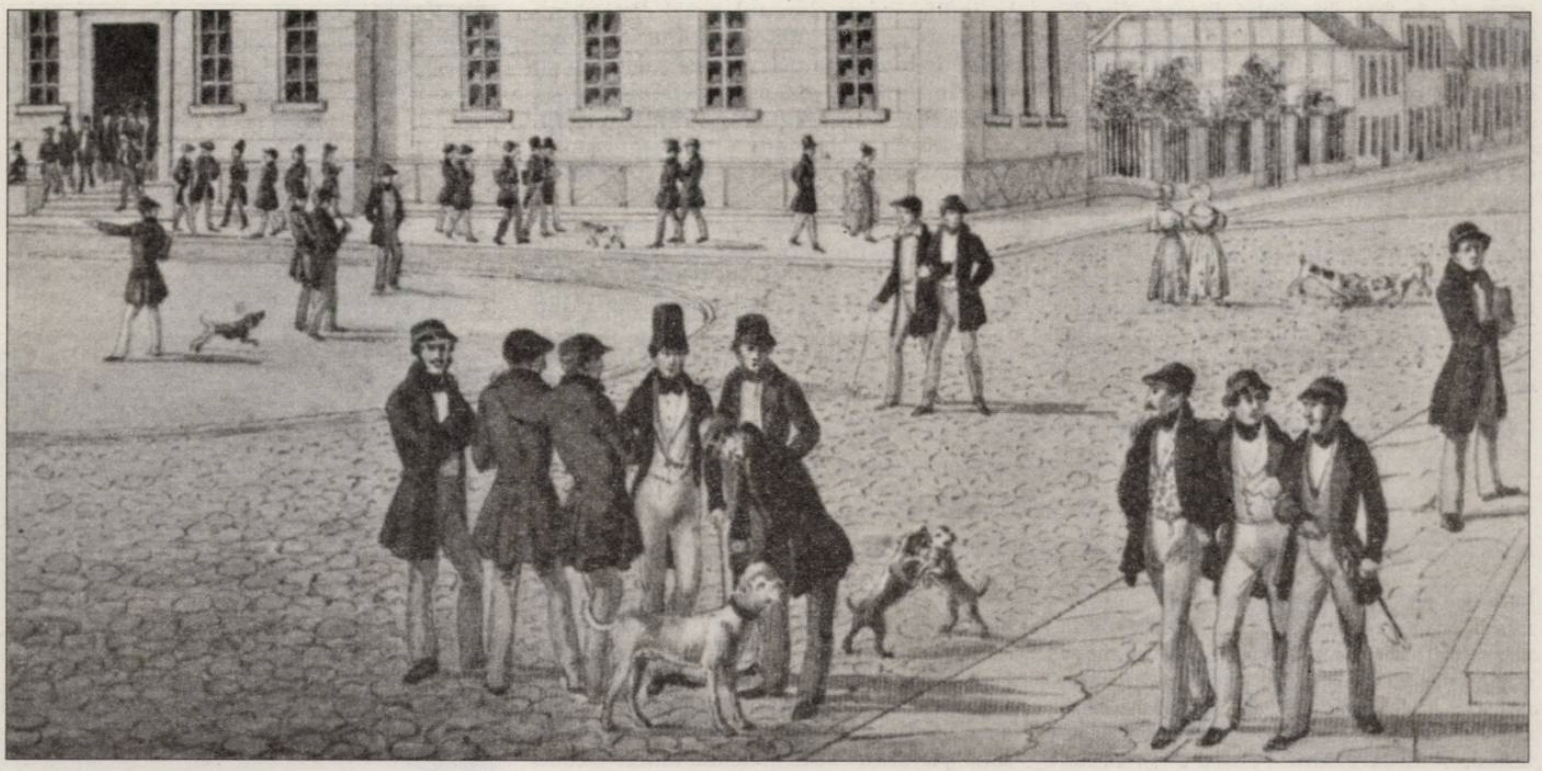

Voi începe cu o întrebare la obiect: Conform noii legi, cum ni se vor mai pregăti profesorii?

Noua Lege a Educaţiei descrie, în art. 236 (1), traiectul formativ în trei paşi pe care trebuie să îl urmeze cei interesaţi de cariera profesorală. O „formare iniţială, teoretică, în specialitate, realizată prin universităţi, în cadrul unor programe acreditate“ este urmată de un masterat didactic de doi ani şi, în sfîrşit, de „un stagiu practic cu durată de un an şcolar, realizat într-o unitate de învăţămînt sub coordonarea unui mentor.“

După părerea mea, este vorba despre un parcurs mai consistent decît cel pe care îl urmau absolvenţii pînă acum. Voi spune doar că istovitoarea serie de ore de practică pedagogică pe care studenţii din facultăţile noastre trebuia să le facă în timpul ultimului an de licenţă şi, adesea, chiar în ultimele săptămîni de dinainte de finalizarea studiilor, riscînd să absenteze de la orele de specialitate, punîndu-se în situaţia de a nu încheia lucrările de licenţă, vor dispărea. Totodată, ideea desfăşurării primului an în învăţămînt sub mentoratul unui profesor cu experienţă mi se pare şi ea salutară, venind cumva să pună în litera legii o practică cvasirecurentă de foarte multă vreme în şcolile noastre.

Una peste alta, legea pare să dea mai multă importanţă formării cadrelor didactice, iar acesta mi se pare un semn bun. Pe de altă parte, cel puţin deocamdată, sîntem încă în aşteptarea documentelor care să specifice cum anume se va derula această formare, „semnul bun“ rămînînd deocamdată, ca toate semnele, o simplă virtualitate.

Aţi participat, alături de alţi decani ai facultăţilor de litere, la întocmirea unui memoriu. Ce prevedea acesta şi ce ecou a avut?

Da, am semnat un memoriu pe care toţi decanii facultăţilor de litere, dar şi decanii multor facultăţi de istorie din România l-au adresat ministrului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului. Este vorba de un document despre ale cărui formă şi detalii s-a discutat îndelung şi, adesea, în contradictoriu.

Ideea sa centrală, care a fost comună tuturor facultăţilor implicate, prin decanii lor, în aceste discuţii, este aceea că, în planurile de învăţămînt pe care le vor avea masteratele didactice, disciplinele de specialitate trebuie să se regăsească într-o pondere suficientă, în opinia noastră în ore echivalente cu 60 de credite (din cele 120). Ceea ce scriu aici este administrativ corect. Pe bună limbă românească, trebuie subînţeles că pregătirea pentru cariera didactică nu poate să ocolească o temeinică formare a profesorilor ca specialişti în domeniile de ştiinţe pe care le vor preda.

Am renunţat la Folclor, căci nu suna europeneşte, am tăiat Slava veche şi Latina, fiindcă erau prea grele, am scos Estetica şi Istoria Filozofiei, deoarece erau ţinute de colegi de la alte facultăţi...

Desigur că această idee-forte a memoriului pare că nici nu are nevoie de adeziuni suplimentare, căci ea ar trebui să reiasă de la sine. Experienţa din ultimii ani m-a făcut, însă, să fiu extrem de circumspectă cînd este vorba despre asemenea „evidenţe“, iar colegii mei au asistat, la rîndul lor, la întîmplări cu totul neaşteptate. Am lucrat adesea asupra planurilor de învăţămînt din facultăţile de litere, fiind obligată, bunăoară, din (i)raţiuni dintre cele mai diverse, să propun amputarea numărului de ore arondate unor cursuri fundamentale, fără de care formaţia filologică poate fi intens viciată. Am renunţat la Folclor, căci nu suna europeneşte, am tăiat Slava veche şi Latina, fiindcă erau prea grele, am scos Estetica şi Istoria Filozofiei, deoarece erau ţinute de colegi de la alte facultăţi... Dar nu a fost destul, aşa că am redus orele de Lingvistică generală, de Limbă engleză contemporană, ori de Literatură română sau Literatură comparată. Am ajuns pînă acolo încît Literatura română, bunăoară, să se studieze timp de 3 ore pe săptămînă, în vreme ce unei materii din „modulul pedagogic“, ingenios numită „Managementul clasei de elevi“, îi sînt alocate 4 ore pe săptămînă.

Vreau să spun, aşadar, că scrierea acestui memoriu a avut drept miză preîntîmpinarea unor aberaţii de factura celor amintite mai sus.

Sînt perfect conştientă de importanţa pe care studiile de pedagogie şi didactică le au pentru formarea unui profesor. Sînt eu însămi profesoară, sînt absolventă a unui liceu pedagogic, provin dintr-o familie de profesori care au studiat, la rîndul lor, în licee pedagogice. Nimic nu mă poate face să cred, însă, că forma poate fi mai importantă decît fondul, în pregătirea viitorilor profesori.

Revenind, acum, la memoriul pe care l-am semnat, aş mai sublinia un al doilea aspect important: acela că se solicită ministrului ca organizarea masteratelor didactice să se realizeze în cadrul facultăţilor, în continuarea programelor de licenţă, care asigură, aşa cum şi spune legea, formarea iniţială, teoretică, de specialitate. Personal, cred că demersul decanilor facultăţilor de litere susţine, astfel, chiar dacă tacit, punctul de vedere al MECTS care poate fi dedus din ideea că noua Lege a Educaţiei nu mai spune nici un cuvînt despre Departamentele pentru Pregătirea Personalului Didactic, faimoasele DPPD-uri care au stîrnit coşmaruri atîtor studenţi de-ai noştri.

Cum, deocamdată, Metodologia de organizare a masteratelor nu a fost făcută publică, nu pot spune ce ecouri a avut memoriul. Pentru că lucrurile sînt prea serioase, nu-mi permit să fac nici pronosticuri. Îmi permit doar să scriu ce cred că e foarte important de luat în calcul.

Masteratele au nevoie de restructurări radicale? Cum?

Cu siguranţă da. În primul rînd, ele trebuie să devină o etapă superioară de studii, nu un pandant ceva mai lejer al licenţei, un fel de şcoală de vară de foarte scurtă şi repetabilă folosinţă.

După atîtea reforme şi schimbări de lege, cum arată sistemul de învăţămînt din România?

Ce pot să spun despre sistemul de învăţămînt universitar? Că mi se pare... istovit. Dar asta nu din cauza prea multor reforme,

Reformele au fost mereu anunţate şi niciodată făcute pînă la capăt.

ci tocmai pentru că reformele au fost mereu anunţate şi niciodată făcute pînă la capăt. După mine, problema noii Legi a Educaţiei nu ţine atît de forma sau detaliile sale, cît de revenirea la şansa de a face lucrurile de la capăt. E o interpretare cam eliadescă, recunosc, şi poate că tocmai aici e şi necazul, şi provocarea.

Otilia Hedeşan *este profesor universitar, Facultatea de Litere – Universitatea de Vest din Timişoara.*

a consemnat Stela GIURGEANU

Presa despre educaţia perpetuă

În Uniunea Europeană, nivelul mediu de educaţie continuă ar trebui să atingă cel puţin 15% în 2020. Ne aflăm pe penultimul loc, înaintea bulgarilor, în ceea ce priveşte participarea adulţilor la educaţie pe tot parcursul vieţii, arată un raport recent al Comisiei Europene.

Cei mai motivaţi europeni în a reveni la cursuri sînt danezii, suedezii şi finlandezii, procentajul ajungînd la peste 30% (în Danemarca). Sînt aceleaşi ţări unde calitatea vieţii e la cel mai ridicat nivel. România avea în 2005 o pondere de 1,6% de adulţi care învaţă continuu, iar în 2008 şi 2009 – 1,5%, potrivit raportului Comisiei Europene.

Nivelul mediu în UE de participare a populaţiei de vîrstă activă la învăţarea pe tot parcursul vieţii ar trebui să atingă cel puţin 15% în 2020. Acum doi ani, miniştrii educaţiei din Uniunea Europeană s-au pus de acord ca pînă în 2020 să se atingă cinci indicatori de referinţă în materie de învăţămînt şi formare. Astfel, ponderea adulţilor cu vîrste între 25-64 ani, care să participe la programe de învăţare pe tot parcursul vieţii, ar trebui să ajungă, în medie, la 15%.

(Sursa: Oana Sandu, www.adevarul.ro)

George GURESCU

Dreptul de a fi onești

Stau în fața chioșcului de ziare din Copou și rîd zgomotos de ultimul examen pe care l-au dat. Cei trei studenți de pe bancă își laudă performanțele în ale copiatului și-și arată unul, altuia fițuicile pe care le-au folosit, ridicîndu-le în aer, pe post de trofeu al sîrguinței lor. Brunetul are un teanc de hîrtiuțe albe de zici că le-a rupt dintr-o carte de rugăciuni (una de buzunar, cumpărată din tren), iar ceilalți își arată foile pe care le-au rupt din culegere. Ba mai mult, unul dintre ei și-a pus „informațiile" necesare și pe telefonul mobil, să fie sigur că nu va fi prins. „Dacă rămîn cu cel mult două restanțe, poate or să-mi dea ai mei bani să merg și la mare anul acesta" își spune cu mîndrie unul dintre studenți. După nonșalanța discursului lor, îți dai seama că sînt experimentați și au trecut prin nenumărate „furci caudine" ale învățămîntului nostru superior, reușind să păcălească sistemul, de fiecare dată. Pentru ei, orice materie este prea grea, toți profesorii le cer mult peste putința lor, iar cursurile sînt întotdeauna la o oră mult prea devreme.

La o sută de metri de ei, la Facultatea de Informatică, mai exact, alți studenți, de aceeași vîrstă cu primii, își pun, lîngă cărțile îmbîcsite de formule sau scheme, medaliile și diplomele decernate la competițiile internaționale. Și-s multe la număr, primite de peste tot din țară sau din străinătate, cîștigate pe drept, cu mult devotament, fără nici o foaie ruptă din culegeri. La fel ca ei, mai sînt alții de la Politehnică sau Medicină, pentru care sesiunea înseamnă mai mult decît cursuri scanate pe telefonul mobil, facultatea nu e un stagiu pregătitor, doar pentru că „așa trebuie", iar ei nu se regăsesc printre titlurile ziarelor care ne spun că „un student e în comă după ce a consumat etnobotanice".

Învățămîntul superior de la noi e la fel de bun ca cel din urmă cu 20 de ani sau, dacă vreți, este la fel de prost ca atunci. Bineînțeles, să nu cădem în patima nihilismului, însă de fiecare dată, discuțiile pe seama calității școlilor noastre se învîrt în jurul acelorași idei, iar vinovații sînt strigați la catalog, ca într-o secvență din filmul *Liceenii*, cu profesoara Isoscel pe post de lup moralist. Cu un ton mai mult decît dramatic, ne sînt oferite diagnosticuri din partea tuturor, dar chiar și cu toate aceste vocalize făcute în piața publică, elitele din rîndul mediului academic nu încetează să apară. Orice formă ar avea Legea Educației, vom avea în continuare acei tineri și profesori care vor excepție. Sînt destui tineri care aduc un prestigiu mai mare decît orice Lege a Educației.

Învățămîntul superior de la noi e la fel de bun ca cel din urmă cu 20 de ani.

Elite sînt și acum, însă ele nu stau niciodată la ușa unei publicații sau a unei televiziuni, așteptînd să li se ofere un calup publicitar. Această atitudine rece vizavi de mediul academic o are și rectorul Vasile Astărăstoae, iar pentru el „elita își știe valoarea, dar așteaptă să îi și fie recunoscută. Nu are această doză de agresivitate cu care să-și impună punctul de vedere. Ea vine cu forța argumentului, și nu cu argumentul forței". Nu spun că trebuie să avem emisiuni de trei ore despre acești oameni, dar nici nu trebuie să credem că orice îndrugă cineva ca Monica Tatoiu, pe micul ecran, e literă de lege. Poate că aceste elite nici n-ar fi atît de atractive pentru telespectatori, ele nu aruncă pahare de apă în platou, nu-l invocă pe Dumnezeu la fiecare frază și nici nu au același patos cînd vorbesc.

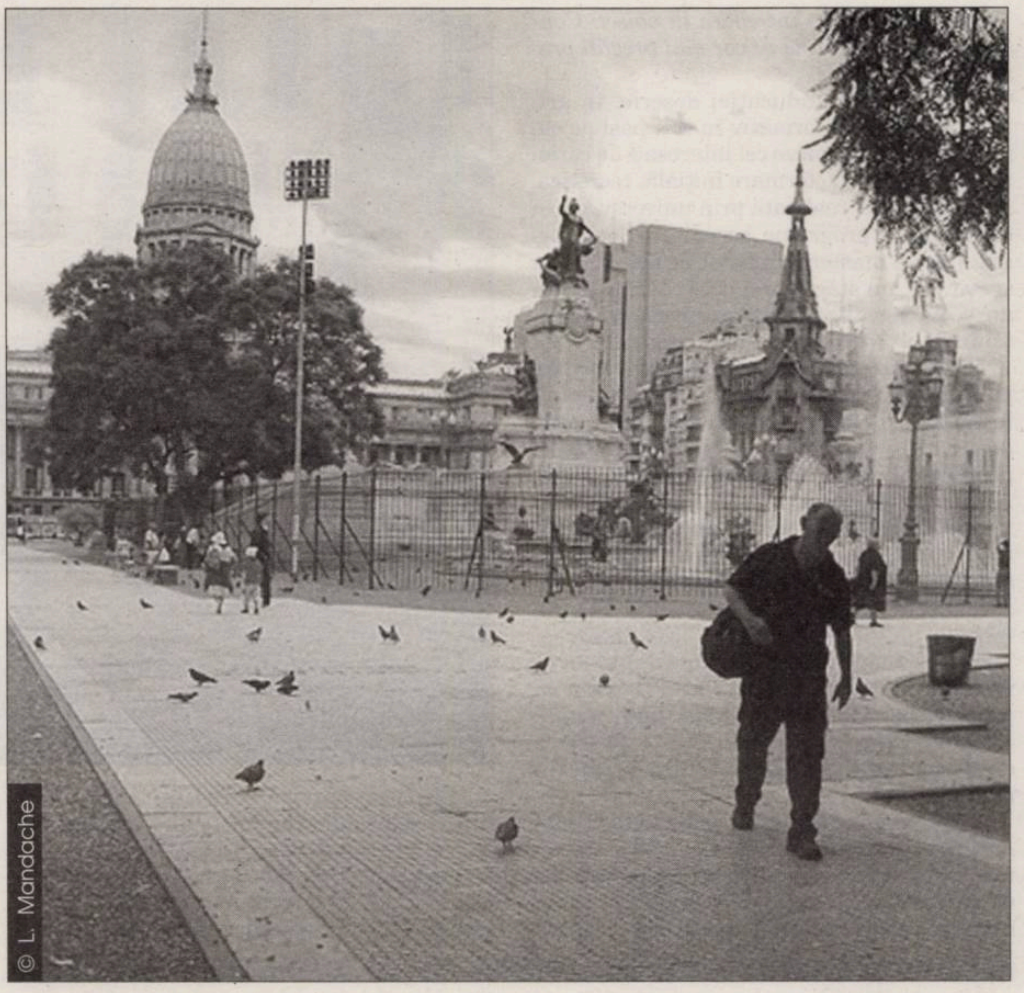
© L. Mandache

Avem profesori foarte buni care umplu amfiteatrele bătrîne pînă la ultimul scaun și ale căror discursuri sînt bijuterii ale oratoriei. Ba mai mult, avem studenți care văd în ei modele de urmat și aleg să intre în învățămînt, indiferent de cît de puțini bani primesc. Cu toate dotările vechi și a încropelilor din laborator, pe care le au la dispoziție, sînt destui tineri care aduc un prestigiu mai mare decît orice Lege a Educației. Măcar așa ar fi bine ca întreaga societate să nu mai privească universitățile ca pe un grup de asistați social, vrînd în același timp ca ele să intre în topul Shanghai sau cel făcut de Fundația Thomson Reuters. Asta în condițiile în care „universitățile din SUA, care ocupă primele 17 poziții în top Shanghai, investeau în jur de 35 de miliarde de dolari în domeniul cercetării, iar, în 2008, în același an cele românești aveau alocate pentru cercetare 228 de milioane de euro", după cum spunea prorectorul pe cercetare al Universității Tehnice din Iași într-un articol din *Opinia veche*.

Merită să-ți faci studiile în țară, atîta timp cît nu transformi facultatea într-o alternativă la un loc de muncă sau într-o ambiție a părinților tăi. Ar fi cea mai proastă investiție pe care cineva ar putea-o face.

George Gurescu *este redactor-șef al revistei* Opinia veche, *Iași.*

Educația europeană

Strategia Europa 2020 conține și obiective educaționale, absolut necesare atingerii performanțelor economice propuse acolo. Printre ele, reducerea abandonului școlar sub 10% și creșterea numărului de absolvenți ai instituțiilor de educație superioară la 40% din totalul populației europene sînt esențiale pentru progresul economic al Uniunii.

Deși, per ansamblu, din anul 2000 pînă în 2010, performanțele școlare au crescut simțitor, nu toate obiectivele pe care statele-membre și le-au propus au fost atinse. Conform unui raport dat recent publicității de către Comisia Europeană, dintre cei cinci indicatori de referință în domeniul educației, doar unul a fost îndeplinit. Uniunea Europeană a reușit să-și atingă scopul de a crește numărul de absolvenți de discipline matematice, științifice și tehnologice, printr-o creștere de 37% din 2000 – depășind cu ușurință obiectivul de 15%. Așa după cum remarca și Androulla Vassiliou, comisar pentru educație, cultură, multilingvism și tineret: *„Vestea bună este că nivelul educației în Europa a crescut considerabil. Mai mulți tineri absolvă învățămîntul secundar și pe cel superior decît acum zece ani. Dar fenomenul de părăsire timpurie a școlii continuă să reprezinte o problemă care afectează un tînăr din șapte în Uniunea Europeană și 1 din 5 elevi are în continuare competențe reduse de citire la vîrsta de 15 ani."*

În plus, UE își propusese ca, pînă în 2010, 40% dintre persoanele cu vîrsta cuprinsă între 30 și 34 de ani să-și definitiveze educația terțiară. Deși, în fapt, acest deziderat nu s-a concretizat, tendința este ascendentă: numărul absolvenților de învățămînt terțiar din această grupă de vîrstă a crescut de la 22,4% în 2000 la 32,3% în 2009. Topul statelor-membre care stau cel mai bine la acest indicator este condus de Irlanda, Danemarca și Luxemburg.

De asemenea, 95% dintre copiii de peste 4 ani ar trebui să facă parte dintr-o formă de învățămînt, iar în prezent acest procent este de 92,3%. Cu toate acestea, participarea la învățămîntul preșcolar a crescut din 2000 cu peste 6%, mai ales în Belgia, Franța și Olanda. Un alt obiectiv neatins este participarea adulților la sistemul de învățare continuă. Doar 9,3% dintre persoanele cu vîrste între 25 și 64 ani sînt incluse în acest sistem, în timp ce se urmărește ca încă 15 milioane de adulți să urmeze un tip de educație permanentă. Aici, statisticile indică o creștere de la 7,1% în 2000 la 9,3% în 2009, printre țările care stau cel mai bine în această privință numărîndu-se Danemarca, Suedia și Finlanda.

Un alt indicator de referință este nivelul de studii în rîndul tinerilor. Pînă în 2010, cel puțin 85% dintre persoanele de 22 de ani ar trebui să-și fi încheiat studiile din cadrul învățămîntului secundar superior. Și aici, deși acest obiectiv nu a fost îndeplinit, tendința este bună. Din 2000, procentajul de absolvenți ai învățămîntului secundar superior în UE a crescut ușor, de la 76,6% dintre persoanele în vîrstă de 20-24 de ani la 78,6% în 2009. Țările care au obținut cele mai bune rezultate din acest punct de vedere sînt Slovacia, Republica Cehă și Polonia.

(Sursa: http://www.euranet.eu)

Alexandra COLUMBAN

Bologna şi formarea intelectualilor

A vorbi despre sistemul în care „m-am născut“ ca studentă şi a-l compara cu unul pe care nu l-am cunoscut prin experienţă directă nu este o sarcină uşoară. Nu este însă greu de presupus că o durată de studii redusă la trei ani nu poate însemna un progres pentru formarea intelectualilor.

Cu cîteva decenii în urmă, trei ani dura o şcoală de meserii. Astăzi, în trei ani, un student poate urma cursurile a două facultăţi şi, eventual, poate fi angajat *full-time* la o firmă. Nu vreau să generalizez acest caz, dar cunosc numeroase exemple care îl pot susţine. Atitudinea aceasta extrem de permisivă face ca multe facultăţi să devină simple manufacturi de diplome pentru o serie de studenţi care văd în cei trei ani de studiu o modalitate uşoară de a deveni licenţiaţi în „ceva“. Nu cred că aceasta este exclusiv vina sistemului Bologna, ci are cauze într-o boală gravă a sistemului de învăţămînt românesc. Permisivitatea aceasta exagerată ar putea fi diminuată de răspunderea individuală, dar colegii mei de generaţie nu par grăbiţi să se responsabilizeze din proprie iniţiativă. După cum ştiţi, anul trecut, în Germania au avut loc manifestaţii ale studenţilor, care s-au ridicat împotriva sistemului Bologna şi, în special, împotriva subfinanţării învăţămîntului european. Studenţilor li s-au aliat liceenii germani, care au intrat în „carantină“, pentru a atrage atenţia asupra maladiilor din sistemul de educaţie. Din păcate, nu văd posibilă curînd o astfel de luare de poziţie în România, pe de o parte din cauza imaturităţii populaţiei studenţeşti din ţara noastră, iar pe de alta, din cauza sistemului opac, care a ignorat (şi, probabil, va continua să o facă în viitorul apropiat) cererile studenţilor.

Revenind la sistemul Bologna, trebuie amintit faptul că el a fost conceput pentru „a ţine piept“ puternicului sistem american. Nu cred că a reuşit în totalitate, avînd în vedere că topurile mondiale rămîn dominate de universităţile de peste Ocean. De pe Vechiul Continent, doar Marea Britanie pare să fi descoperit cheia creării unui sistem de învăţămînt competitiv. Din punctul meu de vedere, sistemul Bologna prezintă un singur avantaj: mobilitatea studenţilor. Posibilitatea de a studia în străinătate, de a beneficia de un învăţămînt performant şi de a cunoaşte alte sisteme de educaţie reprezintă un bun punct de plecare pentru orice intelectual în formare.

Chiar în prezent beneficiez de o bursă Erasmus în Norvegia, la Universitatea din Bergen. Sigur că asta nu rezolvă toate problemele: rămîn cursuri de echivalat la întoarcerea în ţară, examene de diferenţă etc., dar, pe de altă parte, trebuie apreciată iniţiativa programului de a obţine o relativă coerenţă şi uniformizare a materiilor studiate, indiferent de locaţia acestora. Dacă percepţia mea este pozitivă în ceea ce priveşte mobilitatea studenţilor, ea se schimbă cînd vine vorba despre posibilităţile de perfecţionare oferite cadrelor didactice. Nu consider că fondurile alocate pentru mobilităţile studenţeşti sînt suficiente pentru formarea unei noi generaţii de intelectuali şi specialişti în România; acestea trebuie suplinite de burse pentru profesori – atît din învăţămîntul universitar, cît şi din cel preuniversitar – în vederea pregătirii profesionale a cadrelor didactice (transfer de cunoştinţe, cursuri de aducere la nivel, schimburi de experienţă etc.).

În concluzie, sistemul Bologna reprezintă cu siguranţă un pas înainte spre sincronizarea învăţămîntului românesc cu cel european, poate chiar internaţional, însă mai are de ameliorat o mulţime de aspecte, pentru a-şi putea atinge scopurile iniţiale. Probabil că pentru studenţii de la Politehnică sau de la Medicină, alegerea masteratului este o problemă mai uşoară decît pentru cei care urmează studii în domeniul artelor liberale. Orientarea lor în carieră este, dintr-un punct de vedere, mai clar determinată de opţiunea iniţială, exprimată în momentul înscrierii la facultate. În ceea ce mă priveşte, încerc să împac în mine două tendinţe contrarii. Pe de o parte, sînt tentată să lărgesc orizontul studiilor spre domenii conexe (mediere culturală, studii de film şi teatru, antropologie culturală etc.), pe de altă parte, tind să mă specializez în limbă şi literatură norvegiană, deci într-un domeniu de „nişă“. Va trebui să iau în calcul şi factorul economic, să calculez costul studiilor masterale şi să fac cea mai bună dintre alegerile posibile. Consider că a urma cursuri masterale este, la ora actuală, o necesitate pentru orice student ambiţios, poate în România mai mult decît în multe state vest-europene, tocmai datorită lipsei de consistenţă a studiilor de licenţă. Avînd în vedere reforma în învăţămîntul universitar prin introducerea sistemului Bologna în România, frecventarea unui masterat reprezintă, în opinia mea, continuarea naturală a unui proces de învăţămînt care ar fi trebuit, oricum, să se întindă pe o perioadă mai lungă decît este posibil în prezent. Din nefericire, de prea multe ori, nici cei cinci sau şase ani cumulaţi din studiile de licenţă şi cele masterale nu le asigură un nivel destul de ridicat studenţilor, astfel încît aceştia acced la doctorat fără a dispune deseori de cunoştinţe indispensabile domeniului ales. În ceea ce priveşte criteriul care primează în alegerea masteratului: pasiunea sau necesitatea – cu riscul de a folosi clişee, consider că varianta optimă trebuie să le îmbine pe cele două. Cu toate acestea, raţionamentul practic nu poate depăşi vocaţia (cel puţin în ceea ce mă priveşte), deoarece – aşa cum multe studii recente atestă – eficienţa profesională este influenţată în mai mare măsură de motivaţii intrinseci şi de dorinţa de perfecţionare, decît de motivaţii financiare.

Sistemul, la ora actuală, se află într-o criză atît de gravă, încît nu poate produce aproape nimic, cu atît mai puţin elite. Se cunoaşte cazul bursierilor guvernamentali, obligaţi prin contract să revină în ţară după ce s-au specializat, dar care nu sînt încadraţi nicăieri de forurile care şi-au asumat răspunderea. Atmosfera generală din ţară este de aşa natură încît descurajează însăşi învăţătura, aşa că formarea elitelor a devenit o preocupare izolată, insulară, care depinde în cea mai mare măsură de forţa intelectuală şi de misiunea asumată individual de o personalitate dintr-un anumit domeniu. Elitele se nasc greu şi se formează încet, pe parcursul multor ani. Învăţămîntul universitar ar putea reprezenta corolarul unui proces început cu ani în urmă. Atîta timp cît profesorilor din învăţămîntul preuniversitar li se sugerează, de la cel mai înalt nivel, să-şi mai ia o slujbă, pentru că muncesc prea puţine ore pe zi, cauza învăţămîntului e pierdută. În ceea ce mă priveşte, am avut norocul de a mă forma în acele „oaze“ care s-au ambiţionat să încurajeze formarea elitelor (oarecum împotriva sistemului), de la şcoala generală, la liceu şi acum la facultate. Dar trăiesc cu impresia că în multe instituţii de învăţămînt nici nu se aproximează corect sensul cuvîntului „elită“: deşi acesta are un înţeles colectiv, valoarea învăţămîntului din România se reduce la cazuri izolate de indivizi excepţionali.

Alexandra Columban *are dublă specializare în Ştiinţe sociale şi psihologie, obţinută în cadrul International University Bremen; a urmat cursurile Facultăţii de Studii Europene, UBB, absolvind şi Facultatea de Litere UBB, specializarea norvegiană-engleză.*

S. Andrei ANGHEL

„Acasă“ e locul unde te poţi împlini

În ultimii ani tot mai mulţi elevi şi studenţi români aleg varianta studiului peste hotare. Mulţi pleacă imediat după terminarea liceului şi mulţi dintre cei care aleg o facultate din ţară decid mai apoi să urmeze cursurile de masterat şi doctorat în afara României. Tinerii români sînt constant dezamăgiţi de universităţile noastre, de multe ori (dar nu întotdeauna) cu motiv. Percepţia generală este că universităţile din afara României sînt superioare celor din ţară şi, astfel, studiile „în afară“ sînt o şansă de care este bine să profiţi. Mult mai controversat este subiectul viitorului acestor tineri, şi anume întoarcerea lor în ţară. Mulţi dintre cei care pleacă la studii vor „să scape“ şi declară că vor face tot posibilul să rămînă în ţara în care studiază. O parte din publicul român îi încurajează, o altă parte crede că ei ar trebui să se întoarcă să ajute la „reconstrucţia“ ţării. Se invocă în general un fel de datorie morală faţă de ţara care „i-a crescut“, sau se face apel la un sentiment de patriotism.

Să le luăm pe rînd. Au aceşti tineri, în rîndul cărora mă înscriu şi eu, o datorie morală să se întoarcă? Argumentul este în general formulat în felul următor: „Fără educaţia din România, ei nu ar fi putut ajunge unde sînt acum, deci sînt datori şi României“. Prima obiecţie la aceasta ar fi că, foarte posibil, aceşti tineri să nu fi ajuns să studieze în străinătate datorită educaţiei primite în România, ci, din contră, din cauza ei. Adevărul este că mulţi dintre cei care pleacă la studii în altă ţară sînt tineri pasionaţi, de multe ori foşti olimpici, care au avut unele performanţe şcolare sau extraşcolare. Sînt mult-mediatizatele „vîrfuri“. Aceşti copii au întotdeauna o pasiune strict personală, şi ar fi greu de susţinut faptul că sistemul nostru educaţional face măcar efortul să inspire astfel de pasiuni. Din acest punct de vedere, ei au datoria să îşi ajute familia şi prietenii, cei care le-au inspirat şi întreţinut pasiunea. E drept că ei se bucură de unele privilegii şi din partea sistemului educaţional, cum ar fi zile libere de la şcoală şi o mai mare înţelegere din partea profesorilor. Dar, în condiţiile în care întoarcerea lor în România ar implica un sacrificiu semnificativ pe plan profesional – şi cel puţin asta este percepţia, de multe ori – atunci există o disproporţie între dimensiunea acestei datorii şi privilegiile invocate pentru a o justifica.

Există şi în România numeroase şanse de afirmare profesională.

Mai există însă şi o a doua obiecţie, una mult mai mare. Naţionalitatea unei persoane este numai un accident al geografiei şi istoriei. Eu puteam să mă nasc sau să fiu educat în Franţa sau în Libia – nu am ales nici maternitatea şi nici şcoala din România. Pare foarte nedrept ca mie să mi se decidă viitorul în funcţie de unele întîmplări în care eu nu am avut nici un aport şi care nu se ştie cît de mult mi-au afectat pregătirea.

Cît despre patriotism, el este un sentiment pe care, ori îl ai, ori nu. Să încerci să converteşti pe cineva la sentimentul de patriotism nu este legitim. Asta nu înseamnă că cei care se întorc în România din patriotism greşesc, ci doar că nu poţi pretinde cuiva să fie patriot. Este ca şi cum cineva mi-ar pretinde mie ca de mîine să îmi placă pictura modernă (care îmi displace enorm) şi să nu mai îmi placă muzica clasică. Nu e rezonabil. Fiecare are dreptul la propriile sentimente.

Atunci care este metoda potrivită de a atrage înapoi în ţară aceste „vîrfuri“? După părerea mea, există o singură metodă care este şi morală şi care are şi şanse de reuşită: promovarea oportunităţilor existente la noi în ţară şi crearea de noi oportunităţi. Mai ales în domeniul privat, există şi în România numeroase şanse de afirmare profesională care ar putea fi mediatizate. Desigur, pentru aceleaşi persoane vor exista deseori oferte mai atrăgătoare în afară, dar posturile din ţară vin cu avantajul de a fi aproape de familie şi prieteni. De fapt, fiecare face un sacrificiu personal atunci cînd decide să plece de lîngă toţi oamenii pe care i-a cunoscut vreodată.

Totodată trebuie să ne împăcăm cu ideea că nu putem obliga pe nimeni să se întoarcă. Dacă îi dorim în ţară, putem şi trebuie să îi convingem. Şi nu vom reuşi niciodată cu „mici şpăgi“ de genul acelei burse guvernamentale „Meritul Olimpic“ – la care am avut şi eu dreptul, deşi nu am primit-o niciodată. Acea bursă de aproximativ 1000 de euro pe an a fost o iniţiativă gîndită pentru a-i determina pe foştii olimpici internaţionali să urmeze cursurile unei universităţi din România. Dar acest gen de măsuri nu poate forţa pe nimeni să rămînă în ţară, decît temporar. Dacă vrem să-i determinăm pe oameni să rămînă permanent şi să ajute ţara să progreseze, atunci trebuie să le arătăm că ei se pot realiza aici. Cu astfel de burse, tot ce facem este să oferim unor tineri cu potenţial o mită pentru a rămîne. Dar dacă ei nu au şi şansa să îşi valorifice potenţialul, atunci ei se vor rata profesional, şi România tot nu va progresa. Şi în acest scenariu, toată lumea pierde.

Trebuie apoi să recunoaştem că oportunităţi de realizare profesională nu există în toate domeniile. În propriul meu domeniu, acela al cercetării ştiinţifice, încă nu există un sistem meritocratic bine pus la punct prin care un tînăr cercetător să se poată afirma exclusiv prin muncă şi rezultate profesionale. Crearea unui sistem competitiv la nivel mondial ar necesita şi unele reforme (care în cercetare dau semne că vin), şi creşterea finanţării. Putem foarte bine să decidem că cercetarea ştiinţifică nu este o prioritate naţională acum, şi că acei bani ar fi mai bine investiţi altfel.

Dar dacă e să luăm această decizie, este greşit să le cerem cercetătorilor să se întoarcă. Nu avem nevoie de martiri.

S. Andrei Anghel *şi-a descoperit interesul în ştiinţă încă din liceu, cînd a fost dublu medaliat cu argint la Olimpiada internaţională de Biologie. A fost timp de un an student la Universitatea Bucureşti, Facultatea de Biologie, la care ulterior a renunţat. În prezent este student în ultimul an la Universitatea Harvard, unde se specializează în biologie moleculară. Este interesat în special de ştiinţă şi educaţie, dar şi de istorie şi filozofie.*

Contestatari şi idealişti

Probabil cea mai mare dilemă a sistemului universitar european este şi rămîne, la ora actuală, sistemul Bologna. Contestat în alte ţări „bologneze", cum este el perceput de către studenţii din România şi cum văd aceştia, în general, problemele sistemului de învăţămînt superior din ţara noastră, în raport cu aşteptările şi necesităţile lor?

O anchetă în care tinerii studenţi încearcă să răspundă la cîteva întrebări pe aceste teme.

1. Cum percepeţi introducerea sistemului Bologna în România? A fost o evoluţie sau o involuţie în calitatea educaţiei superioare în ţara noastră?
2. Aţi opta/optat pentru un masterat din pasiune sau necesitate?
3. Credeţi că sistemul de educaţie, la ora actuală, poate produce elite?

Mirela TOMOIAGĂ

absolventă a Facultăţii de Litere, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca. A absolvit masteratul „Literatura română – modernitate şi context european", în cadrul aceleiaşi facultăţi.

1. Vreau să cred că intenţia a fost pe alocuri şi bună, dar că nu s-a realizat impactul negativ pe care sistemul Bologna urma să-l aibă asupra învăţămîntului românesc. Personal, am trăit sistemul „vechi" şi mi s-a părut că se mai promovau încă valorile şi se triau nulităţile. Acum nu mi se pare că se mai întîmplă acest lucru. Avem în faţă un învăţămînt *cantitativ,* şi nu unul *calitativ*. Cred că mai degrabă a însemnat o involuţie.

2. Am optat pentru un masterat din pasiune, în acelaşi domeniu de studiu pe care l-am absolvit (Litere). În 2004 masteratul era încă de un an. Însă am auzit de curînd absolvenţi de Teologie care fac masterat în Matematică, ceea ce mi se pare o anomalie. În mod firesc, domeniul de studiu din facultate ar trebui aprofundat, altfel vom ajunge (dacă nu am ajuns deja) să ne pricepem „la toate cîte nimic", cum spunea I.D. Sîrbu. Chiar dacă aş opta pentru un masterat în alt domeniu, acesta ar trebui neapărat să fie unul conex cu cel din facultate, nicidecum unul din cu totul alt domeniu. Altfel, cum să te specializezi, cum să aprofundezi un domeniu cu care nu ai avut tangenţe înainte? E ca şi cum ai dori să devii chirurg fără să fi făcut studii de medicină generală. Şi aceste discontinuităţi în studii, aceste schimbări de domenii – de la nivelul licenţei la nivelul masteratului şi doctoratului – sînt, din păcate, tot mai frecvente. Ele reprezintă, după părerea mea, dovada unei lipse de educaţie pentru studiu, pentru aprofundare, pentru performanţă.

3. Cred că elitele nu sînt *produse* de un sistem. Au fost elite în orice timpuri şi vor mai fi şi de aici încolo. Dar, cu siguranţă, în prezent, se promovează prea puţin adevărata competiţie, studiul individual intens, onestitatea în cercetare şi în scris etc. Cu alte cuvinte, învăţămîntul universitar românesc se transformă în învăţămînt de masă, pierzînd scopul elitist pe care îl avea altădată. Acum numai cine nu doreşte nu urmează o facultate. În trecut, cine reuşea la facultate era deja o elită. Asistăm, poate, la o relativizare a termenului de „elite"... ■

Ioana HORA

absolventă a Facultăţii de Litere, specialitatea română-franceză, masterand în „Studii literare româneşti", Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca.

1. Cred că sistemul Bologna a constituit o involuţie pentru educaţia românească, întrucît Facultatea de Litere, pe care am avut-o, a restrîns atît numărul de cursuri, cît şi calitatea conţinutului, fapt ce a determinat apariţia a numeroase lacune în domeniul de studiu. Acest lucru cred că e valabil pentru orice facultate.

În prezent, se promovează prea puţin adevărata competiţie, studiul individual intens, onestitatea în cercetare şi în scris.

2. Masteratul a însemnat, din acest punct de vedere, o necesitate, dar şi pasiune, în cazul meu. Am urmat masteratul în domeniul filologiei tocmai pentru a acoperi aceste lacune, dar şi pentru că, în acest domeniu aveam deja o bază de cunoştinţe pe care puteam să le valorific, masteratul urmînd în mod firesc linia de studiu din facultate. În orice alt domeniu ar fi trebuit să depun mai multă muncă pentru a obţine rezultate optime.

3. Da, cred că sistemul de învăţămînt românesc poate produce elite, în măsura în care societatea românească înţelege necesitatea formării unei elite. ■

Deneş LENARD

student în Maastricht, Drept European, anul II, bachelor. A studiat anterior Comunicare şi Propagandă la SNSPA şi Psihologie la UBB. Este voluntar la LSRS de aproape doi ani.

1. Calitatea învăţămîntului superior românesc este atît de slabă, încît sistemul Bologna a fost ceva pozitv: dintr-un rău de 4 ani, a făcut un rău de 3 ani, şi pentru cine nu este suficient de dezamăgit după 3 ani, există opţiunea de a fi dezamăgit încă 2 ani. În acelaşi timp a reuşit să forţeze universităţile să renunţe la unele cursuri complet nenecesare. În acelaşi timp le permite universităţilor să se adapteze mai uşor prin mastere, care sînt scurte, şi a sporit oferta pe piaţă, creînd un sistem bazat pe competiţie în ceea ce priveşte masterele, lucru care în timp o să sporească calitatea lor.

2. Aş lua ambele variante în considerare. Este atractiv să poţi face o facultate şi apoi să acumulezi experienţă urmînd ca abia după ce ai o direcţie în cariera să te specializezi. În acelaşi timp, şi opţiunea unui master din pasiune este interesantă, durata fiind scurtă, dar probabil că educaţie din pasiune tot la nivel de licenţă s-ar face. Educaţie din pasiune ar fi studiul unui domeniu complet nelegat de viaţa profesională, ori un master bun ar trebui să fie ceva atît de specializat încît să nu poată fi urmat de cineva care nu a studiat anterior într-un domeniu conex.

3. Elitele se produc singure. Oricum, depinde ce fel de elite şi în ce domeniu. Dacă este vorba de cercetare academică, cu siguranţă nu, pentru că universităţile nu pun la dispoziţie resursele necesare. Dar asta nu are legătură cu Bologna, şi oricum nu este o problemă, pentru că restul universităţilor din Europa pun la dispoziţie resursele necesare şi cine doreşte să facă cercetare are şanse suficiente acolo. ■

Vlad RADU

student la University of Essex, secţiunea Relaţii Internaţionale şi Politică, şi la Universitatea Transilvania din Braşov, secţia Ştiinţe Economice.

1. Introducerea sistemului Bologna a avut un impact pozitiv asupra corelării sistemului nostru universitar cu cel din restul Uniunii Europene. Practic, valoarea şi aplicabilitatea unei diplome de licenţă din România au crescut după această tranziţie. Mobilitatea persoanelor cu studii superioare care lucrează sau studiază în continuare în ţările Uniunii Europene a crescut şi datorită acestui aspect. De asemenea, acest sistem impune introducerea centrelor de consiliere în universităţi. Aceste centre au scopul de a-i ajuta pe absolvenţi, dar şi pe studenţi, încă din cursul anului să-şi găsească un loc de muncă sau un stagiu de practică. Chiar dacă acest proces este implementat mai greu, reprezintă totuşi o motivare, dar şi o condiţie pentru universităţi, să adopte, în timp, această cerinţă.

2. Spre o aprofundare a studiilor aş opta pentru un masterat făcut din pasiune. Necesitatea ar apărea din cauza cerinţelor anumitor angajatori. Personal, vreau să urmez un doctorat în domeniul Ştiinţelor Politice, aşadar ar fi şi din necesitate, dar şi din pasiune.

Calitatea învăţămîntului superior românesc este atît de slabă, încît sistemul Bologna a fost ceva pozitv.

3. Fără îndoială. Sistemul nostru educaţional a creat, şi în ultimii 5, 10 ani, elite. Problema e că aceste elite ori operează în mediul privat, fiind mai puţin cunoscute spaţiului public, ori lucrează în străinătate. În spaţiul public, în cadrul companiilor de stat sau organizaţiilor administrative, aceste elite nu găsesc suficientă satisfacţie profesională şi financiară în a urma o carieră. Însă, treptat, consider şi observ că lucrurile se schimbă. ■■■

PrePay

aşteptările se schimbă cu Orange

75 minute naţionale şi internaţionale

75 SMS naţionale

1500 minute în reţea

1500 SMS în reţea

cu 5 euro/lună

totul 3 luni gratuit
la reîncărcare

www.orange.ro

ofertă valabilă până la 31 august; cele 3 luni gratuite se acordă la reîncărcările de minim 5 euro, dacă prima este efectuată în 30 de zile de la activarea cartelei; minutele internaţionale sunt valabile către SUA, Canada şi reţelele fixe din UE

today changes with orange™

Sorana ŞERBAN

Un alt fel de forum

De obicei discuţiile despre educaţie se reaprind la început de an şcolar/universitar, în apropierea bac-ului, a admiterii şi, la răstimpuri, cînd au loc greve ale profesorilor sau schimbări legislative, după cum s-a întîmplat cu mult aşteptata Lege a Educaţiei. În astfel de momente, brusc, părinţi, elevi, studenţi, unchi, mătuşi şi bunici, uneori chiar şi vecini ori cunoştinţe dezbat aprins despre cum „ăştia nenorocesc încă o generaţie", „îi extenuează, domnule" sau, dimpotrivă, „nu îi învaţă nimic... o să uite să scrie de mînă de cînd cu computerul ăsta". Păreri în bucătărie, la rînd la supermarket, eventual comentarii la articole online. În intervalele lungi dintre aceste evenimente, subiectele sînt mereu aceleaşi: politică, fotbal, pensii, divorţuri „celebre". Totuşi, aceasta este doar o parte a poveştii, pentru că aşa cum există persoane care îşi amintesc de educaţie doar în momentele în care ceva nu le convine, la fel sînt persoane dedicate acestui domeniu – cadre didactice, specialişti, reprezentanţi ai societăţii civile – dintre care tineri entuziaşti ce cred în viitorul educaţiei româneşti.

Sînt puţini tineri pentru care înainte de job, maşină şi casă se află o educaţie de calitate. Sînt şi mai puţini cei care, fiind studenţi sau absolvenţi ai unor universităţi de top din întreaga lume, s-au întors în România, unde promovează schimbările care să contribuie la sincronizarea procesului educaţional românesc cu cel internaţional. Puţini, dar din ce în ce mai mulţi. Cîţiva dintre aceştia, cu ajutorul altor persoane la fel de entuziaste şi de încrezătoare, au organizat a doua ediţie a Forumului Educaţiei, între 13 şi 15 mai a.c., la Centrul Expoziţional Romexpo.

Sînt puţini tineri pentru care înainte de job, maşină şi casă se află o educaţie de calitate.

Pe parcursul a trei zile, evenimentul organizat de Grupul Educativa, Liga Studenţilor Români din Străinătate (LSRS), Clubul pentru România şi Asociaţia Clubul Român pentru Relaţii Externe, Diplomaţie şi Afaceri Europene (CRREDAE) a reunit elevi, studenţi, părinţi, cadre didactice, specialişti în educaţie, reprezentanţi ai societăţii civile şi ai presei – pe scurt, toate categoriile de persoane interesate de educaţie, reuşind să creeze un cadru de dialog în care vocile tuturor să fie auzite. De altfel, punctul forte al Forumului Educaţiei 2011 au fost numeroasele prezentări şi dezbateri, care au acoperit o gamă largă de subiecte: de la noutăţile educaţionale din România, la studiul în străinătate, educaţie non-formală şi pînă la importanţa antreprenoriatului ca disciplină de studiu şi rolul societăţii civile în educaţie.

În afara profesorilor şi a celorlalţi specialişti în domeniu, care sînt de obicei prezenţi la astfel de evenimente, participarea elevilor, studenţilor şi a părinţilor a fost o surpriză plăcută. Cu atît mai mult cu cît într-un sfîrşit de săptămînă însorit parcul sau terasa sînt surse de atracţie la care e greu de rezistat. M-am bucurat să observ tineri preocupaţi de studiu, gata să intre în dialog despre problemele cu care se confruntă şi despre schimbările pe care şi le doresc.

Cît priveşte părinţii, cu mulţi ani în urmă m-au frapat discuţiile din unele filme americane, cînd părinţii se sfătuiau încă dinaintea naşterii copilului despre parcursul academic pe care îl va avea, începînd cu rezervarea unui loc la o grădiniţă elitistă. La interval de aproximativ 10 ani, observ că şi în România sînt părinţi care investesc mult timp şi bani în educaţia copiilor, selectînd şcolile la care îi înscriu. E de bun augur însă cînd acest lucru se întîmplă în baza conştientizării importanţei unei educaţii de calitate pentru devenirea copiilor, şi nu din snobism. Dar acesta este deja un alt subiect.

De asemenea, scenele cu clasele-problemă – pe care le priveam cu stupoare cînd încă mai purtam uniformă, iar numărul cărţilor şi al caietelor din ghiozdan era o sursă de mîndrie – sînt mai aproape ca niciodată, în timpul emisiunilor de ştiri sau pe Youtube. Ceea ce în urmă cu 10-15 ani vedeam în filme şi părea extrem de îndepărtat, a ajuns să fie un aspect deloc de neglijat al realităţii şcolii româneşti de astăzi, cu care te confruntă fără să fii elev sau cadru didactic, comportamentul agresiv depăşind zidurile şcolii sau ale locuinţelor.

Dacă la acestea adaugi scandalurile de la nivel universitar, problemele financiare ale profesorilor din întreg sistemul de învăţămînt, absenteismul şi performanţele din ce în ce mai scăzute la examene precum bac-ul şi multe alte probleme, subiecte cum ar fi cultura organizaţională a instituţiilor de învăţămînt sau bac-ul internaţional pot părea de domeniul SF-ului. Dar nu sînt pentru că fac parte din aceeaşi realitate complexă, căreia îi aparţin atît copiii care parcurg zilnic cîţiva kilometri pentru a ajunge la şcoală, cît şi cei de la şcolile private din centrul Capitalei sau chiar absolvenţii şi părinţii ai căror copii şi-au încheiat de mult studiile. Primii – pentru că sînt priviţi în mod direct, momentan. Cei din urmă – pentru că efectele sistemului educaţional se resimt la nivelul întregii societăţi, motiv pentru care viitorul educaţiei în România reprezintă o parte importantă din viitorul societăţii româneşti în sine.

Pe măsură ce mă apropiam de pavilionul C1, auzeam muzică şi aplauze. Cu greu îmi puteam imagina că discuţiile de la Forum ar fi putut stîrni asemenea reacţii. Cînd am ajuns în dreptul clădirii, am observat că salonul de motociclete din imediata apropiere atrăsese un public numeros, care se bucura din plin la vederea spectacolului pe două roţi. De mult zgomot şi căldura soarelui de mai, am intrat în pavilionul Forumului, unde răcoarea şi discuţiile calme erau la ordinea zilei. Părea o altă lume. De fapt, era aceeaşi, cu diferenţa că educaţia de calitate nu are nevoie de boxe cu volum dat la maxim şi nici de firme strălucitoare, ci de iniţiativă şi dialog – cuvintele-cheie care au definit Forumul Educaţiei de anul acesta.

***Sorana-Mihaela Şerban** este vicepreşedinte Comunicare & Informare, Liga Studenţilor Români din Străinătate.*

Practica teoriei

– interviu cu Michael POLL, expert extern în proiectul „Întreprinderea simulată" –

Credeţi că lumea academică de azi se concentrează mai mult pe teorie, şi mai puţin pe practică?

Nu pot avea un punct de vedere referitor la ceea ce se întîmplă în general, dar cred că, în special în ceea ce priveşte studiile academice, unde teoria şi practica trebuie să meargă mînă în mînă, focus-ul cade, într-adevăr, mai mult pe partea teoretică, şi mai puţin pe deprinderi practice. Nu poţi învăţa să joci tenis din cărţi, nu poţi învăţa limbi străine fără să ai parte de practică, nu poţi învăţa să pui pe picioare o afacere sau să înfiinţezi o companie, axîndu-te doar pe teorie.

Cînd a apărut conceptul de „întreprindere simulată" şi... de ce?

Ideea a apărut în Austria. Acum este o poveste de succes peste tot în lume. Fie că i se spune „firmă de practică", „firmă de training", „întreprindere simulată", „birou de întreprindere de training", „afacere virtuală", „întreprindere educaţională", Austria a jucat întotdeauna un rol-cheie în aceste spaţii educaţionale. Vorbim de un model „apropiat de viaţa reală a domeniului economic", un element practic al educaţiei, în special cînd vine vorba de educaţia de afaceri.

Originea conceptului poate fi depistată în Austria secolului al XVII-lea. În aşa-numitul „Musterkontor", sau „model de birou", înfiinţat în colegiile comerciale în zilele monarhiei austro-ungare, care era mai mult decît un simplu experiment. Bineînţeles, astăzi „look"-ul s-a schimbat: de la manşete, gulere scrobite, călimări şi pupitre de scris, la blue-jeans, monitoare şi reţele de computere. Dar ideea a rămas în cea mai mare parte neschimbată: reducerea riscurilor antreprenoriale, prin punerea la dispoziţie viitorilor oameni de afaceri a unui training real.

Astăzi „look"-ul s-a schimbat: de la manşete, gulere scrobite, călimări şi pupitre de scris, la blue-jeans, monitoare şi reţele de computere.

În urmă cu aproximativ 15 ani, metoda a fost redescoperită, refolosită pentru o mai bună pregătire a studenţilor spre a accesa spaţiului afacerilor, şi a fost introdusă ca metodă de instruire obligatorie în curriculum-ul şcolilor cu profil business. În zilele noastre, firmele de training, sub orice formă de şcoală vocaţională ar fi, sînt integrate sub diverse forme, pentru că modelul firmei de training permite atît realizarea unui exerciţiu de economie reală cu diferite grade de complexitate, cît şi reproducerea sa şi transparentizarea sa pentru o mai bună învăţare.

La nivel universitar, „Întreprinderi simulate" există în Graz şi Linz, iar în Viena, formatorii care vor preda sînt educaţi de către Dr. Krauskopf.

De ce „întreprindere simulată", şi nu o diplomă, un masterat universitar?

Universitatea = teorie, Întreprinderea simulată = practică. Dar nu se pune problema uneia sau alteia, sînt două lucruri care se completează reciproc. În universitate acumulezi partea teoretică, pe care, mai apoi, prin „Întreprinderea simulată" înveţi cum s-o pui în practică.

Este vorba de un proiect care se adresează exclusiv facultăţilor cu profil tehnic?

Aş spune că „Întreprinderile simulate" sînt un instrument bun şi o bună metodă pentru facultăţile tehnice, business, facultăţi de artă, în general pentru aproape toate facultăţile, pentru pregătirea studenţilor pentru mediul de afaceri, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial.

Dar, pentru început, ca proiect-pilot, am început cu universităţile tehnice din Bucureşti, Ploieşti, Iaşi şi Tîrgovişte.

În ce alte ţări aţi mai dezvoltat acest proiect?

Vorbind în general, găsiţi proiectul „Întreprinderea simulată" în toată lumea, sub forme diverse. Din Statele Unite, în China, Elveţia sau Australia. Dar vorbim şi de diferenţa de nivel.

Tradiţia firmelor de training există în România, mă refer aici la firmele de exerciţiu, implementate la nivel gimnazial. „Întreprinderea simulată" am implementat-o acum la nivel de universitate.

Cum aţi interacţionat cu studenţii români?

Am interacţionat în cîteva rînduri. Studenţii îmi par foarte motivaţi în ceea ce priveşte acest proiect.

a consemnat Stela GIURGEANU

Luminița-Anda MANDACHE

Cinci luni pe frînghia Cordiliera-Pacific

Acum cîtăva vreme, aplicînd la un masterat în antropologie, mi-am satisfăcut „setea de exotic“ printr-o cercetare de tip etnografic a celei mai mari piețe de fructe și legume care aprovizionează capitala chiliană, urmînd să scriu o etnografie avînd pe prima pagină „Université Catholique de Louvain, Master 2 en anthropologie“, proiect realizat cu ajutorul unei burse din partea instituției belgiene Commission Universitaire pour le Développement, cu încadrarea științifică a lui Olivier Servais (Laboratorul de Antropologie Prospectivă – UCL) și a doamnei Francisca Márquez (Universidad Alberto Hurtado, Santiago de Chile).

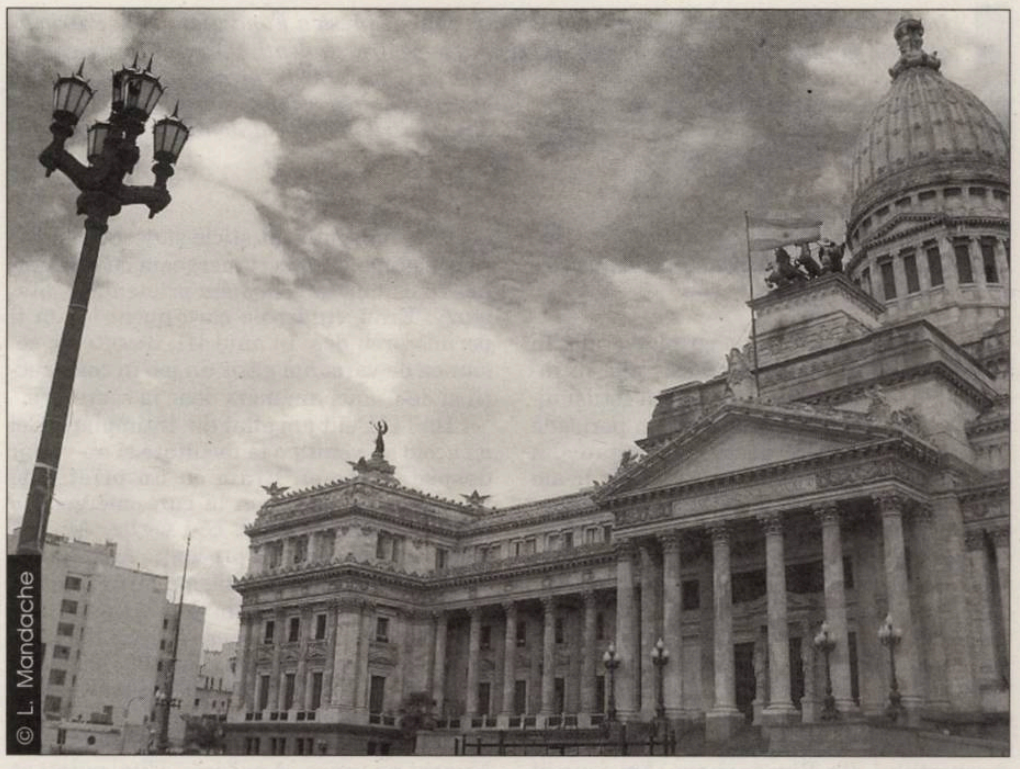
© L. Mandache

O călătorie în Chile e cu atît mai plină de suspans și savoare cu cît se așază mai aproape de zilele importante din an, sărbătorile religioase sau Ziua Națională, care are loc pe 18 septembrie și la care am avut șansa să particip, alături de cîțiva prieteni chilieni și familiile lor. El Bicentenario s-a sărbătorit în 2010 cu mare fast, dată fiind împlinirea a 200 de ani de la independența republicii Chile.

La sosirea în aeroport, tinerii“, îmbrăcați în costume tradiționale, dansau „cueca“, lîngă roll-up-uri imense pe care scria „Bicentenario 2010. Vamos Chilenos!“. În oraș, peste tot, afișe gălăgioase anunțau petreceri și evenimente culturale în serie. Ca să te convingi cît înseamnă Ziua Națională pentru ei, n-aveai decît să tragi cu urechea, la fiecare colț de stradă din Santiago: nu întîlneai decît discuții și planificări ale celor trei zile de concediu și sărbătoare.

Vorbind de Santiago, orice locuitor al Bucureștiului haotic ar fi aici uimit, în primă fază, de cerul liber, eliberat de blocuri-turn, de gri și de beton. Șoselele sînt de la largi la foarte largi (cu gropi moderate). Nu se poartă parcarea mașinilor pe trotuar sau înghesuiala lor pe marginea străzilor sub formă de parcări improvizate. Pentru mașinile parcate în grup există parcările subterane, iar fiecare bloc proaspăt construit are în dotare asemenea depozite de patrupede mecanice. Clădirile sînt, în general, mici; doar ici și colo răsare cîte un bloc-turn rătăcit. Harta orașului Santiago vorbește despre o claritate și ordine aproape romană: străzi clare, unghiuri drepte, totul liniar. Cînd o stradă o apucă altfel decît restul, se cheamă „diagonală“ și, după cum îmi spune una dintre gazde, numele străzii te previne: „Diagonala Paraguay“, de exemplu. Puține clădiri – mostre ale arhitecturii hispanice – mai rămîn în picioare, și ele se înghesuie adesea în cartiere puțin populare. Ar mai fi centrul – Plaza de Armas cu Catedrala și piațeta încercuită de palmieri. Totuși – puține amintiri din era oligarhică și pre-oligarhică. Se văd însă Anzii, cel mai fidel reper de orientare pentru orice străin și localnic. Una dintre gazdele mele, santiaghină, mărturisește că „m-am obișnuit cu ei și adesea nu privesc în sus ca să îi revăd, uit de ei. Sînt însă zile atît de luminoase, încît mă bucur că îi văd întregi, frumoși, fără pată de nori... Nu știu cum aș putea trăi într-un alt oraș fără reperul lor. Aici nu mă pot pierde niciodată. Îi caut cu privirea și știu unde mă aflu.“

Centrul e într-o mișcare continuă și neobosită. Pe străduțele care leagă Plaza de Armas, centrul cultural și turistic al capitalei, de Alameda (un fel de Bulevardul Unirii al nostru, însă mult mai lung) e o forfotă amețitoare, indiferent de ziua săptămînii sau de momentul zilei. E drept, la ora amiezii abia dacă te mai poți strecura prin mulțimea transformată parcă într-o aglomerare de particule lovindu-se în mișcări browniene. Magazine de o parte și de alta, turiști cu priviri pierdute, profeți și iluminați peste noapte își strigă poveștile cu pasiune și convingere, comercianți îți cîntă ofertele pînă dincolo de urechea internă și, pentru a produce un atac deplin al simțurilor, iacă, mai dai și de un miros de alune și migdale prăjite în caramel, care aproape că-ți taie orice fir logic al gîndurilor, pînă nu-ți astîmperi pofta.

Cînd a fi alb se traduce prin a fi bogat și liberal

Conform studiilor, Chile are o populație indigenă care se situează în medie între cea a țărilor foarte europenizate (Argentina cu 80% din populație de origine europeană) și slab europenizate (Bolivia, Peru). Asta face ca pe străzile capitalei (locul cel mai cosmopolit al țării) să dai de *morenitos* bruneți și *chilenas* mici, și ele cu pielea albă sau maronie. (Ca anecdotă, părul meu șaten trecea drept blond.) Aventura e tocmai imposibilitatea de a te „ascunde“, de a trece neobservat. Din momentul în care ai ieșit din casă, ți se lipește pe frunte o etichetă pe care scrie cu litere de mînă, ortografic *Gringa,* sau *Gringo,* sau, după caz, *el castellano*.

Ciudată întîlnirea cu „occidentalii“ (a se traduce *gringos)*. Te privesc adînc în ochi și știu că ești ca și ei, străin de departe. Se disting din peisajul aglomerat al străzilor orice șuviță mai blondă și orice privire albastră care pot da de gol o proveniență non sud-americană. Străinii te privesc cu familiaritate, iar chilienii – cu căldură și familiaritate. Simpatia chilienilor pentru „străini“ poartă cu sine un mesaj trist și călduros, în același timp, probabil reminiscență a colonialismului. Atenția deosebită, dar exagerată pe care ți-o acordă vînzătoarele abile din magazinele mari devine ușor obositoare. Pentru că în Chile, ca și în alte țări din America Latină, între clasele sociale există încă o prăpastie imensă. Și pentru că în Chile numele vorbește înaintea ta despre profesia părinților, colegiul la care ești înscris și uniforma pe care o porți. Dar înainte de asta, e culoarea pielii care te dă de gol. „Alb“ se traduce prin „bogat și liberal“, „negru“ – prin „indigen și stîngist“.

Simpatia chilienilor pentru „străini“ poartă cu sine un mesaj trist și călduros.

Delimitarea claselor

Nimeresc într-un mediu de oameni de clasă medie-înaltă (detaliu important într-o societate atît de fragmentată) și remarc un aer nord-american, în modul lor de a trăi. Trăiesc în ceea ce englezii numesc *gated communities* – ansambluri rezidențiale delimitate de porți înalte și bărbați la costum care păzesc parcări, o piscină, o sală de sport și blîndețea nopții cîtorva zeci de familii. De Ziua Națională alături de ei ajung și la un „club social“ (un fel de pădure – spațiu verde special amenajat pentru petrecerea timpului liber – cu căbănuțe, spații pentru sport, grătare; a se înțelege: cu acces strict monitorizat și limitat) unde la masă familia veselă se amuză de dorința mea de a studia locul cel mai „popular“ al capitalei: La Vega (piața de fructe și legume). Domnii, între butonat gadget-uri și discuții despre politică, mă instruiesc: „În centru nu se poate trăi, e plin de peruani și columbieni, ai să vezi, stau toți adunați acolo în Plaza de Armas.“ Iar femeile, plimbînd o sticlă de 3 l de Coca-Cola pe masă, se amuză: „În La Vega, ai spus? Păi, te pun în legătură cu soțul *nanei* mele (femeie în casă). Ea e ecuadoriană, iar el lucrează în La Vega, e *cargador*“ și mă privesc mirate și amuzate.

Fiesta

Revenind la Bicentenar, sărbătoarea nu are rost dacă nu se petrece în familie. Familii mari care umplu fiecare casă, și fiecare cameră, și fiecare ungher. Familii în care timp de cinci luni n-am reușit să mă simt străină pentru că stereotipul „căldura latină“ este, în fapt, o realitate. Pe 18 septembrie, o zi de primăvară în care la fiecare fereastră atîrnă decorații cu steagul Chile, pe masa noastră trona meniul tipic: *empanadas con queso* și *empanadas con pino* (un fel de plăcintă ticsită cu carne, stafide, ou și măsline sau, pentru vegetarieni, doar cu brînză), vinul roșu și *sopaipillas* (un fel de gogoși cu dovleac în compoziție) și carne din plin. Iar la desert *mote con huesillos* (arpacaș fiert cu comport de piersici) și fructe din plin.

De la masă se pornește înspre Parcul Libertador Bernardo O'Higgins, unde are loc parada militară. Pentru că, indiferent cît de rău au dus-o sud-americanii după loviturile de stat din anii '60-'70 și regimurile militare ce le-au urmat, armata încă a rămas motiv de mîndrie națională.

Luminița-Anda Mandache *a urmat un masterat de antropologie la Universidad Alberto Hurtado, Santiago de Chile.*

PUBLICITATE

Orizonturi deschise

În urmă cu cîteva luni am participat la conferința de presă a Fundației „Dinu Patriciu" ce avea ca punct de plecare programul de burse pentru studenți, „Orizonturi deschise", tema centrală fiind reîntoarcerea tinerilor bursieri în țară. În următoarele pagini am selecționat cîteva dintre mărturiile lor, publicate de altfel și în broșura Poveşti despre devenirea mea, *editată de Fundația „Dinu Patriciu" în colaborare cu colectivul publicației* Decît o revistă.

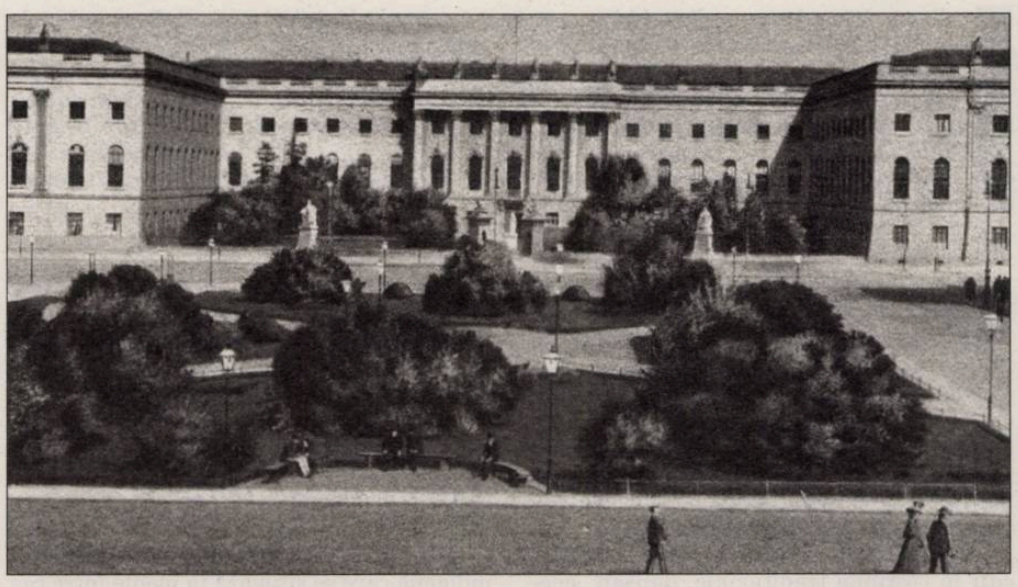

Adina NEAMȚU

MSc Marketing Communications, University of Birmingham, Anglia

Nu-mi place să arunc cu pietre nici în sistemul de educație românesc, nici în industria de publicitate. Dar există totuși diferențe. Pe scurt, să spunem că în perioada facultății am învățat despre publicitate din seminarii și conferințe, iar la master le-am pus cap la cap. În timpul facultății am adunat informații și experiențe. La master am sedimentat și am învățat să analizez, să înțeleg că, de exemplu, marketingul și publicitatea, indiferent cît de diferite sînt ca instrumente de provocare, fac același lucru: vînd un brand, o idee sau o persoană. În România sînt mai diferite. În Birmingham, cea mai mare victorie a fost cînd am cîștigat pitch-ul pentru campania de promovare a aeroportului din Birmingham. Am muncit cu nopțile, dar a meritat, pentru că nu întotdeauna ai șansa să îți prezinți proiectul în fața unor manageri și directori de marketing. Țin minte că ne-au pus zeci de întrebări, ne-au iscodit, ne-au întors pe toate părțile. În ochii oamenilor de marketing eram o mînă de studenți care vroiau să cîștige un cont important. Nici măcar nu veneam dintr-o angenție, și mulți dintre noi nu lucraseră pînă atunci în vreuna dintre ele. Din păcate, nu am putut să punem planul de promovare în aplicare pentru că, la scurt timp după pitch, a erupt vulcanul din Islanda și tot ce însemna transport aerian a început să piardă milioane de euro. Nu le mai ardea lor de promovare. ■

Uneori ajungi afară și abia apoi îți dai seama că vrei să-ți cunoști țara.

Mircea CRISBĂȘANU

MSc Civil Engineering TU Delft, Olanda

De cînd eram copil îmi plăceau jocurile lego, îmi plăcea să construiesc. Prin clasa a XI-a voiam să fac arhitectură, dar era nevoie de pregătire suplimentară la București și nu prea ne permiteam. Așa că am dat la construcții.

Am ajuns la facultate, dar eram încă pe banii părinților. Eu voiam însă să fiu pe picioarele mele. Mergînd pe ideea „fac orice", am găsit un jobuleț la tipografie – sortam ziarele sau puneam suplimente, stickere. Apoi am fost promoter de vinuri în supermarket. Aveam șapte-opt sticle și desfăceam cît se consuma. De obicei mergeam cu ce rămînea în cămin, îmi chemam prietenii și gata, *party*. Erau vinuri pe care nu ni le-am fi permis prea des. În anul III, înainte de sesiunea de vară, am găsit un job în construcții și de-atunci am mers doar la seminarii.

De TU Delft am aflat din întîmplare. Cei de acolo au venit pe la facultate și au vorbit despre ce fac ei. Eram cu un prieten și ne-am zis: nu mergem la curs, mergem la asta, să vedem despre ce-i vorba. Au fost foarte puțini oameni prezenți. Am reținut TU Delft, am ajuns acasă, am intrat pe site, am văzut că au program de Civil Engineering, Structural Engineering, care mă interesa. Asta era prin iarna lui 2007-2008. Aveam idei preconcepute cu dosarul – că e greu, că nu știu ce am de făcut. Cei din generația mea nu erau deschiși către plecat. Nimeni nu venea să ne zică: „Uite, puteți să faceți așa". Ar trebui să fim învățați din școli că e bine să facem drumul ăsta. Te duci, jumătate de an, un an, te întorci. A început în ultima vreme, dar tot e puțin, comparativ cu ce-i afară.

Eu eram puțin defazat, pentru că cei de la Delft îmi cereau un test de engleză. Pentru că m-am trezit tîrziu, abia în august îl puteam da, și asta încălca regulamentul lor. Eu mă victimizam prin e-mail-uri, Cred că dacă le citesc acum, mă prăpădesc de rîs.

Apoi, cei de la Fundație aveau nevoie de acceptul Universității, și eu încă nu-l aveam. În mod normal, la Delft analizau dosarul în șase săptămîni. Atunci le-am trimis un e-mail: „Nu s-ar putea să-mi evaluați dosarul mai repede, ca să pot obține sponsorizare? Fără asta nu am cum să ajung acolo." Și oamenii au fost OK, mi-au dat răspunsul după două săptămîni. [...] Experiența din ultimii doi ani mi-a arătat că pot să fac orice. [...] Cînd ajungi să scoți puțin capul afară, să fii receptiv, înțelegi anumite lucruri. Vezi că ai de învățat de la oamenii de acolo, că obții niște valori de la ei, pe care cei de acasă nu ți le puteau da.

Mai e și chestia asta: vrei să lucrezi într-un sistem care-ți oferă deja totul, unde ai totul pus pe masă, sau vrei să pui umărul, să te zbați și să vezi ce poți obține? Am ales a doua variantă, pentru că îmi place România și cred că pot ajuta. Și pe lîngă faptul că ar fi o afacere profitabilă – sînt convins, marele cîștig personal este că ajung să-mi cunosc țara. De obicei se spune că e bine să-ți cunoști țara înainte să pleci în afară. Uneori ajungi afară și abia apoi îți dai seama că vrei să-ți cunoști țara. ■

Horațiu MOCIAN

MSc Advanced Computing, Imperial College, Anglia

Am ales să plec cu Erasmus în Irlanda, pentru că m-am gîndit că ar fi o experiență interesantă. Din punct de vedere didactic nu pot să spun că facultatea era impresionantă. Era un ritm de învățare mult mai slab ca în România. Dar, spre deosebire de studenții din România, cei de acolo luau foarte în serios orele. După ce m-am întors, în decembrie, facultatea a devenit interesantă. Am început să mă bucur de timpul petrecut acolo. M-am înscris în AIESEC, am terminat anul II, și, din anul III, am început să mă pregătesc să aplic pentru master. Am dat TOEFL-ul în decembrie, și pe urmă totul a trecut foarte repede. Am ales Anglia, pentru limba engleză și pentru că erau buni pe IT. Habar n-aveam la ce nivel mă situez față de universitățile de acolo, așa că am aplicat la foarte multe, vreo 13. Pînă la urmă am ales Imperial College, care era cea mai bună dintre ele, și se află în Londra.

[...] Londra mi-a plăcut, dar m-am obișnuit greu cu ritmul mult mai intens decît în România. Plus, partea cu transportul, care-mi lua vreo două ore pe zi. Seara eram foarte obosit, fără să-mi dau neapărat seama ce-am făcut în timpul zilei.

La facultate aveam un sistem informatic prin care trebuia să ne trimitem temele și aveam un deadline, iar dacă întîrziam mai mult de 24 de ore, trebuia să mergem la directorul de curs sau de program ca să explicăm de ce nu am putut să o trimitem. Erau foarte stricți. Eu zic că, din punct de vedere didactic, profesorii de acolo nu erau mai bine pregătiți decît cei din România, însă erau foarte buni pe cercetare. De asemenea, studenții erau și ei foarte buni și foarte competitivi. ■

Mădălina Iulia VĂSII

Msc Informatics, University of Edinburgh, Scoția

După ce am terminat facultatea, rămăsesem cu gîndul la un masterat în străinătate. M-am pregătit temeinic pentru testul de limbă engleză, l-am susținut și am aplicat la cîteva facultăți compatibile cu domeniul meu de studiu. Am fost una dintre persoanele norocoase care a obținut o bursă la Fundația „Dinu Patriciu"; fără ei nu mi-aș fi îndeplinit visul. La început, părinții nu au fost prea încîntați de plecarea mea, dar mi-au înțeles dorința. Țineau foarte mult la locul de muncă pe care îl cîștigasem. La solicitarea demisiei, firma mi-a propus întreruperea contractului pe o perioadă de un an. Am acceptat și am plecat în țara monstrului din Loch Ness.

Edinburgh este diferit de Galați și de București. Este un oraș turistic, cu iz medieval, viu, plin de istorie, loc de inspirație pentru toate genurile de artiști, gazdă minunată pe toată perioada de studiu. Oamenii sînt respectuoși, prietenoși și corecți. Am descoperit acolo anumite deprinderi care nu ieșeau în evidență în România: mă grăbeam pe stradă cînd nu era cazul, voiam să mă urc prima în autobuz sau să cobor, nu aveam răbdare să aștept la o coadă. La un moment dat, mi-am dat seama că ceilalți nu procedează așa, astfel că am învățat să-i respect și mai mult pe oameni.

O altă diferență între ei și noi este traiul decent al omului de rînd. Femeia care se ocupa de menajul clădirii în care locuiam arăta și se comporta de parcă ar fi avut cel mai bun și onorabil loc de muncă, fiind tratată în mod similar de toți ceilalți.

Metoda universitară este și ea diferită. În anul acela nu am avut foarte mult timp liber. Cursurile erau destul de solicitante, concretizîndu-se în teme pentru acasă destul de stufoase. Nimic nu se putea lăsa pe mîine, dacă doreai să ții pasul. Aveam acces la cele mai cunoscute site-uri de articole academice: JStor, CiteSeerX, sau portal.acm. Toate proiectele la care lucram reprezentau cazuri concrete, reale, utile în acel moment. Profesorii, la fel, lucrau la proiecte de cercetare pentru companii multinaționale din domeniu, cum ar fi Microsoft sau Google. Asemenea lucruri mai rar se întîmplă la facultăți din România.

S-a scurs repede acel an. M-am despărțit cu regret de orașul drag care mi-a fost confident atîta vreme, de clădirea unde am studiat, de profesorii care mi-au rămas exemple în viață, de colegii, ciudați la început, acum cei mai buni prieteni.

Jobul meu de acum presupune căutarea de soluții în fiecare zi. Azi ești inspirat, mîine mai puțin, însă toate acestea fac parte din procesul tău de dezvoltare. În perioada internship-ului mă simțeam minunat pentru că știam că sînt de ajutor. Sentimentul de atunci nu a dispărut. Îmi place ce fac și mă simt bine în țara mea, cu toate neajunsurile ei. Ce ar fi dacă toți am pleca? Te-ai născut aici, faci tot ce poți ca să schimbi ceva în bine și să ai o viață decentă. ■

Alin Ionuț DUMITRESCU DRĂGAN

MSc Business Administration, Rotterdam School of Management, Olanda

Am ales să mă întorc în țară nu din naționalism sau pentru peisajele noastre faimoase, ci mai mult pentru părinți. Am o relație foarte frumoasă și specială cu ei. Și apoi, mai era și Lexi, de care îmi era foarte

dor. Din ianuarie lucrez la McKinsey, cea mai mare firmă de consultanţă strategică la nivel naţional. Am aplicat pentru un job de business analyst, în mai anul trecut, pe vremea cînd eram în Olanda, la master. În iunie am primit invitaţia de a veni la biroul din Bucureşti, pentru a susţine testul. Selecţia pentru testul iniţial s-a datorat probabil în mare parte şi faptului că eram masterand în Olanda, la Rotterdam School of Management şi că am absolvit *cum laudae* – cea mai înaltă distincţie la nivel de masterat. În CV te poţi lăuda cît doreşti, dar apoi trebuie să dovedeşti cît eşti de bun, cu adevărat.

Totul începe cu un riguros, dar foarte interesant test de business, apoi mai multe interviuri în care trebuie să stăpîneşti la perfecţie gîndirea logică şi analitică, să poţi jongla cu numerele şi, foarte important, arta de a comunica şi de a te face plăcut. Ţinînd cont că toţi cei selectaţi să participe la interviuri sînt oameni inteligenţi, cred că cel mai mult m-a ajutat faptul că am ştiut să mă mulez pe cerinţele firmei şi că sînt o persoană sociabilă şi dinamică. Am avut multe interviuri pînă cînd am primit oferta, dar toată perioada de recrutare a fost o experienţă deosebită, prin care am cunsocut nişte persoane extraordinare, care m-au convins că McKinsey este locul unde îmi doresc să lucrez. Totul vine de la sine, dacă ştii să aştepţi şi dai tot ce e mai bun din tine. (...)

Nu am încă foarte multă experienţă profesională, dar pot spune că mediul de business din România este încă haotic şi mai avem de recuperat pînă la eventuala sa maturitate. Pe de altă parte, provocările sînt mult mai mari, rezultatele muncii noastre sînt vizibile, iar satisfacţia este foarte mare. Ce am face dacă toate lucrurile ar fi puse în ordine? Sînt convins că România se va dezvolta în continuare şi că noi ne vom descurca foarte bine în ţara noastră. ■

Andrei BENGHEA MĂLĂIEȘ

Master of Business Administration, INSEAD

Am încercat tot timpul să experimentez. Oricît de bine faci un lucru, dacă alegi să faci doar asta, o să rămîi într-un pătrăţel. România, spre deosebire de alte economii europene – cred eu –, îţi oferă încă mult mai multe oportunităţi să încerci lucruri noi..

Am venit de la Oradea în Bucureşti în '99. Am dat la Studii Economice în limbi străine (SELS), o secţie a ASE în engleză. (...) Facultatea în sine nu a fost la nivelul aşteptărilor. Aveam profesori români care vorbeau prost engleză sau profesori care vorbeau bine engleză, dar nu erau pedagogi străluciţi. A fost însă un mediu interesant, cu colegi copii de ambasadori şi expaţi. Am fost membru AIESEC şi am participat la proiecte cam în toate organizaţiile din ASE.

În anul II am avut o experienţă care mi-a lărgit semnificativ orizonturile. Şi pentru asta nu a trebuit decît să aplic şi să fiu selectat pe baza unui eseu. Am fost invitat la o conferinţă în Elveţia, St. Gallen Symposium, unde am cunoscut unii dintre liderii vremii: preşedintele Greenpeace, preşedintele Estoniei, fondatorul EasyJet, şi am avut şansa să stau de vorbă cu ei.

(...) Cred că România rămîne o piaţă interesantă. E un pariu pe care îl fac, investesc nişte ani ca să lupt, să văd pînă unde putem merge. Sînt convins că, punînd energie creatoare şi oameni buni la un loc, n-au cum să nu iasă proiecte reuşite. ■

Cosmin NEAMȚU

MSc Business Economics, Finance, University of Amsterdam, Olanda

În facultate, atît la SNSPA, cît şi la ASE, m-a deranjat faptul că învăţam după cărţile profesorilor de la curs, nu după cele originale, şi faptul că majoritatea proiectelor nu vizau munca în echipă. Dar pînă la urmă, acest sistem m-a făcut omul care sînt astăzi, m-a făcut să vreau mai mult.

Am plecat la master, Business Economics – Finance, pentru că ştiam că pot şi ştiam că mă va ajuta enorm pe viitor. Totodată, doream să experimentez un alt mediu, un alt tip de viaţă. Am ales Universitatea din Amsterdam în urma unui raport ranking-preţ. În plus, primisem referinţe bune în privinţa facultăţii şi aveam prieteni care au studiat acolo sau în Olanda şi au fost mulţumiţi, în general. Masterul în sine a însemnat un mediu foarte competitiv. În comparaţie cu România, toată lumea dorea să se afirme. Profesori buni şi dedicaţi sînt şi aici. În Amsterdam poate erau mult mai profesionişti.

În a doua jumătate a masterului am fost admis la un internship la Dynamic Credit Partners, un hedge fund cu sediul în New York, proaspăt apărut în mediul de business european. Aplicasem la internship cu jumătate de an înainte, la puţin timp după ce pusesem piciorul în Amsterdam. În cazul companiilor mari e o procedură normală să aplici cu mult timp înainte, tocmai pentru că sesiunile de interviuri durează şi cîteva luni. Jumătate de an am făcut internship la ei şi a fost o ocazie bună pentru networking – unul dintre lucrurile esenţiale în carieră.

Te-ai născut aici, faci tot ce poţi ca să schimbi ceva în bine şi să ai o viaţă decentă.

Am învăţat să fiu mai responsabil, mai atent la ce spun şi la ce fac. M-am profesionalizat, practic.

După ce masterul s-a terminat, Dynamic Credit Partners mi-a propus să dezvolt compania în România. A venit cum nu se poate mai bine. Cred că a contat faptul că era entuziast, că aveam curajul să abordez o piaţă încă nouă, despre care se ştiu puţine lucruri şi unde predictibilitatea financiară este relativă. A contat poate şi faptul că am terminat masterul *cum laudae*. Titlul deschide multe uşi, tocmai pentru că orice companie mare, care se respectă, vrea că arate că oamenii ei sînt *the best of the best*. ■

Raluca Daniela HRIȚCU

MSc Business Studies, specializarea Marketing, University of Amsterdam, Olanda

Prima dată cînd am păşit în Bucureşti a fost cînd am venit pentru examenul de admitere la ASE. Aveam emoţii infernale, pentru că era un examen greu şi pentru că îmi doream să intru printre primii, ca să prind un cămin bun. Am reuşit să-mi stăpînesc emoţiile şi am intrat prima la Facultatea de Marketing.

ASE a însemnat pentru mine cîţiva profesori remarcabili, cu care păstrez şi acum legătura, activitate intensă într-un ONG, ca manager al departamentului de Relaţii Internaţionale BOS (Business Organisation for Students), o mulţime de workshop-uri şi conferinţe la care am participat şi, din nou, multe lecţii de viaţă.

Ceea ce am învăţat la facultate, la ASE, este doar o parte din ce ştiu astăzi, o bază de la care am plecat şi pe care am încercat să o îmbogăţesc continuu, pentru a ajunge la punctul în care sînt acum: business analyst pentru Roland Berger Strategy Consultants, cea mai mare firmă de consultanţă în management de origine europeană.

Pentru a-mi consolida cunoştinţele şi experienţa academică, am plecat în anul II la Amsterdam cu o bursă Erasmus. Am vrut să văd cum e în afară, cum se predă, cum sînt oamenii. Am avut un şoc: toţi – fie că erau indieni, canadieni sau chinezi – călătoriseră mult înainte de master. Şi nu mă refer la excursii, ci la burse, schimburi educativo-culturale, pe care le fac încă din şcoala generală. Colega mea de cameră din Amsterdam era din Austria şi, deşi de vîrsta mea, era abia studentă în anul I. Asta pentru că, imediat după liceu, ea a decis să viziteze cît mai multe ţări, să acumuleze cît mai multă experienţă de viaţă înainte să decidă să studieze. Făcuse voluntariat prin Noua Zeelandă, lucrase şi în State, vizitase

Singapore şi multe alte ţări.

Eu nici nu am visat să fac asta. Imediat după liceu am dat la facultate pentru că asta era norma socială la noi. Mi-ar fi plăcut să am atunci curajul să fac o pauză de doi-trei ani şi să călătoresc prin lume. Aş fi început chiar cu România pentru că ieşisem de puţine ori din Botoşani, pînă la vremea aceea.

Mi-a plăcut Amsterdam. E un loc care nu te fascinează doar prin arhitectura clădirilor, ci, mai ales, prin farmecul oamenilor, energia lor. Poate de aceea, cînd am hotărît destinaţia masterului pe care voiam să-l fac, în marketing, am decis să mă întorc. A fost ca şi cum nici nu aş fi plecat de acolo.

Masterul a însemnat pentru mine nu doar să aprofundez cunoştinţe de marketing, ci şi să iau contact cu oameni din cele mai diverse culturi. A fost o oportunitate să mă acomodez cu stilul de viaţă olandez, cumpătat, planificat, relaxat, să lucrez într-una dintre cele mai mari companii ale lor, Philips Consumer Lifestyle, şi să mă acomodez cu standardele lor de evaluare şi performanţă. Şi nu pentru că înveţi asta la cursuri, ci pentru că ai contact cu tot felul de oameni.

M-am întors cu gîndul să lucrez într-o companie de top. Deşi pregătirea mea academică este de marketing, experienţa din activităţi extracurriculare de management m-a determinat să iau în considerare o carieră în consultanţă de management.

Am aplicat la cîteva companii, inclusiv la agenţii de publicitate. În interviuri, cînd am fost întrebată ce mă văd făcînd în viitorul îndepărtat, am răspuns că pe final de carieră mi-aş dori să fiu diriginte. (...)

Îmi doresc să evoluez continuu în carieră şi în cîţiva ani să urmez cursuri de MBA la o universitate prestigioasă.

PUBLICITATE

Daria DRAGOMIR

Reţeta „Educativa“

Educaţia în România, o cursă cu obstacole

Lipsa aplicabilităţii cunoştinţelor este o problemă pe care o resimt în mod deosebit angajatorii. De aceea, din ce în ce mai mulţi români aleg universităţile de ştiinţe aplicate din Danemarca sau Olanda, pentru a-şi lua o diplomă, sistemele educaţionale din aceste ţări oferind un echilibru între partea teoretică şi cea practică. Cînd profesorii notează cu note de 9 şi 10 măiestria copy/paste-uluì, dispare motivaţia studentului de a se strădui, de a se informa, de a merge la bibliotecă şi de a studia. De aici şi lipsa pregătirii.

Da, şi eu pot să studiez în străinătate

Din 2005, de la prima ediţie a RIUF – Romanian International University Fair – elevii şi studenţii din România învaţă să spună „Da, şi eu pot să studiez în străinătate“.

Anual, aproximativ 4000 de români aleg să studieze în altă ţară decît România. Dacă punem la socoteală şi „Erasmus-ii“, numărul acestora se dublează. Cu toate acestea, România stă destul de prost la capitolul „studenţi internaţionali“ – aproximativ 2% din totalul numărului de elevi şi studenţi români aleg o diplomă internaţională; Bulgaria stă mai bine ca noi cu un procent egal cu 9.

Tocmai de aceea Grupul Educativa încearcă să micşoreze această diferenţă, intervenind în mai multe direcţii, propunînd sistemului de stat o reţetă non-guvernamentală. Cum sună această reţetă?

În primul rînd, se serveşte o porţie de RIUF

RIUF este cel mai mare tîrg de universităţi internaţionale din România, care pune la dispoziţie oferte de studiu internaţionale de la 0 euro pînă la cîteva mii. În cei şapte ani de activitate, peste 280 de universităţi şi-au trimis reprezentanţii în România pentru a recruta studenţi. Yale, Harvard, Oxford, Princeton, Stanford, King's College London – au trecut şi ele pe la RIUF pentru a-i întîlni pe cei aproximativ 75.000 de vizitatori dornici să aplice pentru a studia în afară.

Anul acesta, RIUF se desfăşoară de două ori pe an, primăvara şi toamna, în Bucureşti, Cluj-Napoca, Timişoara şi Iaşi, iar printre susţinătorii evenimentului, care participă ediţie de ediţie, se află CampusFrance, DAAD, British Council, EducationUSA/Comisia Fulbright.

Din 2009 RIUF a introdus conceptul de Spot Admissions. Adică, aplicînd în prealabil, vizitatorii RIUF sînt programaţi la interviuri cu reprezentanţii universităţilor internaţionale, în aşa fel încît pot afla pe loc dacă sînt admişi sau nu.

Se asezonează, mai apoi, cu EDMUNDO

EDMUNDO este un serviciu de consiliere gratuită pentru studii în străinătate şi reprezintă, în România, peste 45 de instituţii academice din Europa şi America de Nord.

În primii ani de RIUF ne-am dat seama că elevii şi studenţii au nevoie de mai mult ajutor în a aplica la o anumită instituţie de învăţămînt. Astfel a apărut EDMUNDO, un program prin care doream să întîmpinăm nevoia de informaţii, de sfaturi referitoare la procesul de admitere, la alcătuirea dosarului de aplicaţie, la găsirea metodelor de finanţare, să oferim şi informaţii privind comunităţile de români din străinătate etc.

În afară de consilierea propriu-zisă, prin EDMUNDO am încercat să aducem şi un suflu nou, promovînd pentru prima dată în România destinaţii de studiu mai necunoscute, precum Danemarca, Olanda sau, mai nou, Suedia. Aceste ţări erau considerate, acum cîtăva vreme, a fi mai degrabă „exotice“ pentru viitorii studenţi internaţionali, decît alternative reale pentru Marea Britanie, de exemplu, Franţa sau SUA.

În cei patru ani de activitate, aproximativ 2000 de elevi şi studenţi au primit sfaturi de la consilierii EDMUNDO, iar boom-ul migrării educaţionale este cel mai bine dovedit de dublarea, de la an la an, a numărului celor care îşi fac bagajul, luîndu-şi inima în dinţi şi biletul de avion, devenind studenţi internaţionali. Dacă în 2008 numărul acestora era egal cu 80, în 2009, numărul aproape s-a dublat (150), în 2010 fiind de 260, pentru ca să ajungă, anul acesta, în 2011, la cifra de 500.

Mulţi români aleg universităţile de ştiinţe aplicate din Danemarca sau Olanda.

Se presară Forumul Educaţiei

FED – Forumul Educaţiei se doreşte a fi un spaţiu comun de interacţiune şi dezbatere pentru toţi actorii din educaţie. Iniţiativa este în floare – conferinţe peste conferinţe, mese rotunde, seminarii, traininguri, ateliere, sesiuni etc. Însă dacă eforturile nu se vor cumula, dacă nu privim cu toţii în aceeaşi direcţie, riscăm să ne pierdem, să ne risipim. Nu degeaba se spune că „unde-s doi puterea creşte“. Lipsa de sincronizare dintre instituţiile care organizează evenimente educaţionale a făcut ca publicul pe care îl targetăm să fie suprasaturat cu oferte – un motiv în plus pentru lipsa de responsivitate a acestuia. Concluziile FED 2011, structurate de către Alexandru Ghiţă, preşedintele Grupului EDUCATIVA, arată că se fac paşi importanţi pentru creşterea competivităţii în educaţie în vederea unei schimbări reale, astfel încît organizaţiile încep să se uite la nevoile reale ale beneficiarilor direcţi (studenţii, angajatorii), şi nu doar la propria structură. Mai mult, antreprenoriatul trebuie să devină un cuvînt pe buzele tuturor, acesta să fie motorul schimbării, şi nu să aşteptăm ca altcineva să producă schimbarea sau să apară mereu o nouă Lege a Educaţiei.

***Daria Dragomir** este coordonator de evenimente ale Grupului Educativa.*

Societatea civilă şi educaţia

– interviu cu Roxana COLISNIUC, coordonatorul proiectului Gala Premiilor în Educaţie –

Vă aflaţi la cea de-a treia ediţie. Care au fost feedback-urile de la ediţiile anterioare, ce aţi „învăţat“ de la an la an şi cum se concretizează toate aceste experienţe în ediţia de anul acesta?

Sîntem într-adevăr la cea de-a treia ediţie şi ne dorim ca Gala Premiilor în Educaţie să devină un eveniment de tradiţie şi de referinţă pentru toţi cei pasionaţi de educaţie din această ţară.

Feedback-ul a fost unul extraordinar încă de la prima ediţie: oamenii au apreciat faptul că în sfîrşit cineva îşi îndreaptă atenţia şi către lucrurile pozitive din şcoala românească, cineva chiar apreciază eforturile unor oameni care, în pofida condiţiilor vitrege, investesc timp şi energie în a asigura o educaţie de calitate copiilor şi, mai mult decît atît, o organizaţie premiază consistent adevăratele valori.

În fiecare an primim sugestii pentru introducerea unor noi secţiuni de concurs sau în legătură cu îmbunătăţirea procedurii de înscriere. Aşa a apărut secţiunea „Bibliotecarul anului“, bugetul total al premiilor a crescut la 250.000 de euro, iar în viitor ne gîndim la introducerea secţiunii Jurnalistul anului în Educaţie.

Notăm toate opiniile şi, înainte de începutul fiecărei ediţii, discutăm cu juriul Galei avantajele şi dezavantajele acelor posibile schimbări. Dacă acestea sînt relevante şi aduc valoare competiţiei, le implementăm, dar doar la începutul unei noi ediţii.

Gala Premiilor în Educaţie este actualizată de la un an la altul, conform schimbărilor prin care trece sistemul educaţional românesc, dar valorile acesteia (transparenţa, sustenabilitatea, voluntariatul) se păstrează.

Care este rolul societăţii civile în schimbarea în bine a sistemului educaţional românesc?

O societate civilă puternică este dovada unui stat democratic puternic. Dacă vorbim despre implicarea societatii civile în dezvoltarea sistemului educaţional românesc, vestea bună este că reprezentanţii Ministerului Educaţiei şi-au dat seama de rolul ei şi încearcă să o implice în cît mai multe acţiuni – reprezentaţii societăţii civile sînt cei care ar trebui să profite de această oportunitate şi să se implice cît mai mult. Dacă organismele statale construiesc proceduri, rolul societăţii civile este să le întărească şi să le adapteze astfel încît să se potrivească cît mai bine la nivel local. Cu cît asociaţiile din educaţie vor reuşi să comunice cît mai bine şi să îşi stabilească ţinte comune, cu atît impactul lor va creşte. În educaţie, dacă este să mă refer la schimbările profunde pe care ni le dorim cu toţii, pe lîngă Minister şi organizaţii neguvernamentale este nevoie ca părinţii să înceapă să se implice cu adevărat în educaţia propriilor copii.

Cît de mult contează să premiezi excelenţa în educaţie?

Fiecare dintre noi are nevoie să ştie că este pe drumul cel bun, că toată munca pe care o depune are rezultate satisfăcătoare nu doar pentru propria persoană, ci pentru toţi cei care sînt în jurul lui. Această regulă se aplică şi pentru sistemul educaţional – sau în special pentru sistemul educaţional, unde vorbele bune, recunoaşterea meritelor şi a valorilor sînt rare. Gala Premiilor în Educaţie nu doar recunoaşte excelenţa din educaţie, ci o premiază anual cu 250.000 de euro. Chiar dacă banii se pot cheltui repede, ei sînt importanţi – dacă cei care cîştigă vor fi motivaţi să continue lucrurile extraordinare pe care le fac, oamenii din jurul lor vor fi inspiraţi (şi material) să le calce pe urme.

Cine poate participa şi cum se derulează înscrierile?

Gala Premiilor în Educaţie are 11 secţiuni de concurs: Elevul anului, Studentul anului, Profesorul preuniversitar al anului, Profesorul universitar al anului, Învăţătorul/Educatorul anului, Cercetătorul anului, Bibliotecarul anului, Şcoala anului (se pot înscrie şcoli generale sau licee, de stat sau private), Facultatea anului, ONG-ul anului în domeniul educaţiei şi Cel mai bun proiect educaţional. Pentru fiecare secţiune de concurs există o serie de criterii de eligibilitate pe care le veţi găsi pe site-ul competitiei – www.premiileineducatie.ro. Toţi cei care vor să se înscrie o pot face în intervalul 15 iunie – 27 septembrie 2011. Pentru aceasta trebuie să completeze un formular de concurs care se găseşte pe site-ul competiţiei. Formularul conţine cîteva întrebări – numărul acestora variază în funcţie de secţiunea de concurs, dar nu depăşeşte 6. Pentru ca înscrierea să fie completă, candidatul trebuie să tipărească formularul de concurs completat online, să-l semneze şi să-l trimită prin poştă pe adresa Fundaţiei pînă pe data de 27 septembrie – ultima zi de înscrieri.

În luna octombrie vor fi evaluate toate candidaturile declarate eligibile de către un juriu independent, iar cîştigătorii vor fi anunţaţi pe data de 2 noiembrie, în cadrul unui eveniment ce se va desfăşura la Palatul Parlamentului.

a consemnat Stela GIURGEANU

Investitori nonguvernamentali în educaţia din România

– interviu cu Dragoş PREDA, vicepreşedinte LSRS –

Forumul Educaţiei de anul acesta a adus ceva nou?

Trebuie să menţionez, de la bun început, faptul că nu mai întrezăream, în prima jumătate a acestui an, o a doua ediţie a Forumului Educaţiei din România, fiecare dintre iniţiatorii Forumului fiind prins într-o agendă personală destul de stufoasă. Aşadar, Forumul Educaţiei ediţia a II-a a stat sub semnul providenţei. Totuşi, acest *neaşteptat* a prezentat şi avantaje: în primul rînd, ne-a permis să nu lăsăm un proiect „să moară", iar în al doilea rînd, nouă, organizatorilor, ne-a evidenţiat unele aspecte legate atît de organizare, cît şi de piaţa educaţiei din România. Şi iată că, dat fiind o „oportunitate" de ordin logistic, Forumul Educaţiei ediţia a II-a a fost organizat în mai puţin de o lună şi cu resurse (atît financiare, cît şi umane) aproape de zero. Ne-am dorit încă de la prima ediţie să lansăm acest proiect către toţi partenerii din cadrul sistemului de educaţie din România. Timpul redus ne-a „determinat", anul acesta, să ne bazăm unii pe alţii – ceea ce a constituit un plus, din punctul de vedere al viziunii organizării evenimentului. Anul acesta, răspunsul extrem de pozitiv şi prompt venit din partea statului – şi mă refer aici chiar la acele organisme, structuri, agenţii ale Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului (ANCS, UEFISCSU/UEFISDI, CNRED, ANST, ANPCDEFP etc.) –, cît şi cel din partea ONG-urilor de profil, cu un impact real asupra educaţiei din România ne-a bucurat prin solidaritatea conturată în jurul demersului conjunctural. Însă, din punctul de vedere al promovării evenimentului, timpul şi-a spun cuvîntul, determinînd un anume eşec al acestei ediţii.

Care a fost feedback-ul primei ediţii? A avut un ecou puternic?

Nu aş putea afirma că am avut parte realmente de un feedback puternic – dacă ne referim în termeni cantitativi, categoric nu (deşi ne dorim astfel de rezultate, şi anume să trasăm o „hartă" a actorilor şi proiectelor din sistemul de educaţie din România); în schimb, dacă atacăm problematica din punct de vedere calitativ – însăşi conştientizarea palpabilă, reală, de către părţile constitutive ale sistemului de educaţie, a necesităţii unor dezvoltări integrate, unitare, armonioase, în sensul dezvoltării durabile, a punerii în comun a resurselor, şi aşa drastic diminuate, înspre conturarea unor proiecte cu un impact major – aceasta reprezintă realmente un plus al fiecărei ediţii. Anul acesta participanţii au reiterat apartenenţa Forumului la întreaga comunitate a celor care acţionează în sistemul de educaţie, şi necesitatea ca acest demers să devină unul al tuturor. Iată, aşadar, crezul şi speranţa iniţiatorilor.

Ce urmăriţi prin acest Forum?

Aşa cum am mai susţinut, dorim ca acest demers să devină o reţea, o platformă, o comunitate a *stakeholder*-ilor, a actorilor interesaţi de soarta educaţiei din ţara noastră, tocmai pentru a genera o abordare unitară, eficientă şi sustenabilă a parcursului evolutiv al sistemului de educaţie din România. Nu ne-am propus să reinventăm, să schimbăm, să înlocuim, să revoluţionăm nimic; toate acestea există deja, fiind reprezentate atît de către stat (şi nu fac referire doar la MECTS, ci la întregul aparat de stat), cît şi de către societatea civilă (ONG-uri de tineret, alte organizaţii care dezvoltă programe în domeniul educaţiei sau care sprijină astfel de demersuri etc.), precum şi de mediul privat (beneficiar principal, alături de stat, al rezultatelor parcursului oferit de sistemul de educaţie). Tot ceea ce ne dorim este să devenim cu toţii din ce în ce mai conştienţi unii de ceilalţi, de necesitatea de a lucra întrunit, de a găsi soluţii de pe urma cărora un număr cît mai mare de oameni să beneficieze, de a gestiona împreună, eficient, chiar şi cîteodată printr-o abordare concurenţială (deseori benefică), într-un mod pozitiv, resursele reale ale pieţei educaţiei din România.

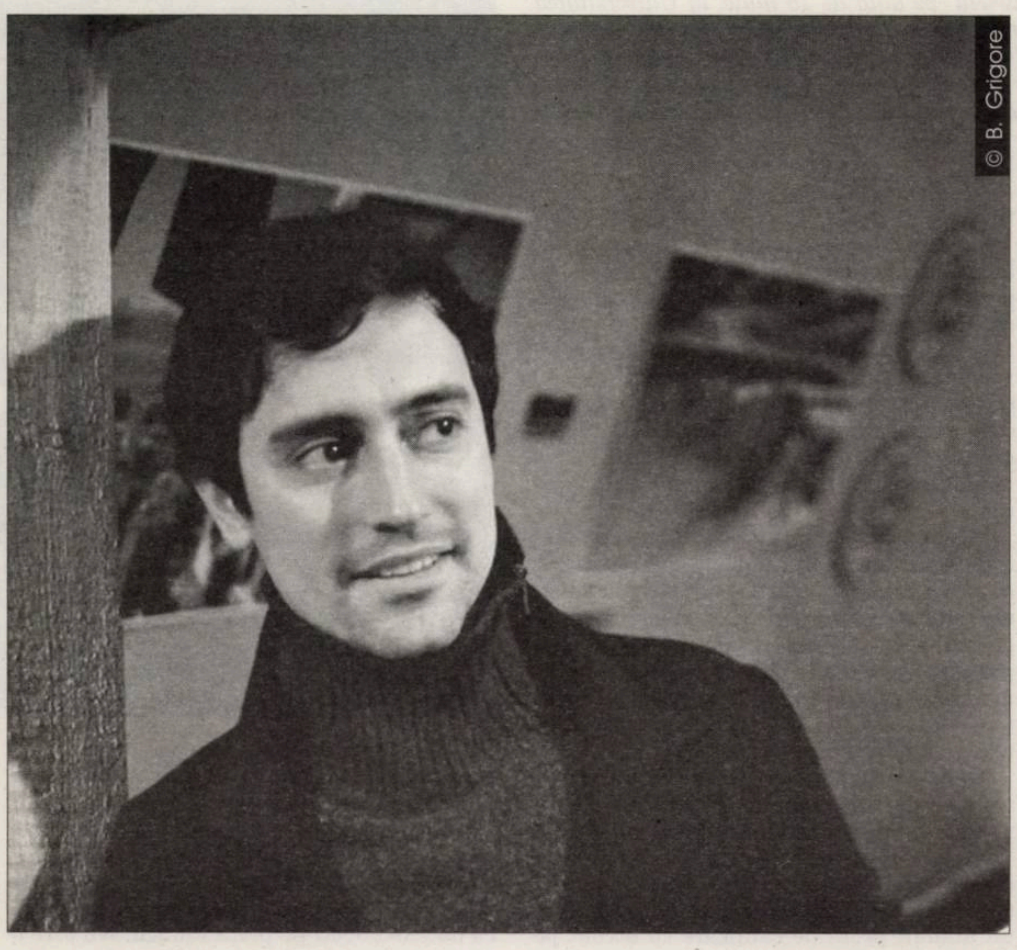
© B. Grigore

Aşadar, anul acesta am abordat teme deschise către publicul larg, precum: studiile în străinătate şi internaţionalizarea studiilor din România, dezvoltarea personală, implicarea responsabilă în viaţa comunităţii şi anteprenoriatul social, cultura organizaţională, exemple de bune practici şi metode alternative/non-formale de predare, rolul reţelelor sociale în educaţie etc.

Credeţi că la ora actuală, în contextul în care se deplînge starea învăţămîntului din România, mai putem vorbi de elite în educaţie?

Termenul de „elită" şi-a pierdut „patina" necesară pentru a valorifica rolul acestor indivizi în cadrul societăţii. Nu trasarea unui profil va defini o astfel de persoană (aş putea afirma chiar de *personalitate)*, ci trăirea, pasiunea acestuia înspre a dărui, a se dărui – acestea îl (o) vor defini drept *elită*. Numărul celor care obţin *cunoaşterea* este din ce în ce mai mare, îndeosebi odată cu liberalizarea tranzitului peste hotare a intelectului românesc. Totuşi, puţini rămîn să trăiască profund acest demers – şi aş enumera oameni precum: Alexandru Ghiţă, Bogdan Kochesch, Daria Dragomir şi întreaga echipă a grupului EDUCATIVA, Tincuţa Baltag şi ceilalţi reprezentanţi ai FDP, Ştefan Pălărie şi echipa Şcolii de valori, Andrei Tarnea, Ciprian Stănescu şi reprezentanţii institutului ASPEN România, ante-mergătorul Marian Stas (LMT) şi cei pe care i-a format, Traian Brumă şi Vlad Atanasiu (CROS), Andrei Popescu şi Vlad Dumitrescu (ANPCDEFP), Monica Gheorghiu, Mirela Horumba, Ramona Păduraru, Alexandra Ştefan, Alexandra Sîrbu, membrii AEGEE România, Dana Alexe, Cezar Haj, Cristina Fit, Andrei Crăciun etc. (ANOSR), Andrei Botez, Loredana Urzica etc. (USR), Adelina Badea, Teodora Zorica etc. (EXCELEZ), Mihail Muşat, Alexandra Dabu (FORCE), şi lista ar putea continua...

Termenul de „elită" şi-a pierdut „patina" necesară.

Elitele studenţeşti se pot forma şi în mediul academic din România, sau educaţia trebuie desăvîrşită totuşi în străinătate?

„Omul sfinţeşte locul." Răspunsul ar fi unul relativ, depinzînd de numeroase constante şi variabile. Aşa cum am afirmat cu prilejul unui atelier susţinut anul trecut în cadrul HED (Higher Education Days), organizat de către AEGEE, aş putea afirma, într-un sens kantian, că universitatea şi sistemul de învăţămînt în ansamblul său reprezintă doar instrumente, mijloace înspre formarea plenară a fiecăruia dintre noi; aşadar, depinde de fiecare dintre noi să devenim cît mai conştienţi de aceste aspecte şi să facem tot ce ne stă în putinţă pentru a valorifica la maximum fiecare experienţă. Totodată, cu prilejul unui alt atelier – în cadrul tîrgului motivaţional EXCELEZ –, am afirmat faptul că, prin schimbarea mediului, printr-un contact transdisciplinar, transcultural, printr-o pleiadă de experienţe variate, omul se rafinează, sculptînd parcă în sinele său, spre desăvîrşirea unei capodopere. Am întîlnit elite studenţeşti atît în ţară, cît şi alţii care au ajuns să se împlinească peste hotare – totuşi, abordînd chestiunea de faţă printr-o viziune macro – un element tinde să rămînă constant: cu toţii am plecat de aici – acest fapt ne defineşte drept comunitate.

Vorbind de sistemul Bologna, avem studenţi străini dornici să înveţe în facultăţile din România?

Zîmbesc, deoarece îmi aduc aminte cu plăcere de discuţiile avute cu Alex Ghiţă – un om pentru care am tot respectul, pentru valoarea şi rolul său în dezvoltarea pe forţe proprii a modului de abordare a educaţiei din România. Ideile revoluţionare pe care le lansa nu reprezentau doar soluţii pentru perioada dificilă pe care o traversăm, ci şi pentru o dezvoltare continuă şi naturală a învăţămîntului românesc. În perioada antedecembristă, oficiile diplomatice promovau, printre altele, sistemul de învăţămînt din România. Este adevărat, nu concurăm realmente cu sistemul ţărilor din vest, dar de ce să nu îndrăznim, dacă tot exportăm atîta substanţă cenuşie? Lumea întreagă trece prin prefaceri profunde, la fel şi abordarea educaţiei – acum ni se mai dă o şansă pentru a recupera anii pierduţi. Şi avem cu ce!

Interacţiunea sistemului de învăţămînt din România cu tineri capabili, veniţi din creuzetul altor culturi ar duce, de asemenea, la o dezvoltare reală, naturală şi sustenabilă a sistemului de educaţie românesc.

Totodată, vorbim de criză, de resurse drastic diminuate etc. – deschiderea pieţei educaţionale din România, pentru a reaminti în mod profan de soluţiile propuse de Alexandru Ghiţă, ar aduce sume substanţiale la bugetul de stat, sume pe baza cărora s-ar putea oferi salarii mai bune şi am putea trasa o arhitectură a infrastructurii sistemului de învăţămînt din România, adecvată timpurilor prezente.

Care sînt programele LSRS şi cum investeşte această organizaţie în educaţia din România?

LSRS investeşte atît ca organizaţie, cît şi prin activitatea individuală a fiecăruia dintre membrii ei – investim prin noi înşine. LSRS a revelat şi s-a revelat sieşi; într-o lume a formelor, a regulilor redundante, Liga s-a definit de la început pe o structură bine trasată, pe baza unei observaţii fine, deşi juvenile, nu doar a unei nişe, dar a unei nevoi de ansamblu a societăţii româneşti; totuşi, organizaţia s-a modelat treptat de personalităţile care au fost atrase de ecoul său; iar în demersul de autodefinire, se întrepătrund atît forma cît, îndeosebi, fondul, modelînd reciproc organizaţia şi membrii. Programele dezvoltate sînt cel mai bun exemplu, atît în ceea ce priveşte investiţia făcută pe piaţa educaţiei din România, cît şi înspre consolidarea noastră, ca o comunitate. În acest sens aş enumera proiectul de Mentorat, Experience Sharing, Caravana Gala LSRS 2011, Conferinţa „Dezvoltare Durabilă la Marea Neagră", Business Consulting Case Competition Event (BCCSE). Avem şi cîteva proiecte de viitor: Recunoaştere şi Recompensare, Schimbări Legislative, Academic, Dezvoltarea României.

Pe scurt, motto-ul LSRS: schimbarea nu vine din afară, schimbarea înmugureşte în sinele nostru şi se propagă la nivelul întregii comunităţi, prin noi înşine! Educaţia înseamnă cultivare şi, numai cultivînd un astfel de spirit, putem să însămînţăm roadele generaţiilor următoare!

Schimbarea nu vine din afară, schimbarea înmugureşte în sinele nostru şi se propagă la nivelul întregii comunităţi.

a consemnat Stela GIURGEANU

„Soluţii pentru îmbunătăţirea sistemului de învăţământ românesc“

Cum? Cine? Cînd? – *au fost doar cîteva dintre întrebările la care au încercat să răspundă invitaţii conferinţei „Soluţii pentru îmbunătăţirea sistemului de învăţământ românesc“, susţinută de Fundaţia „Dinu Patriciu“ pe data de 15 iunie, la Universitatea Bucureşti. Printre participanţi – experţi în educaţie, reprezentanţi ai sectorului public, dar şi privat – s-au numărat: Liviu Papadima – decanul Facultăţii de Litere, Universitatea Bucureşti, Simona Velea – cercetător Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, Cosmina Frîncu – BRD Groupe Société Générale, Raluca van Staden – cercetător, Diana Certan – manager Fundaţia Noi Orizonturi.*

Roxana COLISNIUC

coordonator de proiect, Fundaţia „Dinu Patriciu“

Conferinţa de astăzi este o replică a celor patru conferinţe pe care le-am organizat în Timişoara, Cluj, Iaşi, Constanţa, o caravană prin care am lansat cea de-a treia ediţie a „Galei premiilor în educaţie“, o competiţie cu 11 secţiuni de concurs, cu premii în valoare de 250 de mii de euro, în care se pot înscrie toţi cei din sistemul de învăţământ.

Bucureştiul este al cinciclea oraş unde organizăm aceste dezbateri, urmărind aducerea la dezbatere a celor implicaţi în sistemul de învăţământ din România. Am dorit de asemena ca publicul să fie implicat şi să dezvolte opinii pe marginea acestui subiect. Ne-am bucurat foarte mult cînd din partea Inspectoratelor Şcolare am primit răspunsuri pozitive şi am apreciat faptul că reprezentanţi ai acestor inspectorate au fost prezenţi la discuţii. Alături de reprezentanţii sistemului educaţional, am invitat şi angajatori, aceia pe care rezultatele acestui sistem de educaţie îi vizează de fapt în mod direct. Concluziile acestor conferinţe vor fi adunate într-un raport, pe care îl vom da publicităţii după data de 1 iulie şi pe care, în funcţie de conţinut, dorim să-l depunem la Ministerul Educaţiei, spre a oferi soluţii valide pentru îmbunătăţirea sistemului educaţional românesc. ■

Liviu PAPADIMA

decanul Facultăţii de Litere, Universitatea Bucureşti

Soluţii? Am văzut acest tip de prezentare cu deschidere spre importanţa educaţiei, cu intenţia de a ne motiva; vreau însă să rămîn un om lucid. Dacă e să ne propunem ca România să ajungă în cîţiva ani în top 100 al facultăţilor din lume, vom avea de-a face, cu siguranţă, cu un eşec. Nu e uşor să ajungi acolo. Universitatea din Viena, de exemplu, facultate de mare prestigiu şi potenţial, oscilează între locurile 200 - 300. Trebuie să ştim că, dacă intrăm în această competiţie internaţională, ea va fi una foarte dură.

Poate cea mai la îndemînă soluţie de îmbunătăţire a sistemului de învăţămînt superior românesc este să-l mutăm în altă ţară. În general, gîndim învăţămîntul românesc ca avînd o datorie faţă de societate, îl vedem ca pe deţinătorul pîrtiilor de a o modifica substanţial. Este o datorie, sînt de acord, însă puterile sistemului de învăţămînt dintr-o ţară sînt limitate drastic de însuşi modul de a funcţiona al societăţii respective.

Cele mai serioase probleme ale sistemului de învăţămînt superior românesc se află – cred – în afara sistemului. Vă dau un sigur exemplu edificator: există o mare presiune, în momentul de faţă, în ceea ce priveşte faptul că învăţămîntul nostru a rămas recesiv teoretic, cu aplicabilitate relativ redusă şi destul de îndepărtat de cerinţele pieţei muncii.

Dacă ne uităm care sînt aceste cerinţe, vom vedea că piaţa muncii are nevoie de persoane necalificate sau puţin calificate. Purtători de cuvînt ai pieţei muncii din România sînt, cum este şi firesc, marii angajatori ai multinaţionalelor, care au nevoie de un anumit profil de calificare cu accent pe nevoile posturilor pe care le vor ocupa aceşti absolvenţi, marea parte – în zona de birou sau relaţii cu clienţii. Au nevoie de oameni cu abilităţi de buni comunicatori, de interacţiune cu ceilalţi, buni în munca de echipă, dar nu-i interesează dacă respectivii absolvenţi sînt buni fizicieni, chimişti, psihologi, filologi etc. E un punct de vedere absolut firesc din partea angajatorului, întrebarea este în ce măsură acest lucru se potriveşte cu misiunea asumată a universităţii.

Misiunea asumată a universităţilor de vîrf este – cred – aceea de a forma buni experţi în diverse domenii ale cunoaşterii.

Întrebarea este în ce măsură societatea românească are sau nu are nevoie de ei. Realitatea este şi aici dură. În multinaţionale este preferată aducerea experţilor din alte ţări – Pakistan, India etc. De ce? Pentru că sînt mai ieftini, mai muncitori şi, cel mai adesea, mai bine instruiţi, tocmai pentru că în acele ţări s-a investit enorm în programe de excelenţă.

Aud în fiecare an la Tîrgurile de Educaţie o întrebare care mă siderează. E întrebarea părinţilor: „Dacă fiica mea sau fiul meu vine la facultate la dvs., ce iese de aici?“ Tind să răspund iritat: „Iese ce a intrat.“ Este şi modul nostru de a vedea educaţia, percepţia publică a educaţiei este extrem de rudimentară. O universitate nu este o fabrică de scos roboţi pe piaţa muncii. Nu este o piesă în care introduci într-un capăt un student, îl bagi în tot soiul de retorte, ca la sfîrşit să iasă îmbrăcat în robă sau halat medical şi, eventual, şi cu un contract de muncă pe viaţă, gîndindu-se liniştit: „Hai cu pensia!“ O universitate este în general o instituţie de învăţămînt care îţi încarcă bagajul cu merinde pe durată lungă.

Există un studiu foarte interesant făcut de colegii noştri de la Sociologie, pe ultimele 10 promoţii din această facultate. Există o întrebare referitoare la utilitatea studiilor universitare din facultatea de sociologie, pentru carieră. Studiul este efectuat pe promoţiile de studenţi din 1995. Utilitatea studiilor pentru carieră este socotită mică sau foarte mică de către cei care au absolvit recent. După 6, 7, 8, 9 ani este socotită tot mai mare. În primă fază, absolvenţii intră pe tipul de job pentru care nu au nimic de-a face cu ce au studiat în facultate, în schimb cei care au forţa şi pregătirea ca să ajungă să facă ceea ce stăpînesc bine cu adevărat, încep să valorifice tot mai mult ce au învăţat.

Avem nevoie în sistem de mai multă transparenţă. Şi nu mă gîndesc la o formulă vagă şi inconsistentă. Avem nevoie de universităţi care să-şi asume limpede misiunea pe care o au de îndeplinit. Cu toţii vorbim de „calitate“. A devenit un cuvînt foarte la modă. Problema calităţii este că înţelegem adesea prin „a fi bun“ lucruri extrem de diferite, de cele mai multe ori incompatibile. Vă dau trei definiţii posibile ale calităţii, pentru a vă arăta cît de depărtate sînt una faţă de alta.

Prima se referă la raportul calităţii cu rezultatele. Ce sînt în stare absolvenţii unei facultăţi să facă la final. A doua se referă la raportul cu misiunea socială: ce beneficii are societatea de pe urma unei instituţii de învăţămînt superior. Iar a treia, venită din zona serviciilor, se referă la raportul cu satisfacţia clientului.

Putem opera cu oricare dintre acestea. Important e că, atunci cînd optăm pentru una, să ne asumăm transparenţa. Ce înseamnă, de exemplu „satisfacţia clientului“? Acum cîţiva ani, o universitate afişa la toate gurile de metrou o reclamă cu „cea mai bună universitate din România“. Din punctul de vedere al satisfacţiei clientului probabil era cea mai bună din ţară. Pentru că aceşti studenţi, care se înscriau, doreau să obţină o diplomă cu cît mai puţin efort şi într-un timp cît mai scurt. Satisfacţia clientului era, aşadar, îndeplinită exemplar. N-am nimic împotriva unei asemenea proceduri, dar cît timp se face o asemenea afirmaţie, transparenţa necesară ar trebui să menţioneze că satisfacţia clientului se datorează obţinerii unei diplome cu minimum efort. Dar cînd nu spui lucrurile pînă la capăt, treburile stau cu totul şi cu totul altfel.

În multinaţionale este preferată aducerea experţilor din alte ţări.

Evident, tot în acest sens, universităţile se zbat pentru credibilizare. Sînt ţinta atacurilor media, de ani buni. Imaginea publică a universităţilor a variat în general în funcţie de bugetul alocat reclamei. Iar aici universităţile de stat au un handicap legislativ care nu le dă voie să aloce bani pentru reclamă. În momentul de faţă, sistemul de învăţămînt superior trece printr-o mare zguduitură: este vorba de procesul de clasificare a universităţilor şi de ierarhizare a programelor de studii – un lucru pe care noi, cei de la Universitatea Bucureşti, l-am aşteptat de multă vreme. Dar azi, cînd se întîmplă, ne dăm seama că se realizează într-un mod atît de haotic, încît sentimentul pe care îl avem nu e unul de uşurare, ci mai degrabă de disperare.

Se spune că sistemul nostru de învăţămînt are lacune, pe mai multe planuri. Slabele performanţe nu sînt cauzate, din punctul meu de vedere, de lipsa unei reforme. Din '92 o ducem într-o reformă continuă. Nu au lipsit şi nu vor lipsi, din păcate, iniţiativele reformatoare de toate tipurile. Problema e că toate aceste iniţiative se caracterizează prin inconsecvenţă şi incoerenţă. Pentru o reformă substanţială a învăţămîntului superior şi a învăţămîntului preuniversitar, este nevoie de politici educaţionale consecvente pe parcursul unui ciclu complet de şcolarizare, adică vreo 15 ani. Cam aşa s-au făcut reformele de succes ale învăţă-

mîntului în alte ţări. Evident nu este cazul României, în care schimbarea candidaturilor politice şi inventivitatea politicienilor în acest domeniu, precum şi folosirea educaţiei ca platformă populistă – pentru atragerea simpatiilor – a produs devieri ale reformelor absolut incoprehensibile. La un moment dat reforma devenea altă reformă etc. etc.

Ceea ce motivează comunitatea academică este formarea de tineri cu deschidere către lumea cunoaşterii. Ce ne interesează este ca – fie că vorbim de filologie, istorie, fizică – din fiecare promoţie, 5, 6, 7 studenţi să ajungă specialişti de prim rang în domeniile cu pricina.

La noi, tocmai acest domeniu a fost cel mai văduvit. Masteratele de cercetare sau doctoratele au fost puse tot timpul sub presiunea masificării de cadre. Este întru totul legitim şi benefic ca într-o ţară să avem un nivel statistic de educaţie mai înalt, mai mulţi absolvenţi de facultate, dar nu trebuie să facem acest lucru sacrificînd excelenţa. Cercetarea e un domeniu de elită, ar trebui să fie sprijinită nu doar în facultăţi, ci şi pe piaţa de muncă. În România, cercetarea este considerată încă a fi un lux, deşi în Occident este considerată principalul motor al dezvoltării. ■

Cosmina FRÎNCU

CSR Manager,
BRD Groupe Société Générale

S-a vorbit mult despre performanţele sistemului şi despre ce livrează acest sistem pe piaţa muncii. Avem aşteptări de la educaţia românească ca să livreze specialiştii de care companiile au nevoie. Aş aduce însă în discuţie ce ar putea companiile să facă pentru sprijinirea acestui sistem, astfel încît să existe un parteneriat în care ambele părţi să aibă de cîştigat, atît sistemul de învăţămînt, în măsura în care o companie îşi poate aroga dreptul de a interveni în actul de educaţie, dar şi piaţa muncii – printr-o mai mare absorbţie a forţei de muncă, a tinerilor care să-şi găsească locul potrivit în companii. Ce am putea noi face pentru sistemul de educaţie şi de ce ne-am implica să ne preocupăm de educaţie?

În primul rînd, este vorba de o chestiune de supravieţuire într-o piaţă în care nu există un public educat, consumatori care să aprecieze produsele, unde practic nu poţi supravieţui ca business. Considerăm că educaţia este un suport care ne oferă şansa de a avea un business durabil. Intervenţia mediului privat s-ar face în trei faze legate de viziunea fiecărei companii. În primul rînd, intervenţia din pură filantropie. Sînt situaţii cînd intervenim financiar – asta fiind şi primul lucru pentru care sîntem solicitaţi, astfel încît să ajutăm lucrurile să meargă cît mai bine. Există faza de conformitate. La un moment dat, piaţa aşteaptă ca o companie care are profit să facă ceva pentru comunitate, aşteptări care se traduc, chiar dacă nu explicit, prin presiuni. Companiile sînt determinate să intervină. A treia – şi cea mai importantă fază – se referă la acele companii care îşi dau seama că trebuie să integreze sistemul de educaţie în propria strategie de dezvoltare. ■

Dacă doreşti schimbarea curriculum-ului şcolar, începi cu clasele mici.

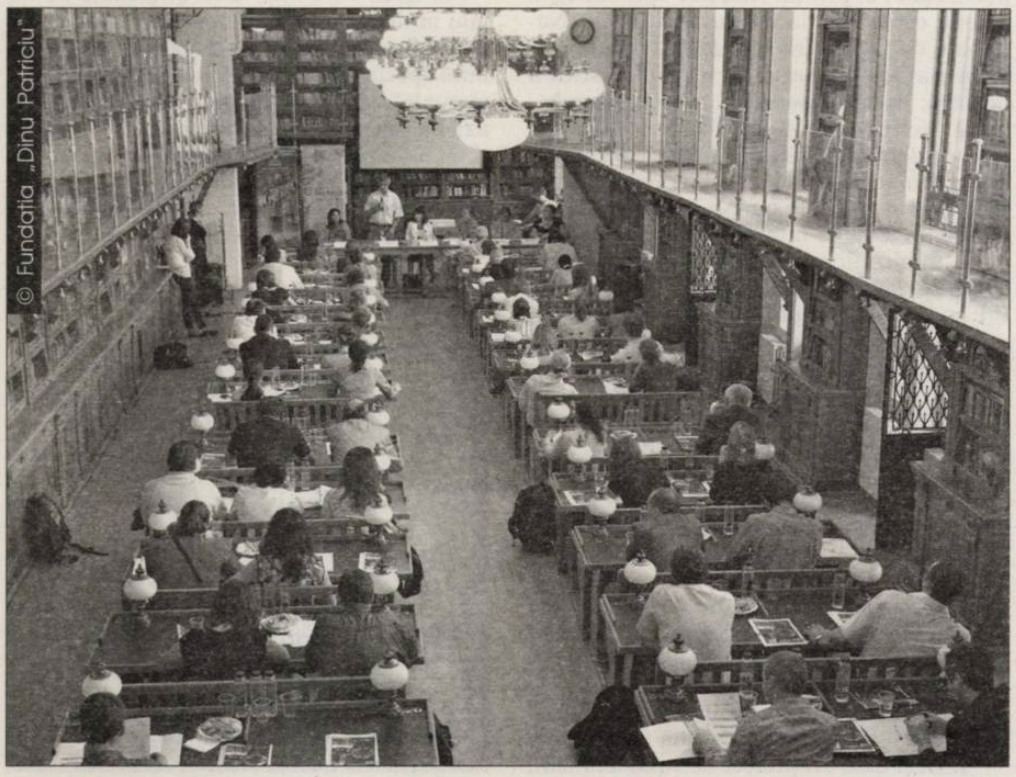

Raluca Van STADEN

cercetător ştiinţific, şefa Laboratorului de Electrochimie PATLAB

În zilele noastre, în România pare că este foarte greu să înţelegi munca de cercetător, de ce este nevoie de fonduri, de ce se ridică, aparent, atîtea pretenţii. Asta şi din cauza faptului că rezultatele muncii noastre nu se văd azi sau mîine, ci peste cîţiva ani. Dacă intrăm într-o farmacie şi vedem cîte medicamente sau aparate în miniatură există, ar trebui să ne punem întrebarea: rezultatul a cîtor zeci de ani de muncă stă pe rafturile respective? Poate că ar fi bine să le sugerăm producătorilor să scrie pe etichete în ce an au fost inventate şi de către cine.

În România există mulţi cercetători de elită şi, mai mult, avem laboratoare care nu sînt cu nimic mai prejos ca cele din străinătate. Trebuie să ne debarasăm de ideea că tot ceea ce este bun vine din străinătate. Sîntem la fel de buni şi competitivi ca şi colegii noştri din străinătate.

Cred că este un lucru de care vom scăpa cînd pe plan naţional rezultatele vor fi mai vizibile. Este o artă de a face o cercetare de succes, iar acest lucru l-am învăţat de la profesorii mei. ■

Diana CERTAN

Manager Fundaţia Noi Orizonturi

În anul 2000 ne-am înfiinţat ca organizaţie, dorind să promovăm modele de educaţie experimentală. Credem că aceasta este o strategie de dezvoltare durabilă pentru societatea noastră. Astfel, lucrăm cu tineri cu vîrste cuprinse între 12-18 ani şi avem două programe principale. Voi vorbi de programul Impact, un model de educaţie nonformală, extracuriculară, care are ca scop înzestrarea tinerilor cu abilităţi pentru a deveni agenţi ai schimbării în comunităţile din care fac parte. Urmărim încurajarea tinerilor de a participa la proiecte comunitare, dezvoltarea abilităţilor de viaţă în cadrul acestor proiecte şi mai ales promovarea normelor şi a valorilor pentru ca tinerii noştri să devină acei cetăţeni frumoşi pe care ni-i dorim.

La baza modelului stă aşa-numitul model al Roatei, axat pe patru dimensiuni. Cetăţenie activă, angajabilitate, antreprenoriat social şi leadership. În spatele acestui proiect există un sistem de creare de formatori, standarde de calitate.

Avem un parteneriat cu Centrul pentru studii democratice din Cluj, în iunie aşteptăm primele rezultate al acestui proiect, implementat în 148 de şcoli din România, mobilizînd peste 3600 de tineri şi peste 450 de profesori implicaţi voluntar în program. ■

Simona VELEA

cercetător principal, directorul Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei

Voi porni de la o experienţă personală. Cu 12 ani în urmă, fiind studentă la master, dorind să-mi fac profesia de bază – aceea de învăţător – am solicitat o detaşare la Bucureşti, unde am primit post într-o şcoală în centrul oraşului, ceea ce era o realizare, căci nu primeai oricum o şcoală atît de bine poziţionată. Mi-am explicat însă foarte repede privilegiul, odată ce am ajuns acolo. Clasa a II-a, pe care urma să o preiau, era formată în totalitate din copii care proveneau din familii dezorganizate şi foarte sărace, extrem de defavorizate. Nu cred că aveam un copil care să fi avut acasă ambii părinţi. Aveau în schimb mulţi fraţi, locuiau în condiţii improprii.

Cînd am fost prezentată, nu era posibil să ne înţelegem. Unii băteau în bănci, alţii scuipau, alţii ţipau. Era un mediu inimaginabil. Prima reacţie a fost să renunţ. Mama mea, profesoară de fizică, mi-a spus că aceşti copii nu au nici o vină, şi mi-a schimbat modul de a gîndi. A doua zi am început să vorbesc calm, să le zîmbesc... nu a fost simplu şi nu pot spune că doar aşa am schimbat lucrurile.

Am pornit cu un plan, ca un proiect pedagogic făcut în facultate. Ce am, ce pot să fac, unde vreau să ajung. Aveam şi un aliat, şi anume un curriculum şcolar flexibil. Asta se întîmpla în '98. Ca învăţător, aveam mult mai multe libertăţi de a-mi adapta şi flexibiliza oferta educaţională.

Trebuia însă să-mi stabilesc nişte scopuri realiste. Scopul nu putea fi să fac performanţă, ci să-i ţin pe aceşti copii la şcoală. În al doilea rînd, să-i alfabetizez. Apoi să-i învăţ minime reguli de igienă.

Un alt tip de intervenţie a fost consecvenţa. Dacă le promiteam sau le spuneam că vom face cutare lucru, aşa trebuia să facem. (Ţin minte că trebuia să mergem odată în parc şi, deşi vremea era urîtă şi începuse să plouă, a trebuit să mă ţin de promisiune.)

Apoi am încercat să-mi apropii familia, ceea ce a fost foarte greu. Cînd le-am cunoscut familiile, mă gîndeam cum de aceşti copii mai vin încă la şcoală. A fost o luptă pierdută, mi-am dat seama că nu erau aliaţi. Alt adversar au fost chiar ceilalţi copii, mai bine-zis discriminarea celorlalţi elevi faţă de elevii mei. Un al treilea adversar este societatea ca atare care nu mai motivează educaţia.

A intervenit aici experienţa mea de cercetător pe baza căreia am tras nişte concluzii. Una ar fi faptul că nu prea învăţăm din ceea ce ni se întîmplă, sau sîntem prea puţin receptivi la ceea ce ni se întîmplă. Mă uitam la toate tipurile de intervenţii care se fac în educaţie. Tot timpul se ajunge la problema financiară sau se doresc rezultate imediate care să impresioneze pe termen cît se poate de scurt. Nu cred că aşa poţi trata sistemul de învăţămînt. Toate intervenţiile pe care le-am aplicat asupra transformării copiilor defavorizaţi au fost de natură valorică. Copiii au început să aibă încredere în mine şi au prins încredere în ei înşişi, iar acest lucru a fost un imbold extraordinar pentru ei. Nu le-am dat nici corn cu lapte, nici bani de rechizite. Nimic material. Alta este substanţa schimbărilor care ar trebui să se producă în sistemul românesc de învăţămînt.

Nu sînt de acord cu moda discursului negativ. Auzim de fiecare dată că învăţămîntul românesc este la pămînt, că profesorii nu mai sînt motivaţi să predea etc. Nu ştiu însă cîţi dintre cei care susţin aceste discursuri cunosc într-adevăr realitatea şi nici nu ştiu cît trebuie să generalizăm. E adevărat că învăţămîntul românesc are foarte multe probleme, dar la fel de adevărat este că avem şi foarte multe lucruri bune pe care le putem valorifica, pe care putem construi.

Ce ne lipseşte şi ce ar trebui să ne ofere decidenţii şi contextul socio-economic este consecvenţa, un ritm al schimbărilor normal. Căci nu se poate să grăbeşti procesul, dar să nu testezi o intervenţie. O intervenţie în educaţie este extrem de lungă, ca durată. Dacă doreşti schimbarea curriculum-ului şcolar, începi cu clasele mici şi aştepţi cîţiva ani rezultatele. Nici un politician nu îşi permite să aştepte ani de zile pentru a vedea rezultatele unei reforme. Atunci există presiunea mare de a face schimbări rapide şi necorelate.

Angajatorii despre studenţi

Pe 23 mai, în clădirea Rectoratului din cadrul Universităţii Politehnice Bucureşti, am luat parte la conferinţa de lansare a proiectului susţinut de Ministerul Educaţiei – „De la teorie la practică prin Întreprinderea simulată". Proiectul – cofinanţat din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 – este implementat de către Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, în calitate de Beneficiar, în parteneriat cu Universitatea Politehnică Bucureşti, Universitatea Petrol şi Gaze din Ploieşti, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi" din Iaşi, Universitatea Valahia din Tîrgovişte şi ÖSB Consulting Austria – Sucursala România.
Conferinţa i-a reunit pe studenţii participanţi, pe organizatori, dar şi pe reprezentanţii firmelor participante în acest proiect – reprezentanţi cărora le-am adresat cîteva întrebări despre pregătirea absolvenţilor de facultate, despre ce i-a făcut să participe la acest proiect şi despre aşteptările lor în urma acestui exerciţiu.

1. În cîteva cuvinte, firma pe care o reprezentaţi?
2. Cum aţi aflat de Întreprinderile simulate?
3. De ce aţi ales să participaţi la acest proiect?
4. Din punctul de vedere al angajatorului, cît sînt de pregătiţi tinerii absolvenţi de facultate?
5. Credeţi că acest proiect este mai avantajos decît un training?
6. Ca reprezentant al angajatorului, simţiţi că riscaţi ceva prin participarea la acest proiect?

Cristian LAZĂR

Şef Departament Marketing – URBAN S.A.

1. URBAN S.A. activează în domeniul managementului integrat al deşeurilor, încă din 1995, timp în care a devenit unul dintre cei mai importanţi jucători de pe piaţă. Experienţa acumulată, valorile promovate, dezvoltarea continuă şi calitatea serviciilor prestate au plasat compania în topul firmelor cu capital privat românesc. Investiţiile în parcul auto, infrastructură, resurse umane şi parteneriate pe termen lung, toate au contribuit la o continuă expansiune, compania devenind lider naţional în domeniul managementului integrat al deşeurilor.

2. Am fost invitaţi să participăm de către Universitatea Politehnică, prin domnul profesor Titel Paraschiv care este şi coordonator al proiectului. De asemenea, sîntem implicaţi în mai multe activităţi cu anumite facultăţi din cadrul Universităţii Politehnice Bucureşti şi colaborăm foarte bine.

3. Firmele au posibilitatea să-şi autoevalueze procesele, să-şi testeze anumite decizii, să găsească printre studenţi viitori angajaţi şi să descopere noi oportunităţi, fără costuri şi riscuri prea mari. Ideile bune vin de obicei nu numai de la factorii de decizie, ci şi de la angajaţi sau, în cazul nostru, din partea membrilor echipei unei întreprinderi simulate.

4. În general, am avut experienţe bune cu studenţii angajaţi în practică sau pe perioadă nedeterminată. Politica noastră este aceea de a descoperi tineri talentaţi care vor să lucreze în domeniul nostru, un domeniu

mai diferit, dar care implică aceleaşi reguli de bază ale managementului.

5. Cu siguranţă, experienţa cîştigată dintr-un astfel de proiect este foarte mare şi relevantă. Diferenţa este că într-o „întreprindere simulată" eşti mult mai aproape de mediul de business decît într-un training. Astfel de proiecte sînt bazate pe practica efectivă, fără prea multă teorie, pregătindu-i efectiv pentru un viitor job.

6. Nu riscăm nimic din punctul nostru de vedere, participarea noastră fiind exclusiv voluntară. Avem aşteptări de la grupul de lucru la fel cum cred că au şi ei de la noi privind implicarea noastră. Ei vor avea parte de tot sprijinul nostru şi sîntem siguri că toată lumea va avea de cîştigat din acest proiect. ■

Mădălin BÎRLĂDEANU

managing partner, Liga Software

1. Sîntem o firmă de soft din Bucureşti, cu competenţe şi expertize în multiple domenii.

2. Colaborăm cu Universitatea Politehnică Bucureşti şi cu organizaţiile studenţeşti pe diverse proiecte care implică recrutarea studenţilor şi, mai ales, în ceea ce priveşte sprijinul de care au nevoie pentru integrarea pe piaţa muncii din domeniul IT, şi astfel am fost invitaţi să ne implicăm în proiectul „Întreprindere simulată".

3. Decizia de a participa la proiectul „Întreprindere simulată" a fost luată din două motive. În primul rînd, oamenii pe care i-am angajat nu sînt suficient de bine familiarizaţi cu noţiunile elementare de muncă într-o companie, chiar dacă sînt buni specialişti, şi acest proiect ne-ar putea ajuta şi pe noi să ne formăm staff-ul în acest sens. În al doilea rînd, ne-am implicat în proiect pentru că există posibilitatea de a găsi oameni buni, potenţiali angajaţi sau idei geniale, *out of the box,* din rîndul studenţilor.

4. Nu sînt foarte pregătiţi. De exemplu, în ceea ce îi priveşte pe programatori, absolvenţii facultăţilor de profil, aceştia vin cu noţiunile de bază din facultate, însă au deficienţe în a se integra într-o echipă sau în a lucra cu tehnologiile şi metodologiile folosite într-o companie. Nu se pune un accent foarte mare pe aspectul practic, în anii facultăţii, şi fiecare nou specialist angajat trebuie să treacă printr-o perioadă de acomodare de cîteva luni, ceea ce înseamnă o investiţie considerabilă din partea unui angajator.

5. Bineînţeles. În cadrul unui training studenţii nu învaţă decît aspecte teoretice sau concepte, care sînt bazate pe anumite studii de caz. În schimb, acest proiect, deşi se va desfăşura într-un mediu virtual, îi va ajuta pe studenţi să se familiarizeze cu toate aspectele activităţii unei companii, simulîndu-i activitatea într-un mediu lipsit de riscuri.

6. Riscăm să pierdem o resursă foarte importantă şi, mai ales, irecuperabilă: Timpul. Dar ne bucurăm că îi putem ajuta pe studenţi în obţinerea unor competenţe de bază pentru integrarea mai uşoară în cîmpul muncii, după absolvire. ■

Dr. ing. Ion PIRNA,

director general INMA

1. Misiunea Institutului este de a desfăşura activităţi de cercetare ştiinţifică (fundamentală şi aplicativă), de inovare în domeniul proceselor, tehnologiilor şi echipamentelor tehnice de mecanizare şi automatizare a lucrărilor din agricultură şi industria alimentară, în contextul armonizării întregii activităţi la politicile ANCS şi ale Uniunii Europene.

2. Acest proiect are un an şi jumătate de publicitate, în primul rînd în Politehnică, la nivelul cercetării, la nivelul Autorităţii Naţionale de Cercetare Ştiinţifică. Evenimentul a mai fost cuplat şi cu o problematică a noastră: avînd experienţa acestor „incubatoare" tehnologice şi de afaceri care presupun existenţa unor idei de afaceri, a capabilităţii tehnice, a apărut şi obligaţia unui suport, ideea să existe cineva capabil să sprijine toate acestea într-un proiect.

3. În ultimii ani, celor care terminau facultăţile de profil pe primele locuri, Institutul le oferă locuri de muncă şi suport. Cei care îşi găseau vocaţia rămîneau, cei care nu – nu. Dar noi avem datoria de a putea sprijini forţa de muncă calificată superior. Avem, deja, în mod legal, înfiinţat printr-o hotărîre de guvern, un „incubator" de afaceri.

Ne-am dat seama că în acest fel putem aduce forţă de muncă calificată şi formată. Iar aceasta ar fi una dintre direcţiile noastre de acţiune.

Apoi, ne-am gîndit că întotdeauna, pentru cei tineri, un grup, un colectiv înseamnă şi creşterea vitezei de lucru şi de reacţie. Şi este vorba şi de eliminarea unor limite de risc, pentru că este cunoscut – tinerii mimimalizează întotdeauna, în primă fază, riscul.

4. Deşi este un proiect de tipul *win-win,* riscul există. Şi nu trebuie să-l minimalizăm. Pe lîngă faptul că este afectat timpul de muncă al tutorelui, este afectat şi timpul unor activităţi gen vizite, demonstraţii etc. Căci noi, participînd la acest proiect, nu vrem doar să bifăm o activitate. Din cauza asta avem nevoie de tineri conştienţi de ceea ce trebuie să facă şi care doresc să participe în mod real. Mai apoi, bineînţeles că, învăţînd, vor sprijini indirect şi instituţia.

5. Vreau să ieşim din tiparele care spun că tinerii de azi nu sînt pregătiţi. Nu este adevărat. Oamenii sînt pregătiţi în primul rînd pentru că există noţiunile generale, elementele fundamentale. Problema angajatorului este alta: aceea că trebuie să intuiască acele persoane care să fie capabile, pe baza noţiunilor dobîndite în şcoală, să poată continua. Acesta e marele cîştig al unui angajator: să poată intui persoana care are o bază stabilă de cunoştinţe. Altfel nu facem decît să ne împotmolim la întrebarea care vizează experienţa. Ce experienţă aveţi? Iar de aici, intri în cercul vicios.

6. Cred că e mai mult şi trebuie să fie mai mult decît un training. Un training făcut la firmă înseamnă o pregătire pe o anumită specializare. Aici, într-o „întreprindere virtuală", evident că posturile sînt mobile – azi lucrează la departamentul de marketing, mîine la cel de vînzări, poimîine la testare, logistică etc. În fond, prin acest program înveţi să deţii cît mai multe instrumente, pentru o desăvîrşire profesională.

■ ■ ■

Ne bucurăm că îi putem ajuta pe studenţi în obţinerea unor competenţe de bază.

Dilema studiilor universitare

supliment al revistei *Dilema veche* nr. 386, 7-13 iulie 2011

Coordonator: Stela GIURGEANU
Corectură: Ruxandra MIHĂILĂ
Prezentare grafică: Dan STANCIU
Secretariat de redacţie: Dana CĂLINESCU
Tehnoredactare: Adrian DAMIAN

DILEMATIX

Orașul unde ne-ar plăcea să jocuim

supliment pentru copii editat de Dilema veche

De cîteva luni, fac parte din Ordinul Bufniţelor Arhitecte şi al Constructorilor de Cuiburi (pe scurt – OBACC). Deşi sînt doar un membru onorofic, pentru că n-am studii de specialitate şi nici nu lucrez în acest domeniu, mai particip din cînd în cînd la şedinţe, iar arhitecţii şi constructorii îmi cer sfaturi şi aşteaptă de la mine idei. Care cuiburi sînt mai estetice: cele rotunde sau cele pătrate? Se pot construi cuiburi cu 10 etaje, fără să afectăm structura de rezistenţă a copacilor? Se poate recicla găinaţul de porumbel pentru a obţine un combustibil viabil pentru aripopropulsoare? Ş.a.m.d. De multe ori nu ştiu ce să răspund, aşa că dau diferite exemple (uneori utile, alteori nu) din oraşul în care m-am mutat de curînd: Bucureşti. Nu e un oraş care să-mi placă în mod deosebit, însă întotdeauna am spus că, dacă locuitorii săi ar avea mai mult spirit civic, viaţa din urbea lor s-ar putea schimba în bine. Le-am explicat bufniţelor că nu e cazul să-şi vopsească cuiburile în roz şi verde fosforescent, pentru că astfel ar deveni mai uşor de depistat de către prădătorii de ouă. Şi în Bucureşti mai nou e moda caselor vopsite în culori ţipătoare şi din cauza asta aspectul unor străzi e deplorabil (nu ştiu însă dacă şi hoţii dau năvală...). Le-am mai povestit că în Bucureşti se construiesc acum blocuri foarte înalte, deşi e un oraş zguduit periodic de cutremure (iar unii constructori nu respectă nici un fel de normă). Şi le-am mai zis că nimeni nu reciclează găinaţul de porumbel şi nu doar pe el, nici măcar pet-urile sau alte ambalaje nu sînt strînse de pe stradă pentru a li se găsi o nouă utilitate. În momentul în care n-am mai găsit alte exemple şi am rămas în pană de idei, m-am gîndit să lansez această temă în revistă: cum v-ar plăcea să arate oraşul în care locuiţi? Cu alte cuvinte, am aşteptat de la voi planuri, proiecte, idei şi, de data asta, chiar nu m-aţi dezamăgit. Am primit aproape 500 de „lucrări": unele dintre ele descriau oraşele prezentului, altele prezentau oraşe ale viitorului. Au fost atît de multe propuneri interesante încît, deşi eu şi asistentele mele le-am selectat cu atenţie, ele n-au încăput într-un singur număr. De aceea, am decis să facem două numere consecutive despre oraşul ideal.

Aşadar, aceia dintre voi care nu şi-au găsit textele în paginile revistei, nu disperaţi! O nouă selecţie va fi publicată în numărul din iunie al suplimentului. Dar pînă atunci îi invităm pe toţi cei care au scris (dar şi pe colegii, prietenii, părinţii, profesorii lor...), pe 30 aprilie, la Clubul Ţăranului de la Muzeul Ţăranului Român, la ora 13.30, la evenimentul de lansare a acestui număr şi la festivitatea de premiere. Vor fi premii pentru toată lumea!

Oraşul viitorului, în varianta colorată

Dacă iei expresul spaţial cîteva milioane de kilometri, treci de Lună, priveşti planeta Marte cum se micşorează în urma ta şi, peste mult, mult timp, zăreşti un corp ceresc uriaş, multicolor şi înconjurat de mii de nave spaţiale sofisticate sau simple şi înseamnă că ai ajuns în apropierea planetei FANTEZIA.

Această planetă, aflată la 894 de mii de ani lumină de Pămînt, este populată cu peste 60 de miliarde de oameni şi extratereştri, care vin din peste 300 de galaxii diferite. FANTEZIA a fost numită astfel din cauza culorilor vii ale vegetaţiei de aici, dar şi pentru că are atît de mulţi locuitori diferiţi. De asemenea, are 10 milioane de oraşe, fiecare dintre acestea avînd cîte o poveste uimitoare.

Unul dintre aceste oraşe, numit Multicolorus, este renumit pentru arhitectura sa unică în Univers. Clădirile sînt construite în formă de spirale, piramide, cuburi, sfere, dintr-un material rezistent la apă, la radiaţii şi chiar şi la meteoriţi. În caz de cutremur, casele, zgîrie-norii şi celelalte clădiri se pot ridica de pe sol la aproximativ 2 m înălţime şi astfel niciun fel de dezastru natural nu le poate afecta. Un alt lucru uimitor este felul în care sînt „pictate" clădirile: cu imagini mişcătoare, care îşi schimbă culoarea. Cum e posibil acest lucru? Foarte simplu: vopseaua este alcătuită din animale microscopice ce îşi pot schimba culoarea în funcţie de starea de spirit. În acest fel, rudele sau vecinii locuitorilor oraşului vor şti mereu cînd pot să-i viziteze şi cînd nu. Parcurile, care sînt prezente aici în număr foarte mare, au vegetaţia şi fauna – una mai interesantă decît cealaltă. Există peste 30 de milioane de specii: unele sînt colorate, altele sînt atît de stălucitoare încît nu te poţi uita la ele. Cît despre faună, aceasta este, de asemenea, foarte diversificată, cunoscîndu-se aproximativ 25 de milioane de specii, însă lucrul cel mai interesant e că fiecare plantă este mîncată de cîte un animal cu aceeaşi înfăţişare.

Centrul oraşului este mereu plin de turişti. Ca şi pe Pămînt, există şi aici magazine, cafenele sau restaurante, numai că sînt puţin diferite. Magazinele, în loc să conţină haine pline de culoare, asortate cu planeta, au numai haine albe, negre sau gri. Cafenelele seamănă cu cele de pe Pămînt, însă ceea ce se bea înăuntru este mai ciudat. Locuitorii spun că specialitatea oraşului este o băutura ce îţi aminteşte de curcubeul de pe Terra şi are gust de căpşuni. Pentru vizitatorii pămînteni este ceva banal, însă pentru ceilalţi e o delicatesă. Mîncarea de aici este preparată dintr-o singură plantă, aceasta schimbîndu-şi gustul în funcţie de personalitatea fiecăruia.

Locuitorii oraşului sînt, însă, uluitori: în afara faptului că provin din 300 de galaxii diferite, vorbesc peste 500 de mii de dialecte, cea mai vorbită limbă fiind engleza. Fiecare locuitor este diferit în felul său – de la culoarea pielii pînă la complexitatea personalităţii. Deşi provin din diverse locuri, toţi sînt recunoscuţi drept cei mai ospitalieri din întregul Univers, dar şi cei mai îngrijiţi, altruişti şi bogaţi de pe Fantezia.

Cel mai ciudat lucru dintre toate rămîne coloritul vegetaţiei şi al faunei. De aceea, oraşul Multicolorus este atracţia principală de pe Fantezia. Dar, după cum se spune, nu eşti niciodată sigur de acest lucru pînă nu îl vizitezi şi îi afli toate secretele! Drum bun!

Monica TUDOR, *clasa a VIII-a, Şcoala nr. 280 „Mihail Sebastian", Bucureşti*

Un oraș straniu numit București

Era o zi obişnuită, o zi monotonă, aşa cum începe mereu. Dar ce înseamnă o zi monotonă în Bucureşti? Cred că pentru fiecare înseamnă o zi plină de stres, o zi foarte agitată. După-amiaza, traficul bucureştean este unul foarte stresant. Conducătorii auto îşi ies din cumpăt, iar pietonii nu mai reuşesc să traverseze prin locurile special amenajate.

Eram în maşina mamei şi mă întrebam „Oare cînd se va sfîrşi acest coşmar?", aşă că am închis ochii şi mi-am imaginat că Bucureştiul este un oraş în care nu ai vrea să păşeşti niciodată. Toate casele erau verzi, negre sau roşii, blocurile erau crăpate şi vechi. Maşinile aveau toate plăcuţe de înmatriculare care conţineau cuvinte horror, cum ar fi *zombie, sînge* sau numărul 13. Lumea devenise stresantă, chiar mai stresantă decît era înainte.

Ziua de marţi 13 se tot repeta, vremea era ploioasă şi plantele, în toiul primăverii, erau ofilite, chiar dacă afară ploua cu găleata. În fiecare zi, în ziar apăreau întîmplări ciudate care chiar îţi făceau pielea de găină. Copiii se jucau cu obiecte ascuţite, iar în oraş nu existau parcuri, mediul înconjurător era foarte poluat şi, în loc de felinare, pe străzile pustii se puteau vedea nişte lumînări imense care se topesc şi niciodată nu ştii cînd îţi poate cădea ceară pe cap.

Am deschis ochii şi din acest vis am realizat că trebuie să ne apreciem oraşul, cu bune şi rele, pentru că acesta poate deveni ceva mult mai rău.

Diana Andreea DRAGOMIR, *clasa a V-a, Şcoala nr. 97, Bucureşti*

Vlad a ajuns, nici el nu mai ştie cum, pe acoperişul unui oraş din anul 2080. În acest oraş fără nume, care aparţine tuturor locuitorilor săi, totul este ecologic, nu există fabrici, iar gunoiul e folosit drept... combustibil. Din păcate, claxoanele maşinilor din Bucureşti îl trezesc pe Vlad la realitate. Roman are o altă propunere: cum ar fi ca Bucureştiul să fie administrat doar de către copii?

Oraşul fără nume din anul 2080

Sunetul clopoţelului se aude vesel, vestind sfîrşitul orelor. Ora se sfîrşeşte, bineînţeles, după ce ne notăm tema ce o avem de făcut pentru mîine. Era evident că nu puteam să o ratăm.

Ieşim în fugă din clasă, apoi din şcoală. URA!!!, a mai trecut o zi, ziua de luni.

Şi-ncepe drumul către casă. Autobuzul este plin-ochi şi parcă de-abia se mişcă. În jurul meu oamenii sînt obosiţi, îngînduraţi şi par nerăbdători să ajungă acasă. Şi mie mi-ar plăcea să ajung repede, într-o clipă chiar.

Dar... Ne-am oprit iar. Pe tronsonul acesta de drum se va construi un pod, acum de-abia au început săpăturile. Şi aşa va merge treaba pînă cînd se va termina podul? Mă aşez mai bine între cele două rînduri de scaune. Aici sînt mai apărat de aglomeraţie.

Oare cum ar fi să ieşi din şcoală şi, în cîteva frînturi de secundă, să ajungi acasă, în camera ta?

Ei, da, ăsta vis! Şi de ce nu? Închid ochii şi încep să-mi imaginez cum ar fi posibil. Doar au ajuns unii de la Pămînt la Lună, cînd nici nu apăruse prima maşină! Ia să vedem!

Să zicem că... sîntem în anul 2080.

În minte deschid ochii, iar în faţa mea apare o arătare ciudată ce-mi zîmbeşte şmechereşte. O fi rudă cu Mushu, dragonul?

– Salut, copilu'!

– Salut! Tu cine eşti?

– Eu? Spiritul oraşului. Cum de nu mă ştii?

– Şi cum se numeşte acest oraş?

– Ei, dar chiar îmi placi! Din ce eră ai picat? Nu v-a învăţat la şcoală că, prin convenţie internaţională, oraşele nu mai au nume?

– Dar ce au?

– Coduri!

– Coduri? Cum adică?

– Păi, după cum au dorit locuitorii lor să trăiască, s-au împărţit pe categorii.

– Aha! Şi oraşul acesta al tău din ce categorie e?

– În primul rînd, nu se vorbeşte aşa. Oraşul este al tuturor. Iar ca să-ţi faci o idee despre treaba cu codurile, te invit la plimbare.

– O, stai încet că ameţesc! Ce-i asta?

– Pentru că ne grăbim, am intrat pe banda ultrarapidă.

– Există mai multe?

– Da, de plimbare, pentru marfă, lentă, rapidă şi, mă rog, altele. Depinde de timpul pe care-l ai la dispoziţie.

– Dar nu aud nimic! Banda asta nu face zgomot deloc.

– Păi, dacă ar face zgomot înseamnă că ar fi defectă. Ori după cum vezi, nu e! Nu face zgomot, fiindcă aşa este şi gîndită şi foloseşte materiale speciale.

– Şi nu are nici gunoi.

– Cum adică gunoi? Ce este gunoiul?

– Ambalaje, chiştoace, resturi de mîncare...

– Păi, nu e vorba de gunoi, ci de combustibili.

– Vrei să spui că voi nu aveţi gunoi?

– Nu! Nu mai avem de mult! Orice material care nu mai foloseşte cuiva se reciclează sub formă de materie primă sau combustibil!

– Serios?

– Foarte serios!

Mă uit în sus şi nu-mi vine să cred cît de senin şi frumos este cerul. Soarele străluceşte puternic, dar nu simt deloc acea căldură uscată şi înăbuşitoare care-ţi face respiraţia imposibilă. Oare de ce? Şi ce culoare uniformă are acest cer!

– Da, este un efect optic dat de panourile solare. Tot oraşul foloseşte doar energie regenerabilă şi este situat într-o zonă cu foarte multe turbine eoliene.

– Şi panourile astea nu afectează vegetaţia?

– Ţi se pare că e afectată?

– Nu, ai dreptate, chiar arată super, nu vezi fir de praf. Să nu-mi spui că nu aveţi nici praf!

– Dar chiar n-avem! Nici emisii de gaze toxice, nici praf.

– Super! Deci voi nu faceţi curat niciodată, nu?

– Eroare! Noi facem tot timpul curat, tocmai prin modul nostru de a trăi şi munci.

Mi-e cam neclară chestiunea, dar nu

mai am timp să cer amănunte. În faţa noastră apare o răscruce. Banda porneşte apoi în sus, luînd forma unui ascensor. Oare urcăm pe Lună?

– Nu, doar pe acoperiş, îmi răspunse. De aici vedem tot.

Ia uite! Prichindelul acesta îmi aude gîndurile!

Cînd am ajuns sus am înţeles cum poate avea un oraş acoperiş. Panourile solare alcătuiau o imensă piramidă. În exteriorul lor, printre turbine, erau cîmpuri întinse cu roade de toate felurile. Şi peste tot erau benzi pentru transport. Nu se zărea ţipenie de maşină.

– Să ne întoarcem la coduri. După cum ai văzut, oraşul acesta nu depinde de nimic. Are tot ce-i trebuie din aer şi lumină. Altele folosesc ca resursă apa, iar unele – energia pămîntului.

– Şi oamenii unde trăiesc?

– Cum unde, stimabile? În casele lor. Casele sînt amplasate pe verticală şi orizontală, astfel încît să se folosească tot spaţiul disponibil şi să beneficieze de maximum de lumină. Sînt spre exteriorul feţelor piramidei.

– Şi oamenii? Unde muncesc? Oare cum arată fabricile lor?

– Fabrici nu avem, doar birouri, dar majoritatea oamenilor muncesc din propria locuinţă, pentru a-şi produce singuri tot ce au nevoie să trăiască.

Probabil că-mi ieşiseră ochii din orbite, fiindcă l-am văzut tăvălindu-se de rîs. Cu siguranţă Mushu îi era stră-stră-stră-bunic.

– Chiar tot?!

– Tot.

Bine, îl cred pe cuvînt. În fond, nu pare chiar aiurea, ar fi super să stai acasă, dar să munceşti, nu? Să schimbăm subiectul.

– Voi n-aveţi maşini?

– Ba da.

Am orbit, oare? N-am văzut nici una.

– Nici nu ai fi avut cum. Circulă doar pe sub pămînt. În special pentru transportul mărfurilor.

Privesc în jurul meu. E curat şi linişte. Oamenii zîmbesc tot timpul, sînt fericiţi. Pînă şi Mushu acesta zîmbeşte încontinuu...

Frînele scrîşnesc brusc. Doamna de lîngă mine se dezechilibrează şi-mi înfige un cot în spate. Noroc cu ghiozdanul, am uitat să mi-l dau jos.

Ei! Visul s-a sfîrşit. Claxoanele mă trezesc la realitate.

Vlad-Mihai IOAN, *clasa a V-a, Şcoala nr. 97, Bucureşti*

Oraşul copiilor

Bucureşti, un oraş în sud-estul Europei. Martie 2088. O comisie de experţi din partea Uniunii Europene soseşte cu o misiune importantă. Toate datele obţinute pînă în acest moment confirmă succesul experimentului românesc.

Cu treizeci de ani în urmă, Primăria oraşului a organizat un referendum la cererea bucureştenilor, care erau din ce în ce mai nemulţumiţi de administraţia locală. Speciile urbane – cîinii vagabonzi, gîndacii şi şobolanii, care suferiseră mutaţii genetice – deveniseră de nesuportat. Oraşul era murdar, iar oamenii disperaţi. Aşa că au hotărît să facă o schimbare. Cine era capabil să redea oraşului strălucirea de altădată? Cine era în stare să găsească soluţii bune? Copiii. Nici un adult nu mai avea voie să participe la administrarea Bucureştiului, care era condus, de treizeci de ani, doar de copii cu vîrsta cuprinsă între 10 şi 16 ani.

În acest răstimp, oraşul s-a schimbat profund. Copiii au decis să se amenajeze mai multe parcuri şi grădini, piste de biciclete şi locuri de joacă. Au interzis folosirea maşinilor pe benzină şi au construit străzi suspendate şi trotuare cu două benzi de mers, care rulau singure la viteze între 60 şi 100 de km/oră. Bineînţeles, trebuia să-ţi pui centura de siguranţă. Roboţi roz şi galbeni făceau curat pe străzi, nonstop. Cum aruncai un muc de ţigară, cum apărea un robot care nu doar îl ridica, ci îţi şi dădea o amendă usturătoare: laserul pe care îl aveau în ochi găsea imediat cipul de identitate din umăr şi îl marca dintr-o clipire, vorba vine! Copiii poliţişti supravegheau traficul urban şi îl reglau doar dintr-un joystick. De asemenea, la marginea oraşului a fost construit un laborator genetic – o clădire foarte mare făcută din lego, unde se testau animalele cu mutaţii genetice: cîinii vagabonzi, care cîntau arii de operă, gîndacii, cărora le crescuseră platoşe de oţel, şi şobolanii cu aripi. Se zvoneşte însă că aceste animale şi insecte au fost transformate într-o armată eficientă şi supusă. Uniunea Europeană dorea să afle şi această poveste incredibilă. Înghеţata se dădea gratis la fiecare colţ de stradă, iar copiii mergeau la şcoală doar în weekend.

Oraşul copiilor era curat, frumos şi vesel.

Roman DAMIAN, *clasa a III-a Şcoala nr. 79, Bucureşti*

DILEMA VECHE și DILEMATIX
împreună cu

ACA DEMIA GROUP®
Lecții particulare la domiciliul dumneavoastră

Vă oferă
MEDITAȚII particulare și STAGII intensive
pentru întreaga programă școlară !

Premieră în România!

5 ședințe de meditații la preț de 3!
Clasele I-IV (50 ron/ședință)
Clasele V-VI (60 ron/ședință)
Clasele VII-VIII (85 ron/ședință)

Sună ACUM la 0212.310.310
și alege soluția ideală pentru copilul tău !

DILEMATIX
îi oferă copilului tău 2 ședințe
de meditații GRATUITE la 3 cumpărate*

*Ofertă valabilă pentru perioada de înscriere 28 aprilie-20 mai
în condițiile semnării unui contract de mandat
cu SC ACA DEMIA GROUP SRL

ACA DEMIA GROUP®
Lecții particulare la domiciliul dumneavoastră

este prima societate din România autorizată și specializată în efectuarea de cursuri particulare la domiciliul elevului și stagii intensive pentru toate nivelele prevăzute în programa școlară.

Serviciile noastre:

- Meditații particulare la domiciliul elevului (clasele I - XII)
- Profesori calificați pentru toate materiile din programa școlară
- Stagii intensive BAC și Admitere Universitară
- Ajutor la pregătirea temelor
- After school individual
- Ateliere educative (limbi străine, muzică, pictură)

Sute de profesori calificați si selectați cu multă rigoare!

Beneficiile tale:

- ✓ O relație privilegiată: un profesor doar pentru copilul tău
- ✓ Program personalizat conform nevoilor elevului
- ✓ Profesori entuziaști, proactivi și obiectivi
- ✓ Un Consilier Pedagogic ACA DEMIA dedicat ție
- ✓ Raport personalizat de evoluție trimestrială

Pune toate șansele de partea copilului tău!

Adresa: Strada Av. Gheorghe Mărășoiu nr. 25 - Sector 1 București - Cod: 011907

Tel : 0212 310 310 Fax : 0212 310 309
E- mail : info@aca-demia.ro
www.aca-demia.ro

DILEMA VECHE

DILEMATIX

Peste mulţi ani, atunci cînd Pămîntul nostru se va transforma „într-un cub cu colţuri ascuţite ca vîrful unui ac", maşinile din oraşul Time Town vor folosi drept combustibil apa din staţiile de epurare şi vor scoate aburi, în loc de gaze de eşapament. Cel puţin aşa îşi imaginează Ioana. Copiii de la C.N. „B.P. Hasdeu" din Buzău ne-au trimis şi ei cîteva propuneri de oraşe care mai de care mai comice sau mai... dulci.

Patru variante urbane

– propuse de copiii din clasa a VI-a de la C.N. „B.P. Hasdeu" din Buzău –

Spavariciville

În sfîrşit, vacanţa de vară a sosit şi începe adevărata distracţie, dar, bineînţeles, împreună cu această minunată parte din an vin şi temele de vacanţă, printre care şi lecturile suplimentare.

M-am hotărît – am să încep mai întîi cu cititul. Parcurg lista de lecturi şi un titlu îmi surîde: *Un oraş de vis* de D. Anonimus. În aceeaşi zi, am mers la bibliotecă şi am împrumutat cartea. Cînd am ajuns acasă şi am început să ascult spusele naratorului, eram încîntat. M-am întrebat totuşi de ce nu aş putea să vizitez îndeaproape acest oraş de vis. Aşa că am aşezat cartea pe podea, deschisă la o pagină cu imagini şi am făcut un plonjon de nota zece din pat, direct în cartea lui Anonimus.

Ce-aţi crezut? Că am să mă lovesc sau am să ratez cartea? Sau că o să am de-a face cu o „cruntă realitate"? Nicidecum. Am ajuns direct în oraşul spavaricilor. Aceştia sînt spiriduşi cu părul ca peruca unui clovn, cu un nas roşu şi... sînt foarte talentaţi. Spavaricii ştiu să coasă cu pînză de păianjen, să jongleze cu raţe, să croşeteze apă minerală, să-ţi citească ora după termometru, să înveţe girafele să danseze step, iar pe hipopotami balet, să predea lecţii de bune maniere porcuşorilor, să facă seifuri din carton, să înveţe un urs panda să cînte „Bad Boys" şi să deseneze toate hărţile lumii, cu ochii închişi.

În oraşul acestor spiriduşi, ziua este plină şi interesantă. Spavaricii se distrează de minune jucînd cricket cu struţi, bowling cu popîndăi şi darts cu albine.

În acest loc se organizează des olimpiade. Însă probele sînt foarte diferite. Cîteva dintre cele mai votate probe pe site-ul Spavaricilor sînt: mutarea mobilei cu nasul, stingerea unui incendiu cu suflul şi confecţionarea de scaune din bolduri (spavaricii trebuie să se aşeze pentru a testa rezistenţa scaunului).

În Spavariciville, căci aşa se numeşte oraşul, nu există decît casele locuitorilor, cîteva magazine, multe locaţii pentru diferite sporturi şi o şcoală unde se duc toţi spavaricii în zilele de iarnă sau în zilele cu vreme urîtă, cînd spavaricii nu se pot juca.

Dar pentru că ceea ce este frumos nu durează o veşnicie, am fost anunţat că dacă o să mai stau puţin acolo, voi rămîne prizonier pe veci în acest oraş. Îmi plăcea la nebunie Spavariciville, însă mi-ar fi fost prea dor de familia mea. Am observat o lumină deasupra mea şi mi-am dat seama că ea mă va duce acasă. N-am putut să o ajung decît cu mîna pentru că era prea sus, dar noroc că mama a fost în cameră şi m-a tras cu o forţă uimitoare.

Atunci am realizat că nu toate visele noastre se vor îndeplini şi că trebuie să găsim un Spavariciville în oraşul în care trăim.

Călin NEDELCU

Chocolate Town

Mă gîndesc să spun cîte ceva despre oraşul meu. Nu voi începe cu date istorice sau geografice. Tot ce trebuie să ştiţi e că se numeşte Chocolate Town, nu a apărut şi nu va apărea niciodată pe hartă. Chocolate Town este locul în care toţi şi-ar dori să trăiască.

Spavaricii se distrează de minune jucînd cricket cu struţi, bowling cu popîndăi şi darts cu albine.

La intrarea în oraş veţi fi întîmpinaţi de 20 de ciocomaimuţele, care vă vor conduce spre inima oraşului. Dacă vi se face foame pe drum, puteţi opri la unul din ciocobarurile noastre. Aici ciocobarmanii vă vor servi cu orice mîncare doriţi. Specialitatea casei este friptură de ciocolată cu cereale.

Lîngă fiecare ciocobar se află şi un ciocostand cu îngheţată, de unde puteţi mînca diferite bunătaţi îngheţate, pentru a vă răcori. Cînd ciocosoarele se ascunde după cioconori şi vă simţiţi obosiţi, vă puteţi caza la un ciocohotel de o sută de ciocostele.

Pentru plimbări lungi şi relaxante, vizitaţi ciocoparcurile din centrul oraşului. Unele dintre ele sînt parcuri de distracţii. Vă puteţi distra în ciococarusel, ciocoleagăn, ciocotobogan şi multe altele.

Dacă doriţi să intraţi în acest oraş... păi... închideţi ochii şi lăsaţi imaginaţia să vă conducă pe drumuri necolindate pînă acum.

Bine aţi venit în Chocolate Town!

Roberta CORBU

Totul e inclus în cip

„După cum observaţi, acesta este oraşul viitorului, noul concept de oraş pentru România, creat de domnul inginer Icsulescu. Toate fabricile, maşinile şi obiectele sînt computerizate, toţi oamenii au un cip implantat în mînă, iar cînd au nevoie de ceva, doar se gîndesc la lucrul respectiv şi cipul transmite un semnal cu unde electrice, iar comanda este îndeplinită.

Unităţile militare sînt formate din roboţi care nu necesită pregătiri sau comenzi, deoarece au un senzor ce indică pericolul iminent.

Mîncarea este sintetizată chimic, dar 100% sanătoasă şi este transformată într-o pilulă care este înghiţită. De asemenea, stilul de viaţă este foarte sănătos, deoarece nu mai există surse poluante.

Oamenii nu se mai supără şi nu mai există conflicte, deoarece cipurile au un dispozitiv special inserat care transmite numai unde de energie pozitivă.

Toate mijloacele de comunicare sînt incluse în acest cip, deci nu mai este nevoie de alte aparate."

Acest scenariu pentru viitorul României ne-a fost prezentat de Romanian TV şi data estimării începerii proiectului este anul 2990.

Ionuţ DRAGOMIR

Oraşul Bloodyhell

Sub pardoseala şubredă a unui pod, veţi găsi poarta spre oraşul Bloodyhell. Aici, uşa este căptuşită cu piele de viperă ursuză şi cu ochi de cai nărăvaşi. Pancarda cu numele oraşului este de fapt copita unui unicorn cu ţep din Camtatcha. ***Bloodyhell*** este scris cu saliva unui Mezurian albastru. Deschizînd uşa, veţi pătrunde într-o lume chinuitoare, dar perfectă. Copacii sînt făcuţi din bucăţi de intestine subţiri, pline de suc pancreatic. Pe străzi, poţi aluneca pe saliva unei vipere portocalii foarte uşor. Casele, magazinele şi cele mai importante instituţii sînt vopsite cu sînge închegat. Din minunatele ţîşnitori căptuşite cu piele de boa şi stomac de vrăbiuţe, veţi putea gusta din acidul clorhidric special pregătit. Din magazinele de dulciuri vă veţi putea înfrupta din minunatele prăjituri cu aripi de muşte, cozi de şobolan şi rămăşiţe din trupurile gîzelor care au fost folosite la confecţionarea uniformelor celui mai vestit liceu din Bloodyhell, Liceul Pierzaniei Sîngeroase.

În acest minunat oraş, băncile sînt făcute din membrele elefanţilor ale căror capete folosesc drept scaune în primărie şi în cele mai importante bănci din oraş.

Primarul este o creatură foarte prietenoasă. Face colecţie de ochi şi organe provenite de la fiecare turist care a trecut pragul acestui oraş. Nu trebuie să vă îngrijoraţi, căci primarul păstrează ochii, cu mare grijă, în formol. Dacă totuşi vreţi să vă păstraţi faţa intactă, acesta va accepta patru degete, fiecare extras de la cîte un membru diferit. Mărinimie curată, nu?

Cele mai importante lucruri despre care nu v-am spus sînt locurile în care vă puteţi distra. Cel mai căutat colţ al oraşului este piscina cu vomă de vrăjitoare lemnoasă. Aici vă puteţi delecta cu un spectacol care prezintă disecţia unor persoane din public. Altă atracţie este parcul de distracţii „Drag me to hell". Aici vă vor întîmpina cei mai cunoscuţi artişti ai oraşului Mortadella şi Vîrcolactus. Cel mai interesant carusel este Calea Pierzaniei Infinite. Mulţi s-au tot învîrtit pînă cînd... nu s-au mai întors.

Un lucru important de menţionat este că aici nu există bani. Totul se plăteşte cu ceara din urechi.

Pe interior, casa voastră va fi tapiţată cu păr de mistreţ zglobiu, iar la robinet va curge rachiu de brad simpatic cu slănină de mînz.

Oraşul Bloodyhell vă urează bun venit, organizînd petrecerea în cazane cu sulfură de cadmiu, plineochi cu gărgăriţe coapte.

Să aveţi o şedere plăcută!

Alexandra OANCEA

Oraşul timpului

Îmi imaginez cum o să arate planeta noastră peste mulţi, mulţi ani. Poate, cine ştie, se va transforma dintr-o sferă turtită puţin la poli într-un cub cu colţuri ascuţite ca vîrful unui ac. Undeva, într-un colţ al planetei, se va găsi şi oraşul meu – Time Town. În acest oraş, aerul nu va mai fi poluat datorită noilor maşini care funcţionează pe pernă de aer. Acestea nu funcţionează cu combustibil asemănător cu cel din zilele noastre, ci cu apa din staţiile de epurare. Folosind apa, maşinile vor emana aburi care se vor transforma în nori.

Oraşele nu vor mai fi atît de aglomerate datorită minunatelor case de ultimă generaţie. Cînd populaţia oraşului Time Town va pleca către locurile de muncă, casele lor vor rămîne pe mîna roboţilor, pentru curăţenie, gătit, pază şi toate celelalte treburi casnice. Casele vor fi prevăzute cu un panou de securitate care verifică retina, amprenta şi timbrul vocii. Dacă cineva nu este înregistrat în baza de date, computerul va anunţa singur Poliţia. Casa va fi de fapt un computer gigantic. Va fi de ajuns să îi spui ce vrei, iar casa îţi va oferi totul.

Oraşul Time Town este unul dintre puţinele oraşe care consumă destul de puţină energie electrică, aceasta provenind din surse regenerabile. Acest oraş este un amestec de arhitectură şi ecologie, în care oamenii muncesc şi lucrează în armonie cu natura. Birourile lor sînt în aer liber. Cei care muncesc la birou se pot desfăta cu ceaiuri naturale, făcute de roboţii specialişti în prepararea ceaiului.

An de an, în oraş sînt plantaţi sute de copaci pentru ca atît oamenii cît şi animalele să aibă aer proaspăt. Chiar dacă Time Town este un oraş cu o tehnologie foarte avansată, asta nu înseamnă că locuitorii pot deveni leneşi. Ei vor munci pentru ca oraşul lor să devină mai frumos şi mai înfloritor. Dacă aş fi primarul acestui oraş, aş impune cîteva reguli simple, dar eficiente pentru toţi locuitorii. Sper ca în viitor el să existe undeva, pe Terra.

Ioana Teodora POPESCU, *clasa a VI-a, Şcoala nr. 97, Bucureşti*

În viitor, Bucureştiul se va numi Macigeşti şi va fi populat de căpcăuni, pe post de poliţişti, şi de extratereştrii, pe post de angajaţi la Salubritate. Rania mai crede că vom folosi Unicornii zburători în locul maşinilor şi că toţi europenii vor fi invidioşi pe capitala noastră. David are o soluţie şi împotriva corupţiei – toţi „cei cu personalitatea curată“ vor locui în New Eden, oraşul îngerilor.

La Magicești

Dragii mei prieteni, ştiţi oraşul Bucureşti de astăzi? Dacă aş fi eu primarul acestui oraş, lucrurile cu siguranţă s-ar schimba. Luaţi-vă cîte o pungă cu popcorn şi ascultaţi:

Toate blocurile şi casele vor fi înnoite. Vor fi cîte două antene portocalii în formă de şerpi cobra la fiecare geam. Maşinile vor fi toate duse la Rabla, iar noi, oamenii, vom merge pe Unicorni zburători care lasă în urma lor un praf parfumat, colorat şi calmant. Toţi locuitorii acestui minunat oraş vor fi calmi şi veseli. În loc de avioane vom zbura cu uimitorii Dragoni. Printre blocurile înalte îşi va face apariţia şi Tarzan (sînt fan înrăit). Cine doreşte să-l imite pe Tarzan, sărind din liană în liană, trebuie să poarte obligatoriu costumul junglei.

Restaurantele vor servi la micul dejun faimoasa ciorbă de Hot-Dogi, inventată de mine.

Poliţiştii vor fi înlocuiţi cu Căpcăunii, deoarece hoţii se tem mai mult de ei decît de politişti, iar şeful Căpcăunilor va fi Shrek. Hoţii sigur se vor cuminţi.

Numele oraşului meu îl voi schimba în Magicești – un oraş magic. Pentru protecţia maximă a acestui minunat oraş, avem şi o echipă de luptători cu şase elemente: foc, vînt, apă, pămînt, întuneric, lumină. Nu le spun numele. Este secret. Totuşi, vă dau cîteva indicii în legătură cu echipa misterioasă, să nu ziceţi că sînt rea. Fetele sînt tinere şi talentate. Ca arme, ele folosesc rujul, rimelul şi alte lucruri cosmetice. Băieţii din echipa misterioasă vor fi tineri şi graşi. Au mîncat prea multă ciorbă de Hot-Dogi. Ei vor folosi drept arme curelele de la pantaloni cu laser, şireturile de la adidaşi şi cerceii din nasuri drept scuturi.

Capitala noastră Magicești va ajunge sigur pe primul loc în Europa.

Pentru curăţenia oraşului Magiceşti, vor ajuta nimeni alţii decît extratereştii pierduţi. Aceşti chipeşi extratereştri cu cîte doi ochi mari şi strălucitori ca două stele şi cu cîte trei fire de păr negru care atîrnă din capetele lor sînt înalţi şi slăbănogi, iar pielea le este verde cu pete roşii. Fetele extraterestre au buze mari şi mov.

Cu ajutorul acestor minunate creaturi, capitala noastră Magicești va ajunge sigur pe primul loc în Europa, din toate punctele de vedere. Toţi europenii vor fi invidioşi pe capitala noastră.

Rania YOUSIF, *clasa a V-a, Şcoala nr. 27, Bucureşti*

Orașul îngerilor

Bine aţi venit în New Eden, „Oraşul celor cu personalitate curată“, o soluţie revoluţionară de la începutul secolului XXI împotriva distrugerii şi corupţiei. N-a glumit cel care a făcut această afirmaţie. De atunci însă a trecut mult, mult timp. Anul e 2207, iar totul este „automatizat“. Cei înstăriţi poartă haine mai degrabă retro-renascentiste făcute din nanofibre care permit schimbarea culorii şi a aspectului hainei purtate, ceilalţi însă au haine obişnuite, potrivite timpului respectiv. Fiecare locuitor foloseşte proiectoare holografice, putînd astfel să vadă noutăţile zilei sau să vorbească cu o anumită persoană, pe loc, fără a-şi folosi mîinile. Părţi ale arhitecturii sînt oarecum bizare. Multe restaurante, domicilii, şcoli, chiar şi spitale sînt concepute şi construite pe tema fluidităţii şi mişcării organice, cu culori vii şi intense, avînd un decor exterior şi interior izbitor la ochi. Luminile puternice inundă oraşul pe timp de noapte, fiind de obicei mai luminat decît ziua. Elysium Park e atracţia principală. Deşi nu s-a schimbat mult în ultimele două secole, acest parc încă atrage zeci de mii de vizitatori datorită frumuseţii sale naturale, datorită istoriei sale bogate, şi datorită arhitecturii sale clasice şi incredibile, toate construcţiile fiind verificate anual şi întreţinute cu respect şi devotament, de către locuitori.

Spitalele, la rîndul lor, sînt perfecte. Toate sînt dotate cu echipament ultraperformant de ultimă generaţie care asigură un tratament adecvat, operaţii cu sută la sută şanse de succes efectuate atît de către chirurgi de top cît şi de către aparate robotizate extrem de avansate, dispozitive de menţinere a vieţii care garantează supravieţuirea şi vindecarea oricărui pacient, şi de asemenea au un staff profesionist, grijuliu, cu bun-simţ şi bine organizat .

Oraşul e sufocat de zgîrie-nori şi de zeci de mii de holograme de tot felul, proiectate fie pe suprafaţa unei clădiri, fie în aer. Acestea sînt holograme publicitare – care prezintă un anumit produs, informative – care prezintă ştirile locale şi internaţionale, sau pur şi simplu de decor. Unii oameni au nişte avataruri holografice care reprezintă o persoană, un animal sau chiar o vietate extraterestră. Însă aparatele pe care le folosesc locuitorii au putere limitată, unele aparate putînd doar proiecta în aer o hologramă bidimensională. Există însă (pentru cei care nu-şi pot permite) în parcuri publice sau în diverse locaţii nişte dispozitive care pot crea holograma tridimensională, interactivă a unui avatar, aceste dispozitive avînd şi ele o rază de acţiune limitată. Cei înstăriţi îşi pot achiziţiona proiectoare tridimensionale care să creeze forme complicate şi flexibile.

Oraşul e organizat într-o reţea vastă şi complexă, care e condusă şi monitorizată de un AI (din lb. engl.: Inteligenţă Artificială) pe care noi îl numim „superintendentul“.

El e unul dintre cei mai avansaţi AI existenţi, şi din fericire, noi îl avem. Însă nu e totul roz în acest oraş, căci nebunia e la ordinea zilei. Aici are loc cîte-un delict/cîte-o crimă la fiecare trei ore. Din fericire pentru noi, avem cel mai bun sistem medical şi cei mai buni poliţişti pe care-i poate avea un oraş, pierderile umane stopîndu-se definitiv în ultimul secol. Cei ghinionişti, cărora li se strică un membru sau un organ, pot alege să-l înlocuiască cu cibernetice bio-mecanice corespunzătoare, să folosească nano-bacterii care refac structura şi repară ţesutul sau să-şi procure organe sau membre noi prin intermediul unei imprimante 3D, restul fiind pură chirurgie.

În privinţa poliţiei, nu se putea mai bine. Fiecare agent poartă armură de primă calitate făcută din aliaj de kromită (mineral din stratul care acoperă miezul planetei) şi Kevlar, şi are acces la armament TAZER avansat care opreşte funcţiile motorii ale corpului, folosind nişte stimuli electrici, evitînd astfel pagube colaterale. Vehiculele poliţiei sînt dotate cu generatoare antigravitaţionale şi turbo propulsoare pentru maximă viteză de mişcare. De asemenea sînt echipate cu tunuri portabile EMP (din lb. engl.: Puls Electro-Magnetic) pentru a dezactiva un vehicul în caz de urmărire şi sînt echipate şi cu dispozitive KINETIC-Tech, folosite după utilizarea armamentului EMP, pentru a manevra de la distanţă vehiculul urmărit cu scopul de a evita pierderi umane. Oraşul are şi o unitate specială pentru situaţii de criză sau de pericol mare numită SPICE. Băieţii ăştia-s un mister. Ei poartă o armură foarte dură, dar mai uşoară, pentru a nu restricţiona libertatea de mişcare. Armura lor e special concepută să demoralizeze inamicul şi de asemenea foloseşte nanotehnologie de ultimă generaţie care le măreşte viteza, forţa, şi de asemenea foloseşte un modul de camuflaj optic. Ei sînt practic o combinaţie letală dintre trupele SWAT şi războinicii ninja. Însă forţa umană nu-i de-ajuns. Căci situaţia se poate oricînd agrava, iar atunci e nevoie de puţină forţă brută. În multe zone ale oraşului sînt staţionate unităţi MECHA automate. Aceşti droizi de luptă sînt alertaţi rapid datorită numeroşilor senzori de pe fiecare stradă. La început a fost mult scepticism printre locuitori cînd a intrat acest robot în dotarea poliţiei, oamenilor şi poliţiştilor de seamă fiindu-le teamă să nu se strice şi să provoace daune oraşului şi locuitorilor săi. Dar acele griji au dispărut cu timpul şi oamenii s-au obişnuit cu prezenţa roboţilor protectori. Dezvoltarea lor a necesitat ceva timp deoarece trebuia un software ultraperformant pentru ca droidul să poată memora şi utiliza corect toate funcţiile motorii, armamentul şi sistemul de comunicare şi recunoaştere a persoanelor ostile sau cu potenţial ostil. Aceste elemente sînt esenţiale pentru protecţia oraşului şi a locuitorilor săi. Căci crimele sînt de nivel extrem de ridicat, de la bombe artizanale şi luare de ostatici, pînă la virusuri devoratoare şi bombardamente EMP. De aceea fiecare centimetru din oraş e monitorizat permanent, 24 din 24, locaţiile publice şi domiciliile fiind dotate cu un sistem de panică extrem de performant care anunţă forţele de ordine în cîteva nanosecunde. Unii locuitori, dacă vor, pot să-şi procure străjeri automaţi care protejează locuinţa în fiecare clipă. Însă nu totul se rezumă la lege şi ordine în acest oraş, locuitorii bucurîndu-se de nişte instituţii de învăţămînt de primă clasă, şi de centre agriculturale plasate strategic în oraş, în care se cultivă legume şi fructe naturale, nemodificate genetic, crescute cu cele trei elemente naturale necesare – soare, apă şi pămînt. Locuitorii se bucură şi de energie curată „neotrăvitoare“ şi de vehicule ECO nepoluante şi uşor accesibile, şi de servicii medicale demne de respectul tuturor. Toate acestea se întîmplă aici, în New Eden.

Adrian SIMION, Şcoala nr. 188

David SOLOMIE, *clasa a VIII-a, Şcoala nr. 11, Oradea*

Important!

Și copiii au nevoie de detoxifiere!

Știai că produsele pentru copii nu sunt neapărat sănătoase, deşi sunt care mai de care mai apetisante? Alimentele care le fac micuților cu ochiul de pe rafturile magazinelor sau din restaurante sunt prea dulci, prea sărate, prea condimentate, pline de aditivi și de calorii. Toate acestea nu fac decât să-i obișnuiască pe copii cu gusturile puternice și artificiale și să le pună sănătatea în pericol.

Până de curând se spunea că micuții nu au nevoie de detoxifiere. Statisticile medicale contrazic însă această ipoteză și trag un semnal de alarmă serios: problemele de tranzit intestinal, colesterolul mărit, obezitatea și diabetul de tip 2 apar din ce în ce mai frecvent la vârste din ce în ce mai mici. Copiii mănâncă aceeași hrană ca și adulții, adică una plină de chimicale și aditivi, iau multe medicamente și consumă cantități mari de dulciuri. Iată motive suficiente pentru a afirma că și copiii au nevoie de detoxifiere.

Vrei ca micuțul tău să crească sănătos și să fie mereu plin de energie? Învață-l să facă diferența între alimentele sănătoase și cele care nu-i oferă vitaminele și mineralele de care are nevoie, ci numai calorii goale.

În întâmpinarea părinților care știu că micuții lor au nevoie de ce-i mai bun pentru a crește sănătoși vine Zenyth Pharmaceuticals, care a creat **ColonHelp Junior, vitaminizant și detoxifiant 100% natural**, gândit special pentru cei mici. ColonHelp Junior este un supliment alimentar cu 50% fibre (psyllium și susan) și 50% fructe uscate, recomandat pentru îmbunătățirea digestiei și reglarea tranzitului intestinal. Pe lângă fibrele de psyllium și susan, ColonHelp Junior conține fructe de Goji, cătină, afine, merișor, considerate „superfructe" datorită antioxidanților (vitaminele A, C, E) și celorlalte componente valoroase: vitamine din grupul B sau minerale (calciu, magneziu, potasiu etc.).

Adio, probleme digestive!

Potrivit statisticilor, 10% dintre copiii mai mici de 12 ani suferă de constipație din cauza alimentației sărace în fibre.

Datorită conținutului ridicat de fibre de psyllium și semințe de susan, ColonHelp Junior îmbunătățește digestia și reglează tranzitul intestinal, rezolvând constipația. Totodată, papaya și ananasul din formula ColonHelp Junior asigură două enzime importante – papayna și bromelaina – care îmbunătățesc digestia. Același efect benefic asupra digestiei îl au și prunele uscate, foarte bune laxative, și nuca de cocos, un bun depurativ. Este bine de știut că îmbunătățirea digestiei duce și la o mai bună asimilare a vitaminelor și mineralelor, lucru care previne carențele, foarte frecvente și periculoase la vârste fragede.

ColonHelp Junior întărește sistemul imunitar

Cel mic se îmbolnăvește des? Are imunitatea scăzută? ColonHelp Junior este exact ce-i trebuie! Produsul asigură o cantitate mare de vitamine naturale, fiind un tonic excelent al organismului. Datorită vitaminelor are o acțiune imunostimulatoare și antiinfecțioasă deosebită. Administrat în combinație cu iaurt, ca parte a unui mic dejun sănătos, ColonHelp Junior întărește imunitatea, combate infecțiile intestinale și urinare și previne obezitatea. Copiii îl vor îndrăgi imediat datorită gustului excelent de fructe!

Un plus de vitalitate și poftă de viață!

Dacă celui mic îi lipsește energia, pofta de viață sau pofta de mâncare are nevoie de un supliment de vitamine. ColonHelp Junior este un adjuvant util în stări de oboseală, în tulburări de concentrare, suprasolicitare fizică sau intelectuală. Datorită vitaminelor și mineralelor conținute, ColonHelp Junior are un puternic efect tonic și revitalizant, fiind recomandat în perioadele de convalescență și apatie.

O linguriță de ColonHelp Junior conține o doză apreciabilă de vitamina C – 12 mg, cunoscută și ca vitamina imunității!

ColonHelp Junior, un produs pentru întreaga familie!

ColonHelp Junior este bun pentru copii, dar și pentru mămici, tătici, bunici! Este primul detoxifiant recomandat gravidelor și celor care alăptează. De asemenea, poate fi folosit în cure de detoxifiere și vitaminizare de către adulți, persoane în convalescență sau cele sensibile la gustul condimentelor din ColonHelp clasic. În cazul adulților, produsul este recomandat pentru ameliorarea balonărilor, a digestiei incomplete, a refluxului gastric, a colonului iritabil și pentru reducerea colesterolului. ColonHelp Junior este de ajutor și în curele de slăbire datorită fibrelor care reduc senzația de foame și vitaminelor care previn stările de epuizare, frecvente în timpul dietelor.

Alege ColonHelp Junior, cel mai sănătos cadou pentru tine și juniorul tău!

„ColonHelp Junior este un mic dejun delicios pentru copilul meu"

Simona Bălănescu, realizator tv de emisiuni de sănătate, a fost întotdeauna un susținător al produsului ColonHelp. Aceasta a testat împreună cu Marc, fiul ei, produsul ColonHelp Junior:

„Este de datoria părintelui să îi dea copilului produsele cele mai sănătoase. Atunci când merg la cumpărături cu Marc îi explic că anumite alimente nu sunt bune, iar altele sunt necesare pentru a crește mare. Deși se spune că dulciurile conferă energie micuților, eu cred că această energie și-o pot lua cu ușurință din fructe. Și mai cred că părintele este un model, iar dacă el mănâncă sănătos, și copilul său va face la fel. ColonHelp Junior poate fi consumat cu iaurt și poate constitui un mic dejun delicios pentru cei mici. Ajută la creșterea imunității datorită conținutului de vitamina C, este puternic energizant și reglează tranzitul intestinal, lucru foarte important la copii. Lui Marc i-a plăcut nu doar gustul, ci și culoarea. În combinație cu iaurtul, produsul capătă o culoare roz, care îi atrage pe cei mici."

AȘA NU!

Dulciurile, chipsurile sunt adevărate bombe calorice! Atenție! Obezitatea la copii este mult mai problematică decât cea a unui adult, pentru că celulele grase, adipocitele, odată formate în număr mare, nu mai dispar, iar slăbitul devine o problemă. Practic, copilul obez de mic va fi obez toată viața.

AȘA DA!

Micuții trebuie obișnuiți cu alimente naturale. Ei trebuie învățați să prefere un măr în locul unei bomboane și mâncarea preparată în casă în locul fast-food-ului. ColonHelp Junior îi obișnuiește pe copii cu gustul natural de fructe și, în același timp, este o metodă sănătoasă de prevenire a obezității.

Atenție! Alimentele îi îmbolnăvesc pe copii

Din cauza alimentației nesănătoase, tot mai mulți copii suferă de hiperactivitate și deficit de atenție, alergii și probleme de tranzit intestinal. Colesterolul mărit, diabetul de tip 2 sau obezitatea, afecțiuni până de curând caracteristice adulților, apar mai nou la copii cu vârste din ce în ce mai fragede. Mai mult, România este pe locul al treilea în Europa în clasamentul obezității, numărul copiilor obezi dublându-se în ultimii ani.

Cine sînt lenoviţii? Ne spune Cristian: ei se nasc bătrîni şi întineresc pe măsură ce trece timpul. Cîţiva lenoviţi mai curioşi s-au rătăcit în universul nostru şi s-au speriat de ce au văzut aici. Concluzia lor a fost: „Se pare că ecosistemul suferă la interacţiunea cu omul". În timp ce Cristian descifrează scrierile lenoviţilor, Ana-Maria transcrie textul pe care l-a descoperit într-o carte veche în care d-ra Mirela, o bucureşteancă din anul 1925, scrie despre Micul Paris.

Jurnalul lenoviților

Spre deosebire de oamenii care se nasc aşa, ca un document blank în care poţi să înregistrezi evenimentele şi obiceiurile prezente şi care îşi fac drum către viitor, lenoviţii se întorceau din timp cu o memorie vastă, făcîndu-şi loc în trecutul nostru, viitorul lor. Ei se năşteau bătrîni şi întinereau pe măsură ce timpul trecea.

Se pare că un grup de lenoviţi mai curioşi au găsit o spărtură între cele două universuri şi s-au rătăcit în pădurea de la marginea oraşului. S-au mirat privind la sticlele de plastic ce împodobeau pădurea, la pungile cîndva colorate ale supermarketurilor şi au acordat o atenţie deosebită unui cîine mort aflat într-un stadiu avansat de putrefacţie. Au clătinat din capetele lor mari privind caserolele de mici împrăştiate pe ici-colo.

Impresiile lor au rămas într-o carte dintr-un material nemaivăzut, o carte rotundă, scrisă cu raze de soare şi care împrăştie în jur holograme ale unui viitor necunoscut nouă. Cartea are, însă, foarte multe variabile. De exemplu, o pădure plină de ghiocei, de iarbă verde, copaci şi o căsuţă unde copiii se joacă. Dacă atingi căsuţa din hologramă, locul se umple de zeci de case şi pădurea dispare, dacă atingi pădurea, ghioceii încep să cînte, căsuţa rămîne şi copiii sînt fericiţi.

Dilematix, cu ochelarii de soare puşi în vîrful nasului, analiza informaţiile din cartea scrisă cu raze de soare a lenoviţilor. Găsi cu greu opţiunea *translate* şi iată ce citi el:

Observaţii: Pădurea este plină de materiale plastice. Credem că oamenii au împodobit-o astfel ca să dea un exemplu copiilor despre suferinţa unei naturi poluate sau este ziua materialelor reciclabile. În acest sens s-au făcut eforturi deosebite, întrucît a fost adus şi un cîine mort. Copacii au fost umpluţi de praf, pentru a putea demonstra viitoarei generaţii ce înseamnă un mediu poluat. Sîntem absolut siguri că oamenii au circulat pe aici cu maşinile, căci am găsit urme pînă în adîncul pădurii, chestie puţin exagerată, dar pentru un exemplu „aşa nu" apreciem orice fel de efort. Este, totuşi, exagerat, căci am găsit cîţiva ghiocei, aproape sufocaţi sub o pungă de plastic.

Unele broaşte au murit, iar nuferii au frunzele albe de var.

La nord de pădure este un bloc înalt din beton şi sticlă. În faţa lui, pe o arie extinsă au rămas diferite materiale de construcţie, iar lacul de lîngă el este plin de cărămizi. Unele broaşte au murit, iar nuferii au frunzele albe de var. Oamenii nu ştiu, dar nuferii sînt simbolul nostru, al lenoviţilor. Desigur, ne-am înşelat, nu este vorba de o simulare, este vorba de un mod de viaţă nesănătos pentru mediu. Întrucît se pare că ecosistemul suferă la interacţiunea cu omul, propunem limitarea înmulţirii acestora prin sterilizare sau micşorarea numărului lor prin catastrofe naturale.

Pentru decizia finală am luat un interviu unui animal care spune că specia lui convieţuieşte cu oamenii încă din Antichitate: are o coadă lungă şi spune miau la fiecare final de propoziţie. Din spusele acestuia se pare că nu-i chiar atît de rău, fiindcă oamenii au închis centrul oraşului ca să lupte împotriva poluării, se deplasează cu bicicletele şi metroul, au parcuri verzi,

fluturi cu aripi mari şi colorate, fîntîni arteziene şi peşti care înoată cu zecile printre florile de nufăr. Copiii au locuri de joacă special amenajate şi chiar nu se mai construieşte nimic în oraş, pentru a putea păstra spaţiile verzi. Ceea ce era în pădure – ne-a lămurit interlocutorul nostru – era o acţiune de mare amploare împotriva poluării. Oamenii au o politică civilizată care pedepseşte prin muncă orice persoană care aruncă gunoaie pe jos. Nu mai taie nici brazi de Crăciun, îi împodobesc pe cei care îi sădesc singuri... ce idee minunată!

După acest interviu, totuşi, nu sîntem pe deplin lămuriţi. Acest animal m-a rugat insistent să-i dau mîncarea din porthand-ing-ul meu; şi, după ce i-am dat-o, a fost curios să ştie dacă ne-a plăcut *povestea* lui. Cînd l-am întrebat dacă are stăpîn, ne-a răspuns că da, stăpînul lui este un băiat care se crede copilul lui Pitagora, un puşti care scrie SF-uri în caietul de matematică. Din păcate, trebuie să plecăm fiindcă spărtura din univers se repară singură în cîteva ore, dar vom încerca să vizităm oraşul lor data viitoare, să ne lămurim pe deplin. Atunci, noi, cei din viitorul lor, vom avea grijă ca planeta să rămînă albastră şi verde aşa cum o ştim. Vom dărîma construcţiile nefolositoare şi vom face ca maşinile neecologice să dispară. Viitorul nostru, al lenoviţilor, se îndreaptă dintr-o lume aglomerată spre o lume veche cu multe specii pe care omul, din greşeală, a nimicit-o. Sîntem fericiţi că anul acesta vom avea vestitori ai primăverii în lumea noastră, fiindcă am luat un ghiocel, o rîndunică şi o gărgăriţă cu noi. Viitorul depinde de acţiunile voastre şi vi-l putem arăta noi. Se ştie doar, specia supremă dictează, dar oare ştie ce face cu puterea sa?

Dilematix zîmbi gîndindu-se la povestea motanului. Pentru restul dilemelor – se ştie deja – el are întotdeauna o soluţie.

Cristian DIACONU, *clasa a VI-a, Şcoala nr.12 „Herăstrău", Bucureşti*

De la Micul Paris la Bucureștiul de azi

Citind o carte cumpărată dintr-un anticariat, am găsit, între filele ei, o hîrtie scrisă de o domnişoară, la data de 3 aprilie 1925. Pe această foaie, domnişoara Mirela a scris un text în proză despre o zi din „Micul Paris".

Am fost plăcut surprinsă de textul acestei fete, aşa că mi-a venit ideea să vă prezint şi vouă, cititorilor, compunerea fetei care locuia în Bucureşti, pe str. Gospodinelor nr. 3.

Aşadar:

„Micul Paris

Mă trezeşte de dimineaţă cîntul mierlei care şi-a făcut cuib în vişinul înflorit din faţa casei mele, plantat între lalele şi irişi. Ieşind din casă mă întîlnesc cu vecina mea de vis-à-vis, doamna Florentina, care locuieşte într-o casă mare şi albă cu muşcate la ferestre şi o grădină foarte îngrijită – îi place să o îngrijească singură şi se supără cînd vreun copil de pe stradă nimereşte cu mingia (sic!) *în grădina ei. După ce las în urmă casa albă, întîlnesc case care mai de care mai colorate, cu flori şi pomi înfloriţi care mă îmbată cu parfumul lor. De la cîte o casă se aude un tango cîntat de patefon şi atunci cînd strada e pustie, fac pe furiş cîţiva paşi de dans şi mă visez dansînd îmbrăcată cu o rochie frumoasă într-o sală de bal. Pe stradă se aude şi tropotul cailor care trag tranvaiele* (sic!) *ce duc domni bine îmbrăcaţi şi doamne cu rochii frumoase, dar şi claxoanele cîtorva maşini negre. Dacă Micul Paris este atît de frumos şi elegant deabea* (sic!) *aştept să văd marele Paris."*

Nu am mai găsit nici casele colorate, cu pomi şi flori parfumate.

Atît de frumos era Bucureştiul pe atunci, încît parcă îmi pare rău să vă prezint Bucureştiul de azi, şi totuşi am să o fac, aşa că iată ce a rămas din „Micul Paris":

Din păcate, pe str. Gospodinelor nr. 3 nu mai există casa cu vişin înflorit, ci o bancă gri, iar în locul casei albe, cu grădină frumoasă, acum este un bloc cu zece etaje, gri şi mohorît. Nu am mai găsit nici casele colorate, cu pomi şi flori parfumate. În locul acestora – blocuri urîte, cîţiva pomi uscaţi, iar în loc de parfum de flori... un iz de mici şi de benzină.

Pe strada pe care, în urmă cu mai bine de 80 de ani, treceau tramvaie trase de cai, cu domni şi doamne elegante, acum trec autobuze pline cu oameni nervoşi şi trişti. În locul cîtorva maşini, acum sînt o mulţime de maşini conduse de domni şi doamne nervoase, care claxonează tot timpul, printre eternele gropi făcute şi astupate şi iar făcute şi tot aşa... de muncitorii de la Regia de gaze, activitate care îmi aduce minte de mitul lui Sisif, despre care mi-a povestit tata într-o seară.

Din case nu se mai aud tangouri, ci cîntece în care diferiţi domni îşi laudă, pe ritmuri arăbeşti, averile şi femeile.

Cînd am crezut că mai rău nu se poate, o haită de cîini a sărit la mine şi, după ce am scăpat de ei, încercînd să îmi adun ideile, am călcat într-o „amintire" lăsată de un căţeluş a cărui stăpînă mi-a spus că nu trebuie să mă supăr, căci se cheamă că am noroc. Văzînd, însă, cum este azi Bucureştiul, cred că nu numai eu nu am noroc...

Ana-Maria CHIRIŢĂ, *clasa a VII–a, Şcoala nr. 97, Bucureşti*

Yasmina a găsit pe stradă o misterioasă cutiuţă muzicală care a teleportat-o în orăşelul de dincolo de strada Lipscani – Musicalia. Aici, l-a cunoscut pe faimosul Vitalis – „părintele simfoniilor" – şi a reuşit să-l impresioneze cîntîndu-i la vioară. Oare îşi va mai dori Yasmina să se întoarcă acasă?

Musicalia – orășelul de dincolo de Lipscani

Era un loc frumos. Un loc în care îmi trăiam fericirea de fiecare dată cînd îl vizitam. Nu avea vreun nume, era un „orăşel părăsit", de dincolo de Lipscani. Acesta era un cartier învechit al Capitalei căruia lumea nu îi dădea prea multă importanţă. Era ca un mic sertar plin de praf al unui dulap. Într-o zi, pe cînd mă plimbam pe acolo, m-am împiedicat de o cutiuţă muzicală care părea destul de veche. Micul obiect negru cu litere argintate şi modele turcoaz mi-a atras atenţia. Cînd am deschis-o, am auzit *Sonata Lunii*. Am ţinut-o în mînă atît de mult în ziua aceea, încît am găsit felurite chei şi butoane încorporate în ea. De unde era să ştiu că o cutie de nici doisprezece centimetri avea să mă absoarbă doar în urma apăsării unui buton? M-am trezit într-un cufăr cu modele ca cele ale cutiei. Mă aflam în Musicalia, oraşul muzicii, oraşul unde sufletele compozitorilor s-au reunit, unde s-a creat marele Vitalis, liderul Musicaliei. Nu îmi venea să cred că Bach, Haydn, Beethoven şi mulţi alţii se contopiseră într-unul singur: „părintele simfoniilor".

Nu toată lumea avea ocazia să îl cunoască pe Vitalis; era un om secretos, unic şi care nu se dezvăluia tuturor, deşi mulţi credeau că ştiu adevărata lui natură. Casa muzicii era locul cel mai important din Musicalia, deoarece era un centru de cultură al studenţilor şi se situa în clădirea „harpă aurie". Piscina se afla în clădirea pian, cel mai mare complex al lor. Reuniunile oamenilor se ţineau în piaţa publică, în jurul clădirii flaut (care era foişorul lor). Fiecare om îşi avea casa lui. De exemplu, casa profesorului de muzică era o vioară, deoarece sufletul lui era blînd ca sunetul viorii.

Casa muzicii era locul cel mai important din Musicalia.

Locul acela era aşa frumos încît îmi venea să plîng precum un tată care tocmai a aflat de naşterea copilului său. Însă eram aşa de acaparată de existenţa unui al „nouălea cer" încît uitasem să caut ieşirea. Nimeni nu ştia de existenţa vreunei porţi, dar am realizat că apăsasem pe un buton ca să ajung acolo şi l-am căutat cu speranţa de a mă întoarce acasă. Se pare că norocul nu era de partea mea, aşa că totul depindea de curaj. După ce m-am gîndit, am realizat că Vitalis ar trebui să ştie totul despre acel loc, deci el mi-ar putea veni în ajutor. Aşadar, am înaintat cu curaj în sala de muzică, mi-am ales o vioară şi am început să cînt *Simfonia Destinului* pentru că în joc era destinul meu, dar şi pentru a-mi demonstra talentul. M-a privit cu admiraţie: ce putea să-i spună unui copil de nici 14 ani, care interpretează o melodie de nivel avansat, ca la carte?! Mi-a spus, totuşi, că i-am demonstrat priceperea mea încă de cînd m-a văzut ţinînd în mînă vioara într-un mod elegant, privindu-l cu convingere. Am mai aflat de la el că cine mă aduce într-un loc pe răspunderea sa mă duce înapoi acasă în acelaşi fel. Cu alte cuvinte, cea care mă putea scoate de acolo era cutia muzicală. M-a rugat să i-o dau pentru ca el să îi aplice vrăji salvatoare, iar apoi mi-a înmînat-o cu mare drag, urîndu-mi drum bun! Trebuia să mă întorc în piaţa publică unde rămăsese cufărul cel fermecat, să mă aşez în el şi să spun de trei ori: *Musicalia es Vitalis*, pentru ca vraja aplicată să prindă puterea teleportării. Înainte să plec spre foişor, i-am mulţumit maestrului, după care m-am dus acolo, într-un pas lejer, pentru a putea admira frumuseţea locului pe care aveam să îl părăsesc. Eram mîndră de curajul pe care îl avusesem ca să vorbesc cu marele Vitalis.

I-am urmat sfaturile şi m-am întors exact în locul de unde plecasem: o alee pietruită de pe Lipscani. Credeam că mi-am dezamăgit familia lipsind ani întregi, dar de fapt trecuse doar o jumătate de oră. Am pus cutiuţa neagră în ghiozdan cu gîndul de a o păstra pe viitor, pentru că ştiam că aveam să revin acolo. Eram fericită că revenisem acasă, deşi locul căruia îi aparţineam cu adevărat mă aştepta acolo în spate. Era orăşelul de dincolo de Lipscani, a cărui adresă e cam greu de descris.

Yasmina MICU, *clasa a VIII-a, Şcoala Centrală, Bucureşti*

PUBLICITATE

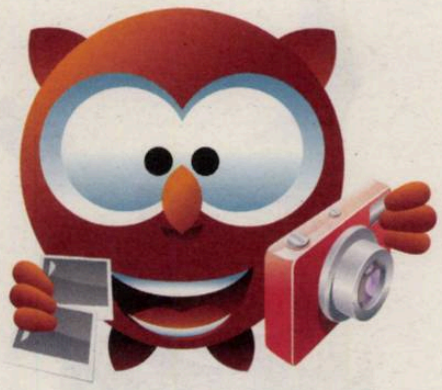

Ştiţi ce a descoperit George? O... sămînţă de oraş! Din ea s-a ivit peste noapte un orăşel unde cele mai multe dintre case au doar mărimea unei ghinde. Care este cel mai mare vis al locuitorilor acestui oraş uimitor? N-o să ghiciţi niciodată. Ei îşi doresc să crească cît mai înalţi. Nu se vor plictisi niciodată crescînd, aşa cum nici locuitorii din Punsil – oraşul imaginat de Petru – nu se vor plictisi niciodată de urbea lor.

Sămînța de oraș

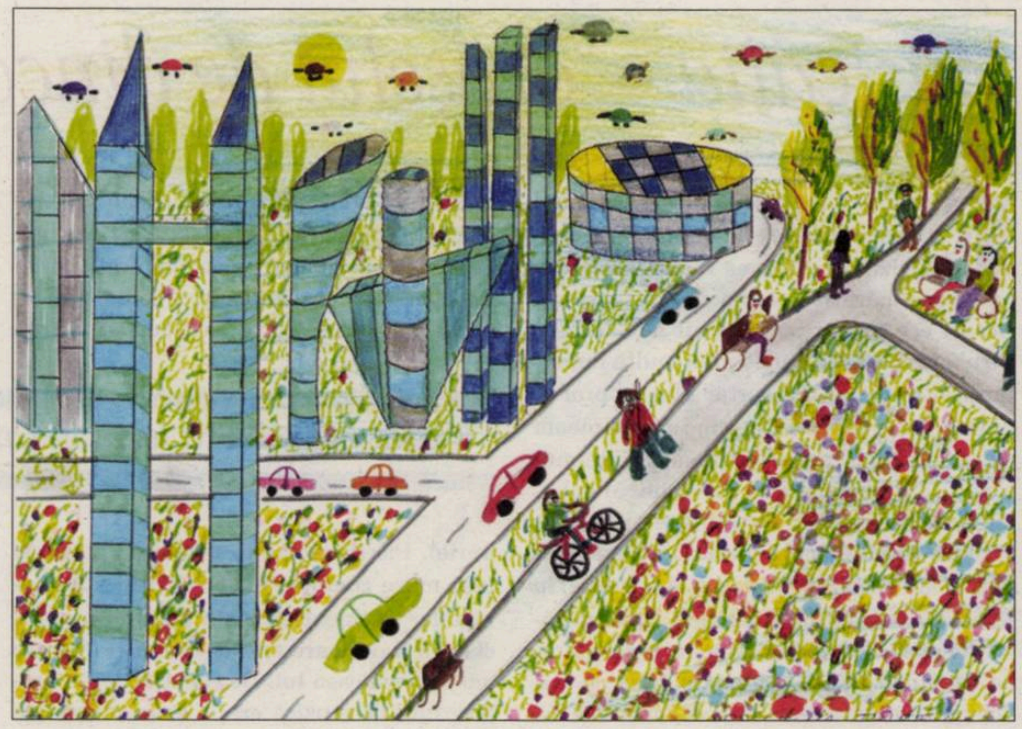

Cristina TROFIN, Școala nr. 148 „George Călinescu"

Să ne începem călătoria prin culoarele subţiri şi îndrăzneţe ale imaginaţiei ca să aducem la viaţă un oraş! Văd o cîmpie verzulie scăldată în lumina soarelui, văd cerul albastru colindat de păsări multicolore venite de pe alte meleaguri. Şi culorile cîntă, cîntă o simfonie nebună care ne gîdilă urechile şi ne uimeşte ochii. În mijloc a crescut un stejar, puternic şi bătrîn cum numai stejarii sînt, demn să poarte un oraş de basm pe ramurile sale falnice. Este unul dintre puţinii stejari de pe Pămînt care a avut lipită de sămînţa din care a ieşit o a doua sămînţă – Sămînţa de oraş. Cu primul curcubeu pe care l-a văzut a simţit că o altă viaţă se trezeşte din seva sa, printre ramurile sale. Au crescut împreună – stejărel şi orăşel – pînă cînd au ajuns amîndoi mari, bătrîni şi înţelepţi.

Locuitorii oraşului sînt mai fragili şi mai scunzi decît o furnică. De obicei, măsoară 4 milimetri în înălţime, cei norocoşi ajung la 7 milimetri – desigur, aceia vor juca mîndri în echipa de baschet a oraşului.

O casă poate avea între 2 centimetri – cele din ghindă – şi chiar 5 centimetri, pentru locuitorii din „înalta" societate (nume pe care îl găsesc foarte ironic).

Primăria e cea mai mare clădire, avînd înălţimea unei tablete de ciocolată amăruie, şi este situată la baza ramurii stîngi. O altă clădire importantă este Sediul Asociaţiei de Baschet, avînd cupola în formă de semisferă – adică de minge tăiată pe jumătate – şi fiind alimentată numai de la surse de energie solară. Toţi locuitorii joacă baschet de cînd încep să meargă suficient de bine ca să poată dribla, din motive ştiute de noi toţi: vor să crească rapid şi cît mai mult în înălţime. Dacă nu le place baschetul, pot să înveţe să înoate, pentru că au destule piscine care apar şi dispar odată cu ploile. Anul trecut s-a încercat şi un pic de fotbal, însă fără rezultat.

Cel mai haios este primarul, un omuleţ mereu îmbujorat şi cu un zîmbet larg pe faţa străjuită de o chelie veselă. Ştie mereu ce să facă, mai precis să bată gongul în fiecare seară la ora 21 şi 21 de minute fix. Vă întrebaţi de ce? Ei bine, la ora aceea, toate luminile-licurici se sting subit şi toţi merg la culcare foarte repede. Bănuiesc că ştiţi deja de ce: un somn lung asigură o creştere sănătoasă şi mai ales grabnică. Astfel, creşterile „nemaipomenite" de peste noapte se datorează scumpului primar, pe care toată lumea îl iubeşte.

Oraşul e cu adevărat uimitor văzut de dimineaţă. Cînd soarele îşi aruncă drăgăstos razele asupra zidului de est, străjerul care, în mod normal trebuie să stea treaz toată noaptea, dă un căscat lung şi îşi întinde oscioarele. După aceea, din unele căsuţe iese fum şi totul arată ca un tablou ţesut cu o lumină rozalie-roşcată. Primul lucru pe care un cetăţean respectabil îl va face este desigur să îşi încalţe papucii de dimineaţă şi să se măsoare. După un oftat prelung sau – rareori – un strigăt de bucurie că s-a mai înălţat un pic, se pregăteşte pentru o nouă zi, dar nu înainte să bea trei picături de lapte de buburuză, despre care se spune că ajută la crescut.

Şi aici sînt biserici, să ştiţi. De exemplu, cea mai „mare" bisericuţă se află pe ramura dreaptă şi este pe jumătate gravată în scoarţa groasă şi dură a stejarului. În fiecare duminică merg acolo toţi locuitorii copacului şi se roagă, ca de obicei, să crească!

Există şi restaurante multe, cîteva farmacii, pentru că toţi sînt buni culegători de plante medicinale şi tot felul de ierburi cu miros şi gust ciudat. Sînt neînfricaţi şi decişi să testeze personal elixirele şi esenţele, pentru binele întregului oraş. Chiar dacă sînt micuţi, ştiu să se ajute unii pe alţii şi astfel toată lumea ajunge să ştie pe toată lumea, cei de pe ramura de est îşi ştiu toţi vecinii de pe ramura de vest.

Aşa cum a început, ziua se termină discret, cu un aer văratec în casele tuturor. Soarele coboară uşor şi înserarea îi adoarme pe toţi cu atingerea ei de catifea. Un gong sonor se aude. Noapte bună!

George STANCOV, *clasa a VII-a, Şcoala nr. 52 Iancului, Bucureşti*

Orașul în care nu te plictisești niciodată

Cu toţii ne dorim tot timpul ca ceva din oraşul nostru să se schimbe, şi cînd spun cu toţii, mă refer la absolut toate persoanele de pe planetă. De exemplu, vara trecută, vorbeam cu un prieten de-al meu din Italia pe nume Fabio (zis Bob), despre Roma şi Bucureşti. Îi spuneam că oraşul nostru s-a urîţit şi infrastructura este atît de proastă încît dacă ai scăpa o pietricică s-ar prăbuşi toată. El îmi spunea că în Roma (unul dintre cele mai frumoase oraşe ale lumii, după mine) e încă şi mai rău, ceea ce pe mine m-a uimit. Mi-a plăcut Roma atît de mult încît nu m-am gîndit vreodată că cineva se poate plînge de ea. Am ajuns la concluzia că dacă stai prea mult într-un oraş te saturi de el. Atunci oraşul de care nimeni nu se plictiseşte trebuie să fie... Dar mai bine să vi-l descriu.

Punsil este înconjurat de un lac cristalin. Un pod alb de marmură duce la intrarea cu o poartă de fier forjat, decorată cu spirale – simbolul oraşului. Poarta se ridică şi se coboară în fiecare dimineaţa şi seară. Pe zidurile înalte de piatră stau oameni bine pregătiţi pentru a apăra locul, în caz că cineva ar îndrăzni să-l atace. Înăuntru, o alee mare de piatră traversează două zone întinse cu iarbă verde, flori multicolore, bănci şi spaţii imense de joacă. Două parcuri, practic. Apoi, dacă urmezi aleea, ajungi într-un rond gigantic cu o fîntînă imensă cu apă curată, care tîşneşte în toate direcţiile. În jurul fîntînii sînt numai brutării, măcelării, băcănii şi alte magazine de unde îţi poţi lua toate cele necesare: mîncare, băutură, haine, cărţi, filme, tutun de pipă. Acesta este centrul oraşului. Tot aici, dispuse concentric faţă de fîntîna uriaşă, sînt aşezate şi spaţiile unde locuitorii Punsilului îşi desfăşoară activitatea cotidiană: şcoala, liceul, universitatea, spitalul, birourile. Sînt aşezate în centru pentru ca toţi locuitorii să poată ajunge relativ repede acolo unde au nevoie.

Dacă stai prea mult într-un oraş te saturi de el.

În partea nordică a aşezării este zona istorică. Dar nu e o zonă oarecare, căci acolo se află toate lucrurile din lume cu valoare istorică importantă. Historicum, cartierul istoric, este împărţit în 5 districte: districtul preistoric, districtul antic, districtul medieval, districtul modern, districtul contemporan.

Punsil are însă o capacitate miraculoasă: orice nouă descoperire se materializează imediat. Aşa se face că Historicum, de exemplu, în zona sa preistorică, conţine deja o copie a oraşului biblic, Arad, din Israel. Acolo, săpăturile arheologice continuă, dar tot ceea ce s-a descoperit, este prezent şi în Punsil. Turnul Eiffel, Mica Sirenă, Acropolele, Taj Mahal, Zidul Chinezesc, Uriaşii din Insula Paştelui şi încă multe alte minuni create de om şi descoperite undeva în lume îşi găsesc locul în spaţiul fără limite din Punsil. Oraşul este amenajat foarte bine, fiecare district e marcat şi îngrijit de cei mai experimentaţi arhitecţi. Ei se adaptează de fiecare dată cînd o nouă parte a oraşului este creată de către o nouă descoperire.

La fel se întîmplă şi cu muzeele. Orice nouă operă de artă importantă, nou creată, dintre cele care vor marca evoluţia domeniului, apare instantaneu în zona de artă contemporană.

Noaptea, cînd oamenii se duc la culcare, casele lor apar sub orice înfăţişare vor ei. Trebuie doar să şi le imagineze şi ele se înfăţişează. Oraşul, seara, este mult mai aglomerat şi nu din cauza oamenilor, nu, în nici un caz, ci din cauza caselor care apar peste tot, în fiecare cotlon, în fiecare parte a oraşului. Iar dacă cineva doreşte să locuiască în casa imaginată de altcineva, pereţii acesteia se recreează astfel încît să poată asigura intimitatea şi confortul dorit. Nimeni nu se supără, dimpotrivă. Dacă unul dintre locuitori reuşeşte să imagineze case pe care şi alţii şi le doresc, acesta este premiat la Festivalul Anual al Arhitecturii pentru Oameni, care se organizează în fiecare an, pe 31 decembrie.

Punsil pare o utopie, dar cred că e un oraş de care eu şi prietenul meu Fabio nu ne-am plictisi. Aşa ar trebui să fie toate oraşele din lume: după gîndul şi pe placul locuitorilor lor.

Petru ROŞU, *clasa a V-a, Şcoala „Happy Planet Kids", Bucureşti*

Bogdan ne-a obişnuit deja cu prozele lui fantastice pline de stil şi imaginaţie. De data asta, el explorează oraşul Nicăieri, dincolo de Valea Ştearsă şi de Pădurea Iluziilor. Aici, îşi dă seama că din Nimic el poate crea un oraş de vis, iar cartierul unde îşi are domiciliul legal mulţimea vidă devine populat de fantasme.

Bun venit în Nicăieri!

Credeţi-mă, în acest oraş nu este absolut nimic. Nu este nimic de văzut, nu este nimic de auzit, nu există decît o strîmtă şi sufocantă singurătate, înfăşată strîns în aura inseparabilă a nebuloaselor incolore.

Cîndva, demult, am izbutit şi eu să ajung într-un asemenea neprimitor sălaş. Dincolo de Valea Ştearsă, trecînd peste Munţii Viselor şi explorînd cu mare băgare de seamă Pădurea Iluziilor, mi-a ieşit în cale o priveliştе cu totul şi cu totul de nedescris. Falnic, se înălţa un indicator pe care scria cu litere mari de blanc: *„Bun venit în Nicăieri“*. Străzile înfăţişau oameni din toate categoriile sociale, ce forfoteau neîntrerupt şi alergau de zor, încît un om normal s-ar fi întrebat ce eveniment de o asemenea importanţă se petrecea pe plaiurile inexistenţei. Privesc în stînga, privesc în dreapta. Instinctul îmi spune că pe undeva, prin apropiere, are loc un concert, ori nişte alegeri prezidenţiale, ori poate, dacă nu mă înşel, o descoperire epocală la care, din nefericire, nu pot fi martor. La un asemenea gînd, mă simt chiar frustrat, motiv pentru care merg glonţ către unul dintre cetăţeni şi îl întreb:

– Mă scuzaţi. Aţi avea amabilitatea de a-mi explica pentru ce s-au adunat cu toţii aici? Eu sînt nou sosit, aşadar nu cunosc multe detalii.

Cu toate că m-am adresat cu o politeţe desăvîrşită, bădăranul mă îmbrînceşte şi îşi vede de drum. Vă puteţi închipui aşa ceva? Chiar dacă îl are ca frate pe onorabilul Crivăţ, chiar dacă îi are ca vecini de bloc pe Vînturile de Vest şi are relaţii printre Brizele Marine, asta nu-i dă dreptul să se comporte fără pic de scrupule cu un vizitator.

Făcînd abstracţie de incidentul petrecut cu cîtva timp în urmă, îmi continui drumul prin cartierul unde îşi are domiciliul legal mulţimea vidă, savurînd peisajul de-a dreptul unic. Niciodată nu mi-aş fi putut închipui o asemenea minune. Adică eu să descopăr un loc la care cineva cu mintea întreagă nici nu s-ar fi gîndit, un tărîm de a cărui existenţă nici marii învăţaţi nu ştiau?! Pe atunci eram nespus de încîntat. Doream cu ardoare să aflu fiecare mister, fiecare secret ce mi-l tăinuia *descoperirea* mea.

Încuietorile Nule *sînt unele dintre cele mai proaste mecanisme întîlnite vreodată.*

De îndată ce nu se mai auzi nici un zgomot, nici o şoaptă, prin apropiere, am decis să explorez o locuinţă a anonimilor (căci aşa se numeau locuitorii *Nicăieriului)*. Am deschis una dintre uşi, fără nici o problemă *(Încuietorile Nule* sînt unele dintre cele mai proaste mecanisme întîlnite vreodată) şi am păşit pe podeaua atît de frumos şlefuită, încît oglindea chiar şi cel mai mic detaliu din încăpere. Conform micilor mele superstiţii, am păşit cu dreptul spre rodul căutărilor mele, însă nici nu am apucat să îmi arcuiesc buzele într-un mic zîmbet, că m-am trezit aruncat într-o cădere nebunească. Tot ce puteam distinge în jur era o nemărginire din smoală, care parcă mă sufoca în fiecare secundă, în fiecare minut de picaj. Înţeleg că atunci ar fi fost momentul potrivit să ţip, să mă agit şi să mă rog pentru a ieşi din acel coşmar blestemat, însă adrenalina parcă îmi luase minţile. Îndrăznesc să spun – chiar că îmi plăcea: aerul ce-mi mîngîia tot corpul, vîjîitul neîntrerupt din urechi, părul care-mi flutura în vînt... Toate acestea mă făceau să mă simt ca un vechi luptător japonez care se purifică sub o cascadă. Dacă aţi fi trecut şi voi prin aşa ceva, v-aţi fi dat seama că nimic nu e mai plăcut decît să închizi ochii şi să te laşi în voia sorţii. Stînd turceşte, cu picioarele încolăcite şi mîinile împreunate, am închis ochii. Fără să-mi dau seama, timpul parcă ridică piciorul de pe pedala de accelerаţie. Treptat, viteza scăzuse la treizeci de kilometri pe oră, apoi douăzeci, zece, cinci, iar în final îşi împinse bocancul învechit pe frînă. Nu ştiu cu exactitate cît de corect a făcut parcarea laterală, însă ştiu sigur că eu nu mai cădeam.

Oare cît de pricepuţi or fi fost locuitorii de creaseră un asemenea tip de pardoseală? Cu sinceritate aş putea spune că mi-aş fi dorit să cunosc materialul folosit, însă timpul poate fi atît de scurt cîteodată, încît nici nuţi dai seama cum îşi ia zborul. Am deschis ochii, pentru a constata cu stupoare că ieşisem din casă. Mă aflam din nou pe străzile Nicăieriului, căutînd marile secrete ascunse în arhivele acestui măreţ oraş. Descopeream multe alte lucruri despre acest domeniu atît de vast, dacă nu auzeam nişte cîini fioroşi lătrînd după mine: erau cîinii lui Nu-Ştiu-Cine, cel mai neprimitor anonim. Nici nu-i de mirare că sistemul lui de securitate m-a expediat cu atîta lejeritate afară. După

Îmi continui drumul prin cartierul unde îşi are domiciliul legal mulţimea vidă, savurînd peisajul de-a dreptul unic.

arhitectura locuinţei sale bănuiam ca era primar, iar după ascuţimea colţilor şi după lungimea arcului de cerc format de deschiderea boturilor celor cinci animale intuiam că nu agrea nepoftiţii.

Aşa m-am văzut eu nevoit să renunţ la toate cercetările mele mai mult sau mai puţin ştiinţifice despre locuinţele cetăţenilor din Nicăieri, pentru a acorda mai multă atenţie unei priorităţi majore. Pitbulii-fantasmă mă hăituiau mai ceva ca pe un iepure, şi nu mică mi-ar fi fost mirarea, dacă muşcătura lor ar fi putut crea ceva mai mult decît... nimic.

Bunicul meu, cu mult timp în urmă, îmi povestise că nimic nu este imposibil, că orice poate exista atît timp cît tu crezi că există. Orice vis, orice dorinţă, chiar şi orice nimic din sufletul tău se hrăneşte din credinţa pe care i-o oferi.

– Hai, gîndeşte, gîndeşte! îmi strigam în sinea mea. Nu se poate să o sfîrşesc aşa.

Oricît mă zbăteam, oricît căutam, nu găseam nici un adăpost, nici un loc suficient de bun ca să mă scape de furia nestăvilită a potăilor. Atunci am înţeles cu adevărat vorbele bunicului. Acolo unde nu există nimic, poate exista credinţă – credinţa mea. Dacă eu credeam în pericol, atunci aş fi avut parte de pericol, dar dacă eu mi-aş fi impus că nu există nimic ameninţător, atunci nu ar mai fi existat nimic ameninţător. Tocmai găsisem biletul meu către succes.

M-am oprit şi am aşteptat bestiile să vină către mine. Puteam să mă joc cu ei, după bunul meu plac. În primul rînd, mi-am imaginat că apăsam butonul *pauză*, de pe o telecomandă, iar ei au încremenit. Apoi, am apăsat pe *repede înapoi*, iar ei, pe nesimţite, s-au îndepărtat la cîteva zeci de metri. În încheiere, aveam să le dau lovitura de graţie. Trebuia să-şi ceară iertare pentru frica pricinuită.

Aşa s-a isprăvit un alt incident neplăcut.

Spre deosebire de precedentul, acum eram în culmea fericirii. Puteam crea oraşul viselor mele: cu nisipuri mişcătoare de miere, păduri de zahăr, fiecare stea purta o sfoară pentru a mă putea căţăra pe ea, soarele îşi ataşase un întrerupător, aveam abilitatea de a merge pe pereţi fără a fi afectat de gravitaţie...

Cînd deodată, o voce mai puternică decît toate cîte auzisem vreodată, îmi răsună în cap:

– TEMELE!!! TEMELE!!!

Brusc, frumosul meu orăşel se destrămă precum un nor de fum, iar sub ochii mei apăru mama ţinînd în mînă un imens caiet de matmatică. Cu puţină atenţie, mi-aş fi putut da seama că era caietul meu de teme, dar visul cu orăşelul din îngheţată şi turtă dulce mă afectase prea mult pentru a mai percepe ceva.

– Ce ai făcut pînă acum? Ai? Aud?

Şi cu toate acestea, încă nu murise totul. Caietul meu de teme la matematică avea ceva în comun cu fostul sălaş. Avea ceva ce-mi amintea de orăşelul meu *Nicăieri*. Tot ce-mi mai amintesc este că reuşisem să articulez doar trei cuvinte care mă făcură să zîmbesc:

UN GRANDIOS NIMIC!

Bogdan Cătălin MEREUŢĂ, *clasa a VIII-a, Şcoala nr. 40 „Iulia Hasdeu“, Galaţi*

Pagină realizată cu sprijinul:

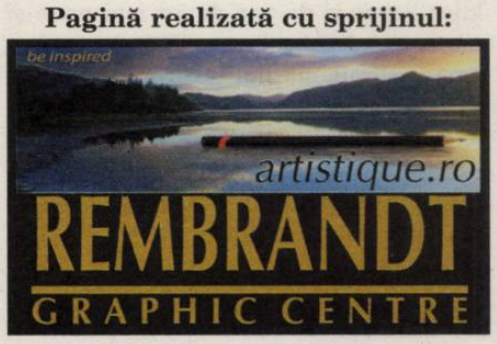

Fictivcity este oraşul administrat de marele ambasador chinez Fic-Tiv. Acest oraş zburător imaginat de Bogdan se alimentează cu apă, mîncare şi combustibil de la un soi de „benzinării" aflate pe traseu. Cristiana află că Frankenstein şi-a cam pierdut timpul prin oraşul horror Los Devils. Iar Tudor stă de vorba printr-o staţie de emisie-recepţie cu... Iaşiul, oraşul său natal.

De vorbă cu Iaşiul prin staţie Cobra

– Hei, Iaşiule, ai nevoie de o schimbare!

– Ai dreptate! Dar ce pot face?

Poate că aţi ghicit: vorbeam cu oraşul meu natal, cel în care mă aflu şi acum. Însă ceea ce mi se părea ciudat era că vorbeam cu el prin staţie Cobra. Da, în inima Iaşiului găsisem sursa de conectivitate cu acesta. Nici nu credeam că are staţie Cobra (totuşi, cum putea?), însă era perfect logic să îl contactez în inima oraşului, deoarece acolo genera cea mai mare energie, poate chiar avea un fel de creier electronic. Şi tocmai îmi spunea că nu se simte bine de vreo două săptămîni, iar eu încercam să găsesc o soluţie:

– Heeeeeiiii, Iaaaşşiuuuleeee, aiii nevooiiiee dee o schimbareee...

Ups! Am dat dialogul în reluare! Scuze!

– Să ne gîndim...

– Dar ce fel de schimbare? O călătorie pe bicicletă?

– Eu nu mă gîndeam la o schimbare ca la fragmentul din cartea lui Jerome K. Jerome*. Ar fi oricum, ridicol! Şi apropo, de unde ai tu surse de informare?

– Alooo! Eu sînt tot ce vezi acum! Sînt oraşul în sine! Da, Iaşiul! Văd tot, aud tot şi chiar acum am miliarde de ocupaţii.

– M-ai dat pe spate! i-am răspuns ironic şi l-am lăsat să se umfle în pene. Însă am deviat de la subiect! Îţi trebuie ceva care să ne uimească... o schimbare tehnologică pe scară avansată!

– Pot face asta uşor.

– Păi, îi transmiţi ideile unui ieşean care are şi el staţie.

– Hmmmm... Mai bine nu.

– Cum? De ce?

– Păi, această evoluţie tehnologică pe scară avansată ar fi preluată de către ţările de afară, s-ar isca certuri pentru drepturile producătorului şi după „Al Treilea Război Mondial" provocat de încălcarea legilor de producţie sau ce o fi aia, am descoperi fiinţe de pe altă planetă cu inteligenţă superioară şi... pac! Am fi măcelăriţi de omuleţi verzi cu antenuţe sau ar fi distrusă planeta de maşina timpului, construită de un savant nebun – muhahahaha! – care s-a inspirat din teoriile ilustrului nostru ieşean. Am zis! Amin!

– Alarmă falsă, băieţi! Nu e 2012!

– Bine, eu vroiam doar să găsesc o soluţie pentru ca tu să nu te mai simţi rău.

– N-a fost în zadar, acum mă simt mai bine, cînd descopăr că o schimbare nu m-ar fi putut duce numai pe mine la pierzanie, ci toată planeta! Însă aş putea deveni un paradis...

– Ţîr, ţîr, ţîr!

– Hei, nu închide! Am spus ceva greşit cu asta?

(Am închis staţia.)

– Ce ţi-am făcut? Nuuuuu!

Era o zi frumoasă cu soare şi 25 de grade afară. Am scos bateriile sau am tăiat cablul de energie (nu sînt sigur care) din staţie şi am spălat putina. Deja vedeam păsărelele zburînd de pe turlele unei biserici şi auzeam cum fug şobolanii prin canale, prevestind o nenorocire (însă, sincer, nu credeam că va veni un cataclism). Mă gîndeam că nu trebuie făcută nici o schimbare, în afară de micşorarea maşinii vocale care face legătură cu gura Iaşiului. Dar unde se află această gură? Hmm, mai bine nu-mi răspundeţi. Oricum, cînd am ajuns acasă, am auzit din canalul de scurgere:

– Alarmă falsă, băieţi! Nu e 2012!

Oare există şobolani maiaşi ori s-au uitat şoarecii la televizor? Nu, asta ar fi prea de tot!

* Jerome K. Jerome: celebru umorist britanic care a scris *Trei într-o barcă* şi *Trei pe două biciclete*.

Tudor Matei BĂRHĂLESCU, *clasa a V-a, Colegiul National „Costache Negruzzi", Iaşi*

Fictivcity

Acesta era numele oraşului vestitului Fic-Tiv, marele ambasador chinez... pe lîngă preşedintele Statelor Unite ale Americii. Dar, vă veţi întreba probabil, cum de un ambasador, şi încă unul al unui stat cîndva atît de sărac, poate avea propriul oraş? Ei bine, în pofida aparenţelor, Fic-Tiv era cel mai bogat om din lume. Acesta era pasionat de cărţile lui Jules Verne şi obsedat de ideea de a construi un oraş zburător.

Desigur că ideea lui părea nebunească şi imposibil de pus în practică, dar pentru un om ca ambasadorul nimic nu era imposibil. Inimaginabil, dar adevărat, oraşul fu construit, dar nu întocmai ca oraşul lui Jules Verne ci de zeci de ori mai mare şi mai modern. Oraşul avea 32 de parcuri cu pomi tropicali, măslini şi curmali, sicomori şi castani între care superbe fîntîni arteziene cu apă limpede şi curată şi alei lungi şi întortocheate străjuite de plopi care parcă vroiau să atingă cerul; avea două păduri în care se organizau vînători regeşti şi petreceri vesele.

La dispoziţia locuitorilor se aflau cele mai frumoase case, mai bine zis palate, cu grădini suspendate ca în Babilon, cu terase din marmură şi granit, şi cu pajişti pe care galopau cai pursînge arab ai bogaţilor lor stăpîni. Pe bulevardele pavate treceau numai maşini de lux şi limuzine. Iar pentru locuitorii săraci, se aflau casele de pe marginea bulevardelor, extrem de scumpe, însă un fleac pentru locuitorii din Fictivcity.

Orice locuitor cu dare de mînă putea merge la spectacolele organizate de patron. Însă durerea pentru locuitorii mai sărăcuţi (cu o avere de doar vreo 20 de milioane pe an) era că locurile se scoteau la licitaţie, iar atunci să vezi ce bătăi, ce leşinuri... însă oricine putea asculta acasă muzică bună, căci toate concertele se transmiteau tuturor celor care preferau să stea acasă, fireşte că acest lucru îi costa doar vreo două sute de mii de dolari.

Dar oare acest oraş chiar zbura? Greu de imaginat pentru orice om practic. Însă deloc atît de greu pentru Fic-Tiv. Astfel că atunci cînd a fost gata oraşul putea să şi zboare. Cu ajutorul celor cinci sute de motoare a cîte 1200 de cai putere dispuse în patru părţi ale oraşului şi a celor douăzeci de elice cu o lungime de 500 de metri care îl ajutau să se ridice de la sol asemeni unui elicopter. Deplasarea înainte şi înapoi, la stînga şi la dreapta era asigurată de cele patru elice încastrate în scheletul de fier al oraşului, pentru a nu arăta inestetic. Aceste elice erau apărate de o uşă etanşă care se retrăgea atunci cînd elicea trebuia pusă în funcţiune.

Pentru a alunga orice urmă de îndoială din mintea cititorilor, vă vom spune de unde avea oraşul toată energia de care avea nevoie. Oraşul avea un traseu stabilit, iar din loc în loc avea şi nişte staţii unde era aprovizionat cu apă potabilă, mîncare şi combustibil.

Fiind gata, oraşul porni în călătoria inaugurală pe care o finaliză cu bine. Apoi, mulţi ani şi-a continuat călătoriile, dar la ultima sa călătorie, într-o zi senină, pe cînd zbura deasupra Atlanticului, dispăru fără urmă. Poate că s-a scufundat în abisuri sau poate că locuitorii nu au vrut să renunţe la casa lor şi au luat-o în altă direcţie, spre o insulă neştiută decît de ei, dar cert este că nimeni nu a mai aflat nimic de el de atunci.

Bogdan RADU, *clasa a VI-a, Şcoala nr. 11, Bucureşti*

Cu Frankenstein în Los Devils

– Bună, dragă cititorule! Astăzi te anunţ că vei fi uimit de un personaj despre care aş băga mîna-n foc că ai auzit! Cunoscutul Frankenstein! Dragă Frank, spune-ne pe unde ai mai fost...

– Ei... Dacă tot ai întrebat.... Am fost în cel mai nou oraş... Los Devils! Totul a început cînd m-am uitat pe net la *Cele mai groaznice oraşe*. Am rămas impresionat. Mi-am făcut apoi un plan şi lucrurile au decurs macabru de bine. M-am îmbrăcat în hainele mele de înmormîntare şi dus am fost!

– Descrie-ne, te rog, călătoria ta!

– Prima dată am fost la un restaurant specializat în şerpi şi broaşte. Şarpele era decojit şi înăuntrul lui existau degete umane, aproape descompuse, dar, fie vorba între noi, era mai bine aşa, pentru că mă cam îngrăşasem.... Dar, să revenim. După ce am mîncat, m-am dus la Muzeul de Cadavre. Nu auzisem pînă acum de atîtea feluri în care ai putea să torturezi pe cineva. Ştiai că paraziţii fac un cadavru să se descompună? Ei bine, eu nu! Personalul a fost extraordinar. M-au lăsat să încerc scaunul electric, masa de tortură, injecţia letală şi jupuirea. A fost infernal de macabru! După ce am plecat, m-am gîndit să văd cum arată oraşul din elicopter. Arăta exact ca un sarcofag. Călăul fiind sîngeros de amabil, mi-a dat o îngheţată cu limbi de broască şi sînge de demon. Asistentul său a fost macabricios de cumsecade şi m-a lăsat să sar fără paraşută, fără nimic! Ajuns înapoi pe pămînt, în timp ce mergeam pe stradă am avut norocul să dau peste o paradă a vrăjitorilor. După ce am văzut parada, am mers împreună cu prietenul meu, Jack Spintecătorul, să bem o cafea din venin de viperă la cea mai cunoscută cafenea din oraş – „Ţi-a sunat ceasul". Apoi, mi-am zis că nu pot rata cel mai îngrozitor concert care era anunţat a se desfăşura la Opera oraşului. Locul arăta aşa cum mi-am imaginat întotdeauna. O clădire imensă în stil vampirian la ale cărei colţuri străjuia cîte un demon. Melodia care m-a terifiat cel mai mult a fost „În strigătele morţii"! Închipuie-ţi că artiştii erau toţi vampiri şi că, la sfîrşit, au vrut plata în sînge. Am fost nevoiţi să facem o chetă şi tot nu i-am mulţumit pe toţi! Timpul se scursese pe nesimţite, aşa că mai aveam timp doar pentru o scurtă vizită la Vampimall.

Am mers la shopping şi mi-am luat: un lanţ de cuţite, trei perechi de pantaloni cu lame şi şase tricouri cu electroşocuri. Nu-ţi pot descrie minunăţiile de magazine. Culori stridente, între care predominau negrul de demoneţ şi roşul de vampireţ, mulţime de sunete, care mai de care mai înfiorătoare... o delectare.

– Ce ne poţi spune despre locuitori?

– Locuitorii.... n-aş putea să vă dau prea multe detalii... păreau foarte ocupaţi. Ziceau ceva de curăţenia de primăvară... glume macabre de-ale lor!

Cristiana Elena BUCUR, *clasa a V-a, Şcoala „Căpitan Aviator Mircea T. Bădulescu", Buzău*

În stilul ei simpatic şi aiurit, Ileana ne demonstrează nu doar că ştie să pună lucrurile la punct, dar şi că are spirit civic. Dacă ar fi mai mulţi copii ca ea, Bucureştiul s-ar schimba într-o clipită. Aşadar, dragii mei, urmaţi sfatul Ilenei şi învăţaţi să jucaţi baschet la coşurile de gunoi de pe stradă! Sau votaţi-l pe Mihai la Primărie, dacă vreţi să circulaţi pe poduri suspendate şi pe benzi mergătoare!

Ileana ZIRRA

Bucureşti, Bucureşti, rămîi aşa cum eşti!

Bucureşti, Bucureşti, rămîi unde eşti! (Doar Lipscaniul să-l asfaltezi aşa cum te tot mîndreşti!). Poate că nici n-am făcut 16 ani încă, dar am văzut cu ochii mei schimbări cum ar fi cele din Vama Veche, unde mergeam de pe vremea cînd aveam 5 ani, cu familia, cazîndu-ne cu cortul lîngă cazemată, sau cele din oraşul capitală. Căci, aşa cum ar spune un personaj de-al lui Caragiale: „Sînt capitalist!".

Farmece îmi fac Sibiul şi Timişoara cînd mă plimb pe Bulevardul Loga şi cînd mă sui în turnul cel mai înalt din Sibiu şi aud cu ajutorul unei pîlnii super şmechere cum un copil şi un cuplu mint de îngheaţă apele pe Podul Minciunilor, şi acestuia îi mai sare cîte o pietricică de la bază. Chiar de nu se dărîmă podul aşa uşor, nasul tot le creşte extrem de lung tuturor, la un moment dat le e chiar greu să strănute fără să se dea cu nasul de un perete! Dar ce bine este să te pierzi în Bucureşti pentru că tot ratezi librăria, cafeneaua sau anticariatul din spatele Palatului Şuţu şi, pînă la urmă, nimereşti locul, iei o carte de arhitectură, căutînd cadoul perfect pentru un prieten, o deschizi, vezi o poză veche şi te gîndeşti dacă este din Parisul anilor 1900. Ce mai şoc cînd citeşti dedesubt: *Bucureşti, Lipscani, 1980*. Şi-apoi iei o altă carte şi te simţi ca-n cea mai magică librărie/cafenea/terasă/porţiune din Paradis, în... da, renumitul Cărtureşti, vara, la un ceai, sau iarna, în pod, la un scurt jazz care să-ţi ungă urechile după pîrîiala din troleu.

Da, s-a schimbat Bucureştiul şi nu aş ridica în slăvi nimic acum. Nu mă refer nici măcar la preţuri, despre care pot spune că nu mă mai satisfac oricum de cînd ciunga este peste 1 leu. Guma Turbo era ieftină şi tare ca piatra şi costa doar 5 bani!! Avea şi tatuaj! Dar să lăsăm subiectele lipicioase deoparte...

Nu sînt chiar o revoluţionară, dar îmi pare mereu rău cînd văd că iar e dărîmată o clădire veche şi frumoasă. Şi mutantele acelea de clădiri care sunt doborîte pînă la jumătate, iar din ruinele sale se înalţă un bloc dezgustător de sticlă, îmi dau fiori! Unde a dispărut spiritul acela de curiozitate dusă la extreme? Cînd eram mică, dacă vedeam orice clădire ruinată, cu greu mă ţineai să nu o explorez. Cît îmi mai plăcea să alerg pe holuri *bîntuite* şi să mă sui în cei mai labirintici copaci! Ah, şi dacă mai taie cineva vreun copac din cei în care mi-am petrecut eu „tinereţile", în parcurile Herăstrău şi al Circului... grrr, îi pun să mănînce toate dudele pe care nu mă lăsa bunica să le culeg la joacă, lîngă circ!

Iarna, la orele 10 seara, să faceţi o scurtă plimbare prin parcul Herăstrău, să o luaţi la pas cînd de-abia s-a depus zăpada, să admiraţi luminile calme albe sau gălbui, să vă bucuraţi de speciile noastre de brazi şi molizi... Vara, la orele 5 dimineaţa, să vă luaţi o peniţă şi-un pergament şi să faceţi un tur de lac, cînd este perfect linişte, oameni nu sînt prin parc şi auzi păsărelele cum ciripesc hai-hui de oboseală. Mai, mai că-ţi vine să te plimbi cu bicicleta. Pentru asta sînt cele care pot fi închiriate cu buletinul!

Despre Lipscani au fost multe povestite deja în numărul acesta, dar eu mai spun că fac parte dintr-un proiect al Asociaţiei de urbanism Komunitas, iar filmuleţul pe care îl fac eu cu echipa mea este chiar o explorare a centrului vechi al Bucureştiului. Prima oară cînd am mers la filmări, am descoperit cele mai ciudate cotloane, cele mai interesante graff-uri, cei mai talentaţi muzicieni (ca muzicanţii din Bremen, sigur ştiţi povestea!) şi cele mai antice clădiri! Ce misterios este cînd intri pe o poartă întredeschisă şi ajungi într-o curte părăsită, unde miroase a cîine ud, şi auzi un glas de om morocănos... Iar apoi o iei la fugă cu aparatul de filmat în mînă, cît mai departe. Şi, hopa, te trezeşti printre munţi de moloz, lîngă 500 de metri pătraţi de gunoi şi buruieni şi 10 metri pătraţi de graffiti de prin anii 1989 care spun chiar: *În centrul vechi, cu prietenii mei, 1989!*.

Proiectul meu de urbanism este exact ce i-ar trebui acestui oraş. Planul este să găsim locuri care le sar oamenilor în ochi şi să facem o mişcare care îi va trezi pe oameni la realitate! Să vadă cum este stricat acest oraş de prostii, fleacuri, precum mucuri de ţigară şi căni de plastic de la automat! Să spunem că de o parte din aceste gunoaie s-au ocupat cei de la proiectul *Let's do it, Romania!* la care am participat toamna aceasta, şi am strîns peste 10 saci de gunoi de pe centură în 3 ore, cu un grup de 5 oameni.

Trebuie să recunosc că sînt un fan înfocat al căsuţelor mititele de cărămidă sau al blocurilor clasice cu viţă-de-vie americană cocoţată pînă pe antena de tembelizor! Aşadar eu le plîng de milă cînd sînt dărîmate şi înlocuite cu monştri marini sau terestri albi, gri, verzi sau orice altceva, cu imense geamuri de termopan şi porţi impunătoare de castel, negre, printre ale căror gratii scoate un cîine fioros botul şi muşcă aerul din faţă, doar e prea zgomotos ca să se apropie cineva de el – pînă şi copiii de 5 ani, care, de regulă, nu au nici o jenă, fug mîncînd pămîntul!

Mie îmi face plăcere să stau să aştept troleul la Universitate şi să mă holbez la cărţile de la anticariat cînd nu am ce citi; mi se pare un pas înainte. Dacă vom continua tot aşa, chiar o s-avem o şansă! Eu sînt cît se poate de optimistă în ceea ce priveşte Bucureştiul, dacă ne-am ocupa de el.

Deci nu uitaţi să mai închideţi un pic ochii, să vă prefaceţi că nu sînteţi *capitalişti* şi să vă bucuraţi măcar de oraşul în care trăiţi, dacă ţara v-a dezamăgit – şi nu uitaţi că noi o putem schimba. (Vă puteţi antrena la baschet, dacă încercaţi să nimeriţi coşul de gunoi de pe stradă, doar să nu vă daţi bătuţi, şi daţi coş în final!)

Nu sînt chiar o revoluţionară,
dar îmi pare mereu rău
cînd văd că iar e dărîmată o clădire veche şi frumoasă.

Votaţi-mă la primărie!

Campania de alegere a primarului pentru oraşul meu a început. Printre candidaţi mă număr şi eu: un tînăr îndrăzneţ, cu multă iniţiativă şi dornic să fac ceva pentru acest oraş. Dacă voi fi ales, am de gînd să aduc multe schimbări oraşului meu.

Clădiri foarte înalte ne vor privi semeţe în fiecare dimineaţă şi ne vor aştepta cu lifturi de sticlă, aşezate pe pereţii exteriori pentru a ne conduce rapid la locurile de destinaţie. Tot oraşul va fi împînzit de poduri şi alei suspendate pe care să putem circula cu benzi mergătoare, pentru a nu mai fi nevoie să circulăm cu maşinile şi să poluăm aerul.

Pentru a ne recrea, parcurile cu tufişuri în formă de animale exotice, locuri de joacă pentru copii şi scene amplasate pentru a oferi spectacole de dans, muzică şi teatru ne vor găzdui ori de cîte ori vom simţi nevoia.

Nu voi uita nici de şcoli. Acestea vor fi mai frumoase, cu săli şi terenuri de sport, bazine de înot, săli de clasă cu table Smart, laboratoare şi cantine în care se va.servi numai mîncare sănătoasă.

Un alt gînd al meu se îndreaptă spre spitale. Acestea vor fi dotate modern şi oamenii vor fi îngrijiţi de medici bine pregătiţi, pentru că eu cred că oamenii sănătoşi sînt mai fericiţi.

Mai sînt multe de schimbat în oraşul meu. Eu mă bazez pe locuitorii lui pentru a mă sprijini şi a-mi oferi idei noi. Pentru a avea un oraş curat, modern şi cu multe facilităţi nu trebuie decît să mă votaţi!

Mihai Alexandru RADU, *clasa a III-a, Şcoala nr. 192, Bucureşti*

PUBLICITATE

Eugen revine cu o nouă istorioară din seria poveştilor irlandeze. De data asta, veţi afla despre singura mare încercare din viaţa lui John S.S. Stewart, care trăieşte undeva, la 54 de kilometri de Dublin, la o fermă, „împreună cu cele zece găini, doi cocoşi, cîinele-lup Bobby şi pechinezul Murderer". Într-o bună zi, el ia hotărîrea să-şi înconjoare proprietatea cu... un gard electric.

Lupta pentru dreptate

– o poveste irlandeză –

John S.S. Stewart, născut pe data de 27 septembrie 1955, avînd vîrsta de 56 de ani, trăieşte la o oarecare depărtare de Dublin (aproximativ 54 km... nu m-am priceput niciodată la aproximaţii; oricum, nu are nici o relevanţă în povestea ce va urma), într-o casă de pe malul unui lac (nu ştiu numele lacului, nu sînt bun la geografie). Este o casă mică, cu o proprietate de 50 de hectare şi cu un garaj, în care John îşi depozitează toate sculele necesare pentru a repara stricăciunile care ar putea fi făcute de animalele sale.

Dar viaţa lui John n-a fost înainte aşa plăcută. Acum trei ani, cînd avea 53 de ani (mă scuzaţi dacă repet cuvîntul „ani", dar nu am găsit nici un sinonim), s-a confruntat cu cea mai mare încercare din întreaga sa viaţă. Am să vă povestesc, în cîteva (sau chiar mai multe) rînduri ce l-a zguduit pe John în aşa hal încît l-a făcut să-şi cumpere un gard electric (înainte nu avea, deoarece avea încredere în cinstiţii irlandezi).

Era vară. Tocmai împlinise 53 de ani şi îşi sărbătorea ziua, cu peştii din lac, pescuindu-i. La un moment dat, se duse la toaletă. Cînd se întoarse, văzu o camionetă parcată de partea cealaltă a lacului. În acel moment, se aprinse o flacără înăuntrul său. Se duse el lejer spre acei oameni, iar după cîteva vorbe adresate unei matahale de doi metri lungime şi trei grosime, se întoarse cu buza umflată (la propriu) şi intră în casă. Stewart era mai nervos decît fusese vreodată în întreaga sa viaţă, simţindu-se umilit. Cu hotărîre, îşi scoase Luger-ul vechi de 67 de ani (îl primise în dar de la tatăl său, care luptase în Al Doilea Război Mondial) din cui, cu tot cu o parte din perete. Hotărît, ieşi afară. Matahala şi celălalt tovarăş al său rîdeau pe seama apariţiei micuţului războinic (irlandezul era mic de statură), dar cînd îl văzură că avea ceva în mînă, încetară să mai rîdă. Cu cît se apropia John, cu atît mai mult intruşii păreau mai neliniştiţi. Cînd văzură ruginitura din mîna eroului nostru, începură să hohotească de matahala căzu pe jos de rîs! Mare problemă, şi cînd spun „mare", chiar era enormă! Cum să-l mai ridici de la pămînt!? Stewart apăru triumfător în faţa celuilalt netrebnic şi începu să tragă în pămînt, pînă cînd, speriat, acesta îşi luă picioarele la spinare, se urcă în dubă şi plecă cît mai repede din locul acela.

Cred că cititorul şi-a dat seama deja că John gîndea într-un fel... mai puţin iubit de „capitalişti".

Dar ce s-a întîmplat cu uriaşul? Încă era pe jos, dar nu mai rîdea. Din contră, începu să plîngă. Irlandezul se uită triumfător şi cu dispreţ la nefericitul gigant şi se întoarse la pescuitul său.

Dar tărăşenia nu se termină aici. Mai rămînea o întrebare de pus (de fapt, două, dar una nu are importanţă): de ce au venit acei oameni pe proprietatea sa, ca să-i tulbure liniştea?. Acest lucru nu-i dădea pace eroului nostru. Se hotărî să-l interogheze pe acel tîlhar.

– Ia zi, măi, nenică, cum te cheamă? întrebă el.

Uriaşul se opri din bocit, însă nu răspunse.

– A, deci eşti tare de gură, hă? Lasă că aflăm noi ce vrem să ştim, nu-i aşa? Oho, şi încă cum vom afla, şi vei plînge, de vor vedea englezoii ăştia că, dacă mai trimit spioni pe proprietatea mea, vor afla capitaliştii ăştia ce se întîmplă, oh da, vor afla şi nu le va plăcea, zise John şi izbucni într-un rîs mefistotelic.

Cred că cititorul şi-a dat seama deja că John gîndea într-un fel... mai puţin iubit de „capitalişti". Singura carte pe care a citit-o vreodată „cinstitul" nostru irlandez a fost cea scrisă de Karl Marx, vestitul *Capital*. De acolo, John şi-a elaborat propria gîndire. De aceea, el nu ieşea mai niciodată de pe proprietatea sa (poate doar ca să cumpere ziarul de dimineaţă). Îşi producea singur alimentele. Avea zece găini şi doi cocoşi, pe o suprafaţă de un hectar cultiva ierburi şi legume. Lîngă casă erau doi meri, iar pe domeniul său se găseau o mulţime de păsări sălbatice, bune de vînat. În lac – să nu mai vorbim – avea somoni şi păstrăvi. Creştea vaci şi oi, pentru lapte şi producţia proprie de brînzeturi. Deci vedeţi? John S.S. Stewart ar fi putut supravietui oricît pe domeniul său. Să nu mai vorbim de faptul că avea doi cîini (un cîine-lup şi un pechinez), care să-l păzească de invadatori. John ura pisicile. Dar să revenim la firul nostru narativ.

Îi trase vreo două palme matahalei, după care acesta cedă.

– Bine, bine, îţi spun tot! Numele meu este Andrew Sheanoc! Am venit aici împreună cu partenerul meu, Wayne Sarrin, ca să te capturăm şi să te dăm pe mîna autorităţilor, comunist bătrîn ce eşti! Acum, te rog, nu mai da!

La auzul acestor cuvinte, Stewart răspunse, pe un ton ca din filme:

– Nu sînt bătrîn, grăsanule! şi îi trase un pumn în tîmplă.

E prea trasă de păr!
Zău aşa, nici un copil n-ar crede povestea asta!

John se depărtă de omul leşinat, se îndreptă spre maşină şi, cu nişte pîrghii şi o sforţare supraomenească, reuşi să îl bage pe gigant pe bancheta din spate a autovehiculului. Se urcă şi el în maşină, iar apoi conduse spre cel mai apropiat sat. Îl lăsă pe Sheanoc pe trotuar şi îşi cumpără un gard electric îndeajuns de lung pentru a păzi întreaga sa proprietate.

Se întoarse acasă, iar după o muncă de o zi şi o noapte, reuşi să îşi înconjoare proprietatea cu gardul electric. După aceea, complet epuizat, se duse în casă.

Casa nu are mai mult de patru camere (o sufragerie imensă, o cameră de lucru destul de mare şi două dormitoare mici, plus bucătăria şi cele două băi). Pe proprietatea sa mai este şi o pădure, iar lacul se află chiar în faţa casei. Coteţul găinilor este aproape de pădure, în spatele garajului, care e lipit de casă (sper că n-am repetat „casă" sau alte cuvinte prea mult). V-am dat aceste detalii ca să vă faceţi o privire de ansamblu asupra locuinţei irlandezului.

Şi iată aşa, John S.S. Stewart şi-a cîştigat dreptul la propria părere, iar de la acea întîmplare, nimeni nu a mai cutezat să îi calce domeniul. Lupta pentru dreptate a fost, în cazul său, pierdută. Dar chiar aşa să se întîmple? Nimeni să nu aibă cutezanţa de a-l înfrunta pe acest barbar, cu intenţii criminale? Nu vă supăraţi, doamnelor şi domnilor din public care împărtăşiţi idei marxiste, aceasta este doar o povestire.

Cum am spus la începutul povestirii noastre, John S.S. Stewart are 56 de ani şi trăieşte împreună cu cele zece găini şi cei doi cocoşi, cîinele-lup Bobby şi pechinezul Murderer. V-am relatat prima aventură din viaţa sa (nu vorbesc de cîine, ci de irlandez), iar acum v-o voi relata pe a doua.

John stătea pe terasa casei sale, mîngîindu-l pe Murderer. La cîţiva metri, Bobby se juca cu o pisică (adică, stînd întins pe spate, o arunca de pe o labă pe alta, întocmai ca pe un ghem de lînă). Deodată, o maşină intră pe poarta larg deschisă (nu ştiu de ce irlandezii îşi ţin mereu porţile deschise). Era poştaşul. John îl salută cu un sforăit, dar din maşină nu ieşi poştaşul, ci doi agenţi federali trimişi unul de FBI şi altul de CIA, ca să...

Bine, asta e! E prea trasă de păr! Zău aşa, nici un copil n-ar crede povestea asta! Eu am făcut-o cît de cît realistă, şi cînd colo, îmi intră doi agenţi americani în cadru! Asta-i bună, dom'le, ce neobrăzare! Ia să spunem noi povestea ca lumea!

Era toamnă (nu că s-ar observa schimbarea de anotimp în Irlanda). John stătea într-un balansoar (ah, cît îl invidiez!), citind pentru a 375-a oară *Capitalul*, cînd, deodată, îi vine o poftă, aşa, să se ducă să înoate (povestesc la prezent, pentru că deja are 56 de ani, în zilele noastre). Se dezbracă şi sare în apă. În acel moment, are o revelaţie divină: apa e prea rece. Iese el din lac, iar atunci are loc o apariţie: o fantomă, după proporţii părînd a matahalei pe care o bătuse cu doi ani înainte, apăru din neant. După ce cei doi schimbă nişte vorbe, John se îmbracă (fără să se şteargă) şi, palid, se urcă în maşină, conduce pînă la Dublin, îşi cumpără Biblia şi se întoarce acasă. Se apucă să o citească, iar după o săptămînă, devine cel mai convins creştin din lume. Ciudat băiat, nu-i aşa?

Vedeţi, aşadar, că m-am pripit cu concluzia de mai sus: lupta pentru dreptate n-a fost pierdută, dar nici n-a existat, poate doar înlăuntrul lui John D. Hr. Stewart.

Eugen DEDIU-SANDU, *clasa a VIII-a, Şcoala nr. 5 „Corneliu M. Popescu", Bucureşti*

PUBLICITATE

Ne-am obişnuit atît de mult cu prezenţa în foile revistei a dragilor noştri „buzăi“ de la C.N. „Mihai Eminescu“, încît nici nu mai concepem un număr din Dilematix fără ei. Aşadar, ne-am hotărît să le rezervăm „pe viaţă“ o pagină în care să-i găzduim oricînd au chef să scrie (şi fără să le percepem chirie...). Atenţiune! Tăiem panglica, spargem sticla de şampanie şi inaugurăm... BUZZ DE LA BUZĂI!

De veghe în cartierul... primăverii?!

Sînt aplecaţi pe caiete, ronţăie din cînd în cînd, în căutare de inspiraţie, un capăt de creion, palmele lor cu degete mici sînt transpirate de atîta concentrare. Curînd apar tăieturile, răzgîndirile, foaia se umple de semne complicate, de fapt, cum e să stai de veghe în cartierul... Primăverii?! Pînă la urmă, la clasa a VII-a, ideile s-au lăsat prinse în pagină ca într-un insectar.

Prof. Mihaela Nicolae, C.N. „Mihai Eminescu“ Buzău

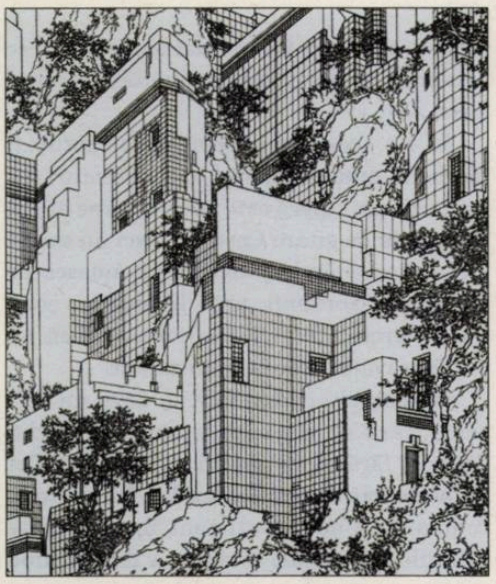

■ În drumul meu spre casă constat că peste tot sînt oameni care animă pastelatul fundal de primăvară. Trec pe lîngă o curte şi observ, întinse pe o frînghie, cearşafurile albe, strălucitoare, ca în reclamele la detergent, „învăluite într-un val de prospeţime“. Mă uit în sus şi abia am timp să mă feresc de un nor fumuriu ce se năruie asupra mea, îmi dau seama că tocmai trecusem pe sub un balcon de unde o gospodină scutura un covoraş... Vorba ceea, mătură ce mătură şi dă gunoiul după uşă!?

Andreea POŞIRCĂ

■ Primăvara mulţi oameni îşi aerisesc casele şi îşi îngrijesc lucrurile şi hainele, scoţîndu-le la aer. Iar, dacă nu au loc, le întind pe ramurile bieţilor copaci. Cînd am venit de la şcoală am văzut trei perechi de adidaşi agăţaţi de ramura unui pom. Curgeau picături de apă de pe talpa lor, în mod evident erau lăsaţi acolo de puţin timp. Mă uit spre alt copac. Pe ramurile apropiate de pămînt atîrnau cutii de conserve, iar în vîrf îşi găseau locul tot felul de pungi de plastic, saci menajeri... Eu cred că, atunci cînd vezi asemenea lucruri, trebuie să suni la RER, să le spui care este problema!

Iulian AGAPIE

■ Cerul e gri, blocurile sînt gri, totul e gri. Ar trebui ca primăvara totul să fie colorat şi vesel, însă nu se întîmplă asta şi în oraşul nostru. Mă întîlnesc pe drum cu Dile, „nu-i aşa că te tulbură culorile astea închise?“. Încuviinţez, „alătură-te mie, vreau să protestez în faţa primăverii, să ne dea culori frumoase!“. Dile are vreo 5 anişori şi încă mai crede în zînele-anotimpuri. „Nu cred că o să meargă, zînele primăverii ne-ar ignora, căci sîntem mici şi neînsemnaţi!“ îi spun. Sincer, nu vreau să-i frîng inima spunîndu-i că nu există zîne! La urma urmei, e doar un copil. „Bine, hai atunci să colorăm oraşul în acuarele!“ Ştiam că Dile va obosi pînă la urmă şi că se va opri, aşa fac majoritatea copiilor, afirmă că încep ceva măreţ, dar se opresc la jumătate. Apoi, tu îl pupi pe frunte, îi spui „Lasă, poate termini altă dată“ şi îl duci la o îngheţată.

Teodor MOLDOVEANU

■ Oamenii de pe stradă sînt trişti. Trebuie să plece la serviciu. Iau şi eu ghiozdanul, arunc în el cărţile şi pornesc spre şcoală. Oamenii de pe stradă sînt somnoroşi. La fel şi eu. Nu m-aş duce la ore nici în ruptul capului, dar e păcat să rămîn fără leac de învăţătură! Întîlnesc un angajat RER care se juca liniştit cu un cîine cenuşiu. Nu mă mai mir de ce e oraşul aşa de murdar! Cine să mătură gunoiul gri de pe stradă? Soarele îşi face apariţia şi dă ceva culoare hainelor noastre. Ajung în clasă, cer ceva de scris şi colegul meu îmi dă un creion. E gri. Dar, la prima oră, primesc lucrarea de la română. Nota este scrisă cu roşu! Brusc, sînt fericit!

Andrei COJOCARU

■ Cea mai bună metodă de a scăpa de praf este să-l arunci la gunoi. Dar cine stă să-l pună la coş? Mai uşor îl mături afară din casă, direct în stradă. Poate că ar trebui să punem nişte coşuri de baschet cu saci de gunoi dedesubt, în care copiii să arunce mingi de praf, ca să nu mai cadă direct pe pămînt. Pentru fiecare coş, copiii ar primi două bomboane, cei mici fac orice pentru dulciuri. Şi gospodinele n-ar mai avea nimic de făcut...

Alexandru ZĂVOIANU

■ Un fîşîit zgomotos de pungă de plastic îmi sparge timpanul cînd îmi cade în cap. Ce noroc pe mine că punga asta nu e prea murdară. O apuc cu două degete şi citesc ce scrie pe ea, ceva despre Crăciun, apoi o arunc într-un tomberon. Mă gîndesc cu groază cît timp zace o pungă agăţată într-un copac. Apoi trec prin faţa unei curţi şi ceva rece îmi pătrunde brusc în pantofi. O gospodină tocmai a aruncat apa cu care a spălat pe jos. Pantofii mei miros ciudat a lămîie, detergent din acela „mai curat şi mai uşor, cu aşa un ajutor“, Mr. Nu-Ştiu-Cum. Pantofii mei parfumaţi mă poartă la şcoală, unde dau de o altă baltă. Am şi eu unde să-mi limpezesc pantofii...

Oana MANEA

■ Fac curat şi dau afară praful fără a-l saluta. Dar el nu are unde se duce... şi iese afară, la buburuze şi furnici, care fac şi ele curăţenie. Praful ajunge pe un muşuroi, ca un nor radioactiv, şi insectele se îmbolnăvesc de astm. Furnicile se supără şi-ncep să-l bată cu mătura... nu mai are unde se duce şi vine încet, din nou, spre casa mea. Mă voi murdări iarăşi, la următoarea curăţenie!

Teodor MUŞAT

■ Floricele pe cîmpii, hai să le-adunăm, copii, dintre gunoaie... Aş vrea ca pe scoarţa copacilor să nu mai fie scrise chestii de genul: „I + L = Love“. Ştiţi cum se spune: numele proştilor pe toate gardurile (copacii)! Cei care scrijelesc scoarţa nu au milă de natură, nu au milă de oameni, nu au milă de ei înşişi. Nu se gîndesc că planeta noastră moare! Mă gîndesc că, încetul cu încetul, nu vor mai fi cîmpii pe care să crească flori, nici flori şi nici copii! Dar nu ştiu ce pot face eu, un copil de 13 ani, împotriva a milioane de oameni cărora nu le pasă de lumea lor...

Elena Teodora BĂLAN

■ Nu o să las ca întunericul să cadă asupra oraşului. O să transform acest copac cenuşiu într-unul verde şi fericit. O să iau cerul întristat şi o să-l scutur puţin, iar el o să se facă senin. Musca pe care furnica o trage după ea va învia...

Valentin IORGA

■ De cînd a venit primăvara ca o lalea cu olandezul său zburător, mi se pare că soarele joacă şotron sărind din temperatură în temperatură. M-am hotărît să pregătesc grădina pentru primăvară, dar nu am cu ce să mă apuc de treabă, aşa că m-am dus la supermarket să cumpăr: mănuşi de grădinărit, din piele întoarsă (27 de lei), lopată din lemn de abanos (34 de lei), cizme de cauciuc căptuşite cu piele (73 de lei), seminţe fermecate 4-You (34 de lei), greblă, stropitoare, săpăligă (88 de lei). Nenorocire! Mi-am cheltuit toate economiile, plus alocaţia pe două luni. Cine să mai aibă chef de grădinărit?

Cosmin TUDOR

■ Cei de la etaj dau cu aspiratorul, mută mobila... Bietele zambile! Tot praful de pe covoare cade pe ele, dîndu-le un aer familiar – totul în jur e prăfuit! Pînă şi acoperişurile instituţiilor importante sînt gri! Am să vorbesc cu primarul să le schimbe cu nişte ţigle vişinii. Pe stradă, Dilematix acoperă gropile din asfalt cu pastă de dinţi.

Alexandru GHIŢĂ

■ Simt că mă sufoc în acest oraş lipsit de culoare. Soarele ne-a părăsit. Aş scrie o carte pe tema acestui oraş mort. Cartea la care m-am gîndit a fugit ca gîndul, dar ideea de a înfrumuseţa oraşul a rămas. Cred că o ploaie de culoare ar rezolva totul. Dar nu sînt zeu, sînt doar o parte a acestui oraş... Oamenii nu-şi dau seama că acea curăţenie de primăvară ajunge să le otrăvească viaţa. Ar trebui să existe, la fiecare 5 cm, un coş de gunoi, pentru ca gospodinele să le nimerească şi să nu mai arunce gunoiul la întîmplare. Pînă şi gunoierii ar trebui să aibă aspiratoare în loc de mături, ca praful să nu se mai ridice în aer. Istovit, fac dansul ploii pline de speranţă...

Gabriel TOMESCU

■ Acum, că a venit primăvara, toată lumea ar trebui să se apuce de curăţenie. Eu mi-am măturat prin cameră pe la începutul lunii martie, am şters geamurile, mi-am aranjat lucrurile, dar nici o clipă nu m-am gîndit la grădină sau la curtea casei. La ţară se vede mult mai bine grija oamenilor pentru natură. Acolo se mătură chiar şi în faţa porţii caselor, nu numai înăuntru! Săptămîna trecută am fost la Măgura şi am zărit la casa de vizavi o gospodină care scutura o carpetă. Atunci mi-am dat seama că trebuie să fac şi eu oarecare schimbări...

Lucia JIPA

■ Soarele e un dovleac verzui, aşa cum aş vrea să fie tomberonul de lîngă bloc, de care mă izbesc în fiecare dimineaţă. Copiii au ieşit în parc şi îşi bagă mînuţele în pămînt, scormonind, ca să planteze floricele. Am încercat şi eu, dar am dat de noroi... N-am reuşit decît să simt ceva ce nu-mi doream...

Andreea Cristina IONESCU

■ A venit primăvara cu un abis de culoare. Am încercat azi să mut o piatră de colocolo numai pentru a vedea dacă îi e locul în curtea mea. Aş vrea să crească arbori în curtea blocului, cu ramuri ce îmbracă ziduri în muşchi umezi şi ierburi verzi, înflorind în fiecare dimineaţă şi ofilindu-se la apus. Şi, la fiecare sfîrşit de zi, să ne căţărăm în copaci (ca baronul lui Italo Calvino!), lăsîndu-ne trupurile ca moarte, să adormim în verdeaţă. Roua veselă îmi aleargă pe vîrful degetelor. O gărgăriţă jucăuşă îmi gîdilă palma, neştiind că îmi face pielea să zîmbească.

Maria MILEA

Imagine în oglindă

Am să desenez primăvara într-o oglindă. În loc de gropile măiastre care domină asfaltul o să pun omletă din ouă de flamingo. Cu albastru, am să conturez cîteva boturi lungi de balenă ca să astup o conductă din care ţîşneşte, pe alocuri, ceva care seamănă cu seul de capră. În loc de tomberoane duhninnnde, pline de gunoi, vor apărea pelicani care stau într-un picior cu gura deschisă şi poartă tutu de balerină. În sfîrşit, cu galben, am să pictez păsări căzînnnde pe cerul cenuşiu în dungi cu picăţele al dimineţii. Primăvara asta are să iasă ca o salată de roşii suprarealistă (ceea ce este totalmente ciudat).

***Răzvan GHEORGHE,** clasa a VII-a, C.N. „B.P. Hasdeu“, Buzău*

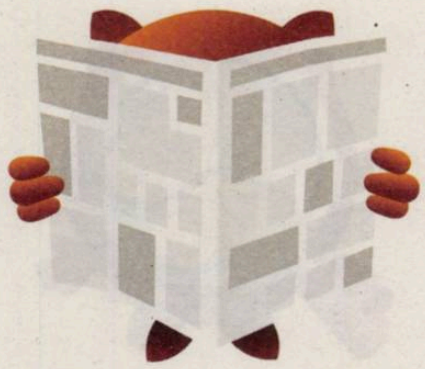

Din recenzia Alinei aflăm că prima parte a trilogiei Materiile întunecate e mai interesantă decît ecranizarea ei – Busola de aur (chiar dacă în film joacă Nicole Kidman...). Sebi ne povesteşte despre primul volum din Cronicile din Narnia, iar Bogdan crede că povestea lui J.R.R. Tolkien este, de fapt, o parabolă a lumii noastre de astăzi.

Cartea bate filmul

● *Luminile Nordului*, de Philip Pullman

În timp ce priveam plictisită, afară, la peisajul urban şi vag al oraşului, atenţia mi-a fost atrasă de un mîrîit puternic. Atunci, m-am întors înfricoşată spre locul din care provenea sunetul. Nu am zărit nimic, cu excepţia unei cărţi primite în dar de la un coleg. O carte pe care din cauza faptului că văzusem filmul înainte, nu m-am deranjat să o citesc. Mîrîitul s-a auzit iar. Am crezut că este o simplă impresie, dar mă înşelam.

Neavînd altceva de făcut, am luat cartea şi am început să citesc... Deja bănuiam că ea fusese cea care mîrîise pentru că se simţea abandonată.

Luminile Nordului de Philip Pullman este un best-seller internaţional ce aparţine trilogiei *Materii întunecate*. Personajul principal este Lyra Belacqua, o fată ce locuia la Colegiul Jordan, cel mai măreţ şi mai bogat dintre toate colegiile din Oxford.

Lyra nu era o tînără obişnuită căreia i-ar fi plăcut eleganţa. Ea era o sălbatică. Cel mai mult îi plăcea să se cţere pe acoperişul Colegiului, deoarece adora priveliştea.

În carte se remarcă apariţia unor daimoni: nişte creaturi ce însoţesc oamenii ca nişte umbre şi iau chipul emoţiilor lor. Lyra şi daimonul său – Pantalaimon – pornesc într-o călătorie fantastică pe tărîmul magic al Nordului, ţinut ocrotit de luminile fermecătoarei Aurore Boreale.

Lyra este deţinătoarea unei puteri inimaginabile, ea este singura care poate citi *Busola de Aur*. Fata e nevoită să se maturizeze, dacă vrea să-şi salveze universul.

De-a lungul cărţii au loc numeroase evenimente, precum sosirea doamnei Coulter, o femeie inteligentă, elegantă, care la început se arată prietenoasă cu Lyra, luînd-o cu ea în călătoriile cu zepelinul, dar care se dovedeşte a fi o fire întunecată şi meschină ce urmăreşte doar oprirea deţinătorului *Busolei de Aur*.

În tot acest timp, copiii sînt capturaţi unul cîte unul de cobleri, nişte creaturi ale întunericului. Lyra este nevoită să se alieze cu familia de gitani Costas, care i-au salvat viaţa. Personajul ajunge să-i cunoască pe apărătorii Nordului, urşii în armuri, şi să audă secrete atît de înfricoşătoare, încît nu pot fi dezvăluite decît în întuneric.

Nu poţi citi cartea fără să devii un personaj, fără să visezi că-ţi capeţi propriul daimon, fără să te implici cu trup şi suflet în încercarea de a salva Nordul. Nimic nu se compară cu acel sentiment în care toate emoţiile, speranţele şi visele se îmbină dînd naştere unui univers paralel, dar parcă atît de real. Acest sentiment m-a acaparat de-a lungul cărţii şi nu m-a părăsit nici acum. Cînd privesc în urmă, retrăiesc toate aventurile şi înţeleg că eu, un simplu cititor care a păşit cu teamă în lumea cărţii, am fost o piesă importantă din puzzle-ul ce a salvat Aurora.

Recomand această carte, deoarece de-a lungul ei te simţi fericit cînd priveşti peisajul de pe acoperişul Colegiului Jordan, te simţi frustrat cînd auzi planul Lordului Asriel de a separa Aurora, eşti uluit cînd afli de pulberea aurie ce alcătuieşte totul, pulbere care dă naştere unui univers paralel. Nu poţi trece cu nepăsare peste filele acestei cărţi. Nimic nu se compară cu imaginile vii ale urşilor în armură, cu imaginile vii ale Nordului. Pot spune cu sinceritate că ecranizarea – filmul cu titlul *Busola de Aur* – nu se compară cu aventurile trăite în lumea unică a acestei cărţi.

Alina ŢUŢU, *clasa a VIII-a, Şcoala nr. 280 „Mihail Sebastian", Bucureşti*

O nouă mitologie

● *Stăpînul inelelor*, de J.R.R. Tolkien

Într-o zi de toamnă, mă plimbam pe afară, cînd privirea mi-a fost atrasă de o carte roşie din vitrina unui magazin de ziare, intitulată *Stăpînul inelelor*. Auzind de această carte, am hotărît să o cumpăr şi s-o citesc. Astfel, m-am întîlnit cu cartea.

Trilogia *Stăpînul inelelor* scrisă de John Ronald Reuel Tolkien este o continuare a operei *Hobbitul*, de acelaşi autor, şi e împărţită în trei volume: *Frăţia inelului*, *Cele două turnuri* şi *Întoarcerea regelui*. Povestea începe cu Frodo, un hobbit din Comitat, căruia i se încredinţează copleşitoarea misiune de a distruge Inelul suprem al puterii în Muntele de Foc, pentru a scăpa Pămîntul de Mijloc de ameninţarea cumplitului Sauron. Împreună cu cei opt prieteni ai săi care alcătuiesc Frăţia inelului, hobbitul porneşte la drum cu puţine speranţe că îşi va împlini misia, căci primejdiile nu întîrzie să apară.

Frăţia inelului se destramă, după ce a trecut prin primejdii neînchipuite, s-a luptat cu fiinţele întunericului şi ale adîncului şi a dat piept cu stihiile dezlănţuite ale naturii. Întîi a pierit Gandalf, în Minele Moriei. Apoi Boromir cade răpus de orci. Legolas, Gimli şi Aragon pornesc în căutarea lui Merry şi Pippin, răpiţi de oştenii lui Sauron. Nicicînd Pămîntul de Mijloc n-a văzut o bătălie mai cumplită dintre bine şi rău. În Războiul inelului, Sauron îşi aruncă în luptă cele mai hidoase făpturi şi cele mai distrugătoare maşinării, iar Prinţii Apusului primesc un ajutor neaşteptat din adîncuri. Dar soarta războiului şi a lumii stă în cumpănă, atîta vreme cît Frodo încă se află pe drumul spre Muntele de Foc unde a fost făurit Inelul puterii. Iar peste acest munte veghează neîmblînzit Sauron, în vreme ce sîngeroşii săi războinici împresoară armia oamenilor. O poveste admirabil spusă, plină de culoare, de acţiune şi, mai ales, de măreţie.

Eu cred că această trilogie este extraordinară, deoarece Tolkien a creat o lume imaginară şi o nouă mitologie, pe cît de fascinante, pe atît de convingătoare. De exemplu, elfii sînt o seminţie înţeleaptă şi nemuritoare, ce au migrat pe acest pămînt şi s-au aşezat aici formînd un popor. Ei sînt renumiţi pentru talentul lor în medicină şi artă. Gnomii sau piticii sînt un neam viteaz şi luptător. Sînt renumiţi mineri şi sculptori şi îşi au lăcaşurile în munţi.

De asemenea, Tolkien aseamănă această poveste cu lumea cotidiană. În lumea fantastică, apare un vrăjitor întunecat ce defrişează pădurile din jur. Aceasta relevă exact ceea ce se întîmplă cu ecosistemul nostru. Un alt exemplu este ţinutul întunecat, numit Mordor. Acest nume are o sonoritate apropiată celebrilor Morlocks din *Maşina timpului* de H.G. Wells, fiinţe postumane degradate, coborîte în subteran. Acest ţinut acoperit de fum şi înconjurat de uzine descrie dezastrul în care trăim, provocat de industrie.

Stăpînul inelelor a fost publicat în 1954-1955 şi nu ar fi ajuns un *bestseller* la nivel mondial dacă în 1965 nu ar fi apărut pe piaţa americană o ediţie pirat. Trilogia a avut parte şi de covorul roşu datorită celor trei filme realizate pe baza acesteia.

Bogdan NĂSTASE, *clasa a VIII-a, Şcoala nr. 280 „Mihail Sebastian", Bucureşti*

Despre aventurile cititului

● *Cronicile din Narnia*, de Clive Staples Lewis

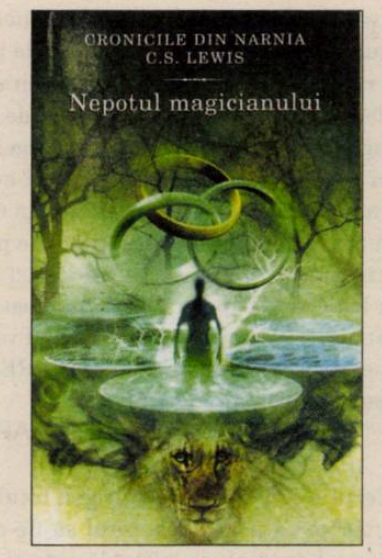

Pentru mine cititul cărţilor e o distracţie grozavă. Şi îmi place să vorbesc despre cărţile citite. Pentru a intra în lumea fascinantă a cărţilor, recomand ciclul de povestiri *Cronicile din Narnia*, de Clive Staples Lewis. Primul volum, *Nepotul magicianului,* ne dezvăluie lumea fascinantă a Narniei. Protagonişti: Polly Plumer şi Digory Ketterly care, din curiozitate şi dorinţa de a nu lăsa nimic neexplorat, ajung în camera magicianului Andrew, unchiul lui Digory. Băiatul a venit cu mama sa, grav bolnavă, să locuiască la Londra, împreună cu mătuşa Letty şi unchiul Andrew. Aici face cunoştinţă cu Polly. Fetiţa îi arată locul ei preferat de joacă, un tunel lung din podul casei sale care face legătura între celelalte locuinţe din împrejurimi. Astfel ajung în camera magicianului. Bătrînul primise o cutie cu praf magic, de la naşa sa. Din el magicianul a confecţionat cîteva inele vrăjite. Cele galbene au menirea să te ducă în pădurea dintre lumi, cele verzi te duc înapoi acasă. Unchiul Andrew o convinge pe Polly să atingă inelul vrăjit şi ea se face nevăzută. Uimit, Digory atinge inelul galben şi se trezeşte la marginea unui ochi de apă. O găseşte pe Polly în pădurea dintre lumi care are mai multe ochiuri de apă. Fiecare ochi e un portal spre o altă lume. Ajung în ţinutul vrăjit al Narniei, plin de soare, verdeaţă şi animale care vorbesc. Fac cunoştinţă cu leul Aslan şi cu fiinţe nemaivăzute.

Băiatul îi cere lui Aslan un fruct al tinereţii, pentru mama sa. Aslan îi roagă să scape mai întîi Narnia de vrăjitoarea Jadis. Cum va reuşi Digory să salveze Narnia veţi şti doar dacă o să citiţi această carte.

Ceva din interiorul cărţii m-a fermecat. Am simţit că nu mai citesc cartea, ci că trăiesc acţiunea ei. Plăcerea era zborul fanteziei, acel *transformer* al minţii, care mi-a arătat frumuseţea altor tărîmuri, a unor locuri cu însuşiri nemaiîntîlnite. Am intrat complet în universul fictiv al cărţii şi, cînd am revenit la realitate, ea mi s-a părut plictisitoare. Atunci am început să citesc următorul volum, apoi altul şi altul, mai captivante şi mai frumoase.

Sebastian LIPAN, *clasa a V-a, Liceul Teoretic „Gheorghe Şincai", Cluj-Napoca*

Miruna îi ia un „interviu" unui mare scriitor – Herman Melville – care îi povesteşte că l-a impresionat cruzimea cu care erau ucise balenele şi de aceea s-a hotărît să scrie Moby Dick. Cristiana ne invită să completăm lista ei cu motive pentru care o carte cum e cea cu băiatul în pijamale dungate merită citită. Iar Tudor, un viitor mare critic literar (să nu spuneţi că nu v-am zis!), are un sentiment straniu de déjà-vu, citind o fabulă aparent simpatică şi inofensivă.

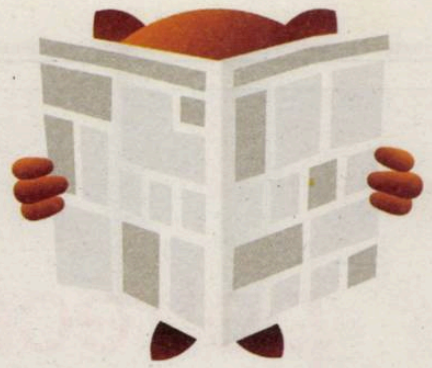

O parabolă

● ***Ferma animalelor*, de George Orwell**

Ferma animalelor – ce poveste simpatică! O fabulă uşurică, numai bună pentru a fi citită unui frăţior înainte de culcare, ecranizată sub forma unui film de animaţie... fain, eh? De fapt, nu prea, mai ales după ce ai apucat să citeşti primele capitole. Fiind ceva mai mult decît o fabulă, le-o recomand mai ales cititorilor mărişori ai *Dilematixului*.

Povestea începe cam aşa: revoltate de tirania oamenilor, animalele dintr-o fermă englezească se satură de fermier şi pun stăpînire pe vechea lui casă. Înfiinţînd o comunitate nouă, bazată pe „principii democratice", ferma (acum condusă de... porci) se pune pe picioare şi intră în competiţie cu fermele vecine, folosindu-se de lozinci din ce în ce mai dubioase. Pentru bunăstarea fermei, porcii scriu un set de şapte porunci („Orice merge pe două picioare ne e duşman"; „Toate animalele sînt egale"), care trebuiau respectate cu sfinţenie de către toată lumea.

Dar, cu anii, principiile s-au pierdut, ferma a ajuns să fie condusă tiranic de către un singur porc şi de haita lui de cîini, iar animalele au ajuns să fie „unele mai egale decît altele". Astfel, locuitorii fermei ajung să trăiască drame, înţelegînd sau nu ceea ce li se întîmplă cu adevărat.

Sub pretextul unei fabule aparent nevinovate, Orwell creează o paralelă neliniştitoare la guvernele lumii moderne. Mie mi-a trezit un sentiment neplăcut de déjà-vu.

***Tudor RUSAN**, clasa a VII-a, Colegiul Naţional „Moise Nicoară", Arad*

De vorbă cu Melville

Am avut norocul să fiu aleasă, dintre colegii mei de la ziar, să-i iau un interviu faimosului Herman Melville. Într-o zi de vară am hotărît să ne întîlnim în oraşul New York, locul naşterii sale. Domnul Melville nu s-a lăsat aşteptat. Era un om grăsuţ şi purta barbă. Părea puternic, dar cînd îi auzeai glasul blînd, părea ca un copil de 12 ani. Am început cu cîteva întrebări uşoare şi fiecare întrebare avea un răspuns pe măsura aşteptărilor noastre.

***Reporter**:* Buna ziuă, domnule Melville! Mă bucur foarte mult să vă cunosc. Cărţile dumneavoastră mi-au făcut copilăria mai frumoasă.

***Herman Melville**:* Sînt foarte fericit să aud asta.

În ciuda vîrstei sale, domnul Melville încă mai roşea cînd auzea un cuvînt frumos spus la adresa lui. Se vedea clar că avea emoţii. Apoi am continuat.

***Reporter**:* De cînd v-aţi dat seama că aveţi talent la scris?

***Herman Melville**:* Sincer să fiu, din copilărie îmi plăcea să citesc cărţi de aventuri pe mare. Stăteam sub pătură cu o lumină palidă şi citeam cărţi. Cînd am crescut, am început să scriu scurte povestiri.

***Reporter**:* Este cu adevărat fascinant. Aţi scris mai multe cărţi, dar cea care a avut cel mai mare efect a fost *Moby Dick*. Poate că a fost iubită de oameni şi pentru scopul scrierii ei – stoparea uciderii excesive a balenelor. Ce v-a impresionat la aceste creaturi?

***Herman Melville**:* Am văzut la ele multă durere. Cruzimea cu care erau omorîte mă ardea în suflet. De ce? Cu ce au greşit aceste biete creaturi pentru a avea o astfel de soartă?

***Reporter**:* Este o viziune proprie. O înţeleg. Revin cu o altă întrebare. Cît v-a luat să scrieţi această carte?

***Herman Melville**:* Mi-a luat destul de mult timp, avînd în vedere că viziunea mea era interzisă. Am început-o de la 15 ani, apoi am dezvoltat ideile. Încet, încet am văzut că povestirea mea începe să devină o carte în adevăratul sens al cuvîntului. Fiecare paragraf îmi inspira noi idei.

***Reporter**:* Care a fost cel mai frumos oraş în care aţi fost?

***Herman Melville**:* Cu siguranţă, nu mă pot decide. Pot să spun unde am trăit cel mai frumos moment. În Londra, unde mi-am promovat prima carte.

***Reporter**:* Ce note aveaţi la şcoală, în general?

***Herman Melville**:* Mie îmi plăcea literatura, dar voiam să înţeleg şi matematica. Primul meu zece l-am luat în clasa a şaptea, apoi notele nu au fost mai mari de opt. În schimb, doamna de literatură mă aprecia foarte mult şi îmi plăcea să scriu, după cum am amintit mai înainte.

***Reporter**:* Domnule Melville, discuţia cu dumneavoastră a fost deosebit de interesantă. Ştiu că sînteţi foarte ocupat. Mă bucur că am avut onoarea să vă cunosc şi sper să ne revedem curînd.

***Herman Melville**:* Şi pentru mine a fost o experienţă plăcută să vă cunosc. La revedere!

*Interviu realizat de **Miruna BĂLĂIŢĂ**, clasa a-V-a, Şcoala „Ion Creangă", Bacău*

Cînd pijamalele ascund realitatea

● ***Băiatul în pijamale dungate*, de John Boyne**

Dacă vreţi să descoperiţi mari nedreptăţi ale istoriei, cum ar fi destinul evreilor, dacă vă impresionează ororile la care au fost supuşi aceştia, aveţi o posibilitate la îndemînă: citiţi cartea *Băiatul în pijamale dungate* de John Bonle!

Viziunea le aparţine unor copii – unul evreu, Shumuel, iar celălalt, german – Bruno. Cei doi au moduri de a gîndi specifice vîrstei, copilăreşti, chiar dacă, în cazul lui Shumuel, destinul i-a răpit copilăria şi libertatea. Toată acţiunea se desfăşoară printre realităţi prea dure pentru nişte copii: închisoare, muncă silnică, lipsa hranei, moarte, suferinţă înăbuşită.

Deşi pare imposibil, între cei doi copii se leagă o prietenie care îi conduce spre..., dar mai bine nu vă spun, pentru că trebuie să descoperiţi singuri.

Motive să citiţi cartea aveţi destule:

- este despre un popor damnat;
- are elemente tragice;

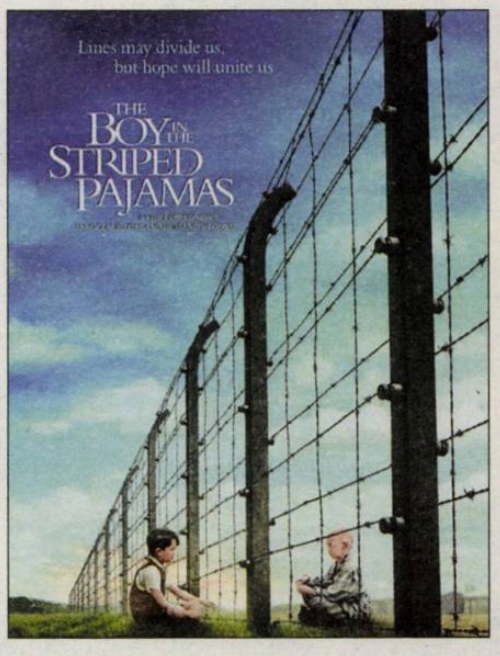

- te învaţă ce este cu adevărat prietenia;
- îţi arată ce înseamnă sacrificiul;
- se citeşte uşor;
- poate fi subiect de discuţie între colegi sau la istorie (să scapi de ascultare);
- ...

Lista rămane deschisă, puteţi completa.

***Cristiana Elena BUCUR**, clasa a V-a, Şcoala „Căpitan Aviator Mircea T. Bădulescu", Buzău*

DILEMATIX
supliment al revistei
Dilema veche nr. 376
28 aprilie – 4 mai 2011
Coordonator:
Adina POPESCU
Redactor colaborator:
Ileana ZIRRA,
clasa a IX-a, Colegiul Naţional Bilingv „George Coşbuc", Bucureşti
Vinlete: shutterstock
Secretar general de redacţie:
Dana CĂLINESCU
Corectură:
Patricia MIHAIL
şi Ruxandra MIHĂILĂ
Prezentare grafică:
Dan STANCIU
Tehnoredactare:
Adrian DAMIAN
e-mail: dilematix@gmail.com
tel.: 021.231.35.00

NOTĂ: O nouă selecţie de texte despre oraşul ideal va fi publicată în numărul din iunie al suplimentului *Dilematix*

Pagină realizată cu sprijinul:

DE VIATA
BCR ASIGURARI
VIENNA INSURANCE GROUP

petrecerea se schimbă cu Orange

Orange Young - distracţie la nesfârşit

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEȘU**

DILEMA VECHE

2 în 1

Dilema veche + Dilemateca

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE ■ Anul VIII ■ nr. 393 ■ 25-31 august 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8+16 pagini ■ 6,99 lei

ANDREI PLEȘU

„Ideologia ca soluție“

pagina 3

KENAN MALIK

„Ironiile tragice ale terorii lui Breivik“

pagina 21

ANA MARIA SANDU

„Băile Herculane – de la împărați la proletari“

pagina 23

Culori

„A negru, E alb, I roșu, U verde, O albastru“

ARTHUR RIMBAUD

5 948489 140617 34

Redacția DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 București ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

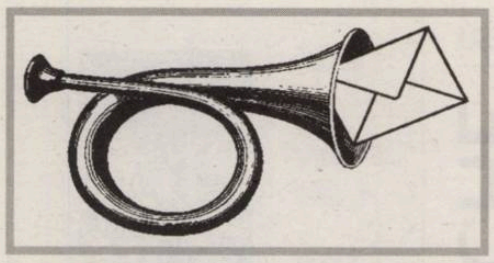

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“ *(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)*

NE-AM ÎNCRUNTAT LA...

Cruci de neon

La întoarcerea din vacanţă, între Vîlcea şi Piteşti, se face un drum la dreapta către mînăstirea Cotmeana, monument istoric din secolul al XIII-lea. Ne documentăm la intrare şi aflăm că e cea mai veche mînăstire din Ţara Românească – mai are clopotul original de la 1385! Prin cîte renovări trecuse, şi totuşi s-a păstrat frumoasă, cu ziduri groase, impunătoare prin simplitate. Nu era slujbă, un singur credincios se ruga în tăcere, ceva m-a făcut să cred că nu prea e frecventată şi că „interesul“ e în altă parte.

Într-adevăr, biserica mică şi exagerat de veche n-avea nici un chichirez şi nici nu se puteau atinge de ea (monument istoric), aşa că i-au tras cît s-a putut de aproape o fîntînă de operetă, cu roată, vopsită-lăcuită, strălucind de nouă ce era, bună să te tragi în poză, lasă că nu se mai vede mînăstirea...

Am cumpărat un pliant pentru lămuriri: după 1990 IPS Calinic al Argeşului a „rectitorit“ biserica prin grija părintelui stareţ Ioasaf... Cum n-am mai auzit de „rectitorire“, am explorat mai departe. Am descoperit, la capătul unui zid pictat cu îngeri bătîndu-se cu draci, o biserică nouă – „adevărata biserică“ – cu slujbă, multe becuri, poleială, fum de tămîie, enoriaşi... Dintr-un colţ zîmbea Fecioara Maria făcută din neoane.

La acatiste – o somaţie pusă sub sticlă la vedere: *În acatist se va scrie şi suma!* – asta ca să-i descurajeze pe cei cu gîndul la unudoi lei.

Din verandă puteai admira frumuseţe de pajişte, cîte un pom ici-colo, pînă sub pădure. Totuşi, se cereau îmbunătăţiri: o fîntînă arteziană tricoloră care nu funcţionează oricînd şi pentru oricine, nişte podeţe – peste nu ştiu ce – evident tricolore, o „coloană tip Brâncuşi“, terminată invers, ca să poată susţine o cruce tot de neon (probabil bonus la icoană).

În stînga, peisajul era tăiat de un şir de chilii noi şi frumoase (încă neracordate la neon şi tricolor). Dincolo de chilii, se lucrează de zor la un bloc, probabil hotel (evident cu termopane) pentru mulţimea de credincioşi, căci am uitat să vă spun că părintele Ioasaf (mare vînător) e renumit prin slujbele de exorcizare şi mai „deschide şi cartea“ – asta e ceva de rău, deci numai cu recomandare.

Poarta de piatră de la intrare (se vede în pliant) a fost pusă jos şi înlocuită cu o falnică poartă maramureşeană (să încapă şi maşina popii). Mulţimea credincioşilor care trece pragul mînăstirii (ratingul, cum ar veni) e evidentă prin mulţimea cîinilor de pripas de la poartă, de toate felurile şi dimensiunile, adevărată emblemă a României, toţi bucuroşi de o mîngîiere, măcar că n-ai o bucătură să le dai.

P.S.: În biserica nouă, sfinţii pictaţi au dimensiuni normale, aş zice omeneşti. La ieşire, pe un perete întreg, ca nişte coloşi, „rectitorii“: Preafericitul Teoctist, IPS Calinic şi, ultimul pe listă, Ioasaf.

Şi, încă ceva, se vede din pliant, biserica nouă are cruce de neon. Asta da promoţie!

Liana ŞTEFAN
liana.octavia56@yahoo.com

NR. 390

Articolul lui Andrei Manolescu, „Cinci cucoane vesele“

Pentru o societate mai veselă

Cînd am citit articolul dvs. m-a uimit o coincidenţă de exprimare şi de preocupare. Subiectul pe care l-aţi atins merită să fie adus în discuţie mai des şi din mai multe puncte de vedere, care ne privesc pe toţi, indiferent de anii pe care îi avem.

album dilematic Daniel Goace

Cu puţin timp înainte reflectam şi eu la condiţia oamenilor în vîrstă, din considerente similare: mă întrebam cum de există atît de puţini oameni în vîrstă care par la fel, dacă nu chiar mai plini de viaţă decît tinerii sau adulţii, şi eram curioasă cum de şi-au păstrat bucuria asta a vieţii. Mi-e clar că o condiţie materială bună ajută mult. Dar nu e numai asta. E o anumită vioiciune a sufletului pe care unii nu o pierd niciodată. Nu e deloc uşor să te detaşezi de angoasele şi problemele vîrstei şi să nu devii retras, urîcios, lesne iritabil, suspicios din te miri ce. Din punctul acesta de vedere, mă gîndeam că ar fi înţelept să facem cu toţii din cînd în cînd un exerciţiu de imaginaţie despre cum vom fi la 70-90 de ani şi vom avea „n“ probleme specifice. Ar fi un exerciţiu dureros, dar poate ar ajuta mult. De pildă, şoferilor care dau claxon cînd un vîrstnic se mişcă prea încet pe trecerea de pietoni, sau precupeţelor din piaţă, care găsesc că e distractiv să ţipe la un bătrîn pentru că s-a supărat că nu l-au servit politicos sau s-a răţoit la ele din cauza iritărilor inerente vîrstei. Am văzut în piaţă scene horror cu vînzătoare de 40-50 de ani şicanînd persoane de 60-90 de ani care se supăraseră pe ele din cine ştie din ce motive. Le strigau tot felul de mizerii şi îi întărîtau încontinuu, pînă cînd vîrstnicii plecau cu vasele de pe faţă umflate de furie. Nici un fir de gînd că le-ar fi putut cauza o comoţie, un infarct sau declanşa un ulcer asasin. Nimic.

Şi mă gîndeam că, în loc să scrie despre Columbeanu, Becali, crime, scandaluri şi senzaţionalul sinuciderii, unul dintre subiectele despre care mai bine s-ar scrie constant ar putea fi despre raportările dintre vîrste. Despre o mai bună cumpătare asupra felului în care îi privim pe cei care sînt mai în vîrstă decît noi. Aşa cum la fel de bună ar fi şi o analiză a felului în care îi privim pe cei mai tineri decît noi. Nici bătrînilor nu le-ar strica să le fie oferită o perspectivă asupra modului invaziv, autoritar, sentimental-şantajist în care îi tratează uneori pe cei mai tineri, profitînd de statutul vîrstei. Şi lor ar fi bine să le fie oferită/stîrnită o mică reflectare asupra faptului că fragilitatea ori hiperuzura emoţională sau fizică, boala, marginea depresiei nu sînt rezervate în exclusivitate vîrstnicilor, ci pot fi – chiar dacă în mult mai puţine cazuri – şi ale tînărului şi adultului de la ale căror vîrste au pretenţii. Întrebîndu-mă cum voi fi eu la o anumită etate, mai exact ce obişnuinţe rele legate de înţelegerea cu care mă raportez la cei din jur îmi voi lua şi cît de puţine bune voi mai putea păstra, îmi spuneam chiar aşa: dureros *exerciţiu de imaginaţie*, de evitat! Pe de altă parte, mă gîndeam că, dacă am face cît mai mulţi dintre noi asemenea exerciţii de imaginaţie, am avea o societate mult mai detensionată, mai civilizată, mai sănătoasă – şi la propriu, şi la figurat –, şi poate chiar mai veselă.

Simona VLAD
cititor dilematic
simonavlad.writing@yahoo.com

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul Constanţei Vintilă-Ghiţulescu, „Promovare universitară şi şmecheria ISI“

Nu e furtună, dar e într-un pahar cu apă

Pasiunea pentru scientometrie, practicată la noi ca un fel de scientologie, pentru că cere adeziune unanimă, absolută, şi are nenumăraţi adepţi care cred în ea fără să o priceapă, e un fenomen simptomatic pentru o cultură intelectuală care nu mai are nici un resort axiologic intern. O cultură minoră care începe să devină o cultură fără identitate. Faptul că consimţim să căutăm scale de valori exogene, pe care nu noi le generăm, care sînt ale altora şi nu au a face cu propria noastră tradiţie universitară, nu arată decît degradarea comunităţii academice (în cazul în care mai poate fi numită comunitate). Ne devalorizăm (poate pe bună dreptate) în ochii noştri atît de mult, încît orice e străin ne pare mai bun decît ce e al nostru, în mod axiomatic. Apelul la criterii de validare independente de opiniile şi valorile celor care formează elita specializată – grupurile academice de cercetare din România – nu va duce la creşterea valorii muncii noastre intelectuale tocmai pentru că o falsificăm într-un „mare salt înainte“ ştiinţific care deformează pînă şi criteriile exterioare la care recurgem. Revistele internaţionale de prestigiu nu şi l-au dobîndit din pricina înregistrării în liste şi baze de date. Noi facem ca bazele de date internaţionale să se congestioneze din pricina volumului de publicaţii, ca şi cum prezenţa lor publică, actul în sine al publicării ar avea vreo legătură cu stratificarea valorică. Valoarea nu apare la comandă. Marile inovaţii ştiinţifice nu sînt produse industrial, „pe bandă“. Marile gînduri nu apar atunci cînd te consideri birocrat mai curînd decît cărturar.

În al doilea rînd, şi ăsta e lucrul cel mai important, dorinţa de a găsi cu orice preţ criterii de departajare „obiective“, *recte* cantitative arată nu numai incapacitatea noastră de a fonda o tradiţie academică şi de a ne construi propriile repere valorice cardinale, ci şi pierderea totală a autonomiei intelectuale din pricina economiei hiperinflaţioniste a universităţilor şi diplomelor. Dacă spaţiul universitar e supraaglomerat în numele învăţămîntului superior de masă, e firesc să apară nevoia unor justificări pentru consumul de resurse. Aici intervine imperativul contabil. Să numărăm contribuţia fiecăruia la propăşirea culturii! Dar cum? Numărînd, aşa cum numărăm şi banii... pe care îi preţuim mai mult decît orice. Desigur că oricine nu începe să alerge cînd toată lumea strigă „start!“ va ajunge pe undeva la urmă. Adică oricine nu se supune comenzii sociale. Nici nu are rost să-i întrebe pe ceilalţi încotro se îndreaptă, nici ei nu ştiu. Şi culmea e că strigă „start!“ mai abitir tocmai cei care n-au alergat la o astfel de cursă cu obstacole în viaţa lor.

Soluţia e simplă: abandonarea excesului de contabilitate scientometrică, restrîngerea economiei inflaţioniste a diplomelor şi universităţilor, evitarea înclinaţiei patologice de a sări din lac în puţ. Trebuie să învăţăm mai întîi să cooperăm ca să ştim ce înseamnă competiţia. Altfel, pretinsa competiţie ştiinţifică e doar o falsificare grosolană pentru care „ai acoperire“ (indici, indicatori, comisii, comitete etc.).

adăugat de Ovidiu Gherasim
la data de 14 august 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

Tiraj 14.100 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de Adevărul holding

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Hobby-uri**
- **Moartea**

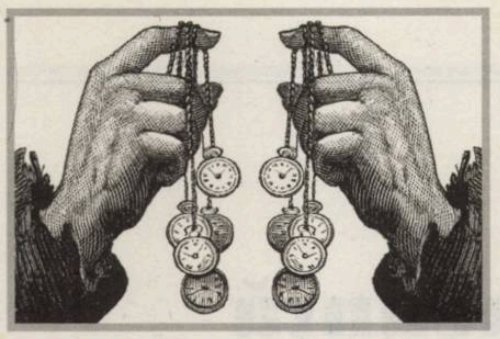

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Ideologia ca soluție

Tulburările londoneze de la începutul lui august au fost cu siguranță, pentru cei aflați la fața locului, un episod dramatic. Au murit oameni, au fost incendiate clădiri, au fost devalizate magazine. Un amestec straniu de derizoriu (tîlhării crase, anarhie de cartier) și vîrtej apocaliptic. Dar pentru cei care n-au trăit, nemijlocit, situația și, în primul rînd, pentru „analiștii“ fini și pentru ideologii angajați, „spectacolul“ evenimentelor din Anglia a fost mană cerească. Ce prilej minunat pentru studii academice, cu harnice note de subsol! Ce splendidă ocazie pentru lansarea unor viguroase manifeste „anti-sistem“! Ce abundentă materie-primă pentru supa reîncălzită a ideologiilor de tot soiul! Sigur că o răzmeriță de asemenea proporții nu poate fi evacuată rapid cu două-trei epitete infamante: golani, infractori, nihiliști. Ea trebuie să ne pună pe gînduri. Dar tocmai asta *nu* face abordarea ideologică. Ideologiile *nu* reflectează. Ele au, de la bun început, dreptate. Ideologul – indiferent de obediență – e cineva care are norocul să constate mereu că tot ceea ce se întîmplă în jurul său îl confirmă. Totul încape fără rest în mica lui mașinuță speculativă.

E, desigur, legitim să spui că orice revoltă, de fapt orice act omenesc, are o „motivație“. Există motivații simple, transparente, accesibile bunului-simț, dar există și motivații obscure, complicate, greu de dibuit fără un atent exercițiu hermeneutic. Pentru ideolog, nu există însă decît o *singură* motivație posibilă: cea care îi confirmă presupozițiile și care poate fi înghesuită în frugalul său bagaj terminologic. În cazul de față, cele mai multe comentarii, mai ales la noi, valorifică arsenalul, destul de obosit, al unui sociologism pe care chiar și marxismul îl califică adesea drept „vulgar“. Ce poate fi o revoltă de stradă într-o mare capitală occidentală? Păi, e simplu: un act de disperare împotriva capitalismului, o descărcare psihică a oropsiților, dezavantajaților, proletarilor, minoritarilor, exclușilor, săracilor, imigranților, exploataților, colonizaților de altădată, împotriva restricțiilor, erorilor manageriale, legilor nedrepte, aroganței consumeriste, rasismului și inegalității sociale. Gata. Subiect închis. Tulburările din Anglia nu sînt decît o notă de subsol, un exemplu în plus, la pagina despre revoluție din manualul de socialism științific. Faptele „insurgenților“ sînt iraționale? Da, dar și statul capitalist e irațional. Insurgența s-a exprimat mai ales prin vandalizare și furt? Da, dar de vină e „filozofia individualismului capitalist“. Și apoi unde scrie că un protest trebuie să fie neapărat pașnic?

Ideologul nu se împiedică de realități. Faptele propriu-zise i se par triviale. Printre răzvrătiți se mai găsea, e drept, și cîte o fiică de multimilionar (Laura Johnson) și o droaie de puberi în delir, iar printre victime se numărau și imigranți (un mărunt negustor asiatic, un student malaysian, musulmani de origine pakistaneză, un frizer evreu de 89 de ani etc.) și oameni săraci care și-au văzut casele în flăcări și au rămas pe drumuri. Protestatarii năpăstuiți comunică prin telefoane mobile de ultimă oră, fură cu automobilele proprii și fac declarații aiuritoare („am vrut să arătăm că facem ce vrem“). Dar să nu ne lăsăm manipulați de conservatori: scopul spargerilor comise la Londra era, de fapt, o încercare de a „defetișiza“ proprietatea privată. Psihologia lor e rezultatul rasismului promovat de „fața întunecată“ a modernității. Ideologul e deștept. Înțelege repede. Înțelege tot. N-are dubii. Și, mai ales, e „obiectiv“, adică se păstrează *în afara* subiectului de care se ocupă. Se uită la televizor, citește și „traduce în viață“, aplică. Nu se pune „în situație“, ci participă la ea de departe și de sus. O judecă. Nu știm cum ar reacționa dacă un grup de dezavantajați l-ar dezbrăca în pielea goală pe stradă, i-ar pune foc sub bibliotecă și i-ar fura „plasma“. Dar el n-are nevoie *să trăiască* ceva pentru a înțelege. El *știe*.

Din punctul meu de vedere, e mai mult decît semnificativ faptul că cele petrecute în Anglia nu par să fi provocat nimănui o reflecție cumpănită despre natura umană și despre problema răului. Simțul acut al „actualității“ a inhibat orice referință larg antropologică, orice urmă de teodicee... Răul social a scos din joc răul metafizic. O excepție face Lordul Sacks, șef-rabinul Congregațiilor Evreiești Britanice, care a vorbit despre „suprafața extrem de fragilă a civilizației umane“. Dar cine are timp și chef de asemenea fantezii? Ele ar putea fi materie de *îngrijorare*. Dar ideologii nu sînt niciodată îngrijorați. Treaba lor e să se *revolte*. Teoretic. Fiindcă, în fapt, euforia lor politică nu rezolvă nimic. Ideologiile sînt un erzaț de soluție. E fals că, pentru ei, problema e „să transforme lumea“. Preferă „să o înțeleagă“. Căci dacă lumea s-ar schimba vreodată în sensul profețiilor lor, n-ar mai avea ce înțelege. S-ar prăbuși într-o dulce reverie post-ideologică și ar șoma fericiți, aplaudîndu-se doar, din cînd în cînd, între ei.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Culori și subiecte „de vară“

Avem o viață colorată, nu ne putem plînge. „Colorată“ în sensul figurat pe care îl pot da sinonimele cuvîntului, luate din dicționar: „expresivă, plastică, sugestivă, vie“. Iar cel mai mult și mai mult ne-o colorează televiziunile și ziarele – care ne construiesc, de fapt, actualitatea.

Deveniți robi ai telecomenzii, cei mai mulți dintre concetățenii noștri trăiesc cu senzația că anumite lucruri sînt importante și altele nu pentru că „așa au zis *ăștia* la televizor“. Iar „ăștia“ au căpătat în timp abilitatea de a exploata anumite subiecte pentru a face audiență. Ceea ce, pînă la un punct, e normal: ca să aibă din ce trăi și mîine, ziarele și televiziunile trebuie să scoată bani din ceea ce vînd, iar pentru asta trebuie să vîndă cît mai multor clienți. Problema e că acest mecanism al pieței se aplică simplist, după logica românească îndelung exersată în tranziție, aceea a „tunului“: industria mass-media vrea profit mare și rapid și, în numele „cererii și ofertei“, e dispusă să livreze aproape orice. Or, presa nu e un simplu „produs“, ci are efecte și funcții sociale multiple. Între altele, poate crea o agendă publică și – foarte simplu spus – le poate da multor oameni senzația că *asta e lumea*, asta e societatea în care trăiesc, cu valorile sale: aceea de la televizor și din ziare.

Pentru că românii sînt foarte mari consumatori de televiziune, știrile TV sînt cele care dau tonul actualității și impun subiectele. De multe ori, ziarele nu fac decît să le înghită pe nemestecate și să le rumege. Iar de cînd edițiile online ale ziarelor au luat avînt, a apărut un soi de concurență specială între presa online și TV: pe site-urile „presei scrise“ apar imagini și fragmente video, iar audiența lor se măsoară permanent (ca și la televiziuni). Așa încît „tochitura“ de subiecte pasate de la TV spre ziare e ceva mai complexă. Dar, pe lîngă subiecte, mai e vorba și despre ton și stil. Imaginile sînt de multe ori agresive, montajul se vrea „spectaculos“, culorile sînt tari (la propriu!), limbajul e un amestec de expresii populare și argotice. Vara se vede și mai clar cum funcționează acest mecanism și cum se „impune“ o realitate în numele audienței. Programele de știri abundă în secvențe de la mare, știranduri și grătare, ambalate în texte insipide care încep invariabil cu „românii“ (stau pe plajă, merg la știrand, au ieșit la grătar), de parcă nimeni nu s-ar mai ocupa cu altceva în țărișoară decît cu – după o expresie ajunsă și ea clișeu – „distracția la maxim“. În secvențele cu pricina, oamenii sînt adesea îmbrăcați în haine de culori țipătoare și vorbesc pe șleau. La tarabele cu suveniruri din stațiunile turistice (care, desigur, apar și ele în contextul „distracției“) se vînd minunate *kitsch*-uri – mai nou, aduse din import. În general, din asemenea știri rezultă că „românii“ se simt bine. Pe de altă parte însă, chiar dacă politicienii sînt în vacanță, se construiesc „subiecte“ în jurul oricărei vorbe sau năzbîtii cu potențial de scandal. Edițiile web ale ziarelor au învățat să scoată la vedere, pe homepage, orice flecușteț generator de click-uri. Și nu mă refer la ziarele populare, ci la cele cu pretenții de seriozitate. Nu mai contează că uneori se încalcă orice principiu jurnalistic. De pildă, în cazul educatoarei bănuite că ar fi participat la spargeri din locuințe, înainte ca justiția să se pronunțe, presa a „tras de subiect“ decretînd pur și simplu: „Educatoarea sexy și iubitul ei, hoț de meserie, au spart case în toată țara“. Prezumția de nevinovăție? A se slăbi cu moftu-rile: mai bine dăm, în exclusivitate, poze cu educatoarea în costum de baie, că și astea fac audiență.

Într-o asemenea lume aparent veselă și neglijentă, nu mai e loc pentru subiecte serioase, pentru dezbateri substanțiale. Sau, și mai rău, temele importante se contaminează de această atmosferă de cîrciumă sătească ori sînt ambalate „sexy“, (tot) ca să aducă audiență. În presa de calitate europeană, există o mare preocupare pentru temele majore ale zilei – de la soarta monedei unice și a Uniunii Europene la înflorirea populismului și manifestările de protest. La noi, dezbaterea politică se reduce la simple contre verbale și căutări ale paiului din ochiul adversarului. Dezbaterea de idei n-a fost niciodată încurajată de ziarele și televiziunile noastre, iar acum e dată afară cu totul, căci „e criză“. Dar chiar dacă nu ar fi fost criză, mă tem că peisajul tot așa ar fi arătat. Televiziunile comerciale și-au construit, în timp, un public avid de „culoare“, dar mai degrabă inert intelectual și moral. Ziarele le-au urmat exemplul, iar edițiile online ale acestora le calcă pe urme și mai abitir, ajutate și de tehnologie: „bizonul“ (căci așa e numit telespectatorul sau cititorul în jargonul unor producători de știri sau manageri din instituțiile media) trebuie să stea cuminte și să consume ce-i livrăm „noi“. Deocamdată, cu această „viziune“ simplistă, presa comercială a cîștigat partida: s-au făcut bani frumoși din mass-media, „bizonii“ au stat cuminți și au consumat. Problema e că „bizonii“ se plictisesc la un moment dat și fug pe altă pășune. Confruntate cu evoluția tehnologiei care pune în dificultate ziarele tipărite, lovite de criză mai mult decît își închipuiau, trusturile media de la noi dau din colț în colț, plîngînd după profiturile de mai an. În fața provocărilor majore, se apelează la aceleași soluții ieftine: și mai multă „culoare“, și mai mult „popor la televizor“. Încă mai ține. Dar nu prea mult.

„Bizonul“ trebuie să stea cuminte și să consume ce-i livrăm „noi“.

ținerea de minte

„24 august. Iasnaia Poliana. ’90. Dacă mai trăiesc.

26 august. Iasnaia Poliana. ’90. Am dormit prost. M-am sculat tîrziu. M-am dus la scăldat. M-am gîndit:

1) O condamnare spirituală e ca un hoit cu sos. Fără sos te-ar scîrbi, dar cu sos nici nu bagi de seamă cum îl înghiți.

2) A iubi înseamnă să te transferi în sufletul altuia, să trăiești prin dorințele lui. Eu nu pot așa ceva. Învață! Nu erai în stare nici măcar să cânți «cintezoiul» și acum citești notele presto. Cum să vrei așa ceva, fără exercițiu? Există ceva înnăscut, la fel ca și în muzică: unul este în materie de dragoste delicat, vibrează din fire pentru un altul, iar în materie de muzică aude, își amintește, descoperă, iar altul nu simte și nu aude. Dar, și într-un caz și în celălalt, trebuie învățat. Trebuie să înveți, să te exersezi să iubești, adică să simți pentru altul, dar noi nu numai că nu învățăm, ci adesea învățăm contrariul; învățăm să nu simțim pentru altul, să înăbușim în noi această sensibilitate: în afaceri, la joc, la vînătoare, în război. [...]“

Lev Tolstoi, *Jurnal*, vol. I,
traducere din limba rusă
de Janina Ianoși,
studiu introductiv și note
de Ion Ianoși,
Editura Fundației Culturale Ideea
Europeană, 2005

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Management de vacanţă

Anii trecuţi, în vacanţă, am trăit un intens stres cotidian. Beam mojito. Numitul cocteil presupune şi prezenţa frunzelor de mentă. Ceea ce creează un mare inconvenient: se înfundă paiul! Stres mare, la hotelul meu preferat (în Antalya). Să cer altul, ridicînd agale o mînă în direcţia celui mai apropiat chelner (pe patine cu rotile, primprejurul piscinelor) sau să mă ridic, să parcurg cei maximum zece metri pînă la cel mai apropiat bar? Anul ăsta, s-a rezolvat. Am schimbat cocteilul. Oricum, altă sursă de stres nu pot avea în hotelul în care am ajuns anul acesta pentru a cincea oară (aproximativ consecutiv, în funcţie de buget).

Odată rezolvată dilema mentei din mojito, am căpătat timp suplimentar la dispoziţie, simultan cu ocupaţia de bază, adică lenevitul. M-am apucat de iscodit cîţiva angajaţi. Neftun este şeful mare al restaurantului din complex (cam 500 de locuri). Programul lui obişnuit este de la 7 dimineaţa pînă pe la 11 noaptea. Îi supraveghează non-stop pe cei aproximativ 100 de subalterni. L-am văzut de nu ştiu cîte ori punînd mîna şi debarasînd mese, atunci cînd unul dintre sectoare era descoperit, iar turiştii aşteptaseră mai mult de 10 secunde primenirea „mizanplasului“. Atahan e în echipa de animatori pentru copii. Mai sînt două fete, rusoaice. El este doar pentru engleză şi germană. Are cam 25 de ani, e student la limbi străine în Istanbul şi vrea să devină interpret. Pînă anul ăsta a lucrat la celebrul Riksos (cel mai luxos şi scump de pe litoralul turcesc). E mulţumit cu cît cîştigă, adică vreo 450 de euro pe lună. În fond, nu prea are pe

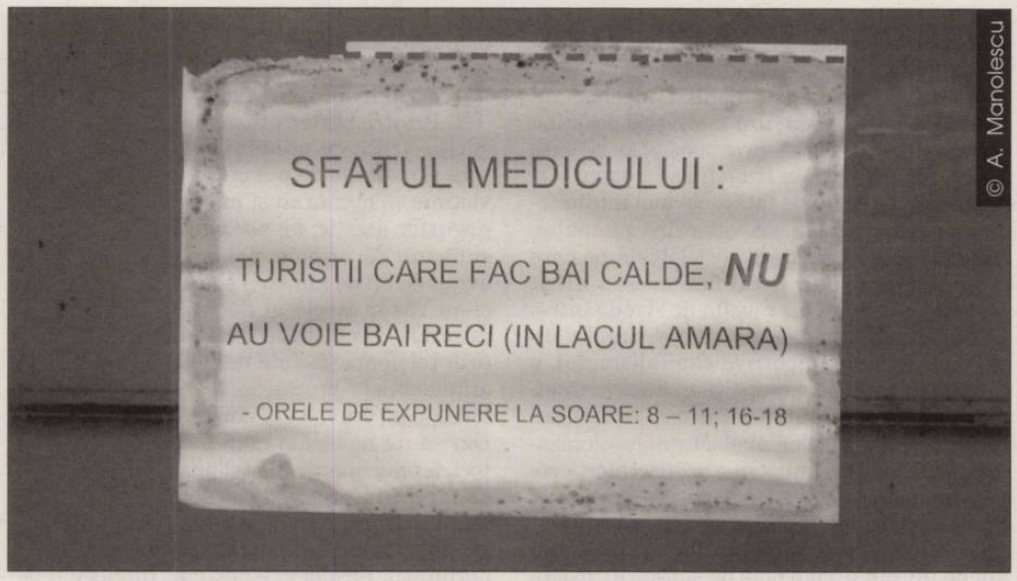

ce cheltui. Mîncarea şi cazarea îi sînt asigurate. Muncește de la 10 dimineaţa pînă la miezul nopţii, zilnic, cu doar o zi liberă pe săptămînă. Tuncap este cam de vîrsta lui Atahan şi este tot student, dar la turism, în Ankara. Salariul este similar. Ziua lucrează la un bar pe lîngă amfiteatrul mare (locul unde sînt spectacolele serale: circ, samba, dansuri caucaziene, karaoke, flash dance, concurs de miss). De pe la şase seara se mută la un bar de interior, mai agitat după ora cinei. Are 11 ore de muncă în fiecare zi, tot şase zile pe săptămînă. Îmi spune că toamna, cînd ajunge la cămin, la facultate, doarme cîte trei zile la rînd, să se recupereze după oboseala unui sezon estival. Alexei este din Moldova. „Din Republica Moldova, nu din Moldova“, aşa mi-a zis acum patru ani, cînd am ajuns prima oară la unul din hotelurile Companiei (au acum patru, la anul îl vor termina pe al cincilea). Pe vremea aia, era recepţioner. Anul trecut, Alexei a devenit şeful departamentului de relaţii cu clienţii. Este interfaţa dintre managementul turcesc (nici o femeie în echipa de conducere, apropo) şi turişti (mai mult de jumătate ruşi, cam trei sferturi rusofoni). El te ajută să organizezi o cină festivă, cu flori, tort şi echipa restaurantului cîntînd „Happy Birthday“ dacă ţi se întîmplă să ai o aniversare în familie în timpul sejurului. E simplu, merge la Neftun şi îi spune ce trebuie să se întîmple. Apoi, şeful restaurantului se ocupă de restul. Se întîmplă destul de des în Companie să ajungi, din recepţioner, ditai şeful unui departament, cu birou propriu şi subalterni. Angajaţii ştiu asta. Cei care sînt studenţi de-abia aşteaptă să termine facultatea pentru a avansa în structură. Loialitatea e altă valoare îndrăgită de patron. Cam toţi managerii de nivel înalt au vechime, nu glumă. Ahmet (poreclit „furnica atomică“) este director general din 1988. Estě non-stop printre turişti. Adună de pe alee un pahar gol şi îl aruncă la gunoi, îţi oferă o fructă, îi aduce copilului o baclava, repară tricicletele de la mini-club pînă să vină inginerul. L-am întrebat dacă nu are şi el un birou. „Ba da, dar de birou se ocupă secretara, eu trebuie să mă ocup de hotel.“

Compania (numele hotelurilor îl voi spune doar în particular, prietenilor) are standardul de calitate TÜV. Nu este o regulă în turismul turcesc. Cei mai mulţi patroni au investit mai degrabă în zidărie, nu în personal. Ştiu sigur că la „ai mei“ mă voi întoarce de fiecare dată cînd voi putea. Şi că nu voi mai călca pe litoralul românesc pînă nu se va construi ceva similar şi aici. Nu îmi permit, nu am bani de aruncat.

__Gabriel Giurgiu__ este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.

PUBLICITATE

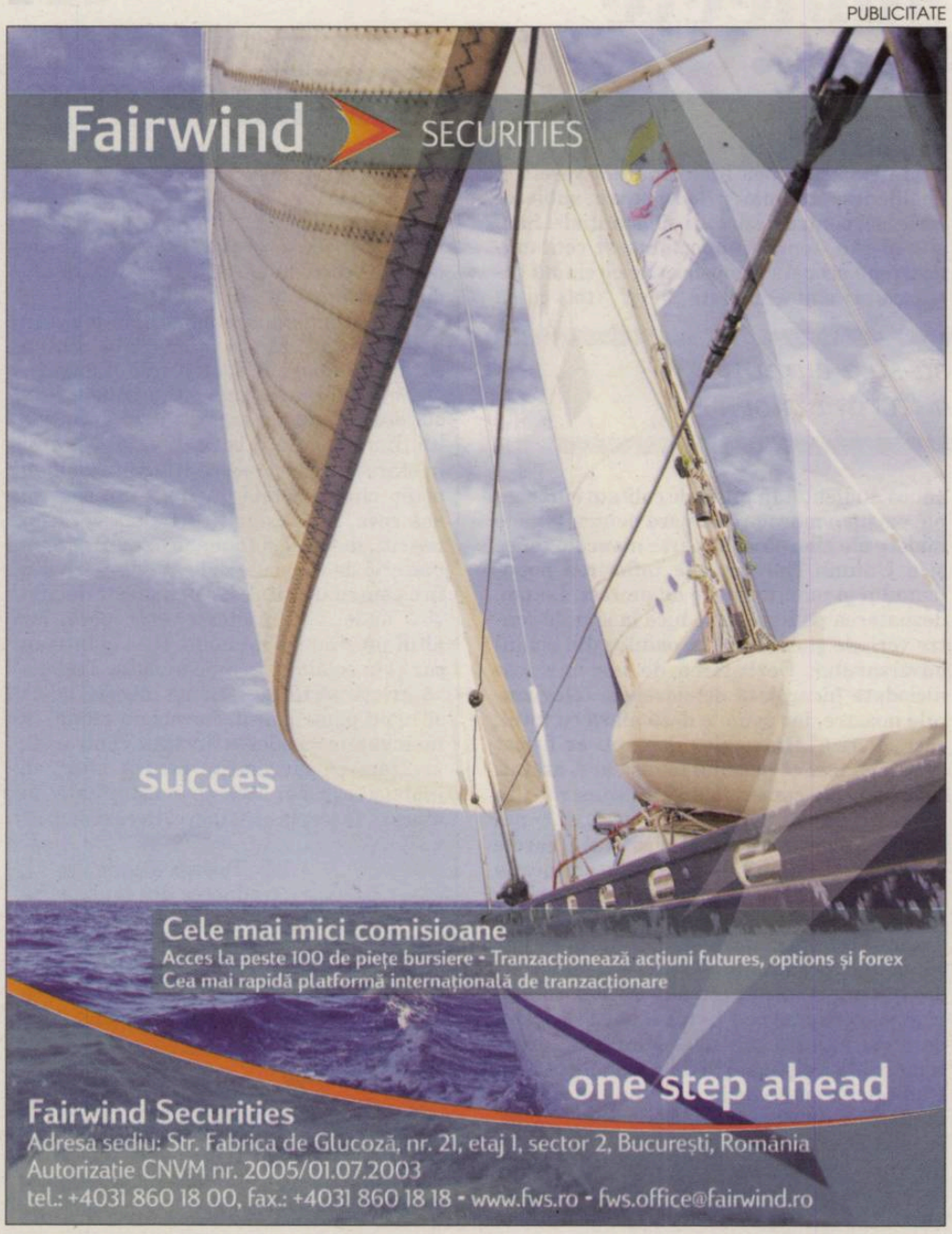

PUBLICITATE

În curând, la
HUMANITAS
multimedia

José Ortega y Gasset
Revolta maselor
audiobook în lectura lui Marcel Iureş

Omul-masă este un tip de om făcut la repezeală, alcătuit din câteva plăpânde abstracţii şi care, tocmai de aceea, este identic de la un capăt la celălalt al Europei. Lui i se datoreşte aspectul mohorât, de asfixiantă monotonie, pe care îl îmbracă viaţa pe întregul continent.

Omul-masă nu este un om, ci mai degrabă o carapace de om, este lipsit de un „înăuntru“, de o intimitate inexorabil şi inalienabil a sa, de un eu irevocabil. Iar de aici provine permanenta sa disponibilitate de a se preface că este una sau alta. El are doar apetituri, crede că are numai drepturi, nu şi obligaţii: este omul lipsit de noblețea care obligă.

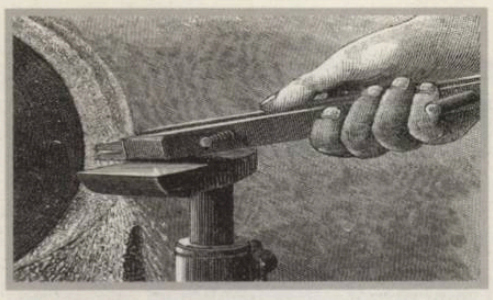

Ovidiu NAHOI

EU şi UE

Preşedintele Băsescu şi Statele Unite ale Europei

– angajament politic sau ploaie de vară? –

Ce l-o fi apucat pe preşedintele Traian Băsescu să se declare, atît de transant, adeptul Statelor Unite ale Europei? Preşedintele tocmai a deviat de la „axa londoneză", pe care el însuşi a trasat-o încă de la începutul mandatului. Ba chiar s-a îndepărtat de abordările neoliberale şi conservatoare ale unora dintre intelectualii apropiaţi lui. Cînd preşedintele afirma, nu demult, că „modelul social european este mort", el se situa mai aproape de viziunea acestora din urmă, conservatoare şi suveranistă, decît de cea federalistă. Fiindcă, în realitate, promotorii Statelor Unite ale Europei, mulţi dintre ei oameni cu vederi de stînga, nu se gîndesc deloc la modelul Statelor Unite ale Americii. Dimpotrivă, pun un mare preţ pe Europa socială.

Surprinzător, preşedintele Băsescu trece, brusc, într-o zonă politică, a eurofederaliştilor, în care regăsim mulţi lideri de centru-stînga şi liberali. Preşedintele se situează astfel alături de Guy Verhofstadt, liderul grupului liberal din Parlamentul European, preşedintele de onoare al Uniunii Federaliştilor Europeni şi fondator al Grupului Spinelli – o grupare federalistă care a luat numele unui om politic italian, fost membru al Partidului Comunist, unul dintre cei mai de seamă promotori ai ideii de „Statele Unite ale Europei". Corpul principal al clădirii din Bruxelles a Parlamentului European poartă numele lui Altiero Spinelli (1907-1986).

Printre federaliştii din acest grup îi mai regăsim, printre alţii, pe fostul ministru de Externe german Joshka Fischer (ecologist) ori pe liderul „verzilor" din Parlamentul European, Daniel Cohn-Bendit, nimeni altul decît liderul mişcărilor studenţeşti din Parisul anului 1968. Tot aici îl găsim pe europarlamentarul liberal-democrat britanic Andrew Duff, susţinătorul unui important proiect de modificare a alegerii membrilor Parlamentului European – cetăţenii ar urma să voteze pentru două liste: una naţională, ca şi pînă acum, şi alta – la nivel european. Ei bine, europarlamentarul român Adrian Severin, pus acum la stîlpul infamiei după dezvăluirile din *The Sunday Times,* este un adept declarat al „Statelor Unite ale Europei". Să fie vorba despre o repoziţionare ideologică? Totuşi, pot fi găsite şi alte explicaţii pentru declaraţiile preşedintelui. De exemplu:

■ *Apel pentru Franţa şi Germania: „Nu ne abandonaţi!"* Deşi în presa europeană au apărut numeroase opinii critice faţă de recentul summit Sarkozy-Merkel (mai ales în ce priveşte refuzul celor doi lideri de a admite ideea emiterii de eurobonduri), au fost remarcaţi paşii înainte în întărirea guvernanţei economice. Dar întărirea guvernanţei economice în zona euro – chiar şi în condiţiile unor „pierderi", deloc imposibile, ale Greciei şi Portugaliei – conţine şi un motiv de îngrijorare pentru ceilalţi, rămaşi în afară. O Europă cu dublu standard şi cu două viteze este din nou pe cale de a se forma. Clubul select va deveni mai greu accesibil, standardele de admitere vor deveni mai dure. Să fi vrut preşedintele să atragă atenţia asupra acestui pericol? O Europă cu un nucleu dur franco-german şi cu o zonă „periferică" estică şi, posibil, mediteraneeană nu este exact ceea ce ne-am dorit.

■ *Avertisment pentru instituţiile interne.* Oricîte critici s-ar putea aduce instituţiilor europene şi „birocraţiei de la Bruxelles", un lucru este clar: „biciul" instituţiilor din capitala Europei a impulsionat reformele din România. În lipsa acestuia, elitele politice locale nu s-ar fi obosit prea tare nici pentru reforma în justiţie, nici pentru creşterea gradului de transparenţă în actul decizional, nici pentru descentralizare, nici pentru liberalizarea pieţelor – atîta cît avem în România în momentul de faţă. Să fi ajuns preşedintele la concluzia că, după aderare, presiunea din partea Uniunii Europene asupra instituţiilor româneşti este cu mult mai puţin eficientă decît în faza negocierilor? Să simtă preşedintele nevoia unui nou impuls de la Bruxelles pentru deja osificatele instituţii politice şi administrative din România? Să fie aceasta o cale pentru o administraţie mai eficientă, capabilă să cheltuiască mai bine fondurile europene? Nu ar fi singurul care ar gîndi astfel. Statele Unite ale Europei se pot fonda însă numai pe lideri legitimi, aleşi la nivel european, pentru un proiect european. În paralel, presupune reducerea influenţei liderilor aleşi la nivel naţional. Dar vor ceda liderii naţionali ceva din puterea de acum? Deocamdată, în multe state membre, liderii naţionali par să fie aleşi mai degrabă pentru ce fac *împotriva* Uniunii Europene decît *pentru* aceasta.

■ *O simplă declaraţie?* Categoric, preşedintelui român îi place să şocheze şi nu o dată i s-a întîmplat să contrazică azi ceea ce susţinea ieri. A trecut într-o singură zi de la stînga la dreapta. A promis că nu va părăsi postul de primar general al Capitalei, dar a făcut-o, în doar cîteva luni. A cerut arestarea preşedintelui Biroului Electoral Central, după primul tur al alegerilor din 2004, însă dosarul deschis de procurori cu privire la posibila fraudă electorală a fost îngropat chiar în mandatul preşedintelui Băsescu. A promis că va înapoia casa din strada Mihăileanu, dar a revenit asupra promisiunii. A devenit partizanul votului uninominal, după ce, cu ceva vreme înainte, îl considera nepotrivit. A promis că, dacă va fi suspendat de către Parlament, va demisiona „în cinci minute". Şi exemple ar mai fi. Să fie şi aceasta o declaraţie din aceeaşi serie? Rămîne de văzut cum vor arăta, în viitor, declaraţiile, dar mai ales faptele politice ale preşedintelui României. La Bucureşti şi la Bruxelles. Altfel, declaraţia privind Statele Unite ale Europei va rămîne un subiect subţire, de vară.

adevărul EUROPA

Ovidiu Nahoi *este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

De ce ţin cu cititorii

Cu vreo două mii de ani înainte de Isus Cristos, în Egipt domnea al patrulea faraon al celei de-a douăsprezecea dinastii, Khakeppere Senusret al II-lea. A fost un faraon OK. Harnic fiind, s-a preocupat de creşterea suprafeţelor agricole. Bun strateg fiind, a avut relaţii bune cu alţi regi şi regişori din jur. Istoricii au bune motive să creadă că Sensuret al II-lea este chiar faraonul din povestea biblică a lui Iosif (Facerea 41 şi urm.). Piramida sa din El-Lahun, scotocită încă din secolul al XIX-lea, s-a dovedit a fi plină de bijuterii fastuoase şi de papirusuri. Însă, pentru cîţiva iubitori de literatură, de neuitat din anii domniei lui Khakeppere Senusret al II-lea a fost unul dintre scribii lui, Khakheperresenb.

Scriitorul american John Barth – şi profesor emerit, din cîte se ştie – l-a făcut celebru pe scribul acesta într-un consistent eseu apărut acum vreo 40 de ani, lansînd în spaţiul public inventat de Gutenberg un fragment rămas de la Khakheperresenb: „Dacă aş putea avea fraze care sînt necunoscute, cuvinte singulare dintr-o limbă nouă care nu au mai fost folosite şi care nu sînt deja aservite prin repetare, şi nu cuvinte repetate care şi-au pierdut prospeţimea şi au fost vorbite de oamenii de demult..."* Aşa, Khakheperresenb a rămas în istoria literaturii universale drept primul om care s-a tînguit în scris din cauza implacabilului sentiment că tot ceea ce s-a spus, s-a spus, şi că nimic nou, cu adevărat nou, nu mai poate fi adăugat. Iată că, în zorii literaturii, scribii aveau angoasele creatorului de astăzi, frămîntaţi fiind de incapacitatea lor de a *inventa* ceva în arta cuvintelor. O primă remarcă ar fi aceea că, aidoma unui joc postmodern, chiar lamentaţia celor care simt cît e de greu să spui ceva ce nu s-a mai spus, s-a spus. O a doua observaţie rapidă ar fi aceea că îngrijorarea cuiva aflat la capătul celălalt al istoriei în privinţa putinţei de a spune ceva nou ar trebui să se transmită astăzi înmiită şi să crească cu trecerea anilor. Orice pagină de literatură epuizează ceva ce e de spus. De la Khakheperresenb încoace s-au produs atîtea pagini de literatură, prin urmare şansele ca ceva nou să poată fi spus s-au diminuat încă şi mai mult. Prin urmare, însăşi dezvoltarea literaturii ar trebui să dea insomnii celor care chiar vor să creeze: şansa lor de a fi cei dintîi în a spune ceva este aproape egală cu zero.

Aşa cum autorii rescriu scriind, cititorii recitesc citind, de vreme ce citesc aceleaşi lucruri.

În ceea ce mă priveşte, am trăit într-un mediu cultural în care originalitatea era, în general, sancţionată pozitiv. E bine să fii original! Trebuie să avem apreciere pentru cei care sînt originali! Îmi amintesc ca prin vis o oră de română de prin clasa a treia, cînd fiecare dintre noi citeam în faţa clasei o mică compunere. Învăţătoarea era fermă: cele mai bune erau cele mai originale şi ea decreta, firește, care dintre compuneri e mai originală şi care e mai puţin originală, iar cele originale luau notă mare. Am suferit cumplit pentru că mica mea producţie nu a fost privită ca fiind din cale afară de originală şi nu am luat o notă mare, ci una medie. Ani mai tîrziu, cînd am început să învăţ să gîndesc cu capul meu, am dat de faimosul vers eminescian: „Toate-s vechi şi nouă toate". Cum adică, mi-am spus, originalitatea e imposibilă? A fost, ţin minte bine, una dintre primele situaţii în care lucrurile pe care le învăţasem temeinic în prima copilărie se reaşezau, critic, în mintea mea.

Există, desigur, şi consolări. Poţi crede, ca Gide, că, deşi totul a fost spus, nu multă lume a ascultat ceea ce s-a spus şi, prin urmare, nu e nici o problemă să mai spui şi tu o dată. Sau te poţi încuraja în dorinţa arzătoare de a fi original, cu ideea că aceleaşi lucruri pot fi respuse altfel decît au fost spuse. Sau poţi medita aşa: probabil că a fi în lume înseamnă exact asta, să tot spui aceleaşi şi aceleaşi lucruri mereu altfel. În fine, e mai puţin important cum se remontează autorii cînd se apucă de scris, ştiind că totul a fost deja scris, sau cum explică ei momentele de blocaj interior, cînd nu mai pot scrie. Mai interesant mi se pare ce se întîmplă cu cititorii. Continuăm să citim, deşi cam tot ce citim am mai citit o dată. Nu ne oprim din citit. Aşa cum autorii rescriu scriind, cititorii recitesc citind, de vreme ce citesc aceleaşi lucruri. De pildă, o poveste cam aşa: doi tineri se iubeau, dar părinţii s-au împotrivit şi totul s-a terminat prost pentru ei. De cîte ori şi în cîte variante am citit-o? Cine mai ştie! Totuşi, cititori care să se vaite că nu mai e nimic nou de citit se găsesc mai rar decît autori care se lamentează că nu mai e nimic nou de spus. De aceea, mai simpatici îmi sînt cititorii decît autorii.

* Am dat peste fragmentul bătrînului scrib din Egipt în limba engleză: „Would I had phrases that are not known, utterances that are strange, in new language that has not been used, free from repetition, not an utterance which has grown stale, which men of old have spoken..." Nu mi-a fost, apoi, greu să găsesc şi versiunea franţuzească. O reproduc pentru savoarea sa, încercînd să mă iluzionez că, citind fragmentul în trei limbi (română, engleză şi franceză) sîntem cumva – nu ştiu de ce – mai aproape de frămîntarea lui Khakheperresenb: „Si seulement j'avais des phrases qui ne soient pas connues, des paroles singulières dans une nouvelle langue qui n'ait jamais été employée et qui ne soit pas asservie à la répétition – et non pas une parole qui a perdu sa fraîcheur, déjà parlée par les hommes des temps anciens".

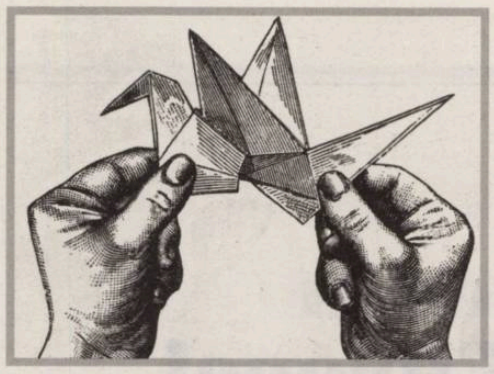

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Triste întîmplări cu victime şi zvonuri

Am lăsat bucuroşi în urmă cabana Suru, cea care cîţiva ani mai tîrziu avea să ia foc şi care ni s-a părut deprimantă, ca şi numele pe care-l purta. Cerul era la fel de sur, deşi în august, dar răcoarea ne prindea bine la urcuş. Încet-încet, gîfiind, ne apropiam de creastă. La un moment dat, din spate ne-au întrecut doi turişti, un băiat şi o fată. Bine echipaţi şi tăcuţi, aveau o viteză de mers de-a dreptul impresionantă pe acel urcuş abrupt. Nici gînd să fi putut ţine ritmul cu ei, aşa că, în timp ce se depărtau, ne-am mulţumit să le apreciem performanţa şi să admirăm cîrlionţii şateni ai fetei şi picioarele bronzate, vizibile graţie pantalonilor scurţi pe care-i purta. În cîteva minute au ieşit din raza noastră vizuală. Aveam să-i mai vedem de vreo două ori, undeva în zare, ca pe nişte siluete centimetrice.

După o zi întreagă de mers pe creste, şei şi vîrfuri, am ajuns la cabana Negoiu, rupţi de oboseală şi cu băşici la picioare. Găsind ceva mai mult confort decît la Suru, ne-am hotărît să mai rămînem o zi, să ne odihnim. La restaurantul cabanei i-am regăsit pe cei doi performeri care ajunseseră, probabil, cu ore bune înaintea noastră. Erau soţ şi soţie. Înainte să ne ducem la culcare i-am lăsat discutînd în faţa hărţii mari de la intrare. Ea îi arăta un traseu de o zi, cu întoarcere la cabana Negoiu, prin Custura Sărăţii (unii montaniarzi ştiu bine despre ce e vorba), el îi dădea peste mînă spunîndu-i că e prea periculos, ea punea iar mîna pe hartă în locul acela marcat cu o linie roşie întreruptă care indica dificultatea extremă a traseului.

A doua zi, cea de odihnă, culegeam afine în apropierea cabanei. Pe sub noi, pe potecă, a apărut bărbatul fetei mărşăluind bezmetic, cu rucsacul strîmb, cu eşarfa de la gît răsucită şi cu un bidon bălăbănindu-i-se aiurea, atîrnat de rucsac. Figura îi era transpusă. De acolo de sus, de unde ne ţineam de tufele de afine, l-am întrebat dacă i s-a întîmplat ceva. N-a răspuns, probabil nici nu ne-a auzit. Întorşi în cabană aveam să aflăm ce se petrecuse. Soţia lui cea frumoasă alunecase în hăurile Custurii, pe undeva pe lîngă Acul Cleopatrei. El a coborît cum a putut după ea şi a găsit-o zdrobită de stînci.

La cabană era rumoare. Unii spuneau că tinerii erau în luna de miere, că abia se căsătoriseră. Alţii se întrebau de ce el n-a luat-o de acolo şi păreau să-l considere chiar vinovat. Nu înţelegeau cît de complicat e să transporţi un trup omenesc prin asemenea locuri greu accesibile. Eu văzusem odată, lîngă cabana Caraiman, cum se chinuiseră vreo zece oameni să care cadavrul unui nefericit care căzuse în Valea Jepilor tocmai din Brîna Caraimanului. Durase ore bune să-l tragă sus (deşi preţ de doar cîteva sute de metri) cu corzi şi carabiniere, învelit într-un sac de dormit şi prins în chingi. Salvamontiştii munciseră din greu şi la urmă se văitau de oboseală. I-au cerut cabanierului să le dea de mîncare. Şeful lor de atunci, Dan Sârbu, constatase decesul. Se aştepta procuratura. Soţia povestea că bărbatul păşise alături de potecă şi alunecase pe iarba udă ca pe gheaţă. Turiştii de la cabană comentau întîmplarea. Unii spuneau că de fapt omul fusese beat, alţii ziceau că-l împinsese nevastă-sa. Nici varianta sinuciderii în faţa nevestei şi a copilului n-a fost omisă de comentatori (la noi nu există accidente).

În sfîrşit, în cîteva ore de la anunţul făcut de soţul fetei, cabana Negoiu s-a umplut de salvamontişti (vreo 15-20). Era prea tîrziu să mai facă ceva în acea zi, dar urmau să plece spre Custură în zori. Pe la şase dimineaţa, s-a întîmplat să pornim odată cu ei. Noi am făcut stînga pe drumul nostru spre Strunga Ciobanului, ei au mers înainte prin căldările ucigaşe. I-am văzut cum se desfăşoară ca nişte soldaţi în lanţ, ca să găsească mai repede trupul victimei. Sub impresia întîmplării, în ziua aia am făcut la rîndul nostru mişcări greşite şi periculoase prin strungă. Ploua. Speriaţi şi cu tot cheful de plimbare stricat, am ajuns în cele din urmă, întregi, la Cabana Bîlea Lac, cea care ulterior a ars şi ea. Ne-am hotărît să punem acolo capăt excursiei. Adică am abandonat la jumătatea crestei. Ne-am petrecut noaptea într-o încăpere cu paturi suprapuse, cu mulţi oameni şi cu un dog german imens şi negru care toată noaptea a scos icnete. Zvonuri neclare despre moartea fetei ajunseseră şi acolo. Unii întrebau dacă n-a împins-o cineva. Alţii rosteau înţelept concluzia cu „muntele nu iartă".

După exact 16 ani, am descoperit cum o chema pe fata aceea, am aflat că era din Constanţa şi că avea 31 de ani. Am dat întîmplător peste informaţiile astea în timp ce căutam o hartă a munţilor Făgăraş, pe Internet. Instrumentul ăsta te ajută să nu uiţi nimic, ba, uneori, îţi spune şi lucruri pe care nu le-ai ştiut la timpul lor.

ready made

„În al XVI-lea secol anticarul Guido Pancirolli, despre care am vorbit cu ocaziunea comentarielor sale asupra Notiţiei demnităţilor Imperiului, de pre informaţiuni primite de la neguţători cari fusese în China, spune că:

«În vechime, porcelana nu se cunoştea; ea numai acum e cunoscută. Ea se compune dintr-o amestecătură de gips, cu coaje de ou pisate, cu coaje de raci şi alte materii, cari, după ce se plămădesc bine împreună, se aşează sub pămînt într-un loc tăinuit pe care tatăl îl arată numai copiilor, şi de unde abia strănepoţii o scoate după trecere de 80 de ani. Apoi, după ce o înmoaie bine cu apă şi o stoarce, se face cu dînsa vase de preţ foarte frumoase la vedere, transparente, de orice formă şi de orice culoare, de pre plăcere. Aceste vase au darul de a se sparge îndată ce se toarnă într-însele vreo materie veninoasă.»"

A.I. Odobescu, *Istoria archeologiei*,
Editura Ştiinţifică, 1961

PUBLICITATE

Adevărul îţi aduce o colecţie care te inspiră

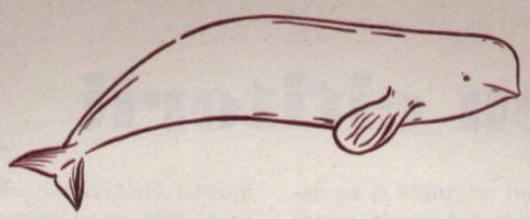

Pentru cei care citesc aceasta este Moby Dick.
Pentru toţi ceilalţi este o balenă albă oarecare.

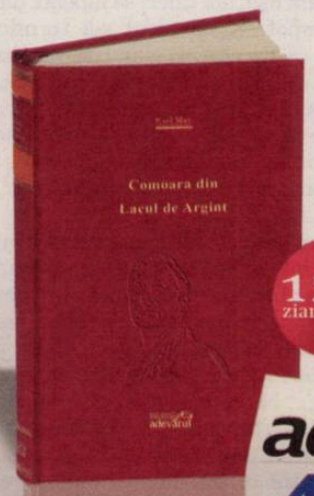

Joi, 25 august,
KARL MAY
COMOARA DIN LACUL DE ARGINT
12,99 lei ziar + carte

librăriile adevărul
Informaţii şi abonamente 0800.800.111 (apel gratuit)
Cumpără online pe www.adevarulshop.ro
ACUM ŞI ÎN REŢEAUA DE MAGAZINE MIC.RO

PUBLICITATE

DILEMATIX
SUPLIMENT PENTRU COPII INTELIGENŢI EDITAT DE DILEMA VECHE

din 15 septembrie numai împreună cu DILEMA

Salvaţi vacanţa de vară!

După cum ştiţi, Dilematix a aflat de la o Agenţie de Turism că vacanţa de vară a dispărut fără urmă. Aţi reuşit să aflaţi ce s-a întîmplat cu ea? Cine a furat-o sau... unde s-a ascuns şi de ce? Ajutaţi-l pe Dilematix să rezolve acest mister. Aşteptăm rezultatele investigaţiilor voastre, anchete, procese verbale, jurnale detectivistice şi alte texte cu iz poliţist, iar cele mai interesante vor fi publicate în numărul din septembrie al suplimentului şi vor cîştiga premii. Exemplificaţi textele cu desene şi fotografii realizate de voi. De asemenea, aşteptăm să trimiteţi recenzii ale ultimelor cărţi citite, reportaje şi interviuri cu personalităţi reale sau fictive pe adresa : dilematix@gmail.com

Data-limită de transmitere a materialelor (texte, desene): 30 august 2011

NOTĂ: Se acceptă doar textele în format doc, docx, rtf, scrise cu diacritice şi desene în format jpg sau pdf

Pentru toate lucrările autorilor trimise către Dilematix, transferul proprietăţii intelectuale se realizează în mod automat către SC Satiricon SRL în momentul expedierii acestora prin intermediul poştei electronice.

Partener:
Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti

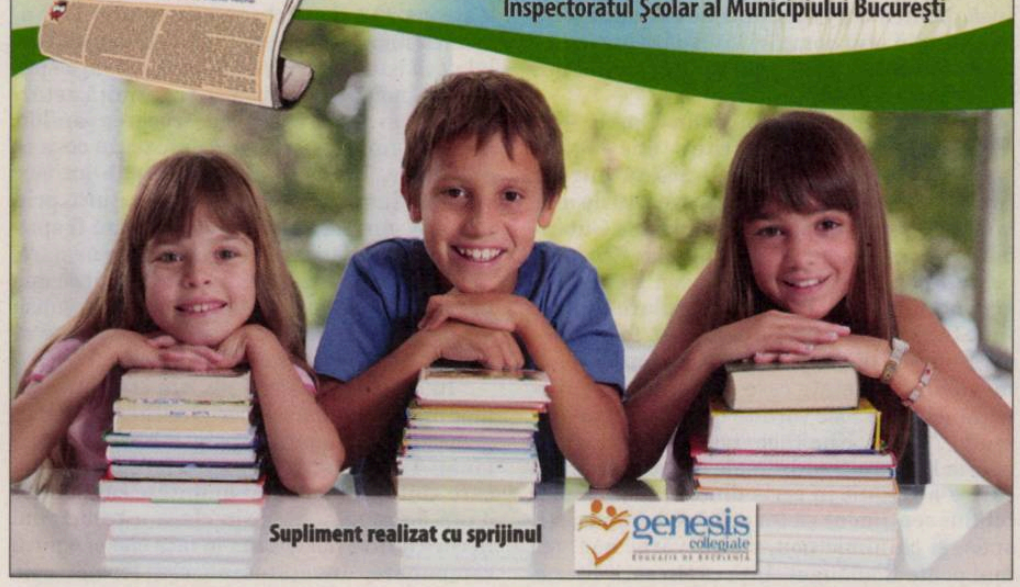

Suplimент realizat cu sprijinul genesis colegiate

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Gertrude

În timp ce stropeam grădina, mă gîndeam la Şerban, băiat de asfalt, care, după ce nu ne mai văzuserăm ani la rînd, ne-a chemat odată să ne arate cum i-a înflorit nu ştiu ce copăcel. Era atît de încîntat şi se uita cu atîta duioşie la nişte frunze iţite pe o tulpină anemică, încît nu am îndrăznit să-l mai ironizez, aşa cum avusesem prima pornire cînd ne-am văzut. Acum mă plimbam şi eu cu furtunul în mînă, agale, căci presiunea era foarte scăzută şi trebuia să zăbovesc îndelung la fiecare tulpiniţă, şi priveam – cred că pentru prima dată în viaţa mea – fiecare plantă din grădina în care copilărisem şi în care locuiam acum din nou de cîteva zile. Da, cred că era prima dată cînd stropeam grădina. Mamei i-ar fi făcut plăcere să mă vadă – mă mai gîndeam eu în timp ce lăsasem să curgă apă din belşug la poala unui tufiş de hortensii –, iubea atît de mult această grădină!

Se înnsera. Luna încă nu îşi pierduse din rotunjimile nopţilor precedente, iar greierii începeau să acopere zgomotul traficului, ca în fiecare seară. Ajunsesem la tufişul de lîngă gardul vecinului, acoperit cu o pelerină de volbură care îl ascundea practic în întregime. Deodată, ceva a început să mişte în tufiş şi o arătare s-a strecurat pe sub volbură în luminişul din faţa garajului. Am încremenit.

– Gertrude, ce faci aici? – am strigat eu peste cîteva secunde bune de amuţeală. Din tufişul de volbură ieşise o raţă.

Iubesc raţele. Le ador! Nu se compară cu gîştele, rudele lor vulgare şi guralive ca nişte ţaţe de Obor. Raţele sînt mignone ca nişte parizience pline de şarm, sînt discrete şi au o conversaţie plină de subtilităţi, inteligibile doar pentru cunoscători. Iar cînd le văd legănîndu-şi măsurat şoldul pe cîte o potecă, îmi vine să le iau în braţe şi să le sărut! (Odată, nişte studenţi, ştiindu-mi pasiunea pentru raţe, mi-au adus de ziua mea un coş frumos aranjat şi acoperit cu un prosop de sub care a scos capul... o gîscă. Hait, e gîscă! – nu mi-am putut eu stăpîni dezamăgirea. Am primit cadoul, am mulţumit, dar a doua zi am trimis orătania la ţară la Nelu, la sanatoriul său de animale domestice depeizate.)

Mai e ceva. Pentru mine, toate raţele sînt Gertrude. Mi se trage de la Jules Verne şi călătoria sa spre centrul pămîntului. Cea mai traumatică amintire a mea din copilărie a fost scena din filmul omonim, în care Gertrude este sacrificată în mod mîrşav iar imaginea penelor însîngerate rămase pe o piatră mă urmăreşte şi astăzi. De atunci, în amintirea acestei raţe-totem, toate suratele ei sînt, pentru mine, Gertrude.

Pentru mine, toate raţele sînt Gertrude. Mi se trage de la Jules Verne şi călătoria sa spre centrul pămîntului.

Dar de unde a apărut Gertrude în grădina mea din centrul Bucureştiului, într-o seară senină de august? În dreapta o bancă, în stînga o vilă, în faţă vile, numai „lume bună“ de jur-împrejur, lume care ar privi cu oroare fie şi ideea unor orătănii de casă în vecinătatea lor selectă. Şi atunci? În timp ce eu stăteam împietrit şi încercam să găsesc o explicaţie, Gertrude a mai făcut cîţiva paşi legănaţi, a deschis larg ciocul şi a dat să se răţoiască la mine. Din gîtlejul ei nu a ieşit însă nici un sunet. A mai încercat de cîteva ori – voia să-mi spună probabil ceva –, dar tot fără nici un rezultat. Îi e sete! – mi-a fulgerat prin minte şi am dat năvală în casă după un lighean cu apă. Gertrude era însă sfioasă ca orice raţă şi nu s-a apropiat de lighean. Am recurs la mijloacele umane, violente dar eficiente, am încolţit-o, am luat-o în braţe şi am băgat-o cu ciocul în apă. O vreme a rămas demnă şi a refuzat să bea, condamnînd probabil în mintea ei aceste apucături grobiene. Pînă la urmă natura a învins cultura şi Gertrude s-a lăsat în voia setei. Şi-a revenit văzînd cu ochii şi a dat din nou să spună ceva. A deschis larg ciocul, dar tot fără vreun rezultat. Era o raţă foarte comunicativă dar, dintr-un motiv pe care nu-l ştiam încă, mută.

Am dus ligheanul în casă şi, cînd m-am întors, Gertrude dispăruse. Am strigat-o îndelung şi, după cîteva minute, a scos capul din tufiş şi s-a uitat pieziş la mine. Sînt aici, ce vrei? – am înţeles eu. Mi-a dat tîrcoale o vreme, făcînd cercuri largi în jurul meu. Apoi am stat îndelung de vorbă în tăcere, ascultînd greierii şi privind luna, pînă cînd am adormit.

M-au trezit primele raze de soare. Eram înţepenit şi mi-a trebuit ceva vreme să mă dumiresc unde mă aflu. Am privit în jur, căutînd-o pe Gertrude. Apoi am strigat-o şi am căutat-o pretutindeni. Dar Gertrude dispăruse fără urme! Mi-a fost teamă să nu fi murit şi un sentiment de vină m-a luat cu leşin. Am căutat aşadar centimetru cu centimetru în tufişul de volbură, dar tot nimic. Înseamnă că era o raţă sălbatică şi, pur şi simplu, şi-a luat din nou zborul după un moment de epuizare – am construit eu rapid o explicaţie perfect raţională. Apoi am renunţat, întrebîndu-mă retoric, precum eroul lui Sabato, dar la ce bun toată nebunia asta de a căuta explicaţii pentru orice? Gertrude a trecut prin viaţa mea, asta e! Iar viaţa ca atare nu are şi nu cere explicaţii – şi doar nu era să mă apuc acum să fac antropologia raţei! Totul e atît de simplu, de fapt...

M-am dus aşadar în casă, m-am spălat şi am plecat spre cimitir să pun o floare pe mormîntul mamei mele. O chema Maria, iar azi era Sfînta Maria. I-am spus şi ei întîmplarea cu Gertrude, dar cred că ştia deja, căci am avut impresia că mi-a zîmbit...

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

PUBLICITATE

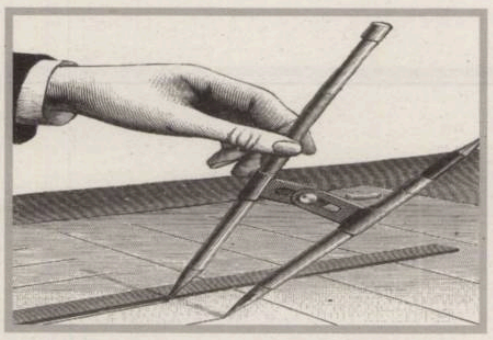

Andrei PIPPIDI

SOS București

O casă de ministru

De atîtea ori am văzut anunţul „De vînzare“ că-i momeşte pe demolatori, aşa că, de cîteva zile, prieteni ai mei sînt alarmaţi de apariţia lui pe Bd. Lascăr Catargiu la nr. 58. Nu pot, totuşi, să cred că ar fi în primejdie o clădire înscrisă ca monument istoric şi aflată chiar în mijlocul unei zone protejate, lîngă Piaţa Victoriei, între alte case care, chiar dacă au suferit modificări, beneficiază de acelaşi statut. Ele sînt pînă la colţul cu str. Grigore Alexandrescu, Restaurantul Buongiorno, unde, prin 1925, locuia o miss Robbins, care dădea lecţii de engleză, şi casa Vasilescu, vîndută asociaţiei LARES şi devenită apoi un club al Aviaţiei.

E adevărat că starea în care se găseşte nr. 58 este destul de dărăpănată, cu tencuiala jupuită şi geamurile prăfuite la ferestrele închise, ca şi cum viaţa s-ar fi retras din interiorul altădată somptuos şi de pe eleganta terasă de unde se cobora în grădină. Un colţ întreg a căzut după cutremurul din 1977, care a făcut să se prăbuşească turnul cu blazon al casei Bossy de alături, aşa că, lipindu-se la loc, de bine, de rău, bucata ciuntită, o uşă interioară a devenit o ieşire afară, mereu încuiată. Urmează, către piaţă, sediul BRD în fruntea şirului de blocuri care, din 1986, au început să se alinieze pe Bd. Iancu de Hunedoara. Cînd acesta se numea Şoseaua Bonaparte, acolo era cazarma gardienilor publici.

Nu pot, totuşi, să cred că ar fi în primejdie o clădire înscrisă ca monument istoric şi aflată chiar în mijlocul unei zone protejate, lîngă Piaţa Victoriei.

La adresa la care ne oprim azi a locuit cineva care a avut o carieră diplomatică şi, spre sfîrşit, politică. Nicolae Petrescu-Comnen (1881-1958) a fost delegat la Societatea Naţiunilor în 1923-1929, a reprezentat România la Berna, la Berlin, apoi la Roma, ca ministru pe lîngă Sfîntul Scaun. A fost, în 1938, chiar ministru al Afacerilor Străine. Valoarea personajului este, pe nedrept, scăzută din cauza snobismului de care contemporanii săi rîdeau. Petrescu fusese redus la o iniţială, iar numele imperial venea, se zice, de la Cotmeana! Corpul nostru diplomatic era încă rezervat celor care purtau un nume boieresc, şi atunci omul nostru, deşi cu studii bune la Paris, a avut ambiţia de a se da drept descendent al bazileilor bizantini (cum aceeaşi pretenţie o avusese înaintea lui Duiliu Zamfirescu, fără să fie nici el os împărătesc). N.P. Comnen a fost autorul a vreo douăzeci de volume, pe teme politice şi juridice: i se datorează, de pildă, o prezentare în limba franceză a Dobrogei şi cartea de istorie *Notes sur la Guerre Roumaine,* amîndouă fiind publicate la Paris în 1918, pentru a apăra poziţia României. Rămînînd în Italia după Al Doilea Război, el a avut o oarecare activitate în cadrul emigraţiei româneşti, protestînd contra regimului comunist. Casa a fost confiscată odată cu colecţiile pe care le adăpostea, de argintărie veche, de covoare şi porţelanuri, de cărţi din secolul al XVIII-lea.

Am în faţă o tipsie de argint care provine din acea colecţie. Îmi îngădui să-i reproduc inscripţia, cam emfatică, fiindcă explică prezenţa acestui obiect de muzeu în casa mea:

„Lui NICOLAE IORGA, care în vremurile cele mai vitregi a crezut fără şovăire şi, prin cuvîntul, prin scrisul, prin faptele sale, a contribuit la izbîndirea visului de aur al Neamului.

Cu prilejul aniversării sale.

Un prieten statornic, un admirator neclintit.

Roma, 17 Iunie 1931

N.P. Comnen“

Nu ştiu dacă familia a revendicat clădirea la care ar fi avut dreptul. Din căsătoria tatălui lor cu Antoinette von Benedek se născuseră doi copii. Fiul, însurat cu Iolanda Lalu, se chema Raymond-Alexis, pentru a aminti şi de cruciade, şi de Bizanţ. Fiica era – ţin minte – pe lista participanţilor la un congres internaţional de studii bizantine. Trăiau, mi se pare, în Canada.

În casă am călcat numai o dată, într-una dintre camerele de la parter, unde prietenii care se mutaseră atunci acolo îşi aduseseră mobilele şi un portret de familie de-al lor.

Orice schimbări s-ar fi petrecut între timp, oricine ar vinde şi oricine ar cumpăra, sper că nu se va atinge nimeni de casă şi nici nu va folosi spaţiul curţii, destul de întins, pentru o construcţie nouă, aşa cum se caută exploatarea fiecărui metru pătrat de teren. Restaurată, casa l-ar înnobila, ca altădată, pe proprietarul ei.

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Daniel VIGHI

SOS Provincia

Monumentul de for public

– între stereotip şi originalitate artistică –

Am răsfoit zilele trecute un album editat de Direcţia pentru cultură şi patrimoniu cultural naţional a judeţului Timiş, care inventariază fotografic monumentele timişene de for public. Volumul este editat într-un program coordonat de prof. univ. dr. Violeta Zonte, sub responsabilitatea artistului plastic Andrei Medinski. Albumul este, mai ales, un inventar al stereotipiilor, al clişeului, al repetitivităţii anonime. În foarte multe comune şi oraşe ale judeţului veţi găsi monumente trase la şapirograf, ca să vorbesc în termeni revoluţi. În legătură cu eroii din Primul Război Mondial, memoria publică din rural şi din micul oraş de provincie se perpetuează cu acelaşi instrumentar simbolic: un stîlp din marmură, uneori din ciment, în vîrful căruia veghează un vultur care, în funcţie de priceperea meşterului care i-a dat viaţă, poate avea (şi) înfăţişarea unei biete ciori. De ce vulturul? Pentru că este simbolul vitejiei, se spune. Uneori, acesta este însoţit stereotip de cruce. Alteori, înlocuieşte cu totul pasărea şi totul se cufundă într-un anonimat funerar fără chip. În Banat, Ardeal şi fosta Bucovină austriacă, pe stîlp sînt înşiraţi etnic pe fiecare latură a acestuia morţii români, nemţi, unguri, sîrbi. Aici nu e nimic de spus: realităţi omeneşti şi destine fără nimic stereotip în ele. Din păcate, ansamblul monumental care le eternizează numele nu sugerează prin nimic originalitatea vieţii şi a morţii celor de pe liste. Aceleaşi înfăptuiri estetice însoţesc monumentele dedicate celui de-Al Doilea Război Mondial. Aici, stereotipul cu vulturul şi crucea este înlocuit de un realism cazon în care privitorul poate desluşi, din prima, cascheta, puşca, tancul şi bocancul soldaţilor.

În foarte multe comune şi oraşe ale judeţului veţi găsi monumente trase la şapirograf.

Înaintea celei de-a doua conflagraţii mondiale, unele oraşe (Bucureştiul, Clujul, Timişoara şi Tîrgu Mureş) au fost cadorisite cu Monumentul Lupa Capitolina – un cadou al esteticii publice musoliniene. Toate sînt la fel! Adăugaţi la asta şi faptul că aceste copii trimise din Roma au fost reluate în alte aproximativ 16 localităţi din ţară. De altfel, Benito Mussolini expediază copii ale aceluiaşi monument de for public în SUA, Australia, Argentina, Spania, Japonia.

După Revoluţie, în multe locuri cu monumente de for public au revenit stîlpul şi crucea. Vulturul lipseşte. Uneori găsim istorie autohtonă evocată folcloric ca să nu existe dubii faţă de apartenenţa naţională a monumentului şi a simbolului acestuia, într-o prelungire în democraţie a protocronismului ceauşist în forme plastice postcomuniste. Care sînt resursele ei? Răspunsul este la îndemînă: clişeul în arta plastică este expresia directă a capitulării în raport cu opinia publică. Arta originală, se ştie, este o provocare a acesteia. Cele mai cunoscute autentificări naţionaliste le găsim la monumentul de for public dedicat lui Avram Iancu de fostul primar Gheorghe Funar din Cluj sau în replica monumentală la Monumentul celor 13 generali unguri din 1848, într-un Parc al reconcilierii din Arad. Să ne înţelegem, nu critic conţinutul simbolic şi istoric al monumentelor respective, ci estetica prin care sînt întruchipate public.

Aşadar, de unde stereotipia în estetica monumentelor de for public?

Lucrurile nu par complicate, cu toate că sînt extrem de greu de acceptat de concetăţenii noştri. Pilduitoare sînt şi discuţiile pe forumurile de pe site: „Oamenii de artă sînt aşa... o minoritate! Părerea lor aproape că este nesemnificativă! Eu cred că este mai importantă părerea omului de rînd, a turistului care trece prin faţa acestor aşazise monumente“.

Daniel Vighi *este scriitor.*

Monumentul Eroilor căzuți în Primul Răboi Mondial – Comuna Foieni

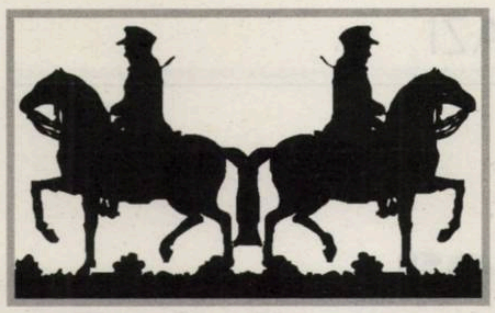

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Despre adevăratul complex „23 august“

La ora asta, cînd avem un stadion naţional de o anvergură occidentală,
dar toată lumea ştie că nu avem naţională nici de nivel local,
la ora cînd facem un meci lamentabil
cu cea mai proastă echipă din lume
şi o batem cu 1-0 fără să ne fie ruşine,
la ora cînd se cere chiar desfiinţarea echipei naţionale de fotbal,
noi – cîţiva posedaţi ai nimicului numit dribling, şut şi gol,
obsedaţi ai emisiunii *Fotbal minut cu minut*
(transfigurată de 20 de ani în „Politică secundă cu secundă“),
noi, aceştia care acum 58 de ani nu numai că am pus mîna, umărul
şi femurul pentru a construi stadionul „23 August“,
dar şi creionul, scriind primele reportaje despre ridicarea lui din pămînt,
căci nu numai că îl construiam, dar îl şi cîntam, ca orice exploatat entuziast, capabil să făurească şi, concomitent, să suporte ce a făurit,
noi, aceştia, oricum ne veţi numi: proşti, naivi, utopici, păcătoşi,
etc., etc., etc.
ne întoarcem şi privim peste umăr, insistent,
fără teamă că am contrazice stigmatul definitiv, acela de
„orînduire criminală şi ilegitimă“
în care s-a ridicat complexul „23 August“ (cu adevărat un complex, inclusiv psihologic),
noi, aceştia, nicicum inocenţi, doar manipulaţi
din cap pînă în picioare, pînă la exteriorul unei *folha seca*,
pînă la călcîiul nostru de mingicari fericiţi
(doar Cornel Dinu mi-a spus odată că atunci cînd era într-un contact umăr la umăr cu Beckenbauer ştia ce friptură mîncase acela la şapte ani),
noi, aceştia, cîţi om mai fi, prinşi acum în flagrant delict de apolitică,
ne vedem înghesuiţi (vreo 70-80.000) pe „23“ la cuplajele bucureştene,
avînd asupra noastră cutiile de table pe care le deschideam cu 2-3 ore înainte de primul meci,
toţi posesori de bilete numerotate, cu locul precis, pe care trebuia să-l ocupăm la „întîia“ sau „a doua“,
(biletele se cumpărau din timp, la chioşcul din strada Ion Vidu, vizavi de Agricultură, nu-l mai căutaţi, e sub „La Motoare“)
mai toţi egali în pensii şi salarii, în crenvurştii cumpăraţi în incinta stadionului, cu sucurile aferente
şi, ca să nu mă credeţi un festivist, un cripto, un paleo,
vă voi relata trei momente gingaşe trăite pe „23“ pe care nu le-aţi văzut niciodată, căci toate au fost sub Dej:
în '53, la cîteva luni de la inaugurare, Cehoslovacia, într-un meci pentru calificarea la mondiale, ne-a bătut cu 1-0, printr-un şut cam de la centru al fundaşului Safranek, care l-a lăsat mască pe portarul nostru Uţu; nu se primeşte un asemenea gol decît, poate, o dată într-un secol;
în '58, într-un amical cu Ungaria, un arbitru sovietic cu numele ciudat de Saar ne-a anulat un gol valabil, ni l-a eliminat pe Dinulescu, au bătut ungurii cu 2-1 şi nimeni dintre noi, de la tribuna a doua, nu a vrut să plece acasă, noi huiduind intens şi foarte periculos diplomatic, pînă a coborît pe teren, de la tribuna oficială, un grup masiv de tovarăşi, într-un şir întins pe toată lungimea terenului, cu tovarăşul secretar al partidului Nicolae Ceauşescu în centrul său, şi ni s-a cerut imperios de la difuzoare să ne ducem acasă; ni s-a repetat de atîtea ori apelul cu totul neobişnuit pînă ne-am autoevacuat; a doua zi, în *Sportul popular*, nu a apărut nici o cronică, doar caseta tehnică, cu scorul, echipele şi arbitrul de care nu am mai auzit niciodată;
în '63, cînd a venit la Bucureşti Real Madrid să dea cu Dinamo în Cupa Campionilor şi de la Piaţa Muncii pînă la stadion ne-am strecurat printre caii miliţiei călare înşiraţi pe bulevard, crupă lîngă crupă, noi neavînd decît un singur gînd: să-l vedem cu ochii noştri pe Di Stefano.

Adaug un episod mai mult decît gingaş al vieţii din jurul stadionului: un amic, progresist de-al meu, nu se putea iubi cu prietena sa care locuia într-un bloc de pe Maior Coravu, în zilele din preajma lui 23 August, cînd se făceau repetiţiile pentru spectacolul omagial şi dintr-acolo pînă la ei în cameră se auzeau indicaţiile de la stadion: „Bălcescule, te mişti greu!“, „Vladimirescule, eşti moale şi nu-mi place!“.

Dincolo de toate felicitările protocolare, urez celor din zona noii Arene Naţionale să nu aibă parte de asemenea repetiţii şi indicaţii.

Poşta rubricii: Îmi pare foarte bine că sînt de acord cu internauţii Fradiavolo şi Victor L în privinţa Turului Franţei şi cu cp în privinţa lui Federer.

Codrin Liviu CUȚITARU

Povestiri din criză

Pe la jumătatea lunii decembrie, uşa cabinetului Decanului Hank se deschise brusc, iar una dintre femeile de serviciu ale Universităţii ieşene îşi făcu apariţia, zîmbind larg şi optimist, asemenea politicienilor în campania electorală: „Domnu' Dican, primiţ' cu colindu'?“. Înainte ca „Domnu' Dican“ să se dezmeticească, doamna în cauză scoase o creangă de brad de la spate şi începu să strige răguşit, izbind totodată, necruţător, în hîrtiile de pe birou: „Să trăiţ', să fiţ' bucuros / Ca plopii, ca merii / În mijlocul verii! / Să înfloriţ' ca un păr / Ca un fir de trandafir / Şi să-mi daţ' şi mie, colea, ceva!“. Încheie apoteotic şi întinse mîna spre Hank al nostru, care, năucit şi plin de ace de brad, nu reuşi decît să facă o remarcă neutră, în *sotto voce:* „Da' parcă nu-s aşa colindele... Şi nici măcar *Sorcova*...“ Apoi, scoase, blazat, o bancnotă de cincizeci de lei din buzunar şi o înmînă, resemnat, femeii surîzătoare. Mai apucă să o zărească ieşind vioi din încăpere, în timp ce îi arunca un „Să trăiţ'!“ energic peste umăr.

Întrucît episodul vi se pare, fără îndoială, suprarealist, trebuie să-i inoculez cîteva elemente lămuritoare. Ca în filmele americane, voi da ceasul înapoi, inscripţionînd, în cîmpul vizual al fiecăruia dintre dumneavoastră, precizarea cu „ani în urmă“. Aşadar, cu ani în urmă, Hank (Horia pe numele lui real) devenise un fel de Sfînt Patrick al personalului administrativ din Universitate, din raţiuni aparent obscure. Spun „obscure“, întrucît altor colegi de-ai săi nu li s-a întîmplat ceva similar. Cine îl cunoaşte bine pe Hank va accepta uşor faptul că o explicaţie – convingătoare – la întreaga tărăşenie există. Dacă un personaj de-al lui Caragiale avea porecla „Titircă-Inimă-Rea“, lui Hank ar trebui să i se zică „Hank-Inimă-Bună“ ori măcar „Hank cel Bun“. El a fost dintotdeauna genul de individ care nu putea spune „nu“ celui din faţa sa, oricît de nepotrivite sau obraznice ar fi devenit, la un moment dat, cererile acestuia. De aceea, oamenii mergeau cu solicitări de tot felul la Hank, mizînd pe un tratament solidar şi încurajator.

Cum observam, personalul administrativ universitar dezvoltase, în mod special, o simpatie deosebită pentru Decan, vizitîndu-l, frecvent, cu mici solicitări financiare. Unii îl doreau girant la colosale împrumuturi bancare, alţii cereau, pur şi simplu, bani pentru perioade mai scurte ori mai lungi de timp. Cum Hank nu avea inimă să-i refuze, vestea descinderii unui om providenţial în Universitate se transmise cu viteza luminii, treptat, şiruri nesfîrşite, cu iz medieval, din *staff*-ul TESA, perindîndu-se, cu mîna întinsă, pe la uşa „chiliei“ noului Sfînt Patrick. Pelerinajele acestor „orbi“, „surzi“, „şchiopi“ şi „demonizaţi“ aveau o soluţie unică la multiplele lor tragedii: „un mic împrumut“. Hank scotea, împietrit, bancnotele şi le împărţea cu conştiinciozitate (îi intrase chiar în reflex ca, seara, să schimbe banii mari, pentru a beneficia dimineaţa de cît mai mult „mărunţiş“). Mai nou, nici nu mai asculta lamentaţiile justificatoare ale numeroşilor lui „creditaţi“, mulţumindu-se să facă gestul „donator“ şi să iasă, discret, din „încercuire“. De altfel, am convingerea că, pas cu pas, şi discursurile „împrumutaţilor“ se simplificaseră dramatic, ajungînd la clasic-eficientul „dă-ş' mie!“

Se înţelege, contextul părea decupat din romanul *The Confidence Man* al lui Melville. Aidoma protagonistului american, „prigoniţii soartei“, de pe coridoarele academice, *îl tapau pe Hank de bani*, „uitînd“ să mai returneze împrumutul. Personal, am mari dubii că lucrau, de la primul pînă la ultimul, cu adevărat, în Universitate. Nu era exclus ca unii să fi îmbrăcat numai halatul alb şi să vină la Hank, zgîlţîindu-se, maladiv, din toate încheieturile. În sfîrşit, Hank însuşi rezumă, într-o zi, extrem de plastic, burlescul situaţiei: „Dacă, prin absurd, m-ar bate vreodată gîndul să-mi recuperez sumele pierdute, angajînd intervenţia coercitivă a sistemului, ce-aş putea face concret? Să mă duc la directorul general şi să-i spun să mi-o aducă pe femeia de serviciu, mică şi negricioasă, *avec une petite moustache*? Sau s-o cheme pe aia masivă, cu privire de fugar afghan?“. Ca atare, Hank a trecut la măsuri radicale. A refuzat „să mai cotizeze“, zicînd tuturor „amărîţilor“ că a secat „cornul abundenţei“. S-a „înrăit“, cum ar veni, „Hank-Inimă-Bună“, privind fioros în dreapta şi stînga, călcînd apăsat-ameninţător în orice împrejurare.

Totuşi, aşa cum sîngele apă nu se face, nici bunătatea nu devine răutate peste noapte! Acesta este, în ultimă instanţă, principiul motrice al cerşetoriei. Cu mic, cu mare, închinătorii noului Sfînt Patrick au trecut, ca atare, la „planul B“. Au început „să-l felicite“ pe Hank cu ocazia tuturor sărbătorilor existente şi inexistente (cineva i-a urat „La mulţi ani!“, de pildă, „la împlinirea frumoasei vîrste de şaizeci şi unu de ani, patru luni şi nouă zile“). Odată „felicitările“ primite, „urătorii“ se aşezau, cuminţi, lîngă zid, aşteptînd. Nu dura mult, bineînţeles, şi îşi primeau bancnota. Cu puţină vreme în urmă, am mers la Decan pentru o semnătură urgentă. M-am oprit, perplex, în faţa biroului şi mi-am ţinut, cîteva secunde, respiraţia. Prin uşa întredeschisă, am văzut două femei în halate albe, dansînd în jurul lui, cu pungi de plastic pe cap, găurite în dreptul nasului şi al ochilor. Cîntau, foarte sonor, „ţa-ţa-ţa, căpriţă, ţa!“, pe cînd Hank cel Bun, cu o încremenire de erou antic pe figură, se scotocea prin buzunare după o hîrtie de o sută.

Cum Hank nu avea inimă să-i refuze, vestea descinderii unui om providenţial în Universitate se transmise cu viteza luminii.

***Codrin Liviu Cuţitaru** este prof. dr. la Facultatea de Litere a Universităţii din Iaşi (Catedra de limba engleză). Cea mai recentă carte publicată:* Istoreme, *Editura Institutul European, 2009.*

tolo sport

Sporturile la bursă

Am aflat că polo pe apă e ca şi desfiinţat în România. Ce alte sporturi au mai intrat la apă şi de ce?

Întrebarea nu doar că presupune apocalipsa sportivă, dar solicită şi nararea multiplicării ei. Sincer? Nu e cazul! Oamenii au fost dezamăgiţi, acum o lună, după ce România a ocupat locul 12 la Campionatul Mondial de Polo din China. Numai că acest Mondial nu este criteriu de calificare la Jocurile Olimpice. Vor urma alte turnee, unde România are şanse importante să-şi rezerve locurile pentru Londra 2012. De altfel, „naţionala“ de polo este ultima echipă masculină, dintre toate sporturile, care a mers la o ediţie a Jocurilor Olimpice, la Atlanta, în 1996. Cifrele, nu-i aşa?, sînt plictisitoare şi ele par rezervate pasionaţilor, în timp ce dezastrul constituie privilegiul tuturor. Dar, încă o dată, nu e cazul. De altfel, cei care alcătuiesc „naţionala“ nu sînt nişte pauperi ai fotbalului. „Stranierii“ care evoluează la cluburi din Italia, Croaţia sau Spania, epicentrele poloului european, au salarii de 70.000-100.000 de euro pe an. Pentru cei din ţară e mai greu, veniturile medii ale poloiştilor de la cluburile serioase – Oradea e campioană – se învîrt undeva la 2000-3000 de euro pe lună, puţin pentru sportivii de performanţă, decent pentru mediul românesc unde profesează aceştia. Dacă adaugi că, pînă acum, atît Comitetul Olimpic şi Sportiv Român, cît şi fostul Minister al Sportului au finanţat pregătirile, deplasările, hrana şi medicaţia, obţii tabloul sever, dar lipsit de dramatism, nespectaculos şi totuşi realist al poloului din România. Criza există, dar bursele cad emoţional, aşa se întîmplă şi cu percepţia noastră asupra sportului românesc.

Cătălin TOLONTAN

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Și dacă Al III-lea Război Mondial a început deja?

„Caii troieni", în versiunea modernă, sînt o combinație de structuri binare: cifrele *0* și *1* dispuse într-un fel anume. Aceste combinații pot să ne izbăvească de trudă, pot să ne simplifice viața sau, dimpotrivă, pot să trimită țări întregi într-un infern al paraliziei.

În primele luni ale anului 2009, guvernul american a cheltuit 100 de milioane de dolari numai pentru prevenirea atacurilor cibernetice. Un program informatic pirat, botezat *GhostNet* și bănuit a fi plecat de undeva în China, afectase pînă în februarie 2011 calculatoarele din 103 țări ale lumii. În Marea Britanie, în computerele guvernamentale vin lunar circa 1000 de e-mail-uri false (unele, potențial periculoase). *Stuxnet* (un virus – probabil israelian – care a atacat în 2010 centralele nucleare iraniene de la Natanz și Bușehr, defectîndu-le centrifugele) a infectat circa 62.800 de calculatoare numai în Iran. În Germania, un specialist de contra-spionaj informatic estima relativ recent că firmele locale pierd pînă la 50 de miliarde de euro pe an ca urmare a sustragerilor/sabotajelor operate de *hackeri* bănuiți a acționa din China – țară în care există o mare sinergie între domeniul civil și cel militar, ambele controlate de stat. În 2007, firma americană de informatică *Oracle* a reclamat firma germană de același profil *SAP* ca fiind responsabilă de sustragerea a 7000 de documente confidențiale din zestrea proprie. În cursul anului 2010, firma franceză Renault a reclamat la rîndu-i sustragerea unor proiecte industriale secrete pe care le dezvolta. În 2007, computere din ministerul Apărării al Franței au fost atacate informatic – dintr-o direcție necunoscută, dar nu lipsesc presupunerile –, iar în 2009 Pentagonul american a recunoscut că diverși „cai troieni" i-au infiltrat programele de construcție ale celui mai nou (și mai secret) bombardier american, viitorul deocamdată avion *F35 Lightning II*. În august 2008, NATO a deschis un centru de excelență în domeniul ciber-apărării în Estonia (țară care a acuzat în 2008 un atac informatic bănuit a fi venit dinspre Rusia): în Europa, Franța și-a structurat propria sa agenție de apărare *(l'Agence nationale de la sécurité des systèmes d'information* – ANSSI) și numai în anul 2009 aceasta a demantelat circa 2000 de site-uri pirat al căror scop era escrocarea celor neatenți sau naivi – prin livrarea unei facturi de telefon false etc., de exemplu.

Printre cele mai mari scandaluri ale anului în curs, măcar două sînt de aceeași factură. La începutul acestei veri, firme intens securizate – precum Citibank, Sony PlayStation, Lockheed Martin sau Gmail – au fost atacate informatic (și iarăși degetul acuzărilor s-a îndreptat spre o mare și populată țară de la Răsărit), în timp ce, simultan, un grup de *hackeri* autoidentificat haiducesc sub numele *Anonymous* a atacat firme precum Universal Music sau Viacom. Și, simultan, presa tabloidă din Marea Britanie s-a aflat în ochiul uraganului unui uriaș scandal, odată cu implozia grupului de presă *News International* patronat de magnatul Robert Murdoch (și cu închiderea tabloidului *News of the World),* descoperite a fi piratat telefoanele a sute, poate mii de persoane (!), incluzînd aici o adolescentă de 13 ani dispărută, văduvele unor soldați căzuți la datorie, părinții altor copii dispăruți sau uciși, ba chiar și telefoanele prim-ministrului laburist Gordon Brown! Totul a părut, de la bun început, incredibil – și cu atît mai mare stupefacția stîrnită de fiecare revelație din acest scandal inedit.

Toată lumea spionează pe toată lumea.

Și o ultimă știre – dacă cele de pînă acum n-au fost suficiente: pe 3 august a.c., firma de securitate informatică *McAfee* a dezvăluit că în ultimii cinci ani a identificat ciber-atacuri declanșate la adresa a 72 de organizații și instituții din întreaga lume, incluzînd aici Comitetul Internațional Olimpic, Organizația Națiunilor Unite, guvernul Indiei, uzine din industria oțelului și multe firme americane de securitate. Operațiunea de vînare a *hackeri*-lor a căpătat numele de cod *Shady RAT* și seamănă deja cu o parolă de război – cu atît mai mult cu cît vînătoarea continuă (în ambele sensuri). Oficial, nimeni nu acuză pe nimeni; neoficial, China este – iarăși – *prime suspect*. De partea cealaltă, oficial și neoficial, China neagă. Și poate că are și motive s-o facă. În definitiv, într-o lume a maximei vizibilități, toată lumea spionează pe toată lumea cam prin aceleași mijloace – și aproape prin aceleași calculatoare.

Și, dat fiind că aceste paragrafe fac parte dintr-un volum care o să apară în această toamnă (unde dezvolt subiecte ale actualității internaționale, cu trimiterile de rigoare) și că am scris acest volum 100% pe un calculator, nu-mi rămîne decît să mă întreb cam cîți alți ochi l-au mai citit – oare – înaintea dumneavoastră.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Cultura „publicului larg"

Astăzi, obsesia „publicului larg" a devenit mai mult decît o obsesie. Se vrea „cultură" pentru „publicul larg" fără a se ști prea bine cine se ascunde în spatele acestui „public larg" și, mai ales, spre ce preferințe se îndreaptă gusturile acestui „public larg". Presa, de orice fel, explică proasta calitate a prestațiilor sale prin voința „publicului larg". „Așa vrea publicul larg, așa facem. Vrea publicul larg manele și fete goale, asta oferim", se afirmă cu nonșalanță. În această cursă au căzut și editurile – toate, fără deosebire. N-ar fi nimic rău, dacă, pe lîngă colecțiile de duzină și de popularizare, ar exista și ceva proiecte bine definite care să susțină colecții de prestigiu, cărți fundamentale pentru cultura română. Or, dacă pentru un roman tirajul este fundamental pentru a da seamă de calitatea scriiturii și succesul autorului, nu același lucru se poate spune despre celelalte discipline din științele umane sau sociale. Numai că editorii, cu mic cu mare, au îmbrățișat sintagma „publicului larg" și vor cărți pentru toată lumea, cărți „digerabile", dar „academice", ușor de citit, fără explicații prea multe, fără note prea multe... ce mai... pentru „publicul larg"... Întrebarea legitimă se leagă de consistența și componența acestui „public larg". Cînd un foarte reputat director de editură mi-a formulat această cerință, am insistat să primesc lămuriri cu privire la acest „public larg": cine se ascunde în spatele „zidului", ce fel de lectură preferă, ce fel de educație are, cam pe unde s-ar număra, ce l-ar interesa, are editura studii cu privire la natura acestui public? Răspunsul a fost mai mult decît evaziv, se doreau doar cărți pentru un „public larg", bine scrise și „digerabile", fără a se ști prea multe chiar despre această noțiune de „digerabil". Cred însă că nu poți trata un subiect de istorie socială (și mă opresc doar asupra acestui exemplu, fiindu-mi cunoscut) așa cum Pavel Coruț își croșetează cărțile. Bineînțeles că unii istorici au o aplecare mai mare spre literatură, alții respectă cu sfințenie rigurozitatea academică, îmbrățișînd stilul și scriitura. Dar asta nu face cartea cu pricina mai puțin importantă pentru cunoașterea unui subiect din istoria noastră națională. O carte despre ordine și disciplină în Sibiul secolului al XVI-lea, de pildă, oricît de bine ar fi scrisă și oricît de incitant ar fi subiectul, nu poate avea același succes ca Paulo Coelho... și același public... Ea s-ar adresa unui public educat, cu o oarecare știință despre istoria Sibiului, mai întîi de toate, apoi a Transilvaniei, cu o oarecare curiozitate pentru cunoaștere, pasiune pentru trecut, dorință de a afla... Cu alte cuvinte, va fi o carte pentru un public iubitor de cunoaștere, public care se formează în timp, cu ajutorul și prin intermediul unei colecții fundamentale, citind „seria" dedicată științelor sociale și umane.

Ceea ce nu înțeleg editurile românești este faptul că o carte bine scrisă și care lămurește o problemă din istoria noastră le va aduce profit pe termen lung, nu numai material. Prestigiul este esențial pe piața cărții. Susținerea unor colecții de bună calitate va face diferența în puzderia de edituri deja existente, oferind prestigiul atît de necesar. Or, editurile noastre, de la cele care se cred în top (o altă noțiune ambiguă, pentru că nu se știe mai deloc ce presupune a fi în top), pînă la cele mărunte, vor doar bani, cît mai repede cu putință, vînzînd sex și futilități pentru coafeze, diete pentru domnișoare, sfaturi idioate pentru isterici închipuiți, romanțuri „browniene", tratamente pentru acneici puberi etc. Nimic rău, dar atît timp cît toate aceste nimicuri profitabile ar fi dirijate spre susținerea unor colecții vitale, capabile să formeze acest public larg atît de vag conturat. Dacă ai curajul să le vorbești despre asta, directorii editurilor îți vor arunca ceva de genul: „Cum așa? Da' noi am publicat primii, și pe X, și pe Y, și...", și lista se încheie cam repede și cam prea ușor. Vreau să cred că inteligența românească nu se reduce la cei cîțiva autori editați și reeditați, chiar și atunci cînd nu au nimic de sus, doar pentru a oferi aparențele unui prestigiu inexistent. Cît despre traduceri... nu se prea mai vînd. Nu din cauza crizei, ci pur și simplu pentru că „publicul ăla larg", atît de dorit, ar fi mai degrabă interesat de o istorie a prostituției de pe la noi, de exemplu, și mai puțin de problemele Europei de pe la 1800 și-un pic (confirmarea unui alt director de editură care-mi ceru ceva pentru același „public larg").

Cred că noțiunea de „public larg" este cam nefericit aleasă și prost manipulată. Există un public pentru fiecare domeniu, nicidecum larg și nicidecum același totdeauna, un public constituit ad-hoc, în funcție de pasiuni, educații, cunoștințe și multe altele. Cred că un public se formează oferindu-i lucruri de calitate și plăcerea de a descoperi lumea de altădată, fără a face rabat de la rigoarea științifică, oricît de multe pagini ar fi de adăugat la o carte...

Constanța Vintilă-Ghițulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste și sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Nevoia de purificare (IV)

„...Ce s-a petrecut cu noi? Pînă unde ne-a lovit răul? A coborît oare în straturile cele mai adînci ale sufletelor noastre? Uneori, mă îngrozea gîndul că soarta noastră e să înaintăm ca niște cîrtițe prin mizeriile și bufonada dictaturii, ridicînd mușuroaie, o istorie de mușuroaie, pe care urmașii noștri le vor risipi cîndva cu jenă pentru a purifica pămîntul pe care s-a trăit astfel. (...) Un coșmar nu se limpezește prin scuze. Altceva ne trebuie. Avem nevoie de curajul de a înțelege de ce am răbdat tot ce am răbdat, dacă vrem să regăsim celula noastră vitală. Nu există altă cale pentru a ne purifica sufletele și caracterele, căci sălbăticia represiunii, cea mai brutală din Est, și omniprezența ei, nu explică, singură, totul. Prinși în mecanismul dictaturii, ca într-o mașină de tocat carne, ne-am justificat adesea, în sinea noastră, cu iluzia că sabotăm dictatura prin indiferență, prin dublul limbaj, prin năduful vărsat în zeflemea, prin supunere aparentă. Dar azi știm că nici o dictatură nu se lasă, de fapt, sabotată, că «sabotorii» se trezesc aserviți, manipulați, **trăiți** de dictatură.

Poate că analiza acestui lung coșmar ne va învăța ceva nu numai asupra calităților noastre, ci și asupra defectelor noastre. (...) De aceea, oricît de grea ar fi o recunoaștere onestă a formelor de colaboraționism pasiv – dar există oare colaboraționism pasiv? nu era și tăcerea o formă **activă,** care ajuta dictatura să existe, să dureze – trebuie să reînvățăm să vorbim normal, să ne comportăm normal și să judecăm normal. După atîta minciună, numai adevărul întreg ne mai poate ajuta. Fără el, dictatura va dura, moral, și după moartea monștrilor, pentru că efectele și cauzele care i-au permis existența vor dura ascunse în noi. Și sînt multe..."

Octavian Paler, *Pagini de jurnal,*
în *România literară,* 28 decembrie 1989
(v. și nr. 390-392)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Despre prietenie

Nu-ți poate da nimeni rețete, care să nu frizeze platitudinea, despre cum să faci ca prietenia să reziste.

Dintre toate cîte am avut de învăţat pînă acum – de la tabla înmulţirii, fotosinteză, capitalele lumii şi pînă la cum să fiu o soră bună, un educator inteligent sau un cetăţean cuviincios –, cea mai mare bătaie de cap mi-a dat-o prietenia.

Am avut parte, ca tot omul mic şi nepriceput, de sfaturi de la adulţi („un prieten adevărat nu-ţi cere să faci lucruri rele“, nu te lăsa influenţat de cei din jurul tău, vezi-ţi de interesul tău“), de texte inepte din manualele de literatură din clasele primare (Georgică l-a ajutat pe prietenul său să înveţe la geografie ca să nu rămînă corigent), de ore de dirigenţie („prietenia e o floare rară“, „prietenul la nevoie se cunoaşte“). Mai apoi, pentru vîrste mai mari şi preocupări mai importante, se găsesc tone de cărţi şi reviste, doldora de informaţii despre cum să fii un bun coleg/manager/partener/om de afaceri, cum să-ţi înfrîngi tracul, ce carieră să-ţi alegi, cum să fii fericit în trei, cel mult patru paşi, ce make-up să foloseşti dacă ai faţa rotundă etc. Nimic însă despre prietenie.

Şi, într-un fel, mi se pare firesc: căci nu-ţi poate da nimeni reţete, care să nu frizeze platitudinea, despre cum să faci ca prietenia să reziste, despre cînd şi cum să-ţi ceri iertare, despre ce merită să ţii minte din faptele sau gîndurile celuilalt şi ce poţi da la o parte, despre cum să ai încredere şi pînă unde, despre ce-i poţi spune prietenului şi ce e mai bine să treci sub tăcere. Nu poţi afla de nicăieri cînd o prietenie – prietenia ta – construieşte sau risipeşte, cît de mult poţi cere de la celălalt, cît de puţin să aştepţi, cînd să certi sau cînd să alini, cînd să te laşi dojenit sau cînd să înfrunţi reproşul, cît de mult se poate negocia cu sinceritatea, compromisul, minciuna într-o relaţie de prietenie, cum s-o iei de la capăt cînd ai (fost) dezamăgit, despre cum primeşti şi ce dăruieşti. Nu-ţi poate spune nimeni ce cauţi tu într-o prietenie, ce nevoi ai de împlinit prin ea şi care este chipul perfect al prietenului ideal.

Din experienţă, ştiu că lecţia despre prietenie e greu de predat. Ca adult, părinte sau educator, îi poţi vorbi celui mic despre îngăduinţă, onestitate, sinceritate, *fair play,* toleranţă, iertare, încredere, respect, solidaritate. Îl poţi învăţa cum dozajul lor fin îl va ajuta în relaţia cu ceilalţi, cum amestecul lor îl poate face să-i înţeleagă, cum combinaţia dintre ele şi fermitate, principii, valori îl poate apăra de rele. Îi mai poţi spune că are dreptul la îngăduinţă în măsura în care ştie, la rîndu-i, s-o exerseze, că solidaritatea costă, dar e nepreţuită, că încrederea totală presupune să-ţi asumi riscuri şi că iubirea necondiţionată are preţul ei. Îl mai poţi ajuta să treacă peste trădări, să refuze tentaţii cu consecinţe nefaste, să admire, să ignore, să aştepte, să nu tragă concluzii pripite, să-şi înfrîngă prejudecăţile, să evite sau să recupereze derapaje, să nu renunţe prea uşor dacă încă mai crede.

Îi poţi face, cu alte cuvinte, o pregătire pentru ceea ce urmează să înveţe singur, în mulţi ani de viaţă şi de provocări, faţă în faţă, umăr lîngă umăr cu cel pe care-l va alege ca prieten. Ceea ce nu poţi face este să-i alegi în locul lui pe cei pe care-i vrea alături. Dar din opţiunile lui, din selecţiile făcute de copilul tău, poţi afla despre el nenumărate detalii pe care altfel, poate, nu le-ai fi putut afla niciodată. Cu alte cuvinte, prietenii lui te pot ajuta să te împrieteneşti mai bine cu el.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

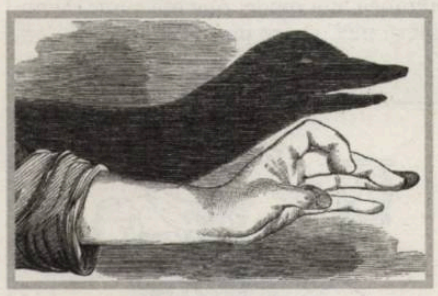

Iaromira POPOVICI

bazar

Teatru tînăr, la Alexandria

La Alexandria am fost de cîteva ori; recunosc că pornisem cu idei preconcepute: voiam să ajung într-un oraş în care, ziceam eu, nu se întîmpla mai nimic.

Aparenţele erau favorabile: Alexandria arăta ca oraşul tipic socialist, cu blocuri urîte, clădiri fără personalitate şi viaţă culturală ioc. Asta pe la sfîrşitul anilor '90.

Pe site-ul Primăriei locale, citesc, însă, că oraşul „e întemeiat în 1834 după planurile urbanistice elaborate de inginerul austriac Otto von Moritz (cel care lucrase planurile oraşelor Brăila şi Giurgiu, printre altele), şi că şi-a luat numele domnitorului de atunci al Ţării Româneşti, Alexandru Dimitrie Ghica (1834-1842) ale cărui oseminte se găsesc depuse astăzi într-un sarcofag din Catedrala Episcopală «Sfîntul Alexandru»“. Şi că locuitorii săi au participat la mai toate evenimentele importante ale poporului român, de la Revoluţia de la '48 la Primul Război Mondial.

Plimbîndu-mă prin oraş, în aceeaşi perioadă, am constatat că nici în Casa de cultură, care arată părăginită, nu se întîmpla nimic. Singurul lucru care mergea era SC Koyo SA, fabrica locală de rulmenţi preluată de japonezi.

De atunci a trecut destul timp. Primesc, acum două-trei săptămîni, o invitaţie la un festival de teatru. Tocmai în Alexandria: „Ideo Ideis“.

Mi s-a părut cu atît mai interesant să onorez invitaţia, cu cît continuam să cred că Alexandria e locul unde nu se întîmplă nimic, tîrgul tipic de provincie din care vrei doar să fugi.

Am reuşit să ajung o singură zi. Dacă nu greşesc, era duminică, 7 august. Spectacolele începeau în jur de 12. Am întîrziat şi am fost opriţi la uşă, atenţionaţi, în şoaptă, că nu putem intra în timpul spectacolului.

A fost primul semn de seriozitate. Seriozitate care s-a confirmat, ulterior, în toate cele ale festivalului: în calitatea spectacolelor alese, în buna, deşi informala, organizare, în numărul imens de participanţi, care abia mai încăpeau în sală…

Ce e, de fapt, „Ideo Ideis“? Un festival de teatru tînăr, la care participă, cel puţin în competiţie, trupe de liceeni. Prima ediţie s-a desfăşurat în 2006, la iniţiativa unor tineri din Alexandria, studenţi, pe atunci, la teatru: Andreea Borţun şi Alexandru Ion. De fapt, a asociaţiei T.E.T.A, cu membri între 15 şi 25 de ani, care a funcţionat iniţial ca o trupă de amatori.

În fiecare august, din 2006 încoace, trupe de teatru de amatori din ţară se adună la Alexandria, pe parcursul evenimentului. Pe lîngă spectacolele din competiţie, sînt ateliere şi *masterclasses,* filme şi spectacole de teatru profesionist. Preşedintele de onoare al festivalului este Marcel Iureş, iar din juriu fac parte, printre alţii, Andi Vasluianu, Cătălin Ştefanescu, Marius Manole.

Casa de cultură cea decrepită nu mai era aceeaşi înainte de începerea spectacolelor: părea vie, roia, pur şi simplu, de oameni tineri şi nu numai. Prima piesă la care am asistat, *Opera de trei parale,* cu trupa Drama Club, din Botoşani, a fost... corectă. Ştiu că mi-au plăcut costumele, în mod special. Şi, deşi punerea în scenă nu avea vreo găselniţă aparte, am găsit spectacolul, totuşi, profesionist.

După acesta a urmat *Sînziana şi Pepelea,* pusă în scenă de trupa Hooleelogans din Timişoara. Piesa mi s-a părut… genială, de un umor nebun şi un absurd firesc, iar jocul actorilor atît cît trebuie de bine temperat de către regizorul Mihai Prejban (Premiul pentru Cea mai bună regie). Ideea cu proiecţia unor părţi din textul piesei mi s-a părut bună, la fel şi cea a corului şi a „reciclării“ decorului. Am apreciat jocul minimalist al Sînzianei (Roxana Puriş) şi pe cel profesionist şi nuanţat al împăratului-zmeu (David Craioveanu, Premiul pentru Cel mai bun actor). Piesa, fericit neconvenţională, a avut un enorm succes la public şi, de altfel, a luat şi premiul juriului, şi premiul Godot (o invitaţie de a o juca pe scena Teatrului Godot din Bucureşti).

Marele premiu – pentru cel mai bun spectacol – a fost primit de Atelierul de teatru din Botoşani, cu piesa *Momo.*

Festivalul a fost, pentru mine, o revelaţie. Şi o dovadă că Alexandria e, cel puţin o dată pe an, locul unde se întîmplă ceva.

Selma IUSUF

legende urbane

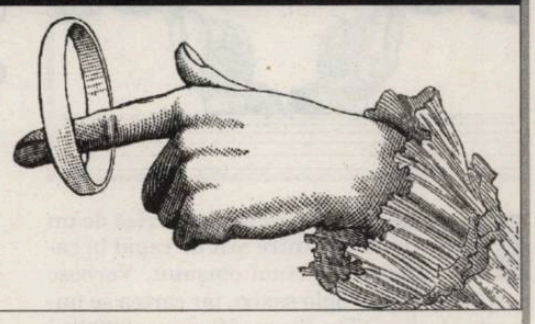

Turist în România

Doamna era călare pe un ponei. Animalul, mic-mic, opintea la deal tras de căpăstru de un băietan blond cu tenişii înnămoliţi. Doamna, grasă-grasă, era îmbrăcată în trening; cu o mînă ţinea strîns de o poşetă de oraş, cu cealaltă de hăţuri. Fundul îi aluneca periculos ba la stînga, ba la dreapta, în ritmul paşilor micului animal cuminte. „Corneluuuuuş!“, mai ţipa ascuţit balena omenească atunci cînd părea că nu mai poate stăpîni deodată nici poşeta, nici hăţurile, nici fundul alunecos. Drept e, dacă pica, pica doar de la un metru pe iarbă şi în niscaiva balegă proaspătă. Ea era rujată. Corneluş era undeva mai în faţă, călare pe un cal mai zdravăn, dus şi el de hăţuri de un alt băietan. Corneluş era curajos. Dădea la călcîie cu adidaşii Abibas în coastele unei iepe blazate, crezînd poate că aia o s-o rupă într-un galop glorios ca-n filme şi că el o să şi reziste în şa.

Apoi, doamna şi Corneluş au vrut să facă poze. Băietanii au aliniat caii, iar unul dintre ei a luat aparatul scos din poşetă de la doamna. Celălalt a dat drumul la hăţuri să nu apară oamenii în fotografie ţinuţi de altcineva, Doamne fereşte!. Caii nu stăteau la poză. Ba unul, ba celălalt apleca capul să mai smulgă cîte un snop de iarbă. Poneiul se mai şi mişca de pe un picior pe celălalt, fundul doamnei aluneca şi ar fi ieşit, fireşte, strîmbă şi schimonosită în fotografie. Băietanul cu aparatul aştepta momentul potrivit, celălalt agita un băţ pe jos, prin iarbă, să le treacă pofta animalelor de a mai ciuguli otava. Le-or fi ieşit cîteva poze reuşite să aibă ce arăta la amici acasă.

Mai încolo, privindu-şi semenii în trening îndoind de şale o mînă de cai cuminţi, de căruţă, transformaţi, de-o vară, în armăsari de călărit, pîlcuri-pîlcuri de turişti identici stau pe iarbă, beau bere la cutie şi sparg seminţe. În liniştea munţilor, cu Giumalăul în zare, în orizontul ondulat deal-vale şi-n aerul curat răsună zeci de ronţăituri. Seminţele se sparg temeinic, conştiincios, secunda şi sămînţa, cojile se scuipă pe jos, între picioare, în iarbă. Privirile tuturor sînt seci, goale, precum cojile scuipate în iarbă; s-or gîndi că, hai, mai e puţin, ne suim la loc în telescaun, coborîm şi mîncăm ciorbă. Între timp, pe un copil îl mai trece pipi, iar maică-sa îl deşeartă între nişte tufe. Locul de unde au cumpărat bere e la zece paşi mai sus şi are şi toaletă. Şi taţii se mai trag pe după un brad după cîteva Ursus.

Mai jos, la pensiunea unde s-a cazat pentru cîteva zile, lumea în trening va încinge un grătar. Va trage maşina lungă, argintie mai aproape şi, cu uşile deschise, va asculta şi muzică. Ceva cu „pozele tele îmi amintesc de tine, o să le arunc pe toate“. Cam asta era esenţa, am uitat însă rima. Muzica, fireşte, foarte tare. Să răsune toată confluenţa deal-vale. În faţa pensiunii, pînă spre liniştea pădurii, altă distracţie. Nişte puştani vor tura pînă la demenţă cîteva ATV-uri. De care trebuie să te fereşti în general şi pe poteci pe care le-ai crede liniştite. Maşinăria va trece năvalnic pe lîngă tine, tu te vei trage spre şanţ; te va umple de praf, zgomot şi te va lăsa în pragul unei crize de nervi cu o nevinovată floricică albă şi mititică, culeasă adineauri, strivită în pumn.

Vei avea apoi motive de rîs în frumosul parc al micului oraş de munte, unde toate veveriţele se numesc Mariana. Cine ştie cînd, vreun localnic cu simţul umorului o fi păcălit o pereche de treningari din ăştia veniţi în vacanţă: „Ciocăniţi între ele două nuci, uite, vindem noi nucile acilea, strigaţi Marianaaaa şi veveriţele vă vor mînca din palmă“. Veveriţele vin oricum cînd vor ele, dar imaginea a zeci de oameni ciuciţi printre tufe, înaintînd cu pasul piticului, tîrînd greu burţi şi funduri şi strigînd răstimp „Marianaaaaa!“, e nepreţuită.

Veţi recunoaşte treningarii peste tot. În străinătate, dacă vă nimeriţi la hotel cu ei, ghici cine face „bombiţe“ în piscină?

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio Kiss FM şi Magic FM.*

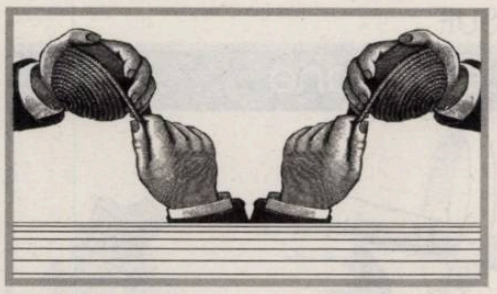

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Ce să practici ca să fii bun

Rar se întîmplă ca o carte scrisă de un jurnalist să intre atît de rapid în canonul intelectual obişnuit. Vorbesc despre canonul anglo-saxon, iar cartea se numeşte *Outliers: The Story of Success* (2008) şi e scrisă de Malcolm Gladwell. Publicată acum doar trei ani, o vezi citată aşa, ca din întîmplare, în fel de fel de articole, de parcă se subînţelege că cine e de bonton şi citeşte englezeşte ştie deja despre ce este vorba. Sau se citează părţi din ea, la modul: „cum zice Gladwell, e nevoie de 10.000 de ore ca să...". Acum, *Outliers* are şi ediţie românească – a fost tradusă la Editura Publica sub numele *Excepţionalii – povestea succesului*.

Gladwell e genul de jurnalist care e în stare să facă o poveste din orice. Şi chiar a făcut poveşti din subiecte neaşteptate. A strîns colecţia de *cover stories* scrise de el pentru *The New Yorker* într-o altă carte care se numeşte *What the Dog Saw*. De exemplu, acolo puteţi citi cu fascinaţie (nu sînt ironic) o explicaţie cultural-istorică care răspunde unei întrebări foarte simple: de ce avem un singur fel de ketchup şi sute de feluri de muştar? Ăsta a fost doar aşa un *detour* ca să vă fac cunoştinţă cu Gladwell.

Să revenim la *Outliers* (nu sînt convins că *Excepţionalii* e cea mai bună traducere, e corect strict vorbind, dar parcă duce cu gîndul mai degrabă la cărţile de genul „Cum să devii geniu în 5 paşi simpli"). Cartea a răspuns simplu unei întrebări chinuitoare în dezbaterea intelectuală modernă: ce îţi trebuie ca să reuşeşti în viaţă? Sau, altfel vorbind, cum putem organiza societatea astfel încît să dăm şanse tuturor? Aici, răspunsurile tradiţionale sînt destul de încărcate de ideologie. Pentru liberalul clasic, de dreapta, meritul individual este singurul răspuns. Pentru stîngişti, meritul individual e secundar – clasa, familia te marchează iremediabil. Care este răspunsul lui Gladwell? Este mai apropiat de stînga, dar cu nuanţe: succesul este o combinaţie de oportunitate şi merit. Iar el se concentrează pe oportunitate. Oricum, nu se pierde în ideologie, cartea este o lungă serie de reportaje uimitoare şi bine scrise. Geniul fără oportunitate se pierde, spune Gladwell. Iar oportunitatea înseamnă mai mult decît educaţie formală. Doar două dintre exemplele sale. Cine a făcut bani din revoluţia IT? Dacă stai să-i analizezi, este vorba despre oameni născuţi într-un interval foarte scurt de timp, la mijlocul anilor '50. Uitîndu-se la situaţia particulară a fiecăruia, Gladwell observă că în preadolescenţa lor au avut ceva în comun: acces la computere. Vorbim despre computere din acelea care umpleau un dormitor, care erau costisitoare şi care se găseau numai la cîteva universităţi în toată America. Într-un fel sau altul, aceşti oameni au avut acces la ele, măcar că săreau gardul la universitate şi lucrau noaptea. Apoi a venit revoluţia computerelor personale. De care numai ei puteau beneficia. Dacă erai născut cîţiva ani mai devreme, lucrai deja la IBM, te ocupai de computerele-mamut şi nu îţi ardea de revoluţii. Dacă erai născut cîţiva ani mai tîrziu, era deja prea tîrziu. Cine avea experienţa de programare necesară şi nimic de pierdut în viaţă ca să profite de faptul că aparatele cele mari se făcuseră mici? Puştanii care săriseră gardul la universitate: Bill Gates şi Steve Jobs. Cîţi puştani care avuseseră acces la computerele acelea mai existau în lume la acel moment? Foarte puţini.

Şi prin asemenea exemple inventează Gladwell regula de aur, care s-a legat deja de numele lui şi despre care o să mai auziţi: regula celor 10.000 de ore. E simplă: pentru a fi bun la orice trebuie să fi practicat 10.000 de ore. Practica este singura explicaţie reală a succesului, nu talentul. Cum zice autorul nostru: „Practica nu e chestia pe care o faci odată ce eşti bun la ceva. Este chiar chestia care te face bun" (pg. 42, ediţia în engleză). Pur şi simplu, creierul nostru învaţă nişte automatisme, şi pe astea le înveţi doar din experienţă. Aceste automatisme te fac să fii bun. Chiar şi exemplele de genii pot fi reduse la regula celor 10.000 de ore, spune Gladwell. Ştim cu toţii că Mozart era compozitor la 7 ani, dar de fapt nu a rămas nimic din ce a compus în primii 20 de ani de viaţă, erau numai imitaţii. După ce şi-a făcut norma de 10.000 de ore, geniul Mozart a compus operele care rămîn valabile şi azi.

Puştii care săreau gardul ca să aibă acces la computerele mari aveau cele 10.000 de ore de programare deja făcute atunci cînd s-a schimbat tehnologia. Reţeta succesului? Să ai cele 10.000 de ore de practică atunci cînd ceva se schimbă în mediu, făcînd experienţa ta valoroasă. Da, ştiu, e enervant, dacă nu v-aţi apucat deja de ceva, e prea tîrziu acum.

Alt exemplu al lui Gladwell, chiar mai uimitor. Dă multe exemple de familii evreieşti newyorkeze care au urmat acelaşi traseu: bunicii veniţi din Europa de Est se apucă de croitorie, trăiesc OK, dar nu bine. Copiii lor urcă pe scara socială şi devin liber-profesionişti, medici, avocaţi. Trăiesc bine, dar nu excepţional. Iar a treia generaţie explodează: avocaţi financiari şi bancheri care ajung milionari. Bine, nu toţii evreii care au emigrat în anii '20 în America au nepoţii milionarii, Gladwell a făcut exerciţiul invers: a luat familii de financiari evrei din New York şi le-a recompus arborele genealogic. Uimitor de similar: bunicii croitori, părinţii liber-profesionişti, trăind totuşi modest, nepoţii milionari. Care să fie explicaţia? O fi cabala iudeo-masonică? Prostii, să trecem.

Explicaţia celor 10.000 de ore care pică la momentul oportun. Evreii din Europa de Est au fost singurii emigranţi din valul de la 1920 care se ocupaseră cu meşteşugul; italienii şi irlandezii erau agricultori. Era o epocă în care explozia nivelului de trai din America permitea oamenilor să cumpere mai multe haine. Cine putea produce acele haine, cine avea cele 10.000 de ore la maşina de cusut? Evreii est-europeni. Concurenţa era prea mare ca să facă avere, totuşi au trăit OK, şi-au propulsat copiii în sus pe scara socială, i-au trimis la şcoli. Dar aceşti copii au rămas la nivelul imediat următor, au fost avocaţi şi medici trăind modest, nimic nu s-a întîmplat cu ei. Generaţia a treia erau tot avocaţi. Au încercat să intre pe Wall Street, dar nu prea aveau loc. Firmele de avocatură de pe Wall Street în anii '50-'60 erau un fel de club condus de protestanţi albi, care nu lăsau evrei, irlandezi sau negri să intre printre ei. Ce puteau să facă evreii? Au preluat operaţiuni marginale: fuziuni, preluări ostile la bursă. Fuziunile şi preluările ostile erau în anii '50-'60 practici neonorabile, avocaţii de clasă, albi, protestanţi nu se ocupau de aşa ceva, era sub demnitatea lor, deci le-au lăsat pentru firmele evreilor. Apoi, bum! Schimbarea tehnologică din anii '70, bursa a devenit alta, felul de a face afaceri s-a schimbat. Fuziunile şi preluările ostile au devenit regula zilei. Şi cine avea cele 10.000 de ore de practică în domeniu? Exact – firmele evreilor din generaţia a treia. Ierarhia firmelor de avocatură de pe Wall Street s-a dat peste cap, firmele protestanţilor albi s-au dus la fund.

Uimitor, nu? Citiţi restul de exemple cu ochii dumneavoastră. Eu mai am de practicat încă vreo 2000 de ore la scris editoriale, ca să devin foarte bun la chestia asta.

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

Hamsie 3,5 / 100 de grame

Am 187 de centimetri şi 80 de kile. De cîte ori merg la mare îmi pun mintea cu 5 centimetri şi juma de gram prăjit. Se numeşte hamsie. O comand, o aştept plin de două beri, stau aplecat pe masă, îi simt în nări înotul în ulei, o aud clipocind în ulei, o ştiu neajutorată, inertă, rostogolită pe carton şi venind spre mine pe picioare bondoace de chelneriţă. N-o suport fără usturoi şi la mare se face un usturoi tare, bineînţeles chinezesc, de-ţi taie limba, îţi jupoaie papilele, omorînd hamsia. Fac pauză, iar o omor cu bere rece. Ştiu că e lăcomie. Ştiu să mă opresc. Ştiu să-i dau putere să n-o uit. Şi mă potolesc. Aştept un minut. Iau bere. Să nu mai simt usturoiul decît departe, departe. Şi iau hamsia crocantă şi-o simt. Îmi place că nu mai e decît fantoma, un schelet. O mănînc uleiul încins. O ştiu, dar îmi place cît e, pe cartonul alb. E momentul meu delicios, privind în ochii trecuţi, scrumiţi. E momentul meu, îi fac umbră, soarele e apus de mult, uite, sînt stele pe cer, uite ce-ntuneric mă înconjoară. Ce-ntuneric e pe cartonul meu. Ce-ntuneric e-n cerul gurii mele. Şi atunci, în tăcere, mă trezesc luînd-o iar de la capăt: usturoi, hamsie, hamsie, usturoi. Bere. Îmi place să cred că nu se termină niciodată hamsia. Şi mănînc pînă cînd hamsia nu mai are gust. Pînă cînd hamsia îmi iese din piele. Eh, iese, se uită la mine şi mă mănîncă, mă roade. Aşa mă simt. Devin crocant şi nici o bere nu mă ameţeşte.

PUBLICITATE

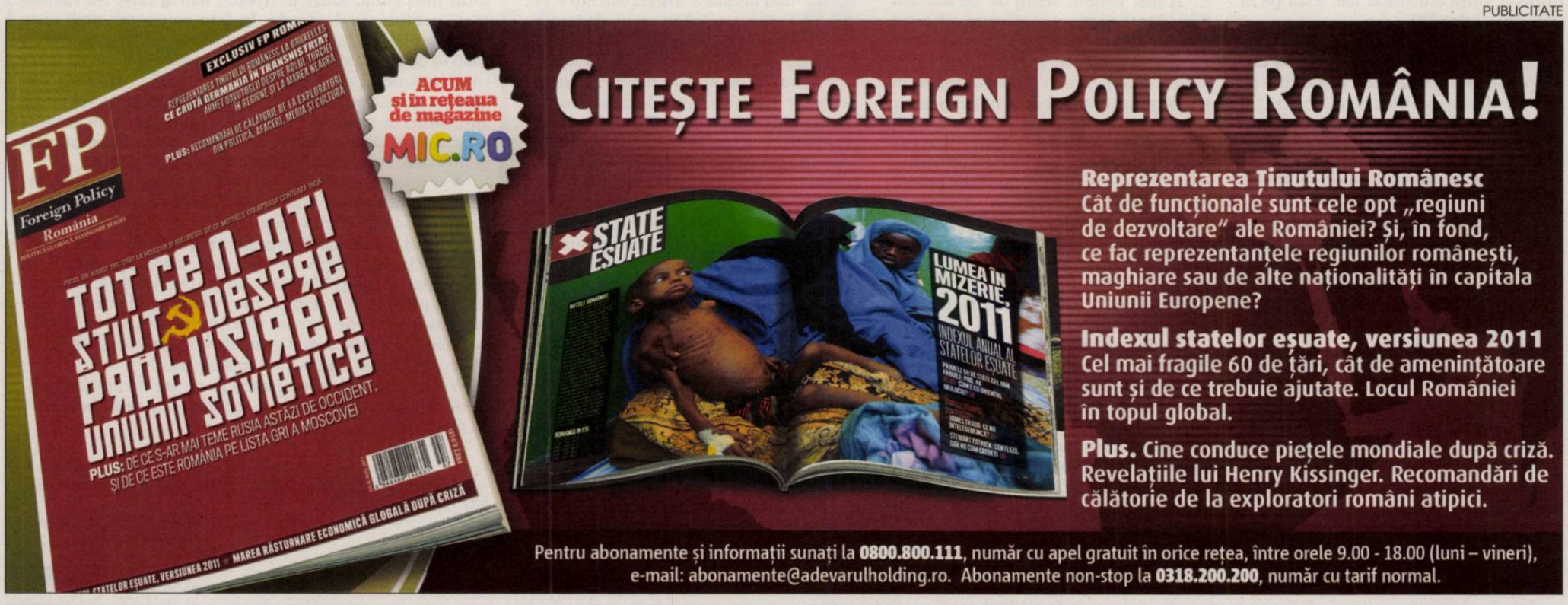

CITEȘTE FOREIGN POLICY ROMÂNIA!

Reprezentarea Ținutului Românesc
Cât de funcționale sunt cele opt „regiuni de dezvoltare" ale României? Și, în fond, ce fac reprezentanțele regiunilor românești, maghiare sau de alte naționalități în capitala Uniunii Europene?

Indexul statelor eșuate, versiunea 2011
Cel mai fragile 60 de țări, cât de amenințătoare sunt și de ce trebuie ajutate. Locul României în topul global.

Plus. Cine conduce piețele mondiale după criză. Revelațiile lui Henry Kissinger. Recomandări de călătorie de la exploratori români atipici.

Pentru abonamente și informații sunați la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 9.00 - 18.00 (luni – vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro. Abonamente non-stop la **0318.200.200**, număr cu tarif normal.

Culori

Texte şi opinii de:

● Dan PERJOVSCHI (artist vizual)
„Daţi-mi pereţi, că de cai mă ocup eu!“

● Iulian COMĂNESCU (analist media)
„De ce şi cum e verdele noul portocaliu“

● Alexandru OFRIM (istoric)
„Ce este culoarea?“

● Adina ROSETTI (scriitoare)
„Mă doare rozul din inima mea“

● Cristian TEODORESCU (scriitor)
„Ne-am vopsit în România“

argument

Culorile vîrstelor

Orice vîrstă îşi are culorile ei. Începînd cu naşterea, ea poate fi roz sau bleu, potrivit trusoului pe care i-l cumperi viitorului bebeluş. N-am prea văzut o venire pe lume „drapată“ în galben sau în roşu. Astea-s culori pentru mai tîrziu. Şi deşi toată lumea respinge în anii tinereţii culorile aparent fără personalitate, cum ar fi gri sau maro, mulţi sfîrşesc după o vreme prin a se complace în ele. Cînd îmbătrîneşti, nu-ţi doreşti să sari în ochi nimănui.

Culorile copilăriei? E o falsă impresie că-ţi poţi povesti copilăria în culori. Anii aceia sînt atît de diluaţi, încît au doar nuanţe, acuarele, pasteluri. Mai degrabă ţii minte mirosurile. Culorile „obligatorii“ nu se pun: portocaliul-căcăniu al costumului şoimilor patriei şi tricolorul de pe cravata roşie, înflăcărată. O culoare care m-a marcat: galbenul auriu al şnurului de comandant de detaşament. Îmi dădea autoritate, însă nu atît de multă ca cea a ciucurilor de-un albastru profund al comandantului de unitate. Şi a mai fost şi faza cu televizorul „în culori“. Ştiam că există, dar nu văzusem niciodată vreunul. Prin anii ’80 se difuzau filme color la TV şi erau anunţate, parcă – „acest program este color“. Mă zgîiam la televizorul Diamant şi nu înţelegeam de ce eu îl văd tot alb-negru. Unde erau culorile? Aproape că mă dureau ochii pînă cînd puteam să jur că cerul din filmul de pe ecran era de fapt bleu, şi nu gri.

Mai erau culorile din „expresiile frumoase“ de la ora de română. „Albastru de peruzea“, „roşu ca focul“ sau „alb ca omătul“. Îmi plăceau, însă mai tîrziu am aflat că acestea erau de fapt clişee.

În 1990, viaţa mi s-a colorat pe neaşteptate, odată cu prima firmă portocalie de pe Calea Moşilor, care se aprindea feeric în fiecare seară – Copy Cop. Am început să ţin jurnale şi visam la un băiat, Fane, „cu ochii imposibili de albaştri“. Erau la modă karatele, iar aici valoarea avea o directă legătură cu culoarea centurii. Nu voi uita momentul în care mama mi-a vopsit în verde centura portocalie pe care o aveam. Era o vopsea dubioasă, aşa că a ieşit mai mult un vernil, putea fi luată drept centură maro. Pe cea albastră n-am mai purtat-o niciodată, căci m-am lăsat de karate.

Ouăle de Paşti nu mai erau acum doar de un roşu palid (cel al vopselei Galus, care era de fapt pentru ţesături; unii făceau rost de vopseluri tipografice, deşi toată lumea spunea că erau toxice). Aveam ouă verzi sau portocalii. Pentru mine a urmat însă o perioadă de refuz al culorii. Negru *rules*. Subţiază, e şic, e rockăresc, e acceptat de gaşcă. Cum să mergi la concertul Scorpions cu un tricou galben sau roz? Doar „cocalarii“ care merg la discotecă se îmbracă „în culori“.

Viaţa mea s-a colorat din nou la prima ieşire în Occident. A fost o explozie de culori. Eram într-o stare de spirit atît de bună, încît am adoptat pe loc portocaliul. Mi-am cumpărat eşarfe, baticuri, bluze, cercei portocalii. Odată cu întoarcerea acasă, în Bucureşti, mi s-au părut inutile. Însă mi-am zugrăvit pereţii garsonierei în portocaliu. Era doar un ecou al unei stări de bine.

După 30 de ani au început să-mi placă imprimeurile, cocteilurile, combinaţiile. Adio negru! E ca un corb care aduce veşti proaste. Iar 30 de ani este exact vîrsta la care nu vrei să auzi decît veştile bune. Încă mai visezi un pic la un viitor roz, deşi ai mereu senzaţia că viaţa ta se scufundă din ce în ce mai mult în cenuşiu. Noroc cu reabilitarea termică! Blocul de vizavi pe care îl vezi pe geam în fiecare dimineaţă şi care acoperă cerul e vopsit acum în roşu corai. (**Adina Popescu**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
după 1 septembrie.

Stela GIURGEANU

Cu vîrsta, ROGVAIV-ul dispare

Aţi auzit vreodată de culorile: zmeură zaharoasă, căpşună mieroasă sau stafidă modernă? Se pare că ele există. Sînt noile nuanţe propuse de o firmă de cosmetice. Mai bine zis, noile „culori" ale unor vopseluri de păr. Căci cine ar putea refuza, într-o lume în care ROGVAIV-ul s-a banalizat, asemenea prospături?

La fel cum industria de marketing caută înfrigurată să revitalizeze culorile, branduindu-le cu tot soiul de epitete, la fel şi majoritatea publicului consumator pare într-o căutare, febrilă, de inovaţii într-ale nuanţelor, inovaţii care să-i scoată, la o adică, din comun.

Azi nu se mai poartă şatenul simplu, ci castana cu irizaţii, roşcatul e pentru pensionare, dacă vrei să fii trendy alegi pentru podoaba capilară căpşuna mieroasă (încă nu mi-e clar dacă epitetul se referă la miere sau la o potenţială însuşire linguşitoare a fructei). Iar dacă e să întrebaţi un coafor despre negru, vă va spune că brunetul se poartă, dar cu reflexe albăstrui.

Culoarea este obsesia mea de zi cu zi, bucuria şi frămîntarea mea.

CLAUDE MONET

Deunăzi am auzit şi povestea unui croitor despre un client cu bani. Venise chitit să-şi facă un costum gri petrol. Croitorul l-a amînat de cîteva ori, pe motiv că nu găseşte materialul în nuanţa căutată. Clientul, deoarece pleca într-o călătorie de afaceri, şi-a dat acordul pentru realizarea costumului *in absentia*. Au urmat măsurătorile, alegerea modelului, desenarea şi scoaterea tiparului etc. şi afacerea a fost iniţiată. Croitorul a fost şi plătit, cu condiţia ca respectivul costum să-l aştepte pe client peste două săptămîni, la întoarcere, cînd urma să meargă la un dineu important. Pînă aici, toate bune şi frumoase, mai puţin finalul. Adică materialul a venit, croitorul s-a apucat conştiincios de lucru, iar la întoarcerea clientului costumul aştepta, elegant, pe umeraş. Reacţia plătitorului însă a fost una

De ce nu m-aţi avertizat, domnule, că voi arăta ca o mochetă?

de stupefacţie. Gri petrol? Culoarea asta e ca dracu', de ce nu m-aţi avertizat, domnule, că voi arăta ca o mochetă? Clientul habar n-avea ce însemna culoarea gri petrol, dar sunase bine într-o conversaţie la nivel înalt.

De cealaltă parte a baricadei (încă) se mai poartă rozul. Cu variaţii de ocru sau roz moale. Adică soft pink. E culoarea verii, preferată de la blondele înalte şi zvelte, pînă la casnicele pline de greutăţi. E o culoare optimistă şi e purtată pe buze, trup şi unghii.

Şi dacă vorbim de unghii, aici lucrurile o iau total razna. Căci în paleta de oferte a producătorilor de ojă, negrul – considerat la apariţie ceva nonconformist – a devenit azi deja desuet. Ar putea, adică, să roşească de-a dreptul, cînd prin faţa sa defilează unghii verzi, portocalii, gri, galbene sau lila. Ca să nu mai vorbim de manichiura franţuzească, care nu mai păstrează evidenţierea naturalului, bej cu alb, ci se compune din tot soiul de culori, astfel încît o mînă poate fi terminată de unghii albastre, cu vîrfuri roşii. Sau mov cu vîrfuri galbene. Sau gri cu maro. Combinaţiile sînt infinite.

Asortate trendului sînt şi florile. Cine n-a văzut, în găleţile pestriţe ale florăreselor, trandafiri albaştri sau crizanteme verde fosforescent? Flori obidite, care odată puse în apă încep să-şi lase în vază cerneala şi să revină, ca într-un cîntec de lebădă, doar pentru o clipă, de dinainte de ofilire, la ceea ce au fost odinioară.

Iar dilema este, că într-o lume ameţitoare de culori, combinaţii şi denaturări, întrebaţi ce se mai poartă, stiliştii încă recomandă într-un glas: „Anul acesta se poartă naturalul".

Cristian TEODORESCU

Ne-am vopsit în România

Cu aerul ei de ţăţică îmbrăcată şi de la Dragonul Roşu, şi din buticurile exclusive de la Paris, România a trecut de la cenuşiul tăcut şi inexpresiv de pe vremea lui Ceauşescu la culori care ţipă bezmetic. Sobrietatea negrului are străluciri cocalare, iar în albul cel mai imaculat pîndeşte un rozaliu care-ţi face neruşinat cu ochiul. Roşul e cel mai adesea agresiv şi executiv – ca în taioarele doamnelor masculinizate de la multinaţionale. Galbenul strigă la tine din cravatele domnilor care, din necesităţi profesionale, poartă costume în culori închise. Albastrul are nuanţe ameninţătoare de „Nu ştii cine sînt eu!". Verdele calm, de tweed, al hainelor lui Neagu Djuvara e o insulă între toate nuanţele de verde sclipicios prin care eşti avertizat că te afli în preajma unui Vip sau a unei Vipese. În maro nu se mai îmbracă decît fraierii şi miliardarii care vor să pară populari sau să rimeze vestimentar cu nuanţa lambriurilor de pe iahturile lor. Griul şoarece are trecere numai cu eticheta unei case de modă celebre, iar griul închis e fostul gri deschis al hainelor pe care le-au primit de milă boschetarii.

Dacă ieşi din centrul Bucureştiului, albul îşi pierde solemnitatea, poate şi din cauză că e culoarea unor tricouri care au avut şi zile mai bune, sau e purtat în metrou de fete ai căror pantaloni de un alb strălucitori tînjesc după scaunul din faţă al unui 4x4 sau al unei decapotabile cu perspective. Aici negrul începe să aibă voioşia tricourilor cu reclame pe ele, popularitatea pantalonilor de velur spălaţi cel puţin o dată şi misterul sutienelor care se întrezăresc prin bluzele fetelor. În cercul următor, în care se simte influenţa hainelor cumpărate de la second-hand, nu mai contează culoarea cu care te afişezi, ci cum faci să n-ai aerul că te-ai îmbrăcat la mîna a doua. Aici îi găseşti pe toţi cei care au aerul că sînt la modă, dar cu o întîrziere de un an, şi pe cele care vor să se îmbrace ca la Paris şi îşi fac propria lor casă de modă din magazinele SH. Ăştia sînt ambiţioşii fără bani: domnişoarele care visează la roşul taioarelor executive şi domnii care bat la uşa firmelor care îi vor obliga să se îmbrace în costume negre. În ultimul cerc al Bucureştiului se află purtătorii de blugi fără marcă şi de haine a căror culoare nu contează. Pentru ei blugii sînt pantalonii ultimei şanse sau ai încercării de a mai părea ceva într-o lume în care nu-şi mai găsesc locul. Unii sînt şomeri care-şi mai rostuiesc ceva de muncit la negru, alţii sînt nefericiţi care vor să pară apţi de muncă. Îi vezi pe la cîrciumi de cartier sau pe la cîte un non-stop, unde îşi spun poveşti în aşteptarea unei slujbe care nu mai vine. Pentru ei blugii sînt echivalentul speranţelor pe care le-au avut în tinereţe că-şi vor putea cumpăra o pereche, ca să poată părea băieţi de pe centru. Acum, din acele speranţe nu mai au decît încercarea de a părea şi azi băieţi de băieţi, ca să-şi găsească o slujbă după ce au rămas cu buzele umflate.

Dacă pătrunzi în România profundă, cea de la ţară, culorile sînt mai prăfoase şi de cele mai multe ori ieşite la apă. Recunoşti portocaliul, roşul şi galbenul de partid pe tricouri şi geci de fîş, care au apucat să se decoloreze de la ultima campanie electorală, în combinaţie cu pantaloni a căror culoare nu contează şi cu şlapi care ridică praful de pe marginea drumului.

Aici femeile umblă îmbrăcate în trening în jurul casei, iar fetele – în rochii negre sau roşii din bumbac chinezesc. Bărbaţii poartă bermude din care le ies ţurloaiele arse de soare şi duc de coarne cîte o bicicletă rămasă de pe vremea cînd făceau naveta. Prin curţi vezi cîte o Dacie pe butuci, în jurul căreia a crescut iarba. Iar în faţa caselor mai răsărite – nu cele de vacanţă, care seamănă cu dinţii de aur dintr-o dantură stricată – dai cu ochii de vreun Logan proaspăt spălat pe bătătură şi pregătit pentru o expediţie la oraş. Adunaţi la mesele de tablă de sub umbrarul cîrciumii din centru, care a rezistat aproape neschimbată asalturilor tranziţiei, moşuleţii sînt îmbrăcaţi cu tricouri în dungi roş-albastre, pe sub haine negre, încît au aerul că-şi fac încălzirea pentru lumea de dincolo.

În satele astea casele de vacanţă sînt văruite în trandafiriu sau în violet şi pe acoperiş au ţiglă de un roşu-vişiniu, să se vadă de la distanţă şi *să facă diferenţa* faţă de casele ţăranilor din jur. Acestor vile le răspund coloristic palatele şi pălăţelele ridicate la margine de ţiganii care au făcut bani, nu se ştie cum, prin străinătate ori din afaceri cu

Care sînt însă culorile oralităţii noastre?

fier vechi sau de altă natură prin ţară. Asta în timp ce băncile din faţa primăriei, acolo unde ele există, sînt vopsite în tricolor, ca să se pătrundă românul de patriotism în timp ce stă pe ele, iar dispensarul şi mai ales şcoala sînt cel mai adesea coşcovite, de parcă ar fi în curs de abandonare. Satele astea lovite de o sărăcie progresivă tot mai neiertătoare nu fac altceva decît să încurce circulaţia maşinilor care trec pe drumurile naţionale şi trebuie să încetinească atunci cînd ajung pe teritoriul lor.

Care sînt însă culorile oralităţii noastre? Dacă ţinem seamă care e substantivul comun cel mai des folosit în discuţii, cea mai răspîndită dintre ele, cu diversele ei nuanţe, ar fi culoarea sexului masculilor, de la cea mai fragedă vîrstă la adînci bătrîneţi. Ar urma culorile banilor şi ale covrigilor şi de-abia după aceea culoarea sexului femeilor care, pînă cu vreun deceniu înainte, se afla pe un evocator prim loc. Românul a trecut însă între timp de la soluţia expeditiv-metafizică a trimiterii celor care nu-i plac în stadiul de proiect, la invocarea meditativă a propriului său organ de reproducere, potrivit unei noi filozofii: am, deci exist!

***Cristian Teodorescu** este scriitor.*

Albastru

Albastru de metilen = *colorant albastru întrebuinţat în vopsitorie, în lucrări de biologie şi în medicină.*

Albastru de Prusia (sau de Berlin) = *ferocianură de fier folosită ca pigment albastru.*

Inimă-albastră = *a) suflet trist, p. ext. tristeţe, jale; b) necaz, mînie, furie.*

Cu (sau de) sînge albastru = *de neam mare, ales; nobil.*

E (cam) albastru = *e (cam) rău, (cam) neplăcut, situaţia e (cam) dificilă.*

Alexandru OFRIM

Ce este culoarea?

Nici nu ne mai dăm seama în ce lume colorată trăim astăzi, prin comparaţie cu universul cenuşiu al epocii comuniste. Îmi amintesc că am văzut un interviu cu un condamnat închis înainte de 1989 şi eliberat la sfîrşitul anilor '90, care, la ieşire, era uluit şi exclama: „Cît de colorat este totul!"

Spectrul cromatic a intrigat dintotdeauna, dar nu avem încă o teorie generală a culorii. *„Colour is not an easy matter!"* avertiza şi Umberto Eco în studiul *„How culture conditions the colours we see"*. Care om de ştiinţă nu este interesat de culoare? Pentru fizicieni este o lungime de undă particulară, chimiştii studiază pigmenţii, naturaliştii se interesează de prezenţa culorii în lumea vie, în timp ce mineralogii se ocupă de varietatea nuanţelor în lumea anorganică. Filozofii, de la Aristotel încoace, n-au încetat să se mire în faţa spectacolului culorilor. La rîndul lor, medicii şi psihologii au încercat, prin cercetări experimentale, să elucideze mecanismele răspunsului perceptiv la efectul cromatic. Apoi, lingviştii, antropologii şi – ultimii veniţi – istoricii s-au alăturat efortului de a răspunde la întrebarea: „Ce este culoarea?".

În ştiinţele socioumane, culoarea este un cîmp de bătălie, un loc de confruntare şi de dezbateri aprige între diverse orientări. Culoarea delimitează zonele de discontinuitate din lumea înconjurătoare, astfel încît diferenţele cromatice furnizează un important instrument de clasificare şi de ordonare. De aici importanţa vocabularului culorilor, prezent în toate limbile pămîntului. S-a pus întrebarea: ce rol joacă natura şi ce rol are cultura în această categorizare şi numire a culorilor? În funcţie de răspuns, psihologii, lingviştii, antropologii formează două mari tabere: una evoluţionist-universalistă şi alta culturalist-evoluţionistă.

Există adevăruri universale ale culorii?

Conform opiniilor evoluţioniste, denumirile de culori şi chiar percepţia culorilor ar fi evoluat în cursul istoriei umanităţii. Cu alte cuvinte, limbajul culorilor şi percepţia culorilor sînt acelaşi lucru, iar diferenţele de limbaj reflectă diferenţele de percepţie. Aceste teorii au plecat de la constatările clasicistului englez W. Gladstone (1858) referitoare la sărăcia şi imprecizia lexicului culorilor în scrierile lui Homer, unde, de exemplu, termenul *glaukos* desemnează deopotrivă gri, verde, albastru, galben şi maro. Astfel s-a născut ipoteza că grecii nu ar fi făcut diferenţa între aceste culori. S-a spus că indivizii aparţinînd unor societăţi antice sau primitive, premoderne, încă n-ar fi fost înzestraţi cu anumite capacităţi cognitive, ba mai mult, ar fi avut o altfel de alcătuire a aparatului ocular şi, în consecinţă, nu puteau distinge culorile cu fineţea oamenilor „evoluaţi", „civilizaţi" de astăzi.

În anul 1969, doi cercetători americani – lingvistul P. Kay şi antropologul B. Berlin – relansează discuţia asupra universalităţii şi evoluţiei modalităţilor de numire a culorilor. Cartea lor, *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution,* se baza pe date lexicografice culese de la vorbitorii a 20 de limbi, precum şi pe date despre alte 78 menţionate în literatura de specialitate. Ei susţin că terminologia culorilor evoluează de la un set simplu, bazat doar pe două categorii: luminos şi întunecat (precum în limba Dani din Noua Guinee), apoi adăugîndu-se noi cuvinte, într-o ordine fixă, pînă la setul complex, alcătuit din 11 culori de bază: negru, alb, roşu, verde, galben, albastru, maro, portocaliu, roz, violet şi gri. De exemplu, în limbile în care există trei termeni, lîngă alb şi negru, al treilea este în mod obligatoriu cel care desemnează culoarea roşu, apoi în limbile care au un vocabular al culorilor mai lărgit se adăugă progresiv cei-lalţi termeni, cumulativ, întotdeauna în aceeaşi ordine. Aşadar, toate limbile ar asculta de această lege universală şi, pe măsură ce evoluează, ele achiziţionează noi termeni. Procesul este dublat de un evoluţionism tehnologic: cu cît sînt mai „avansaţi", vorbitorii unei limbi au o mai mare nevoie de a distinge culorile şi, în consecinţă, apar mai multe cuvinte pentru a le desemna. Însă există mereu o constrîngere biologică universală în procesul trecerii de la un stadiu la altul.

Culoarea – fenomen cultural?

Încă de pe la 1900, punctul de vedere universalist a fost criticat de reprezentanţii culturalismului, teorie apărută în antropologia culturală americană. Potrivit celebrei ipoteze Sapir-Whorf, percepţia culorilor ar fi orientată de limbaj. Vocabularul culorilor influenţează percepţia culorilor. Adică identificăm doar culorile pentru care dispunem de cuvinte. De exemplu, am vedea doar alb, negru şi roşu nu pentru că în realitate ar exista doar aceste culori, ci pentru că în cultura respectivă nu există decît aceste cuvinte în lexicul culorilor. Culturaliştii insistă asupra faptului că nu există diviziuni „naturale" ale spectrului culorilor şi că decupajul în continuum-ul experienţei cromatice este făcut de fiecare cultură în parte. Aşadar, frontierele între culori şi nuanţe, clasificarea acestora depind de cultura celor care le privesc! Apoi, peste tot, culorile, dincolo de proprietăţile lor concrete, sînt implicate într-o vastă reţea de semnificaţii simbolice, sociale, religioase etc., foarte diferite de la o cultură la alta şi, în consecinţă, departe de a fi universale.

„Cît de colorat este totul!"

Cercetările de antropologie lingvistică au insistat pe faptul că terminologia cromatică este luxuriantă în unele limbi, în timp ce în altele este minimală. În Africa, Oceania, Asia, decupajul cromatic are trei mari unităţi: alb, negru şi roşu. Unele limbi multiplică nuanţele care pot fi deosebite, altele le restrîng. Populaţia Ndembu din Zambia denumeşte cu acelaşi cuvînt culorile albastru şi negru, precum şi galben-portocaliu-roşu, dar aceasta nu înseamnă sărăcie a vocabularului culorilor, pentru că, de multe ori, stimulul cromatic este desemnat în mod diferit, printr-o emoţie sau prin obiectul ori fiinţa care are această proprietate. Aşadar, în evaluarea vocabularului culorilor, numărul cuvintelor care denumesc explicit culori este un criteriu înşelător. Trebuie ţinut cont şi de expresiva paletă prin care sînt precizate nuanţele.

Astfel, în limba maorilor din Noua Zeelandă există în jur de 300 de termeni care desemnează nuanţe; sînt introduşi şi alţi parametri ai culorii, cum ar fi saturaţia, tenta, luminozitatea, contrastul, textura. Vocabularul şi percepţia culorii roşu ţine seama de contextul precis de manifestare: opoziţii cald-rece, uscat-umed, moale-tare. Pentru noi, europenii, primează culoarea, nu natura sau textura obiectului. O cameră poate fi asortată în roşu: perete, covor, cuvertură – toate vor fi asimilate categoriei de „roşu" indiferent de natura materialului din care sînt făcute obiectele. Mai mult, în unele culturi africane, vocabularul cromatic este exprimat diferit, în funcţie de sex şi de vîrstă. Pentru japonezi, ceea ce contează este luminozitatea: ei deosebesc lexical mai multe tonuri de alb, de la mat pînă la strălucitor, uneori insesizabile pentru ochiul unui european. Este cunoscută bogăţia vocabularului eschimoşilor referitor la nuanţele zăpezii. Sensibilitatea cromatică diferă de la o cultură la alta – culorile nu sînt niciodată neutre, ele au o încărcătură simbolică, vehiculează coduri sociale şi valori ideologice. Ar fi loc pentru o întreagă discuţie referitoare la culorile din drapelele naţionale.

Roşu

Roşu de Congo = *colorant organic de sinteză, care se prezintă ca o pulbere roşie, foarte uşor solubilă în apă, folosit în vopsitorie şi ca indicator în chimia analitică.*

Roşu de anilină = *fucsină.*

Roşu de buze = *ruj.*

Roşu de Purcari = *varietate de vin produs în localitatea Purcari din Republica Moldova.*

Roşie de stepă = *rasă de vite mari cornute, pentru lapte.*

Pieile roşii = *nume dat populaţiei indigene din America de Nord.*

Fascinanta istorie a culorilor

Istoria culorilor s-a dovedit plină de surprize în viziunea istoricului Michel Pastoureau. (La noi au fost traduse cărţile *Albastru. Istoria unei culori* şi *O istorie simbolică a Evului Mediu Occidental.)* Pentru el, „a vedea" o culoare nu este doar un dat biologic şi fiziologic, ci un fenomen mult mai complex, cu multiple condiţionări cultural-istorice. Noi astăzi trăim în alt univers senzorial, iar percepţiile noastre vizuale înregistrează cu mult mai mulţi stimuli cromatici, în comparaţie cu oamenii din societăţile premoderne. Modurile noastre de a clasifica şi de a defini culorile nu mai coincid cu cele din trecutul mai mult sau mai puţin îndepărtat.

Raportarea oamenilor la culoare se află în continuă mişcare şi reorganizare. Semnificaţia bulinelor albastre şi roşii de la robinetele noastre din baie ar scăpa oamenilor de odinioară. Apoi, ei nu ar asocia verdele cu ideea de natură. Pînă în secolul al XVIII-lea, natura era definită prin cele patru elemente (apă, aer, foc, pămînt) şi nicidecum prin culoarea verde de azi, simbolul clorofilei şi al ecologismului. Asocierea verde-natură datează abia din epoca romantică. Multă vreme, pînă la inventarea coloranţilor sintetici, pigmenţii naturali de culoare verde erau volatili în ţesăturile vopsite, iar cei anorganici (oxidul de cupru) erau otrăvitori („verdele de Paris"). Iată de ce întregul simbolism al verdelui era cantonat în jurul acestui caracter instabil. Verdele era asociat cu jocul, cu banii şi hazardul, era culoarea bufonilor şi a vînătorilor. Începînd cu cazinourile din Veneţia secolului al XVI-lea, masa pentru jocul de cărţi este întotdeauna verde. Nu întîmplător, verdele a fost ales şi în tipărirea primelor bancnote ale dolarului (1792).

Pînă pe la începutul secolului al XIX-lea – surpriză! – rochia de mireasă avea culoarea roşu, lucru care ar şoca sensibilităţile cromatice din zilele noastre! Era un mod de a simboliza feminitatea, dar şi de a sublinia caracterul excepţional al momentului, pentru că, în mod obişnuit, pigmentul roşu intens era scump şi, în consecinţă, rezervat doar celor bogaţi. Negrul, de asemenea, era o culoare greu de obţinut din punct de vedere chimic, de aceea era privilegiul eleganţei princiare şi al autorităţii (magistraţii, preoţii). Explozia coloranţilor industriali pe la 1850 a dus la democratizarea culorilor, la diversificarea extraordinară a gamei cromatice, la apariţia unor nuanţe altădată imposibil de reprodus sau de imaginat.

Albul şi negrul n-au fost întodeauna asociate cu aceeaşi insistenţă ca în zilele noastre. De exemplu, pînă în secolul al XVI-lea jocul de şah avea piese albe şi roşii, ca în India, de unde şi provenea. Identitatea binomului alb-negru a fost accentuată de bicromia paginii tipărite (negru pe alb), a gravurii şi, mai apoi, de apariţia fotografiei. Dacă azi, din raţiuni ştiinţifice, albul şi negru sînt considerate non-culori sau culori „acromatice", în trecutul european, ca şi în multe alte spaţii culturale, ele sînt culori de bază. Cînd Japonia a adoptat televiziunea în culori, expresia nu a fost tradusă literal, ci „televiziune naturală". Iată că însăşi noţiunea de „culoare" poate avea înţelesuri diferite. Vedem bine că atunci cînd vorbim despre culori, ca despre orice altceva de altfel, trebuie să fim foarte atenţi la... nuanţe.

Nu spunea spunea oare şi Verlaine: „Nuanţa eu rîvnesc s-o caut, / Nuanţă, nicidecum Culoare"?

Alexandru Ofrim *este conf. univ. dr., predă cursuri de istorie culturală la Facultatea de Litere, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Străzi vechi din Bucureştiul de azi, *Editura Humanitas, 2011.*

Irina NEATU

Abuzul de culoare

Simt culorile, lucrez cu ele, cred în puterea lor de a delecta ochiul şi sufletul. Pledez pentru o viaţă nu doar colorată, ci colorată armonios. Susţin această idee întrucît, observînd ceea ce mă înconjoară, consider că sîntem expuşi în permanenţă unui abuz de culoare.

Peisajul urban actual este departe de a oferi o armonie a culorii. Culoarea este folosită în mod brutal, abundent, neadecvat. Plimbările prin oraş devin din ce în ce mai delimitate pentru mine. Sînt un mare fan al artei stradale şi de fiecare dată cînd întîlnesc în plimbările mele un perete monoton animat printr-o formă evoluată de graffiti – o adevărată explozie de culoare – simt o plăcută surpriză, revigorare. O mică plăcere care mereu mă face să zîmbesc.

Dacă în zonele centrale stridenţa culorilor este mînată de motivaţia mercantilă, de intenţia de a acapara cît mai mulţi consumatori, în zonele „dormitor", pentru reabilitarea termică a faţadelor blocurilor observ că sînt folosite culori la fel de stridente. De data aceasta motivaţia ar fi una simplă, cred eu, şi anume dorinţa acută de a disimula cenuşiul murdar al blocurilor. Intensitatea culorii este astfel corespunzătoare intensităţii acestei dorinţe, fără ca oamenii să mai ia în calcul şi problema esteticului.

Tot un abuz de culoare simt şi în lumea advertisingului, fie că e vorba de bannerele care împînzesc oraşul, fie că e vorba de ambalajele produselor care umplu rafturile supermarketurilor. Advertisingul sare în ochii tuturor, cu culori cît mai puternice, ca să fie „remarcate" şi cît mai standardizate, ca să respecte „reţeta" şi să producă efectul dorit. Dacă vrei să exprimi ceva „fresh" foloseşte un verde proaspăt, dacă vrei să fii cool, nonconformist – magenta.

Toate apele au culoarea înecului.

EMIL CIORAN

Dacă în lumea artelor vizuale, a graphic designului culoarea este folosită ca formă de expresie, şi este aleasă de cele mai multe ori intuitiv, în advertising culoarea este determinată prin studii şi analize. Astfel, culoarea capătă rolul de a vinde, de a diferenţia, de a poziţiona. Aş putea spune astfel că rolul estetic al culorii a fost devansat de cel funcţional.

Culoarea pentru mine înseamnă estetic. Folosesc culoarea pentru a crea emoţii, pentru a pune întrebări sau pentru a oferi răspunsuri. În proiectele mele culoarea face parte dintr-o viziune de ansamblu. Paleta cromatică se conturează încă din faza de concept, evoluînd de-a lungul procesului creativ. Astfel, materialul final are sens doar în formula cromatică în care a fost gîndit. De exemplu, în cazul unui proiect recent mi s-a sugerat înlocuirea culorii folosite cu o alta, pe baza subiectivismului clientului. Disonanţa astfel creată l-a determinat să înţeleagă alegerea mea, varianta originală propusă fiind curînd acceptată.

Nu cred că există culori „urîte", ci doar culori greşit folosite. Pentru fiecare culoare există un context în care aceasta să radieze. Armonia culorilor îmi provoacă stări de contemplare. Un mix perfect de culori îmi reţine îndelung atenţia şi mi se întipăreşte puternic pe retină. Armonie cromatică poate să existe fie că e vorba de combinaţii de culori puternice, de o compoziţie monotonă sau de accente de culoare. Cred că cel mai bun model în crearea unei palete cromatice armonioase îl oferă natura, pentru mine sursă inepuizabilă de inspiraţie şi fascinaţie.

O altă lume caracterizată prin armonie cromatică este cea a motivelor tradiţionale. Mă refer aici atît la varietatea şi contrastul coloristic al ţesăturilor româneşti, cît şi la explozia de culori a ceramicii orientale, şi la lumina, simplitatea, armonia cromatică din arhitectura ţărilor nordice.

Cred că toţi designerii dezvoltă de-a lungul timpului „obsesii" pentru anumite culori. Descoperă o culoare, o exploatează, o duc la extrem, o analizează în mai multe ipostaze, după care sînt cuceriţi de o alta. Într-un mod mai mult sau mai puţin conştient, eşti mereu influenţat de ceea ce observi în jur, în lumea profesională, în lumea artelor vizuale, de anumite lucrări pe care le descoperi, mai noi sau mai vechi. Nu cred însă în trenduri, în culori „la modă". Cred în tonul expresiilor create prin culoare. Se poate obţine un efect, o expresie care să facă parte din valul inovativ care domină, pornind de la culori total diferite. Nu există modă, există dorinţa de a explora, de a vibra la maximum.

Irina Neatu *este graphic designer, fondatoarea studioului de grafică Concept Machine.*

Sergiu VASILOV

Marketing în coadă de păun

Am copilărit într-o lume fără marketing şi am o stranie presimţire că voi îmbătrîni, bine mersi, tot fără. Însă, pe la jumătatea vieţii – pe la vîrsta cînd Dante se adîncea în pădurile întunecate ce aveau să-l ducă, prin infern şi purgatoriu, pînă la Beatrice, la sufletul său pierdut „dincolo" –, m-am pierdut şi eu, mai întîi în joacă, mai apoi într-un soi de prizonierat destul de sumbru, în această disciplină confuză, capricioasă, lacomă şi nedisciplinată, fără de care – nu-i aşa? – pămîntul ar fi încetat de mult să se mai rotească.

Am terminat liceul la Iaşi, în '92, şi pentru facultate am ales „relaţii economice internaţionale" pentru că era singurul loc în care se dădea şi un examen în limba engleză. Visam să o zbughesc cu prima ocazie peste graniţele patriei, proaspăt devenite penetrabile după spectaculosul an 1989. Prima ocazie a fost Japonia, care a apărut de nicăieri cu o ofertă de nerefuzat: un an de studiu al limbii japoneze, urmat de patru ani de facultate, totul la jumătate de glob distanţă. Am acceptat pe loc – pe atunci merita numai pentru zborul pînă acolo. „Cinci ani?!", au icnit cu durere părinţii. „Minimum!", am izbucnit eu triumfător. „Şapte dacă fac şi un master." În final au fost 11 ani bătuţi pe muchie.

La marketing am ajuns iniţial din comoditate: era subiectul pe care îl înţelegeam cel mai uşor, predat de un profesor care îmi era simpatic. „Despre ce să scriu?", l-am întrebat la finalul seminarului de doi ani, cînd a trebuit să îmi aleg un subiect pentru lucrarea de diplomă. „Orice", mi-a răspuns. „Totul e marketing. Şi cînd faci curte unei fete tot marketing e." Aşa că am scris despre cum a făcut România curte coanei Europa şi marelui împărat albastru NATO în anii '90 şi am luat nota 10 (însă fără încurajarea de a continua să mă specializez în marketing).

Pentru masterat m-am hotărît să studiez ceva mai „serios" şi am cotit-o spre literatura modernă japoneză, un subiect care speram că mă va ajuta mai mult să înţeleg ţara care mă adoptase cu atîta largheţe. Atunci a fost prima oară cînd am înţeles puterea simbolică a unei culori, într-un roman de Natsume Sōseki, la finalul căruia protagonistul, după ce şi-a cucerit iubita şi şi-a pierdut sprijinul familiei (*„it's complicated"*, cum s-ar zice azi), porneşte năuc prin oraş şi începe să vadă roşu peste tot, pînă cînd întreaga lume pare să ia foc. Roşu am văzut şi eu în anul următor, cînd mi s-a terminat bursa şi a trebuit să îmi găsesc de lucru în Tokyo. Mult mai tîrziu abia, aveam să aflu (din cărţile lui Carl Jung) că roşu e culoarea „trecerii prin infern", dar şi culoarea primei „spiritualizări a materiei" (*rubedo*-ul alchimic).

Pînă atunci însă, firul roşu al Ariadnei avea să mă conducă înapoi la marketing, de data asta fără libertatea de odinioară, de a face orice, gîndi orice, scrie orice. Îmi amintesc că în primele săptămîni de lucru la firma de studii de piaţă la care mă angajasem nu am făcut decît să număr răspunsuri de „da", „nu" şi „nu ştiu/nu mă interesează" într-un set de chestionare despre imaginea Canadei în Japonia. Erau tipărite pe hîrtie galbenă, atît îmi amintesc; e cam singura pată de culoare din primii mei doi ani de lucru în marketing.

Cum se întîmplă de obicei, abia după ce oglinda s-a înnegrit de tot a apărut şi portiţa de scăpare: o ofertă de lucru din Anvers, tot de la o firmă de studii de piaţă, însă de data asta cu pretenţii mult mai academice. Pentru cine nu a văzut documentarul lui Adam Curtis, *The Century of the Self,* e vorba de o întreagă tradiţie de aplicare a ideilor din psihologie în marketing, PR, politică, etc. Aici culorile erau preţuite şi studiate cu mare zel, chiar dacă nu întotdeauna coerent şi limpede. Nicicînd nu m-am simţit mai preţios (şi mai stupid, în acelaşi timp) decît în primele mele săptămîni de training la Centrul de Diagnosticare Sistematică a Pieţei din capitala flamandă a diamantelor. A fost poate experienţa cea mai apropiată de o iniţiere ezoterică de care am avut parte vreodată. Aici păunul şi-a desfăcut deplin evantaiul cozii şi am fost pus faţă în faţă cu întreaga gamă de motivaţii mai mult sau mai puţin conştiente care-l mînă pe omul contemporan în lupta sa spre individualizare prin consum. Aţi înţeles? Tocmai…

Opt culori şi lumea aceasta minunată poate fi şi a ta: negrul reprezintă nevoia de control, de ordine, de rigoare; la polul opus, portocaliul e nevoia de descătuşare, de eliberare impulsivă de constrîngerile impuse din interior şi din exterior; albastrul – nevoia de adăpost, linişte, confort, relaxare; la polul opus, roşu – vitalitate, energie, explorare cutezătoare a lumii dimprejur; galbenul înseamnă convivialitate, „prieteşug", armonie voioasă de grup; la polul opus, verdele – nevoia de diferenţiere de grup, nevoia de a te simţi unic, special, „artist"; cafeniul înseamnă nevoia de apartenenţă la un grup, clan, trib, naţiune; la polul opus, culoarea violet – nevoia de a-ţi asigura un fotoliu de pluş, de a-ţi domina semenii prin putere, avere, statut social… Precum sfera zodiacului pentru astrologi, cele opt grupuri motivaţionale, codificate cu cele opt culori înşirate mai sus, ne-au servit, proiect după proiect, la înţelegerea celor mai diverse comportamente umane, de la fumat tutun la alăptat bebeluşi, de la condus maşini la compus poezii, de la călătorie la cămătărie, de la pace la războaie şi-napoi.

Ca să scurtăm povestea, pe curcubeul acesta abstract am călărit o vreme pînă cînd, într-o bună zi, m-am trezit la capătul celălalt, într-un loc în care verdele a început să însemne din nou iarbă şi plopi, albastrul – apă şi cer, roşul – apusul de soare şi macii din lanurile de grîu, iar violetul – flacăra iubirii prezidenţiale pentru popor. Adică am revenit acasă, unde adevărurile abisale ale naturii umane nu se mai dezgroapă cu atîta nesaţ, ci sînt în general lăsate în plata Domnului să se ascundă pudice după clişeele şi tabuurile noastre cele de toate zilele. Deocamdată, cel puţin.

Sergiu Vasilov *este coordonator de programe la Fundaţia pentru Poezie „Mircea Dinescu".*

Negru

Negru pe alb = *în mod sigur, clar, neîndoios; în scris.*

A i se face (cuiva) negru înaintea (sau pe dinaintea) ochilor = *a nu mai vedea bine (de supărare, de mînie etc.).*

A face albul negru = *a încerca să dovedeşti că un lucru este altfel decît în realitate; a denatura, a falsifica realitatea.*

A vedea (totul) în negru = *a fi pesimist.*

(Nici) cît (e) negru sub unghie = *foarte puţin, (aproape) deloc.*

Ba e albă, ba e neagră = *se zice despre spusele cuiva care se contrazice.*

A avea (sau a-i fi cuiva) inima neagră = *a fi foarte trist.*

A-i face cuiva zile negre = *a-i pricinui cuiva supărări, a-i amărî viaţa.*

Dan STANCIU

Culorile în -iu (o dezvoltare)

Pe la 1700 şi ceva, un savant iezuit pe nume Louis-Bertrand Castel (pomenit de Diderot în *Visul lui D'Alembert)* ar fi inventat, pare-se, „clavecinul ocular", un instrument ale cărui clape generau, prin atingere, nu sunete, ci culori. După unele surse, acel clavecin ocular a rămas în stadiul de proiect, expus de Castel într-o suită de articole publicate în gazeta *Mercure de France,* începînd cu noiembrie 1725. Conform altor surse, clavecinul ocular a reuşit să capete corp şi a fost prezentat de autor în cadrul unei demonstraţii private la care au participat cincizeci de invitaţi, pe 21 decembrie 1754. Oricare ar fi adevărul, pe la 1800 şi ceva (în preajma anului 1880), folcloristul Simion Florea Marian şi-a rostit discursul de recepţie la Academie cu titlul *Cromatica poporului român,* unde erau înşirate alfabetic „numirile colorilor de origine latină cîte le-am putut aduna eu pînă acuma din gura poporului". Dintre aceste numiri, le-am ales (pentru a construi clavecinul verbal pe care-l citiţi) pe cele în *-iu.*

Unele sînt uzuale şi apar frecvent în vorbire sau pe paleta unor texte: *albăstriu, alburiu, arămiu, argintiu, auriu, azuriu, brumăriu, cafeniu, castaniu, cărămiziu, cenuşiu, cînepiu, fistichiu, fumuriu, liliachiu, măsliniu, plumburiu, portocaliu, purpuriu, ruginiu, sîngeriu, stacojiu, trandafiriu, vineţiu, vioriu, vişiniu.*

Altele par să fi ieşit complet din uzul vorbitorilor şi scriptorilor de azi, dar cu un strop de efort ne putem da seama cam unde bat, în ce nuanţe: *albiniu, albiu, aluniu, brînduşiu, canariu, căpşuniu, cărbuniu, cărniu, colbiu, curechiu, funinginiu, gălbănuşiu, gălbiniu, ghiurghiuliu, lemniu, mestecăniu, micşuniu, mieriu, muceziu, negriu, ninsoriu, nucuciu, pătlăginiu, piersiciu, porumbiu, rădăciniu, rînduniu, roşiu, roziu, scorţişoriu, sfecliu, stejăriu, sulfeniu, şofraniu, untdelemniu, verziu, viniu.*

În sfîrşit, alte numiri par de-a dreptul enigmatice şi cu greu le-am putea asocia vreunei culori cunoscute: *burătăciu, chiclăzăriu, ghiviziu, marmaziu, muriu, naralgiu, naramgiu, naramziu, narangiu, nohotiu, sărbeziu, stirigiu, turciniu, turungiu, vîlvăriu.*

Ca atare, m-am gîndit că s-ar putea aduce unele adaosuri listei lui Marian (chiar dacă, în anumite cazuri, *-iu* nu e un sufix). Iată-le:

VIU. Este o culoare din gama galbenului, cu infuzii de roşu în miez şi franjuri de verde pe margini. Asociat în parfumerie cu levănţica-miresei şi în modă cu ciuboţica-broaştei, *viul* se asortează de minune cu bejul aprins (vezi eşarfele pentru strungari de la Prada), cu ivoriul-matelot al colecţiei de primăvară-vară pentru miniştri în picaj a lui Yohji Yamamoto şi cu azuriul euforic al botoşeilor Donna Karan.

ZGLOBIU. Culoarea fundelor de ciocolată, a aeroporturilor închise temporar din cauza ceţii, a paharelor de Martini golite numai pe sfert într-o după-amiază tîrzie de aprilie, la Veneţia, în compania unui Thomas Mann beat mort. Simbolic, *zglobiul* semnifică puterea de abstragere, adaptarea la condiţii vitrege şi o anume înclinaţie către introspecţie, cu accent pe sondarea în profunzime a manşetei.

PARIU. Una dintre culorile nefaste, în mitologia innuiţilor. Într-un psalm innuit din a doua jumătate a secolului nostru (scrijelit cu un *cutter* pe un os de ren) se spune: „...şi ivitu-s-a Marele Caşalot de sub mantia de gheţuri, înveşmîntat într-un linţoliu *pariu,* şi a dat iama în cirezile de foci".

MUSIU. Practic, un derivat al maroniului-funcţionar. În varianta *musiu Ionescu,* se foloseşte în zugrăveli de stadioane, mai ales pentru gazon.

POTPURIU. Ca substitut al rozului-muştar, *potpuriul* are trei subnuanţe: *potpuriu veşted, potpuriu ca leafa, potpuriu jenant.* (Dintre acestea, numai *potpuriul jenant* poate fi păstrat în borcane, celelalte se evaporă la întîia adiere.) Este o culoare des întrebuinţată de membrii fanfarelor militare, cînd se bărbieresc.

PUSTIU. Există prea puţine mărturii vrednice de încredere în privinţa acestei culori. Rarele tratate de cromatică aplicată care o menţionează (precum *Tricolorul gri,* semnat de stareţii mînăstirilor Plumbuita şi Cositorita) nu conţin decît informaţii vagi sau şubrede şi referinţe din auzite la un misterios colorant pe bază de salpetru, vîndut cîndva prin iarmaroace la preţuri fabuloase, care se numea *pustiu de bine.*

CANDRIU. Culoare asociată îndeobşte cu sufletele papugiilor, deşi (dacă e să fim exacţi) sufletul nu poate fi colorat decît într-un verde gălăgios.

JIU. Una dintre culorile eminamente olteneşti, utilizată cu măiestrie de geniul lui Constantin Brâncuşi la pictarea nemuritoarei sale capodopere *Culoarea Infinitului.*

CE-NU-ŞTIU. Mulţi colorişti (unii bine intenţionaţi, alţii răuvoitori) pun la îndoială existenţa unei asemenea culori, cel puţin în spectrul la care ochiul uman are acces. Se pare că ar fi rezultatul unei combinaţii accidentale între albastrul de Prusia şi violetul de Parma, sub tutela roşului englezesc, dar nimic nu vine să probeze veridicitatea acestei aserţiuni. Dimpotrivă, Marco Polo recunoaşte că nu a întîlnit, în peregrinările sale, decît ecoul stins al unor urme de *ce-nu-ştiu,* pe un pergament decolorat.

TÎRZIU. S-a făcut *tîrziu.*

...nohotiu, sărbeziu, stirigiu, turciniu, turungiu, vîlvăriu.

Galben

Galben de crom = *pigment galben-închis folosit la vopselele de ulei.*

Galbenă de Odobeşti = *specie de viţă-de-vie cu boabele strugurilor galbene-verzui.*

Rasă galbenă = *grup de popoare care se caracterizează prin culoarea galbenă-brună a pielii.*

Friguri galbene = *boală contagioasă răspîndită în ţările tropicale.*

(A se face sau a fi) galben ca ceara = *(a deveni) foarte palid din cauza unei emoţii sau a unei boli.*

Marius CHIVU

Cum am devenit daltonist merceolog

Am păşit în cabinet plini de încredere. Eu şi tata. Trecusem cu brio examenul psihologic, la cel sportiv nu-mi făceam probleme, iar la controalele medicale nu apăruseră, pînă în acel moment, probleme: inima, plămînii, dinţii, totul era în regulă. Pînă la examenul propriu-zis pentru admiterea la Liceul de Poliţie, mai rămăsese de deschis doar uşa cabinetului de oftalmologie. Nu ştiu cine era mai încîntat, eu sau tata, care speculase fantezia mea de a deveni criminalist şi îşi vedea deja, mîndru, fiul la Academie. Dar atunci medicul oftalmolog a scos nişte planşe cu cercuri colorate în verde, maro sau roşu şi m-a pus să identific cifrele sau formele desenate acolo în diverse nuanţe de verde, maro sau roşu. Iar eu nu vedeam decît o singură culoare şi medicul se-apucase deja să-i explice tatei cum e cu cecitatea cromatică şi să nu-şi facă griji, nu sînt bolnav, nu necesit tratament, e vorba mai mult de ghinion, oricum nu pot fi admis cu daltonism la Poliţie. Tata a fost mai întîi şocat, apoi indignat şi, în cele din urmă, dezamăgit. Eu continuam să mă uit la planşele alea şi nu-nţelegeam care-i treaba: chiar existau acolo mai multe culori?!

„Dragă, fi-tu e daltonist!", i-a strigat tata mamei imediat ce-am ajuns acasă. Mama s-a pus pe plîns, îmi arăta pe fereastră cerul şi mă întreba ce culoare văd eu că are şi dintr-odată îşi explica, în sfîrşit, de ce nu eram în stare să-i aduc papiotele de culorile cerute (chit că n-am înţeles şi nici învăţat vreodată culori precum ocru, bej, lila, carmin, vernil). Însă mie mi se confirma, în sfîrşit, că eram diferit, că nu fac parte din majoritatea statistică! Doar că problemele au început să apară în adolescenţă, cînd îmi cumpăram, la lumina neonului magazinului, o cămaşă gri, iar în stradă, la lumina soarelui, constatam că era roz. Sau cînd ceream puloverul acela maro şi, după ce vînzătoarea scruta îndelung rafturile, se oprea asupra unuia şi mă-ntreba cu sfială: „Cumva acesta roşu?!". Sau cînd o colegă de clasă de care eram îndrăgostit mi-a spus că-mi stă bine în tricoul verde, iar eu m-am dus acasă, am deschis dulapul şi încercam să-mi dau seama care este cel verde, să-l port mai des. Sau cînd mi-am cumpărat dintr-un second-hand nişte blugi mov...

În general, lumea mă compătimeşte. Are impresia că sînt lipsit de splendoarea cromatică din jur. Dar mie nu-mi lipsesc culorile, doar că, în funcţie de nuanţă şi luminozitate, le văd *altfel.* La mine culorile sînt variabile şi interşanjabile şi s-ar putea chiar să-mi fie accesibile nuanţe nebănuite: să văd nu doar hazardat, ci şi adăugit – doar că nici nu ştiu, nici nu pot dovedi. Şi-apoi, sînt cumva standardele mai bune decît variaţiile, excepţiile, improvizaţiile?! Există cumva o ierarhie şi o distribuire în absolut a culorilor? Ce pierd dacă, la o anumită oră a zilei, de exemplu, eu văd copacii maro!? Asta e deopotrivă un *statement* al diferenţei şi o formă de subversiune la cromatica oficială. În fond, de ce n-ar vedea fiecare copacii în culorile preferate!? Ei bine, eu pot, şi aşa cum îmi apare mie, colorată imprevizibil şi, practic, indescriptibil, lumea chiar îmi aparţine într-un fel pe care nu-l împărtăşesc cu nimeni.

Epilogul e că mi-am retras dosarul de la Poliţie, am dat admiterea la Grupul Şcolar Economic, Administrativ şi de Servicii Publice, iar la finalul celor patru ani, la examenul de atestat în merceologie mi-a căzut subiectul următor: „Verificaţi calitatea psihosenzorială a vinului". Am luat 10 (zece).

Roz

Roz. Dar nu ce te aştepţi cînd citeşti cuvîntul *roz*, nu genul de roz Barbie, strident şi idiot, de bomboană prea dulce şi chimică. Nici vorbă, aproape că ar trebui inventat alt cuvînt pentru combinaţia de roşu şi alb şi negru la care mă gîndesc. Rozul fanat, ofilit, foarte deschis şi apoi prăfos.

De fapt, admit două feluri de roz. Cel foarte deschis, ca puloverul meu din clasa a VI-a, ca bomboanele fondante (pe lîngă cele albe, galbene, verzi). Rozul aproape alb, proaspăt, dis-de-dimineaţă. Şi apoi rozul fanat, melancolic fără să fie trist, rozul unor trandafiri uscaţi, rozul uşor şi parfumat. Am văzut haine, dar şi pereţi zugrăviţi în oftatul ăsta roz. Un suspin, o şoaptă... L-am găsit în picturi şi porţelanuri Biedermeier, dar şi în griurile lui Tuymans, Borremans, Kielholz şi la Morandi uneori. Am chiar un tricou nou în culoarea asta veche, e subţire şi poartă marca Zara. Îmi place să-l port, închid ochii şi mă simt într-o carte de Jane Austen.

Stela LIE
(grafician şi artist vizual)

Adina ROSETTI

„Mă doare rozul din inima mea"

Ce legătură poate fi între o melodie celebră, un film (în care apare şi melodia celebră), un magazin de lenjerie intimă, un blog de modă, o vilă la Buşteni, un restaurant în California de Sud, un gay bar în Chiang Mai (Thailanda), un tîrg de accesorii handmade, un site de cadouri, un apartament în Amsterdam, o emisiune de lifestyle şi un tort cu aromă de căpşuni?

Dat fiind cuvîntul roz din titlu (vom ajunge la sfîrşit şi la titlu, pentru că sînt sigură că vi se pare cel puţin suspect...), răspunsul e oarecum previzibil: toate lucrurile enumerate mai sus poartă numele suav, optimist & inocent de *„La vie en rose"*. Dacă ne-am juca niţel, am putea să conturăm un soi de portret al vieţii în roz absolut după care tînjim cu toţii: să stai îmbrăcat doar în lenjerie intimă, într-o vilă din Buşteni, un apartament din Amsterdam sau un restaurant californian (şi rozul depinde de buget...) şi să scrii pe blog despre cum o asculţi pe Edith Piaf în timp ce urmăreşti o emisiune de lifestyle savurînd o bucată de tort cu cremă de căpşuni. Îmi cer scuze că n-am integrat şi gay bar-ul thailandez în toată afacerea asta, dar mi s-a părut totuşi că lucrurile ar fi devenit prea complicate.

Practic, orice poate fi vîndut pe motiv că „te face să vezi viaţa în roz" – de la un ruj pînă la o maşină cu foarte (a se citi prea) mulţi cai-putere. De cîte ori o vedetă se simte bine, presa ne informează că „vede viaţa în roz"; pînă şi medicina se foloseşte cu nonşalanţă de acest truc, pentru a ne convinge să adoptăm un stil de viaţă mai sănătos („Sfecla te face să vezi viaţa în roz", am aflat de pe www.epochtimes-romania.com). Mai realişti, rapperii de la Estrada împărtăşesc lumii că lucrurile nu stau chiar aşa, în melodia „Viaţa nu-i roz" (yo!) din care, fără vreo legătură evidentă cu subiectul cromatic, aş vrea să vă citez cîteva versuri: „Nu beau dă supărare / Beau dă sete / Stau la poarta iadului şi tai bilete".

Una peste alta, cantitatea imensă de kitsch cu care vine la pachet rozul în viaţa de toate zilele ne face, pe unii dintre noi, să nu mai avem nici un chef să vedem viaţa-n roz sau, cel puţin, să ne inventăm propriul nostru roz. Prietena mea ecologistă îmi spune că preferă oricînd o viaţă în verde, cea fashionistă e de părere că mult mai *cool* ar fi o viaţă în alb şi negru, iar Clara, fetiţa mea de şase ani, strîmbă din nas, asigurîndu-mă că pentru ea viaţa este mult mai frumoasă dacă e albastră. Pentru că roz e culoare de Barbie, iar ei nu-i plac păpuşile Barbie. Îi plac dragonii. Albaştri. Şi cu asta, mitul rozului ca simbol al fericirii a fost aruncat la coş cît ai zice peşte.

De fapt, trebuie să mărturisesc că n-am fost totdeauna aşa de cinică. Eram exact genul de fetiţă căreia îi plăcea să se îmbrace în roz din cap pînă-n picioare, pentru care un lucru era cu atît mai valoros cu cît era, evident, mai roz. Desigur, „pe vremea mea" nu se găseau păpuşi Barbie la orice colţ de stradă şi, dacă reuşeai să faci rost cumva de vreun stilou chinezesc roz sau nişte şireturi roz fosforescent, asta-ţi dădea pe loc o aură de şmecherie greu de egalat. Prin liceu, am încheiat-o definitiv cu rozul. Desigur, tot ce putea fi mai *cool* pe lume era negrul. Şi nu doar în privinţa hainelor, ci şi a atitudinii. Singurul lucru roz pe care l-am avut în acea perioadă a fost părul, efect al unui decolorant turnat peste o frumoasă nuanţă roşu-semafor. Am lăsat să se înţeleagă că nu fusese o eroare cosmetică, ci un gest avangardist de sfidare a convenţiilor. Fetele m-au încurajat, dar băieţii au preferat să nu mă mai bage-n seamă, o vreme, pînă cînd n-am revenit la obişnuitul blond platinat (întotdeauna bărbaţii au fost mai conservatori în ceea ce priveşte înfăţişarea feminină).

Acum doi ani, cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani de la apariţia primei păpuşi Barbie, am făcut un „experiment" pentru revista *Elle:* am defilat o zi întreagă prin Bucureşti costumată complet în roz (ştiu, este un eufemism pentru a spune că m-am făcut de rîsu' lumii, dar uneori jobul la o revistă *glossy* presupune şi asta). Psihologii sînt de părere că rozul binedispune. Că este o culoare care semnifică veselia şi inocenţa, de unde şi ideea că ar fi cea mai potrivită culoare pentru fetiţe. Cînd eşti trist, e recomandat chiar să te îmbraci cu ceva roz, ca să începi să vezi – nu-i aşa? – viaţa în roz. Eu, una, îmbrăcată complet în roz, m-am simţit doar ca o uriaşă bomboană fondantă scăpată de la cofetărie şi plecată la plimbare. După cîteva ore, eram nu doar foarte deprimată, dar şi cumplit de obosită (e drept, era mai curînd vina tocurilor decît a culorii). Un oarecare efect de binedispunere a existat, dar nu asupra mea, ci asupra celorlalţi, a trecătorilor care-şi dădeau coate, chicoteau şi pufneau în rîs cînd mă vedeau. Acasă, în timp ce-mi oblojeam bătăturile, m-am consolat că măcar am făcut cîteva zeci de oameni să vadă, pentru cîteva momente, viaţa în roz.

Lăsînd la o parte învelişul găunos al marketingului, exagerările presei şi excesele vestimentare ale unora, să ne întoarcem la înţelesul expresiei „a vedea viaţa în roz". Un fel de „parte plină" a paharului sau *positive thinking*. Ce ne mai face astăzi să vedem viaţa în roz? Păi, întrebînd în dreapta şi-n stînga, se pare că tot acele lucruri care ne-au făcut dintotdeauna existenţa mai frumoasă: zîmbetul copiilor, veştile bune, gesturile generoase, dovezile de iubire, coincidenţele fericite, vinul roşu sau alb, în cantităţi mai mari sau mai mici, shopping-ul, muzica, muzica şi iar muzica, dansul (la orice vîrstă). După cum se vede, rozul vine de cele mai multe ori pe cale senzorială... Probabil că în ziua în care nu vor mai fi gunoaie în natură, claxoane în trafic şi cozi la ghişee, ca să dau doar cîteva mici exemple, viaţa noastră, a tuturor, va deveni măcar cu o nuanţă mai rozalie.

Şi, pentru că am promis la început să explic titlul dubios al acestui articol, daţi-mi voie să citez întreg contextul (este vorba despre o poezie găsită pe blogul, sugestiv numit, „Zbor de fluture"): „Sînt verde / Şi mi-e albastru de tine... / Mă doare rozul din inima mea, / Dar sînt bolnavă de roz... / Insist să cred că viaţa e roz, / Chiar dacă o mai străbate / Cîte o undă de violet". Violet, aşadar...

Adina Rosetti *este jurnalistă şi scriitoare.*

Alb

Carne albă = *carne de pasăre sau de peşte.*

Rînd alb = *spaţiu nescris între două rînduri scrise.*

Armă albă = *armă cu lamă de oţel.*

Rasă albă = *unul dintre grupurile de popoare în care este împărţită, convenţional, omenirea şi care se caracterizează prin culoarea albă-roz a pielii.*

Nopţi albe = *nopţi luminoase, obişnuite în perioada solstiţiului de vară în regiunile situate între paralelele 50 şi 65 nord şi sud, în care nu se produce întunecare completă, din cauză că soarele nu coboară suficient sub orizont.*

Zile albe = *viaţă tihnită, fericită.*

Lumea albă (în basme) = *lumea reală.*

Alb la faţă = *palid.*

A scoate (cuiva) peri albi = *a necăji mereu (pe cineva), a agasa (pe cineva) pînă la exasperare.*

A semna în alb = *a iscăli un act înainte de a fi completat; a acorda cuiva încredere deplină.*

Diana MARINCU

Să „inventăm" o nouă culoare

Artista britanică Tacita Dean scria într-un text numit „Ora magică" despre unul dintre cele mai mari şocuri ale copilăriei ei: culoarea este o ficţiune a luminii, este doar o reflexie şi nimic nu poate rămîne colorat în întuneric. Sînt lucruri de neînţeles chiar şi pentru un adult, care caută sprijin, siguranţă şi certitudini în ceea ce i se arată. Nu există garanţia veridicităţii culorilor; ele nu se pot pipăi sau atinge, păstrîndu-şi întotdeauna fragilitatea. Dacă forma sau consistenţa pot fi verificate, culoarea rămîne o ficţiune.

Una dintre cele mai dificile întrebări pe care mi le pun frecvent elevii este: „Doamna, care este culoarea dumneavoastră preferată?". Şi încerc de fiecare dată să le explic că nu am o culoare preferată, pentru că depinde înotdeauna de obiectul pe care ea îl îmbracă şi de o percepţie subiectivă. Dacă pereţii camerei mele sînt portocalii, nu înseamnă neapărat că întotdeauna îi văd portocalii. Dacă fustele mele preferate sînt roşii, nu înseamnă că ele îşi păstrează culoarea în momentul asocierii cu o altă culoare. Exerciţiul preferat este cel prin care le explic cum se influenţează culorile şi cum se schimbă prin alăturarea a două obiecte, unul intens colorat, celălalt gri neutru. Culoarea se temperează şi griul se colorează, fără ca realitatea să se schimbe, ci doar percepţia noastră. Şi ce e şi mai interesant este că sîntem capabili să facem aceste schimbări prin alegerile de zi cu zi, care ne pot modifica universul vizual.

Culoarea nu e independentă, nu există în sine şi nu poate fi definită în mod absolut, căpătînd o semnificaţie doar prin relaţionare şi prin acord. Funcţionează prin asocieri şi armonii. Ni se arată întotdeauna prin relaţie: relaţia cu alte culori, relaţia cu aerul, cu spaţiul, relaţia cu forma şi dimensiunea obiectelor, relaţia cu intensitatea luminii, cu anotimpul, cu opacitatea sau transparenţa obiectului, cu sentimentele noastre, cu limbajul, cu timpul acordat privitului şi, nu în ultimul rînd, relaţia cu noi înşine. Pereţii atelierului lui Henri Matisse erau în realitate gri-albăstrui, însă pictorul fauvist i-a pictat roşii în lucrarea „Atelierul roşu", spunînd că (se) simţea roşu în această cameră, aşa că a lăsat emoţia să dicteze culoarea. Culoarea este conectată senzaţiilor şi emoţiilor şi poate fi asociată cu orice, oricînd. Există o gamă analogică a culorilor şi sentimentelor? Se pot folosi culorile ca nişte coduri simbolice pentru emoţii? De ce „vocalele" lui Rimbaud sînt negre, albe, roşii, albastre şi verzi şi nu galbene, violet sau oranj? De ce lui Van Gogh nu îi păsa cîtuşi de puţin cum vedea culorile, ci doar cum le simţea? De ce avem impresia că ne scapă mereu ceva în privinţa culorilor şi că privirea ne alunecă într-o zonă imaginară? De ce a simţit nevoia Yves Klein să „inventeze" o culoare? Sînt întrebări fără un răspuns la îndemînă şi care, totuşi, ne menţin interesul pentru puterea culorilor de a ne defini individualitatea şi viaţa.

Artistul francez Yves Klein a căutat să dea o formă inefabilului, adevărului şi vidului, pe care le simţea cu o intensitate devoratoare, prin cromatică. Amintindu-şi cum în adolescenţă, într-o călătorie imaginară, a ajuns de partea cealaltă a cerului, a continuat investigaţiile asupra acelei culori care să aibă puterea de a reda libertatea şi lipsa constrîngerilor. Albastrul Klein este cunoscut astăzi în lumea întreagă şi este dovada curajului de a „colora" o idee. Aşa că, atunci cînd simţim că nu ne sînt de-ajuns culorile deja existente şi nu găsim nici un corespondent vizual al sentimentelor noastre, nu ne rămîne altceva de făcut decît să „inventăm" o nouă culoare.

Diana Marincu *este doctorandă în Istoria şi Teoria Artei la Universitatea Naţională de Arte Bucureşti şi profesoară de Educaţie plastică.*

Iulian COMĂNESCU

De ce și cum e verdele noul portocaliu

Ce-au culorile cu partidele? Păi, să vedem ce-au ele, culorile, cu noi, în general, pentru ca după aceea să vedem ce iese dacă vopsim în ele formaţiunile politice. Sau, în fine, de ieşit iese fie roşu, fie galben-albastru, fie portocaliu. Dar de ce e aşa?

Orice culoare are, în linii mari, două înţelesuri sau două paliere simbolice. Unul e cel arhetipal, general valabil, şi un al doilea e cultural, dobîndit. Roşul înseamnă viaţă, vitalitate, dar şi violenţă, pericol, fiindcă se asociază cu sîngele şi focul şi ambivalenţa lor. În schimb, purpura, apropiată de zona roşie, e imperială fiindcă e o culoare foarte rară în natură, proprie doar unor scoici care exclud aproape tot spectrul vizibil din radiaţia reflectată, cu excepţia capetelor roşu şi indigo. Rară înseamnă scumpă, şi scumpă înseamnă dorită de conducători. Probabil că împăraţii din stepă nu au avut acces deloc la ea (în ce s-o fi îmbrăcat Genghis Han?), aşa că toate conotaţiile de glorie şi mărire sînt de tip cultural, legate de un anume loc şi timp: Roma, Bizanţul şi altele asemănătoare.

Înapoi la arhetipal şi înainte de politică

Un studiu antropologic ar avea şanse bune să reveleze faptul că oamenii, în general, atribuie cam aceleaşi semnificaţii fiecărei culori. Iar lucrurile se explică dacă ne gîndim la mediul de viaţă al lui *homo sapiens fosilis*, cel din Paleolitic. Roşul intens al sîngelui devine stacojiu dacă este desaturat cu negru, cu conotaţii de bătrîneţe, putreziciune şi degradare, şi virginal, pur, lipsit de pericole dacă i se adaugă alb. Portocaliul se comportă cam la fel, doar că se leagă mai curînd de foc, în timp ce galbenul este bineînţeles culoarea holdelor coapte şi mai tîrziu a aurului, deci a belşugului, regalităţii şi aşa mai departe. Verdele poate fi tot copt sau, dacă nu, proaspăt-răcoros, în timp ce albastrul e, în funcţie de saturaţie, cer şi apă, ceea ce nu poate însemna decît raţiune, echilibru, răceală.

În sens darwinist, înţelesurile de mai sus sînt înnăscute şi se leagă de alte percepţii profunde şi general valabile. Dacă ne gîndim puţin altfel, simbolurile se plimbă între pămînt şi foc, în zona roşie, deci la capătul din stînga al radiaţiei vizibile, şi între apă şi aer la capătul din dreapta. Cele patru zone corespund exact cu cele patru elemente primordiale ale presocraticilor, cele dinainte de *aperion-ul* lui Anaxagora şi tot restul.

Restul e cultură, semnificaţii locale, atribuite. Aşa se face că doliul e negru în creştinătate, dar mov în Thailanda. Şi, surpriză, pînă prin secolul al XV-lea, în aceeaşi creştinătate, şi mai ales la regine, era alb – aşa-numitul *deuil blanc*. Cam pe-aici, lucrurile încep să devină istorice şi contingente, deci, inevitabil, politice.

De ce e roşul comunist? Dar liberalismul, galben şi albastru?

La comunişti e destul de simplu. Roşul vine de pe steagul roşu, care e un fel de antonim al steagului alb, pacifist, al predării. Stindardul provocator a fost folosit pentru prima dată în felul ăsta pe la 1871, în timpul Comunei din Paris. Ulterior, comuniştii i-au trîntit o seceră şi un ciocan pe el, şi cu asta ne apropiem de prezent. E drept, în România, PSD-ul s-a înroşit de-abia prin acest mileniu, după zece ani în care a purtat diferite denumiri, fără „social" şi „socialist", şi culoarea incertă sau albastră. Roşul era, bineînţeles, tabu, ca şi verdele legionar. E şi motivul pentru care aceste două culori sînt azi, din nou, foarte la modă.

Mai departe, combinaţia de galben şi albastru a liberalilor e mai degrabă fortuită.

Albastrul e, tradiţional, monarhic sau conservator şi numai galbenul e liberal. Însemnele PNL-ului sînt însă o replică urîtă şi înecată în culoare a cromaticii ALDE – Alianţa Liberalilor şi Democraţilor pentru Europa, grupul liberal din Parlamentul European. Căutaţi pe Internet ca să vă lămuriţi.

La al treilea partid mare, lucrurile sînt mai legate de prezent. Filiaţia portocaliului folosit de PD(L) e deja notorie, legată de Revoluţia Oranj din Ucraina. Sau cel puţin aşa a susţinut Felix Tătaru, omul de imagine al partidului şi al lui Traian Băsescu.

În fine, verdele ecologist nu mai prea are nevoie de explicaţii suplimentare.

Restul e cultură, semnificaţii locale, atribuite.

Atunci de ce a renunţat PDL la portocaliu?

Prin decembrie 2010, cel puţin un candidat PDL la anticipate a apărut „pe verde", în ceea ce *Gândul* numea „culori de camuflaj". Nu e o răutate gratuită: noua identitate căutată de PDL e de fapt o lipsă de identitate, o deghizare. Partidul a lăsat la latitudinea candidaţilor alegerea culorilor. Nu e o asemenea decizie aiuritoare?

Probabil că nu sau, în orice caz, e singura posibilă. Pe de o parte, „portocaliu" sau „portocalii" a fost substantivat de adversari, în chip de cuvînt stigmatizant. Dar, pe de alta, PD este atît de evident erodat de guvernare, încît nu se mai poate prezenta ca nou-venit, forţă revoluţionară pe piaţa politică. Or, asta a însemnat portocaliul în Est.

Că aceeaşi culoare a fost asociată populismului, în Europa, ar putea fi un argument în plus în favoarea renunţării. Ar fi însă o gogomănie, la fel cum s-a spus că Traian Băsescu a apărut, la referendumul din 2007, pe mov fiindcă e culoarea doliului într-o cultură orientală. Simbolistica de acest tip e, cum spuneam la început, contingentă.

De ce e verdele noul portocaliu? Mai încoace, la prezidenţialele din 2009, acelaşi Traian Băsescu a folosit verdele cu accente portocalii. De data asta e o construcţie mult mai coerentă. În primul rînd, a fost vorba de o distanţare simbolică de partidul care l-a consacrat, aflat în picaj în sondaje. Conotaţiile de fertilitate, echilibru, calm ale nuanţei vegetale utilizate sînt un ameliorator de imagine util pentru preşedinte, dacă ne gîndim la criticile care i-au fost aduse. Mai vorbim, pur şi simplu, şi de o culoare aflată pe undeva pe lîngă 550 de milimicroni, adică fix la mijlocul spectrului vizibil, deci mai uşor de perceput. Iar asta face ca afişele şi outdoor-urile candidatului verde-gălbui să se detaşeze, măcar teoretic, faţă de celelalte.

Sfîrşitul heraldicii

Centrul nu a impus totuşi verdele în cazul candidaţilor din zona PDL. Din ce-a scris presa, oamenii din acest partid au permisiunea de a adopta ce culoare şi simbol doresc. E o decizie logică, dată fiind scăderea globală în popularitate. Oarecum, PDL-ul se atomizează la loc, după ce în perioada de maxim a fost şi un aspirator de traseişti de diferite nuanţe. Dar, pe de altă parte, e şi sfîrşitul a ceea ce Florin Dumitrescu numea gîndire heraldică. Felul cum politicienilor români le plăcea să-şi înece propriile materiale de propagandă în culori pure era nu numai inestetic şi învechit, ci şi o mostră de aşa-numită gîndire magică. *In hoc signo* (sau *color) vinces* e în mare măsură un gen de superstiţie, iar brizbizurile politice, de la cocarde tricolore la săgeţi peneliste şi trandafiri socialişti, sînt într-o oarecare măsură talismane. Nu întîmplător, încă de pe vremea romanilor, facţiunile politice au avut corespondenţi în cele sportive, aşa cum se întîmpla la bizantini cu verzii şi albaştrii de la hipodrom. Mai nou, şi Gigi Becali e o specie de mistic la firul ierbii atunci cînd amestecă fotbalul cu politica. Decizia PDL de a-şi lăsa oamenii să facă ce vor din propriile culori e poate riscantă şi defetistă, dar rupe o tradiţie învechită din multe puncte de vedere.

***Iulian Comănescu** este analist media.*

Albastru sărat

Pînă la vîrsta cristică am crezut că sînt un peşte de apă dulce. Adică, în sufletul meu, apa dulce era cea curată. E de înţeles, de vreme ce copilăria am petrecut-o în lunca Moldovei. Apa curată era transparentă, dulce şi frumos curgătoare. Vara, în vacanţă, ne duceam la „baltă" şi găseam „ştoalne" în care ne bălăceam în apa rece a Moldovei. Dar cum experienţele nu se dau după voinţa omului, în anul de graţie 2009 m-am reconciliat cu marea. S-a petrecut la Vadu, unde un artist-prieten m-a chemat să vin să înţeleg şi eu ceva din Marea Neagră. „Nu mai sta în Bucureşti, Popescule. Acolo nu sînt elemente fundamentale, e doar praf, beton şi viţă de vie. Nimic albastru, nici măcar cerul." Fără prea mare tragere de inimă pentru litoralul românesc, cu gîndul că o să fiu din nou agresat de soare, cu care nu am o relaţie prea intimă, am acceptat. Corbu era prin 2009 ceva mai izolat de circuitul turistic estival. Un peisaj aproape kitschios, totul arăta ca în pînzele tip „TPL" (Toamna pe lac) de se vînd la Mamaia pe trei lei. Nici un om, totul era serafic şi dulceag. Fără prea multe comentarii, am fumat ceva pe plajă, după care am intrat în apă. Stupoare! Fulger! Lumină! După jumătate de oră mă simţeam rebotezat. Apa de mare e cea curată, îmi repetam, are consistenţa salină a sîngelui, e amnioză albastru-sărată. Întors în Bucureşti, mi-am jurat că o să renunţ la motorul prin combustie care a transformat orice loc din lume în destinaţie turistică. N-am reuşit să devin decît biciclist cu jumătate de normă. Şi Corbu a devenit între timp turistic.

Dan POPESCU
(curator şi proprietar
al Galeriei H'art)

„Dați-mi pereți, că de cai mă ocup eu!"

un interviu în alb și negru cu Dan PERJOVSCHI, artist vizual

Primele culori, ale copilăriei. Care au fost ele?

Nu-mi aduc aminte culori, ci atmosfera. Aer cald care tremura şi albine bîzîind.

Aţi colorat? Ce?

Cred că am colorat, dar nu sînt foarte sigur. Mi-aduc aminte că desenam mulţimi de soldăţei după o carte cu Napoleon şi pentru că nu le puteam desena capul îi lăsam fără. Desenam în neştire bătălii fără cap.

Marea neagră e albastră. Cînd? Aşa e?

Cînd m-au dus mătuşile pentru prima dată la mare, n-am văzut-o neagră, ci mare. Aveam 5 ani, cred, şi am rămas înţepenit cu braţele deschise, cu gura rînjită, spunînd încontinuu: marea!

Acum, cînd fac prezentări publice peste tot în lume, folosesc ca diapozitiv de deschidere o imagine prin satelit de prin '86-'88 cu Europa noaptea şi spun că gaura neagră de lîngă Marea Neagră este ţara mea.

Roşu, galben şi albastru, trei culori cunosc pe lume... v-au spus ele ceva? Ce?

Ce mi-au spus a fost de fapt propaganda de partid, galbenul cu spicele şi roşul cu sîngele. N-am fost convins, dar nu mi-a displăcut tricolorul, că era vesel. Fluturam cu energie unul de hîrtie, stînd în cîrca lui taicămiu de 1 Mai. Mai tîrziu, la Liceul de Artă a venit teoria culorilor şi partea cu trei culori cunosc pe lume a devenit ştiinţifică, că ele sînt culori primare, nu se pot face din altele.

Primul televizor color?

Culmea e că îl ţin minte pe ăla alb-negru, căruia îi improvizam antene ca să văd mai bine la unguri (că stăteam la Oradea) şi pe care l-am cărat după noi în subsolul din Kogălniceanu, unde-am stat o vreme după Revoluţie, apoi în garsoniera din Militari, la etajul nouă. Un televizor rezistent. Primul televizor color mi l-a cumpărat un cuplu de artişti pe care i-am lăsat să stea în apartamentul nostru din Rahova cît timp am fost noi cu o bursă în America. Cînd ne-am întors, ne-am trezit cu un Daewoo mic şi pătrăţos, care şi acum funcţionează în bucătărie, cu o sîrmă înfiptă la antenă... Avea culori bune şi profunzime, nu ca astea plate de azi. Ce folos că vezi porii vedetelor, dacă imaginea parcă n-are adîncime?

Albaştri, verzi, căprui sau negri?

Albaştri. 2,75 spre 3 – „de aproape" şi nu mai ştiu ce dioptrii la distanţă.

Culorile din comunism erau mai şterse sau doar amintirile noastre sînt şterse?

Erau mai şterse. Toate pozele şi, implicit, amintirile de atunci sînt alb-negru, inclusiv nunta, liceul şi excursiile în munţi.

Negru de mînie... cum aţi reprezenta?

O faţă de om mototolită.

Vi s-a colorat viaţa după 1990? Cum?

Înainte eram cu toţii gri. Uitaţi-vă la filmul lui Faroki/Ujică, că arătam ca oamenii grotelor. Parcă ne cumpăram cu toţii paltoane şi pufoaice dintr-un singur magazin (sau chiar asta făceam?). Sigur că viaţa s-a colorat. De cum am ieşit pentru prima dată din ţară, în '90, în Ungaria, a început să se coloreze şi, pe urmă, cu fiecare călătorie a căpătat nuanţe noi. A fost fenomenal. Sper să continue tot aşa.

Cai verzi pe pereţi... cînd, cum?

Eu desenez pe pereţi mentalităţile lumii în care trăim şi, de multe ori, cînd sînt sus pe schelă mă gîndesc că exact cai verzi fac. Pe de altă parte, ce desenez eu nu-s baliverne, ci forma grafică condensată a ceea ce ni se întîmplă. Local şi global. În momentul ăsta am ziduri enorme şi camere desenate la Aachen, Eindhoven, Salzburg şi Lübeck, iar în România am un zid la Institutul Francez şi o cameră mică-mică la subRahova, în Bucureşti, şi un zid lung-lung lîngă Teatrul de Stat din Sibiu. Cu alte cuvinte, daţi-mi pereţi, că de cai mă ocup eu.

Trăim într-o societate în alb şi negru? Mai avem nevoie de nuanţe?

Nu. Societatea este extrem de nuanţată şi numai cine nu vrea nu vede asta. Are nevoie de nuanţe pentru că este o societate făcută din societăţi. Eu îmi asum desenul alb-negru tocmai pentru că societatea este atît de complexă. E mai conceptual, mai redus la esenţă şi mai decisiv. Dau interpretări ale lucrurilor contrare şi, de multe ori, pe pereţii desenaţi de mine vezi acelaşi subiect tratat diferit. Eu am nuanţe în alb-negru.

Însă e aici, pe undeva, şi un refuz al culorii?

Am făcut 12 ani de Şcoală de Artă şi am absolvit pictura. După-aia, gradual, am încetat să pictez şi am ales să desenez alb-negru. Era în plin colaps comunist. Apoi a venit tranziţia şi n-am putut ordona toată debandada decît reducînd la minimum mijloacele cu care o interpretam. *Less is more.*

Aţi avut sau aveţi culoare politică? Dar arta dvs.?

La început am fost de dreapta, împotriva lui Iliescu. Timp de 20 de ani am migrat spre centru şi acum mă bălăngăn între prietenii mei deştepţi de dreapta şi prietenii mei deştepţi de stînga. Umblu mai mult de jumătate din an prin lumea civilizată şi văd lucruri care mă fac să critic cu atenţie capitalismul. A critica nu înseamnă a nega, ci înseamnă atenţie şi grijă. Cred că putem face o societate mai bună decît este asta pe care-o avem sau, altfel spus, putem corecta societatea în care trăim. *Indignados* din mijlocul Madridului – o variantă de stînga a golanilor din Piaţa Universităţii – aveau o pancartă cu „404 Error. Democracy not found", parafrazînd accidentul software. Sînt de acord. Democraţia este cheia astăzi. Şi cît sîntem în stare să păstrăm sau să aprofundăm din democraţie.

Nu cred în simbolistica politică a culorilor. Roşu comunist sau verde legionar. Astea sînt manipulări culturale. Negrul anarhist este şi culoarea preferată a elitei multimilionare de pe scena de artă newyorkeză, ca să nu mai zic nimic de blockbuster-ul *Men in Black*.

Arta mea e în slujba politicii toleranţei, păcii şi umorului intelectual. Cum spunea o doamnă din public, la Sydney, unde desenam pe pereţii Galeriei Naţionale – *intelligent graffiti*.

Aţi găsit firul roşu?

Firul roşu la mine e linia neagră sau albă, după caz.

Negru pe alb... vă reprezintă?

Şi viceversa. Cîteodată mă satur să desenez cu carioca şi vreau cu creta. Cer să mi se picteze pereţii în negru. Uite aşa devine un zid dintr-un muzeu o tablă de şcoală. Creta e un material extraordinar. Pare atît de fragilă că o poţi şterge cu cantul palmei, dar dacă te uiţi cu atenţie vezi că nu se şterge de tot nici măcar cînd dai cu buretele. După ce se usucă tabla, o vezi din nou. Asta îmi place teribil, pentru că e exact ca şi cu ideile şi credinţele noastre. Nu se şterg, revin. Sau poţi scrie altele peste. Aşa sînt şi eu. Descopăr o idee sau o stare pe care am mai avut-o demult, cînd eram mic, sau, din contră, nu-mi mai aduc aminte cum mama-naibii judecam sau făceam cutare lucru. O tablă de şters, o tablă de scris.

Au oamenii de astăzi o educaţie a culorilor? Dar a bunului-gust?

Nu. E o debandadă şi o vraişte... Culmea este că ai la dispoziţie, ca cetăţean, multiple surse ca să te educi, reviste care te învaţă să armonizezi fotoliul cu carpeta, vitrine unde vezi ce pălărie merge la ce bikini, reclame care combină portocaliul cu negrul. Te poţi duce cînd vrei tu la muzee de artă, poţi cumpăra cărţi care te învaţă să pictezi sau albume cu orice artist îţi trece prin cap. Design e un cuvînt la modă („designează"-ţi şi living room-ul, şi viaţa!). Cu toate astea, cînd te uiţi la mulţimea care iese sau intră la metrou e un iarmaroc unde culorile nu stau, ci ţipă! Poate aşa sîntem noi – mai contrastanţi.

În ceea ce priveşte bunul-gust, habar n-am. Ce este pentru unii şpilul eleganţei, lavaliera-papion, pentru alţii e prilej de rînjet şi de scărpinat în blugi. Ceea ce pentru unii e ridicol pur, pentru alţii e Gaultier. Felul în care eu desenez scoate din minţi generaţii de profesori de desen. Cred mult în autocontrol şi în respectul celuilalt, aşa că bunul meu simţ este pentru mine şi nu vreau să ţi-l impun şi ţie.

Poneiul roz?

Asta a fost cea mai mare porcărie culturală după 1990. O mineriadă culturală în care „minerii" au fost aplaudaţi chiar de intelectuali. Un linşaj public pornit din răutate şi dezvoltat de incompetenţă şi ură culturală. Şi nici una dintre instituţiile statului – minister de cultură, minister de externe, muzeu de artă, universitate de artă, institut de istoria artei – n-a zis nici pîs. Nici comunitatea artiştilor n-a zis nimic, cu rare excepţii. Foarte ruşinos.

Ce vi s-a spus verde în faţă?

În România nu ţi se spune nimic în faţă. Totul este din auzite, pe dedesubt şi rod al unor conspiraţii. Sîntem un neam de complotitori, la foc mic. Dacă nu mă credeţi, citiţi comentariile de pe net la orice articol şi veţi vedea că cele mai multe sînt răutăcioase, tîmpite şi agresive, toate semnate cu pseudonime. Halal curaj!

Pe mine m-au dat afară din atelier cei de la Şcoala de Artă, nu pe motiv că nu mă pot suferi sau că vor spaţiul, ci, după cum scria în ultimatumul oficial, ca să-mi asigure chipurile protecţia, clădirea nefiind sigură la cutremur. După-aia, orice profesor întîlnit pe stradă îşi manifesta respectul faţă de arta mea şi compasiunea faţă de situaţie, de parcă nu ei şi instituţia lor mi-au tras un şut în cur. Foarte tare.

Cînd m-am trezit cu Muzeul de Artă Contemporană înfiinţat de Năstase în dosul Casei Poporului, am rezumat aşa situaţia: prima dată a fost un zvon, pe urmă a fost prea tîrziu. Multe chestii din România pot fi rezumate în acest fel, nu?

Viaţa în roz... v-aţi dorit-o? O aveţi?

N-o am şi nu mi-o doresc. Nu mă plîng, am ce-mi trebuie şi mă descurc. E absolut OK. Eu şi Lia *(Perjovschi)* funcţionăm doar dacă avem ce face, dacă ne agităm, dacă sîntem implicaţi în proiecte şi tragem tare. Nu suportăm *dolce far niente*-ul. N-am avut concediu de 20 de ani şi nici că ne trebuie. Mai bine cu cearcăne, decît cu burtă.

Roşu Împărat sau Verde Împărat?

Eu sînt republican. Fără împăraţi, regi, prinţi şi nunţi ale secolului.

Ultima noapte albă?

Ieri, că lucrez pentru o expoziţie la Berlin, am calculat prost timpul şi am ieşit din grafic.

În ce culori vă scăldaţi acum?

Vii!

a consemnat Adina POPESCU

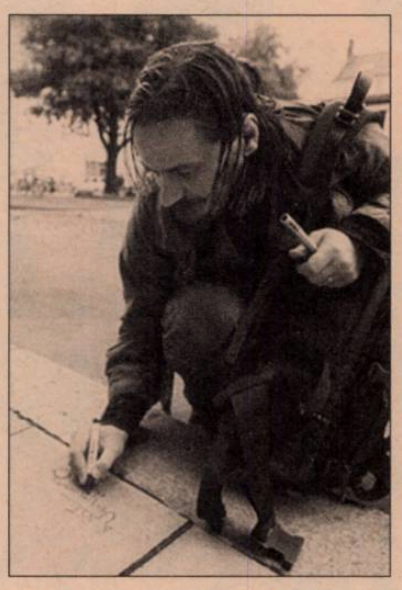

Dan Perjovschi

Verde

Verde de Paris = *cristale mixte de arsenit de cupru cu acetat de cupru, foarte toxice, folosite ca insecticid.*

Zonă verde = *porţiune de teren cultivată cu iarbă, pomi, flori etc.*

A îndruga (la) verzi şi uscate = *a spune lucruri inutile, nimicuri, minciuni.*

A spune verde în faţă = *a spune adevărul de-a dreptul, fără menajamente.*

A visa (a vedea sau a spune) cai verzi pe pereţi = *a-şi imagina (sau a spune) lucruri neverosimile.*

Gaura neagră de lîngă Marea Neagră este ţara mea.

Firul roşu la mine e linia neagră sau albă.

Augustin IOAN

Torcello. Acasă (1)

Nu e tocmai uşor de ajuns pe insula Torcello. De la Fondamente Nuove, din Veneţia, schimbi trei *vaporetto:* spre Murano, spre Burano şi, abia de acolo, treci apa la Torcello. Are aerul unui pelerinaj. Şi pe drept cuvînt, căci, rămase în picioare, din ceea ce fusese după epoca justiniană o metropolă, sînt doar două lăcaşuri de cult: Santa Fosca şi Catedrala Santa Maria Assunta, edificată începînd cu secolul al VII-lea. Santa Fosca e contemporană cu San Marco din Veneţia şi a fost gîndită ca martirium pentru ansamblul sacru format din baptisteriul-cu-bazilică de alături. Astfel, arhitectura dădea seamă despre triada naştere (creştină, prin botez în baptisteriu aflat primul pe axa est-vest a ansamblului), viaţă (de aici şi de apoi, prin catedrala-bazilică, unde naosul şi altarul, clar marcate deja, după episodul iconoclast, dau seama despre cele două feluri, tragem nădejde, ale vieţii noastre) şi, respectiv, moarte (în speţă, moartea martirică şi cea părelnică, a sfinţilor prezenţi prin sfintele moaşte, la Santa Fosca).

Triada spaţială înseamnă şi o diversitate tipologică. Baptisteriul din ax este cilindric în plan, pentru ca locul propriu-zis al scufundării în apă, din centru, să fie anturat de opt coloane, pentru că opt e număr hristic, iar octogonul negociază şi în naos între pătratul lumii acesteia şi cercul (spaţial: cupola) cerurilor, de deasupra, prin intermediul triunghiurilor sferice, patru, cu evangheliştii. Bazilica are o prispă, dispusă de-a stînga şi de-a dreapta baptisteriului, pe unde intră în lăcaşul de cult cei deja botezaţi. În rest, este o bazilică obişnuită, dintre cele din care am uitat să mai facem, deşi avem, în Dobrogea, o tradiţie îndelungată şi glorioasă în acest sens.

Al treilea element spaţial al ansamblului este o capelă cruciformă, o interpretare creatoare a tipului de cruce greacă înscrisă, constantinopolitan: Santa Fosca. De afară, predomină cupola, ridicată peste porticul – cum altfel – octogonal. Din interior, însă, observăm că laturii estice, cu altarul, i s-a lungit semnificativ braţul crucii, ca şi cînd altarul ar tinde către răsărit mai mult decît corpul bisericii însuşi. Dictată, probabil, din necesităţi de cult, această modificare a tipului de cruce greacă înscrisă, cum este el cunoscut (aşadar cu braţele crucii egale, căci înscrise într-un cerc), ne pune pe gînduri. Cu cîteva secole înainte de edificarea acestui mic lăcaş de cult, Sf. Maxim Mărturisitorul, în a sa *Mystagogia,* ne spunea două lucruri care pe un arhitect de biserici îl sideresază, sper, şi azi: 1) Fiecare spaţiu al bisericii, înaintînd spre est, este cer pentru cel dinaintea lui; 2) Naosul este *hieration*-în potenţă (hieration, locul sfînt, era numele de-atunci al altarului încă nedespărţit, prin iconostas, de restul bisericii), în vreme ce hieration-ul este naos-în-act. Prin urmare, naosul tinde deopotrivă spre estul mistic (în sus) şi spre estul geografic, în vreme ce altarul a ajuns deja.

Or, la Santa Fosca lucrurile par că se petrec exact invers...

În fine, dar deloc mai puţin important, ansamblul de pe Torcello mai conţine, dincolo de altarul bazilicii, la care voi reveni, şi o celebră *campanilla*. Atît din Veneţia, cît şi de pe aeroport, cînd soseşti pe Marco Polo şi porneşti cu *vaporetto* spre destinaţie, *campanilla* uriaşă domină orizontul, la fel cum o face şi *campanilla* din miezul Pieţei San Marco. Ele două, ca şi multe altele, par să compenseze orizontalitatea peisajului lagunar, vegheat totuşi, spre nord, de profilul cretat al Alpilor din apropiere. Legat de această *campanilla*, am două mici poveşti să vă spun. Prima se referă la turnul propus pentru Palatul Patriarhal din Bucureşti de arh. George Simotta, în 1936, pe care, în 2002, la concursul naţional pentru Catedrala Patriarhală Sf. Andrei/Înălţarea Domnului, l-am fi văzut drept clopotniţă, zicînd noi că este nu doar o recuperare vestigială a unui trecut, fie şi virtual, al acestui proiect. O vreme, ne-am bătut capul ce voia să spună, însă, Simotta cu acest turn care era, evident, o replică dată turnurilor venete de secol VI-VII? Apoi ne-am dat seama că este vorba despre celebrarea, după moda retoricii identitare interbelice, a singurului moment istoric în care Bizanţul creştin, apoi ortodox şi Italia (latină şi, deci, post-romană) au mai făcut parte din aceeaşi entitate statală. După Justinian, încă o vreme, ca şi românii anilor aceia interbelici, gîndea probabil arhitectul aromân, a fi de religie răsăriteană şi de ginte latină nu era semnul unei scindări identitare. A doua povestioară are tot resorturi identitar-arhitecturale. Cunoaşteţi, probabil, Centrul Civic de la Satu Mare. Inaugurat de Ceauşescu în 1987, era ultimul de felul său făcut înainte de cel mai important dintre toate, cel de la Bucureşti, cu Casa Republicii/Poporului în moţ. Era, de asemenea, ultima mare lucrare a arhitectului Nicolae („Gipsy") Porumbescu, fondatorul şcolii de arhitectură de la Iaşi şi, alături de Joja, teoretician al naţionalismului arhitectural al perioadei ceauşiste. Un arhitect meseriaş în primele lucrări şi flamboaiant spre final, ca aici, la Satu Mare. Chertări false, în beton, simboluri dace, trace, iliace sau ce-or mai fi ele pe casa de cultură a sindicatelor, dar şi o judeţeană de partid erectă, cu un balcon al aparitiilor/tribună pentru Ceauşescu cu alese încrustături, plonjată în mulţime, ca aceea a lui Mussolini de la Palatul Fasciilor, propus la Roma. Într-un interviu consemnat de presa vremii, arhitectul justifica această verticală de pe Someş proclamînd, mîndru, dreptul poporului român nu la coloane, ca Lunacearski, ci la campanilele pe care nu le-am construit în Evul Mediu, cînd trebuia adică, fiind noi ocupaţi să ţinem păgînimea departe de Europa; ăsta ar fi fost primul motiv al erecţiei judeţene de partid, iar al doilea, ne spunea autorul, este necesitatea de a construi pe Someş, la graniţă, structuri care să se vadă de dincolo (citeşte: Ungaria)... *O, tempora, o mores!* – vorba lui conu Iancu Caragiale. Dar, cum promiteam, cu voia revistei, ne vom întoarce la Torcello.

Rămase în picioare sînt doar două lăcaşuri de cult: Santa Fosca şi Catedrala Santa Maria Assunta.

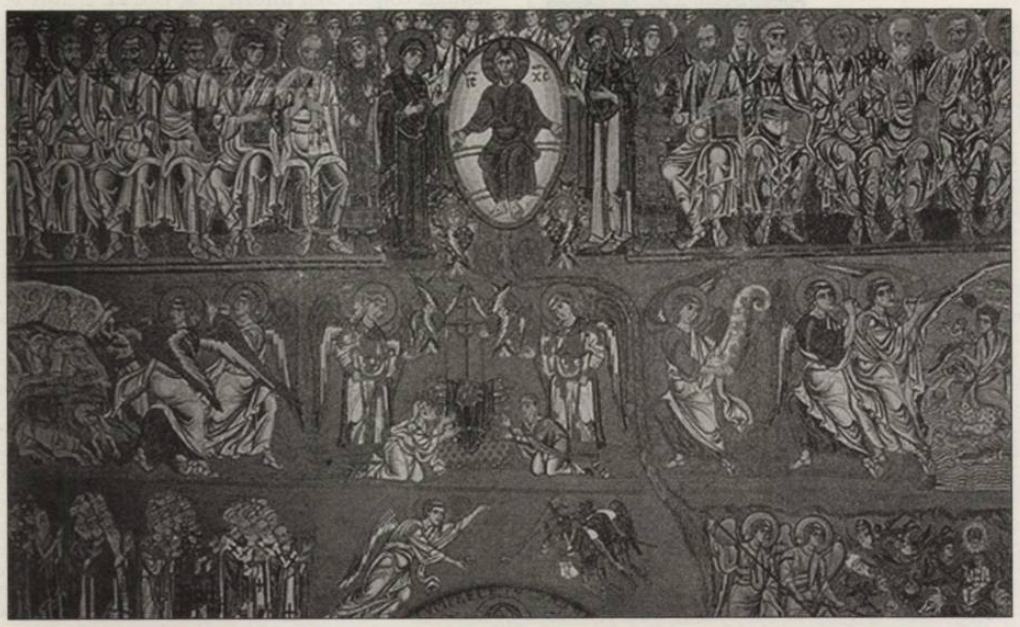

***Augustin Ioan** este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu".*

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!

Ai pînă la reducere 13%!

Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:

Marilyn Monroe

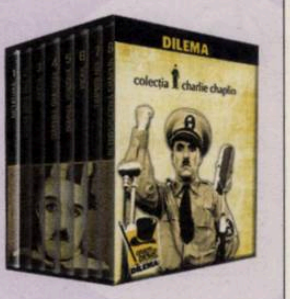

Charlie Chaplin

Capodoperele teatrului românesc

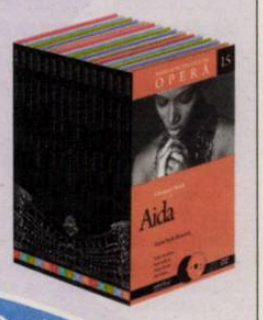

Opera

Primești o dată pe lună revista Dilemateca!

NOU!

Abonamente în străinătate

Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din țară, acum îi poți oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicațiile: **Caţavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Știință și Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din reţeaua VODAFONE LA 7485 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro
Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteţi trimite în decursul a 30 de zile
Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informaţii la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioşcurile, caravanele şi librăriile ADEVĂRUL

Poştă şi partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plăţii şi talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume .....
Compania* .....
Cod fiscal* .....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
judeţ/sector .....
cod poştal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieţi în căsuţă numărul de abonamente pe care doriţi să-l contractaţi)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecţia Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

şi am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poştal ☐ OP nr. ..... din data .....

* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro

Pentru ca livrarea abonamentului să începapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.

Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activităţi promoţionale şi să le dezvăluie terţilor conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări şi să solicit ştergerea datelor adresându-mă societăţii S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente şi informaţii sunaţi la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea, între orele 9^00 - 18^00 (luni - vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

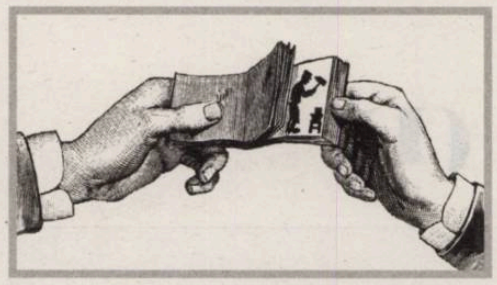

● **Adrian Oţoiu, *Coaja lucrurilor sau Dansînd cu Jupuita*, ediţia a III-a, Editura Polirom, 2010.**

Marius CHIVU

feedbook

Jupuirea lumii

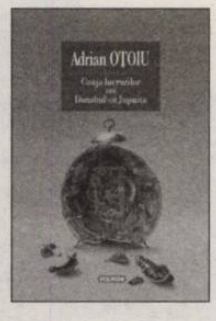

La apariţia lui în 1996, romanul lui Adrian Oţoiu a fost un adevărat *hit,* repurtînd succes după succes, atît în comentariile criticilor de vîrste şi de orientări estetice diferite, cît şi în faţa premiilor literare antinomice: al USR şi al ASPRO, ba chiar a pătruns şi în mediile academice, unde a devenit obiect de studiu pentru poetica prozei postmoderne. Scriitorul băimărean a mai publicat în următorii ani două volume de proză scurtă (*Chei fierbinţi pentru ferestre moi* şi *Stîngăcii şi enormităţi*, ambele datate azi din cauza jocurilor şi strategiilor meta-narative care implicau sistemele de operare ale computerelor de la jumătatea anilor '90), dar şi cel mai interesant eseu teoretic dedicat pînă acum prozei optzeciste, *Ochiul bifurcat, limba şaşie. Strategii transgresive în proza generaţiei '80.* În ultimii zece ani însă, Adrian Oţoiu a dispărut cu totul şi sper ca acest *comeback*, chiar dacă sub forma unei reeditări, să-l repună pe mica noastră orbită literară. Cu atît mai mult cu cît, cum scria Simona Sora anul trecut, chiar în *Dilema veche,* despre acest „roman al romanelor postmoderne", *Coaja lucrurilor* este „într-un fel, rezervorul tematic – mereu deschis şi mereu proaspăt – al romanului românesc din ultimul deceniu; o lectură atentă descoperind nu doar sugestii epice, locuri şi spaţii, procedee şi tehnici în cele mai multe romane de după 1996, dar şi o piatră de hotar nedepăşită, într-un sens, pînă acum..." Da, mai ales nedepăşită, dat fiind că romanul postmodern românesc, orice ar fi însemnat acest concept în efervescenţii teoretizanţi ani '90, a rămas încă o promisiune. În literatura noastră, *Coaja lucrurilor* – probabil cel mai nord-american roman românesc, în sensul dat de autori precum Pynchon, Barth, Barthelme – este, în continuare, o ciudăţenie experimentală, o ficţiune postmodernă distopică modulară & pluristratificată, lîngă care nu pot fi menţionate decît romanele *Femeia în roşu* al trioului Nedelciu/Babeţi/Mihăieş şi *Derapaj* de Ion Manolescu.

Pe cît de solicitantă e la lectură cartea lui Adrian Oţoiu, pe atît de multe culoare de analiză dezvoltă la fiecare pas acest roman simptomatic, scris într-o perioadă tranzitivă (e vorba de perioada 1987-1994) nu doar în cadrul culturalului, în special cel literar, dar şi într-unul mai larg, istoric scindat, la nivel de mentalitate, de schimbări intrinseci ale unei societăţi aflată în pragul unor decisive şi multiple metamorfoze. Cine nu vede aici tectonica schimbărilor socio-istorice şi proteismul faţetelor lumii postmoderne (şi) postdecembriste are toate şansele să rateze o bună parte a înţelegerii carţii. Sofisticat orchestrat şi dînd dovada unei reale virtuozităţi stilistice, fără de care totul s-ar fi transformat într-un haos obscur şi definitiv, acest (post)roman este o demonstraţie multilingvistică la diverse paliere: grafic, textual, informativ – prospectiv, ştiinţific, mediatic, livresc, care vorbeşte, în fond, despre alienarea convenţiilor comunicării şi despre necesitatea descoperirii (sau nu neapărat) unor noi modalităţi, mai complexe, de percepţie a multiplelor realităţi dezvoltate instantaneu de noile mijloace de comunicare. O abordare pynchonian-gibsoniană cvasi-holistă, ştiinţifico-filologico-metafizic-kitsch, de perfect sincretism milenarist spiritual-tehnologic-politic, fascinantă prin ineditul posibilităţilor – asta ne livrează, cu inteligenţă şi sadism, acest autor, care, cu frenezia unui copil genialoid, asimilează textului convenţional o tematică uluitor de eterogenă şi într-o serie neîntreruptă de registre, de la umorul gratuit pînă la caricaturalul grotesc şi gravitatea metafizică. Tot ce înseamnă literă, cifră, schemă, semn, simbol, concept, teorie îşi găseşte, la un moment dat, raţiune textuală în această eterogenă carte descrisă corect de autorul ei ca o „gaură neagră [care] a absorbit tot ce a întîlnit în cale". Seria absolut completă a artificiilor intertextualităţii se desfăşoară sub ochii noştri. Nimic însă nu pare să scape de sub controlul auctorial care compune, recompune şi descompune orice cade sub incidenţa jocului textual – (poli)semantic. „Nimic nu se pierde, totul se trans*hic*gurează" în virtutea valenţelor multiple şi ascunse ale limbajului, precum celebrul precept talmudic. Despre acestea şi despre multe altele, dar nu despre toate, căci, practic, meta-cyber-enciclopedistul roman este inepuizabil, au vorbit pe larg criticii primelor două ediţii, inclusiv eu.

Deşi aria acestui tip de experiment lingvistic digresiv e aproape nelimitată, textul în sine poate pierde/destabiliza lectorul, însă nu-şi părăseşte o anumită coerenţă a demonstraţiei. S-a vorbit de *Finnegans Wake*, dar e, firească, altceva, pentru că iese din paradigma modernistă. Refuzul sintaxei băieţelului Eli (ştim ce-nseamnă numele în ebraică), care cunoaşte fără noimă doar cuvintele, nu ne duce propriu-zis undeva. E o metaforă al cărui sens trebuie altfel căutat. Realitatea *jupuită*, văduvită de sintaxă seamănă cu orice, inclusiv cu ea însăşi. Prea multele căi pot însemna, astfel, inclusiv nici una. Esenţa ţine tocmai de conştientizarea numeroaselor straturi suprapuse parcă la infinit şi în mijlocul cărora nu se află nimic – teoria rizomului deleuzian: „Parcă-l şi văd pe temerarul explorator pornit în aventura-i solitară, spintecînd noi şi noi straturi şi dispărînd între nesfîrşitele spirale de coajă... Adus la disperare de jungla asta de coji luxuriante, răzbătînd mereu prin izul amar al scoarţei jupuite, chinuit de dorinţa de a vedea odată şi odată miezul lucrurilor... Chinuit totodată de aprehensiunea că acea clipă va fi o cruntă deziluzie". În mod surprinzător, mulţi comentatori au căutat Sensul, au vorbit de iniţiere, euristică, epifanie. Cu tot ineditul intervenţiei autorului în argumentul noilor ediţii care corectează sau indică noi piste de interpretare, deşi vorbeşte şi despre *şaradă* sau antihermeneutica lui Sontag, nu cred într-un punct final iluminator al acestei dispera(n)te căutări/rătăciri în însăşi Memoria culturală a lumii. Cu atît mai mult cu cît contrazice însăşi metafizica construcţiilor lingvistice ale postmodernismului *enciclopedic*, mediatic în sensul cel mai larg, carnavalesc, ludic-apocaliptic, o metafizică democratizată ce nu impune ierarhii şi nu „sacrifică" (nici) un sens în favoarea altuia.

La un moment dat, scriitorul face o descriere a gravurii *Coborîre şi urcare* a lui Escher, o descriere din care lipseşte însă unul dintre omuleţi, un gest de ocultare în care eu văd o posibilă cheie, căci e vorba tocmai de omuleţul care priveşte detaşat zădărnicia celor prinşi în infinita *cob-urcare* a iluzoriilor trepte. Izolat, deci detaşat, neimplicat, omuleţul este chiar cititorul acestei cărţi pus în faţa unui spectacol din care deşi înţelege mişcarea largă, de ansamblu, aceasta este atît de complex-paradoxală, încît sensul şi scopul mişcării întîrzie să apară. Rămîne aşadar *coaja*, căci miezul i se refuză cititorului deopotrivă ca şi omuleţului răzleţ şi gînditor, pentru care coşmarul marşului absurd s-a sfîrşit, dar căruia sensul încă nu i se arată. Altfel, de ce ar mai întîrzia pe scări? Sensul e mai presus de orice avantaj al glisării. Borges însuşi veghează în textul lui Oţoiu atunci cînd Vera are intuiţia unei vaste grădini a „potecilor bifurcate" („dialogurile şi timpurile lor amestecate") sau chiar a catastifului întocmit de arhivarul universal, de Dumnezeul memoriei din Biblioteca Babel.

Implicarea năuceşte, contemplarea are măcar parte de spectacolul extraordinar al magiei iluziilor suprafeţelor lumii. Această carte alienantă, labirintică, cu periculoase valenţe hipnotice pentru orgoliul celui care crede în putinţa descifrării, este imaginea fascinantă a lumii care, sub nesfîrşitele-i coji, palpitează jupuită de sine mişcîndu-se deopotrivă graţios, grotesc şi misterios în căutarea unui sens care nu poate fi decît însăşi dansul ei.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Fred Vargas, *Omul cu cercurile albastre*, traducere din limba franceză de Ileana Cantuniari, Colecţia „Fiction Connection", Editura Trei, 2011.**

Mi s-a părut un titlu frumos pentru un roman poliţist, aşa că, poftind ca tot omul la puţină iluzie de vacanţă, mi-am zis să-mi ofer o lectură augustă (adică de lună august), fără creion în mînă, că n-o fi foc. Cartea n-a zis nu, dar a avut grijă să fie foc de simpatică şi de isteaţă, şi foarte şic în perversităţile ei benigne, de policier rafinat.

Omul cu cercurile albastre se strecoară ca un licurici fosforescent între poveştile de „serie neagră", contrastînd vioi cu sumbrele romane poliţiste nordice pe care le promovează, de la o vreme, Editura Trei. Surprizele încep încă de la autor (care e, de fapt, o autoare sub pseudonim – istoric, de formaţie, şi cercetătoare la prestigiosul CNRS) şi continuă de-a lungul întregului roman, făcînd ca nimeni şi nimic să nu fie doar ce pare a fi. Pe scurt, avem de toate: un mister cvasipoetic devenit treptat ucigător (cercurile de cretă albastră apărute peste noapte, pe străzile Parisului, şi prinzînd în interiorul lor tot felul de fleacuri, pentru ca mai apoi să „adăpostească" trei cadavre); un comisar abulic şi afazic, dar cu un *feeling* necruţător; personaje cu o sporovăială seducătoare şi cu manii de toată mîna (între care şi mîna ucigaşă); o rezolvare a cazului cu 40 de pagini înainte de final, după care, la final, o cu totul altă rezolvare; o epică strînsă, dar cu un simţ subtil al pitorescului din oameni, tors din nebunii sănătoase şi melancolii ataşante.

Scriitura lui Fred Vargas umblă cu mănuşi albe, joben şi baghetă, răsuceşte iţele poveştii ameţitor şi jucăuş, ca o fabuloasă Amélie Poulain strămutată în lumea crimelor. Nu întîmplător, cum veţi vedea, cuvîntul „fabulos" îi e drag şi comisarului de aici.

„Teatrul e clipa care trece“

– interviu cu regizorul Yuri KORDONSKY –

Yuri Kordonsky lucrează în România de 11 ani. Cînd a venit prima dată aici, era un tînăr regizor care renunţase la cariera de informatician (cu studii în oraşul natal, Odesa) pentru a studia teatru cu Lev Dodin la Sankt Petersburg. De atunci, a făcut şapte spectacole în România, a lucrat în Ungaria, SUA şi Marea Britanie, a devenit cetăţean american şi profesor de teatru la Universitatea Wesleyan din Middletown, Connecticut. În ultimul an, a lucrat două spectacole în România – Îngropaţi-mă pe după plintă *la Teatrul Bulandra şi* Ultima zi a tinereţii *la Teatrul Naţional „Radu Stanca“ din Sibiu, ultimul cu premiera în octombrie.*

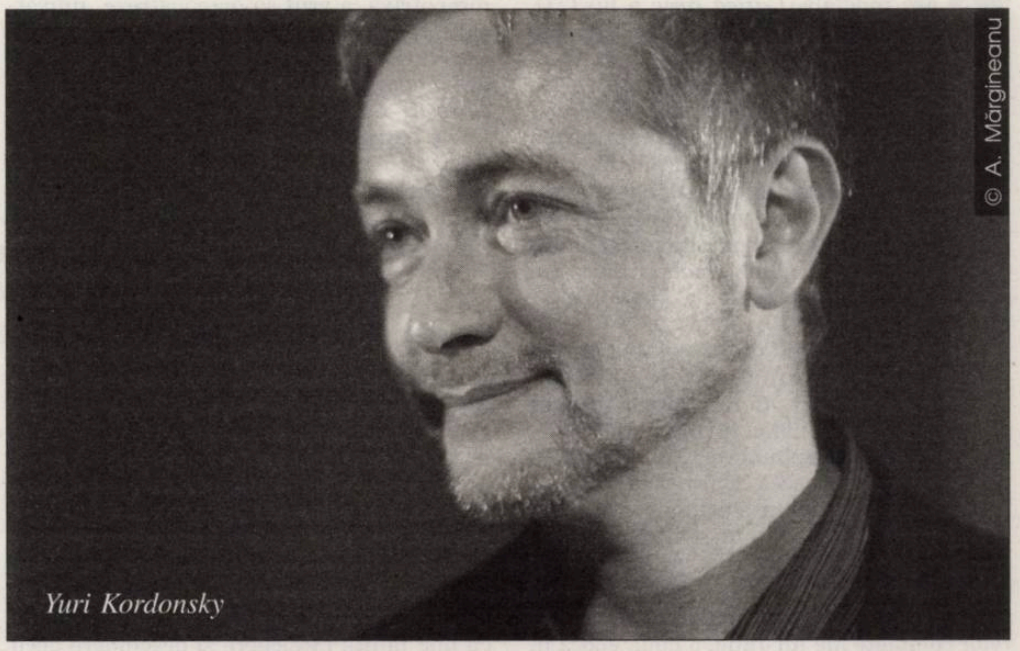
© A. Mărgineanu

Yuri Kordonsky

În ultimul interviu spuneaţi că preferaţi textele clasice celor contemporane. Între timp, aţi lucrat spectacole cu texte contemporane. V-aţi schimbat opinia?

Nu. Cînd vorbeam de texte clasice şi contemporane, mă refeream la posibilitatea unui text de a pune probleme importante, nu la o diferenţă temporală. Nu contează în ce an a fost scris textul. Spuneam atunci că există foarte puţine texte contemporane care sînt în stare să ridice probleme aşa cum o fac textele clasice. Mă refer la probleme metafizice, întrebări legate de istoria omenirii, poezie de calitate etc. Nu zic că acest tip de scriitură contemporană nu există, ci că e puţină. În ultimul an, textele pe care le-am montat în România sînt contemporane – *Îngropaţi-mă pe după plintă* de Pavel Sanaev şi *Ultima zi a tinereţii* după un roman de Tadeusz Konwicki. Ele fac parte din literatura aceea profundă care pune întrebări şi te face să te gîndeşti la ce înseamnă omul.

Textele contemporane la care faceţi referire sînt romane pe care le-aţi dramatizat. Dramatizarea este varianta dificilă de a face un scenariu pentru scenă. Se spune că în orice dramatizare se pierde mult din substanţa textului. De ce aţi ales varianta dificilă în locul unei piese?

Cînd faci o dramatizare, trebuie să te împaci de la început cu ideea că ceva se va pierde. E vorba de o transpunere din limbaj narativ în limbaj dramatic şi, ca în orice traducere, se pierde ceva. Aşa că trebuie să accepţi pierderea, să nu-ţi fie teamă de ea. Oamenii care vor să citească romanul vor lua cartea şi o vor citi. N-am distrus originalul, cartea continuă să existe. Apropo de dramatizări, îmi plac foarte mult. Îmi place să scriu, este un exerciţiu extraordinar pentru un regizor întrucît, prin dramatizare, poţi să explici ce înseamnă povestea aceea pentru tine. Cînd citim o piesă nu observăm anumite probleme de la început. De ce Nataşa din *Trei surori* poartă o rochie roz cu un cordon verde? Nu ne întrebăm asta, o luăm din start ca pe un fapt. Aşa e scris. Dar noi trebuie să explicăm de ce scrie Cehov chestia asta. Tot în *Trei surori,* sînt două personaje care apar mereu împreună, Fedotik şi Rode. De ce sînt doi? Aşa a scris Cehov, prin urmare distribuim doi actori. Dar cînd faci tu dramatizarea, nu poţi să fugi de întrebările astea, pentru că trebuie să scrii un personaj sau două, şi tu faci alegerea. Eşti pus în situaţia de a răspunde tu de ce sînt doi şi nu unul. Sau de ce e nevoie de ei. Sau, dacă renunţi la ei, de ce ai făcut asta. În dramatizare, poţi renunţa la unele personaje, pe altele le combini, din trei personaje faci unul singur, dar de fiecare dată eşti pus să răspunzi la milioane de întrebări. Oare această replică trebuie să o spună personajul X sau personajul Y? În felul acesta, fac o treabă pe care regizorul în mod normal trebuie să o facă, chiar şi cu un text obişnuit, doar că într-o piesă nu e uşor să vezi problemele astea pentru că ea e deja un produs finit. Dramatizarea îţi dă o libertate foarte mare, poţi să încerci multe lucruri, dar ai şi responsabilitate. Eu am tot schimbat dramatizarea. Am mutat nişte scene dintr-o parte în alta, am luat replici de la un personaj şi le-am dat altuia.

E ca un puzzle.

Mai degrabă lego decît puzzle, pentru că în puzzle e o formă exactă, dar din lego poţi să faci diferite lucruri.

Ce probleme v-a pus textul lui Konwicki?

Literatura de calitate nu ridică doar o singură problemă. Una dintre cele mai importante probleme e dialogul între om şi istoria civilizaţiei. Istoria omenirii este o maşină care merge pe drumul ei şi nu acordă atenţie individului în sine. Acţiunea se întîmplă cu cîteva zile înainte de izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial. E o poveste despre oameni concreţi, o dragoste concretă, despre tot ce se întîmplă în aşteptarea unei catastrofe gigantice. Asta devine o problemă, ce înseamnă viaţa concretă a unui om în raport cu istoria omenirii. În legătură cu asta, în text există cîteva meditaţii despre trecut, care nu sînt strict legate de subiectul romanului, cu cei doi tineri îndrăgostiţi. Sînt incursiuni filozofice despre acea perioadă, chiar înainte de catastrofă. Una dintre cele mai importante întrebări e ce-am făcut noi cu lumea. Altă temă este maturitatea, refuzul tinerei generaţii de a se maturiza şi a deveni unul dintre *ceilalţi*. O lume matură este una a suferinţei, a durerii, a urîţeniei. Apare şi tema din *Faust,* încercarea de a opri clipa. Putem să oprim secunda care trece sau ea nu se va mai repeta niciodată? În asta constă frumuseţea acelei secunde, că trece.

E imposibil să faci teatru dacă nu există legătura asta directă între tine şi text.

În acest context istoric, al unei tragedii planetare, dragostea nu este un sentiment perimat?

Nu, nu cred. Ceea ce este interesant în povestea asta este că cei doi tineri îşi trăiesc dragostea cu credinţa că nimeni, niciodată, pînă la ei n-a mai iubit aşa. Şi, de fapt, asta este latura universală a textului. Fiecare cuplu de îndrăgostiţi care trăieşte o dragoste adevărată crede întodeauna că ei sînt primii, că pînă la ei niciodată nu s-a mai repetat o astfel de iubire. Această senzaţie este general valabilă şi este şi o metaforă care arată inocenţa omenirii înainte de război. Într-un anume sens, războiul începe din necunoaştere şi din naivitate. Oamenii uită ororile războiului trecut, încep să creadă că poate fi bine să înceapă un alt război. Aşteaptă războiul ca pe o purificare a sufletului. Şi iată altă problemă, a memoriei. Uităm repede şi, din cauza asta, repetăm greşelile.

„Nu știu de ce fac teatru“

Cealaltă dramatizare pe care aţi făcut-o recent, Îngropaţi-mă pe după plintă, *vorbeşte despre un alt fel de război, războiul de acasă. V-aţi regăsit în dramatica poveste de familie de acolo?*

Poate spun o banalitate, dar dacă faci ceva foarte cinstit şi serios, trebuie să găseşti acolo o bucăţică din tine. Acesta e adevărul. Sîntem fiinţe complexe, ne regăsim cîte un pic în mai multe poveşti. În felul ăsta, ne dăm seama puţin cîte puţin cine sîntem, de fapt. În mine e ceva şi din Saşa Saveliev, şi din Bunica şi Bunicul din *...Plinta,* şi de la Vitek din *Ultima zi...* E imposibil să faci teatru dacă nu există legătura asta directă între tine şi text. Dacă nu te recunoşti în texte, cum să vorbeşti despre toate lucrurile de acolo, de unde să le iei?

Apropo de dragoste, ce iubiţi?

(Rîde) Iubesc oamenii. Iubesc viaţa, şi în frumuseţe, şi în urîţenie. Există o parte frumoasă a vieţii, clipa care trece. Faptul că ea trece, asta o face frumoasă. Cred că şi de asta teatrul e viu. Teatrul e clipa care trece. La film, poţi să vezi aceeaşi imagine o dată, de două ori, de o sută de ori, asculţi muzică şi poţi să repeţi aceeaşi piesă, dar la teatru, clipa nu se repetă niciodată. Stai în sală, vezi ceva şi realizezi că nu se va mai repeta niciodată acel moment. Asta e forţa teatrului, trecerea. Nu cred că ţi-am răspuns la întrebare. *(Rîde)*

În urmă cu cîţiva ani, spuneaţi că vreţi să vă consacraţi mai mult activităţii de profesor decît celei de regizor, pentru că încă nu ştiţi exact ce e teatrul. Aţi aflat între timp?

Sînt la fel de importante ambele activităţi. În perioada asta a vieţii mele, pedagogia îmi ia mai mult timp decît montarea spectacolelor. E foarte bine pentru că asta îmi dă posibilitatea să mă detaşez puţin. Să zicem aşa: ies din fabrică, văd ce fum iese din coş şi mă întreb pentru ce funcţionează fabrica asta. Dacă eşti tot timpul înăuntru, uiţi să te întrebi asta, de ce e nevoie de teatru, de ce faci teatru. Pentru că ai un contract, pentru că îţi trebuie bani sau ai promis cuiva... Sînt multe cauze, dar nici una nu este importantă. Sincer, nu pot să zic că ştiu de ce fac teatru. Am zile cînd ştiu şi zile cînd nu ştiu de ce fac *eu* teatru şi cine are nevoie de teatru în lumea asta. Şi din cauza asta mi-e tot mai greu să regizez. De fiecare dată, trebuie să-mi răspund la întrebarea de ce trebuie să montez piesa asta, şi nu alta. De asta mă feresc de mecanismul standard în care faci un spectacol, şi încă unul, ai o premieră, şi încă una. Se fac spectacole pe bandă rulantă, chiar cu cele mai bune intenţii. *Livada de vişini* e o piesă strălucită, dar nu o voi monta acum. De ce să fac asta? Poate altcineva ştie de ce ar monta-o, eu nu ştiu. La *Îngropaţi-mă pe după plintă,* ştiam de ce am montat-o.

De ce?

(Rîde) Dacă stau să povestesc... Şi pe Konwicki ştiu de ce l-am ales. Dacă nu ştii de ce faci un anume text, nu ai nici energia de a merge pînă la capăt. Şi, deşi ştiu de ce montez un text, deseori nu pot exprima asta în cuvinte. Mai degrabă textul ţi se impune, e o necesitate, fizic te simţi foarte rău dacă nu îl faci. E o expresie – că eşti o jertfă, nu un creator. Cînd ai senzaţia asta, că ştii ce e şi de ce faci teatru, lucrezi altfel. Faptul că predau la Universitate îmi dă posibilitatea să nu fac teatru pentru că vrea cineva să fac asta sau pentru că toţi fac aşa. Sau pentru că am eu idei geniale şi nimeni pînă la mine nu a mai montat *Romeo şi Julieta* aşa. Nu cred că ideile geniale sînt motive ca să montezi *Romeo şi Julieta*. Trebuie să fie mai mult decît atît.

Au trecut zece ani de cînd aţi plecat în SUA. V-aţi găsit locul?

Deocamdată, da. Niciodată însă nu ştii ce va fi peste un an, doi. Dar acum mi-e bine.

Aţi avut vreodată, în cei zece ani, sentimentul dezrădăcinării?

Au fost cîteva momente în primii ani cînd m-am simţit înfiorător din cauză că am pierdut contactul cu ţara mea, cultura mea, şcoala mea, cu anumite valori. Să pleci în altă ţară nu e un pas simplu. Ieşi din contextul tău şi trebuie să înţelegi un alt context, străin. Asta e greu, înseamnă muncă, să asculţi de gîndurile tale, dar şi de ideile altora. La un moment dat, realizezi că ai o plăcere imensă să cunoşti altceva şi nu ai posibilitatea să faci asta dacă toată viaţa stai doar în lumea ta. Iar cînd pleci, apar alte gînduri, altă experienţă. Fără doar şi poate pierzi ceva, dar şi găseşti ceva.

a consemnat Oana STOICA

oferta de carte

PUBLICITATE

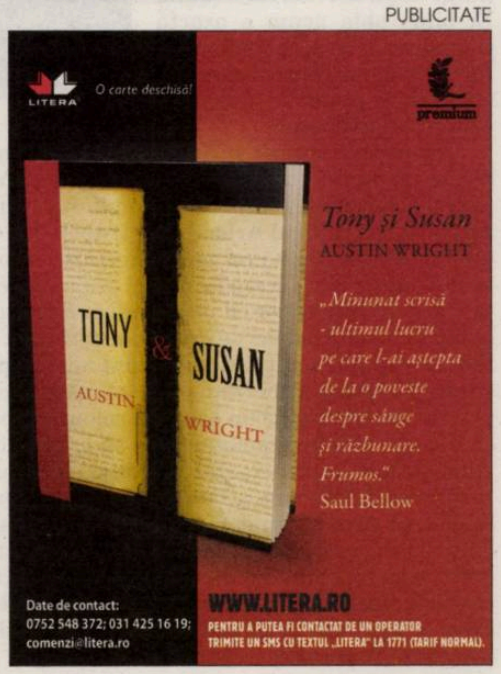

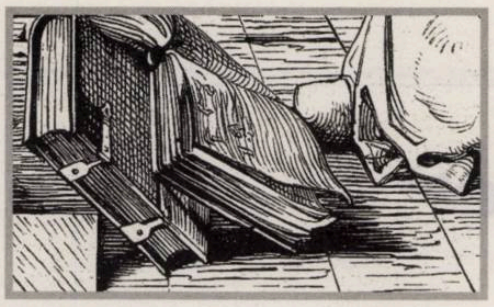

Simona SORA

biographiti

Calea Sinelui

Evenimentul editorial major al ultimilor ani.

Fără îndoială, *Cartea roşie* a lui C.G. Jung este evenimentul editorial major al ultimilor ani şi în România. Caligrafiată de Jung însuşi cu litere gotice şi însoţită de desene, mandale, picturi elaborate, *Cartea roşie* a fost pentru mult timp „cartea secretă", „Sfîntul Graal al Inconştienului" sau „reactorul nuclear al tuturor operelor sale", cum a numit-o istoricul şi îngrijitorul ediţiei prime, profesorul Sonu Shamdasani. Începută în 1914, în plină confruntare a lui Jung cu propriul inconştient, *Cartea roşie* a fost întreruptă în 1930, reluată în 1953 şi lăsată neterminată în 1961, la moartea psihiatrului elveţian. Păstrată pînă de curînd într-un seif din Zürich, *Cartea roşie* a început să fie tradusă şi publicată abia după 2000. La începutul lui septembrie, va fi lansată şi traducerea românească ce urmează să apară la Editura Trei (datorată doamnelor Viorica Nişcov şi Simona Reghintovschi), o premieră editorială care sincronizează psihologia autohtonă cu cea europeană şi, cine ştie, poate va deschide, mai ales după publicarea operelor complete ale lui Jung, o nouă epocă în jungianismul românesc.

De ce nu a publicat Jung însuşi uluitoarea desfăşurare a inconştientului eliberat din *Cartea roşie,* care a reunit, în final, ansamblul manuscriselor, transcrierilor, ciornelor, încercărilor de a surprinde *totul*? În primul rînd, pentru că manuscrisul nu a fost niciodată încheiat, definitivat, redactat pînă la capăt şi nici n-ar fi putut fi. Apoi pentru că, prin postularea propriei căi, prin desenele sale mandalice despre care a scris şi în opera antumă, nu a vrut să-şi influenţeze în nici un fel propriii pacienţi – dimpotrivă, a vrut să demonstreze „universalitatea unui arhetip". De ce însă moştenitorii lui Jung nu au ajuns decît în 50 de ani de la moartea sa la o variantă posibilă a *Cărţii roşii* – iată o întrebare care ar putea da unele indicii despre o evidentă schimbare a receptării în zilele noastre. S-ar putea ca în cei aproape 100 de ani – de cînd Jung a început să-şi noteze şi să reprezinte în imagini propriile fantasme precognitive, să le „joace" dramatic, cu un curaj de care puţini savanţi ar fi fost în stare şi care l-a dus de cîteva ori în pragul nebuniei – să se fi schimbat ceva în imaginaţia mitopoetică a posibililor săi „spectatori", căci cartea de faţă trebuie privită, „ascultată", apoi citită.

Imaginaţia activă *(imaginatio vera)* pe care Jung o punea la lucru după suspendarea conştiinţei este privită astăzi, şi în Occident, cu mai multă înţelegere şi deschidere decît acum un secol, iar ceea ce s-a numit „recîştigarea sufletului" şi depăşirea alienării spirituale a vremurilor noastre este considerată – nu doar în medii religioase, spiritualizate, sau new-agiste – un recurs inevitabil pentru înţelegerea propriei situări în lume. Pesemne doar aşa – printr-o schimbare interioară mai vastă decît sîntem dispuşi să acceptăm – cartea aceasta ezoterică despre experimentarea şi expunerea propriilor fantasme într-o formă dramatică a ajuns, după anul 2000, să fie un *boom* editorial în toate limbile în care a fost tradusă, în ciuda preţului prohibitiv (absolut firesc, de altfel) pentru reproducerea unui facsimil caligrafiat cu caractere gotice şi însoţit de picturi simbolice, mandale, desene dintr-altă lume.

Succesul cărţii (care va fi, desigur, şi al ediţiei pregătite de Editura Trei) s-a datorat, fără îndoială, şi editării ştiinţifice echilibrate, asigurate de profesorul de istoria psihologiei de la University College Londra, Sonu Shamdasani, singurul agreat de cele cinci ramuri actuale ale familiei Jung pentru a alcătui *Cartea roşie.* Colaţiunile şi notele sale din introducerea la ediţia engleză – reluată şi în cea românească – sînt esenţiale pentru cronologia cărţii revelate, dar şi pentru confruntarea cu opera academică a lui Jung, care îşi are în ea sursa primă. Pentru savantul londonez de origine *sindhi,* cea mai bună introducere la *Cartea roşie* ar fi fost articolul lui Jung din 1916 (publicat abia în 1957), „Funcţia transcendentală", în care acesta postulează metoda imaginaţiei active pentru a trezi şi a dezvolta fantasmele proprii. Forma acestora – vizuală, dar şi „literară" – va fi însă în continuare un subiect complicat pentru Jung, deliberat uneori chiar în cadrul fantasmelor cu personaje stranii, iar tonul profetic (cel din *Aşa grăit-a Zarathustra)* doar o decizie tîrzie. Interesantă, în această zonă formală, e şi luarea în discuţie a romanului vizionar *(à la manière de* Meyrink) pentru „transcrierea" fantasmelor. Desigur, nu întîmplător, în romanul lui Meyrink, *Dominicanul alb,* roşul (care la Jung va fi culoarea bucuriei, dar şi a diavolului) este culoarea imortalităţii, „trezirea respiraţiei spirituale şi secretul de a aduce la viaţă mîna dreaptă".

Viziune, profeţie, revelaţie, transmitere directă (cu toate instrumentele celei de-a treia căi: interpretarea imaginaţiei active) a propriului adevăr (nu pentru predicarea imitaţiei servile, ci pentru o cît mai justă aşezare pe calea sinelui), *Cartea roşie* este o carte a sinelui, dar şi o cale a sa, reluată de fiecare pe cont propriu. O cale a singurătăţii asumate, căci: „Cine priveşte evenimentele din afară vede doar că ele au mai fost şi că sînt întotdeauna la fel. Cine însă le priveşte dinăuntru ştie că totul este nou. Lucrurile care se petrec sînt mereu aceleaşi. Adîncul creator al omului însă nu este mereu acelaşi. Lucrurile nu înseamnă nimic, ele înseamnă doar în noi. Noi creăm semnificaţia lucrurilor... Semnificaţia lucrurilor este suprasensul, care nu se află în lucruri şi nici în suflet, ci este zeul sălăşluind între lucruri şi suflet, mijlocitorul vieţii, calea, puntea şi trecerea dincolo."

Dacă nici această carte a cărţilor nu va provoca, în România, o adevărată dezbatere despre clivajul între ştiinţă şi religie, despre starea (extrem-raţionalizată şi jos-mercantilizată) a „ştiinţelor spiritului" şi despre alte cîteva lucruri (pe care nu le mai pomenesc, pentru ca invitaţia la lectură a unei cărţi ce nu poate fi citită fără *pathos,* să nu fie şi ea patetică), dacă nici „reactorul nuclear" nu va mişca nimic, atunci, pe bune, nu mai e mare lucru de aşteptat.

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Viaţa după E.S.T.

● **Magnus Öström, *Thread of Life,* ACT, 2011.**

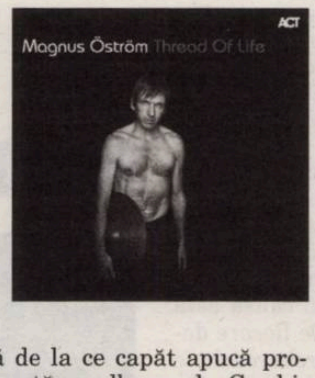

Anul trecut, cînd se făcea partajul Esbjörn Svensson Trio în urma trecerii în nefiinţă a inovatorului său lider, îl comparam pe basistul Dan Berglund cu Dave Grohl de la Nirvana încercînd să-şi facă un nume după decesul lui Cobain. Ei bine, abia acum e exactă comparaţia, cu ocazia albumului lui Magnus Öström care a ocupat chiar postul de toboşar în grupul lui Svensson.

Nu m-am dumirit niciodată de la ce capăt apucă problema un toboşar care vrea să scoată un album solo. Cu chitariştii, clăparii şi vocalii totul e mult mai clar, ei sînt adesea responsabili cu firul Ariadnei în trupele lor de bază, iar un album solo înseamnă cel mult angajarea unor amici care să acompanieze idei personale destul de bine cristalizate de protagonist. Toboşarii, oricît de geniali ar fi consideraţi, nu prea ajung să încalţe papuci de protagonist, rareori sînt lăsaţi să-şi facă de cap, iar compoziţiile lor sînt adesea pretexte pentru cîteva giumbuşlucuri ritmice. Te-ai aştepta ca albumul solo al unui baterist să fie un exces de solouri de baterie decorate cu diverse alte instrumente care să le dea cît de cît dimensiune pe mai multe axe. Însă intuiţia e adesea contrazisă de rezultatul final, cum e, bunăoară, cazul albumului *Thread of Life,* pe care Magnus Öström se promovează pe sine mai degrabă în postura de clăpar decît de baterist (în ciuda imaginii de pe copertă). La un moment dat (piesa „Afilia Mi") are şi o tentativă vocală, fără versuri şi de textură, ce-i drept. Ca şi colegul său Berglund (ajuns deja la al doilea album cu proiectul Tonbruket), Öström face cu bună ştiinţă un pas spre dezamăgirea fanilor conservatori care ar fi sperat la o continuare, fie şi una şchioapă, a tradiţiei Esbjörn Svensson Trio. Ca şi în cazul Tonbruket, legăturile cu trecutul sînt restrînse la o piesă tribut, aici sugestiv intitulată „Ballad for E", pe care mai participă Berglund însuşi, precum şi idolul (posibil mentorul) grupului defunct, Pat Metheny. Asemănările cu proiectul lui Berglund se termină aici – acolo linia directoare părea a fi muzica de film, aici e rockul progresiv soft şi post-rockul nordic.

E destul de greu să nu ai de-a face cu rockul din postura de baterist. Aşa cum e clădit şi promovat instrumentul în epoca modernă, bateria e o ustensilă rock prin excelenţă, în acelaşi sens în care saxofonul e sculă de jazzer, iar sintetizatorul Casio de manelist (sau pop-star criogenizat). Cu pianul, bass-ul sau chitara poţi să te vinzi drept orice, cu tobele însă, oricît te-ai strădui, n-ai cum să nu plesneşti cîte una mai rock din cînd în cînd. Bănuiesc că şi ăsta e unul dintre factorii care au dus la naşterea sound-ului fusion. Pe această linie s-au format Magnus Öström şi trupa lui mamă, iar o parte din album o atestă. Totuşi, nu se limitează la asta, deşi i-ar fi fost la îndemînă, şi poate ar fi scăpat cu obrazul mai puţin bătut de fani. Ultimul sfert al albumului este tributar sound-ului Sigur Rós, deci puţin incompatibil cu aşteptările şi cu ceea ce promitea istoria artistului. Mai ciudat e că piesa se numeşte „Hymn to the Past", deci e totuşi vorba de un trecut, poate unul mai intim. Revenind la ce am sugerat deja, *Thread of Life* nu e atît albumul solo al bateristului Magnus Öström, cît al clăparului Magnus Öström, care are o prezenţă mult mai impozantă aici. Totuşi, e o prezenţă puţin forţată – spre deosebire de proiectul lui Berglund, care sună mult mai viu în variantă live, cel de aici nu ştiu dacă poate fi prezentat în concert fără a părea cusut cu aţă albă. Deşi cîntă destul de mult şi la pian, munca lui Öström e preponderent una de clăpar de studio, aşternînd multiple straturi ambientale peste partituri relativ simple în raport cu standardele jazz şi cu tradiţia E.S.T. În alte cuvinte, Dan Berglund are o trupă veritabilă, Öström are doar un album solo, cu ceva ajutor de la cîţiva invitaţi.

Rămîne de văzut dacă şi cînd se vor decide Berglund şi Öström să revină în acelaşi studio sau pe aceeaşi scenă pentru mai mult de o piesă. Deocamdată, direcţiile pe care au apucat cu proiectele lor sună divergent, chiar dacă ambele conţin sîmburele care să ateste că cei doi au o istorie de 15 ani împreună şi pe Pat Metheny ca idol.

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com.*

ce mai spune

Oana BOCA

Doi copii şi-o toamnă editorială

Cînd întrebi un angajat al editurii Polirom (care este şi mama a doi-copii-foarte-minori) cam ce mai face, înţelegînd prin asta, în general, cam ce mai face el după serviciu, îl împingi, fără să vrei, în braţele depresiei, aducîndu-i aminte că există oameni care au timp liber. Dar, o să încerc să răspund...

Se apropie toamna, deci pregătesc cea de-a patra ediţie a Festivalului Internaţional de Literatură de la Bucureşti (FILB), alături de Vasile Ernu şi Bogdan-Alexandru Stănescu. Încă sîntem în faţa incertitudinilor, încă mai apar situaţii în care scriitori care au confirmat deja prezenţa se răzgîndesc, încă nu avem sponsori, încă. Toate acestea ne-au făcut să mutăm festivalul în prima săptămînă din decembrie (7, 8, 9 decembrie) – şi, în plus, eu m-am hotărît să rup cercul vicios: lucrez, adică, la un plan de scoatere a FILB-ului din faza romantică şi de mutare a lui în zona profesionistă.

Apoi, mai avem un pic şi intrăm în forţă în toamna editorială, cu mult-aşteptatul roman al lui Alex. Leo Şerban, *Litera din scrisoarea misterioasă,* cu un nou roman – excelent, mă asigura BAS în vacanţă – de Lucian Dan Teodorovici, cu cel mai recent roman al lui Michael Cunningham, cu, la fel, cea mai recentă carte a lui Elif Shafak (pe care sper să o şi întîlnim anul acesta sau în primăvară la Bucureşti), cu prima traducere din Sofi Oksanen (aici vă recomand călduros un *google images!)*...

Aş mai adăuga la toate astea pe cei doi copii, Sara şi Marc, care au ajuns la faza „înhăitării", care se concretizează, în fiecare seară, în scoaterea tuturor oalelor de prin dulapuri şi aranjarea lor „în formă de tren", în oricare altă cameră decît bucătăria. În plus, Marc nu se mai luptă cu „Şaptele" despre care vă povestea BAS, în cadrul aceleiaşi rubrici, ci cu „turceii" (lui Mihai Viteazu). De unde am putea trage concluzia că prea multe televiziuni redifuzează filmele lui Sergiu Nicolaescu în această perioadă.

***Oana Boca** este director de imagine la Editura Polirom & Cartea Românească.*

„Am fost acuzat că falsific Istoria“

– interviu cu Sylvain GOUGUENHEIM –

În luna martie a anului trecut va împărtăşeam o întîlnire surprinzătoare cu profesorul Sylvain Gouguenheim, autorul volumului Aristotel la Muntele Saint-Michel (Aristote au Mont Saint-Michel *în varianta originală). În urma publicării în Franţa a acestei lucrări, mai mulţi intelectuali francezi au semnat trei petiţii împotriva autorului, care a fost declarat islamofob. Ca urmare a multiplelor dezbateri şi colocvii organizate împotriva cărţii şi a autorului, acesta şi-a pierdut locul în laboratorul de cercetare al Şcolii Normale Superioare din Lyon. La mai bine de un an de la conversaţia noastră pariziană, ne reîntîlnim cu Sylvain Gouguenheim pentru a discuta despre cartea sa cu ocazia traducerii şi publicării în limba română, la Editura Nemira.*

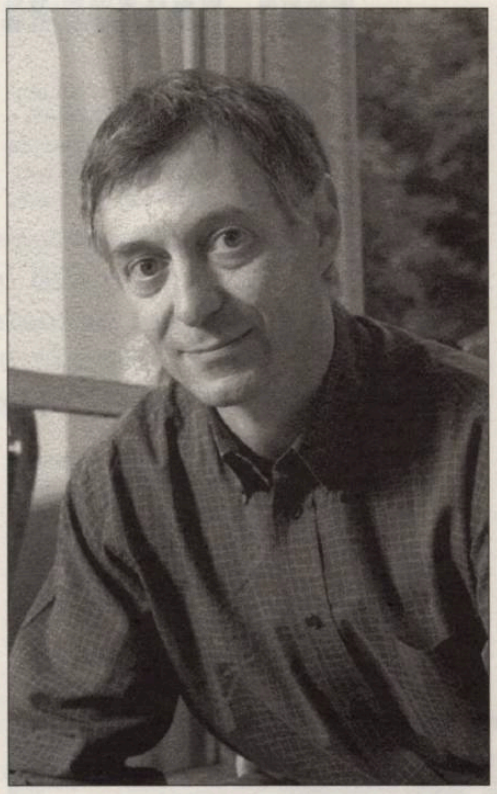

Domnule Sylvain Gouguenheim, să revenim în trecut. Eram în martie 2010 atunci cînd ne-am întîlnit pentru a discuta despre cartea dumneavoastră. Aş dori, mai întîi, să reamintim publicului român care este esenţa acestei cărţi, ce anume a produs scandalul care a urmat şi care au fost sursele dvs. de inspiraţie? Ce v-a incitat să vă aplecaţi asupra acestui subiect?

În faţa unei viziuni a Istoriei care constă în a spune că Europa îşi datorează înflorirea islamului, am vrut să reamintesc tot ce datorăm imperiului bizantin şi creştinilor din Orient. Arabii creştini şi creştinii de limbă arabă au realizat enorm pentru a conserva moştenirea culturală a lumii antice. Literaţii din secolul al XII-lea, traducătorii italieni cu precădere, au realizat şi ei foarte mult. Era important să arătăm că Evul Mediu european nu era o epocă sumbră şi că lumea musulmană din epoca Abbasizilor nu era echivalentul „Luminilor“ noastre din secolul al XVIII-lea. A spune aşa ceva în zilele noastre în Franţa este un *„mind crime“*: sînt politic incorect, considerat ca un creştin integrist sau ca un fascist. Am fost acuzat că falsific Istoria, dar şi că nu cunosc absolut nimic despre acest subiect. Trebuie să amintesc că, deşi nu cunosc limba arabă, cunosc bine, în schimb, limba greacă... M-am informat cît se poate de bine, am citit foarte mult şi majoritatea lucrurilor pe care le-am scris au fost deja scrise şi de alţii înaintea mea.

Cînd aţi auzit pentru prima dată de posibilitatea de a publica o versiune în limba română a acestei cărţi?

Editorul meu m-a informat de cererea Editurii Nemira în 2010, cred. Apoi am fost contactat în scris de traducător cam în momentul în care se pregătea să termine traducerea, pentru a verifica cîteva puncte delicate legate de aceasta. Este un român care locuieşte în Franţa, la Strasbourg – domnul Eduard Florin Tudor. Am aflat că domnul profesor Vasile Adrian Carabă, care conduce Colecţia „Byzantium“ a Editurii Nemira, a insistat foarte mult ca această traducere să apară.

Ce rol a avut domnia sa în promovarea lucrării dvs. în România?

Cred că a avut un rol important în crearea unei legături şi a unui acord cu Editura Nemira pentru a realiza traducerea cărţii mele. Acestei edituri şi traducătorului lucrării le datorez toată recunoştinţa mea. Graţie domnului Tudor şi dvs. am aflat că a fost publicată cartea.

După ce cartea dvs. a apărut la Editura Nemira, aţi primit ecouri în legătura cu lansarea?

Nu, nu am avut nici o veste.

Aţi fost invitat la o lansare oficială?

Nu.

Care este situaţia actuală în mediul universitar (după patru ani de la începutul scandalului)?

Era important să arătăm că Evul Mediu european nu era o epocă sumbră şi că lumea musulmană din epoca Abbasizilor nu era echivalentul „Luminilor“ noastre din secolul al XVIII-lea.

Aşa cum ştiţi, în iunie 2009 am fost exclus din laboratorul de care aparţineam şi de atunci nu am mai găsit nici un laborator, în ciuda numeroaselor mele încercări. Acest lucru mă împiedică să conduc teze de doctorat. Nu mai sînt invitat să particip nici la comisii de teză, nici măcar despre Ordinul Cavalerilor Teutoni! În schimb, mi-am păstrat postul de profesor, deci locul de muncă. Contactele mele cu universitarii francezi sînt din ce în ce mai rare. Cîţiva colegi mi-au rămas aproape; cu ei mai pot lucra. Este vorba despre un grup de istorici care lucrează în domeniul istoriei ordinelor militare. De curînd, în luna mai, cîţiva colegi au reluat legătura cu mine şi am putut participa din nou la comisii de master. Însă rămîn totuşi destul de izolat. De altfel, nici nu mai contează!

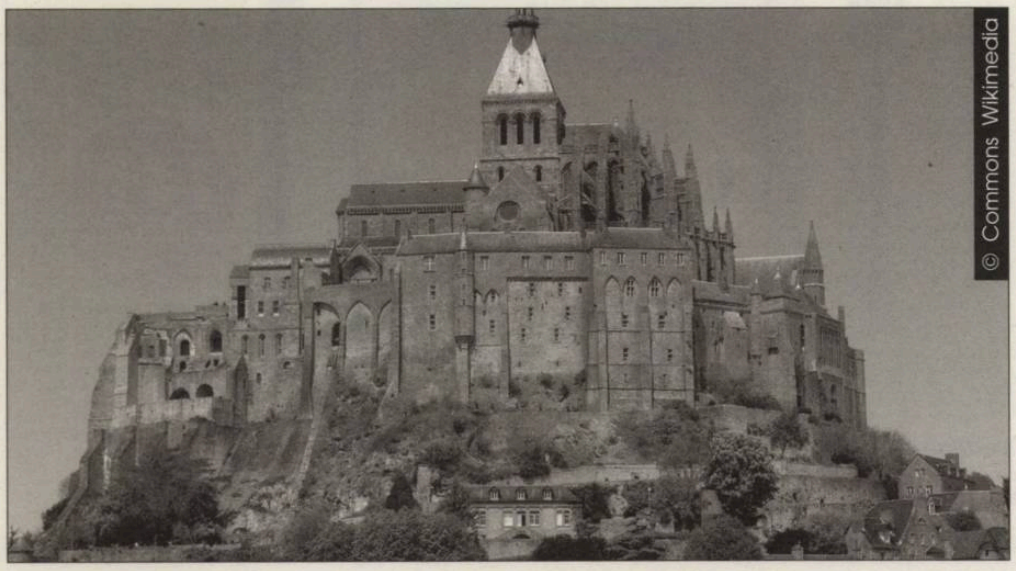

Aţi mai publicat lucrări după Aristotel la Muntele Saint-Michel?

Da. Am publicat alte două lucrări: în 2009, o carte destinată publicului larg realizată din 40 de dosare despre Evul Mediu, *Regards sur le Moyen Age. 40 histoires médiévales* („Privire asupra Evului Mediu, 40 de poveşti medievale“), la editura Tallandier, şi în 2010 o carte despre Reforma gregoriană la editura Temps présent – *La réforme grégorienne. De la lutte pour le sacré à la sécularisation du monde* („Reforma gregoriană. De la lupta pentru sacru la secularizarea lumii“).

Cum au fost primite aceste volume?

Am primit critici pozitive în presă, însă în mediul universitar a fost o linişte deplină... Nu se mai vorbeşte despre ceea ce fac eu...

Aţi mai primit şi alte propuneri de traducere a cărţilor dvs. în limba română sau în alte limbi?

Nu am mai primit alte propuneri de traducere în limba română. Însă, în acest moment, este în curs de tipărire traducerea în limba germană a cărţii mele despre rădăcinile greceşti ale Europei. Iar traducerea în limba poloneză a volumului despre cavalerii teutoni este pe cale să apară.

Dacă ar fi să facem un bilanţ al acestei poveşti, scrierea acestei cărţi a fost un moment de răscruce în viaţa dvs.. Care ar fi morala poveştii?

Aceasta poveste m-a învăţat foarte multe lucruri. Pot spune chiar că m-a întărit. A fost efectiv un moment de răscruce pentru mine! Printre altele, am putut constata cît de mult iubesc intelectualii francezi violenţa verbală, terorismul intelectual. În faţa unor astfel de persoane, care sînt de fapt nişte laşi, nu trebuie să cedezi. Pînă la urmă este vorba despre apărarea libertăţii oamenilor şi a dreptului la libera exprimare! Dincolo de asta, consider că era util să aduc aminte publicului occidental de importanţa lumii greceşti şi a gîndirii greceşti în istoria Europei, dar şi de lumea ortodoxă bizantină care a moştenit cultura greacă şi care a participat la transmiterea şi cunoaşterea ei.

a consemnat Ilinca SANDU

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Îmi face plăcere să informez din timp că de luni, 29 august, pe Eurosport, încep transmisiile *open*-ului american de la Flushing Meadows. Problema pasionantă este una singură: va triumfa Novak Djokovici, neînvins în actualul sezon decît o dată, de Federer? Sînt unii care o doresc... (Radu Cosaşu)

■ Cetăţeni & ONG-işti din toată România, uniţi-vă! Pînă pe 15 septembrie, oricine are spirit antrepenorial poate veni cu soluţii la probleme legate de lipsa transparenţei, a eficienţei, de nerespectarea legii sau de traficul de influenţă de la noi. Ideile ajung proiecte, iar cele cu potenţial vor primi granturi, vor fi implementate, ajutate să se dezvolte şi să devină cunoscute. Toată această super-acţiune colectivă de „restartare a României“ aici: http://restartromania.netsquared.org. (Marius Chivu)

■ Pentru iubitorii lui Philip Roth şi nu numai: romanul *Nemesis*, apărut de curînd la Editura Polirom. O carte despre vinovăţie şi destin, despre cum să te împaci cu lucrurile care se întîmplă cum vor ele şi nu cum ţi le proiectaseşi la început. Simplă, umană, greu de scos din minte. (Ana Maria Sandu)

craii de burta veche

Ospăţ şi naştere la *Claridge's Hotel*

La întoarcerea din SUA, Tito face o escală de 2 zile la Londra, de pe 10 pe 11 martie 1978, unde va fi găzduit la faimosul Hotel Claridge's. Protestele zgomotoase ale emigranţilor din Iugoslavia au tulburat în cîteva rînduri cina la care Tito a fost invitat de regină singur, fără suită.

Felul principal a fost *rump-steak* (friptură din chiulotă de vită) cu ouă ochiuri. Bucăţile de vită se freacă cu muştar şi se frig în ulei pînă se rumenesc. Se pun apoi pe o farfurie şi se ornează, deasupra, cu ouă ochiuri. Se însoţesc cu costiţă prăjită, morcovi fierţi şi prune afumate.

Cu 33 de ani în urmă, pe 17 iulie 1945, camera 212 a Hotelului Claridge's a devenit, pentru scurtă vreme, teritoriu iugoslav. Pentru ca Prinţul Moştenitor Alexandru al II-lea al Iugoslaviei să poată urma la tron, Sir Winston Churchill a aranjat ca naşterea lui să aibă loc pe pămînt iugoslav, chiar dacă în inima Londrei, unde mama sa, Prinţesa Alexandra a Greciei şi Danemarcei, era exilată. Camerei 212 i s-a acordat astfel, pentru cîteva ore, statutul de teritoriu Iugoslav. Se spune chiar că personalul hotelului a pus sub patul în care regina urma să nască un bulgăre de pămînt iugoslav. Pentru ca oul să stea, ca în reţetă, deasupra.

Amicul Dejun

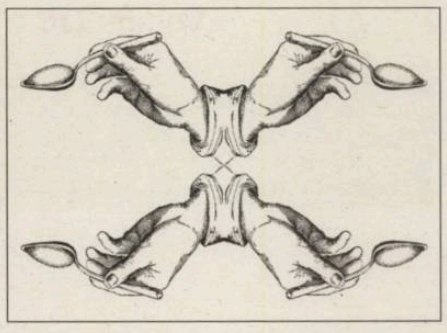

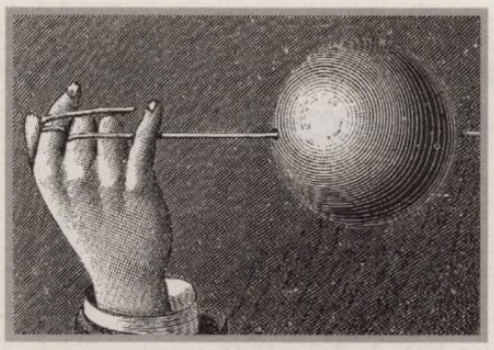

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

„Bătaia peştelui“ pe piaţa literară

Chestia asta cu sezoanele literare n-am înţeles-o niciodată. Ca şi cum oamenii ar citi pe sezoane, editurile franceze scot grosul cărţilor dintr-un an în perioada august-noiembrie. Atunci se depune cel mai mare efort, atunci e „bătaia peştelui“. *Rentrée littéraire* a devenit un fenomen atît de mediatizat, atît de politizat, încît nimeni, nici măcar cei care nu intră de regulă prin librării, nu-l poate ignora. După liniştea din perioada vacanţei – revistele literare respectabile publică de regulă un număr dublu în iulie, apoi îşi întrerup apariţia timp de o lună –, e iar zgomot în piaţa culturală. De ce atîta zarvă? Pe de o parte, pentru că premiile literare importante se decernează în perioada septembrie-noiembrie, iar editurile preferă să publice noile romane cu puţin timp înainte de jurizare pentru a fi, astfel, reţinute. Pe de altă parte, cele mai bune vînzări se fac în decembrie, iar editorii vor să profite de zarva stîrnită la lansare (şi la decernarea unui eventual premiu) pentru a-şi promova autorii.

Ca la o recoltă bogată de toamnă, senzaţia e că avem de toate, că avem cu ce ne îmbuiba pînă la primăvară. O fi criză mare pe pieţele financiare, dar piaţa literară o duce bine. Cel puţin dacă ne uităm (doar) la cifre. 654 de titluri noi, dintre care 74 constituie debuturi literare, urmează să apară, săptămînile acestea, în librăriile franceze. Paginile culturale abundă de informaţii şi comentarii despre acest sezon literar. O primă observaţie: sînt mai puţine romane de debut, dar majoritatea cărţilor nou apărute sînt foarte voluminoase. Multe romane trec binişor de 500 de pagini – observă, nu fără ironie, *Le Figaro*. Care sînt cărţile cele mai citite/citate de critica literară? Printre debuturile de mari dimensiuni citate de cotidian se numără: Alexis Jenni, *L'Art français de la guerre* (apărut la editura Gallimard), Dalibor Frioux, *Brut* (Seuil), Sébastien Marnier, *Mimi* (Fayard). Dincolo de aceste debuturi, mai e şi lista destul de consistentă a clasicilor contemporani, a „vedetelor inconturnabile ale pieţei literare“ (după cum scrie *Le Figaro);* ei sînt la fel de activi şi de prezenţi pe piaţa literară ca şi în anii precedenţi. Emmanuel Carrère (cu *Limonov,* editura POL), Jean d'Ormesson *(La Conversation,* editura Héloïse d'Ormesson), David Foenkinos *(Les Souvenirs,* editura Gallimard), Delphine de Vigan *(Rien ne s'oppose à la nuit,* editura Lattès), Amélie Nothomb *(Tuer le père,* editura Albin Michel), Yasmina Khadra *(L'équation africaine,* editura Julliard). „Inconturnabil“ este şi Frédéric Beigbeder, care publică, la Grasset, un fel de roman al romanelor, o carte despre cărţile lui preferate: *Premier bilan après l'apocalypse*. Beigbeder e un autor-vedetă, dar „cartea a apărut prea tîrziu, sezonul de plajă a trecut“ – îl ironizează cronicarii de la *Le Figaro*. Bine că mai există multe alte cărţi de citit toamna asta!

> *Ca la o recoltă bogată de toamnă, senzaţia e că avem de toate, că avem cu ce ne îmbuiba pînă la primăvară.*

Cum ar fi, de pildă, romanele ispirate din istorie enumerate de rue89.com printre hiturile acestui sezon: *Grâce leur soit rendue* de Lorette Nobécourt (despre Chile), *Retour à Killjbegs* de Sorj Chalandon (despre istoria Irlandei), *Ce qu'on peut lire dans l'air,* de Dinaw Mengestu (despre emigraţia etiopiană în America după războaiele civile din anii '70), *Les vieux fous* de Mathieu Belezi (despre colonizare şi politicile occidentale din ţările africane). Dacă aceste romane au, toate, un fundal istoric mai mult sau mai puţin evident, şi o miză politică sau socială clară, există şi autori care, dimpotrivă, încearcă să evacueze orice implicaţie politică din cărţile lor. Rue89.com ilustrează această tendinţă (deloc nouă) prin cîteva romane ispirate din cotidian sau fapt divers: *Tout, tout de suite* de Morgan Sportès, *Un ange noir* de François Beaune şi *Le pacte des vierges* de Vanessa Schneider.

În ceea ce priveşte premiile literare (şi mai ales mult-rîvnitul Goncourt), cei mai bine plasaţi autori (după *Le Figaro, Le Monde* şi Rue89.com) sînt Emmanuel Carrère, Véronique Ovaldé, Delphine de Vigan, Philippe Lançon şi David Foenkinos.

trecerea prin reviste

● *SÜDDEUTSCHE ZEITUNG* (20 AUGUST 2011)

Interviu cu Woody Allen în *Süddeutsche Zeitung*. Discuţia deraiază de la consideraţiile despre viaţă (la 75 de ani) şi artă la cum îşi percepe artistul fanii şi la cum este el însuşi perceput de cei care îl iubesc. Reporterul insistă asupra receptării sale de către francezi. Şi îl roagă pe Allen să spună cum s-a simţit în Franţa, unde a trăit, prima dată pentru opt luni, în 1964.

„Turnam acolo primul meu film de cinema, *What's New, Pussycat?,* ca să fiu sincer, o mare dezamăgire. Eu scrisesem scenariul iar studioul făcea totul de-a-n-doaselea: în fiecare zi se luau cele mai proaste decizii posibile. Dar Paris a fost minunat. Am fost primit regeşte la Hotel George V., am văzut cum se schimbă anotimpurile, din primăvară, trecînd prin vară, pînă toamna. A fost fantastic.“

În cinema-ul francez era vremea noului val, Sartre refuza premiul Nobel – era un spirit revoluţionar. Cum a fost atunci, ce aţi simţit cînd aţi cucerit acest oraş? – întreabă reporterul. „Sincer să fiu, n-aş putea spune că l-am cucerit. Cea mai mare plăcere a mea era, de pildă, să mănînc în fiecare seară la aceeaşi braserie mică. Era o braserie aflată la doar o sută de metri distanţă de hotel. Brasserie Boccador de pe rue Boccador. Mergeam acolo şi mîncam în fiecare seară acelaşi lucru: supă cu pîine, calcan, cremă caramel. Cînd cineva de la studio ne invita în cine ştie ce restaurant de mare clasă, o luam aproape ca pe o jignire. Eu voiam în braseria mea.“

„Francezii par să vă iubească. Aţi spus, odată, că vă simţiţi o icoană în Franţa…“

„Era un text satiric pentru *New York Times*... În lumea mea, nu pot să spun «sînt o icoană în Franţa» – şi s-o las aşa. Trebuie să fie şi o poantă, ceva care să arunce în aer ideea asta pompoasă. Aşa că m-am gîndit la un antimodel, la ceva mic şi cleios, cum ar fi melcul. În Franţa, sînt o icoană – la fel ca melcul.“ **(M. M.)**

PUBLICITATE

Andrei GORZO

dilematograf

Sculaţi, voi, oropsiţi...

● ***Planeta maimuţelor – Invazia / Rise of the Planet of the Apes*** **(SUA, 2011), de Rupert Wyatt.**

În primul film din seria *Planeta maimuţelor,* Charlton Heston juca rolul unui cosmonaut plecat în spaţiu în secolul XX şi reîntors, două milenii mai tîrziu, într-o lume în care nişte „homo sapienşi" deposedaţi de darul vorbirii şi de orice altă urmă de sapienţă erau ţinuţi în cuşti de nişte maimuţe vorbitoare – de limba engleză, ceea ce, coroborat cu alte detalii (ca de pildă caii pe care umblau maimuţele), făcea ca dificultatea lui Heston de a-şi da seama pe ce planetă e să pară destul de *silly*. Pe de altă parte, ultimul cadru al filmului, în care Heston descoperea o bucată din Statuia Libertăţii, fusese conceput pentru a intra în istorie, ceea ce s-a şi întîmplat – ca de altfel şi cu prima imagine a maimuţelor gonind pe cai, înarmate cu puşti. În acel prim film, lansat în 1968, morala răsturnării swiftiene pe care publicul era invitat s-o contemple privea în primul rînd fragilitatea civilizaţiei create de om, uşurinţa cu care aroganţa acestuia ar putea fi îngenuncheată de un al treilea război mondial, dar evident că morala asta ieşea puternic refractată printr-un filtru rasial – era vorba despre aroganţa rasei *albe,* despre arbitrara ritatea pretenţiilor *ei* de superioritate. Subtextul rasial avea să devină tot mai important în episoadele următoare, dintre care cel de-al patrulea, *Cucerirea planetei maimuţelor* (1972), prezintă răscoala iniţială (prezisă pentru anul 1991) a subcetăţenimii simiene exploatate, sub conducerea unui Spartacus cimpanzeu pe nume Caesar.

Aceeaşi poveste (dar plasată în prezent şi revizuită în absolut toate detaliile ei, cu excepţia numelui lui Caesar) o spune noul *Planeta maimuţelor – Invazia,* o operaţiune bine plănuită de relansare a seriei (prima asemenea tentativă de la cea din 2001, care i-a aparţinut lui Tim Burton şi care a luat forma unui *remake* după filmul cu Heston). Mai mult un film de animaţie decît unul coregrafiat bătrîneşte cu actori în faţa unei camere de filmare (cum fuseseră toate celelalte), noul *Planeta...* a fost gîndit în termeni de vară-popcorn-şi-audienţă-generală, ceea ce înseamnă că e în mare parte depolitizat (nu atinge nici o problemă mai sensibilă decît aceea a folosirii animalelor drept cobai ştiinţifici) şi complet asexuat (chestiunea sexualităţii simiene – de fapt, a sexualităţii în general, greu de ignorat într-un spectacol avînd ca subiect nişte maimuţe care se revoltă – e escamotată cu pudoare disneyană). Lipsa de rezonanţă alegorică e compensată de bogăţia de rapeluri la pop-mitologia seriei însăşi, de la porecla dată mamei lui Caesar de oamenii care fac experimente ştiinţifice pe ea (aceeaşi poreclă pe care i-o dăduseră – sau i-o vor da în viitor – lui Charlton Heston maimuţele ajunse să experimenteze pe el) pînă la frisoanele corespunzătoare momentelor în care Caesar urcă pentru prima dată pe un cal, respectiv se joacă gînditor cu o replică miniaturală a Statuii Libertăţii. Aspectele mai *silly* ale acestei mitologii, cum ar fi dobîndirea de către Caesar a capacităţii de a vorbi omeneşte, sînt asumate şi gestionate cu vigoare, într-o cunoştinţă de cauză care totuşi nu dă în superioritate de tip *camp*. Evoluţia lui Caesar de la condiţia de animăluţ domestic savant la aceea de revoluţionar nefiind un subiect de dramă henryjamesiană, ci de libret operistic, desenul ei dramaturgic nu e o succesiune de tuşe din vîrful penelului, ci o succesiune de linii groase, evidente, apăsat-expresive, dar şi foarte precise: etapa fericită a copilăriei (petrecută în casa omului de ştiinţă care l-a adoptat după ce mama lui a murit într-un experiment medical) se încheie atunci cînd el iese pentru prima dată în natură şi simte nevoia să se urce într-un copac – pînă ajunge sus e deja adult; în prima noapte pe care o petrece într-o închisoare pentru maimuţe, aparent abandonat de om, el îşi desenează fereastra de acasă pe peretele celulei; iar primul lui cuvînt, adresat unui gardian sadic, e un răsunător „nu". Muzica aferentă acestui libret o fac expresiile faciale şi corporale ale cimpanzeului – un melanj mereu dinamic de superinteligenţă şi primitivitate (iar la nivel tehnic, un hibrid produs prin altoirea artei animatorului peste arta actorului) –, precum şi mişcările de cameră ale regizorului, care, la fel ca liniile trasate de scenarişti, sînt emfatic-dramatice şi totodată precise. În plus *(Planeta...* fiind, după cum spuneam, un film mai mult animat decît pus în scenă), ele nu cunosc limite nici pe verticală, nici pe orizontală, nici într-un urcuş de-a lungul unui copac printre crengile căruia se fugăresc eroii, nici într-o retragere pe coridorul închisorii, care ne lasă să descoperim cît de mulţi sînt deţinuţii şi cît de singur e spartacusul nostru. Înfruntarea finală – cu poliţia călare şarjînd pe Golden Gate Bridge din San Francisco şi cu Caesar împlinindu-se în sfîrşit ca strateg, la comanda unor răsculaţi în labele cărora gratiile de la cuşti au devenit suliţe, iar capacele de la canale au devenit discuri de aruncat – e cea mai bună bucată de cinema *grand spectacle* ieşită din Hollywood în această vară.

Mai mult un film de animaţie decît unul coregrafiat bătrîneşte cu actori în faţa unei camere de filmare.

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Adrian STĂNICĂ

Sfîrşitul navetelor spaţiale

Acum treizeci de ani, mai precis în seara zilei de 15 aprilie a anului 1981, Televiziunea Română prezenta, în pauza meciului de fotbal Danemarca – România, un scurt documentar despre primul zbor al navetei spaţiale Columbia. Erau ani ai Războiului Rece, ani ai cursei spre cucerirea spaţiului, dar şi ani în care întreaga omenire aştepta cu sufletul la gură să vadă ce misiune va mai urma. În mai puţin de un sfert de veac de la lansarea primului satelit pe orbită, programele spaţiale ale SUA şi URSS trimiseseră primii oameni pe orbită, apoi pe Lună, primele sonde automate spre planetele vecine şi chiar spre ţinte dincolo de limita sistemului nostru solar. Anul 1975 adusese şi prima colaborare în spaţiu prin misiunea comună Soyuz – Apollo. Apariţia la televizor a navetei spaţiale însemna însă altceva. Apariţia unui vehicul reutilizabil, care ateriza la fel ca un avion obişnuit, dădea tuturor speranţe că în curînd zborul în spaţiu se va democratiza. Că nu va mai ţine, adică, doar de o elită de state şi indivizi. Au trecut treizeci de ani. La final de program, haideţi să ne întrebăm. Cum a schimbat lumea naveta spaţială?

La exact 42 de ani şi o zi de cînd Armstrong şi Aldrin făceau primii paşi pe Lună, pe 21 iulie a acestui an naveta spaţială Atlantis ateriza pe pista de la Baza Spaţială Kennedy din Florida. O mare de oameni se adunase să vadă întoarcerea din ultima misiune a unei navete spaţiale. Era un final – dar şi un început de epocă.

De ce un final? Pentru că, în cele trei decenii şi 135 de misiuni, 133 încheiate cu succes şi două terminate tragic (Challenger în 1986 şi Columbia în 2002), navetele spaţiale au schimbat lumea. Ne-au adus mai aproape Universul, iar planeta noastră a devenit cu adevărat un sat global.

Naveta a transformat lumea într-un sat global.

Să reamintim numai cîteva dintre aceste contribuţii.

În anul 1990, navetele spaţiale aduceau pe orbită Telescopul Hubble, primul dintre cele trei mari observatoare aduse în spaţiu de către NASA prin acest program. Hubble, ca şi celelalte observatoare, odată scăpate de sub tirania gravitaţiei şi filtrul atmosferei terestre, avea să ne aducă aproape imagini spectaculoase şi nebănuite din Univers, iar multe corpuri sau fenomene cosmice, pînă atunci doar deduse teoretic, aveau să fie identificate, fotografiate, aduse la cunoştinţa tuturor. În aprilie 1991, lui Hubble avea să îi urmeze pe orbită, adus de către ultima retrasă Atlantis, cel de-al doilea mare observator, GRO (Gamma Ray Observatory). Al treilea mare observator adus pe orbită în iulie 1999 de către navetele spaţiale, în misiunea cu numărul 93, a fost Chandra, care investiga spaţiul cu ajutorul Razelor X.

Numeroase au fost şi misiunile făcute de către navetele spaţiale pentru întreţinerea şi repararea acestor observatoare, a căror durată de viaţă s-a prelungit astfel cu mult peste cea planificată iniţial.

Navetele au jucat şi un rol esenţial în creşterea colaborării internaţionale pe orbită. Între noiembrie 1983 şi anul 2000, 25 de misiuni ale navetelor au dus la transportul şi asamblarea modulelor care au compus Laboratorul Spaţial Spacelab. Predecesor al Staţiei Spaţiale Internaţionale, Spacelab era şi rodul primelor înţelegeri dintre NASA, Agenţia Spaţială Europeană şi omoloaga lor din Japonia, aşa cum fusese planificat încă din anii '70, cînd şi navetele erau încă în stadiul de proiect.

Putem spune că naveta este cea care a sprijinit direct schimbarea relaţiilor dintre Statele Unite şi fosta URSS şi urmaşa sa Rusia. Navetele au făcut astfel un lung drum, de la confruntare la cooperare. Cîteva date au importanţă istorică. 1994 este şi anul în care primul cosmonaut rus pleacă în misiune la bordul navetei. Din 1995, perioadă dificilă pentru Rusia, naveta spaţială chiar a ajutat la schimbarea echipajelor de la bordul Staţiei Spaţiale ruseşti, Mir. 1996. Un an mai tîrziu, tot naveta duce şi primul astronaut american la bordul staţiei Mir. Pînă în anul 1998 au loc zece misiuni, în care navetele se cuplează în spaţiu cu Mir, care urma să îşi încheie rolul şi să revină pe Pămînt în primăvara lui 2001. Poate tot datorită bunei colaborări prin misiunile navetelor spaţiale, ruşii îşi deschid apoi bazele spaţiale celor din vest şi ajung pionieri ai turismului spaţial.

După Mir şi Spacelab, navetele au fost catîrii de povară pentru construcţia Staţiei Spaţiale Internaţionale, care iată că le va supravieţui.

Satul planetar

Scriam că naveta a transformat lumea într-un sat global. Majoritatea misiunilor făcute de către acestea au dus pe orbită sateliţi de toate tipurile. Să amintim întîi de cei militari – de unde şi rolul navetelor în programul american Războiul Stelelor al preşedintelui Reagan, care avea să grăbească sfîrşitul blocului comunist. Apoi cei ştiinţifici, de observare a suprafeţei Pămîntului, a mărilor şi oceanelor, a atmosferei, a cîmpurilor fizice terestre, de poziţionare (de unde şi apariţia şi explozia utilizării sistemelor GPS).

Să nu uităm sateliţii de comunicaţii, care, alături de Internet, ne-au făcut să putem afla aproape instantaneu ce se întîmplă în orice parte al lumii (e drept, tot aceiaşi sateliţi de comunicaţii au dus şi la extinderea flecărelii la dimensiuni planetare, dar nici un plan nu e perfect). Şi multe alte premiere în cucerirea spaţiului.

Dar contribuţia navetei la progresul omenirii nu se opreşte aici. Este imposibil de evaluat rolul uriaş al navetelor ca sursă de inspiraţie pentru mai multe generaţii. Apărută într-o lume în care filmele din seria *Războiul Stelelor* erau poveştile de căpătîi ale copiilor de pe întreaga planetă, Columbia, asemănătoare unora dintre navele din filme, ne făcea să sperăm că poveştile spaţiale pot fi adevărate şi nu doar foarte departe în timp şi într-o altă galaxie. Şi pentru cei de vîrsta mea, cei născuţi spre finele anilor '60, naveta este un semn că *science fiction* urma să devină din ce în ce mai mult *science* şi mai puţin *fiction*. Povestea misiunilor navetelor spaţiale reaminteşte şi aventura marilor descoperiri geografice, pentru că sacrificiile echipajelor lui Challenger şi Discovery nu sînt diferite de soarta multor veliere plecate să cunoască lumea şi niciodată întoarse. Iar numele astronauţilor dispăruţi atunci se alătură unei liste lungi, pe care regăsim şi nume precum Magellan sau Căpitanul Cook.

Personal, şi cred că nu sînt singurul, iubesc naveta şi pentru că avem aceeaşi vîrstă. Chiar dacă primul zbor a fost în 1981, primul nucleu a fost numit să proiecteze un vehicul cosmic reutilizabil în anul 1968 şi consimţit de preşedintele de atunci Richard Nixon. Tot Nixon avea să anunţe oficial programul de construire a navetelor spaţiale, în anul 1972.

Turismul spaţial

Ce rămîne în urmă? Ultima aterizare a unei navete spaţiale din programul 1981-2011 înseamnă şi începutul unei noi ere. Poate că, faţă de acum trei decenii, bugetul NASA este considerabil redus. Dar viitorul nu este tocmai rău şi începe chiar de azi. De aproape un deceniu a apărut o nouă ocupaţie: turismul spaţial. Iar biletele pentru primele plimbări pe orbită cu viitoarele navete de turism, ca şi primele cazări în hotelurile spaţiale, deja s-au epuizat. Trimiterea în spaţiu a sateliţilor şi pe Lună a unor sonde nu mai sînt doar sarcini complexe şi arhisecrete ale celor două superputeri. Azi sînt concursuri la nivel global pe această temă între studenţi. Companii comerciale îşi fac socotelile pentru a planifica expediţii pe Lună. Iar NASA? Certată acum cîţiva ani de Aldrin, cel de-al doilea om pe Lună, pentru planurile prea modeste, îşi pregăteşte întoarcerea spre Lună, drumul spre Marte şi misiunile spre diferite alte corpuri ale sistemului nostru solar. Pe scurt, ultima aterizare a navetelor este un nou început.

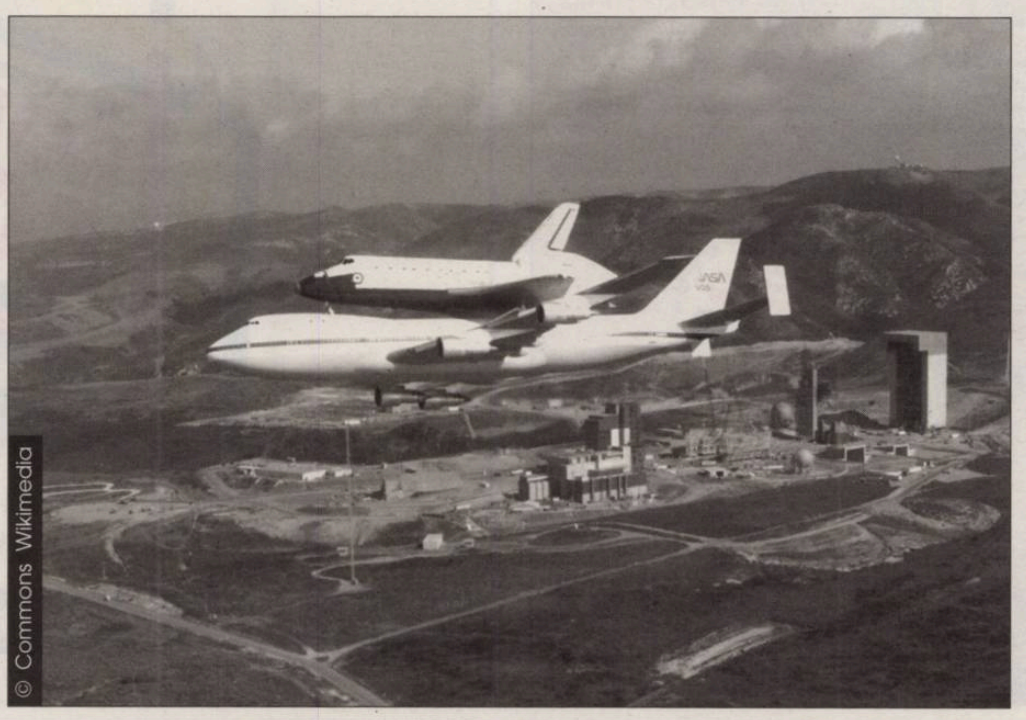

© Commons Wikimedia

Adrian Stănică *este jurnalist de ştiinţă şi cercetător ştiinţific la Institutul Naţional de Geologie şi Geoecologie Marină – GeoEcoMar.*

PUBLICITATE

המכון הרומני לתרבות

6 artişti români la Bienala Internaţională a Mediteranei de la Haifa

„Ultimele pregătiri la Haifa. Artiştii străini au venit în oraş pentru a pregăti lucrările Bienalei din februarie. Printre ei Dan Perjovschi, din România, cunoscut de la MoMA din New York până la Tate în Londra [...]"

Avital Burg, ***Arta nouă***
articol apărut în ***Ha'aretz / Akhbar Ha'yir***

DILEMA VECHE

Kenan MALIK

Ironiile tragice ale terorii lui Breivik

Kenan Malik

© Commons Wikimedia

Cu trei săptămîni în urmă, Londra comemora şase ani de la atentatele sinucigaşe cu bombă din 7 iulie 2005. Oslo va avea acum, an de an, propria lui zi de tragică comemorare. Chiar şi pentru cei care au supravieţuit evenimentelor din 7 iulie – ca să nu mai vorbim de celelalte, nenumărate, atentate cu bombă, de la IRA la neonaziști, cărora Londra le-a fost martoră în ultimele decenii –, ceva din dezlănţuirea ucigaşă din Oslo şi Utøya a lui Anders Behring Breivik şoca încă, visceral: lipsa totală de sens a masacrului, combinată cu brutalitatea asasinatului cu sînge rece.

Era, poate, inevitabil ca atacul lui Breivik să fie descris, iniţial, ca un complot islamist. Pentru unii, care nu doresc să privească mai departe, orice formă de terorism poartă marca „musulman“. Dar ironia nu e doar că ura lui Breivik faţă de islam a condus la o oroare pe care mulţi au considerat-o islamică, ci şi că, totodată, nimic nu seamănă mai mult cu mentalitatea lui Breivik decît cea a unui islamist jihadist.

Jihadiştii se consideră soldaţi politici care aduc teroare în Occident, ca răspuns la intervenţia Occidentului în ţările musulmane. Breivik crede că poartă un război împotriva preluării musulmane a Europei creştine. Cu toţii folosesc limbajul „ciocnirii civilizaţiilor“ pentru a-şi justifica atrocităţile. Într-un anumit sens, acţiunile lor sînt conduse de ideologiile lor pervertite. Dar aceste acţiuni politice nu se încadrează, în nici unul dintre cazuri, într-o direcţie tradiţională. Ceea ce-i uneşte pe Breivik şi pe jihadişti e, mai degrabă, caracterul arbitrar şi nihilist al violenţei acestora, care, în pofida retoricii lor, nu e angajată în nici o cauză politică.

Cînd, anul trecut, Taimour Abdulwahab al-Abdaly a vrut să declanşeze un măcel pe străzile Stockholm-ului, încercînd să se arunce în aer în mijlocul unei mulţimi care făcea cumpărături de Crăciun, am scris în publicaţia suedeză *Expressen* că „prima lecţie este necesitatea respingerii categorice a închipuirii potrivit căreia atentatul cu bombă a fost o reacţie, fie şi distorsionată, la perceperea unei nedreptăţi politice“. Atentatul „nu a fost în mai mare măsură o reacţie la nemulţumirile (reale sau percepute) ale musulmanilor, decît a fost explozia din Oklahoma City, în America anului 1995, o reacţie la perceperea neajunsurilor guvernului SUA“. Al-Abdaly, remarcam, „a părut să fie condus nu atît de furie politică, cît de ură faţă de întreaga lume din jurul său şi de o profundă indiferenţă la consecinţele acţiunilor sale. Oricît de mult am extinde conceptul de «politic», rămîne imposibil de imaginat că planul asasinării a zeci de cumpărători de Crăciun ar putea fi vreun fel de reacţie politică“.

Asta a fost valabil pentru oricare dintre atentatele cu bombă islamiste. A fost valabil şi pentru nenorocirea din Oklahoma City. Şi este valabil şi pentru masacrul de la Utøya.

Atît jihadiştii, cît şi Breivik par să fie mînaţi nu atît de o ideologie politică, cît de o căutare disperată şi alienată a identităţii.

Atît jihadiştii, cît şi Breivik par să fie mînaţi nu atît de o ideologie politică, cît de o căutare disperată şi alienată a identităţii, de o căutare dirijată de un sentiment de paranoia culturală, de o dezgustătoare autocompătimire şi de o autovictimizare claustrofobă. Islamiştii vor, în primul rînd, să restaureze un islam „autentic“, care nu a existat niciodată, şi să impună această identitate tuturor musulmanilor. Similar, Breivik vrea să stabilească o Europă creştină autentică, care, din nou, nu a existat niciodată, epurată de poluarea musulmană. Faptul că el utilizează simbolul crucii roşii a cavalerilor templieri sugerează un creştinism asimilat din paginile lui Dan Brown.

De aici rezultă ironia atacului lui Breivik asupra multiculturalismului. În ultimii ani, multiculturalismul a ajuns să aibă două semnificaţii între care se face prea rar distincţie. El se referă la o societate diversificată datorită imigraţiei în masă. Dar se referă şi la strategiile politice necesare gestionării unei astfel de diversităţi. Problema acestor politici este că subminează, prin încadrarea oamenilor în forme etnice şi culturale fixe, o bună parte din ceea ce este valoros la diversitate, şi prejudiciază ideea unei cetăţenii comune.

Sînt de multă vreme un susţinător al diversităţii, dar un critic al multiculturalismului. Breivik, pe de altă parte, se opune diversităţii tocmai fiindcă vrea să încadreze oamenii în forme culturale fixe. Ironia este că, în ciuda urii sale faţă de multiculturalism, credinţa lui Breivik în „ciocnirea civilizaţiilor“ se bazează pe noţiuni de diversitate şi de identitate culturală nu atît de diferite de cele care animă multe dintre politicile multiculturale. El se aseamănă şi în această privinţă cu islamiştii jihadişti.

Poate că cea mai importantă similitudine dintre Breivik şi jihadişti este că ambii dispreţuiesc ideea unei societăţi deschise, liberale, întemeiate pe dezbatere, dialog şi pe impactul diverselor valori şi credinţe, dispuse să se schimbe. De aceea, e important să nu ascultăm corul tot mai răsunător al vocilor potrivit cărora lecţia fundamentală a actului terorist al lui Breivik este că Norvegia a devenit prea deschisă, prea liberală şi prea tolerantă, o ţară cu o securitate prea laxă, prea nepregătită pentru a înfrunta astfel de orori.

În ultimii zece ani, reacţia la jihadismul islamic din Marea Britanie, din America şi din alte părţi a fost modelată de o senzaţie de frică şi de panică, care a înlesnit autorităţilor sporirea gradului de supraveghere, extinderea puterii poliţieneşti şi îngrădirea libertăţii de expresie. Combaterea terorismului a dus la monstruozităţi de genul Guantanamo Bay, la *„extraordinary rendition“* (extrădare excepţională) şi la tortură. Călcînd astfel în picioare libertăţile fundamentale, liderii occidentali au îndeplinit, de fapt, munca teroriştilor, în locul lor.

Nu trebuie permis ca acelaşi lucru să se întîmple ca replică la ceea ce a făcut Breivik. La fel cum Dreapta a alimentat teama de o „preluare musulmană“ a Occidentului şi faţă de crearea „Eurabiei“, mulţi dintre cei de stînga trag un semnal de alarmă cu privire la intenţia reţelelor neofasciste de a semăna teroare. De fapt, nu există nici o dovadă că Breivik făcea parte dintr-o conspiraţie care să implice grupări neofasciste. Şi nu există nici dovezi că atentate ca cel al lui Breivik au legătură cu impactul ideologiei de extremă dreaptă. După cum a arătat universitarul Robert Ford, un cercetător de vîrf al mişcărilor de extremă dreaptă, nu există „nici un studiu care să arate că masacrele au loc mai frecvent în ţările cu mişcări puternice de extremă dreaptă, decît în ţările în care asemenea mişcări nu există“. Trebuie să combatem neofascismul şi bigotismul antimusulman, la fel cum trebuie să combatem şi islamismul, *dar* trebuie să avem totodată, în ambele cazuri, o perspectivă justă asupra naturii ameninţării.

Relativa deschiderea şi liberalismul Norvegiei sînt dintre calităţile ei cele mai de preţ. Dacă naţiunea ar deveni închisă, neliberală şi paranoică, asta nu ar însemna mai multă siguranţă. Ar însemna însă că Breivik a cîştigat.

***Kenan Malik** este scriitor, intelectual şi jurnalist britanic de origine indiană. A predat la Cambridge, Oxford, Universitatea din Liverpool şi Institutul European din Franţă.*

Publicat pentru prima oară pe 30 iulie 2011, în Bergens Tidene *(versiunea norvegiană)*

© Kenan Malik / Bergens Tidene
© Eurozine

traducere de Matei PLEŞU

PUBLICITATE

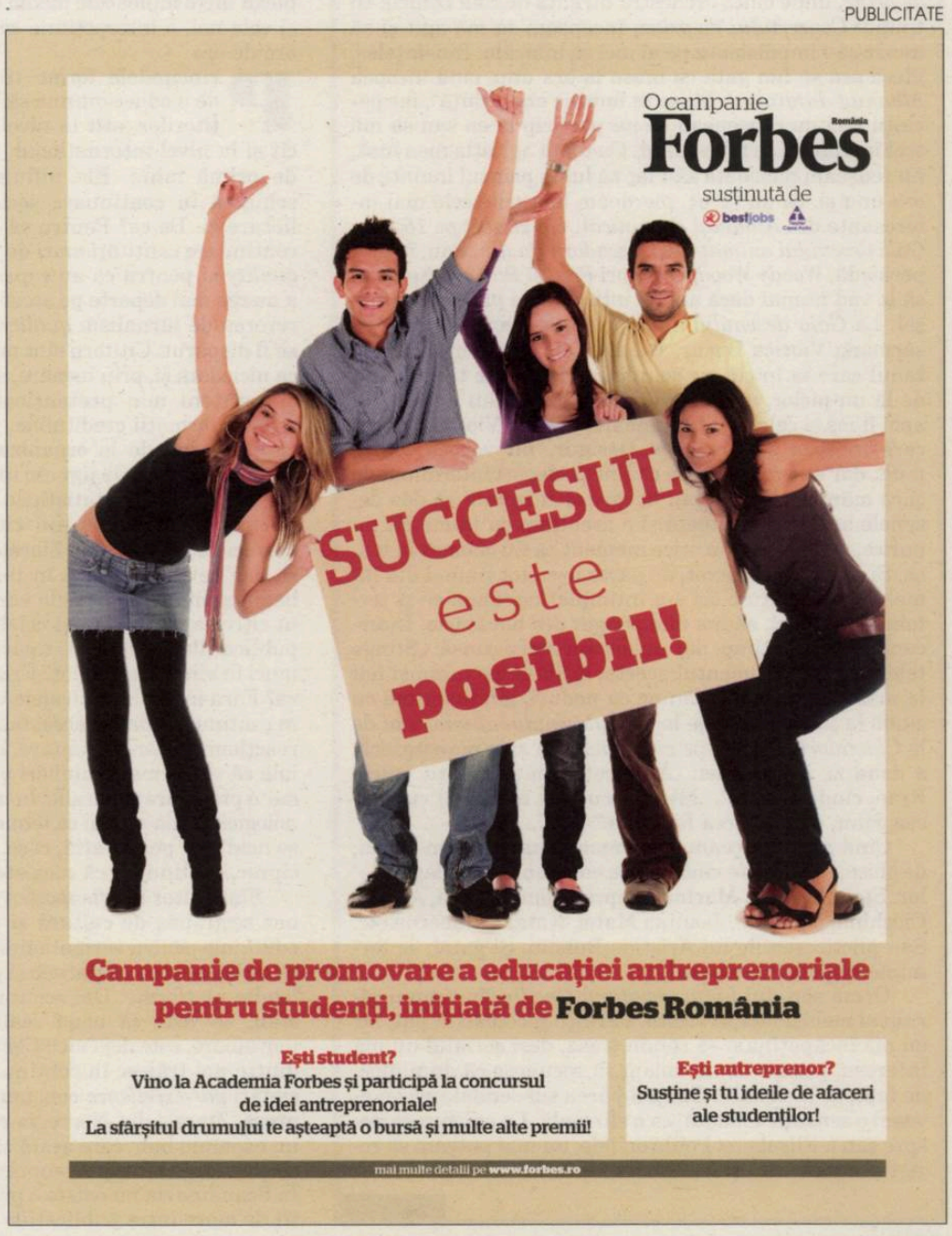

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

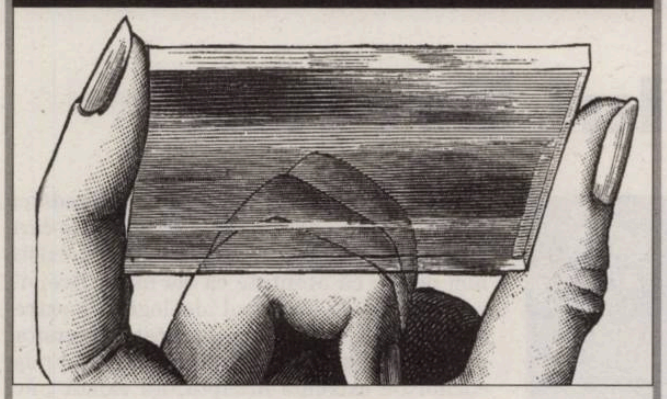

Duminicile de odinioară

La începutul zilei era emisiunea cu pionieri, *Tot înainte!*. Într-o vreme, mă uitam la ea pentru că eram îndrăgostit de fata blondă şi cu codiţe care prezenta. (Să fi fost Cristina Ţopescu? – ea cred că era.) Înghiţeam toate tîmpeniile cu pionieri care plantau copaci, făceau careuri, ridicau steaguri şi salutau cu cravata-n vînt, doar s-o văd pe prezentatoare, în scurtele momente în care introducea materialele filmate. Mai tîrziu, fata a încetat să mai apară şi astfel am fost scutit de porţia matinală de cravate roşii, în loc de cacao cu lapte.

Cînd am mai crescut, înaintea emisiunii cu pionieri a apărut una cu şoimi ai patriei – dar deja eu nu mă mai aflam în *target*. Cît despre *Lumea copiilor,* prezentată de Andrei Duban – nici atît! Dar trebuia să fiu pe fază cînd se termina emisiunea, pentru că urma serialul pentru copii. *Racheta albă,* desigur. Filmul nu mă dădea pe spate, ba chiar mă enervau inserturile cu pionieri sau jocul stupid al actorilor, dar citisem înainte cartea lui Ludovic Roman şi-mi plăcuse foarte mult. Ajunsesem să visez cu ochii deschişi cum ar fi să întîlnesc şi eu o Stejara şi să am staţia mea de radioamator. Stejara din film era o copie palidă a celei din carte, dar mă uitam la serial chiar şi-aşa.

Apoi urmau nişte emisiuni binevenite, pentru că nu mă interesau şi-n timpul lor puteam să-mi fac temele pentru luni. Adică *Pentru patrie*, *Viaţa satului* şi *Concert de prînz,* unde cînta orchestra dirijată de Sile Dinicu. În timpul *Concertului de prînz,* începeam să mă agit şi să încerc să-i impulsionez pe ai mei să mîncăm. Bineînţeles, ideea era să fim gata cu masa la ora unu, cînd începea *Albumul duminical*. Masa în familie era „sfîntă“, iar părinţii nici nu concepeau să nu particip la ea sau să mă scol înainte să se fi terminat. Cu toată agitaţia mea însă, nu reuşeam niciodată să-i fac să luăm prînzul înainte de ora unu şi, ca un făcut, pierdeam lucrurile cele mai interesante din *Albumul duminical*: *Un zîmbet pe 16 mm, Gala desenului animat* sau *Cascadorii rîsului*. Sau, în altă perioadă, *Woody Woodpecker* ori *Fred şi Barney*. Apucam să le văd numai dacă ai mei întîrziau cu pregătirea mesei. La *Gala desenului animat,* ajunsesem s-o urăsc pe sărmana Viorica Bucur. După celebrul generic, cu motanul care ia în cătare şoarecele, îi ies cele trei gheare de la un picior, apare scris „Gala desenului animat“ şi apoi îi ies şi celelalte trei gheare, apărea Viorica Bucur, care începea să prezinte. Desigur, nu vorbea foarte mult, dar mie mi se părea că ţine prelegeri interminabile şi că mănîncă din timpul în care ar fi trebuit să dea desenele animate. Stăteam şi o ascultam cu inima cît un purice, aşteptînd ca-n orice moment să fiu chemat la masă. Şi ea vorbea relaxat, de parcă avea tot timpul din lume... Nu de puţine ori s-a întîmplat ca, după ce-şi termina discursul, să mă aud strigat din bucătărie. Încercam să trag de timp, dar nu aveam nici o şansă: „Stinge televizorul în momentul acesta, spală-te pe mîini şi hai la masă!“. Urma să mănînc cu noduri, gîndindu-mă cu ciudă la „fazele tari“ de la *Gala desenului animat* sau de la *Cascadorii rîsului*, pe care aveau să şi le povestească, a doua zi, colegii mei: „Ai văzut cum a înghiţit cuiele Bran, cînd a căzut?“. „Mie mi-a plăcut mai mult cum făcea Stan, cînd apărea fantoma.“ Deh!...

Cînd mă întorceam de la masă, mai puteam vedea, de obicei, doar nişte cîntăcioase enervante, cu „şlagărele“ lor: Stela Enache, Marina Scupra, Doina Badea, Angela Ciochină, Eva Kiss, Jeanina Matei, Natalia Guberna etc. Sau plicticoşeniile lui Aristide Buhoiu. Şi gata!, se termina *Albumul duminical*.

Urma serialul *Linia maritimă Onedin,* în timpul căruia ai mei îşi făceau siesta. Părinţii picoteau în pat, iar eu mă încăpăţînam să rămîn treaz, deşi serialul nu mă interesa, pentru că nu voiam să recunosc că duminica, de fapt, se încheiase. Timpul părea suspendat, iar eu aveam o senzaţie ciudată, ca o sfîrşeală. La emisiunea despre şah a Elisabetei Polihroniade, nu mai puteam să rezist şi adormeam şi eu.

Knut Olav ÅMÅS

Viitorul ziarelor: sau inovează, sau dispar!

După cum se văd lucrurile din Scandinavia, presa tradiţională nu este nici pe departe pe cale de dispariţie. Oricum, viitorul său este mai luminos decît prevăd analiştii mai prăpăstioşi, ca să nu mai pomenim de o mulţime de pesimişti din media. Cred că avem nevoie de alte perspective.

Am fost solicitat să-mi exprim poziţia în calitatea mea de editor la un ziar important, care apărea numai în formă tipărită, dar care se confruntă acum cu o altă realitate. Este adevărat, în mai multe ţări ziarele au probleme serioase. E clar că tirajele ar putea scădea şi mai mult, chiar şi în acele state în care se citesc cel mai mult cotidienele, aşa cum e Norvegia. În continuare este nevoie de reducerea costurilor, iar viteza de inovaţie trebuie să crească.

„Inovaţie“ este cuvîntul-cheie din spatele relativului meu optimism. Totul depinde de ştiinţa de a face schimbări. Cele mai bune organizaţii media au această abilitate, precum şi voinţa de a concretiza schimbările. Ele au înţeles că trebuie să gîndească şi să se comporte ca nişte reţele, să înveţe în fiecare zi de la noile mijloace de socializare şi viceversa. Există deja o interacţiune complexă între mijloacele media cunoscute şi cele noi, o interacţiune care are loc oră de oră.

În Scandinavia, statisticile arată că din ce în ce mai puţini cititori sînt dornici de senzaţional. Ziarele care oferă aşa ceva chiar sînt în impas.

Principalele forme tradiţionale de media continuă să le ofere cititorilor, atît la nivel naţional, cît şi la nivel internaţional, jurnalism de primă mînă. Ele influenţează şi schimbă în continuare societăţile în fiecare zi. De ce? Pentru că produc în continuare cantităţi mari de jurnalism *quality* şi pentru că au capacitatea de a merge mai departe pe acest drum. Iar cererea de jurnalism *quality* nici gînd să fi dispărut. Cititorii sînt mai educaţi ca niciodată şi, prin urmare, sînt clienţi şi cetăţeni mai pretenţioşi. Tînjesc după informaţii creditabile, nuanţate, care să vină de la organizaţii media serioase, care nu le jignesc inteligenţa. În Scandinavia, statisticile arată că din ce în ce mai puţini cititori sînt dornici de senzaţional. Ziarele care oferă aşa ceva chiar sînt în impas. Probabil că multe dintre ele vor dispărea în cîţiva ani. Dar nu şi celelalte. Deci publicaţiile în format tipărit nu vor muri în viitorul apropiat? Criză? Ce criză? Fără îndoială că tirajele vor scădea în continuare, dar la acest fapt se poate reacţiona printr-o adaptare. Fără îndoială că vor urma schimbări profunde – dar o prăbuşire generală? În istoria tehnologiei media vedem că tehnologiile nu se ucid una pe cealaltă, ci se susţin reciproc, continuînd că coexiste.

Sînt editor la *Aftenposten* şi coordonez secţiunea de cultură şi pe cea de editoriale pentru varianta tipărită a publicaţiei, pentru ediţia web şi pentru celelalte platforme. Din scaunul pe care stau, se vede că noua realitate, cea inovatoare, este deja aici. Cei mai mulţi dintre noi trăiesc în continuare în societăţi *par excellence* consumatoare de presă. Ziarele din Norvegia reprezintă un exemplu bun, care arată că e posibil să-ţi meargă bine şi să supravieţuieşti. În Scandinavia nu există o prăpastie atît de mare între publicaţiile *quality* şi cele „colorate cu roşu“ pe prima pagină, aşa cum există în Anglia şi în Germania, de pildă. Poate că ar trebui să învăţăm ceva din această stare de fapt.

Unul dintre motivele mele de îngrijorare este că mulţi dintre cei care citesc *Aftenposten* au peste 50 de ani. Ceea ce ar putea fi o problemă foarte serioasă. Şi o dificultate cu care ne confruntăm este atragerea cititorilor mai tineri. Se prea poate ca aceasta să fie cea mai mare provocare pentru noi. Oricum, potrivit evoluţiei demografice, o mulţime dintre cititorii trecuţi de 50 de ani vor trăi sănătoşi pînă la 80-90 de ani şi e posibil să citească ziare pînă la sfîrşitul vieţii lor lungi. Ar fi o greşeală gravă să uităm de ei. Trebuie să le satisfacem nevoile. Mai mult, ei se numără printre cei mai pretenţioşi şi cei mai critici cititori pe care-i avem. Şi ştim că, atunci cînd reuşim să comunicăm mai bine cu cititorii mai tineri, comunicăm mai bine şi cu cei mai în vîrstă.

O altă evoluţie prin care trec ziarele, valabilă şi în cazul publicaţiei pentru care lucrez, este numărul din ce în ce mai mare de cititori pe web, ca şi al celor care accesează articolele de pe platformele pentru telefon sau *smartphone*. În fiecare zi, ne coordonăm cu reţelele de socializare şi mulţi dintre ziariştii şi editorii noştri sînt foarte activi pe Twitter şi pe Facebook. Reţelele de socializare ne dau idei de poveşti şi ne oferă feedback de la cititori. Nu mai sîntem organizaţii media de tip monolitic, ci reţele flexibile.

Am amintit de Schibsted, compania norvegiană care are în proprietate *VG* şi *Aftenposten,* cele mai mari ziare din ţară. Acum 150 de ani, compania a început cu *Aftenposten,* care publica numai anunţuri publicitare pe patru pagini mici. Astăzi, Schibsted este una dintre cele mai mari companii media din Europa, apreciată de mulţi analişti media, cu mai multe baze pe care să se sprijine, inclusiv reclame plătite, publicate pe pagina de Internet. Afacerea a început ca parte a *Aftenposten,* după care a devenit entitate separată (finn.ro), iar acum Schibsted repetă povestea de succes în multe state europene.

Reţelele de socializare ne dau idei de poveşti şi ne oferă feedback de la cititori. Nu mai sîntem organizaţii media de tip monolitic, ci reţele flexibile.

Cum putem dezvolta jurnalismul de calitate? Încă dispunem de resurse materiale şi probabil că facem cele mai bune ziare din toate timpurile în ceea ce priveşte jurnalismul specializat, independent. Există, desigur, o mulţime de excepţii şi nu oferim jurnalism bun, consistent, în fiecare zi.

În unele privinţe, acum e mai uşor ca oricînd să vindem marfă de calitate, nu în ultimul rînd datorită faptului că cititorii sînt mai sofisticaţi şi mai bine educaţi şi vor articole care să-i facă mai buni, ca cetăţeni şi ca oameni.

Jurnalismul de calitate înseamnă: forţă de pătrundere, cunoaştere şi înţelegere a unei realităţi complexe; analize şi opinii calificate; poveşti bine scrise şi jurnalism personal de la cei mai buni autori ai momentului; surprize. Înseamnă, de asemenea, a fi selectiv într-o lume în care cantitatea de informaţii este uriaşă. Ziarele trebuie să aleagă din cele mai bune materiale pe care le au la dispoziţie, dar şi să semnaleze alte materiale, combinînd cele mai bune dintre mijloacele media tradiţionale sau recente. Moderaţia este în continuare necesară, chiar dacă este vorba despre judecata unui grup care are rolul de a modera.

Pe scurt, trebuie să oferim mai mult din acest tip de presă şi mai mult din ce-i mai bun. Şi, de asemenea, trebuie să aducem ceva nou. Daţi-mi voie să trec în revistă pe scurt produsele care arată cum gîndeşte *Aftenposten:*

Publicăm revista lunară *Insight*. Începută dintr-o joacă, ea are acum un tiraj de 30.000 de exemplare pe lună şi devine profitabilă. Cuprinde articole reluate din ziar şi materiale de la freelanceri din Norvegia şi din străinătate. În aprilie 2011, am lansat o nouă revistă de cultură, *K*, pornind de la acelaşi model editorial. Uimitor, nu? Produse noi în print! Care au şi piaţă de desfacere! Şi succes pe loc! Însă, dată fiind viziunea noastră despre jurnalism, există şi mai multe cereri care trebuie satisfăcute. Trebuie să ne consolidăm abordarea jurnalismului integrat. Nu este uşor, pentru ziarele care au existat iniţial numai în varianta tipărită, să vadă că alte platforme se bucură de acelaşi prestigiu, dar asta trebuie să facem. Trebuie să concepem jurnalismul de azi în mai multe feluri, în funcţie de o anumită platformă – hîrtie tipărită, web sau *smartpho*ne. Trebuie să îi lăsăm permanent pe cititori să ne influenţeze jurnalismul şi să cîştigăm cititori noi prin intermediul reţelelor de socializare.

„Moartea cărţii“ a fost o exagerare fără margini. Acelaşi lucru este valabil şi pentru ziarele tipărite. Ele vor continua să existe multă vreme, în funcţie de abilitatea fiecărei companii de a face schimbări. Media care nu inovează, fie că vorbim despre o companie mare sau despre una mică, va dispărea, iar presa specializată, de nişă, va trebui să devină şi mai bună în domeniul respectiv. Dar cum rămîne cu marile canale media, care sînt şi inovatoare? Exact cum am spus: probabil că vor avea parte de un viitor dur şi tensionat. Dar acest viitor va fi şi strălucitor, graţie voinţei vitale şi ştiinţei de a inova atît versiunile tipărite, cît şi alte platforme.

***Knut Olav Åmås** este editor la* Aftenposten, *principalul cotidian norvegian. La baza acestui articol s-a aflat intervenţia autorului la Conferinţa Eurozine de la Linz, din aprilie 2011, cu tema „Changing Media – Media in Change“.*

© Knut Olav Åmås
© Eurozine (www.eurozine.com)

traducere de Dana IONESCU

Ana Maria SANDU

Băile Herculane – de la împăraţi la proletari

Amintiri şi senzaţii

Nu mai ajunsesem la Herculane de vreo 13 ani. Atunci era o iarnă aprigă şi drumul de la Tîrgu-Jiu, făcut cu un autobuz neîncălzit şi care scîrţîia din toate încheieturile, nu l-am uitat prea uşor.

În şcoala generală mai fusesem într-o excursie, dar nu-mi aminteam mare lucru în afara statuii lui Hercules, în faţa căreia ne şi pozaserăm, şi a gustului de sandviciuri mîncate la grămadă. Toate acestea fiind senzaţii ale unui surogat de vacanţă în care nu erai deloc liber şi nu puteai să faci nici un pas în afara şirului ordonat pe care profesoarele îl supravegheau cu ochi vulturești. Locul vizitat devenea artificial şi, oricît de mult mi-ar plăcea să fi înregistrat şi altceva din acele călătorii, adevărul crud e că n-am reuşit niciodată.

Aşadar, acel decembrie 1998 rămîne în istoria mea personală momentul în care am descoperit aşezarea de pe Valea Cernei. Cadrul natural în care au fost construite băile m-a făcut să mă gîndesc că staţiunea ar putea oricînd concura cu cele din Elveţia sau Austria. Acum o spun cu şi mai mare îndreptăţire, căci în intervalul scurs am apucat să vizitez mai multe locuri celebre din Europa.

Rămăsesem cumva cu amintirea unui loc trist, aflat sub vremuri, de-o frumuseţe copleşitoare. Care semăna cu noi, cei de atunci: idealişti, dar cu foarte puţini bani în buzunare. De aceea, gustul de pizza la felie şi de ceai coclit, de tranziţie întîrziată şi de istorie lăsată vraişte m-a urmărit mult timp. Trebuia să mă întorc şi să revăd locul cu ochii de acum.

Stare de fapt

Cei 63 de km de şosea, dintre Baia de Aramă şi Băile Herculane, au fost mulţi ani un test de anduranţă pentru orice maşină. Drumul arăta ca după un bombardament, aşa că bucuria de a descoperi o şosea asfaltată recent, la care se lucra susţinut, ne-a făcut brusc optimişti. Partea mai puţin plăcută am aflat-o de la muncitori, care ne-au explicat că şantierul se va opri la Cerna Sat şi nu va ajunge chiar pînă la Herculane. Asta înseamnă că, dacă vă încumetaţi, veţi avea de făcut, cu intermitenţe, slalom printre gropi doar pe un sector de vreo 20 şi ceva de kilometri, nu mai mult. Peisajul neaşteptat şi sălbatic, străjuit de creste înalte şi împădurite, te face să treci repede peste acest inconvenient.

Pînă să ajungi propriu-zis în oraş, te întîmpină spectacolul estival. Nici el nu e chiar ce ţi-ai dori: oameni veniţi din toată ţara, stînd pe marginea drumului în slipi, care îşi întind corturile şi şezlongurile lîngă şosea şi îşi petrec concediile cu bani puţini, profitînd aproape gratis de apele tămăduitoare.

Descoperi o lume de nostalgici ai unui turism sindicalist de mult apus, care n-are nici o legătură cu peisajul cîndva aristocratic. În miros de grătare şi într-o veritabilă atmosferă de bîlci, cobori din şosea către adevăratele Băi Herculane.

Toată omenirea pare că s-a concentrat în jurul hotelurilor construite în perioada comunistă, aşa că, dacă o iei la pas, ai şansa să descoperi o mică aşezare parcă părăsită. Un muzeu în aer liber, cu exponate preţioase, a căror fragilitate vorbeşte despre o lume cu ştaif, atît de îndepărtată.

Pavilioanelor baroce în care veneau an de an vilegiturişti din toată lumea au ajuns într-o ruină greu de acceptat. Din băile termale în care turiştii îşi tratau sufletele şi corpurile au mai rămas azi doar nişte ziduri groase, uitate şi năpădite de vegetaţie.

Ce a fost şi ce a rămas

Izvoarele termale, considerate un „dar al zeilor“, au făcut posibilă dezvoltarea locului. Prima atestare documentară datează din anii 153 d. Hr. şi se ştie că, pe timpul romanilor, staţiunea era frecventată de aristocraţia Romei antice. Încîntaţi de efectele tămăduitoare ale apelor de aici, romanii au construit apeducte şi băi.

Locul va renaşte cu adevărat după ce va intra sub dominaţia Imperiului Austro-Ungar, iar începînd cu anul 1736 se poate vorbi de modernizarea băilor, de construcţia drumurilor, de punerea la punct a unei infrastructuri eficiente, de arhitectura barocă care a făcut din Băile Herculane o destinaţie care i-a impresionat deopotrivă pe împăraţi şi împărătese, nu doar pe muritorii de rînd. Împăraţii Iosif al II-lea, Francisc I, Franz Iosef, împărătesele Carolina şi Elisabeta i-au fost oaspeţi.

Din băile termale au mai rămas azi doar nişte ziduri groase, uitate şi năpădite de vegetaţie.

Ne oprim prima dată în parcul staţiunii. Două rînduri de scări îţi deschid calea spre clădirea cazinoului, străjuită de o galerie cu plafonul pictat. În rest, aceleaşi geamuri murdare şi interioare dezafectate. Cîteva ornamente au supravieţuit pe ici, pe colo, la fel şi picturile de pe zidurile exterioare.

Cum cobori de la cazinou şi laşi parcul în spate, vezi bătrînul pod metalic arcuit peste Cerna. Băile Neptun, construite între 1883-1886, după planurile arhitectului Alpar, te întîmpină semeţe. E astăzi o clădire dezafectată, ca multe altele din Herculane. Tencuială scorojită, geamuri sparte şi un miros de sulf care vine parcă din măruntaiele pămîntului, fără să ţină cont de accidentele istorice. Din informaţiile pe care le-am găsit, nu-i de mirare că Baia Neptun îşi păstrează încă aerul acesta maiestuos şi după atîta timp. La data cînd a fost construită era considerată cea mai modernă instalaţie balneară din Europa. Avea ascensor hidraulic şi un sistem de ventilaţie tot hidraulic, acţionat de apa izvorului Munk, din spatele său.

În cele două aripi ale sale existau băi de sulf şi băi de sare. Mai era dotată şi cu un turn artezian, construit în anul 1894, care conducea apa la baie fără pompare, şi dispunea şi de o secţie de fizioterapie.

Toate aceste descrieri par acum o fantasmă. Înăuntru se mai văd doar nişte ziduri groase, scorojite. Şi multă tristeţe răzbate de sub straturile groase de cărămidă aparentă care încep deja să se prăbuşească pe una dintre laturile clădirii.

Am lăsat băile în urmă şi am înaintat spre Piaţa Hercules. Pe unele clădiri, care au funcţionat cîndva ca hoteluri, atîrnă azi plăcuţe cu anunţul „de vînzare“. Unele ziduri, mai norocoase, sînt învelite în pînze şi în spatele lor se lucrează. Consolidările înseamnă în acest caz o şansă la o nouă viaţă.

Baia Apollo, care poartă pe ziduri inscripţia AD AQUAS HERCVLIS SACRAS AD MEDIAM, aflată în faţa capelei catolice, despre care se ştie că a fost una dintre primele băi construite în staţiune, te lasă să descoperi prin ferestrele sparte nişte interioare impresionante. Bazine adînci, mormane de moloz şi acelaşi miros înţepător de sulf.

Ne continuăm plimbarea pe malul Cernei, pînă la Hotelul Roman, fanat şi el ca toate clădirile de aici. Anunţul de la intrare pe care scrie: piscină, băi, împachetări, saună ne atrage atenţia. Odată ce ai păşit în holul amplu al hotelului, ţi-ai început călătoria într-o altfel de istorie, una recentă, a anilor '80. Totul pare nemişcat de atunci: mochetele, mobilierul, uniformele angajatelor. Facem un ocol pe la parter, pe unde se poate intra în Băile romane.

Deschidem două uşi, trecem de un hol de piatră şi ajungem în nişte încăperi în care totul e de cărămidă roşie: căzi pentru băi săpate în piatră, locuri pregătite pentru masaj. Alături se aud voci, semn că băile romane funcţionează.

Drumul de întoarcere îl facem parcă şi mai încet. Privirile ni se opresc pe fiecare dintre clădirile care ne ies în cale.

În dreptul Vilei Elisabeta, trei muncitori stau căţăraţi pe acoperişul casei cu orologiu şi lucrează de zor. Nu pare că mai e mare lucru de făcut. Cu excepţia ceasului şi a unei anexe care adăposteşte o farmacie, clădirea arată bine, a fost renovată cu grijă. Citim atenţi povestea scrisă pe plăcuţa de lîngă şi aflăm că împărăteasa Elisabeta de Wittelsbach, cunoscută sub numele de Sissy, soţia lui Franz Iosif, împăratul Austriei, a locuit aici cînd a ajuns la Băile Herculane pentru cure de tratament (în anii 1884, 1887, 1890, 1892 şi 1896). Imobilul a adăpostit după 1948 Casa de cultură şi biblioteca din oraş.

Vila Elisabeta a fost construită în anul 1875, de către guvernatorul băilor, Carol Tatarzi, în stilul Rococo.

Odată ajunsă acasă am dezlegat şi misterul renovării Vilei Elisabeta de la Herculane. Dincolo de povestea extraordinară a clădirii, pe care oricine în lumea asta ar fi conservat-o şi ar fi exploatat-o turistic, imobilul a avut şansa să participe în 2009 la Campania Restaurare, derulată de TVR. Vila Elisabeta de la Băile Herculane a strîns atunci cele mai multe voturi pentru a fi restaurată şi a beneficiat de toţi banii strînşi în timpul emisiunii.

Zăbovim în faţa Vilei Elisabeta, cu tencuiala ei gri, proaspătă, cu gîndul că locul acesta ar merita o soartă mai bună pînă nu e prea tîrziu. Semnalele de alarmă ale arhitecţilor şi ale admiratorilor acestei zone nu cîntăresc prea mult. Patrimoniul devine o pacoste pentru edili, care, de cele mai multe ori, visează clădiri noi, cu sticlă cît mai multă şi aqua park-uri.

Toate investigaţiile de presă care s-au făcut de-a lungul vremii despre cine a pus mîna pe patrimoniul din Băile Herculane şi cum, cu bună ştiinţă, au lăsat-o să decadă, nu au schimbat nimic, din păcate.

Epilog

Ca orice călătorie în timp care se respectă, şi acesteia la Herculane i-am găsit un final pe măsură. Am descins la primul tîrg de weekend al anticarilor de pe Şoseaua Kiseleff şi am răsfoit printre sutele de vederi din anii '50 cu staţiunile din ţară. Am găsit imaginile clasice, emblematice ale Băilor Herculane. Patina lor retro, cele cîteva rînduri scrise caligrafic de oameni care au vrut să le transmită salutări şi gînduri bune din acest loc celor de acasă m-au melancolizat şi mai tare.

PENTRU MULȚI DINTRE NOI, ZGOMOTUL VEACURILOR OSTILE (POSIBIL INJECTATE CU NU-ȘTIU-CE) E FOARTE GEOGRAFIC

■ Pentru mulţi dintre noi, americanii au avut şi mai au încă o imagine de băieţi buni şi arătoşi. Ai lor sînt actorii plăcuţi de o lume întreagă, astronauţii curajoşi, soldaţii salvatori, preşedinţii înalţi, zvelţi şi sportivi. Ei bine, turneul de tenis de la Cincinnati dă un *smash* imaginii ăsteia. Pe teren, printre vajnicii jucători şi iuţii copii de mingi, sînt instalaţi arbitri şi arbitre de tuşă în tricouri de un verde deschis întinse peste burţile lor enorme şi diforme. Am mai văzut asta şi pe la alte turnee americane, dar parcă la Cincinnati burţile astea verzi nu se mai asortează în nici un fel cu sportul. Organizatorii par a nu fi ţinut cont de imaginea noastră despre americani, ci mai degrabă de ideea, la fel de americană, că fiecare individ are dreptul să-şi caute propria fericire. (**A. M.**)

■ Oricine a fost la Barcelona a văzut pînzele imense din zonele cu restaurante, pe care stă scris: „Aici locuiesc oameni". De-abia acum, cînd mă războiesc cu cei de la cîrciuma de lîngă casă, de pe Eremia Grigorescu, la care muzica urlă seară de seară, i-am înţeles pe bieţii spanioli. Mă gîndesc că e greu să te crezi *cool* şi să primeşti telefoane exasperate de la vecini în fiecare noapte. Ştiţi care e paradoxul? De fiecare dată cînd sun, cineva de la club îmi spune: „Nu vă aud, vorbiţi mai tare, zgomotul e foarte mare". (**A. M. S.**)

■ Centrul pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului din România a cerut Academiei să schimbe definiţia din DEX a cuvîntului „jidan" în sensul unei specificări clare că e un termen insultător şi peiorativ. Foarte bine, dar vine din adîncul veacurilor clasica şi inconturnabila întrebare: şi-o să fie mai bine pentru ovrei? (**R. C.**)

■ Pe treptele din faţa Teatrului Naţional şi-a etalat marfa un buchinist. Printre cărţile scoase la vînzare, *Revoluţie şi reformă* de Ion Iliescu. Autorul e cunoscut, printre altele, pentru faptul că în urmă cu douăzeci de ani a chemat la Bucureşti minerii ca să elibereze piaţa de „elementele ostile". Acum, exact pe tăpşanul pe care s-au purtat acele confruntări se vinde cartea. Costă „zece lei pentru cine întreabă şi cinci lei pentru cine cumpără". (**M. M.**)

■ Numărul din august al revistei *Scientific American* a acordat titlul de „Prostia lunii" comunicatului recent emis de The World Health Organization care afirma că telefoanele mobile ar fi „posibil cancerigene" (şi care a speriat cîţiva dilematici chiar în rubrica de faţă). Revista revine asupra subiectului subliniind faptul că nu există absolut nici un studiu care să certifice acest mit medical-urban, emisia de radiaţii a telefonului mobil fiind mai mică decît cea primită de corpul uman într-o banală zi cu soare. (**M. C.**)

■ Vara aceasta, în căutarea roşiilor „de altădată", am degustat diferite pătlăgele cărora li se făcea reclamă pe tarabele pieţelor – „de grădină, f. dulci". Unele aveau gust de pepene roşu necopt, altele de castravete, însă cele mai multe nu aveau absolut nici un gust. Producătorii au încercat să-mi explice că n-au fost puse pe calorifer ca să se coacă mai repede şi nici injectate cu nu-ştiu-ce, ci că pur şi simplu roşii „din alea de care ziceţi" nu se mai „fabrică". Cică e o chestiune „de sămînţă". Aşadar, înainte de a mă simţi ameninţată de gogoriţa globală legată de OMG-uri, deplîng dispariţia roşiei româneşti autentice. Cred că mai important e ce se întîmplă la doi paşi, în grădina noastră. (**A. P.**)

Cu ochii-n 3,14

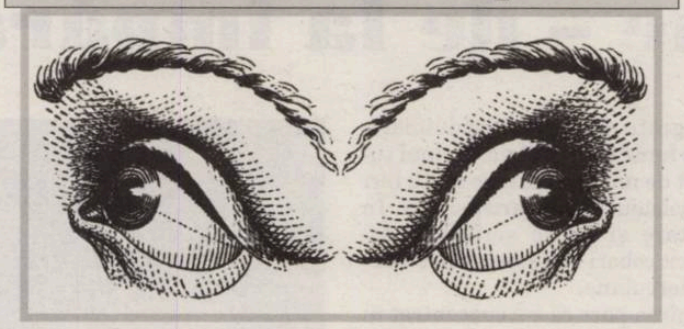

■ 62% din adulţii continentului american sînt supraponderali şi numai 14% din asiatici. Europenii se situează, nu doar geografic, la mijloc. O stabilitate cu greutate. (**M. C.**)

AȘA CUM SCRIE ȘI ÎN *DILEMA DE LA ROȘIORI,* UNII DANSATORI VIBREAZĂ LA ACCELERAȚIE, ÎNSĂ CIRCULĂ BIO

■ Aşa cum scrie şi în *Dilema veche,* americanii au încheiat de curînd programul navetelor. Trebuie să remarcăm că la noi, încă de la începutul anilor '90, nu se mai face naveta. Şi navetiştii noştri erau mai trişti decît ai lor. (**A. M.**)

■ Ajung în Gara de Nord acum cîteva seri. Mă uit pe tabelul de sosiri şi îmi dau seama că nu e anunţată nici o întîrziere la trenurile care urmau să ajungă. Nu-mi vine să cred şi îi cer doamnei de la Informaţii o confirmare. Ea se uită galeş la tabel şi-mi spune că aşa pare. O întreb, pentru conversaţie, dacă are cumva legătură cu majorarea recentă a preţurilor la bilete. Dă din umeri şi zîmbeşte. Minunea a ţinut fix 3 minute. După aceea, întîrzierile de 20 de minute au devenit banale. Şi totul a culminat cu anunţul că un tren care venea de la Vatra Dornei va avea o întîrziere de un sfert de oră din cauza întîrzierii celui care venea de la Roşiori, adică din celălalt colţ de ţară. (**A. M. S.**)

■ Nu înţeleg de ce unii publicişti vibrează atît de voios la eşecul european al multiculturalismului. Ce rău a făcut pînă acum multiculturalismul României? Cel mai viguros duşman intern şi intelectual cred că este multiINcultura. (**R. C.**)

■ Pe cine descopăr, cînd mă duc, după mulţi ani, să beau ceva la terasa „Cireşica", din Neptun? Nici mai mult, nici mai puţin decît pe preşedintele Băsescu însuşi, dansînd cu nevasta. Fără mare tam-tam, cel puţin aparent. (Tam-tam-ul l-au făcut, la un moment dat, ceilalţi dansatori, care au făcut cerc în jurul perechii prezidenţiale, aplaudînd. Dar pentru scurtă durată.) (**I. P.**)

■ Prins de radar cu 144 km pe oră, ministrul Comunicaţiilor a dat următoarea explicaţie: „Probabil faptul că mă îndreptam spre casă m-a făcut să apăs puţin mai tare pe acceleraţie". De unde putem deduce că spre serviciu merge mult mai încet. (**M. V.**)

■ Compania Levi's a oprit difuzarea noului său spot pentru blugii ieftini care părea desprins, premonitoriu, din recentele confruntări de pe străzile Londrei sau Madridului. Nici vorbă să se mai difuzeze în Regat sau în peninsulă, reclama a fost oprită în toate ţările europene, însă circulă liberă pe Internet, incitînd la noua uniformă: blugi Levi's de 30 de euro, hanorac negru şi cagulă pe faţă. Dacă nu-i vine nimănui vreo idee, poate introducem şi noi, din toamnă, uniforma pe care tot vrea s-o reimpună Ministerul Învăţămîntului. (**S. S.**)

■ La Romană există un local numit „Bio Bio La Manele". Chiar aşa, care ar fi cel mai bio gen muzical? (**M. C.**)

ÎNTÎMPLĂTOR, CA DE OBICEI, UN MECANISM AMORF A ALUNECAT LA UN TELESHOPPING, ALERTÎND ISTERIA

■ Două doamne, în autobuz. Surprind – întîmplător, ca de obicei – o frîntură de conversaţie: „...E cea mai urîtă pagină din cartea vieţii – pensionarea". Dacă aşa e, nu pot decît să mă bucur că mai am multe pagini de scris/citit. Sau?... (**P. M.**)

■ „Miliţia iraniană este pregătită să trimită trupe de menţinere a păcii în Marea Britanie, pentru a proteja persoanele defavorizate de violenţa poliţiei." – ştire de pe HotNews. Foarte haioasă. Bine, miliţie e mult spus, sînt de fapt golanii înarmaţi de regimul iranian care i-au bătut anul trecut pe protestatari. Deci şeful ăstora a declarat că e gata să-i apere pe englezi de brutalitatea poliţiei. Guvernul de la Londra nu a zis nimic, nu se pun la mintea clovnilor. Dar în acest caz greşeşte, eu aş fi zis aşa: OK, mulţumim autorităţilor iraniene pentru ofertă, propunem semnarea unui acord anglo-iranian prin care se instituie un mecanism reciproc de observare şi intervenţie. El va funcţiona aşa: cînd vor fi manifestări populare la Londra, vom primi 500 de miliţieni iranieni pentru a se interpune între poliţie şi manifestanţi, în schimb, cînd vor fi manifestări populare la Teheran, vom trimite 500 de poliţişti englezi pentru a se interpune între miliţieni şi manifestanţi. Măscăriciul nu ar putea decît să accepte, şi asta ar însemna sfîrşitul republicii popilor, sau să se facă de rîs. (**C. G.**)

■ *Tablou de autobuz:* un pensionar (mai mult amorf decît viu) şade pe un scaun. Alături de el, în picioare, fiică-sa îi face vînt cu o hîrtie împăturită (după aspect, pare să fie vreo factură), pentru a-l sprijini în bătălia cu zăduful. Omul poartă pe cap o şapcă pe care scrie *DUCTIL.* Ceva mai în spate, un mărunţel discută cu un înalt, folosind frecvent apelativul „dom'le". Înaltul trage o concluzie: „Media în jos e de mizerie". Între timp, fiica pensionarului încearcă un protest moale împotriva şoferului, care e un nesimţit fiindcă n-a dat drumul la aerul condiţionat. Bătrînul are o tresărire de vlagă, se smulge din braţele amorţelii şi declară ferm: „Ăsta-i de la PDL". (**D. S.**)

■ Jules Renard, după moartea tatălui (de care era foarte mîndru, pentru că avusese puterea să se sinucidă, scăpînd astfel de o boală cumplită): „Moartea tatălui meu mă face să mă simt ca şi cum aş fi scris o carte minunată". Nu vă mai spun ce-a zis după moartea mamei, care-a alunecat şi-a căzut într-o fîntînă. (**L. V.**)

■ La un teleshopping, ofertă pentru femeia perfectă: „Dacă sunaţi acum, pentru un set de lenjerie sexy veţi primi un tocător turbo". (**S. G.**)

■ O închisoare din nordul Braziliei are două gîşte pe post de paznic. Păsările fac gălăgie la cel mai mic semn de „nelinişte" din partea deţinuţilor, alertînd gardienii. Mă mir că din anul 390 î.e.n., cînd gîştele Junonei au salvat Capitoliul, şi pînă azi, nu am înţeles şi noi cît de preţioase sînt păsările astea. Fac un apel la firmele de pază ca să remediem rapid situaţia. (**L. V.**)

■ Cu toate căderile astea de la bursă şi isteria creată, mă-ntreb: există viaţă după Dow Jones? (**M. C.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul VIII ■ nr. 394 ■ 1-7 septembrie 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

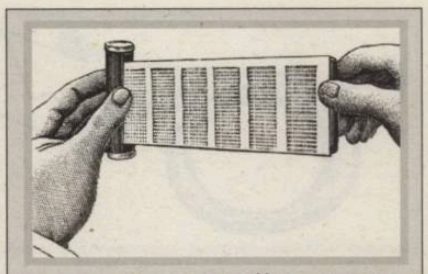

Dan C. MIHĂILESCU
ce mi se-ntîmplă 15

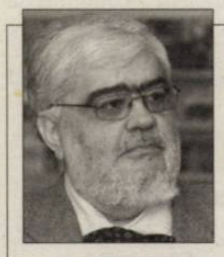

ANDREI PLEŞU
„Radu Bogdan“
pagina 3

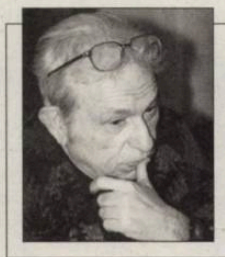

RADU COSAŞU
„Despre un sentiment cît se poate de suspect“
pagina 9

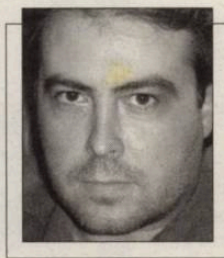

ADRIAN CIOROIANU
„Sexualitatea lui Ceauşescu“
pagina 10

Mai avem hobby-uri?

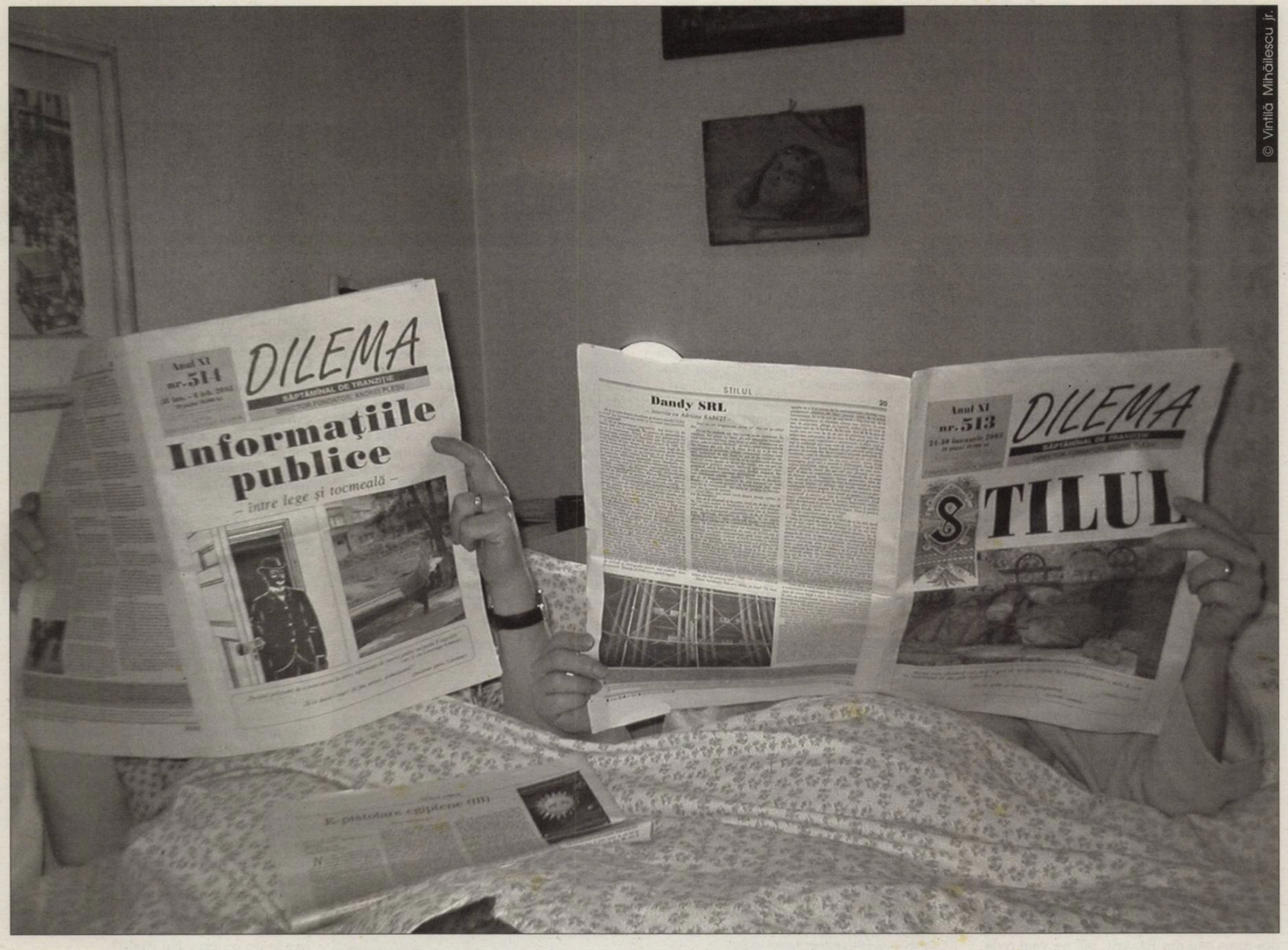

© Vintilă Mihăilescu jr.

„Fără număr, ca nisipul mării, sînt pasiunile oamenilor.“

GOGOL

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

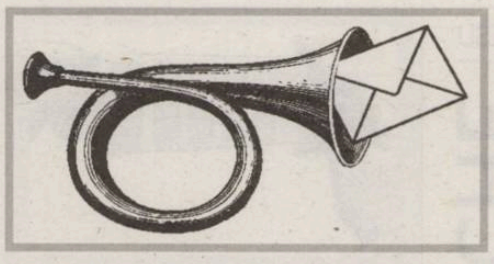

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

(IN)ACTUALITĂŢI

Imnul Naţional al României, ca dilemă

Imnul Naţional trebuie să fie „un cîntec solemn adoptat ca simbol al unui Stat“ (DEX).

În art. 12(3) din Constituţia României citim că Imnul Naţional al României este „Deşteaptă-te, Române!“.

De fapt, este vorba de o selecţie de patru strofe – 1, 2, 4 şi 11 din cele 11 ale poeziei „Un răsunet“ scrisă de Andrei Mureşanu în atmosfera revoluţionară din anul 1848.

Evident, poezia originală are mai multe mesaje, din care s-au ales numai cîteva. Înţelegerea acestora nu poate fi împlinită decît dacă le ştii pe toate. De aceea, am făcut o analiză, nu de specialist, ci de simplu cetăţean care cîntă Imnul Naţional ca pe un simbol solemn.

Strofa 1. Românul, adică eu şi tu, sîntem adînciţi, de nişte barbari tirani, într-un somn de moarte. Trebuie să mă deştept, adică să mă trezesc, să înviez. Cine sînt tiranii barbari voi afla abia în strofa a opta. Dacă nu ne deşteptăm/trezim acum, niciodată nu vom putea să ne croim o altă soarte (sic!), în faţa căreia duşmanii să se închine.

Strofa 2. Sîntem mîndri că în vinele noastre curge sînge de roman, dar numai acum sau niciodată trebuie să dovedim asta prin fapte! Mai avem un motiv de mîndrie pentru că în suflete purtăm un nume de Traian, triumfător în lupte. Da, este adevărat! Ibericul Traian, ajuns împărat, i-a bătut pe strămoşii noştri „principali“, pe daci, i-a dus în captivitate la Roma (aşa cum se vede pe Columna lui Traian de la Roma), le-a furat aurul şi comorile toate, regele Decebal sinucigîndu-se pentru a nu cădea în mîinile lui Traian. De aceea noi sîntem mîndri! În poezia lui Andrei Mureşanu – nici un cuvînt despre strămoşii noştri daci şi nici despre regele lor Decebal! Cît priveşte sîngele de roman din vinele noastre, ar trebui să nu uităm că în legiunile romane, comandate de Traian, ostaşii erau de toate neamurile, de toate culorile şi seminţiile!

Strofa 3. În munţi stau mii de voinici aşteptînd un semn pentru „a sări ca lupi la stîne“. Cine să fie „stînele“? Cînd vorbim despre stîne, avem în minte imaginea unei mulţimi de animale blînde şi fără apărare! Acestea să fie duşmanii peste care vor năvăli zecile de mii de tineri din munţi?

Strofa 4. Strămunicii noştri sînt Mihai Viteazul, Ştefan cel Mare şi Matei Corvin, rege al Ungariei. Decebal nu-i printre ei. Matei Corvin este fiul românului Iancu de Hunedoara, mare dregător ungur, şi al lui Erszebet Szilagyi. Se zice că Matei era poliglot, dar nu ştia limba românească. Vrînd să-l depepsească pe Ştefan cel Mare, pentru amestec în treburile Transilvaniei, Matei năvăleşte în Moldova cu oaste, dar Ştefan îl bate zdravăn la Baia.

Strofa 5. Strămunicii sînt dojeniţi pentru că în pizma lor răutăcioasă nu s-au gîndit la unirea noastră. Noi însă, dornici de libertate, nu vom mai face astfel de greşeli!

Strofele 6 şi 7. Mama lui Mihai Viteazul, îndurerată, îi blestemă pe trădătorii asasini prin fulger, trăsnet şi pucioasă.

Strofele 8 şi 9. Rănile fatale ale iataganului barbarei Semiluni încă nu sînt vindecate. O nouă ameninţare vine din partea unui cnut, care loveşte vatra strămună.

Precizăm că un cnut este un bici cu plumbi la capete, armă în mîna năvălitorului. Cnutul mai este şi simbol al despotismului rusesc. Că ameninţarea cnutului vine din Apus sau din Răsărit, noi nu vom ceda, cît vom fi vii!

Mai aflăm că în 1848 eram nişte vite înjugate de secole, iar nişte despoţi voiau să ne fure şi limba. Cine or fi fost aceştia: ruşii, ungurii, turcii?

Strofa 10. Acum (adică în 1848), uniţi în cuget şi simţiri, trebuie să strigăm în toată lumea că cineva, prin intrigă, silă şi uneltiri, vrea să ne fure Dunărea. La propriu, ca fluviu, Dunărea nu poate fi furată, dar ca frontieră – da, se poate. Ţara Românească ar fi alipită Turciei, Bulgaria fiind deja un paşalîc. Dacă Rusia ar înghiţi Moldova, Muntenia şi Bulgaria, ajungînd la Bosfor, Dunărea iar ne-ar fi furată. Altă variantă nu ar fi existat atunci. Acum însă, cînd frontierele se „spiritualizează“, Dunărea iar ne este „furată“ şi nu zicem nimic, nici nu ne supărăm, ba dimpotrivă!

Strofa 11. Oastea e creştină şi de aceea preoţii poartă crucea în frunte. Eu cred că preoţii creştini poartă crucea în frunte pentru că poporul lor este creştin. Cîntînd Imnul Naţional, noi zicem că nu mai vrem să fim din nou sclavi în „vechiul nost' pămînt“ şi că optăm pentru moarte, în glorie deplină. Cine vrea să ne înrobească?

De la 1848 şi pînă astăzi poporul nostru a trecut prin Mica Unire sub Cuza-Vodă, prin Războiul de Independenţă cu jertfele de la Plevna, prin Marea Unire de la 1918, prin ciopîrţirea şi apoi reîntregirea ei în vîltorile celui de-Al Doilea Război Mondial şi prin Revoluţia din 1989.

Cred că un concurs naţional, pentru un imn naţional ar putea naşte un imn în care trecutul zbuciumat, dar şi glorios să se îmbine cu îndemnuri optimiste şi mobilizatoare pentru un viitor mai bun. „Pe-al nostru steag e scris unire“, „Trei culori cunosc pe lume“, rapsodiile enesciene pot fi înţelese ca surse de inspiraţie.

Avem nevoie de un imn pe care tot românul să-l cînte din suflet şi din cuget, cu mîna pe inimă.

Constantin CODREANU
str. Card. I. Hossu nr. 18A, Cluj-Napoca
cecodreanu@yahoo.com

album dilematic Adrian Damian

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul lui Cristian Ghinea „Revoluţionarii care erau răsculaţi care erau tîlhari“

Cu mîinile curat murdare

Ce mă amuză cel mai tare e că atunci cînd nişte protestanţi sparg magazine sînt numiţi jefuitori, deşi n-o fac mascaţi şi pe ascuns! Iar cînd ditamai băncile fură cît toată economia unui stat, atunci se spune că „sînt prea mari ca să cadă“ şi sînt sponsorizate de la buget! Nu contează că din cauza acestor bănci şi a jafului sistematic pe care îl practică prin speculă se prăbuşeşte tot sistemul şi se mai şi exportă criza peste tot! Tot de la buget sînt sponsorizate şi toate intervenţiile armate, „complexele militare“, de parcă omul de rînd ar avea vreo obligaţie să căsăpească aiurea pe glob, chiar şi peste oceane, popoare care n-ar putea niciodată să-l atace, că nici nu au cu ce! Deci, pentru bogaţi, pentru bancheri e deschis tot timpul bugetul de stat şi imprimeria, şi practic trăiesc în comunism ori socialism, iar samaritenilor de rînd li se recomandă cu căldură capitalismul neoliberal, şi cînd ies în stradă sînt arestaţi ca „jefuitori“. Păi, cine pe cine jefuieşte aici în mod constant şi chiar de la începuturi?! Normal că mai şi răbufnesc din cînd în cînd jafuri populare, spre stupefacţia jefuitorilor sistemici! Poate că există şi o cale de mijloc, dar sigur nu e neoliberală, prin definiţie! Grecia, Portugalia, Spania, Anglia, Franţa, acum chiar şi Israel... nu vi se pare că se cam înmulţesc „huliganii jefuitori“? Cum rămîne cu „mîna nevăzută“ care reglează „economia de piaţă“? O fi şi ea o mînă şutitoare?

Louise DĂNCEANU

Comentariu la articolul lui Petre Barbu „Cît te costă ca să-l citeşti pe Pleşu?“

Cultura nouă a Internetului

Stimate domn,

Încerc mai întîi să mă pun în picioarele managerului *Dilemei* sau a unei publicaţii vandabile din Ro şi înţeleg că poate fi frustrantă logica unei pieţe de informaţie de calitate publicată gratuit. Însă trebuie să luaţi în calcul o premisă importantă care v-ar scoate din spaţiul îngust al pieţei autohtone şi v-ar da de înţeles că nu e vorba de *Dilema veche* sau Pleşu sau Cosaşu, ci de o întreagă cultură globală, unde găseşti cursuri gratuite de la Harvard, Yale & co, *The Economist, Der Spiegel, NYT, Le Monde,* reţeaua *Eurozine* şi, de fapt, *high quality for free.* Preţul pe care-l plătim şi noi, şi dumneavoastră, pentru informaţie e expunerea la forme de *advertising* tot mai diversificate şi agresive, iar marele preţ pe care-l plătim pentru tot ce folosim gratuit azi (de la mail la reţele sociale şi de la enciclopedii la software) constă în informaţiile noastre personale. Cred că e un schimb echitabil, atîta timp cît încă nu scapă de sub control. Însă dacă vă puneţi problema în termeni de „calitatea costă“, nu e în regulă să o cuantificaţi aşa cum îşi cuantifică multe reviste internaţionale din spaţiul academic articolele de o calitate uneori îndoielnică. Trăim într-un spaţiu al culturii libere şi, dacă e să dezbatem despre moralitate, drepturi de autor şi proprietate intelectuală în lumea online, cred că ar trebui să mergem un pas mai departe de motivaţiile financiare şi să ne gîndim la toate beneficiile *extra* ale gratuităţii de care ne bucurăm. Cultura *pay-per-view* n-are cum funcţiona în forma ei clasică. În schimb, modelul tip *spotify* (unde plăteşti un abonament lunar modic pe care aproape oricine şi l-ar permite, şi în cadrul căruia ai acces la resurse infinite de muzică) are şanse mult mai mari pentru că se bazează pe o logică rezonabilă: dacă accesul la resurse de calitate ar trebui să aibă, totuşi, un preţ, el este mai degrabă simbolic pentru consumator, dar semnificativ pentru producător, tocmai prin cantitatea consumatorilor care înţeleg acest principiu simplu.

Încă ceva: eu cred că în România vorbim de o lipsă de cultură a resurselor preţioase care costă. Noi vrem totul gratuit pentru că se poate. Puţini sînt cei care-şi pun singuri bariere şi aleg să dea ceva în schimb (sub forma unei donaţii sau a unui abonament). De unde deduc că şi dacă ar exista presă de calitate în România pe o piaţă suficient de mare şi de diversificată, tot n-ai avea o masă dornică să o plătească. Şi asta tocmai din cauza lipsei de cauzalitate calitate-preţ în cultura nouă a Internetului.

Apropo: eu îl plătesc pe Pleşu cumpărîndu-i cărţile. *Despre frumuseţea uitată a vieţii* nu e altceva decît o colecţie de editoriale din *Dilema veche* pe care le-aş putea găsi după o simplă căutare în arhivă :). Similar, un artist pe care-l ascult gratuit pe myspace sau youtube, de pildă, îmi apare altfel cînd îl văd live la un concert. Nu găsiţi?

Cu stimă,

Un cititor dilematic
adăugat de iuda
la data de 23 august 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de Adevărul holding

Tiraj 14.200 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

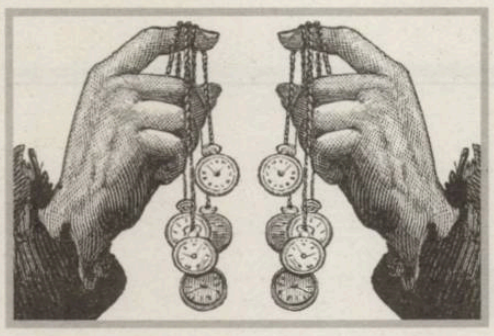

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Radu Bogdan

Radu Bogdan este cel mai longeviv *adolescent* din cîți am cunoscut. Și-a păstrat toată viața un aer cvasi-puber, romantic, candid pînă la vulnerabilitate, dominat de aspirații utopice, de sublimități, idealism tenace, inevitabile striuri de narcisism, dar, totodată, și de complexe erodante, de spaime conjuncturale, frustrări, vise, accese de revoltă și puseuri de reconciliere. Era sentimental, putea fi patetic, obsedat de nenoroacele proprii, de nedreptăți imanente, de felonia „vremurilor“. Avea, prin fire, *lăcomii* irezistibile: lăcomie de cultură, de conversație, de bunătăți alimentare, de anturajul solidar al celorlalți, de prieteni. Putea cădea ușor la fandacsie, cînd presimțea, de jur împrejur, ostilitate sau rea-credință. Uneori, putea fi nedrept, sau suspicios în exces, dar era incapabil de răutate și parapon inflexibil. Era, alături de minunata Dalia, o gazdă generoasă și caldă. Mă simt mai mult decît vinovat pentru suspendarea dialogului nostru, survenită în perioada din urmă. Eu însumi marcat de oarecari șubrezenii organice și mai puțin apt să fac față interlocuției lui torențiale, am amînat, nesimțitor, reîntîlnirea, convins că voi găsi, în curînd, momentul optim pentru a o împlini. Un mod „clasic“ de a face loc ireversibilului…

Radu Bogdan a trăit, adolescentin, 91 de ani. Sfîrșitul lui a trecut aproape neobservat, confirmîndu-se astfel – pentru a cîta oară? – meteahna națională a indiferenței pentru valorile proprii, cel puțin atîta timp cît ele sînt încă în viață. Cît a trăit, mai ales pînă la începutul anilor '90, conta, încă, printre intelectualii cunoscuți (măcar în lumea lui) și utilizabili în plan mediatic. Controversat, iritant, dificil, dar *prezent* și, una peste alta, validat de o performanță profesională masivă și de un profil uman atașant. În anii care au urmat, s-a văzut însă marginalizat pînă la limita uitării. Puțini mai știu astăzi că a fost una dintre figurile cele mai active ale criticii de artă românești de dinainte de '89, că e autorul unei monumentale monografii despre Ioan Andreescu – cea mai spectaculoasă monografie dedicată vreodată unui artist român –, că a fost apropiat și apreciat la superlativ de mari specialiști din străinătate, că era un pasionat om de carte, ale cărui începuturi literare erau legate de cenaclul „Sburătorul“ al lui E. Lovinescu, că era un prieten întens și loial, că avea una din cele mai bogate biblioteci de artă și de filozofie din țară și că biografia lui era un amestec rar de dramatism, aventură, pitoresc, absurd și anecdotă. Îl am în ochi, parcurgînd străzile Bucureștiului, cu o alură greoi-absentă, ceva între leu suveran și dulău hăituit, preocupat de vreun gînd rebel, de vreun schimb imaginar de replici, de vreun proiect pe cît de necesar, pe atît de neînțeles de instituții și, deci, de irealizabil.

Am trăit, alături de Radu Bogdan, momente de un insolit grandios: de la ceasurile lungi în care îmi citea, la telefon, pînă la lichefierea timpanelor, capitole întregi din monografia la care lucra, la ceasurile la fel de lungi, întrerupte cu „gustări“ de epocă (fasole cu parizer prăjit, de pildă), în care se oferea să-mi bată la mașină, după dictare, pagini din lucrarea mea despre peisaj.

Greu de uitat e o scenă de vară, trăită la parterul locuinței lui, după apariția primului volum al cărții despre Andreescu. Mă rugase să scriu o recenzie și m-am executat cu entuziasm, căci admiram sincer reușita volumului. Dar Radu, mereu dornic să colecționeze „documente“, să antologheze „amintiri“ de tot soiul (avea, între altele, o juvenilă pasiune pentru autografe), mi-a cerut să-mi citesc recenzia cu voce tare, la el acasă, astfel încît să o poată înregistra pe o bandă de magnetofon. Zis și făcut. Era o după-amiază caniculară. Radu m-a primit „topless“, în chiloți negri de sport, a pus magnetofonul în funcțiune, mi-a făcut semn să încep și s-a întins alături, pe o canapea. Cuminte și oarecum intimidat, mi-am început lectura. După vreo cinci minute am auzit un discret sforăit. Radu ațipise, toropit de căldură, iar banda de magnetofon înregistra, simultan, glasul meu și respirația lui plină de „ornamente“ involuntare: recenzentul zelos și recenzatul dormind euforic conlucrau, asudați, la nașterea unui „document“. Am citit pînă la capăt, iar în clipa următoare Radu Bogdan s-a trezit refăcut. S-a repezit, nerăbdător, spre magnetofon, să audă rezultatul. A constatat, perplex, că nu se înregistrase nimic (nu prea avea talente de ordin tehnic). „Nu-i nimic!“ – a spus prietenul meu, care trăise și drame mai crîncene. „Mai citește o dată!“ A dat din nou drumul magnetofonului și s-a întins din nou pe canapea. La primul sforăit, am reluat lectura.

Evident, asemenea istorioare sînt franjuri picante ale unui portret complicat. Dar, pentru mine, ele au farmecul unei experiențe unice, în preajma unui personaj multicolor, de care mă simt legat. Din ce în ce mai legat, acum, cînd „somnul“ lui nu mă mai poate însoți pe aceeași bandă de magnetofon.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Munții noștri aur poartă?

Proiectul de la Roșia Montană este dezbătut, disputat, controversat de ani întregi. Cu momente de vîrf și perioade de aparentă uitare. A revenit de curînd în actualitate după ce președintele Traian Băsescu a declarat că susține proiectul „mai mult decît oricînd“. Zis și făcut: la cîteva zile după declarație, președintele a fost la Roșia Montană și și-a întărit cuvintele: „Nu sînt adeptul lașității instituționale. De dragul de a fi mîngîiat pe creștet de un ONG vocal, de o televiziune mai mult sau mai puțin națională sau antinațională, poate interveni și lașitatea. Și am văzut-o la foarte mulți oameni politici. Dacă acest proiect stă îngropat din '97 pînă acum, să știți că unul dintre motivele serioase este lașitatea oamenilor politici, care nu au vrut să-i doară capul. Dacă se dădea drumul la proiect din '97, ne găsea creșterea prețului la aur în plină exploatare“. (adevarul.ro)

Ca întotdeauna după vreo declarație a președintelui, s-a creat un iureș de „știri“, comentarii și vorbării. Aurul țării – despre care nu prea vorbea nimeni pînă acum – a devenit o chestiune stringentă și o preocupare majoră. Ziarele și televiziunile sînt năpădite de socoteli: cît aur se extrage în lume, cîte tone avem noi, cît valorează, cîte ar reveni BNR etc., etc. Institutul Geologic Român anunță că, pe lîngă rezervele de la Roșia Montană, există și altele. În total, avem – cică – niște sute bune de tone de aur sub picioarele noastre, în valoare de vreo 86 de miliarde de dolari. Și uite-așa, putem începe să visăm la miliardele din care țărișoara s-ar înfrupta dacă aurul ar fi adus la suprafață: cică numai cel de la Roșia Montană ar face, la prețul de-acum, cam 14. Și aurul tot crește la bursă… O groază de bani, bineînțeles.

La o privire mai atentă însă constatăm că suma nu mai e atît de mare. Ziarele scriu că România ar fi pierdut vreo 3 miliarde de euro din cauza suspendării de la vînzarea certificatelor de emisii de carbon (pe care, din 2008 încoace, n-a fost în stare să le vîndă). Din fondurile europene de 20 de miliarde de euro am reușit să cheltuim foarte puțin – ba chiar trebuie să restituim cîte ceva, din cauza neregulilor în folosirea banilor. După ce, la începuturile crizei mondiale, președintele și premierul ne-au asigurat în repetate rînduri că România nu va fi afectată, am împrumutat peste noapte 20 de miliarde care ne ajung doar să cîrpim pensiile și salariile. Iar datoria țării se apropie de 100 de miliarde. Dacă mai punem la socoteală cît se pierde din cauza economiei subterane, a corupției, a slabei capacități a fiscului de a colecta impozitele, din cauza proceselor pierdute de statul român la Strasbourg pentru că nu respectă legile privind restituirea proprietății și altele, constatăm că valoarea aurului „de sub picioarele noastre“ e mai mică decît valoarea banilor care se duc definitiv pe apa sîmbetei. Iar dacă ne mai gîndim cîți bani am pierdut în ultimii 20 de ani pentru că legislația a fost proastă și nefavorabilă investițiilor, ne dăm seama că România e atît de bună la pierderea banilor încît cele 14 miliarde potențiale de la Roșia Montană nu ne mai impresionează. Și apoi, extragerea aurului e o activitate comercială, realizată de investitori privați, care vor să scoată profit. Cu ce se alege statul român din asta nu e clar, pentru că – la fel ca în cazul unor privatizări – contractul de la Roșia Montană e confidențial. În loc să facă publice datele concrete ale contractului, politicienii preferă să vorbească despre „aurul țării“, cu formule desprinse din retorica manualelor școlare care ne învățau despre bogatele resurse de petrol, aur, argint, sare etc., etc. ale frumoasei noastre patrii. Funcționează aceeași mitologie națională a „țării binecuvîntate de Dumnezeu“, în care codrul e frate cu românul (chiar dacă îl tăiem de nu se vede!) și „unde sapă sapa locul, sare din pămînt norocul“ (ca să citez versurile neinspirate ale lui Arghezi). Socotelile cu miliarde de euro suprapuse peste această mitologie a infinitelor resurse naturale ale țărișoarei pot crea, în mintea multor concetățeni, senzația că „aurul românilor“ e deja în buzunare. În loc să discutăm rațional despre ce înseamnă exploatarea aurului și ce costuri (în bani, sănătate, mediu) implică, ne uităm la Roșia Montană ca la o pleașcă.

„E nevoie de o dezbatere serioasă, bazată pe rapoartele specialiștilor“, au spus cîțiva politicieni (între care premierul Emil Boc și Monica Macovei). În atîția ani de controverse, specialiștii s-au pronunțat: Academia Română, Fundația Soros și alte ONG-uri au adus argumente împotriva exploatării miniere. Roșia Montană Gold Corporation a răspuns cu campanii de PR, cu spoturi publicitare și cu un lobby puternic. A organizat excursii pentru jurnaliști în Noua Zeelandă ca să le arate cum se lucrează acolo cu cianurile. Din această propagandă (care a recurs și la alte elemente, vorbind despre numeroasele locuri de muncă și despre viitorul prosper al zonei), a rezultat mai degrabă o împărțire a opiniei publice între susținători fervenți și adversari ireductibili pe criterii *emoționale*. Întrebarea fundamentală – în jurul căreia ar trebui să se adune argumentele pro și contra – rămîne: Sîntem dispuși, pentru a ne cîrpi sărăcia, să radem cîțiva munți și să suportăm, pe termen lung, consecințele asupra mediului? Experții care s-au pronunțat împotriva proiectului au dat un răspuns: prețul e prea mare. Statul român a bălmăjit-o pînă acum: n-a răspuns concret cu cît se aleg românii din aurul „lor“ (contractul fiind confidențial) și nu și-a asumat răspunderea pentru ce ar urma să se întîmple dacă începe exploatarea. Acum, dacă Traian Băsescu a devenit președinte-lobbyst, la gradul de oportunism din aparatul de stat și instituții, se vor găsi destui care vor acționa așa cum presupun ei că i-ar plăcea șefului. În plus, exploatarea de la Roșia Montană a căpătat o aură de „proiect salvator al nației în vremuri de criză“. Or, nu e deloc așa. E doar criză, nu e sfîrșitul lumii.

Altminteri, președintele are dreptate cînd vorbește despre „lașitatea oamenilor politici“. Dacă ne gîndim ce „performanțe“ are România în materie de pierdut și tocat bani, mi s-ar părea un act de curaj ca decizia în legătură cu acest proiect să fie lăsată pe seama unei generații viitoare de politicieni, mai responsabili.

ținerea de minte

Tristețea aceasta a lui Irod am observat-o și eu, dar n-am înțeles-o și n-am definit-o: era ceva tulbure ce simțeam. O să spui bineînțeles că profesorul Haralamb mi-a deschis ochii asupra misterului ce se întîmpla cu Irod. Sigur, așa a fost. Nu ne învăța atunci nimeni să observăm durerea, ni se explica doar, mai ales de către diriginta Anișoara Caramalis, că fără optimism omul este o bestie și că sentimentele nobile sînt cele care izvorăsc din ura de clasă. Aici n-aveam pe cine urî (Irod era un cal) și nu voiam să fiu bună privind starea aproape de halucinație a bălanului ce-l răsturnase pe Vasile în ziua nunții sale cu mireasa într-un șanț – și nu voiam să fiu nici rea, nu voiam să fiu în nici un fel, ci doar să înțeleg ce se petrece cu mine și ce se petrece în jurul meu; și dacă n-ar fi fost Haralamb, acel moment din viața mea, mărunt, desigur, ar fi rămas suspendat, poate fără ecou, poate mort. Dar Haralamb m-a făcut să înțeleg mai mult decît dorisem, și anume: că poți ajunge să înțelegi dacă nu ești învățat și dacă ți se înlătură acele simțuri date din naștere ca să pricepi lumea…

D.R. Popescu, *Vînătoarea regală*, Colecția „Biblioteca pentru toți“, Editura Curtea Veche, 2011

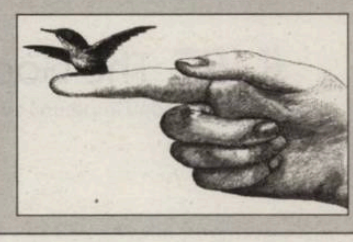

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Rusul estival

Dacă este excesiv de machiată la orice oră din zi, dacă poartă tocuri excesiv de înalte din zori şi pînă în noapte, dacă se îmbracă excesiv de plină de sclipici şi cu denumirea brandului scrisă excesiv de mare, cu litere uriaşe, la vedere, dacă are o coafură tip „cununie-n Otopeni“ (acesta e un cod al nevesti-mii şi al meu pentru a denumi o salată de bucle, franjuri şi şuviţe bogat îmbălsămate în fixativ) cu care intră şi în piscină (avînd grijă să iasă în două minute, altfel se găseşte cîte o zgîtie de copil să o stropească şi să o strice), dacă atunci cînd face poze este atentă să mimeze gesturi de fotomodel cu „piciorul drept în faţă“ şi dacă bea la micul dejun şampanie înseamnă că este tînăra rusoaică din generaţia Putin-Medvedev, aflată în concediu. Obligatoriu, în trei sferturi din cazuri, pe lîngă tînăra degrabă-săritoare-în-ochi, se găseşte tînărul soţ din aceeaşi generaţie. El este tuns zero, are un tatuaj care vrea să sugereze că a făcut armata în Speznaz (trupele speciale) şi poartă un tricou roşu pe care scrie cu litere chirilice uriaşe „ROSSIA“. Nu bea şampanie la micul dejun. Foarte rar, „serveşte“ cîte o votcă mică. Tot pe lîngă tînăra mămică în concediu se găsesc alte două personaje: micuţul rus şi bunica sa. Aceasta din urmă aparţine, evident, generaţiei anterioare, adică a lui Elţîn. Ăla micu' e îmbrăcat mai *casual,* de multe ori în costum de marinel. Tataie este responsabilul cu băutul de votcă, de dimineaţă, la prînz şi seara. Mamaie are altă mare responsabilitate: aceea de a se băga în faţă la orice rînd, la orice coadă, de a încălca sistematic orice regulă. Dacă încerci să îţi înveţi copilul că există pe lumea asta reguli şi că trebuie să se oprească după un singur tur în maşinuţe, eşti în bucluc. Ea îţi va arăta cu degetul („nu-i frumos să arăţi cu degetul, nu ţi-am zis?“) pe tînărul Saşa care se dă a treia oară consecutiv pentru că babuşca s-a băgat în faţă la coadă, a dat din coate şi şi-a înfipt odrasla prin faţă.

Oamenii ăştia au un soi de agresivitate care sare în ochi mai dihai decît coafurile şi tocurile purtate chinuitor de doamnele tinerei generaţii (nu pot crede că e o plăcere să mergi pe 18 centimetri de toc, sub o coafură de trei kilograme de fixativ la 40 de grade Celsius). Bunicile sînt agresive explicit, dau din coate şi ignoră orice regulă. Feciorii lor cu tricouri „ROSSIA“ doar se afişează, nu se manifestă. Dau ciubucuri în dreapta şi stînga, împart cu hîrtiile de 10 dolari de dimineaţa pînă seara. În rest, nu se bagă în micile dispute iscate de soacre. Se amuză de la distanţă.

Litoralul turcesc pare cucerit de ruşi. Nemţii (turişti tradiţionali acolo de zeci de ani) bat în retragere. În hotelul în care am stat, erau cam 150 de familii ruseşti şi vreo 120 de familii nemţeşti. Românii şi turcii împărţeau locul 3, cu cîte 50-60 de familii. Ar fi fost logic să bag de seamă şi prezenţa saxonilor. Nici poveste. Neamţul se îmbracă potrivit împrejurărilor. *Casual,* adică. Nu strigă în gura mare, nu ignoră regulile, nu doreşte să-i deranjeze pe ceilalţi (o mică excepţie, noaptea, cînd se pileau şi dînşii cam zgomotos). De aceea, nu ies în evidenţă, nu sînt ostentativi defel. Turişti ca toţi turiştii.

Spre finalul sejurului m-am lămurit cît de fraier poţi fi atunci cînd faci generalizări despre o naţie, o societate, un popor. Încet, încet, m-am lămurit că rusul estival, pe care l-am descris pînă acum, era parte a cincişase familii, cam aceleaşi. Restul – respectau regulile, nu deranjau pe ceilalţi, nu erau defel agresivi, îşi stăpîneau odraslele atunci cînd săreau calul din binecunoscutul motiv al exuberanţei de vacanţă. Atunci mi-a picat fisa. Ei nu săreau în ochi, nu erau ostentantivi, erau şi ei turişti ca toţi turiştii, ca românii, nemţii, francezii ori belgienii.

Nu pot încheia fără a vă împărtăşi impresia despre ai noştri, despre români. În general, oameni ai clasei mijlocii care au muncit un an pentru o vacanţă de o săptămînă în condiţii de excepţie. Decenţi. Am o singură observaţie: de cîte ori se strîng mai mult de cinci-şase, îşi pun şezlongurile în cerc (sau careu, după cum se arată condiţiile din teren) şi arată ca o tabără de cow-boy aşediată de indieni. Un soi de timiditate, cred.

Gabriel Giurgiu *este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

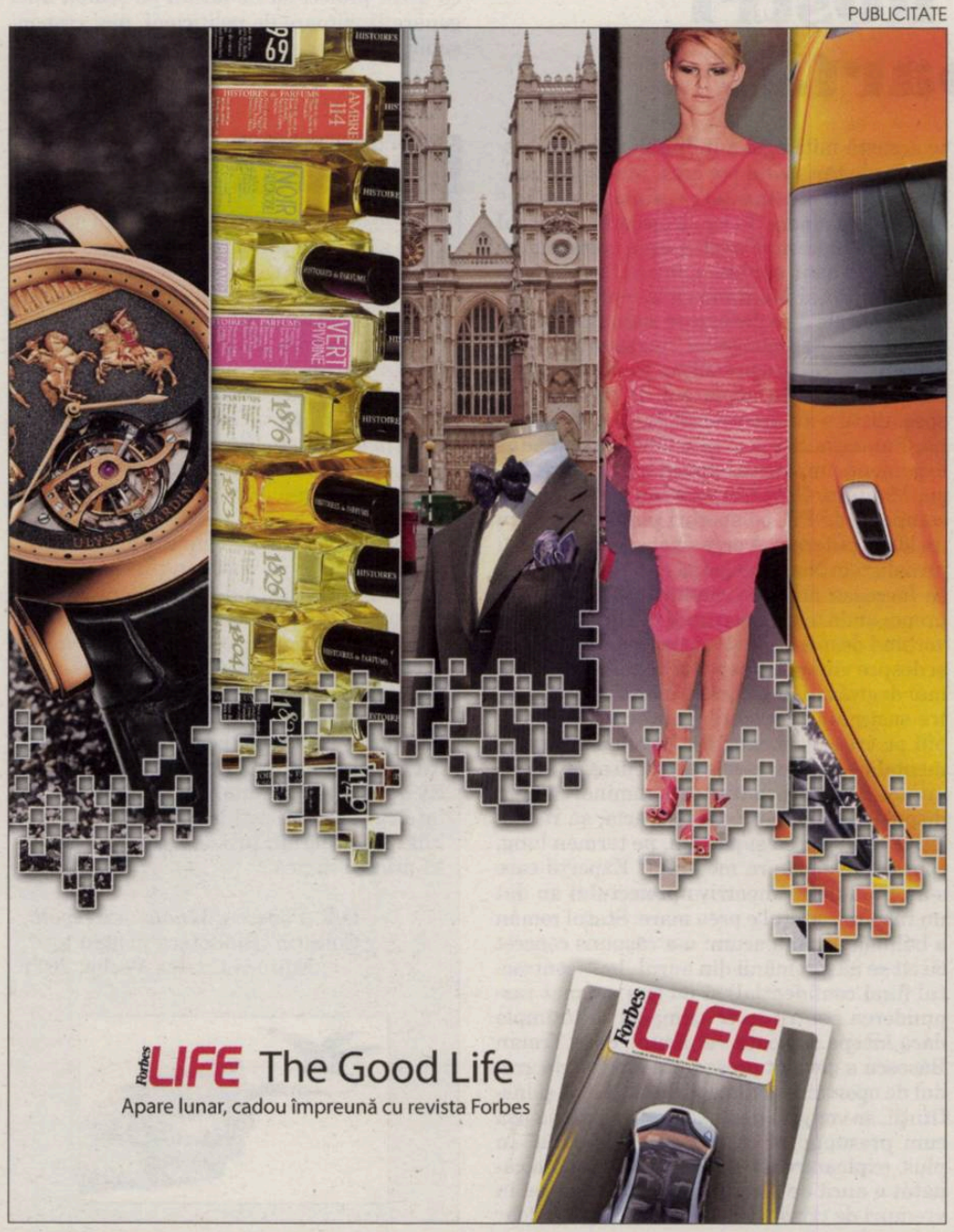

PUBLICITATE

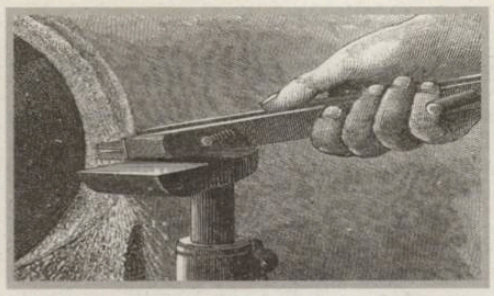

Ovidiu NAHOI

EU şi **UE**

Integrarea pe tăcute

– cît mai poate continua? –

Toată lumea vorbeşte că Europa scîrţîie din toate încheieturile, sub apăsarea crizei. Casele de pariuri sînt deja deschise. Cine va pleca primul din zona euro? Grecia şi Portugalia, Spania, Italia? Sau, poate, însăşi Germania îşi va lua jucăriile şi va pleca? Cine va coborî primul barierele la frontiere şi va ieşi *de facto* din sistemul Schengen, decretînd că libera circulaţie în Europa a trecut deja în stadiul de vis romantic? Italia şi Franţa, care au introdus în această primăvară controale la graniţa comună? Danemarca, ţară care a suspendat deja Tratatul Schengen la frontiera cu Germania? Şi întrebările ar putea continua.

Dar, în timp ce se fac pariurile, ceva se întîmplă departe de ochii tribunei. Pur şi simplu, integrarea europeană continuă. Ba chiar, se adînceşte.

Pactul Euro plus, adoptat în martie de Consiliul European, şi pentru care România şi-a dat acordul, stabileşte deja măsuri de coordonare bugetară, control şi sancţionare a statelor care încalcă regulile de prudenţă. Măsurile anticriză din Grecia au fost impuse din afara ţării şi chiar s-a vorbit despre o cedare temporară a suveranităţii ţării.

Cu siguranţă, pentru cei mai mulţi dintre cetăţenii Europei, ziua de 7 august a fost doar una de vacanţă sau, pur şi simplu, o duminică precum oricare alta. Dar pentru politicieni şi finanţişti, ziua de 7 august este una istorică. În acea zi, preşedintele Băncii Centrale Europene a decis să cumpere obligaţiuni spaniole şi italiene. Dar nu oricum: ci sub condiţia ca Madridul şi Roma să impună noi măsuri de austeritate economică. Spania şi Italia nu au cerut un pachet de salvare, precum Grecia, Irlanda şi Portugalia, şi părea că liderii europeni nu pot interveni cu cerinţe pentru guvernele naţionale. A făcut-o Banca Centrală Europeană. Şi aceasta, în timp ce vorbim despre dezintegrarea Uniunii Europene şi triumful suveranismului! Pachetul italian de austeritate, în valoare de 45 de miliarde de euro, adoptat cu lacrimi de crocodil de premierul Berlusconi, se află deja în dezbatere parlamentară. În Spania, puterea şi opoziţia tocmai au ajuns la un acord privind introducerea în Constituţie a limitării deficitului bugetar la 3 procente din PIB.

Acolo, la Bruxelles, nişte funcţionari anonimi duc integrarea mai departe.

În concluziile summit-ului Sarkozy-Merkel din 16 august s-a vorbit despre un „guvern" al zonei euro, despre instituirea unei taxe pe tranzacţii financiare, dar şi despre măsuri de convergenţă fiscală, subiect pînă acum „tabu" la nivel european.

Este adevărat că unele state membre se gîndesc să o lase mai moale cu libertatea de circulaţie în Spaţiul Schengen. Dar Comisia Europeană tocmai a suplimentat cu 30% bugetul pentru apărarea graniţelor externe ale UE. Comisia a propus alocarea unei sume totale de 370 de milioane de euro pentru statele membre pentru acţiuni în domeniul gestionării frontierelor şi pentru politica în domeniul vizelor, pe 2012.

Să privim puţin spre politica de coeziune. În cazul Bulgariei şi al României, veritabile „cazuri de targă" la acest capitol, propunerea Comisiei este de a trimite asistenţă europeană în statele cu probleme. „Nu ştiţi cum să ne cheltuiţi banii? Vă arătăm noi cum." – acesta ar fi mesajul. Bulgaria a acceptat oficial propunerea, România încă nu. Dar pe cine credeţi că ar prefera cetăţeanul român: pe cenuşiul funcţionar european sau, cumva, pe baronul local, arogant şi abuziv, în numele suveranităţii naţionale?

Dar cine este, de fapt, „Bruxelles-ul"? Cine sînt aceşti purtători de costume şi ecusoane, ascunşi în birourile lor din ploioasa capitală belgiană şi care se lasă văzuţi, în toată splendoarea mulţimii lor, doar la ora prînzului, cînd umplu restaurantele din cartierul european? De unde au venit ei, pentru a ne impune reguli?

Ei bine, sînt cei care duc la îndeplinire, pînă la urmă, deciziile luate în Consiliu de şefii de guverne sau de state membre ale Uniunii Europene. Sînt 50.000 de funcţionari, la o populaţie a Uniunii Europene de 500 de milioane de oameni. Consumă 5 procende din 1% din PIB-ul european. În România sînt peste 100.000 de funcţionari. Cei 50.000 de la Bruxelles nu fac altceva decît să gestioneze o integrare pe tăcute, trasată de liderii politici ai statelor Uniunii, aleşi de popoarele lor. Şi să le lase acestor lideri – sau altora – cîmp liber de a se manifesta antieuropean la ei acasă, din considerente electorale.

Întrebarea este cît mai poate dura acest joc. Şi ce se va întîmpla atunci cînd popoarele vor prinde de veste că, în pofida declaraţiilor belicoase din unele capitale europene, acolo, la Bruxelles, nişte funcţionari anonimi duc integrarea mai departe.

Într-una dintre apariţiile sale publice, rare, dar poate tocmai de aceea remarcabile, filozoful Jürgen Habermas a deplîns recent *„starea lamentabilă"* a Europei, lansînd un apel pentru o reînnoire democratică şi pentru un nou început. *„Construcţia europeană, care a fost întotdeauna decisă pe deasupra popoarelor, este astăzi într-o fundătură, deoarece nu poate continua fără a trece de la comportamente administrative la o mai mare implicare a cetăţenilor."* – spunea filozoful german.

Ar fi vremea ca liderii europeni să fie lideri şi la ei acasă. Dacă soluţiile anticriză nu pot fi găsite decît în „mai multă Europă", atunci ele trebuie asumate şi în diversele capitale. Prin dezbateri – nimeni nu ştie exact cum ar trebui să arate, de fapt, „Statele Unite ale Europei" – şi cu riscuri electorale, dacă va fi cazul. Altfel, din ce în ce mai mulţi europeni se vor simţi străini nu doar de soluţiile de ieşire din criză, ci şi de propriul continent.

adevărul EUROPA

Ovidiu Nahoi *este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

SUE

Capitalismul, spun unii, a murit. De cînd faimoasa formulă nietzscheeană referitoare la moartea lui Dumnezeu a devenit slogan pop, autori de toată mîna se întrec să anunţe că ceva ce pare imortal a murit. Eu însumi cad în acest mic păcat uneori. Socialiştii se bucură să tot spună asta pentru că, victime ale gîndirii binare fiind, ei cred că moartea capitalismului înseamnă, natural, victoria socialismului. Dreapta, însă, nu crede în moartea capitalismului, ci în moartea capitalismului altoit serios cu socialism („statul social" european actual este produsul acestui altoi) şi constată că cea mai sigură cale pentru viitor este reîntoarcerea la principiile clasice ale capitalismului – adică la acel sistem care premiază iniţiativa, riscul asumat, curajul, libertatea, munca, şi sancţionează lenea, căpuşarea, inerţia, laşitatea. Această dispută în jurul capitalismului (dacă e mort ori viu) va mai continua, desigur, cu tot alaiul de vorbe strînse în declaraţii de piaţă publică, dar şi în cărţi cu iz doctoral, unele foarte interesante, altele de-a dreptul caraghioase. Pînă la urmă, trăim momentul de maximă incertitudine care îi e dat generaţiei mele să-l trăiască. Nu avem de unde să ştim cum va arăta lumea peste cinci sau zece ani – presupunem doar, bazîndu-ne pe ceea ce înţelegem din ceea ce vedem, pe ceea ce ştim că au mai trăit şi alţii şi pe ceea ce ne dorim, de fapt, să se întîmple. Fragil temei pentru predicţii, orice s-ar spune. În acest context, discuţiile despre viitorul Europei sînt şi mai pasionante.

Avem, de-o parte, grupul tot mai numeros al celor care văd Uniunea Europeană evoluînd spre federalism. Felul în care UE s-a dezvoltat în ultimii 15 ani indică limpede un drum spre o astfel de organizare. Criza economică a ultimilor ani, spun „federaliştii" – printre ei se află preşedintele Băsescu însuşi –, ne dă această lecţie: în competiţia de competitivitate cu SUA şi China, UE poate conta doar dacă ţările membre cedează complet suveranitatea spre un stat european în formă federală. Furtunilor economico-financiare ale capitalismului, altfel mai puternic şi mai stăpîn pe lume ca niciodată, nu li se poate face faţă decît prin integrare totală. Cele mai multe state europene sînt, acum, prea mici pentru a putea rămîne pe picioare în faţa forţei uriaşe a capitalului liber. De pildă – se spune –, nu se poate ajunge la competitivitate fără o politică fiscală comună (convergentă, măcar, am spera noi, cei mai sceptici) pe întreg teritoriul UE. Or, aşa ceva nu e posibil decît în condiţiile în care membrii UE recunosc un guvern la Bruxelles şi i se supun. Alţii, ceva mai puţin vocali, bombăne la auzul unui asemenea măreţ proiect şi aduc în discuţie argumente ce ţin de realism. Nu se poate, pur şi simplu! Păi, Marea Britanie nici nu vrea să audă, de pildă, de taxarea tranzacţiilor financiare, lucru deja stabilit ca necesar şi posibil de dna Merkel şi de dl Sarkozy. În fine, un guvern bruxellez e greu de înghiţit în mai toată Europa de Vest. Statele au, totuşi, o prea mare legitimitate în Europa ca să poată fi înlocuite rapid cu un superstat. La noi, prin excepţie, cred că o guvernanţă bruxelleză ar fi bine primită. Sătui de contraperformanţele politicienilor autohtoni, mă aştept ca mulţi români să susţină entuziast ideea guvernării României de la Bruxelles, cel puţin în privinţa administrării treburilor economice şi judiciare. Spiritul plebiscitului din aprilie 1866 mi se pare la fel de viu, astăzi.

În general, s-ar putea spune că o Europă federală îi ajută, pe termen scurt, cel puţin, pe leneşii continentului. Scopul unei asemenea construcţii fiind cuplarea şi mai profundă a economiilor necompetitive (mai toate cele din sudul continentului) la cele cîteva economii competitive (mai toate cele din nordul continentului). Am vrea, cu alte cuvinte, să ne suim în căruţa lor. E o variantă de lucru, nu neg. Dar, în ceea ce mă priveşte, nu cred că asta este soluţia. Sau, mai precis, cred că o asemenea soluţie ar fi cît se poate de nepotrivită. Mai întîi, un stat federal (cu buget naţional unic şi sistem economic naţional) compus din agregarea falimentarelor state ale sudului cu eficientele state ale nordului ar duce la uciderea nordului şi nicidecum la resuscitarea sudului. Motivul este acela că generatorul de competitivitate, adică productivitatea muncii, are un solid temei cultural. Precizez că tehnologiile (determinant important în orice calcul al productivităţii muncii), la rîndul lor, sînt apanajul statelor în care se munceşte pe brînci – prin urmare, aportul tehnologiilor la productivitate este esenţialmente determinat de raportarea naţiunii la valoarea „muncă" cu tot ce presupune ea, adică şi creativitate, şi nu de cine ştie ce noroc picat din cer. Comportamentul economic şi atitudinea generală în raport cu munca sînt chestiuni ce ţin de *Weltanschauung*, şi nu de altceva. Or, în privinţa asta, diferenţele între naţiunile europene sînt foarte mari. În al doilea rînd, să învăţăm ce e de învăţat din această criză, pînă la capăt. Pentru statele UE care nu sînt pe deplin integrate sistemului economic european (mai concret, nu aparţin zonei euro), această distanţă a constituit o bună şansă în plus pentru a atenua efectele crizei globale şi nicidecum un dezavantaj. Sînt destule analize care spun că falimentele cele mai răsunătoare ale zonei euro ar fi fost mai atenuate măcar dacă statele respective ar fi putut beneficia de pîrghia cursului de schimb euro-monedă naţională. Avem, de partea cealaltă, o viziune gaullistă, mult mai raţională şi mult mai potrivită. Nu o federaţie, ci o confederaţie. Fiecare stat rămîne suveran, parte a unei înţelegeri politice tot mai cuprinzătoare în Europa. Solidaritatea europeană are, totuşi, limite firesti. Ele sînt limitele impuse de diferenţele culturale din interiorul Europei. Naţiunile nu sînt deloc epuizate ca actori politici. Nu se poate spune nici că sînt anacronice (nu văd nici o dovadă pentru asta) şi nici că sînt un factor de periclitare a prosperităţii cetăţenilor. Atunci, de ce trebuie suprimată expresia lor politică?

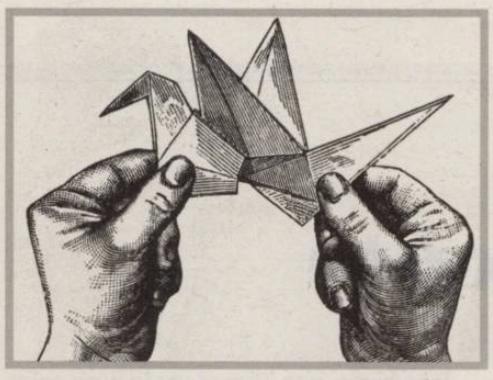

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Scenariu catastrofic

Auzim de nenumărate ori pe cîte cineva spunînd că a aflat de pe Internet cutare lucru, despre care ştiam sau aveam să descoperim ulterior că e o informaţie falsă, o deformare, o intoxicare, o încercare de manipulare sau, pur şi simplu, o prostie. Mulţi oameni nu se gîndesc sau nu ştiu să verifice sursele şi merg pe principiul că dacă e scris pe Internet, trebuie să fie şi valabil, ca şi în cazul lucrurilor prezentate la televizor sau scrise la gazete.

Internetul e în mod sigur invenţia cu cel mai mare efect la nivel planetar, din ultimii ani. Partea benefică este bine ştiută: oricine, din orice capăt al Pămîntului, poate avea acces la informaţii din celălalt capăt al Pămîntului. Internetul pune la un loc, şi la dispoziţia oricui, aproape întreaga ştiinţă acumulată în lume (un avantaj colosal pentru civilizaţia umană). Nu mai e nevoie să te duci la bibliotecă, să consulţi arhive prăfuite, să cauţi prin ziare vechi sau tratate tipărite de mult, pe care, cu minimum de cunoştinţe legate de folosirea unui calculator, le poţi aduce în faţa ochilor la propriul birou. Partea care nu e deloc benefică sună la fel, dar cu accentul pus altfel: oricine poate avea acces la ştiinţa şi informaţiile din întreaga lume (în condiţiile în care, bineînţeles, nu oricine e pregătit să selecteze, să interpreteze şi să înţeleagă orice informaţie). Se adaugă faptul că oricine poate posta pe Internet tot ce-i trece prin cap, indiferent că e vorba de preşedintele Americii, de fizicianul Stephen Hawking sau de teroristul Andreas Breivik. Alături de oameni importanţi sau mari specialişti, orice nepriceput, semianalfabet sau nebun poate posta „informaţii" pe care apoi, alţi nepricepuţi, semianalfabeţi sau nebuni sînt liberi să le ia drept bune.

Un pericol deja recunoscut e, în domeniul medical, cînd un om nepregătit şi neprecaut îşi caută singur reţete şi tratamente pe Internet. Altul e acela că oricine poate afla cum să fabrice bombe, otrăvuri, şi aşa mai departe. În esenţă, se poate spune că e vorba de o democratizare a informaţiei. O democratizare rapidă, gratuită şi aproape fără bariere, care ascunde însă nişte riscuri. Fenomenul seamănă, într-un fel, cu acela al unei democratizări politice bruşte, al trecerii la votul liber şi universal. Pînă cînd democraţia se stabilizează şi începe să-şi arate beneficiile, pot apărea necazuri aşa cum au fost, de exemplu, alegerea lui Hitler sau situaţiile haotice şi instabile de după revoluţiile anticomuniste.

Se poate spune că e vorba de o democratizare a informaţiei.

Internetul e încă într-o fază destul de timpurie, e un talmeş-balmeş prin care unii ştiu să se descurce iar alţii se pierd. Miliarde de informaţii mai mult sau mai puţin adevărate, mai mult sau mai puţin valabile se revarsă de-a valma în coşul comun al Internetului. Instituţii de presă, cu prestigiu şi tradiţie verificată, ar fi putut face mai multă lumină, asumîndu-şi rolul de selectare, ierarhizare şi interpretare a informaţiilor. Pînă în acest moment se pare însă că misiunea asta le-a cam depăşit. Nu ştiu dacă putem vorbi de o oarecare dirijare făcută prin Google şi alte motoare de căutare. Există unele tendinţe fireşti de organizare a acestui haos. Sînt din ce în ce mai multe comunităţi şi formate cu reguli mai mult sau mai puţin stricte. Se simte şi un soi de reglare naturală prin taxarea promtă a exagerărilor şi aberaţiilor. Iar în mare, din fericire, balanţa actuală de pe acest mediu pare să încline spre democraţie pe toate planurile. Ştim cum Internetul a coagulat prin mijloacele sale de comunicare manifestaţii şi chiar revoluţii care au dus pînă la căderea unor regimuri autoritare. Astăzi, foarte mulţi utilizatori ai Internetului sînt tineri şi deschişi la minte. Mă tem însă că nu va fi mereu aşa. Pe măsură ce tot mai mulţi oameni au acces la acest instrument, inerent creşte şi riscul ca tot mai mulţi nepricepuţi să-şi închipuie că se pricep şi că-şi pot băga nasul în domeniile altora. Multe adevăruri sau concluzii valabile şi deja patentate, la care a ajuns omenirea, s-ar putea dilua şi chiar pierde într-o mare pastă de păreri semidocte. Nepricepuţii informaţi pot fi mult mai periculoşi decît cei care-şi asumă ignoranţa. Cînd cei dintîi se şi coalizează e de rău.

Am constatat deja că, uneori, chiar şi pe Facebook se formează un fel de haite. Nu mai vorbesc de fenomenele care se petrec la comentariile de pe site-urile ziarelor. Ei bine, mă tem de majorităţi care s-ar putea forma brusc în jurul unei idei (nu totdeauna corecte), gata să-i sfîşie pe cei de altă opinie. Nu vreau să mă gîndesc la momente în care haosul de pe Internet se poate electriza într-un singur sens, la situaţia în care toţi cei care astăzi cred diversele prostii pe care le citesc pe Internet, vor crede cu toţii într-un singur set de prostii. Cu mijloacele de comunicare şi informare de astăzi, o rinocerizare ar putea lesne deveni virală la nivel planetar. Sper însă ca acesta să nu fie decît unul dintre milioanele de scenarii catastrofice care circulă pe Internet şi care nu se adeveresc niciodată.

ready made

„Hasdeu, care afirma acum un an, *urbi et orbi,* că moare în aprilie trecut, a rămas teafăr [...], cu inima şi mai egoistă şi cu capul zăpăcit de spiritism. Închipuieşte-ţi că şi-a propus a ţine, la anul viitor, un curs la Universitate, spre a expune o nouă şi proprie sistemă de interpretare mitologică şi anume prin *vis*. El şi-a propus să viseze şi eu, sărmanul, voi fi autorizat, din parte-i, a face deştept partea lingvistică."

Lazăr Şăineanu către Moses Gaster,
în volumul *M. Gaster în corespondenţă*,
Editura Minerva, 1985

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Masterate internaționale la Universitatea din București

COMPETENȚE ȘI RECUNOAȘTERE GLOBALĂ

Facultatea de Administrație și Afaceri

Master în Administrarea Afacerilor (limba engleză)

(Executive Master in Business Administration) în parteneriat cu Tiffin University (www.tiffinmba.ro).

Programul se axează pe dezvoltarea competențelor de comunicare, leadership și lucru în echipă, gestionare a informației tehnologice, finanțe corporatiste, rezolvarea de probleme, strategie și analiză a companiei prin compararea acesteia cu competitorii din același segment de piață, management național și global.

Consultanță în Afaceri în limba engleză

Programul reprezintă o structură ce urmărește calificări profesionale specifice administrării afacerilor. Absolvenții acestui program de master vor dobândi competențe și abilități specifice consultanței în afaceri, precum lucrul în echipă, leadership, comunicare și negociere în consultanță în limba română și engleză, cunoașterea legislației din domeniul afacerilor, diagnoza afacerii, calculația costurilor, utilizarea calculatorului în simularea proceselor de afaceri etc.

Facultatea de Chimie

Chimia avansată a materialelor în limba engleză

Masterat de cercetare, programul se adresează persoanelor care lucrează în toate domeniile ce necesită cunoașterea aprofundată a materialelor și care doresc să își îmbunătățească competențele de bază. Programul se adresează, de asemenea, studenților de formație mixtă (fizică, biologie) ce doresc să își îmbunătățească cunoștințele în chimie și studenților ce doresc să obțină o formare solidă în vederea realizării unui stagiu doctoral. Activitatea acestui program este fundamental practică, prin activități de laborator și cercetare de echipă.

Facultatea de Filosofie

Filosofie analitică în limba engleză (Master in Analytic Philosophy)

Programul vizează aprofundarea unor probleme actuale ale filosofiei analitice, din diverse direcții de dezvoltare a acesteia: ontologie și epistemologie, logică filosofică și filosofia limbajului, filosofia minții etc. Programul va utiliza metode de interacțiune active în care studentul este îndemnat să joace rolul de actor al formării sale, prin lecturi pregătitoare, întrebări și dezbateri la cursuri și seminarii, analiză, interpretare și comentariu de text. Se acordă atenție promovării muncii în echipă atât ca mod de învățare, cât și ca mod de cercetare.

Facultatea de Fizică

Interacțiunea radiației cu materia în limba engleză

Masterat de cercetare, programul oferă posibilitatea de a dezvolta performanța științifică în domenii ca Fizică, Fizică Medicală, Biofizică, Fizică Informatică și Fizică Tehnologică. Programul are o dimensiune puternic aplicativ-experimentală, prin implicarea studenților masteranzi în proiecte de anvergură internațională, prin colaborarea Facultății de Fizică cu structuri de cercetare renumite (CERN, AUGER, LAGUNA, LAGUNA-LBNO).

Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării:

Mass-Media, dezvoltare, societate în limba franceză
(Médias, développement, société)

Realizat în parteneriat cu Agenția Universitară a Francofoniei, programul formează profesioniști în jurnalism civic, antropologia comunicării, comunicarea pentru ONG-uri și dezvoltare durabilă, comunicare interculturală și relații interetnice, industrii culturale și noile tehnologii. În cadrul cursurilor, vor preda atât profesori români de la UB (Mihai Coman, Camelia Beciu, Mirela Lazăr, Daniela Frumușani, George Popescu), cât și profesori străini (Nicolas Pelissier, Dana Popescu Jourdy, Alain Giroud, Odile Riondet).

Alte programe de masterat în limbi străine:

Facultatea de Drept

Master profesional de drept european și internațional al afacerilor în limba franceză (Mastère Professionnel en Droit Européen et International des Affaires)

Facultatea de Geografie

Riscurile mediului aerian în limba engleză (Air-Environment Risks and Health Response)

Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Studii culturale americane (limba engleză); Studii culturale britanice (limba engleză); Traducere și terminologii specializate; Traducerea textului literar contemporan.

Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Master de Cercetare în Sociologie în limba engleză (Master of Research in Sociology)

Calendar și condiții de admitere:

Înscrieri: 1 – 10 septembrie 2011
Examene: 12 – 16 septembrie 2011
Data limită de afișare a rezultatelor: 21 septembrie 2011

Se pot înscrie la concursul de admitere cetățeni români, absolvenți cu diplomă de licență sau echivalentul acesteia și cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene, ai statelor aparținând Spațiului Economic European și ai Confederației Elveției.
Mai multe informații despre admiterea la masterat: www.admitere.unibuc.ro.

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
ADMITERE 2011
www.admitere.unibuc.ro

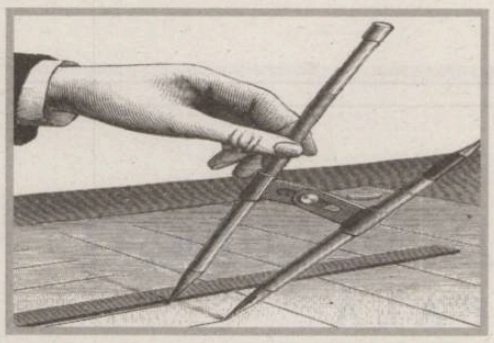

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Catedrala armeană

Nu sînt un istoric al arhitecturii. Ceea ce m-a făcut ani de zile să scriu despre Bucureştii vechi a fost mai puţin dragostea pentru un peisaj urban iremediabil condamnat de progresul tehnologic şi de rapacitatea oamenilor de afaceri şi mai mult fascinaţia pe care o exercită asupra mea viaţa trecută. Necrofilie? În mintea mea, locul morţilor e mult mai mare decît al viilor. Pe cei mai mulţi nu i-am cunoscut personal, totuşi prezenţa lor a rămas întipărită în locuinţele lor, chiar dacă acestea au intrat pe alte mîini. Chiar ruinele, încărcate de valorile singurătăţii, ale misterului şi decăderii pitoreşti, propun un dialog între o realitate incompletă şi imaginaţia mea. Aceeaşi relaţie se stabileşte cînd am numai o fotografie sau planul unei clădiri dispărute. Ruinele sînt, de altfel, cea mai populară metaforă pentru declinul fiinţei omeneşti.

Titlul rubricii, „S.O.S. Bucureşti“, trimite, de asemeni, la meserii care se sting, la obloane care închid definitiv prăvăliile de altădată. Ieri, traversam un cartier din Ploieşti pe care nu-l cunoşteam şi despre populaţia căruia mi s-a spus cu reticenţă că este nice care aparţineau de mult oraşului nostru. De exemplu, armenii. Statisticile demografice sînt clare şi deprimante. De la 10.000 cîţi trăiau în Bucureşti în al doilea deceniu al perioadei interbelice, numărul lor, încă de 8000 în 1948, n-a încetat să scadă de la un recensămînt la altul, fiind de numai 815 în 2002, adică de zece ori mai puţini în cursul unei vieţi de om. Aceste cifre le împrumut dintr-o lucrare excepţional de bine documentată, cartea dlui Edvard Jeamgocian – *Catedrala armeană din Bucureşti,* Ararat, 2008.

Volumul, în care cineva ar căuta doar descrierea şi istoria monumentului, răsplăteşte printr-o informaţie îmbelşugată, pe care numai zeci de ani de studii au putut-o acumula, despre trecutul coloniei armene din România, despre cultul armeno-gregorian în Sud-Estul Europei şi despre crearea eparhiei armene cu centrul în Bucureşti. Bisericile construite în 1638 şi în 1742 au precedat clădirea actuală, care a fost construită în anii 1911-1912, fiind datorată arhitecţilor D. Maimarolu şi Grigore Cerkez (altul decît omonimul său, autorul atîtor

Spaţiul ocupat de orice e VECHI se restrînge treptat.

pe jumătate ţigănească: eu eram încîntat, fiindcă descopeream acolo case ţărăneşti sau dughene ca pe vremuri. Pe Calea Griviţei nu mai găseşti o vitrină cu abajururi lucrate acasă, nici atelierul ultimului pălărier.

Spaţiul ocupat de orice e VECHI se restrînge treptat. Demonstraţia acestei situaţii o aduce şi descreşterea unor comunităţi etedificii din Bucureşti, printre care Universitatea „Ion Mincu“). Pictorii care au zugrăvit catedrala au fost Petre Troteanu şi Mişu Rădulescu, înainte de 1915, data sfinţirii, care a coincis cu sosirea refugiaţilor din Imperiul Otoman ca urmare a masacrelor. Clădirea a avut de suferit în 2001 din cauza tasărilor de pămînt şi a alunecărilor de teren produse

de ridicarea, chiar alături, a unui bloc de 19 etaje şi încă 4 niveluri subterane. Consolidările şi reparaţiile necesare au durat trei ani.

Pentru viaţa spirituală a comunităţii şi pentru prestigiul ei, momentul hotărîtor a fost anul 1931, cu înfiinţarea episcopiei, la care a contribuit faptul că atunci era prim-ministru Nicolae Iorga, statornic prieten al armenilor şi istoric al convieţuirii lor cu românii. Legea remedia o situaţie în care viaţa bisericească a armenilor din România fusese dependentă de centre ca Suceava, cînd Bucovina era a Austro-Ungariei, Chişinău (eparhie care, în Rusia imperială, cuprindea şi Nahicevanul din Crimeea) sau Constantinopol. Partea de istorie eclezіastică reprezintă o contribuţie erudită pentru care cercetătorii români trebuie să fie recunoscători. Biografii de prelaţi şi genealogii de fruntaşi ai comunităţii armene sînt extrem de amănunţite.

Pe alocuri, informaţia e inedită sau, pînă acum, nebăgată în seamă. De pildă, pasajul despre Bucureşti din Geografia lui Ghevond Alishan (1853): „Oraş înfloritor cu un volum de negoţ foarte mare. Casele nu sînt prea grozave, nici arătoase. În oraş sînt 133 de biserici, 26 mănăstiri, 20 hoteluri, 10 hanuri pentru popasul caravanelor, bibliotecă publică, Liceul «Sf.Sava», teatru, 84 şcoli şi 5 tipografii. Populaţia numără 106.000 suflete, din care 2000 ar fi de neam armean. Armenii au biserică, Sfinţii Arhangheli, şi şcoală mare, întemeiată de nobilul Misakian. Armeanul Manuc Bey a construit un han mare, caravanserai, cu numele său.“ Imaginea ce se desprinde din această descriere arată împletirea elementelor orientale cu acelea introduse de influenţa Occidentului.

Ilustraţia bogată şi inteligent aleasă formează un contrapunct pentru textul cărţii.

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Horia MOLDOVAN

SOS Provincia

Biserica mare a mănăstirii Dragomirna

În apropierea Sucevei, la începutul secolului al XVII-lea se începuse construirea mănăstirii Dragomirna – în prezent în şantier de restaurare – pe moşia lui Ilie Crimcovici, consemnat de istorie sub numele monahal Anastasie (Crimca), descendent dintr-o înstărită familie de orăşeni suceveni. În 1602, fusese ridicată o primă biserică de mici dimensiuni (actuala biserică a cimitirului), ctitorie comună a boierilor Luca (Lupu) şi Simion Stroici şi a călugărului Anastasie. Cîţiva ani mai tîrziu, acesta din urmă decidea ridicarea bisericii mari, pentru a cărei construcţie, conform relatării mai tîrzii a mitropolitului de Kiev, Petru Movilă, logofătul Luca Stroici a cedat întreaga sa avere. Lipsa unei pisanii, care să consemneze ctitorii şi anii în care s-a desfăşurat şantierul, a fost pusă de cercetători pe seama faptului că Stroici făcuse donaţia în secret. Construirea zidurilor de apărare ale mănăstirii (1626-1627), cea mai bine păstrată şi probabil cea mai impunătoare realizare de acest gen din Moldova, se datorează nepotului boierilor Stroici, domnitorului Miron Barnovschi.

Unică în peisajul arhitectural moldovenesc, biserica mare a mănăstirii Dragomirna, construită ca necropolă pentru ctitorii ei, reprezintă o interpretare originală a tradiţiilor locale şi a importurilor moldoveneşti, rezultatul este unul aparte.

Înscriindu-se în înnoirea culturală susţinută de familia Movileştilor, fără îndoială originalitatea Dragomirnei nu se datorează doar meşterilor constructori, ci mai ales susţinătorului financiar al construcţiei. Luca din Ţara Românească, zona nordică polonoucraineană şi cea caucaziană. Funcţiunile specifice ritualului ortodox – pridvorul, pronaosul, naosul cu cele două abside decupate în grosimea zidului, fără a fi exprimate în exterior şi altarul – sînt rezolvate într-un spaţiu a cărui înălţime accentuată în raport cu lăţimea a fost o noutate în arhitectura moldovenească. Aceeaşi deschidere spre experiment a meşterilor – necunoscuţi de altfel – este ilustrată şi de maniera inedită de rezolvare a structurilor de acoperire care utilizează din plin potenţialul estetic al nervurilor realizate din mănunchiuri răsucite, motiv decorativ care trimite la arta meşterilor pietrari caucazieni. Deşi principiile constructive folosite pentru boltire sînt cele

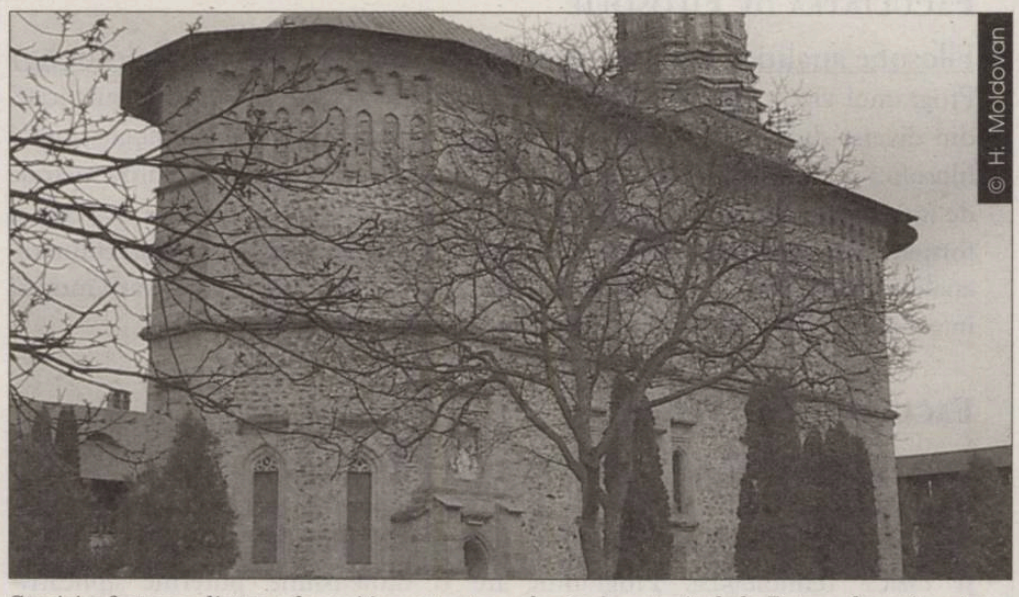

Reprezintă o interpretare originală a tradiţiilor locale şi a importurilor din Ţara Românească, zona nordică polono-ucraineană şi cea caucaziană.

limba slavonă, fapt nelipsit de importanţă într-o lume care începea să se deschidă treptat spre cultura Occidentului. Prezenţa înaltului boier în scena şantierului de la Dragomirna este dublată, după cum aminteam, de nu mai puţin interesanta figură a fostului căStroici a fost una dintre cele mai importante figuri ale Moldovei sfîrşitului veacului al XVI-lea şi începutului veacului al XVII-lea. Mare logofăt (funcţie echivalentă cancelarului în Apus, sau „păstor al legilor“, după traducerea directă a titlului bizantin *logothelis)* de la înscăunarea lui Ieremia Movilă şi pînă la sfîrşitul vieţii sale, Luca Stroici a fost primul dregător moldovean care s-a iscălit cu caractere latine pe acte oficiale, redactate în lugăr Anastasie de la Putna, devenit episcop de Rădăuţi; mai apoi, în timpul lui Ieremia Movilă, episcop al Romanului şi, din 1608, mitropolit al Moldovei.

Biserica mare a Dragomirnei, continuînd să surprindă ochiul vizitatorului cu proporţiile şi volumetria neobişnuite, reprezintă un moment-cheie în evoluţia arhitecturii religioase moldoveneşti, prim exemplu dintr-o serie de unicate ale genului, realizări novatoare care îmbină cultura locală cu importurile alogene, sub patronajul unor personaje a căror istorie este probabil la fel de colorată ca şi cea a ctitoriilor pe care le-au lăsat în urmă, într-o perioadă în care, cel puţin la nivel oficial, gustul pentru schimbare era moderat de nevoia afirmării înrădăcinării şi continuităţii.

Horia Moldovan *este asistent la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“ din Bucureşti.*

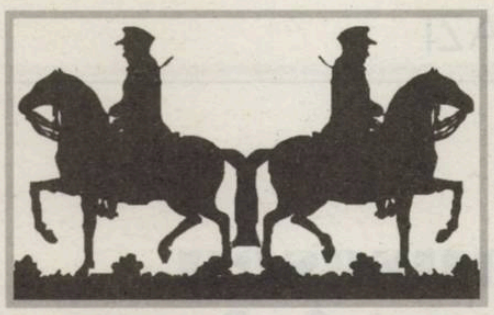

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Despre un sentiment cît se poate de suspect

Simona Vlad, o mai veche corespondentă necunoscută la faţă, dar expresivă în sensibilitatea morală şi stilistică, îmi scrie cu privire la două „note informative“ ale mele din *Dilema veche* (nr. 384, 23 iunie 2011); una în care observam la cineva că „vanitatea îi este mai dezvoltată decît inteligenţa“; o a doua, mai largă, în care relatam despre o persoană pe care „o descurajează tot mai mult că nu cunoaşte nici un specialist notoriu în modestie, mai toţi (poate cu excepţia lui Cehov) apărîndu-i ca impostori“.

„...E o experienţă amară pe care am trăit-o şi eu. Din prea multă grijă de a nu părea vanitoasă ori meschină sub o formă sau alta, m-am simţit ispitită să ofer cumva o probă necesară de modestie şi prin asta am dat dovadă exact de lipsa ei. Fireşte, la mine am observat-o tîrziu, deh; am observat-o în schimb la alţii: neîncrederea în spiritul de observaţie al celui care ne analizează, experienţa cotidiană şi inconştientul colectiv (care ne învaţă de mici că mulţi oameni aparent buni şi în banca lor ascund adesea vanitoşi veritabili) cuplate cu dorinţa de a ne disocia cu orice preţ de asemenea *pretender*-i stîrnesc acest impuls neinspirat. De aici şi izul de impostură răzbătînd din mai toate discursurile care, în loc să emane firesc modestia autorului, o apropie de poză. *Cînd te acaparează teama de a nu-ţi fi observată modestia, ratezi orice şansă de a rămîne modest. Şi mai trist e că lucrul ăsta ni se întîmplă mult mai des decît putem realiza.* (sublinierea mea, R.C.)

De altfel, am de la o vreme sentimentul apăsător că orice comunicare riscă să devină un act de intruziune, că oricît ne-am strădui noi să-l epurăm, oricît ne-am strădui să menajăm o sensibilitate a cuiva, e imposibil să nu-i rănim alta sau chiar două. În lumina acestor «descoperiri», ori de cîte ori îmi trece prin cap că am comis sau s-ar putea să fi comis asemenea indelicateţi, simt nevoia să-i zic interlocutorului meu: «Înţelege că am vrut să spun altceva de dimineaţă, dar nu am găsit tonul.»“

Într-adevăr, în problema asta, a modestiei, cel mai greu – dimineaţa, la prînz şi seara – este să găseşti tonul potrivit, convingător, atît pentru tine cît şi pentru celălalt. Există o sentinţă mortală: „Numai proştii sînt modeşti“, de mare succes la intelectualii neisprăviţi, precum îi numesc pe aceia care nu-s la curent cu progresele inteligenţei ajunse în stadiul de a gîndi oximoronic, antitetic şi chiar antietic; de aceea avem trufaşi care – cu o inteligenţă expertă – sînt încîntător de modeşti, de aceea cunoaştem şi modestia orgolioasă, ostentativă, plus modestia strategică, perversă, nu numai ipocrită. Există chiar o tehnică a modestiei de care poate fi bănuit şi Cehov atunci cînd, orice laudă la adresa lui fiindu-i insuportabilă, deturna vorba şi-l întreba pe interlocutor dacă la magazinul din colţ se găsea marmeladă... Încercaţi metoda şi veţi fi imediat taxat de fals în declaraţii. Cine l-ar mai crede, la „luciditatea“ cu care se lucrează azi? Căutăm experţi în modestie, nu găsim, avem însă specialişti în demitizarea ei. La drept vorbind, orice modestie este suspectă, fiindcă nu-i naturală omului. Vanitatea, da, e firească, modestia nu, de unde sarcasmul celebrei exclamaţii din *Azilul de noapte:* „Omul, ce mîndru sună acest cuvînt!“, intepretată, realist-socialist, ca o maximă umanistă. Gorki era mult mai sever. În fine, nimeni nu a batjocorit modestia ca aceia care au scris pe toţi pereţii şedinţelor că „modestia e podoaba cea mai de preţ a comunistului“, care, în gura unui Stalin, a unui Ceauşescu, te înfiora.

Întîmplarea – însoţind inconştientă textul Simonei Vlad – face ca în aceste zile să mă urmărească insistent o frază din romanul foarte bun al Martei Petreu, *Acasă, pe Cîmpia Armaghedonului*. În satul acela ardelenesc, circula o vorbă dură: „(acela) ştie să se fălească cu pricepere“. Nu cred că exagerez socotind-o ca o variantă ardelenească – mai concisă, însă deloc simplificatoare – a obiecţiei decisive din *Demonii,* emise la confesiunea lui Stavroghin de către călugărul Tihon. Fără să încerc o definiţie a modestiei – ea nu se poate „învăţa“ nici de pe Google şi nici din Biblie –, mă gîndesc că un resort de bază al ei este acesta: a nu şti să te făleşti cu pricepere, să nu disperi din cauza acestei neştiinţe, să nu încerci a o „corecta“, ba chiar s-o ocroteşti în tăcere, ca pe un secret bine tăinuit al demnităţii tale, pentru ca, spre un anume sfîrşit, să poţi fi mîndru (vai, e inerent) că nu te-ai priceput niciodată să te făleşti.

Un secret bine tăinuit al demnităţii tale.

un sport la Răsărit

Chiloţi de miliarde

Se spune că patronii americani ai echipei Manchester United vor să listeze firma la bursa din Singapore, sperînd să obţină un miliard de dolari pe acţiuni. Asta după ce au plătit alte 1,3 miliarde cînd au cumpărat clubul. De ce la sumele astea învîrtite în jurul lor, jucătorii continuă să alerge în chiloţi după minge?

Din acelaşi motiv pentru care alte persoane se dezbracă de tot şi fac şi alte lucruri. Ne uităm. Ne uităm la ei şi la chiloţii lor, iar cei (în fine, cele) care ajung să se uite pe dedesubt au tras, se zice, lozul cel mare. În lumea liberă e liber la orice. E liber să te bucuri de nişte oameni în chiloţi şi chiar mai mult, după vorba unei doamne respectabile care, întrebată la ce anume se uită cînd urmăreşte Turul Franţei, a replicat candid: „Mi-e teamă că nu-mi veţi putea difuza răspunsul“. Şi cu cît eşti mai bogat cu atît chiloţii devin mai importanţi, conform confesiunii (la un preţ adecvat) lui Beckham care a mărturisit că poartă lenjeria intima a Victoriei în timpul meciurilor. Nu ne-a spus care meciuri, dat fiind că el joacă mai mult în reclame. Contrastul genial nu e însă între bani şi chiloţi, ci între chiloţi şi *après*-chiloţi. Moda e ca toţi tatuaţii gazonului să poarte ultima fiţă de costume, odată ieşiţi de la duş. Diferenţa între neseriozitatea unui echipament de joc şi eleganţa ritualică a marilor echipe te-ar cutremura de rîs dacă ai putea privi fără perdelele obişnuinţei. Dar la ce bun?

P.S. Puyol ne-a dat pe spate la tragerea la sorţi de la Monte Carlo pentru grupele Ligii Campionilor. A venit în şort şi polo printre cravate şi stofe fine. Iată un om căruia nu-i e ruşine să arate cum îşi cîştigă banii!

Radu NAUM

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Slow Science

Zilele trecute am primit pe canalele ubicue ale Internetului un *„manifest slow science“,* cu o listă aferentă de susţinători. Bineînţeles că m-am *grăbit* să semnez şi eu. După care am luat-o mai încet şi am început să mă gîndesc la toată povestea.

Iată că şi ştiinţa – sau, mai general, cunoaşterea – intră în familia a ceea ce unii numesc deja *the global slow movement*. Sugestii în acest sens au fost însă mai de mult: Eugene Garfield, de pildă, opunea deja în 1990 – în prestigioasa revistă *The Scientist – fast science* şi *slow science*. Dar lucrurile nu erau coapte încă pentru aşa ceva. De-abia în ultimii ani această „mişcare“ a început să ia avînt. Nemţii, temeinici ca de obicei, au înfiinţat o „Academie Slow Science“ şi au editat un manifest la Berlin, care a făcut oarecare valuri. Cel pe care tocmai l-am semnat, mai recent, este pe *French connection*.

Prima tentaţie este aceea de a încadra aceste deziderate într-un înţelept *take it easy* – mai orientalul *yavaş yavaş* sau alintătorul *cătinel* neaoş – şi/sau de a-l înscrie în din ce în ce mai trendy-ul *downshifting* mic-burghez. Într-adevăr, nu ştiu de ce un savant încruntat, cu un ochi pe ceas şi altul pe CV, ar trebui să fie mai deştept şi mai eficient decît unul care îşi doreşte să lucreze şi douăsprezece ore pe zi, dar în linişte, în ritmul său! Graba strică treaba, se zicea în bătrîni. Contraargumentele se referă, în principal, la responsabilitatea socială a ştiinţei de a oferi cît mai repede soluţii la problemele cele mai stringente şi riscul îndoielnic al oamenilor de ştiinţă de a-şi rata cariera prin această opţiune de „încetinire“. Şi ar mai fi, bineînţeles, bănuiala *fast thinking* de stîngism, altermondialism şi alte iredentisme anti-globalizare.

Dar, evident, lucrurile nu se opresc aici. *Slow science* este, de fapt, doar un logo, o etichetă convenabilă (şi rezonabil de comercială) pentru a spune mult mai mult. Critica vizează, în fond, această specie prolifică de tylorism – sau stahanovism, cum preferaţi... – academic, un soi de *Timpurile moderne* în cunoaştere, fără un Chaplin care să le ironizeze. Ceea ce este pus sub semnul întrebării este mitul productivităţii suverane, preluat din economie şi impus cunoaşterii, pervertind însăşi natura acesteia – şi, pe termen mai lung, chiar şi „productivitatea“ sa *reală*.

Productivitatea suverană este, bineînţeles, una raţională, adică una care poate şi trebuie să fie raţionalizată. Iar pentru aceasta, totul trebuie să fie măsurat pentru a i se evalua cît mai precis şi previzibil posibil eficienţa şi impactul. Aşa a luat naştere *cultura auditului,* despre care vorbesc tot mai mulţi cercetători din ştiinţele sociale. Totul trebuie să fie „auditat“ şi cu toţii sîntem supuşi fără încetare „auditării“, sub varii forme şi motive. „Accelerarea“ activităţii academice nu vine astfel atît din mărirea numărului de idei pe unitatea de timp, cît din încărcătura suplimentară şi în continuă accelerare a constrîngerilor de audit. Această îndoielnică „accelerare“ este cea incriminată de adepţii *„slow science“*. Nu „viteza“ *per se* a ştiinţei este problema, raţiunile sînt sistemice – constata o jurnalistă americană.

Adică vreţi să evitaţi controlul social şi să vă vedeţi nestingheriţi de bîzdîcurile voastre cel mai adesea inutile? – ar putea să întrebe un spirit vigilent. Ei bine nu, nu despre asta e vorba! Ceea ce ne irită tot mai mult pe (unii dintre) noi, auditaţii, este faptul *în sine* că gîndirea şi vocaţia nu pot fi auditate decît siluit. Şi apoi, concret, ne irită *modul* în care se face totuşi această auditare. În varianta sa inocentă, ea se prezintă aşa: „Editorii jurnalelor ştiinţifice ar trebui să cuantifice cît de credibile consideră ei că sînt rezultatele cercetărilor respective pe baza unui număr de variabile care ar putea include încredere statistică, indicatori ai reputaţiei cercetătorului precum şi un factor de risc al fiecărui domeniu ştiinţific (de exemplu, rezultatele astronomiei sînt probabil mai de încredere decît cele ale psihologiei)“. Este părerea sinceră şi de bună-credinţă a unui forumist american, depăşit însă de realitatea curentă din lumea academică actuală. Altfel spus, pe lîngă cuantificarea a tot ce mişcă şi auditul curent, ştiinţele exacte care, statistic vorbind, sînt mai exacte decît cele ne-exacte, ar trebui să fie finanţate mai mult, în timp ce celelalte ar trebui să fie auditate suplimentar şi profilactic. Este raţional şi în interesul contribuabilului. Cultura auditului devine astfel şi o *cultură a neîncrederii,* animată de o presupoziţie de vinovăţie a cercetătorilor/profesorilor, bănuiţi *a priori* de chiul social – sau chiul pur şi simplu. Manageri tineri şi vigilenţi trebuie să stea deci permanent cu joarda auditului în spatele fiecărui individ bănuit că vrea să gîndească de capul lui.

Şi mai este ceva. Orice prohibiţie şi orice alt control social exagerat creează atît habotnicii, cît şi evazioniştii săi. Ca pe vremea comunismului, cînd cîte un prim-secretar de comună promitea recolte la hectar mai mari decît cele impuse de Partid, cîte un reprezentant zelos al unei ramuri academice supralicitează astăzi criteriile de calitate ce urmează să reglementeze activităţile în domeniul său. Pe de altă parte, diverşi „mici întreprinzători“ imaginează diverse şmecherii academice de supravieţuire. Despre una dintre ele tocmai ce a scris Constanţa Vintilă-Ghiţulescu: revista *Metalurgia,* avînd şi ISI în dotare. Un articol mic, de cinci pagini, ca să ajungă la toată lumea (domeniul nu contează), şi auditul academic te va declara eligibil pentru proiecte academice la care altminteri s-ar putea să nu ai acces, chiar dacă ai cinci cărţi publicate la edituri serioase.

Mai încet deci cu pianul pe scări, cum se spunea (nu ştiu de ce) în tinereţea mea!...

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Sexualitatea lui Ceauşescu sau manelizarea Istoriei

Felul în care rescriem sau repovestim Istoria dă întotdeauna mai multe indicii despre prezent decît despre trecut – adică e mai grăitoare despre noi, cei de azi, şi abia mai apoi despre moşii şi strămoşii noştri, cei de altădată. Spune-mi ce istorie/istorii din trecut te interesează şi-ţi voi spune cine eşti în prezent – cam aşa s-ar putea sintetiza ideea.

În ultimii 20 de ani s-au spus despre regimul comunist mari adevăruri, dar şi mari tîmpenii. Atunci, la început, generaţiile cît de cît educate încă mai puteau face diferenţa. Între timp însă, graniţele dintre extreme s-au estompat, adevărurile şi prostiile plutesc candide şi efectiv neajutorate unele lîngă altele, drept care devine tot mai greu să faci osebire între ele.

Să dau un exemplu: pe undeva spre mijlocul anilor '90, cîteva individe mai curînd suspecte (spiritual vorbind) din tagma atunci abia născîndă a „vrăjitoarelor profesioniste" au lansat, într-o doară, ideea că însăşi Elena Ceauşescu mai apela din cînd în cînd la serviciile lor. Moartă şi, mai ales, puternic antipatizată fiind în acel moment, Elena C. n-a putut replica. O precizare: nimic din ce posedăm pînă azi ca sursă credibilă nu încurajează supoziţia că unica şi irepetabila soţie a lui Nicolae C. ar fi fost pasionată de paranormal. Unui om raţional îi era limpede că aserţiunea vrăjitoarelor ţinea mai puţin de Istorie şi mai mult de autopromovarea unor marginale cărora, iată, li se oferise şansa de a-şi lega numele de una dintre puţinele femei efectiv notorii din România secolului al XX-lea. Atunci, iniţial, puţini au luat în serios aceste gogomănii ale unor profitoare. Numai că între timp graniţa dintre ficţiune şi realitate s-a subţiat într-atît încît prin fisurile ei şi-au făcut apariţia adevărate perle ale lipsei de logică (şi, des, ale lipsei de educaţie). În fiecare an, în drumurile mele altfel plăcute prin licee sau facultăţi din ţară, obligatoriu întîlnesc măcar cîţiva tineri care *ştiu* că Elena C. era o clientă a clarvăzătoarelor – deşi nu au citit aceasta prin vreun manual sau prin vreo carte serioasă şi deşi nu le-a spus-o (sper) nici un profesor (şi deşi e la mintea oricui să se întrebe la ce i-au folosit bietei Elena C. clarvăzătoarele, chiar dac-ar fi avut de-a face cu ele).

Din aceeaşi categorie a elucubraţiilor parşive face parte şi „versiunea" potrivit căreia Nicolae Ceauşescu ar fi fost homosexual. Doar asta (îi) mai lipsea! Despre individ se spusese aproape orice: ba c-ar fi ţigan, ba c-ar fi tătar, ba c-ar fi chiar ţigano-tătar; ba c-ar fi fost posesor al cîtorva sute de costume din care în fiecare zi se ardea vreunul, după cîte o singură purtare; ba că era soţ încornorat al soţiei sale, ba că Valentin n-ar fi fost copilul lui, ba că şi-ar fi reîmprospătat periodic sîngele cu hemoglobina unor prunci crescuţi prin maternităţi secrete ale Securităţii etc. Pe cît de spectaculoase, toate aceste chestii sînt tot atît de neprobate. Ideea homosexualităţii lui Ceauşescu a apărut, şoptit, în ultimii ani '80, în mediile unor (ex)CPEx-işti care încercau să-ţi explice cumva ascendentul pe care soţia Elena îl avea asupra soţului. Recent, a reluat-o (ca „ipoteză") şi unul dintre ziarele noastre serioase *(Adevărul);* de acolo, au preluat-o televiziunile *(Realitatea TV).* Din nou o precizare: pe baza informaţiilor serioase de care dispunem (şi dincolo de bîrfele de care nici măcar mamutul numit PCR nu s-a putut feri), nimic nu ne încurajează să credem că Ceauşescu n-ar fi fost, din acest punct de vedere, aidoma majorităţii bărbaţilor ţării sale. Cu toate acestea, mă aştept ca în anii următori să întîlnesc tineri care să creadă, de ce nu, că Ceauşescu a fost *gay* (doar pentru că aşa au auzit, în treacăt, la televizor).

Antan-tiri-mogodan, cara-cara-si-principala sexus-nexus-ceauşescus!

Şi ultima piesă din potpuriul acestei tot mai vizibile manelizări a Istoriei: acum zece zile, un buletin de ştiri al *Antenei 3* spunea că, la vederea primei maşini Dacia 1300 ieşite pe banda uzinei de la Piteşti, Ceauşescu ar fi spus că „este o maşină pentru idioţi". Nu, zău? De unde provine această „informaţie"? Cine e cel ce-a furnizat această aberaţie, astfel încît ea să intre în jurnalele de seară ale uneia dintre principalele televiziuni de ştiri?

Un profesor de istorie, chiar şi unul bun, va trece în toată cariera lui prin faţa cîtorva mii de studenţi sau elevi. Teoretic, un articol comercial dintr-un ziar are zilnic de zece ori mai mulţi receptori. Apoi, la orice oră din zi şi din noapte, chiar şi cea mai amărîtă emisiune a unui post TV are un *rating* de zeci de mii de ori mai mare decît cel al unui profesor aflat la catedră. Astfel încît ar fi indicat să fim ceva mai reţinuţi în a o tot silui pe muza Clio, de dragul audienţei. Aberaţiile şmecherilor de azi devin, prin *media,* axiomele proştilor de mîine.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

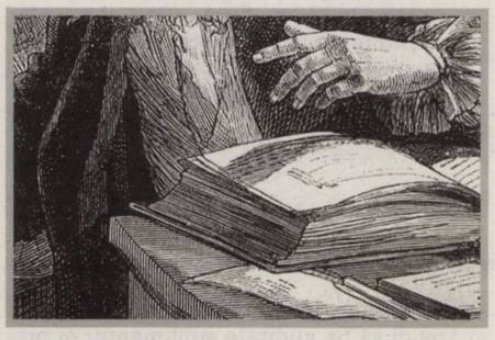

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Obrazul urît al iubirii

S-a trezit la prima oră a dimineţii, s-a uitat în jur, nu numai pentru a vedea de-i singur, ci şi pentru a depista ceva de valoare ce ar mai fi de vîndut, de prin curte. Găsi o sapă uitată pe rîndul de vie, un coş de nuiele plin ochi de porumb, un butoi dospit de soare, putina abia scoasă din pivniţă, aflată la fermentat, împreună cu varza ce rămase de cu iarnă, un cîine jigărit, pitulat, de soarele dimineţii, în spatele unei tufe de urzici, cinci găini, trei raţe, un porc, o duzină de papuci de plastic care mai de care mai schimonosiţi de atîtea umblete, zece pisici ce se frecau de dimineaţa pînă seara de picioarele tuturor, o masă de plastic incoloră, patru scaune scălîmbe de atîta călărit, zece uluci rămase de la gardul grădinii, două lighene de plastic sparte, o butelie goală... Fără să stea prea mult pe gînduri, înfăşcă coşul cu păpuşoi, îl fixă pe cadrul bicicletei şi ieşi tiptil, tiptil pe poartă. Şi apoi, pe aici ţi-e drumul... Pedală şi pedală, aşa cam vreo două ore bune... dar trecură repede că se gîndi numai la ea... Şi răcoarea dimineţii îi fu de ajutor... Şi se mai gîndi la ce-o zice nevastă-sa cînd va descoperi că iarăşi lipseşte ceva, de prin curte... „Ei, o să-i treacă" se consolă repede. Să zică mersi că nu le luă butelia şi că poate va găsi el, într-o zi, bani şi pentru asta... da acu' gîndul lui nu-i decît la Lisaveta...

Şi ajunse, aşa pe la prînzişor. Şi Lisaveta îl aştepta în prag. Găsise deja client pentru coşul de păpuşoi. Ce mai, femeie deşteaptă! Cumpărase deja rachiu, bere şi cîteva pungi de seminţe în contul banilor ce vor să vie... Ce mai, nu mai e alta ca ea! Şi se aşezară la masă şi se iubiră în felul lor... El cu-o sticlă, ea cu-o sticlă... Mai ziseră de una, de alta. Ea întrebă: „Ce face, mă, curva aia de nevastă-ta?". El se prefăcu că n-aude şi schimbă vorba. Îşi povestiră apoi, fiecare pe limba lui, necazurile şi neajunsurile vieţii. Se mai căutară prin buzunare pentru un alt rînd, dar şi goi de-ar fi fost, tot ar fi dat de ceva... Spre seară, obosiţi de atîta băutură, se prăbuşiră în bucătărie, ea cu capul pe masă, el direct în pragul uşii... A doua zi se despărţiră, cu lacrimi în ochi şi jurăminte de iubire eternă... El pedală către nevastă, copii, mamă, ceva de furat pentru o altă escapadă...

Textul de mai sus nu aparţine arhivelor judiciare ale secolului al XVIII-lea, ci zilei de ieri. Personajele există cu adevărat şi se „ascund" într-un sat la nici o oră de Bucureşti. Marin şi Lisaveta se iubesc cu adevărat, doar că iubirea lor se consumă hidos între cinci pahare de rachiu, zece pungi cu seminţe, litri de vin şi hectolitri de bere, un casetofon bandajat, o umbreluţă ce-a fost cîndva albastră, o manea de viaţă ferice, un ibric ros de rugină, o duşumea mîncată de carii, între pliurile cîrpite ale cearşafurilor ponosite, lîngă patul şchiop ce n-a ajuns niciodată să fie folosit...

Polemici cotidiene, udate din belşug de rachiul cui s-o găsi.

Pentru Lisaveta, Marin e în stare de orice: îşi fură soţia, copiii, părinţii, îşi înjură soţia, copiii, părinţii, îşi bate soţia, copiii, părinţii... Pentru Marin, Lisaveta ar fi în stare de orice, dar nu mai are soţ de bătut, copii de înjurat, părinţi de furat, îi doar singură şi gata de măritat. Marin i-a promis o nuntă ca-n poveşti, cu brazi la porţi şi maşini decorate cu mirese în miniatură, cu Adi Minune pe post de lăutar, cu pantofi aduşi din Italia, cu rochie de mireasă de la cea mai mare casă de modă din oraş (nu ştie încă care, dar sigur trebuie să fie una cea mai mare), cu trenă pe care să şi-o ţină singură că nici una dintre „prietenele" ei n-ar fi în stare... Ce mai, nuntă mare! Dar Marin nu poate acum să-şi lase nevasta şi cei patru copii, că tocmai îşi pierdu slujba, şi iubirea lor se reazemă în alocaţia copiilor şi lucrurile de prin curte... Aşa că Marin a ajuns să pedaleze către casă mai în toate zilele, cu ochii după cîte ceva „reciclabil". Ce vremuri fură pînă mai ieri, cînd zile şi nopţi petreceau seară de seară şi duminică de duminică... Cîtă iubire...

Îndopaţi cu reclame dulcegi şi filme siropoase, cu danteluţe roz şi şampanie angeli, credem că obrazul iubirii trebuie să fie frumos, pentru că altfel nu mai este iubire. Că amorezii trebuie să fie frumoşi, curaţi, eleganţi, bogaţi, inteligenţi... şi puteţi pune multe alte baliverne care se spun despre iubire... Or, iubirea dintre Marin şi Lisaveta nu are nevoie de toată această „filozofie", nici măcar de un decor mai acătării, nici nu se lasă impresionaţi de moralitatea absurdă a celor din jur, nici nu sînt asaltaţi de responsabilităţi şi griji, ei ştiu că se iubesc şi-şi consumă iubirea în polemici cotidiene, udate din belşug de rachiul cui s-o găsi.

Se poate spune oare că asta nu e iubire?!

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Sindicatele

Extras din statutul Confederaţiei Generale a Muncii

Art. 4. Scopul Confederaţiei Generale a Muncii este:

promovarea intereselor materiale, profesionale şi culturale ale clasei muncitoare;

întărirea şi dezvoltarea regimului de democraţie populară, desfiinţarea exploatării omului de către om şi înfăptuirea socialismului.

Art. 5. Confederaţia Generală a Muncii se călăuzeşte în activitatea sa după următoarele principii:

lupta de clasă a proletariatului;

democraţia muncitorească (supunerea minorităţii hotărîrilor luate de majoritate);

solidaritatea şi unitatea de acţiune a clasei muncitoare pe plan intern şi internaţional.

Art. 6. Confederaţia Generală a Muncii se călăuzeşte în activitatea şi lupta sa de ideologia marxist-leninistă-stalinistă.

Sindicatele

Trebuie să convingă întreaga lume că ele nu luptă pentru interesele personale înguste ci pentru eliberarea milioanelor de asupriţi.

Sarcinile sindicatelor sînt:

„De a clădi o viaţă nouă, de a educa noi milioane, şi zeci de milioane, care ar învăţa din proprie experienţă să nu facă greşeli, să înveţe cu ajutorul experienţii, să conducă Statul şi producţia... " **(Lenin)**

„Productivitatea muncii, aceasta este la urma urmelor, lucrul cel mai important, cel mai de căpetenie pentru izbînda unei noi ordini sociale. " **(Lenin)**

„A face ca clasa muncitoare să aibă proprii săi intelectuali tehnicieni ai producţiei, iată care este sarcina." **(Stalin)**

„Sindicatele trebuie să privească sarcina întronării unei stricte discipline în producţie, drept o sarcină permanentă ce le-a fost încredinţată de regimul democratic al ţării noastre." (din raportul **tov. Gheorghiu-Dej)**

(Carte de membru de sindicat Nr. 9792/1944)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Trupe de atac, nemiloase

Grădiniță, primele zile, grupa mică. Ce mai freamăt, ce mai zbucium! Drame sfîșietoare, despărțiri îndurerate, mîini înlănțuite care se desprind cu greu, priviri disperate, oftaturi deznădăjduite, sesiuni prelungite de negocieri scăldate în lacrimi.

Îți imaginezi că cel mai greu moment este acela petrecut pe holurile instituției, încercînd să aduci alinare inimii de părinte și de copil și argumente cu care să îmblînzești realitatea crudă: aceea că vor sta, pentru prima oară, departe unul de celălalt, preț de cîteva ore.

În sfîrșit, părinții se lasă duși. Nu-i nici o bucurie, constați în cel mai scurt timp, după ce evaluezi dintr-o privire scurtă situația din sala de clasă: singură, față-n față cu treisprezece-paisprezece copii nefericiți, îți spui că autorii de manuale de pedagogie sînt lipsiți de imaginație și de soluții, că în școală ți-au predat niște amatori și că experiența anilor petrecuți pe aceleași coordonate profesionale nu-ți mai este de nici un folos. Îți sufleci mînecile și te-apuci de treabă: ștergi nasuri, iei în brațe, mîngîi, pui la bătaie cele mai colorate, sofisticate, seducătoare păpuși, camioane, mașini de curse, truse de bucătărie sau de doctor, creioane colorate. Tragi cu ochiul, plină de speranțe, la cei doi-trei copii prinși în farmecele tale și le răspunzi celorlalți zece, pe rînd, că mama vine peste cinci ore, după ce el/ea se va juca, va mînca, iar se va juca și apoi va ieși în curte cu mingi și găletușe. Nu știe, evident, ce înseamnă cinci ore. Dar mizezi pe magia cuvîntului „joacă".

Cînd, în sfîrșit, sunetele se mai potolesc și întrevezi primele semne ale unei zile pline de succese, încep represaliile: autoritatea îți este subminată, talentul – pus la îndoială, experiența – făcută ferfeniță, atașamentul față de meserie – pus la grele încercări. Încercările de a stabili anumite reguli se lovesc de refuzuri și reproșuri întărite de călcîie bine înfipte în pămînt și degete arătate amenințător: „tu nu ești mama mea", „am să mă transform într-un dragon și am să te mănînc", „te spun lui tati și el o să te spună lui mami", „să-

„Am să mă transform într-un dragon și am să te mănînc."

punul meu de acasă e roz, nu alb", „mama mea îmi dă voie să stau cu bluza udă", „mîine nu mai vin la grădinița ta, mă duce tati la mașinuțe în parc", „mulțumesc nu e un cuvînt magic că nu se întîmplă nimic!". Din cînd în cînd, cîte unul dintre ei își aduce aminte, printre cuburi de lego sau rochițe de păpuși, că are o mamă și-mi promite marea cu sarea numai s-o sun și să-i spun să vină: „o să mai vin pe la tine, dar o suni?", „uite, nu mai arunc cu jucării, dar o chemi?", „dacă mănînc și mărul, vine?"

Îți sînt puse la îndoială, de asemenea, statutul profesional și identitatea sexuală: „Tu cine ești?", „Tatăl meu e mai puternic ca tine!", „Tu nu ești fetiță. Nici băiat. Ești mare."

Sfîrșitul zilei de grădiniță... Părinții au venit, dar copiii nu se grăbesc să plece: cu spatele asigurat, dau ghes să se mai joace încă un pic: „E frumos la grădiniță, dar nu mai venim, nu-i așa, dar acum mai stăm, puțin, dar tu nu mai pleci..."

Te întorci în sala de clasă care poartă semnele evidente ale unei îmbătrîniri premature: scaune răsturnate, șosete amestecate cu jucării, păpuși stînd în poziții tulburătoare și locuri surprinzătoare, mașinuțe care n-au nimerit locul potrivit de parcare, cuburi și creioane colorate prinse într-un amestec nefiresc. Și-n timp ce așezi fiecare lucru la locul lui, murmuri stins, obosit: „Vreau la mama! Dacă o sun, vine?".

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

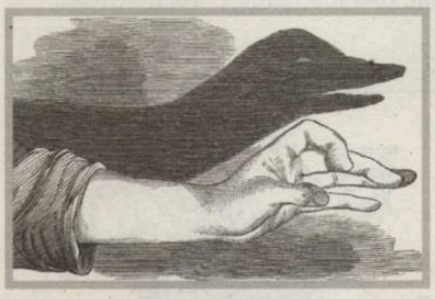

Iaromira POPOVICI

bazar

Neptun și Muntele vrăjit

Merg, deja de ani, la mare la Neptun, la „Scriitori". Anul acesta m-am reîntors acolo după o pauză de vreo patru ani. Aproape nimic nu s-a schimbat. A rămas o oază... cu program fix.

De mică, mi-am petrecut vacanța ani în șir în aceleași locuri, făcînd mereu aproximativ aceleași lucruri: vacanțe în general reușite, în care tradiția se îmbina cu plictiseala, într-un mod de viață *à la Muntele vrăjit* al lui Thomas Mann... (Mai ales că mult timp mergeam chiar la Hotel Mangalia, care avea și un sanatoriu.)

Am ales, din nou, Neptunul, exact pentru previzibilitate și constanță: știam ce mă așteaptă și știam cam ce să aștept de la oamenii pe care urma să-i găsesc acolo – erau filtrați, dacă se poate spune așa, „de-ai noștri"...

În *Muntele vrăjit,* programul lui Hans Castorp, scurtat, era în felul următor: „De dimineață (...) intra băiețul (...) și, numindu-l pe Hans Castorp (...) cu numărul camerei, îl fricționa cu alcool". Apoi lua masa „cu perna în spate". „Aprindea apoi o țigară și abia sesiza că Joachim *(n.a.:* vărul său) plecase să-și facă plimbarea de dimineață, că îl și vedea întorcîndu-se. Mai flecăreau iarăși de una, de alta, astfel că intervalul dintre două mese (...) era atît de scurt, încît chiar și un cap sec și un sărac cu duhul nu ar fi reușit să se plictisească (...). (...) Abia ți-ai pus mîinile sub cap și abia ți-ai aruncat privirile în tavan, urmărind un gînd, că gongul îi invita pe toți pacienții, cu excepția celor care zăceau în pat și a muribunzilor, să se pregătească pentru dejun."

Cam așa se desfășura, pe vremuri la hotelul Mangalia Siemens, viața de vacanță: dimineața plajă, apoi duș, masă, și după-masă ceea ce mama numea „proceduri": bazin de sulf, dușuri subacvatice, nămol, masaj, piscină... Seara, masa la restaurantul hotelului, unde într-o perioadă cînta Gil Dobrică... Iar apoi o liniștitoare plimbare pe dig, pentru aerosoli...

La Neptun programul a fost și mai... sau cazon, într-un fel: rutinei și așa sufocante, după părerea mea, a mersului la plajă, i se adăugase acum și ritualul unsului. Datului cu loțiuni (pe vremea Siemens-ului exista aproape doar laptele demachiant Doina...) al căror grad de protecție îl poți descrește pe măsură ce înaintezi în bronz... Așa că, în varianta Neptun, lucrurile au decurs astfel: mic dejun; mers pe plajă, uns; întors de la plajă, spălat; masa de prînz; somn; mers la plaja de după-masă, uns; venit iar acasă, spălat; masa de seară; discuții de... terasă.

În acest context, intervalul dintre mese, despre care Hans Castorp spunea că i se părea scurt, mie, una, mi se părea enorm. Thomas Mann vorbește de esența plictisului: ceea ce nouă tinde să ni se pară interminabil, el consideră, dimpotrivă, că e „o scurtare bolnăvicioasă a timpului, pricinuită de monotonie. (...) Cînd o zi seamănă cu toate, ele nu sînt decît o singură zi; (...) iar într-o desăvîrșită uniformitate, viața cea mai lungă ar fi percepută ca foarte scurtă și ar trece cît ai bate din palme".

Singura diversitate în această monotonie asumată au fost... mesele. Sau, mai bine-zis, momentele precedînd sau urmînd actului ingurgitării în sine. Cînd te așezai la masă cu o carte *(Muntele vrăjit...)* și urmăreai „mișcările de trupe" din jur, felul în care diverșii meseni își făceau intrarea: unul cu un soi de reverențe tuturor și spunînd „poftă mare!"; o doamnă – discret însoțită de o cățeluță caniche neagră, cu o foarte mică fundă roșie pe cap; un bunic mustăcios – însoțit de un nepot plin de imaginație care-i organiza pe toți din numeroasa-i familie în scenarii incredibile; două doamne misterioase, alunecînd discret împreună, cu priviri melancolice, ce s-au dovedit a fi mamă și fiică...

Și lista ar putea continua. După masa de seară, grupurile se schimbau, apăreau unii, dispăreau alții... E de ajuns să spun că o fată blondă, cu alură studiat gotică, scotea la plimbare, în fiecare seară, un fermecător motan cenușiu, de rasă.

Toate aceste apariții și interferări au lungit timpul plictiselii, în varianta „thomasmann-iană"; sau l-au scurtat, în versiunea comună... Cert e că au făcut vacanța la Neptun – mereu aceeași și, totuși, diferită – suportabilă.

Selma IUSUF

legende urbane

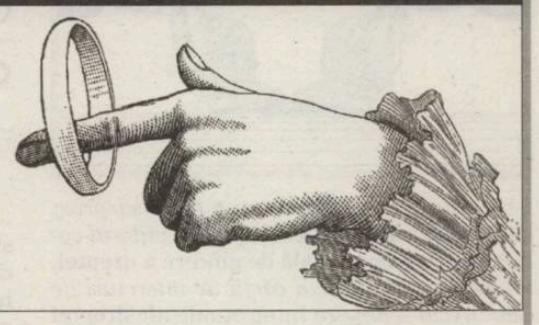

Fobii cu orar fix

Femeia era călare pe un soi de girafă minimalistă albă, metalică; un singur ochi imens și orbitor îi strălucea în frunte. Femeii sau girafei, nu mi-era clar. Animalul cu încheieturi cromate se deplasa spre mine alunecînd cumva. Bănuiesc că amazoana din cîrca-i îl ajuta într-un fel pentru că apăsa cu niște picioare zvelte tot felul de pedale așezate undeva lîngă coastele animalului. O Meduză. Acum vedeam mai bine dincolo de lumina orbitoare. Femeia era o Meduză în capul căreia foșgăiau șerpi din inox și șerpi din plastic, care cu capete mai țuguiate, care cu capete mai turtite, unii aplatizați, alții agresiv-conici. Șuierau, țiuiau și fîșîiau șerpii ăia. Meduza hohotea și se apropia de mine cu o oglindă. Apoi mi-am dat seama. Era doctorița M. Stomatolog.

Telefonul mobil bipăie isteric lîngă ureche. E șase dimineața și la opt fix am programare la dentist. Ca de obicei îmi vine să plîng. Aș face orice altceva. Orice. Săpat șanțuri în arșiță, spălat vase pe viață, m-aș băga să fac chiar și cele mai înfricoșătoare două chestii la care mă pot gîndi: *stand up comedy* și *karaoke.*

Dar nu mai merge. De cîteva luni i-am inventat bunei doctorițe tot felul de motive. Am făcut gripă și otită succesiv, am avut ședințe interminabile la serviciu la ore neverosimile, am plecat din oraș mai des decît un agent de vînzări.

Am pornit spre cabinet în starea care mă cuprinde invariabil înainte de vizite de genul ăsta. Palidă și încercănată, cu viziunile coșmarești încă vuindu-mi în cap, cu o puternică dorință de a o suna pe mama întru alinare și suport. Sigur că toate miorlăielile astea le împărtășesc numai cu dumneavoastră, acolo sînt Gigi duru, oricare dintre roboții din *Transformers,* Bruce Willis în maieu alb. Aș fi în stare să suport o extracție de măsea fără anestezie, mă ajută de altfel starea de semicatatonie care mă cuprinde fix cînd pășesc pragul cabinetului.

Nici ceilalți pacienți nu sînt mai breji. Din cabinetul alăturat, la cealaltă doctoriță, se aude o voce bărbătească. Ușa între cele două încăperi e semideschisă, așa că aud foarte bine. Bărbatul de alături vorbește încontinuu. Vocea pare veselă și pare a gîlgîi de un rîs reținut, dar, credeți-mă, e doar o aparență. Povestește în avalanșă unde a fost în concediu, ce a făcut, cum și cu ce a schimbat nu știu ce acoperiș, povestește numai ca să mai amîne momentul în care în dinții lui dureroși va țiui o monstruoasă freză. Ah, cum îl înțeleg!

Victimă neajutorată într-un scaun înclinat destul de nedemn, cu gura căscată spre ceruri. Nimic nu ajută. Nici blîndețea doctoriței care probabil că mai are puțin și-mi vorbește peltic, precum copiilor, nici infinita grijă cu care face orice, nici îndemnul optimist „Nici nu trebuie să clătești anestezicul ăsta, are gust bun, nu?". Aprob mormăind, cu gura strîmbă. „Daaaa, ci'eșe..." Cireșe, pe naiba. Probabil că saliva îmi curge valuri pe bărbie. Sau, în orice caz, îmi va curge afară, după ce ies. O să mă ajute lumea să traversez strada. În gură ai două mîini omenești care scotocesc, un aspirator mititel de salivă, o freză cu ultrasunete care împroașcă, la rîndul ei, un jet micuț de apă. O lampă nemiloasă îți rănește pleoapele. Ești ridicat, înclinat și întors, fără voia ta, în scaun. Între timp auzi eterna întrebare: „La fel de mult fumezi?". Oh, dacă n-aș fuma, ne-am face doar vizite de curtoazie? Nefumătorii nu fac detartraj niciodată? Dacă da, bine, mă las.

La final ies demnă și paralizată. Pe fotolii, lume îngrozită, ca mine, își așteaptă rîndul în infern. Geaba rîd și vorbesc, îi simt, îi știu, sînt de-ai mei. Numai un copil adus de mamă-sa, probabil pentru prima oară la stomatolog, zburdă fericit prin încăpere. Normal, ăsta nu fumează. Pe stradă îmi aprind, desigur, o țigară. În taxi visez cu jind la dinții bunică-mii care pluteau seară de seară într-un pahar cu apă.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-șef la știri, radio Kiss FM și Magic FM.*

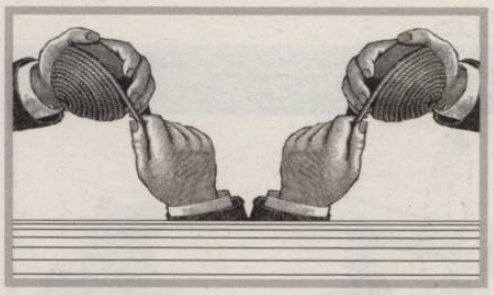

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Cîteva răutăţi despre stînga

Cristian Pătrăşconiu mi-a făcut surpriza de a-mi solicita un interviu pentru viitorul volum numit Noua şcoală de gîndire a dreptei, *un fel de continuare a cărţii de interviuri de anul trecut* – Repere intelectuale ale dreptei româneşti *(Humanitas). Cartea tocmai ce stă să apară şi abia aştept să văd în ce companie m-a pus Pătrăşconiu, care face pe misteriosul cînd îl întreb. Pînă atunci, azi şi săptămîna viitoare doar cîteva fragmente din ce i-am spus lui în acel interviu. A se scuza stilul oral.*

Comunismul în România a avut ceva naţionalism mai mult decît prin alte părţi, la nivel de propagandă, dar în esenţa sa comunismul nostru a fost unul dur şi pur, a fost ortodox în politicile economice şi sociale, cele care cu adevărat contează – proprietate publică universală şi nici un spaţiu pentru activităţi private, rolul conducător al partidului proletariatului, politici de egalizare violente şi barbare. Toate acestea au fost ca în cărţile lui Marx. Legătura între Marx şi Ceauşescu este directă. Stîngiştii sînt infantili la modul lopăţica cu nisip: cutare e „cîh", nu ne mai jucăm cu el, îl declarăm de dreapta.

[...]

Mussolini a fost un lider socialist de succes înainte de a fonda fascismul, şi opiniile sale social-economice nu s-au schimbat, nazism vine de la numele Partidului Naţional-Socialist. Repet: Socialist. Hitler se credea un socialist naţionalist, de aici vine cuvîntul nazist. Nu înţeleg de ce ar trebui asumat Hitler la dreapta, cînd el a fost un socialist antiliberal. Socialismul şi fascismul sînt gemenii aceluiaşi monstru: totalitarismul antiliberal şi antiburghez. Dreapta apără libertatea. Nu poţi spune că cei mai mari duşmani ai libertăţii au fost de dreapta.

[...]

Comunismul s-a prăbuşit pentru că nu a fost eficient economic. Ar fi frumos să credem că s-a prăbuşit pentru că nu avea valoare morală, că oamenii vroiau, de pildă, să vorbească liber. Din păcate, nu cred că este aşa. Oamenii s-au adaptat la lipsa de libertate. Noi, cei care i-am trăit ororile, care am întîlnit oameni chinuiţi, torturaţi, distruşi de comunism, noi ştim că a fost şi un faliment moral, dar aceasta este o concluzie la care ajungi individual, dacă vrei să citeşti şi eşti dornic să afli, ideea în sine nu a fost automat compromisă, aşa cum a fost compromis nazismul, încă poţi fi de bonton şi să te declari comunist. Ba chiar ai parte de ceva simpatie, eşti un fel de disident, te lupţi cu Sistemul. Dacă te declari nazist, treci de sonat, dacă te declari comunist, treci de personaj interesant.

[...]

Sînt două stîngi în România, e stînga veche, pe axa Iliescu – Vanghelie. Îi uneşte faptul că sînt total disonanţi cu stînga modernă din Occident. Modul în care ei se situează vizavi de homosexuali, de pildă. Ce a spus Vanghelie şi ce a spus Iliescu despre homosexuali ar fi atît de ultragiant pentru Partidul Verde din Germania sau pentru Partidul Laburist din Marea Britanie, încît i-ar da afară din partid a doua zi. Acest curent este puternic politic în România. Apoi, mai este stînga nouă, stînga *trendy*, care nu are putere politică şi nici priză mare la public deocamdată, dar, într-un fel, ei sînt viitorul şi acolo se va îndrepta stînga românească pentru că stînga tip Vanghelie este depăşită moral, nu poate să producă intelectuali, poate să producă putere politică şi păstrarea *statu-quo*-ului. Dar trendul intelectual, trendul atractiv se va îndrepta spre ceilalţi, mai rapid decît credem. Vom asista la schimbări la stînga mai repede decît bănuim. În Spania şi Portugalia, ţări catolice şi tradiţionale acum 40 de ani, nimeni nu s-ar fi gîndit atunci că Partidele Socialiste vor propune acum legalizarea căsătoriilor homosexuale – ca să rămînem tot la acelaşi exemplu. Deci, stînga Vanghelie va fi îngropată de istorie. Stînga Ernu se va ridica, dar nu cu Vasile în frunte, el mi-e tare simpatic, dar e revoluţionar, nu va fi om politic, vor veni oportuniştii, lichelele politice care vor prelua acele idei. Într-un fel, cu Ponta a început deja.

[...]

E amuzantă această raportare obsesivă a noii stîngi la grupul Liiceanu – Pleşu – Patapievici. Se cred un fel de disidenţi, ai impresia că trăim într-un mediu în care Pleşu şi Patapievici conduc un fel de poliţie secretă şi îi vînează pe ei. Este duios de stupid. Aceşti intelectuali de dreapta, conservator liberali, nu au avut acces la putere decît marginal. Iar atunci cînd au făcut-o, cel puţin în cazul lui Patapievici, au avut rezultate spectaculoase. Institutul Cultural Român este o instituţie care s-a schimbat spectaculos faţă de epoca Buzura şi le reproşez celor din noua stîngă lipsa de onestitate intelectuală de a recunoaşte acest fapt banal, măsurabil, evident. Poţi foarte bine să crezi că Patapievici gîndeşte retrograd sau mai ştiu eu ce nu îţi convine la cum gîndeşte şi, în acelaşi timp, să recunoşti că a schimbat un mod de abordare păşunist-securistic care domina modul în care promovam cultura noastră. Faptul că Patapievici a fost atacat de toată stînga şi de dreapta naţionalistă pentru poneiul roz este ironic. Patapievici este un conservator, iar conservatorii nu promovează ponei roz cu svastici. Mie mi se pare imbecilă această formă de artă, dar eu sînt la prima generaţie plecată de la ţară, s-ar putea să îmi scape subtilitatea simbolică a unei svastici pe un fund de ponei roz. Dar dincolo de ce cred eu personal, a avut succes expoziţia? A avut. Dacă asta vrea publicul de acolo, cu asta mergi, predecesorul lui Patapievici, Augustin Buzura s-ar fi dus cu căluşari pe care i-ar fi văzut cinci nostalgici plecaţi din România, şi basta. Deci, Patapievici, aşa conservator şi retrograd cum îl vede noua stîngă, s-a adaptat perfect la epocă, a gîndit ca un negustor inteligent, aş paria că nici nu a gustat personal poneiul roz, dar a recunoscut că nu e treaba lui de director ICR să promoveze ce îi place, ci ce este pe trend, ce îţi cere consumatorul de cultură din ţara-ţintă. Şi atunci, nu ar fi fost logic ca noua stîngă să îl apere? Că ei promovează relativismul cultural şi chestiile astea *trendy*. Tot eu, conservator şi ţăran, să apăr poneiul roz în faţa dreptei naţionaliste de grotă? Nu le e ruşine?! Doar pentru că îi enervează persoana lui Patapievici?

[...]

Lumea după Sorin Adam Matei arată cam aşa: e, pe de o parte, poporul, însetat de cultură şi de idei noi; pe de altă parte, o hoardă de intelectuali-experţi noi, care au ceva de spus, au charismă şi idei şi ar putea să lumineze poporul. Dar între ei, fatalitate dom'ne, s-au interpus Pleşu, Liiceanu şi Patapievici care au făcut un fel de cabală şi au interzis accesul noilor intelectuali la popor. Şi dă-i şi luptă şi scrie cărţi pe tema asta. Problema e că teza e un simplu puseu paranoic şi nimic mai mult. Asta nu îi împiedică să scrie eseuri ştiinţifice, dar curat ştiinţifice, cu cifre şi citări. Realitatea e însă mai simplă. Pleşu şi Liiceanu nu au cum să le împiedice lor accesul la popor, au tot accesul din lume, dar poporul nu îi prizează pentru că sînt plicticoşi. Sînt plicticoşi, au idei puţine, fixe şi exprimate pompos. Pe de altă parte, de ce sînt populari Pleşu şi Liiceanu? Pentru că sînt buni, prind la lume. Eu mă uit, de pildă, la Pleşu cînd apare în orice adunare publică. Omul are charismă, spune în trei fraze nişte chestii fermecătoare şi oamenii îl ascultă cu plăcere, se uită în gura lui. E fermecător, şi cînd nu are dreptate, cînd se enervează ciudat. De ce se uită oamenii în gura lui Pleşu, şi nu a lui Sorin Adam Matei? O fi vreo cabală sau e competiţie liberă pe piaţa ideilor? Pleşu îi face praf pe Sorin Adam Matei et Co. prin libera concurenţă. Nu e nici un fel de mecanism obscur.

Eugen ISTODOR

negustori și mușterii

Groza din Hida

Făsui cu gîscă afumată şi-n inima mîncării fiert un boţ de mămăligă. Porc îmblînzit cu ierburi de la Porolissum. Cremă de praz sălbăticit cu zeamă de pui. Cocoş iubit profund, cu tot cu creastă, de sosurile aromate venite din adîncul Imperiului Roman. Creator: Mircea Groza din Zalău. Mărunţel, aducînd a mister Bean cu un ajutor prieten cît Goliat, Mircea Groza „a fost mîncat" pe malul Dunării, la Cetatea lui Dinescu. La Festivalul de film & artă culinară. Găluşti cu prune, cremşnit, mezeluri din Sălaj. Nu rezişti. Filozofia mea era să ciugulesc de acum încolo în viaţă. Şi de-o fi să găsesc ceva deosebit, să mă năpustesc temperat. Că nu mai are limba mea ce descoperi nou pe lumea asta în cercul meu strîmt de viaţă. Eh, vreau să spun că am călcat în picioare orice filozofie. În mine Groza a dezlănţuit groaza popoarelor migratoare. Hoarde fără nume, popoare invizibile nemîncate, nedormite, neiubite mi-au luat minţile, mi-au călcat în picioare zăgazurile minţii şi s-au aşezat de două-trei ori la coadă că mai vor, mai vor. Şi rareori în viaţă nu-ţi pare rău că nu ştii de tine. Dunărea aproape. Cad lat. Abia acum cred că bucătarul acesta stăpîneşte lumea. Sufletul năuceşte, rătăciţii trezeşte. Îl aşteptam lacom iar şi iar. Şi cînd odată Dinescu a zis că mîncăm după film, m-a luat panica. Voiam Groza.

PUBLICITATE

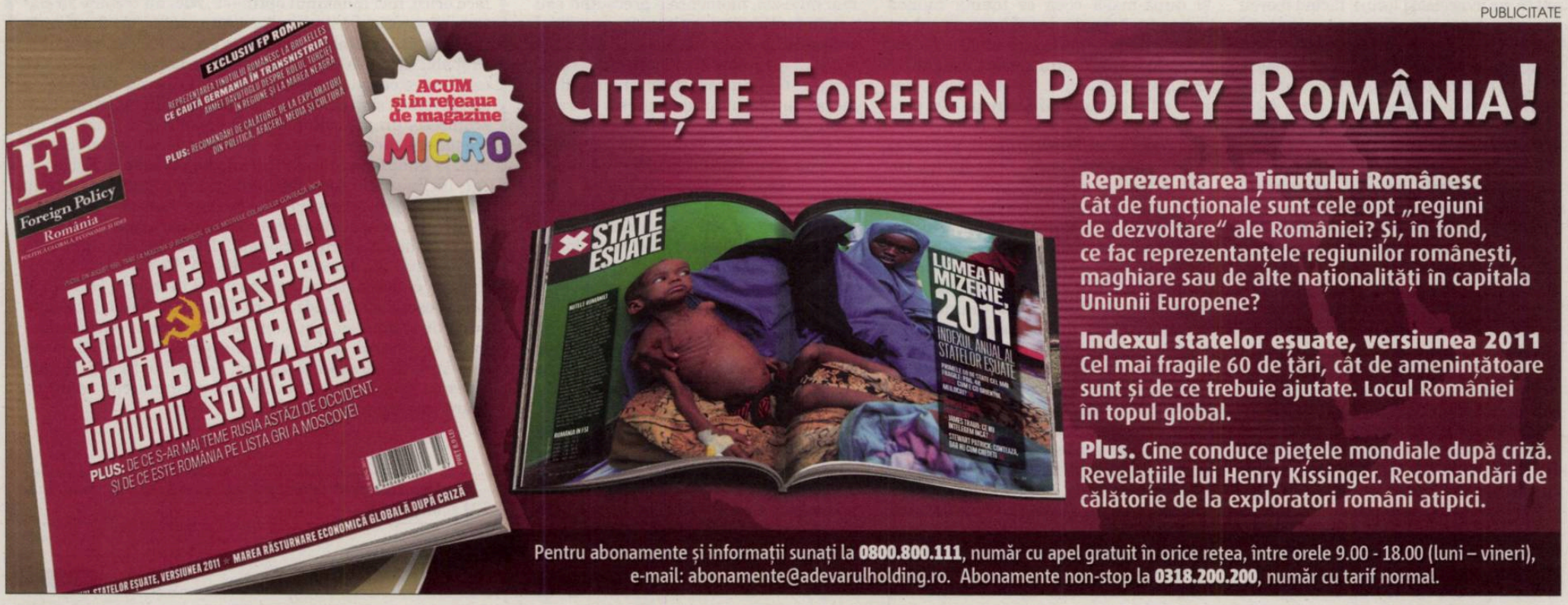

CITEȘTE FOREIGN POLICY ROMÂNIA!

Reprezentarea Ținutului Românesc
Cât de funcționale sunt cele opt „regiuni de dezvoltare" ale României? Și, în fond, ce fac reprezentanțele regiunilor românești, maghiare sau de alte naționalități în capitala Uniunii Europene?

Indexul statelor eșuate, versiunea 2011
Cel mai fragile 60 de țări, cât de amenințătoare sunt și de ce trebuie ajutate. Locul României în topul global.

Plus. Cine conduce pieţele mondiale după criză. Revelațiile lui Henry Kissinger. Recomandări de călătorie de la exploratori români atipici.

Pentru abonamente și informații sunați la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 9.00 - 18.00 (luni – vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro. Abonamente non-stop la **0318.200.200**, număr cu tarif normal.

Mai avem hobby-uri?

Texte şi opinii de:

● Monica GRIGORE (masterandă în Antropologie la SNSPA)
„Colecţionari, obiecte, poveşti“

● Maria POPISTAŞU (actriţă)
„Toate lucrurile frumoase, fizica cuantică şi dansul de societate“

● Andrei LUCESCU (pilot comercial şi realizator al emisiunii AeroShow)
„388 de avioane şi elicoptere“

● Ileana M. POP (traducătoare)
„Cu vişine, lămîi şi anghinare în geamantan sau în buzunare“ – interviu

● Florin DUMITRESCU (poet, publicitar)
„De la clubul copiilor la supermarket“

● Mălina VOICU (sociolog)
„Timp liber şi modernitate“

● Patricia MIHAIL
„O lume întreagă“

argument

Cum ne cultivăm grădina

De cînd mă ştiu am avut o mare admiraţie pentru oamenii care ştiau să facă ceva: să coasă, să picteze, să croşeteze, să cînte la un instrument. Şi asta pentru că n-am fost niciodată prea îndemînatică. Pe vremea orelor de lucru manual de la şcoală mama plătea diverse doamne pricepute să-mi facă temele, adică să-mi brodeze feţele de pernă, să facă din cruciuliţe numerele matricole. Planşele pe care trebuia să le duc la orele de desen au fost, de asemenea, un calvar. Nu cred să fi fost vreun unchi sau vreo mătuşă care să fi scăpat de rugăminţile fierbinţi de a mă ajuta cu un urs, un cal sau o adunare de copii care se jucau cu zmee şi mingi.

Aş putea foarte uşor să spun despre mine că nu am un hobby. Dar am o grădină suspendată. Locuiesc la ultimul etaj al unui bloc, apartamentul e puţin retras şi folosesc acoperişul pe post de terasă. Accesul e puţin mai greu, dar asta nu mă deranjează. Cîţiva ani m-am mulţumit cu priveliştea, ieşeam în serile de vară şi mă uitam în zare. De vreo trei ani m-am hotărît să-mi fac grădină: am plantat flori, m-am ocupat de ele şi au crescut ca prin minune. Mi-a prins bine, am reluat o legătură pe care o credeam definitiv pierdută. Am redescoperit-o pe fetiţa care avea în copilărie colţul ei preţios în curtea casei. Venea mereu de la şcoală cu cîte o plantă cu rădăcină. Le ruga pe femeile care vindeau buchete de ghiocei, viorele şi ciuboţica cucului, să-i aducă flori vii pe care să le sădească singură. Şi era foarte mîndră că reuşea să se ocupe de bucăţica ei de lume.

În primăvara asta am luat-o de la capăt, mi-am reamenajat grădina de pe acoperiş. O singură plantă a rezistat peste iarnă. Îi zic Supravieţuitoarea. E o floare de toamnă, veselă şi galbenă. Mi-am cumpărat petunii mov, lavandă şi muşcate roşii. Mă trezesc dimineaţa şi primul lucru pe care îl fac este să mă duc să mă uit cîte zorele au înflorit.

Habar n-am cum am putut să trăiesc fără ele pînă acum... unde o rătăcisem pe fetiţa aceea grijulie şi atentă, fericită să se întoarcă acasă şi să descopere dacă florile ei au mai crescut cît timp a fost ea plecată.

Sînt sigură că fiecare dintre noi are lucruri care îl fac fericit. Le mai pierdem pe drum, doar ca să le redescoperim apoi. Ritmul în care trăim nu pare cel mai potrivit pentru cultivarea propriilor grădini.

De aceea, am colecţionat în acest dosar poveştile unor oameni pentru care pasiunea n-are nici vîrstă, nici limită. Fie că este vorba despre trenuleţe, machete, bucătărie, cusut, n-ai cum să nu te contaminezi de determinarea şi entuziasmul lor. Şi să nu descoperi că secretul vieţii stă, uneori, tocmai în micile pasiuni. (**Ana Maria Sandu**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Dar nu acum.
Emisiunea *Punerea pe gînduri*
va fi reluată
pe 8 septembrie.

Monica GRIGORE

Colecționari, obiecte, povești

De fiecare dată cînd plec într-o călătorie în afara ţării, am în minte o listă clară de lucruri pe care trebuie să le caut şi să le aduc cu mine: cutii de chibrituri interesante, soldăţei de plumb, capace de bere, magneţi, insigne sau cărţi poştale. Sînt obiectele pe care le colecţionează oamenii dragi, şi fac tot posibilul să mă întorc cu cîte ceva pentru ei. De obicei le găsesc în tîrgurile de vechituri care au loc în oraşele mari, în weekenduri, iar obiectele găsite acolo, de cele mai multe ori, vin împreună cu o poveste. Scotocitul acesta printre lucruri vechi, mirosul lor specific, culorile uşor trecute, discuţiile cu vînzătorii (de multe ori colecţionari, la rîndul lor) mă bucură mereu şi mă fac să conştientizez frumuseţea unei lumi a obiectelor şi a istoriilor din spatele lor. De aici şi ideea unui mic studiu despre colecţionari şi practica colecţionatului pe care l-am început.

Imaginea cea mai des întîlnită a colecţionarilor, care apare şi în presă, este cea a celor ce adună „lucruri trăsnite“, mai exact a unor oameni cu apucături ciudate, care au prea mult timp şi bani la dispoziţie şi nu au o altă modalitate mai bună de a-şi petrece acest timp decît stînd prin tîrguri de vechituri şi adunînd tot felul de nimicuri sau ciudăţenii. Însă oamenii pe care i-am cunoscut în timpul cercetării mele nu seamănă deloc nici cu cei prezenţi la tîrgurile specifice din centrul oraşului, nici cu această imagine stereotipă. Aceştia s-au dovedit a fi cu totul altfel: nişte oameni modeşti, dar cu pasiune pentru obiecte frumoase şi pentru istoriile acestora, cu o atenţie pentru detalii foarte dezvoltată şi o puternică sensibilitate faţă de trecut. Oameni la fel ca toţi ceilalţi, doar că mai pasionaţi.

După primele discuţii, a apărut şi prima concluzie: cînd vine vorba de colecţionat, contează mai puţin vîrsta, profesia, veniturile sau sexul. Astfel, am întîlnit copii, tineri, bătrîni, deopotrivă femei şi bărbaţi, cu venituri mai mari sau mai mici, de la bancheri la gospodine. Pentru ei contează foarte mult interesul şi povestea din spatele obiectelor.

Dintre colecţionarii cu care am vorbit, cei mai mulţi au început să adune cîte ceva încă din copilărie, influenţaţi fie de ce aveau în jur, fie de ce vedeau la persoanele apropiate: o bunică strîngea şerveţele, un tată aduna timbre sau recondiţiona aparate foto vechi („tatăl meu are 76 de ani şi colecţionează aparate de aproape 60 de ani, e încă un fan al aparatului clasic, cu film“ – mi-a povestit domnul C., colecţionar de jucării). Încet-încet, sub supravegherea celor în vîrstă, au ajuns să se molipsească şi ei de pasiunea adunatului, copierea colecţiilor văzute fiind transformată curînd în colecţia proprie, de sine stătătoare. Astfel, au început să adune lucruri care îi reprezintă pe ei, care apoi i-au ajutat să se identifice şi i-au modelat în viaţă. Unul dintre colecţionarii mai tineri povestea cum achiziţionarea de timbre l-a făcut să descopere istoria, să afle lucruri interesante despre zone ale globului care-i erau necunoscute. Tot el susţine cu tărie că un hobby de acest fel te ajută foarte mult să înveţi şi să te descoperi pe tine. De altfel, aceasta a fost o idee întîlnită la mai toţi cei cu care am discutat, fie mai tineri, fie mai în vîrstă. Colecţionatul te ajută să te dezvolţi, atît intelectual (pentru că înseamnă capacitate de analiză şi arhivare şi crearea unui tip de logică de clasificare), dar şi spiritual şi social (mai toţi colecţionarii ajung să cunoască oameni cu preocupări similare).

© M. Grigore

În spatele fiecărei colecţii, de cele mai multe ori, se află un efort impresionant de selectare, arhivare, îngrijire şi depozitare. Obiectele adunate înseamnă o perioadă lungă de muncă, de căutări prin tot felul de locuri, iar ataşamentul faţă de ele este pe măsură. Puţini dintre colecţionari ar putea să renunţe la colecţiile lor, dar dacă ar fi puşi în faţa unei astfel de situaţii, în mod clar nu ar renunţa la partea din colecţie care ţine de România. Această afirmaţie s-a dovedit constantă în discuţiile cu colecţionarii. Raritatea produselor româneşti, în special cele fabricate înainte de '89, le-a creat o imagine aparte, acestea fiind de multe ori inaccesibile. Cel care reuşeşte să facă rost de aceste rarităţi româneşti nu va mai renunţa la ele nicicum.

„Numai pasionaţii realizează opere într-adevăr durabile şi fecunde.“

MIGUEL DE UNAMUNO

Ştefan, colecţionar de capace de bere, îmi spunea: „Cînd m-am apucat, m-am gîndit că berile de la noi o să dispară şi nu o să mai aibă lumea capace de bere, sînt o mulţime de fabricuţe de bere româneşti care deja au dispărut.“ La fel, un colecţionar de timbre punctează acest aspect: „Am *România*, cu care am rămas, nu am dat-o, şi dacă se mai întîmplă să găsesc ceva noutăţi şi nu am, încerc să le procur... Nu renunţ la toate astea – româneşti.“

Dar ce înseamnă o colecţie? Pentru un colecţionar tînăr înseamnă „mici chestii la care ţii. Nu e important numărul şi cît de repede creşte colecţia, e mai OK şi mai frumos să ţii minte povestea lor (...) Fiecare are cîte o poveste... cum am găsit-o... ce s-a întîmplat...“

Pentru cei cu mai multă experienţă, de foarte multe ori colecţia înseamnă mai mult decît un hobby, înseamnă ceva în care au investit foarte mult timp, energie, venituri, o parte din ei înşişi. Pentru unii, devine un mod de a-şi ocupa timpul, o variantă alternativă de a face rost de nişte venituri sau chiar un mod de viaţă. Este un anumit tip de patrimoniu – fie personal, fie familial sau chiar la nivelul societăţii. Colecţia poate surprinde viaţa societăţii prin obiectele care au supravieţuit/trecut prin istorie sau prin mai multe generaţii, din acest motiv fiind important ca ea să fie expusă şi cunoscută. Însă, dintre toţi cei cu care am discutat, foarte puţini au făcut un efort în a-şi arăta munca lor. Cu ajutorul Internetului este relativ uşor acum să faci asta, existînd bloguri, muzee virtuale sau comunităţi online de colecţionari (deşi acestea sînt folosite, de cele mai multe ori, pentru a vinde/cumpăra obiecte, şi nu neapărat pentru a fi spusă povestea unei colecţii). Mulţi sînt însă încă reticenţi în a vorbi despre colecţii. Deşi bucuroşi de interesul arătat de străini faţă de pasiunea lor (mai ales că, de multe ori, cei din jur nu văd neapărat cu ochi buni acest hobby, sprijinul fiind foarte mic), cîţiva nu au dorit să vorbească pentru că expunerea aduce după sine anumite complicaţii. Mai exact, în momentul în care un obiect sau un gen de obiecte devine foarte căutat, discutat, preţul creşte, iar munca colecţionarului se complică. Cei care vînd aceste obiecte nu sînt neapărat colecţionari, ci afacerişti care cîştigă bani frumoşi de pe urma pasiunii altora.

Trebuie ştiut că o colecţie o faci în primul rînd pentru tine şi, cu puţin noroc, poate reuşeşti să găseşti printre cei din jurul tău sprijinul necesar sau chiar viitori colecţionari, oameni dispuşi să ducă pasiunea ta mai departe. Din păcate, aceştia sînt rari, puţini sînt interesaţi de o continuare, iar multe colecţii ajung astfel să se piardă sau să fie vîndute. Tot dl C., colecţionar de jucării, îmi spunea: „Marea mea criză e că nu o să apuc să termin, pentru că altfel dispar. Se pierd. «Terminat» la mine înseamnă să ajungă într-un loc, chiar şi donate, unde să fie expuse. Încerc să-l pregătesc pe fiul meu, încerc să-mi fac prieteni din ce în ce mai tineri, să reuşesc să predau ştafeta, să continue colecţia. Lumea cînd vede amploarea lucrurilor pe care le-am strîns, mă întreabă: *Şi ce o să se întîmple acum?*. Chiar dacă copiii mei o să le arunce, eu sînt mulţumit că le-am salvat.“

Oameni la fel ca toţi ceilalţi, doar că mai pasionaţi.

Un răspuns de acest fel l-am primit inclusiv de la un băiat de 11 ani, care strîngea maşinuţe şi spera ca această colecţie să rămînă şi să fie continuată de copiii săi.

Colecţionarii pot fi mai moderaţi sau chiar „extremişti“ (cum s-a descris unul dintre ei). Un colecţionar extremist este cel care, în numele pasiunii sale, este dispus să umble ani la rînd prin poduri de case, tîrguri sau chiar gunoaie, în căutarea unor anumite piese rare, care îi lipsesc din colecţie. Acesta ajunge să dedice o mare parte din timp hobby-ului, sacrificîndu-şi alte aspecte importante din viaţă (unul dintre cei cu care am discutat mi-a mărturisit că a ajuns să divorţeze din cauza timpului dedicat colecţiei). Pe lîngă aceştia, un colecţionar obişnuit, moderat, deşi şi el, la rîndul său, împătimit, nu ar ajunge să rişte atît de multe pentru colecţie, este văzut de cei din jur ca fiind *„doar inofensiv“* (descriere folosită de un alt colecţionar).

Obiectele adunate pot fi de foarte multe tipuri, pot fi banale, cotidiene sau rare, cu o istorie impresionantă, sau proaspăt fabricate şi aflate încă în ţiplă, însă asta nu ajunge să schimbe statutul colecţionarului, cel puţin nu în faţa celor din jur. Poţi să strîngi şerveţele sau insigne şi timbre vechi, tot colecţionar te numeşti.

La fel ca şi obiectele adunate, şi poveştile acestor oameni sînt foarte diferite între ele – cum spuneam mai sus –, oricine poate ajunge să colecţioneze dacă este suficient de motivat şi interesat de aceste „istorii pierdute“. Important este să ajungă să strîngă ceva, orice e important pentru el, poate banal pentru cei din jur, dar extrem de util şi interesant pentru generaţiile viitoare.

© M. Grigore

Monica Grigore *este masterandă în Antropologie la SNSPA.*

„Cu vișine, lămîi și anghinare în geamantan sau în buzunare"

interviu cu Ileana M. POP

De gătit gătește toată lumea, mai de voie, mai de nevoie. Pentru tine însă, preparatul felurilor de mîncare e mai mult decît atît. E o pasiune adevărată. Cum și cînd ți-ai descoperit acest hobby?

Aș vrea să spun ca mi-a plăcut mereu să gătesc, dar nu este așa. Am început să gătesc de curînd, acum vreo cinci ani, cînd m-am mutat în Spania. Și am făcut-o pentru că îmi era foarte dor de mîncarea mea de-acasă (din Italia), de gusturile felurilor cu care crescusem și pe care le iubesc la nebunie. În plus, voiam să le împărtășesc cu logodnicul și cu prietenii mei, voiam să vadă și ce gust, ce miros, ce consistență, ce culori are Italia. Totul a început de la dorul de casă.

Îți amintești primul fel de mîncare pe care l-ai gătit?

Nu știu sigur, poate să fi fost *lasagne*, dar acum trișez pentru că știam s-o fac și înainte de a-mi descoperi această pasiune.

Ți se întîmplă să nu-ți iasă anumite rețete pe care le încerci prima dată?

Da, normal. Însă îmi dau seama că eu folosesc cuvîntul „dezastru" cu mult mai multă ușurință decît alți oameni. De exemplu, săptămîna trecută am făcut o *cherry pie* americană cu niște vișine pe care le adusesem anul trecut din România și la care țineam enorm. Bucătăria mea se bazează pe o chestiune sentimentală, sînt genul de om care călătorește cu vișine, lămîi și anghinare în geamantan sau în buzunare. În fine, tortul a ieșit bun – foarte bun –, dar nu exact cum mă așteptam. Și pentru mine a fost o nenorocire să știu că am consumat vișinele acelea pe ceva care n-a fost extraordinar. Trebuie să mărturisesc că, apoi, cu o parte din vișinele acelea am făcut și o dulceață care a ieșit prea tare și prea dulce și am aruncat-o. A fost o iubire blestemată, ce să mai spun... De cîteva săptămîni mă tot gîndesc să fac o secțiune pe blogul meu care să se numească „dezastre" sau „*bad karma*", cred că mi s-ar mări numărul de cititori.

Pe blog postezi rețetele pe care le faci. Cu tot cu poze. Ce te motivează să-l ții?

Blogulețul meu se numește *ricottaezafferano.blogspot.com* și l-am numit așa deoarece combinația de brînză ricotta cu șofran este tipică la mine în Sardinia. L-am deschis acum cîteva luni din două motive: pentru că sînt dezordonată și uitucă și-mi pierdeam mereu rețetele; și pentru că mulți dintre prietenii mei spanioli îmi tot cereau rețete italienești. De aceea le și scriu în două limbi, italiană și spaniolă. Între timp, mi-am descoperit și o mare pasiune pentru fotografia gastronomică și sînt foarte motivată acum nu numai să gătesc, dar și să fac niște poze care să spună ceva, să aibă o atmosferă. Săptămîna trecută am și cîștigat un concurs la o revistă online cu o rețetă nebună care mă chinuia și nu mă lăsa să dorm. Acest lucru m-a motivat și mai mult să continui blogul. Sper să dureze și să nu mă plictisesc niciodată, asta-i teama cea mai mare cînd vorbim despre un hobby.

Care e cel mai spectaculos fel de mîncare pe care l-ai preparat? Cît timp ai stat în bucătărie?

Spectaculos? Nu știu dacă am făcut vreodată ceva spectaculos. Cînd locuiam în Germania, făceam *tiramisù* și *spaghetti primavera* pentru 45 de persoane, era mult, dar nu știu dacă era chiar spectaculos.

De multe ori mi se întîmplă ca lumea să nu mă creadă cînd spun că *ravioli* sînt făcuți de mine, și nu cumpărați, sau mă iau drept nebună cînd pun pe masă pîine făcută de mine. Pentru mine asta e normal.

Cel mai tare mă mîndresc cu faptul că acum doi ani am făcut primele mele sărmăluțe în foi de viță. Din păcate, eu nu cunosc bucătăria românească atît de mult cît aș vrea și nici nu sînt obișnuită să mănînc mîncărurile tipice, dar mi s-a făcut o dată dor de sărmăluțe și am stat vreo șase ore să fac o oală. Îmi place să-mi petrec timpul în bucătărie, pot sta și o zi sau două să pregătesc un prînz, termin cînd mă doare spatele și mi s-a aplecat de cîtă mîncare mi-a trecut prin mîini, iar după zece minute, cînd eu aș vrea să mă întind pe canapea și să zac acolo pînă a doua zi, sosesc musafirii!

Cum faci, te gîndești dimineața ce o să pregătești seara? Cauți rețete... ce te inspiră?

Aș vrea să pot face asta. Dar, de fapt, improvizez mult, mă las dusă de instinct, încep cu ceva și termin cu altceva, găsesc o rețetă într-o revistă și nu sînt în stare s-o urmăresc fără s-o schimb radical. În general, caut rețete care să se potrivească cu gusturile mele: puțină carne, multe legume, culori atrăgătoare. Acest lucru poate suna ciudat, dar mi s-a întîmplat de multe ori să descopăr că un aliment se potrivește cu altul după ce le amestecasem, numai pentru că îmi plăcea combinația cromatică. De exemplu, dovleceii cu scorțișoara (verde + maron) sau piersica cu levănțica (portocaliu + mov).

Care e visul tău legat de această pasiune? Îți dorești s-o transformi cîndva într-o meserie/afacere?

Nu știu unde voi ajunge, dar m-am gîndit de multe ori să-mi urmăresc această pasiune și în viața profesională. E prea tîrziu acum să devin șef sau cofetară, dar avînd în vedere că în Spania bucătaria italienească este renumită și apreciată, am fost întrebată de multe ori dacă pregătesc torturi sau biscuiți sau *tiramisù* contra cost. Dacă te gîndești, lumea dă o grămadă de bani pe produsele din supermarketuri, pline de E-uri și mai știu eu ce, cînd ar putea avea ceva natural și făcut cu produse proaspete, la același preț. Mi s-a spus același lucru și despre poze, de ce nu trimit CV-ul la reviste de specialitate. Mă mai gîndesc. Sînt foarte perfecționistă de felul meu și pînă nu simt că pot face ceva bine, dacă nu foarte bine, nu vreau să mă expun. Totuși, visez.

Dacă ar fi să le dai un sfat celor care cred că bucătăria e pierdere de vreme, cum i-ai convinge că e mai mult decît atît?

Cred că fiecare om are propria relație cu bucătăria. Pentru mine, este un fel de a mă simți acasă. Și pentru a-mi exersa răbdarea și a-mi goli capul de gînduri. Totuși, cred că toată lumea ar trebui să încerce: există o anumită satisfacție în momentul în care cei dragi gustă ceva făcut de tine, le place și îți mulțumesc. E o senzație pe care aș descri-o astfel: altruism amestecat cu mîndrie, fericire și oboseală.

Te plictisești vreodată, ți se întîmplă să n-ai chef să intri în bucătărie?

Da, cum să nu. Am zile în care pur și simplu îmi cade totul din mînă și mi se arde mîncarea, mi se taie frișca sau mi se dezintegrează *risotto*.

Spune-ne, în final, o rețetă simplă, dar care să ne facă să ne lingem pe degete.

Dacă tot am vorbit de el, hai să facem un *tiramisù*!

Ingrediente pentru o tavă mare sau două mijlocii (cam 12 persoane). Tăvile trebuie să fie înalte, din acelea de unică folosință sau de pirex: 600 de grame de pișcoturi Savoiardi italienești (se găsesc și în România); 5 ouă; 150 gr de zahăr pudră; 4 linguriță de zahăr tos; 5 ceșcuțe de cafea espresso (mici și concentrate); două linguriță de rom sau o sticluță de esență de rom; 500 gr de brînză mascarpone; cacao nature (fără zahăr).

Este important să lucrăm repede. Întîi și întîi pregătim cafeaua: să nu fie slabă, ci tare. Cînd e gata o îndulcim cu cele 4 linguriță de zahăr tos și îi adăugăm romul.

După aceea batem albușurile cu un pic de sare pînă se întăresc bine și le punem la frigider.

Apoi, într-un castron mare și încăpător, frecăm zahărul pudră cu 5 gălbenușuri, pînă cînd obținem o cremă spumoasă și aproape albă. Cînd e gata, adăugăm brînza mascarpone și amestecăm încet: o să facă cocoloașe, dar avem răbdare și le strivim pe toate. Cînd e gata crema, scoatem albușurile din frigider și le turnăm în castron și amestecăm cu o lingură de lemn încet și cu mișcări verticale (e important!), în așa fel încît crema să înglobeze aer și să rămînă pufoasă. Dacă pînă acum am lucrat cu mixerul e OK, dar acest ultim pasaj trebuie făcut cu lingură de lemn.

Acum opriți-vă o secundă și gustați crema: nu e nemaipomenită?

Între timp s-a răcit și cafeaua. Luați pișcoturile unul cîte unul și înmuiați-le în cafea timp de o secundă fiecare, nu trebuie să se facă praf, trebuie să rămînă tărișoare. Faceți un strat de pișcoturi pe fundul tăvii și vărsați jumătate din cremă deasupra. Apoi mai faceți un strat (pișcoturile trebuie puse alăturate, nu trebuie să rămînă găuri, trebuie tapetat fundul tăvii complet) și turnați restul cremei deasupra. Se bagă imediat la frigider și se lasă peste noapte, chiar o zi. Cu cîteva minute (nu ore!) înainte de a-l duce la masă, turnați un strat omogen de cacao prin sită. Aveți grijă cînd mîncați: nu respirați în momentul în care îl băgați în gură, altminteri vă înecați cu pudra de cacao. Acest desert se ține în frigider timp de maxim trei zile: conține ouă crude, așa că nu trebuie să stea la căldură (de aceea este și un desert de iarnă care se face cam din noiembrie pînă în martie) și nu trebuie uitat pe masă.

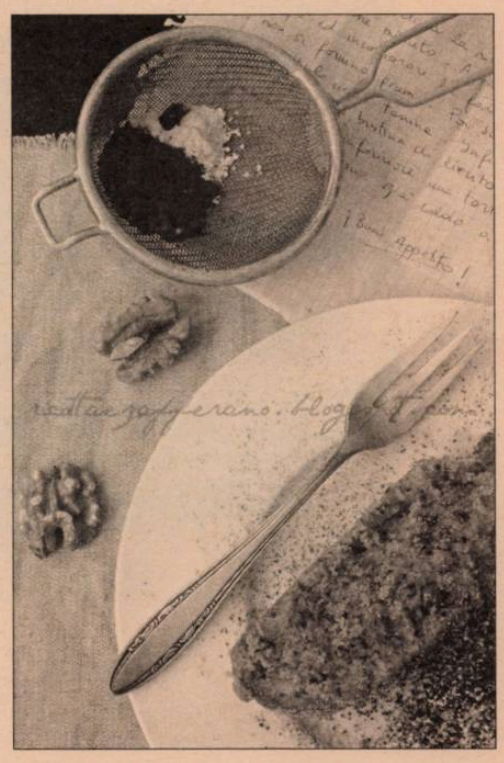

De multe ori mi se întîmplă ca lumea să nu mă creadă cînd spun că ravioli *sînt făcuți de mine, și nu cumpărați.*

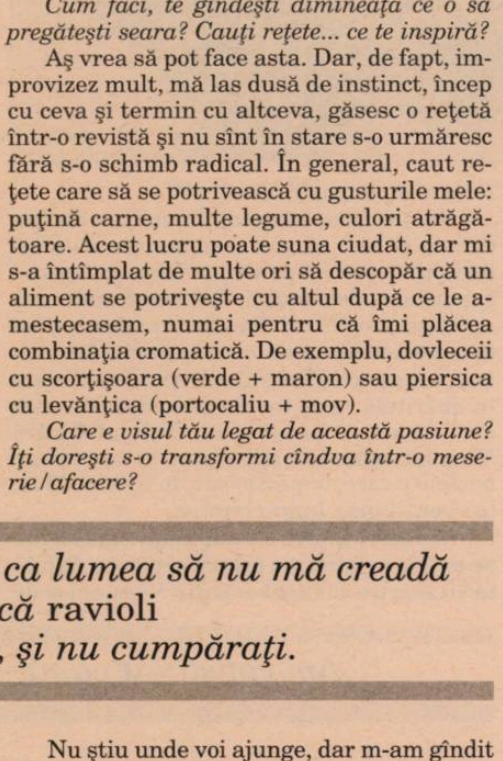

„Pentru a aprecia pasiunea unui om, ar trebui să cunoaștem ce preț au pentru el toate lucrurile pe care le sacrifică pasiunii sale."

STENDHAL

***Ileana M. Pop** este traducătoare din română și spaniolă în italiană.*

a consemnat Ana Maria SANDU

Andrei LUCESCU

388 de avioane și elicoptere

Totul are un început. Al meu a fost supersonic. În 1976, cînd aveam 5 ani, am primit macheta Tupolev-ului Tu 144 la scara 1/100. De fapt, doar acesta se găsea, cu greu, pe vremea aceea, în magazine.

Într-o zi, tata a venit acasă cu o cutie plată şi lungă care avea desenat pe ea, pe un fond albastru – sugerînd probabil noaptea – un avion. Mi s-a părut atunci că arăta caraghios. Surpriza a venit în momentul în care am deschis cutia împreună cu tatăl meu şi am dat peste ramele din material plastic pe care erau desfăşurate elementele componente ale avionului. Cred că a fost dragoste la prima vedere pentru că îmi amintesc de momentul în care am „scăpat“, la decuparea pieselor, şi de tata, care citea atent instrucţiunile şi încerca să mă tempereze. Nu a mai reuşit nici în următorii 35 de ani s-o facă...

Avionul a căpătat formă – ce-i drept, am lucrat în echipaj – în două zile. Seara, înainte de a-mi pregăti ghiozdanul, aşezam avionul uriaş pe suport şi nu mă mai săturam să-i admir formele suple pe care, mai tîrziu, le-am descoperit ca fiind aproape identice cu cele ale singurului model de avion de pasageri supersonic.

A urmat un Antonov 12, apoi un Antonov 24, un Iliuşin 28 etc. Cam toată seria de machete de avioane importate în acele vremuri din RDG. Iar în trei ani reuşisem să adun 25 de avioane, toate la scara 1/100. Din păcate, nu mai am nici unul dintre avioanele din flota copilăriei, dar pasiunea pentru aviaţie şi modelism a durat şi pe toată perioada liceului, cînd părinţii mei erau convinşi că „nu o să ţină“ şi îmi voi începe viaţa departe de virusul aviaţiei. Iar tata nutrea speranţa că îi voi călca pe urme şi voi deveni medic, dar...

După 1989 am avut acces la produsele mai multor firme de machete şi m-am orientat către scara 1/72 – pentru aviaţie scara ideală – care oferea detalii suficiente, dar şi posibilitatea de expunere convenabilă a aparatelor, civile sau militare.

Prin vara anului 1991, la intrarea în Muzeul Militar Naţional, se înfiinţase prima consignaţie sau butic, cum era titulatura în acele vremuri, cu machete, de toate felurile. Eram student în primul an cînd marţea, la primele ore, îngroşam rîndul altor nebuni ca mine, de toate vîrstele, care aşteptau momentul deschiderii magazinului. Urma, de fiecare dată, o îmbulzeală mai ceva ca la cozile alimentarelor lui Ceauşescu.

Atunci am constatat că nu sînt singurul virusat şi, într-un fel, m-am consolat că sufeream de o „boală colectivă“.

© A. Lucescu

Nu am făcut parte dintr-un cerc de modelism şi nici nu am avut nevoie de o intervenţie externă pentru a cunoaşte meşteşugurile modelismului. Din acest motiv am optat pentru *kit*-uri din stiren pentru avioane care necesitau un montaj atent, fără bavuri, iar punctul forte al colecţiei mele constă în diferitele variante ale unor aparate care au fost active începînd din Primul Război Mondial, ajungînd chiar pînă la trei dintre modelele care au participat, în aprilie 2003, la operaţiunea *Iraqi Freedom*.

De foarte multe ori alegeam teme legate de istoria aviaţiei, de primele aparate de luptă cu reacţie, de Războiul din Vietnam şi de aparatele aparţinînd forţelor beligerante, sau chiar de războaiele din Oriental Mijlociu. Abordam o temă, apoi demaram o documentare asiduă pentru a stabili variantele şi tipurile respective, înmatriculările avioanelor, camuflajul şi cocardele. Pentru asta, consultam revistele *Magazin istoric*, ca să am o acurateţe asupra înmatriculării, şi nenumărate alte reviste. Ba chiar şi *Larousse*-ul mi-a fost de folos pentru a stabili drapelele naţionale ale statelor de înmatriculare ale aeronavelor pe care le reprezentam în diorame sau în colecţii. Oricum, nu aveam timp să mă plictisesc şi douăzeci de ani am lucrat mai exact 388 de avioane şi elicoptere la scara 1/72, iar alte 254 aşteaptă încă, neasamblate, în stive, prin cameră, să le vină vremea.

Totul era frumos în lumea modelismului de aviaţie cînd, în 2001, fulgerul a lovit din nou!

Fără să fi cerut sau să fi vrut, am primit cadou, de ziua mea, macheta la scara 1/35 a vestitului tanc german Pzkpfv 6 Tiger. Reacţia mea a fost oarecum de dezamăgire la acest cadou din partea unui prieten care a considerat că „nu există avioane cu care să te surprind, aşa că am încercat cu şenilele“.

Doi ani nu m-am atins de „Tigru“, dar în vara lui 2003, cînd evenimentele sociale în viaţa mea nu erau foarte calde şi cînd încercam să găsesc o liană pentru a putea „zbura“ peste jungla urbană, am deschis cutia „Tigrului“ şi am simţit ceva... altceva. Era cu totul altfel decît fusesem învăţat. Acelaşi stiren, aceleaşi instrucţiuni de montaj, acelaşi producător, dar *alt* produs final. Am început să montez bazîndu-mă pe experienţă, şi în două zile „Tigrul“ a prins formă. Apoi camuflajul şi, în final, am descoperit ce oferă modelismul vehiculelor şi blindatelor, spre deosebire de cel al avioanelor: libertatea de creaţie.

Intrasem într-o lume diferită, care îmi stimula creativitatea şi presupunea un efort de lucru aproape triplu faţă de avioane. Fiecare detaliu, fiecare şenilă trebuiau trecute prin filtre corespunzătoare zonei geografice şi istorice stabilite pentru reprezentarea modelului. Dacă alegeam un tanc panzer 4 F1 din Deutsche Afrika Korps, trebuia să încarc şenilele cu nisip, apoi să corodez vopseaua galbenă, în aşa fel încît să se ghicească stratul gri de vopsea de dedesubt, aplicat din fabrică, sau să aplic filtre şi pigmenţi pentru a reprezenta patina timpului sau urmele de după luptă.

În acest fel am ajuns să îmi împart „campaniile“ pe două planuri: aeronave şi blindate, lucru care a condus inevitabil la o „suprapopulare“ a încăperilor în care am depozitat, înghesuite prin rafturi şi vitrine, exponatele. Spaţiul de depozitare şi expunere este cea mai mare problemă a unui machetist, pe lîngă costurile *kit*-urilor, dar, mai ales, ale uneltelor şi accesoriilor. Terestrele sînt mult mai uşor de expus decît avioanele sau elicopterele – excepţie fiind cazul în care se propune vreo dioramă. Astfel, cu greu mai fac faţă astăzi dezvoltării colecţiei.

Am constatat că nu sînt singurul virusat.

Recomand acest hobby tuturor celor care iubesc tehnica sau sînt atraşi de avioane, de nave sau chiar de banalele automobile.

Acea machetă a Tupolev-ului 144, supersonicul de care eram fascinat în copilărie, m-a dus spre lumea modelismului şi mi-a fost de mare ajutor pentru a înţelege aerodinamica avioanelor şi părţile lor constructive, mai ales atunci cînd, la 35 de ani, am avut, în sfîrşit, posibilitatea de a obţine licenţa de pilot.

Andrei Lucescu *este pilot comercial şi realizator al emisiunii* AeroShow *de pe TVR 2.*

■ http://www.postalmuseum.si.edu/collectors/ index.html – „Încă de la emiterea primului timbru poştal în 1840 – numit Penny Black –, oamenii au început să colecţioneze timbre. Chiar dacă la niveluri diferite, toţi împărtăşesc cel mai popular hobby al lumii. Prin pasiunea pentru timbre, elevi, oameni de afaceri, muncitori, artişti şi pensionari au ceva în comun cu regi şi regine, politicieni, industriaşi şi magnaţi.“ Iată-i pe cîţiva dintre aceştia: Regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii, Regele Farouk I al Egiptului, Prinţul Rainier al III-lea din Monaco, fostul preşedinte SUA Franklin D. Roosevelt, John Lennon, Amelia Earhart.

■ http://www.coinnewstoday.com/ – „Colecţionarea de monede a fost numită «hobby-ul regilor», deoarece mulţi oameni cunoscuţi au fost colecţionari pasionaţi. În zilele noastre însă, a devenit mai mult «regele hobby-urilor». De fapt, datorită creşterii impresionante a numărului de colecţionari din Statele Unite, în ultimii zece ani, US Mint – agenţia care produce monedele americane – a estimat recent că numai numărul colecţionarilor americani a ajuns la 140 de milioane. Mulţi dintre aceştia sînt celebrităţi, precum tenorul italian Enrico Caruso, actriţa Nicole Kidman, compozitorul Jerome Kern, baschetbalistul Dennis Rodman etc. sau conducători de state – «Regele Soare» Louis al XIV-lea era atît de încîntat de Colecţia Franceză Regală de Monede, încît o vizita zilnic, spunînd că «avea mereu ceva nou de învăţat». Regele Victor Emmanuel al III-lea al Italiei era mai mult decît un colecţionar, era un adevărat erudit numismatic, care considera că monedele sînt pasiunea vieţii sale. Unele dintre piesele din colecţia Regelui Farouk al Egiptului erau impresionante, incluzînd o monedă Saint-Gaudens Gold Double Eagle, din 1933, care s-a vîndut cu 7,59 de milioane de dolari, în 2002, la o licitaţie din New York, devenind astfel cea mai scumpă monedă vîndută. Printre colecţionari se mai numără şi foştii preşedinţi americani John Quincy Adams şi Franklin D. Roosevelt, ministrul israelian Moshe Dayan şi fostul premier britanic Tony Blair.“

Hobby-uri de vedete

Britney Spears, Demi Moore sau Claudia Schiffer se numără printre vedetele de peste Ocean care cheltuiesc sume mari de bani pentru hobby-uri mai puţin obişnuite. Cîntăreaţa Britney Spears şi actriţa Demi Moore colecţionează păpuşi vechi şi de porţelan. Lui Johnny Deep îi place să cumpere schelete de porumbei, în timp ce Angelina Jolie a păstrat după divorţul de Billy Bob Thornton o colecţie de cuţite antice. Printre starurile cu pasiuni ciudate se numără şi actorul Tom Hanks, care cheltuieşte sume impresionante pentru a cumpăra maşini de scris din diferite părţi ale lumii.

Michael Jackson avea o colecţie de harpe egiptene şi de trăsuri de cai. Modelul german Claudia Schiffer are o pasiune pentru insecte. Schiffer cumpără tablouri şi îşi agaţă insecte uscate pe pereţi. Lista starurilor cu hobby-uri ciudate ar putea continua cu Kiefer Sutherland, care deţine o colecţie de 28 de chitări Gibson, sau Nicole Kidman, căreia îi place să adune monede.

Maria POPISTAȘU

„Toate lucrurile frumoase, fizica cuantică și dansul de societate"

Dacă trebuie să vorbesc despre hobby-urile mele, mă simt mai mereu datoare să pomenesc Casa pionierilor şi a şoimilor patriei. Cînd eram eu mică, aceasta era găzduită de casa unde se află acum Cărtureştiul. Ca marea majoritate a copiilor, plecam şi eu la şcoală cu cheia de gît şi, ca să mă ştie în siguranţă, ai mei mi-au inoculat importanţa activităţilor extraşcolare, cristalizate, în cazul meu, sub forma cercurilor şi cluburilor. Le-am arhivat recent pentru o prietenă şi îmi permit să le mai enumăr o dată: balet, desen, engleză, gimnastică ritmică, modelaj, gimnastică sportivă şi aerobică, franceză, clubul de geografie şi cel de ştiinţe naturale, cercul de muzică de la şcoală, cor la Casa Armatei, un club de dans ţinut la „Rapsodia" de actriţa care o juca pe Dorothy în *Vrăjitorul din Oz,* o şedinţă de karate şi un club de lucru manual. Bine, de lucru manual aveam parte şi acasă unde croiam şi coseam cu mama la maşina Veronica şi tot acasă eram îndrumată serios de tata pe calea reparaţiilor cu pistolul de lipit şi sacîz sau şurubelniţe. Poate ca urmare a acestor activităţi am ales să urmez un liceu care părea să fie cel mai aproape de programul cu care mă obişnuisem. La „Tonitza", activităţile mele extracuriculare erau incluse în programa de şcoală: două zile de atelier pe săptămînă, cîte şase ore de modelaj, desen sau pictură pe zi, ore care nu erau negociate cu nimeni pentru că nu mai erau rupte din timpul pentru teme. Facultatea va încununa acest tip de studiu, care le părea celorlalţi program neserios de pierde-vară, praful o să se aleagă de tine, din care însă a răsărit o profesie pe care mă încăpăţînez să o fac în continuare în termenii mei.

Acum că am un copil mic, am decis să îmi iau un concediu maternal. Asta înseamnă de fapt că mi-am acordat o perioadă de graţie în care să fiu mai îngăduitoare cu mine, în cazul în care nu am oferte de lucru. În mod normal, dacă trece un an fără să filmez, încep să îmi pun întrebări, să îmi descos prietenii şi să emit ipoteze legate de lipsa mea de talent şi norocul care mi-a surîs doar pînă la un punct. Tot cam în momentul ăsta încep din nou să cos, să desenez, să efectuez reparaţii şi să redecorez apartamentul, mutînd mobila din sufragerie cu un sfert de oră în sensul acelor de ceas. Anul ăsta însă, lucrurile par să fie un pic altfel. Cusutul a devenit o treabă serioasă, am angajat un colaborator care să mă ajute să

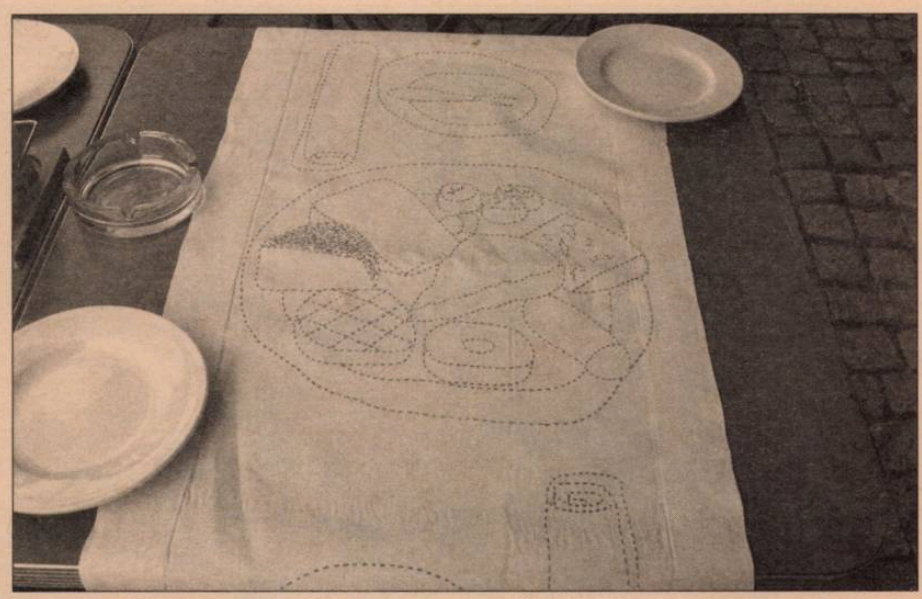

© M. Popistaşu

îmi duc la bun sfîrşit comenzile de feţe de masă, am terminat în martie un curs de bijuterie şi mi-am achiziţionat toate cele necesare unui miniatelier de apartament. În luna mai am pus voce la cîteva piese ale prietenului Electric Brother şi l-am însoţit în două concerte, dintre care unul la BestFest, cu un public mai numeros decît credeam.

M-am dat doi paşi înapoi şi mi-am întrebat soţul: domne', sînt într-o criză, ce mama naibii? El – care a studiat regia, dar profesează mai mult ca scenarist, face design şi colecţionează cărţi de bucate, etichete vechi româneşti, sifoane, artă naivă din talciocul de pe Valea Cascadelor, tocmai ce-a terminat un documentar şi lucrează la o carte despre ce mîncau oamenii în perioada comunistă – îmi zice în timp ce scanează poze şi sortează diapozitive, că nu. Cum pare să creadă asta din tot sufletul, stau şi mă gîndesc mai bine. Discuţia despre hobby-uri devine mai complicată decît credeam. Cred că lucrurile pe care le fac (respectiv *le facem)* în timpul liber se încadrează mai degrabă în ceea ce englezii definesc ca *„vocation"*, adică o activitate în care te angajezi cu pasiune şi dăruire, în afara ocupaţiei tale. De obicei, cuvîntul este folosit cînd vorbim despre oameni care au meserii mai puţin pasionante decît hobby-urile lor şi se spune că de-abia în aceste activităţi îşi descoperă adevărata vocaţie. Eu socotesc că, lucrînd ca actor, din moment ce asta a fost dorinţa mea cea mai arzătoare din punct de vedere profesional, nu ar trebui să mai am frustrări legate de pasiuni nealimentate. Doar că meseria mă solicită un timp limitat, iar timpul aşa-zis „liber", dar mai corect spus „în afara profesiei", este mult mai însemnat prin comparaţie cu media de 20 de zile de filmare, de exemplu. În aceste condiţii pot spune că hobby-urile care îmi umplu restul anului devin vocaţie, sursă de venit şi de satisfacţii. Prin comparaţie, meseria mea, destul de prost remunerată în ţară, ar putea fi socotită un hobby căruia i-am acordat ceva mai multă atenţie, din moment ce am decis totuşi să studiez pentru a mă forma ca actor.

Ştiu că pot părea împrăştiată, dar nu schimb pasiunile ca pe ciorapi şi nici nu le colecţionez, acum nu mai am nici o treabă cu geografia şi nici gimnastica ritmică nu mă mai prinde. Sînt serioasă cînd vine vorba de hobby-urile mele pentru că îmi fac bine cu adevărat, mă completează, mă disciplinează şi mă formează continuu. Operez o selecţie şi probabil că toată viaţa voi fi înclinată să urmez activităţi care implică o anume manualitate, poate pentru că mi-a plăcut foarte mult să am două zile de atelier pe săptămînă, timp de patru ani. Sigur, ştiu că asta se întîmpla cînd aveam 14 ani şi că acum nu s-ar mai putea, în ruptul capului, dar îmi place să am preocupări care se cuantifică în obiecte, îmi plac rezultatele palpabile şi mi-ar plăcea să am mai mult timp pentru asta. Mă bucur de încurajare din partea prietenilor şi a familiei şi ştiu că acum aş avea un răspuns coerent la clasica întrebare de oracol „Care sînt hobby-urile tale?".

Cusutul a devenit o treabă serioasă, am angajat un colaborator.

***Maria Popistaşu** este actriţă.*

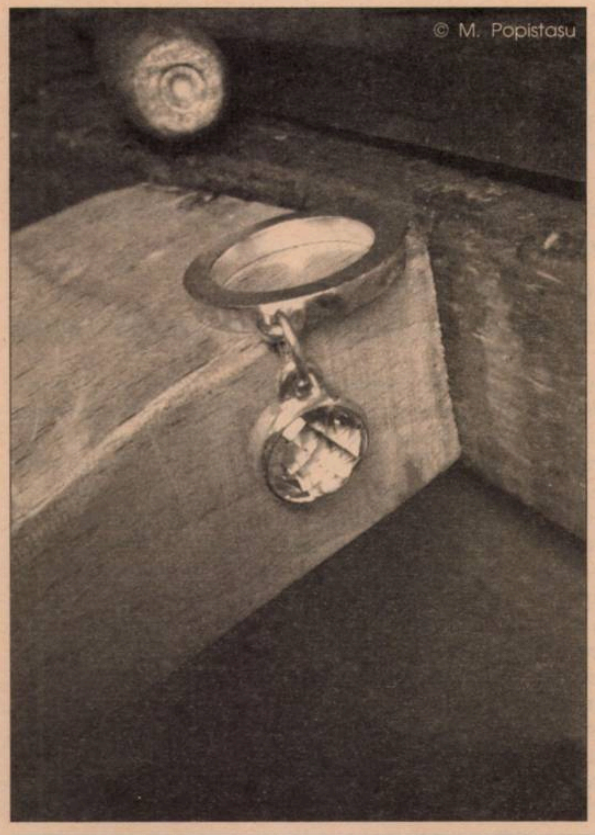

© M. Popistaşu

„Fără pasiuni, viaţa e searbădă"

interviu cu Răzvan PENESCU

Oamenii cu care lucraţi la birou mai au timp pentru hobby-uri? Sau şi-ar dori să le aibă?

Cei mai mulţi dintre cei cu care lucrez la birou au hobby-uri, sau mai bine spus pasiuni. Unii dintre angajaţii noştri aleargă, citesc literatură, merg la teatru sau la cinema, dansează sau cîntă, se ocupă de site-uri culturale, gătesc (cu pasiune şi improvizînd), scriu articole fără legătură cu activitatea de la birou, fac fotografii (unii foarte bune), grădinăresc, înoată sau chiar fac polo (la nivel de vîrf, ca parte din Naţionala de veterani a României), joacă tenis, fac excursii montane sau descoperă oraşe, merg la concerte, ajută copii sau bătrîni, asamblează nave în sticle sau fac aeromodelism şi multe altele. Deşi se aude că oamenii de multinaţională nu au timp, nu e neapărat adevărat. E drept că unii muncesc prea mult, e drept că există uneori deadline-uri presante care te solicită pe perioade scurte foarte tare, dar nu e mereu aşa şi în general compania nu încurajează (ceea ce e mai activ decît faptul că nu pretinde) munca regulată peste program. Evident însă că e important cum îşi face fiecare managementul timpului şi cum îţi faci timp pentru toate lucrurile care te pasionează în viaţa de după birou.

Nu îmi imaginez oameni care să nu îşi umple timpul liber într-un mod satisfăcător pentru ei şi care să reziste pe termen lung unei vieţi în care doar partea profesională contează. Nu pot să îmi imaginez oameni care să zîmbească dimineaţa cînd ajung la birou în lipsa unor pasiuni. Nu pot să îmi imaginez oameni care să vorbească (mereu şi exclusiv) în pauza de masă despre proiectele lor de birou şi care nu îşi povestesc pasiunile, bucuriile, planurile.

Credeţi că e important să ne cultivăm pasiunile?

Evident că e important. Fără pasiuni, viaţa e searbădă. Fără pasiune – şi asta e valabil şi pentru ceea ce faci la birou, nu doar pentru ceea ce faci în afara lui – viaţa e chinuitoare. Ideal e ca în fiecare moment al vieţii tale să te afli într-un loc în care te simţi bine şi în care investeşti pasiune. E drept că e o diferenţă între a scrie un raport pentru un client şi a juca tenis, dar dacă ai în minte scopul pentru care faci activitatea respectivă, dacă te gîndeşti la beneficiarul lucrului pe care îl faci (fie el client sau tu şi partenerul din jocul de tenis), dacă investeşti în ceea ce faci dorinţa de a ieşi perfect şi bucuria de a descoperi un mod de a ajuta pe cel care are nevoie de ceea ce faci, atunci diferenţele se estompează.

***Răzvan Penescu** este senior manager, PriceWaterhouseCoopers şi coordonatorul portalului cultural www.literne.ro.*

Florin DUMITRESCU

De la clubul copiilor la supermarket

Preşcolarii învaţă să facă primele socoteli de pe abţibildurile magnetice aflate în ambalajul unui iaurţel. Şi fac cunoştinţă cu primele noţiuni de taxonomie animală din cărţile de joc pe care le colecţionează laolaltă cu părinţii, dacă aceştia cumpără mărfuri de o anumită sumă, dintr-un anumit lanţ de magazine. Copiii mai măricei învaţă să asambleze jucării simple, cu ajutorul setului de piese pe care îl descoperă într-un ou de ciocolată.

Adaptarea noastră la societatea de consum e atît de avansată, încît nu ne mai miră faptul că supermarketul deja se ocupă cu o parte din educaţia copiilor noştri; cu deprinderea şi cultivarea celor dintîi hobby-uri.

Albumele cu stickere sînt de mult un obiect de *loisir* folosit ca instrument de marketing. În colecţia de reclame vechi a lui Florian Ciobanu, expusă astă-primăvară la IAA, a putut fi admirat setul complet de cartonaşe colecţionabile cu tema Casei regale a României, lansat la începutul secolului trecut, de către o celebră marcă de ciocolată (revenită pe piaţa noastră după deceniile socialiste), cu scopul de a impulsiona vînzările; printr-un mecanism de marketing care în acea vreme, şi la noi, şi aiurea, făcea pionierat. Cartonaşele din vremea străbunicilor sînt impecabil tipărite color şi au un fason calitativ care le lipseşte urmaşelor lor de azi, dotate cu adeziv pe verso (cam diferenţa dintre monarhie constituţională şi republică anomică)...

Oul (Kinder) sau găina (hobby)?

Care e cauza şi care efectul? Hobby-ul stimulează vînzările sau, dimpotrivă, obişnuinţa de consum e cea care induce hobby-ul, prin intermediul cumpărării? Varianta a doua, deşi în aparent răspăr, defineşte o anumită practică a multinaţionalelor. Cititorii au mai putut afla din paginile *Dilemei vechi* cum brandul Bergenbier, care rula în anii '90 o reclamă cu *bungee-jumping*, sport practic necunoscut pe atunci românilor, a preferat să implanteze în diverse puncte turistice ale ţării instalaţii de salt în coardă, decît să-şi adecveze mesajul la jocuri sportive mai de-ale locului. (Avea s-o facă peste cîţiva ani, asociindu-se cu fotbalul, ca sponsor al Naţionalei.)

În cazul produselor pentru copii, schema binară devine triunghiulară. Între lansatorul de mesaj şi micuţul său receptor apare un nou pol – părintele – care introduce în relaţie o nouă latură – educaţia. Îi cumpăr odraslei ceva hrănitor (sănătos, util... „benefic"), mai ales că produsul e dotat cu un apendice instructiv: iată raţionamentul pe care îl face cumpărătorul adult, în numele consumatorului direct, considerat la vîrsta lipsei de discernămînt.

Totuşi, există ceva ce micul consumator discerne perfect, de la cele mai tandre vîrste. Logouri, cîntecéle, culori heraldice, anumite intonaţii, mai tîrziu anumite sloganuri şi formule retorice – toate aceste componente ale branding-ului şi publicităţii intră cvasi-instantaneu în cutiile cu jucării mentale. Consecinţele se extind pe măsură... Aşa ingenui cum îi credem, copiii vor şti cel mai bine că abţibildurile magnetice sînt (de la) Danonino, că jucăria asamblabilă e din oul Kinder; iar cartonaşele taxonomice, care pot fi colecţionate în album, sînt (de la) MegaImage. De cele mai multe ori, aceste cartonaşe, cu toate informaţiile lor despre hazliile comportamente ale animalelor, nu lîncezesc prea mult în album. Cu ele se pot juca mai multe jocuri de cărţi, printre care şi macao (sau uno, cum i se spune mai nou, după moda occidentală). Acest joc, a cărui regulă e să decartezi cît mai repede, şi-a luat numele de la parola pe care trebuie să

„Dacă îţi place ceea ce faci, niciodată nu va fi o muncă."

CONFUCIUS

o strige unul dintre jucători atunci cînd rămîne cu o singură carte în mînă: macao! (respectiv uno!). Practica în rîndul şcolarilor bucureşteni (cel puţin) este ca, în jocul cu cărţi Megaimage, să strige, în loc de „macao", Megaimage! Atenţie: nu este vorba de vreo regulă impusă de operatorul comercial, de vreo regulă scrisă pe vreun ambalaj sau material publicitar. E pur folclor infantil. Este pură şi necondiţionată loialitate faţă de brand.

Iată doar o parte a unei întregi culturi a colecţiilor de „surprize" şi ambalaje, cu tradiţii de decenii, din vremea cînd „generaţiile cu cheia de gît" colecţionau pachete şi „surprize" de gumă, capace de bere etc. cît mai exotice posibil (băieţii) şi şerveţele, săpunuri, doze goale de spray etc. „primite de afară" (fetele). Aceste piese căpătau – cum capătă şi astăzi urmaşele lor comercializate „la liber" – diverse funcţiuni şi roluri, pe lîngă acela primordial de *collectables*. Pot deveni piese ale unei game ample de jocuri, de la liniuţă pînă la *memory*, trecînd prin macao/uno, jocul familiilor şi alte jocuri de cărţi. Mai mult, jucăriile colecţionabile (inclusiv apendicele comerciale de tip „surpriză") se pretează perfect diverselor relaţii de schimb/troc între copii a căror complexitate ar trebui să ne schimbe părerea în privinţa ingenuităţii economice a copiilor. De la dubluri pînă la rarităţi, există o întreagă scală de valori cvasimonetare, care, sub cupola jocului, se pot încadra în sisteme cvasifinanciare. Într-un studiu despre colecţionabilele de tip pokemon, antropologul Bogdan Iancu demonstrează că relaţiile de schimb, pe care le stabilesc între ei copiii colecţionari, „reconstituie în mic" piaţa financiară, cu feluritele ei tertipuri: concurenţă, cartelare, valorizare forţată etc. (Asta ca să ne resemnăm complet în privinţa naivităţii economice a puştilor...) Dintr-o perspectivă mai largă, hobby-ul colecţionării de „surprize" şi jucărioare prefigurează sistemul consumerist bazat pe complexele de ruşine/aspiraţie socială tipic societăţii de consum: Gigel are colecţia mai mare (albumul mai complet) decît mine; Maricica are piese mai rare, deci mai valoroase; trebuie să-i egalez, să-i depăşesc etc.

Se poate spune, din perspectiva critică a protecţiei consumatorilor, că marii anunţători îşi condiţionează efectul educativ (social? Merită să le oferim copiilor un pic de bucurie colorată şi de educaţie condensată, pentru preţul imaterial (adăugat celui de pe bonul fiscal) al fidelizării faţă de valorile unui brand sau altul? Vor deprinde ei în timp atîta înţelepciune merceologică, încît să dobîndească obiectivitatea şi reflexele de autoprotecţie necesare? Aşa cum am fentat noi regimul anterior – vor reuşi copiii noştri să fenteze, cu abilitatea consumatorului conştient, sistemul brandurilor, al modelor şi fantasmelor comercialiste?

cotit „benefic" de către părinţii-achizitori) exercitat colateral asupra copiilor prin expunerea acestora la acţiunea comunicării de brand, a publicităţii, a sistemului de fidelizare mercantilă. Se poate spune, pe de altă parte, că sistemul de agregare a copiilor şi tinerilor în activităţi educative, sportive, culturale, pe plan şcolar şi extraşcolar, este în momentul de faţă un eşec al statului român. Responsabilitatea *loisir*-urilor şi defulărilor juvenile a fost însuşită, treptat (în mod natural, ar spune liberalii) de către operatorii privaţi. Iar aparatul de marketing al acestora (în chip la fel de natural...) tinde să aplice taxa loialităţii, a favorabilităţii de brand, dacă nu chiar a înregimentării.

Ce se întîmpla în socialism?

Nu trebuie să fii nostalgic obsesiv cu secera şi ciocanu-nfipte-n creier ca să recunoşti evidenţa. Statul de pînă-n '89 era capabil să asigure baze sportive şi „de agrement", cercuri de activităţi, diverse modalităţi de agregare socială extraşcolară. Subcultura surprizelor şi a colecţionabilelor „de la pachet" era tolerată şi cvasicontrolată, pe de o parte; iar, pe de altă parte, se ajunsese în anii '80 ca orice copil sau tînăr să fie implicat, sub o formă sau alta, în mişcări naţionale de tip Daciada sau Cîntarea României. Obligaţie, *ergo* lipsire de libertate. Egal nesocotire a drepturilor omului etc. Şi, de asemenea, trebuie spus: toate aceste forme de educaţie, de cultivare a aptitudinilor şi de canalizare a energiilor juvenile erau subordonate ideologic. Orice navomodel era construit ca omagiere a glorioasei flote socialiste; orice transmisiune de radioamator zbura către lumea largă înaripată de spiritul comunismului triumfător... Se ştie că orice serbare sau bal de boboci prevedea, înainte de discotecă, o prelucrare ideologică din partea organizatorilor. Cît era îndoctrinare reală în acele practici şi cît mutualism convenţional, de supravieţuire? Teza înregimentării ar putea fi lesne contrazisă de faptul că generaţia cea mai expusă la propagandă (aşa-zişii „decreţei") este cea care l-a răsturnat pe Ceauşescu...

O dilemă nouă

Era „mai benefic" sau „mai malefic" atunci, faţă de acum? Revine adulţilor să decidă. Părinţilor care ieri erau copii şi bunicilor care ieri erau părinţi. Cumpărătorilor discernabili de azi, care constată că şi copiilor lor li se pretinde o taxă ideologică – una capitalistă, consumeristă, de tip „occidental". Devotamentul faţă de partidul-stat a fost înlocuit cu loialitatea de brand. Merită să consimţim la acest contract

Devotamentul faţă de partidul-stat a fost înlocuit cu loialitatea de brand.

Florin Dumitrescu *este poet, publicitar, autorul blogului textier.ro.*

Mălina VOICU

Timp liber și modernitate

Timpul liber şi preocuparea pentru felul în care ni-l petrecem ţin mai degrabă de modernitate şi postmodernitate. Pînă în secolul al XX-lea, oamenii erau preocupaţi foarte puţin, sau chiar deloc, de cum să-şi petreacă timpul liber. Asta nu înseamnă că în societăţile tradiţionale nu existau momente în care oamenii se opreau din muncă pentru a sa odihni. Însă interesul pentru ce facem în orele în care nu muncim şi cum ne petrecem vacanţa au apărut tîrziu, odată cu tehnologizarea, care a scurtat timpul necesar producţiei de bunuri, şi cu dezvoltarea mijloacelor de comunicare în masă şi a mijloacelor de transport rapid, care ne ajută să acoperim distanţe foarte mari în timp foarte scurt.

În societăţile tradiţionale, centrate pe producţia agricolă, timpul oamenilor se împarte în timp dedicat muncii şi timp de odihnă. Producerea de bunuri necesită de obicei un efort foarte mare din cauza slabei dezvoltări tehnologice, iar munca ocupă cea mai mare parte a timpului. În zilele de sărbătoare, în care nu se munceşte, posibilităţile de petrecere a timpului sînt limitate, iar plecările din localitate sînt rare. Rămîn astfel cîteva variante: cîrciuma – pentru bărbaţi, hora, balul sau discoteca în variantă modernă – pentru tineri şi biserica – pentru toţi membrii comunităţii. Modernizarea a adus tiparul şi producţia de carte în masă, cinematograful, radioul şi televiziunea, precum şi posibilitatea de a călători la distanţă, mult mai rapid. La întrebarea „Ce fac oamenii în timpul liber?“ nu mai există trei variante de răspuns, ci un număr mult mai mare de alternative şi combinaţii posibile.

„Pasiunea preface adesea într-un scrîntit pe cel mai inteligent om şi le dăruieşte adesea inteligenţă chiar şi celor mai proşti.“

La Rochefoucauld

Asta nu înseamnă că este uşor să dai un răspuns. Societatea românească este una în care inegalităţile sociale s-au adîncit în ultimii 20 de ani, atît din punct de vedere al timpului disponibil, cît şi în ceea ce priveşte variantele de petrecere a timpului liber. Ruralul românesc nu s-a depărtat foarte mult de comunităţile rurale tradiţionale, în care oamenii nu aveau timp liber şi, chiar dacă îl aveau, nu prea aveau ce să facă cu el. Acum cîţiva ani am făcut o serie de interviuri într-un sat din Bărăgan şi unul dintre punctele atinse de ghidul de interviu se referea la cum îşi petreceau oamenii timpul liber. Intrebarea a stîrnit în mai toate interviurile mirare, venită din neînţelegerea ideii de timp liber. Răspunsul pe care îl primeam la întrebare era: „Timp liber?! Ce e aia timp liber? Eu nu am aşa ceva!“. Cît despre timpul în care nici nu munceşti, nici nu te odihneşti, acesta era disponibil foarte rar şi se petrecea în familie sau în discuţii peste gard cu vecinii. Cu alte cuvinte, resursele de timp erau limitate, oferta locală – extrem de redusă, iar resursele financiare de investit în petrecerea timpului liber aproape inexistente.

Modernizarea a adus tiparul şi producţia de carte în masă, cinematograful, radioul şi televiziunea.

Dacă mă gîndesc însă la România oraşelor mari, prima asociere care îmi vine în minte legată de timpul liber îl reprezintă mall-ul şi, probabil, măcar o vacanţă pe an la Marea Neagră sau la munte. Mall-ul este locul în care românii de la oraş, care dispun de nişte resurse financiare, merg să vadă un film, să mănînce, să facă *shopping*, să facă sport sau să se întîlnească cu prietenii. În ultimii zece ani, mall-urile au cunoscut o înflorire deosebită în marile oraşe, oferind o alternativă „occidentală“ de petrecere a timpului liber. Este un semn al schimbării sociale care a avut loc în ultimele două decenii, românii importînd instituţii şi modele de comportament şi consum din „Vest“. Este un proces firesc de aliniere la societăţile din jurul nostru, care însă subliniază din nou diferenţele care există între rural şi urban, între oraşul mare şi cel mic, între românii cu bani, care afişează un stil de viaţă occidental, şi cei care au acces la puţine resurse în termeni de timp şi de bani.

Cum le place românilor să-şi petreacă timpul liber? Greu de dat un singur răspuns sau de găsit un număr rezonabil de alternative. Diferenţele sociale se adîncesc pe zi ce trece, iar modalităţile de petrecere a timpului liber se îndepărtează tot mai mult unele de altele. România urbană, bogată în resurse, se apropie tot mai mult de stilul de viaţă occidental, în timp ce părţi din România rurală sînt încă departe în timp.

***Mălina Voicu** este sociolog.*

„99% din CV-uri au căsuţa pentru Hobby completată“

interviu cu Larisa SRAER

Oamenii îşi mai trec în CV-uri lucrurile care îi pasionează?

99% dintre CV-uri au căsuţa pentru „Hobby“ completată, pentru că, de multe ori, oamenii folosesc un format standard de Curriculum Vitae şi au impresia că trebuie să completeze toate căsuţele. Cînd încerc să aflu mai multe despre aceste hobby-uri, îmi dau seama că, de fapt, nu vorbim despre o pasiune în adevăratul sens al cuvîntului (definiţia mea ar fi: un lucru/o activitate de care eşti foarte interesat şi pe care îl/o practici în mod constant, ceva în care investeşti timp şi resurse financiare pentru a îl/o hrăni şi a îl/o menţine vie), ci mai mult lucruri/ activităţi de care eşti mai interesat decît de altele.

Pentru un angajator, aceste informaţii (care se referă la felul în care îi place unui candidat să-şi petreacă timpul liber) contează?

Compania noastră încurajează foarte mult ideea de echilibru între viaţa profesională şi viaţa personală. Sîntem de părere că un angajat performant este unul care reuşeşte să păstreze un astfel de echilibru implicîndu-se în diferite activităţi în timpul liber, care să-i aducă satisfacţii, să-l relaxeze şi să-l ajute să ducă o viaţă armonioasă. În măsura în care există informaţii în CV despre hobby-uri, noi le găsim binevenite, pentru că ne ajută să ne conturăm o imagine mai clară şi cu mai multe detalii despre un potenţial angajat.

Se întîmplă vreodată ca un hobby să departajeze doi candidaţi pentru acelaşi post? Sau, din contră, un hobby înseamnă că acel om îşi preţuieşte mai mult timpul liber, ceea ce pentru un angajator nu sună întotdeauna prea bine.

„În mod sigur pentru ceea ce iubeşti ai de plătit un preţ.“

Agatha Christie

Criteriile de selecţie pentru fiecare job sînt clar stabilite (studii, experienţă etc.), prin urmare hobby-urile nu sînt un criteriu de selecţie propriu-zis. Însă, firma noastră alege candidaţi cu un bagaj de cunoştinţe şi de experienţe cît mai variat, tocmai pentru a crea o echipă multidisciplinară şi versatilă.

Ce îi spune o menţiune de felul: colecţionez cutii de chibrituri, căni sau maşini, unui specialist în resurse umane care citeşte un CV şi trebuie să-i facă un portret psihologic acelui candidat?

Pentru a contura profilul psihologic al unui candidat apelăm de obicei la cîteva teste standard, care sînt interpretate apoi de specialişti în domeniu.

Dar dacă aş regăsi aceste hobby-uri în CV, m-ar interesa foarte mult cum a pornit această pasiune şi ce satisfacţii îi aduce ea candidatului. Probabil m-aş aştepta ca persoana care colecţionează chibrituri să fie o persoană foarte minuţioasă, cea care colecţionează căni să fie o persoană volubilă, sociabilă, creativă, iar cea care colecţionează maşini – o persoană cu înclinaţii tehnice.

Care sînt hobby-urile cel mai des menţionate?

Cele mai des întîlnite: să călătoresc, să merg la film, să ies cu prietenii, muzica, dansul, înotul, Internet/calculatoare etc. Cîteva din cele care se regăsesc mai rar în CV-uri: cititul, fotografia, *mountain hiking*, limbile străine, muzica clasică, *snorkelling* etc.

Dumneavoastră aveţi vreun hobby?

Da, îmi place să colecţionez obiecte de decoraţiuni interioare moderne: măşti, tablouri, obiecte de mobilier etc. De asemenea, în ultima perioadă, mă interesează foarte mult literatura legată de felul în care copiii se dezvoltă şi cum noi, părinţii, îi putem ajuta să se descopere, să se accepte şi să beneficieze de toate experienţele călătoriei lor în viaţă.

***Larisa Sraer** este HR Senior Consultant PriceWaterhouseCoopers România*

■ http://www.jaylenosgarage.com/ – „Undeva, în California de Sud – o lume a filmelor, magiei şi fanteziei – se află colecţia de maşini a lui Jay Leno: The Big Dog Garage. În primul rînd, garajul nu este un muzeu. Jay nu cumpără maşinile şi motocicletele ca obiecte de muzeu, ci pentru că îi place să meargă cu ele. În total, colecţia cuprinde peste 100 de ani de istorie automobilistică. Cele mai vechi maşini sînt un Baker electric şi un Stanley Steamer, ambele din 1906, iar cea mai nouă este un Corvette din 2006. În colecţie se găsesc şi maşini rare, cum ar fi un Monteverde, un Bugatti Atlantic şi o motocicletă cu turbină. Dar maşina specială pentru Jay, din întreaga colecţie, este un Buick din 1955 – nu e doar prima maşină cumpărată de el, ci şi cea cu care a venit în California.“

Patricia MIHAIL

O lume întreagă

Se întîmpla după Revoluţie, înainte de era păpuşilor Barbie şi Cindy, de urşi pufoşi în mărime naturală, dragoni magici sau Harry Potter, cînd iernile erau pline de zăpadă, iar verile ni le petreceam în faţa blocului, jucînd şotronul şi mîncînd îngheţată la cornet. Aveam vreo 5-6 ani, cînd am primit de la tata un trenuleţ *Komplett Anlage* (adică o instalaţie completă: locomotivă, vagon de cărbuni plus alte două vagoane, şină circulară). Mă jucam cu el în fiecare zi; l-aş fi putut privi la nesfîrşit, rotindu-se de zor pe micuţele lui şine... Dar povestea nu a durat prea mult, au urmat alte jucării, păpuşile şi-au luat locul cuvenit, astfel că trenuleţul a ajuns într-un dulap, părăsit şi uitat. Anul trecut, de Crăciun, am cotrobăit prin toată casa după el, pînă i-am dat de urmă. Am întins instalaţia pe covorul din sufragerie, în faţa bradului, ca în vremurile copilăriei. O oră întreagă nu m-am desprins de el – trenuleţul meu drag încă funcţionează.

Atelierul de trenuleţe

Acum două săptămîni, am păşit în Atelierul de trenuleţe din Bucureşti, unde l-am cunoscut pe Mihai Crăciun – iubitor de trenuleţe, colecţionar de mic –, a cărui poveste începe cam ca a mea, dar ia repede o cu totul altă direcţie: „Am primit un set de la bunicul meu, cînd aveam 5 ani. Şi a devenit imediat jucăria preferată – pe aceea o voiam mereu. Dar fiind o jucărie valoroasă – era adusă din RDG, fiind o raritate pe vremea aceea –, aveam voie să mă joc cu ea doar sub supravegherea bunicului, care făcuse un program, numai duminica...“ Nu am apucat să îl întreb de alte jucării ale copilăriei sale, că dl Crăciun a continuat să îmi vorbească despre fascinaţia sa pentru trenuleţe şi cum şi-a dezvoltat o colecţie personală, în timp. A început prin a căuta prin magazinele de la noi, a făcut schimburi cu prietenii, iar după ’90 a ajuns în Germania, de unde şi-a adus nenumărate trenuleţe. Un adevărat rai al celor pasionaţi în domeniu – după cum aveam să aflu – are loc, în fiecare an, la Hamburg – cea mai mare expoziţie de trenuleţe şi machete din lume: *Miniatur Wunderland*. „E un fel de Mecca a domeniului. Toată lumea trebuie să facă o călătorie o dată în viaţă la Hamburg“ – îmi mai spune. Ulterior, prin 2002, văzînd că mai mulţi prieteni şi colegi erau interesaţi şi dornici să cumpere, s-a lansat şi în comerţ, deschizînd un magazin online cu trenuleţe aduse din Germania. Simultan, s-a apucat şi de modeling feroviar, învăţînd treptat ce şi cum, experimentînd, dezvoltînd tehnici proprii, alături de un grup de prieteni.

© Atelierul de trenuleţe

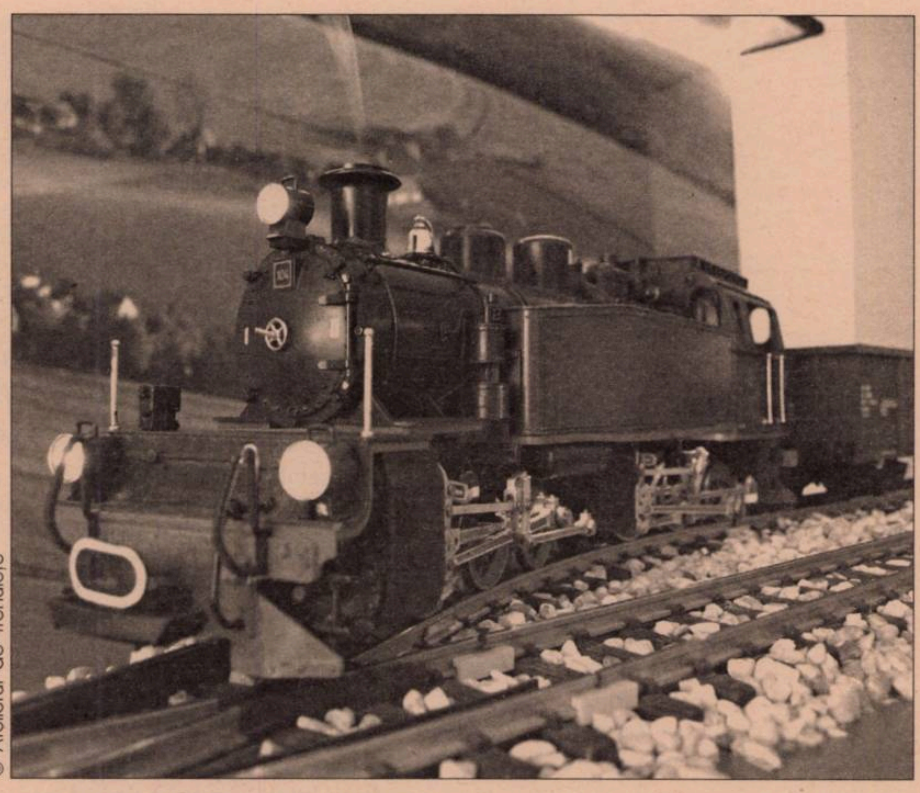

© Atelierul de trenuleţe

Aşadar, cîţiva ani mai tîrziu a început împreună cu soţia sa, Gabriela, un nou proiect – „Atelierul de trenuleţe“. „Prima dată cînd ne-am cunoscut şi i-am arătat colecţia de trenuleţe s-a gîndit că... e de rău. Dar apoi, începînd să facă machete, i-a plăcut şi ei ideea de lucru în detaliu, migala, ambiţia de a face totul ca în realitate. Aceasta este tentaţia la modelingul feroviar – cînd faci poză pe machetă, să juri că eşti pe stradă.

Pare o joacă, dar cînd lucrezi la o astfel de machetă spui o poveste.

Şi asta e foarte greu, mai ales la scară mică. Asta a atras-o, îmbinînd şi faptul că ea îşi dorea să se implice într-o activitate pentru copii.“ „Atelierul“ este o idee mai veche şi a fost început în colaborare cu Palatul Copiilor, luînd amploare însă în 2010, cînd a fost mutat în spaţiul actual. Cursurile sînt coordonate de dna Crăciun şi au loc aproape în fiecare zi, pe grupe, fiind mai mult de 80 de copii înscrişi în momentul de faţă. Mă uit în jurul meu – acum este linişte, nu sînt cursuri, de aceea am şi putut intra în atelier. Dar cînd sînt copiii prezenţi, lucrurile devin serioase. Căci acesta nu este un loc de joacă, ci un atelier de modeling feroviar în toată puterea cuvîntului. Aici, fetiţe şi băieţi de vîrste diferite învaţă, sub supravegherea şi îndrumarea dnei Crăciun, să construiască machete şi diorame, mînuind unelte de măsurat, decupat şi lipit, modelînd plastilină, lut sau ipsos, vopsind şi decorînd. Dl Crăciun îmi arată mici machete, realizate de copii de 5-7 ani, întorcîndu-se apoi spre diorama dinspre fereastră: „Aceea e făcută împreună cu grupa de avansaţi“. Apoi adaugă: „La pante, la curbe, trebuie să se respecte nişte reguli, dar, în rest, totul depinde de fantezie, nu avem constrîngerile din realitate. Pot schimba muntele dacă nu îmi place, pot pune o cascadă într-un loc, şi-apoi să o mut...“

Ideea unei lumi miniaturale, cu toate detaliile unei lumi reale, dar pe care o poţi imagina (şi controla) aşa cum vrei, este ceea ce îi atrage atît pe copii, cît şi pe adulţi. Pare o joacă, dar cînd lucrezi la o astfel de machetă spui o poveste. Prin urmare, atenţia pentru detaliu este esenţială şi nimic nu este întîmplător. „Frumuseţea, atunci cînd faci o machetă, este că o faci atotcuprinzătoare, creezi o lume întreagă pînă în cele mai mici detalii – forme de relief, străzi, clădiri, omuleţi etc.“ – continuă el. Cînd îl întreb de ce trenuleţe, şi nu maşini sau avioane, îmi răspunde zîmbind: „La mine, ca pentru mulţi alţii, se combină fascinaţia pentru trenuleţe cu cea pentru trenurile reale. Pînă la urmă, tot o pasiune pentru maşini este, dar pentru unele mult mai mari... În plus, te duc într-o cultură vastă – implică multă geografie, istorie, precum şi geometrie sau peisagistică. Nu-i vorba doar de trenuleţ în sine, ci de toată povestea din spate, care te ajută să înţelegi, de exemplu, de ce vagonul roşu nu a circulat niciodată cu cel verde. Sînt nişte detalii pe care colecţionarii şi pasionaţii le ştiu“. Şi pe care le învaţă acum şi copiii – aş adăuga eu –, pe de o parte, în timpul orelor propriuzise de modeling feroviar, pe de alta, prin organizarea de expoziţii şi excursii tematice. (Spre exemplu, în luna iunie a fost organizată o tabără în Maramureş, pentru a vedea Mocăniţa de pe Valea Vaserului – Calea Ferată Forestieră din Vişeu de Sus.)

Terasa „La trenuleţe“

„Scoate abur?“, îşi întreabă o domnişoară prietenul. „Nu, ţi se pare.“ „Ba da, scoate abur“, zîmbeşte ea, urmărind atentă trenuleţul. Ne aflăm acum la terasa de lîngă atelier, intitulată – cum altfel? – „La trenuleţe“. Deşi are doar vreo zece mese, aceasta a atras, în scurt timp, o mulţime de curioşi. Toţi vor să vadă „locul unde berea vine cu trenul“. Ideea e simplă, cel puţin la prima vedere – fiecare masă poartă numele unei gări de pe Valea Prahovei (aşadar, dacă vreţi să evitaţi traficul şi să ajungeţi la Predeal, Sinaia sau Braşov în maximum o oră, puteţi da o fugă pe strada Maior Coravu din Bucureşti). Pe masă veţi găsi un cleştişor şi „bilete de tren“, pe care le compostaţi în funcţie de ce vă alegeţi din meniu. Comanda este apoi preluată de Drezina Şefă, iar una dintre cele trei locomotive (Aburica, Musculosu sau Fîşneaţa, după cum vă e norocul) vă aduce băutura cerută. Floare la ureche! Asta pînă aflu că dedesubt este un păienjeniş de fire uriaş – peste 2 kilometri de fire electrice. Dl Crăciun îmi explică: „Noi am făcut machete foarte mari şi ne-am dezvoltat şi o electronică şi un soft proprii pentru a le controla. Avem şi modelişti, şi un electronist specializat; partea de soft o fac eu – meseria mea e de programator. Cînd e cazul, toată lumea contribuie, şi copiii, şi prietenii“.

Toate-s bune şi frumoase, pînă la bani. „Este o pasiune costisitoare“ – îmi confirmă el. „Pasionaţii spun că nu-i aşa, că recunoaşterea şi satisfacţia sînt mult mai mari... Şi e adevărat, dar investiţia numai pentru partea de terasă a fost în jur de 20.000 de euro. Fiecare element de pe machetă costă. Locomotivele – vreo 2000 de euro, cele micuţe – 200-300. Punem un felinar – 10 euro. Un semafor e 20-25. Şi cînd pui unul, nu e suficient, trebuie 10. Plus manopera – e foarte multă muncă în spate.“

Într-adevăr, eforturile sînt pe măsura rezultatelor. Iar dl Mihai Crăciun este un om norocos, care a reuşit să îşi transforme pasiunea în mod de viaţă – o alegere făcută conştient, pe care nu o regretă nici o clipă. Cu 30 de ani de experienţă în spate, el ştie că fascinaţia oamenilor pentru trenuleţe nu va dispărea niciodată. De altfel, ori de cîte ori apare Aburica, Musculosu sau Fîşneaţa, adulţii redevin copii. „Am satisfacţia că fac un lucru care îmi produce bucurie. Iar cea mai mare bucurie este cînd văd că lumea intră şi începe să zîmbească...“

Augustin IOAN

Torcello. Acasă (2)

Ansamblul de la Torcello are, în cele două case romane de faţă, un muzeu. Ca să nu plătească, turiştii se fotografiază cu toţii doar pe bucata de rocă numită Tronul lui Attila: stînd pe el, cruntul rege hun ar fi împărţit versiunea sa de dreptate lagunei. Acolo însă, în muzeu, am văzut prima oară o cruce fractală: fiecărui braţ al crucii îi creşte o cruce şi pe fiecare braţ al acestora înmugureşte o alta şi aşa, cît a permis fierul cel negru din care este croită.

Dar nu de asta ne ducem la Torcello, ci pentru a privi cu atenţie catedrala Santa Maria Assunta. Ca orice bun exemplu care a trecut testul timpului, pe care îl dau studenţilor, catedrala are cîteva caracteristici esenţiale: 1. Despre primul, am vorbit deja în episodul precedent: nu este o clădire, ci un ansamblu articulat de obiecte edificate, cu diferite funcţii. 2). Catedrala este interesantă şi semnificativă de la orice distanţă am privi-o, şi de pe aeroportul Marco Polo, sau de pe ţărmul Veneziei, de la Fondamente Nuove, de unde ni se anunţă prin campanilla şi prin acoperişul bazilicii, dar şi de la distanţă microscopică, atunci cînd – anticipez puţin – privim sideraţi Judecata de Apoi, copleşitoare cum şi trebuie să fie, sau mozaicul pardoselelor). 3) Catedrala nu este o clădire, ci un proces, iar rezultatul, iarăşi, nu este un obiect, ci un palimpsest. Din secolul al VII-lea pînă cu cinci sute de ani mai tîrziu, şi pînă astăzi, cînd se restaurează campanilla, strat peste/lîngă strat, obiect nou lîngă/peste obiect vechi, mozaic peste frescă peste mozaic peste marmură nudă. Schimbările de soartă ale oraşului sînt vizibile în destinul ansamblului religios, atît în glorie, cît şi în decădere.

În orice caz, mi se pare relevant că, atunci cînd localitatea a pierit, pentru că laguna s-a colmatat în dreptul portului său, ea a fost folosită drept carieră de piatră pentru noua metropolă: Venezia, cea de peste lagună. Acesta este răspunsul dat celor care caută cu înfrigurare urmele unui oraş prosper, de peste 50.000 de suflete, în ierburile care ţiuie metalic de atîţia greieri, şi nu găsesc nimic. Oraşul şi-a urmat locuitorii. Mai puţin ansamblul catedralei, care a rămas aici neatins, devenind mănăstire şi, acum, muzeu. Singurătatea aproape absolută de acum îi priește.

Dar senzaţia pe care o dă oricui intră prima dată înăuntru aceasta este: deopotrivă de înălţare şi de învăluire. Sînt proporţiile bazilicii, de bună seamă. Sînt mozaicurile de aur, peste care tronează cel de pe peretele vestic, unde ne sînt povestite

© Commmons Wikimedia

Ponte di Rialto

pe registre, ca în benzile desenate, cerurile, cine le stăpîneşte, Judecata de Apoi şi tot ce mai trebuie să ştii ca lucruri de folos spre propria mîntuire. *Hieration*-ul, altar zicîndu-i-se astăzi, este înălţat cu cîteva trepte (şi locul înalt pe care soseşti se cheamă solee), iar în exedră este un mic amfiteatru, cu, în ax, tronul episcopului, amplasat cel mai sus în spaţiul sacru. Cel mai sus, adică aproape de semicalota unde un alt mozaic de aur o descrie pe Fecioara Maria cu Pruncul, în transcendenţa lor. De jur împrejur, acolo unde, astăzi, într-o biserică ortodoxă, ar sta sfinţii militari, sînt montate panouri de piatră dispuse simetric, tăiate cum sînt dintr-o singură lespede de marmură. Par să aibă proporţii de aur, dar nu am verificat. Astfel aşezate, ca la Sfînta Sofia, par exemple nenumărate de Teste Rorschach. Peste o parte din aceste panouri a fost, o vreme, frescă, apoi, apoteotic, mozaicurile de aur care predomină astăzi. Deasupra structurii care delimitează, lăsîndu-l vizibil, altarul, au fost amplasate tîrziu nişte icoane, dar orientate către oficiant, nu către naos.

Intrat în bazilică...
am ajuns acasă.

Deasupra capelei din dreapta altarului, cum privim spre el, chiar pe arcul care o desparte de naos, mozaicul ne aminteşte de cel de la Capela Sf. Zenon din bazilica Prassede de la Roma. Coborînd din nou către acesta, dacă ne putem desprinde ochii de pe pereţii bazilicii, am putea observa mozaicurile pardoselii, din intarsie de marmură, unele în manieră cosmatescă. Vorbind despre straturi, veţi observa că această pardoseală nu este prima: pe alocuri, sîntem lăsaţi să privim în profunzime, unde, la vreo două palme de suprafaţa vizibilă astăzi, se vede prima pardoseală, cu nimic mai prejos decît cea de acum...

Am reuşit să ajung pe Torcello, pentru a vedea acest ansamblu edificat, abia în 2010, şi l-am revăzut de curînd, pe îndelete. Anul trecut am poposit spre seară, cu un grup de studenţi cu care venisem să ne minunăm de Bienala de Arhitectură. Intrat în bazilică, după o vreme de muţenie, am reuşit să mai spun doar că eu nu mă mai întorc la Venezia, pentru că am ajuns acasă. Desigur, bravam: m-am întors spăşit, se înserase deja, la „acasa“ noastră temporară, de lîngă Ponte Rialto, apoi la aceasta, din patrie, de unde vă povestesc astăzi...

© C. Seier

Catedrala Torcello

Augustin Ioan *este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“ din Bucureşti.*

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!
Ai pînă la reducere 13%!
Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:
Marilyn Monroe
Charlie Chaplin
Capodoperele teatrului românesc
Opera
Primești o dată pe lună revista Dilemateca!
NOU!
Abonamente în străinătate
Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din țară, acum îi poți oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicațiile: **Cațavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Știință și Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din rețeaua VODAFONE LA 7115 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro
Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteți trimite în decursul a 30 de zile
Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informații la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioșcurile, caravanele și librăriile ADEVĂRUL

Poștă și partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plății și talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume.....
Compania* .....
Cod fiscal*.....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
județ/sector .....
cod poștal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieți în căsuță numărul de abonamente pe care doriți să-l contractați)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecția Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

și am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poștal ☐ OP nr. ..... din data .....

* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.

Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activități promoționale și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente și informații sunați la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 7^00 - 22^00 (luni - duminică), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

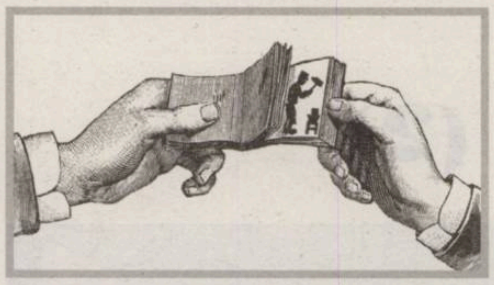

● **Călin Torsan, *O zi. Ultima*, Casa de pariuri literare, 2011.**

Marius CHIVU

feedbook

Cronica unei zile care nu anunță nimic

În *Recycle bun* (2007), naratorul cu același nume al lui Călin Torsan aduna de pe stradă tot felul de foi, hîrtii și bilețele încercînd să construiască o carte pornind de la textele (fragmentare) scrise acolo, punîndu-le într-un context imaginar, făcînd asociații, inventînd povești. Ca orice dublu auctorial, personajul era bibliotecar, scriitor, muzicant și familist blazat, un tip ușor misogin și mizantrop, inteligent, cult, reflexiv și autoironic, dar asocial și slobod la gură, ducînd o viață de artist integră, dar modestă. Cum am mai spus-o și altădată, personajul Călin Torsan era, de fapt, avatarul arhivarului Kranke ce apărea într-unul din textele volumului colectiv *Povestiri mici și mijlocii* (2004), un avatar asumat biografic. Derizoriul, stereotipia cotidianului, inadecvarea, comicul personajelor și al situațiilor surprinse, deseori, în tușe ușor absurde, toate acestea apăreau deja în primele povestiri ale lui Călin Torsan, scriitor minimalist și muzician experimentalist (a cîntat și cîntă în trupe precum Domnișoara Pogany, Einuiea, Nu & Apa Neagră, Jazzadezz și Avant'N'Gard) care reușește să facă literatură sau muzică din, relativ, foarte puțin. *Recycle bun* era, de fapt, o carte despre nimic, un roman al străzii (la propriu), fără intrigă, scris de mîna hazardului, colat din zeci de întîmplări și gînduri aleatorii, o carte-coș *in progress* a lucrurilor pierdute sau aruncate de alții – un experiment textualist de antropologie urbană, dacă vreți. Numai că ceea ce părea cartea unui povestitor fără poveste, aflat perpetuu în căutarea unor pretexte narative, era, de fapt, și expresia unei atitudini deopotrivă față de scris și față de existență: povestirea ca formă de transcendere a banalului cotidian, de cunoaștere și recuperare a fluxului existențial aparent fără sens sau al cărui sens nu se arată niciodată. O credință care-l apropia pe Călin Torsan de Sorin Stoica și care se vede și mai bine în acest nou roman (unde, de altfel, este și evocat).

Cum o spune și titlul – paradoxal însă, căci nu „deconspiră" mai nimic –, cartea este cronica ultimei zile din viața bibliotecarului scriitor-muzicant-familist, la gîndurile, părerile și acțiunile căruia sîntem martori de la ora zece seara cînd ajunge acasă, pînă a doua zi după-amiază cînd iese de la serviciu. Și de data aceasta *anything goes*, ca să mă exprim așa, cartea alcătuindu-se din totul și nimicul vieții personajului scriitor, din amintirile și din reflecțiile lui, din propriile întîmplări și istoriile auzite de la alții, o adevărată artă a amănuntului și a divagației, deci în afara logicii cronologice, fiind pusă în pagină de un narator deopotrivă verbios și pansiv, pus pe istorisit orice pare a avea vreo noimă sau vreun haz. Cum spune naratorul însuși: „Este vorba de un anumit tip de știință a alăturărilor. Ca în bucătărie, ca în borcanul cu murături". (Oare cît de voluntară este aici trimiterea la Flaubert!?) Dacă *Recycle bun* era un colaj al anonimatului public, *O zi. Ultima* este un colaj al sinelui, romanul fiind, de fapt, un *medley* de istorii, povestiri, anecdote și gînduri, un foarte lung culoar narativ prin ușile căruia intră și ies permanent personaje, situații și reflecții, o ficțiune construită predominant din ocoluri, digresiuni și paranteze precum o oglindă purtată de-a lungul propriei existențe și a propriei minți. Căci, deși e vorba de o banală zi, totul pare că își găsește un sens în procesul cunoașterii de sine. Spune personajul, la un moment dat: „Nu știu de unde vine nevoia de a-ți explica lucrurile prin cuvînt. De a te lua la trîntă cu trecutul, cu întîmplările, cu oamenii. De a sta mereu cu ochii beliți în oglinda care te arată exact așa cum ai fost. Pînă la urmă, asta este fiecare coală albă de hîrtie: o oglindă. Cartea ajunge astfel un labirint care te înghite încetul cu încetul, ca un anaconda răbdător, pentru a te scuipa după aceea, cu tot cu venin, în zeci de reverberații ale egoului. Omul este o sumedenie de oameni. De existența cărora ajunge să afle cu fiecare zi trăită. Cochetăria asta feminină, scăldatul în apele adînci ale unei oglinzi, ajunge să fie utilă. Te poate construi... Scriu și mă învăț. Scriu și mă înțeleg. Am la dispoziție timpul necesar acestei înțelegeri. Scriu și mă înalț din albeața colii, cu aripi de porumbel, de înger, mă rog, și de broască, dacă este nevoie. Pînă la urmă, pentru o aripă, esențial este zborul. Sau perechea ei. Nu culoarea. Două aripi negre poartă cioara către aceleași culmi la care năzuiește și porumba".

Pentru o zi, ultima, sîntem, așadar, în capul și în preajma personajului-scriitor, îi citim cartea existenței, îl urmărim și îl ascultăm pe unde-l poartă pașii și gîndurile ca-ntr-un *reality-fiction show* unde digresiunea este, cum spuneam, principiul de bază. Se adună astfel, în cuprinsul cărții, scene stradale, drumuri în provincie și discuții de familie, amintiri, întîmplări și vise, emisiuni de la televizor (poate pentru prima dată OTV-ul devine subiect literar) și horoscoape din ziar, poeme, versuri de șlagăre și manele, texte de pe etichete și comentarii de pe YouTube, un dicționar olfactiv, o descriere fantezistă a Bucureștiului și orașelor de provincie, copierea unor fragmente de roman erotic (în paralel cu o poveste de dragoste ce începe stîngaci și cast – unul dintre *highlights*-urile cărții), transcrierea definițiilor verbului „a fute" din variantele online ale DEX-ului și DMLR-ului și a tabelului conjugărilor ș.a. „Înconjurați de texte, asta sîntem", spune naratorul care, la un moment dat, face, fără s-o numească ca atare, teoria semnului lingvistic, pentru ca în alt loc să-și expună arta poetică astfel: „Un roman nu trebuie să aibă logică temporală. O carte este, de fapt, un nor de impresii. De păreri. Întotdeauna, scriitorul își dă cu părerea. Despre ce crede el de cuviință – și asta reprezintă subiectul cărții, în felul în care gîndește el că se potrivește –, iar asta este socotit a fi stilul său". În final, întreruptă de moartea (sinuciderea?) naratorului-personaj, cartea rămîne neterminată, textul conține inclusiv sugestii de noi fragmente și, cu un sfîrșit precipitat, arată ca un draft. Ca și viața imprevizibilă a personajului, romanul lui, digresiva cronică a propriei existențe, se termină prematur. „Norul de impresii" n-are o formă definitivă.

Precum personajul creat după chipul și personalitatea sa, Călin Torsan are un foarte dezvoltat simț al amănuntului, principiul său artistic fiind acela că literatura se ascunde în detalii. De altfel, repet asta, ca și Sorin Stoica, Călin Torsan face literatură din nimic – „doar" din observație și reflecție – și n-are nevoie de alt personaj în afară de sine, materia sa narativă fiind propria existență, deopotrivă banală și semnificativă, gravă și plină de umor, poetică și derizorie, frivolă și vulgară. După cum mărturisea într-un interviu, *O zi. Ultima* a fost „pentru o perioadă de timp, locul preferat de joacă" – așa că a băgat în această carte cam tot ce i-a trecut prin cap, precum un comedian care-și distrează spectatorul sărind de la una la alta. Din fericire, căci principiul acesta de aglutinare narativă este riscant, Călin Torsan este un umorist iconoclast cu un limbaj explicit și un fin simț al dramaticului, care-și poate orchestra textul pe mai multe niveluri de semnificații și expresivitate, în așa fel încît să te surprindă și să te țină în pagină. Astfel că, deși cartea lui este cronica unei zile care nu anunță nimic, reușește să ne spună, de fapt, cîte ceva despre toate.

Această a treia carte a sa (cu toate că apare la cea mai mică dintre editurile care l-au publicat pînă acum) este și cea mai bună. Călin Torsan este pe cale să devină un minimalist major.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Kiyoko Murata, *Ceaunul*, traducere din limba japoneză de Ruxandra Mărginean Kohno, Colecția „Cartea de pe noptieră", Editura Humanitas, 2011.**

O bunică dintr-un sat nipon fără nume își găzduiește peste vară nepoții (patru adolescenți – două fete și doi băieți), dar, cum nu se pricepe la gătit, lasă bucătăritul în seama uneia dintre fete. În centrul acestei lumi se va afla, de la bun început, „ceaunul mare, negru, de tuci" în care se produc tot felul de minunății (de pildă, creveți cu lujeri de nufăr). Minuni sînt însă și în rest. Toate din jur au în ele ceva vrăjit – începînd de la pădurea de cedri, cascada ascunsă în iarba înaltă sau casa de rugăciuni de sub un uriaș copac de camfor, pînă la orga cea răgușită a bătrînei sau micile umbre ale mărunțișurilor din casă, inclusiv ale farfuriilor vechi și desperecheate, „care pictate cu Dharma, care cu vinete sau castraveți". Și-apoi mai sînt poveștile de familie ale bunicii, a cărei memorie – ușor rătăcită, ușor năzărită – iscă mare tulburare în rîndul junilor nepoți, laolaltă cu exclamări de genul: „Cum se mai murea altădată!", „Morții sînt niște ființe ciudate!" sau „Cînd mori, nu mai poți mînca nici pepene..."

De fapt, în aburii *Ceaunului* se toarce – cețoasă și hipnotică – una dintre cele mai stranii proze despre aventurile eredității. Mendel, tătucul geneticii moderne, și-a stabilit legile lucrînd cu boabe de mazăre. Romanciera Kiyoko Murata, care are cromozomul poeziei în scrisul său, lucrează cu baloanele de săpun ale istoriilor depănate de o bunică pe cît de fermecătoare, pe atît de greu de luat în serios. Dar o bunică fascinantă, orice s-ar zice, indiferent că înfruntă ploaia din final cu un prosop alb împăturit pe cap (în carte) sau cu o umbrelă neagră întoarsă de vînt pe dos (în filmul lui Kurosawa făcut după carte).

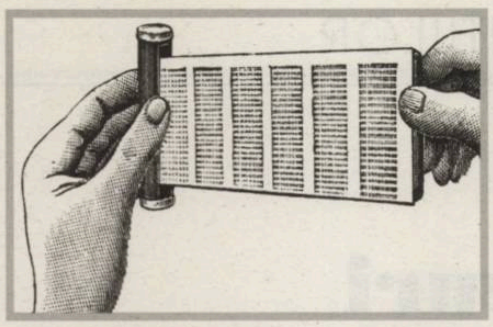

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Dimineaţă cu 112

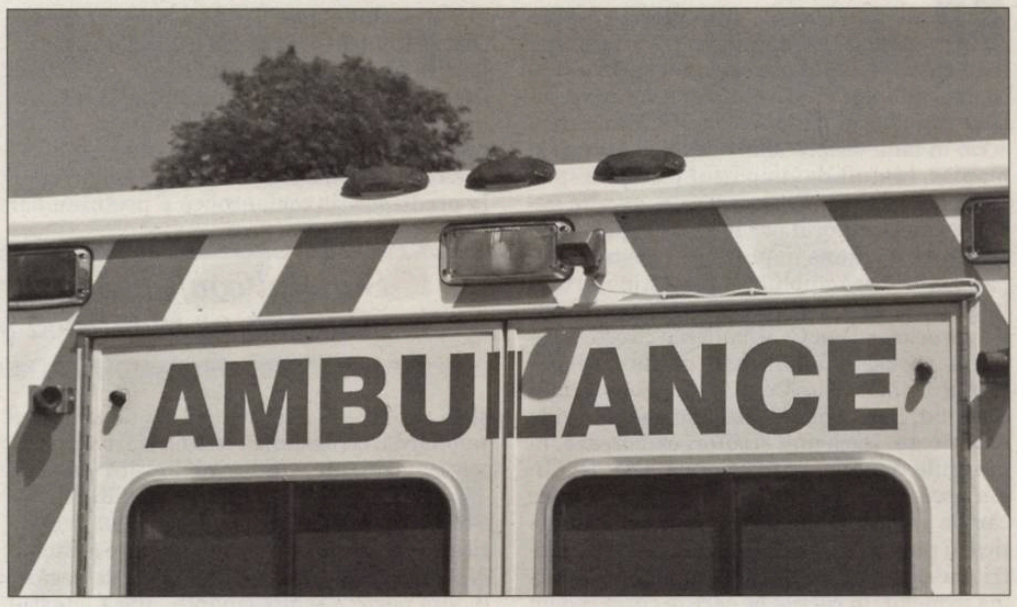

Vineri 12 august 2011, orele 9,25, peronul staţiei de metrou „Eroii Revoluţiei“. Cîteva zeci de minute – cum oare să le zic pentru mai multe felii de public? – instructive? halucinante? naspa?. Pe cînd le trăiam cu sîngele-n palme, ştiu că (deformaţie profesională!) mi-au evocat definiţia fantasticului ca „breşă-n real“ (Roger Caillois) plus scena tranşării cadavrului din *Inocentul* lui Ian McEwan. Ca să vezi!

Totul era de-o domesticitate dezarmantă. Dimineaţă de august la metrou în Bucureştii evacuaţi de febrilitatea vacanţieră. Sfîrşit de săptămînă, sfînt plictis de concediu, cu doar cîteva siluete pe peron. Eram apelpisiţi şi responsabili, după o noapte străpunsă nu doar de hărmălaia lătrăturilor tradiţionale, dar şi de strigătul disperat de ajutor al unei femei căreia, pe la patru dimineaţa, i se furase fulgerător geanta, aşa cum şade bine unei metropole în plin avînt.

Tania avea o şedinţă la ICR, dar eu, în drum să ud florile socrilor, nu aveam nici o grabă. Mă uit în lungul scărilor (zece trepte, ultimul calup către peron) şi văd un septuagenar blonziu, calm şi elegant, coborînd cu o geantă albastră de voiaj în mîna dreaptă. Brusc, sub ochii noştri magnetizaţi de oroare, omul se-mpiedică şi-o ia vijelios la vale, lovindu-se cînd cu ceafa, cînd cu bărbia de fiecare treaptă, sărindu-i ochelarii şi prăbuşindu-se însîngerat chiar la tălpile noastre. Cum naiba să nu rămîi meduzat?!

Ce m-a şocat a fost anestezia, încetineala, calmul ţicnit cu care am acţionat, într-un soi de pedanterie hipnotizată, ca la *ralenti*-urile scenelor de groază din filme. Iar noi parcă eram de mult în plin război, obişnuiţi cu toate ororile. Tania i-a pus numaidecît geanta sub ceafă, eu i-am lipit omului batista de gaura din creştet şi am început să-l asigur ca se află printre oameni binevoitori, în cea mai frumoasă dintre lumile posibile, iar o doamnă – după ce ne-a somat scurt să nu cumva să-l mişcăm – l-a întrebat cum îl cheamă şi în ce zi a anului sîntem. Ca să-i verifice luciditatea. (Am rămas interzis de admiraţie.) Numele nu l-am înţeles prea bine, dar ne-am liniştit cînd, după „1900“ şi „1912“, a venit şi 2011. A doua mirare a venit dinspre Tania, pe care am auzit-o apelînd cu ton dulce 112-ul, leit ca glasul crainicei de pe Aeroportul Orly, cînd anunţă avioanele. Intrasem uşor în transă, la ideea că puteam să fiu eu, la fel de bine, victima... („Vezi cum te lucrează şi aici vanitatea?!“ mi-ar şopti Irina Margareta Nistor, precum şarpele Kaa.)

Apropo: scriu rîndurile astea din două motive: 1) ca să vă povestesc cîte nerozii îţi pot trece prin minte în astfel de momente-limită, 2) întru lauda 112-ului şi a oamenilor de la ISU (Inspectoratul pentru Situaţii de Urgenţă).

Primul gînd stupid: m-am felicitat pentru conservatism. Cîţi bărbaţi mai au în buzunar batiste albe de bumbac, şi nu biete petice de hîrtie!? Ce m-aş fi făcut fără cearceaful meu de buzunar, pentru care sînt adeseori ironizat? Dar puteţi să-mi spuneţi de ce mi s-a actualizat, exact în acea secundă, figura acră a vînzătoarei de la buticul din Florenţa, un fel de *La Mamma mafiosa,* convinsă că-mi cumpăr batiste (am luat o duzină) pentru înmormîntare?

Întins pe peron, omul nostru era, culmea, la fel de calm ca noi. Aşa un deficit de isterie în România de azi e ca o ninsoare în plin deşert. Şi-a pipăit ceasul, cam zdruncinat, şi m-a rugat să i-l deschei de la mînă, ca să nu-l piardă (ori ca să nu-i dispară? nu ştiu). Doamna cu avertismentul i-a cules ochelarii de la cîţiva metri, iar Tania i-a potrivit şi geanta mea sub cap. Au urmat luuuungile, deşi puţine, minute de aşteptare : adevărat *happening*. Trei badigarzi de la metrou au răsărit cavalereşte lîngă noi. Prezenţă tăcută, vigilentă, rasurantă. Presupun că vegheau să nu-i sustragem victimei ceva din geantă.

Iar acum intrăm în suprarealism. Din dreapta, aud o voce suavă: „Nu sînteţi dumneavoastră domnul cu cartea de la TV?“. Ei, iaca, numai la asta nu mă aşteptam atunci şi acolo, îndreptîndu-mă de spinare, cu palma stîngă plină de sînge! Îi confirm zăpăcit doamnei şi-i etalez, ca scuză pentru laconism, sîngele din palmă, care mă-nfrăţea cu *inocentul* Leonard al lui McEwan. Aş! Încurajată, femeia dă să înceapă o galeşă tiradă pe tema nevoii de cultură, dar pesemne c-am făcut o moacă îndeajuns de agasată ca să-i stopeze orice elan. Îmi pare rău, dar altminteri era peste poate. Tot atunci, un mecanic „Metrorex“ ne salută complice din ochi şi-l ia pe accidentat la pertú: „nu mişca, tataie, şi trage-ţi picioarele de pe scară, că nu e bine să stai cu ele în sus“. Ce-i drept, o cam băgasem pe mînecă: sîngele îi curgea tot mai tare din cap – după batista mea şi a Taniei ne-a dat şi omul batista lui, care deja se umpluse de sînge. Moment în care mi se şopteşte cu nelinişte cum că urmele albe scurse pe geantă „sînt materie cenuşie“!! (Greşit, ni s-a spus după aia. Dacă ar fi fost aşa, omul ar fi fost ca şi mort). Hai că-i vesel...

Domnule, să lăsăm prostiile. Vreţi să ştiţi ce m-a dărîmat în povestea asta? Apariţia şi prestaţia oamenilor de la ISU. Cum au reuşit să vină în zece minute, nu ştiu. (Mi s-a şoptit după aia, cîrcoteşte, ca la noi, că „au o bază la Tineretului“. Păi, ce să zic? Bine c-o au!). Doi flăcăi ca bradul, îmbrăcaţi la fix, dotaţi ca-n filme, cu o trusă etajată cît un geamantan, acţionînd tăcut, cu o precizie de mecanism bine rulat şi pentru care umila *noastră* catastrofă nu era decît un incident minor, ca un antrenament pentru începători.

Lasă că şi ei au luat victima la pertú (oleacă deranjant pentru umbra scorţosului din mine), dar fetele mi-au spus apoi că-n sănătate, de pildă-n ginecologie, asta e o tactică străveche de şocat şi întărit moralul prin exces de familiaritate. Acolo, replici de genul „ce-ai făcut fă, de rămăseşi borţoasă ca proasta-n tîrg?!?“ figurează în arsenalul *drăgălăşeniilor* vitalizante. Aşa, deci! Ei bine, abia acum apuc şi eu să mă gîndesc la zorile de la Spitalul „Sf. Ioan“, cînd, la şase dimineaţa, se deschideau brusc, cu zgomot infernal, uşile, iar asistentele năvăleau peste octogenarii din salon, cu mirări intens vociferate, precum „ce drieacu'ai făcut, bre, de te căcaşi în halul ăsta pe matale?!?“. Pesemne că tot o tactică de resuscitare va fi fost şi aceea.

Revin. Să vedeţi acum perversiune. Tot holbîndu-mă la domnii de la ISU, mintea-mi scormoneşte năprasnic prin buzunare. Cît să le dau, potrivit tradiţiei dacogetice? Douăzeci de căciulă? Treizeci? Cît o fi tariful? Da'stai aşa: cît am? Dotat cu o rezonabilă experienţă în domeniu, pînă acum cîţiva ani cunoşteam precis mercurialul, de la cei cinci lei pentru ploscă pînă la „trei sute de dolari anestezistu' şi X mii (depinde de operaţie) chirurgul“, după cum am fost temeinic instruit de bolnavi, pe unde m-au purtat halatele albe.

Ei bine, urmărind gesturile sobre, meseriaşe, ale celor de la ISU, mi-am dat seama că orice intenţie ciubuccie ar fi distonat urît în context. M-am gîndit imediat la şansa uriaşă pe nume Raed Arafat, omul care, ca şi Mugur Isărescu, trage necontenit de douăzeci de ani la carul României, cu o tenacitate reformatoare în chip divin sfidătoare faţă de întregul Sistem otrăvit şi (irepresibil?) eviscerant. Nu ştiu, oi fi eu melodramatic blegit de jalea generală, încît tot ce este-n firea lucrurilor să mi se pară strălucitoare excepţie?

Sătul de cioranită, agasat de selecţia exclusiv negativă a ştirilor din mass-media, de excesul general de lehamite şi miserupism, de bombăneala, acreala disolutivă şi postularea nimicniciei naţionale, Radu Paraschivescu ne provoacă terapeutic, în *Adevărul,* la descoperirea şi etalarea pozitivului. Dinlăuntrul meu, strig că are dreptate. Dinafară, rînjetul sălbăticit al scepticismului valah mă copleşeşte.

Noroc cu cîte-o întîmplare ca asta. După ce te demolează, te lasă pe gînduri şi-ţi dă un dram de optimism.

Raed Arafat, omul care, ca şi Mugur Isărescu, trage necontenit de douăzeci de ani la carul României.

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Şi aşa mai departe? Viaţă literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

PUBLICITATE

O societate devine mai puternică atunci când fiecare individ al său beneficiază de o educație corespunzătoare și de servicii publice de calitate.
Petrom este cel mai mare contribuabil la bugetul de stat, peste 9,7 miliarde de euro în ultimii 6 ani, susținând astfel dezvoltarea societății și asigurând românilor energia de a merge mai departe.

Investim în energie. Investim în viitor.

PETROM
Membru OMV Grup

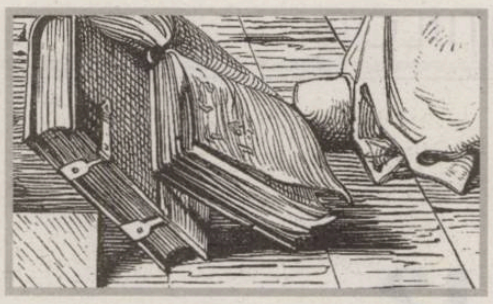

Simona SORA

biographiti

Sufletul din plicuri

Deloc întîmplător, ultimele două cărţi ale lui Dan C. Mihăilescu despre epistolarele eminescian şi cioranian îl au chiar pe DCM pe copertă. Împătimit al corespondenţei şi al volutelor evocative, cititor hipnotic şi ritualic, Dan C. Mihăilescu scrie în fond despre sine – lector pătimaş şi maniac, bîntuit de „impulsul liric şi despletirea nostalgică". El însuşi este, cu alte cuvinte, interlocutorul privilegiat al epistolelor rare care au ajuns în prezentul nostru antipatic şi el joacă dublul rol al destinatarului implicat şi al expeditorului (critic) edificat. *À tour de rôle,* Dan C. Mihăilescu citeşte epistolele adresate lui însuşi, glosînd despre „sufletul din scrisori", dar le şi răspunde, fantasmînd, mărturisind, evocîndu-şi propriile experienţe. Dacă unii scriitori explorează, în propriile romane, critificţiunea, Dan C. Mihăilescu practică, în cele mai multe dintre cărţile sale de după 1989, critimemorialistica, o punere în scenă de sine, pe cît de histrionic-personală, pe atît de analitică. La urma urmelor, în cărţile pe care le citim vedem mai ales ceea ce intimitatea noastră cea mai profundă ne pregăteşte să vedem şi, de foarte multe ori, cititul de-o viaţă ne confirmă despre noi înşine exact lucrurile pe care le-am presimţit de la început.

„Sufletul din plicuri" pe care-l reconstituie critimemorialistul este, aşadar, nu doar cel al protagoniştilor romanului epistolar, ci şi sufletul confin al lectorului de azi care înţelege, vibrează, se identifică şi suferă odată cu actorii, refăcînd un trio dramatic ce evoluează – la această recitire – sub ochii noştri. E un spectacol pe cît de proaspăt, pe atît de autentic. Cînd vorbeşte despre „povara epistolară" a lui Eminescu, despre „aerul absolut al Veronichii" *(apud* Tia Şerbănescu), despre „dispoziţiunea (epistolară) extrem de uşoară" la care Eminescu putea ajunge cu greu sau despre spinoasa (şi circumstanţiala) chestiune a doctoratului pe care Eminescu nu l-a dat niciodată, Dan C. Mihăilescu se implică personal apelînd, ca vechi exeget eminescian, la predispoziţia melancolică a poetului, dar şi la ostilitatea cunoscută faţă de „retorica salonardă, confesiunea ieftină şi frivolitate".

Sufletul confin al lectorului de azi care înţelege, vibrează, se identifică şi suferă odată cu actorii.

Deghizare – ludică şi literară – a sinelui, corespondenţa veritabilă este însă o cale de acces spre eul scriitoricesc, ori măcar una de aproximare a cîtorva dintre formele sale mai „uşurele", de negăsit în altă parte. Cu alte cuvinte, „dacă... textul în sine reprezintă intrarea oaspeţilor, iar jurnalul şi memoriile sînt fie intrarea servitorilor, fie trapele, pivniţa, subteranele casei, corespondenţa poate fi asemuită cu intrarea dinspre grădină. Nici pătrundere directă pe uşa de onoare, dar nici strecurare cvasiilicită pe scara de serviciu a jurnalului, *opera* epistolară este adesea o deghizare mai credibilă, mai – instinctiv – sinceră a eului decît celelalte două."

De altfel, cînd scrie despre „sufletul din plicuri" cioranian – „un epistolier furios, savant, subtil, bîrfitor, hachiţos, bolnav de gelozie, sceptic înţelegător, patetic, budhist sau furibund, tratîndu-şi destinatarii cînd fratern şi concesiv, cînd necruţător, casant, ultimativ" –, Dan C. Mihăilescu evocă (în cabana celebră de la Păltiniş) prima sa întîlnire cu Noica (în octombrie 1982), dar şi întîlnirea antologică (din octombrie 1990) cu Cioran însuşi. La fel ca în scrisorile patetice, delirante, uneori calculate ale lui Cioran de la Paris sau ca în „dispoziţiunile uşoare" ale lui Eminescu jucînd un rol (mai ales pentru Veronica Micle) în epistolarul generic (caragialian) al vremii sale, Dan C. Mihăilescu ne scrie în plin plonjon literar în propria biografie semnificativă. A scrie scrisori (sau cărţi despre scrisori) pentru alţii, a fi atent la destinatar este şi pentru el însuşi un „eveniment major al singurătăţii", dar şi un soi de retrăire, prin identificare, a momentului privilegiat care dă, în corespondenţa veritabilă, „adevărul despre un autor".

Biograful sufletului din plicuri are însă şi o drastică fobie. Pentru cititorii viitorului apropiat, ura deschisă a lui Dan C. Mihăilescu pentru corespondenţa electronică, justificată printr-o „străveche manie epistolară", va fi, desigur, prilej de mirare, dacă nu de stupoare. Or fi chiar toate e-mail-urile „trepidante, reci şi sleite, fără suflet, cu pulsaţie falsă, de păpuşă gonflabilă", sau doar cele care ar fi fost la fel şi pe hîrtie? La urma urmelor, Dan C. Mihăilescu ştie foarte bine (şi n-ar trebui să se îndoiască, deşi mail-ul e şi el ochiul diavolului) că atît Eminescu, cît şi Cioran, oameni ai timpurilor lor, şi-ar fi scris, dacă ar fi trăit în vremurile noastre, febrilele epistole de amor, (uneori) şi pe mail. Un *send* distant, un filtru rece sau un *delete* cît neantul i-ar fi răzbunat cînd cuvintele nu mai aveau ce spune.

Paul BREAZU

audio și n-am cuvinte

Caleidoscopic

● **Africa Hitech, *93 Million Miles*, Warp Records, 2011**

În zilele revoltelor din oraşele Marii Britanii, o piesă şi videoclipul anex îşi făceau loc, mai mult decît altele, pe interfeţele reţelelor sociale. Un *sample* vocal, care avea intensitatea unei alarme londoneze de război şi se repeta cu încăpăţînare metronimică, se suprapunea atunci perfect peste lucrurile care se întîmplau pe străzi. Un imn – care citează un fragment dintr-un vechi cîntec al lui Ini Kamoze, „World a Reggae" – evadat din club şi picat în mijlocul furiei adolescenţilor englezi, învestit brusc cu sensuri sociale foarte actuale: „Out in the street in the street in the street in the street in the street in the street in the street... / They call it murder." Strada, în cazul *lead single*-ului de pe acest prim album al duo-ului Africa Hitech, nu este o referinţă exclusiv textualistă, pentru că aluziile sonice ale piesei conduc în acelaşi loc, ghidate de juke, un microgen muzical care a scos Chicago house-ul pe trotuarele ghetourilor americane. (Iar compilaţia *Bangs and Works Vol. 1,* editată de label-ul britanic Planet Mu, l-a transplantat în cluburile europene.)

Africa Hitech este proiectul a doi producători care au ani buni de muzică în spate. Unul dintre ei, Mark Pritchard, debuta la începutul anilor '90, trecînd prin ambient, IDM, breakbeat şi prin cîteva pseudonime cunoscute celor care au accesat zone muzicale de nişă: Global Communication (împreună cu Tom Middleton), Troubleman, Harmonic 33 sau Harmonic 313, printre ele. Celălalt, Steve Spacek (White, pe numele din buletin), este cunoscut drept lider al grupului Spacek, autor, în 2011, al unui album care a făcut oarecare valuri în marea de trip-hop a începutului deceniului trecut, numit *Curvatia,* şi drept colaborator, pentru scurtă vreme, al rapperului J Dilla. Fondat în Australia, locul în care cei doi muzicieni s-au relocat, proiectul Africa Hitech scosese, pînă la acest prim album, două EP-uri, *Blen* şi *HiTecherous,* ambele în 2010.

Anii aceia de care vorbeam mai devreme se văd în muzica făcută de AH, care, deşi apropiată estetic şi stilistic de noile *postisme* ale celei mai proaspete generaţii de producători, baleiază consistent în istoria apropiată sau depărtată a sunetelor electronice. Pritchard şi Spacek se folosesc constant de propriul trecut muzical pentru a accede dincolo, în viitor, poziţionîndu-se în ceea ce criticul şi teoreticianul Simon Reynolds numea *nuum* (sau *hardcore continuum)* – spaţiul acela în care toate nişele muzicale urbane care au urmat perioadei *rave* îşi omagiază înaintaşii, pe măsură ce contribuie la propria lor perpetuare în viitor.

Pe *93 Million Miles* – distanţa dintre Pămînt şi Soare –, cadenţele implacabile ale maşinilor cîndva futuriste din bătrînul Detroit, manipulate pe vremuri de vreun Derick May, sînt astăzi pastişate cu delicateţe şi respect, pentru a se întîlni cu urgenţa adolescentină a grime-ului de extracţie britanică. Başii excesivi ai noii muzici mestecă ritmurile tribale şi pure ale Africii. Undeva, o aluzie la Sun Ra aduce jazzul într-o ecuaţie cu destule şi mereu surprinzătoare necunoscute. Uneori, jungle-isme deconstruite sînt presărate pe ici şi colo, printre reprize scurte de digital dancehall; alteori, muzica Africa Hitech visează, coborînd tonul, la excursii de dans puţin prea inteligente (sic!). Deopotrivă elegiac şi energetic, apelînd la stiluri şi influenţe din tot spectrul modern al muzicii de dans, *93 Million Miles* are, în muzica de astăzi, o funcţie caleidoscopică, proiectînd în oglinzile trecutului sunetele celei mai proaspete generaţii.

Pe 2 septembrie 2011, Africa Hitech va performa – într-un show AV – la Bucureşti, în clubul Berlin, eveniment organizat de Maschine.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

ce mai spune

Adela GRECEANU

Două întîlniri. Cortázar și Bolaño

Pe la începutul verii, ieşind într-o seară la o terasă din cartier, observ în capul unei mese vecine, o masă lungă, cu multă lume, un bărbat solid, cu barbă mare şi plete cam pînă la jumătatea urechii. Trăgea din cînd în cînd dintr-o pipă şi avea un aer absent. Poate din cauza bărbii, poate din cauza pletelor sau a pipei, dar mai curînd poate din cauza privirii, m-am gîndit că seamănă cu Cortázar. Cei de la masă pălăvrăgeau, comandau una, alta, păreau nişte corporatişti care-şi lăsaseră acasă costumele şi ieşiseră la o ciorbă de burtă în cartier. Nu le-am mai dat atenţie. Pînă cînd, după vreo oră, observ că la masa vecină au rămas doar cîteva persoane. Observ asta fiindcă bărbatul cu plete şi barbă începuse să vorbească. Şi, de parcă cineva ar fi dat sonorul mai tare, îl aud că spune cam aşa *„Rayuela,* adică *Şotron,* un roman de Cortázar..." Aş fi avut să-l întreb o grămadă de lucruri.

Tot vara asta, mai exact pe 15 iulie, am început să citesc volumul lui Roberto Bolaño, *Convorbiri telefonice.* Cum, într-una dintre povestiri, naratorul spune că s-a născut în 1953, caut repede pe Google cînd s-a născut Bolaño. În 1953, pe 28 aprilie. Şi a murit pe 15 iulie 2003.

Acum, la sfîrşitul verii, citesc lent, cu înghiţituri mici, deşi îmi vine să hăpăi dintr-odată toată cartea, *Tîrfe asasine* de Roberto Bolaño. E ultimul dintre volumele sale traduse pînă acum în româneşte care mi-a mai rămas de citit. Vă rog, cine are puterea, faceţi cumva şi publicaţi şi la noi *Detectivii sălbatici* şi *2666!*

Ştiţi ce se întîmplă cînd laşi o anumită cantitate de zahăr să se dizolve într-o cană cu apă? Pînă la o anumită cantitate de zahăr, nivelul apei nu creşte, fiindcă moleculele zahărului ocupă spaţiile libere dintre moleculele apei. Cam aşa îmi reprezint eu felul cum Cortázar reuşeşte să strecoare miraculosul în realul cel mai obişnuit. Excepţionalul în firesc. Iar Bolaño am impresia că îţi pune în mînă ţie, cititorul, şi cana cu apă, şi linguriţa de zahăr.

***Adela Greceanu** este scriitoare şi jurnalistă.*

Păguboasa neîncredere în om

– interviu cu Liviu LUCACI –

Poartă mai multe pălării. Liviu Lucaci este actor, regizor, profesor de arta actorului la UNATC. Recent a debutat ca dramaturg, cu volumul Marusia. *Una dintre piesele publicate în carte se joacă deja. Celelalte aşteaptă să fie descoperite. Pînă una-alta, hai să-l descoperim pe autor...*

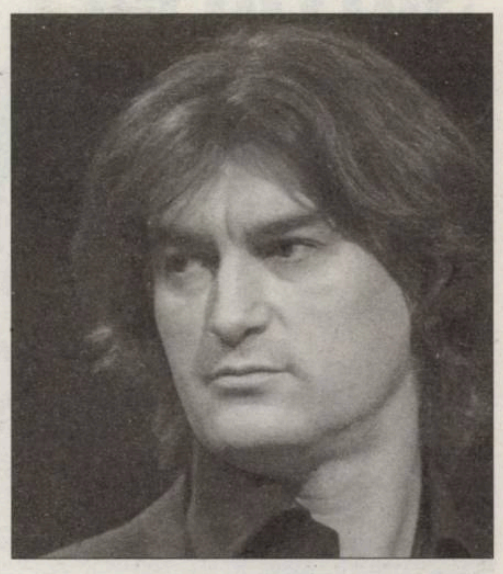

Dintre toate rolurile sus-menţionate, care vi se potriveşte cel mai bine?

Am ajuns să fac toate aceste lucruri din nevoia de a mă exprima. Pentru mine nu e important să găsesc ipostaza cea mai comodă sau cea mai bună, esenţial este să reuşesc să exprim ceea ce mă preocupă într-un anumit moment. Dacă e vorba despre un text care îmi vorbeşte şi mi se pare că ar vorbi şi altora, cum a fost cazul cu *Domnişoara Iulia* de Strindberg, pe care l-am montat la Teatrul de Comedie, atunci sînt regizor. Dacă simt nevoia să pun în pagină problemele care mă frămîntă, mă aşez şi scriu, cum s-a întîmplat cu volumul de proză *Povestiri despre celălalt* apărut la Editura Curtea Veche, sau cu textele de teatru din *Cinci rendez-vous-uri mortale,* care au constituit punctul de plecare pentru spectacolul cu acelaşi titlu de la Clubul Ţăranului, din cadrul MŢR. Cît priveşte ipostaza mea de actor şi cea de profesor, ele mă însoţesc de la absolvirea facultăţii, sînt pîinea mea zilnică. Nu îmi pun problema să aleg între a fi regizor, scriitor, actor sau profesor de teatru.

Ce vă place şi ce nu vă place la dramaturgia românească?

Ce îmi place, în primul rînd, la ea este că se luptă să existe, şi aşa trebuie să se şi întîmple, e nevoie de ea. Lucrurile, care nu îmi plac sau, mai exact, care mă îngrijorează, sînt multe. Nu îmi place aerul de amatorism, faptul că textele par cel mai adesea scrise la prima mînă, ca şi cum dramaturgul nu ar mai fi avut chef sau timp să revină asupra lor. Şi asta vine dintr-o prejudecată păguboasă, pe care o recunosc în spaţiul românesc de cînd am păşit în interiorul lui, adică acum mai bine de douăzeci de ani: prejudecata spontaneităţii. Ca şi cum, dacă ţi-ai cizela textul, ai atenta la ce are el adevărat, spontan, adînc. Nimic mai fals. Calitatea finală a scrierii se cîştigă prin aplecare repetată asupra ei, prin cizelare, prin ordonare şi eliminarea balastului. De multe ori însă, e vorba despre pură superficialitate, nimic mai mult. Cînd spuneam că aceşti autori se tem să nu atingă filonul adevărat al textului, făceam trimitere şi la o altă nefericită prejudecată. Cea a autenticităţii, dar nu a unei autenticităţi veritabile, ci a uneia trucate. Am mulţi prieteni actori care au fost obligaţi de directorii teatrelor lor să citească în public astfel de texte cu faimă proastă. Actorii, despre care vorbesc, nu sînt nişte sfinţi, ei înşişi folosesc un vocabular foarte colorat. Ei bine, au făcut, în particular, încercarea de a spune tot atîtea înjurături la rînd cîte apăreau în textul pe care îl citiseră şi care pretindea că are personaje rupte din viaţă. Nici unul nu a reuşit. Ce dovedeşte asta? Că s-au creat nişte false mecanisme care încearcă să descrie o viaţă trucată şi nişte personaje lipsite de veridicitate. Voi mai numi doar un ultim aspect care mă îngrijorează la majoritatea textelor dramatice româneşti de azi: neîncrederea în om. Vocabularul redus şi vulgar, schematismul relaţiilor scenice, lipsa unui conflict real şi dispariţia cvasitotală a poveştii din aceste texte vin, zic eu, din neîncrederea profundă a respectivilor autori în om.

Se spune că teatrul ar trebui să fie oglinda societăţii. Vă regăsiţi în „oglinda" desenată de dramaturgii de astăzi?

Nu, nu mă regăsesc. Ar însemna să admit că ingredientele principale din care sînt compus eu şi o bună parte a cunoscuţilor mei sînt cuvintele vulgare, blazarea şi prostia. Un bun prieten de-al meu, chirurg la Chicago, mă întreba de ce toate filmele noastre, care ajung în America, vorbesc numai despre aspectele mizerabile ale vieţii, în timp ce peliculele venite, spunea el, din ţări în care populaţia o duce economic mai prost decît în România, vorbesc despre iubire, aspiraţii spirituale? Ce să-i răspund? E vorba – cum am spus deja – despre o păguboasă, la noi, neîncredere în om. Pe care n-o împărtăşesc.

Aţi publicat de curînd un volum de teatru, Marusia, *la Editura* Palimpsest.

Marusia e primul meu volum de teatru. Pînă acum am publicat proză, şi cred că următoarea carte va fi un roman la care lucrez de cîţiva ani. Dacă ar fi să reiau cîteva dintre afirmaţiile celor care au scris deja sau s-au exprimat public despre textele mele, aş spune că ele vorbesc despre sfîrşit, despre neacceptarea bătrîneţii, despre iubirea imposibilă dintre doi fraţi despărţiţi de capriciile istoriei, despre pasiune şi tinereţe şi despre ravagiile pe care timpul le produce asupra credinţelor noastre. Cei ce au citit *Marusia,* volum care cuprinde şase texte, au fost uimiţi şi de apariţia personajelor care se întorc din moarte ca să comunice cu cei vii, de absenţele care îşi manifestă prezenţa, ca să zic aşa, comunicînd într-un fel sau altul cu cei în viaţă. În fine, sper să existe regizori interesaţi. Aş fi bucuros să le văd jucate. Cu *Cinci rendez-vous-uri mortale,* unul din textele din volum, avem peste 25 de reprezentaţii şi am participat deja la patru festivaluri. Spectacolul este o comedie neagră despre cum ne înfăţişăm, pregătiţi sau nu, la momentul final, cel al întîlnirii cu Moartea, şi folosesc majuscula pentru că ea, Moartea, este chiar un personaj în textele mele. Cît despre cei care mi-au citit sau îmi vor citi cartea, îi anunţ că sînt bucuros să le aflu părerile pe site-ul meu, www.lucaci-nartea.ro.

Cum e să montezi propriile piese? S-a întîmplat ca regizorul să intre în conflict cu dramaturgul?

Pînă acum am fost o singură dată în această dublă postură. Cum să fie? Regizorul a decis. Şi, dacă a fost nevoie, a cerut ajutor din partea autorului, motivînd necesităţile spectacolului. N-au fost probleme. Interesul meu major, cînd regizez un spectacol, este ca actorul să fie bine servit. El apare, pînă la urmă, la public, nu autorul şi nici regizorul, asta încerc să nu uit. E una din lecţiile cele mai valoroase învăţate de la marele meu profesor de teatru Ion Cojar. Actorul este în prim-plan, doar el poate face ca valorile unui text să strălucească.

Cum măsuraţi succesul unui spectacol?

După felul în care modifică publicul. Sînt spectacole care animă oamenii, îi fac să se simtă bine, dar odată ce au ieşit din teatru, spectacolul este uitat. Şi sînt spectacole la finalul cărora oamenii pleacă acasă şi meditează zile în şir la semnificaţia poveştii urmărite pe scenă. Mi s-a întîmplat ca două săptămîni după o reprezentaţie cu *Cinci rendez-vous-uri mortale* să vină cineva la mine şi să-mi spună că l-a emoţionat un moment din spectacol pe care îl înţelesese abia atunci, după ce trecuseră atîtea zile... Sau mi s-a relatat despre o dezbatere stîrnită în birourile unei multinaţionale de o reprezentaţie cu *Domnişoara Iulia* de la Teatrul de Comedie, spectacol care îi făcuse pe respectivii să se întrebe serios dacă mai poate exista onoare în ziua de astăzi. Lucrurile astea contează.

Ca (tînăr) profesor de arta actorului, cum aţi caracteriza generaţia studenţilor dvs. de acum? Există diferenţe faţă de generaţia din urmă cu 10-15 ani?

Teatrul românesc nu a dus, nu duce şi nu va duce lipsă de valori. Sînt mulţi absolvenţi extraordinari, dar sînt şi mai multe şansele ca ei să nu aibă cum dovedi că au calităţi. Diferenţa esenţială pe care o văd faţă de cei care absolveau în urmă cu 15 ani este o neîncredere mai mare a celor de astăzi în ei înşişi şi în posibilităţile lor de a schimba lucrurile. Şi asta se datorează climatului cultural neprietenos în care urmează să intre. Însă cred în tineri, cred în potenţialul lor, iar eu, ca profesor, m-am bucurat şi mă bucur de reuşitele lor şi voi continua să îi cuprind pe cît mai mulţi în proiectele mele viitoare.

a consemnat Matei MARTIN

„Interesul meu major cînd regizez un spectacol este ca actorul să fie bine servit."

Imagine din spectacolul ***Cinci rendez-vous-uri mortale,*** *Teatrul de Comedie*

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Ioana Pârvulescu, *Lumea ca ziar. A patra putere: Caragiale* (Editura Humanitas, 2011). În fine, după lupte literare mai mult sau mai puţin seculare, se pune punctul pe *i,* precum precizează autoarea, perfect îndreptăţită, în ultima notă a studiului ei admirabil ilustrat: „Într-o epocă în care avangarda nu se vedea... într-o epocă în care chiar poezia îşi permitea puţin ieşirea peste graniţele literaturii tradiţional admise... Caragiale lărgeşte ca nimeni altul limitele esteticului, incluzînd în literatură tot ceea ce alţii socoteau exclus..." – precum ziarul datat şi efemer, ştirea, faptul divers, banal. „...Curajul lui artistic mi se pare uriaş", de unde şi curajul meu (mă înţelegi?) de a fi entuziasmat de vigoarea demonstraţiei. (Radu Cosaşu)

■ Baroci, clasici, romantici, expresionişti, avangardişti, moderni, contemporani ş.a.m.d., joi, 1 septembrie, începe cea de-a XX-a ediţie a Festivalului „George Enescu". Intraţi repede pe site (http://www.festivalenescu.ro) şi luaţi-vă bilete, în cazul în care n-aţi făcut-o deja. Ne vedem acolo. (Luiza Vasiliu)

■ Ca un vechi fan Şuie Paparude (care şi-a cumpărat primul lor album pe casetă audio de la o tarabă din Năvodari, pe cînd se afla într-o tabără din liceu), vă recomand primul album solo, *Chordial,* al lui Mihai Dobre *aka* Haute Culture, pe care-l puteţi descărca gratuit de la http://localrec.ro/?p=2198. Atenţie, doar pentru cei care-şi îndeletnicesc boxele cu electro! (Marius Chivu)

craii de burta veche

Burger *prezidenţial*

În august 1976 a avut loc la Colombo a cincea conferinţă a şefilor de stat şi a prim-miniştrilor ţărilor nealiniate. Sirimavo Bandaranaike – preşedinta, aleasă în acelaşi an, a Mişcării de Nealiniere şi prim-ministrul Sri Lankăi – a organizat o masă pentru cei 23 de şefi ai delegaţiilor.

Felul principal au fost *veggieburger*-ii: se taie în cubuleţe mici 1 kg de morcovi fierţi şi 1 kg de cartofi fierţi. Se adaugă 500 gr de mazăre, sare şi piper. Într-un vas, se prepară un aluat din 200 gr de făină, 2 ouă şi 100 ml de lapte; se frămîntă bine şi se amestecă cu vegetalele tăiate înainte. Din compoziţia obţinută se formează *burger*-i. Separat, se prepară un aluat pentru pane din 2 ouă, 100 ml de lapte şi 2 linguri de făină. *Burger*-ii se trec prin acest aluat, se dau prin pesmet şi se prăjesc în ulei. Se scurg apoi de grăsime şi se mănîncă cu sos tartar.

E limpede că, pentru grupurile mari, *fast-food*-ul rămîne cea mai convenabilă formulă.

Amicul Dejun

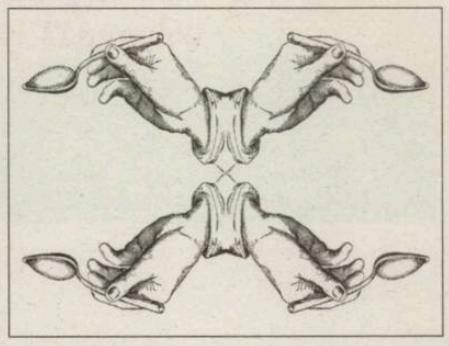

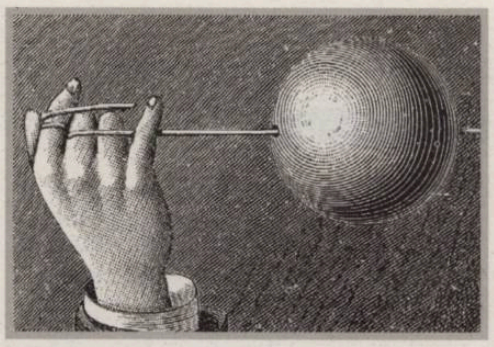

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Salvarea chinezească

Galeriştii ar face bine să gîndească precum bancherii. Colecţionarii de artă trebuie să ia cursuri de trading. Curatorii să se transforme în agenţi de vînzări. Criza financiară mondială a schimbat regulile în economie. Inclusiv în economia artei. Lucrurile s-au complicat în ultimii ani. Căci pretenţiile celor (puţini) care cumpără obiecte de artă sînt acum mult mai mari. Nu mai e de ajuns că e frumos, trebuie să fie – acum şi pe viitor – valoros. Şi valoarea se măsoară în bani.

Casa de licitaţii Sotheby's a avut un profit de 3,4 miliarde de dolari în primul semestru al anului în curs – anunţă *The New York Times*. E o cifră-record în toată istoria (de peste 200 de ani) companiei. În primele şase luni ale anului, firma de licitaţii a vîndut cel puţin 400 de obiecte de artă a căror valoare a depăşit cîte un milion de dolari. Cu toate acestea, la nici o săptămînă după publicarea bilanţului, valoarea acţiunii companiei a scăzut cu aproape 20 de procente. Să fie cei care licitează pentru obiecte de artă mai generoşi decît cei care licitează la bursă, pentru acţiuni? De fapt, situaţia nu e deloc paradoxală. Căci piaţa internaţională de artă e foarte dependentă de mersul economiei în general. De pildă, începînd cu 2008 – anul în care s-a iscat criza financiară – vînzările de la Sotheby's au scăzut considerabil. Mai ales licitaţiile dedicate artelor contemporane au avut de suferit (au fost cîţiva ani grei chiar şi pentru galeriştii de la New York şi Londra, care n-au mai vîndut ca pe vremuri). Cînd zeci de bancheri, investitori etc. o duc prost, cine să mai cumpere artă? Pe de altă parte, în momente de derută, cînd banul circulă greu şi are cursuri fluctuante, cei care au cu ce preferă să-şi cumpere obiecte de artă decît să investească în acţiuni cu valoare incertă. Şi exact asta pare să se întîmple acum: după uşoara revenire a pieţelor, cei care au bani caută investiţii mai sigure, mai puţin riscante. Aurul, argintul, platina etc. sînt o soluţie – aţi văzut ce cote au atins metalele preţioase! Tot aşa, şi arta a ajuns un fel de investiţie. Cei care pun acum în mişcare piaţa de obiecte de artă cumpără ca să tezaurizeze, nu pentru a colecţiona.

De aceea, vestea că Sotheby's are profituri uriaşe din vînzarea obiectelor de artă nu are, de fapt, de ce să-i înveselească pe artişti. Căci nu (neapărat) arta contemporană e căutată de investitori. Se caută obiecte cu valoare intrinsecă (de pildă artefacte din metale preţioase) sau artă a cărei valoare se găseşte în vechime, în consacrare (Van Gogh, Picasso, Dalí). Damien Hirst ar fi unul dintre puţinii artişti contemporani care ar avea căutare pe această piaţă – asta şi pentru că el a înţeles foarte bine care sînt regulile: creaţia lui se bazează în primul rînd pe acea dimensiune tezaurizabilă, obiectele care ies din atelierul său au deja, încă înainte să ajungă în galerii, o valoare excesivă. Altminteri, mai ales arta contemporană are de suferit pentru că foarte puţini îndrăznesc să creadă că ar putea deveni profitabilă sau măcar rentabilă (ştiu, sună prost, dar astea-s regulile licitaţiilor). Pînă una-alta, pe piaţa artelor banii stau mai mult pe loc – adică se plimbă cam în aceleaşi medii, săltînd cîte puţin preţul aceloraşi obiecte.

Cei care pun acum în mişcare piaţa de obiecte de artă cumpără ca să tezaurizeze, nu pentru a colecţiona.

Salvarea – anunţă *Die Zeit* – ar putea să vină din China. Creşterea economică e ţinută artificial în frîu de frica unui *crash* violent. Numărul cumpărătorilor de artă chinezi a crescut exponenţial în ultimii ani. Sătui, probabil, de business, şi cu complexul asiaticilor care vor să trăiască „occidental", chinezii au început să fie activi pe la licitaţii. Au început prin a-şi recupera (licitînd sume fabuloase) obiecte din propriul patrimoniu încăpute pe mîinile colonialiştilor. De cîţiva ani, au devenit interesaţi şi de arta contemporană. Nu sînt neapărat pricepuţi, dar au metodă. Şi sînt mulţi. Şi au bani. Poate că galeriştii europeni şi americani ar trebui să reinvestească în portofoliu, să-şi adapteze cerinţele la noile condiţii de piaţă. Poate că artiştii ar trebui să creeze pe înţelesul şi pe placul chinezilor. Offf! Nici aşa nu e bine!

trecerea prin reviste

● *LE NOUVEL OBSERVATEUR* (18 AUGUST 2011)

La un an după ce a apărut pe coperta revistei *Time*, Jonathan Franzen publică romanul *Libertate*, fără nici o îndoială evenimentul editorial al acestei toamne. Cartea a apărut de curînd şi în traducere românească la Editura Polirom. Într-un foarte lung dialog cu Philippe Boulet-Gercourt, Franzen vorbeşte despre celebritate, depresia clasei de mijloc, anii Bush, despre Twitter, Facebook şi literatură. Iată un scurt fragment din acest excelent interviu:

„Publicată cu o săptămînă înainte de 11 septembrie, Corecţii *a fost un enorm succes. Cum v-aţi revenit după aceea?*

M-am reîntors la lucru foarte rapid. Promovarea cărţii mi-a acaparat 18 luni. O dată cu al doilea semetru al lui 2003 viaţa mea a redevenit normală. N-a fost rău, am scris eseuri şi reportaje. Am publicat *Zona de inconfort* şi am făcut jurnalism pentru *New Yorker*. Am fost corespondentul lor la Washington o vară. Cred că ceea ce a fost dificil după *Corecţii* e notorietatea bruscă pe care cartea mi-a adus-o, la fel ca şi experinţa impopularităţii. Noi trăim toţi cu sentimentul că sîntem persoane care facem bine, şi dintr-o-dată am realizat că erau oameni care mă credeau detestabil.

Scrieţi uşor? Inspiraţia dvs. este fluidă, cu faze în care rescrieţi sau, din contra, e vorba despre un proces lung şi dureros?

În cele mai multe zile scriu cu multă uşurinţă şi plăcere. Mai degrabă e dificil să mă aşez la masa de lucru.

Această uşurinţă e dată de faptul că stăpîniţi mai bine arta scrisului, că aţi ajuns la o maturitate artistică care vă face să vă simţiţi mai bine în propria piele?

Fără îndoială am cîştigat o uşurinţă în scris. Sînt treizeci de ani de cînd fac meseria asta, am trecut de baremul de zece mii de ore de muncă, pragul care ne permite să fim buni în ceea ce facem.

Care sînt punctele tari pentru un romancier?

E extrem de dificil. Eu am nevoie de trei lucruri: îmi trebuie înainte de toate personaje complexe pe care să le iubesc. Petrec de la trei la şase ani încercînd să le găsesc între două cărţi. Apoi am nevoie să ştiu că sînt pe punctul de a inova din punct de vedere formal: trebuie să fie ceva ce n-am mai făcut niciodată, poate ceva ce n-a mai fost făcut de nimeni altcineva. Apoi, trebuie să găsesc în cap tonul cărţii. Odată ce aceste condiţii au fost îndeplinite, încep să scriu. Pot să scriu şi cîteva mii de cuvinte pe zi." (**A. M. S.**)

PUBLICITATE

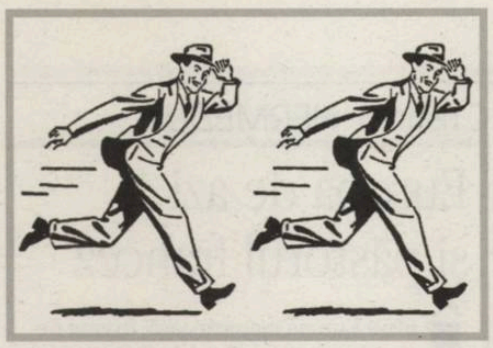

Andrei GORZO

dilematograf

Soap opera psihedelic

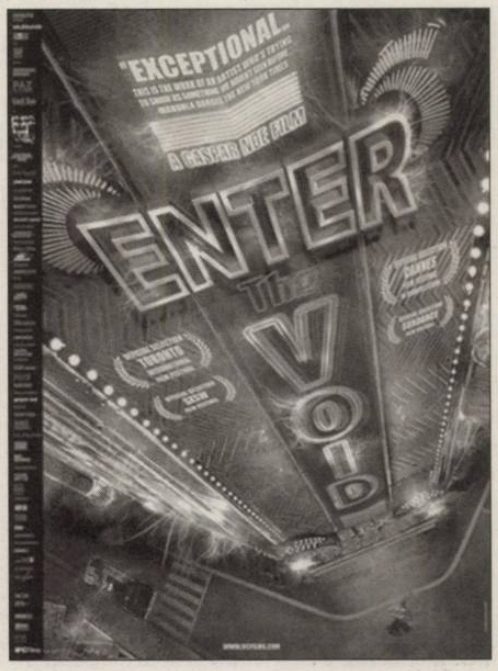

● ***Enter the Void*** **(Franţa-Canada, 2009), de Gaspar Noé.**

„The ultimate trip" – anunţa în 1968 un afiş la *2001: O odisee spaţială,* speculînd noua tendinţă (a unei nişe de public care la vremea aceea părea să ia proporţii de masă) de a experimenta un film ca pe un halucinogen. E evident că *Enter the Void* al lui Gaspar Noé a fost făcut cu ambiţia de a constitui *the real ultimate – nec plus ultra* – în materie de cine-*tripping*: eroii sînt doi tineri, frate şi soră, pierduţi într-un Tokyo reprezentat, expresionist, ca un fel de perpetuă „noapte a sufletului" de clubber, toată numai stroboscoape şi neoane, iar *Cartea tibetană a morţilor* – una dintre cărţile de căpătîi ale contraculturii lisergice şaizeciste – inspiră nu numai avînturile de elocvenţă drogoman-filozofardă ale personajelor, ci însăşi structura narativă a filmului, care prezintă călătoria unui spirit despărţit de trupul său. Ca şi în italianul *Le quattro volte* – un film cu un subiect asemănător (dar cu o estetică nici că se putea mai diferită – „observaţională", austeră, epurată aproape total de procedee expresioniste sau impresioniste), care a rulat şi el recent în Bucureşti –, e vorba despre o structură „în patru timpi". Primul act – care culminează cu ruptura spirit-trup, în urma unei împuşcături – e filmat din unghiul subiectiv al viitorului împuşcat şi conţine cîteva minute de imagerie psihedelică drăguţă (anemone de mare fluorescente înflorind din tavane şi neoane), imersată într-un ambient sonor pe măsură (sugerînd odisee într-un spaţiu care e simultan cel cosmic, cel dintre urechea stîngă şi urechea dreaptă, cel dintre frecvenţele unui radio şi cel adiacent unui club de dans). În actul doi, filmat din unghiul subiectiv al spiritului, acesta planează peste acoperişuri, intră prin zid într-un club de *striptease* şi îşi spionează sora dansatoare în timpul unui act sexual, totul în aceeaşi virtuoză simulare a unei singure mişcări de cameră.

Cinema-ul lui de ciomăgar-vizionar...

După care spiritul porneşte într-o călătorie în timp, revizitînd momente alese din istoria relaţiei cu sora; e vorba despre o succesiune de clasic-melodramatice imagini-semn – ei doi copii şi fericiţi (ea nedespărţită de un ursuleţ), apoi ţipînd de groază pe bancheta din spate a unei maşini zdrobite într-un accident, cu tot cu trupurile părinţilor, apoi el promiţîndu-i că n-o va părăsi niciodată –, lucruri pe care le-am putea vedea şi într-un film hollywoodian, deşi fără dimensiunea incestuos-erotică pe care Noé o conferă relaţiei încă de la început. În estetica lui Noé nu e loc pentru fistîceală de tip parcă-n-aş-face-asta-că-e-de-prost-gust. Cinema-ul lui de ciomăgar-vizionar respinge gîndirea de genul ăsta – dacă nu chiar gîndirea în general – ca pe o barieră în calea totalei deschideri senzoriale şi emoţionale, deschidere care, pentru a fi şi spirituală, trebuie să fie completă, şi care în acest scop trebuie forţată prin toate mijloacele. Chiar şi cel mai grosolan şperaclu e bun – chiar şi cea mai nerafinată porno-gîdilătură (sora păstrîndu-şi pantofii de scenă în timp ce face sex cu prietenul ei), chiar şi cel mai ghiolban *provocationnisme* (prezentarea unui avort într-o manieră care nu ascunde mai nimic), chiar şi cele mai ieftin-şocante tăieturi de montaj (de la cei doi fraţi adulţi într-un *montagne-russe* la ei copii, împroşcaţi cu sîngele părinţilor, şi de-acolo la o imagine cu băiatul, iarăşi adult, admirînd trupul gol al fetei care doarme, şi de-acolo înapoi în copilărie, la fetiţa care doarme cu ursuleţul ei), plus reveniri peste reveniri la imaginea părinţilor zdrobiţi în maşină.

Nu toate tacticile lui Noé sînt ghiolbane. Ca voiaj ghidat mai mult de cameră decît de cauzalitatea narativă, filmul e uneori un tur de forţă. Regulile de călătorie se schimbă de la un act la altul. Dacă, în actul doi, spiritul şi-a retrăit viaţa (văzîndu-se pe sine numai din spate), în actul trei vede viaţa altora continuînd fără el. O gaură de glonte, o scrumieră sau un ochi de aragaz devin, la nivel narativ, portaluri astrale prin care spiritul intră şi iese, iar la nivel formal/plastic devin motive geometrice cvasiabstracte. Din punct de vedere pur formal, filmul îşi atinge apogeul în acest act. Din punct de vedere al poveştii sale de amor sacru şi profan, precum şi al ambiţiei sale de a constitui echivalentul unui mega-*trip* lisergic, ascensiunea sa către sublimitate se continuă într-un act patru disperat de hei-rupist, culminînd într-un moment de uniune sexuală soră-frate care e vizualizat într-o manieră bombastică-pînă-la-Dumnezeu, cu aparatul de filmare levitînd printr-un hotel şi spionînd multe alte acte sexuale în afară de-al lor, cu raze de lumină ieşind dintre picioarele tuturor şi – punător de capac – cu planul-detaliu al unui cap de penis avansînd spre cameră în strîmtoarea unui vagin. Lansat în 2009 la Cannes, unde a fost primit cu inevitabilă batjocură, *Enter the Void* a devenit instantaneu obiectul unui la fel de inevitabil cult, oferindu-i unei anumite nişe de public (mai rafinate în *life-style* decît în cinefilie) aceeaşi mixtură groasă de aspiraţii avangardiste şi tropi tradiţionali pe care publicul de Multiplex a primit-o de la *Avatar*.

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Mădălina ȘCHIOPU

Cazul Fjordman

– liniștea scandinavă, dincolo de fațadă –

„Înţeleg că oamenii au nevoie de un ţap ispăşitor şi, acum, cînd Breivik este în spatele gratiilor, am şanse să devin ţapul ispăşitor la îndemînă, mai ales fiindcă sînt singurul norvegian pe care îl citează." Cel care a publicat zeci de articole online sub pseudonimul Fjordman, autorul cel mai citat de Breivik în „manifestul" său şi indicat de terorist ca idol, s-a dus, după cum mărturiseşte, de bunăvoie la poliţie pentru a spune tot ce ştie, la două săptămîni după masacrul de la Oslo. Misteriosul Fjordman şi-a dezvăluit, în sfîrşit, identitatea, într-un interviu acordat publicaţiei norvegiene *VG:* îl cheamă Peder Jensen şi are numai 36 de ani.

Un profet timid

Fjordman reprezintă un caz chintesenţial pentru puterea comunicării online: un blogger anonim care a devenit în cîţiva ani, în spaţiul virtual, mai cunoscut, citit, admirat, dar şi detestat decît majoritatea ziariştilor „cu nume". A început să scrie în 2005, temele lui predilecte fiind islamizarea Europei, declinul civilizaţiei occidentale, corectitudinea politică şi ceea ce el a numit „cea mai mare trădare organizată din istoria Vestului" – importul de imigranţi, în special musulmani, şi războiul ideologic purtat împotriva popoarelor europene de către propriile guverne, în numele multiculturalismului. Articolele lui au fost traduse de alţi bloggeri în majoritatea limbilor europene (şi nu numai) şi preluate de site-uri anti-islamice, conservatoare, naţionaliste. Pentru adversari, este doar un alt conspiraţionist de extremă dreaptă, poate mai talentat şi cultivat decît alţii de acelaşi tip; admiratorii i-au spus însă „profetul întunecat al Scandinaviei". „El este cel mai bun dintre noi" – clama site-ul „anti-jihadist" Gates of Vienna, care i-a găzduit majoritatea articolelor, site menţionat şi el de Breivik ca sursă de inspiraţie. S-a ajuns pînă acolo încît cititorii lui online au speculat că Fjordman ar fi de fapt un grup de autori sau chiar o organizaţie. La puţin timp după atentatul de la Oslo, s-a răspîndit zvonul că autorul atacului terorist ar fi chiar Fjordman: era cel mai cunoscut nume scandinav asociat cu anti-islamismul.

În publicaţia *VG,* norvegianul s-a lăsat, pentru prima şi, spune el, ultima oară, fotografiat. Mulţi au fost şocaţi să descopere că tenebrosul profet, pe care unii şi-l imaginau ca pe o variantă modernă a războinicului viking, seamănă mai degrabă cu un student: slăbuţ, timid, cu ochelari.

Spaima

După explozia din centrul capitalei norvegiene, Fjordman/Jensen a fost convins că e vorba de terorism islamic. A început să comunice cu prieteni din blogosferă, pregătindu-se să comenteze pe marginea unui alt atac de tip Al-Qaeda. Conversaţia însufleţită s-a transformat în curînd – după cum avea să mărturisească Jensen în stilul care l-a consacrat, pe Internet – în stupoare: desfăşurările ulterioare de pe insula Utøya nu se potriveau deloc cu tiparul cunoscut de ei. A urmat ceea ce Fjordman consideră a fi coşmarul vieţii lui: în cîteva ore au apărut zvonurile că el ar fi autorul, după care, cînd Breivik a fost prins, s-a trezit menţionat drept principala sursă de inspiraţie pentru asasinate. S-a închis în casă, înspăimîntat, convins că poliţia norvegiană avea să-i bată în curînd la uşă. După două săptămîni de recluziune şi frică, la sfatul avocatului, s-a dus la poliţie, cu mesajul: nu mai căutaţi, eu sînt Fjordman. Nu e prea limpede dacă avea sau nu informaţii că autorităţile norvegiene îi ştiau deja identitatea, şi mărturisirea a fost un caz de forţă majoră. „Oricum m-ar fi găsit şi frenezia mediatică ar fi fost şi mai mare decît acum."

Era cel mai cunoscut nume scandinav asociat cu anti-islamismul.

S-a aflat astfel că Peder Are Nøstvold Jensen a studiat limba arabă la Universitatea din Bergen şi la Universitatea Americană din Cairo. A urmat apoi cursuri de masterat în cultură şi tehnologie la Universitatea din Oslo, pe care le-a încheiat cu o teză despre blogurile anti-regim din Iran. La început, a semnat articole în presa norvegiană cu numele lui real, dar, în curînd, avea să constate că tot mai multe materiale îi sînt respinse pe motiv că sînt extremiste, ceea ce l-a determinat să se orienteze spre Internet. S-a gîndit la un pseudonim care să sune cît mai scandinav, astfel încît orice cititor să-şi dea seama de unde vine. Fjordman i s-a părut perfect.

Scandinavia: ape liniştite, ape adînci

Jensen spune că în acest moment se teme mai mult ca niciodată: de autorităţile propriului stat, de concetăţenii furioşi care, după masacru, caută ţapi ispăşitori, de posibilele represalii din zona islamică. Colac peste pupăză şi într-o notă amuzantă, nici neoaziştii nu-l suportă şi, după ce i-au văzut fotografia, l-au declarat evreu (ceea ce nu e adevărat): de fapt, l-au numit „marionetă sionistă" şi „trădător", de acum cîţiva ani, cînd a publicat un articol cu titlul „De ce lupta Israelului e şi a noastră". S-a resemnat cumva cu gîndul că şi-a făcut duşmani în toate părţile şi vrea să se ascundă cît mai departe de lume.

Breivik l-a abordat pe e-mail, în 2009 şi 2010, i-a mărturisit admiraţia lui şi l-a rugat să se întîlnească. Jensen l-a refuzat „nu din cauza vederilor lui extreme, ci fiindcă nu mi s-a părut prea interesant – genul vînzător de aspiratoare". Poliţia i-a confiscat, imediat după autodenunţ, calculatorul personal: acum, un nou motiv de frică s-a adăugat pe lista deja lungă a fostului Fjordman. Dacă – spune el – corespondenţa cu Breivik e nesemnificativă şi nu-l poate implica deloc în atac, îl îngrijorează faptul că, probabil, oamenii legii cunosc deja identitatea prietenilor lui, bloggeri care ţin, ca şi el odinioară, la anonimatul lor. În orice caz, Jensen a declarat că nu va mai scrie niciodată cu numele Fjordman, care rămîne asociat, în conştiinţa norvegienilor, cu cel al lui Breivik.

După ieşirea la lumină a adevăratului Fjordman, scormonitorii ziarişti i-au găsit şi familia. Tatăl e genul hippiot întîrziat şi e votant de o viaţă al social-democraţilor. Jensen jr. însuşi a fost simpatizant al stîngii pînă în 2001, cînd o experienţă l-a marcat. Se afla la Cairo ca student şi, pe 11 septembrie, a văzut manifestările spontane de bucurie pe străzile egiptene, după căderea Turnurilor gemene. La fel de mult l-a uimit faptul că presa scandinavă a păstrat tăcerea asupra acestui aspect. Atunci – spune el –, şi-a schimbat convingerile politice cu 180 de grade şi a înţeles că islamul este incompatibil cu modul de gîndire occidental.

După momentul Oslo-Utøya, diverşi comentatori s-au întrebat cum a fost posibil un asemenea act în Norvegia, una dintre cele mai paşnice şi liniştite ţări din lume. Tot ce iese la iveală în ultimele săptămîni demonstrează că scandinavilor li se potriveşte perfect zicerea despre adîncimea şi imprevizibilul apelor liniştite. Locul unde se află cei mai înverşunaţi susţinători ai imigraţiei şi multiculturalismului ascunde, în subteran, şi o rezistenţă neaşteptată la noul *Zeitgeist.* Invidiatul paradis nordic se clatină, politicienii şi mass-media încearcă din răsputeri să păstreze faţada. Dincolo de ea se află lumea celor care scriu sub pseudonim. Un indiciu despre nemulţumirea din subteran a apărut anul trecut în Suedia cînd, pentru prima oară în istoria ţării, un partid anti-imigraţie, Sverigedemokraterna, a ajuns în Parlament. Şi, ca o profeţie sumbră, cu cîteva zile înainte de atacul lui Breivik, publicaţia norvegiană *Dagbladet* publica un interviu cu istoricul Nils Rune Langeland, în care acesta era de părere că zona scandinavă va fi „cîmpul de bătălie al viitorului", în ciocnirea dintre civilizaţii.

„Cîmpul de bătălie al viitorului", în ciocnirea dintre civilizaţii.

PUBLICITATE

ICR în presa internațională

ROMÁN KULTURÁLIS INTÉZET

„Oare care este numele ţării care este astăzi pe buzele cinefililor din lumea întreagă, atunci cînd aceştia sunt întrebaţi despre cel mai important curent cinematografic est-european? Mulţi ar răspunde cu siguranţă că aceasta este Ungaria, însă, delimitându-ne de succesele individuale repurtate la festivaluri, răspunsul real este că această zonă a Europei răsună de succesele filmului românesc şi, ceea ce este şi mai important, de calitatea acestora. Institutul **Cultural Român de la Budapesta** aduce aceste succese pe ecranele maghiare".

Népszabadság

DILEMA

Cristina HERMEZIU

Europa de azi și păstorul francez

Într-o Europă morocănoasă, în care fiecare îşi spune în barbă, fără curajul de a o spune cu voce tare, ce bine ar fi să stăm fiecare la noi acasă şi să ne cîntărim orgoliul în monede bătute cu chipurile gloriei naţionale, cînd Sarkozy şi Merkel numai că nu spun că Europa se face „doar dacă vrem noi", cînd pelerinii papei sînt primiţi cu ură fiindcă mănîncă din bugetul de criză, cînd la Londra tinerii dezlănţuiţi sparg şi jefuiesc, pe scurt, cînd starea de spirit e atît de proastă încît nimeni nu mai pare capabil să găsească soluţii viabile pe termen lung în democraţie, văd pe un post francez public de televiziune un reportaj despre o şcoală profesională de păstori din Pirinei. Daniel, între douăzeci şi treizeci de ani, a lucrat pînă mai ieri pe un şantier. E un tînăr frumos, îngrijit, atletic, şi are un fel de a răspunde neprecipitat, chibzuit şi totuşi spontan. A fost visul lui să devină cioban? Nu. Doar că şi-a dat seama, într-o zi, că viaţa pe care o ducea nu-i era pe potrivă. La şcoala profesională de păstori mulţi dintre colegi vin dinspre alte meserii: o fostă asistentă medicală, un fost frizer... Profesorii încep prin a-i învăţa lucruri care par de la sine înţelese (cît de solid trebuie să fie toiagul ciobanului, cum te foloseşti cu adevărat de el pe munte, cum să cunoşti muntele cu rîpele sale, cum să calci) şi ajung pînă la dresarea cîinelui timp de doi ani, cît durează şcoala. Şi, ca-ntr-un film de ficţiune bine montat, cînd se mai întîmplă să te întrebi neîncrezător dacă două cadre succesive au fost cu adevărat filmate în acelaşi decor, vezi într-o secvenţă curgătoare cum Daniel strigă *„gauche"* şi cîinele său chiar aleargă pe flancul stîng al vîlcelei să grăbească oaia rămasă de turmă. Oaia nu încetează să behăie şi Daniel explică: are dreptate, şi-a pierdut mielul, e dezorientată. Cînd îşi regăseşte puiul în turmă, animalul se linişteşte. De unde a ştiut? E o meserie în care ai timp să observi şi observînd devii complice, un sentiment bun. Cinci luni pe an, cît are de stat singur pe munte, Daniel îşi fabrică un anumit ritual de gesturi. E important să-ţi găteşti şi apoi să speli vasele, sistematic. Da, ascultă radioul cam în aceleaşi momente ale zilei. Se gîndeşte des la coborîrea de pe munte? Nu se gîndeşte, dar pregăteşte momentul acela prin faptul că ştie că trebuie să rămînă un om obişnuit cu gesturi cotidiene firești. Legătura cu natura? Cu ideologia ecologistă şi tema că omul dăunează naturii? Natura n-ar putea fără om. Sălbăticia trebuie dacă nu controlată, măcar ritmată. Oile regenerează păşunile, e un ciclu. Păstorii sînt grădinarii munţilor.

Banalităţile unui călugăr laic, ancestral şi modern. De acord. Şi totuşi, ce m-a frapat la acest tînăr au fost răspunsurile sale care nu sînt atît de filozofice pe cît par, dar sînt de o incontestabilă luciditate, în sensul unei vădite conştiinţe de sine şi de meserie, un soi de asumare profundă a alegerii sale de viaţă, al unui firesc al lumii sale şi al lumii în general. O consistenţă, o adecvare. Daniel, păstorul francez din Pirinei, de o maturitate fragedă şi de o seninătate constitutivă, îmi dă sentimentul reconfortant că viaţa mai poate fi şi bucolică, şi că în lumea ursuză de astăzi nu e totul pierdut. Şi încă ceva. Atunci cînd începi să remarci firescul unei situaţii ca fiind excepţional înseamnă că măsura lumii tale nu mai e firească. Aceeaşi măsură care îţi dă sentimentul că Europa e morocănoasă, că zona euro n-are viitor, că Grecia, că Sarkozy şi Merkel, că papa, că pelerinii, că... Lipseşte adecvarea noastră la Europa pe care am construit-o pînă astăzi, adecvarea Europei la ea însăşi.

***Cristina Hermeziu** este jurnalistă.*

Cornel VÎLCU

Şapte pitici pe creierul (difuz al) Patriei

– cîteva gînduri simplissime despre Roşia Montană –

Pe 4 august, Televiziunea Română realiza un sondaj, *via* Internet, privitor la desecretizarea contractului de exploatare a aurului de la Roşia Montană. Rezultatele au fost şocante: cam o treime dintre *intervenienţi* (am inventat *ad-hoc* acest cuvînt oribil spre a sublinia că nu a fost o băgare-a-microfonului-în-gură, pe stradă, ci cădea în sarcina votantului să intre pe site, să desfăşoare nişte proceduri etc.) votaseră *nu ştiu / nu mă interesează*.

Imaginaţi-vă: în jur de trei mii de oameni care *au, n-au treabă,* pînă la ora jurnalului – *8 trecute fix,* seara – votează nu „NU vreau să se desecretizeze acest contract", ci „nu mă interesează". Puţine voturi în acest (non)-sens au avut şi comentarii; dar acolo unde acestea au existat, au atins, zic eu, limita savurosului – ceva în genul: „În loc să vă ţineţi de sondaje ar trebui să faceţi ceva util pentru ţară, de exemplu să creaţi nişte locuri de muncă, aşa cum face RMGC."

Las în seama cititorilor să judece dacă TVR-ul trebuie să fie, printre altele, şi un mare *provider* de locuri de muncă (mai ales că plătim abonament...), ca şi să înţeleagă, sub raport uman, efortul ciudat al unui număr impresionant de persoane de a spune, cum nu se poate mai clar şi răspicat, că... n-au nimic de spus.

Scopul meu e altul. Eu mai cred că mintea-cea-bună a României nu e neapărat la politicieni; aceştia, ce-i drept, iau deciziile; în rest, i-aş asemăna mai degrabă cu un soi de creier primitiv, foarte bine plasat, în ce priveşte capacitatea de a impune acţiunea, dar altfel visceral, capabil doar de un fel de reflexe *foarte* condiţionate. Cred că inteligenţa noastră „cea adevărată" e diseminată prin societatea civilă; şi că, atîta cîtă e, produce – local – multe idei bune.

Dintre acestea, vreau să le centralizez/ recapitulez aici pe cele privitoare la chestiunea, deja pomenită, a Roşiei. Că stoparea exploatării RMGC e o cauză în favoarea căreia mobilizarea e cu totul neobişnuită, puteţi vedea căutînd, pe Facebook, pagina privitoare la listarea UNESCO a acestui sit.

0. *Aurul Apusenilor e aurul românilor.* Intenţionat am păstrat această oribil-de-naţionalistă-şi-de-n-limbă-de-lemn formulare, pentru a vă comunica o revelaţie care, vorba aceea, tot românească, m-a „pălit" azi-dimineaţă, la trezirea din somn: da, aurul stă acolo, îngropat în munţi, mai sigur chiar ca-n seifurile Băncii Naţionale (asta afară de cazul în care credeţi în propaganda RMGC, potrivit căreia ungurii ne vor lua Ardealul cu zăcămintele lui cu tot). Îl putem exploata azi, cu neajunsurile „listate" mai jos, sau îl putem lăsa acolo; e, vorba aceea, o investiţie sigură, pe termen nu lung, ci nelimitat – avînd drept unice riscuri sfîrşitul lumii şi preţul mondial al acestui metal.

1. Dacă exploatarea se face acum, conform actualelor condiţii contractuale, statul român va obţine 2% din redevenţe. Altfel spus, 98 de procente din valoarea zăcămintelor mai-sus-pomenite se pierd. Da, veţi spune, dar compania are şi ea costurile ei (iar judecînd după publicitatea de pe televiziuni şi embargoul pe care reuşeşte să-l exercite asupra celei mai mari părţi a presei, ele – costurile – sînt semnificative). De ce, însă, să nu aşteptăm pe cineva care ne propune un *deal* mai bun? De la 97% în jos, cred că posibilităţile sînt multe.

Rezultatele au fost şocante: cam o treime dintre intervenienţi *votaseră* nu ştiu/ nu mă interesează.

2. Dacă exploatarea se face acum, cîţiva munţi dispar de pe suprafaţa patriei. Cum să *dispară?* veţi întreba. *Nimic nu piere, totul se transformă.* Iar aici, recunosc, m-aţi prins cu mîţa propagandistică în sac. Firește că munţii rămîn – sub forma unui lac de steril; de plecat, pleacă doar aurul, argintul şi alte alea. Totuşi, vizavi de alterarea brutală a peisajului, vă amintesc *(courtesy of* Adi Dohotaru) ideea din spatele celei de-a treia legi a lui Commoner: orice intervenţie tehnică majoră într-un ecosistem este, în mod normal, *dăunătoare*.

3. Lacul de „cianură" (în fine, de soluţie cianurată, din care RMGC-iştii susţin cu tărie că se va putea bea mai *safe* decît cafeluţa de dimineaţă) va fi mai mare decît Vidraru şi va sta suspendat, nu în spatele unui baraj „sănătos" din beton, ci într-al unui dig de pămînt şi rocă, şi el mai înalt decît pomenitul baraj, deasupra Abrudului... şi aici îmi venea să adaug, de dragul sonorităţii, „întru eternitate", dar îmi vine mai degrabă a spune: „pînă la prima ploaie mai serioasă". Şi, mda, un retorism – în primul rînd, minele romane – vor dispărea la rîndul lor. Ce e drept, Ministerul Culturii tocmai le-a declarat deja-dispărute (fiindcă aşa, şi numai aşa se poate traduce simplu şi strict formula „descărcare de sarcină arheologică").

Aici, cu voia dvs., într-o publicaţie cu accentuat caracter „cultural", voi insista: mi se pare incredibil felul cum calitatea de monument istoric a unui obiect, sit etc., care ar trebui să depindă numai şi numai de date intrinseci (datare, caracteristici „fizice" etc.) s-a putut modifica în funcţie de mărimea ofertei financiare făcute de RMGC.; nu credeam că teoria economică marxist-leninistă *(remember?* valoare de întrebuinţare, valoare de schimb etc.) se aplică şi în domeniul arheologiei şi patrimoniului. Foarte pe românește, compania a întrebat: *Ce spuneţi voi, specialiştilor, despre acest obiect istoric-cultural?* Iar comisia (nici măcar cea a monumentelor! ci una zisă „a arheologilor") a răspuns: *ce vrei tu, companio, să zicem, şi, dacă zicem, cît dai?*

5. Actualul proiect contrazice flagrant ideea dezvoltării durabile: în vreme ce RMGC îşi face publicitate lăudîndu-se că va crea nu mai puţin de ţ-sprezece mii de locuri de muncă, nouă, neuronilor izolaţi, dar zvîcnitori ai ţării, nu ne e greu să pricepem că multe din aceste angajări (vreo 800, în termeni realişti) se vor întinde, strict, pe perioada iniţială a construcţiei; iar altele (maximum 300), doar pe timpul exploatării. *Nu vă mai jucaţi cu viaţa roşienilor!* li se spune, în general, celor care se declară în contra proiectului minier. Or, întrebarea firească este: noi, care vorbim despre zootehnie, industrie uşoară, turism ne jucăm cu Roşia, sau RMGC, care oferă locuri de muncă aproape-sezoniere?

6. A şaptea – şi ultima – idee (nu uitaţi că a fost şi o idee 0!) priveşte chiar societatea civilă românească, în ansamblu, cea pe care, mai în glumă, mai în serios, am numit-o creier difuz, dar singurul sănătos, şi despre care am spus că are *pitici* (a se citi: teme predilecte pînă la a deveni obsesive). Ideile pe care tocmai le-am pomenit reprezintă un ansamblu important de astfel de *pitici,* şi e esenţial, în opinia mea, dacă acest meci între *creierul mic* şi visceral al politicii de Dîmboviţa şi creierul mare, dar tocmai de aceea nu-prea-bine-organizat al „civililor" se încheie cu un rezultat bun.

Pentru politicienii decidenţi, realizarea proiectului RMGC ar fi doar o ticăloşie în plus, nu foarte grea „la stomac"; dimpotrivă, ar constitui încă o dovadă, substanţială, că se poate face orice grozăvie în această ţară. Pentru societatea civilă, ar fi o ratare grea, fiindcă nici o altă cauză nu pare să fi strîns, în aceşti ani, în jurul ei, atîta efort şi atîta inteligenţă... românească.

***Cornel Vîlcu** este lector dr. la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, unde predă lingvistică generală şi semiotică.*

PUBLICITATE

SPATIU EXPANDAT

Un proiect de artă în spaţiul public
8 septembrie - 31 octombrie 2011
Parcul Kiseleff, Bucureşti,

Artişti participanţi: Judit Balko, Mihai Balko, Otilia Boeru, Adina Cioran, Marius Leonte, Christian Paraschiv, Mima Soroceanu

Autori şi coordonatori proiect: Judit Balko & Mihai Balko.

Deschidere: joi - 8 septembrie 2011, ora 19.30; Parcul Kiseleff, Şos. Kiseleff

sâmbăta şi duminica - ateliere de artă pentru copii şi prezentări ghidate ale lucrărilor; mai multe detalii pe www.spatiuexpandat.wordpress.com

Organizator: ASOCIAŢIA VOLUM ART

Proiect finanţat de: afcn

Parteneri: Sectorul 1, ONMedia, Global mindscape

Parteneri media: Dilema, Decat o revista, Radio România Cultural, webcultura, vernisaje, Modernism, metropotam.ro

oferta de carte

PUBLICITATE

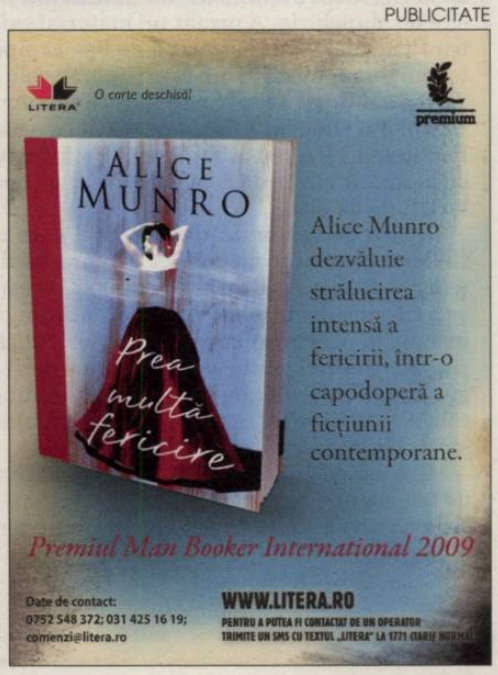

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

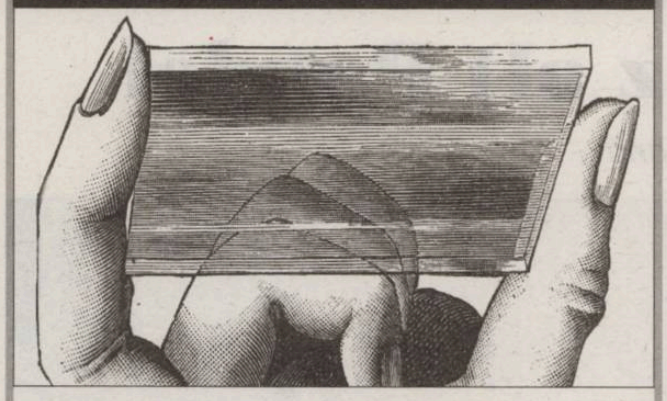

Jurnalism de excepție la CNN-ul românesc

O nuntă în care actorii principali sînt niște indivizi de existența cărora nici nu ar trebui să știm. Personaje primare și jalnice, în ciuda mulților bani pe care-i au, cu alură de mafioți și învîrtindu-se într-o lume *kitsch* care-i caracterizează pe deplin. Presa are o mare slăbiciune pentru aceste personaje: le spune pe numele de alint (Gigi, Cristi etc.) și ne dă zilnic informații despre ce au mai făcut sau ce au mai zis.

Realitatea TV s-a mobilizat, duminica trecută, cum a știut mai bine pentru ceea ce a numit „cea mai așteptată nuntă“ (pentru această televiziune, cu siguranță a fost cea mai așteptată). A ținut un elicopter în aer iar imaginile filmate de sus au fost difuzate încontinuu, pe tot ecranul sau într-o fereastră, a organizat serii de talk-show-uri, întrerupte doar de transmisiunile reporterilor de la fața locului, și a încheiat ziua cu preluarea în direct a unor participanți la nuntă. La prima rundă de discuții au comentat evenimentul tribunul Corneliu Vadim Tudor, regele Cioabă, politicianul Ecaterina Andronescu și intelectualul fin Tudor Octavian (un cocteil de personaje numai bun să te facă să urmărești *talk-show*-ul cu sufletul la gură, ce mai!). La o a doua rundă de discuții, i-am auzit pe Corina Drăgotescu, pe Sebastian Papaiani, pe Răzvan Theodorescu și pe marele și eternul analist & deontolog Bogdan Chirieac. Și dă-i și luptă, puicusorule, și dezbate pe sec. Nu e vorba că nu li se oferise și lor șampanie, ci că nu aveau despre ce discuta și, prin urmare, băteau cîmpii, ca de obicei. Reportera de pe teren nu-i ajuta nici ea cu prea multe informații și se plîngea că mașinile invitaților la nuntă aveau geamurile fumurii, iar ea nu putea să vadă nimic înăuntru. Ce păcat!... Dar nu-i ăsta motiv de supărare, pentru că, oricum, pînă la urmă cei de la Realitatea TV tot la cestiunile care-i ard ajung. Desigur, la Băsescu. Lume, lume! Află și te miră: Băsescu a avut probleme la examenul medical de la intrarea în Școala de marină, pentru că nu vedea foarte bine. Și, de aici, glume despre care-i ochiul care vede bine sau nu.

Situația a fost salvată de Dan Matei Agaton care, ca invitat la nuntă, a intrat în direct și a putut să-i potolească doamnei Drăgotescu curiozitatea în legătură cu meniul. Era la începutul nunții, iar Agaton a descris doar antreurile.

Apoi, la ora 23, Realitatea TV a titrat „Exclusiv“ și „Din culisele nunții lui Borcea“ și lumea întreagă a putut afla de la cuplul Ilie Năstase și Brigitte Sfăt că invitații de la „fericitul eveniment“ au mîncat *foie gras,* homar și icre de Manciuria. A urmat un material care a prezentat istoricul zilei și al „petrecerii de liga campionilor din Otopeni“, cum ni s-a spus, pentru ca, în cele din urmă, cei de la Realitatea TV să ne comunice cu mîndrie: „Restaurantul din Otopeni a fost înconjurat ca o fortăreață, însă Realitatea TV a reușit să filmeze în exclusivitate imagini de la nuntă“. Asta da realizare! Demnă, desigur, de o televiziune de știri.

Seara de duminică de la postul care se laudă că e CNN-ul românesc dă perfect măsura felului în care înțeleg să facă jurnalism cei de acolo. Ce responsabilitate, ce profesionalism, ce servire a interesului public? Facem jurnalism exact așa cum sîntem noi. Adică numai buni pentru căminul cultural – locul unde de sărbători se organizează „discotecă“, vin băieți în trening să joace fetele din sat și se lasă cu cîte o bătaie cu ulucile rupte din gard. Un cămin cultural numit România.

Tot cei de la Realitatea TV organizează și o Școală de televiziune în care promit că-i învață pe cei tineri tainele meseriei. Oare ce pot ei să-i învețe pe alții în acest domeniu?

Codruț CONSTANTINESCU

Fotbalul este monden!

Succesul pe care de decenii bune îl are un sport numit *fotbal* constituie probabil una dintre mărcile inconfundabile ale timpului nostru, un transfer de fervoare și pasiune de la alte fenomene sociale ample și, teoretic, de profunzime, precum politicul sau religiosul către unul (foarte) profan și din ce în ce mai vulgar. Succesul repurtat de acest frumos sport atrage și mîlul postmodern care, în România, ia forma unor personaje care de care mai controversate și ciudate, în căutarea unei obsesive imagini sau a spălării și transformării ei într-una onorabilă, cît mai onorabilă cu putință.

Cumpărarea, în schimbul unor sume astronomice (ceva mai mult de o sută de milioane de euro pentru următoarele trei sezoane!), a drepturilor de difuzare a meciurilor din campionatul românesc doar de către trei grupuri media (caimacul luîndu-l RCS RDS) a lăsat multe alte posturi în *offside*. Nemaiavînd meciuri *live* de transmis (pentru a nu-și pierde dreptul de a emite, apelează la vechi reluări sau la transmiterea unor meciuri din campionate exotice, precum cel maghiar, cel finlandez sau cel bulgar – ne întrebăm cînd vom avea șansa de a urmări duelurile interesante din campionatul din Vanuatu sau Andorra), televiziunile de nișă au apelat la cea mai ieftină formă de a întreține circul: talk-show-ul. Din cele observate, pînă și mogulii fotbalistici s-au cam scîrbit să apară la aceste emisiuni a căror frecvență continuă probabil că îi plictisește (dar nu numai pe ei), intervin doar telefonic, își trimit aghiotanții, directorii de marketing la care sînt asociați atît diverși ziariști cu largă expertiză în domeniu sau foste glorii al căror rol este important pentru că ele aduc înțelepciunea firului ierbii. Cazul postului Telesport, care a intrat în faliment, nu poate fi decît salutar. Sperăm ca și alte asemenea frecvențe inutile să-i urmeze exemplul, eliberînd puțin grila TV!

Balonul rotund și sînul siliconat

Dacă, inițial, patronii echipelor de fotbal erau preocupați doar de amploarea fenomenului, părînd a trăi ca într-o rezervație vastă în care absolut orice injurie era permisă, treptat au invadat mass-media tip *people,* în încercarea vinovată și direct interesată a acesteia de a-și atrage importantul segment al microbiștilor căruia, pentru fidelizare, i se oferă pe bandă rulantă substitutul balonului rotund (să nu uităm că balonul poate fi și oval!) din lumea reală: sînul siliconat care, de obicei, este expus în pereche. Doi sîni siliconați și alături, scoși din context, recompun cu succes o minge, nu? Din această perspectivă este interesantă tendința de fuzionare a celor două mari curente societale: *mondenismul* și *fotbalismul.*

A trecut de mult vremea cînd generația de aur ne oferea rezultate remarcabile în domeniu. Generația de tinichea, cum i s-a mai spus, a oferit prilejul acestei subtile sinteze civilizaționale: mingea de fotbal, ca pretext pentru cucerirea unor frumoase legiuni de blonde prezentatoare (știrile sportive sînt apanajul fetelor frumoase, cu bust generos, se subînțelege) sau muzicante cu decoltee apetisante. Nu degeaba această simbioză a fost inaugurată de farul călăuzitor al perioadei de tranziție de la performanță la nulitate, Adi Mutu, care a fost urmat, cu docilitate, de fostul căpitan al Naționalei, prematur retrasul Cristi Chivu. În acest curent și-au făcut apariția și conducătorii fotbalismului mioritic. Subtil, pe lîngă celebrul și atotcunoscătorul Gigi Becali, un substitut al Conducătorului, atît de regretat acum, mult prea constant în viața sa familială, singura calitate tangibilă pe care un observator neutru i-o poate descoperi, și-a făcut loc și un alt personaj, Cristi Borcea, a cărui viață sentimentală s-a dovedit a fi mult mai spumoasă, spre deosebire de mult prea castul și credinciosul mogul stelist, un atu în plus pentru mass-media sportivo-mondenă. *Notă:* Presa din România are calitatea de a-i aduce mai aproape pe acești eroi ai nației, folosind și împămîntenind diminutivele. Specialiștii talk-show-urilor nu vor pronunța decît foarte rar Adrian, George, Cristian, Dumitru. În această logică în care toți sînt complici într-o măsură mai mare sau mai mică, diminutivul are logica lui, dovedind că, pînă la urmă, toți se bat pe bătături. Nea Mitică zis și Corleone, Adi, Cristi, Guriță, Gigi, Gică ne aparțin.

Modalitatea cea mai primitivă prin care mass-media mondeno-fotbalistică își vinde produsele și face cunoscute figuri naționale jalnice, atît de specifice perioadei ultimelor două decenii, este *scandalul*. (De cîte ori nu ați auzit sintagma dătătoare de frisoane metafizice, *un nou scandal în fotbalul românesc?)* Fără scandal, aceste personaje nu ar fi existat. De aceea sîntem siguri că, în mod tacit, membrii acestei comunități au făcut un pact prin care își permit constante pusee de trivialitate și bădărănie, doar pentru a anima puțin atmosfera.

„Pe moșia mea...“

O caracteristică de bază a acestor mici satrapi naționali este înrudirea subtilă cu Dumnezeu, dar și cu lumea medievală românească (dar nu numai): *pe feuda / domeniul / moșia mea nimeni nu mișcă un deget decît atunci cînd și dacă vreau eu!* În calitatea sa de proprietar absolut, satrapul fotbalist poate emite orice judecată de valoare, dar mai ales orice propoziție schimonosită, criticîndu-și (prin formula ce de multe ori ia forma unei simple înjurături de mamă) membrii tribului său. Aflați în simbrie la conaș. De regulă, argații nu au curajul să riposteze, știu foarte bine că Vodă îi înjură azi, Vodă îi poate înălța și umple de galbeni mîine.

Situația complexă în care se află practicanții acestui sport este asemănătoare cu cea a clovnilor care fac echilibristică pe sîrmă, în incinta circurilor. Arena în care se desfășoară fenomenul o depășește cu mult ca amploare pe cea a circului, căci dacă spectacolul de circ are loc doar într-un spațiu bine delimitat, fenomenul fotbalistic deversează către multe paliere ale societății. Este un fenomen social, are implicații geopolitice, dar și economice. Probabil că,

Dureroasă este stimularea de către mass-media flămîndă a acelei părți a sufletului uman unde se află înmagazinată tirania.

dacă nu ar atrage atenția publicului într-o măsură atît de mare, satrapii fotbalismului autohton nu ar fi fost atît de interesați și nu *ar fi investit atît de mulți bani*. Argumentul lor suprem atunci cînd sînt contestați. *Ie banii mei, fac ce vreau cu ei.* O marotă pe care o agită marii moguli fotbalistici. Dacă ei aduc bani în fenomen, li se poate ierta aproape orice, iar statul român ar putea chiar să nu le mai ceară nici urmă de impozite și taxe, în ideea că investițiile în fotbal aduc o plusvaloare națională, servind pe termen lung interesele eternei ființe naționale geto-dace. Lăsăm la o parte faptul că din bugetul anual al ICR nu ar supraviețui un sezon în prima ligă nici cea mai slabă echipă. Investițiile în fotbal sînt mai neclare din punct de vedere financiar decît găurile negre provocate bugetului de stat de celebra Vale a Jiului. În mare măsură, echipele de fotbal se autosusțin financiar, bugetele lor fiind alcătuite atît din cotele parte alocate în urma distribuirii zecilor de milioane de euro primite de la televiziuni, cît și din diversele sponsorizări sau contribuții ale autorităților locale. Imaginea însă o confiscă feudalii fotbalistici, ceea ce ar fi acceptabil pînă la un punct, dacă ar fi făcut în exclusivitate pe banii lor. Fiind rechini de afaceri, știu să piardă bani mai greu decît naivele autorități publice.

Enervantă nu este neapărat existența acestor oameni, în mahalalele românești s-au găsit mereu astfel de specimene, care făceau parte din geografia intimă a românismului balcanic; dureroasă este iruperea lor pe micile ecrane și în paginile majorității ziarelor citite de români, cu tiraje astronomice, și stimularea de către mass-media flămîndă a acelei părți a sufletului uman unde se află înmagazinată *tirania*. Nu există în România vreo altă categorie socială mai ascultată, mai venerată și mai difuzată. Degeaba dezbatem cum va arăta identitatea națională românească peste zecedouăzeci de ani, deplîngem în van situațiunea și cum s-a ajuns aici, dacă nu observăm care sînt modelele reale ale românilor de azi. Din păcate, acestea nu sînt cele de vîrf, ci cele din periferie. Iar goana după audiența cu orice preț pulverizează orice fărîmă de speranță.

Codruț Constantinescu *este publicist și istoric, autorul blogului http://cdc77.blogspot.com.*

Liliana NICOLAE

Sighişoara – Cetatea

Am ajuns la Sighişoara, undeva după prînz. Zi călduroasă, nu foarte mulţi turişti. Iar cei care erau se învîrteau pe străzile înguste într-un ritm care nu ţinea cont nici de bătăile ceasului din Turn, nici de cele ale toboşarului.

Toboşarul e înalt şi mîndru.

Poartă pe cap o bonetă de culoarea vişinei, cu un ciucure atîrnînd şic într-o parte. Face notă aparte şi cu cămaşa alb cu verde, dintr-un material lucios, în care cred că se încinge zdravăn cînd merge prin cetate în sus şi-n jos. Şi – nu în ultimul rînd – are agăţată de gît toba. E un „Premier" primit din Olanda. Dar are şi o tobă medievală, care e la reparat de cîteva zile.

„Luume, luuume! Să ştie tăt natul! A fost ora 12 după miezul zilei şi nu s-a întîmplat nimic deosebit. Dar, la ora 8, după miezul zilei, se întîmplă ceva deosebit! La Sighişoara, la sala Baroc a Primăriei, în cadrul Festivalului de Muzică Academică, vom continua concertele, pentru toţi copiii de la 2 la 99 de ani! Intrareaaa este liiiberă. Moca. Facem să fie bine! Am zis!"

Copiii îl privesc curioşi. Uneori, îi adună în jurul lui şi cîntă sau face tot felul de giumbuşlucuri cu care-i vrăjeşte. E ca un Guliver în ţara piticilor. E înalt şi mîndru, spuneam. Doar unul e toboşarul cetăţii!

Dorin Stanciu e absolvent al Universităţii de Artă şi Design din Cluj, masterand în pictură. De şase ani lumea îl ştie drept toboşarul cetăţii Sighişoara. Salută turiştii în 57 de limbi. Tocmai a văzut un japonez şi începe să turuie în limba lui mesajul de bun-venit. Japonezul e în al nouălea cer. Se luminează la faţă şi bate din palme bucuros. Apoi toboşarul o dă pe germană, pe engleză, pe... ţigăneşte!

„Facem să fie bine! Am zis!"

Înainte să devină toboşar, a studiat temeinic „personajul". Aşa a aflat că, în Evul Mediu, toboşarul locuia în Turnul cu Ceas de la intrarea în cetate. Era şi pompier, şi gornist, şi paznic. Pe vremea aceea, toboşarul anunţa procesele sau execuţiile publice ale celor legaţi la stîlpul infamiei. Azi – folosind aceeaşi formulă din trecut (cu... „Lume, lume! Să ştie tăt natul!...") – anunţă concerte şi expoziţii. „Toboşarul cetăţii Sighişoara" nu este doar un personaj, ci şi marcă înregistrată la OSIM, costumele sale fiind reproduse după modelele originale ale toboşarilor din secolului al XVII-lea, cu ajutorul fotografiilor de la Muzeul de Istorie din Sighişoara. Aşa că, dacă te uiţi la pozele de demult şi la personajul de azi, e greu de spus care e „vechi" şi care e „nou".

De ceva vreme, nu mai e singur pe străzile înguste ale cetăţii. Au apărut personaje noi: un străjer (care-i ţine isonul cu un gong) şi cîteva domniţe îmbrăcate în rochii lungi, de catifea, strînse în corset. Dorin Stanciu mai bate de cîteva ori în tobă să se adune lumea, căci mai are ceva de spus: „Lume, lume! Se aduce la cunoştinţă publică să nu încurajaţi cerşetorii care încalcă legea locului! Facem să fie bine! Vorbele bune nu strică dinţii! Am zis – adjudecat!"

Turnul cu Ceas bate ora exactă. Cîţiva turişti rămîn cu halba în aer. Alţii se opresc din mers şi îşi întorc privirile spre turn. Ceasul bate de două ori. Primul mecanism al ceasului era din lemn, dar a fost distrus de un puternic incendiu, în 1676. Însă, actualul orologiu a fost făcut în 1906, la Berna, în Elveţia, şi de atunci funcţionează neîntrerupt. E nevoie doar să fie uns o dată pe săptămînă.

Dacă priveşti ceasul dinspre Oraşul de Jos, lîngă toboşar e un personaj aparte: călăul cetăţii. În Evul Mediu, Sighişoara era printre puţinele oraşe din Transilvania care avea „dreptul de a condamna la moarte", şi chiar a existat în oraş o familie de călăi. Directorul Muzeului de Istorie din Sighişoara, care funcţionează chiar în Turnul cu Ceas, Nicolae Teşculă, îmi spune o altă legendă a cetăţii descoperită în documente: „Am găsit însemnări despre un proces intentat unui astfel de călău. După legile vremii, hoţii şi criminalii erau spînzuraţi şi apoi trebuiau să stea la răspîntii de drumuri, ca să fie un exemplu pentru ceilalţi. Numai că unul dintre călăi, în schimbul unor sume de bani, i-a predat pe acei hoţi familiilor lor, iar călăul a fugit din cetate şi s-a întors peste 30 de ani. Atunci a fost recunoscut şi judecat pentru fapta lui".

De sus, din Turn, se văd cele trei dealuri care înconjoară cetatea şi care par să fi apărat-o întotdeauna. Pe dealul Visii se află platoul Breite, vestit pentru rezervaţia de stejari seculari, rezervaţie care a scăpat pînă acum de două ori de distrugere: o dată, cînd a fost la un pas să devină aeroport, iar a doua oară, cînd locul fusese ales pentru Proiectul „Dracula Park". Spre gară e dealul cel mai înalt din oraş. Dealul Gării. La baza lui, în Evul Mediu, era o leprozerie. Acum – doar o biserică: Biserica Leproşilor, numită astfel de la faptul că, pe vremuri, preotul ţinea, de pe un balcon, şi slujbe pentru leproşii care n-aveau acces în biserică. Şi mai e Dealul Lunca Poştei, înspre Oraşul de Jos, pe care se odihneau caii poştalioanelor.

Ciuma, incendiul şi termopanele

Se spune că Sighişoara ar fi singura cetate medievală locuită din Europa. Nimic mai fals. Mai sînt destule. Numai că Sighişoara pare să fi fost foarte bine păstrată. Dirctorul muzeului, Nicolae Teşculă, spune că ar fi o ironie a istoriei. Cetatea a avut 14 turnuri (au rămas doar 9) şi era înconjurată de un zid de 930 de metri lungime, ceea ce o făcea una dintre cele mai bine apărate din Transilvania. Aşa se face că în toată istoria ei a fost cucerită doar de două ori. Pe de altă parte, viaţa cetăţii a fost împărţită în „viaţa de dinainte şi de după 1676". Mai exact, 30 aprilie 1676. O dimineaţă cu vînt puternic, cînd o femeie din Oraşul de Jos era prinsă cu treburile casei. Spăla rufe, iar în cuptorul din curte cocea pîine. Cuptorul a luat foc, iar vîntul a făcut ca incendiul să se întindă repede, ajungînd pînă în cetate. Au murit 30 de oameni, iar 80% din oraş a fost distrus. Singurele clădiri care au scăpat au fost Biserica Leproşilor, care era dincolo de Tîrnava, şi Biserica din Deal. Oraşul a cerut ajutor tuturor localităţilor săseşti din zonă şi totul a fost reconstruit.

Nu peste mult timp, în 1709, în Sighişoara a venit un comerciant de blănuri care tocmai scăpase de o carantină de ciumă la Gheorgheni. Negustorul a adus cu el ciuma şi, în trei săptămîni, trei sferturi dintre locuitorii cetăţii au murit.

Brusc, ai impresia că ai ajuns din Evul Mediu în plină modernitate.

Au fost, aşadar, incendiul, ciuma şi – cam în aceeaşi perioadă – atacul curuţilor. Toate au făcut ca Sighişoara să devină un orăşel sărăcit. Într-un fel – spune directorul muzeului, Nicolae Teşculă – a fost norocul cetăţii, care nu a mai prezentat interes şi a scăpat astfel de tăvălugul modernităţii. Dacă în alte părţi, zidul de apărare al cetăţilor a fost dărîmat, la Sighişoara a rămas întreg – 930 de metri – pînă astăzi. E adevărat că cetatea n-a mai fost restaurată de mult. În urmă cu cîţiva ani, 30 de metri din zid s-au prăbuşit şi au fost reconstruiţi. Nici turnurile nu stau prea bine. Unul dintre ele – cel al Cismarilor – găzduieşte sediul unui post de radio şi al unui ziar local, fiind concesionat de fostul primar pe o perioadă de 99 de ani. Am aruncat o privire înăuntru: numai uşi şi geamuri din termopan.

Actualul primar, Ioan Dăneşan, a procedat şi el la fel, cu un alt turn, concesionat unei fundaţii. Primarul spune că există toate aprobările necesare pentru închirierea turnurilor. La fel şi pentru schimbarea pietrelor cu care este pavată cetatea. În urmă cu cîţiva ani, cînd s-au înlocuit conductele din cetate, străzile cetăţii au fost răscolite de-a dreptul. Localnicii spun că, din cauza camioanelor care traversau cetatea, drumurile se adînciseră. Se făcuse ca un şanţ lat pe mijlocul străzilor. Apoi, s-au scos pietrele de rîu din epoca medievală, cu care erau pavate străzile, şi au fost puse altele noi, iar drumurile sînt acum asfaltate, iar în asfalt s-au aşezat noile pietre. Vorba primarului: „Cele vechi nu făceau bine la gleznele turiştilor, iar cele noi... tot pietre de rîu sînt! Ce contează că sînt de acum 500 de ani sau de anul trecut?!".

Am fost la Sighişoara la cîteva zile după Festivalul Medieval. Cetatea era liniştită şi totul părea să se întîmple după un ritual neştiut, dar intuit şi respectat de toată lumea. La terasele din cetate nu cîntă muzica. E o linişte ce pică bine în decorul cu iz medieval, prin care trece, din cînd în cînd (ca-ntr-un vis!) o „domniţă" pe care o vezi mai apoi cum dispare într-unul dintre ganguri.

Un turn cu pereţii decojiţi (dar acoperiţi de graffiti). O casă proaspăt renovată în culori un pic stridente (dar care par să se încadreze în peisaj).

În mijlocul drumului, un „vampir" din carton, chiar în faţa Casei „Vlad Dracul", te invită în celebra casă – acum restaurant – în care a trăit cîţiva ani tatăl lui Vlad Ţepeş. Turiştii se fotografiază cu „vampirul". Un grup de turişti nemţi rîde zgomotos, în timp ce unul dintre ei face el însuşi pe vampirul, folosindu-se de umbrele înfricoşătoare de pe pereţii scorojiţi. Un artist şi-a aliniat tablourile de-a lungul străzii. Altul îţi face portretul în creion în mai puţin de 15 minute.

Însă, odată ajuns în piaţa cetăţii, ieşi din atmosferă. Brusc, ai impresia că ai ajuns din Evul Mediu în plină modernitate. Trebuie să te dai la o parte să faci loc Audi-ului argintiu, care tocmai a intrat pe sub poarta de la Turnul Croitorilor, urmat de un Volkswagen negru. Maşinile nou venite de-abia mai au loc printre alte zeci parcate în jurul pieţii şi de-o parte şi de cealaltă a străzii care duce la Scara acoperită.

Aflu că există o hotărîre a Consiliului local din 2006 care interzice circulaţia maşinilor în cetate, cu excepţia riveranilor şi a maşinilor pentru aprovizionare. Dar, în acelaşi timp, ceva mai jos de Turnul Croitorilor e amplasată o barieră (a unei firme private), care încasează o taxă de intrare în cetate pentru autoturisme. Aşa că, oricine plăteşte – intră. Primarul Sighişoarei spune că pînă nu se va face o parcare la baza cetăţii, în Oraşul de Jos, nu există, practic, o soluţie. Iar parcarea încă nu se face. Ioan Dăneşan vorbeşte despre neînţelegeri cu consilierii.

În tot acest timp, numărul locuitorilor cetăţii scade. Oamenii vînd casele de sute de ani, în care se face un restaurant sau o pensiune, şi se mută. Despre „oamenii cetăţii", însă, şi cum e să trăieşti într-o cetate medievală – săptămîna viitoare.

Varianta audio poate fi ascultată la http://romania-actualitati.ro/sighisoarasioamenii-32634

Liliana Nicolae *este jurnalistă la* Radio România.

Cu ochii-n 3,14

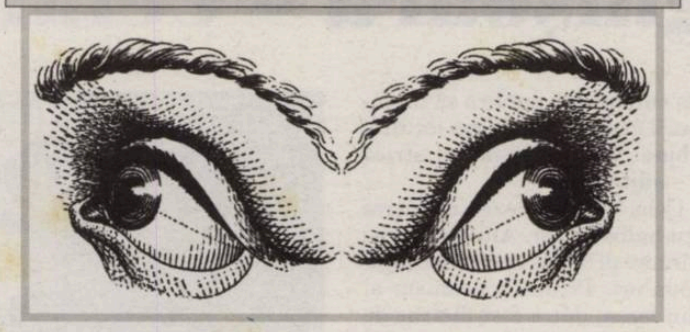

NI SE DAU ASIGURĂRI CĂ NU EXISTĂ NICI O LEGĂTURĂ ÎNTRE VICTIMELE DIMINUTIVULUI ŞI ACŢIUNILE MODESTE DE PE MARGINEA ŞOSELEI

■ Standard & Poor's a scăzut rating-ul SUA. La scurt timp, agenţia s-a trezit cu un control de la Departamentul de Justiţie american, care a descoperit nu ştiu ce ilegalităţi mai vechi. După care directorul agenţiei a fost schimbat „din motive personale". Ni se dau asigurări că nu există nici o legătură între scăderea rating-ului SUA şi evenimentele care au urmat. Sîntem ferm convinşi, da' ferm... (**M. V.**)

■ Într-o marţi, la ştiri, se vorbeşte despre un accident grav. Din studio, prezentatoarea ştirilor întreabă: „În ce stare sînt victimele?". Purtătorul de cuvînt al Inspectoratului pentru Situaţii de Urgenţă Braşov răspunde: „Sînt într-o stare subconştientă". (**D. S.**)

■ În Ploieşti există măcelăria „La Purceloaia". Acest odios augmentativ creat prin umflarea diminutivului „purcel" mă face să mă-ntreb: dar „La Scroafa" ce-avea? (**L. V.**)

■ Unul zice că e conservator de dreapta şi detestă acţiunile extremei drepte. Celălalt zice că e conservator de stînga şi detestă acţiunile extremei stîngi. Şi atunci, de ce se extrem-detestă unul pe altul? (**R. C.**)

■ Pianistul Nikola Kodjabashia şi-a găsit noul album pe un site de piraterie muzicală şi a postat un comentariu în care amintea de legile copyright-ului etc., îndemnîndu-i pe *downloader*-ii ilegali să cumpere CD-ul original, care oricum costă doar 6 euro. *User*-ul Dimitri i-a răspuns aşa: „Ca să fiu în stare să apreciez dacă îmi place sau nu opera dvs., mai întîi trebuie s-o ascult. Dacă îmi place, iar alte opere la fel de interesante pentru mine nu mi-au epuizat deja banii, voi lua în considerare cumpărarea albumului. Coerciţia de a cumpăra nu stimulează înclinaţia". Pirateria ca (posibilă) sancţiune a valorii modeste! (**M. C.**)

■ Din ciclul „Sloganul potrivit pentru afacerea potrivită". Sloganul (văzut pe un panou de pe marginea şoselei) este „Nouă ni se fîlfîie". Afacerea e – aţi ghicit? – o fabrică de steaguri. (**M. V.**)

ÎNTRE TIMP, PE FUNDALUL PARAGINEI SE FACE VERDE AIUREA ŞI ÎNCĂ O ENIGMĂ DĂ DIN COADĂ PE TROTUARE

■ Schimb de amabilităţi în intersecţie. Doi şoferi îşi arată degetul mijlociu şi îşi urează una-alta. „Băi, burtosule!" – zice ăla din Renault. „Băi, ochelaristule!" – răspunde celălalt, din Audi. Între timp se face verde şi, cum cei doi tot n-au terminat de discutat, apare, din spate, un al treilea şofer care strigă: „Băi, cretinilor!". Urmărit de pe trotuar, spectacolul pare o comedie, chiar dacă protagoniştii aveau aer de tragedieni. (**M. M.**)

■ După patru ani de absenţă, în parcul de distracţii (Prichindel) din Neptun, au rămas aceleaşi principale (şi minimale...) atracţii: 1) umbreluţele în care te dai; 2) hamsiile; 3) trăsurile cu cai parcate în faţă. Concluzia poate fi la fel de minimală, dar optimistă: mai sînt şi lucruri mici, dar bune, care nu se duc (asta pe fundalul paraginei din Olimp, pe care am auzit chiar că s-a pus taxă...). (**I. P.**)

■ „Companiile de electronice cred că e OK să scoată pe piaţă produse proaste (cu soft plin de *bug*-uri şi cu un design aiurea) şi să le repare mai tîrziu. «Fie ca primii cumpărători să fie porcuşorii noştri de Guineea», îşi zic." – scrie David Pogue, editorialist la *New York Times* şi *Scientific American*. De-aia niciodată nu-mi cumpăr noua generaţie de *device*-uri. Pentru că nu-mi plac porcuşorii de Guineea. (**M. C.**)

■ Gata, judecătorul american ne asigură că nu vom şti exact ce s-a întîmplat în camera hotelului Sofitel din New York, unde camerista intrase în timp ce preşedintele FMI era în baie. Încă o enigmă, dacă mai era nevoie, pe capul nostru de contemporani ai secolului 21. Bucuroşi, dar mai ales discreţi, om duce-o şi pe asta. (**R. C.**)

■ Luni, 22 august, într-un tren care pleca din Ploieşti, îi fac cu mîna prietenei rămase pe peron. Dna controlor urcă şi mă ia în braţe. („Lăsaţi, că o să vă revedeţi în curînd."). Mai spre seară, casiera de la MegaImage îmi spune din proprie iniţiativă reţeta ei preferată de praz cu măsline. Şi mai pe seară, cînd ajung acasă, cîinele şoricar al vecinei dă din coadă şi intră la mine-n apartament. Vrea Universul să-mi transmită ceva şi eu nu pricep ce? (**L. V.**)

■ În Piaţa Crîngaşi, pe un cort alb, din depărtare citeam „Asociaţia Ştefan Florescu", „Stop abuzurilor", „Şi noi avem drepturi". De aproape: „Opriţi ridicarea abuzivă de maşini". Imediat mi-a venit să înfiinţez şi eu, alături, un cort pentru a protesta împotriva parcărilor abuzive pe trotuare. (**S. G.**)

O ŞTIRE DESPRE O CARTE SE REZUMĂ LA PROBABILITATEA DE A SE ÎNTÎMPLA CEVA CU CARTEA

■ O ştire din *Corriere della Sera*. Excedat de telefoanele mobile care sună în timpul slujbei, Don Alessandro de Sanctis, în vîrstă de 93 de ani, preot în localitatea italiană Filettino, din 1949, a pus pe uşa bisericii o foaie A4 cu următorul text (numai bun de studiat în toate şcolile de marketing şi comunicare): „Domnul comunică în diverse moduri cu noi. Cu siguranţă *n-o să vă sune niciodată pe mobil*. Aşa încît ţineţi-l închis în biserică. Mulţumesc". (**M. V.**)

■ De acum ştiu care e locul cel mai ciudat în care am vorbit despre o carte de-a mea: ghişeul de la Ambasada SUA. Prima dată am crezut că nu înţeleg bine, dar doamna a repetat şi m-a rugat să-i povestesc romanul cu titlul *Omoară-mă!*. Şi după nişte zile, scena pare tot suprarealistă. Dacă aş fi scris versuri, oare trebuia să recit ceva? (**A. M. S.**)

■ Mi-am petrecut o jumătate de oră în micul loc de joacă pentru copii din spatele blocului. Un loc aparent vesel – copiii se dau pe tobogane şi se joacă în nisip, părinţii (bunicii, bonele etc.) stau înşiraţi pe cele patru bănci şi îi supraveghează. Dacă eşti atent însă, vei observa că nu există nici o comunicare între cele două grupuri. Vorbele celor mari către cei mici sînt, de fapt, nişte zbierete care se rezumă la: „Maria, lasă-l în pace pe băieţel!", „Matei, nu mai arunca cu nisip!", „Alexandru, dă-te jos de acolo!", „Ioana, nu băga mizeria aia în gură!" etc. După o jumătate de oră mă durea capul şi aveam senzaţia că asistasem la un spectacol cu nişte animăluţe într-o cuşcă şi cu dresorii lor. (**A. P.**)

■ Cică un francez a cîştigat pentru a doua oară în viaţă marele premiu la loterie, ghicind toate cele şase numere extrase. Prima oară a cîştigat, în 1996, echivalentul a aproape 3 milioane de euro, iar în iulie anul acesta a cîştigat din nou peste 3 milioane de euro. Potrivit specialiştilor, probabilitatea de a se întîmpla aşa ceva ar fi de 1 la 363 de miliarde. În aceste condiţii, apare fireasca întrebare: Care este probabilitatea ca norocosul francez să se numească Ogică? (**A. M.**)

■ Un librar din cartierul madrilen Chueca s-a gîndit să protesteze împotriva venirii Papei Benedict al XVI-lea la Madrid tapetîndu-şi vitrina propriei librării cu cartea lui Christopher Hitchens, *Dumnezeu nu există*. Vitrina librăriei Berkana a rezistat, garnisită cu copertele negaţioniste, dovadă că cel puţin suporterii Papei, veniţi la Zilele Tineretului Catolic, erau mai civilizaţi decît „protestatarii" năuci din Puerta del Sol. (**S. S.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul VIII ■ nr. 395 ■ 8-14 septembrie 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

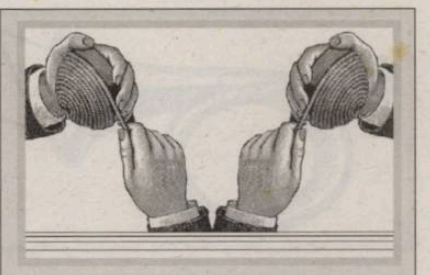

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze 12

ANDREI PLEŞU

„Războiul nevăzut“

pagina 3

MARIA IORDĂNESCU

„Serbările Moşului“

pagina 11

OLTEA ŞERBAN-PÎRÎU

„Festivalul Enescu, un alt început“

pagina 17

Ieşirea din scenă

Despre moarte și ale ei

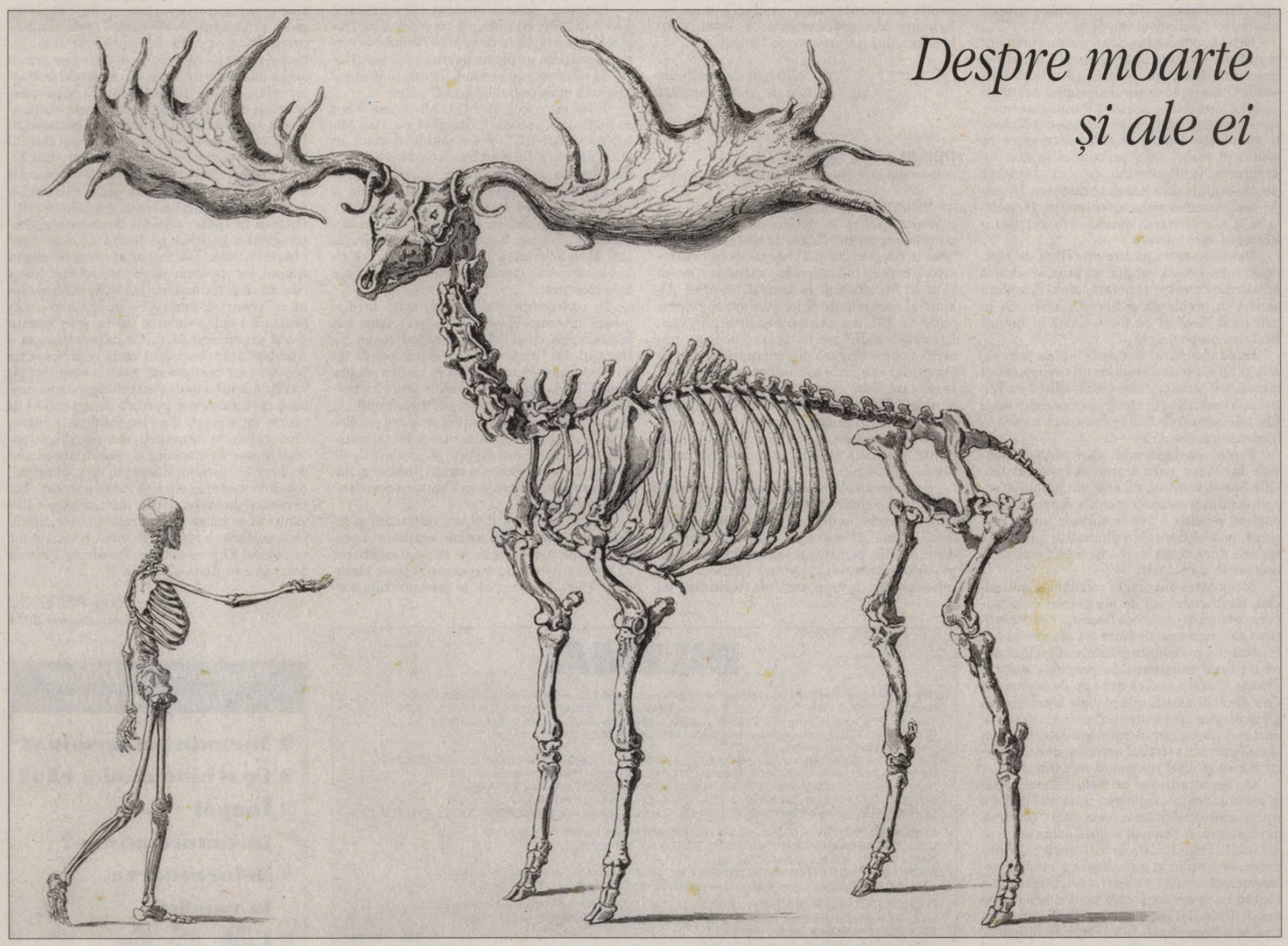

„*N-aș prea vrea ca s-o mierlesc.*“

BORIS VIAN

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

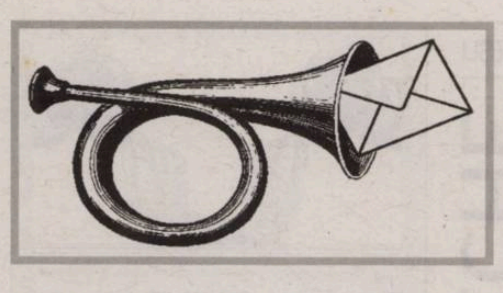

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul lui Andrei Pleşu, „Ideologia ca soluţie“

Praxisul şi globalizarea – reţeta vulgatei

În esenţă, cred eu, asistăm, de la apariţia religiilor monoteiste, la un proces de desacralizare a existenţei, cu consecinţa vulgarizantă a focalizării pe om, pe societatea umană. Veţi spune că este marea cucerire a Renaşterii şi condiţia evoluţiei spectaculoase care a urmat în ştiinţă şi cultură, în calitatea vieţii umane. Aşa este, dar lucrurile au un revers. Pînă la începutul creştinismului, efortul filozofiei, al filozofilor era înţelegerea existenţei ca esenţă a lucrurilor, a lumii, pe care, odată identificată, puteai construi un demers logic. În fapt, pe filozof îl preocupa care este sensul existenţei sale în lumea pieritoare sau iluzorie şi cum să se salveze pe sine, modul lui de gîndire fiind fundamental metafizic.

Oarecum adiacent, sistemele lor ontologice cuprindeau şi modele sociale, dar, în mod fundamental, filozoful gîndea asupra existenţei mediate şi imediate.

Religia monoteistă, păstrînd un rudiment metafizic, taie nodul gordian al îndoielii şi proclamă adevărul teozofic, existenţa devenind un simplu anturaj al omului neapărat creştin, subiectul jucărie al Pantocratorului, care îi dă legi iniţiale (ex. tablele lui Moise), îi stabileşte sensul existenţei terestre ca soldat al oastei sale, precum şi reţeta, îndreptarul, egal accesibil, pentru obţinerea paşaportului către lumea următoare. Şi astfel, existenţa se reduce, în esenţă, la societate, la colectivitatea umană care trebuie îndrumată spre salvare.

Devenite sau apărute ca religii de stat, aparatul acestora impune un praxis asimilat cu osîrdie de către societate, omul devenind expert în problemă şi filozofii devenind în principal ideologi cu temă unică şi înmulţindu-se proporţional.

După începutul Renaşterii pînă prin secolul al XVII-lea se produce un reviriment al metafizicii corespunzător contradicţiilor dintre descoperirile ştiinţei şi dogma religioasă, filozofia reîncercînd să regîndească lumea în dimensiune plenară.

Faptul n-a durat mult, căci, odată cu apariţia lui Marx, care amestecă ingenios teoriile darwinismului cu cele ale utopiilor socialismului francez şi cele ale economiştilor englezi, proclamă materialitatea lumii, prozaică, nemulţumitoare din multe puncte de vedere, dar onestă, vorba bancului cu italianul sărac, dar cinstit.

Şi ajungem din nou în reducţionismul social, cu praxisul lui de fier impus de dictatura comunistă şi de cea fascistă, deci îmbrăţişat oarecum egal de către tot mapamondul. Pătrunşi la maximum şi interesaţi (chiar dacă nu total conştient) de poncifele acestui praxis, filozofii abdică din nou de la sarcina de a gîndi dimensiunile globale ontologice şi gnoseologice ale existenţei, se cantonează în domenii neangajante (ideologie, teoria artei, sociologie etc), socotind oarecum desuetă, periculoasă şi niţel ruşinoasă metafizica.

Or, desacralizarea existenţei – evacuarea şi renunţarea la explicarea misterului lumii (nu în sensul religiilor monoteiste) – este vulgarizatoare şi răpeşte o dimensiune a frumosului şi binelui. Pe de altă parte, globalizarea, cu implicita globalizare a mediei, accentuează această vulgarizare, în sensul că toată lumea are explicaţii pentru orice, toate din domeniul sociologiei şi ideologiei, asistînd la o hemoragie de înţelepţi (politicieni, artişti de cinema, în fine, tot natul) care dau lecţii deschise la popor, deşi nu au subiect şi nici soluţii, fiind doar triste automate vorbitoare. În final, îmi cer scuze pentru lungimea textului şi pentru posibilele inepţii pasabile conţinute, dar concluzia mea referitoare la chestiune este că avem mulţi ideologi, dar nu prea avem filozofi.

adăugat de arhigroup
la data de 28 August 2011

album dilematic | Marius Chivu

PRIMIM LA REDACŢIE

Prin rîndurile de faţă solicit dreptul la o cuvenită replică în publicaţia dvs., ca răspuns la afirmaţiile făcute într-o conferinţă ţinută la Braşov (26.03.11) de colaboratorul revistei căreia mă adresez, respectiv de dl Dan C. Mihăilescu, în cadrul librăriei „Okian“ şi apoi reluate *expresis verbis* în *Dilema veche* nr. 373 a.c. pentru a-şi invesnici, conform dictonului *„verba volant, scripta manent“* o opinie indusă din meandrele subconştientului său, care în realitate rimează sau rezonează doar cu monologul din „aria calomniei“. Recitativul D. Sale nu este „cîntat“ doar într-un registru fals, ci şi injurios, care-mi afectează imaginea morală, păstrată în limite onorabile pînă la vîrsta recent împlinită de 82 de ani.

În pomenitul număr, mai tînărul meu confrate şi-a motivat necesitatea unei schimbări în datele lui de identitate prin intercalarea literei „C“ între prenumele şi numele domniei sale, pentru a nu se confunda cu cele ale subsemnatului *(„nomina odiosa“),* care „absolut din întîmplare“ mă legitimez cu aceleaşi „simboluri“ antroponimice.

Raţiunea acestui implant inconfundabil s-ar fi datorat faptului „că pe vremea lui Daniel Drăgan la Astra de prin 1977, publica versuri ceauşiste pe prima pagină profesorul local de estetică, ceea ce m-a determinat să-mi lipesc la numele public acel C patern...“

Îi fac cunoscut dlui D.C.M. că „nu e om să nu fi scris o poezie“, numai că eu, Dan Mihăilescu fără „C“, n-am publicat pînă în 2006 nici un stih, cînd într-o carte intitulată *Fiat justitia, pereat mundus,* un volum de eseuri, gînduri vesele şi triste, am inclus şi trei poezii (în vers alb, clasic şi o parodie), pentru ca să recidivez în 2009 (în revista *Dunărea de Jos,* nr. 93) cu o poezie în care dl D.C.M. s-ar regăsi, întrucît aceasta are ca leit motiv *Aria cuvintelor* cu nenumăratele sale ipostaze.

În consecinţă, dle D.C.M, aveţi la dispoziţie întreaga colecţie a revistei *Astra* atît la Academie, cît şi la Biblioteca judeţeană „G. Barţiu“ din Braşov, pentru a purcede la un demers „arheologic“ care vă va edifica asupra acelor false, dar condamnabile scorniri, motive care mă îndreptăţesc, pe lîngă dreptul la replică, să vă solicit justificate scuze publice sau, în caz contrar, să cer un arbitraj autorizat cu toate consecinţele şi pretenţiile ce decurg dintr-o asemenea cauză juridică şi administrativă, ultima prin Uniunea Scriitorilor din România.

Menţionez că atît presa naţională şi locală, cît şi cărţile editate sub semnătură proprie acoperă zone care m-au ferit deliberat să devin tributar unor concesii şi teme înainte de 1990. Precizez că, în monografiile realizate în colectiv, partea ce mi-a revenit s-a raportat exclusiv la tematica cultural-artistică.

prof. dr. Dan MIHĂILESCU
membru USR

ACTUALITĂŢI

Barceloneta

Lumina cade din ce în ce mai oblic pe plaja Barcelonetei. La umbra umbrelei noastre îţi rezervă o şedinţă operativă un grup gălăgios de pakistanezi vînzători de apă, bere, mojito şi alte răcoritoare. Stăm precauţi cu un ochi pe rucsacuri, deranjaţi din moţăiala specifică vacanţei la mare. E cald, dar pentru un august în Barcelona e mai degrabă frig. Plaja nu mai strigă a viaţă mereu agitată, zumzăie doar, în ritm cu valurile ce se sparg perpetuu, cuminţi şi albastre. Mă gîndesc cum sînt deranjat la Mamaia-mi natală de asaltul vînzătorilor ambulanţi, de vacarmul celor ce vor doar să facă un ban netaxabil, căci netaxabilă e viaţa lor în sărăcie. Acelaşi vacarm aici, scunde femei asiatice îţi propun masaje, bărbaţii pakistanezi au multe de vîndut. Nu poliţie pe scootere de nisip, nu Baywatch. Totuşi, un post de salvamar şi în apă un salvamar, în caiac, patrulînd fără să admonesteze. Căci apa e mare la nici 10 m de ţărm, cu un culoar de apă mică care duce la o groapă mare cu peşti şi alte vietăţi marine proptindu-se apoi într-un dig din pietre mari, prismatice. Acolo e locul unde se aventurează lumea, ignorînd apelurile în megafoane, care reamintesc de două ori pe oră că accesul la dig e interzis. E o atmosferă de toleranţă pe plaja din Barceloneta, cum toleranţă şi deschisă spre lume e toată viaţa acestui oraş fascinant. Sînt duşuri gratuite pe plajă, e nevoie să îndepărtezi sarea şi nisipul grunjos. Nu se dă muzica valurilor, sînt lăsate în pace. Barurile de pe plajă au muzică de sezon şi voie bună, dar ea nu răzbate să facă să tresalte umbrele sau sîni neacoperiţi. Undeva în spate, seniorii Barcelonetei (boşorogi sau babalîci pe limba noastră care urăşte bătrînii) joacă domino, încremeniţi în timpul lor, precum pe la noi se mai joacă rummy, dar tot mai rar în locuri publice. Zona de paturi & umbrele e în spate şi nu în faţă, am văzut asta şi în Italia, şi în Franţa — o fi vreun standard. Ce impresionează e simbioza între cartierul vechi şi pitoresc de pescari care bordurează zona centrală şi bijuteriile arhitectonice care mărginesc şi deschid spre moderne porturi de agrement şi centre de afaceri. Un oraş cu faţa la mare, un oraş iubitor de oaspeţi, un oraş plin de poveşti apuse, cu marinari şi prostituate cu pielea brună şi corăbii, şi ieşiri în larg. Simţi mirosul de peşte, ai chef să ridici ancora... Iar la răsărit de soare, te poţi alătura jogger-ilor veniţi să se încarce de la mare, soare, briză. O atmosferă ca reflectată într-un vis, un pic ca în acel film cu surferi, featuring Patrick Swayze and Keanu Reeves.

Sorin PETRESCU
Viena, August 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de
Adevărul holding

Tiraj 14.300 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Vacanţa s-a terminat**
- **Ce e bine cînd e rău?**
- **Înapoi la statul-naţiune?**
- **Neîncrederea la români**
- **Unde plecăm de-acasă?**

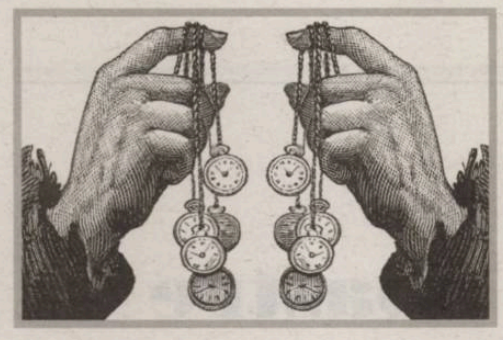

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Războiul nevăzut

Sînt de acord – fără entuziasm – cu Slavoj Žižek care, într-un articol tradus neglijent și publicat de *CriticAtac* (Și „critic“ și „atac“! Cîtă vigoare! Ce probă de virilitate!) e de părere că „sociologii și editorialiștii au încîlcit misterul revoltelor“ de la Londra. Și comentatorii conservatori, și cei liberali n-au făcut decît să-și confirme ideile fixe și sloganurile de campanie. Žižek nu vine cu o interpretare proprie solid articulată, dar admite, totuși, că „nu te poți afirma cu adevărat prin violență“ și că avem de-a face, în fond, cu o „revoltă fără revoluție“, cu o manifestare disperată a celor care nu-și găsesc „rostul în propria lor comunitate“, nu au un program autonom și își camuflează „invidia“ în „marș triumfal“. Termenii „rost“ (a-ți găsi rostul), „invidie“, „disperare“ nu fac parte, de regulă, din vocabularul „științific“ al sociologului. La fel, termenul „lăcomie“, folosit de Barack Obama pentru a explica începuturile crizei economice în care ne aflăm. Toți acești termeni se referă la malformații ale *interiorității* umane, la vicii de alcătuire sufletească, la probleme care țin de „forul lăuntric“.

Asta îmi amintește de o discuție purtată în 1975 cu un student din Germania Federală, participant la o grevă universitară care cerea eliminarea latinei din programa analitică a facultăților de romanistică și protesta împotriva scumpirii untului la „mensa“, cu cinci pfenigi. Am încercat să-i explic cum stau lucrurile în țările comuniste și ce răsfăț implică, prin contrast, cocheta lor răzmeriță. A fost de acord, dar a adăugat, după o scurtă reflecție, că, în ciuda privilegiilor lor „capitaliste“, nici ei nu sînt „fericiți“. Prietenul meu părea să creadă că „fericirea“ lui intimă e o problemă de stat. Or, statul are o mulțime de obligații în privința bunei desfășurări a vieții comunitare, dar nu poate face nimic pentru fericirea individuală a cetățenilor săi – dacă prin „fericire“ înțelegem altceva decît „pîine și circ“, bani la teșcherea și legi funcționale. Cel care, podidit de mîhnire, nefericit în plan personal, destrămat sufletește, iese pe stradă și dă foc caselor din jur nu duce o luptă politică, nu se opune „sistemului“. Nu are un scop înalt și altruist. Își exprimă, pur și simplu, într-o variantă agresivă, marasmul, sau dezorganizarea interioară. Mai exact, transferă un război lăuntric pierdut, în război exterior. El merită înțelegere și, eventual, compasiune. Nu trebuie lichidat, dar trebuie oprit să facă rău altora și, dacă se poate, trebuie tratat: de un psihanalist, de un preot, sau de un prieten.

Spun asta cu gîndul la un „termen tehnic“ al vieții spirituale: „războiul nevăzut“. Termenul desemnează lupta pe care fiecare din noi o are de dus cu demonii alcătuirii sale interioare. Există, în teologia creștină, tratate întregi despre acest război, un război de al cărui final depinde salvarea sufletească a fiecăruia. De un concept asemănător uzează islamul. Întorcîndu-se de la vreo bătălie militară, înțeleptul mahomedan spune: „Ne întoarcem, acum, de la «micul război» la «marele război» *(jihad)*, cel de toate zilele, cu netrebniciile dinăuntrul nostru“.

Nici lăcomia, nici invidia, nici disperarea, nici inaptitudinea de a-ți găsi rostul nu se pot rezolva prin legiferare, prin „măsuri“ guvernamentale. Statul poate interveni cînd ele se manifestă în afara legalității și în detrimentul celorlalți. E obligat, de asemenea, să asigure *contextul* necesar unei vieți decente și echitabile. Dar nu poate modela suflete, nu poate „livra“ rețete euforizante, nu se poate ocupa de mistagogie și psihiatrie. Astea sînt treaba individului atemporal, a omului lăuntric, a conștiinței de sine. Să nu fim mai subtili decît e cazul. Cineva care fură plasme și bunuri de toate calibrele, incendiază case de locuit cu oameni (nevoiași) înăuntru, sparge magazine mari și mici, dezbracă în plină stradă cetățeni oarecare nu e nici ideolog, nici practicant al „protestului de grad zero“ (Žižek). Are unele probleme de „așezare“ în ordinea lui și a lumii, are unele probleme cu plăcerea de a fi violent, cu o proastă înțelegere a libertății, cu apetiturile proprii, cu controlul de sine, cu imaginea de sine, cu evaluarea defectuoasă a legitimității proprii. Mai exact, nu are aceste probleme, în sensul că nu și le pune. Adevărata criză a acestui tip uman – și, mă tem, a lumii de mîine – se explică prin diminuarea sau *absența vieții interioare* și prin înlocuirea ei nereflectată cu o exterioritate vidă. „Războiul nevăzut“ e suspendat. Totul se consumă *în afară*. Vinovatul e întotdeauna *acolo*. Agresorul e mîntuit!

Rîndurile de mai sus nu au pretenția de a lămuri integral și definitiv cutare fenomen social. Vor doar să aducă în discuție și o altă dimensiune a lucrurilor, cu care „specialiștii“ nu mai găsesc de cuviință să-și piardă vremea.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

O anume oboseală

În anii '90, cele mai pasionante dezbateri în presa noastră erau cele care priveau, într-un fel sau altul, Europa. Miza cea mare era direcția spre care urma să se îndrepte România, iar după decenii de apartenență la lagărul socialist, Vestul părea singura opțiune pentru foarte mulți. Unii însă o contracarau reluînd, într-o formă originală și adaptată, sloganul „prin noi înșine“ al vechilor liberali. Mai nimeni nu îndrăznea să spună pe față că ar trebui (măcar) să avem în vedere și relațiile cu Rusia, pentru că era imediat taxat de comunist și securist. Așa încît dezbaterile se purtau în jurul apartenenței noastre la Europa.

Despre valorile europene se discuta însă, de cele mai multe ori, în termeni generali și abstracți. Se invocau mai mult argumente istorice și culturale, în timp ce reformele politice și economice în sens european se mișcau încet. Victoria în alegeri a lui Emil Constantinescu și a Convenției Democrate s-a datorat, într-o mare măsură, discursului pro-european al acestora. Pe de altă parte, în Europa Occidentală exista un mare interes pentru țările ex-comuniste și, în cazul special al României, o presiune substanțială în direcția reformelor. Presa occidentală era și ea plină de dezbateri pe marile teme ale „unității europene“, iar Vestul descoperea – cu destule naivități și neadecvări de interpretare – „partea întunecată“ a Bătrînului continent. După ce, în ultimii ani ai regimurilor comuniste din Est, europenii din „lumea liberă“ își manifestaseră în diverse moduri solidaritatea cu cetățenii oprimați ai regimurilor comuniste, acum priveau cu deschidere și simpatie către noile democrații est-europene. În ansamblu, curentul dominant era nobil și optimist, iar posibilitatea de a vorbi și scrie liber de la un capăt la celălalt al continentului le dădea celor mai mulți senzația tonică a efortului de a construi un viitor comun. Chiar și la noi – unde discursul nostalgicilor comunismului era încă puternic, iar gazetele naționaliste aveau încă succes – disputele aveau tonul unor căutări identitare de care, după decenii de propagandă, lumea românească avea neapărată nevoie. Pe atunci, presa nu era privită în primul rînd ca o afacere – deși s-au făcut bani din presă, pentru că se vindea foarte bine –, ci mai degrabă ca tribună de afirmare a opiniilor. Mult timp, de altfel, distincția între informație și opinie nu prea conta: ziarele „ambalau“ știrile într-un înveliș ideologic propriu, în funcție de orientarea fiecăruia. Spiritele se încingeau și verva polemică se descătușa (riscînd adesea să tragă cu tunul după muște) pe marginea unor subiecte percepute ca majore, esențiale, definitorii – fie ele politice sau culturale. Presa europeană dezbătea și ea chestiuni importante pentru identitatea viitoare a continentului: moneda unică, intrarea țărilor din Est în UE, consolidarea instituțiilor europene, accentuarea integrării politice și altele. Sensibili la teme majore precum respectarea standardelor democratice ori drepturile omului, jurnaliștii, politicienii, intelectualii occidentali sancționau rapid orice derapaj sau abuz din unele țări estice care își găseau mai greu drumul spre democrație.

„Locul nostru în Europa“ nu mai creează pasiuni nici măcar printre intelectuali și comentatori.

Astăzi, s-a pierdut iremediabil ceva din spiritul acelor dezbateri. Nu numai din motive – totuși – conjuncturale, precum criza economică. Și „la noi“, dar și „la ei“. După noblețea actelor de solidaritate cu oprimații din Est, cetățenii occidentali s-au confruntat cu realitatea „instalatorului polonez“ și a celorlalți estici porniți în masă spre țările vestice „doar“ ca să cîștige mai bine, nu din motive de persecuție politică. Imigranții non-europeni au pus și ei gaz pe focul mocnit al dorinței de „închidere“ care a început să se manifeste tot mai mult în diverse țări europene. Birocrațiile statale au început, așadar, să caude tot felul de portițe juridice și administrative pentru a limita sau bloca accesul „celorlalți“ în țări care își făcuseră un bun renume tocmai pentru deschiderea lor către cei prigoniți de soartă în alte părți ale lumii. Iar mulți politicieni cîștigă acum voturi tocmai prin discursuri „naționale“, dacă nu de-a dreptul naționaliste și populiste. La noi, presa a devenit între timp o afacere și vrea audiență. Temele de dezbatere – dar mai ales abordarea lor – se pliază după ceea ce pare să „ceară“ publicul de masă. Spiritele se încing adesea pe teme identitare, dar nu – ca în anii '90 – cînd vine vorba de valorile românești și europene, de argumente istorice sau culturale. Fac audiență și declanșează roiuri de păreri referirile concrete la amplasamentul nostru „la coada Europei“, la felul în care ne percep „ceilalți“, „cazurile“ unor infractori români din alte țări UE ș.a.m.d. Plus măruntele daraveri ale politichiei interne. „Locul nostru în Europa“ nu mai creează pasiuni – nici în publicul larg, nici măcar printre intelectuali și comentatori – așa cum o făcea în primii ani de după căderea comunismului.

Să fie „de vină“ doar faptul că, văzîndu-ne în interiorul UE, ne-am domolit temerile că vom fi „refuzați“ de Europa? Cred că nu. Mai degrabă sînt de vină o anume oboseală polemică și insatisfacțiile provocate de lungii ani de false reforme și eșecuri. Și apoi, nici proiectul european nu mai pare atrăgător – nici pentru noi, nici pentru concetățenii noștri din Uniune. Dinspre Bruxelles nu mai vin idei și propuneri majore, ci doar hărțuieli birocratice și confuzie instituțională. Așa că s-a instituit un fel de cerc vicios: nu se mai dezbate pentru că „Europa“ nu mai furnizează proiecte nobile și teme majore sau, dimpotrivă, stagnarea proiectului european e provocată (și) de lipsa unor dispute de idei care să dinamizeze întreaga construcție?

ținerea de minte

„Focul nu mai ardea în cămin, ploaia biciuia ferestrele. Doamna Arnoux, fără să se clintească, stătea cu amîndouă mîinile pe brațele fotoliului. Băierile bonetei îi cădeau ca fîșiile de pe capul unui sfinx. Profilul ei pur se decupa palid în mijlocul umbrei.

Simțea dorința să se arunce la picioarele ei. Pe culoar se auzi un trosnet și el nu îndrăzni.

De altfel, era împiedicat de un fel de teamă religioasă. Rochia aceea – care se contopea cu întunericul – îi păru nemăsurată, infinită, de neridicat, și tocmai din pricina asta dorința lui creștea. Dar teama de a face prea mult sau de a nu face nimic îi nimicea orice discernămînt.

«Dacă îi displac, se gîndea el, să mă alunge! Dacă mă vrea, să mă încurajeze!»

Spuse, suspinînd:

– Deci, nu admiți că cineva poate iubi... o femeie?

Doamna Arnoux răspunse:

– Cînd e de măritat, o iei de nevastă, cînd aparține altuia, te îndepărtezi.“

Gustave Flaubert,
Educația sentimentală,
traducere de Lucia Demetrius,
Editura Univers, 1976

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Adolescenţa vrajbei noastre

Prin iunie, pe cînd ne gîndeam ce să mai adăugăm în grila TVR-ului, Andi Lăzescu (PDG-ul nostru) zice să pornim o serie de dezbateri de nivel intelectual cît mai înalt posibil şi îmi dă şi sursa de inspiraţie: runda Doha, o producţie BBC. Intru vitejeşte pe iutub, dau o căutare simplă şi încep să privesc emisiunea. Decorul – banal: o sală de conferinţe, cu prezidiu şi public. Tema, interesantă – femeia în lumea musulmană. Am urmărit toată emisiunea, o oră întreagă, nu m-am plictisit, deşi decupajul era relativ banal, decorul era chiar anost. Orice s-ar spune, BBC-ul nu excelează la capitolul fineţe a imaginii. Francezii sînt mult mai buni la capitolul ăsta. Spectacolul ideilor era însă impecabil, argumentat, valoros. Am început să îmi imaginez o emisiune similară pe TVR. După numai zece minute mi-am dat seama că am prea puţină imaginaţie pentru atare întreprindere. E clar că rolul femeii în societăţile musulmane nu ar fi o temă de mare interes pentru români. Anglia, fostă putere colonială în zona arabă şi cu o minoritate musulmană ajunsă majoritate în multe oraşe ale ţării, este, firesc, mult mai interesată. Aş fi ales, poate, alt subiect, spre exemplu: „Preţul mondial al alimentelor: vine foametea?“. Pasul doi – invitaţii.

BBC-ul îi adusese la prezidiu pe următorii vorbitori: o ziaristă din Siria care fugise în America şi scrisese o carte despre poziţia femeii în societatea siriană, un membru al parlamentului egiptean, un scriitor laureat al premiului Booker, un universitar stîngist multicultural de pe la Berkeley şi un regizor iranian din binecunoscutul val de premianţi la festivalurile europene de film. Toţi, unul şi unul. Părerile le erau perfect argumentate, adecvarea informaţiilor era asigurată, iar forma de expresie a nuanţelor polemice era elegantă, rafinată, sofisticată. După atare model, TVR nu ar putea face o astfel de emisiune. Un decor, un moderator şi o sală adecvată am mai găsi. Găsim şi teme relevante. De unde am lua, însă, invitaţii? M-am gîndit care a fost efortul financiar şi logistic al colegilor de la BBC: vorbitorii veneau din patru ţări diferite. Bilete de avion, cazare, program, onorarii de participare. Asta nu ar fi o mare problemă logistică pentru noi. În fond, un festival Enescu sau un Cerb de aur sînt mult mai complicate. Diferenţa mare este că engleza este ceva mai des vorbită prin lumea largă decît româna. Noi am avea nevoie de translatori. Asta ar complica enorm transmisiile.

Aşa că am rămîne doar la vorbitorii de limba română. Pentru tema imaginată (preţul alimentelor pe plan mondial) am fi în următoarea situaţie: domnul Minea (asociaţia procesatorilor, adică a producătorilor de mezeluri), care ar zice că de vină sînt supermarketurile, guvernul şi furnizorii. Apoi, orice domn de la vreo asociaţie de agricultori (cum ar fi Adrian Rădulescu, dacă nu ar fi secretar de stat) care ar zice că vinovaţi sînt Guvernul, supermarketurile şi intermediarii. Apoi, din partea Guvernului ar fi invitat ministrul Agriculturii (sau domnul secretar de stat Adrian Rădulescu, dacă nu ar fi fost şi lider de asociaţie a fermierilor), care ar indica drept sursă a relelor pe intermediari, evaziunea fiscală şi pe procesatori. Toţi s-ar referi apoi la fondurile europene ca la un panaceu universal (cînd, de fapt, subvenţiile directe pot fi considerate chiar o sursă a scumpirii) şi ar urma genericul de final.

De aceea, nu cred că vom porni asemenea talk-show-uri, din simplul motiv că ele sînt deja pornite. Le puteţi vedea de multă vreme pe Realitatea, Antena 3, Naţional, B1 sau Zece. Aflăm de la ei o bună cunoaştere a lumii în care trăim, dar numai pînă la kilometrul 36. Avem capete vorbitoare (traducerea lui *talking heads*, denumire de jargon profesional pentru invitaţii permanenţi în talk-show-uri tip „radio filmat“) previzibile, primitive în exprimare (în sensul unui vocabular limitat), agresive în expresie (glumiţe de autobază în loc de ironie inteligentă), mult prea îndîrjite în a-şi exprima propriul interes economic.

Am recomandat, aşadar, amînarea unei serii de dezbateri pe modelul Doha Round. Mai aşteptăm un pic, să ne mai treacă excesul de hormoni şi coşurile de pe faţă. În fond, libertatea noastră de expresie nu a împlinit încă 21 de ani.

Gabriel Giurgiu *este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

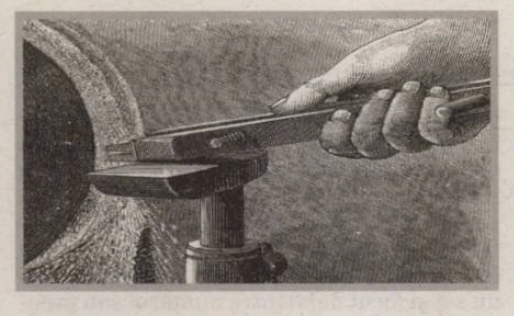

Ovidiu NAHOI

EU şi UE

Cînd în Belgia te simţi ca la Petroşani...

Valonia, partea de sud, francofonă, a Belgiei, se aseamănă, în anumite aspecte, cu unele regiuni din România. Colinele împădurite ale Ardenilor amintesc de unduirile dealurilor şi văilor transilvane ori de domoalele obcine bucovinene. Arhitectura industrială învechită, clădirile părăsite ale fabricilor, cu pereţii de cărămidă înnegrită şi cu geamurile sparte, îţi dau un gust de „acasă". Charleroi, cu turnurile fostelor sale mine de cărbune rămase încă în mijlocul oraşului, ar putea fi un fel de Petroşani – deşi, în comparaţie cu Valea Jiului, sărăcia de aici este lux. Aici, la Charleroi, s-au închis primele mine, în 1981.

Începînd cu anii '80, Valonia a trecut cam prin aceleaşi chinuri cu cele ale României industriale din anii '90. Economia, bazată pe extracţia de cărbune, oţelării, prelucrarea metalelor şi chimie a intrat într-un declin abrupt. Astfel că regiunea, cîndva printre cele mai bogate ale Europei, a ajuns la mai puţin de 75% din media PIB-ului a ceea ce se numea atunci Comunitatea Economică Europeană. Astfel că s-a „calificat" pentru obţinerea de fonduri în cadrul politicii europene de coeziune. Şi, cum schimbările economice atrag după sine şi schimbări politice, tot la începutul anilor '80, o reformă administrativă a avut ca rezultat înfiinţarea regiunilor autonome.

Din biroul său din oraşul Namur, capitala administrativă a Valoniei, Carl Lukalu coordonează absorbţia fondurilor europene pentru întreaga regiune. Este consilierul pe probleme de fonduri europene al Ministrului Preşedinte, aşa cum este numit şeful guvernului local. Lukalu este în funcţie de 12 ani, indiferent de guvernele care s-au succedat în această perioadă. El vorbeşte despre felul în care regiunea încearcă să iasă din pasa proastă începută cu trei decenii în urmă.

În prima fază, au început chiar cu ajutorarea directă a întreprinderilor şi apoi cu înfiinţarea unor centre de cercetare industrială, în sedii de fabrici desfiinţate. Aceasta, prin punerea în comun a resurselor industriei, universităţilor şi administraţiei locale. Temele alese aveau legătură cu specificul industriei din regiune: aeronautică, auto, chimie, biologie, materiale noi. Aşa au apărut „centre de competenţă", spaţii destinate atît cercetării, cît şi instruirii personalului deja calificat.

Din anii '80, Valonia a trecut cam prin aceleaşi chinuri cu cele ale României industriale din anii '90.

Dar ce face exact coordonatorul absorbţiei fondurilor europene? Urmăreşte permanent stadiul fiecărui proiect în parte şi ştie, în fiecare săptămînă, care sînt proiectele aflate „în grafic" şi care întîmpină dificultăţi. Lunar, au loc reuniuni tripartite: guvern, administraţie publică şi sector privat, în care se discută motivele întîrzierilor. O Primărie nu a dat la timp avizele necesare unei construcţii? O companie are dificultăţi de a se finanţa? Este nevoie de vreo decizie din partea guvernului regional? Toate cauzele se pun în discuţie şi se caută soluţii.

Banii europeni nu sînt mulţi – cca 1,3 miliarde de euro în actualul exerciţiu bugetar, infim faţă de ceea ce are la dispoziţie România, dacă ne gîndim că putem aduce de la Bruxelles 20 de miliarde de euro. Trebuie avută în vedere însă dimensiunea redusă a regiunii – cam cît două judeţe de-ale noastre şi cu o populaţie de 3,5 milioane, dar şi faptul că, totuşi, Valonia este cu mult mai aproape de media Uniunii, astfel încît are nevoie de fonduri mai mici din partea Bruxelles-ului european. Celor 1,3 miliarde europene li se adaugă 1,1 miliarde din partea guvernului local şi 1,6 miliarde contribuţie a sectorului privat, pentru programul de dezvoltare a regiunii.

Acum, preocuparea principală este reabilitarea urbană. Oraşe precum Charleroi, Liège, Mons sau Tournai sînt văzute ca adevăraţii poli ai economiei şi creatori de locuri de muncă.

„Oraşele sînt foarte importante", spune Carl Lukalu. „Cînd traversezi Charleroi, îţi spui că nu e bine să locuieşti şi să investeşti aici. Nu e prea frumos acum. Cum să propui unui inginer sau specialist să vină la Charleroi? Va prefera Bruxelles."

Poate părea un moft, dar nu este. Opera din Liège, monument de arhitectură de secol XIX, aflată în plin proces de renovare, figurează printre obiectivele Comitetului de dezvoltare industrială din oraş. Mons va fi capitală culturală europeană în 2015. Iar Liege candidează pentru organizarea Expo 2017. Liège, oraşul muncitoresc unde primul hotel de cinci stele s-a deschis abia în această primăvară!

„Dacă nu vor avea condiţii foarte bune, specialiştii şi investiţiile nu vor veni. Pentru că oamenii specializaţi pot alege", vine explicaţia consilierului guvernamental. La noi, în România, se mizează pe facilităţile fiscale, îi spun, în replică. „Nu cred în facilităţile fiscale", răspunde Lukalu. „Aceste investiţii se bazează mai ales pe forţa de muncă necalificată şi ieftină. Şi se pierd imediat ce apar alte reduceri fiscale şi mai mari, în alte părţi."

Cu spaţiile sale industriale părăsite, cu minele de cărbune ajunse astăzi destinaţii turistice, dar cu multe zone înverzite, cu staţiuni de ape minerale şi cu tradiţii gastronomice, Valonia poate fi un exemplu, pentru noi, despre ce se poate face şi ce nu pentru a reindustrializa o regiune. Sînt şi centre de cercetare, sînt şi întreprinderi de secol XXI, dar lucrurile nu arată strălucit peste tot. Nivelul şomajului este de 13,5 la sută, încă şi mai ridicat în rîndul tinerilor. România „se laudă" cu un 7%, dar aproape trei milioane de oameni au plecat să lucreze în străinătate. Nu este simplu să ridici o regiune după un dezastru industrial. Şi asta se simte în Valonia. Dar, măcar, unii încearcă.

adevărul EUROPA

***Ovidiu Nahoi** este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Muzeul şi anti-anticomuniştii

O spun din capul locului, mă surprind discuţiile iscate de lansarea ideii unui muzeu al comunismului în România. Mă aşteptam, naiv după cîte se pare, că această idee va face unanimitate. Sîntem, totuşi, o naţiune care a trecut prin infern, iar instituţionalizarea memoriei acestui pasaj mi se pare obligatorie. Nu pentru că, aşa cum spun unii şi alţii, tinerii nu ştiu nimic despre comunism – nu cred că lecţiile de istorie se mai pot ţine în muzee. Ci pentru că întregii societăţi româneşti i-ar face bine să privească adînc într-o oglindă care-i devoalează ascunzişurile sufletului şi caracterului, iar Muzeul Comunismului, dacă este făcut cu sensibilitate şi cu devoţiune pentru adevăr, va fi o asemenea oglindă. Lecţiile despre *ceea ce a fost* se pot ţine în locuri mai potrivite, dar muzeul de istorie este locul privilegiat lecţiilor despre *ceea ce am fost*. Din cîte am văzut prin alte părţi, un muzeu al comunismului este un fel de cronică esenţializată a vieţii sub comunism. Vorba cuiva, important nu este ceea ce face Dumnezeu cu noi, ci ceea ce facem noi cu ceea ce face Dumnezeu din noi. Muzeul tocmai despre asta este.

Anticipam controverse legate de Muzeu pentru mai tîrziu, cînd unii vor spune că nu ştiu ce detaliu al muzeului nu e relevant şi că lipseşte altul care li se pare inevitabil sau că aranjarea sălilor ar fi trebuit făcută altfel sau că explicaţiile din muzeu nu sînt tocmai elocvente, în vreme ce alţii vor contrazice şi vor apăra exact acea expunere muzeală. Dar, spre uimirea mea, constat că tulburarea se instalează încă de la momentul întrebărilor prime, de genul „La ce ne trebuie un muzeu al comunismului?" sau „Sîntem în stare să facem un muzeu al comunismului?" sau a interogaţiilor derivate din acestea precum „Cine face muzeul?" şi „Ce vor să spună de fapt despre comunism cei care fac muzeul?".

Deunăzi, am fost îndrumat să citesc pe un site foarte activ articolul unui domn, exponent al stîngii intelectuale de la noi (Vasile Ernu, „Muzeul comunismului: povestea celor din Primăverii spusă celor din Ferentari?", pe criticatac.ro). Textul începe cu o fentă – vorbeşte despre muzee în general, deşi se referă la muzeele de artă, ceea ce, vorba lui Maiorescu, nu e în chestie. Diferenţa banală dintre muzeul de artă (cel care se ocupă de „opere de artă") şi muzeul de istorie (cel care nu prea se ocupă de „opere de artă") este abil driblată pentru că spiritele fine, desigur, nu se împiedică de o asemenea rudimentară precizare a sensului cuvintelor. Imediat după urmează o altă fentă. Aşa cum cuvîntul „muzeu" exprimă direct o categorie, şi nu ceva specific, iar sensul său se precizează prin adaos (muzeu de artă, muzeu de istorie, muzeu de ştiinţe naturale, muzeu de biologie, muzeu de geologie, muzeu memorial etc. – fiecare dintre acestea avînd scopuri cu totul diferite unul de altul), la fel cuvîntul „putere" este un concept care capătă concreteţe doar dacă precizăm ce fel de putere avem în vedere cînd rostim cuvîntul. Autorul joacă vocabula „putere" cam ca la alba-neagra. Astfel, dă un exemplu de putere militară a unei ocupaţii, îl extinde fin spre puterea politică a unei democraţii şi asimilează rapid totul cu autoritatea din spaţiul intelectual. Sigur că în toate cazurile e vorba despre „putere", dar cît de diferite sînt cele trei forme! Ştiu, Foucault şi toţi ceilalţi... Dar, totuşi, atît de diferită e puterea ocupaţiei militare a britanicilor asupra Egiptului de puterea unor intelectuali celebri în contextul unei

Diferenţa banală dintre muzeul de artă şi muzeul de istorie este abil driblată.

pieţe libere a ideilor, încît asimilarea lor e cu totul ilegitimă. Dar nici asta nu contează, la urma urmei. Importantă e teza care trebuie argumentată cu, iată, un asemenea efort retoric: un muzeu al comunismului azi este o manevră a puterii politice actuale, e o comandă ideologică menită să sprijine actuala putere. *Hélas*, rudimentară teza, cruntă dezamăgirea! După fineţuri şi piruete pe poante ai, brusc, impresia că citeşti *Cotidianul*. Deci, tot despre Băsescu e vorba...

Există şi pasaje năucitoare în textul la care mă refer. Ni se sugerează, la un moment dat, că nu e bine să facem un muzeu al comunismului, ci mai multe. Am recitit de cîteva ori acel fragment, crezînd că ascunde vreo ironie. Nu e cazul! Autorul e dintre cei care crede că trebuie să avem cît mai multe perspective asupra fenomenului pentru că, se ştie, *totul* e relativ. Astfel, abia aştept să vedem care or fi perspectivele alternative asupra sistemului concentraţionar comunist. Or fi, poate, şi abordări nuanţate, cum că a avut şi latura lui bună pe care, orbiţi de anticomunism, nu o vedem. Sau, poate, că or fi perspective diferite şi asupra programului de raţionalizare a alimentaţiei din ultimii ani ai ceauşismului. Poate că a avut şi el un efect pozitiv, dar nu-l vedem noi, „anticomuniştii"? Sau, poate, cenzura ideologică a produs ceva benefic şi iară noi, cufundaţi în bezna anticomunismului, nu înţelegem binefacerile ei. Un muzeu alternativ ar putea să ne lumineze asupra acestor aspecte. Ca să înţeleg mai bine, pînă facem noi mai multe muzee despre comunism, unele mai aşa, altele mai altfel, aş fi curios cum ar putea arăta o „alternativă" la un muzeu precum „Yad Vashem" din Ierusalim, un muzeu perfect similar cu proiectatul Muzeu al Comunismului. Ca să înţeleg mai bine alternativa, nu de alta.

Însă nu cred că trebuie să mergem mai departe decît constatarea că pe autor şi pe alţii, *eiusdem farinae*, nu-i supără atît de tare ideea unui muzeu al comunismului, cît faptul că se vor ocupa de acest muzeu „anticomuniştii". Nu comunismul pus în muzee îl irită mai ales pe autor, ci anticomuniştii din viaţa reală. Dar despre asta, săptămîna viitoare.

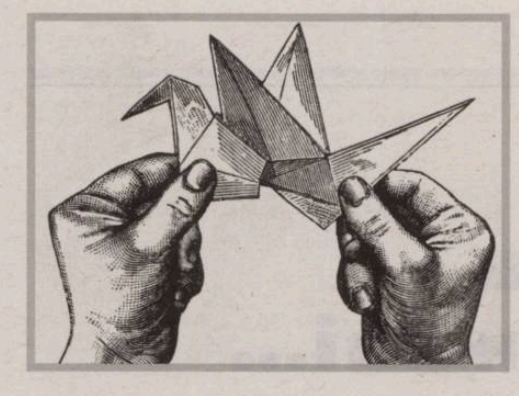

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Încărcătura socială

„Românii cară totdeauna multe bagaje.“ A fost formula cu care un cunoscut stabilit de multă vreme la Londra ne-a întîmpinat în anii ’90. Privea fix către geamantanele noastre. Chiar dacă noi duceam atunci şi lucrurile unor prieteni, ştiam că, în esenţă, avea perfectă dreptate. În acele vremuri, pe unde-i întîlneai, prin străinătate, românii cărau geamantane şi genţi uriaşe, plase sau sacoşe. Chiar şi consilierii prezidenţiali sau parlamentarii aflaţi în primele lor delegaţii oficiale prin Occident erau adeseori surprinşi de presă, în momentele neoficiale, cărînd sacoşe burduşite cu mult rîvnitele haine şi produse vestice, de la magazine către hotel sau de la hotel către aeroport. Ştim bine însă că, imediat după Revoluţie, nu numai lucrurile apusene erau la mare căutare, ci şi mărfuri din ţări mai apropiate şi mai orientale. Era vremea cînd „se făcea“ Turcia, Ungaria sau Polonia. Drumurile dinspre vămi erau pline de indivizi îmbrăcaţi de cele mai multe ori în haine de blugi care aveau atîrnate pe umeri celebrele „maimuţe“, acele uriaşe genţi cilindrice ieftine, de pînză, în care se cărau tot felul de lucruri ce aveau să fie vîndute în primele centre de desfacere ale comerţului liber, aşa-numitele consignaţii, care mai apoi aveau să fie înlocuite de ceva mai rafinatele *buticuri*.

În interiorul ţării, oamenii continuau să care lucruri dintr-o parte în alta, în special mîncare, aşa cum făcuseră şi în ultimii ani ai comunismului, cînd ţăranii cumpărau pîine de la oraş şi o transportau acasă în sat cu trenul sau cu *rata*, în saci pe care abia îi puteau duce în spate, iar orăşenii veneau de la ţară cu porci întregi tranşaţi (uneori chiar vii), cu damigene de căpşunică sau zaibăr (de care pomenea Amza Pelea în celebrele sale momente cu Nea Mărin). Înaintea Crăciunului şi a Anului Nou, cu toate restricţiile de circulaţie şi de benzină din acele vremuri dinainte de ’89, între sate şi oraşe, şoselele se umpleau de Dacii, aproape tîrîindu-şi burţile de tablă pe asfalt, de burduşite ce erau. Apoi, mi-aduc aminte foarte bine de momentele dinaintea unui Revelion din anii ’90, petrecut într-o casă de la munte, cînd invitaţii care urmau să vină dădeau telefoane peste telefoane ca să întrebe ce să mai aducă de mîncare. Un amic, disperat de ce se adunase deja, le striga să vină cu mîna goală, că bucătăria e plină de mîncare pînă la genunchi. Evident că nimeni nu l-a crezut, iar fiecare îşi avea de adus caltaboşul de la mama, sarmalele făcute de soacră sau salata de boeuf garnisită de el însuşi. În cele din urmă, înălţimea pachetelor cu mîncare a ajuns pînă la brîu.

În anii ce-au urmat, cînd numărul drumurilor încărcate în scopul stingerii senzaţiei naţionale de foame s-a mai redus, locul lor a fost luat de transporturi particulare de mobilă, aparate şi materiale de construcţii. Unele autoturisme aveau montate pe capotă portbagaje improvizate, la altele fuseseră scoase banchetele din spate, pentru a fi mai încăpătoare. Pe capote puteai vedea canapele, dulapuri, saltele, ţevi sau calorifere legate cu sfoară sau cu bandă adezivă. Imaginea frigiderului, mai vechi sau mai nou, ieşit din portbagajul deschis al maşinii era cît se poate de obişnuită (cel nou era adus de la magazin în apartamentul din oraş, cel vechi era mutat către casa părinţilor de la ţară). Unii au constatat apoi un fenomen paradoxal: oricît de mare ar fi, portbagajul unei maşini e la fel de neîncăpător. Eu aşa am ajuns, de exemplu, să-mi doresc o maşină fără portbagaj.

Hipermarketurile de la marginea oraşelor şi declinul magazinelor mici au venit exact la timp pentru a ne menţine acest antrenament la cărăuşie. Adică, în loc să iei un iaurt, două felii de carne şi o sticlă de apă plată de la colţul străzii, te duci la hipermarket şi-ţi umpli portbagajul cu mîncare pentru o săptămînă.

Şi a venit şi vremea în care românii au început să se confrunte, în mod destul de dramatic şi în proporţii de masă, cu limitele de greutate impuse pentru bagajele de la avion. Prea mulţi aveau nevoia sau, în orice caz, tendinţa, de a le depăşi.

Aş fi zis că totuşi lucrurile s-au mai reglat în ultimii ani, că nevoia fizică şi mentală de a duce dintr-o parte în alta mîncare şi diverse alte lucruri s-a mai estompat sau că formele de transport sînt mai adecvate, mai civilizate şi obiectele cărate (tot mai inutile) nu se mai văd. În ultimul weekend trecut însă, întîmplarea a făcut că am văzut o Dacie veche plină de prosoape, cu un mic loc lăsat, ca alveolă, cît să încapă şoferul slăbuţ, alte două Dacii pline ochi şi acoperite şi pe dinafară de piei de oaie, printre care şoferul abia de mai vedea drumul, un Tico îngropat literalmente în pepeni şi un Jeep Grand Cherokee trăgînd o remorcă debalabrată în care se bălăbănea periculos o ditamai toaleta ecologică albastră, la mîna a doua (toaleta, nu maşina). Poate că e doar o întîmplare fără legătură cu statistica. Sau poate că, pe nesimţite, ne întoarcem la metehnele de altădată. În orice caz, sînt convins că s-ar putea face o corelaţie ştiinţifică (dacă nu s-a şi făcut deja) între numărul sau greutatea medie a bagajelor pe care le poartă locuitorii unei ţări ori regiuni şi gradul de înapoiere, angoasele şi sărăcia societăţii în care trăiesc.

ready made

„Cătinca lui Mihalake Ghica, pianistă distinsă cu vocea de înger deşteptător, blondina serafim, Mariţica spătarului, divina Cleopatra între dînsele, răpitoarea Odobeasca între ele etc. erau doamnele Curţii patriotice, a lui Alecu Vodă Ghica. Vodă Ghica juca în hora care închidea toate balurile şi doamnele Curţii se îmbrăcau ţărăneşte.“

Trompetta Carpaţilor nr. 1081, din 26 august – 7 septembrie 1873, *apud* Vl. Diculescu, *Viaţa cotidiană a Ţării Româneşti în documente (1800-1848)*, Editura Dacia, 1970

PUBLICITATE

radiofranceinternationale
Revendică-ți orașul!
parkingday.rfi.ro
PARK(ING) DAY
VINERI, 16 SEPTEMBRIE 2011, ÎNTRE 10:00 ȘI 18:00
Te așteptăm în parcările de la magazinul Unirea (aripa Călărași) și Carrefour Băneasa
Cu sprijinul:
Parteneri media:
Copyright ©2005-2010 by Rebar Group, Inc. All rights reserved. www.rebargroup.org
PARK(ing) Day este un eveniment ecologic desfășurat la nivel mondial, care atrage atenția asupra lipsei spațiului verde din marile aglomerații urbane.

PUBLICITATE

DILEMATIX
SUPLIMENT PENTRU COPII INTELIGENȚI EDITAT DE DILEMA VECHE
din 15 septembrie
numai împreună cu DILEMA VECHE
Salvați vacanța mare!
A sosit și momentul premierii celor mai bune lucrări. După o analiză atentă și deloc ușoară, au primit calificativul Foarte bine următoarele lucrări:
Premiul I - *Vacanța lui Baltazar*, de Teodora DOBROTĂ, clasa a VI-a, C.N. Vasile Alecsandri, Galați
Premiul II - *Cazul 3546 B, misiunea 16*, de Tudor Matei BĂRHĂLESCU, clasa a V-a, C.N. Costache Negruzzi, Iași
Premiul III - *Dilematix + Dilemateca = LOVE*, de Ionuț VOINEA, clasa a VI-a, C.N. Vasile Alecsandri, Galați
Mențiuni speciale:
Răzbunarea cărților, de Cristian DIACONU - clasa a VI-a, Școala nr. 12 Herăstrău, București
O anchetă de vacanță, de Irina OSMULIKEVICI - clasa a VII-a, Școala nr. 109, București
Premianții vor fi contactați după data de 15 septembrie, pentru a intra în posesia premiilor.
Pentru toate lucrările autorilor trimise către Dilematix, transferul proprietății intelectuale se realizează în mod automat către SC Satiricon SRL în momentul expedierii acestora prin intermediul poștei electronice.
Partener: Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Supliment realizat cu sprijinul genesis collegiate
DE VIATA BCR ASIGURARI VIENNA INSURANCE GROUP

Forza Rossa *Caffe*

by LAVAZZA

Restaurant, Events and more ...

3 motive

să veniţi la Restaurantul
Forza Rossa Caffe:

1 - ***un concept unic în România**: un restaurant recunoscut pentru specialităţile originale de coffee design şi gastronomie moleculară*

2 - ***locul perfect** pentru o întâlnire de afaceri, discuţia discretă cu un client sau un meniu specific servit zilnic la prânz*

3 - ***amplasat ideal** pe Calea Victoriei, lângă Ferrari Store, în Centrul Istoric al Bucureştiului*

Restaurantul Forza Rossa Caffe
Calea Victoriei nr. 1-5,
lângă Ferrari Store,
Deschis zilnic între orele 10^{00} - 23^{00}.

Rezervări la: **031 437 92 53**
rezervari@forzarossacaffe.ro

www.forzarossacaffe.ro

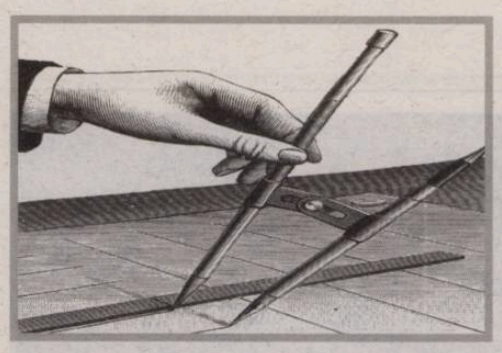

Andrei PIPPIDI

SOS București

„Micul Paris“

În anii Războiului Crimeii (1853-1856), Țara Românească a fost mai întîi sub ocupație rusească, aceasta fiind înlocuită după un an de trupele otomane și austriece, ultimele prelungindu-și prezența pînă în 1857. Nu era pentru prima oară că românii suportau această situație, dar, de data asta, erau implicați într-un mare conflict internațional, aflîndu-se în vecinătatea regiunii în care se desfășurau principalele operații militare. Ca urmare, Bucureștii au căpătat interes pentru presa din statele coaliției care atacase Rusia: Franța, Anglia, Prusia și Italia. Informațiile despre Principate erau strînse cu aviditate de ziariști. Eforturilor lor de a-și îndeplini datoria de corespondenți de război le datorăm o imagine a orașului de atunci – mai degrabă un *puzzle* ca cele produse de un caleidoscop, fiindcă autorii relatărilor transmise imediat sau ai amintirilor povestite după cîtva timp aduceau prejudecățile lor, experiența lor, politica redacției care-i trimisese. Adunate la un loc în volumul recent publicat la Editura Academiei, al șaselea din seria nouă de *Călători străini despre țările române,* aceste texte se completează, dar se și contrazic.

„Un colț neștiut pe marele drum al națiunilor“ era părerea unui tînăr deputat britanic, Patrick O'Brien, care și-a format o părere foarte favorabilă despre țară și locuitorii ei, însă critică despre felul cum sînt guvernați. „București – zice el – acoperă o suprafață aproape tot atît de mare ca Parisul, dar o treime din spațiu este acoperită de grădini. Aspectul general: „În afara străzilor principale, puține case din București au mai mult de două etaje. Locul a fost lovit înainte de cutremure, motivul pentru care casele sînt făcute atît de mici. Cele mai multe din casele nou-construite au multe ornamente, frize din stucatură, pilaștri și balcoane frumos vopsite sau împodobite“. I-au atras atenția acoperișurile de șindrilă de la „micile case particulare, așezate pe străzile mai puțin circulate, cu acoperișurile înclinate, formate din pătrățele de lemn“. Clădirile care l-au impresionat mai puternic erau palatul domnesc din centru și cel de la Colentina, precum și Teatrul Național. Cît despre parcul Herăstrău, i s-a părut „una dintre cele mai frumoase grădini publice din Europa“, firește fiindcă era „amenajată în stil englez, cu alei de pietriș, șerpuind prin mijlocul frunzișului și al straturilor strălucitoare de flori“.

Contrastul între o strălucire superficială și primitivismul profund.

Deși „clădit fără simetrie“, încît noaptea te poți ușor rătăci, Bucureștii i-a luat ochii unui medic polonez care servea în armata rusă și care a remarcat și el teatrul, Podul Mogoșoaiei și Lipscani, cartierele comerciale, pe cînd, în restul orașului, „casele sînt construite destul de frumos și întreținute în ordine, neîngrămădite, nu prea înalte și cu întinse curți“.

Clădirile semnalate de gazetarul american James Oscar Noyes sînt Hanul lui Manuc, Spitalul Brâncovenesc și Spitalul Colțea, lîngă care mai exista vechiul turn. Orașul se prezintă ca „o îngrămădire de sate întinse“ în care „palate și cocioabe“ se învecinează, iar „mizerabilele străzi pavate cu piatră sau cu bușteni puși de-a curmezișul sînt acoperite din plin, iarna, cu noroi și vara cu praf“. Tema pe care o vom regăsi la toți observatorii străini, aceea a contrastului între mizerie și lux, este ilustrată de Noyes cu spectacolul trăsurilor somptuoase de import care-și fac drum printre carele țărănești pline de lemne și fîn. „Acum ne apropiem de palatul unui boier care se dovedește a fi o clădire șubredă, văruită și aproape gata să cadă în ruină, apoi traversezi un mare spațiu deschis unde țigani pe jumătate goi își întind corturile sau, proptind cîteva scînduri de un perete, trăiesc sub ele în cea mai abjectă mizerie.“

Concluzia tăioasă transferă aceste constatări asupra situației politice: „Boierii sînt nerăbdători să dețină libertate constituțională, dar casele lor sînt pline de robi“. Diagnosticul vizitatorului american sună amenințător, adeverit de istoria noastră de astăzi: „Intriga ia locul politicii, partidele iau locul națiunii“.

Cu toate că a recunoscut frumusețea bisericilor bucureștene, „mici edificii încîntătoare“, Eugène Jouve, ziarist francez, n-a trecut nici el cu vederea contrastul pe care, ca atîția alții, l-a observat între o strălucire superficială și primitivismul profund. De aceea, el este cel dintîi care a ironizat pretențioasa comparație cu Parisul. Scenele pe care le-a surprins aici culminează cu această judecată lucidă: „În nici un alt oraș european cu o populație egală nu se întîlnește atîta ostentație și agitație“. Dacă ar veni acum la noi, ce altceva ar spune?

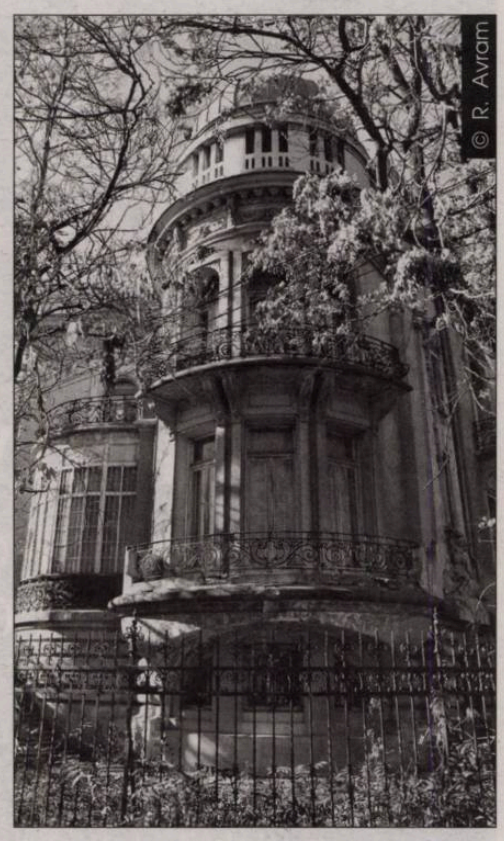

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București.*

Alexandra STOICA

SOS Provincia

Curia Ugron din Mărtiniș

Familia Ugron este una dintre cele mai vechi familii nobiliare transilvănene. Originară din fostul scaun Odorheiul Secuiesc, din satul Obrănești (Ábránfalva), azi în județul Harghita, ea este atestată documentar încă din secolul al XIII-lea. Printre membrii cunoscuți ai familiei se numără Gábor Ugron, om politic activ la nivel european, care a făcut parte din legiunea lui Giuseppe Garibaldi în lupta de unificare a Italiei, unul dintre membrii fondatori, în 1884, ai Partidului Independent din Ungaria. Fiul său, Gábor Ugron, a ocupat poziția de ministru de Interne al Ungariei în timpul Primului Război Mondial.

În lista monumentelor istorice sînt înscrise patru reședințe care au aparținut acestei familii. Curia din satul Mărtiniș pare a fi fost cea mai modestă dintre ele. Este doar o impresie, sugerată de dimensiunile ei relativ reduse și de starea de neîngrijire în care se află. Pe măsură ce te apropii, realizezi că e vorba de un întreg ansamblu – închis pe vremuri între ziduri impozante ale căror urme se văd ici și colo – și care cuprindea atît reședința propriu-zisă – curia –, cît și corpuri de clădiri anexe. Și tot din apropiere, constați că fațada, aparent banală, este decorată cu o stucatură delicată, sugerînd pilaștri și ancadramente; cîteva elemente de piatră sculptată cu pricepere marchează intrarea principală. Cît despre interior, stucatura pictată a tavanelor, acolo unde s-a mai păstrat, indică și ea o tratare deloc modestă a construcției. Nici subsolul nu e de neglijat: bolți puternice de cărămidă, bine echilibrate și lucrate extrem de îngrijit, vorbesc despre o execuție ireproșabilă. Fără nici o îndoială, casa și întregul ansamblu au fost ridicate cu ajutorul unor echipe de meșteri cu o înaltă calificare.

Curia este încă în situația de a fi restaurată și pusă în valoare.

Dacă pînă acum nu a fost lansată nici o ipoteză privitoare la datarea construcției, o analiză sumară duce la concluzia că sîntem în fața rezultatului a două etape de construcție. Prima etapă, cea în care s-a realizat curia, probabil de întinderea și volumul pe care le vedem astăzi, pare a fi fost realizată la mijlocul secolului al XVIII-lea și se datorează unei alte familii, Biró, originară din Mărtiniș. Împreună cu toate bunurile lor din Mărtiniș, curia intră în posesia familiei Ugron spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea, în urma căsătoriei Mariei Biró cu căpitanul scaunului Odorheiul Secuiesc, Ferencz Ugron. Stema dublă de deasupra ușii de intrare este probabil făcută cu ocazia acestui eveniment și tot atunci trebuie să fi fost decorat întregul edificiu, dacă ținem cont de faptul că totul – stema, pilaștrii, ancadramentele ferestrelor – este executat în aceeași tehnică a stucaturii și poartă o amprentă stilistică unitară de factură rococo.

Despre familia Biró se știe că este principala susținătoare a formării comunității unitariene din sat și finanțează în acest scop lucrările de construcție ale unei noi biserici, ridicate pe locul fostei biserici fortificate, de rit catolic, pe care o demolează. Din ansamblul vechii biserici fortificate, comanditarii pun să se păstreze doar unul dintre turnurile de apărare – cel de poartă, construit în secolul al XVII-lea –, transformat în turn-clopotniță.

În ciuda faptului că terenul din jurul casei este utilizat ca teren agricol, iar construcția este ascunsă de vegetația neîngrijită, în pofida stării proaste de conservare a clădirii, datorate degradării în timp și a lipsei de întreținere, curia mai păstrează și astăzi o parte din prestigiul vechii locuințe nobiliare. Și este încă în situația de a fi restaurată și pusă în valoare printr-o utilizare care să o introducă în circuitul public și să o facă vizitabilă.

Alexandra Stoica *este absolventă a Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu“ din București și colaboratoare a Proiectului „moNUmenteUITATE“.*

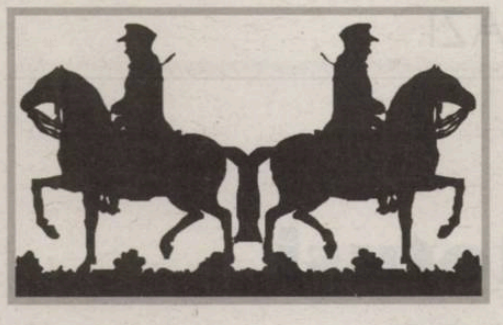

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Despre un al 99-lea

...Mai ştiţi cine e campionul naţional la şah? Aţi mai citit în presa noastră sportivă sau ne vreo ştire? Măcar de trei rînduri, despre şahiştii lumii sau ai ţărişoarei? Eu nu. Oare se mai joacă şah în România? Mai există turnee cu public, oameni care se adună în jurul unor mese pe care doi semeni mişcă nebuni şi cai? Poate în Cişmigiu... Există vreun partid şi vreo televiziune de a sa în care să se dezbată o problemă de şah, o poziţie, o deschidere sau un final în care albul joacă şi cîştigă...? Hai că bat cîmpii... Totul la noi e alb-negru, dar nici urmă de şah. Ultima imagine şahistă este aceea de săptămîna trecută, cu Gaddafi mutînd piesele într-o partidă cu un asiatic, pentru a ni se comunica – pe Euronews – că noul odios al lumii i-a transmis preşedintelui Federaţiei Internaţionale de Şah că nu cedează, că nu abdică. Bat cîmpii cu aceste întrebări intempestive lipsite de graţie, pentru a explica într-un fel de ce mi s-au părut senzaţionale cele două pagini din *Prosport* semnate de Costin Negraru şi consacrate „celui mai bun şahist român al momentului“, Constantin Lupulescu, 27 de ani (cu „o înfăţişare de licean“), „singurul om din ultimul deceniu care a reuşit să-l depăşească pe Dieter Nisipeanu“ – după cum se preciza în şapoul articolului. De Nisipeanu încă ştiam ceva, cred că e ultimul campion naţional despre care am scris ceva în ultimul deceniu, de Lupulescu habar n-aveam.

De la 14 ani, hotărîse să devină şahist profesionist, a renunţat la orice facultate fiindcă „aş fi fost mediocru în orice alt domeniu“, a ales să fie foarte bun în şah, studiază jocul cîte cinci-şase ore pe zi, nu are antrenor, ci vreo cîţiva parteneri de analiză, „nu ai cum să te pregăteşti singur“, nu moare de foame, e legitimat la un club din Timişoara, dar evoluează la cluburi din Bulgaria, Ungaria, Muntenegru, Grecia, Franţa şi Germania (unde e cel mai puternic campionat de şah), în turnee unde are un onorariu de vreo 1500 de euro. Că e singurul care în ultimul deceniu l-a învins pe Nisipeanu nu contează, e o rivalitate locală, important e cum stai în clasamentul mondial. Şi cum stă? E printre primii 100? Da, e al 99-lea. În clasamentul mondial la zi. Al 99-lea. Ce mai înseamnă azi, la noi, poate şi aiurea, să fii al 99-lea în lume? Omul o recunoaşte sobru: „Mi-ar plăcea să fiu recunoscut pe stradă, de ce să nu spun adevărul“. A fost momentul reportajului care m-a melancolizat violent şi mi-a adus instantaneu în faţă

cum cîndva s-a adus în stradă, în faţa Aulei din Piaţa Palatului, tabla de şah cu poziţia pieselor în meciul pentru titlul naţional dintre Florin Gheorghiu şi Victor Ciocîltea, pentru noi, cei care nu mai putuserăm ajunge în sală,

cum umpleam sala de la Petrol şi Gaze la orice campionat naţional,

cum (şi cît) ţineam cu Teddy Ghiţescu,

cum îmi întorceam capul pe stradă după Victor (Ciocîltea), după Samarian, Mişu Rădulescu şi doctorul Troianescu, ca după orice mare vedetă din fotbal,

cum mă mîndream că am fost coleg de clasă cu Emanuel Reicher, chiar dacă era campionul remizelor, dar ştiind să ţină o poziţie în cele mai grele condiţii,

cum, pentru el şi „ai mei“, m-am dus zilnic la sala Roxy, pe Lipscani, în '53, la cel mai puternic turneu din cîte a cunoscut România, unde i-am putut vedea cu ochii mei pe Smîslov, Boleslavski,

Pachman, Uhlman, Benkö şi pe un puşti de vreo 15 ani, abia ieşit în lume, unul Boris Spaski,

pentru ca peste nu mai ştiu cîţi ani – aşa mă bătea melancolia atemporală – să nu mă pot duce la culcare, matur de-a binelea, fără să văd la televizor, la *Telejurnalul de noapte,* poziţia de la întrerupere în meciul pentru titlul mondial dintre Karpov şi Kasparov, în care ţineam desigur, din motive bine articulate, dar prudent exprimate, cu Gary.

Firește, eram un paţăr, un incult în şah, totuşi întreb la fel de intempestiv de ce nu mai vibrează omenirea la şah, de ce se televizează pe larg snookerul (care „seamănă mult cu şahul, ţinînd tot de strategii şi calcule“, după cum susţine Lupulescu, dar niciodată ce calculează Ronnie O'Sullivan al nostru nu se va compara cu ce vedea peste zece mutări Bobby Fisher), ba chiar tablele, Mitică D. şi Gigi B. fiind mult mai celebri decît Lupulescu? Să fie de vină căderea Zidului, dezintegrarea URSS-ului, imbatabil în şah, cu o echipă care nu avea cu cine juca la zece mese, căci la masa a noua putea fi un campion mondial? Să fie cerinţele pieţei capitaliste, care nu vede un spectacol sau o afacere ce începe cu E2-E4 şi de atîtea ori se încheie peste o zi? Hai să (ah, groaznicul teleîndemn: Hai să!) simplificăm apolitic: şahul, azi, e prea greu pentru mintea prea rapidă a omenirii, prea complicat, prea tăcut, prea lent. Mai bine mediatizăm tăierea celor mai grozavi butuci, tractarea cu umerii a celor mai babane camioane – astea da, competiţii. Plus pokerul, desigur, cu sloganul patetic: Descoperă în tine starul pokerist! Aţi teleauzit vreodată să descoperi în tine şahistul de performanţă?

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Modernizarea învăţămîntului românesc

– un comentariu la articolul domnului Baumgarten –

Jonathan Scheele, un bun cunoscător politic al României, a declarat în repetate rînduri – inclusiv de curînd, în aceste pagini – că România nu are „o viziune“, că, după părerea lui, acestei ţări îi lipsesc „obiectivele“ pe termen mediu şi lung. Din altă perspectivă, Emil Constantinescu era de părere că am avut un astfel de proiect cu bătaie lungă, început pe la paş'opt şi încheiat odată cu integrarea europeană: europenizarea şi modernizarea ţării. Ce facem însă mai departe? Ne continuăm „modernizarea“, sincronizîndu-ne şi recuperînd din nou decalajele recente. Bine, dar cum?

Un instrument insuficient, dar necesar, pe această cale, ar fi trebuit să fie Legea Învăţămîntului. Un instrument de modernizare nu doar a învăţămîntului, ci, pe cale de consecinţă, a întregii societăţi. Preşedintele ţării ne-a anunţat şi că această lege ar trebui să fie purtătoarea unei noi viziuni, „moderne“. Ar fi trebuit să fie, dar... n-a fost să fie!

De ce nu? Păi, în primul rînd, deoarece partea ei de originalitate nu ne aparţine, ci este preluată tot din Occident, iar aportul nostru specific a fost în iscusita deturnare politicianistă a acestei originalităţi de împrumut. Iniţiatorii şi apărătorii ei se mîndresc însă cu prima parte şi proclamă – de multe ori cu o revoltătoare inconsistenţă – faptul că noua lege este „pe linie“, nu cu Partidul, de data asta, ci cu Bruxelles-ul. Spre viitor în zbor, deci!

Iată însă că suplimentul recent al *Dilemei vechi* despre această lege ne oferă şi argumentarea de cu totul altă natură a unui om (relativ) din interior şi care merită atenţia tuturor: articolul domnului Alexander Baumgarten: „Despre discernămînt, în cazul cercetării“. Lăsînd de o parte toate suspiciunile pe tema *qui prodest* şi recunoscînd – fără să accepte – posibilitatea (şi realitatea) unor erori de calcul (precum şi pe aceea a unor şmecherii locale de eludare a „măsurătorii“ academice), autorul se referă frontal la esenţa perenă şi generală a chestiunii: cuantificarea discernămîntului în cazul cercetării academice, a condiţiilor de posibilitate ale „scientometriei ca ştiinţă capabilă să măsoare universalizarea, performanţa şi ierarhia cunoaşterii“. Altfel spus, să uităm pentru o clipă că legea o fi ea şchioapă iar aplicarea strîmbă şi să ne întrebăm dacă însuşi principiul ei antreprenorial-scientometric profund, viziunea sa întemeietoare – sînt ele valide sau nu?

Pledoaria argumentată în favoarea unui răspuns (nuanţat) favorabil este măcar binevenită şi obligă la reflecţie. Pe scurt, Alexander Baumgarten ne aduce aminte că scientometria, ca ştiinţă care îşi propune să exprime cantitativ rezultatele cunoaşterii, trebuie plasată în contextul altor încercări mai vechi şi mai noi de a exprima, prin categoria cantităţii, universul, cunoaşterea, societatea, schimbul, pe scurt, orice; iar aceste încercări se subscriu, la rîndul lor, unui ideal profund al Raţionalităţii moderne. În traducere liberă, dincolo de *metodele* prin care sîntem măsuraţi şi ierarhizaţi cu toţii, totdeauna discutabile şi perfectibile, *metodologia* însăşi care stă la baza lor – şi, în speţă, a Legii Învăţămîntului – este una ideal modernă şi aducătoare de modernizare.

Dintre multele comentarii ce pot fi făcute acestei teze, corecte în esenţa ei, mi-aş permite să rezum principala mea rezervă. Ea porneşte de la faptul că, aşa cum vechea viziune modern-europeană a evoluţiei, care se desfăşura pe traseul primitiv-civilizat, a fost translatată sub dominaţia econometriei într-o tranziţie măsurabilă a societăţilor subdezvoltate spre paradisul deplinei dezvoltări, tot astfel şi această ipostază a scientometriei este gîndită şi formulată astăzi în termenii economiei dominante. Discutăm astfel din capul locului doar despre o *variantă* (economicistă) a idealului generic al modernităţii invocat de Baumgarten.

Pe această cale, ideile sînt asimilate apoi cu banii: ceea ce nu circulă, nu produce şi deci nu are (sau pierde) valoare. Criteriul de referinţă al scientometriei cunoaşterii devine astfel *circulaţia* ideilor. Stabilirea a ce, cît şi cu ce efect devine doar o sumă de detalii tehnice rezolvabile în timp.

Este circulaţia ideilor un lucru bun? Fără doar şi poate! Dar este ea şi un fundament suficient şi echitabil al „măsurării“ ideilor şi valorii distincte ale acestora? Ei bine, în această privinţă am cel puţin îndoieli majore!

Am îndoieli în primul rînd deoarece această universalizare (fie ea şi redusă la universul euroatlantic) a instrumentului scientometric presupune – şi impune – şi o universalizare a valorilor cunoaşterii, un soi de sat planetar epistemologic, relativ omogen în esenţa sa. Şi mai presupune libera şi echitabila circulaţie a ideilor, ca pe o piaţă economică ideală. Or, *de facto,* acest lucru nu se întîmplă, iar *de jure* este cel puţin discutabil. Nu se întîmplă *de facto* deoarece, ca şi în geopolitică, există centre şi periferii, politice, lingvistice şi disciplinare care distorsionează accesul la egala circulaţie a ideilor. Uniformizarea inevitabil „de la centru“ ar face din cunoaştere un joc de putere la limita impostură. *De jure,* o asemenea omogenizare a pieţii cognitive riscă să fie contraproductivă deoarece cunoaşterea este darwinistă: produce „mutaţii“ şi evoluează cu atît mai bine cu cît se alimentează dintr-o diversitate mai mare.

Pentru apărătorii actualei legi a învăţămîntului, „modernizarea“ este un alibi care se doreşte imbatabil. Legea ca atare este purtătoarea unei viziuni de „modernizare“. Problema este că această viziune s-ar putea să fie fundamental greşită!

tolo sport

Bine că s-au uitat la televizor!

Chiar dacă au fost eliminate din primele tururi ale US Open, există totuşi 5 românce printre primele o sută de jucătoare din lume (cf. clasamentului WTA), adică mai multe decît americancele (4), chinezoaicele (4) sau sîrboaicele (3), depăşite la număr doar de franţuzoaice şi nemţoaice (care au cîte 6) şi, evident, de rusoaice (14). Există un secret al calităţii tenisului jucat de fetele noastre?

Întîi de toate să le numim. Cele cinci fete sînt: Sorana Cîrstea, Irina Begu, Alexandra Dulgheru, Simona Halep şi Monica Niculescu. Ce le leagă pe aceste sportive în condiţiile lipsei unui sistem, căci e clar că nu putem vorbi despre un sistem de creştere a talentelor în tenisul românesc? Ele sînt născute în preajma Revoluţiei din 1989 sau imediat după şi au pornit în tenis în primii ani ai societăţii libere, imperfecte şi dureroase pe care o repudiem astăzi. Părinţii lor au situaţii materiale diverse, tatăl Alexandrei Dulgheru a fost pilot, familia Cîrstea deţine o afacere, iar Niculescu senior este inginer, nu că asta ar fi vreo culpă, ci doar o sursă de stres.Tenismenele sînt temperamente diferite, de la nervozitatea nepereche a Simonei şi pînă la charisma de fotomodel a Soranei, dar ceva le uneşte şi o mărturisesc chiar ele. Întrebate ce le-a apucat să muncească precum nebunele de mici, ele răspund: „M-am uitat la televizor şi am vrut să fiu ca Steffi Graf!“. Sau „ca Martina Hingis“. Numele se schimbă, doar televizorul rămîne. E un şoc delicat şi ruşinos să admiţi, într-un moment în care televizorul a devenit o marcă a tranziţiei româneşti defectuoase, că el a reuşit, totuşi, să fie punctul de pornire pentru cîteva fetiţe care astăzi au ajuns cetăţeni globali şi femei în toată firea.

Cătălin TOLONTAN

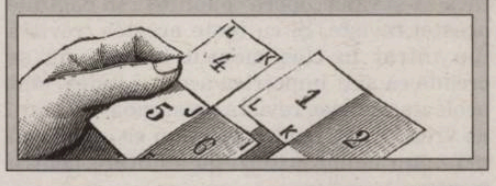

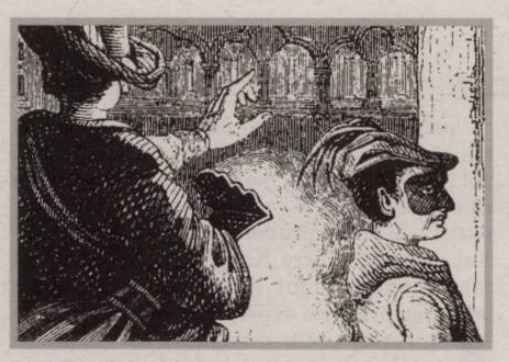

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Victoria rămîne totuşi un cuvînt frumos

Cine, oare, a contribuit mai mult la căderea comunismului în Europa de Est: disidenţii sau bişniţarii? Care anume categorie dintre cele două – ambele minoritare într-un regim de tip leninist – au subminat mai cu spor regimul poststalinist, pînă la finele anilor '80 ai secolului trecut? La această întrebare ajunseseră, într-una dintre zilele săptămînii trecute, dezbaterile la Şcoala de vară a Institutului Român de Istorie Recentă. Era soare şi frumos afară, se apropia ora prînzului, greierii se odihneau copios după o noapte în care zguduiseră din temelii liniştea la nivelul finului necosit din Moeciu de Sus, iar într-una dintre sălile de conferinţe ale unei pensiuni locale discuţiile insistau asupra chestiunii de mai sus.

Mă întreb ce aţi răspunde dumneavoastră. V-aş putea reda ce au spus pe această temă, acolo, Michael Shafir, Vasile Ernu, Liviu Tofan sau subsemnatul (sau veterani ai memoriei, precum Dinu Zamfirescu ori Mircea Carp, sau istorici tineri, precum Ştefan Bosomitu, Mihai Burcea, Corina Doboş, Mia Jinga, Bogdan Jitea, Dumitru Lăcătuşu, Gabriel Marin, Alex şi Andrei Muraru, plus alţi 20 de masteranzi şi doctoranzi de diferite specializări găzduiţi de IRIR) – dar cel mai mult m-ar interesa ce crede distinsul cititor acum, la începutul acestei toamne, cu puţin înainte de a aniversa 20 de ani de la dispariţia de pe hartă a ultimului imperiu ideologic al vremii noastre: Uniunea Sovietică.

A spune „ori disidenţii, ori bişniţarii" simplifică o problemă care e cu mult mai nuanţată. La căderea comunismului au contribuit, în felul lor, şi Václav Havel, şi Doina Cornea, şi Soljeniţîn – dar pesemne că, tot în felul lor (şi totodată într-alt fel), o cracă de sub picioarele urmaşilor lui Lenin au tăiat şi oameni rămaşi anonimi, despre ale căror fapte ştiam cu toţii, dar pe care manualele de Istorie nu-i reţin: inginerul eston care înregistra la Tallin muzică rock transmisă de posturile de radio occidentale şi mai apoi o ducea la Leningrad sau Moscova, unde alţi ingineri ruşi o multiplicau pe discuri confecţionate artizanal din plasticul obţinut de la radiografii (aşa-numita „muzică pe coaste") şi o vindeau la negru sau o dăruiau amicilor sau cunoscuţilor; croitoreasa poloneză ce copia cu mijloace modeste modele de rochiţe sau sacouri pe care le vedea prin vreun catalog *Quelle* sau *Neckermann;* muncitorul român care, în zilele de relaş de la fabrică, făcea mic trafic de frontieră pe la Porţile de Fier, aducînd pe piaţa neagră, de pe malul nostru, ţigări, condimente, discuri de vinil sau *jeans*-i din ţara lui Tito. Toţi aceştia din urmă au şi ei partea lor de merit în subminarea celui mai longeviv regim totalitar al secolului trecut. Ei nu vor avea filme & cărţi dedicate şi nici o stradă nu le va purta numele. Dar asta nu înseamnă că nu şi-au făcut treaba de minune.

Şi, pentru că tot vorbim despre minuni: cursanţii IRIR au mai avut în program şi o vizită în ceea ce ar trebui să fie unul dintre oraşele-fantomă ale României de azi: urbea pe nume Victoria (aflată în judeţul Braşov, dar aflată mai aproape de Sibiu). Planurile pentru construcţia acolo a unui combinat (care să producă pulbere pirotehnică pentru armată) au apărut la finele anilor '30, sub Carol al II-lea; constructorul trebuia să fie o firmă germană. Dar a venit războiul şi apoi au venit ruşii. Şi, sub ruşi, în 1949 începea istoria acestui oraş cu nume ideologizat (deşi frumos!), cu muncitori veniţi din multe regiuni ale ţării şi cu blocuri de tip sovietic construite de-a lungul celor cîtorva străzi principale (în anii '70-'80 s-au mai construit şi blocuri „ceauşiste", de patru etaje – dar cele făcute de ruşi în primii ani '50 par a avea apartamentele mai mari). Aşadar, în dimineaţa în care am intrat în oraşul Victoria (ghidaţi de profesorul local Matei Morlova), ne aşteptam să găsim blocuri abandonate, haite de cîini şi cîţiva perdanţi ai istoriei care să mai întretaie bulevarde părăsite şi pline de buruieni. N-a fost aşa. Faţă de cei 11.000 de locuitori din toamna lui 1989, Victoria de azi mai are probabil vreo 6000 – restul pînă la cei 10.000 din scripte muncind pe undeva prin Spania, Italia ş.cl. E adevărat că populaţia şcolară e în scădere drastică – dar nu-i aici ceva excepţional la nivelul ţării. Cea mai mare firmă din oraş nu mai are 4000 de angajaţi – precum avea combinatul local în anii '80 –, ci abia vreo 600. N-am văzut porci şi/sau orătănii tăiate la marginea trotuarelor dintre blocuri – dar am văzut străzi curate şi un ştrand decent, în care cîteva post-Lolite născute cam prin zilele demisiei lui Gorbaciov afişau o fermecătoare nonşalanţă arsă de soare pe umeri şi pe coapse. Nu ştiu cîţi post-disidenţi mai pot ajuta acest oraş, dar probabil că o mînă de post-bişniţari ar face-o mai bine.

Disidenţii, totalitarismul şi bişniţarii

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Cultura cercetării la noi şi la alţii după noile criterii ISI

Mai deunăzi într-o discuţie cu un bun amic, profesor la Universitatea din Toulouse, chestiunea ISI s-a impus ca dezbatere de la sine, spiritele fiind deja încinse pe la noi şi de mult potolite pe la ei, adică printre universitarii şi cercetătorii francezi. Şi-mi zise: „Dacă la noi s-ar aplica aceste criterii, jumătate dintre profesorii universitari şi altă jumătate dintre cercetători ar trebui să plece acasă. Noi rezistăm şi, pentru moment, ministrul nostru a renunţat la această marotă ISI. Majoritatea acestor reviste ISI sînt în limba engleză, iar noi refuzăm categoric să scriem în engleză. Un cercetător scrie cel mai bine în limba lui maternă, îşi construieşte frazele, gîndurile, conceptele, totul în propria limbă. N-am nimic împotriva unei traduceri, dacă laboratorul vrea să-mi traducă un text şi o revistă ISI vrea să-l accepte, bucuros. Dar eu nu scriu în engleză, nu pot să fac asta gîndind că limba franceză mai înseamnă încă ceva pentru noi toţi. Apoi avem şi noi destule reviste prestigioase; că nu sînt ISI e treaba lor".

Şi mă dusei apoi cu gîndul la *Annales. Histoire, Economie, Société* – una dintre cele mai prestigioase reviste din lume: a impus curente şi teme de cercetare, a revoluţionat istoriografia mondială, a format generaţii de istorici, a stîrnit revoluţii (la nivelul abordării trecutului). Orice cercetător visa/visează încă să-şi vadă „opera" publicată în paginile acestei reviste. Şi cu toate acestea, revista n-a intrat în clasamentul ISI. Să nu se creadă că sînt împotriva acestui Index, sînt acolo numeroase reviste prestigioase în care aş vrea să mă regăsesc, să nu se creadă că mă opun noilor criterii de abilitare pentru promovarea universitară şi încurajez astfel impostura (aşa cum sînt acuzată de la ultimul meu articol), ci doar că aceste criterii au nevoie de nuanţe, de foarte multe nuanţe.

Publicarea unui articol într-o revistă indexată internaţional presupune depunerea unui manuscris spre evaluare. Or, nu-l depui în limba română, că nu interesează pe nimeni, şi nu scrii despre satul Stăneşti şi „a doua legare de glie a iobagilor", că iar nu interesează pe nimeni. Nu am pretenţiile prietenului meu francez şi nu refuz să scriu în limba engleză (deşi ar trebui să ne dea de gîndit şi acest lucru), ci spun doar că prefer un traducător profesionist, capabil să rezume cît mai bine gîndirea mea. Un articol de vreo 20 de pagini (la doar 2000 de caractere pe pagină) ar însemna vreo 300 de euro, adică de două ori salariul unui asistent, o dată şi-un pic salariul unui lector. Să nu vă închipuiţi că odată cu noua grilă de abilitare şi promovare a crescut şi bugetul alocat educaţiei şi cercetării. Apoi, mai este acolo un criteriu eliminatoriu: „I3: carte cu caracter de monografie, publicată la o editură de prestigiu internaţional din străinătate". Dacă 20 de pagini ar costa 300 de euro, cam la cît s-ar ridica publicarea unei cărţi de 300 de pagini, la Brill, de exemplu, vă las pe dumneavoastră să faceţi socoteală. Că doar n-or să ghicească editorii de la Brill că pe aici, pe tărîmurile valahe, subiecte de interes planetar merită descoperite, traduse, publicate, promovate, eventual distribuite gratuit cărţi la toate porţile României. Ca să intre într-un proces de evaluare, editura cere un manuscris lizibil, scris într-o foarte bună engleză, cu un subiect incitant, racordat la curentele internaţionale.

Sînt de acord să intrăm într-o competiţie internaţională pentru a elimina astfel micile coterii autohtone (şi fără speranţa că alţii ar putea face ordine în maldărul nostru de maculatură, aşa cum ne lasă să credem aceste noi criterii), dar cu ce? Cercetarea umanistă nu este o activitate lucrativă aducătoare de venituri, ci doar de prestigiu. Nici universităţile, nici institutele n-au prevăzut în bugetele lor astfel de cheltuieli. Acolo unde există angajat un traducător, mai bine dai şi fugi, decît să te trezeşti cu *„nuclée"* în loc de *„noyau"*. Se mizează aşadar, în continuare, tot pe micile relaţii, pe amiciţii, pe prietenii, pe intervenţii, pe micile umilinţe gen „hai, mă, că n-o fi foc, că trebuie să trec şi io cumva". Şi mai ales pe timpul şi bugetul cercetătorului care vrea să avanseze fără a avea nici o facilitate în acest sens, nici măcar tonner şi hîrtie pentru o imprimantă de prin anii '90, într-un aşa-zis laborator în care scaunele nu sînt încă pentru toată lumea.

Cît despre istoria noastră locală şi naţională, se pare că-i punem cruce şi îi cîntăm prohodul, o exilăm din nou în cuferele arhivelor în aşteptarea unor vremuri mai bune care nu vor veni niciodată.

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Implantarea comunismului

Documentul pe care-l publicăm este în măsură să-l edifice integral şi definitiv pe cititor în privinţa proporţiilor şi naturii veritabile ale complotului pus la cale de către Kremlin, de îndată după Al Doilea Război Mondial, pentru a înfăptui comunizarea jumătăţii de est a continentului european, iar aceasta – cît mai repede, cît mai deplin şi indiferent de mijloace şi de numărul victimelor! Documentul mai relevă o situaţie de regulă „ştiută", dar prea arareori aflată direct de la izvor, şi anume că, dacă Kremlinul sau Moscova au reprezentat orişicînd în epoca de referinţă centrul *iradierii comuniste în Europa şi pe mapamond, atunci* creierul *a fost imensul serviciu de spionaj, teroare şi tortură la nivel planetar şi care s-a chemat KGB-ul. (...)*

Cititorul are, aşadar, în faţă textul unei directive a KGB-ului din 1947 către filiala de la Varşovia – un program de infiltrare şi aservire comunistă nu doar a societăţii poloneze, ci a întregului Răsărit al Europei, în condiţiile specifice de după încheierea conflagraţiei din 1939-1945. **(n.a.,** text adaptat)

„Moscova, 2. 6. 1947 Strict secret

1. Este interzisă primirea pe teritoriul ambasadelor a autohtonilor contactaţi de noi ca informatori. Întîlnirea cu aceşti oameni este organizată de serviciul special desemnat în acest scop, iar întîlnirile pot avea loc doar în locuri publice. Informaţiile sînt preluate de către ambasadă prin organele serviciilor speciale.

2. Se va urmări ca între soldaţii noştri şi populaţia civilă să nu se producă legături de nici un fel. Este inadmisibil ca ofiţerii noştri să viziteze autohtoni la locuinţele lor; este, de asemenea inadmisibil ca simpli soldaţi să stabilească relaţii cu femei din rîndul băştinaşilor. Nu se admite stabilirea de relaţii între soldaţii noştri şi populaţia civilă, respectiv soldaţii autohtoni."

„Directivă specială pentru implantarea comunismului în Imperiul KGB", în *Agresiunea comunismului în România,* vol. I, ed. Gh. Buzatu şi Mircea Chiriţoiu, Paideia, 1998

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Serbările Moşului

Crăciun, sală plină de beculeţe, brad încovoiat de globuri şi instalaţii, părinţi neliniştiţi şi bunici vigilenţi, educatoare agitate şi copii nerăbdători.

De fiecare dată îţi juri că la anul va fi altfel, mult mai simplu, cîteva cîntecele, o poezie, două, haine obişnuite şi instalaţii mai puţine. La urma urmei, Moşul e bun, generos, nepretenţios şi, cu siguranţă, şi-ar răsturna sacii cu daruri şi fără atîtea favoruri. Dar de fiecare dată, atmosfera din preajma Crăciunului – cu dorinţe, tradiţii, culori, costume, cîntece – îţi înfrînge orice urmă de rezistenţă, iar inima ta de educatoare se înmoaie în faţa visărilor cu ochii larg deschişi: va fi un spectacol extraordinar!

„De ce ai costum pe sub haină?“

Cu o oră înainte de spectacol, sala de clasă se transformă într-o cabină de machiaj şi costumat pentru treisprezece-paisprezece actori de 4-5 ani, care mai somnoroşi, care mai agitaţi sau mai speriaţi, care mai nedumeriţi. Aripile de înger s-au amestecat cu pelerinele de magi; paie din ieslea pruncului sînt împrăştiate peste rochiţe de zînă şi căciulile mitoase; micul Iosif o caută de zor pe Maria cu care trebuie să intre de mînă pe scenă; magii sînt supăraţi pe hangiu că a călcat pe darurile sfinte; Anul Nou e trist că n-a ajuns şi mami la serbare; păstorii strîng rîndurile şi încearcă să facă ordine printre mioarele rătăcite pe holurile grădiniţei, în căutarea lui Moş Crăciun; trupa de la „Pluguşor“ vrea biciuri şi buhaiuri adevărate.

Cu instructajul gata făcut – reguli de bună purtare pe scenă, dar şi pentru situaţii de „urgenţă“ –, artiştii încep spectacolul. Începutul e perfect: toţi stau la locul stabilit, costumele sînt întregi, decorul este nevătămat. Cu inima strînsă, dar cu zîmbetul pe buze, observi cum trecerea timpului lasă urme adînci peste întreaga scenografie, indicaţiile regizorale sînt uitate, textul capătă modificări substanţiale: cei care au terminat de spus rolul se aşază pe covor şi încep să caute bomboane printre ramurile de brad; o fetiţă face semn că o strînge brîul; îngerii din decor îşi pierd aripile sub degetele nervoase ale unui băieţel timid; pruncul sfînt – o păpuşă – cade din braţele Fecioarei şi se rostogoleşte printre picioarele spectatorilor; unul dintre magi dă semne că a uitat ce are de spus, iar un păstor mai îndrăzneţ îi spune tare şi răspicat rolul; colindătorii sînt nerăbdători să strige primele urări.

În sfîrşit, vine momentul de graţie: luminile se sting, rămîn doar cele din brad, iar Moş Crăciun intră încărcat de daruri. Linişte totală, se aud doar respiraţiile precipitate ale copiilor. Ochii măriţi de spaimă sau uimire urmăresc atent fiecare mişcare a bătrînului, degetele mici frămîntă neliniştite ce găsesc la îndemînă, buzele amuţesc întredeschise. După primul moment de surpriză, liniştea e întreruptă de şoapte: „dar ce are în saci?“, „o să-mi dea şi mie cadou?“, „unde e sania?“, „reni nu are?“, „n-a venit pe horn, a venit pe uşă, l-am văzut eu!“.

Cine îşi imaginează că meseria de Moş Crăciun e uşoară se înşală. Proba de foc este în momentul dialogului om la om: întrebările copiilor curg într-un ritm ameţitor, tirul e necruţător, nu-i loc pentru greşeli, lipsă de inspiraţie, inimă slabă sau tăceri melancolice: „tu de unde vii?“, „barba ta e adevărată?“, „de ce nu-ţi dai ochelarii jos?“, „cine te-a adus?“, „de ce ai costum pe sub haină?“, „mi-a spus fratele meu că Moş Crăciun nu există“, „dacă ai venit la noi înseamnă că la alţi copii nu te mai duci?“, „unde este mama ta?“, „tu ai fost cuminte?“, „dacă n-am fost cuminte, îmi mai dai cadou?“.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

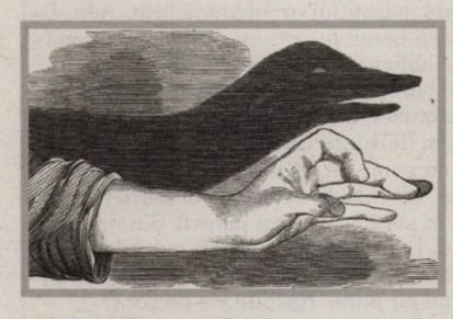

Iaromira POPOVICI

bazar

Vacanţe şi clase (sociale)

Tot la mare, la Neptun, am aflat că, începînd cu plaja zilnică şi indispensabilă, eşti delimitat financiar şi social. Eşti încadrat şi încorsetat în aparent invizibilul, dar, de fapt, palpabilul tău sertar social.

Plaja dintre Neptun şi Olimp este, de ceva timp, una privată. Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că, pe acel petic de nisip, sau cel puţin pe cea mai mare parte a lui, sînt şezlonguri, care te îndeamnă să le închiriezi.

Nu orice fel de şezlonguri, ci unele cu salteluţă şi umbreluţă. Salteluţa e în dungi viu colorate, iar umbrela poate fi mică, obişnuită, sau uriaşă, capabilă să-şi împrăştie binefăcătoarea-i umbră asupra a trei-patru şezlonguri.

Un asemenea şezlong, în vremuri obişnuite, ordinare, şi anume cînd nu e weekend sau plin sezon, costă 20 de lei. Ai zice că ăsta-i preţul. Dar nu e chiar aşa. Preţurile sînt nuanţate şi variabile, în economia capitalistă, în funcţie de cerere şi ofertă. Cînd turiştii dau evident năvală, în weekend sau în mijloc de august, preţurile cresc: un şezlong ajunge să coste 25 de lei. Fără umbrelă.

Umbrela mică e 10 lei, iar cea mare – 20. Carevasăzică, dacă o familie tipică minimă, alcătuită din mamă, tată şi un plod, alege formula aparent maximă, dar, de fapt, de bun-simţ, ea trebuie să plătească în felul următor: de trei ori cîte 25 de lei, adicătelea 75; plus umbrela mare – 20, ceea ce înseamnă 95. Ce mi-e 95, ce mi-e 100 de lei. Pe zi.

Cu cît stai mai multe zile la mare, şi cu cît veniturile tale, de simplu cetăţean, sînt mai curînd sub-medii, cu atît, pe măsură ce timpul trece, şi fondul de vacanţă aşijderea, ai ocazia să experimentezi, pe propria-ţi piele, glisarea (delicat spus) dintr-o clasă socială în alta. Sau, mai exact, dintr-o „pătură“ socială într-alta.

Şi anume, din cea mijlocie în cea de jos. În primele şase zile de stat la mare, pot spune, cu mîna pe inimă, că am făcut parte din clasa mijlocie (sau, mai bine zis, din ce cred eu, în naivitatea mea de cetăţean nerealist, trecut prin regimul comunist, că înseamnă aceasta...): mi-am luat zilnic trei şezlonguri şi două umbrele mici...

Într-o atare situaţie, domnul de la şezlonguri, un încă tînăr în şort albastru şi cu burta medie fără de care nu se poate, uşor îndesat şi cu o faţă descurcăreaţă ce încerca să fie sobră, devine personaj important. Cu el negociam, zilnic, ce şezlonguri să luăm, cît de bine sau de mai puţin bine să fie plasate faţă de mare şi lume, şi cum să le păstrăm pînă după-masa (am uitat să precizez că respectivele sume erau valabile pe cuprinsul unei întregi zile). De asemenea, tot cu el potriveam minuţios umbra... umbrelelor, în aşa fel încît să acopere doar anumite părţi ale corpului şi să le lase libere pe altele...

Toate acestea pînă într-o bună (vine vorba...) zi. Cînd resursele financiare ni s-au diminuat şi am decis să facem economii. La ce puteam face mai întîi economii? Evident, la şezlonguri. Ne reîntorceam, cu coada între picioare, la clasicele, dar mai incomodele cearşafuri.

Ceea ce nu ar fi fost atît de rău, dacă plaja nu ar fi fost atît de clar delimitată: Zonă şezlonguri şi Zonă cearşafuri. Teritoriul, simplificat spus, al clasei mijlocii şi al celei de (mai) jos... Dar ce te făceai dacă voiai, ca mine, imposibila combinaţie între cele două? Dacă îţi doreai, pentru a-ţi păstra picul de imaginară şi, în fond, ne-necesară demnitate, să foloseşti măcar o umbrelă mică?

Dacă alegeai această nefericită cale, intrai în zona... gri. Cea dintre Şezlonguri şi Cearşafuri. O dată am nimerit chiar sub plăcuţa indicatoare. Zonă în care erai expus incidentelor de genul: după ce îţi puneai mica şi demna ta umbrelă, fixată cu schepsis, veneau cei din zona clasei mijlocii şi-şi montau una imensă, ce te acoperea şi pe tine, cu a ta umbreluţă infimă cu tot....

Aşa am simţit, la mare (sau aşa m-am jucat de-a...) împărţirea în clase... În orice caz, cu domnul de la şezlonguri am rămas în cele mai bune relaţii, deşi într-unele zile l-am cam muştruluit, pentru că ne trata mai grăbit de cînd renunţaserăm la pachetul complet... În final, ne-am dat mîna, înţelegînd, pare-se, şi unii, şi alţii, meandrele sociale ale acestor lumi şi plaje...

Selma IUSUF

legende urbane

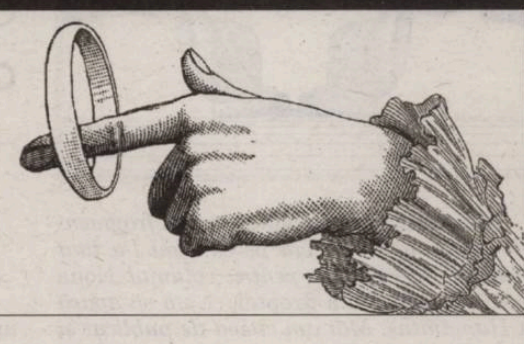

Improvizaţii

Un autobuz-autocar horcăitor de prin anii '70 rămîne în pană între două sate, undeva, prin zona Moldovei. Şoferul se dă jos, înjură consistent şi, smucind, zdrăngănind şi scotocind în măruntaiele maşinii, scoate un cric mai vechi şi mai dubios decît autobuzul astmatic. Carura maşinii e zdrenţuită; cricul nu prea are pe ce face priză, din cauza ruginii care a mîncat temeinic de peste tot. Cricul însuşi e instabil, dar hotărîtul şofer îi fixează te miri ce pe sub tălpici ca să stea. E sfătuit să nu se aventureze. O face însă, cricul cedează şi omul ajunge cu coastele rupte la spital.

Broasca de la o poartă comună prin care două familii ajung din stradă în curţile proprii se strică. Una dintre familii, mai nepricepută la treburi inginereşti, formată din indivizi de genul comun al celor care-şi umflă degetele cînd bat un cui, se oferă să cumpere o broască nouă, cu rugămintea ca vecinul de alături să o instaleze. Vecinul de alături, un legendar nea Petrică, se încăpăţînează s-o repare pe cea stricată. La final iese un mecanism medieval funcţional. Nea Petrică legase clanţa slăbită a broaştei de un arc exterior. La rîndul lui, arcul ăsta exterior (un pic mai mic decît cel al unei somiere) era fixat de-o parte şi de alta cu două cioturi de şiret negru zdravăn înnodat. Sigur, aveai toate şansele să-ţi juleşti degetele în bazaconia aia, dar mergea, domnule, mergea!

Pe la jumătatea anilor '90, în Parlamentul României s-a organizat nu ştiu ce reuniune extrem de importantă cu zeci de oaspeţi din străinătate. Pe holurile maiestuoase ale clădirii, care or fi făcut mulţi piepţi de costum românesc să se umfle de mîndrie, puzderie de politicieni. Pantofi strălucitori, gîturi tăiate corect de cămăşi impecabile, cravatele smirnă, obraze bărbierite milimetric. Candelabre somptuoase, draperii înalte, grele şi înciucurate, marmură, poleială, stucaturi. La baie, sulul de hîrtie igienică era trecut printr-o crenguţă de brad. Se pierduse pesemne vergeaua aia de plastic pe care se roteşte sulul, iar o minte ingenioasă a cules din brazii decorativi de pe afară o crenguţă, i-a curăţat acele şi a înlocuit-o. Nodulii de pe crenguţă încă mai miroseau a răşină.

Un cuplu de tineri îşi cumpără un apartament într-o clădire veche. O locuinţă din cele cu tavane înalte şi cu sobă la fel de înaltă încoronată de un capitel copios decorat. Deja strîmtoraţi, dar nevoiţi a face reparaţii înainte de a se muta, ajung – prin tradiţia orală a recomandărilor – la un meşter „ieftin şi muncitor“. Meşterul ieftin a început „lucrarea“ prin a dezdoi cu ciocanul nişte cuie ruginite, cuie care urmau să ţină laolaltă o schelă la fel de improvizată. I-au dat ăluia şi bani de cuie şi de alte chestiuni trebuincioase, dar meşterul se pare că avea pur şi simplu un blocaj mental în a folosi unelte şi accesorii noi. Banii primiţi se duceau însă vertiginos, nu se ştie unde. Acelaşi meşter cumpără la mîna a doua o lampă din cele cu care se arde vopseaua de pe uşi. O sculă îndoielnică, o chestie înfricoşătoare care scăpa gaz. Unul dintre ucenicii maestrului, tovarăş în a rumeni cîrnaţii cumpăraţi de la alimentară, în frumoasa sobă, se alege cu o arsură urîtă la braţ.

La rîndul ei, soba în care se frigeau cîrnaţii a avut nevoie a fi demontată. Sobarul zicea că trebuie să-i „refacă fumurile“. Se suie pe schelă, începe s-o demonteze de sus, de la capitelul extrem de greu; schela improvizată, bătută în cuie dezdoite cu ciocanul cedează, iar sobarul şi capitelul cad. Capitelul – ţăndări, sobarul – slavă Domnului!, într-o bucată. Excedaţi, tinerii încearcă să rezoneze cu meşterul. Ăla, care-şi făcuse un adevărat culcuş în casa oamenilor şi avea deja rosturile lui pe acolo după mai bine de o lună şi jumătate, se întoarce c-o ultimă soluţie către nefericiţii incapabili să-l concedieze: „Io zic că mai bine chemaţi popa să facă o feştanie!“. Zicînd acestea călcă drept pe uşa de balcon demontată şi pusă tot de el pe jos şi-i sparse geamul.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio Kiss FM şi Magic FM.*

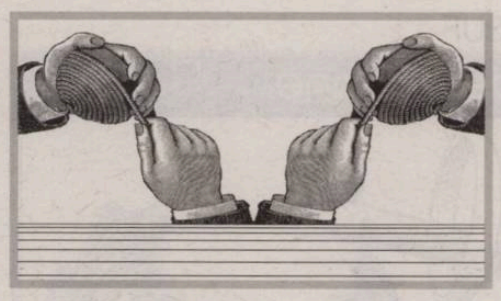

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Alte cîteva răutăţi despre stînga

Am publicat săptămîna trecută fragmenţele din lungul interviu pe care mi l-a luat Cristian Pătrăşconiu pentru volumul Noua şcoală de gîndire a dreptei, *ce stă să apară la Humanitas. Mai am cîteva de publicat şi săptămîna asta. Pentru cei care v-aţi enervat săptămîna trecută, mai aveţi acum o ocazie. Pentru cei care v-aţi bucurat, la fel.*

Sînt naivi? – şi dacă da – cum anume? – cei care spun că tranziţia noastră a fost dur liberală cu o privatizare foarte accentuată, cu liberalizare acută?

Aici sînt rău intenţionaţi. Uită că în primii şase ani am încercat toate modelele tîmpite de tranziţie. Adu-ţi aminte de privatizarea de masă cu acele cupoane, MEBO. Adu-ţi aminte de locaţia de gestiune. Au încercat toate metodele de tranziţie controlată, de stînga. Au încercat şi ştiind că eşuaseră deja în alte ţări. Aveam o economie de stat subcapitalizată (încă din anii '70), cu management rămas în urmă şi care pierduse pieţele externe. Ce nevoi aveam? Capital, management modern şi pieţe în afară. Ce am făcut în primii şase ani? Am dat cupoane la muncitori, în loc să atragem capital străin, am dat locaţii de gestiune şi putere către directorii de stat şi am produs pe stoc pentru că nu aveam unde să vindem. Repet, aveam nevoie de capital, management şi acces la pieţe. Dacă am fi fost neoliberali, cum zic ăştia, acum le-am fi adus aici rapid. Am făcut exact invers: le-am respins pe toate trei. De ce am făcut aceste greşeli? Pentru că puterea avea idei stupide de stînga. Cînd am ajuns la privatizări? După ce toate stîngismele acestea eşuaseră. Nu-l pot ierta niciodată pe Ion Iliescu pentru că mi-am petrecut adolescenţa în sărăcie lucie, cîţiva ani de dezolare şi pierderi absolute, în care totul a fost furat de feseniştii lui, promiţînd să nu schimbe nimic. Asta am luat-o la modul personal şi e reţeta clasică a populismului de stînga: jaf şi îmbogăţire personală, minţind poporul, frumos. [...]

Noua economie a fost creată tîrziu, încet, chinuitor şi doar prin politici de dreapta – privatizare, deschidere, import rapid de know-how şi de capital. Dar niciodată nu am avut politici de dreapta făcute de noi de bunăvoie. Am făcut-o numai cu pistolul la tîmplă, atunci cînd nu mai aveam cu ce să ţinem pierderile ideilor generoase şi stupide de dinainte. Cum să ţii Sidex-ul cu un milion de euro pierderi pe zi? Să spui că tranziţia din România este un produs neoliberal este o ticăloşie imensă. Ar fi fost bine să fie aşa, am fi fost azi mult înainte. [...]

Este un curent intelectual dominant în universitatea occidentală, care priveşte cu suspiciune capitalismul, activitatea economică în sine, profitul – nu mai vorbesc. Care percepe societatea ca fiind rea şi ca fiind îndreptabilă prin metode etatiste. Ce mă uimeşte pe mine este succesul acestei viziuni economice şi sociale asupra tinerilor români care studiază în Occident. Eu am studiat la LSE – London School of Economics – şi m-am întors de acolo mai de dreapta decît plecasem, deşi mediul intelectual în care am fost era aplecat spre stînga. Nu în ce priveşte materia, acolo era expertiză şi pragmatism, pentru că nu m-am dus la antropologie, studii culturale sau alt domeniu din acesta dominat de neomarxişti care te învaţă totul despre cum să te raportezi paranoic la societate, dar nimic util; eu am studiat politici europene. Deci, la LSE nu profesorii erau problema, ca pe la alte universităţi, vorbesc de mediul studenţesc, de o asociaţie a studenţilor unde dominau tiermondiştii (deşi majoritatea studenţilor îmi păreau a fi indiferenţi sau de dreapta, de unde interpretez eu că cei de dreapta învăţau cum să facă bani, iar revoluţionarii de stînga aveau timp de frecat menta şi făcut politică la asociaţie, cred că e un adevăr universal prin Occident). Eu, fiind expus la ideile astea şi contrazicîndu-mă cu ei, mi-am întărit poziţiile mele. Dar nu mă aşteptam ca atît de mulţi români tineri, care se duc în Occident, să meargă acolo şi să descopere Adevărul. Şi s-au întors aici şi au zis: hai, băi, primitivilor, că eu am luat lumină de la Occident, haideţi să vă luminez. Iar lumina pe care o aduc ei din Occident e acelaşi neomarxism falimentar moral în materie de economie, acelaşi tiermondism în materie de relaţii internaţionale, totul spoit cu ceva Derrida şi Foucault, la partea de studii culturale. Şi avem acum o întreagă generaţie de antropologi-sociologi-psihologi care au studiat în Occident chestii foarte practice şi relevante pentru România de azi, de genul „controlul social neocolonial şi neoliberal", se întorc în ţară şi, ca să vezi!, nu îşi găsesc nici un job pe măsura acestei înalte pregătiri, deci ajung fie la concluzia că Patapievici e de vină, fie la concluzia că neoliberalismul capitalist e de vină, deci am avea nevoie de puţintel comunism. [...]

Şi aşa apare un efect tare haios: generaţia de comunişti occidentali rataţi care au acaparat universităţile după 1968, care au trecut prin Războiul Rece trăind frumos în consumerismul occidental, dar ţinînd cu URSS, care ar fi trebuit să fie perdanţii după 1989, cînd se presupune că noi eram cîştigătorii, deci aceşti rataţi la nivel existenţial care au prezis totul greşit şi au fost de partea stupidă a istoriei, tocmai ei îţi educă tinerii care pleacă de aici ca să ia Lumină şi Adevăr, care se educă în sistemul care a cîştigat Războiul Rece. Desigur, generalizez, tinerii trebuie să meargă să studieze afară, aşa am făcut şi eu, şi cei mai mulţi dintre ei chiar studiază chestii utile, eu acum mă refer la anumite domenii academice. [...]

Anticomunismul este o atitudine onorabilă şi legitimă, dar cînd explici totul prin comunism, atunci te laşi învins de el. Propun să fim moderaţi pe următoarele linii: comunismul a fost traumatizant şi criminal pentru România. Pe de altă parte, nu putem să dăm vina pe comunism pentru tot ce se întîmplă în România, după atîta timp. Sînt enorm de multe greşeli pe care le-am făcut fără să aibă legătura cu comunismul. Dacă zici automat şi despre orice te enervează că de vină este comunismul, atunci anticomunismul devine doar o scuză. E o poziţie comodă în care este un rău unic şi doar pe el dăm vina. Viaţa e mai complicată de atît. Sînt şi altele. De pildă, modul în care noi ne raportăm la spaţiul public în Bucureşti, modul în care parcăm maşini, modul în care nu te poţi plimba pe stradă de maşini şi de rahaţi de cîini. A, bon, dacă după 20 de ani tot comunismul e de vină pentru rahatul de cîine devenit bun public, atunci chiar nu e cazul să facem nimic, nu are rost să te agiţi. Asta este! Or, asta mă enervează, şi mă enervează şi la oamenii de dreapta. Poate comunismul ne-a lăsat nişte tare, dar de vină sînt oamenii concreţi, noi sîntem de vină. Şi atunci comunismul devine irelevant în acest punct mic al vieţii noastre, anume rahaţii de pe stradă. L-am învins, l-am desfiinţat, l-am scos din istorie prin amenzi pentru rahatul de cîine. Comunismul din noi va fi învins prin lucrurile mici pe care le facem ca să fim iar o comunitate.

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

Pufoasa de Comarnic

Planturoasă. Pufoasă. Provincială. Bovarică. Strîmbă. Plată. Uscată. Făinoasă. Crescută. Cu zeci de „copilaşi" care mai de care mai avortaţi, dar înghiţiţi de foamea de jaguar a trecătorilor. Cauţi chipul ăla tradiţional de ciment şi nu-ţi vine să crezi că pofta crescutului, năvala ruptului, muşcatului, degustatului şterg orice amintire, orice trecut al oraşului cu acoperişurile pudrate de ciment. Comarnic. Pe vremuri, aici, casele aveau acoperişurile pudrate de ciment, deştele ţi se năpusteau în praf alb, respirai şi făceai beton cu gura. Oraşul cu obraz prăfos şi bolnav astăzi şi-a găsit un rost în stomacurile fugarilor spre Valea Prahovei. DN 1 bramburit, înghesuit brusc devine şi mai cocoşat. De intri, greu te strecori, de ieşi, greu mai cobori înspre şi dinspre Sinaia-Predeal-Braşov. Nu doar îngustimea de cuţitaş de peşte şi desimea zebrelor fac traficul imposibil, ci şi apetisanta pîine de Comarnic. Un oraş ce puţea a mort a început de vreo şase-şapte ani să miroasă a pîine proaspătă. Un om sătul a pus pe marginea drumului o brutărie. A creat un univers. Aburii de pită proaspătă ai Comarnicului au renăscut omenetul, au făcut ca bolizii fără număr, fără personalitate, fără minte, alunecînd spre munte, să răspundă imperiului namilei de poftă a călcătorilor de acceleraţie. Opreşte clipa! Că vreau covrig, că vreau pîine! Monotonia peisajului urcînd spre grătarele sfîrîinde şi berea la pet din munte face popas acum obligatoriu la pîinea de Comarnic. Într-o banală cocă coaptă se împleticesc roţile, stomacele. Şi descoperă covrigei uscaţi, covrigei fierbinţi, cornuri cu mere, cu ciocolată, cu gem. Iar de vinerea asta am văzut clătita. Of, clătita. Comarnicul n-are parcări decît în stomace, dar a cucerit Sinaia, Predealul, Braşovul. Pînă să ajungi coloşa sus îţi astîmperi simţurile coloşa la poale. Ajungi îndopat cu pîine. Răzbunare de cocă.

PUBLICITATE

Ieșirea din scenă

Despre moarte și ale ei

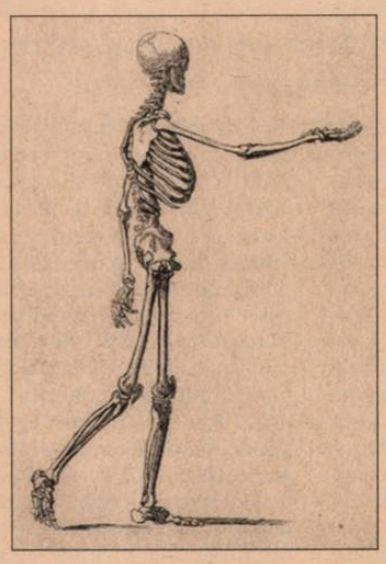

Texte și opinii de:

● Nora IUGA (scriitoare și traducătoare) și Miruna VLADA (poetă)
„Ne-am născut adaptați la moarte“ – dialog

● Șerban ANGHELESCU (etnolog)
„Nu voi un site bogat“

● Cristi LUCA (critic de film)
„Sfîrșitul lui Nick“

● Adela TOPLEAN (tanatolog)
„Salvați, deci vindecați“

● Cristian NEAGOE (masterand în Etică aplicată)
„Te caută Moartea pe Facebook“

● Cristi MĂRCULESCU (critic de film)
„Niște zombi(e)“

argument

Absența obligatorie

Am fost și eu, ca și dvs., nemuritoare. Am avut destui ani în care să trăiesc ca și cum moartea ar fi fost doar unul dintre finalurile posibile (celelalte implicînd o prelungire pe termen nelimitat a vieții mele și a celor la care țin, plus destule croaziere pe mare și pe ocean). Inconștiența asta dulce s-a terminat în primăvară, cînd mi-a murit un bun prieten. Pînă și „mi“-ul spune ceva, e senzația că cel care a murit ți-a făcut ție personal o nedreptate, că te-a lăsat singur și neconsolat, încercînd cu disperare să umpli golul din urma lui. Oricum, nu e vina mea că am fost nemuritoare. Speranța de viață crește galopant, medicamente noi se inventează în fiecare zi, bolile cele mai crunte sînt învinse ca prin miracol. Dacă mănînc mure și beau ceai verde, o să trăiesc mai mult. Dacă fac sport, o să trăiesc mai mult. Dacă rîd des, o să trăiesc mai mult. Și cum nimeni nu știe exact ce înseamnă „mai mult“, puteam bănui că e „cît mai tîrziu“, cea mai mare amînare pe care poți s-o obții.

Acum sînt numai pe jumătate nemuritoare, în sensul în care mă gîndesc mai des la moarte, sînt atentă la orice proiect artistic care pune în discuție chestiunea doliului și-a absenței, mă străduiesc să-mi aduc aminte din ce în ce mai des că, la un moment dat, timpul meu expiră. Nu reușesc întotdeauna. Acest dosar este, de fapt, o paranteză în viețile noastre agitate, un scurt interval în care ne-am încumetat să ne gîndim la moarte. Într-o epocă în care Philippe Ariès (și alții) au decretat că noul subiect tabu nu mai e sexul, ci moartea, am încercat să vedem ce loc mai ocupă acest tabu în viețile noastre. Veți citi în paginile următoare texte despre neputința de a mai fi protejați de promisiunile Vieții de Apoi („acest Moș Crăciun pentru adulți“, după cum scrie Cristian Neagoe), despre felul în care medicina a preluat asupra ei responsabilitatea salvării noastre, despre cît de departe poate merge filmarea ultimelor zile din viața unui om, despre obiceiuri vechi și noi ale trecerii de cealaltă parte, despre arta necrologului, moartea pe Facebook (da, a ajuns chiar și-acolo) și degradarea trupului. Plus un articol neliniștitor, din care aflăm că s-ar putea să fim zombie, și un portret emoționant al scriitoarei la bătrînețe. Toate astea doar ca să avem impresia că sîntem mai bine pregătiți pentru ieșirea din scenă și adio-ul final. Deși știm cu toții că e doar o impresie.

Apropo, ce răspuns ați da întrebării nr. 22 din „Chestionarul lui Proust“ – *Cum v-ar plăcea să muriți?*. (**Luiza Vasiliu**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 8 septembrie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu și Lea Berzuc.

Ana Maria SANDU

Ce nu se vede

Orice-am face şi oricît am fantaza, moartea rămîne un lucru inestetic şi indecent. Sîntem programaţi să ne speriem, apoi să conştientizăm ideea, dar să ne raportăm la ea ca şi cînd şi-ar face mendrele întotdeauna cu alţii şi în altă parte. Şi, totuşi, în corpul pe care îl ştiu atît de bine şi-l îngrijesc cu atenţie, creşte un desen ciudat.

1981. Prima amintire despre moarte: Dana, cu cîţiva ani mai mare decît mine, a avut un accident de karting. Nu fuseserăm prietene, doar vecine. Timp de cîteva zile, toată lumea de pe strada noastră povestea ce se întîmplase, cum volanul maşinii îi intrase fetei în abdomen, pierduse mult sînge şi nu mai putuse fi salvată. Cînd m-am dus s-o văd (după îndelungi parlamentări cu ai mei, obţinusem această favoare), aveam pregătită imaginea fetei moarte: un ficat imens, zdrobit de o fierătanie. Ea stătea însă cuminte pe masa din sufragerie, îmbrăcată într-o rochie de mireasă. Nici urmă de sînge sau de bucăţi de kart. Totul era alb şi curat. N-am mai intrat niciodată de-atunci în casa Danei. Nu ştiam cum arată un ficat sănătos, cu atît mai puţin unul zdrobit, dar mi s-a părut nedrept să ştergi urmele adevărate, să cosmetizezi într-atît de tare povestea unei morţi. Am visat-o mult timp după aceea pe fată cum îşi căuta bezmetică prin curtea şcolii volanul kartului cu care alergase şi cîştigase nenumărate curse.

2004, o seară de sîmbătă. Stau împreună cu alţi trei prieteni în faţa ecranului unui computer. Aşteptăm relaxaţi ca imaginea să pornească de pe DVD. Scurtmetrajul documentar *The Act Of Seeing With One's Own Eyes / Actul de a vedea cu proprii ochi,* din 1971, al regizorului Stan Brakhage, începe cu o uşă care duce într-o cameră de disecţie. Totul s-a filmat la morga din Pittsburgh, iar condiţia pusă de spital – cadavrelor să nu li se arate feţele.

De la episodul din copilărie, cînd nu fusesem în stare să ficţionalizez moartea Danei şi mă simţisem minţită de imaginea ei prelucrată, am luat contact cu tot felul de imagini violente. În ficţiune şi în realitate. Zilnic, cîţiva prizonieri cer îndurare pe ecranul televizorului meu dimineaţa, iar seara aflu că au fost decapitaţi. A doua zi, am uitat, vin alte naraţiuni, mai violente, la rînd. Atentatele teroriste şi mărturiile supravieţuitorilor funcţionează ca cele mai violente, dar şi cele mai reuşite scenarii de filme horror. Cum să mă mai impresioneze o cameră de filmat de acum o grămadă de ani, care nu face altceva decît să scotocească printre rămăşiţe – stă cuminte pe o masă, după ce craniul i-a fost secţionat cu un aparat care arată ca un polizor, plămînii şi intestinele femeii cu sîni frumoşi par la fel de fioroase ca şi mădularele bărbatului gras care a fost „decopertat" de un strat gălbui şi consistent de ţesut adipos. Totul se termină cu aceeaşi uşă de la camera de disecţie care se închide. Moartea a fost demontată cu minuţiozitate, imaginile crude, violente prin nuditatea lor decontextualizată, la care eşti programat de regulă să te sperii, să te oripilezi, mi-au plă-

Zilnic, cîţiva prizonieri cer îndurare pe ecranul televizorului meu.

runchii unor cadavre? Nu le văd nici o secundă chipurile celor care manevrează instrumentele, ci doar corpurile neînsufleţite ale oamenilor fără feţe sau nume, de diferite vîrste şi rase, supuse acestei operaţiuni laborioase. Fără sonor, filmat pe 16 mm, experimentul durează cam un sfert de oră. Trupurile deschise sînt de femei şi bărbaţi, tineri şi bătrîni, supli şi graşi, iar mădularele lor acaparează întreaga imagine. Extrase pe rînd, organele vitale devin un fel de obiecte de artă în miniatură: rinichii diferă de la un corp la altul, nici inimile nu par la fel, ca să nu mai vorbesc de carcasele transparente ale trunchiurilor care ajung, la un moment dat, să fie în întregime curăţate şi apoi spălate cu cîte un jet puternic de apă. Corpul uman însuşi e o instalaţie complicată, cu nenumărate elemente, iar în maniera în care cadavrele sînt filmate, îmi doresc să le ating, să le simt suprafaţa mucilaginoasă. Nimic nu e interpretat, din montaj imaginea are toate zgîrieturile autenticităţii. Hiperrealismul disecţiilor e din cînd în cînd scurtcircuitat doar de detalii aparent insignifiante: un fir de telefon care se lipeşte de un halat pătat de sînge, mişcîndu-se în ritmul unei presupuse conversaţii, creierul unuia dintre pacienţi – o dantelărie de macrameuri sofisticat şi-mi doream să văd din ce în ce mai mult. Viscerele mi se serviseră simplu, doar ochiul meu le reinterpreta. Nu existau contextul, cauzele deceselor, istoriile personale, felul în care s-au mişcat, au vorbit sau cît de pasionali fuseseră posesorii corpurilor explorate. Nu sînt sigură nici că metafora din alt film, cea cu sufletul care cîntăreşte 21 de grame, funcţionase în cazul lor şi dacă, în momentul morţii, au pierdut în greutate exact atît... Am asistat însă la o proiecţie nonşalantă, necruţătoare a organicului, a biologicului. Discursul de ciné-vérité a reuşit saltul de la o banală lecţie de anatomie, la o introspecţie în zona ascunsă, pe care nici o oglindă din lume nu e în stare să ne-o arate, de care mi-e teamă, dar mă simt atît de ataşată.

Dacă s-ar mai deschide o dată uşa, filmul s-ar relua altfel. Pe masa de disecţie, aş fi întinsă chiar eu: o femeie tînără, cîteva vise cam fleşcăite, o splină mică (pe care o doctoriţă mi-a găsit-o greu la ecograf) fără apendice şi decedată din motive necunoscute, dar cine ştie ce nebunie imagistică, ce plăceri estetice violente ar stîrni structurile alambicate ale plămînilor mei, esofagul zvelt sau coastele sidefii?

„Nu putem permite ca frica de moarte să ne ia prin surprindere."

JULIAN BARNES

„După moarte, ori ne simţim mai bine, ori nu mai simţim nimic."

CICERO

Cristi MĂRCULESCU

Niște zombi(e)

Ar fi fost frumos şi logic ca dulcea noastră limbă să nu reteze tocmai e-ul de final de la *zombie*. Pentru că *zombie* a ortografiat Romero (care este tăticul lor) şi pentru că *zombi* au ortografiat Lucio Fulci şi Bruno Mattei (care i-au pervertit într-un *mumbo-jumbo* italo-misticaloid şi fără creieri). Dar odată ce zombie nu au mai fost doar ai lui George A. Romero şi ai unei mîini entuziaste de regizori fără ştaif de Oscar şi box-office, iar mainstream-ul i-a mîncat cu fulgi cu tot (de la primul *Resident Evil* încoace, via *28 Days Later,* şi pînă la canibalizarea totală într-un mediu TV, odată cu *The Walking Dead* al lui Frank Darabont şi cu *Dead Set*-ul britanic), ce mai contează filiaţia lingvistică... Mai ales acum, cînd poate ar trebui să ne impacientăm (degeaba) din pricina tineretului care se duce la cinema şi plăteşte bani de bilet (sau download-ează ilegal, rănind sărmanele finanţe ale Hollywood-ului) ca să fie înconjurat de moarte şi de idoli deja morţi.

Zombie sînt pe val şi împart lumina reflectoarelor cu vechii lor colegi de breaslă, vampirii şi vîrcolacii. Tineretul femeiesc şi fanii Lady Gaga suspină după *Twilight*-urile care nu se mai termină şi după vîrcolaci cu piepturi musculoase şi epilate. Se suspină şi la *True Blood,* şi la *Vampire Chronicles,* şi la tot ce înseamnă amestecuri regurgitate de vîrcolaci şi vampiri, în care pornachele softcorizat de mîna a doua acoperă cu greu stupiditatea abisală a textului, contextului şi personajelor. Dar nu trebuie să ne impacientăm. Nu din cauza cărţilor lui Stephenie Meyer şi a filmelor rezultate din ele. La urma urmei, ce poate fi mai reconfortant decît mesajul fundamental creştin din saga Bellei: nu contează pe cine iubeşti, fie el ne-mort sau schimbător în bestie păroasă; tot ce contează este să ajungi la altar cu himenul intact! Nici *True Blood* nu este blamabil. Cel puţin nu în contextul în care cealaltă scuză majoră pentru nudităţi frontale şi libidinoşenie dezbrăcată de „licenţiozitate" este Antichitatea greco-romană. Doar nu vreţi să trăim într-un TV, înconjuraţi de o puzderie de peplumuri serializate şi sexualizate, nu?

Culmea culmilor, dintre toate avatarurile monştrilor clasici, zombie-ul este singurul care nu şi-a prostituat nici menirea, nici miza. Singurul monstru creat de şi pentru cinema (diferenţele dintre un zombie romeronian şi unul rezultat din Voodoo sînt cel puţin la fel de mari ca cele dintre un vampir şi un vîrcolac), mortul viu şi ambulant, lipsit de vreun fel de intelect, mereu flămînd după carne proaspătă, a fost şi rămîne cea mai sumbră şi adîncă reflecţie a noastră. *They are us!* După cum exclama cineva în *Day of the Dead* (George A. Romero, 1985), ei sîntem noi, copiii realităţilor corporat-capitaliste, îndobitociţi spre consum decelerat şi spre paranoia securitară, lipsiţi de orice putere politică reală.

Entertain-izarea zombilor, pusă în practică de Hollywood, nu a reuşit, paradoxal, să îi îmblînzească: nefiind nici obiecte sexuale (ca vampirii şi, pînă la un anumit punct, vîrcolacii), nici purtători ai animalităţii intrinseci naturii umane (vîrcolacii), nici creaţii de laborator (ca monstrul lui Frankenstein şi toţi cyborgii care i-au urmat), zombie au rămas, mulţi, putrezi şi feroci, ultimele vehicole de sens ale cinematografiei horror. Puterea lor nu stă nici în viteză (în filmele bune nu o să vedeţi zombie alergînd pentru că e cam greu să fugi cînd eşti o masă de cărnuri putrede, nu?), nici în creieri (pe care nu îi au în stare de funcţionare şi pe care nu îi consumă decît ocazional). Nu au alergii la arsenalul creştin de ape sfinţite şi crucifixuri. Umblă ziua şi umblă şi noaptea. Sînt deja morţi, deci aproape invulnerabili. Nu îi pot opri decît gloanţele în capete sau bombele. Morţii-vii au cea mai sinistră dintre puterile cu care natura şi-a înzestrat creaţiile: numărul. Zombie sînt mulţi şi flămînzi. Nu pot fugi, nu pot elabora capcane. Dar fuga este inutilă. Sînt pretutindeni. Şi pe măsură ce devenim din ce în ce mai mulţi, mai flămînzi şi mai proşti... zombie sîntem noi.

„Atunci cînd voi muri, aş prefera ca viaţa să-mi fie extrasă sub anestezie generală, aidoma unui apendice bolnav."

RICHARD DAWKINS

***Cristi Mărculescu** este critic de film.*

Cătălina MICIU

Necrologul e doar un alt text despre viaţă

Oricît de morbid sau neobişnuit sună, îmi place să citesc necrologuri – mă relaxează şi îmi conferă o bucurie a cititului demnă de cele mai bune romane scrise vreodată. Cred că explicaţia simplă a acestui fapt stă în conţinutul lor – sînt nici mai mult, nici mai puţin decît frînturi din viaţă, nicidecum texte funebre cum aţi putea bănui iniţial (OK, persoana nu mai e printre noi, dar viaţa ei, fie şi la trecut, tot viaţă rămîne).

Rubrica mea preferată dintre toate rubricile din lume, pe care o urmăresc cu sfinţenie, este cea de „Obituaries" din *The New York Times*. Documentare perfectă, scriitură impecabilă şi poveşti fascinante din viaţa unor oameni care între timp au devenit personaje întru eternitate – ce să îţi doreşti mai mult de la un text?. Se pare că nu sînt singura, de vreme ce Gabriel Orozco, considerat unul dintre cei mai influenţi artişti contemporani din ultimii ani, şi totodată unul dintre preferaţii mei, a realizat în 2008 o instalaţie inspirată de necrologurile din *NY Times*. „Obit" a strîns laolaltă tot felul de fraze-cheie din aceste texte şi a construit un mausoleu din cuvinte, închinat celor dispăruţi. La Tate Modern din Londra, unde am dat peste instalaţia sa, am stat minute întregi ca să citesc fragmentele de texte, delicios alese: „A clădit un imperiu bazat pe optimism"; „Star burlesc celebru pentru băile cu spumă"; „Ale cărui sticle au întocmit hărţile oceanelor"; „Expert în infidelitate"; „A trăit în două lumi: una albă, alta neagră, amîndouă amare"; „Văduva generalului"; „Doctorul lui Nixon"; „Maestru al cascadoriilor publicitare"; „Una dintre cele mai bine plătite prostituate".

„Star burlesc celebru pentru băile cu spumă"; „Ale cărui sticle au întocmit hărţile oceanelor"; „Expert în infidelitate".

Ce cuvinte mai alese ca să exprimi însăşi viaţa într-un text care marchează moartea cuiva? Numai că imaginea morţii, văzută prin peniţa presei, diferă – şi aici ajungem la dihotomia ei-noi. Dacă la ei – *The New York Times, The Telegraph, The Guardian, The Economist*, patru dintre publicaţiile-etalon pentru cultura mea jurnalistică – textele despre oamenii care nu mai sînt în dimensiunea asta sînt înduioşătoare, şi totuşi nu-şi pierd latura informativă, demne de premiat cu distincţii pentru scriitură încîntătoare, ei bine, la noi nu sînt nimic din toate cele de mai sus.

De fapt, e dificil de comparat 1 la 1, pentru că la noi cultura necrologului n-a trecut de faza pomelnicului citit pe bandă rulantă la biserică. În arhiva *The New York Times*, de exemplu, găsim încă din martie 1910 necrologul lui Florence Nightingale care, deşi se stinge din viaţă la 90 de ani, surprinde prin dispariţia-i, înduioşînd opinia publică: „nici măcar decesul unei personalităţi regale nu ar fi putut strînge laolaltă mai multe regrete şi gînduri de iubire şi afecţiune cîte au apărut în ziarele britanice". Textul prezintă în amănunt viaţa domnişoarei Nightingale, suprinzător cumva pentru că ziarul e american, iar ea – englezoaică.

Tot la început de secol trecut, presa britanică anunţă moartea lui Marcel Proust. În 1922, *The Guardian* publică necrologul acestuia, o jumătate de pagină din care aflăm că „era o fiinţă ciudată. Foarte palid, cu ochi incandescenţi, fragil şi mic de statură, a trăit ca un eremit în locuinţa sa deschisă cîtorva prieteni privilegiaţi, printre piese de mobilier preţioase". Prea puţine despre opera sa, dar vorbim totuşi de un scriitor francez şi de o publicaţie britanică.

Cu trecerea anilor însă, stilul necrologurilor se schimbă – devin din ce în ce mai avide de informaţie şi povestesc în detaliu biografia celui decedat. Titlurile rezumă vieţi şi atrag cititori (şi artişti – a se vedea mai sus povestea cu Orozco): Truman Capote moare fiind desemnat scriitorul stilului şi al claritǎţii, Marilyn Monroe rămîne fata de aur a filmului, Alfred Eisenstaedt e fotograful momentului, Lucien Freud e portretistul desăvîrşit etc. În plus, ne introduc în universul unor oameni mai puţin celebri, dar cu vieţi demne de romane: Baronesa Park of Monmouth – unul dintre cei mai buni spioni ai Regatului Unit; Lady Mosley – prietenă cu Churchill şi cu Hitler; Maica Thekla – muza spirituală a lui Sir John Tavener.

Cam în această sferă se situează jurnaliştii lor faţă de necrologuri. Ai noştri încă se învîrt în cerc şi nu reuşesc să iasă din senzaţional, ca să prezinte umanul. Dacă îi scoatem din ecuaţie pe Nicolae Manolescu sau Mircea Cărtărescu, care nu sînt chiar jurnalişti, dar care mai scriu despre moartea vreunui scriitor sau artist apropiat (şi o fac bine tocmai pentru că l-au cunoscut personal), rămînem numai cu texte inspirate/copiate din presa de afară sau cu inveţii de un prost-gust covîrşitor – chiar luna trecută, revista *Tabu* a publicat online un interviu cu Amy Winehouse (abia decedată de cîteva zile), realizat probabil printr-o şedinţă de spiritism. Asumat, într-adevăr – dar asta spune destule despre cum şi ce vedem din vieţile morţilor.

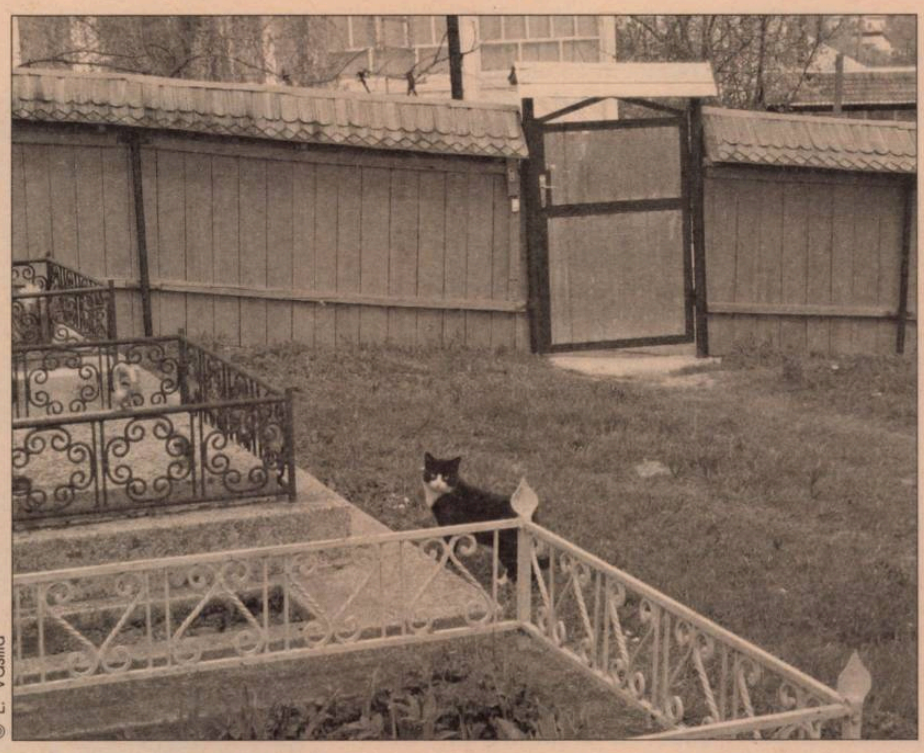
© L. Vasiliu

„Cu greva asta a ziarelor, nici prin cap nu mi-ar trece să mor."

BETTE DAVIS

„Arta de a trăi bine şi cea de a muri bine sînt una şi aceeaşi artă."

EPICUR

Apropo de cazul Amy Winehouse, nici presa britanică nu a omis să dea detalii despre viaţa zbuciumată a cîntăreţei – cam tot ce a umplut de fapt paginile de ziare de la noi şi *prime time*-ul de la televiziuni – dar nici n-a uitat să spună povestea „cîntăreţei comparate cu Nina Simone şi Sarah Vaughan". Un singur articol din presa românească mi s-a părut că se ridică la standardul unui necrolog adevărat (şi nu cred că e întîmplător că a apărut pe dilemaveche.ro) – „Necrologul tîrziu", semnat Bogdan Şerban: „Înainte de «copilul teribil al muzicii britanice», a fost artista debutantă care încerca să impresioneze producătorii londonezi cu un demo pe care se află, pe lîngă viitoarele hit-uri «Take the Box» sau «I Heard Love Is Blind», şi reinterpretarea piesei jazz standard compusă de George Gershwin, «Someone to Watch Over Me». Simplu şi la obiect, scurt şi cuprinzător, dar duios. Ca viaţa, de altfel."

Cred de fapt că aici e diferenţa capitală între ce se scrie în presa noastră despre morţi şi ce se scrie în a lor. Ai noştri se poticnesc în moarte, pe cînd ai lor au înţeles că necrologul e chiar despre viaţă, numai că e scris la finalul ei.

Cătălina Miciu, *cînd nu citeşte necrologuri, scrie cronici culturale pe gingergroup.ro.*

Ruxandra Irina CIOCÎRLAN

Dignitas?

Pentru Sir Terry Pratchett, autor britanic de romane *fantasy*, susţinător activ al cauzei sinuciderii asistate, Dignitas (slogan: „Viaţă demnă, Moarte demnă"), numele unei asociaţii din Elveţia ce oferă această opţiune persoanelor doritoare din toată lumea, sugerează perfect misiunea nobilă pe care clinica şi-o asumă. Dar părerile puternic negative ale localnicilor şi scandalurile mediatice şocante care au ajuns să înconjoare Dignitas în aproape un deceniu şi ju- [illegible] înfiinţare par să sugereze că [illegible] neapărat inclusă în serviciile furnizate de această organizaţie.

Conform rapoartelor publicate de Dignitas în 2010, mai mult de 1000 de persoane şi-au luat viaţa cu ajutorul asociaţiei lui Ludwig Minelli, dintre care 563 de germani, 134 de britanici, 112 elveţieni şi 93 de francezi. Dignitas este o asociaţie non-profit, fondată în 1998 în micul oraş Forch de lîngă Zürich de către Ludwig Minelli, avocat, acum în vîrstă de 79 de ani. Scopul ei este de a „ajuta pacienţii cu boli terminale şi boli mintale să moară asistaţi de doctori şi asistenţi calificaţi". În schimbul unei taxe de înscriere în valoare de 200CHF (173 euro) şi a unui abonament anual de membru de minim 80CHF (69,5 euro), pacienţii beneficiază de consiliere pe teme legate de moarte, sprijin în toate chestiunile legale aferente şi acompaniere în momentele finale. Persoanele hotărîte să ducă la capăt procesul – conducerea organizaţiei asigură că 70% dintre membri nu solicită niciodată actele finale sau se răzgîndesc pe parcurs – trebuie să îşi trimită dosarul medical spre examinare la unul dintre doctorii Dignitas, care pe baza istoriei pacientului hotărăşte dacă îi va prescrie doza de pentobarbital de sodiu necesară pentru a-şi pune capăt vieţii sub supravegherea personalului Dignitas.

În ultimii doi-trei ani, ideea „morţii demne" oferite la Dignitas a devenit din ce în ce mai greu de susţinut. Urnele ce conţin cenuşa decedaţilor sînt aruncate în masă în Lacul Zürich; oraşul în sine a căpătat faimă de *hotspot* al turismului morţii; pînă la sfîrşitul lui 2009 nu exista un loc fix în care să poată avea loc sinuciderea, Dignitas folosind pe rînd un apartament închiriat, camere de hotel, sufrageria lui Minelli, un sit industrial şi chiar maşini oprite pe marginea drumului. (Acum deţine o casă numită *Blue Oasis*, într-un zonă industrială din afara Zürich-ului.) Apoi, în lipsa unor reguli care să delimiteze clar categoriile de persoane care pot recurge la soluţia sinuciderii asistate în Elveţia, practicile Dignitas par a încuraja în mod activ sinuciderea. Doctorii britanici şi-au exprimat public îngrijorarea cînd au observat că afecţiunile medicale ale mai multor pacienţi din Regatul Unit beneficiaseră de cocktailul de pentobarbital de sodiu, deşi aceştia erau tetraplegici sau sufereau de afecţiuni renale tratabile prin proceduri medicale de rutină.

Cu toate acestea, publicul a votat. Un referendum organizat la Zürich în mai 2011 pentru interzicerea sinuciderii asistate în Elveţia a fost respins cu 85%. 78% dintre votanţi au fost şi contra interzicerii străinilor de a beneficia de această procedură pe teritoriul ţării. *Dignitas lives on.*

Cristi LUCA

Sfîrşitul lui Nick

„Filmele nu sînt atît de îndepărtate de realitate pe cît credeţi. Fiecare regizor începe de fapt cu sine însuşi. Interioritatea sa îi dă majoritatea răspunsurilor, iar colaborările pe care le are cu actorii aduc la suprafaţă un adevăr. Actul artistic inspirat de viaţa reală e de multe ori dureros, iar camera de filmat e un instrument, un microscop.“ Nicholas Ray rostea aceste vorbe într-o conferinţă ţinută cu puţin timp înainte de moartea sa, în 1979. Bolnav de cancer pulmonar, anunţa totodată că începuse lucrul la un nou film, *Lightning Over Water*, regizat împreună cu un tînăr talentat, pe numele său Wim Wenders. Cei doi nu erau la prima colaborare, Nicholas Ray avînd un rol scurt în *The American Friend* (1977), regizat de acelaşi Wenders. Dorinţa de a-şi lua adio prin intermediul unui personaj de ficţiune, un pictor ce suferă de o boală incurabilă, l-a făcut pe regizorul american să-i ceară ajutorul lui Wenders. Silabisind fiecare cuvînt, ţinînd în permanenţă o ţigară aprinsă între degete şi cerîndu-şi scuze pentru că apare într-un scaun cu rotile, Nicholas Ray îşi pregătea publicul pentru dispariţia sa. O făcea într-un mod personal şi direct: „Sper să fie un film interesant. E vorba despre oameni ajunşi în momentul în care trebuie să-şi facă inventarul. Ştiu că n-ar trebui să vorbesc despre el, dar are o distribuţie interesantă. Fac parte din ea“.

Cariera cinematografică a lui Nicholas Ray de la mijlocul secolului trecut l-a transformat într-un artist legendar. Filme ca *They Live by Night* (1949), *In a Lonely Place* (1950), *The Lusty Men* (1952), *Rebel Without a Cause* (1955), *Bigger Than Life* (1956) sau *Bitter Victory* (1957) ofereau spectatorilor personaje vulnerabile, veridice, de cele mai multe ori singuratice, aflate în conflict cu societatea. Studiile de arhitectură şi experienţa în teatru l-au ajutat pe Ray să fie unul dintre regizorii cu un simţ inconfundabil al spaţiului şi al jocului actoricesc. Jean-Luc Godard, pe atunci critic de film, scria: „Pînă acum a fost teatru (Griffith), poezie (Murnau), pictură (Rossellini), dans (Eisenstein) şi muzică (Renoir). De-acum încolo există cinema. Iar cinema-ul este Nicholas Ray“. Din nefericire, certurile interminabile cu producătorii, dependenţa de droguri şi temperamentul vulcanic l-au împiedicat timp de două decenii să-şi continue munca.

© M. Chivu

Unul dintre cele mai tulburătoare documentare.

Revenirea mult visată cu *Lightning Over Water* n-a avut niciodată loc în forma dorită: un film de ficţiune în care Nicholas Ray să-şi regăsească propria identitate şi care să schimbe percepţia publicului despre el. Realitatea crudă, în cazul de faţă suferinţa cumplită în faţa bolii, s-a dovedit a fi mai puternică decît povestea pe care Ray şi Wenders încercau s-o construiască. Rezultatul e unul dintre cele mai tulburătoare documentare făcute vreodată despre sfîrşitul unui om. Toate secvenţele filmate sînt fie pregătiri din pre-producţie (discuţii, filmări de probă), fie înregistrări video, neprelucrate, cu momente de intimitate.

În documentar există pasaje importante în care terminarea propriu-zisă a filmului, în orice formă a sa, trece într-un plan secund. Starea sănătăţii lui Nicholas Ray se agravase mult, iar Wenders pricepe că exploatarea suferinţei acestuia poate fi indecentă. „De fiecare dată cînd mă uit la Nick prin obiectivul camerei de filmat, se vede clar, fără nici un dubiu, că e pe moarte. Privind liber, există mereu o speranţă. Niciodată, însă, prin obiectiv. Sînt îngrozit.“ Reacţiile lui Ray sînt mai degrabă ale unui om care are nevoie de compania celor apropiaţi în confruntarea cu sfîrşitul, iar filmările nu par decît un pretext pentru a fi împreună pînă la capăt. Notase în jurnal: „Poţi încerca să-ţi învingi frica iubind. Dorinţa de-a iubi te ajută. Pînă şi să te prefaci că iubeşti te ajută. Vreau să trăiesc pentru că vreau să respir. M-aş înfuria dacă m-aş trezi într-o zi fără să pot respira, fără să pot gusta sau fără să pot spune *Bună ziua*“. Determinarea sa i-a făcut pe colaboratori să-i rămînă alături, iar documentarul avea să fie lansat post-mortem, cu subtitlul „Filmul lui Nick“. A stîrnit numeroase controverse, inclusiv la Cannes, în privinţa legitimităţii apariţiei lui Ray în ipostaze în care degradarea psihică, nu doar cea fizică, e accentuată. De asemenea, a fost pusă sub semnul întrebării loialitatea artistică a lui Wenders, despre care s-a spus că a făcut mai degrabă un film-eseu despre el însuşi, decît un documentar dedicat lui Ray.

Notă: *Anul acesta, Festivalul de Film de la Veneţia îi aduce un omagiu lui Nicholas Ray.*

***Cristi Luca** este critic de film.*

Stela GIURGEANU

Lîna de lîngă mort şi sfoara de sub casă

Cînd simţi că te ia cu leşin şi-ţi pare că gata, cam pînă aici ţi-a fost, cînd ţi se mai şi aduce un preot, ca să-ţi dea ultima împărtăşanie şi să-ţi confirme că, într-adevăr, morţii cu morţii, deşi de la slăbiciune îţi poate fi cam greu, încearcă totuşi şi urmăreşte cursul împărtăşaniei în linguriţa popii. Căci dacă aceasta se duce spre coada linguriţei, poţi să te culci liniştit, plutirea însemnînd că nu ţi-a venit încă sorocul, iar de mîine ai toate şansele să te trezeşti voios şi s-o iei de la capăt. Dar uneori norocul te părăseşte, împărtăşania nu se va da nici moartă, de pe vîrful linguriţei, unde va sta cu o încăpăţînare iritantă, chiar de o vei sufla, plin de panică şi zel, încercînd s-o împingi disperat cît mai înspre coadă. Cînd se întîmplă aşa, ar cam fi timpul să te grijeşti, în primul rînd, de cei 24 de metri de pînză, cu care, pare-se, trebuie să plăteşti vămile.

Pe urmă n-ai decît să te relaxezi şi să te laşi purtat pe masa din camera cea mare, de unde, timp de trei zile şi trei nopţi, nu mai faci nimic, ci doar te laşi răsfăţat de ceilalţi şi de bunele lor intenţii. Intenţii care uneori pot să-ţi dea serios peste cap toate planurile de plecare.

„Longevitate. Prelungire inconfortabilă a fricii de moarte.“

AMBROSE BIERCE

„Totul trebuie învăţat, de la scris la murit.“

FLAUBERT

Cînd prin preajmă te-ai ales cu zeloşi şi babe, s-ar putea ca la un moment dat să simţi nişte ghionturi aprige pe sub coaste, urmate de cîteva mormăieli de descîntec. Dacă te uiţi, vei vedea cum cineva a înghesuit, pe şestache, sub tine, în coşciug, cîteva ghemuri de lînă. În prima clipă nu le vezi rostul, dar te gîndeşti la eternitatea spre care treci, găsind o oarecare logică ideii de tricotat. Afli însă, aproape imediat, de la o babă din colţ, că lîna respectivă n-are nimic de-a face cu tricotatul, că prin prezenţa sa, în coşciugul tău, se caută doar a-ţi încurca sufletul în iţe, pentru a te împiedica să devii, Doamne-fereşte, vreun strigoi, să-ţi bîntui mai apoi apartamentul şi să-ţi sperii vecinii cu ghiduşiile tale de mort viu.

Tot acolo, de pe masa din sufragerie, unde s-a adunat te miri de unde o armată de babe sfătoase, vei auzi tot soiul de indicaţii precise şi pline de bunătate. Rudele şi apropiaţii îţi vor fi avertizaţi să te păzească straşnic, măcar în prima noapte, ca nu care cumva să treacă pisica peste tine. Sau pe sub tine. Deşi n-ai pisică, pentru un asemenea pericol, o precauţie în plus n-are ce strica.

Şi nu ajungi să te amuzi pe deplin de imaginea ta de vampir în devenire, că eşti deodată legat ca un burduf, din jos în sus şi de la stînga la dreapta, strîns straşnic cu o sfoară.

„Se leagă mortu-n cruce, după care sfoara se dezleagă, înainte să-l coboare la groapă. Se strînge frumos şi se îngroapă sub pragul casei.“ Ceea ce te nelinişteşte aici e că tu stai de fapt la bloc. Dar astea deja sînt detalii care pe tine nu te mai privesc şi, la o adică, să se descurce cel ce ia sfoara, să aranjeze cu administratorul să dea groapă în fundaţia clădirii.

Acum sînt lucruri mai importante de cunoscut, lucruri care te privesc personal. Bunăoară, din altă sursă, de la o voce pe care nu o identifici, afli că, deşi ai fost un păcătos, pînă şi pe tine te-a iertat Dumnezeu cel bun. Iar siguranţa vocii se datorează faptului că Cel de Sus te-a luat la el într-o zi de duminică. Nu sîmbătă, nu luni sau marţi. Duminică, zi sfîntă, în care toţi păcătoşii „nepregătiţi“ (ca tine) care mor sînt de fapt iertaţi de păcate. Şi ar mai spune ea ceva şi despre păcatele tale, care sînt multe, dar un ţipăt ascuţit – „nu atinge mortul cu mîna stîngă, nu cu mîna stîngă“ – o întrerupe brusc şi lasă o tăcere, scuzaţi expresia, ca de mormînt.

După cele cîteva momente de panică mută, afli că cineva de prin jur ţi-a aranjat batista dintre mîini, cu mîna sa stîngă. Ceea ce e de rău. E de foarte rău, deşi, spune altă voce din ciorchinele de voci care-şi dau cu părerea, nenorocitul ar mai avea o şansă să scape de strigoiul din tine: cînd o reveni de la înmormîntare, dar doar atunci, să se spele pe mîini, de trei ori, după care să arunce cu apă peste umărul său stîng şi să nu privească îndărăt.

Interesant, îţi spui, deşi comod cum stai, cu morga serioasă de mort autentic, nici prin gînd nu ţi-ar fi trecut să mai ţopăi după nefericitul stîngaci. Te amuzi şi continui să tragi cu urechea la discuţiile şoptite în care mai dibuieşti o problemă: cine o să-ţi ţină lumînarea încă nu se ştie. Căci nimeni nu vrea să-şi ia asupra sa păcatele tale despre care taman azi ai aflat că sînt multe şi grave. Dar ce mai contează păcatele tale care au devenit nimicuri, pe lîngă grozăviile care mai trebuie puse la punct, din cauza ta. Nu se ştie, de exemplu, cîte clopote se vor bate la biserică – pentru bărbat e un număr, pentru femeie e un altul –, nu se ştie dacă pînă la urmă ai murit cu lumînare sau fără (căci în ultimul caz va trebui să se facă pomană doar în ziua de sîmbătă), cine îţi va lua legăturile de la picioare, cine îţi va pune bănuţi în buzunar, şi cîte şi mai cîte...

Şi te simţi cumva vinovat de problemele pe care le-ai cauzat tuturor, pînă cînd auzi de problemele cu adevărat grele ale vecinei X, care şi-a blestemat soţul chiar pe patul de moarte, şi care acum trebuie să caute un cal alb ca să-l treacă de trei ori peste mormîntul nefericitului.

Cătălina MICIU

Necrologul e doar un alt text despre viaţă

Oricît de morbid sau neobişnuit sună, îmi place să citesc necrologuri – mă relaxează şi îmi conferă o bucurie a cititului demnă de cele mai bune romane scrise vreodată. Cred că explicaţia simplă a acestui fapt stă în conţinutul lor – sînt nici mai mult, nici mai puţin decît frînturi din viaţă, nicidecum texte funebre cum aţi putea bănui iniţial (OK, persoana nu mai e printre noi, dar viaţa ei, fie şi la trecut, tot viaţă rămîne).

Rubrica mea preferată dintre toate rubricile din lume, pe care o urmăresc cu sfinţenie, este cea de „Obituaries" din *The New York Times*. Documentare perfectă, scriitură impecabilă şi poveşti fascinante din viaţa unor oameni care între timp au devenit personaje întru eternitate – ce să îţi doreşti mai mult de la un text?. Se pare că nu sînt singura, de vreme ce Gabriel Orozco, considerat unul dintre cei mai influenţi artişti contemporani din ultimii ani, şi totodată unul dintre preferaţii mei, a realizat în 2008 o instalaţie inspirată de necrologurile din *NY Times*. „Obit" a strîns laolaltă tot felul de fraze-cheie din aceste texte şi a construit un mausoleu din cuvinte, închinat celor dispăruţi. La Tate Modern din Londra, unde am dat peste instalaţia sa, am stat minute întregi ca să citesc fragmentele de texte, delicios alese: „A clădit un imperiu bazat pe optimism"; „Star burlesc celebru pentru băile cu spumă"; „Ale cărui sticle au întocmit hărţile oceanelor"; „Expert în infidelitate"; „A trăit în două lumi: una albă, alta neagră, amîndouă amare"; „Văduva generalului"; „Doctorul lui Nixon"; „Maestru al cascadoriilor publicitare"; „Una dintre cele mai bine plătite prostituate".

„Star burlesc celebru pentru băile cu spumă"; „Ale cărui sticle au întocmit hărţile oceanelor"; „Expert în infidelitate".

Ce cuvinte mai alese ca să exprimi însăşi viaţa într-un text care marchează moartea cuiva? Numai că imaginea morţii, văzută prin peniţa presei, diferă – şi aici ajungem la dihotomia ei-noi. Dacă la ei – *The New York Times, The Telegraph, The Guardian, The Economist,* patru dintre publicaţiile-etalon pentru cultura mea jurnalistică – textele despre oamenii care nu mai sînt în dimensiunea asta sînt înduioşătoare, şi totuşi nu-şi pierd latura informativă, demne de premiat cu distincţii pentru scriitură încîntătoare, ei bine, la noi nu sînt nimic din toate cele de mai sus.

De fapt, e dificil de comparat 1 la 1, pentru că la noi cultura necrologului n-a trecut de faza pomelnicului citit pe bandă rulantă la biserică. În arhiva *The New York Times,* de exemplu, găsim încă din martie 1910 necrologul lui Florence Nightingale care, deşi se stinge din viaţă la 90 de ani, surprinde prin dispariţia-i, înduioşînd opinia publică: „nici măcar decesul unei personalităţi regale nu ar fi putut strînge laolaltă mai multe regrete şi gînduri de iubire şi afecţiune cîte au apărut în ziarele britanice". Textul prezintă în amănunt viaţa domnişoarei Nightingale, suprinzător cumva pentru că ziarul e american, iar ea – englezoaică.

Tot la început de secol trecut, presa britanică anunţă moartea lui Marcel Proust. În 1922, *The Guardian* publică necrologul acestuia, o jumătate de pagină din care aflăm că „era o fiinţă ciudată. Foarte palid, cu ochi incandescenţi, fragil şi mic de statură, a trăit ca un eremit în locuinţa sa deschisă cîtorva prieteni privilegiaţi, printre piese de mobilier preţioase". Prea puţine despre opera sa, dar vorbim totuşi de un scriitor francez şi de o publicaţie britanică.

Cu trecerea anilor însă, stilul necrologurilor se schimbă – devin din ce în ce mai avide de informaţie şi povestesc în detaliu biografia celui decedat. Titlurile rezumă vieţi şi atrag cititori (şi artişti – a se vedea mai sus povestea cu Orozco): Truman Capote moare

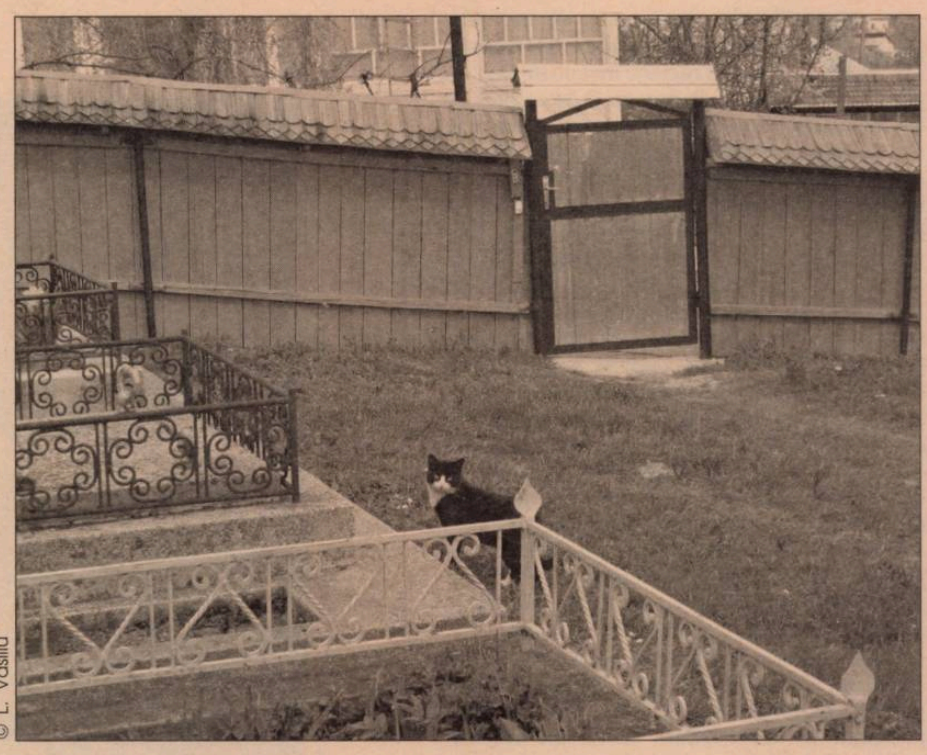
© L. Vasiliu

„Cu greva asta a ziarelor, nici prin cap nu mi-ar trece să mor."

BETTE DAVIS

„Arta de a trăi bine şi cea de a muri bine sînt una şi aceeaşi artă."

EPICUR

Cam în această sferă se situează jurnaliştii lor faţă de necrologuri. Ai noştri încă se învîrt în cerc şi nu reuşesc să iasă din senzaţional, ca să prezinte umanul. Dacă îi scoatem din ecuaţie pe Nicolae Manolescu sau Mircea Cărtărescu, care nu sînt chiar jurnalişti, dar care mai scriu despre moartea vreunui scriitor sau artist apropiat (şi o fac bine tocmai pentru că l-au cunoscut personal), rămînem numai cu texte inspirate/copiate din presa de afară sau cu invenţii de un prost-gust covîrşitor – chiar luna trecută, revista *Tabu* a publicat online un interviu cu Amy Winehouse (abia decedată de cîteva zile), realizat probabil printr-o şedinţă de spiritism. Asumat, într-adevăr – dar asta spune destule despre cum şi ce vedem din vieţile morţilor.

Apropo de cazul Amy Winehouse, nici presa britanică nu a omis să dea detalii despre viaţa zbuciumată a cîntăreţei – cam tot ce a umplut de fapt paginile de ziare de la noi şi *prime time*-ul de la televiziuni – dar nici n-a uitat să spună povestea „cîntăreţei comparate cu Nina Simone şi Sarah Vaughan". Un singur articol din presa românească mi s-a părut că se ridică la standardul unui necrolog adevărat (şi nu cred că e întîmplător că a apărut pe dilemaveche.ro) – „Necrologul tîrziu", semnat Bogdan Şerban: „Înainte de «copilul teribil al muzicii britanice», a fost artista debutantă care încerca să impresioneze producătorii londonezi cu un demo pe care se află, pe lîngă viitoarele hit-uri «Take the Box» sau «I Heard Love Is Blind», şi reinterpretarea piesei jazz standard compusă de George Gershwin, «Someone to Watch Over Me». Simplu şi la obiect, scurt şi cuprinzător, dar duios. Ca viaţa, de altfel."

Cred de fapt că aici e diferenţa capitală între ce se scrie în presa noastră despre morţi şi ce se scrie în a lor. Ai noştri se poticnesc în moarte, pe cînd ai lor au înţeles că necrologul e chiar despre viaţă, numai că e scris la finalul ei.

Cătălina Miciu, *cînd nu citeşte necrologuri, scrie cronici culturale pe gingergroup.ro.*

Ruxandra Irina CIOCÎRLAN

Dignitas?

Pentru Sir Terry Pratchett, autor britanic de romane *fantasy,* susţinător activ al cauzei sinuciderii asistate, Dignitas (slogan: „Viaţă demnă, Moarte demnă"), numele unei asociaţii din Elveţia ce oferă această opţiune persoanelor doritoare din toată lumea, sugerează perfect misiunea nobilă pe care clinica şi-o asumă. Dar părerile puternic negative ale localnicilor şi scandalurile mediatice şocante care au ajuns să înconjoare Dignitas în aproape un deceniu şi jumătate de la înfiinţare par să sugereze că moartea demnă nu este neapărat inclusă în serviciile furnizate de această organizaţie.

Conform rapoartelor publicate de Dignitas în 2010, mai mult de 1000 de persoane şi-au luat viaţa cu ajutorul asociaţiei lui Ludwig Minelli, dintre care 563 de germani, 134 de britanici, 112 elveţieni şi 93 de francezi. Dignitas este o asociaţie non-profit, fondată în 1998 în micul oraş Forch de lîngă Zürich de către Ludwig Minelli, avocat, acum în vîrstă de 79 de ani. Scopul ei este de a „ajuta pacienţii cu boli terminale şi boli mintale să moară asistaţi de doctori şi asistenţi calificaţi". În schimbul unei taxe de înscriere în valoare de 200CHF (173 euro) şi a unui abonament anual de membru de minim 80CHF (69,5 euro), pacienţii beneficiază de consiliere pe teme legate de moarte, sprijin în toate chestiunile legale aferente şi acompaniere în momentele finale. Persoanele hotărîte să ducă la capăt procesul – conducerea organizaţiei asigură că 70% dintre membri nu solicită niciodată actele finale sau se răzgîndesc pe parcurs – trebuie să îşi trimită dosarul medical spre examinare la unul dintre doctorii Dignitas, care pe baza istoriei pacientului hotărăşte dacă îi va prescrie doza de pentobarbital de sodiu necesară pentru a-şi pune capăt vieţii sub supravegherea personalului Dignitas.

În ultimii doi-trei ani, ideea „morţii demne" oferite la Dignitas a devenit din ce în ce mai greu de susţinut. Urnele ce conţin cenuşa decedaţilor sînt aruncate în masă în Lacul Zürich; oraşul în sine a căpătat faimă de *hotspot* al turismului morţii; pînă la sfîrşitul lui 2009 nu exista un loc fix în care să poată avea loc sinuciderea, Dignitas folosind pe rînd un apartament închiriat, camere de hotel, sufrageria lui Minelli, un sit industrial şi chiar maşini oprite pe marginea drumului. (Acum deţine o casă numită *Blue Oasis,* într-un zonă industrială din afara Zürich-ului.) Apoi, în lipsa unor reguli care să delimiteze clar categoriile de persoane care pot recurge la soluţia sinuciderii asistate în Elveţia, practicile Dignitas par a încuraja în mod activ sinuciderea. Doctorii britanici şi-au exprimat public îngrijorarea cînd au observat că afecţiunile medicale ale mai multor pacienţi din Regatul Unit beneficiaseră de cocktailul de pentobarbital de sodiu, deşi aceştia erau tetraplegici sau sufereau de afecţiuni renale tratabile prin proceduri medicale de rutină.

Cu toate acestea, publicul a votat. Un referendum organizat la Zürich în mai 2011 pentru interzicerea sinuciderii asistate în Elveţia a fost respins cu 85%. 78% dintre votanţi au fost şi contra interzicerii străinilor de a beneficia de această procedură pe teritoriul ţării. *Dignitas lives on.*

Cristi LUCA

Sfîrşitul lui Nick

„Filmele nu sînt atît de îndepărtate de realitate pe cît credeţi. Fiecare regizor începe de fapt cu sine însuşi. Interioritatea sa îi dă majoritatea răspunsurilor, iar colaborările pe care le are cu actorii aduc la suprafaţă un adevăr. Actul artistic inspirat de viaţa reală e de multe ori dureros, iar camera de filmat e un instrument, un microscop.“ Nicholas Ray rostea aceste vorbe într-o conferinţă ţinută cu puţin timp înainte de moartea sa, în 1979. Bolnav de cancer pulmonar, anunţa totodată că începuse lucrul la un nou film, *Lightning Over Water*, regizat împreună cu un tînăr talentat, pe numele său Wim Wenders. Cei doi nu erau la prima colaborare, Nicholas Ray avînd un rol scurt în *The American Friend* (1977), regizat de acelaşi Wenders. Dorinţa de a-şi lua adio prin intermediul unui personaj de ficţiune, un pictor ce suferă de o boală incurabilă, l-a făcut pe regizorul american să-i ceară ajutorul lui Wenders. Silabisind fiecare cuvînt, ţinînd în permanenţă o ţigară aprinsă între degete şi cerîndu-şi scuze pentru că apare într-un scaun cu rotile, Nicholas Ray îşi pregătea publicul pentru dispariţia sa. O făcea într-un mod personal şi direct: „Sper să fie un film interesant. E vorba despre oameni ajunşi în momentul în care trebuie să-şi facă inventarul. Ştiu că n-ar trebui să vorbesc despre el, dar are o distribuţie interesantă. Fac parte din ea“.

Cariera cinematografică a lui Nicholas Ray de la mijlocul secolului trecut l-a transformat într-un artist legendar. Filme ca *They Live by Night* (1949), *In a Lonely Place* (1950), *The Lusty Men* (1952), *Rebel Without a Cause* (1955), *Bigger Than Life* (1956) sau *Bitter Victory* (1957) ofereau spectatorilor personaje vulnerabile, veridice, de cele mai multe ori singuratice, aflate în conflict cu societatea. Studiile de arhitectură şi experienţa în teatru l-au ajutat pe Ray să fie unul dintre regizorii cu un simţ inconfundabil al spaţiului şi al jocului actoricesc. Jean-Luc Godard, pe atunci critic de film, scria: „Pînă acum a fost teatru (Griffith), poezie (Murnau), pictură (Rossellini), dans (Eisenstein) şi muzică (Renoir). De-acum încolo există cinema. Iar cinema-ul este Nicholas Ray“. Din nefericire, certurile interminabile cu producătorii, dependenţa de droguri şi temperamentul vulcanic l-au împiedicat timp de două decenii să-şi continue munca.

© M. Chivu

Unul dintre cele mai tulburătoare documentare.

Revenirea mult visată cu *Lightning Over Water* n-a avut niciodată loc în forma dorită: un film de ficţiune în care Nicholas Ray să-şi regăsească propria identitate şi care să schimbe percepţia publicului despre el. Realitatea crudă, în cazul de faţă suferinţa cumplită în faţa bolii, s-a dovedit a fi mai puternică decît povestea pe care Ray şi Wenders încercau s-o construiască. Rezultatul e unul dintre cele mai tulburătoare documentare făcute vreodată despre sfîrşitul unui om. Toate secvenţele filmate sînt fie pregătiri din pre-producţie (discuţii, filmări de probă), fie înregistrări video, neprelucrate, cu momente de intimitate.

În documentar există pasaje importante în care terminarea propriu-zisă a filmului, în orice formă a sa, trece într-un plan secund. Starea sănătăţii lui Nicholas Ray se agravase mult, iar Wenders pricepe că exploatarea suferinţei acestuia poate fi indecentă. „De fiecare dată cînd mă uit la Nick prin obiectivul camerei de filmat, se vede clar, fără nici un dubiu, că e pe moarte. Privind liber, există mereu o speranţă. Niciodată, însă, prin obiectiv. Sînt îngrozit.“ Reacţiile lui Ray sînt mai degrabă ale unui om care are nevoie de compania celor apropiaţi în confruntarea cu sfîrşitul, iar filmările nu par decît un pretext pentru a fi împreună pînă la capăt. Notase în jurnal: „Poţi încerca să-ţi învingi frica iubind. Dorinţa de-a iubi te ajută. Pînă şi să te prefaci că iubeşti te ajută. Vreau să trăiesc pentru că vreau să respir. M-aş înfuria dacă m-aş trezi într-o zi fără să pot respira, fără să pot gusta sau fără să pot spune *Bună ziua*“. Determinarea sa i-a făcut pe colaboratori să-i rămînă alături, iar documentarul avea să fie lansat post-mortem, cu subtitlul „Filmul lui Nick“. A stîrnit numeroase controverse, inclusiv la Cannes, în privinţa legitimităţii apariţiei lui Ray în ipostaze în care degradarea psihică, nu doar cea fizică, e accentuată. De asemenea, a fost pusă sub semnul întrebării loialitatea artistică a lui Wenders, despre care s-a spus că a făcut mai degrabă un film-eseu despre el însuşi, decît un documentar dedicat lui Ray.

Notă: *Anul acesta, Festivalul de Film de la Veneţia îi aduce un omagiu lui Nicholas Ray.*

***Cristi Luca** este critic de film.*

Stela GIURGEANU

Lîna de lîngă mort şi sfoara de sub casă

Cînd simţi că te ia cu leşin şi-ţi pare că gata, cam pînă aici ţi-a fost, cînd ţi se mai şi aduce un preot, ca să-ţi dea ultima împărtăşanie şi să-ţi confirme că, într-adevăr, morţii cu morţii, deşi de la slăbiciune îţi poate fi cam greu, încearcă totuşi şi urmăreşte cursul împărtăşaniei în linguriţa popii. Căci dacă aceasta se duce spre coada linguriţei, poţi să te culci liniştit, plutirea însemnînd că nu ţi-a venit încă sorocul, iar de mîine ai toate şansele să te trezeşti voios şi s-o iei de la capăt. Dar uneori norocul te părăseşte, împărtăşania nu se va da nici moartă, de pe vîrful linguriţei, unde va sta cu o încăpăţînare iritantă, chiar de o vei sufla, plin de panică şi zel, încercînd s-o împingi disperat cît mai înspre coadă. Cînd se întîmplă aşa, ar cam fi timpul să te grijeşti, în primul rînd, de cei 24 de metri de pînză, cu care, pare-se, trebuie să plăteşti vămile.

Pe urmă n-ai decît să te relaxezi şi să te laşi purtat pe masa din camera cea mare, de unde, timp de trei zile şi trei nopţi, nu mai faci nimic, ci doar te laşi răsfăţat de ceilalţi şi de bunele lor intenţii. Intenţii care uneori pot să-ţi dea serios peste cap toate planurile de plecare.

Cînd prin preajmă te-ai ales cu zeloşi şi babe, s-ar putea ca la un moment dat să simţi nişte ghionturi aprige pe sub coaste, urmate de cîteva mormăieli de descîntec. Dacă te uiţi, vei vedea cum cineva a înghesuit, pe şestache, sub tine, în coşciug, cîteva ghemuri de lînă. În prima clipă nu le vezi rostul, dar te gîndeşti la eternitatea spre care treci, găsind o oarecare logică ideii de tricotat. Afli însă, aproape imediat, de la o babă din colţ, că lîna respectivă n-are nimic de-a face cu tricotatul, că prin prezenţa sa, în coşciugul tău, se caută doar a-ţi încurca sufletul în iţe, pentru a te împiedica să devii, Doamne-fereşte, vreun strigoi, să-ţi bîntui mai apoi apartamentul şi să-ţi sperii vecinii cu ghiduşiile tale de mort viu.

„Longevitate. Prelungire inconfortabilă a fricii de moarte.“

AMBROSE BIERCE

„Totul trebuie învăţat, de la scris la murit.“

FLAUBERT

Tot acolo, de pe masa din sufragerie, unde s-a adunat te miri de unde o armată de babe sfătoase, vei auzi tot soiul de indicaţii precise şi pline de bunătate. Rudele şi apropiaţii îţi vor fi avertizaţi să te păzească strașnic, măcar în prima noapte, ca nu care cumva să treacă pisica peste tine. Sau pe sub tine. Deşi n-ai pisică, pentru un asemenea pericol, o precauţie în plus n-are ce strica.

Şi nu ajungi să te amuzi pe deplin de imaginea ta de vampir în devenire, că eşti deodată legat ca un burduf, din jos în sus şi de la stînga la dreapta, strîns strașnic cu o sfoară.

„Se leagă mortu-n cruce, după care sfoara se dezleagă, înainte să-l coboare la groapă. Se strînge frumos şi se îngroapă sub pragul casei.“ Ceea ce te neliniştește aici e că tu stai de fapt la bloc. Dar astea deja sînt detalii care pe tine nu te mai privesc şi, la o adică, să se descurce cel ce ia sfoara, să aranjeze cu administratorul să dea groapă în fundaţia clădirii.

Acum sînt lucruri mai importante de cunoscut, lucruri care te privesc personal. Bunăoară, din altă sursă, de la o voce pe care nu o identifici, afli că, deşi ai fost un păcătos, pînă şi pe tine te-a iertat Dumnezeu cel bun. Iar siguranţa vocii se datorează faptului că Cel de Sus te-a luat la el într-o zi de duminică. Nu sîmbătă, nu luni sau marţi. Duminică, zi sfîntă, în care toţi păcătoşii „nepregătiţi“ (ca tine) care mor sînt de fapt iertaţi de păcate. Şi ar mai spune ea ceva şi despre păcatele tale, care sînt multe, dar un ţipăt ascuţit – „nu atinge mortul cu mîna stîngă, nu cu mîna stîngă“ – o întrerupe brusc şi lasă o tăcere, scuzaţi expresia, ca de mormînt.

După cele cîteva momente de panică mută, afli că cineva de prin jur ţi-a aranjat batista dintre mîini, cu mîna sa stîngă. Ceea ce e de rău. E de foarte rău, deşi, spune altă voce din ciorchinele de voci care-şi dau cu părerea, nenorocitul ar mai avea o şansă să scape de strigoiul din tine: cînd o reveni de la înmormîntare, dar doar atunci, să se spele pe mîini, de trei ori, după care să arunce cu apă peste umărul său stîng şi să nu privească îndărăt.

Interesant, îţi spui, deşi comod cum stai, cu morga serioasă de mort autentic, nici prin gînd nu ţi-ar fi trecut să mai ţopăi după nefericitul stîngaci. Te amuzi şi continui să tragi cu urechea la discuţiile şoptite în care mai dibuieşti o problemă: cine o să-ţi ţină lumînarea încă nu se ştie. Căci nimeni nu vrea să-şi ia asupra sa păcatele tale despre care taman azi ai aflat că sînt multe şi grave. Dar ce mai contează păcatele tale care au devenit nimicuri, pe lîngă grozăviile care mai trebuie puse la punct, din cauza ta. Nu se ştie, de exemplu, cîte clopote se vor bate la biserică – pentru bărbat e un număr, pentru femeie e un altul –, nu se ştie dacă pînă la urmă ai murit cu lumînare sau fără (căci în ultimul caz va trebui să se facă pomană doar în ziua de sîmbătă), cine îţi va lua legăturile de la picioare, cine îţi va pune bănuţi în buzunar, şi cîte şi mai cîte...

Şi te simţi cumva vinovat de problemele pe care le-ai cauzat tuturor, pînă cînd auzi de problemele cu adevărat grele ale vecinei X, care şi-a blestemat soţul chiar pe patul de moarte, şi care acum trebuie să caute un cal alb ca să-l treacă de trei ori peste mormîntul nefericitului.

Adela TOPLEAN

Salvați, deci vindecați

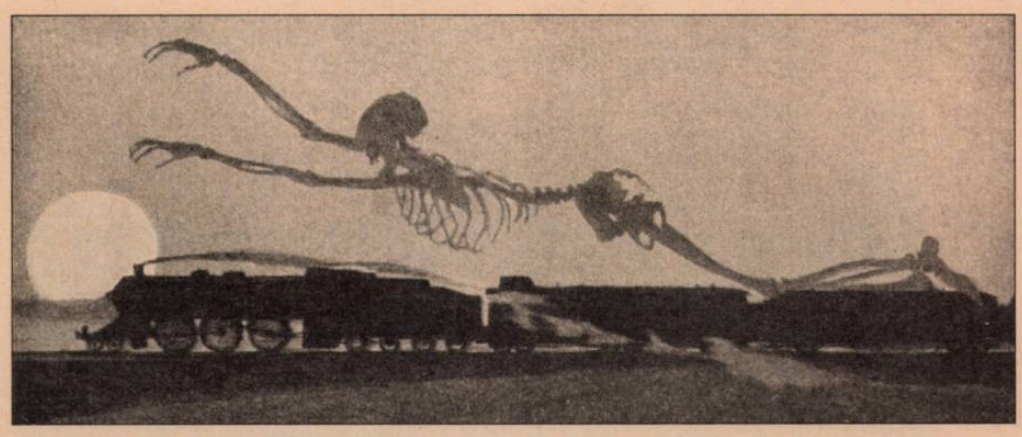

Litera (legii morţii) este mai puternică decît duhul (sfînt al religiei). Un preot de ţară îmi spunea că referinţele la Lumea de Apoi în predicile de duminică sînt tot mai rare „fiindcă nu interesează". Cînd Viaţa de Apoi a încetat să mai fie o afacere profitabilă, ea a dispărut în mod natural de pe agenda practică a religiilor.

Religiile nu mai sînt frecventate pentru că ar putea „rezolva" ori „justifica" moartea, plauzibil şi favorabil; ele sînt fie acele instituţii fără vlagă – complexate şi complexe, crude şi colburoase, neverosimile şi nerezonabile –, fie acele medii şi mijloace *nu* de mîntuire, ci de *self-development*. Omul „mulge" religia de acele beneficii enumerate, cinic, în tratatele de sociologie: nevoia de confirmare, de integrare, de exprimare şi de reglare a emoţiilor. Năzuinţa de a trăi veşnic nu se mai „iroseşte" în zadarul imaginarului religios supramundan legitimat teologic, dar/deci dispreţuit ştiinţific; optimismul modern, cît mai există, este asmuţit, în schimb, spre lucruri mai serioase: să sperăm în sănătate că-i mai bună decît toate. Cînd mîntuirea devine inactuală, vindecarea comprimă toate speranţele pe care o epocă este capabilă să le producă şi să le întreţină.

Totul începe cu localizarea precisă şi timpurie a germenilor morţii *în trup*. Şi totul se termină cu *migrarea* morţii dinspre religie înspre un alt sistem a cărui structură a permis atît elaborarea unui discurs de o coerenţă satisfăcătoare, cît şi generarea unor „ipoteze de lucru" şi „obiective generale" susceptibile de consens. Acest sistem este medicina. De la rolul modest pe care şi-l asuma în trecut, acela de a rezista, timid, efectelor naturii, medicina a ajuns să simbolizeze *speranţa salvării în trup,* iar fiecare confruntare cu limitele şi eşecurile sale nu se mai rezumă la o resemnată ridicare din umeri, ci provoacă reacţii paroxismale (bine massmediate) de adami care şi-au pierdut trupurile de slavă. Înţelegîndu-şi moartea în orizonturile roşii ale medicinei, oamenii nu-şi pot explica eşecul de a muri, decît în termenii unui eşec medical evitabil, deci incriminabil.

Sănătatea este proiectul social fundamental şi aventura umană centrală, deopotrivă euforizantă şi anxiogenă. Ideologia vieţii sănătoase este scrisă cu sînge hipocolesterolemic în această „Carte a Cărţilor" care este corpusul medicinei de azi – cea mai elitistă, mai „ermetică" şi mai „imposibilă" carte scrisă vreodată. Ea reprezintă cu adevărat saga modernităţii căci strînge între filele sale toate grijile fundamentale ale epocii, toate spasmele inimilor înfofolite în grăsime, toate nucleele dure ale glandelor mamare, toate prăbuşirile de serotonină, toate normele şi verdictele care trag linii dureroase între normal şi anormal, curat şi murdar, interzis şi accesibil, sacru şi profan.

„Ce enervant e doliul!
Trebuie să-ţi aminteşti
în fiecare clipă că eşti trist."

JULES RENARD

Sănătatea este proiectul social fundamental şi aventura umană centrală, deopotrivă euforizantă şi anxiogenă.

Universul teoretic al medicinei este infinit şi tanatocentric, iar una dintre cele mai înspăimîntătoare constelaţii ale sale, aflate într-o continuă şi sisifică explorare, este constelaţia statisticilor. Lugubra expresie „factor de risc" nu-i lasă să se odihnească nici măcar pe cei aflaţi la distanţă stelară de raza de acţiune a institutelor de cercetare care întocmesc grupurile de control. Fumatul, consumul în exces de sare, zahăr şi alcool sînt enumeraţii pe care le cultivăm cu reverenţa, înverşunarea, dar şi cu monotonia cu care evreul orfan îşi spune, în fiecare dimineaţă şi seară, *kadişul*. Fiecare speră că, prin simpla păstrare în minte a acestei incantaţii, trupul său va fi, în cele din urmă, cruţat. Dar speranţa slăbeşte pe măsura analizei: fiecare poruncă în parte provoacă la reflecţie, la acţiune, la resemnare, la culpă (în această ordine). Dezideratul sănătăţii este, asemenea dezideratului sfinţeniei, de o melancolică intangibilitate. Vocaţia de a fi sănătos, întocmai ca vocaţia spre sfinţenie, probabil că ţine de o înzestrare harică inexplicabilă în termenii şi condiţiile simţului comun. În ambele cazuri, strădania, totuşi, „se pune". Dar dexteritatea de a trăi sănătos, ca şi dexterităţile ascetice, se educă prin lungi nevoinţe fizice, diete sobre, igienă sufletească şi multă răbdare, astfel ca litera legii scrise de-acum într-o inimă sănătoasă – căci înzestrată şi antrenată – să se transforme, de la sine, în duh. Dar noţiunea de sănătate ecosistemică se împotmoleşte pe buza prăpastiei, adică acolo unde se termină, brusc, ecologia; dilatată cum o ştiam, se dezumflă atît de spectaculos şi de rapid, încît devine, în cîteva momente, nimic.

Discursul medical, după ce îşi scuză, public, eşecul, coboară, sobru şi dezinteresat, în zona de birocraţie pîcloasă, pentru a-şi însemna, laconic, nereuşita: certificate de deces, fişe de autopsie, rapoarte de investigaţie, comisii de supervizare, pe scurt, plictiseli medico-legale. Toate aceste rituri şi discursuri numite îndeobşte „construcţia medicală a morţii" sînt escorta pusă la dispoziţia celui decedat. Uniforme, impersonale şi eficace, aceste rituri, alături de cele aparţinînd unor sisteme administrative înrudite (bunăoară Casele de asigurări, Centrele de consiliere psihologică), îi recompensează social pe cei care şi-au pierdut aproapele printr-o regretabilă eroare de practică medicală. Gesturile inscrutabile, pe care medicina le face în faţa morţii, conving nu fiindcă ar rezolva ori explica vreo crampă existenţială, ci fiindcă sînt în acord cu lumea socială; îi răspund adecvat şi o ajută să se recompună rapid, cînd s-a produs o fractură.

Adevărat, medicina este totalizantă şi inclusivistă; ea practică un altruism cinic şi o pedagogie cosmopolită, însă discursul său „futurist" nu va fi niciodată suficient de bine scris pentru a disimula cu succes o usturătoare lipsă de escatologie. Cînd natura, crezută îmblînzită, îşi arată colţii, ştiinţa medicală devine doar un ceaslov de prins muşte.

Adela Toplean *este tanatolog, doctor în filologie, cadru didactic asociat la Facultatea de Litere, Universitatea Bucureşti. Colaborează la două proiecte de cercetare a reprezentărilor sociale ale morţii în Scandinavia. A publicat volumul* Pragul şi neantul. Încercări de circumscriere a morţii, *Polirom, 2006.*

PUBLICITATE

Colecţia „Delicii în bucătărie"
continuă cu volume noi.

De vineri, 2 septembrie,
Volumul 18

14,99 lei
ziar + carte

AROME ȘI SAVOARE

Informații și abonamente
0800.800.111
(apel gratuit)

Cumpără online pe
www.adevarulshop.ro

ACUM ȘI ÎN REȚEAUA DE MAGAZINE MICRO

Cristian NEAGOE

Te caută Moartea pe Facebook

Pe 29 octombrie 2010, noaptea tîrziu, am creat pe Facebook un album foto pe care l-am numit „Moartea“. Am postat atunci o caricatură de Ion Barbu, un desen în cretă de Dan Perjovschi şi o sculptură de David Shrigley. După nici un an, albumul conţinea 202 imagini, sute de comentarii şi de *like*-uri. Foarte mulţi mi-au trimis link-uri, fotografii, idei de continuare a poveştii şi chiar propuneri de a tipări albumul. Cînd sînt offline, în oraş, pe la vreun party, mi se întîmplă deseori să fiu abordat în legătură cu „Moartea de pe Facebook“.

Iniţial voiam doar să văd dacă oamenii ar da *like* morţii. Facebook este de cîţiva ani cel mai extins domeniu virtual dedicat relaţionării sociale. Infrastructura lui se bazează pe „like“, pe „plăcere“ şi „interes“. E un mediu deseori superficial, comod, hedonist, în care voyeurism-ul meu îşi găseşte satisfacţia în exhibiţionismul tău şi vanitatea ta se întîlneşte cu a mea. Facebook interzice imaginile explicit sexuale, dar nu şi pe cele explicit morbide. Eram curios ce-o să se-ntîmple.

Istoria relaţiei mele cu moartea e însă ceva mai veche. Am început să mă gîndesc serios la moarte abia cînd am ajuns nemuritor. Eram convins că fac parte din prima generaţie de oameni care nu vor mai muri de bătrîneţe sau de boală. Dacă aveam să mor, asta s-ar fi întîmplat doar printr-un accident sau din propria-mi voinţă. Îmi bazam certitudinea pe ideea unei singularităţi tehnologice care s-ar produce în cursul vieţii mele, în jurul anului 2050. Dezvoltarea exponenţială a puterii de calcul, combinată cu progresul nanotehnologiilor şi al cunoştinţelor noastre medicale, ar face ca ţesuturile bolnave să fie reparate de roboţi microscopici funcţionînd ca nişte mici chirurgi sau ingineri ai trupurilor noastre. Aşa suna unul dintre scenariile optimiste. Alte variante vizau transferul conştiinţei într-o lume virtuală, cam ca la William Gibson, sau posibila cyborgizare a carcasei umane pe măsură ce originalul îşi va fi pierdut din vitalitate. Tradusă în limbajul credinţei, dezvoltarea Internetului îmi părea o metaforă excelentă pentru cea de-a doua venire a lui Iisus. Promitea împlinirea ubicuităţii, a împărtăşaniei generalizate, a posibilităţii unei tinereţi fără bătrîneţe.

Nu ştiam pe atunci de vecinul meu din Odessa, Nikolai Fiodorov (1829-1903) – gînditor ortodox, bun prieten cu Dostoievski şi Tolstoi, fondator al unei filozofii imortaliste ce pune accentul pe „proiectul comun“ al omenirii de a depăşi moartea prin mijloace ştiinţifice. Sigur, el mergea chiar mai departe – în viziunea lui, vom învinge cu adevărat moartea abia cînd ne vom învia toţi strămoşii, pînă la Adam şi Eva. Îi citisem şi ascultasem, în schimb, pe Vernor Vinge, Ray Kurzweil, Aubrey de Grey sau David Chalmers – care, la mai bine de un secol după Fiodorov, discutau despre emergenţa unei superinteligenţe ca despre un eveniment tehnologic foarte probabil care va modifica viaţa (şi moartea) speciei umane.

© L. Vasiliu

„Sînt lucruri în viaţă mai îngrozitoare decît moartea. Aţi petrecut vreodată o seară întreagă în compania unui agent de asigurări?“

WOODY ALLEN

„Filozofia antică ne învaţă să ne acceptăm propria moarte. Filozofia modernă, moartea celorlalţi.“

MICHEL FOUCAULT

„Cei care au vorbit cel mai bine despre moarte au murit.“

JULES RENARD

Entuziasmul meu iniţial s-a diminuat după cîteva luni în care nu prea m-am dezlipit de calculator, încercînd să-i conving pe cei din jur să prindă singularitatea. Dintr-odată, am început să mă simt uşor penibil. M-am văzut predicînd despre farmacopeia prelungirii vieţii, despre direcţionarea pozitivă a inteligenţei artificiale, despre conştientizarea unei oportunităţi epocale – şi mi-am zis că e momentul să mă opresc. Deveneam un sectant al nemuririi. Nu cumva rolul morţii e parte din motorul vieţii? Nu cumva cele două sînt atît de strîns legate, încît una nu poate exista fără cealaltă?

Viaţa de Apoi e un fel de Moş Crăciun pentru adulţi.

În trecut, măştile mortuare erau un lucru la ordinea zilei, folosite ca reamintiri ale celui decedat. În secolul al XIX-lea, odată cu dezvoltarea fotografiei, oamenii îşi făceau poze cu morţii. După Primul Război Mondial, reprezentările morţii au început să fie ascunse sub covor în societăţile occidentale. Moartea s-a mutat din centrul vieţii, din sînul familiei, în spaţii special amenajate de Biserică, industria funerară şi profesiunea medicală. Treptat, moartea a ajuns să fie un tabu mai puternic decît sexul. Poate că unul dintre motivele trecerii ei sub tăcere a fost combaterea deziluziei. Biserica propovăduieşte o altă lume, un loc în care sufletul nostru îşi găseşte odihna, fericirea, răsplata sau, în cazul celor păcătoşi, agonia, disperarea, veşnicul supliciu. Ştiinţa ne anunţă, în schimb, că „Dincolo“ nu e nimic. Dacă avem într-adevăr o existenţă spirituală distinctă de trup, ea se stinge odată cu fiinţa noastră biologică, precum flacăra unei lumînări cînd bate vîntul sau cînd s-a topit de tot ceara. Singularitatea ar putea fi răspunsul ştiinţei la Viaţa de Apoi pe care o propune religia. Şi, pentru mulţi, chiar asta reprezintă: o nouă speranţă, o altă lumină la capătul tunelului. Dar viziunile religioase au fost dezvoltate într-o paradigmă preştiinţifică, în care moartea trupului nu afectează viaţa sufletului. Spre deosebire de ele, prognozele ştiinţifice se bazează pe fapte empirice şi argumentează în favoarea prelungirii exponenţiale a vieţii cu mijloace tehnologice. Ele nu *promit* depăşirea morţii.

Găsesc că Viaţa de Apoi e un fel de Moş Crăciun pentru adulţi. Precum copiii, toţi bănuim că nu-i decît o păcăleală, dar ne prefacem, cît de mult putem, că e pe bune. În plus, mai sînt şi cadourile – sau nuiaua. Raiul sau Iadul. Plăcerile şi durerile. Iar dacă stai să te gîndeşti un pic şi treci de stadiul cîinelui pavlovian, apare o altă mare întrebare: „Ce sens au toate dacă pînă şi Universul moare în final?“. Ei bine, n-au. Cel puţin nu unul prestabilit. Dacă e să existe vreun sens, acesta e construit din mers; o construcţie personală, intimă şi de multe ori absurdă. Personală – chiar dacă într-un context social; intimă – chiar dacă îi implică şi pe cei străini; absurdă – chiar dacă ne place să ne amăgim. Cît despre moartea pe Facebook, ea prosperă cu fiecare *like*.

Cristian Neagoe *este masterand în Etică aplicată la Facultatea de Filozofie a Universităţii Bucureşti.*

Nimicul de temut

„Pe vremuri, oamenii erau mai dispuşi să vorbească despre moarte: nu despre moarte şi viaţa de apoi, ci despre moarte şi dispariţie. În anii 1920, Sibelius obişnuia să meargă la restaurantul Kamp din Kelsinki şi se aşeza la aşa-numita «masă de lămîi»: lămîiul este simbolul chinez al morţii. Lui şi comesenilor săi – pictori, industriaşi, doctori şi avocaţi – nu numai că li se acorda permisiunea, dar li se cerea chiar să discute despre moarte. La Paris, cu cîteva decenii mai devreme, grupul, în sens larg, de scriitori participanţi la mesele de la Magny – Flaubert, Turgheniev, Edmond de Goncourt, Daudet şi Zola – discutau chestiunea în mod rînduit şi prietenos. Erau cu toţii atei, ori agnostici de calibru, care se temeau de moarte, dar nu se fereau din calea ei. «Oamenii ca noi», scria Flaubert, «ar trebui să aibă religia disperării. Trebuie să te ridici la înălţimea destinului propriu, la fel de impasibil ca el. Să rosteşti Aşa este!, Aşa este!, privind cu tot calmul spre groapa neagră care ţi se cască la picioare».“ (p. 37)

„Frica de moarte înlocuieşte frica de Dumnezeu. Dar frica de Dumnezeu – un principiu timpuriu cît se poate de sănătos, ţinînd seama de primejdiile vieţii şi de vulnerabilitatea în faţa trăsnetelor de origine necunoscută – cel puţin permite negocierea. L-am convins pe Dumnezeu să nu mai fie Cel Răzbunător şi i-am atribuit noul brand de Atotmilostiv; L-am schimbat din cel Vechi în cel Nou, la fel ca Testamentele şi Partidul Laburist. I-am ridicat chipul cioplit, L-am pus în picioare şi L-am tîrît într-un loc unde vremea era mai însorită. Cu moartea nu se poate proceda la fel. Moartea nu poate fi convinsă să o lase mai moale, nu poate fi atrasă în rămăşaguri; refuză să vină la masa negocierilor şi basta. Nu e cazul să se prefacă Răzbunătoare ori Milostivă, nici măcar Nemărginit de Nemilostivă. Rămîne impenetrabilă în faţa insultei, a plîngerii sau a condescendenţei. «Moartea nu este o artistă»: nu, şi nici nu va pretinde vreodată că ar fi. Pe artişti nu te poţi bizui, în vreme ce moartea nu dezamăgeşte niciodată, rămîne de veghe şapte zile pe săptămînă şi este fericită să muncească în trei schimburi consecutive de cîte opt ore. Ţi-ai putea cumpăra acţiuni ale morţii, dacă ar fi de vînzare; ai putea paria pe ea, indiferent cît de mici ar fi şansele.“ (p. 97)

Julian Barnes,
Nimicul de temut, Editura Nemira, 2009,
trad. Mihai Moroiu

Mircea IVĂNESCU

Falsă evanescenţă

Dispar tot felul de lucruri în jurul nostru – şi sentimente,
şi fiinţe – şi noi, cei care stăm la mijloc, şi ne uităm
cum pier, şi lasă goluri, şi cum golurile se umplu
ca nişte sticle, cu amintiri care iau forma acestor goluri,
adică a acestor sentimente pierdute (sau numai o aparenţă
a acelor fiinţe care au pierit – pentru că o fiinţă
nu se face din nou din amintiri –) noi cei care stăm
la mijloc rămînem mereu singuri.
Numai că amintirile – ni se pare nouă – ne fac
să uităm cît de singuri, şi încă mai singuri rămînem.

din Versuri alese, *Editura Paralela 45, 2011*

Şerban ANGHELESCU

Nu voi un site bogat

Voi fi dezordonat şi concis. Partea cea mai uşoară în gîndirea morţii ţine de rit. În funeralii există o regie simbolică uşor de descifrat, un început şi un sfîrşit, o operă raţională. Apariţia subită a morţii în ochii unui copil nu e codificată în tradiţie. Războiul, boala, bătrîneţea nu sînt în întregime domesticite ritual şi te lasă să întrevezi prin spărturi faţa nefardată, aculturală a morţii. Lăsăm deoparte morţile creatoare şi nemurirea. Dacă-i urmezi pe ţăranii vechi, moartea bună te găseşte în casă „şi se luptă foarte mult cu omul, pînă ce-i taie capul şi-i scoate sufletul din trup. De aceea toţi părenţii unde s-a întîmplat moartea unui om sînt stropiţi şi unşi cu sînge de-al acestuia. Prin urmare, în decursul celor două zile ce urmează nemijlocit după înmormîntare, trebuie numaidecît să se ungă şi văruiască toată casa, ca să acopere petele cele de sînge. Iar ungerea şi văruirea aceasta o îngrijeşte de comun o femeie străină, care capătă ca plată un colăcel, o lumină şi o bucată de pînză".

Te muţi în casa-sicriu, întîi îngustă şi întunecoasă, apoi, prin vorbele cîntecului funebru, în sicriu-univers; eşti înmormîntat în cimitir, sat al morţilor, şi, după un drum fascinant, sufletul ajunge în rai, unde te întîmpină „mahalaua ta". Ajungi definitiv acasă, te reîntîlneşti cu neamurile şi cu vecinii. Îţi petreci nesfîrşirea cu Ion şi Maria, ca şi cum ţi-a fost dată o singură realitate: cea în care te-ai născut. Mi se pare un lucru mai îngrozitor decît moartea. În călătoria dintre lumi, sufletul băutor şi mîncăcios descoperă noutăţi admirabile, pe care le pierde odată ajuns în satul-paradis. Desigur, sînt şi alte raiuri vechi ţărăneşti, există şi morţile singulare ale păstorilor fictivi, separaţi de oameni, rămaşi în grija soarelui şi a lunii, dar ritul funebru te trimite acasă. Cavoul, de pildă, „construcţiune subterană pentru înmormîntări", impresionează astăzi prin casa supraterană transparentă. Uşi şi ferestre de termopan, masă, scaun, flori. Mortul stă într-o casă nevăzută. Rudele cu dare de mînă îi fac o casă vizibilă. Am auzit istoria unui comandor care intra în adîncul unui cavou la parastase, cu sarmale şi vin. Mînca şi ciocnea cu morţii. Hrana, băutura şi conversaţia îl ţin pe mort în viaţă. Într-un cimitir prahovean am întîlnit o bătrînă care venea la bărbatul ei răposat să vadă ce mai face. În chip ideal, ritul produce în domeniul vizibil actele invizibile ale zeilor şi ale defuncţilor. Mascaţii aduc între oameni tumultul divin.

Actorii rituali ai înmormîntării fac, pe pămînt, călătoria nevăzută a răposaţilor. Opririle alaiului – stările – reprezintă vămile sufletului, ştergarele aşternute în calea mortului simbolizează punţile întinse peste ape între lumi. Trupul se descompune în mormînt, însă deasupra lui

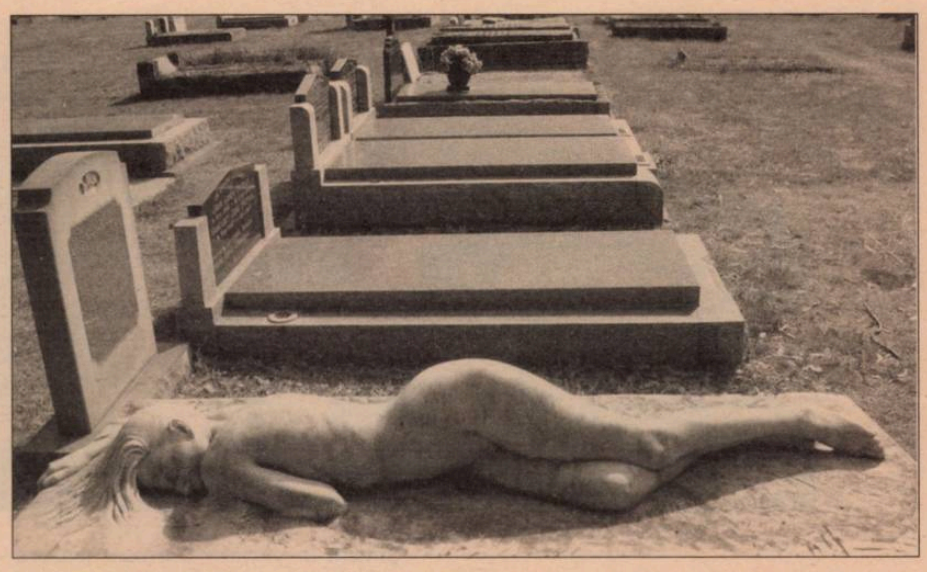

„Ce ne sperie la moartea cuiva apropiat nu e moartea lui, ci felul în care o să găsim consolarea."

HENRY DE MONTHERLANT

„Nu mi-e frică să mor, doar că nu vreau să fiu acolo cînd o să se-ntîmple."

WOODY ALLEN

durează imaginile. Domnitorii se înmormîntau în bisericile ctitorite de ei. Biserica era corpul magnific, de pomenire, al voievodului mort.

Funeraliile sînt duble în societăţile ţărăneşti: păgîne şi creştine, împletite sau paralele. Cu excepţia pomenilor, încă viguroase, geniul păgîn se retrage. Ce puneţi în sicriu, doamnelor? O fostă cumnată i-a pus mamei ei cîteva pachete de Marlboro în coşciug. Îi

Ce puneţi în sicriu, doamnelor?

plăceau atît de mult!

Unghiile mortului se tăiau şi i se puneau în sîn. Din ele Sfîntul Petru îşi făcea trîmbiţă la a doua venire. Nu ştiu cum erau înmormîntaţi cîntăreţii sau lăutarii în secolul al XIX-lea, să spunem. Astăzi însă, oamenii scenei au parte de un ultim spectacol, în care tac solemn, aclamaţi de un puhoi de gură-cască, mîndri de legătura gratuită, ad-hoc, cu maeştrii morţi.

Antreprenorul de pompe funebre Ion Stoica a înmormîntat, după spusele lui, toţi academicienii din '95 încoace: „toate vîrfurile". Între războaie era altfel: „Era fastu' ăla: douăzeci, treij' de trăsuri, douăzeci, treij' de cupeuri măcar. Fanaitarii erau doi călăreţi, caii-mbrăcaţi în valtrapuri, ei îmbrăcaţi în costume cu cizme – era cizma pînă la genunchi şi avea o chestie rotund-aşa – şi două sfeşnice înalte. Asta mergea în spatele dricului. Iar în faţa dricului, să spunem, la acele înmormîntări clasa-ntîia, erau şase cai, trei oameni de-o parte, trei ciocli, trei de-o parte, plus vizitiu' şi alţi doi în faţa lor cu o colivă. Era o colivă figurativ, adică în sensu' simbolică, o colivă de ţărînă, adică o chestie care-o ţinea doi inşi şi mergea în faţa dricului". O ordine strictă. Stoica, omul care a băgat vîrfurile societăţii în pămînt, o descrie plecînd de la dric, elementul central, conţinătorul cadavrului.

La marile înmormîntări cînta şi fanfara, astăzi dispărută. O înmormîntare decentă actuală e tăcută şi rapidă: „Frumos, elegant, se vine, se vorbeşte la birou, totu' rapid. Pac, pac, vii, l-ai luat, ai aranjat slujbă, groapă, gata, la revedere, pa, treaba lui. Nu mai e, ca pe vremuri, cu veghe, cu stai să vezi, stai cu lumînarea". De mort te desparţi repede şi elegant, fără priveghi. Îl laşi în treaba lui. Să se descurce singur, după ce l-ai înmormîntat în bună regulă. Bănuiesc că mortul ar trebui să le răspundă celor vii cu aceeaşi eleganţă. Să nu se facă strigoi şi să nu ceară pomeni scumpe.

Cred că aproape toţi copiii văd, înainte de toate, moartea animalelor, ucise cu sau fără ceremonie. În copilărie, nu ştiam de tăierea porcului, dar păsările fără cap, tăiate de trecători, zbătîndu-se pe asfalt, mă bîntuie şi astăzi. Gospodinele ieşeau în faţa caselor cu un cuţit şi cu o găină, aşteptînd un bărbat oarecare, fără milă. *Homo necans*.

Înfruntţi moartea altora, o aştepţi pe a ta şi te îngrijeşti sau nu de neamul adormit. În aşteptare, cei vechi se pregăteau. Bărbaţii îşi făceau sicriu şi-l ţineau în pod. Femeile strîngeau în ladă „zestrea" lor postumă. Oricum, nu te poţi elibera de anticiparea propriei morţi. Unii, puţini la număr, cer să li se facă înmormîntări fictive cu tot dichisul. Sînt duşi la groapă în sicriu cu popă şi alai, se scoală apoi şi-şi mănîncă pomana. Alţii îşi dau pomeni în viaţă. Fiecare, de bine de rău, îşi trăieşte moartea, se retrage din orizontul vieţii. Viu fiind, îşi organizează ceremoniile secrete de adio. Să zicem că un om e înhumat, e ars iar cenuşa e împrăştiată pe Himalaya sau în mare, sau e dispărut fără urmă. Oricînd, dacă ai lui se dau lebede, pot să-i cumpere şi un mormînt virtual într-un cimitir virtual: „Locul în care amintirea celor dragi rămîne pe vecie. Un serviciu simplu, uşor de utilizat şi prin intermediul căruia nu-i vom putea uita pe cei dispăruţi de printre noi".

Va fi din ce în ce mai greu să fim uitaţi. Adică liberi. Rămînem pe veci într-un server. Altădată eram în memoria divină. Pînă dăm colţul, *carpe diem*.

Şerban Anghelescu *este etnolog, autorul volumului* Agon. Tensiunea fundamentală a riturilor de trecere, *Editura Ex Ponto, 1999.*

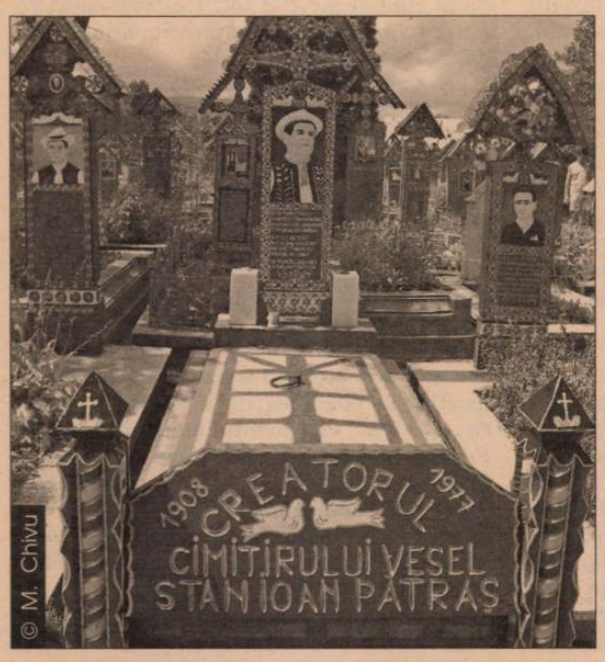

Premiile Darwin

Darwin Awards sînt nişte înalte distincţii care „salută îmbunătăţirea genomului uman şi îi celebrează pe cei care s-au autoeliminat accidental din el". Premiile se acordă, deci, pentru sinucideri din greşeală. Dar nu orice fel de sinucideri, nici orice fel de greşeli – există reguli, ca pentru oricare altă competiţie. Mai întîi, nefericitul în cauză ori moare de-a dreptul ca urmare a propriei prostii, ori devine steril, evitînd astfel perpetuarea unui cod genetic idiot. Apoi, accidentul e provocat de o eroare stupidă de judecată (minorii şi nebunii nu intră în discuţie, se-nţelege de la sine de ce), şi toată întîmplarea trebuie confirmată de mai multe surse. Desigur, nu-i frumos să rîzi de moartea cuiva (mai ales pentru că nu ştii niciodată dacă n-o să-ţi dea prin cap să înghiţi un perpetuum mobile, ca să vezi dacă funcţionează şi *înăuntru),* dar umorul negru ne scuză imprudenţa. Să rîdem, deci, de argentinianul care şi-a aruncat nevasta de la etajul opt şi, după ce a văzut că dumneaei aterizase bine mersi pe cablurile electrice, s-a aruncat după ea, dar a căzut alături. De Ken Charles, care, trezit în toiul nopţii de soneria telefonului, a întins mîna după receptor, dar a luat din greşeală un Smith & Wesson.38 Special, care s-a descărcat odată pus la ureche. De Kevin, care a zgîlţîit atît de tare un distribuitor automat de Cola, încît încăpăţînatul monstru de 420 kg a căzut peste el. Însă povestea cea mai minunată vine din Brazilia şi s-a întîmplat în 2008. Adelir Antonio de Carli, preot catolic de 41 de ani, a vrut să atragă atenţia opiniei publice asupra necesităţii construirii unui popas spiritual pentru camionagii. Pentru asta, un şezlong, un costum special, un telefon cu satelit, un GPS şi multe baloane cu heliu care să-l înalţe sus, sus de tot. O singură precizare: nu ştia să folosească GPS-ul. De aceea, cînd vîntul l-a dus deasupra oceanului, degeaba a sunat călătorul echipele de salvare, pentru că nu ştia să zică unde e. I-au găsit şi corpul, într-un final, după ce luaseră urma baloanelor împrăştiate printre stînci. Nu mai e de rîs, ci de suspinat. Nu ştim însă ce s-a întîmplat cu popasul pentru camionagii.

Pentru alte istorii la fel de amuzante şi de întunecate, vizitaţi cu încredere http://darwinawards.com/. (**L. V.**)

Ne-am născut adaptaţi la moarte

Nora IUGA în dialog cu Miruna VLADA

Ştii, Miruna, acum vreo 15 ani mi-era o frică teribilă de moarte. Închipuieşte-ţi că mama la 80 de ani nu vorbea niciodată de moarte şi sigur nici nu se gîndea la ea. Ce curios! Cum să-mi explic de ce bătrînii, pe măsură ce se apropie de moarte, se obişnuiesc şi se împacă tot mai mult cu dispariţia lor? E ca şi cînd ar învăţa că trebuie să se supună acestei idei. Am impresia că ne-am născut adaptaţi la moarte. Cu cît îmbătrîneşti şi te apropii de ea înţelegi că, dacă îţi este dată şi dictată, n-ai încotro. Se pare că e suportabilă...

Dar ştii, Nora, bunicii mei de la ţară, alături de care mi-am petrecut „cei 7 ani de-acasă" vorbeau aproape numai despre moarte. De îndată ce au ieşit la pensie, considerau că viaţa lor e deja pe terminate şi începeau să facă un fel de „provizii pentru moarte": prosoape, lenjerii, pantofi, ca şi cînd se mutau în altă casă. Moartea era o prezenţă vie la noi în casă, dacă pot spune aşa. De ce crezi că în comunităţile tradiţionale cutumele morţii sînt integrate activităţilor zilnice atît de natural?

Eu nu am trăit niciodată la ţară şi îmi sînt străine aceste obiceiuri. Nu-mi amintesc ca bunicii mei să fi fost preocupaţi de înmormîntarea lor, de „marea trecere", aşa cum se întîmplă cînd aştepţi un copil – marea trecere în viaţă. Mama, de pildă, ştiu că singurul gest pe care l-a făcut gîndindu-se la moarte a fost să-şi cumpere un loc la cimitir. Bineînţeles, nu din motive imobiliare, ci doar ca să ne scutească pe noi de o cheltuială în plus. În ceea ce mă priveşte, eu nu sînt legată de datini, credinţe sau chestiuni materiale, pentru mine ieşirea la pensie nu mi-a dat nici o clipă senzaţia inutilităţii, cînd nu mai ai de ce să trăieşti. Un artist nu iese niciodată la pensie. Scriind m-am simţit în mijlocul vieţii. Mi-a spus o vecină de bloc, o femeie simplă, asistentă medicală: *Doamna Iuga, mă simt de parcă aş fi murit!* Vai, dar ce s-a întîmplat? am întrebat-o îngrijorată. *Păi,* mi-a zis, *am intrat în moartea cea mică.* Cum adică? *Am intrat la menopauză.* Iată un lucru care mi-a reţinut atenţia. Se pare că atunci cînd nu mai poţi procrea, cînd nu mai poţi lăsa pe pămînt o altă viaţă, te simţi inutil biologic. La fel ca planta care, după ce nu mai poate să dea rod, se usucă. Unor femei li se pare că „moartea mică" le aduce un minus vital, ceea ce nu se confirmă întotdeauna.

Să-ţi trăieşti ficţiunea ca realitate, ăsta e atuul artistului. Biologicul real s-a transformat într-un biologic ficţional. Renaşterea mea s-a produs aproape ca o explozie, brusc, în anul 2000, în pragul împlinirii a 70 de ani, cînd am sosit pentru prima oară la Berlin. După care a urmat această a doua viaţă, al doilea început, găsirea libertăţii şi implicit găsirea a ceea ce eram fără să ştiu. Poate fără să îmi dau seama titlul *Lebăda cu două intrări* spune tot.

Gîndul la moarte ţi-l faci sau ţi se dă?

Cred total într-o lege a cosmosului şi într-un spirit al universului care ne dirijează, şi care se manifestă prin suflet. În interiorul nostru încape întreg universul şi nu ne putem sustrage acestor legi ale lui. Intenţia, direcţia spre care ne îndreptăm nu ne-o facem noi oricît de puternici am fi; drumul e cel care ne duce acolo unde trebuie să ajungem. Sînt absolut convinsă că atunci cînd un om puternic spune că şi-a înfrînt destinul, nu s-a smuls de fapt legii cosmice, ci dimpotrivă, drumul a fost cel care i-a ghidat propria voinţă.

Ca şi la Darwin cu selecţia speciilor: cum s-ar explica de ce unele sînt sortite pieirii, iar altele mai slabe capătă supremaţie? Toate pendulările astea, naşterea, înflorirea, moartea plantelor, a oamenilor, a stelelor... cine decide aceste lucruri? Acolo nu se mai pune problema care e mai grozav, care reuşeşte social... Dar acest cosmos are şi o faţă foarte comercială. Uneori e un afacerist ordinar. Pentru că mie mi se pare că raţiunea noastră nu coincide perfect cu raţiunea cosmosului. De multe ori trocul – ceea ce noi

© V. J. Şoimaru

plătim în viaţă, suferinţa noastră – nu ne este totdeauna răsplătit de cosmos la aceeaşi valoare. De multe ori sîntem traşi pe sfoară, legea *„do ut des"* funcţionează, dar nu e totdeauna echitabilă. Oamenii se simt în viaţă mult mai nefericiţi decît fericiţi, acordă prioritate nefericirii. Poate că şi din acest motiv în Germania fiind, în momentul în care mi-a apărut antologia de poezie care cuprindea un fel de autobiografie literară, am intitulat-o „Am avut o viaţă frumoasă". În toate cronicile apărute mi s-a lăudat forţa ironiei ori eu le-am spus la lecturile avute că nu am fost cîtuşi de puţin ironică. Nu cred că puterea de a ne bucura sau de a suferi este legată neapărat de condiţiile social-economice, politice în care trăim. Astea sînt doar condiţii, cauzele sînt altele, mult mai profunde. Una dintre cauzele principale este accesul pe care îl avem sau nu îl avem la Eros. Noi nu dăm suficientă atenţie erosului şi instinctului în general. Din cauza asta noi confundăm sursele de fericire. Sîntem făcuţi pentru a fi fericiţi. Fiindcă venim dintr-un spaţiu în care am cunoscut o fericire permanentă, poate am cunoscut chiar perfecţiunea, spre care tindem vrînd mereu să progresăm şi să progresăm. Pînă şi Kabala spune că la început a existat un eon al graţiei acolo unde nu exista durere, cum spune şi slujba de înmormîntare, că ne întoarcem acolo *unde nu este durere, nici înstristare, nici suspin*. Deci există un loc al bucuriei supreme. Şi atunci de ce să ne sperie atît de mult moartea?

În acest sens, ce părere ai despre mult slăvitul citat al lui Vlahuţă: „Nu de moarte mă cutremur, ci de veşnicia ei"?

Asta mă duce cu gîndul la ce stupizenii puteau să ajungă unii scriitori. Acest vers mi-l pune pe Vlahuţă într-o lumină îndoielnică. Mi se pare că e frivol. În primul rînd, noi oamenii nu ne putem reprezenta veşnicia. Cum să mă tem de ceva ce nu-mi pot imagina? În al doilea rînd, eu nu ştiu dacă voi mai ţine minte ceva după moarte, deci cum să mă tem de două lucruri pe care nu le cunosc? Mie mi-e frică de chinul fizic. Frica trupului e mai puternică decît frica metafizică. După ce mori nu mai dai doi bani pe veşnicia morţii.

Anul acesta în România au murit foarte mulţi scriitori. Claudiu Komartin se referea într-un articol la dispariţia lui Mircea Horia Simionescu şi a lui Mircea Ivănescu ca fiind încheierea unei epoci în literatura română contemporană.

Înclin să fiu de acord cu Claudiu. Pentru literatura română, aceşti doi scriitori sînt de neînlocuit. Dar nu numai ei ne-au părăsit, în ultimele luni au murit cel puţin opt scriitori din cîte ştiu eu. Eram încă în Germania cînd am început să aflu că la noi scriitorii mor pe capete. Mai întîi am fost îngrozită, dar apoi am început să rîd (aşa sînt eu, ce să fac, „dintre frivole cea mai tristă"). Mi-am dat seama că nu e prima dată cînd mor scriitori aşa unul după altul într-o perioadă scurtă. Am ajuns la concluzia că moartea acţionează în pas de defilare şi pe căprării. În 1965 parcă, îmi amintesc că a fost o perioadă asemănătoare, cînd au murit mulţi scriitori. Atunci s-a stins George Călinescu. În aceeaşi perioadă şi Camil Petrescu; la distanţe apropiate s-au dus şi Vianu şi Ralea. La o distanţă cam de o zi de Călinescu a murit şi Gheorghe Gheorghiu-Dej, deşi nu era scriitor. Eram îngrozitor de supărată pentru că presa, fiind plină de anunţurile morţii lui Dej, nu a mai avut destul loc pentru glorificarea binemeritată a lui Călinescu. Altădată le-a venit rîndul actorilor. Mă întorc la Darwin, parcă ar fi selecţia speciilor.

Şi totuşi, dincolo de luciditate, cum dispare frica de moarte?

Remarcam la început o oarecare indiferenţă a bătrînilor faţă de moarte. Există însă şi cazuri extreme, cînd spaima bătrînului în faţa morţii poate să atingă adevărate culmi ale disperării. Am văzut cu mulţi ani în urmă un interviu la televizor pe care i l-a luat Liiceanu lui Eugen Ionescu, aflat pe patul de moarte. Aveam în faţa ochilor un bătrîn a cărui fizionomie era greu recognoscibilă, din cauza plînsului pe care nu şi-l putea opri, mărturisind tot timpul că este terorizat de frica morţii pentru că nu poate să creadă. Stau şi mă întreb: de ce avem atîta nevoie să ştim că ne vom relua viaţa în altă parte, dacă tot nu ne mai amintim de noi? Mi se pare un nonsens. Nu e nici o bucurie. Unde nu e memorie, nu poate fi bucurie. Liiceanu a zis: *Bine, dar nici Cioran nu crede. Şi nu este înspăimîntat cîtuşi de puţin.* La care Ionescu a răspuns: *Bine, dar Cioran are stilul.* Aici mie mi s-a rupt filmul. Mărturisesc că nu am ştiut cum să interpretez acest răspuns. Adică stilul, garantîndu-i nemurirea unui scriitor, i-ar fi suficient să-l absolve şi de frica de moarte?

Nu ştiu, Miruna dragă, dacă ai citit jurnalul lui Max Frisch. Mie mi s-au părut extrem de incitante întrebările pe care le pune un scriitor cititorilor cu privire la moarte. Iată cîteva exemple găsite în acest jurnal. Ce ne-ar ruşina cel mai tare în momentul în care murim: dezordinea din sertare sau că nu ne-am îndeplinit cuvîntul dat faţă de cineva? Alta: cînd mori mai uşor – cînd eşti într-o perioadă de maximă realizare sau într-un moment cînd ai pierdut tot? Ce crezi că îţi rămîne pe retină în clipa morţii: chipul celui drag sau un peisaj?

Şi tu cum ai răspunde la ultima?

Firească, un peisaj. La vîrsta mea, iubirile, ca şi moartea, nu rămîn pe retină.

Dar există unele coincidenţe care mă pun pe gînduri. Închipuieşte-ţi ce mi s-a întîmplat. La tîrgul de carte de la Torino, deci nu departe de Veneţia, am fost cazată la Hotel Roma, aproape de gară. Dîndu-mi cheia cu numărul 473, recepţionerul mi-a spus: *Dar ştiţi în ce cameră veţi locui? Acolo unde s-a sinucis Cesare Pavese.* În cele două nopţi dormite acolo aveam senzaţia că sîngele îşi încetineşte mişcarea, că încep să mă răcesc, că „exersam" sentimentul morţii în patul lui Pavese. Mi s-a părut a fi un mesaj trimis de dincolo, cu atît mai mult cu cît pentru mine nimic nu e mai incitant şi mai voluptuos în iubire decît privirea. Şi parcă ascultam vocea stinsă lui Pavese: *„Verrà la morte i avrà i tuoi occhi"*. Şi dacă a fost doar o joacă?

Frica trupului e mai puternică decît frica metafizică. După ce mori nu mai dai doi bani pe veşnicia morţii.

***Nora Iuga** este poetă, prozatoare şi traducătoare din limba germană, membră a Uniunii Scriitorilor din România. Cărţile ei au fost traduse în peste zece limbi de circulaţie europeană. Cea mai recentă carte publicată este* Berlinul meu e un monolog, *Editura Cartea Românească, 2010.*

***Miruna Vlada** este poetă. A debutat în 2004 şi a cîştigat cîteva premii naţionale de poezie. Cea mai recentă carte publicată este* Pauza dintre vene, *Editura Cartea Românească, 2007.*

Anca MANOLESCU

Pajişti şi catedrale engleze

– cultura şi natura –

Invitată de băiatul meu, am petrecut o săptămînă la Cambridge şi în împrejurimi. Ca pe mulţi alţi vizitatori, probabil, m-a izbit mai pretutindeni „compoziţia spaţiului". În ce mă priveşte, am observat trei feluri de îmbinări. Întîi continuitatea – atît de rafinată încît apare drept firească – între construcţia bătrînă şi grădina proaspătă, între monument şi izlaz. Apoi convivialitatea locurilor de prezent viguros, activ, aglomerat, pestriţ, cu insule discrete de tăcere şi trecut. În sfîrşit, întrepătrunderea – întrucîtva surprinzătoare – a spaţiului profan şi a celui sacru.

Din pragul curţii celei mari de la King's College pînă la Cam, de pildă, se întinde, seniorial, sub priviri, verdele decupat cu laserul al unei imense pajişti – tuns, periat şi stropit impecabil parcă din vremi îndepărtate. Dincolo de rîu, în schimb, verdele e ciufulit, buruienos, încîlcit, cu nişte vaci care cam aduc, e adevărat, a reclamă turistică. Dar brusturii, ciulinii, ierburile sălbatice par, în neorînduiala lor, cît se poate de autentici. De pe podul învecinatului colegiu Clare, poţi privi confortabil – ca dintr-un loc special amenajat – partiţia matematică a spaţiului între cultură şi natură, partiţie ea însăşi savant orchestrată cultural. Şi, deşi te afli dinaintea rezultatelor unei îndelung exersate *landscape architecture,* farmecul priveliştilor covîrşeşte conştiinţa compoziţiei lor. La Trinity Hall ori la Pembroke Colleges, dar şi la multe altele, la Magdalene, Caius, Christ ori Jesus Colleges, dantelele brun-roşcate ale zidurilor gotice par să fie înălţate anume ca să slujească de spalier imenselor magnolii, invadantei glicine, rododendronilor graşi, iureşului de flori bine îngrijite.

Învecinatul Ely e renumit pentru catedrala sa, cu o arhitectură întinsă între secolele al XII-lea şi al XVI-lea, la care se adaugă, în interior, inevitabile intervenţii victoriene. Unele totuşi nu prea rele, precum vitraliile datorate lui Burne Jones şi William Morris. Sanctuar de pelerinaj încă din secolul al VII-lea şi din secolul al VIII-lea mînăstire, Ely primeşte în epoca normandă dimensiuni uriaşe. Se deşiră la nesfîrşit pe orizontala abia stăpînită de turnurile zdravene de deasupra intrării şi a răscrucii dintre navă şi transept. Însă matahala de ziduri severe, brun-cenuşii, e învelită toată de reţeaua colonetelor unite de arce întregi sau frînte. Peste masivitatea ei, în zadar roasă de vremuri, se aşterne contrapunctic, ca o iederă de piatră, ritmul cotropitor al pilaştrilor gracili. Henry James spunea că zidirile normande par a fi fost cioplite „aproape cu sălbăticie", în stare de război, „ca şi cum pietrarii ar fi fost îndemnaţi de sunet de goarnă, iar pietrele tăiate cu securea de luptă". Dar, ca şi el, observatorul de azi nu e strivit de aceste nave uriaşe. Muiate în „lumina blîndă a Angliei", a cărei strălucire pală stăruie egal pînă tîrziu, contururile catedralei din Ely se aşază molcom între cer şi verdele pajiştii. La Caen, peste „Canal", ctitoriile lui Wilhelm Cuceritorul – L'Abbaye aux Hommes şi L'Abbaye aux Dames – au o amploare dură, fără urmă de surîs, domină aspru spaţiul de piatră al oraşului. La uriaşa navă din Ely ajungi, în schimb, traversînd „Lunca Episcopului". Peste izlazul presărat bucolic cu mormane de verdeaţă şi cai albi, vezi – irizată – şira nesfîrşită a catedralei. Nu ştii dacă te afli în faţa unui tablou de Constable, a unei miniaturi medievale sau, poate, chiar în faţa unui peisaj adevărat.

Priceperea englezilor de a îmbina cultura şi o natură atent cultivată în sălbăticia ei domoală e lucru prea bine cunoscut, des întîlnit. Şi mai emoţionante mi s-au părut la Cambridge parcelele de vechime umilă, secretă, pe lîngă care trece, fără a le tulbura şi fără a se tulbura, zarva oraşului. Saint Peter's Church, pe Castle Street – de fapt pe o movilă din coasta străzii – e un fel de Strei mai mic. Între copacii care o întrec, o bisericuţă de sat, frust romanică, a mai fost încă micşorată la sfîrşitul secolul al XVIII-lea. Intrarea spre movilă e greu de găsit, iar singurătatea ei pare străveche, deşi printre ramuri zăreşti lampioanele de la branşatul Maharajah Restaurant. Vezi perindîndu-se foarte aproape – dar într-un alt tărîm – autobuzele, bicicletele, turiştii. Liniştea dimprejur e aceeaşi ca într-un cimitir de ţară, cum era pe vremuri în Maramureş, la Sîrbi ori la Breb. Cît despre grădina de la Little Saint Mary's Church, aflată chiar pe strada principală, ea e un petic de junglă; te îngroapă în hăţişurile ei dense, lăsate în voie, unde pietrele de mormînt stau, totuşi, bine întreţinute, în picioare. Dar oraşul e presărat cu astfel de bisericuţe. Mai sînt Holy Sepulchre, St. Bene't, St. Clement, St. Botolph, St. Edward King and Martyr, ca să nu mai pomenesc de marile biserici ori de capelele colegiilor, printre care cea de la King's College e într-adevăr mult nobilă.

Să fie prea marele lor belşug pricina că locaşurile de cult sînt tratate cu un respect potolit, care nivelează diferenţa calitativă între sanctuar şi teritoriul laic? Ori mai degrabă Reforma – sub chipul ei anglican, la care se adaugă influenţa multiplelor Disidenţe – e cea care a făcut ca religiosul (cel mental, ca şi cel construit) să fie adus la o familiaritate angajată, responsabilă, pragmatică cu viaţa cetăţii, cu viaţa de fiecare zi? Rostul liturgic fiind întrecut aici de exegeza modernă a Cărţii şi de vocaţia individului, spaţiul bisericii e întrucîtva „laicizat", e perceput în continuitate cu existenţa curentă a omului religios. Reforma a pus ferm distincţia între Biserica cerească şi cea terestră. Spaţiul eclezial aparţine celei din urmă, cu toate străduaniile şi nevoile ei, concepute realist, cu toată grija, practic.

La Cambridge, de pildă, capela Michaelhouse a devenit o elegantă cafenea fără a înceta să fie capelă. În prezentarea oficială se spune că ea „oferă hrană pentru trup şi pentru suflet, că are amenajat accesul pentru scaune rulante, că oferă un spaţiu de linişte şi, datorită acusticii sale, un excelent spaţiu de concerte". Într-un murmur măsurat, dar destins, oamenii îşi iau prînzul ori gustarea în preajma altarului, spre care privirea e îndreptată printr-un glasvand primitor deschis. Vechi pietre de mormînt şi strane iacobite populează locul unde se oficiază slujbe de cîteva ori pe săptămînă, unde te poţi repezi, o clipă, pentru reculegere. De la etajul cafenelei, îmbrăţişat de arcaturile gotice ale bolţii, ai, plonjant, imaginea vecinătăţii între sala de mese animată şi sînul calm al capelei, aflat parcă în aşteptare. Vezi pe viu continuitatea între un sacru adus aproape de nevoile secolului şi un profan respectuos, fie el religios sau nu.

Într-un volum colectiv, *The Decline of Christendom in Western Europe, 1750-2000,* editat în 2003 de Cambridge University Press, David Hempton, profesor de Istoria Bisericii la Boston University, propunea o nouă linie de cercetare pentru izbucnirea Nonconformismelor religioase în Anglia secolului al XVIII-lea, o explicaţie diferită de cele strict economice, marxizante, ori de cele care o pun în seama inerţiei Bisericii Angliei din acele vremuri. Hempton arată ce efort a făcut Biserica pentru a catehiza populaţia modestă, ce val de imagini şi de literatură religioasă a revărsat peste enoriaşii ei pentru a-i face să asimileze adevărurile de bază ale creştinismului. Discursul catehizant, prelungit de masa tipăriturilor pioase a apropiat doctrina – simplificată – de masa credincioşilor. Şi astfel, i-a responsabilizat, le-a trezit unora pofta interpretativă, dorinţa unei experienţe religioase personale, entuziasmul evanghelic. Ceea ce, în secole mai vechi, se petrecea în cadre mentale unanim împărtăşite, într-o societate difuz hrănită de teologie, liturgică şi monahism, a putut deveni efort al individului şi al grupurilor mici, creştinism „inventat" şi trăit în mod divers, pasionat, într-o autonomie tot mai mare faţă de instituţia eclezială. La strădania de instruire făcută de Biserica Angliei s-a adăugat, spune Hempton, relativa ei toleranţă faţă de libertatea religioasă şi de gîndire. E ceea ce a contribuit la apariţia condiţiilor de posibilitate pentru pluralismul religios, atît de prosper în teritoriul anglo-saxon modern. Tocmai prin efortul de a-şi împlini misiunea evanghelizatoare, Biserica Angliei şi-a pregătit dislocarea din poziţia de *establishment?,* instituţie de Stat, asigurată prin convenţie socială?, devenind un actor creştin printre alţii. Dincolo de religiozitatea uneori cam plană a pluralismului, dincolo de crizele şi pustiul metafizic produse de secularizare, nu este acesta un exemplu de curaj spiritual, de misiune asumată? Nu e o parabolă pentru faptul că Duhul mizează cu orice risc pe libertatea persoanei? Fără a o intenţiona, desigur, Biserica Angliei s-a văzut eliberată – făcîndu-şi treaba – de situaţia dominatoare şi confortabilă în care o pusese Reforma Tudorilor. Şi a dat enoriaşilor săi dovada pentru unul dintre cele mai înalte daruri ale creştinismului, ale oricărei religii: învăţătura despre libertatea persoanei capabile de divin, libertate uneori înnoitoare, uneori riscantă, uneori critică ori contestatară chiar pe seama sursei care a trezit-o.

Şi totuşi, grija pentru libertatea individului – atît de programatic şi de pragmatic asigurată de anglo-saxoni – are unele opacităţi. În mai toate aeroporturile europene există un salon pentru fumat, unde poţi inhala liniştit fumul ţigării tale şi al tovarăşilor tăi întru această slăbiciune. În Anglia, nu. Respect profund sănătatea semenilor mei nefumători, dar mi se pare puţin necivilizat ca în restaurante, aeroporturi şi cafenele să nu existe un colţ şi pentru noi, ceilalţi. Or, în orice spaţiu public britanic, fumatul e interzis prin lege, e o infracţiune. Ba o cafenea din Cambridge îl interzicea chiar la mesele de pe trotuar. Fumatul trebuie izgonit din spaţiul public, din comunitate. Fumătorii sînt cei „din afară"! Pînă şi monumentul religios e pus cîteodată să ia parte la campanie. La Peterborough – altă superbă catedrală romanică – un afiş te îndeamnă „să respecţi venerabilul turn normand al porţii considerînd spaţiul de dincolo de el drept arie nefumătoare". Omniprezenta luptă împotriva tabacului, stîrnită de undele secularizate ale puritanismului american, riscă să capete severitatea unui „război sfînt". Libertatea individului are şi ea unele limite!

Dar pentru cît de frumoase sînt pajiştile şi grădinile engleze, e o bucurie să fumezi numai în cuprinsul lor (cu scrumiera portabilă, desigur). Sper să nu fiu dată afară şi de acolo.

Anca Manolescu *este cercetător în domeniul antropologiei religioase şi doctor în filozofie. Cele mai recente cărţi publicate sînt* Nicolas de Cues ou l'autre modernité *(L'Harmattan, 2010) şi* Stilul religiei în modernitatea tîrzie, *Polirom, 2011.*

oferta de carte

PUBLICITATE

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!

Ai pînă la reducere 13%!

Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:

Marilyn Monroe

Charlie Chaplin

Capodoperele teatrului românesc

Opera

Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!

NOU!

Abonamente în străinătate

Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Caţavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

3 luni abonament

Trimite un SMS doar din rețeaua VODAFONE LA 7115 cu textul DILEMA VECHE

• Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD
• Vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro
Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteți trimite în decursul a 30 de zile
Contravaloarea SMS-ului nu se returnează.
Informații la tel: 0800.800.111.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioșcurile, caravanele și librăriile ADEVĂRUL

Poștă și partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plății și talonul completat

ADRESA DE LIVRARE
Nume .....
Prenume.....
Compania* .....
Cod fiscal* .....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
județ/sector .....
cod poștal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieți în căsuță numărul de abonamente pe care doriți să-l contractați)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecția Marilyn Monroe
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Teatru românesc
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecția Opera
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

și am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poștal ☐ OP nr. ..... din data .....
* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.
Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activități promoționale și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente și informații sunați la 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 7^00 - 22^00 (luni - duminică), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

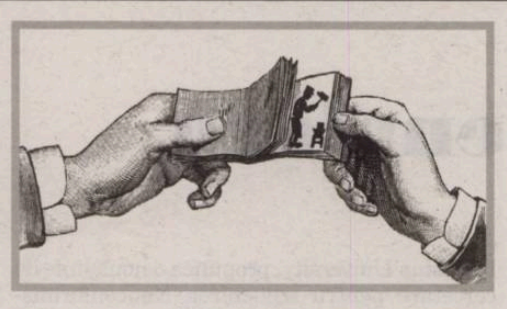

Marius CHIVU

feedbook

Greatest Hits

● **Răzvan Petrescu, *Rubato*, Editura Curtea Veche, 2011.**

Răzvan Petrescu este, probabil, cel mai subevaluat scriitor român în viață. Și nu mă refer atît la receptarea critică (încă de la început plină de elogii și entuziasme; deși lipsește, de pildă, din *Istoria critică* a lui Nicolae Manolescu unde, menționat laolaltă cu alții, este numit, totuși, „aproape o certitudine"), nici măcar la recunoașterea instituțională, ca să zic așa (este prezent în manuale și prin dicționare, iar Uniunea Scriitorilor, ASPRO, ASB, UNITER, Radio România Cultural l-au premiat deopotrivă pentru proze și pentru piesele de teatru), ci mă refer la recunoașterea publică, a cititorilor – atîția cîți sînt – de literatură română contemporană. E-adevărat însă că există cîteva posibile explicații. După debutul într-un volum colectiv modest numit *Debut '86*, Răzvan Petrescu s-a impus cu adevărat în prima jumătate a anilor '90 prin cele trei volume de proză scurtă *(Grădina de vară,* 1989; *Eclipsa,* 1993, și *Într-o după-amiază de vineri,* 1997) și alte două de teatru. Dar interesul relativ scăzut din acea perioadă pentru literatura contemporană, o oarecare dificultate de încadrare a prozei sale scurte și, mai ales, prejudecata genului minor și neinteresant (pentru publicul consumator, în special, de roman), faptul că n-a mai publicat nici o carte vreme de peste un deceniu iar, între timp, au apărut alte valuri de scriitori, mai tineri și mai activi, lipsa lui din peisajul publicistic și retragerea deliberată în munca editorială, toate acestea au contribuit la instalarea lui Răzvan Petrescu într-un fel de underground, accesibil doar inițiaților în proza scurtă – situație care m-a făcut să-l numesc, la un moment dat, „maestrul din umbră al literaturii române".

Ca și masivul său volum compozit din 2008, *Foxtrot XX* (jurnal și publicistică), și *Rubato* este o carte cu texte vechi și noi, dar este alcătuită pe principiul *greatest hits,* adunînd cele mai bune 13 povestiri din cariera scriitorului, plus una nouă. O antologie care, împreună cu recentele traduceri în ebraică, spaniolă și engleză, reprezintă, totuși, un act de recunoaștere a valorii literaturii lui Răzvan Petrescu, dar, în același timp, și unul de (im)punere în atenția celor care nu l-au descoperit pînă acum pe acest scriitor stilist desăvîrșit și cu un simț al tragicomicului complex și cu adevărat unic. Căci, în ciuda senzației de omogenitate (deși verva este egalată doar de varietatea stilistică), povestirile lui Răzvan Petrescu evoluează pe o scală destul de întinsă, de la neorealism la parodic, abordînd deopotrivă oralitatea prolixă și sugestia parabolicului, alternînd satira cu farsa absurdă, asimilînd în același timp referințe mitologice, științifice, din arta înaltă și din cultura populară, explorînd profilurile pitorești ale unor personaje din medii sociale și morale joase, dar și profunzimile clinice ale unor minți artistice tulburate.

„Ușa", povestirea care deschide volumul, este și prima dintre cele realiste, surprinzînd, cu mare acuitate a reacțiilor, momentul delicat în care rudele unui muribund se confruntă, în spital fiind, cu iminența morții și a situației complicate de a nu avea resursele, deopotrivă emoționale și financiare, necesare pentru a-l lua acasă. În „Rubato" (tot o povestire „medicală", ca și „Globul de cristal", unde avem monologul unui bărbat în comă) este surprinsă ziua de muncă, infernală, a unui psihiatru care ascultă, rînd pe rînd, confesiunile și delirurile psihice ale unui torționar, ale unui poet, ale unei prostituate etc.; o povestire realistă prin mijloace, dar care glisează, prin discursul absurd și grotesc al personajelor, înspre o tragi-parodie clinică. „Primăvara la bufet" însă, cea mai întinsă povestire din volum, este perfect realistă, consemnînd lungile și amestecatele discuții ale unor navetiști adunați la bufetul gării. Sînt primii ani de după '89 și oamenii discută de toate, despre politică și viață, despre ce-au auzit la televizor și ce-au mai citit prin ziare etc., combat și se contrazic, își amintesc sau construiesc teorii, vocile lor neavînd identitate, dar tot acest verbiaj de babel naivetist conturînd perfect mediul social și moral al omului de rînd. Un adevărat tur de forță al limbajului neaoș (la care, în anii '80, au aspirat, în proza scurtă, și Mircea Nedelciu sau Gabriela Adameșteanu, de pildă), povestirea este o bijuterie orală care stă oricînd lîngă textele de aceeași factură narativă ale unor Caragiale, Sadoveanu sau Marin Preda. În fine, ultima povestire așa-zis realistă și care se încheagă tot din alternanța vocilor personajelor este cea nouă, „Jaf armat", unde trei intelectuali (un psihiatru, un profesor de liceu și un economist), ajunși la criza vîrstei mijlocii și cu imaginația inflamată de filmele hollywoodiene, pun la cale, ajutați de un hoț de mașini, un jaf armat la o casă de schimb valutar. Evident, totul merge cît se poate de prost, dar discuțiile și desfășurarea planului lor sînt de un comic (intelectual, plin de citate) irezistibil – povestirea l-ar face pe Tarantino fan pe viață al lui Răzvan Petrescu. De altfel, umorul din „Jaf armat" nu este egalat decît de cel al povestirii „Fotografii de nuntă", un scenariu al dezastrului în care gagurile se înlănțuie catastrofic pe durata unei zile întregi, de la cununia civilă de la Primărie pînă la petrecerea de nuntă ținută în apartament.

Celelalte povestiri sînt, cum ziceam, farse livrești/absurde, parabole și/sau parodii, deși e greu de stabilit unde încep și unde se termină aceste delimitări, asta dacă nu cumva ele sînt mixate voluntar, cu multă dexteritate stilistică, pînă la indistinct. În „Șansa", un drumar găsește în groapa pe care o sapă în asfalt un craniu și începe să recite în transă din „Hamlet", pentru ca „Farsa" să fie o splendidă rescriere, în genul unui Woody Allen placat pe Kafka, a episodului biblic în care Cain îl omoară pe Abel. „În rolul lui Isus" avem povestirea-monolog a unui actor care-l interpretează pe Mesia și care ajunge, în cele din urmă, să facă el însuși minuni (de pildă, lumea dă năvală pe platoul de filmare la scena cu peștii și vinul), devenind o vedetă în cartier. În „Blitz" – beneficiind și de o trimitere explicită la nuvela „Funigei" a lui Cortazár, ecranizată de Antonioni în *Blow-Up* –, un bărbat găsește peste tot prin oraș fotografii necunoscute cu el însuși, toate instantanee nocturne, ca și cum noaptea ar fi permanent filat de o instanță-polaroid. „Unde ești, Eleonora?", „Într-o după-amiază de vineri" (care se deschide cu fraza posibil camusiană „A murit tata") și „Mici schimbări de atitudine" sînt povestiri „de ospiciu" bufe, cu personaje complet sărite de pe fix, cu discuții și situații inenarabile și perfect imprevizibile, adică exagerate, enorme și monstruoase, prin același registru absurd lucrat în filigran, și care, uneori, comunică între ele, prin mici detalii și personaje. În fine, exceptînd cîteva pasaje din „Globul de cristal", „Scrisoare de octombrie" este un text aproape liric. Spun „aproape" pentru că, din nou, totul este basculat înspre parodic.

Recognoscibilă din doar cîteva fraze, stilistica lui Răzvan Petrescu este absolut remarcabilă, și la toate nivelurile: fluentă și muzicală oricît de cumulativă – de altfel, scriitorul mărturisea într-un interviu că lucrează mult pe texte –, fără concesii lexicale (uneori trebuie să consulți dicționarul) și profund culturală (una din sursele majore de umor sînt citatele, referințele literare și muzicale), dezvoltînd o gamă nesfîrșită de trucuri sintactice pentru a obține toate efectele posibile (de la Urmuz nimeni n-a mai avut o așa știință a topicii și n-a mai scos atîta umor din elementul predicativ suplimentar, spre exemplu). Răzvan Petrescu este, de fapt, un ficționar scamator uns cu toate alifiile stilistice, un tragi-comedian absurd, inteligent și rafinat, unul dintre cei foarte, foarte puțini scriitori români cu adevărat originali. Îl citești și te minunezi că există.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Alberto Vázquez-Figueroa, *Iubire pe o insulă blestemată*, traducere din limba spaniolă de Lavinia Similaru, Colecția „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, 2011.**

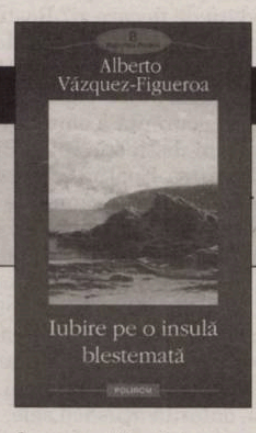

Sîntem, practic, pe vremea lui Ștefan cel Mare, dar nu pe plaiurile Moldovei, ci acolo unde nici un ghiaur nu ajunsese încă să-și petreacă vreo vacanță – anume în Canare. Mai exact, în El Hierro – „insula de la capătul lumii cunoscute", cum îi spuneau pe atunci spaniolii (semn că legendarul Columb nu pusese încă legendarul său picior pe și mai îndepărtatul țărm american).

Și ce avem noi aici? Păi, avem o poveste de amor interetnic (el – un omenos locotenent spaniol, ea – o băștinașă frumoasă, înțeleaptă și sufletistă), o istorie mercenaro-negustoresc-religioasă din categoria clasicelor drame ale colonizării, plus ceva exotism local și niscaiva mistere, cu frisonul și tîlcurile aferente. Se vede, în orice caz, că e vorba de romanul unui scriitor care obișnuiește să combată pe tema nenorocirilor aduse de occidentalul „civilizator" și să-și vadă cărțile devenind fie film, fie best-seller. De astă dată însă, rutina lui Vázquez-Figueroa a lucrat cam moale și cam schematic, aducînd în pagină un amestec de suspin complezent, stîngăcie prozastică și tic moralist. Adică, o literatură mai mult tristă decît beletristă.

Dar chiar și așa, tot rămîi cu cîte ceva (5-6 informații, 2-3 cioturi de panseu) despre ce poate genera ciocnirea între civilizații sau despre competiția între ordinea convențiilor și cea naturală. Sînt acele confruntări unde nimeni nu poate rămîne „neutru" la nesfîrșit, căci, „din păcate, neutralitatea e ca tulpinile de trestie: cînd sînt tinere rezistă în bătaia tuturor vînturilor, dar cînd îmbătrînesc se frîng și se prăbușesc în vîntul puternic". Subiect grav, discuție nesfîrșită. Numai „trestie gînditoare" să nu fii!

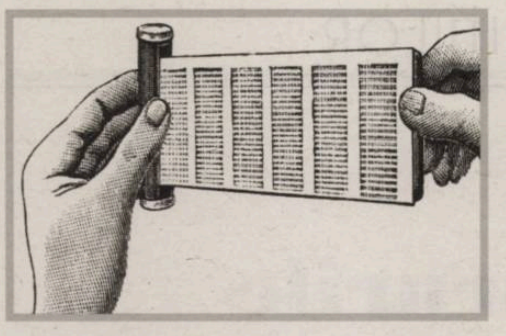

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Cu alți ochi spre interbelic

Ospun iarăși, că nu strică: nu am înțeles niciodată *mania* (i.e. nebunia) noastră de a ne judeca maniheist, dinspre prezent, trecutul. Pretutindeni oriori, mai niciodată și-și. Numai disjuncția (dezbinarea, destrămarea, desfigurarea) ne satisface apetitul sadomasochist. Conjuncția (coagularea, armonizarea contrariilor) ni se pare dovada impardonabilă a spiritului căldicel, împăciuitorist. De ce oare eram obligați la școală să optăm invariabil pentru Gherea în defavoarea lui Maiorescu, deși e limpede că numai simbioza perspectivelor oferă soluția justă și eficientă? De ce-o fi sfredelit atît amar de vreme în conștiința noastră lirică dilema Eminescu sau Macedonski, urmînd celei dintre Alecsandri și Eminescu, înainte de „dilema" Arghezi sau Blaga, în loc să-i fixăm fiecăruia cuvenitul loc în strană? La ce bun, student fiind și debutînd în critica literară, să trebuiască *să aleg* de partea cui sînt, a lui G. Călinescu sau E. Lovinescu? Iar ca să publici, era cruntă nevoie să optezi, ca pușcăriașul, pe viață: *Luceafărul* sau *România literară!* Marin Preda *sau* Eugen Barbu!

Stupida, păguboasa patimă a ștampilării. Cultul monovalenței. Obsesia țarcului, alergia la insubordonare și varietate, groaza mediocrității (și a oficialității) față de personalitatea alchimică, senin însumatoare de polarități.

Boală veche. La fel fusese-n vremea boierimii degrab' tăietoare de capete, potrivit facțiunilor turcofile sau rusofile, apoi a burgheziei germanofile sau francofile, întru pacostea comună și folosul alogeniei hrăpărețe. Ca și la instaurarea monarhiei, în vremea carlismului, legionarismului, antonescianismului în captivitate strălucitoarea diversitate intelectual-artistică a generației „lui Eliade", pe motiv de crimă ideologică. Lăsînd-o să putrezească drăcește în miasme de pucioasă, orice actuală încercare de desferecare și exfoliere va trezi nu doar suspiciune și procese de intenție, dar va declanșa șarjele de artilerie ale mercenarilor corectitudinii politice, menite să stopeze din start orice încercare de analiză obiectivă.

Știu că am mai ținut pledoaria asta în zeci de contexte, din 1990 încoace, cînd am prefațat volumul lui Cioran *Revelațiile durerii* și probozeam „maniheita" în rubrica din *Luceafărul,* dar mai cu seamă de la articolul „Jocul deviației cu simetriile", tipărit în iulie 1991 în suplimentul *LA&I* al *Cotidianului* și reluat în secțiunea „La școala generației '27" din volumul *Îndreptări de stînga*. Fac atîtea piruete pedant-autoreferențiale nu din vanitoasă cochetărie, ci numai ca să mi se înțeleagă cît mai bine încîntarea cu care am citit articolul lui Paul Cernat din cadrul grupajului „Un altfel de interbelic" publicat în nr. 330, din 18-24 august 2011, al *Observatorului cultural*.

Încîntarea cu care am citit articolul lui Paul Cernat din cadrul grupajului „Un altfel de interbelic".

Condamnă și el „maniheismul ideologic transmis principalelor conflicte intelectuale din ultimele decenii". O „paradigmă de gîndire vede în interbelicul autohton o Vîrstă de Aur a libertății și demnității pierdute". Cealaltă, „radical-demitizantă", vede în generația '27 „un prolegionarism majoritar și tendințe bolșevice minoritare".

Prima concluzie – „ambele imagini își au

Stupida, păguboasa patimă a ștampilării. Cultul monovalenței. Obsesia țarcului.

mului ș.a.m.d. Totul, cu o istoriografie mai mereu pigmentată partizan, de la Xenopol și Iorga la Florin Constantiniu, de la Hasdeu și C. Giurescu la Gheorghe Buzatu, astfel încît cititorul cuminte se uită dezorientat-disperat după cîte-un Keith Hitchins, Arnim Heinen & Co, pentru a fi sigur că înghite o istorie bine cumpănită.

Baremi analiza epocii interbelice, interval strașnic împărțit între cele două mari ispite totalitare, a semănat (și seamănă) adesea cu luptele din *Țiganiada,* cu pruncii vii pe post de măciuci: dă-i cu D. Gusti în Nae Ionescu, dă-i cu Giurescu în Iorga, cu Sebastian în Eliade, cu Motru și Stăniloae în Blaga. Cît despre generația '27, de energiile căreia s-a temut întreg spectrul politic, ea a fost cînd persiflată („puțoism", „mucoși", trăiriști gidiano-papinieni), cînd diabolizată („năism", extremism, legionarism), oricum, numai cît mai iute țintuită-n formule otrăvite. Or, evantaiul generației '27 a fost mult mai generos răsfirat, fie și doar rămas în latență sau în eșecuri, decît le-ar conveni marxizanților de serviciu. Preluînd senin tactica Securității de a lipi pe dosarul fiecărui oponent verdictul „legionar", indiferent dacă era vorba de liberali, țărăniști, social-democrați și chiar comuniști neconvenabili, aceștia au ținut decenii de-a rîndul să trezească drăcește în miasme de pucioasă, orice actuală încercare de desferecare și exfoliere va trezi nu doar suspiciune și procese de intenție, dar va declanșa șarjele de artilerie ale mercenarilor corectitudinii politice, menite să stopeze din start orice încercare de analiză obiectivă.

Știu că am mai ținut pledoaria asta în zeci de contexte, din 1990 încoace, cînd am prefațat volumul lui Cioran *Revelațiile durerii* și probozeam „maniheita" în rubrica din *Luceafărul,* dar mai cu seamă de la articolul „Jocul deviației cu simetriile", tipărit în iulie 1991 în suplimentul *LA&I* al *Cotidianului* și reluat în secțiunea „La școala generației '27" din volumul *Îndreptări de stînga*. Fac atîtea piruete pedant-autoreferențiale nu din vanitoasă cochetărie, ci numai ca să mi se înțeleagă cît mai bine încîntarea cu care am citit articolul lui Paul Cernat din cadrul grupajului „Un altfel de interbelic" publicat în nr. 330, din 18-24 august 2011, al *Observatorului cultural*.

Condamnă și el „maniheismul ideologic transmis principalelor conflicte intelectuale din ultimele decenii". O „paradigmă de gîndire vede în interbelicul autohton o Vîrstă de Aur a libertății și demnității pierdute". Cealaltă, „radical-demitizantă", vede în generația '27 „un prolegionarism majoritar și tendințe bolșevice minoritare".

Prima concluzie – „ambele imagini își au chiar cuprinsul școlii gustiene și al echipelor regale de sociologie, cele două paradigme au conlucrat din plin, cel puțin pînă la radicalizarea din 1936-'37, Mircea Vulcănescu nefiind nicidecum singurul care a „stabilit punți între cele două personalități divergente" (D. Gusti și Nae Ionescu) – cum notează Paul Cernat.

Îmi place să cred că articolul de acum (*„Tertium datur:* zona moderată a unei generații «extremiste»") va constitui sumarul viitoarei sinteze semnate de Paul Cernat, vrednică pereche a cărții despre avangardismul românesc. E cît se poate de clar că avem nevoie, în regim de urgență, de-o asemenea privire comprehensivă.

Niscai urme ale „maniheismului ideologic" de care vorbea Paul Cernat avem chiar justificarea lor" – e la fel de justă ca următoarea: modelul D. Gusti a fost „cea mai consistentă alternativă universitară la modelul Nae Ionescu". *De aici* poate începe o analiză serioasă a rețelei de fenomene teoretic antinomice, practic complementare, cu scindări și cartelări la fel de surprinzătoare, ce caracterizează evoluția (involuția) tinerei generații în deceniile interbelice. Iar Paul Cernat, pe două coloane din patru, face un inventar convingător pentru ce va să zică mulțimea *deviațiilor* într-un cuprins deliberat – și vinovat – acuzat de monomanie extremistă. În alături de textul acestuia, în articolul semnat de Zoltán Rostás, dar căruia mă grăbesc să-i acord circumstanțe atenuante, Rostás fiind cu adevărat atletul, campionul Școlii gustiene, omul care a făcut enorm pentru resuscitarea acesteia în ultimele decenii. Practic, a avut exact rolul deținut, pentru cealaltă „paradigmă de gîndire", de Marin Diaconu și Dora Mezdrea. Trei nume care merită din plin gratitudinea eseiștilor noștri. De bună seamă că Zoltán Rostás nu are cum să-și reprime partizanatul gustian. Cum să spun? E ca și cum ne-am aștepta ca Mircea Handoca să-l felicite pe Belu Silber cînd acesta-l taxa de agent al Siguranței pe Mircea Eliade!

Totuși, unul dintre verdictele sale sună strident, nu are acoperire, dacă nu cumva sună direct a enormitate. În tot cazul, reclamă o revenire serios și larg argumentată. Iată-l: „noua reabilitare postdecembristă a interbelicului a avut două urmări certe: a derutat prezentul (prin modele inadecvate) și a falsificat trecutul (prin selectarea simplistă și tendențioasă a faptelor)".

Eu cred, cu totul împotrivă, că abia reabilitarea cu pricina (alături de resuscitarea epocii lui Carol I) va fi conștientizat prezentul, începînd atît de necesara limpezire a trecutului.

Fapt e că... putem discuta. Ceea ce este foarte bine.

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Și așa mai departe? Viață literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

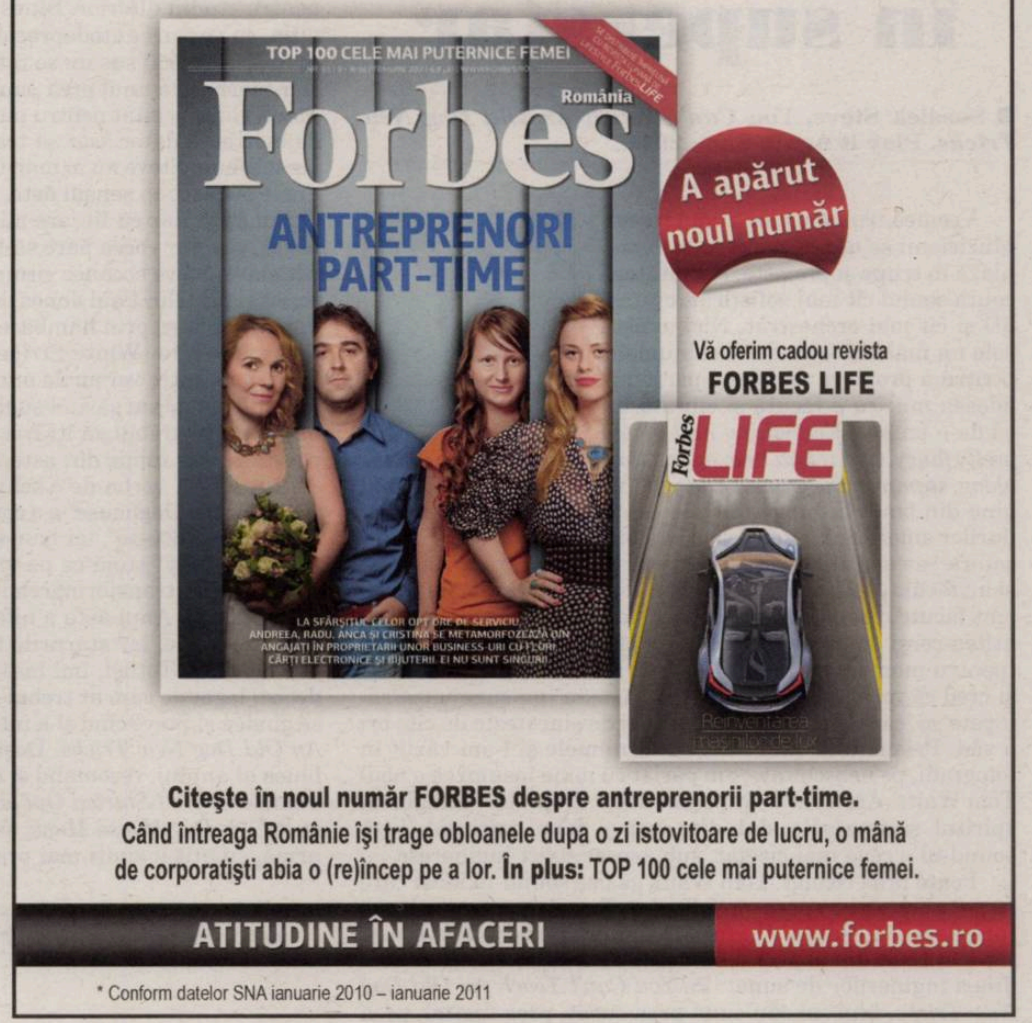

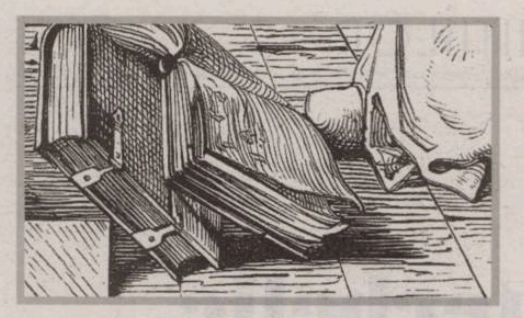

Simona SORA

biographiti

Unul dintre adevărurile literaturii

Despre ultima carte, scrisă în franceză, de Henriette Yvonne Stahl s-a vorbit mai mult în Franţa decît la noi. Publicată la Editura Caractères în 1975, această carte – amestec de autobiografie şi roman iniţiatic – nici nu a fost citită în România, în afara cercului de apropiaţi ai scriitoarei, din motive evidente: subiectul era căutarea spirituală, temă tabu în comunism. Aşa încît, *Martorul eternităţii* a fost tradus în româneşte abia în 1995 de o apropiată a scriitoarei, Viorica D. Ciorbagiu, şi a apărut mai întîi la Editura Universal Dalsi, iar apoi la Editura Herald. Şi totuşi, acest ultim roman, alături de lungul dialog al scriitoarei de peste 80 de ani cu Mihaela Cristea (publicat şi el după 12 ani de sertar la Editura Minerva), devoalează o zonă biografică foarte puţin expusă pînă atunci.

Într-unul dintre cele mai interesante romane scrise de H.Y. Stahl, *Între zi şi noapte,* dar şi în obscur-exaltatul roman de dragoste *Pontiful,* temele maestrului şi iniţierii sînt esenţiale, la fel, de fapt, ca în toate scrierile de după 1941, anul în care scriitoarea îndrăzneşte să facă literatură dintr-o revelaţie personală. Fusese o „ocultare literar necesară", despre care Henriette Yvonne Stahl vorbeşte în clar abia după 40 de ani, în interviul cu Mihaela Cristea, pomenind „exerciţiul trandafirului" învăţat de la Rudolf Steiner: „Într-o zi, în anul 1933, aveam 33 de ani, era în luna mai, în 18 mai. Ion Vinea se afla cu mine... La un moment dat, Ion mi-a spus că are o întîlnire importantă. Şi a plecat. Atunci s-a întîmplat acel declic, acea uitare totală de mine, acea spargere de nivel în care conştientul a trecut într-o altă dimensiune, care nu avea nici gînd, nici cuvînt, nici viziune, nici halucinaţie, nici aşteptare, ci numai declanşarea unei fericiri atît de absolute, supraomenească beatitudine, care nu poate fi asemănată cu nici o altă fericire". „Răpirea" îi declanşează însă scriitoarei şi un simţ al responsabilităţii, în ciuda faptului că încă „în '42 aberaţiile literare erau binevenite". La fel şi în zilele noastre, aşa încît te poţi întreba de ce o carte precum *Martorul eternităţii* (ce ar trebui recuperată în circuitul critic-literar) este lăsată în continuare în zona, suspectă, a ezoterismelor şi iniţierilor instant?

Martorul eternităţii *este cheia romanelor Henriettei Yvonne Stahl.*

E adevărat însă că *Martorul eternităţii* este o carte iniţiatică, povestea unei căutări dureroase şi lucide. E adevărat că este o carte – scrisă la îndemnul lui Jean Klein, unul dintre maeştrii incontestabili ai nondualismului – despre experienţa căii abrupte. Dar nu e mai puţin adevărat că, literar vorbind, *Martorul eternităţii* este cheia romanelor uneia dintre cele mai interesante scriitoare ale literaturii române. Poate şi pentru că întrebarea esenţială pe care această carte o pune implicit ţine de esenţa literaturii adevărate: cum scrii despre ceea ce nu se poate scrie, cum scrii – în mod valabil – despre inexprimabil şi inomabil? Şi totuşi, Henriette Yvonne Stahl vorbeşte – cu enormă onestitate, responsabilitate şi talent – despre aceste lucruri, despre dubla revelaţie (prima la 33 de ani, cea de-a doua tîrziu, spre 70), dar mai ales despre căutarea continuă. Ea se întoarce în epoci de disperare şi deprimare, cînd sexul, alcoolul şi stupefiantele o ţinuseră în pragul sinuciderii, dar şi în vremuri pe cît de fericite (amoros, sau ca gloriolă literară), pe atît de lipsite de răspunsuri fundamentale. Retrospectiv, o întîlnire de destin pare întotdeauna inevitabilă. Aşa pare şi întîlnirea scriitoarei cu Jean Klein. După încercarea eşuată de a ajunge în India, după amăgitoarea întîlnire cu un fals maestru, după experimentarea unei faune spiritualiste formate din escroci, exaltaţi şi bolnavi psihic, scriitoarea îl cunoaşte pe Klein şi începe să lucreze sub îndrumarea sa. Nondualist (adică adept al *Advaitei Vendata,* „tradiţie a căutătorilor-adevărului" cum singur o numeşte) Jean Klein este recunoscut ca maestru şi urmat pînă la capăt. Nenumăratele lor întîlniri şi surprinzătoarea permisiune de a scrie această carte riscantă sînt reluate într-un soi de dialog maieutic, în care lucrurile sînt spuse (în pofida faptului că nu pot fi formulate) cu discernămînt şi responsabilitate.

O tehnică de căutare a sinelui.

Au trebuit să treacă zeci de ani pentru ca anti-cartezianismul filozofic să se întîlnească cu nondualismul biologic şi neurologic. „Trupul sufletesc" al Hortensiei Papadat-Bengescu sau „puterea primordială a vieţii" la Henriette Yvonne Stahl nu erau doar fericite formulări ale unor intuiţii astăzi susţinute ştiinţific de neurobiologi. În *Martorul eternităţii,* Henriette Yvonne Stahl descrie o tehnică de căutare a sinelui, al cărei scop este „să poţi realiza în adîncul tău atîta linişte, atîta totală smerenie, atîta încredere în ţel, încît în golul realizat prin această dăruire de sine să poată ieşi la suprafaţă şi să se poată manifesta forţa incontestabilă care zace în orice om, în adîncul inimii lui". Şi o descrie cu acea integritate scriitoricească, despre care se spune că face întreg adevărul literaturii.

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Din boschetar în superstar

● **Seasick Steve, *You Can't Teach An Old Dog New Tricks*, Play it Again Sam, 2011.**

Vremea trubadurilor a cam trecut. Muzicienii se organizează şi se remaniază în trupe şi proiecte. Ascultătorii caută sound cît mai sofisticat, cît mai 3D şi cît mai orchestrat. Nici artiştii solo nu mai sînt solo decît cu numele, pentru a promova un brand personal; adesea muzica e făcută şi cîntată tot cu/de o trupă. *„Everything had gotten pretty fancy, and it had been a long time since somebody'd come along, stamp on the ground and yell",* zice Seasick Steve. Omul vine din tradiţia lungă (dar pe cale de dispariţie) a trubadurilor americani autentici, care şi-au început cariera în cerşetorie, au cîntat la instrumente construite de propria mînă şi au făcut (probabil) sex cu Janis Joplin. Chitarele lui Steve sînt făcute din tabachere, capace de automobile şi au exact atîtea corzi de cîte e nevoie ca să cînţi blues – între una şi (pentru momentele mai prog) trei. E solitar, pare mahmur şi cred că miroase a peşte, cel puţin asta îmi sugerează salopeta sa, care îmi provoacă puseuri de sinestezie de cîte ori o văd. Prima dată cînd i-am auzit numele şi l-am văzut în fotografii, pe neascultate, am pariat cu mine însumi că e noul Tom Waits. Am avut doar pe jumătate dreptate – imaginea, spiritul şi versurile sînt din acelaşi filon spiritual, însă sound-ul e ceva mai cizelat, sub aspect strict ingineresc.

Poate prea cizelat. Tom Waits găsise sound-ul ideal care să se asorteze cu vocea sa sulfurică, formată parcă pe lîngă furnalele din Zlatna. Cu fiecare album, Seasick Steve lasă tot mai mult din aspectul cosmetic al muzicii sale la latitudinea inginerilor de sunet. Pe *You Can't Teach An Old Dog New Tricks,* bluesul său sună prea curat, prea digital, prea sofisticat. Omul şi muzica sa nu se mai suprapun perfect, deşi artistul nu e o făcătură de studio, ci o bestie capturată în sălbăticie de casele de discuri. Are 70 de ani (deci e mai degrabă înaintaş, decît urmaş al lui Tom Waits) şi lucrează în muzică de o viaţă, chiar dacă albumul său de debut a apărut abia după primul infarct, în 2004, cea mai mare parte a carierei sale artistice consumîndu-se la guri de metrou şi capete de poduri. Probabil discrepanţa nu e la fel de puternică dacă începi de la muzică şi laşi „conceptul" Seasick Steve pentru studiu ulterior. Bluesul său e cinstit şi respectă tradiţia, cu versuri autodepreciative din experienţa personală. Acuzaţia de mai sus nu se referă la un sound excesiv de pop şi modern, ci la unul prea „curat" pentru salopeta lui Seasick Steve. Cine a cîntat pentru pita cea de toate zilele prin pasaje de metrou e dator *asta* să transmită prin muzica sa; or, cu acest album Steve nu o (mai) (prea) face. Versurile oferă încă unele sugestii în sensul ăsta, apariţiile live nu şi-au pierdut din impact, dar cu fiecare album a pierdut din naturaleţea brută, şi chiar vocea pare să-i întinerească în mod artificial. Altădată, Steve bocănea ritmul cu bocancul, acum are un baterist şi pe John Paul Jones de la Led Zeppelin la bass. Altădată înregistra prin hambare, acum îl are ca producător-şef pe Jack White (White Stripes, The Raconteurs, The Dead Weather). Între versurile unei piese cu titlul „Whiskey Ballad" mă aşteptam să aud sughiţuri, iar cîntecele sale despre bătrîneţe ar trebui să îţi trezească impulsul de a-ţi verifica prostata, dar nimic din astea nu se mai întîmplă.

Nu e însă vorba de o schimbare drastică de stil – piesa „Back in the Doghouse" e o continuare a hitului de „tinereţe" „Dog House Boogie", iar banjoul din „Underneath a Blue and Cloudless Sky" sună ca pe vremuri – însă majoritatea pieselor anunţă transformarea lui Seasick Steve din boschetar în superstar. Anul ăsta a bifat toate marile festivaluri pop-rock europene, iar starurile britanice se înghesuie să colaboreze cu el. Totuşi, îmi lasă impresia că ia tot mai puţine decizii legat de cum ar trebui să-i sune muzica. Poate la asta se gîndea şi Steve cînd şi-a intitulat albumul *You Can't Teach An Old Dog New Tricks.* Deşi are şanse să devină albumul blues al anului, recomand şi o regresie în trecut, printre albumele vechi: *I Started Out with Nothin' and I Still Got Most of It Left, Dog House Music* sau *Cheap*. Cu cît mergi mai în urmă, cu atît îi simţi mai pregnant mirosul salopetei.

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com.*

ce mai spune

Mihaela COMAN

Vînători, concursuri, noi apariţii

Săptămîna trecută a avut loc lansarea cărţii lui Noel Malcolm, *George Enescu. Viaţa şi muzica.* Au vorbit Laura Manolache, Dan Dediu, Gabriel Croitoru, Vlad Zografi, iar Vlad Stănculeasa a susţinut un microrecital. Evenimentul a fost integrat în programul festivalului, dar cartea o găsiţi în librării. De altfel, vă puteţi întîlni cu librarii noştri pe parcursul întregului festival. Ei vor organiza lansări şi sesiuni de autografe ale artiştilor din festival, care au albume la standurile librăriilor Humanitas, cu muzică atent selecţionată pentru publicul festivalului.

Pe 17 septembrie, de la ora 16,00, la Librăria Humanitas Kretzulescu vă puteţi înscrie echipele la o nouă „Vînătoare de comori", o vînătoare de poveşti de dragoste. (Evenimentul precedent, care a avut loc în luna iunie, absolut spectaculos, poate fi văzut la www.youtube.com/watch?v=j1gbcInekCA). Iar pe 1 octombrie, de la ora 10,00, va avea loc prima etapă a Concursului Humanitas între licee. Un concurs de cultură generală între 22 de licee din 10 oraşe. Pentru prima etapă, privind secolul al XIX-lea, întrebările vor fi concepute chiar de Ioana Pârvulescu. Mai multe detalii pe http://humanitasconcurs.wordpress.com.

Cît despre apariţiile editoriale din această toamnă de la Humanitas, Humanitas Fiction şi Humanitas Multimedia, enumăr doar cîteva titluri care vor apărea în luna septembrie: *Elitele româneşti în interbelic* de Lucian Boia, *Războiul homarilor* de Elisabeth Gilbert, *Amintiri din Junimea* de Iacob Negruzzi, *Aleph,* cel mai recent roman al lui Paolo Coelho, şi Grigore Leşe, *De unul singur*.

***Mihaela Coman** este director general al Humanitas Multimedia. Mai multe la www.humanitas.ro.*

Oltea ŞERBAN-PÎRÎU

Festivalul Enescu – un alt început

E altfel. La ediţia a XX-a şi la 20 de ani după primul festival de după 1989, Festivalul „Enescu“ se vede cu totul altfel.

Parcurgînd Şoseaua Ştefan cel Mare într-o duminică după-amiază, vedeam zeci de afişe cu „Magia există“ şi cu fumul colorat şi vesel care fixează vizual imaginea festivalului în acest an, o apariţie surprinzător de stilată printre zecile de afişe care murdăreau zidurile. Parcă poziţionarea acestor imagini lîngă celelalte care invadează Bucureştiul, lipite fără nici un discernămînt, nu se potrivea cu mesajul festivalului. Dar era, cu siguranţă, eficientă.

Cred că, dacă s-ar face acum un sondaj serios în Bucureşti cu întrebarea „Aţi auzit de Festivalul «Enescu»?“, ar fi mult mai multe răspunsuri pozitive decît în anii trecuţi, cînd promovarea se petrecea doar în preajma sălilor de concert şi prin radioul şi televiziunea publică.

Din acest motiv, dar nu numai, cînd am vrut să scriu un articol în care să recomand ce concerte nu trebuie ratate, am constatat că la majoritatea nu mai sînt bilete. În consecinţă, aş putea recomanda cu o oarecare ipocrizie audierea *live* pe frecvenţele Radio România Cultural sau Radio România Muzical – depinde unde locuiţi – sau pe site-urile posturilor publice de radio, unde pot fi ascultate tot *live* majoritatea concertelor – aici au acces şi potenţialii ascultători din străinătate, dar şi o formulă nouă, vizionarea *live* pe site-ul www.tvr.ro sau pe site-ul www.festivalenescu.ro, a unora dintre concerte; mai precis, dacă deschiderea a trecut, a finalelor Concursului Internaţional de pian şi vioară şi a Galei Laureaţilor (pentru că drepturi pentru astfel de transmisii se obţin destul de greu).

În 2011, Festivalul „Enescu“ are o imagine clară, distinsă, cu stil, este colorat.

În 2011, Festivalul „Enescu“ are cont pe Facebook, are o imagine clară, distinsă, cu stil, este colorat – aşa cum era, în realitate, de cîteva ediţii încoace, deşi afişul rămînea tot maro –, iar afişele celor şase serii sînt mari şi elegante.

Pînă la urmă, era mai bine cînd se găseau bilete şi imaginea festivalului avea mai puţin stil, sau acum, cînd toată lumea a ştiut din timp, şi-a luat abonament sau bilet, iar cine se bazează pe maniera românească a rezolvării în ultimul moment a problemei accesului la festival a avut deja surprize? Evident că e mai bine acum. Dar dacă e aşa de bine acum, totuşi la ce concerte am mai putea să intrăm şi de ce? Primele concerte pe care nu trebuie să le rataţi vin în acest sfîrşit de săptămînă şi sînt cele cu Orchestra simfonică a Teatrului Mariinsky dirijată de Valery Gergiev, cu un program post-romantic Wagner, Scriabin şi Richard Strauss – *Viaţă de erou,* duminică, 11 septembrie, iar luni, 12 septembrie, cu Enescu – *Simfonia nr. 3 cu cor* (alături de Corul Academic Radio condus de Dan Mihai Goia) şi Mussorgski – Ravel – *Tablouri dintr-o expoziţie*. De ce trebuie mers la aceste concerte? Pentru că publicului nostru i s-a indus de-a lungul timpului un ideal sonor de tip romantic, cu sonorităţi pline, temperamentale, cu pasajele de virtuozitate atacate în forţă, cu părţi lente debordînd de un sentimentalism care rămîne tipic orchestrelor ruseşti. Uneori poate mai puţin rafinat, discursul sonor este întotdeauna frust, ardent, intens emoţional. La Staatskapelle Berlin mai sînt bilete doar pentru 14 septembrie, cînd pianistul şi dirijorul Daniel Barenboim va fi protagonistul *Concertului pentru pian şi orchestră în Re Major* KV482 de Mozart, iar în partea a doua a programului va dirija *Simfonia „Dante“* de Liszt.

Rămînînd în seria „Mari orchestre“, recomand cu căldură seara de 15 septembrie, cînd una dintre simfoniile fundamentale ale secolului al XX-lea, *Turangalîla* de Messiaen, pe care sînt sigură că puţini dintre cei care citesc aceste rînduri au ascultat-o *live,* va fi prezentată de Orchestra Naţională Radio sub bagheta lui James Gaffigan, avîndu-i ca solişti pe Cynthia Millar (unde Martenot) şi Peter Donohoe (pian). Dacă nu aţi mai ascultat niciodată Messiaen, aveţi curajul să o faceţi. Pentru că în momentul în care veţi ajunge să vă îndrăgostiţi de muzica lui, nu veţi mai avea nici o greutate să îi recunoaşteţi stilul, timbralitatea irizată în culorile curcubeului, mixajul sonor original şi personal, culorile deschise, clare, pline de limpezime.

Cu toţii vrem să ascultăm orchestrele străine la Festivalul „Enescu“, cu gîndul că pe cele româneşti le avem oricum şi în timpul stagiunii. Gîndim aşa, după care nu mai ajungem la Sala Radio din octombrie încolo, pentru că e vineri, pentru că, mai nou, chiar nu mai ai cum să ajungi decît pe jos, de cînd s-a închis ieşirea în Berzei, pentru că... Totuşi, în cazul unei programări inteligente şi curajoase, fără a pune orchestrele noastre în situaţia de a prezenta marele repertoriu clasico-romantic într-o comparaţie prea directă cu recordmanii mondiali ai domeniului, a asculta o orchestră românească la festival poate fi reconfortant. Puteţi încerca pe 15 septembrie!

De altfel, Orchestrele şi Cororile Radio continuă tradiţia şi participă la această ediţie a festivalului prin cinci reprezentanţi: Orchestra Naţională Radio, Corul Academic Radio, Corul de Copii Radio, Orchestra de Cameră Radio şi Big Band-ul Radio. Îi veţi descoperi cu siguranţă în program, fie la Ateneu, fie la Sala Radio, fie în Piaţa Festivalului, unde vor putea fi ascultate Big Band-ul Radio, dirijat de Ionel Tudor, în data de 10 septembrie 2011, şi Orchestra Naţională Radio, dirijată de Tiberiu Soare, în data de 18 septembrie 2011.

O altă orchestră românească pe care vă recomand să o ascultaţi cîntă pe 23 septembrie la Sala Palatului un program extrem de popular: *Rapsodia I* de Enescu, *Pasărea de foc* de Stravinsky şi *La Valse* de Ravel. Este vorba despre Orchestra Română de Tineret dirijată de Cristian Mandeal, avîndu-l ca solist pe David Garrett în *Concertul pentru vioară şi orchestră* de Beethoven. Această orchestră cu o medie de vîrstă sub 30 de ani cîntă cu o asemenea energie şi entuziasm, încît de la concertele lor ieşi cu un chef de viaţă greu de descris în cuvinte, iar prima lor plasare într-un astfel de context este o provocare care, dacă va fi cîştigată, va însemna foarte mult pentru viitorul acestei entităţi.

Să încerc să vă propun şi cîteva dintre concertele de la Ateneu? La mediatizatele concerte de la miezul nopţii nu mai avem nici o şansă. Şi cînd mă gîndesc că atunci cînd va apărea acest articol şi cele cîteva bilete pe care le mai văd disponibile acum în reţeaua online prin care se vînd biletele la concertul lui Liviu Prunaru cu Vlad Stănculeasa alături de Korean Chamber Orchestra se vor fi epuizat, ajung la concluzia că ideea de a programa două şi chiar trei concerte şi spectacole în paralel în weekend nu este rea.

Să încercăm să alegem cîte ceva din seria „World Music“ de la Sala Radio. Chiar de la primul concert, din 15 septembrie, cu Forbidden City Chamber Orchestra, sîntem tentaţi cu sonorităţi nemaiauzite sau, în fine... rar auzite *live* pe la noi. Pe 23 septembrie, încercaţi să nu rataţi concertul lui Dhafer Youssef, care îmbină arta vocală cu sonorităţile oud-ului, lăuta tradiţională arabă, fiind acompaniat de cei 15 instrumentişti ai orchestrei Divine Shadows.

Va fi greu de ales. Totuşi, dacă vremea va fi bună, nu rataţi ocazia de a trece măcar într-o seară de weekend prin Piaţa Festivalului „Enescu“, unde senzaţia că magia există este poate cea mai puternică. Tot muzică clasică veţi auzi şi aici, dar într-o manieră lipsită de orice fel de constrîngeri şi idei preconcepute.

Acesta începe să fie de fapt, tot mai mult, Festivalul Internaţional „George Enescu“. O multitudine de oportunităţi de a ne apropia de genuri de artă a spectacolului şi stiluri muzicale pe care avem mai puţin curaj de a le aborda altminteri. Cu o astfel de modernă şi tot mai eficientă manieră de împrietenire cu peisajul urban bucureştean, festivalul va putea fi tot mai mult perceput nu ca o sumă de concerte – trofeu pe care trebuie să mizăm totul pentru ca apoi să luăm o „binemeritată“ pauză de doi ani, ci ca un minunat prilej de racordare la fluxul de circulaţie a valorilor spirituale europene.

Festivalul Internaţional „George Enescu“ începe să arate altfel. Să-i felicităm pe organizatori, să ne bucurăm şi să ne urăm ca acesta să fie, la a XX-a ediţie şi la 53 de ani de la inaugurare, doar un alt început.

Oltea Şerban-Pîrîu *este muzicolog, redactor-şef al postului Radio România Cultural. Este semnatara traducerii şi a articolelor privind compozitorii români pentru* Larousse – Dicţionar de mari muzicieni *şi responsabilă cu secţiunea muzicală a* Dicţionarului enciclopedic.

DILEMA VECHE vă recomandă

■ „Limbajul secret al destinului“, documentatul şi pasionantul articol despre traiectoria comunistă a scriitorului recent dispărut Jorge Semprún, publicat de Vladimir Tismăneanu în revista *Orizont* nr. 8 (disponibil şi la www.revistaorizont.ro/arhiva/august2011.pdf): „Jorge Semprún a fost unul din marii scriitori care au demontat ceea ce André Malraux a numit iluzia lirică: aventura stîngii revoluţionare în veacul al XX-lea şi dezamăgirile care i-au marcat pe atîţia dintre cei care au crezut în «Dumnezeul tenebrelor», în religia politică a comunismului.“ (Marius Chivu)

■ Recunosc că în fiecare miercuri, joi, vineri, de la 20, mă branşez pe Kanal D, la *Vrei să fii milionar?*. Alte chipuri, alte întrebări, alte răspunsuri – de preferat oricărui talk-show incendiar. Ianţu e chiar de milioane. (Radu Cosaşu)

■ Din 9 septembrie intră în cinematografele de la noi primul film de artă în 3D: *Pina,* în regia lui Wim Wenders, un documentar *pentru* coregrafa şi dansatoarea Pina Bausch. Recomandat de Andreea Bălan, Alexandru Tomescu, Inna, Dragoş Bucurenci, Mihai Morar, Victor Rebengiuc, Dorotheea Petre, Farid Fairuz ş.a., filmul va fi, probabil, senzaţia cinematografică a toamnei. Nu-l rataţi. (Luiza Vasiliu)

craii de burta veche

De la *homeomeri* la chiroméri

În secolul al V-lea î.Ch., Anaxagora din Clazomene îşi imagina, ca particule ultime din care este alcătuită materia, nişte „seminţe“ sau „particule omogene“ – numite *homeomeri* (de la *homós* / la fel, asemenea, şi *méri* / părţi, particule) – care conţin, fiecare în parte, toate însuşirile întregului pe care îl alcătuiesc; cam la fel cum firimiturile păstrează toate proprietăţile bucăţii de pîine din care provin.

Dacă elenii puneau la începutul lumii homeomerii, grecii de azi pun la începutul mesei *chiroméri,* un alt fel de particule elementare. În Cipru, un antreu clasic se cheamă *chiroméri* (din *chíros* / porc şi acelaşi *méri* de mai sus). E vorba de nişte bucăţele de carne, care se fac din jambon de porc degresat, maturat în saramură de vin 20 de zile, lăsat apoi să se scurgă sub presă 2 zile şi afumat, în cele din urmă, vreme de 3 luni. Merge cu vin, bere sau *zivania* (tescovină cipriotă).

Chiroméri sînt astfel particule originare de două ori: în raport cu masa – fiind antreul, partea de început a mesei, şi faţă de porc – fiind cea mai mică particulă dintr-un porc care îi păstrează încă însuşirile; savoarea, mai ales.

Amicul Dejun

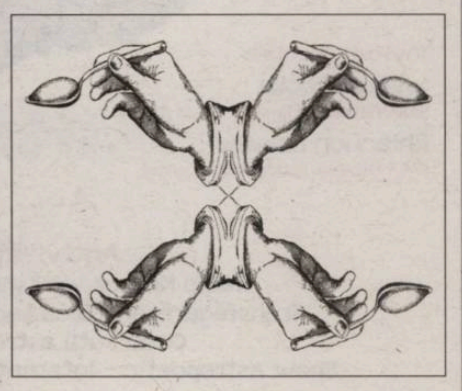

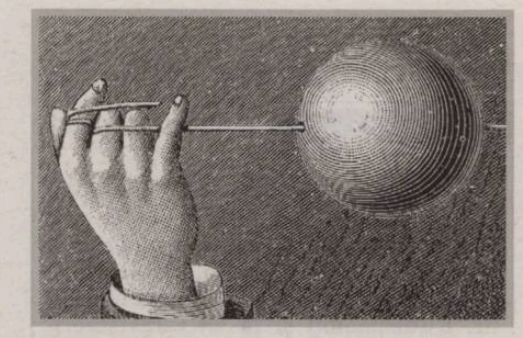

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Actori la început de carieră

Urmăresc, mai mult din curiozitate decît apetit pentru spectaculos, Gala Tînărului Actor (sau Gala Hop) de la Mangalia. Competiţia organizată anual de UNITER încearcă să stabilească nişte ierarhii în rîndul absolvenţilor (tot mai) numeroaselor şcoli de actorie din ţară.

Proba impusă tuturor participanţilor la secţiunea „individual" a constat într-un recital de cîteva minute a unui text ales din primele cinci capitole din *Cartea milionarului – Cartea de la Metopolis* de Ştefan Bănulescu. Candidaţii au mai fost invitaţi să propună juriului şi un recital dintr-un text la alegere. La secţiunea „grup", trupele înscrise au avut de interpretat un spectacol scurt (de maximum o oră). În competiţia pentru premiile puse la bătaie au intrat în jur de treizeci de actori. Ei ar trebui, cel puţin teoretic, să fie un eşantion reprezentativ al ultimelor două promoţii. Dacă e într-adevăr aşa, atunci viitorul nu sună prea bine, căci în afara cîtorva excepţii, media a fost... submediocră. Aproape totul te ducea cu gîndul la amatorism: de la tonul fals la bîlbe şi stîngăcii de exprimare, de la mişcarea scenică nefirească pînă la înţelegerea eronată a textelor interpretate. Sigur, e greu să evaluezi prestaţia unor actori de-abia ieşiţi din facultate, e încă şi mai dificil să le prevezi cariera. Căci despre asta e vorba în primul rînd la Gala Hop: despre începutul carierei de actor. Cel puţin teoretic, premianţii ar trebui să aibă şanse mari să intre în rîndul profesioniştilor. Oricare ar fi nivelul general al galei, o distincţie trebuie să însemne ceva şi, dacă premiile nu sînt însoţite şi de un cec consistent, atunci diplomele ar trebui măcar să reprezinte garanţia unui debut în forţă. Din păcate, nu toţi au norocul (şi talentul) lui Marius Manole, de pildă, cîştigător, acum vreo zece ani, al unui premiu la Gală, şi membru în juriu anul acesta. Competiţia stabileşte nişte valori, e adevărat, dar acum, că euforia Galei s-a stins, să le spună cineva cîştigătorilor că premiul în sine nu are de fapt aproape nici o valoare pe piaţa muncii. Competiţia pentru un job de actor e mai acerbă decît concursul pentru un premiu la Gala Hop.

Problema e că în România se produc actori şi regizori pe bandă rulantă. În aproape fiecare oraş e cîte o facultate publică sau privată de teatru. Ce fac toţi aceşti absolvenţi odată ce şi-au încheiat studiile? Stau mai mult pe tuşă, căci directorii de teatru sînt „legaţi de mîini şi de picioare": nu există posturi disponibile şi, adesea, nici măcar bani pentru o angajare temporară sau un contract pentru drepturi de autor nu sînt. Casting-urile se organizează cel mai adesea cu actorii deja angajaţi ai teatrelor, foarte puţini actori tineri reuşesc să spargă aceste bariere birocratice. Ce le rămîne de făcut absolvenţilor este să alerge din teatru în teatru pentru un job, să-şi facă mici companii private şi să lucreze la marginea sistemului, acceptînd avantajele dar şi dezavantajele independenţei, sau să livreze pizza la domiciliu, aşa cum face Andrei Gherghe. Ce te faci însă cînd îţi dai seama că după zece ani tot nu reuşeşti să practici meseria pentru care ai fost pregătit? Ce te faci dacă nu ai simţul autoironic, răbdarea şi nervii tari ai talentatului cîştigător la categoria „cel mai bun actor"? Riscul cel mai mare pentru cei ca el este deprofesionalizarea: după un deceniu de bîjbîială, oameni ca el or să ajungă, probabil, cei mai buni livrori de pizza cu patalama de cei mai buni actori. La una dintre întîlnirile dintre absolvenţi şi profesioniştii din domeniu (erau de faţă critici de teatru, directori, manageri, preşedintele radioului public) s-au enumerat diverse soluţii administrative. Nici una nu îi integrează rapid şi eficient în cîmpul muncii.

Acum, că euforia Galei s-a stins, să le spună cineva cîştigătorilor că premiul în sine nu are de fapt aproape nici o valoare pe piaţa muncii.

În Franţa, actorii au reuşit să-şi cîştige un statut special şi nişte privilegii care le permit să-şi exercite profesia chiar şi în condiţiile în care oferta de muncă este redusă. Actorul-intermitent este încurajat să lucreze pe proiecte, să-şi practice meseria alternînd perioadele în care creează (şi contribuie, prin taxe, la sistemul de asigurări) cu perioadele în care beneficiază de asistenţă din partea statului. Probabil că dacă s-ar promova şi în România un sistem similar, actorii n-ar mai fi nevoiţi să care pizza în intervalul lunguieţ dintre două premiere.

Gala Tînărului Actor 2011

Palmares

- *Premiul „Ştefan Iordache" (marele premiu al Galei):* Diana Croitoru
- *Premiul pentru cea mai bună actriţă, secţiunea individual:* Ştefania Dumitru
- *Premiul pentru cel mai bun actor, secţiunea individual:* Andrei George Gherghe
- *Premiul pentru cel mai bun spectacol: The H(eden) Garden,* scenariu de Alexandra Pâzgu; regia: Medeea Iancu; participă: Florin Vasile Călbăjos, George Dometi, Fulvia Mădălina Folosea, Alexandra Odoroagă, Vlad Nemeş şi Ioana Livia Predescu
- *Premiul „Sică Alexandrescu" (premiul special al juriului):* Andreea Moustache
- *Premiul „Yorik" acordat de revista* Yorik, *prin Editura Nemira:* Diana Croitoru
- *Premiul „Timică" oferit de Asociaţia Master Class:* Bianca Ioan

Premiul publicului

- *Premiul pentru cel mai bun actor, secţiunea individual:* Andrei George Gherghe
- *Premiul pentru cea mai bună actriţă, secţiunea individual:* Bianca Ioan
- *Premiul pentru cel mai bun spectacol: Hamlet... eu sînt?!* (după *I am Hamlet* de Richard James), cu: Radu Homiceanu şi Radu Horghidan

PUBLICITATE

ŞTIINŢĂ &TEHNICĂ
vă invită la
International Meteor Conference 2011
Sibiu 15-18 Septembrie

Invitaţi speciali:
William Cooke
NASA Meteoroid Environments Office
Rhiannon Blaauw
NASA Marshall Space Flight Center

fundaţia Dinu Patriciu
din pasiune pentru educaţie

Activităţi desfăşurate:
Radio Meteor Workshop | Meteor Orbit Workshop
Transfăgărăşan, Bâlea Lac | Expoziţie de astrofotografie
Observaţii astronomice prin telescop
Show Astropoetic - internaţional | Concert de muzică spaţială

PUBLICITATE

Adevărul îţi aduce o colecţie care te inspiră

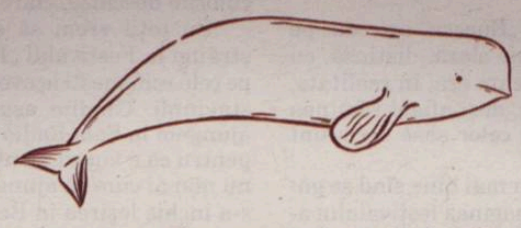

Pentru cei care citesc aceasta este Moby Dick.
Pentru toţi ceilalţi este o balenă albă oarecare.

Joi, 8 septembrie,
JOHN FOWLES
MAGICIANUL

În colaborare cu editura
POLIROM

librăriile adevărul
Informaţii şi abonamente
0800.800.111
(apel gratuit)
Cumpără online pe
www.adevarulshop.ro
ACUM ŞI ÎN REŢEAUA DE MAGAZINE MICRO

Andrei GORZO

dilematograf

Dulce

● ***Miezul nopții în Paris / Midnight in Paris* (SUA, 2011), de Woody Allen.**

Radu Cosașu mi-a spus odată că, pentru el, secvențele expozitive din filmele convenționale despre Mari Personalități Ale Culturii – în special momentul în care un actor i se prezintă altuia cu un text de tip „Salut, van Gogh, eu sînt Gauguin" – au întotdeauna un haz nebun. În *Miezul nopții în Paris* al lui Woody Allen, acest efect e produs intenționat și la puterea a zecea. Owen Wilson joacă rolul unui turist american romantic, cu aspirații de scriitor, care ziua se sufocă între pragmatismul modern al logodnicei sale, intelectualismul etichetoman al unui prieten de-al ei și filistinismul *old style* al viitorilor socri, dar care descoperă că, dacă miezul nopții îl va găsi pe treptele unei anumite biserici, un automobil din anii '20 va veni să-l transporte, pentru cîteva ceasuri, în trecutul idealizat după care tînjește. Soții Fitzgerald – Scott și Zelda – sînt cei care-l interpelează din automobil în prima noapte. În noaptea următoare – Hemingway. Apoi – T.S. Eliot. Ca într-un Disneyland populat nu de donalzi și de michimauși, ci de corifei ai modernismului interbelic înalt, de eroi ai „generației pierdute" (cum i-a zis Gertrude Stein, care apare și ea), de titani ai „petrecutului încontinuu" (ai hemingwayenei *„moveable feast"),* eroul nu se poate așeza la o masă fără ca Salvador Dalí, Luis Buñuel și Man Ray să-i ofere de băut, după cum nu se poate îndrăgosti de o femeie care să nu fi fost muza lui Modigliani și a lui Picasso. De cum îl vede, Dalí se oferă să-l picteze „cu buzele topindu-i-se în nisipul fierbinte, cu o lacrimă pe obraz, cu fața lui Hristos conținută în lacrimă și cu un rinocer", iar Hemingway nu poate să deschidă gura fără să slobozească un șuvoi de cuvinte hemingwayene (războaie, noroi, moarte, curaj, grație, toreador, vînătoare) unite prin multe „și"-uri. Nu mai puțin decît Mickey și Donald în parcul lor, Dalí și Hem sînt, aici, *trademark*-uri ambulante, desene animate (în acest caz, ilustrate turistice animate) în carne și oase. Ca să cîștige prietenia lui Hem, protagonistul îi prezintă, ca pe propria lui părere, viitoarea observație hemingwayană cum că toată literatura americană modernă se trage din *Huckleberry Finn,* iar lui Buñuel îi oferă, ca posibilă idee pentru un viitor film, rezumatul *Îngerului exterminator* (1962), de care Buñuel, cel din anii '20, e destul de nedumerit: cu alte cuvinte, Allen nu i-a mai oferit de mult publicului său fidel o asemenea ocazie de a se lăfăi în confortul referințelor culturale comune. Dar și admiratorii lui mai circumspecți – cei care opun rezistență confortului facil asigurat de Allen în felul ăsta – au de ce să fie dezarmați de *Midnight in Paris.* După cum observa odată criticul Pauline Kael (cu ocazia *Trandafirului roșu din Cairo),* la Allen nu-i ușor de separat parodia de fantezie, satirizarea tînjirii romanțioase de expresia ei sinceră. În acest film, cele mai romanțioase tînjiri după Parisul anilor '20 sînt satisfăcute plenar, la nivelul lor cel mai clișeistico-turistico-gaga, și totodată, cu mult înainte de a fi dezavuate explicit (ceea ce se întîmplă în ultima parte a filmului, după o răsturnare de situație blînd-moralizatoare), sînt satirizate prin însăși plenitudinea *silly* a satisfacției care li se dă. Acest joc sofisticat-naiv e foarte bine condus din fața camerei – unde acum 20 de ani ar fi stat tot Allen – de către Owen Wilson. Uimirea lui în fața a tot ce i se întîmplă e mai puțin agitată, mai năucă și mai fericită decît ar fi fost a lui Allen (căruia îi imită vorbirea precipitată, dar nu servil, ci temperînd-o cu un rest din propria tărăgănare texană, păstrat în acest scop), iar juvenilitatea lui (ochi albaștri, claie blondă) e mai curată (mai huck-finniană, dacă tot veni vorba) decît a Maestrului.

Un joc sofisticat-naiv bine condus de către Owen Wilson.

Ca orice Allen recent, și acesta e mai mult schiță decît tablou complet. Tranzacțiile protagonistului cu Hem și Buñuel pot trezi un apetit pentru interacțiuni cel puțin la fel de complexe cu Fitzgerald sau cu alții, interacțiuni care nu mai vin, iar interferențele dintre viața lui de zi și viața lui de noapte amenință la un moment dat să se complice (în urma tentativei lui de a fura niște cercei de la logodnică, pentru a-i oferi unei femei de dincolo), însă rămîn minore. Chiar și așa, Allen e mai puțin leneș aici decît în precedentele lui două-trei filme: nu merge *chiar* numai pe pilotul automat al farmecului de parc turistic asigurat de premisă (oricum, cea mai spectaculoasă premisă cu care a venit de multă vreme), de directorul de imagine (care a iluminat somptuos parcul) și de directorii de casting *(le coup des coups:* Carla Bruni în rolul unei ghide de muzeu), ci mai brodează din cînd în cînd cîte o întorsătură narativă. Și, deși a ajuns să fie luată de critici ca un lucru de la sine înțeles, grația dobîndită de Allen în arta crochiului – de pildă, simplitatea (buñueliană, că tot veni vorba) cu care prezintă faptul magic al călătoriei în timp, arătîndu-ni-l pur și simplu (automobilul de epocă ieșind din noapte, eroul urcînd), fără „magia" suplimentară a vreunui efect special și fără balast explicativ – n-ar trebui subestimată.

PUBLICITATE

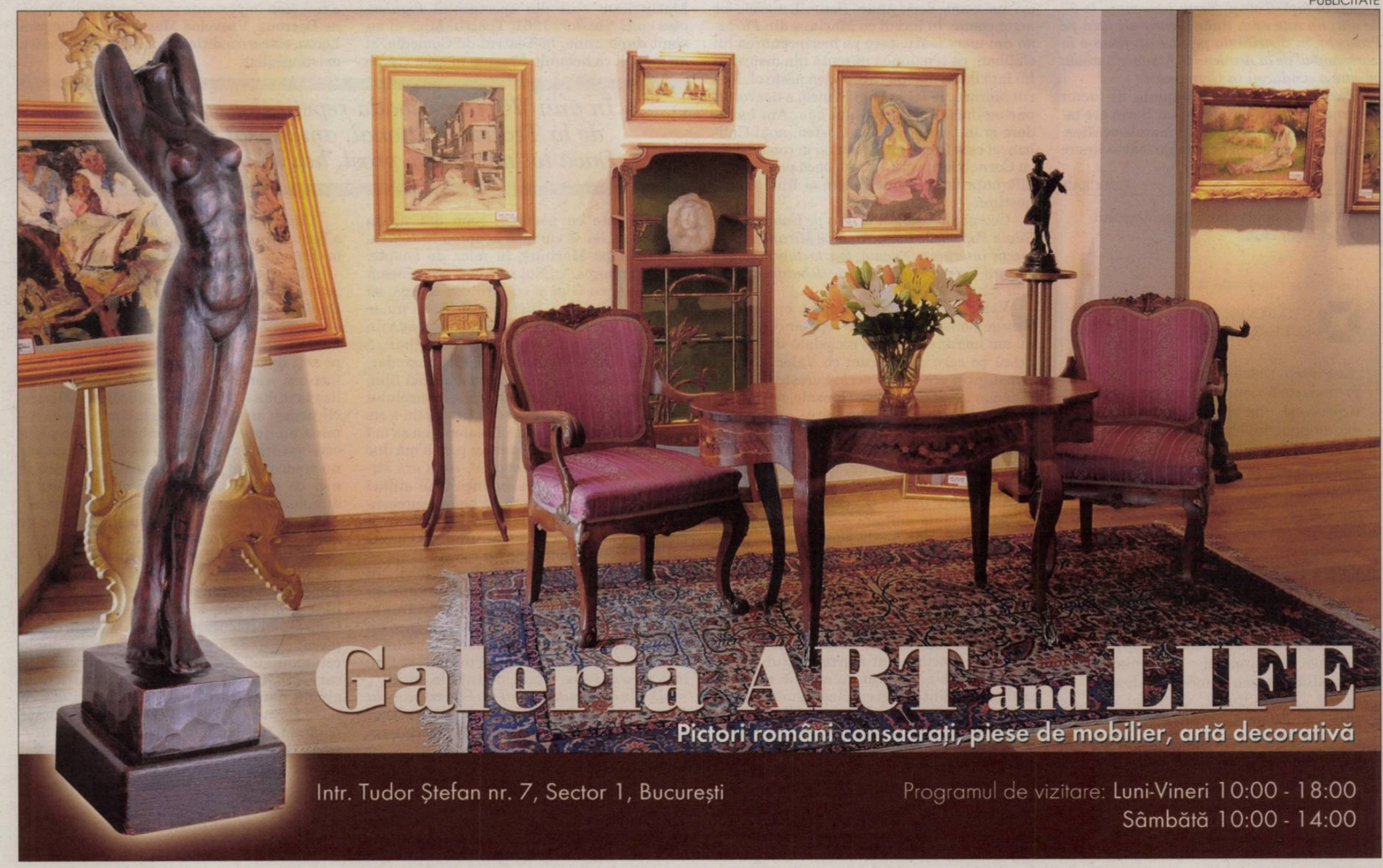

„Nu sînt abilitat să fac revoluţii morale“

– interviu cu David ESRIG –

A montat în perioada comunistă spectacole de neuitat: Vicleniile lui Scapin *de Molière (1957, Piatra-Neamţ),* Umbra *de Evgheni Schwartz (1963, Teatrul de Comedie),* Capul de răţoi *de Gheorghe Ciprian (1966, Teatrul de Comedie) sau* Nepotul lui Rameau *de Denis Diderot (1968, Teatrul „Bulandra“). Regizorul David Esrig s-a impus în străinătate încă din 1965 cu spectacolul* Troilus şi Cresida, *după ce obţinea, la Paris, Marele Premiu al Teatrului Naţiunilor,* ex aequo *cu Zeffirelli, iar un an mai tîrziu, la Belgrad, la un alt festival, împărţea marele premiu cu Jerzy Grotowski. Spectacolele* Aşteptîndu-l pe Godot *de Samuel Beckett şi* Furtuna *de William Shakespeare îi erau interzise în România, fapt ce l-a determinat pe David Esrig să plece din ţară în 1973. A înfiinţat, în 1993, Academia de Teatru şi Film „Athanor“ la Burghausen, în Germania.*

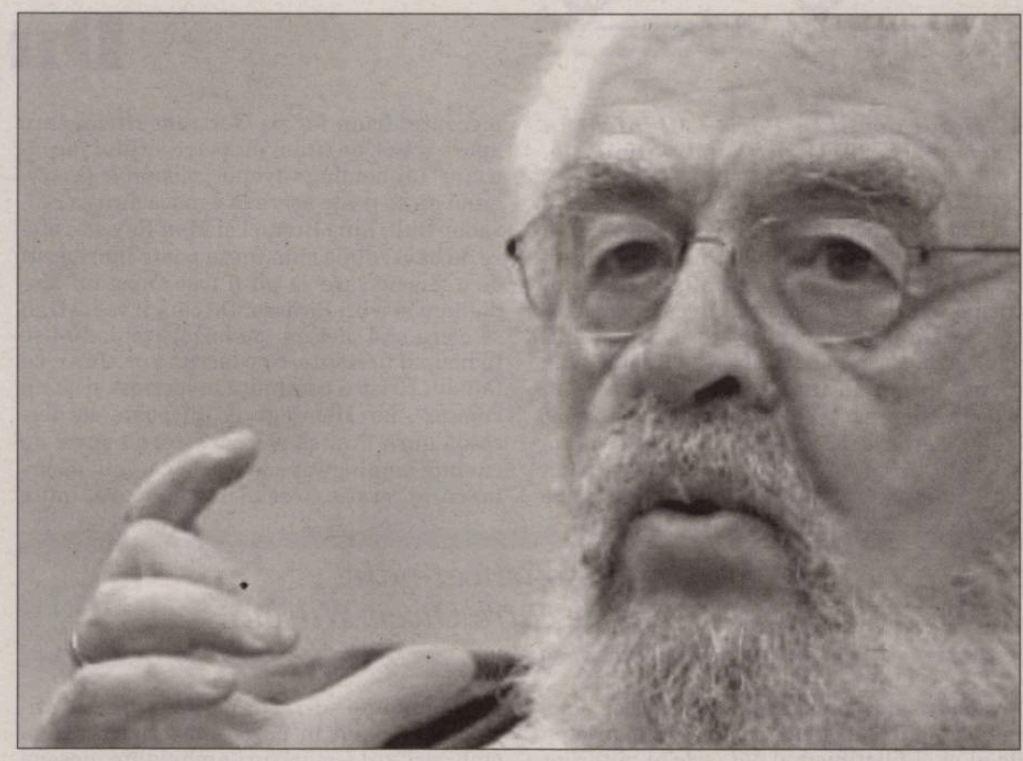

Acum, cînd aţi reluat proiectul cu Furtuna *– spectacol care v-a fost interzis în urmă cu 40 de ani, fapt ce v-a determinat să părăsiţi România în 1973 – nu retrăiţi amintiri dureroase, mai ales că aţi lucrat atunci cu Gheorghe Dinică, Marin Moraru sau George Constantin?*

Îi am pe toţi din vechea distribuţie foarte vii în amintire – pe Gheorghe Dinică, Marin Moraru, George Constantin, Silvia Popovici, Damian Crâşmaru, Florin Piersic, Ovidiu Iuliu Moldovan, Iurie Darie, Victor Schumacher... L-am văzut într-o emisiune a Eugeniei Vodă pe vechiul şi dragul meu prieten Marinuş, lăcrimînd la amintirea repetiţiilor cu *Furtuna,* care s-au întins de-a lungul a aproape doi ani, în aşteptarea unei aprobări de joc. Aprobarea mi-a venit în sfîrşit de la minister, dar spectacolul a fost interzis în cadrul Teatrului Naţional din Bucureşti. Imediat după aceea, mi-am dat demisia şi am părăsit ţara. Mi-a fost greu aici, în Germania, de unde îl priveam pe Marinuş Moraru, să nu-l urmez în tristeţea amintirilor.

Un vechi principiu al dumneavoastră este că cea mai bună distribuţie este aceea pe care o aveţi în faţă. Totuşi, Sorin Leoveanu, la 37 de ani, nu este prea tînăr pentru a-l juca pe Prospero, în distribuţia pe care aţi făcut-o la workshop-ul de la Academia „Athanor“, şcoala pe care o conduceţi în Germania?

Personajul Prospero impune un actor puternic, agresiv, autoritar, iar Sorin are talentul să-l realizeze în coordonatele acestea. El a jucat pînă acum personaje foarte tinere – Hamlet sau Caligula – şi cred că e o provocare să încerce şi roluri mai mature. E păcat că nu a rămas toată luna august la „Athanor“, la atelierul organizat împreună cu Institutul Cultural Român (ICR), sper însă să găsim o modalitate să recuperăm timpul de repetiţii. Leoveanu are vîrsta lui Dinică de atunci, de la începutul anilor '70, cînd am început repetiţiile la Teatrul Naţional, însă la Gigi nu se observa că era tînăr, poate şi din cauza moacei sale de criminal. Dacă vom dezvolta atelierele noastre aici, aş vrea să le numim Atelierele „Gheorghe Dinică“ pentru că mi-e teamă că personalitatea lui se pierde în uitare, în ciuda înmormîntării impresionante pe care a avut-o. În ţară, memoria oamenilor importanţi păleşte iute.

Ce registru aţi ales acum pentru rolul lui Caliban jucat de tînărul craiovean George Albert Costea, după ce personajul a fost interpretat de Marin Moraru?

La Marinuş venea comicul valuri din el, nu era nevoie să-i cer să fie comic. În Franţa, cînd s-a jucat *Troilus şi Cresida (n.r.* 1965, Teatrul Naţiunilor din Paris), s-a scris despre Marin Moraru că este un actor de 50 de ori mai comic decît André Bourvil, marele lor actor comic. În lucrul cu Marinuş din *Furtuna* am mers foarte tare pe încrîncenarea lui Caliban, pe tensiunea născută din dispreţul lui faţa de civilizaţia care venea peste el. Marin Moraru, la fel ca Gigi Dinică, a dezvoltat partea dură a personajului său. Am încredere şi în George Albert Costea, noul Caliban, el este foarte interesant şi în comparaţie cu Cornel Scripcaru, care-l joacă pe Stefano, diferenţa de înălţime dintre ei fiind foarte nostimă.

George Constantin îl juca pe Gonzalo, iar Silvia Popovici o întruchipa pe Miranda, personaje interpretate acum, foarte diferit, de veteranul Valer Dellakeza şi de debutanta Cristina Păun.

Valer Dellakeza e complet opusul lui George Constantin cu care repetam Gonzalo, nu am lucrat cu George niciodată linia clovnească pe care o fac acum cu Valer. George Constantin era foarte serios: creşteau rapid rădăcini în ceea ce făcea. Gonzalo, opusul lui Prospero, este omul bun care înnobilează vieţi, pentru că are un suflet mare şi îşi lasă intuiţia liberă. Dellakeza mi-a plăcut mult pentru că are o natură bufonească, fiind foarte sincer şi deschis. Şi George Constantin era foarte deschis, dar nu era clovnesc. Silvia Popovici, la 38 de ani, era deja o actriţă consacrată cînd repetam la Naţional şi era periculos să-i cer nişte naivităţi. Astfel, am mers cu Silvica pe alt film interior decît cel pe care-l fac acum cu noua Miranda cu alură de copil.

Cîţi din distribuţia de la workshop-ul de la „Athanor“ vor rămîne în cea finală?

De unii actori sînt foarte mulţumit şi e important ce-am lucrat cu ei pînă acum la „Athanor“. Sînt colegi cu care sigur vreau să merg înainte. Am un dialog cu Mircea Cornişteanu, directorul Teatrului Naţional de la Craiova, şi cu Alexandru Darie, directorul Teatrului „Bulandra“ din Bucureşti, pentru un eventual spectacol realizat în coproducţie. Sînt însă dezamăgit că o parte dintre actorii chemaţi pentru repetiţii nu au venit la atelier, preferînd să facă filme şi ciubucuri în ţară pe timpul verii. Problema este să găsesc o echipă care să treacă prin ciur şi prin dîrmon ca să facă spectacolul alături de mine.

Nu uitaţi că lefurile actorilor sînt acum jenant de mici în România...

E de înţeles şi de ce un om disperat face o crimă, dar asta nu e neapărat de acceptat. Mă întreb dacă viitorul teatrului românesc nu se maturizează mai curînd în provincie; am auzit că Andrei Şerban a făcut nişte spectacole foarte frumoase la Cluj. În provincie se fac mai puţine ciubucuri decît în Bucureşti. Cum să devii un actor mare, dacă nu faci sacrificii? Nu pot să uit că pe Gigi şi pe Marin i-am scos din spectacolul *Pigulete plus cinci fete (n.r.* 1961, Teatrul Mic), ei au venit după mine, la Teatrul de Comedie, şi au muncit ca nebunii. Făceam în acea vreme aranjamente cu portarii, i-am dat unuia vreo 20 de lei să ne lase noaptea în teatru. Îl sunam pe Marinuş, în miez de noapte: „Eşti somnoros?“, „Nu, nu sînt!“. Şi veneam împreună, cu Gigi şi cu alţii din echipă, să lucrăm şi noaptea. Însă aceşti actori nu se cruţau deloc. Am lansat în acea perioadă un dicton: „Dacă tot ne plătesc prost, hai să muncim bine!“. Toţi aveam lefuri mici, dar, cît am repetat, nimeni nu a făcut nici film, nici televiziune, dedicîndu-se spectacolului trup şi suflet. Mi-amintesc că Dinică mi-a zis la un moment dat: „Andrei Blaier vrea să mă distribuie într-un film, dar nu pot să mă duc pentru că lucrăm la *Furtuna*“. Asta era atitudinea, deşi Gigi nu avea încă bani atunci să-şi închirieze o locuinţă, în pofida succesului cu spectacolul *Umbra (n.r.* 1963, Teatrul de Comedie). Pe actorii mari nu i-am cunoscut cu ifose, acum însă întîlnesc mulţi actori mediocri, dar plini de ifose. Păcat de ei! Nu sînt abilitat să fac revoluţii morale, rămîn însă la convingerile mele. Cred cu adevărat în fanatismul în teatru, iar primul pas spre un fanatism artistic este depăşirea comodităţii. Teatrul existenţial, pe care-l practic, se face însă cu o dăruire totală, de sută la sută.

În anii '70, în perioada repetiţiilor cu Furtuna *de la Teatrul Naţional, am lansat un dicton: „Dacă tot ne plătesc prost, hai să muncim bine!“.*

Desfaceţi uimitor textul lui Shakespeare la masa de lucru. Cînd aţi început să practicaţi metoda aceasta de analiză a textului dramatic?

Am început în România pentru că m-a zăpăcit complet pălăvrăgeala legată de Stanislavski. Foarte mulţi nici nu-l citiseră, dar aşa cum trebuia în politică să-l lauzi pe Stalin, aşa în teatru trebuia să-l lauzi pe Stanislavski. Am vorbit cu o profesoară de rusă şi i-am propus să traducem *Munca actorului cu sine însuşi.* În doi-trei ani am avut traducerea gata, scrisă de mînă. Şi, pornind de la ideile lui Stanislavski, am început să studiez teoria schemelor de conflict şi a acţiunilor verbale. Fără metoda aceasta, pe care am dezvoltat-o, nu ar fi fost posibil succesul unui spectacol ca *Nepotul lui Rameau (n.r.* 1968, Teatrul „Bulandra“), deşi era, după cum spunea Beligan, „glaspapir pentru creier“, din cauza dificultăţii extreme a textului lui Diderot. Expresia corporală, pe care o studiem la „Athanor“ prin predarea metodelor a trei şcoli importante reprezentate de Étienne Decroux, Vsevolod Meyerhold şi Jacques Lecoq, este o condiţie esenţială a unui teatru existenţialist.

Cum vă raportaţi la valoarea testamentară a Furtunii, *ultima piesă scrisă de Shakespeare în 1611, cu cinci ani înainte de moartea sa?*

Shakespeare a fost un sceptic, a fost prea deştept, prea cinstit, prea talentat ca să nu simtă cîtă zădărnicie se află în zbuciumul omenesc. *Furtuna* este o piesă care descrie un experiment uman radical. Prospero îi are pe toţi duşmanii în mînă şi vrea să refacă, într-o zi, o stare de cinste şi de omenie. Analiza textului – făcută de traducătorul Florian Nicolau şi de mine – a dus la concluzia că rămîne un dubiu legat de cît de ameliorabilă este natura umană, pentru că Shakespeare nu credea că se poate construi un om nou şi nici că sîntem creaţia cea mai reuşită a dumnezeirii. Mi-e teamă că avea dreptate.

Ce alte planuri mai aveţi, alături de proiectul cu spectacolul Furtuna?

Aş vrea să găsesc o modalitate de a crea o punte între cele două culturi cărora le aparţin, să se facă cîte o casă de cultură – una bavareză în ţară şi alta românească aici. Cînd vin în Bucureşti, nu am senzaţia că am plecat de 40 de ani din ţară. Trăiesc o dublă cetăţenie sufletească. Politicieni germani cu care am vorbit mi-au mărturisit cu ton de glumă, dar nu fără o evidentă sinceritate, că între Bavaria şi nordul Germaniei distanţa le pare mult mai mare decît cea care îi desparte de România. Sper să găsesc şi în România sprijinul necesar pentru a utiliza această „apropiere“ în forma unor centre de cultură româno-bavareze.

a consemnat Simona CHIŢAN

PUBLICITATE

ICR Viena a sprijinit prezenţa românească la Viennafair 2011.

ICR în presa internaţională

RUMÄNISCHES KULTURINSTITUT

„Cea de-a şasea ediţie Viennafair promovează multe nume noi; treizeci şi unu dintre participanţi expun pentru prima dată aici. Să fie vorba de o criză a celor consacraţi sau de o predilecţie către ceea ce e nou? Unul dintre principiile promovate de târgul care în acest an se concentrează pe Europa de Est este schimbarea. Galerii din Estonia până în Bulgaria debutează pe scena vieneză mulţumită finanţărilor obţinute. Organizatorii încearcă să-i transforme pe nou-veniţi în participanţi care să vină şi la ediţiile viitoare. Vizitatorii cu mintea deschisă pot face numeroase descoperiri. Galerii tinere, ca Sabot din Cluj sau Waterside Project Space din Londra, îşi prezintă cu mult entuziasm programele proprii.“

Von Nicole Scheyerer
Frankfurter Allgemeine Zeitung

DILEMA

Rodica BINDER

Peniţa şi laptopul

Tocul şi penițele, călimara şi sugativa, caietele „lineate“, străduința de a umple fără cusur paginile, cu linii, bastonașe, litere, lacrimile vărsate cînd totuși, chiar la capătul trudei, catastrofa se produce, „purcelul“ de cerneală se lățește, iar pagina pe care se înșiruiseră atît de frumos literele ajunge la gunoi şi totul trebuie luat de la început – sînt obiecte, îndeletniciri şi sentimente de care școlarii de azi nu mai au sau nu vor mai avea parte. Cel puțin unii dintre ei.

Scrisul de mînă, cu litere cursive, caligrafia, în sensul ei etimologic şi în ipostaza sa estetizantă, este pe cale să obțină un statut „muzeal“, să devină o activitate demnă doar de workshop-uri şi ateliere de creație. Chiar dacă, puse la dispoziție de software-ul hipereficientului computer, surogatele literelor de mînă, standardizate şi depersonalizate, stau pe mai departe la dispoziția „user“-ilor, definitiv pierdută va fi amprenta personală a „manuscrisului“ – cea care le permitea grafologilor să ghicească ipoteticele sau realele haruri şi năravuri ale „subiectului“. Despre caracterul meditativ al actului „caligrafierii“ nici vorbă într-o lume în care actul reflecției trece drept pierdere de vreme.

Viteză şi eficiență – acestea sînt imperativele vremii. Spre a le face față cît mai de timpuriu este recomandabil ca elevii să scrie de la bun început cu litere de tipar.

Inițiativa le aparține hanseaticilor hamburghezi, renumiți pentru disciplina şi pragmatismul lor. Cum era de aşteptat, ea a provocat din start controverse, nostalgii paseiste şi viziuni futuriste.

Inofensiva „simplificare“ constituie, privită mai îndeaproape, o inutilă revoluție – după unii, o involuție – după alții, o păguboasă renunțare la un străvechi bun cultural sau, de ce nu, o rațională şi legitimă sincronizare cu ritmul de înnoire a noilor medii de comunicare.

Suplimentul literar al cotidianului *Die Welt* a avut salutara idee de a confrunta trei autori germani, din generația de mijloc, cu ipoteza dispariției scrisului cu litere cursive. Sibylle Lewitscharoff, Jan Koneffke şi Burkhard Spinnen.

Autoarea foarte bine primitului roman *Apostoloff,* o excelentă, sarcastică, plină de fantezie, „gogoliană“ tematizare a imigrației bulgare în Germania, este de-a dreptul revoltată. „Reforma“ hamburgheză ar fi o „mare prostie“, o „idioție“. Abia scrisul cu litere de mînă fixează, concretizează gîndirea, actul reflecției. Şi nu trebuie ascunsă nici mîndria de a avea un frumos scris de mînă, afirmă Sibylle Lewitscharoff.

Scrisul cu litere cursive ține de identitatea şi intimitatea noastră, crede Jan Koneffke, un bun prieten al autorilor români. „Scolastica“ inovație nu le va uşura prea mult existența bieților elevi. Şi apoi, ea împiedică trecerea ludică, creativă, de la un fel de a scrie la celălalt, atît de diferite.

În fine, autorului, decizia nu i se pare surprinzătoare pentru o „politică educațională care reacționează alergic la cultură şi tradiție“.

Ce pierdem renunțînd la scrisul de mînă? se întreabă retoric Burkhard Spinnen. Epistole, scrisori, care de-acum înainte îşi vor afla locul în muzee. Şi apoi, scrisul de mînă, în zilele de azi, se mişcă aidoma unui car cu boi printre autoturismele circulînd cu viteză amețitoare.

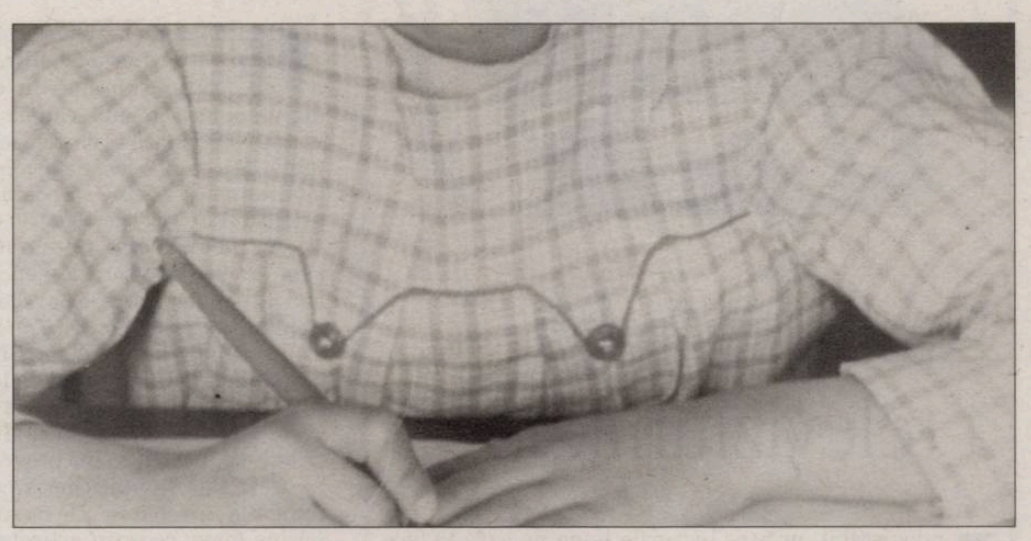

O ripostă convingătoare i-o dă nu în paginile citatului ziar, ci ale unei cărți, Bernard Pivot. O adevărată instituție în materie de jurnalism cultural în Franța sfîrşitului de veac XX, membru al Academiei Goncourt, Pivot, care ani de-a rîndul a moderat emisiunile literare *Apostrophe,* a editat revista *Lire* şi a inițiat campionatele de ortografie, şi-a inventariat alfabetic, într-un recent volum, „Cuvintele vieții“. Între ele figurează şi *mîna* legată inevitabil şi de acțiunea de a scrie. Mîna şi-a văzut însă uzurpat acest privilegiu, de către degetul care apasă pe butoane şi tastaturi sau alunecă încoace şi încolo pe ecranele iPod touch-urilor. Ne aflăm în plină civilizație a „index“-ului, a degetului arătător, scrie Pivot, spre a constata într-un ton elegiac un fenomen aparent neînsemnat care spune însă mult despre o anumită stare de spirit a prezentului: literele nu se mai leagă una de cealaltă, cursiv, ca în scrierea de mînă, ci singuratice, despărțite de spații albe, se înşiruie doar ca mărgelele pe ață.

Citindu-i opinia m-am simțit favorizată de soartă nu doar fiindcă scriu încă de mînă şi destul de frumos şi repede, ci mai ales pentru că primesc şi acum, de la mama, scrisori superb caligrafiate, cu mînă sigură şi avîntată, la cei peste 90 de ani pe care-i are. Relatîndu-i despre renunțarea hanseaticilor la a-i mai învăța pe copii scrierea cu litere cursive, verdictul mamei mele a fost necruțător: „Ce degradare!“.

Rodica Binder *este jurnalistă la* Deutsche Welle.

PUBLICITATE

PUBLICITATE

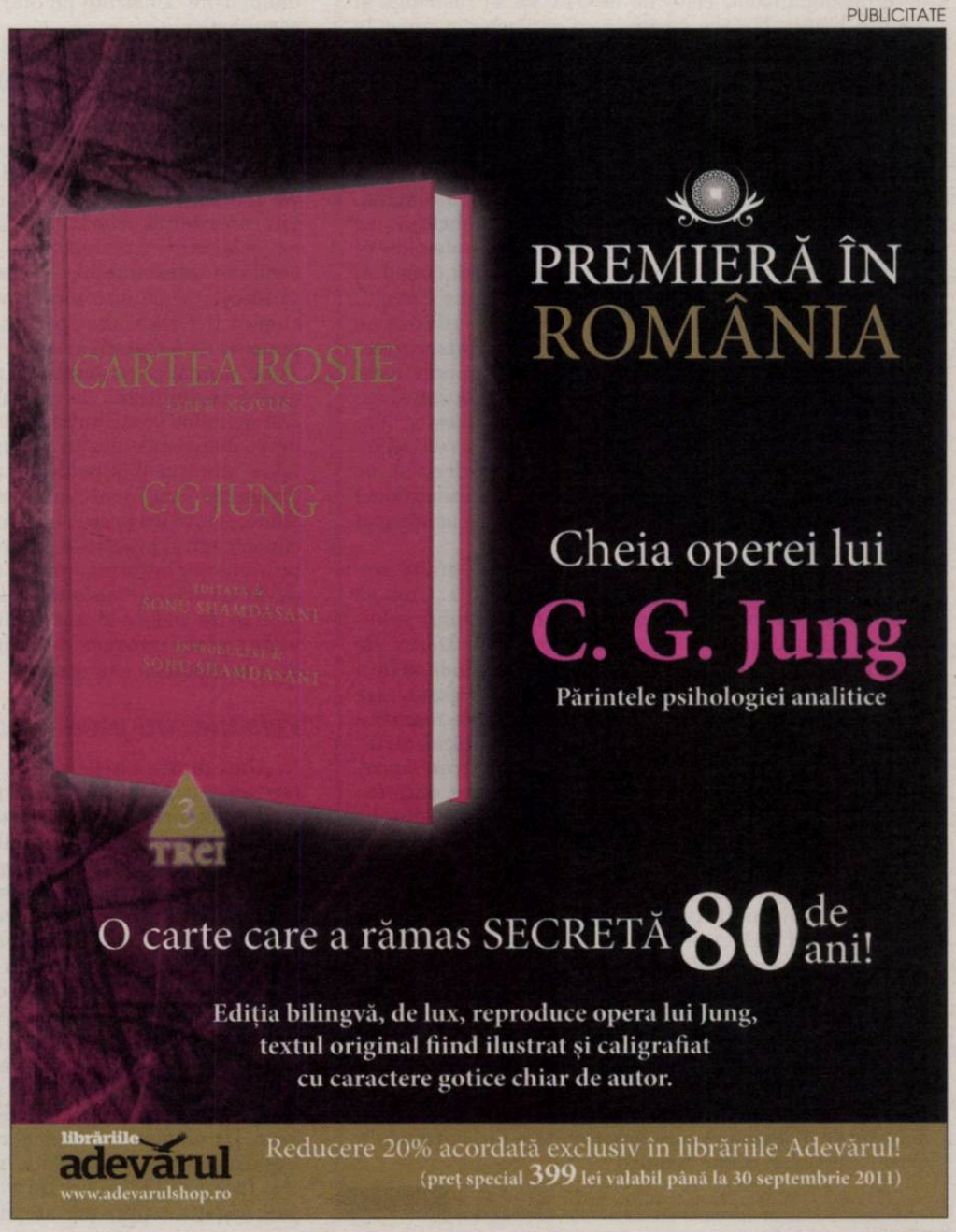

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

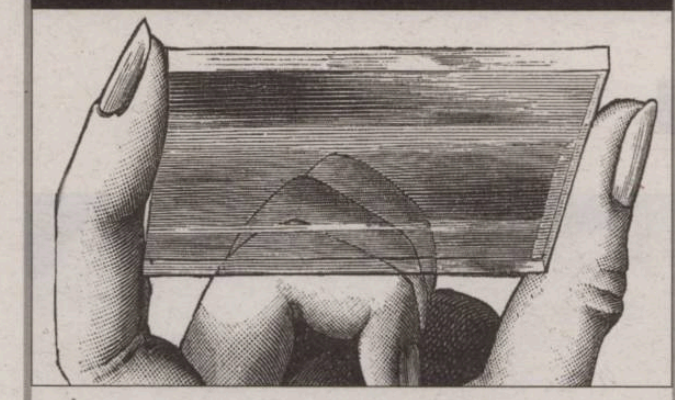

Limba strîmbă a televiziunilor

Indiscutabil, printre lucrurile bune pe care le face Consiliul Naţional al Audiovizualului se numără colaborarea cu Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“ pentru „monitorizarea privind calitatea limbii române la posturile de radio şi de televiziune“ şi publicarea periodică a unui raport realizat în urma acestei monitorizări. Aşa cum scriam şi altă dată, vorbim de o lăudabilă acţiune care vizează sănătatea limbii române, avînd în vedere că televiziunile au o forţă foarte mare de persuasiune şi de impunere a eventualelor abateri în conştiinţa publicului. Iar de sănătatea limbii române ţine şi sănătatea intelectuală a indivizilor care trăiesc în ţara aceasta.

Zilele trecute, Consiliul Naţional al Audiovizualului a dat publicităţii un nou raport de monitorizare realizat de un grup de cercetători de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“. Din păcate, greşelile continuă să fie multe şi grave.

În concluziile pe care le trag, lingviştii observă că posturile care propagă cele mai multe greşeli de limbă sînt OTV, Kanal D şi 10 TV. În fine, era de aşteptat ca lipsa de profesionalism a celor de la OTV să se răsfrîngă şi asupra limbii. Nu e o surpriză că se vorbeşte prost la OTV, aşa cum nu surprinde pe nimeni că în mahalale găseşti destui oameni agramaţi. Kanal D se adresează şi el gospodinei de periferie, iar 10 TV e un post de televiziune încropit şi care practic nu există în peisajul audiovizualului românesc (nici ca audienţă, nici ca brand).

Mai grav e că şi la posturile care se pretind serioase sau la canalele publice se vorbeşte prost limba română. Acestea au un plus de autoritate în faţa publicului, iar dacă auzi „mai *vroiaţi* să...“ sau „nivelul de colectare *al* taxelor“ din gura unui moderator al serioasei emisiuni *Ediţie specială* de la TVR 1 înseamnă că aşa e corect... Tot la TVR 1, prezentatorul emisiunii *Interes general* ne învaţă că forma corectă a numeralului este „optisprezece“ sau că mai-mult-ca-perfectul verbului „a propune“ este, pentru persoana întîi plural, „propusesem“ („primul subiect pe care ne *propusesem* noi să-l abordăm“). Moderatorul emisiunii *Prim plan* ne anunţă că „*vroia* să bifeze şi el restanţa aceea“ şi nu face altceva decît să ne umple de respect. Acelaşi respect merită şi prezentatorul de ştiri sportive care ne spune „s-ar putea ca asistentul *să aibe* dreptate“.

Ce să mai vorbim de faptul că nepermis de multe greşeli de limbă sînt şi la canalul TVR Cultural!... Cum să ai pretenţia să creşti nivelul de cultură în rîndul publicului, cînd moderezi emisiunea *Controversele istoriei* (de la TVR Cultural) şi vorbeşti mai rău decît un individ fără studii? Cîteva exemple: „mai e şi chestiunea aceasta, *care* trebuie s-o luăm în calcul“, „ocazia unor ample manifestări şi demonstraţii de forţă *ai* noilor stăpîni ai ţării“, „prin intermediul unei campanii [...], în care *erau angrenate* întreaga presă, inclusiv revistele ştiinţifice, dacă era vorba...“, „nu *mai* le separăm, cum a fost cazul din ’55 pînă la începutul anilor ’60“, „numărul la care *vroiam* s-ajung eu“. De altfel, emisiunea *Controversele istoriei* este „vedetă“ în monitorizarea pentru TVR Cultural, realizată de cercetătorii Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“. Greşelile apar şi în discursurile moderatoarei, şi în textele spuse din *off*, în timpul materialelor filmate („a miniştrilor de Externe *a* celor trei mari puteri“, „*ultimile* portofolii“). Oare istoria, care ne învaţă să nu repetăm greşelile trecutului, să nu fie deloc sensibilă şi la greşelile de limbă? Altfel, la TVR Cultural mai poţi auzi că „editor“ se pronunţă „edítor“ şi nu „editór“, iar „curatorul“ se pronunţă „curátorul“ (de parcă ar fi vorba de o persoană care face curat) şi nu „curatórul“. Curat Cultural, coane Fănică!

Florin SPĂTARU

Femeile şi Wikipedia

Wikipedia e webenciclopedia care devine de multe ori referinţa supremă în domeniul digital şi lasă în subteranele spaţiului virtual dicţionare şi enciclopedii de renume. Succesul a fost determinat de posibilitatea ca oricine să poată edita un articol. Teoretic, acest spaţiu democratic ar trebui să aibă un număr relativ egal de contribuitori de gen masculin sau de gen feminin. Se dovedeşte că nu e chiar aşa, prilej pentru *The New York Times* să lanseze o dezbatere în jurul acestei idei. Totul pornind de la un sondaj realizat de Wikipedia în 2010; acesta relevă faptul că, la capitolul contribuitori, bărbaţii sînt predominanţi.

Cei nouă invitaţi încearcă să răspundă la întrebarea „De ce sînt atît de puţine femei ce scriu articole în Wikipedia?“. Unul dintre ei încearcă să răspundă pornind de la o analiză comparativă cu alcătuirea unei alte enciclopedii, *Britannica*. Ca volum de informaţie, Wikipedia este net superioară,

Lumea „calculatoriştilor“ pare să fie destul de misogină.

dar în ceea ce priveşte reprezentarea figurilor feminine se remarcă evidente lacune. De vină ar putea fi valorile împărtăşite de comunităţile de discuţie dintre contribuitori, cultura predominată de un elitism al hacker-ilor şi uşurinţa cu care misoginii sau trolii (paraziţii Internetului) se pot infiltra în dialogurile demarate pe marginea fiecărui articol.

Războaiele wikipediene

Intrînd în culisele editării articolelor de pe Wikipedia, descoperim adevărate războaie în jurul articolelor ce vor fi publicate. Fiecare încearcă să taie din contribuţia celorlalţi şi, în locul unei colaborări fructuoase, se ajunge la conflicte interminabile. Acest lucru se întîlneşte şi pe alte platforme online, cum ar fi Flickr (site specializat în expunerea de fotografii artistice) sau YouTube, numai că pe aceste platforme nu există posibilitatea de a anula parţial sau complet contribuţia cuiva. Există deci o disparitate destul de supărătoare între intenţia Wikipedia de a pune la dispoziţie lumii toate cunoştinţele posibile printr-un proces de construire a cunoaşterii şi practicile propriu-zise de pe această platformă, unde anumite adevăruri trebuie apărate contra altor puncte de vedere şi unde anumite cuvinte trebuie protejate de dorinţa altora de a le modifica sau şterge.

Femeile sînt prea timide

Unii dintre participanţii la dezbatere au subliniat că prezenţa deficitară a femeilor printre contribuitorii de la Wikipedia este un simptom al lipsei femeilor din domeniile tehnologiei, incluzînd lumea calculatoarelor. Deşi „calculatoarele“ iniţiale erau femeile, angajate cu salarii mici în diferite compartimente ale statului şi pentru a realiza calcule pe toată durata celui de-Al Doilea Război Mondial, iar amiralul Grace Hopper a inventat programarea în perioada de după război, există în continuare percepţia că bărbaţii sînt mult mai pricepuţi în ceea ce priveşte tehnologia. Un alt element-cheie îl reprezintă lipsa încrederii în propriile puteri. Acest factor inhibitor are un evident impact negativ asupra dorinţei de a comunica propria opinie lumii sau de a începe o afacere, spre exemplu. Femeile alcătuiesc aproape jumătate din studenţii de la MIT, ceea ce este o ameliorare considerabilă în comparaţie cu situaţia de acum cîteva decenii, dar foarte puţine dintre ele ajung să predea în domeniul IT, iar numărul celor care primesc investiţii pentru a demara firme de software e şi mai mic. Lumea „calculatoriştilor“ pare să fie destul de misogină, iar filmul *Reţeaua socială* indică această realitate. Cu excepţia unei femei-intern, femeile nu sînt invitate să participe la start-up-ul Facebook. La una dintre întîlniri, personajul care îl interpretează pe Zuckerberg îi numeşte în anumite posturi de conducere pe prietenii săi. Cînd una dintre cele două femei, care participau la şedinţă, întreabă ce ar putea face, acesta îi răspunde cu un „nimic“ sec.

Pentru aceşti doi participanţi la dezbatere, soluţia constă într-o implicare mai activă din partea femeilor în domeniul tehnologiei şi în alocarea de fonduri pentru crearea de firme în domeniul software conduse de femei.

Stiluri de comunicare diferite

Susan C. Herring predă lingvistică la Universitatea Indiana şi a publicat mai multe studii ce analizează modul de comunicare în comunităţile online. Pentru ea nu e o surpriză faptul că 87% dintre cei care contribuie cu articole pentru Wikipedia sînt bărbaţi, avînd în vedere faptul că mai multe dintre studiile realizate de ea s-au concentrat pe dinamica sexelor din comunicarea online din ultimii 20 de ani. Rezultatele unui studiu realizat de aceasta în 1992 reflectă situaţia actuală. Studiul respectiv voia să afle motivele pentru care femeile participau atît de rar la discuţiile online dintre lingviştii abonaţi la o listă. În acest domeniu, mai mult de 50% dintre doctoranzi sînt femei, iar femeile alcătuiau aproximativ 40 dintre cei care se înscriseseră pe lista analizată. Faptul că ele contribuiau cu mai puţin de 15% din cuantumul total al discuţiilor, chiar şi cînd subiectul era de ordin general, ducea cu gîndul la o anomalie. Şi atunci, la fel ca acum, se sublinia constant inerenta natură democratică a comunicării online.

Sondajul de atunci se adresa tuturor celor care participau la discuţii şi respondenţii trebuiau să expună motivele pentru care nu scriau mesaje. Cercetătoarea credea că sînt mai multe motive care pot genera un asemenea comportament: femeile erau prea ocupate, mai puţin interesate decît bărbaţii de subiectele de discuţie sau erau intimidate de tonul discuţiilor, care era de cele mai multe ori agresiv. Mai puţine femei decît bărbaţi au spus că erau prea ocupate şi mult mai puţine femei decît bărbaţi au spus că nu erau interesate de subiectele discutate. Şi bărbaţii, şi femeile au declarat că motivul pentru care nu participă la discuţii este tonul pe care se poartă acestea. Tonul negativ a fost menţionat mai ales de către femei şi pe cele mai multe le-a făcut chiar să se dezaboneze de la lista respectivă, iar pe o participantă a instigat-o chiar să renunţe de tot la domeniul lingvisticii.

Wikipedia conţine acelaşi ton agresiv. Pe paginile de discuţii, contribuţia unui editor este adesea combătută, şi unii contribuitori folosesc un limbaj nepoliticos şi înveninat. Un asemenea climat le intimidează pe femei.

Un alt motiv ar fi că Wikipedia se axează pe ştiinţă şi e un stereotip împămîntenit credinţa că bărbaţii cunosc mai multe „fapte obiective“, în timp ce femeile se împacă foarte bine cu cei din jur. Acest stereotip a fost disecat într-un alt studiu prin care se demonstrează că pe forumurile academice din mediul online femeile publică mesaje mai concentrate pe fapte decît bărbaţii. Totuşi, bărbaţii îşi prezintă opiniile ca fiind fapte, în timp ce femeile îşi alcătuiesc mesajele ca sugestii, propuneri sau alte variaţiuni. Cu alte cuvinte, diferenţa apare la nivelul stilurilor de comunicare, şi nu al informaţiei prezentate. Wikipedia preferă în schimb un stil neutru, ce exclude stilul feminin.

Wikipedia este un domeniu public şi, în mod tradiţional, bărbaţii au dominat acest spaţiu, fie că vorbim de religie, politică sau internet. Unor femei le lipseşte încrederea în sine şi astfel nu-şi asumă rolul de contribuitor Wikipedia. Cu toate acestea, femeile sînt foarte active în blogosferă şi pe reţelele de socializare. Nu e deloc uimitor un asemenea lucru, pentru că aceste platforme au o funcţionalitate ce-i lipseşte Wikipediei: posibilitatea de a controla comunicarea. Bloggerii pot şterge comentariile nedorite sau pot renunţa de tot la această opţiune. Conceptul de „grădină îngrădită“, pe care se bazează Facebook, le permite femeilor sau bărbaţilor să aleagă cine poate citi/contribui. Toţi cei care jignesc sau deranjează pot fi eliminaţi. Pe această platformă, ca nicăieri pînă acum, femeile schimbă informaţii, socializează şi se susţin reciproc.

Pe lîngă multe alte inconveniente, Wikipedia dovedeşte că nu este complet adaptată pentru a primi şi susţine contribuitori de calitate, dar cu un stil de comunicare diferit. Poate că Wikipedia va învăţa să vorbească puţin limba Facebook, pentru a uşura accesul femeilor la statutul de contribuitor.

***Florin Spătaru** este filolog şi lucrează în marketing online.*

Iaromira POPOVICI

La Cetate, la festival

Anul acesta am ajuns, şi eu, la a doua ediţie a Festivalului Degustătorilor de Film şi Artă Culinară (FDAC) ce a avut loc în Portul Cultural Cetate între 18 şi 27 august. Filme şi mîncăruri din zece ţări prin care trece Dunărea (Germania, România, Ucraina, Bulgaria, Serbia, Republica Moldova, Slovacia, Ungaria, Austria, Croaţia) au putut fi savurate şi dezbătute în zece zile la Mircea Dinescu, la Cetate. A fost o experienţă altfel decît cele... standard de la alte festivaluri de film.

© I. Popovici

O Oltenie negustorească şi mitologică

Zona în care se desfăşura festivalul mi-era aproape complet necunoscută şi, recunosc, aveam prejudecăţi în ceea ce o priveşte: Oltenia, judeţul Dolj, sudul ţării – sărăcie şi nimic de vizitat... Mai fusesem de vreo două ori la Calafat, la nişte rude, şi mi se părea un oraş despre care nu se poate spune nimic. Mai interesant părea drumul ce ducea spre el, care, printre altele, trecea prin Radovan, un sat faimos prin povestea tinerei care s-a spînzurat acolo, acum 60 de ani, şi a cărei fantomă se zice că bîntuie încă locul (Mireasa din Radovan...). Şi, în aproape acelaşi spirit, Maglavitul lui Petrache Lupu, cel care l-a văzut pe Dumnezeu, şi al minunilor sale, unde se înalţă, azi, falnică mînăstirea care înţeleg că a fost sponsorizată de Gigi Becali, a cărei turlă interminabilă, cu cruce albastră, se înalţă spre ceruri...

Şi totuşi, repet, în ciuda prejudecăţilor tipice ale turistului mediu şi nu destul de iniţiat legate de Oltenia (care nu-i nici Ardeal, nici Banat...), Calafatul nu mi s-a părut de astă dată total lipsit de interes: există zone cu case vechi, o biserică grecească tot veche, portul de acolo îşi are farmecul său... De asemenea, aflu despre oraş că în secolele XV-XVI devine punctul de tranzit cel mai important pentru comerţul Ţării Româneşti cu Peninsula Balcanică. Aşezat chiar la graniţa cu bulgarii, primul oraş care îi corespunde este legendarul Vidin (spre care se construieşte acum un pod).

Locul cu adevărat paradisiac este, însă, Portul Cetate. „Domeniul" lui Dinescu, situat chiar pe malul Dunării, unde, pe vremuri, era o Gară fluvială (aşa se numeşte sala în care acum se proiectează filmele) de unde porneau transporturile de cereale pe Dunăre e, într-adevăr, o descoperire. Apa, combinată cu pădurea de alături, pe fundalul clădirilor de secol XIX, cred, par să fie potriveala perfectă.

Constantin Fugaşin, directorul festivalului, din prima zi în care am sosit (a opta de filme) tot insista, în dialogurile cu invitaţii, să vedem apusul pe Dunăre. Deşi la început mi s-a părut doar un loc poetic comun, am stat să-l văd într-o după-amiază. A fost un spectacol mai... tare decît multe filme, care merită indiscutabil repetat.

Atmosferă şi opinii

Cînd am poposit la Festivalul propriu-zis, spre ora prînzului, în ziua a opta, oameni de toate felurile, ziarişti, cineaşti, turişti întîmplători mişunau liberi printre clădiri, copaci şi mese. Alături de puii de cîini posibil ciobăneşti ce stăteau tolăniţi vădit lipsiţi de griji printre ei. Convieţuind paradoxal paşnic cu viespile care dădeau ture pe acolo, în căutare de ceva dulce (dar care nu au făcut victime). Un domn cu barbă mi-a făcut o dare de seamă, rapidă, dar cuprinzătoare, a filmelor şi evenimentelor care se derulaseră pînă atunci. De la **Maşa Dinescu** am aflat cum şi unde se poate înota în Dunăre. Şi tot din vorbă în vorbă am înţeles că nu există, încă, cel puţin, o şalupă care să facă croaziere pe Dunăre pentru turiştii interesaţi.

În privinţa filmelor prezentate, am înţeles că anul acesta s-a mers pe linia... Dunării. Iar filmele alese au fost şi foarte recente, şi foarte vechi (filmul mut *Omul de aur,* regizat de Alexander Korda în 1919, după romanul lui Jókai Mór din 1872, de pildă; sau documentarul *Dunărea de la Pădurea neagră la Marea neagră,* regizat de Hans Kubis, în 1929, filmat într-o excursie cu vaporul pe Dunăre). Şi documentare, şi scurtmetraje, şi lungmetraje de ficţiune.

Criteriile de selecţie? „Avem mai multe criterii după care am selecţionat filmele: cel de bază este ca acestea să provină din ţările prin care trece Dunărea (am invitat şi Moldova, deşi aceasta are doar 600 de metri de mal de Dunăre). În al doilea rînd, am vrut ca din fiecare ţară să avem şi filme de arhivă, şi filme foarte noi, 2010-2011." – spune Constantin Fugaşin.

În fiecare zi au fost trei proiecţii: ori trei lungmetraje, ori două lungmetraje şi un calup de scurtmetraje. Pauzele dintre filme erau, în general de masă şi... socializare. Poate tocmai de aceea **Dan Făinaru,** critic la revista *Screen* din Israel, spune despre festival că a fost un... „pîrîu de filme, şi nu un torent". El consideră că „FDAC e un festival care îşi mai caută încă drumul, care nu s-a decis ce vrea să facă şi cum vrea să facă. Mîncarea o face fără îndoială bună. Nu sînt sigur că «festival» e cuvîntul potrivit aici. Un festival pretinde să arate numai noutăţi şi să le amestece cu celebrităţi, ca să aibă lumea ce să scrie... FDAC trebuie să-şi stabilească o ţintă bine definită. Ar putea să se facă aici tabere de vară pentru studenţi care să facă filme, pe care apoi să le arate în timpul festivalului."

Mîncarea a fost fără pată, de fiecare dată.

Nu că nu ar fi fost filme bune în festival, în opinia domnului Făinaru şi a soţiei sale, Edna, şi ea critic de film. Doar că selecţia a fost inegală. „Au rulat filme interesante, precum *Proiectul Frankenstein* (2010, r. Kornél Mundruczó). Un film complex care poate ar fi trebuit să fie pregătit mai mult pentru un public venit mai curînd să se distreze. Filmul vorbeşte într-o anumită măsură şi despre ce încerca să transmită *Aurora* lui Cristi Puiu: în fiecare dintre noi există un crimi-

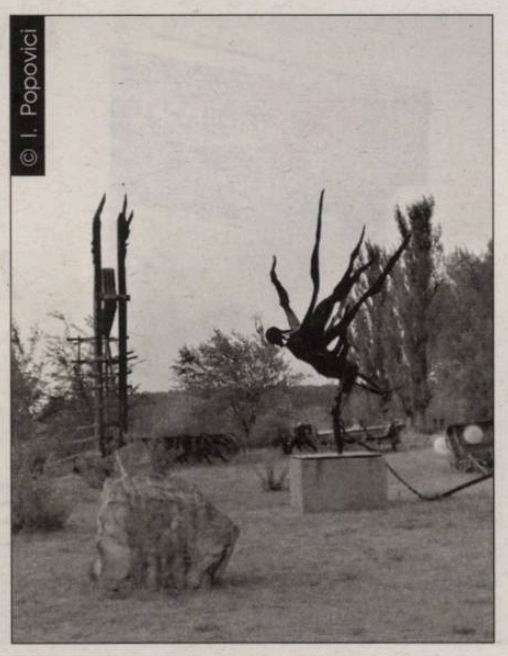
© I. Popovici

nal potenţial de care nici măcar nu ne dăm seama: Şi – există o anumită răspundere a părinţilor în legătură cu ce fac copiii lor... Un alt film valoros este cel sîrbesc, *Promisiune solemnă* (*Besa,* 2010, r. Srdjan Karanovici): interesant mai ales în ce priveşte relaţiile dintre sîrbi şi musulmani. A arătat respect faţă de musulmani, care în general sînt prezentaţi doar ca personaje folclorice, ceva între curios şi caraghios..."

Constantin Fugaşin vorbeşte despre „un film ucrainean, *Bucuria mea* (2010, r. Sergei Loznitsa), foarte deprimant ca mesaj, dar avînd mari calităţi artistice. De asemenea, Republica Moldova a avut cîteva remarcabile scurtmetraje de animaţie în regia lui Dumitru Voloşin, printre care *Ţiganul şi moartea* (2011). Şi *Plictis şi inspiraţie* al lui Igor Cobileanski (2007). *Patul lui Procust* (2002, r. Sergiu Prodan, Viorica Meşină) e un film bine făcut, cu un regizor din Republica Moldova şi cu distribuţie mixtă, avînd-o pe Maia Morgenstern în rolul doamnei T. A avut premiera aici.

Singurul film care a avut legătură cu gastronomia a fost *Cooking Story* (2009, regia Péter Kerekes) – un documentar slovac. Regizorul a reuşit să intervieveze bucătari de-ai lui Hitler, bucătari evrei, ruşi, care hrăneau soldaţii sovietici, bucătari care au participat la Războiul din Afganistan, alţii din timpul Revoluţiei maghiare din '56, al invaziei din '68 în Cehoslovacia. Ideea era să reconstituie momente importante ale istoriei prin ochii bucătarilor. A şi reuşit să-i aducă în acelaşi loc pe cei care fuseseră inamici acum 50 de ani."

Păreri personale şi bucate

În ce mă priveşte, m-au interesat mai curînd filmele vechi, de arhivă: nu sînt multe locuri în care le poţi vedea, şi FDAC s-ar putea diferenţia de alte festivaluri şi prin asemenea proiecţii. Mi-a plăcut filmul lui Korda *(Omul de aur),* prin fineţea morală a conflictelor şi expresivitatea exagerată, aproape tragică a actorilor. De asemenea, *Exodul de pe Dunăre* (1998, r. Péter Forgács) care la prima vedere ar putea părea plicticos, dar e înduioşător prin naivitatea îmbinată cu veridicitatea frustă a imaginilor. Precum şi documentarul slovac *Iubiri oarbe* (2008, r. Juraj Lehotski), despre poveştile de iubire ale nevăzătorilor – tratate echilibrat, fără a cădea în melodramă, şi tocmai de aceea mai convingătoare. Dintre filmele artistice nu le-am văzut pe toate: cel ucrainean *(Bucuria mea)* mă marcase cînd îl văzusem, mai demult; dintre celelalte, un film normal mi s-a părut ultimul, din ziua Austriei, *Peşte mic* (2009, r. Marco Antoniazzi).

În ce priveşte mîncarea, aceasta a fost fără pată, de fiecare dată: nu numai că era foarte gustoasă, ci era şi prezentată spectaculos. Maestru de ceremonii a fost Mircea Groza, administator de hoteluri şi restaurante în Zalău, şi bucătar pasionat în timpul liber. Şi nu orice fel de bucătar: ci unul de *slow food,* urmărind reluarea vechilor reţete ţărăneşti; şi, de asemenea, unul cult şi... istoric. Pasiunea cea mai serioasă a dlui Groza, locuitor, ce-i drept, în apropierea castrului de la Porolissum, se dovedesc a fi... romanii şi bucătăria lor: „Studiez bucătăria Imperiului Roman de vreo cinci-şase ani cu prietenii noştri de la Muzeul din Zalău. Am început să adun şi reţete, şi cărţi pe tema asta. Una dintre ele este *De re coquinaria* a lui Apicius. Am gătit în jur de 50-60 de reţete din cele 300 pe care le am fişate şi le studiez. Multe ingrediente nu le găsim, nu sînt traduse, probabil sînt unele care nu mai există. Dar în castrul roman de la Porolissum e un mare şantier arheologic şi sînt bine delimitate încăperile de acolo. În zona bucătăriei şi a tabernei (crîşma din perioada respectivă) sînt aproape delimitate geometric straturi din diferite soiuri de mentă, de sovîrv, de busuiocul cerbului, cimbru, cimbrişor... Nu-mi explic de ce sînt atîtea soiuri de mentă, şapte soiuri de mentă pe o zonă atît de mică, şi care înfloresc în perioade diferite, au gusturi diferite, dacă nu ar fi fost cîndva o grădină...

Într-o seară ne-am dus cu nişte prieteni. Era clar că erau soiuri diferite de mentă. Am făcut poze. Acasă ne-am dat seama, după o zi-două, că toate erau mentă. Încet-încet studiem, scriem, experimentăm. Nu mi-e frică să le folosesc".

În orice caz, mîncărurile prezentate de dumnealui (şi de ajutorul său mustăcios şi falnic, un domn care, de fapt, lucrează în administraţie) au fost gustoase fără a fi grele, deşi ar fi putut părea astfel la prima vedere, ele conţinînd: varză, fasole, gîscă, tăiţei, dar şi linte, praz, toate meşteşugit îmbinate...

Toate bune şi frumoase, dacă nu perfecte, măcar fermecătoare... Mai rămîne de pus o ultimă întrebare: Cui se adresează acest interesant, dar inegal festival? Cu siguranţă invitaţilor – cineaşti, ziarişti, oameni de cultură (dacă putem folosi această sintagmă...). Mai puţin publicului larg, din localităţile din jur, sau turiştilor (atîţia cîţi se pot nimeri în zonă). Asta din cauza spaţiului insuficient, dar şi pentru că, încă, Festivalul nu a fost astfel gîndit. Poate pe viitor...

DESPRE COLIZIUNI OCAZIONALE SAU IMINENTE ÎNTRE URMAŞII CELOR FERICIŢI ŞI UN NOR DE FUM, DESPRE SECOLE ŞI MILENII MENTALE

■ Sînt deopotrivă fascinat şi înspăimîntat de documentarele de pe Discovery în care cohorte de savanţi vorbesc despre coliziuni ocazionale sau iminente între galaxii, despre fuziuni ale găurilor negre, despre explozii şi implozii ale planetelor, condimentînd toate aceste teorii cu expresii precum „război epic între corpuri cereşti", „cimitir cosmic", „universul ca rezultat al distrugerii şi dezordinii" etc., încît acum, că totuşi apuc să scriu toate astea, iar voi le şi citiţi, mi se pare de-a dreptul un miracol. Unul cosmic. (**M. C.**)

■ Comunitatea psihiatrică şi-a cerut scuze şi şi-a pus multă cenuşă în cap pentru lobotomizările euforice din prima jumătate a secolului trecut, care au omorît, cu proastă ştiinţă, mulţi pacienţi. Puţină lume ştie însă că întemeietorul metodei, doctorul Egas Moriz, a primit în 1949 Premiul Nobel pentru medicină, distincţie care nu i s-a retras niciodată, în ciuda denunţării uneia dintre cele mai grave şi mai crude metode de tratament şi a cererilor repetate adresate Comitetului Nobel de urmaşii celor asasinaţi. Şi se mai miră unii de bizareria Nobelurilor literare! (**S. S.**)

■ Maria del Rosario Cayetana Alfonsa Victoria Eugenia

Cu ochii-n 3,14

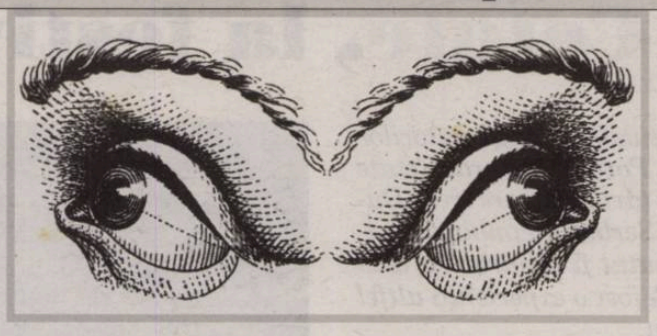

Francisca Fitz-James Stuart y de Silva (cunoscută, pe scurt, drept Ducesa de Alba) s-a căsătorit, la cei 85 de ani ai săi, cu un tînăr de doar 61 de ani. Primii doi soţi ai ducesei, Pedro Luis Martinez de Irujo y Artazcoz, fiul Ducelui de Sotomayor, şi Jesus Aguirre y Ortiz de Zarate, preot iezuit, au murit amîndoi, unul la sfîrşitul anilor '70, celălalt în deceniul trecut. De data aceasta, mirii au toate şansele să trăiască fericiţi pînă la adînci bătrîneţi. (**M. C.**)

■ Nemulţumit de rezultatele recentelor alegeri din Colegiul 6 Neamţ, Octavian Duminică, primarul comunei Trifeşti (de care aparţine satul Miron Costin) îşi varsă năduful: „Miron Costin m-a tras înapoi uluitor. Acolo, cînd trece o maşină, este un nor de fum şi din cauza asta oamenii sînt foarte nemulţumiţi. Am luat mai puţine voturi pentru că există necesitatea asfaltării în Miron Costin". Cică nişte cronicari duceau lipsă de asfalt... (**D. S.**)

■ Conform unor calcule făcute de *The Economist,* dacă se păstrează rata natalităţii de acum, populaţia României ar urma să dispară complet cam prin anul 3200. Cauza? Se nasc tot mai puţine fete şi, prin urmare, nu se va mai putea asigura, în timp, reproducerea populaţiei. (Cam în aceeaşi perioadă se vor stinge populaţiile Spaniei şi Austriei – sîntem în bună companie!) În această ordine de idei, secole şi milenii, vi se (mai) pare important ce-au spus aseară pe la televiziuni Băsescu, Ponta, Antonescu & Co. despre salvarea ţării? (**M. V.**)

■ Un triumf personal, deşi teribil de amar, e textul publicat de artistul şi disidentul chinez Ai Weiwei în *Newsweek* („The City: Beijing"). Aş vrea ca, citindu-l, nimeni să nu mai îndrăznească vreodată să laude meritele Chinei comuniste. Un fragment: „Dacă ne amintim ce scrie Kafka despre Castelul lui, înţelegem cît de cît despre ce e vorba. Oraşele sînt, de fapt, nişte stări mentale. Beijing e un coşmar. Un coşmar permanent". (**L. V.**)

DESPRE O ÎNTREBARE ÎN PERMANENTĂ MIŞCARE, DESPRE UN RĂSPUNS CU FRANJURI LUNGI, DESPRE O SPLENDOARE DE ZERO, ÎNDEOBŞTE COPIL

■ O întrebare retorică simpatică de pe un forum britanic unde discuţiile s-au încins: *„When will the anti-complainers stop complaining about the complainers?!"*. Se-nţelege că user-ul ăsta era un meta-*complainer!* (**M. C.**)

■ Nimic nu mi s-a părut mai expresiv la nunta care a răscolit teleRomânia ca exorbitantele cefe ale bodyguarzilor în permanentă mişcare. (**R. C.**)

■ Oare ce se-ntîmplă dacă arunci într-un blender cîţiva pumni de licurici? Aştept, fireşte, un răspuns poetic. (**M. C.**)

■ Maeda Corporation, o companie japoneză de construcţii (care a făcut, printre altele, aeroportul din Hong Kong), le-a cerut angajaţilor să adopte o uniformă... capilară. Cei 2700 de salariaţi vor trebui să aibă aceeaşi freză: bărbaţii păr scurt pe gît şi tîmple, iar femeile tunsoare „Bob" cu franjuri lungi. Scopul? Menajarea centralelor nucleare. Maeda Corporation a ascultat recomandările guvernului, care îşi sfătuia cetăţenii şi întreprinderile să reducă consumul de energie după ce centrala de la Fukushima a fost distrusă de tsunami. Oare, dacă noi ne-am tunde toţi la zero, am reuşi să scoatem măcar puţin!) ţara din criză? (**A. M. S.**)

■ Nume de străzi bucureştene: Parfumului, Armoniei, Calităţii. Aparent, o splendoare de oraş! Totuşi prefer strada Speranţei... la parter şi fără gropi. (**A. P.**)

■ La proba de matematică a examenului de bacalaureat, mulţi elevi au predat foaia goală. Într-un fel, e mai bine aşa. Decît să greşeşti vreo ecuaţie, mai bine nici nu te mai apuci s-o rezolvi. Zece pentru atitudine, zero pentru competenţă, media iese bine. (**M. M.**)

■ Ce s-a mai inventat la mare: o omidă fosforescentă – alcătuită din trei bile plăcut-ţepoase din plastic colorat diferit. Omida se aprinde dacă o loveşti de ceva sau o zgudui puţin. Violenţa destinatarului, îndeobşte copil, e presupusă. Omida e drăguţă şi zîmbitoare. (**I. P.**)

DESPRE ÎNDEMNURI ENORME, DESPRE CE S-AR ÎNTÎMPLA ÎN ROMÂNIA CU O ŞTIRE MINORĂ

■ Tot auzind cunoscute îndemnuri şi avertismente difuzate la radio şi televiziune, m-am gîndit ce bine ar suna inversarea lor, măcar din cînd în cînd. Adică să ni se spună: „Consumul excesiv de apă dăunează grav sănătăţii" sau „Consumaţi apă în mod responsabil". Şi bineînţeles: „Beţi cel puţin doi litri de alcool pe zi". (**A. M.**)

■ La Buenos Aires, titlul de campion mondial la tango a fost cucerit de un cuplu columbian. Nici o pereche argentiniană nu a urcat pe podium. E indiscutabil că lumea trece, fie şi în paşi de dans, prin enorme transformări. (**R. C.**)

■ Cică la Bonn s-au introdus automate unde prostituatele îşi pot plăti „parcarea". Adică, dacă fac trotuarul, trebuie să-l şi plătească, iar nişte inspectori vor verifica dacă fetele au bilet de „trotuar". Îmi închipui ce s-ar întîmpla în România cu aşa o măsură. Am văzut odată cum o femeie, reţinută de poliţia din Bucureşti, explica în faţa jurnaliştilor că nu e prostituată, dar că stă pe stradă fiindcă aşteaptă să se întîlnească cu nişte prieteni. Spunea că îşi făcuse extrem de mulţi prieteni în cartier, dispuşi oricînd s-o ajute cu bani, lucru pentru care ea le era recunoscătoare. (**A. M.**)

■ „Facebook vă pregăteşte ceva" – anunţă o ştire de ziar. Să dau *like?* (**M. M.**)

■ Titlu pe Unimedia.md, cel mai vizitat portal de ştiri din Republica Moldova: „(video) Minoră de 14 ani violată chiar de Ziua Independenţei". Nu-mi dau seama dacă e de bine sau de rău ce se întîmplă de Ziua Independenţei. (**C. G.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

Conţine suplimentul gratuit
DILEMATIX

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VIII** ■ nr. **396** ■ 15-21 septembrie 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8+16+8 pagini ■ 3,99 lei

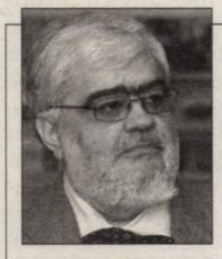

ANDREI PLEŞU
„Viciile unui muzeu inexistent“
pagina 3

CONSTANŢA VINTILĂ-GHIŢULESCU
„Curvia de faţă“
pagina 10

DANIEL DĂIANU
„Statul, finanţa şi criza“
paginile 20-21

Vacanţa s-a terminat

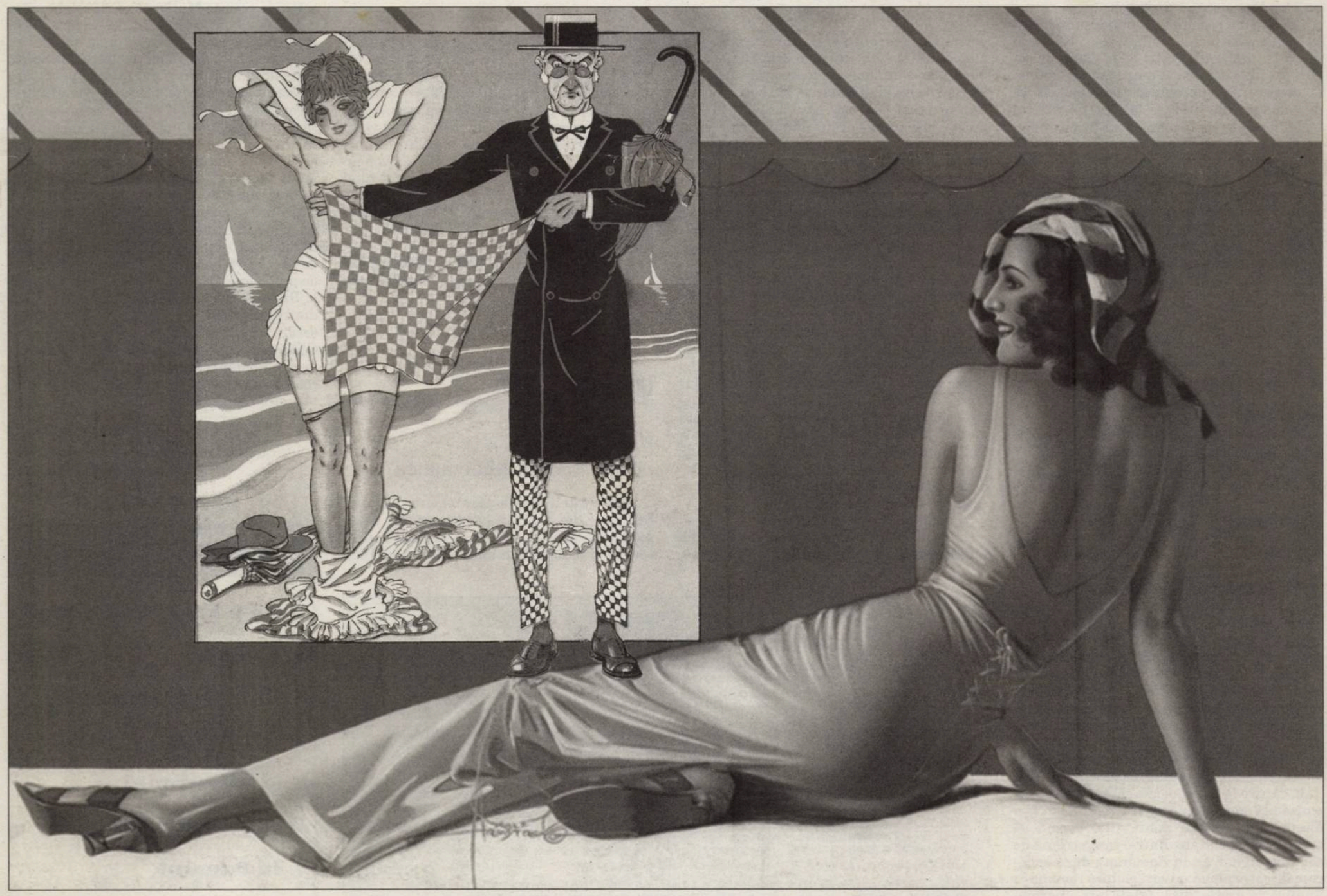

– Unde ţi-ai petrecut vacanţa de vară?
– În Balconia.

(din folclorul şcolarilor)

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

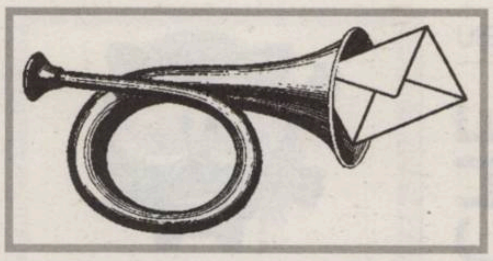

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“ *(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)*

SCRIITORILOR PIERDUŢI

Se mai laudă vreun tînăr că are ca hobby scrisul?

Toată lumea ştie unde se duc scriitorii atunci cînd se duc. În posteritate. Mai exact în antologii, reeditări, manuale, suplimente de ziar, lecturi obligatorii, bileţele de bac, nume de concursuri şcolare ad-hoc şi certificate de botez ridicate pios de părinţi filologi. Unii dintre ei, mai norocoşi, ajung chiar să fie citiţi şi plăcuţi de sute de oameni care nu se vor cunoaşte niciodată între ei.

Dar există un loc – un loc special – al scriitorilor pierduţi, al scriitorilor care n-au scris, al scriitorilor care nici măcar n-au ştiut că sînt scriitori. Al scriitorilor cu un singur cititor: un *follower* pe Twitter, un *like* la status, un *quote* pe forum, un prieten căruia îi povesteşte ce s-a întîmplat, de fapt, azinoapte, mama care îi face amuzată o cafea. Sînt puştii cu care îţi place să stai de vorbă, pe care îi asculţi şi îţi aminteşti exact cum au spus ce au spus, în faţa cărora eşti ROTFL şi OMG. Şi sînt aceiaşi care pufnesc în rîs cînd le spui să încerce să scrie – şi în cel mai bun caz le vei găsi într-o zi, din greşeală, un blog bine ascuns şi părăsit.

Ei sînt cei pe care i-aţi putea cumpăra şi citi cu o satisfacţie voluptuoasă, aşa cum faceţi cu preferaţii voştri formalizaţi de coperţi şi edituri, dacă ei n-ar trăi cu „spaima de literatură“, cu prejudecăţile celor scîrbiţi de comentariile literare lălăite, de filfiitul stelei născute pe firmamentul liricii româneşti la început de frază şi cu ignoranţa absolută a talentului pe care îl posedă. Să le mulţumim profesorilor lor de literatură.

De aceea, vă rog din toată inima mea de cititor: data viitoare cînd întîlniţi un scriitor pierdut luaţi-l pe după umeri, duceţi-l într-un loc unde nu se va rîde de el, cumpăraţi-i o bere, un creion, o hîrtie şi aşteptaţi răbdători. Foile se vor întoarce.

Simina
siminup@yahoo.com

REPLICĂ

Articolul lui Sever Voinescu, „Muzeul şi anti-anticomuniştii“

Comentariu scurt

Ca să încep cu finalul articolului dvs., de bună seamă, nu ideea aparent justă de muzeu al comunismului irită, ci iniţiatorii ei, acei „anticomunişti“ (ghilimelele mele) din cercul guvernamental. Să fim sinceri, dle Voinescu, anticomuniştii atît de determinaţi în ridicarea acestui edificiu, în rîndurile cărora presupun că vă număraţi, sînt cabotinii melodramei politice care, dacă avem (ne)şansa, se va sfîrşi în toamna anului următor.

Împingerea faptelor de natură penală din istoria comunistă, mult prea recentă pentru unii, către o fenomenologie călduţă, dar irresponsabilă se poate numi anticomunism la o discuţie de seminar politic (îmi permit să sper că la o facultate dintr-o ţară străină de comunism, dar nu în România), dar nicidecum de către pionii puterii politice româneşti în anul de graţie 2011, aflaţi într-o permanentă criză identitară. Să condamni crimele într-un Raport Final (implacabil totuşi, de ce „final“, cînd, deşi mult prea tîrziu, cu acest raport s-ar fi putut începe adevăratul proces al comunismului), în timp ce bună parte din

album dilematic Vasile Dorolţi

personalul responsabil de buna funcţionare a maşinăriei diabolice este printre noi şi se bucură în continuare de toate avantajele oferite (şi) de regimul Băsescu. Nu pot să nu mă întreb: totuşi, cum este posibil să deschizi un muzeu al comunismului cînd unii ca Pleşiţă sau Ştefan Koller trec în lumea de dincolo cu pensii uriaşe, trataţi în spitale militare, rîzîndu-ne de multe ori în faţă?

Ce soi de condamnare ne propuneţi, dle Voinescu, prin acest muzeu? Ce model de aducere aminte? Vă gîndiţi că pe culoarele acestui muzeu vor trece foştii tovarăşi de apparatcik, eventual se vor regăsi în pozele de pe pereţi, sau poate vor organiza chiar şi o întîlnire aniversară de 50 de ani?

Îmi permit să cred că în ţara unde nu a existat un proces al comunismului, unde Guvernul Boc limitează prin OUG 62/2010 cuantumul despăgubirilor pentru foştii deţinuţi politici la 10.000 euro, unde Marius Oprea dezgroapă, aproape din proprie iniţiativă, ciolanele celor ucişi de către comunişti, oferind astfel rudelor un soi de alinare tardivă ce nicicum nu se poate numi dreptate, îmi permit să cred, aşadar, că în aceste condiţii un muzeu al comunismului şi-ar aduce sieşi un deserviciu.

Comentariu foarte scurt:

În articolul dvs. luaţi ca reper, în proiectul înfiinţării muzeului comunismului, Memorialul de la Yad Vashem („un muzeu perfect similar“, îl numiţi). Daţi-mi voie să cred că, dacă Hermann Göring sau Adolf Eichmann ar fi murit de moarte naturală, ca cetăţeni onorabili, în vreun apartament cochet din Tel Aviv, primind pînă în ultima zi de viaţă o pensie grasă din partea statului, atunci Muzeul Yad Vashem nu s-ar fi deschis pentru că Israelul ca stat ar fi fost unul total anacronic. Sau modelul său de raportare la propria istorie recentă ar fi fost unul cel puţin original.

Radu VĂDEANU
r_vadeanu@yahoo.com

(IN)ACTUALITĂŢI

Pledoarie pentru Gazeta Matematică

Rezultatele la Bacalaureat, în absenţa fraudelor din anii precedenţi, au fost dezamăgitoare în 2011. Jumătate din elevi nu au reuşit să ia nota 5 la matematică, în ciuda subiectelor uşoare. De altfel, în evaluarea internaţională PISA elevii români ocupă unul dintre ultimele locuri (47 din 65 de ţări).

Explicaţia este simplă: sistemul de învăţămînt a fost subminat după 1990 prin „reforme“ aberante, care au constat în esenţă în scăderea exigenţei, distrugerea coerenţei materiei predate, deplasarea demagogică a accentului de la cunoştinţe la „competenţe“ şi acceptarea tacită a fraudei. S-a sabotat disciplina din unităţile de învăţămînt, renunţarea la uniforme fiind simptomatică în acest sens. A fost tolerată încetăţenirea fenomenului de plăţi informale către cadrele didactice, notele au fost înlocuite cu „calificative“, au fost desfiinţate exemenele de treaptă şi de admitere la facultate, pentru eliminarea oricărei metode de evaluare obiectivă a elevilor. Singurul examen rămas, Bacalaureatul, a devenit tot mai discreditat prin proliferarea situaţiilor în care licee întregi obţineau în mod inexplicabil note maxime. Timp de 21 de ani, părinţilor şi elevilor li s-a inoculat ideea ca învăţarea este demodată şi conformistă, în timp ce copiatul este normal şi echivalent cu un „drept inalienabil“ al elevului. Rezultatul: copiii noştri au devenit nişte mici Pinocchio, ajunşi în Oraşul Copiilor unde vacanţa durează 364 de zile pe an iar şcoala numai o zi, şi în acea zi pauzele sînt de 55 de minute iar orele de 5. Iată însă că acum le-au crescut urechi de măgar!

În mod paradoxal, unul dintre domeniile în care România a fost un exemplu în ultimii 100 de ani este tocmai învăţămîntul matematic gimnazial şi liceal. Din anul 1890 apare lunar, fără întrerupere, *Gazeta Matematică,* cea mai veche şi una dintre cele mai prestigioase publicaţii de educaţie matematică din lume. Gazeta este editată de Societatea de Ştiinţe Matematice cu colaborarea a mii de profesori din întreaga ţară. Prin sprijinul sponsorilor privaţi precum Softwin, a fost realizată digitalizarea întregii colecţii. Din păcate, în ultimii ani rata de penetrare a *Gazetei Matematice* a scăzut. Am oferit la începutul anilor 2000 cîteva abonamente la *Gazeta Matematică* unor copii din mediul rural, dar compania de distribuţie a presei din acea vreme nu le-a livrat niciodată. Principalul motiv al scăderii tirajului este însă strania lipsă de interes a publicului-ţintă. Cîţi dintre părinţii care le oferă odraselor televizor în cameră sau calculator cu jocuri abrutizante s-au gîndit să le cumpere o carte de literatură bună sau, de ce nu, o culegere de probleme? Cîţi dintre tinerii care au picat la Bac au avut abonament la *Gazetă?* Şi cîţi dintre directorii de şcoli se gîndesc în mod serios la reînnodarea tradiţiei succeselor la Olimpiadele Internaţionale de Matematică, la care România repurta înainte de 1990 succese nu mai puţin remarcabile decît la campionatele de gimnastică?

Sergiu MOROIANU
Institutul de Matematică, Bucureşti
sergiu_moroianu@yahoo.com

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● CAP LIMPEDE: Ruxandra MIHĂILĂ ● TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● BRAND MANAGER: Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● DIRECTOR GENERAL ADJUNCT: Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de Adevărul holding

Tiraj 17.100 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Ce e bine cînd e rău?**
- **Înapoi la statul-naţiune?**
- **Atitudinea civică şi altruismul**
- **Neîncrederea la români**
- **Unde plecăm de-acasă?**

DILEMATIX

În căutarea vacanței pierdute

supliment pentru copii editat de Dilema veche

V-aţi făcut temele de vacanţă? Atunci să recapitulăm... În iunie v-am dat o veste tristă: vacanţa de vară dispăruse fără urmă. Primele investigaţii le-am făcut eu însumi, SherlockDile, mare detectiv, spaima coţofenelor, ucigaşul ţînţarilor. O bufniţă bătrînă, pe jumătate oarbă, mi-a spus că ar fi văzut vacanţa, atîrnînd de un copac. „Spînzurată?!", am exclamat eu. Da' de unde! Culegea cireşe şi era să cadă. Apoi, un şoarece respectabil, cu favoriţi, a declarat pe propria-i răspundere că vacanţa ar fi fost răpită de extratereştri. Mi-a arătat urmele lăsate de OZN-ul lor în iarbă – un cerc nu mai mare decît o farfuriuţă de cafea. Am zîmbit. „Şoareci extratereştri, poate vrei să zici!". Vacanţa e prea MARE ca să fie răpită de nişte făpturi atît de mici. Însă şoarecele cu favoriţi împietrise de spaimă, aşa că n-a mai zis nimic. Am vizitat şi o broască grasă care ştia tot ce se întîmplă pe baltă. „Vacanţa nu-i aici!", mi-a spus ea. Erau zvonuri că lîncezea undeva pe plajă, la mare. „A plecat în Caraibe!", m-a informat înţepată o meduză. De cînd începuse vara, la mare, nu venise nici un copil – susţinea ea. Ucisă, răpită sau plecată în concediu de odihnă? Nu mai ştiam ce să cred.

Apoi, am fost la Şcoală. Un dezastru! Toţi copiii erau în bănci şi făceau exerciţii la matematică, în timp ce profesorii puneau note în Catalogul nesfîrşit. M-am uitat la un calendar – 20 iunie. Şcoala ar fi trebuit să fie de mult închisă. Să fie domn director implicat? Nu cred. Mi-a mărturisit că-şi dorea la fel de mult o vacanţă ca şi elevii săi. Cică pisica Mişa ştia mai multe, dar n-am reuşit să o trezesc din somn. Atunci, descurajat, am făcut următorul anunţ: „WANTED! Vacanţa de vară s-a pierdut în spaţiu! Ofer recompensă găsitorului: o vacanţă de vis". Abia atunci aţi intrat voi pe fir. V-aţi transformat cu toţii în detectivi, poliţişti şi agenţi şi fiecare s-a descurcat cum a putut. Nu ştiu exact ce aţi făcut, dar pînă la urmă aţi găsit-o! Dacă n-ar fi fost aşa, n-aş fi putut pleca în vacanţă în Antile. În momentul în care îmi făceam bagajele ştiam deja că vacanţa e bine mersi. Tot în Antile, am primit şi scrisorile voastre despre cum aţi rezolvat acest caz. Pentru că eraţi cu toţii în vacanţă, am decis să schimb recompensa: cele mai bune texte sînt publicate în acest număr al suplimentului. Aşa că aceia dintre voi care nu au reuşit să găsească vacanţă (şi totuşi s-au bucurat de ea) să nu dispere: puteţi învăţa din experienţa celor mai buni detectivi.

Încă o precizare: suplimentul se adresează tot copiilor cu vîrste între 7 şi 14 ani, însă anul acesta am făcut nişte concesii. Bogdan şi Eugen, doi tineri scriitori de talent, care de-a lungul timpului v-au încîntat cu poveştile lor, au trecut într-a IX-a. Deşi nu mai au 14 ani, eu (şi redacţia) am hotărît că ar fi păcat să-i „pierdem", aşa că vor scrie în continuare. Au devenit colaboratori permanenţi.

Acestea fiind spuse, mă grăbesc să-i fac o vizită vacanţei. Mă aşteaptă la un ceai. Ştiţi, acum ea e în vacanţă, pentru că... a început şcoala! (Dilematix)

Răzbunarea cărţilor

Era dimineaţa devreme, soarele abia de-şi întindea razele peste case, iar păsările ciripeau prin teii înfloriţi. Mergeam spre şcoală şi ochii mi-au căzut pe un afiş publicitar, ca acelea făcute pentru sfîrşitul lumii, mari, domnule, mari: S-A FURAT VACANŢA, SE OFERĂ RECOMPENSĂ DIN CHETA ELEVILOR PENTRU ORICE INFORMAŢIE! DONEAZĂ ŞI TU! Ce tîmpenie, m-am gîndit eu, nu mai ştiu ce să inventeze ca să-l sperie pe sărmanul şcolar... şi totuşi, vedeţi voi, teama m-a făcut să bag mîna în buzunar şi să ofer un bănuţ găsitorului.

– Au, uită-te pe unde calci, măi, piciule! Da, tu, ăla de n-ai nici un giga, că de-aia procesezi aşa greu!

Cînd mă uit... ce să văd?! Călcasem pe o carte de informatică. Avea mîini mici, ochelari cu dioptrii mari şi nu avea picioare, dar se mişca foarte uşor pe filele ei. Am scuturat-o puţin de praf, dar cînd am pus-o înapoi, mi-am dat seama că în jurul meu se mişcau, grăbite, o mulţime de cărţi. Toate, dar toate, mergeau la şcoală şi de unele chiar mi-era milă. O carte de biologie avea rochiţa ruptă şi-i săreau literele la fiecare groapă din asfalt. Am vrut s-o ajut, dar şi ea m-a jignit:

– După ce că m-ai chinuit tot anul, acum te prefaci politicos, măi, monocotiledonatule! Las' că vezi tu!

Ajung la şcoală cu cărţile care veneau de peste tot şi urc chinuit scările, cu grijă să nu le calc. Însă cînd am deschis uşa clasei, am încremenit de spaimă: toţi colegii mei stăteau în bănci înţepeniţi, iar cărţile de tehnologie, căci tehnologie aveam prima oră, îi interogau:

– Nici lecţia aceasta n-ai învăţat-o, urecheatule! Era despre materialele din care se face o vioară, chestie de cultură generală...

– Aveam deja două note, de ce s-o mai învăţ?

– Păi, de-asta avem oră, să facem recapitulare generală cu fiecare dintre voi! Nimeni nu scapă, căci vacanţa de vară nu e de găsit!... şi rîsetele cărţilor umplură clasa.

Am fugit disperat, lăsîndu-mi ghiozdanul în clasă, căci cărţile mele rupseseră fermoarul şi începuseră să alerge după mine. Am ieşit în curtea şcolii val-vîrtej, ţipînd în gura mare: „Au furat Vacanţaaaaaaa!". Patru cărţi poliţiste parcă mă aşteptau să ies din şcoală, căci apăruseră din tufişuri, mă apucară de mîini şi de picioare şi mă aruncară într-o maşină cu girofar care plecă de pe loc cu un scîrţîit de roţi.

– Ştii, vei merge direct la puşcărie! Cei care caută vacanţa de vară, acolo ajung. Păcat de tine, puştiule!

– Cărţile, Vacanţa, Corijenţa... am zis eu, zăpăcit.

Privesc cu atenţie cartea care îmi vorbea. Avea un aer trist şi nostalgic, iar pe hăinuţa ei scria „Mihai Eminescu, *Poezii*".

– Dar tu nu poţi fi o carte poliţistă, tu păstrezi între filele tale munca celui mai mare poet ro...

– Sînt o carte poliţistă sub acoperire, spuse ea întrerupîndu-mă şi arătîndu-mi cealaltă copertă a ei. Într-adevăr scria „Agata Christie – *Misterul trenului albastru*".

Am tăcut gîndindu-mă că vacanţa noastră trebuia să vină cu trenul din Franţa. Să fi fost trenul de culoare albastră? Sigur cărţile ştiau cîte ceva. Dar n-am mai apucat să întreb nimic, căci maşina s-a oprit şi, fără prea multe vorbe, Constituţia Cărţilor, Codul Penal şi Drepturile Filelor m-au introdus într-o celulă întunecoasă. Am auzit voci care cereau să fiu eliberat şi altele care vorbeau pe tonuri joase, apoi totul s-a liniştit. Dintr-o celulă alăturată am auzit vocea unei fete care cînta. Avea un ton vesel şi optimist, aşa că atunci cînd vocea a tăcut mi-am permis să o întreb timid cum o cheamă.

– Ţi-aş răspunde, doar că ar dura foarte mult să-ţi spun tot numele meu. Acesta este şi motivul pentru care am ajuns aici.

Povestea ei era că, încercînd să vină în ţară, la graniţă i-a fost cerut paşaportul şi, pentru că avea zeci de nume, autorităţile au reţinut-o pentru cercetări.

Dintr-un difuzor, din perete, o voce a anunţat: „Întrucît domnişoarei de la celula 9 i s-a plătit cauţiunea, aceasta este rugată să-şi împacheteze lucrurile şi să se pregătească pentru a părăsi puşcăria în cinci minute". S-a auzit un bîzîit şi uşa celulei ei s-a deschis. Mi-am apropiat nasul de grilajul rece şi am privit-o: era înaltă, avea o rochie verde ca iarba, ochii albaştri ca marea şi răspîndea în jur parfumul florilor de cîmp. Am ştiut cine era şi totuşi o întrebare îmi venea în minte:

– Cine ţi-a plătit cauţiunea? am întrebat cu glas tare.

– Vezi tu, cărţile nu stăteau degeaba şi, dacă mai întîrziam mult, toţi copiii ar fi devenit olimpici. Cine ar fi putut să-mi plătească cauţiunea? O domnişoară cam ciudată şi nu foarte drăguţă, care nu este prietena mea. O cheamă Corijenţa.Vrei s-o cunoşti?

Deşi ochii îmi ieşiseră probabil prin grilaj de uimire, am preferat să nu răspund. I-am auzit paşii pe coridor. Eram din nou singur şi foarte disperat. Am început să zgudui grilajul şi să ţip:

– Daţi-mi drumul, daţi-mi drumul!

– Imediat, tataie, imediat! Ce ai, ce ţi s-a întîmplat?

Nea Vasile, portarul, mă privea complet nedumerit de pe partea cealaltă a porţii, grăbindu-se să deschidă lacătul.

– Cărţile, Vacanţa, Corijenţa... am zis eu, zăpăcit.

– Cărţile la bibliotecă, vacanţa de pe 17 iunie, tataie, nu acum, iar corijenţa mai pe la toamnă...

Apoi mă privi cu ochii lui mereu atenţi şi spuse:

– Oi avea ecusonul în piept, da' ia du-te tu acasă şi schimbă-te, că noi nu primim elevii în şcoală în papuci şi pijama!

Cristian DIACONU, *clasa a VI-a, Şcoala nr. 12 „Herăstrău", Bucureşti*

Codruţ declară pe propria răspundere că a fost martorul unei agresiuni: a pîndit vacanţa de vară şi a văzut cu ochii lui cum aceasta a fost atacată şi răpită. Apoi, a întocmit lista suspecţilor: vacanţa de iarnă, vacanţa de primăvară şi cartelul weekendurilor. Pînă la urmă, făptaşul s-a dovedit a fi doar un băieţel. Irina crede însă că vacanţa şi-a înscenat răpirea ca să plece... în vacanţă.

O anchetă de vacanță

Ieri, pe la ora prînzului, a fost anunţată o ştire neaşteptată care a făcut mare zarvă. De ce? Pentru că era mai mult decît o ştire, era o crimă în toată regula: dulcea Vacanţă fusese răpită!

Era adevărat... şi asta se întîmplase chiar cu cîteva zile înainte ca Ea să înceapă. Nu se cunoşteau foarte multe detalii despre incident, dar se pare că a fost găsit la locul crimei un bilet de răscumpărare: „Vacanţa este a mea! Dacă vreţi să o mai vedeţi vreodată, ar fi bine să urmaţi instrucţiunile scrise aici! Cer răscumpărare pentru Vacanţă cel mai mare diamant din lume. P.S. Dacă îl aveţi, sunaţi la următorul număr: 021/453.09.09."

ei dragă – Vacanţa, însă a declarat pe ascuns că era geloasă pe ea deoarece îi fura toată gloria! Vara era de părere că ea este faimoasă numai pentru faptul că Domniţa Vacanţă îşi face apariţia pe perioada anotimpului ei. Ea dorea să fie cunoscută pentru acele zile pline de soare şi căldură, pentru frumuseţea florilor şi a holdelor, pentru cît de minunată este în sine.

În timp ce ancheta continua, am primit o informaţie ultra-mega-secretă de la un anonim cum că: actualul iubit ai Vacanţei, Timpul, a răpit-o, fiind gelos pe relaţia de prietenie legată între Vacanţă şi Iepuraşul de Paşte. Aşa că noi, copiii, am hotărît să-i facem Timpului o vizită „surpriză" la domi-

În mai puţin de o oră, Vacanţa a fost găsită la aeroport savurînd un mare cheeseburger de la McDonald's.

În următoarea zi, ancheta a luat amploare. Biletul de răscumpărare a fost analizat de cei mai buni grafologi şi s-au formulat următoarele concluzii: nelegiuitul este o persoană care poate fi linguşită uşor, are în jur de 20-28 de ani şi pare complet nedreptăţit (probabil conflicte cu părinţii).

Apoi s-a început lista suspecţilor cu prietenii apropiaţi ai Vacanţei: cele patru anotimpuri, iepuraşul de Paşte, Moş Crăciun, Moş Niculae şi Cupidon. Iepuraşul de Paşte nu este o persoană nedreptăţită, Moş Crăciun şi Moş Niculae sînt prea bătrîni, Cupidon – prea tînăr, Iarna şi Primăvara nu pot fi linguşite uşor. Doar Toamna şi Vara au fost anchetate pentru că ele se potriveau detaliilor date de raportul biletului de răscumpărare.

Toamna se certa mereu cu Vacanţa pe tema sfîrşitului ei. Vacanţa era de părere că Toamna şi şcoala ar trebui să înceapă mai tîrziu, pe de altă parte, Toamna credea că Vacanţa ar trebui să fie mai scurtă pentru ca toţi copiii să aibă mai mult timp să înveţe. Vara nu avea discuţii de genul acesta cu Vacanţa: ea pretindea că se înţelege de minune cu prietena

ciliu. Am găsit o dezordine de zile mari şi mai multe lucruri suspecte, cum ar fi: o baghetă a adevărului, o funie groasă de 20 cm şi mai multe poze cu Vacanţa.

Timpul a fost întrebat dacă a văzut-o pe Vacanţă în ultimele două zile, iar acesta a răspuns fără pic de emoţie că a văzut-o chiar în acea dimineaţă, cînd Vacanţa se ducea să-şi cumpere pîine; de îndată Timpul a fost arestat şi dus la baza secretă a P.S.S. (Poliţia Super Secretă). Acolo, Timpul a fost anchetat timp de două ore încontinuu. Agenţi secreţi l-au supus Testului de Adevăr Suprem care verifica spusele persoanei testate. S-a dovedit însă că spusele Timpului erau adevărate.

Totuşi, unde se ascunde Vacanţa?

În a treia zi de anchetă s-au urmărit locurile în care fusese văzută Vacanţa: primul loc – magazinul de pîine, al doilea loc – Poşta şi al treilea – magazinul de haine nonconformiste. Toţi vînzătorii au zis despre Vacanţă că era agitată, purta o pereche de ochelari vintage de culoare bleu ca să nu o recunoască nimeni şi un hanorac negru pentru a-şi ascunde părul buclat şi roşcat.

P.S.S. a luat decizia să mergem acasă la Vacanţă ca să găsim mai multe indicii. Acasă la aceasta nu au fost găsite foarte multe dovezi referitoare la caz, însă în coşul de gunoi a fost găsit un plic pe care scria: „BILETE AVION – BUCUREŞTI – INSULELE CARAIBE".

P.S.S. a sunat la aeroport şi a întrebat despre zborul 312 spre Caraibe. Cei de la aeroport au confirmat că zborul fusese amînat cu 3 ore deoarece pilotul mîncase prea multe corcoduşe verzi.

În mai puţin de o oră, Vacanţa a fost găsită la aeroport savurînd un mare cheeseburger de la McDonald's. Ea a fost lăsată să-şi termine cheesburger-ul şi după aceea a fost dusă la baza secretă 1777 care se afla în cartierul Verde.

Vacanţa a fost supusă Testului de Adevăr Suprem. Ea a mărturisit că şi-a înscenat propria răpire. Îşi dorea o vacanţă în Caraibe şi de asta a fugit: se săturase ca toată lumea să aibă o vacanţă, şi ea nu. Aşa că Vacanţa şi P.S.S. au ajuns la o înţelegere: Vacanţa rămînea în ţară încă două săptămîni şi începea o... vacanţă, iar după acest termen putea pleca în Caraibe, dar cu obligaţia de a-i încredinţa Verii controlul vacanţei pentru copii.

După această întîmplare, Vacanţa a primit în fiecare an ceea ce-şi dorea: o vacanţă meritată. Vara a devenit cum şi-a dorit: mai apreciată. Toamna şi Vacanţa au căzut la învoială ca vacanţa să dureze trei luni şi după aceea să înceapă şcoala. Cît despre Timp şi Vacanţă, nu mai ştim prea multe, doar că Timpul a fost la un psiholog pentru problemele lui cu gelozia, iar după cîţiva ani cei doi s-au căsătorit în secret în Veneţia sau la Paris.

***Irina OSMULIKEVICI**, clasa a VII-a, Şcoala nr. 109 „Şerban Vodă", Bucureşti*

Declarație

Subsemnatul,

ELEVUL DORNIC de VACANŢĂ, declar pe proprie răspundere că într-o seară rece de primăvară am fost martorul unei agresiuni. Veneam de la şcoală cînd am văzut undeva mai departe Vacanţa de Vară. M-am bucurat, desigur, că o văd, dar pentru scurt timp, întrucît a fost atacată şi răpită.

Declar că, propunîndu-mi s-o salvez, mi-am făcut deja o listă de suspecţi, precum şi de... motive ale gestului lor.

Iată Lista suspecţilor: Vacanţa de iarnă, Vacanţa de primăvară, Cartelul weekendurilor.

Şi acum Lista motivelor gestului:

– Vacanţa de iarnă este invidioasă, pentru că Cea de vară este mai lungă, mai călduroasă şi mai iubită de copii.

– Vacanţa de primăvară este cea mai scurtă şi mai ploioasă dintre toate, deci e verde de invidie.

– Şi nu în ultimul rînd, weekendurile... ele au chiar cele mai serioase motive, pentru că trec repede şi sînt încărcate de teme.

În concluzie, eu aş sugera Poliţiei să urmărească weekendurile, pentru că vacanţele sînt totuşi înfrăţite şi toate au frumuseţea lor, iarna cu zăpadă şi Sărbători, primăvara cu flori şi pomi înverziţi, vara... ce să mai vorbim! Rog poliţia să mă anunţe dacă pot ajuta la găsirea Vacanţei de Vară. Mă ofer voluntar eu şi cele cîteva milioane de colegi ai mei care o aşteaptă.

Drept care semnez,

ELEVUL DORNIC de VACANŢĂ

Aceasta era declaraţia elevului dornic de vacanţă, speriat de actul violent la care asistase, dar şi speriat că mult aşteptata vacanţă de vară nu va mai veni.

Surpriză!!! La nici o lună după cele întîmplate, presa din întreaga lume a făcut o dezvăluire senzaţională. Nici unul din cei bănuiţi nu furase vacanţa de vară. Nimănui nu i-ar fi trecut prin minte că un băieţel din clasa a V-a ar putea fi făptaşul! Şi fapta ar fi rămas clasată undeva în dosarele Poliţiei, cu apostila CAZ NEREZOLVAT, dacă el însuşi nu s-ar fi demascat.

Sărmanul băieţel a înţeles că, dacă vacanţa de vară va fi doar a lui, iar restul copiilor vor merge la şcoală, va fi foarte plictisitor să se joace de unul singur. Ruşinat, a eliberat vacanţa şi apoi a povestit părinţilor săi toată istoria.

Deşi nu a fost pedepsit (pentru că îşi recunoscuse fapta), din declaraţia pe care a făcut-o ulterior presei a reieşit promisiunea ca, înainte de a-şi dori ceva doar pentru el, să se gîndească şi la ceilalţi copii.

***Codruţ CÂRLIGEANU**, clasa a VII-a, Şcoala nr. 109 „Şerban Vodă", Bucureşti*

Echipat cu un turbo-blaster, agentul Tudor pleacă în următoarea misiune: un prof oarecare, Stolin Len, vrea să înlăture vacanţa de vară prin introducerea de fenomene ale anotimpului rece la nivel limită. Acesta e în cîrdăşie cu Generalul Măduvă, însă planurile celor doi sînt date peste cap de vigilentul agent. În tot acest timp, Alexandra descoperă că de vină era de fapt pisica Mişa.

Cazul 3546 B, misiunea 16

– pe scurt, Vacanţa –

Oamenii negri veneau spre mine. Turbo-blasterele se descărcau rapid, însă eu reuşeam să fug. În spatele meu era Dr. Karl cel Fără-Minte.

– Te voi distruge, buttish!

– Eşti vulgar, pe cuvînt! am răspuns. Poate d-aia ai slugi analfabete!

Se ştie că, în calitate de agent, eram singurul care învingea duşmanii avînd drept armă ironia la adresa lor. Deodată, iPhone-ul meu sună.

– Trag nădejde că ai trimis ajutoare, căpitane! Altfel n-ai motiv să mă introduci în altă misiune.

– Îl trimit pe agentul K2 în locul tău. Oricum, MB, ai ceva mult mai greu de rezolvat!

– Te ascult.

– Un anumit prof nu este mulţumit de creşterea nivelului şcolii în ţară. Misiunea ta este să îl spionezi şi să împiedici continuarea acestor fenomene climatice ciudate, care au o legătură necunoscută nouă cu ceea ce doreşte.

– Televizorul a spus totul ieri. Vrea să împiedice vacanţa de vară şi să introducă fenomene ale anotimpului rece la nivel limită, blocînd astfel ieşirea din casă timp de luni de zile. Îl cheamă Stolin Len. De asta ar fi trebuit să se ocupe profesorul Celsius.

– Nu înţelegi că ai primit un avans în bani şi o creştere pe nivelul de agent?

În acest timp, am aruncat trei grenade în spatele atacatorilor. În faţa mea era o capsulă uriaşă, pregătită special pentru mine, MB.

– Prostule, ai ratat! rîse doctorul.

Ştiam ce se va întîmpla. M-am dat într-o parte, iar grenadele au provocat o explozie care i-a aruncat pe domni în capsulă.

– Nu chiar, muchacha! am răspuns, iar apoi am spus la telefon:

– Banii jos, moşu'! Nu-l mai chema pe Kaka 10, ci direct poliţia, să-i pună la răcoare.

Apoi, am băgat mîna într-un capac din capsulă şi am scos turbo-blasterele de-acolo, să le pun la armament. Era o pradă destul de frumuşică, 20 de turbo-blastere full-charged, 300 de cartuşe şi o acadică.

Mă pregăteam să plec în următoarea misiune. Eram echipat cu un turbo-blaster şi 50 de cartuşe din pradă. Oricum, arma asta îmi aparţinea mie, celelalte... organizaţiei. Am sărit în avion şi am pornit spre Norvegia, să caut Cartea Originii, cu toate informaţiile culese despre persoane. Ceea ce am găsit despre prof nu era prea normal. Avea 40 de ani, adora mersul pe bicicletă, era profesor de chimie şi totodată directorul unei şcoli. Cum putea să facă aşa un lucru rău, dacă făcea sport şi era de vîrstă mijlocie? Am înghiţit în sec şi am plecat spre Transilvania, locul unde trăia. Drumul fu liniştit, pînă cînd am fost atacaţi.

Acolo, am scos ochelarii cu infraroşu şi microscopul din buzunar şi am verificat lichidul, atent.

– Ăsta ce nebun mai e?

– Generalul Măduvă.

Deşi era cel mai de temut duşman, am tras trei focuri de AK47 şi i-am distrus infanteria, deoarece erau trei bombe foarte fragile la bază, care făceau bum-bum şi distrugeau tot.

– Dumnezeu să le odihnească, am spus. Au fost bombe rele.

După atacul scurt, am ajuns la căsuţa lui Stolin. Am bătut şi mi-a deschis un bărbat slăbuţ şi frumuşel.

– Stolin Len. Ce doriţi?

– În calitate de agent, vă arestez!

– Okay, intraţi!

Ce ciudat! Am intrat şi domnul ne-a servit cu un espresso lung.

– Scuzaţi-mă, am zis, sînt copil, nu am voie cofeină.

Domnul Stolin s-a dus în bucătărie şi mi-a adus un Cappy de pere. M-am uitat atent la conţinut. Nu avea nimic neobişnuit. Însă mi-am turnat puţin pe mînă şi am cerut voie la toaletă. Acolo, am scos ochelarii cu infraroşu şi microscopul din buzunar şi am verificat lichidul, atent. Nimic. M-am întors, am luat sucul de pe masă şi m-am uitat la fund ca să văd dacă era o pastilă nedizolvată. Sucul era perfect normal. Atunci, am băut tot conţinutul şi am început să discut:

– Deci, ceea ce aţi spus la televizor nu este valabil?

– Ce?

– Cu transformarea fenomenelor climatice şi cu înlăturarea vacanţei de vară.

– Cum? Mi-a folosit cineva numele pentru a-şi masca identitatea? Clar, glumă!

– Vă mai întreb odată: este valabil? i-am spus, strîngînd revolverul.

– Nu! Eu, însă, mă ocup de chimie şi am creat un schimbător climatic, însă n-am recunoscut public. Îl folosesc pe terenuri limitate, pentru a-mi creşte florile. Vă plac? a întrebat, privind pe geam. Am şi orhidee.

Deodată, Generalul Măduvă sparse peretele şi intră.

– Acest om v-a dat de gol, profesore, i-am spus, ştiind acum că Stolin era un complice al lui Măduvă.

– MB, te am în puterea mea, a spus, uitîndu-se spre mine.

Am stat nemişcat, gîndind foarte bine ce trebuia să fac. Deodată, i-am văzut pe colegii mei agenţi, care băuseră cafea şi erau paralizaţi. Băuseră cafea... şi m-am prins! Generalul nu ştia că eu nu băusem cafea, ci suc, iar profesorul Stolin uitase că nu pusese conţinutul dozei paralizante şi în suc.

– Acum, într-adevăr, eşti la mila mea! Şi vei ştii imediat ce este cu planul de înlăturare a vacanţei. Toată lumea ştie că un singur agent îl poate învinge pe invincibilul General Măduvă: tu. Dar ce ai tu diferit faţă de ceilalţi? Tactica. Tu ironizezi tot, ca să enervezi duşmanul, iar apoi l-ai prins şi-l duci la răcoare! Aşa! spuse, pocnind din degete. Însă ce poţi tu găsi la mine de care să-ţi baţi joc? Nimic. Aşa că eu îţi iau vacanţa! Nu te vei mai odihni, nu te vei mai limpezi de cele rele şi nu vei mai putea face misiuni, fiind doar un ţînc. Ia-ţi adio de la caracterul tău cinic! Cu ajutorul schimbătorului climatic al profesorului, am reuşit să transform ploile de vară în grindină, cu anumite bucăţi de gheaţă de o mărime medie, care pot fi fatale unui corp, oricît de puternic ar fi. Şi aşa nu mai poţi ieşi din casă ca să ajungi în staţii secrete sau să ieşi altundeva. Desigur, cafeaua te-a paralizat! Doar în ea am pus substanţa aceea, care nu schimbă culoarea şi nici gustul lichidului cu care se combină, dar paralizează particulele lîngă care se află. Şi ca planul să fie şi mai bine ascuns, am început un atac, inutil de altfel, care să te facă să crezi că ai terminat-o cu mine azi.

– Dar, domnule, am uitat un lucru, spuse Stolin.

– Zi, profesore.

(Acum era momentul să acţionez!)

– Băiatul mi-a zis că nu are voie cofeină. Şi i-am dat...

– Prostule! Acum va reacţiona şi...

Nu a avut timp să mai vorbească. L-am surprins cu o lovitură triplă şi l-am făcut K.O.

– Să ţii minte, Generale, că am verificat substanţa sucului şi aş fi verificat şi cafeaua, dar deja e prea tîrziu. Te las pe mîna colegilor mei. Ce e şi mai bine este că au adus doar o capsulă. Aşa că tu şi prietenul tău veţi fi cam înghesuiţi, pînă ajungeţi la răcoare.

Am plecat la baza de servicii secrete, auzind în spatele meu:

– Nuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu!!!

– Muzică. Dulce muzică.

Fragment din imnul serviciilor secrete:
V-am băgat la închisoare,
Că-i mai bine la răcoare
Hoţ obraznic şi mîrşav,
Acum nu mai ai năravi!

***Tudor Matei BĂRHĂLESCU**, clasa a V-a, C.N. „Costache Negruzzi", Iaşi*

Am salvat vacanţa de vară!

Mă numesc Alexandra şi sînt detectiv particular în cadrul Şcolii de detectivi de elită nr. 192. Investighez un caz pe cît de interesant, pe atît de misterios, legat de dispariţia vacanţei de vară.

Totul a început cu sesizarea făcută de doamna secretară care era răspunzătoare de certificatul vacanţei de vară. Aşa că, împreună cu ea, am întocmit lista de suspecţi. Am rugat-o apoi să se retragă pentru a-mi putea vedea de treabă.

Principalul suspect s-a dovedit a fi doamna directoare pentru că avea acces la documentele doamnei secretare. Aşa că, fără să mai stau pe gînduri, mi-am pus pălăria şi ochelarii de detectiv şi am pornit la drum.

Ajunsă în cabinetul doamnei directoare, am început interogatoriul. Trebuie să mărturisesc că această doamnă m-a fermecat şi cu siguranţă nu ar fi putut fi dumneaei hoţul. Mi-a oferit însă nişte indicii pentru a-l identifica pe cel de-al doilea suspect. Gata! Era clar pentru mine. Bodyguard-ul acela bătrîn furase vacanţa de vară. Eram hotărîtă să-l înfrunt şi să-l trag la răspundere pentru ceea ce făcuse.

Am pornit către bodyguard, dar, după cîteva întrebări, am realizat că şi el îşi dorea vacanţa de vară pentru nepoţeii lui.

Dezamăgită că nu am găsit hoţul, am plecat spre casă. Pe drum m-am întîlnit cu doamna secretară care mă angajase să rezolv cazul. Era foarte bucuroasă pentru că găsise vacanţa de vară şi mi-a spus că nu mai are nevoie de serviciile mele.

– Bine, am înţeles! Dar, vă rog, spuneţi-mi şi mie, cine a furat vacanţa de vară?

– Vai de mine, draga mea! Mişa, pisica mea, a furat din sertar certificatul vacanţei de vară deoarece se temea că elevii vor pleca şi ea va rămîne singură în şcoală toată vara. Din fericire, l-am găsit şi acum totul este bine.

– Ce bine, doamnă! Acum ne putem bucura cu toţii de vacanţa de vară!

***Alexandra STOICA**, clasa a III-a, Şcoala nr. 192, Bucureşti*

După ce l-a bănuit pe nedrept pe omul de afaceri Leonardo Di Pablo, Karina a descoperit că bogătaşul Arturo De Moretti ţinea vacanţă prizonieră şi intenţiona să o trimită pe o altă planetă. Şi Iulia a reuşit să salveze vacanţa, însă într-un mod diferit: ea a întocmit jurnalul căutătorului de lucruri frumoase, cum ar fi textele pe care le-a scris de-a lungul timpului pentru Dilematix.

Planul lui Arturo De Moretti

Teribila veste că vacanţa de vară a dispărut s-a răspîndit şi toţi oamenii au devenit suspecţi. Toţi sînt încruntaţi şi nu poţi să-ţi dai seama prea uşor cine s-a putut gîndi că poate să strice bucuria tuturor copiilor de pe planetă. În primele zile chiar şi eu începusem să dau vina pe toţi cei din jurul meu, dar mi-am revenit zicîndu-mi că trebuie să mă apuc serios de treabă şi să salvez vacanţa de vară.

Mai întîi mi-am notat pe un carneţel cîţiva oameni care se purtau foarte ciudat în ultima vreme, dar după multe cercetări, pe listă mi-au rămas doar două nume. Primul dintre ele era Leonardo Di Pablo, unul dintre cei mai mari oameni de afaceri. De obicei, el era un om serios care îşi vedea numai de serviciu şi de problemele personale, însă în ultima vreme se purta cam ciudat şi am aflat că lipsea în fiecare zi de la firmă între orele 13,00 şi 15,00, aşa că am hotărît să îl urmăresc. L-am văzut ieşind din locul în care lucra exact la ora stabilită. Era îmbrăcat într-un costum negru, foarte elegant şi ţinea în mînă o valiză de aceeaşi culoare cu costumul, care părea destul de importantă pentru el. L-am văzut urcînd într-o maşină care nu era a lui. Cînd a ajuns la destinaţie, a coborît din maşină şi a intrat într-o casă foarte veche unde a stat fix o oră. După ce ieşi din casă, valiza lui dispăruse. Am aşteptat să plece şi imediat am bătut la uşa casei vechi, însă nu am primit nici un răspuns. Am aşteptat timp de o oră, cînd văd altă maşină îndreptîndu-se spre casă. M-am ascuns repede şi, spre mirarea mea, din maşină a coborît chiar Leonardo Di Pablo. De data aceasta a ieşit după un sfert de oră şi ţinea ceva alb în mînă şi alerga repede spre maşină. În urma lui, o doamnă cu fustă lungă plîngea cu lacrimi amare şi ţinea de mînă un copilaş care era la fel de trist. Atunci, am ieşit din ascunzătoare şi i-am zis lui Leonardo să lase vacanţa de vară liberă şi să nu mai supere atîţia copii. Se uita la mine nedumerit şi de sub plapuma albă se vedea un cap mic de copil pe care îl dezveli cu blîndeţe. Atunci doamna cu fustă lungă se apropie furioasă de mine şi mă dădu la o parte vorbindu-mi pe un ton răstit, în altă limbă. Leonardo îmi traduse că acel copil era foarte bolnav şi, dacă nu se ducea cu el repede la un anumit spital, ar fi putut să moară. Am aflat că ascundea acest fapt deoarece el voia ca lumea să îl ştie drept un om rău care se ocupă numai de afaceri. Deci nu el era cel care răpise vacanţa de vară. În concluzie, pe lista mea mai rămăsese doar un nume pe care trebuia să îl cercetez în amănunt.

Vacanţa a fost pusă într-un sac. Arturo avea de gînd să o ducă pe altă planetă unde ar fi stat pe veci.

Arturo De Moretti este unul dintre cei mai bogaţi oameni de pe planetă. El lucrează ca şef la o bancă din oraş şi a fost surprins de poliţişti, cînd era mai tînăr, furînd de la oameni nevinovaţi. Poate şi-a reînceput cariera, dar de data aceasta nu mai fură de la oameni şi fură vacanţa copiilor. Am stat de vorbă cu un prieten de-al lui şi mi-a spus că a lipsit de la serviciu o perioadă bună de timp, după care s-a reîntors. Suspect este că a lipsit exact în perioada cînd se aflase despre tragedia cu vacanţa.

Într-o zi, cînd mă plimbam pe lîngă serviciul lui Arturo, l-am văzut ieşind, cu două ore înainte de terminarea programului. Părea foarte speriat şi se uita mereu în jurul lui să vadă dacă îl urmăreşte cineva. S-a urcat în maşina lui, dar era condusă de altcineva, şi, timp de un sfert de oră, au vorbit şi abia după aceea au plecat la drum. S-au oprit la marginea oraşului, unde au intrat într-o clădire mare, înconjurată de un gard electric. M-am strecurat şi eu în incinta clădirii cu ajutorul unor oameni care au crezut că lucrez acolo. Clădirea avea multe etaje, dar spre norocul meu l-am văzut pe Arturo ieşind pe uşa de la subsol cu o pungă mare. Am intrat imediat şi am dat de o încăpere mică, dar dotată cu aparatură scumpă. Din spatele unui dulap de metal auzeam ciocănituri, deşi în dulap nu era nimic, decît o cheie ruginită. Cînd l-am dat la o parte, am descoperit o uşă secretă, pe care am deschis-o cu ajutorul cheii găsite. Acolo era o femeie destul de tînără care mi-a povestit că a încercat să salveze vacanţa de vară, dar a fost prinsă şi ţinută captivă. Vacanţa a fost pusă într-un sac. Arturo avea de gînd să o ducă pe altă planetă unde ar fi stat pe veci. Am anunţat repede poliţia despre planurile hoţului, iar aceasta a şi fugit la locul de unde decola nava spaţială. Cînd am ajuns şi eu acolo, poliţia îl prinsese deja pe Arturo, însă nu găsiseră vacanţa de vară nicăieri pe navă. M-am uitat în portbagajul maşinii hoţului, am desfăcut sacul care era acolo şi din el a sărit fericită chiar vacanţa.

Prin urmare, Arturo De Moretti s-a ales cu 30 de ani de închisoare, iar eu am ajuns eroina copiilor.

***Karina Ioana HOFFMANN**, clasa a VI-a, Şcoala nr. 81, Bucureşti*

Jurnalul căutătorului de lucruri frumoase

Vara trecută n-a prea fost vară. Nu am mai păţit niciodată aşa ceva! Nu există vară dacă nu e vacanţă, nu? O forţă malefică a reuşit să răpească minunata vacanţă! Nu mergeam la şcoală, dar ne simţeam mereu stresaţi de parcă munceam din greu.

Într-o zi, scriind în jurnalul meu, mi-a venit în minte o idee: am luat o foaie şi am scris o scrisoare către Poliţiştii Lumii Magice care aveau dreptul să-i pedepsească pe cei care făceau rele în lumea oamenilor:

Stimaţi Poliţişti ai Lumii Magice,

În lumea noastră s-a întîmplat o nenorocire: vacanţa a fost furată!!! Vă cer ajutorul în numele tuturor copiilor care se simt aproape torturaţi de lipsa vacanţei. Aşteptăm ajutorul vostru şi vă rog pînă număr 1,2,3 să îmi trimiteţi un răspuns. Nu contează cum, unde, de ce, cine, care va rezolva problema, dar dacă nu va apărea cineva în 3 secunde...

Cu respect,

IULIA

Poate am fost cam dură, dar măcar am primit un răspuns în două secunde! Un spiriduş urît veni în fugă şi îmi spuse că marele şef al poliţiştilor, din lipsă de timp, mă pune chiar pe mine să plec în căutarea vacanţei. Mai întîi m-am enervat, dar apoi m-am gîndit la toţi copiii care duc cu greu povara stresului!

Aşadar m-am hotărît: voi porni eu însămi către Peştera Pierdută în care se rătăcesc toate lucrurile... deşi vacanţa nu e chiar un lucru.

Am pornit la drum cu ajutorul Zefirului care mi-a trimis un nor de aur ce m-a purtat plutind, aşa cum călătoreau zeii greci. Nu în puţin timp am ajuns la Peştera Pierdută, pentru că n-a fost uşor să o găsim. Doar e pierdută, nu?

Acolo erau tot felul de obiecte ciudate şi obişnuite, mici şi mari, utile şi inutile. Dar nici urmă de vacanţă (era totuşi stupid pentru că vacanţa nu e un obiect, dar mă rog...). Doar într-un colţ umed şi murdar era o carte cu coperţile de carton albastru pe care era scris cu litere din praf de nor: *Jurnalul căutătorului de lucruri frumoase* (jurnal poliţist), iar dedesubt scria: *Autorul: Cel care îl deschide.* Nu prea am înţeles asta, dar apoi mi-am pus problema dacă vacanţa e „un lucru frumos"?

„Bineînţeles că e frumoasă vacanţa! Nu o aşteaptă copiii cu atîta nerăbdare şi cu atîta drag? Din moment ce creează bucurie înseamnă că e frumoasă!", m-am gîndit eu şi am deschis cartea. Am rămas uimită cînd am văzut că paginile erau albe, imaculate şi goale!

Apoi, fără să-mi dau seama, mi-am imaginat povestea. Fiecare gînd al meu se întipărea cu litere de aur pe paginile albe. Aşa că, într-un sfîrşit, am terminat jurnalul...

Dar am uitat să vă spun că la fiecare gînd despre locurile pe unde eroina călătoare trecea, mă transporta o rafală de vînt alături de ea. Cînd mi-am dat seama de acest lucru, am început să creez povestea după propria mea dorinţă de a găsi vacanţa.

Mai întîi am mers la Castelul Zînei Fluture care ne-a dăruit *un săculeţ cu praf magic,* apoi am ajuns, nu ştiu cum, în Hawaii, de unde am luat o rachetă cu care am zburat pe insula din atmosferă: ATMO JELLY. De acolo am luat *o bucată de jeleu*. După aceea am mers cu sania lui Moş Crăciun în *palatul îngerilor păzitori*. Acolo, un înger mi-a dăruit *un diamant*. Apoi, pe o corabie am ajuns în *Oraşul de vis din mare,* de unde am căpătat de la o sirenă *o bucăţică de coral*.

Şi uite-aşa, am ajuns pe o pajişte minunată cu flori, fluturi şi insecte. În mijlocul ei se găsea o cupă mare din petale de trandafiri, lalele, narcise şi petunii. Alături era aşezată o lingură din diamante. Am ştiut că acolo trebuie să se încheie călătoria mea, aşa că trebuia să îndrept paşii călătoarei spre cupa din petale de flori. Aceasta turnă toate darurile primite în călătorie şi le amestecă cu lingura de diamante. Deodată, o lumină orbitoare se revărsă din vas şi se răspîndi peste întreaga lume a oamenilor şi tot stresul se risipi în bucuria reîntoarcerii vacanţei.

Nu am reuşit să găsesc ceea ce căutam, dar cu ajutorul jurnalului am plămădit chiar eu din „lucruri frumoase", venite din alte poveşti (ştie el, Dilematix...), minunata vacanţă aşteptată de copii.

Din păcate, nu am mai văzut de atunci jurnalul magic, dar am o bănuială... Acela semăna foarte bine cu al meu şi, într-adevăr, cînd nu găsesc ceva şi îl deschid, îmi apare acel lucru, pentru că eu cred că jurnalele sînt ca Peştera Pierdută: acolo se adună lucrurile pierdute din lume, iar în jurnale se adună toate sentimentele, imaginaţia şi gîndurile pierdute pe undeva prin adîncul sufletului şi a minţii.

Aşa am recreat eu vacanţa cu ajutorul *Jurnalului căutătorului de lucruri frumoase* şi al eroinei ivite tot din imaginaţia mea. În fine, sfatul meu ar fi ca fiecare dintre voi să ţină un jurnal în care să-şi adune toate „lucrurile frumoase" care nu sînt obiecte, de pildă vacanţele...

***Iulia FLOREA**, clasa a IV-a, Colegiul Naţional de Informatică „Traian Lalescu", Hunedoara*

ColonHelp Junior

Pentru un copil sănătos și plin de energie!

Un copil cu câteva kilograme în plus este unul sănătos, cred în mod greşit unele mămici. Cifrele raportate de medici ne confirmă că lucrurile nu stau aşa. Kilogramele în plus înseamnă risc de obezitate, iar România se clasează pe locul al treilea în Europa în ceea ce priveşte numărul copiilor obezi. Cei mai mulţi dintre aceşti copii provin din mediul urban. Mai mult, pe fondul alimentaţiei nesănătoase şi al sedentarismului apar din ce în ce mai frecvent la vârste mici balonările şi problemele de tranzit intestinal, colesterolul mărit şi diabetul de tip 2.

În întâmpinarea părinţilor care ştiu că micuţii lor au nevoie de ce-i mai bun pentru a creşte sănătoşi vine Zenyth Pharmaceuticals, care a creat ColonHelp Junior, vitaminizant şi detoxifiant 100% natural, gândit special pentru cei mici. ColonHelp Junior este un supliment alimentar cu 50% fibre (psyllium şi susan) şi 50% fructe uscate, recomandat pentru îmbunătăţirea digestiei, reglarea tranzitului intestinal şi prevenirea obezităţii.

ColonHelp Junior îmbunătăţeşte digestia!

Ca multe alte afecţiuni care nu sunt specifice copiilor, constipaţia apare la cei mici tot din cauza alimentaţiei neadecvate. Din alimentaţia micuţilor lipsesc de cele mai multe ori fructele şi legumele crude, cerealele integrale şi apa în cantitate suficientă. În schimb, cei mici mănâncă foarte multe alimente procesate, lipsite de nutrienţi şi de fibre.

Statisticile arată că 12% dintre copiii mai mici de 12 ani suferă de constipaţie.

Datorită conţinutului ridicat de fibre de psyllium şi seminţe de susan, ColonHelp Junior îmbunătăţeşte digestia şi reglează tranzitul intestinal, contribuind la rezolvarea constipaţiei. Totodată, papaya şi ananasul din formula ColonHelp Junior asigură două enzime importante – papayna şi bromelaina – care îmbunătăţesc digestia. Acelaşi efect benefic asupra digestiei îl au şi prunele uscate, foarte bune laxative şi nuca de cocos, un bun depurativ. Este bine de ştiut că îmbunătăţirea digestiei duce şi la o mai bună asimilare a vitaminelor şi mineralelor, lucru care previne carenţele, foarte frecvente şi periculoase la vârste fragede.

A, B şi C, alfabetul imunităţii, în ColonHelp Junior!

Vrei ca micuţul tău să crească sănătos şi să fie mereu plin de energie? Învaţă-l să facă diferenţa între alimentele sănătoase şi cele care nu-i oferă vitaminele şi mineralele de care are nevoie, ci numai calorii goale şi care îl obişnuiesc cu gusturile puternice şi artificiale. Alege pentru el ColonHelp Junior, produs 100% natural!

Pe lângă fibrele de psyllium şi susan, ColonHelp Junior conţine fructe de Goji, cătină, afine, merişor, considerate „superfructe" datorită antioxidanţilor (vitaminele A, C, E) şi celorlalte componente valoroase: vitamine din grupul B sau minerale (calciu, magneziu, potasiu etc.).

Datorită vitaminelor şi mineralelor conţinute, ColonHelp Junior are un puternic efect tonic şi revitalizant, fiind recomandat în perioadele de convalescenţă şi apatie sau ca adjuvant în creşterea imunităţii. Vitamina A are un rol important în regenerarea celulară şi creşterea osoasă. În plus, ajută la întărirea sistemului imunitar. Efectul antioxidant al vitaminei C este de asemenea bine cunoscut. Vara mai ales, pielea are de câştigat în urma unei alimentaţii bogate în vitamina C, deoarece aceasta stimulează producţia de colagen şi protejează pielea de efectul nociv al radiaţiilor solare. Vitaminele din grupul B joacă un rol foarte important în menţinerea unui nivel energetic ridicat, dar stimulează şi imunitatea organismului.

Administrat în combinaţie cu iaurt, ca parte a unui mic dejun sănătos, ColonHelp Junior întăreşte imunitatea, combate infecţiile intestinale şi urinare şi previne obezitatea. Copiii îl vor îndrăgi imediat datorită gustului natural de fructe!

ColonHelp Junior, un produs pentru întreaga familie!

ColonHelp Junior este bun pentru copii, dar şi pentru mămici, tătici, bunici! Este un reglator excelent al scaunului, recomandat gravidelor şi celor care alăptează. De asemenea, poate fi folosit în cure de detoxifiere şi vitaminizare de către adulţi, persoane în convalescenţă sau cele sensibile la gustul condimentelor din ColonHelp clasic. În cazul adulţilor, produsul este recomandat pentru ameliorarea balonărilor, a digestiei incomplete, a refluxului gastric, a colonului iritabil şi pentru reducerea colesterolului. ColonHelp Junior este de ajutor şi în curele de slăbire datorită fibrelor care reduc senzaţia de foame şi vitaminelor care previn stările de epuizare, frecvente în timpul dietelor.

O linguriţă de ColonHelp Junior conţine o doză apreciabilă de vitamina C – 12 mg, cunoscută şi ca vitamina imunităţii!

SOS, obezitatea!

Obezitatea în copilărie sau adolescenţă creşte riscul apariţiei bolilor asociate la vârsta adultă, chiar dacă adultul va avea o greutate normală. Însă de cele mai multe ori, un copil obez va fi un adult obez. Iată de ce este foarte important ca micuţii să aibă tot timpul o greutate normală şi orice derapaj să fie corectat rapid. Primele probleme cauzate de obezitate sunt de natură emoţională, iar cei mai mulţi copii percep obezitatea ca pe un handicap fizic. Copiii cu kilograme în plus au o încredere scăzută în ei înşişi şi sunt nemulţumiţi în ceea ce priveşte aspectul fizic, sunt predispuşi la rezultate slabe la învăţătură şi la izolare socială.

„ColonHelp Junior este un mic dejun delicios pentru copilul meu"

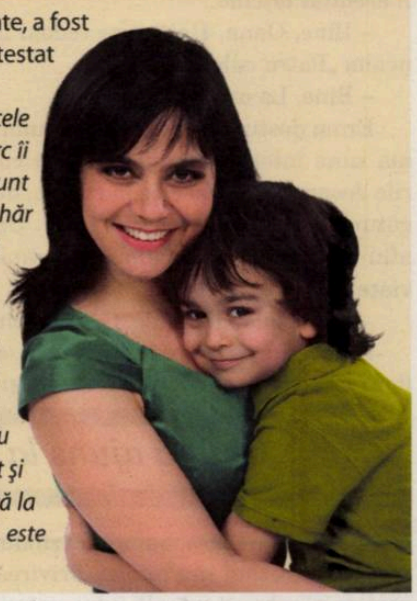

Simona Bălănescu, realizator tv de emisiuni de sănătate, a fost întotdeauna un susţinător al produsului ColonHelp. A testat împreună cu Marc, fiul ei, produsul ColonHelp Junior: *„Este de datoria părintelui să îi dea copilului produsele cele mai sănătoase. Atunci când merg la cumpărături cu Marc îi explic că anumite alimente nu sunt bune, iar altele sunt necesare pentru a creşte mare. Produsele cu exces de zahăr pot fi înlocuite cu succes de batoanele din seminţe de susan cu miere sau chiar cu un bol de seminţe de floarea-soarelui, migdale, stafide şi poate boabe de strugure. Deşi se spune că dulciurile conferă energie micuţilor, eu cred că această energie şi-o pot lua cu uşurinţă din fructele proaspete. Şi mai cred că părintele este un model, iar dacă el mănâncă sănătos, şi copilul său va face la fel. ColonHelp Junior poate fi consumat cu iaurt şi poate constitui un mic dejun delicios pentru cei mici. Ajută la creşterea imunităţii datorită conţinutului de vitamina C, este puternic energizant şi reglează tranzitul intestinal."*

ColonHelp Junior - bun şi pentru mămici, tătici, bunici!

Alege cel mai sănătos cadou pentru tine şi juniorul tău!

Vă puteţi imagina viaţa fără vacanţă? Ei bine, o astfel de viaţă am fi dus cu toţii, dacă Oana n-ar fi intervenit la timp. În vreme ce toţii profesorii tipăreau Catalogul infinit, *vacanţa de vară era captivă în biroul directorului şcolii şi supusă la nişte cazne de neimaginat, cum ar fi să facă o sută de exerciţii la matematică. Alberto susţine că cel care a furat vacanţa nu e altul decît un fost elev corijent.*

Cine-o fi răpit vacanţa?

Luna iunie. Am avut parte de un caz foarte interesant şi poate de aceea a rămas aşa de bine întipărit în memoria mea. La ora 12 am primit un telefon din partea domnului Andic, profesorul meu de muzică şi directorul şcolii la care învăţam pe atunci.

– Bună, Oana! Sînt directorul Andic şi te sun în legătură cu un caz care cu siguranţă îţi va stîrni interesul.

– Domnule Andic, nu credeţi că ar fi mai bine să vorbim faţă în faţă? Telefonul poate fi ascultat oricînd.

– Bine, Oana. Hai să ne vedem la cafeneaua „Patru culori".

– Bine. La ora 14.

Eram destul de curioasă. Domnul Andic mă suna întotdeauna în legătură cu cazurile despre care aflase de la Poliţie, nu în legătură cu unele descoperite de el. Urma să aflu despre cea mai palpitantă răpire din viaţa mea.

– Bună ziua, domnule. Ce s-a întîmplat?

Primul lucru pe care îl observasem era figura îngrozită a domnului Andic şi graba cu care se îmbrăcase, hainele căzîndu-i nearanjate pe corpul său rotofei. Privirea lui ageră se plimba cu iuţeală între uşă şi casierie, unde se afla fostul meu profesor de chimie, domnul Cozi.

– Îmi este destul de greu să o spun, dar... dar... vacanţa a fost răpită, spuse el într-un sfîrşit şi o lacrimă mare şi limpede îi căzu din ochii abătuţi.

– Atunci aş vrea să îmi răspundeţi la două întrebări, i-am zis eu schiţînd un zîmbet fals, ca să-l încurajez să îmi spună cele întîmplate.

– Bine. Te ascult.

– Unu: Cum v-aţi dat seama că vacanţa a dispărut. Şi doi: Pe cine bănuiţi?

– Într-o zi de vineri, 17 iunie, m-am dus la şcoală ca să le cer profilor socoteală pentru că nu au încheiat mediile şi noi nu putem acorda premiile. Dar, spre surprinderea mea, toţi elevii mergeau cuminţi pe hol şi, din cînd în cînd, mai spuneau cîte o formulă matematică sau vreo reacţie chimică. În mod normal, după cum ştii şi tu, în şcoala noastră toţi elevii aleargă pe hol, ţipă şi, fie vorba între noi, nu învaţă în ultima zi de şcoală. Cînd am ajuns în cancelarie, am aflat un lucru şi mai îngrozitor. Profesorii auziseră de la inspectorat că vacanţa fusese răpită de un psihopat. Îţi poţi imagina o viaţă fără pic de vacanţă? Bieţii elevi! Bietul de mine!

Şi izbucni într-un plîns zguduitor.

După ce am reuşit să îl calmez, am plecat acasă unde am încercat să îmi imaginez un posibil scenariu. Cine era atît de nebun să răpească vacanţa de vară şi mai ales de ce? Acesta a fost singurul gînd care mi-a venit în minte înainte să adorm.

A doua zi am plecat la şcoală. Ceea ce am văzut acolo pot spune că m-a traumatizat şi, sincer, nu glumesc. Elevii, îmbrăcaţi toţi în uniforme supercălcate, mergeau ca nişte roboţi, în cadenţă, şi recitau teoreme:

– Teorema lui Pitagora spune că, în orice triunghi dreptunghic, suma pătratelor catetelor este egală cu pătratul ipotenuzei.

Profesorii tipăreau aşa-zisul „Catalog infinit", care avea cam 2000 de pagini şi în care fiecare elev avea atribuite 20 de pagini pentru note. Toţi erau aşa de trişti căci vara e cald la şcoală şi, neavînd concediu, nu se puteau duce să se relaxeze la mare, la munte şi, de ce nu, în străinătate.

Cînd a ajuns la cuvîntul „Mihai" s-a oprit.

Cu toate astea, vizita la şcoală nu a fost nefolositoare, căci am găsit în subsol teancuri mari cu caiete de vacanţă şi un bilet:

„Eşti mai ageră decît îmi aduceam aminte. Dacă ai găsit acest bilet, te afli într-un mare pericol. Mai bine renunţă la caz şi fă nişte exerciţii la matematică sau citeşte o carte. Gogogol"

Curios. După îndemnul de a face exerciţii la matematică sau de a citi o carte, mi-am dat seama că era vorba de un profesor, căci numai ei ne dau sfaturi de acest fel. Aha... un profesor răpise vacanţa. Dar cine putea fi? Ce suflet împietrit putea face aşa ceva?

Am încercat să-mi păstrez calmul şi m-am dus acasă, în camera mea de studiu. Hîrtia biletului era una galbenă, groasă ce avea însemnată pe ea data de 24/03/2000. Pixul cu care scrisese era unul cu pastă neagră şi scria subţire. Scrisul ordonat, cu litere mari, rotunde şi migălite trăda calmul cu care el, omul rapace, îmi trimisese bileţelul. Pe de altă parte, literele migălite trădau un talent al caligrafiei, căci aveau nişte bucle asemenea celor regăsite în notele muzicale. Totul începea să prindă contur în mintea mea.

Alături de buna mea prietenă, Mara, am plecat într-o vizită neaşteptată acasă la domnul Andic.

Am sunat la uşă şi am aşteptat, am aşteptat şi am tot aşteptat, pînă cînd domnul Andic ne-a deschis, vizibil morocănos la vederea noastră.

– Domnule Andic, eu şi Mara am vrea să discutăm cîte ceva cu dumneavoastră. Putem intra? am întrebat eu zîmbitoare.

– Desigur. Vă rog doar să scuzaţi dezordinea de pe aici. În ultima perioadă am avut o problemă mai importantă decît curăţenia.

Planul meu funcţionase. Ca să vezi exact cum trăieşte un om, trebuie să îl vizitezi acasă, neanunţat. Pe masă avea o scrumieră care dădea pe dinafară de plină ce era. Pahare goale erau înşirate peste tot. Patul nefăcut, covorul murdar şi televizorul erau în prim-plan. La televizor era o emisiune despre un om care a răpit o vedetă şi care spera să nu fie prins niciodată. Un lucru mi-a atras atenţia însă în mod deosebit. Filmul era pe DVD.

– Vă plac filmele despre infractori şi faptele lor? l-am întrebat pe domnul Andic.

– Da... mă pasionează.

L-am rugat să îmi aducă ceva de băut şi, în timp ce era plecat, m-am consultat cu Mara.

– Din punctul meu de vedere, el a făcut-o. El a răpit mult iubita vacanţă de vară.

– Da. De acord. Eu cred că ştiu şi unde a dus-o. Fii atentă!

Ascultînd la televizor am auzit: „După ce şi-a torturat victima bine, asasinul a ascuns-o în cel mai evident loc: chiar la locul de muncă!".

Domnul Andic a venit cu sucul meu şi, după cîteva minute de discuţii anoste, eu şi Mara am plecat.

Am mers la şcoală ca să vizităm biroul directorului. Spre norocul nostru, locul cu pricina se afla la parter, aşa că, după ce am împins bine geamul, am reuşit să intrăm. Camera era destul de simplă. Ceva ciudat o făcea misterioasă şi n-a trecut mult timp pînă ce am observat uşa aceea. Fără clanţă şi camuflată într-un tablou, ne-a atras privirile aproape hipnotizîndu-ne. Acolo era. Era miros de vacanţă şi de lacrimi. Am închis ochii, ne-am prins de mînă şi ne-am dorit vacanţă. Uşa s-a deschis.

Vacanţa de vară, mai supărată şi mai tristă ca oricînd, era supusă unei munci grele. Faţa ei devenise albă de frig şi ochii ei – sclipitori înainte – erau acum pur şi simplu banali. Dar ce îi făcuse domnul Andic pentru a o aduce în halul acesta? Cum o torturase şi de ce? În cameră era agăţat pe perete un orar intitulat „Tortură de vacanţă". Acolo erau trecute o grămadă de materii. În fiecare zi, vacanţa trebuia să înveţe nouă ore. După ce termina de învăţat şi de luat notiţe, chiar şi la sport, trecea la teme. Trebuia să facă lungi compuneri în care să argumenteze apartenenţa operei *Alexandru Lăpuşneanul* la genul epic, să facă o sută de exerciţii la matematică, să deseneze cîte zece planşe la educaţie plastică, să descrie cum se face şpagatul, într-un eseu, să facă zeci de caiete de vacanţă la tot felul de materii şi, nu în ultimul rînd, să analizeze sintactico-morfogogic poezii. Cel mai mult i-a displăcut să analizeze „Paşa Hassan". Cînd a ajuns la cuvîntul „Mihai" s-a oprit.

Imediat ce i-am luat pixul din mînă, ea s-a trezit ca din transă şi a început să plîngă de bucurie la vederea noastră. Ne-a povestit cum domnul Andic era supărat pe elevii care nu învaţă, aşa că a vrut să le dea o lecţie.

În cele din urmă, domnului Andic i s-a acordat pedeapsa binemeritată: după modelul propriu, a fost pus să scrie de 3000 de ori următoarea frază: „Dacă voi mai răpi vreodată vacanţa, promit să scriu toate temele plictisitoare ale elevilor, unele dintre ele fiind date chiar de mine". Iar eu, am încălecat pe hamac, cu sucul în mînă, bucurîndu-mă de vacanţă şi v-am spus povestea-aşa.

***Oana MANCU**, clasa a VII-a, Liceul Pedagogic „Spiru C. Haret", Buzău*

Cine-i hoţul?

Este luna iunie. Copiii aşteaptă cu nerăbdare vacanţa mare. Deodată, o veste teribilă zdruncină întreaga şcoală.

– Copii, anunţă învăţătoarea, tocmai ne-au sunat de la o agenţie de turism şi ne-au anunţat că vacanţa mare a dispărut fără urmă.

– Poate a răpit-o cineva! spuneau unii.

– Sau poate au luat-o extratereştrii! speculau alţii.

Eu şi colegii mei ne-am hotărît să plecăm în căutarea vacanţei. Era imposibil să fi dispărut aşa, fără urmă. Am întrebat peste tot, dar nimeni nu ştia nimic. Singura noastră pistă era un pantof găsit pe culoarul şcolii. Am aflat că, în urmă cu cîteva seri, în curtea şcolii au intrat trei foşti elevi care au ieşit la un moment dat în fugă, unul dintre ei nemaiavînd un pantof.

Era clar! Posesorul pantofului era cel care ne-a furat vacanţa. Dar cum puteam şti cine este acesta? Nimeni nu putea spune cu precizie cum arăta... Pînă într-o zi, cînd Andreea, colega noastră, ne-a povestit amuzată că fratele ei a venit într-o seară acasă, într-un picior, pentru că îşi pierduse pantoful.

Am mers împreună cu Andreea acasă, să căutăm pantoful. În final l-am găsit ascuns într-un coş de rufe. Am comparat pantoful găsit de noi cu cel al fratelui Andreei. Pantofii formau o pereche.

Repede i-am anunţat pe profesori de descoperirea noastră. Aceştia l-au obligat pe posesorul pantofilor să spună unde a ascuns vacanţa şi să ne-o redea. El a mărturisit spăşit că a furat vacanţa şi a închis-o în pod, deoarece, cînd era elev, rămînea mereu corijent, iar vara nu se putea bucura de vacanţă pentru că era nevoit să înveţe.

Elevii de pretutindeni ne-au felicitat pentru că am rezolvat misterul şi astfel am reuşit cu toţi să ne bucurăm de binemeritata vacanţă de vară.

***Alberto PAVEL**, clasa a III-a, Şcoala nr. 188, Bucureşti*

Copii, ştiţi să ţineţi un secret? O să-l şoptesc, cu litere mai mici, ca să rămână doar între noi. Sunteţi gata? Şi părinţii voştri au fost copii, ca voi. Ei? Nu-i aşa că e tare?

Sfaturi pentru cei mari, de la cei mai mici

Greu de imaginat, dar chiar au fost, pe unii i-am cunoscut personal, învăţam la aceeaşi şcoală, puteţi să-i întrebaţi dacă nu mă credeţi. Poftim, ştiaţi deja asta? Ah, dar ce nu ştiaţi e că nu au fost dintre cei mai cuminţi şi ascultători copii. Nu vreau să fiu pârâciosul de serviciu, dar unii dintre ei... luau şi note proaste!

puteţi să le spuneţi lor cum să fie părinţi. Înţelegeţi logica mea?

Ei, nişte copii nu tocmai fără greşeală, fac astăzi regulile. Voi, nişte copii inteligenţi şi care se străduiesc să fie cei mai buni copii din lume, puteţi încerca să le daţi sfaturi. Iar ei ar trebui să aibă înţelepciunea să le asculte. Şi ştiu că o vor face, v-am spus doar, pe

Şi voi puteţi să le spuneţi lor cum să fie părinţi.

Ce vreau să spun cu toate acestea? Nu urmăresc să îi discreditez, de fapt vreau să le îmbunătăţesc imaginea în faţa voastră. Atunci când vă ceartă, ştiu ei ce spun, pentru că au făcut şi ei aceleaşi greşeli, din care au învăţat lucrurile pe care vi le spun vouă astăzi. Aşa că, vă rog să îi ascultaţi şi mai atent de acum încolo, sfaturile lor vin din experienţă.

unii dintre ei îi cunosc foarte bine. Sfaturile voastre nu vor fi în van, mi-au fost cerute chiar de părinţii voştri, care îşi doresc de mult să vă întrebe cum aţi face voi dacă aţi fi în locul lor, dar nu se pricep să o ceară.

Am un motiv special pentru care am deschis această discuţie. Să vă explic. Păi, dacă părinţii voştri au dreptul să vă spună cum să fiţi copii, şi voi

Am consemnat aici părerea câtorva copii, spre folosul tuturor. Cum părinţii sunt amândoi la fel de interesaţi de părerea voastră, îi încurajez pe copiii care au ceva în plus de spus părinţilor lor să o facă, oricând simt că e momentul, nu doar aici.

AXA ASIGURARI
redefinim / standardele

Găseşte şi celălalt părinte!

Ia o foarfecă şi taie de-a lungul liniei punctate. Ai grijă să tai şi pagina de dedesubt. La sfârşit vei avea un copil care este protejat de ambii părinţi :)

Ce le-ar cere un copil isteţ părinţilor lui?

Să îl ajute, fără să îi îngrădească alegerile. Să îi fie amândoi alături în momentele importante din viaţa lui.

Vestea bună e că şi părinţii îşi doresc exact acelaşi lucru: să ghideze viitorul copiilor lor cu înţelepciune şi să îi dea împreună un start bun pe un drum al lui. Viitorul copilului este responsabilitatea ambilor părinţi, iar acum au posibilitatea să se ocupe de asta amândoi. Aşa cum îşi cresc copilul împreună, mama şi tata pot gândi împreună un plan financiar pentru viitorul copilului lor, pe care să îl "crească" împreună până când micuţul va porni în viaţa de om mare.

La AXA Asigurări, planul de economisire şi protecţie crescut de ambii părinţi este un instrument care asigură că planurile mari (ale părinţilor) şi mici (ale micuţilor) se vor împlini cu adevărat când le va veni timpul. Fondul la care contribuie ambii părinţi creşte în decurs de maxim 25 de ani, iar, când ajunge la maturitate, face posibil un început cu dreptul în viaţa pe propriile picioare: fie finanţează facultatea aleasă, fie îl ajută să îşi cumpere o casă, sau, cine ştie, să pornească propria afacere. Părinţii, având pe tot parcursul contractului protecţia AXA Asigurări, se asigură de acum că micuţul lor va face într-o zi aceste alegeri, indiferent de ce li s-ar putea întâmpla lor pe parcurs.

Copii, aveţi cuvântul. Părinţi, aşezaţi-vă comod în fotoliu, ascultaţi cum ar fi copiii voştri în locul vostru şi învăţaţi de la ei:

Dragă mami, dragă tati,

Eu am inventat lumea în care părinţii şi copiii fac totul împreună. Aici nu există şcoală pentru copii şi serviciu pentru oamenii mari. Fiecare familie merge la şcoală dimineaţa şi la serviciu după-amiaza, deplasându-se cu un vehicul-bicicletă pe 4 roţi, care poate fi condus atât de părinţi, cât şi de copii. În lumea aceasta, pe care eu am numit-o Terrania, oamenii mari au voie la locurile de joacă. Iar la birouri, există atât automate de cafea, cât şi de bomboane.

Ianik Cristian Pecon, 12 ani

Eu sunt mic şi cred că voi ştiţi cel mai bine totul. Ce sfat aş putea eu să vă dau? Să nu mă mai certaţi toată ziua pentru cea mai mică greşeală. Ar fi mai bine dacă aş primi încă o şansă, ca să îmi pot îndrepta greşeala. Astfel nu aţi mai fi supăraţi pe mine, iar eu aş face totul mai bine, cum vreţi voi.

Tudor Matei, 7 ani

Părinţii mei sunt perfecţi pentru mine şi nu aş schimba nimic la ei. Dacă, pentru o zi, eu aş fi părinte, iar părinţii mei copii, le-aş purta mare grijă cum îmi poartă ei zi de zi şi îi voi plimba toată ziua şi o să le fac dulciuri în cuptor.

Adriana Bălan, 8 ani

- Să fiu părinte pentru o zi... În primul rând, nu i-aş stresa pe părinţi, adică pe copii cu: spală-te, mănâncă, scrie etc. M-aş juca cu ei, i-aş lăsa să plece unde doresc şi le-aş cumpăra tot ce vor.
- Eu, unul, nu i-aş stresa cu curăţenia la ei în cameră, i-aş lăsa să se joace pe calculator 5-6 ore pe zi, fără să-i întreb de ce nu merg afară la joacă şi le-aş găti mâncare bună, cum fac şi ei, dar din când în când le-aş cumpăra şi fast food.
- Nu-i aşa că suntem părinţi model? ;-)

Eugen Huiculescu, 10 ani şi Rudi Mitrofan, 12 ani

Mi-ar plăcea ca, măcar pentru o zi, părinţii să îi asculte pe copii. Dimineaţa, la micul dejun, i-aş obliga să bea o cană de lapte în loc de cafea. Laptele este mult mai sănătos. La birou, aş vorbi continuu la telefon, dar nu aş ţipa niciodată la nimeni. Nu e frumos să te certi, trebuie să încerci să găseşti o cale de înţelegere cu toţi prietenii tăi. Apoi, seara i-aş trimite pe mami şi pe tati devreme la culcare şi nu i-aş lăsa să citească în pat după ora 10.

Ana Tomescu, 9 ani

Iulia ne spune că pe prima pagina a unui ziar de mare tiraj scria cam aşa: „Vacanţa a fost descrisă ca purtînd un sacou maro şi pantaloni gri la momentul dispariţiei". Noroc că detectivul Smith a ajuns la timp la aeroport ca să prindă un individ suspect. Nume: Vacanţă. Prenume: de Vară. Se pregătea să plece în Antarctica. Şi eu, Dilematix, am tot căutat vacanţa pînă cînd m-am îndrăgostit de Dilemateca.

Dilematix + Dilemateca = LOVE

Un ţîrîit scurt, zăpăcit îl trezi pe Dilematix, zdrobindu-i visele profunde. Era ceasul deşteptător. Băiatul făcu ochi, se dădu la o parte, îndărăt, şi-i isprăvi zgomotul nebun.

După-masă, se aruncă pe canapea gîndind. Nu ştia ce să mai facă. Se uită la televizor: nu era nimic interesant sau, mă rog, care să-i placă lui. Ar ieşi afară, la o plimbare, dar plouă şi vîntul bate fără nici un fel de milă. Luă teancul de ziare de pe masă şi răsfoi fiecare coală, plictisit. Dar pe ultima foaie scria cu litere mari: IMPORTANT! RECOMPENSĂ. Stîrnindu-i atenţia, citi mai departe. Era vorba despre tragicul furt al vacanţei de vară.

Cum Dilematix era o fire căreia îi place misterul, păru încîntat. În plus, iubea vacanţa. „Ar fi ceva s-o salvez!" îşi zise încrezător.

A doua zi, porni la drum echipat cu lanternă, bani şi toate celelalte, dar mai ales echipat cu speranţă. Afară era senin şi limpede ca-ntr-un tablou, dar copacii erau amari şi învăluiţi de jale, căci în lipsa vacanţei, nu mai aveau aceleaşi frunze verzi. Totul era schimbat.

Şi-a luat-o aşa, din casă în casă, avînd aceeaşi vorbă:

– N-aţi văzut cumva vacanţa?

Şi răspunsul venea de la toţi, acelaşi:

– A fost furată. N-a trecut pe-aici!

Şi mergea, şi mergea, se mai odihnea şi iar pornea din loc, cu mai multă vlagă, dar parcă fără rost. Şi uite-aşa, după cinci zile istovitoare, în care ori a dormit la cîte-un sătean, ori sub cerul liber, privegheat tainic cu coada ochiului de către lună, ajunse la un munte. Muntele avea o peşteră mare şi frumoasă, direct în stîncă. A intrat sfios, aprinzînd lanterna. Păşi cu grijă primele zece minute, apoi a început să meargă firesc. Doar cînd văzu liliecii, oasele de pe jos sau pietrele neaşteptate în cale, îi reveni răbdarea în mişcări.

După vreo două ore, i se termină bateria de la lanternă:„Baterie de doi lei!" zise el nervos, rămas pe întuneric.

Şi-a mers, mai mult pe bîjbîitelea, pînă cînd a dat cu mîna de ceva moale, urmînd apoi un ţipăt ce-l stingheri. Era o fată. Avea părul negru-negru ca tăciunele, nişte ochi mari, căprui şi era la fel de înaltă ca Dilematix. Ea se întoarse fulgerător şi-l lumină cu lanterna.

– Ce cauţi aici şi de ce m-ai atins? a spus nervoasă.

– Ăăă... îmi pare rău, mi s-a terminat bateria la lanternă.

– Şi ce faci aici?

– Păi... am venit să-l caut pe hoţul vacanţei...

– Şi eu! Ce coincidenţă! Eu sînt Dilemateca.

Şi-au început să vorbească mult, plăcîndu-le să fie unul în tovărăşia celuilalt, pînă ce au ajuns seara, tîrziu, la capătul peşterii.

– Slavă Domnului! exclamă ea.

Dilematix a tăcut şi dintr-odată supărarea i-a coborît pe faţă.

– Ce-ai, măi? Erai vesel în peşteră şi eşti supărat cînd am ieşit?

– Mda...Păi aş fi vrut ca acele clipe să nu se termine niciodată. Îmi place să vorbesc cu tine...

Dilemateca surîse vag.

În ziua următoare, au luat-o la pas amîndoi, în căutarea hoţului.

Au cutreierat muntele-n lung şi-n lat, pînă cînd la un colţ ascuns auziră nişte zgomote, nişte cuvinte. S-au dat într-un tufiş ascultînd. Era domnul Timp, suspectul numărul 1 în acest caz, care îi dădea ultimele indicaţii doamnei Toamnă, înainte de apariţie.

După ce a plecat Toamna unde-o fi plecat, Dilematix şi Dilemateca repede l-au înşfăcat pe Timp, l-au legat fedeleş de mîini şi-apoi de copac.

– O să fim lăudaţi de toată lumea! O să fim daţi la ziar! zise fata, culcată-n iarbă.

– Mare noroc pe noi!

– Chiar că da!

Dimineaţa, l-au luat pe domnul Timp şi l-au dus la judecată.

– De ce ai furat vacanţa? Ce ai de spus în apărarea ta? întrebă judecătorul.

– În primul rînd, eu sînt cel care controlează anotimpurile, vacanţele, zilele şi toate celelalte. Nu am furat vacanţa, doar i-am ordonat să-şi înceteze apariţia, căci ea provoacă oarecum o lejeritate în viaţa umană şi sfînta Muncă s-ar supăra...

Cu acest răspuns, Judecata a decis să-l elibereze, ba chiar l-au şi lăudat.

– Aşadar, ce vrei ca recompensă, tinere? îl întrebă judecătorul pe Dilematix. Tu ne-ai rezolvat dilema.

– Chiar nu aş vrea nici o recompensă. Este aici, lîngă mine! spuse el uitîndu-se spre Dilemateca, zîmbind.

***Ionuţ VOINEA**, clasa a VI-a, C.N. „Vasile Alecsandri", Galaţi*

Detectiv pe urmele vacanței de vară

Vacanţa de vară a dispărut!!! Martorii confirmă dispariţia vacanţei. Conform informaţiilor oferite de şeful poliţiei Sectorului 1 din Capitală, aceasta a fost dată dispărută în data de 1 iunie. Poliţia a deschis o anchetă şi se caută cît mai multe informaţii despre aspectul vacanţei la momentul dispariţiei. Dacă deţineţi orice tip de informaţie sau fotografii, vă rugăm să ni-le trimiteţi pe adresa de mail martorocular@ştirile.net sau să raportaţi oricărei secţii de poliţie din localitate.

■ Jurnalul Detectivului Smith

1 iunie 2011, Bucureşti, ora 13,05. Mă aflu în faţa unei brutării de mărime medie situate în faţa staţiei de metrou de pe Bulevardul Magheru. Afară vremea este relativ plăcută. Temperatura: 29 de grade. Nici un nor pe cer. Un individ îmbrăcat neadecvat pentru o astfel de vreme: un sacou maro şi pantaloni gri, cu o servietă în mînă, traversează pe trecerea de pietoni. Tipul chiar nu are nici un simţ al modei. O pălărie îi acoperă toată faţa.

■ Ora 13,50

Primesc un mesaj prin staţia de la secţia de poliţie locală:

„Atenţie agenţi ai poliţiei române, detectivi şi oameni ai legii! La ora 13,20 a fost dată dispărută VACANŢA DE VARĂ. Subiectul purta un sacou maro, pantaloni gri şi ţinea în mînă o servietă de mărime medie."

De ce să fi fugit vacanţa?

BINGO!!!

– Aici Detectivul Smith Jones. Am localizat victima pe B-dul Magheru la ora 13,05. Trebuie să fie încă în oraş.

■ Ziarul *Libertatea,* prima pagină

Vacanţa a fost descrisă ca purtînd un sacou maro şi pantaloni gri la momentul dispariţiei. Mai multe informaţii la pag. 5.

Detectivul închise ziarul şi căzu pe gînduri. De ce să fi fugit vacanţa? Unde a fugit? A părăsit Bucureştiul sau se ascunde în suburbii? Zeci de întrebări străbăteau mintea Detectivului Smith, fără nici un rezultat.

■ Cartierul Bucureştii Noi, printre case

– Unde să mă ascund? Or să mă găsească!!! Să fug din ţară ar fi cea mai bună soluţie. O să mă duc în Antarctica şi o să le aduc şi lor vara.

■ 6 iunie 2011, Agenţia de turism de pe strada Mărului, nr. 25

– Am nevoie de un bilet spre Canada şi de o rezervare la un hotel de 5 stele în Antarctica.

– Desigur. Aici aveţi un catalog cu toate ofertele pentru Antarctica, precum şi costul biletelor spre toate ţările din lume.

– Vă mulţumesc!

■ Jurnalul Detectivului Smith

Suspectul a cumpărat un bilet dus spre Canada şi a plătit 1500$ pentru o şedere *all inclusive* la Hotelul Antarctica din Antarctica. Data plecării de pe Aeroportul „Henri Coandă", 17 iunie, coincide cu data terminării şcolii. Oare vrea Vara să ia vacanţa copiilor? Nu se poate! Trebuie să raportez la secţie ce am descoperit. Îl vom prinde pe aeroport.

■ 17 iunie 2011 (ultima zi de şcoală), ora 13,55

■ Jurnalul Detectivului Smith

Mă aflu pe Aeroportul „Henri Coandă" la *check-in*. Aştept pasagerii zborului spre Canada, care decolează la ora 16,50. Văd suspectul şi încerc să mă apropii. Trebuie să ajung îndeajuns de aproape încît să văd numele de pe paşaport.

Nume: Vacanţă

Prenume: de Vară

– Mîinile sus, domnule de Vară!

■ Secţia de poliţie a sectorului 1

– De ce ai fugit?

– Nu îmi mai convenea să profite toată lumea de vremea mea frumoasă şi de plajele cu ape limpezi, aşa că am încercat să fug cît mai departe, unde lumea nu are vară, ca să se poată bucura şi ei de mine.

– Am înţeles. Eşti consemnat la domiciliu!

■ Ziarul *Libertatea,* pagina 3

Dl Vacanţă de Vară a fost găsit, aşa că toată lumea se poate bucura de o vacanţă plăcută. Conform informaţiilor oferite de Detectivul Smith Jones, acesta voia să părăsească ţara şi să se ducă în Canada. Adus la Secţia de poliţie, acesta a fost condamnat la muncă în folosul comunităţii, care presupune aducerea de vreme cît mai frumoasă pentru această vară.

***Iulia VLAD**, clasa a VI-a, Şcoala Europeană, Bucureşti*

Baltazar este inteligent, curios şi iubeşte aventura. Sînt exact calităţile pe care nu le suportă la elevii săi profesorul A_tomică care nu a fost văzut zîmbind niciodată. El a născocit un plan bizar prin care şi-a propus să şteargă vacanţa de pe faţa pămîntului. Baltazar îl acuză de înaltă trădare faţă de copilărie. Această palpitantă poveste ne-o spune Teodora, în timp ce Şerban răsfoieşte jurnalul detectivului Xulius.

Vacanţa lui Baltazar

Clădirea colegiului are trei etaje, iar accesul elevilor la acestea este strict limitat în baza unor reguli moştenite de cel puţin un secol. Cei de la gimnaziu au dreptul să hoinărească la parter şi în aripa de la primul etaj în care sînt adăpostite laboratoarele. La etajul al doilea pătrund doar elevii de liceu, iar la cel de-al treilea au dreptul să urce doar reprezentanţii aleşi ai elevilor, aşa-numiţii şefi de clasă, şi, bineînţeles, profesorii ale căror cabinete se află rînduite de-a lungul holului.

Este de la sine înţeles că regulile sînt făcute ca să fie încălcate. Este singura regulă pe care o respectă Baltazar. De la *început* l-a fascinat podul clădirii. Pentru el, *începutul* a fost anul trecut, anul în care a început clasa a V-a.

Cele trei etaje n-au mai fost un mister încă din prima lună de şcoală. Le-a explorat pe îndelete, ba chiar a petrecut o după-amiază în depozitul de materiale didactice, printre bufniţe împăiate şi hărţi crăpate de timp, studiind borcanele în care parcă dormeau scufundate şopîrle sau şerpi. Nu-i fusese frică de scheletul agăţat în colţul magaziei. Îl botezase pe loc – Cob – şi îi puse pe craniu, ca singură piesă de vestimentaţie, o pălărie improvizată dintr-un ghiveci gol.

Dar podul... podul a rămas un mister pînă la venirea verii. Avea impresia că acolo se întîmplau lucruri cel puţin curioase. Stăpînul podului – prin asta se înţelege deţinătorul cheilor şi unicul utilizator – era A_tomică, profu' de fizică, cel care într-un top al nesuferiţilor conducea la mare distanţă faţă de orice alt profesor. A_tomică fusese zărit de cîteva ori furişîndu-se pe uşa podului. Nimeni, nici chiar directorul nu a avut curaj să-l întrebe ceva. Lui A_tomică i se puneau în circă însuşiri aproape diabolice, iar folclorul şcolii făcea din el un personaj cu care nu ţi-ar fi plăcut să te întîlneşti noaptea. Chiar şi colegii de cancelarie ştiau că-i urăşte pe copii, cu precădere pe cei inteligenţi, curioşi şi înclinaţi spre aventură. Toţi elevii săi erau clasificaţi de profesor după gradul de neruşinare, impertinenţă şi probabilitatea de a fi un ratat la maturitate. A_tomică nu a fost văzut zîmbind niciodată.

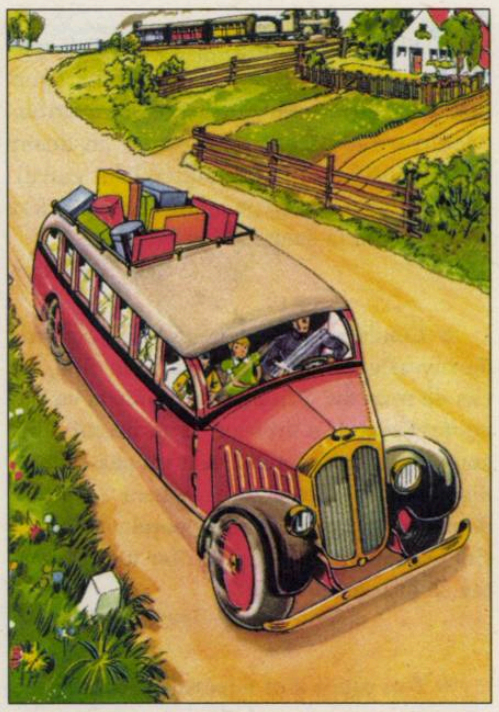

Vara a luat deja în stăpînire întreaga fire. Soarele străluceşte precum un inel de aur aruncat pe mantia cerului, iar inimile copiilor tresaltă, în timp ce ei cîntăresc cu atenţie fiecare oră, minut şi clipă rămase pînă la venirea vacanţei.

Baltazar este inteligent, curios şi iubeşte aventura. Simte mirosul vacanţei şi îşi propune o ultimă expediţie: descoperirea secretelor din podul şcolii.

Este prima zi din iunie, iar clopoţelul anunţă terminarea orelor de curs. Elevii se năpustesc asupra porţilor. Baltazar, parcă înotînd împotriva curentului, urcă în cîteva clipe la etajul situat sub pod şi se ascunde sub scările de lemn ce se opresc într-o uşă masivă, zăvorîtă cu un lacăt greu şi ruginit.

Aşteptarea băiatului a durat cam două ore, timp în care şcoala fu cuprinsă de linişte. A_tomică se furişă pe scară, descuie lacătul şi pătrunse în întuneric, lăsînd uşa podului deschisă, ca o invitaţie pentru Baltazar.

Din trei paşi, elevul îşi urmă profesorul misterios şi, odată intrat în încăpere, se ascunse după un cufăr pe care erau lipite numeroase etichete îngălbenite de vreme. Din această poziţie îl urmări pe A_tomică cum meşterea la o maşinărie care nu semăna cu nimic din ceea ce văzuse pînă atunci. În liniştea podului îl auzi pe A_tomică rostind parcă vrăji, cu faţa luminată de aparatul care prinsese viaţă în mîinile sale: „Vacanţa nu va mai exista, cu toţii vor uita de ea..." La un moment dat, Baltazar înţelese că ritualul la care participase se apropia de sfîrşit şi, pentru că nu dorea să-şi petreacă noaptea în laboratorul clandestin al lui A_tomică, o şterse neauzit pe uşa podului şi lunecă pe scări.

Primul semn că se întîmplase ceva deosebit a fost dispariţia unor cărţi din biblioteca sa. Lipseau *Cireşarii, La Medeleni, Doi ani de vacanţă* şi multe altele de care părinţii păreau să nu fi auzit niciodată. Al doilea semn a fost nedumerirea colegului de bancă la întrebarea sa despre cum îşi va petrece vacanţa: „Vacanţă?! Iar inventezi cuvinte?". Credea că se vorbiseră cu toţii ca să-i facă o farsă, dar constată cu groază că în DEX cuvîntul lipsea cu întreaga sa familie. Lovitura cea mai puternică o avu cînd la avizierul de la intrare văzu orarul pentru lunile iulie şi august. Catastrofă!!! Dispăruse vacanţa!

Nimic nu părea să se schimbe pînă la jumătatea lunii iunie. Profesorii nu conteneau să le dea elevilor teme, iar părinţii nu păreau să înceapă a plănui, ca altădată, excursii la munte sau la mare sau, măcar, la bunici. Baltazar începuse să creadă şi el că vacanţa este o invenţie, un vis, o iluzie.

Oare să nu fi existat niciodată vacanţă? Baltazar se ferea să mai pomenească de vacanţă. Se temea ca ceilalţi să nu-l creadă lunatic. Un gînd îi fulgeră brusc întreaga fiinţă. A_tomică! El rostise ultima dată cuvîntul, el trebuia să fie vinovat pentru cele întîmplate. Maşinăria aceea atît de stranie, pe care o văzuse în podul şcolii, trebuie să fi şters din memoria tuturor orice noţiune sau amintire despre vacanţă. Aparatul infernal făcuse să dispară cărţi, cuvinte scrise sau gîndite, modificase orare şi planuri.

Timp de trei zile, Baltazar s-a frămîntat în încercarea de a născoci un plan. Într-un sfîrşit, munca sa dădu roade. Plin de curaj, Baltazar îşi începu misiunea. Mai întîi, îi trimise lui A_tomică o provocare scrisă, pe sub uşa cabinetului de fizică. Îl invită la o experienţă inedită în depozitul de materiale didactice. Amenajă în prealabil încăperea, în aşa fel încît să-l prindă în cursă pe profesorul diabolic. Se folosi de prietenul său, onorabilul schelet Cob, căruia îi atribui rolul de judecător. Bufniţa împăiată, cu aripile puse în mişcare de un ventilator acţionat de la distanţă, urma să-l supună pe A_tomică unui interogatoriu crunt. Lampa ce tremura pe un arc împrăştia umbrele şerpilor şi ale şopîrlelor din borcane, pe pereţii depozitului. Locul cel mai sigur, fotoliul din mijlocul depozitului, se dovedi a fi capcana supremă în care A_tomică rămase ţintuit de stratul consistent de *superglue* împrăştiat de Baltazar. Prin modulatorul de voce, elevul rosti următoarele cuvinte:

– Sînt agent special al Asociaţiei de Protecţie a Vacanţei. Am aflat de planul tău de ştergere a vacanţei. Te faci vinovat de înaltă trădare faţă de copilărie. Vei fi condamnat la o vacanţă perpetuă într-o insulă inexistentă pe hărţile omeneşti. Vei fi singur.

La început A_tomică păru îngrozit, apoi începu să înţeleagă că fusese atras într-o capcană şi-şi calculă şansele de scăpare.

– Domnule agent, în filme există înţelegeri între acuzaţi şi anchetatori. Nu am putea negocia nişte condiţii mai blînde, în schimbul unui mic ajutor pe care aş putea să-l dau asociaţiei dumneavoastră?

– Condiţia pentru o înţelegere este aducerea vacanţei în locurile din care tu cu aparatul tău blestemat ai furat-o!

A_tomică cedă nesperat de repede şi împărtăşi elevului modalitatea de a face ca aparatul să-şi înceteze acţiunea. Tastă codul 8222682....

Ţîîîîîîr, ţîîîîîîr, ţîîîîîîr....

– Haide, scoală, somnorosule! E ultima zi de şcoală. De mîine începe vacanţa. Şi nu uita, în ultima zi din clasa a V-a profesorul de fizică – sau cum îl porecliţi voi, A_tomică – vrea să-şi cunoască viitorii elevi. Ai grijă, prima impresie contează...

***Teodora DOBROTĂ**, clasa a VI-a, C.N. „Vasile Alecsandri", Galaţi*

Jurnal în misiune

Aceasta este jurnalul Detectivului Xulius. Dacă citeşti asta, vei şti ce s-a întîmplat.

Ziua 1: Primisem un caz foarte ciudat. Cineva răpise vacanţa de vară. Sarcina mea era să aflu cine era răpitorul şi să îl arestez. Se pare că răpitorul nu lăsase nici o urmă şi pînă acum nimeni nu găsise nici un indiciu. Primul loc pe care l-am cercetat a fost Parcul Central din Xopolis. Acolo îşi petrecea majoritatea timpului liber vacanţa de vară. Nu am găsit nimic. Al doilea loc a fost casa vacanţei. Nici acolo nu am găsit nimic.

Ziua 2: Am schimbat tactica. Am început să caut oameni suspecţi. M-am dus la rivala vacanţei de vară, vacanţa de iarnă. Am interogat-o, dar se pare că e inocentă. Ea a spus că, deşi este rivala ei, îi pare rău pentru vacanţa de vară. Mi-a spus că ea cunoaşte un tip pe nume Xiris care a vizitat-o pe vacanţa de vară chiar înainte să fie răpită. Trebuie să îi fac o vizită lui Xiris pentru că pare cam suspect.

Ziua 3: Se pare că Xiris avea cea mai sinistră casă din tot oraşul. Am ciocănit la uşă, dar nimeni nu a răspuns. Atunci am observat o fereastră deschisă, aşa că m-am strecurat înăuntru. Luminile nu funcţionau. Am urcat scările şi m-am îndreptat înspre locul de unde veneau rîsetele alea înfiorătoare. Am ajuns în dreptul acelei camere. Xiris o ţinea închisă pe vacanţa de vară într-o celulă care o îmbătrînea. Cînd Xiris s-a întors cu spatele, l-am trîntit de podea şi i-am pus cătuşe. Am spart lacătul celulei şi am eliberat vacanţa de vară. Mi-a mulţumit pentru ajutor, după care mi-a spus că mulţi copii o aşteaptă. Apoi a dispărut. M-am întors să îl iau pe Xiris la secţie, dar dispăruse şi el.

Astăzi: Am primit veşti că Xiris a părăsit oraşul Xopolis, drept urmare mîine plec în căutarea lui. Fiind vacanţa de vară, cred că el a ales un loc aproape de mare, aşa că următoarea mea destinaţie este: QPOLIS...

***Şerban MARTIN**, clasa a VI-a, Şcoala Europeană, Bucureşti*

Pagină realizată cu sprijinul:

DE VIATA
BCR ASIGURARI
VIENNA INSURANCE GROUP

Prietenii noştri de la Buzău salvează şi ei vacanţa, fiecare cum poate: Cosmin apelează la Sherlock Holmes, Teodor crede că Scooby Doo poate rezolva orice mister, Oana spune că Lupul, Mama vitregă şi Baba Cloanţa sînt principalii suspecţi, Andreea a aflat de la ştiri că vacanţa s-a predat. Andrei susţine că ar fi văzut-o pe puntea unui vapor care naviga pe Mediterană. Aici erau şi nişte amprente de peşte gelatinos, ne povesteşte Răzvan.

Vacanţa – urmărire generală!

Pîş, pîş, cu mişcări subtile de Pantera Roz, elevii din clasa a VII-a pleacă în căutarea timpului pierdut. Detectivi celebri prind viaţă în paginile foşnitoare, încercînd să rezolve enigma: Unde a dispărut vacanţa noastră? Fără îndoială, vacanţa-i mai frumoasă cînd nu mai e... prin preajmă!

Prof. Mihaela NICOLAE,
C.N. „Mihai Eminescu" Buzău

■ Inspectorul Poirot a cercetat atent amprentele. Se pare că erau ale ei, ale Vacanţei! A trecut şi prin Bucureşti, şi prin Iaşi, şi prin Sibiu... Toţi se roagă să nu iasă din ţară, căci căutarea ei ar deveni dificilă. A fost dată în urmărire generală, dar mai mult de atît nu se poate face. Poirot are nevoie de o informaţie nouă!

Elena BĂLAN

■ Cazul începea să se contureze. Vacanţa dispăruse, pur şi simplu, dintre noi, fără motiv. Misiunea mi s-a părut perfectă pentru Sherlock Holmes, aşa că i-am cerut ajutorul imediat. Urmele de paşi se întind pe două mile. Sherlock se va alege, desigur, cu o durere de spate, tot încercînd să găsească indicii. Şi bang! Două fire de păr! Serviciul „Instant Scan" a găsit urme de ADN specifice vacanţei! Acum totul pare logic pentru detectiv, care se poate întoarce mîndru la biroul său. Verdictul: este septembrie! Vacanţa s-a terminat. CASE CLOSED!

Cosmin TUDOR

■ „Unii martori spun că ar fi apărut la Constanţa. Un localnic a declarat că în ziua de vineri, 17 iunie, la 13,30, a simţit un miros ciudat de îngheţată de portocale şi a auzit un sunet de clopoţel. În altă zonă, pe la munte, proprietarul unei pensiuni ne-a informat că ar fi auzit nişte sunete care aminteau de veselia unui grup de copii plecaţi într-o excursie. Nu avem însă nici o informaţie foarte clară." La 17,01, Ştirile Naţionale au înregistrat o audienţă record. Toată lumea s-a oprit din orice activitate şi stă cu sufletul la gură. „Dragi telespectatori – spune crainica fără pic de expresie pe faţă – Vacanţa s-a predat!"

Andreea POŞIRCĂ

■ Urmele de paşi duceau la intrarea în şcoală. Aflasem că domnul profesor Dilematix a capturat vacanţa. Am încercat să o eliberez, dar n-am reuşit. Mi s-a spus că vacanţa va fi liberă după ce noi vom parcurge încă un an de şcoală. M-am dus în clasă şi, uitîndu-mă pe geam, am văzut că verdele frunzei se îngălbenea. Soarele era sufocat de nori cenuşii. Simţeam cum căldura vacanţei dispărea.

Alexandru ZĂVOIANU

■ Dilematix a pierdut vacanţa şi are nevoie urgentă de ajutor. Mergînd prin oraş, a găsit un afiş pe care era scris: „Scooby Doo rezolvă orice mister. Sunaţi la 115." Dile a pus mîna pe telefon. I-a răspuns detectivul însuşi. Cînd i-a spus că are o problemă pentru el, Dile a auzit un clănţănit de dinţi: „E cu strigoi?" „Nu!" „Cu vampiri?" „Nu!" „Atunci care-i problema?" Dile i-a spus că a pierdut vacanţa. „Ups! S-a întors fantoma toamnei!" Scooby a cerut să fie plătit cu scooby snacksuri şi, cum Dile nu a fost de acord, Scooby a renunţat la investigaţie.

Teodor MOLDOVEANU

■ O gumă de mestecat! Are imprimată pe ea trei molari. Mă apropii mai mult de locul faptei. Pe clanţă se află o amprentă. Intru în casa asta mare, unde lucrurile sînt dărîmate de parcă ar fi avut loc o luptă. Deci vacanţa a încercat să riposteze, dar încercările ei au fost în zadar. Cele două urme îmi sînt suficiente pentru a găsi răpitorul. Trimit guma la un laborator din USA şi în trei zile aflu cine este făptaşul: era chiar vecinul care o declarase dispărută! Cu echipa de la FBI l-am arestat pe infractor şi vacanţa a fost eliberată.

Gabriel TOMESCU

■ Laboratorul meu era un dezastru, mirosea peste tot a hîrtie arsă şi eu nu găseam nimic. Nu apuc să fac un pas şi dulapul a picat, iar în faţa mea sînt numai eprubete decapitate. Găsesc vacanţa ascunsă după dulap. Uitasem cu totul de ea! Stai că vin! Un vînticel răcoros îmi aleargă prin păr...

Maria MILEA

■ Detectiv în misiune, supraveghere, filaj, confidenţialitate! Aceasta este o reţetă care trebuie urmată întotdeauna. Detectivul Dilematix a supravegheat clădirile părăsite, apoi a filat cîteva personaje cu trecut dubios: Lupul, Mama vitregă şi Baba-Cloanţa. La sfîrşit, a întocmit un dosar strict confidenţial. Dilematix lasă ziarul, fiindcă a primit ceva pe mail: Vacanţa a fost văzută stînd la soare în Hawaii!

Oana MANEA

■ Conduceam de ceva vreme o agenţie de investigaţii private. Aveam, în fine, un caz de rezolvat. Mi-am luat pălăria, cu buzunărel secret în interior, şi pardesiul lung, gen inspector Colombo. Am un caz greu: a dispărut vacanţa! Primul indiciu – o urmă de pisică; al doilea – un clopoţel... cam puţin! O să fac o hartă a locurilor unde aş putea să găsesc vacanţa.

Teodor MUŞAT

■ Toţi copiii sînt supăraţi fiindcă, dacă vacanţa nu apare curînd, ei se vor duce din nou la şcoală. Unii martori spun că a apărut la Constanţa, cred că a venit cu trenul din Fanţa, pentru a-şi petrece sfîrşitul de săptămînă pe litoralul nostru.

Marius DOBRINOIU

■ Vacanţa a dispărut fără urmă, orbindu-ne fericirea. Dilematix a hotărît să ia lecţii ca să devină spion. Mi-a spus că meseria de spion este treabă serioasă şi îţi trebuie mult talent ca să te faci nevăzut. Şi-a luat, de prin filme, şi un nume de cod: Agentul 007. Cu multă seriozitate şi cu mult curaj, ca un militar ce îşi lasă în urmă frica şi lacrimile singurătăţii, Dilematix pleacă la drum, înarmat cu o lanternă minusculă. Vacanţa este pe-aproape, îi spune simţul lui de spion!

Denisa PĂNESCU

■ Îmi doresc să merg în America, să văd Statuia Libertăţii, sau în Franţa, la Turnul Eiffel, dar nu prea se poate. Poate că vacanţa mea a plecat să se plimbe pe un alt continent... Am făcut un plan de căutare. S-ar putea să ne ajute şi copiii care ni s-au plîns că nu o găsesc. De fapt, am putea spune că sînt patru vacanţe – adică cea de iarnă, cea dintre semestre, cea de primăvară şi cea de vară – iar noi o căutăm pe ultima. Mi-am dat seama că vacanţele sînt ca nişte surori. Noi am pierdut-o pe cea mai mare dintre ele. S-ar putea să o găsim, dacă vom fi uniţi în cauza noastră.

Lucia JIPA

■ Vacanţa a dispărut cît ai zice peşte. Îmi iau lupa, pelerina de detectiv şi trusa în care găseşti orice şi pornesc la drum către pădurea din sudul oraşului, Pădurea Felinarelor. Mi-ar fi plăcut să-l am alături pe Sherlock Holmes, să mă ajute. Am două indicii: 1) vacanţei îi place să stea în locurile unde sînt copii veseli; 2) vacanţei nu îi place întunericul.

Diana BURDUHOS

■ Tiptil, mă iau după urmele de paşi. Mă împiedic de o rază de soare. Mă apropii tot mai mult de vacanţă. Simt asta! Merg ce merg şi dau de şcoală. Mă uit împrejur şi văd că nu pot să o ocolesc. Intru şi găsesc scris pe o uşă cuvîntul „Vacanţă" şi încă ceva... Nu citesc pînă la capăt. „Alex, ai întîrziat la ore!" îmi spune cineva. Mă revolt: „Ce ore? Pe uşă scrie că e vacanţă!" „Nu, scrie că vacanţa s-a terminat. Bun venit în clasa a VIII-a!" Atît apuc să mai zic: Aoleu!

Alexandru GHIŢĂ

Sherlock Diles

Detectivul Sherlock Diles plecase în căutarea vacanţei. Sherlock Diles este un specialist amprentolog care a absolvit Creşa Amprentologică, Grădiniţa Amprentologoasă, Şcoala de Amprentologie, Liceul Internaţional de Amprentologire Superioară, iar, în cele din urmă, Facultatea Amprentologică Amprentologoasă de Amprentologie Superioară. A găsit nişte amprente de peşte gelatinos (dacă nu ştiţi cum arată acest peşte, vă rog să-l căutaţi urgent pe Google imagini – mi se pare amuzant). Analizele de laborator au arătat totuşi că nu el este de vină pentru dispariţia vacanţei, astfel încît Sherlock s-a pus din nou pe treabă. A stat pe gînduri zi şi noapte, dar, în final, a găsit cîteva fotografii care puteau constitui probe. De vină era năsosul din Borneo care mutase comutatorul vacanţei pe *off*.

***Răzvan GHEORGHE**, clasa a VII-a, C.N. „B.P. Hasdeu", Buzău*

Vacanţă pe Mediterană

Săptămînă de săptămînă, zi de zi, dimineaţă de dimineaţă, cu aceeaşi mutriţă somnoroasă, Dilematix oprea soneria ceasului, îşi punea papucii cu moţ roşu, îşi bea cana de ceai şi pleca la aceeaşi şcoală, în acelaşi cartier, îmbunat doar de gîndul că vacanţa avea să vină curînd.

În răstimpul acesta, undeva pe Mediterană, un vapor clasa A înainta agale, lăsînd în urmă o dungă albă de spumă. De sus, aproape de cabina comandantului cu mustăţi uriaşe, o zăreai dintr-o mie. Sta leneşă, pe o saltea de plajă, cu o mînă căzută în apa limpede, ascunzîndu-se în spatele unor ochelari uriaşi, cu rame albe. Doar eşarfa cu buline roşii de la gît se zbătea veselă în adierea vîntului. Cine n-o cunoştea ar fi crezut că e o pasageră oarecare. Dar cine s-ar fi uitat mai atent, cu ochi de detectiv, ar fi zărit alături agenda în care era notată structura anului şcolar, clopoţelul din buzunarul genţii şi bibliografia la literatură pentru anul şcolar următor. Toate indiciile te conduceau spre aceeaşi certitudine: cu siguranţă era ea! Vacanţa cea mare plecase în vacanţă! Şi bietul Dilematix, care o aştepta în fiecare zi, încăpăţînîndu-se să creadă că mult a fost şi puţin a rămas!

Apropiindu-se de un port necunoscut, vaporul scoase un vuiet lung şi răguşit. Vacanţa îşi scoase ochelarii şi privi nelinişti în zare. Avea sentimentul că uitase să facă ceva important. Îşi strînse mai bine eşarfa în jurul gîtului şi dădu să se ridice. Brusc, împietri. Copiii o aşteptau – trebuia să se întoarcă urgent. Îşi luă geanta, merse în cabina comandantului şi telegrafie: „Urgent rezervare bilet primul avion!" Semnat: Vacanţa mare.

***Andrei Ştefan MIHALCEA**, clasa a IV-a, Şcoala Generală „G.E. Palade", Buzău*

Anda ne invită pe Tărîmul Fericit al Zînelor. Aici, două bune prietene, Selena şi Lily, ajutate de puffelul Zanzy pleacă în căutarea vacanţei, care a fost răpită de vrăjitoarea cea rea, Mena. Cele două zîne se feresc de trolii vrăjitoarei şi ajung pe Tărîmul Apelor pentru a găsi un diamant magic. La Palatul Şcoală, ele o înfrîng pe vrăjitoare, aruncînd în ea cu diamantul şi o transformă într-o zînă bună. Urmează, desigur, o petrecere ca-n basme.

Pe tărîmul zînelor

A fost odată, ca niciodată, o zînă foarte frumoasă care avea un talent minunat. Ea cînta superb, numai că îi era ruşine să spună lumii despre talentul său. Această zînă se numea Selena şi trăia pe un tărîm numit Tărîmul Fericit al Zînelor. Acolo, zînele cu animăluţele lor de companie numite puffeli se plimbau sau zburau radiind de fericire. Selena avea şi ea un puffel ce se numea Zanzy, cu care se juca, dar mai avea şi o prietenă pe nume Lily, cu care îşi petrecea timpul liber şi bineînţeles cea mai mare parte a vacanţelor. Ca să nu mai spunem de recreaţiile de la Şcoala pentru Zîne.

Într-o zi, cu puţin timp înaintea vacanţei de vară, cînd Selena era afară cu Lily, pămîntul a început să se cutremure şi toate culorile vii au devenit închise şi urîte. Fetele s-au speriat, iar Selena a luat-o în braţe pe Zanzy, cînd o altă zînă, colega lor de şcoală la cursul de Arte frumoase, a venit la ele şi le-a spus îngrozită:

– Repede! Ascundeţi-vă!

– De ce? a întrebat Lily emoţionată.

– Vră-jitoa-rea a preluat conducerea!

– Poftim!? Cum? întrebă şi Selena uimită.

– Vă spun după ce ne ascundem, a spus zîna pe nume Penny. Rochiţa din voal trandafiriu îi flutura în bătaia vîntului, iar buclele blonde le avea prinse din loc în loc cu micuţi trandafiri multicolori.

un curcubeu aici, adăugă Selena.

– Staţi puţin, cred că am în camera mea o hartă de la Ura de găsit comori, îşi aduse aminte Lily.

Atunci zînele au zburat printre florile ofilite, s-au ascuns de troli şi, după ce au trecut de aceştia, au ajuns în camera fetei unde, căutînd peste tot, nu au reuşit să găsească harta.

– Unde poate fi? se întrebă supărată Lily, în timp ce chipul ei exprima îngrijorarea. Purta pantaloni din tafta aurie, iar bluziţa de culoarea azurului era împodobită cu perluţe aurii aranjate asimetric.

În acel moment, Zanzy a sărit din braţele Selenei şi s-a dus direct sub biroul aflat în cameră.

– Zanzy, ce faci? strigă Selena.

Cînd puffelul s-a întors, ţinea în gură o foaie.

– E harta! Bravo, Zanzy, au strigat fericite fetele, aplaudînd reuşita.

– Să mergem! În scurt timp, Tărîmul Zînelor nu va mai putea fi salvat! avertiză Penny.

Fetele au zburat spre pădurea întunecată aşa cum arăta harta, dar, din păcate, un trol le-a văzut. După două ore de zbor, fetele au obosit.

– Am putea să ne odihnim puţin şi apoi să mergem, spuse Penny clipind des din genele perfect arcuite. Trebuie să ne oprim şi noi puţin, nu-i aşa? Doar cît o recreaţie

– Vră-jitoa-rea a preluat conducerea!

După ce s-au ascuns, Penny le-a spus despre vrăjitoarea Mena care, cu răutatea ei, vrea să distrugă Tărîmul Fericit al Zînelor, trimiţînd trolii să facă acest lucru, după ce au închis-o pe Regina Vacanţa Mare.

– Trebuie să facem ceva! hotărî agitată Selena. Am putea să încercăm să o salvăm pe regină şi să îi slăbim puterile Menei.

– Dar cum? întrebă Lily.

– Există un diamant magic pe Tărîmul Apelor de după curcubeu, răspunse Penny.

– Da, ştiu, dar acum nu mai există nici scurtă... înaintea tezei.

– Da... dar doar puţin, aprobă Selena. Ideea este că şi eu am obosit...

După cinci minute, fetele au auzit mai multe voci. Cînd s-au întors, au văzut în spatele lor, la o distanţă destul de mică, un trol care vorbea cu vrăjitoarea. Atunci Zanzy s-a apropiat pe ascuns şi mai mult ca să audă discuţia dintre ei.

– Sînt nişte zîne care vor s-o salveze pe Regina Vacanţa Mare, tună trolul.

– Atunci opreşte-le imediat! răcni înfiorător Mena.

Cum a aflat asta, Zanzy s-a întors la Selena, i-a raportat curajoasă totul şi atunci fetele au plecat imediat mai departe. Cînd trolul a ajuns în locul în care credea că se află zînele, acestea nu mai erau de găsit.

– Uh, ce bine că am scăpat! Trolul era atît de aproape de noi...

– Uitaţi, aici ar trebui să fie Tărîmul Apelor! se auzi vocea lui Penny.

– Haideţi să întrebăm o sirenă unde putem găsi diamantul! a adăugat Selena.

S-au dus la sirenă, au întrebat-o şi au aflat că diamantul este în adîncurile mării, ascuns într-o scoică gri-cenuşie la exterior şi de un roz palid în interior.

Zînele au încercat să găsească o soluţie pentru a ajunge la scoică. Tot sirena, Miranda, le-a venit în ajutor:

– Vă puteţi pune aceste coroniţe şi vă veţi transforma în sirene asemenea mie, atîta timp cît le veţi purta.

– Unde poate fi? se întrebă supărată Lily.

Fetele i-au mulţumit, şi-au pus coroniţele şi s-au aruncat în apa mării, pornind în căutarea pietrei preţioase. Ajunse în adîncuri unde culoarea apei era de un albastru sclipitor, ele au fost fascinate de frumuseţea lumii subacvatice.

Deodată, în faţa lor s-a ivit ceva strălucitor.

– Priviţi, am găsit diamantul! a exclamat fericită Penny.

S-au apropiat de scoică şi au încercat să ia diamantul, dar scoica nu le-a lăsat:

– Nu puteţi lua diamantul aşa, pur şi simplu. Trebuie să ştiu de ce îl vreţi, altfel de unde să îmi dau seama dacă nu cumva intenţionaţi să-l furaţi.

– În nici un caz nu sîntem hoaţe. Avem nevoie de diamant pentru a salva Tărîmul Fericit al Zînelor. O vrăjitoare rea pe nume Mena a închis-o pe Regina Vacanţa Mare şi vrea să distrugă tot ceea ce e frumos pe acel tărîm, a venit răspunsul Selenei.

Atunci scoica le-a dat diamantul, iar ele au înotat cît au putut de repede şi, ieşind la suprafaţă, şi-au scos coroniţele de pe cap şi au ieşit din apă.

Selena le sfătui să se grăbească. Zînele au început să zboare atît de repede, încît au ajuns la Palatul Şcoală imediat. S-au furişat pentru a nu fi descoperite de troli, au ajuns la regină şi au salvat-o, eliberînd-o din turnul în care se afla închisă. După aceea s-au dus la vrăjitoare şi au aruncat diamantul spre ea. Atunci s-a produs o lumină foarte puternică, iar vrăjitoarea Mena s-a transformat într-o zînă bună.

Totul a revenit la normal. Regina le-a mulţumit fetelor, iar pentru devotamentul lor, a hotărît să dea o petrecere spre seară şi să declare cinci luni de vacanţă de vară pentru toate cursantele de la Colegiul Zînelor.

Zînele se pregăteau de petrecere, iar Penny şi Lily au rugat-o pe Selena să cînte în faţa reginei şi a invitaţilor săi.

– Nu voi cînta! a hotărît Selena, dînd agitată din picior.

– Dar ai o voce minunată, spuse Lily.

– Haideţi să mergem, în curînd se va înnopta! Acum vreau puţin la soare, spuse Penny îndemnîndu-le să se grăbească.

Fetele au ajuns la palat şi, în urma insistenţelor, Selena a cîntat sub lumina magică a apusului de soare care se revărsa printre crengi, parcă dansînd pe ritmul melodiei. Selena i-a uimit cu talentul ei pe toţi cei prezenţi la petrecere.

Astfel, micuţele zîne au rămas cele mai bune prietene şi au trăit în armonie pe Tărîmul Fericit al Zînelor şi după absolvirea şcolii.

***Anda Amelia PALAMARIUC**, clasa a VI-a, Colegiul Naţional Pedagogic „Constantin Brătescu", Constanţa*

Eugen ne delectează din nou cu poveştile sale nonconformiste. De data aceasta, el a părăsit (însă nu pentru totdeauna) tărîmurile verzi ale Irlandei, pentru a face un popas în Grecia. Aici vom cunoaşte un personaj care bea mult şi gîndeşte puţin: Nikolaus Extroterestras. După o masă copioasă, stropită din belşug cu ouzo, grecul îşi întîlneşte fratele, pe care nu-l recunoaşte din prima, căci fuseseră separaţi de la vîrsta de 20 de ani.

Întîlnire de gradul al IV-lea

– o poveste grecească –

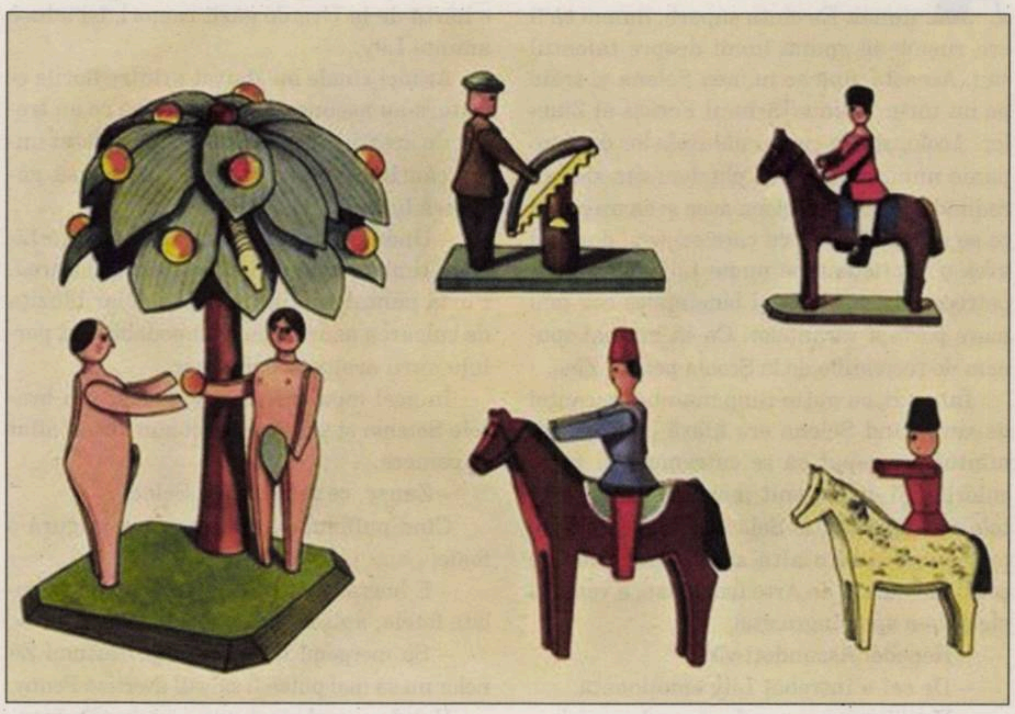

Nikolaus Extroterestras se plimba agale pe o stradă oarecare din Atena, cînd deodată îi veni o idee: îi era foame. Da, da, aţi citit bine! Lui Nikolaus îi veni ideea că are nevoie să mănînce, aşa că fără să mai stea pe gînduri (care şi aşa erau cam puţine), se îndreptă spre prima speluncă pe care o văzu (nu vă faceţi idei pripite, grecii gătesc excelent, însă cu curăţenia o duc mai greu!).

Cum intră, îl izbi în faţă o duhoare insuportabilă de alcool care ar fi putut omorî pînă şi un taur, însă pe grecul nostru nu îl afectă nicidecum, fiindcă, precum am spus mai înainte, marii filozofi ai lumii nu au timp să se gîndească la igienă, deci nu prea îşi desfundă nările. Mirosul era totuşi atît de pătrunzător, încît pe trupul unui beţiv căzut pe jos erau şi niscaiva muşte moarte, cauza deceselor rămînînd nestabilită.

Nikolaus se aşeză la prima masă de care se lovi (la propriu) şi comandă *ouzo,* o băutură care este făcută din... din ce o fi făcută! (am vrut şi eu să mă dau mare că ştiu ceva mai multe decît personajul nostru principal, dar m-am făcut de rîs, dom'le!). Cîte pahare a băut, asta este altă treabă, însă pot să vă spun cu siguranţă că a mîncat două farfurii de musaca, alte două de paputzaki (tot un fel de musaca, dar cu vînăta întreagă), iar, după ce toată lumea ar fi crezut că mai avea puţin şi crăpa, a comandat şi desert (iaurtul acela gros, plin de nuci şi miere)!

După ce se simţi satisfăcut, se întinse pe două scaune şi adormi pe loc. Şi sforăi, şi sforăi, pînă ce îl trezi şi pe beţivanul de pe jos, care îşi dădu seama de prezenţa cadavrelor de pe trupul său aproape paralizat. Acesta bombăni ceva în greacă (pe care o consider o limbă *extrem* de frumoasă şi de interesantă) şi adormi la loc, luîndu-se la întrecere cu Nikolaus.

Mai trecură două ore şi nimic nu se clintea în acea atmosferă stătută. Aşa-zisul chelner, un pişpirel de 12 ani, jigărit de îţi provoca un sentiment de pură scîrbă la vederea lui, se îndreptă, sfios, spre trupul aproape neînsufleţit al personajului nostru. Băiatul îl împunse încet şi i se răspunse cu un horcăit sinistru. Nemaiîndrăznind să repete acţiunea de mai sus, băiatul plecă tiptil, tiptil.

După un anumit timp, Nikolaus se trezi, în sfîrşit. Îl durea capul de la alcool (pe care îl consumase în cantităţi titanice), dar în rest se simţea extraordinar. Senzaţia de foame acută i se mai diminuase, dar tot exista. Din această cauză, mai comandă şi o friptură în sînge, care era mai mare decît farfuria pe care era servită. Nu avu nevoie decît de două îmbucături ca să termine tot ce avea în faţă. Zîmbi, iar apoi ieşi din încăpere, uitînd (probabil) să plătească.

Aerul curat de pe stradă îl revigoră pe Nikolaus şi îl scoase (parţial) din aburii alcoolului. Continuă să se plimbe prin Atena, fără vreun scop anume. În depărtare se vedea un deal pe care se înălţa o construcţie din Antichitate, şi anume *Acropole*. Urma lăsată de Poseidon în stîncă nu se vedea de la distanţa la care se afla grecul nostru de monument (nu că s-ar vedea de aproape...). Dar ar trebui să vă povestesc ce e cu urma aceea şi de ce zeul mării şi al apelor a lăsat-o acolo.

Înăuntru erau numai doi oameni: Librarul şi un Tip Dubios.

Nu ştiu sigur dacă aţi auzit de concursul ţinut în Antichitate între Poseidon şi zeiţa războiului şi a înţelepciunii, Atena (care s-a născut din ţeasta tatălui ei, fiind gata înarmată; cred că l-a cam durut pe Zeus acest procedeu). Locuitorii unui oraş, căutîndu-şi un ocrotitor, au organizat o întrecere (deloc sportivă) între Atena şi Poseidon. Zeul apelor le-a oferit un izvor cu apă sărată – ceea ce, după părerea mea, n-are nici o logică. Ce să faci cu apă sărată? N-o poţi bea! Atena le-a dăruit măslinul, un lucru nemaivăzut prin locurile acelea. Bineînţeles că oamenii au ales măslinul şi au pus numele oraşului după zeiţa ocrotitoare. De furie că a pierdut, Poseidon a izbit cu tridentul în dealul *Acropole*.

Dar să ne întoarcem la povestirea noastră! Simţind nevoia de puţină distracţie, Extroterestras intră într-o librărie (neştiind ce e aia, s-a gîndit că e un fel de sală de jocuri). Înăuntru erau numai doi oameni: Librarul şi un Tip Dubios. Tipul Dubios se uită cu vădit interes la grecul nostru, iar grecul nostru se uită cu vădită prostie la Tipul Dubios. Neobservînd schimbul de priviri al celor doi, librarul se îndreptă spre Nikolaus şi îl întrebă ce anume caută. Grecul se holbă cu o privire de viţel, iar apoi mormăi nişte cuvinte indescifrabile.

Tipul Dubios, care purta şi o manta neagră de catifea, şi un costum negru din piele (cred că îi dădeau nişte mîncărimi îngrozitoare), se îndreptă spre cei doi şi începu să gesticuleze şi să se închine, scoţînd nişte icnete ca de căţel bătut cu lopata. Nikolaus începu să rîdă de se zgudui toată încăperea, iar librarul se dezechilibră, căzu, se lovi la cap şi intră în comă. Tipul Dubios începu să rîdă şi el, şi cei doi se îmbrăţişară.

– Nikolaus Extroterestras! strigă Tipul Dubios.

– Palokarus Extroterestras! strigă Nikolaus.

Cum poate v-aţi dat seama, cei doi erau fraţi: fuseseră separaţi de la vîrsta de 20 de ani (ştiu, nu mai erau minori, dar asta e!) de către părinţii lor (care divorţaseră), iar acum se regăseau din nou. Sincer, nu semănau nici măcar un pic unul cu altul. Nikolaus era gras şi mic de statură, cu nişte ochi bulbucaţi şi ditamai urechile, pe cînd fratele său era înalt, slab şi musculos, cu nişte ochi mici şi urechi ascunse de părul său lung. Palokarus avea şi un pic de barbă.

Fericiţi că s-au regăsit în această ipostază neaşteptată, cei doi s-au dus şi au luat masa la cel mai bun restaurant din oraş. Astfel a avut loc întîlnirea de gradul al IV-lea, a cărei singură victimă a fost librarul cel nenorocos, care s-a stins din viaţă acum cîteva zile. De-abia se trezise din comă, că o neîndemînatică de asistentă, care îi aducea mîncarea, s-a împiedicat şi i-a dat cu tava în cap bietului nefericit.

***Eugen DEDIU-SANDU**, clasa a VIII-a, Şcoala nr. 5 „Corneliu M. Popescu", Bucureşti*

PUBLICITATE

INSTITUT FRANÇAIS BUCAREST

Diplome internaţionale

Cursuri de limba franceză generală

Cursuri şi ateliere pentru copii şi adolescenţi

Serviciu de traduceri si interpretariat

Cursuri speciale de franceză în mediul profesional

Cursuri « à la carte » de limba franceză

Cours « à la carte » de roumain langue étrangère

Simulări pentru examenele DELF şi DALF

Cursuri în întreprinderi

Bd. Dacia,77
Tel: 0374 125 206/0374 125 209
Program: luni-joi/12.00 - 18.00
inscri@culture-france.ro
www.institut-francais.ro

INSTITUTUL FRANCEZ DIN BUCUREŞTI

Am uitat să vă spun că anul acesta, în iunie, am ajuns şi eu la TIFF, la Cluj, pentru a vedea filme, dar mai ales pentru a-i cunoaşte pe tinerii critici de film. După ce am asistat la festivitatea de premiere din cadrul programului EducaTIFF, am citit pe îndelete cronicile de film scrise de copii şi mi-au plăcut atît de mult, încît am ţinut morţiş să fie publicate în supliment.

EducaTIFF – copii ce vor să devină critici de film

Competiţia şcolară EducaTIFF – Tineri Critici de Film, una dintre noutăţile programului de educaţie media şi cinematografică EducaTIFF, al Festivalului Internaţional de Film Transilvania, i-a provocat pe copiii şi tinerii cu vîrste cuprinse între 8 şi 18 ani să îşi exprime critic punctele de vedere despre filmele vizionate în cadrul EducaTIFF, printr-o formulă consacrată: cronica de film. Competiţia s-a desfăşurat în două etape – selectarea nominalizaţilor şi cea a finaliştilor – în perioada 21 mai – 12 iunie 2011. Toţi nominalizaţii au participat la workshop-uri de critică de film organizate special pentru ei, susţinute de criticul Mihai Fulger, iar un juriu independent, format din criticii de film Laurenţiu Brătan, Nagy Boglárka, Andrei Rus, a desemnat un singur cîştigător pentru fiecare categorie de vîrstă. Dilematix a fost şi el prezent la acest eveniment, iar unul dintre premiile acordate copiilor constă în publicarea cronicilor cîştigătoare în paginile suplimentului. (Dan NĂSTĂSOIU, manager de proiect EducaTIFF)

CEA MAI BUNĂ CRITICĂ DE FILM, secţiunea şcoală primară:

„Eu am o părere aşa şi aşa“

Cronica filmului EU SÎNT KALAM / I am Kalam / Nila Madhab Panda / India / 2010

În primul şi în primul rînd, filmul *Eu sînt Kalam* a fost foarte frumos. Filmul, am observat, seamănă cu povestea *Prinţ şi cerşetor*. Despre film am o părere destul de bună. Eu aş vrea să încep cu părţile negative. Prima dată a fost foarte vag cum a fost prezentat prinţul. Apoi mi-a displăcut că s-a pus accent pe sărăcia din India. Ţara ar fi trebuit arătată ca o ţară cu multe caractere, deşi ştiu că, dacă ar fi fost prezentată aşa, filmul n-ar fi ieşit cum trebuie. Fiind eu un mic critic, aş putea spune că la cinema, unde a fost prezentat filmul, subtitrarea a fost groaznică. Nimic nu se înţelegea. Nu mi-a mai plăcut sincer că Chhotu a fost tratat ca un servitor, dar în asta am descoperit că Chhotu are multe calităţi. Şi, după cum aţi observat, am trecut la părţile pozitive. Agreabile au fost locurile unde s-a desfăşurat filmul. Ele au fost splendide. Muzica, o parte principală din film, a fost minunată. Combinaţia de instrumente a produs multe melodii pe ritmuri frumoase şi tonalităţi diferite.

Am observat cu mare atenţie că prinţul, deşi era de înalt rang, nu se purta altfel. Cel mai drăguţ moment a fost cînd franţuzoaica l-a ajutat pe Kalam. Şi ea a fost drăguţă. În încheiere aş vrea să spun ceva: eu am o părere aşa şi aşa, dar cred că toţi copiii cu aventură în sînge ar adora filmul. (Bianca CUIBUS, clasa a IV-a, Liceul Teoretic „Nicolae Bălcescu“, Cluj-Napoca)

CEA MAI BUNĂ CRITICĂ DE FILM, secţiunea gimnaziu:

„Am ieşit de la film foarte tulburată“

Cronica filmului BUNUL MEU DUŞMAN / Min bedste fjende / Oliver Ussing / Danemarca / 2010

Acest film, ca toate celelalte care aparţin genului dramă, ilustrează viaţa reală, prin intermediul unui conflict complex şi puternic dintre personaje. Drama te face pe tine, ca spectator, să priveşti viaţa dintr-un alt punct de vedere, un punct de vedere care se naşte din mesajul filmului. *Bunul meu duşman*, o creaţie a lui Oliver Ussing, are propriul fir narativ care te face să te întrebi dacă oamenii – sau în cazul de faţă copiii – sînt în stare să îşi bată joc unii de alţii în cel mai oribil fel cu putinţă.

Ne este dezvăluită viaţa unui elev pe nume Alf (Nikolaj Støvring Hansen) care, după părerea mea, este exact ca acel personaj tipic din orice şcoală, mereu bătut sau necăjit de bătăuşi, care reuşeşte cu greu să schimbe acest lucru. Scenaristul i-a dat ca punct de inspiraţie o carte cu benzi desenate manga numită *Niccolo*. Încă o dată ne este demonstrată apropierea acţiunilor acestui film cu realitatea, deoarece copiii sînt predispuşi să ia în serios toate lucrurile banale sau grave pe care le găsesc fie în reviste şi cărţi, fie în Televiziune şi Internet. Filmul ilustrează povestea lui Alf care, împreună cu colegul şi noul său prieten Toke (Rasmus Lind Rubin) încearcă să întoarcă roata în şcoala lor, într-o combinaţie de elemente şocante şi violente, întorsături de situaţie imprevizibile, cîteva scene slabe de romantism şi una sau două scene comice. Pe scurt, poate v-aţi dat deja seama, am ieşit de la film foarte tulburată, cu un sentiment groaznic înăuntrul meu, cu o dezamăgire profundă care s-a datorat faptului că eu, fiind puţin informată, citind doar descrierea acestui film, mi-am imaginat că este o comedie plină de peripeţii cauzate de doi elevi proaspăt aliaţi în vederea unei răzbunări şi că voi avea parte de o reţetă copioasă amestecată cu distracţie şi umor. La început mi s-a părut amuzant faptul că cei doi aliaţi au de gînd să nu se mai ascundă, ci să-i facă pe bătăuşi să guste din propriul lor elixir, însă după primele poante, a devenit deja exagerat, probabil regizorul asta a şi dorit, dar opinia mea este că ar fi putut diminua puţin din cruzime. Au fost unele scene absolut groaznice. Foarte greu de descris stările care m-au împins treptat spre stupoare şi şoc. Legătura pe care filmul o face cu viaţa reală mă face să mă gîndesc că aceste lucruri se pot întîmpla şi în viaţă, în şcoala mea. Sincer, mă rog şi sper să nu se întîmple. Mesajul acestui film este într-adevăr unul educativ. Pentru mine s-au desprins două lucruri foarte importante: părerea celorlalţi contează mai puţin, tu trebuie doar să-ţi urmezi visele, iar al doilea este că nu trebuie să te laşi niciodată orbit de putere. Acestea sînt două categorii în care personajele principale s-au diferenţiat (împlinirea viselor şi împlinirea ego-ului). Pot spune ca am răsuflat cît de cît uşurată doar la sfîrşit. În ciuda întîmplărilor tulburătoare, acest film este atît de captivant, încît nu vă daţi seama cum trece timpul. Nu este doar o dramă oarecare, aceasta chiar te mişcă, este mînuită cu artă şi cu actori care ştiu să joace. Acţiunea, cu grijă aleasă, ce se învîrte în jurul celor două personaje, reuşeşte să-ţi arate exemplar ce înseamnă „un bun duşman“. Faptul că regizorul a împrumutat puţin din Japonia, de la benzile desenate cu Niccolo şi pînă la stilul asemănător cu visual-kei al lui Toke de a-şi face părul, a fost destul de surprinzător. Am fost plăcut impresionată de acest lucru.

Celor care iubesc manga-urile mult prea mult şi celor care ţin să arate că ei sînt şefii sau vorbesc în batjocură despre alţii, dar şi celor care vor să vadă o dramă autentică, le recomand acest film. Sînt sigură că îşi va lăsa puternic amprenta asupra voastră! (Daiana BALASZ, clasa a VIII-a, Şcoala „Ion Creangă“, Cluj-Napoca)

CEA MAI BUNĂ CRITICĂ DE FILM, secţiunea liceu:

Lumea văzută de noi

Cronica filmului LUMEA VĂZUTĂ DE SIMON / I rymden finns inga känslor / Andreas Öhman / Suedia / 2010

Filmul *Lumea văzută de Simon*, regizat de Andreas Öhman în 2010, ne introduce în lumea ciudată, dar pură a lui Simon, prin prezentarea spaţiului cosmic închipuit de protagonist. El orbitează într-o navă cosmică improvizată, departe de cei din jur.

Personajul principal suferind de sindromul lui Asperger se izolează de familia sa, care nu este capabilă şi nici nu vrea să înţeleagă *jocurile* sale, jocuri pe care el le consideră importante şi serioase, oferindu-i echilibrul de care are atîta nevoie. Filmul prezintă dificultatea astronautului de a naviga în spaţiul creat, datorită *meteoriţilor* care apar în calea lui. De aici asistăm la o răsturnare de situaţie, deoarece totul devine confuz. Nu mai înţelege lumea în care s-a refugiat. Nu cere ajutorul celor din jur, lipsindu-i deschiderea spre comunicare. Singurul din familie care încearcă să ia legătura cu el, înţelegîndu-l pe deplin, este fratele său mai mare, Sam. Acesta are capacitatea de a intra în lumea lui, de a interacţiona cu astronautul singuratic, de a participa la jocul propus de Simon. Dar nici Simon nu este în stare, şi nici nu vrea să-i înţeleagă pe cei din jur, el se ţine de programul său, ignorînd viaţa altora. Sam este părăsit de Frida practic din cauza lumii bizare a lui Simon, convieţuirea cu el fiind tot mai solicitantă pentru o persoană ce se ghidează după regulile *normalităţii* acceptate. Atunci Simon se vede obligat să iasă din închisoarea ce şi-a creat-o singur. Dorinţa lui nestăvilită de a-şi ajuta fratele îl obligă să interfereze cu lumea de care s-a izolat. Jennifer este tînăra pe care o vrea pentru fratele lui, ea însă are sensibilitatea necesară de a găsi o cale spre Simon. Această apropiere este sugerată mai ales prin muzică. Acordurile muzicii îl fac pe acest personaj ciudat să vadă lumea altfel şi să iasă pentru cîteva clipe din izolare. Aceste clipe sînt ilustrate prin jocurile copiilor pe ritmul muzicii şi înălţarea baloanelor spre cer. Imagini feerice derulate pe fundalul unei muzici dinamice, pline de energie, ce îţi insuflă dorinţa de a trăi. Metafora principală folosită în film, butoiul-navă spaţială, ne duce cu gîndul la ideea că Simon sîntem cu toţii. Noi cei care, decît să suferim, mai bine ne închidem în propria carapace pentru a ne păstra integritatea. Integritatea psihicului, care în viziunea lui Simon este expus şi vulnerabil mai ales în faţa sentimentelor, care nasc haos şi dezechilibru. Predilecţia lui Simon pentru formele de cerc ne sugerează tot dorinţa individului de a atinge perfecţiunea, de a alcătui un tot, doar de unul singur. Este o percepţie individualistă asupra existenţei umane, existenţă în care eul se creează pe el însuşi, nu are nevoie de altă fiinţă pentru a fi un tot perfect. Putem oare rămîne intacţi şi de nezdruncinat în izolarea noastră? Cît rezistă zidurile create de noi, sîntem destul de puternici pentru a ne confrunta cu acceptarea propriilor noastre sentimente, de a ne arunca, sau de a ne lăsa alunecaţi în haosul emoţiilor şi sentimentelor? A orbita singuratic într-un neant gol, dar sigur şi ordonat, sau a te lăsa zdruncinat de naveta spaţială condusă de sentimente deseori bulversante, chiar chinuitoare? *Aceasta este întrebarea.*

Filmul se termină la momentul potrivit. Rămîne o creaţie deschisă şi astfel se salvează de la banalul filmelor hollywoodiene. Băiatul se află din nou în butoiul-navă, lîngă el o vedem pe Jennifer, care reuşeşte să-l atingă pe Simon, fără ca el să realizeze acest lucru. Acea fină atingere a degetelor ne sugerează şansa primită de Simon pentru salvare. Întrebarea incitantă însă rămîne: Va fi el deschis spre această şansă? Întrebare pe care inevitabil ne-o formulăm şi noi. Dar pentru curajul şi demnitatea care sînt esenţiale formulării acestei întrebări, filmul trebuie văzut. *Doar astfel lumea devine văzută de NOI.* (Szakács GÉZA, clasa a XI-a, Liceul Teoretic „Jósika Miklós“, Turda)

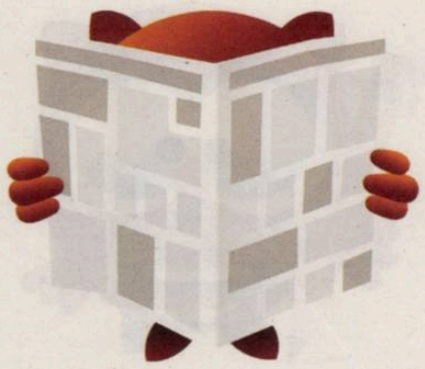

Cine ce citeşte? Bogdan, care a mai crescut un pic şi e deja a IX-a, ne propune Enigma Otiliei, *o carte care există în bibliografia şcolară şi care la o primă vedere poate să vă pară plicticoasă. Însă excelenta recenzie a lui Bogdan vă va convinge cu siguranţă să o citiţi. Sebi de la Cluj a citit* Jurnalul unui puşti, *iar Andrei de la Arad are cîteva opinii despre* Omul invizibil.

O telenovelă rafinată

● ***Enigma Otiliei* de G. Călinescu**

Da, ştiu, nu daţi cu paru', e o carte din bibliografia şcolară şi unul dintre bau-baurile bacalaureaţilor, dar haideţi să nu ne pripim! E adevărat, începutul e al naibii de descriptiv şi, în virtutea faptului de a creiona cît mai detaliat un Bucureşti al anului 1909, unii cititori s-ar putea lăsa duşi de val şi ar arunca-o pe geam la primul impuls. Dar cum, de cele mai multe ori, curiozitatea şi pe alocuri eroismul înfrîng toate repulsiile, nici eu nu m-am lăsat intimidat de cele 467 de pagini ale romanului, care nu-mi prevesteau nimic bun.

Critica îl numeşte un roman de dragoste realist, cu motive moderniste, un roman citadin, cu personaje balzaciene (deşi mie mi-a părut mai mult delicatese *à la Caragiale),* întruchipînd o frescă a burgheziei etc.

Dar cum critica şi cu mine sîntem paralele, mă voi mulţumi să-l numesc un roman dulce, cu tentă de *reality show* regizat, cu intrigi destul de bulversante, dar comice în acelaşi timp. George Călinescu este un autor cu adevărat înspăimîntător, dacă stăm să ne gîndim la kilele de critică din *Istoria Literaturii Române.* Fără a da în drame ieftine şi soioase, a reuşit să-mi atragă atenţia, căci abordează un stil misterios, provocator, ironic pe alocuri, iar personajele sînt de aşa natură, încît îţi dau vaga senzaţie că te holbezi la un chihuahua în bocanci de comando. Cu alte cuvinte, singurele fiinţe umane, relativ normale, din acel cadru grotesc, sînt protagoniştii Felix şi Otilia.

Povestea lor de dragoste, sau cel puţin aşa ar trebui să se numească, capătă proporţii neaşteptate atunci cînd vine vorba de... dragoste. Aceasta pentru că, de fapt, ei sînt verişori, prin alianţă ce-i drept, dar sînt verişori – motiv pentru care intervine la mijloc un amalgam de amoruri diferite: Felix o iubeşte pe Otilia ca pe o soră, dar şi ca pe o iubită, Otilia îl iubeşte pe Felix ca pe un frate doar, iar în mijlocul lor mai intervine şi un aşa-zis Pascalopol, un prieten de familie extrem de stilat, extrem de bogat, care de asemenea o iubeşte pe Otilia ca pe o nepoată, ca pe o fiică şi ca pe o soţie. Şi ca imaginea să fie completă – vorba cîntecului –, alt metraj de fanfaroni se îmbulzesc printre rîndurile paginilor, pentru a crea un deliciu de lectură: unul dintre ei este tatăl Otiliei, domnul Giurgiuveanu, un pitic slab, bătrîn, chelios, bîlbîit, avar – iar lista de adjective ar putea continua –, apoi urmează rudele domnului cu pricina: sora sa Aglae – o babă acră, o scorpie cu vorbe veninoase, care o urăşte pe Otilia, îl urăşte pe Felix, urăşte cultura, educaţia, bunul-gust şi pretinde acel tip fanatic de etică; fiica ei, Aurica – fata mare sub chip de sperietoare scheletică şi ultramachiată, care provoacă atacuri de apoplexie tuturor băieţilor de pe Calea Victoriei cu care dorea să se mărite; Titi – o mămăligă mare de băiat violat de fete, care picta şi desena într-un mod chinuit, rigid, în stilul comercial al fabricilor şi căruia îi apăreau misterios migrenele la

contactul cu orice activitate diavolesc de intelectuală; Stănică – avocatul viclean, fătarnic, doritor de realizări rapide – şi Simion Tulea, soţul Aglaei – un moş scorţos, care pe la mijlocul cărţii îşi scrînteşte vreo cîteva mecanisme din tărtăcuţă. Toate aceste rude formează temutul clan Tulea, un fel de adunătură de vînători de moşteniri.

Cu asemenea anomalii defilează personajul principal, Felix, în anii săi de studiu la medicină. Naivitatea viitorului medic, graţia şi gesturile Otiliei, pe cît de exuberante, pe atît de calculate, bătrînul bogătaş enervant de amabil şi stilat, împreună cu controversele provocate de clanul ipocriţilor, pentru o moştenire fabuloasă, formează din *Enigma Otiliei* o telenovelă rafinată de domeniul tragicomicului.

Întîmplările romanului scot la iveală momente şi situaţii în care nici nu ştii cum să reacţionezi: să rîzi sau să plîngi, să fii impresionat sau contrariat. Cu toate acestea, fiecare eveniment, dincolo de umorul, grotescul sau ironia sa, aduce în vizor personaje cît se poate de reale, moravuri nemuritoare ale oamenilor printre care ne amestecăm zi de zi.

Sincer, nici măcar eu nu ştiu ce să cred despre romanul *Enigma Otiliei.* Deşi lipsit de întîmplări furtunoase, de sinucideri, crime şi alte picanterii specifice tuturor poveştilor de dragoste apreciate în zilele noastre, nu se poate spune că G. Călinescu nu a creat o anumită aură în jurul sentimentelor celor doi, în care cele mai aprige înfruntări sînt trăirile lor interioare, acompaniate de recviemul celor mai iscusiţi circari.

Cartea în sine are un puternic impact asupra oricărui cititor. Aşadar, iubitorii *love story*-urilor umoristo-tragico-realisto-fantasmagorice pot savura în tihnă, în miez de vară, o nevinovată lectură obligatorie, pentru că, oricum ar fi, vor rămîne marcaţi, ori, bineînţeles, o vor face praf pe profa de română.

***Bogdan Cătălin MEREUŢĂ**, clasa a IX-a, C.N. „Vasile Alecsandri", Galaţi*

Cînd inteligenţa e regină

● ***Omul invizibil*, de H.G. Wells**

Un tînăr student onest, muncitor şi inteligent are un vis îndrăzneţ: acela de a găsi modalitatea în care poate face obiectele şi fiinţele să fie invizibile. Atent ca ideile şi rezultatul muncii sale să nu îi fie furate de impostori, nu împărtăşeşte nimănui activitatea sa. Această fărîmă de orgoliu personal a fost suficientă pentru a-l conduce pe o cale îngrozitoare. Efortul şi oboseala inerente unei munci solitare susţinute îl fac să-şi piardă naturaleţea, bunul-simţ sănătos, care ne conduc în relaţiile cu cei din jurul nostru, locul lui fiind luat de un orgoliu care îl face treptat-treptat să se pună în relaţii antagonice cu ceilalţi semeni. Confruntat cu neînţelegerea şi ostilitatea celor din jur, într-o luptă de unul singur cu suferinţele, devine el însuşi un monstru, de un orgoliu nemăsurat, propunîndu-şi ca, pe baza descoperirii sale, să stăpînească lumea prin teroare. Desigur, nu este capabil să ducă de unul singur acest război şi este înfrînt prin trădarea sa de către aliatul pe care şi-l găsise într-un fost coleg, prototipul omului de ştiinţă umanist, posibil *alter ego* al autorului. Personajul e ambiguu. Cu fiecare act prin care îşi demonstrează inteligenţa şi

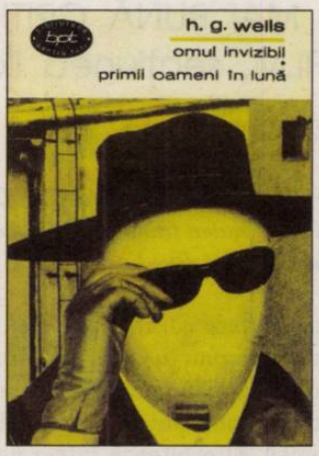

voinţa, cu fiecare încercare depăşită prin stoicism şi ingeniozitate, personajul cîştigă simpatia cititorului, dar, în acelaşi timp, îl şi oripilează, prin faptul că se rupe tot mai mult de umanitate, îşi schimbă conduita şi mobilurile. Cînd inteligenţa şi ştiinţa se întorc împotriva oamenilor, ele îşi trădează propria vocaţie şi devin distructive. E o lecţie pe care istoria ne-a predat-o atît de apăsat şi de dureros în veacul care a trecut!

***Andrei POPA**, clasa a VIII-a, C.N. „Moise Nicoară", Arad*

O carte ca o jucărie

● ***Jurnalul unui puşti* de Jeff Kinney**

Primul volum al seriei de cărţi *Jurnalul unui puşti* (traducere de Andra Matzal) dezvăluie aventurile unui elev de şcoală generală. Pe parcursul unui an de învăţămînt, protagonistul, Greg Heffley, ţine un jurnal în care îşi notează impresiile. Relatează tot felul de întîmplări, atît de la şcoală cît şi din familie, presărate cu poante distractive şi inedite, punînd în evidenţă o lume pe de-a-ntregul adevărată. Ajuns la gimnaziu, Greg descoperă că totul e mai complicat. În clasele primare, dacă erai bun la învăţătură sau erai măcar cel mai iute alergător, toate fetele erau ale tale. Acum depinde de ce haine porţi, ce telefon mobil ai, cît eşti de bogat... şi de-astea. Popularitatea în faţa fetelor, răutăţile colegilor, teroarea fratelui său mai mare, Rodrick, enervantul frate mai mic, Manny, wrestling-ul, Halloween-ul plin de bucluc, cadourile de Crăciun, piesele de teatru de la şcoală, pofta de joacă mult mai mare decît pofta de lecţii sînt pentru Greg situaţii care îi fac viaţa amară. Pentru a depăşi cu bine aceste probleme, Greg îşi face planuri, anticipînd anumite lucruri, însă de cele mai multe ori ele au un efect invers, provocînd adesea haos în jurul lui. Multă şiretenie şi dibăcie trebuie să pună la bătaie un puşti pentru a supravieţui problemelor specifice vîrstei. Dar, pînă la urmă, reuşeşte să iasă cu bine din cele mai nasoale împrejurări.

E cea mai distractivă carte, pot spune că e o raritate. O carte lejeră, adică nu e scrisă din mii şi mii de rînduri, unele sub altele, ci e un roman în benzi desenate care îţi dă răgazul să respiri. E potrivită mai ales pentru cei care consideră că lectura e o pierdere de vreme sau pentru cei copleşiţi de tot felul de responsabilităţi pentru a deveni competitivi. O carte ca o jucărie. Poate chiar jucăria supremă.

Vă invit să citiţi această carte. Cu siguranţă vă va plăcea şi vă va deschide pofta de a citi şi următoarele volume din ce în ce mai incitante. Vă rog, primiţi îndemnul meu, citiţi cartea şi vă veţi convinge că ce spun nu sînt vorbe goale.

***Sebastian LIPAN**, clasa a V-a, Liceul Teoretic „Gh. Şincai", Cluj-Napoca*

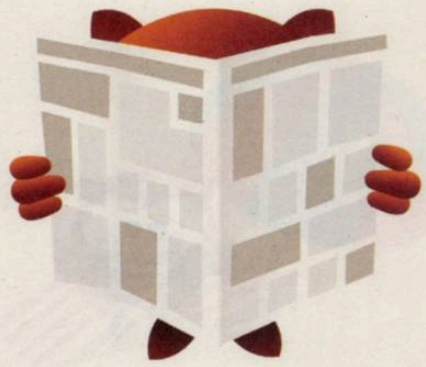

Cine ce mai citeşte? Teodora a descoperit Talismanul Troiei *şi o recomandă acelora dintre voi care se dau în vînt după* Legendele Olimpului. *Iar Tudor perseverează cu autorul acela islandez de romane poliţiste care are un nume imposibil de pronunţat. Veţi afla cîte ceva despre bătrînul Erlendur şi despre plăcerile (şi neplăcerile) slujbei de detectiv în Islanda.*

Aventuri şi trădări în lumea antică

● *Talismanul Troiei* de Valerio Massimo Manfrendi

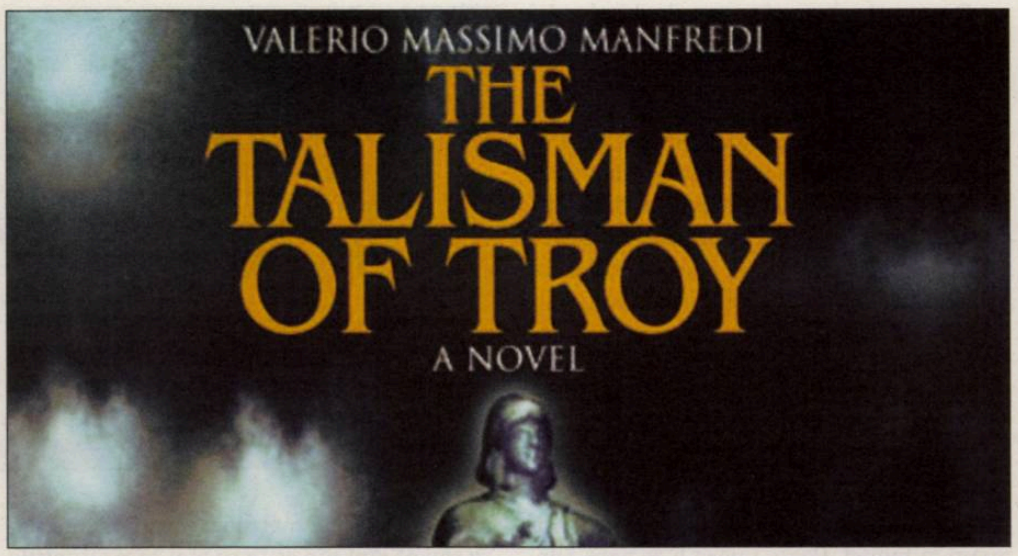

Talsimanul Troiei este un roman istoric, în care Valerio Massimo Manfrendi continuă *Odissea* lui Homer, relatînd suferinţele victorioşilor ahei după sfîrşitul Războiului troian. Cu toţii avem acelaşi răspuns la întrebarea: Care a fost pricina Războiului troian? Elena, frumoasa Elena! Însă sîntem foarte departe de adevăr. Elena poate fi considerată, într-un anumit sens, unul dintre luptători şi poate că dintre cei mai de temut. În orice caz, cum ar fi putut să îşi lase un rege regina, pe care a căpătat-o cu greu, în braţele unui alt bărbat timp de mai mulţi de ani, iar apoi să o reprimească fără să o facă să plătească în vreun fel pentru trădarea săvîrşită? Doar dacă nu cumva şi acesta este un adevăr incomplet, o enigmă ascunsă în spatele altei enigme.

Un naufragiat aruncat de mare pe nisip, printre stînci, cu mîinile rănite şi zdrobite, cu ochii roşii şi cu părul încîlcit pare să ştie secretul ascuns despre adevăratul motiv al Războiului troian, pricina atîtor vieţi pierdute. Cu ochii scînteind şi cu chipul transfigurat, el începe să povestească...

Timp de şapte zile şi şapte nopţi, cetatea Illion, Troia, a ars. Au ars zidurile, au ars casele, au ars palatele... Troienii care au scăpat de măcel urmau să piardă totul, pînă la ultima fărîmă de mîndrie. Totul avea să fie pierdut, cu excepţia amărăciunii pe care o aveau amintirile.

Căpeteniile aheilor stăteau în cerc, în jurul focului, acoperiţi de blănuri călduroase: Odysseus, Menelaos, Agamemnon, Ajax Oileus, Ajax cel mic, Eurilecos, Diomedes, Nestor şi Idomeneus. Nestor, Diomedes, Menelaos şi Odysseus aveau să plece fără întîrziere. Dar Agamemnon şi ceilalţi doreau să rămînă pentru a aduce sacrificii zeilor.

Ajax va fi strivit de o stîncă, deoarece profanase templul preaputernicei zeiţe Athena. Nestor va ajunge cu bine în Pylos, însă Odysseus va mai îndura încă zece ani de chinuri, pînă o să se întoarcă în Ithaca, singur. Diomedes, fiu al lui Tidos, trăsese corăbiile departe de cetatea sa, pe un ţărm pustiu, deoarece avea în minte povaţa lui Odysseus: „Nu te încrede, nu te încrede în nimeni atunci cînd te întorci, în absolut nimeni!“. Diomedes a intrat pe furiş în cetatea sa, visînd cu ochii deschişi la iubita lui regină, încîntătoarea Egialea. Se duse în galeria din sala tronului pentru a putea observa ce se întîmpla. În sală a intrat Egialea, mai fermecătoare ca niciodată. A tresărit, dorind să o întîmpine, dar s-a oprit, deoarece şi-a făcut apariţia un alt bărbat. Egialea a început să vorbească, iar Diomedes a tresărit din nou, de data aceasta de tristeţe. Egialea şi bărbatul plănuiau cum să îl ucidă.

Diomedes a plecat cu inima zdrobită. După aceea, Diomedes s-a dus în Ithaca. A vorbit cu Telemac, fiul în vîrstă de 10 ani al lui Odysseus, şi cu Penelope, mama lui Telemac. Penelope i-a spus ce aveau reginele de gînd să facă: ele voiau să domnească şi să reînvie vechea epocă în care exista doar o singură zeiţă, care era mama tuturor vietăţilor, şi era o primăvara veşnică pe pămînt. Penelope a mărturisit că ea nu voia să îl ucidă pe Odysseus, chiar dacă celelalte o obligau. Ascunzîndu-şi identitatea, Diomedes i-a spus că numele lui era Ledos, şi a plecat. El va construi un nou imperiu, însă va întîmpina multe greutăţi şi nu va fi niciodată pe deplin fericit, deoarece blestemul lui Aphrodithe îl urmărea pas cu pas.

Între timp, Agamemnon ajunse la Micene. Era aşteptat... A avut loc un mare banchet, care ascundea, de fapt, complotul uciderii lui. A murit în acea noapte, străpuns de pumnalul lui Egisth, vărul său şi iubitul soţiei sale trădătoare, Clitemnestra. Toţi aheii cu care Agamemnon s-a întors la palat au murit în acea seară blestemată, ucişi în mod mîrşav, însă luptînd cu mîinile goale pînă la moarte. Dar cîţiva au scăpat şi au fugit departe de Micene, cu toate comorile dobîndite în luptă, care se vor întoarce la fratele atridului ucis: Menelaos. Nu se ştia dacă printre comori se află şi un talisman...Talismanul Troiei. Pentru care aheii au murit, pentru care Iphigenia, fiica cea mare a lui Agamemnon, a fost sacrificată... O profeţie a spus că doar acel talisman ar putea salva poporul aheu. Totul depindea de Menelaos, dar flota sa dispăruse în negura nopţii şi nimeni nu ştia nimic despre drumul pe care l-a ales.

Această carte, *Talismanul Troiei,* te ţine în suspans pînă la ultima pagină şi niciodată nu poţi fi sigur de ce se va întîmpla mai departe; dacă talismanul va fi găsit sau nu, dacă planul reginelor se va îndeplini, dacă Elena îl va trăda pe Menelaos şi se va alătura reginelor... V-o recomand cu căldură!

***Teodora NICOLAE**, clasa a VI-a, Şcoala nr. 79, Bucureşti*

Detectivul Erlendur is back!

● *Liniştea mormîntului* de Arnaldur Indriđason

Apăi, uitaţi că s-a terminat şi vacanţa asta! Pentru unii, puţin prea repede (nu şi pentru mine, mi-a fost suspect de dor de şcoală). Evident, de acum toată lumea va fi *foarte* preocupată cu învăţătura, aşa că nu se va mai găsi foarte mult timp pentru citit, printre atîtea culegeri şi caiete speciale. Poate mai descoperiţi totuşi ceva vreme (prin weekend, poate), pentru că mai am o carte poliţistă interesantă, tot de autorul acela islandez cu un nume impronunţabil.

Liniştea mormîntului este un roman misterios, înfricoşător, plin de umor negru, dar digerabil, mai ales comparat cu manualul de matematică sau cu ce se mai găseşte prin ghiozdan.

Cartea este tot despre bătrînul Erlendur şi despre plăcerile (şi neplăcerile) slujbei de detectiv în Islanda. De data asta, cazul e cam aşa:

Imaginează-ţi că stai în bucătărie cu un musafir. Povestiţi, beţi o cafea, rîdeţi... totul pînă cînd apare fiica de cîţiva anişori. Intră cu zîmbetul pe buze, ronţăind bucuroasă ceva – o coastă de om!

După sperietura iniţială, se descoperă nişte rămăşiţe umane pe lîngă un şantier din apropierea casei. Sînt etichetate ca fiind de prin Al Doilea Război Mondial, aşa că nu se face prea multă vîlvă din întîmplare. Numai Erlendur pare interesat de caz, indignat fiind că nimeni nu vrea să investigheze.

Nu după multă vreme îşi dă seama că a dezgropat secretele unei familii care a trăit în apropiere cu 60 de ani în urmă, secrete care îl vor bîntui pe detectiv multă vreme.

Ramificaţii, complicaţii, imprevizibilitate, tragedie.

Merită să vă luaţi timp să citiţi cartea, o să vă ajute să scăpaţi de rutina lecţiilor pentru acasă, din fiecare zi.

***Tudor RUSAN**, clasa a VIII-a, C.N. „Moise Nicoară“, Arad*

DILEMATIX
supliment al revistei
Dilema veche nr. 396
15-21 septembrie 2011
Coordonator:
Adina POPESCU
Redactor colaborator:
Ileana ZIRRA,
clasa a X-a, Colegiul Naţional Bilingv „George Coşbuc“, Bucureşti
Viniete: shutterstock
Secretar general de redacţie:
Dana CĂLINESCU
Corectură:
Patricia MIHAIL
şi Ruxandra MIHĂILĂ
Prezentare grafică:
Dan STANCIU
Tehnoredactare:
Adrian DAMIAN
e-mail: dilematix@gmail.com
tel.: 021.231.35.00

Ileana ne povesteşte pe unde ne plimbă ploile de vară. Ea scrie un articol despre unde obişnuiesc copiii să-şi petreacă vacanţa mare, dacă mai e trendy să mergi la bunici, ce se poate întîmpla în excursiile cu clasa şi în cantonamente, cu ce poze te poţi lăuda pe Facebook din excursiile „cu părinţii" în străinătate. Şi, în încheiere, Ana încă se mai întreabă: unde e vacanţa? Mă tem că am o veste proastă pentru voi toţi: vacanţa s-a terminat.

Ileana ZIRRA

Pe unde ne plimbă ploile de vară

Un ghid de vacanţe pentru cei care vor să se afle în destinaţii în vogă vara asta, să pună poze cool „pă peretele prietenului tău", pe Facebook, şi să aibă cu ce să se dea mari la şcoală... Doaaaamneee, ce păcat că nimeni nu mai apreciază o vacanţă într-un loc liniştit şi frumos, toţi vor plaje populate, să stea la hoteluri cu piscine maaaari, să se bronzeze la 500 de metri de plajă... De data asta vin acoperită de insigne, pentru că am făcut treabă de *cercetaş,* mi-am făcut lecţiile şi vă pot pune la curent cu cele mai trendy vacanţe în ziua de azi. Aşa că făceţi-vă comozi şi haidem să începem!

Prima categorie este cea a excursiilor şi a călătoriilor prin ţară, în care ne deplasăm cu trenul, cu maşina sau cu microbuzul. Nu cred că există mulţi norocoşi ca Dilematix, care au elicopterul lor propriu şi personal!... dar e din Lego, evident. Şi dacă tot m-am legat un pic de plajă, am să vă spun eu un adevăr cam trist: o masă imensă de oameni, de toate vîrstele, înălţimile, culorile şosetelor, de toate nuanţele de roşu, de toate toanele, de toate supărările şi fericirile se duc la mare în fabuloasa staţiune Mamaia, care este aşa plină încît, pe mine, cel puţin, mă dor ochii cînd văd *live,* la tembelizor, plaja aceea care geme de oameni. Este extrem de popular locul, la fel şi populat – pe mine mă dezgustă. Mai ales în ultimele zile ale săptămînii, cînd 80% sînt doar *weekendiştii,* în faţa cărora eu sînt indiferentă, dar mulţi lasă în urma lor cutii goale de bere, cojile de la pepeni, ambalajul de la dulciurile copiilor.

Dar au uitat toţi ce frumos este să fii un simplu om în camping, la 2 Mai, să te bucuri de răsăritul soarelui în linişte? Să te uiţi la delfini de dimineaţă, să îi împrumuţi toporul vecinului de rulotă, să instalezi corturi, să faci foc de tabără, să faci baie noaptea... Mie îmi face plăcere să mă uit vara pe plajă, la 2 Mai şi să văd grupuri de copii de toate vîrstele, care se adună şi se joacă cu *tonţii* leapşa, *pétanque* sau doar volei. Dar haideţi să urcăm deasupra nivelului mării şi să trecem şi la cei mai în vîrstă!

Oare mai e la modă să te duci la bunici în vacanţă? Evident că pentru unii este de-a dreptul jenant dacă nu ai Xbox, un supercomputer, cu viteză de download mai mare ca toţi caii putere ai unui Ferrari, puşi la muncă. Cum să nu faci campionat de World of Warcraft cînd eşti la Cucuieţii din Deal? Colegul tău, care e în Rîmnicu-Sărat, are nevoie de personajul tău, dar şi de al celui din Vîlcele, ca să doboare un *hacker,* care are un nivel aşa avansat încît nu poate fi învins momentan de nici un jucător singur, şi distruge întreaga reţea WoW!! Mie îmi convin din plin un teanc de cărţi, un hamac în curte sub un măr, muzică pe iPod, sau chiar greierii mai pe seară, dacă nu, păsări ziua. Da, în concluzie, încă nu este demodat să mergi la bunici. Poate unora li se pare plictisitor şi învechit, dar mai există destui oameni cu bun-simţ, care ştiu că este şi o necesitate. Doar n-o s-o laşi pe bunica să se plictisească singură culegînd zmeură sau mure! Eh?

Capitolul doi: excursiile, în afara ţării, *cu* părinţii. Sînt la modă rău în ultima vreme, vă asigur. Am auzit cumva că Gigel pleacă săptămâna aviatoare cu ai lui în Grecia să se prăjească, să se dea cu ulei de măsline, sau în Italia, sau poate chiar în Insula Rhodos? Vai, ce tare, dar vreau şi eeeu!!! Bine, mai mare ne-ar fi bucuria dacă Gigica ar merge în Patagonia, Suedia, Cambodgia sau, pur şi simplu, la New York, sigur o să aibă poveşti cu atît mai interesante cu cît sînt din locuri mai îndepărtate! Şi poate că te simţi prea dădăcit în vacanţă cu părinţii, dar partea frumoasă e dacă trăieşti în comuniune cu ei, te bucuri şi tu de cultura oraşelor pe care le vizitezi.

Putem să sărim direct la capitolul trei, excursiile *fără* părinţi! Vai, prilej de bucurii! Nu contează dacă sînt în ţară sau în afara sa. Deşi acum sînt şi mai la modă excursiile prin maaaai multe ţări în zece zile! Nu rataţi ocazia să plecaţi vara cu toţi colegii prin vreo ţară mai exotică, să vedeţi ce mai aventuri! Dacă profesorii vă lasă pe cont propriu să vizitaţi voi o parte din oraş atunci cînd îşi fac şi ei program de plăcere, apăi, pînă şi

să te pierzi pe la metrou e ceva. Mie îmi pare rău că sînt din ce în ce mai rare situaţiile în care mergeţi voi în tabere de alpinism! Acelea chiar sînt aventuri – aventuri, nu plimbat trei ore prin Milano. Să urci şase ore pînă-n creastă, să ai timp să te uiţi la privelişte nu mai mult de jumătate de oră, pentru că nu mai e mult pînă se întunecă, după care să te lupţi din nou cu crengi pe drum înapoi spre cabană, cărări aproape acoperite, stînci şi alunecări de teren, toate acestea şi fiind presat de timp. Poate şi cîini, dacă nu eşti cel mai norocos. Capre, oi, alte nebunii, ai ce vedea!

Un lucru aş spune ca sfat la această categorie: Ştiu că toţi merg în excursiile astea cu clasa pentru a se distra, dar cel mai important este să înveţi ceva din toată experienţa aceea, şi nu doar pentru că de-aia te trimit părinţii. Mulţi dintre voi merg doar de *fun,* să faceţi petreceri în pijamale în alte camere, să vă îndopaţi cu *chipsuri,* să spuneţi poveşti de groază, uite probabil din cauza asta taberele au început să fie înlocuite de voluntariate, care sînt şi mai populare anii ăştia, şi cam sînt următorul pas spre burse şi succese (!!!) la facultate, la masterat... Voluntariatele sînt un pic mai avansate, de regulă făcute pentru adolescenţi, dar, dacă aveţi ocazia să fiţi implicaţi într-un proiect, nu rataţi ocaziile, o să dea GROZAV la CV!

Mai există cantonamente unde, evident, nu sînt şi părinţii, dar în acele tabere te simţi mai ca la închisoare decît la tine acasă în timpul tezelor, ai un regim de exerciţiu foarte strict, este extrem de greu să faci faţă. Bine că după antrenamentul de seară se poate face o mică reuniune, şi aveţi noroc dacă nu adormiţi îmbrăcîndu-vă în pijama, înainte să încercaţi să ajungeţi în camera alăturată să mai staţi la un macao sau la nişte poveşti palpitante despre băieţi. Şi fete, evident, eventual adăugăm şi flori şi ne putem juca!

Ultimul capitol, şi cel mai trist, este despre cei care îşi petrec aproape toată vacanţa acasă nesănătos de mult. În Bucureşti nu poţi decît să te clocesti de căldură şi să te plictiseşti. Devii *computer addict* şi nu rezolvi nimic. Asta vacanţă? Trist, vă spun eu. Mai că îţi vine să te arunci în cap de plictiseală.

În concluzie, pentru că deja cineva îmi dă foc foii de la bază pentru că am scris prea mult, mai bine pleci de acasă, bucură-te cît mai poţi de liniştea pe care ţi-o oferă natura, ascultă muzică, poţi să şi cînţi, pentru că la liceu, crede-mă, o să te bucuri destul de aventuri, doar dacă nu cumva îţi rupi un picior în excursii pînă atunci, şi... de fapt, o să faci la fel de multe nebunii şi cu unul în ghips, s-ar putea să fie chiar mai amuzant. Gata, *bon voyage* spre începutul şcolii!

Unde e vacanţa?

O veste oribilă i-a întristat pe toţi copiii: nu mai avem vacanţă de vară! Oare a fost furată? Oare a plecat de bună voie? Nici un copil nu ştia ce se întîmplă.

În luna iulie, cînd trebuia să fie la mare, la munte sau la bunici, o fată pe nume Luiza a primit o vedere pe care scria: „Salutări din Vama Veche!". Semnat: Vacanţa.

Acum totul era clar: Vacanţa îşi luase vacanţă! Luiza a chemat cîţiva prieteni şi le-a arătat vederea. A doua zi, i-au trimis Vacanţei o scrisoare în care i-au scris că trebuie să se întoarcă neapărat pentru că nimic nu merge bine fără ea.

Vacanţa care se relaxa pe plajă a văzut un porumbel cu un mesaj în cioc îndreptîndu-se spre ea. A citit mesajul şi a decis că stătuse destul la mare. Deja se plictisise de plajă şi de valuri. A împachetat şi a plecat spre gară. Acolo a văzut un tren care se îndrepta spre Cîmpulung Moldovenesc şi pleca în zece minute.Tare mult îşi dorea Vacanţa să meargă la munte, aşa că în loc să-şi cumpere bilet către Bucureşti, şi-a luat spre Cîmpulung.

Ajunsă acolo, Vacanţa s-a gîndit să urce pe Rarău, aşa că s-a îmbrăcat de munte, şi-a pus o pereche de bocanci şi a plecat în drumeţie. Pe drum, ea a văzut o grămadă de lucruri, iar în vîrf era o privelişte minunată. Era atît de frumos încît a uitat că trebuie să se întoarcă.

Luiza şi prietenii ei îşi făceau griji pentru Vacanţă. Trenul dinspre Vama Veche ajunsese, dar ea nu era în el. Porumbelul mesager vroia şi el vacanţă, căci tot zburînd de colo-colo obosise, aşa că se duse din nou ca să recupereze Vacanţa.

O căută peste tot, prin toate oraşele, dar nu o găsi. Pînă la urmă zburînd pe deasupra munţilor o văzu cum admiră priveliştea de pe Rarău. Se duse la ea şi o trimise la gară. De acolo ea luă un tren spre Bucureşti şi ajunse acasă.

Toţi copii erau din nou fericiţi. Chiar şi Vacanţa era fericită, deşi nu mai avea... vacanţă.

Ana-Miruna MIHAI, clasa a VI-a, Liceul Waldorf, Bucureşti

Pagină realizată cu sprijinul:

genesis collegiate
EDUCAŢIE DE EXCELENŢĂ

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU

UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

EDUCATI

SUPLIMENT REALIZAT ÎN COLABORARE CU DILEMA VECHE

Proiect cofinanţat din Fondul Social European
prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013
„Investeşte în oameni!“

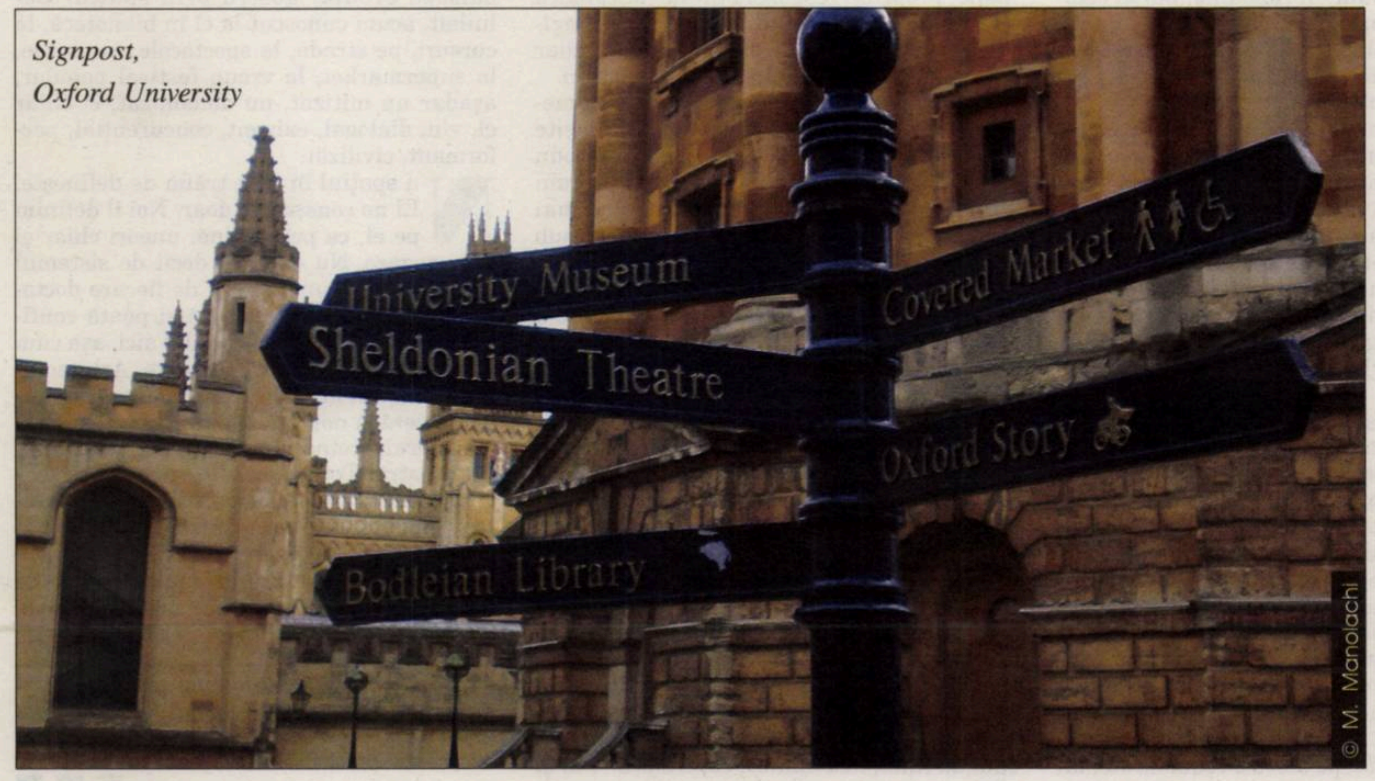

Signpost,
Oxford University

Din sumar

- Augustin IOAN
- Ileana CHERSAN
- Simona GEORGESCU
- Raluca BIBIRI
- Mircea ANGHELESCU
- Alexandru CALCATINGE
- Magda RĂDUŢĂ
- Mugur ZLOTEA

Sorin ALEXANDRESCU

Trecători prin Occident

Gîndindu-mă la doctoranzii noştri plecaţi în străinătate, mi-am amintit brusc o vorbă a lui Ortega y Gasset. Se considera un „un transeúnte en la politica“, un trecător, un spectator care vrea să vadă „cum fuge viaţa prin faţa lui“. Fugind în Argentina de dictatura lui Primo de Rivera, se simte un străin *(extraño)* în pampa argentiniană, nu un turist *(viajero)*, nici un localnic *(terruño)*, ci un călător care rămîne o vreme *(estar)*, adastă în locul respectiv destul timp pentru a-i simţi savoarea *(sabor)*, îl priveşte atent şi trece: el nu este *(ser)* şi nu va deveni niciodată un argentinian. Totuşi, acest călător, spune Ortega în diverse eseuri din *El Espectador*, înţelege lumea prin care trece mai mult decît localnicul, prea integrat peisajului, şi mai mult decît turistul, complet dezinteresat.

M-a fascinat mereu această poziţie mediană între localnic şi turist: a trece, a privi, a înţelege şi... a pleca. Sîntem noi, românii, în Occident, asemenea trecători comprehensivi, dar independenţi?

Mi se va răspunde că, dimpotrivă, destui români se stabilesc în Spania, Italia, prind rădăcini, îşi fac o familie, iar copiii lor, dacă nu ei înşişi, devin *terruños*. Apoi, vorba lui Ortega poate fi citită în două feluri: poţi trece trist printr-un loc, regretînd de fapt că nu rămîi, ori poţi trece exuberant, mizînd încrezător pe întoarcerea acasă. Cred că Ortega la acest al doilea sens se gîndea. Şi mai cred că acum, altfel decît în tinereţea mea, despre *acest* sens putem şi trebuie să vorbim. Arta de-a trece şi a privi este mai greu de învăţat decît arta de a rămîne, ori de-a vedea doar vitrinele. Este însă singura care merită învăţată.

Cum trec *acum* românii prin Occident? Temerile şi speranţele de acum 20-30 de ani nu mai există. Poate pentru prima oară pe scară atît de mare, tinerii români au avut ocazia, graţie programelor de genul EDUCATI, să plece în Occident şi să revină acasă *cu fruntea sus*. Nu numai în raport cu gazdele lor, ci şi cu ei înşişi, ori cu părinţii lor lipsiţi de aceeaşi şansă. Un român EDUCAT poate acum să arate ce ştie, să înveţe ori să studieze locul în care ajunge, fără complexe. El nu mai trebuie să mascheze sentimente de inferioritate acumulate istoric, cum mi s-a întîmplat mie, şi generaţiei mele. Nu, el trece printre localnici, exact ca Ortega la Paris, Lisabona sau Berlin.

De fapt, ce *pot* face doctoranzii în numai cîteva luni în Occident? Să muncească pe rupte prin biblioteci? Aşa i-au sfătuit Adrian Papahagi şi Petre Guran, doi foşti bursieri de excepţie, pe 24 septembrie 2010, în amfiteatrul Odobescu, plin ochi, la Facultatea de Litere din Bucureşti. Au uimit, au fermecat, dar nu ştiu dacă au şi convins. Sentimentul lor

Un român EDUCAT poate acum să arate ce ştie.

comun cu al meu, că o asemenea „ieşire“ este o şansă unică în viaţă, astăzi este de neînţeles. Poţi pleca fie şi în pampas şi te poţi reîntoarce cînd vrei. Iar Occidentul nu mai înseamnă doar cultură înaltă, ci şi cunoştinţe utile mai tîrziu, mărfuri, cafenele. Pe drept cuvînt: pe lîngă cărţi, şi cunoştinţele îţi oferă o şansă de-a reveni acolo.

Un număr bun dintre doctoranzi s-a întors cu excelente rezultate, alţii, fără. Cîţiva dintre ei nici nu voiau să plece. Este însă evident că toţi învaţă acolo să trăiască şi să argumenteze într-o limbă străină, se dezbară de stînjeneală sau, invers, de inutil tupeu, simt erudiţia şi participă la ea şi, chiar dacă nu o vor putea cultiva în viitor, vor şti ce înseamnă absenţa ei. Căci trecerea – în sens bun – prin Occident ţi-arată scara adevărată a valorilor, problematica şi metodica, vertijul documentaţiei prin cărţi şi documente, nu prin Wikipedia. Altfel spus, îţi oferă *imersiune în ştiinţa reală*. Dar şi imersiune într-o lume simplă şi eficientă, în civilitate şi în surîsul care ţi se adresează în orice convorbire. Idealizez? Nu cred. Pentru că nu pretind că (toţi) occidentalii aşa *sînt*, ci doar că (mai toţi) aşa *se poartă*, şi că (mai peste tot) aceasta este atmosfera de lucru.

Testimonialele pe care le veţi citi în continuare ne arată că doctoranzii nu cad în asemenea iluzii, dar că entuziasmul lor este general. O doctorandă descoperă la Salamanca o etimologie nu numai graţie dicţionarelor, ci şi modului în care i-au vorbit oamenii de acolo. O alta, revenită de la Leiden, spune: „Şederea noastră în alte ţări înseamnă şi a şti să priveşti, să absorbi şi să iei cu tine parte din identitatea locurilor străine. Asta înseamnă că ele devin ale tale şi tu rămîi, în parte, al lor, pentru tot restul vieţii“. Ortega n-a formulat mai frumos. O arhitectă interesată de experimente matematice descoperă la Paris colegi francezi pasionaţi de acelaşi subiect graţie unei vizite a lor la Bucureşti de acum un an-doi. Ne-am globalizat? Altă doctorandă descoperă la Oxford „«spaţiul intermediar» dintre lumea românească şi cea britanică, de acum, inevitabil, amîndouă «acasă»“. Un clasicist poartă o discuţie în latină timp de două ore la Cambridge şi trăieşte „eliberarea de orice complex intelectual“. În fine, un doctorand întors din Austria povesteşte nu numai ce a publicat acolo, fiind tratat de la egal la egal, ci şi că: „Viena a avut rolul unui catalizator special. Mi-a dat puterea de-a studia, am descoperit pasiunea de-a scrie. Însă nu doar oraşul în sine a avut această influenţă. Oamenii alături de care am avut şansa să trăiesc, să învăţ şi să experimentez pe perioada şederii mele acolo au reprezentat principalul ingredient al unei reţete parcă «magice»“. Cuvinte demne de a fi citate, în final, pe frontispiciul proiectului nostru.

Şi noi, cei care ne îndemnăm doctoranzii să treacă prin Occident? Am fost fericit să contribui la primul proiect de tip EDUCATI pentru că am crezut, şi cred, în necesitatea lui. Rolul nostru nu se termină totuşi la întoarcerea lor. Avem datoria de onoare să construim, împreună cu ei, *aici* şi *de aici*, relaţii intelectuale şi instituţionale de durată cu universităţile la care au fost. Numai asemenea reţele, în care să lucrăm de la egal la egal cu colegii din Occident, vor duce la rod deplin scurta lor trecere pe acolo. Numai comportîndu-ne *aici* ca în Occident vom putea trece pe *acolo* ca acasă, precum o spune citatul de mai sus.

***Sorin Alexandrescu** este profesor, managerul proiectului EDUCATI şi directorul Şcolii Doctorale „Spaţiu, Imagine, Text, Teritoriu“ din cadrul Consorţiului Universitatea din Bucureşti – Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“.*

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

Laura MESINA

O odisee adevărată – EDUCATI: proiect de burse doctorale europene în filologie, arhitectură şi urbanism

„Povestea EDUCATI" (2008-2011) nu ar trebui, în principiu, să fie diferită de a celorlalte proiecte din aceeaşi familie, dar, tocmai datorită ambiţiilor sale, a specificului domeniului umanioarelor şi al artelor – în care s-au încadrat doctoratele bursierilor noştri –, ne asumăm să o spunem aici. Este o mărturie faţă de cititor, pentru realitatea creată la cele patru Şcoli Doctorale în filologie, arhitectură şi urbanism, de la Universitatea din Bucureşti şi Universitatea „Ion Mincu". Pe de altă parte, este un testimonial pentru noi înşine, echipa de 77 de doctoranzi şi 27 de profesori şi asistenţi, alături de alte cîteva zeci de coordonatori ştiinţifici şi de cercetători, români şi străini. Nu în ultimul rînd, pentru instituţiile finanţatoare, cu speranţa că vom rămîne pentru ele mai mult decît o reprezentaţie de succes. E firesc ca regizorul să se gîndească mai departe, la celelalte montări, însă e necesar să nu piardă nimic din prima investiţie. Altfel, redevenim Manole, obsedantul personaj al comportamentului nostru colectiv.

Paginile „cronicii" noastre sînt semnate de doctoranzi (ca şi pe site-ul proiectului http://educati.doc.unibuc.ro/) şi de unii dintre profesorii care i-au sprijinit în programul de burse „europene" (acordate şi pentru stagii de cercetare în străinătate, de opt luni, cu un stipendiu lunar de 880 de euro; în schimb, fără nici un alt suport financiar pentru taxe de şcolaritate, obligatorii pe alocuri, sau pentru materiale de studiu). Finanţarea se datorează în procent de 85% Fondului Social European (restul, Guvernului local), prin Programul Operaţional Sectorial de Dezvoltare a Resurselor Umane 2007-2013 „Investeşte în oameni!". Pentru prima oară la noi, doctoranzii au primit timp de 28 de luni, în România, bursa echivalentă cu salariul unui lector doctor cu vechime, fără obligaţia de a avea doar acest contract. Aşadar, 36 de luni de contract generos, dar şi solicitant.

Pînă aici, pare-se că avem toate ingredientele de basm: obiectul căutării şi recompensa – doctoratul, atestarea supremă a împlinirii eroului nostru; spaţiul (in)determinat dintre casă şi universitatea-gazdă pentru stagiu; personajele-cheie (de la profesorul-coordonator la tutorele din străinătate, de la „logistici" la jurist sau contabil); „obiectele" magice (bursa, macheta, biblioteca, laptopul, Internetul); probele, oh, da!, probele de foc.

Exact de aici ne despărţim de schema simplistă a poveştii. Pe de o parte, totul se petrece în realitatea românească (ştim că ea bate cu mult ficţiunea). Pe de altă parte, fiecare participant la proiect şi-a trăit propria lui odisee – aşadar, *roman à tiroirs* în toată regula. Mai exact, cine şi cum? Profesori care au învăţat spartan, în cădere liberă, să gestioneze la centimă, eficient, fonduri de milioane de euro (o atestă Comisia Europeană de Conturi care a evaluat de curînd proiectul); secretare care au exersat, gratuit, ritmul draconic al raportărilor super-birocratizate, pe alocuri redundante; un staff mixt, aflat permanent între: finanţările nerambursate în timp util şi doctoranzii semnatari de contracte ferme, propriul plan de lucru şi departamentele de resort (contabilo-juridico-financiare), documentaţiile fastidioase şi contextele instituţionale kafkiene, propriile responsabilităţi (la catedră sau în administraţia universitară) şi sarcinile suplimentare din proiect, uneori chiar nestipendiate (cazul directorilor de şcoli).

Cu o încăpăţînare deseori privită cu mefienţă, dar apreciată în final pentru reuşite – sperăm! –, echipa şi-a dus planul la bun sfîrşit, în mare parte. Zicem chiar, precum vanitosul Manole: „am fi putut face mai mult". Da, dacă am fi avut permanent sub tălpi perna de aer a rambursărilor la termen.

Să-l lăsăm însă pe Manole acolo unde a căzut. Pentru noi, din fericire, există deja alături o a doua construcţie, proiectul-frate, EDUCATI 2 (din păcate, şi ultimul!), clonat după primul şantier, dar mai bogat în doctoranzi, mai mănos financiar, cu reguli mai generoase, mai norocos (ca un veritabil Prîslea), dat fiind că şi sistemul s-a rodat între timp. Ferice lui!

Această infra-poveste de acasă mai cuprinde şi colocvii, sesiuni, seminarii internaţionale şi naţionale – organizate într-un ritm febril, ce i-a pus pe doctoranzi în priză de fiecare dată, pentru alocuţiuni consistente –, 13 volume şi reviste ştiinţifice (Editura Paralela 45), 62 de teze de doctorat în filologie – dezbătute în şedinţe publice acum, la final, în avalanşă controlată –, ca şi definitivarea de către arhitecţi şi urbanişti, beneficiari ai încă unui an de cercetare, a 14 teze.

Există însă o neaşteptată meta-poveste, o *mise en abîme:* experienţa stagiului în străinătate. Nu teza, nu titlul de doctor, ci odiseea eroului nostru prin spaţiul Celuilalt, acum cunoscut la el în bibliotecă, la cursuri, pe stradă, la spectacole, în muzee, la supermarket, la vreun festival popular, aşadar nu mitizat, nu demonizat, ci chiar el, viu, dialogal, exigent, concurenţial, performant, civilizat.

Nu spaţiul în care trăim ne defineşte. El ne constrînge doar. Noi îl definim pe el, ca pe o haină, uneori chiar şi prin negare. Nu depinde decît de sistemul nostru, deci de noi, dar şi de fiecare doctorand în parte, ca acesta să-şi poată configura propriul loc, pe cît posibil aici, aşa cum a văzut şi a învăţat că se poate. Arhitectul şi urbanistul, în realitate, desenînd şi planificînd pentru noi toţi, poetul, criticul sau romancierul, creînd lumi noi pentru imaginaţia noastră. Tot aşa cum îi vom citi cu aviditate mai tîrziu pe „britanicii" sau pe „francezii" noştri, trebuie, pentru noi toţi, să îi susţinem în continuare pe cei întorşi în România, căutînd să le înţelegem, dincolo de cărţi şi proiecte de planşetă, meta-povestea, „spaţiul", devenirea.

***Laura Mesina** este lector dr. la Universitatea Bucureşti şi responsabil logistic, proiectul EDUCATI*

Doctorand român în Occident: mod de întrebuinţare

– anchetă –

1. Ce moment intelectual din stagiul de cercetare în străinătate a însemnat mai mult pentru dvs.?
2. Ce amintire aparte păstraţi din stagiul de cercetare?

Alexandru CALCATINGE

Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu", Bucureşti

Invitaţia de a scrie în acest supliment a fost o surpriză plăcută şi un bun prilej de a împărtăşi publicului larg experienţa pe care a făcut-o posibilă pentru mine programul doctoral. Am trăit momentele cele mai fructuoase din punct de vedere intelectual – fără a supăra pe nimeni, sper –, în perioada stagiului de cercetare din străinătate, cînd am avut şansa de a colabora la cel mai înalt nivel cu profesorul Peter Jordan, *doctor honoris causa* şi docent renumit, de la Academia de Ştiinţe din Viena, Institutul de Cercetări Urbane şi Regionale. Sprijinul acordat a fost de nepreţuit, iar momentele frumoase au existat pe tot parcursul şederii mele în capitala Austriei.

Într-un context mai general, dar foarte motivant pentru intelectualii tineri, putem spune şi că Viena a ajutat la conturarea unei conştiinţe central-europene a spiritului românesc, dacă e să amintim doar că ea a găzduit formarea doctorală a lui Lucian Blaga şi parte din studiile universitare ale lui Mihai Eminescu. La altă scară, bineînţeles, şi în alte condiţii, şi pentru mine însumi „momentele intelectuale" şi amintirile plăcute sînt relevante şi este o adevărată desfătare de fiecare dată cînd am prilejul să povestesc despre ele. Am participat la o serie de cursuri ale Institutului de Geografie şi Cercetare Regională al Universităţii din Viena, precum şi la mai multe conferinţe internaţionale, împreună cu profesorul Peter Jordan şi cu colegi de-ai săi de la Academia de Ştiinţe, dar şi de la Ecovast Austria. De-a lungul celor opt luni ale stagiului de cercetare, am avut şansa de a studia, dar şi de a scrie într-o manieră care nu ar fi fost posibilă nici măcar în oraşul meu natal, loc unic pentru mine. Viena a avut rolul unui catalizator special. Mi-a dat puterea de a studia, am descoperit pasiunea de a scrie. Însă nu doar oraşul în sine a avut această influenţă. Oamenii alături de care am avut şansa să trăiesc, să învăţ şi să experimentez

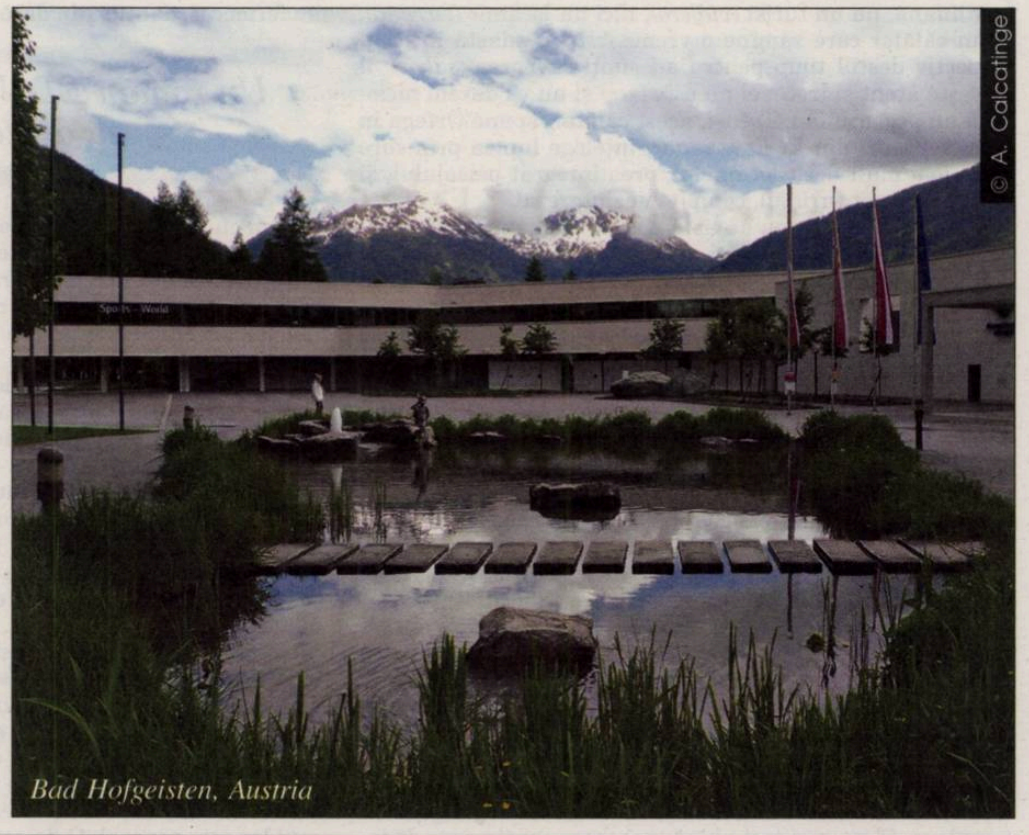
© A. Calcatinge

Bad Hofgeisten, Austria

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

pe perioada şederii mele acolo au reprezentat principalul ingredient al unei „reţete" parcă magice. Aprecierea şi susţinerea, atît în plan academic, cît şi personal, au fost de nepreţuit şi m-au ajutat să parcurg drumurile inevitabil sinuoase ale studiilor doctorale. Ceea ce am scris la Viena, fie că au fost lucruri noi, fie că au fost continuări ale cercetărilor de la Bucureşti, s-a concretizat în lucrări ample.

Aici trebuie să exprim, cu o puternică satisfacţie, faptul că nici una dintre abordările ştiinţifice din perioada stagiului nu ar fi fost posibile în lipsa pregătirii temeinice datorate Şcolii Doctorale din primul an de studiu. Materii care pentru alţii ar părea greoaie sau nefolositoare pentru tema lor de cercetare, pentru mine au reprezentat un ajutor real, iar viziunea formată, citind opere precum cele ale lui Heidegger, mi-a facilitat ulterior asimilarea unei bibliografii ample şi însuşirea unui anume stil de a construi lucrările ştiinţifice.

Cel mai intens moment ştiinţific a fost însă participarea la *Annual International Conference for Academic Disciplines: International Journal for Arts and Sciences*, din Bad Hofgastein, Austria. Lucrarea pe care am prezentat-o la această conferinţă a fost publicată în revista cu acelaşi nume din SUA şi a constituit baza primului meu proiect editorial, intitulat *Visions of the Real. An architect's approach on cultural landscape studies*, apărut apoi la Editura LIT Verlag din Viena. La Bad Hofgastein, am avut prilejul de a cunoaşte persoane remarcabile din diverse domenii de cercetare; cu o parte dintre aceştia, ulterior, am şi continuat colaborarea. Merită să amintesc, de asemenea, conferinţa *UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names) Working group on Exonyms* din Tainach, Austria, ca şi *Conference on the European Union Strategy for the Danube Region: transport, energy and environmental issues*, ce a avut loc la Viena şi Bratislava şi la care am participat alături de colegii de la Ecovast Austria, dr. Arthur Spiegler şi dr. Brigitte Macaria.

Odată întors în ţară, deşi farmecul Vienei a fost înlocuit cu farmecul Bucureştiului (trebuie să recunoaştem că există, chiar dacă unii nu îl văd), legăturile cu mediile academice din străinătate s-au menţinut, iar parcursul meu ştiinţific a început un trend ascendent. A urmat o serie de conferinţe internaţionale, precum *3rd Conference of the Adriatic Forum: Regional Development and Regionalisation*, Viena, Austria (septembrie 2010); *4th Conference of the Adriatic Forum: Geopolitical Issues of the Adriatic*, Zadar, Croaţia (septembrie 2011); *International Conference of the Working Group on Central Europe – Aspects of Central European Identity*, Zadar, Croaţia (septembrie 2011).

Activitatea efectivă într-un mediu academic din străinătate mi-a facilitat o mai bună afirmare internaţională şi mi-a acordat încrederea şi sprijinul de care orice tînăr cercetător are nevoie. Nu trebuie însă uitată nici susţinerea pe care am avut-o din partea Şcolii Doctorale din ţară, fără de care nu am fi putut realiza nimic din ceea ce am amintit mai sus. Înţelegerea şi suportul acordat de către responsabilul cu activitatea noastră în proiectul EDUCATI, prof. univ. dr. arh. Hanna Derer, şi de către îndrumătorul de doctorat, prof. univ. dr. arh. Alexandru Sandu, dar şi din partea altor colegi, cadre didactice şi studenţi, au fost extrem de importante pentru buna desfăşurare a cercetării. Pe această cale ţin să le mulţumesc încă o dată tuturor celor implicaţi, tocmai pentru că au făcut posibil succesul acestui proiect şi pentru că ne-au călăuzit mereu.

Anca ŞTEFAN

Universitatea din Bucureşti

Experienţa intelectuală care m-a marcat în timpul stagiului de cercetare efectuat anul trecut la o universitate din Paris a fost fără îndoială perioada petrecută la Biblioteca Naţională a Franţei. În ceea ce mă priveşte, coborîrea în subsolul Bibliotecii de cercetare (*Rez-de-jardin*, aparent asemănător unui buncăr) însemna a descinde, de fapt, într-un veritabil laborator de cercetare occidental. „Buncărul" impresionează un neofit în ale cercetării nu numai prin informaţia abundentă şi consistentă ce poate fi regăsită acolo, dar mai ales prin „cohortele" de cititori, de diferite naţionalităţi sau preocupări, care se aliniază discret şi disciplinat dis-de-dimineaţă la intrarea în această secţiune elitistă a Bibliotecii. Contemplîndu-i pe aceştia, un moment cel puţin revelatoriu din punct de vedere intelectual a fost atunci cînd am realizat că cei care lucrau în *Rez-de-jardin* erau şi sînt, în fapt, o oglindă şi un motor al cercetării europene. Drept urmare, am putut descoperi acolo un stil de lucru dedicat, serios şi bine planificat, un spirit accentuat de competitivitate, dar şi de stimulare reciprocă.

Nu aş vrea să vorbesc despre un moment anume, pentru că întreaga experienţă a stagiului reprezintă, în ceea ce mă priveşte, o suită de amintiri plăcute. În funcţie de datele între care a avut loc stagiul de cercetare, cred că, pe lîngă activitatea ştiinţifică propriu-zisă, fiecare doctorand implicat în proiectul EDUCATI a putut participa la viaţa comunităţii universitare în care a fost primit, a schimbat sau a confruntat impresii despre cultura respectivă şi despre a noastră sau a vizitat unele locuri memorabile, cu semnificaţie istorică şi culturală deosebită.

Bogdan CRISTEA

Universitatea din Bucureşti

Universitatea Cambridge din Marea Britanie, unde mi-am desfăşurat stagiul de cercetare doctorală, nu mai are nevoie de nici o prezentare. Evident, reputaţia sa este de natură să te inhibe, ceea ce s-a şi întîmplat cu mine la început, mai ales în condiţiile în care veneam – adevărul trebuie spus – nu tocmai de la o universitate de top din Europa, chiar dacă filologia clasică bucureşteană se distinge prin standardele sale ridicate. Curînd, aveam să constat că profesorii şi colegii de la Cambridge sînt foarte prietenoşi, iar atmosfera deloc rigidă. De altfel, eliberarea mea de orice complex intelectual s-a petrecut într-un moment de neuitat, într-o după-amiază caldă de aprilie, nu în vreo sală de curs, ci într-o grădină luxuriantă a Colegiului Trinity, unde, împreună cu alţi doi clasicişti, am putut purta, vreme de două ore, o conversaţie integral în limba latină. Atunci am înţeles că nu am de ce să mă simt în vreun fel inferior partenerilor mei din Occident. Mai mult, folosirea pe viu a latinei m-a făcut să simt că la Cambridge totul e posibil, inclusiv lucruri pe care în România le credeam pură utopie.

Eliberarea mea de orice complex intelectual s-a petrecut în urma unei conversaţii integral în limba latină.

© A. Spineanu

Drd. Bianca Predoi

Un moment plăcut despre care vreau să vorbesc e o seară splendidă de sfîrşit de mai, petrecută cu cei mai buni prieteni ai mei – englezi toţi –, seară la finele căreia am luat hotărîrea ca, după terminarea doctoratului din România, să mă întorc (definitiv) în Anglia. Atunci părea doar o ipoteză apărută în circumstanţe cu totul informale, nu neapărat favorabile luării marilor decizii, dar astăzi este un vis împlinit. Nu aş vrea să se înţeleagă că sînt sătul de România, că îmi doream un trai mai bun etc. Motivele clasice ale imigrantului român, mutat într-o ţară pe care, de fapt, n-o iubeşte, dar pe care o acceptă, din raţiuni financiare, cu gîndul că se va întoarce odată şi-odată în locurile natale, îmi sînt străine. Pentru mine Cambridge a devenit noul „acasă", locul în care, exceptînd Roma, mă simt cel mai bine şi în care îmi doresc să-mi continui viaţa. Nu e puţin lucru.

Monica COLŢ

Universitatea din Bucureşti

Punctul de reper cel mai important din experienţa stagiului de cercetare la Universitatea din Greifswald este participarea la conferinţa *Canada in the Americas: Democratic Vistas and Discursive Perspectives from Tribal to Global*, din mai 2010. Consider că acesta a fost momentul meu de afirmare pe scena internaţională în calitate de doctorand al Universităţii din Bucureşti, alături de profesori din Germania, Polonia, Canada şi America. În acest cadru academic, într-o atmosfera colegială, am susţinut o prezentare pe o temă actuală: dinamica multiculturalismului, din perspectiva importanţei valorilor culturale, în procesul de adaptare la societatea canadiană. Participarea, dialogul şi confirmările obţinute la această conferinţă au constituit o cotitură în evoluţia mea academică de pînă acum.

În stagiul din străinătate, după prima perioadă, a euforiei provocate de faptul că mă aflam în mediul în care îmi dorisem atît de mult să studiez, au urmat şi paşii dificili ai adaptării. Această experienţă a fost, însă, un element esenţial pentru cercetările mele, pentru că mi-a dat ocazia de a cunoaşte mai bine importanţa înţelegerii şi interpretării corecte a atitudinilor derivate din valorile culturale, specifice modelului german. Astfel, ceea ce aprofundam la nivel teoretic, sub îndrumarea profesorilor mei Monica Bottez (România) şi Hartmut Lutz (Germania), am putut experimenta şi în mod concret în viaţa de zi cu zi. Tocmai acest proces al dialogului intercultural este amintirea pe care o evoc cu drag, ori de cîte ori mă gîndesc la perioada petrecută la Universitatea din Greifswald. Profesionalismul ştiinţific, dublat de o apropiere sinceră, concretizată într-o relaţionare capabilă să stimuleze efervescenţa dialogului şi să susţină tenacitatea tinerilor cercetători (atît de necesară şi de plăcută pentru un mediu universitar), au contribuit la formarea sentimentului care a rămas asociat pentru mine acestei perioade.

Gabriela BROZBĂ

Universitatea din Bucureşti

Anii doctorali au reprezentat o serie de realizări şi provocări, mai ales din punct de vedere intelectual. Sub aspect financiar, datorită faptului că am fost unul dintre beneficiarii proiectului EDUCATI, am reuşit să depăşesc mai uşor obstacolele ce apar de obicei şi care sînt legate de absenţa sau insuficienţa banilor pentru procurarea cărţilor necesare. Am fost generaţie de „sacrificiu" sau nu într-ale burselor doctorale finanţate din bani europeni? Eu aş spune că nu. Poate că ne simţim mai confortabil la nivel mental dacă ne spunem că pe noi s-a făcut primul „experiment" de acest gen, dar cred că am fost privilegiaţi şi am beneficiat de lucruri la care alţii doar visau pînă acum... şi că, la urma urmei, am avut noroc că nu ne-am „mobilizat", dintr-un motiv sau altul, cu un an mai devreme în ceea ce priveşte admiterea la doctorat. Nu de puţine ori am auzit că unii dintre colegi nu ar fi vrut să meargă la stagiile în străinătate. Desigur, unii sînt îndreptăţiti, nu îi învinovăţesc. Cunosc situaţii în care doctoranzilor care se ocupau cu cercetarea empirică a limbii române, spre exemplu, un stagiu în străinătate le părea cumva irelevant. Însă şi aici am anumite rezerve.

Revenind la experienţa proprie, aş începe prin a spune că mi-am desfăşurat stagiul de cercetare (de opt luni) la Universitatea din Leiden, Olanda, mai precis în cadrul Centrului de Lingvistică (Leiden University Centre for Linguistics). Ce m-a impresionat şi este demn de menţionat în legătură cu stagiul? A început cu organizarea... aveau deja totul pregătit pentru noua doctorandă cu statut de *visiting student*: documentaţia necesară, fişa pentru bibliotecă (cu care am obţinut, în aceeaşi zi, un card pentru a consulta şi împrumuta cărţi ca oricare alt student al universităţii), documente pentru bancă, primărie ş.a.m.d. Avînd experienţa unui alt stagiu la o universitate din Olanda (Tilburg), ca masterandă în cadrul programului de mobilităţi Erasmus, m-a surprins, de această dată, o mai mare disponibilitate a cadrelor didactice şi a personalului Centrului de Lingvistică de a ajuta. De ce spun acest lucru? Pentru că, cine a fost în Olanda, ştie că aici nimic nu se face fără a stabili

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

o întîlnire în prealabil. Acest aspect are ca avantaj major faptul că nu stai niciodată la cozi. Dar la ce m-a ajutat efectiv stagiul la Leiden? A avut două contribuţii colosale în formarea mea ca cercetător şi în sporirea calităţii tezei pe care urma să o scriu. În primul rînd, membrii universităţii şi cercetătorii pe care i-am întîlnit au avut un cuvînt important de spus în regîndirea şi organizarea materialului folosit, în dezvoltarea şi identificarea de noi resurse pentru corpusul de date empirice, dar mai ales în perfecţionarea abilităţilor de a folosi programul de fonetică acustică, util pentru teză în analiza mostrelor de vorbire. Poate dacă aş fi menţionat de la început că acest program a fost inventat şi lansat de către doi cercetători olandezi, s-ar fi înţeles de la sine că mi s-a dat o oportunitate unică prin acest stagiu. În al doilea rînd, m-a surprins volumul de resurse şi materiale bibliografice pe care le oferă biblioteca Universităţii din Leiden. Deşi reuşisem să acumulez şi să achiziţionez extrem de multe materiale şi cărţi pînă la momentul respectiv, am rămas plăcut surprinsă de faptul că această bibliotecă mi-a dat ocazia de a descoperi multe alte materiale de care nu auzisem pînă atunci. În plus, biblioteca, acordînd acces la aproape toate revistele de specialitate din lume, a fost de un mare ajutor. Am putut consulta nestingherită articole pentru a căror vizualizare ar fi trebuit altfel să plătesc 20-30 de dolari. În ansamblu, pentru mine a fost „festinul" intelectual al vieţii mele şi totodată cea mai frumoasă perioadă a doctoratului. Mulţumesc, EDUCATI!

Ileana CHERSAN

Universitatea din Bucureşti

Mă bucur nespus să mă întorc, fie şi preţ de cîteva paragrafe, în Olanda, aşa cum am văzut-o la pas şi am trăit-o în amănunt. Următoarele rînduri sînt despre cele aproape opt luni de stagiu de cercetare petrecute în Olanda, din toamna lui 2009 pînă în vara lui 2010, în calitate de doctorandă în programul EDUCATI. În încercarea de a creiona în cîteva rînduri un periplu care, fără a exagera, mi-a marcat viaţa profesională şi personalitatea, mă voi servi de cîteva momente pe care le rememorez acum.

Universitatea din Leiden mi-a fost mai *acasă* ca orice alt loc. Cu un sentiment al firescului, al normalităţii, de care vorbea şi Dan C. Mihăilescu într-o ediţie trecută a *Dilemei vechi,* am fost întîmpinată de bibliotecari, studenţi şi profesori, deopotrivă. Biblioteca impresionantă şi generoasă mi-a suplimentat fondul de lucrări de lingvistică cu peste o sută de titluri noi, dintre care unele „fierbinţi", apărute de doar cîteva săptămîni. Un fapt care a cimentat legăturile cu lumea universitară olandeză a fost invitaţia de a prezenta capitole din teza de doctorat, alături de colegi olandezi, în cadrul unei manifestări numite *Vici Project*, în care, sub îndrumarea doamnei profesor Ingrid Tieken, participanţii se bucurau de discuţii şi evaluări corecte şi utile cercetării lor doctorale şi nu numai.

Ulterior, m-am întors în ţară plină de recunoştinţă pentru coordonatorul ştiinţific al tezei mele, prof. univ. dr. Alexandra Cornilescu, pentru că a crezut în „steaua" mea şi în proiectul de cercetare care „m-a scos în lume".

În ciuda efortului de a nu reda în clişee simple impresii de călătorie, nu-mi doresc nici să fiu neapărat originală, în detrimentul autenticităţii. Permiteţi-mi, aşadar, ca filolog, să vă redau şi alt tablou, care ţine de viaţa trăită în Olanda, dar nu neapărat de cea a bibliotecilor universitare. Şederea noastră în alte ţări înseamnă şi a şti să priveşti, să absorbi şi să iei cu tine parte din identitatea locurilor străine. Asta înseamnă că ele devin ale tale şi tu rămîi, în parte, al lor, pentru tot restul vieţii.

Aşadar: poate că cea mai plăcută amintire e legată de expoziţia florală de la Keukenhof din aprilie, unde am fost copleşită de un spectacol al frumosului, „împărţit" în pavilioane şi parcuri cu aranjamente tematice măiastre, cu Amaryllis gigant şi lalele numite *Doll's Minuet, Hotpants* sau *Double Orange Emperor*.

Sau: am simţit cum vibrează la vînt morile tradiţionale cu iz de lemn vechi alături de „pădurile" moderne de eoliene, graţioase ca pasărea lui Brâncuşi, am văzut vinciuri practice arborate la faţadele înclinate, pisici pufoase, flori şi miniaturi de Delft în ferestrele lăsate senin fără perdele, biserici transformate în muzee sau săli de conferinţă, galerii comerciale şi hoteluri în palate, hering crud cu ceapă, lalele la snop şi brînzeturi cu istorie în pieţe pestriţe şi sonore, copii cu ciuf blond rîzînd în *bakfietsen,* în ritmul dalelor de cărămidă, miros dulceag din cafenele şi felinare colorate unde se vinde totul pe şleau, case cubice şi poezii în nenumărate limbi, poleind zidurile clădirilor, scări abrupte şi înguste, autostrăzi iluminate ireal, canale cu bîtlani, raţe şi scufundaci, cu bărci şi vaporaşe trecînd neauzite pe sub poduri, cu canapele (!) şi maşini pescuite ocazional din apă de primărie, oraşe în miniatură şi cîmpuri de lalele, minunea numită *Vedere din Delft* a lui Vermeer şi năucitoarele *Metamorfoze* ale lui Escher, oameni practici în parcuri frumos primenite la fiecare sezon, fanfare, cross-uri şi feţe bronzate serbînd Ziua Reginei şi Sfîntul Nicolae, diamante strunjite şi, cum altfel, lanuri de biciclete parcate ordonat sau angajate într-un balet ameţitor. Viaţa trăită firesc, ca o sărbătoare, cu frumosul mereu la îndemînă.

Ioana MITEA

Universitatea din Bucureşti

Pe de o parte, principala activitate din timpul stagiului de cercetare a fost cea de documentare, astfel că „întîlnirea" cu biblioteca şi resursele de care aveam nevoie a fost cel mai important moment al perioadei petrecute la Warwick University. Biblioteca are 1,2 milioane de volume şi 13 kilometri (!) de arhive, oferind, la cerere, şi resurse deţinute de alte biblioteci. Lucrul care m-a surprins plăcut a fost acela că biblioteca pune la dispoziţia doctoranzilor şi cercetătorilor servicii de logistică, special create pentru aceştia. Încă din primele zile petrecute acolo, am apelat la ajutorul unui *Subject librarian* (sînt 35 de astfel de angajaţi, experţi în diferite domenii), pentru regăsirea documentelor de orice tip, necesare cercetării mele. Accesul nelimitat la numeroase baze de date (cuprinzînd texte literare, dar şi articole ştiinţifice) şi cărţi electronice, informaţiile oferite de bibliotecă privind regulile de redactare a articolelor şi lucrărilor, probleme de *copyright* sau diseminarea rezultatelor ştiinţifice mi-au fost, bineînţeles, de mare ajutor, la fel cum a fost şi programul generos al bibliotecii (de la 08,30 la 00,00!).

Cea mai plăcută amintire, pe de altă parte, este legată de relaţia cu doctoranzii pe care i-am întîlnit în *Wolfson Research Exchange*, un centru special creat de universitate şi dedicat exclusiv cercetării ştiinţifice. Este vorba despre un spaţiu în care întreaga comunitate de cercetători se poate întîlni şi poate relaţiona, cu scopul de a spori beneficiile şederii la Warwick University, prin dialog şi colaborare. Pe lîngă cursurile şi atelierele pe care le-am urmat, cel mai important mi s-a părut sentimentul că nu sînt singură acolo, că am de la cine să aflu mai multe despre viaţa de cercetător.

Drd. Ioana Vultur, împreună cu colegii de la Paris

Fie de la personalul specializat (*Research Exchange advisers* sînt studenţi ai Şcolilor Doctorale ale Universităţii), fie de la cadrele didactice afiliate, tinerii primesc sfaturi privind posibilităţile de publicare, evenimentele academice, carieră, prin intermediul unor tutoriale desfăşurate *in situ* sau prin platforma online a Centrului.

Ioana VULTUR

Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu", Bucureşti

Momentul intelectual marcant al stagiului meu de cercetare e reprezentat de un duel aparte, de idei, despre geometria topologică a suprafeţelor şi despre experimente matematice în artă, desfăşurat pe parcursul a trei zile de conferinţe şi seminarii *Clay Conference*, la Institutul Poincaré din Paris (7-9 iunie 2010).

„Viitorul recent" reprezentat în cinematografie, literatură sau proiecte de urbanism şi arhitectură ale secolului al XX-lea este principalul argument în explicarea prin simetrie şi inversiune a rădăcinilor oraşului bio-tehnologizat contemporan. Toate aceste surse s-au folosit de metafora maşinii, a mecanismului, în cheie puristă sau *à la* Tommaso Marinetti. Plecînd de la tema „metaforei maşinii" şi fiind preocupată de geometria non-euclidiană ca inspiraţie formală pentru arhitectura generativă, am încercat să descopăr între documentele găzduite de Biblioteca Institutului Poincaré fundamentele strict matematice ale mişcării cubiste şi influenţele sale în arta începutului de secol XX. Ca o reîntoarcere la rădăcini, aveam să citesc scrieri ale matematicianului János Bolyai, care a trăit şi creat chiar în oraşul meu natal, Tîrgu-Mureş.

Pentru prima oară, Institutul organizase recent mai multe activităţi în perfect acord cu subiectul tezei mele. Încurajată de specialiştii bibliotecii, am abordat, precum Man Ray în tema *Conjecturii lui Poincaré* – rezolvată abia acum, la 100 de ani de la publicarea sa de către autor – tema *Clay Conference*.

Sesiunea intensă de geometrie topologică la care am participat mi-a oferit noi argumente, în urma dezbaterii problemelor ingineriei non-euclidiene cu distinşi profesori de matematică din corpul didactic al Clay Institute of Mathematics (SUA) şi cu artişti plastici europeni. Nu mai puţin, ideile matematicianului rus Gromov şi ale lui William Thurston m-au ajutat în înţelegerea substanţei analogiilor la nivel de limbaj şi formă, din discursul teoretic de arhitectură contemporan.

Întrucît problematica tezei mele de doctorat pune în discuţie ciclicitatea conceptului de „metropolă ştiinţifică" a viitorului (Weinstock, Michael. *Architectural Agendas 21C: EmTech Jury Keynote Lecture*. 2011, prin revizitarea „metaforei maşinii" şi prefigurările urbane generate în această direcţie în contextul epocii digitale, am propus aceste abordări în cadrul unor forme de lucru specifice: lectură, ateliere, dezbateri sau concurs.

Amintirea cea mai plăcută a fost prilejută de un concurs de arhitectură pentru care lucram în atelierele École Nationale Supérieure d'Architecture Paris Malaquais, în clădirea Beaux-Arts. După primele zile de lucru în acelaşi laborator cu alţi doctoranzi francezi, aceştia au devenit interesaţi de concept şi astfel am descoperit că, în urmă cu un an, ne aflam în roluri inversate: participaseră şi ei la un concurs la Bucureşti, în facultatea mea, coordonaţi de un profesor de la şcoala lor, dar de origine română. Am devenit repede prieteni şi, astfel, m-au luat cu ei în excursia de studii la Orléans, unde Alisa Andrasek expunea proiecte descrise chiar în teza mea. O şansă în plus!

Marilena DRĂCEA-CHELSOI

Universitatea din Bucureşti

Cea mai plăcută experienţă intelectuală din stagiul meu de cercetare a fost dată de participarea la *Colocviul studenţilor,* organizat la Institutul J.F. Kennedy din Berlin, o dată la două săptămîni. Participanţii (atît studenţi, cît şi profesori) au abordat domenii şi teme extrem de variate, precum legislaţia drepturilor omului, dezvoltarea şi declinul spaţiilor urbane americane, cinematografie, dar şi specificul benzilor desenate, spre exemplu. Am remarcat accentul pus de majoritatea studenţilor pe explicarea conceptelor, dar şi pe abordarea filosofică, indiferent de tema la care făceau referire în prezentările lor. În cadrul acestui colocviu, am contribuit şi eu cu o prezentare despre pictura din Québec, pentru care am făcut referire la Nelson Goodman, René Huyghe, Theodor Adorno, Arthur Danto şi Nöel Carroll. Spre deosebire de conferinţele personalităţilor de renume organizate la Freie Universität, colocviul a implicat o interacţiune mai mare şi constantă între cercetător şi publicul său, fapt care a dus chiar la formarea de reale prietenii intelectuale. La acest colocviu, am cunoscut masteranzi, doctoranzi şi profesori cu care ţin legatura şi în prezent.

Cel mai important mi s-a părut sentimentul că nu sînt singură acolo, că am de la cine să aflu mai multe despre viaţa de cercetător.

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

Bibliotecile din reţeaua Freie Universität m-au ajutat însă cel mai mult în ce priveşte lucrul efectiv, atît prin condiţiile de studiu oferite, cît şi prin numeroasele mijloace de informare puse la dispoziţia cititorilor. Institutul J.F. Kennedy – specializat în domeniile: cultură, politică, literatură, sociologie, economie nord-americană şi canadiană – are un depozit absolut impresionant. În mod constant, se achiziţionează cele mai noi publicaţii, de care studenţii pot beneficia aproape imediat. De asemenea, biblioteca permite accesarea unei baze de date extrem de bogate, din care cititorii îşi pot selecta articolele ştiinţifice de interes. Ei au parte de întreg sprijinul logistic şi tehnic pentru a intra imediat în posesia tuturor materialelor bibliografice care îi interesează.

Philologische Bibliothek a fost pentru mine o altă sursă de informare de excepţie. Supranumită „Creierul", datorită arhitecturii extrem de originale, este un punct de reper pentru toate secţiile de filologie. Spaţiul este imens, iar felul în care a fost proiectată această bibliotecă te face să crezi că este desprinsă dintr-un film SF. Peste tot domneşte o ordine exemplară, într-un spirit de organizare fără cusur. Practic, este imposibil să nu te descurci singur printre sutele de rafturi cu acces liber, cu resurse bibliografice copleşitor de bogate, variate şi aduse la zi.

Pot spune că, intelectual, am „trăit" cu adevărat o experienţă unică în acest labirint-laborator al cărţii, un „creier" veritabil al cercetării europene.

Monica MANOLACHI

Universitatea din Bucureşti

Pe scurt, despre cele mai benefice experienţe la stagiu? Aş aminti bucuria accesului rapid la resursele bibliografice. De la Biblioteca Universităţii Oxford Brookes obişnuiam să împrumut volume de teorie şi critică, iar la Biblioteca Bodleian a Universităţii din Oxford, nu mai puţin celebră, am găsit aproape toate volumele poeţilor caraibo-britanici care mă interesau pentru teză dar şi o bibliografie critică bogată.

Legat acum de relativa „surpriză" sau descoperire intelectuală, aceasta a constat în faptul că spaţiul caraib translatat în Europa înseamnă mult mai mult decît *Piraţii din Caraibe* şi experienţe turistice exotice. Este vorba despre o îndelungată tradiţie culturală hibridă, prin care se poate înţelege frumuseţea agonică a sincretismului intercultural, dublată de o rană social-istorică asumată. Acestea toate s-au concretizat, în a doua jumătate a secolului trecut, într-o importantă producţie de literatură postcolonială. Pentru interesele mele de cercetare, mi s-a părut esenţial să urmăresc faţeta receptării acestor autori în spaţiul anglofon şi să particip la diverse conferinţe, pentru a-mi testa „pe viu" ipotezele de interpretare. Deşi baza teoretică a fost asigurată de doctrina studiilor culturale, am încercat adeseori să mă distanţez de ea, apelînd la o analiză de sorginte post-structuralistă ori la psihanaliză, ca să pun în lumină un raport specific între etică şi estetică.

Drd. Simona Georgescu la Biblioteca Universităţii din Salamanca

De asemenea, m-au impresionat plăcut atmosfera multiculturală din campus, serviciile informatizate, concentrarea unui număr mare de facilităţi într-un singur loc şi disponibilitatea şi eficienţa comunicaţională a corpului profesoral şi a celui administrativ. Mi-a plăcut varietatea de evenimente adresate studenţilor, masteranzilor şi cercetătorilor: pe lîngă seminarii, cursuri şi conferinţe, au fost lecturi publice, serate culturale, competiţii sportive etc.

Am „trăit" cu adevărat o experienţă unică în acest labirint-laborator al cărţii.

Am remarcat interesul deosebit al localnicilor pentru natură şi ambient public. Mi-e dor de prospeţimea aerului de pe drumul spre universitate, de plimbările prin parc şi de tufele colorate de ilice.

Cu ocazia unor evenimente culturale sau la sărbători, m-am întîlnit cu românii din Oxford şi din alte oraşe. Aflat în vizită la Colegiul Balliol, domnul Ambasador al României, Ion Jinga, a fost curios să afle cine se va întoarce după studii în România. Răspunsurile au fost împărţite, cum era şi normal, dar mai interesant a fost accentul pus pe ceea ce am putea numi „spaţiul intermediar" dintre lumea românească şi cea britanică, de acum, inevitabil, amîndouă „acasă".

Nicoleta ŞTIUCĂ

Universitatea din Bucureşti

La Universitatea Ca' Foscari din Veneţia, Biblioteca Departamentului de Studii Istorice (BAUM), am avut prilejul de a consulta cărţile despre arhive şi arhivistică ale unor renumiţi specialişti italieni – lucrări de care aveam nevoie şi pe care cu greu le-aş fi găsit în altă parte. M-am bucurat să descopăr o bibliotecă foarte modernă, complet informatizată şi ale cărei uriaşe rafturi mobile se deplasează silenţios, pe role, ca într-un film fantastic, în decorul unui *palazzo vecchio*, aşa cum este Malcanton-Marcora.

Un mare eveniment a fost pentru mine vizita făcută în depozitele Arhivelor Statului din Veneţia (cu sprijinul profesoarei Claudia Salmini). Acolo am atins (pe furiş!) hărţile de campanie ale lui Napoleon şi pergamentele îngălbenite, semnate de sultanii turci şi adresate dogilor *Serenissimei*, din vremuri îndepărtate.

La Universitatea din Padova am asistat, în *Aula Magna* – sala în care îşi tinea cursurile cîndva Galileo Galilei –, la conferinţa *Cultura senza barriere*, susţinută de specialişti pasionaţi, ale căror comunicări revelau preocuparea autentică de a prezerva patrimoniul cultural al Italiei prin mijloacele oferite de tehnologia modernă şi care insistau argumentat asupra importanţei bibliotecilor clasice, dar şi virtuale, pentru supravieţuirea spirituală a umanităţii. Am fost prezentă la multe evenimente remarcabile din viaţa universitară a vestitului oraş studenţesc, devenite memorabile şi pentru mine.

Pentru că stagiul meu s-a desfăşurat în intervalul februarie-aprilie 2010, s-ar putea crede că renumitul carnaval de la Veneţia (din februarie) a avut cel mai mare impact asupra mea. Este, într-adevăr, dovada cea mai elocventă a fastului *Serenissimei* şi a strălucirii sale de odinioară. Mi-au rămas în minte, însă, pe lîngă locurile încărcate de istorie, cultură şi artă prin care am trecut, oamenii amabili şi relaxaţi pe care i-am întîlnit în mediul universitar italian (timpul pare să treacă altfel acolo, lăsîndu-te să trăieşti pe îndelete clipa), altminteri profesori serioşi, competenţi şi foarte punctuali. Unora dintre aceştia le datorez în mod special mulţumiri: Riccardo Ridi (tutore, Veneţia), Alessandra Petrina (Padova), Flavia de Rubeis şi Claudia Salmini (Veneţia), care m-au ghidat în diferite momente ale stagiului, facilitîndu-mi studiul şi documentarea.

Întîlnirea cu Italia universitară a fost, pentru mine, o deschidere necesară către o lume a valorilor spirituale aşezate. Ieşirile în spaţiul cultural european sînt, fără îndoială, extrem de utile cercetătorilor români. Accesul la surse de informare bogate şi diverse le permite să-şi creeze o viziune proprie asupra progreselor existente în domeniul de care se ocupă, ca să poată aduce apoi o contribuţie originală, românească, la cultura universală.

Raluca BIBIRI

CESI, Consorţiul UB-UAUIM

Mă aflu la o conferinţă organizată de Universitatea din York, în Marea Britanie. Campusul e un conglomerat de clădiri micuţe, asemănător unei grădini japoneze. Un lac şerpuieşte printre insule unite de poduri, felurite plante mărginesc aleile, întreaga suprafaţă e colonizată de zeci de specii de păsări. Spaţiul e conceput ca un ecosistem. Chiar în interiorul acestuia se desfăşoară activitatea universitară.

Urmează conferinţa. Două personalităţi sînt aşteptate cu sufletul la gură: John Howard şi Judith Halberstam. Primul îşi încheie discursul cu următoarea frază: „Trăieşti, produci, mori. Ceilalţi vor folosi ce laşi în urmă. Cu prioritate în serviciul puterii". Judith Halberstam continuă pe coordonate similare: „Care este sursa cunoştinţelor cu care operăm în mediul academic? Care sînt resorturile incidentale care lansează aceste cunoştinţe către noi?" –, o preocupare acută în mediul academic occidental.

Întîlnirea cu Italia universitară a fost o deschidere necesară către o lume a valorilor spirituale aşezate.

Ecosistemul – sursă a sistemelor de reprezentare –, un aspect asupra căruia insistă şcoala britanică, luîndu-şi aliat teoria franceză; orice configuraţie imaginară – o suprafaţă de semnificaţii pe care le poţi desluşi, servindu-te de un instrumentar *oarecare*, pe care şcoala ţi-l pune la dispoziţie cu generozitate. Totodată, şi marele risc al educaţiei umaniste.

Anii de studii (masterale şi) doctorale, petrecuţi la CESI, au fost o introducere graduală în sfera acestei optici occidentale, care încă îşi mai caută corespondent în mediul academic românesc. În cele opt luni de stagiu în Marea Britanie (corespunzătoare celui de-al doilea an doctoral în programul EDUCATI), pistele deschise de „acasă" s-au înnodat firesc cu ceea ce propunea sistemul britanic. Dincolo de bibliografia similară, se afla o viziune care coincidea, precum un sistem de oglinzi ce transmite şi preia fasciculul de lumină, fără să-l altereze. Nu o dată, mi-am amintit acolo rezerva coordonatorului nostru, profesorul Sorin Alexandrescu, faţă de entuziasmul cu care, în primul an de doctorat, devoram cărţi, ce – spuneam noi – ne sînt absolut necesare în cercetare: „Încercaţi totuşi să scrieţi, independent de aceste cărţi". Fraza mi-a revenit în memorie după cele două zile de conferinţă, în timp ce mă plimbam printre păsările urmate de puii lor încolonaţi, pe aleile Universităţii din York.

Simona GEORGESCU

Universitatea din Bucureşti

Se spune adesea că o carte poate prinde viaţă, dar de cele mai multe ori nu e decît o metaforă pentru a descrie forţa imaginilor create într-un roman, aparenţa de realitate, veridicitatea personajelor etc.

În cazul meu, a prins viaţă... un dicţionar.

Petrecusem aproape două săptămîni studiind articole stufoase din *Dicţionarul etimologic al limbii spaniole*, redactat de Joan Corominas şi José Antonio Pascual (actualul vicepreşedinte al Academiei Regale Spaniole). De aceea, zărindu-l pe J.A. Pascual în spatele meu, între rafturile bibliotecii, am crezut că devenisem prada iluziilor. Mi-a confirmat însă că e el, bucuros că-l recunosc şi deschis către dialog. Eu... n-am stat pe gînduri. Doar de două săptămîni încercam să găsesc etimologia unui cuvînt pentru care existau cele mai diverse şi bizare propuneri, şi în cazul căruia lucrarea sa optase pentru soluţia radicală: *nu are etimologie!* Acum aveam în faţă „dicţionarul" viu, căruia îi puteam adresa întrebări, cere amănunte şi, de ce nu?, propune soluţii. Pascual a lăsat deoparte intenţia cu care venise la bibliotecă şi s-a lăsat prins în aventura dialogului nostru (cum el însuşi avea să se exprime).

Filologul e ca un detectiv, spunea el. Cînd porneşte pe urmele unui cuvînt, culege detaliu cu detaliu, interpretează fiecare semn, reconstituie povestea: comisarul Maigret în persoană! Ne-am grăbit la rafturile cu dicţionare şi am început să căutăm: cum e în italiană?, oare există un corelat în retoromană?, ce indiciu ne oferă forma din sardă? – şi aşa mai departe, pentru jumătate de zi.

La masă am mers tot împreună. Ce leac bun este istoria cuvintelor, îmi spunea, pentru că nu te lasă să te gîndeşti la altceva! Ai necazuri, gînduri triste te pîndesc..., dar dacă ai acest leac la îndemînă, poţi fugi uşor din realitatea imediată: căutarea în lumea veşnic proaspătă a cuvintelor te acapatează. Mi-a povestit că, odată, a visat o etimologie, iar la o săptămînă după acel vis, după cercetări suplimentare, şi-a dat seama că aceea era etimologia corectă!

În cealaltă jumătate de zi, am continuat călătoria prin bibliotecă, grăbindu-ne paşii – pe măsură ce se apropia ora închiderii – de la un raft la altul, de la subsolul cu cărţi vechi şi nici măcar trecute în catalogul bibliotecii, pînă la etajul doi, cu cele mai noi achiziţii.

A doua zi a trebuit să plece. Mi-a scris să-mi spună că rareori în cariera lui didactică s-a simţit la fel de bine ca în această călătorie prin Europa lingvistică din toate timpurile, o călătorie palpitantă în care nu am părăsit Biblioteca Universităţii din Salamanca. Eu i-am trimis, la schimb, articolul născut în urma acestei călătorii: găsisem etimologia!

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

Profesorul, finanţarea şi discipolul: un bestseller recent

Angela BIDU VRÂNCEANU

profesor, Universitatea din Bucureşti

Proiectul EDUCATI a constituit o oportunitate complexă în cadrul Şcolii Doctorale a Facultăţii de Litere.

Pentru doctoranzi, cadrul organizat de pregătire, cu forme diverse, a creat posibilitatea informării şi formării ştiinţifice. Întîlnirile cu profesorii străini, completate şi aprofundate prin stagiul din străinătate, au fost o ocazie specială de a cunoaşte aspecte ale pregătirii doctoratelor şi de a activa în universităţi străine. Informarea în direcţiile cercetărilor actuale în domeniul lor de interes şi actualizarea bibliografiei ştiinţifice au fost reuşite indiscutabile ale acestui program.

Pentru profesorii-coordonatori de lucrări de doctorat, mobilităţile la universităţi străine au prilejuit contacte ştiinţifice directe în domeniile ştiinţifice în care s-au specializat şi conduc teze de doctorat. Participarea la activităţile de doctorat care au avut loc în perioada mobilităţii, cunoaşterea formelor de implicare ştiinţifică a doctoranzilor din universităţile străine, informarea ştiinţifică directă şi diversă (biblioteci, librării) au contribuit la creşterea nivelului ştiinţific pe termen mai scurt (prin diferitele activităţi ale Şcolii Doctorale) sau mai lung.

Alexandra CUNIŢĂ

profesor, Universitatea din Bucureşti

Sînt conducător de doctorat din 1994. Am avut, deci, privilegiul de a îndruma cercetarea unui număr considerabil de tineri, uneori chiar de colegi ieşiţi de ani buni de pe băncile facultăţii, care au dorit cu adevărat să facă o teză de doctorat în domeniul lingvisticii franceze. Desigur, activitatea de îndrumare desfăşurată pentru fiecare candidat sau serie de candidaţi a însemnat o experienţă unică pentru mine, un real prilej de a-mi îmbogăţi atît propriile cunoştinţe în domenii tematice cu care, pînă în momentul respectiv, avusesem doar tangenţial legătură, cît şi reprezentarea pe care o aveam despre posibilitatea de a aduce pe cineva, mai curînd dezordonat sau superficial în observarea unui fapt de limbă, la capacitatea de a interpreta cu rigoare şi în spirit logic datele culese, încadrîndu-le într-o viziune coerentă, bine argumentată şi temeinic susţinută teoretic.

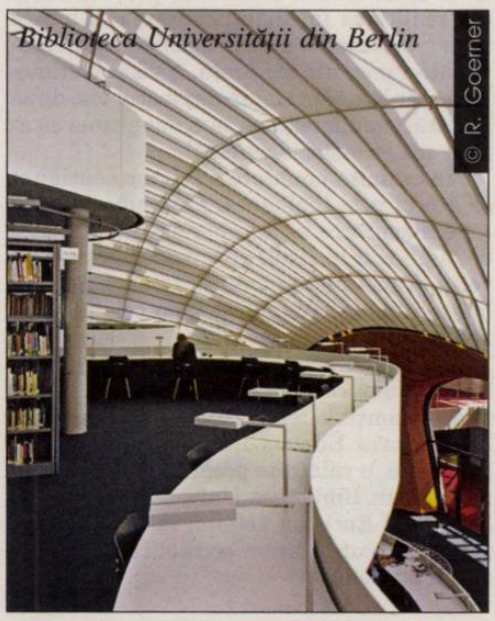

Biblioteca Universităţii din Berlin

Totuşi, întîlnirea cu un doctorand care s-a numărat printre beneficiarii condiţiilor speciale oferite de proiectul EDUCATI a însemnat altceva. Altceva, pentru că m-am simţit ajutată în strădania de a-mi îndeplini cît mai bine obligaţiile care au decurs din responsabilitatea îndrumării paşilor de început ai unui tînăr filolog. Ajutată, pentru că, de data aceasta, doctoranda alături de care am lucrat a putut învăţa nu numai din ceea ce încercam eu să-i transmit la orele de curs, în cadrul tutorialului, pe parcursul discuţiilor necesare pregătirii sau pre-evaluării referatelor de cercetare şi a comunicărilor pentru diverse manifestări ştiinţifice, ci şi din bogata experienţă a altor profesori. Este vorba despre cadre didactice de la universităţi din Franţa, Belgia, Olanda, Italia, Germania, cu care a avut ocazia de a se întîlni – ca şi colegii ei – pe tot parcursul celor trei ani de formare la Şcoala Doctorală „Limbi şi Identităţi Culturale".

Acest proces de „co-îndrumare" a continuat şi a funcţionat cu randament maxim în timpul stagiului de opt luni în străinătate. Documentare temeinică, extrem de largă, participare la cursuri şi, mai ales, la seminarii destinate tinerilor doctoranzi, schimb de experienţă cu aceştia, lungi discuţii cu profesorul-partener, tutorele din străinătate, asistenţă la cîteva susţineri de teze, intervenţii la cîteva colocvii care s-au organizat în centrul universitar respectiv sau în alte centre universitare, în perioada respectivă. La întoarcerea doctorandei în ţară, am constatat că în formarea ei avusese loc un adevărat salt calitativ.

În bună măsură, terminarea tezei de către doctorandă la data stabilită şi, sper, la nivelul calitativ scontat, se datorează condiţiilor cu totul speciale de pregătire de care s-a bucurat prin programul de burse despre care am amintit, iar legăturile noastre de cooperare cu colegii din străinătate au devenit mult mai temeinice şi mai profunde.

Augustin IOAN

profesor arh., Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu", Bucureşti

După ce, în 2005, am organizat, împreună cu echipa CESI, Şcoala Doctorală „Spaţiu, Imagine, Text, Teritoriu" (SD-SITT), programul EDUCATI a fost următorul pas. Invitaţii străini chiar au început să sosească şi efectele de oglindire (în modul în care predau, solicită participarea studenţilor şi, mai ales, notează aceşti profesori dinafară) surprind. Deja cei de la SD-SITT sînt oarecum obişnuiţi să fie scoşi dintr-ale facultăţilor de unde provin, pentru că nici proiectul nostru nu e unul uşor: doctoranzii cred, prin urmare, că sîntem fie prea teoretici, prea filosofi (arhitecţii), fie prea orientaţi spre arhitectură (umaniştii de la CESI). De fapt, noi vrem să le oferim, prin cursurile de bază, o introducere metodologică în modul în care se face o cercetare serioasă şi instrumentele pentru a putea prezenta rezultatele acestui proces de cercetare, cîtimea de – cum să-i spun? – *plusvaloare* pe care ei o aduc în cunoaştere. Nu e uşor.

La nivel doctoral, încă se aşteaptă informaţie de la profesori, încă le lipsesc abilităţile de a învăţa singuri şi, mai cu seamă, dorinţa de a urma, autonom, proiecte de cercetare personalizate.

Mai apoi, sînt lunile de plecare în străinătate. Ca unul care mi-am petrecut, după 1989, aproape opt ani, zi de zi, la studii postuniversitare şi în stagii de cercetare *pre-* şi *post*-doctorale, sînt puţin mirat de reticenţa unora dintre doctoranzii noştri de a pleca pe perioade atît de lungi. Dar o şi înţeleg. A dispărut în bună măsură disperarea cu care generaţia mea privea ieşirea din ţară ca pe singurul mod de realizare profesională şi, deci, personală. Mă bucur de această posibilitate, de a privi mai detaşat perioada de cercetare. Aş fi preferat ca ei să poată ieşi pe întreaga perioadă a doctoratului cîte două, maximum trei luni pe an într-un centru de cercetare sau o bibliotecă mare din Europa. Un singur stagiu de lungă durată poate fi, în întregime, reuşit sau, dimpotrivă, complet ratat. Trei semestre, cîte unul pe an, poate că le-ar permite şi un *networking* mai eficient, fără dezavantajele lungilor despărţiri de casă.

Drept concluzie, după şase ani de program doctoral şi trei de proiect EDUCATI, cred că deschiderea unor orizonturi *inter-* sau *trans*-disciplinare chiar este principalul cîştig, alături de ieşirea obligatorie în spaţiul internaţional. Evident, calitatea lucrărilor de doctorat care au început să fie susţinute la SD-SITT, cu siguranţă în ceea ce îi priveşte pe arhitecţii tineri, a început, tiptil, să crească. Cei care susţin doctorate tîrzii au fost şi rămîn sideraţi, dacă nu sînt chiar furioşi, de schimbarea radicală de paradigmă. Unii protestează contra ritmului impus, alţii ne acuză că ne trădăm şcolile de plecare sau miezul, nu-i aşa?, tare, al profesiunilor dinspre care predăm (şi celorlalţi. Eu, însă, le mulţumesc profesorului Sorin Alexandrescu şi doamnei lect. dr. Laura Mesina pentru posibilitatea de a le fi alături în acest *roller-coaster* doctoral, care (după noile legi) nu face decît să accelereze...

După trei ani de proiect EDUCATI, deschiderea unor orizonturi inter- *sau* trans-*disciplinare chiar este principalul cîştig, alături de ieşirea obligatorie în spaţiul internaţional.*

Rodica MIHĂILĂ

profesor, Universitatea din Bucureşti

Pe baza experienţei mele de conducător de doctorat, implicat în derularea proiectului EDUCATI, voi menţiona două direcţii în care proiectul şi-a dovedit eficienţa. Prima se referă la ridicarea nivelului cercetării individuale a doctoranzilor participanţi printr-o finanţare adecvată, ce le-a permis concentrarea eforturilor în sfera cercetării, prin asigurarea unui stagiu de cercetare de opt luni la o universitate din Uniunea Europeană şi prin organizarea, în cadrul proiectului, a unor activităţi de o aleasă ţinută ştiinţifică: prelegeri ale unor profesori invitaţi, conferinţe, volume colective. A doua direcţie priveşte ridicarea nivelului general al predării/cercetării în întreaga Şcoală Doctorală, stabilirea şi diversificarea schimburilor şi a contactelor academice, precum şi sporirea şanselor de afirmare a cercetării noastre pe plan internaţional. E vorba nu numai de oportunităţile deschise doctoranzilor, ci şi conducătorilor de doctorat, care au beneficiat de participări la conferinţe internaţionale, de posibilitatea de a se documenta şi de a stabili contacte academice cu prilejul acestor deplasări şi/sau a monitorizării stagiilor doctoranzilor.

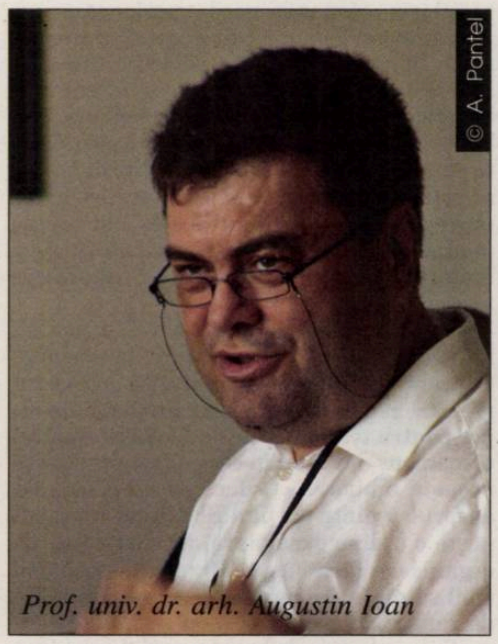

Prof. univ. dr. arh. Augustin Ioan

Sanda REINHEIMER RÎPEANU

profesor, Universitatea din Bucureşti

Stagiile doctorale din cadrul proiectului EDUCATI s-au înscris în mod firesc în programul de studii în romanistică din cadrul Şcolii „Limbi şi Identităţi Culturale". Limitate în mod strict la trei ani, ele au pretins din partea doctoranzilor o maximă concentrare în cîmpul bine determinat al investigaţiei, într-un domeniu în care literatura de specialitate (de o amploare nebănuită la începutul activităţilor) deţine un prestigiu care nu permite ignorarea căilor deja bătătorite, dar şi în care abordarea – prin comparaţie – a limbii române este o provocare (mai ales din cauza absenţei unor baze de date româneşti care să furnizeze materialul de cercetat cu aceeaşi uşurinţă şi cu aceeaşi generozitate cu care el este oferit pentru alte limbi romanice). Cei doi doctoranzi în romanistică pe care i-am coordonat au răspuns acestor exigenţe, iar tezele lor, care vor fi susţinute în septembrie, la trei ani fără două săptămîni de la înmatriculare!, vor dovedi efortul depus. N-ar fi fost posibil acest rezultat dacă n-ar fi existat stagiile în străinătate asigurate prin proiect, dacă n-ar fi existat accesul la publicaţiile necesare, dacă n-ar fi fost în mod repetat stimulaţi să se mobilizeze pentru participări succesive la întîlniri ştiinţifice (de la cele interne, la cele naţionale şi internaţionale); de asemenea, dacă n-ar fi existat o solicitudine cordială din partea tuturor celor care au răspuns în mod direct de derularea proiectului şi a programului de doctorat. Despre dificultăţi şi poticneli, altădată!

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

Florentina VIŞAN
profesor, Universitatea din Bucureşti

Progrese

Trebuie să mărturisesc că, la început, raportarea mea la înnoirea propusă de proiectul EDUCATI a fost una rezervată. Am participat cu entuziasm moderat la lansarea proiectului, m-au nemulţumit formalităţile dificile, doza de absurd a regulamentului impus, chiar propunerile de fond îmi apăreau de o neliniştitoare bruscheţe. Era vorba în primul rînd de un ritm alert, de termene ferme, de raportări minuţioase ale fiecărei etape parcurse; în sfîrşit, de un spirit nou la nivel organizatoric, dar şi la cel al cercetării înseşi – de o asumare mult mai responsabilă de către doctorand a proiectului propriu, de o relaţie mai „vie", reciproc solicitantă, între doctorand şi conducătorul său ştiinţific. Mă găseam în dubla postură de director al Şcolii Doctorale, care îşi formase deja propriul stil şi de coordonator al unui proiect, care-şi afişa agresiv individualitatea.

M-au făcut încrezătoare şi m-au convins, pe de o parte, entuziasmul şi profesionalismul impecabil al tinerilor mei colegi din echipa de logistică, pe de alta, receptivitatea doctoranzilor faţă de noile exigenţe. Hotărîtoare a fost întîlnirea cu aceştia după efectuarea stagiilor la universităţile europene. Îmi aminteam prestaţiile lor la admitere, pe cele din timpul anului de pregătire universitară avansată şi din cadrul primelor conferinţe şi constatam nu numai o maturizare intelectuală, ci mai ales o splendidă schimbare de atitudine, înscrierea fermă în regimul eficienţei, al productivităţii ştiinţifice. Acest cîştig vizibil i-a convins şi pe conducătorii de doctorat, care au sprijinit permanent progresul în cercetare, au monitorizat toate activităţile doctoranzilor, au răspuns cu promptitudine la toate solicitările şi au făcut faţă cu *brio* unei agende extrem de încărcate.

Acum, cînd ultimele volume cu lucrările de la conferinţe sînt gata să apară, cînd tezele sînt scrise şi aşteptăm susţinerea lor publică, constatăm cu bucurie că proiectul se încheie cu succes şi că el este deschizător al unui nou drum, pe care Şcoala noastră Doctorală s-a înscris ferm. Cred în continuare cu tărie în posibilitatea simplificării formalităţilor, în procedura limpede şi drumul scurtat al demersurilor, în alocarea celei mai mari părţi a timpului, a efortului, pentru problemele de conţinut. S-au făcut progrese în acest sens şi mă simt datoare să spun că toţi cei implicaţi în acest proiect, de la secretare la funcţionarii care urmăresc traseele odiseice ale fondurilor, merită pe deplin felicitaţi.

Hanna DERER
profesor arh., Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu", Bucureşti

Dincolo de proba finală...

Confruntarea cu proiectul EDUCATI a avut loc la extrem de scurt timp după ce am acceptat prima funcţie administrativă de anvergură din cariera mea de cadru didactic universitar. În luna mai a anului 2008, la nici cîteva săptămîni, deci, de la numirea ca director al Departamentului de Studii Avansate al Universităţii de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu" (UAUIM), am aflat de faptul că Universitatea din Bucureşti (UB), membră a Consorţiului din care a luat naştere (în 2005) Şcoala Doctorală „Spaţiu, Imagine, Text, Teritoriu", a avut generozitatea să ne ofere statutul de partener în ceea ce a devenit apoi „aventura" EDUCATI. Trecînd peste prima surpriză, generată de faptul că, primind de la ministerul de resort doar 15 locuri subvenţionate pentru studiile de doctorat, UAUIM nu era oricum eligibilă pentru solicitarea de finanţare a burselor din fondurile structurale, nu mi-a rămas decît să fac tot ceea ce îmi stătea în putere pentru a sprijini UB în eforturile, deloc neglijabile (după cum s-a dovedit), de gestionare a acestui proiect. Acum, cînd doctoranzii în cauză ai UB urmează să susţină în curînd tezele, iar cei ai UAUIM, printre ultimii beneficiari ai Ordinului de Ministru care acorda patru ani de studii de doctorat pentru toate domeniile reglementate sectorial în Uniunea Europeană, vor preda cîte o primă variantă a lucrărilor lor, nu pot decît să sper că am reuşit să ating obiectivul principal care mi-a revenit în mod direct. Şi, deşi ar fi multe de spus/scris despre strategia şi tactica adoptate în acest sens, mă rezum la a afirma faptul că am învăţat (mai) mult (decît mi-am dorit) despre administrare şi administraţie. Din fericire, rezultatele obţinute, cel puţin pînă acum, de către 13 doctoranzi în arhitectură şi urbanism, care fac parte în prezent din program, compensează în bună măsură eforturile depuse – şi mă refer aici mai puţin la, de exemplu, activitatea publicistică (în general un punct nevralgic în cariera unui arhitect sau urbanist, chiar dacă dedicat cercetării), care a înregistrat chiar o carte publicată în Germania, sau la acordurile de co-tutelă, încheiate datorită prestaţiei de excepţie din timpul stagiului de cercetare în străinătate, cît la progresele lor, evidente chiar şi pentru un creier neobişnuit *cu* şi, deci, obosit *de* logica birocratică. I-am ascultat trei ani la rînd prezentîndu-şi şi apărîndu-şi comunicările, le-am citit unele articole şi referate, am avut ocazia să particip la discuţii, să le aud întrebările şi ideile (şi să fie nevoie să le răspund), să asist la modul în care aplicau ceea ce studiau în teorie la cazuri concrete şi de actualitate şi să constat, de la o întrevedere la alta, cum s-au maturizat profesional. De aceea, dincolo de proba finală constituită de tezele lor de doctorat, rămîne de văzut cum anume vom putea beneficia de tot ceea ce am investit în ei şi de tot ceea ce au avut capacitatea să acumuleze.

Cred în continuare cu tărie în posibilitatea simplificării formalităţilor.

Liliana IONESCU-RUXĂNDOIU
profesor, Universitatea din Bucureşti

O confirmare

Cînd am lucrat la pregătirea pentru competiţia naţională a proiectului EDUCATI nu am realizat amploarea şi profunzimea impactului formativ al acestui proiect asupra viitorilor doctoranzi. Mi se părea remarcabil faptul că proiectul oferea beneficiarilor un suport material decent pentru pregătirea tezei de doctorat, precum şi posibilitatea unui contact direct cu surse de informare şi cu sistemul universitar dintr-o ţară europeană. Organizarea şi desfăşurarea diverselor activităţi au revelat însă faptul că proiectul crea un cadru perfect de realizare *in nuce*, dar şi *in actu* a principalelor etape şi forme de lucru implicate de cercetarea ştiinţifică: documentarea, delimitarea şi consolidarea bazei teoretice şi metodologice a unei lucrări, comunicarea unor rezultate parţiale ale cercetării cu ocazia unor reuniuni cu participare naţională sau internaţională, publicarea acestor rezultate şi, în fine, pregătirea unei lucrări complexe, de dimensiuni ample, a unei viitoare cărţi. Totul, ca rezultat al îndrumării şi al discuţiilor directe cu specialişti români şi străini, al unor dezbateri şi analize critice cu largă participare. Este o învăţare prin „punerea în situaţie" a „meseriei" de cercetător, spre care se orientează mulţi dintre doctoranzi, sau care va rămîne ca un *hobby* pentru cei care se orientează spre o carieră nedidactică.

© A. Calcatinge
Conferinţa UNGEGN Tainach, Austria

Impactul proiectului a fost resimţit însă şi de cei care au funcţionat ca experţi pe termen lung sau care au prezentat cicluri de expuneri în cadrul Şcolii Doctorale. În primul rînd, prin posibilitatea unor schimburi de experienţă cu colegii din străinătate sau din alte centre universitare din ţară, invitaţi la Şcoala Doctorală a facultăţii noastre, dar şi, mai ales, prin posibilitatea unor stagii de informare şi documentare la universităţi europene. Am căpătat astfel sentimentul integrării într-o comunitate amplă, constituită pe baza unor obiective şi preocupări similare. Şi am avut o confirmare – exprimată direct de profesorii străini cu care am intrat în contact – a faptului că învăţămîntul filologic românesc, în ciuda unor evaluări nu tocmai încurajatoare, nu este chiar atît de departe de standardele Uniunii Europene.

Mircea ANGHELESCU
profesor, Universitatea din Bucureşti

Dificultatea integrării

Cred că una dintre cele mai importante şanse oferite doctoranzilor români de programul EDUCATI este stagiul de documentare din anul al II-lea (trei-opt luni la o universitate din Uniunea Europeană), care le-a dat ocazia nu doar să frecventeze cursuri ale unor cunoscuţi specialişti în domeniul ales sau biblioteci mult mai bine dotate, ci şi să pătrundă în atmosfera de lucru a unor mari universităţi, a unor şcoli doctorale din Occident (dar nu numai), altfel spus într-o societate a normalităţii. Mulţi dintre doctoranzii noştri au profitat din plin de această perioadă, au participat şi ei la colocviile şi seminariile organizate în universităţile alese, au ţinut comunicări, au stabilit relaţii colegiale cu alţi studenţi şi au cîştigat preţuirea profesorilor cu care au lucrat.

Nu toţi doctoranzii au dovedit însă, în toate ocaziile, abilităţile cerute de un asemenea stagiu, pe care admiterea la doctorat va trebui să le testeze mai serios (foarte buna stăpînire a unei limbi străine, a tehnicilor de redactare şi chiar de lectură, pragmatism în construcţia unei comunicări ş.a.); unii au valorificat relativ puţin din imensa oportunitate oferită. Slaba integrare în sistem o arată modesta participare a unora la activităţile comune din aceste universităţi-gazdă, la seminarii şi colocvii, de pildă; chiar dacă au căutat şi au asistat la asemenea întîlniri, uneori a fost vorba de participări pasive, de o simplă prezenţă care n-a prilejuit nici măcar participarea la discuţii sau abordarea colegilor străini cu preocupări similare, interesaţi de chestiuni apropiate. Cred că e vorba de o deficienţă mai generală a sistemului nostru, care nu pune suficient accent pe iniţiativă, pe identificarea şi utilizarea tuturor oportunităţilor.

Dificultatea integrării i-a împiedicat uneori pe doctoranzii noştri să se mişte firesc într-o lume în care, mîine, vor trebui să evolueze fără complexe.

O arată şi slaba valorificare a potenţialei relaţii cu „gazda", cu tutorele sau profesorul străin acreditat, cel care ar putea să ateste cîndva valoarea profesională a doctorandului; în măsura în care am avut acces la opiniile acestor profesori, în general cunoscuţi mie de mai multă vreme şi dispuşi să ajute în acest sens, e vorba de lucruri banale: lipsă de specificitate în cererile de asistenţă, lipsă de punctualitate, lipsa preocupării pentru o abordare a temei dintr-o perspectivă interesantă şi pentru profesorul sau pentru mediul respectiv, lipsă de iniţiativă în rezolvarea problemelor specifice cercetării etc. Dificultatea integrării într-o lume mult mai pragmatică, mai precisă, mai exactă în respectarea obligaţiilor şi a formelor, şi mai puţin crispată în planul relaţiilor interumane, i-a împiedicat uneori pe doctoranzii noştri să se mişte firesc într-o lume în care, mîine, vor trebui să evolueze fără complexe.

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

Din culisele logisticii

Oana BALAŞ

lector drd., responsabil logistic, Universitatea din Bucureşti

Am făcut primul pas în proiectul EDUCATI la începutul lui 2009, în calitate de responsabil logistic al Şcolii Doctorale „Limbi şi Identităţi Culturale" (Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine, Universitatea din Bucureşti). Contam pe experienţa dobîndită prin participarea la două proiecte anterioare, o experienţă întrucîtva modestă, aş spune acum, deoarece se mărginea la activităţi de cercetare, strîns legate de domeniul meu de specializare. Din acest punct de vedere, EDUCATI a reprezentat o cotitură: mutarea de pe un palier pe altul în structura complexă a unui proiect, de la cercetare la administrare.

În primul an, răspunderea mea s-a rezumat la menţinerea unei punţi de legătură între Şcoala Doctorală şi echipa de implementare a proiectului: informare permanentă asupra cerinţelor şi activităţilor din proiect, administrarea deplasărilor doctoranzilor în stagiu la universităţi sau institute din străinătate, suport logistic în organizarea de colocvii. Mai apoi, includerea mea în echipa de implementare a implicat sarcini suplimentare: printre altele, am coordonat parţial alcătuirea site-ului proiectului şi am urmărit drumul spre tipar al volumelor de specialitate coordonate de cele patru Şcoli Doctorale.

Aceşti aproape doi ani de activitate în proiect însumează o experienţă interesantă, bogată şi utilă. Şcoala de Proiecte a Universităţii din Bucureşti (la care am participat în 2003) îmi oferise deja o perspectivă de ansamblu asupra arhitecturii complicate a unui proiect, dar nu şi măsura distanţei dintre teorie şi practică. În acest sens, EDUCATI a fost un frumos prilej de maturizare şi de conectare la realitate, şansa de a învăţa de la o echipă exigentă şi ambiţioasă.

Prin natura sarcinilor din proiect, am păstrat un contact direct şi permanent cu Şcoala Doctorală şi cu doctoranzii. Am văzut, astfel, de aproape avantajele imediate pe care o finanţare generoasă şi bine gestionată le poate avea în educaţie: înlesnirea accesului la multiple resurse, burse lunare pentru doctoranzi, posibilitatea de a organiza şi de a participa la activităţi legate de cercetare, efectuarea de stagii. Totuşi, ele nu se opresc aici: se continuă prin tinerii cercetători modelaţi în cadrul Şcolilor Doctorale. EDUCATI este, la încheiere, un proiect care şi-a îndeplinit misiunea.

Simona CHIABURU

asistent de proiect, Universitatea din Bucureşti

Încă din momentul înregistrării cererii de finanţare online, proiectul EDUCATI a reprezentat o provocare birocratică. Pe parcursul celor trei ani de implementare, ne-am aflat de cîteva ori în „statistica" proiectelor implementate corect, dar care, neprimind rambursările decît la intervale de cîte nouă luni, intrau în blocaj financiar. Corelarea legislaţiei naţionale şi europene cu necesităţile academice, lipsa, uneori, a unui limbaj comun, reglementat, între persoanele implicate în raportarea cantitativă şi calitativă a rezultatelor şi cele implicate în validarea eligibilităţii lor, formularistica ce s-a înteţit an de an, impusă de organismele intermediare sau de instituţia beneficiară, au dus implicit la întîrzieri în onorarea plăţilor către grupul-ţintă şi către experţi. Acesta este un aspect tensionant care a urmărit şi EDUCATI, nicidecum un caz singular printre proiectele similare.

Cu toate acestea, rămîn ca dovadă a reuşitei proiectului, pe lîngă rezultatele obţinute pentru care ne-am angajat cu toţii: un număr de 44 de experţi pe termen scurt invitaţi de la universităţi din ţară şi din Uniunea Europeană, 50 de manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale organizate de Şcolile Doctorale, 47 de universităţi europene la care cei 77 de doctoranzi şi-au efectuat stagiul de cercetare; dintre ei, 24 cu lucrări ştiinţifice şi la alte conferinţe, în ţară şi în străinătate, de mai mare amploare şi notorietate. Acestea sînt doar cifre, s-ar putea spune, poate pe bună dreptate. Ele însă reflectă *o realitate construită* prin acest proiect. Este meritul EDUCATI de a fi asigurat, pe de o parte, dezvoltarea profesională a doctoranzilor prin contactul cu specialişti consacraţi, şi, pe de alta, un suport complex – logistic, editorial, instituţional –, pentru promovarea lor în mediul universitar, românesc şi european.

Învăţată fiind cu rapoartele stufoase de etapă, sînt mulţumită că pot spune pe scurt, acum, la final: da, în ciuda atîtor momente dificile, proiectul a fost dus la capăt cu bine. Echipa de logistică şi administraţie nu doar că are sentimentul că a onorat o datorie frumoasă, dar se poate bucura de faptul că s-a „legat" ca o familie, tocmai prin ceea ce au reuşit membrii ei să transmită tuturor: solicitudine, respect colegial, fidelitate faţă de proiect, tenacitate şi destul optimism pentru ce va urma.

Mihaela CONSTANTINESCU

asistent drd., responsabil logistic, Universitatea din Bucureşti.

Ca reprezentant al „echipei mici", mărturisesc că nu mi-am dat seama – în acele luni din primăvara lui 2008 cînd se lucra la cererea de finanţare – cît de mare va fi impactul proiectului EDUCATI asupra parcursului unui doctorand filolog. Mă bucuram pentru colegii care aveau şansa unui stagiu în străinătate (cu o durată mai mare şi mai bine plătit decît în cadrul programului ERASMUS) şi a unei burse generoase care să le permită să se concentreze exclusiv asupra proiectului lor ştiinţific. Au existat, evident, şi alte „bonusuri" de care au putut profita şi alţi doctoranzi sau profesori ai Universităţii: seriile de prelegeri ţinute de profesorii străini invitaţi în anul I, comunicările în cadrul sesiunilor naţionale sau internaţionale, din anul I pînă în anul al III-lea, conferinţele interdisciplinare.

Pentru mine, proiectul a reprezentat şansa de dezvoltare a unor abilităţi organizatorice, în menţinerea contactului cu doctoranzii, profesorii invitaţi din ţară şi din străinătate, profesorii coordonatori etc.; termenele, uneori foarte scurte, pe care trebuia să le respectăm în transmiterea şi strîngerea unor informaţii, au contribuit la formarea unei eficiente „echipe mici", care s-a obişnuit să lucreze într-un ritm alert.

Magda RĂDUŢĂ

asistent dr., responsabil logistic, Universitatea din Bucureşti

Am fost cinci luni releu.

– Releu. Responsabil logistic. Vrei să fii releu?

– Şi ce face un releu?

– De toate. Vrei?

Şi de toate am făcut. Am pregătit colocvii, am corectat texte ale doctoranzilor, am adunat comunicări şi le-am formatat pentru volumele şi revista Şcolii Doctorale, mi-am adus aminte cine bea cafeaua cu zahăr brun şi cine fără, am sîcîit cu întrebări în stînga şi-n dreapta, am respectat termene-limită şi am încălcat termene-limită.

Cînd am ajuns eu releu, doctoranzii erau deja în anul al III-lea, aproape de presusţinerea tezei. Trecuseră prin multe şi se vedea. Se vedea mai ales, din comunicările la colocvii şi din articolele trimise pentru volume, ce bine le prinsese unora stagiul în universităţile străine: textul era mai puţin crispat, vorba mai liberă, bibliografia mai cuprinzătoare şi parcă deschisă spre mai mult decît *tema-mea-este-şi-am-să-vorbesc-despre-ea-pentru-că-eu-nu-ştiu-altceva*. Pentru cei mai mulţi dintre doctoranzii din proiect, cu stagiul de cercetare făcut serios, trecerea în faza redactării tezei („faza terminală", cum se rînjea pe culoare, în pauzele vreunui colocviu) s-a făcut parcă mai lin, cu spaime care mobilizează, nu paralizează. Ceea ce, de oriunde am privi, e un lucru bun. Dacă mi se permite aprecierea mie, releului…

Mugur ZLOTEA

asistent dr., responsabil logistic, Universitatea din Bucureşti.

EDUCATI s-a născut pe o vreme mult mai potrivită pentru mers la mare decît pentru conceput proiecte, cam la începutul verii anului 2008. Cea care l-a pus pe roate a fost Laura Mesina, coordonatoarea echipei logistice. Odată schiţat, proiectul avea nevoie de un nume, iar noi, luîndu-ne rolurile de ursitoare în serios, am încercat să îl botezăm în aşa fel încît să reflecte toate speranţele pe care ni le puseserăm în el: trebuia să fie un proiect excelent, în care să fie folosite metode de cercetare interdisciplinare şi care să se reflecte în teze de doctorat deosebite. Aşa a apărut „Excelenţă Doctorală Umanistă în Cercetare: Aplicaţii şi Teorii Interdisciplinare", sau pe scurt – EDUCATI.

Trebuie să recunoaştem că numele propus suna deosebit de bine; la urma urmei, acest proiect era destinat colegilor care urmau să intre, în toamna aceluiaşi an, într-una dintre cele patru Şcoli Doctorale implicate în proiect. Era un proiect pentru persoane educate, ce doreau să continue să se dezvolte intelectual, oameni pentru care dorinţa de a cunoaşte lucruri noi nu venea din obligaţie, ci din pasiune.

Ca doctorand, nu puteam să nu mă gîndesc, oarecum cu invidie, la toate ocaziile pe care un astfel de proiect le oferea mai tinerilor mei colegi de Şcoală Doctorală: şansa de a face cercetare fără a se îngrijora de aspectul financiar pe durata celor trei ani de studiu, posibilitatea de a citi în biblioteci ale unor prestigioase universităţi sau centre de cercetare din alte state UE, accesul la materiale de ultimă oră etc. Pentru prima oară, am acceptat ideea că finalizarea studiilor de doctorat în trei ani de zile nu era ceva imposibil şi nici nu presupunea un compromis în ceea ce privea calitatea tezei.

Deşi de-a lungul celor aproape trei ani de funcţionare au existat şi momente de frustrare, de luptă cu birocraţia, de sinceră uimire faţă de cererile celor care vegheau la „bunul" mers al rambursărilor, entuziasmul şi simţul umorului nu a părăsit echipa logisticilor nici măcar pentru o clipă. Noi eram aceia care asigurau legătura dintre echipa de management şi doctoranzii din proiect; noi eram cei „traşi la răspundere" dacă bursele nu veneau la timp sau dacă rapoartele de cercetare nu ajungeau la destinaţie atunci cînd trebuia. Merită însă spus că de fiecare dată, orice discuţie s-a purtat cu zîmbetul pe buze, indiferent din ce parte venea, aşa cum se cădea într-un proiect EDUCATI. În ciuda micilor neplăceri, proiectul a continuat, iar problemele apărute de-a lungul timpului nu au făcut decît să ne aducă mereu aminte că el era cît se poate de viu.

Beneficiile unui astfel de proiect nu s-au limitat doar la doctoranzii finanţaţi din aceste fonduri. Conform calendarului de activităţi stabilit la început, Şcolile Doctorale aveau obligaţia să organizeze anual cîte un colocviu internaţional la care invitau profesori de la alte universităţi româneşti sau străine. Eu eram cel care se ocupa de organizarea acestui eveniment pentru Şcoala mea Doctorală, „Studii Literare şi Culturale". Am avut astfel ocazia de a întîlni profesori veniţi din Marea Britanie, Franţa, Italia sau Germania. Iar dacă, pentru doctoranzi, întîlnirea cu aceştia însemna prezentarea unei lucrări şi angajarea într-o discuţie legată de conţinutul acesteia, de metoda de cercetare abordată sau chiar de modul în care era organizată informaţia în lucrare (aspecte extrem de importante pentru cercetare), pentru mine a însemnat timp petrecut în compania unor profesori renumiţi, care, chiar dacă nu erau direct interesaţi de domeniul meu, au ştiut să-mi pună întrebări pertinente.

Proiectul se apropie de final, dar acest lucru nu înseamnă că, o dată susţinute tezele de doctorat, EDUCATI va înceta să mai existe. Mult mai important decît finanţarea este ceea ce rămîne în urmă: prieteniile clădite între doctoranzii cu elemente de cercetare comune, legăturile dintre doctoranzii noştri şi colegii sau profesorii lor din alte centre universitare, dorinţa de mai mult şi mai bine, de participare la evenimente academice.

EDUCATI este, practic, un îndemn pentru cei care, bucurîndu-se de avantajele oferite, trebuie acum să ţină proiectul viu prin rezultatele cercetării lor.

Titlul programului:
„Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013"

Titlul proiectului:
EDUCATI – „Excelenţă Doctorală Umanistă în Cercetare: Aplicaţii şi Teorii Interdisciplinare"

Editorul materialului:
Universitatea din Bucureşti (Beneficiar)
şi Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu", Bucureşti (Partener naţional)

Data publicării:
Septembrie 2011

Conţinutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziţia oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

EDUCATI
Insert publicitar realizat în colaborare cu *Dilema veche*, nr. 396, 15 septembrie 2011

Redactori-coordonatori:
Olivia GLIGOR şi Laura MESINA *(EDUCATI)*
Prezentare grafică:
Dan STANCIU *(Dilema veche)*
Secretariat de redacţie:
Dana CĂLINESCU *(Dilema veche)*
Tehnoredactare:
Adrian DAMIAN *(Dilema veche)*

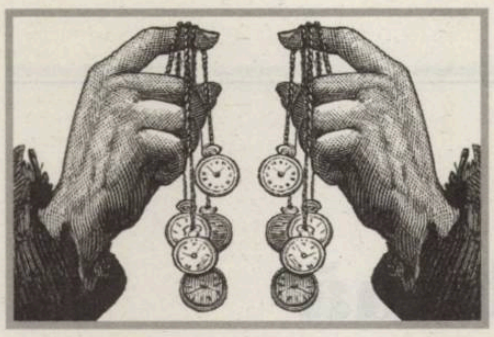

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Viciile unui muzeu inexistent

Românii se urnesc greu *să facă* lucruri. Au însă geniul *comentariului*. Nu că alții n-ar fi, de asemenea, înclinați să comenteze ceea ce se întîmplă în jur, dar noi adăugăm acestei universale înclinații o dimensiune în plus: noi sîntem gata să comentăm și ceea ce nu există, ceea ce nu s-a întîmplat (încă). Nu degeaba am oferit patrimoniului anecdotic planetar povestea drobului de sare.

„Drobul de sare“ al ultimelor săptămîni este muzeul, încă inexistent, al comunismului. N-avem nevoie de existența lui ca să-l judecăm, să-l psihanalizăm, să-l transformăm într-un soi de „bau-bau“ ideologic și politic. Proiectul, atît cît e, ne sperie, ne indignează, ne îndeamnă la ironii fine, la avertismente corecte politic, la asociații infamante. E o afacere „electorală“, „comercială“, „revanșardă“, „dogmatică“, cu „pretenții hegemonice asupra trecutului“, o șmecherie care „să stigmatizeze credința în progres“. Inițiatorii sînt somați să nu pună accentul pe „victimizare“ și „moralizare“, să arate și „realizările“, să fie „non-partizani“, să includă în expunere și alte totalitarisme (căci „comunismul nu e o perioadă istorică excepțională“). Se fac analogii cu muzeele despre sex din Occident, se vorbește de *„bungee jumping“*, sau de *„reenactment porno“* (într-un articol al cărui autor invocă *„gaze“*-ul aristotelic, vorbește de „semnul *supsonului“* și de „cel mai paradigmatic exemplu“, spune *„kalokagation“* în loc de „kalokagathon“ și „transcendental“ cînd vrea să spună „transcendent“). Pe scurt, nu ducem lipsă de „analiști“ ingenioși, „branșați“, bătăioși, haioși, „științifici“, bine plasați axiologic, siguri de ei, oameni ai viitorului, care putem pentru ca să zicem că le aparține.

Un efect este constituirea unui Muzeu Global al Comunismului online.

În ce măsură e nevoie de un „muzeu al comunismului“ s-au întrebat însă și alții, pe alte plaiuri, unde „logica puterii“ – influența malefică a lui Băsescu, a lui Baconski, Tismăneanu și Stanomir, anchiloza anticomuniștilor înrăiți și a conservatorilor expirați – nu a ajuns (deocamdată). În volumul LVIII, nr. 7, din aprilie-mai 2011, *The New York Review of Books* publică, pe trei pagini mari (46, 47, 48), o recenzie semnată de Michael Scammell, pe marginea a patru cărți de curînd apărute: *Voices of the Gulag*, editată de Alexandr Soljenițîn (Northwestern University Press), *Gulag Voices: An Anthology*, editată de Anne Applebaum (Yale University Press), *The Victims Return: Survivors of the Gulag After Stalin* de Stephen F. Cohen (Publishing Works) și *Gulag Boss: A Soviet Memoir* de Fyodor Vasilievich Mochulsky (Oxford University Press). Iată ce spune, în concluzia recenziei sale, Michael Scammell: „Nu există nici un motiv pentru care istoria și literatura Gulagului să nu fie mai amplu și mai sistematic studiate și să nu fie comemorate în lumea apuseană. Statele Unite au un Muzeu Memorial al Holocaustului care include, pe *web*, peste șaizeci de centre în întreaga lume, dintre care 24 pe teritoriul american (pe lîngă «centrala» din Washington) și unul în Rusia. De ce nu s-ar institui, în Statele Unite, și un Muzeu al Gulagului, alături de un program de cercetare la o universitate de prestigiu, Yale de pildă, care a publicat o cantitate enormă de material relevant pe această temă?“. Pentru cine nu știe, dl Scammell e profesor la Universitatea Columbia, traducător în engleză al lui Dostoievski, Tolstoi, Nabokov și Soljenițîn, autor al unor celebre monografii (Arthur Koestler, între altele), vicepreședinte al PEN Clubului, laureat al mai multor premii literare și colaborator frecvent la *The New York Review of Books, The New York Times Book Review* și *The New Republic,* publicații pe care nimeni nu le poate suspecta de conservatorism dextrogir.

Carevasăzică, ideea unui muzeu al comunismului nu pare, în Statele Unite, atît de periculoasă. De altfel, încă din decembrie 1993, Congresul american a emis un act, semnat de președintele Clinton, care să facă posibilă construcția unui memorial național, dedicat – spune documentul – celor 100.000.000 de victime ale comunismului. Un efect al acestui document este constituirea unui Muzeu Global al Comunismului *online,* cu un consiliu de conducere internațional din care fac parte Václav Havel, Lech Walesa, Árpád Göncz, V. Landsbergis, Vl. Bukovski, ba chiar și Emil Constantinescu. Actul constitutiv al instituției vorbește despre scopul ei de „a educa generațiile viitoare“ prin cunoașterea „atrocităților trecute și prezente comise de comunism“. Dar asta e în America, care a fost scutită de experiența comunistă. Noi care am încasat-o aproape o jumătate de secol sîntem mai moderați, mai înțelepți, mai „ne-partizani“. Noi încă n-am reglat chestia cu Carol al II-lea.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Prima țară fără ziare

Se vorbește peste tot în lume despre criza presei și despre felul în care noile tehnologii modifică fața jurnalismului. Dar aceste schimbări nu se limitează la domeniul în sine, ci au implicații asupra democrației înseși.

Într-un articol publicat în revista *Transit* (editată de Institut fur die Wissenschaften den Menschen din Viena) și reluat de Eurozine (www.eurozine.com), Paul Starr, profesor de sociologie la Princeton University, ne invită să luăm în serios ideea că „o presă independentă are o funcție esențială în democrație“ și arată că revoluția digitală „a slăbit abilitatea presei de a acționa ca un agent de control public, subminînd bazele economice ale jurnalismului profesionist și fragmentînd publicul“. E adevărat, pe de altă parte, că revoluția digitală a revitalizat jurnalismul: a permis intrarea în scenă a unor nume noi, a inovat în formă și în conținut, iar în țările în care libertatea presei nu stă prea bine a dat un impuls nou libertății de exprimare. Numai că – spune Paul Starr – mai nimeni nu vrea să plătească pentru presa online, ceea ce afectează independența financiară a jurnalismului și, astfel, subminează însăși libertatea de exprimare.

Presa tipărită este cea mai afectată: în ultimul deceniu, veniturile instituțiilor media au tot scăzut, iar numărul jurnaliștilor s-a redus (cu 53% în Norvegia, cu 41% în Olanda, cu 25% în Germania, de la 56.000 la 40.000 în SUA). Dincolo de cifre, este afectată și calitatea. Genurile jurnalistice care îi asigurau presei rolul de „cîine de pază al democrației“, precum marile anchete de interes public ori reportajele ample, consumă mulți bani și mult timp, așa încît managerii de presă sînt tot mai puțin dispuși să consume resursele (tot mai scăzute) pentru așa ceva. E mult mai ieftin și mai ușor (și eventual cu o audiență mai mare) să produci știri scurte, cu poze multe și mari, pe subiecte la îndemînă, decît să plătești luni în șir reporteri de investigație pentru a documenta cine știe ce caz încîlcit, asumîndu-ți eventual riscul ca ancheta să nu iasă. Și apoi, transpuse în variantă electronică, ziarele trebuie să se adapteze practicilor de lectură online – adică să livreze un alt fel de conținut. Tehnologia a generat și alte reguli ale competiției: varianta online a unui cotidian nu mai e la concurență doar cu celelalte ziare (ca în versiunea tipărită), ci și cu portalurile de știri ori cu site-urile televiziunilor. Pentru a construi acest nou tip de conținut s-au cheltuit bani care, deocamdată, nu se întorc în buzunarul investitorului. Nimeni nu prea e dispus să plătească pentru ce citește/vede online, chit că pe Internet primește un conținut mai bogat și mai variat decît pe hîrtie (pentru care, altminteri, nimeni nu are nici o ezitare să scoată bani din buzunar). Așa încît ziarele tipărite (și mă refer aici la cotidienele generaliste) rezistă tot mai greu (căci și veniturile din publicitate au scăzut), se mută online pentru a fi în pas cu „trendul“ (dar nici de acolo nu-și recuperează cheltuielile) și aleargă disperate după un public în care schimbarea generațională a adus și modificări în practicile de lectură. Dar „viața“ textelor apărute doar online e mai scurtă, iar impactul e mai mic: goana după noutate e mai acerbă. Așa încît ziarele nu mai au timp să construiască dezbateri de interes public, să urmărească în mod consecvent marile subiecte, să propună reflecții asupra valorilor societății. Sînt preocupate de propria subzistență. Și nici cetățenii – seduși timp de decenii de cîntecul de sirenă al televiziunii și deprinși rapid cu Internetul pe care mulți îl consideră „un drept“ – nu mai par atît de dornici să dezbată chestiuni importante în ziare: e mai simplu și mai plăcut să postezi comentarii rapide pe site și să te lași dus de *infotainment*-ul de toate zilele. Iar cu *infotainment* se formează consumatori, nu cetățeni informați și responsabili.

Traficul presei pe Internet crește constant, dar nu aduce bani.

Revenită la o presă liberă abia de 20 de ani, România e, într-un fel, în „avangarda“ trendului mondial. Dacă lăsăm deoparte tabloidele, observăm că primele ziare românești de calitate reușesc să vîndă, fiecare, doar cîteva zeci de mii de exemplare. Ca să-și scoată banii, de cîtva timp cotidienele livrează „la pachet“ cărți, filme și altele – ceea ce nu le asigură însă mai multă audiență *reală* și mai mult impact, ci doar mai mulți cumpărători conjuncturali, care le abandonează imediat ce dispare chilipirul suplimentar. Una peste alta, dacă avem în vedere doar ziarul în sine, constatăm că primele trei cotidiene românești *luate la un loc (România liberă, Adevărul, Jurnalul național)* abia trec de o sută de mii de exemplare, conform ultimelor cifre BRAT. La o țară de 20 de milioane de locuitori, o asemenea vînzare arată că ziarele „pe hîrtie“ deja nu prea mai există (în timp ce traficul lor pe Internet crește constant, dar nu aduce bani). Despre impactul lor în societate nici nu e cazul să mai vorbim: publicul de masă e sclavul televiziunii, așa că bietele ziare încearcă să „paraziteze“ posturile TV, făcînd știri din ce au declarat aseară la televizor vedetele și politicienii. Ca să supraviețuiască financiar, ziarele organizează tot felul de evenimente și campanii plătite de entități comerciale, ocupînd astfel cu subiecte „impuse“ sau cu autopromovarea spații care cîndva erau rezervate marilor subiecte de pe agenda publică. Despre politică se scrie nu pentru că e un domeniu esențial al democrației, ci pentru că are potențial de scandal (deci de audiență). Confruntate cu serioase probleme de management și finanțare, ziarele noastre tipărite sînt sub limita supraviețuirii. România are „șansa“ să devină, cît de curînd, prima țară fără ziare. Cum vom sta după aceea cu democrația – mai vedem. La televizor, desigur...

ținerea de minte

„...dar știți oare dumneavoastră că la Paris s-au făcut deja experimente serioase referitor la posibilitatea de a-i vindeca pe nebuni tratîndu-i numai prin convingerea lor logică? Era acolo un profesor, care a murit recent, un savant foarte mare, care și-a dat seama că îi poate trata așa. Principala lui idee este că la nebuni nu există în organism o tulburare fundamentală, iar că nebunia este o eroare logică, cum să spunem, o greșeală de judecată, o privire greșită asupra lucrurilor. L-a contrazis treptat pe bolnav și, imaginați-vă, a obținut, se spune, anumite rezultate! Dar pentru că, în același timp, a folosit și dușurile, rezultatele acestui tratament sînt supuse, desigur, îndoielii... Cel puțin așa se spune...“

Fiodor M. Dostoievski,
Crimă și pedeapsă,
Editura Adevărul Holding, 2010

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Eco-naivitate urbană

„Daca aş fi Guvernul Boc, uite ce-aş face...“, îşi începe amicul meu expozeul, zîmbind uşor. Ştie că tot românul se pricepe la fotbal şi agricultură, astfel încît, beneficiind de suficientă autoironie, îşi continuă ideea. „Aş orienta toată agricultura românească spre producţie din asta bio-eco-tradi. Să umplem Europa cu produse proaspete.“ Mă pufneşte rîsul. Atmosfera este amicală, nu risc să-l contrariez. Cu toate astea, mă provoacă să-i explic noima reacţiei mele.

Încep de la raft. Îi amintesc că, prin toate reţelele mari de supermarketuri, au apărut linii întregi de „produse tradiţionale“. Etichetate ca atare, cu o mică bulinuţă de culoare verde. Îi povestesc că am încercat să iau legătura cu producătorii. Voiam să îi cunosc, să îi felicit pentru faptul că au dus nişa de „tradiţionale-bio-eco“ în mainstream. Eram parşiv. De fapt, voiam să aflu ce fel de producţie au, cum şi-au organizat-o şi cît de bio-eco mai sînt, din moment ce livrează, regulat, în cantităţi apreciabile, produse-standard către lanţurile de supermarketuri. Nu am găsit informaţia de bază, adică o indicaţie a numelui producătorului, pe etichete. Drept pentru care, total nedumerit, am sunat Sursa, adică pe un bun cunoscător al industriei agroalimentare, om care nu se fereşte să numească şi lucrurile ruşinoase din breaslă (atunci cînd nu îi sînt atinse propriile interese, evident). Omul îmi explică la telefon, calm, care e secretul. „Produsele tradiţionale“ din supermarketuri sînt fabricate de marii fabricanţi pe care îi găseşti la tot pasul prin toate magazinele. Fabricanţi industriali binecunoscuţi care acceptă oferta supermarketurilor de a produce kaiser, cîrnaţi „de casă“ sau şunculiţă „ţărănească“, fără indicaţie de fabricant, sub brandul propriu al negustorului. Sursa mai apreciază că, în ritmul ăsta, în scurt timp se va duce de rîpă renumele etichetei „produs tradiţional“. Deşi capitalist sadea, şi-ar dori o reglementare serioasă din partea Ministerului, cu definirea clară a noţiunii de „produs tradiţional“. Îmi dă un exemplu. În Italia, pentru a fi considerat „tradiţional“, trebuie să faci dovada că reţeta există şi a fost utilizată în producţia casnică de cel puţin 60-70 de ani.

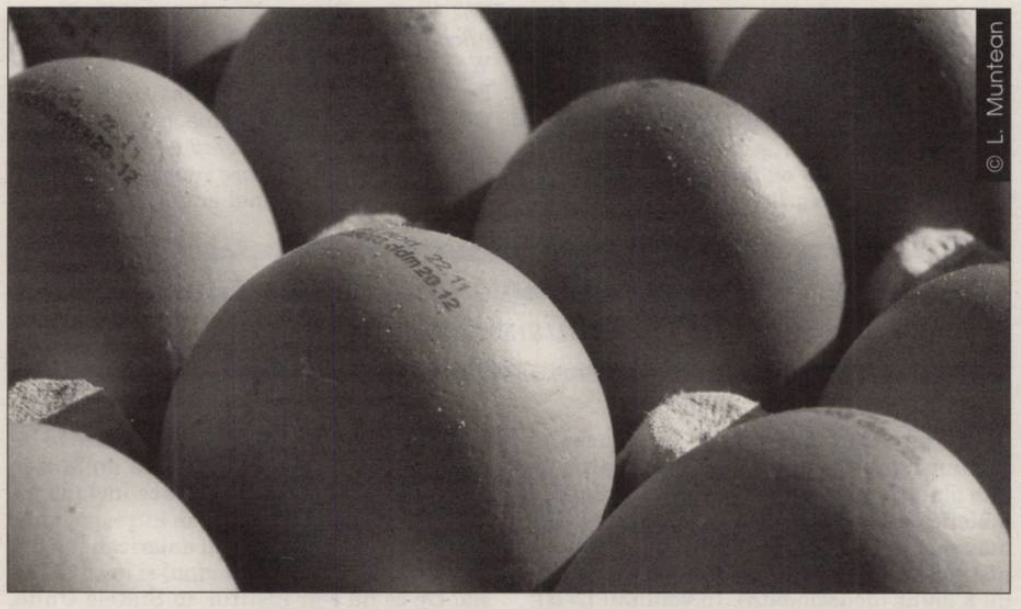

„Bine – îmi zice amicul –, eu mă refeream la întreprinzători mici, ca faimosul B., cel cu magazinul din Florească. E coadă non-stop la el.“ Îi zic că a-l califica pe B. ca mic întreprinzător, în condiţiile în care respectivul are puncte de desfacere în 12 oraşe, este uşor exagerat. Apoi, îl întreb din ce „porci/viţei bio-eco“ (hrăniţi cu roua zorilor, nu cu soia modificată genetic) îşi închipuie el că poate susţine atare producţie şi desfacere. De fapt, omul respectiv cumpără carnea de la un abator standard, pentru a avea siguranţa că poate livra cantităţi suficiente clienţilor care stau la coadă în cele 12 oraşe. A trecut vremea pionieratului, a mersului prin oboare după porci crescuţi în bătătură. Nu mai are timp. E drept, reţetele lui de producţie semi-industrială asigură produse mai gustoase (preţuite corespunzător mai scump la raft). El reprezintă o opţiune pentru clientela de Florească (funcţionari de bancă şi de multinaţionale), adică aproximativ 3% dintre consumatori. Adică, o nişă.

„Eeeeee, roşiile româneşti au gust, orice-ai spune“, continuă, uşor descumpănit, amicul. Cum să îi demolez Mitul Tomatei Autohtone? Fără milă, îi sugerez să-l iau cu mine într-o zonă de mare producţie şi impecabilă reputaţie, să vadă cum se decopertează, anual, stratul de pămînt utilizat la producţia precedentă. Se cojeşte pămîntul şi se aruncă. Este verde-mov-albăstrui de la cîte chimicale folosesc mulţi producători „tradiţionali“ de legume bio-eco. Ei nu dau roşiile alea copiilor din familie. Este prea periculos. Pentru ei şi familiile lor, cultivă loturi separate. Oricum, în condiţii bio-eco, kilogramul nu ar putea costa sub 5-6 lei, fără transport şi fără impozit (Doamne, fereşte, de aşa blestemăţie!).

„Aşa că, dragul meu, dacă eu aş fi Guvernul Boc, i-aş feri pe consumatori (pe cît posibil) de păcăleli iar, ulterior, aş lăsa doar Piaţa (eventual, Comună) să-mi facă politica agricolă“, mi-am încheiat eu pledoaria.

***Gabriel Giurgiu** este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

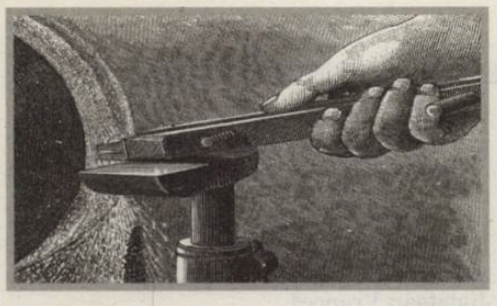

Ana-Maria TOLBARU

EU și UE

Erasmus

Tinerii generației Erasmus, la început timizi studenți pe băncile unor universități europene, încep a-și crește rădăcini pe alte meleaguri. În Bruxelles, ei definesc o nouă naționalitate, cea de tineri multilingviști, multiculturali, care poartă în buzunare pașapoarte de „cetățeni europeni".

Rute Carneiro a plecat din Portugalia acum zece ani, cu o bursă Erasmus de un an, pentru a studia biologie moleculară la Université libre de Bruxelles. „Ce mi-a plăcut cel mai mult a fost faptul că eram într-o atmosferă internațională, cunoșteam oameni din toată lumea și mă simțeam nu doar portugheză, dar și europeană." Rute s-a întors pentru un an în Lisabona, dar viața pe care o lăsase în urmă nu mai avea același gust. „Îmi părea plictisitor acasă, avusesem parte doar de un an internațional și simțeam că vreau mai mult." După opt ani, Rute spune: „Ce îmi place la Bruxelles este că poți să-ți alegi stilul de viață, nu trebuie să trăiești ca un belgian sau ca un portughez, poți să fii tu, poți să fii mai multe lucruri în același timp, dacă vrei".

În fiecare an, din ce în ce mai mulți studenți urmează drumul – sau măcar începutul de drum al lui Rute. Programul Erasmus, înființat în 1987, ca parte din viitoarea piață unică europeană, oferea, la început, 3000 de burse pe an – în 2004, numărul a crescut la 136.000. Acum, peste 200.000 de studenți se bucură în fiecare an de medii de învățământ și culturale diferite de cele de acasă. Cu fiecare nouă țară care aderă la UE, un nou val de studenți inundă băncile facultăților în căutare de specializare internațională și de un nou stil de viață.

Noua generație

Deși trendul tinerilor care pleacă în străinate este în creștere, a-ți face bagajele pentru a începe o viață nouă și a te adapta unei noi culturi nu sînt fenomene deloc noi. În urmă cu douăzeci de ani, imigranții depopulau sate întregi pentru a lucra în – pe atunci – faimoasa industrie minieră a Walloniei, porțiunea franceză a Belgiei. Și-au clădit comunități, au construit biserici, au deschis magazine și restaurante tradiționale sau au continuat meseria pe care o învățaseră acasă. Vînzătorii iranieni de covoare, patronii de restaurante grecești, colecționarii de artă italieni, bucătarii francezi, meșteșugarii africani, proprietarii caselor de amanet turcești – toți acești vorbitori de limbă franceză, limba care se cerea în perioada industrializării Belgiei – au fost, încet-încet, înlocuiți de o nouă generație, un val de oameni tineri, vorbitori de engleză, dar și franceză, spaniolă și germană, un val care ar putea fi definit printr-un cuvînt atît de cunoscut tuturor – Erasmus.

Însă în timp ce vechii expați ai Belgiei își beau ceaiul iranian și citesc ziarele locale ale locurilor pe care cu zeci de ani în urmă le părăseau pentru a descoperi o nouă lume, mai prosperă, mai darnică și care acum își plănuiesc pensionarea pe acele tărîmuri care încă le mai poartă rădăcinile, generația Erasmus se trezește dimineața devreme, își bea cafeaua în timp ce se conectează la toate site-urile de media socială, citește ziarele britanice, americane, franțuzești și chiar germane, se îmbracă la costum și pornește grăbită spre instituțiile europene sau spre companiile de pe lîngă centrul UE al Bruxellesului, pentru a începe o nouă zi. La prînz, ea ia masa cu oameni din toată lumea, pe care și-i alege nu în funcție de naționalitate, ci după preferințele personale, după profesie sau personalitate. În astfel de grupuri, întrebarea „Tu de unde ești?" este urmată imediat de răspunsul „Am fost de cîteva ori acolo" sau „Am mulți colegi/prieteni de acolo".

Mediu internațional, cerințe pe măsură

Ceea ce îi determină pe absolvenți să-și crească rădăcini pe un pămînt străin este, în general, job-ul. În Belgia, salariul minim pe economie este în jur de 1500 de euro pe lună. Cerințele pentru tinerii expați sînt, însă, pe măsură. Locurile de muncă, mai ales cele din orașe multinaționale precum Bruxelles-ul, sînt rezervate celor care cunosc mai multe limbi străine, au trăit și studiat în diferite țări și au acumulat experiență internațională. Noțiunea de cetățean european reprezintă nu numai un sentiment pe care generația Erasmus îl trăiește, ci și o cerință obligatorie pentru multe dintre joburile contemporane. Zeci de asociații europene care reprezintă orice – de la producători de bere la agricultură, think tankuri, companii de lobbying, consultanță, avocatură – plus corporații, instituții europene și mass-media, toate sînt în căutarea candidatului ideal, al persoanei fluente în mai multe limbi, cu experiență de muncă vastă, preferabil epuizată în mai multe capitale de pe continent. Absolvenții care au trecut printr-un program Erasmus au gustat din experiența internațională și se simt mai pregătiți pentru viitor.

Cristina Cîndea, 24 de ani, a studiat Ceramică, prin programul Erasmus, la Academia de Arte Bergen din Norvegia: „Trebuia să încep viața pe cont propriu. Era confortabil să stau acasă, la părinți, dar simțeam nevoia să cunosc noi culturi. Plus că orice meserie a devenit foarte competitivă, aveam nevoie de o experiență în plus pentru a face față cerințelor", spune Cristina.

Te mai întorci?

Însă chiar și cei mai ambițioși tineri se pot lovi de obstacole în drumul lor „european". Dorul de casă, de familie poate fi covîrșitor și îi poate întoarce pe mulți din drum, astfel încît răspunsul la întrebarea „Te mai întorci?" atîrnă greu pe buzele expaților. „Nu știu dacă voi rămîne de tot în Bruxelles, dar acum nu mai vreau neapărat să mă întorc în Lisabona – acum simt că nu mai am granițe, că nu contează unde mă stabilesc", spune Rute. Cursul firesc pentru un student Erasmus care se ciocnește cu oameni din toată lumea este să-și îmbogățească și mai mult cunoștințele și să adune cît mai multă experiență – spune Alina Arnăut, 25 de ani, din Chișinău, fost student Erasmus al Universității Bologna din Italia. A te întoarce imediat în țara natală – crede Alina – este un pas înapoi: „Să te întorci înapoi în Moldova și să rămîi acolo ar însemna să dai înapoi, să te întorci din drum". Natalie Oprea, tot din Chișinău, a studiat prin același program în Palermo, Italia și în Bilboa – Spania. „Vreau să rămîn în Europa, vreau să o ajut să devină mai mare și mai puternică" spune Natalie.

adevărul EUROPA

***Ana-Maria Tolbaru** este redactor la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Anticomuniști și anti-anticomuniști

Ca să fiu mai bine înțeles, aș începe cu o mărturisire. Am trăit primii 20 de ani din viață sub comunism. Am apucat, deci, să văd și să înțeleg ceva din lumea care mă înconjura. Anturajul familiei mele era format din oameni simpli, obișnuiți, fără biografii trepidante, fără trecut tumultuos și, aveam să înțeleg mai tîrziu, fără mare viitor. Oameni ca mai toți cei de atunci. Nu erau nici activiști de partid, nici securiști, nici directori. Nu erau nici savanți, nici analfabeți. Absolut toți îl înjurau pe Nicolae Ceaușescu și îi doreau sfîrșitul. N-am întîlnit pe nimeni în anturajul primei mele tinereți care să-l apere pe Ceaușescu. Nici măcar amintirea celebrului discurs de la invadarea Cehoslovaciei nu-l mai salva. Mulți dintre cei pe care îi cunoșteam îl urau pur și simplu. Absolut toți ascultau „Europa Liberă" și considerau postul de radio de la München drept cea mai credibilă sursă de informații. Propaganda menită să denigreze „Europa Liberă" nu prindea deloc. Însă nici unul dintre cei alături de care am crescut în acel cartier ploieștean de blocuri, care se întinde, leneș, de-o parte și de alta a străzii care întotdeauna s-a numit „Democrației", nu era anticomunist. După cum nu erau nici comuniști. Forma lor de normalitate era să se țină departe de politică. Pînă și înjurarea lui Ceaușescu era, mai degrabă, o formă de dezacord prin distanțare de el, decît una de protest propriuzis, politic ori civic. Anticomuniști am cunoscut mai tîrziu. Sînt convins că cei mai mulți dintre cei de vîrsta mea pot depune mărturii identice. Anticomunismul a devenit vizibil, pentru noi, după comunism. Sigur, anticomunismul eroic a fost cel anterior anului 1989 și puținii care l-au împărtășit și promovat merită, cu adevărat, loc în Panteonul național. După 1989, anticomunismul a încetat să fie eroic și a devenit civic. A devenit, cred, o datorie tocmai pentru că nu mai aducea cu sine riscuri uriașe, era la îndemîna conștiinței oricui. Prin urmare, anticomuniștii de după 1989 merită și ei respectul nostru. Mă grăbesc imediat să spun că anticomunismul nu-și pierde deloc relevanța în lipsa comunismului, așa cum antinazismul nu-și pierde deloc relevanța într-un context politic lipsit de regimuri naziste.

De la două doamne, Hannah Arendt și Monica Lovinescu, am învățat că antitotalitarismul ține, în profund, de ceea ce se cheamă bun-simț. Cum anticomunismul este o specie a antitotalitarismului, cred că a fi anticomunist este ceva de bun-simț, ca un fel de regulă de minimă igienă a cetățeanului – să fii anticomunist mi se pare că provine din același set de reguli cu cele pe care copiii le învață de la părinți în primii ani de viață conștientă: să se spele pe mîini înainte de masă și pe dinți dimineața și seara cel puțin, să se îmbrace în haine curate, să nu mănînce de pe jos etc. Prin urmare, nu sînt de acord nici cu cei care cred că anticomunismul este o ticăloșie și nici cu cei care cred că anticomunismul este o virtute. Și mai adaug aici o vorbă a marelui Ronald Reagan: oamenii din țările libere nu trebuie să uite nici o clipă că extincția libertății de care se bucură este, mereu, la doar o generație distanță. Iată de ce e aproape necesar să fii anticomunist fără oprire și în orice context politic. Poți fi, desigur, apolitic. Sînt oameni – cu cît mai mulți cu atît mai bine,

Poți fi, desigur, apolitic.

cred – care nu vor să aibă de-a face cu politica, nu-i interesează și nu vor să știe de ea. Pînă și aceștia sînt, involuntar desigur, anticomuniști, pentru că dezideratul comunist este exact contrariul: adică o societate 100% politizată, cu toți cetățenii membri ai unicului partid sau ai structurilor aservite partidului. Și ei trebuie protejați și salutați ca dovezi vii ale normalității, iar normalitatea este, pentru orice proiect totalitar, dușmanul însuși.

La noi, după 1990, anticomunismul a explodat pur și simplu. Cauzele sînt la îndemîna oricui, nu insist. După un timp, anticomunismul a început să nu mai placă unor spirite subtile. Părea a fi purtat înainte de o gașcă descreierată, isterică și iacobină, care făcea exact ceea ce făceau comuniștii cei mai fanatici, dar cu semn schimbat. Tot cam atunci, au început să revină în țară primii intelectuali cu stagii solide de educație în universitățile europene și americane. A apărut, timid și infantil, dar sensibil și detectabil imediat, noul *trend leftist*. Pe de o parte, mediile universitare pe care le frecventaseră și, pe de altă parte, brutalitatea capitalismului autohton – de fapt, un ersatz burtos și hrăpăreț, corupt pînă în măduva oaselor, care nu avea nimic în comun nici măcar cu faza marxist zisă „sălbatică" a capitalismului – le-a îndreptățit alunecarea spre stînga. Problema celor care au decis să poarte în spațiul public românesc ideile stîngii este că nu au avut niciodată un partid politic românesc cu care să defileze fără rușine. Ceea ce le oferea și le oferă stînga politică era exact ceea ce ei detestă. Ca orice nouă falangă, și acești oameni au început prin a se defini în diferență cu establishment-ul intelectual local. Printre multele trăsături ale curentului majoritar care nu le plac acestor tineri *lefty* este anticomunismul. Sincer, n-am înțeles încă de ce, pentru că mi-e greu să cred că ei ar dori vreo clipă reinstaurarea dictaturii roșii în România, indiferent că vorbim de variantele Pauker, Dej sau Ceaușescu. Dimpotrivă, cred că, dacă e nevoie de un punct comun pentru intelectualii de dreapta sau de stînga de la noi, acesta ar putea fi exact atitudinea anticomunistă. Dar, din cîte văd, nu de puncte comune e nevoie, ci de diferențe.

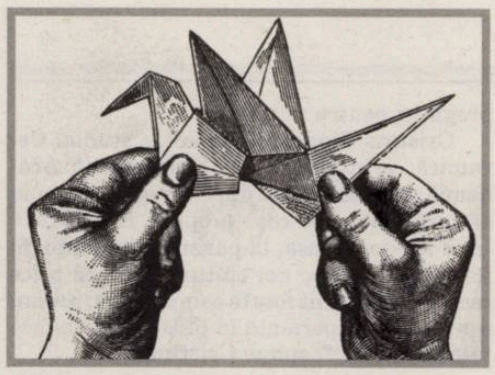

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Opt ani mai tîrziu

În urmă cu 20 de ani, la sfîrşitul lunii septembrie 1991, cînd la putere era FSN şi preşedinte – Ion Iliescu, Bucureştiul era invadat de mineri pentru a patra oară. La ceva mai mult de un an după ce veniseră să-i „pună la punct" pe reprezentanţii opoziţiei, oamenii lui Miron Cozma aveau o răfuială cu Guvernul Roman, care, chiar cu acea ocazie, a şi fost demis. La 26 septembrie, Miron Cozma îşi anunţa ortacii că se pot întoarce acasă pentru că revendicările lor ar fi fost satisfăcute. Totuşi, aceştia n-au renunţat la o ultimă acţiune (după ce duseseră adevărate lupte în Piaţa Victoriei şi la Cotroceni), pornind cu lanţuri, răngi şi topoare către Dealul Mitropoliei, unde pe atunci era sediul Camerei Deputaţilor. Parlamentul era păzit, dar cînd minerii s-au apropiat, cordonul jandarmilor s-a desfăcut lăsîndu-i să treacă. Minerii au intrat în clădirea Parlamentului, unde au fost însă opriţi de Ion Raţiu, care le-a spus cu mult curaj şi fermitate că n-au ce căuta acolo. Jandarmii – s-a aflat ulterior – primiseră ordin să se dea la o parte. Comandantul acelui dispozitiv de apărare era, după cum a descoperit presa de atunci, un ofiţer pe nume Gheorghe Lupu.

Opt ani mai tîrziu, cînd la putere era CDR iar preşedinte – Emil Constantinescu, minerii se agitau din nou şi voiau să vină la Bucureşti. Trupe de jandarmi şi de luptători DIAS şi BAOLP fuseseră trimise să-i oprească în defileul Jiului. Minerii au trecut însă, ca prin minune, de toate barajele care ar fi trebuit să-i oprească. Jandarmii se retrăgeau de peste tot, fără nici o confruntare. Ministrul de Interne Gavril Dejeu a demisionat. Ulterior, forţele de ordine s-au regrupat la Costeşti, unde a avut loc celebra confruntare, în urma căreia însă nu erau semne că înaintarea minerilor putea fi oprită. Mai mulţi jurnalişti trimişi să relateze evenimentele de la faţa locului l-au văzut seara pe comandantul forţelor de ordine, generalul Gheorghe Lupu, îmbrăcat civil, refugiat într-o casă particulară, unde sorbea liniştit dintr-un castron cu supă, aparent fără vreo grijă de subordonaţii lui cei copleşiţi de mineri şi împrăştiaţi în dezordine. Ajuns deja general, fostul comandant al detaşamentului din faţa Parlamentului a făcut exact acelaşi lucru pe care îl făcuse şi în 1991. Cercetat pentru neglijenţă în serviciu, pentru că şi-a abandonat hainele militare şi propriii soldaţi, pentru general s-a dat soluţia neînceperii urmăririi penale. Însuşi Emil Constantinescu avea să afirme ulterior că interese oculte au făcut ca justiţia să nu ajungă la o soluţie firească în acest caz.

* * *

În octombrie 2002, cînd la putere era PSD, preşedinte era Ion Iliescu şi premier Adrian Năstase, naţionala de fotbal a României a jucat un meci oficial de calificare pentru Euro 2004, cu Norvegia. Meciul, disputat în Ghencea, a fost pierdut de români cu 0 la 1. Terenul a semănat cu o adevărată mocirlă – ceea ce a stîrnit indignarea suporterilor şi reacţii foarte critice din partea comentatorilor. Prim-ministrul Adrian Năstase a promis atunci că următorul meci acasă al reprezentativei naţionale, va fi jucat în condiţii mult mai bune, pe stadionul Naţional. Sarcina de a instala gazonul perfect, care să spele ruşinea din octombrie, a fost atribuită firmei lui Adrian Oprişan, frate al preşedintelui (PSD) Consiliului Judeţean Vrancea – Marian Oprişan. În ciuda suspiciunilor presei, premierul a dat asigurări, pînă în ultimul moment, că la ora începerii meciului cu Danemarca, din 29 martie 2003, gazonul va fi perfect. Dar deja povestea e cunoscută. În ziua meciului, peste cincizeci de mii de spectatori şi milioane de telespectatori au avut surpriza (sau confirmarea) să vadă, în loc de gazonul promis, o suprafaţă de nisip pe care din loc în loc crescuseră nişte smîrcuri de iarbă. România a pierdut meciul cu 2 la 5 şi, totodată, şi calificarea la Campionatul European din Portugalia (nu neapărat din cauza terenului, cu care jucătorii români şi danezi s-au luptat deopotrivă). Scandalul a fost imens. Victor Ponta, pe atunci şeful corpului de control al premierului, a fost pus să cerceteze situaţia şi a descoperit că vinovat de starea terenului fusese Adrian Oprişan.

Opt ani mai tîrziu, în 2011, cînd la putere era PDL şi preşedinte – Traian Băsescu, s-a inaugurat în România un stadion de fotbal, considerat a fi primul stadion modern de după Revoluţie. Meciul inaugural, România-Franţa, făcea parte din calificările pentru Campionatul European din 2012. România a obţinut un rezultat de egalitate 0-0 care a compromis şi ultima şansă de calificare. Peste cincizeci de mii de spectatori şi milioane de telespectatori au fost impresionaţi de noul stadion, dar gazonul s-a dovedit a fi un adevărat coşmar. Brazde întregi de iarbă cu pămînt se desprindeau sub picioarele jucătorilor. Firma responsabilă cu instalarea gazonului de pe noul stadion – s-a aflat cu stupoare – aparţinea aceluiaşi Adrian Oprişan, fratele aceluiaşi Marian Oprişan, reales între timp în aceeaşi funcţie de preşedinte al Consiliului Judeţean Vrancea.

ready made

„Iată cum jidovul parasit Aron N. Nora, ridactăr la ziarul «Adivor» şi director la foiţa «Dumineca», care ar trebui să se numească «Sîmbăta», procedează la distrugerea moralei tineretului, prin rèclama pe care o face romanului «Suferinţele unei fete înşelate»:

«Bucureşteni, gălăţeni, brăileni, huşeni, constănţeni, ieşeni, tecuceni, bîrlădeni, buzoieni, ploeşteni, mizileni, craioveni, adjudeni, fălticeneni, romaşcani, băcăoani, focşăneni, p.-nemţeni, t.-ocneni, t.-măgureleni (sic), slătineni, t.-severineni, medgidieni, cîmpineni, cîmpulungeni, călăraşeni, caracaleni şi toţi ceilalţi cetitori ai «Duminecei», răspîndiţi printre prietenii şi cunoscuţii dv. frumosul roman «Suferinţele unei fete înşelate». Niciodată n'aţi cetit un roman aşa de mişcător.»"

Neamul românesc,
Anul V, n-l 146, 13 Decembre 1910

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Liga muzeelor mici şi foarte mici

Despre nea Flutur şi muzeul său de lîngă Peştera urşilor am scris, la timpul potrivit, o pilulă în această revistă şi un întreg articol mai mult sau mai puţin „ştiinţific“ dedicat colecţiilor săteşti. Mă impresionase omul şi mă pusese pe gînduri ideea sa de muzeu, în care adunase cu îndîrjire şi aranjase după inspiraţie vreo trei mii de obiecte dintre cele mai variate, de la obişnuitele costume populare şi piese de ceramică la vechile băncuţe ale şcolii săteşti sau o „frumoasă americană“ de prin anii '20, care făcuse cîndva furori prin zonă. Mai nou, de cînd o bună parte a tineretului satului se mutase în Spania, apăruse şi un colţ

„Ca la noi, în Spania.“

„ca la noi, în Spania“. Aceasta era ideea sa de „muzeu local“, ilustrînd viaţa felurită a oamenilor din partea locului, mult mai mult decît ideile patrimoniale ale experţilor. De aceea „experţii“ nici nu prea aveau la inimă acest gen de „muzee“ – cu excepţia cazurilor cînd „împrumutau“ pentru propriul muzeu cîte o piesă de excepţie „rătăcită“ în colecţiile săteşti. Îmi aduc aminte de o eminenţă mai mult sau mai puţin cenuşie a folclorului român, care m-a apostrofat într-o şedinţă scorţoasă de la Ministerul Culturii: *Haideţi, domnul Mihăilescu, chiar aşa, acum toată lumea face muzee!? Asta e o meserie, nu un hobby!* Mda, meseria lui nea Flutur nu era de muzeograf, dar nici muzeul său nu era un simplu „hobby“, ci o pasiune – ca şi în cazul celor cîteva sute de alţi colecţionari pasionaţi răspîndiţi prin ţară.

Acum nea Flutur s-a prăpădit, Dumnezeu să-l odihnească în muzeul său de suflet. La şedinţa recentă de constituire a asociaţiei acestor colecţionari, soţia lui a apărut cu fiul, care a preluat muzeul şi care se agita la reuniunea de la Muzeul Astra din Sibiu ca un mînz nerăbdător să iasă la trap pe uliţele satului.

Aceasta a fost, de fapt, cea mai mare surpriză a acestei întruniri „constituante“, pusă la cale cu infinită răbdare şi încăpăţînare de Carmen Mihalache şi o minusculă echipă pe măsură de la Muzeul Ţăranului Român. A durat trei ani – românul nu este asociativ, ne spun statisticile naţionale – pînă cînd veteranii acestei pasiuni s-au hotărît să se asocieze oficial într-o instituţie naţională care să-i reprezinte şi să-i ajute să-şi ducă mai departe munca neobservată. Acum erau mîndri cu toţii de această realizare: *Aţi văzut că pînă la urmă tot am făcut-o!* – m-au întîmpinat cîteva vechi cunoştinţe. M-am bucurat, dar era un lucru pe care îl aşteptam de mult şi care era firesc să se întîmple. Ceea ce nu mă aşteptam însă era ca între timp să apară o întreagă pleiadă de tineri, la fel de „nespecialişti“ dar la fel de pasionaţi ca şi nea Flutur, care erau deja implicaţi în propriile colecţii şi „muzee“ locale şi private, ridicate cu aceeaşi lipsă de interes din partea autorităţilor.

Şi, ca să fiu sincer, la ceea ce mă aşteptam şi mai puţin a fost faptul ca, la momentul delicat al alegerilor, toţi „veteranii“ să-i propună şi să-i voteze în unanimitate exact pe aceşti tineri, pentru a-i reprezenta şi organiza pe viitor. La „simpla“ pasiune a părinţilor se adăuga astfel, pe lîngă entuziasmul copiilor, o anumită cunoaştere şi strategie de ansamblu a acestora. Fără lecturi de specialitate, unii dintre aceştia (re)inventau ideea de eco-muzeu, după toate regulile artei, şi aveau viziuni pe termen lung referitoare la această mişcare a muzeelor mici şi foarte mici din ţară.

Descoperisem acest lucru de cînd lucram la Muzeul Ţăranului Român: iniţiativa şi creativitatea sînt mult mai frecvente pe uliţele ţării decît pe culoarele ministerelor. E nevoie doar să le recunoşti şi, eventual, să le dai o mînă de ajutor pentru ca ele să rodească. Este ceea ce se întîmplase şi acum, la Sibiu.

Să fie într-un ceas bun!

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

PUBLICITATE

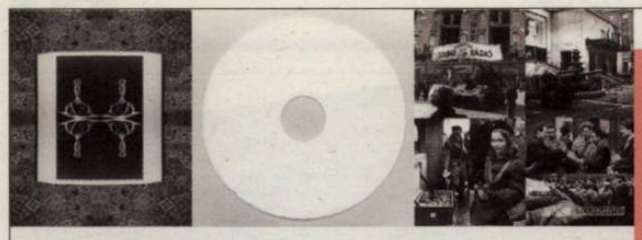

VERNISAJ
22.09.2011
18.00

CURATOR
BIRGIT HOFFMEISTER

GALERIA FOTO ANEXA
CALEA MOŞILOR 62-68

DURATA EXPOZIŢIEI
22.09.-23.10.2011

GOETHE INSTITUT

Mnac

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Berliner Zimmer

ARTIŞTI DIN EUROPA DE SUD-EST

ŞILVA AGOSTINI
ŠEJLA KAMERIĆ
KRISTINA LEKO
DAN MIHĂLŢIANU
TANJA OSTOJIĆ
YORGOS SAPOUNTZIS
EVANTHIA TSANTILA
NASAN TUR
MARIANA VASSILEVA

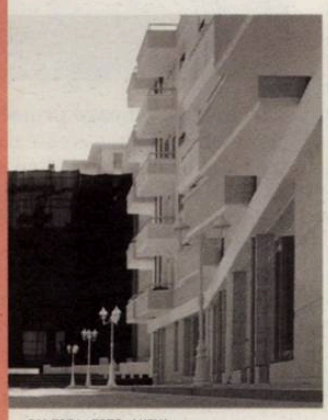

GALERIA FOTO ANEXA,
CALEA MOŞILOR 62-68, BUCUREŞTI
TEL: +40 21 3189137; 3139115
FAX: +40 21 3189138; 3121502
info@mnac.ro

DESCHIS:
MIERCURI - DUMINICĂ:
10.00 - 18.00

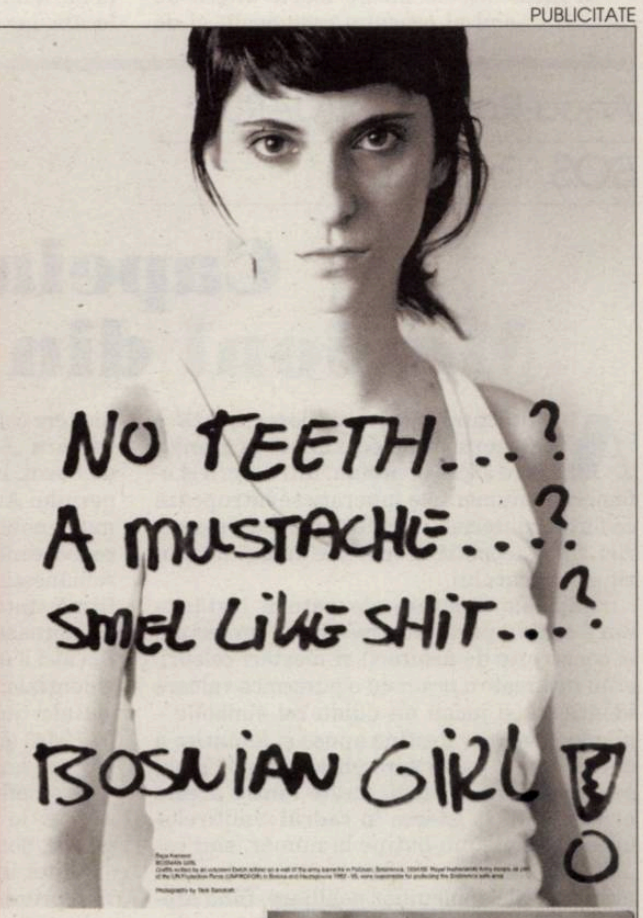

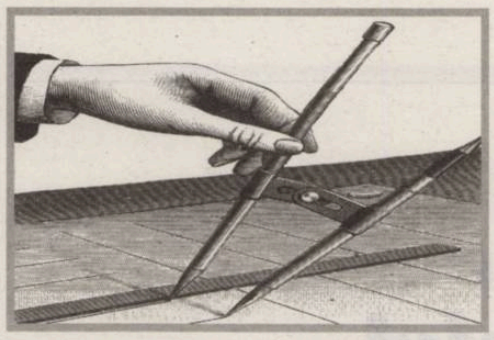

Andrei PIPPIDI

SOS București

Un vechi martor al României pitoreşti

De cîteva ori a mai venit aici vorba de amintirile unui celebru scriitor german despre Bucureştii dintre cele două războaie. De Gregor von Rezzori a apărut pînă acum în românește o singură carte – *Memoriile unui antisemit* (trad. Catrinel Pleşu, Editura Kriterion, 1994). Din opera lui, titlurile cele mai cunoscute sînt *Poveşti maghrebiene, Edip învinge la Stalingrad, O hermină în Cernopol, Moartea fratelui meu Abel* şi, mai ales, schiţele de autobiografie *Flori în zăpadă* şi *Murmur de moşneag*. Ele evocă o lume central-europeană care a dispărut în 1940. „Cernopol" este numele sub care se ascunde oraşul în care autorul s-a născut în 1914 – Cernăuţi. Patru ani mai tîrziu, Bucovina devenea o provincie a României, dar a rămas în multe privinţe caracteristică pentru civilizaţia chesaro-crăiască. Chiar tatăl scriitorului, fost ofiţer şi funcţionar de stat al Imperiului, a intrat în serviciul Fondului Religionar ca arhitect şi istoric de artă, aşa încît recomandările sale pentru întreţinerea construcţiilor vechi şi a frescelor se pot citi în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* pe 1929, sub semnătura I. Rezori.

Fiul său şi-aduce aminte că el vorbea mai bine ungureşte decît românește fiindcă, în tinereţe, fusese într-un regiment de husari. Gregor adaugă: „Numai la douăzeci de ani am învăţat în sfîrşit ceva din istoria ţării în care mă născusem şi al cărei cetăţean eram şi am descoperit comorile limbii şi literaturii române". În familia dinspre mamă apărea şi o îndepărtată origine fanariotă, din boierimea dinainte de venirea austriecilor în Bucovina.

Sosirea la Bucureşti a tînărului, în 1933, l-a aruncat într-un mediu foarte diferit de cartierul nobil al oraşului cosmopolit şi de moşia de la Odaia: Calea Griviţei şi Calea Moşilor. Ieşind de la gară, „strada m-a întîmpinat cu tot farmecul jerpelit al bătrînilor Balcani". Ce era acolo? „Furnicarul de gurăcască, trecători şi negustori ambulanţi, ţinîndu-se scai după ei, cerşetori, vagabonzi, batali, găini, cîini care mai primeau cîte un picior, birjari pocnind din bice, ciorchini de ţărani în căruţe huruitoare, automobile claxonînd nebuneşte"... Prima slujbă pe care a găsit-o acest adolescent fugit de acasă – cea de decorator de vitrine la „Afrodita S.A." – l-a făcut să colinde pe la parfumeriile şi drogheriile din Capitală, pe atunci vreo două sute, nu numai pe bulevardele Elisabeta şi Brătianu sau pe Lipscani, ci şi prin puzderia de prăvălioare de la periferie. În Văcăreşti, de pildă, se vindeau „pe lîngă sare pentru vite, şi caiete de şcoală şi săpun de rufe". În altă parte, „cojoace de oaie şi brînzeturi iuţi şi uscate, vase de bucătărie şi canistre de benzină, saci de mălai şi cutii de chewing-gum american, perne de puf şi funii de cînepă". Articolele cosmetice erau produse într-o fabrică aflată la capătul Căii Moşilor, într-o piaţă unde avea loc, de două ori pe săptămînă, tîrgul de cai. „Casele din jurul pieţii erau toate cu un etaj, făcute din scînduri sau, încă de pe atunci, din cuburi de beton fără nici un caracter. Peste acoperişurile drepte se înălţa însă cupola curbă, în formă de pepene, a hammam-ului, vechea baie de aburi locală, iar lemnul albit de vreme şi sculptat, rozul decolorat, ultramarinul şi verdele fistic al picturii, motivele cu lalele, chiparoşi şi flori de rodie ştanţate în mortar mai conţineau încă toată poezia Orientului." Prin asemenea colţuri de oraş, păstrate încă, erai la Bucureşti ca la Vidin sau la Salonic. Cîrciuma însă era ca în satele din împrejurimi: „o căsuţă de lut, văruită alb, cu acoperiş de tablă, cu un cuptor în mijlocul camerei mari şi un grătar cu cărbuni pentru fript carnea în faţa uşii" – vizitată de ţigani lăutari sau, cîteodată, şi ursari.

„Saci de mălai şi cutii de chewing-gum american."

Pentru noi, care am citit *Groapa* lui Eugen Barbu, atmosfera e cunoscută. Dar sfîrşitul cărţii se apropie de experienţa noastră nemijlocită. Naratorul – pe care sîntem liberi să-l identificăm cu domnul von Rezzori – se întoarce la Bucureşti după 40 de ani, adică prin 1975. „Iată şoseaua Kiseleff, aproape neschimbată. Numai că, în locul hipodromului unde călărise odată, se înălţa o clădire uriaşă, în stil stalinist." Alta, la fel, sediul Comitetului Central. Ceea ce era plin de culoare odinioară a dispărut şi l-a înlocuit o banalitate copleşitoare. După care, au mai trecut 40 de ani şi se întinde acum un alt tip de banalitate, cea căreia îi dă naştere imitaţia de capitalism care a năvălit peste noi. Dar scriitorul n-a mai aşteptat-o.

© R. Aviram

***Andrei Pippidi** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Anca-Raluca MAJARU

SOS Provincia

Capela Mocioni din Foeni

Arhitectura funerară desemnează o categorie de obiecte aflate la graniţa între sacru şi profan, între etern şi efemer. Monumentele funerare se întrupează ca forme materiale, arhitectonice, ale memoriei, fiind deopotrivă opere de artă şi mărturii ale trecutului.

Capelele funerare ale păturii înstărite din fostul Imperiu Austro-Ungar, proiectate şi construite de arhitecţi şi meşteri celebri, erau încărcate *a priori* cu o puternică valoare identitară şi jucau un dublu rol simbolic – mărturie a unor destine apuse şi amintire a datoriei de a purta spre viitor numele şi visele moştenite. Astăzi, multe dintre aceste monumente se găsesc în cadrul cimitirelor urbane; altele, nu puţine la număr, sînt capelele de familie, amplasate în puncte semnificative ale domeniilor nobiliare, fiind aşezate atît în incinta ansamblurilor de reşedinţă, cît şi în modestele cimitire sătești. Unul dintre aceste monumente funerare este capela Mocioni, construită pe fosta moşie a familiei din satul Foeni, judeţul Timiş.

La sfîrşitul secolului al XVIII-lea, datorită înnobilării separate a doi dintre membrii familiei de origine aromână Mocioni, iau naştere cele două ramuri nobiliare distincte: ramura „Mocioni *alias* Popovici" şi ramura de Foeni. În cadrul scenei socio-politice a Imperiului Austro-Ungar, membrii ambelor ramuri nobiliare se remarcă prin acţiunile consecvente de susţinere a cauzei ortodoxiei românești. Totodată, familia Mocioni îşi confirmă statutul de elită prin achiziţionarea a numeroase moşii în Banat şi prin construirea aici a unor impresionante ansambluri rezidenţiale: la Foeni (jud. Timiş), la Căpîlnaş şi Bulci (jud. Arad), la Birchiş (jud. Arad, ars în 1944) şi la Vlaicoveţ (astăzi în Serbia).

Ramura Mocioni de Foeni, după cum afirmă şi atributul nobiliar, primeşte la înnobilare, în regim de *donatio mixtae*, domeniul de la Foeni. Moşia va fi considerată ulterior leagănul întregii familii şi va reprezenta un efervescent centru cultural-politic al zonei şi un reper al luptei pentru afirmarea românilor din Banat. Întărind caracterul identitar al locului şi completînd ansamblul reşedinţei deja existente, capela funerară familială, ridicată aici la sfîrşitul secolului al XIX-lea, urma să găzduiască defuncţii ambelor ramuri nobiliare Mocioni. În acest scop – după colaborarea cu Otto Wagner, arhitectul care proiectează palatul Mocioni din Căpîlnaş – este contractat unul dintre colaboratorii timpurii ai arhitectului vienez, Mór Kallina. Numele lui Kallina este deja consacrat în epocă, arhitectul fiind unul dintre favoriţii nobilimii maghiare şi proiectantul unor clădiri reprezentative ale Budapestei – de exemplu, sinagoga din strada Rumbach, proiectată în colaborare cu Otto Wagner, şi clădirea eclectică a Centrului cultural *Budai Vigadó*.

Un reper al luptei pentru afirmarea românilor din Banat.

Conform inscripţiei aflate la interior, capela a fost terminată în anul 1900, fiind ridicată într-un stil clasicizant sobru şi monumental, în concordanţă cu moda epocii. La nivelul întregului volum, pus în valoare sculptural de jocul de umbre şi lumini al stucaturilor şi al feroneriei, se evidenţiază faţada principală. Compoziţia elaborată a acesteia se axează pe marcarea accesului: uşa masivă din metal decorat este înconjurată de ornamente în stuc şi încadrată de două coloane impunătoare din marmură; deasupra, înnobilînd întreaga faţadă, se află blazoanele în piatră ale celor două ramuri ale familiei Mocioni. În interior, sub praful aşternut de-a lungul anilor de uitare, se mai păstrează şi astăzi plăcile de marmură ale mormintelor familiei, candelabrele din fier forjat şi trapa funerară din metal, gravată minuţios în spirit oriental.

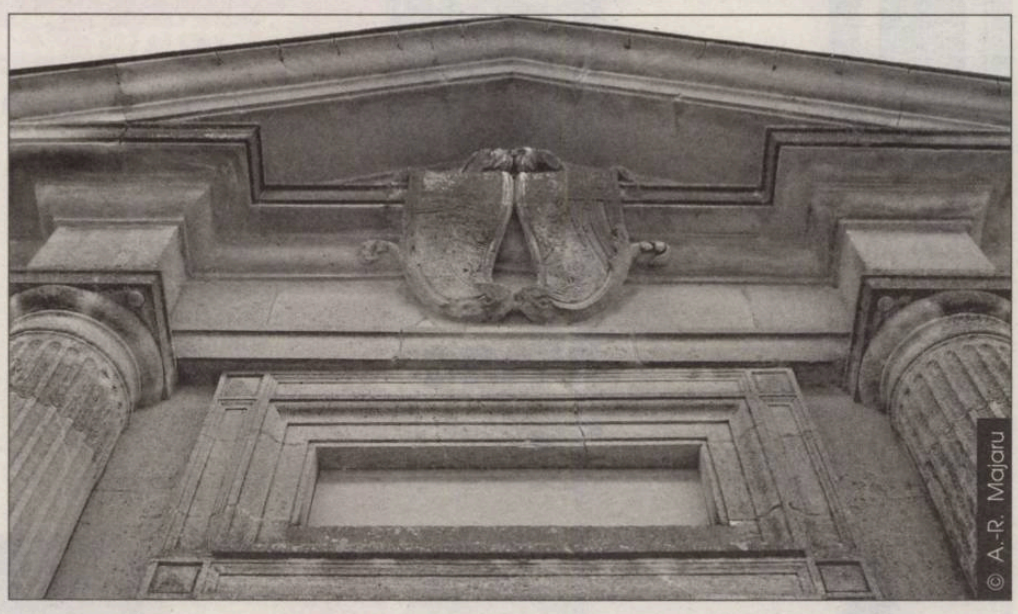
© A.-R. Majaru

Aflată peste drum de palatul Mocioni şi în imediata vecinătate a unuia dintre podurile conservate din timpul dominaţiei otomane, capela familiei Mocioni completează valorile patrimoniale ale satului Foeni şi dă mărturie, la rîndu-i, despre istoria uitată a acestui colţ de ţară.

***Anca-Raluca Majaru** este studentă la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu" din Bucureşti şi colaboratoare la Proiectul „moNUmenteUITATE".*

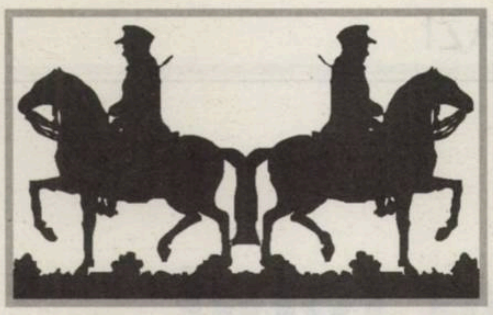

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

După 40 de ani

Zilele trecute a avut loc – în presa timpului, cum se zice – o reabilitare a unui om şi a unei idei româneşti care, timp de 40 de ani, s-au bucurat numai de dispreţ şi hulă. De cînd am învăţat ce este o autobiografie, am apreciat că 40 de ani constituie cea mai fiabilă unitate de timp.

Omul care a fost reabilitat se numeşte Angelo Niculescu, antrenor emerit de fotbal, iar ideea sa, în limba română, temporizare. Un buletin de specialitate al Federaţiei Internaţionale de Fotbal îi atribuie în 2011 lui „nea Angelo" paternitatea aşa-zisului tiki-taka, acel îndelung joc de pase prelungite cu care Barcelona face furori. „Pare de dimensiunea fantasticului – scrie Radu Oprişan în *Gazeta Sporturilor* din 29 august – dar e absolut real, nu o spunem noi, FIFA o afirmă oficial": Angelo Niculescu e părintele tiki-taka. Ziaristul s-a dus acasă la inventator să-i comunice vestea, şi omul – peste două săptămîni împlineşte 90 de ani – a emis imediat regretul că nu mai are la îndemînă caietele cu scheme făcute în urmă cu 40 de ani, înainte de Mondialul 1970 din Mexic, în care România juca într-o grupă infernală: cu Anglia şi Brazilia, campioane mondiale, şi Cehoslovacia, o vicecampioană; dar s-a apucat, fără multă melancolie, să (ne) explice: „Ideea era că nu avem valoarea adversarilor (aha! – exclamaţia mea) şi atunci mingea trebuia să rămînă la noi cît mai multă vreme... Era un joc de pase succesiv dezvoltate de-a latul terenului (alt aha!) aşteptînd să speculăm spaţiile libere pe poziţiile viitoare"... Cu această tactică (nu-i puteam zice tiki-taka), România a învins acolo Cehoslovacia cu 2-1 – şi ne-am urcat pe pereţii caselor noastre –, apoi a pierdut strîns cu 0-1 în faţa Angliei – care a fost felicitată pentru acest rezultat de premierul Harold Wilson – şi a cedat cu Brazilia lui Pelé doar cu 2-3. Senzaţional de onorabil, nu? Mai senzaţional – ca să zic aşa – e cum a fost primită la noi această performanţă. Cu un huo (aproape) general, cu o răceală sictiroasă specifice neamului la orice succes afară – de la dadaism pînă la un Palme d'Or la Cannes. Memorabil – şi după 40 de ani – a fost tunetul lui Fănuş Neagu. El a numit pentru prima oară această temporizare drept „cea mai nevaccinată idee judeţeană, cu nici o unghie de Cristos în iesle..." („Cum, nea Radule – m-au întrebat, după '90, cîţiva ziarişti tineri – se putea scrie pe atunci de Cristos?") Aşa s-a vorbit despre temporizare timp de 40 de ani, cît se străbate un deşert. În 2011, „nea Angelo" încă se mai enervează: „Asta e o tîmpenie scornită de presa de atunci!". Tîmpenie, tîmpenie, dar ideea va rămîne ca o vorbă de ocară în fotbalul şi mentalul românesc, iar Angelo Niculescu, ca un „cremenal" care a introdus-o, tot el fiind cel care nu l-a introdus pe Dobrin în nici un meci de la Guadalajara. Nici pînă azi nu se ştie care „crimă" a fost mai mare. Mă număr printre acei puţini care nu ne-am indignat decît în ziua cînd Angelo a fost demis, pentru că, după Guadalajara, ne-a calificat doar printre primele opt ale Europei, şi nu mai sus. De ce nu l-am huiduit? În primul rînd, fiindcă nu mi se potriveşte. Apoi, fiindcă ţineam la domnia sa de pe vremea adolescenţei, cînd adoram Carmen-ul cu linia de mijloc Torjoc-Şiclovan-Niculescu şi aripa dreaptă Farcaş-Marian; de peste 40 de ani, îmi vine greu să mă dezic de valorile adolescenţei. În fine, fiindcă oricît a fost de batjocorită, temporizarea s-a dovedit, de-a lungul celor patru decenii, dincolo de orice orînduire politică, cea mai naturală şi rezistentă tactică pentru gîndirea şi cultura noastră fotbalistică. (Da, există o asemenea cultură.) De la Angelo încoace, succesele şi eşecurile naţionalei noastre, fie antrenată de Lucescu, Iordănescu, pînă la Piţurcă, aparţin acestei tactici care exprimă atît calităţile cît şi defectele ştiinţei noastre de a bate mingea (şi poate nu numai mingea). Nimeni nu a putut să renunţe la ea, oricît s-a urlat împotriva ei, cerîndu-se să dăm dracului jocul ăsta de-a latul, să atacăm curajos în valuri, fie şi pierzînd catastrofal, dar ofensiv şi mîndru. Chiar şi azi, cînd se constată că ideea asta judeţeană a devenit o tactică de valoare mondială, tinerii ziarişti se uită la ea chiorîş, fiindcă ea ar mărturisi o frică în faţa unor adversari superiori.

Adevărul este că temporizarea, ca orice politică, se face numai cu valori. Angelo Niculescu zice că nu i-a avut pe Messi sau Xavi, dar s-a bazat pe Liţă Dumitru, pe Radu Nunweiler, pe Dembrovschi – „fotbalişti foarte tehnici care în primul rînd nu pierdeau mingea". Azi nu mai avem asemenea valori tehnice, indiferent în ce sistem s-ar juca. De ce nu mai avem nu mai e vina lui Angelo, ci a patronilor megalomani şi a impresarilor nesătui, care au devenit mai importanţi şi mai „valoroşi" decît orice fotbalist. Temporizarea s-a degradat prin devalorizare.

Ceea ce nu ne împiedică să-i urăm lui Angelo Niculescu ca la 90 de ani să fie mulţumit de ceea ce a făcut.

un sport la Răsărit

Iarba veche de acasă

Va să zică, problemele fotbalului nostru sînt la firul ierbii?

Mi se pare că întrebarea e un apropo ieftin la marele absent al micii seri naţionale. E nedrept. Cu el pe teren n-am mai fi avut nici o problemă. Acesta e adevăratul necaz. Nu ştim să ne preţuim valorile. Facem stadioane uriaşe pentru muşuroaie de furnici. Ştim de la Bălcescu că un popor dezorganizat e salvat doar de oamenii săi providenţiali. Or, cu Mutu la înaintare puteam să jucăm cu succes şi într-o groapă de gunoi, pe lavă încinsă sau pe fundul mării. Mutu ne-ar fi salvat, e indiscutabil, fără apel. România a rămas blocată, încercînd să pună sistemul înaintea caracterului. Sistemul a dat greş, caracterul merge înainte tocmai pentru că a dat greş. Aceasta e marea ratare, neputinţa de a înţelege că nu putem război în absenţa liderilor naturali emanaţi de poporul răbdător. Am vrut să fim nemţi şi am dovedit că nu sîntem nici măcar români, adică şmecheri. O vorbă zice că dacă tot te bagi în rahat, bagă-te pînă la fund. Dar nu, noi ne-am pus cele mai frumoase tricouri şi am uitat să ne tragem chiloţii pe noi. Păi, băi, cu Mutu am fi avut ce arăta!

Radu NAUM

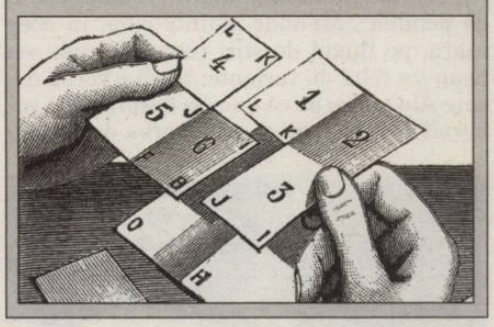

Solomon MARCUS

Copii în avion

Ce era mai potrivit să fac în timpul unui zbor transoceanic de şapte ore, apoi într-un alt zbor, de trei ore, care urma să mă aducă acasă? Parcurgerea revistelor oferite de compania aeriană cu care călătoream nu mi-a luat mai mult de zece minute. Greu dai în ele peste ceva care să-ţi oprească atenţia. Există, la unele companii, bunul obicei de a ţi se oferi ziare proaspete. N-am avut această şansă şi, oricum, nici aceste ziare nu-ţi pot opri atenţia mai mult de vreo 20 de minute. Laptopul îl lăsasem acasă, iPad încă nu-l asimilasem. Ştiam însă, din situaţii similare anterioare, că este bine să am cu mine ceva pe gustul meu, de citit şi de reflectat. Numai că, de această dată, lucrurile au luat o altă turnură.

În zborul de şapte ore, locul meu era lîngă o mamă cu un copil de vreo doi-trei ani, în braţe. Imediat mi-am adus aminte de frecventele situaţii în care un copil de această vîrstă reuşeşte să deranjeze, prin ţipete şi plîns. Speranţa mea de a citi în linişte ceea ce aveam cu mine sau, pur şi simplu, de a dormi se destrămă. Mă bătea gîndul să-mi găsesc un alt loc. Numai că alt loc nu exista, avionul era plin.

După vreo jumătate de oră de la decolare, mi-am dat însă seama că scenariul pesimist pe care-l construisem nu se confirma. Devenisem curios să înţeleg cum anume reuşeşte tînăra mamă să-şi ţină pruncul într-o linişte aproape ireală. M-am lămurit. Fiecare călător avea în faţa sa un ecran pe care, cu o telecomandă care-ţi oferea o alegere, puteai obţine, eventual, ceva care să te intereseze. Nu intenţionam să folosesc această posibilitate, mă pregăteam pentru lecturile pe care mi le planificasem. Privirea mi-a alunecat însă spre copilul de lîngă mine. Mama sa reuşise să găsească ceva care să-l captiveze. Mă uitam în ochii acestuia, parcă lipiţi de ecran. O stare de încîntare îi cuprinsese întreaga fiinţă, mirarea sa era atît de mare, încît vraja sub care se afla părea să-l fi făcut să uite de tot ceea ce era în jurul său. Numai din cînd în cînd, de oboseală, pleoapele i se închideau şi adormea. Ce se întîmplase? Copilul descoperea lumea animalelor de tot felul, de la cele gigantice, preistorice, la cele care populează azi jungla africană, braziliană sau australiană. Era clar că devenise prizonier al acestei lumi, în care imaginaţia sa hoinărea acum.

La zborul următor, pe rîndul din faţa mea se afla o fetiţă de vreo patru ani, avînd la stînga pe mama ei, iar la dreapta pe bunica. Eu eram în spatele bunicii. La un moment dat, fetiţa mă priveşte, rîde, eu îi răspund cu un semn de acceptare şi cu o privire la fel de prietenoasă, dar atunci ea se retrage brusc, ascunzîndu-se în scaunul ei, pentru ca, după un scurt timp, să reapară, dar numai cu ochiul stîng. Iar o salut, îi zîmbesc, dar atunci din nou se retrage, şi tot aşa, în mod repetat. După un timp, reia acelaşi joc de apariţie şi de ascundere, cu persoana aflată în spatele mamei sale. Şi această persoană îi acceptă invitaţia, se prinde în joc, îi răspunde cu aceeaşi prietenie. Mama şi bunica o observă, nu înţeleg nevoia ei de joc şi o ceartă pentru o imaginară culpă; ele nu văd în comportamentul fetiţei decît o lipsă de bună-cuviinţă, care deranjează persoanele din jur. Mi-am dat seama că încercase să-şi găsească parteneri şi în rîndul din faţa ei. Aflată acum sub interdicţie, căuta să descopere posibilităţile ludice ale spaţiului foarte restrîns în care se afla şi din care orice încercare de evadare era imediat descurajată. Ce-i mai rămînea? Mai întîi a explorat locurile situate sub scaunele pasagerilor, dar nu a găsit nimic interesant. Mama i-a pus apoi în mînă revistele din buzunarul din faţă, pline de poze cu bijuterii şi cosmetice, care nu i-au oprit atenţia decît pentru o foarte scurtă durată. Le-a închis plictisită şi a început să pocnească cu ele spatele scaunului din faţa ei. Bunica i-a oferit atunci o linguriţă de plastic, rămasă de la gustarea oferită în avion, urmînd ca fetiţa să descopere modul în care acest obiect poate deveni o jucărie. Numai că, tot scrijelind cu linguriţa ceea ce se putea, a rupt-o şi nu a mai fost bună de nimic. A trecut atunci la explorarea capacităţilor ludice ale spătarului care, aflat în poziţie oblică, a fost transformat cu succes în tobogan. Bucuria i-a fost însă de scurtă durată. De la stînga şi de la dreapta ei, a venit imediat imperativul bine cunoscut: „Fii cuminte, stai la locul tău!". Norocul ei a fost că la scurt timp avionul a aterizat la Otopeni.

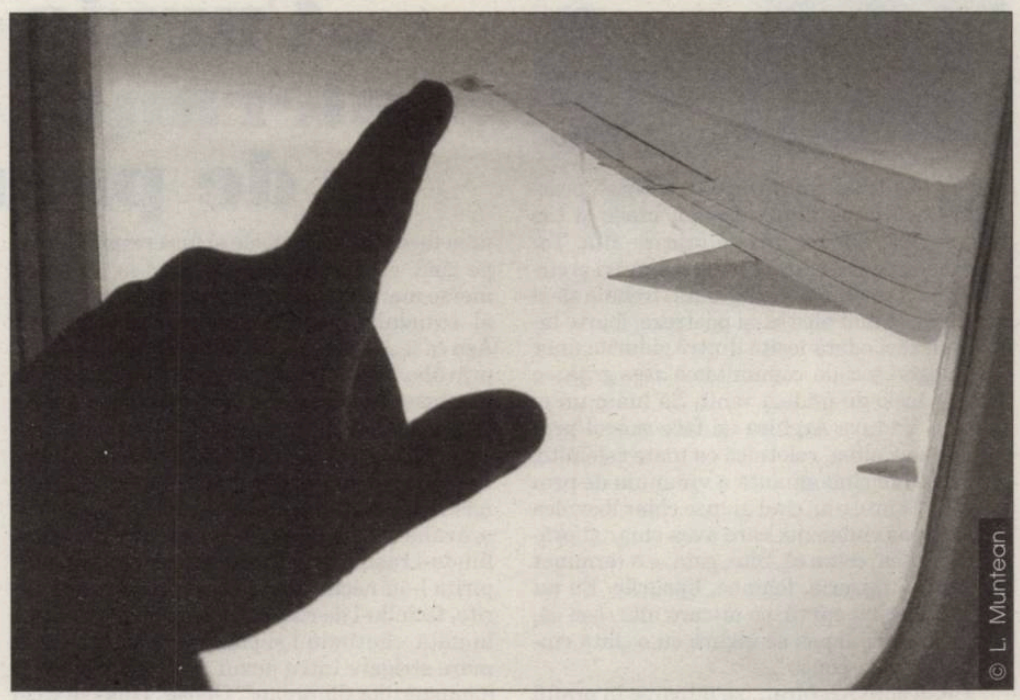

© L. Munteanu

Bunica i-a oferit atunci o linguriţă de plastic

***Solomon Marcus** este matematician, membru al Academiei Române.*

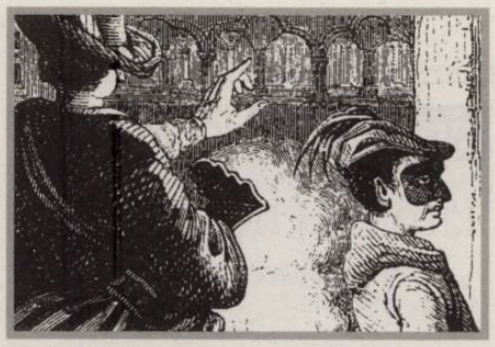

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Ziua care a schimbat totul

Acum zece ani, în 2001, ziua de 11 septembrie a picat într-o marți. În acea vreme, *Dilema* pleca spre tipar în zilele de miercuri – și apărea pe piață vinerea. Drept care – deși îmi predasem din timp *povestea* săptămînală –, în noaptea de marți spre miercuri, în freamătul situației create prin căderea *Turnurilor Gemene,* mă furnicau vîrfurile degetelor și l-am sunat pe Mircea Vasilescu. Era bine trecut de miezul nopții și – ghinion – omul își închisese telefonul (probabil privea la televizor și se crucea și el). Am sunat-o atunci pe Lena Boiangiu. A răspuns la al treilea cîntecel de sonerie. „Lena, aș vrea să schimb textul de săptămîna asta și să dau ceva legat de America." „Numai dacă – mi-a zis ea – îl aduci mîine, la prima oră." Drept care am scris ceva, iar a doua zi de dimineață am mers cu discheta (acum zece ani revista se aduna din dischete!) la redacție și am băgat textul în cuprinsul *Dilemei* ce urma să apară pe 14 septembrie (în acel *Visul lui Machiavelli* pe care-l vedeți mai jos am dedicat respectivul text jurnalistului Stelian Țurlea, de la Media Pro, cel care în seara de 11 septembrie 2001 m-a invitat la PRO TV pentru o analiză la cald – moderată de Cristi Tabără – a atentatului de pomină). Mi-aduc aminte cum, în acea seară, pe fluxul de știri internaționale veneau tot felul de variante: ba că e vorba despre Al-Qaeda; ba că e vorba despre niște generali sovietici; ba că ar fi vorba despre nu mai știu ce *brigăzi roșii* din Japonia, care au revendicat și ele atentatul în primele ore.

Între timp ne-am lămurit. Chiar a fost Al-Qaeda. Și chiar a fost o lovitură de maeștri ai crimei. Acum, la zece ani distanță, e ușor să fim raționali. Atunci, eram doar oripilați. Teza lui Huntington privind *ciocnirea civilizațiilor* parcă se materializa sub ochii noștri. America – niciodată lovită la ea acasă în două războaie mondiale – fusese pocnită între ochi, pe propriul pămînt. O mînă de oameni, trăind – simbolic spus – în grote, intraseră cu avioane în clădirile-simbol ale superputerii mondiale, în *Pentagon* și în *Turnuri*. Cîteva *cutter*-e (în valoare de nici 10 dolari), precum cele pe care oricare dintre noi le rătăcește pe birou, au doborît nu doar patru avioane de zeci de milioane de dolari, ci și legenda unei lumi în care căderea comunismului scotea la iveală un orizont deschis doar democrației liberale. Un recent editorial din *The Economist* fixează cîteva din datele concrete ale acestor ultimi zece ani: invadarea Afganistanului (2001) și a Irakului (2003) au costat, pînă mai ieri, viața a aproape 6000 de soldați americani și altele, multe, ale unor soldați aliați; cca 137.000 de civili și-au pierdut viața în Afganistan, Irak & Pakistan; conflictele au creat 7,8 milioane de refugiați, iar întregul cost al operațiunii a fost, numai pentru SUA, de aproape 4000 de miliarde de dolari. Nu numai America, ci și noi toți ne-am pierdut ceva din inocența în iluzia căreia pe 10 septembrie 2001 încă ne mai legănam. Bin Laden, criminalul-șef, a plătit tardiv scadența, în mai a.c.; dar ceva mai profund decît propria sa viață bicisnică tot a rămas și dăinuie: controalele la vămile aeriene; pungile de plastic în care trebuie să-ți bagi parfumul din trusa de bărbierit la urcarea în avion; *văduvele morții* cu caftan și centură de explozibil ce au aruncat în aer curse din Rusia; *site*-urile de Internet care colcăie de mînie și de amenințări cu Armagedonul; școlile urii ce proliferează în colțuri ale lumii arabe, învățînd puștani de 15 ani ce bine și frumos e să mori pentru Allah; nebunia unor radicali creștini – gen Breivik – care vor ochi pentru ochi și-și masacrează conaționali ca-ntr-un joc video turbat – toate acestea reprezintă, de fapt, victoria parșivă a lui Bin Laden.

România n-a fost lovită în acel 11 septembrie. Dar tot nu ne putem sustrage nebuniei generale. Lumea occidentală – din care, da, facem parte, oricît ne-am chinui să demonstrăm contrariul – nu mai are nici curajul și nici semeția de acum zece ani. Chiar și noi – după soldații români morți în Afganistan sau după muncitorii români morți în trenul madrilen – privim cu circumspecție la un arab ce se întîmplă să stea pe scaunul proxim al avionului – de parcă nu l-ai vrea acolo, de parcă ar fi pisica neagră. Și probabil că el simte acest lucru – și ceva din unda chimică a respingerii noastre se traduce în respingerea noastră de către el. Bin Laden asta și dorea.

Un 11 septembrie
care nu mai trece.

11 septembrie, acum zece ani, ne-a însămînțat pe toți cu cîte un grăunte de teamă și suspiciune. Turnuri se vor mai ridica în Manhattan, vor mai fi războaie și păci, vom mai rîde și vom mai plînge. Viața merge mai departe – dar undeva, în străfundurile ei, acel grăunte rezistă și ne anesteziază, ca un zaț al lumii care eram cu o zi mai-nainte de ziua care a schimbat totul.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

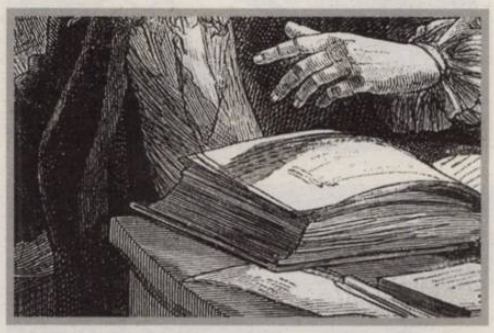

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

„Curvia de față": toleranță sau model de promovat?

Pe la 1800, curvia era o „meserie", practicată pe ulițele marilor orașe și tîrguri, dar nu una ca oricare alta. Tolerată, dar doar în anumite împrejurări și circumstanțe, celetnica (prostituata) trebuia să-și cunoască, și mai ales să-și păstreze, foarte bine locul, căci odată ieșită dintre zidurile unor constrîngeri sociale, comunitatea avea grijă s-o trimită acolo de unde a venit. Să luăm un exemplu: Văduva Arghira își face veacul prin mahalaua Colțea, celetnică ca toate celelalte, și din cînd în cînd amantă a vreunuia de prin mahala. Și într-o zi, cînd ajunse chiar ibovnica unuia Ispas ciubuciul, care avea chiar și prăvălie la șosea, crezu că, uite, gata, s-a terminat cu sărăcia, mizeria, foamea, lipsurile. Ea nu era însă decît o curvă, ca oricare alta, așa că, într-o bună zi, Ispas se însură cu o „fată cinstită și fără de ponos".

Cît despre Arghira… se întoarse în praful uliței, acolo unde îi era locul. Pînă într-o altă zi, cînd se gîndi că n-ar fi rău să-i aducă aminte lui Ispas de „vremurile bune" și, de se poate, să mai stoarcă cîte ceva, una, alta… Că știa ea foarte bine cum îi cu „buna politii" (reputații), și cum se mai luptă „d'alde d'ăștea" să-și apere numele... Așa că, Arghira începu să-l șantajeze ori de cîte ori avea ocazia, amenințîndu-l ba cu scandal în public, ba cu jalbe la mitropolit și la domn. „Ipochimen de cinste", cu casă și prăvălie, Ispas cedă, într-o primă fază. Și, pentru a evita scandalul și dezonoarea, îi dădu chiar și 50 de taleri. Văduva nu se mulțumi, știind că are dumnealui multe altele de dat… și aruncă totul în joc…

Aflînd că Ispas s-a însurat, Arghira îi făcu o vizită. Iată cum o descrie reclamatul: „m-am pomenit la săptămînă cu numita la casa mea, unde după ce înaintea soției mele, luați de o săptămînă, m-au ocărît și m-au necinstit căutînd a-m sparge casa". Nu se descurajă prea tare nici cînd jalbele ei fură respinse, rînd pe rînd, cînd la Mitropolie, cînd la Divan, ci merse mai departe mizînd pe impactul vizual al scandalului și pe defăimarea cotidiană. Așa că îl „înfricoșă" cu „supărări și necinste la prăvălia lui". Dimineața devreme îl pîndi cînd deschise obloanele și sosi și ea cînd clientela începuse să se adune, pentru a-și arunca acuzațiile, insultele și blestemele. Scenele adună trecătorii și mai ales vecinii, care nu scăpară nici un detaliu: „ducîndu-se pîrîta Arghira la prăvălia lui în tîrgu, și el prinzînd de veste, fiindu-i rușine de neguțători s-au ascuns, iară pîrîta l-au necinstit cu feluri de ocări nesuferite, făcîndu-l de rizil în mijlocul neguțătorilor, în uliță, căutîndu-l și păn prăvălie, și încă cu mare strigare întru auzul și al soți<i>i lui, și a mușteriilor dinprejur". Obosit, Ispas se văzu nevoit să facă apel la justiție, iar aceasta interpretă astfel gestul Arghirei: „<gîndea> că cu acest fel de pornire îl va înfricoșa pă jăluitor de a-i da oricînd îi va cere de cheltuială ca să nu-și strice ipolipsisul" (1803).

Prăvălia trebuie așadar să trăiască „bine" atît în „interior", cît și în „exterior": viața cuplului să fie liniștită, soția „să-și poarte cinstea", iar soțul să nu creeze „evenimente" care ar putea să-l dezonoreze, „să-l facă de batjocora oamenilor". Or, locul unei curve nu este decît în praful din uliță sau în spatele zidurilor, la mănăstire, spre exemplu, tolerată doar printre ceilalți. Pentru a-i aduce aminte de această poziție și mai ales de convențiile sociale atît de des încălcate, Arghira primi o bătaie zdravănă în Piața Tîrgului de Afară, după care, cu mumbașir și zapcii, fu trimisă la schitul de maici, „ca să-și vină în simțire" și să nu mai tulbure liniștea politiei, și să nu mai zgîndărească cinstea ipochimenilor onorabili.

Societatea de ieri acorda o mare importanță locului și rolului fiecăruia în ierarhia ordinelor. Toleranța nu însemna nici acceptare, nici promovare, nici afișare. Curva primea un loc în comunitate, loc care îi era respectat atîta timp cît și ea știa unde trebuie să rămînă și mai ales să-și vadă „nimicnicia". Evadarea din uliță și semețirea spre zări înalte, dar nepermise, atrăgea inevitabil nemulțumirea tuturor, năștea rumoare, stîrnea criticile și bîrfele suratelor, disprețul bărbaților însurați, mînia familiștilor, sancțiunea puterii.

Astăzi, de la vlădică la opincă, toți ne lăsăm atrași mai mult de frivolitate decît de decență, mai mult de tanga decît de sobrietate, mai mult de șolduri decît de noblețe, mai mult de efemeritatea „succesului" fizic decît de trăinicia valorii, mai mult de colcăiala trupurilor goale decît de frumusețea înțelepciunii.

Curvia a pus de mult stăpînire pe cetate, și, din praful uliței, s-a cocoțat direct în scaunul nobil al regelui: guvernează, administrează, legiferează, reglementează așa cum poate, promovînd ceea ce știe să facă mai mult: amorul de duzină, indecența, frivolitatea, viermuiala, grobianismul, delăsarea, șmecheria, urîțenia, lașitatea… Priviți în jur și veți da peste ea… Cît despre „ipochimenii de cinste"… s-au pitulat printre fustele largi ale dezmățului colectiv așteptînd, probabil, să treacă fierbințeala unei veri prea lungi….

Constanța Vintilă-Ghițulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste și sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Implantarea comunismului (II)

„Moscova, 2. 6. 1947
Strict secret

3. Se va accelera lichidarea cetățenilor care întrețin legături neinițiate de către noi cu Partidul Comunist Polonez, Partidul Socialist Polonez, cu interbrigadiștii, cu Organizația Tineretului Comunist Polonez, cu Armata de Acasă și alte asociații. În acest scop trebuie folosite elementele opoziției militare.

4. La acțiunile militare vor lua parte acei soldați care au stat pe teritoriul țării noastre (se are în vedere Uniunea Sovietică) înainte de a intra în Armata Kosciuszko (Armata poloneză ce luptă de partea Armatei Sovietice pe teritoriul URSS). Se va ajunge la distrugerea ei totală.

5. Trebuie realizată în mod accelerat unificarea tuturor partidelor într-un singur partid, avînd grijă ca toate rolurile cheie să revină acelor oameni care aparțin serviciilor noastre secrete.

6. Unificarea tuturor organizațiilor de tineret. De la conducătorii de plase în sus, în poziții de conducere se vor repartiza oameni cu care sînt de acord serviciile noastre speciale.

7. Se organizează și se urmărește ca funcționarii aleși ca deputați la congrese să nu-și poată păstra mandatul pe întreaga perioadă ce le stă în față. Deputații nu pot convoca în nici un fel ședințe între întreprinderi. Dacă nu există altă soluție și o asemenea ședință trebuie convocată, se vor îndepărta acei oameni care au activitate în legătură cu proiectarea concepțiilor și avansarea revendicărilor. Pentru fiecare congres se vor pregăti oameni noi și doar cei vizați de serviciile noastre secrete.

8. Se va acorda o atenție deosebită persoanelor cu capacități organizatorice și cu șanse sigure de popularitate. Acești oameni trebuie cooptați, iar, în cazul în care se opun, nu li se dau posturi ierarhic superioare."

„Directivă specială pentru implantarea comunismului în Imperiul KGB",
în *Agresiunea comunismului în România,*
vol. I, ed. Gh. Buzatu și Mircea Chirițoiu,
Paideia, 1998 (v. și nr. anterior)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Tu ce părere ai?

Pe o bancă, într-un parc, un dialog între mamă şi copilul ei, de 9-10 ani: cel mic îi povestea un conflict pe care-l avusese cu un coleg, iar mama îi tot cerea detalii despre motivele care au dus la ceartă. „Tu ce crezi, cum ar fi trebuit să fac?“ Întrebarea a răsărit pe buzele copilului, fără arţag, fără parapon, candid şi sincer. Aştepta răspunsul curios şi fără rezerve.

Auzim rar în spaţiul public românesc, în viaţa noastră de zi cu zi, această întrebare: o invitaţie sinceră, onestă la dialog. În general, comunicarea cu celălalt, la televizor, în ziare, la serviciu, se produce de pe poziţii de forţă: intrăm în conversaţie cu baioneta în poziţii de tragere, fiindcă avem de apărat certitudini, principii. Acuzăm, înainte de a căuta răspunsuri, înlocuim reflecţia cu ţîfna şi curiozitatea cu ocările. N-avem parteneri de dialog, ci adversari. Nu mai există plăcerea de a dezbate un subiect, ci dorinţa de a domina auditoriul, oricare ar fi el, politic, cultural, amical. O carte, o conferinţă, un articol, o emisiune sînt toate, sau ar trebui să fie, o invitaţie de a răspunde la întrebarea: „Tu ce părere ai?“. Rămînem însă indiferenţi în faţa ei, dacă răspunsul nu îndeamnă la gîlceavă, dacă nu naşte sămînţă de scandal. Vrem rar să aflăm părerea celuilalt. Vrem doar să se ştie părerea noastră. Iar pentru asta, nu precupeţim nici un efort şi nici o regulă de civilitate, de dialog nu ni se pare de netrecut.

Acuzăm, înainte de a căuta răspunsuri, înlocuim reflecţia cu ţîfna şi curiozitatea cu ocările.

Un bun prilej de a exersa arta conversaţiei, bucuria dialogului fără înfrînţi şi învingători, fără baricade şi arme, este acela în care te afli lîngă copilul tău. Ştiu că, în faţa întrebărilor lui, a poveştilor din lumea lui, despre colegi, profesori sau prieteni, sîntem tentaţi, deseori, să-i oferim experienţa noastră, răspunsurile noastre ferme, adevărurile verificate pe pielea noastră, certitudinile obţinute din „viaţă“, cărţi şi ani de şcoală. Dar dacă regula rămîne mereu aceeaşi – el întreabă, eu răspund –, nu voi afla niciodată experienţa *lui,* adevărurile verificate pe pielea *lui,* certitudinile *lui* obţinute din „viaţă“, cărţi (atîtea cîte sînt) şi ani de şcoală. La întrebările lui despre lună şi stele, despre lume, filme sau prietenie, nu e rău să-i răspundem, din cînd în cînd, cu o întrebare: „Dar tu ce crezi despre asta?“. Să lăsăm deoparte formule infailibile de descurcat în viaţă sau răspunsuri şablon despre ce e bine şi ce e rău şi să descoperim alături de el noi căi de parcurs, noi legi de verificat, noi poveşti de trăit.

Întrebarea aceasta, adresată fără ironie, fără superioritate şi cu încredere în capacitatea lui de a fi un bun interlocutor, îl poate face să creadă în propriile alegeri, opinii, reflecţii, experienţe; îl poate ajuta să desluşească mai repede problemele cu care se confruntă şi să găsească mai uşor soluţii pentru a le rezolva; dar mai ales, îl poate face să aibă mai multă încredere în tine, adultul care îl educă: va şti că întrebările lui nu-i vor aduce răspunsuri care să-l copleşească, străine de preocupările lui şi indiferente la emoţiile şi căutările lui.

Şi, nu în ultimul rînd, va învăţa să întrebe, la rîndul lui, „Tu ce crezi despre asta?“. Cu aceeaşi disponibilitate de a învăţa, de a afla, de a înţelege gîndurile celorlalţi, pe care i-ai oferit-o tu.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Grupuri şi vîrste

Am existat o lungă perioadă din viaţa mea în care mi-am dorit, asiduu, să fac parte dintr-un grup. Să trăiesc în colectivitate. Să fiu doar o umilă părticică dintr-un întreg, la prima vedere alcătuit din mai mulţi, dar, de fapt, o singură... entitate. Toţi pentru unul, unul pentru toţi, uniţi în simţire...

În facultate, exact cînd făceam demersurile necesare să intru în ceea ce mie mi se părea cel mai *cool* grup al momentului, m-am îndrăgostit şi nu mi-am mai petrecut nici o zi din viaţă cu respectivii oameni. Tot în studenţie, de cîte ori ieşeam la bere, socializam cît socializam şi, deodată, nu ştiu cum se făcea, dar deveneam mai curînd spectator al oamenilor de la masa la care stăteam. Aş spune că mă ridicam cumva... desupra – dacă nu ar suna fals superior sau paranormal: în sensul că, după un timp, nu mai participam de-a dreptul la discuţii, doar observam...

Să fi fost inadaptabilă? Autistă? Cert e că, după ani, constat că mi se întîmplă aproximativ acelaşi lucru. De cîte ori mă aflu în mijlocul unor comunităţi extinse, pe care, de altfel, mi le doresc, nu prea ştiu să mă port: mă simt stînjenită. Nu ştiu dacă să fiu eu fata cea bună care să intre în vorbă cu toată lumea, să se ducă de la unul la altul şi să se prezinte, politicos şi aparent *casual,* cu niscaiva vorbe de duh...

Am practicat „sportul ăsta“ în adolescenţă: şi am constatat că, de cele mai multe ori, reciproca nu e valabilă. Ceilalţi nu-ţi întorc, de fiecare dată, politeţurile, atitudinea voit optimistă şi comunitaristă... Se ştie, iarăşi, că lucrurile nu trebuie făcute pentru recompense sau reciprocitate (ori alte plicticoase cuvinte începînd cu „re“), ci în sine. Dar cine poate avea tăria să acţioneze astfel, de fiecare dată...?

Anul acesta, prin diversele peregrinări, am încercat să fac acelaşi lucru cu un grup care mi s-a părut... posibil. M-am aşezat la masa lor practic autoinvitîndu-mă şi am încercat să particip la discuţie (care discuţie, ce-i drept, avea obişnuita tentă de bîrfă pe teme de sex şi relaţii, aşa cum şade bine în vacanţă...). După 20 de minute am plecat, nemaireuşind să mimez o atitudine complezentă...

Într-o altă călătorie, a trebuit să-mi petrec cîteva ore bune, de fapt aproape o întreagă zi, cu un grup numeros, de cca 30 de oameni, din care cunoşteam maximum patru. Nu voiam nici să am eu iniţiativa, ca să nu pară că sînt prea dornică de socializare, nici să nu fac nimic, rămînînd, astfel, complet izolată. Aşa că am făcut cum era mai rău, în opinia mea: am combinat fără entuziasm cele două metode. M-am ales, astfel, cu multe momente moarte, de observaţie prelungită asupra unor persoane pe care nu ţineam neapărat să le observ; şi cu cîteva cunoştinţe noi care, în mod esenţial, nu mă interesează...

Desigur că exagerez, lăsîndu-mă pradă mizantropiei care pîndeşte de undeva, din umbră: printre cunoştinţele nefericite, s-au numărat, de fiecare dată, şi unele interesante sau încîntătoare... Ideea, însă, a unei astfel de socializări este să-i stăpîneşti tehnica şi să nu o iei foarte în serios, să o faci detaşat, profesionist, fără să cauţi în ea adevăruri absolute sau problematizînd obsesiv...

Oricum, există diverse metode de a supravieţui în mulţimi nedorite, dintre care: să-ţi iei mereu o carte cu tine şi să te plimbi cu ea aproape de „inima“ mulţimii, dar totuşi suficient de departe încît să nu fii obligat să iei parte la conversaţii dacă nu vrei; să evoci interesul profesional, dacă vrei să vorbeşti mai mult şi mai îndeaproape cu cineva nou şi interesant; să faci pe prostul şi să ceri informaţii care, în mod esenţial, nu te interesează, numai ca să vezi care-i atmosfera şi cum „se prezintă“ unii şi alţii; să comentezi eventual negativ, dar cu inflexiuni pozitive, ce ţi se oferă de către organizatori, ca să ai un pretext de pseudosolidarizare...

Soluţii ar mai fi... De fapt, toate cele de mai sus sînt valabile, în general, doar la începutul contactului cu o nouă minimulţime. După un timp, te adaptezi, într-o oarecare măsură, oricît ai fi de ciufut... Iar un grup devenit, din nou şi oarecum ostil, vechi şi întrucîtva familiar e mai uşor de gestionat.

Selma IUSUF

legende urbane

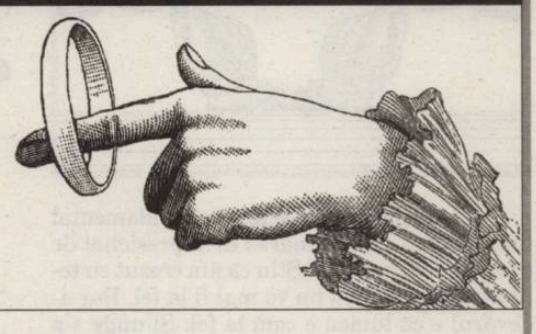

Acasă

„Ardei umpluţi, mamă! Exact ce-ţi place ţie!“, te îmbie mama. Ţi-a mai făcut şi salata de vinete care-ţi place ţie şi sărmăluţe în foi de viţă şi, şi, şi. Cu un licăr de îndemn voios în ochi, tata te pîndeşte cu păhărelul de vişinată de anul ăsta.

Ai venit acasă după un an de muncă. Din Spania, Italia, din State, din Canada, din Germania şi de pe unde te-o mai fi aruncat viaţa. Stai, de regulă, o lună, o lună jumate, în fiecare an. Cu nevasta/soţul şi copiii. Trăieşti din bagajele nedesfăcute complet şi zburătăceşti şi un pic la mare, poate şi un pic la munte. Îi găseşti pe ai tăi parcă mai micşoraţi şi mai ridaţi. Au făcut schimbări prin bucătărie. „Fir-ar să fie“, îţi zici, „ăştia în România încă nu ştiu să facă finisajele ca lumea.“ Totul pare mai mult sau mai puţin însăilat. După primele pupături, lacrimi şi îmbrăţişări, mama te anunţă că la iarnă „creşte gigacaloria“. „Lasă, mamă, îţi dau bani de centrală. Se rezolvă“, dai să zici, dar îi tai mamei emoţia detalierii unei nenorociri iminente. O să-i dai la plecare banii tatei, care pare mai puţin îngrijorat de perspectiva că tu o să mori de foame după aia. Căci, oricît te-ai fi îngrăşat, plecat fiind, mama tot te va găsi cam slab şi palid. Şi tot va crede că umbli dezbrăcat/ă iarna pe acolo.

Îi iubeşti nespus, parcă mai mult pe măsură ce trece timpul, dar la fel de mult te vor irita în luna asta. Mîncare, mîncare, mîncare. Nu mai vrei să auzi de mîncare. Universul mamei pare a se învîrti între două tururi la piaţă şi trei-patru feluri diferite pe care vrea să ţi le pună pe masă. A fost cu tata la băi. Îţi povesteşte ce a mîncat acolo. Mătuşi-ta a fost în Turcia la *all inclusive*. A mîncat bine, Unchiu-tu îţi promite un chef pantagruelic cu peşte din Deltă. Mîncare. Mîncare. Pare a fi subiectul care însufleţeşte pe toată lumea. Ba chiar tu le vei pregăti cîte ceva din ce mănînci pe acolo, prin străinătăţuri. Faci un dhal indian din linte roşie şi bunica o să aibă arsuri toată noaptea. Dar e simpatică. Zice că e bun. O mătuşă pe care abia o ştii va mînca pentru prima oară în viaţă orez basmati cu creveţi. O să i se pară destul de fad. Bine că nu ştie cîte picioare au colăceii ăia rozalii.

Odată obişnuit cu gîndul că toată lumea e obsedată de ale burţii, va trebui apoi să te vezi cu toate rudele. Să împarţi cadouaşe impersonale luate cu toptanul. Se găsesc peste tot, dar sînt aduse de „acolo“. Tot mama, săraca, va vorbi nesfîrşit la telefon cu veri şi verişoare, cu tot felul de mătuşi prin alianţă şi le va spune că eşti în ţară. Asta n-ar fi nimic dacă nu ar ţine morţiş să şi vorbeşti cu ei la telefon. Scena mută de lîngă receptor e o pantomimă a disperării tale. Eşti în pragul unei crize de nervi şi-i explici înroşit la faţă şi pe muteşte că n-ai chef să vorbeşti cu vărul X. Că n-ai nimic de comunicat. Că nici măcar nu ştii cum arată. „Hai, măi, nu fi sălbatic“, îţi zice mama şoptit, cu o mînă pe receptor. „A născut nevastă-sa săptămîna trecută.“ A, păi dacă a născut... Ce Dumnezeu să vorbeşti cu omul ăla? Eşti invitat insistent la botez. Asta vorbeşti cu omul ăla.

Scapi de rude vînturîndu-te îndelung prin oraş. Te vezi cu vechi prieteni. Baţi cîrciumile tinereţii tale în căutarea vremurilor cînd ajungeai dimineaţa acasă mirosind ca un butoi cu bere. Ajungi şi acum dimineaţa acasă, dar boleşti două zile după. Îţi revezi foste colege de facultate pe care le plăceai odinioară. Unele au rămas zvelte şi frumoase. Ţi-ar mai zvîcni inima a vacanţă. Nevastă-ta e grasă. Acasă la ai tăi, copiii, care vorbesc româneşte cu accent, o admonestează pe bunica: „Buni, dar tu nu reciclezi?“.

Vacanţa s-a terminat. Ţi-e dor de casa ta. Mama o să vrea să-ţi pună zacuscă în bagaje. Eşti teribil de obosit, confuz, îngreunat şi un pic trist. N-are nimic, îi revezi la anul. Cînd o să revezi şi bluza frumoasă pe care i-ai adus-o anul ăsta mamei pe una dintre verişoare. La întrebarea mută din ochi, mama îţi va spune: „E tare frumoasă, da' e decoltată, mamă!“.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio Kiss FM şi Magic FM.*

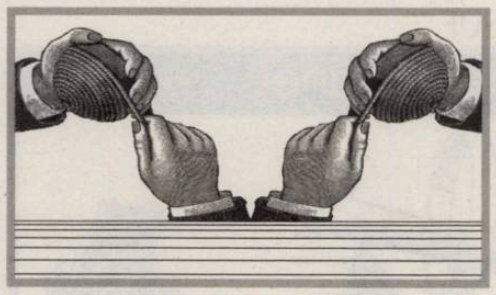

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Trei clişee iritante despre 11 septembrie

1) „11 septembrie a schimbat fundamental lumea." Ştiu că e normal să fii impresionat de o asemenea grozăvie. Ştiu că am crezut cu toţii atunci că lumea nu va mai fi la fel. Dar adevărul e că lumea e cam la fel. Şi unde s-a schimbat, nu a avut nici o legătură cu 11 septembrie. Ceva deranj la coadă la aeroport şi nişte războaie locale undeva departe nu fac de-o schimbare a lumii. Revoluţia franceză a schimbat lumea, războaiele mondiale au schimbat lumea. 11 septembrie nu. Gîndiţi-vă că au trecut 10 ani de atunci şi abia mai vorbim despre eveniment. Acum citiţi un val de articole pe tema asta pentru că se face o cifră rotundă, dar săptămîna viitoare vom fi iar obsedaţi de criza economică, ei – de Obama, noi – de Băsescu. Lumea familiilor victimelor s-a schimbat fundamental, dar lumea ca atare nu. Şi asta nu înseamnă că nu sîntem respectuoşi cu suferinţa umană. Dimpotrivă, este un triumf al binelui asupra răului că lumea s-a schimbat atît de puţin după 11 septembrie. Tipii ăia cu ochii bulbucaţi de au prăbuşit avioanele au crezut că produc sfîrşitul lumii. Nu le-a ieşit, şi aceasta este înfrîngerea lor. Deci, haideţi să nu mai căutăm rupturi în istorie. 11 septembrie a fost un eveniment tragic, impresionant, dar nu a schimbat lumea. După doar 10 ani, începem să-l uităm. După alţi 20 de ani va trebui să le explicăm copiilor cine e bărbosul Bin Laden de apare la Discovery, iar peste 50 de ani vor întreba galeş: care 11 septembrie?

2) „Războiul antiterorist a eşuat." Bun, întotdeauna cînd spargi seminţe pe margine pari mai deştept decît ăla care chiar face ceva, deci avem atît de mulţi experţi în cum a eşuat războiul antiterorist, încît pare bizar să crezi contrariul. Totuşi, după ce criteriu a eşuat? Sîntem după 10 ani şi nici un alt atac, nici pe departe măcar comparabil, nu a avut loc în America. Şi nici în altă parte – atacurile de la Madrid şi Londra au fost cu totul altfel şi, oricum, vorbim de evenimente punctuale. Băieţii de au pus la cale 11 septembrie au fost vînaţi, s-au ascuns permanent, şi asta cu cooperarea tuturor ţărilor islamice (pînă şi nebunii ca Gadaffi, care altădată punea el bombe, s-au speriat şi au cooperat). Califatul islamic, proiectul politic al celor de la 11 septembrie, s-a fisîit rapid. Terorismul islamic nu a devenit nici pe departe un pericol existenţial la adresa civilizaţiei occidentale. Gîndiţi-vă la cum a sfîrşit Bin Laden: un moşneag decrepit izolat într-un buncăr, arzîndu-şi gunoiul ca să nu se dea de gol. Ăsta nu e un pericol mortal la adresa unei civilizaţii, aşa cum o muscă, pe care o alergi cu pliciul, nu e în măsură să-ţi strice viaţa, doar te irită puţin la nervi. America s-a trezit din şoc şi a pornit la vînătoare. A costat mult şi a fost enervant, dar nici un moment – un pericol fundamental. Ofensiva din Afganistan şi chiar şi cea din Irak au însemnat să duci lupta în ograda ticăloşilor. Mii de afiliaţi ai Al-Qaeda au ales să vină să lupte în Irak şi Afganistan, unde cei mai mulţi au fost căsăpiţi de triburile locale aliate cu americanii. În loc să ai 20 de nebuni lăsaţi de capul lor la Hamburg ca să organizeze atentate în America, îi ţii pe băieţi, în număr mult mai mare, ocupaţi la ei acasă. Nu ăsta a fost planul lui Bush, dar ăsta a fost efectul ofensivei. Care ar fi fost alternativa? Să laşi Afganistanul condus de talibani ca să pregătească în voie atentate? Afganistanul şi Irakul nu sînt mari succese de reconstrucţie a unui stat eşuat, dar ca teren de atras şi distrus potenţiali teroriştii şi-au făcut treaba. 11 septembrie a rămas un eveniment izolat tocmai pentru că după aia a urmat un război împotriva teroriştilor. *Nice job!*

3) „Securitatea a învins libertatea, 11 septembrie a dus la militarizarea societăţilor occidentale şi sugrumarea libertăţilor civile." Da, s-ar fi putut întîmpla. Dar nu s-a întîmplat. Nu vedem pe nicăieri că guvernele militariste construiesc gulaguri unde îi internează pe disidenţi. Dimpotrivă, cea mai mică tentativă a poliţiştilor şi militarilor de a cîştiga puteri sporite se lasă cu scandal, dezbateri şi înfrîngeri simbolice. Şi e bine că se întîmplă aşa, e un semn că democraţia în lumea liberă este solidă. OK, ştiu replica la asta: avem Guantanamo. Vai, ce mai gulag! Lasă, că a promis Obama – ce tip drăguţ şi principial, lumea adoră să-l adore –, deci a promis în campanie să-l desfiinţeze. Dar nu a făcut-o. De ce oare?

Pentru că Guantanamo nu a fost niciodată un gulag creat din pofta de sînge a neoconservatorilor. Guantanamo este o închisoare poliţienească apărută neprogramat ca răspuns la o problemă greu de rezolvat: teroriştii rataţi. Era logic să apară problema: dacă te duci peste ei şi te concentrezi pe prevenţie, îi vei prinde pe unii dintre băieţii care se pregăteau să devină martiri, dar nu au apucat să o facă. Atunci ce faci cu ei? Sînt greu de condamnat pentru că nu au apucat să comită nimic. Dar nici nu îi poţi lăsa liberi, pentru că i-ai prins cînd se antrenau să comită nişte drăcii îngrozitoare.

Dacă nu eşti atent la discuţiile astea publice, poţi să crezi că la Guantanamo sînt sute de mii de musulmani luaţi pe sus din sufragerie de militariştii americani. De fapt, au fost între cîteva zeci şi cîteva sute, cei mai mulţi dintre ei „turişti" prinşi în taberele talibane de antrenament cînd americanii au invadat Afganistanul. Apoi afiliaţi Al-Qaeda prinşi şi ei făcînd turism tehnologic în Irak, la academia de plantat bombe pe drumuri şi poduri. Deci, pui mîna pe ăştia, ce faci cu ei? Şi Bush, şi Obama au tot încercat să scape de ei. Comisii peste comisii au tot luat la puricat fiecare caz, ca să vadă cui pot să-i dea drumul. Desigur, cu toţii ştim celebrul caz al adolescentului ridicat din Afganistan după o turnătorie greşită. E liber. Patru uiguri din China prinşi în Afganistan s-au dovedit a fi paşnici, fuseseră turnaţi de aliatul chinez care voia să pună laba pe ei pentru activităţi politice. Deci, unde să le dai drumul? În China ar fi fost condamnaţi la moarte, deci criminalii de americani au dat bani unui guvern de prin Pacific să îi ia la ei, de auzi reportaje haioase la BBC despre cum se adaptează uigurii prin insulele tropicale.

După re-re-reverificări nu au rezolvat mare lucru: cei rămaşi sînt de neeliberat. Cazurile au ajuns la Curtea Supremă, e o poveste juridică tare complicată, care nu face obiectul acestui articol. Totuşi, pledoaria guvernului american din 2007 în faţa Curţii Supreme avea dreptate: deţinuţii de la Guantanamo se bucură de cele mai multe drepturi şi protecţii faţă de toţi prizonierii de război din istorie, de oriunde. Nervoşii, care vor reacţiona sub acest articol la afirmaţia de mai sus, sînt rugaţi să furnizeze exemple concrete din istorie, în care un stat şi-a tratat prizonierii de război mai decent.

Înapoi la dilemă: ce faci cu teroriştii rataţi? Şi aşa a fost incapabil Obama să rezolve problema, pentru că atunci cînd a promis în campanie era un exerciţiu de limbariţă şi nimic mai mult. Ba chiar, citesc în *Newsweek* acum vreo cîteva luni o chestie uimitoare: Bush a autorizat 42 de atacuri cu drone în patru ani, Obama a autorizat 180, de patru ori mai multe în doar doi ani (căutaţi articolul pe net – *„Inside the killing machine"* se numeşte, apărut în februarie, e foarte interesant). Preşedintele ăsta pe care lumea adoră să-l adore nu îi arestează pe potenţialii teroriştii, ci îi bombardează direct. Deci nu va avea clienţi noi la Guantanamo. Eu nu am o problemă cu asta, doar mă mir de tratamentul diferit aplicat lui Obama. Fiind el un drăguţ care are meritul că nu e Bush, chestia asta nu va deveni un clişeu.

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

20 lei în Piaţa Rîmnicu Sărat Bucureşti

3 lei roşii (un kil juma) şi 1 leu dovlecei (3 bucăţi) şi 2 lei gogoşari şi ardei capia amestecaţi (1 kil) şi 3 lei trei funii de usturoi şi 5 lei kilu' de struguri (scump!) şi 4 lei două kile de cartofi roşii şi un kil de castraveţi şi 1 leu cinci castraveţi iuţi. N-am luat vinete că erau ucigaş de mari. Erau prune, mere, pere proaspete să faci baie-n ele. Erau pepeni munţi să spargi fălci la arici. Erau cocoane cu căţei în braţe să te urzici şi erau puştani pe bicicleţele să-i mămăligeşti, nu alta. Erau bame, da, bame şi m-am temut să iau, că am uitat cum se fac. Erau munţii mei preferaţi de verdeaţă, de mărar-pătrunjel-leuştean şi mi s-a făcut poftă de-o mîncare de mărar. Şi era fasole sabie şi era fasole ţucără şi roşii prunişoară şi erau nuci proaspăt dezmăţate de înveliş. Şi vedeai dovleacul căscat după patimă şi apreciere şi pepenele de murat. Şi erau crocodili de crini şi balene de crizanteme şi erau verze roşii şi erau verze verze şi bineţe de frăguţe şi era cimbru şi erau ardeiaşi iuţi şi era namilă de brînză şi pomîrlă de pui proaspăt tăiat şi aveam o poftă de un pui crăcănat într-un cuptor de lemn şi cu o pită fierbinte şi de un mujdei aruncat cu silă peste şi de nucă cu sare. Şi erau iar şi iar struguri stricaţi şi roşii strivite şi gogoşari măcelăriţi şi pepeni încheiaţi şi vinete crudace şi fasole boabe veche şi un coc prea de tot.

PUBLICITATE

Vacanța s-a terminat

Texte și opinii de:

● Matei VIȘNIEC (dramaturg și jurnalist RFI)
„Franţa – la rentrée“

● Ioana BOT (prof. univ. de literatură la Universitatea „Babeș-Bolyai“)
„Vacanţele vieţii mele dintîi“

● Rodica BINDER (jurnalistă Deutsche Welle)
„Din fundul grădinii, la capătul lumii“

● Adrian STĂNICĂ (jurnalist de știință)
„De ce Bulgaria?“

● Laurențiu CÂRCOANĂ (arhitect, Fargo, Dakota de Nord)
„Hualapaii hrăpăreţi“

argument

Și numai o zi de lucru

DILEMA VECHE
Vacanța s-a terminat

Vacanţele încep ca nişte mari promisiuni şi se termină întotdeauna prea repede. De cele mai multe ori se confundă cu o călătorie. Iar cu cît mai plăcută a fost vacanţa, cu atît mai neplăcută e reîntoarcerea la lucru şi la activităţile de zi cu zi. Prima zi de lucru după concediu e de obicei deprimantă, un fel de lunea neagră. E recomandabil atunci să povesteşti colegilor pe unde ai fost şi cum ai petrecut şi apoi să te apuci să faci planuri pentru concediul următor.

Vacanţele românilor s-au schimbat. Copiii nu prea se mai duc „la ţară“, dar unii oameni de la ţară au început să înţeleagă ideea de vacanţă, şi nu doar la cure de tratament şi la băi. Nu mai există clasicele 12 zile la mare. Perioadele variază şi de obicei sînt mai scurte. Dar nici marea nu mai e una singură şi ne-am cam săturat de serviciile litoralului nostru. Nici munţii nu mai sînt doar Carpaţii. Mai sînt şi Alpii şi, de ce nu, şi Himalaya. Au apărut şi circuitele prin ţări îndepărtate; şi sejururile lenevitoare prin insule uitate; şi călătoriile în jurul lumii; şi vacanţele active în care te duci undeva ca să munceşti (altceva decît acasă).

Lumea ni s-a deschis şi fiecare se duce unde vrea şi unde poate, mai ales în condiţiile în care ofertele turistice autohtone continuă să nu inspire prea mare încredere, atunci cînd nu sînt de-a dreptul incredibile. Plecăm aşadar să vedem lumea largă, de cîte ori avem ocazia. Trebuie doar să fim atenţi la evenimentele politice. Anul ăsta Egiptul şi Tunisia n-au mai fost de vizitat. Nici Bahrainul. Grecia a avut şi ea ceva probleme. Şi, de fapt, nici noi n-am mai avut aşa mulţi bani de cheltuit ca în urmă cu doi-trei ani. Ne rămîne oricum Bulgaria cea ieftină, cu litoralul ei cu tot. La fel cum, pe vremuri, ne rămăsese televiziunea aceloraşi vecini de nădejde. Acum, ei au învăţat să ne ofere în special de mîncare, mese ca-n poveşti, care nu se termină niciodată – adică una dintre cele mai mari bucurii posibile pe care o pot face unor fraţi de suferinţă, după vreo 50 de ani de foame şi alţi 15 de nesiguranţă.

Dar fireşte, mai ales după ce am aflat că francezii şi nemţii au concedii foarte lungi, vrem să aflăm cum îşi petrec vacanţele şi alţi europeni care n-au avut vreodată grija mîncării. Vrem să ştim şi cum e cu aşa-numita *la rentrée* din Franţa. I-am putea imita şi noi. Nu vrem însă, sub nici o formă, să-i imităm pe americani, care au vacanţe prea scurte şi care muncesc şi prea mult între ele. Noi ne-am dori, dacă s-ar putea, chiar să se inverseze raportul de timp dintre vacanţă şi perioadele lucrătoare, adică vorba lui Creangă: „Să dea Dumnezeu tot anul să fie sărbători şi numai o zi de lucru, şi atunci să fie praznic şi nuntă“. Deocamdată însă, a sunat clopoţelul. Pauza s-a terminat. (**Andrei Manolescu**)

BARBURISME

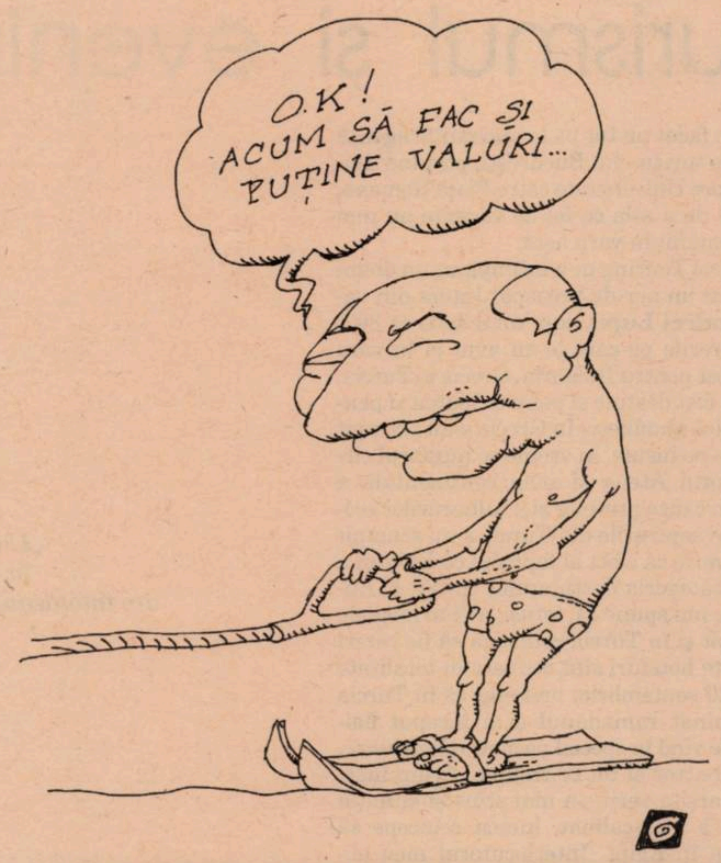

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 15 septembrie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu și Lea Berzuc.

Varietatea preparatelor noastre vă aşteaptă cu drag

Etern şi fascinant se dovedeşte limbajul de pe site-urile cu oferte de cazare, de pe „minunatele noastre plaiuri". Formulele şi clişeele se „îmbină armonios", „conjugîndu-şi eforturile", „elegant şi confortabil", „pentru relaxarea dvs. într-un cadru intim, deosebit şi de neuitat".

Un hotel se poate caracteriza adesea „prin căldura cu care primeşte oaspeţii, prin eleganţa şi rafinamentul amenajărilor interioare". Hotelul poate fi şi „spaţiul ideal pentru a petrece o vacanţă de vis, avînd o locaţie (de ce nu şi o locantă *n.a.)* deosebită pe malul mării". Întotdeauna la îndemînă este şi posibilitatea situării „într-o oază de linişte" sau varianta unui „cadru liniştit pus la dispoziţia clienţilor". Uneori „hotelul nostru este mai mult decît un hotel de două stele: este o experienţă plăcută, în care gusturi şi necesităţi diferite sînt satisfăcute armonios". Sînt şi cazuri în care „datorită aşezării excelente a hotelului, chiar pe faleza Mării Negre, puteţi admira spectaculosul răsărit al soarelui din mare iar adierea brizelor de zi şi de noapte vă va dezmierda necontenit". Oricum, sînt sigur că veţi găsi şi „singurul loc de pe litoralul Mării Negre unde armonia perfectă dintre elegant şi rafinamentul mediteraneean se îmbină cu atmosfera caldă". În general, hotelurile şi chiar pensiunile *dispun* sau *beneficiază* de „o poziţie excelentă" sau de o terasă care „oferă un spaţiu de relaxare propice după o zi de plajă". Continuă să fie încă des prezentă şi ideea că „amabilitatea şi ospitalitatea au fost dintotdeauna două trăsături de caracter reprezentative pentru români, iar hotelul nostru doreşte să demonstreze acest lucru". Nu lipseşte nici hotelul de tip „alegerea perfectă pentru cei care...", iar de cele mai multe ori „personalul care deserveşte turiştii este calificat şi selectat cu atenţie pentru a oferi servicii de calitate". Recent, multe hoteluri de pe litoral au trecut printr-un „proces de renovare şi modernizare" (ştim bine de ce), iar camerele au devenit „adevărate refugii pentru relaxare".

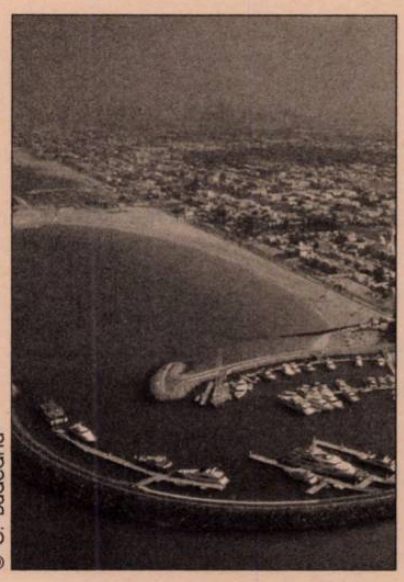
© C. Budeanu

La munte se poate adăuga „lumina caldă emanată de aprinderea şemineului", care transformă hotelul într-o aceeaşi „oază de relaxare". Alături, restaurantul oferă „ambianţa de care aveţi nevoie pentru a servi (se adresează chelnerilor? *n.a.*) masa în orice moment al zilei". Şi bineînţeles că „puteţi savura mîncăruri româneşti alături de cele din bucătăria internaţională, pregătite atent de Maestrul Bucătar". De pe aceleaşi site-uri, afli că la unele hoteluri există şi o „echipă managerială permanent pregătită să vă ofere servicii ireproşabile de cazare şi alimentaţie publică".

Cu toţii ştim că pensiunile sînt puţin altfel decît hotelurile, adică fără *echipă managerială,* cu servicii mai puţin profesionale, dar mai calde. De exemplu, „pensiunea noastră îşi aşteaptă oaspeţii într-un ţinut de poveste, cu împrejurimi de o rară frumuseţe naturală, în care verdele crud al pădurilor ori albul imaculat al zăpezii fac din acest loc destinaţia ideală pentru a petrece un concediu sau măcar cîteva zile într-o deplină linişte, relaxare şi bună dispoziţie, un loc în care vei dori să revii întotdeauna cu mare bucurie". Pensiunile, mai mult decît hotelurile, au de-a face cu inima: „În inima munţilor, între Piatra Craiului şi Bucegi, unde peisajele par neatinse de vremuri, unde găseşti aer curat şi răcoros, (...) la mică distanţă de Castelul Bran, locul unde natura, istoria şi obiceiurile tradiţionale se contopesc armonios. Străjuită de arcul carpatic, în inima României, se află o lume aparte, plină de magie şi culoare, o lume în care oamenii au învăţat să trăiască în armonie cu natura". Tot în asemenea locuri, de obicei „pădurea de brazi care înconjoară pensiunea acţionează ca un odorizant natural ce pătrunde în fiecare cameră. Parfum de pădure, însoţit de o adiere răcoroasă, alteori umedă, filtrată de ploile scurte de vară". Gazdele te îndeamnă: „Fă cunoştinţă cu dimineţile calme de munte!". Cîteodată mai apar şi surprize, adică – „din păstrăvăria proprie vă fac cu ochiul ager păstrăvi pe care vă invităm să-i «păcăliţi»". În orice caz, dacă în reţeta de marketing pui şi puţin spirit dimpreună cu ceva detoxifiere, lucrurile n-au cum să nu meargă şi mai bine: „Într-un loc binecuvîntat de Dumnezeu, în care natura a pus la un loc darurile sale – ozon, pădure, păşuni, munţi şi văi, trandafiri şi iarbă, izvoare susurînd şi păsări ciripind – oaspeţii noştri vin să se desprindă de stress-ul vieţii cotidiene, să-şi cureţe corpul de poluare şi toxine, să-şi relaxeze sufletul şi să-şi înalţe spiritul". Cei care nu au un loc în care Dumnezeu şi natura să îşi fi pus toate darurile, vă pot recomanda: „Imaginaţi-vă un loc liniştit, unde să vă simţiţi ca la munte". Iar „ca să vă simţiţi ca la dumneavoastră acasă, sau ca şi musafir, pensiunea noastră vă poate oferi mese şi cine festive". E probabil soluţia cea mai bună pentru cei ce au obiceiul să fie musafiri la ei acasă sau să fie *ca şi* gazde printre musafiri cu mese festive.

Dar ce se mai poate zice cînd locul de popas „este conceput ca o locaţie potrivită pentru cei care caută o cazare bună". Puţin mai ciudat trebuie să fie cînd afli că „varietatea preparatelor culinare, specificul tradiţional românesc şi ambianţa deosebită a restaurantului nostru vă aşteaptă cu drag".

Din cîte ştiu, o bună regulă pentru a avea, an de an, mulţi turişti este să oferi exact ceea ce promiţi. La noi, se vede treaba că destui promit turiştilor că vor avea parte de management ireproşabil (ca la serviciu?), în vreme ce alţii (şi mai mulţi) le promit numai poezie şi adjective. După cum se arată, nu-s puţini nici cei care promit din start o interesantă conversaţie agramată.

Turismul şi evenimentele politice externe

Am făcut un tur pe la mai multe agenţii de turism din Bucureşti, pornind dinspre Universitate către Piaţa Romană, cu scopul de a afla ce fel de vacanţe au mai cautat românii în vara asta.

La Nova Touring m-a întîmpinat un domn bronzat cu un aer de proaspăt întors din vacanţă, **Andrei Lupu,** care mi-a spus că 80% dintre cererile pe care le-au avut ei în vara asta au fost pentru Bulgaria, Grecia şi Turcia, dar că au fost destule şi pentru Spania şi pentru litoralul românesc. În Grecia s-au scumpit sejururile pe insule, în vreme ce numărul circuitelor prin Atena şi zona continentală a scăzut din cauza grevelor şi a tulburărilor economice. Şi sejururile din Turcia s-au scumpit în primăvară, ca efect al faptului că Egiptul a ieşit din categoria destinaţiilor turistice. Andrei Lupu îmi spune că, totuşi, atît în insulele greceşti cît şi în Turcia continuă să fie cereri şi că multe hoteluri sînt ocupate în totalitate pînă pe 20 septembrie, mai ales că în Turcia „s-a terminat ramadanul şi a început bairamul". Se vînd în special pachete *all inclusive,* cu zbor charter şi tot ce trebuie. Acum însă, odată ce arşiţa verii s-a mai stins şi situaţia politică s-a mai calmat, lumea reîncepe să meargă şi în Egipt. Interlocutorul meu observă că, în general, cererea de anul acesta a fost similară cu cea de anul trecut iar destinaţia cea mai la modă a fost, fără îndoială, Bulgaria (spre deosebire de 2009, cînd lumea era înnebunită după Turcia).

A doua agenţie era prin dosul unui bloc de pe Bulevardul Magheru, Sol Turism, unde **Cristian Anghel** mi-a făcut un scurt briefing despre tendinţele clienţilor săi de anul acesta. În primul rînd, a observat că lumea a căutat oferte mai ieftine şi că nu s-au mai făcut rezervări din timp (de la Tîrgul de turism din primăvară). Oamenii au aşteptat bilete ieftine de ultim moment. S-a redus cererea pentru Grecia, din motivele cunoscute, şi s-a mers foarte mult în mai ieftina Bulgarie. În opinia lui, serviciile din ţara vecină s-au îmbunătăţit şi, spre deosebire de alte ţări, aceasta are avantajul flexibilităţii duratei de şedere. Nu sînt doar serii fixe de 7 sau 14 zile. Cristian Anghel a mai observat că anul acesta oamenii au avut tendinţa să evite vîrful de sezon, aşteptînd ofertele mai ieftine dinspre septembrie. Dar tocmai cererea mai mare din septembrie a făcut ca preţurile să nu scadă la fel ca în alţi ani. În schimb, au apărut oferte bune la mijlocul sezonului, cînd cererea a fost mai mică decît de obicei. După constatările sale, anul 2011 a fost ceva „mai puţin dificil" decît 2010, dar, în continuare, de necomparat cu 2008 şi 2009, faţă de care vînzările au scăzut cu peste 40%.

„Un loc de vacanţă în afara sezonului are întotdeauna ceva magic."

MAX VON SYDOW

La Mareea, pe colţ, m-a întîmpinat o doamnă (Carmen Neagu) care mi-a spus că pentru informaţii trebuie să sun la nu ştiu ce call center sau să iau legătura cu cineva de la marketing de la Deva, pentru că ea nu ştie ce să-mi spună şi nici nu e treaba ei să-mi spună mie ceva. OK, am plecat mai departe.

Următoarea agenţie... ONT Carpaţi, ehei, cunoştinţă veche a românilor, astăzi specializată în oferte exotice. Clienţii pentru aceste destinaţii îndepărtate, îmi spune **Doina Dumitraş,** au de obicei media de vîrstă de 50 de ani. Destinaţii exotice pot să însemne insulele Maldive, Sri Lanka sau Qatar. Cea din urmă înlocuieşte acum cu succes locuri mai vechi de atracţie ca Bahrain sau Dubai, care au devenit mai nesigure. Turiştii români au învăţat să se reorienteze foarte repede în funcţie de cursul evenimentelor din ţările pe care vor să le viziteze. Doina Dumitraş observă însă că, spre deosebire de occidentali, românii călătoresc foarte puţin în extrasezon iar după data de 15 septembrie, aproape că încetează orice activitate turistică. Chiar şi cei mai în vîrstă, care nu mai sînt legaţi de vacanţa copiilor, sînt ocupaţi de multe ori cu creşterea nepoţilor.

Ea constată şi că numărul cererilor pentru vacanţe de lux a rămas constant chiar şi în anii de criză, dar că a scăzut numărul sejururilor cu preţuri medii, adică, acelea care costau cam o mie de euro de persoană. S-au vîndut însă bine biletele ieftine, de 4-5 sute de euro.

În sfîrşit, am ajuns şi la J'info Tours, unde **Maria Tomescu** mi-a spus că sezonul n-ar mai fi aşa clar delimitat şi că, deşi nu mai e vacanţă, în septembrie, octombrie şi noiembrie încep cererile pentru circuite în locuri îndepărtate, cum ar fi China, India, Statele Unite şi chiar Mexic sau Guatemala şi insulele Belize. Pentru cei de la J'info Tours, ideea că vacanţa *nu se termină niciodată* pare să fie însă un fel de slogan. Au scăzut cererile pentru Egipt şi Tunisia, clienţii agenţiei au fost ceva mai reţinuţi şi faţă de Grecia, dar au mers în continuare în Turcia, Bulgaria, Italia şi – în mod special faţă de alţi ani – în Portugalia. Continuă să existe cereri speciale, ca de pildă safari cu balonul în Tanzania şi Africa de Sud, cereri pentru vacanţe foarte scumpe care pot costa chiar şi 35 de mii de euro pentru două persoane, în paralel cu oferte pentru destinaţii exotice precum Thailanda sau Dubai, la preţuri de doar cîteva sute de euro.

Pagină realizată
de Andrei MANOLESCU

Adrian STĂNICĂ

De ce Bulgaria?

După ani de vacanţe la sud de Dunăre, varianta cea mai scurtă şi concisă este „pentru că îmi place“. De ce îmi place? Aici încerc să pun puţină ordine în argumente:

■ Pentru că e frumos. Litoralul lor cu faleză, în care muntele coboară pînă în mare, plajele nisipoase ale golfurilor largi, pădurile abundente şi lipsa „ghetourilor de vacanţă“ în care fiecare milimetru pătrat e acoperit de „betoane“ mă relaxează şi îmi dau senzaţia de „Mediterana“. Iubesc şi plajele deltei noastre, sălbatice, mari şi libere, dar am găsit cred că cel mai frumos ţărm cu faleză din partea de vest a Mării Negre în Bulgaria.

■ Pentru că e ieftin şi bun. Nesimţirea, lăcomia şi prostia celor mai mulţi dintre „oamenii de turism“ din România mă dezgustă şi le privesc ofertele drept impozit pe prostie. Bulgarii cunosc valoarea banului şi acolo de fiecare dată am primit exact ceea ce m-am aşteptat să primesc – sau chiar mai mult – pentru banii pe care i-am plătit.

Majoritatea mitocanilor din trafic au numere de România.

■ Pentru că gătesc minunat. Îmi plac la nebunie mîncărurile lor tradiţionale, iar gîndul la toată splendida armonie a combinării cărnii cu legumele (fierte, coapte, proaspete, cum vor fi – sînt măiastru combinate şi pregătite), nici uscate, dar nici înotînd în grăsime, îmi deşteaptă acum, cînd scriu, o foame atroce. Pentru că aici am regăsit arome ale copilăriei mele, din vacanţele petrecute la bunicii de la Turnu Măgurele, dar şi gusturi cu rădăcini în bucătăria bizantină, despre care citisem, dar nu le încercasem. Iar vara, pe căldura de la orele prînzului, o supă tarator (cu iaurt şi castraveţi) face minuni – aproape mai ceva ca o bere.

■ Pentru că îmi plac vinurile lor – roşii şi seci, aşa cum trebuie să fie vinurile –, pe care le pot găsi foarte uşor (recunosc slăbiciunea şi pentru un vin alb – Traminerul lor bine făcut, cu un uşor buchet de trandafiri). Pe litoralul nostru (dar nu doar acolo) e aproape imposibil să găseşti un vin bun, păstrat cum trebuie, ofertele fiind aproape numai din gama vinurilor dulci – mai ales albe şi proaste – pentru că oricum, odată ce sînt amestecate cu apă sau cola, tot nu mai contează. Un prieten îmi spunea că România şi-a pierdut cultura vinurilor pentru că zeci de ani piaţa sovietică a cerut – şi a primit de la noi – vinuri proaste şi dulci. Mă întreb totuşi de ce bulgarii au scăpat mult mai neafectaţi ca noi...

■ Pentru că nu sînt agresat sonor ca în România. Terasele lor au în general muzică digerabilă sau chiar frumoasă şi, mai ales, la un volum decent, care te îmbie să te opreşti cu prietenii la o bere, fără să trebuiască să urli la ei. Evident, lipsa cancerului muzical manelist mă face şi mai fericit.

■ Pentru că mă simt confortabil şi în siguranţă şi am o senzaţie de plăcută familiaritate. În cei trei ani în care am mers la o mică şi încîntătoare pensiune din Centrul Istoric al Varnei, din apropierea mării, mi se părea că regăsesc acolo aceeaşi atmosferă caldă, liniştită şi prietenoasă care îmi reamintea de copilăria mea.

■ Pentru că – de fiecare dată cînd ajung în Bulgaria – redescopăr că, într-adevăr, nimic nu se pierde. Iar anii în care am privit televiziunea bulgară, acum mai bine de două decenii, au fost chiar utili. Am aflat că ta-ul final este articolul hotărît, iar astfel îmi e clar ce înseamnă „ceaşcata“, „şuncata“ şi multe alte asemenea. Pentru că m-am bucurat chiar şi cînd am aflat primul „false friend“ în bulgară, în care zacusca înseamnă de fapt „mic dejun“, iar nu ce înţelegem în România (avantaj noi, totuşi).

■ Pentru că la tot pasul întîlneşti – bine conservate – rămăşiţele Bizanţului, ale celei de a Doua Rome, care a fost Lumina Lumii pentru aproape un mileniu după prăbuşirea Imperiului Roman de Apus.

■ Pentru că litoralul lor este foarte aproape de casă. Pot ajunge în puţine ore şi o parte însemnată a drumului presupune traversarea şi ieşirea din România.

■ Pentru că în Bulgaria şoselele sînt aproape goale şi nu ai sentimentul de a participa la un război civil, ca cel de pe străzile României (unde, apropo, mor anual mai mulţi oameni decît în războiul din Afganistan), iar majoritatea mitocanilor din trafic au numere de România. Iar poveştile *horror* legate de poliţia bulgară cred că vin exact de la aceşti mitocani. Am văzut de mai multe ori clasicii noştri eroi populari – ceafa groasă (ştiu că vorbesc despre asta în conexiune cu Bulgaria, dar...) – fruntea scurtă – raşi în cap şi 4x4 alb şi/sau maşini germane care, după ce depăşiseră pe contrasens la viteze mari, picaseră în braţele poliţiei bulgare, lipsite total de înţelegere şi simţul umorului.

■ Pentru că cei mai mulţi au o răbdare de martir. După ce în această vară am experimentat (pentru prima şi ultima oară) sistemul *all inclusive* la Albena, staţiune în care românii erau clar majoritari, am fost scandalizat de neruşinarea compatrioţilor mei care îşi umpleau farfuriile cu porţii uriaşe, pe care nici nu le mîncau, astfel încît probabil peste jumătate din ce se gătea pleca spre gunoi sau ferme de animale. Comentînd mitocănia acestor vizitatori cu un chelner, acesta a clătinat din cap, resemnat şi, poate, înţelept: „Probabil că strîng cureaua 11 luni pe an ca să poată veni aici – şi cînd vin, îşi descarcă toate frustrările“.

„Cei care traversează marea, schimbă numai clima, nu şi caracterul.“

HORAŢIU

■ Pentru că aproape peste tot în nord găseşti oameni care îţi vorbesc româneşte, măcar strictul necesar; pentru că la Balcic, pe aleea care coboară spre Grădina Botanică şi Vila Reginei Maria (dar nu doar acolo), meniurile sînt scrise în româneşte; pentru că am văzut pe drumul spre Varna mai multe reclame în limba română la restaurante specializate în preparate din peşte; pentru că pe minicarul din Albena – şi nu doar acolo – erau date explicaţii şi în limba română; pentru că peste tot în staţiunile lor există şi steagul României (la intrarea într-un Irish Pub – chiar lîngă steagul Irlandei – întîmplare? Clienţi la fel de competitivi?).

■ Evident, le au şi ei pe ale lor, departe de a fi un tărîm perfect. Dar chiar şi aşa, puţine sînt defectele pe care nu le regăsesc şi la noi. Dar mă amuză extraordinar globalizarea balcanică, auzind din ce în ce mai frecvent, în ultimii ani, minunatul salut „Haide Ciao Ciao“ – cu alternativa „Haide Bye Bye“.

Nu pot decît să le zic la plecare *„Haide see you soon“!*

Adrian Stănică *este juralist de ştiinţă şi cercetător ştiinţific la Institutul Naţional de Geologie şi Geoecologie Marină.*

Ana Maria SANDU

Drumul de întoarcere

Ce iei cu tine acasă, după ce zilele de vacanţă la *all inclusive*-ul de pe litoralul bulgăresc s-au terminat? În orele petrecute într-un autocar cu etaj, care a adunat oameni de la Albena şi Nisipurile de Aur, discuţiile s-au învîrtit, invariabil, în jurul mîncării. Ce se dădea la unele hoteluri şi cît de ghinionişti au fost alţii, care erau nevoiţi să meargă la supermarket în încercarea de a-şi potoli foamea.

Cea mai extaziată s-a dovedit, de departe, o doamnă trecută de 50 de ani, căreia fiul îi găsise un sejur de patru zile pentru care plătise doar 6 milioane. E clar, deşi se urcaseră de la aceeaşi staţie, ea fusese în paradis, iar ceilalţi într-un loc mult mai meschin. Au ascultat-o cu gurile căscate cum descria cornul abundenţei: miile de salate, munţii de pîine de zece feluri, cu seminţe sau fără, plăcintele nenumărate, mari cît o palmă de om, cele trei baruri de unde puteai să te scalzi în băuturi, mîncarea care nu se termina niciodată, nici înainte de mesele principale, nici după.

Cuplul de alături s-a ţinut bine un timp. Pînă cînd el a decretat că nu mai poate. Că l-a apucat durerea de cap. Am crezut că de vorbăria neîncetată a vecinei de alături. Nici pomeneală, bietul om se îngălbenise la faţă şi îi venea să plîngă, la propriu. Nu-i venea să creadă că zilele de concediu îi trecuseră fără să se poată bucura de-adevăratelea: camera nu fusese tocmai curată, mîncarea – insuficientă, prosoapele – prea mici. Doamna cu pricina se lăudase deja cu cele cinci bucăţi pe care le avusese în cameră doar pentru ea.

De pe scaunul meu priveliştea arăta aşa: cei doi, el şi ea, din ce în ce mai pieriţi, de abia mai reacţionau la descrierile neobosite care se auzeau în fundal. Doamna ajunsese la îngheţată... Sacoşa imensă pe care o avea la picioare m-a făcut să mă gîndesc că strecurase acolo o mică parte din bunătăţile în care se scăldase şi pentru cei de acasă.

Mapa albastră în care erau coordonatele agenţiei şi descrierea hotelului se plimba deja, din mînă în mînă, pe rîndurile din spate. Dacă n-ar fi fost sfîrşit de sezon, m-aş fi gîndit că poveştile ei exploatau eficient frustrarea celorlalţi călători doar ca să facă publicitate. Cred că mă înşelam.

Vecinii mei de scaun se plîngeau la telefon că săriseră peste masa de prînz din ziua respectivă. Brăţările verzi, de plastic, pe care le păstraseră la mîini păreau acum neputincioase.

Matei VIŞNIEC

Franţa – „la rentrée" – sau reluarea vieţii de zi cu zi

Evocînd deseori tema insomniilor sale, Cioran spunea că timpul n-ar mai avea sens dacă omul nu ar dormi. Dacă am fi obligaţi la o eternă stare de veghe, viaţa noastră ar fi o linie lungă şi monotonă, fără gustul *reînceputului*. Din fericire, somnul din timpul nopţii ne fragmentează viaţa şi ne dă gustul plăcut al *reluării* ciclului de viaţă. De cîte ori nu ne spunem că „de mîine" vom fi altfel, eventual mai buni, mai generoşi, mai atenţi cu ceilalţi. Pentru a-şi menţine această iluzie că totul este posibil, omul şi-a mai fragmentat timpul în săptămîni, în luni, în ani... De cîte ori nu ne spunem că „de luni încolo" totul va fi altfel... Sau începînd de „luna viitoare". Sau, şi mai bine, de pe întîi ianuarie încolo...

În Franţa, această fragmentare mai conţine o verigă, una enormă, esenţială, poate singura cu adevărat importantă: *la rentrée*.

Limba română nu dispune de un echivalent pentru acest cuvînt francez care înseamnă de fapt reluarea activităţii generale, a vieţii de zi cu zi, a ritmului ordinar (şi chiar banal) de viaţă după vacanţele de vară. În Franţa însă, acest cuvînt ţine de o întreagă stare de spirit, el este acompaniat de o gigantică mişcare a societăţii, de o deplasare fizică în spaţiu a cîtorva milioane de persoane. Cuvîntul are şi ceva magic pentru că degajă, doar la simpla pronunţare, un fel de febrilitate. Dacă anii calendaristici încep pe întîi ianuarie, anul *real*, anul *activ*, anul *civic*, anul *profesional* începe în primele zile ale lunii septembrie, odată cu „la rentrée". Francezii îşi urează, altfel, la început de septembrie, *bonne rentrée*, tot aşa cum pe întîi ianuarie îşi spun *bonne année*. Iar oamenii politici şi patronii multor întreprinderi organizează *pour la rentrée* cîte o conferinţă de presă, ca să-şi remobilizeze trupele şi să le înmîneze „foaia de parcurs" pentru perioada care va dura pînă la viitoarele... vacanţe de vară.

Pentru că revenirea din vacanţa estivală are în Franţa aproape semnificaţia de revenire la viaţă, ca şi cum totul s-ar repune în mişcare după o parantează de şase, şapte sau opt săptămîni. Şi este adevărat că la Paris, de exemplu, se simte imediat o diferenţă în materie de ritm urban între zilele care preced ultimul weekend din august şi zilele de după acest weekend, cînd toată lumea se întoarce cu mic cu mare, motivată pentru reluarea traseelor în metrou şi

„Nu e om care să-şi dorească mai mult o vacanţă, decît cel care tocmai a fost în vacanţă."

ELBERT HUBBARD

cu autobuzele, pentru începerea şcolii şi a universităţilor, pentru nervii zilnici la locul de muncă, dar şi pentru micile „plăceri" la bistroul din colţ sau la cafeneaua preferată, unde fiecare îşi are tabieturile sale. Cum vacanţele fac parte din cultura profundă a poporului francez, fiind un element al identităţii sale alături de *libertate, egalitate şi fraternitate*, ele sînt sacre. De altfel, francezii practică acest sport în masă, motiv pentru care momentul numit „la rentrée" îţi creează senzaţia că oraşele s-au umplut din nou, brusc. Dacă în timpul verii, la Paris de exemplu, turiştii par majoritari, la începutul lui septembrie simţi că s-au întors *oamenii reali*. Parizienii şi cei care au o *treabă* serioasă la Paris îşi reiau în stăpînire oraşul, iar acesta reîncepe să trăiască pe un ton vesel, ca şi cum ar răsufla uşurat după ce în toată perioada de vară şi-a permis să aţipească, premierelor în principalele teatre pariziene.

Cum vacanţele fac parte din metabolismul intim al francezilor, primele discuţii în birouri, şcoli şi alte instituţii sînt legate bineînţeles de ceea ce fiecare a văzut, a făcut sau a păţit în perioada de vară. Cine nu are nimic de povestit riscă să apară ca un extraterestru, se automarginalizează – a nu pleca în vacanţă este sinonim în Franţa cu o declasare socială. Cum Franţa este prima destinaţie turistică a lumii, în mod natural sfîrşitul lunii august aduce cu el şi primul bilanţ în materie, dar şi primele analize legate de noile comportamente turistice ale francezilor. Vara aceasta, s-ar părea, francezii au preferat să ocolească Magrebul, în ciuda vîntului de libertate care bate în nordul Africii. Au mai fost delăsate şi destinaţiile asiatice (francezii parcă nu mai sînt atît de interesaţi de China, de ce oare?). În schimb, s-au dus în număr mai mare decît de obicei în Spania, în Grecia (în ciuda problemei de deficit din această ţară), în Turcia sau în Republica Dominicană.

Întoarcerea din vacanţă mai este sinonimă cu diverse surprize neplăcute legate de costul vieţii. Francezii, care îşi plătesc impozitul în trei tranşe, descoperă, întorşi din vacanţe, că le-a venit scadenţa pentru ultima sumă care trebuie achitată pînă pe 15 septembrie. Ei mai descoperă însă şi diverse măriri de preţuri, precum cele la transportul în comun. Ministerul Transporturilor consideră probabil că, din punct de vedere psihologic, această pastilă – mărirea preţului la tichetul de metrou sau la abonament – este mai uşor de suportat cînd vine omul odihnit din vacanţă. Ceea ce riscă să irite sindicatele şi consumatorii, şi să provoace chiar şi manifestaţii de stradă în timpul anului, trece deci aproape neobservat în septembrie, cînd francezii au atîtea de făcut „pour la rentrée", începînd cu cumpărarea rechizitelor şcolare şi continuînd cu achiziţionarea garderobei de toamnă.

Să nu uităm însă o altă sintagmă: *la rentrée sociale*. Prin această expresie înţelegem remobilizarea sindicatelor după vacanţele de vară, şi uneori relansarea ofensivei sindicale pe multiple planuri revendicative. Cum perioada verii nu este una propice contestaţiei sociale, sindicatele se repun deci în poziţie de luptă, la început de septembrie. Ele au anunţat deja organizarea unei noi zile naţio-

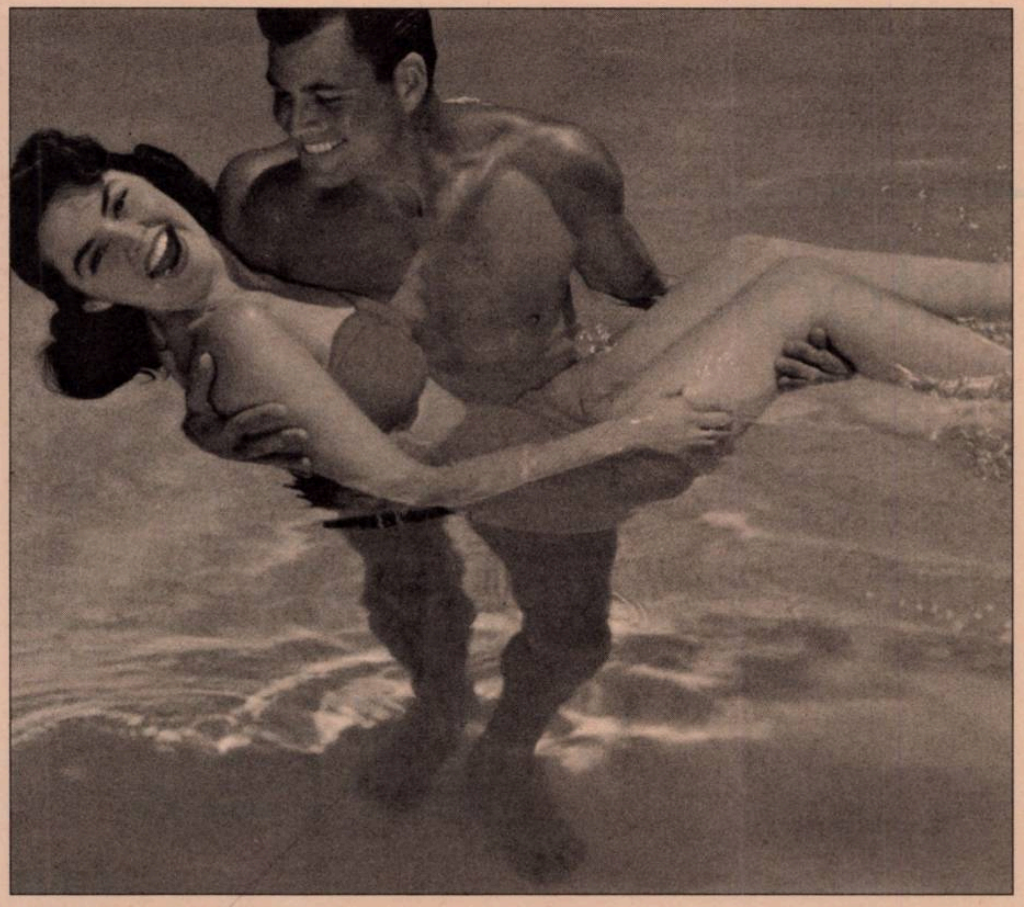

Mărirea preţului la tichetul de metrou sau la abonament este mai uşor de suportat cînd vine omul odihnit din vacanţă.

multe străzi au fost aproape pustii, sute de magazine – închise, iar pietonii s-au deplasat lent ca nişte fantome.

Substantivul „la rentrée" captează toată această agitaţie, inclusiv mirosul de baghetă proaspătă şi zgomotul unei circulaţii densificate. Acest cuvînt, doldora de energie şi semnificaţii, se asociază apoi cu fiecare domeniu de activitate în parte. Pentru a spune „începutul anului şcolar", francezii recurg la sintagma *rentrée des classes*, este vorba deci despre redeschiderea şcolilor în primele zile ale lunii septembrie. A nu se confunda cu *la rentrée universitaire* care are loc în octombrie. Există însă şi *une rentrée politique* pentru că brusc întreaga clasă politică îşi regăseşte apetitul pentru dezbateri, reîncep şedinţele parlamentului, reîncep consiliile de miniştri, iar toate instituţiile statului se repun în mişcare cu personalul complet. Există şi *une rentrée littéraire* pentru că luna septembrie înseamnă sute de noi titluri apărute în librării, peste 650 anul acesta. Canalele de televiziune şi de radio îşi prezintă noutăţile, noile emisiuni şi noii animatori, deci avem şi *une rentrée médiatique*, ca să nu mai vorbim de *la rentrée théâtrale*, altfel spus de lansarea

nale de acţiune la început de octombrie întrucît au multe de reproşat guvernului: de la reducerea de posturi în învăţămînt şi în aparatul administrativ, pînă la politica de austeritate care-i afectează de fapt pe cei cu veniturile cele mai modeste.

Cine citeşte sistematic în această perioadă ziarele franceze, cum este cazul meu, mai întîlneşte o sintagmă: *les thèmes de la rentrée*. Fiecare început de septembrie impune anumite teme politice în dezbatere, iar în prezent una dintre temele care pare să fie bine lansată este cea a „insecurităţii". Nu este de mirare – în acest moment francezii trăiesc o perioadă electorală, în perspectiva prezidenţialelor de anul viitor. Ei sînt deci motivaţi pentru... *une rentrée très chaude* – altfel spus fierbinte din punct de vedere politic.

Matei Vişniec *este scriitor, dramaturg şi jurnalist la RFI. Cea mai recentă carte apărută în România* – Domnul K. Eliberat *(Editura Cartea Românească, 2010).*

Rodica BINDER

Din fundul grădinii la capătul lumii

„Sufletul nu e un călător; omul înţelept stă acasă. Călătoria e paradisul proştilor."

RALPH WALDO EMERSON

Pe vremea cînd, în Germania primilor ani de după război, concediile petrecute în Italia sau Spania, în căutarea soarelui şi a rîvnitului *dolce far niente,* încetaseră să mai fie un lux, în România, la început de an şcolar, cîte un puşti – care se credea mai isteţ – se lăuda că şi-a petrecut vacanţa în RFG. Urma o nedumerire uşor invidioasă, dezamorsată printr-un hohot de rîs de călătorul imaginar: RFG înseamnă refugiu în fundul grădinii!!!

O formulă contrastînd dramatic azi cu impetuoasa expansiune la scară planetară a turismului în masă. Idealurile însă, în bună parte, au rămas aceleaşi ca pe vremea lui Baudelaire: *lux, calm şi voluptate. Şi mai mult soare* – mă simt tentată să adaug, după o vară noroasă, ploioasă şi rece în Germania, ca în mai tot apusul şi nordul Europei…

Unde, cu ani buni în urmă, verile erau, ca şi *zăpezile de altădată* din balada lui Villon, „ca la carte", chiar şi pe ţărmurile Atlanticului, ale Bretaniei, ale *Finis terrae,* cum numiseră romanii capătul lumii luate de ei în stăpînire, înainte de a fi ajuns şi dincolo de Canalul Mînecii. Bretania avea să devină, ani buni la rînd, după plecarea definitivă din ţară, ţinutul în care aveam să petrec vacanţe unice, de neuitat cu familia şi prietenii francezi.

Într-una din primele veri bretone, am fost confruntată cu o problemă de „imagologie" turistică. Eram încă proaspăt sosiţi în Apus, dornici să vedem cît mai multe, nevoiţi să cheltuim cît mai puţin. Am ajuns la Plouguerneau, la orele prînzului. De acolo, cu o barcă sau un vaporaş, se putea ajunge pe Île de la Vièrge, unde se înălţa cel mai mare far de piatră cioplită din Europa, căptuşit în interior cu dale de faianţă opalină. Dar în Franţa, la orele amiezii, se închid şi prăvăliile, şi birourile turistice. Aveam nişte tartine cu noi, ne-am aşezat pe o bancă la marginea falezei spre a ne lua prînzul. Deodată un bărbat mai vîrstnic, solid, s-a apropiat şi ne-a întrebat: „Sînteţi germani sau olandezi?". Nu era cazul să-i explicăm odiseea noastră, aşa încît am răspuns că venim din Germania. „Am ştiut eu", a răspuns interlocutorul nostru. „Numai germanii şi olandezii îşi mănîncă tartinele pe stradă şi nu merg la prînz la restaurant." Am profitat de volubilitatea interlocutorului nostru, ignorînd dispreţul său faţă de obiceiurile barbare ale vecinilor de peste Rin, şi l-am întrebat cum putem ajunge pe insulă. *Greu* – fiindcă abia după-amiază era prima cursă. Dar are el un amic, pescar, care ne poate duce. Ceea ce s-a şi întîmplat. Ajunşi la far, un miros îmbietor de unt, usturoi şi peşte proaspăt fript ne-a gîdilat nările. Paznicii îşi pregăteau prînzul. Farul era oficial închis. Dar, din vorbă în vorbă, explicîndu-le că venim din Lesneven, unde am închiriat o căsuţă, că trebuie să ne întoarcem mai devreme, că ne aşteaptă pescarul cu barca, i-am convins să ne dea cheile şi am putut urca singuri, în vîrful farului. Reveniţi pe ţărm, am intrat într-o tutungerie să cumpărăm cărţi poştale. Pe una dintre ele, figura în imagine – nimeni altul decît bărbatul corpolent care ne-a „acostat" pe cînd ne consumam tartinele. Vînzătoarea, mai vîrstnică, ne-a întrebat de unde venim. „Din Germania" – am răspuns. „Aha, veniţi aici ca să ne cumpăraţi tot, casele, grădinile..." După un moment de perplexitate, i-am răspuns că, de vreme ce pe case şi garduri sînt puse afişe „De vînzare", oricine este liber să le cumpere.

În ultimii ani ai sejurului nostru breton, marii cumpărători ai caselor de vînzare nu mai erau germanii, ci englezii... Care de altfel sînt şi cei care au instituţionalizat şi turismul în masă, graţie inventivităţii venerabilului Thomas Coock, la început de secol XX. De atunci, noua formulă de turism s-a globalizat, deviza părînd a fi „Turişti din toate ţările, uniţi-vă!".

Hotelurile se înşiră azi aidoma unor silozuri pe ţărmurile Mediteranei şi ale Mării Negre, cresc pînă la cer în Emiratele Arabe Unite şi Singapore, adevărate turnuri Babel cu sau fără *wellness* şi *spa,* cu sau fără *all inclusive.*

Formulele individualizate de concediu la bordul unor iahturi, sub acoperişul ori pe terasa unor vile luxoase ascunse de văzul lumii pe ţărmuri şi pante de vis, în bungalowuri sau colibe şic cu toate facilităţile civilizaţiei moderne, la umbra unor palmieri pe insule din mările sudului s-au globalizat şi ele pentru cei cu dare de mînă, aşa încît specificul naţional al petrecerii vacanţelor riscă să dispară. Rezistă sporadic, dar cu tendinţă de revenire, formulele tradiţionale, individualizate, vacanţele în familie sau cu prietenii, în acelaşi loc, an de an, la munte sau la mare, agroturismul, turismul cultural, vacanţele în rulotă…

Hans Magnus Enzensberger, autorul unei antologii de texte despre vacanţe ratate, dădea luxului o definiţie minimalistă: *spaţiu, linişte, aer curat…* Paradoxal, cei rămaşi acasă, fie la ţară, fie în oraş, în Germania (în această vară care nu şi-a meritat numele), au putut beneficia în parte tocmai de aceste atribute după care cei stresaţi şi nu puţini la număr tînjesc întregul an…

Iar unul dintre efectele benefice ale morocănoasei veri a fost o neaşteptată sporire a numărului de vizitatori ai muzeelor şi de spectatori în sălile de cinema…

Privind cerul înţesat de nori burtoşi, sorbind cu ochii verdele suculent al vegetaţiei, sub adierea răcoroasă pe cînd sudul Europei gemea sub temperaturi toride, am priceput, pentru a cîta oară, de ce în primul rînd goana după soare îi transformă pe locuitorii Germaniei în campioni ai turismului… Chiar şi în acest an, bîntuit de o criză despre care nimeni nu ştie cum şi cînd se va termina.

Dar cum în tot răul este şi un bine, germanii despre care se spune că trăiesc spre a munci par a se supune, prin forţa împrejurărilor, tot mai frecvent, imperativului *carpe diem.* Pleacă şi se întorc din vacanţă…

***Rodica Binder** este jurnalistă la* Deutsche Welle.

Mircea KIVU

Atunci și acum

Pentru omul muncii din Epoca de Aur, concediul era un favor. Era tare scurt (sau aşa ni se părea) – 15 zile lucrătoare pe an pentru muritorul de rînd, adică mai puţin de trei săptămîni (sîmbăta era nelucrătoare doar o dată pe lună). Pe lîngă asta, era strict programat, salariaţii dintr-un serviciu nu puteau lipsi toţi odată, aşa că se proceda prin rotaţie: un an îl luai în august, următorul în octombrie. Desigur, unii se descurcau mai bine decît ceilalţi, de multe ori reuşeau să aibă concediu în acelaşi timp cu nevestele.

Dacă erai fericitul posesor a două săptămîni libere în timp de vară, începeai să-ţi cauţi locul unde să ţi le petreci. Tot omul voia la mare, ceea ce, din punctul de vedere al banilor, nici nu era din cale-afară de greu. O cameră de două locuri într-un hotel decent era sub 100 de lei, salariul mediu, în 1989, era 3000 (astăzi, camera e 200 de lei, salariul mediu sub 1500). Problema era că nu o găseai (conform principiului de bază al economiei socialiste – totul e ieftin, dar nimic nu se găseşte). La majoritatea hotelurilor din ţară, dacă te duceai, ca prostul, la recepţie şi cereai o cameră, în nouă cazuri din zece primeai răspunsul „n-avem!". Pe litoral, nici cu suta în buletin n-aveai şanse. Aşa că trebuia să-ţi iei, din timp, bilet prin ONT (agenţia de turism de stat, evident – singura). Asta se putea numai dacă aveai o „pilă", adică fie pe cineva „de sus" care să dea un telefon, fie erai profesor şi aveai în clasă o mămică (nu, nu mămica era elevă, aţi înţeles) funcţionară la agenţia cu pricina, fie erai vînzător la Alimentara şi puneai din cînd în cînd deoparte pentru aceeaşi doamnă un muşchiuleţ, un ness, ceva.

Mai era varianta Sindicatului, care avea reţeaua proprie de hoteluri, ceva mai ieftine şi mai modeste. Dar aici repartiţia se făcea după principiul importanţei sociale a muncii. Asta însemna că marile unităţi ale industriei socialiste (23 August, IMGB…) primeau locurile cele mai căutate, iar „trîntorii" din şcoli, institute de proiectare, spitale se îmbulzeau pe cîte un loc la Eforie (în mai) – vorba vine că se îmbulzeau, îl dădea secretarul de partid celui care nu lipsea de la învăţămîntul de partid şi mergea la toate mitingurile de aplaudat Tovarăşul.

Celor care nu reuşeau să acceadă la nici una din aceste filiere, şi nici nu aveau acces la reţelele cu „circuit închis" (vilele Gospodăriei de partid, ale Miliţiei, ale Armatei, ale uniunilor de creaţie – da, artiştii care ştiau să se menţină „pe linie" n-o duceau aşa rău) le rămînea varianta vacanţei „la particulari". Şi pe atunci, în gările din locurile de vilegiatură mişunau persoane dubioase cu cîte o legătură de chei în mînă, care îţi puteau oferi o cameră „la comun" în apartamentul de bloc identic cu ăla din care tocmai plecaseşi. Partea cea mai neplăcută era că riscai să mori de foame. În ultimii ani ai regimului atît de regretat (conform ultimelor sondaje), restaurantele din „staţiuni" erau rezervate celor veniţi prin una din variantele descrise mai sus. În puţinele care funcţionau „la liber", nu prea găseai nimic comestibil, iar în ultimii ani, pentru a nu strica imaginea (sintagma nu se inventase, ideea da) se puneau plăcuţe cu „rezervat" pe toate mesele, încă de la deschidere.

În sfîrşit, cei care nu puteau sau nu voiau să se încadreze într-una din aceste categorii aveau variantele 2 Mai, Mamaia-sat (pînă a fost distrus), Schitu şi alte cîteva soluţii marginale – asta fiind o lungă poveste, din care o parte tocmai am spus-o altundeva.

Cam astea erau vacanţele estivale din timpul comunismului. Sărăcăcioase, monotone, umilitoare (cum altfel, cînd cele mai bune discoteci erau accesibile numai „pe valută"?). Dar accesibile. De bine, de rău, mai tot omul se descurca pentru un sejur estival la mare sau la munte. Astăzi, sondajele (IRES, iunie 2011) ne spun că numai puţin peste jumătate din orăşenii români s-au bucurat de vacanţă în vara trecută (de ţinut cont că aici sînt incluşi şi pensionarii).

Regretă românii concediile de altădată? În aceeaşi măsură în care regretă, în general, viaţa de dinainte de 1989. Înainte, vacanţele erau aproape pentru oricine, ca şi locuinţele, locurile de muncă, porţia de ulei şi zahăr. Astăzi, jumătate dintre noi (probabil mai mulţi, dacă avem în vedere salariaţii) ni le permitem, restul nu. Mulţi nu-şi permit nu doar din lipsa banilor, ci şi a timpului (nu mai e programarea concediilor, dar dacă ai de dus la bun sfîrşit un contract bun, renunţi).

Diferenţa e că, pentru jumătatea care-şi permite o vacanţă, destinaţia nu mai e hotărîtă de locul disponibil la sindicat; nu mai ai de ales între Mamaia şi Venus (alegere care nu era nici „pe timpuri" la îndemîna multora), ci, cam la aceiaşi bani, între Mamaia, Thassos şi Budva (Muntenegru, de luat neapărat în considerare). Şi mulţi dintre noi ne facem cu mînie socoteala că nu ne-au mai rămas decît 15-20 de vacanţe valide, că opţiunile de luat în considerare sînt mult mai multe, şi că am petrecut cîteva zeci de ani fără să putem alege.

***Mircea Kivu** este sociolog.*

Laurențiu CÂRCOANĂ

Hualapaii hrăpăreți

Las Vegas-ul ca Las Vegas-ul: o destinaţie de vacanţă devenită clişeu pentru familii, cupluri, tineri sau bătrîni deopotrivă, unde te minunezi de încăpăţînarea cu care dezvoltatorii au construit palate de carton şi neon în deşert. Iar în timp ce te minunezi, eşti literalmente întors cu capul în jos să-ţi iasă banii din buzunare. Unii te mai şi scutură. Pe scurt, cam asta a fost prima mea impresie ca vizitator al fabuloasei capitale a jocurilor de noroc şi distracţiei împreună cu prietenii şi familia.

Nimerisem în august, cînd căldura era mare şi toate aparatele de aer condiţionat huruiau gata să-şi dea duhul, în timp ce emanau dogoare pe bulevardul de asfalt încins. Seara era mai plăcut şi îndrăzneam să ieşim la plimbare, dar tot ne moleşeam pînă ajungeam de la un cazinou la altul. Apoi ne pierdeam prin labirinturile luminate feeric în care magazine de lux şi săli de jocuri se suprapuneau în larma de muzică şi limbi dezlegate de cocktailuri în sonde ridicol de lungi pe care mulţi le purtau legate de gît. Tot aventurîndu-ne aşa, ne rătăceam temporar, găseam un restaurant şi beam o bere, apoi descopeream o ieşire şi păşeam iar pe trotuarul fierbinte pînă la următorul punct de interes. Eram în vacanţă.

Desigur, în a treia zi de şedere, ideea de a vizita Marele Canion (Grand Canyon) a fost unanim aprobată. Cu toţii ne bucuram să ieşim puţin la piatră seacă (de iarbă verde nu se punea problema) şi să vedem celebra punte de sticlă suspendată ca-n basme deasupra abisului. Din Las Vegas pînă la Puntea Suspendată (Grand Canyon Skywalk) e cale de vreo trei ore şi ceva cu maşina, dar se poate ajunge şi mai repede cu avionul sau elicopterul. Am optat pentru a doua variantă. Ca să ne mai rămînă timp seara să mai tragem de manete în sălile de jocuri – deşi, în paranteză fie spus, clasicele manete au fost, mai nou, înlocuite cu butoane. Pentru bilete de avion a trebuit să scoatem cîte 300 de dolari de persoană plus ceva rest.

Ce-i drept, am zburat „ca pe pietre" deasupra deşertului, într-un avion uşor, din pricina aerului cald, în numai 30 de minute. La destinaţie am realizat că nu mai eram pe teritoriul Statelor Unite, ci intrasem de fapt într-o rezervaţie de indieni din tribul Hualapai. Carevasăzică eram oaspeţi. Mai aveam de mers cu un autobuz de la aeroport pînă la valea săpată în stîncă de către marele Colorado. Drumul cu autobuzul, condus de un indian grăsun şi cam repezit la vorbă şi la viraje, a costat şi el 30 de dolari de persoană, dar am ajuns chiar la obiectivul dorit.

Era un soare orbitor, un cer albastru şi priveliştea hăului, prăvălit între stîncile care băteau în toate nuanţele de portocaliu, era măreaţă. Jos de tot se vedea Colorado cum şerpuia asemeni unui şuvoi molcom de cafea cu lapte.

Îmi pregăteam aparatul de fotografiat, în timp ce stăteam la rînd să intrăm pe puntea de sticlă. Înainte de a pătrunde în holul din care se putea păşi pe punte, am ajuns într-o încăpere ceva mai mare, în care un indian (semăna cu Winnetou din lecturile copilărei) şi două indience binedispuse din spatele unei tejghele ne-au spus un cordial „bine aţi venit" şi ne-au cerut zîmbind toate telefoanele mobile şi aparatele de filmat sau de fotografiat. La întrebările noastre, ne-au spus că e o măsură de siguranţă în caz că le scăpăm din mînă, de emoţie, pe puntea de sticlă, să n-o crăpăm. Totodată, ne-au liniştit în privinţa imortalizării experienţei: „Avem noi fotograf foarte bun!". Mi-am adus aminte că indienii din cărţile lui Karl May se speriau de fotografii, credeau că imaginea „prinsă" pe hîrtie însemna o capturare a spiritului celui care era fotografiat. Se pare că hualapaii erau mai curajoşi şi chiar mari amatori de fotografie. Ne-am supus cererii tribului şi ne-am resemnat. Nu înainte însă de a mai

„Furnica este atotştiutoare
şi înţeleaptă,
dar nu ştie îndeajuns de multe
pentru a-şi lua o vacanţă."

CLARENCE DAY

întreba ceva pe una dintre indience: „Nu cumva pozele făcute de voi costă scump?". A rîs, aruncîndu-şi capul pe spate: „Ai văzut că te-ai prins?" a răspuns ea, dar a omis să spună preţul. De fapt, nimeni nu ştia. Grupurile care terminaseră vizita ieşiseră deja. Pe afiş scria doar preţul plimbării pe punte: 30 de dolari de persoană. Am plătit şi, după ce ni s-au dat nişte cipici de pînză (ca să nu zgîriem sticla), ne-am aventurat prudent deasupra prăpastiei.

Puntea de sticlă nu e mare şi are forma unei potcoave înfipte în rocă, al cărei arc stă suspendat la 250 de metri deasupra fundului stîncos al malului vestic al lui Grand Canyon. Locul este încărcat de spiritualitate, legat de multe legende şi foarte spectaculos. Hualapaii sînt recunoscuţi ca protectori ai acestor locuri, de sute de ani. Unul dintre protectori era şi fotograful amintit de cei de la intrare. Rubicond, îmbrăcat în costum de piele întoarsă cu mărgeluţe colorate, ţinea ochii aproape închişi din cauza luminii puternice de amiază şi zîmbea larg. Pletele lui negre ca pana corbului fluturau în vînt (din fericire în spate, nu peste aparatul digital). Ne-a făcut rîzînd două poze de grup: una în picioare şi alta stînd pe jos, aliniaţi la „mantinela" pasarelei. Fundul transparent al podului te făcea să simţi că gravitaţia chiar e o forţă, iar adîncimea prăpastiei îţi ridica efectiv părul în cap. Nu cred însă că aş fi scăpat din mînă aparatul, dacă mi l-ar fi lăsat. Unii încercau soliditatea punţii călcînd apăsat şi provocînd trepidaţii. Conştienţi de faptul că alţi vizitatori aşteptau şi ei să intre pe pod, dar şi de propria noastră fragilitate, ne-am grăbit să ieşim pe la capătul opus.

Cînd am auzit că bravii hualapai cer 30 de dolari pe o poză, părul mi-a rămas tot în sus. Degeaba vociferam, pentru că, deşi experienţa fusese de neuitat, ştiam că nu puteam pleca fără ambele poze. Într-una ieşisem bine eu, în cealaltă prietenul meu. Dar m-am enervat că a trebuit să mai scoatem 60 de dolari fiecare. Văzînd că indianca rîdea euforic de surpriza noastră, mi-a sărit ţandăra şi am spus ceva maliţios de genul: „Ştii ceva, păi meritaţi să trăiţi într-o rezervaţie!". Ca întotdeauna în astfel de situaţii, soţia mea împăciuitoare a făcut ochii mari şi m-a dojenit: „Ssst, nu spune aşa ceva etc.". Conştient că veselia tinerei gazde cam dispăruse, eu mi-am menţinut privirea aspră, am plătit, am înşfăcat pozele, aparatul foto şi telefonul şi am mărit pasul spre uşă cu senzaţia că puteam să mă trezesc oricînd de-acum încolo cu o secure *(tomahawk)* între omoplaţi.

Afară am aflat că autobuzul, care ne ducea înapoi la aeroport, venea abia peste 20 de minute. Parcarea nu oferea nici o umbră în afară de cea a tarabelor cu obiecte de artizanat înşirate de-a lungul bordurii, aşa că ne-am uitat la suveniruri (eu mă mai uitam şi în spate din cînd în cînd). Pînă a venit autobuzul ne-am tot uitat pentru că mîinile noastre obosiseră de atîta scotocit după bani şi stăteau imobile pe lîngă corp. La aeroport, avionul mai avea şi el 30 de minute pînă la decolare. Cum nu aveam altceva de făcut, am intrat în magazinul aeroportului doldora şi el de folclor indigen. Cel mic a vrut o tobă hualapai şi i-am luat-o. Cît a costat? Aţi ghicit: 30 de dolari.

Zborul de întoarcere în Las Vegas a fost tot cu trepidaţii, dar de data asta nu mai era aerul cald de vină, ci vîntul care ne bătea nouă prin buzunare. Seara ne-am reluat programul obişnuit. Peste încă o zi vacanţa s-a încheiat (în America vacanţele sînt scurte) şi ne-am întors acasă cu amintiri minunate. Am auzit toba mezinului în fiecare zi, timp de trei zile, apoi din ce în ce mai rar. Fotografiile sînt şi-acum la loc de cinste pe policioară, deasupra televizorului. Mereu mă uit la ele şi mă gîndesc la bucuria cu care ne-au primit oaspeţii noştri în rezervaţie.

Am mărit pasul spre uşă cu senzaţia
că puteam să mă trezesc oricînd de-acum încolo
cu o secure (tomahawk) *între omoplaţi.*

***Laurenţiu Cârcoană** este arhitect şi locuieşte în Fargo, Dakota de Nord, Statele Unite.*

Mai bine finlandez decît croat

În majoritatea ţărilor europene e stabilit prin lege un număr minim de zile de concediu de odihnă. În Austria, Finlanda, Spania, Danemarca se acordă cîte 30 de zile de concediu. În Danemarca 5 zile pot fi „vîndute" înapoi angajatorului. În Austria, pentru cei cu vechime mare în muncă, minimum zilelor de concediu ajunge la 36. În Elveţia sînt minimum 28 de zile de concediu de odihnă anual. În Polonia limita minimă este de 26 de zile. În Suedia, concediul minim variază, în funcţie de vîrstă, între 25 şi 32 de zile. În Grecia, Luxemburg şi Norvegia sînt cîte 24 de zile de concediu, minim, iar în Germania – 24. În Portugalia, legea prevede cel puţin 22 de zile de concediu pentru orice angajat. Belgia, Bulgaria, Cehia, Irlanda, Marea Britanie, Olanda, România, Slovenia şi Ungaria au legislaţii care prevăd minim 20 de zile de concediu pentru salariaţi. Croaţii au 18 zile de concediu pe an.

În China şi Statele Unite, durata concediului de odihnă al salariaţilor nu e reglementată de stat. În Statele Unite, vacanţele standard ale salariaţilor durează între 7 şi 21 de zile.

(toate cifrele se referă la zile lucrătoare, la care se adaugă sărbătorile şi weekendurile)

Adina POPESCU

Nu plînge, mîine vine și Ami!

Cerul căpăta brusc o culoare aparte, la fel era şi senzaţia „de vacanţă“ de la mijlocul lui iunie. Ciudat este cum îţi aminteşti din copilărie anumite mirosuri, nuanţe, sunete, chiar şi stări care se combină între ele într-un mod atît de duios şi în acelaşi timp de straniu, încît îţi provoacă pe loc Nostalgia. Îţi aminteşti capetele de secvenţe, însă conţinutul lor e vag, lipsit de consistenţă. Ştiu exact cum mă simţeam în dimineaţa aceea cînd auzeam tramvaiele trecînd pe Calea Moşilor, iar pe fereastra camerei mele vedeam ultimele etaje ale blocului de vizavi şi cerul acela de un albastru cu totul special. Părinţii erau la serviciu, uşa era încuiată, însă aveam grijă să pun şi lanţul, deşi parcă nu mă mai temeam atît de tare de hoţii care dăduseră nenumărate spargeri în cartier şi o omorîseră pe Mihaela Runceanu. Oricum, pe la 12, ora la care în mod normal ar fi trebuit să fiu la şcoală, trebuia să deschid, căci venea Ami de la II ca să ne jucăm cu păpuşile şi să mîncăm prăjiturile. Uneori scriam şi la romanul nostru comun SF. Aveam tot timpul din lume. Abia după-amiază ieşeam afară, cu biclele, în părculeţul de la Mobila şi vacanţa mă lovea în plex. Totul pe Calea Moşilor era schimbat. Mirosea cumva a mare sau doar anticipam marea din iulie. Mîncam flori dulci de Mîna Maicii Domnului şi aveau acelaşi gust ca zmeura din august, de la munte. Mergeam la film la „Mioriţa“, la *Tarzan*. Ce aventură! Abia după aceea realizam brusc că de fapt mă plictiseam.

Copiii din spatele blocului se împuţinau de la o zi la alta, fiecare cu „ţara“ şi cu bunicii lui. Ami pleca două luni la Sălişte, iar mie îmi revenea sarcina să continui singură romanul. Aşteptam să apară pe nepusă masă o verişoară sau o mătuşă care să-mi facă bagajele şi să mă ducă cu trenul la Cluj. Abia aici vacanţa începea cu adevărat, deşi „spatele blocului“ de acasă se schimba cu un altul şi nu mai aveam nici biclă. Totuşi, cartierul Gheorgheni nu era acea Calea Moşilor prăfoasă, cu tramvaiele ei şi cu hoţii care spărgeau apartamente. La Cluj nu trebuia să pui lanţul, tanti Gheorghiţă spunea că poţi lăsa uşa de la intrare deschisă atunci cînd mergi la piaţă, căci nu intra nimeni, deşi blocurile nu aveau interfon. Pe „babele“ din spatele blocului nu trebuia să le superi mai ales „în ora de linişte“, însă nu erau la fel de rele ca cele din Bucureşti, care uneori te fugăreau cu bastonul. Cele de la parter îţi dădeau mereu apă rece atunci cînd le cereai: „Bunica lu' Alinuţa, mi-e sete!“. Şi ţi-e era foarte sete după ce concurai „la patru aparate“ la Olimpiada de gimnastică şi trebuia să obţii medaliile de carton, îmbrăcate în staniolul de la lapte, confecţionate de Andreea „ungurească“ care avea 14 ani şi depăşise vîrsta „de concurs“, aşa că era doar Juriul. Odată, cînd am căzut de pe paralele şi am luat nota 2, am plîns atît de tare de nervi, încît a apărut tata-mare în spatele blocului, în halat şi-n papuci, cu bătătorul de covoare în mînă, ca s-o certe pe Andreea „ungurească“ şi pe celelalte concurente, că de ce nu m-au lăsat să cîştig. „Lăsaţi-o şi pe ea că e mai mică şi e de la Bucureşti!“ „Cum e la Bucureşti?“, mă întrebau uneori fetele. Nu ştiam ce să răspund. Era altfel.

La Cluj era într-adevăr vacanţă, mai ales atunci cînd mergeam în oraş în rochiţe noi ca să mîncăm îngheţată şi pufarine. Uneori mergeam şi la film, dar nu la *Tarzan*. Am fost la *Liceenii* şi-am stat o oră la coadă la bilete, la „Republica“. „N-o să înţelegi nimic din filmul ăsta! Nu e pentru vîrsta ta“ mi-a zis Gabi, care avea deja 16 ani. „Ba da!“ am insistat eu. Gabi era bucuroasă că măcar era un film românesc şi nu trebuia să-mi citească. Era vacanţă şi-n cartierul Gheorgheni atunci cînd, pe la prînz, cînd nu mai aveai chef să te joci, căci era zăpuşeala prea mare, se auzea de la o fereastră de la parterul blocului „I just called to say I love you“. Era vacanţă şi seara: toată suflarea din cartier se uita la filmul bulgăresc („Începe filmuuu!“, strigau bunicile, sperînd să-şi adune nepoţii de pe drumuri), iar tu stăteai pe balcon, mîncai clătite şi te uitai la Feleac cum se albăstreşte de la o clipă la alta. Însă tot nu era vacanţa *cea adevărată*.

Vacanţa cea adevărată se numea de fapt concediu. Începea atunci cînd intrai în agenţia ONT şi-ţi alegeai hotelul dintre cele desenate pe o hartă a staţiunii. Într-un an stăteai la Raluca, în altul la Adriana sau la Callatis. Vacanţa începea cînd trenul trecea podul de la Cernavodă şi scoteai capul pe geam, aşteptîndu-te ca dintr-un moment în altul să vezi marea. Vacanţa însemna ritualul cazării – fata botoasă, în uniformă, de la recepţie, cheia cu numărul camerei înscris pe o bucată grea, albă, din plastic, patul pliant suplimentar, mama care ştergea colacul de la WC cu spirt, tata care se zgîia printre zăbrelele ce despărţeau balconul nostru de balconul vecin ca să vadă dacă n-am nimerit „cu mitocani“ alături. Vacanţa însemna bonuri de masă şi „ce ne dau la prînz“, chiflele tari de dimineaţă şi acel spectaculos gem ambalat în mici cutiuţe „ca-n străinătate“, piersici mustoase pe plajă, mama fericită că fumează BT, tata care se apucă şi el de fumat „de sezon“, melcuşorii lipiţi de firele de iarbă din spatele blocurilor care aici se numesc hoteluri, minigolf şi hidrobiciclete, piscină nu! „că are apa prea rece şi răceşti!“, în schimb – mare da!, multă mare cu apa ei sărată care îţi intră în nas şi în gură atunci cînd vine valul – „Vinee! Uite ce mare e ăsta!“. Păcat că vacanţa nu durează decît zece zile. Aproape că n-ai suporta gîndul ăsta dacă n-ai ştii că mai urmează încă o vacanţă, la doamna Roşca sau la doamna Spurcaciu, unde ţi-ai făcut rezervare încă din iunie.

În august, deja se simte toamna atunci cînd cobori de pe munte şi cînţi marşuri ruseşti, fără versuri, doar cu „pam-pam-pam“, ca să treacă timpul mai repede şi să ajungi odată jos. „N-ai voie să mănînci zmeură că faci urticarie!“ Primele zile au fost „de încălzire“, cabane banale precum Poiana Izvoarelor sau Diham, te pregăteşti pentru Marele Traseu. „Dacă nu ajungem la Omu, o să ne meargă prost tot anul!“ Seara e frig, te îmbraci în trening şi aştepţi 23 august ca să se „aprindă“ Crucea. Tata ascultă meciul la Radio, a început campionatul, mama stă cu doamna Roşca sau cu doamna Spurcaciu pe banca de sub nuc şi vorbesc de-ale lor. Cad frunze. Cică de mîine vin ploile şi atunci adio Omu!, dacă e vijelie n-o să meargă nici măcar telecabina pînă la Babele. „Poate că n-o să stăm zece zile! Dacă se strică vremea, plecăm mai repede, doar n-o să plătim gazda degeaba!“ Da, plouă, stai în cameră, te uiţi pe geam şi te plictiseşti. Îţi aminteşti acea senzaţie din iunie, cerul acela cu totul special şi Calea Moşilor mirosind a vară. „Ne întoarcem! Nu plînge, mîine vine şi Ami!“ Vacanţa s-a terminat.

Patricia MIHAIL

Vis american de-o vară

Acum cîţiva ani, Irina Covoran a ales să-şi petreacă vara în Statele Unite ale Americii, pe Insula Key West din Florida – un adevărat paradis al vacanţelor, cu plaje întinse, nisip fin, cocktailuri cu umbreluţe colorate şi... povestea noastră încîntătoare se cam încheie aici. De fapt, Irina – studentă atunci în anul al II-lea la Jurnalism – a pornit în căutarea aşa-zisului „vis american“, mergînd în SUA în cadrul unui program de *work & travel*. De ce a renunţat la zile întregi de lenevit şi relaxare cu prietenii, pentru a pleca peste mări şi ţări, la muncă? „Motivul principal a fost unul pur pragmatic – banii. Îmi doream mult o maşină, deoarece eu nu sînt din Bucureşti, ci din Piteşti, ceea ce înseamnă o navetă permanentă. Şi mi-am dat seama că singurul mod de a strînge banii necesari într-un timp cît mai scurt este să plec din ţară“, îmi explică ea.

Aşadar, a depus actele necesare şi, împreună cu prietena ei, a pornit la drum: Bucureşti-Amsterdam-New York-Miami-Key West. „A fost prima dată cînd am ieşit din ţară, primul zbor cu avionul. Cînd am ajuns acolo, am aflat că ne pierduseră bagajele.“

La destinaţie, nu le aştepta nimeni, astfel că au trebuit să se descurce singure. Au lucrat într-un *convenience store* (un magazin cu de toate, în cantităţi mici, la preţuri destul de mari), aparţinînd unei familii de imigranţi care deţinea mai multe afaceri în zonă: ea era din Marea Britanie, el – din Israel. „Mi-am consumat întreaga vară muncind mult, bucurîndu-mă extrem de puţin de ceea ce era exact în faţa mea“, îmi spune Irina. „Acolo nu eşti plătit cu un salariu fix, ci la oră – cît munceşti, atît primeşti.“ Acest lucru a generat competitivitate între tinerii care lucrau la magazin, mai ales că orele suplimentare erau plătite mai bine.

În timpul petrecut în Key West, a cunoscut atît turişti, cît şi locuitori ai insulei. „Eram ceva exotic pentru turişti, noi, cei care veneam din ţări îndepărtate, şi tot timpul aveau o mulţime de întrebări. E drept că unii dintre ei credeau că în România îl găzduim pe Dracula. Sau alţii ne-au întrebat dacă la noi sînt străzile asfaltate“, adaugă ea rîzînd. După trei luni de „vacanţă“, a tras linie şi a adunat – a reuşit să se întoarcă acasă cu vreo 3500 de dolari, şi-a făcut trei-patru prieteni noi, a ajuns la plajă de trei ori. „A fost mai mult *work* decît *travel*. Mi-am atins scopul – mi-am luat maşină –, însă mi-a părut rău că nu m-am bucurat de locul unde am stat.“ Pe de altă parte, i-au fost zdruncinate o mulţime de convingeri greşite. „M-am dus plină de prejudecăţile europeanului... Am crezut că mă duc la nişte oameni ignoranţi şi inculţi, cărora le lipseşte «marea cultură», dar ei compensează prin disciplină, civilizaţie, bun-simţ, respectarea omului de lîngă tine, prin modestie, prin firesc. Nu sînt deloc aşa cum credem noi... Mi s-au dărîmat toate miturile pe care, pînă la urmă, eu singură mi le creasem în legătură cu ei. Am reuşit să renunţ la nişte idei preconcepute, stupide şi inutile.“

La întoarcere, după o vară întreagă de abţineri şi ore nesfîrşite de muncă, au petrecut o zi în New York, care a fost „numai şi numai plăcere“, după spusele Irinei, care continuă: „Mi-am dorit cu patimă să merg la New York, pe care îl vezi în filme şi-ţi spui hai, măi, că n-are cum să fie chiar aşa... Dar e! Şi e uimitor!“ Dar tot ea adaugă: „...o zi pentru acest oraş e ridicolă. Nu apuci să vezi mai nimic. Noi am fost pe Empire State Building, unde e o priveliştе fenomenală. Singurul lucru care te şochează cînd urci acolo e zona de zgîrie-nori, din care vezi că lipsesc doi... Şi e dureros, simţi că e ceva în neregulă... Apoi am luat centrul la pas şi ne-am plimbat prin Central Park West. Odată ce intri acolo, parcă eşti în cu totul altă lume. Însă după-amiaza, pe la ora 18, deja ne îndreptam spre aeroport.“

În anul următor, planul era să se reîntoarcă şi să-şi ia răgazul de a se şi bucura, dar... a primit o ofertă bună de job, în România. Vacanţele studenţeşti se terminaseră, apăreau la orizont vacanţele „de om mare“ – concediile.

Ioana BOT

Vacanțele vieții mele dintîi

Vacanţele au intrat în viaţa mea odată cu şcoala primară: cum nu îmi plăcea deloc la şcoală (sunetul sec al lemnului rupîndu-se îmi evocă pînă azi beţele învăţătoarei peste capetele şi spinările noastre...), vacanţele au primit implicit intensitatea unei trăiri fericite, ocupîndu-mă numai cu ceea ce îmi plăcea. Amintindu-mi acum de ele, îmi dau seama că atunci trebuie că mi s-a „formatat“ un soi de logică rudimentară a lumilor mele „compensative“ (şi cît mai noncomunicante), pe care o continui şi azi: să trag tare, să rabd orice (şcoala anilor ’70 însemna, de cele mai multe ori, exerciţii de răbdare şi educarea plictisului pe tăcute, cu răcnete şi ameninţări în fundalul sonor), pentru că va urma o perioadă în care toţi mă vor lăsa în pace şi voi putea face ce-mi place. De atunci şi pînă astăzi mă bucur intens cînd pot să fac ce mi-e drag, pe secvenţe mai lungi sau mai scurte de timp, pe care le numesc metaforic „vacanţe“, şi care mă răsplătesc pentru toate datoriile cenuşii din cotidian.

Îmi amintesc din vacanţele dintîi mai ales frenezia cu care trăiam fiecare zi, mînată de puzderia de lucruri pe care doream să le fac şi le lăsasem pentru intervalul acesta miraculat. Nu, nu voiam să merg în tabere, pe care le percepeam ca pe o prelungire a neplăcutei experienţe şcolare (program educativ patriotic, defilări, careuri de dimineaţă, totul în colectiv, nimic decis de mine pentru mine etc. – nu voiam cu nici un chip asta!), dar eram în stare să îmi însoţesc, fericită, tatăl, etnolog de meserie, „pe teren“, cînd mergea cu studenţii lui să culeagă folclor, în practică. Învăţam o mulţime de lucruri (cît pe nesimţite, cît cu desfătare), mîncam cireşe din cireşi şi mă spălam în ape curgătoare, ascultam poveşti nesfîrşite sau îmi vedeam de cărţile şi desenele mele, netulburată. Îmi „făceam de cap“ (pentru că toate aceste lucruri nu erau „de la şcoală“, nu mi le impusese nimeni încruntat), sub directa supraveghere a tatii, fireşte. Tîrziu, obligată de UTC să mă duc într-o tabără estivală de liceeni buni la carte, am trăit un coşmar instructiv-educativ, cu purici în internat, învăţămînt politic în zori şi-n asfinţit, vizite la uzina locală şi nici o clipă de singurătate. Avusesem dreptate să le evit, le-am evitat în continuare şi în studenţie, cînd „taberele de instruire politică“ erau numele convenţionale pentru *„échapattoires“*-urile generaţiei mele. Colegul meu de serie, Liviu Maliţa, azi distins profesor universitar şi istoric literar, le găsise rima potrivită: „Mieii zburdă pe cîmpii / Noi ne instruim de vii!“. *Non, merci*.

Ce făceam în vacanţe? Singură la părinţi şi capabilă să îmi administrez timpul cu tot felul de ocupaţiuni, eram lăsată de adulţi în pace. Le aveau şi ei pe ale lor, nu prea aveau vreme de concedii. Să mergem în excursii prin statele vecine şi prietene – nu se putea; din cauza unor veri rămaşi prin Vest, nici unul dintre ai mei nu avea voie la paşaport. Ceea ce a însemnat că nici de bursele la cursuri de vară, cîştigate ca studentă, în Finlanda (a cărei limbă o învăţam, se pare, foarte bine), nu m-am putut bucura. Dar nu ţin minte să fi regretat, copil, interdicţia: era ca şi cum mi-aş fi dorit să îmi crească aripi, nici nu mă gîndeam că s-ar putea de-adevăratelea. *Oricum, în vacanţe aveam ce face, cu o energie frizînd disperarea – disperarea bucuroasă, a libertăţii pe termen scurt*. Mi-ar fi greu, aşadar, să restabilesc o cronologie a vîrstelor şi a activităţilor mele de vacanţă, însă tot ce făceam atunci alcătuia – paradigmatic, aş spune astăzi – imaginea mea despre libertatea personală. Încăpeau în zilele vacanţelor şcolare de toate: raiduri cu bicicleta sau cu rolele (pe strada bunicilor, eram singura fată dintr-o ceată de băieţi – şi făceam de toate cot la cot cu ei), construcţia şi utilizarea „documentată“ a unui wigwam în curte (era vara în care *Pif*

Gadget, la care eram abonată, povestea despre pieile roşii: am adăugat lectura lui Longfellow şi tot ce mai găsisem inteligibil şi cu poze prin biblioteca tatii, de antropologie, pe tema asta, a fost o vară foarte... documentată!) sau a unei colibe de crengi de tei (trebuie să fi fost anul lui Tom Sawyer...), căţăratul pe stîncile Cetăţuii clujene sub care locuiam, lecturi intense şi integrale de ficţiune („raftul Jules Verne“, „raftul Sadoveanu“, „raftul Dumas“), urmate de cercetări personale despre pietre preţioase şi mineritul lor (citisem *Steaua sudului*, din care mi-a rămas pasiunea pentru roci, am pornit o colecţie...), despre societăţi secrete (Sadoveanu, probabil) sau despre viaţa cotidiană în Parisul romanelor lui Dumas (şi o dispută etern nerezolvată cu băieţii, pentru că mie nu îmi plăcuseră muşchetarii, ci singulara şi trista poveste cu *Contesa de Charny...*). Desenam, pictam, modelam, concepeam nu „simple“ rochii pentru păpuşi, ci toalete complicate pentru personajele cărţilor citite (cu crinoline adevărate şi peruci rococo din sculuri de

„Copiii mici nu au nevoie de vacanţă, şi totuşi îi zăresc pe plajă. Mă duc către ei şi le spun «Ce faceţi aici? Voi n-aţi muncit nici măcar o singură zi din viaţă».“

STEVEN WRIGHT

lînă), împleteam podoabe de păr indiene (codiţele împletite ale unei fetiţe cuminţi pot deveni, cu cîteva pene şi panglici, o coafură de vraci sau de războinic Algonquin..., ceea ce nu e chiar acelaşi lucru, ştia şi cocoşul bunicii, pe pielea lui!). Stăteam cu bunicul în atelierul lui de tîmplărie şi învăţam despre esenţe de lemn, furniruri şi lacuri. Găteam complicat cu bunica sau pur şi simplu culegeam caise din caisul cel bătrîn, ascultam muzici la pick-up-ul casei improvizînd, uneori, dansuri ciudate (de la *Lacul lebedelor*, la primul album ABBA, ajuns la noi printr-unul din acele mici miracole care ne scandau copilăria în cerc închis, pe toate le ştiam şi fiecaremi plăcuse) şi mă uitam la serialele englezeşti, şi la *Toate pînzele sus!*, şi la filmele televiziunii maghiare, sincronizate, chinuindumă să înţeleg limba. Îmi comandam rochii, iar bunica sau mama le chiar coseau cum voiam eu. Îngrijeam florile şi construiam ikebane complicate, pe care după aceea le explicam cui voia să mă asculte. Mă jucam cu păpuşile. Stăteam în iarbă cu ochii la nori sau prindeam fluturi. Le spuneam poveşti copiilor mai mici din jurul meu. Dormeam pe săturate sau citeam pe sub pătură, dacă era chiar aşa de interesantă cartea.

La un moment dat, vacanţele de vară au fost micşorate de impunerea unei „luni obligatorii de muncă patriotică în agricultură“, despre care trebuia să aducem, toamna, la şcoală, adeverinţă c-am făcut-o. Plivitul porumbului sau al legumelor, sortatul roşiilor pentru aprozare, curăţitul livezilor de buruieni, autobuze precare sau remorci sinucigaşe, ferme care nu prea aveau ce face cu noi şi lucrători enervaţi... constrîngerile îmi invadau libertatea vacanţei, ca tuturor celor care au făcut liceul prin anii ’80. Pînă cînd profesorului nostru de istorie (lăudată să îi fie memoria, fie şi numai pentru atît!) i-a venit ideea să echivaleze munca patriotică în agricultură cu săpatul pe şantierele arheologice ale Universităţii clujene din zona Sarmizegetusei. Eram elevi la un liceu „de filologie-istorie“, am dat din gură cu educaţia patriotică şi alte alea, şi cei de la UTC ne-au lăsat să o facem. Nu cred, de altfel, că nu îşi dădeau seama de enormitatea consecinţelor pentru formarea noastră intelectuală: am săpat la Ulpia alături de studenţii de la Istorie (mulţi din colegii mei de clasă aşa şi-au ales facultatea, cu mîna pe lopata meseriei...), şi am asistat, astfel, la lecţiile adhoc ale unor nume mari ale arheologiei româneşti – de la Hadrian Daicoviciu la Ioan Piso. Istorie antică, epigrafie, tehnici de restaurare sau de cartografiere, în serile calde din amfiteatrul roman: profesorii construiau pentru noi, cu generozitate, un soi de glob protector, eficient pe durata şantierului aceluia, şi care funcţiona în aceeaşi logică compensativă, a mea, dintîi. Atunci şi acolo eram liberi să ne exercităm pasiunile intelectuale – sau să învăţăm că putem avea aşa ceva.

La terminarea facultăţii, vacanţele au lăsat locul concediilor – şi, de fapt, unei vieţi adulte în care cu mult mai mare greu puteam (pot) găsi timp pentru atîta libertate. După o regulă nescrisă a meseriei mele, în concediu faci tot ce nu ai apucat să faci în anul şcolar încheiat, inclusiv pregătirea viitorului an şcolar. Te descurci,

„Mieii zburdă pe cîmpii / Noi ne instruim de vii!“.
Non, merci.

Acolo eram liberi să ne exercităm pasiunile intelectuale.

alergi, rezolvi, repari, zugrăveşti, aprovizionezi, te arăţi la doctori şi le dai mai mult timp alor tăi, adică – nevoilor şi necazurilor lor. Citeşti şi scrii toate restanţele de peste an, necitite şi nescrise, ale meseriei (de profesor de literatură). Logica veche, a compensaţiei, funcţionează totuşi în continuare: scriu pentru *Dilema veche* cu bucuria de a face ce-mi place, bucuria aceea a libertăţii intense, compensînd (răsplătindu-mă pentru) vreo rutină administrativă pe viitoarele planuri de învăţămînt ale anului universitar care bate la uşă. Am avut o după-masă cu gust de vacanţă veche, scriind ceea ce citiţi dumneavoastră, aici.

Concediul nu e vacanţă, se-nţelege. Şi nici viaţa asta nu e decît prea vag asemenea vieţii celeilalte.

Ioana Bot *este profesoară de literatură română la Universitatea „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca. Cea mai recentă carte publicată:* Sensuri ale perfecţiunii. Literatura cu formă fixă ca încercare asupra limitelor limbajului, *2006*.

Augustin IOAN

Crucea greacă

Recent, am citit în *Dilemateca* (anul VI, nr. 63/2011, p. 40), un comentariu al lui Alexander Baumgarten la volumul *Aristotel la Muntele Saint-Michel,* de Sylvain Gouguenheim (Editura Nemira, 2011). Cartea încearcă să propună o rută alternativă a transmiterii Greciei culturale şi filozofice antice către Europa medievală. Nu prin intermediul episodului arab, aşadar, cum se crede îndeobşte, ci prin intermediul unei filiaţii directe, pe care şi comentatorul român o numeşte latinocentrism. Dar acest latinocentrism, reiese din interviul cu autorul, publicat de aceeaşi revistă *Dilemateca,* este de fapt o moştenire a Bizanţului. Veneţia a fost, printre altele, şi o sursă de circulaţie a influenţelor pre- şi post-1453 între Răsărit şi Apus. Nu numai în ceea ce priveşte pictura, ci şi arhitectura. Ştim acum cu destulă certitudine că Renaşterea datorează mult, artistic cel puţin, Cruciadelor şi, mai ales, cuceririi samavolnice a Constantinopolelui de către latini. Nu mai mică este influenţa celor refugiaţi din calea cuceritorilor islamici. Multe dintre icoanele prezentate de o expoziţie a artei bizantine, găzduită de MNAR, erau făcute de refugiaţi cretani la Veneţia. După ce am vizitat prin Programul „Chorus“ şaisprezece biserici formidabile, am constatat că influenţa răsăriteană a fost importantă aici. Desigur, regiunea poartă în sine o componentă mai pregnant bizantină decît restul Apusului. În definitiv, de unde roşul şi purpura, dacă nu de la bazilei? Justinian a cucerit Italia, dar Veneto îi celebrează memoria mai apăsat decît restul ţării; el şi urmaşii lui au presărat-o cu lăcaşuri de cult care au făcut-o să ocolească goticul, aproape, aproape complet.

În primul rînd, desigur, este Torcello şi ale sale mozaicuri de aur, despre care deja am vorbit. Aici vedem, la Sf. Fosca, crucea greacă (aproape) înscrisă, care, mai apoi, a făcut carieră în Veneţia. Desigur, toţi ştim cît de... romee este bazilica San Marco şi cum aduce ea aproape de Occident teme ale uluitoarei Sfinte Sofii, dar şi ale Sfintei Irina, de lîngă aceasta. Dar, repet, vizita prin Programul „Chorus“ a bisericilor mai puţin expuse circuitului turistic tradiţional ne face să ajungem şi la cele mai timpurii lăcaşuri de cult din Veneţia, dintre care multe sînt cruci greceşti înscrise. În ciuda modificărilor şi – aş risca să spun – alterărilor ulterioare, se poate străvedea cît de impresionaţi au fost negustorii lagunari de amplitudinea uluitoare a spaţiului interior al acestei tipologii absolute a sacrului constantinopolitan dimprejurul Marii Schisme. Un alt motiv al preferinţei pentru spaţiile centrate poate fi şi unul mai pămîntesc. La propriu: spaţiile centrate se comportă, static vorbind, mai stabil decît bazilicile, dezvoltate – uneori excesiv – de-a lungul axului est/vest. Într-un loc precum cel venet, stabilizarea fundaţiei este un criteriu esenţial al duratei. Poate, cel puţin în subtext, aici e de căutat şi o altă explicaţie a preferinţei veneţiene pentru lăcaşurile de cult de plan central.

Revenind în spaţii mai apropiate, cititorii dilematici îşi mai amintesc, poate, pledoaria, aici făcută, pentru revizitarea contemporană a tipologiei bazilicale în lăcaşurile de cult ortodoxe ce se vor construi de acum înainte. Pledoaria este cu atît mai validă în Dobrogea, unde se găsesc şi referinţele cele mai timpurii creştine, mai toate aparţinătoare acestui tip planimetric colonizat de biserică, la început. Dar, în acelaşi timp, nu sînt singurul care constată foarte slaba reprezentare arhitecturală contemporană a tipului de cruce greacă înscrisă. A mai constatat-o şi dl Sorin Dumitrescu, cînd judeca rezultatele concursului pentru Catedrala Patriarhală, din 2002 (fără să fi observat, însă, că proiectul nostru chiar asta propusese, un naos de plan central). Nici proiectul actual al zisei catedrale nu aminteşte în vreun fel de bazilică sau de crucea greacă înscrisă.

Foarte slaba reprezentare arhitecturală contemporană a tipului de cruce greacă înscrisă.

Desigur, nu este vorba doar despre influenţe tipologice, ci şi decorative. Santa Maria dei Miracoli este o ducere la limită a procedeului placării cu marmură spartă pe cant în plăci simetrice, procedeu pus în operă, la modul monumental, în Sfînta Sofia. La biserica veneţiană, intarsiile de piatră joacă rol de icoane, prinse în montura altor pietre, mai puţin interesante, poate. Dar efectul este uluitor, deoarece totul, de la pardoseală la tavanul-boltă în plin cintru cu o cupolă peste altar (da, peste altar!), este piatră lîngă/în piatră, şi pe dinăuntru, şi pe dinafară, cam ca un Voroneţ placat în aceeaşi marmură de jur-împrejur şi de sus pînă jos. Iar la San Zaccaria avem celălalt exemplu bizantin pus în operă, cel al arhitecturii spaţiului sacru folosită ca simeză pentru o fastuoasă pictură religioasă, aşa cum pictate în frescă sînt interioarele bisericilor medievale ortodoxe. Exceptînd realismul picturii, care a ajuns şi în spaţiul ortodox grec, apoi românesc şi rus, în secolul al XIX-lea, şi care, spunea Arhiepiscopul Chrysostomos în cartea scrisă împreună *Retrofuturism – Spaţiul sacru astăzi* (UAUIM, 2007), aproape a ucis ortodoxia în Răsărit, atmosfera este asemănătoare unei biserici răsăritene.

Sau, ca să reformulez mai exact: într-un astfel de spaţiu catolic, proiectul ecumenic nu ne mai pare – estetic vorbind, cel puţin – cu totul imposibil... Mi-am amintit, cu acelaşi prilej, de propunerea făcută de arh. Andreea Mihalache, care acum predă în SUA, în teza sa de doctorat *(Dogmă şi inovaţie în arhitectura spaţiului de cult,* UAUIM, 2005). În esenţă, ea propunea ca o arhitectură nouă creştină să se revendice deliberat de la precedente de prestigiu de dinainte de anul Marii Schisme dintre ortodocşi şi catolici. Înainte de această silnică despărţire, de altfel, putem observa că simplitatea capelelor catalane, de pildă, nu este departe de aerul pre-ortodox al – să spunem – Densuşului, sau al capelelor rupestre de la Basarab/Murfatlar. Este un timp care, pentru români, pare foarte îndepărtat şi, mai ales, neguros. Dar este, de asemenea, timpul în care s-a clădit, iată, Veneţia, cu arhitectura sa de sinteză între Apusul care încă se refăcea, ca un amnezic, după marile migraţii, care îi şterseseră aproape gena greco-romană, şi Răsăritul, care murea încet, sub presiunea islamică. Sună cunoscut şi, din nefericire, foarte contemporan... Bizar cum se întoarce istoria să se reviziteze pe sine însăşi, nu-i aşa?

***Augustin Ioan** este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“.*

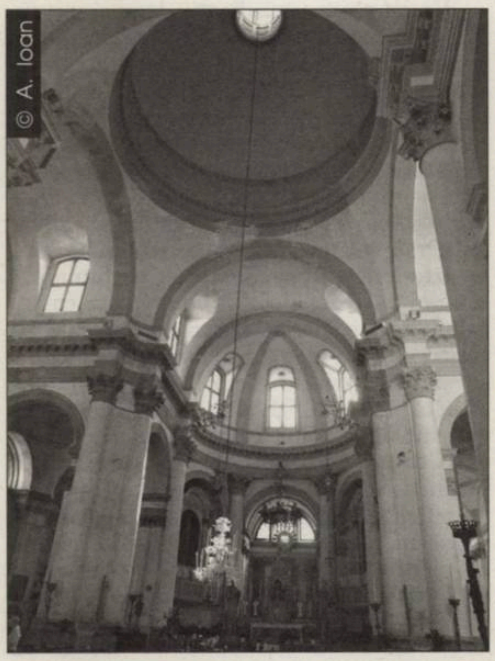

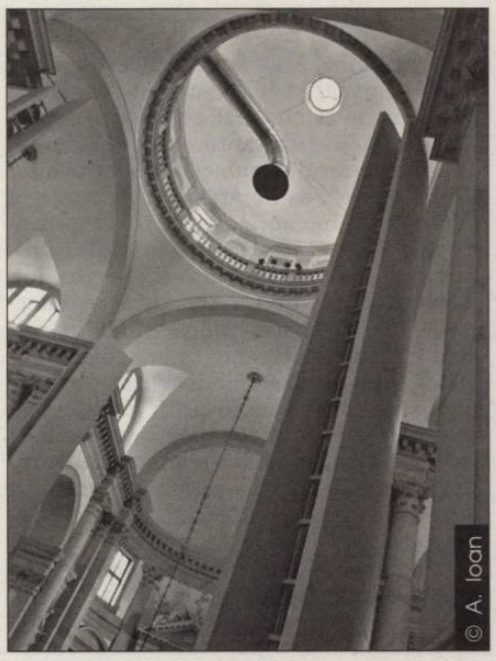

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!
Ai pînă la reducere 13%!
Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:

Marilyn Monroe

Charlie Chaplin

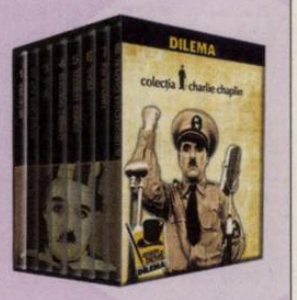

Capodoperele teatrului românesc

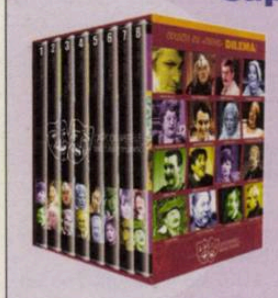

Opera

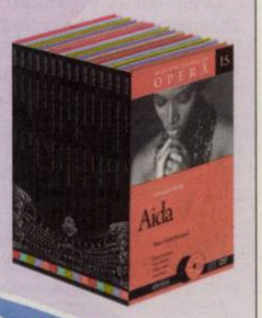

Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!

NOU!
Abonamente în străinătate

Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Caţavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

Abonament **Dilema veche**

3 luni abonament — Trimite un SMS doar din reţeaua VODAFONE LA **7485** cu textul ***DILEMA VECHE***

Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD

Abonament **Dilema veche** cu colecţia **Teatru românesc**

3 luni abonament — Trimite un SMS doar din reţeaua VODAFONE LA **7480** cu textul ***DILEMA***

Costul unui SMS este de 20 euro fără TVA, pentru revista cu DVD.

Vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro. Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteţi trimite în decursul a 30 de zile. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informaţii la tel: **0800.800.111**.

ONLINE pe **www.dilemaveche.ro**

La sediile, chioşcurile, caravanele şi librăriile ADEVĂRUL

Poştă şi partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plăţii şi talonul completat

ADRESA DE LIVRARE

Nume .....
Prenume.....
Compania* .....
Cod fiscal*.....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
judeţ/sector .....
cod poştal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieţi în căsuţă numărul de abonamente pe care doriţi să-l contractaţi)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecţia **Marilyn Monroe**
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecţia **Charlie Chaplin**
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia **Teatru românesc**
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia **Opera**
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

şi am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poştal ☐ OP nr. ..... din data .....

* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.

Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activităţi promoţionale şi să le dezvăluie terţilor conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări şi să solicit ştergerea datelor adresându-mă societăţii S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente şi informaţii sunaţi la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice reţea, între orele 9⁰⁰ - 18⁰⁰ (luni - vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la **0318.200.200** (număr cu tarif normal)

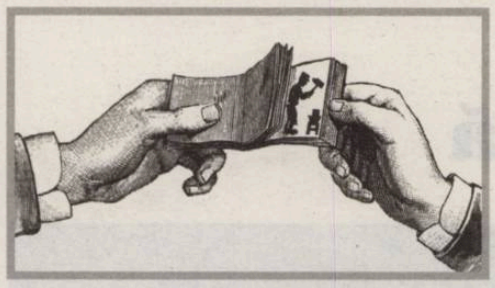

Marius CHIVU

feedbook

Înapoi la poezie

● **Marin Mălaicu-Hondrari, *La două zile distanţă*, Editura Charmides, 2011.**

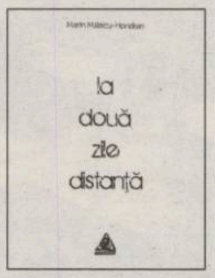

„De atîtea ori începusem să scriu proză şi sfîrşisem prin a scrie poezie“, se confesează, la un moment dat, naratorul din *Cartea tuturor intenţiilor*, o carte de proză apărută în 2006, dar care l-a lansat pe poetul Marin Mălaicu-Hondrari abia la reeditare, doi ani mai tîrziu. Acel mic roman a stîrnit ecou în breasla poeţilor şi a deschis calea unui al doilea, *Apropierea* (2010), mai consistent şi mai închegat, atît stilistic, cît şi narativ, păstrînd însă intact filonul biografic, poetic şi intelectual care plăcuse atît. După cum se vede, relaţia lui Marin Mălaicu-Hondrari cu poezia şi cu proza sînt aşa cum trebuie să fie – complexe şi e greu să-l surprinzi pe scriitor într-o schemă de gen. Cu atît mai mult cu cît, deşi poeţi care se apucă de scris proză există destui şi din toate generaţiile, prozatorii care să se apuce sau care să se întoarcă, după mulţi ani, la poezie, sînt nişte excepţii. După ce a camuflat-o în proză, Marin Mălaicu-Hondrari însă se întoarce şi, ca să mă exprim preţios, îşi dă poezia pe faţă în acest volum cu poeme mai vechi şi mai noi.

„Nici bunăstare nici nesfîrşită interogaţie / doar firimituri şi o nesfîrşită sfîrşeală.“

„Immigrant Song. Poemele din Córdoba“ este primul şi cel mai consistent dintre cele trei cicluri distincte, întinzîndu-se pe mai bine de jumătate din carte, şi pare o abordare mai interiorizată a *Cărţii tuturor intenţiilor*. Decorurile, preocupările, personajele şi chiar temele se suprapun, versuri sau fraze ar putea imigra dintr-un poem într-un fragment de roman şi invers, trecînd dintr-o carte în alta ca între două volume comunicante. Necesitatea, iluziile şi calea scrisului, tema înstrăinării şi a singurătăţii, tentaţia sinuciderii, angoasele ce compun „vieţuirea la limită“ şi-au făcut loc în ambele cărţi născute una din coasta celeilalte. Cum o arată şi titlul cărţii, şi al ciclului care deschide şi defineşte volumul, poemele dezvoltă, uneori explicit, alteori doar prin sugestii, tema depărtării, în diverse forme, stadii şi, mai ales, percepţii. Există aproape în fiecare poem imagini şi metafore puternice deopotrivă ale îndepărtării şi ale despărţirii, ale plecării şi ale căutării ratate, ale singurătăţii căutate („singur te înzestrezi cu singurătate“) şi ale lipsei („acel imens calvar de a surprinde / zgomote pe care ea le repeta / la mii de kilometri distanţă“), ale iubirii întrerupte sau amînate şi despre promisiunile apartenenţei, aşa cum apropierea şi convieţuirea îşi dezvoltă fiecare forme şi niveluri proprii de blocaj sau de epuizare, cînd „jindul şi scîrba“ se suprapun, cînd dorinţa îi seamănă morţii sau doar o prefigurează („singură o lăcustă continua să emită / sunetul acela de cuţit dat pe tocilă / care era cîntecul ei de dragoste / pentru o altă lăcustă“). Căci distanţele de aici, deşi marcate şi fizic, şi geografic, cresc mai ales pe orizontală, se măsoară şi cu unităţi interioare, poemele alternînd senzorialul cu metafizicul, abstractul cu viziunea şi visceralul.

În volumul *Nimic*, Mircea Cărtărescu are un lung poem, scris la începutul anilor '90, intitulat „Occidentul“, epitaful unui poet care trăieşte copleşitoarea revelaţie a unui Dincolo civilizat, dar lipsit de transcendenţă, a postmodernităţii tehnologiei şi consumerismului anihilante spiritual, a posibilităţilor şi opulenţei fără Sens. Poemul „Immigrant Song“ al lui Marin Mălaicu-Hondrari este, aproape douăzeci de ani mai tîrziu, o (trans)punere în decorul urban turistic a anoasei existenţei imigrate, dar, în fond, reprezintă tot o confruntare, în cheie existenţială, cu fantasma civilizaţiei salvatoare: „străzi refăcînd memoria Córdobei, / străzi înguste ca o privire piezişă, / memorie împăiată la repezeală. / priviri pe jumătate ascunse în dosul evantaielor parfumate. / tango şi flamenco strecurînd nostalgie în ochi şi auz îmbătrînite / şi toate în numele timpului – această obsesie a trupului. // am văzut un om gata să vorbească singur, / femei cu buzele calde precum sîngele taurului / şi cu privirile la fel de abătute. // în acest *patio* plin de turişti conformi Uniunii / şi obedienţei ghidului, / mă aşez să ascult povestea fîntînii. / pare că a biruit discursul didactic, declicul aparatelor foto, / bîzîitul aparatelor de filmat, obsesia telefonului mobil. / inventatorul agendei şi-a trimis pînă aici reprezentanţii. / fumez. / cînd nu mai ştiu ce să fac, fumez. / susurul fîntînii s-a ridicat la ceruri. / stau cu genunchii la gură. / e 9 şi 20. deci e 10 şi 20. // (după mai bine de 400 de zile petrecute printre străini / el s-a întors acasă fără maşină şi cu bani puţini) / cineva a scăpat un mănunchi de chei pe pietrele romane. / aici, unde este atîta frumuseţe / încape şi suferinţa mea multă...“ Aşadar, tot despre impasul poetului rătăcitor-călător este vorba şi aici (în lunga tradiţie întinsă de la romantici la beatnici), tot despre dislocare şi inadaptare, despre iluzia plecării şi a căutării interioare altundeva, dublată de încercarea de prezervare a identităţii.

Un alt poem semnificativ, lung şi secvenţial, despre limitele cărnii şi ale minţii într-un spaţiu străin, inadecvat, apăsător, este „Poemul amorf“: „visez la o femeie. / ne despart 40.000 de metri de veşnicie. / închis în casă parcurg la nesfîrşit această distanţă: / jumătate e jind jumătate e silă. / frigul acum nu e semn de iarnă / nici de boală / ci docilitate odioasă a cărnii [...] / să fumez. să fumez. mă încîntă această promisiune de / moarte lentă, fumegătoare şi parfumată. / somnul nu vine, nici atît bunăvoinţa cuvîntului. / ceva a speriat păsările, / nimic nu s-a clintit în jurul meu. / nici bunăstare nici nesfîrşită interogaţie / doar firimituri şi o nesfîrşită sfîrşeală.“ Şi aici, dar în alte poeme mai mult, sînt surprinse tîrcoalele sinuciderii, o temă recurentă ce străbate, ca un fir incandescent, această poezie expresionist-metafizică, deopotrivă senzuală şi ermetică, scrisă dens, cu registre variate şi într-un limbaj cizelat, cu destule imagini suprarealiste *dark* ce fac unele poeme să semene scurtmetrajelor lui Buñuel.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Alexandre Jardin, *Romanul familiei Jardin*, traducere din limba franceză de Marieva Cătălina Ionescu, Colecţia „Cartea de pe noptieră“, Editura Humanitas, 2011.**

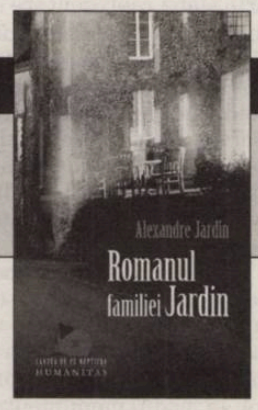

E lată bine! Atîta nebunie libertinară de mult n-am mai găsit într-o carte. Alexandre Jardin scrie aici o proză sclipitoare despre amoralitatea exuberantă a propriei familii. El, „romancierul sîrguincios al sentimentalităţii solare“, se hotărăşte să renunţe la edulcorările romanţioase şi să privească adevărul în faţă: adevărul propriei alcătuiri, dedus din adevărata viaţă a celor în mijlocul cărora a crescut. Prin urmare, întocmeşte un soi de monografie de familie, evocînd figurile importante (inimaginabile figuri!), scenele memorabile (curate lovituri de teatru comic sau absurd), păienjenişul relaţiilor amoroase, politice sau mondene (toate – aventuri radicale), laolaltă cu reflexul ambidextru al scriitorului de a-şi adora şi a-şi renega această „amprentă genetică“.

Comedia celor din familia Jardin e constant enormă. Pentru ei gravitatea e aproape o grosolănie, toţi sînt „mari iubitori de viaţă şi consumatori de contradicţii“, nici unul dintre ei nu se lasă „infectat de spiritul prudenţei“. Poligamia lor e un spectacol acrobatic, iar istoriile lor îţi arată ce se întîmplă atunci cînd realitatea are talent. Nu-i vorbă, şi „intimii“ lor sînt pe măsură: de la Serge Gainsbourg şi Alain Delon, pînă la tenia Zoé, cîinii dislexici sau maimuţa toxicomană Zara.

Depănările lui Alexandre Jardin îţi dau sentimentul de irealitate, dar incredibilul poveştilor lui are grijă să fie mai întîi de un şarm-şic-ştaif irezistibil. Începută cu bunica scriitorului (Archebuza, o aristocrată a amorului deocheat) şi cu bunicul (Piticul Galben, un vichyst potent prin '42-'43), „grădina“ Jardinilor creşte mare, luxuriantă, carnivoră, exotică, seducătoare.

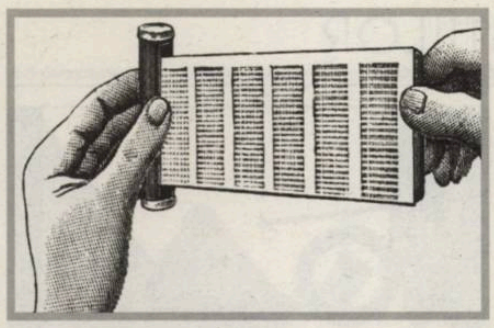

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Optzecismul în „Opera omnia“

Nu ziceţi ce m-am topit zilele trecute cînd am primit la coletărie (ah, mamiţo, „avizele“ şi „reavizările“ de altădată, plus „trei lei taxa de înmagazinare“...) volumul de poeme *Îţi voi injecta poezie în sînge*, de Ion Tudor Iovian, „Opera omnia“, Editura Tipo Moldova, proiect susţinut de Universitatea „Petre Andrei“ din Iaşi!

Am rupt plicul, m-a hurducăit dedicaţia din Buhuşi („poetului heideggerian, scriitorincului neobosit...“) şi am rămas minute bune cu cartea în mînă, oripilat de cohortele de omizi alunecînd pe copacii şi pe trotuarul din faţa oficiului poştal 61 de pe Olteniţei. Încercam să-mi aduc aminte de cîţi ani n-am mai dat mîna cu Ioan Ivan, misteriosul, tăcutul, bizarul haiduc pletos, cu mustaţă grea, „pe oală“, de palicar şugubeţ şi eterist, tip şucar, hipoacuzic haios, autist, straniu personaj parcă decupat din siajul narativ al lui Ion Ghica sau Duiliu Zamfirescu. Băcăuan fioros la vedere, dar cu vorbă domoală, prieten cu magneticul poet bizar Marian Dopcea (fost student la Teologia sibiană, mergînd vara la cosit în Maramureş, pierdut apoi în labirinturile Deltei şi eşuat profesor la Isaccea), amîndoi ieşiţi prin 1975-'76 din interogatoriile vizîndu-l pe Ion Negoiţescu. Eram colegi într-o serie filologică (1972-'76) aptă să concureze cele mai ghiduş-primejdioase, inconştiente şi riscante grădini *zoologice* (i.e. rezervaţii intelectuale) ale momentului. Congeneri cu pitoresc-barochizantul securist luceferist Artur Silvestri (Gabriel Târnăcop), un Mitică hedonist, dar periculos cît cuprinde, voluptuos mafiot la 20 de ani, dotat cu ghiul, ochelari negri, costum alb, cu vestă şi batistă la rever... Başca inubliabila apelare (din anul întîi!) „vă salut dom' decan“, scuturîndu-şi cu silă dandystă Kentul în faţa ştersului Mitiţă Păcurariu, spre invidioasa noastră stupefacţie, bieţii *viermi* înşiraţi la coadă la bursă, „la madam Stroe“...

Pe lîngă Artur, la un pas de Neagu Cosma, Pleşiţă, Răducă, Iulian Vlad & comp ne snoba Constantin Sorescul (musai articulat!), teribilul oltean narcisiac, de un arivism beton, supt ca atare de *Săptămîna* lui Eugen Barbu, autorul formidabilei formule „eu am citit TOT...“. Costică Sorescu (stranie tăcere post-'89, direct proporţională cu viforoasa grafomanie egocentrică de dinainte) făcea parte din „blazonul“ seriei noastre, alături de Mihai Coman, viitorul decan de la Jurnalism, dar şi de actualul prof. univ. dr. Marian Popescu, teatrologul expert UE, de Teodora Stanciu – după 1990 neînduplecat bastion spiritual la Radio România Cultural –, Tania Radu *ot* ICR, profesorul Christian Crăciun din Moreni-Dîmboviţa, eminescologul care a plămădit atîtea energii gazetăresc-didactice... Şi, cu voia dvs., subsemnatul, bufon logopat şi logoreic, demn doar să-şi aducă aminte.

Ioan Ivan – viitorul poet Ion Tudor Iovian! Citească neoexpresioniştii de azi neoexpresionismul lui de acum un sfert de secol, că vor înmărmuri. E de-o actualitate – cum să-i spun? – seducătoare?, contrariantă? Minimalism, deprimism, nevroză, destrămare. Masca şi oglinda ca metaforă obsedantă. Cuţitul şi sertarul, de citit *via* Jung-Durand. „Frigul singurătăţii.“ „Realitatea ca masă de disecţie.“ Jetul de sînge al cotidianului. Dragoste nu există, cuiburile de rîndunică sînt goale, visul e plin de „bulboane şi peisaje pîrjolite“, privitul cerului umple vederea cu „stele şi deşeuri menajere şi reclame şi voci enervate şi muzici şi ură“. Totul e „Durerea de a fi“, poemul „meu“ din această carte: „vreau să dorm şi să plutesc pe ape şi apele să-mi destrame / carnea / să-mi limpezească amintirile / de zgură şi spaime / dar eu mă zbat între durerea de-a fi şi bucuria destrămării / şi nu întrezăresc nici un liman / unde să nu vremuiască / şi căpcăunii să nu-şi schimbe obrăzarele la lăsatul serii / şi iubirea mea să nu miroasă a naftalină / şi cuvintele să nu moară / eu vreau să dorm şi rumoarea dezordinii din adîncul fiinţei / să se amestece cu / şuieratul vîntului peste canale / cu scîncetul în somn al unui cîine hoinar / pe sacul ud din faţa uşii / cu fişîitul nisipului în ziduri / cu liniştea“.

„De-ai fi măcar / un cuţit aruncat direct în inima realităţii...“

O poezie cu forţă febrilă şi tandră vulnerabilitate, vecină cu Virgil Mazilescu şi Ion Mureşan, confină cu morbidul lui Cristian Popescu şi grotescul macabru din viziunile lui Ioan Es. Pop.

Pe cînd era Ioan Ivan, Tudor Iovian se înveşmînta în faldurile „poeţilor blestemaţi“, se aşeza mental la umbra *Gigantei* baudelairiene, contempla excitat nervalianul *„le soleil noir de la mélancolie“*, sirota extatic pauzele de efect din Trakl şi declama strofa de aur a *„maudits“*-ilor dintotdeana: *„oisive jeunesse, à tout asservie, par délicatesse, j'ai perdu ma vie“*. Pe care o recitam şi eu în delir, ţopăind cu Dan Arsenie prin cimitire, în sublima traducere a lui Taşcu (Şuli) Gheorghiu: „trîndavă juneţe, roabă orişicui, din delicateţe, viaţa mi-o pierdui. O să vin-o zi, cînd ne vom iubi...“.

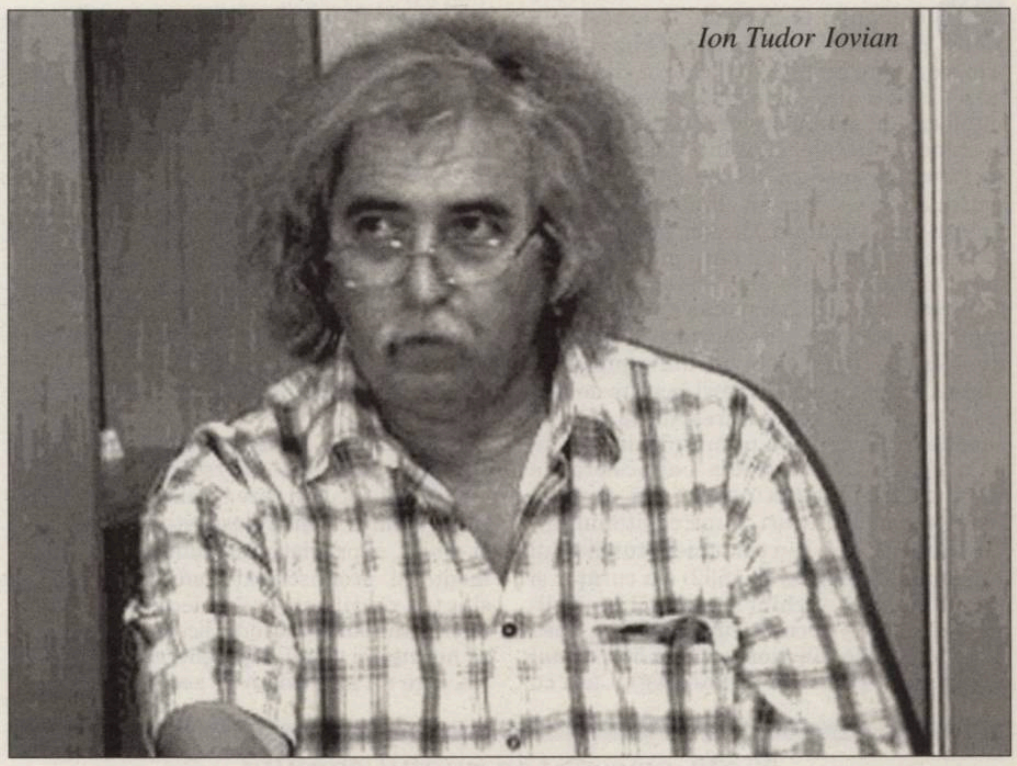

Ion Tudor Iovian

Volumul de la Tipo Moldova antologhează texte din *Pădurea de pini* (1983), *Presiunea luminii* (1987), *După-amiază cu scaun gol* (1995), *Şoricelul Kafka pe foaia de hîrtie (Mica vicioasă Poezia)* (1999) şi *„Baby-Secol. Elegii după victorie, la tobă, cinele şi corn englez“* (2004). „Cîntecele sună a pustiu şi frig. Cum să scap de spaima că mă voi prăbuşi în golul căscat în text?“ Poetul care „bate strada ca un scîncet de copil rătăcit“. Nu ne-a mai rămas decît „fiola cu cianură a iluziei“. Numai cei de vîrsta mea se mai pot transpune, mental, dintr-odată, în ultimii ani ai ceauşismului, imaginîndu-şi ce coşmar ar fi avut Securitatea auzindu-l pe Virgil Ierunca declamînd versuri precum acestea: „De-ai fi măcar / un cuţit aruncat direct în inima realităţii / un ferăstrău / de tăiat ferestre în noaptea geroasă şi grea / prin care să se vadă / vuietul pietrificat al primăverii“!

Condamnabil neprofesionalism editorial: cartea nu are CV-ul autorului. Bine, măcar, că are secvenţa de referinţe critice. „Încrîncenare expresionistă“, nota L. Ulici în februarie 1984. „Subtil cunoscător al poeziei lui Nichita, atras de abstractele purităţi ale lui Mircea Ciobanu“ *(n.n.* – redactorul lui Iovian de la Cartea Românească), scria Alexandru Condeescu tot pe atunci. „Poemul-jertfelnic“ (Al. Cistelecan, 1996). Şi Nicolae Manolescu, în 1984: „Un poet remarcabil, subtil, original (...) Deşi are cultul frumuseţii, ar dori să răzuie fardul realităţii pînă la os, cu cuţitul de bucătărie. Tentaţia e dublă: să-şi conserve idealul şi să cunoască realul, să se retragă din faţa agresiunii şi să-i facă faţă pînă la capăt. Curios e că, în pofida acestor imagini contrastante şi violente, Iovian ne face mai curînd impresia unui anxios retractil, suflet melancolic absent...“

Dincolo de lunedism, aşa am şi rămas, noi, optzeciştii colaterali, mai mult încercănaţi, decît ricananţi, mai degrabă nervalieni şi baudelairieni, decît beatnico-ludici. Dotaţi din plin cu orgoliul suferinţei, ştim, din păcate, prea bine că trăim într-o vreme în care „poemele (se scriu) cu maţele scoase afară“, că sîntem „ţepeni în ploaia murdară“ şi că scriem numai cu „nervii cuvintelor răzvrătite“. Dar ştim, în acelaşi timp, să ascultăm „şoaptele din boschetul de iasomie“, să inspirăm „mirosul de cerneală de pe vechea fotografie a familiei“, să auzim „geamătul înfricoşat al celor care nu găsesc nicăieri reazem“ şi să privim reflectîndu-se „lumina ultimei zăpezi în prunul din faţa casei“.

Ceea ce pentru junii de azi e nimic pentru noi a rămas al naibii de mult!

Dan C. Mihăilescu *este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Şi aşa mai departe? Viaţă literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

oferta de carte

PUBLICITATE

PUBLICITATE

PUBLICITATE

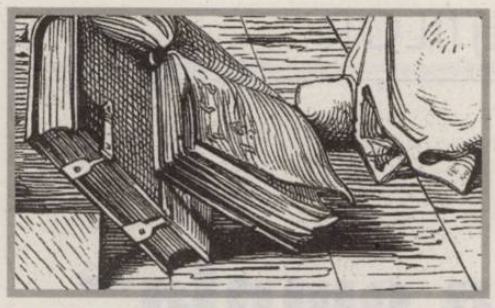

Simona SORA

biographiti

Orașul K.

Dacă, întorcîndu-te din Austria spre România, te abaţi de la autostrada clasică, o iei puţin spre Graz şi apoi, prin sate, spre graniţa cu Ungaria, dai de un orăşel ciudat care, la prima vedere, pare o butaforie, un studio pregătit pentru un film cu scene medievale, aflat între dealuri pline de struguri, într-un fel de căldare ce te transpune brusc într-un climat subtropical, nu într-unul subalpin. De aici, poate, şi senzaţia de irealitate. Dacă citiţi pe undeva despre aerul de munte din Köszeg – căci aşa se numeşte fantomaticul oraş maghiar de la graniţa austriacă –, să vă îndoiţi! Cînd am ajuns acolo – în primele zile din septembrie – aerul era ca la malul mării înainte de furtună: înăbuşitor şi cald, irespirabil pînă la comoţie. Abia cînd s-a pornit ploaia – şi nu s-a mai oprit toată noaptea – atmosfera s-a rarefiat, Piaţa Jurisics (numită aşa, ca şi Cetatea cu patru turnuri, după căpitanul Miklós Jurisics, care le-a ţinut piept turcilor lui Suleiman Magnificul la 1532) s-a curăţat şi am putut vedea vechiul oraş regal în deplina-i splendoare trecută: Turnul bătrîn, Casa cu steme (unde funcţionează, de 500 de ani neîntrerupt, Primăria din Köszeg), Casa cu picioare, Casa Generalului, Muzeul Farmaciei şi mai ales Poşta veche, care mai funcţiona sigur pe vremea cînd în „Micul Oraş" de la frontiera vestică a Ungariei mai trăia încă Ágota Kristóf.

N-am priceput în ruptul capului de ce bat însă toate clopotele la ora 5 dimineaţa.

Înainte de a fugi *(à contrecoeur)* în Elveţia şi înainte cu mult de a deveni una dintre inovatoarele romanului de la sfîrşitul secolului trecut, Ágota Kristóf a locuit în acest oraş insolit, a făcut aici şcoala (una excelentă, se pare), a citit cîteva biblioteci, s-a îndrăgostit şi a născut primul său copil. Dar toate astea n-ar avea prea multă importanţă dacă „oraşul K." (cum îl numeşte scriitoarea în autobiografia sa) – cu atmosfera lui apăsătoare, cu istoria sa regală anihilată de ideologia comunistă, cu cele şapte izvoare (Almos, Elod, Ond, Kond, Tas, Huba, Töhötöm) din care toamna te aştepţi să curgă vin – n-ar fi locul în care se petrece prima parte a *Trilogiei gemenilor*.

Oraşul K., Köszeg-ul regal, este aşadar „Micul Oraş" din trilogia Ágotei Kristóf, locul în care Claus şi Lucas – spiritele locului – îşi trăiesc istoria simbiotică şi crudă, supravieţuiesc nenumăratelor demenţe şi promiscuităţii adulţilor, ucid şi sînt (pe rînd) anihilaţi de ferocitatea oamenilor şi timpurilor. Cînd treci graniţa, nu poţi să nu întorci capul după ghereta grănicerului, care nu mai există de zeci de ani – cum, desigur, nu mai sînt nici „casa bunicii", grădina cu fructe şi piaţa. Trebuie să existe şi azi, în oraşul K., vreo piaţă de legume şi fructe, dar micul comerţ se face într-un fel insolit. Oamenii îşi lasă „produsele" la poartă, sortate şi frumos aliniate în lădiţe, alături de un borcan cu deschidere în capac, o puşculiţă. Cumpărătorii îşi iau ce vor şi lasă banii în puşculiţa închisă cu lacăt, căci banii sînt, totuşi, ochiul dracului. Aş fi luat şi eu nişte piersici pitice, a căror aromă se simţea de la capătul străzii, dar habar n-aveam cît or mai fi piersicile la Köszeg.

Cîrciumile, în schimb, trebuie să fi rămas la fel de multe ca după război, cînd cei doi gemeni cruzi, scriitori în devenire, cîntau la armonică pentru un ban, jonglau cu fructe şi făceau acrobaţii. Am şi intrat în cîteva, deşi vinul nou nu se făcuse încă: terase în fundul curţii sau birturi întunecoase cu podele negre şi cu pompă de apă în faţă, unde clienţii mai ieşeau să se spele pe picioare. Cel mai mult mi-a plăcut o cîrciumă apaşă cu două bătrîne (indience?) mumificate la intrare, sorbind vin negru din pahare de sticlă groasă. Cine-a făcut cîrciumă apaşă la Köszeg trebuie s-o fi citit pe Ágota Kristóf sau măcar să împărtăşească acelaşi spirit al locului, amestec de dans expresionist şi demenţă pură.

Ce să zic, am văzut în oraşul K. „strada dreaptă şi lungă" pe care copiii părăsiţi se întorceau de la casa parohială, am vorbit (în limba köszegheză) cu poştaşul care le aducea bani „din Marele Oraş" copiilor identici, am găsit pînă şi cimitirul unde bunica gemenilor îşi îngropase atît bărbatul otrăvit de ea însăşi, cît şi bijuteriile subtilizate de la o fetiţă (evreică) orfană. N-am mai dat însă de lagărul de tranzit nazist care-a funcţionat şi după război, ca refugiu pentru fugarii returnaţi de austrieci; nu ştiu care era „singurul hotel din K." (poate *Irrötko* – noi am stat la *Portré,* un hotel decorat ca un templu budist, în care existau fotografiile tuturor personalităţilor importante din secolul trecut, mai puţin cea a Ágotei Kristóf); n-am putut localiza vechea biserică printre zecile de vechi biserici neogotice care, la ora 5 dimineaţa, îşi unesc clopotele ca să te scoale şi din morţi. Mi s-a spus, înainte de a ajunge la Köszeg, că acolo, la ora 11 a fiecărei zile, bat clopotele în amintirea victoriei asupra turcilor din august 1532. N-am priceput în ruptul capului de ce bat însă toate clopotele la ora 5 dimineaţa, cînd afară abia se luminează! Dacă te uiţi totuşi spre piaţa centrală, poţi vedea – cam ca într-o piesă de teatru suprarealistă – un bătrîn plimbînd doi copii într-un landou, o fetiţă cu un ghiozdan enorm, un cal, un scamator ambulant, o trecătoare voalată şi doi puşti de aceeaşi înălţime îndepărtîndu-se spre ultima casă din oraşul K.

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

Ultimul romantic

● **Brian Ferry, *Olympia*, Astralwerks, 2010**

„I want to be / Where strangers meet / I want to hold you / At the dark end of the street"... De pe coperta discului, una care-i complimentează artistului britanic mai vechile obsesii, o curtezană numită Kate Moss încearcă, precum un *billboard* de pe Oxford Street, să(-şi) vîndă ceea ce tu îţi poţi doar imagina. Safire şi ruj. Olympia lui Manet transportată, mai mult gratuit decît altfel, acum şi aici. Undeva în interior, un citat din Goethe: *„... the eternal feminine leads us on..."* Pop art. Pop şi artă. Vocea tenorală continuă să îşi spună povestea cu un dramatism invaziv. Un pian grav răbufneşte din cînd în cînd. În depărtare, thereminul îşi modulează cu paşi nesiguri incantaţiile de un comic lugubru. *„Are you wanting me to stay / Or should I go? / Your fancy words / Spin fast and loose / I'm too tongue-tied / For the company you choose"...* Cînd a fost Bryan Ferry mai aproape de Sinatra, dacă nu acum, cu această piesă, „Tender Is the Night" – după mine, propria „My Way" –, care închide cel mai nou album al său? Nu-mi amintesc ca asta să se fi întîmplat vreodată atît de evident, într-o carieră începută acum mai bine de patru decenii.

Acest minimalism romantic şi alienant pulsează neregulat pe *Olympia,* al treisprezecelea album de studio al liderului trupei Roxy Music. „Me Oh My", un alt plus al discului, se împarte între chitara ultra-recognoscibilă a lui David Gilmour şi intervenţiile discrete ale sintetizatoarelor lui Brian Eno, pentru a livra o repriză bine temperată de pop *à la* Ferry: emoţional şi transgresiv, dandist şi fragil, bîntuitor şi subversiv. Pe „Song to the Siren", o preluare după o preluare – originalul este al lui Tim Buckley; sursa lui Ferry este *cover*-ul făcut după el de This Mortal Coil –, vocea britanicului construieşte, împreună cu cei 13 (!!!) instrumentişti care au participat la înregistrări, un *thriller* cu acţiune lentă, în care cinci chitări – printre ele, amintitul Gilmour, Nile Rodgers, Jonny Greenwood şi Phil Manzanera – îşi pasează rolul principal. E supraîncărcată în multe momente, dar abundenţa aceasta nu-i fură nimic din atmosferă.

Olympia nu este, însă, doar atît, pentru că Bryan Ferry a vrut, de data aceasta, mult mai mult. Aşa se face că „You Can Dance", o colaborare relativ recentă a vocalistului cu DJ Hell, este transformată de către Dave Stewart (da, *acel* Dave Stewart!) într-un mutant optzecist prea sofisticat, ornat cu un omagiu adus ultimului album Roxy Music – în deschidere, un *sample* din „True to Life"; Scissor Sisters dă piesei „Heartache by Number" o patină gay disco care nu va deveni niciodată imn, pentru că acolo nu e vocea lui Antony Hegarty; „Shameless", *remake*-ul unei piese făcute în trecut de Groove Armada, este prea muscular pentru timbrul tenebros al cîntăreţului englez.

Cu toate plusurile şi minusurile albumului, timpul nu l-a schimbat prea mult pe Bryan Ferry. A rămas acelaşi senzualist întunecat, decadent şi romantic, pe care natura l-a dăruit, slavă Domnului!, cu suficient de mult umor încît să nu devină patetic. Şi cu un simţ al stilului mult peste media tuturor personajelor care s-au plimbat pe bulevardele glam ale (art-)pop-ului.

Bryan Ferry va concerta în Bucureşti, la Arenele Romane, pe 18 septembrie 2011, în cadrul turneului de promovare a albumului Olympia. *Evenimentul este organizat de One Events.*

***Paul Breazu** este jurnalist.*

ce mai spune

Florina PÎRJOL

Cartea roşie, romancieri nordici şi alte surprize

Grupul Editorial Trei pregăteşte pentru această toamnă mai multe titluri captivante. Evenimentul principal al sezonului editorial este publicarea unui volum inedit C.G. Jung – *Cartea roşie* – un text însoţit de spectaculoase desene originale ale autorului, considerat multă vreme pierdut şi apărut acum pentru prima dată în limba română, în condiţii grafice de excepţie.

Colecţia „Fiction Connection" a Editurii Trei se îmbogăţeşte cu noi titluri din valul de romancieri nordici, pe care fanii genului le aşteaptă cu siguranţă. Tot în „Seria neagră" va apărea primul titlu semnat de Simon Beckett, cel mai vîndut autor britanic al momentului, pe acest segment de literatură. Romanul se numeşte *Chimia morţii,* este un thriller psihologic foarte bine scris, diferit într-o oarecare măsură de trendul nordic, dar la fel de imprevizibil şi de captivant.

Spre finalul toamnei, în „Fiction Connection" va fi publicat romanul *Camera* al prozatoarei canadiano-irlandeze Emma Donoghue, excelent primit de critică, nominalizat şi cîştigător al multor premii literare importante.

Pandora M pregăteşte un roman de cinci stele, care va apărea în Colecţia „Funky Fiction", se numeşte *Totul conteză!,* e scris de unul dintre cei mai apreciaţi tineri autori americani contemporani, Ron Currie Jr. (comparat adesea cu Kurt Vonnegut sau Raymond Carver). Romanul parodiază savuros distopiile ce anunţă Apocalipsa şi creează un personaj a cărui inocenţă la marginea genialităţii aminteşte de Forrest Gump.

Tot în Pandora M, în colecţia de non-fiction, „Reality Shock", vor apărea memoriile lui George W. Bush, dar şi relatarea autobiografică a unei tinere americance, Margaux Fragoso, care a avut de la o vîrstă foarte fragedă o relaţie cu un bărbat mult mai în vîrstă. Cartea poate fi asemănată cu *Lolita,* deşi povestea de faţă are mai curînd o miză morală şi pune problema exact invers de cum o face romanul lui Nabokov.

***Florina Pîrjol** este PR manager la Editura Trei.*

Cătălin TOADER

Festivalul „George Enescu“ in progress

Ajunsă la o maturitate pe care doar festivalurile şi vinurile bune şi-o permit, dacă au condiţiile necesare, Festivalul Internaţional „George Enescu“ – cea mai complexă şi mai bogată manifestare culturală românească – împlineşte în această toamnă douăzeci de ani. O vîrstă la care, vrînd-nevrînd, patronii au trebuit să pluseze, din simplul motiv că magia există. Nu ştiu cîte milioane se adună la subtotal, dar rezultatul e un program consistent şi variat, garnisit cu nume pe care orice organizator de pe mapamond şi le-ar dori pe afiş.

Toamna este, prin definiţie, deopotrivă anotimpul abundenţei şi al culorilor, şi probabil că organizatorii au ţinut cont de asta. Astfel, programul artistic propriu-zis este susţinut puternic de noua identitate de brand, un exerciţiu cromatic foarte inspirat. Mult peste ce se face pentru brandul de ţară – dacă-mi este permis. La urma urmei, Festivalul „George Enescu“ este unul dintre puţinii ambasadori eleganţi pe care-i putem trimite prin lume, unul mai eficient decît orice reclamă cu poiene şi mînăstiri rulată pe Discovery. Avem, aşadar, şase secţiuni majore distincte, ordonate după un algoritm de culori care se regăseşte şi în aburii pastelaţi de pe programe şi materiale publicitare. În continuare, un ghid, policrom la rîndul lui, despre tot ceea ce cred că n-ar (fi) trebui(t) să rataţi.

Verde praz – Mari orchestre ale lumii

Concertul de deschidere a festivalului, cel susţinut de Residentie Orkest (Filarmonica din Haga) pe 1 septembrie, a purtat această culoare şi a propus două lucrări de marcă, semnate de George Enescu *(Simfonia nr. 1)* şi Dimitri Şostakovici *(Simfonia nr. 10)*. Pentru amatorii de coincidenţe, între cele două simfonii există o legătură cronologică, lucrarea lui Enescu avînd premiera (la Théâtre du Châtelet din Paris) exact în anul în care se năştea Şostakovici, 1906. Peste exact o săptămînă, tot la Sala Palatului, London Symphony Orchestra s-a aliniat sub bagheta lui Horia Andreescu pentru o seară cu Glazunov şi Mahler, pentru ca a doua zi să schimbe dirijorul şi solistul pentru un program exclusiv germanic – cu Wagner, Beethoven şi Brahms. Faceţi-vă timp însă pentru seara de miercuri, 21 septembrie, cînd pianista Hélène Grimaud interpretează Brahms şi Ceaikovski, susţinută de Orchestra Dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia. Cercul verde se închide cu ultimul concert al acestei ediţii, susţinut de Orchestra Naţională a Franţei – cu Brahms, Enescu, Debussy şi Ravel în program.

Roz – Concertele de la miezul nopţii

Contrar aparenţelor, acestea se termină la miezul nopţii (sau puţin după), dar încep la zece şi jumătate seara, la Ateneu. Orchestra Baroc din Venezia a propus mult Vivaldi, plus Albinoni, Geminiani şi Tartini, dar, mai ales, splendoare pre-romantică (G.F. Händel) cu *Il Complesso Barocco,* dirijată de fondatorul Alan Curtis. În prima săptămînă, Orchestra de Cameră din Lausanne a susţinut nu mai puţin de trei concerte (exclusiv R. Schumann), toate supervizate de pianistul şi dirijorul Christian Zacharias, iar o săptămînă mai tîrziu vine rîndul preferatei mele, Kremerata Salzburg, dirijată de Cristian Mandeal, cu trei seri pline de Mendelssohn-Bartholdy. Solişti vor fi violonista Isabelle Faust (laureată a concursului Paganini în 1993, singurul violonist german cu această distincţie) – vineri, 16 septembrie, surorile pianiste Katia şi Marielle Labèque – pe 17 septembrie, plus pianistul Jean-Bernard Pommier în ultima seară – pe 18.

Portocaliu – Recitaluri şi concerte camerale

Oranjul ne-a luat tare din chiar a doua zi a festivalului, cu un recital de pian al franţuzoaicei de origine japoneză Akiko Ebi. Protejată a celebrei Martha Argerich şi fostă elevă la Conservatorul din Paris a lui Aldo Ciccolini, Akiko a interpretat lucrări de Bach, Liszt, Debussy, Enescu şi Kôji Toyoda. Tot la Ateneu, tînărul pianistul chinez Yundi a fost ghid într-o plimbare printre poloneze, mazurci şi nocturne. Considerat, la nici 30 de ani, unul dintre cei mai buni interpreţi ai lucrărilor lui Chopin, Yundi este cel mai tînăr cîştigător, la doar 18 ani, al concursului Chopin (iniţiat în 1927, şi care se ţine la fiecare cinci ani din 1955 încoace). Cvartetul Voces concertează duminică, pe 18 septembrie, avînd doi invitaţi de marcă: pianistul Horia Mihail şi violonistul Alexandru Tomescu. Două dintre vîrfurile festivalului vor fi, în opinia mea, recitalurile care vor avea în prim-plan Kremerata Baltica, dirijată de Gidon Kremer, şi Amsterdam Baroque Orchestra cu Ton Koopman la timonă, două dintre cele mai bine cotate orchestre de cameră din lume. Primii cu Bach reorchestrat – pe 21 septembrie, cei din urmă cu Mozart – pe 22 septembrie.

Albastru – Operă şi balet

După *Lohengrin* şi *Oedipe,* Opera Naţională propune *Evgheni Oneghin* (pe 21 şi 23 septembrie), dar mai atractive par să fie spectacolele de dans şi balet de la Naţional. Sîmbătă, pe 17, un spectacol grandios, rezultat al unei colaborări între instituţii de operă şi balet din Saint-Étienne, Reims, San Sebastian şi Biarritz, intitulat *Magifique*. Marţi, 20 septembrie, un alt spectacol de balet cu o coregrafie modernă, *Romeo şi Julieta*, cu acelaşi conglomerat de artişti, plus Grand Théâtre de Luxembourg. Foarte interesantă se anunţă şi seara din 24 septembrie, la Opera Română, cînd Compania de Balet a Operei Române etalează trei momente distincte: *Serenada* lui George Balanchine, *Falling Angels* al lui Jiry Killian (muzica Steve Reich) şi *In the Middle Somewhat Elevated,* în coregrafia lui William Forsythe.

Verde – Enescu şi contemporanii săi

O secţiune consistentă, nume pe măsură. Ensemble Orchestrale de Paris a fost prezentă deja la Sala Radio, cu Nicolas Bacri, Anatol Vieru şi (ce bucurie!) *Simfonia nr. 4 Los Angeles* a lui Arvo Pärt în program. Duminica trecută a fost recital cu partituri de Zemlinsky, Webern, Bartók şi Enescu, cu Adrian Brendel la violoncel şi Tim Horton la pian, iar Gulbenkian Symphony Orchestra şi Filarmonica Naţională Maghiară au umplut Ateneul, cu Bartók, Enescu şi Britten pe ordinea de zi. În sfîrşit, ziua de 24 septembrie înseamnă două momente foarte interesante. La ora 11, la Sala mică a Palatului se întîmplă program consistent de Enescu, Ravel şi Debussy cu Philippe Graffin – vioară, şi Claire Désert – pian. După-amiază, de la ora 17, Ateneul e gazda unui recital de muzică şi poezie cu Victor Rebengiuc recitînd din Verlaine, Rilke, Esenin, Blaga, Ion Barbu ş.a., pe fundal sonor semnat Enescu, Stravinski, Ravel sau Prokofiev.

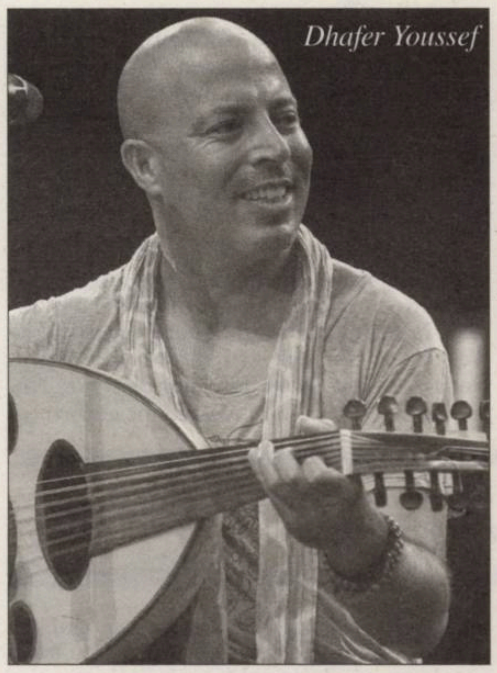

Dhafer Youssef

Violet – World music

Am lăsat intenţionat la urmă această serie, fiindcă, iată, flacăra violet iese iar din anonimat şi aduce la Bucureşti cîteva nume de marcă ale foarte popularului gen numit *muzica lumii*. Joi, pe 15 septembrie, Orchestra de Cameră din Oraşul Interzis (au învăţat şi chinezii cum e cu marketingul!) vine la Sala Radio cu un program de muzică tradiţională chineză plin de denumiri exotice şi instrumente asemenea. Vineri, în aceeaşi sală, proiectul multinaţional şi experimental Inter-art, cu Grigore Leşe în postură de solist, plus Orchestra de Cameră Radio. Duminică seară, pe 18, avem recital Ustad Amjad Ali Khan & Sons (Amaan şi Ayaan), trei dintre maeştrii sarodului (instrument tradiţional din zona India-Pakistan-Bangladesh, care are 20-25 de corzi, asemănător unei lăute). Vineri, 23 septembrie, e seară de show cu strigături (la propriu!). Tunisianul Dhafer Youssef (oud, voce), unul dintre cei mai în vogă muzicieni contemporani (are la activ multe colaborări de prestigiu atît în world music, cît şi în jazz şi folk), vine cu a sa Divine Shadows Orchestra. 15 instrumentişti care ne vor trece prin toate formele de agregare a sunetelor, de la invocaţii şi rugi, pînă la afro-sufism şi electro-jazz. Gală de hipnotism modern marcă înregistrată şi, probabil, cel mai spectaculos moment ne-clasic al festivalului. Problema e cum împărţim banii şi, mai ales, timpul.

Toate formele de agregare a sunetelor.

***Cătălin Toader** este jurnalist.*

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Puneţi-vă la punct ignoranţa şi aflaţi din *A doua carte a ignoranţei* de John Lloyd & John Mitchinson (Editura Nemira, 2011) de ce sauna e inutilă, de ce nu e neapărat nevoie să bem doi litri de apă pe zi, de ce putem lua antibiotice şi bea alcool în acelaşi timp, cine a obţinut primul 10 olimpic (nu, nu a fost Nadia Comăneci), cînd începe coada unui şarpe, cine a suferit cele mai mari pierderi omeneşti în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial (vă spun eu: China) şi alte asemenea aproape două sute de informaţii pe care nu le ştim deloc sau, mai rău, le ştim complet greşit. (Marius Chivu)

■ Marţi, 20 septembrie, foştii jucători de tenis Ilie Năstase, Younes El Aynaoui, Yannick Noah şi Mansour Bahrami, vor susţine un meci demonstrativ la arena BNR. Pe Năstase şi Bahrami i-am putut vedea şi anul trecut şi pot spune că spectacolul e garantat. Pe lîngă vechii maeştri ai tenisului, cei care joacă astăzi de-a seriosul (la turneul care se desfăşoară întreaga săptămînă în acelaşi loc) pot părea complet fazi. (Andrei Manolescu)

■ Snooker-ul revine în forţă, din nou, săptămîna aceasta, sperăm, şi pe Eurosport TV. Abia ce s-a terminat Shanghai Masters, cu finala disputată între Mark Williams şi Mark Selby, ultimul fiind şi cîştigătorul turneului, că începe Masters-ul brazilian. Un turneu invitaţional, fără puncte, dar la care vor participa numele de top din snooker-ul mondial, mai exact, 12 jucători de top, împreună cu jucători brazilieni. Turneul debutează pe 15 septembrie şi se încheie pe 22. (Stela Giurgeanu)

craii de burta veche

Musacaua de la Amman

Pe 12 februarie 1979, Tito îl vizitează pe Regele Hussein al Iordaniei. Regele organizează prînzul chiar la reşedinţa lui Tito – tot mai bolnav şi greu deplasabil –, pentru a-l scuti de trambalări obositoare.

Ceea ce nu înseamnă că masa a fost de regim. S-a gătit ficat de gîscă cu unt şi pîine prăjită, sparanghel verde gratinat, musaca de legume, biftec *royal,* legume franţuzeşti, curmale în sirop cald, şi s-au băut whisky scoţian şi canadian, vinuri iugoslave şi şampanie.

Musacaua se face după cum urmează: se taie în felii 1 kg de cartofi fierţi în coajă, 500 gr de roşii crude, 500 gr de ardei gras şi 2 cepe. Se unge cu ulei un vas de copt şi se aştern straturi succesive de cartofi, roşii, ardei şi inele de ceapă, în această ordine; se sărează fiecare strat. La sfîrşit, se adaugă 100 ml de ulei, un pahar de vin alb, piper şi 150 gr de măsline negre mărunţite, fără sîmburi. Se coace o jumătate de oră, la 200 de grade Celsius.

Pregătirea mesei a fost tulburată de un mic incident: excentricul *chef* britanic al regelui iordanian – care, printre altele, nu accepta să lucreze în subordinea unei femei – a refuzat subit să gătească alături de bucătarii iugoslavi ai lui Tito. A gătit, aşadar, echipa oaspete.

Amicul Dejun

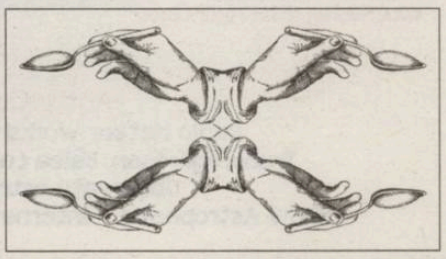

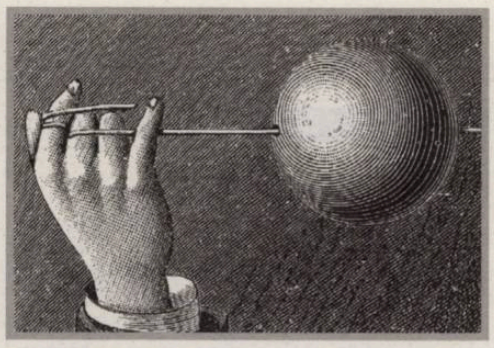

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Toamna se numără premiile literare

Pînă la urmă, despre bani e vorba!

Pe piaţa de carte din Europa occidentală, un premiu literar important înseamnă vînzări bune, uneori chiar şi de zece ori mai mari în comparaţie cu media. O banderolă roşie pe care e înscris premiul aduce mai multă vizibilitate în librării şi o putere de seducţie aproape infailibilă. Premiile se lasă deocamdată aşteptate. Dar avem măcar listele nominalizaţilor. În Marea Britanie, Julian Barnes figurează printre favoriţi la Booker Prize, unul dintre cele mai prestigioase premii internaţionale. Este deja a patra oară cînd obţine o nominalizare la acest premiu. Anul acesta, romanul pentru care a fost remarcat de critici şi de juriu este *The Sense of an Ending,* o poveste despre adolescenţă şi spirit caramaderesc. Ceilalţi cinci nominalizaţi la Booker Prize sînt Stephen Kelman, A.D. Miller, Carol Birch, Patrick deWitt şi Esi Edugyan.

În Franţa, juriul a comunicat deja lista nominalizaţilor la mult aşteptatul premiu Goncourt. Din cele peste 650 de romane publicate în acest sezon literar, juriul a reţinut cincisprezece. Printre nominalizaţii la premiul ce va fi oferit pe 2 noiembrie la Restaurantul Drouant figurează, *en tête de liste,* clasici contemporani, dar şi un debutant. Emmanuel Carrère – cu *Limonov*, Véronique Ovaldé – cu *Des vies d'oiseaux,* Eric Reinhardt – cu *Le système Victoria* sînt autori consacraţi, distinşi deja cu numeroase premii. Alexis Jenni ar avea şi el şanse mari să obţină premiul: romanul său de debut – *L'Art français de la guerre* – a avut parte de numeroase cronici (foarte) elogioase prin presa literară.

Emoţii şi în Germania pentru cei 20 de nominalizaţi la Buchpreis – premiu ce va fi oferit în octombrie, în cadrul Tîrgului de Carte de la Frankfurt. Jan Brandt cu *Gegen die Welt,* Peter Kurzeck – cu *Vorabend,* Wilhelm Genazino – cu *Wenn wir Tiere wären* şi Navid Kermnani cu *Dein Name* sînt autorii cel mai bine plasaţi pentru a obţine cel mai important premiu german. Buchpreis nu are o istorie prea îndelungată, însă distincţia şi-a cîştigat prestigiu datorită contextului în care este oferită: dacă Frankfurt e un fel de placă turnantă a pieţei internaţionale de carte, premiul oferit pe această scenă este, cu siguranţă, o platformă de promovare infailibilă. Dar prestigiul nu pune premiul la adăpost de suspiciuni. Chiar dacă juriul (de fiecare dată altul) este format deopotrivă din scriitori consacraţi, şefi ai organizaţiilor profesionale şi jurnalişti literari, tot se aud, de fiecare dată, zvonuri cum că premiul ar face jocurile cutărei sau cutărei edituri. Pînă la urmă, despre bani e vorba!

Premiile ca motor al pieţei de carte – iată cum competiţia pentru calitate literară se transformă într-o competiţie economică. Perspectiva nu e deloc nouă, iar criticii literari avertizează, de fiecare dată, asupra riscurilor pe care autorii, editurile, şi nu în ultimul rînd cititorii ar trebui să şi le asume cînd se închină în faţa acestor distincţii. Adesea, aceiaşi critici care acceptă să jurizeze premiile literare sînt şi cei mai zgomotoşi.

Frédéric Beigbeder ar fi, în acest context, un caz patologic. Autor de mare succes – deşi nu neapărat înzestrat cu talent literar –, el este unul dintre cei care scriu uşor şi apar mereu în actualitate. Adesea cărţile sale sînt distinse cu premii mai mult sau mai puţin importante – dar asta nu ne scuteşte de văicărelile lui cu privire la inutilitatea premiilor sau de lamentaţiile sale despre posibile manipulări, sforării, combinaţii etc. la jurizare. Acelaşi Frédéric Beigbeder este şi „inventatorul" unei distincţii anuale acordate autorilor tineri, Prix de Flore. Tot el, în calitate de colaborator al revistei *Lire,* „taie şi spînzură" printre debutanţi sau autori consacraţi, arătînd direcţii, tendinţe şi ierarhii. Cred că ar fi inutil să mai menţionez ce părere are Beigbeder despre critica literară. Aţi ghicit: e inutilă, nu-l interesează...

trecerea prin reviste

● TIME, septembrie 2011

Scriitorul şi regizorul mexican Guillermo del Toro este luat la întrebări de revista *TIME*: *„Aţi crescut în Mexic în timpul unui război împotriva cartelurilor drogurilor; de ce nu faceţi un film despre asta?* Nu sînt un regizor care să vorbească direct despre politică, fără a spune o fabulă sau o parabolă. Nu-mi stă în fire, iar genul horror oricum este un gen foarte politic. Dar oricum nu mă mai pot întoarce în Mexic ca regizor din cauza răpirii tatălui meu. Un film turnat acolo ar fi o aventură mult prea expusă şi nu-mi permit să risc. *Tatăl dvs. a fost răpit pentru răscumpărare şi ţinut prizonier timp de 72 de zile. Trebuie să fi fost îngrozitor.* A fost. Este. În fiecare zi, în fiecare săptămînă se întîmplă cîte ceva care îmi aminteşte că trăiesc într-un exil involuntar. Dar să vorbesc despre viaţa mea în filmele mele este treaba unui alt tip de povestitor decît acela care sînt eu. Ca om, răpirea aceasta mi-a definit viaţa. Ca povestitor, încerc să mă definesc pe mine. *Spuneţi că genul horror este inerent politic. Cum aşa?* Asemenea multor basme, şi genul horror are două aspecte. Unul este pro-instituţional, care este cel mai comun tip de basm: nu umbla prin pădure şi întotdeauna ascultă de părinţi! Celălat tip de basm este complet anarhic şi anti-establishment. *Aveţi o casă separată de familie, numai pentru cărţile, posterele, arta şi filmele dvs.* Cînd eram mic visam să am o casă cu pasaje secrete şi o cameră în care să plouă 24 de ore pe zi. La ce bun să ai 40 de ani dacă nu-ţi poţi îndeplini ceea ce visezi de la 7 ani?! *Ce-a zis soţia dvs. despre asta?* A fost fericită. Cînd ai 7 ani, mama îţi aruncă revistele de benzi desenate. La 40 de ani ar trebui să fii în stare să eviţi asta. **(M. C.)**

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Andrei GORZO

dilematograf

Bani, statut şi libido

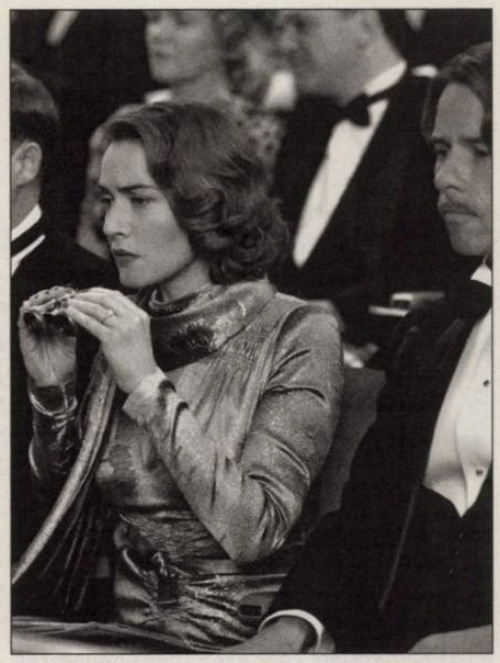

● ***Mildred Pierce*** **(SUA, 2011), de Todd Haynes.**

Cel mai cărnos film american ajuns pe ecranele româneşti în ultimele multe luni nu e un film de cinema, ci o miniserie de televiziune difuzată de HBO, în fiecare luni seara, timp de cinci săptămîni, începînd din 5 septembrie. Spunînd povestea unei femei (Kate Winslet) care reuşeşte să se ridice prin forţele proprii chiar în timpul marii crize economice din anii '30 – dintr-o biată casnică părăsită de un soţ scăpătat, ea devine, în cîţiva ani, patroana unui lanţ de restaurante –, dar care, în tot acest timp, creşte la sîn un şarpe crezînd că e o fiică, *Mildred Pierce* e o telenovelă extrem de inteligentă, al cărei conflict generic/arhetipal – mamă martiră contra fiică-scorpie nerecunoscătoare –, alimentat din belşug cu histrionismele şi coincidenţele de rigoare, e subîntins în permanenţă de analiza fină a resorturilor (în primul rînd) socio-ideologice şi (într-o măsură mai mică) abisal-libidinale ale celor două (principale) psihopatologii prinse în luptă. Povestea lui Mildred e, pe scurt, povestea unei false emancipări: tragedia unei femei care, pe de-o parte, confirmă cu brio, prin ascensiunea ei socială, mitul conform căruia în America nu există oprelişti pentru cine e întreprinzător şi munceşte din greu, iar, pe de altă parte, rămîne victima unor diviziuni de clasă cu atît mai inescapabile cu cît operează cu maximum de severitate la ea în cap şi – prin fiica ei – la ea în casă. Cu alte cuvinte, mai mult decît pe valorile democratice care au făcut posibilă propria ascensiune, Mildred continuă să pună preţ pe nişte valori aristocratice din perspectiva cărora datul ei din coate, pusul ei de ban pe ban, lipsa ei de naturaleţe în exerciţiul privilegiilor de femeie bogată (mai puţin „naturale" pentru ea decît pentru cineva care le-a moştenit, în loc să muncească pentru ele) sînt iremediabil vulgare. Ea reuşeşte să facă din fiica ei, Veda, o aristocrată – una culturală: o divă de operă –, dar odată cu banii pe care-i investeşte de-a lungul anilor în talentul ei muzical, îi cultivă involuntar şi dispreţul faţă de vulgaritatea propriilor origini.

Acest coşmar matern este unul clasic.

Acest coşmar matern este unul clasic: el a fost revelat publicului (american, căci pe el îl vizează în primul rînd) încă din 1941, de către romancierul James M. Cain *(Poştaşul sună întotdeauna de două ori, Asigurare pentru moarte)*. Cunoscut la vremea aceea mai ales pentru abilitatea lui de a descrie acte sordide comise de indivizi sordizi unul asupra celuilalt (şi ţinut minte azi, datorită aceleiaşi abilităţi, ca unul dintre inspiratorii filmului *noir),* Cain şi-ar fi dorit să i se recunoască şi înţelegerea elevată a forţelor biologice, economice şi ideologice ce determină acţiunile personajelor sale; cu lumea sa ficţională solid întemeiată pe bani, statut şi libido, şi documentată la fel de solid, chiar cu preţul unei oarecare repetitivităţi, pe durata mai multor ani, *Mildred Pierce* e tentativa lui de mare roman naturalist, la intersecţia dintre Dreiser şi Zola (sau, după cum sugerează criticul de film J. Hoberman, poate chiar dintre Dreiser şi Flaubert), deşi, atunci cînd îşi atinge paroxismul, îmbîrligătura de patologii mamă-fiică ajunge mai curînd la un fel de intersecţie între gotic, operistic şi tabloid. Prima versiune cinematografică datează din 1945, e cu Joan Crawford şi a fost recunoscută de mult, în critica academică americană, ca un nex fascinant de contradicţii interne, rezultate în parte din contorsiunile la care s-au dedat cineaştii pentru a transforma coşmarul american al lui Cain în ceva mai digerabil pentru publicul larg şi, în parte, din decizia lor neobişnuită (la vremea aceea) de a îmbrăca un film „pentru femei" (cum l-a considerat studioul) în hainele stilistice „bărbăteşti" ale filmului *noir*. Nu întîmplător, noua versiune e semnată de Todd Haynes, care în momentul de faţă e, probabil, regizorul american non-*underground* cel mai educat în domeniul teoriei de film. De altfel, melodrama lui precedentă, *Far from Heaven* (2002), e în fapt o lectură critică a melodramelor lui Douglas Sirk din anii '50, lectură realizată sub forma unei pastişe şi operînd prin scoaterea la suprafaţă a realităţilor americane (rasismul, homosexualitatea) pe care ele le reprimau. *Mildred*-ul lui Haynes nu e însă, la rîndul său, o critică a filmului cu Joan Crawford (la care nu face trimitere în nici un fel), şi nici a romanului lui Cain. Nu e meta-pop, ci pop-pe-bune – o super-nuanţată traducere filmică a romanului, într-o variantă a stilului clasic hollywoodian care, ce-i drept, e mult mai subtilă decît varianta sa dominantă momentan în Multiplex (unde, atît în filme „de *popcorn*" ca *Planeta maimuţelor,* cît şi-n filme „de Oscar" ca *Discursul regelui*, tot ce-i „semnificativ" e subliniat gros, iar arta de a mizanscena – adică de a puncta un lucru sau altul într-un mod discret, numai prin felul în care-ţi desfăşori actorii şi recuzita într-un cadru larg – aproape că a dispărut), dar care rămîne indiscutabil o variantă în uz, accesibilă oricărui public (spre deosebire de forma învechită folosită în *Far from Heaven).*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Daniel DĂIANU

Statul, finanţa şi criza

– ce capitalism vrem, aceasta este întrebarea! –

În contextul dezbaterilor privind criza actuală, Nouriel Roubini a iscat rumoare prin invocarea lui Karl Marx; el a pus sare şi piper pe discuţii ce au loc în rîndurile economiştilor, la noi şi în alte părţi. Voi încerca să evidenţiez cîteva aspecte reluînd puncte de vedere exprimate cu alte prilejuri (vezi şi articolele anterioare pe care le-am publicat în Dilema veche*: „Keynes, nu Marx, se întoarce", nr. 246, 2 noiembrie 2008; „Cînd finanţa perverteşte piaţa şi corodează democraţia", nr. 385, 30 iunie 2011, reluat în versiune engleză pe www.eurozine.com).*

Chestiunea „instabilităţii" este veche în literatura economică; ea este un laitmotiv pentru cei care recuză capitalismul şi este temă de analiză pentru economişti nemarxişti, care examinează mişcarea inerent ciclică a economiei. Atenţia este astfel orientată către determinanţi ai fluctuaţiilor, amplitudinea lor, împletirea între factori reali şi monetari etc. O întreagă teorie s-a dezvoltat în acest sens, care a influenţat abordări de politică macroeconomică, de conduită a băncilor centrale înăuntrul sistemului economiei de piaţă. Aici putem plasa disputa între curente teoretice şi de politici, între cei care pledează pentru intervenţia publică în economie şi cei care sînt adepţii regulilor *(rules)* cu intervenţie minimă. De pildă, regula de expansiune a cantităţii de monedă ţinînd cont de creşterea factorilor de producţie (teza de bază a doctrinei monetariste); această regulă este sprijinită de o presupoziţie legată de acţiunea considerată implacabilă a forţelor de echilibrare a sistemului, cu costuri rezonabile. Există însă teza alternativă, îmbrăţişată de economişti de persuasiune keynesistă (neo-keynesistă), care, pornind de la existenţa „echilibrelor multiple", dintre care unele foarte rele (cu subutilizare masivă de resurse, şomaj foarte înalt – aşa cum a fost între anii 1929-1933), reclamă politici publice care să permită tranziţia de la o stare rea la una acceptabilă. Această dezbatere a dominat lumea academică şi a politicilor publice după Marea Depresiune din secolul trecut, fiind însoţită de alternanţe la „putere", în funcţie de mersul economiilor, erori şi excese de politici economice, relaţia între politică şi mediul de afaceri etc.

Un precursor al lui Roubini este Joseph Schumpeter – *Capitalism, Socialism and Democracy* (1943). Acesta a fost direct influenţat de Marea Depresiune. Lucian Croitoru şi Aurelian Dochia au temei să aprecieze că, în lumina a ceea ce ştim despre sistemul comunist, îmbrăţişarea tezelor marxiste ca viziune normativă (deci nu simpla descriere a funcţionării pieţelor) contrariază. În *Manifestul Comunist* întîlnim gîndirea potrivit căreia economia trebuie ordonată precum o fabrică, cu alocare directă (centralizată) a resurselor, pe baza unui sistem de comandă (filozofie economică reluată de V.I. Lenin în *Statul şi Revoluţia)*. Această viziune a fost invalidată de istorie; am în vedere şi totalitarismul politic indus de sistemul de comandă. Roubini este precedat, între alţii, de Hyman Minsky, care s-a ocupat de analiza instabilităţii pieţelor financiare şi care este citat adesea în dezbaterile ultimilor ani. În fapt, filiaţia de idei Roubini-Minsky mi se pare a fi relevantă.

Sînt de blamat guverne şi bănci centrale că au intervenit pentru a evita topirea sistemului financiar?

Rolul pieţelor, al libertăţii economice, pentru manifestarea spiritului întreprinzător, a inovaţiei, conferă forţa intelectuală a şcolii austriece; acest rol a fost subliniat de Fr. Von Hayek, L. von Mises şi alţii în dialogul cu economişti marxişti de la Cambridge (Marea Britanie) înainte de şi după Marea Depresiune. Oskar Lange şi-a dat seama de percutanţa analizei hayek-iene şi a încercat să imagineze cum ar funcţiona un „socialism de piaţă". Celebră a rămas disputa privind „calculaţia economică". Pieţele sînt necesare şi pentru alocarea resurselor; simpla simulare a pieţelor (vezi metode elaborate de L. Kantotovici şi V. Novojilov şi utilizate în ţări comuniste) nu este suficientă.

Mi se pare însă incorect să contrapunem, într-o formulă maniheistă, pieţele, politicilor publice, reglementărilor. Capitalismul modern are în ţesut şi construcţie relaţia între un sector public şi unul privat, existenţa unor reglementări. Marea dilemă nu este piaţă *vs* non-piaţă (stat), ci ce tip de economie de piaţă (capitalism) este mai performant din punct de vedere economic şi social. A gîndi că politicul poate fi abstras din economic/social este o fantezie, inoperabil în realitate. Prin politică trebuie să avem în vedere distincţia ce se face în engleză între *„politics"* (lupta politică, pentru putere) şi *„policy"* (politici publice). Problema este dacă „policy" este de calitate, dacă politica ajută ca prin „policy" economia să funcţioneze mai bine. Întrebarea este deci ce este un bun „policy".

Opinia mea este că originea crizei financiare şi economice actuale rezidă în suprafinancializarea unor economii industrializate, proces care s-a produs în ultimele decenii. Această suprafinancializare (exprimată de ponderea industriei financiare în ansamblul activităţii economice şi mai ales în profituri – care după unele date a ajuns la cca 40% în SUA) a vulnerabilizat şi fragilizat economii în ansamblu, a accentuat dezechilibre în spaţiul global. Şi ceea ce economişti care lucrează în bănci centrale nu pot subestima, a mărit enorm riscuri sistemice prin interconectivitate, complexitate şi inovaţii financiare exotice/toxice. Crizele nu pot fi eliminate, dar magnitudinea lor poate fi atenuată; funcţionarea pieţelor financiare poate fi influenţată. A considera finanţa ca fiind un dat imuabil este un fals. După marea criză din secolul trecut, au fost adoptate măsuri care au îmblînzit pieţele financiare, inclusiv la nivel internaţional (prin aranjamentele Bretton Woods). Ceea ce este văzută ca o perioadă de prosperitate în ultimele decenii a fost presărată cu episoade severe de criză în America Latină, Asia, Europa (ţările scandinave în anii '90, Rusia) şi chiar în SUA (anii '80), care au coincis cu liberalizare financiară intensă. Nu cred că cei ce au trăit căderea masivă a economiilor asiatice între anii 1997-1998 judecă cu voioşie cum s-a făcut liberalizarea pieţelor financiare. Şi nici nu există o evidenţă empirică solidă care leagă creşterea economică de o anume structură a intermedierii financiare. În plus, Marea Moderaţie a fost ajutată de credit în exces şi importuri ieftine din Asia; ea a fost, în largă măsură, o mare iluzie. Sînt numeroase date care atestă că aşa stau lucrurile.

A gîndi că politicul poate fi abstras din economic / social este o fantezie.

Suprafinancializarea a mărit excesiv dependenţa unor economii de industria financiară, le-a vulnerabilizat. Mai mult, în cazul Marii Britanii s-a înregistrat un recul puternic al unor sectoare industriale care excelau şi care se bizuiau pe cercetare ştiinţifică şi dezvoltare tehnologică. Şi aceasta s-a întîmplat exact în perioada de avînt industrial al multor ţări asiatice (care evitau să aplice catehismul FMI şi al Băncii Mondiale). Este evoluţia menţionată din Regatul Unit de salutat? Eu cred că nu. Putea această evoluţie să fie prevenită? Eu cred că da. În nu puţine ţări, bugetele publice au explodat după izbucnirea crizei, cînd datorii private (pierderi ale sectoarelor bancare) au fost preluate la datoria publică. Îndatorarea excesivă a sectorului neguvernamental a accentuat criza, în numeroase ţări. Această situaţie este valabilă şi pentru România, dacă avem în vedere că datoria publică era în jur de 18% din PIB la finele lui 2008 şi că grosul deficitelor externe a fost cauzat de sectorul privat între anii 2006-2008. Sigur, aici trebuie să avem în vedere reguli ale jocului în UE (ex: obligaţia de a deschide contul de capital) care au favorizat un model de creştere fragil.

Sînt de blamat guverne şi bănci centrale că au intervenit pentru a evita topirea sistemului financiar? Eu cred că nu. Lecţia Marii Depresiuni a fost învăţată, cel puţin din acest punct de vedere. Sînt surprins însă de strîmbarea, deturnarea narativului pe care o observ în unele analize. Se menţionează intervenţia statului prin promovarea unor programe sociale, trăgîndu-se concluzia, sau sugerîndu-se, că acestea au determinat criza economică. Ca şi cum natura intermedierii financiare din ultimele decenii îşi are originea în programe sociale, ceea ce este un nonsens după mine. După logica celor ce critică intervenţia în economie a autorităţilor publice, nu ar trebui să existe nici bănci centrale.

Avem nevoie de revederea reglementărilor privind capitalul propriu şi lichidităţile băncilor? Eu cred că da, deşi am îndoieli că sindromul *„too big to fail"* poate fi atacat eficace în lipsa unor cerinţe de tipul Glass-Steagall şi chiar a spargerii entităţilor prea mari. Trebuia să facă apel România la un împrumut în iarna lui 2008/2009 pentru a evita o criză de lichiditate extrem de periculoasă? Are sens să fim preocupaţi de creditele în valută? A fost nevoie de Iniţiativa de la Viena? Putea face mai mult BCE pentru a preveni mişcările de capital din anii pre-criză, care au creat ciclul, avînd şi prăbuşire în Irlanda, Spania etc.? Eu cred că da. Şi vedem cum toate aceste chestiuni implică intervenţie publică, interferenţă cu forţele pieţelor.

Există o relaţie, fie şi implicită, între explicarea crizei prin intervenţia statului în economie şi natura statului. Opinia mea este că această gîndire nu distinge între natura socială a statului modern, în democraţiile liberale (dincolo de variante de model),

PUBLICITATE

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN · Generalitat de Catalunya · Institut Ramon Llull

VOCI PARALELE
Seară de poezie româno-catalană

cu participarea poeţilor
MIQUEL DESCLOT
ION CRISTOFOR
CHRISTELLE ENGUIX
LETIŢIA ILEA
MARIA ANTONIA MASSANET
OANA CĂTĂLINA NINU
MARC ROMERA
AUREL PANTEA
şi a actriţei
ANDRADA CORLAT
Regia:
ALBERT MESTRES

CLUJ
13 septembrie, ora 20.00
Cafeneua Insomnia, str. Universităţii, nr. 2
SIBIU
15 septembrie, ora 20.00
Librăria Humanitas "Constantin Noica"
str. Nicolae Bălcescu, nr. 16
BUCUREŞTI
17 septembrie, ora 20.00
Clubul Ţăranului Român
Intr. Monetăriei, nr. 3
DILEMA

şi excese ale sistemelor asistenţiale, ca şi necazuri izvorîte din demografie şi sclerozarea unor instituţii (în accepţia lui Mancur Olson şi Douglas North). Este totodată curios să se explice sisteme de asigurări sociale prin existenţa comunismului. În SUA, sistemul asigurărilor sociale a fost iniţiat în 1935, ca o consecinţă a Marii Depresiuni (nu prin raportare la Uniunea Sovietică). Elemente de asigurări sociale au fost introduse în Germania (Prusia) înainte de 1900. Şi ironia face ca cele mai performante economii europene să fie în ţările (Germania, ţări scandinave) unde cheltuielile publice deţin cea mai ridicată pondere în PIB. În timp ce în SUA, creşterea puternică a deficitelor bugetare şi a datoriei publice a fost cauzată, în principal, de operaţiuni militare şi de securitate. Nici nu trebuie să stabilim o relaţie mecanică între nivelul cheltuielilor publice şi cel al datoriei publice; o economie poate avea un buget public mai mare decît al alteia ca pondere în PIB şi, în acelaşi timp, o datorie publică inferioară. Fiindcă datoria publică depinde de echilibrul bugetar de-a lungul timpului, şi nu de nivelul cheltuielilor bugetare numai (adică ignorînd nivelul veniturilor bugetare). Această situaţie este sesizabilă între ţări din UE. Volumul cheltuielilor publice în PIB exprimă şi conţinutul unui *contract social* între cetăţeni şi stat. Ce spun acum nu este o pledoarie pentru bugete publice mărite, ci pentru o analiză mult mai nuanţată. Sînt de acord că statul providenţial trebuie reformat şi chiar diminuat; că intrăm într-o eră dominată de imperative de frugalitate, cumpătare în consum şi gestionarea resurselor. Pe de altă parte, trebuie spus că asigurări sociale (ca expresie a statului social) nu înseamnă pur şi simplu milostenie, solidaritate socială (ca principiu eminamente moral) sau captarea bunăvoinţei electoratelor; ele fac parte dintr-un mecanism economic şi social complicat, ipostaziat şi de un contract social, care încearcă să prevină sincope economice, tensiuni sociale, să asigure şanse egale în societate. În plus, există bunuri publice care ajută însăşi economia privată să funcţioneze – de pildă, infrastructura de bază. Iar a încerca să privatizezi sistemele de educaţie şi asistenţă medicală în totalitate mi se pare o întoarcere în preistorie.

Natura socială a statului nu poate fi eliminată fără a induce mari convulsii, pereclitarea însăşi a democraţiei. Dani Rodrik şi alţii explică de ce sistemele de asigurări, ca instituţii sociale (alături de drepturi de proprietate, norme/reglementări, instituţii cu funcţie macroeconomică etc.) au un rol-cheie în funcţionarea societăţilor moderne. Aşa cum băncile centrale operează ca împrumutători de ultimă instanţă, tot astfel operează mecanisme de asigurări sociale. Unii subestimează „contextualizarea socială a economiei" (ceea ce Marc Granovetter, sociologii în general, numesc *„social embeddedness"*). Aici găsim probabil o explicaţie plauzibilă pentru construcţia defectuoasă a unor programe de stabilizare economică în America Latină şi Asia, în deceniile trecute, dincolo de influenţe paradigmatice.

Nici competiţia cu economiile asiatice în ascensiune rapidă nu implică demantelarea statului cu funcţii sociale. Nu întoarcerea în timp, la capitalismul secolului al XIX-lea (cel ilustrat de romanele lui Charles Dickens) este soluţia. Este nevoie de o redimensionare a beneficiilor sociale pentru a stabiliza (adesea pentru a reduce) datorii publice, care afectează dinamica economică. Nivelul salariilor este o problemă majoră acolo unde productivitatea nu este corespunzătoare. Dar tot atît de îngrijoraţi trebuie să fim de creşterea inegalităţii veniturilor, fenomen consemnat în ultimele două decenii în ţările membre ale OCDE, exact în perioada de „mare prosperitate". Această inegalitate în creştere nu s-a simţit prea mult înainte de criză întrucît creditul a fost abundent, ieftin.

Politicile publice sînt răvăşite de o criză teribilă; o lungă perioadă de timp ele au fost dominate de o paradigmă simplistă. Statul cu funcţii sociale are excese şi malformaţii şi trebuie să fie reformat, dar nu el stă la originea crizei actuale. În fine, nu trebuie să neglijăm marea problemă etică. Această criză a socializat pierderi ale privaţilor (băncilor) şi a mărit datorii publice în condiţiile în care polarizarea veniturilor doare economic şi social tot mai mult. De aceea este nevoie de echitate *(fairness)* în distribuţia poverii ajustărilor. Altminteri, tensiuni sociale se vor transforma în explozii tot mai greu de controlat. Credinţa oarbă în echilibrarea pieţelor ca şi ataşamentul mistic în etalonul aur au condus la Marea Depresiune, cu consecinţe ce au favorizat venirea la putere a naziştilor în Germania şi Al Doilea Război Mondial. Lumea are nevoie de pragmatism, luciditate, de îmblînzirea pieţelor financiare. Mi se pare neavenit să vorbim despre un asalt contra pieţelor din partea guvernelor, în condiţiile în care dereglementarea financiară ne-a adus în pragul unui dezastru. Lumea are nevoie de întoarcere la raţiune. Ce tip de capitalism vrem, aceasta este întrebarea!

Statul cu funcţii sociale are excese şi malformaţii şi trebuie să fie reformat.

Trebuia să facă apel România la un împrumut în iarna lui 2008/2009 pentru a evita o criză de lichiditate extrem de periculoasă?

Acest fenomen erodează clasa mijlocie, cimentul social, mai ales în condiţii de criză. Şi fără clasa mijlocie viguroasă, democraţia slăbeşte.

Se cuvine să ieşim din contrapunerea simplificatoare între stat (să citim politici publice) şi pieţe. Există o literatură solidă privind funcţionarea unui sector public eficient şi aplicarea de politici publice sănătoase; cum se poate lupta împotriva corupţiei, a căutării de rente *(rent-seeking)*, a politizării excesive a aparatului public etc. Tot astfel există o literatură bogată privind funcţionarea pieţelor, cu imperfecţiunile şi externalităţii lor, cu eşecuri de coordonare, cu iraţionalitate/emoţii şi cercuri vicioase – mă refer mai cu seamă la pieţele financiare. Dar şi în cazul altor pieţe există preocupare faţă de abuzul poziţiei dominante, coliziuni, captura politicii publice, miopia vizavi de probleme ecologice, relaţia cu generaţii viitoare. În fine, economiştii lucizi trebuie să fie pregătiţi şi pentru situaţiile extreme *(tail risks)*, cînd sînt necesare măsuri extraordinare, ce par a ieşi din matrici convenţionale. Aşa s-a întîmplat în această criză, cînd bănci centrale au fost obligate să intervină, într-un fel sau altul.

Daniel Dăianu *este profesor universitar la Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative (SNSPA). Cel mai recent volum al său:* Capitalismul încotro? Criza economică, mersul ideilor, instituţii, *Polirom, 2009.*

PUBLICITATE

UNIUNEA EUROPEANĂ · GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE ANPDOSDRU · Fondul Social European POSDRU 2007-2013 · Instrumente Structurale 2007-2013 · MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI · OPOSDRU · ŞCOALA NAŢIONALĂ DE STUDII POLITICE ŞI ADMINISTRATIVE · AGENŢIA NAŢIONALĂ PENTRU ROMI

Proiectul: „Constructia si implementarea unui program doctoral inovator interdisciplinar cu privire la problematica romilor" cofinanţat din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 „Investeşte în oameni!" www.fseromania.ro
Beneficiar: Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative. Numărul de identificare al contractului: POSDRU/107/1.5/S/82729

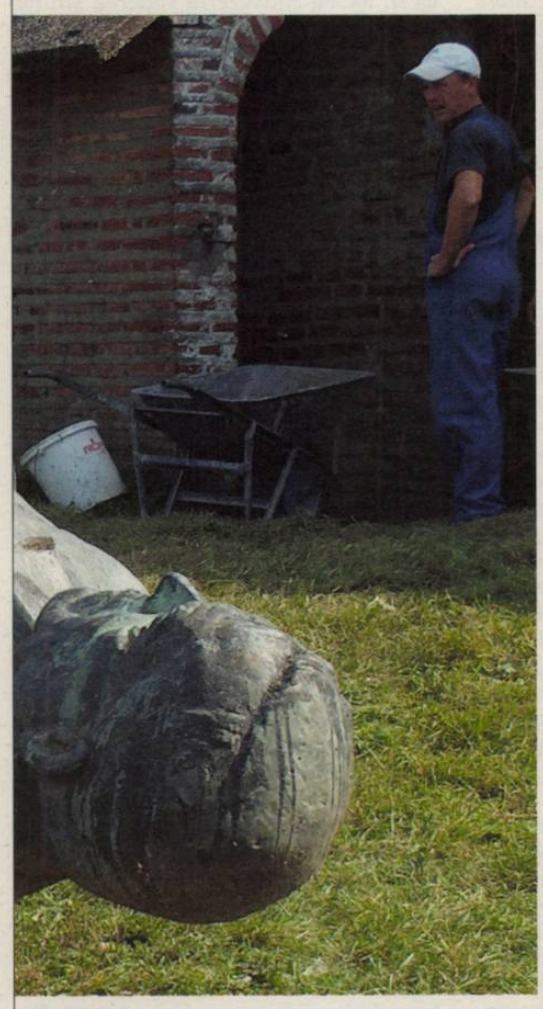

A VIII-a Conferinţă Naţională a Societăţii de Antropologie Culturală din România

The Material Culture (Re)Turn in Anthropology: Promises and Dead-ends

22-25 septembrie 2011
Casa Universitarilor, Bucureşti

Invitaţi speciali:

Daniel Miller (University College London):
'Why Blue Jeans?'

Slobodan Naumovic (University of Belgrade):
'The Causes of the Retreat and the Challenges of the Return of the Real in Anthropology'

Detalii despre temele conferinţei, program, participanţi şi prezentări sunt disponibile pe www.antropo.ro

Parteneri: BRITISH COUNCIL · INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN · UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI · DILEMA VECHE · rfi românia

PUBLICITATE

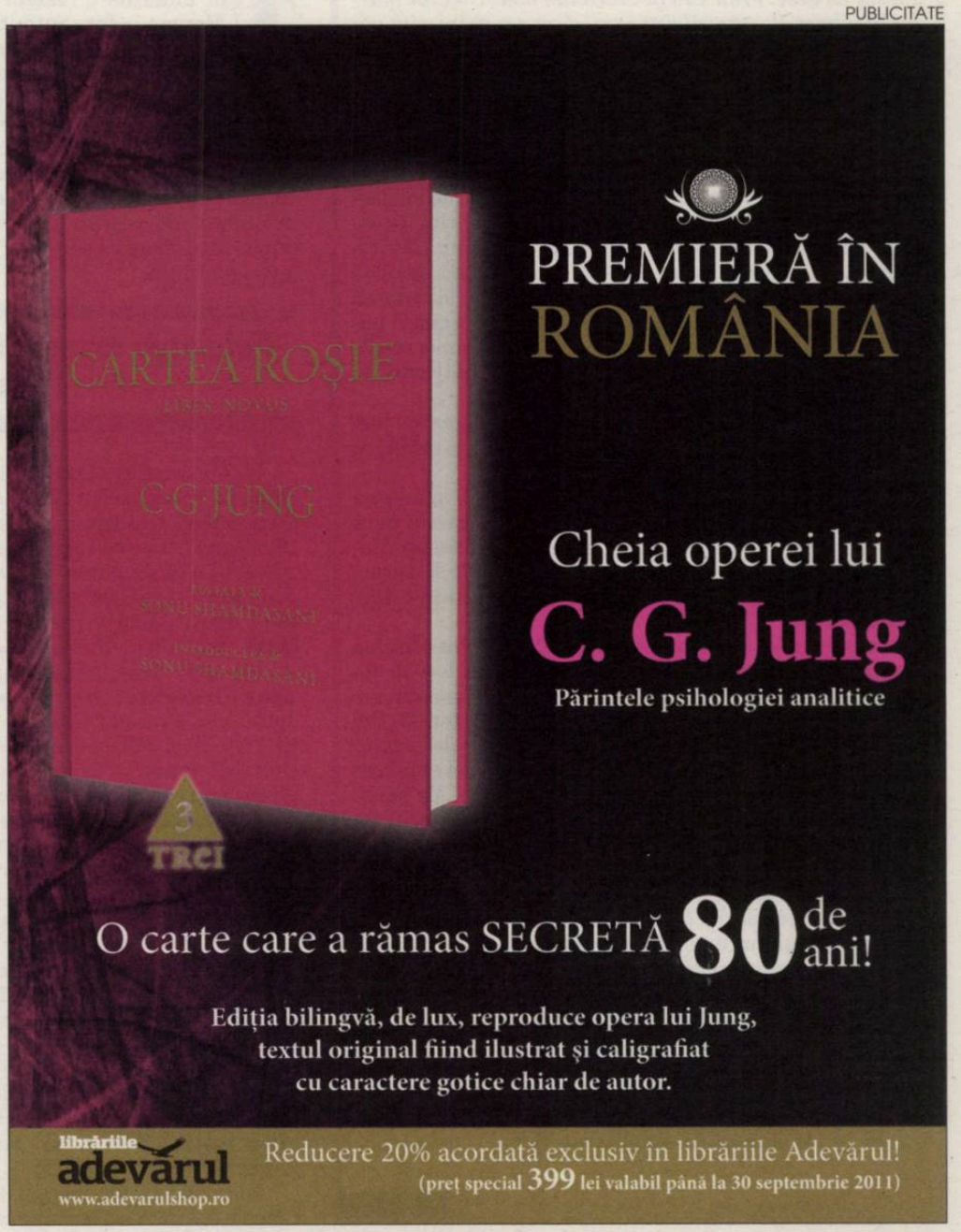

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

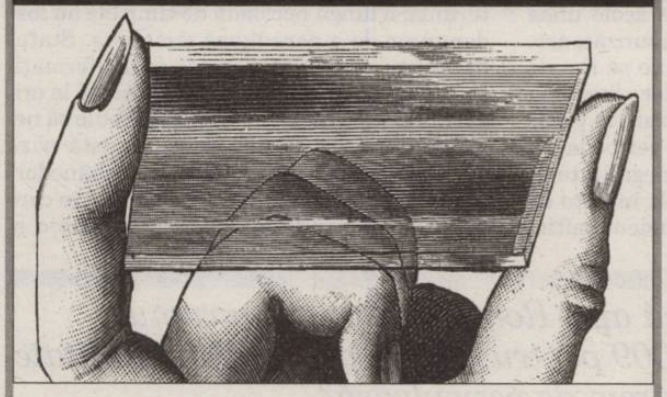

Cum a început războiul franco-român

O ediţie a emisiunii umoristice de la Canal+, *Les Guignols de l'Info,* care, folosindu-se de marionete, îi ridiculizează pe Jacques Chirac, Dominique Strauss-Kahn, Michel Rocard sau Johnny Hallyday. La un moment dat, cei luaţi în tărbacă sînt doi cunoscuţi (în Franţa) comentatori sportivi – Thierry Roland şi Jean-Michel Larqué. Se fac trimiteri la nişte remarci antisemite ale lui Thierry Roland, apoi cei doi îşi spun, chipurile, părerea despre evenimentul sportiv din actualitate, meciul România-Franţa. Este pus la colţ mai întîi arbitrul, că e englez, apoi marioneta care-l înfăţişează pe Thierry Roland se lansează în nişte glume xenofobe, la adresa românilor („Nu sînt sigur că meciul va începe, pentru că, atunci cînd arbitrul va arunca moneda în aer pentru a stabili împărţirea terenului, nu e sigur că o să cadă pe pămînt, cu toţi românii ăia acolo"; „se ştie că sportul naţional în România nu este fotbalul, ci cerşitul"; „trebuie să ne temem de contactul direct cu românii pentru că au păduchi"). Marioneta care-l joacă pe Jean-Michel Larqué are o singură intervenţie, la final: „Am o glumă savuroasă... Ştii cum se zice la coş de gunoi la români? Bucureşti".

Urmarea? Desigur, ziarele şi televiziunile din România sar ca arse. *Francezii ne atacă din nou! Un atac murdar la adresa României! Francezii despre români: sînt păduchioşi, nespălaţi şi cerşetori.*

Scandalul e, deci, cît casa. În faţa acestei inflamări, ministrul de Externe Teodor Baconschi dă o declaraţie de bun-simţ: „A replica la ironiile Guignolilor ar fi ridicol. Este ca şi cum cineva ar da comunicate de condamnare a imaginilor retuşate ale Caţavencilor. Satira îşi are rostul ei într-o societate liberă şi o practicăm şi noi cu destulă voluptate". Şi apoi pune punctul pe i, în privinţa cazului particular al ediţiei respectivei emisiuni: „Nu românii erau obiectul satirei, ci doi comentatori sportivi francezi, cunoscuţi pentru accente xenofobe şi care cu ceva vreme în urmă se făcuseră vinovaţi de remarci antisemite. Păpuşile care reduceau, fictiv, imaginea românilor la nişte clişee jenante nu proferau o batjocură la adresa României, ci caricaturizau xenofobia".

Credeţi că această lămurire a potolit indignarea jurnalistului român? Da', de unde? Nu lasă el din mînă, cu una-cu două, un aşa subiect!

Cele două televiziuni de ştiri, Realitatea TV şi Antena 3, organizează dezbateri despre jignirea de care a avut parte poporul român din partea francezilor şi despre blamabilul gest de non-combat al ministrului de Externe. Adică aşa ne apără ministrul nostru de agresiunile duşmanului?

În emisiunea sa de la Realitatea TV, Cătălin Striblea are mai mulţi invitaţi: Răzvan Theodorescu, Ion M. Ioniţă, Ilie Năstase, Andrei Marga, Nelu Ploieşteanu, regele Cioabă şi alţii. Deşi unii invitaţi (Ion M. Ioniţă, Ilie Năstase, Andrei Marga) au intervenţii raţionale şi spun că nu are rost o atîta tevatură pe marginea unei emisiuni de satiră, Striblea o ţine în continuare pe-a lui, de parcă nici nu-şi aude invitaţii. Aşa că-şi incită următorul interlocutor cu întrebarea „cînd vă zic băieţii aceia «păduchioşii din pubelă», vă simţiţi jignit?" sau arată, în revanşă, filmuleţul cu Sarkozy care a luat stiloul, după semnarea unui acord cu Traian Băsescu. Corina Drăgotescu, colega lui de emisiune, aduce şi ea în discuţie un aspect important al problemei: „Dacă ne supărăm prea tare, odată pleacă Dacia de la Piteşti!". Deh, femeia – mai raţională: „Tache, Tache, fii cuminte!..." Dar Tache, desigur, nu se potoleşte şi cheamă poporul la arme. Replica românilor trebuie să fie dură, pe măsura afrontului francez. Chiar aşa: cînd vă zic băieţii aceia „păduchioşii din pubelă", chiar nu vă simţiţi jigniţi? Simţiţi-vă jigniţi şi urmăriţi Realitatea TV!

Anamaria DOBINCIUC

Să rîdem sau să nu rîdem?

YouTube e canalul meu preferat de televiziune. Uneori însă... uneori privirea-mi face greşeala de a aluneca înspre comentarii, şi atunci nu prea îmi mai place YouTube. Indiferent de conţinutul clipului, acolo la subsol se vor regăsi adesea comentarii de tipul *„that's gay"* sau *„that's racist"*. Aceste *memes* nu spun lucruri prea flatante despre persoanele care le folosesc, mai ales dacă au depăşit vîrsta de doisprezece ani, şi probabil că nici nu merită un răspuns. Dar cînd aceleaşi *memes* îşi fac apariţia în scenariile serialelor tale preferate, devine din ce în ce mai clar că problema nu mai poate fi ignorată.

Joaca serialelor cu celebrele expresii

Parks and Recreation, unul dintre cele mai deştepte seriale de comedie, a făcut uz de „that's racist" în cel de-al treilea sezon. Ben încearcă să le explice lui April şi lui Andy cum să folosească maşina de spălat şi le spune că întotdeauna trebuie să separe rufele de culori deschise de cele închise, iar replica lui April e: „That's racist." Comportamenul lui April şi al lui Andy, deşi recent căsătoriţi, e cel al unor adolescenţi întîrziaţi, iar Ben, adultul, reprezintă aici autoritatea. Astfel, contextul în care sintagma e folosită în *Parks and Recreation* sugerează că „that's racist" e o modalitate infantilă de subminare a autorităţii: „aud ce spui, dar nu te iau în serios".

Tot infantilă e reacţia lui Tracy Morgan în faţa autorităţii, adică în faţa lui Liz Lemon, în *30 Rock*. Cînd Liz suspectează că Tracy e analfabet, acesta îi răspunde: „Acesta e rasismul subtil al aşteptărilor joase. Bill Crosby a spus asta." Liz: „Nu, Bill *Cosby* a spus-o." Tracy: „Ăsta e rasist." În acest context, Tracy face o acuzaţie nefondată de rasism pentru a pune punct unei discuţii care i-ar putea releva ignoranţa.

Folosirea excesivă a unor sintagme ca „that's gay" *sau* „that's racist".

În *Community,* Dan Harmon şi echipa sa de scenarişti reuşesc să introducă ambele sintagme, „that's racist" şi „that's gay", într-un singur dialog. Troy: „Ce spui e că aş putea fi avocat." Jeff: „Ce spun e că eşti fotbalist. E în sîngele tău." Troy: „Asta e rasist." Jeff: „Sufletul tău." Troy: „Asta e rasist." Jeff: „Ochii tăi?" Troy: „Asta e gay." Jeff: „Asta e homofob." Troy: „Asta e negru." Jeff: „Asta e rasist." Curios e că aici, atît Troy, cît şi Jeff au dreptate. Desigur, cînd Jeff spune „e în sîngele tău", implicaţia nu e neapărat aceea că fotbalul ar fi în sîngele lui de afro-american. În general însă, a sugera că talentul cuiva nu e rezultatul muncii şi efortului susţinut, ci ceva etnic, biologic, ceva care nu poate fi evitat trădează o uşoară doză de rasism. Iar replica lui Troy, „That's gay", denotă teama de o eventuală homosexualitate latentă, valabilă însă doar în acest context – dacă Troy ar fi într-adevăr homofob, acea *bromance* dintre el şi Abed nu ar mai fi posibilă. Apoi, *Community* are deja un homofob de serviciu, şi anume Pierce, de altfel responsabil pentru majoritatea glumelor incorecte politic.

Nici măcar scenariştii serialului *Glee* nu au rezistat tentaţiei de a folosi sintagma „that's racist". Întrebaţi dacă formează un cuplu, Tina şi Mike, ambii asiatici, spun că întrebarea e rasistă. Avînd în vedere că e un serial cu adolescenţi, folosirea sintagmei ar putea fi pusă pe seama încercării de a ilustra argoul adolescentin. De regulă însă, glumele din *Glee* sînt servite cu un *clin d'oeil:* „ne permitem glume incorecte politic pentru că avem o distribuţie coborîtă parcă dintr-un afiş pentru United Colors of Benetton". În apărarea lor, un serial în care personajele încep, din senin, să cînte pe holurile liceului nu se poate lua prea în serios, pentru că altfel riscă să cadă în ridicol.

Corectitudinea politică, între exces şi necesitate

Folosirea excesivă a unor sintagme ca *„that's gay"* sau *„that's racist"* vine doar să accentueze faptul că, în comedie, corectitudinea politică a devenit ţinta preferată a ironiilor şi a sarcasmelor. Umorul incorect politic e folosit pentru a scoate în evidenţă şi pentru a critica un aşa-zis exces de corectitudine politică, terminologică, de cele mai multe ori. Aşadar, dacă spun că „that's gay", respectiv „that's racist" sînt ofensatoare, oare fac şi eu exces de corectitudine politică? Spre deosebire de „that's racist", „that's gay" nu se foloseşte doar pentru a ridiculiza ceva; adesea se foloseşte ca insultă. Iar folosirea excesivă a lui „that's racist" face aproape imposibilă o discuţie serioasă despre rasism. Corectitudinea politică nu e în nici un caz o soluţie pe termen lung, deoarece discriminarea pozitivă tot discriminare e, dar a sugera că e absurdă şi iraţională înseamnă a ignora nişte realităţi socioculturale – discriminarea pe bază de gen, etnie, orientare sexuală, dizabilităţi încă mai există şi nu dă prea multe semne de extincţie, dimpotrivă. Cît despre terminologia corectă politic, e adevărat că unii au tendinţa de a face excese şi chiar de a cenzura, însă schimbările terminologice general acceptate sînt cît se poate de rezonabile.

În acelaşi timp, corectitudinea politică nu trebuie privită ca un teren social minat. Dacă ne uităm la Larry David, avem cîte ceva de învăţat de la el. În *Curb Your Enthusiasm,* Larry David nu e un personaj tare simpatic. Asta pînă în momentul în care reuşeşti să treci peste repulsia pe care ţi-o provoacă iniţial, ceea ce poate dura ceva timp. Larry m-a cîştigat de partea lui abia pe parcursul celui de-al optulea sezon, care a ajuns acum la final. *Curb Your Enthusiasm* reuşeşte să surprindă modul în care (in)corectitudinea politică afectează relaţiile interpersonale. Mai mult, serialul reuşeşte să vorbească despre probleme sensibile, dacă nu realist, cel puţin cu bun-simţ.

Prima impresie despre Larry David, personajul, e aceea că e incorect politic. De fapt, în inepţia lui socială, Larry se dovedeşte a fi un egalitarist. În episodul *Car Periscope,* Larry întîlneşte un bărbat cu o singură mînă şi, neştiind ce mînă să folosească pentru a da noroc, îl întreabă direct ce mînă folosesc alţii. În loc să pretindă că bărbatul nu e diferit, Larry stabileşte că cel din faţa sa *e* diferit, dar în continuare îl tratează exact aşa cum ar trata pe oricine altcineva. La fel e în relaţiile cu femeile. Dacă iniţial Larry putea lăsa impresia că e misogin, sezonul opt m-a convins că lucrurile stau complet diferit. Da, Larry nu e chiar un gentleman, şi tocmai de asta poate fi considerat un egalitarist: se poartă cu femeile exact cum se poartă cu bărbaţii. În acest sezon, Larry primeşte puncte pentru felul în care a ajutat o adolescentă care a avut prima menstruaţie la el în casă, pentru faptul că în loc să saliveze la vederea sînilor unei dansatoare neo-burlesque, acesta a observat o aluniţă şi i-a recomandat să meargă la doctor şi pentru că în lupta pentru o bisexuală, Larry a tratat-o pe Rosie O'Donnell exact cum l-ar fi tratat pe un adversar masculin.

Dar dacă sîntem de acord că Larry David e un egalitarist, asta poate însemna un singur lucru: Michael Scott, şeful din *The Office,* rămîne regele neîncoronat al incorectitudinii politice. Larry e taxat pentru incorectitudinile sale de alte personaje, în schimb Michael e ca un copil căruia, dacă i se atrage atenţia că ceea ce a spus nu e în regulă, acesta nu înţelege şi va repeta la nesfîrşit aceeaşi replică, iar celelalte personaje doar vor face ochii mari şi atît. Din păcate, sau din fericire, pe Michael Scott nu-l vom mai vedea pe micile ecrane. Problema e că există persoane publice precum Tyler, The Creator care adoptă exact acelaşi comportament infantil ca cel al lui Michael Scott. Degeaba i se repetă că a folosit cuvinte homofobe şi că ar fi cazul să-şi ceară scuze pentru că acesta nu înţelege că respectivul cuvînt *e* ofensator. Ar trebui să urmărească al doilea episod din primul sezon al serialului *Louie,* la începutul căruia un personaj gay explică foarte clar, ca pentru copii, de ce folosirea respectivului cuvînt nu e în regulă.

Anamaria Dobinciuc *este absolventă a masteratului de Societate mediatică, Facultatea de Studii Europene, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca.*

Liliana NICOLAE

Sighişoara: oamenii buni ai Cetăţii

Doamna Irina mă ia de mînă fără să se gîndească prea mult şi mă bagă în curte. „Vino! Vino! Nu sta în stradă!“

Din stradă, casa femeii e un zid şi o uşă. Zidul are tencuiala căzută ici-colo, dar parcă tocmai asta îi dă un farmec anume. Iar uşa din lemn e vopsită într-un verde spălăcit.

Traversăm un hol răcoros în care se află un cuptor vechi cît casa. Casa Melas. Michael von Melas s-a născut lîngă Sighişoara şi a fost general în armata austriacă. Generalul ar fi locuit la începutul secolului al XIX-lea în casa din strada Bastionului, numărul 5. Acum, doamna Irina are camerele de la parter. Două camere şi o bucătărie. Nimic nu pare aşezat la întîmplare. Lîngă fereastră se află maşina de cusut la care doamna Irina a lucrat toată viaţa.

Curtea interioară a casei e tipică pentru cetate. Are o mică grădină în care plantele au crescut cum au vrut ele, printre dalele de gresie. Pe mica prispă a casei, doamna Irina are ghivece cu muşcate. O întreb cîţi ani are, dar îmi răspunde cu uşoară cochetărie: „Cît daţi?“ Risc un... 70, nu doar ca s-o flatez. Femeia se luminează şi mai mult la faţă: „Ei, mai pune 20! Dar să ştii că nu eşti singura care-mi spui aşa! Mi-a mai zis un domn, odată, şi cînd i-am spus că am 90 de ani nu m-a crezut. Numai că, la un moment dat, m-a rugat să-i aduc un pahar cu apă. Ei, atunci de-abia m-am ridicat de pe scaun. Şi i-am zis «E! acum mă crezi?» Apoi, dacă aş avea două picioare noi, aş fi ca în tinereţe! Că doar picioarele mă dor, de la circulaţie. În rest, n-am nimic!“

La 90 de ani, doamna Irina locuieşte singură, într-o casă plină cu păpuşi. Prima dată a ajuns la Sighişoara în 1946, dintr-o greşeală. Pur şi simplu, a greşit trenul care trebuia să o ducă la Oradea, şi a rămas peste noapte la Sighişoara. Ştie şi acum: a dormit la Hotelul Burg, care era undeva lîngă parc. „Acum nu mai este hotelul ăla! Seara... am urcat în cetate şi am zis «Iiiooi! Ce frumos e aicea! La anu' poate strîng nişte bani şi vin să stau la hotel o săptămînă!» Dacă-mi zicea cineva că o să îmbătrînesc aici... nu credeam!“

După ce s-a căsătorit, doamna Irina şi soţul ei au cumpărat apartamentul de la parter din Casa Melas şi au trăit fericiţi aici pînă acum 30 de ani, cînd soţul femeii s-a dus. „M-a rugat, că orice aş face, să nu plec din cetate. Şi am rămas aici...“

La etajul Casei Melas stă Adrian Ivaniţchi, cîntăreţ de muzică folk. În urmă cu 64 de ani, Adrian Ivaniţchi s-a născut în casa de pe strada Bastionului, numărul 5. Pe vremea aceea, casa avea două ieşiri: una pe strada Bastionului, ca şi azi, iar alta pe strada Tîmplarilor. Pe aceasta din urmă intrau caii şi alte animale care încă mai erau crescute în cetate. Iar curtea era plină de grajduri şi coteţe. Aşa se face că în cetate erau mizerie, muşte şi ţînţari, mai tot timpul.

În puţine case locuia o singură familie. Majoritatea – ca şi Casa Melas – erau naţionalizate. În Casa cu cerb, de exemplu, Adrian Ivaniţchi îşi aminteşte că trăiau vreo zece familii. „Fiecare gătea pe unde apuca, în tot felul de cămări improvizate la capătul scărilor. Eu aveam prieteni pe acolo şi ne jucam peste tot. Pe atunci au venit în Sighişoara oameni din toată ţara, în special pentru fabricile de textile din oraş. Îmi amintesc cum am descoperit eu cu adevărat Cetatea... Cred că aveam vreo 12 ani şi stăteam cu nişte băieţi, lîngă Turn. Au venit la noi doi oameni din Bucureşti care ne-au rugat să le arătăm cetatea. I-am dus prin tot felul de locuri, am urcat la Biserică, am fost în cimitir... ştiam unde sînt pietrele vechi... şi atunci cred că am avut şi eu revelaţia Cetăţii. Cînd îi vedeam pe acei străini cum se minunează de tot ce văd, parcă atunci am realizat şi eu ce locuri frumoase sînt aici!“

© L. Nicolae

Pace şi bunăvoinţă

Azi, într-un fel e mai bine în Cetate – îmi spune Adrian Ivaniţchi. E mai curat, mai civilizat totul. Însă, nu mai e linişte. Niciodată n-au fost în Cetate atîtea maşini! Locuitorii se plîng că degeaba îşi renovează casele, că totul riscă să fie stricat la loc.

Sighişoara e singura cetate medievală locuită din România. E ca un muzeu în care trăiesc oameni. Nu sînt doar ziduri goale, lipsite de viaţă. La ferestrele cu obloane colorate şi ghivece de flori apar spre seară oameni care zîmbesc. Alţii îşi scot un scăunel cu trei picioare în faţa porţii, sau chiar în centrul Cetăţii, stau liniştiţi, cu mîinile aşezate în poală, cu zîmbetul pe faţă, şi privesc turiştii.

Aşa e doamna Iuliana – o femeie de aproape 70 de ani care de-abia are loc pe scaunul pe care-l aşază în fiecare seară în faţa porţii înalte, din lemn, din Piaţa Sinagogii. Lîngă scaun are întotdeauna un baston fără de care fiecare pas ar fi mult mai greu de făcut. Poartă tot timpul o pălărie croşetată, cu o floare pe partea stîngă. Ne salutăm de parcă ne ştim. Curînd, ne invită să-i vedem florile, şi căţelul, ne vorbeşte despre diabetul ei şi despre singura vizită din viaţa ei la Bucureşti, cînd s-a pierdut de însoţitorul ei în piaţa Obor şi a zis că „nu-i mai trebuie la Capitală!“.

Cu aceeaşi bunăvoinţă ne salută şi bărbatul în maiou, care stă două case mai sus, spre Sinagogă.

Mai e bătrînul cu şapcă, bicicletă şi zîmbetul de rigoare. L-am întîlnit într-una din dimineţi, în timp ce urcam treptele spre cetate. Nu m-am putut abţine să nu-l rog să mă lase să-i fac o poză. Iar el a acceptat. De parcă asta ar fi făcut toată viaţa: ar fi pozat cu bicicleta lui veche.

Într-o bună zi, o bătrînă mică, cu capul acoperit cu o basma cu picăţele albastre, ne surprinde în timp ce ne făceam poze lîngă casa ei, şi ne ceartă cu blîndeţe: „Se poate?! Faceţi poze pe stradă, unde sînt numai pietre?! Poftiţi la mine în curte, să faceţi poze cu florile mele!“. Curtea era atît de mică, încît în ea încăpeau doar cele două rînduri de flori, ca nişte bulgări mari şi roz.

Casa femeii nu a fost renovată. E dată cu o mînă de var, peste crăpăturile adînci, acoperite de cuverturile agăţate pe pereţi. E o casă în care regăsim, însă, aceeaşi ordine şi curăţenie ca în casa doamnei Irina, bătrîna cu păpuşi.

© L. Nicolae

Cîţiva dintre vecinii femeii şi-au reparat casele şi le-au vopsit în culori poate prea stridente – spun unii localnici. Au lăsat, însă, la vedere, inscripţiile vechi cu anul în care a fost construită casa şi cu numele primului proprietar. Primarul Doru Ioan Segăşan îmi povesteşte că, anul trecut, o casă de filme a vrut să vină la Sighişoara pentru un film cu Gérard Depardieu. Au revenit anul acesta şi au avut o problemă: casele nu mai arătau deloc vechi şi scorojite – decor care s-ar fi potrivit filmului franţuzesc...

Dar, chiar şi aşa, Cetatea îşi păstrează farmecul. Parcă mai ales în zonele nerenovate!

Cetatea e patrimoniu UNESCO, iar toate casele sînt monument istoric. Casa familiei Kerekes, de pe strada Tîmplarilor, are aproape 500 de ani. Către intrarea în casă duce un drum îngust, ca un gang, pe care fiul familiei – Robert – şi-a pus la uscat, pe şevalete, cîteva dintre ultimele tablouri. Robert pictează Sighişoara. Sau, aşa cum spunea, „lumina Sighişoarei“.

Zidurile din piatră de rîu şi cărămidă au aproape jumătate de metru grosime. Adăpostesc amintiri nu de-o viaţă, ci de mai multe. Din documente găsite la muzeu, doamna Kerekes a aflat că, în curtea mică a casei ei, pe vremuri ar fi existat o fîntînă. Una din cele şapte cîte au fost în Cetate.

Apoi, cu ani în urmă, cînd au făcut nişte reparaţii, familia Kerekes a găsit pe unul dintre pereţi o pictură veche, cu un om care trage un peşte. „Cred că are o valoare pictura asta! Cînd o să avem bani, o s-o punem într-un fel în valoare!...“

Stăm de vorbă la masa din sufragerie şi ne uităm la fotografii vechi. Din cînd în cînd, vocile ne sînt acoperite de zgomotul făcut de cîte un camion care trece pe stradă, iar vitrina se zgîlţîie chiar şi cînd trec maşini nu pe stradă, ci pe la baza cetăţii. „Uite, vedeţi? Şi tocmai am renovat casa. Ne-a costat o grămadă de bani!“.

Cizmarii

Lîngă casa familiei Kerekes, un pic mai jos, spre zidul de apărare, se află unul dintre turnurile cetăţii. E vorba de Turnul Cizmarilor, construit în secolul al XV-lea, dar refăcut după incendiul care a distrus 80% din oraş, în 1676. După desfiinţarea breslei, în 1872, turnul a fost pentru aproape o sută de ani sediul Arhivelor oraşului. Acum, e concesionat pe 99 de ani unui post de radio local.

Pe vremuri, fiecărui turn îi corespundea una dintre breslele Cetăţii. Breasla cizmarilor este, însă, cea mai veche din Sighişoara, fiind atestată încă din 1411. În oraş erau aproape 15 cizmari. Există însemnări că aceştia ar fi avut conflicte cu o breaslă similară din Sasghiz, cu care se certau pe locurile de vînzare din tîrguri. Deşi, în Evul Mediu nu erau foarte mulţi cizmari, dar produsele lor erau foarte căutate, iar cine „se încălţa“ în perioada aceea era, cu siguranţă, un om bogat. A fost nevoie pe atunci de intervenţia principelui Transilvaniei, ca să-i împace pe cizmari.

Azi, în Sighişoara e o singură cizmărie, în Oraşul de Jos. Moise Machiaş, unul dintre cizmari, stă pe un scaun scund, în faţa unei mese pline: „Asta e sulă, ăsta e cleşte, astea-s cuţite, ăsta-i calapodul, bat cuiul... uite aşa: cioc!-cioc!“. De jur-împrejur – rafturi pline cu pantofi cu tocuri rupte, flecuri tocite, talpa dezlipită: „Care-s uzaţi rău... ce să mai!... proprietarul e neglijent! Unii îşi spală pantofii în maşina de spălat şi pe urmă au pretenţii! Oricum, pantofii nu se mai fac ca pe vremuri. Nu se mai fac doar din piele. Acum, talpa nu e bună, pielea e muşama!“. Mă uit deloc discret la pantofii pe care-i poartă cizmarul nostru, dar nu e relevant! Sînt pantofii de lucru, aşa cum e şi halatul rupt şi murdar, pe care-şi şterge, deseori, mîinile pline de lipici sau înnegrite de la crema de pantofi. Moise Machiaş este printre puţinii cizmari care au mai rămas în oraş. Repară pantofi din 1983, cînd şi-a făcut ucenicia şi cînd în Sighişoara erau două cooperative: „Prestarea“ şi „Sporul“. La aceasta din urmă era – pînă să se privatizeze – şi cizmăria la care lucrează azi Moise Machiaş. Urmele a ceea ce a fost cîndva breasla cizmarilor în Sighişoara se regăsesc pe strada Morii, de exemplu, unde s-au descoperit pe nişte case însemnele breslei: o cizmă sau un calapod. De asemenea, s-a descoperit că o casă renovată recent ar fi aparţinut unui cizmar, cu o pictură relevantă pe pereţi, şi un mic atelier la parter.

În Evul Mediu, în Cetate aveau dreptul să locuiască doar breslele cele mai înstărite: aurarii, croitorii, lăcătuşii şi curelarii. Astăzi, locuiesc în Cetate oameni obişnuiţi. Ca întotdeauna: români, saşi, maghiari, ţigani. Numărul de case este aproape acelaşi ca în Evul Mediu: 150. Atunci, ca şi azi, casele erau îngrămădite. Aveau curţi mici şi comunicau prin pivniţe, astfel încît dacă cineva era atacat, se putea refugia la vecini. Pe atunci, la Sighişoara a luat naştere instituţia vecinătăţii, condusă de un „tată“. Se mai păstrează şi astăzi astfel de „vecinătăţi“. Cînd moare cineva în Cetate, toate cheltuielile sînt suportate de membrii vecinătăţii.

Doar că „oamenii Cetăţii“ sînt din ce în ce mai puţini. Unii au plecat în Germania, alţii şi-au vîndut casele, care au fost transformate în pensiuni, hoteluri sau restaurante. Sub o sută sînt locuite de sighişoreni.

Varianta audio poate fi ascultată la http://romania-actualitati.ro/sighisoarasioamenii-32634.

***Liliana Nicolae** este jurnalistă la* Radio România.

Cu ochii-n 3,14

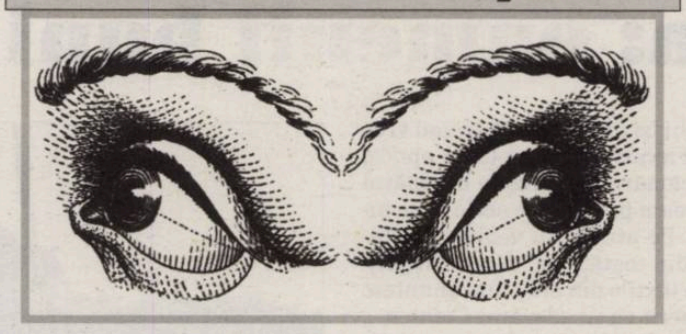

O FI ALLEGRO-UL HALUCINANT DE CĂRĂBUŞ, LA VREMEA CAPODOPERELOR NUCLEARE?

■ La un local din Berceni, populara şaormă poartă numele falnic de SHAWORMA. O fi ceva deosebit, cu viermi? (**D. S.**)

■ La Festivalul „Enescu“ se aplaudă mereu între allegro-ul şi adagio-ul aceluiaşi concert, provocînd enervarea spectatorilor avizaţi şi stînjeneala celor din orchestră. N-ar putea organizatorii să angajeze pe cineva care să stea lîngă scenă şi să ridice cartonul cu „Aplauze!“, ca la sitcom-uri sau jocuri-concurs? Cunosc mai multe persoane care le-ar fi profund recunoscătoare. (**L. V.**)

■ Zilele trecute, un institut de studiere a obiceiurilor de muncă în Spania a dat publicităţii o statistică după care 22% din populaţia adultă chiuleşte cel puţin o dată pe lună de la muncă, invocînd o pretinsă îmbolnăvire. La boli închipuite, Olanda are un procent de 20%, iar Marea Britanie 21%, dar cei mai răi sînt, se pare, chinezii cu un procent halucinant de 71%. Românii nu sînt printre cei analizaţi, poate şi pentru că, în continuare, în prea multe domenii, noi ne facem că muncim, ei se fac că ne plătesc... (**S. S.**)

■ Cică se fac cercetări cu fonduri UE pentru a introduce în hrana europenilor gîndaci, insecte, viermi etc. (care în unele ţări asiatice sînt considerate delicatese). Şi cică de prin 2020 vom găsi aşa ceva în restaurante. Parcă aud comenzi de genul: „Vă rog, o pulpă de ţînţar împănată cu usturoi, o ceafă de muscă la grătar şi nişte aripioare de cărăbuş pane“. (**M. V.**)

■ Am încheiat vacanţa de vară cu cîteva zile petrecute la bunica, la ţară. Cules de căpşuni (da, la sfîrşit de august!... în grădina bunicii orice e posibil), lenevit pe iarbă, porumb copt, stat la poveşti cu mamaie – toate lucrurile minunate ale copilăriei. Şi bătrîna de lîngă noi, vecina noastră de cînd lumea, care, la întrebarea „Mărie, tu cînd te-ai născut?“, a răspuns simplu, ştergîndu-şi faţa cu basmaua: „Eeei, pe la vremea secerişului“. „Şi băieţii matale?“ „Păi, unul în luna lui cuptor, celălalt – la culesul viilor.“ La ţară timpul se măsoară altfel... (**P. M.**)

■ Din presanta actualitate a capodoperelor eterne: „Dintr-o sută de iepuri nu faci niciodată un cal, dintr-o sută de suspiciuni nu obţii niciodată o dovadă – iată ce spune o zicătoare englezească...“, dar şi anchetatorul Porfiri Petrovici lui Raskolnikov în *Crimă şi pedeapsă,* roman pe care lecturile de vară îl ocolesc. (Vezi un citat şi la rubrica „Ţinerea de minte“.) (**R. C.**)

■ 9/11, Irak, Darfour, Tibet, eternul conflict Israel-Palestina, războiul civil din Libia, Iran şi Pakistan – puteri nucleare, Brejvik, revoltele din UK etc... Şi cînd te gîndeşti că, prin anii '90, Fukuyama profeţea sfîrşitul istoriei, un fel de o mie de ani de liberalism democratic, pacifist şi îmbelşugat. Pff! (**M. C.**)

OARE SE AŞTEAPTĂ CARNE LITERARĂ PE POST DE SINCERITATE NEÎNCEPUTĂ?

■ După meciul România-Franţa, în care s-a constatat că terenul e „ca un cîmp de cartofi“, UEFA a decis să închidă temporar stadionul. Oare se aşteaptă vremea recoltei? (**M. M.**)

■ Cică în hala de la Obor s-a vîndut carne de cal pe post de carne de vită. Nu-i o mare nenorocire, e comestibilă! Mai grav e faptul că de fiecare dată cînd cedez poftei şi mănînc doi-trei mici „proletari“ la una dintre terasele de lîngă hală, mă uit suspicioasă în jur şi mă întreb unde or fi dispărut cîinii comunitari. (**A. P.**)

■ Mai ţineţi minte c-am promis (tot aici) că n-am să mă mai uit la Realitatea TV? Ei bine, nu pot să mă abţin. Numai acolo dl Athanasiu spune că X vrea „să facă carieră“, după care se scuză pentru „această *oarecare* cacofonie“, tot el dă geniala definiţie potrivit căreia „imnul naţional e poezia unde nu se face critică literară“, iar dl Becali recunoaşte mîndru că el fredonează „Ma-se-o-za“ (adică Marseilleza), pentru că-i place imnul Franţei mai mult decît al nostru. În condiţiile astea, spuneţi-mi, cum aş putea eu să nu mă mai uit la Realitatea TV? (**L. V.**)

■ Anunţ matrimonial într-un ziar românesc din Cipru: „Dacă mai credeţi în iubire, prietenie, sinceritate, respect, fidelitate, altruism şi ortodoxie, atunci putem încerca. Şi cine ştie...“. (**S. G.**)

■ În sfîrşit mi s-a întîmplat şi mie ceva extraordinar – ce-i drept şi destul de îngrozitor, în acelaşi timp (se putea altfel?): stînd la masă la Springtime, afară, mai spre margine, un cerşetor negru şi murdar de-a dreptul mi-a furat salata neîncepută de pe tavă. Apoi a fugit cu ea peste drum. Am trăit şi eu un gest *à la* Jean Valjean, pe care refuz să-l interpretez prin grila României post-tranziţie... (**I. P.**)

E CAZUL SĂ NE ÎNDREPTĂM UN GÎND DE RECUNOŞTINŢĂ CĂTRE CEI DIN SPATELE ORCHESTREI (REALITATEA S-A MUTAT PE UN ZID)

■ Fie şi la o săptămînă după gazoniada cu Franţa, e cazul să ne îndreptăm un gînd de recunoştinţă către dl Dumitru Dragomir, preşedintele Ligii Profesioniste de Fotbal, cel pe care de atîtea ori l-am luat dur în marcaj, pe dînsul durîndu-l în şapcă. Pentru o dată, domnia sa a rostit un adevăr irefutabil: „Nu s-a născut nici o nouă Naţională, e o tîmpenie!“. (**R. C.**)

■ Într-una din zilele trecute, pe o latură a Ateneului erau parcate maşinile elegante şi strălucitoare cu care sînt aduşi la Festivalul „George Enescu“ membrii marilor şi micilor orchestre din toată lumea. Fiecare maşină avea însă strecurat sub chederul unui geam lateral sau la ştergătoare cîte un fluturaş cu invitaţii la cluburi de masaj şi alte alea. Erau, adică, împărţite echitabil şi pentru virtuozii coardelor viorilor, violelor, violoncelelor sau contrabasurilor, şi pentru cei de la clape, şi pentru ciupitorii harpelor, şi pentru trombonişti sau trompetişti, şi pentru flautişti, clarinetişti sau oboişti, dar şi pentru suflătorii la tubă, pentru percuţioniştii şi vibrafoniştii din spatele orchestrei, deopotrivă. Dar bineînţeles că tonul pornea dinspre maşina cea mai impozantă, care avea şi fluturaşul cel mai mare, destinat de bună seamă neobositului dirijor. (**A. M.**)

■ BBC a transmis nunta regală, Realitatea TV a tras pe casetă nunta lui Borcea. Pentru ţara noastră tabloidă, cu *soundtrack* de manele şi populată de milionari, vedete, politicieni şi jurnalişti de carton, această echivalenţă mi se pare destul de echitabilă. (**M. C.**)

■ Un anunţ într-o instituţie de stat, nu mai ştiu care: „Etajul doi s-a mutat la etajul trei!“. În cazul ăsta pe unde o fi parterul? Kafka pe bune! (**A. P.**)

■ În curînd nu vom mai recunoaşte mare lucru din zona Calea Buzeşti – Piaţa Matache: o stradă nouă şi cîteva urme de clădiri demolate. Cineva, probabil la fel de trist ca şi mine, a lăsat un mesaj. Două cuvinte scrise cu albastru pe un zid alb: „Priveşte cerul“. Mi s-au părut salvatoare. (**A. M. S.**)

PUBLICITATE

Colecţia „Delicii în bucătărie“
continuă cu volume noi.

De vineri, 16 septembrie,
Volumul 19

14,99 lei
ziar + carte

AROME ŞI SAVOARE

Informaţii şi abonamente
0800.800.111
(apel gratuit)

Cumpără online pe
www.adevarulshop.ro

ACUM ŞI ÎN REŢEAUA DE MAGAZINE MIC.RO

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VIII** ■ nr. **397** ■ 22-28 septembrie 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis 4

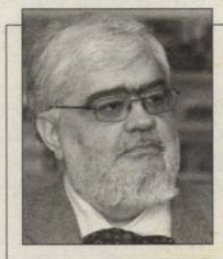

ANDREI PLEŞU

„Psihologia imnului naţional“

pagina 3

OVIDIU NAHOI

„Război în Europa?“

pagina 5

DANA ENULESCU

„Festivalul de film de la Veneţia“

pagina 17

Ce e bine cînd e rău?

© Lucian Muntean

„Răul este abandonare; binele, un calcul inspirat.“

EMIL CIORAN – „AMURGUL GÎNDURILOR“

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

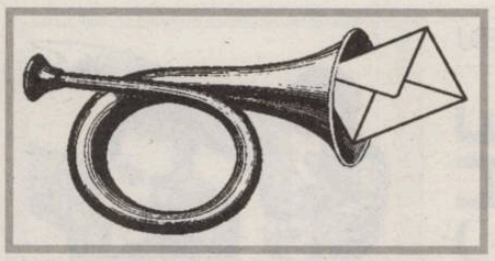

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

ACTUALITĂŢI

Un nou job

Ştiţi care-i cel mai nou job? „Consilier în alăptare.“ Cînd am citit chestia (*RL* din 15. 08. 2011), mi-am adus aminte de măicuţa mea: cum a născut ea patru băieţi, acasă, doar cu moaşa, şi cum i-a alăptat pînă la un an, fără consilier.

Mă gîndesc că, totuşi, în vremurile apocaliptice pe care le trăim, în care femeile nasc fiinţe de cîteva sute de grame, o fi nevoie şi de astfel de consilieri.

Cu stimă,

M. COSTEA
str. Cameliei, nr. 16,
bl. 30, sc. B, ap.38
Ploieşti

N. red.: Vă gîndiţi bine.

album dilematic — Alexandru Ofrim

NR. 395,

„Ieşirea din scenă“

Feţe juridice ale morţii

De cele mai multe ori, moartea se constată prin examinarea nemijlocită a cadavrului. În situaţiile în care cadavrul unei persoane nu se găseşte şi dacă sînt îndeplinite anumite condiţii, de fapt şi de drept, moartea poate fi declarată prin hotărîre judecătorească, efectele fiind aceleaşi cu ale morţii naturale: de pildă, încetarea căsătoriei sau deschiderea succesiunii; mai mult, dacă soţul persoanei declarate moarte se recăsătoreşte iar aceasta din urmă reapare şi, firește, declaraţia judecătorească a decesului va fi anulată, valabilă va rămîne căsătoria din urmă, sau, deşi cel declarat mort reapărînd va avea dreptul, în urma anulării hotărîrii respective, să-şi ceară bunurile înapoi, un dobînditor oneros al acestora (de exemplu: A e declarat mort, B îl moşteneşte, după care vinde casa astfel moştenită lui C, dobînditorul oneros) nu va fi obligat să i le restituie decît dacă se dovedeşte că ştia, în momentul în care a cumpărat, că cel declarat decedat era în viaţă. Totuşi, astfel de situaţii sînt mai degrabă teoretice, întrucît declararea judecătorească a morţii este concluzia cea mai probabilă care se poate trage în anumite situaţii, fiind o presupunere, nu ceva imaginat: deci, nu ficţiunea că un anumit lucru există pentru a putea rezolva o situaţie oarecare (de exemplu, închipuirea că persoana juridică, numită şi imaginară sau fictivă, chiar *există),* ci ideea că, în condiţiile date, este singurul lucru care s-ar fi putut întîmpla (aşa cum se porneşte de la ideea că tatăl copilului este soţul mamei).

Multă vreme, moartea a fost o sancţiune aplicată autorilor anumitor infracţiuni considerate foarte grave; astăzi, statele în care mai există pedeapsa capitală sînt excepţia de la regulă. De asemenea, în Europa de pînă la jumătatea secolului al XIX-lea, pedeapsa cu moartea avea şi un alt aspect: moartea civilă era o sancţiune suplimentară aplicată celor condamnaţi la moarte, deportare ori muncă silnică pe viaţă şi care făcea ca aceste persoane să fie asimilate morţilor naturali: „Evident – spune N. Titulescu în cursul său din 1916 –, dacă i se tăia capul, condamnatul era un mort natural, dar dacă era graţiat, era un mort civil; de asemenea dacă era trimis în deportare sau dacă era condamnat la muncă silnică pe viaţă, era tot mort civil.“, ceea ce dădea naştere seriei respective de consecinţe: succesiune, încetarea căsătoriei, drepturi politice şi civile pierdute. Nedreptatea şi imoralitatea morţii civile, evidente pentru noi astăzi, nu au apărut tot astfel în ochii redactorilor codului civil francez din 1804: juristul belgian F. Laurent explica, în 1893, că „această idee oribilă ca un om plin de viaţă să fie considerat mort nu îi şoca“ pentru că „juriştii sînt, prin definiţie, tradiţionalişti“.

Şi în dreptul românesc mai vechi a existat ceva „care avea asemănare cu moartea civilă“ (D. Alexandrescu), dar nu sub formă de sancţiune, ci de regulă specială: atunci cînd o persoană se călugărea, averea de care aceasta dispunea prin testament putea fi culeasă de cei îndreptăţiţi imediat după călugărire, ca şi cum noul monah ar fi murit ca mirean – restul de avere cuvenindu-se, fără posibilitatea ca rudele să aibă vreun drept împotrivă-i, mînăstirii în care el intra.

Apoi: moartea poate fi naturală sau violentă, aceasta din urmă la rîndul ei – sinucidere, accident sau omor. În principiu, sinuciderea nu are relevanţă specială din punct de vedere juridic. Totuşi, atunci cînd ea se face cu ajutorul sau la îndemnul altcuiva, persoana din urmă poate fi acuzată că a determinat sau înlesnit sinuciderea; de asemenea, codul penal din 1936 pedepsea sinuciderea prin sorţi, zisă şi *duel american,* adică situaţia în care „două persoane au căzut de acord să tragă la sorţi care din ele urmează să se sinucidă şi dacă sinucigaşul a murit“ – cel pedepsit fiind cel rămas în viaţă.

Uciderea la cererea victimei este o infracţiune care nu se găseşte în actualul nostru cod penal, dar există în cel care stă să intre în vigoare; este un fel de acceptare a eutanasiei, pentru că, în situaţia descrisă de lege, cel vinovat se supune unui risc mai mic decît în cazurile de omor (simplu sau calificat), pedeapsa fiind mai scăzută. Legea penală din 1936 era şi mai generoasă, prevăzînd posibilitatea uciderii la cerere chiar fără ca victima să aibă o boală incurabilă din pricina căreia să sufere chinuri insuportabile etc.; iată ce nota V. Dongoroz despre eutanasie, în 1942: „Se discută foarte mult, în ştiinţă, dacă nu ar trebui admis consimţămîntul victimei în caz de omucidere, atunci cînd cel atins de o boală gravă, incurabilă şi cu un apropiat deznodămînt sufere chinuri cumplite, încît pare ca un gest de umanitate a grăbi sfîrşitul acestui martiraj (eutanasia). Motivul pentru care se şovăie în acceptarea acestei propuneri este, pe de-o parte, teama de *erori,* fiindcă, deseori, s-a văzut că persoane definitiv condamnate de specialişti să se însănătoşeze, iar pe de altă parte, teama de *orori*, fiindcă s-ar putea ca, sub pretextul curmării chinurilor (moartea bine-venită), să se ascundă gestul scelerat al unor moştenitori grăbiţi.“

Problema dreptului de a muri, mai precis întrebarea dacă acesta face obiectul protecţiei oferite de Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, s-a pus într-o cauză celebră pe rolul instanţei de gen: răspunsul a fost negativ.

În sfîrşit, întrebarea ce este juridic acceptabil să se întîmple cu un om decedat a apărut ca urmare a unei expoziţii de cadavre ţinute în Franţa acum vreo doi ani; iniţiatorii au fost reclamaţi pentru încălcarea cultului morţilor, iar judecătorul din prima instanţă a fost de acord, pentru că „locul unui cadavru e-ntr-un cimitir“; în apel însă, completul a decis că, în sine, problema nu este expoziţia de cadavre, ci faptul că autorii ei s-au aflat în imposibilitatea de a dovedi proveniența acestora, suspiciunea fiind că ele sînt rezultatul comerţului ilicit cu trupuri ale chinezilor morţi în execuţii în masă. Ideea expoziţiei de cadavre (în diferite posturi: cinînd, jucînd şah, citind, alergînd, făcînd sex, călărind) este şi mai veche: ea aparţine biologului Gunther von Hagens, care a inventat, acum vreo treizeci de ani, o metodă de conservare denumită plastinare, folosită pentru obţinerea exponatelor pe care le-a tot plimbat prin lumea largă în spectacole considerate de el educative, iar de adversarii săi – macabre.

Proveniența viitoarelor cadavre plastinate este consensuală: pe site-ul personal, von Hagens pune la dispoziţia celor interesaţi de un aşa destin postum formularul adecvat...

Vlad SLĂVOIU
vlad.slavoiu@yahoo.com

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul lui Andrei Manolescu, „Şi numai o zi de lucru“

Pauza a fost insuficientă

De abia am terminat un an şcolar şi sînt epuizat. Am constatat că am completat mai multe acte, am elaborat rapoarte, am participat la cursuri de formare, am întocmit proiecte şi am stat milogi la uşa Inspectoratului pentru aprobări (deşi ei culeg roadele muncii noastre voluntare), am organizat mai multe activităţi extraşcolare, am conceput şi am prezentat comunicării ştiinţifice mărindu-ne teancul de diplome care îşi pierd valoarea din doi în doi ani. Am muncit mai mult decît oricînd, iar elevii mei au avut rezultate mai proaste decît oricînd.

Cînd le zic elevilor dimineaţa că sînt frînt, stors, mă întreabă uimiţi: „De ce?“. Ce să le spun? Adevărul! Am stat şi am făcut hîrtii! Care lor le sînt complet nefolositoare. Şi e doar începutul anului şcolar. Scrisul catalogului, scrisul carnetelor, cereri pentru alocaţii, dosare de bursă, planificări anuale, semestriale, pe unităţi de învăţare şi... Şi totul pentru onoarea de a fi „model“ pentru tinerii patriei. Şi pentru un salariu (ce destabilizează cu orice mărire economia naţională) de 1200 de lei. Pentru că am avut îndrăzneala să îmi iau toate gradele didactice. Plus drăguţa ameninţare că poate rămîi şi fără ei, dacă nu faci faţă la toate sarcinile de serviciu.

Ce importanţă mai are vocaţia meseriei de dascăl? Propunem Ministrului un alt tip de teste care să cuantifice această vocaţie printre profesori. Bineînţeles, altă hîrtie, alt toner din bani personali, alte rapoarte, tot pe spinarea profesorilor.

adăugat de T
la data de 16 septembrie 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana-Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef) Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

Tiraj 16.500 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de
Adevărul holding

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Înapoi la statul-naţiune?**
- **Atitudinea civică şi altruismul**
- **Neîncrederea la români**
- **Unde plecăm de-acasă?**

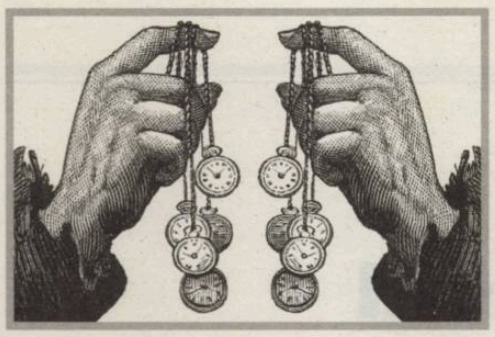

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Psihologia imnului național

„Deșteaptă-te, române!“ și-a avut vremea și rostul lui. De necontestat. S-a cîntat, mobilizator, la 1848, la 1877, în timpul celor două războaie mondiale, la Brașov în 1987 și la Revoluție, în decembrie 1989. Nu se pune problema să uităm melodia, vorbele și istoria lor. Cu atît mai puțin să le batjocorim. Dar avem voie să ne punem unele întrebări cu privire la calitatea de „imn național“ a acestui respectabil cîntec. Este el *funcțional* în această calitate? Poate el avea un efect benefic asupra celor care îl cîntă și care îl ascultă? Și în ce măsură este el, astăzi, reprezentativ pentru țară? Răspunsul meu este negativ. Sînt de părere că textul imnului nostru este vetust (inactual), nevrotic, autodenigrator, funebru.

Nu pledez pentru tonul triumfalist, pentru optimismul factice al versiunilor ideologice de dinainte de 1989. Dar e un fapt că, imediat după 1948, am avut o evoluție tristă susținută de imnuri glorioase, în vreme ce acum, cînd ne străduim să evoluăm spre o lume mai bine așezată, am decis să fredonăm, zilnic, un marș al dezastrului. Imnul dintre 1948 și 1953 (pe versuri de Aurel Baranga) vorbea și el de „cătușe“, de stăvilare „putrede“, dar măcar le invoca la timpul trecut. Prevala îndemnul (ipocrit, desigur) la „unire, pace și muncă“. Imnul de după 1953 (scris de Eugen Frunză și Dan Deșliu) vorbea despre o patrie „puternică, liberă, pe soartă stăpînă“ și despre un „jug al trecutului“ care a fost „zdrobit“. Nu mai vorbesc de *„Trăiască Regele“,* imnul instituit în 1884, în care România e zugrăvită ca un „rai vesel pămîntesc“.

Prin contrast, „Deșteaptă-te române!“ descrie un neam aflat în stare comatoasă („somnul cel de moarte“), asuprit constant, pînă la anihilare, de tirani barbari și dușmani cruzi. În trei din cele patru strofe cîntate în mod oficial, cuvîntul „moarte“ e nelipsit. În celelalte strofe se enumeră, amar, „plăgi fatale“, „intrigă“, „viclene uneltiri“, „a pizmei răutate“, „un jug din seculi“ pe care îl purtăm „ca vitele“ și alte asemenea orori, de care trebuie să scăpăm, „cu brațele armate“, „acum ori niciodată“. Mai aflăm, că niște „cruzi“ vor să ne fure pînă și limba. Ceva ultimativ, de o nemiloasă urgență, trebuie întreprins, dacă nu vrem să rămînem „sclavi“ pe pămîntul propriu. Cine nu se conformează „de fulgere să piară, de trăsnet și pucioasă“. Ni se sugerează și un sumar, dar drastic program de politică externă: trebuie să strigăm „în lumea largă că Dunărea-i furată“ și „să dăm dovezi la lume“ că ne tragem din romani. Textul merge pînă acolo încît ne cere să sărim asupra dușmanilor „ca lupii-n stîne“, metaforă stranie pentru un popor de ciobani mioritici, prieteni „tradiționali“ ai mioarelor, și nu ai devoratorilor lor…

Ei bine, vrem cu adevărat ca dispoziția fiecărei zile a copiilor noștri să stea sub semnul acestei depresii naționale? Să-i punem să cînte zilnic un imn al disperării mocnite, al unei mobilizări patetice „în ceasul al doisprezecelea“, al unui destin care seamănă cu iadul pe pămînt? Căci, deși are aerul unui cîntec de goarnă care sună adunarea, imnul nostru pare, mai curînd, un mod de a conjura la supraviețuire un muribund. S-ar zice că e destinat să fie intonat nu la demne împrejurări festive, nu în momentele de cumpănă ale unui popor de oameni întregi, ci în sala de reanimare, pe post de maslu.

Nu pretind că asemenea imnuri, cu un pronunțat conținut de obidă națională, nu există și în alte țări. „Marseieza“ nu e nici ea o melodie campestră. Despre „trezire“ se vorbește și în imnul Italiei, dar despre o trezire deja *consumată,* nu despre o trezire *dorită* patetic pentru o populație cataleptică. Din imnurile pe care le-am frunzărit, unul singur, cel al Slovaciei, cere un fulger providențial care să trezească poporul adormit. În rest, avem de-a face, preponderent, cu texte tonice, încrezătoare, care respectă sensul originar al termenului „imn“: *cîntec de laudă*. Imnul german clamează dorința de „unitate, dreptate și libertate“ a patriei (căreia i se urează o veșnică înflorire). Imnul maghiar e un fel de rugăciune către Dumnezeu (Doamne, binecuvîntează pe maghiari cu voie bună și belșug…“) și admite – lucru puțin obișnuit – că greutățile istorice la care a fost supusă nația se datorează propriilor păcate. (În paranteză fie spus, există o amuzantă asemănare între imnul maghiar și cel românesc: amîndouă îl evocă pe Matei Corvin ca reper național…) În imnul norvegian sau în cel bulgar, se vorbește cu mîndrie despre frumusețile pămîntului natal. Una peste alta, imnul nostru este, prin comparație, dintre cele mai întunecate și descurajante. Mizează, plîngăcios, pe victimizare, lamentație și adversitate generală. Asta într-o țară preluată de curînd în Uniunea Europeană, al cărei imn e o odă închinată *bucuriei*. N-ar fi de dorit să mai domolim un pic apetența autohtonă pentru „jale“? Nu ne-ar sta mai bine ceva calm viril, un minim surîs, o igienică încredere în înzestrările și norocul propriu? N-ar fi preferabil să ne începem zilele într-o dispoziție ceva mai senină?

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Cu buzunarele goale, dar cu steagul pe sus

În ultima vreme, UE pare un fel de balamuc vesel, în care nimeni nu se mai înțelege cu nimeni. Liderii statelor membre, miniștrii de finanțe, bancherii se tot întîlnesc pentru a găsi soluții de salvare a Greciei, după care declară că sînt pe calea cea bună, dar nu se întîmplă nimic. Apoi, întorși cu fața spre propriul electorat, unii șefi de state și de guverne le spun oamenilor ceea ce vor ei să audă – lucruri „patriotice“ și pline de simțire. Se duc pe apa sîmbetei toate grămezile de bani cheltuiți de Comisia Europeană, în atîta amar de ani, pe „programe de comunicare“ menită să creeze un „spațiu public european“, să-i informeze pe cetățeni și să-i facă să se simtă bine în „casa comună europeană“. Iadul e făcut din detalii, iar unii politicieni europeni îl trag pe Agamiță de coadă vînturînd sentimente naționale prost plasate și arătînd cu degetul spre „ceilalți“. Toate teoriile despre naționalism și toate strategiile de comunicare devin o seamă de vorbe palide în fața unor ieșiri pe ogor ale unor politicieni care nu mai au soluții și răspunsuri, dar se țin cu dinții de putere, fără să-și dea seama că puterea lor efectivă e tot mai mică. Mi-au atras atenția cîteva exemple mărunte, dar semnificative.

„Problema românilor.“ Dacă n-ar fi, nu s-ar povesti. E limpede că o seamă de concetățeni de-ai noștri încalcă legea prin Franța, Italia și alte țări (așa cum o încalcă și la noi acasă). Dar să răspunzi la asta cu campanii de PR nu e o dovadă de inteligență. Plimbarea ministrului francez de Interne pe Champs Élysées cu televiziunile după el seamănă cu mediocrele campanii electorale de pe la noi. Iar declarația lui ridicolă cum că „unul din zece infractori e român“ a rămas nesancționată tocmai pentru că s-a creat deja o psihoză într-o bună parte a publicului francez, care „știe“ că e o problemă cu românii. Așa încît nimeni nu i-a dat, pe loc sau mai tîrziu, ministrului francez, replica logică: „bine, îi trimitem pe români acasă; dar rămînem cu ceilalți nouă din zece infractori pe cap“. Această paradă de fermitate televizată generează însă abuzuri și „inițiative“ prostești: *Gândul* a relatat cazul unor tineri români, arestați și anchetați de poliția franceză pentru că aveau iPhone și tocmai se furase un asemenea aparat în zona în care se plimbau; se pare că unul dintre polițiști ar fi spus „nu-i suport pe români“; tipic: ce poate face un biet subaltern, stresat de munca sa zilnică, dacă ministrul său îi „servește“, la televizor, țapul ispășitor? Pe de altă parte însă, reacția față de asemenea abuzuri e slabă: unde sînt organizațiile pentru apărarea drepturilor omului, unde sînt militanții împotriva discriminării, unde sînt corifeii corectitudinii politice? Altădată, luau foc și deveneau vocali pentru lucruri mult mai mici decît acestea. Între timp, Sarkozy a făcut o baie de mulțime în Libia, împreună cu David Cameron. Probabil că s-a simțit ca un fel de eliberator intercontinental (dacă nu chiar global) și a vrut să le ofere francezilor (tot la televizor) senzația că Franța e o mare putere. Nu e. Problemele readucerii Libiei pe calea cea bună abia acum încep; Franța nu le va putea gestiona singură, iar o politică europeană comună în domeniul externelor și securității încă nu există. Așa încît UE nu va putea face pentru normalizarea și democratizarea Libiei (și a celorlalte țări arabe) nici măcar cît SUA în Irak. Fie că defilează pe Champs Élysées sau la Tripoli, cocoșul galic se umflă în pene cam fără bază.

Guvernanții arată cu degetul în altă parte.

Controalele la frontierele interne. Simbolic și psihologic, tentația de a reintroduce controalele la frontiere este echivalentă cu închiderea granițelor ordonată de Ceaușescu (sau, recent, de diverși dictatori arabi) cînd poporul a început să se revolte. Sigur, Danemarca, Germania ori alte țări europene nu sînt regimuri dictatoriale, iar cetățenii lor au o cultură veche a manifestațiilor pașnice, nu (prea) se revoltă violent. Dar în esență mesajul e același: cetățenii le spun guvernanților că viața lor e mai proastă, iar guvernanții arată cu degetul în altă parte pentru a oferi explicația. Ceaușescu dădea vina pe „agenturili străine“, liderii europeni (dintre care unii sînt strînși cu ușa de partidele naționaliste și populiste din țările lor) dau vina pe „instalatorul polonez“, „zidarul român“, imigranții musulmani ș.a.m.d. Olanda se opune aderării României și a Bulgariei la spațiul Schengen, neîncrezătoare în capacitatea celor două țări de a păzi frontierele europene. Dar în spațiul Schengen *există* deja (și continuă să vină) milioane de imigranți ilegali care n-au trecut prin România și Bulgaria, ci prin țările care *sînt* deja în Schengen. Ca să fie coerent și consecvent, guvernul olandez ar trebui să ceară, de pildă, excluderea Italiei din spațiul Schengen, pentru că prin Peninsulă ajung în UE cei mai mulți imigranți ilegali. Dar ce guvern sau politician european mai e coerent și consecvent azi?

Steaguri în trepte. Comisarul european pentru energie Günther Oettinger a spus că steagurile țărilor care încalcă regulile bugetare ar trebui coborîte, pe catargele din fața instituțiilor europene, sub nivelul celorlalte. Mi se pare o idee foarte simpatică (deși, recunosc, un pic cam brutală). Dar a stîrnit valuri la Bruxelles: un purtător de cuvînt al Comisiei a pus placa veche cu „sînt opinii personale, care nu reprezintă Comisia bla-bla“, iar Parlamentul European a cerut demisia comisarului pentru că „a umilit națiunile europene“. Dar națiunile europene sînt umilite și de guvernările mediocre, și de lipsa de orizont a liderilor europeni, și de joaca de-a sentimentele naționale a politicienilor la televizor.

Aparent, asemenea episoade sînt mărunte. Dar încep să se adune. Iar criza și dezorientarea sînt condițiile ideale pentru ca asemenea fluturări de steaguri naționale să-i facă pe oameni să găsească vinovați închipuiți pentru buzunarele lor goale.

ținerea de minte

Cu adevărat, urma se găsea din semn în semn, adică din crîșmă în crîșmă. Unde erau crîșmari zăluzi, nu se mai putea afla nimic din ce se întîmnplase cu paisprezece săptămîni în urmă – ca și cum un gest, o privire, un cuvînt s-ar putea înmormînta pe totdeauna. Aceștia nu-și mai aduceau aminte, cum nu-și aduce aminte piatra pe lîngă care treci și pe care ai atins-o. Dar iată că mai departe căciula brumărie se arăta iar. Stăruia, vie, în amintirea altui om. Dincolo, imaginea brumărie era deslușită, dar apărea omul cel cu buza de sus despicată, vorbind puțin, rîzînd mult și bînd vîrtos. Cel de-al treilea se purta ca o umbră. Trecea și el, dar fără săi se deschidă obrazul și făptura.

Mihail Sadoveanu,
Baltagul,
Colecția
Biblioteca pentru toți,
Jurnalul național, 2011

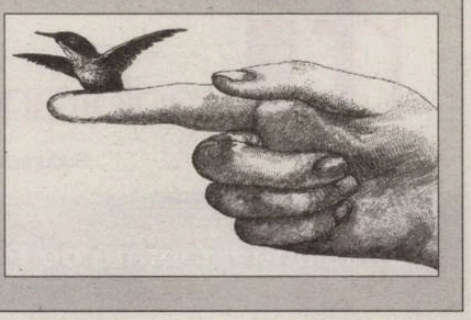

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Fişa mea de partid

Eu nu am fost membru PCR datorită/din cauza lui Petre Roman. El mi-a dat un 5 la laboratorul de Fluide, asta mi-a stricat media şi nu m-au mai primit. Omul nu a avut nici o vină, chiulisem tot semestrul, din binecuvîntate pricini, adică eram în brigada artistică a facultăţii. În plus, jucam şi bridge cam opt ore pe zi. Clubul de jazz din subsolul TCM-ului era şi el o preocupare constantă. Cu aşa program plin, cînd să mai ajungi la laboratorul de Fluide? Trebuia să intru în examen şi nu se putea decît dacă îmi recuperam laboratoarele. Asta am şi făcut, le-am bifat pe toate în ajun, numai că domnul Roman mi-a dat un minimal (şi firesc) 5. La examen am luat 7 pentru că profesorul a făcut media cu nota de la laborator. Adio medie, adio PCR. Sincer, la momentul acela am fost cam frustrat, deoarece ştiam că, de îndată ce voi ajunge în producţie, există o cotă de 20 de muncitori la un inginer şi că amînarea intrării în Partid îmi va complica drumul în carieră.

Şi trecu vremea. Acum m-aş descrie în felul următor: sînt un cetăţean de vîrstă medie, aparţinînd clasei mijlocii, am o profesie liberală, lucrez într-o instituţie publică, sînt creştin, nu aparţin nici unei minorităţi (ceea ce mă include într-o altă minoritate) şi am, în general, vederi conservatoare. Altfel spus, citesc cu enormă plăcere *The Economist* şi mă amuză teribil snobul român de orice vîrstă care este vrăjit de *Le Monde Diplo*. Aş fi, carevasăzică, de dreapta. Ar trebui să votez PDL-ul sau PNL-ul. Dar nu pot. Cum să votez un partid care, deşi este în Marea Familie Populară Europeană, compusă din

© Fototeca online a comunismului românesc, cota: 5/1974

creştin-democraţi de varii nuanţe, propune ba susţinerea căsătoriei homosexualilor (Cristian Preda, în campania electorală pentru Parlamentul European), ba eliminarea disciplinei Religie din programa şcolară (acelaşi, după aceeaşi campanie electorală)? Spre a-mi provoca o şi mai mare confuzie ideologică, toate europarlamentarele române din Marea Familie Socialistă Europeană (PSD-istele de toate vîrstele) ţin post înainte de Crăciun şi de Paşte. În plus, tot stînga asta românească, acum condusă de iute-purtătorul de tricou cu Che Guevara (e drept, în tinereţe), socoate că eliminarea menţiunii rădăcinilor creştine ale Europei cînd cu Tratatul Constituţional a fost o greşeală. În plus (de voie, de nevoie), Ion Iliescu era la biserică tot cam atît de des pe cît este Traian Băsescu la vreo agapă (privată sau la restaurant).

Aş vota eu cu PNL-ul, dar nu prea pot pentru că acum formează polul de centru-stînga. În principiu, dacă polul lor cîştigă, asta ar însemna impozite mai mari şi asta nu-mi convine în calitatea mea de *middle class* cu profesie liberală. E drept că partenerul lor, adică PSD-ul (Adrian Năstase, de dragul exactităţii), a avut prima iniţiativă a unei cote unice de impozitare, ceea ce nu l-a făcut prea popular în ochii lui Ion Iliescu. Pînă la urmă, nici dinspre impozite nu mi se arată în ce partid să mă înscriu. Să nu uit, mai am un mic motiv personal-profesional care mă împiedică să votez cu liberalii: de cîte ori au numit cîte un şef la TVR, a fost o catastrofă. Au mînă proastă în politica de cadre.

În rest, avînd în vedere că sînt mai degrabă pro decît contra exploatării de la Roşia Montană (în primul rînd pentru că mă irită stupizenia militantă a argumentaţiei ecologiste româneşti contemporane), că sînt şi eu de părere că România are mult prea mulţi atîrnători la bugetul de asigurări sociale, că nu văd nici o nenorocire în comasarea a 40 de judeţe în 8 regiuni (idee mai veche, aparţinînd administraţiei Năstase în perioada negocierilor de aderare), ar trebui să votez cu PDL-ul. Mda, dar ce mă fac cu creşterea TVA-ului, că aia nu a fost politică de dreapta?

În plus, ştiind de la Mircea Dinescu faptul că Dumnezeu i-a împărţit pe ticăloşi (dar şi pe competenţi) în mod egal pe la toate partidele, am măcar o certitudine. În calitatea mea de *„middle aged" – „middle class"* conservator, nu voi vota niciodată pe unul care se lasă filmat bînd cîteva şpriţuri şi apoi urcîndu-se la volan. Voi vota, probabil, tot cu Uniunea Armenilor, cum fac de 16 ani.

Gabriel Giurgiu *este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

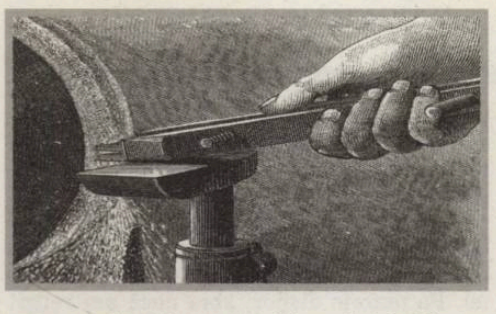

Ovidiu NAHOI

EU şi UE

Război în Europa? De ce ar fi posibil

Declaraţie-şoc a ministrului de Finanţe polonez Jan Vincent-Rostowski, săptămîna trecută, în Parlamentul European:

„Trebuie să salvăm Europa, cu orice preţ. Pericolul unui potenţial război, în următorii zece ani, deşi acum nu facem planuri pentru următorii zece ani, este un scenariu la care ar trebui să ne gîndim. Dacă «zona euro» ar dispărea, dacă ar exploda, atunci există riscul ca UE să nu supravieţuiască. Dacă UE nu va putea să îndure acest şoc, atunci tot proiectul european ar fi în mare pericol, ceea ce ar duce la situaţia în care, peste cîţiva ani buni, vom avea de înfruntat un alt foarte mare pericol. Am folosit această comparaţie pentru a arăta politicienilor cu care am vorbit cît de gravă este situaţia".

Problema în Balcani este că fiecare naţiune vrea să fie „mare".

Mulţi ar putea ridica miraţi din sprîncene: război în Europa? De neimaginat, mai ales că marea majoritate a celor care populează astăzi bătrînul continent n-au trăit vemurile ultimei mari confruntări militare. Războiul nu face parte din memoria noastră,. el este doar un subiect de cărţi şi filme. Este adevărat, chiar lîngă noi, românii, Iugoslavia s-a prăbuşit sîngeros, în debutul anilor '90. Dar totul părea atunci atît de departe, chit că pînă în acele locuri nefericite ajungi doar în cîteva ore de mers cu maşina... Ar exista multe argumente împotriva ideii că un război în Europa ar mai fi posibil. Dar cît de valide mai sînt acestea, în toiul furtunii ce a cuprins astăzi întreaga Uniune? Iată cîteva argument împotriva războiului şi cîteva contraargumente.

„Liderii europeni nu vor permite asta"

Dar despre ce lideri este vorba? Despre vizionarii secolului XX? În nici un caz! O prăbuşire a proiectului european nu doar că va aduce în scenă, ci va fi chiar opera unui alt tip de lideri, cu totul diferiţi. Îi simţim deja, în zone deocamdată periferice ale scenelor politice naţionale, dar din ce în ce mai activi şi influenţi. Naţionaliştii flamanzi, de exemplu, care reuşesc să facă din constituirea guvernului belgian o ecuaţie imposibilă. Activiştii Jobbik din Ungaria, cu ideile lor iredentiste, care au influenţat puternic adoptarea unei constituţii cu aer de secol XIX. „Adevăraţii finlandezi" ori neoliberalii slovaci din SaS, care, în minoritate fiind, reuşesc să determine guvernele fragile din ţările lor să condiţioneze planul de ajutorare a Greciei de acordarea unor garanţii, imposibil de oferit, pentru fiecare ţară în parte. Pentru ei, orgoliul naţional e mai important decît salvarea Europei. În Franţa, sub ameninţarea electorală a Frontului Naţional, liderii UMP aflaţi la putere îngroaşă în mod penibil tonul la adresa românilor, pe care îi prezintă naţiunii drept responsabili de toate relele posibile. La fel, extrema dreaptă olandeză împinge guvernul de la Haga spre o poziţie iraţională, îndreptată împotriva admiterii României şi Bulgariei în Spaţiul Schengen. Şi exemplele pot continua.

Nu cultura compromisului îi caracterizează pe liderii de acest gen. Ci, mai curînd, promisiunea lor de a apăra „cu orice preţ" interesul naţional, de a repara nedreptăţi istorice, reale sau închipuite. Ce vor face ei odată ajunşi la putere? Îşi vor dezamăgi alegătorii, dînd dovadă de „slăbiciune" şi negociind? Sau vor merge „pînă la capăt"?

„Nu mai sînt motive de război în Europa"

Ni se pare. Proiectul integrator şi succesul economic şi social al Europei ultimelor decenii nu a făcut decît să acopere tensiuni vechi, care pot fi reaprinse în momente de criză. Diverse „Antante" şi „Sfinte Alianţe" ar apărea imediat, state mai mici şi mai slabe urmînd a gravita în jurul „marilor puteri". Cum „piaţa unică" va deveni o amintire, imediat va izbucni o competiţie pentru obţinerea de privilegii comerciale şi subordonarea economică a celor mai mici de către cei mai mari – un fel de colonialism pe teren propriu, prin intermediul unor mari companii sprijinite, de astă dată făţiş, de către guvernele statelor mari. Toată această bătălie pentru „împărţirea prăzii" va genera conflicte inimaginabile azi. Să nu uităm apoi de problemele locale: escaladarea tensiunilor dintre valoni şi flamanzi, noul avînt al naţionalismelor basc, catalan, corsican, reaprinderea conflictelor dintre români şi unguri sau unguri şi slovaci. Ca să nu mai vorbim despre Balcani! Dispariţia proiectului integrator va duce la redescoperirea proiectelor naţionale. Problema în Balcani este că fiecare naţiune (bulgară, română, greacă, albaneză, macedoneană, sîrbă) vrea să fie „mare". Numai că o naţiune „mare" presupune cel puţin un vecin „mic". Şi nebunia nu se termină niciodată.

Cetăţenii europeni nu mai au chef de războaie

De ce ar accepta cetăţeanul european de azi să moară într-un şanţ, în loc să se bucure de cel mai bun loc de trăit din lume: slujbă plătită generos, concedii lungi, beneficii sociale, mîncare gustoasă, oraşe şi sate minunate? Pentru ce ar urma el îndemnurile unor lideri loviţi pe scufiţă? Aşa ar fi, dacă nu am fi văzut revărsările de violenţă din mari oraşe ale Europei. Cine le-a animat? Sînt membrii unei noi generaţii, care au avut prea puţin acces la stilul de viaţă al europeanului de vîrstă şi condiţie medie. Sînt tineri lipsiţi de posibilitatea găsirii unei slujbe din care să trăiască decent, imigranţi din a doua generaţie, neintegraţi şi în criză de identitate, tot felul de alţi rebeli fără cauză. Mulţi dintre ei poate s-ar avînta într-un război de-adevăratelea, dacă nişte lideri lipsiţi de scrupule le-ar oferi – pentru prima oară în viaţă – un scop. Le-ar deschide înaintea ochilor perspectivele unei „lumi mai bune şi mai drepte", i-ar îmbăta cu lozinci naţionaliste sau, mai simplu, le-ar sugera că poţi jefui şi viola fără să ţi se întîmple nimic după aceea. În definitiv, aceste ingrediente au contribuit din plin la drama iugoslavă.

Desigur, toate aceste lucruri nu sînt astăzi probabile. Dar sînt posibile. Şi, să ne aducem aminte de o vorbă veche: „Ai grijă ce-ţi doreşti, că s-ar putea să se împlinească!".

adevărul EUROPA

***Ovidiu Nahoi** este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Sarkozy memorabil

Acum trei ani, pe 25 septembrie 2008, cînd criza financiară lovea din plin economia mondială, preşedintele Sarkozy a ţinut la Toulon un discurs memorabil. Acela a fost, cred, cel mai bun discurs al unui lider politic major despre criza economică actuală. Mi-am amintit de el zilele trecute, citind intervenţia pe care preşedintele francez a avut-o anul acesta, pe 31 august, în cadrul anualei Conferinţe a Ambasadorilor Franţei de la Élysée. Rămînînd convins că Sarkozy din 2008 era mult mai bun şi mai percutant decît Sarkozy din 2011, redau mai jos un fragment amplu din ceea ce preşedintele francez afirma în urmă cu trei ani. Relevanţa acestor cuvinte mi se pare neştirbită şi astăzi. Sublinierile îmi aparţin.

„Generaţia care a învins comunismul visa la o lume în care democraţia şi piaţa rezolvă toate problemele omenirii. Visa la o globalizare fericită, care învinge sărăcia şi războiul. Acest vis începuse să devină realitate: frontierele s-au deschis, milioane de oameni au fost scoşi din mizerie, dar visul a început să fie frînt de reîntoarcerea fundamentalismelor religioase, a naţionalismelor, a revendicărilor identitare, a terorismului, a dumping-ului, a delocalizărilor, a derivei finanţelor mondiale, a riscurilor ecologice, a perspectivei epuizării resurselor naturale, a spectrului foametei.

Capitalismul este proprietate privată, responsabilitate individuală, angajament personal.

Un anumit fel de globalizare a fost realizat printr-un capitalism financiar care şi-a impus logica în întreaga economie şi a contribuit la pervertirea acesteia. Ideea unei pieţe atotputernice, care nu trebuie contrazisă prin nici o regulă, prin nici o intervenţie, a fost o idee proastă. Ideea că piaţa are întotdeauna dreptate este o idee proastă. Pe parcursul mai multor decenii, s-au creat condiţiile în care industria a intrat sub dominaţia logicii rentabilităţii financiare pe termen scurt.

Am ascuns tot timpul riscurile cele mai mari pe care trebuia să le asumăm pentru a obţine randamente exorbitante. Am implementat sisteme de remuneraţie care forţează operatorii economici să asume riscuri tot mai mari. Ne-a plăcut să credem că trecerea sub tăcere a riscurilor duce la dispariţia lor. Am lăsat băncile să speculeze pe piaţă, în loc să îşi îndeplinească adevărata menire, aceea de a mobiliza economiile în beneficiul dezvoltării economice, şi să analizeze riscul creditului. Am finanţat mai degrabă speculatorii decît antreprenorii. Am lăsat fără nici un control fondurile speculative. Am obligat întreprinderile, băncile şi companiile de asigurări să înscrie activele în conturile lor la valoarea pieţei, care creşte şi scade ca urmare a speculaţiilor. Am impus băncilor reguli contabile care nu oferă nici o garanţie pentru buna gestionare a riscurilor şi care, în caz de criză, contribuie la agravarea situaţiei, şi nu la amortizarea şocului. A fost o nebunie al cărei preţ se plăteşte acum.

Sistemul în care cel care e responsabil pentru un dezastru pleacă cu o paraşută de aur, sistemul în care un trader produce băncii sale pierderi de 5 miliarde de euro şi nimeni nu bagă de seamă, sistemul în care se cere unei întreprinderi un randament de patru sau de cinci ori mai mare decît creşterea economiei reale – acest sistem a crescut inegalităţile, a demoralizat clasa de mijloc şi a alimentat speculaţia pe piaţa imobiliară, pe piaţa materiilor prime şi pe piaţa agricolă. Dar, trebuie să o spunem clar, acest sistem nu este economie de piaţă, nu este capitalism.

Economia de piaţă este piaţă reglementată, piaţă pusă în serviciul dezvoltării, în serviciul societăţii, în serviciul nostru, al tuturor. Piaţa nu este legea junglei, nu este profitul exorbitant al unora şi sacrificarea tuturor celorlalţi. Economia de piaţă este concurenţa care reduce preţul în beneficiul tuturor consumatorilor. Capitalismul nu este termenul scurt, ci durata lungă, acumularea de capital şi creşterea pe termen lung. Capitalismul înseamnă primatul speculatorului. Capitalismul acordă prima recompensă şi cea mai importantă poziţie antreprenorului, pentru muncă, efort şi iniţiativă. Capitalismul nu duce la diluarea proprietăţii şi la iresponsabilitate generalizată. Capitalismul este proprietate privată, responsabilitate individuală, angajament personal, este o etică, o morală şi se exprimă în instituţii. Capitalismul este ceea ce a permis dezvoltarea extraordinară a civilizaţiei occidentale în ultimele şapte secole. *Actuala criză financiară nu este criza capitalismului. Este criza unui sistem care s-a îndepărtat de valorile fundamentale ale capitalismului, care a trădat spiritul capitalismului.*

Vreau să spun asta francezilor: anticapitalismul nu oferă nici o soluţie pentru criza actuală. Să ne întoarcem la colectivismul care a provocat în trecut atîtea dezastre ar fi o eroare istorică. Dar şi să nu facem nimic, să nu schimbăm nimic, să transferăm toate pierderile în seama contribuabilului şi să ne comportăm ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic ar fi, iarăşi, o eroare istorică.

Putem ieşi încă şi mai puternici din această criză dacă acceptăm să ne schimbăm felul de a gîndi şi de a ne comporta... Criza actuală trebuie să provoace o refondare a capitalismului pe etica efortului şi a muncii, a regăsirii echilibrului între libertate şi regulă, între responsabilitate colectivă şi responsabilitate individuală. Este nevoie de un nou echilibru între stat şi piaţă, acum că peste tot în lume puterea publică este obligată să intervină pentru a salva sistemul bancar. Un nou raport trebuie să se nască între economie şi politică şi trebuie gîndite noi reglementări în acest sens... *Dacă vrem să construim un sistem financiar viabil, moralizarea capitalismului financiar este prioritatea.* Sînt convins că răul este profund şi că trebuie să reclădim din temelii întregul sistem financiar şi monetar mondial, aşa cum am făcut la Bretton Woods, după Al Doilea Război Mondial... Nu mai putem continua să gestionăm economia secolului XXI cu instrumentele economiei secolului al XX-lea. Nu mai putem gîndi lumea de mîine cu ideile de ieri."

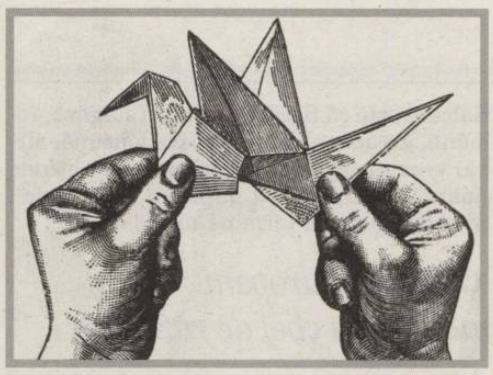

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

La Celibidache

În faţa intrării în Ateneu aşteptau o mulţime de paltoane cenuşii. Lume care se înghesuia şi vocifera la anunţul că nu mai sînt locuri. Era o dimineaţă friguroasă cu un cer mohorît. Nu ştiu dacă mai fusesem vreodată într-o sală de concerte sau dacă mai intrasem în clădirea Ateneului. Mi-aduc aminte că eram somnoros şi nu prea entuziasmat. Numele de Celibidache, pe care îl auzisem pentru prima oară, mi se părea puţin ciudat, ba chiar caraghios, la fel ca şi entuziasmul de care mama fusese brusc cuprinsă la aflarea veştii că dirijorul vine în România. Era în ianuarie 1979, iar Sergiu Celibidache îşi vizita ţara natală pentru (doar) a doua oară de la instalarea comunismului. I se permisese să concerteze cu Filarmonica „George Enescu“, dar în programul său apărea şi ceva cu totul special: repetiţii deschise, cu public. De îndată ce auzise una ca asta, mama hotărîse că trebuie neapărat să mergem la Ateneu, să-l vedem.

M-a trecut aproape cu forţa printre paltoanele cenuşii şi prin barajul oamenilor de ordine, strigîndu-le că şi-a învoit copilul de la şcoală ca să-l aducă acolo. Odată ajunşi înăuntru, am urcat valvîrtej scările în spirală, în vreme ce eu trăgeam cu ochiul la ornamentele ameţitoare ale tavanului. În ciuda temerilor, în sală am găsit locuri destul de bune. Cîţiva membri ai orchestrei îşi acordau instrumentele. Ceva mai tîrziu, scena avea să se umple de instrumentişti pentru ca, în cele din urmă, să-şi facă apariţia şi maestrul Celibidache. Deşi avea părul alb şi era mai bătrîn, mie mi se părea că semăna cu Ilie Năstase. Pe lîngă şuviţa pe care şi-o dădea mereu pe după ureche, percepeam un acelaşi aer mucalit. I-am spus mamei, dar n-a gustat comparaţia. Cred că avea senzaţia că nu sînt destul de pătruns de importanţa momentului la care asistam.

Se repeta poemul „Don Juan“ de Richard Strauss, care presupune o orchestră de peste o sută de oameni, ceea ce m-a fascinat. Orchestra a explodat în primele acorduri şi pe cînd se afla în plină desfăşurare de forţă, maestrul a strigat „Stop, stop!“. Le-a explicat instrumentiştilor că din sunetele lor suprapuse nu mai iese o simfonie, ci o cacofonie. A întrebat apoi dacă doamnele de la viori au vreun motiv special pentru care nu ridică arcuşurile pînă la capăt. S-a reluat totul după noile sale indicaţii. Au cîntat ceva mai mult, dar, la un moment dat, maestrul a oprit din nou totul. „Iar a intervenit... cacofonia aia“, a zis. „La cine e tema? Vă rog să-mi spuneţi. Cine o are să tacă.“ Nu ştiau.

În sală, lumea stătea şi pe scări, ca-n autobuz.

Însuşi concertmaistrul (un nume celebru, de altfel) şi-a încasat porţia. După ce a greşit ceva, sub privirea severă a lui Celibidache s-a oprit brusc. Cu chelia înroşită de jenă, a simţit nevoia să se scuze, spunînd că i se mai întîmplă şi lui. „Dar ai ajuns aici“ – a remarcat, necruţător, maestrul. Ulterior, la un solo, Celibidache l-a ascultat plin de încîntare. „Străluceşte vioara ta“, i-a spus. Credeam că vrea să-l împace, dar maestrul a continuat să spună zîmbind că nu asta a vrut Richard Strauss şi că nu e cazul să-şi etaleze acolo întreaga virtuozitate.

La fiecare reluare însă, după criticile maestrului, parcă sunetele se clarificau, deveneau tot mai distincte şi simfonia se scutura de tulbureală. La un moment dat, Celibidache le-a explicat membrilor filarmonicii şi că, în ciuda frumuseţii, sala Ateneului are o problemă. Arcada care desparte scena de partea unde stă publicul, spunea el, obstrucţiona propagarea unor sunete. Sînt amănunte pe care nu le-am uitat nici peste zeci de ani, de la acea repetiţie, la care mă lăsasem dus cu greu. Mai tîrziu am auzit că, în timpul acelei scurte şederi în România, Securitatea îi controlase camera de hotel şi îi umblase prin lucruri.

În februarie 1990, imediat după Revoluţie, cînd Celibidache a fost invitat din nou în România, m-am înghesuit la concert. De data asta venise împreună cu Filarmonica din München care, sub conducerea lui, devenise una dintre cele mai bune din lume. Ateneul era păzit atunci de paraşutişti, cu beretele lor albastre. Tancurile abia părăsiseră Piaţa Revoluţiei iar alături se profilau încă ruinele arse şi negre ale Bibliotecii Centrale Universitare. Deşi n-aveam invitaţie, paraşutiştii m-au lăsat totuşi să intru împreună cu alţii, fără să ne controleze în vreun fel. În sală, lumea stătea şi pe scări, ca-n autobuz, iar în loje se aflau noii lideri Ion Iliescu şi Petre Roman. La doar o lună de la povestea cu temuţii „teroriştii“, mi se părea că sînt uimitor de slab păziţi. Mă gîndeam că, fără multă greutate, cineva înarmat ar fi putut intra în sală. Ba chiar îmi ziceam că, şi cu mîinile goale, oricine le-ar fi putut sări la gît proaspeţilor „emanaţi“ (aşa cum deja începuse să li se zică). Atmosfera era încărcată şi nu m-am putut concentra defel. Pe marele dirijor, abia dacă am reuşit să-l zăresc printre capetele celor care stăteau în faţa mea. Am ascultat muzica neatent şi nu-mi aduc aminte nici ce s-a cîntat...

ready made

„Dreptate! Frăţie!
Către onorabila Comisie de clădire a Teatrului Naţional

Funiile de in trebuincioase la maşina pentru bătutul parilor la clădirea teatrului s-a cumpărat de către d. secretarul Văcăreşteanu, faţă fiind maşinistul şi costisesc, după aci alăturată cvitanţie a negustorului vânzător al acelor funii, lei 55 parale 25.

Bucureşti,
în 28 August 1848

Salutare şi frăţie,
A. Hefft
Şef al Despărţirii III a Lucrărilor Publice“

Nicolae P. Leonăchescu, *Premise istorice ale tehnicii moderne româneşti*, vol. II, Editura Tehnică, 1996

PUBLICITATE

UNIUNEA EUROPEANĂ
GUVERNUL ROMÂNIEI MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE AMPOSDRU
Fondul Social European POSDRU 2007-2013
Instrumente Structurale 2007-2013
MINISTERUL EDUCAŢIEI CERCETĂRII TINERETULUI ŞI SPORTULUI
OIPOSDRU
ŞCOALA NAŢIONALĂ DE STUDII POLITICE ŞI ADMINISTRATIVE
AGENŢIA NAŢIONALĂ PENTRU ROMI

Proiectul: „Constructia si implementarea unui program doctoral inovator interdisciplinar cu privire la problematica romilor” cofinanţat din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 „Investeşte în oameni!” www.fseromania.ro
Beneficiar: Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative. Numărul de identificare al contractului: POSDRU/107/1.5/S/82729

A VIII-a Conferinţă Naţională a Societăţii de Antropologie Culturală din România

The Material Culture (Re)Turn in Anthropology: Promises and Dead-ends

22-25 septembrie 2011
Casa Universitarilor, Bucureşti

Invitaţi speciali:

Daniel Miller (University College London):
'Why Blue Jeans?'

Slobodan Naumovic (University of Belgrade):
'The Causes of the Retreat and the Challenges of the Return of the Real in Anthropology'

Detalii despre temele conferinţei, program, participanţi şi prezentări sunt disponibile pe www.antropo.ro

Parteneri:
BRITISH COUNCIL · INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN · UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI · DILEMA VECHE · rfi românia

PUBLICITATE

Forza Rossa *Caffe*

by LAVAZZA

Restaurant, Events and more ...

3 motive

să veniţi la Restaurantul
Forza Rossa Caffe:

*1 - **un concept unic în România**: un restaurant recunoscut pentru specialităţile originale de coffee design şi gastronomie moleculară*

*2 - **locul perfect** pentru o întâlnire de afaceri, discuţia discretă cu un client sau un meniu specific servit zilnic la prânz*

*3 - **amplasat ideal** pe Calea Victoriei, lângă Ferrari Store, în Centrul Istoric al Bucureştiului*

Restaurantul Forza Rossa Caffe
Calea Victoriei nr. 1-5,
lângă Ferrari Store,
Deschis zilnic între orele 10^{00} - 23^{00}.

Rezervări la: **031 437 92 53**
rezervari@forzarossacaffe.ro

www.forzarossacaffe.ro

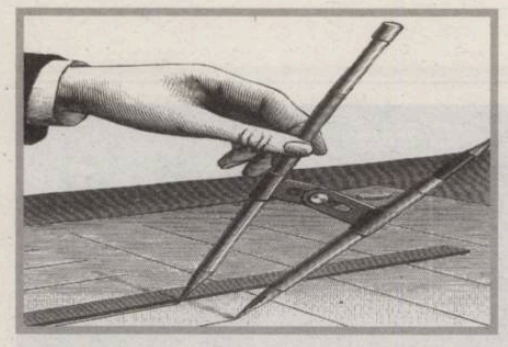

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Grigore Ionescu, strada şi omul

Strada pe care Internetul o semnalează numai pentru Jerry's Pizza constituie un omagiu meritat.

În cartierul Lacului Tei, colţ cu „Maica Domnului", există o stradă „Grigore Ionescu". Numele, aşa de obişnuit, aşa de ţărănesc, nu găseşte ecou decît în memoria unui grup de intelectuali care au avut norocul de a-l întîlni, mai ales dintre foştii elevi ai profesorului de la Facultatea de Arhitectură. Arhitect şi istoric al arhitecturii, Grigore Ionescu (1904-1992) are nevoie să fie mai bine cunoscut. Pînă la urmă, alegerea unor asemenea nume are tocmai rostul de a instrui şi de a propune un model moral. Cine-şi aduce aminte de sensibilitatea radiantă şi de generozitatea omului pentru care această pagină este neîncăpătoare e dator să spună şi altora cine a fost Grigore Ionescu.

Născut la Floreşti-Prahova, unde tatăl său era şef de gară, tînărul şi-a întregit studiile la Roma, între 1931-1933. De atunci datează lucrarea despre bisericile din Ravenna şi prieteniile care-l vor însoţi toată viaţa. Cu D.M. Pippidi şi M. Berza, a căror mărturie despre această legătură trainică a supravieţuit în corespondenţa lor. Tot aşa, cu confraţi ca Richard Bordenache, N. Cucu şi Ştefan Balş.

Din activitatea sa de constructor reţin aici numai sanatoriul TBC de la Bârnova şi, în Bucureşti, clădirea Facultăţii de drumuri şi poduri de la Institutul de Construcţii, precum şi spitalul care azi se cheamă, după numele unui pediatru fondator de şcoală, Institutul pentru Ocrotirea Mamei şi Copilului „Alfred Rusescu"; („Emilia Irza", al cărei nume l-a purtat multă vreme, fusese îngropată ca eroină a clasei muncitoare în 1945, după o mare manifestaţie comunistă). În schimb, el a scris cea dintîi *Istorie a arhitecturii româneşti* (1937, cu prefaţă de N. Iorga), operă la care a revenit de mai multe ori prin amplele sinteze de mai tîrziu. Ca dascăl, a hotărnicit întregul domeniu şi a educat generaţii de specialişti, unii dintre ei ducînd mai departe, ca profesori la rîndul lor, acest învăţămînt.

Lui i se datorează salvarea şi publicarea unei părţi din arhiva lui Lecomte du Noüy, pe care arhitectul francez o încredinţase lui Al. Tzigara-Samurcaş şi din care se înţeleg secretele de atelier ale unei mari activităţi de restaurare a monumentelor istorice româneşti.

El este autorul *Ghidului istoric şi artistic* din 1938, indispensabil în literatura despre Bucureşti. Mă întreb de ce nici o editură nu s-a gîndit încă să reediteze cartea, din care ne putem da seama cît s-a pierdut din capitala lui Carol al II-lea. Este şi expresia devotamentului cu care Grigore Ionescu a iubit acest oraş.

Semnătura lui este prima dintre cele cinci de pe memoriul din decembrie 1984 care a căutat să împiedice distrugerea Văcăreştilor. Era firesc ca, în 1990, cînd s-a refăcut Comisia Monumentelor Istorice – datorită energiei arheologului Radu Popa –, Grigore Ionescu să fie preşedintele ei, în semn de recunoştinţă pentru tot ce realizase ca să înjghebe la noi o cultură a patrimoniului. Respectul cordial de care se bucura din partea colegilor străini se vede din faptul că devenise membru al Institutului Internaţional al Castelelor.

Să nu se uite, de asemenea, că, violonist, a făcut în tinereţe critică muzicală sub pseudonim („Ivan Jaleş"!) şi că, încă în ultimii ani, a tradus din poeţi ca Pierre Emmanuel şi Gabriel Marcel, tălmăciri rămase în caietele sale inedite. O mare pictură barocă (o copie după *Iudita şi Holofern* de Alessandro Allori, dacă nu mă înşel) şi o gravură franceză din secolul al XVIII-lea îi împodobeau locuinţa.

Înzestrării artistice i-au corespuns modestia şi cinstea care formau originalitatea acestui caracter. Cea mai bună parte a generaţiei sale se cuvine să fie reprezentată prin amintirea sa. Aşa că strada pe care Internetul o semnalează numai pentru Jerry's Pizza constituie un omagiu meritat.

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Anca BRĂTULEANU

SOS Provincia

Casa de piatră de la Herăşti, Giurgiu (I)

Cel care a „găsit cheia" neobişnuitei construcţii a fost regretatul Gheorghe Sebestyen.

„Toţi boierii din Ţara Românească au clădiri minunate în satele lor. Fiecare are întotdeauna lîngă casa lui o biserică mare, înzestrată cu danii, şi fiecare boier se întrece cu cei de o seamă cu el în ce priveşte frumuseţea clădirii şi a lucrăturii. Ei îşi pun toată mîndria în aceste lucruri. Cînd vreunul din ei este scos din slujbă, el se retrage pentru tot restul vieţii în satele sale şi în palatele sale şi îşi are biserica lui alături." – nota Paul de Alep după trecerea sa prin Ţara Românească din 1654. El este secretarul lui Macarie, Patriarhul de Antiohia, pe care îl însoţeşte în lunga sa călătorie – din 1652 pînă în 1659 – întreprinsă în Ţările române, la Kiev şi Moscova, cu scopul de a primi sprijin financiar pentru ortodoxia din Siria.

Perioada petrecută în Valahia coincide cu sfîrşitul domniei lui Matei Basarab, în timpul căreia, într-adevăr, marii boieri îşi ridică ansambluri rezidenţiale – curţi – pe moşiile pe care le stăpînesc. Paul de Alep este oaspete şi la casa din Herăşti a lui Udrişte Năsturel, pe care o descrie ca fiind un *„palat fără egal în lume"*, aşa cum nu s-ar mai fi putut găsi decît *„poate numai în ţara frîncilor"*.

Despre Udrişte Năsturel, despre formaţia umanistă a cărturarului, despre întinsele sale relaţii cu lumea europeană s-a scris în numeroase rînduri. Cumnat al lui Matei Basarab, el este şi sfătuitorul acestuia în domeniul culturii; căci voievodul cu puţină ştiinţă de carte este receptiv la îndemnurile învăţaţilor vremii, ca şi la cele ale soţiei sale, educată alături de Udrişte la curtea părintească *„ot Fierăşti"* (vechiul nume al localităţii).

Curtea aceasta mai veche, înconjurată de ziduri înalte, va fi cea în care Udrişte şi fratele său Cazan pun să se ridice o locuinţă. Construcţia ei are loc cu probabilitate între anii 1641 şi 1643. Forma de „L" a planului poate fi explicată prin amplasarea casei într-unul dintre colţurile vechii incinte. În plus, această formă a creat posibilitatea ca locuinţa să fie folosită de către cei doi fraţi simultan sau separat, după dorinţă: fiecare dintre ei are la dispoziţie una dintre aripile clădirii, cu intrare, scară interioară, pivniţă şi anexe separate.

Această configuraţie a volumului este una de excepţie, nu mai întîlnim o astfel de construcţie în Ţările române. Aşa cum unică este şi existenţa unor scări interioare: casele construite în secolele XVII-XVIII au toate un „aparat de intrare" compus din scară exterioară şi foişor, aşezate pe faţada principală, ambele absente la Herăşti. Şi poate cea mai semnificativă diferenţiere a acestei case în raport cu cele contemporane este materialul de construcţie şi modul de punere în operă al acestuia: casa este toată construită din piatră şlefuită; din aceeaşi piatră sînt făcute şi ancadramentele ferestrelor. Cele două uşi de intrare poziţionate simetric sînt încadrate cu elegante profile de piatră sculptată şi decorate cu blazonul familiei.

Desigur că unicitatea aceasta a fost cea care a stîrnit interesul vizitatorilor, dar şi pe cel al cercetătorilor; tratarea în piatră a faţadelor, forma detaliilor sculptate au dat naştere la dispute aprinse. Cel care a „găsit cheia" neobişnuitei construcţii a fost regretatul Gheorghe Sebestyen: conform opiniei lui, tratarea în piatră, desenul faţadei şi al detaliilor au fost făcute de meşteri aduşi din sudul Dunării, poate chiar de la Edirne sau Constantinopol, cele două capitale turceşti a căror arhitectură cosmopolită, purtînd dubla amprentă bizantin-otomană, putea să o inspire pe cea a casei lui Udrişte. Fiindcă şi el este un personaj aparte, un cărturar european cu evidente deschideri spre orizonturi culturale diferite şi aspiraţii ce nu ţin cont de frontiere.

Anca Brătuleanu *este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu" din Bucureşti.*

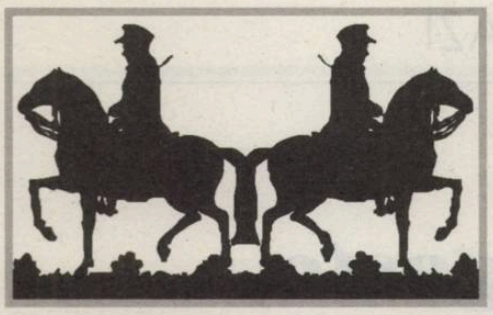

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Un monolog la City Grill

Răducule, ne ştim de peste 60 de ani de viaţă
şi activitate revoluţionară, chiar contrarevoluţionară,
n-am fost membru de partid,
nu sînt nici anticomunist get-beget,
cred că am iubit împreună aceeaşi femeie de la documentare
(El: „Alo, domnişoară, debarasaţi-ne vă rog de saramurile astea...
Răducule, ce vrei felul III?“ Eu: „Nu am voie dulce!“
El: „Vreun diabet, ceva? Hai, lasă-te de prostii!“)
Chiar, ai mai văzut-o?, tu o învăţai cum să citească *Idiotul,*
erai mort după ruşi, eu o duceam la Ateneu să audă Haydn
(„Chiar nu vrei nişte papanaşi?“)
Nu te prefă că nu ştii despre cine e vorba, era statuară şi rece,
ştiu că nu-ţi plăcea să vorbim despre femeile noastre,
mi-a trecut şi mie, vîrsta a treia nu-i o vorbă goală,
cine a spus asta? Ăla care venea din America de Sud... cum îi zicea? America Latină nu-i o vorbă goală...
Răducule, ce vreau să-ţi spun mă ţine de la Montréal,
nu puteam s-o discut cu tine la telefon... nici pe Internet...
Frăţioare, mă laşi să te numesc aşa?,
Dostoievski al tău e plin de surioară-n sus, surioară-n jos,
Eu sînt de cînd am plecat şi mai ales de cînd am ajuns în Canada
în plină criză... criză personală, cum ne băteam joc ca să ne bagatelizăm.
Vorba lui Mazilu: eu am ridicat problema, eu o bagatelizez.
Chiar, de ce nu se mai joacă Mazilu? Să-mi explici după aia...
Cosule, aşa e mai bine? Îţi place mai mult, Cosule?
(„Domnişoară, dacă aveţi papanaşi buni, numai dacă-s buni, doi papanaşi... chiar dacă durează, nu-i o problemă“)
Revin: sînt într-o criză personală şi n-o pot bagateliza – nu mai putem bagateliza nimic, absolut nimic din ce-am bagatelizat altă dată ca proştii...
Cosule, cred că au rămas în mine rămăşiţe comuniste aşa cum aveam acum şaizeci de ani rămăşiţe mic-burgheze.
Dacă vrei să ştii adevărul integral – cred că mai ţii la adevărul integral –
nu mi le pot smulge nici pe astea.
Ce înseamnă că nu le pot smulge? Concret:
Unu. Nu vreau să fiu bogat nici atîtica, eu să am şi altul să n-aibă.

Tu ştii cînd s-au strîns toate ca într-un pumn?

Doi. Nu ştiu să fac afaceri, sînt bleg şi-o să rămîn bleg, dar nu sufăr.
Trei. Nu suport atîta sărăcie dacă nu la noi în Canada, atunci în lume.
Patru. Mă obsedează ce-am învăţat în seminarii despre contradicţiile capitalismului, am zile întregi cînd mi se face dor nu de România în general, nici de socialism, ci de seminariile alea la „Muncă şi capital“.
Cinci. Nu-mi place să fiu elegant, nu-mi place să port vestă şi cravată... M-au trimis la psihiatru. Nu am nevoie de psihiatru.
Eu trăiesc pe viu ideile mele... Tu ştii cînd s-au strîns toate ca într-un pumn? Cine zicea aşa? În ziua cînd fiică-mea mi-a făcut cadou o borsalină. Nu am putut să-i explic că de şaizeci de ani nu am purtat decît şapcă şi bască. Am vrut s-o arunc. Instinctiv. A ieşit un scandal monstru, m-au făcut de comunist şi ea, şi nevastă-mea, nu am vorbit zile întregi... Le-am făcut o concesie şi am plecat la aeroport cu borsalina în mînă. E acasă, nu merg cu ea în Bucureşti. Cum să merg în Bucureşti cu pălărie? Probabil că ne-au îmbolnăvit... Să nu crezi că nu am zile cînd sînt convins că ne-au îmbolnăvit.
(„Mulţumesc, domnişoară... Dar ce porţie! Chiar nu vrei un papanaş?“)
Ţie nu ţi se întîmplă asta? Te citesc pe Internet... Nu ai rate la bancă, te simţi bine, te descurci,
Dar sînt sigur că o să ajungi la ideile mele cînd veţi trăi în capitalismul adevărat...
Eu...
(Emite un „mmm“ lung de plăcere mestecînd papanaşul.) E ca la mama acasă.
Spune-mi acum de ce nu se joacă Mazilu.

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Se ascute lupta de rasă

Zilele trecute am dat întîmplător peste această ierarhizare neurofiziologică a genurilor de muzică, ascunsă într-o scurtă informaţie dintr-un colţ de cotidian: „muzica uşoară sau populară activează sub 50% din scoarţa cerebrală, muzica simfonică modernă 60-70%, muzica clasică ajunge pînă la 90% şi numai Mozart atinge 100%. Manelele se bucură de popularitate printre oamenii simpli, deoarece sînt bine ritmate, deci ating planul instinctual, dar deloc pe cel cognitiv“. Iată-i deci pe „manelişti“ trimişi în regnul animal al instinctelor...

La o primă vedere, ştirea face parte din seria *un colectiv de cercetători de la X a demonstrat că pătrunjelul cultivat în balcon face piciorul mic şi capul mare*. Zîmbeşti în sinea ta, zicîndu-ţi că mare lucru e şi ştiinţa asta, după care îţi vezi de treabă. Lucrurile ar fi într-adevăr nostime, dacă n-ar fi de fapt grave! Căci nu este vorba doar despre un soi de biologism printre multe altele, care reduce *diversitatea* gusturilor la o *ierarhie* a competenţelor, ci despre o *naturalizare* a acestei ierarhii: neurofiziologic (deci „de la natură“) oamenii sînt inteligenţi (adică superiori) şi ascultă Mozart, respectiv „simpli“ (adică inferiori) şi ascultă manele.

Şi ce e atît de grav să spui că maneliştii sînt proşti? Dacă ar fi doar asta, nu ar fi nimic foarte grav, ci doar suficient de fals. Problema este însă că exact cu acest tip de argumente a început şi eugenia lui Galton (nepotul lui Darwin), împărţind „ştiinţific“ oamenii în primitivi şi civilizaţi. Ce s-a întîmplat apoi, cînd „civilizaţii“ au pus în practică „soluţia finală“ pentru „primitivii“ congenitali şi iremediabili (evrei şi ţigani), se ştie.

Mă veţi suspecta că fac din ţînţar, armăsar. Dacă ar fi vorba doar despre această „ştire“ (care poate a fost preluată şi incorect de presă), aţi avea dreptate. Doar că această formulare „ştiinţifică“ este doar o picătură dintr-o maree mediatică în care s-a dat liber la rasism. De la trupa de etno-jazz care a refuzat public să se urce pe scenă după „nişte ţigani“, la academicianul Răzvan Theodorescu care a argumentat doct primitivismul romilor, lumea bună şi nebună a României vorbeşte tot mai firesc despre „primitivismul“ romilor ca fiind un lucru „natural“ şi de la sine înţeles.

Iată însă că românii s-au văzut la rîndul lor în această postură. Şi nu le-a mai plăcut. Unii au eludat rapid problema: tot de la ţigani ni se trage! Hai să fim serioşi, nici cel mai incult francez nu poate crede că „păduchioasa“ echipă de fotbal a României sau împuţitul Bucureşti sînt doar insule de ţigănie într-o mare senină de latinitate! Nu, românii, la grămadă, sînt „ţiganii“ Franţei! Ne putem consola doar cu gîndul că nu sîntem singurii în această categorie, că arabii – sau musulmanii, în general – sînt de mai multă vreme „ţiganii“ Europei. Vă simţiţi mai bine?

Ce au în comun toate acestea şi de ce sînt ele „grave“ şi nu pur şi simplu „bîrfă“ stupidă? Păi, pentru bunul motiv că ele au început deja de ceva timp să fie ideologie şi se pregătesc să devină politică de stat. Faimosul Huntington, de pildă, a „constatat“ încă din 2000 că există culturi care au „în sînge“ dorinţa de dezvoltare *(development prone cultures)* şi culturi care, în mod congenital, sînt incapabile de dezvoltare. Este deci logic şi raţional ca acele culturi „superioare“ să-şi vadă de-acum încolo de propria lor dezvoltare şi să lase în plata Domnului culturile handicapate. Lucrurile erau spuse în termeni economici foarte atractivi pentru politicieni.

Faimosul „multiculturalismul e mort“ al corifeilor politicii europene actuale constituie o escaladare a acestei „viziuni“. Desigur că practica habotnică a „multiculturalismului“ a pus mari probleme, doar că soluţia ce se conturează tot mai mult în prezent nu este cu nimic mai brează, ci doar un paleativ şi mai periculos: ***populismul rasist***. Populism – deoarece politicienii, confruntaţi cu o criză care şi-a făcut de-abia încălzirea şi o scădere dramatică a încrederii populaţiei, sînt preocupaţi doar de liniştirea cu orice preţ a electoratului, dincolo de orice doctrină sau strategie pe termen lung. Rasist – deoarece strategia ţapului ispăşitor este una verificată de milenii şi totdeauna uşor de implementat. Luaţi orice populaţie de pe lumea asta, puneţi-o în situaţia de a acumula frustrări suficient timp şi va accepta fără să clipească ideea că vecinul este de vină pentru toate suferinţele sale inexplicabile şi resimţite ca nemeritate! Odată pregătită această stare de spirit, este suficient să se destăinuie numele vecinului: Ţiganul, Arabul, Românul, ce mai contează! Fiecare în parte şi cu toţii laolaltă sînt „primitivii de lîngă mine“ şi trebuie deci ţinuţi la distanţă pentru a nu mă infesta şi pe mine cu „păduchii“ inferiorităţii lor native. Or, asta se cheamă rasism şi îndemn la *lupta de rasă*.

În sfîrşit, această „soluţie“, întreţinută conştient sau nu de către mai toate guvernele din Europa, subminează înseşi temelia şi legitimitatea „superiorităţii“ europene: drepturile Omului şi idealul egalităţii de şanse ce derivă din acestea, cu toate implicaţiilor lor atît asupra statului de drept, cît şi asupra pieţei libere. Reduse la superioritatea congenitală a *unor* oameni, toate aceste principii care au constituit recompensa visată a democraţiei occidentale şi a mondializării europene din ultimele secole riscă să devină o simplă nostalgie care nu mai convinge pe nimeni. Pe ce îşi va baza atunci Europa măcar ambiţia sa internă de „integrare“?

În acest context, orice referire la primitivismul Celuilalt şi la ierarhii „naturale“ devine astfel gravă iresponsabilitate, şi nu o simplă glumă proastă sau vorbă de clacă.

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte a sa este* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

tolo sport

Porumboiu și lemnele

Porumboiu culege recolta la Roma?

Corneliu Porumboiu e regizor. Octavian Porumboiu este manager. Iar Adrian Porumboiu le oferă, amîndurora, suspansul necesar derulării activităţii. Acum două săptămîni, Porumboiu senior a promis că, dacă un scandal fotbalistic rostogolit de el nu va avea finalul scontat, va intra în pactul tăcerii faţă de sport. Dar a avut dreptate şi nu s-a extras din gălăgia Ligii 1. Copiii lui au oftat cu năduf, pentru că atît regizorul, cît şi managerul şi, de fapt, toată familia extinsă a lui Adrian Porumboiu, pînă la cuscrii din Ţara Bascilor – Corneliu e căsătorit cu o artistă din Spania –, toţi speră să se lase de fotbal! Nu cele 10 milioane de euro pe care le-a pierdut în ultimii trei ani sînt împovărătoare, nici măcar stresul vizibil, tradus în analize medicale, ci starea de agitaţie şi polemică joasă care-l soarbe e ceea ce-i irită pe oamenii din viaţa lui Adrian Porumboiu. Numai că el continuă să-şi facă damblaua, unul dintre cei mai bogaţi agricultori din Europa de Est comportîndu-se precum pădurarul din povestirea lui Sadoveanu care, bătut la cap de nevastă o viaţă întreagă ca să facă economie la lemne, se enervează şi aruncă într-o seară o stivă de buşteni în foc, exclamînd: „Sîntem în miezul pădurii!“. Aşa e şi Porumboiu, în mijlocul pasiunii care îl face să simtă că trăieşte atunci cînd remizează cu FC Vaslui la Roma, deşi putea, evident, să bată. Pentru că fotbalul e domeniul evidenţelor neîmplinite, precum iubirile.

Cătălin TOLONTAN

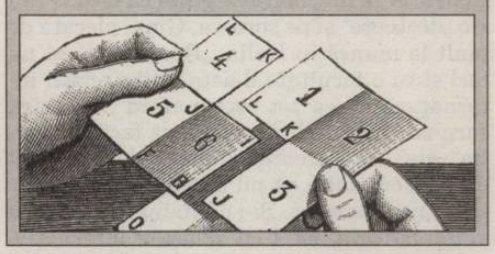

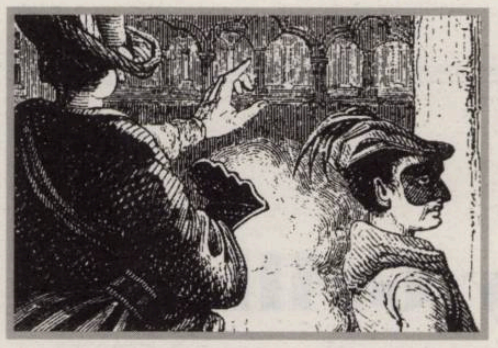

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Din Rusia, cu dragoste, la bustul gol

Cu puţin noroc, cei ce au vizitat Moscova în august a.c. ar fi putut fi martorii unui eveniment public nu tocmai obişnuit: un spectacol de *striptease* stradal susţinut de trei domnişoare studente foarte mîndre de cei 20 de ani ai lor, de sînii înfloriţi promiţător şi în deplin acord cu gravitaţia şi, mai ales, mîndre de preşedintele Dimitri Medvedev şi de politica antialcool pe care acesta a legiferat-o (şi va intra în practică din 2013). Ei bine, în numele acestei mîndrii – şi pentru a atrage atenţia bărbaţilor asupra justei cauze –, mai multe june rusoaice s-au grupat în ceea ce presa numeşte „Medvedev Girls" şi, prin tehnici precum cea citată, doresc printre altele să-l convingă pe dl Medvedev să mai candideze o dată, la un al doilea mandat. Pentru că şi la Moscova această toamnă promite să fie lungă şi caldă şi încă nu-s necesare haine groase, la mijlocul lui septembrie a.c. „Fetele lui Medvedev" au recidivat: cinci dintre ele, îmbrăcate cochet cu minijupe în culorile Rusiei, au traversat

Şanse mari de a vedea rusoaice frumoase, dar...

Piaţa Roşie cîntînd acel *„Happy Birthday Mr. President"* pe care altădată Marilyn Monroe l-a cîntat pentru JFK şi, urmate de un cîrd de fotoreporteri ce le hăpăiau din priviri, s-au îndreptat spre Kremlin şi i-au lăsat acolo preşedintelui (a cărui aniversare era) un mic cadou: un telefon iPhone4G, simbol al modernizării şi progresului.

Pînă la urmă, nimic senzaţional aici; *marketingul* politic n-a fost inventat în Rusia, iar la acest capitol cu siguranţă aţi auzit trăznăi încă şi mai mari. S-o recunoaştem: între a vedea cîteva busturi obraznice ale unor tinere nimfete ce te îndeamnă să nu-ţi bei creierii (cum propun „Fetele lui Medvedev") şi a admira cîteva găleţi de plastic goale plus sticle de ulei pline (cum oferă oameni politici dintr-o ţară de la vest de Rusia) e ceva diferenţă, măcar de ordin estetic.

Totuşi, în aceste exotice *happening*-uri ruseşti există şi alte detalii ce pot fi discutate. Primul dintre ele priveşte evoluţia ca atare a utilizării sociale a corpului feminin în ţara Matrioşkăi. Acum aproape 70 de ani, rusoiaca despre care se vorbea cel mai mult era probabil Zoia Kozmodemianskaia, tînără partizană eroină spînzurată de hitlerişti; acum 60 de ani, trebuia să fii stahanovistă şi/sau mamă eroină şi/sau kolhoznică fruntaşă etc. ca să apari într-o fotografie de ziar din ţara lui Stalin; acum 50 de ani, în ţara lui Hruşciov puteai fi ingineră, directoare de întreprindere sau poate chiar sperai să fii prima femeie cosmonaut. Acum 20 de ani, o rusoaică pe care sigur v-au căzut privirile a fost *malenkaia Vera*, tînăra eroină a unuia dintre filmele-fanion ale *perestroikăi*, în care URSS trage să moară pe muzică de *rock & roll* iar micuţa Vera era tunsă precum nemţoaica CC Catch. Altfel spus: la epoci diferite, rusoaice diferite. Să mai spună cineva că nu s-a schimbat nimic pe-acolo!

Al doilea detaliu ce merită amintit: nu numai dl Medvedev are propriile *groupies* care-i susţin moralul, ci şi premierul Putin – a cărui virilitate politică impresionează un grup de tinere ce s-au grupat sub steagurile (sau mai curînd tricourile) organizaţiei informale „Putin Army". Spun „tricourile" pentru că şi aceste tinere sînt gata să-şi rupă bumbacul de pe ele, pentru o cauză justă: cauza fiind aici sprijinul pentru o eventuală revenire a dlui Putin în biroul prezidenţial al Rusiei. Şi aici, în „Armata lui Putin", ai ce vedea (nu mai intru în detalii – parafrazîndu-l pe poet, nici nu voi ca să vă sperii, nici nu voi să vă-nfierbînt!). Cum puteţi bănui, între „Fetele lui Medvedev" şi „Armata lui Putin" există o aprigă concurenţă – şi mai că îmi pot imagina bărbaţi cu greutate de pe cinci continente (să nu ne-audă DSK, liber acum!) care şi-ar dori aprig să asiste la meciul final dintre cele două echipe, în care tricourile să zboare prin aer şi concurentele să zburde. Să mai reamintim în context şi cazul altor tinere de la Răsărit ce par a uza într-un mod spectaculos şi libertin de textila de pe ele: şarmantele ucrainence care, adesea, în semn de protest (ultima dată după arestarea ex-premierului Iulia Timoşenko), zdup! şi ele tricourile sus. Sindicalistele din Occident ar face bine să-şi mai *updateze,* la rîndu-le, tacticile de luptă.

În fine, mai există un detaliu: peste şase luni, în martie 2012, în Rusia vor fi alegeri prezidenţiale. Va candida dl Medvedev pentru un nou mandat? La ora la care scriu nu e sigur. Va candida iarăşi dl Putin? Nici asta nu e sigur. De unde putem reţine măcar o constantă la Moscova, dincolo de toate schimbările: ca şi acum 70, 60, 50 sau 20 de ani, e mult mai uşor să vezi o fată frumoasă pe stradă (fie ea eroină a muncii sau studentă) decît să ştii cu cîteva luni înainte de alegeri cine, cum, cînd şi care dintre bărbaţi va candida.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Dragostea cu/de diplome

Se aşează pe-o cărămidă şi trase cu nesaţ dintr-o „ceva". Nu i-ar fi zis ţigară că nu era, nici trabuc că n-avea „clasă", nici... dracu' ştie ce putea fi tutunul ăsta învelit în foiţă de ziar... Mărioara lui nu-l lăsa să dea banii pe nimic, totul era calculat: chiria, mîncarea, băutura... Îl cam luase gura pe dinainte şi se lăudase cu cît poate el să cîştige, aici, la reconstrucţia Israelului, şi, pe loc, Mărioara îi făcu socoteala... aşa că de unde bani de-o ţigară... Uneori, seara mai repara o ţeavă, mai schimba un robinet, mai spăla un WC, pe unde se găsea, pe unde apuca, fără să-i spună Mărioarei. Că altfel de unde bani de ieşit cu băieţii la o bere? A dracului muiere, Mărioara asta a lui... Se trezi într-o zi cu faţa la cearşaf şi-i zise: „Petrică, de mîine, io mă duc la facultate. Păi ce, Petrică, io-s mai proastă ca alea din birou? Şi le-arăt io lor cum se face facultatea. La stat. Le dau clasă Petrică, la toate proastele alea". Află apoi că Mărioara era anul I la administraţie, la o mare universitate din Bucureşti. Nici n-o întrebă cum dracu' ajunsese acolo, bănuia doar, că ştia că e la fel de proastă ca şi el. O mai auzea din cînd în cînd că are examene şi-i spunea aşa... cu mare, mare vanitate, cît îi ea de ocupată cu lucrările astea... Şi se tot întreba care dracu lucrări că prin casă nu zări o carte sau vreo notiţă sau ceva „din alea de facultate", dar iar nu zise nimic. Apoi află că Mărioara se gîndi că n-ar fi rău s-o „deştepte" şi pe soru-sa, Gina, plecată de mult la muncă în Italia. „De ce, fato, să nu faci şi tu o facultate d-asta? Uite relaţii internaţionale, că tot eşti p-afară", îi strigă soru-sii cînd aia îi zise că ce să facă cu „hîrtia" aia, „să-i şteargă undeva pe boşorogii ei?". „Lasă, fată, că nu să ştie niciodată", o încurajă Mărioara. Şi-i dădu înainte cînd cu administraţia, cînd cu relaţiile internaţionale. Cum Gina nu prea avea timp de alde de-astea, Mărioara era pe baricade şi trecea examen după examen, cînd ca Gina, cînd ca Mărioara. Şi n-o luă nimeni la ochi, şi n-o întrebă nimeni cum de-i Gina cînd e Mărioara, şi cum de-i Mărioara cînd îi Gina. Trecu aşa, şi de engleză, şi de franceză, şi de multe alte texte, ba cu-o floare, ba cu-o cutie de bomboane, ba cu multe altele, atunci cînd nu se putea altfel. Deh, vremuri grele, nevoie de

„A dracului muiere", mai înjură o dată în gînd.

diplome... „A dracului muiere", mai înjură o dată în gînd. Da' nici nu-şi duse bine gîndul la capăt că începu telefonul să urle. Ştia că-i ea. Să nu-i răspundă? Ar fi fost vai de el. Şi răspunse. „Ascultă, Petrică. Tocmai ai terminat liceul şi acu' vreau să te înscriu la şcoala de poliţie. Ai înţeles?" Nici n-apucă bine să respire, şi telefonul se închise. Aşadar, „visuri mari" şi pentru el. Termină liceul, cînd? Că el... e la reconstrucţie în Israel... de trei ani buni pune ţevi şi instalează WC-uri.

Mărioara nu este ficţiune, ci o realitate de netăgăduit a zilelor noastre, cînd goana după o diplomă a devenit o obsesie. Cînd acum vreo cîţiva ani s-a auzit aşa un zvon prin administraţiile locale că toţi cei fără diplomă de facultate vor fi daţi afară, cu mic, cu mare; toată lumea s-a înscris la facultate. Printre ei şi Mărioara. N-a prea dat pe la şcoală, nu că nu i-ar fi plăcut, dar o plictisea de moarte să stea în bancă şi s-asculte. Nici nu înţelegea prea multe din toate cele cîte le ziceau profesorii ăia. Da' cînd deveni şi Gina, adică soru-sa, se topi cu totul. Uit-o ce-a ajuns: Femeie deşteaptă, ce mai! „Diplomată", ce mai! Să stea ea în bancă trei ore şi să-l asculte pă unu, tot sugrumat de-o cravată, şi parfumat.... vorbind despre Obama ăsta, că atîta înţelese... într-o engleză... de te ungea pe suflet... Îi crescu stima de sine şi pe loc îşi zise că ea nu mai poa' să stea cu Petrică dacă ăsta nu-şi termină liceul şi nu se face măcar poliţist. Da' Petrică cu ale lui, cu ţevi, cu chiuvete, cu şuruburi, cu praf, cu vaselină, cu mirosuri transpirate, cu băieţii, cu berică, cu seminţe... şi se simţea bine printre ai/ale lui. Doar nevesti-sii începuse să-i pută mirosul banilor lui... Aşa că n-o băgă prea tare în seamă pînă cînd îşi văzu poza pe diploma de liceu. Şi munci apoi Mărioara să-l vadă şi la şcoala de poliţie, dar ambiţiile ei erau prea mari pentru viaţa tihnită de instalator „prima" pe care şi-o dorea el. Se însurase cu Mărioara cu gînd să aibă o casă, copii, ceva pe masă, o vacanţă... şi cam atît. Dar Mărioara voia din ce în mai mult... şi diplomele îi cam luară minţile... Şi înscrise la master...

Între timp, Mărioara termină masterul, tot în administraţie, fugi c-un jandarm, „cu diplomă",... şi se făcu chiar şi asistentă medicală, că află că se caută asistente prin Italia... Cîtă risipă... de hîrtie!

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Implantarea comunismului (III)

„Moscova, 2. 6. 1947 Strict secret

9. Se va urmări ca funcţionarii de stat (exclusiv organele de securitate şi din industria minelor) să aibă retribuţii mici. Aceasta se referă îndeosebi la sfera sănătăţii, justiţiei, culturii, respectiv la cei care deţin funcţii de conducere.

10. În toate organele de guvernămînt, respectiv în majoritatea uzinelor, trebuie să avem oameni care conlucrează cu serviciile noastre speciale (fără ştirea organelor administrative locale).

11. Se va urmări cu stricteţe ca presa autohtonă să nu transmită date privind calitatea şi sortimentul mărfurilor ce ni se transportă. Nu este voie ca această activitate să se numească comerţ. Trebuie neapărat menţionat faptul că e vorba de schimburi de mărfuri.

12. Se vor exercita presiuni asupra serviciilor în sensul neacordării de acte doveditoare a proprietăţii asupra pămîntului; actele vor arăta calitatea de lot dat în folosinţă, dar nu de proprietate a deţinătorului.

13. Politica faţă de mica gospodărie ţărănească urmează acest curs pentru a face gospodăria particulară nerentabilă. După aceea trebuie începută colectivizarea. În cazul în care ar interveni o rezistenţă mai mare, trebuie redusă împărţirea mijloacelor de producţie, concomitent cu creşterea obligaţiilor de predare a cotelor. Dacă nu se ajunge la rezultatul scontat, trebuie organizat ca agricultura să nu poată asigura aprovizionarea cu alimente a ţării, astfel ca necesarul să trebuiască acoperit prin import.

14. Trebuie făcut totul ca hotărîrile şi ordinele – fie acestea cu caracter juridic, economic sau organizatoric – să fie nepunctuale."

„Directivă specială pentru implantarea comunismului în Imperiul KGB", în *Agresiunea comunismului în România,* vol. I, ed. Gh. Buzatu şi Mircea Chiriţoiu, Paideia, 1998 (v. şi nr. 395-396)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Cu imnul înainte

Pînă la 14 ani îi obligăm să fie patrioți.

Începînd cu acest an școlar, imnul României va fi intonat în clasele primare și gimnaziale, la fiecare început de săptămînă. Vocile contra spun că imnul are versuri proaste, că repetat mecanic și des, efectul de însuflețire patriotică va fi vlăguit, că nu cu un imn se face primăvară în învățămîntul românesc. Vocile pro spun că, dimpotrivă, două minute de cîntare colectivă vor aduce mai mult respect pentru simbolurile naționale și că e o bună ocazie ca mai toată suflarea tînără să învețe versurile imnului de stat.

Nu știu dacă o fi bine sau rău. Dar cred că, într-o țară săracă, măcinată de corupție și emigrare, de incompetențe ministeriale și parlamentare și de ignoranță, obligativitatea intonării imnului riscă să rămînă fie o simplă corvoadă școlară, precum tema pentru acasă, fie, în cel mai bun caz, un simplu ornament civic. La urma urmei, imnul se intonează, cu lacrimi în ochi și cu mîna la inimă, și la începutul meciurilor de fotbal jucate de națională, și asta nu o face să ajungă în fruntea clasamentelor.

Oricît m-aș gîndi și răs-gîndi la această inițiativă, mă poticnesc în cîteva întrebări și nedumeriri. Mai întîi, nu înțeleg de ce legea se oprește cu obligativitatea intonării imnului la vîrsta de 14 ani. Nu pot fi decît două explicații: ori din punctul de vedere al parlamentarilor, liceenii și studenții sînt cauze pierdute în ceea ce privește asumarea patriotismului, ori dimpotrivă, ei sînt cazuri rezolvate, și doar elevii din primară și gimnaziu au rămas în urmă cu dragostea de țară. Mai departe, nu pricep de ce legea are drept arie de răspîndire doar instituțiile de învățămînt. De ce să n-o facem lată? De ce nu-i condamnăm la patriotism decît pe prepuberi? De ce nu s-ar intona imnul, în fiecare luni, și în Parlament, de ce miniștrii sau președintele nu și-ar începe săptămîna cîntînd împreună cu consilierii, în cabinetele lor, „Deșteaptă-te, române!“? Mai apoi, administrațiile financiare, BNR-ul, trezoreriile, toate instituții de stat, ele de ce n-ar face parte din corul vesel și patriotic al zilei de luni? Concluzia e una singură: pînă la 14 ani îi obligăm să fie patrioți. După – în bună tradiție democratică – îi lăsăm să aleagă dacă vor sau nu să fie buni români.

Cred, de asemenea, că nu poți da o lege prin care să spui „Iubește-ți țara! Sacrifică-te pentru ea! Îndrăgostește-te de drapelul patriei!“. Știu, imnul se cîntă în școli și în SUA, în Germania sau Elveția. Dar nu asta îi face pe americani, elvețieni și germani să-și facă treaba bine, să aibă încredere în conducătorii lor, să nu emigreze, să depășească cu bine efectele crizei sau să aibă școlari performanți.

Cunosc nenumărați români de toată isprava: medici care operează impecabil în condiții ingrate, țărani care-și îngrijesc pămîntul fără să aștepte ajutorul statului, muncitori isteți și harnici, doctoranzi cu care s-ar mîndri orice universitate din lume. Pe mulți îi bănuiesc că nu știu versurile imnului. Dar asta nu îi face mai puțin buni români. Nu înțeleg de ce într-un clasament al responsabilităților de bun cetățean, datoria de a cunoaște simbolurile naționale ar fi mai presus de aceea de a fi un bun slujbaș. Dacă pentru prima, putem da legi care să o ducă la îndeplinire, pentru a doua avem nevoie de modele. Copiii pot fi obligați să cunoască culorile drapelului și versurile imnului, dar pentru a-și iubi țara, pentru a-i fi recunoscători patriei care i-a crescut, au nevoie de ceva mai mult: programe eficiente, școli renovate, spitale cu aparatură performantă, părinți cu slujbe, conducători incoruptibili etc.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Danielle Steel

Danielle Steel și ale ei opere le-au marcat, vrînd-nevrînd, pe fetele din toate timpurile. Oricît de deștepte s-ar fi crezut ele, oricît de ironic ar fi zis că le receptează, nu era în totalitate așa: cel puțin pînă la o vîrstă, multe fete s-ar fi vrut eroine Danielle Steel-iene, tot așa cum s-au dorit prințese.

De ce? – vă veți întreba, cei mai raționali și mai elitiști dintre voi, de ce? – și pe bună dreptate. Deoarece, cred eu, există, încă, de multe ori reprimate, aspirații de romantism ieftin în destule „suflete feminine“, oricît de independente și critice ar fi acestea în lupta zilnică. O tendință, rușinoasă și ușor sănătoasă către siropoșenie.

Nu spun, nicicum, că e unanimă. Departe de mine gîndul. Și nici că romanele lui Danielle Steel au mare valoare literară. Nu. Spun doar că, uneori, în anumite zile negre, e plăcut, dacă nu să citești asemenea romane, măcar să te uiți la ecranizările după ele: e ca și cum ai mînca bezele roz și moi *(marshmallows)*, dulci, dar fără zahăr, fără risc de diabet. Fără riscuri, în general.

Așa sînt și romanele, și personajele lui Danielle Steel. Nu că personajele nu trec prin viață, căci, slavă Domnului, trec: altfel romanele nu ar mai putea ajunge la bun sfîrșit. Doar că cel puțin pe eroinele din filme nu se citește îndeajuns consistența psihologică: parcă necazurile lor (din cele mai diverse) le ating doar așa, *en passant*, delicat, alunecă pe lîngă ele și se scurg undeva, alături.

Nu că nu ar avea parte de drame existențiale fundamentale: le mor părinți, tați, mame, frați, surori, ba chiar și copii; sînt părăsite și înșelate, cînd le e lumea mai dragă, de cine nu s-ar fi așteptat niciodată, din motive care de care mai stupide.

Și totuși, pe chipurile lor, și mai ales în jocul lor actoricesc, parcă nimic din toate astea nu se vede îndeajuns, la fel cum nu se observă nici pe chipurile prea perfecte din *Tînăr și neliniștit*.

Femeile lui Danielle Steel sînt mereu calme, civilizate, bine-crescute. Chiar dacă fac parte din înalta societate, chiar dacă nu, au, cumva, în sînge, acest soi de comportament. Pasiunile le copleșesc suav, mai curînd prin învăluire, decît printr-o baie directă. Ele se poartă ca și cum ar urma mereu, instinctiv, *Regulile seducției. Cum se cucerește un bărbat* ale lui Ellen Fein, Sherrie Schneider, care recomandă să fii misterioasă, reținută, să nu te dezvălui prea mult.

Se pare că rețeta funcționează, cel puțin în romanele lui Danielle Steel: respectivele femei se căsătoresc mereu cu bărbați senzaționali, și bogați, și frumoși, și înțelegători. Și nu numai că se căsătoresc, dar aceștia ajung să le adore pe viață, exact cum spun autoarele că se întîmplă dacă le urmezi rețeta.

Probabil că de aceea se uită la asemenea ecranizări fete și femei altfel serioase, cu umor, discernămînt și carieră: Prințesa din fiecare, în realitate înăbușită și exilată într-un colț interior prăfuit, iese timidă la iveală.

În cele mai multe cazuri, doar într-un mod ipotetic. Își permite, ca spectatoare, cu rușinea de rigoare, să fie martoră (și, eventual, să savureze) un *pattern* pe care în viața de toate zilele nu l-ar aplica mai niciodată. Sau, oricum, nu așa, pe față, poate mai voalat, mai cotit.

Mărturisesc că mi-am cumpărat filmele din seria amintită și că m-am uitat la ele, plictisindu-mă uneori, tocmai pentru că în viața de toate zilele nu m-am simțit deloc prințesă, nici măcar o doamnă de la marginea bunei societăți (dacă există cu adevărat așa ceva). Tendința mea din ultimul timp este să fiu tot mai aspră în relațiile cu cei din jur, în special cu sexul opus, într-o acerbă luptă pentru supraviețuire pe care, după ce o constat, de fapt o disprețuiesc. Și să spun tot mai des lucruri neplăcute în afară, cînd cineva mă calcă pe coadă. Să fiu cît de cît umană doar cu copiii, bătrînii, animalele și prietenele vechi.

Bărbații tind să fie priviți mai curînd ca eventuali rivali care trebuie îmblînziți, cu manevre care să solicite minimum de timp. Și atunci un pic de delicatețe și idilism, asociate cu o rochie vaporoasă, pot fi binevenite, oricît ar fi de anoste, măcar ca spectacol temporar.

Selma IUSUF

legende urbane

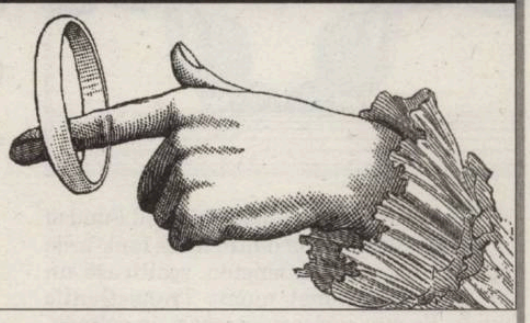

Ceva fin

(a nu se citi dacă vreți să vedeți ultimul film al lui Woody Allen)

N-am de gînd să-mi dau cu părerea despre film. Sînt alții, mult mai pregătiți și mult mai în temă, care au făcut-o. Aș vrea însă să împărtășesc cu dumneavoastră cîteva observații despre public. A fost într-atît de savuros că mi-am depășit lejer enervarea și senzația acută că am pierdut timpul cu un Woody Allen obosit.

Totul a început cu foiala de dinaintea proiecției. Se petrecea la Studio, biletele erau fără locuri. Te așezai unde-ți poftea inima. 8 seara, zi lucrătoare, dar filmul nou și numele micului nevrozat newyorkez au umplut sala. Lume mai degrabă tînără, hip. Un băiat cu pantaloni mulați, verzi, cu o sacoșă de pînzică pe care scria MoMA sau Tate a ridicat un rînd întreg de două ori în picioare pînă să găsească cel mai bun unghi de privit. Ar fi vrut să se mai ridice și a treia oară, dar un șir de priviri ucigaș-civilizate l-a țintuit, în cele din urmă, locului. Două fete sprințare și-au lăsat eșarfele pe două scaune și apoi au dispărut iremediabil. Au apărut la final rîzînd din toată inima să-și recupereze cîrpițele. Găsiseră locuri mai bune. Scaunele ocupate de eșarfe și rămase goale au fost jinduite de mulți.

Filmul se urnește ușurel, lumea din sală, trecută prin Paris, mai oftează răstimp atunci cînd i se pare că recunoaște cîte o stradă. Nu reținut dacă în imagini a apărut și Les deux magots, căci, vă jur, toată sala ar fi oftat probabil în cor și din rărunchi. În fine, personajul principal (un Owen Wilson corect) pășește la miezul nopții – o Cenușăreasă literată urbană – în bucla spectaculoasă de timp, populată de crema artistică de la o mie opt sute și ceva. Ne prindem pe rînd, noi – spectatorii – și personajul, că Scott Fitzgerald și nevastă-sa sînt vii. Iar de aici pornesc hohotele de recunoaștere. Gertrude Stein. Haha. Aflăm împreună că Adriana (frumoasa Marion Cotillard) e amanta lui Picasso. Iacătă-l mai încolo. Rîsete. *En passant,* Adriana pomenește că l-a iubit și pe Braque. Rîsete în sală mai abitir. În momentul în care în acțiune apare și Dalí (năsosul simpatic, Adrien Brody), sala deja horcăie. E atît de reconfortant să recunoști chestii! Cît de bună e o carte care te reconfirmă interior! Cît de familiar, filmul! Două secvențe mai încolo, o pauză în reacția publicului. Un mititel cocîrjat, negricios și bărbos la o masă. Auzeam frămîntarea interioară din public. „Zi, îmi stă pe limbă.“ Negriciosul se recomandă: Lautrec. Hăuleală în sală. Apare scurt Man Ray. La ăsta nu rîde nimeni. În fine. Filmul s-a dus din – iertat fie-mi englezismul – *name dropping* în *name dropping,* din clișeu în clișeu, și toată lumea a fost fericită că a călcat pe terenuri cunoscute. Fără unghiuri întunecate, fără referințe obscure, ne-am simțit cu toții bine ca într-o supă călduță.

Sigur că e de preferat un asemenea public celor care vorbesc la telefon în timpul filmului, celor care comentează tare și inoportun orice, celor care-ți varsă în cap varianta XXL a unui recipient cu floricele în unt. Oricum, p-ăștia, de regulă, nu-i prinzi la un Woody Allen. Însă, cu iertare să-mi fie, nici leșinurile artistice pentru nimic nu-s teribil de simpatice. Măcar o porție de rîs sănătos ca reacție la snobăreala asta pîcloasă ar fi de îngăduit. Admirația reconfortantă. Calificativul „adorabil“. Țopăiala intelectuală. Privirile complice.

Un public mult mai simpatic a fost de văzut la unul dintre concertele în aer liber din fața Ateneului. Am nimerit în mijlocul unor doamne în vîrstă cu mărgele. Ceva mai la dreapta, doi copii, elevi la o școală de muzică probabil, exersau pe tăcutelea și pe furiș cu degetele în aer ce cînta artistul ăla pe scenă. Mai în spate, o grămadă de tineri în picioare s-au foșgăit scurt, apoi i-a prins muzica. Un tată cu fetița pe umeri s-a refugiat mai într-un colț. Copila se amuza atît de sincer că începuse să dirijeze ce se cînta pe scenă.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-șef la știri, radio Kiss FM și Magic FM.*

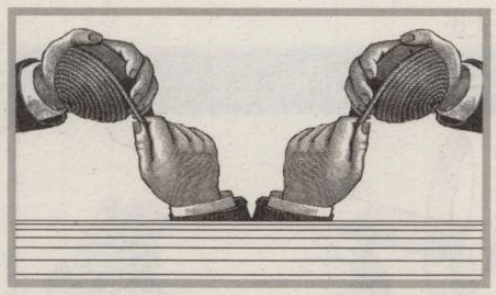

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Pe cine mai iubesc românii?

– pe americani, pe europeni, pe chinezi, pe Gaddafi. Pe guvern, nu –

■ În fiecare an, German Marshall Fund of the United States, unul dintre think tank-urile importante de la Washington, realizează un sondaj multinațional numit Transatlantic Trends. Se pun aceleași întrebări, în oglindă, despre situația internațională, în SUA și în cîteva țări europene, inclusiv Turcia. Cercetarea permite cîteva comparații interesante, atît între țări, cît și de la țară la țară în ani diferiți. În acest an, biroul GMF din România mi-a cerut să extrag din sondaj cifrele care mi se par interesante legate de România și să fac cîteva comentarii la conferința de lansare a sondajului (mulțumesc lui Reinhold Stadler, intern la CRPE, pentru prezentarea grafică spectaculoasă, o voi atașa acestui articol în ediția online a revistei).

■ Am mai scris și altădată despre sondajul GMF și principala concluzie era că românii intervievați în sondaj sînt de o molipsitoare bunăvoință față de toată lumea, mai ales față de cele două mari puteri transatlantice – SUA și UE. Avem o părere bună despre UE și la fel de bună și despre SUA. Povestea de dragoste dintre români și bulgari, pe de o parte, și UE, pe de altă parte, continuă: România (87%) și Bulgaria (90%) înregistrează cele mai mari rate de favorabilitate față de UE. Spre comparație, Franța are 59%, Italia 77% și Polonia 76%. Dar România intră și în topul națiunilor care îi plac pe americani în cea mai mare măsură (81%, la fel cu portughezii). Numai americanii înșiși au o părere mai favorabilă despre SUA decît românii (ei se plac în procent de 83%). Spre comparație, 58% dintre francezi se declară favorabili SUA.

■ Îi iubim pe americani și pe europeni cam la fel, drept urmare dorim în cea mai mare măsură ca parteneriatul dintre SUA și UE să devină și mai strîns. Numai 15% dintre români aleg varianta „UE să aibă o abordare mai independentă" față de SUA, iar următorul clasat la mare distanță este Polonia (27%). Pe graficele lui Reinhold, figura asta e chiar spectaculoasă, se vede clar cum se îndepărtează șerpișorii unul de celălalt, în cazul României.

■ Lumea se dă de ceasul morții că se prevede o nouă competiție globală între China și Statele Unite. Dacă așa este, românii ar fi sfîșiați de această competiție. Nu numai că avem cea mai bună părere despre SUA dintre popoarele europene întrebate, dar la fel avem și față de China. 69% dintre români au o părere favorabilă despre China (față de 81% favorabili față de americani). Bine, nici ceilalți europeni nu mîrîie cînd aud de China, dar favorabilitatea lor e pe la 50-55%, numai noi sărim așa sus, și bulgarii aproape de noi. China nu e populară în Turcia, dar turcii par a fi nervoși pe toată lumea, în sondajul acesta. În mod paradoxal, avem o părere cît de cît OK și despre Rusia – 52% dintre noi sînt favorabili față de Moscova și ne situăm undeva pe la mijloc cu cifra asta, Rusia e mai puțin populară în Suedia, în Polonia și în Italia (asta de la ce li s-o trage?). Desigur, bulgarii sparg aici graficul, pur și simplu sînt amorezați de Rusia, chiar mai mult decît noi față de americani (bulgarii îi plac destul de mult și pe americani, dar mai mult pe ruși). Dar cum nu putem să-i plăcem chiar pe toți, toți, toți, aflați că avem și noi antipaticii noștri: Pakistanul. Numai 26% avem o părere favorabilă față de Pakistan. Cum nu sînt telenovele din Pakistan (sau sînt?), înțeleg că oamenii mai aud totuși știri externe, bombe, extremiști, Pakistan e „cîh". Lasă că nici după India nu ne dăm în vînt, doar 40% dintre noi au o părere bună despre ea.

■ Niște cifre foarte interesante despre președinții Americii. Se vede de departe că lumea îl place mult mai mult pe Obama decît pe Bush. De foarte departe. La întrebarea „Aprobați sau dezaprobați modul în care președintele Statelor Unite Barack Obama se ocupă de politicile internaționale", m-am uitat la diferența între aceeași întrebare în 2008 (Bush) și în acest an. Românii au sărit de la 44% (pro-Bush), la 68% (pro-Obama). O diferență aproape egală ca la polonezi, de la 44% la 65%. Dar România și Polonia sînt cazuri mai degrabă atipice, cele mai multe țări au sărit de la cote infime la cote foarte mari: Franța de la 11 la 76%, Germania de la 12% la 81%, Spania de la 11% la 68%. Doar turcii rămîn nervoși, cum ziceam, 8% îl susțineau pe Bush, doar 30% pe Obama. Interesant este că graficul în cazul României și Poloniei este asemănător cu graficul în cazul americanilor înșiși, singurii care contează pînă la urmă, pentru că ei votează: în 2008, 37% dintre americani aprobau felul în care Bush se ocupa de politicile internaționale, azi 54% îl aprobă pe Obama, în același punct. Se pare că restului lumii îi ia mai mult să se dezvrăjească de Obama decît americanilor înșiși. Cît despre noi? Ne place de Obama, dar nu la fel de mult ca francezilor și germanilor, dar l-am plăcut și pe Bush, sau cel puțin nu l-am displăcut la fel de mult ca francezii și germanii, așa încît poziția noastră față de președintele Americii nu arată chiar așa, ca un *roller-coaster*.

■ Și acum țineți-vă bine: pe cine mai plac românii? Pe Gaddafi. Sau cel puțin nu le displace la fel de mult ca restului lumii. Cei care au conceput sondajul au întrebat despre susținerea pentru diverse tactici de intervenție în Libia. La varianta „susținere pentru înlăturarea președintelui Gaddafi", avem niște majorități serioase aproape peste tot. 66% în SUA, 61% în Bulgaria, 66% în Franța, chiar 71% în Germania și 79% în Suedia. Dar există o țară unde numai 34% susține ideea asta: România (singura țară care mai coboară sub 50% este Slovacia, cu 42%). Să fie prietenia frățesc-socialistă dintre fostul nostru dictator și fostul (să sperăm) dictator libian? Să fie mitul românilor care au muncit în Libia? (au reușit să facă țuică din portocale, cel puțin așa mi-a zis tata, care a lucrat cu oameni ce „făcuseră" Libia). Deci, nici măcar nu sprijinim înlăturarea lui Gaddafi. Era de așteptat să nici nu vrem să auzim de variantele „trimiterea de arme și sprijin către rebeli" sau „trimiterea de trupe pentru a-i ajuta pe rebeli". E drept că atunci cînd vine vorba despre trimis arme și trupe, majoritățile solide din celelalte țări se cam spulberă, dar românii sînt tot mai sceptici decît media celorlalți (apropo, cum și-or închipui nemții, francezii și suedezii că poți sprijini înlăturarea unui dictator fără ca măcar să trimiți arme și materiale celor care i se opun? Îl rogi frumos să fie cuminte?)

■ Există o serie de întrebări unde oamenii trebuie să spună ce părere au despre cum se ocupă guvernul țării lor de diverse probleme. Românii sînt pe primele locuri la nemulțumire, aproape fără excepție: cei mai nemulțumiți de cum guvernul se ocupă de economie, aproape cei mai nemulțumiți de cum guvernul se ocupă de relațiile internaționale (numai spaniolii ne întrec), cei mai nemulțumiți de cum guvernul se ocupă de relația cu Rusia (la egalitate cu polonezii – paradoxal, dat fiind că România a mîrîit constant la Rusia, iar Polonia a schimbat tactica). În fine, sîntem cei mai nemulțumiți de cum guvernul se ocupă de... stabilizarea situației din Afganistan. Ceea ce face evident că această serie de întrebări spune foarte puține despre părerea oamenilor în ce privește economia, Rusia sau Afganistan și reflectă aproape exclusiv părerea lor despre guvernul propriu.

Eugen ISTODOR

negustori și mușterii

Cardul

Am pus acum vreo două luni motorină de la MOL. Refuz orice card de la orice benzinărie. Uite că am greșit o dată. Tipa de la casierie era ca o mamă. De ce nu vă faceți, dacă tot puneți, nu vă costă nimic. Era mama, am cedat. A durat un minut completarea formularului. Vreo lună uit de card. Mă trezesc cu beleaua în cutia poștală. Și plec să caut benzinărie, că plecam la mare. Îmi iese greu în cale. Alimentez. Mă leagă benzinarul că uite timbre să puneți pe formular și luați cu juma de preț nu știu ce cuțitașe Victorinox. Iau timbrele, le lipesc. A doua oară însă nu-mi mai dă nimeni timbre. A treia oară la fel. Promoția e valabilă, timbre avea benzinarul, dar nu-mi dă. Stau ca milogul, îl privesc în ochi. N-am curaj să cer. Nu-mi vine să cer. Mi-a stricat ziua. Voiam timbrele. M-am prăbușit dintr-o toană sentimentală. Mi-am stricat tonusul, mentalul, imaginația, doar fiindcă la Coposu, la MOL, nu mi s-au dat timbrele pentru motorină. Vreu timbrele meleeeeee. Am umblat cu mașina prin tot Bucureștiul cu speranța că la Coposu o să mi se dea timbre. Sînt invizibil, laș, nu sînt om. Cine m-a pus să privesc în ochi o fătucă de la MOL-ul Rahova? Cine, cine, cine? De ce nu-mi dă timbrele mele, le fur cuțitașele? Mă jur că nu visez la cuțitașe, nu, nu, doar vreau timbrele, vreau timbrele. Așa se-ntîmplă. O greșeală de benzinar, de casier distrat. Îi explic de zile în șir și, cu toate astea, vreau timbrele alea. Vreau. E dreptul meu.

PUBLICITATE

Ce e bine cînd e rău?

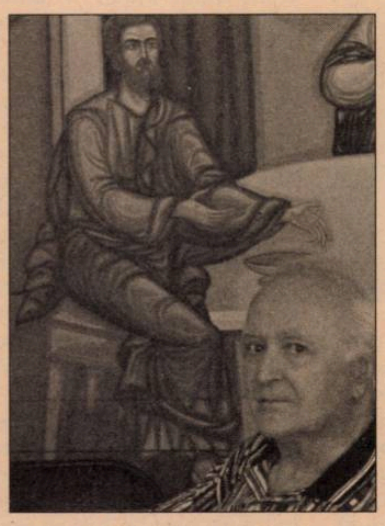

Texte şi opinii de:

● Bogdan VOICU (sociolog, cercetător ştiinţific la Institutul de Cercetare a Calităţii Vieţii al Academiei Române)

„Despre tranziţie, de la nasol la naşpa“

● Sorin IONIŢĂ (director de cercetare, Societatea Academică Română)

„O poză în sepia: România, cca 1991“

● Adriana SĂFTOIU (politician, deputat PNL)

„E rău. Ce bine!“

● Luca NICULESCU (jurnalist, redactor-şef RFI România)

„Pesimismul e la modă cam peste tot“

● Sorin COSTREIE (lector, Universitatea Bucureşti)

„Ceva bun, cînd ne e tot mai rău – cazul filozofiei analitice româneşti“

argument

Mai vedem partea plină a paharului?

DILEMA VECHE
Ce e bine cînd e rău?

Edezastru. Economia scîrţîie. Educaţia e la pămînt. Sănătatea, aşijderea. Mass-media e un mare tabloid. Oamenii sînt înrăiţi. „Sistemul“ e mare, e corupt, iar noi sîntem prea mici ca să ne luptăm cu el. Nimic nu merge. „Pînă şi bulgarii ne-au luat-o înainte.“ Dar noi avem potenţial. Avem mijloace. Chiar nu mai e nimic de bine în România? Cum am ajuns, totuşi, aici?

După Revoluţie, paharul dădea pe dinafară. Aveam libertate, aveam simpatia internaţională, aveam, pe scurt, toate căile deschise. Sau, cel puţin, aşa părea, în euforia generală. Eram copleşiţi de bine şi eram precum nişte copii duşi să-şi aleagă dulciuri din cofetărie. Ceea ce era imposibil – ca orice copil, le doream pe toate deodată.

Însă aproape imediat după ce momentul de efervescenţă a trecut, lucrurile au început să se decanteze iar bucuriile Revoluţiei se depuneau, încet, pe fundul paharului. La scurt timp după '89 s-a înfiripat ideea generală că Revoluţia ne-a fost furată, adică viitorul – destrămat, şi de aici încolo nu a mai fost decît un pas la vale.

Au urmat luptele politice, dezaprobare internaţională, mitinguri, proteste, reforme făcute în grabă, mai ales pe criterii politice, decizii despre care se spunea (şi se spune şi în prezent) că n-au reuşit nimic altceva decît să adîncească mentalitatea pesimistă: ca la noi, la nimeni.

Astăzi, la mai bine de două decenii după '89, toate discuţiile – atît cele publice, cît şi cele personale – (de)cad invariabil spre subiectele negative. Sentimentul că „ni“ s-a furat ceva şi că încă ni se fură, senzaţia că la noi, orice ai face, nu sînt şanse de reuşită, că oricît te-ai zbate, pînă la urmă tot de zidul „sistemului“ te loveşti, toate acestea trezesc frustrări care ne incapacitează dorinţa de a (mai) acţiona. Nu mai avem putere să ne concentrăm pe posibilităţi şi, înecaţi în pesimim, pare că nu mai percepem valorile pe care încă le avem. Libertatea, cea care ne conferă posibilităţi infinite, pare a fi deja ceva desuet, iar şansele pe care o societate încă în formare le oferă nu mai sînt valorificate. Pentru că, nu-i aşa, tot de pomană.

Trăim într-o perpetuă autovictimizare şi nu mai observăm detaliile de la firul ierbii. Să fie doar o lipsă de conştientizare a resorturilor sau, într-adevăr, sîntem o naţiune fără viitor?

Am devenit, pînă la urmă, o societate pesimistă, sau mai avem capacitatea de a vedea partea plină a paharului? (**Stela Giurgeanu**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 22 septembrie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Lea Berzuc.

Sorin IONIŢĂ

O poză în sepia: România, cca 1991

În cele două decenii de după '90, PIB-ul României a urcat de la 1500 de dolari pe cap (greu de zis, cu preţurile şi economia distorsionate de atunci) pînă spre 10.000 de dolari pe cap astăzi, după criză. S-au depăşit toate ţintele istorice ale României comuniste şi precomuniste, fără planuri cincinale, fără stahanovisme sau încordări mistice ale fibrei naţionale în jurul vreunui Führer, ci mai curînd neglijent, între altele, pe fondul unei cacofonii politice continue.

E greu să explici cuiva fără gust pentru indicatori unicitatea istorică a acestui succes pe care, în istoria omenirii, doar Europa de Est l-a reuşit: sporirea de 5-6 ori a bunăstării generale în mai puţin de o generaţie, fără mari decalaje sociale. În timp ce publicul era atent la ciomăgeala din coaliţii, s-a trecut ca vîntul prin plafonul categoriei „în curs de dezvoltare", apoi prin cel de 5-6000 dolari / cap de locuitor, unde se spune că începe stabilitatea democratică. Comparaţi asta cu stagnarea istorică din Africa post-colonială, sau sinusoidele Americii Latine, o veşnică promisiune neîndeplinită a secolului al XIX-lea. Est-europenii au fost mai iuţi chiar decît tigrii asiatici, şi sînt şi vor rămîne mai înstăriţi decît China, vedeta mediatică a momentului, mult timp de aici înainte.

Dinamica schimbării

O să mă înjure lumea pentru datele astea seci care nu cadrează cu atitudinea de milogeală a românului mediu, convins că trăieşte într-o ţară săracă şi că lui trebuie să i se dea – iar nu, cum ar fi cazul, să înceapă să dea şi el altora. După cum peştele nu bagă în seamă apa în care se mişcă, nici noi, tocaţi mereu de actualitate, nu simţim dinamica formidabilă a curentului ce ne poartă. Să lăsăm deci deoparte trendurile macro, că nu conving pe nimeni oricît ar fi de reale, ca să pornim analiza invers, de la firul ierbii. Ce repede uităm şi aici unele lucruri.

De exemplu, îmi amintesc cu precizie că prin 1992-'93 existau încă la parterul blocurilor unde stăteam cu chirie vechile aprozare şi magazine *Lactate*. Se foloseau încă sticlele de un litru cu gura largă, astupate cu căpăcel de poleială, care în socialism slujeau şi de puşculiţă: strîngeau copiii în ele monedele rare şi masive de 3 lei, încurajaţi deopotrivă de părinţi şi autorităţi, primii – din motive pedagogice, ceilalţi – demagogice, ca să mai reducă cererea insolvabilă de bunuri de consum.

Sticlele erau mobilier urban *ad-hoc:* aveam copil mic pe atunci, deci ne sculam în creierii nopţii, după rutina prerevoluţionară, ca să punem plasa clincănitoare la coadă. Da, stimaţi cititori, încă erau cozi la lapte prin 1992-'93, şi penurie de multe alte produse de bază, deşi nu aşa rău ca în '80. Le-aţi uitat, desigur, deşi ăsta ar fi un răspuns posibil la stupida întrebare a caţelor de la TV: „Dar cu ce îl ajută pe românul de rînd chestia X?". Garsoniera cu pricina avea avantajul că dădea cu fereastra drept în stradă, în linia de magazine, deci cînd venea maşina zăngănind lăzile de sîrmă, mă năpusteam în jos pe scări în coada care se zbîrlea brusc de lume.

N-aveam telefon, iar ideea să-ţi pună unul regia de stat era o glumă bună. Celulare nu existau, aşa că mergeam seara să sunăm din staţia de metrou, unde tocmai instalaseră cîteva aparate noi cu cartelă, portocalii. Cozile erau imense, aşteptai şi o jumătate de oră. Uneori funcţionau; altădată doar mîncau creditul degeaba. N-aveam nici maşină, ceea ce poate nu era lucru rău. Între timp mi-am adus şi eu contribuţia la explozia motorizării în Bucureşti, una dintre cele mai rapide într-o capitală europeană, de la vreo 300.000 de vehicule în 1991 la peste un milion şi jumătate astăzi.

Purtam de toamna pînă primăvara, ca şi înainte de '89, o pereche de cizme de cauciuc, model îmblănit, foarte popular. Doar aşa răzbeai în zloata şi lapoviţa bucureşteană, care nu mai sînt nici ele ce au fost, că s-a modernizat între timp canalizarea: lucrare de civilizaţie complicată şi scumpă, dar uitată repede de oameni odată finalizată, fiind îngropată sub pămînt. O bună bucată de vreme am folosit şi lenjeria de corp tradiţională, vătuită, care trecuse cu brio testul suprem al anilor '80. Sălile de curs la facultate erau încă îngheţate prin '91, ca în Epoca de Aur. Nu reţin cînd şi unde am abandonat-o.

© L. Muntean

„A ignora înseamnă a plînge;
a învăţa – a geme."

VICTOR HUGO

„Nerecunoscătorul scrie
binele în apă şi răul în piatră."

FÉLIX LOPE DE VEGA

„Cei care nu au suferit,
nu ştiu nimic;
nu cunosc nici binele, nici răul,
îi ignoră pe oameni
şi se ignoră pe ei înşişi."

FÉNELON

Văcăroiu, Vadim, Iliescu

Nu-mi aduc aminte dacă aveam bani suficienţi. Ca student cu slujbă, probabil că nici prea-prea, nici foarte-foarte. Însă orice ban pus deoparte îl transformam imediat în dolari (euro nu se inventase) ca să-l ferim de inflaţia care sărise de 200%. Ceea ce nu era simplu, deoarece puteai cumpăra legal doar 500 de dolari pe an, cu ştampilă în paşaport. Ca mulţi alţii, primul paşaport după '89 l-am făcut nu doar cu gînd de ducă, ci şi ca să pot strînge economii în valută.

Călătoria în străinătate era liberă în principiu, dar rămînea ceva exotic: fie luai decizia existenţială de a emigra (te puteai da bătut la mineriadă, ajuta la cererea de azil); fie făceai parte din mica elită de afaceri sau intelighenţă, cu pretexte instituţionale plauzibile pentru a depăşi zidul de vize ridicat rapid de ambasade în jurul României postcomuniste. Ideea de a da năvală cu zecile de mii în vacanţă în Bulgaria şi Grecia nu apăruse încă, şi nici interpretarea ei contemporan-pesimistă şi absurdă: dacă o facem e pentru că o ducem foarte rău la noi acasă şi ne-am luat cîmpii; dacă tîrguim de-ale gurii din Serbia e semn că ei sînt mai deştepţi ca noi etc.

Acum cincisprezece ani, premier era Văcăroiu, Vadim Tudor avea membri antisemiţi în cabinet, iar ţara era condusă *de facto* de Iliescu. Guvernul scotea un ziar bugetar, *Vocea României,* iar televiziunea de stat făcea legea, cele comerciale fiind încă experimente. Ne uitam la TVR 1 pe o mizerie de aparat alb-negru prerevoluţionar; cele color costau salariul pe cîteva luni. Ştirile includeau un calup de noutăţi teritoriale cum că recolta e OK, combinatul cutare a retehnologizat un laminor iar un investitor privat a mai bătut un stîlp. Şeful era dl Roşianu, strămoşul conceptului de *anchor*-june-prim, atît de popular azi. Din Iugoslavia dădea corespondenţe de front Dona Tudor, o damă memorabilă în uniforma de camuflaj, care mînca bosniaci pe pîine.

În general, eram prieteni buni cu tovarăşul Miloşevici, căruia îi pompam ilegal petrol cu ţeava pe sub Dunăre, sub coordonarea SRI. Ne-am fi avut bine şi cu Moscova, dacă n-ar fi fost la putere Elţîn, un beţivan cu porniri democratice necontrolate, pe care nu puteai să pui bază. El crea o dilemă agenţilor de influenţă din presa română: cum să-ţi îndeplineşti misiunea de a promova antioccidentalismul, atîta vreme cît însuşi preşedintele Rusiei se agită prea puţin pe tema specificului estic? Ulterior, cu Putin, lucrurile au intrat în normal.

Perspective de a accede în NATO şi UE aveam cam tot atîtea cît Moldova azi. Nu se ţinuse încă masa rotundă de la Snagov, unde moştenitorii PCR au decis că au de cîştigat dacă pornim toţi cu alai spre Vest, că acolo se fac afacerile. Habar n-aveam noi de fondurile structurale şi ce grea e absorbţia lor, nu ştiam să vorbim bruxelleza, n-aveam *acquis* şi directive, doar implementam şi anvizajam aiurea, bovaric. Ridicarea vizelor Schengen şi tăiatul porcului după norme europene păreau în 1991 science fiction, ca şi un ministru ungur peste cultura naţională.

Dacă stai să te gîndeşti, e surprinzător cît de mult reziduu comunist era încă în România la cîţiva ani de la Revoluţie. Trăiam un socialism mai blînd, fără Ceauşescu, dar cu televizor, portocale şi, cu nitel efort, lapte la sticlă, un soi de rai iugoslav optzecist prelungit nu se ştie de ce, suprarealist. În multe privinţe momentul de cotitură pentru România a venit nu în 1989, ci abia cîţiva ani după aceea.

Sigur, eram pe atunci toţi cu douăzeci de ani mai tineri şi am avut şansa să trăim cea mai profundă schimbare în bine pe care a suferit-o vreodată societatea noastră într-un interval aşa de scurt. Noi am fost – şi nu e o metaforă – generaţia norocului istoric astral, mai mult decît oricare alta după 1800. Dar dacă ar fi s-o iau de la capăt, vorba proverbului irlandez, parcă aş prefera să pornesc din alt punct decît România bătrînicioasă, cca 1991, care se vede azi ca o poză sepia din alt secol. Cum şi este, de altfel, dar sînt sigur că aţi prins ideea.

***Sorin Ioniţă** este director de cercetare, Societatea Academică Română.*

Ultima oră

La Festivalul *Dilema veche,* care va avea loc la Alba Iulia, începînd cu 30 septembrie, alături de invitaţi vor veni şi... plăcerile vieţii. Cele cărora, de-a lungul timpului, *Dilema* le-a dedicat de la fraze scurte, de 3,14, la articole de opinie, reportaje, eseuri sau dosare întregi. Primul grupaj de articole despre plăceri viza, probabil, cea mai la îndemînă şi cea mai incontestabilă plăcere umană. Mîncatului i-au fost aşadar dedicate cîteva pagini, în chiar al treilea număr al revistei, apărut în 1993. Au urmat plăceri vinovate, însă incontestabile, ca bîrfa sau lenea, dar şi cele inocente, precum „nevoia de poveste". Totuşi, probabil că primul număr dedicat în totalitate plăcerilor omeneşti (şi româneşti) a apărut în 1998, intitulîndu-se scurt şi cu bătaie lungă: Plăcerea. Ca o continuare şi pentru că din cînd în cînd e plăcut să ieşi din teorie în practică, vă invităm de data aceasta să luaţi parte, pe viu, la primul festival al plăcerilor din România. De la gustul mîncării la savoarea culturii, trei zile de hedonism şi plezirism. Detalii despre festival găsiţi în paginile 20-21.

Bogdan VOICU

Despre tranziție, de la nasol la naşpa

Prin anii '60, cercetătorul american Mollie Orshansky avea să facă o observaţie care a devenit esenţială pentru studiile despre sărăcie. Asemenea frumuseţii – a spus ea – sărăcia rezidă în ochii privitorului. Cu alte cuvinte, indivizii sînt sărăci sau nu în funcţie de grila cu care este evaluată starea lor de sărăcie. Astăzi lucrăm încă cu concepte precum „sărăcie absolută" şi îi etichetăm drept sărăci, de exemplu, pe cei care trăiesc cu mai puţin de un dolar (PPP) pe zi. Acest exerciţiu constituie mai degrabă un mod de a produce un instrument util de ordonare a indivizilor şi societăţilor. Altfel însă, sărăcia, precum frumuseţea, este relativă la grila de evaluare. Amintiţi-vă cum arătau frumoasele din pînzele Renaşterii. Formele lor planturoase defineau idealul de frumuseţe feminină al epocii şi nu au aproape nimic de-a face cu felul în care arată silfidele fotomodele de astăzi.

Acest lucru trimite rapid la o altă propoziţie esenţială în studiul sărăciei, care postulează relativitatea acesteia. Relativitatea este legată firesc de grila de evaluare, dar şi aceasta, la rîndul său, este determinată social de standardele de moment ale locului. În funcţie de cum arată societatea în care trăieşti, a nu avea iaht poate reprezenta o dovadă de sărăcie crîncenă sau poate constitui normalitatea. Puteţi desigur pune orice în locul iahtului: televizor, BMW, o masă caldă pe zi, o haină groasă, paturi separate pentru toţi membrii gospodăriei, un concediu pe an etc. Acestea sînt mai mult sau mai puţin importante în funcţie de felul cum arată societatea. Să nu ai bani să îţi cumperi cărţi de citit poate fi o indicaţie de sărăcie în multe ţări, în timp ce în altele constituie un lucru mărunt. Dacă vă îndoiţi, puteţi încerca două experimente: mergeţi la plajă, în Grecia, într-un hotel *all-inclusive* cu turişti români. Staţi două zile pe plajă sau la piscină. Notaţi cîte persoane citesc cărţi. Mutaţi-vă apoi punctul de observaţie în hotelul învecinat: aceeaşi calitate, aceleaşi costuri, acelaşi tip de plajă, dar turiştii sînt britanici, sau francezi, sau germani, sau cehi. Notaţi din nou numărul de persoane care citesc cărţi pe plajă sau la piscină. Aveţi deja o reprezentare asupra standardelor sociale în ţări diferite.

În fine, încheind povestea legată de sărăcie, să notez un alt aspect esenţial. Este desigur important să etichetezi indivizii drept sărăci sau bogaţi. Nu poţi dezvolta politici de redistribuire fără a le evalua impactul (în fine, nu poţi face asta în societăţi raţional-civilizate!), iar pentru aceasta este bine să ai grile de estimare a bunăstării indivizilor. Astfel de grile însă, de regulă, ţin cont doar de modul în care societatea priveşte indivizii, nu şi de modul în care indivizii îşi definesc nevoile personale. A nu avea televizor este un indicator de sărăcie, conform standardelor mai tuturor societăţilor europene. Pentru din ce în ce mai mulţi însă, refuzul de a avea televizor tinde să constituie o opţiune care nu are de-a face cu starea materială. Pentru aceştia, Internetul substituie televiziunea, calculatorul devenind mult mai ofertant în ce priveşte accesul la informaţie, dar şi posibilităţile de entertainment.

Prin urmare, pentru fiecare individ în parte, mai importantă este grila personală de evaluare, decît cea generală aplicată extern întregii societăţii. Evaluările subiective, acele scale ale preferinţelor folosite în studiul pieţei, sînt cele care îi fac pe oameni să se considere sărăci sau bogaţi, fericiţi sau nefericiţi, împliniţi, satisfăcuţi, mulţumiţi. Ceea ce contează în evaluare sînt propriile aspiraţii, iar acestea sînt modelate, la rîndu-le, de aspiraţiile şi posibilităţile cadrului lor de referinţă: grupul imediat de prieteni şi rude, cei cu care individul vine în contact nemijlocit şi care contează pentru el, starea societăţii ca întreg... Importantă este şi informaţia despre cum se poate trăi şi cum îşi doresc cei din grupul semnificativ de referinţă să trăiască. Grilele noastre interioare devin deopotrivă subiective şi relative şi sînt modelate de cunoaşterea despre ce fac alţii.

Din acest punct de vedere, sărăcia comunistă era uşor de suportat: eram cu toţii parte a unui imens lagăr, în care mai toţi cei cu care intram în contact trăiau cam la fel de *nasol*. Excepţie făcea doar o îngustă pătură de înalţi activişti de partid, la care însă nu toată plebea avea acces. Majoritatea românilor nu prea interacţionau cu străini. Puteai afla despre cum trăiau aceştia de la polonezii răzleţi rătăciţi pe litoral, de la cei pe care îi vedeam la televiziunea bulgară şi sîrbă, de la iugoslavii care vindeau blugi Pop 84 în talciocurile din Banat, de la studenţii arabi şi vietnamezi. Toţi, deşi ceva mai înstăriţi, nu mult diferiţi de activiştii români. Altfel, cunoaşterea era mediată de spusele celor de la „Europa liberă", care însă rar făceau referire la cum se trăieşte în Vest, şi de emisiuni ale televiziunii române, precum *Din lumea capitalului,* acolo unde aflai despre decimarea populaţiei vestice datorită consumului de droguri şi omniprezenţei SIDA.

Pentru majoritatea populaţiei, la începutul anilor '80, grila subiectivă cred că spunea că societatea românească este una bunicică: toată lumea avea ce mînca, avea un-

„Grilele noastre interioare devin deopotrivă subiective şi relative şi sînt modelate de cunoaşterea despre ce fac alţii."

„Pînă la urmă cine l-o fi omorît pe JR??"

de merge la muncă, avea o casă, mergea la şcoală, trăiam aproape la fel de bine ca în Vest, feriţi însă de droguri şi SIDA, ca într-o adevărată peşteră platoniană. Ne lipsea însă o chestie abstractă, numită libertate. Aceasta a devenit din ce în ce mai importantă odată cu plata datoriilor externe şi reducerea programului TV, nedifuzarea noilor sezoane din *Dallas* (pînă la urmă cine l-o fi omorît pe JR??), rărirea drastică a meciurilor de fotbal televizate, raţionalizarea alimentelor, pana, frecventă, de curent, gaze şi apă caldă care afecta diferenţiat România, faptul că la Bucureşti puteai cumpăra salam de vară, dar la Ploieşti nu aveai aproape nici o şansă, că locuinţele deveniseră un lucru rar. România era însă o ţară bogată, cu oameni bine educaţi, deştepţi de la natură, şi doar cuplul dictatorial ne împiedica să trăim bine, îngrădindu-ne astfel libertatea şi dreptul de a ne decide singuri soarta, cu alte cuvinte democraţia.

Partea proastă este că schimbarea postdecembristă a deschis calea pe care informaţia a năvălit peste noi: *afară* erau multe alte lucruri de care nu auzisem, de la iaurtul cu fructe, la PC-uri 286. Casele, legumele, Coca-Cola, vinul, berea, televiziunea, supermarketul, automobilele, căile de îmbogăţire pe spinarea altora, pînă şi plasticul arăta altfel! Toate acestea au venit treptat şi la noi. Unele însă par a nu mai veni niciodată. Între ele se numără lipsa prafului de pe străzi, politicienii care nu sînt corupţi, autostrăzile, respectarea legilor, un sistem şcolar decent, spitale care nu se dărîmă peste tine sau pe care guvernul nu le închide, salarii mai mari, mai multă egalitate.

Emigrantul SUA dintr-o piesă *Timpuri Noi* de prin 1992 s-a multiplicat şi para-multiplicat, ajungînd undeva pe la cota 2-4 milioane (nici măcar atîta lucru nu ştim!), localizîndu-se mai ales în ţări europene de unde vine acasă des şi ne spune cum trăieşte el. Sate întregi s-au strămutat *de facto* în Spania. Călătorim şi vedem cu ochii noştri cum arată Budapesta, Viena, Parisul, Londra, Berlinul, Milano.

Vedem că noi nu avem bani, dar că unii dintre noi au. Încă nu realizăm pe de-a-ntregul ceea ce îmi spunea un coleg de liceu stabilit în Anglia: „În România se poate cîştiga mai mult decît oriunde". Aflu stupefiat de o secretară care cîştigă 30.000 lei pe lună, net, la o fundaţie care rulează fonduri europene. Da, ştiu, astfel de organizaţii constituie viitorul nostru, iar ele dezvoltă societatea civilă, aduc peste noi duhul democraţiei şi îi asistă pe cei în nevoie. Dimpreună cu restul naţiunii, îmi dau seama că la noi e cam *naşpa*. Grila mea subiectivă spune că e naşpa. Nu banii contează aici, sau accesul la cărţi şi cultură, ci faptul că nimic nu pare a se schimba, faptul că referenţialul meu concret nu mai este mizeria şi uniformitatea lagărului comunist, ci diversitatea şi posibilităţile vestice. Da, ştiu că peste tot sînt guverne corupte şi politicieni venali, dar aceştia au de regulă limite mai restrînse, iar evaluarea lor şi votul depind şi de eficienţă. Nu cred că în vreo ţară din Vest un ministru care a gestionat transporturile, ajuns preşedinte, ar putea să-şi permită să-i invite cu dispreţ pe vizitatori să evite drumurile de a căror stare a răspuns. Astfel de gesturi, asociate cu blamarea permanentă a Parlamentului, nu fac altceva decît să reducă interesul faţă de democraţie şi să sporească atracţia spre autoritarism. La urma urmei, să nu uităm că alternative non-democratice – precum guvernarea de către tehnocraţi sau de către militari – sînt mai populare la noi decît în mai toate ţările UE, iar deceniul de aur al României, cel cu o creştere fără precedent (anii 1930) este dominat de împletirea domniei autoritare a lui Carol al II-lea cu ascensiunea legionarismului. Practic, în ultimul secol, ca regim autoritar, comunismul nu constituie excepţia, abaterea de la regulă fiind mai degrabă democraţia.

Pe de altă parte, pentru majoritatea populaţiei, discuţia despre libertate şi democraţie este puţin importantă. Stagiul de dezvoltare în care ne aflăm face să primeze nevoile materiale. Or, veniturile sînt mai mici ca în Vest, inegalitatea este mai accentuată şi continuă să crească, localităţile prăfuite şi fără spaţii verzi adăpostesc imobile mai urîte, mai mici, cu utilităţi precare, autostrăzile lipsesc. Ca în orice societate lipsită de preocupări sofisticate şi închistată în dificultăţi financiare, media este dominată de nevoia de a arăta că ai – iar rochiţa Elenei Udrea şi automobilul lui Gigi Becali sînt doar mici picături de apă în oceanul neputinţei de a produce ceva interesant.

Nimic altceva decît o tranziţie de la *nasol* la *naşpa,* într-o ţară care continuă să fie slab educată şi care este afectată de o migraţie masivă. Pozitiv rămîne faptul că acum ştim cu adevărat unde sîntem şi pare că UE e dispusă să ne ajute. De aici speranţa că, de la un punct încolo, vom prelua modelul vestic, vom merge mai mult la şcoală, vom citi cînd mergem la plajă, iar imigranţii asiatici şi africani, care vor veni, ne vor ajuta să clădim o societate ceva mai ancorată în secolul XXI...

© L. Muntean

„După o anumită vîrstă, toţi oamenii au impresia că au naufragiat, că şi-au ratat viaţa, că au trăit o viaţă idioată, absurdă – o viaţă care nu putea fi a lor, care nu putea fi decît viaţa altuia. Pentru că avem o părere prea bună despre noi înşine şi nu putem crede că dacă am fi trăit într-un adevăr viaţa noastră, ea ar fi putut fi atît de idioată."

MIRCEA ELIADE,
NOAPTEA DE SÎNZIENE

Bogdan Voicu *este sociolog, cercetător ştiinţific la Institutul de Cercetare a Calităţii Vieţii al Academiei Române şi conferenţiar asociat la Catedra de Sociologie a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu.*

Adriana SĂFTOIU

E rău. Ce bine!

Sînt multe lucruri care sînt „bine“, cînd îmi este rău. Şi ştiu că nu sînt nimicuri, fleacuri care să nu conteze. Poate fi un fleac, mă întreb încurajator, că sînt sănătoasă, că îmi pot creşte copilul care şi el e sănătos şi vesel? Poate să nu conteze faptul că părinţii mei sînt alături de mine, că fraţii mei au rămas hazlii ca în copilărie? Mama mea, cînd ne mai plîngem că nimic nu merge, mai adaugă cîteva fleacuri – cum că o să ne bată bunul Dumnezeu că sîntem aşa nemulţumiţi, că alţii nu au nici măcar un acoperiş deasupra capului.

Sfîntul Ioan Gură de Aur spune: „Să nu ne minunăm, dar, cînd sîntem bolnavi, pentru că ar trebui să ne minunăm şi cînd sîntem sănătoşi; să nu ne tulburăm cînd suferim, pentru că ar trebui să ne tulburăm şi cînd ne bucurăm. Toate, şi unele şi altele, se întîmplă în chip firesc şi obişnuit. Este cu neputinţă ca cineva să fie totdeauna copleşit numai de dureri şi de necazuri! (...) Nici firea n-ar putea rezista! Dar pentru că voim să fim totdeauna fericiţi, de aceea ni se pare că sîntem totdeauna necăjiţi. Şi nu numai: pentru aceasta, ci şi pentru că uităm repede zilele de fericire şi de bucurie pe care le-am avut şi ne aducem aminte numai de cele triste“.

Şi totuşi, de ce nu e suficient ca să poţi să treci peste o stare proastă, să se diminueze efectul după o ceartă cu şeful, să reuşeşti să te calmezi cînd întîrzii mai mult decît îţi permite timpul prin staţii de autobuz, să nu intri în isterie cînd copilul tocmai te anunţă că s-ar putea să aibă nişte probleme cu nota finală de la matematică, iar partenerul pare absent şi cîinele la fel de apatic, deşi tocmai a terminat de ros pînă la os tocul uşii.

Un fel stricat de a privi viaţa

Aş fi tentată să spun că aşa sîntem noi, fiinţe complicate şi mereu în căutare de altceva decît ceea ce avem. Dar e loc de cîteva nuanţe în plus. România e un cadru ideal pentru a fi agitat, intolerant, nefericit, locul unde poţi să exersezi în public ţipătul, înjurătura, autoreferenţialitatea, atitudinea obsesiv-compulsivă, spaima că, dacă îţi va fi bine, sigur îţi va fi rău, că întotdeauna după soare vine şi furtună.

Nu sînt adepta gîndirii pozitive şi nu mă stimulează cu nimic îndemnul unora-altora: „Fii pozitivă!“. Ba din contră, mă irită. Paradoxul e că aceia care flutură veşnic acest îndemn, de îndată ce atenţia se mută spre ei, nu-şi pot ascunde firea depresivă şi sînt incapabili să-şi însuşească ei înşişi terapia pe care cu entuziasm o recomandă.

Motivele pentru care avem impresia că nimic nu merge sînt atît de diverse, încît nu cred că e loc aici pentru lista lungă care ar susţine convingerea că lucrurile stau prost, că nu e vorba de pesimism, ci de o privire realistă asupra unei vieţi terne şi muncite. Cred însă că toate motivele au aceeaşi rădăcină: un fel stricat de a privi viaţa. (În facultate aveam un prieten care, atunci cînd ne propunea să facem o omletă, adică ceva gustos, bun, plăcut papilelor gustative, folosea un verb cu conotaţii negative, întrebîndu-ne dacă vrem să „stricăm“ nişte ouă. Ulterior, am decoperit expresia în texte vechi din folclorul din nordul Moldovei.)

Iar felul acesta, „stricat“, are ca pilon de susţinere – oximoronică alăturare de termeni –, neîncrederea în forţele proprii. Eu nu prea îmi amintesc ca în perioada de formare (copilărie-adolescenţă) să fiu încurajată să am încredere. Auzeam îndemnuri din categoria *ascultă, fii precaută, ai grijă, aşteaptă-te la ce e mai rău, bate în lemn,* un soi de modestie faţă de viaţă, o atitudine rezervată şi temătoare. Am crescut, alături de o generaţie întreagă, cu temperarea bucuriei. Îmi amintesc şi acum un fel ciudat de a fi ameninţaţi de adulţi cînd nu ne mai opream din rîs. Ne priveau uşor îngrijoraţi şi ne avertizau că după rîs vine plîns.

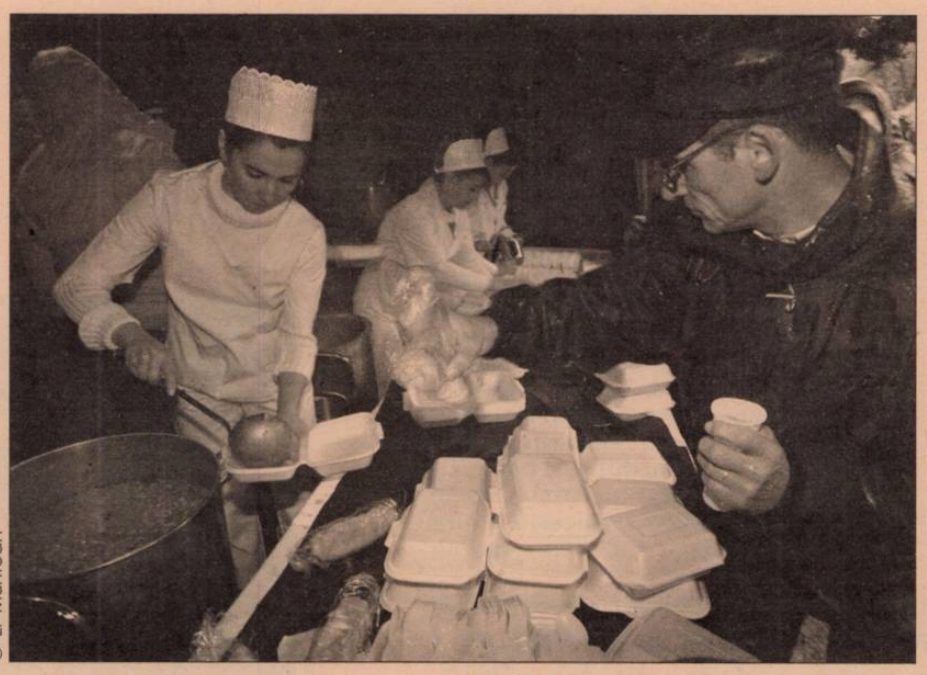
© L. Muntean

Am avut convingerea mult timp că a fi prea vesel, prea încrezător, bucurîndu-te de norocul şi întîmplarea bună aduce ghinion. Superstiţia exersată se transformă pînă la urmă într-un *modus vivendi*.

„Şi binele, şi răul stau în puterea mea.“

ARISTOFAN

Apoi, după ce acest mod de a percepe viaţa a fost însuşit şi perfecţionat printr-o continuă văicăreală, cei din jur, obosiţi de depresia lor la care se adaugă şi depresia celoralţi, intervin salvator cu recomandarea de a vedea şi partea plină a paharului. O prietenă care şi-a modelat şi vocea după multele necazuri care i se întîmplă „doar ei“ şi care „niciodată“ nu va avea „nici un pic“ de noroc a răspuns neaşteptat cînd a fost sfătuită să mai vadă şi paharul plin: „Văd şi partea plină. E plină cu rău şi goală de bine“.

Autovictimizarea

Se poate schimba această atitudine? Poţi să crezi că rîsul e sănătos şi aducător de bine? Poţi să vorbeşti mai mult despre ce ţi-e bine decît despre ce ţi-e rău?

E nevoie de o schimbare radicală de a învăţa că viaţa se construieşte pe încredere şi să îţi placă mai mult rolul de cîştigător decît de victimă. Pentru că ne-am obişnuit cu rolul de victime. Pare mai ieftin, dar şi mai sărac. Inclusiv la nivelul discursului public se practică această optică. Se vorbeşte intens, mult, apăsat despre ce nu se face, despre nerealizări, despre nedreptăţi, despre perdanţi şi asupriţi, despre cît de greu am dus-o de la voievodate pînă la recenta democraţie. Întotdeauna românul e o victimă. Dar niciodată propria lui victimă. Şi dacă cumva apar discursuri mobilizatoare, sînt de cele mai multe ori propagandistice şi patetice. Nu te îndeamnă să participi, ci să te laşi condus, să crezi că îţi va fi bine pentru că cel care vorbeşte deţine cheia succesului şi pentru tine. Iniţiativa se pierde într-o mare de aşteptare care e pusă sub semnul lui „nu are cum să ne fie bine“.

Îmi amintesc de o poveste a lui Gabriel García Márquez, care se potriveşte perfect spaţiului nostru. O redau cît pot de sintetic. O femeie le spune într-o dimineaţă copiilor ei că în sat o să se petreacă ceva rău. Unul dintre copii le spune celorlalţi copii ieşiţi la joacă că bunica lui are presimţirea că se va întîmpla ceva rău. Unul dintre copii îi împărtăşeşte mamei lui presimţirea bătrînei, femeie care se duce să îşi facă aprovizionarea la măcelărie cerînd cu o livră de carne în plus ca să aibă, că vin vremuri grele, urmînd să se întîmple ceva rău în sat. Măcelarul îi îndeamnă pe toţi clienţii lui să cumpere cu o livră în plus peste nevoi că e de rău, se va întîmpla ceva rău în sat. Vine clipa în care toţi sătenii aşteaptă răul. Cineva spune: „Vă daţi seama ce cald s-a făcut?“. „Păi, în satul ăsta a fost mereu cald.“ „Totuşi – spune un bărbat – niciodată n-a fost atît de cald la ora asta. Nu atît de cald ca acum.“ Apare o păsărică în piaţă. Lumea e înspăimîntată. „Dar, oameni buni, mereu au fost păsările care se lasă din văzduh.“ „Da, dar nicicînd la ora asta.“ În final, unul dintre săteni se decide să plece din sat, ca să nu fie prezent cînd va veni nenorocirea. Toţi ceilalţi decid să facă la fel. Unul dintre ultimii care părăsesc satul dă foc casei, ca nenorocirea să nu se abată asupra locuinţei lui. Toţi se decid să facă la fel. Satul arde mocnit. Într-o panică îngrozitoare, femeia care avusese presimţirea strigă: „Am spus eu că o să se petreacă ceva foarte grav!“.

Superstiţia exersată se transformă pînă la urmă într-un modus vivendi.

***Adriana Săftoiu** este deputat PNL.*

Cifre guvernamentale

Guvernul a dat publicităţii broşura cu titlul „România, atractivă pentru investitorii străini“, care arată, în cifre, evoluţia economiei româneşti din 2010, dar şi volumul de investiţii străine de-a lungul anilor. Broşura cuprinde date demografice şi arată că PIB-ul pe locuitor în 2010 a fost de 5600 de euro în România, spre deosebire de ţările din regiune, cu un rezultat mai slab: 4600 de euro în Bulgaria, 3300 de euro în Macedonia, 2600 în Albania, 4700 de euro în Muntenegru, 4200 de euro în Serbia şi 3200 de euro în Bosnia şi Herţegovina.

Pe de altă parte, PIB-ul pe locuitor este de 10.400 de euro în Croaţia şi 9800 de euro în Ungaria.

Ponderea agriculturii în PIB a fost de 6% în 2010, pe cînd în Bulgaria a fost de 5,3%, în Ungaria de 2,9%, în Croaţia – 4,8%, în Bosnia şi Herţegovina – 7,8%, în Serbia şi Muntenegru – 8%, în Albania – 16,8%, iar în Macedonia – 9,8%.

Ponderea industriei în PIB a fost de 26%, pe cînd în Bulgaria – 23%, în Macedonia – 24%, în Albania – 8,9%, în Ungaria – 22%, în Muntenegru – 19%, iar în Bosnia şi Hertegovina – 17%.

Studiul mai arată şi cheltuielile de consum ale gospodăriilor pe destinaţii: conform statisticii, românii dau 41% din venituri pe alimente şi băuturi nealcoolice, 16% pe locuinţă, apă, electricitate, gaze, 7,7% pe tutun şi băuturi alcoolice, pe cînd cheltuielile pentru educaţie, recreere, sănătate, comunicaţii, transport, mobilier şi întreţinerea locuinţei sau hoteluri şi restaurante ajung la 4% din bugetul familiei. România este printre statele cu cea mai mare inflaţie – 6,1% în 2010, pe cînd în Ungaria a fost 4,7%, în Serbia 6,5%, iar în alte state nu depăşeşte 4% (Albania – 3,4%, Bulgaria – 3%, Bosnia şi Herţegovina 2,1%, Croaţia 1,1%).

În schimb, rata şomajului în România a fost în 2010 de doar 7,3%, pe cînd în Bulgaria a fost de 10,2%, în Ungaria s-a ridicat la 11,2%, în Croaţia la 11,8%, în Albania a fost de 15%, în Muntenegru şi Serbia a depăşit 19%, iar în Macedonia a depăşit 32%.

Salariul mediu net în euro pe judeţe arată că Bucureştiul şi Ilfovul au avut, în 2010, cetăţenii cu cel mai ridicat venit, de 462 de euro, respectiv 409 euro, pe cînd în celelalte judeţe, salariul mediu net a fost între 240 şi 350 de euro.

Sursa: www.ziare.com

Sorin COSTREIE

Ceva bun, cînd ne e tot mai rău

cazul filozofiei analitice româneşti

Nu aş fi scris acest articol dacă nu s-ar fi întîmplat recent ceva memorabil în spaţiul filozofiei româneşti. „Ştirea" sună cam aşa: „În perioada 1-6 septembrie s-a desfăşurat la Milano al 7-lea Congres European de Filozofie Analitică (ECAP7) şi profesorul Mircea Dumitru a fost ales preşedintele Societăţii Europene de Filozofie Analitică (ESAP). *Următorul congres ECAP8 al societăţii se va desfăşura în 2014 la Bucureşti."*

Aici nu e nimic „sexy"

E o ştire destul de seacă, specifică unui flux de ştiri academice, una dintre multele ştiri care apar pe site-urile facultăţilor şi universităţilor româneşti. Semnificaţia ei este poate mai greu de prins de către cei ce nu sînt în breaslă, ca să nu mai vorbim de publicul larg care cu siguranţă nu găseşte aici nimic „sexy" sau incitant, nimic care să fie prilej de bîrfă şi care să ţină prima pagină a tabloidelor româneşti. Dar hai să „bîrfim" un pic, academic, se înţelege, pe baza acestui eveniment, să disecăm puţin analitic ştirea. Cum bine zicea un coleg de-al meu, lucrul acesta înseamnă de fapt ceva de tipul unei organizări la noi în ţară a campionatului european de fotbal. Vă daţi seama cum ar fi vuit ziarele şi televiziunile româneşti, şi nu vorbesc doar de partea sportivă a mass-mediei din România, nu, de tot ce înseamnă discuţie publică în acest spaţiu. Toţi „Miticii" şi „Gigii" fotbalului românesc ar fi ieşit în faţă şi ar fi strigat plenar, din toţi rărunchii şi în toate direcţiile, *mare victorie mare,* trăiască naţiunea noastră dimpreună cu stadioanele ei agricole şi genialii noştri jucători mioritici. Şi s-ar fi discutat despre acest eveniment mult şi bine, foarte colorat şi foarte apăsat. Din păcate, nu e cazul. Dar este vorba despre organizarea unui campionat european de filozofie analitică, care se va desfăşura în 2014 la Bucureşti.

„Comitem răul de dragul plăcerii, în schimb, de frica durerii, nu săvîrşim binele."

ARISTOTEL

Campionatul european de filozofie analitică

Cum s-a ajuns aici şi ce semnificaţie are acest lucru? Dincolo de o anumită conjunctură bine speculată, totuşi această decizie este bazată pe o serie de fapte care s-au petrecut în ultimele două decenii, în special la Bucureşti. E vorba, în primul rînd, de o mînă de oameni care, făcîndu-şi treaba bine şi coerent, au putut ajunge la această integrare *de facto* în spaţiul academic european, căci semnificaţia majoră a acestei decizii este în primul rînd recunoaşterea unei apartenenţe la un spaţiu ideatic internaţional. Ultimul mare congres de acest tip organizat în spaţiul filozofiei româneşti, cînd s-au reunit la Bucureşti multe sute de specialişti veniţi din toate colţurile lumii, a fost, după ştirea mea, Congresul de logică, metodologie, filozofie şi istoria ştiinţei din 1971. Acela însă a avut loc sub presiunea unei dorinţe politice a lui Nicolae Ceauşescu de a arăta lumii ce putem noi face în comunism. Aici nu este cazul de aşa ceva, căci, din fericire acum, politica nu are nimic de-a face cu acest congres. Aici e vorba de decizia unei societăţi specializate, de recunoaşterea de către o comunitate academică a meritelor unui specialist şi a comunităţii româneşti de filozofie analitică pe care acesta o reprezintă.

Cum s-a ajuns aici? Factorii sînt multipli, dar nu e locul aici de a face o analiză detaliată a acestui fapt. Pe scurt însă, se pot menţiona anumite fapte ce au convers către un astfel de deznodămînt fericit. În primul rînd a fost, poate, activitatea de pionierat a profesorilor Mircea Flonta şi Ilie Pârvu, care au constituit un nucleu de filozofi analitici care a dus la închegarea unei şcoli de filozofie analitică la Bucureşti. Un rol important l-a jucat şi ieşirea în străinătate, adică plecarea la studii a multor absolvenţi de filozofie de la Bucureşti. Dintre aceştia, unii s-au şi întors şi s-au implicat activ în viaţa facultăţii, cum a fost şi cazul profesorului Mircea Dumitru care, după un al doilea doctorat în filozofie făcut în SUA, s-a reîntors în ţară fiind şi decan al Facultăţii de Filozofie din Universitatea Bucureşti, timp de opt ani. În al doilea rînd, a jucat poate un rol crucial organizarea sistematică, an de an, a unor colocvii şi conferinţe de filozofie analitică. Aici, un rol crucial l-au jucat doi filozofi de origine română – Gabriel Sandu şi Radu Bogdan – care, bucurîndu-se de o reputaţie solidă internaţional, au reuşit să aducă la Facultatea de Filozofie şi alţi specialişti în domeniu. Toate aceste forţe conjugate au făcut ca în ultimii ani să vină la Bucureşti multe dintre figurile cele mai reprezentative ale filozofiei analitice contemporane, precum Saul Kripke, Kit Fine, Jaakko Hintikka, Thomas Nagel sau Daniel Dennett. Pe lîngă ei au mai fost alţi zeci de filozofi de prim rang care ne-au vizitat şi şi-au prezentat ideile. Important este şi faptul că, în fiecare an, cel puţin 4-5 absolvenţi pleacă în continuare să studieze în centre importante ale filozofiei mondiale, reprezentînd astfel filozofia analitică de la Bucureşti. Un alt fapt pozitiv în acest sens este că anul acesta Facultatea de Filozofie lansează un masterat de filozofie analitică în limba engleză, unic în ţară.

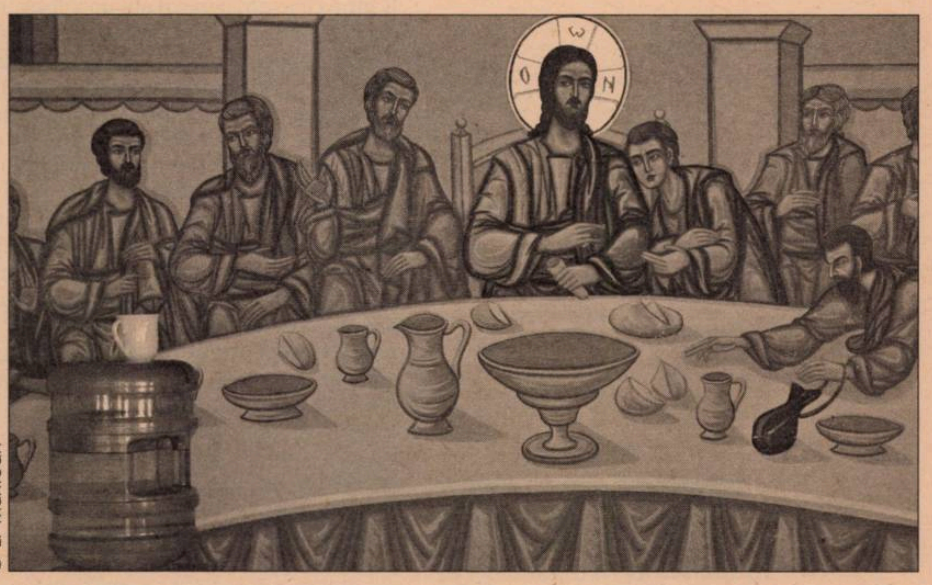

Ce am uitat să precizez este că filozofia analitică în România este o filozofie „minoritară", dominanta culturală şi academică fiind o abordare filozofică bazată pe o perspectivă istorică şi/sau fenomenologică, fiind astfel cu atît mai notabilă această reuşită internaţională a unei minorităţi. Filozofia analitică este dată de o abordare filozofică bazată pe o argumentaţie logică închegată şi clară, cu o sensibilitate mai mare pentru rezultate şi metodologii ştiinţifice.

Mai merită poate precizat că, pentru mulţi, Bucureştiul este încă un loc exotic pe harta academică internaţională, unde nu ştii prea bine la ce să te aştepţi. Acest lucru ne dă încă un avantaj, în sensul în care orizontul de aşteptare al celui care vine pentru prima dată în România este minim, o interacţiune normală şi profesională avînd un impact mult mai mare decît într-un alt loc cu tradiţie în acest sens. Important este să ne privim puţin prin ochii lor şi să înţelegem ce vor ei să vadă. Ei vor să vadă că lucrurile funcţionează normal din punct de vedere academic şi că există o comunitate locală receptivă la circuitul mare al ideilor.

Aici a fost importantă o schimbare de mentalitate în sensul în care, de exemplu, chiar dacă străinii sînt încă impresionaţi de abundenţa şi gustul mîncării din România, românii tind să se profesionalizeze şi să nu mai creadă că totul se rezolvă printr-un chiolhan „pantagruelic".

Sorin Costreie *este lector la Facultatea de Filozofie, Universitatea Bucureşti.*

PUBLICITATE

Imaginea de ansamblu

Trăind în România postrevoluționară, locuind, muncind, studiind, ani de-a rîndul, într-o societate în care, în cea mai mare parte, lucrurile de fapt nu prea merg, fără a avea perspectivă sau termeni de comparație corect raportați, cu greu mai poți percepe lucrurile ca fiind pozitive. Întocmai ca privitul unui tablou prea de aproape, nu mai reușești să distingi imaginea de ansamblu. Întrebarea-temă a dosarului – Ce ne e bine, cînd ne e rău? – *am adresat-o, așadar, pentru distingerea nuanțelor uitate, cîtorva tineri, care au plecat din țară, dar au revenit într-o societate pe care o percep entuziaști, fără blazare sau lehamite, ca pe o societate de viitor.*

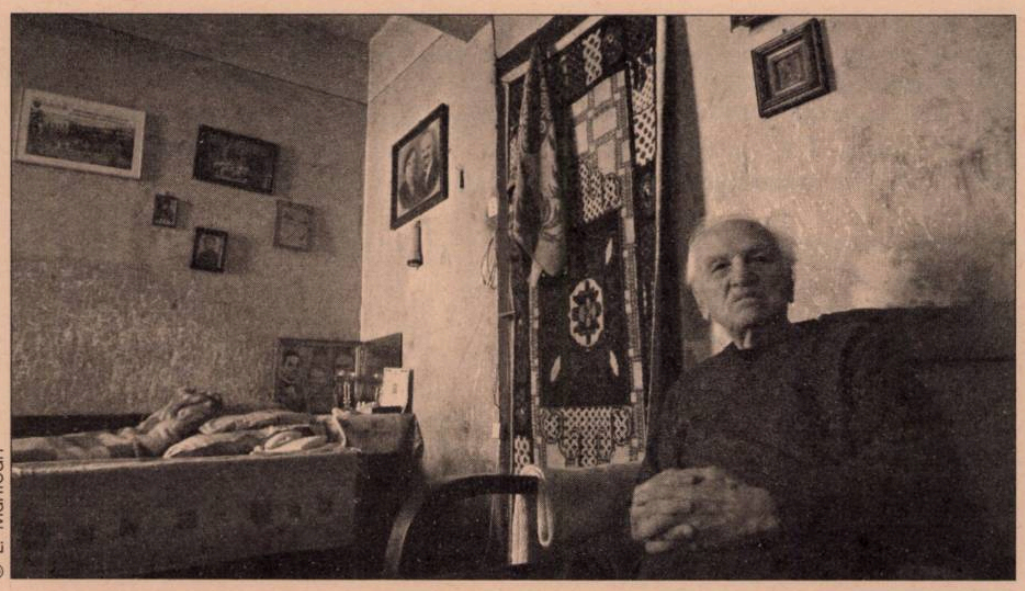
© L. Munteanu

Suzana CARP

De ce România?

Cînd apare în discuție faptul că m-am întors în România după șapte ani petrecuți în afara ei, majoritatea celor pe care îi cunosc își exprimă (cîteodată insistent) dorința de a afla cum consider eu această alegere: ca fiind una bună sau una proastă – asta în cazul fericit în care nu îmi dau ei deja verdictul asupra alegerii mele. Răspunsul meu, care pare să plictisească, de cele mai multe ori, este următorul: mutatul în România, ca mutatul în orice alt colț al lumii, vine cu avantaje și dezavantaje, iar izolarea unora de altele nu poate crea decît o imagine superficială asupra situației.

Lucrurile (încă) bune pe care le oferă România sînt: natura care, deși este pusă în pericol din ce în ce mai mult de diverse proiecte industriale și de extragerea resurselor, rămîne cu adevărat sinceră în frumusețea ei și diversă în spectrul opțiunilor pe care le oferă; pozitivismul și bunătatea oamenilor ce reflectă atît înțelepciunea unui popor vechi și divers, precum și numeroasele încercări la care au fost supuși; și, mai presus de toate, generația tînără și aparent încrezătoare în faptul că țara aceasta contează și că merită un efort colectiv de a încerca să fie construită cum trebuie.

Lucrurile mai puțin bune din România au legătură cu lipsa unei strategii de dezvoltare națională care să reușească să încorporeze o perspectivă pe termen lung, dezamăgirea și resemnarea care însoțesc această lacună. Ne putem da seama că ne este rău ca societate atunci cînd ni se închid școlile și spitalele, cînd salariul mediu pe economie nu mai asigură un trai de viață decent pentru o familie, cînd țara noastră are două autostrăzi, și nici alea terminate.

Dar cum binele și răul sînt noțiuni relative, este greu de conchis dacă este bine în România sau nu. Ceea ce poate fi însă susținut cu certitudine este faptul că România merită o șansă și că reîntoarcerea în țară sper să fie o opțiune de luat în considerare pentru cît mai mulți oameni.

Anamaria DÂMBOIU

Ne e mai bine azi decît ne era atunci?

Încercînd să răspundem la întrebarea: *Dar totuși ce e bine?*, ne raportăm adesea la un standard de viață occidental, la așteptările unei culturi societale vestice (adesea apostrofată cu expresia „sînt cu 50 de ani înaintea noastră"), la binele lor, fără a ne încadra în peisajul românesc.

Uităm adesea că sîntem o societate bazată pe o puternică constantă, familia, pe un teren minat de tradiții și influențe orientale și pe un cult al „ne-om descurca noi mîine". Tradusă în termeni de corectitudine politică, societatea românească din ultimii 20 de ani are beneficiul unei capacități de adaptare la nou incredibile și imposibile în țările vestice, beneficiază de un potențial uman capabil de adaptare și totuși cu așteptări occidentale. Și de aici vin și șansa societății românești, și potențialul ei „de bine": o piață liberă, neexplorată în totalitate, cu așteptări, standarde și clienți occidentali, tehnologii și echipamente de ultimă generație, un ritm alert de muncă, specializări profesionale străine, forță de muncă lesne, taxe și impozite mici și, implicit, șansa unui potențial profit mare rapid. E șansa oricărei societăți aflate în goana după Vest. Și totuși, este vreo particularitate (și nu doar o șansă) concretă a binelui în societatea românească de după anii '90?

E bine că avem acces liber, rapid, ieftin și nelimitat la informație. E bine că valorile pe care le avem sînt impuse de un sistem politic, democratic, funcțional în alte societăți. E bine că avem capacitate de adaptare și inovare. E bine că avem o generație tînără, școlită și cunoscătoare a ceea ce înseamnă valori socio-politico-economice vestice. E bine că sîntem mulți. E bine că avem o țară mare. E bine că avem potențial fizic de creștere economică. E bine că ne raportăm la cei mai buni. E bine că sîntem în creștere. E bine că putem controla haosul politic. E bine că avem familia ca valoare fundamentală. E bine că mai facem roșii cu gust. E bine că îi ajutăm și pe alții din puținul nostru. E bine că avem un sistem societal informal funcțional. E bine că nu ne bazăm doar pe politicile guvernamentale. E bine că sîntem independenți ca indivizi. E bine că vrem mai mult. E bine că avem investitori străini. E bine că aceștia aduc cu ei valori (în ceea ce privește disciplina în muncă). E bine că ne primesc la ei (în Vest) să muncim. E bine că ne apreciază. E bine că „acasă" e în România. E bine că se mai pictează. E bine că se mai compune. E bine că ne comparăm între noi, dar și cu alte țări.

În 1980, Reagan întreba, înaintea alegerilor prezidențiale, dacă americanilor le era mai bine atunci decît în urmă cu cinci ani? Stabilea astfel un standard convenabil lui, în memoria alegătorului. Un standard convenabil societății românești de azi este decembrie 1989. Ne e mai bine azi decît ne era atunci? Da.

Diana-Elena NEAGU

Piețe, chefuri și alte binefaceri românești

„Doamne, nu mă lăsa să fiu ipocrit" – o rugăciune pe care a adresat-o odată cineva. Și care mi-a plăcut. Mă rog și eu ca, atunci cînd îmi spun că îmi place viața din România, să nu am prea multe tendințe de false elogii și nici gustul imaginar al strugurilor acri...

Însă fără ipocrizie, ci mai mult cu o oarecare îngîmfare (căreia sper că, odată declarată, i se mai scade din efectul antipatic), îmi place să mă identific cu oamenii „întorși în țară". Întors... ca atunci cînd ai uitat ceva important acasă, ca atunci cînd revii pe locurile părintești și observi că totul e neschimbat, sau dimpotrivă, că nimic nu mai e la fel. Apoi, inevitabil, urmează întrebarea, pe care surprinzător am pus-o și eu altora, din reflex, cu un amestec de curiozitate și o dorință de confirmare a propriei gîndiri: „De ce te-ai întors?".

Dincolo de motivele „mari", puternic afective, de legăturile umane sau de familie a căror apropiere aduce evidente bucurii și liniștiri (aici s-ar încadra după mine și contactul cu limba română, de care îmi este în permanență dor), există niște rațiuni de detaliu, un șirag de cireșe de pe un tort care face să îmi fie drag să trăiesc aici. Așadar, m-am întors pentru:

Muncitorii care ne fluieră pe stradă, complimentele primite gratis, remarcile domnilor bătrîni, sau ale puștanilor, care flatează întotdeauna (deși nici o femeie respectabilă n-ar recunoaște aceasta) și îmi lipsesc mereu atunci cînd mă aflu în mult prea politicosul *Vest*.

Merele mici, colorate (nu doar verzi, de culoarea gresiei mele de la baie), brînza și laptele de la bătrîne îmbrobodite, pepenii adunați în munte, și, în general, fructele și legumele care nu sînt în plastic (de la care preiau gustul) sau au eticheta de „bio", care mi se pare sfîșietor de tristă. În același registru – ca să citez un bun prieten – „viermișorii, scaieții și buruienile", plantele neîngrijite, copacii fără formă, apele fără iahturi, natura asupra căreia nu s-a intervenit, sălbăticia dinaintea ordinii „europene".

M-am întors pentru felul în care mă simt atunci cînd ascult Tudor Gheorghe, sau Pasărea Colibri, Alifantis, Anda Călugăreanu și, în funcție de dispoziție (dacă tot mi-am asumat sinceritatea aceasta apăsătoare), Monica Anghel, Taxi, Holograf, Vank etc.

Greu de explicat este un soi de bază de trăsături comune pe care românii le au, datorită experiențelor similare, bază pe care probabil o au și germanii, și spaniolii, și orice alt popor, însă eu numai pe a românilor reușesc să o înțeleg și, cunoscînd-o, să o iubesc. Este vorba de o amestecătură între veselia gălăgioasă de la nunți, botezuri și alte evenimente unice în viață, ingeniozitatea descurcăreață, prietenia deschisă, intimă, între români, dar și cu alte nații, lamentația continuă (pe care, paradoxal, o disimulează sau o înlocuiesc bine cu cele de mai sus, sau cu umor negru) și chiar mitocănia ignorantă, rareori rău-intenționată.

Mai sînt bisericile. Clopotele. Mănăstirile ortodoxe. Noaptea de Înviere. Lumînări adevărate. Colindele. Sărbătorile din afara mallurilor. Credința.

În final, nu știu pentru ce anume m-am întors. Toate cele de mai sus ar putea fi niște povești de supraviețuire, niște bomboane care ascund gustul medicamentelor, înfloriturile dragul temei propuse, o resemnare, o consolare tristă. Însă cel puțin, pentru mine, cea de acum, nu sînt ipocrizii.

Suzana Carp *a absolvit United World College din New Mexico ca unic reprezentant al României în acest colegiu în anul 2004. Are, pe lîngă dubla specializare în Științe Politice și Studii Internaționale de la Earlham College, SUA, și un masterat în studii de migrație la Universitatea Oxford din Marea Britanie. În prezent lucrează în cadrul Fundației Soros la proiectul „Migrants in the Spotlight – Training and Capacity Building for Media Representatives and Students".*

Anamaria Dâmboiu *a studiat Științele Politice la Universitatea din Viena.*

Diana-Elena Neagu *a studiat Drepturile Copilului în Germania. În prezent este psiholog și profesor la Școala Internațională din Cluj-Napoca.*

Luiza VASILIU

O lungă istorie de amor

Mamaia, Cerbul de aur, Cîntarea României, Cenaclul Flacăra, Punct. Asta aş fi avut dacă m-aş fi născut cu 20 de ani mai devreme. TIFF, Anim'est, NexT, Summerwell, Gărîna, Sighişoara Blues Festival, Peninsula, George Enescu, Green Jazz Fest, Astra SibFest, FNT, Ideo Ideis, Şi Aşa Mai Departe. Asta am acum, pentru că m-am născut cu şase ani înainte de Revoluţie, şi nici măcar nu e meritul meu.

Eram într-a noua cînd am mers la primul meu festival – Festivalul Saltimbancilor de la Timişoara. 14 ore de călătorie cu „trenul foamei" ca să jucăm într-una dintre pieţele oraşului cîteva monologuri din *Teatru descompus* al lui Matei Vişniec. Reprezentaţia a fost un succes minor (străzile erau pline de concerte, parade, spectacole, era greu să ţii publicul într-un loc mai mult de cinci minute), dar ce-a urmat a fost demn de consemnat în jurnalul meu de-atunci. La toaleta Teatrului Naţional, în care intrasem ca să mă schimb după spectacol, am dat peste Maia Morgenstern care-şi pudra nasul în oglindă. Am scos rapid carneţelul din rucsac şi i-am cerut un autograf. A doua zi, am dat nas în nas pe stradă cu băieţii de la Omul cu Şobolani. Iarăşi am scos carneţelul din rucsac. Mai pe seară, pentru că aveam badgeuri de guest, am fost lăsaţi să intrăm la concertul Viţa de Vie pe lîngă scenă şi am ajuns în primul rînd. La bis („Basul şi cu toba mare"), valuri de pogo violent au făcut să-mi sară ochelarii de pe nas. Degeaba i-am căutat după ce se terminase concertul, probabil fuseseră atît de călcaţi în picioare, încît nu mai rămăsese din ei nici un ciob. La cîteva ore după, ne aruncam în piscină cu tot cu hainele de pe noi. Aveam 14 ani jumate şi eram convinsă că între mine şi festivaluri începe o lungă istorie de amor. Aveam dreptate.

Festivalurile sînt, de fapt, un fel de campionat mondial/naţional care adună cele mai bune producţii (cinematografice, muzicale, literare, teatrale) din ultima vreme. Timp de cîteva zile, ţi se oferă pe tavă diverse motive de bucurie estetică. Neideologizată, fără *parti pris*-uri, selecţia ia în calcul în primul rînd criteriul calităţii – aşa se întîmplă la festivalurile mari, iar cele care nu fac asta îşi pierd oricum publicul înainte să-l fi cîştigat. Organizatorii au priceput din ce în ce mai mult în ultima vreme că a trecut perioada de pionierat din anii '90 şi că acum chiar trebuie să le arate spectatorilor că îi respectă. Dacă spectatorilor le place, mai vin şi la anul.

Dacă vă uitaţi în agenda culturală a Bucureştiului, veţi bifa nenumărate festivaluri mici şi mari, de la muzici balcanice la animaţie sau cafea & ceai. Iar dacă deschideţi ochii puţin mai mult, veţi vedea că nici provincia nu stă prea rău. De pildă, cel mai mare festival de film de la noi se întîmplă în fiecare an la Cluj. TIFF-ul a ajuns la cea de-a zecea ediţie şi este, din punctul meu de vedere, unul dintre cele mai importante evenimente culturale din România (mai ales în condiţiile în care a ştiut să se descurce fără sumele astronomice primite de la buget de Festivalul „Enescu" – alt eveniment-mamut de la noi). La TIFF vezi filme, dar mai şi: asculţi concerte, participi la dezbateri, asişti la lansări etc. Festivalurile, ca orice întîmplare artistică bine gîndită, te scot din starea de letargie în care zaci în restul timpului şi-al orelor petrecute la birou, te scutură bine şi te fac să fii mult mai receptiv la ce se întîmplă în jurul tău. Iar dacă au loc în alt oraş decît cel în care locuieşti, e cu atît mai bine pentru că, mort-copt, intri în starea de festival, eşti liber să faci ce vrei, *cultural vorbind*.

„Binele vine de foarte departe; răul e întotdeauna aproape, la îndemînă."

PROVERB BOLIVIAN

Festivalurile, ca orice întîmplare artistică bine gîndită, te scot din starea de letargie în care zaci în restul timpului.

Ştiu oameni care-şi petrec vacanţa de vară din festival în festival, mutîndu-şi cortul de la munte în tren, şi-apoi la mare. Mai ştiu alţii care n-ar lipsi pentru nimic în lume de la Festivalul de Blues de la Sighişoara, unde nişte bluesmeni şi blueswomen (?!) veniţi de prin America de mijloc sau chiar din îndepărtata Europă cîntă pe-o scenă a Casei de cultură din oraş, cu ditamai soba de teracotă lîngă primul rînd de scaune, în faţa a cîteva sute de spectatori în delir care le cumpără apoi toate CD-urile şi-i storc de autografe. Mai ştiu oameni care lasă totul baltă ca să stea într-o seară de mai în curtea de la Green Hours, la Green Jazz Fest, şi care fac concurs (cine-i zîmbeşte mai tare lui Seb Rochford de la Polar Bear şi cui îi răspunde Seb, tot cu un zîmbet) şi pleacă acasă cu o nouă descoperire muzicală în buzunar. Mai ştiu oameni care stau sub o ploaie cumplită la Festivalul de Jazz de la Gărîna ca să-i asculte pe Nik Bärtsch şi băieţii de la Ronin cum modulează aerul din jurul lor în forme de care trigonometria nici n-a auzit, şi care ţopăie în noroiul din faţa scenei, chemîndu-l pe Avishai Cohen de şapte (7!) ori la bis, după care îşi jură că n-o să uite concertul ăsta toată viaţa. Mai ştiu alţi oameni care visează tot anul călătoria la Cluj, la TIFF, unde dau gata cinci filme într-o singură zi şi uită să mai doarmă, oameni care, la Summerwell, spun „scuze" şi „iertaţi-mă" dacă te-ating uşor cu cotul, oameni care-şi iau biletele la „Enescu" din vreme, ca şi cum şi-ar cumpăra bilete de avion în Insulele Canare, pentru că ştiu că-i totuşi o mare chestie să-i vezi/asculţi live pe Zacharias & Schumann, Barenboim & Bruckner, Perahia & Mozart. Mai ştiu oameni care de-abia aşteaptă Anim'est-ul, NexT-ul, Festivalul Filmului European şi toate regalurile de film pregătite de centrele culturale (la finalul anului trecut, au venit la Studio filmele premiate în 2010 la Cannes. *Ain't that something?),* oameni pentru care Festivalul de poezie de la Bistriţa şi Festivalul de literatură de la Bucureşti le dau speranţa că poezia în special şi literatura în general au şi ele dreptul la Mardi Gras-urile lor. Mai ştiu alţii care ar dori să le mulţumească personal unora dintre organizatori, nişte Don Quijoţi ai timpurilor moderne, pentru că se străduiesc să ne-aducă atît de aproape concerte, filme, spectacole la care Mamaia nici n-ar fi îndrăznit să viseze.

Pe toţi aceşti oameni i-am cunoscut, după cum era de aşteptat, la festivaluri. Existenţa lor demonstrează că avem consumatori de cultură responsabili, curioşi, deştepţi, branşaţi la ce se întîmplă prin lume, şi că totul nu e încă pierdut. Ba chiar dimpotrivă.

© L. Muntean

(Ne)mulţumiţii Europei

Într-un sondaj al Uniunii Europene, europenii s-au declarat, în general, „mulţumiţi de situaţia lor personală şi optimişti în ceea ce priveşte perspectivele pe termen scurt".

Totuşi, întrebaţi ce părere au despre situaţia existentă la nivel naţional, prea puţini europeni găsesc motive de mulţumire.

La sondaj au participat aproximativ 27.000 de persoane din 30 de ţări – cele 27 de state membre, plus Croaţia, Turcia şi Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei.

Studiul s-a desfăşurat pe durata a trei săptămîni, în lunile mai şi iunie, cînd Europa se străduia să iasă dintr-o criză fără precedent în ultimele decenii. Rezultatele au fost incluse în Raportul Comisiei din 2009 privind situaţia socială în Europa.

Respondenţii au fost rugaţi să-şi evalueze gradul de bunăstare, ţinînd cont de factori precum: locul de muncă, locuinţă şi situaţia financiară a familiei.

Gradul de mulţumire variază foarte mult de la o ţară la alta. În general, locuitorii din nord şi vest sînt mai mulţumiţi de viaţa pe care o duc şi se declară mai optimişti decît europenii din sudul şi din estul Europei.

Cel mai ridicat nivel de satisfacţie personală s-a înregistrat în Danemarca, ţara care a obţinut 8 puncte pe o scară de la -10 la 10. Pe locurile următoare se situează Suedia, Olanda şi Finlanda. Bulgaria ocupă ultima poziţie cu -1,9 puncte. Situaţia din Ungaria, Grecia şi România este percepută la fel de negativ.

Vladimir Spidla, comisar pentru afaceri sociale, consideră că rezultatele sondajului sînt „reconfortante" deoarece, „în ciuda dificultăţilor economice, majoritatea europenilor sînt mulţumiţi de viaţa pe care o duc".

Participanţii la sondaj au evaluat şi condiţiile existente la nivel naţional, inclusiv situaţia economică, piaţa locurilor de muncă, piaţa imobiliară, costul vieţii şi calitatea serviciilor oferite de administraţia publică. În contrast cu gradul ridicat de satisfacţie faţă de situaţia personală, europenii se arată destul de nemulţumiţi cu privire la aceste aspecte. Ei consideră că situaţia s-a deteriorat în ultimii cinci ani şi, mai mult decît atît, se aşteaptă ca aceasta să se înrăutăţească în continuare.

Sursa: www.stiriong.ro

„Pesimismul e la modă cam peste tot"

interviu cu Luca NICULESCU, redactor-şef Radio France International

Pesimismul mass-media e o reflectare fidelă a realităţii luată ca tot, cea pe care o trăim, sau frizează totuşi senzaţionalul?

Starea de rău nu e numai în România, pesimismul e la modă cam peste tot. Statele Unite au probleme mari cu şomajul şi cu creşterea economică, care sînt sub aşteptări, în timp ce în Europa criza a declanşat o avalanşă de planuri de austeritate. Dacă ne uităm la ce se întîmplă în Grecia, la şomajul de peste 20% din Spania, la sacrificiile care li se cer irlandezilor, la posibilitatea ca moneda euro să dispară, iar întreg continentul să fie aruncat în recesiune, vedem că nu sîntem singurii care avem probleme. Ai un sentiment de nelinişte şi cînd te uiţi la ce se întîmplă în nordul Africii, unde nu ştii dacă după căderea unor dictaturi nu va urma o perioadă de haos sîngeros, nu eşti foarte vesel nici cînd priveşti tensiunile dintre Turcia şi Israel, nu te cuprinde entuziasmul nici cînd vezi că mişcările populiste cîştigă teren peste tot, fie că e vorba despre Tea Party în Statele Unite, Frontul Naţional în Franţa, Partidul Libertăţilor în Olanda sau cel al Adevăraţilor Finlandezi în... Finlanda, evident. Acesta e deci tabloul general, iar crizele despre care vorbiţi în România au legătură şi cu ce se întîmplă în lume. Dacă nu am fi avut criza teribilă din 2009 şi 2010, Guvernul nu ar fi tăiat lefurile, nu ar fi mărit TVA-ul, Sănătatea şi Educaţia ar fi avut bani ceva mai mulţi, ştirile proaste ar fi fost – poate – ceva mai puţine. Sistemul românesc nu a fost niciodată unul performant iar pe fond de criză slăbiciunile lui au ieşit şi mai mult în evidenţă. Cît despre presă, da, ea reflectă ceea ce se întîmplă, cîteodată cam strident, într-adevăr, cam fără nuanţe, abdicînd poate uneori de la regulile clasice ale jurnalismului, promovînd senzaţionalul. Dar aşa a funcţionat presa românească în ultimii 20 de ani.

De ce credeţi că senzaţionalul în presa din România e căutat mai ales în ştirile negative?

Dacă ar fi să dau un răspuns de manual, aş spune că în general presa vorbeşte despre ceea ce nu funcţionează, despre trenurile care întîrzie, nu despre cele care ajung la timp. E normal deci ca şi senzaţionalul să fie din acelaşi repertoriu, nu? În altă ordine de idei, avem parte de acelaşi tratament şi cînd e vorba despre ocazii fericite, cum ar fi nunta unuia dintre responsabilii clubului Dinamo, eveniment care a adus probabil mai multă audienţă televiziunilor decît căsătoriile lui Kate Middleton cu prinţul William sau Albert de Monaco cu Charlene Wittstock la un loc! Dar, revenind la legătura dintre ştiri negative şi senzaţional, cei care se ocupă de redactarea jurnalelor cred că ştirile negative se vînd mai bine, şi cu cît e mai „rea" o ştire, cu atît e mai bine pentru audienţă. Cîteodată se depăşesc bariere, se încalcă grav regulile deontologice. Mă gîndesc aici în primul rînd la ştirile despre sinucideri, promovate cu insistenţă, cu detalii precise despre modul în care s-a întîmplat tragedia, reluate la toate orele, zile întregi. Ştim din şcoala de jurnalism că, dincolo de faptul că e indecent să vorbeşti atît despre o asemenea dramă, e şi periculos: oameni cu probleme psihice se inspiră din ceea ce văd la televizor sau citesc în presă, pentru a se sinucide, la rîndul lor. Şi, dacă vă uitaţi la ultimele cazuri de sinucidere mediatizate în România, vedeţi că aşa s-a întîmplat. Nu mai e vorba de căutarea senzaţionalului, e lipsă de responsabilitate.

Luca Niculescu

© L. Muntean

Publicul român caută tragedia sau tragedia îl caută pe el?

E o întrebare dificilă, tip oul sau găina. Aş opta însă pentru cea de-a doua variantă „tragedia îl caută pe el", în sensul că publicul este oarecum condiţionat de ceea ce îi dai. Sigur că există întotdeauna opţiunea schimbării canalului din telecomandă, un alibi convenabil pentru cei care promovează orori pe post de ştiri. Cred însă că jurnalismul e o meserie a libertăţii, dar şi a responsabilităţii, că am învăţat ce se face şi ce nu se face, pînă unde putem merge în căutarea instinctelor joase ale publicului şi unde trebuie să ne oprim. La RFI avem o cartă deontologică, aşa cum există în multe redacţii, iar acolo sînt trecute cîteva principii simple şi clare, care ne ajută cînd avem îndoieli. Respectăm faptele, sîntem oneşti şi imparţiali, nu minţim şi încercăm să evităm zvonurile şi aproximările. Confruntăm sursele înainte de a difuza o informaţie. Nu deturnăm sensul celor spuse de un intervievat, nu scoatem din context, nu trucăm montajul. Nu aducem atingere vieţii private sau prezumţiei de nevinovăţie, evităm generalizările şi amalgamurile. Ne ţinem deoparte de injurii, defăimări şi de orice polemică inutilă. Şi, printre altele, nu încercăm să flatăm gustul publicului pentru senzaţional, iraţional, voyeurism. E un ABC al meseriei, are două pagini cu totul, şi viaţa profesională e ceva mai simplă dacă respecţi aceste reguli care ţin, la urma urmei, de bunul-simţ elementar.

Jurnalismul e o meserie a libertăţii, dar şi a responsabilităţii.

Am uitat, în anii scurşi de la Revoluţie, să conştientizăm adevăratele valori pe care ni le-a adus democraţia?

Cele întîmplate în 1989 ne-au adus cîteva lucruri esenţiale: putem vota liber, putem vorbi liber, putem circula peste tot în lume. E totuşi foarte important să poţi vota pentru schimbarea guvernului sau a primarului, să poţi ieşi în stradă şi să strigi că eşti nemulţumit de o politică, să mergi în vacanţă sau să mergi să lucrezi în altă parte. Depinde şi de noi cît le utilizăm pentru a determina schimbări. Sigur că avem o clasă politică mai slabă decît în alte părţi, probabil şi destul de coruptă, dar corupţia nu ţine numai de ramura politică, din păcate. În plus, pentru corupţie e nevoie atît de corupt, cît şi de corupător, la fel cum în cazul presupuselor cumpărări de voturi de care auzim la fiecare scrutin e nevoie de cel care cumpără votul, dar şi de cel care îl vinde... Încercaţi să convingeţi un alegător să îşi vîndă votul în Germania, Suedia sau Franţa, credeţi că ar merge uşor?

Revoluţia din 1989 a mai adus ceva: societatea de consum. Şi am impresia că multă vreme oamenii au fost mai interesaţi de consum decît de democraţie. Nu e blamabil, dar cele două nu se suprapun întotdeauna. Există societăţi de consum în Asia fără multă democraţie. Cineva spunea că în lupta dintre „Nike şi democraţie a cîştigat Nike". Dar cred că perioada de criză pe care o traversăm ne face să ne gîndim mai mult şi la tipul de societate în care vrem să trăim. Atît în lume, cît şi în unele cercuri din România. Şi asta e un lucru bun.

Într-un context în care toată lumea e apăsată de griji, adîncită în lamentaţie, totuşi, ce ne e bine, cînd ne e rău?

Am trăit un experiment în ultimele luni. Mi s-a stricat televizorul şi nu am cumpărat altul (nici nu ştiu dacă mai există ateliere de reparat televizoare, apropo de schimbările pe care le-a adus societatea de consum). Rezultatul a fost însă că timp de mai multe luni nu m-am uitat la televizor. Nu înseamnă că am fost decuplat de actualitate – în clipa de faţă ne putem informa din atîtea locuri... Dar, nemaiavînd televizor, am avut o trăire interesantă: şi anume, mi s-a părut că viaţa mea e mai puţin rea decît mi se spunea la televizor în unele dintre emisiunile la care mă uitam în mod constant. Nemaiascultînd acuzaţiile reciproce din dezbateri, nemaifiind obligat să dau sonorul mai încet din cauză că protagoniştii discuţiilor ţipau unul la altul, nemaiîncărcîndu-mă cu încrîncenarea unor colegi jurnalişti mereu perplecşi de ce se întîmpla în România, mi-a fost, cumva, mai bine. Am citit mai mult, am ieşit mai mult, am profitat mai mult de Bucureşti (mai ales că am avut şi o vară frumoasă). Şi, probabil, m-am lamentat la rîndul meu mai puţin.

Viaţa mea e mai puţin rea decît mi se spunea la televizor.

În altă ordine de idei, cred că s-a mai întîmplat ceva pozitiv „de cînd ne e rău". Poate e doar o impresie, dar parcă există mai mult angajament civic şi ceva mai multă dezbatere de substanţă. Cînd vorbesc despre angajament civic, mă gîndesc la oameni ca Nicuşor Dan şi la asociaţiile care luptă pentru salvarea unor case de patrimoniu şi a unor cartiere din Bucureşti. E o luptă de David împotriva lui Goliat, dar au şi cîştigat, pe ici, pe-colo, şi aud din ce în ce mai mulţi oameni vorbind despre felul în care vor să trăiască în oraşul lor.

Iar prin dezbatere înţeleg dialogurile care se poartă (mai mult pe bloguri decît la televiziuni) între oameni care se revendică de la dreapta, respectiv, de la stînga politică. Pe cel puţin două platforme, Madam Blogary, de dreapta, şi CriticAtac, de stînga, vezi opinii argumentate, cu referinţe ideologice, pe subiecte de actualitate. Poţi să fii de acord sau în total dezacord cu ele, dar tonul e de cele mai multe ori civilizat, articolele sînt bine scrise, oponenţii îşi aruncă săgeţi în blogosferă, dar au o formă de respect reciproc pe care nu o întîlneşti la dezbaterile televizate, între oamenii politici. Ca să închei pe un ton optimist, mă gîndesc că poate e începutul unui nou mod de a vorbi despre politică. Şi, de ce nu, de a face politică.

a consemnat Stela GIURGEANU

Anca MANOLESCU

Occident şi Orient la Galeria Naţională din Londra

A vizita un mare muzeu e, după mine, muncă grea. Ai de înfruntat sute de opere, mai graţioase ori mai măreţe, mai academice ori mai revoluţionare, de la unele care îţi taie suflarea la altele care te lasă rece. Cîteodată eşti recunoscător celor din urmă: îţi dau o clipă de odihnă, poţi face cîţiva paşi mai departe avînd conştiinţa liniştită. Dar oricum, ai de trecut de la un maestru la altul, de la un stil la altul, de la o epocă la alta. Ai de înghiţit necontenit încă o noutate remarcabilă, înconjurat periculos de marea de piese remarcabile care te aşteaptă încă. Trebuie să alegi în fiecare clipă ce priveşti cu coada ochiului, ce laşi la o parte, ce vrei să absorbi cu adevărat izolîndu-te împreună cu piesa selectată, neştiind niciodată dacă ai privit-o îndeajuns ca să o fi absorbit. Visezi un muzeu cu o singură operă în faţa căreia să te aşezi liniştit, cu privirea adunată.

Sigur că marile muzee îşi organizează riguros expunerea pe criterii de istoria artei. Dar totuşi ceea ce domină în amenajare e serialitatea, înşiruirea egală de opere. Una din prospeţimile muzeului creat de Horia Bernea era tocmai expunerea neliniară, calitativă, ierarhizată: exaltarea unei unice piese puse într-un cadru subtil pregătit, compoziţia semnificativă, alternanţa între acumulare şi gol, dialogul obiectelor cu spaţiul, magnifierea fragmentului. Dar, fără îndoială, MŢR e un muzeu de tip antropologic, în care obiectele oferă vocabular pentru expunerea unei interpretări, a unor relaţii simbolice, a unei reţele de sensuri. Pe cînd muzeul clasic este în primul rînd o *colecţie* de opere. Aici, fiecare piesă e înfăţişată drept sieşi suficientă şi e totodată cufundată într-o mare de piese autosuficiente. A parcurge un astfel de muzeu înseamnă – dincolo de beneficiul instruirii sau al studiului – plăcerea de a selecta acele opere care te-au întîlnit, în faţa cărora te-ai transformat tu însuţi. Înseamnă a-ţi forma propria colecţie din vastul depozit de piese

Muzeul extrage piesele de artă sacră din contextul lor de cult, din logica liturgicului şi a contemplaţiei. Acest „exil" este el doar diminuant?

puse la dispoziţie, imitîndu-l întrucîtva pe posesorul cabinetului de curiozităţi, situat simbolic în centrul lumii (de exponate) pe care el însuşi o crease.

Încercînd să explice ce a determinat apariţia noţiunii de obiect de artă şi a acestui produs al modernităţii care este muzeul, istoricul de artă Miguel Tamen *(Friends of Interpretable Objects,* Harvard University Press, 2001) se referă la statutul pe care îl avea cunoaşterea sensibilă în concepţia medievală. Rezumînd doctrina Sfîntului Bonaventura, cunoaşterea sensibilă stă în *analogie* cu cea contemplativă sau intelectuală: într-o analogie de tipul oglindirii. Ceea ce cunoşti în mod sensibil este o reflectare a formei-arhetip percepute de *theoria*. Imaginea sensibilă e *paralelă* cu imaginea de pe nivelul inteligibil. Dar legătura lor pe verticală rămîne totuşi slabă, aşa cum luciul apei nu încorporează cu adevărat lumina ce o face să strălucească. Cunoaşterea sensibilă nu se află în continuitate verticală cu cea intelectuală, ci o reproduce doar pe cea din urmă, prin imitaţie, pe nivelul ce îi este propriu. Miguel Tamen pune într-o marcată distincţie această doctrină cu concepţia răsăriteană, aşa cum a fost ea elaborată de Ioan Damaschinul şi Teodor Studitul. Imaginea sensibilă (în speţă imaginea sacră: icoana) nu oglindeşte doar arhetipul, ci participă strîns la el. Imaginea sensibilă şi cea inteligibilă stau într-o relaţie de tipul „co-prezenţei": realitatea nici uneia nu e întreagă fără cealaltă; ele sînt date împreună, distinct, dar inseparabil. Îşi sînt necesare una celeilalte pentru ca fiecare dintre ele să poată fi; sînt de fapt o unitate, polarizată inteligibil şi sensibil. Simbolul *este* lucrul simbolizat, e chiar acel lucru în aspectul lui vizibil; *e* arhetipul *manifestat* şi, de aceea, simbolul îl poate conduce pe contemplator spre arhetip.

M. Tamen alege să vorbească despre această concepţie ca despre una de tipul „economiei", cu referinţă la înţelesul prim al termenului, în vreme ce concepţia apuseană ar fi una de tipul *reductio* (analogie paralelă). După el, muzeul ar fi produsul tîrziu al acesteia din urmă, fiindcă „analogia paralelă" consideră imaginile şi obiectele artei drept întrucîtva autonome şi în cele din urmă autonome faţă de realităţile arhetipale. Imaginile sensibile au statut de reprezentări, nu de *prezenţe manifestate* ale modelelor inteligibile. Fiind doar reprezentări, ele ajung să fie reunite, conservate, rînduite în fel şi chip în colecţii, căci nu participă realmente la o ordine noetică obiectivă. Sînt doar obiecte sensibile – la care nu ai de contemplat nimic altceva decît ceea ce se dă vederii, peste care se poate aşeza jocul analogiilor şi al reprezentărilor omeneşti.

* * *

Ştiam că n-am să pot birui într-o singură vizită uriaşa colecţie de la National Gallery. Aşa că am hotărît să petrec cîteva ceasuri – măcar de prospectare – doar în secţia de picturi din secolele XIII-XV. Însă aici selecţia e cu neputinţă. Toate piesele sînt excepţionale. Şi nu vorbesc de *Maestà* a lui Cimabue sau de tripticul lui Duccio, avînd în centru acea Madonă de o blîndeţe nelumească, ale cărei trăsături se topesc în delicate tonuri brun-verzui. Nu vorbesc de Magdalena citind, de Rogier van der Weyden, nici de portertul soţilor Arnolfini, al lui van Eyck. Alături de ele se află fastuoasele Încoronări ale Fecioarei, pictate de Bernardo Daddi, Jacopo di Cione, Agnolo Gaddi, apoi monumentalitatea imponderabilă a îngerilor lui Spinello Aretino, straniile chipuri de Madone şi de sfinţi – ambigue, insinuante în eleganţa lor manieristă, înconjurate de uriaşe roade ale pămîntului –, pictate de Carlo Crivelli şi de Cosimo Tura. Sclipesc din nenumărate panouri aripi de aur şi albastru ale îngerilor, stofe înflorate din Ierusalimul ceresc, răstigniri triumfătoare ale lui Christos.

Poate chiar mai mult ca la Uffizi, la Luvru ori la Muzeul Vaticanului, aici îţi dai seama în ce măsură Orientul şi Occidentul creştin – în expresii diferite – au continuat pînă tîrziu să „vadă" şi să picteze unitar, după aceeaşi logică a „economiei". Graţia muiată în aur a maeştrilor italieni, ca şi rigoarea clară a flamanzilor produc imagini „vectoriale", feţe ale realităţilor trans-vizibile, co-prezenţe ale sensibilului şi noeticului. Portretele datorate lui Memling, van der Weyden ori van Eyck, expresii ale unei *devotio moderna,* rămîn şi ele imagini vectoriale: chipuri care, concentrate în rugă sau meditaţie, privesc spre un dincolo, de astă dată interior. Aşa cum s-a spus, în ele se joacă pictural momentul de cumpănă al modernităţii, dubla ei posibilitate. De o parte, varianta interiorităţii care se depăşeşte: adîncindu-se în sine, persoana umană descoperă, pe acest drum în adîncime, spectacolul lumilor de sus. Admirator şi contemporan al lui Rogier van der Weyden, Cusanus porneşte de la un chip de Atotvăzător, pictat de flamand, pentru a tematiza elanul intelectului către divin. De cealaltă parte, varianta interiorităţii care se instalează în propriile capacităţi, devenind centrul din care sînt modelaţi divinul şi lumea.

Hans Belting *(Bild und Kult: eine Geschichte des Bildes vor dem Zeitalter der Kunst,* 1990) vorbeşte despre distanţa care desparte Madonele lui van der Weyden şi van Eyck – imagini încă în co-prezenţă cu modelul lor – de cea a lui Maarten van Heemskerck, care, o generaţie de pictori mai tîrziu, ţine deja de „era artei". De aici înainte, imaginea va pune în primul rînd în scenă creativitatea pictorului, inventivitatea lui în a *reprezenta* subiectul, religios sau nu. Elogiul arhetipului va fi înlocuit de elogiul artistului şi al artei. Sigur că această mutaţie nu a eliminat abrupt imaginea de tip vectorial. La National Gallery, se poate vedea ce forţă mai avea cea din urmă la sfîrşitul secolului al XV-lea. Fragmentele din retablul mînăstirii benedictine de la Liesborn, Westphalia (1465-1490), înfăţişează chipuri de o seninătate care nu ţine de psihic. Sînt feţe de unde pare că s-au şters nu numai cutele mundanului, ci chiar freamătul lumilor de sus. Feţe ale unor *simples âmes anéanties,* ele dau vederii ceva din simplitatea Unului divin, din oceanul liniştii lui nemărginite. Ai impresia că aceste imagini sînt o meditaţie despre statutul final al omului, „corpul de slavă" fiind interpretat aici ca un „corp de seninătate", de simplitate atotintegratoare.

* * *

Muzeul extrage piesele de artă sacră din contextul lor de cult, din logica liturgicului şi a contemplaţiei. Acest „exil" este el doar diminuant? Poate că nu. Expusă într-un cadru cultural întrucîtva neutru, opera e pusă la încercare. Se poate verifica în ce măsură imaginea îşi păstrează calitatea vectorială, chiar şi fără contextul şi subînţelesurile tradiţiei care a creat-o. De partea sa, privitorul – lipsit de suportul tradiţiei respective – trebuie să facă faţă singur imaginii, să-şi verifice capacitatea de a sesiza vectorul spiritual, de a judeca dacă el este prezent sau nu. Majoritatea covîrşitoare a pieselor de la National Gallery rezistă cu strălucire acestei probe.

După cîteva ceasuri petrecute în faţa lor, am ieşit în zarva din Trafalgar Square. Eram euforică, dar ameţită. În ciuda concentrării cu care privisem, nu mai păstram în minte decît un peisaj vag unde se amestecau cascadele de albastru din Wilton Diptych, rozurile geometrice ale lui Sassetta, largile petale de roşu sîngeriu ale veşmîntului unei Madone pictate în atelierul lui Dürer. Exasperată, am încercat să regăsesc pe Internet cîteva opere. Am constatat, cu recunoştinţă, că National Gallery îşi expune *întreaga* colecţie pe site-ul său, cu variate posibilităţi de căutare. Poţi privi pe îndelete fiecare operă, poţi mări detalii, îţi poţi alege traseul unor viitoare vizite, oricît de selective, de vreme ce intrarea la muzeele britanice de stat e gratuită. Pe deasupra, în acest paradis cultural e loc şi de un anumit umor. Cronologic vorbind, prima piesă a enormei colecţii de la National Gallery e o minunată icoană toscană a Maicii Domnului, din secolul al XIII-lea. Dar, *sadly,* a fost furată în 1970.

Anca Manolescu *este cercetător în domeniul antropologiei religioase şi doctor în filozofie. Cele mai recente cărţi publicate sînt* Nicolas de Cues ou l'autre modernité *(L'Harmattan, 2010) şi* Stilul religiei în modernitatea tîrzie, *Polirom, 2011.*

PUBLICITATE

ABONEAZĂ-TE ACUM!
Ai pînă la reducere 13%!
Adaugă abonamentului colecţiile de DVD-uri preferate:

Marilyn Monroe
Charlie Chaplin

Capodoperele teatrului românesc

Opera
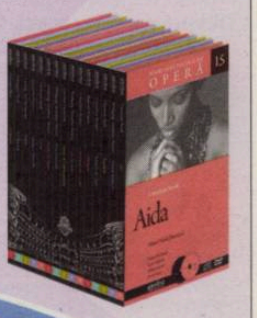
Primeşti o dată pe lună revista Dilemateca!
NOU!
Abonamente în străinătate
Dacă vrei să faci o bucurie cuiva drag plecat din ţară, acum îi poţi oferi un abonament la **Dilema veche**, împreună cu **Dilemateca** sau la oricare dintre publicaţiile: **Caţavencii**, **Foreign Policy**, **Forbes**, **Historia**, **Ştiinţă şi Tehnică**, **OK** sau **Tango**.

PUBLICITATE

METODE DE ABONARE

SMS

Abonament **Dilema veche**

3 luni abonament — Trimite un SMS doar din reţeaua VODAFONE LA **7485** cu textul ***DILEMA VECHE***

Costul unui SMS este de 15 euro fără TVA, pentru revista fără DVD

Abonament **Dilema veche** cu colecţia **Teatru românesc**

3 luni abonament — Trimite un SMS doar din reţeaua VODAFONE LA **7480** cu textul ***DILEMA***

Costul unui SMS este de 20 euro fără TVA, pentru revista cu DVD.

Vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro. Operatorul limitează la 30 euro valoarea SMS-urilor pe care le puteţi trimite în decursul a 30 de zile. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informaţii la tel: **0800.800.111**.

ONLINE pe www.dilemaveche.ro

La sediile, chioşcurile, caravanele şi librăriile ADEVĂRUL

Poştă şi partenerii ADEVĂRUL HOLDING

Trimite dovada plăţii şi talonul completat

ADRESA DE LIVRARE

Nume .....
Prenume .....
Compania* .....
Cod fiscal* .....
Str. .....
.....
nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. .....
localitate .....
judeţ/sector .....
cod poştal .....
telefon .....
e-mail .....
Doresc să mă abonez începând cu data de .....
.....(scrieţi în căsuţă numărul de abonamente pe care doriţi să-l contractaţi)

Dilema veche
☐ 3 luni (56 lei) ☐ 6 luni (109 lei) ☐ 12 luni (212 lei)
Dilema veche + colecţia **Marilyn Monroe**
☐ 3 luni (113 lei) ☐ 6 luni (167 lei) ☐ 12 luni (268 lei)
Dilema veche + colecţia **Charlie Chaplin**
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia **Teatru românesc**
☐ 3 luni (93 lei) ☐ 6 luni (151 lei) ☐ 12 luni (265 lei)
Dilema veche + colecţia **Opera**
☐ 3 luni (178 lei) ☐ 6 luni (231 lei) ☐ 12 luni (344 lei)

şi am achitat S.C. Adevărul Holding S.R.L., cod fiscal RO18990288, în contul nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 deschis la BCR Pipera, cu ☐ mandatul poştal ☐ OP nr. ..... din data .....

* Pentru adresă de facturare diferită, contactează-ne la abonamente@adevarulholding.ro

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 27 a lunii în curs.

Prin completarea acestui talon sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activităţi promoţionale şi să le dezvăluie terţilor conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări şi să solicit ştergerea datelor adresându-mă societăţii S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru abonamente şi informaţii sunaţi la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice reţea, între orele 9⁰⁰ - 18⁰⁰ (luni - vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la **0318.200.200** (număr cu tarif normal)

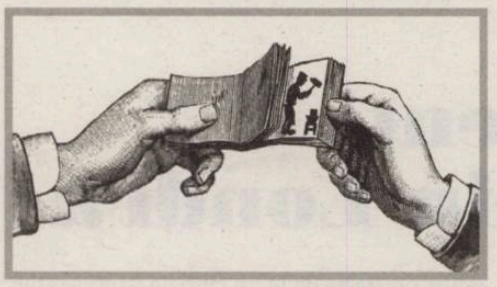

Marius CHIVU

feedbook

Cartea de lut

● ***Oale şi ulcele*, Lila Passima şi Cosmin Manolache (coord.), Editura Martor, 2011.**

Mi-am făcut cumva o datorie de onoare faţă de această deja longevivă, deopotrivă simpatică şi ingenioasă serie de minivolume colective tematice, coordonate de grupul de cercetători şi de scriitori de la Muzeul Ţăranului Român, despre care am scris încă din 2007, de la debutul colecţiei cu trei titluri dintr-un foc – *moshuvine@yahoo.com, Cărţişor de mărţişor, Piua! joacă, jocuri, jucării* – pînă la ultima, cea de anul trecut, *Cicatrici,* în care mai bine de treizeci de cercetători, muzicieni, scriitori şi jurnalişti constituiau (cu texte dintre cele mai variate: istorii personale, crochiuri eseistice, povestiri, poeme, liste) o adevărată arhivă scripturală şi totodată o tipologie a cicatricilor, percepute ca nişte hărţi personale cu borne ale memoriei pe corp, mărturii & memento-uri ale unui spaţiu sau timp odată vizitate. Multitudinea şi diversitatea abordărilor şi, implicit, a tipurilor de texte, precum şi sugestiile de interpretări ale temei ce adună şi uneşte aproape douăzeci de coautori între copertele aceluiaşi volum reprezintă, şi de această dată, unul dintre atuuri. Căci genul acesta de discurs fusion, hibrid, compozit, unde eseuri, interviuri, memorialistică, istorie orală, liste, fişe tehnice, reportaje etc. extind şi intersectează perspective dintre cele mai variate – etnologie, folclor, antropologie, istorie şi artă –, mi se pare o formulă foarte inspirată în măsura în care nu se adresează niciodată doar specialiştilor.

Este cît se poate de semnificativ pentru tema aparent banală a olăritului şi ceramicii faptul că textul care deschide cartea, aparţinînd lui Şerban Anghelescu, pune materia olăritului în ecuaţia creaţiei, de la geneza Divină la cea artistică, şi a vieţii, lutul ca simbol material al naşterii şi al morţii, formulînd, în chiar pagina de început, cîteva idei cu background religios-metafizic ce se vor regăsi apoi şi în textele, unele în abordări mai „laice" şi mai pragmatice, celorlalţi coautori: „Nimic din constituţia noastră corporală: carnea, sîngele, oasele, ochii nu aminteşte lutul, substanţa originară din care, după Scripturi, a fost modelat primul om. Din pămîntul nou, proaspăt despărţit de ape, apar fiarele, ierburile, pomii roditori după voinţa Domnului: «Să scoată pămîntul fiinţe vii după felul lor: animale, tîrîtoare şi fiare sălbatice după felul lor.» Este o naştere spontană, fără trudă, fără sex, fără seminţe. Adam, singurul, spre deosebire de toate vietăţile supuse lui, nu apare din pămînt, nu e născut din lut, ci făcut din lut de mîinile lui Dumnezeu. Primul artefact al lumii. După izgonirea din Rai pămîntul e blestemat. Roadele lui comestibile apar din chinul celor care-l lucrează. Pămîntul nelucrat rodeşte de la sine doar spini şi pălămidă. Femeia naşte în dureri. Viaţa în exil cunoaşte doar facerea în chinuri. Omul va produce în chip dureros. Va îndurera materia şi se va chinui el însuşi în actul creaţiei. Suferinţa de ordin iniţiatic va înnobila atît victima, cît şi călăul. În cele din urmă, după moarte omul se întoarce inform în pămînt şi va fi supus ca în vremurile Genezei la o dublă descendenţă. Se vor naşte din el fără dureri florile şi se vor face dureros oalele."

De altfel, etnologul Ioana Popescu abordează tot tema Genezei, dar din perspectiva legendelor cosmogonice româneşti, într-una dintre acestea văzînd un fel de ritual antifalocratic *avant la lettre*. Tot pe sugestia biblică, dar într-o cheie antropomorfică, scrie Ion Grigorescu, pentru ca scriitorul Călin Torsan să rămînă în aceeaşi zonă a unui antropomorfism liric & comic şi să fie aproape de a scrie un brumarian poem în proză intitulat „Teflonul îndrăgostit" sau o cărtăresciană „Poemă a cratiţei". În textul său, plin de umor, lumea bucătăriei se schimbă, odată cu istoria, acest proces al prefacerii în timp fiind perceput din perspectiva oalelor şi vaselor de gătit, obiecte cu suflet şi ele. Un text consistent (tipologic), bun (literar) şi, din nou, cu mult umor, aparţine lui Cosmin Manolache, unul dintre cei doi coordonatori, care are, printre altele, ideea de a descrie tribulaţiile unui spălător de vase în armată. Reportajul lui Bogdan Iancu, precum şi interviurile cu Şerban Bonciocat şi cu olăriţa Ioana Constantin sînt textele care luminează din interior universul olăritului, schimbările prin care a trecut în ultima jumătate de secol, dispariţia meşterilor şi a atelierelor, influenţa negativă a tîrgurilor de ceramică din anii '90 (care, necontrolate şi „neacoperite" de cataloagele muzeografilor, au sărăcit şi dereglat deopotrivă piaţa şi fondul popular de artă ceramică), felul în care funcţionează şi se modifică piaţa de ceramică aflată permanent sub influenţa comerţului şi a modelelor de succes. (Spre exemplu, succesul de piaţă şi politica producătorilor de ceramică de Corund a „contaminat" olăritul tradiţional forţîndu-l să încorporeze influenţe stilistice nespecifice, împingînd arta olăritului înspre comercialul globalizat şi kitsch.) Un alt text aplicat, „tehnic", fiind fişa de restaurare a unui obiect vechi, însoţită de fotografiile procesului în sine, realizată de restauratorul de ceramică Oana Solomon.

Dar cel mai spectaculos rămîne substanţialul interviu luat de Lila Passima, coordonatoarea proiectului, arhitectului Şerban Sturdza, aici în dublă calitate, aceea de nepot al marelui colecţionar Barbu Slătineanu, dar şi de colecţionar de ceramică şi artă tradiţională el însuşi. Poveştile lui Şerban Sturdza scot la lumină o lume, cea a colecţionarilor privaţi de artă despre care nu ştim suficient, şi o familie de intelectuali, Slătinenii (nişte aristocraţi împătimiţi de arta tradiţională), pe cît de interesantă, pe atît de puţin cunoscută, cel puţin în afara mediilor artistice. O adevărată biografie intelectuală în cheie orală a Slătinenilor se constituie din poveştile de familie (unele, cele din perioada comunistă, fabuloase) ale lui Şerban Sturdza, din care aleg măcar acest episod despre tatăl său: „S-a dus să-şi facă studiile de arhitectură în Austria, la Viena. Nu primea bani de nicăieri, pentru că asta era regula în familie. Şi-atunci s-a întreţinut singur bătînd step la un teatru. Era actor, dansator de step şi gimnast, chestie foarte prost văzută de familie şi pe care a făcut-o pe ascuns. Pînă a venit nazismul. Atunci a trebuit să plece şi, cînd a venit în ţară, după război, s-a căsătorit cu maică-mea. Faptul că fusese dansator de step nu era bine văzut, era o chestie de om cam îndoielnic. Or, taică-miu mai lucra la Melody Bar, ca să cîştige nişte bani. Seara pleca de-acasă, se îmbrăca frumos, îşi lua pantofii de step şi dispărea. Asta era văzut de părinţii maică-mii ca o chestie de om neserios. De-acolo i se zicea Johnny, cînd el era, de fapt, Ionel. În această lume, a circului şi a varieteului, erau foarte mulţi ţigani. El era considerat circar şi cunoştea foarte multe familii de ţigani. Stătea cu ei, pentru că se antrenau împreună. Veneau şi la noi acasă. Taică-miu îi lonja – te leagă cu o frînghie ca să nu cazi, să te ţină şi începi să faci flic-flac. Eu asistam la toate astea şi duminicile plecam cîteodată cu taică-miu pe la Sfînta Vineri, pe-acolo era o casă cu ţigani, plină cu familii de circari, iar taică-miu îi învăţa diverse figuri de gimnastică acrobatică. Ţin minte o scenă, era o anfiladă din asta de camere, cameră-cameră-cameră, toate uşile deschise, nu era nici un mobilier şi totul se termina cu un balcon. Ăştia alergau, începeau să facă flic-flac şi ultima figură era să te opreşti în mîini pe parapetul metalic al balconului, la etajul unu. Astea erau poveşti care nu se povesteau. Mă lua taică-miu pe şest şi dispăream de-acasă. Cînta la pian stînd în şpagat, cu picioarele pe două scaune, chiar avem o fotografie cu el aşa..."

În loc de concluzie, o definiţie: *„Pîrnaie* – oală mare cu două torţi", şi un proverb: „Nu-i păcat să furi o oală, căci lut pe lut se fură".

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Jonas Jonasson, *Bărbatul de 100 de ani care a sărit pe fereastră şi a dispărut*, traducere din limba suedeză de Liliana Donose Samuelsson, Colecţia „Fiction Connection", Editura Trei, 2011.**

Cine n-are bătrîni de 100 de ani... să-şi cumpere acest roman, ca să-şi facă o idee. O idee despre ce poate însemna un personaj vechi cît veacul, statornic în fobia lui pentru orice doctrină sau dogmă. Secularul în speţă, după cum veţi vedea, nu e nici înţelept, nici ramolit – e un Păcală de extracţie suedeză, trecut prin toate punctele fierbinţi ale istoriei secolului XX şi debarcat la început de secol XXI, unde continuă să aibă parte tot de încurcături groase, rezolvate pitoresc.

Aşa simpatică hărnicie, mai rar. De altfel, omul nostru nici nu aşteaptă să se încheie prima pagină a romanului pentru a împlini deja suta de ani şi a evada (sărind pe fereastră) din căminul de bătrîni unde i se pregătea o plicticoasă petrecere aniversară. Ce urmează e istorisirea imensei nostimade în care intră acum „centagenarul" (cu o valiză de bani, nişte mafioţi, un traficant de biblii măsluite, un elefant ş.a.), laolaltă cu reconstituirea trecutului inimaginabil al bătrînului (ca aiurit autodidact într-ale explozibililor, sterilizat în anii '30 pentru că ar fi fost „inferior din punct de vedere biologic" şi împins apoi de ironiile sorţii în preajma unor figuri ca Franco, Stalin, Truman, Mao, De Gaulle sau Nixon). Bătrînul n-a avut niciodată vreun strop de interes pentru stînga sau pentru dreapta politică; cum însă ambele tabere au vrut cîte ceva de la el, el le-a „răspuns" cu dezinvoltura unui Forrest Gump sau a marelui Lebowski, ridiculizînd astfel mecanica belicosului secol XX şi tămbălăul mediatic al secolului XXI.

O comedie bufantă, cu situaţii imposibile şi cu irezistibile happy-end-uri la fiecare pas.

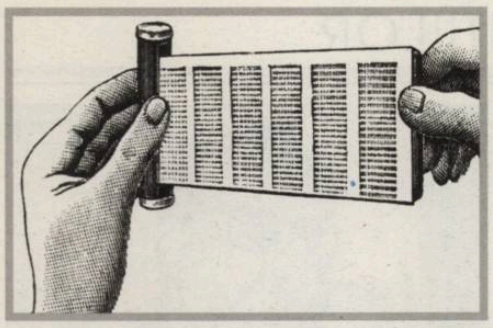

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Elogiu buclei

– sau rostul studiilor de etapă –

Corespondam zglobiu zilele trecute cu Corina Șuteu, directorul Institutului Cultural Român din New York, strălucitoare și contaminantă energie managerială. O admir părinteşte de pe cînd era studentă, prin anii '80, apoi la cîrma asociaţiei „Ecumest", cea care a fecundat nebănuit de multe repere intelectuale pe harta noastră artistică. De cîţiva ani, Corina se luptă să-mi deturneze spre *filmul* românesc măcar un procent din patima cu care am devorat de cînd mă ştiu *teatrul* aceluiaşi hărţuit, hărtănit, otrăvit, dar sublim teritoriu! Corina a dus la New York toate valorile „noului val". În ultimii ani, aproape că n-a trecut lună fără să citesc ştiri entuziasmante despre ecourile (newyorkeze sau europene) ale lui Cristi Puiu, Cristi Mungiu, Cătălin Mitulescu, Radu Mihăileanu, Radu Muntean, Corneliu Porumboiu, Cristian Nemescu, Marian Crişan, Bogdan George Apetri, Adrian Sitaru... Culmea, taman la New York, aveau să citească Mimi Brănescu şi Mirela Oprişor ce am scris despre „Marţi"-ul lor în *Dilema veche,* articol despre care – tot de acolo! – mi-a scris pufos, cu filială empatie, după ani de tăcere, incomparabilul *a.l.ş.* Din New York am primit mail-uri întristate privind neglijarea lui Nae Caranfil ca „părinte", „precursor" al noilor energii cinematografic-moldovalahe, dar şi pledoarii pentru resuscitarea documentarului românesc. Asta după ce, în *Idei în dialog,* lăudasem scurtmetrajul lui Adrian Sitaru cu (personajul) Adrian Titieni lăsînd stupefiant o franţuzoaică să se înece stupid, sub ochii ţiganului care-i pîndise geanta... şi copilul... Vrednică imagine a României-pe-plaja-Marii-Nimicnicii.

Tot lăudîndu-i Corinei cutare spectacol de la ACT, cutare nouă montare a lui Măniuţiu, Tompa, Purcărete şi Afrim, spunîndu-i, cu sadism infantil, că, de la încîntările pe nume *Amélie Poulain* şi *Invaziile barbare,* eu am jurat să nu mai intru în săli de cinema tocmai ca să-mi păstrez visul intact, m-am trezit cadorisit cu vreo douăzeci de DVD-uri cuprinzînd valorile „noului val". Peste putinţă să le refuz vizionarea. Aşa că dă-i şi luptă, mai sîmbăta, mai duminica, recunoscîndu-mă în „Domnul Lăzărescu" (tocmai cînd filmul făcea furori, făceam şi eu infarct, drept pentru care familia mi-a interzis destulă vreme, în chip fioros, vizionarea), înghiţind fiere cu dulceaţă la *432,* amuţind de admiraţie şi deznădejde la *Periferic*-ul lui Bogdan Apetri, polemizînd ore-n şir cu amicii pe marginea înnebunitoarelor tăceri din *Poliţist, adjectiv,* inventariind viziunile coşmareşti ale României (prea) libere în *Occident, Marfa şi banii, California dreamin', A fost sau n-a fost...* şi cîte altele.

Să mă tot îmbolnăvesc de frumuseţi perverse! Şi de cruda, sadica nebunie a realităţii care face ca occidentala „lume bună" să fie interesată de România numai cînd etalează (estetic) orori, grotesc de circ, deriziune macabră, cerşetorie ţigănească, vampirism suicidar.

Domnule, am „strigat" la Corina, dar de ce nu vine nimeni, *in this very moment,* cu o carte, fie de exegeze, fie de interviuri cu toţi corifeii Momentului?!? Dar mai ales *cu ambele,* aşa cum ar fi ideal şi cum ar face numaidecît orice editor cu capul pe umeri! Îmi doresc pe film ceva asemănător excelentei iniţiative a Mirunei Runcan cu „Divanurile" ei de acum 15 ani, cînd i-a adunat pe Măniuţiu, Ducu Darie, Dabija, Galgoţiu, Tompa Gabor, perfect studiu de etapă al unei serii regizorale de marcată originalitate, omogenitate şi densitate a programului socio-estetic. De ce nu-şi asumă Gorzo, Chirilov sau Olivotto misia superplăcută de a-i reuni între două coperte pe noii mîncători de jăratec ai marilor noastre ecrane?

Iar întrebarea mi s-a tot dus la vale.

De ce nu are (adică face & deţine) UNITER banca de date a teatrologiei româneşti post-'89? Unde sînt atît de elegant-plănuitele *Anuare* ale teatrului românesc? De unde poate cercetătorul să vadă afişat într-o secundă pe ecranul computerului cît Shakespeare şi cît Cehov, cît Sofocle, Ibsen şi Sarah Kane s-au jucat în România după 1990?

De ce nu avem nici acum, după douăzeci de ani de libertate, istoria uniunilor de creaţie – literatură, teatru, film, arte plastice, muzică – în comunism?

Unde este istoricul marilor biblioteci publice, cu incredibilul război al celor două nefericite roze bucureştene, BAR şi BCS (başca BCU ca subtil arbitru), sau cu jaful securimii de partid pe fondurile secrete – şi „abonamentele" clandestine ale greilor din Aparat – pentru orice noutate editorială intrată (şi, deci... interzisă) în ţară?

Unde sînt, pentru (stră)nepoţii noştri, în bibliotecile alimentate de bunicii care sîntem, *volumele* însumînd emisiunile culturale TV realizate de Eugenia Vodă, Horia Roman-Patapievici, Cristian Tabără, Cătălin Ştefănescu, Marina Constantinescu, Andrei Pleşu şi Gabriel Liiceanu? (Ştiu că s-a început cîte ceva la Humanitas, dar sîntem la nivelul broscuţei privind *en raccourci* elefantul.) De ce întîrzie admirabila energie radiofonică pe nume Teodora Stanciu – omul care a dialogat îndelung cu cele mai substanţiale personalităţi ale culturii române din ultimele decenii – să-şi transcrie interviurile de la Radio România Cultural într-o suită editorială menită să devină rival *citibil* pentru „fonoteca de aur"?

De ce, oare, se perpetuează, în lumea noastră literară, tipul de dispreţ găunos şi invidios în esenţă al academismului faţă de exuberanta productivitate a foiletonismului şi jurnalismului cultural? De ce sînt acuzate şi astăzi, cu aceleaşi pseudoargumente ale culturnicilor de altădată, culegerile de articole, ca fiind jalnice dovezi de amatorism? Cine cultivă aşteptări de mare sinteză la o antologie de cronici literare este fie neavenit în domeniu, fie maschează o rea-credinţă de frustrat. Sau castrat. Ce s-ar fi întîmplat, de pildă, cu zecile, sutele de texte istorico-politico-literare publicate în reviste de Alexandru George, de vreo patru decenii încoace, dacă nu ar fi fost cuprinse-n volum? Aproape fiecare dintre ele conţine dinamita unei lucrări de doctorat. Observaţie egal aplicabilă în cazul unor Nicolae Manolescu *(Teme*-le ş.cl.) sau Andrei Pleşu (editorialele), ca să mă rezum doar la două nume de vîrf.

E mult de vorbit despre această indiferenţă (latină) la facerea (nemţească) a buclei. E de adus în scenă – ei, da – ethosul (weberian) protestant al muncii, contrapus cultului improvizaţiei şi miserupismului mioritic. Nu am fost educaţi întru temeinicie, economisire, previziune, sobrietate, decenţă, exactitate, chiverniseală cu bătaie strategică. Ne-am lăsat, încet, dar sigur, pradă acelei iresponsabile psihologii de şatră şi coviltir pentru care banul se face uşor şi se sparge ca aburul. Ni „se rupe" de trecut, ni „se filfiie" de viitor, ne „doare-n pix" de prezent. Tot ce am – beau acum. Trăim intens, devastator clipa şi dispreţuim suveran durata. Un neam de condamnaţi pe viaţă, care se dau mari deghizîndu-se în nababi... sinucigaşi.

Mă rog, ia să mă calmez. Nu mai zic nimic.

Decît una. O chestie care mă roade de vreo zece ani. Domnule, uite că iar m-apucă dracii: de ce nu-şi face, bre, Andrei Manolescu un volum cu minunăţiile reportericeşti cu care mă (şi ne) seduce de atîta amar de vreme? De unde refuzul ăsta de a-şi însuma editorial pitorescul mucalit, încercănarea de dandy, revoltele suave, parşivenia şi, deopotrivă, cuminţenia de sangvin melancolic?

Revin şi zic: lăsaţi-i clipei nemurirea şăgalnic-presupusă, însă daţi şi efemerului şansa perpetuării. Şi a verificării în timp. Poate că nu va rămîne nimic. Dar poate că-i este menit să dureze.

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Şi aşa mai departe? Viaţă literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

PUBLICITATE

oferta de carte

PUBLICITATE

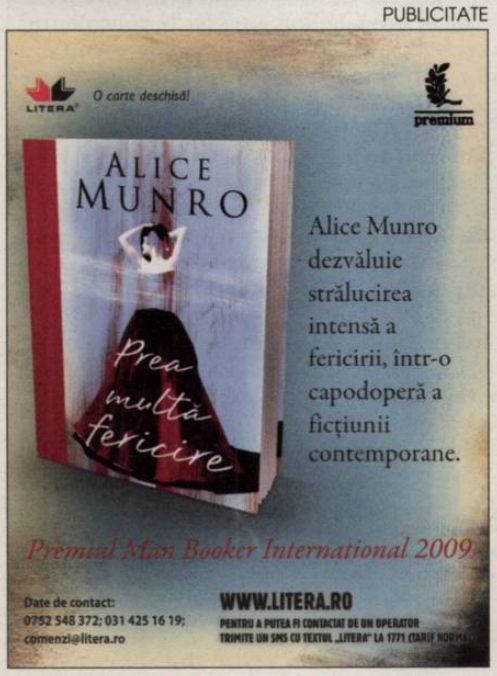

PUBLICITATE

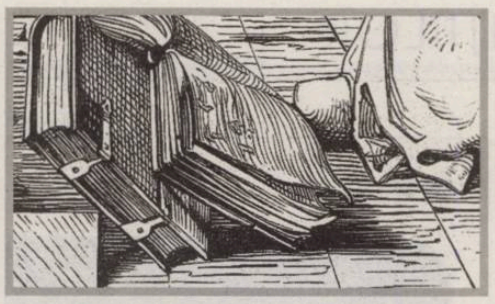

Simona SORA

biographiti

Vechi dileme

Leon Volovici

Mi s-a părut întotdeauna semnificativă, în biografia intelectuală a lui Leon Volovici, o întîmplare pe care i-o povesteşte foarte plastic lui Sandu Frunză într-o carte publicată acum cîţiva ani la Editura Ideea Europeană – *De la Iaşi la Ierusalim şi înapoi*. E o poveste „iniţiatică" din primăvara lui 1964, cînd Leon Volovici, pe atunci profesor de limba română într-un sat de lîngă Iaşi, se îmbolnăvise grav şi, după o perioadă petrecută într-un spital ieşean, ajunsese într-un sanatoriu de lîngă Braşov. Acolo, pentru ca iniţierea precoce în mecanismele inconştiente ale antisemitismului să fie dusă pînă la ultimele ei consecinţe, Volovici ajunge într-o rezervă cu un fost şef de cuib legionar, detestat de toată lumea, plin încă de ostilitate şi furie nedigerate. Două luni, zi şi noapte – dar mai ales noaptea, cînd fostul legionar nu putea dormi din pricina bolii –, tînărul profesor evreu de limba română, trecut deja prin mai multe experienţe-limită, îl ascultă pe bătrînul şef de cuib povestindu-şi faptele de vitejie, între ele cu precădere felul în care bătea, în timpul războiului, evrei bătrîni cu biciul. După cele două luni, înainte de a pleca din sanatoriu, legionarul îl conduce, cu lacrimi în ochi, spunîndu-i, în fine, o frază memorabilă: „Aş veni la Iaşi, numai de dragul dumitale, dar nu pot, sînt prea mulţi jidani acolo." Peste aproape jumătate de secol, Leon Volovici se întreabă, în dialogul pomenit, dacă faptul de a da atunci din cap şi a-l lăsa pe „legionarul său" în ceaţă a ţinut de slăbiciune sau de laşitate. Peste cîţiva ani, descoperind o situaţie asemănătoare în însemnările lui Sadoveanu despre Ronetti-Roman, „bătrînul dramaturg evreu", Leon Volovici reia vechea dilemă în alţi termeni: superioritate morală sau laşitate atavică? Iar întrebarea ne este adresată şi nouă, cititorilor de azi ai acestui dialog plin de surprize.

Superioritate morală sau laşitate atavică?

Te poţi întreba de ce un om trecut prin război şi prin pogrom, un scriitor în devenire care ştia deja unde poate duce ura inconştientă, nu-i aplicase bătrînului ipochimen o lecţie finală? Cu siguranţă din superioritate morală, dar, fără îndoială, şi dintr-o rară înţelegere – cultivată apoi în scris, dar şi în viaţă – a naturii omeneşti, înţelegere dublată de o vie curiozitate pentru legile, excepţiile şi fatalităţile ei negre. Dacă citiţi cărţile lui Leon Volovici – de la *Apariţia scriitorului în cultura română* şi pînă la recentul eseu despre Mihail Sebastian („Insula lui Mihail Sebastian" din volumul *Mihail Sebastian. Dilemele identităţii)* – veţi vedea la lucru această cunoaştere a naturii umane şi a excepţiilor literaturii. O cunoaştere interioară asumată şi edificată de-a lungul timpului, dublată însă mereu de autoironie şi umor, însuşiri care fac din stilul critic al lui Leon Volovici o metodă *trăită* de căutare a adevărului. Adevărul despre oamenii cunoscuţi într-o viaţă şi despre mobilurile lor (adesea) inconştiente, adevărul despre prietenie şi cruzime, adevărurile literaturii, dar şi limitele ei – sînt doar cîteva dintre lucrurile de care scriitorul se apropie aproape cu sfială în această carte de memorii ce reface un portret extrem de ataşant.

Există în acest dialog despre evreitate şi acele adevăruri trăite – ocultate şi relativizate în continuare de istoricii aflaţi pe linie naţionalistă – pe care Leon Volovici le consideră obligatoriu de enunţat, discutat, documentat. De aici felul dramatic în care povesteşte cum a trăit pogromul de la Iaşi din 1941, una dintre primele sale amintiri conştiente, elaborate apoi, cum se întîmplă cu amintirile comune, în adevărate „producţii de război": „Părinţii au înţeles că sîntem în primejdie, pentru că veneau militări şi echipe improvizate de voluntari, din casă în casă, căutîndu-i pe evrei. Îi scoteau, îi duceau la chestură sau îi omorau pe drum. Străzile Iaşiului erau pline de cadavre, uneori familii întregi, inclusiv copii mici. Bărbaţii erau adunaţi în curtea chesturii, ucişi haotic sub tirul mitralierelor. Acolo a fost dus şi tatăl meu." Dar tot de aici şi felul în care, după emigrarea în Israel, Leon Volovici pleacă de la arhivele Yad Vashem – acel complex memorialistic zguduitor închinat victimelor Holocaustului – la Universitatea Ebraică. Impulsul viu către cunoaşterea adevărului, dar şi respectarea propriului adevăr îl fac pe unul dintre primii cercetători ai arhivelor lui Stalin despre crimele naziste să facă un pas înapoi şi să revină – în cunoştinţă de cauză – la propriul destin literar: „Nu mă simt în stare să devin un specialist în istoria unor masacre, a tuturor mijloacelor inventate de naziști pentru a ucide sistematic comunităţi întregi, oameni de toate vîrstele, mulţi, mulţi copii. Îi respect şi mă emoţionează cei care pot studia o viaţă istoria crimelor naziste sau crimele aliaţilor lui Hitler, eu însă simţeam că nu pot. Voiam să mă întorc la bibliotecă şi la cercetare pe teme culturale şi la istoria ideilor, chiar dacă «ideile» sînt legate de istoria radicalismelor politice sau de istoria antisemitismului." Mă întreb cîţi cercetători de vocaţie, aşa cum e Leon Volovici, ar avea această luciditate şi acest curaj al opţiunii.

Mă mai întreb cîţi scriitori cu o biografie atît de accidentată (L.V. trăieşte acum pe dealurile calde ale Ierusalimului, într-o zonă în care răsună însă zilnic împuşcături) şi-ar fi păstrat intact umorul. Un umor „hasidic", dublat de un tragism nedisecat şi, probabil, de o rară bunătate omenească – o calitate riguros distribuită în familia Volovici, începînd cu acel frate regăsit după o viaţă, la fel de „anxios şi grijuliu, ca mama noastră şi, tot ca ea, un om neverosimil de bun".

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Minimalism psihedelic

● ***Omar Rodríguez-López & John Frusciante*, Sargent House, 2010.**

Materialul gratuit, de nici jumătate de oră, al cuplului Rodríguez-López – Frusciante conţine mai multe idei şi mai multe texturi decît albume întinse ale unor chitarişti mult mai bine situaţi pe listele şi papirusurile, ce vor fi lăsate posterităţii, privind istoria instrumentului. Albumul (sau EP-ul?) sfidează pe multiple planuri: în primul rînd, aşteptările celor care îi ştiu pe cei doi din trupele lor de bază (The Mars Volta, respectiv Red Hot Chili Peppers); în al doilea rînd, aşteptările celor care se dau în vînt după dueturi de chitară; în al treilea rînd, pe ale celor care consideră că ştiu cam ce se poate auzi pe un disc de rock instrumental, mai ales pe unul cu chitarişti. Nu şi pe ale celor care au urmărit îndeaproape cariera, o vreme paralelă, apoi frecvent intersectată, a protagoniştilor Omar Rodríguez-López şi John Frusciante. Precedentele intersectări ale celor doi au avut loc pe ultimele albume The Mars Volta (unde Frusciante apare ca muzician de studio, cu cîteva participări şi în turneele live aferente) şi pe un single din 2005 care se regăseşte integral pe albumul de faţă.

Există o serie de stereotipii şi un nedisimulat egocentrism la chitariştii rock din toate zările, determinate de diverşi factori – competiţia acerbă de a fi pomeniţi în topurile chitariştilor din toate timpurile, impresia falică pe care o lasă instrumentul în mîinile unora dintre purtătorii săi, poziţiile de lider pe care aceştia le ocupă în trupe şi în procesul compoziţional (sau, dacă mă gîndesc la cei ca Buckethead, orgoliul de a nu se adapta la contextul nici unei trupe). Le-au avut şi cei doi la vremea lor. Atît Red Hot Chili Peppers, cît şi The Mars Volta sînt trupe exhibate, care-ţi bagă degetul în ochi şi nu te lasă să le asculţi în surdină, ori să stai la standul cu bere în timpul concertelor, iar chitariştii lor sînt responsabili pentru această atitudine, în egală măsură cu vocaliştii. RHCP nu cred că mai au nevoie de prezentare la noi, MTV i-a promovat pînă la insuportabilitate. Mexicanii The Mars Volta, aceşti *„hipsters out of hell"*, sînt ceva mai eclectici, catalogaţi pînă una-alta drept rock progresiv, însă de o factură bizară, dacă te gîndeşti că se trage din cel mai antiprogresiv gen de rock – punk-ul (celor de la At the Drive-In, prima încarnare a trupei). Au ajuns şi ei pe la MTV, prin Billboard şi pe la Grammy, dar nu au putut depăşi un anumit prag de popularitate, armoniile lor fiind prea de pe altă planetă pentru a fi fredonabile.

În aceste condiţii, surprinde faptul că Rodríguez-López şi Frusciante alcătuiesc cel mai discret duet de chitarişti rock pe care l-am auzit, pînă la punctul în care albumul poate fi considerat ambiental. Nici un solo vitezist, nici un ping-pong de riff-uri matematice între cei doi. Totul este textură şi reverberaţii electronice ce diverg din acordurile unui jam session cu ciorne de balade. Momentele cele mai psihedelice ale lui King Crimson şi minimalismul lui Brian Eno par să fi inspirat materialul mai mult decît muzica trupelor care i-au consacrat pe protagonişti. Parcă s-a ţinut cont şi de popularul post-rock, deşi dinamica şi întinderea specifică genului lipsesc aici. Concis, materialul sună ca un album post-rock fără tobe şi bass, lipsit de epic, dar divers în texturi. Duetul trădează o faţetă pe care ascultătorii de ocazie ai trupelor de bază nu o cunosc, iar cei care au luat contact cu muzica lor doar prin filtrul selecţiilor MTV vor fi cu atît mai surprinşi. Bogatele cariere alternative (solo sau cu alte trupe) ale celor doi demonstrează în schimb versatilitatea care a făcut posibil un asemenea material. Piesele au fost înregistrate pe cheltuiala proprie şi oferite pentru download gratuit, ceea ce explică şi decizia de a aloca aproape o treime din album unui prolog şi unui epilog care nu diferă semnificativ între ele.

Aş vrea să cred că materialul e doar aperitiv pentru un viitor proiect mai consistent, dar la fel de bine ar putea fi doar rămăşiţele unor proiecte trecute. Pentru orice eventualitate, folosiţi-l ca îndrumător spre carierele solo ale celor doi chitarişti.

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com.*

ce mai spune

Mihai DOBRE

Numărătoarea continuă

Nu îmi aduc aminte de unde a început numărătoarea! De la primul album Şuie Paparude sau de la prima chitară cu 12 corzi pe care am primit-o cadou şi pe care abia o puteam îmbrăţişa cu amîndouă mîinile? De la primele acorduri New Order de pe albumul *Substance*, înregistrat pe caseta Maxwell de la Michi, sau de la primul concert în Club A? De la colaborarea cu Dj Vasile şi cu David Pistrui sau de la concertul în deschiderea celor de la Depeche Mode? De la ultimul concert în deschiderea lui Moby de pe plaja de la Năvodari sau de la concertul în faţa premiantului Ian Brown de la Arenele Romane? De la polivalentul Studio Martin cu Nicky 4 şi Vladone sau de la cortul din Peninsula, cînd ne-au prins zorile la cinci dimineaţa pe acordurile din „Cea mai bună zi"? De la Roland W 30 sau de la prima versiune de Ableton pe PC? De la „Salvează-te", „Musca" şi „Urban" sau de la „Atac la persoane"? De la Orbital sau de la Modeselector? De la breakbeat sau de la dub step? De la „Scandalos" sau de la „A fost odată"? De la anii '90 sau de la anii 2000? De la primul TMBase sau ultimul Hoya?

O linie dreaptă sau o curbă ascendentă? Un drum deschis sau o alee pavată?

Am ajuns pînă la *E suflet în aparat*. Gratis la download şi degrabă ascultat. Am aşternut în pagini vizuale „Cea mai bună zi" şi „Soundcheck", urmează „Moartea boxelor" şi mai urmează şi altele.

Planuri de viitor? Nu-mi aduc aminte!

***Mihai Dobre** aka Haute Culture este component al trupei Şuie Paparude. Albumul său solo,* Chordial, *poate fi descărcat gratuit de la http://localrec.ro/?p=2198.*

Dana ENULESCU

Venezia 68

Multe filme și antren

Anul acesta a fost o ediție cu filme capabile să fascineze, modificînd raportul dintre cinema și spectatori. Opere în care vulgaritatea este trăită ca fatalitate.

Pentru prima dată în istoria Mostrei, toate cele 65 de lungmetraje, prezentate în cele trei secțiuni oficiale, au fost în premieră mondială, alese din 5200 de titluri. Impresionant numărul ecranizărilor după romane, piese de teatru, cronică.

Criză de inspirație, sau pasiune pentru literatură?

Tinker Tailor Soldier Spy de Tomas Alfredson după romanul lui John le Carré (am cumpărat cartea, poate înțeleg și eu cine este spionul), *Wuthering Heights* de Andrea Arnold după Emily Brontë (săraca Emily, dacă ar ști...), *Texas Killing Fields* de Ami Canaan Mann (fata lui Michael), inspirat de articole de cronică neagră (slab, iar Sam Worthington nu-l poate salva), *The Ides of March* de George Clooney, adaptare după o piesă de Beau Willimon, *A Dangerous Method* al lui David Cronenberg, scris de Christopher Hampton după o carte de John Kerr, *A Simple Life* de Ann Hui, inspirat de fapte și persoane reale, *Carnage* de Roman Polanski după piesa de teatru *Le Dieu du Carnage,* de Yasmina Reza, *Faust* al lui Sokurov, adaptare a tragediei lui Goethe, *Himizu* de Sion Sono, inspirat de un manga, *Wilde Salome* în care Al Pacino îi aduce un omagiu lui Oscar Wilde, *La folie Almayer* al lui Chantal Akerman, după un roman al lui Conrad.

Dacă nu e literatură, este istorie în filmul Madonnei, *W.E.* (dezastru!), viața lui Wallis Simpson și a lui Edward VIII; iar *Saideke Balai* al lui Wei Te-Sheng povestește istoria aborigenilor din Taiwan la începutul secolului al XX-lea.

Puține scenarii originale: Emanuele Crialese în *Terraferma, Killer Joe* al lui William Friedkin, *The Exchange* al israelianului Eran Kolirin, *Alpis* al lui Yorgos Lanthimos, *Shame* al lui Steve McQueen și *Dark Horse* al lui Todd Solondz, o perlă rară, la care rîzi în hohote de tragedia unui om neiubit de nimeni. Solondz e unicul regizor capabil să realizeze un astfel de film.

Am văzut familii superdisfuncționale, catastrofe naturale (Cernobîl și Fukushima), radiații și tsunami, virusuri mortale, adolescenți abuzați, sex, nuduri integrale, violuri, violență în familie, copii cu sindromul Down, femei cu sindromul Stockholm, azile de bătrîni și proteze în pahar, fobii, isterie, nevroze și psihoze, erori judiciare, carnagii, politicieni corupți, imigrație clandestină, o lume fără principii. Adică lumea noastră. Și ne-am pus întrebarea fundamentală: dragostea va triumfa? Nu, după părerea lui Todd Solondz (ar fi meritat un premiu!)...

Lei, Cupe, Oselle și... Faust

Juriul de la Veneția 68 s-a descurcat mai onorabil decît cel de anul trecut, al lui Tarantino. Singura problemă e că pe jurați nu i-am zărit pe la Lido. Vedeau filmele separat, la hotel, sau împreună (rar) pe o insuliță misterioasă din Lagună. Darren Aronofsky a apărut în ultima zi, slab și deprimat. Pe David Byrne îl ador (acum cîțiva ani eram obsedată de Talking Heads), Téchiné seamănă din ce în ce mai mult cu Peter Cushing, italienii Mario Martone și Alba Rohrwacher parcă se întrebau ce caută ei pe acolo, Todd Haynes se gîndea la *Mildred Pierce*, iar pe Liisa Ahtila chiar nu o cunosc.

Leul de Aur a fost o poveste anunțată încă de la început: „Cum să nu cîștige *Faust* al lui Aleksander Sokurov?". Eu, silitoare, am încercat să-l văd, dar am rezistat 75 de minute din 135... Reverie sufocantă, kitsch, șobolani, mațe, Mefistofel cu carapace de plastic care elimină gaze intestinale, limba lui Goethe densă. Persoanele nefericite sînt periculoase, spunea Goethe. Am ieșit și am alergat la Veneția să văd *Mad Men*, ca să-mi refac ochii. *Shame on me!*

Carnage

Cupa Volpi pentru cel mai bun actor a-vea gravat pe ea numele lui Michael Fassbender, imposibil să nu-l premiezi în *Shame* (a contat, cred, și rolul lui Jung interpretat în filmul lui Cronenberg, tot în competiție). „The sexy bastard" ocupă ecranul cu un nud masculin perfect și e genial modul în care exprimă durere și disperare și rușine în timp ce face lucrurile alea singur, la birou, pe Skype, cu femei, cu bărbați, în doi, în trei, pe muzică de Bach (Glenn Gould la pian; variații de sex pe Variațiile Goldberg). M-am dus să-l văd la conferința de presă, unde a spus că scenele de sex i-au cauzat jenă și probleme cu logodnica. *I'm officially in love with Fassbender!* Cînd am intrat la conferință aveam un tricou gri, cînd am ieșit se umpluse cu inimioare roșii.

Cupa Volpi pentru cea mai bună actriță: chinezoaica Deanie Yip pentru *A Simple Life,* năucitor de bună (în cuplu cu Andy Lau) în rolul unei femei care îmbătrînește domol dar inexorabil, după o viață fără lovituri de teatru.

Premiul Special al Juriului i-a revenit italianului Emanuele Crialese pentru cel mai prost film al lui, *Terraferma* (se zvonește că a fost prețul pe care a trebuit să-l plătească Marco Müller pentru a rămîne la Veneția)...

Leul de Argint pentru Regie i-a fost înmînat chinezului Cai Shangjun pentru *People Mountain People Sea,* filmul surpriză, pe care l-am ratat cu grație ca să ne ducem în grup la *Maternity Blues,* să o „sărbătorim" pe Monica Bîrlădeanu, singura actriță românică prezentă anul acesta la Lido.

Osella pentru imagine i s-a cuvenit operatorului Robbie Ryan pentru *Wuthering Heights*, singurul lucru apreciabil din film.

Osella pentru cel mai bun scenariu i-a fost atribuită grecului Yorgos Lanthimos pentru suprarealistul *Alpis*.

Ineluctabil premiul de interpretare „Marcello Mastroianni" pentru tînărul cuplu genial, cvasi-splatter, din japonezul *Himizu*: Shota Sometani și Fumi Nikaido.

Pentru că la Veneția 68 au fost protagoniști actorii. Se spune că Sir Laurence Olivier, cînd se uita la un film care îl încînta, se ridica în picioare și spunea: „Doamnelor și domnilor, ați văzut un actor care știe să-și facă meseria!". Filmul de deschidere, *The Ides of March,* ar fi banal dacă nu ar fi interpretat de Ryan Gosling, care ia lecții de viață de la Philip Seymour Hoffman și Paul Giamatti. Nu există cuvinte pentru a descrie performanța protagoniștilor din *Carnage;* sînt suficiente numele: Jodie Foster, Kate Winslet, John C. Reilly și Christoph Waltz. În filmul lui Tomas Alfredson joacă Gary Oldman, Colin Firth, Toby Jones și nebănuiții Tom Hardy (să vedeți *The Take!)* și Benedict Cumberbatch (să nu ratați *Sherlock Holmes!).*

Magnifică Vanessa Paradis în *Café de Flore* al canadianului Jean-Marc Vallée! Mai bună decît soțiorul Johnny Depp (ar trebui ca ea să joace mai des, iar el să stea acasă cu copiii). *A Dangerous Method* e ținut pe umeri de Michael Fassbender și Viggo Mortensen. Păcat de Keira Knightley care strică filmul... În *Killer Joe* sînt superbi toți: Gina Gershon (o actriță subevaluată), Thomas Haden Church, Emile Hirsch, revelația Juno Temple și chiar și Matthew McConaughey (în versiune *director's cut),* în cel mai bun rol al lui.

Carey Mulligan în *Shame* reușește o performanță rară: să nu dispară de pe ecran cînd e în același cadru cu Fassbender.

Divini și protagoniștii lui Todd Solondz: Mia Farrow (redux), Christopher Walken, Selma Blair și dolofan-duiosul Jordan Gelber.

Mențiune specială pentru actrițele din *Alpis,* Ariane Labed și Aggeliki Papoulia.

Paradă de stele în *Contagion* de Steven Soderbergh: Matt Damon, Kate Winslet, Jude Law, Gwyneth Paltrow.

Iar Val Lauren e unicul element notabil în *Sal* de James Franco (biografie afectivă a lui Sal Mineo, ucis la 37 de ani).

Standing ovation în sală pentru Philippe Torreton în *Présumé coupable* de Vincent Garenq, film care a cîștigat Venice Days.

Dar la această Veneție a actorilor în stare de grație am văzut și dude-dudissime: în frunte cu Monica Bellucci, penibilă în filmul lui Philippe Garrel, *Un été brûlant,* Abbie Cornish în *W.E.* (dar e vina Madonnei, că ea e actriță bună, vezi *Bright Star),* James Howson, adică Heathcliff negru din *Wuthering Heights*, un fel de Lenny Kravitz în mizerie, inexpresiv și rece, și de fapt toți actorii din filmul regizoarei Andrea Arnold, care mi-a masacrat romanul preferat cu replici care ar fi făcut-o pe sfioasa Emily Brontë să se rușineze: *„He's a nigger", „Stupid whore", „Fuck you all, you cunts"*...

Spritzgeddon

Imagini de neuitat: felația KFC din *Killer Joe,* spînzurătoarea roșie pe care părinții o pregătesc acasă pentru nefericita din *Himizu,* „New York, New York" cîntată în versiune jazz de Carey Mulligan în *Shame,* Madonna, imprevizibilă și capricioasă, într-un cuvînt „superstar", un film belgian cu vaci și cooperative de fermieri văzut în Sala Volpi în timp ce afară lumea urla „Madoonnnaaaa!", pentru că trecea The Material Girl pe covorul roșu, Kate Winslet Forever (ce femeie!), ironia subtilă cu care Viggo Mortensen îl interpretează pe Freud în filmul lui Cronenberg și răspunsul lui la întrebarea unui jurnalist: „Psihanaliză?! Prefer să vorbesc cu un taximetrist!", ultimele minute din *Himizu* (SUMIDA, DON'T GIVE UP!! – vreau să învăț cum se spune și în japoneză), invidia mea cînd Cristi s-a dus la masă cu Guy Pearce, dialogul din *Alpis* dacă este sau nu gimnasta suficient de pregătită ca să evolueze pe o piesă pop, secvența „vomiting Kokoschka" din *Carnage*.

Și fotografia noastră a unui aperolspritz în pahar: Spritzgeddon.

La anul putem participa cu ea la Bienala de Artă!

***Dana Enulescu** este jurnalistă.*

DILEMA VECHE vă recomandă

■ *Demonii* lui Fiodor Mihailovici Dostoievski (traducere și note de Antoaneta Liliana Olteanu, Editura Adevărul Holding, 2011), pentru a înțelege cel puțin secolul XIX, secolul XX, secolul XXI și așa mai departe. (Radu Cosașu)

■ Atenție! La Cinema Scala încep Zilele filmului austriac (19-22 septembrie). Avem de văzut o selecție a celor mai tari filme produse în Austria în ultimii cinci ani. (Matei Martin)

■ După *Paralela 42*, Editura Nemira a tipărit recent și *1919* (în traducerea aceluiași Radu Lupan), al doilea volum al *Trilogiei SUA* de John Dos Passos. Acuma, nu că fac eu pe nebunul, dar cine nu-l citește ăla e! (Marius Chivu)

craii de burta veche

Jambon Sfîntul Anton

Luați o pulpă mai mică de porc și puneți-o la desărat. Dezosați-o apoi cu totul, rulați carnea într-un șervet, ca pe o galantină, și fierbeți-o 3 ore într-o supă de legume cu vin alb. Cînd e gata, scurgeți-o bine, desfaceți șervetul și legați carnea din nou, dîndu-i, de data aceasta, o formă rotundă; puneți-o într-o formă de pămînt și lăsați-o să se răcească.

Pregătiți un platou lunguieț. Așezați o franzelă suficient de mare de-a lungul platoului și decupați deasupra pîinii, spre mijloc, o porțiune în formă de șa. Acoperiți întreaga franzelă, mai puțin „șaua", cu un strat gros de unt în care veți modela un purcel de lapte. Ochii se vor imita cu bobițe de smalț sau cu trufe negre, tăiate rotund. Cu ajutorul unei pensule, colorați vîrful și interiorul rîtului cu unt roz. Desfaceți jambonul răcit din șervet și tăiați-l după forma spațiului decupat deasupra franzelei (acum, spinarea porcului), pentru a completa astfel silueta purcelului. Tăiați apoi calupul de jambon în felii subțiri, pe care le asamblați, la final, pe spinarea purcelului, mascînd tăieturile dintre felii cît mai bine posibil, fie cu unt, fie cu aspic aplicat cu sprițul. Înfigeți în fruntea purcelului o broșă transparentă. Ștergeți marginile platoului și ornați-le cu bucățele de aspic și crutoane. Se servește cu un sos rece.

Sf. Antonie cel Mare nu-i însoțit de porc doar în rețete. Un privilegiu acordat Ordinului Sf. Anton în 1298 le permitea monahilor să crească porci pe lîngă mînăstiri și să-i lase să pască liberi, prin împrejurimi. În iconografia catolică, Sf. Antonie cel Mare apare însoțit de un purcel, tocmai de aceea, dar și pentru a nu fi confundat cu celălalt Sfînt Anton, de Padova.

Amicul Dejun

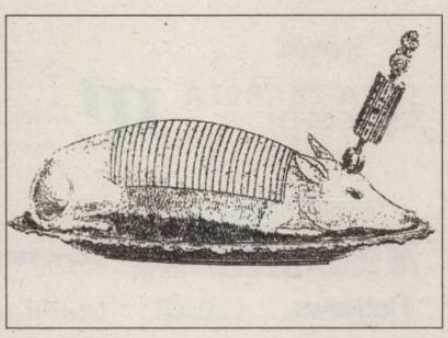

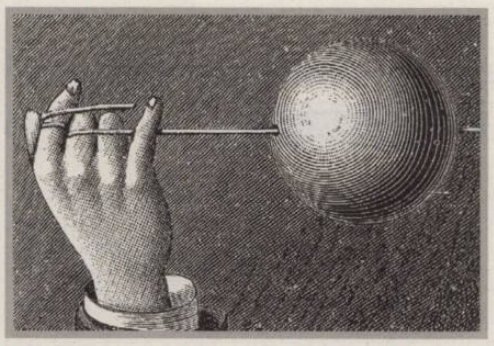

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Occident-Expres

Bienala de la Istanbul este considerată unul dintre cele mai interesante evenimente periodice dedicate artelor vizuale contemporane. Ediţia de anul acesta şi-a propus, printre altele, să prezinte o imagine modernă, occidentală a Turciei. Ambiţia Fundaţiei pentru Cultură şi Artă – organizatoare a bienalei – este, pe de altă parte, să promoveze o imagine mai atractivă a artiştilor turci în Occident. Bienala de la Istanbul oferă un portret de grup bine conturat din care se desprind şi cîteva figuri individuale. Însă, în ansamblu, imaginea e mai degrabă dezamăgitoare. Sau, oricum, neconvingătoare pentru jurnaliştii şi criticii occidentali care au vizitat expoziţiile.

Pînă acum, Bienala a avut de fiecare dată o temă, un slogan, un titlu care să dea un sens reuniunii. Anul acesta organizatorii au hotărît un titlu în acelaşi timp foarte generalist şi foarte restrictiv: „Untitled". Adică: fără titlu. Lipsă de imaginaţie sau, dimpotrivă, o opţiune motivată estetic şi politic?

Directorul artistic şi curatorul bienalei, Jens Hoffmann şi Adriano Pedrosa, şi-au construit selecţia pe tensiunile dintre artă şi politică. Un demers curajos care conţine un statement politic în sine, mai ales dacă ne gîndim că Turcia încă înregistrează un deficit serios în materie de respect pentru libertatea de exprimare. Cei doi au ales să expună lucrări care, dincolo de valoarea estetică, au şi deschidere polemică sau miză contestatară. Nu ar fi nimic special în această opţiune – mai toate bienalele şi expoziţiile importante încearcă să producă sau măcar să identifice conflicte mai mari sau mai mici între artişti şi lume. Însă la Istanbul, această tentaţie a polemicii are cu totul altă greutate. ORF – televiziunea publică austriacă – a prezentat, într-o emisiune care anunţa deschiderea Bienalei de la Istanbul, un amplu reportaj în care erau enumerate nenumărate conflicte (unele cu urmări grave) între artişti şi autorităţi.

Pilon central al selecţiei este artistul Félix González-Torres (1957–1996), ale cărui lucrări sînt expuse, în chip de motto, în fiecare dintre cele cinci secţiuni destinate expoziţiilor de grup. *Untitled (Passport)*, *Untitled (Ross)*, *Untitled (Death by Gun)*, *Untitled (Abstraction)* şi *Untitled (History)* sînt în acelaşi timp titluri generice şi citate din opera celebrului artist cubano-american.

Aproape simultan cu Bienala, chiar la Istanbul Modern (Muzeul de Artă Contemporană) s-a deschis, sub titlul „Dream and Reality", o expoziţie cu lucrări ale unor artişti turci moderni şi contemporani. Şi tot în siajul acestor manifestări – care au adus în capitala Turciei cîţiva din cei mai importanţi colecţionari, curatori, galerişti europeni – s-a desfăşurat şi Tîrgul Art Beat Istanbul, o „platformă a artelor contemporane", după cum l-a descris organizatorul principal, compania de publicitate Dream Design Factory. Obiectivul declarat al acestui eveniment periodic: „să ofere metropolei un high-end cultural". Sau, mai simplu spus: să ofere oamenilor cu bani (deloc puţini) o „piaţă" de unde să-şi poată cumpăra obiecte de artă. S-a dovedit pînă la urmă că organizarea acestor evenimente în paralel cu Bienala n-a fost o alegere fericită. Căci sălile au rămas goale. Specialiştii europeni veniţi la Istanbul căutau tendinţe noi, inovaţie, şi nu chilipiruri ori bunuri tezaurizabile. Nu le-au găsit, se pare, nici pe acelea, căci artiştii turci invitaţi în secţiunile oficiale ale Bienalei au venit cu lucrări indecent de cuminţi. Era acolo un dublu compromis pe care presa occidentală l-a remarcat imediat: ca să fie acceptaţi în Bienală (adică: pentru a avea o expunere mondială), artiştii au renunţat la polemicile care, de altfel, îi motivează (chestiuni legate de religie, de multiculturalism, de genocidul armenilor şi alte confruntări cu trecutul). Însă tocmai asta i-a îndepărtat, de fapt, de Occident. Mult mai interesante sînt lucrările artiştilor de origine turcă expuse în galeriile din Germania – notează *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Or fi – dar şi artiştilor de acolo le e mult mai la îndemînă să se răzvrătească...

Specialiştii europeni veniţi la Istanbul căutau tendinţe noi, inovaţie, şi nu chilipiruri ori bunuri tezaurizabile.

Ce rol ar trebui să joace arta în societate? Unde ar trebui să se poziţioneze între presiunile politice şi interesele comerciale? E o discuţie care în Turcia de abia acum începe.

trecerea prin reviste

● LIBÉRATION (19 SEPTEMBRIE 2011)

Scriitorul francez Michel Houellebecq, al cărui roman *La carte et le territoire* a fost recompensat în 2010 cu premiul Goncourt, nu s-a prezentat la două întîlniri importante cu cititorii, programate acum două săptămîni în Olanda. Nici organizatorii evenimentelor şi nici editorii săi nu au mai putut să ia legătura cu el. „Ultimul contact cu el datează din urmă cu două sau trei luni, atunci cînd ne-a spus că va veni. Însă nu am mai primit veşti de la el. Am înţeles că, uneori, deşi nu mai zice nimic, se prezintă totuşi la întîlniri", a povestit Monique Groenwoud, directoarea departamentului de presă al editurii olandeze De Arbeiderspers. Contactată de France Presse, editura Flammarion care a publicat romanul lui Houellebecq nu a putut transmite nici o informaţie. Scriitorul nu a mai răspuns la nici un e-mail, de luni de zile, şi era de negăsit pe telefon.

Absenţa îndelungată a autorului i-a îngrijorat pe editori şi pe fani. Astfel încît presa culturală a început să speculeze, mai în glumă, mai în serios, despre dispariţia lui Houellebecq. Ce s-ar fi putut întîmpla? Sinucidere? Crimă? Răpire? Nu cumva şi-a înscenat singur dispariţia? Dar dacă i-au regizat-o editorii pentru a mai beneficia de un pic de reclamă gratuită?

Pînă la urmă, s-a rezolvat. *Libération* a anunţat printr-o scurtă notă (re-)apariţia lui Houellebecq.

„Totul e bine cînd se termină cu bine. Michel Houellebecq e bine mersi. A uitat de întîlnirile sale cu cititorii de la Amsterdam şi de la Haga. Se află în Spania, nu are nici telefon mobil, nici acces la Internet." Deci, să ne liniştim. (**M. M.**)

PUBLICITATE

DILEMA VECHE
vă recomandă
www.duelulviorilor.ro

Organizatori:
Radio România Cultural
accanto

Co-producători:
TVR 3
Radio România Regional

Stradivarius vs Guarneri
Duelul viorilor

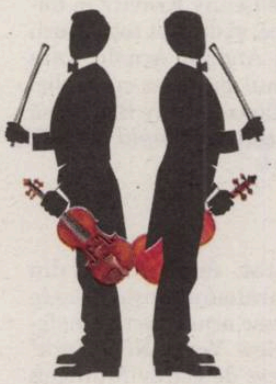

TURNEU EXTRAORDINAR DE RECITALURI
26 septembrie - 6 octombrie 2011

Liviu Prunaru
Stradivarius

Gabriel Croitoru
Guarneri

Horia Mihail
pian

Sponsori:
TUCA ZBARCEA ASOCIAȚII
JTI

Eveniment realizat cu sprijinul
Administrației Fondului Cultural Național
afcn

Parteneri media:
Radio România Actualități
Radio România Muzical
Art Act magazine
SAPTE SERI
librăriile HUMANITAS
Agenția de CARTE
PORT.ro
DILEMA VECHE
HotNews.ro
Observator CULTURAL
LiterNet.ro
metropotam.ro
CATAVENCII
adevărul Ziarul complet.

PUBLICITATE

Adevărul îți aduce o colecție care te inspiră

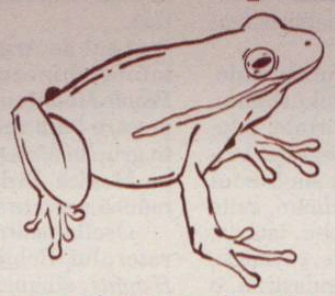

Pentru cei care citesc, acesta este un viitor prinț.
Pentru toți ceilalți este doar o broscuță.

Joi, 22 septembrie,
PETRU POPESCU
REVELAȚIE PE AMAZON

librăriile adevărul
Informații și abonamente 0800.800.111 (apel gratuit)
Cumpără online pe www.adevarulshop.ro
ACUM ȘI ÎN REȚEAUA DE MAGAZINE MIC.RO

● ***Trezirea la realitate / Rabbit Hole* (SUA, 2010), de John Cameron Mitchell.**

Andrei GORZO

dilematograf

Quality Bourgeois Theatre

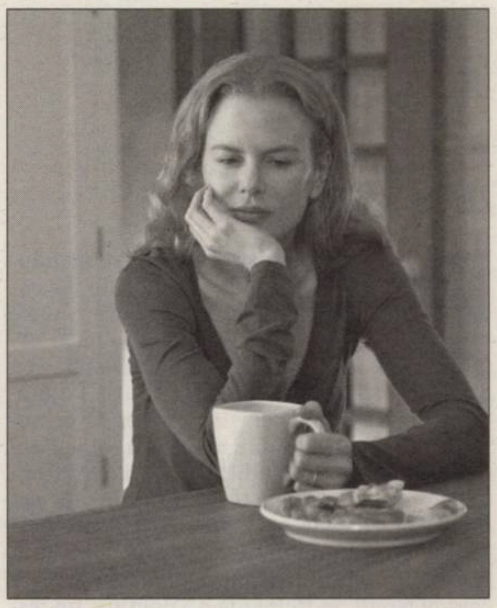

La opt luni după ce copilul lor (în vîrstă de patru ani) a murit călcat de o maşină, soţii Becca şi Howie (Nicole Kidman şi Aaron Eckhart), care înainte de accident le aveau pe toate, se desprind atît de grupul terapeutic la care au aderat, cît şi – tot mai mult – unul de celălalt, bîjbîind, fiecare pe cont propriu, după cîte un idiosincratic panaceu personal. Caracterul neortodox al eforturilor lor disperate de automedicaţie constituie una dintre calităţile care ridică *Rabbit Hole* deasupra mediei tentativelor *mainstream* de a dramatiza experienţa pierderii unui copil. Cu tendinţa lor de a se organiza ca naraţiuni în jurul unui model teoretic de tip „cele cinci etape ale doliului“ şi de a reprezenta fiecare etapă prin simptomele ei cele mai comune, aceste dramatizări tind să reglementeze suferinţa în moduri care o fac prea uşor de contemplat (obscen de uşor, consideră unii critici, de unde şi sintagma folosită uneori pentru a desemna aceeastă specie dramatică: *grief porn.)* Pe cînd dramaturgul David Lindsay-Abaire, care-şi adaptează aici propria piesă de teatru distinsă cu premiul Pulitzer, se străduieşte să asigure suferinţei eroilor săi o doză de nereglementabil care să complice emoţional actul contemplării ei. De exemplu, una e să arăţi că suferinţa a ascuţit limba soţiei ca un ac de viespe şi alta e să arăţi (aşa cum arată clar Nicole Kidman) că aceasta îşi procură şi o anumită plăcere din răutatea pe care suferinţa a scos-o din ea. O scurtă zăbovire a camerei pe feţele şocate ale unor vizitatori (mamă, tată şi copil) cărora soţul vrea să le vîndă casa, atunci cînd acesta se apucă să le spună că încă îşi mai poate simţi prin preajmă copilul mort, provoacă o deconcertantă schimbare de perspectivă asupra comportamentului său, care – oribil, dar adevărat – din unghiul respectiv se vede destul de comic. Atunci cînd Becca refuză să-l mai însoţească la şedinţele cu grupul terapeutic – compus din părinţi ca ei –, Howie găseşte alinare în compania unei alte membre a grupului (jucată de actriţa de origine coreeană Sandra Oh), dar nu vorbind cu ea despre ce simte fiecare (în felul regulamentar-terapeutic) şi nici sărind în pat cu ea (în felul regulamentar-melodramatic), ci alunecînd alături de ea (şi de *bong*-ul ei cu marijuana) într-o dulce, neaşteptată şi trecătoare stare de iresponsabilitate puerilă, de chiulangeală, chicoteală şi inocenţă iluzorie (căci posibilitatea adulterului pluteşte totuşi în aer). Dacă alinarea lui ia forma asta, a soţiei lui ia forma unei serii de conversaţii cu un adolescent sensibil ce se dovedeşte a fi şoferul care i-a călcat copilul. Nici ei nu vorbesc prea mult despre tragedia care-i leagă; băiatul e autorul unei benzi desenate despre universuri paralele (intitulată *Rabbit Hole,* după portalul prin care intră Alice în Ţara Minunilor) şi acesta e subiectul de care se interesează Becca. De o delicateţe vecină cu preţiozitatea şi de o armonie cam îndatorată întîmplării-care-uneori-potriveşte-lucrurile-atît-de-bine (întîmplarea face ca, mergînd prin oraş, Becca să-l vadă pe băiat, apoi ca băiatul să aibă o fire atît de artistică, apoi ca arta lui să exploreze o idee atît de consolatoare pentru cineva aflat în situaţia Beccăi), raportul lor e mai artificial decît cel dintre Howie şi doamna cu *bong*-ul, dar atestă aceeaşi ambiţie, din partea dramaturgului, de a-şi duce personajele spre ceea ce în limbaj terapeutic se cheamă *closure,* însă mergînd pe drumuri mai puţin bătătorite.

> Rabbit Hole *nu se sustrage întru totul etichetării ca* grief porn.

Cu toate fluctuaţiile lui tonale delicate şi totodată mordante, *Rabbit Hole* nu se sustrage întru totul etichetării ca *grief porn.* Făcînd din sora eroinei o femeie gravidă şi din mama lor (jucată de o altă actriţă minunată – Dianne Wiest) o femeie care ştie din experienţă cum e să-ţi moară un copil (cele două surori avuseseră cîndva şi un frate), Lindsay-Abaire face ca interacţiunile eroinei cu ele să nu poată devia nici o secundă de la esenţial, de la subiect. Spre deosebire de ea – care (până începe să-şi dea întîlniri cu băiatul acela) nu are relaţii cu nimeni altcineva în afară de mamă, soră şi soţ –, Howie continuă să meargă la serviciu, dar Lindsay-Abaire şi regizorul John Cameron Mitchell nu sînt prea interesaţi să ne arate ce anume face acolo. Reţeaua de rude, prieteni, colegi, contacte vagi sau întîmplătoare etc., pe care filmul o ţese în jurul eroilor săi, e una voit rarefiată, în care nici o interacţiune socială nu riscă să le distragă accidental atenţia de la suferinţa lor. Dacă pornoul prezintă un mediu controlat, în care sexul e unica dimensiune a vieţii, *grief*-pornoul prezintă un mediu la fel de controlat, în care suferinţa e unica substanţă a oricărei interacţiuni, unicul element din compoziţia aerului. Muzica acestui film (spartană în tristeţea ei, dar nu mai puţin manipulativă din cauza asta) şi veiozele chioare dispuse strategic în livingul, dormitorul şi bucătăria protagoniştilor sînt calibrate anume pentru un asemenea efect.

PUBLICITATE

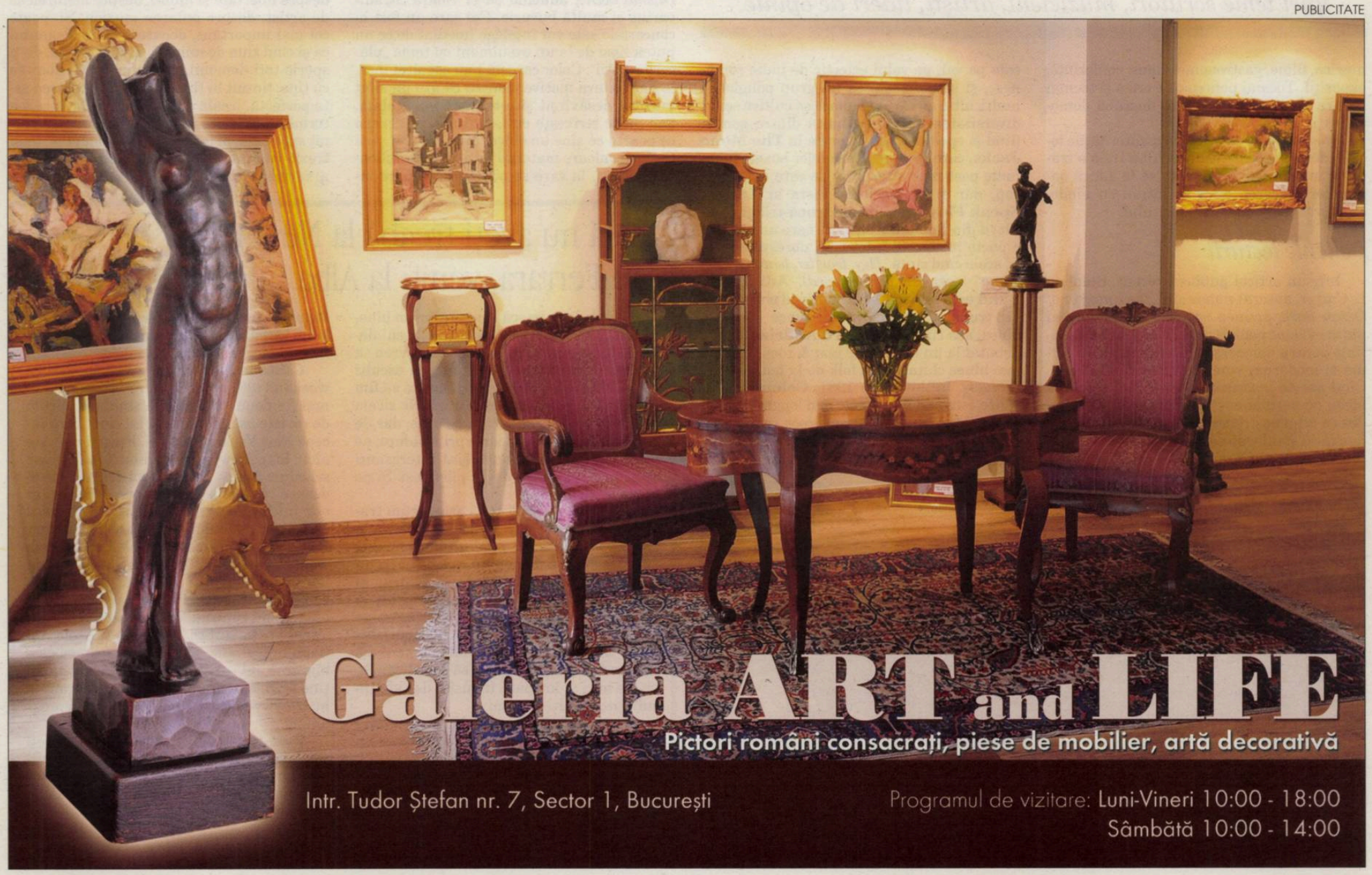

Festival Dilema veche

De ce un Festival?

De 18 ani, revista noastră se străduieşte să creeze o comunitate de oameni care reflectează asupra lumii din jurul lor, care au opinii şi ştiu să le argumenteze, dar ştiu – în egală măsură – să asculte şi să respecte opiniile altora. La majorat, ne-am gîndit că s-ar cuveni să comunicăm şi altfel cu publicul nostru, să le dăm cititorilor şi alte posibilităţi de a-şi manifesta apartenenţa la această comunitate de oameni care încearcă să parcurgă „tranziţia" păstrîndu-şi normalitatea, umorul, zîmbetul. Aşa că am organizat un festival. În lume e ceva obişnuit, în România e o noutate: un festival organizat de o revistă, care adună în jurul unei teme scriitori, muzicieni, artişti, lideri de opinie.

De ce la Alba Iulia?

Aveam de mai mult timp ideea de a face un Festival *Dilema veche* şi anul acesta am reuşit s-o punem în practică pentru că am găsit un spaţiu admirabil şi nişte parteneri de excepţie la Alba Iulia. Cetatea din „cealaltă capitală" a fost renovată şi este un loc numai bun (şi „vechi", ca şi revista!) pentru a aduna oamenii în jurul temei „Plăcerile vieţii". Primăria Alba Iulia şi Consiliul Judeţean Alba – care au planuri serioase pentru a „repune oraşul pe hartă" la adevărata sa valoare – au adoptat cu generozitate ideea noastră. Aşa încît, între 30 septembrie şi 2 octombrie, îi invităm pe cititorii dilematici să guste alături de noi din „plăcerile vieţii" – muzică, filme, gastronomie, dans, conferinţe, expoziţii. Tocmai pentru că e criză şi tocmai pentru că oamenii sînt mai degrabă demoralizaţi!

Dilema veche, împreună cu autorităţile locale, doreşte să instituie la Alba Iulia o tradiţie: un festival anual care să le aducă oamenilor plăcerea de a se întîlni cu ideile, creativitatea, bucuriile spiritului.

Deliciile lecturii

Într-un articol publicat recent, Stephen L. Carter, autorul romanului *The Emperor of Ocean Park,* spunea răspicat un lucru mai puţin evident pentru unii: „Cărţile sînt esenţiale pentru democraţie. Democraţia, în forma ei modernă, vine din ideea de (în)scris. Cînd aceste înscrisuri nu vor mai semnala ideea de permanenţă şi eternitate, vom vedea cu ochii noştri declinul conceptului de democraţie şi înlocuirea lui cu altceva. Va fi acest altceva mai bun sau mai rău? Iată o bună idee pentru o carte".

„Cetitul cărţilor" este, cum ştim, esenţial nu doar pentru democraţia pe care încercăm s-o stabilizăm, de 20 de ani încoace, nu doar pentru conversaţia întîmplătoare sau ţintită, nu doar pentru cariere mai mult sau mai puţin literare. Cititul de plăcere, dependenţa de starea provocată de plonjonul într-o carte reprezintă, poate, principalul motiv pentru care trăim în continuare înconjuraţi de cărţi, reviste, albume. Despre toate acestea, vom discuta, la începutul lunii octombrie, la Alba Iulia cu oameni de carte, fiinţe care şi-au făcut o profesie din această unică plăcere: **Florin Iaru, Radu Pavel Gheo, Ana Maria Sandu, Robert Şerban**.

Li se va adăuga eseistul, criticul şi istoricul literar **Dan C. Mihăilescu,** deţinător al unei rubrici în această revistă, autor a peste 10 cărţi şi (din anul 2000) realizator al emisiunii *Omul care aduce cartea,* la PRO TV (Premiul Consiliului Naţional al Audiovizualului în 2003). Sperăm ca taifasul nostru literar să vă facă plăcere şi să vă dea noi motive şi sugestii de lectură.

Diversitatea muzicii

Pentru că aşa sînt şi plăcerile vieţii, muzicienii şi trupele invitate să cînte la Festivalul *Dilema veche* respectă principiul *„something old, something new, something borrowed, something blue(s)".* **Ad Hoc** este un proiect tînăr care promovează muzica medievală, nu doar prin prelucrări, ci şi prin compoziţii originale (asta ar fi *old,* dar şi *borrowed).* Trioul **Toulouse Lautrec** este pe val, pe valul eclectic de indie românesc, şi se defineşte ca un grup poliglot şi multicultural, căruia îi place să cultive sonor diversitatea stilistică; limita dintre genuri fiind şi specialitatea celor de la **The Mono Jacks,** care îţi conectează lejer boxele la un indie post-rock alternativ pe care dai şi din cap, dar şi din picioare (asta ar fi *new).* **Speak Floyd** este prima trupă-tribut Pink Floyd din România, situaţie care nu are nici o parte întunecată, tot ce-ţi doreşti este să fii acolo cînd cîntă *„Hey, teacher, leave us kids alone"* (asta ar fi *borrowed).* **Adi Bărar Band** este proiectul alternativ al chitaristului trupei Cargo căruia îi place să cînte blues, aşa cum **Alexandru Andrieş,** deşi a debutat la un festival de jazz & rock, este cel mai blues chitarist de folk de la noi (asta ar fi *blues).* Înfiinţată în 1981, **Celelalte Cuvinte** este una dintre cele mai longevive, mai originale şi mai iubite trupe rock româneşti, cu doar cîţiva ani mai tînără fiind şi trupa **Cargo,** spre deosebire de **Sarmalele Reci,** care, înfiinţată în 1993, este de aceeaşi vîrstă cu revista noastră – longevitate şi experienţă care au topit multe influenţe într-un stil unic, propriu fiecărei trupe (asta ar fi o sumă de *old, new, borrowed* şi *blue).*

Un festival organizat de o revistă, care adună în jurul unei teme scriitori, muzicieni, artişti, lideri de opinie.

© D. Călinescu

Arcuşul pe corzile viorii, ca untul pe pîine

Alexandru Tomescu vine la Festivalul *Dilema veche,* aducînd cu el vioara Stradivarius şi multă bucurie. Cei care au fost la concertele sale vor înţelege imediat de ce nu putea lipsi de la un eveniment cu tema „plăcerile vieţii". Celor care nu l-au ascultat încă, le dăm cîteva motive: pentru că are un simţ muzical desăvîrşit şi o tehnică impecabilă, dar nu te striveşte cu talentul său. Pentru că poartă cu sine un obiect din tezaurul ţării (a cărui valoare materială e de cîteva milioane de euro, la care se adaugă o valoare intrinsecă inestimabilă) – vioara Stradivarius Elder-Voicu –, pe care îl mînuieşte cu naturaleţea şi uşurinţa cu care întinzi untul pe o felie de pîine. Pentru că a bătut ţara-n lung şi-n lat, cîntînd nu doar la Ateneu, la Sala Radio sau la Sala Palatului, ci şi în cele mai neobişnuite locuri: staţia de metrou Piaţa Victoriei, Piaţa Presei Libere, străduţa Pictor Arthur Verona, Catedrala Armenească din Dumbrăveni sau Biblioteca Municipală din Oneşti. Pentru că vorbeşte cu convingere despre libertate şi iubire, despre menirea sa de artist, despre puterea muzicii. Şi, poate cel mai important, deoarece cîntă Paganini ca şi cînd ziua de mîine n-ar mai exista, de-ţi sperie toţi demonii, şi-atunci rămîi doar tu cu tine, ţintuit în timp şi spaţiu. Şi starea asta perfectă, ireală durează mult după ce s-a terminat muzica, s-au stins luminile, ai pornit spre casă, ai lăsat să treacă noaptea, te-ai trezit de dimineaţă, te-ai dus în bucătărie, ai întins untul pe pîine...

Dacă nu aveți treabă la New York sau Ferrara, veniți la Alba Iulia!

Simplu, pentru că aşa ne simţim bine, în mulţimi, împreună cu alţii. Clişeul despre simţit bine şi relaxare e că ai vrea să te duci prin păduri, pe munţi, să asculţi turturele şi să scapi de toţi. Dar, ca să fim chiar sinceri-sinceri, ne minţim. Ne zicem aşa doar cînd ne supărăm pe oraş, dar de fapt ne plictisim de moarte prin pădure, ne pişcă ţînţarii, iar munţii sînt interesanţi în primele ore, apoi devin plicticoşi. Şi ne place între oameni.

Jan Gehl a publicat o carte, acum tradusă şi în româneşte – *Viaţa între clădiri. Utilizările spaţiului public* (igloo media, 2011) – în care demonstrează că oamenii se simt bine între oameni. Că locurile aglomerate din spaţiile publice atrag alţi şi alţi oameni. Că atunci cînd ne aşezăm pe o bancă în parc sau pe stradă, alegem banca de unde putem vedea alţi oameni, că sîntem făcuţi să gîndim şi să socializăm la viteze mici şi în spaţii înguste, dar vii, însufleţite de alţi oameni.

De ce s-o întîmpla asta? Nu ştiu, mă gîndesc că ţine de evoluţie. Dacă erai într-un grup mare, prindeai mai uşor mamutul. Dacă tribul era mai mare, te mîncau mai greu lupii. Speculez. Important e că e OK să ne plictisească munţii, e OK să ne placă festivalurile. Şi chiar ne plac. De aceea s-a făcut Festivalul *Dilema veche.* Care adună la un loc cititorii, să ne simţim ca în trib, să ne mănînce mai greu tabloidele.

Coincidenţa face ca exact în acelaşi weekend (30 septembrie – 2 octombrie) să mai fie două evenimente similare, făcute de reviste asemănătoare. La New York începe New Yorker Festival. Programul este aici: http://www.newyorker.com/festival/schedule/friday. Ei vor vorbi despre război, despre cum e să scrii despre America, se vor întîlni cu Steve Martin, cu Richard Dawkins, cu Jonathan Franzen, cu Nancy Pelosi sau cu nesuferitul de Malcolm Gladwell, cu care v-am făcut cunoştinţă recent la rubrica mea. Îmi pare rău, dar la Franzen, Pelosi sau Gladwell nu se mai găsesc bilete, s-au epuizat. Dacă nu sînteţi la New York, poate sînteţi la Ferrara. Acolo, într-un orăşel mic, medieval şi frumos ca o bijuterie, revista italiană *Internazionale* îşi ţine festivalul anual. Aici este programul: http://www.internazionale.it/festival/programma/.

Bun, dacă nici la Ferrara nu sînteţi weekendul ăla, atunci e musai să veniţi într-un alt orăşel mic, medieval şi frumos ca o bijuterie: Alba Iulia. Unde, ştiţi deja, e Festivalul *Dilema veche.* (**C. G.**)

© D. Călinescu

Stufatul şi alte bunătăţi perene

Mircea Dinescu a debutat cu poezie în 1967, în revista *Luceafărul,* şi editorial cu *Invocaţie nimănui* (1971), volum distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor pentru Debut. A fost redactor la *Luceafărul* (1976-1982) şi *România literară* (1982-1989). În urma interviului acordat în februarie 1989 cotidianului *Libération* în care ataca explicit regimul Ceauşescu, a fost arestat la domiciliu şi i s-a luat dreptul de semnătură. Românii îl asociază cu primul mesaj televizat în direct, după fuga lui Nicolae Ceauşescu. După 1989 este preşedintele Uniunii Scriitorilor (1990-1993), înfiinţează revistele de satiră politică *Academia Caţavencu* (1991), *Plai cu boi* (2001) şi *Aspirina săracului* (2003), este membru al Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii. A fondat portul dunărean cultural Cetate, instituţia care acordă rezidenţe pentru artişti, găzduieşte spectacole de teatru, concerte şi expoziţii şi organizează anual un festival balcanic de film şi artă culinară. În anul 2003, în numărul dedicat „eroilor", revista *Time Europe* îl nominalizează pe Mircea Dinescu la categoria *„Hate Busters"*.

„Nous sommes ici aux portes de l'Orient, ou tout est pris à la légère..." Celebra frază prin care Raymond Poincaré a definit spiritul balcanic la începutul secolului trecut pare să-l fi inspirat şi pe Mircea Dinescu. Pentru el, micile sau marile tragedii ale epocii de azi au un singur remediu: băşcălia. În spatele acestei măşti se ascunde însă (deja de prea multă vreme) un poet sensibil. Pamfletarul pare să-i fi luat faţa poetului. Din fericire, piesa încă nu s-a isprăvit şi-au mai rămas o grămadă de replici nerostite. Îl aşteptăm deci cu nerăbdare pe poetul-pamfletar **Mircea Dinescu** la Festivalul *Dilema veche* de la Alba Iulia, în dublă ipostază: să citească din poeziile sale şi să gătească un stufat. Nici că s-ar fi putut găsi un personaj mai potrivit decît Mircea Dinescu pentru a ilustra care sînt, de fapt, bucuriile uitate ale vieţii.

Filmele noastre apreciate de alţii

De cîţiva ani încoace ne-am obişnuit ca filmele româneşti să fie selecţionate şi premiate la cele mai mari festivaluri din lume. Despre reprezentanţii noului val din cinema-ul nostru se scrie elogios în toată lumea. În paginile *Dilemei vechi* o să găsiţi întotdeauna interviuri cu aceşti regizori şi cronici despre filmele lor „la cald".

E nedrept să fie mai cunoscuţi în alte părţi decît acasă. De aceea, vă propunem o întîlnire cu **Cristi Puiu,** cel care a debutat în 2001, cu *Marfa şi banii,* şi a marcat un nou început în cinema-ul de la noi. Inteligent, nonconformist, incomod, regizorul vorbeşte cu pasiune despre demersul său artistic şi despre dragostea pentru cinema. Filmele sale sînt, oricînd, o experienţă-limită pentru spectator.

„Cred că munca pe care trebuie s-o facă un regizor pentru un film e una de cercetare. Aşa cum face un psiholog sau un chimist", spunea acesta în legătură cu cel mai recent titlu al său, *Aurora*.

Nimic nu e complet fără caricaturi

Ion Barbu (născut în 1953, la Petroşani) a participat în calitate de caricaturist la peste 150 de expoziţii în România şi la 250 de expoziţii internaţionale, cîştigînd în total aproape 50 de premii. Între anii 1976 şi 1987 a iniţiat şi organizat Festivalul Internaţional de Caricatură de la Petroşani şi, după 1989, primul festival de caricatură pe asfalt. A publicat caricaturi în cotidianele *România liberă* şi *Ziua* şi în săptămînalele *Academia Caţavencu, Dilema veche* şi *Supliment de Cultură*. Este organizatorul festivalului de poezie, muzică şi teatru „Om rău" din Petrila şi preşedinte al Fundaţiei Culturale *Condiţia română* din Petroşani. A publicat mai multe cărţi şi albume printre care *Tratat de înjurături, Cartea Albă a caricaturii de presă, Nutzi, spaima Constituţii*. La Alba Iulia ne va dezvălui cîte ceva din arta lui.

Cealaltă capitală

În dialog cu autorităţile locale din Alba Iulia, antropologul **Vintilă Mihăilescu** va supune dezbaterii posibilităţile şi problemele legate de încercarea de revalorificare a localului în condiţiile presiunii globalului, de revalorificare a prestabilitei margini în raport cu mai consacratul centru. Vintilă Mihăilescu e de părere că: „Simbol al Unirii, *cealaltă capitală* ar putea deveni şi simbol al *celeilalte unităţi*, a spiritului românesc – dar şi uman, în genere – în *diversitatea* sa de manifestări. *E ţara plină de ţări!* – constata cîndva, de pildă, antropogeograful Ion Conea. Parafrazînd, se poate spune acum că şi Europa e plină de regiuni (Alba Iulia a găzduit deja un congres al regiunilor şi oraşelor inteligente!). *Cealaltă capitală* s-ar putea deschide astfel spre această dublă diversitate *ecumenică*, ilustrînd-o nu doar în timp («respiră aerul istoriei»), ci şi în spaţiu (eventual chiar sub deviza «e ţara plină de ţări»).

O manifestare de acest gen ar putea fi şi un festival anual care ar pune în scenă o astfel de *ţară,* cu pămîntul, istoria şi practicile sale specifice. O astfel de perspectivă s-ar înscrie şi în eforturile crescînde de revalorificare a localului în faţa presiunii uniformizatoare a globalizării, Alba Iulia putînd deveni în acest fel o «capitală» naţională a acestei viziuni."

Îl aşteptăm deci cu nerăbdare pe poetul-pamfletar ***Mircea Dinescu*** *la Festivalul* Dilema veche.

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

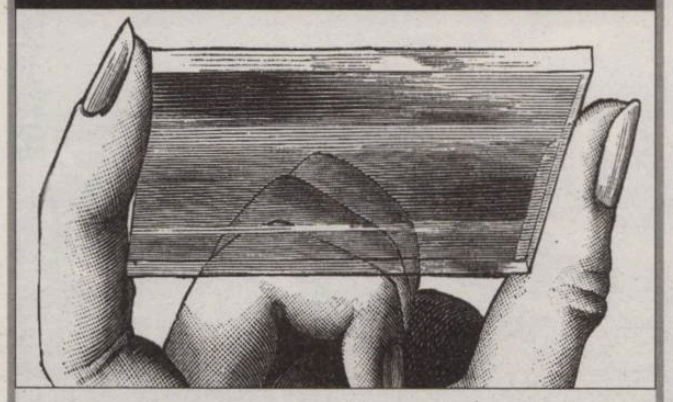

Cronică în fărîme

■ Am văzut de cîteva ori, la posturile noastre de televiziune, o reclamă la un şampon anti-păduchi, despre care ni se spune că omoară eficient şi lighioanele, şi ouăle lor. Avînd în vedere că românii sînt printre popoarele cu cel mai mic consum de săpun, şampon şi pastă de dinţi din Europa, consider că e o idee foarte bună să faci direct reclamă la un şampon anti-păduchi. Ce să ne mai încurcăm cu mofturi?

■ 10 TV este un post mort şi îngropat: angajaţii nu au mai fost plătiţi de prin februarie-martie şi tot atunci s-a oprit şi producţia de emisiuni. Cu toate acestea, postul transmite cu obstinaţie reluări peste reluări. Amuzant este că, din cînd în cînd, emisiunile sînt întrerupte de autopromo-uri care ne spun ce mare grozăvie este acest „nou" canal de televiziune. „Ai zece motive să treci pe 10!" – încearcă ele să ne convingă. N-am mai văzut o aşa euforie a începutului de drum la o înmormîntare. Să fie ceva din atitudinea strămoşilor daci în faţa morţii?

■ Ion Cristoiu are, la canalul B1 TV, o emisiune, *La taifas cu Ion Cristoiu,* în care vorbeşte rar şi cu multe pauze, de parcă are tot timpul din lume (de altfel, se pare că are acest timp pentru că emisiunea se întinde pe parcursul a două ore mari şi late). Deşi nu-l grăbeşte nimeni – precum zic –, părintele jurnalismului postrevoluţionar încurcă lucrurile mai ceva ca Agamiţă Dandanache. În ediţia din 11 septembrie, la trecerea în revistă a invitaţilor din platou, l-a prezentat pe Teşu Solomovici în timp ce imaginea ni-l arăta pe istoricul Gheorghe Buzatu. „Iată-l pe Teşu Solomovici!", ne spunea Cristoiu, iar Gheorghe Buzatu ne privea placid. Apoi, cînd să-l prezinte pe Horia Nestorescu-Bălceşti, ne-a anunţat că-l are în platou pe „istoricul Nicolae Bălcescu". „Istoricul *lui* Nicolae Bălcescu", intervine Horia Nestorescu-Bălceşti. „Poftim?", întreabă Cristoiu. „Istoricul *lui* Nicolae Bălcescu", i se repetă. Nici o reacţie. Nu ne îndoim că Tipătescu e soţul coanei Joiţica, hodoronc-hodoronc, zdroncazdronca şi, desigur, clopoţeii...

■ La emisiunea moderată de Cătălin Striblea, de duminica trecută, s-a discutat despre televiziunea din vremea lui Ceauşescu. Este dată, la un moment dat, celebra hartă a României înconjurată de raze, care apărea la sfîrşitul programului, pe muzica „Horei Unirii". Legîndu-se de asta, Striblea o întreabă pe Corina Drăgotescu ceva despre imn. „Era Hora Unirii", îl corectează Corina Drăgotescu. „Hora Unirii?", se miră el. „Da", îl asigură Corina Drăgotescu. Deşi nu pare aşa de tînăr, Cătălin Striblea e de fapt un june care nu pare să fi prins vremurile de dinainte. Spre norocul lui, desigur. Numai că norocul acesta trebuie completat şi cu o minimă documentare. Ca să nu-i spunem cultură generală.

■ Unul dintre cititorii care au comentat pe Facebook pe marginea articolului meu de data trecută („Cum a început războiul franco-român") îmi reproşează că scriu prea des despre posturile Realitatea TV şi Antena 3: „Reacţia asta prostească (faţă de emisiunea *Les Guignols de l'Info,* nota mea) a fost generalizată în media (şi nu numai), nu mi se pare fair să pui reflectorul doar pe Antena 3 şi Realitatea TV doar pentru că e la mare modă intelectuală". Mărturisesc că nu am cunoştinţă de această modă – intelectuală sau nu. Scriu mai mult despre Realitatea TV şi Antena 3 pentru că sînt cele două televiziuni de ştiri de la noi, reperele autohtone ale jurnalismului informativ. La ce să mă raportez, la OTV? Din păcate, respectivele „repere" îţi cam poartă paşii de telespectator înspre locuri mlăştinoase, pestilenţiale şi în care ajungi să te înfunzi. În loc să-ţi fie călăuze, cum se laudă, te aruncă în derivă. De aici atenţia specială pe care trebuie să le-o acordăm.

Ioana AVĂDANI

Să ne întoarcem la public

Eca stră-mamaie. E prin preajma noastră de atît de mult timp încît aproape că nici nu o mai vedem. Ne-am obişnuit atît de mult cu poveştile ei, pe care le tot auzim de atît amar de ani, încît nici nu le mai dăm atenţie. Este suficient să le citărm din memorie, siguri fiind că ceva nou nu ne va putea spune. Şi pentru că nici n-a fost vreo sfîntă la viaţa ei, îi mai reproşăm uneori trecutul, ca să îi închidem gura cînd mai cere una-alta.

Ne-am obişnuit cu ea prin preajmă, ştim despre ea atît cît trebuie şi o criticăm cînd ne vine cheful, că ştie ea de ce. Este prima televiziune din viaţa noastră şi, cum pretindea singură la un moment dat, televiziunea pe care o meritărm. Aşa cum trebuie să fie o televiziune publică, nu?

Problemele TVR sînt atît de multe, de complicate şi de vechi, încît nu este greu să îi găseşti – cu îndreptăţire – subiect de critică. De la calitatea programelor la încetineala reacţiilor jurnalistice, de la manierisme puerile la rezistenţa la schimbare, de la relaţiile cu politicul la obedienţa cu anticipaţie. Dar poate cea mai îndreptăţită critică pe care i-o putem aduce televiziunii publice este îndepărtarea de publicul ei. De noi.

Este un paradox nefericit faptul că televiziunea făcută pentru noi şi din banii noştri primeşte atît de puţină atenţie (şi simpatie) chiar din partea noastră. În virtutea profesiunii, am investit mult timp şi energie în modificarea Legii de organizare şi funcţionare a Radioului şi Televiziunii publice. Am participat în mai multe comisii de concurs pentru diverse posturi editorale şi manageriale şi am avut (şi) astfel ocazia de a vorbi cu oameni „din interior", de a vedea la lucru mentalităţi altfel doar intuite şi de a întrezări mecanismele interne ale complicatei instituţii numită TVR. Şi aşa am ajuns la formularea a ceea ce am numit mai sus un „paradox nefericit". Creată şi funcţionînd pe principiul – abstract, din punct de vedere legal – „interesului public", televiziunea publică este încă departe de public.

Pentru mulţi dintre noi, TVR este o instituţie osificată, grosier abuzată politic de toate guvernele.

De aceea m-am apropiat (cu entuziasmul caracteristic misiunilor potenţial sinucigaşe) de proiectul de redefinire a misiunii publice a TVR şi de conectare a ei la (iată, mă repet) public. Încerc să răspund astfel întrebărilor venite de la prieteni şi colegi care, la aflarea veştii, au vrut să ştie „de ce v-aţi băgat în asta". O reacţie de simpatie şi de grijă amicală, dar care purta germenele convingerii că demersul este sortit eşecului, fără doar şi poate.

„Ne-am băgat în asta" (noi, Centrul pentru Jurnalism Independent) pentru că ne este clar că demersul de reformare a cadrului legislativ, de care vorbeam mai sus, nu poate avea succes decît dacă este dublat de un demers de reformare internă. Şi pentru că ne este la fel de clar că această reformare internă nu se va face de la sine, ci este un proces care trebuie să fie, pe de o parte, facilitat (care este partea noastră) şi, pe de altă parte, asumat şi coordonat instituţional (sarcină ce revine TVR).

Înainte de a aduce TVR mai aproape de cei pentru care, în baza legii, funcţionează, trebuie să redefinim misiunea ei publică. Interesul public nu este definit nicăieri în legislaţia românească, iar „mandatul public" de care face vorbire legea proprie de funcţionare este atît de general, încît devine inoperabil. Un soi de „să facem să fie bine". Pentru a putea merge mai departe, TVR trebuie să ştie cine este şi ce vrea. Şi mi se pare un act de curaj instituţional din partea televiziunii publice să pornească singură demersul de autodefinire, fără să-l mai aştepte de la Parlamentul căruia îi este subordonată legal, dar care s-a dovedit incapabil, în ultimii peste zece ani, să livreze o gîndire strategică pe termen lung în ceea ce priveşte mediile publice, care să pornească de la garantarea independenţei lor editoriale şi financiare (căci una fără cealaltă nu funcţionează).

CJI va coopera, deci, cu TVR pentru redefinirea misiunii publice a acesteia, un demers de „introspecţie instituţională" pe care alte televiziuni publice de prestigiu îl întreprind cu regularitate igienică. Lumea se schimbă, mass-media se schimbă cu viteză – şi la grade atît de mari de complexitate, încît literatura de specialitate nici nu mai vorbeşte de „peisaj mediatic", ci de „ecosistem media", recunoscînd astfel inter-relaţionarea forţelor şi dinamica echilibrului, care poate varia de la săptămînă la săptămînă. TVR are oportunitatea de a-şi defini singură obiectivele şi identitatea instituţională.

În baza noii misiuni, va fi dezvoltată o cartă a TVR, care va cuprinde valorile fundamentale ale instituţiei şi mecanismele interne care vor permite punerea lor în practică, astfel încît să devină vizibile – şi identificabile – de către public. O astfel de Cartă este un pas înainte faţă de „regulamentul de funcţionare", putînd deveni un instrument al asumării personale, al clădirii identităţii „lucrătorului în TVR". Dacă regulamentul este un act administrativ care îi spune angajatului ce să facă şi ce păţeşte dacă nu face, Carta este un document de autodefinire, pe care ţi-l asumi şi de la care te revendici ca profesionist al televiziunii publice, oricare ar fi domeniul în care lucrezi.

Odată elaborată Carta, va începe procesul – complicat, nu avem nici un fel de iluzii – al asumării interne şi al acceptării externe. TVR va trebui să îşi „convingă" angajaţii de sinceritatea demersului, de caracterul lui inovativ şi de potenţialul lui reformator. Uriaşa sarcină internă este creşterea şi consolidarea mîndriei de a fi „lucrător în TVR" – şi fac aici importanta distincţie între „mîndrie" şi „aroganţă", ca şi între „lucrător" şi „angajat".

În paralel, TVR va încerca să se apropie de public – şi nu spun aici „de publicul ei". Pentru că provocarea majoră a TVR este să atragă categorii de public care nu sînt ale sale în mod tradiţional. Repoziţionarea canalelor, ofertele editoriale şi de divertisment diverse sînt măsuri deja implementate de TVR cu scopul de a atrage un public mai tînăr, mai activ, mai exigent. TVR va trebui să transmită, personalizat, mesajul său de serviciu public către categorii bine şi îngust determinate – tineri, mediul academic, mediul politic, mediul de afaceri, clerul – pentru a se asigura că toate acestea înţeleg demersul TVR şi se regăsesc în noua sa misiune instituţională.

Pentru mulţi dintre noi, TVR este o instituţie osificată, grosier abuzată politic de toate guvernele, fără străluciri editoriale şi fără reacţii remarcabile. Este deseori tratată precum victimele abuzului – „da, dar o fi făcut şi ea ceva s-o «ceară»". Mulţi sîntem atît de obişnuiţi cu această imagine că nici nu ne mai străduim să vedem, să remarcăm eforturile de înnoire făcute în ultimul timp de TVR. Ne este mult mai la îndemînă să criticăm televiziunea publică – fără măcar a-i urmări programele – pentru că, prin „tradiţie", ştim că va da greş undeva. Nu numai împotriva provocărilor uriaşe ale oricărui proces de reformă (amînată) trebuie să lupte TVR. Nu numai împotriva constrîngerilor financiare şi legislative. Nu numai împotriva rezistenţei interne la schimbare (normală – sau măcar de înţeles – pînă la un punct) trebuie să acţioneze TVR. Ea va trebui să ia în piept o uriaşă neîncredere, o cvasigeneralizată prezumţie de rea-credinţă, consolidată în ani de abdicare (impusă sau/şi acceptată) de la misiunea sa fundamentală: aceea de a servi publicul.

Ştim riscurile asocierii la un astfel de demers. Ştim „în ce ne-am băgat". Dar mai ştim şi că dacă cei care vor şi ştiu nu cooperează cu cei care vor şi (cred că) pot, lucrurile vor rămîne la fel şi TVR va rămîne publică doar cu numele.

Pentru mine, este o chestiune de onestitate profesională să îl ajuţi pe cel pe care l-ai criticat ani în şir, să îl ajuţi să facă ceea ce i-ai cerut să facă. Şi-apoi, vă reamintesc, eu am o relaţie specială cu St. Jude, patronul cauzelor (aparent) pierdute.

***Ioana Avădani** este director executic al Centrului pentru Jurnalism Independent.*

Patricia MIHAIL

Scoţia nu e Anglia...

...Acesta este unul dintre primele lucruri pe care le înveţi, dacă ajungi în Scoţia. Sau dacă ai stat vreodată de vorbă cu un scoţian şi ai comis imprudenţa de a-l face englez. În acel moment, se va încrunta la tine şi-ţi va spune apăsat şi mîndru de originile lui, în cel mai pur accent posibil: *„I'm not English, I'm Scottish!"*.

Drumul pînă în Edinburgh a durat aproape o zi întreagă (cu cele două escale cu tot), aşa că, în avion, m-am „pregătit" citind o cărticică savuroasă: *Ghidul xenofobului – Scoţienii* (scrisă de David Ross şi apărută la Editura Nemira). Dintru-nceput, aflam că: „Dacă există o caracteristică definitorie a scoţienilor, ea constă în faptul că sînt diferiţi. Nu sînt nici mai buni, nici mai răi decît alţii, însă în nici un caz nu trebuie confundaţi cu vreun alt popor, oricare ar fi acela". Mai mult, pentru ei „nescoţienii sînt împărţiţi în două categorii: englezii şi restul lumii". Aşadar, de reţinut: a nu se glumi cînd vorbim de „scoţianism".

(Alte) cinci lucruri bine de ştiut

Vremea. Tot ce aţi auzit despre vremea din Regatul Unit este... adevărat. În Scoţia ai patru anotimpuri într-o singură zi şi nimeni nu (mai) pare deranjat de asta. În ziua în care am ajuns, erau peste 20 de grade (o temperatură de vis în nord, pentru sfîrşit de iulie), soarele strălucea, oamenii forfoteau pe străzi, relaxaţi şi zîmbitori. Cîteva ore mai tîrziu, se lăsase ceaţa şi se făcuse frig de-a binelea. A doua zi, m-am trezit dis-de-dimineaţă, împreună cu prietena mea care mă găzduia, în cea mai mohorîtă zi pe care am petrecut-o acolo – ploaia măruntă şi deasă îmi intrase în oase în mai puţin de 15 minute de mers pe jos. Strîngînd de mînerul umbrelei, zgribulită şi revoltată în acelaşi timp (ce-i cu vremea asta în mijlocul verii?!), priveam în jur – fetele erau îmbrăcate în aceleaşi rochiţe înflorate, de parcă ar fi spus „doar pentru că vremea e nesuferită nu înseamnă că şi noi trebuie să fim", oamenii îşi vedeau de ale lor, ignorînd stropii de ploaie şi vîntul. Le-am admirat dîrzenia, dar am căutat rapid locuri mai calde şi am ajuns la Cameo Cinema (unul dintre cele mai vechi cinematografe din Scoţia), unde l-am văzut pe scoţianul Ewan McGregor, dragul de el, în *Beginners*.

Ceaiul. Că e sau nu ora 5, ceaiurile sînt prezente oriunde te-ai duce. Şi ce poate fi mai bun, într-o zi ploioasă, decît un ceai cald, aromat? Înfrigurate, ne-am refugiat înăuntrul unei ceainării-cafenea. *Eteaket tea boutique & cafe* este un mic paradis al ceaiurilor. Fie că voiai unul alb, verde, roşu *(rooibos)* sau negru, parfumat şi fructat, cu lapte sau fără, era imposibil să nu găseşti ceva care să-ţi fie pe plac. În onoarea Reginei (şi pentru că ni se făcuse foame), am ales meniul *Afternoon Tea*, care conţinea (a nu se citi mai departe pe stomacul gol!) un ceai la alegere şi ceva care ne-a dus imediat cu gîndul la minunăţiile pe care le văzusem în filmul Sofiei Coppola, *Marie Antoinette*... Un *vintage cake stand*, adică trei farfurioare etajate pline cu bunătăţi: minisendvişuri triunghiulare cu şuncă glazurată cu miere, brînză Lockerbie cheddar şi *chutney* din mere Bramley (condiment preparat din fructe şi ierburi), o plăcintă cu stafide, cu smîntînă cremoasă Devonshire şi gem (delicioasă – îţi creştea colesterolul numai cînd te uitai la ea) şi desertul – minibrioşe, prăjiturele cu ciocolată şi frişcă, bezele. După o aşa desfătare, cui îi mai păsa de ploaie?

Whisky-ul. Unul dintre lucrurile pe care le iau cel mai mult în serios scoţienii este *scotch whisky*-ul. Trecînd peste disputa dintre ei şi irlandezi, privitoare la originea licorii (dacă mergeţi în Dublin veţi afla că *ei* au fost cei care l-au adus în Scoţia), o vizită la *The Scotch Whisky Experience* vă va lămuri în privinţa cîtorva lucruri de bază. Există două tipuri de *scotch whisky* – *malt whisky* (din malţ de orz) şi *grain whisky* (din orz şi alte cereale, folosit de obicei în amestec – *blended whisky)*. În funcţie de zona şi distileriile în care sînt făcute whisky-urile din malţ de orz, Scoţia este împărţită în patru: Lowland, Highland, Speyside şi Islay, fiecare avînd propriile arome şi culori. După ce trece prin toate stadiile – amestecarea cerealelor cu apa, distilarea, fermentaţia –, whisky-ul este pus în butoaie de stejar, pentru învechire. Spre deosebire de vinuri, procesul său de maturaţie se opreşte odată ce a fost scos din butoi şi pus în sticle. După aflarea acestor informaţii preţioase, turul se încheie într-o încăpere unde, pe lîngă o degustare ca la carte, puteţi vedea cea mai mare colecţie de *scotch whisky* din lume – aproape 3500 de sticle.

Mîncarea. Nu e puncul lor forte şi nu va rivaliza niciodată cu bucătăria franţuzească sau italienească. Totuşi, parcă nu ai trecut prin Scoţia dacă nu ai mîncat un *haggis* (un fel de budincă din măruntaie de oaie, cu fulgi de ovăz şi condimente) la Deacon Brodie's Tavern, ai băut un *ginger ale* (bere de ghimbir) sau un *cider* (cidru) la The Pear Tree şi ai dat o raită prin The Fudge House, unde găseşti *fudge* (un dulce între caramea şi bomboană fondantă) de toate modelele – cu vanilie, caramel sau rom, ciocolată sau whisky.

Tartanul. Modelul ţesăturii în carouri, din lînă şi bumbac e peste tot. Pe stradă, în magazinele de suveniruri, în pub-uri – fulare, mănuşi sau şosete călduroase, traiste şi kilturi, pereţi tapetaţi, brichete şi căni. Kiltul nu-i o piesă de muzeu sau un obiect de îmbrăcăminte purtat doar la ocazii speciale sau de cei care cîntă la cimpoi în centrul oraşului. În Edinburgh, poţi vedea la orice oră cîte un nene cu tricou de rocker, bocanci şi... kilt, purtat cu o naturaleţe de invidiat.

The Royal Mile

Urcînd pe The Royal Mile – strada în jurul căreia se constituie The Old Town (Oraşul vechi) –, descopăr partea cea mai vibrantă a oraşului, înţesată de pub-uri, cafenele, magazine cu suveniruri felurite şi multe, multe obiective turistice: Catedrala St. Giles, Muzeul Copilăriei, Muzeul Scriitorilor (Robert Burns, Sir Walter Scott şi Robert Louis Stevenson), Statuia lui Hume, Monumentul lui Scott, Muzeul Scoţiei, Galeriile Naţionale de Artă, Banca Regală a Scoţiei etc. Cele mai importante însă sînt cele două castele care o mărginesc – Castelul Edinburgh în vest şi Palatul Holyroodhouse în est. De altfel, numele de Royal Mile vine de la distanţa dintre cele două castele, care este de o milă scoţiană (aprox. 1800 de metri).

Cu harta în mînă şi cu ochii-n patru, mă plimb prin centru şi pe străduţele adiacente (numite *closes)*, parcă pentru a-mi da seama ce-i cu oraşul ăsta. Mă opresc în faţa Catedralei şi ascult – cîntec de cimpoi, zumzetul străzii; ici-colo cîte o „statuie vie" costumată în fel şi chip, care abia aşteaptă să fie fotografiată pentru a prinde viaţă.

Mă îndrept hotărîtă spre Castelul Edinburgh, aflat pe o rocă vulcanică (Castle Rock), de unde veghează asupra întregului oraş. „Aţi văzut *Braveheart?"*, ne întreabă ghidul. „Un film bun, dar cam atîta istorie", continuă el, apropiindu-şi degetul mare de cel arătător. Vreme de jumătate de ceas, ne plimbă prin interiorul fortăreţei: Capela St. Margaret (cea mai veche construcţie din oraş, datînd din secolul al XII-lea, în care încă se mai oficiază căsătorii), celebrul tun Mons Meg, vechi de peste 550 de ani, Piatra Destinului, One o'Clock Gun (tunul care, începînd cu 1861, a tras la orele 13 aproape zilnic, cu excepţia duminicilor) sau Muzeul Naţional de Război al Scoţiei. Oprindu-se din loc în loc, ne povesteşte despre istoria agitată a scoţienilor şi războaiele cu Anglia, despre curajul lor de a-şi apăra convingerile religioase şi pămîntul.

Arătînd spre clădirea care adăposteşte Bijuteriile Coroanei scoţiene (coroana, sceptrul şi sabia – cele mai vechi bijuterii ale coroanei din Insulele Britanice), ghidul ne spune că au fost folosite împreună pentru prima dată în 1543, la încoronarea lui Mary Queen of Scots. La fel cum englezii o preţuiesc pe Elisabeta I (al cărei tată, Regele Henry al VIII-lea, s-a separat de Roma şi de puterea Papei, declarîndu-se capul Bisericii Anglicane), pentru scoţieni, Mary este regina de suflet, cea care a refuzat să se dezică de religia catolică, atunci cînd verişoara ei, Elisabeta I, voia să unească ţinuturile sub aceeaşi religie protestantă.

Părăsind Castelul, mă opresc apoi la Biblioteca Naţională a Scoţiei. Aici, pînă la data de 30 octombrie 2011 se desfăşoară „Expoziţia Cărţilor Interzise". Cenzurate din considerente religioase sau politice, sociale sau sexuale, în cadrul expoziţiei veţi găsi cărţi precum *Tropicul Cancerului* – H. Miller, *Lolita* – V. Nabokov, *Amantul Doamnei Chatterley* – D.H. Lawrence, *Ferma animalelor* – G. Orwell, dar şi *American Psycho* – B.E. Ellis sau *Harry Potter* – J.K. Rowling. Una dintre atracţiile principale ale colecţiei este însă o copie din ultima ediţie publicată a *Index Librorum Prohibitorum,* apărută prima oară în 1559, la Vatican. Indexul include cărţi ale lui Galileo Galilei, Hume, Sartre, Gide şi Voltaire.

În ziua următoare, o iau din nou pe Royal Mile, oprindu-mă în celălalt capăt, la Palatul Holyroodhouse. Acesta reprezintă reşedinţa oficială a reginei în Scoţia, jucînd un rol important în istoria scoţienilor vreme de aproape 900 de ani. Vizitarea Palatului începe cu un tur al ruinelor bisericii Holyrood Abbey, a cărei fundaţie a fost pusă de Regele David VIII, în 1128. După o plimbare prin grădinile regale, se vizitează şi interiorul: dormitoarele regale, apartamentele de stat şi marea galerie. Alături se găseşte şi The Queen's Gallery, unde sînt organizate periodic expoziţii. Pînă pe 15 ianuarie 2012 puteţi vedea „Renaşterea nordică: de la Dürer la Holbein".

Ieşind de la Palat, chiar în faţă se află Parlamentul Scoţian – acesta a fost reînfiinţat în iulie 1999, avînd menirea de a face legi pe probleme legate de sănătate, educaţie, artă şi cultură, conducere locală, agricultură, mediu, turism etc. În acelaşi timp, Parlamentul Britanic din Westminster se ocupă de lucruri privind Constituţia, politica externă, apărarea, forţa de muncă, resursele. Licitaţia pentru construcţia Parlamentului Scoţian a fost cîştigată de arhitectul spaniol Enric Miralles, care a proiectat clădirea ca şi cînd „ar creşte din pămînt", astfel încît să fie în deplină armonie cu natura din jur – privită de sus, ea are forma unui copac, ale cărui rădăcini pornesc de pe dealul Arthur's Seat. Complexul de clădiri care formează Parlamentul este construit din oţel, stejar şi granit, fiind gîndit ca un spaţiu deschis, luminos, marcat de elemente simbolice – geamuri în formă de frunză sau ferestre încadrate de „perdele" trase, care să simbolizeze transparenţa instituţiei legislative.

Corespondenta Royal Mile în New Town (partea nouă, neoclasică a oraşului, construită între 1767 şi 1890) o reprezintă Princes Street – una dintre străzile principale din Edinburgh, cunoscută drept artera pentru cumpărături. Totuşi, după atîtea muzee şi castele, decidem că o zi în aer liber e mai potrivită. Începem aşadar cu o lungă plimbare prin Grădina Botanică Regală (plus serele), stat pe iarbă cu burta la soare, ţopăit printre tufele de flori, ascultat cimpoaie (da, şi acolo erau). Pe-nserat, luăm autobuzul pînă la mare, în Portobello. E deja răcoare şi marea are un miros ameţitor, sărat. Culegem scoici şi melcişori şi ne minunăm că cerul poate avea asemenea culori la apus. Miroase a *fish & chips* de ne lasă gura apă. E linişte, oamenii sînt răzleţi pe plajă, numai pescăruşii ne dau tîrcoale. E frumos la Marea Nordului, fără balamuc şi fără „faceţi poze cu maimuţa!", „hai la porumb fiert!", „nămol aaavem!". Doar te uiţi la ea şi nu-ţi mai trebuie nimic. Avem nisip în pantofi şi marea în nări, şi nu ne pasă. Ajungem acasă şi tot a mare mirosim.

În ultima seară înainte de plecare, îmi iau la revedere de la Edinburgh privindu-l de pe Calton Hill. La coborîre, dau peste un ciulin – simbolul Scoţiei. Îl păstrez în amintire, pînă data viitoare.

Pe dilemaveche.ro puteţi vedea o galerie foto cu oraşul Edinburgh: http://www.dilemaveche.ro/galerii-foto/edinburgh-scotia

PUBLICITATE

Cu ochii-n 3,14

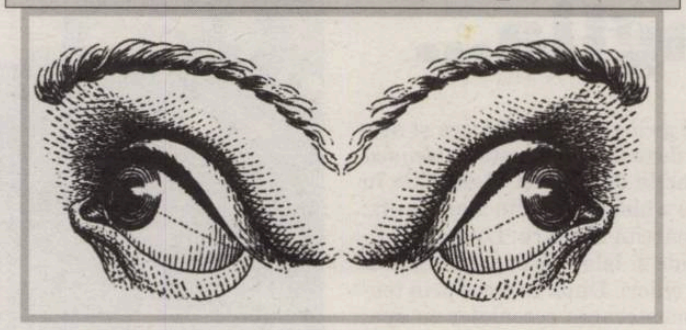

ÎNTR-UN VIS MONDIAL MAI LENT, PROBLEMA BUCURIEI GREU SUPORTABILE (SEMNALATĂ SĂPTĂMÎNA TRECUTĂ DE LUIZA VASILIU) N-A MAI APĂRUT. AU APĂRUT ALTE ATRIBUTE DIN CATEGORIA BUCURIILOR DE TOAMNĂ

■ Se mai îndoieşte cineva că România e o ţară veselă? Ce ziceţi de o nuntă cu o horă cu şase rînduri, jucată în miez de noapte pe mijlocul unui drum naţional? Am oprit maşina într-un sat de pe DN67, am aşteptat să se termine melodia şi am plecat mai departe. Evident, cu zîmbetul pe buze. (**A. M. S.**)

■ Încă un vis (de gospodină, chiar ratată...) împlinit: există (de ceva timp, desigur) tigaia fără ulei, *dry cooker*-ul, adică. În ritmul ăsta, noi, gospodinele, oare la ce o să mai visăm? (**I. P.**)

■ Un jucător de tenis veteran comenta recenta finală masculină de la US Open. Vorbind despre noul cîştigător, care e de altfel şi numărul 1 mondial, omul l-a caracterizat foarte scurt: Djokovici e un drac. O formulă la care eu nu sînt în stare să găsesc nici vreun contraargument şi nici vreo altă ieşire. (**A. M.**)

■ În ultimii 300 de milioane de ani, cromozomul Y, cel datorită căruia un individ este de sex masculin, a pierdut deja 1393 din cele 1438 de gene iniţiale. Consecinţa acestei diminuări este faptul că femeile sînt astăzi mult mai apropiate genetic de cimpanzei, comparativ cu bărbaţii, fiindcă cei doi cromozomi X ai femeilor s-au modificat mult mai lent. Acum, nu daţi cu pietre şi cu beţe în mine, eu doar am rezumat teoria geneticianului Steve Jones. (**M. C.**)

■ La Festivalul „Enescu", cu Daniel Baremboim dirijor, problema stînjenitoarelor aplauze din public între părţile aceluiaşi concert, semnalată săptămîna trecută de Luiza Vasiliu, n-a mai apărut. În schimb, telefoanele mobile sunau o dată la cîteva minute, uneori pe teme mozartiene, în timp ce orchestra cînta chiar Mozart, iar în vreme ce instrumentiştii de la Staatskapelle Berlin se munceau serios la Infernul din „Simfonia pentru *Divina Comedie* a lui Dante" de Franz Liszt, un copil mic şi înspăimîntat îşi striga mama. (**A. M.**)

■ Am ascultat de curînd „a IX-a" de Beethoven, cu acea „Odă a bucuriei" finală, în care sîntem chemaţi „să fim fraţi cu toţi în lume". Mă întreb – pînă acum nu m-am autosesizat – dacă politic nu e prea corectă şi desuetă, ca tot ce e multicultural. (**R. C.**)

■ De mult nu a mai apărut în presa noastră un interviu (v. *Gazeta sporturilor* din 12-15 august 2011) ca acela în care Cătălin Tolontan stă îndelung de vorbă, într-o clinică din Olanda, cu Mihai Neşu, fotbalistul grav accidentat şi paralizat de la piept în jos. De o demnitate şi o sobrietate a suferinţei rar atinse în stilistica zilei, textul ne transportă – verb cît se poate de normal acolo – în lumea unei omenii greu suportabile, de care avem nevoie totuşi pentru a ne menţine sănătatea mintală. Cea a lui Neşu e impecabilă, cu frumuseţi de gînd – vai! – la fiecare pas. (**R. C.**)

■ Au apărut afişe cu concertele lui Ştefan Bănică. Vine Crăciunul! (**M. C.**)

■ Am aflat, de la ştiri, că un camionagiu a investit două mii de euro pentru a-şi personaliza camionul. Nu e vorba de femei, flăcări sau alte atribute ale *macho*-ului. Ci de figura romantică a lui Eminescu, însoţită de cîteva versuri. Un camionagiu nepereche. (**S. G.**)

■ Din categoria bucuriilor de toamnă, un prieten, C.L., a scris pe Facebook: „Mă bucur de prezenţa în Cupa României a echipelor Vişina Nouă şi Voinţa Livezile". (**L. V.**)

OR S-O MAI ȚINĂ ĂȘTIA MULT (PE TEMA ASTA) CU APARIȚIA UNEI GAME EXTINSE DE PRODUSE PENTRU FRAIERI?

■ Or s-o mai ţină publicitarii ăştia mult cu sloganurile construite pe modelul vechiul-ceva-este-noul-vechi?! Clişeul este noua inspiraţie. (**M. C.**)

■ Liderul social-democraţiei româneşti, Victor Ponta, cică ar fi fost sponsorizat, în calitatea sa de copilot de raliuri, de unul dintre regii asfaltului. El zice că nu. Şi dă-i controversă pe tema asta... De fapt, problema este că acest Che Guevara de birou îşi exercită, la raliuri, adevărata vocaţie: aceea de a *nu* conduce el, ci doar de a da din gură. E psihanalizabil, săracu'... (**M. V.**)

■ *Sponge Bob*, desenul animat atît de iubit de copii, care a provocat apariţia unei game extinse de produse, de la tricouri şi ghiozdane la cărţi de colorat şi pixuri multicolore, a devenit inamicul public după ce revista *Pediatrics* a publicat un studiu în care îl făcea responsabil (împreună cu alte desene animate, mai puţin celebre) de instalarea sindromului de atenţie deficitară la copiii preşcolari. Pediatrilor li se pare că *Sponge Bob*, mai mult ca alte producţii, este prea rapid şi expune copiii la o modificare de viziune, auz şi reacţie musculară care poate duce la modificări considerabile în structura lor neurologică şi vegetativă. Şi cît s-au chinuit unii, pe vremea desenelor animate cu Mihaela, să inventeze omul nou! (**S. S.**)

■ Deunăzi, o colegă semnala în această rubrică faptul că se aplaudă cînd nu trebuie la concertele de la Festivalul „Enescu". Asta nu-i nimic... În timpul minunatului concert Barenboim de miercuri, 14 septembrie, au sunat mai multe telefoane mobile, iar la intrare erau oameni nemulţumiţi, care vociferau pentru că nu li s-a mai permis intrarea după 19,30 – ora începerii spectacolului. Că doar regulile şi anunţurile-s pentru fraieri... (**P. M.**)

A APĂRUT O LISTĂ CU PICTURILE DISPĂRUTE ÎN CER. NU-I AȘA CĂ S-A MAI ÎMPLINIT ASTFEL UN VIS CAM SUMBRU?

■ Pe site-ul Listverse, specializat în tot felul de topuri ciudate, a apărut o listă cu meserii dispărute care te pot face să-ţi reconsideri locul de muncă. Una dintre ele mi-a atras atenţia în mod deosebit: ciocănitorul deşteptător. Pe vremea revoluţiei industriale, atunci cînd nu existau ceasuri deşteptătoare şi telefoane cu alarmă, acesta era angajat ca să facă turul oraşului în zorii zilei şi să ciocăne cu putere în geamurile muncitorilor pentru a-i trezi ca să plece la lucru. Nu se ştie însă cine îl trezea pe ciocănitor. (**A. P.**)

■ Picturile lui Paul Cézanne „par mai frumoase dacă te uiţi la ele cînd eşti cu burta goală". Asta a spus Hemingway, iar cei care-am văzut *Midnight in Paris* ştim că Hemingway are întotdeauna dreptate. (**L. V.**)

■ Elvis Presley poate n-ar fi ajuns The King, poate ar fi rămas un fel de Prince, dacă n-ar fi compus pentru el cuplul Mike Stoller & Jerry Leiber cîntece precum „Hound Dog" sau „Jailhouse Rock" sau „King Creole". Cei doi au compus, printre multe-multe altele, şi „Stand by Me" a lui Ben E. King sau splendida „Is That All There Is?" cîntată de Peggy Lee. Săptămîna trecută însă, Jerry Leiber, cel care scria versurile şi pe care *Time* l-a numit „funky-poetul rock'n'roll-ului timpuriu", a plecat şi el dintre noi. Rock'n' roll-ul se mută încet-încet în cer. (**M. C.**)

■ Am găsit, la un anticariat, *Cartea milionarului. Cartea de la Metopolis* de Ştefan Bănulescu. A costat fix 1 leu. Nu-i aşa că-i o investiţie superprofitabilă? (**M. M.**)

■ A apărut caşcavalul „Bobîlna". S-a mai împlinit astfel un vis hippiot: pe dealul unde, în 1437, avea loc violenta răscoală, acum se face caşcaval. (**L. V.**)

■ În vitrina unui magazin, un afiş mare spune, pe un ton cam sumbru: *REDUCERI FINALE*. Dac-am scăpa de apocalipsa ieftinirilor, bucuroşi le-om duce toate. (**D. S.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

2 în 1

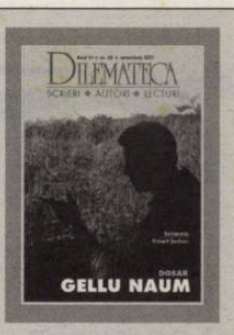

Dilema veche + Dilemateca

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VIII** ■ nr. **398** ■ 29 septembrie – 5 octombrie 2011 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 6,99 lei

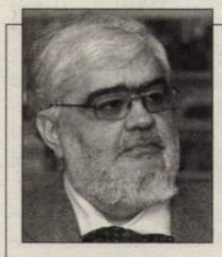

ANDREI PLEŞU

„Nostalgici vechi şi noi“

pagina 3

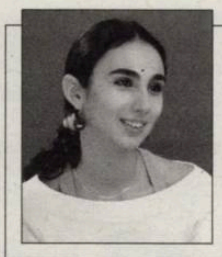

ELENA STANCU

„Degetoaice“

paginile 20-21

FESTIVAL DILEMA VECHE 2011

Programul Festivalului *Dilema veche* de la Alba Iulia

pagina 23

Uniunea sau naţiunea?

© Vasile Dorolti

5 948489 140617 39

„Oamenii nu acceptă schimbarea decît în necesitate şi nu văd necesitatea decît în criză.“

JEAN MONNET

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

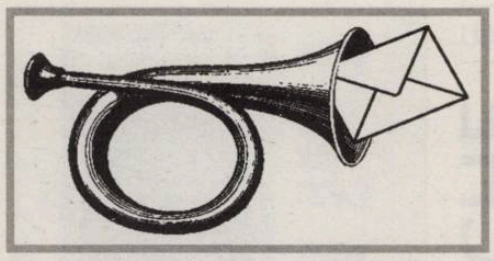

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

(IN)ACTUALITĂŢI

Cei cu mintea odihnită

Deseori cînd merg cu transportul în comun îmi vine în minte o replică din filmul lui Nae Caranfil de acum aproape 10 ani, *Filantropica:* „De cînd nu aţi mai mers cu tramvaiul sau troleibuzul? Mergeţi, măcar o dată pe an, din curiozitate, să mai vedeţi şi dumneavoastră un pic de viaţă adevărată!“. Cînd începi numai să estimezi ce cred, ce-i frămîntă, ce-i doare, ce le place, pe cine mai votează sau chiar cum arată concetăţenii, e clar, a venit timpul pentru o cură cu transportul în comun. Îmi tot întăresc opinia conform căreia în tramvai poţi fi lovit de cele mai neaşteptate revelaţii, lăsîndu-le la o parte pe cele olfactive, estetice sau acustice.

Călătoream într-o zi cu transportul în comun şi, încă de la urcare, am auzit că în difuzoarele troleibuzului se tot repeta o reclamă la un eveniment de acum trei luni. Devenea obositoare şi strident anacronică. M-am uitat pe feţele oamenilor dacă schiţează vreo nedumerire: nu am găsit nimic. Mi-am zis că-i normal, oameni decenţi fiind, nu intervin nici măcar gestual asupra programelor de marketing ale Regiei de Transport – în fond e problema acestora... doar că era cam obositor. Îmi zic că sînt dificil ca de obicei şi încerc să ignor. Lîngă mine era o doamnă cam la vreo cincizeci de ani, iar în faţa ei un călător la vreo patruzeci, destul de zglobiu. La o intersecţie observ că se cunosc. El, fără să-şi întoarcă capul, face o observaţie asupra numărului mare de bănci care-şi găseau sediul în acea intersecţie şi pare-se că le merge bine, zice, din moment ce a mai apărut una nouă. Îmi zic că e genul de subiect aruncat la grămadă, pentru a răspunde oricine, fiindcă se pare că omul are chef de vorbă. Răspunsul vine însă chiar de la femeia de lîngă mine: „Băncile şi birturile merg astăzi“. „Nu, băncile şi farmaciile!“, răspunde bărbatul. Corect, aprob eu în minte. Peste încă vreo două staţii, omul nostru nu mai poate şi lansează problema spotului publicitar din troleibuz „Da' ce tot îi dau dom'le cu 11 iunie, 11 iunie? Sîntem în septembrie! Or face reclamă la evenimentul de la 11 iunie anul viitor“ – şi dă să rîdă. Acum vorbea evident cu doamna de lîngă mine. Aceasta, după o pauză lungă, zice: „Da' eşti odihnit de bagi în seamă toate astea!“. Inutil să mai spun că omul, pe o voce mai stinsă, i-a infirmat. Venea de la serviciu şi, mai mult, urma să meargă şi noaptea viitoare pentru că lipsea un coleg.

De data asta nu m-am mai abţinut, am căscat ochii şi mi-a apărut un zîmbet larg pe faţă. Mi s-a confirmat o bănuială. Da, aşa sînt văzuţi curioşii, atenţii, iscoditorii, cei care comentează, cei care refuză sau, mai pe scurt, cei care ar schimba ceva sau ar vrea altceva. Sînt nişte odihniţi. Păi, nouă, celorlalţi, de de-astea ne arde. Noi avem treabă, dom'le, noi sîntem ocupaţi, noi avem probleme – atîtea ş-atîtea pe cap. Uite cu ce-şi ocupă ei timpul! Îi doare de calitatea mediului înconjurător şi de cea a televiziunilor; îi deranjează cum arată spaţiul public urban; vor muzee ale comunismului; le pasă de comunicarea transparentă şi constructivă dintre păturile sociale şi aleşi. Nişte odihniţi fără treabă!

Schema deformatoare a acestor oameni e relativ simplă (dacă mă înşel, aştept variante). În principiu trebuie să depăşească o anumită vîrstă pentru a fi fost deja denaturaţi de nonvalorile comuniste – cu toate că şi un tînăr ia contact prin intermediul educaţiei cu valorile a vreo trei generaţii din familia sa. Contactul pătrunzător cu vremurile comuniste a dus la o gîndire de tip proletar, structurată pe încă viul dicton „noi muncim, nu gîndim!“, care împarte lumea într-un „noi“ serios, muncitor şi ascultător şi un „ei“ reacţionar, destabilizator sau măcar inadecvat tendinţei generale. Întrebarea e: cum au parcurs astfel de oameni ultimii 20 de ani şi au rămas aproape neatinşi? Haosul şi ritmul alert al schimbărilor din România recentă ne solicită o deosebită capacitate de a decela între nuanţele de bine sau de rău care decurg din aceste schimbări. Or, ştim că permanenta critică faţă de transformările din jur duce la o anumită oboseală, iar oamenii neantrenaţi cu astfel de jocuri mentale sînt învinşi de această perspectivă. Prin urmare, nu le rămîne decît o variantă: luarea ca atare a fenomenelor din jur, pentru a lăsa în urmă spaima implicării în vîrtejul schimbărilor pe care le trăiesc.

Aşa că le spun celor dilematici: „ Da' trebuie că sînteţi tare odihniţi!“.

Florin TRUŞCĂ
flo.trusca@gmail.com

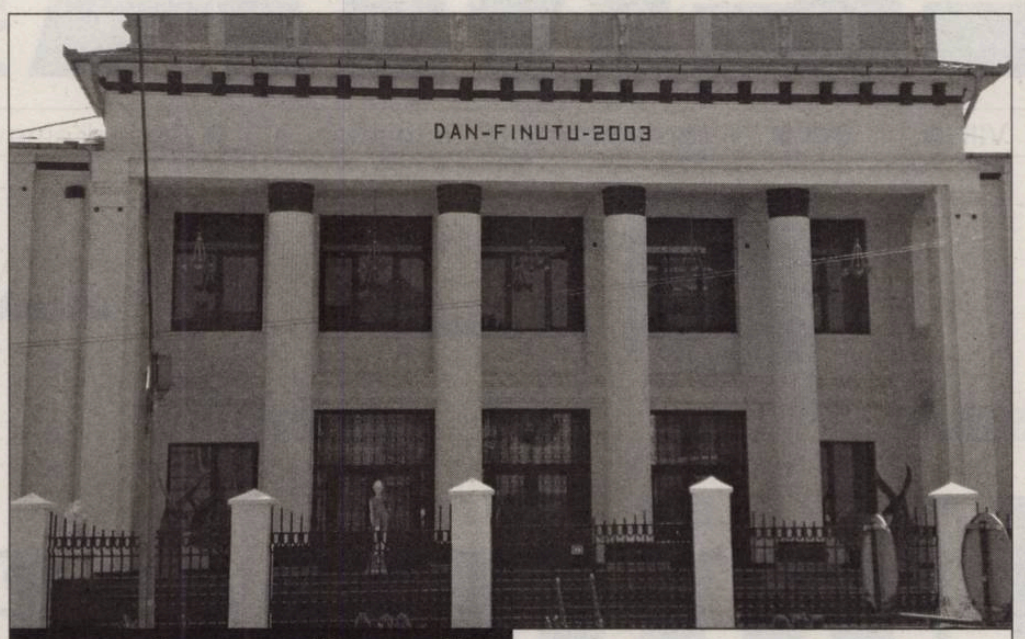

album dilematic Iaromira Popovici

AM ZÎMBIT LA...

De ce s-a transformat Făt-Frumos într-un broscoi rîios?

Poveştile copilăriei noastre se terminau cu binecunoscutul „Şi au trăit fericiţi pînă la adînci bătrîneţe“, dar acestea sînt simple poveşti.

De ce nu mai putem visa că întîlnim bărbatul vieţii noastre, acel bărbat frumos, virtuos, onest, care doreşte să-şi întemeieze o familie şi să ne fie alături „la bine şi la rău“?

Pentru că, dacă-l întîlneşti prea tînăr, el este un copil. Este evident că nu poţi cere prea mult de la el. Ca orice copil, se plictiseşte uşor, chiar şi de jucăria preferată. Nu poţi să-i ceri monogamia unui băieţandru care nu a trecut prin viaţă şi doreşte să experimenteze cît mai mult, mai ales în epoca în care totul este permis, totul este la vedere şi totul este promiscuu.

Dacă cumva greşeşti crezînd că te căsătoreşti cu un bărbat matur, care a trecut prin viaţă şi are suficientă experienţă, că a trecut şi de „criza de 40 de ani“, trebuie să afli cu consternare că există şi criza de 50 de ani, 60 de ani, poate şi cea de 70 de ani. Ba mai mult, s-a inventat şi criza venirii pe lume a primului copil, a celui de-al doilea ş.a.m.d.

Cu cît se vor simţi mai bătrîni, cu atît vor dori partenere mai tinere, crezînd că pot fura din tinereţea lor şi că-şi pot uita vîrsta dacă nu o văd pe chipul partenerei în fiecare dimineaţă. Cu cît vor avea poziţii mai importante şi o situaţie financiară mai bună, cu atît vor fi mai tentaţi şi vor fi mai curtaţi de domnişoarele fără esenţă, care învaţă de mici (de acasă sau de la televizor) că Făt-Frumos este echivalent cu Moş Crăciun.

Este evident că nu e numai vina lui Făt-Frumos, ci este şi vina Ilenei Cosînzeana. Şi ea s-a pervertit. Ea vede că multe fete drăguţe, care au făcut minimul efort de a exista şi a zîmbi frumos, obţin aproape tot ce vor (inclusiv în plan profesional). Aproape, pentru că broscoiul tot broscoi rămîne. Deşi are o nevastă tînără şi frumoasă pe care o iubeşte (ca pe un bun personal), nişte copii minunaţi, o casă ca un paradis, un job respectabil, nu va clipi să o înşele cu altcineva dacă are ocazia. De ce?

Cine ştie la ce îl ajută prestaţia ruşinoasă de 5 minute în patul unei frumoase (ne)cunoscute, cînd acasă îl aşteaptă familia? Îi creşte respectul de sine? Unii ar spune că îi creşte admiraţia pentru soţie. Alţii ar spune că este invidiat de ceilalţi broscoi. Ba chiar eşti anormal dacă nu orăcăi la unison cu ceilalţi. Cred că este un paradox pe care numai un bărbat îl poate înţelege...

Dar un lucru e cert, broscoiul va fi generos pentru a-şi şterge ruşinea. Va fi generos şi cu soţia, şi cu necunoscuta.

Dar ce face Ileana Cosînzeana care vede că, din Făt-Frumos, bărbatul pe care îl sărută zilnic se transformă în broscoi? Cel mai adesea se complace de dragul copiilor sau al avantajelor pe care ţi le aduce mariajul. Deşi nu par multe, ele există: avantaje sociale, financiare, afective, dar mai ales senzaţia de siguranţă. Toate acestea sînt distruse şi lasă răni adînci în momentul divorţului. De aceea, IC aproape că a uitat de „au trăit fericiţi pînă la adînci bătrîneţe“ şi speră că acum este „la rău“ şi va veni şi momentul de „la bine“.

Dacă IC este războinică şi orgolioasă îşi caută şi ea „relaţii speciale“ cu persoane „speciale“. Dar vai, nu mai este IC, ci doar o femeie uşoară. Dacă ar fi trăit în altă epocă, ar fi fost ponegrită şi alungată cu pietre. Dar nu, noi nu mai trăim în era ruşinii şi a valorilor morale. Familia este ceva care nu mai semnifică prea mult. De aceea nici nu mai cîntărim repercusiunea actelor noastre asupra căminului în care ar trebui să crească frumos şi după nişte principii corecte pruncii pe care îi iubim. Ei vor creşte în minciună şi se vor purta asemenea părinţilor la maturitate. Nu vor şti că există fericirea, nu vor şti că există iubire adevărată, nu vor şti că există familii bazate pe onestitate, încredere şi respect reciproc, nu vor şti că viaţa este un şir lung de alegeri şi că, dacă nu faci alegerea corectă, vor suferi mai multe persoane.

Dar toate acestea probabil că sînt poveşti de adormit fetiţe naive. Oac-oac-oac.

Roxana COŞMELEAŢĂ
roxananico@yahoo.com

COBORÎTE DE PE SITE

Articolul lui Adrian Stănică, „De ce Bulgaria?“

Bulgaria este din păcate o pată albă pe harta Europei cunoscute de mine. Pe vremea cînd trăiam în România n-aveam voie nici pînă la Ruse, peste Podul Prieteniei. Şi iac-aşa, trăind de mulţi ani în Occident, am cunoscut Europa, dar am rămas cu lacuna asta. Anul acesta aş fi dorit chiar o vacanţă în această ţară care, pe lîngă avantajele ce reies din articolul dvs., oferă şi un trecut istoric interesant, legat de moştenirea română şi bizantină a Balcanilor, monumente, oraşe pitoreşti ca Tîrnovo, Plovdiv şi probabil altele care nu aşteaptă decît să fie descoperite.

Last but not least, şi nu sînteţi singurul care o afirmaţi, mai puţină mitocănie şi mai multă modestie, ceea ce nu-i puţin lucru.

Mulţumesc *Dilemei vechi* şi dvs. personal pentru ideea unui asemenea articol. Bulgaria a cîştigat cu siguranţă un vizitator interesat. Dacă nu anul acesta, poate la anul.

Adăugat de Arpad
la data de 18 Septembrie 2011

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU
Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN
Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU
Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef)
Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF
Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI
Cătălin ŞTEFĂNESCU ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL ● **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ ● **TEHNOREDACTARE:** Adrian DAMIAN

DIRECTOR EXECUTIV: Raluca BADEA ● **BRAND MANAGER:** Daniela POLIANSCHI
DIRECTOR ABONAMENTE: Anişoara SEVASTRE ● fax: 021-407.54.67
e-mail: anisoara.sevastre@adevarulholding.ro
ABONAMENTE ŞI INFORMAŢII: tel.: 0800.800.111, număr cu apel gratuit în orice reţea telefonică, orele 9:00-18:00 (Luni - Vineri) ● abonamente@adevarulholding.ro ● fax: 021-407.54.67

PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro
DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR FINANCIAR: Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Sorin Ioan BLAGA
DIRECTOR PUBLICITATE: Cristian VELICU
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR

Tiraj 18.000 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09

ISSN: 1584-1669
Revistă editată de Adevărul holding

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

● **Plăcerile vieţii**

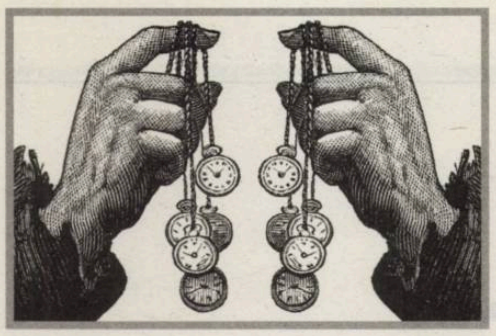

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Nostalgici vechi și noi

Că Nicolae Ceaușescu credea în competența lui universală, că nu ezita să dispună de poporul român ca de propriul său șeptel, că n-avea dubii, că se considera o figură istorică și un lider planetar o știm. Nu ne miră: e simptomatologia clasică a megalomaniei paranoiace. De mirare este însă că a reușit să convingă de măreția proprie o sumedenie de colaboratori apropiați care păreau oameni mai mult sau mai puțin întregi. Paul Niculescu-Mizil, de pildă, sau Ștefan Andrei treceau drept activiști luminați și aveau motive personale să nu-l iubească pe Ceaușescu. Violeta Andrei, soția lui Ștefan Andrei, a făcut publică, după 1989, persecuția la care a fost supusă de Elena Ceaușescu, iar una dintre fiicele lui Mizil – Donca – a trebuit să avorteze, în condiții riscante, la ordinul aceleiași doamne, ca să nu devină mama unui nepoțel rezultat din amorul ei cu Nicușor... Mizil a rămas pînă la moarte un comunist înfocat și a încercat să ne convingă pe toți că Revoluția din decembrie 1989 a fost un fel de izgonire din Rai. Ștefan Andrei a descoperit și el, de o bună bucată de vreme, că fostul lui șef era un geniu: citea seara *Istoria Literaturii Române* a lui George Călinescu (!), avea o complexă viziune asupra politicii mondiale, era o minte strălucită și un patriot. „Educația“ și-o făcuse – spune fostul ministru – în închisoare, alături de alte minți strălucite, cum ar fi Gheorghiu-Dej, Emil Bodnăraș, Ion Gheorghe Maurer (O mică „scăpare“: Maurer n-a făcut niciodată închisoare). Cu asemenea maeștri, Ceaușescu a devenit un mega-Titulescu, un mega-Brătianu, o combinație epocală de Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrîn, Traian și Decebal. Nici Reagan n-avea cine știe ce studii, spune Ștefan Andrei, și totuși îi datorăm prăbușirea comunismului (Încă o „scăpare“: dacă Reagan e bun pentru că ne-a scăpat de comunism, de ce Ceaușescu e la fel de bun pentru că ni l-a băgat pe gît?).

Aveau de salvat o biografie servilă.

Întîmplarea face că, pe cînd era la Externe, Ștefan Andrei ne-a convocat, pe Liiceanu și pe mine, la minister. Apăruse *Jurnalul de la Păltiniș* și voia să ne cunoască. În realitate, voia ca *noi* să-l cunoaștem pe el, în versiunea lui „culturală“, de „om de bine“. Ne-a primit în biroul lui, sub care am văzut un radiator, căci încălzirea clădirii nu funcționa nici măcar la nivel ministerial, ne-a arătat cîteva piese din colecția lui de cărți și gazete vechi (unele interzise în epocă) și ne-a atras atenția, prin semne, să fim atenți la ce vorbim: totul era microfonat. Așa arăta pe atunci Ștefan Andrei, în lumea gîndită și „implementată“ de marele om pe care îl slujea. Și pe care acum îl cădelnițează maniacal. Psihologic, pot înțelege asemenea stranii reacții. Și el și Mizil au făcut, după 1989, pușcărie, prin urmare erau plini de resentimente. În plus, aveau de salvat o biografie servilă, în serviciul unui regim catastrofal. Trebuiau să-și găsească justificări și alibiuri.

Ceea ce însă nu înțeleg este efortul unor realizatori TV de a recompune, cu asemenea martori triști, gloriola de tip coreean a mediocrului dictator. Sub o neconvingătoare pojghiță de „obiectivitate“, ei se străduiesc, în chip vădit, să dreagă busuiocul. Sînt noua generație de nostalgici, neinformați, netrăiți, necuviincioși în suficiența lor mentală. E drept că aproximativ aceeași realizatori și-au făcut o specialitate din a invita în emisiunile lor personaje indigerabile pe post de „analiști“ competenți. Un politician expirat care, de douăzeci de ani, a dat toate dovezile imaginabile de delir, isterie, *furor* calomniator, minciună sfruntată, inepție intelectuală și fudulie comică e poftit, aproape în fiecare seară, să-și dea cu părerea despre orice: politică externă, scandaluri mondene, jurisprudență, cultură, patriotism și protecția animalelor. Gazdele sînt și ele pe potriva oaspetelui: știu tot, judecă pe cine trebuie cu aplombul unei supreme expertize, n-au mamă, n-au tată, n-au sfieli și dileme: sînt un *comando* în ofensivă, un amestec de prezumție, idei fixe, certitudini de beton și glande scăpate de sub control. În aceste condiții, tind să devin eu însumi nostalgic. În comparație cu ei, de-alde George Marinescu (Dumnezeu să-l ierte!), de-alde Ilie Ciurescu, ca să nu mai vorbesc de frumoasele doamne Delia Budeanu și Sanda Țăranu, îmi apar ca o colecție de îngerași, sobri, manierați, odihnitori... Cum se vede, resursele nostalgiei dîmbovițene sînt infinite...

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Ce ne-a venit cu Festivalul ăsta?

În corul național de lamentări că „moare cultura“ și „am devenit un popor de analfabeți“, viața – scuzați truismul – merge mai departe. Viața culturală, vreau să zic... Cifra de afaceri din industria cărții a ajuns la aproape 100 de milioane de euro (e puțin față de alte țări, dar acum 6-7 ani era de 40 de milioane), redeschiderea Muzeului Antipa a „scos oamenii în stradă“, teatrele bune joacă cu casa închisă (iar experimentele și teatrul alternativ înfloresc), concertele se țin lanț. În plus, avem festivaluri peste festivaluri, de toate genurile: de teatru, de film, de muzici felurite. Am început să ne găsim un loc și pe harta culturală a Europei și a lumii. Pe de o parte, Institutul Cultural Român – prin rețeaua sa din marile capitale – „exportă“ sistematic cultura vie și actuală. Chiar în această perioadă – de exemplu – România este „țară-invitată“ la Tîrgul de carte de la Madrid, iar la cel din Göteborg există o consistentă prezență a autorilor români. Pe de altă parte, turneele unor mari artiști străini nu mai „sar“ peste România, cum se întîmpla pînă nu de mult. Și, de bine de rău, viața culturală tinde de cîtva timp să se descentralizeze: se întîmplă lucruri notabile nu doar în București, dar și în tot mai multe locuri – de la Vama Veche pînă la Gărîna, ca să dau doar două exemple simbolice, în felul lor. Există orașe care și-au consolidat identitatea și profilul (și) datorită unor evenimente culturale majore. Nu ne mai putem plînge că „n-avem“ una și alta; cel mult putem să reflectăm mai serios la ceea ce facem cu ce *avem*.

În tot acest peisaj colorat, a face un festival „în numele“ unei reviste poate părea o simplă manevră de PR. Nu e așa. În alte părți ale lumii nu e ceva neobișnuit ca o gazetă să încerce să se prezinte și *altfel* în fața publicului ei real sau potențial. Așa că, uitîndu-ne ce fac alții, aveam de mai multă vreme în minte ideea unui festival și convingerea că el poate oferi altceva decît există „pe piață“. Mai întîi, o revistă poate aduna la un loc genuri și categorii culturale diferite (ceea ce festivalurile „de profil“ nu pot face). Nu e, de fapt, ceva cu totul străin de ceea ce face *Dilema veche* în mod normal. De 18 ani, tratăm subiecte de tot felul, iar la noi colaborează oameni foarte diferiți – ca profil intelectual, pregătire, competențe etc. În jurul revistei s-a creat, în timp, o comunitate consistentă de cititori. Acum, nu facem decît să le oferim acestor cititori ocazia de a se aduna „fizic“, concret, în jurul unor teme și subiecte pe care *Dilema veche* le propune. Și, bineînțeles, în jurul unor scriitori, muzicieni, artiști care să exprime, în felul lor specific, plăcerea de a face parte din această comunitate. Nu întîmplător am ales ca temă generică pentru festival „plăcerile vieții“: tocmai pentru că e criză, tocmai pentru că încruntările cotidiene îi fac să uite, pe mulți dintre noi, că viața e făcută și pentru altceva decît privitul bleg la televizor, înverșunările politice, lamentările pe tema „mîine va fi mai rău“, bodogănelile la adresa țărișoarei și alte asemenea amărăciuni de fiecare zi.

Nu e, de fapt, ceva cu totul străin de ceea ce face Dilema veche *în mod normal.*

S-a întîmplat să găsim, pentru acest festival, și un loc pe deplin adecvat ideii: Cetatea Alba Iulia. Lucrările de renovare au redat Cetății nu doar „fațada“, dar și identitatea profundă. Nu este vorba doar de faptul că s-au refăcut ziduri și clădiri, că au fost scoase la iveală urme ale originilor romane ale așezării, că partea veche din Alba Iulia arată acum asemenea oricărui oraș european care știe să-și conserve tradiția. Este vorba despre ocazia unică pe care o are acum orașul de a-și redefini personalitatea. Așa încît, împreună cu autoritățile locale, încercăm să punem pe harta culturală a orașului Festivalul *Dilema veche*. Pe termen lung.

ținerea de minte

„Totuși, eroul nostru îndura totul, îndura cu tărie și răbdare și a îndurat mereu, pînă ce, în sfîrșit, a găsit o slujbă la vamă. Trebuie spus că asemenea slujbă fusese încă de mult obiectul tainic al gîndurilor lui. Văzuse lucrurile elegante, venite din străinătate, pe care puneau mîna slujbașii vamali, porțelanurile și batistul fin trimis cumetrelor, mătușilor și surorilor lor. Adeseori spunea cu un oftat: «Acolo ar fi de mine: la graniță, între oameni luminați. Și ce cămăși de olandă fină ar putea să mai pice!» Trebuie să mai spunem că Cicikov se gîndea și la un anume săpun franțuzesc, care făcea pielea nemaipomenit de albă, dînd frăgezime obrajilor; Dumnezeu știe cum se numea săpunul, dar, după închipuirea lui, el se găsea fără doar și poate la graniță. Prin urmare, Cicikov ar fi vrut mai demult să intre la vamă, dar îl opriseră veniturile de la comisiunea de construcții, și judecase pe bună dreptate că, oricît, vama nu era încă decît cioara din par, pe cînd comisiunea era vrabia din mînă.“

N.V. Gogol, *Suflete moarte*,
Editura Univers, 1987

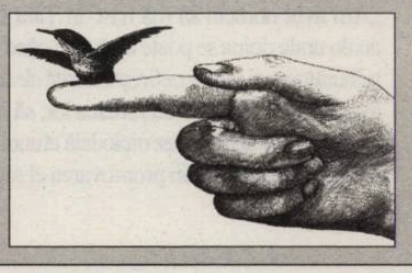

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Toate's vechi...

...şi nouă toate. Aşa îmi venea să zic de cîte ori auzeam dezbateri (relativ anemice) pe tema înfiinţării noului/vechiului Minister al Afacerilor Europene. Instituţia este dorită şi detestată, simultan, în cercurile administrative româneşti. (Re)înfiinţarea sa a stîrnit puţine valuri. Ar fi meritat mai multă dezbatere publică, dar asta-i România, avem alte urgenţe în agenda editorială. De ce nu a stîrnit mai multă zaveră în grupul „atent-privitorilor-la-banul-public" (dacă-i vorba de Băsescu)? De ce a trecut relativ neobservat? În opinia mea, motivele sînt două: persoana ministrului şi specificul ministerului. Leonard Orban nu e vreun monden. Nu are pantofi de trei mii de euro sau poşetuţe de încă două mii. Nu este sexy de nici un fel. Are un look serios, chiar trist şi preocupat, iar afecţiunea de spate care îl chinuie de ani buni îi dă un aer şi mai dramatic. Nu e *glamour*. Nu a lipit afişe în campania electorală. Dimpotrivă, în acea perioadă, presta serios, dramatic şi preocupat, pe funcţia de comisar european. Cum să te iei de omul ăsta, ce subiect să îi pui în spinare? Păi, dacă nu e *glamour*, monden, sexy, lasă-l în pace, nu e subiect de presă (remarcabilă excepţie – PRO TV). Aaa, că munca sa, în stil dramatic, serios şi preocupat poate să ducă la modernizarea administraţiei româneşti şi la sincronizarea ei cu restul preocupărilor Uniunii Europene (ceea ce poate fi al naibii de rău, sîntem de acord), asta nu e interesant. Nu are amantă? Pas. Nu conduce maşini de raliu? Plicticos. Nu bea cot la cot cu ai săi colaboratori, în cîrciumi rezervate pretenţios-protocolar? Nu avem ce scrie. Colac peste pupăză, săracul om ştie ce sînt alea Infringement, COREPER, POS DRU şi alte drăcii inventate la Bruxelles. Noi, presa, ne pricepem mai bine la divorţul Columbenilor.

Acest minister era necesar, întru ciuda tuturor externiştilor (de bună-credinţă, nu neg) care, de mai bine de un deceniu, sapă vîrtos, indiferent de culoarea politică, împotriva construcţiei unui asemenea edificiu. Conform părerii oricărui „vieţaş" al MAE, subaltern al lui Severin, Cioroianu sau Baconschi, de trebile europene trebuie să se ocupe oamenii serioşi, diplomaţii din externe. Aşa e în toate ţările vechi, fondatoare ale Uniunii Europene. Au dreptate. Numai că, de la fondare pînă acum, trebile Ioropei au devenit, treptat, afaceri interne, nu externe, pentru orice stat membru. Cota de lapte care primeşte subvenţie este problema Ministerului Agriculturii, nu a celui de Externe. Numărul de ore pe care un camionagiu le petrece la volan, zilnic, nu poate fi treaba Excelenţei Sale, domnul Ambasador X, ci a unui oarecare secretar de stat de la Transporturi. Iar faimosul tarif de roaming nu este subiect de politică externă. Sincer, îmi pare mai mult treaba celor de la Ministerul Comunicaţiilor, cei care au de-a face, zilnic, cu cei trei mari operatori de pe piaţa românească.

Doar trei exemple am dat şi a trebuit să enumăr tot atîtea ministere direct implicate. Fie vorba între noi, oricare ar fi speţa europeană, ar trebui să enumăr între două şi cinci ministere direct şi indirect implicate. Aici este marea provocare pentru Leonard Orban. Să pună la un loc, întru împreunălucrare, în ciuda geloziilor şi „săpăturilor" interministeriale, organizaţii guvernamentale diferite. Un singur alt guvern românesc a mai reuşit atare performanţă – cel condus de Adrian Năstase. Pe atunci, disciplina era de fier, nimeni nu mişca în front. De obiectivul aderării la Uniunea Europeana depindea soarta politică a PSD-ului (mă rog, aşa părea). Rolul coordonatorului era deţinut de universitarul clujean Vasile Puşcaş. Puţini colegi de executiv îndrăzneau să-i crîcnească. După aderare, a urmat relaxarea totală (ca în toate noile state membre, de altfel). Cred că Mitică Dragomir ar fi fost ascultat într-o şedinţă de guvern cu mai multă atenţie decît Adrian Ciocănea.

PDL-ului i-au trebuit trei ani de guvernare pentru a ajunge la concluzia că are nevoie de altceva decît de un fost lipitor de afişe (adică, de un profesionist), dacă doreşte să mişte ceva pe frontul european. Cînd va beneficia şi de o oarecare continuitate administrativă, Leonard Orban va avea o şansă. Mică.

***Gabriel Giurgiu** este realizator de emisiuni despre Uniunea Europeană la TVR.*

PUBLICITATE

În curând, la
HUMANITAS multimedia

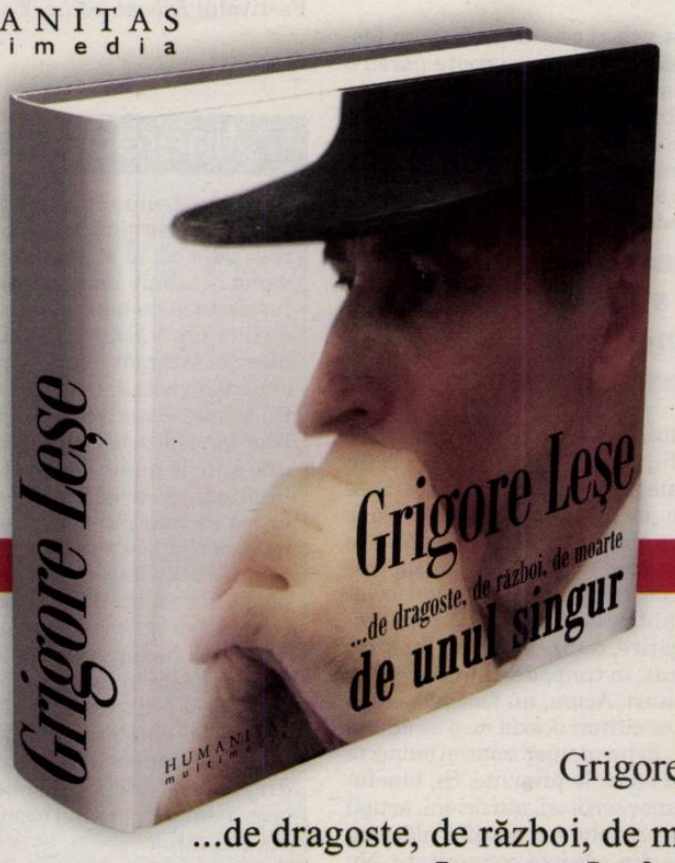

Grigore Leşe

...de dragoste, de război, de moarte,
de unul singur

„Am avut norocul să mă nasc în Ţara Lăpuşului, acolo unde doina se cântă de când lumea, acolo unde doina se poate încă auzi când te aştepţi mai puţin, săvârşită în grumaz, cu înturnături tulburătoare şi pauze nefireşti, horită *de stâmpărare* în cel mai străvechi stil cunoscut la noi. Am avut norocul să cresc cu muzica lor, să îi ascult, iar mai târziu să pot cânta, să mă identific cu horea, să n-o abandonez niciodată atunci când oamenii râdeau auzind-o, aşa stranie, aspră şi de demult, apoi să fac din promovarea ei scopul principal al vieţii mele."

PUBLICITATE

Forbes România

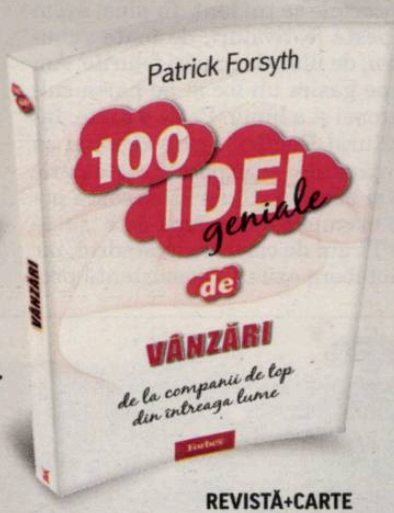

„În vânzări nu există reţete sigure. Există însă abordări corecte, cunoştinţe bine aplicate şi diferenţierea de concurenţă. Doar ele îţi pot garanta succesul."

Patrick Forsyth

REVISTĂ+CARTE
14,99 LEI

COLECŢIA CONŢINE CÂTE **100 IDEI GENIALE** DE:
• **VÂNZĂRI** • RELAŢII PUBLICE • AFACERI • MANAGEMENTUL TIMPULUI
• COPYWRITING • REDUCERI DE COSTURI • LEADERSHIP • MARKETING

Din **3 octombrie**, numai cu revista Forbes

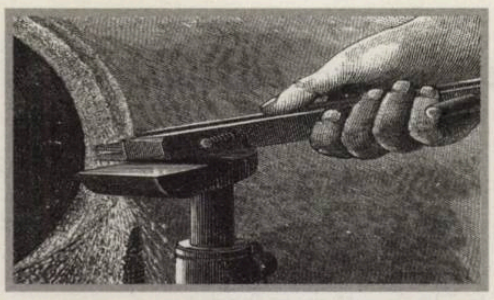

Ovidiu NAHOI

EU şi UE

Cine a cîştigat din eşecul nostru în Schengen?

Dacă aceia care militează pentru „Europa naţiunilor“ şi pentru sistemul interguvernamental, împotriva Europei integrate, îşi vor vedea visul cu ochii, atunci ziua de 22 septembrie 2011 va fi trecută cu litere de aur în istoria pe care sigur ei o vor (re)scrie cîndva.

În plină confuzie, una dintre televiziunile de ştiri de la Bucureşti titra, în seara Consiliului JAI de la Bruxelles, în care Olanda şi Finlanda blocau aderarea României şi Bulgariei la Spaţiul Schengen: „Europa nu ne vrea“. Este o uriaşă exagerare, dacă nu cumva un fals de la un capăt la altul. Nu „Europa unită“ ne-a respins, ci tocmai „cealaltă Europă“, în care deciziile statelor-membre le răstoarnă pe cele ale instituţiilor europene. Raportul care atesta pregătirea României şi Bulgariei la Spaţiul Schengen fusese însuşit de Comisia Europeană şi avizat de Parlament, cu o majoritate confortabilă. Cum s-ar spune, reprezentantul legitim al cetăţenilor europeni spusese „da“ României şi Bulgariei. Doar că această decizie trebuia să primească girul unanim al Consiliului, unde sînt reprezentate statele membre. Şi aici, două opinii contra, de la Haga şi Helsinki, au răsturnat totul.

Dar ce au în comun Olanda şi Finlanda? Guvernele lor fragile sînt supuse presiunii constante din partea unor formaţiuni naţionalist-populiste, eurosceptice, de „tip nou“: Partidul pentru Libertate din Olanda şi Partidul Adevăraţilor Finlandezi. Acestea reuşesc să-şi impună o parte din promisiunile electorale, fără însă a suporta şi erodarea inerentă participării la guvernare. De teama pierderii sprijinului parlamentar, fragilele guverne de la Haga şi Helsinki acceptă jocul. Cuvîntul de ordine al acestor partide populiste este: „Nici o concesie Uniunii Europene!“.

Aşa se face că, la presiunile Adevăraţilor Finlandezi, guvernul de la Helsinki a cerut Atenei ca participarea finlandeză la planul de salvare a Greciei să fie asigurată prin depunerea unor garanţii bancare. Cu spatele la zid, Grecia a acceptat, dar alte state membre din zona euro au sărit şi ele de pe margine: dacă finlandezii primesc garanţii, atunci vrem şi noi, au spus slovacii, olandezii, austriecii. E limpede însă că grecii nu au de unde plăti pentru toţi, aşa că „aranjamentul finlandez“ rămîne unul dintre elementele de blocaj în planul pentru salvarea Greciei. În Olanda, măsurile draconice de pe piaţa muncii împotriva românilor şi bulgarilor – trataţi de parcă nu ar fi cetăţeni ai Uniunii Europene – au fost generate de presiunile populiştilor. Mai mult, lideri ai acestora se gîndesc cum să facă să ne blocheze accesul şi după 1 ianuarie 2014, cînd, conform Tratatului de Aderare, piaţa muncii pentru români şi bulgari trebuie liberalizată complet.

Politicienii români nu deţin monopolul populismului şi demagogiei.

Să nu ne facem iluzii: există multă ignoranţă şi în Vestul Europei. Mulţi cetăţeni europeni au impresia că, dacă România şi Bulgaria intră în Spaţiul Schengen, atunci se vor trezi cu valuri de imigranţi. Ei nu au de unde să ştie că principalele porţi de intrare pentru imigranţii din afara Europei nu sînt România şi Bulgaria, ci statele mediteraneene. În timp ce românii şi bulgarii se bucură de mult de libertate de circulaţie, iar cei care au vrut să plece în Vest se află deja acolo. Şi de ce s-ar obosi liderii să le spună oamenilor adevărul, cînd pot profita foarte bine de ignoranţa lor? În definitiv, politicienii români nu deţin monopolul populismului şi demagogiei.

Astfel, două partide care de-abia dacă totalizează două milioane de votanţi au profitat de slăbiciunea guvernelor din ţările lor şi au impus o decizie în numele a 500 de milioane de europeni. Este aceasta orice, dar nu o probă a democraţiei.

Folosind abuziv, dar inteligent, regula unanimităţii, două guverne, sub presiunea a două partide minoritare, populiste şi antieuropene, nu doar că au spus „stop“ României şi Bulgariei. Dar au aruncat în aer reforma Spaţiului Schengen. O reformă care ar urma să împiedice state precum Danemarca, Franţa ori Italia să reia controalele la frontiere, fără acordul prealabil al Comisiei.

Să zăbovim acum asupra unui anumit tip de afirmaţie: „Da, sînteţi pregătiţi tehnic, dar nu avem încredere în voi, din cauza corupţiei“. Ne cunoaştem problemele. Ştim mai bine ca oricine că administraţia românească este plină de corupţie, chit că e guvernată de cele mai bune legi şi înzestrată cu cele mai moderne echipamente. Totuşi, Tratatul prin care România a aderat la UE, semnat în 2005, prevedea clar *obligaţia* noastră de a adera la Spaţiul Schengen, imediat ce vom îndeplini condiţiile tehnice. Documentul nu specifică alte condiţii de ordin politic, nici vreo legătură cu monitorizarea pe justiţie!

Este aici o chestiune de principiu: poate că unora dintre partenerii noştri le pare rău acum că nu au introdus în Tratat asemenea legături, iar unii îşi regretă chiar iscălitura pe document. Dar, pînă una-alta, Tratatul trebuie respectat de către toţi, aşa cum este. Altfel, riscurile sînt enorme: ce se va întîmpla, de exemplu, dacă vreun stat membru va dori să ne bareze libertatea pe piaţa muncii şi după 2014 sau, poate, să ne limiteze alocarea de fonduri prin politica de coeziune, legîndu-se de corupţie şi statul de drept? Este în interesul României ca astfel de legături să nu fie făcute şi, mai ales, să nu existe precedente care să poată fi invocate.

Dar oricum ar evolua discuţiile în Uniunea Europeană şi orice turnură o va lua confruntarea dintre adepţii „Statelor Unite ale Europei“ şi cei ai „Europei naţiunilor“, un lucru e clar pentru noi: totul va rămîne vorbă în vînt dacă noi, românii, nu vom lucra intens de aici înainte la un proiect de re-credibilizare a României.

De fapt, totul trebuie să se schimbe: de la comportamentul fiecăruia dintre noi la modernizarea instituţiilor şi, foarte important, felul în care ne alegem liderii.

adevărul EUROPA

Ovidiu Nahoi *este jurnalist, redactor-şef la* Adevărul Europa.

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Pledoarie pentru „nu“

De mulţi ani se tot spune că potenţialul negativ al conflictului israeliano-palestinian este nelimitat. Caz tipic de *melting conflict,* confruntarea de decenii dintre evrei şi arabii-palestinieni reverberează în multe alte paliere şi influenţează, printr-un efect în lanţ ce pare de neoprit, foarte multe teme de pe agenda îngrijorărilor mondiale. Mai nou, odată cu voinţa liderilor Autorităţii Palestiniene de a merge la ONU pentru a obţine recunoaşterea internaţională a statului palestinian, presiunea a crescut din nou. Nu îmi propun să fac aici istoria conflictului – este atît de luxuriantă, încît nici n-aş avea cum. Ea este, fără îndoială, importantă. Ascultînd argumentele celor două părţi în disputa lor este uşor sesizabil că toate ţin de istorie. În acea parte a lumii, legitimitatea de tip istoric bate orice şi, prin urmare, în acelaşi timp cu zgomotul de arme, se aud, sacadat, argumentele istorice. Istoria însăşi a devenit o armă, în acea parte deloc îndepărtată de Orient. Nu îmi propun nici să spun cine şi în ce măsură are dreptate în acest conflict, deşi, ca orice om interesat de relaţii internaţionale, am şi eu opinia mea în chestiune. Fermă, cum altfel?

Nu ştiu de ce, dar de cîte ori mă gîndesc la conflictul israeliano-palestinian îmi aduc aminte ce-a spus Dumnezeu Rebecăi, soţia lui Isaac, fiul lui Avraam: „În pîntecele tău sînt două neamuri şi două popoare se vor ridica din pîntecele tău; un popor va ajunge mai puternic decît celălalt şi cel mai mare va sluji celui mai mic!“ (Geneza 25,23). Cu precizarea că în textul sacru „mare“ şi „mic“ nu se referă la dimensiune, ci la vîrstă – cel mare e cel mai bătrîn aşa-zicînd, adică primul născut dintre gemeni, iar cel mic este cel mai tînăr, adică cel de-al doilea geamăn în ordinea apariţiei pe lume – suspend speculaţia mistico-istorică şi trec la ceea ce îmi propun, adică la încercarea de a identifica opţiunea cea mai bună pe care România o poate avea la un asemenea vot. Cum ar fi bine să voteze România în Adunarea Generală a ONU cînd va veni vremea unei rezoluţii susţinute de Liga Arabă, prin care se recunoaşte existenţa statului palestinian?

Mai întîi, o evaluare rece: indiferent de votul României, o asemenea propunere are 99% şanse să întrunească cel puţin jumătate plus unu din voturile Adunării Generale. Un alt element important: este foarte puţin probabil să existe o poziţie europeană comună. Ar fi fost de dorit ca mecanismele PESC să funcţioneze – mai ales într-o speţă atît de complicată precum aceasta – şi cu asta sarcina României ar fi devenit mai simplă, dar e aproape sigur că ţările europene vor etala toate tipurile de vot posibil. Vor fi europeni care vor vota pentru înfiinţarea statului palestinian (Franţa, de pildă). Vor fi europeni care se vor opune (chiar ţări de anvergura României, precum Cehia). Vor fi europeni care se vor abţine. Prin urmare, România nu se poate socoti legată de vreun consens european căruia să i se conformeze. Asta e bine, pentru că ne dă toată marja de manevră necesară să operăm strict în cadrul interesului propriu, dar şi rău, pentru că ne expune unei situaţii cu care nu prea am fost obişnuiţi, adică aceea de a decide chiar singuri. Nu în ultimul rînd, trebuie amintit că soluţia „două state“ pentru conflictul acesta face, deja, unanimitate. Cam astea sînt datele obiective ale problemei.

Cele mai multe voci din mediile politico-diplomatice spun că cel mai bine pentru noi este să ne abţinem. Protejăm, astfel, atît relaţia bună cu Israelul (nu votăm recunoaşterea statului palestinian), dar şi relaţia bună cu spaţiul arab (nu votăm împotriva recunoaşterii statului palestinian). Acest raţionament este foarte la îndemînă, recunosc, şi are forţa persuasivă a evidenţei. Dar eu îmi permit să-l contrazic. Mai întîi, abţinerea noastră nu valorează nimic. Ba mai mult, s-ar putea să strice. Să cîntărim bine: pentru cine este acest moment mai important, pentru Israel sau pentru lumea arabă? Fără îndoială, pentru Israel. E aproape sigur că guvernul evreu nu va privi abţinerea noastră ca pe un gest prietenesc. O vorbă românească spune că prietenul la nevoie se cunoaşte, iar Israelul este, în această situaţie, la mare nevoie, în vreme ce Liga Arabă, în ansamblul ei sau fiecare membru al Ligii în parte, nu este deloc în mare nevoie acum. Oricum, abţinerea nu e de natură să-i bucure nici pe arabi. Prin urmare, nu doar că nu facem nimic cu abţinerea, dar am impresia că nici măcar nu protejăm relaţia cu cei doi actori.

În plus, apariţia unui precedent de acest fel nu cred că e de natură să ne liniştească pe noi, acasă. Balcanii şi zona Mării Negre, adică exact spaţiile geo-strategice care „prind“ România în cleşte, sînt regiuni cu grad ridicat de instabilitate şi capabile să propună Adunării generale fel de fel de noi ţări şi ţărişoare. O asemenea tendinţă s-ar simţi încurajată de o eventuală victorie a Autorităţii Palestiniene.

În fine, dincolo de chestiunea de principiu, ar trebui să vedem realitatea conflictului. Va aduce o asemenea rezoluţie cele două părţi mai aproape de dialog şi de compromis? Sigur, nu. Se va întemeia imediat un stat palestinian? Sigur, nu. Şi chiar dacă, prin absurd, se va întemeia: este acesta un pilon al păcii şi stabilităţii în regiune atîta timp cît forţele politice majore ale societăţii palestiniene sînt unanime în proiectul lor de a distruge statul Israel? Există vreun motiv să credem altceva decît ceea ce tot spunem, şi anume că o soluţie *reală* este numai o soluţie negociată între Israel şi liderii palestinieni sub ochiul încurajator al cvartetului? Nu. Atunci, de ce trebuie să joace România altă carte decît aceea corectă, de a respinge cererea palestiniană? De teamă că stricăm relaţiile cu lumea arabă? Un vot negativ pe chestiunea palestiniană nu va periclita serios relaţiile noastre cu cele mai mule ţări musulmane. Dacă de asta ne temem, atunci ne temem degeaba.

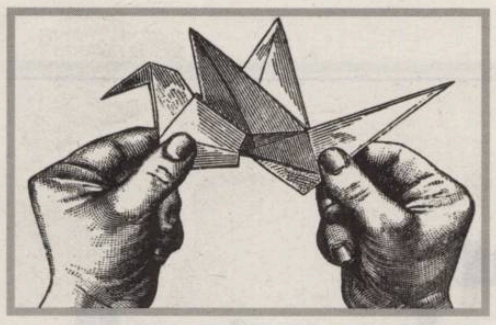

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Zborul muzicii

Mă aştepta un interviu pentru *Secolul 20,* cu omul care aproape că se confunda cu jazzul românesc. Era pe la jumătatea anilor '90. Îmi concepusem dinainte întrebările, studiasem atent alte interviuri pe care le dăduse şi tot ce mai apăruse în presă. Fiindcă nu prea mă pricepeam la muzică, eram destul de îngrijorat că m-aş putea face de rîs, chiar dacă nu muzica era subiectul principal, ci Bucureştiul, cu atmosfera şi fostele sale localuri fermecătoare.

Am stabilit întîlnirea în faţa primăriei de pe Banu Manta. Am plecat din timp, ca să nu cumva să întîrzii, cum aveam obiceiul. Fatalitatea a făcut însă ca, pe drum, un cauciuc al maşinii să mi se spargă. Disperat, am încercat să schimb singur roata pînă cînd, cu ochii pe ceas, am realizat că-mi va lua prea mult timp. M-am hotărît să iau un taxi, pe care am reuşit să-l prind după alte cîteva minute bune scurse. În cele din urmă, am ajuns la primărie cu o întîrziere de vreun sfert de oră. Johnny Răducanu mă aştepta aşezat pur şi simplu pe bordură. M-am prezentat cerîndu-mi scuze pentru întîrziere. Speram în acelaşi timp să nu-mi întindă mîna, fiindcă ale mele era murdare de la cauciucul pe care voisem să-l schimb şi le ţineam ascunse la spate, ca pe ceva ruşinos. S-a uitat la mine mustrător. Mi-a reproşat că l-am făcut să aştepte, om în vîrstă, fiind el. Grozav de încurcat, m-am apucat să-i explic că mi se întîmplase un mic incident şi m-am hotărît chiar să scot la iveală mîinile cele negre, pentru a da mai mare greutate scuzelor. Mi-a tăiat-o însă scurt, aşa cum meritam: „Nu mă interesează lucrurile astea. Trebuia să fii aici la fix. Să ştii că mi-ai fost recomandat drept un băiat serios, altfel nu stăteam".

Întîlnirea părea să se transforme într-un adevărat dezastru. Vasăzică, după ce că reuşisem performanţa de a-l enerva pe maestru chiar înainte de a ne cunoaşte, nu mă pricepeam nici să salvez situaţia, apelînd la explicaţii meschine. Aş fi vrut să dispar. Noroc că el s-a îmblînzit brusc. Mi-a spus că vom merge să stăm de vorbă în garsoniera lui şi m-a întrebat ce mai e nou pe la gazetă. Pe drum, ne-au tăiat calea nişte tineri agitaţi care gesticulau pe sub nasul nostru şi înjurau aprins. Johnny Răducanu a dat din cap nemulţumit. „Uită-te la ei – mi-a zis. Nenorocirea e că prea mulţi indivizi din oraşul ăsta, din ţara asta, nu ştiu de ce sînt ei pe lume." Într-un fel, interviul începuse. Şi avea să fie unul dintre cele mai interesante de care am avut parte.

Am descoperit că în spatele măştii morocănoase se ascundea un om sensibil şi foarte prietenos. Mi-a vorbit despre localul Mon Jardin de pe vremuri, despre „omenirea de oameni" care era odată în Bucureşti, în contradicţie cu „mîrlănimea" care între timp a invadat totul, ajungînd chiar şi în jazz. (De cîte ori avea ocazia, Johnny Răducanu deplîngea în mod public mitocănia, lipsa de civilizaţie şi amestecul dintre vulg şi elite, defecte pe care le considera tot mai răspîndite în ultimele decenii.) Apoi a ajuns la comparaţii între muzică şi filozofie. Spunea că, deşi îi admiră foarte mult pe cei cîţiva filozofi din România pentru minţile pe care le au, nu ar face schimb cu ei, fiindcă jazzul îi oferă satisfacţii mai mari. „Eu am o filozofie mai la îndemînă, mai concentrată. În muzică, pasta asta de idei atinge nişte piscuri la care ei nu pot ajunge (...). Eu am de la Dumnezeu asta. Am în minte nişte acorduri, nişte sunete ce depăşesc orice filozofie. Zbor pe undeva pe unde ei n-au şanse."

Pe la sfîrşitul anilor '90, cînta săptămînal la un mic club aflat într-o casă din zona Bulevardului Mihalache (pe atunci 1 Mai). În exterior nu exista nici un fel de firmă, iar cei cîţiva iniţiaţi care ştiau locul nu aveau decît să sune la poarta casei şi erau primiţi înăuntru. Acolo se aflau cîteva mese, un bar şi Johnny cu pianul lui, alături de o solistă şi un basist. Cîntau extraordinar, la început doar pentru cîţiva clienţi. Un fel de mic paradis muzical, incredibil pentru acea perioadă destul de mizerabilă. (Cu timpul, tot mai multă lume a aflat de casa în care cînta Johnny Răducanu, locul a devenit absolut neîncăpător şi, în cele din urmă, povestea s-a stricat, ca tot ce-i bun.)

În pauze, Johnny mai povestea cîte ceva, cîte cuiva de pe la mese. Istorii cărora de multe ori le lăsa finalul în suspensie, dar din care deduceai cîte un tîlc ascuns. Lucruri care se ţineau minte. Era uimit că românii tind să redescopere întruna roata şi apa caldă. De pildă, cînd în Parlament se dezbătea cu mare tamtam o lege pentru protecţia animalelor, el îşi amintea cum în Brăila copilăriei sale, înainte de război, asistase la amendarea de către un jandarm a unei cucoane care ţinea o curcă vie, cu capul în jos. Pe atunci adică, era deja o lege care se şi aplica în mod drastic. După astfel de poveşti, Johnny revenea la pian şi se lăsa dus de valurile jazzului. Ascultîndu-l, îmi aduceam aminte de acel interviu, ale cărui vorbe au avut darul să mă însoţească de-a lungul vremii, ca un refren, şi din care n-am uitat aproape nimic. Îmi spusese, printre altele, că secretul reuşitei în orice profesie stă în plăcerea cu care o faci. Apoi îmi vorbise despre bucuria cu care a descoperit măreţia unei construcţii muzicale precum o fugă de Bach. „Eu sînt o rîmă mică pe lîngă monştri şi totuşi sînt în roiul ăla şi văd ce este acolo (...) Ajungi acolo şi planezi, nu mai ai nevoie de nimic. Te uiţi de sus în jos la toţi ceilalţi." Şi în timp ce spunea asta, privea undeva în zare cu ochii întredeschişi, zîmbind uşor, aşa cum făcea uneori şi în timp ce cînta la pian. Părea că întrevede un adevărat rai. Îşi lua ascultătorii drept părtaşi la această mare fericire.

ready made

„Latina cu femeile ei fu dusă într-un piaţ de o saală mare, fără de-a şti ea cine-i ducătoriul ei. Şi iată deodată veni un theater de la curte aci dezvălit şi ea cu soaţele ei înlontru întrară, carele în sus să rădică şi prin aer să trasă păn la ţărmuru unui rîu frumos, unde erau scamne de corale în faţa căruii şi perinile erau cu peăne de labude umplute. Acel rîu era preste fire galant şi frumos, cu un joc de foc înfrumuseţeat; şi să părea că de la fiecareă stea sunt funii de foc, în jos slobozite spînzurau, iară ceva mai în sus se vedeau prin foc multe feăliuri de figuri, care arătau puterile naturii a lui Amor. Dumnezeii rîsurilor şi glumelor ziceau fal de fal de instrumente şi zînele blîndeăţelor cînta balu."

Nicolae Stoica de Haţeg,
„Poveşti moşăşti scolarilor rumâneşti",
în volumul *Scrieri,* Editura Facla, 1984

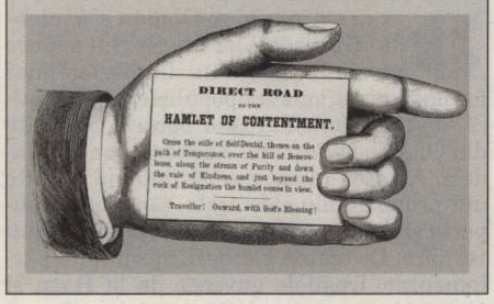

PUBLICITATE

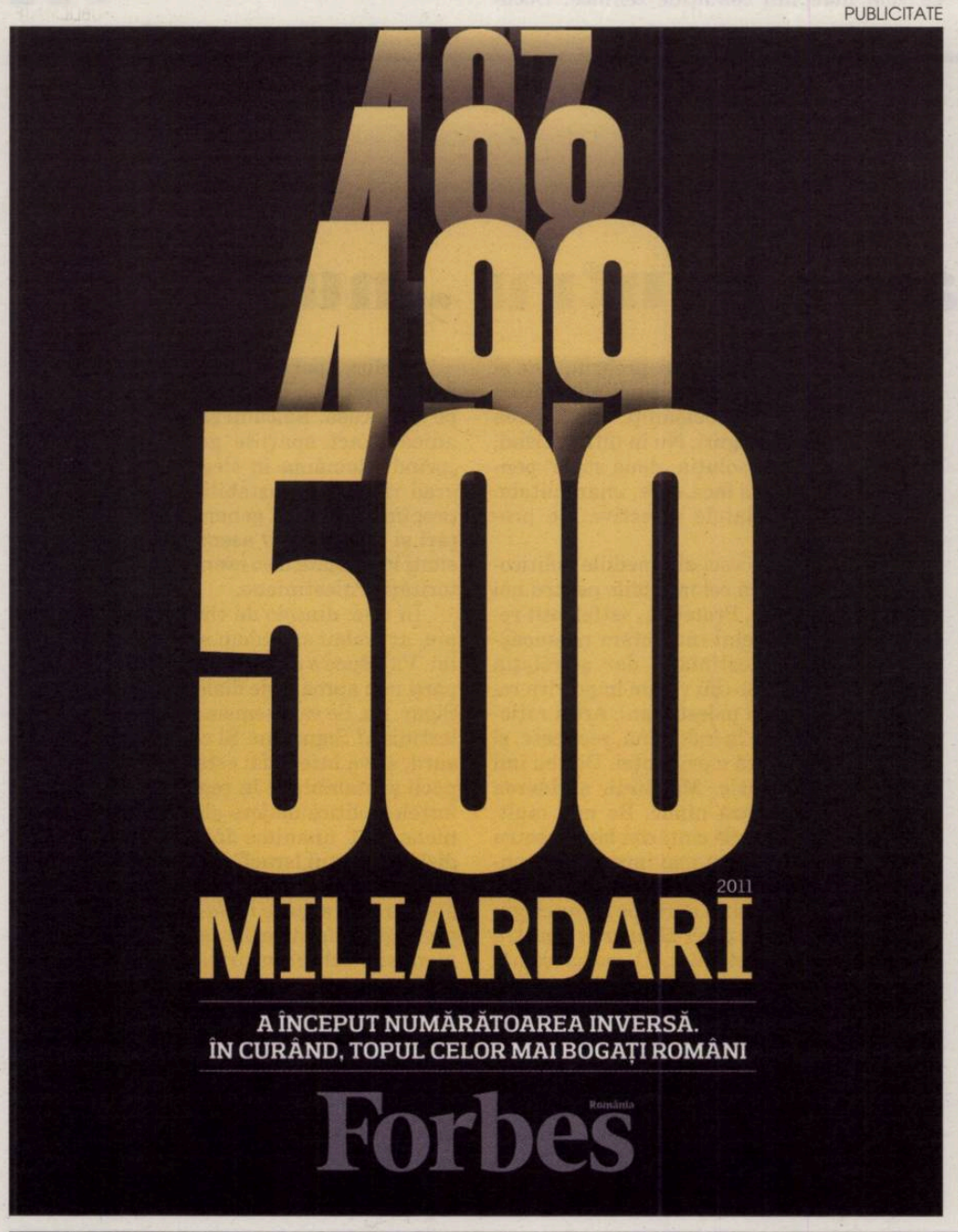

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Sfîrşitul jocului

Gata, promit, este ultima dată cînd mai scriu despre învăţămînt! Nu doar pentru că, vorba aia, îmi scade dramatic *ratingul* şi risc să-mi pierd şi ultimul cititor, ci în primul rînd deoarece nu mai e nimic de spus. *End of the game!* Cum, necum, mai toate universităţile şi-au văzut sacii în căruţă, cele mari joacă în continuare în liga A, cele mici sînt prea mici pentru a avea pretenţii, iar cele din grupa B tac chitic de frica retrogradării. Cu lege sau fărădelege, ne-am descurcat şi de data asta, că oameni sîntem! Pe acest „du-i, Doamne, la Ploieşti!“ a şi mizat, de fapt, breasla academică, reproducînd vechea strategie a capului plecat şi pe aceea, încă vie în amintirea multora, a PCR (pile, cunoştinţe, relaţii). Cele cîteva glasuri supărate s-au pierdut în foşnetul aranjamentelor subterane şi iată-ne ajunşi cu toţii la liman: începe noul an universitar. Cînd un coleg de facultate a povestit altui coleg din Belgia peripeţiile prin care trecem şi de ce nu puteam demara masterul comun, acesta a dat din cap înţelegător: *Mda, deci sînteţi în grevă...* Care grevă, monşer? Învăţămîntul românesc nu e în stare de greve, poate cel mult salariale – şi asta doar în zilele de leafă.

Ca să nu existe neînţelegeri: micul departament pe care îl conduc a ieşit pe locul întîi pe ţară atunci cînd s-a încheiat oficial evaluarea. Că pe urmă a fost torpilat colegial şi a mai luat apă, coborînd ba pe patru, ba pe doi, ce mai contează, sîntem în liga fruntaşă, ne-am trezit şi noi cu sacii în căruţă. Nu avem deci a ne plînge şi nu avem nici frustrări, nici revendicări de exprimat. Şi totuşi, chiar dacă am fi primit premiul întîi cu coroniţă, aş fi rămas cu acelaşi gust amar: după ce *criterii* am devenit premianţi, care este sistemul de *valori* care stă la baza acestei ierarhizări naţionale?

Or, despre asta este vorba, şi nu doar despre o lege sau alta, mai bună sau mai proastă: care sînt şi cum sînt promovate valorile acestei societăţi? Nu mă interesează atît dacă sînt declarat bun sau prost, cît care sînt criteriile după care sînt clasificat astfel, care sînt principiile care departajează valoarea de impostură, în societatea în care trăiesc. Şi acest lucru nu mă interesează doar pe mine, nu doar cadrele didactice, ci pe noi toţi, ca societate.

Ca să fim oneşti, trebuie să recunoaştem că aşa a şi pornit, pentru mulţi, această lege: trebuie curăţat învăţămîntul de „baronii“ săi şi de impostura lor şi a clanurilor acestora, trebuie ca *valoarea* să devină din nou singurul criteriu. Aveau dreptate şi mulţi au crezut – şi mai cred încă – sincer în acest demers. Nu pot să uit, astfel, acel preşedinte de consiliu judeţean care, vrînd să devină profesor, a fost iritat cînd i s-au cerut cărţi publicate şi, peste o lună, a venit cu zece volume de autor, le-a trîntit pe masa comisiei şi a devenit astfel cadru didactic. Nu pot să uit uimirea unui coleg, decan la o prestigioasă universitate, cînd a priceput că ţinem toate cursurile de master, şi nu, aşa cum erau ei obişnuiţi, doar cîteva „pachete intensive“ la sfîrşit de săptămînă. Nu pot să uit cazurile de plagiat pe care le ştiu personal, inepţiile suficiente pe care le-am auzit în aule cu pretenţii, şi cîte şi mai cîte. Generaţia mea pusese mîna pe putere şi în acest domeniu şi nu avea de gînd să renunţe la plăcerile ei, licite sau ilicite. Această stare de fapt trebuia curmată!

Ceea ce a urmat nu a dus însă la împlinirea acestor nobile idealuri. „Curăţarea“ sistemului s-a transformat în vînătoare de vrăjitoare şi banală luptă de putere. „Baronii“ au întors rapid armele, au fost printre primii care au susţinut, oportunist, noul trend şi s-au „scos“ şi de data asta – că doar nu degeaba erau ei ditamai „baronii“. În bună tradiţie parlamentară, unii dintre ei au trebuit să facă „ciocul mic“, ce-i drept, dar principalele victime au fost, deocamdată, acei cîţiva bătrîni profesori care şi-au văzut tot timpul de treabă şi care nu s-au agitat, fiind convinşi de valoarea şi buna lor credinţă.

Victime colaterale, veţi spune, nu poţi face omletă fără să spargi ouăle. Fie, să vedem atunci cum arată noua „omletă“. Altfel spus, echipele au fost clasificate, se află la linia de start, să vedem după ce reguli jucăm.

Unu. Aceste reguli nu sînt transparente. Noi, prostimea, încă nu ştim, de pildă, „grila“ de clasificare după care ne-au evaluat ei, puterea. Regulile sînt deci, cel puţin în parte, discreţionare – juriştii ar adăuga că sînt şi neconstituţionale. Cum sînt asigurate atunci „competiţia“ şi „valoarea“?

Doi. Aceste reguli nu sînt coerente. Nu poţi, de pildă, să trimiţi acasă (de-a valma) „vechea gardă“ şi să blochezi în acelaşi timp accesul la posturi al noii generaţii. După cum nu poţi să obligi economic facultăţile (prin finanţarea studenţilor echivalenţi existenţi) să nu piardă nici un student pe parcurs şi, în acelaşi timp, să fie mult mai selective şi mai performante.

Trei. Criteriile după care se stabilesc cîştigătorii (adică valoarea) acordă victoria managerilor de pe banca tehnică, nu jucătorilor. Un curs bun nu apare nicăieri în grila actuală, iar angajarea unui Premiu Nobel ar fi o eroare managerială, cel puţin pe termen scurt, căci îţi aduce mai puţine puncte decît un doctorand al propriei universităţi. Pe de altă parte, un articol ISI a devenit un gadget care asigură victoria la puncte a unei întregi facultăţi.

Patru. În sfîrşit, jocul în sine se mută de pe teren în culise, adică din sala de curs la calculatorul managerilor de proiect. Competenţa principală a acestora (uneori şi singura) constă în stăpînirea „birocratezei“, cum spune un coleg, un dialect performant în care excelează cu adevărat şi care le dă acces la resurse şi reţele. Deveniţi stăpîni ai limbajului, aceştia se pregătesc să fie şi noii stăpîni ai învăţămîntului, confirmînd astfel încă o dată intuiţia genială a lui Orwell că Puterea trece prin controlul limbajului.

Restul (adică nimic altceva decît învăţămîntul însuşi) devine tăcere...

Vintilă Mihăilescu *este antropolog, profesor la Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative. Cea mai recentă carte publicată:* Sfîrşitul jocului. România celor 20 de ani, *Editura Curtea Veche, 2010.*

PUBLICITATE

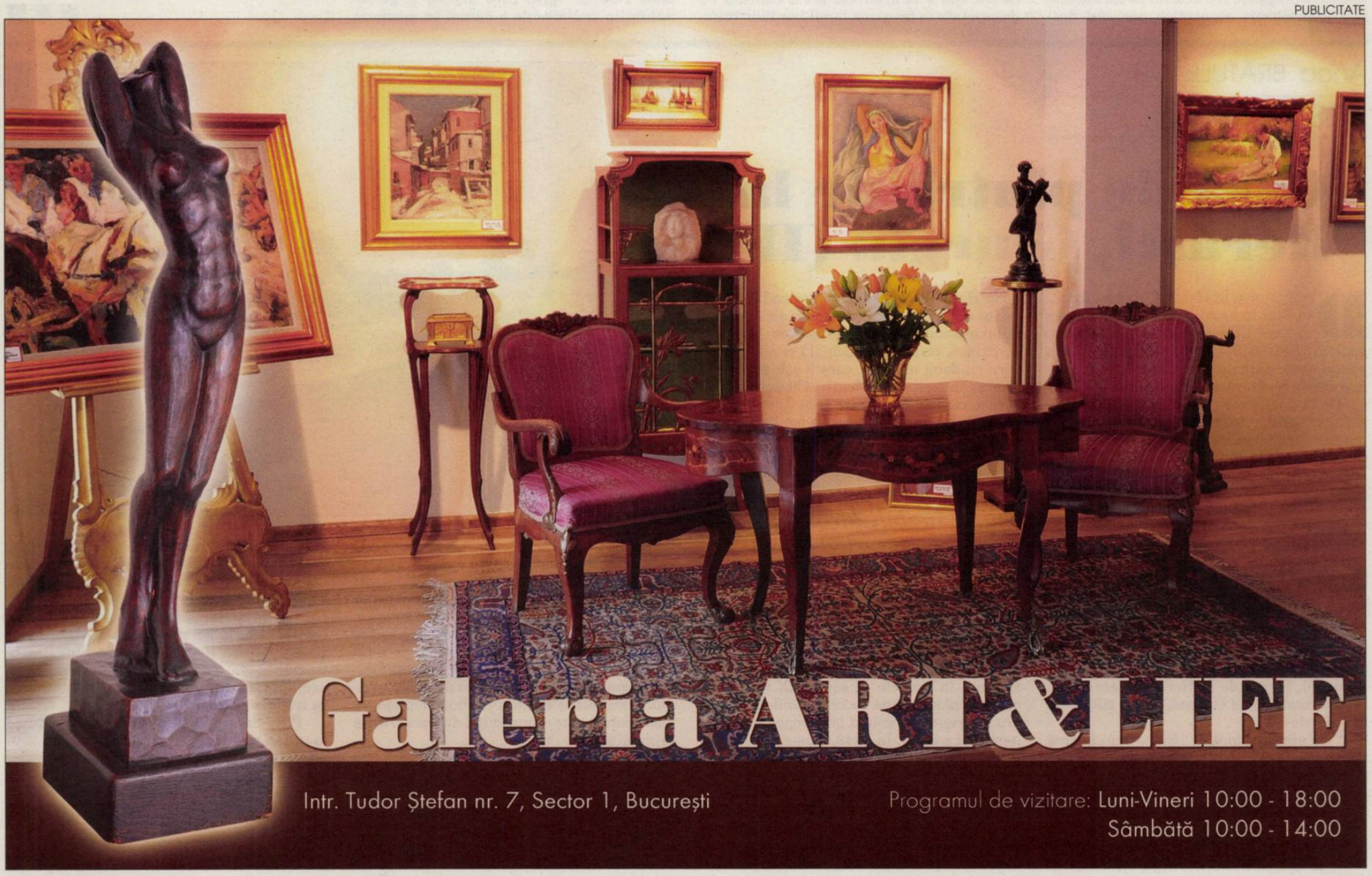

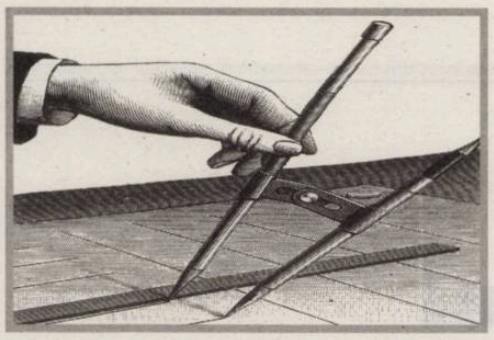

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

De ce distrugem patrimoniul

„Priviţi, copii, priviţi acest cartier vechi, această casă bătrînească dărăpănată, care în curînd vor fi doar o amintire istorică, sau nici atît, un şantier al progresului. Excavatoarele demolatoare croiesc drumul viitorului. A demola este a construi. Cîndva, în viitor, vă veţi aduce aminte că, în copilăria voastră, aţi asistat, amuţiţi de uimire, la această magnifică expansiune!“

Aşa gîndesc, desigur, renovatorii întreprinzători care, de vreo 10-15 ani, profită de schimbarea radicală a climatului socio-economic. N-avem – sau nu am eu, acum – statistici care să arate cît din patrimoniul arhitectural bucureştean a dispărut în această perioadă. Ar fi şi greu de ţinut socoteala, fiindcă nu a existat, cu excepţia marilor proiecte la care s-a angajat Primăria Generală, o evidenţă sistematică. Într-un punct sau altul al Capitalei apar baricadele în dosul cărora, pe furiş, repede, se dărîmă. Articolele din această rubrică au fost, măcar în parte, o cronică a agresiunilor suferite de vechiul oraş. Asalturile contra peisajului urban tradiţional nu se vor opri nici mîine, nici la anul, ceea ce – dacă nu m-or lăsa nervii! – mi-ar asigura continuarea colaborării la *Dilema veche,* căreia îi doresc viaţă îndelungată.

Situaţia durează de atîta timp că a venit momentul să ne întrebăm *de ce?*. Adică să limpezim cauzele succesului speculatorilor imobiliari. Prima care este în mintea tuturor este lăcomia de care sînt însufleţiţi cei care caută, în Centrul Istoric al Bucureştilor, teren liber pentru birouri, hoteluri sau restaurante, ca şi cum viitoarea dezvoltare a Capitalei n-ar trebui să ne găsească nepregătiţi. E un calcul pe care actualele împrejurări economice par să-l dezmintă. Chiar dacă s-ar adeveri unele aşteptări optimiste, am impresia că a fost deja depăşit numărul de spaţii noi necesare pentru o generaţie. De aspectul financiar nu sînt străine nici speranţele unor arhitecţi români care, întorşi din străinătate, unde au dobîndit experienţa unor contracte îndrăzneţe, se află în căutare de comanditari. Pe de altă parte, am mai avut ocazia să spun că proprietarii legitimi, care şi-au recuperat, după procese de ani de zile, casele naţionalizate, nu au mijloacele să le întreţină, ori, cu atît mai mult, să repare stricăciunile produse de neglijenţa din partea locatarilor, în jumătatea de secol cît aceia erau „chiriaşi la stat“. Cunosc oameni care au recuperat palate şi nu aveau bani să le plătească factura la electricitate: iar noile impozite pe proprietate vor lovi în ei, nu în noii îmbogăţiţi, care au casele trecute pe societăţile lor comerciale. Prin urmare, celor care au izbutit să intre în posesia unor clădiri deteriorate şi care, ca reprezentanţi ai unor generaţii mai tinere, nu sînt sentimental legaţi de moştenirea recuperată, nu le rămîne altă soluţie decît să vîndă. Cui? Speculanţilor care întrevăd, dincolo de dărîmarea vechii case, chiriile pe care le vor obţine de la fiecare apartament al noului bloc sau vînzarea la bucată. O poziţie intermediară ocupă personalul primăriilor, care a ajuns să arbitreze acest transfer de proprietate în favoarea familiilor îndrituite.

Apar baricadele în dosul cărora, pe furiş, repede, se dărîmă.

Nu spun că e vorba totdeauna de un cîştig personal pentru aceşti slujbaşi; intervin însă adesea relaţiile care creează datorii, telefoanele de la colegi sau şefi etc. Să nu uităm altă categorie de funcţionari ai Primăriei care, ca să-şi păstreze un post bine plătit, navighează între asemenea obligaţii şi legea care protejează monumentele istorice. Îl aud mereu pe unul dintre ei dînd vina pe lege, cînd se dau zilnic ordonanţe care modifică legi. Răspunderea revine alteori mai sus, la edilii care au în vedere presiuni politice sau ispita de a-şi impresiona alegătorii prin „realizări“ aducătoare de prestigiu. Ah, prestigiul ăsta fascinează... Iar convingerea că „realizările“, numai ele, justifică orice, unde am mai văzut-o? De aici, de la centru, provine şi o cauză care zădărniceşte încercările de a rezista. Majoritatea presei are botniţă, fiindcă supravieţuieşte numai prin publicitate de stat sau alte avantaje care depind de Primărie. Ecourile demolărilor abuzive nu trec decît sporadic, mai ales prin presa online gen HotNews.

Aceasta pune însă altă problemă: fragilitatea opoziţiei intelectuale la modernizarea brutală. Nu e prima oară că observ că atitudinea faţă de trecut a fost simplificată falsificator. În şcoli şi în massmedia s-a instaurat o selecţie a „monumentelor istorice“ (prin care înţeleg şi personalităţile vrednice de a dăinui în memoria publică!). Selecţie care ducea la un exces de solemnitate şi la reducerea numărului pentru clădirile şi chipurile istorice pe care le propunea respectului naţional. „Omul nou“, pe care toate regimurile totalitare l-au exaltat, ocupa mai tot locul, după cum vedem acum construcţiile noi că se împlîntă în zone apărate de tradiţie. Regimul comunist a făcut cel mai rău nu prin lipsa de educaţie, ci prin educaţia programat deformantă. De aceea, Casa Poporului n-a fost numai salutată de propaganda politică, ci a trezit o admiraţie iraţională în adîncul mulţimilor. Iar istoria adevărată, aceea care era formată, casă cu casă, de viaţa trecută, este încă ignorată.

În aceste condiţii, ne putem întreba ce eficienţă are gestul civic care se opune demolărilor. Rezultatele obţinute în justiţie, care au frînat devastarea cartierului Berzei (după masacrul din Buzeşti), sînt un adevărat miracol. Nicuşor Dan, tînărul matematician care a devenit figura de proră a acestei opoziţii, nu are decît foarte rar acces la posturile noastre de televiziune. În schimb, agenţiile France-Presse şi France Culture i-au acordat interesul lor. O nenorocire pentru cine se preocupă de prestigiu înainte de toate. Pentru toate motivele arătate aici, lupta este încă inegală. Dar noi ne aducem aminte de cuvintele mîndre ale cuiva din vechime: „Nu-i nevoie de a nădăjdui pentru a întreprinde, nici de a izbîndi pentru a persevera“.

Andrei Pippidi *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Anca BRĂTULEANU

SOS Provincia

Casa de piatră de la Herăşti, Giurgiu (II)

Dacă, ajunşi la Herăşti, sîntem uimiţi în faţa imaginii neaşteptate a casei pe care Udrişte Năsturel o construieşte în 1641-1643, trebuie să ştim că forma actuală este dată de una dintre cele mai remarcabile restaurări făcute în anii '50.

De la data construirii şi pînă la restaurare, întregul ansamblu al curţii suferă numeroase transformări. Fiindcă, aşa cum firesc se întîmplă atunci cînd e vorba de construcţii de sute de ani, curtea lui Udrişte trece din generaţie în generaţie, îşi schimbă proprietarii, este îngrijită sau uitată, transformată pentru nevoile de moment sau mai de durată, folosită sau părăsită.

Zidită de cei doi fraţi, Udrişte şi Cazan Năsturel, curtea de la Herăşti trece în posesia urmaşilor lui Udrişte, care o stăpînesc cca 100 de ani.

La sfîrşitul anului 1831 – cum afirmă istoricul Radu Greceanu, autorul celui mai complet istoric al moşiei şi curţii de la Herăşti – casa trece în proprietatea lui Miloş Obrenovici, domnitor al Serbiei. În 1836, cînd abdică de la tronul sîrbesc, Miloş se stabileşte în Ţara Românească şi, în 1839, locuieşte pentru cîteva luni la reşedinţa sa de la Herăşti. Aceasta este perioada în care au loc cele mai multe modificări aduse întregului ansamblu al curţii. Casa este reparată şi extinsă, corpului principal i se adaugă un turn cu două niveluri, care îi schimbă înfăţişarea în mod semnificativ. Cît priveşte biserica, ea este îmbrăcată încă din 1833, tot la iniţiativa lui Miloş, într-o nouă haină de factură neoclasică, specifică epocii. Tot de atunci datează şi iconostasul şi cîteva strane cu armele familiei Obrenovici. Anexe administrative şi gospodăreşti, grajduri sînt adăugate în jur de 1880 de către urmaşii lui Miloş Obrenovici.

Restaurarea lasă în umbră inabilitatea celor care au intervenit asupra bisericii.

În 1881, moşia este cumpărată de Anastase Stolojan. Clădirile curţii îşi continuă existenţa în formele de secol XIX şi sînt locuite şi folosite pînă în 1931, cînd un incendiu distruge acoperişul şi aproape întreaga lemnărie a casei. În 1949, moşia este expropriată. Rămasă în ruină, casa s-a degradat treptat pînă în 1954, cînd se întocmeşte un proiect de consolidare şi restaurare a clădirii.

Proiectul remarcabil, întocmit de doamna arhitect Eugenia Greceanu, este cel căruia îi datorăm cea mai mare parte a imaginii de astăzi a ansamblului curţii lui Udrişte Năsturel. Sînt păstrate cele două corpuri de clădire de la intrarea în curte, cele construite în secolul al XIX-lea, se păstrează şi „haina“ neoclasică a bisericii, datorată intervenţiilor lui Miloş Obrenovici din 1839. Deşi ruinată, casa păstrează destule detalii pentru a se putea încerca o restaurare a formelor epocii lui Udrişte Năsturel. Ceea ce autoarea şi face, cu o remarcabilă grijă pentru detalii şi pentru păstrarea a cît mai multor elemente – chiar deteriorate – provenind din construcţia originară.

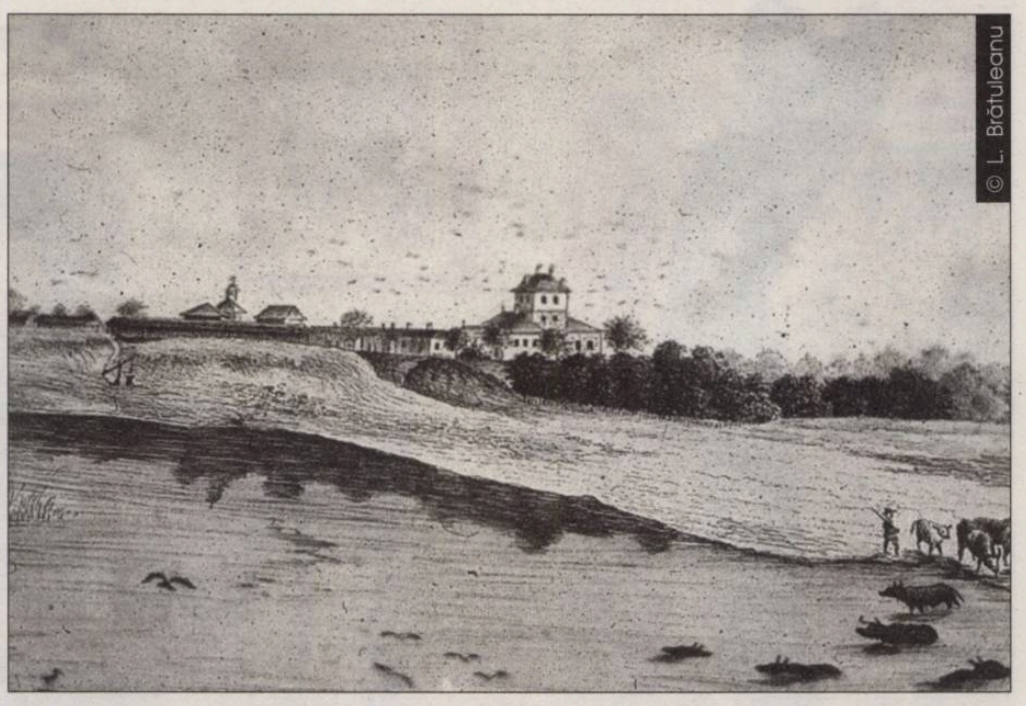

© L. Brătuleanu

Mai puţin fericită a fost intervenţia din anii '90 asupra bisericii. Autorii restaurării au eliberat faţada de detaliile secolului al XIX-lea, încercînd şi ei – cu numeroase stîngăcii şi mult mai puţin succes – o revenire la formele specifice epocii lui Matei Basarab.

Din fericire pentru ansamblul curţii şi pentru noi, vizitatorii, restaurarea făcută de doamna Greceanu lasă în umbră inabilitatea celor care au intervenit asupra bisericii. Curtea de la Herăşti rămîne un reper al secolului al XVII-lea şi al arhitecturii rezidenţiale din Ţara Românească. În plus, întreţinerea în stare relativ bună a întregului ansamblu face din curtea de la Herăşti un loc ce trebuie vizitat.

P.S. Să nu uităm nici expoziţiile şi manifestările organizate acolo de Muzeul Ţăranului Român. Chiar merită să mergem!

Anca Brătuleanu *este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“ din Bucureşti.*

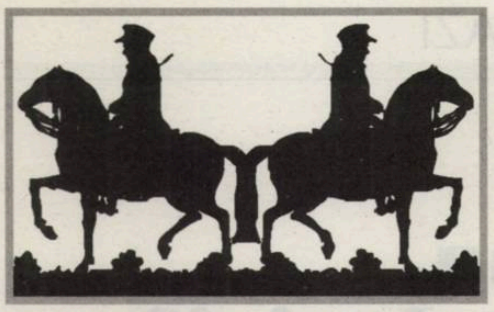

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de centru...

Iar începem?

Una dintre scenele cele mai puternice ale *Procesului de la Nürnberg*, filmul lui Stanley Kramer – să tot aibă 50 şi ceva de ani –, este aceea cînd avocatul apărării, avocatul fostului ministru nazist de justiţie, începe să-i chinuie pe martorii acuzării, victime ale legilor rasiste, cu o serie de întrebări tip Gestapo, încercînd să le dovedească instabilitatea mintală şi deci incapacitatea lor de a fi martori valabili. Maximilian Schell (cinefil bătrîn, îmi place să numesc actorii extraordinari cu numele lor, nu cu cele din scenariu...) se dezlănţuie într-un crescendo sălbatic, martorii – Judy Garland şi Montgomery Clift – sînt incapabili să-i facă faţă, terorizaţi de violenţa interogatoriului, pînă cînd, deodată, din boxa sa, Burt Lancaster, însuşi fostul legiuitor hitlerist, se ridică în picioare şi îi strigă avocatului său: „Iar începeţi?“. În cinemateca personală de sub frunte, duc această scenă de o viaţă şi, mai ales după '90, constat că ea a căpătat o autonomie aproape spontană.

Ea mi-a reapărut instantaneu, citindu-l pe Sever Voinescu în *Dilema veche* din 15 septembrie (ziua deschiderii şcolilor... ce bizar, ce coincidenţă!). În articolul său „Anticomunişti şi anti-anticomunişti“, scria aşa:

„Cred că a fi anticomunist este ceva de bun-simţ, ca un fel de regulă de minimă igienă a cetăţeanului – să fii anticomunist mi se pare că provine din acelaşi set de reguli cu cele pe care copiii le învaţă de la părinţi în primii ani de viaţă conştientă: să se spele pe mîini înainte de masă şi pe dinţi dimineaţa şi seara cel puţin, să se îmbrace în haine curate, să nu mănînce de pe jos etc.“ M-am oprit. Cum?

Dacă anticomunismul provine din setul de reguli pe care părinţii le transmit copiilor, dacă a te forma ca anticomunist începe de cînd te speli pe dinţi, dacă a fi anticomunist se asimilează cu a te îmbrăca în haine curate, dacă anticomunismul e atît de elementar, mă văd silit să întreb: iar începem, domnule Voinescu? Iar începem să-i politizăm de mici? S-a mai trecut pe aici: îi luau din grădiniţă, din primară, îi învăţau să se spele pe dinţi şi totodată îi învăţau să se laude că sînt şoimi ai patriei comuniste... Vom avea acum şoimi anticomunişti? La o minte de copil, nu-i greu să-l înveţi a-i slăvi pe Stalin, Hitler, Ceauşescu... Nu trebuie deloc să fii apolitic ca să înţelegi în secolul XXI ce înseamnă politizarea, orice politizare, în educaţia unui ţînc. Şi totul pus sub lozinca bunului-simţ! De cînd bunul-simţ garantează o opţiune ideologică? Didactic vorbind: nu mai sînt necesare şi o cultură, şi o inteligenţă, şi o experienţă – alta decît „a setului de reguli părinteşti“ – pentru a ajunge să înţelegi, de pildă, că nenorocirea oricărei politici este violenţa cu care vrea să-i facă pe toţi să gîndească la fel, în numele, dacă nu al religiei, atunci în al bunului-simţ şi al normalităţii...? Ca şi comunismul ieri, şi anticomunismul azi, nu sînt chestiuni de igienă elementară, de bun-simţ şi punct.

Sever Voinescu însă insistă în continuarea acestei nefericite comparaţii: „Prin urmare, nu sînt de acord nici nu cei care cred că anticomunismul este o ticăloşie (nici eu..., n.m.) şi nici cu cei care cred că anticomunismul este o virtute (nici eu..., n.m.)“. Dar nu aici, între aceste extreme – ticăloşie sau virtute –, se găseşte pericolul unui anticomunism început odată cu igiena elementară, ci, ca orice anti-, în fanatismul lui, în intransigenţele sale dogmatice, inchizitoriale, ca ale oricărui anti-instituţionalizat în numele unui adevăr unic, numai de el deţinut. Am suficientă experienţă în ale fanatismului politic comunist – fie el practicat în urmă cu 60 de ani – ca să pot înţelege orice alte fanatisme ale secolului meu şi să le pot judeca conform unui criteriu cît de cît obiectiv: dacă au fost criminale sau nu, rătăciri bezmetice, sau nu, dar apoi recunoscute prin remuşcare, căinţă, luciditate, cît mai puţin ostentative, cît mai intolerante faţă de oportunism. Nu-i doresc lui Sever Voinescu o asemenea experienţă, a unui anticomunism fanatizat pe bază de bun-simţ, căci bunul-simţ, precum naivitatea, are limitele şi catastrofele lui. Şi nu-i ascund că mă îngrijorează vehemenţa cu care, trei rînduri mai jos, concluzionează: „Iată de ce e aproape necesar (?) să fii anticomunist fără oprire (?) şi în orice context politic (?)“. Cele trei semne de întrebare îmi aparţin şi mă îndreptăţesc să exclam din nou: Iar începem? Exact asemenea cerinţe avea şi *propagit*-ul comunist.

Anticomunismul fără oprire, fără context politic, nu va fi şi foarte plicticos?

În 2011, de mult defanatizat – cea mai fertilă experienţă a vieţii şi scrisului meu – poate că am dreptul democratic să întreb: anticomunismul fără oprire, fără context politic, nu va fi şi foarte plicticos?

Rodica BINDER

Despre atentate şi atentatori

Atentatul. Critica raţiunii paranoice se intitulează scrierea profesorului Manfred Schneider – publicată recent într-un volum de peste 700 de pagini la editura Matthes & Seitz. Cei zece ani împliniţi de la atentatele de la 11 septembrie conferă un caracter imperativ lecturii acestei cărţi, palpitantă ca un roman poliţist, dar în acelaşi timp doctă şi solid documentată ca un tratat academic.

Cartea lui Manfred Schneider se revendică, chiar în titlu, de la teoria kantiană a raţiunii. În urmă cu 250 de ani, filozoful german întrevăzuse potenţialul pericolului politic pe care-l prezintă, pentru o societate, demenţa paranoică. De altfel, Nietzsche, citat în motto-ul scrierii, afirmase că nu îndoiala, ci convingerea oarbă duce la nebunie. Aceeaşi convingere oarbă alimentează şi fanatismul de sorginte religioasă, morală sau politică.

Spre deosebire de impresia comună, atentatorul îşi pune în practică nebunească idee premeditat, cu sînge rece, calm, pas cu pas, nu percepe natura criminală a faptei sale, erijîndu-se în erou şi salvator.

Autorul află o definiţie atotcuprinzătoare a ceea ce s-ar putea numi genomul atentatorului şi natura acţiunii sale, de la asasinarea lui Cezar pînă la făptaşii atentatului de la 11 septembrie: „(El) acţionează în cele mai multe cazuri de unul singur, este animat de dorinţa de a interveni în jocul puterii şi în misteriosul mers al istoriei. Pumnalul, puşca, bomba sînt transformate în mesaje, atentatul însuşi ar fi o formă de comunicare, o veste sîngeroasă dată lumii, pe al cărei suport pot fi stocate opinii, scrieri, imagini violente. Intenţii sau cuvinte ucigaşe poate avea sau formula în gînd oricine, dar pasul de la gînd la faptă nu-l fac decît foarte puţini, iar în această tranziţie paranoia, aberanta interpretare a faptelor, conştiinţa unui destin, a unei misiuni devin elementul catalizator. Violenţa acţiunii este alimentată de percepţia unor pericole imaginare, false, de convingerea atentatorului de a fi fost predestinat de o forţă superioară să intervină în mersul istoriei.“

Dar – la ce slujeşte cunoaşterea în detaliu a psihogramei atentatorului, lunga istorie sîngeroasă a atentatelor?

Într-un recent interviu, Manfred Schneider declara că „punem în mişcare un întreg mecanism explicativ fiindcă ne vine greu să fim confruntaţi cu nenorociri, catastrofe, crime, cu caracterul lor atît de brutal şi aleatoriu. Ceea ce nu poate fi explicat raţional, ce nu corespunde unei legităţi ne bruschează raţiunea. Ea reclamă motive şi poate aici rezidă şi caracterul ei paranoic“.

Intervenţia raţiunii conspirative, cu cuvintele autorului cărţii, este de fapt o încercare naturală de a conferi un sens catastrofei. Este ceea ce explică şi proliferarea celor mai fantasmagorice teorii în jurul marilor atentate ale istoriei şi, firește, în jurul celor de la 11 septembrie 2001. Acestui eveniment, Manfred Schneider îi consacră un întreg capitol din cuprinsul cărţii sale. Chiar dacă Turnurile Gemene nu au fost, în momentul în care au fost perforate de cele două avioane, cele mai înalte din lume, la vremea lor ele au constituit o premieră absolută, celebrînd performanţele tehnice ale unei civilizaţii şi forţa ei economică. Încărcătura lor simbolică fiind cea care a provocat furia distructivă a atentatorilor, era firesc ca Manfred Schneider să se oprească în capitolul intitulat „Caracterul iconoclast al turnurilor“ şi asupra valenţelor filozofice ale acestei construcţii. De pildă, cele evocate de Heidegger deja în 1945 într-un dialog imaginar. *Turnul atinge cerul, dar este înfipt în pămînt, iar cine stă în vîrful lui simte mai bine vibraţia lumii.* Turnul devine astfel un seismograf.

Încărcătura lor simbolică a provocat furia distructivă a atentatorilor.

După o incursiune în istoria culturală şi în mitologia turnurilor, Manfred Schneider distinge în dramaturgia iconică a prăbuşirii turnurilor gemene din Manhattan, la 11 septembrie, trei acte: 1) atacul se îndreaptă împotriva unei imagini care trece drept chintesenţa unei puteri malefice şi impenetrabile; 2) atentatul distruge această imagine; 3) atentatorul se întrupează el însuşi iconic, din ruinele imaginii şi cenuşa victimelor. El este un parazit al distrugerii.

Chiar dacă această teză a cărţii este discutabilă, ea explică şi fascinaţia exercitată de imaginile, repetitiv reproduse, ale atentatului de la 11 septembrie, cît şi faptul că atentatorii au mizat deliberat pe vizualizarea apocaliptică a acţiunii lor, înscenată cinic, paranoic, pînă în cel mai mic detaliu, în baza unor scenarii fictive. Aşa stînd lucrurile, era firesc ca receptarea postumă a atentatelor de la 11 septembrie să genereze un număr impresionant de teorii, cărţi, studii, mărturii orale şi vizuale, expoziţii, interpretări.

În cartea sa, Manfred Schneider dă prioritate interpretărilor filozofice şi antropologice spre a insera ziua de 11 septembrie, care a schimbat lumea, în paradigma atentatelor istorice care, şi cînd nu au avut un impact decisiv asupra viitorului, au zdruncinat de fiecare dată percepţia raţională a lumii, aflată dintru început într-o genuină ori provocată dezordine.

Lectura cărţii lui Manfred Schneider oferă o formulă cognitivă, mentală, de apărare în faţa unui rău universal şi imprevizibil – *atentatul*.

Rodica Binder *este jurnalistă la* Deutsche Welle.

un sport la Răsărit

Campionii bancurilor

Ce poate să iasă dacă aruncăm Oţelul nostru, decălit pe la mijlocul clasamentului intern, în lupta cu mari forţe din Europa?

Sînt mulţi care au simpatizat cu Oţelul, care i-au ţinut pumnii pentru efortul de a închide gura căpcăunilor sforăitori ai fotbalului decibelic. Dar după focul pasiunii a urmat scrumul raţiunii. O echipă mică, solidă şi sufletistă s-a transformat într-o echipă mică, sordidă şi habarnistă. Nu mai vrăjeşte, mai ales după ce lui Porumboiu i-au ieşit pe gură stoluri de porumbei care ne-au uguit că un Campionat nu se încheie odată cu ultima etapă, ci cu ultimul decont. O trainică suferinţă ne învaţă astfel, plecînd de la Cluj, trecînd prin halta Urziceni şi vărsîndu-ne la Dunăre, că, în această poveste cu mingea care se rostogoleşte, Făt-Frumos e doar un balaur deghizat. Am putea adopta şi aici politica politichiei, adică să ţinem cu balaurul cel mai simpatic. Ideea e că tuturor li s-a lungit nasul de la atîtea flăcări care nu ard pe nimeni, iar solzii le-au crescut pînă pe obraz. Nu-i de mirare deci că ne prezentăm în lume, ca şi în Parlament, cu cine ştie să păcălească mai bine. Treabă deloc simplă. E un talent, o artă. Pînă la urmă ce vină avem noi, campionii bancurilor, că trebuie să ne luptăm cu o Europă care n-are pic de simţ al umorului?

Radu NAUM

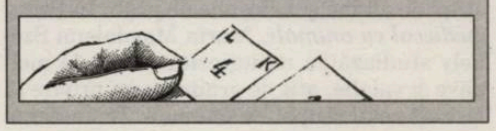

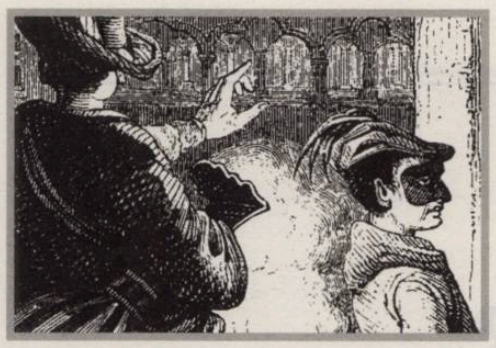

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Bebe. Palestina. Şi ce va face dl Patapievici?

Acest om, de o eleganţă rară şi cu o mare aversiune pentru exhibiţionisme, s-a întîmplat să moară cot la cot (cronologic vorbind, a luat doar un mic avans) cu Johnny Răducanu – drept care trecerea sa dincolo s-a consumat cu discreţia ce i-a însoţit şi ultimele decenii de viaţă. Alăturarea sa cu muzicianul cred că l-ar fi distrat enorm; pentru că personajul în discuţie avea un apetit enorm pentru paradoxurile hazoase, iar rîsul său – similar prin vioiciune cu cel al copiilor care înţeleg o poantă din lumea adulţilor şi se simt bine prin chiar acest lucru – ar fi fost încurajat de faptul că soarta (a sa şi a lui J.R.) le-a jucat aşa o festă. Mă refer aici la scriitorul B. Elvin, directorul revistei *Lettre internationale, ediţia română*, care s-a stins din viaţă, la o foarte tînără vîrstă a minţii, săptămîna trecută.

După ce-a scris, în anii '50, despre Anatole France, Camil Petrescu, Caragiale ş.a., iată-mi-l ajuns, în anii '60, secretar literar la Teatrul de Comedie şi mai apoi la Teatrul Naţional din Bucureşti. Păstra 1001 de poveşti din lumea artiştilor, plus cîteva despre familia Ceauşescu (o să vi le spun altădată), cu care se întreţăiase în teatru, la propriu, de vreo trei ori. În primii ani '90, dl Augustin Buzura i-a încredinţat realizarea unei ediţii româneşti a revistei *Lettre internationale*. B. Elvin găsea/negocia/alegea atît textele străine care erau traduse, cît şi textele alor noştri. Cum Dumnezeu făcea, cum le bibilea şi cum le punea unul lîngă altul, numai el ştia. A luat astfel naştere poate cea mai bună şi mai cosmopolită revistă apărută la noi în ultimele două decade – chit că e una cu un format ce sperie bibliotecile. B. Elvin avea în dulapul din bucătăria de-acasă, de pe strada Masaryk, cîteva cutii de ceai negru marca (parcă) *Visotsky* şi, cînd îl tachinam că nu mai schimbă odată sortimentul (care, după aspect, părea contemporan cu tinereţea Goldei Meir), spunea *dragă, ştii ce, am impresia că nu se mai termină, cred că se înmulţesc singure pe raft*. Ultima dată cînd am vorbit la telefon am pus la cale cum stă treaba cu Turcia, cu Israelul şi cu Palestina. Le ştia pe toate. Rămăsese un tînăr care scăpase de Carol al II-lea, de Hitler, de Stalin, de Dej, de Ceauşescu şi de cîteva operaţii chirurgicale de parcurs, iar acum era doar nerăbdător să vadă cum şi în ce fel se aşază Primăvara arabă.

I se spunea Bebe (nu de către mine), era citit şi, în ciuda faptului că fusese *om de teatru* o bună parte din viaţă, era suspect de la curent cu ce se întîmplă în actualitatea internaţională. A trăit cele patru decenii de comunism românesc (mi-a spus odată) ca o felie de pîine sub o margarină *ersatz*, tot jinduind untul care-i fusese promis c-o va unge. A fost unul dintre acei români convinşi, după înfrîngerea lui Hitler, că *zilele de mîine vor cînta* sub soarele unei lumi mai frumoase şi mai bune. A fost tînăr comunist fără a fi oportunist, fără a fi bătăuş şi fără a fi lichea. Iar dacă tinerele generaţii de români de mîine nu vor înţelege că, prin '44-'45, era cu totul posibil să-ţi poţi imagina, privind dinspre stînga, o lume a dreptăţii cum nu mai fusese alta pe pămînt, înseamnă că ele, aceste generaţii, nu vor pricepe mai nimic din istoria secolului al XX-lea. Mare trebuie să fi fost mirajul utopiei pentru un june intelectual român evreu scăpat viu din calvarul unui război pornit în numele unei ideologii rasiale. Mare trebuie să fi fost deziluzia unui intelectual care credea sincer în stînga şi vedea cum ea înţepeneşte într-o reglare ideologică de conturi între clase. Au existat oameni care au murit demn pentru că nu au crezut în comunism, după cum au fost şi unii oameni care tot demn s-au ofilit sufleteşte tocmai pentru că au crezut în comunism, iar acesta i-a dezamăgit, şi dezamăgirea a fost acră şi amară. B. Elvin era dintre aceştia din urmă. Cu toţii, în egală măsură, merită – nu compasiune, nu vendetă, nu parastase –, ci înţelegere.

Ceaiul şi litera merită să dăinuie.

B. Elvin s-a dus. Mă întreb ce se va întîmpla cu ediţia română a revistei *Lettre internationale*. Ca aproape orice produs intelectual din această ţară, probabil că nu era profitabilă în termeni băneşti. *Fundaţia* condusă de dl Buzura a făcut bine că a născit revista, *Institutul* dlui Patapievici a făcut bine că a tutelat-o mai departe. Pentru a întreţine tonusul intelectual al unei naţii, anumite instituţii – precum o revistă bună – trebuie ajutate să dăinuie. Mi se va spune că fără B. Elvin revista nu se poate face. Şi probabil că aşa şi este – doar că ceva mă îndeamnă să cred că cel despre care vorbesc n-ar fi dorit să ia revista cu el. Şi, aşa cum cutiile de *Visotsky* încă se mai înmulţesc pesemne în dulapul de pe strada Masaryk, cred că şi acestei reviste cu format imposibil trebuie să i se dea pe mai departe şansa de a-şi onora fondatorul.

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. Cea mai recentă carte publicată:* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Animalele şi istoria socială

Istoriografia franceză propune mai mereu teme spectaculoase de cercetare. Istoria animalelor este doar una dintre ele, cunoscută şi promovată mai ales de Michel Pastoureau cu *L'ours. Histoire d'un roi déchu* (Seuil, 2007), *Les animaux célèbres* (Bonneton, 2001) şi pînă la foarte recenta carte *Le cochon. Histoire d'un cousin mal aimé* (Gallimard, 2009). Tema a fost preluată apoi şi de alţii, atingînd mai mult sau mai puţin perfecţiunea cercetărilor demarate şi urmărite cu perseverenţă de Pastoureau. Recent, m-a bucurat să regăsesc în ultimul volum al *Revistei de Istorie Socială* (vol. XIII-XV, 2008-2010, Polirom, Iaşi, 2011) un grupaj tematic dedicat istoriei animalelor de prin Moldova, Valahia şi Ardeal. Aflăm astfel, din scurta prezentare, că intervenţiile discutate şi dezbătute într-un colocviu (2009), reunit la Iaşi prin grija profesorului Maria Magdalena Székely, vor constitui baza pentru un alt colocviu şi un alt număr tematic (poate şi o carte?), dat fiind importanţa temei, dar mai ales marginalizarea ei într-o istoriografie românească, debordată de atîta istorie contemporană.

Interdisciplinaritatea este firul roşu care reuneşte cele zece studii reţinute pentru acest număr tematic: istorie, literatură, artă, heraldică, etnografie, arheologie oferă împreună piste de cercetare şi interpretare pentru înţelegerea unei lumi de „necuvîntătoare". Mai mult decît astăzi, animalele făceau parte din viaţa de zi cu zi a oamenilor, furnizîndu-le materia primă necesară supravieţuirii. Bogăţia se număra atunci în vite cornute, oi, porci, capre, cai, găini şi curcani, gîşte şi raţe, stupi de albine şi heleşteie de peşti. În *Peisaj medieval cu animale,* Maria Magdalena Székely studiază cu minuţiozitate sursele moldave şi valahe, atît de grăitoare cu privire la locul şi rolul ocupat de animale. Testamente şi inventare, acte dotale şi acte judiciare, relatări de călătorie descriu lumea animală, atît de prezentă, şi mai ales „folosul" ei. De pildă, întreaga avere a marelui boier Preda Brâncoveanu se construieşte în jurul unui şeptel impresionant: „se spune că are pe moşiile sale douăsprezece mii de iepe de prăsilă şi în fiecare din cele două sute de sate care îi aparţin se află o herghelie... are treizeci de mii de capete de oi, dintre care se spune că au murit cinci mii în anul acesta [1656] de molimă, iar unsprezece mii i s-au furat de nişte tîlhari împreună cu 70 de funzi de grîu... are patru mii de capete de boi, o mii de bivoliţe, patru mii de porci şi trei sute de şiruri de stupi, cu roiuri..." Mărturia îi aparţine lui Paul de Alep, la rîndul său profund impresionat de hărnicia acestui boier care a contat cu destulă precizie fiecare animal, şi a investit enorm de multă osteneală şi hărnicie în menţinerea şi, mai ales, sporirea şeptelului. Ar fi interesant de aflat (o temă viitoare de cercetare, poate?) cum se putea fura o turmă de 11.000 de oi? Chiar şi pentru secolul al XVII-lea, cînd populaţia nu este atît de numeroasă, cînd păşunile sînt deschise către cele patru vînturi, cînd animalele nu prea poartă semne de identificare, pare destul de greu să pleci cu atîtea oi după tine fără să te ştie nimeni, să te pierzi în păduri, şi apoi să le amesteci printre alte turme pentru a li se pierde urma. Prea multe complicităţi...

Cu studiul profesorului Ştefan S. Gorovei *(Animalele Ţărilor Moldovei. Variaţiuni istorice),* animalele urcă pe armoarii, intrînd în variaţii de interpretare cu adevărat erudite spre elucidarea unor probleme de istorie medievală importante. Am reţinut demonstraţia migăloasă, care pleacă de la un aspect aparent minor, un semn heraldic, capul de mistreţ, prezent pe emblema oraşului Roman, şi ajunge la reconstituirea şi suprapunerea admirabilă a mai multor ipoteze privind *Tîrgul lui Roman* (probabil primul „senior" din regiune, „strămoşul întemeietor, descălecătorul tîrgului şi primul său stăpîn", p. 132), *Tîrgul de Jos* al Moldovei, *Ţara de Jos* şi pînă la *Episcopia de Roman*.

Cu aceeaşi erudiţie, Sorin Iftimi *(Animalele din heraldica boierească din Moldova, secolele XIV-XVIII)* reconstituie, cu ajutorul imaginii, locul ocupat de animale în construirea unei identităţi sociale de către boierimea moldovenească. Intrăm într-o altă dimensiune a istoriei animalelor, acolo unde simbolistica şi imaginarul medieval ştiu să se folosească cu pricepere de lei, acvile sau şerpi pentru a conferi autoritate, prestigiu, măreţie unui neam. Regăsite cu precădere pe sigilii, acestea au dat legitimitate multor acte şi au ţinut multă vreme loc de semnătură, într-o epocă a oralităţii.

De altminteri, şi celelalte studii insistă şi se apleacă asupra reprezentărilor animaliere în diferite imagini iconografice (Cătălina Velculescu, Ileana Stănculescu), miniaturi (Violeta Barbu), blazoane (Ciprian Firea), heraldică (Tudor-Radu Tiron, Bogdan Creţu, Constantin Ittu), arheozoologie (Luminiţa Bejenaru). Ne bucură iniţiativa avută de Maria Magdalena Székely şi aşteptăm cu interes partea a doua. Salutăm, aşadar apariţia unui nou număr din *Revista de Istorie Socială* şi îndemnăm cititorii să descopere interesantele teme propuse spre dezbatere.

***Constanţa Vintilă-Ghiţulescu** este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Implantarea comunismului (IV)

„Moscova, 2. 6. 1947
Strict secret

15. Trebuie făcut totul ca anumite cazuri să fie discutate concomitent de mai multe comisii, oficii şi instituţii, însă nici una dintre ele să nu aibă drept de decizie înainte de a se consulta cu celelalte (fac excepţie cazurile ce vizează industria minelor).

16. Autoconducerea din uzină nu poate exercita nici o influenţă asupra activităţii din uzină. Poate lucra doar la punerea în practică a hotărîrilor.

17. Sindicatele nu au dreptul de a se împotrivi conducerii. Sindicatele trebuie să fie ocupate cu alte probleme, ca de exemplu: organizarea odihnei în concedii, discutarea cererilor de pensii şi împrumuturi, programe culturale şi distractive, organizarea de excursii, repartizarea mărfurilor deficitare, justificarea unor puncte de vedere şi decizii ale conducerii politice.

18. Trebuie organizat ca numai acei conducători să fie avansaţi care execută impecabil problemele cu care au fost însărcinaţi şi care nu le analizează depăşind cadrul activităţii lor.

19. În legătură cu activitatea băştinaşilor care sînt purtători ai unor funcţii de partid, de stat sau administrative, trebuie create asemenea condiţii ca aceştia să fie compromişi în faţa angajaţilor, astfel încît să devină imposibilă întoarcerea lor în anturajul iniţial.

20. Cadrelor militare autohtone li se pot încredinţa poziţii de răspundere în locuri unde deja sînt plasaţi oamenii serviciului special.

21. În cadrul fiecărei acţiuni armate şi cu ocazia tragerilor, cantitatea muniţiilor va fi controlată permanent şi cu seriozitate, indiferent de tipul de armă."

„Directivă specială pentru implantarea comunismului în Imperiul KGB", în *Agresiunea comunismului în România,* vol. I, ed. Gh. Buzatu şi Mircea Chiriţoiu, Paideia, 1998 (v. şi nr. 395-397)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Povești fără alb și negru

Nu există manual de pedagogie sau articol despre educația copilului care să nu vorbească despre efectele benefice pe care le au, în viața celor mici, poveștile ascultate sau citite de ei înșiși: feți-frumoși buni, drepți, curajoși, ilene cosînzene frumoase, harnice și virtuoase, balauri răi și spîni fățarnici, zîne care intervin la momentul oportun și babe istețe. Discutăm cu copiii noștri despre personajele pozitive și cele negative, despre dreptate, adevăr, vitejie, prietenie, loialitate, iubire, toate regăsite din plin în basmele lor, descrise limpede doar în alb și negru.

Romanele adolescenței sînt cele pot face tranziția între basme, unde linia dintre bine și rău e bine marcată, și cărțile „mature“: *Micul Prinț*. O carte în jurul căreia orice discuție care împarte oamenii în buni și răi e inutilă. Căci cine poate spune dacă regele, bețivul, lampagiul, omul de știință sau chiar șarpele sînt personaje negative? Dincolo de vanitate, viciu, obsesie, în *Micul Prinț* e vorba mai ales despre inocența pierdută, despre iubire necondiționată, prietenie, singurătate, compasiune, întrebări fără răspuns, ascultare etc. Teme care nu pot fi „rezolvate“ prin sentințe tăioase, judecăți tranșante.)

Cărțile bune ale adolescenței îi pot ajuta să-și regăsească propriile neliniști și alegeri.

Mă gîndesc, însă, că renunțăm prea ușor la acest ritual, al poveștilor citite împreună, tocmai atunci cînd copiii noștri ajung la vîrsta cînd istoriile care îi atrag nu mai sînt așa de simple: romanele adolescenței și, mai apoi, ale tinereții lor nu mai au personaje ușor de încadrat în lupta dintre bine și rău, faptele lor nu mai pot fi judecate în alb și negru, ceea ce pare a fi intenție bună se poate termina prost, iar gesturile malefice pot fi cîntărite laolaltă cu circumstanțele lor atenuante. (Și îmi vine în minte una dintre primele cărți care care îi aduc pe cititorii lor mai aproape de lumea reală: o lume în care binele nu e atît de evident și ușor de împlinit, răul nu e atît de vădit și ușor de evitat, iar greșelile nu sînt atît de ușor de reparat. Cărțile – bune, valoroase – ale adolescenței sînt cele care îi vor pune pe gînduri, care pot crea modele verosimile, care îi pot ajuta să-și regăsească, în biografii imaginare, propriile nedumeriri, neliniști, întrebări, alegeri. Sînt primele cărți despre ei înșiși sau despre ce va fi să fie cu ei, despre încercări prin care ar fi putut să treacă, despre pericole pe care le-ar putea întîmpina sau pe care tocmai le-au evitat, despre visuri sau dorințe încă nemărturisite. Pentru adolescent, studierea biografiilor inventate poate fi o primă șansă de a-și „regla“ conturile cu lumea, fără teama unor consecințe nefaste: personajele dau seamă în fața lui de faptele lor, își pun la dispoziție propriile destine pentru ca lui să-i fie mai ușor să și-l înțeleagă pe al lui.

Tocmai de aceea mi se pare că acest moment n-ar trebui pierdut din viața noastră de părinți sau educatori: și anume, încercarea de a comenta un text, suspendînd sau amînînd judecățile în alb-negru, pentru a inventaria doar fapte și consecințe, alegeri și efecte ale lor asupra celor din jur, șanse și obstacole. Ca părinte, educator, poți afla, camuflate în povești trăite de personaje născocite, lucruri esențiale despre adolescentul din fața ta: ce-și dorește, de ce se teme, pe ce mizează în fața unei provocări, cine-i stă aproape și de cine se ferește etc. Pentru adolescent, biografiile inventate pot fi primul pas spre despărțirea de judecățile în alb-negru. Spre întîlnirea cu ceilalți. Și cu el însuși.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

O carte de vacanță

Nu sînt, recunosc, în mod real pasionată de cărțile de aventuri. Nu sînt neapărat genul care ține să urmărească cu sufletul la gură ce se întîmplă mai departe.

Și totuși, din cînd în cînd, citesc și asemenea cărți. *Harta timpului,* de Félix J. Palma (Editura Trei, 2008, traducere de Ana-Maria Tamaș), e aproape un astfel de exemplu (de fapt, e și un roman de dragoste combinat cu SF...).

La început, am fost de-a dreptul încîntată de roman; pe parcurs, i-am descoperit întorsături neașteptate, care te făceau să te întrebi dacă e unul istoric, un tratat pseudoștiințific sau filozofic; sau un fel de istorie literară (a literaturii SF) pusă în scenă...

Mi s-a părut o carte interesantă, deși inegală. Și aproape de dedicația autorului: „Pentru Sonia, căci există romane care nu se termină niciodată“. Pentru că *Harta timpului* pare, de la un punct încolo, că nu se mai termină niciodată... Sau că după fiecare sfîrșit apare un altul posibil.

Poate tocmai de aceea romanul lui Félix J. Palma se cheamă *Harta timpului:* bănuiesc că structura lui îmbîrligată, cu personaje și metapersonaje, realități... reale și aparente, divagații pseudoștiințifice structurează scriitura ca un exemplu de o asemenea hartă.

Prima parte a romanului, cea mai... clasică, poate, a fost cel mai mult pe gustul meu. Și din pricina poveștii (un tînăr de familie bună se îndrăgostește de o prostituată în vremea lui Jack Spintecătorul). Dar și datorită comparațiilor numeroase, neașteptate, ludice și profunde în care aceasta abundă. Iată cîteva exemple: „Le-ar fi putut spune cum e iubirea pe dinăuntru, fiindcă el o desfăcuse ca pe un fruct, o deschisese ca pe un ceas ca să cerceteze mecanismul ce-i dădea viață, piesele ce făceau ca limbile ceasului să macine timpul“; „Moartea în sine nu-l înspăimînta deloc, căci frica de ea (...) provine mereu din certitudinea că universul nu va dispărea odată cu noi, ci că-și va urma cursul, așa cum continuă și cîinele să trăiască după ce i s-a scos o căpușă“.

Comparațiile jucăușe și cu simțul umorului ne duc, treptat, spre una din celelalte părți ale romanului: cea despre călătoria în timp. Aflăm că, în aceeași vreme cu Jack Spintecătorul, un om de afaceri pe nume Gilliam Murray inventase un tramvai care călătorea în timp, de-a dreptul în anul 2000. Povestea dobîndirii secretului călătoriei în timp e fascinantă în sine: un explorator pleacă în Zanzibar și la un trib de acolo, cel al trestienilor, găsește o... altă dimensiune: „Văzduhul fu sfîșiat. Nu știa să explice mai bine acea imagine. Era ca și cum ai smulge o bucată de tapet de pe perete (...) lăsînd la iveală zidul ce se afla dedesubt. Diferența consta în faptul că dedesubt nu exista nici un fel de zid, ci o altă lume. (...) o lume diferită de a noastră, un soi de cîmpie din piatră rozalie, unde un vînt nemilos îi biciuia suprafața, spulberînd nisipul“.

Simplitatea trecerii într-o altă lume (tribul respectiv se ducea acolo de cîte ori era atacat), descrisă ca o cîmpie de piatră rozalie, e înduioșătoare. Ca, de altfel, și concluzia exploratorului: lumea în care ne mișcăm nu e decît una dintre lumile posibile... dintre nenumăratele alte lumi existente...

Nostimă este și preluarea acestei alte lumi și a trecerii spre ea de către Murray: pune, pur și simplu, deschizătura într-o uriașă cutie de fier și o închide acolo, luînd-o cu el... De aici încolo, lucrurile se îmbîrligă excesiv: călătoria în timp devine o afacere de milioane. Lumea cealaltă se dovedește a fi o invenție, iar viitorul – o înscenare. Personajele din viitor și trecut se îndrăgostesc unele de altele și se păcălesc unele pe altele, într-un carusel al sentimentelor și al farselor.

Ajungi să nu mai știi ce-i adevăr și ce-i realitate, într-un joc al aparenței de sub aparență. Toate acestea avîndu-l în centru pe H.G. Wells, inventatorul, cel puțin ficțional, al mașinii timpului și pionier al SF-ului.

În final, cînd nu mai știi ce să crezi, se dovedește, totuși, că să călătorești în timp e posibil. Că există o puzderie de lumi paralele și destine posibile. Și că romanele de aventuri nu mai sînt ce au fost odată, aplicînd teorii noi ale fizicii și filozofiei.

Selma IUSUF

legende urbane

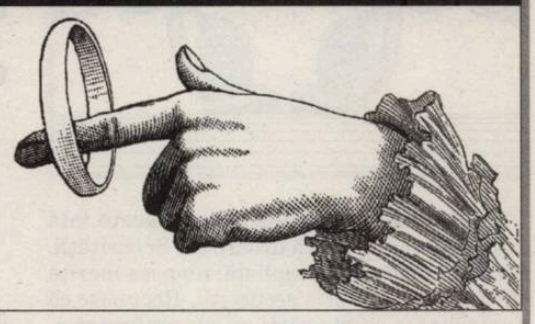

Cum se cere

Se apropie de mine cu hotărîre. Scundă, grasă și pieptoasă, ține niște hîrtii flendurite pe la colțuri vîrîte într-o apărătoare de plastic transparent. „Aveți o secundă“, zice și nu așteaptă să i se ofere secunda aia: „Știți, sînt de la o fundație care ajută un cămin pentru copii orfani, nu mai avem fonduri și dacă vreți să faceți o mică donație... Am aici actele fundației, ștampile...“ „Nu, zic (și mă mir de propria îndrăzneală; de regulă, sînt victima perfectă), nu-s convinsă că banii ajung la niște copii.“ „Păi – zice – uitați actele.“ Și iar flutură din hîrtiile alea zbîrcite. „Nu, mulțumesc“, zic, sperînd să încheiem mai repede micul contact ratat. În acel moment zîmbetul drăguțo-îndurerat i se face țăndări și cade cu zgomot pe peronul stației de metrou de la Romană. „Păi zi de la început că nu vrei să dai, mă faci să pierd timpul pe aicea...“ Am crezut că mă și pocnește. Nu mă așteptasem la o metamorfoză atît de radicală și de agresivă. Monumentul de calinitate era o țață nervoasă. Ea era hoțomană, iar eu eram de vină că i-am stricat zenul. Am mai urmărit-o un pic cu privirea. Agățase pe altcineva. Un zîmbet candid, niște ochi căprui serioși și sinceri pledau cauza unor copii amărîți.

E una dintre multele metode de a cere una-alta. Ca, de pildă, cerutul de țigări. Mergeți, vă rog, pe stradă cu un pachet de țigări în mînă. Vă vor opri șapte mii de persoane să vă ceară o țigară. Dacă nu aveți la vedere pachetul, tot se vor găsi puzderie de liceeni care ar avea chef să tragă un fum. Dacă nu fumați, aceiași liceeni vă vor cere bani. Textele variază. De la simplul, „nu aveți cumva un leu în plus“ sau „ne dați și nouă un leu“, la „nu vă supărați, ne mai lipsesc doi lei să ne luăm o bere“. Am văzut și metode mai rafinate. Persoana în nevoie vă va aborda ținînd strîns în mînă o bancnotă de un leu. „Nu vă supărați, vreau și eu o țigară, v-o cumpăr.“ Ăsta nu mai e cerșit, omul oferă ceva, iar cei care au țigări de dat n-o să stea acum să-i ia banii omului. Eu una am de gînd să fac un experiment. Îi dau o țigară și-i iau banii. Dacă mă fugărește ăla pe stradă și supraviețuiesc, o să vă povestesc cum a fost.

Tot din categoria cer, dar ofer ceva la schimb sînt și cei care stau în fața magazinelor și le deschid ușile celor care au de tîrguit înăuntru. Deschid, se înclină adînc și zic „săru-mîna“ la toată lumea. Sînt inofensivi, te fac să te simți prost, dar primesc bani. Prin centru pe undeva, în fața unui supermarket, stă un coșar. Cred că n-a văzut un coș pe dinăuntru în viața lui, dar e în costumație completă. Petrecut peste piept are un colac de funie groasă. La capătul unor sîrme încolăcite atîrnă mai multe feluri de perii circulare. Omul se pregătește de spectacol în fiecare dimineață. Parcă îl văd luîndu-și salopeta, alegînd periile, ca un actor înainte de matineu. Vine în fața magazinului ca la serviciu. Nu-mi dau seama cîtă lume rezonează la mitul coșarului care aduce noroc. Probabil că destulă cît să-l văd pe om, spre seară, cherchelit bine și stîlcind consoanele: „Coja'u, puneji mîna pe cojar!“. Nu-l văd bine pe vreun acoperiș în starea asta. Iar damful unduitor de secărică din jurul său ar putea declanșa o explozie.

Bătrînelele care stau în preajma magazinelor, dar nu cer niciodată îmi sînt cele mai dragi. Unele încearcă să vîndă un snop de flori cumsecade de prin curte sau cîteva mușcate cărora le-au dat mustățile vegetale într-un pet de plastic plin cu apă. Am sfîrșit prin a aduce acasă o grămadă de mușcate din soiul ăsta: din aceeași linie maternă – rude gureșe, chivuțe colorate care au umplut pervazul geamului din bucătărie.

La urma urmei, toată treaba asta cu cerutul e o convenție. Știu că uneori mă minți, dar îți dau pentru că ești simpatic, pentru că-mi amintești de bunica, pentru că azi am examen și poate îmi porți noroc, pentru că te chinui să joci un rol. Numai tanti aia de la metrou mi-a zdruncinat serios coabitarea cu semenii mei în nevoie. Neplăcut e că o văd foarte des, iar eu, o fată oarecare din puzderia de persoane abordabile, mă văd nevoită s-o refuz de fiecare dată.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-șef la știri, radio Kiss FM și Magic FM.*

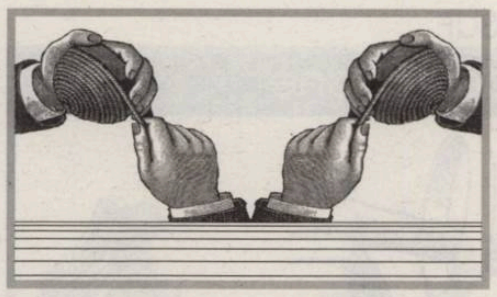

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Complotistul şi securiştii

■ Recunosc că aveam o prejudecată faţă de cărţile care publică dosare ale Securităţii. Socoteala mea era simplistă: nu prea merită să citeşti ce au scris securiştii. Recunosc că unele dintre aceste cărţi mi-au confirmat această prejudecată. Recunosc şi că altele mi-au infirmat-o. Am terminat de curînd *Dosarul Brucan – Documente ale Direcţiei a III-a Contraspionaj a Departamentului Securităţii Statului (1987-1989)* (Polirom, 2008). 700 de pagini de dosare ale Securităţii, dar foarte interesante. Poate şi pentru că Silviu Brucan a fost un personaj interesant. Mai complex decît clişeul public despre el: comunist stalinist, s-a opus tîrziu lui Ceauşescu şi a fost apoi unul dintre manipulatorii lui 1989-1990.

■ „Eu n-am fost disident, ci un complotist" – este un citat din Brucan, pe care Gheorghe Câmpeanu îl pune ca motto la prefaţă. Să te fereşti să te declari disident într-o ţară care are o mulţime de disidenţi tîrzii după căderea comunismului, să alegi termenul mult mai gri din punct de vedere moral de „complotist", uite un mic paradox brucanian. Cartea nu aduce multe noutăţi despre activitatea sa din anii '50-'60, dar nici nu era nevoie, pentru că avem memoriile lui Brucan însuşi, pentru acele vremuri. A intrat în atenţia Securităţii tîrziu, după ce deja nu mai era cadru de nădejde. La început au încercat să-l racoleze şi pe cuvînt dacă am înţeles pînă la urmă dacă au reuşit sau nu. Cert e că în 1977 transmitea mesaje către diplomaţii occidentali care îşi băgau prea mult nasul în treburile interne ale regimului (ambasadorului american care refuza să predea manuscrisul primit de la Vlad Georgescu). Se vede deja stilul Brucan: cultivarea mediului diplomatic, transmiterea de mesaje informale, jucatul la două capete. Aşa avea să facă şi disidenţa – pentru că, pînă la urmă, a fost un fel de disident.

■ Acesta nu este un dosar tipic, din acelea după care victimele au aşteptat ani în şir să le vină de la CNSAS. Brucan şi-a primit dosarul, parţial ars, imediat după Revoluţie, prin nişte împrejurări bizare pe care le-a povestit prin cărţile sale. Apoi, tot el a distrus o parte din documente: delaţiunile prietenilor apropiaţi. Mărturiseşte că a fost amărît, dar că nu voia să afle toată lumea, deci le-a distrus. Ca cititor al cărţii, nu pot decît să regret acea pierdere.

■ Ruptura dintre Brucan şi regim a venit abia în 1987, după revolta de la Braşov. Atunci a început complotul-disidenţă, şi a făcut-o într-un mod foarte priceput. Îmi amintesc din jurnalul Monicăi Lovinescu cum cei de la Paris erau solicitaţi de ziarişti străini să le intermedieze legături cu disidenţi din România. Iar ea constata cu amărăciune că nu are la cine să-i trimită. Ei bine, Brucan se pricepea la asta, la ţinut legătura cu străinătatea într-un mod care să-l protejeze de regim (nu că ar fi putut lucra vreodată cu grupul de la Paris; Lovinescu are numai cuvinte grele la adresa lui, şi pe bună dreptate, din perspectiva ei, erau din filme total diferite). Deci, în 1987, Brucan rupe cu regimul, dă interviuri, trimite proteste, merge la conferinţe în America, Anglia şi apoi la Moscova, lasă să se înţeleagă că e prieten cu intimi ai lui Gorbaciov, creează conştient mitul Brucan pentru a se apăra. Apoi organizează scrisoarea celor şase. Moment în care se rupe filmul. Regimul îşi pierduse răbdarea cu el, gata cu frecventarea ambasadelor, începe ancheta dură. Şi mare parte a cărţii e despre această anchetă.

■ Cineva ar trebui să scrie o carte despre o tactică des întîlnită în contactul cu sistemele opresive comuniste: „a face pe prostul". Acel demers de a-i pune pe securişti în faţa legilor, în faţa principiilor bune pe care regimul spune că le slujeşte, a te face că nu pricepi cum merg lucrurile. Brucan a gustat această tactică a facerii pe prostul fiind de partea cealaltă a baricadei, în 1977, cînd transmite ambasadorului american poziţia regimului: vreţi să vă întîlniţi cu disidenţii sau vreţi să cultivăm în continuare prietenia româno-americană şi independenţa României faţă de URSS? La care americanul îi zice: Guvernul român ar trebui să-mi dea o listă cu persoanele cu care nu am dreptul să mă întîlnesc, pentru că eu nu ştiu despre ce e vorba. Nu rezultă din nota pe care a dat-o Securităţii ce a fost în capul său cînd i s-a servit chifteaua asta, dar inteligenţa sa probabil i-a spus că se pusese într-o postură ridicolă. Apoi, în anii '80, Brucan însuşi devine maestru în tactica facerii pe prostul. E întrebat la anchetă de ce vorbeşte cu agenţia cutare de presă, dar şi tovarăşul Nicolae Ceauşescu a dat interviu acolo, răspunde el. I se opreşte un pachet de la o revistă străină şi el se apucă să facă memorii la Poştă, nu la Securitate, şi ameninţă cu un proces internaţional de daune contra Poştei Româneşti. Cînd e mutat în Dămăroaia, ţine sergentului de miliţie din faţa porţii lungi discursuri despre politica şi legislaţia internaţională, asta ca parte a tentativei de a-l convinge să nu treacă în carnetul de observaţii vizita unui vecin care îi putea repara boilerul (boiler nou, costase 30.000 de lei, stricat imediat, nu poate să-i convingă pe cei de la cooperativă să vină să-l repare, dar găseşte un instalator pe stradă, însă ăla nu vine pentru că îi e frică de miliţie). Am avut impresia frecventă că Brucan se distra cu securiştii, cu excepţia momentului în care i se arată mărturiile celorlalţi din grupul celor şase împotriva sa şi clachează, promite să nu mai vorbească cu străinii (plus presiunile asupra familiei).

■ Ştiu de epopeea lui Brucan cu cooperativa de reparat boilere chiar de la securişti. Au înregistrat fiecare mişcare, fiecare telefon, fiecare discuţie din casă. Şi mă gîndeam cît de plicticos trebuie să fi fost să fii securist. E ceva atît de abject şi plictisitor încît îmi închipui că şi securiştii au fost mulţumiţi de Revoluţie. După frica iniţială, văzînd că se pot apuca de afaceri şi şpăgi, trebuie că au fost nişte oameni fericiţi. Citind dosarul, stau şi mă minunez cum făceau ei planuri peste planuri, plus transcrieri, plus filaje la toţi membrii familiei – un volum imens de muncă inutilă. Asta nu îi face mai puţin abjecţi. Şi dacă oficial tot am deconspirat mai degrabă informatorii decît pe securişti, de ce nu punem într-un loc numele securiştilor peste care dăm totuşi în dosare? Mă gîndesc la un site, unde să punem nume şi să le facem traseul post-1989. Altfel, discutăm aşa, ca şi cum torţionarii nu ar fi avut nume şi după 1989 s-ar fi evaporat. În dosarul Brucan găsim o grămadă de nume. Ce s-a întîmplat cu ei? Fac afaceri, sînt la SRI? Sigur îi ştiu vecinii, cunoscuţii, duşmanii – de ce nu o bază de date publică cu ei (bineînţeles, verificate informaţiile). Aş fi curios să ştiu ce mai face tovarăşul locotenent C-tin Teodorescu, colonelul C-tin Marinescu. Sau loc. Anca Hîrţe şi lt.m. Emil Hîrţe (or fi fost căsătoriţi?), care au pozat în tineri îndrăgostiţi şi au mers cu trenul de la Oradea la Bucureşti cu Brucan, trăgîndu-l de limbă ce a făcut, pe unde a fost. Despre capul răutăţilor, generalul Aurelian Mortoiu, Wikipedia zice că a murit anul trecut, în decembrie. Oare am putea continua tactica facerii pe prostul cu securiştii, invocarea legii? Nu le putem aplica legile de acum, dar măcar legile de atunci? De pildă, avem un document în care gen. Mortoiu îi instigă pe subordonaţi să-i plaseze 100 de dolari lui Brucan pentru a putea fi arestat. Asta este instigare la încălcarea legii, ar fi meritat un denunţ penal la procuratură dacă Mortoiu mai trăia.

■ ■ ■

Eugen ISTODOR

negustori şi muşterii

Castravetele

Ăsta de toamnă mă înnebuneşte. Îl ronţăi haţ haţ haţ borcănat, dar nu-mi place prea gras. Îl ronţăi cum e, în haina lui verde. Îmi place ţărănesc, îmi place necurăţat, îmi place puternic, tînăr, să mi se opună, să-mi spună *nuuuuuu* în dinţii din faţă şi să mă lupt cu ele în măsele. Roşia are roşie, castravetele mi s-a părut mereu apă. Cînd mănînc castravete mi se pare că beau o apă proaspătă şi rece, mă întorc pe coasta bunicii mele, ţărancă de Strehaia Mehedinţi, unde rupeam din vrej castravetele şi-l ronţăiam nespălat, fraged. Castravetele îmi mai spune ceva. Apă cum e, oglindă cum e, dur la început fără oprire-zeamă, apoi, castravetele îmi stîrneşte straniu gusturi de demult. Răcoarea lui „luminează" spre zone uitate. Deschid gura, mă cert cu castravetele şi el descoperă, cu cît ajunge în stomac, pofte nebănuite. Nu, nu, nu văd mîncăruri, nu, nu, nu, el nu trece prin imaginaţie, ci doar „luminează" o cale Lactee a unor bucate. Nu le pot numi. Nu sînt monstruoase. În călătoria castravetelului, călătorie fără capricii, luminoasă se desfac în mine delicii nenumite, apetisante. Un fel de „jumătăţi de oameni pe jumătăţi de iepuri". Nu, nu văd realitate. Văd forme apetisante. Castravetele luminează ici-colo pacificuri de plăcere de neatins. Castravetele creează o lume a promisiunilor. Ticluirile astea de castravete cu coajă, subţirel, cu pămînt pe el, tînăr, scurtuţ. Că dimensiunile la castravetele mîncat de mine contează.

PUBLICITATE

A APĂRUT NOUA EDIȚIE A REVISTEI FOREIGN POLICY ROMÂNIA!

Avatarurile federalismului european
Ce pot afla revoluționarii arabi de la Revoluția română
Noi cu cine votăm? Cu palestinienii, cu israelienii sau ne abținem?
Turcia: Capitalismul și spiritul islamic
De la indignați la hoți și asasini: De ce protestează europenii și ce adepți are asasinul norvegian în Europa, Rusia și America
11.09.11, AfPakistan: Un deceniu mai târziu, acaparează talibanii și Pakistanul?
Dosar: Cum redevine Polonia marea putere a Estului

Pentru abonamente și informații sunați la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 9.00 - 18.00 (luni – vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro. Abonamente non-stop la **0318.200.200**, număr cu tarif normal.

dosar DILEMA VECHE
Coordonator: Matei MARTIN

Uniunea sau națiunea?

Texte și opinii de:

- Ramona COMAN (profesor de științe politice, Université Libre de Bruxelles)
„Aderarea la UE. Ce-am avut şi ce-am pierdut“
- Ioan STANOMIR (profesor la Facultatea de Științe Politice, Universitatea București)
„Despre Europa, aşa cum a fost“
- Cristian PREDA (deputat european)
„Din PE, despre naţiuni şi Europa“
- Ruxandra IVAN (lector dr. la Facultatea de Științe Politice, Universitatea București)
„Solidaritatea alergătorului de cursă lungă“
- Hans Magnus ENZENSBERGER (scriitor și publicist)
„Intrarea într-o eră postdemocratică“

argument

Europa are guturai

Dacă dispare euro, eşuează întregul proiect european. În ultima vreme, acest argument a fost invocat pe tonuri tot mai isterice. Eventualitatea unui faliment al Greciei îi sperie pe euroentuziaşti şi îi întărîtă pe euroscepticii. Deocamdată, primii par să fi cîştigat bătălia, cel puţin în dezbaterea publică. S-a ajuns la un acord, există un plan de salvare pentru această ţară, s-au găsit chiar şi fonduri considerabile pentru a finanţa deficitul. Dar războiul nu a fost nici pe departe cîştigat: banii par să fie absorbiţi de o gaură neagră, iar Grecia nu reuşeşte să iasă din marasm. Promisiunile electorale fără acoperire, avantajele sindicale obţinute în ultimii ani, incompetenţa organelor fiscale, corupţia funcţionarilor – în fine, problemele interne ale ţării – au fost transferate din plan naţional în sfera problemelor europene. Ceva nu funcţionează cu acel membru – deci organismul, în ansamblu, e bolnav.

Se vorbeşte tot mai des despre faptul că statele Uniunii ar trebui să-şi înscrie, în Constituţie, plafonul maxim al datoriei publice. Germania a făcut deja acest lucru; Franţa, Spania şi Portugalia sînt pe cale să adopte un asemenea articol; Irlanda şi Polonia au iniţiat, şi ele, demersuri în acest sens. Tendinţa e destul de clară: fiecare ţară are voie să-şi definească propriile politici fiscale şi sociale – totul e să iasă socoteala. E un principiu de bun-simţ: „mai bine o regulă pentru toţi decît un guvern pentru toţi“. Problema apare însă în momentul în care principiul e pus să lucreze în practică. Pentru că echilibrul este greu de găsit la nivelul unui întreg continent.

Dacă Europa e, într-adevăr, bolnavă, atunci care să fie terapia cea mai adecvată? Extirparea organului atins de boală şi „resetarea“ organismului? Un transplant, care ar presupune enorme riscuri pentru funcţiile vitale? Sau nişte proceduri alternative, holistice, cu perspective promiţătoare, dar încă neverificate? Evoluţia de pînă acum a bolii ar fi cerut o intervenţie imediată şi radicală: dacă statele naţionale ar fi putut alege în locul Uniunii, atunci Grecia ar fi rămas fără euro, iar UE cu un membru invalid. Pînă la descoperirea unei soluţii-miracol, Uniunea se tratează prin transferul de energie de la cel mai puternic stat, Germania, către membrul bolnav, Grecia. Deocamdată, de la Bruxelles ni se transmite că „boala“ e sub control. Oficial, Europa are guturai. (**Matei Martin**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 29 septembrie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Lea Berzuc.

Ramona COMAN

Aderarea la UE

ce-am avut şi ce-am pierdut

Despre influenţa Uniunii Europene în tranziţia şi consolidarea democratică a noilor state membre a curs multă cerneală în ştiinţa politică şi în studiile europene. Printre factorii internaţionali de democratizare, Uniunea Europeană se distinge de celelalte organizaţii nu numai prin diversitatea mecanismelor utilizate, ci şi prin caracterul condiţionalităţii politice sau economice. Cum a influenţat Uniunea Europeană politica şi politicile în România? Cînd politologii încearcă să răspundă la această întrebare, ea e însoţită de o interogaţie adiacentă: Ar fi avut loc aceste reforme – de succes, incomplete sau imperfecte la nivel naţional – în absenţa mecanismelor de europenizare şi a condiţionalităţii europene?.

Tranziţia de la socialism la modelul democraţiei liberale nu a fost un proces politic lipsit de dificultate. Observatori, cercetători şi decidenţi politici conveneau, la începutul anilor '90, că, dacă o întreagă literatură a fost consacrată consolidării socialismului, pentru destrămarea lui şi înlocuirea cu modelul alternativ, capitalist, de dezvoltare nu existau prescripţii clare. Cum să pui bazele unui model de dezvoltare capitalist, fără capitalişti? Cum să accelerezi reforme economice şi să menţii în acelaşi timp pacea socială? Avantajul celorlalte foste state comuniste faţă de România era că acestea au realizat o serie de reforme în domeniul economic înainte ca Mihail Gorbaciov să îşi facă cunoscute principiile de *glasnost* şi *perestroika*. Aderarea României la Uniunea Europeană şi modul în care aceasta din urmă a influenţat politica românească nu pot fi disociate de contextul anilor '90, de nevoia de a formula noi proiecte de dezvoltare politică, economică şi socială. Aşa cum sublinia profesorul Daniel Barbu, criteriile de aderare la UE şi la alte organizaţii internaţionale s-au substituit nevoii interne de a reflecta asupra instrumentelor de politică publică prin care tranziţia şi consolidarea economică şi politică să fie realizate.

Pentru UE, procesul de extindere către ţările din Est a fost fără precedent, din cel puţin două motive. Primul ţinea de diferenţele structurale dintre ţările candidate şi statele membre. Cel de-al doilea priveşte caracterul evolutiv al UE, mai precis extinderea *acquis*-ului comunitar, al cărui număr de pagini de legislaţie ajunge să se dubleze, faţă de momentul aderării fostelor state membre.

Misiunea de a încuraja, stimula şi evalua progresele României a revenit Comisiei Europene, sub controlul statelor membre. Condiţionalitatea formulată în cadrul Consiliului European de la Copenhaga, în 1993, cu privire la democraţie, economia de piaţă şi capacitatea administrativă a noilor state a inclus o serie de principii, de standarde, fără ca acestea să fie însoţite de prescripţii detaliate. Deşi rapoartele Comisiei Europene au fost adesea percepute ca fiind extrem de constrîngătoare, în realitate, evaluarea progreselor privea doar rezultatul reformelor, nu şi modul în care acestea erau realizate. Statele candidate aveau posibilitatea de a alege mijloacele prin care adaptarea instituţională şi respectarea principiilor şi a normelor să fie îndeplinite la nivel naţional. Democraţia, drepturile fundamentale, statul de drept sînt principii comune tuturor statelor membre, însă acestea nu sînt însoţite de o transpunere standardizată în ordinea juridică internă. UE fixează standardele, dar nu dispune nici de competenţa necesară şi nici de *savoir faire* pentru a indica modul în care acestea trebuie atinse. Dacă în domeniul economic recomandările erau însoţite de indicatori clari, cele referitoare la consolidarea democraţiei erau calificate drept intruzive deoarece atingeau domenii în care statele continuă să îşi menţină suveranitatea. Instrumentele de politică publică ale Uniunii sînt flexibile în domeniile în care statele au decis să îşi menţină prerogativele. De exemplu, politicile sociale sînt coordonate prin mecanisme flexibile, neconstrîngătoare. În materie economică, de asemenea, Uniunea nu reprezintă decît un cadru de coordonare a politicilor naţionale. Doar în domeniul monetar UE deţine o competenţă exclusivă.

„Doar în domeniul monetar UE deţine o competenţă exclusivă."

Mecanismele elaborate de Comisie pentru a stimula şi încuraja reforme în contextul aderării au fost numeroase. Comisia Europeană a influenţat politica românească în sensul adaptării funcţionale – instituţională şi legală – necesare apartenenţei României la UE, printr-o serie de mecanisme precum instrumentele şi programele financiare, recomandările incluse în Rapoartele de ţară, evaluarea progreselor şi puterea acesteia de a decide – sub controlul statelor membre – momentul aderării. Instituţia a reuşit să menţină o serie de reforme pe agenda politică naţională, în momentul în care elitele politice erau mai puţin angajate în accelerarea lor. Asigurarea independenţei justiţiei, libertatea presei, consultarea societăţii civile sau problemele legate de adopţiile internaţionale sînt exemple concrete care arată că rolul Comisiei a fost acela de a se asigura că decidenţii români consideră şi identifică soluţii pentru aceste probleme. Nu trebuie ignorat nici faptul că, atît în domeniul politicilor sociale, cît şi în domeniul reformelor economice, Comisia Europeană nu a fost singurul actor extern care a încercat să orienteze diferitele reforme. În aceste două domenii, România a trebuit să se plieze exigenţelor ferme formulate de Banca Mondială sau de Fondul Monetar Internaţional.

„Cei care lansează revoluţiile sînt întotdeauna păcăliţii istoriei."

DANIEL COHN-BENDIT

Aderarea României la UE a fost analizată de politologi în termeni de europenizare. Din punct de vedere teoretic, s-a subliniat că rezultatul europenizării nu este sinonimul armonizării sau al convergenţei. Rezultatele pot fi dintre cele mai variate. Statele pot proceda la o adaptare pur formală, se pot opune oricărei tentative de schimbare a politicilor naţionale sau pot asigura o transformare deplină, care se traduce prin integrarea în practicile naţionale a principiilor europene adoptate formal.

Mecanismele folosite de UE în procesul de extindere nu au dus la metamorfozarea României. Pe perioada negocierilor de aderare, rolul Comisiei a fost acela de a organiza agenda politică a elitelor politice româneşti prin identificarea unor domenii considerate prioritare pentru buna funcţionare a pieţei şi respectul normelor democratice la nivel naţional. Comisia a orientat reformele, însă rezultatele acestui proces depind de gradul de responsabilitate a elitelor, de calitatea actului de decizie la nivel naţional şi de capacitatea statului de a-şi respecta angajamentele. Cazul Greciei – în actualitatea mediatică din ultimii doi ani – arată din plin că impactul Uniunii asupra politicilor şi politicii la nivel naţional depinde de modul în care sînt gestionate dosarele europene de către elitele politice, pe plan intern.

Impactul UE asupra democraţiei şi a politicilor naţionale nu este uniform. La nivel instituţional, o tendinţă generală constă în consolidarea rolului executivului, în detrimentul celorlalte instituţii politice. Rolul Parlamentului a fost redus datorită aspectelor non-negociabile din *acquis*-ul comunitar, care nu au făcut obiectul unor dezbateri prelungite între partidele politice la nivel naţional. Alte instituţii, care dobândesc un rol nou, sînt cele judiciare, a căror misiune este să vegheze la respectul dreptului comunitar şi la eventualele incompatibilităţi cu dreptul naţional.

„Comisia Europeană a jucat un rol de arbitru în detensionarea unor dosare importante legate de funcţionarea instituţiilor."

Aderarea la UE a avut un impact şi asupra partidelor politice şi a actorilor societăţii civile. Pe de o parte, partidele au integrat – la nivel discursiv – principiile şi normele Uniunii. Din acest punct de vedere, România este ţara cu un grad relativ scăzut de euroscepticism, atît la nivelul populaţiei, cît şi la nivelul elitelor politice. Pe de altă parte, asociaţii ale societăţii civile au încercat să transpună principiile promovate în programele europene în măsuri concrete, adaptate realităţilor naţionale. În ceea ce priveşte participarea politică a cetăţenilor, apartenenţa la Uniune nu se traduce printr-o implicare ridicată cu ocazia desemnării deputaţilor români la Bruxelles. Dezbaterile politice la nivel naţional sînt dominate de preocupări de natură internă. Dificultăţile Uniunii sînt aproape inexistente în dezbaterea publică românească, deoarece aderarea nu a dus la cristalizarea unor proiecte politice referitoare la viitorul construcţiei europene. Spre deosebire de alte noi state membre, care în contextul aderării au estimat că UE afectează modelul naţional de dezvoltare economică şi socială, în România, în absenţa acestui model, rolul Comisiei a fost perceput în mod pozitiv, în rîndul populaţiei. În mod indirect, Comisia Europeană a jucat un rol de arbitru în detensionarea unor dosare importante legate de funcţionarea instituţiilor, respectul normelor şi accelerarea reformelor. Comisia Europeană a stimulat şi evaluat aceste procese. Impactul depinde de modul în care elitele politice româneşti au folosit mecanismele de europenizare. Europenizarea nu este un proces unidirecţional, ci rezultatul interacţiunii dintre exigenţele şi actorii europeni, pe de o parte, şi elitele politice româneşti şi interesele lor, pe de altă parte.

© V. Dorolti

Ramona Coman *este profesor de ştiinţe politice la Université libre de Bruxelles. A publicat, printre altele,* Réformer la justice dans un pays post-communiste. Le cas de la Roumanie, *Editions de l'Université de Bruxelles, 2009.*

Ioan STANOMIR

Despre Europa, așa cum a fost

În decursul a mai puţin de doi ani, construcţia europeană a trecut din domeniul generalităţilor limbii de lemn pe teritoriul angoaselor financiare. Discuţiile nu se mai poartă pe tărîmul directivelor europene, ci pe cel al evitării falimentului. Ca prin farmec, entuziasmul contagios al celor care predicau mîntuirea prin integrare continentală este aproape absent. Cazurile dramatice (Grecia fiind primul dintre ele) ţin prima pagină pe agenţiile de ştiri.

Cum se poate explica acest recul al ideii europene, ca set de valori, proceduri şi formă de solidaritate? Dincolo de chestiunea datoriilor suverane ale statelor, există un sentiment acut al lipsei de viziune politică la nivel european. Ca şi în Statele Unite, acolo unde administraţia Obama se aseamănă unui magician disperat să imagineze trucuri noi, generatoare de voturi, politicienii europeni oferă imaginea, dezolantă, a unei stări de depresie generalizate. Orice comparaţie cu trecutul este inutilă, iar anvergura ideilor pe care s-a întemeiat proiectul de unitate europeană nu are corespondent în realitatea documentabilă a acestor zile. Se pare că, de această dată cel puţin, multitudinea de norme adoptate în pripă nu mai este panaceul susceptibil de a oferi salvarea.

Şi aceasta cu atît mai mult cu cît problema europeană nu este doar una de natură economică. Ceea ce criza relevă, dincolo de orice ambiguitate, este fragilitatea unităţii Uniunii înseşi. Se poate ghici, sub pojghiţa de retorică corectă politic, un recurs la izolaţionismul național. Se poate simţi nostalgia unui timp care nu era dominat de obligaţia susţinerii necondiţionate a unor economii europene fragilizate. Impasul istoric decurge, simultan, din combinaţia de populism şi precaritatea proiectului de viitor, gîndit de elita guvernantă.

„Impasul istoric decurge, simultan, din combinaţia de populism şi precaritatea proiectului de viitor gîndit de elita guvernantă.“

Pe acest fundal al derutei, ascensiunea unor modele concurente de organizare politică nu mai poate fi respinsă ca un joc pur academic. Miza crizei economice, în Europa şi Statele Unite, nu este doar salvarea unor bănci, ci păstrarea tiparului democratic, întemeiat pe domnia legii, transparenţă şi proprietate individuală. Ca în atîtea alte ocazii, crizele relevă naivitatea congenitală a celor ce salutau, prematur, sfîrşitul istoriei. Astăzi, autoritarismul competitiv sau organizarea patrimonială întemeiată pe exploatarea resurselor naturale posedă energia economică ce pare a lipsi democraţiilor europene. De aici pînă la dispariţia încrederii în virtuţile liberalismului constituţional nu mai este decît un pas, pe care naţiunile epuizate îl pot realiza fără dificultate.

Şi nu este un accident faptul că teologia construcţiei europene lasă locul unui realism dominat de imperativul salvării, cu orice preţ. Datoriile exorbitante ale unor state europene sînt expresia incontestabilă şi definitivă a iresponsabilităţii politice perpetuate timp de decenii. Combinaţia dintre capitalism şi corupţie nu poate genera, pe termen mediu, decît acest impas istoric. Alternativa „austerităţii“, refuzată cu vigoare, este doar o invitaţie la precauţie, moderaţie şi etică guvernamentală.

Atunci cînd naţiunile europene exaltă scenariul salvării prin intermediul miraculoşilor investitori de stat chinezi, sfîrşitul Europei imaginate de Adenauer, De Gasperi şi Monnet nu mai este decît o chestiune de timp. Vigoarea cu care Republica Populară Chineză intervine în Europa este doar un semnal între altele: aliajul de totalitarism şi competitivitate nu poate fi subestimat ca semnificaţie. Organizarea politică a viitorului nu pare să mai stea sub semnul democraţiei constituţionale şi al pieţei libere. Uşurinţa cu care politicienii europeni sînt pregătiţi să întîmpine ajutorul chinez descumpăneşte. Viziunea unui continent al libertăţii este incompatibilă cu acest pact politic şi financiar pe care guvernele îl preferă, în locul unei abordări care să stimuleze energiile individuale, redefinind instituţional statele hipertrofiate birocratic.

În cele din urmă, construcţia europeană nu se limitează la un tratat constituţional sau la moneda unică. Ea îmbrăţişează un model de societate şi un drum de viitor. Opţiunea presupune asumarea unor valori şi curajul detaşării de prezentul marasmului şi al mediocrităţii. Libertatea politică şi centralitatea proprietăţii private şi a competiţiei, cu respectul demnităţii umane, sînt pilonii acestei Europe postbelice. Întoarcerea către aceste valori este premisa oricărui viitor autentic.

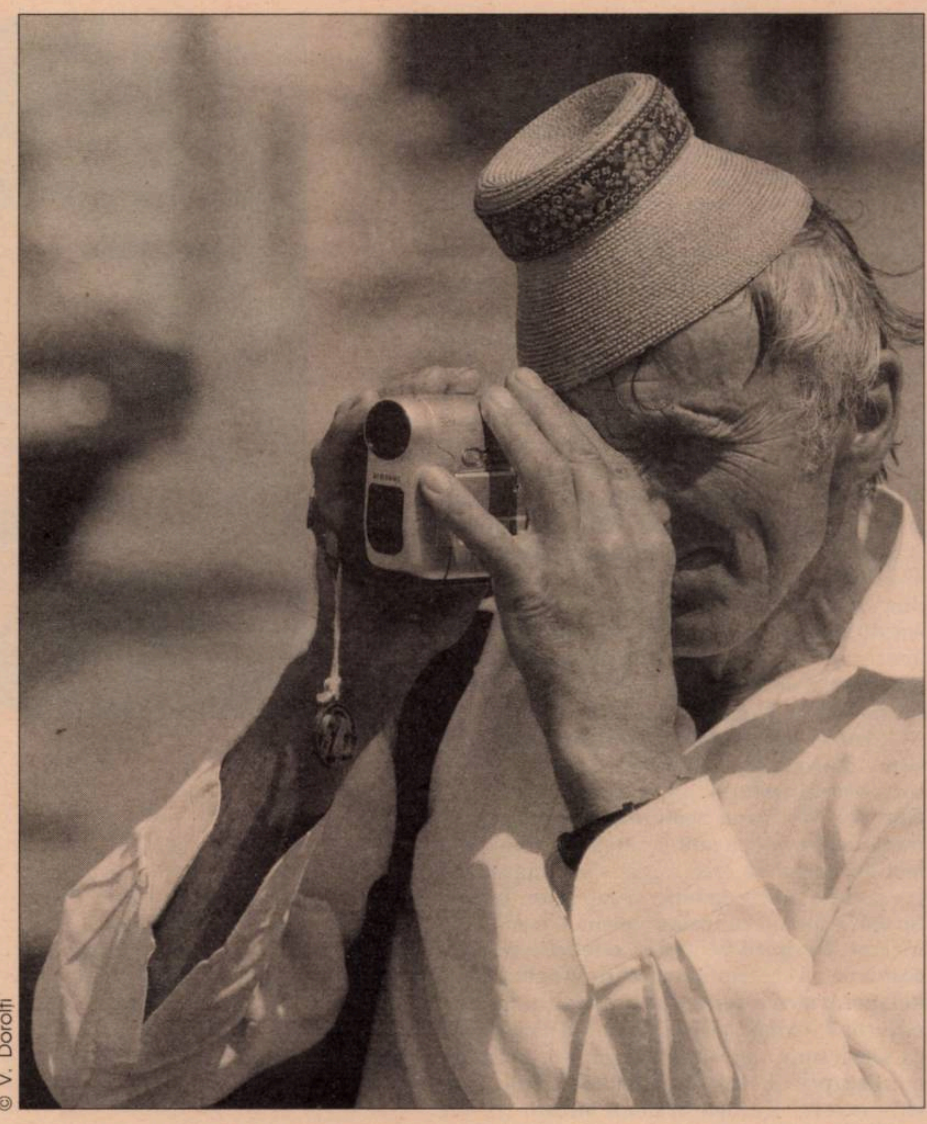
© V. Dorolți

Ioan Stanomir *este profesor la Facultatea de Ştiinţe Politice, Universitatea Bucureşti, specialist în drept constituţional. Cea mai recentă carte, publicată împreună cu Radu Carp, este* Limitele Constituţiei. Despre guvernare, politică şi cetăţenie în România, *Editura C.H. Beck, 2008.*

Interviu cu Diana Wallis

Se spune că proiectul european e în pericol. Care sînt sursele acestei crize?

Cred că ne confruntăm cu o criză economică şi financiară, una globală, care nu este deloc unică, nu este europeană.

Ce e de făcut: mai multă suveranitate pentru statele membre sau, dimpotrivă, delegarea mai multor prerogative către UE?

În ceea ce priveşte construcţia europeană, însuşi felul în care este construită UE conţine răspunsul necesar la întrebarea dacă va rezista proiectul european. Da, Europa se va descurca cu această criză posibil mai bine decît oricine altcineva din lumea asta. Dar are nevoie ca toate instituţiile, guvernele, parlamentele să fie pregătite să coopereze şi, pentru acest lucru, ele trebuie să înţeleagă că ne aflăm într-o situaţie extrem de dificilă. Este una dintre cele mai mari provocări ale acestei generaţii. Există pericolul de a ne întoarce la guvernare naţională – dar acest pericol nu este iminent, este doar un scenariu. Eu cred că oamenii pot vedea sau spera că Europa este răspunsul la problemă. Dacă guvernele naţionale vor decide să urmeze doar linia politică naţională şi vor ridica din nou bariere, această atitudine nu va ajuta la soluţionarea problemei. În ceea ce priveşte Parlamentul European, trebuie să ne apucăm imediat să lucrăm împreună cu parlamentele naţionale, nu ar trebui să existe certuri între instituţii şi între guvernele naţionale, ci mai degrabă o realizare a faptului că sîntem împreună în această situaţie, că avem o problemă comună şi trebuie să găsim soluţii comune pentru binele nostru, al tuturor. Cînd ne-am întors din vacanţa de vară, după ce am urmărit cu sufletul la gură ştirile legate de pieţele financiare europene, am observat că atmosfera din PE este una sumbră, dar care poartă un nume: „trebuie să facem ceva“.

Cred că totuşi ar trebui să fim atenţi la ce limbaj folosim. Avem nevoie de o schimbare de atitudine, trebuie să arătăm că funcţionăm împreună, pentru binele tuturor, trebuie să acceptăm că un guvern naţional nu se poate descurca singur în criza care a izbucnit nu numai în Europa, ci în întreaga lume. Chiar şi ţara mea, care e conservatoare, spune că trebuie să acceptăm că aceasta este o problemă comună în Europa, care ne afectează, deşi nu sîntem parte a zonei euro. Sîntem parte din construcţia europeană şi trebuie să ajutăm la găsirea unei soluţii pentru moneda euro, care e strîns legată de proiectul numit Uniunea Europeană.

Credeţi într-o Uniune a Statelor Europene?

Avem un nou tratat al UE, care ne oferă noi posibilităţi. Dacă ne uităm la cît am avansat în ultimii ani – PE are mai multe puteri, avem opţiuni, dar totuşi am ajuns să ne certăm din nou pe putere –, mecanismul, instrumentele sînt la dispoziţia noastră. Avem şi criza acum, şi tot ce trebuie să facem este să folosim instrumentele pentru a rezolva criza.

Diana Wallis *este eurodeputat britanic, membră în grupul Alianţei Liberalilor şi Democraţilor pentru Europa. Este vicepreşedintă a Parlamentului European.*

Interviu realizat de *Adevărul Europa*

Vlad MIXICH

Se caută un nou lipici pentru Europa

Oricine ar fi citit acum doi ani, în septembrie 2009, ce se scrie astăzi în presa europeană ar fi spus că „ăştia sînt nebuni". George Soros avertizează asupra nevoii „imperative" de a ne pregăti pentru ieşirea Greciei, a Portugaliei şi probabil a Irlandei din zona euro, iar *The Guardian* îşi permite chiar luxul unui titlu de genul „Europa se reîntoarce la identitatea naţională – şi e îmbucurător". Chiar şi în România, soarele integrării europene începe să fie concurat de steaua revigorată a românismului, fie că e al studenţilor juni sau al unor oameni de afaceri bine intenţionaţi.

Nu democraţia, libertatea sau statul de drept sînt cele care i-au legat pe europeni, ci „modelul social european, în contrast revelator cu stilul de viaţă american" (Tony Judt). Statul social european este pe moarte şi Angela Merkel nu poate să-l resusciteze: „Calea de ieşire din criză este austeritatea şi integrarea fiscală mai intensă a statelor din zona euro". Dispariţia acestui model social i-a scos în stradă şi pe spanioli, şi pe greci, iar pentru a-i ţine împreună pe europeni, liderii politici trebuie să găsească un nou liant. Care va fi acesta?

Pînă în 2010, nimeni nu vorbea public despre o Europă în două viteze. Astăzi, subiectul a devenit soluţia minune pentru salvarea Europei. Wolfgang Schäuble, ministrul german de Finanţe, a admis recent că noul proiect european va crea o „disociere clară" între statele din zona euro şi celelalte. În *Der Spiegel,* fostul cancelar german social-democrat, Gerhard Schröder, o felicita pe succesoarea sa creştin-democrată, Angela Merkel, pentru că a renunţat la opoziţia faţă de o Europă în două viteze şi pentru că agreează ideea unui nucleu european dur. Încă de la începutul anului, englezii considerau apariţia acestei Europe în două viteze, „cu un miez federal complet integrat şi o coaliţie flexibilă de parteneri comerciali în exterior" *(The Times),* ca fiind o certitudine.

Dar pentru aceasta, Uniunea Europeană are nevoie de un nou tratat cu care, mai devreme sau mai tîrziu, Angela Merkel şi Nicolas Sarkozy vor ajunge în faţa plebiscitului popular. Este locul unde vor apărea marile probleme. Deja, în Germania, opoziţia cetăţenilor se aude prin vocea parlamentarilor – reprezentanţii lor direcţi. Horst Seehofer, liderul social-creştinilor bavarezi (aliaţi foarte importanţi ai Angelei Merkel), s-a pronunţat clar: „Nu dorim un super-stat

© V. Dorolti

european". Departe de a fi o opinie izolată, nemţii nu doresc să-şi vadă banii din taxe cheltuiţi pentru salvarea „leneşilor" din Sud, cu atît mai puţin să le permită acestora să aibă un cuvînt de spus în afacerile lor interne. Cedarea suveranităţii către Bruxelles nu este prea populară nici în Sudul Europei, acolo unde oamenii se tem de duritatea austeră a unui eventual stat european guvernat pe principii germane.

Ambalajul în care acest proiect nou va fi vîndut alegătorilor germani şi francezi nu va fi un „super-stat", ci o Europă federală a cărei inimă se va afla pe Rin. Leneşii din Sud vor fi păstraţi în siajul economic al acestui miez european pînă ce îşi vor fi revenit. Iar noii estici, cei care deranjează atît de mult ethos-ul occidental, vor dispărea *de facto,* recoperit cum pot şterge vechea ostilitate franco-germană printr-o practică Comunitate Europeană a Cărbunelui şi Oţelului –, aşa se pare că se va sfîrşi totul. Asta dacă politicienii vest-europeni nu vor descoperi cît mai degrabă un alt lipici pragmatic, care să-i poată ţine împreună pe europeni.

Ambalajul în care acest proiect nou va fi vîndut alegătorilor germani şi francezi nu va fi un „super-stat", ci o Europă federală a cărei inimă se va afla pe Rin.

Dar dincolo de proiecţii politice şi profeţii, realitatea nudă este că Uniunea Europeană nu mai oferă în prezent un aranjament suficient de profitabil pentru fiecare dintre părţile implicate. Cea mai mare campanie de imagine din istoria modernă a eşuat pentru că birocraţii bruxellezi nu au reuşit să creeze nici măcar un mugure de identitate europeană comună în ultimul deceniu. Ar fi fost acum nevoie de ea, dar vom rămîne cu insignele şi cu steagul acela frumos şi albastru, în timp ce Uniunea Europeană se va modela în funcţie de interesul propriu al naţiunilor bogate din centrul Europei. Aşa cum a început totul – atunci cînd în 1951 trei bătrîni catolici de pe Rin au despărţit-se astfel o mare greşeală – cum este percepută la Bruxelles acceptarea României şi a Bulgariei în UE. Structura pentru aceste modificări există deja, Europa fiind compartimentată în trei zone diferite calitativ: zona euro, Spaţiul Schengen şi Uniunea Europeană. Schimbarea nu va fi resimţită ca un cutremur, ci ca o stagnare. Pentru europenii de pe Rin, obişnuiţi cu landurile şi autonomia locală crescută, nu va conta dacă federaţia Euro va fi coordonată de la Berlin, Paris sau de la Bruxelles, atîta timp cît străinii din Est vor fi ţinuţi departe. Cei din urmă vor fi nevoiţi să se întoarcă la ideea de stat naţional, alături de britanici care, încă de la Churchill, îşi doresc o astfel de configuraţie. Şi, în lipsă de altceva mai bun, frica de străini va deveni lipiciul Europei de pe Rin.

Vlad Mixich *este jurnalist la HotNews.ro*

Revenirea la democraţie

Uniunea Europeană a fost cel mai bun lucru care se putea întîmpla continentului. Cu timpul a devenit însă un demon de necontrolat şi de neschimbat prin alegeri. Există o singură cale pentru a evita colapsul: întoarcerea la naţiune şi la democraţie. Specialistul în probleme de politici europene al cotidianului Frankfurter Allgemeine Zeitung, ***Dirk Schümer****, nu este neapărat un eurosceptic convins. Dar nici un mare entuziast al Uniunii – aşa cum arată ea acum. În iunie, atunci cînd Europa începea să afle care sînt adevăratele proporţii ale crizei din Grecia, Schümer publica un editorial care suna precum o scrisoare de despărţire. Un fel de „Adio, dar rămîn cu tine", cu puternice accente melodramatice.*

„Pentru ca statele atît de expansive ale Occidentului să nu se mai atace reciproc, a fost mai întîi nevoie de o catastrofă totală. Cel tîrziu în 1945, nici un om raţional nu-şi mai putea căuta salvarea în naţionalism. Ideea europeană era simplă: printr-o integrare graduală a economiilor vor fi eliminate orice motive sau orice posibilităţi logistice de recurgere la forţă între două sau mai multe state. Cine ar trage asupra sie însuşi? Acum visul a devenit realitate. Continentul este, din punct de vedere administrativ şi juridic, cel mai puternic spaţiu economic de pe pămînt. Fără conflicte interne, fără sărăcie în masă, fără dictatură. Şi acum? Acum Europa pare terminată." – notează Schümer, basculînd brusc discuţia spre criza economică. „Moneda comună se clatină şi este *apreciată* de o mînă de bancheri disperaţi şi de politicieni, printr-o infuzie de credite. Imigraţia transformă UE într-o ruletă a morţii pentru masele disperate care trec Marea Mediterană în bărci şubrede. În pacificarea Orientului apropiat, fiecare ţară poartă propriul război colonial sau se fofilează discret.

Astăzi, ţăranii italieni învaţă într-un mod drastic ce înseamnă o piaţă comună. De exemplu, cînd nu mai pot vinde nici un produs în Hamburg cu destinaţia Rusia, din cauza unor germeni periculoşi. Franţa mizează pe centrale atomice chiar la graniţa cu Germania, în timp ce nemţii preferă să construiască mori de vînt. Danezii construiesc în zona Schengen containere pentru proaspătul personal de frontieră, pentru că tot răul vine, evident, doar din străinătate. Şi cine ar dori să-i explice unui muncitor calificat slovac că pensia sa va fi redusă deoarece grecii, care şi-au falsificat ani la rînd bilanţurile, vor să se pensioneze la doar 53 de ani? Mai trebuie să ne mirăm atunci că politica vehementă anti-UE este recompensată acum cu 20% dintre voturi? Mai surprinzător este faptul că fracţiunea «Basta!» rămîne atît de mică. Faptul că Europa mai este susţinută de unii are de-a face doar cu trecutul." – scrie Dirk Schümer.

Problema e – crede el – că din toată această ecuaţie lipseşte cu desăvîrşire cetăţeanul. Uniunea şi reglementările ei uneori absurde au interconectat statele membre, fără ca acestea să observe. Ea a intrat cumva pe uşa din dos în vieţile noastre cotidiene. Mai întîi a fost vorba despre oţel şi cărbune. Apoi a fost vorba despre producţia de curent electric. Apoi despre agricultură. Pe urmă de vămi. Au venit la rînd Justiţia, controalele de la frontieră şi, în cele din urmă, moneda comună. „Acum e vorba despre tot, şi nici un cetăţean n-a fost întrebat vreodată. (...) Populismul de dreapta despre care se vorbeşte în presă ca despre un cancer este în fond doar o ideologie pompoasă, xenofobă, care nu are decît un singur nucleu de creştere: naţionalismul. Instinctiv, masele votanţilor europeni se întorc acum la ordinea veche, pentru că asta nouă funcţionează mizerabil. (...) Europei i se va face astăzi un serviciu doar cînd funcţionarea acestei maşinării supercomplexe va fi întreruptă. Toate procesele de decizie trebuie să devină din nou democratice şi apoi naţionale, regionale sau locale. (...)

În definitiv, există un stat care tocmai şi-a încheiat faza naţională şi s-a dedicat complet UE. Nu întîmplător este vorba despre cea mai europeană ţară dintre toate: Belgia. Acolo democraţia s-a evaporat uşor în încrengătura de interese regionale. E adevărat că se mai ţin alegeri, dar nu mai există guvern. Funcţionarii sînt manevraţi de UE fără ca afacerile să fie deranjate. Suveranitatea populară, politica în sensul ei propriu-zis, sînt pierdute. Dacă nu vrem ca acesta să fie destinul nostru al tuturor, nu există decît o cale pentru Europa: revenirea la naţiune şi la democraţie."

după www.presseurop.eu

Ruxandra IVAN

Solidaritatea alergătorilor de cursă lungă

S-a vorbit mult vara aceasta despre perspectiva ca Greciei să-i fie drastic limitată suveranitatea, din cauza incapacităţii sale de a gestiona deficitul bugetar. Un discurs îngrijorător nu numai pentru Grecia, ci şi pentru orice stat membru al UE cu o poziţie economică sau politică mai puţin consolidată în Uniune, deoarece anunţă crearea unui precedent evitat timp de 60 de ani.

De fapt, miza centrală în jurul căreia s-a cristalizat construcţia Europei unite a fost, în cele din urmă, suveranitatea. Preocuparea pentru menţinerea suveranităţii a fost principalul impediment în calea proiectelor de unificare europeană propuse încă din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea de Ducele de Sully sau de Abatele de Saint-Pierre. Deja în perioada dintre cele două Războaie Mondiale, curentul federalist, din ce în ce mai vocal în Europa, susţinea că una dintre cauzele principale ale războaielor este sentimentul naţionalist şi că este necesar să imaginăm un sistem politic „cosmopolit", după modelul descris de Kant în *Proiectul de pace perpetuă*. Al Doilea Război Mondial a determinat elitele politice europene să găsească o modalitate de a ţine în frîu Germania. Practic, prima cedare de suveranitate a avut loc în momentul în care Franţa şi Germania au decis să pună sub controlul unei Înalte Autorităţi independente producţia lor de cărbune şi oţel, materii prime esenţiale în efortul de război. Iar acest lucru a fost posibil pentru că este vorba de un sector mai puţin politizat: în aceeaşi perioadă, proiectul de creare a Comunităţii Europene a Apărării, cu o armată comună, a eşuat tocmai datorită prea marii sale intruziuni în sfera politică a suveranităţii (1952). De atunci, cel puţin la nivelul prim-planului evoluţiei construcţiei europene, majoritatea tentativelor de unificare politică au eşuat (planurile Fouchet din anii '60, Raportul Tindemans în 1975, Proiectul Spinelli în 1984, precum şi recentul Tratat Constituţional din 2003). Dimpotrivă, la nivel economic, şi de o manieră mult mai puţin ostentativă, construcţia europeană a avansat într-un mod care face de negîndit posibilitatea ca statele europene să mai evolueze pe drumuri diferite. Trecerea la votul prin majoritate calificată în Consiliu, din 1966 (care face ca anumite decizii să se poată lua chiar împotriva voinţei unui stat), introducerea monedei euro şi crearea Uniunii Economice şi Monetare, transferul treptat al majorităţii materiilor legate de justiţie şi afaceri interne (politica de azil, vize, mandatul de arestare european etc.) către nivelul comunitar, toate acestea sînt etape ale transferului din ce în ce mai aprofundat de prerogative naţionale către Comunitate.

© V. Dorolti

„Deciziile Uniunii nu sînt oare rezultatul voinţei comune a statelor membre?"

La rîndul ei, Curtea Europeană de Justiţie a dat cîteva decizii care au supus definitiv legislaţia internă a statelor faţă de dreptul comunitar: este vorba de decizia Costa *vs* ENEL din 1964, care stabileşte supremaţia dreptului comunitar asupra dreptului intern, şi de Van Gend en Loos din 1963, prin care dreptul comunitar capătă un efect direct – adică nu are nevoie de transpunere în dreptul intern, pentru a fi aplicabil. De asemenea, Curtea, folosindu-se de competenţa sa de interpretare a Tratatelor, a extins sfera de aplicabilitate a dreptului comunitar prin procedeele de absorbţie (cînd se demonstrează o legătură atît de strînsă între un domeniu aparţinînd competenţei comunitare şi unul aparţinînd competenţei statelor, încît intervenţia Comunităţii devine necesară) şi de expansiune (doctrina puterilor implicite ale Comunităţii).

Două probleme însă mai trebuie elucidate înainte de a formula o concluzie asupra aşa-zisei „cedări de suveranitate". Prima este legată de conţinutul noţiunii de „suveranitate", despre care unii autori de ştiinţă politică susţin că este atît de vag, încît ar trebui chiar să ne ferim de a-l folosi (Ernst Haas). Nu există o definiţie general acceptată a suveranităţii; mai mult chiar, studii recente de teoria relaţiilor internaţionale au demonstrat caracterul fluctuant al noţiunii, de-a lungul secolelor. A doua priveşte calificarea procesului prin care competenţele statelor sînt transferate la nivelul Uniunii: este oare vorba de cedare, sau de punere în comun? Deciziile Uniunii nu sînt oare rezultatul voinţei comune a statelor membre?

Pînă foarte recent, principiul solidarităţii între statele membre este cel care a făcut posibil succesul construcţiei europene. Dacă vom ajunge într-un moment în care statele mai puternice economic îşi vor impune punctul de vedere asupra statelor mai slabe, în care doar statele mari îşi păstrează dreptul de a decide că statele dezavantajate trebuie să cedeze mai multă suveranitate, în care unele state sînt „mai egale" decît altele doar pentru că PIB-ul pe locuitor este mai mare, filozofia însăşi a construcţiei europene este pusă în pericol.

Ruxandra Ivan *este doctor în ştiinţe politice al Universităţii Libere din Bruxelles şi lector la Facultatea de Ştiinţe Politice, Universitatea Bucureşti. A publicat, printre altele,* La politique étrangère roumaine, *apărută la editura Universităţii din Bruxelles, 2009.*

„Cine vrea un stat european?"

interviu cu Nigel FARAGE

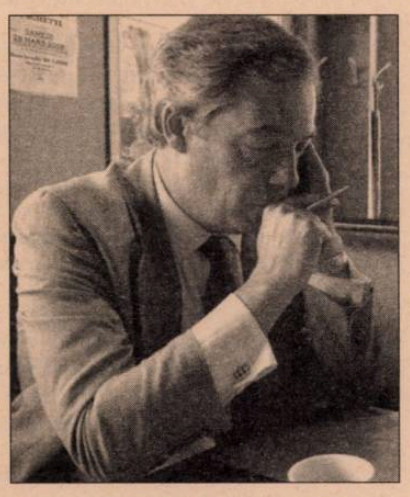

Ce părere aveţi despre criza din UE?

Inevitabilă, previzibilă. Acum patru ani, ne-am aşezat în faţa Parlamentului European de la Strasbourg, care era în sesiune plenară, şi am împărţit monede euro de ciocolată, împreună cu o vedere pe care am scris mesajul: „Vă rugăm mîncaţi-le pînă nu se topesc". Spunem acest lucru de mult timp, ştiam că se va sfîrşi printr-un dezastru. Nu poţi forţa state cu politică diferită într-o uniune economică. Am fost foarte norocoşi în Marea Britanie că ne-am dat seama la timp că va fi un dezastru şi nu ne-am alăturat zonei euro. Ne-a trezit la realitate şi ne-a salvat de la închisoarea monetară care este moneda euro. Ce se întîmplă acum nu mă surprinde deloc.

Credeţi că structura politică a UE e în pericol?

Da, evident. Cea mai interesantă realizare a monedei euro este că acum toţi se urăsc între ei. Nu e fantastic? În Grecia, oamenii desenează svastica pe steaguri UE şi apoi le dau foc. Este vorba de o nouă ruptură în Europa, anume Nord *vs* Sud – din ceea ce obişnuia să fie Vest *vs* Est. Statele din Sudul Europei spun: „Daţi-ne banii voştri şi primiţi-ne imigranţii!". Iar statele din Nord spun: „Nu, nu acceptăm aşa ceva". Vedem deci schimbări politice dramatice, care au început în Finlanda, care se dezvoltă în Olanda şi care se întîmplă, chiar în acest moment, şi în Germania.

Cum arată viitorul UE peste cinci ani?

E greu să stabileşti un termen-limită, dar nu va supravieţui. UE are la fel de multe şanse ca Belgia să supravieţuiască. Este o construcţie artificială, nimeni nu şi-a dorit vreodată această uniune, nimeni nu a cerut-o. Nimeni nu a votat într-un referendum lucruri precum: „vrem să renunţăm la democraţia noastră, la independenţa noastră, vom renunţa la tot ce avem şi vrem ca oameni precum Herman Van Rompuy să ne dicteze ce să facem cu viaţa noastră". Nimeni nu a spus vreodată „da" la aşa ceva. Chiar dacă vrem cooperare economică, comerţ şi mai puţină birocraţie în ceea ce priveşte graniţele europene, cine vrea un stat european?

Ce părere aveţi despre ideea cu Statele Unite ale Europei?

Singurii care vorbesc despre o astfel de idee sînt cei plătiţi să vorbească despre ea. Uitaţi-vă la state precum România: toţi politicienii voştri sînt bogaţi, toţi funcţionarii pro-UE sînt bogaţi. Există o clasă politică în UE care este complet coruptă în acest sistem.

Avem în faţa noastră un sistem care a eşuat, iar remediul nostru este să întărim acest sistem. Cu cît vor păstra aceste aparenţe mai mult, cu atît mai mare va fi colapsul. Şi se va dărîma, este clar, cel puţin în privinţa euro; Nordul şi Sudul Europei nu se vor mai putea înţelege. Eu cred că vor sfîrşi prin a avea o zonă cu marca germană, nu euro, în Nord, iar olandezii şi finlandezii se vor întreba dacă vor să fie parte din această zonă, mai ales din punct de vedere politic. Grecia nu va mai fi parte din zona euro în următorii doi ani. Nu are cum.

Nigel Farage *este eurodeputat britanic, membru şi co-preşedinte al grupului Europa Libertăţii şi Democraţiei.*

Interviu realizat de *Adevărul Europa*

Cristian PREDA

Din PE, despre naţiuni şi Europa

Naţiunea a fost o formă politică foarte generoasă. Ea a îngăduit amenajări democratice, dar şi totalitare. S-a extins din Europa în restul lumii. Uneori a fost definită etnic, alteori – civic. A produs ficţiuni şi mitologii, care i-au creat de pildă origini premoderne, deşi este, prin excelenţă, o formă modernă. De mai multe decenii, naţiunea e pusă sub semnul întrebării. Totul a început pe Vechiul Continent, iar din contestare s-a născut o formă nouă, Uniunea Europeană.

© V. Dorolti

Spre deosebire de naţiune, Uniunea trezeşte, în ultimele decenii, încredere. De la şase membri fondatori, Europa reuneşte acum 27 de state. Nu puţine sînt cele care vor să i se alăture şi de-acum încolo. De fapt, extinderea a devenit o dimensiune politică. Ea nu exista pînă acum decît în cazul imperiilor. Odată cu UE, extinderea e cerută, nu impusă. Logica democratică e singura acceptată în sînul noii forme politice. Şi atunci cînd trece prin crize, cum se întîmplă acum, Uniunea rămîne atrăgătoare. Criza pare să fie doar una de creştere. Asta e, de fapt, noua mitologie politică în circulaţie la scară europeană. Statutul UE e totuşi curios. Uniunea are instituţii şi birocraţie, dar conturul său politic a rămas imprecis şi contradictoriu. Comisia pare să fie un executiv, dar care are cîte un membru din fiecare stat. Parlamentul reprezintă peste 550 de milioane de cetăţeni, dar are o forţă politică incomparabil mai mică decît cea a unui legislativ din statele membre. Consiliul e văzut de unii ca un simplu obstacol în calea Comisiei, iar de alţii ca o doua cameră.

Pe scurt, o formă veche şi articulată politic a devenit suspectă, iar o formă nouă şi incertă politic, dar foarte articulată birocratic e căutată şi dorită.

Ştiam toate astea în clipa în care am fost ales deputat european. Lecturile şi frecventarea lucrurilor moderne – cum ar fi spus Machiavelli – mă îndreptaseră deja în această direcţie. Ce anume am aflat din Parlament? Notez cîteva dintre aceste „descoperiri“, cu convingerea că, în ciuda slăbiciunii sale în faţa Comisiei şi a Consiliului, Parlamentul e – ca să folosesc tot o expresie din *Principele* – cel mai bun punct de observaţie al realităţii politice de azi. Şi în primul rînd al felului în care Europa şi naţiunile îşi dau mîna şi se întrepătrund, prin vocea reprezentanţilor numiţi eurodeputaţi. Iată ce aş reţine:

PUBLICITATE

ROMÂNIA 2012
AUSTERITATEA
singurul tratament pentru zona Euro
VS.
STIMULAREA CREȘTERII
cheia relansării economice
un subiect pe agenda
Forbes CEO Forum
18 octombrie 2011 | Athenee Palace Hilton București
Dintre invitați:
GHEORGHE IALOMIȚIANU, Ministrul Finanțelor Publice, România
KRZYSZTOF WALENCZAK, Secretar de Stat, Ministerul Trezoreriei, Polonia
SIMEON DJANKOV, Vice-Prim Ministru & Ministru de Finanțe, Bulgaria
Cu sprijinul:
Fairwind
SPUNE ȘI TU!
În colaborare cu:
evenimess
Accesul doar pe baza de invitație / detalii pe www.forbes.ro

„Uniunea are instituţii şi birocraţie, dar conturul său politic a rămas imprecis şi contradictoriu.“

1) Deputaţii vorbesc mult mai des despre circumscripţia în care au fost aleşi decît despre propria ţară. Cuvîntul „naţiune“ e ca şi inexistent.

2) Dominaţia francezilor şi a germanilor asupra celor patru mari grupuri politice – PPE, socialişti, liberali, verzi – este semnificativă. Motorul franco-german funcţionează cu benzină „multicoloră“.

3) Partidele aflate în opoziţie în propria ţară îşi atacă adversarii de acasă cu ajutorul prietenilor de la Bruxelles. Specialişti în această materie sînt italienii şi francezii. Nici românii nu sînt pe un loc codaş...

4) Ideea alegerii unor deputaţi la scară europeană, şi nu, ca acum, la nivel naţional, a fost respinsă de o majoritate a membrilor. Paradoxul face că ea a fost îmbrăţişată mai degrabă de deputaţi din „noile state“ decît din cele „vechi“.

5) După marea extindere din 2004-2007, una dintre mizele Parlamentului a fost depăşirea clivajului Est-Vest, alegerea lui Jerzy Buzek în funcţia de preşedinte al Parlamentului în 2009 fiind un semn al acestei dorinţe. Opoziţia reînvie însă în multe contexte. De pildă, esticii sînt cei care amintesc cel mai frecvent şi experienţa totalitară.

6) Despre Europa se discută în mult mai mare măsură în termeni de „interese“ decît în perspectivă „etico-politică“. De pildă, competiţia cu China şi SUA poate fi invocată legitim de oricine, în vreme ce reţinerile etice faţă de China sau faţă de SUA separă antiimperialiştii de anticomunişti. E imposibil să găseşti pe cineva care e şi critic al Beijing-ului, şi al Washington-ului.

7) Drepturile omului sînt legate în mai mare măsură de libertate decît de egalitate. Feminismul e considerat natural, aşa că nimeni nu îl chestionează.

8) Compromisul e preferat înfruntării de tip bipolar. Nu există „putere“ şi „opoziţie“, ceea ce face şi mai greu lizibilă natura politică a Adunării, care îşi descoperă majorităţi variabile.

9) Limbile vorbite sînt, de regulă, cele materne (sau naţionale), un sistem de interpretare sofisticat şi costisitor, dar de foarte bună calitate fiind pus la punct. Socializarea are loc, în schimb, în engleză...

10) Totul e măsurat şi moderat. Pentru unii, de aici decurge nota elegantă şi politicoasă a dezbaterilor din Adunare şi în genere din Europa comunitară. În lectura altora, adică a iubitorilor de extreme, rezultatul moderaţiei nu e decît o plictiseală colosală.

Ce formă de comunitate au la dispoziţie cetăţenii europeni? Altfel spus, ce pun ei în comun? Cîtă naţiune şi cîtă Europă? Răspunsul nu e încă formulat. Din cele zece puncte descrise succint mai sus se vor alege însă termenii viitoarelor viziuni politice.

***Cristian Preda** este profesor la Facultatea de Ştiinţe Politice, Universitatea Bucureşti, şi deputat european (grupul PPE).*

Hans Magnus ENZENSBERGER

Intrarea într-o eră postdemocratică

(...) Aşa-numitul „deficit democratic“ e o boală cronică şi, din cîte se pare, greu de tratat, o boală de care ne jelim şi pe care o bagatelizăm în acelaşi timp. Însă nu poate fi vorba aici de vreo enigmă medicală; e vorba mai degrabă de o decizie de principiu pe care am privilegiat-o. Ca şi cum conflictele constituţionale ale secolelor XIX şi XX nu ar fi existat niciodată, Consiliul de Miniştri şi Comisia s-au înţeles, încă de la fondarea Comunităţii Europene, că populaţia nu are de ce să se amestece în deciziile lor. Între timp, nimeni nu mai crede că acest pas înapoi către situaţiile pre-constituţionale mai poate fi corectat prin retuşuri cosmetice. Acel deficit nu e deci nimic altceva decît o ilustrare exemplară a extenuării politice a cetăţenilor.

Astfel, actorii se găsesc într-o situaţie deosebit de confortabilă. Altfel decît în statul de drept clasic, regimul Uniunii Europene nu are o separaţie corectă a puterilor în stat; după cum bine remarcă şi [Robert] Menasse, comisia deţine practic monopolul în ceea ce priveşte iniţiativele legislative. Ea negociază şi elaborează directivele în spatele uşilor închise. Faptul că lobbyştii care activează la Bruxelles au mai multă influenţă asupra deciziilor Comisiei decît au deputaţii europeni putem bănui, nu şi dovedi.

Parlamentul European poate să decidă doar în acord cu Consiliul asupra bugetului. Un singur reprezentant al Consiliului poate bloca deciziile Parlamentului în ceea ce priveşte bugetul. Regula clasică *„No taxation without representation“* e astfel scoasă din joc. În 1979, reprezentaţii din Parlamentul European au fost aleşi, pentru prima dată, prin vot direct. De atunci, participarea la vot e în scădere continuă; ultima dată s-a situat pe la 43%. Ne tot întrebăm care să fie motivul acestei stări de fapt. Să fie de vină regulile procedurale? Principiul proporţionalităţii degresive? Să fie împărţirea fotoliilor după schema Sainte-Laguë, a lui D'Hondt sau după principiul Hare-Niemeyer? Cu rotunjire Hare sau fără? Procedura Droop a cotelor sau, pur şi simplu, sistem de vot preferenţial?

E greu de crezut că asta e problema. Mult mai verosimil e că mai nimeni nu ştie ce e cu diversele partide din acest parlament. Ele se ascund, în stil bruxellez, în spatele unor acronime precum AECR, ECPM, EDP, EFA, EGP, EL, ELDR, EUD, EVP sau SPE, pe care alegătorul de abia dacă le poate descifra.

Nu prea am senzaţia că apatia electorală a cetăţenilor europeni îi preocupă pe responsabili. Ei privesc inerţi la surparea propriei baze de legitimare. Ba nu ar fi exclus ca asta să intre chiar şi într-un concept; căci pentru orice executiv conştient de propria-i putere, pasivitatea cetăţenilor e o stare paradisiacă. Nici măcar guvernele naţionale membre nu au prea multe de comentat. Acasă afirmă, ridicînd din umeri, că din păcate nu se pot opune deciziilor de la Bruxelles. Invers, Comisia poate oricînd să explice că nu face decît să urmeze intenţiile statelor membre. În felul acesta, pînă la urmă nu mai e nimeni responsabil pentru rezultate.

Ceea ce au produs aceste procese s-a scurs în aşa-numitul *acquis communautaire*, o monstruoasă culegere de norme pe care nici un om nu a citit-o vreodată. În anul 2004 cuprindea deja 85.000 de pagini; astăzi sînt mult peste 150.000. Deja în 2005 *Jurnalul Oficial la Uniunii Europene* cîntărea peste o tonă – cam cît un rinocer tînăr. Ediţia franceză a ajuns la 62 de milioane de cuvinte. *Acquis*-ul este obligatoriu. Se estimează că peste 80% dintre legi sînt adoptate nu de parlamente, ci de autorităţile de la Bruxelles. Dar nimeni nu ştie precis. Dacă e să fim mai exacţi, e vorba nu de legi, ca în statul de drept clasic, ci de directive, regulamente şi decizii. Asta corespunde foarte bine limbajului autoritar pe care îl preferă autorităţile de la Bruxelles. (...)

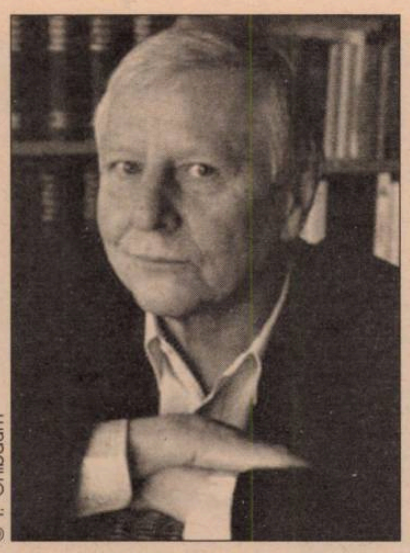
© I. Ohlbaum

„Unitatea politică nu înseamnă absorbţia naţiunii.“

ROBERT SCHUMAN

Textul de faţă este o versiune prescurtată a capitolului VIII din cartea Sanftes Monster Brüssel oder die Entmündigung Europas („Monstrul gingaş, Bruxelles sau epuizarea Europei“), *de Hans Magnus Enzensberger, Editura Suhrkamp, 2011.*

Fondatorii Uniunii s-au înţeles, odată, să scrie în tratatele lor o frază fundamentală care e atît de chibzuită că pînă şi un copil ar pricepe: „Scopurile Uniunii se realizează cu respectarea principiului subsidiarităţii“, se spune. Acest neologism se referă la o regulă de bază care, în simplitatea ei, e imbatabilă. Ceea ce poate fi hotărît într-o comunitate să rămînă treaba comunităţii; ceea ce poate rezolva o regiune să rămînă în responsabilitatea ei; iar ceea ce poate reglementa statul naţional să-i fie lăsat să decidă. „Uniunea Europeană nu trebuie să devină activă decît atunci cînd o problemă nu poate fi rezolvată în mod corect la nivel naţional, ci doar la nivel european“, spune Roman Herzog, jurist şi fost cancelar federal. „De fapt, asta ar trebui să fie de la sine înţeles“, însă „în conştiinţa politicienilor, a funcţionarilor şi a reprezentanţilor de la Bruxelles asta nu are nici un rol“.

Aşa cum se întîmplă atît de des în politică, acest principiu nu are aproape nici o şansă tocmai pentru că e atît de judicios. Nu a fost niciodată luat în serios. Neologismul a rămas neologism chiar dacă e repetat mereu, ca o mantra. (...)

Nu doar în interior se vede că instituţiile suferă de o paranoia care nu mai cunoaşte limite. Neînfrînata tendinţă de expansiune este deja notorie. State care încălcau toate criteriile de aderare au fost acceptate fără tăgadă, în ciuda regulamentelor. Iar micii noştri specialişti în geopolitică caută să extindă Europa lor tot mai mult. De ce n-am ajunge pînă în Caucaz sau pînă în Maghreb? Ar fi frumos să fim putere mondială! Faptul că europenii înşişi nu par prea entuziasmaţi de idee nu se ia în considerare.

Opoziţia lor este explicată la Bruxelles doar prin faptul că avem de-a face cu o populaţie ignorantă dar rebelă, care nu ştie ce e cel mai bine pentru ea. De asta e şi mult mai bine să nu fie consultată. Numai gîndul la un posibil referendum provoacă panică în rîndul eurocraţiei. Urmele lăsate de cele nouă referendumuri eşuate de pînă acum îi sperie pe toţi responsabilii. Norvegienii, danezii, suedezii, olandezii, irlandezii şi francezii au spus mereu „nu“. Dacă ar fi după managerii Uniunii, aşa ceva n-ar trebui să se mai întîmple niciodată. Concluzia dureroasă e că popoarelor care au inventat democraţia europeană, cum ar fi britanicii sau elveţienii, le vine greu să se despartă de această formă de guvernare.

Acesta e motivul pentru care liderii de opinie de la Bruxelles, Strasbourg şi Luxemburg au elaborat o strategie care să-i imunizeze împotriva oricărei critici. Cine se opune planurilor lor este denunţat ca antieuropean. Această confiscare a sensurilor aminteşte de retorica senatorului Joseph McCarthy şi de cea a Biroului Politic al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (...).

Una peste alta, Uniunea se poate lăuda cu o formă de guvernare pentru care nu a existat un model istoric. Originalitatea ei constă în faptul că procedează paşnic. Se mişcă pe tăcute. Se laudă cu umanismul ei neîntrecut. Ne vrea numai binele. Precum un lider spiritual, se îngrijeşte de sănătatea noastră, de obiceiurile noastre, de morala noastră. În nici un caz nu se bizuie pe faptul că ştim şi noi ce e bine; în ochii ei, sîntem prea neajutoraţi, prea neisprăviţi. De aceea avem nevoie să fim vegheaţi şi reeducaţi temeinic.

Fumăm, mîncăm prea multă grăsime şi zahăr, agăţăm crucifixuri pe pereţii din sălile de clasă, punem becuri ilegale, ne punem rufele la uscat în aer liber, acolo unde nu le e locul. Unde am ajunge dacă o să ne închiriem locuinţa cui vrem noi! Se poate întîmpla să existe trişori care să-şi încaseze pensiile după bunul plac, în vreme ce cineva de la Madrid sau de la Helsinki ar vrea să introducă o limită temporală care contravine normei europene? Nu ar trebui ca peste tot, indiferent de climă sau de experienţă, să se folosească aceleaşi materiale de construcţii? Poţi să laşi statele să decidă cum să meargă treaba prin şcolile şi universităţile lor? Cine altcineva decît Comisia ar putea să hotărască cum ar trebui să arate protezele dentare europene ori cheile closetelor europene? Oare nu ar trebui să ne temem de o debandadă totală dacă în asemenea chestiuni s-ar decide la Stockholm ori la Londra, şi nu la Bruxelles? Unde am ajunge dacă, pînă la urmă, un funcţionar ar trebui să se gîndească la cum ar trebui să circule autobuzele şi metrourile din comunitatea lui? Asemenea bazaconii nu ar trebui acceptate în nici un caz. Uniunea Europeană ştie totul mai bine decît noi.

Aceasta ar fi astfel poate cea mai cinică, însă nu şi singura încercare de a lăsa în urmă o invenţie atît de stră-europeană precum democraţia. Căci Uniunea nu este unică în tentaţia pentru paternalism şi control. (...)

Misiunea Uniunii nu ar consta în reprimarea propriilor cetăţeni, ci în omogenizarea, pe cît posibil calmă, a tuturor raporturilor de viaţă de pe continent. Aici nu se construieşte o nouă temniţă a naţiunilor, ci o instituţie de corecţie care impune protejaţilor supravegherea binevoitoare, dar severă. La modul ideal, viaţa deţinuţilor ar trebui să fie guvernată de un regulament de ordine interioară compus din multe paragrafe, care stabileşte de la banii de chirie pînă la planul alimentar sănătos şi care e hotărît şi normat la nivel central. Însă reeducarea a cinci sute de milioane de oameni e o misiune eroică, în faţa căreia s-au dat deja bătute chiar şi alte regimuri. E greu de presupus că liderii noştri se vor ridica la înălţimea acestor năzuinţe.

Cu forma soft de guvernare pe care o exercită, Uniunea intră în *neo-land*. Este, în ambele sensuri, o himeră: un proiect utopic şi, în acelaşi timp, o fiinţă mixtă, care încearcă să-şi urmeze intenţiile umaniste cu metodă şi răbdare, să şi le impună cu autoritate necondiţionată şi cu presiune educativă. (...)

Se văd prea puţine semne că europenii ar fi dispuşi să se pună în gardă faţă de această deposedare politică. Afirmarea îndoielilor nu lipseşte, nici sabotajul tăcut ori deschis; dar una peste alta, deficitul democratic nu a condus la revoltă, ci la apatie şi la cinism, la dispreţul faţă de clasa politică sau la depresia colectivă.

Perspective proaste, dar, aşa cum spunea inginerul la scufundare navei Titanic: „Apă de mare în sala de tenis! Da, e supărător, dar dacă ne udăm picioarele nu înseamnă că vine sfîrşitul lumii. Oamenii se bucură întotdeauna prea repede de declin, ca nişte sinucigaşi care, căutînd un alibi, ratează viziunea de ansamblu şi se pierd cu firea“.

Europa a rezistat deja cu totul altor încercări de uniformizare a continentului. Cu toţii împreună a fost *hybris*-ul, şi nici uneia nu i-a fost îngăduit un succes de durată. Aşa cum nici unei versiuni paşnice ale unui asemenea proiect nu i se poate da o prognoză favorabilă. Toate imperiile din istorie au înflorit doar în prima repriză, pînă cînd au eşuat în expansiune şi în contradicţiile interne.

Copyright: Suhrkamp Verlag Berlin 2011

Hans Magnus Enzensberger *este scriitor şi editor. Volumele sale de versuri au fost distinse cu numeroase premii literare. A publicat peste douăzeci de volume de eseuri despre problemele sociale ale Germaniei, despre multiculturalism şi despre istoria contemporană a Europei. Publică regulat editoriale şi comentarii în presa germană.*

traducere de Matei MARTIN

Vlad ODOBESCU

De ce nu ne interesează Uniunea Europeană

„Aici e Uniunea Europeană?“, întreabă bătrînul, văzînd că aştept, ca şi el, lîngă geamul împodobit cu afişe şi cu o hartă colorată a Europei. Nu e chiar Uniunea Europeană, e sediul centrului Infoeuropa, însă pare suficient să-i înnoade speranţele. Ion Preda are 78 de ani şi a ajuns de la Arad pînă în Piaţa Revoluţiei din Bucureşti cu două sacoşe legate peste umăr şi cu o pungă în mîna stîngă, toate pline de acte, plîngeri şi dureri cetăţeneşti. Speră să deşarte hîrtii într-un birou al Ministerului Administraţiei şi Internelor, aflat peste drum, poate va pune cîteva şi într-un plic care să ajungă sus de tot.

„Aş vrea să trimit şi eu o scrisoare la comisia cu drepturile omului, la Strasbourg. Să-mi spună şi mie cum e cu drepturile omului în România. E vorba de pensie. De ce directoarea de la Casa de Pensii, dacă i-am adus hotărîre judecătorească cum că mă încadrez cu sporurile, nu vrea să le ia în considerare? Am depus acte încontinuu, din 1994, de cînd m-am pensionat. An de an, la Ministerul Justiţiei, la doamna procuroare generală... Şi zic că nu e de competenţa dumnealor.“ Poate ajuta Uniunea Europeană? „Dacă sîntem în Uniunea Europeană, cum au drepturile celelalte state, şi noi ar trebui să avem“, socoteşte bătrînul.

Spune că înainte de Revoluţie, el, Preda Ion, intra slobod în sediul Consiliului de Stat, chiar pe uşile din mijloc, şi cineva îl asculta, apoi toate se rezolvau ca prin minune: „Pînă în 1989, am venit de două ori în Bucureşti cu probleme. Colea, la Consiliul de Stat, la domnul consilier numărul 4“. Şi aşa i-au dat banii la care avea dreptul, după ce consilierul numărul 4 – un zeu de buzunar, desigur – i-a zis: „Du-te înapoi, că dacă nu-ţi dă banii în zece zile, vii direct aici şi spui direct la poartă că mergi la mine“. Exista pe atunci mai multă înţelegere la nivel înalt, aşa i se pare, mai multă omenie instituţională.

Poate că nu-i totul pierdut. În dimineaţa asta caldă de septembrie 2011, Preda Ion intră cu avînt pe uşa centrului Infoeuropa. Deasupra lui atîrnă steluţe galbene pe un cer cam întunecat, pe pereţi sînt steaguri îngemănate, prinse sub un plastic semitransparent. „Nu vă supăraţi, am de făcut o plîngere...“

Bucata mea de vină

Cît pensionarul ia povestea de la capăt în faţa omului de la ghişeu, Anca Liana Chiriţă, consilier în cadrul Departamentului pentru Afaceri Europene, trece pe o hîrtie adresa Curţii Europene a Drepturile Omului. Îi explică apoi domnului Preda că nu poate apela la această instituţie decît după ce toate căile de atac din ţară au fost epuizate. Căile de atac, nu rezervele de răbdare.

© V. Dorolți

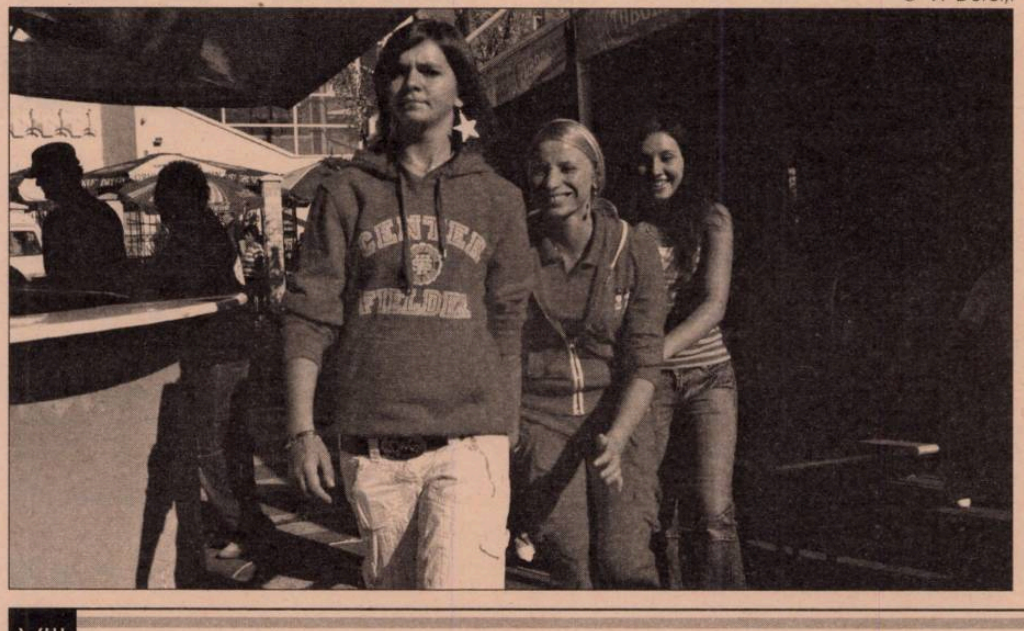

© V. Dorolți

Aproximativ 2500 de oameni trec într-un an pe la Centrul Infoeuropa. Sînt studenţi care cer informaţii pentru lucrări ori date privitoare la studii, ar mai fi conferenţiari universitari, reprezentanţi ai unor ONG-uri, traducători, jurişti, ingineri, angajaţi ai ambasadelor – explică Anca Liana Chiriţă. Vin şi destui oameni precum Ion Preda, ale căror probleme şi-ar găsi rezolvări prin alte locuri.

Ca ziarist, îmi asum o parte din vină pentru confuzia care-l stăpîneşte acum pe cetăţeanul Preda. În timpul celor cinci ani în care am scris pentru un cotidian naţional, pot număra pe degetele de la o mînă de cîte ori am scris bine documentat, cu interes real, despre chestiuni europene. Recunosc că am avut o tresărire şi cînd mi s-a cerut textul de faţă: ce ar fi de scris despre Uniunea Europeană? Cu trăsături rigide de domnişoară trecută prin pension, cu fuste cenuşii, cu gesturi prea corecte şi previzibile, Uniunea nu se arată suficient de ademenitoare pentru presa românească. Şi, pe măsură ce îmbătrînim alături de ea, lehamitea nu poate decît să crească.

„Cine nu ştie
să combată ceea ce e rău
nu se pricepe
nici să apere ceea ce e frumos.“

ROBERT SCHUMAN

A existat, ce-i drept, o idilă care a durat cîteva luni, în preajma aderării: am încercat atunci să aflăm cam ce ne aduce şi ce ne ia UE; am umblat prin sate după gospodari care taie porcii în bătătură, i-am anunţat cu acea ocazie că n-o să mai fie voie nici cu ţuică făcută la alambic, ceea ce i-a supărat niţel; am făcut reportaje la capetele Europei – nu de alta, dar aveam şi noi unul; am călătorit cu buletine de europeni în zorii zilei de 1 ianuarie 2007. Ne-am întors apoi acasă, să ne vedem de ale noastre.

„Pentru presa românească, subiectele legate de integrarea europeană sînt considerate încă «politică externă». Şi, în cele mai multe cazuri, ele sînt tratate ca şi politică externă. Singurii care tratează aceste subiecte ca politică internă sînt cei specializaţi, care ştiu domeniul. De exemplu, mulţi dintre ziariştii de pe agricultură sînt foarte buni cunoscători a tot ce înseamnă agricultura din România şi politica agricolă comună“ – arată Roxana Morea, consilier în cadrul Biroului de Presă al Reprezentanţei Comisiei Europene în România.

Nu citeşte lumea, aşa s-a zis prin şedinţele de redacţie, Europa e plină de subiecte „fără cărniţă“, şi toţi editorii cu degete la tîmplă au încuviinţat. Mihai Roşioru, coordonatorul Biroului de Presă al Reprezentanţei Comisiei Europene, e de părere că „lipsa de interes a publicului“ maschează, în fapt, o carenţă a presei: „Cred că explicaţia ţine mai degrabă de situaţia economică şi de criză decît de o legătură directă între interesul publicului şi decizia unui ziar de a nu trimite un corespondent la Bruxelles, de exemplu. Sînt foarte puţine instituţii de presă din România care au un corespondent acolo. Şi asta se vede în relaţia noastră de zi cu zi cu presa: există jurnalişti care vin, solicită informaţii, ne cer interviuri cu un comisar sau cu o altă personalitate şi nu îl pot face, pentru că nu au pe nimeni acolo“. Iar cît timp ziariştii se fac că scriu despre funcţionarea Uniunii, Ion Preda rămîne să bîjbîie printre instituţii.

Subiectele mari

În paginile presei generaliste rezistă doar cîteva subiecte mari, resuscitate atunci cînd apar actualizări consistente. În mod obişnuit, la Birou ajung între 10 şi 15 cereri pe lună din partea ziarelor. „Numărul acestora creşte în momentul în care pe agendă ajunge un subiect extrem de important pentru România. Şi aici cam trei sînt. Întîi ar fi Mecanismul de Cooperare şi Verificare pe Justiţie: în momentul în care Comisia publică acele rapoarte – cel interimar, în februarie, şi cel principal, în vară –, toată presa e interesată şi numărul de întrebări creşte. Un alt subiect ar fi fondurile europene: dacă nişte fonduri se blochează temporar sau sînt alte probleme de acest fel, atunci presa vrea să afle, e clar. Al treilea e extinderea Spaţiului Schengen. Săptămîna aceasta (conversaţia a avut loc pe 19 septembrie – *n.r.),* informaţiile se vor intensifica, pentru că se discută în Consiliu joi“ – spune Mihai Roşioru.

Scriem cînd e de rău, dar – prin tradiţie – nu sîntem la fel de răi cu UE cum sînt alţii. Prin urmare, nu prea avem ce scrie. „Impresia mea este că în unele state membre există o presă eurosceptică, şi atunci probabil că reprezentanţii acelui curent din presă sînt ceva mai interesaţi sau sînt mai activi, mai bine documentaţi, sau aşa mai departe. La noi nu e cazul“ – arată Mihai Roşioru.

„Căile de atac, nu rezervele de răbdare.“

N-o fi doar vina noastră. Dollores Benezic, jurnalist freelancer, e de părere că am fost nişte şcolari prost struniţi. „Eu cred că noi sîntem în relaţia cu UE precum elevii în relaţia cu şcoala: nu ne-a explicat tovarăşa la timp la ce ne ajută cartea, prin urmare o desconsiderăm. Asta pentru că înainte de aderare nu s-a făcut nimic pentru o informare reală asupra a ceea ce înseamnă UE şi ce-ţi poate băga ea în traistă. Bun, nici acum nu e chiar o avalanşă informaţională, dar de atîţia ani am mai aflat inevitabil că unii sînt premianţi, în timp ce noi am rămas să vindem seminţe.“ Iar frustrările de felul acesta ne rup şi mai mult de pluton.

Pe scările Centrului de Informare al Comisiei Europene în România – viitor spaţiu public european – sînt siluete de carton în culorile ţărilor membre UE: Olanda e la braţ cu Germania, Spania e pe bicicletă, Belgia poartă fustă, iar un italian cu mîinile în buzunare pare să încerce un flirt. Danemarca apleacă o stropitoare peste plantele perfect decupate din ghiveciul alăturat. Ceva mai jos, fără o ocupaţie anume, silueta românească pare stingheră şi derutată. Chiar şi fără sacoşele cu acte înnodate peste umăr, aduce un pic cu domnul Ion Preda în căutarea dreptăţii.

Vlad Odobescu *este jurnalist. A fost reporter special la* Evenimentul zilei.

Ruxandra MIHĂILĂ

Sat cultural european

Prin anii 1930, cînd celebrul folclorist Gheorghe Cernea (la invitaţia lui Alexandru Negrea, avocat, unul din cei cinci fii ai Anicăi Şchiopului, ţărancă rămasă văduvă la 28 de ani, şi care şi-a ţinut băieţii la „şcoli înalte“, numai din munca ei la cîmp, *n. G.T.)* ajunge pe meleagurile Gridului, un sat de la poalele Făgăraşului, ultimul dintr-un lanţ de sate tupilate la umbra masivului, remarcă gradul de civism şi educaţie al acelei comunităţi săteşti: „Am rămas, cu acel prilej, extrem de impresionat de felul cum gridanii ştiu să se comporte în astfel de ocaziuni. Viul interes manifestat şi atitudinea civilizată cu care au ascultat expunerea mea, timp de aproape două ore, mi-au format convingerea că am în faţă o ţărănime aleasă, emancipată, de bună educaţie. Portul minunat, cu coloritul viu, poeziile şi cîntecele populare pe care le-am cules cu acel prilej, precum şi dansurile pe care le-am admirat la hora satului m-au determinat să revin în această comună.“ Prin strădania cîtorva intelectuali, în Grid luase fiinţă Societatea culturală „Tinerimea“, ce se înscria în seria de iniţiative locale, de acest fel, promovate prin echipele monografice „Dimitrie Gusti“. Arhivele păstrează fotografii de la eveniment, iar ceea ce impresionează este amestecul de noblеţe şi seninătate ce se citeşte pe acele chipuri de demult, fie ei ţărani din moşi strămoşi sau intelectuali de primă generaţie de la opincă. O noblеţe a ţinutei, a vestimentaţiei, a gesturilor, a mîinii... Chipurile se suprapun cu fineţe, nelăsînd nici o urmă de asperitate din trăsăturile brăzdate de sudoare de pe chipul ţăranului devenit orăşeanul cu trăsături sublimate. Nu de puţine ori îmi revin în minte aceste contururi, prin comparaţie cu metamorfozele caricaturale din vremi mai de curînd, cînd unul dintre testele destul de greu de trecut este salutul adresat unei doamne de către unii „domni“ cu pălărie, avînd „concomitent“ şi o ţigare în colţul gurii. Un magistral exerciţiu de jonglerie de bandă desenată.

În acest cadru aveau loc şi întîlniri periodice ale întregii comunităţi, intrate în istoria locală, şi nu numai, sub numele de „Fiii satului...“. Ultima de acest fel, consemnată în arhive, datează de prin 1972, dată de la care s-a păstrat toată documentaţia legată de pregătirea unei asemenea întruniri. După anii '70, astfel de „forme de socializare“ au fost interzise.

Doamnei Rodica Suciu, medic stomatolog în Bucureşti, îi revine meritul de a reînvia tradiţia legată de „Fiii Satului Grid“, a cărei primă ediţie din seria postdecembristă a avut loc în august 2010.

Ediţia din acest an a fost pusă de la bun început sub semnul evocării, pe baza documentelor de arhivă, a personalităţilor care au marcat profilul unei generaţii.

Andrei Boeriu (1921-2008), ţăran care a făcut tot frontul, şi ale cărui amintiri se constituie în adevărate memorii de război. Mesajul – premonitoriu – cu atît mai amarnic cu cît „mai adeverit“: „«Voi cînd veţi ajunge în ţară veţi fi dezbrăcaţi de hainele astea militare, veţi fi îmbrăcaţi cu haine vărgate şi veţi ajunge în închisori...» Sînt sigur că maiorul ştia din politica dusă de nemţi acest fapt... comunismul se făcea în urmă. Nu conta că am luptat noi alături de ei, că la urmă, totuşi, cum a zis maiorul aşa s-a întîmplat: ne-au luat pămîntul, ne-au luat caii...“

Gheorghe Urdea-Slătinaru (1912-1998), ţăran implicat în mişcarea de Rezistenţă în munţi, care-şi purta trăistuţa cu iniţialele USA (explicaţia, totdeauna promptă, menită să alunge suspiciunea evidentă – Urdea Slătinaru Areta, numele mamei) la toate procesele şi, mai departe, în temniţă, spre disperata uluială a autorităţilor. Şi care, odată „eliberat“, şi-a intrat în rol şi l-a interpretat hamletian magistral, mai bine de 20 de ani, evitînd, în acest fel, orice contact cu sătenii, spre a-i feri de eventuale anchete şi persecuţii: „Cele mai dese legături şi relaţii despre felul cum decurgeau evenimentele le aveam cu unchiul meu Pridon. Nimeni nu l-a denunţat pentru că lumea ţinea foarte mult la el. Întrucît eram vînători şi aveam cunoştinţe aproape în toate satele din jur, în special de către munte, ştiam tot ce se petrece. Şi încet-încet am început să luăm legături unii cu alţii. Şi a început organizarea.“ (v. *Memoria. Revista gîndirii arestate,* nr. 9, septembrie 1993)

Serbarea propriu-zisă a fost deschisă de Corul Bisericii ortodoxe din Viştea de Jos, condus de domnul profesor Gheorghe Malene, formaţie corală însumînd 30 de membri, care, la Festivalul de muzică bisericească organizat în fiecare an de Bunavestire, s-a clasat din nou pe locul I, din 1000 de participanţi.

Coroborate, toate componentele acestui eveniment ne îndreptăţesc să situăm Gridul, ca o replică peste timp, pe harta culturală a Europei, dimensiunea culturală fiind definitorie şi pentru strădania grupului vocal „Horitoarele din Grid“ de a păstra şi transmite tradiţia locului: „Sînt cîntece autentice cîntate în modul cel mai autentic“ (prof. Gh. Malene). Statisticile atestă faptul că, în timp, fiecare a treia casă a dat „un domn mare“ care a avut un cuvînt de spus în tradiţia culturală a satului, şi nu numai... Unii, însă, au experimentat gustul ambrei preschimbată-n cucută cînd, după 23 August 1944 – dată care a tăiat timpul în două... ca şi „Zidul“... lumea – şi-au văzut suprimat dreptul de semnătură pe motiv de doctorate strălucite în Germania şi Suedia, şi s-au trezit „cu dosar“, odată deveniţi peste noapte chiaburi – taţii „făcuseră“ America, la „faiăre“, să mai cumpere un petic de pămînt cu care să-şi ţină copiii la cele şcoli... „imperialiste“. Astăzi, asemenea afirmaţii au rezonanţa patologicului.

Şi referindu-ne la dimensiunea culturală a acestei comunităţi săteşti, ne gîndim şi la „porţile li Zincu“, şi la domnul Dan Stănescu, care postează pe site-ul propriu imagini de profesionist ale Gridului de azi, sau la hotelul din capul satului care afişează un rafinat bun-gust. Ca şi la Şcoala de vară, de la nr. 18, ce funcţionează de vreo cinci ani, în regim de voluntariat, pe principiul junimist... Sau la doamna Viorica Ciurilă, fostă membră a Filarmonicii „George Enescu“, care a făcut cunoscute în fiorduri portul din Grid şi cîntul popular autentic: „Gridul este un sat îmbătrînit, un sat uitat de lume, cum îmi place să-l numesc.“ Şi Sandu Diducului, care a plantat (din buzunarul propriu) tei pe drumul Grid-Părău, şi nuci în Lazu Tomiradului... Şi mulţi, mulţi alţi fii ai satului... răspîndiţi prin cele colţuri de lume sau staţionari, precum înaintaşii lor, la vatră...

Balta „lui Iocan“, spaţiu mirific al neînceputului, unde iarba roşie de sărătură foşgăie fiind la 25 de kilometri distanţă.

Referindu-se la ediţia din acest an, dna Rodica Suciu o consideră „un moment cultural autentic care cu greu va putea fi depăşit“, iar dl Lucian Ionescu (inginer, Bucureşti, gridan prin adopţie şi devoţiune) crede că în următorii zece ani un asemenea vîrf nu poate fi atins. Important ni se pare nu atît momentul euforic, ci impactul de lungă durată asupra comunităţii. Nu e vorba de o ierarhizare valorică, importantă este continuarea cu tenacitate a unor astfel de proiecte, în care, treptat, pot fi angrenaţi tot mai mulţi... Cu atît mai mult cu cît este foarte vîrstnic la chip, Gridul este un model de felul în care, sensibil la tot ce i se oferă ca alternativă a cotidianului, primeşte cu bucurie şi participă la orice semnal cultural. Exemplul horitoarelor (media de vîrstă depăşind de mult orice topuri riguros întocmite) este dovada evidentă a asumării unui act de cultură.

Pariul a fost cîştigat de către ţiganii din deal, care au ajutat eficient la curăţenie, şi de către copii, care s-au aliniat în perfectă ordine pentru a primi revistele *Rahan,* oferite de redacţia *Dilema veche* – ambelor categorii de participanţi atribuindu-li-se iniţial un vot de neîncredere din partea sătenilor. Un motiv în plus să credem că mai e mult pînă să ne cunoaştem unii pe alţii la adevărata valoare. Cu forurile în drept s-a conlucrat în bune şi rodnice condiţii: Liviu Mihai Popeneciu (primar comuna Părău), Victor Drăghici (viceprimar), inginer Sorin Urdea (ocol silvic Şercaia), Florin Ioani (primar comuna Viştea). Cătălin Călbează şi invitaţii săi au susţinut „balul“ cu muzică adecvată jocului din zonă şi dansului, fără ingrediente şi asperităţi.

Momentul solemn al împărţirii diplomelor a fost adjudecat de a li Bucurel, care, cu patalamaua în mînă, document ce o acredita „în funcţie“, şi-a declamat cu mîndrie victoria: „Na, bărbate, că zici că nu mi-s bună de nimic... şi mi-or dat şi diplomă“. Au fost şi diplome „cu iţ“ (un oltenism care mi-e foarte drag, la fel de intraductibil ca „dor“, dar nu neapărat în tălmăcire străină, ci chiar în cîmpul semantic autohton), care, dincolo de nominalizări, punctau, discret, un traseu cultural sub semnul continuităţii: „...pentru gloria teatrului de pe scena din Grid“ (în anii '60 ţăranii au jucat aici Molière...), „...pentru rolul Ion din *Năpasta* lui Caragiale“ etc.

Deşi poate părea desuetă, o asemenea formulă de întoarcere spre trecut, de reînnodare a tradiţiei, spre a o face cunoscută celor necunoscători, de azi, dar mai ales de mîine, chiar dacă „depăşită“ de diverse „reţele de socializare“ în regim virtual, este o certitudine a vocaţiei culturale a satului românesc şi o invitaţie la reevaluarea patrimoniului spiritual, cules mai curînd din cărţi, decît de la faţa locului. Cît încă nu e prea tîrziu...

Gridul primeşte cu bucurie orice semnal cultural.

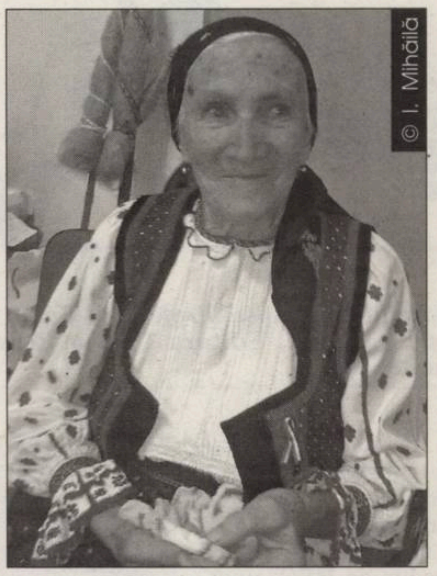

Patru boi cu lanţu-n coarne
Ţine pe mîndruţa, Doamne,
Pusei patru boi la jug
Şi plecai cu ei la plug,
Măi, Doamne,
Mă dusei la plug în coastă
Cu boii de la nevastă
N-apucai să trag o brazdă
Păi, scoate Dracul o nevastă
Eu cu ochii după dînsa
Mi s-o rupt plugul şi bîrsa...
Pînă să-mi fac bîrsă nouă
Mi s-o rupt grindeiu-n două
Pînă să-mi fac grind din nou
Mi s-o sîngerat un bou, măi,
Pînă să ajung în sat
Să-i descînt de secerat
Mi-o murit şi celălalt...
Eu ficior de om bogat
Am rămas acum sărac
Eu ficior de viţă bună
Am rămas cu ghiciu-n mînă...

(cîntec restituit
de dna Viorica Urdea, n. 1931)

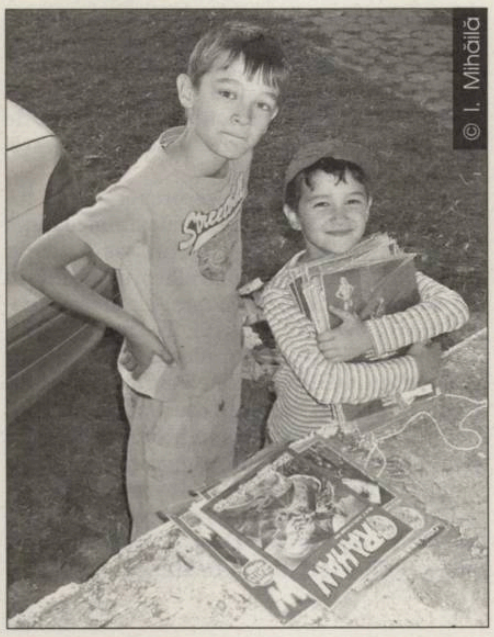

Instantaneu cu Horitoarele din Grid

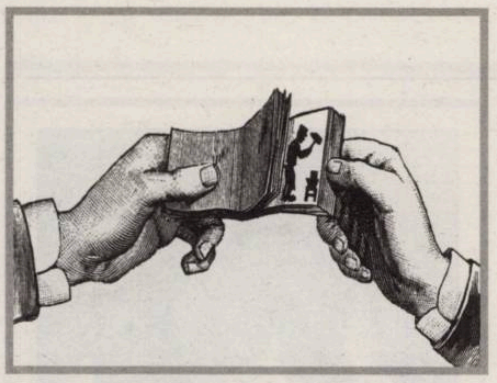

Marius CHIVU

feedbook

Maci străvezii

● **Augustin Cupşa, *Profesorul Bumb şi macii suedezi*, Editura Cartea Românească, 2011.**

Psihiatru de formaţie, Augustin Cupşa a făcut parte, anul trecut, din echipa de scenarişti a serialului *În derivă* produs de HBO, unde, în urmă cu cîţiva ani, mai cîştigase un concurs de scenarii pentru scurtmetraje. Romanul său *Perforatorii* (2006), bine primit de critica literară, a luat cîteva premii literare pentru debut, la fel ca volumul de poezie *Prezent compus / recompus* publicat cu un an înainte (apropo, cu cîte cărţi poţi fi premiate pentru debut?). Augustin Cupşa a mai fost invitat să participe la cîteva programe literare internaţionale (Literaturwerkstatt Berlin şi World Express Istanbul), dar tot acest CV de scriitor, chiar dacă al unuia care a studiat medicina, nu ajută cu nimic povestirilor din acest volum de proză scurtă, al căror nivel stilistic este, cel puţin în cîteva cazuri, dezamăgitor.

În povestirea titulară, care deschide şi cartea, un profesor de neuroştiinţe ratat, beţiv şi cam „ţicnit", cîndva cercetător de geniu la un institut din Suedia, pune la cale, împreună cu un laborant la fel de trăznit şi de alcoolic, o farsă pentru a dejuca întîlnirea sexuală dintre un alt profesor şi o studentă nevoită să-şi „recupereze" absenţele. Comicul acestei farse erotico-ştiinţifice ar trebui să vină de la sine, din acumulări de situaţii, din inadecvări şi contraste, numai că naratorul are mereu grijă să ni le bage în ochi cu ajutorul unor fraze care rezumă, subliniază sau anunţă derizoriul situaţiei: „Profesorul trecuse în cîteva zeci de ani de la promisiunea mecanicii cuantice, studiul subtimelor şi al particulelor la teoria *nimicului*, asta în cîrdăşie cu Furtunache. Şi cu alcoolul etilic". Dar problema majoră a acestei povestiri, care se vrea cu tot dinadinsul comică, sînt, de fapt, clişeele şi umorul ieftin: pe laborantul beţiv poreclit Furtunache îl cheamă în realitate „Jenel Ofileanu, asta după ce îşi tăiase, printr-o cerere la Biroul pentru Evidenţa Populaţiei, particula «Stîn» de la începutul prenumelui", iar Olga, studenta absenteistă, este, firește, o fată superficială şi voluptuoasă, care nu obişnuieşte să poarte chiloţi şi care visează să plece la Roma cu un bodyguard, nu să termine Medicina. Acestea nu sînt personaje, sînt caricaturi, dar Augustin Cupşa nu scrie un text buf, cu situaţii comice asumat exagerate şi vulgare (precum Alex Tocilescu, spre exemplu), ci construieşte povestirea în cheie realistă, iar umorul rămîne, astfel, chinuit şi îndoielnic. „Ajutat", ce-i drept, şi de stilul foarte neglijent, căci textul abundă în fraze lungi, sufocante, rebarbative, cu verbele puse toate, în cascadă, la mai mult ca perfect: „O *priviseră* încă o dată cu jind pe roşcată, *simţiseră* o ciudă neîmpăcată pentru norocul lui Bumb şi se *gîndiseră* că nici un emigrant (sic!) nu are dreptul să se înfrunte în aşa hal din comorile Suediei, aşa că îl *puseră* pachet pe Bumb, care se *îmbătase* din nou, pentru că nu *putuse* să suporte tensiunea nervoasă care îl *cuprinsese* la gîndul exmatriculării şi îl *trimiseră* cu primul avion în Republica Populară Română". *(s.m.)*

Aceleaşi vicii stilistice le găsim şi în povestirea următoare, „Munţii de neon", în care Otto, un tînăr profesor dintr-o localitate minieră, are ideea unui circuit electric care, „prin nişte simple scîntei", să aprindă pe versanţii munţilor gurile de emergenţă a gazelor din mină. Această „iluminare a munţilor" se întîmplă să aibă loc chiar în timpul petrecerii de nuntă a fiicei unui Colonel, fost torţionar comunist. Finalul este „apoteotic": nunta se transformă într-o păruială generală, munţii explodează, Colonelul moare... Povestirea părăseşte terenul realist, dar amestecă atît de incoerent şi de inegal ingredientele şi registrele, încît textul, care se vrea un fel de burlesc-magic în care comicul grosolan e placat pe un fantastic cu tuşe lirice, frizează, de fapt, kitsch-ul: un peşte traversează strada oprind în loc alaiul de maşini pline cu nuntaşi, un nebun dintr-un ospiciu ascultă la un radio fără baterii, nişte mardeiaşi prind un iepure turbat şi-l bat „de-l lasă lat"... Asta nu e povestire, e un milieu cu motive fantastice croşetat larg în maniera Doinei Ruşti. Iată o altă mostră de comic ieftin: „...era o problemă de timp pînă cînd avea să strîngă banii, strecurîndu-şi penisul în gura unor englezoaice bătrîne şi bogate. Aventura nu durase prea mult şi se încheiase trist după ce unei nemţoaice de viţă i se încleştaseră maxilarele într-un acces de trismul în timpul numărului său obişnuit". De altfel, autorul face o mărturisire pe una dintre clapetele cărţii: „Niciodată nu mi-a plăcut literatura realist-autenticistă, autobiografică şi, de prea multe ori, egocentristă. Dacă nu are în ea un sîmbure de fantastic, de absurd, dacă nu mă face să visez sau să-mi desprind picioarele de la pămînt măcar un pic, mie, literatura nu-mi spune nimic". Sînt multe de discutat pe marginea acestui *statement* al lui Augustin Cupşa. Cred că fraza e scoasă dintr-un context, altfel mi-e greu să cred că are o imagine *atît* de îngustă despre literatură. În primul rînd, literatura realistă este cu mult mai complexă (nicidecum reductibilă la autobiografic); apoi, Augustin Cupşa nu strecoară în povestirile sale „un sîmbure de fantastic", ci aruncă, cel puţin în această proză, un pumn cu seminţe de tot felul. Dar, cum ziceam, fraza trebuie că e scoasă din context, pentru că a treia proză din carte – „Uşor cu metroul prin Bucureşti. Eva la mijloc" – este (în ciuda titlului prost) o povestire perfect realistă şi cu mult peste primele două. Cuplul Eva – Aşiel merge la o petrecere împreună cu Paul, prietenul lor de-o viaţă, fost şi posibil încă îndrăgostit de Eva. Cumva inexplicabil, Aşiel devine gelos pe Paul, care se conversează aprins cu Eva. Nu se-nţelege prea bine de unde această nesiguranţă a lui Aşiel, căci comportamentul Evei nu-i justifică gelozia şi nici Paul nu întrece limita, dar povestirea e scrisă bine şi curat şi conţine o fină tuşă muzical-melancolică.

În „Importanţa cîrtiţei" (alt titlu nefericit), un tip pe nume Edi îşi internează soţia după ce aceasta capătă convingerea că în ghiveciul trandafirului lor japonez se află o cîrtiţă. Premisa este foarte bună, doar că Augustin Cupşa greşeşte din nou, nelăsînd ambiguitatea să respire şi explicitînd semnificaţia acestei dereglări interioare a cuplului faţă cu timpul: „Cîrtiţa fusese de foarte multă vreme în viaţa lui. Fusese peste tot şi săpase tuneluri prin cuvintele pe care voia să i le spună Ginei, lăsîndu-le doar învelişul, prin gîndurile lui şi chiar prin ea". Şi în alt loc: „Cîrtiţa umblase cu tramvaiul 34, se ţinuse după ei în fiecare dimineaţă cînd vagoanele îi zgîlţîiau şi îi duceau pe el şi pe Gina rupţi de somn la serviciu, se băga între ei cînd ziua era prea puţin limpede şi prea devreme ca ei să-şi spună ceva, doar se grăbeau să nu întîrzie, se strecura în înghesuiala dintre oameni şi le rodea sufletele". Continuarea devine, astfel, banală şi previzibilă (Edi va intra în joc şi va încerca să omoare distructiva „cîrtiţă", pentru a-şi recîştiga timpul şi viaţa), povestirea trecînd *cu totul* în fantasticul de tip clinic, diminuîndu-i misterul şi angoasa. De altfel, Gina, odată internată, nici nu mai apare în povestire decît sub forma unei năluciri. Subiectul, demn de un Adolfo Bioy Casares, este, astfel, ratat din lipsă de finețe (e aici o inflaţie de personaje nebune) şi de idei narative, povestirea nereuşind să dezvolte decît, cel mult, o ambiguitate grosolană. Ultima povestire a volumului, „Furtună într-un singur cuvînt", are un fantastic mai simplu, fără a mai fi altoit cu alte registre, lucru care o face şi cea mai reuşită dintre toate cele cinci. Deşi are un final tot explicit şi este scrisă la fel de neglijent (fraza de deschidere sună aşa: „Vîntul a început, de fapt, de pe cîmpiile din nordul Greciei, era pe atunci atît de subţire şi de îndepărtat, încît nimeni nu a ştiut de el."). Ca în filmul din 2009 al lui Terry Gilliam, *The Imaginarium of Doctor Parnassus,* un cuplu de circari rupţi de caravană ajung, cu camionul lor încărcat cu oglinzi care deformează, într-un tîrg din Bărăgan, exact în momentul în care ziarele anunţă un vînt neobişnuit de puternic în zona Dunării. Funcţionarul cu aspiraţii literare Promoroacă (altă poreclă neinspirată) este fascinat de acest vînt şi se decide să-i iasă în întîmpinare pentru a scrie ceea ce el crede că ar putea fi Povestirea, capodopera aducătoare de glorie literară. Promoroacă ajunge în tîrgul cu pricina şi furtuna căutată îl prinde exact pe culoarul oglinzilor montate de circari. Dar „una dintre oglinzi deformează atît de tare, încît şi timpul se răsuceşte în ea" ne dăduse unul dintre circari, cu cîteva pagini înainte, cheia a ceea ce avea să se întîmple. Astfel că nu ne mai rămîne decît să-l urmărim pe Promoroacă cum îşi întîlneşte trecutul şi iubirea pierdută şi cum dispare pentru totdeauna înghiţit de oglinzile bătute de bizara furtună care este, de fapt, el însuşi.

Destinele tuturor acestor personaje însingurate, rătăcite şi ratate (nostalgice după „macii" tinereţii trecute) susţin, toate, teoria *nimicului* formulată de profesorul Bumb în povestirea titulară: „Axioma: La fiecare capăt al vieţii se află nimicul. Teorema: Nimicul de la un capăt şi nimicul de la celălalt capăt sînt unul şi acelaşi". Volumul este, din acest punct de vedere, coerent şi unitar, chiar dacă străveziu în semnificaţii. Stilistic însă, proza scurtă a lui Augustin Cupşa are o mare problemă de identitate din cauza formulărilor neglijente şi a incoerenţei cu care amestecă registrele. Deocamdată, printre macii ăştia e (şi) multă neghină.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Andreï Makine, *Cartea scurtelor iubiri eterne*, traducere din limba franceză de Dan Radu Stănescu, Colecţia „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, 2011.**

M-am convins. Makine e un prozator al cărui suflu nu se sfieşte să devină suflet. Există la acest scriitor un simţ implacabil al frumuseţii viului, al palpitului încăput într-o secundă de graţie. Proza lui nu pretează să „lucreze" cu melancolii romanţioase, dar pînă şi lor ştie să le dea un halou extraordinar. În fond, Makine e un scriitor cu „vînă" de iconar, un fascinant descoperitor de aure peste miezul de suferinţă al lumilor povestite.

Cele 8 capitole din *Cartea scurtelor iubiri eterne* sînt tot atîtea nimburi desluşite în jurul unor situaţii la care protagonistului îi este dat să asiste, începînd din sovieticii ani '60 şi pînă după destrămarea URSS. Pe de o parte, avem promisiunea unui „paradis etern" (cel comunist); pe de altă parte, acesta nu e decît o butaforie sau, mai rău, o minciună strivitoare, aşa încît oamenilor nu le rămîn decît fericirile sau splendorile fugitive, „singurele de care ne putem apropia în trecerea noastră fulgerătoare de muritori". Prin urmare, cartea va povesti despre „frumuseţea fragilă" a unor momente de iubire tacită, în răspăr cu orice ideologie şi vizibilă, de pildă, în buchetul de ghiocei oferit de un infirm, în şoaptele unor bătrîni care îşi dau curaj rememorînd clipele luminoase ale tinereţii, sau în tristeţea mută a unei tinere îndrăgostite, stînd pe o bancă acoperită de zăpadă, într-o tribună pregătită pentru defilarea de 1 Mai.

Aceste sclipiri de frumuseţe omenească reuşesc să saboteze urîţenia, altminteri etanşă, a unui rai făţarnic, clădit pe temelia gulagurilor. Iar istoriile lui Makine, deşi reconstituie o lume atee, par spuse de un „poet care l-a învăţat pe Dumnezeu să iubească".

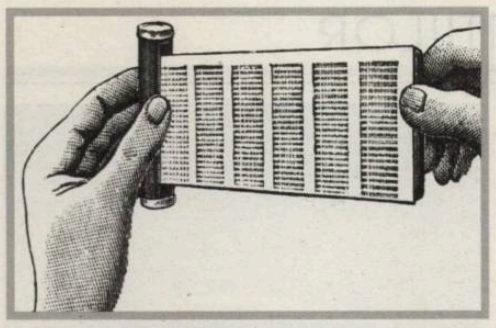

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Cutreierînd cu fervoare trecutul

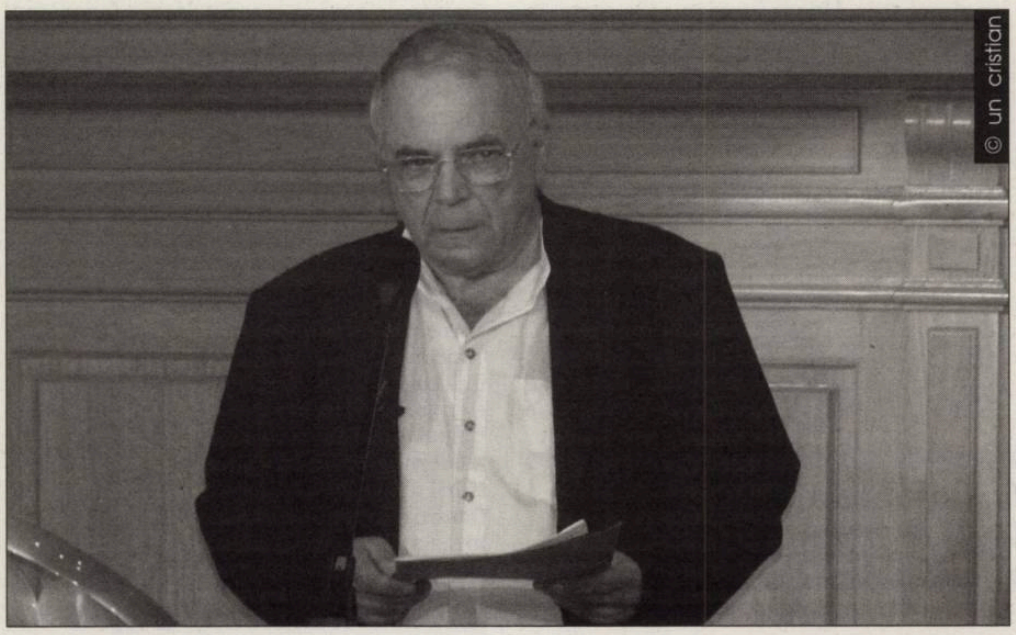

Domniţa Ştefănescu a avut buna idee de a-i cere lui Nicolae Manolescu să-şi adune într-o carte – *Poveşti pentru oameni mari* – la editura Maşina de scris, o seamă de proze, juvenile, mature şi de senectute, plus notaţii de jurnal făcute de-a lungul anilor. Mai precis, din 1970 pînă azi. A rezultat un volum sprinţar, de ataşantă alintare, jubilaţie evocativă şi pitoresc psihologic. O carte fermecătoare prin inocenta, deloc supărătoarea egocentrare cu fibră narcisiacă a eului care (se) povesteşte cu molipsitoare efervescenţă.

Înhămat mai bine de-o jumătate de veac la carul scriitorimii autohtone, dar şi statornic lector al marii proze de pretutindeni, Criticul se livrează voluptuos, chit că în joacă, ficţiunii, misterului, atmosferei umbroase şi aluzivului subţire încercănat. Dar mai cu seamă scrierii de sine: paginile de jurnal sînt realmente o sărbătoare. Ba chiar îşi luminează cotloanele livreşti ale vieţii cu o patimă ludică adeseori deconcertantă.

Mărturisesc fără fasoane: în ultimii ani am fost atras irepresibil de nesaţiul autonarativ al lui Nicolae Manolescu, din cărţi, editoriale, interviuri. L-am admirat necondiţionat. I-am taxat fără cruţare tacticile neconforme maximalismului (meu) etic, dar specifice politichiei literare, însă... îi iert orice. Din cît m-au revoltat unele incredibile absenţe (dar mai cu seamă cîteva stupefiante, tranzacţionale prezenţe) din *Istorie* şi am subscris la mare parte din valurile de obiecţii şi corecţii exfoliate de-a lungul receptării ei critice, dintr-atît statura Criticului Literar şi-a rotunjit *seducător* biografia învingătoare, forţa verdictului, inspiraţia şi respiraţia, şarmul demonstraţiilor, alintul introspectiv şi seninătatea retrospectivă.

Săgetătorul Nicolae Manolescu a fost şi rămîne un cuceritor. Sigur, mi se va spune că evocările sînt la modă şi că Marele Sprijin al optzecismului ţine şi acum să surfeze cu brio actualitatea. Să urce nonşalant în trenul deja plecat din staţie în anii 2000, ca-n 1966, 1978, 1995... Ei şi?! De ce nu?

Adevărat, respirăm (greoi sau excitat) în plin tsunami confesiv, pe măsura deficitului de viaţă adevărată. Aproape toată suflarea scriitoricească, de la cei de vîrsta lui Neagu Djuvara şi Alexandru George, la Nicolae Breban, Constanţa Buzea, Nicolae Balotă, Ştefan Agopian, Gabriela Melinescu şi pînă la Mircea Cărtărescu, Doina Uricariu, Florin Iaru, Liviu Ioan Stoiciu, Dan Ciachir, Vasile Ernu sau Ciprian Măceşaru, 60-işti, 70-işti, 80-işti, 2000-işti deopotrivă, se cufundă agale sau iute, şăgalnic ori viforos, în apele memoriei şi fervoarea destăinuirilor. Dacă-n anii '90, cînd ficţiunea era moft, ne magnetizau jurnalele şi memoriile publicate de Alice Voinescu, I.D. Sîrbu, Ion Ioanid, Petre Pandrea, Ion Negoiţescu, Monica Lovinescu, N. Steinhardt, Paul Goma, Ion Gavrilă Ogoranu (ca să nu mai spun de interbelicii dezvăluiţi abia atunci – Jeni şi Arşavir Acterian, Mihai Rădulescu, Zoe Cămărăşescu ş.cl.), astăzi romanelor de succes ale zilei le fac zdravănă concurenţă evocările semnate de Jurgea-Negrileşti, Maria Cantacuzino-Enescu, Valeriu Anania, Gabriel Liiceanu, Ion Vianu, Andrei Pleşu, Annie Bentoiu, Octavian Paler, Radu Mărculescu, Bujor Nedelcovici, Adrian Marino, Niculae Gheran, Sanda Golopenţia, Marcel Petrişor, Florin C. Pavlovici...

Ceva mai prudentă, lucidă şi ponderată, critica literară nu s-ar zice, totuşi, că s-a lăsat mai prejos în materie de autonaraţiune: Mircea Zaciu, Matei Călinescu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Alex Ştefănescu, Gheorghe Grigurcu, Romul Munteanu, Gabriel Dimisianu, Valeriu Cristea, Cornel Ungureanu, Livius Ciocârlie, Ion Pop, Al. Săndulescu, Victor Felea, Aurel Sasu, Petru Poantă, Paul Cernat s-au lăsat pradă, mai mult sau mai puţin, exuberanţei mărturisitoare ce pare să domine energiile scriitoare ale momentului.

În context, Nicolae Manolescu este, de departe, campion. Reprezintă şi aici marea excepţie. A fost obstaculat ritmic, de la arestarea părinţilor şi schimbarea numelui, pînă la Partidul Alianţei Civice, dar şi dăruit uriaş: ca fiu, frate, scriitor, soţ, tată, amant, cumnat, preşedinte de partid, director de revistă, ambasador, bunic. (Îi doresc să danseze la nunta nepoţilor!) Incriminează puţin, acuză extrem de rar, nu-şi reproşează şi nu regretă (aproape) nimic, nu se răzbună şi nu loveşte crunt niciodată. Ai zice că deviza din amurgul vieţii provine din înţelepciunea lui Creangă: cele rele să se spele, cele bune să se-adune. Îşi trăieşte *integral* fiinţa, menirea, ispitele, destinul. Îşi consumă *solar* ezitările, micile derute, negoţul suav şi replierile de circumstanţă. Oportunităţile, interpelările, provocările, riscurile calculate. Are fidelităţi necondiţionate (Oţetea, Ivaşcu, Ivasiuc, Dorin Tudoran), abia dacă acuză mucalit (Olivia Clătici&Co), acordă, cu zeiască îngăduinţă, circumstanţe atenuante (Paul Georgescu, Crohmălniceanu, Păunescu, Eugen Barbu ş.cl.) după cum sieşi îşi înrămează totul – sentimental şi profesional – într-o contaminantă încredere de sine.

Livreşti, *făcute,* iar nu născute, boghet marcate ca sub mateina „pecete a tainei", prozele Profesorului sînt scrise exclusiv *din cap,* de la gît în sus, ca nişte jocuri, experimente, pariuri, cu plăcerea misterului, a „fantasticului realităţii". Relaxat mixaj de Eliade cu Sebastian *(via* Caillois), „jocuri de-a vacanţa" cu adieri din Poe, Andersen şi E.T.A. Hoffmann, pomeniţi fiind şi Cehov, Dostoievski, Th. Mann, Camil, Melville, Bashevis Singer, Gombrowicz. Ludic deliberat inexplicabil, ceva dandysm, picanterie şi impuls excentric. Mult aer interbelic, fibre (nespeculate) de onirism şi fantasme, posibile (însă ratate) decolări către iraţional, incursiuni metafizice şi abisalitate, dar iute retezate de raţionalitatea de bisturiu a unei inteligenţe pentru care (pardon de comparaţie) precizia bisturiului valorează mai mult decît volutele anesteziei şi halucinaţiile postoperatorii. Energie raţiocinantă, structural străină oricărei urme metafizice.

Destinul unui pian, o sirenă insinuată erotizant pe plajă, forfotind mortal virilităţi cvasieşuate. Presimţiri. Casa misterioasă, aliaj de Poe şi Jung, cărţile şi labirintul, sinucideri, legături hipnotice, dar mult prea cuminţi, între feminitatea magnetică şi un geamantan rufos... Pe scurt – cum spune autorul – „funcţia imaginaţiei este nu de a face lucrurile ciudate să pară aşezate, ci mai curînd ca lucrurile aşezate să pară ciudate. Nu atît să transforme miracolele în realitate, cît să transforme realitatea în miracol".

Sărbătoarea vine, cel puţin în ce mă priveşte, dinspre jurnalul de idei. Boema literatului român, care „descrie mai mult decît observă şi preferă desenului culoarea, pasta. E realist, nu crede în fantasmagorii, dar îi lipseşte simţul psihologic". Rolul esenţial al gazetei şi al scrisorii la I.L. Caragiale. De ce şi cum devine *chestia* cu puţinătatea *Bildungsroman*-ului la noi. De unde atîta nesinceritate a scriitorului român în jurnal? (cu menţiunea, după *Exerciţii de admiraţie:* „stilul lui Cioran îmi face o plăcere aproape fizică"). Cît de palidă este pecetea orientală în fiinţa maiorescianului călinescian Manolescu şi cît de accentuată latura occidentală, plecînd de la observaţii domestice, de genul „prefer magazinele unde totul e nou şi unde nu încape tîrguială".

Nu pot să-mi refuz plăcerea de a-l dorlota aici joia viitoare. Cînd Nicolae Manolescu recunoaşte că-i displac halterele, gîndacii, femeile şleampete şi melodramele, dar că-l atrag rugby-ul, munţii vara, femeile inteligente, Fra Angelico şi vagoanele de dormit – apoi musai să ciuleşti urechile!

Dan C. Mihăilescu *este critic literar. Cea mai recentă carte publicată:* Şi aşa mai departe? Viaţă literară IV: august 2008 – mai 2010, *Humanitas, 2011.*

oferta de carte

PUBLICITATE

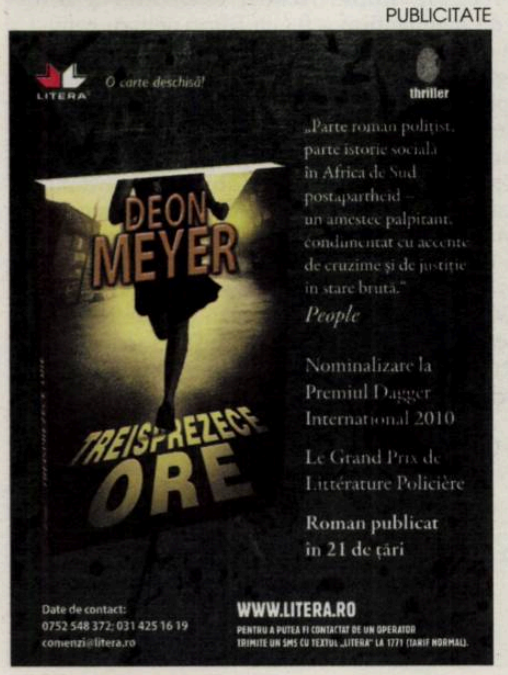

PUBLICITATE

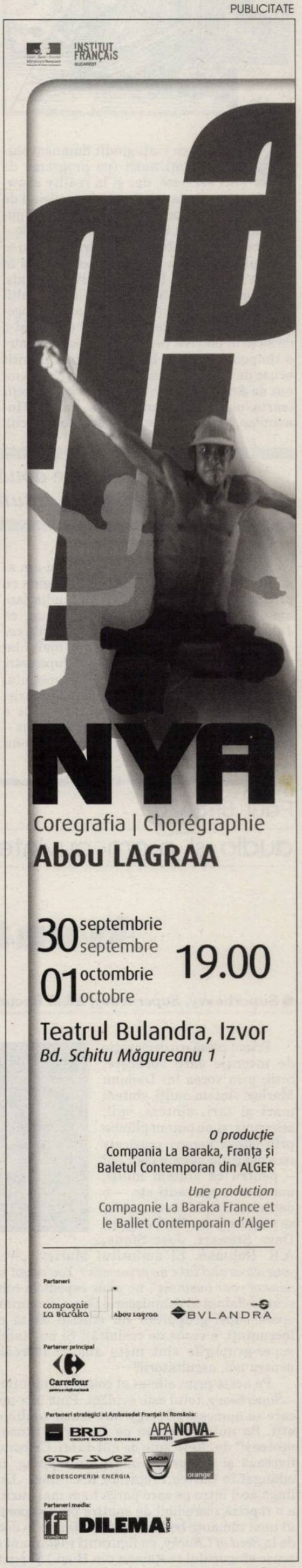

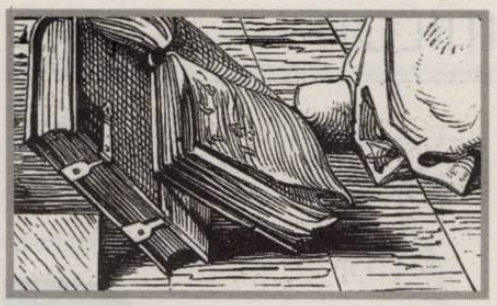

Simona SORA

biographiti

Rumori vizionare

Nu ştiu la ce v-aţi gîndit dumneavoastră cînd aţi auzit (pe programe de ştiri serioase, dar şi la reality show-urile noastre de la ora 7 seara) că oficiali de toate soiurile – politicieni, funcţionari guvernamentali sau militari în poziţii cheie – au recunoscut existenţa OZN-urilor şi mai ales muşamalizarea întîlnirilor cu acestea în ultima sută de ani. Unii dintre dvs. şi-au zis, probabil: evident, în cele din urmă..., alţii s-au gîndit la o nouă conspiraţie, mai gogonată ca altele, iar cei mai mulţi au tratat-o cu sictirul potrivit pentru reclame nesărate: o tîmpenie în plus. Eu una mi-am amintit brusc de un vis povestit de Jung şi consemnat de Aniela Jaffé în *Amintiri, vise, reflecţii* (carte publicată acum cîţiva ani la Humanitas, în traducerea Danielei Ştefănescu).

Jung văzuse două farfurii zburătoare din casa lui rotundă de la Bollingen.

Numai că uitasem cu totul (şi nu mi-am amintit decît acum, cînd am recitit pagina cu pricina) că e vorba de un vis. Îmi aduceam aminte, aşadar, cu maximă siguranţă, că Jung *văzuse* două farfurii zburătoare din casa lui rotundă de la Bollingen, pe malul lacului, şi că elaborase, la mulţi ani după asta, o întreagă teorie psihologică a fenomenului OZN. Totul pornind de la o viziune proprie, reală, fizică, de o oarecare durată şi de o intensitate cu totul aparte. Am acceptat – destul de greu, mai ales că apucasem să-mi intoxic cîţiva prieteni – că a fost vorba de un vis semnificativ, spectaculos, amănunţit, dar un simplu vis. Un vis jungian ca la carte, în interpretarea căruia amplificarea folosită de Jung în analiză nici nu mai e necesară şi care ar fi putut fi reluat, laolaltă cu alte vise ozn-istice, în cartea tîrzie a psihiatrului, *Un mit modern*.

Dacă Jung a reluat, la 85 de ani şi după explorarea inconştientului din *Cartea roşie,* chestiunea obiectelor zburătoare neidentificate, se pare că aceasta îl bîntuia în continuare. Chiar mai mult decît plonjonul delirant-sistematizant publicat la jumătate de secol după moartea sa, mai mult decît autobiografia indirectă în care-şi personifică nu doar ruptura interioară, ci şi ipostazele cronologice ale propriului sine – cartea despre OZN-uri îl expunea pe savantul elveţian pericolului mortal de a fi prost înţeles. Iar el ştia mai bine ca oricine că oamenilor trebuie să le vorbeşti, dacă vrei să te asculte, despre lucruri ştiute, cele pe care, „dacă ar avea timp", le-ar scrie ei înşişi. Numai un om naiv nu înţelege – spune Jung în autobiografia transcrisă de Aniela Jaffé – „ce înseamnă pentru semenul său să i se vorbească despre ceva ce lui îi este necunoscut, ticăloşie ce i se iartă doar scriitorului, ziaristului şi poetului", iar în zilele noastre nici măcar lor.

Nefiind, totuşi, nici scriitor, nici ziarist şi nici poet, Jung a publicat, cu puţin timp înainte de a muri, o carte despre fenomenul OZN – considerat a fi un mit viu, vizibil în „rumori vizionare", în biblioteci întregi de mărturii şi de descrieri asemănătoare şi, iată, recent, în recunoaşterea sa publică din partea unor înalţi oficiali care au muşamalizat, la timpul lor, mărturiile directe şi le-au ridiculizat. Păcat că Jung nu a apucat momentul. În opinia sa, fenomenul poate fi privit ca o proiecţie psihologică cu o cauză psihică evidentă, o disociere interioară sau o gravă tensiune afectivă provocată de o nenorocire colectivă, un pericol real sau o necesitate vitală a sufletului. Viziunea – chiar una colectivă, cum s-a întîmplat de atîtea ori – ar ţine, aşadar, de un soi de imaginaţie anticipativă ce găseşte în această „epifanie modernă" locul de armonizare a unor contrarii altfel ireconciliabile: apă-foc, masculin-feminin, sus-jos, unitate-cuaternaritate, lume superioară-lume cotidiană. Obiectele circulare din visul lui Jung, dar şi din viziunile atît de riguros distribuite pe întregul Pămînt, nu ar fi altceva decît „o reprezentare simbolică a sinelui", a totalităţii (conştiente şi inconştiente), interpretată ca imagine arhetipală. Farfuriile zburătoare văzute de sute de oameni în lanuri de porumb şi deasupra munţilor Bucegi nu ar fi altceva decît o complexă proiecţie a inconştientului colectiv într-un moment de ruptură interioară. Ce ne facem însă atunci cu imaginile fotografiate (puţine, e drept) sau cu apariţia anumitor obiecte neidentificate pe radare? Jung, imperturbabil ca atunci cînd explică Yi King-ul prin sincronicitate, rezolvă problema

printr-un epilog situat dincolo de psihologie: „Am impresia, cu rezervele de rigoare, că există şi o [altă] posibilitate: aceea ca farfuriile zburătoare să fie apariţii materiale, entităţi de natură necunoscută, care, provenind probabil din spaţiile siderale, erau vizibile de mult timp pentru locuitorii Terrei, dar care, datorită lipsei unei măsuri comune sau a unei naturi comune, să fi fost private de orice posibilitate de a se face recunoscute."

La 85 de ani, cu mai multe proiecte încă în vedere, înconjurat de discipoli mefienţi faţă de viitoarea (lor) moştenire, dar plin de acel curaj care nu l-a părăsit pînă la sfîrşit, Jung nu a ţinut seama, în această ultimă carte, de acel avertisment împrumutat în tinereţe de la un ţăran bătrîn care descoperise că vacilor lui li se făcuseră vrăji: „Băiete, despre astfel de lucruri nu se vorbeşte!".

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

Aventuri la pescuit

● **Superheavy, *Superheavy*, A&M Records, 2011.**

Prima piesă e o declaraţie de intenţie care vorbeşte, întîi, prin vocea lui Damian Marley: sîntem mulţi, sîntem mari şi tari, sîntem, vai!, relevanţi, şi ne putem plimba prin cîteva genuri muzicale cu o uşurinţă pe care doar noi – pentru că sîntem mulţi, mari, tari, relevanţi etc. – o deţinem. Noi, în cazul acesta, se traduce prin: Mick Jagger, Dave Stewart, Joss Stone, A.R. Rahman. Şi amintitul Marley. *„We're gonna rock yourselves and take no prisoners / You've got no choice and it's none of your business",* ne pune repede la colţ trilul neo soul şi auto-flatant al domnişoarei Stone. Superimpresionant, dar epoca super-grupurilor nu murise odată cu Asia (nu vă încruntaţi, e vorba de cealaltă)? Şi nu stabiliserăm deja că super-grupurile sînt nişte afaceri incredibil de proaste pentru noi, ascultătorii?

Pe acest prim album al colectivului numit – cum altfel? – *Superheavy,* totul este evident. Pînă într-acolo încît o piesă care se numeşte „Energy" are foarte multă energie. Şi cam atît. Ba nu! Îi mai are pe Jagger şi Stone strigînd „Heeeeeeey!" de cîteva sute de mii de ori. Ca bonus, marele Mick livrează şi o repriză comică de *rapping,* numai bună de adăugat în Cartea Propriilor Recorduri. „Unbelievable", pe lîngă acel intro pe care parcă l-am mai auzit şi pe la M.I.A., e o repriză incredibil de subţire pînă şi pentru soundtrack-ul unei romanţe bollywoodiene filmate în decorurile rămase de la *Seed of Chucky,* cu figuranţi rastamani din Huşi. (Îi cer scuze singurului rastaman din Huşi.) Şi poate că n-ar fi fost aşa dacă vreo minte luminată – să presupunem că e vorba despre Dave Stewart – ar fi ţinut-o pe Joss Stone la mare distanţă de studioul de înregistrări, scutindu-ne astfel de a-i tolera impetuoasele-i octave privighetoreşti. Lucru care se întîmplă şi pe *lead single*-ul „Miracle Worker", numărul de reggae stereotipal, construit după chipul şi asemănarea unei grădini zoologice a registrelor vocale. Şi, în general, pe orice piesă de pe această primă operă a super-grupului...

Intervenţiile instrumentale ale indianului Rahman – îl ştiţi, printre altele, drept compozitor oscarizat al popularului soundtrack pentru *Slumdog Millionaire* – adaugă o notă relativ generoasă de exotism complet gratuit acestui album. „Satyameva Jayathe", o referinţă la o mantră hindusă din primele Upanişade, are un singur merit: Jagger mormăie ceva în sanscrită. Presupun că e o premieră pînă şi pentru un tip care a făcut destule chestii la viaţa lui. Din păcate, nu cred că se poate bucura prea tare pentru ea din cauza aceleiaşi Joss Stone, care vrea cu orice preţ să ne/le arate că, totuşi, cineva are voce pe *Superheavy*. Dar şi din cauza uneia dintre cele mai plictisitoare compoziţii care şi-a făcut loc pe album, o nesărată piesă pop-şi-rock-şi-reggae pe care viorile încearcă să o înalţe peste Himalaya, în timp ce chitara lui Dave Stewart se străduieşte să le saboteze încercarea.

Superheavy pare, în ultimă instanţă, creaţia unor muzicieni care au plecat într-o vacanţă de pescuit cu o rulotă dotată cu un studio de înregistrări mobil. Şi poate că nu sînt chiar atît de departe de adevăr, dacă mă gîndesc la faptul că o parte din acest album a fost înregistrată undeva în largul coastelor Turciei şi Greciei, pe giganticul iaht al lui Paul Allen, tipul ăla de la Microsoft de care aţi auzit mai puţine.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

trei întrebări pentru

Laurenţiu BRĂTAN

Sute de filme şi mulţi invitaţi

Cu ce începe Anim'est*?*

Festivalul va debuta cu un film românesc de lungmetraj: *Crulic,* documentarul de animaţie al Ancăi Damian, va deschide *Anim'est* 2011 (vineri 7 octombrie, ora 19,00, Cinema Patria), după ce în august a fost prezentat şi premiat la Locarno. E un gen care „se poartă" *(Persepolis* şi *Vals cu Bashir* sînt două exemple remarcabile) şi care e foarte ofertant din punct de vedere estetic.

La ce să ne aşteptăm anul acesta?

Anim'est 2011 continuă tradiţia anilor anteriori cu secţiunile competitive, cu o secţiune dedicată unei ţări invitate (Polonia anul acesta, cu o oferta foarte bogată de retrospective de scurt şi lungmetraj), studioul invitat – tot din Polonia (SE-MA-FOR), cu sute de filme din întreaga lume, cu mulţi invitaţi (printre ei – oscarizata Joan C. Gratz sau regizorul american Shane Acker, realizatorul unui extraordinar de frumos film – *9),* cu filme pentru copii.

Ce noutăţi aduce această ediţie?

V-am pregătit „manifestări" de graniţă, care îmbină concertul cu proiecţia de film: o proiecţie de scurtmetraje mute, acompaniate live, la orchestră – eveniment rar în peisajul cultural românesc. E vorba pe de o parte de unul dintre pionierii şi geniile incontestabile ale animaţiei mondiale – Ladislas Starewitch –, ale cărui filme continuă să fascineze şi azi; iar pe de altă parte e vorba de cvartetul sloven Vlasov's Best Friend, care au compus partituri originale pentru filmele mute ale lui Starewitch.

Anim'est 2011 se internaţionalizează şi vine cu o provocare şi o locaţie inedită: Chişinău, unde va avea loc un mini-*anim'est* (3-6 noiembrie), o idee care în primăvară părea nebunească, dar care e din ce în ce mai aproape de concretizare. Şi, cine ştie, poate că în anii viitori mini-*anim'est*-ul de la Chişinău va deveni la fel de mare ca cel din Bucureşti.

***Laurenţiu Brătan** este critic de film, preşedinte Este'n'est.*

a consemnat Ana Maria SANDU

Luiza VASILIU

Cum ne-am transformat cu toţii într-un poem

Între 15 şi 17 septembrie, Centrul Cultural Interetnic Transilvania a organizat, alături de Consiliul Judeţean Sibiu, cea de-a VIII-a ediţie a Colocviilor Transilvania, dedicate în acest an poetului şi traducătorului Mircea Ivănescu. Printre invitaţi s-au numărat cîţiva dintre cei mai importanţi poeţi români de azi, pisicîinele Benone şi „mai multe obiecte sufleteşti".

Înainte să mă urc în autocar, o doamnă l-a întrebat pe şofer: „Pot să iau şi motanul cu mine? E blînd, să ştiţi, nu face deranj". Motanul mîrîia cumplit din cuşca lui de călătorie, iar şoferul, atît de amabil cît poate să fie un şofer care pleacă din autogara Militari, a răspuns: „Luaţi-l doamnă, doar n-o să-l lăsaţi la bagaje". Asta a fost partea cu „pisi" din *pisicîine,* animal fantastic inventat de Mircea Ivănescu, „care pe cîmpul heraldic / se exprimă prin laba ridicată spre cerul baltic / şi prin gestul cozii înălţate într-un întortocheat / tirbuşon". Cîinele ne aştepta la Sibiu.

Tot la Sibiu ne aşteptau şi organizatorii, Radu Vancu şi Dragoş Varga, cu nişte zîmbete lungindu-se pe feţele lor bonome mai departe chiar decît Canalul Suez. Era joi după-masă, dar imediat cum am pus piciorul pe Pietonală, am priceput că la Sibiu e mereu duminică dimineaţă şi că, vrei nu vrei, acolo îţi intră pe sub piele un aer de linişte de care nu mai scapi pînă te-ntorci la Bucureşti. Şi aşa, umflaţi de linişte, am mers la Biblioteca Astra, unde a avut loc deschiderea oficială a Colocviilor. Ediţia de anul acesta urma să fie o ediţie omagială, dedicată lui Mircea Ivănescu, una dintre cele mai semnificative prezenţe poetice din literatura română a ultimelor decenii. În plus, ne-a spus Radu Vancu, ar fi minunat dacă, pînă la finalul festivalului, ne-am transforma cu toţii într-un poem de Mircea Ivănescu. Şi aşa a fost.

Au contribuit la transformarea noastră cîteva lecturi de poezie excelente, o discuţie aşezată, doctă şi amicală despre „Mircea Ivănescu. Poetul, traducătorul, omul", lansările a două dintre cele mai bune volume de poeme apărute anul acesta *(Motocicleta de lemn,* de Ştefan Manasia, şi *La două zile distanţă,* de Marin Mălaicu-Hondrari, ambele la Editura Charmides – se găsesc în reţeaua Librăriilor Humanitas) şi ediţia cu numărul 44 a Clubului de lectură „Institutul Blecher". Toate au avut loc în subsolul Librăriei Humanitas din Sibiu, un adăpost numai bun pentru poezie. Au citit, în cele trei zile de festival, fiind întrerupţi numai de aplauze sincere sau de tăceri şi mai şi, Ştefan Manasia, Andrei Bodiu, Octavian Soviany, Nora Iuga, Marin Mălaicu-Hondrari, Ioan Radu Văcărescu, Rita Chirian, Dumitru Chioaru, Ana Dragu, Teodor Dună, Claudiu Komartin, Alexandru Muşina, Miruna Vlada, Florin Partene, O. Nimigean, Radu Nicţescu. Şi atunci cînd lecturile sînt cu adevărat bune, iar publicul ştie s-asculte, se-ntîmplă ceva între poet, poem şi ascultător, o apropiere firească şi o „înţelegere drept în inimă" (după titlul uneia dintre cărţile Adelei Greceanu). Dacă aş fi mai puţin leneşă, aş înfiinţa o firmă de turism poetic. În iulie vă oferim un sejur la festivalul „Poezia e la Bistriţa", în septembrie un *all-inclusive* la Sibiu, cu îngheţată nelimitată pe Pietonală şi-un mic-dejun colosal la cafeneaua Universităţii. (Cîinele a apărut în timpul lecturilor de sîmbătă după-masă, sub forma unui ogar persan cu botul alungit, care-a moţăit cuminte în timp ce poeţii îşi vedeau de-ale lor.)

Premiile revistei *Transilvania* 2011

- Premiul Opera Omnia – Nora Iuga
- Premiul pentru proză *(Viaţa lui Kostas Venetis,* Cartea Românească, 2011) – Octavian Soviany
- Premiul pentru poezie *(La două zile distanţă,* Charmides, 2011) – Marin Mălaicu-Hondrari
- Premiul pentru poezie *(Motocicleta de lemn,* Charmides, 2011) – Ştefan Manasia
- Premiul Semper Poesis – Claudiu Komartin

În final, chiar s-a făcut duminică dimineaţă la Sibiu, iar Claudiu Komartin a prezentat cele mai noi apariţii de la Casa de editură Max Blecher (http://maxblecher.ro/) şi a moderat clubul de lectură „Institutul Blecher". Nora Iuga a alcătuit un fermecător parcurs prin propria poezie (cine-o cunoaşte pe Nora ştie că „fermecător" e cuvîntul care i se potriveşte cel mai bine), iar Veronica D. Niculescu a citit „Sîmburi", o proză scurtă, fragilă şi crudă, care a readus în discuţie situaţia extrem de precară a prozei scurte la noi. Ştiaţi că editorii refuză să publice genul scurt pentru că, cică, nu s-ar vinde? Poate n-ar strica să organizăm o zi internaţională care să se cheme „Cere-i librarului tău (multe, multe) cărţi de proză scurtă şi de poezie". Şi librarul l-ar trage de mînecă pe editor, care-ar pricepe că e timpul să iasă de sub vraja romanului. Dar asta e o discuţie pe care, cu voia dvs., o vom purta altă dată.

Duelul viorilor

– o convorbire cu Horia MIHAIL, Gabriel CROITORU şi Liviu PRUNARU –

Provocaţi de pianistul Horia Mihail, doi violonişti – Gabriel Croitoru şi Liviu Prunaru – au acceptat să se dueleze. E o competiţie amicală între doi maeştri ai viorii. Armele lor: două viori istorice produse de doi dintre cei mai mari lutieri ai lumii, Stradivarius şi Guarneri. Cine va învinge? Răspunsul îl vom afla la sfîrşitul turneului care a început săptămîna aceasta la Tîrgu-Mureş şi se va încheia pe 6 octombrie la Craiova.

Duelul viorilor se desfăşoară sub sloganul Born in Romania. *Ce semnificaţie daţi acestui slogan?*

Horia Mihail: În traducere foarte exactă, înseamnă „născut în România". Este o idee care a apărut relativ recent. Există foarte mulţi oameni de valoare, atît în România, cît şi – mai ales – în afara României. Notorietatea acestor artişti din diaspora este relativ scăzută aici, în ţara natală. Pe aceştia încercăm să-i recuperăm acum, să-i aducem să cînte aici pentru a fi cunoscuţi şi de conaţionali. Acest duel are drept protagonişti trei români, dintre care unul trăieşte deja de multă vreme în străinătate (Liviu Prunaru), altul care a trăit numai în ţară (Gabriel Croitoru) şi, în fine, eu însumi, care am trăit mai bine de zece ani în altă parte pentru a reveni, în cele din urmă, în România.

Se poate face, în România, o marcă din numele unui artist de muzică clasică?

Horia Mihail: Există cîteva exemple recente. Pe mapamond sînt însă şi mai mulţi artişti români de calibru care au ajuns vedete. Ei sînt cunoscuţi doar în cercuri restrînse în România.

Cum se face că Duelul viorilor e provocat de un pianist?

Horia Mihail: Am cîntat de multe ori pe scenă cu violonişti, însă niciodată nu am avut ocazia să cînt în compania a doi interpreţi atît de valoroşi. Mă bucur că atît Gabriel Croitoru cît şi Liviu Prunaru au acceptat această provocare la duelul muzical prietenesc. Consider că acest duel va avea o finalitate benefică pentru toată lumea. Noi, ca muzicieni, vom fi pentru prima dată împreună pe scenă. Sper că va fi o experienţă specială şi pentru cei care vor veni să ne asculte.

Duelul este de fapt o competiţie – a violoniştilor, dar şi a instrumentelor. Ce înseamnă o vioară Guarneri?

Gabriel Croitoru: Guarneri e în primul rînd o operă de artă. E un instrument pe care nu foarte mulţi muzicieni apucă să îl atingă. Mă bucur că mă număr printre cei puţini care au şansa să cînte pe o asemenea vioară.

Liviu Prunaru: Îmi place să cred că vioara este o prelungire a braţelor mele şi a sufletului. E, bineînţeles, o piesă de muzeu, un obiect cu valoare patrimonială, valoros chiar şi înainte să fie folosit pentru interpretare. Dar noi, violoniştii, căutăm valoarea în altă parte: ea se găseşte de abia în clipa cînd începem să cîntăm. Mă face să zîmbesc faptul că avem nevoie de asemenea pretexte – cele două viori foarte scumpe – pentru a ne reuni. De fapt, dacă am cînta amîndoi pe nişte viori ieşite din fabrică acum trei zile, lumea nici nu s-ar prinde. Ce-ar fi dacă am şi face acest experiment odată: să venim la unul dintre concerte – nu vă spunem la care – cu nişte viori oarecare. Sînt curios dacă cineva îşi va da seama.

Cît de mult contează, de fapt, instrumentul pe care cîntaţi?

Gabriel Croitoru: Contează. Nu-i o bagatelă faptul că orice violonist îşi doreşte să cînte la un moment dat pe un instrument ca acesta. Pînă la urmă depinde de gusturi şi sensibilităţi: unii vor o vioară Stradivarius, alţii vor o Guarneri, iar altora le place o vioară modernă.

Ce ar trebui să urmărească spectatorii care vin la aceste concerte?

Gabriel Croitoru: E ca la orice concert. Nu cred că există diferenţe. Cu toţii ne vom da silinţa să cîntăm cît mai bine, asta e tot ce contează.

Liviu Prunaru: Oamenii vor auzi muzică. Pe scenă vor fi nişte violonişti care se întîmplă să aibă nişte instrumente foarte avansate.

a consemnat Matei MARTIN

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Cred că nu comit nici o crimă – „crima" de a recomanda vechituri de filme, de cărţi, chiar de articole – cînd vă propun să urmăriţi, pe AXN Crime, un episod săptămînal cu Columbo. E viu, duce permanent palma la frunte, dezleagă pînă la urmă totul cu ajutorul invizibilei sale soţii. E aşa cum îl ştim. Să fie sănătos! (Radu Cosaşu)

■ Nu rataţi (repet, NU RATAŢI) *Melancholia* lui Lars von Trier – cea mai tulburătoare şi mai poetică demenţă cinematografică a ultimilor ani. Sfîrşitul lumii n-a arătat niciodată atît de frumos. (Luiza Vasiliu)

craii de burta veche

Săturarea celor 3, 4 şi 5 mii

Iată cel mai amplu meniu din artileria bucătarilor Urbain Dubois şi Émile Bernard, pus în practică la jumătatea secolului al XIX-lea, la marile recepţii din Paris, Viena, Roma sau Varşovia: „Supeu de bal, pentru 3, 4 şi 5 mii de persoane".

4 supe: consommé, orez cu lapte de migdale, supă-cremă de orz, sagu fiert.

18 peşti mari: 6 somoni în aspic, 6 crapi de Rin şi 6 păstrăvi în unt.

48 de piese mari: 12 jamboane în aspic, 6 galantine de curcan, 6 mănunchiuri de raci, 12 fileuri de vită, 6 căpăţîni de mistreţ, 6 buchete de trufe – toate, montate pe socluri.

200 de gustări reci: 10 pateuri de *foie gras,* 10 cotlete de oaie *belle vue,* 10 pateuri de pasăre cu tarhon, 10 galantine de sturz şi de ieruncă, 20 de pui *à l'Anglaise,* 20 de maioneze de homar, 20 de aspicuri *à la Toulouse,* 10 terine de vînat cu trufe, 10 rasoluri de vită în aspic, 10 piftii *à la Monglas,* 10 fileuri de pasăre în aspic, 20 de potîrnichi *Chafroix,* 20 de fileuri de limbi de mare cu salată *à la russe* şi 20 de galantine de anghilă.

48 de piese mari de patiserie: 6 babá mari, 6 brioşe, 6 napolitane, 6 grupuri de cornuri ale abundenţei, 6 torturi mari de biscuit, 6 piramide de savarină, 6 torte de *chou à la crème* şi 6 panere din nuga umplute cu prăjituri.

200 de deserturi: 10 îngheţate sultan *à la Dantzick,* 10 creme bavareze cu fistic, 10 creme franceze cu ciocolată, 10 pudinguri *à la Dalmatie,* 20 de şarlote pariziene, 20 de tarte de caise cu bezea, prăjituri asortate aranjate în 20 de „cascade", 10 sorbeturi de şampanie cu fragi, 10 cozonaci de caise, 10 şarlote de migdale, 10 suedeze de fructe, 20 de timbale *à la Daria,* 20 de prăjituri glazurate cu *punch,* 20 de cupe ornate cu frişcă şi bezea.

În sfîrşit, *11 piese mari, asamblate ornamental: roast beef*-uri reci, jamboane, galantine şi piftii.

Acest meniu era îndestulător deopotrivă pentru 3, 4 sau 5 mii de oameni. Ceea ce înseamnă că, în materie de hrană, de la o cifră în sus, lucrurile se petrec după reguli mai puţin obişnuite: vezi *Săturarea celor cinci mii* cu cinci pîini şi doi peşti.

Amicul Dejun

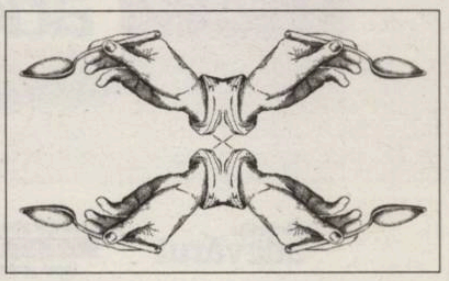

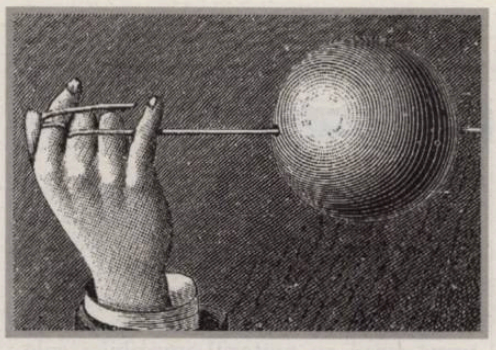

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Unitate sau egalitate?

Germania sărbătoreşte pe 3 octombrie 21 de ani de unitate. 21 de ani de la căderea Zidului care despărţea Estul de Vest, comunismul de capitalism, totalitarismul de libertate. „Wir sind *ein* Volk", s-a spus atunci, la unificarea celor două Germanii. „Sîntem *un* popor", adică „unul şi acelaşi" – accentul respectiv a devenit între timp program de tranziţie; şi a rămas, în continuare, o ambiţie încă nu pe deplin satisfăcută. Acum vreo zece ani, sociologii şi economiştii estimau că în 2012 condiţiile de viaţă din fosta RDG vor fi egale cu cele din RFG. Între timp, termenul a fost amînat de mai multe ori, data următoarei „unificări" rămînînd neprecizată.

În ciuda diferenţelor persistente, a clivajelor sociale şi a micilor sau marilor diferende politice, Germania rămîne cea mai performantă economie a Europei şi locomotiva Uniunii Europene – e o ţară de care majoritatea germanilor sînt mîndri.

În ton cu această mîndrie, Parlamentul Federal a lansat, în 2007, un concurs de proiecte pentru construirea la Berlin a unui monument dedicat unităţii. Un monument care să nu îi fie închinat nici lui Wilhelm, nici vreunui alt erou al unităţii Germaniei, ci poporului german, eroului colectiv care a desăvîrşit această unire în 1990. Monumentul urmează să fie amplasat pe soclul pe care a stat cîndva statuia împăratului Wilhelm – în Piaţa Palatului, foarte aproape de Museumsinsel. Pînă acum au fost deja organizate două concursuri. La primul au fost înscrise peste 500 de proiecte, însă nici unul nu a fost considerat potrivit. La cel de-al doilea au participat 386 de artişti. S-a ales proiectul semnat de coregrafa Sasha Waltz şi de arhitectul Johannes Milla: o construcţie mobilă din metal şi sticlă în formă de leagăn, un fel de „joc de societate" la care participanţii sînt invitaţi să-şi unească forţele pentru a echilibra balanţa. Leagănul se pune în mişcare odată ce într-o extremitate a sa se află mai mult de cincizeci de persoane şi revine în poziţia stabilă cînd raportul de forţe se echilibrează. Dacă e să o luăm *ad litteram*, atunci acest proiect de monument e chiar cel mai sincer răspuns la tema impusă. El ilustrează perfect şi obiectiv sloganul „cetăţeni în mişcare" şi sugerează ideea de participare şi de unitate. Se pare însă că tocmai micile contradicţii îi nemulţumesc pe responsabilii culturali, care refuză deocamdată să accepte proiectul declarat cîştigător de concurs. Dincolo de problemele tehnice invocate de arhitecţi şi de constructori, au apărut şi polemici cu privire la rolul unui monument. Cea mai serioasă dispută e legată chiar de mesajul pe care l-ar transmite leagănul: mişcare, dezechilibru, acţiune şi nu stabilitate, unitate, egalitate. Dacă ar fi să facem o recenzie a articolelor critice cu privire la acest monument, atunci ar trebui revizuite şi dicţionarele de sinonime/antonime. Astăzi, în Germania, oamenii se străduiesc din răsputeri să creadă că unitatea e sinonimă egalităţii. Şi nu reuşesc.

Pe forumuri, oamenii interpretează în fel şi chip mesajul. Iată cîteva exemple: „Cînd eram mici, luam floricele şi le rupeam petalele. Mă iubeşte. Nu mă iubeşte. Mă iubeşte. Nu mă iubeşte. Etc. Aşa e şi cu monumentul ăsta: te urci în leagăn, te dai uţa şi-ţi spui în gînd: avem unitate, n-avem unitate. Etc.", scrie un cititor sub articolul despre monument apărut în *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Alt cititor spune că „în viitorul îndepărtat, cei care vor (re)descoperi acest monument al unităţii vor vedea în el exact ceea ce acum se neagă cu atîta vehemenţă, adică unitatea". În fine, în *Die Zeit* cineva scrie că „monumentele naţionale au nevoie, pentru a funcţiona, de gesturi mari şi de patos. Ambele ne sînt străine. Căci astăzi e trendy minimalismul iar starea de spirit generală e dominată de sarcasm". Tot acolo apare o revendicare precisă: „Cel mai bun monument al unităţii ar fi să avem, în sfîrşit, salarii egale în Est şi în Vest". În *Die Welt*, cineva e pus pe glume şi scrie: „Monumentul e un simbol pentru cum a fost tras pe sfoară poporul german de democraţie. Vă rog, faceţi-mi acest hatîr: puneţi şi bilet de intrare pentru cei care vor să se dea în leagăn – astfel, simbolistica va fi perfectă".

OK. Dacă se pune taxă de vizitare, atunci măcar să se facă o reducere pentru cetăţenii Germaniei de Est.

trecerea prin reviste

● SUPLIMENTUL DE CULTURĂ (Nr. 322/3 septembrie)

Iulia Blaga a fost la Vama, la un atelier dedicat creatorilor de film documentar. Iată o scurtă secvenţă din documentarul ei despre documentare:

„Vama e un loc superb. Aristoteles e aici pentru al doilea an (după ce primele patru ediţii le-a petrecut în judeţul Sibiu). E un loc unde Dan Nuţu, iniţiatorul atelierului, spune că s-ar muta, deşi anul trecut i-a cam fost teamă că frumuseţea decorului i-ar putea deturna pe cei 16 tineri cineaşti de la motivul prezenţei lor acolo – realizarea unui documentar de cca 30 de minute în intervalul a cinci săptămîni. Rafi Pitts, unul dintre proaspeţii membri ai noului val iranian, dar şi îndrumătorul cel mai vechi de la Aristoteles (Dan Nuţu spune că fără el nici nu l-ar mai face), sugerase că poate ar fi mai bine ca cei 16 cursanţi să stea într-un oraş cu atmosferă comunistă şi distracţii ioc. Dacă anul trecut alchimia dintre cursanţi s-a legat mai greu, în acest an totul a mers ca pe roate. Tutorii sînt în al nouălea cer, faptul că elevii lor au făcut filme bune le dă energie în plus. Cei 16 tineri (împărţiţi în echipe cu regizor, producător, director de imagine şi monteur) nu au făcut patru filme, ci cinci, pentru că doi dintre ei, grecul Marios Chatziprokopiou şi estonianul Serghei Trofimov, au mai găsit un subiect după ce şi-au terminat filmul. Toţi au mîncat film de dimineaţa pînă noaptea (dar şi ghebe murate sau papanaşi cu afine şi frăguţe, mmm!) cu o seriozitate incredibilă. În ultimele două săptămîni, cele dedicate montajului, au dormit cîteva ore pe noapte. În weekendul pe care l-am petrecut la Vama, nu i-am văzut pe toţi la un loc decît la proiecţia de final." (**M. M.**)

PUBLICITATE

Adevărul îţi aduce o colecţie care te inspiră
Joi, 29 septembrie
CARL BERNSTEIN & BOB WOODWARD

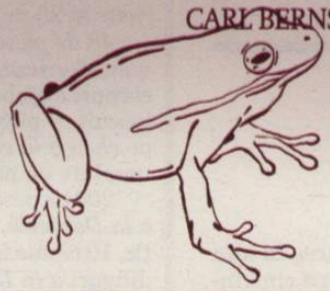

Pentru cei care citesc, acesta este un viitor prinţ.
Pentru toţi ceilalţi este doar o broscuţă.

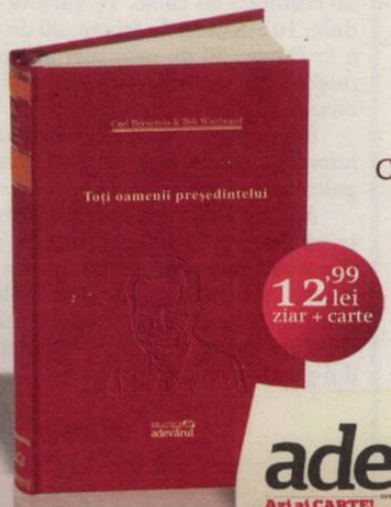

Joi, 29 septembrie
CARL BERNSTEIN & BOB WOODWARD
TOŢI OAMENII PREŞEDINTELUI

librăriile adevărul
Informaţii şi abonamente 0800.800.111 (apel gratuit)
Cumpără online pe www.adevarulshop.ro
ACUM ŞI ÎN REŢEAUA DE MAGAZINE MIC.RO

PUBLICITATE

www.historia.ro

ÎN NOUL NUMĂR

DOSAR:
Mannerheim – Antonescu, asemănări de carieră, diferenţe de destin

CULISELE ISTORIEI: Impostorul George Manolescu, un român care-l concurează pe Dracula

ISTORIA MODEI:
Un fiu al ploii: impermeabilul

ACUM şi în reţeaua de magazine MIC.RO

Pentru abonamente şi informaţii sunaţi la **0800.800.111**, număr cu apel gratuit în orice reţea, între orele 9.00 - 18.00 (luni – vineri), e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Abonamente non-stop la **0318.200.200**, număr cu tarif normal.

Historia
Istoria suntem noi!

Andrei GORZO

dilematograf

O chestiune de formă

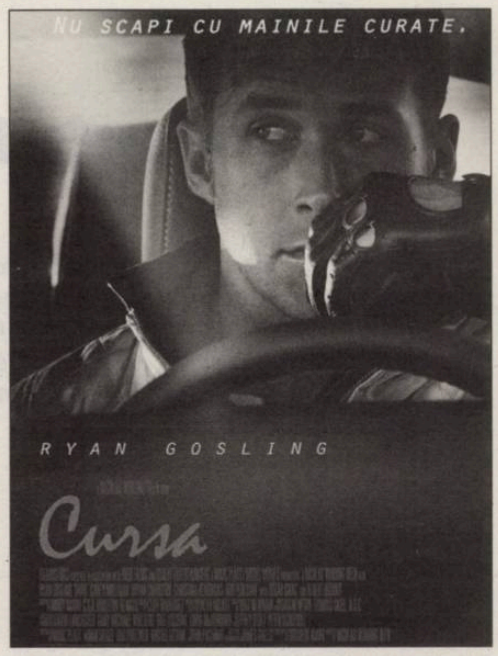

● ***Cursa / Drive* (SUA, 2011), de Nicolas Winding Refn.**

Deşi obişnuieşte să-şi pună talentele de şofer la dispoziţia unor spărgători, aşteptîndu-i în maşină în timp ce ei dau cîte o lovitură şi ajutîndu-i să dispară cît mai repede de la locul faptei, eroul filmului *Drive* e complet dedicat nu vreunei ambiţii de înavuţire, ci actului însuşi al condusului. Conform codurilor care guvernează lumea lui filmică, acest lucru îi conferă o aleasă puritate spirituală, îi cîştigă un loc printre arhanghelii unei mistici pop-existenţialisto-machiste care probabil că-şi are obîrşia în cultul hemingwayan al „graţiei" toreadorului/vînătorului/boxerului şi-şi găseşte cristalizarea cinematografică în filmele făcute de Jean-Pierre Melville, cu Alain Delon, şi în cele făcute de Sergio Leone, cu Clint Eastwood şi Charles Bronson. Pe lîngă faptul că se poate măsura cu oricare dintre aceştia în mister (nu-i aflăm numele), în laconism şi în capacitatea de a sta perfect nemişcat, şoferul din *Drive* (jucat de Ryan Gosling cu un ocazional zîmbet de Mona Lisa şi cu o remarcabilă – în aceste condiţii – imunitate la narcisism) iese campion atunci cînd vine vorba să-şi scoată la iveală resursele de sentimentalism cavaleresc ascunse sub *cool*-ul robotic: de dragul soţiei (Carey Mulligan) şi al copilului unui alt bărbat, care le-a rămas dator unor tipi foarte duri, el se implică într-un jaf care iese prost. Nu-i mai rămîne decît să se răzbune pe tipii cei duri. Nimic nou în această poveste, însă *Drive* e regizat cu reală fineţe. (În mod destul de neobişnuit pentru un film de gen, i-a adus regizorului său, Nicolas Winding Refn, un premiu la Cannes.)

E un film de acţiune care-i recunoaşte inacţiunii importanţa sa strategică – eroul stînd perfect nemişcat la volan, cronometrul său ticăind cele cinci minute pe care li le-a acordat complicilor, radioul mergînd pe frecvenţa poliţiei şi, dedesubtul acestor sunete (şi al altora, remarcabil de subtile, precum ocazionalul minitrosnet al pieii din care sînt făcute mănuşile lui), bîzîitul egal cu sine al unui sintetizator. Muzica nu devine isterică nici măcar atunci cînd se dezlănţuie urmărirea, care de altfel e mai puţin urmărire decît joc de-a v-aţi ascunselea şi – lucrurile întîmplîndu-se noaptea – joc al surselor de lumină (faruri, reflectoare) cu zone de întuneric (precum umbra protectoare oferită de un pod). Compensînd într-un mod ieftin, dar eficient, pentru caracterul oarecum „bătrînesc" al deciziei de a valorifica, în scenele de acţiune, lucruri ca aşteptarea, imobilitatea şi tăcerea, precum şi pentru excesul de sentimentalism cavaleros (deşi laconic) ascuns (la nu chiar atît de mare adîncime) în inima eroului, violenţa, atunci cînd vine (cu furculiţe băgate în ochi şi capete făcute terci), e suficient de *hardcore* încît să-i fi dezgustat pe criticii de la *The New Yorker* şi *New York Magazine*. Întru justificarea acestei ultraviolenţe se mai poate spune că ea ţine filmul conectat la sevele primare ale genului său – îl menţine mic, rău şi murdar *(sleazy)*, cum se cuvine să fie un western urban (pe un ton omenos, un interlop asigură persoana căreia tocmai i-a tăiat venele că „gata, se termină imediat", după care, grijuliu, se apucă să-şi spele briciul cu detergent de vase) –, servind drept contragreutate aplecării estetizante a regizorului. Evident că reciproca e şi ea valabilă: atunci cînd eroul pune la pămînt un interlop în mijlocul unei încăperi pline de stripteuze şi, potrivind un glonte cu mîna deasupra frunţii lui, se pregăteşte să i-l înfigă în cap cu un ciocan, încleştarea corpurilor lor e doar elementul cel mai proeminent al unei compoziţii calofile în care mai intră stripteuze (stînd ca nişte manechine de plastic), oglinzi şi draperii. O altă înfruntare nocturnă, între erou şi un alt interlop (actorul-cult Ron Perlman), desfăşurată pe o plajă, e, la fel ca urmărirea de la început, pictată sau sculptată în mare parte cu ajutorul luminii – faruri de maşini, un reflector –, cerul şi marea fiind negre. Deopotrivă ieftin film de gen şi simandicos exerciţiu de stil, filmul e plin de tuşe atente – petele de sînge care se înmulţesc de la o secvenţă la alta pe geaca argintie a eroului, sîngeriul în care sînt vopsite culoarele blocului în care trăieşte. O bună parte din acestea sînt tuşe retro, optzeciste: geaca respectivă (cu un scorpion desenat pe spate), muzica de sintetizator, literele ciclamen ale genericului de început, secvenţa siropoasă de montaj în care cavalerul îşi scoate dulcineea din Los Angeles, ducînd-o cu maşina într-un loc idilic, omniprezenţa culorilor de neon. Acest optzecism nu e ironic – nimic din film nu e. Descris de *Village Voice* ca un fel de adaptare a unui vechi cîntec cavaleresc *(chanson courtoise)* pentru o lume populată de roboţi, acest artefact sofisticat nu se referă la şi nu relaţionează cu absolut nimic din afara celor cîteva sisteme de convenţii culturale – pop-ul optzecist, mistica „profesionistului" ca sacerdot, escaladarea violenţelor ca principiu de construcţie al western-ului urban – în interiorul cărora a fost construit cu atît de multă măiestrie formală. În sensul ăsta e un film perfect ermetic.

Mic, rău şi murdar, cum se cuvine să fie un western urban.

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Elena STANCU

Degetoaice

Marian ar putea fi, după orice standarde, un bărbat atrăgător: e înalt şi suplu, muşchii braţelor sînt frumos conturaţi, are trăsături delicate, buze pline, ochii albaştri şi mari. Ar face orice pentru iubita lui, o tînără de 22 de ani care îi scrie, pe zeci de pagini, cît de mult îl iubeşte. Din gesturile sale masculine răzbate însă o senzualitate fragilă şi discordantă, care îi trădează camuflajul.

© C. Bumbuț

„Mă simt pustie ca un deşert, singură pe lume, fără tine, dragostea mea!“, mărturiseşte O.R., iubita lui Marian, într-una dintre cele zece pagini ale scrisorii răsfirate în faţa mea, pe patul metalic. Literele sînt pe alocuri înghesuite nervos spre capătul paginii, alteori desenate rotund, cu atenţie, ca şi cum fiecare cuvînt ar fi fost ales cu grijă. „Atunci cînd eşti lîngă mine, doar tu eşti lumea mea: o lume minunată, fascinantă, în care aerul pe care îl inspir are aromă de dragoste. Aroma ta. (...) Eu ţi-am dat cheia sufletului meu, îmi dai şi tu un loc în fiinţa ta? Promit solemn că voi fi un musafir cuminte şi tăcut, voi avea mare grijă de fiecare colţişor din inima ta, voi îngriji fiecare gînd de-al tău, ca pe o floare nepreţuită.“

Marian ţine în mîini teancul de scrisori primite de la iubita lui în mai puţin de două luni. Le împrăştie pe jos şi alege cîte o pagină pe care mi-o întinde: aproape că ştie conţinutul lor pe de rost. La gît, poartă, „cheia sufletului“ – legată cu aţă – pe care a primit-o cadou de la prietena lui. Pe O.R. o vede însă doar cîteva momente pe zi, la geam, printre gratii, cînd e scos la plimbare.

Maria Huţanu are 28 de ani, doi copii, şi este închisă pentru omor.

Numele real al lui Marian este Maria Huţanu, are 28 de ani, doi copii, şi este închisă pentru omor la Penitenciarul de femei Tîrgşor. Cînd facem cunoştinţă, îmi cere să îi vorbesc ca unui bărbat, aşa cum i se adresează toate colegele ei. Stă într-o cameră de 17 persoane, în care toate obiectele deţinutelor sînt îndesate pe sub paturi. Spaţiul este atît de strîmt, încît, dacă toate femeile din cameră ar sta în picioare, nu ai avea loc să ajungi pînă la baie. Universul fiecăreia – cutii cu scrisori, lighene, vase, haine – este sub şi în patul metalic. Aici îşi petrec mai toată ziua femeile de la regimul închis, unde e deţinut Marian.

Curtea penitenciarului Tîrgşor arată ca un oraş la scară mică: aici se află o biserică, „clubul“ în care desfăşoară activităţi deţinutele şi o căruţă ţigănească, cu rol de obiect de decor. Pe spaţiul verde, despărţit de restul curţii prin gărduleţe colorate, sînt împrăştiate grupuri de femei: unele se pensează, altele îşi fac unghiile, se machiază, joacă poker sau lucrează goblenuri. Pe pereţii închisorii sînt desenate, în culori vii, flori şi umbreluţe. Deţinutele, aşezate pe paturi sau direct pe iarbă, sînt înconjurate de sticluţe cu ojă, oglinzi, farduri şi căni cu cafea. Majoritatea femeilor sînt machiate, au părul vopsit şi aranjat, poartă fuste şi rochiţe. Printre ele, se distinge cîte o siluetă masculină a celor denumiţi în puşcărie „degetoaice“ sau „băieţei“.

„Degetoaicele“ se îmbracă şi arată ca nişte bărbaţi. Poartă pantaloni şi merg legănat, cocoşaţi, pe culoarele penitenciarului, ţinîndu-şi mîinile în buzunare. Unii sînt tunşi scurt sau au muşchi munciţi îndelung în sala de sport, iar alţii au păr pe picioare, pe care şi-l expun ostentativ. Majoritatea au o iubită sau măcar cîteva „admiratoare“ care le caută prezenţa. Cei mai norocoşi stau cu prietena lor în aceeaşi cameră. Aceasta trebuie să facă treburile unei „neveste“ – să spele hainele şi vasele, să facă ordine, să meargă după mîncare la sala de mese –, iar „băieţelul“ îi oferă, în schimb, protecţie şi dragoste. Toţi cei care discută cu „degetoaicele“, inclusiv gardienii, folosesc genul masculin şi poreclele lor de băieţi.

„Vreau să cînt de bucurie Că eşti cum îmi place mie“

Marian e condamnat la 11 ani de închisoare pentru că, în urma unei tentative de viol, s-a apărat şi l-a ucis pe atacator. Are numai şase clase, aşa că citeşte cu dificultate, iar scrisorile i le scrie o colegă. De aproape patru ani, de cînd e la puşcărie, a devenit „degetoaică“, deşi are doi copii acasă, făcuţi cu bărbaţi diferiţi. Timp de doi ani a avut o relaţie cu o fată care, cînd s-a eliberat, l-a uitat. Marian a fost atît de dezamăgit, încît a încercat să se sinucidă şi a băut clor. Pentru că nu a reuşit, a doua oară a înghiţit un ac.

„Eu cred că dragostea e mai mare între două femei, decît între o femeie şi un bărbat“, spune el. „Cu un bărbat te certi, te bate, dar la femei e altfel.“ Prietena lui stă în altă cameră, aşa că nu o poate vedea decît la geam, cînd e scos la plimbare, sau seara, cînd îşi sună familiile de la telefonul public de pe hol. „Ieşim la aceeaşi oră ca să ne îmbrăţişăm şi să ne sărutăm“, spune el. Cînd sînt departe una de alta, comunică prin „ecsive“ (mesaje scrise, primite sau expediate pe căi ilegale între deţinuţi).

În camera 30, la regimul semideschis, două paturi unite sînt acoperite cu o lenjerie roşie, cu ursuleţi. Aici stau Laura Badea, de 33 de ani, „băieţel“, şi iubita ei, Doina Marin, de 38 de ani. S-au cunoscut în urmă cu patru ani, în puşcărie, cînd executau alte pedepse, iar relaţia lor a continuat şi în libertate. Acum sînt condamnaţi pentru un furt pe care l-au comis împreună.

Laura, poreclit Lăbuş şi alintat Biţă de Doina, este slab, mic de statură şi negricios. Are sînii mari, lăsaţi, ascunşi sub un tricou larg. Prima oară a fost închis la 18 ani şi, pînă acum, a avut mai multe condamnări care, adunate, fac 12 ani de puşcărie. Pe mîini, are urme de tăieturi de cuţit – s-a „şmenuit“ din cauza necazurilor. Are trăsături dure şi voce groasă, de fumător înrăit. A avut mai multe prietene pînă acum, dar pe nici una nu a iubit-o aşa de mult ca pe Doiniţa. Cu toate astea, Lăbuş are acasă un copil, iar Doina are doi, unul de 7 şi altul de 5 ani, ambii născuţi în puşcărie. „Eu aş lăsa tot pentru ea: familie, copil“, mărturiseşte însă Lăbuş, vizibil emoţionat. „O iubesc foarte mult, mult de tot, e viaţa mea Doiniţa.“

Ştie să cînte de la zece ani şi, în libertate, Lăbuş mergea la botezuri şi la nunţi; în puşcărie, a învăţat să „bată“ la lighean. Face pe loc o demonstraţie şi cîntă transfigurat, cu o voce afectată, o melodie ţigănească de dragoste: „Te iubesc oriunde-ai fi“. Doina şi cîteva ţigănci din cameră încep să-şi mişte şoldurile.

Doina e înaltă şi corpolentă, iar cînd îl strînge în braţe pe Lăbuş, îl acoperă cu totul. „Îmi place mai mult cu Lăbuş decît cu un bărbat, el e mai tandru şi nu mă bate, nu mă chinuie, nu pleacă la femei, cum îmi făcea fostul soţ“, spune ea. „Acum, el e ca soţul meu, îl menajez, am grijă de el, îl spăl.“ Colegele de cameră s-au obişnuit cu ei, nu îi privesc ca pe o ciudăţenie, ci, mai degrabă, ca pe un cuplu normal. „Într-o seară obişnuită, facem ce se poate face între un soţ şi o soţie, decît că, mă-nţelegeţi, n-are scula. Dar ne pupăm şi facem sex ca orişicine.“

„Degetoaicele se cred mai mult bărbaţi decît femei“

În general, celelalte deţinute acceptă cuplurile din cameră, cu condiţia să nu îi deranjeze, să nu se certe din gelozie şi să nu facă sex în timpul zilei. „Un cuplu cu probleme e la o cameră de lîngă“, explică Doina. „Fac în ziua mare prostii, iar la cameră nu le convine. Acu' vreo două, trei zile s-au certat şi au spart geamurile, aşa că le-a mutat garda de acolo. Dar ălea-s nişte panarame.“

Una dintre regulile importante pe care trebuie să le respecte „degetoaicele“ este să nu atingă farfuriile sau tacîmurile celorlalte colege. „Din cauză că folosim mîinile, noi avem bunul-simţ de a nu pune mîinile pe vasele altcuiva, decît pe ale noastre personale“, spune Carlos, de 28 de ani, închis pentru furt. Numele lui real este Elena Niţu şi nici pentru el asta nu e singura condamnare. A avut prima relaţie cu o femeie în urmă cu cîţiva ani, în puşcărie, şi, de atunci, a devenit „băieţel“. Este slab, are pieptul plat şi păr pe picioare, iar despre el spune că e „o persoană mai diferită“. „Eu mă jenez de colege şi mă schimb în baie, iar dacă altă fată se dezbracă în cameră, mă întorc cu spatele.“

Relaţia dintre o „degetoaică“ şi iubita ei e derutantă, mai ales că ele se delimitează cu dezgust de „lesbience“: doar „băiatul“ are voie să o atingă pe prietena lui, fără ca aceasta să fie activă în vreun fel. „La lesbience diferenţa e că-şi dă limbi una la alta“, explică Doina. „Nu e ceva normal cu limbi, eu cu o lesbiancă nu aş sta. Mai ales noi, care avem copii, normal că e mai rău. Ne spurcăm noi, ne spurcăm şi copiii, familia. La degetoaice, doar băiatul face cu degetul, nu şi fata. Din cauza asta, în puşcărie, noi sîntem mai bine văzute.“

Lăbuş spune că nici nu simte nevoie ca Doina să îi ofere în vreun fel plăcere sexuală. „Eu doar cînd o văd mă simt bine şi nu mai am nevoie de altceva. Şi ea, în felul ei, mă sărută, pune mîna pe mine, în afară de piept şi alte zone mai ruşinoase.“

În ceea ce priveşte legalitatea unor astfel de relaţii în penitenciar, lucrurile sînt incerte. Atîta timp cît relaţia sexuală este consim-

© C. Bumbuț

PUBLICITATE

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

România
invitat de onoare
la Târgul Internațional de Carte
LIBER Madrid 2011

Încet-încet, România intră pe orbita culturală europeană, se integrează într-o normalitate literară care ne-a lipsit atât de mult timp. Faptul că este țară invitată la un târg de carte de talia celui de la Madrid este un semn bun, un pas înainte, un plus de recunoaștere și de vizibilitate a vieții literare din România.

Dan Lungu

DILEMA

ţită, iar cuplurile trăiesc în armonie cu colegele de cameră şi nu deranjează pe nimeni, gardienii nu au nici un motiv să intervină. Cu toate astea, uneori, „băieţeii“ nu sînt prea bine văzuţi de administraţia penitenciarului. O.R., prietena lui Marian, îi cere acestuia într-o scrisoare să fie discreţi: „Aş vrea să merg la muncă şi se zice că o chestie de genul ăsta ar putea să le influenţeze (gardienilor – *n. red.)* decizia de a mă scoate la lucru. Cică nu le plac fetele care se ţin de prostii, care îşi fac viaţă aici.“

Şi în ceea ce le priveşte pe celelalte deţinute, statutul „degetoaicelor“ în interiorul închisorii e destul de confuz: o parte dintre femeile „cinstite“ spun că nu au nimic împotriva lor şi că le tolerează, iar altele spun că le dispreţuiesc şi că le evită prezenţa. Femeile „cinstite“ sînt cele care, deşi închise de foarte mulţi ani, nu s-au „pervertit“ şi nu au făcut sex cu o altă femeie. „Eu îi văd ca pe nişte persoane normale, că stînd atîta timp aici, mie mi se par normale“, spune C.R., una dintre femeile „cinstite“, închisă de 13 ani pentru crimă. „Mai sînt unii care îi marginalizează, în sensul că nu vorbesc cu ei prea mult, chiar deloc, dar eu nu am nimic cu ei.“

Gheorghe Maria, de 38 de ani, închisă pentru trafic de droguri, spune că nu a fost niciodată tentată să facă sex cu o altă femeie, deşi „are opt ani de puşcărie, făcuţi zi la zi“. „Nu e ceva normal, dar nimeni nu putem să le conducem viaţa şi fiecare face ce crede că e mai bine pentru el“, zice ea. „Altele le privesc aiurea, care chiar nu vrea să accepte viaţa asta a lor.“

În închisoare, „lesbiencele“ sînt văzute „mai prejos ca degetoaicele“, pe care chiar „băieţii“ le privesc cu dezaprobare. „«Degetoaicele» se cred mai mult bărbaţi decît femei“, explică Ecaterina Preda, psiholog la Penitenciarul de femei Tîrgşor. „Din această cauză nu se consideră lesbiene, pentru că ele nu sînt chiar femei. Se simt bărbaţi, mai ales pentru că au haine şi tunsori de bărbaţi.“

Relaţia dintre o „degetoaică“ şi iubita ei e derutantă, mai ales că ele se delimitează cu dezgust de „lesbience“.

„Ce înseamnă orgasm?“

Majoritatea „degetoaicelor“ sînt de etnie romă (dar asta pentru că cele mai multe deţinute sînt rome), sînt analfabete sau au urmat doar clasele primare şi şi-au petrecut cea mai mare parte a vieţii de adult în puşcărie, ispăşindu-şi condamnările succesive. „Provin din medii rurale, sărace, şi le lipsesc deprinderile de a se descurca în viaţă: nu au calificare profesională şi, practic, nu pot face decît muncă necalificată“, explică Ecaterina Preda. „În general, «degetoaicele» au avut experienţe sexuale negative cu bărbaţii, fie abuz din partea tatălui, tentative de viol sau chiar viol; iar în aceste cazuri, tot ele au fost condamnate de comunitatea în care trăiau.“

După ce a povestit despre dragostea lui pentru Doina şi despre relaţia lor, Lăbuş a mărturisit încet, aproape în şoaptă: „Mie nu îmi place cu bărbaţi, că eu prima oară am fost luată cu forţa de un băiat de la noi de acolo. Şi eram vergină, că aveam doar paişpe ani. Iar eu de atunci nu mai suport, aşa, să fiu atinsă.“

Gabriela Barbu – Gabi –, 29 de ani, închisă pentru furt, pare foarte timidă şi retrasă. Este slabă şi are un chip plăcut, copilăresc. „Trăieşte în concubinaj“ cu un bărbat şi are doi copii acasă. Gabi a fost „degetoaică“ la condamnările trecute, dar acum spune că „s-a cuminţit“, după ce fosta ei iubită a murit. „Am stat patru ani de zile cu ea, trei în puşcărie şi unul afară“, povesteşte Gabi. „Dar a murit de infarct. Ea a fost prima şi ultima fată cu care am fost vreodată. Eu încă o iubesc şi nu mai vreau să fiu cu altcineva la puşcărie.“

Gabi este analfabetă şi, cînd o întreb ce meserie are, îmi spune că e „hoţ de buzunare“. „Eu mă simt mai bine cînd fac sex cu o femeie, că am avut nişte probleme cînd eram mică; aveam şapte, opt ani cînd m-a violat un bărbat mai bătrîn, cam ca tatăl meu. Am încercat să îmi refac viaţa, că doar am doi copii, dar nu suport să pună mîna pe mine.“ O întreb dacă a avut vreodată orgasm. „Ce înseamnă asta?“, mă întreabă.

„Totul aici e un înlocuitor al vieţii de-afară“

Majoritatea femeilor care se implică într-o relaţie cu o altă femeie în timpul detenţiei fac asta mai degrabă dintr-o nevoie afectivă, decît dintr-una sexuală. Deţinutele se simt singure, mai ales dacă nu sînt căutate de cei din familia lor, şi au nevoie de protecţie. „Fata care a murit mi-a fost mai mult prietenă“, spune Gabi. „A avut grijă de mine, din orice punct de vedere, spăla după mine, o ajutam şi eu la rîndul meu, chestii din astea.“ Lui Gabi îi lipsesc cel mai mult discuţiile cu fosta ei prietenă şi gîndul că, în penitenciar, există cineva alături de ea.

„Aceste relaţii vin în împlinirea nevoii lor de suport afectiv, de înţelegere, de acceptare, dar, uneori, şi din dorinţa de a obţine diverse bunuri sau favoruri“, explică psihologul Ecaterina Preda. „Un procent ridicat dintre femeile implicate în acest gen de relaţii nu sînt căutate de familie, uneori ani în şir, se simt abandonate şi au nevoie să simtă că aparţin cuiva, că şi ele contează pentru cineva.“

Uneori, „degetoaicele“ îşi aleg iubite „căutate“ (de familie), care primesc mîncare de acasă, au bani de ţigări şi cartelă de telefon şi de pe urma cărora pot să profite. O parte dintre ele se îmbracă în fuste şi se machiază cînd sînt vizitate, astfel încît cei din familia lor să nu bănuiască ce preferinţe sexuale au în timpul detenţiei. „Sînt unele care se transformă în «băieţi» peste noapte ca să se bucure de avantaje“, spune Carlos. „Aicea face ca să aibă ceva, un venit, dar se îmbracă în femei cînd le vine familia, că le e ruşine. Ei vor să fie de două ori într-o viaţă, adică cum-va aicea, şi altcumva afară, în libertate. Eu, spre deosebire, mi-am asumat răspunderea faţă de ce fac.“

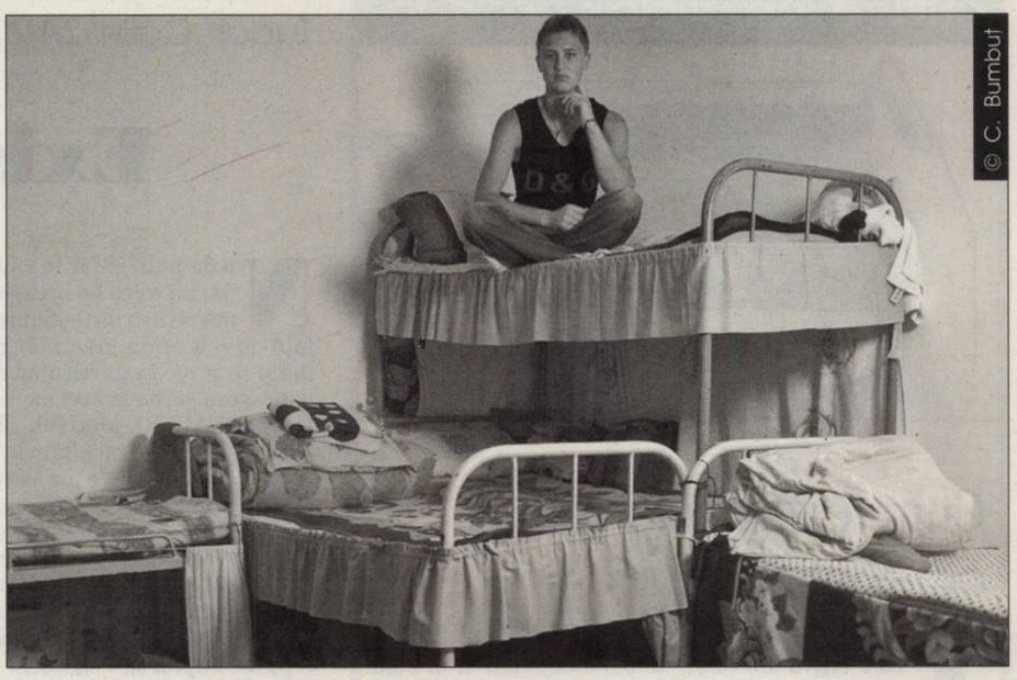
© C. Bumbuf

Lena, 34 de ani, „lesbiancă“, este de aproape opt ani în închisoare şi nu vrea să îşi dezvăluie identitatea de teamă să nu afle familie ei. „Mi-e ruşine, pentru că Dumnezeu a lăsat bărbat cu femeie, nu ce facem noi aicea“, mărturiseşte. „Cînd o să ies, nu mai fac aşa ceva. Am acasă un bărbat şi două fetiţe. În puşcărie am conceput o viaţă, însă acasă e altă viaţă. Totul aici e un înlocuitor al vieţii «de-afară».“

Glasurile îngroşate de ţigări ale deţinutelor se sparg între pereţii reci ai coridoarelor înguste, de spital. O muzică ţigănească se aude din apropiere, în timp ce un „băieţel“ îşi expune muşchii tatuaţi. În faţa camerelor, e o înghesuială sufocantă de fuste, capoate şi rochiţe. Uşile întredeschise expun indecent femei care mănîncă, fumează, îşi fac unghiile, tricotează sau stau lăbărţate în pat.

Dar pentru cele care sînt la Tîrgşor de 4, 10 sau 13 ani, o astfel de viaţă devine normalitatea la care se raportează. Fiecare supravieţuieşte cum poate, găseşte modalităţi prin care „să-şi treacă timpul“ şi motive pentru care, chiar şi aici, merită să zîmbească. Intimitatea îşi pierde sensul, totul e la comun şi în văzul tuturor, exhibat.

Aici, în puşcărie, poveştile de dragoste se consumă după alte reguli, într-un context brutal şi apăsător, în care nu poţi supravieţui de unul singur. Atunci cînd distanţele sociale dispar şi toţi devin egali, normalitatea vieţii cotidiene capătă un alt sens, pe care cineva de „afară“ nu-l va putea înţelege niciodată în totalitate.

Elena Stancu *este jurnalistă.*

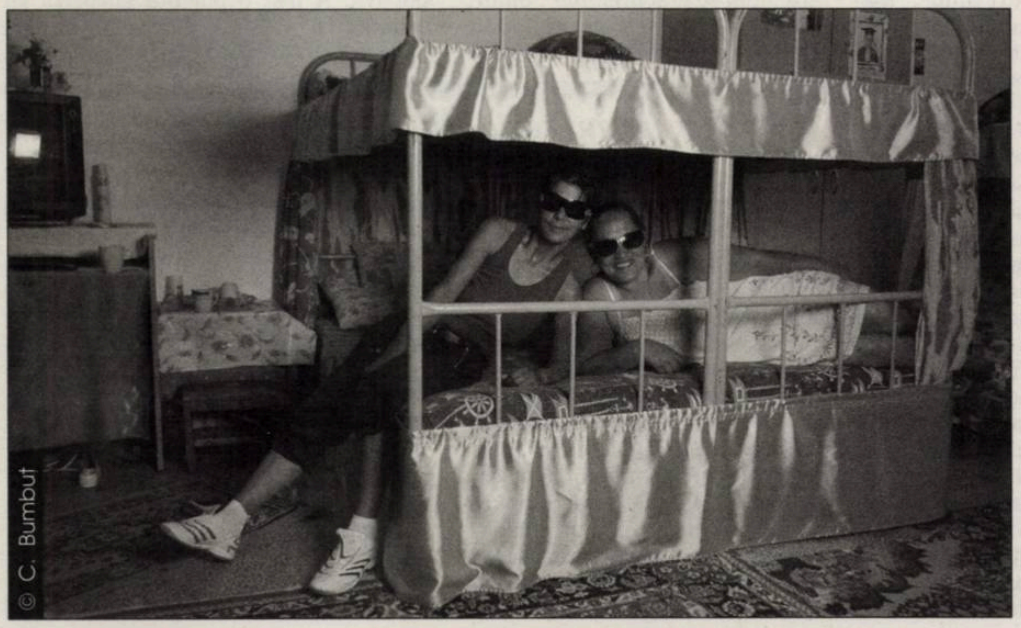
© C. Bumbuf

PUBLICITATE

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

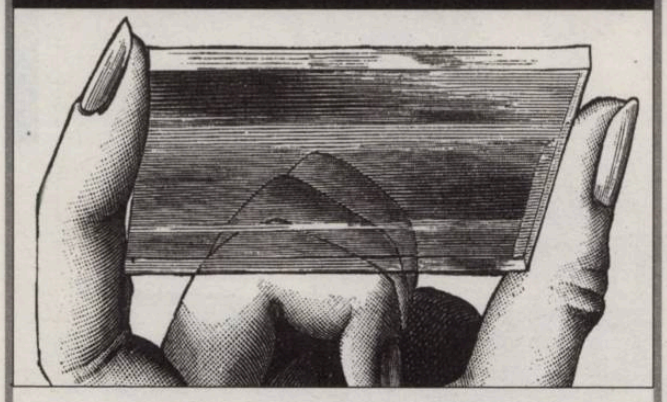

Cum te face televiziunea om (politic)

Acum cîţiva ani buni, un personaj apărea în mod inexplicabil seară de seară la *Ştirile PRO TV*. Jurnaliştii din Pache Protopopescu ţineau să ne anunţe, cu tenacitatea picăturii chinezeşti, ce a mai făcut sau ce a mai zis Gigi Becali, un om despre care nu auzise mai nimeni pînă atunci. Chiar şi cînd ştirile nu aveau nici o legătură cu el, tot apărea, pentru că cei de la PRO TV ne împărtăşeau obligatoriu şi părerea lui în legătură cu subiectele în discuţie.

Ţin minte că, în acea vreme, toată lumea de la PRO TV era fericită să aibă de-a face cu Becali. Inclusiv cei de la munca de jos – reporterii şi cameramanii. Îmi povestea cineva care lucra în redacţia *Ştirilor PRO TV* că toţi îşi doreau să meargă la conferinţele lui de presă sau doar să-i ia o declaraţie, pentru că de fiecare dată patronul Stelei era foarte generos cu jurnaliştii. După o asemenea întîlnire binecuvîntată, unii plecau în buzunar şi cu o sută de euro.

Desigur, principiul „îl vede azi, îl vede mîni, astfel dorinţa-i gata“ a funcţionat, iar publicul supus unui asemenea tratament a ajuns să fie el însuşi dependent de Gigi Becali. După o vreme, nimeni nu se mai mira că personajul apare atît de des la televizor, pentru că, pe nesimţite, devenise o figură celebră, de care telespectatorii erau interesaţi. Acum, orice onomatopee a lui Gigi Becali dată pe post face audienţă – iar personajul este un bun furnizor de astfel de emisii sonore. Cum audienţa TV se poate converti în capital politic la un curs foarte bun, Becali a decis, în 2004, să intre în politică. Acum ne reprezintă ţara în Parlamentul European.

Ne întoarcem iarăşi în timp, pe vremea cînd, dacă treceai prin zona Piaţa Amzei – Piaţa Romană, erai acostat de oameni amărîţi, care încercau să-ţi vîndă un ziar ca o fiţuică, pe nume *Oglinda*. Era forma lor de a cerşi. Ziarul însuşi se făcea cu mijloace minime, aşa cum avea şi distribuţia: cele mai multe articole erau pur şi simplu copiate din ediţiile din ziua precedentă ale altor publicaţii. Apoi, pe lîngă acest ziar a fost creată şi o televiziune – Oglinda TV, prescurtat OTV. Conţinutul – la fel de precar, costurile de producţie – minime. Televiziunea de apartament a lui Dan Diaconescu a fost considerată mult timp o glumă proastă şi era pentru toată lumea subiect de ironii. Cîştigurile ei păreau derizorii – ciubucurile pe care le luau reporterii de la cei cu care făceau reportajele sau banii pe care-i dădeau cei care voiau să apară pe post, în aşa-zisele talk-show-uri. Numai că sumele acestea mărunte, adunate cu sîrg, au dat o sumă mare, care l-a făcut pe Dan Diaconescu un om bogat. Apoi a venit şi audienţa: un subiect de fapt divers – dispariţia unei avocate anonime din Braşov, Elodia Ghinescu – a fost transformat, prin acelaşi procedeu al picăturii chinezeşti, în problemă de interes naţional. Acest parcurs l-a dus şi pe Dan Diaconescu în braţele primitoare ale politicii dîmboviţene. De curînd, şi-a înregistrat şi partidul propriu.

Presa speculează că Gigi Becali şi Dan Diaconescu sînt acum curtaţi să facă parte, alături de PDL, dintr-o suprastructură partinică, intitulată Mişcarea Populară. Aceeaşi presă susţine că de organizarea acestei suprastructuri se vor ocupa Sebastian Lăzăroiu şi Teodor Baconschi.

În cazul lui Baconschi, vorbim de un om de cultură în adevăratul sens al cuvîntului şi de un intelectual rafinat (care, în paranteză fie spus, s-a făcut cunoscut mai întîi prin articolele pe care le-a scris în *Dilema*). Îmi place să cred că toată povestea pe care-o spune presa despre Mişcarea Populară e o bazaconie. Mi se sparie gîndul numai cînd încerc să-mi imaginez scena cu Teodor Baconschi stînd la masă alături de Gigi Becali şi de Dan Diaconescu. Mă încăpăţînez să cred că în politica de la noi nu e, totuşi, posibil orice. Sînt, oare, naiv?

Tudor Călin ZAROJANU

Există premii pe bune?

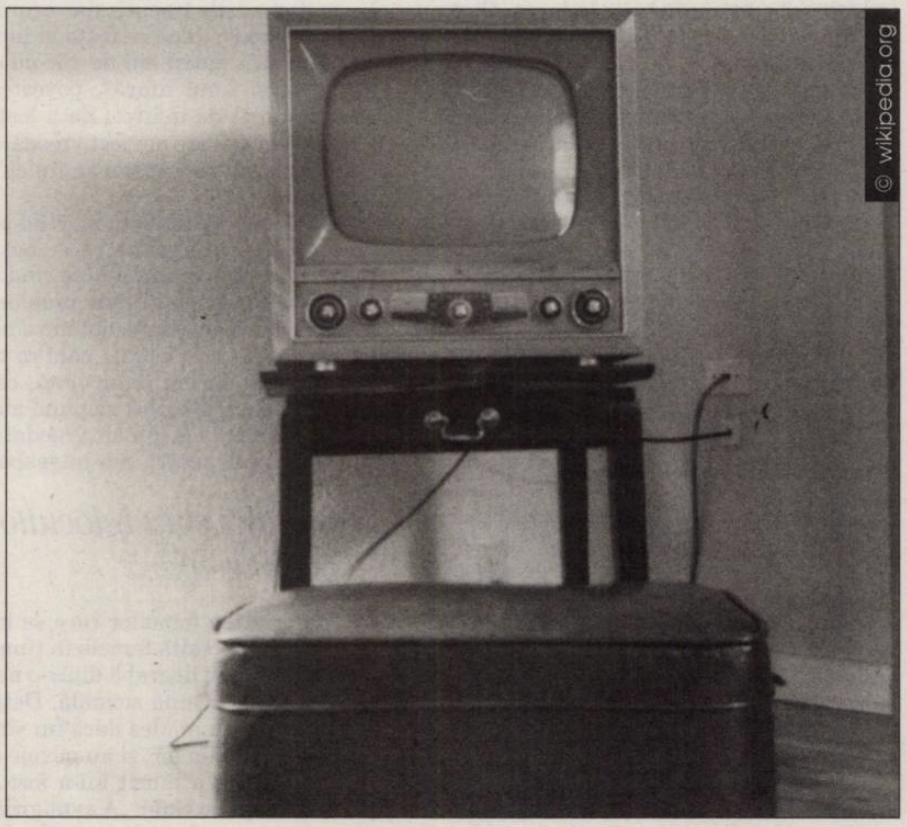

Nu demult, chiar în această pagină, un coleg de breaslă îşi exprima reţinerile (eufemistic spus...) faţă de relevanţa premiilor româneşti, luate *en gros*, în particular cele jurnalistice (era vorba în acel moment despre laureaţii APTR). Motivul: „Este o glumă proastă, dacă ne uităm la premianţi şi apoi la gunoaiele pe care ni le livrează zilnic televiziunile noastre“.

Toate televiziunile? În *toate* emisiunile? Un concurs, o gală sînt prilejuri de a premia performanţa, în unele cazuri alegîndu-i pe cei mai buni dintre cei mai buni, în altele recompensînd excepţiile. Faptul că – să zicem – 99% dintre emisiuni sînt proaste nu scade, ci, aş zice, creşte meritul celor 1%, care cu atît mai mult trebuie felicitaţi!

Nici măcar faptul că între premianţi s-ar strecura şi neaveniţi (după gustul celui care judecă, firește) nu justifică desconsiderarea integrală a unui palmares, cu atît mai puţin a ideii însăşi de premiere. Reacţia extremă a colegului meu era provocată, presupun, de faptul că pe lista APTR figurau realizatori şi emisiuni pe care el – ca şi mine, de altfel – le consideră în afara jurnalismului. Dar acestea erau o minoritate, covîrşită de titluri precum „Împreună dăm viaţă poveştilor“, „Mafia retrocedărilor“, „Reportaj de călătorie“, „Automobilul, o pasiune regală“, „Bolek Majerik – Lupul Alb“, „Fantomele industriei socialiste“, „Fără frontiere“, „Olăreasa de la Vama Sării“ sau „Cîţiva oameni ca nişte fortăreţe“. Care să fie aici „gunoaiele“? Poate fantomele industriei socialiste...

O bună parte dintre jurnaliştii de calitate sînt anonimi pentru publicul larg.

Şi mai avea colegul meu o supărare: „De obicei, gala nu este un concurs pe bune. Organizatorii adună un juriu de faţadă, pentru că premiile sînt deja stabilite după simpatii, interese şi prietenii“. Ei bine, aici n-aş fi avut ce să spun, nu poate nimeni băga mîna-n foc că nu-i aşa, chiar dacă majoritatea premianţilor sînt de calitate. Teoretic, cel puţin, e posibil să fii şi bun, şi să ai şi pile, care să te departajeze de alţii la fel de buni ca tine ori şi mai şi.

Cît public de cultură, atîta cultură

Întîmplarea a făcut ca, la scurt timp după ce rămăsesem oarecum confuz şi amărît de o atît de tranşantă catalogare colectivă, Clubul Român de Presă să-mi facă onoarea să-mi propună să mă implic în selectarea premiilor sale de anul acesta. Mai exact, să fac parte din juriul secţiunii Cultură. „Aha!“ – mi-am zis – „acum o să mă lămuresc care-i treaba!“ Cum arată presa culturală ştiam, nu era nevoie să fiu implicat în vreo jurizare. Ştiam prea bine că în jurnalismul românesc actual – aşa cum e el, cu bune şi rele, cu inepţii şi sclipiri, cu lovituri şi banalităţi, cu enorm de multe probleme materiale şi de personal, cu obsesia inevitabilă a tirajului/audienţei, cu tentaţia minimei rezistenţe –, cultura *este* prezentă, şi încă destul de serios. În plus, prin forţa împrejurărilor, e slujită, în general, de oameni de o anumită calitate: dacă la fotbal, politică, showbiz şi, mai nou, economie se pricepe oricine, o cronică de carte (atunci cînd nu e luată cu *copy/paste* din mesajul de marketing), plastică ori muzicală nu prea e semnată decît de oameni care au habar despre ce vorbesc. Asta nu aveam nevoie să aflu. Din contră, aş putea oricînd oferi televiziunilor de ştiri două *breaking news* foarte tari: 1) există cultură; 2) există presă culturală, şi încă una de calitate.

Insider

În acelaşi timp, n-aveam nevoie de confirmarea faptului că – la fel ca şi în celelalte domenii ale presei, de altfel – o bună parte dintre jurnaliştii de calitate sînt anonimi pentru publicul larg, în măsura în care celebritatea e conferită aproape exclusiv de ştiri şi de talk-show-uri. Nu e vina lor şi, pînă la un punct, nici măcar a canalelor de presă. Cultura are atîta audienţă cîtă are. Cîteva sute sau cel mult mii de cumpărători ai unei cărţi înseamnă zero din punct de vedere rating.

Ce puteam, în schimb, să aflu, era „cum se dau premiile“. Sigur, puteţi să spuneţi că am avut noroc sau că, nefiind cultura o miză prea mare, nu se bagă aici pile grele. Fapt este că, împreună cu Iulia Popovici, am judecat, bine sau rău, însă exclusiv după capetele noastre. N-am primit nici un telefon, nici un SMS, nici un e-mail, nici o sugestie referitoare la cine ar merita să cîştige. Întrucît secţiunea era „cross-media“, adică deschisă tuturor tipurilor de jurnalism, am avut datoria nu tocmai uşoară de a compara texte din presa scrisă, emisiuni radio şi TV. Am făcut-o, zic eu, cu toată seriozitatea. Am avut în faţă realizări jurnalistice de foarte bună calitate şi altele mai modeste – dar nici un material înscris în concurs nu era inept sau plicticos. Am discutat pe îndelete despre criterii, nu despre persoane sau trusturi.

Nici un material înscris în concurs nu era inept sau plicticos.

„Presa asta“

Şi, pentru că am ales pînă la urmă un realizator radiofonic, trebuie spus că, atunci cînd se aruncă pe piaţă judecăţi de valoare referitoare la breaslă, nu numai că sînt uitaţi ziariştii adevăraţi – despre care am mai scris în această pagină –, dar e uitat cu totul domeniul radiofonic! Zicem „presa asta“ şi ne gîndim de fapt la cîteva televiziuni (bucureştene *nota bene* – cine stă să analizeze posturile locale!?) şi la cîteva ziare centrale (idem). Nici măcar la reviste – cu rare excepţii. Şi totuşi, doamnelor şi domnilor, din mass-media fac parte şi *Dilema veche*, şi *România literară*, şi *Magazinul istoric*, şi canalele Radio România, şi Mediafax, şi nenumărate publicaţii, posturi radio şi TV locale pe care, spre ruşinea mea, nici eu nu ştiu să le numesc. Mă bucur însă că o experienţă personală mi-a confirmat că, da, cel puţin unele premii se dau pe bune.

P.S.: Gala Premiilor CRP, desfăşurată într-o atmosferă de familie, m-a înseninat şi m-a înnegurat deopotrivă. A fost o plăcută surpriză să constat că o parte dintre premianţi erau tulburător de tineri. Numai că, pe lîngă mulţumiri sau în loc de acestea, mulţi dintre ei au avut de transmis mesaje cel puţin neliniştitoare referitor la ceea ce se-ntîmplă în întreaga presă şi la ceea ce pare iminent. Un rezumat al naibii de laconic l-a făcut unul dintre laureaţi: „Aveţi o meserie minunată cu toţii, vă doresc să puteţi s-o păstraţi!“. Să fie primit...

Tudor Călin Zarojanu *este jurnalist şi scriitor.*

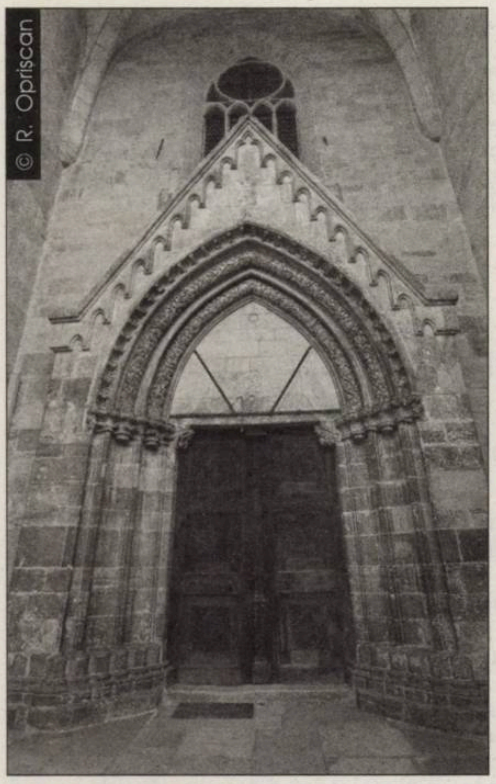

FESTIVAL DILEMA VECHE 2011

Cetatea Alba Iulia

VINERI, 30 septembrie

17,00 Deschidere oficială. Garda Alba Iulia. Discurs primar Alba Iulia, preşedinte CJ, organizatori şi parteneri
18,00 Dezbatere. Invitat **Vintilă Mihăilescu**
18,00 Concerte **Sarmalele Reci** şi **Cargo**
20,30 Dilematograf. Proiecţii filme TIFF 2011
22,30 Clubul Festivalului. After party

DUMINICĂ, 2 octombrie

10,00 Cafenea *Dilema veche*
11,45 Schimbarea Gărzii Cetăţii
12,30 Atelier de gătit – **Papa la Şoni**
14,00 Lansare Ghid turistic Alba – prezentat de **Eugen Istodor**
18,00 Concerte **Toulouse Lautrec, Speak Floyd, Adi Bărar Blues Band**
19,00 Spectacol de teatru – *Felii* cu **Ofelia Popii**, reprezentaţie Teatrul Naţional „Radu Stanca" din Sibiu
19,30 Spectacol de dans contemporan de **Arcadie Rusu** – *Nesomn*
20,30 Dilematograf
21,00 Concert extraordinar **Alexandru Andrieş**
23,00 Clubul Festivalului. After party

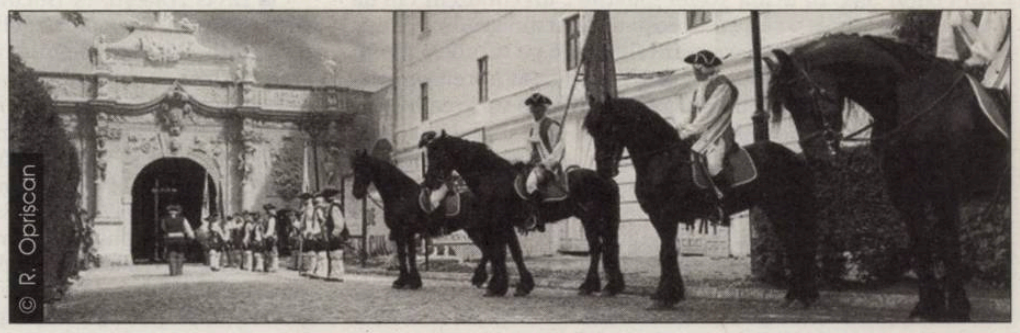

SÎMBĂTĂ, 1 octombrie

10,00 Cafenea *Dilema veche*
11,00 Concert Ad Hoc
11,45 Schimbarea Gărzii Cetăţii
12,30 Atelier de gătit – invitat **Mircea Dinescu**
13,00 Club *Dilema veche* „Plăcerile şi chinurile cititului" cu **Dan C. Mihăilescu** (întîlnire cu elevi şi studenţi)
14,30 Club *Dilema veche* „Plăcerea de a citi" – invitaţi: **Ana Maria Sandu, Robert Şerban, Radu Pavel Gheo** şi **Florin Iaru**
16,00 Conferinţă **Sever Voinescu**
17,00 Spectacol de dans contemporan – *Promised Land*
18,00 Concerte **The Mono Jacks** şi **Celelalte Cuvinte**
18,30 Concert **Alexandru Tomescu** în Catedrala Romano-Catolică (intrare pe bază de invitaţii). Lansare DVD Alexandru Tomescu – recepţie pe platoul Palatului Arhiepiscopal Romano Catolic
20,00 Vernisaj expoziţie de desene **Ion Barbu** şi proiecţie video
20,30 Dilematograf – un film de **Cristi Puiu**, urmat de discuţii cu regizorul
22,30 Clubul Festivalului. After party

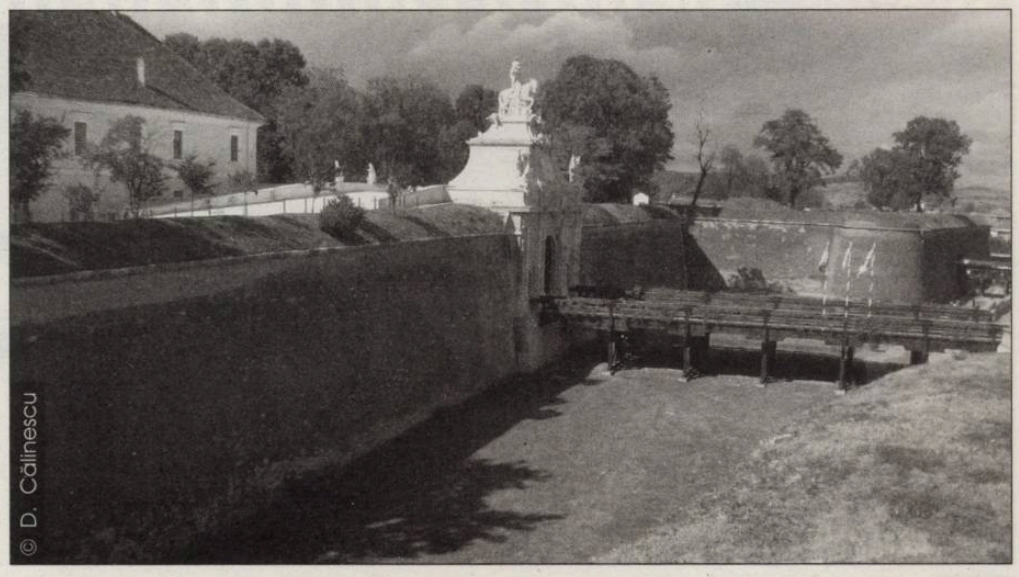

DE CE NU MI-A ZIS NIMENI CĂ SCRIEREA PE VITRINA PROGRESULUI NU MAI E CE-A FOST, CĂ PĂRĂSIREA MINŢILOR ÎNCĂ MAI E ACTIVĂ?

■ De ce nu mi-a zis nimeni că la Capşa cîntă formaţia Năsturică?! (**L. V.**)

■ Editura Canongate publică „prima versiune neautorizată" a autobiografiei lui Julian Assange. Conform comunicatului emis de editură, el semnase, în decembrie 2010, un contract de aproape un milion de lire sterline pentru scrierea acestei cărţi – „parte biografie, parte manifest" –, răzgîndindu-se apoi, în iunie 2011, şi dorind să-l anuleze. Dar editura a refuzat. Ironic, nu? (**P. M.**)

■ La un colţ de stradă bucureşteană, pe vitrina unui magazin erotic, stătea mîndră o promoţie: „Performanţă sexuală garantată la numai 49,90 lei". Ieftin şi bun. (**S. G.**)

■ Am mers, după mult timp, cu metroul bucureştean, de la staţia 1 Decembrie 1918, şi am constatat două lucruri: 1) că staţiile se anunţă, în scris, şi în engleză; 2) că metroul (cel puţin acela în care m-am nimerit eu) se opreşte de vreo două ori cîte un minut, două, între staţii. Ca atare, am ieşit din el cu o senzaţie de groază amestecată cu mîndria progresului... (**I. P.**)

■ Pe la sfîrşitul lui august mă plîngeam aici că roşiile de astăzi nu mai au nici un gust. Ei bine, m-am convins că nu-i chiar aşa. În urma acelei „pastile", un cunoscut om de presă mi-a trimis o sacoşă cu roşii de la el din grădină. Roşii „adevărate", pe lîngă care suratele lor de pe tarabe pot păli de invidie. Eu şi colegii mei care le-au gustat apreciem gestul. Apropo de Festivalul *Dilema veche* care va avea loc curînd şi de „plăcerile vieţii"... aceasta a fost una dintre ele. Şi apropo de roşii care merg perfect în combinaţie cu brînza, parcă nici telemeaua nu mai e ce-a fost, nu-i aşa? :-) (**A. P.**)

■ Kulula Air este o linie aeriană *low-cost* din Africa de Sud ale cărei mesaje către pasageri sună cam aşa: „Vor fi existînd cincizeci de feluri de a-ţi părăsi iubitul, dar numai patru ieşiri din acest avion!", „Vă anunţăm cu mîndrie că avem cei mai buni piloţi din industrie. Nici unul dintre aceştia nu se află însă pe acest zbor!", „La părăsirea aeronavei, aveţi grijă să nu vă uitaţi bunurile personale. Obiectele găsite vor fi împărţite între membrii echipajului. Vă rugăm nu vă uitaţi copiii sau soţiile!", „Deschideţi cu grijă compartimentele cu bagaje de deasupra dvs. După o asemenea aterizare sigur sînt făcute praf!", „Pernele pot fi folosite pentru plutire. În caz de prăbuşire în mare, înotaţi pînă la ţărm şi păstraţi-le cu complimente din partea companiei!". Umor la înălţime, ca să zic aşa. (**M. C.**)

■ Scriam acum cîtva timp în această rubrică despre faptul că, pe un bulevard central din Bucureşti, seara nu e aprins nici un bec. De cîteva zile s-au aprins. Vestea bună este că electricienii citesc *Dilema veche*. Vestea proastă (?) este că presa culturală trebuie să se ocupe nu doar de luminarea minţilor, dar şi de iluminatul străzilor. (**M. V.**)

■ În Piaţa Victoriei încă mai e activă (deşi afară sînt doar douăzeci şi ceva de grade) „construcţia" aia compusă dintr-un fel de acoperiş şi dotată cu nişte ţuţuroaie mititele din care ţîşnesc stropi minusculi întru răcorirea populaţiei. Şi aici sînt „banii dumneavoastră"! Că de apa risipită oricum nu ne pasă... (**M. V.**)

Cu ochii-n 3,14

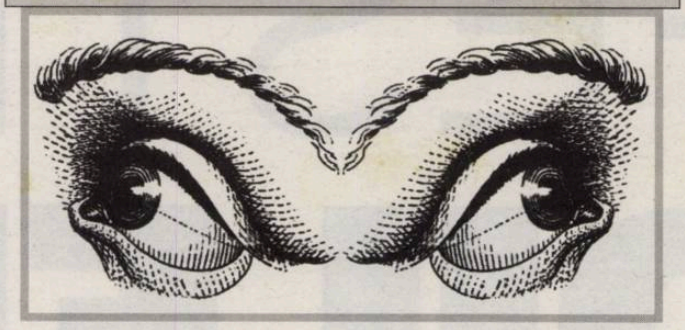

V-AŢI GÎNDIT VREODATĂ CÎT DE NEGLIJABIL E FILMUL VIEŢII PE 3 NOIEMBRIE, LA O LUNĂ DUPĂ CE UN NECUNOSCUT A DEVENIT UN RĂSPUNS?

■ V-aţi gîndit vreodată cît de absurd e faptul că toate serviciile funerare sînt non-stop? Oamenii într-adevăr mor la orice oră şi mor „non-stop", dacă vreţi, însă nu am auzit pe nimeni care să considere moartea în sine o urgenţă. (**A. P.**)

■ Elvis trăieşte la Bucureşti. L-am văzut acum cîteva zile la metrou. Avea părul gelat, fruntea lată, sprîncene bine conturate, bărbie proeminentă cu gropiţă; purta o jachetă albă cu ţinte, pantaloni evazaţi şi ciocate. Lîngă el, pe scaunul alăturat, avea o cutie de chitară. Semnalmentele corespund – sigur a fost el. Un amănunt deloc neglijabil: citea, în *Cancan,* o ştire despre Elvis. Elvis Costello. (**M. M.**)

■ Se pare că Michelle Obama a făcut o gafă penală făcîndu-i cadou Carlei Bruni-Sarkozy, la o întîlnire petrecută la Stockholm, o chitară marca Gibson. Deşi prestigioasă, marca respectivă a fost urmărită penal pentru că foloseşte, pentru fabricarea instrumentelor sale, lemn din Madagascar, unde pădurile sînt în pericol de extincţie. Dacă ar fi fost la curent cu istoria legală, Michelle Obama ar fi putut fi condamnată la 5 ani de închisoare şi la plata unei amenzi de 250.000 de dolari. La fel şi frumoasa Carla Bruni, care ar fi făcut filmul vieţii ei născînd într-o puşcărie de drept comun. (**S. S.**)

■ Au cîntat în România Bob Dylan şi Leonard Cohen, iar pe 3 noiembrie vine şi Elvis Costello... Au mai rămas Tom Waits şi Lou Reed. (**M. C.**)

■ „Dacă s-a născut o nouă ţară, dar nu e online, asta înseamnă că există cu adevărat?", se-ntreabă un cititor al revistei *Time* comentînd faptul că, la o lună după ce Sudanul de Sud a devenit ţară, motoarele de căutare nu o localizează încă pe hartă. (**M. C.**)

■ Am primit pe Facebook următorul mesaj, de la un necunoscut: „M-am îndrăgostit de zîmbetul tău!". Avînd în vedere că la poza de profil (singura pe care o văd necunoscuţii) erau nişte picioare, mă întreb care zîmbet. (**L. V.**)

■ Un sondaj al ONU, desfăşurat la scară mondială, solicita un răspuns la următoarea problemă: „Vă rugăm să binevoiţi a ne spune cît de cît cinstit opinia dvs. cu privire la soluţionarea penuriei de hrană în lumea întreagă". Se zice că acest sondaj nu a putut ajunge la nici o concluzie din cauză că: în Africa, nu s-a înţeles ce înseamnă „hrană"; în Europa de Vest – ce înseamnă „penurie"; în Europa de Est – ce înseamnă „cinstit"; în China – „opinie"; în Orientul Mijlociu – „soluţionare"; în America de Sud – „a binevoi"; în America de Nord – „întreaga lume". (**R. C.**)

ŢIN SĂ SPUN CĂ SALUT CU BUCURIE ULTIMELE RÎNDURI ALE SĂLII (SPAŢII PENTRU DIMENSIUNI TINERE)

■ Ţin să spun că în ediţia din acest an a Cupei României la fotbal eu am ţinut cu CS Vişina Nouă din Slatina. Forza Vişina! (**M. C.**)

■ După cozile la alimente gratuite, la bancomate sau la inaugurări de magazine vestimentare, a apărut, sîmbăta trecută, şi coada la muzeu. E vorba de redeschiderea Muzeului „Grigore Antipa", unde sute de oameni au stat de dimineaţa pînă seara, ore în şir, la o coadă enormă. Pe aceasta o salut cu bucurie. (**S. G.**)

■ Nişte amici au fost în Iran. La un moment dat s-au gîndit să intre într-un cinematograf doar ca să vadă care era atmosfera cînd se stingeau luminile. Dacă femeile şi bărbaţii se ating şi se sărută. Au descoperit că exista un „nene" responsabil cu buna purtare care îi atenţiona pe spectatori să se potolească, de fiecare dată cînd cuplurile încercau vreo apropiere. Văzînd că nu are un succes prea mare, a început să-i arate cu degetul pe amicii mei, străini, din ultimele rînduri ale sălii. Admonestarea pe care le-a servit-o bieţilor îndrăgostiţi a fost ceva de genul: „Sînt nişte străini în sală, nu vă e ruşine? Ce-or să creadă cînd or să vă vadă?". (**A. M. S.**)

■ Citesc pe Mediafax că Metrorex va cumpăra 16 trenuri noi şi că va schimba modelul, pentru că o firmă spaniolă a cîştigat contractul; astea de circulăm acum cu ele sînt făcute de nişte canadieni. Am văzut poze, sînt frumoase şi astea noi. Dar eu altceva voiam să zic: dom'le, lăsaţi spaţii mai mari între scaune! Vagoanele alea vechi ceauşiste aveau cam 10-15 centimetri spaţiu între scaune, de putea să-ţi intre fundul la fix şi nu te frecai de vecinul ca maimuţele de la Zoo. Apoi, astea noi, drăguţe, moderne, canadiene, ne-au confiscat spaţiul ăla. Hai, dacă tot plătiţi 107 milioane de euro pentru trenurile astea noi, lăsaţi nişte spaţii, să se simtă şi fundurile noastre de plătitori de abonamente fericite. Mulţumesc. (**C. G.**)

■ Copiii care n-au ce face cînd zboară se pot apleca asupra unor *Exerciţii pentru minţi tinere* (pe care le vor găsi în numărul din august-septembrie 2011 al publicaţiei *TA-ROM insight).* Un asemenea exerciţiu este cel intitulat „Iepuraşul în zig-zag": „Iepuraşul e gata de joacă tot timpul aşa că te aşteaptă, cu tot cu nasul şi urechile lui roz, să îl gîdili cu vîrful creionului şi să îl străbaţi din ureche pînă în lăbuţă". (**D. S.**)

■ Într-un admirabil documentar englezesc despre Tolstoi (pe History), ţăranii de pe moşia lui, precis numiţi mujici, erau traduşi insistent ca „mojici". De la Sfîntul Simion pentru Saint-Simon nu am mai întîlnit la TV, în traducerile româneşti, o boacănă de asemenea dimensiuni. (**R. C.**)

PUBLICITATE

NU RATA

Un roman fundamental pentru cultura ta literară!

Lev Tolstoi

De miercuri, 28 septembrie,

Război și pace

Volumul 2

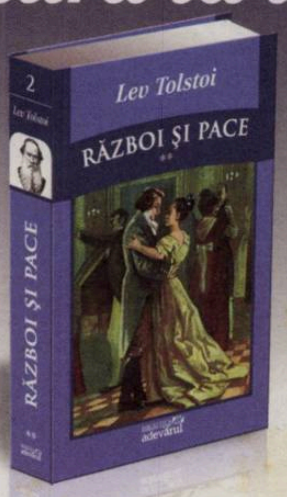

14,99 lei
ziar + carte

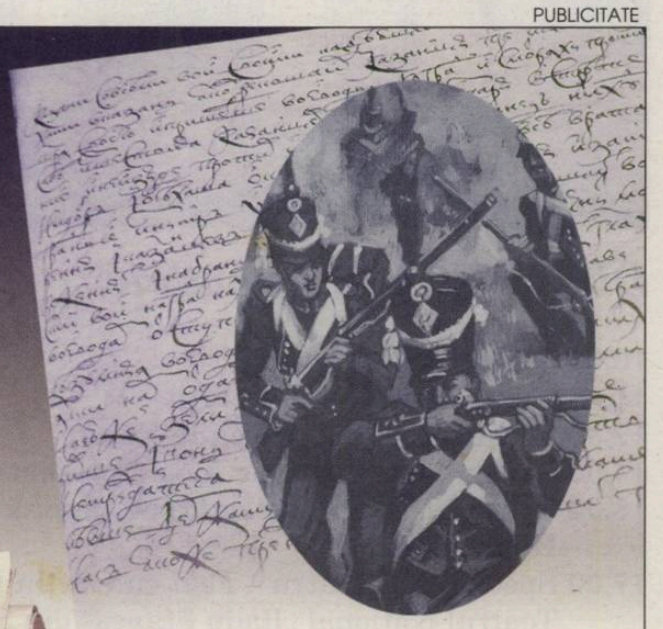

librăriile adevărul